SPECVLVM IVRIS GVLIELMI DVRANDI.

Episcopi Mimatensis, I. V. D.

CVM IO. AND. BALDI DE VBALDIS, aliorumq; aliquot præstantiss. Iurisc. Theorematibus.

NVNC DENVO AB INNVMERIS, QVIBVS ANTEA SCATEBAT erroribus atque mendis summa industria, & labore repurgatum.

PARS TERTIA, ET QVARTA.

VENETIIS. M D C I I.

GVLIELMI DVRANDI VTRIVSQVE CENSVRÆ

Omnium calculo, haud dubie Principis,

ET OMNIVM PRACTICORVM OCVLATISSIMI EXCELLENTISSIMIQVE DVCIS,

Speculi Pars Tertia, & Quarta.

SVMMO STVDIO ACCVRATE RECOGNITA, ET IN NON PAVCIS cum in corpore, tum in his, quæ ab Ioanne Andrea, Baldoque inuecta, adiectaque fuerant, auctior, & ornatior reddita.

a LIBER III[a].

ADDITIO.

a *Sciat, quod ferre totam hanc tertiam partem præter ea, quæ in processu declarabo, auctor recepit per Rof. in libellis iuris Canonici, sua parte secunda per totum. Tan. sui operis parte secunda sub rubr. de criminib. & qualiter contra criminosos agatur, prosequitur quinq; capitula, quæ subdit hic auctor.*

De criminibus & eorum cognitionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Crimine quinq; modis agitari dicuntur.*
2 *Crimen est peccatum accusatione & damnatione dignissimum:*
3 *Cogitatio non meretur pęnam ciuilem, nisi in actum procedat.*
4 *Accusatio requirit actum.*

SVPERIVS in parte præcedenti plenius explicauimus, qualiter in ciuilib. negotiis sit procedendum: sed qm̃ criminalia iudicia sæpe frequentantur, & qa Reipublicę utile est, ne maleficia remaneant impunita, ext. de senten. excom. vt famę. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. respõ. 1. in fi. iuxta il-
a lud a, Maleficos non patieris viuere. ideo utile fore prę uidimus de ipsius noua doctrina aliqua disputare. ad cu-
1 ius rei notitiam prænoscendum est, † quod de criminib. quinq; modis agitur, de quib. per spãles titulos differemus, s. per Accusationē. & hoc regularare est, ut C. ad l. Corn. de fal. cum suppositi. & C. ad l. Flaui. de plag. l. 3. p Denunciationem, vt C. de accus. ea quidem. per Inquisitionem, ut ff. de offi. præ. congruit. Excipiendo, vt extra, de or. cog. c, 2. cum suis concor. & Extraordinarie, ut in notoriis. & hæc leguntur, extra, de accus. super his, & ca. qualiter. §. ad corrigendos. & c. euidentia. & de simo. li-
b cet Heli. ad prin. Et no. b † q crimen est peccatum accu-
2 satione & damnatione dignissimum, ut 81. di. Apostolus. in fi. ubi no. pp. quæ crimina quis sit deponendus, & 25. di. §. nunc autem, & hoc procedit accusatiio criminalis. Et quandoque etiam criminis appellatio late patet, complectens omne pecatum ex deliberatione procedens, ut ea. di. §. criminis. Tunc autem ex crimine ad accusationem peruenitur, cum illud in actum proces-
3 sit: † alioquin cogitationis pœnam nemo meretur: nec inde accusatio procedit, ut de poe. di. 1. cogitationis. quæ est ff. de pœ. & sic intelligitur ea. di, si quis non dicam rapere. quæ est C. de epi. & cleri. cum suis concor. Licet sit
c arg. contra, extra, de homic. pro humani c. † Accusatio.
4 ergo actum desiderat, sicut & lex Aquilia damnum d
d ex quo ipsa actio oriat, ff. quod met. cau. sed & partus. sicut & contractus bonæ fidei desiderat moram, quæ est causa, quare agitur ex contractu, C. de in int. resti. in mi
e norum persona e.

ADDITIONES.

a Iuxta illud. *Eco. 22. vltra medium, quod in prin. non debuit prę teriri, quia habetur 33. q. 5. §. 2.*

ADDE tu, quod punire ac damnare malos, ut mali sunt, est Deministerium, c. qui malos. 23. q. 5. item homicidas. sacrilegos & similes corrigere ac punire, non est sanguinis effusio, sed legum ministerium cap. homicidas. 23. q. 5.

b Et no. *In prin. ẽm Rof. vbi supra, & uide, quod de hoc notatur. de reg. iu. lig. 6.*

c Pro humani. *Lib. 6. ubi soluitur in glo. si mandauit.*

d Damnum. *Pro uitio scriptoris his deficere ff. ad l. Aqui. l. 1. & l. si seruum meum. sic & actio, quod metus causa, requirit damnum, ff. & c. sic posuerat Rof. uer supra.*

e Minorum persona. *Hoc continuauit Rof. uer. item quæritur. qui habetur infra, tit. prox. 1. ante finem.*

Capitula autem huius partitionis sunt.

De Accusatione.
De denunciatione.
De inquisitione.
De criminibus in modum exceptionis propositis.
De notoriis criminibus.
De abolitione & purgatione.

a De Accusatione a. Rubrica.

ADDITIO.

a *De quatuor rubricis huius operis in hac materia, quæ distincte sunt scribendæ, & allegandæ, uide, quod dixi super rubr. de accusatore, & super ea plene dixi, qui tractent partem illam. qui accusare non possunt, & de Rof. bene uide sup. rubr. proxima. Et practicis auctoribus alij non ponunt hanc rub. nisi Aegi. ru. 83. & duab. sequētibus, quæ tamen plus cõpetunt quartæ parti, & rub. cap quanti cũ duab. seq. Bona etiã cõpetit quartæ parti. Alb. Gal. posuit hãc rubricã, s. de accusationibus, cuius complura dicta posuit auctor sũ. de accusatione. Guil. de Suz. charta secunda posuit casus, quibus sine accusatione proceditur. Rolãdus doct. posuit hanc rub. in prin.*

a NOBIS de accuſatione tractaturis in primis videndum occurrit, qualiter in accuſatione procedatur. ſecundo, ſuper quib. criminib. fiat accuſatio, & de pœnis accuſatorum: tertio, qui ad accuſationem criminum admittantur, quarto, coram quibus eſt accuſatio facienda: quinto: quid iuris ſit de contumacia accuſatoris: ſexto, de contumacia accuſati.

ADDITIO.

a Videndum occurrit. *Præmittunt prædicti Roſre. & Rolan. primus, quid ſit accuſatio, ſecundus, quid ſit accuſare. Azo in Summa eo. titu. in princi, quod hæc duo ſunt idem, & dicunt, quod eſt aliud in libello reum criminis deferre, uel facere ad uindictam. Hoſt. hoc plenius in Summa eod. titu. in prin. ibi eum uide.*

SVMMARIVM.

In accuſatione qualiter ſit precedendum

1 *Accuſans aliquem criminaliter debet ſuas probationes habere paratas, quæ in talibus requiruntur.*
2 *Statutum nouam pœnam inducens an tollat antiquam,*
3 *Accuſator alicuius qualiter ſe debeat coram iudice gerere.*
4 *Inuitus & abſq; pt. æcepto iudicis, an qs poſſit accuſādus exhiberi.*
5 *Reus nemo citandus eſt prius, quam actor caueat ſe intra tempus determinatum litem conteſtaturum.*
6 *Filius familias an poſſit abſq; conſenſu patris accuſare, & qualiter ſit talis conſenſus ſcribendus.*
7 *Accuſatio qualiter ſit in criminibus facienda.*
8 *Accuſatus de crimine capitali eſt fideiuſſorib. committendus.*
9 *Scelus dicitur graue, per quod quis ultimum meretur ſupplicium.*
10 *Primum furtum quam punitionem exigere dicatur.*
Accuſatus de graui ſcelere icarcerat. ut cuſtodiat, nō ut liget.
11 *Reus non eſt cauſa inaudita condemnandus.*
12 *Abſens in domo, citatus, an habeatur pro citato.*
13 *Citatio fieri debet in domo, in qua qs degit, nō ubi habet beneficiū.*
14 *Accuſator qualiter agere debeat erga reum præſidi, uel iudici præſentatum.*
15 *Libellus accuſationis ante quam quis loquitur, ſemper eſt omni iudicio præſentandus.*
16 *Accuſatore non cōparente, qualiter ſit contra eum procedendum.*
17 *Accuſator ſemper ſe ad pœnam talionis obligat.*
18 *Accuſator ſecuritatem de lite proſequenda debet ſub ſpeciali forma præſtare.*
19 *Securitas & iuramentum in cauſa accuſationis per iudicem exiguntur.*
20 *Criminis qualitas perſonalem quandoq; requirit detentionem.*
21 *Accuſatore abſente ad eius locum poſſit admitti defenſor.*
22 *Exceptiones dilatoriæ, an poſſint in maleficijs opponi.*
23 *Confeſſio accuſati qua forma ſcribi debeat.*
24 *Confeſſio metu tormentorum, uel in tortura habita, an. & quo pacto ſit ualida.*
25 *Hæredes latronis, an poſſint ipſo mortuo pro reſtitutione facienda conueniri.*
26 *Confitens firmiter, id eſt cum cauſa adiectione, ex quaſi contractu tenetur,*
27 *Inchoandum non eſt à quæſtionibus in ipſo cauſæ initio.*
28 *Accuſatus nullam exceptionem peremptoriam proponens, quod facere potuit, an ſit crimine probato condemnandus.*
30 *Accuſatio requirit accuſatorem, & factum.*
31 *Libellus an ſit in cauſis criminalibus neceſſarius.*
32 *Ordo iudiciarius eſt in criminibus obſeruandus.*
33 *Abſolutio, ſeu condemnatio diuerſimode, & ſecundum locorum conſuetudines fieri dicitur.*

1. §. Qualiter autem in accuſatione procedendū ſit, facile eſt uidere: nā fere eadem in ea ſeruāda ſunt, q̄ ēt in ciuili actione. nam libellus in utroq; dat, quāuis diuerſimode cōcipiatur, ut patet ī. in tract. libel. in ti. de accu. † Volēs igit aliū accuſare criminaliter, videat, vtrum habeat ſuas probationes paratas, q̄ in talib. plene ac clariſſime requirunt. C. de edē. l. is, apud quē. 2. q. vlt. ſciāt. C. de edicto diui. Autol. j. Si aūt ſit crimē publicū conſideret, ex qua dēat lege deferre: qa hoc facit lex in publicis, uel criminalib. qđ actio in ciuilib. ff. de accu. l. libellorū. quę eſt 2. q. 8. C. qui accu. nō poſ. l. data. Si vero ſit priuatū, & hēt certū nomen, accuſet de illo crimine, ff. de priua. delic. l. 1. & l. fi. Sed ſi nō hēt ꝓpriū nomē, accuſet crimine ſtellionatus ff. de crimine ſtel. l. 2. Accuſet ēt, ſi pōt, lege municipali, ſi ibi ſit certa pœna ſtatuta, 8 diſt. q̄ ꝯ mores. 1. diſt. in his. 18. q. 2. ſeruitium. & ēt vtraq; latēter, ſi pōt, l. ciuili & municipali lege, vt ſic iudex p vtrāq;, vel ſaltē p eam,
2 quæ ſibi magis videbit expedire, poſſit punire. † Licet enim ſtatū nouā pœnā inducat, nō ob hoc tollit antiquā, niſi hoc expreſſe dicatur, ff. de act. & obli. l. quoties lex. C. de ſepul. vio. qui ſepulchrū. Sed & ſi cogat eligere, ſtet ſtatuto a, qđ poſterius eſt: qa poſteriora derogāt priorib. ff. de iure codic. diuus. 3. q. 3. libellorū. ext. de ꝯſt. ca. fi. 19. di. in canonicis. de ꝯſec. di. 3. celebritatē. ad hoc ī
b tit. px. in fi. b † His igit ꝯſideratis, accuſator dēt ſe corā iudice p̄ſentare, & ei dicere: Dn̄e, volo talē de tali crimine accuſare vn̄ poſtulo, vt eū citetis: & tunc iudex de iure, licet hoc de conſuetudine non ſeruetur, dēt ei dicere: ex quo vis eum accuſare, obliga te, ꝙ accuſabis, & ꝙ inſcribes, & accuſationē proſequeris, & alia facies, q̄ ſunt in accuſatione neceſſaria, & ſic citabo poſtea eū. Qđ ſi velit facere, iudex citet: alias non. nullus enim citandus, uel exhibendus eſt, niſi quē iudex præcepit. hæc probantur C. de exhib. reis, l. nullus. & l. neminē. C. qui accuſ.
4 non poſ. q crimen. † Hoc tn̄ fallit in quibuſdam, qui poſſūt ēt inuiti abſq; præcepto iudicis exhiberi. Primo in falſatore monetæ, vt C. de fal. mon. l. j. in princi. Item in deſertore militiæ. Item in latrone publico. Item in agrorū depopulatore. Itē in virginis raptore. Cū enim illos liceat occidere, multo fortius licet vinctos adducere, vt C. quando lic. vni ſine iudi. ſe vind. l. 1. & 2. & C. de rap. virg. l. vnica. C. de epiſ. aud. raptores. Et forte idem in fure, vt liceat ipſum uiuū tm̄ repſentare, non occidere, niſi in caſib. ut ff. de furtis, interdictū. §. q furē. & ad l. Aq. itaq;. §. fi. & l. ſed & ſi qcunq;. ff. ad l. Corn. de ſicar. q furem, extra, de homic. ſi perfodies. Idem forte ī debitore ex maleficio fugiente. nā poſſū eū uinctū ducere, nō occidere, ff. de his. q in frau. cre. ait ꝑtor. §. ſi debito. ē & in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuf. §. neceſſitatem. & vt nulli iudi. §. ſi vero quis. & ī alio caſu, qui eſt ī. de pœ. n. §. ſpecies. ver. violētā ibi, itē ſi quis denūciet. Idem, ſm̄ Id. de fano, in hoīe meo fugiēte: quia licet ī fuga, tn̄ eius dn̄iū & poſſeſſionē retineo, ff. de vſucap. non ſolū. al. incipit, retinere. §. de illo. & C. de his, qui ad eccleſ. ꝯfug. ſi ſeruus. & de epi. & cle. ſi quis curialis. & ff. de acq. poſſ. rē, quæ nobis. in fi. & C. vbi quis decur. vel cohor. l. j. & C. vt nulli lic. ſine iud. ſe vind. l. j. Sunt & alij caſus, in quib ſine iudicis auctoritate poteſt quis ius ſibi dicere. quos dic, vt ſup. de actore, uer. itē ꝙ vult. Nec mirū, ſi in criminali cā ſic ſe obliget accuſator, & inſcribat. nā, & in ciui-
5 li eſt idē, licet ꝯſuetudo gn̄alis nō ſeruet. † Nō. n. prius de iure reus citat, niſi actor prius caueat ſe intra duos mēſes

ADDITIO

a Stet ſtatuto. *Nō poteſt in hoc dari certa doctrina, ſed eſt uidēdū, ꝙ plus expediat accuſanti. hoc tamē dixit auctor ꝑpter opinionē, quę hēt pœnā iure tolli p ſtatutū, de his in remiſſ. q ſtatim ſubdit.*

ADDE, vt per Bar. in l. 1. C. de ſepul. uiol. & in l. 1. ff. ui bo. rap. Bal. con. 220. lib. 3.

ADDE *tu, quid ſi ius uarias pœnas imponat, an detur optio iudici? uide Hoſ. in c. 2. extra, de coha. cle. & mu. & ibi eum refert & ſequitur do. Abb. Sicu.*

b In fine. *Vide, quod ibi dixi, & nunc proſequitur quaſi ad literam verba Roſ. eod. titu. & ti. ibi ſeq. & titu. qualiter in accuſ. procedatur, ubi præter uerſi. ſed pone. qui fuerunt Albe. Gal. iuuenies, quæ ſequuntur.*

ses litem contestatutum,&c. quę habentur. C. de lit. cōte. Aut. libellum. quæ est. 3. q. 3. Et est rō in ciuilibus: qa non sine magno incommodo à nostris negotijs euocamur, vt ff. queād. test. aper. si quis ex signatorib. & multo fortius in accusatorib. & ibi est maius periculum: ergo magis tenaciter procedendum, vt ff. ad Carb. l. 1. §. 5. di. quilcamus. 7. q. 2. c. 2. Vsus tñ hoc non tenet. nam iu
a dices parati ad prędam a, ad nutum citāt nec clamorē expectant. Quia, si accusator sit filius familias? dēt habere patris consensum, vt C. de bo. quæ lib. l. cum non solum. §. 1. de quo etiam dixi supra de actore, ver. item ꝙ est filius. Consensus autem huiusmodi sic scribetur:
b FORMA b. † T. pater H. super iudicio accusationis fa
6 ciendæ per ipsum H. super tali crimine, cōP. & ēt super
c reconuentionis iudicio, si idem P. præfatum H. reconuenerit, ipsi H. filio suo agenti, & defendenti ꝯsensit. Et is cōsensus præstari dēt in initio litis: & ille H. dicet in libello, H. de sui patris ꝯsēsu accusat, &c. eodē quoq; modo scribet ꝓ accusato filio familias. † Qualiter aūt
7 in criminib. fiat citatio, satis apparet. nam sicut & in ciuilib. de qua, & de hac dixi. s. de citatione, §. nūc de tpe. & §. sequit. & §. iam de citatione. Citabit. n. quis in ciuilib. trib. edictis, vel vno peremptorio pro oib. vt in præ. §. nunc de tpe. Eodē modo & in criminalib. 24. q. 3. de illicita. ff. de pœnis, absentem. C, qui accus. non pos. qui crimen. 11. q. 3. rursus. & c. seq. ff. de publi. iud. inter accusatorem. Et quod ibi dr̄, nec per singulos dies, &c. intellige, ꝙ ter est citandus, sed non per singulos dies, i. hodie, cras, & post cras: sed ter citabitur ꝑ tria edicta, vt iā dicā. Scias igit, ꝙ iudex dabit in primis triginta dies ei, quem citat, vt in illis componat mœstos suos penates, i. vt ꝯponat & ordinet domū & res suas, & consanguineos, & familiā consoletur, dicens eis: mœsti estis de hac accusatione, quæ mihi paratā tali: sed nolite timere. Deus. n. me liberabit. sic compono & ordino de rebus meis. nō. n. forte redire potero: quia nisi credar fideiussorib. uel nō erit talis criminis accusatio, ꝙ eis debeā cōmitti. Penates aūt ꝗdiū dij dicti sunt: & hac cōsuetudine hoc dictū est. hæc probant C. de exhib. reis, l. nullus
d d. † Sed pone: T. accusatus de furo vult dare fideiusso-
8 res, nūqd admittet? Vr̄, ꝙ sic. nā accusatus de crimine capitali est fideiussorib. cōmittēdus, C. de app. eos. §. pe. ff. de custo. & exhi. re. l. 2. Ar. ꝯ. qa accusatus est de graui
9 scelere, ff. eo. diuus. † Graue aūt dr̄, ex quo quis vltimū patit̄ suppliciū, vt in crimine læsæ maiestatis, vt C. ad l. Iuliā ma. quisquis. & in crimine proditæ patriæ, uel rupti sacri, C. de abo. fallaciter. Vel ex quo membrū amittitur: quod non est ſm legem Romanam, nisi in casib. vt C. de fert. fug. l. 3. in Authē. ibi posita: & liberum corpus nō recipit æstimationem, ut ff. de his, qui deiec. vel effu. l fi. Et ſm legē Lombardam pro primo furto per
e dit quis oculum e, ut in Lombarda de fur. & de seruis fug. l. de latronibus. Sed dic, ꝙ aut est confessus crimē, & tunc incarcerat, vt ff. de cust. reo. l. si cōfessus. aut nō est confessus: & tunc aut est accusatus de non graui, & tunc committitur fideiussorib. aut de graui, & tunc nō
10 cōmittit, vt in præ. l. diuus. † Pro primo aūt furto nō semper amittit oculū, sed pro qualitate furti, vt in Lō-
f bard. de seruis fug. l. 2. f & l. si quis latro. Et nota, ꝙ accusatus de graui scelere incarceratur, ut custodiatur, non
g vt ligetur g, vt C. de exhib. reis, l. 2. ſm Alb. Gal.[h] & iun
h ge hoc, quod no. ꝯ. de fideiuss. §. 1. uer. sed pone, T. † Et
11 nota, ꝙ dato fideiussore de prosequēda accusatione, ut dixi s. uer. is igit. citabit reus, ff. de pub. iud. inter. & si fuerit absens, requiret, ubi sit. nō. n. dēt cōdemnari, seu puniri, cā eius inaudita, ut ff. de requi. reis, l. 1. in princ. ff. ad l. Cor. de Sicar. inauditum, ext. de causa poss. & propr. c.
12 1. ext. de consti ecclesiæ. † Sed nunquid sufficit, si ad domum citet, vt in multis casib. contingit? sicut in conc. quæ sunt in præd. §. sequitur. uer. illud etiam no. ꝙ citatio. & ver. sed nunquid sufficit. & seq. ubi de hoc. Et dicunt quidam, ꝙ sic, vt & in ciuilib. contingit. de quib.
i no. in prin. §. nunc de tpe i. nam eodem modo in his, si
k cut & in illis ꝓcedit, vt dixit Rof. k ꝯ mo, ſm eum, requirendus & citandus est in loco, vbi est, & sic, ꝙ scire ualeat se citatū: & hoc, nisi per eum fiat, quo minus ad eum citatio valeat peruenire, vt ext. vt lit. conte. qm̄. §. porro. & ff. quod vi, aut clam, l. vim facit. & facit ff. de euict. si dictum. Ideoq; non sine causa statutum est, ꝙ licet ille citetur, nihilominus iudex citans scribant ei, in cuius iurisdictione citatus consistit, ut per illum id citato innotescere possit, qualiter bona eius sunt annotate, & qualiter est accusatus, vt ff. de requiren. reis, l. 1. Scribet autem sub forma posita infra, §. sequitur. uersi-
13 cu. ut autem in hac. † Et aduerte, quod in domo, in qua qui degit, ibi citari debet, non ubi habet beneficium, uel domicilium, etiam si sit aliena domus, ff. de damn. infect. l. 4. §. abesse. Si autē sit uagabundus, tūc in loco beneficii, uel domicilii, præsertim eius, de quo agitur, est citandus, extra de cle. nō resi. c. ex tuæ. quod si forte domum habet in rure, uel in alio loco deserto, ibi citandus est: & si non reperiatur ibi, requirendi sunt amici, ext. qui matr. accus. poss. capi. 1. Idem est etiam, ut requiratur, si non habet domicilium, uel beneficium.

secun-

ADDITIONES.

a Nam iudices parati ad prædam. *Verba Rof.*

b FORMA. *Rof. lib. 9. de scripturis iudicij criminalis, in princ.*

c Tali crimine. *An sufficiat generalis cōsensus, & an unicus in vna causa? uide, ubi supra, eo. uer. sed quid si pater. & uer. seq.*

ADDE, an filius familias sine consensu patris accuset in criminali? Pet. de Ancha. consi. 72.

ADDE tu ꝙ id, ꝙ dicitur de filio familias, vt non possit accusare sine consensu patris, potest procedere seu procedit, qn̄ pater est sanę mentis. nā si esi furiosus, uel mēte captus, posset forsitan aliud dici, ꝙ possit, quia filius familias habens patrē furiosū, uel mēte captū, potest contrahere, & se obligare, & omnia agere inter viuos, nō obstāte statuto, ut possit se obligare sine cōsensu patris, ut Bal. in l. cū hæres. ꝑ illū tex. ff. de acqui. hęred. cōsidera.

ADDITIO. Et quid de filiofamilias minore, an possit accusare criminaliter aliquē de iniuria authoritate patris? dic ꝙ non, & idem, si filius accusetur. nam pater non est legitimus administrator, & ideo debet dari curator litis, si filius familias est minor, ut dicit Bal. post Iaco. Butriga. in l. cum oportet. §. cum tacitas. C. de bo. quæ libe. Hen. Ferran.

d De exhi. reis, nullus. *Vbi Cy. allegans hunc uersiculum posuit. qd est su. quę tamen fuerunt uerba Rof. ti. qualiter in accusatione ꝓcedat, & est etimologia pęnates, id est, penes nos nati.*

e Perdit quis oculum. *Vitam.*

f Fug. l. 2. *& in l. si quis latro. l. 2. præmittit compositionem 80. soliaorum.*

g Vt ligetur. *Saluo, quod dicitur infra, uersi. cum autem.*

h Alber. Gal. *titulo eodem, uersi. pone quæstionem de facto pollicit item Gui. de suz sub litera G.*

ADDITIO. Pro primo furto.

ADDE tu, qualiter distinguantur furta, ita ut dicātur plura, & quis dicatur bis condemnatus, stante statuto, ꝙ pro trib. furtis quis condemnetur ad furcas, uel si bis fuerit cōdemnatus quis pro furto, tertia condemnatio sit ad furcas, & quid, si quis cōmiserit furtū tribus vicib. qualiter intelligatur? vide, quod eleganter consuluit Bald. consi. 247. inci. ad euidentiā in 5. uolu. Et uide per Pau. de Castro. cōsi. 18. inci. non video. in 1. parte consi. vbi, an furtū dicatur vnicū tantū, vel plura, si proponat, ꝙ quis furatus fuit tascham cum mille florenis, licet in tascha esset maior quantitas, an per hoc dicatur mutari substantia furti? Et qd, si qs plures res furatus fuerit, an dicatur vnū furtum cōmisisse, an vero possit pro pluribus furtis puniri? vide Mar. Soc. in consi. 33. inc. ꝓsequēdo ordinē. col. 4. uer. itē facit. in 1. volū. Hen. Ferrā.

i Nunc de tempore. *Supra ver. qualiter. in prin.*

k Rof. *Sub rub. de contumacia.*

a ſm Papam [a], vt in cõcor. quę ſunt in pręd. ver. ſed nun
14 quid. † Cum autem fuerit coram præſide, ſiue iudice accuſator, ſibi libellum porriget: qui qualiter concipiatur, vide infra in tractatu libel. in tit. de accuſ. & de homici. & de adul. & in alijs ti. illius particulæ. & Quo facto & libello accuſationis porrecto, accuſatus dabit fideiuſſorem iudicio ſiſti, & de condemnatione ſoluenda, ſi fuerit condemnatus, vel de perſona accuſati repræſentanda: & hoc, ſit tale crimen, in quo fideiuſſori ſit commitendus, puta in quo pęna pecuniaria infligitur, vt inf. §. proximo ver. circa & ſeq. alioquin ſi crimẽ ſit maximum, puta capitale, non committitꝰ fideiuſſori, ſed in carcerem detruditꝰ, & nonnunq̃ in cõpedib. ponitur. Idem quoq; dico in accuſatore, vt ſit in carcere, vbi magnũ eſt crimen, & eſſet ſegregati pp calumnię pęnã, ff. de cuſt. & exhib. reo. diuus l'ius. & l. de cuſtodia. & C. eodẽ, l. i. His peractis reus habebit inducias triginta dierum, vt in ciuilib. obſeruatꝰ: intra quos deliberet ſuper libello bř, an velit cedere, uel contendere, 3. q. 3. c. indu
15 cię. in palea, §. offeratur. † Quidam tamen iuris ignari
b dicunt, præfatos triginta dies, de quibus dixi ſupra, vealiter, ad deliberandum dari. quod non eſt verũ, nã, vt ibi dixi, præalle. l. C. de exhib. & intro. reis, nullus. loquitur añ datum libellũ, ſi prudenter, quod ibidꝰ, attẽ-
c datur [c]. Tertij aũt dixerũt, poſt pręſatos triginta dies nõ dari inducias deliberatorias. nã nõ eſt veriſimile, ꝙ accuſatus velit cedere in crimine magno: & io ſtatim rñdebit: arg. pro eis, de pœ. di. j. §. his auctoritatib. ver. non tibi dico, vt te. prodas. qđ. nõ eſt verũ. Nam qñq; quis in talib cedit, ut patet ext. de ſimo. per tuas in fi. & ext. de elec. dudũ. 2. in fi. Habebit ergo p̃dictas inducias. Multa enim proueniũt tempore, quæ non poſſunt ꝯſilio prouideri. Nam forte accuſator interim moritur, vel interim generalis abolitio, vel purgatio indicitꝰ, & alia plura poſſunt cõtingere, quæ non licet ſcriptis cõmuni-
d bus commendare [d]. Qđ tñ dixi de nu. dierum, hodie de facto non ſeruatur. vnde dic, vt in præalleg. §. nunc de tempore. † Si autem accuſatus non cõparuerit, proce-
16 detur ad bãnum, & ad alia. quod dic vt. inf. §. ſequitur. Quod ſi defenſioni accuſare ſe aliquis obtulerit, diſtingue. Nã aut crimẽ, de quo ille accuſatꝰ, exigit pęnã pecuniarã, aut ſanguinis, vt inf. §. proxi. uerſi. circa hęc. & ſeq. In primo caſu defenſor legitimus admittitꝰ præſtita cautione de ꝯdẽnatione ſoluenda, ſi defenſor fuerit condẽnatus, & in cã cũ eo proced. ẽ, ff. de pc. ſeruũ quoq; §. 1. & l. minor. & ſeq. In ſecũdo uero caſu defenſor nõ admittitꝰ, niſi ad allegãdas cãs abſentiæ, nõ cãs cæut 5. q. 3. c. j. & c. reos. & in p̃. l. ſeruũ. §. j. & eod. ti. abſens. ff. de pub. iudic. l. pe. & ſup. de ꝓc. §. j. uer. ſed pone, &c. † Porro libello oblato, ac indultis inducijs, ſiue ſit laicus, ſiue ſit clericus is, cui crimẽ infertur, accuſator ſe ad pęnã talionis obligabit, ut 2. q. 8. q̃ſquis, ext. de accuſ. licet. uidelicet ſi nõ ꝓbauerit, qđ opponit pęnã, q̃ intulit, patiatꝰ, ut 2. q. 3. qui ꝓbauit. & hoc regulꝛ obtinet. Falũt tñ in caſib. in qb. non eſt inſcriptio neceſſaria: quos, & alia, q̃ hic deſunt, dic, vt ſup. in ti. de accuſ. prope finem, uer. itẽ ꝙ nõ eſt recte. Poſt hoc accuſator ſecuritatẽ de ite proſequenda præſtet: quæ hoc modo ſcribatur.

e FORMA [e]. Anno, menſe, die, &c. H. promiſit mihi notario infra ſcripto nomine talis curiæ ſtipulanti, ꝓſequi talem accuſationem ſuper tali crimine contra P. per eum inſtitutam, ſub pœna cẽtum librarum Tur. Et ſi fideiuſſorem ſuper hoc dederit, iungas inſuper, & ipſius H. precibus & mandato B. de eis extitit ſub eadẽ pęna fideiuſſor, ad hoc obligans bona ſua. Tamẽ priuſquam libellus porrigatur, debent hæc de iure fieri, ut ſupra, in principio dixi, uerſic. his igitur. Poſt hoc accuſatus reus, ſi adſit, ad iudicis præceptũ ſecuritatẽ præſtabit: quod p̃ceptũ in accuſatũ dẽt dirigi ſub hac forma:

FORMA. Talis iudex præcepit P. ꝙ hinc ad talẽ diẽ pręſtet idoneam ſecuritatem de centum libris. Securitatem autem ſub hac forma præſtabit:

18 FORMA. † P. ab H. ſuper tali crimine corã tali iudice accuſatus ꝓmiſit mihi tali notario vice, & noĩe talis curię ſtipulãti, & recipiẽti, ꝙ ſi occaſione p̃miſſę accuſationis fuerit cõdẽnatus, codemnationem ipſam ſoluet ſub pœna, & banno cẽtũ librarũ. & pluris arbitrio iudicãtis. In ſup B. eiuſdẽ P. precib. promiſit mihi notario, nomine, quo ſupra, recipiẽti, ꝙ ſi dictus P. pręfatã non ſolueret cõdemnationem, ipſe de ſuo ſoluet: ſeu eiuſdem P. perſonam iudici repræſentabit ſub pęna, & banno centum librarum, & pluris arbitrio iudicantis, renuncians beneficio nouæ conſtitutionis de fideiuſſorib. & omni alij iuris auxilio. Quãdo aũt committatur pœna promiſſa ſi fideiuſſores illũ nõ repræſentãt, uide j. de dolo & contum. §. reſtat. uerſic. porro. & ſequẽ. & infra, §. fi. uer. ſed ſi dedit. Porro ſæpe iudicis officio pręcipiũtur alicui ſecuritates & iuratores: qđ ſic ſcribetur:

19 FORMA † P. ante præſentiã talis iudicis cõſtitutus, cũ idem iudex ſibi præcepiſſet, vt eius iuraret ſtare mãdatis ſuper eo, quia tali conuicia dixit: uel quia tale qđ fecit, ꝓmiſit mihi L. notario noĩe, & vice talis curiæ ſtipulanti, & corporaliter ad ſancta Dei Euãgelia iurauit ſtare, parere, & obedire de alto, & baſſo omnib. mandatis, q̃ dictus iudex ſup tali facto, per ſe, uel per ſuum nũcium fecerit in perſona, uel reb. ſup. pęna & banno l. librarum, & pluris iudicis arbitrio. cũq; ſtatim dictus iudex pręcepiſſet eidẽ, ut duos iuratores, & fideiuſſores conſignaret, eidẽ ad ipſius P. pręces B. & C. promiſerũt ſe unuſquiſq; in ſolidũ obligãdo mihi notario ſtipulãti, ut dictũ eſt: & corporaliter iurauerunt ſe facturos & curaturos, ꝙ idẽ P. præcepta iudicis, quæcunque ſibi fecerit ĩ perſona & reb. acceptabit & obſeruabit: alioquin ipſi de ſuo obſeruabunt, & facient ſub pœna & banno l. librarũ, & pluris iudicis arbitrio, renũciãtes nouarũ ꝯſtitutionum, & epiſtolæ diui Adriani beneficio, & omni alii auxilio. Poſt hoc idem iudex ſtatim eidẽ P. præcepit ſub pęna l. librarũ, ut hodie det curiæ pignora de centũ libris, uel ꝙ faciat hæc: & hæc præcepit ẽt dictis fideiuſſorib. ſub eadem pœna, ut faciant & curẽt, quod dictus P. pignora ipſa dabit in dicto termino: alioquin dent ipſi de ſuo, ſaluis nihilominus reliquis præceptis, quæ iudex tam ipſi P. quam dictis eius fideiuſſoribus adhuc duxerit facienda, talem ipſi P. peremptorium terminum præfigens, intra quem ſuas, ſi quas, habeat, defenſiones probet, extra de iureiuran. Quintauallis. Si autem crimen ſit tale, quod perſonalem exigat detẽtionem, ſic dices:

20 FORMA. † P. occaſione accuſationis de ſe factæ ab H. tali ex cauſa perſonaliter detẽtus, traditus & poſitus fuit à tali iudice in manibus, & cuſtodia talis executoris: qui ibidem eum recepit diligenter cuſtodiendum, & ſaluandum, & ipſi iudici, cum petierit, reſtituendũ, ſeu pręſtandum, quoties fuerit requiſitus, donec negotium per condemnationem, uel abſolutionem fuerit diffinitum: & hoc ſub pœna iudicis arbitrio imponenda. Et hæc obtinent, cum accuſatus præſens eſt: cęterũ ſi abſens ſit, defenſor pro eo, admittatur in caſu, quo ad

ADDITIONES.

a Secundum Papam. *In decre. ſi. de eo, qui mit. in poſ. ut ſcripſi ſuper uer. domi.*

ADDE tu, ubi debeat fieri citatio, Lanfrã. de Oriano plene, in repetitione capi. quoniam contra. §. citationes. circa princ. ext. de probat. Item adde Abb. Sicu. & alios in capi. cauſam. extra, de do. & contu.

b Iuris ignari. *Dicit Roſ. minus intelligentis, q neſciunt, qđ dicãt*

c Attendatur. *Item Azo in Summa de accu, uer. oblato.*

d Commendare. *Dicit Roſ. quæ non ſunt ſpecificanda, & hic finitur titulus eius, qualiter in accuſatione procedatur ante litis cõteſtationem, uel poſt.*

e FORMA. *Hæc forma & omnes, quę ſequuntur, fuerunt Rolã. lib. 9. poſt rubricam de ſcripturis iudicij criminalis.*

a admitti dēt, vt s.[a] Eius satisdatio hoc modo scribať:
21 FORMA † Super accusatione per H. de P. facta B. ad ipsius P. defensionē veniēs, & se offerens, promisit mihi tali notario stipulāti & recipiēti vice & noīe talis curiæ, ipsū P. defendere, & nihil doli mali in defensione cōmittere, si idē P. occasione dictę accusationis fuerit codēnatus, ipsam condēnationē soluere, vel ipsius personam repræsentare sub pęna & banno centū librarū Turon. & pluris arbitrio iudicantis. In super L. ipsius B. precib. & mādato se principalē constituens, promisit mihi notario stipulanti, vt s. se facturum & curaturū, φ dictus B. prędicta oīa & singula faciet & attēdet ac obseruabit: alioquin ipse idē de suo ea faciet & seruabit sub pęna centū librarū Turon. & pluris arbitrio iudicātis, renūcians beneficio & nouę constitutioni de fideiussorib. & omni alii iuris beneficio & auxilio. Si autē postmodū cōpareat principalis cū eo, iuxta pręmissa procedetur. Nec mireris, quod in prędictis satisdationib. tabellio stipulať. nā ex eius stipulatione actio quęritur. de quo dic, vt supra de primo & secundo decr. §.
22 iā de effectu. ver. & nota, quod pręmissa. & seq. † Post hęc aūt accusatus dilatorias exceptiones obiiciat, si quas habet, ante litis contestationē. Nam sicut opponi possunt in ciuilibus vt C. de proba. exceptione. & C. de excep. l. pen. & extra de excep. c. pastoralis. sic & in maleficijs, vt ff. ad leg. Iul. de adul. si maritus. 2. §. pręscriptiones. & ēt peremptorias, ſm quosdā, vt no. s. de exce. §. dicto, prope prin. ibi, videt ūi. &c. Quod si libellus inepte sit conceptus, accusabit ex integro intra statutū tps, ut in præal. l. libellorū. & ff. de adul. l. accusaturus. Deinde autem in accusationis negotio procedatur: & si nō hēt dilatorias, fiat litis contestatio, iuret de calumnia, & rei cōfessio audiatur: postea si necesse fuerit, probationes hincinde datis ad hæc legitimis inducijs inducātur, allegationes partiū audiātur: & post iudex veritate solicite perquisita sniam sup principali proferat, vt C. qūo & qñ iud. auth. qui semel. ita ut si cōfessus, aut conuictus fuerit, condēnet, & pęna legitima feriatur, vt ff. de exhib. reis, si confessus. ext. de off. lega. nisi specialis & 4 q. 9. decreuimus ext. de confess. c. 1. 2. q. 1. nos in quenquā. & canonica destrictio culpā feriat delinquētis, 7. q. 1. si qui vero. ext. de simo. licet Heli. ita φ si sup illo crimine certa pęna statuta est, illā infligat: alioquin eā suo arbitrio moderetur, vt 3. q. 3. §. notandū. prope
23 princ. ext. de off. d cle. de causis. † Accusati autem confessio est hoc modo scribenda:

FORMA. P. lecto sibi seriatim, & aperte libello accusationis cōtra eū a tali porrecto, oīa que in ipso libello cōtinentur, negauit, vel cōfessus est, vel sic respōdit. & scribatur, quicquid dixerit. Et no. φ aliqñ solet recipi cōfessio ab aliquo, non ex accusatione, vel denunciatione, sed vt sciatur veritas alicuius facti ab eo, vel ab alio perpetrati: & tunc scribitur in hac forma:

FORMA. P. iuratus dicere veritatem super tali negotio sua confessione dixit. quod, &c. Veruntñ cū in capitalibus & atrociorib. veritas nequit haberi seu explorari, tunc per tormenta est eruenda, vt ff. de quæst. l. 1.
24 ext. de depos. c. 1. 5. q. 5. illi, qui. † Et sunt humaniter p iudicem moderanda, non ad accusatoris petitionē exacerbanda: sed nec confessio habita metu tormētorū, vel ēt dum tortura exercetur, obest, nisi post depositionē de tormentis. qui torquetur, perseueret in ea. l. j. §. diuus. & C. de cust. carcer. l. 2. ff. de cust. & exhi. re, si cō
b fessus. & ff. de q. l. 1. §. ibi.[b] Vbi aūt ɔfessio fit sine metu, vel tormentis, non inspicitē utrū perseueret, vel non,
25 sed statim puniatur, C. de epi. & cle. si qs in hoc. † Quid si latro famosus in tormentis positus confessus est mihi furtum fecisse, & post tormenta in confessione perseuerabit, sed tamē prius, φ ɔdēnetur, mortuus est, vel pp asperitatē tormētorū, vel forte ex alia cā, q̄rit, an hæredes illius tenētur, & ɔueniri possint occasione furti p dicti? Rñ. sic, sicut in accusatione furti & ɔdōne furti
26 ua. † qa ex cōfessione datur actio, ac sñia lata fuisset, ff. ad l. Aqui. proīde. §. si pcurator. & quia in iudicio quasi ɔhitur, ff. de pec. l. licet. §. idē scribit. & qñ quis cōfite
c tur firmiter,[c] ex quasi cōtractu tenetur, ff. de iter. actio.
d l. de ætate.[d] Ceterū confessio per tormentorū acerbitatem extorta, scribitur in hac forma:

FORMA. P. occasione talis criminis sibi impositi in prisone, seu in custodia talis executoris positus, præstito de dicenda veritate ab eo iuro, sua cōfessione dixit, se crimen sibi impositum minime perpetrasse, nec se scire, a quo illud extiterit perpetratum. Deinde faciendæ sunt interrogationes, sicut iudici ſm naturā negotij uidebitur expedire. Et si iudex uiderit eum uacillare, vel suspectum esse, tūc subiiciatur qōnib. & tormentis, & non prius: quia in ipso causæ initio non est à quæstionib. inchoandum, ut extra de regu. iur. cum in contemplatione. & consequenter sic scribetur:
27 FORMA. † P. positus ad tormentum, eo in tormento psistente, iterrogatus, an facinus, qđ sibi imponitur, per-

ADDITIONES.

a Admitti debet. vt supra. *uer. si autem.*

b §. ibidem. *Vide, quod scripsi de reg. iu. cum in contemplacione super 1. gl. uer. de quinto.*

c Firmiter. *Id est, cum adiectione causæ. uide, quod plene dixi sup. de confe. §. ult. super uer. quæ autem actio.*

d De inter. act. l. de ætate. §. 1. *Ponitur eadem quæstio post. Albe. Gal. supra de interrog. §. 2. uer. quid si is saluo, quo l bic q̄ritur de latrone famoso & confesso per tormenta, qui tamē perseuerauit. Credo ēt quod ibi loquatur de confesso actore petente, bic de capto, qui confessus est forsan se multa furta fecisse, quæ expressit, habeo post Odoff. super l. unica, C. ex delic. defunct. in quantū conuen. eandē qōnem, tñ aliter formatam, q̄ bic, uel ibi format enim ibi in accusato, & in alijs concor. Hinc soluit, quod si accusator erat præsens qōni & confessioni, quod esse dēt, ff. de adult. si postulauerit. §. qōni tunc uidetur lis cōtestata cū defuncto, & tenebitur, ut in l. prædicta. Vel si dicas litē nō contestatā, tenebitur ex confessione actione in factū ipse, & eius hæredes, per l. proinde superius allegatam, in fi. & tūc conuentio ex quasi cōtractu non ex maleficio, per prædictā l. licet. Quando uero non est præsens ipse, uel eius aduocatus quæstioni & confessioni, tunc ex illa non fit contestatio, nec oritur absenti aliqua actio, cum præsenti aduersario fieri debeat, ff. de confessis. §. certum. §. si quis absente. Subdit ēt quod eo casu, quo confessio non habetur pro contestatione, & datur actio in factū, cum illa subrogata sit in locū actionis furti, dabitur ad duplū. Sed extat alia quæstio Iac. de Rauen. quæ incipit. Sēpronius in quærimoniam mutatis terminos & quęrentis, supra de delato furto eius, qui qui famosus erat tortus, & plura furta confessus, & damnatus ad mortē, & facta executione quærebat, an contra hæredes possint agere hi, de quib fuit confessus, conditione furtiua & actione furti ad duplū? Distinguit, quærens, an per accusationem, uel denunciationē, uel inquisitionē sit actū. Primo casu non prodest absentib. per prę d. §. si quis. & per l. ult. ff. de interrog. act. & per illud gñale, res inter alios acta, &c. In secundo & tertio casu putat oēs agere posse, licet absentes. nā cum iudex procedit ad officialis denūciationē, uel ad clamosam insinuationē, uidetur uniuersa turba querelā proposuisse. Verba enim corā magistratib. prolata actiones & exceptiones inducūt, ff. de origine iuris, l. 2. §. cū placuisset, ff. de acq. hære. l. in pluriū & quod ibi no. ult. gl. C. qñ mul. tut. offi. fun. pōt, Auth. matri. ibi, inter gesta, &c. nā sicut in seruo recognoscitur dominus, sic in officialib. populus. Ad primum ff. de opt. le. l. si Pamphilo. Ad secundum ff. de reb. dub. l. ciuilibus, ff. de cond. & dem. l. municipib. alle. ff. de orig. iu. l. 2. §. post originem, & ff. de pen. l. qui pen. §. sed quid diximus. et l. nam quid liquidæ, §. primo, Non obest ergo absentia. uel contestationis omissio. sufficit. n. hoc casu, φ fiat cōfessio, uel negotio in iudiciali strepitu. facit de vi & vi ar. l. 3. §. q armati. Nec obstat, φ acta unius iudicij nō ualēt in alio, quia illud inter diuersas psonas, ff. de ioffi. test. a. l Papinianus. §. sed nec. Secus iter easdē, C. de liber. cā. l. iubem ut*

Si autē index nulla ex his vijs iuridicis processit, puto confessionem eius alijs non prodesse.

ADDE, ut per Bar. in l. defuncti. ff. de pub iud. & in l. ex iudiciorum. ff. de accus. Stante tamen statuto, q̄ hæredes non teneātur ex condemnationib. defunctorum, si defunctus soluit partem cōdemnati, an hęredes teneantur ad reliquū, uide Ro. cons. 195.

perpetrasset? respondit. & cōfessus est se id die & loco tali commisisse, & de ipso tormēto depositus est: post interuallū congruū temporis in eadem confessione perseuerans, asseruit illud idem: vel negauit se illud perpetrasse, & perpetrantē omnino se nescire. Quare aūt hæc ponantur, paulo antea prelibaui. Et dicūt quidā, q̄ non debet iudex quęrere, an ipse illud delictū commiserit, argum. de poen. dist. 1. §. his auctoritatib. ver. non tibi dico, vt te prodas. sed dēt in genere quærere, quis tale delictū commisit. Sed illud pōt locū habere, cum quis ad probandū maleficiū, quod dr̄ ab alio commissum inducit, sm ea, q̄ not. sup. de teste, §. iam de interrogatorijs. sed nūquid queretur. quo ēt casu non quæretur de aliquo alio specialiter, vtrū ille commiserit illud, sed in genere interrogabitur, vt iā dixi, ff. de quæstio. l. 1. §. cū qōne. Vbi autem accusatur de facto suo interrogat, satis pōt interrogari, an ipse maleficiū, de quo q̄ritur, cōmiserit, vt ff. de quæst. l. 1. §. diuus. & arg.
28 4. q. 3. c. si testes. ver. serui neque pro dn̄o. † Quid, si accusatus nil confessus fuerit, vel suam legitimam defensionem probauerit, accusator nil probauerit? Absoluēdus est: quia pænę emolliendę sunt, non exasperandæ, vt de pę. di. 1. §. pœnæ. & melius est nocentem absoluere q̄ innocentem cōdemnare, vt ff. de pęnis, l. absentem. & ra. ex̄ de sim. licet Heli. in fi. & de prob. ex literis. in fi. Vbi ergo reus negat, contra eū probet per apertissimas & claras probationes: quia tales in criminib. requirūtur, vt 2. q. vlt. sciant. q̄ est C. de prob. l. fi. 2. q. j. nos in quenq̄. ex̄ de mai. & obe. inter quatuor. 6. q. vl. 2. lor. & 5. q. 6. Epiphaniū. & nō per præsumptiones, nisi sint violentę. q̄ dic, vt sup. de præsump. §. spēs. ver. violenta. Inducent ergo testes & aliæ legitimæ pbationes, verum si crimen non vr̄ posse probari per instra, vt no. ex̄ de maio. & obe. cum in ecclesijs. Sed illud sane intelli
a ge a, q̄ si nihil cōtra accusatū probatū fuerit, accusator eo ipso calumniari vr̄, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. 1. & j §. fi. ad finem: reus absoluetur, quia non eo ipso, q̄ qs accusatur, reus est, sed quia cōuincitur, ut 15 q. ult. c. fi. in
29 fi. C. de accu. l. fi. † Si uero crimē probetur, nec reus aliquam peremptoriam exceptionē proposuerit, quod facere potuit, ut C. de adult. quoniā Alexandrū, tūc cōdēnabitur accusatus: & appellare poterit, uel ipse, uel alius p eo, ēt inuito. ut sup. de app. §. 1. uer. & p̄missa. nō tn̄ poterit per procuratorem appellare, nec appellationis causam prosequi per procuratorem, nisi crimē pœ
b nam relegationis contineret, secundū Roff. b ut ff. an per alium causæ app. l. 1. Veruntamen ur̄, q̄ tūc procurator appellare possit. licet non prosequi, ut in cōcor. quæ sunt in præ. uer. & præmissa. Sed & cōfessus & cōuictus nō audit appellans, ut s̄. de app. §. 1. uer. 2. Qualiter aūt in his formetur sn̄ia absolutionis, seu cōdemnationis, dic, ut s̄. de sn̄ia, §. ut aūt. uer. porro si agat. Præmissa aūt procedūt, cū crimen tale est, q̄ accusans & accusatus fideiussorib. cōmittatur, ut s̄. dixi. Si uero in carcere detinet, tūc eadem serua, præterquam quia liberi debent corā iudice cōparere. nec. n. uinculati, sec extra carcerem ducti causam dicent. In seruo tamen cōtra, ut ff. de exhib. re. l. si qs seruus, ff. de quęst. l. 1. Hoc aūt certum est, q̄ si crimen non probetur, accusatus tamē īfamia respersus remaneat, sibi est purgatio indicēda ut dicā j. de abolit. & pur. §. nūc de purgatione. In summa no. quid si crimen. Itē q̄ accusatio factū desiderat
c quę dic, ut s̄. ti. prox. c † Item requirit & aliud accusatio
30 accusatorem, sine quo nemo damnatur, siue crimē sit publicum, siue priuatum, ut C. de accus. l. fina. ff. de priuat. delic. l. fi. ff. de accus. sicut. ff. de mu. & ho. releri. 2. q. 1. de manifesta. C. de pagan. & sacrifi. & tēplis, l. pe. uer. quisquis. ex̄ ut eccl. benef. ut nostrū in prin. nisi in quibusdā casib. qui habentur C. de epis. & cler. l. si qs ī hoc. C. de apostat. l. apostatarū. C. de Iudæis, l. ne qs. & ī
d alijs, qui no. in præall. c. & in pręal. decr. d † Sed nūquid
31 in criminalib. causis necessarius est libellus? Et certe, sicut dat̄ in ciuilib. ut C. de lit. ɔtest. Auth. offeratur. quæ est 3. q. 3. c. si testes. §. offeratur. & ext. de lib. ob. c. j. & 2. sic & in eis, ut j de lib. cōcep. §. nūc dicendū. in prin. & uer. 42. siue agatur de crimine ciuiliter, siue criminaliter, ut ff de acc. libellorū. ubi de hoc, quę est 2. q. ult. ff. de priuat. delic. l. si. C. de fur. l. fi. C. q acc. non poss. l. 2. & 4. & l. si crimē. & l. de crimine & l. negādā, C. de accu. si qs se iniuriā. & l. iure mariti. ff. ad accusationes. C. de adul. sine metu. & l. iure mariti. ff. ad Turp. quęsitū. ff. de ī ius uoc. q̄situ. & l. libertus. 2. q. 1. legū. ext. de ac. super his. Hoc aūt fallit in qbusdā criminib. in quib. nō est libellus necessarius, ut ī crīe abigeatus, ut C. de abigeis, l. 1. & in alijs casib. in quib. sine accusatore pcedit, qui no. ex̄ ut eccl. bn̄. c. vnico, & in alijs casib. q no. in pal.
32 §. nūc dicēdū. † In sūma no. q̄ in criminib. ordo iudiciarius est obseruādus, vt ex̄ de simo. delictus. ibi, post q̄ crimē, &c. videlicet accusator sit legitimus, ex̄ de acc. c. 1. 2. q. 7. clericos. & iudex idoneus, 11. q. 1. ubi. & c. experientię. ex̄ de foro cōp. cū sit. 3. q. 7. neminē. accusatur criminosus, 15. q. fi. c. fi. accusatio legitima. 2. q. 7. si qs eps. ut fiat in scriptis, ea. cau. q. 1. ī primis. q̄ fiat trina citatio, uel una peretoria, 24. q. 3. de illicita. q̄ denūciæ, 3. q. 3. p totū: q̄ alius sit accusator, & alius testis, 4. q. 4. c. 1. & ī prę. c. in primis. alia, q̄ dixi s̄. in ti. de accus.
33 † Hoc autē scias, q̄ sæpe præter præmissum ordinem aliquis secundum diuersas locorum cōsuetudines absoluitur, seu cōdēnatur. nā qn̄que nocturni custodes iurati præferuntur, si quos nocturnos fures, uel alios ultra horam inhibitā noctis silentio euntes inuenerunt, capiant, uel denuncient puniendos. Quandoque uero ponunt ad custodiā alicuius passus, ut quos repererit cum teb. uetitis trāseuntes denuncēt. uel p̄sentēt. Nōnunq̄ ad prædiorum custodiā, ut depopulatores, seu fructuū deprędatores, & ēt quadrupedes ī prædiis alienis damnum dantes denuncient. Hi igitur, & eis similes, cum ex offi. sibi commisso aliquos denuncient, nō est opus scd̄m locorum cōsuetudines, ut accusent, uel de calumnia iurent, sed ut solum simpliciter ex officio suo denuncient. Eorum enim denunciationi credit̄, ex quo

ADDITIONES.

a Intellige. *De hoc uide qōnem, quam disputauit positam super regula semel malus. de regu. iur. li. 6. Ad cuius declarationē est aduertendum, quod multi actus, ex quib. maleficium esse potest cadunt in intellectum testium, per quorum tamen depositionem maleficium non probatur. nam licet testis deponat, q̄ ego occidi posset esse, quod id feci me defendendo, uel casu, ita quod maleficium non est probatum, sed iudex ex depositionib. illis percipere potuit, q̄ maleficium commisit sic aggrediendo, insultando, et occidendo habet enim discernere licitum ab illicito, ff. de iusti. & iur. l. 1. in prin. & tamen fateri oportet, q̄ etiam testes uiderunt aggressionem, insultū, & uoluntatē in occidendo, & sic de p̄dictis deponere possunt. his concor. quod no. de offi. dele. c. 1. li. 6. in gl. 2. De indirecta uero probatione satis dixi, in præcedenti qōne ī fi. & uide, quod dixi sup. de instrumen. edit. §. restat super uer. sed quaro. sub quo & quod ibi dixi super rub. char. penul. & subdit hic quæstionem.*

ADDE, ut per Old. con. 192.

b Secundum Roff. *Triplicatum habeo eius opus, in uno habeo nisi de duob. ubi utraque secundum diuersas opi. procedit, quas uide accu. ueniens. ubi super 1 glo.*

c Vt supra tit. prox. *Cui cōtinuauit Rof. q̄ sequitur, ut ubi dixi.*

d Et in pręal. decr. *Adde casus, quibus per inquisitionem proceditur, quos uide infra titu. 2. §. quoniam in prin.*

quo iurauerũt suũ exequi fideliter officiũ, ar. C. de accu. l. ea quidem, & 4. q. 4. §. aliquãdo, adeo vt nisi denũciatus ab eis suam legitimam defensionẽ probauerit, condẽnabitur ex hmõi denũciatione: q̃, quo ad hoc, fidem facit: nec dabitur libellus, vt inf. de libel. côce. §. nunc dicendum, ver. 40. & seq & vide, qđ no. s̃. de cita. §. sequitur, vers. sed nunquid. Verũtamẽ de iure secus est: quia nullus sine clara & aperta criminis probatione dẽt condemnari, vt supra ver. quid si accusatus nil. In accusatione autem matrimonii qualiter procedatur, j. qui matrimo. accus. pos. Item qualiter aduocatus in accusationis propositione se habebit, uide sup.
a de aduoc. §. sequitur, ver. cæterum a.

ADDITIO.

a Ver. cæterum. *Qui uer fuit Albe. Gal. sub hoc tit. ut ibi dixi, qua posuit Rof. docl. rub. 6.*

SVMMARIVM.

Accusatio super quibus criminibus procedat, & quæ sint pœnæ accusatorum.

1 *Crimina diuersimode considerantur.*
2 *Crimina quæ dicantur.*
3 *Clericus diuersimodè puniri potest.*
4 *Clerici depositio fieri potest solo uerbo.*
Clerici qualiter degradari dicantur.
5 *Cleric. degradatio quæ requirat, uel non.*
6 *Degradatio solennis qualiter differt a degradatione non solẽni.*
7 *Perpetua suspensio & depositio sine solennitate in quo differãt.*
8 *Militi possunt insignia militiæ, etiã causa non expressa, detrahi.*
9 *Degradatus iniuste qualiter sit restituendus.*
10 *Degradati restitutio an requirat tot episcoporum præsentiam, ipsamet degradatio.*
11 *Suspensio an fieri possit in perpetuum, uel ad longum tempus.*
12 *Delictum unum an possit per plures simul committi.*

2. §. Secundo loco videndũ est, super quib. criminibus accusatio pcedat: super quo scias, q accusatio non pcedit, nisi ex crimine publico, vel priuato: & quãdoque agitur criminaliter ad pœnam corporalem, quandoq; ad pecuniariã
1 infligendam. † Circa hoc a quoque notandũ est, q crimina alia sunt publica, alia priuata: item publica alia: sunt publica & ordinaria, alia publica & extraordinaria. Publica & ordinaria sunt, vt crimen læsæ maiestatis, heres. simoniæ, adulterii, homicidii, falsi, & hmõi. Publica uero & extraordinaria sũt, vt i l. Iulia repetũdarũ, & in l. Iul a de plagiariis, & hmõi, de quib. habetur ff. de pub. iud. l. 1. ff. ad l. Iul. repet. l. lex Iul. §. hodie. ff. ad l. Flaui. de plag. l. fi. Ideo aũt dñt publica, qa ciuili bet de populo competunt, vt Inst. de pub. iud. & ff. e. l. 1. Item ideo dicuntur ordinaria, quia certa pœna in eis statuit. iõ vero extraordinaria, q i non est certa pena statuta, sed arbitrio imponitur iudicantis: & hoc secũdũ delicti & personæ qualitatem. hęc probantur ext. de accus. c. super his, de off. deleg. de causis, ff. de effrac. & expil. l. 1. Ordinariam autem pœnam non licet iudici minuere: quia facti quidẽ qõ, & c. vt 2. q. 3. §. notãdũ, prope prin. ff. ad Turp. l. 1. §. 2. nisi forte cã cognita, qa tũc põt augere & minuere. Augere, qñ multis grassãtibus opus est exẽplo, vt pœna vnius sit metus aliorũ: Minuere, cum persona delinquens honesta est, & nõ deliquit nisi semel. probantur hęc C. ex quibus cau. in fa. irrog. l. Possidoniũ. & l. & si seuerior, ff de his, q no. infa. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de pœnis, in seruorũ, §. fi. & l. respiciendum, ff. de cust. & exhib. reor. l. diuus. ff. depos. l. bona fides. C. ad l. Iu. repe. l. 1. ext. de cler. ex com. l. latores. ext. de homicid. pro humani. §. nos tan-
b to. 24. q. j. qui contra pacem. 40. d. homo b. Licet sit contra arg. 23. q. 4. nõ põt. in prin. & ex. de sta. monach. ea,
c q̃ in prin. c In illis ẽt, quæ extraordinariã pœnam imponunt, põt augere & minuere pœnam, vt ff. de penis. l. hodie, ext. de off. dele. de causis. Sed qũo dr̃ in illis augeri pœna, vel minui. Respon. habito respectu ad pęnã, quæ pro talibus criminibus consueuit imponi. †
2 Priuata autem crimina sunt. vt furti, & iniuriarum, & abigeatus, & hmõi, vt ff. de priuat. delic. l. fin. ff. de fur-
d tis, l. fi. d Item criminum alia sunt capitalia, vt ea, in quibus pęna sanguinis infligitur. & alia nõ capitalia, vt q̃ pœna pecuniaria plectuntur, ff. de pub. iud. l. 2. De iure autem canonum non imponũtur pœnę capitales, seu corporales, vt extra de pub. iud. cum non ab homine. Licet sit ar. contra, extra de maio. & obe. c. 2. & qui fili sint leg. per uenerabilem, & 2. q. 7. ca. secuti. §. quia ue-
e ro non omnes, & 5. q. 6. delatorie e: sed degradatio, depositio, suspẽsio, excõicatio, & hmõi, vt ibi, & 24. q. 3. corripiantur, 11. q. 3. nemo. & c. rursus. Et potest dici, q excõicatio successit, seu cõparatur interdictioni aquę & ignis: in cuius locum successit deportatio, ut ff. de pœnis, l. 2. ff. ad l. Iul. pecul. l. peculatus pœna, secũdum
f Roff. f Suspensio temporalis, relegationi: depositio, perpetuæ deportationi: degradatio capitis diminutioni, vt extra de accus. qualiter. 2. Quid autem sit relegatio, quid deportatio, uide, q̃ no. Insti. quib. modis ius pat. pot. sol. §. relegati. Itẽ qualiter pœnæ canonicæ succedant, seu comparẽtur legalibus, plene prosequere,
g secundum Inno. IIII. in præ. c. qualiter & quando, 2. g
h & fin Vincen. h extra de renun. ex transmissa. † Et no-
3 ta, q clericus quandoque suspenditur, quandoq; deponit. & quandoq; degradatur, ex̃ de iu. at si clerici, ext. de crim. fal. ad falsariorũ. de verb. sig. nouimus, 30. q. j. si quis, 2. & no. ex. de of. or. ad repimẽdã. Suspendit qñ q; ad tps, qñq; in perpetuum: item suspenditur qñq; ab of. quandoque a beneficio, qñq; ab vtroq;: vt puta pp fornicationẽ, & hmõi, vt ext. de cohab. cle. & mul. c. clericos, & ca. seq. & 32. dist. nullus. Suspensus tamẽ ab

ADDITIONES.

a Circa hoc. *Alias quoq; secundum Rof. ubi supra ti. præfato, & ad libellos criminales.*

b 40. d. homo. *& inf. eo. §. in fi.*

ADDE tu, quod pœna possit augeri, uel minui ex causa per iudicem, hoc tenet Abb. Sic. in c. fi. in ult. col. extra de consti. & idem dicit esse etiam in statuto municipali in c. vt mensura ext. de emptio. & uendi. Itẽ adde q pœna diminuĩt ratione adiuncti gl. no. in c. si uir. 27. d. & hoc etiam in pœnitentia, ut ibi.

ADDITIO. Adde tu omnino uidendum Io. de Turecrem. in c. oĩs, qui iudicat. d. 45. ubi pulchre. & plenissimè tradit, an iudex possit pęna diminuere, uel augere, uel totaliter relaxare? et vide Car. in c. 1. de const. ubi an in extraordinarijs criminib. & etiam ordinarijs possit iudex ex causa temperare? Hen. Fer.

c Ea, quæ. in prin. *Ibi soluitur in 3. gl. & de tem. ord. sane. etiam in 3. gl.*

ADDE, q etiam si iurant iudex seruare statuta, potest ex ea minuere pœnam, ut consuluit Ro. con. 429.

d De fur. l. fi. *Vide, quod dicam inf. de acc. super fi.*

e Q. 6. delatori. *Solue, ut ibi, & in præalle. decre. 2. in ult. gl.*

ADDE tu, & dic, quod illa uerba, morte moriatur, de quib. in iurib. contrarium allegatis, intelliguntur de morte animæ, ut per Archid. in c. eccl. de pœn. d. 1. unde intelligitur de excommunicatione sta. Abb. in c. per uenerabilem, extra qui fil. sint leg. idem in c. 1. extra de hom. idem in c. 1. extra de furtis, ubi ponit hanc doctrinam.

f Secundum Rof. *Cuius quasi ad literam fuerunt uerba superiora ubi dixi in prin. §.*

g Qualiter & quando. 2. *Vbi scripsi super uerb. diminutionem capitis.*

h Et secundum. Vi. *Hoc solum no. ibi Vin. differentiã inter relegationẽ et remotionẽ ab ordine, quia si uterque restituatur, sine noua electione nõ recuperat primus locũ suũ, sed s fi., inuenit locum*

locum uacantem, ff. de decur. l. 2. & l. generaliter. Est aūt remo motus, q ad tēpus remouetur, sed pęna non additur. Relegato autem post remotionem additur ipsa pęna relegationis. Est autem hoc utiq; cōe, q si ad nouū honorē aspirāt, tāto tēpore abstinebit uterq;, quato fuit i pęna, ff. ad mu. l. ordine. & q ibi ī prin. no.

ADDE de æquiparatione pœnarum iuris ciuilis & canonici Pet. de Anc. consi. 157.

ab officio vr̄ p consequens suspēsus a beneficio, ar. 81.
dist. eos. de quo d. c. vt no. ext. de cleric. excom. latores.
Diuersas autem suspensiones no. Papa extra de appel.
ad hęc quoniam [a]. Quandoque vero neutra prædicta-
rum pœnarum quis punitur, vt si semel inebrietur, vt
4 35. di. episcopus. † Deponitur aūt quis solo verbo, qñ
videlicet ob crimen aliquod sñia depositionis in eum
profertur, sicut dñs Clem. Papa IIII. publice tulit in
palatio suo Viterbii sñiam depositionis in undecim
episcopos tunc ibi præsentes, pro eo quòd adhæserāt
Manfredo principi Tarentino, qui regnum Siciliç oc
cupauerat & eius coronationi interfuerāt. Formam
huius sñię vide infra versi. item quæritur. Degradatur
vero, qñ post sententiam depositionis insignia, quę rè
cepit, cum ordinaretur, ei solenniter detrahuntur, &
hæc vocatur solennis depositio, de qua tāgitur 11. q. 3.
ēps. Quæ fiet hoc modo: nam ēps quasi exequendo sē
tentiam depositionis præsente iudice seculari, cui de
gradādus dēt relinqui, publice abradit illi cum uitro,
vel alio hmōi loca capitis & manuū, in quibus in col-
b latione ordinū inunctio facta fuit [b]: consequenter au-
tem sigillatim detrahit illi omnia insignia, quæ in su-
sceptione ordinum recepit: & demum exuit eum ha-
bitu clericali, & induit laicali, dicens iudici, vt illum
depositum & spoliatum in suum forū recipiat, vt ex
5 tra de verb. sig. nouimus, & præalleg. c. episcopus. † Et
est notandū, q in hac sñię executione non est necessa-
ria episcoporum præsentia, quæ est, necessaria in sñiæ
c prolatione [c]. Item nō est vis, siue hoc fiat in ecclesia, si
ue extra. Non est etiam vis, sit episcopus indutus pon-
tificalib. siue non, cum hmōi degradationē facit. Vel
dici pōt, q proprie deponi dr̄ quis a dignitatib. & ho-
norib. degradari uero ab ordinib. & tunc in degrada-
tione necessaria est episcoporum pręsentia, & aliæ so-
lennitates. Et scias, q ęque deponitur quis a minorib.
vt a maiorib. ordinib. ar. præall. c. ēps. & 33. di. c. §. 27. q.
d 1. si quis ēpus [d]. Licet sit ar. cont. 30. d. c. fi. Veruntñ in
terest, quia in solēni depositione plures ēpi sunt neces
sarii in vno ordine, q̄ in alio, vt patet ĩ. §. 4. ver. illud. &
ver. cęterum. & ver. si porro. Vbi quis nō solenniter de
ponitur, pōt hoc per solum ēpm cum capitulo suo fie
ri. Pōt ēt solus cum suo capitulo suos clericos a benefi
ciis suspendere, deponere, & excōicare: quæ dic, vt ibi
6 dem. † Sed quero, quæ sit differentia inter solēnem de
positionem, id est degradationem, & non solennē. &
dicunt qdam, q nulla, quantum ad effectum. Tu dic,
quod in maioribus criminib. solennitas adhibetur, quia
insignia sibi auferunt, vt præmissum est. & etiā ubi in
corrigibilis apparet, & in pr[illegible] malorum perue
nit, vt in præall. c. cum non ab homine & 17. dist. nec li
cuit, & in casib. in quib qs tradi tur curię seculari, quos
vide sup. de cōpet. iu adit. §. 1. ver. 2. alias autem nō, sed
est incarcerandus, vel etiam, si sit spes de correctione,
vt ext. de ver. sig. nouimus. Itē cum deposito solenni-
ter et iuste solus Papa dispēsat: cum deposito vero nō
solenniter ēps dispensat. de quo no. su. de legato. §. nūc
ostendendum, ver. 9. & ex. de cler. excom. cleri. 15. q. 2.
c. 1. Vtrū aūt degradatus fiat de foro seculari, & uiuet
7 seculariter, dic, vt in pręall. ver. 1. † Item quæritur, quę
sit differentia inter perpetuā suspensionem, & depo-
sitionem, sine solennitate. Vin. not. ex. de transla. inter
e corporalia, q nulla [e]. Tu dic, q depositus, qñ ab eccle-
siastica militia dimittitur, perdit priuilegiū & ordinē
clericalem, vnde episcopus in sua sententia dicit sic:

FORMA. Quia nobis euidenter & legitime constat
te, tale crimen, seu flagitium commisisse, quod non so
lum graue, verum etiam damnabile est & dānosū, id-
circo te sentētialiter ob omni priuilegio & ordine cle
ricali ducimus deponendum, vt in pręall. c. nouimus,
& 81. d. dictum. 50. d. accedens. 11. q. 3. ēps. Habes etiam
exemplum & formam huius sententiæ ext. de do. &
cōtu. veritati, de acc. qualiter. 2. & dēt in sñia declarari
qualitas cōmissi criminis, 3. q. 8. §. porro. Qñq; tamen
8 non declarātur. † Quia militi detrahūtur insignia mi
litię, causa non expressa, ff. de his, qui no. infa. l. 2. §. 1. su
f spensus uero non perdit [f]. Præterea suspensum potest
suspendens restituere, depositum vero non pōt sem-
per restituere, qui deponit, ut prædixi. Circa quod ta-
men scire oportet, q suspensus, sicut uerbis, sñialiter
fuit suspensus, sic etiam uerbis restituitur, nisi perpe
tuo, vel simpliciter, videlicet q tm̄ fuit suspensus, 50.
g d. c. ex. de const. ex par. [g] vel lapsu tpis, vbi ad tps, 81. d.
si qui sunt. ff. de postu. l. Imperator. C. de iur. & fa. ig.
l. 3. Idem ēt est in deposito nō solenniter, qui sicut ver
bis. uidelicet per sñiam depositus est, sic ēt per uerbū
restitui potest, ff. de reg. iur. nihil tñ. & ext. co. ti. c. 1. 46.
9 d. omnes ad fi. Verum vbi quis solenniter depositus,
id est degradatus est, ut sup. dictū est, hoc qdem casu, si
prius q̄ secularis iudex in illum animaduertat, contin
gat eum restitui, quia forte sententia depositionis iniu
sta inuenitur, uel nulla, non fiet restitutio uerbo tātū:
imo sigillatim & solenniter insignia sibi detracta corā
altari restituentur: ut si sit ēps, recuperabit orariū, siue
stolam, baculum, annulum, sandalia, mitram, & alia in
signia pontificalia. si presbyter, orarium, & planetā, si
ue casulam, si diaconus, orariū & albam, siue dalmati
cā: si subdiaconus, patinam & calicem. sic & reliq gra
dus in reparationem suam recuperent ea, quę, cum or
dinarentur, receperāt, & hæc leguntur 11. q. 3. ēps. Qui
āt istos gradus debeāt recipere, habes 23. d. ecclesiasti
ca. & c. seq. & c. subdiaconus, & c. seq. & 25. d. plectis. &
22. d. cleros. Veruntñ dñs Papa in hoc casu potest resti
tuere solo verbo, vt 9. q. 3. fratres, alius uero nō sine ei⁹
10 auctoritate, ut in præ. c. ēps. & ĩ. & §. 4. in fi. † Sed nūqd
tot ēpi sunt necessarii in restitutione, quot fuerunt in
depositione. Vr̄, qd sic, ut in concor. quæ sunt s̄. ibi. Idē
etiam est in depositione, quia par est ius ligādi & sol-
di, ut de pæ. d. 1. uerbum, ff. de uerb. ob. inter stipulantē.
§. sacra. Dic, q ubi sñia depositionis ualet & tenet, tūc
est hoc in arbitrio domini Papæ, q solus restituit tales,
ut sup. dixi. Vbi uero nō tenet, ēps solus, & de hoc co-
gnoscere & restituere potest, ut probatur & no. in p̄d.
c. episcopus. Sed & ubi quis non solenniter est deposi
tus, solus episcop⁹ eū restituit, siue teneat sñia, siue nō
ut s̄. ver sed q̄ro. Quod aūt p̄. dicit, corā altari, hoc iō
dicit. qa causæ ecclesiasticæ debēt in ecclesia tractari,
sm Host. argu. 2. q. 2. præceptum. 23. qō. 8. conuenior.

ADDITIONES.

a Ad hęc qm̄ extra *Xxv. suspēsionis species notaui in Cl. de pœnis, cupientes ĩ gl. nouā. & ibi in fi. gl. satis de eo, q hic pxime procedit.*
b Inūctio facta fuit. *Facta fuit decr. noua de pęnis, degradatio, li. 6. de tali abrasione locorū inunctorum nil dicit, sed de abrasione, uel tonsione capitis tantum, ut ibi scripsi in gl. remotis.*
c Sententiæ prolatione. *De hoc uide, quod multum plene scripsi in præal. dec. degradatio. in gl. notandum, & de duobus, quæ sequuntur, ibi scripsi in gl. non dicitur.*
d Si qs episcopus. *Et hoc patet expresse in p̄. dec. degr. in prin. & ī uer. clerici. Ad cōtrariū, q sequitur, resp. q. non sequtur, si clericus in minoribus uerberari pōt, ergo non est locus degradationi, nā etiā constituti in sacris pro culpis grauib⁹ 45. d. cū beatus.*
e Corporalia, quod nulla. *Hoc non fateor, ut ibi in prin. scripsi super uerbo, auferre.*
e Non perdit. *Supple priuilegium clericale, de quo premisit.*
g Ex parte. *Allegare uoluit c. ex literis quod illico precedit.*

extra de immu.eccleſ.in decret.Greg.X.decr.§.ceſsēt.&duobus.§§.ſeq.a cōtrario ſenſu.Vel intellige, vt corā altari reddātur inſignia.quod eſt honeſtum, qm̄ ibi
11 illa in ordinatione recepit. † Vtrū epiſcopus poſſit, in perpetuum,vel longum tempus valde ſuſpēdere clericos,& vtrum ad modicum tempus poſſit eos ſuſpendere,vel eccleſias interdicere ſine monitione & cāę cognitione,not.ſecundum Papam,extra de exceſ. prelat.
a c.1.a qualiter,& quando,& quis cum accuſatis,ſeu condemnatus valeat diſpenſare,vide ſ̄ de lega.§.nūc de ipſorum.verſic.ſed pone,& ſeq.in Repertorio in titu. de
12 diſpenſat.& ĩ.de abſolu.†In ſumma not.ꝙ quādoque plures ſimul vnum delictum committunt,& tñ iudex diſſimiliter eos punit, puta vnum in 5.& alium in 10. nec mirū, nā licet omnes deliquerint, tñ vnus potuit magis alio delinquere,l.diſt.contumaces,& 32.diſ.omnium,& argu.ad hoc C.de inof.teſt.l.cum duobus hæredib.ff.ad l.Cor.de ſicar.in fi.40.diſt. homo Chriſtia-
b nus.& 22.diſt.c.1.b in prin.14.q.vlt.c.fi.& ext.de homi. ſicut dignum.Nam & dicit lex,ꝙ prætor nūc hāc,nūc aliam eliget ſnīam,vt ff.de dam.infect.ſi finita,§.illud. Quare ſecundum qualitas delinquentium ſunt pœnæ moderandæ,de pe.diſt.1.aut facta.verſi.perſona duplici.de conſec.diſt.4.de pœnitentibus,extra de offici. de-
c leg.paſtoralis,in prin.c Quæ autem ſint crimina,in quibus ſine accuſatore proceditur,not.extra vt eccleſ. be-
b neſi.cap.vnico.d

ADDITIONES.

a c.1.*Vbi ſcrpſi ſuper 4.glo.& ſuper glo.& ita.*
b c.1.in prin.*Hic deficit auctor,quia hoc eſt illud c.omnium, quod ſupra allegauerat.*
c Paſtoralis.in prin.*Alleg.concor.vide ſupra ebd.§.poſt princ. verſic. ordinariam.*
d c.vnico.*Plenius remiſit ſup.§.prox. vlt.colu.verſi.itē quærit.*

SVMMARIVM.

Accuſatio criminum a quibus fieri permittat.

1 *Crimen priuatum imponere non poteſt niſi is,cuius intereſt.*
2 *Clericus accuſari non poteſt niſi a clerico,vel ab eo,quid cuius ordinis eſſe poteſt.*
3 *Laici quo pacto poſſint clericos accuſare.*
4 *Accuſatio,ordo,& teſtimonium paribus paſſibus ambulant, & qui non admittitur ad vnum nec ad reliquum.*

3.§. Tertiò videndum occurrit,qui ad accuſationē criminum admittantur, ſed
1 de hoc plene dixi ſ.in ti.de accu.†Ex hoc no.breuiter.a
2 ꝙ ſi crimen ſit priuatum,non admittitur,niſi is, cuius intereſt,vt ff.de priuat.deli.l.1.& 2 Si vero,ſit publicū tunc quilibet de populo,qui tñ ſit integrę famę,admittur,vt Inſtit.de pub.iud.Infamis aūt & criminoſus ab omni accuſatione ſm canones repellitur,vt 2.q.7.quærēdum & c.ſi qui ſunt,& 6.q.1.infames,&c.qui crimē. 2,q.1.in primis,verſus fi.3.q.5.canonica. & c.ſimiliter. & c.ſeq.& q.4 c.pe.C.de acc.qui de crimine,& hoc verum eſt, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam pſequatur,vt 4.q.vlti.ca.omnibus,ext.de teſti.de cætero.Suorū autē iniuriam proſequitur, qui proſequitur iniuriam illorum,qui pro eo teſtimonium dicere non poſſunt, qui ſunt ſm leges vſque ad 7.gradum,vt eſt ſobrinus,& ex eo natus,ff.de teſt.l.tertia,& l.le.Iul.ſm Accur.qui hoc
b not.C.ad ſenatuſc.Turp.ſi fœmina.in gl.noua,b & niſi in criminalibus exceptis.In illis enim laici ꝯ laicos admittuntur indiſt.nctè, nec repelluntur obiectu criminis,vel infamiæ,niſi ſint conſpiratores, vel inimici capitales, qui in nullo caſu audiuntur, nec ꝯ laicos, nec contra clericos,vt ext.de re iudica.cum I.& A.extr. de ſimon.licet Heli.& c.per tuas. Quę autem ſint excepta crimina,vide ſupra de acc.prope fi. verſi.in ſumma. & de hoc eod.ti.ver.item ꝙ eſt infamis.Et not.ꝙ accuſatus de graui & maniſeſto crimine nō admittitur ad re accuſandum,ſecus,ſi ſit graue,& non manifeſtum,vel
c econuerſo,extra de appe.propoſuit.c 3.q.5. quia ſuſpe-
2 cti.& q.11.c.1.ff.de pub.iudic.l.is,qui. † In clericorū aūt accuſatione excluſis varijs opinionib. dic, ꝙ nullus ad hanc admittit̄,niſi ſit clericus, & niſi ſit, vel eſſe poſſit
d illius ordinis, cui⁹ eſt accuſatus.d Hinc eſt,ꝙ bigami,criminoſi,irregulares,infames,et cæteri, q ſacerdotes fieri nequeūt,eos accuſare nō pñt,vt 2.q.7.c.1.2.et 3.etc.ipſi apoſtoli.& c.teſtes,6.q.1.oēs.& c.q crimē.Qui autem, promoueri prohibentur,in noſtro Repertorio ſub tit. de tempor.or.in tit.extraordinarijs,plene poteris repe-
3 rire.† Sed nec laici eos accuſant niſi ſuam, vel ſuorum iniuriā proſequant̄, vt in præ.c.de cætero,vel niſi in exceptis criminib.in quibus laicus bonæ famæ & vitæ & perſonæ legitimæ admittitur ꝯtra eos.Si vero laicus ſit criminoſus,irregularis,vel infamis,tunc non admittit̄, niſi clerici ſint mala fama reſperſi: tunc ſic, extra de ſimon.c.tanta,& c.per tuas,extra de accuſ.cum P. vbi de hoc,2.q.1.in primis.eo.tñ ſaluo, ꝙ conſpiratores & capitales inimici nunquā ꝯtra eos admittūt̄,vt dixi.Quæ aūt dixi de clericis, intellige & in monachis obtinere,
e ſecundum tit.e extra de accuſ.meminimus.† Et no. ꝙ
4 accuſatio, ordo, & teſtimonium paribus paſſibus ambulant: qui nō admittitur ad vnū,nec ad reliquum,qđ plene dic,vt not.2.q.7.ipſi apoſtoli.& 1.qō.1.ſi quis epiſcopus & extra de teſt c.fi.Qualiter aūt regularis cōtra abbatem admittatur ad accuſationem,& an & quādo accuſatus ſibi dabit expēſas,dicam infra de inquiſ.§.fi.

ADDITIONES.

a No.breuiter.*Secundum Tancre.cuius quaſi ad literam fuit totus iſte §.in ſuo opere tit.de criminibus,verſi.ſequitur uidera.*
b In glo.noua.*Lex pe.eſt quod dico,quia ſic allegaui in decr. de cætero.de teſtib.vbi poſui dictū Hoſ.qui dicit,ſuos dici eos, de quibus ff.de accuſ.l.1.& 1,2.rñ.Gui.de Suz in L.iniquum. C.qui ac cu.non poſſ.iungit alia duo,ſ.ponens illos,pro quibus agere poſſumus ſine mandato,ff.de proc.ſed & ha.Itē illos, pro quibus poſtulare poſſunt hi,qui ſunt de tertio ordine non poſtulantiū enumerati ff.de poſtu.l 1.in fi.cum legib.ſeq.Ego vero puto de enumeratis in fi.pen.legis,præter vltimos duos caſus, de quibus & de ſimilibus non puto verum,& uide,quod no.C.qui accuſ. non poſſ.l.neganda,in 1.glo.*

ADDE,appellatione ſuorum qui veniant do.de Ro.dec.460. in nouo,de renuncia. Et an conſpiratores ad teſtificandum,vide Oldra.conſi.278.

c De app.propoſuit.*Non ponit caſum iſtū,ſed facit in argu.ſecundum lecturam Inno.quam ibi ſcripſi ſuper vlt.glo.*
d Eſt accuſatus.*Vide de accuſatore,verſi item quod laicus,et verſic.ſeq.*
e Secundum tit.*Vbi.in prin.dixi.*

SVMMARIVM.

Accuſatio criminalis coram quibus ſit facienda.

1 *Iudex ordinarius an poſſit ſolus cās criminales clericorum tractare.*
2 *Verbum Quicunque,neminem excludit.*
3 *Accuſatio criminalis diuerſimode conſideratur.*
4 *Crimina ſubdiaconorum,ſeu inferiorū,a quibus cognoſci debeāt.*
5 *Quod principi placet,legis habet vigorem.*

4.§. Quartò loco dicendū eſt nobis,coram quibus ſit criminalis accuſatio faciēda: & quidem corā iudicib. ordinarijs. hmōi n.cāę nō delegātur,niſi a principe,niſi in caſibus,qđ dic, ut ſ.de
1 off.deleg.§.excipit̄,uer.itē ꝙ eſt delegatus in cā.† Illud aūt nō eſt omittendū,ꝙ vnus ſolus iudex ordinari⁹,ſeu delegatus cās crīales clericorum tractare nō ualet, ſed
2 in cā criminali epī,exigunt̄ duodecim epiſcopi, a ꝑter

ADDITIO.

a Duodecim epiſcopi.*Vide,quod ſtatim ſubdā verſic.ſed Ioan de*

de Deo.et quod statim subdit de diacono,idem dic de subdiacono de hoc infra in fi. Quo tamen ad istos tres ordines sacros non est hodie necessarius iste numerus,cum deponuntur propter hæresim,quod hodie dic,ut de hæretic.c.i.lib.6.

proprium metropolitanum · in cā presbyteri sex,præter proprium : in cā diaconi tres ad minus,præter proprium, vt 15.q.7.si qs timidus, & c.felix,& c. si autem. & q.5.c.i.l.dist studeat.9.3.saluo.ext.de transl.inter.Sed nunquid debent oēs prædicti cōcordare in vnā sniam, ad hoc vt teneat sniā vē,ꝙ sic,vt extra de re iud.nō pōt. Sed d.c sufficere maioris partis cōcordiam,75.dist.c.1. 2.& 3.ff.ad municip.quod maior.extra de his,quæ fi. à maio.parte cap.1.In causa tñ episcopi non valet sententia,nisi oēs iudices concordent , quibus cā per Papam est commissa,6.q.4.c.1.2.3.& 4.& est speciale in cā episcopi,vt tunc non teneat snia plurium. a Est & alius casus,in quo non tenet snia plurium in iudicibus delegatis a principe , vt C.de appe.in offerendis. b & Iubemus. Alius C.ad Tur.l.fin.in Auth.defuncto. Alius extra de rescr.pastoralis,in prin.& ibi alij casus no. Quod aūt dixi de episcopo,obtinet in cognoscendo de ipsius crimine.nam episcopus non pōt condemnari, nisi per solum Papam,vt 3.q.6.quamuis,& c.multum,& c.dudum,licet sit ꝯ argu.eadem q.hoc quippe. c & extra de iudic.c.1.Sed in presbytero & diacono dixerunt quidā quibus Io.Fauē.assensit,ꝙ solus eps̄,seu archieps̄ solus cum suo clero,siue in sua synodo,pōt de generali con suetudine eos cōdemnare sine prædicto numero episcoporum,vbi de crimine confessus,seu conuictus est, arg.pro eis 15.q.2.si quid de quocunque,&c.† Dicēdo

2 enim Quocunque,nullum excepit,vt extra de cohab. c.e.& mal.c.2.71.dist.si quid vero,ext.de sim.licet Heli.ver.nam iuxta.& arg.ad hoc 81.disti.sacerdos, & c.dictum,extra de cler.excom.latores, & hoc no.idem Io. 15.q.7.in summa.Sed Io.de Deo contra,dicens,ꝙ talis snia non valet,qꝛ talis non est a suo iudice condemnatus extra de iudic.at si clerici.nā episcopus, seu archiepiscopus non est in hoc casu suus iudex,seu cōiudex, d vt 15.q.7.c.1.& in p̄missis concor.& dicit,ꝙ in præ. calatores.dispositio pro suspensione ponitur. Et narrat idem Io.ꝙ eps̄ Vlisbon.in casu præ.c.latores, solus deposuit tres clericos per ipsam decretalem,quam no.Inno.IIII.in concilio generali derisit,dicens,ꝙ nō bene intellexerat dec.& dicit idem Ioan. ꝙ ipse vidit illum episcopum & ēt clericos depositos restitutos,argu.ad

3 hoc 15.q.7.c.1.† Tu aūt distingue circa hāc materiam, nam qn̄que agit de crimine ad depositionem ordinis, quādoque ad depositionem beneficii,qn̄que agitur in modum exceptionis, qn̄que ad excōicationem , puta pp contumaciā,qn̄que ad suspensionē.Cæterum cum agitur ad depositionem ordinis,qn̄q; deponit cum solēnitate,qꝛ sibi insignia detrahūtur, de quo dix. s̄ §.2. ver.& no.quo casu necessarius est p̄dictus epōrum numerus,& hoc casu intelliguntur iura inducta s̄.ver. illud,& opi.Io.de Deo.Qn̄q; vero qs absque hmōi solēnitate per sniam tantūmodo verbaliter deponi,et tūc vbi agitur cā presbyteri,vel diaconi,eps̄ cum suo capitulo pōt cognoscere & deponere absq; aliorū p̄sentia epōrum,vt in præ.c.latores,& ext.de iudi. cum non ab homine,& c.at si.86.dist.si qui. 11.q.3.si qs eps̄ damnatur.Et hoc casu p̄ intelligi dictū Io.Fa. & iura pro eo facientia.Alii aūt dixit,ꝙ nullo mō pt solus eps̄ sine aliis epis deponere,arg.ex de sni 1 & re iud.no.pt.& in p̄.c. inter corporalia.& 15.q.6.c.1.de ꝯsuetudine tñ epi, audiunt per se , vel per officiales suos cās criminales clericorum suorum. Cū aūt agit ad depositionē beneficii seu priuationē,tunc solus eps̄ cum suo clero id pōt, vt ext.de cohab.cler.& mul.sicut,& c.si aūt,ext.de iudic. at si.& sic intelligit 18.q.2.si qs abbas,& 16 q.7. inuētū. 2.q.1.notū,11.q.3.si qs eps̄ damnat,cū multis similibus qꝛ in talib.nil dēt sine consensu sui capituli agere.ext. de his,quæ fiunt a præla.sine cōsensu c.c.nouit.24. dis. eps̄.& in p̄.c.si qd̄ vero. Si uero agit in modū exceptionis,& tūc solus cognoscere pōt,vt extra de accu.super his,Itē ēt solus pōt clericū excōicare,ex.de cohab.cler. & mul.clericos,& presbyterū suspēdere,& ad tps,& in perpetuū sine aliis epis,vt 2.q.5.presbyter si , & in præ. c.latores,vt c.ti.sicut.& 15.q.82.& qui,& gñaliter de cā ciuili inter suos clericos cognoscere , 10.qua.l.3. quia.

4 † Quid de subdiacono & inferiorib.Resp Io.Fauen.et H.no.15.q.7.in summa,& 28.dist.presbyter solū epum posse cū suo clero de eorū criminibus cognoscere, argu.optimum pro eis eadem q.si autem, ibi , reliquorū vero clericorum causas etiā solus eps loci agnoscat & finiat, & §.seq.& ca.eps̄.Sed licet illud verum sit in his qui sunt infra subdiaconū,causam tñ subdiaconi tractabit,sicut & causam diaconi,arg.extra de seruis non.or. miramur,de ætate,& qualit.a multis,32.distin. erube-

e scant,& c.seq.e At.tñ contra,& in inferioribus eum so

f lū non posse cognoscere,15.quæ.7.eps̄.si.q.7.eps̄ pres-

5 byter.in fin.† Præmissa autem vera sunt, nisi causa sit a principe delegata,quia tunc quod principi placuit,legis habet vigorē,Inst.de iur.nat.gen.& ci.§. sed quod principi.nam tunc solus poterit cognoscere,argum 6.

g quæst.4.Osius.g

ADDITIONES.

a Sententia plurium. *Ad literam fuit hæc glo. vnica super dec. præ.non potest, & adde,quod super ea scripsi.*

ADDE,quæ in dicta decre.non pōt.plene dicuntur per Abb. post do.Ant.de But.& nuperrime per do.Fel.Item adde,quod delegatus non pōt deponere episcopum,licet possit renunciare eum deponendum fore,vt not.in c.frater noster.16.q.1.& Bal.in l.si quis filio.§.eius,ff.de iniust.et rup.testa.quia hoc per solum Papam hodie faciendum est,vt hic statim sequitur,

b In offerenedis. *In discordantibus pari numero loquitur,& l.sequens,quando pari,vel impari numero discordantes non pronunciant,sed propter discordiam referunt.*

c Hoc quippe. *Solutio tibi patet in §.1.& seq.& in decre.quæ sequitur,si dicis causam fuisse criminalem, non pronunciauerunt*

d Coniudex. *Aliorum episcoporum,quos tamen aliqui dicūt proprie non coniudices,sed assidentes.de hoc,& an episcopi continue in processu sint necessarij ad oēs actus,uide quod scripsi de presb. c.graue.in glo.ad quod episcopi. De capitulo etiam,cum quo episcopus audit causas minorum clericorum,an etiam sint coniudices,nu.15.q.7.episcopus,& de offi.ord.irrefragabili.*

e Et c.seq. *Bene facit præ.decre.1.de hæret.lib.6.*

f 15.q.7.Episcopus. *Secundo de constitutis in sacris loquitur, qd̄ clare patet ex primo c.ipsius q̄nis,in quo certum est illud capit. Ad c.seq.respōde,quod facit pro,qui diuisim de minoribus loquitur.Item ex eius verbis non taxatur episcoporum numerus.*

g Osius. *Idem not.in præ.glo.ad quod episcopi.iuxta finē,& inducitur de dolo & contum.veritatis,de accus.cum dilecti.*

SVMMARIVM.

1 *Accusator non veniens in termino ad probandum assignato,qua pœna teneatur.*

2 *Accusator contumax qualiter,& quando veniat puniendum.*

3 *Pœna duplex an possit pro vno & eodem delicto infligi.*

4 *Pœna maior,uel minor,quæ dicatur.*

5 *Recedere a lite an,& quando,& in qua causa liceat.*

1 5.§. Quintò tractādū est,qd iuris sit , † si accusator absens sit p cōtumaciā. Et q dē si accusato veniente in termino accusator nō cōparet,fm canonē accusator excōicabit, nec post audiet, nisi doceat se fuisse iusto īpedimēto detētū.& reus est absolued', vt 4.q.5.qsqs,& 11.q.1.Chr̄ianus,et C.de iud. pperādū,§.si.qa magis offendit nō veniēdo,ꝙ reus,qd̄ dic,ut sup.de cōtumacia,§.nunc nobis,in princ. vbi de hoc plene no.In cā ciuili ego credo accusatorē citādū

prius

prius,quam accuſatus abſoluaẽ,arg.5,q.ult.Epihaniũ.
C.qui accu.nõ poſ.qui crimen.Nec obſt.ext.de accuſ.
licet.quia ibi pręſentes erant illi, a quorũ accuſatione
archiepſ abſoluitur,& niſi accuſator abſẽs ꝓponat, &
probet iuſtam cãm abſentiæ, imponetur ei perpetuũ
a ſilentium,ut in præ.c licet.& 4.q.5.quiſquis.a infi.Se-
cundum leges uero citandus eſt per tria edicta, uel ꝑ
unũ peremptorium,ut ueniat ad perãgẽdã accuſatio-
nem,& ſi non uenerit,punietur extra ordinẽ,et in oẽs
ſumptus,quos fecerit accuſatus,ↄdemnabitur,ut in p̃.
l.qui crimen,nec poſt illud perẽptoriũ audieẽ,ut eo.ti.
ſi ea.Sed ↄ̃,quia imo uẽ puniendus in quarta parte bo
norũ,vt C.ut intra certum tẽpus cri.quę.termin.l.1.Itẽ
alibi dr̃, ꝙ in publicis criminibus punitur pęna Turp.
quæ eſt duarũ librarũ auri,ut ff. de p̄naric.l.3. et 2.q.3.
ſi quẽ,& §.notãdũ.Sed ꝙ Turp.locum hẽt,qñ qs deſi-
ſtit in publicis criminibus,no.C.ad Turp.l.j.Sed in pri
uatis locũ nõ hẽt Turpil.nec eius pęna,ſed extraordi-
naria,ut ff.ad Tur.ſi quis repetere,§.ſi ſtellionatus, &
l.in priuatis.C.eo.l.2.Nec.n accuſatos grauius puniẽ,
q̃ ꝑ Turpi.ff.ad Turpil.abſentẽ,§.in accuſatore. Itẽ ali
bi uẽ,ꝙ ↄtumacia accuſatoris nõ puniatur, C.de adul.
quãuis.Ad hoc reſpõ.aliis remotis ambagibus, & di-
2 co,† ꝙ hæc iura in uariis loquunẽ caſibus de punienda
accuſatoris cõtumacia.Si.n.contumax ante litis cõte-
ſtationẽ ſit,locũ hẽt p̄d.l.qui crimẽ.& ſi terminus ſit a
iudice p̄fixus,additur plus loco cuiuſdã pęna, q̃a poſt-
ea nõ auditur,vt dicit prę.l.ſi ea,q̃ deſtitiſſe vẽ, ex quo
reum in termino à iudice prę̄fixo non ꝓſequitur,vt ff.
ad Turp.ab accuſatione,§.deſtitiſſe.Arg.tñ cõtra, 2.q.
b 3.§.notandũ,ver.deſtitiſſe.b Si aũt poſt litẽ conteſtatã
cõtumax ſit,tunc punietur pęna Turpiliani. Et ſic in-
tellige C.ad Turp.l.1.alioqn per ſolam libelli oblatio-
nem,ſi ante litem ↄteſtatam eſſet contumax,nõ puni-
retur,q̃ tũc põt ſine pœna ab accuſatione diſcedere,
vt ff.eod.l.quæſitũ,ff.de in ius voc.libertus. C.de adul.
ſine metu.2.q.6.ſi quis libellos.Sed hæc iura non vidẽ
tur poſſe ad hãc materiam adaptari: nam in l.quęſitũ.
& in l.libertus,nõ fuit parti, ſed principi libellus por-
rectus merito igiẽ ibi releuatur,q̃ non accuſauit, ſed
accuſare voluit,ſicut & alias in ciuili ei,qui non petiit,
ſed petere voluit,ff.rem ratã haberi, l.amplius nõ pe-
ti.Item in l.ſine metu.quod cõtingit ꝑꝑ fauorẽ matri-
monij,q̃ maritus reperit,ꝙ fuerat deceptus,vt dicunt
ſequentia,& probatur 2.q.4.Paulum.Itẽ præ.l.ſi qs. lo
c quiẽ in libello appellatorio.& ideo quidam,vt Roſ.c ſo
luuntur,ꝙ in l.qui crimen,punitur extra ordinem, &
3 nihilominus pęna Turpiliani locum habet. † Sed cer-
te durum vẽ,vt pro eodem delicto duplex pœna infli-
gatur ↄ̃ iura,ff.de pęnis,ſanctio.81.diſt.presbiter, & ext.
de iud.at ſi clerici.in fi.q̃a de eodem delicto vnius ho-
minis non eſt ſæpe quęrẽdũ.ff.nau.cau.ſtab.licet. ideo
que Azo approbat primã reſponſionẽ vt no. in Sum-
d ma C.ad Turp.in prin.d Ioan.vero dixit, ꝙ ẽt ante litẽ
ↄteſtatam,ſi poſt libellum porrectũ accuſator deſiſtit,
incidit in Turpilianum.Nec obſtat ff.eo.in ſenatus,1§.
qui poſt inſcriptionẽ.nam ibi nõ incidit ꝑꝑ iuſtũ me-
tum,2.q.3.Paulũ,alias.n.incideret, vt ff.de col. fallaci-
ter.Quomodo ergo ad iura ↄ̃tia reſpondebis?Dici põt
e & nõ ĩſubtiliter,e ꝙ l.qui crimen.loquitur, qñ accuſa
tor fuit contumax poſt datum libellũ, & poſt fideiuſ-
ſorem datũ ex parte ſua, reus aũt nec fideiuſſorem de
derat,nec in aliquo contra eum proceſſum fuerat,niſi
ad citationem Item l.1 C.ad Tur. & prę.l. in ſenatus,
& l. faliciter,loquunẽ,quãdo accuſator eſt contumax
etiam ante litem conteſtatam,ſed tamẽ poſtquã reus
libellum receperat, & fideiuſſorem dederat, uel forte
detentus erat in carcere. Vnde nõ eſt mirum,ſi locum
hẽt Turpilianum. Et hoc ex dictis legib.colligitur,ſm
Roſ.qui reprobat eos,qui dicunt,ꝙ utraque pęna cõ-
petit,ſed tamen altera debet eſſe contentus accuſatus.
Hoc.n.non eſt verum,quia ſi vtraque ſimul compete
ret,& ĩ eodem caſu vtraque imponereẽ,vt C.de ſepul.
viol.qui ſepulchrum,& arg.ff.de act.& obl.quoties,Si
autem poſt litem conteſtatam ſit cõtumax accuſator
ita ꝙ vltima die biẽnij,quod tp̄s per legem inducitur,
fuerit abſens,punitur in quarta parte bonorum, ut in
præal.l.1. C.ut intra cert.tẽp. uel ibi loquitur ante litẽ
conteſtatam poſt datum libellum non inſtante reo, ꝙ
accuſator citaretur,nec reus dederat fideiuſſorẽ, nec
in aliquo fuerat grauatus, niſi quia citatus accuſator
tantum diſtulit, ꝙ totum biennium flueret.tũc.n. illa
4 pęna quartę partis bonorum locum habet.† Et ſi quæ
ras,quæ ſit maior pęna,uel minor?reſpon.ſm qualita-
tem perſonæ accuſatoris, & eius conditionem id con
ſiderari. Nam in paupere maior eſt pęna Turpiliani, q̃
amiſſio quartæ partis bonorũ,in diuite uero eſt ↄ̃ arg.
de pę.diſt.j.medicina,& c.quamobrem.in prin. Item
uilis & ignobilis non curat de extraordinaria pœna
Turpiliani,honeſtus uero & diues ſic: nam maior eſ
ſet ſibi illa extraordinaria corporalis, modicus enim
ictus maior eſt ei,quam q̃libet pecuniaria pęna, ff.de
poe.in ſeruorum,§.ſi. Et ſecũdum hoc intellige extra
de

ADDITIONES.

a Quiſquis. *Totum,quod ſequitur ad literam uſque ad fi.uerſi.uerum,fuit Roſ.rub.qualiter puniatur accuſatoris contumacia.*

b Ver.deſtitiſſe. *Dic ut ibi no.ff.de iud.deſtitiſſe.*

c Quidam,ut Roſ. *Non puto bñ ſcriptum,quia Roſ.ponẽs hoc dictũ dixit,unde Roſ.noluit ita ſoluere. Azo vero dixit in Sũma C.ad Turp.in prin.quod do.ſuus tenebat hanc opinionem,itẽ infra patet,quod Roſ.tenuit opinionem illi contrariam.*

d Turp.in pr. *Vides,q̃ opinio.auctor cũ Roſ.attribuit Azo. quod parat materiam admirandã de Cyn.qui hanc materiã plene tractans C.ad Turp.l.1.dicit ibi,quod ſunt duæ gl.cõtrarię,et una ff.de adulter.l.miles.§ ſocer.q̃ uult ante litem conteſtatã nõ eſſe locũ Turpiliano,alia ↄ̃ria in prę.l.1.Sed de hoc miror,quod opi. gl.3.l.1.dicit fuiſſe Azonis; primã dicit fuiſſe Hug. De Azo n. non plus ſcio,niſi quod prędixi,et quod in Sũma perlegi. nec video plus de eo ſciuiſſe Roſ.vel auctorẽ,vel Hoſt.ut infra dicam. Itẽ ipſe auctor ponens in hoc ſenatuſcõſulto libellũ, infra de cal. præ.uerſi.propoſuit.in eo litẽ conteſt.forte,& uẽ,ſ ꝯr quod iuſte ex benigna interpretatione in pęnis facienda,ut ibi dixi;et interpretationem faciendo,ideo,quia ibi & alibi Cy.ſæpe no. Accur. quod gl.diuerſorũ doctorum ẽt ſententium contraria ponebat, ut inueniebat,& pro tanto gl.apparẽt qñque contrariæ. Ad excuſationem Accurſii et aliorũ antiquorum gloſſatorũ hoc ſcias ꝙ ſemper,quandoque ponebãt gloſſellam in puncto notabilem, ponebant ſignũ illius,cuius fuerat gl.per quod breue ſignum inſinuabant opinionem,vel dictum fuiſſe ſignati ſine protelatione ſermonis. Sed ſic eſt,quod in libris modernis iſta ſigna ante finẽ gloſſarum reſeruata fuit;ſed in fine quaſi abolita,q̃ ſi duraſſent,ſicut in libris primis antiquis adhuc habentur,ceſſaret reprehenſio; et hoc ſiue alibi ipſe teneret cõtrarium, ſiue alterius doctoris gl.contrariam alibi poſitã cum ipſius ſigno deſcriberet. ad prędicta facit,quod ſcripſi poſt Tanc.ext.de verb.ſig. abbate ſuper ul.gl.in fi. Ad principale redeundo ſatis poſſet teneri quod ibi dicit Cy poſt Dyn & Iaſ.ſ.quod mens Turpiliani locum habeat ante litẽ conteſtatã, verba vero ſolum poſt litem conteſtatam. Scire tamen debes,quod Hoſtien.in Sum.de cal.§.pe. verſi.ſic patet.ponit prędictã opi. Azo.contrariam. Io.autẽ dicit ibi quod decre.licet.in fi.ext.de accuſ.ubi ut eius uerbis utar, Innoc. 4.in illa uidetur hoc diffiniſſe,dum dicit,quod circa uinculum inſcriptionis licuit illis deſiſtere ſine pęna. Nota igitur a cõtrario, quod poſtea non liceret,quamuis lis conteſtata non eſſet, & in hoc reſidet. Sed ſi opi. Azo.bene probaretur,ceſſaret illud argu. a contrario,de quo ſup.de diſput.& alleg.§. poſt hæc autem.circa medium,uerſi.uel non ob.*

ADDE,ut per Bar.in l.quęſitum,ff.ad Tur. Ang.in rub.C.de in ius uocan.Bal.in l.1.& in l.accuſationibus.C. qui accuſ. non poſſunt,per Cano.in c.licet,ext.de accu.

e Non inſubtiliter. *Verbum Roſ.*

de elec. uenera. §. 1. in fi. & facit ext. de off. deleg. pastora
lis, respon. 1. in fi. Caeterum si sit contumax die senten-
tiae, tunc in nullo punitur. nam tunc si de causa liquet
feretur sntia, & tunc satis punitur eius contumacia, qa
non audietur appellans. Sic intellige C. de adul. quamu-
uis, ff. de re iud. contumacia. 2. q. 6. et, qui §. sunt et quo-
rum, & 24. q. 3. de illicita, & in nullo tunc impedit con-
tumacia processum iudicis, quare aliter non punit. Vel
dic, quod in l. quamuis. statuitur vnum pro illo contu-
mace, vt s. non puniatur, aliud contra eum. vt. s. eo ab-
sente procedatur, & hoc pp publicum officium, ne ab
a excubiis reuocetur, ut ibidem in fi. a † Vtrum autem, &
5 qn, & in qua causa liceat a lite recedere per transactio-
nem, vel gratiam, seu per pecuniam, no. plene extra de-
collusione, c. 1. & 2. q. 1. §. notandum, uersic. in omnibus
causis, & infra de abolit. Regulariter autem nemo sine
accusatore dānatur, ut supra de accu. uersi. item nemo.

ADDITIO.

a Ibidem in fin. *Hinc finita sunt verba Ros.*

SVMMARIVM.

1 *Accusati contumacia multipliciter consideratur.*
2 *Accusatus cōtumax intelligēdus est iuris iterpretatione cōfessus.*
3 *Excōicatus propter contumaciam celebrās an possit iuste deponi.*
4 *Priuilegio . l. quo gaudere non debet, qui suos contubernales ma-*
le administrando afflixit.
6 *Accusatus & citatus nō cōparens, qualiter veniat cōdemnādus.*
7 *Annotatio bonorū alicuius qualiter, & quare fieri debeat, & nu*
mero 8.
9 *Infamis non dicitur per sententiā, nisi de crimine fuerit conuictus.*
10 *Alienatio bonorū ante commissionem maleficij facta, an teneat*
11 *Alienans fraudulenter bona sua, si postea maleficiū commiserit,*
an talia bona possint annotari.
12 *Pauper maleficus qualiter sit puniendus.*
13 *Corpus est rebus praferendum.*
14 *Contra reū post litem contestatam qualiter sit procedendum.*
15 *Reo dante fideiussorem, an contra ipsum fideiussorē procedetur.*
16 *Fideiussor non petens reum, seu accusatum exhibere, an possit in*
se iudicium suscipere.
17 *Fideiussor alicuius accusati quibus exceptionibus vti possit.*
18 *Bannum in locis & casibus, in quibus accusator absens punitur,*
qualiter sit formandum.
19 *Citatus non comparens an possit excusatorem mittere.*
20 *Cum bona cancellantur, debet scribi in causa, quare cancellan-*
tur, & cuius mandato fiat.
21 *Fuga reddit fugientem suspectum.*
22 *Opem & consilium furi praestans, an actione furti teneatur, si*
furtum non sit commissum.
23 *Infamatus non potest amplius infamari.*
24 *Accusatus deficiens in probatione, eo ipso calūniari praesumitur.*

1 6. §. Sequitur † videre de contumacia accu-
sati, & qualiter contra eum
a procedetur. a Et quidem si is, qui de crimine accusatur
contumax sit, vr fictione iuris de crimine confiteri, ut
3. q. 9. decernimus. Sed ad huius rei notitiā pleniorem
distingue: quia aut est contumax ante litem contesta-
tam, aut post. Si ante, sm leges bona eius annotantur,
& describuntur, ut j. uersic. ut aut. Sed si intra annū ue
nerit, & iur. paruerit, praestita satisdatione de sñdendo
ea recuperat, & super crimine auditur. Post annū uero
omnia confiscantur, & si postea iuri pariturus uenerit
auditur super crimine, bona aūt non recuperat, ut ff. de
requi. reis, l. fi. C. eo. quicunq;. C. de accus. absentem, et l.
qui de crimine. Et sm leges nunquam super crimine ꝯ
absentem proceditur lite non contestata, ut in prae. con
cor. ff. de accus. absentem, nisi in casu, s. contra apparito
res, C. de poenis, ne diu. Verum tñ de consuetudine ple-
runque locorum absens ꝯtumaciter pro confesso hr.
argu. C. de assessor. l. 3. C. ubi de cri. agi opor. Aut. qua in
prouincia. ibi qa contumacia eius, & c. ff. de iu. f. s. sena-
tus. § diuus. & in prae. c. decernimus & 11. q. rursus. & c.
quicunque. & C. de exac. trib. l. 3. C. de iur. cal. l. 2. §. qp si
actor. & §. sin aūt reus. C. lib. 11. de omni argo deser. l. lo-
corum. in Auth. Collat. 5. de exhib. & intro. reis, §. sanci-
b mus. ff. de suspec. tu. impuberibus b. ff. de iure f. l. edictio.
§. si. ext. de praesump. nullus. & in prę. c. decernimus. Lau
c darem tñ in talib. c qp prius testes reciperentur, q aliqd
definiret, argu. C. de accu. l. absentem, & in prę. cōcor.
Si vero est lis contestata, & liquet de causa, vel liquere
pōt, nunquam in maioribus criminibus proceditur cō
tra absentem. imo audietur, qñcunque venerit, sic intel
ligitur ff. de requ. reis, annus. Sed in minorib. quae poe-
nam relegationis, uel damnum aestimationis ꝯtinent,
bene proceditur ꝯ absentem, ff. de poenis, l. absentem,
et in prę. c. decernimus, & accusator dēt esse psens, qñ
ꝯ reum proceditur, nisi in casu, ut C. de adult. quamuis,
2 j. & uide j. uer. sed pone, v. † Pone sedm Cano. si nō est
lis ꝯtestata, uel est contestata, sed non liquet de cā, nec li
quere pōt, excōicatur, vt 4. q. 5. quisquis, & 8. praesenti,
& in prę. c. rursus, & c. quicunque, & si intra annum ve-
nerit, absoluitur, & auditur super crimine illo, post an-
num vero super crimine illo non audietur. Nam intel-
ligitur iuris interpretatione confessus, vt in c. rursus &
c. quicunque ext. de praesumpti. nullus, & post annum
hmōi excōicationis snia potest aggrauari, vt proceda-
tur ad suspensionem, vel perpetuam priuationem of-
ficii et beneficii. Quid autē de forma excōicationis &
absolutionis? Dic vt s. de sententia, §. vt autem. versicu
iuxta. & seq. vel ad religionem, vt j. versi. cęterum. quae
suspensioni comparatur, vt dixi supra §. 2. versic. item
criminum. Si aūt lis est contestata, possunt testes recipi
ꝯ eum, & si de causa liquet, snia diffinitiua proferri pōt.
sic intelligo prę. c. decernimus, q. 24 q. 4. de illicita. Host.
aūt non curabat, an lis sit contestata, vel non, sed distin
guebat solum, an liqueat de causa, vel non, quod non
admitto, quia nunquam proceditur ꝯ absentem lite
non contestata. Arg. tñ contra, ext. de dolo et contu. ve-
ritatis. vbi testes ꝯ absentem lite non contestata super
crimine recipiuntur, & snia profertur. Sed pōt rñderi,
qp ibi absens non condemnatur lite non contestata de
crimine, de quo ꝯtra eū agebatur, s. homicidij, incestus,
3 & dilapidationis. † sed Papa illum deposuit ex eo solo,
qp pp contumaciam excōmicatus celebrauit, vt ibi dr in
verb. nos agitur, quod potuit iuste fieri, vt 24. q. 3. de illis
4 ext. de cle. excom. latores & sic non est ꝯ. † Vel dic, si pla
cet, si speciale est in dilapidatione, de qua ibi loquitur, vt
in ea lite non contestata procedatur, & testes recipian-
tur. Et est rō, qa in ea publica commoda periclitantur,
vt 3. q. 2. qa ea. C. de pęn. ne diu. Nullo. n. priuilegio gau-
dere dēt, qui male administrando suos contubernales
afflixit, vt C. vbi de crim. agi opor. l. 2. Vel ibi loquit, in
cā inquisitionis, vt lit. non cōtest. qm, §. sunt et alii. Vel
secundum alios, speciale est, vt contra quemlibet prae-
latum & clericum contumacem procedatur lite non
contestata ad depositionem, vt ibi, & ext. de clericis nō
resi. in ec. vel praeb. ex tuae. Primū verius. Vel dic, vt not.
d in pal c. veritatis. d Item qbusdā quoq; aliis casib. lite nō
5 ꝯtest. pcedit, quos dixi s. de teste, §. nūc tractemus. † Vt
autem

ADDITIONES.

a Procedet. *Ros, hunc tractatum continuauit sup. proxime ponēs rubricam de contum. rei, accusator autem ad eius uerba praemittit no. 2. q. 9. in summa in 1. parte gl. & in c. ueritatis. ut ibi dicetur.*
b Impuberib. *Vber. dicit hanc l. §. 2. multum facere ad hanc partem, ad idem l. 3. e. tt. §. tutor, qui ad alimenta. & Inst. eo. tit. §. si quis tutor. ad contrarium allegat decr. de constit. ex literis. cū suis gloss.*
c In talib. *Verbum Vber. de Bob. in char. 7. ubi tractat de pęna contumaciae.*
d In prae. c. ueritatis. *In gl. hic patet. ubi est mens superiorum.*

autem in hac materia doctrinam habeas clariorem ad huc præmissa, alio tamen ordine, & magis ad unguem
a prosequamur. Distingue a ergo iterum. Nam aut accusatus est absens ante litem contestatã, aut postea, aut ꝑ pe sñiam. Si ante litem contestatam, tunc præstita cautione ab accusatore citabit, & quæret ibi, vbi erit: quæ dic, ut s. §. 1. in prin. & uer. qualiter aũt. & sequit, ẽt si in alterius iurisdictione, degat, ut ibi dixi in uers. sed nunquid. ꝙ si non uenerit, bona eius annotabunt: quia dicet iudex, oĩa bona talis, qui citatus non uenit, pono in banno fisci nisi uenerit intra ann. im ff. de requir. re. l. 1. §. 1. Tñ ab hac sñia conditionali appellari põt, C. si pẽ. ap. l. eius ext. de ap. præterea. & describentur eius bona, ff. de dequir. reis, l. fi. quę qualiter fiant, j. subiiciam. Tñ fiscus de facto ea nõ occupat, nisi post annum, ut eo. ti. l. 2. & l. fi. post hoc iterũ per edicta requiretur, & citans mittet lr̃as suas iudici, seu rectori eius loci, in quo dget accusatus, ut per illum citatio innotescat se accusatũ, & citatũ, bonaq; eius ob hoc annotata fore, ut in prędicto. §. pręsides. Harum autẽ literarum forma talis erit.
6 FORMA. † Talis iudex, seu rector, siue præses tali locis, tali iudici, rectori, seu præsidi talis loci salutẽ in domino b. Cum in nostro auditorio T, de tali crimine accuset, seu accusare intendat. P. qui in nostra iurisdõne, seu magistratu moratur, egoq; ipsum edictis & aliter citauerim, ut ueniret super accusatione hmõi rñsurus bonaq; ipsius ob eius cõtumaciã annotauerim, uestrã discretionẽ deprecor, quatenus ipsi P. innotescere, seu significare curetis, ꝙ eit annotatus, quodq; eum requiro & cito, ut tali die coram me compareat, eiusdem T.
c responsurus obiectis c. hæc probantur in præ. §. pręsides. Quod prius fiat annotatio, q̃ hmõi literæ dirigãtur, colligit in præ. §. præsides. uer. secundũ literas. † Sed quali
7 ter fiet hęc annotatio? Rñdeo, sic: Præses. n. seu iudex, uel officialis ueniet cum tabellione ad domum accusati, & inquiret, quot domos, quot prędia rustica, & quot iugera terræ sunt in bonis accusati, & quid sit in uineis quid in oliuis, quid in prædiis, quid in mancipiis, quid in colonis, quid in reditibus, quid in mobilibus: & sic cuncta describet per ordinem, sicut describũtur bona alicuius, cũ proscribunt. quod qualiter fiat, dic, ut C. de bo. proscr. l. si quis intra prouinciã. sicut ẽt denotantur bona, que dant incensum, ut ff. de censi. l. forma. sic ẽt denotant bona, cũ hæres, uel tutor faciunt inuentariũ, ut C. de iu. del. l. sancimus. §. licẽtia. & Carb. tut. l. ij. & de
q̃ his fiet publicũ instrm. † Fit aũt annotatio, ne ulla fraᵃ possit in reb. illis adhiberi, siue illa bona debeant confiscari, siue absenti restitui. nam alterum de his duobus fiet ut j. iam dicetur. ar. ad hoc 27. q. 2. oẽs fæminæ. & 20. q. 1. uidua: Nam licet pręmissa oĩa sic interueniant accusatus tñ in nullo grauatur. Nã si uenerit paratus accusatorib. rñdere, & satisdet, omnia bona, quæ fuerant annotata denotabunt, & ei in solidum restituent, qñcũque uenerit intra annum continuum, ut s. Qui annus, quoad hoc, incipit computari, ex quo edictis, seu lr̃is iudicis illi innotuerit, seu innotuisse potuerit se accusatum & citatum, & bona fore annotata: non aũt a die factę annotationis, ut prę §. præsides, in fi. & e. ti. l. annus. Quinimo si intra annum accusatus mori, uel intra annum satisdõnem offert, ꝙ accusatori rñdebit, bona recuperat, & ad hęredes trãsmittit, ut d. l. 1. §. fi. Si aũt non uenerit, tunc incipit eius contumacia puniri, hoc modo: nã si annus lapsus est bona illa sic annotata confiscantur, ff. e. l. 1. & fi. & fit infamis, ut ibi, non ipso iu-
9 re. † Cum. n. nõ fuerit de aliquo crimine ꝯdẽnatus, nõ
d fit infamis per sñiam, sed ipso facto, secundũ Azo. ᵈ & Rof. ff. de his, q no. inf. l. 1. & l. athletas. Opinio. n. eius grauat, & lædit apud bonos & graues, ut ext. de accu. oĩpotẽs. ex. de test. c. fi. & ca. testim. 81. d. tãtis. 2. q. 3. Euphemiũ. Idẽ quoq; est ĩ ciuili cã: nã passus missionẽ, ueniẽs intra annũ, recuperat possessionẽ, & non post, ut ext. ut lit. non. cõtest. qm̃. §. in aliis. & de eo, qui mit. in pos. cã rei ser. ca. 1. & 2. de offic. ord. pastoralis. in fi. & C. de pręscrip. 30. ann. si quis emptionis. qđ dic, vt sup. de primo decreto, §. iam de effectu. ver. si vero. Sed & licet sic bona ꝯficient, & fiat infamis de facto, tñ ad defendendũ se audit omni tpe, vt ff. de requir. reos, annus. Itẽ ita demũ confiscant, si a procuratore fisci capiant, alioquin licet sint annotata, nisi fiscus ea petat vsq; ad 20. annos, postea non poterit petere, vt eo. ti. l. anni spaciũ. & ff. de diuer. & temp. præscrip. in omnibus Hodie forte bona eius seruarent filiis eius, & descendẽtib. & ascendẽtib. vsq; ad tertiũ gradum, ut in Auth. ut nulli iud. §. 1. C. 9.
e ᵉ † Quid si post maleficiũ commissum alienauerit bo
10 na? Vr, ꝙ tenet alięnatio, nisi bona sint annotata, & nisi in crimine lęsę maiestatis, ut ff. de do. post contractũ. ff. de sol. reum. ff. de requi. re. l. fin. in fi. C. ad leg. Iul maiest. l. pe. & fi. ff. de accus. l. ex iudiciorũ. C. de bon. dam. si qñ. Quid si añ maleficiũ commissũ bona sua alienauit in fraudẽ? de hoc j. de do. ver. itẽ panc. † Quid si ac-
11 cusatus ante litem ꝯtestatã sit contumax, nec habet bona, quæ possint annotari? Respon. forte indicet ei mulcta per illud edictũ, si quis ius dic. nõ ob. arg. ex his, quę no. s. de contumacia, §. fi. uer. sed nũquid facta. Sed qđ
f si pauper sit? nihil. n. tunc ad eũ de mulcta f. quia eius
g nihil habet, nullũ periculũ esse põt, ff. de fur. l. itaq; fullo. & inanis est actio, q̃ inopia debitoris excludit, vt
g extra de rest. spo. olim nobis. iuxta illud g,

Cantabit vacuus coram latrone viator.

12 † nã & paupertas proficit, ut C. de ep. & cler. si quis ad declinandã. & l. id, qđ pauperib. & ff. qui, & a quib. ma. lib. non fi. l. si quis. & ff. de excus. tut. paupertas. & l. post
h susceptum. & in p. c. olim & ibi ʰ, Beati pauperes spiritu, &c. Tu dic, ꝙ multum spectat ad eum, quia si capiatur, in corpus torquebit. regulariter. n. qui pp paupertatẽ pecuniariã pęnã eludũt, in corpus torquent, ut ff. de pæ. l. j. ĩ fi. & 23. q. 4. ne admisso. C. de ser. fug. q̃cunq;. & sic paupertas nocet, ut in q. 1. paup. & 2 q. i. phibeat. uer.
i nõ nulli. & ĩ c. ĩ primis. uer. deinde cãnũ. Nec credo ⁱ eũ ĩ bãno ponendũ: durũ. n. eẽt hoc, ut forte a quolibet puniret, & offenderet sic bãnitus. Cautius igit faciet accusatus,

ADDITIO.

a Distingue. *Hic quasi ad literã ponit totam rub. Roff. de contu. rei, & hoc usque ad uer. item quæritur, ecce T. promisit. supra §. 1. & uers. sed nunquid sufficit.*

b Salutem in domino. *Honestius ponit Roff. præmittendo cum cui scribitur.*

c Responsurus obiectis. *Si reo scriberet, forte occultaret citatiõnẽ, & ideo cõmendat Rof. hanc formã. uide, quod plene dixi sup. de foro comp. Romana. §. contrahentes. super uers. citati lib. 6.*

d Secundum Azo. *In Sum. de requi. re. uer. & est notandũ. sequitur, ꝙ ita annotatione grauatur opinio amotati; non dico eũ infamem fieri, qa non est dãnatus de crimine publico, uel priuato famoso, quod lex requirit ad infamiam; idem Acc. in l. vlt. C. de requ. re. per hoc patet, quod vera litera superior habet Non: & sic est ĩ Rof. uñ hęc sumpta fuere, ut præ dixi. & tñ utraq; saluatur.*

e Col. 9. *Et dotes uxorib. reseruantur, ut ibi Rof. qui in hoc continuat uer. tertium, duos medios interposuit auctor.*

f De mulcta. *Continuauit Rof. inf. tu dic, me ita addit auctor.*

g Iuxta illud. *Iuuenal. 10. Satyra.*

h Et ibi. *Matth. 5. in prin. Circa priuilegia paupertatis uide t. io. de Turre cremata post Arc. in c. pauper. 11. q. 3. ubi plene enumerat priuilegia paupertatis. ab his tñ priuilegiis liberet nos Dñs.*
ADDITIO. Adde tu. Alex. cons. 48. inci circa hanc dubitationã. col. pe. uer. pręterea. in 4. uol. ubiq; paupertate sordescimus & dicimur de primo ob paupertatem, ut in c. si qui testium. de testib. in uer. paupertate, de pręscr. & etiam dignitas ecclesiastica ob paupertatem uilescit, ut in cle. in plerisque. de ele. nam dignitas & honestas absque diuitiis non seruatur, l. ab omnibus circa prin. ff. de leg. 1. Hen. Fer.

i Nec credo. *Secundum Roff.*

ſatus,ſi ueniat,& bona ſic annotata recuperet,præſtita
13 cautione de iuri parēdo.† Quid ſi nō pt fideiuſſorem
hīre,uel eſt talis accuſatus,q̄ fideiuſſori nō eſt cōmittē
dus,ut ſupra § ſ.uer.ſi aūt accuſatus ſit.qa timet uenire
uel forte cōſcientia eū remorderet de cōmiſſo malefi
cio?Certe tūc ſat.ec faceret,ſi ueniret:imo potius patia
tur bonorū annotatiōnē,q̄ ſe exponat periculo corpo
rali.corpus.n.p̄ferēdū eſt reb.vt C.de ſac.ſan.eccl.ſan
cimus.in princ.&c arg.ext.de pœn.& re.cum infirmi-
tas.§.cæterum.cum ſuis concor.& de don.inter uir.&
14 ux.p ueſtras.† Cæterum ſi reus ſit contumax poſt litē
conteſtatam,non requiretur, nec bona annotabūtur,
ſicut ſupra ante litem ꝯteſtatam dictū eſt, ſed alio mo
a do contra eum procedetur, ſecundum Roſ.[a] puta pe-
cuniahter a iudice mulctabit, uel ſi in ꝯtumacia perſi-
ſtat, ſæpe a iudice monitus relegabitur, quæ pœna li-
cet ſit temporalis, aufert tamen æſtimationem. & ſic
viq;ac,ponitur incluſiue,ut ff.de pœnis.l.abſentem.§.
aduerſus.& l.capital.ū.§.i.& ff.an per alium cauſę ap.
l.j Et in præ.l.abſentem.ff.qualiter q̄s ꝯtumax ſit.tu
uero dic,ut ſup.uer.porro.ibi.ſi autem is est con.&c.
Porro ſi ſit contumax prope ſententiā. & citatus fuit
ad ſententiam audiendā,ſicut debet, procedet ad ſen-
tentiam,ut ff.quæ ſen.ſine ap.reſ.l.j.§.item cum ex eo.
& extra de teſti.cū olim.in fi.nec pp eius abſentiā pro-
15 latio differetur,ut 3.q 9.decernimus.† Sed ſi dedit f.de
iuſſorem de ſtando iuri,ut ſ.p.§ 1.uerſ. cum autem.&
ſeq quare nō p.ocedetur cōtra fideiuſſorem? Reſpon.
bene procedetur contra fideiuſſorē hoc mo.d: aut
promiſit ſub certa pœna illum exhibere:& tunc ad pœ
nam promiſſam agetur,ut ff.ſi quis cau.l.2.ff.de cuſt.&
exhib.re.l.ſi quis reum. Aut nō promiſit ſub pœna, ſed
ſimpliciter & pure promiſit illum exhibere, nec exhi-
b bet:& tunc b iudex pōt eum pœna pecuniaria ſuo arbi-
trio,inſpecta qualitate accuſatoris,& cōditione perſo-
næ,punire,quaſi iudici iubēti nō paruerit, ut ff. ſi quis
ius dic.nō ob.l.i.& ext.de ma.contra inter.ec.contract.
c.i.cum ſuis cōcor.de clāde.t.deſpon.c.ſi.§.pen. Et hęc
pœna,ſeu mulcta fiſco applicabitur,ut C.de mo.mulct.
l.mulctarum, Et hæc uera ſunt, qn̄ fideiuſſor abſque
dolo non exhibet,quando certa quantitas non fuit in
mandato iudicis comprehenſa,ut dixi:& ſecus, ſi cer-
ta pœna fuit comprehenſa,quia dixit,tu repræſentabis
eum ſub tanta pœna,tunc enim illa imponetur,ut dixi.
Si autem dolo facit,q̄ non exhibet , tunc poterit extra
ordinarie puniri, uel ad tempus relegari, uel fatigari,
vel forte acrius contra eum procedi,ut in præ.l. ſi quis
reum.& C.de fideiuſ.l.i. Barrattorē.ff.ad Turp.l. 2. & ui
16 de inſ.de do.& con §.reſtat.uer.porro.& ſeq.† Sed qd̄
ſi fideiuſſor nō poteſt accuſatum in iudicio exhibere,
vult tn̄ eum defendere,& in ſe iudicium ſuſcipere,vel
vult ad illum præſentandum inducias habere,quia hęc
oīa cōcedūtur fideiuſſori,qui in cā ciuili promiſit ali-
quē iudicio ſiſti, vt C.de fideiuſ.ſancimus. Reſpō.ī pri-
mo caſu non eſt audiendus & eſt rō,quia ad crimē pu
blic̄,uel priuat iudicii proſequendum, fruſtra procu-
rator interuenit,præterquam pro illuſtri perſona, ff.de
pub.iud.l.pe.§.ad cr.mē.& C.de iniur.l.f.& 5.q.3.in cri
minalib.&c.ſeq. Item quia ſic puniretur,qui non deli-
quit,quod iura nolunt, vt C.de pę.l.ſancimus.extra de
his,q.ç fi.a ma.par.cap.quæſitum non. n.fideiuſſor q
reum non exhibet,occidendus eſt vt 23.q.5. cum ho-
mo.ſed alias punitur,vt iam dictu eſt. Item quia ſi pro
curator , uel fideiuſſor pęna capitis plecteretur,uel ei
manus mutilaretur,ut fit in eo, qui chartā falſam ſcri-
bit,ut in Auth.de man.prin.Cod.3.& ī alus,ut 13.q.3.
ſex ſunt.& q.s.circumcelliones.uel relegaretur,ſeu de
portaretur,non poſſet hoc per actionem mandati con
traria recuperare.quod tamen in ciui.l.b.conting.t. Arg.
tn̄ contra,quia an is ſæpe pro alio punitur, ut de con-
c ſec.diſt.2.in ſancta c. In ſecu..do aūt,l.q̄ denti induciç,
cū admitterē,vt habeat ad hoc ſex mēſes,vt in p̄.l. ſan-
cimus.vel ad arbitriū iudicis,conſiderata locorū diſtā-
tia,vbi eſſe aſſerit accuſatus,ff.de fer.l.ſi.& ex.de ap. cū
Romana.tn̄.1.uel ſm̄ le.C.de dilat.l.q̄ eſt 3.q.3.c.indu
d ciæ.in pa.ea,§.ſpaciū.[d] † Itē q̄ritur ecce T.ꝓmiſit glo-
27 nā accuſati ſub certa pęna repręſentare certa die in iudi-
cio,vel ſoluere ꝯdēnationē:ſed intra illā accuſatus ban
nitus eſt pp illud maleficiū,qa ſe non repręſentabat: die
vero elapſa T.cōuenit.q.a cū nō repręſentauit:nunc q̄ri-
e tur,an T.ex hoc habeat exceptionē e? Et v̄r, q̄ ſic,nā ſi
q̄s rei capitalis ante ꝯdēnatus eſt,q̄ ſiſtere dēt, & iō po-
ſtea ſiſtere nō pōt merito ei ſu buen.t.& hæc exceptio
ēt fideiuſſori p.dest,vt ff.ſi q̄s cau.ſed & ſi q̄s.in prin. Itē
ſiō ſtat p eū,ſed p iudicē,q banniuit,quo minus illū p̄-
ſentet.ff.de cond.& demonſtr.re ciuili. Dic ꝯ:nā ſi cre-
ditor accuſet debitorē de crimine capitali,fideiuſſores
debitoris nullā hēnt exceptionē aduerſus creditorē ad
ſuū debitū agētē,ff.& de ver.obl.ꝯtinuus.§.cum ita. Nec
obſtat,ſi dicis,q̄ illa loqu.r in ꝯtrac.,& q̄ ſecus ſit in iu
diciis,nā idē eſt vtroq;qa cī obligatio,& c.ff. de iud.
oēm.na in iudiciis quaſi ꝯhit,ff.de peculio,l.4 §.ſed fi-
lius. Nec obſ.p̄.l.l.iure.q̄a nō ſtat p iudicē bānientē,ſed
potius p ipſū delinquentē.& hoc dicūt q lā. Arg.tn̄ q̄:
q̄ ex quo dies certa ad repręſentandū fuerat aſſignata
añ illā ad cā in non potuit uocari,& offic.ū iudicis ceſſa
bat,vt ext de ſignificatione.C.de dila,ſiue pars. Sed pōt
dici q̄ terminus fideiuſſori datus ad repræſentandū il-
lū,nō fecit ceſſare iudicis officiū,quin ī cā ꝓcedat,& cū
citet. Secus autē eſſet,ſi pp aliud maleficiū bannitus,
vel condemnatus eſſet.quia tunc T.habebit exceptio-
nem,niſi fuiſſet in mora:& ſic loquitur præd.l.ſed & ſi
quis in prin.& ff.de cuſt.& exhi.re.l.2.§.fin. Vbi autem
neuter contumax inuenitur,ſ.nec accuſator,nec accu-
ſatus

ADDITIONES.

a Secundum Roſ. *vbi ſup.*
b Tunc *Supple, ſi conſuetudo formam certam non habet , vt in præ.l.ſi quis reum.*
c In ſinc. *Regulariter ſecus.de re iur.ſine culpa. li.6. quia tamen fideiuſſor patitur,id procedit propter propriam obligationem,ut no. in ſum.c.vno,li.6.in gl.*
d §.Spacium. *Hæc fuit præ.rubrica.*
e Exceptio*nē.O loſ.ſ.p l.ſed & ſi q̄s.ſtatim alleg.§.1.formabat hanc q̄onem. Auctor tn̄ reſtringuit terminos ponendo,q̄ pp illud maleficiū ſit bannitus.quod l.Al.Gal.vbi ſu.§.ſed pone q̄onem.1. & O loſ.in ſolutione diſtinguendo ponebat;a l primū alleg. l.ſatiſ latio.hic alle.ff.q ſatiſ.co.Si vero pro condēnato,ad ſecūdam ibi ſecus.alle.ff.qui ſatiſ.cog.ſi decreſſerit ff de eo,p quem fa. erit l.1.§.ſi reus.de excep l.omnes.& de exce.l.ac ſeniores.& hoc de ipſorū q̄one ſufficit,vt auctori concordant. Sed ſuperius ea. l.formabat O loſ.aliā q̄onem huic affinē de Titio,q ꝓm ſit alquē præſentare iudici ad ſuam voluntatē ſub certa pœna, ille demum p ſu tēm illū captus fuit,poſt.a manus eius aufugit,quē iudex à Titio rep.tit,vel pœna,ſi non præſent,q̄ritur,an tent atur? Diſtinguit,vt ſu.an ex ca,qua tenebatur Titius illū p̄ſentare, puenerit in fortiam iudicis,& tunc liberatus ſit,quia non refert,qualiter q l ſiat,dūmodo fiat,ff.de uerb.obli.l.cū ſeruus de condi.inſtit. l.3. & man l.4.& ſolutione eius,qd debetur,& c.Inſt.qb mo.tol.ob. in prin.& ff.de nego.ge.l.ſolūdo. Si vero ex alia cā,vt,quia aliud maleficiū cōmiſit,& pp id captus eſt,& aufugit,nulla ſubeſt, cā ſm cū,quare ſit obligatio diſſoluta. Subdit,q̄ ſi Titi' hoc caſu fuit corā iudice,dū ille captus erat pōtatus,q̄ habebat illū pro p̄ſentato.& ſe ex ꝓmiſſione amplius nolle teneri, videt̄ tutus, licet ille poſtea fugiat,qd ꝓteſtatio prodeſt,ff.de ne.ge. Neſennius. C. de ep.& cle. Auth ſi captiui,de hoc ſatis ex.de cōſt.cū Aſſinuat hoc loc dictū, qa certū eſt q.eo caſu,in quo captus erat,nō poterat p̄ſentari actualiter,p̄ſētat ergo,ut potuit.ſ.uerbaliter. Dicebat aūt O.loſ.ij.um poſt duos menſes ex obligatione non teneri, niſi fideiuſſiſſet in perpetuis.hoc intelligas per l.penul.& antepen.C.de fideiuſ.& per ibi notata.*

ADDE,an ꝓmittens repſentare accuſatū ad oēm reqſitionē induſtis,poſſit ante requiſitionē illū repræſentare,ſm Ro.coſi.1,8.

a satus, sed vterque adest: dic, vt sup. §. 1. a † In locis quo-
18 que & casibus, in quibus accusator absens in bannum
ponitur, sic banni forma scribetur:
b FORMA b. q accusatus à tali crimen commisisse:
inserẽdo totam libelli formam, quo posito dicas, quia
legitimè citatus fuit tali die per talem cursorẽ, vt ipsa
die sup ipsa accusatione corã tali iudice ꝯpareret. Item
& alia vice citatus die tali p talẽ cursorẽ, vt super eodẽ
negotio corã eodẽ iudice eadẽ die ꝯpareret. Insup alte
ra die tali fuit de mã dato eiusdẽ iudicis per talẽ curso-
rẽ in ꝯta eiusdẽ P. in tali parochia, vel castro, vel villa,
pñtib. tali & tali testi. ad hoc adhibitis & rogatis, voce p
conia publice proclamatũ, q si quis dictũ P. vellet defẽ
dere super accusatione prẽfata, vsq; ad diem tertiã corã
ipso iudice compareret. Ipse autẽ nec venit, nec alius se
eius defensioni obtulit pro eodem. Idcirco nisi dictus
P. aut alter p eo hinc ad qnq; dies venerit, stare & obe
dire super his, & ipsius iudicis mãdatis legitime, ex tũc
sit in banno talis curię pro maleficio s dicto, a quo li-
berari non possit, nisi fm formam iuris: & nisi soluerit
eidẽ curiæ centum solidos & concordauerit cũ dicto
T. in quo quidẽ bãno cridatus fuit solẽniter per talem
cursorem de eiusdem iudicis præcepto in curia seu con
19 cilio speciali, seu generali more solito congregato. †
Sed quid si citatus nõ venit, sed excusatorẽ mittit? dic
q admittetur. Quod si non miserit excusatorẽ, pcedit
ꝯ eum, tanq̃ ꝯ contumacem, quæ dic, vt sup. §. ii. ver. cũ
autẽ. & seq. Sed nunquid notarius contumax est citan
dus? de hoc no. sup. de citat. §. sequitur. ad fi. ver. sed nun
20 quid. † Et no c q cum banna cancellantur, debet scri-
c bi in causa, quare cancellantur, & cuius mandato id fit.
Quæ autem pęna probato crimine imponatur, dicã j.
d de inquisi. §. fin. Sed pone d: A. fuit accusatus de morte
T. citatus non venit se defendere: propter q bannitus
est, & demum propter contumaciã cõdemnatus: nũc
captus est per curiam, quæritur, an debeat mori? Et vr,
q sic. nam vr esse condemnatus leg. Cornelia de si car.
q gladio vltore punit, Inst. de pub. iud. ff. ad leg. Corn.
de sicar. l. 3. in fi. debet. n. pp contumaciã haberi pro cõ
fesso, sup. ppe prin. huius titu. ibi, verũ tamẽ, &c. Arg.
ꝯ. q non debeat mori. ff. de pę. absentẽ. ff. de requi. re. l.
1. C. eo absentẽ. C. de episc. & cle. raptores, vbi dicit, con
uicti. & hoc verum est. Dẽt ergo iudex facere, q de cri
mine constet, vt prę. l. raptores. ibi, post legitimas pba-
e tiones iuri cognitas e. † Quid si A. accusatus citatus
21 non venit se defẽdere, pp quod bannitus est bãno sim
f plo, qđ incurrit: postea comparuit, quęrit, an ex tali ban
no & præsumptione, nullo alio probato, possit ꝯ eũ in-
dici duellũ? Et vr, q sic: quia vr accusator sui factus pp
fugam, vt in conco. quæ sunt sup. in prin. huius tit. ibi,
veruntñ. Ar. ꝯ ff. de duob. reis, l. 2. quia vox pconia pau-
cis innotescit, C. quõ & qñ iud. cõsentaneũ. & Aut. qui
g semel g. † Sed quid, si A. fuit à B publice infectus: accu-
22 so P. dicens, eũ hoc mandasse. q volo ꝯ. te duellũ pba
re, quęrit, an possũ? Et vr, q sic: quia & si certũ sit quis ꝯ
miserit, tñ eius mãdato factũ est, de quo dẽt inquiri, ff.
ad Syl. & si certũ. ff. e. nõ iõ. ff. de õi ar. l. 1. §. quoties. Dic-
ꝯ, nã ad hoc, vt duellũ indicat, oportet mortem esse fur
tiuã, vt in Lõbar. de homicidio liberi ho. l. fi. & is, qui
opẽ & ꝯsiliũ tulit, cũ furtum factum non sit, actione
furti nõ tenet, vt ff. de fur. si is, qui rẽ. §. si tu Titiũ. Sed
h q̃ dicta sunt de duello indicẽdo, fm Can. abolita sũt h.
nã monomachię, siue, tales vulgares purgationes ĩter-
dictæ sunt: q in eis vr Dñs tentari, vt 2. q. 4. monomac
hiã. eX de purga. vulg. c. 1. & 2. Aboleat ergo consuetu
23 do regni Francię, q̃ sustinet emõi duella. † Quid si bã-
nitus ob aliqđ maleficiũ inculpatur de alio maleficio,
& citatus in domo, vbi cõsueuit habitare, nõ venit, nũ
qd iterũ poterit in banno poni? Et vr, q nõ: nã infama-
tus amplius infamari nõ potest, vt legit & no. C. vt in-
tra cert. tẽp. crim. q. termi. l. 2. ff. de infa. l. 4. §. ait. prætor.
Itẽ cum pp bannũ peccantis venire nõ possit, nec in ci-
uitate esse, nõ põt contumax dicitur. ff. qs ca. l. sed actio.
& l. seq. in princ. & sup. ver. sed qd, si fideiussor. ext. de
const. c. 2. Sed dic contra: q i & excõicatus iterũ excõi-
cari põt, vt q in sordib. est, adhuc sordescat amplius, 4.
dist. quantumlibet. in fi. ext. de Iudæis, ita quorundã. &
ext. de sent. exc. cũ pro cã. & c. off. alioquin. de pęna re-
portaret pmiũ: q esse non dẽt, ff. de inter. & releg. l. re
lega. §. fi. de ne. gest. siue hæreditaria. & facit C. vt intra
i cer. tẽp. l. 1 & 2. i † In summa nota. q accusator in pbatio
24 ne deficiẽs, eo ipso calumniari præsumitur, vt C. de ad
uoc. diuer. iud. l. 1. cum concor. & 2. q. 3. qui non proba
uerit. Ar. contra, ca. q. Paulum. & ff. ad Turpil. l. 1. §. 1 & l.
mulier. C. de cal. qui non probasse. l. 2. de adul. quãuis.
2. & l. iure mariti. Sed illa, & similia casualia sũt, fm lo.
&

ADDITIONES.

a §. I. *Hoc dicit, quia Ros. fecerat de hoc tertiam rub. post prędictas duas. sed plenius auctor persequitur, vbi remittit.*
b FORMA. *Quæ fuit Rol. li. 9. satis vltra mediũ, vbi de bãno ac.*
c Et no: *Secundum Rolan. vt sup. in fin.*
d Sed pone. *Quæst. fuit Alb. G. e. ti. sed pone q. de facto 4.*
ADDE, an hic talis bannitus in absentia dicatur infamis, dic, q nõ, qa bãnũ latũ ĩ absẽtia nõ infamat, Bal. in l. eius q. ff. de re. iu.
e Cognitas. *Sunt toi hæc verba circa mediũ l. & illud cõ vel... q pręcedit, est in fine legis. Gui. de Suz. in q. statutorum mihi videtur, quod dictũ est, procedit de iure, per il. quę nolunt imponi absenti vltra pęnam relegationis, licet tamẽ de facto seruari contrariũ. de his sup. eo. §. 1. in princ. Et scias, q. post Guil. pridie tractauit hunc casum super §. publice. in l. sententia quoq; te. ff. de procura. Ponit autem formam banni fortiorem, quam sup. s. licet, quod Potestas contra illum contumacẽ tulit sniam de capitis amputatione, vel vt deberet furcis suspendi ita quod moreretur, habendo & condemnando ipsũ pro confesso de illo crimine, ille postea capitur, aduersarius petit executionẽ sniæ & banni, vt verba sonant, captus allegans, quod ultra relegationẽ non debuit puniri propter contumaciam, dicit, quod suam innocentiã vult probare, allegat pro se l. 4. ff. de re iudica. §. condemnandũ. Itẽ licet causæ prosecutio, vel facti, quę in potestate sit iudicantis, pęnæ tamẽ impositio reseruatur auctoritati legis, ff. ad munici. l. ordine. ad fi. 1. responso, melius in l. 1. §. 1 in fi. ff. ad Turpi. In contrariũ inducit ea, ad quæ remittit auctor. s. sup. eo. § post. prin. & facit, quod ibi addidi. soluit vt dixi sup. cum de iure audiendũ per leges hic allegatas, licet Italica consuetudo seruet contrariũ. Subdit demũ, quod sicut de iure ipse potest probare innocentiã, sic aduersarius potest probare ipsum nocentem, licet vltra quinquẽnium ipse stete rit in banno, l. petendæ. C. de temp. rest. integ. & similes. Non obstat, quod intra biẽnnium debuit criminalis causa terminari, C. vt. intra cer. temp. cri. q. 3. l. fi. quia illud verum post litis contestationẽ, quæ contestatio hic non interuenit, nec fit, cum quo poterat contestari, cum per partes presentes illa fie. debeat, C. de litis conte. l. vna, maxime quia per ipsum non stetit, quo minus fieret contestatio, & procederetur in causa, ff. de condi. & dem. l. iure ciuili. C. de do. quæ. sub modo, l. 1. & vlt. hæc etiã in qõne statutorum sub eadem litera. ADDE, vt per Bartol. in l. diuus. ff. de cust. reo. qui de hoc edicto Spe. mentionẽ facit, & ibi vide bene per Alex. in add. per Pau. de Cast. cons. 33.*
g Aut. qui semel. *Vide, quod sequitur.*
h Abolita sunt. *Idem videtur secundum leges C. de gla. l. vna li. 11. & de ac. & ob. l. negãtes. Ros. in li. in. Can. rub. de par. can. negat illas leges de duello loqui.*
i Vt intra certum tempus, l. 1. & 2. *Quod hic dicitur, videtnus de facto seruari & pcedere posse, cũ nesciretur, vbi esset, sed cũ sciretur, ita quod requiri põt, iniquum hoc iniquum, quod ille, qui non est contumax, banniatur, vel excõmunicetur. Pro me facit, quod no. supra. §. 1. ver. sed nunquid sufficit & sup. eo. § s. b. ver. vt autem. & supra de comp. iu. addit. 1. uer. quid si aliquis. cum duo. ver. seq. in vlt. col. Plus dico, quod defensor uenire posset pro illo allegaturus iustam cãm absentiæ, s. bannum, & petere sniãtiã, & si qualitas bãni, & mos patriæ nõ resisteret. habita fidantia uenire dẽret, secus si cautio eẽt fragilis. ex. ut lit. nõ cõt. accedẽs. 2.*

q̃ incipit statutũ est. ponẽs statuto ciuitatis caueri, quod nullus bã nitus dẽt esse cõsul, uel in aliquo offi. Titius bannitus electus fuit ad officiũ per eũ, qui habuit Breue, sed ante tẽpus intrandi ad offi ciũ exẽptus fuit de banno, quærebat an deberet recipi ad officiũ? subdebat, sed si nõ esset recipiẽd⁹, an eligẽs possit aliũ eligere? tene bat, quod non. Et hanc non ꝓsequor, quia ext. propositũ, & quia expedita per decr. de electio si cõpromissarius. li. 6. In prima qõne pro Titio inducit uerba statuti, quę nõ ꝓhibent eligi ad officium, sed ne sit in offi. Iste aũt tẽpore, quo assumit officiũ, non erat bannitus, ergo, &c. Nã esse cõsulẽ, uel officialẽ est consulere reipublicę ex officij debito. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis ꝙ sic post ingres sũ bñficij, & nõ prius, ff. de codi. & dẽ. l. Publicus. 1. resp. Valuit. igĩt electio, cũ non sit ꝓhibita nec exaggerãdę sunt pœnę. ff. de de curię gñaliter. de reg. iu. in pœnis, li. 6. Itẽ cõcedunt sponsalia. ubi nõ prohibetur matrimoniũ, ff. de rit. nup. si qs officiũ. & de sponsa. in sponsalib. 2. de spon. impu. capit. uno, lib. 6. Pro Titio ẽt facit lex, quod ita. ff. de ędil. e di. Inducit ẽt, in multis cõualescere in pri. inualidũ, ex quo peruentũ est ad casum, a quo incipere potuerunt In contractib. patet. C. si man fac. l. fi. et de cõtrac. iudicium, l. 1. In codicillis ff. de lega. 3. l. 1. post pri. In hęredis institutione, in Auth. ut cũ de app. cogno. §. gñaliter. et in datione libertatis, C. de his, q ad lib. per. nõ pos. l. 1. ff. de pœnis, l. fratres. & in legato, ff. de lega. 3. si deportati. & de reb. dub. si cognatis. Et ĩ tutoris datione. ff. de tut. furios⁹. et in datione iudicis, ff. de iud. cũ furiosus, Et in electio ne ad honores, ff. de mũ. & ho. rescrip. §. debitores. Soluẽdo tenet cõtrariũ, dicẽs hæc tria in officiali põderãda, electionẽ, cõfirmatio nẽ, & exercitiũ officij. Probat aũt, quod cõsul, & ꝓconsul hẽt hoc nomen, ẽt prius q̃ sit egressus urbem, & ante quam ad prouinciã sibi decretã perueniat, per l. 1. ff. de offic. ꝓconsu. ad idẽ de consul. pe. li. 12. adiuuat hoc per l. 1. C. de magist. munici ff. de mun. & hon. si qs magistratus. ubi nomen Magistratus, habet electionẽ dato ꝙ resistat, facit ff de admin. tuto. quidã. §. fi. & per hoc dicit solũ pri mã obiectionẽ contrariã, quia nomen habet ex electione. Itẽ cum ꝓhibitus esset, ergo cũ eligi ꝓhibitũ erat, sũ per electionẽ ueniat ad id. ff. de sponsalib. oratio. & uenit illud gñale, ut aliquo ꝓhibito prohibitũ dicatur omne, per ꝙ peruenitur ad illud. ff. de fideiuss. cũ lex. C. de natu. libe. l. legem. & de usu. rei iudicatæ, l. fi. ex quib. concluditur, etiã electionem fuisse ꝯ statutum, nec habilitate sup ueniente potuisse cõualescere. Tuto, ꝙ resistes per solutionem cõ trarij q̃ dedi post Dy. in reg. u. non firmatur. lib. 6. circa leges allegatas ꝓ prima parte ad l. oratio. supra prox. alleg. quæ distinguit ĩ ter causã impedimenti perpetuã & tẽporalem, sed optime innuit auctor, & quẽ, & cuius sñtentiã dilexi, per . l. sufficit. ff. de cõdi. in deb. ut s. sufficit, quod poterat esse perpetua. Item circa principale dictũ innatur ꝓptime per decr. de ele. cũ in cunctis, §. inferiora. coniuncto fine capituli episcopus aũt. ubi patet, ꝙ Lateranense cõ ciliũ, licet circa episcopales dignitatis probibitionẽ fecerit electoribus, circa inferiores, illã fecit solũ a præsumptis, dicẽdo, inferiora. & c. nullus omnino suscipiat, tñ per illã intelliguntur prohibiti ẽt eligentes, uel cõferentes, ut patet in fi. ubi puniũtur, licet ibi alter non ꝓhibiti. Quod allegatũ fuit de cõualescẽtia certorũ casuũ nõ ꝓficit, qa illa sunt specialia ĩ casib. expressis cõtractuũ, codicil lorũ, libertatum, & c. & contra regulas utriusq; iuris, ff. de reg. iur. quod ab initio. & l. pe. eo. ti. non firmat. li. 6. Cũ tractauerimus de electione ꝑ breuia, uel fortes ĩ Italia usitata, sed pl⁹ cũ regebãt cõmunia ciuitatũ, pone qõnem Gui. de Suz. q̃ post eum habeo su per l. nõiationes. C. de app. & est talis, Prohibet statutũ iuratũ bã nitos esse de cõcilio ciuitatis, quo dant breuia, uel sortes, & decer nit ꝙ si aliud fuerit ꝑ eos actũ, nõ ualeat, & certã pœnam soluant bãnitus ĩterfuit, & habuit breue, & elegit officialẽ, q iurauit, & officiũ iuxta morẽ ad tẽpus exercuit, nũc opponitur ei de statuto, quærit, an sit remouẽdus? & quid de gestis per eũ? tenet, quod est remouendus, tñ per eum gesta ualent. Ad fm, quod est breuius, elle l. Barbarius. ff. de offic. prędidis, & l. 1. C. de testa. cum. sim. s. C. de sent. & interloc. l. 2. ff. ad Maced l. 3. de suppel. lega l. 3. in fi. de testa. ad testiũ. §. 1. Ad primum principaliter allegat præal. l. nominationes. C. de app. quæ habet 2. q. 9. ante §. diffinitiua. & l. si cõstat ff. eo. tit. de app. & quia factum cõtra legẽ, C. de legi. l. nõ dubium, maxime iuratũ, & sic seruandum, cũ nõ uergat in pericu lũ animę, ext. de iureiu. c. si uero. & c. cũ cõtingat nec est uia ape riẽda periurijs, C. de indi. uidui. l. 1. in fi. ext. de iurei. c. pẽ. Nec obst. ꝙ gessit officiũ. Nam & tutor post gestionẽ remouetur, ff. de suspect. tut. l. hæc. n. §. fi. Duas nunc qões coniungã, quæ respiciũt filios bannitorũ, & prima Lamber. de Rampo. & incipit, statutũ est in ciuitate, quando per statutum filiofamilias homicidiũ cõ mittente & bannito, quia non cõparuit, pater tenet designare partẽ bonorũ & domorũ suarũ cõi, computata persona ipsius pa tris in numero filiorũ pro uno capite, q̃ pars destruatur, & destru cta remaneat in cõi, quæritur, an filiofamilias ꝓ homicidiũ bannito, & demũ mortuo, pater partẽ illã designare tenetur, cũ ĩ bã no fuerit expressum, ꝙ bona eius destruẽtur, & destructa, & pu blicata remaneãt in cõi, fm Iaco. de Aret. & incipit, pone, quod statutũ tale est. cum ex forma statuti bona banniti pro homicidio fuerint diuisa inter cõe & eius filium, & postea bannitus habuit secundum filiũ & uxorem, & ipse pater mortuus est, quæritur, an filius ipse petere possit partẽ bonorũ diuisorum & fratrem, In prima disputans tenuit, obiectũ mortis obstare, nec ex uerbis bã ni sufficienter factam ademptionem bonorũ, motus his rõnibus petitionis, & publicationis est cõtra formam iuris, saltem in eo, quod de destructione dẽ, ff. de contrah. emp senatus. De publicatione patet C. de bonis damnatorũ, Auth. bona. Itẽ apertius est contra ius, ꝙ ex delicto filij ꝓcedatur in re patris, C. ne filius pro patre, per totũ. Itẽ quod cogitur pater filio dare partẽ. C. de nat. li. l. fi. Itẽ apertius est cõtra ius, quo filiofamilias delinquẽte, casu quo erãt publicãda bona delinquentis, tñ non publicatur castren se peculiũ filij. sed remanebit illæsum apud patrem, C. de bõ. dã. l. filius, & hic quod prius est, agitur de publicatione rerũ paterna rum ex delicto filij. Et ex his rõnibus dicit ad rem distinguendũ ut tot legũ contrarietates uitentur. Si aũt ingressus fuerat hãc partẽ, si reus decedit ante accusationẽ, perit crimen prius cum pęna, post accusationẽ pendente iudicio, pereunt acta, & crimẽ cum pęna extinguũt. hęc patent C. si reus, uel accus. mor. fue. l. 1. ff. de publ. iud. l. publica acc. & l. defuncti. Si aũt accusatus morĩt lata sñia cõdẽnatoria & appellatione pendẽte, tunc distiguitur, an ex ꝓsẽ bona fuerĩt adempta, an non, ut C. si pendẽte app. mors inter. l. 3. & si re⁹, uel acc. mor. fue. l. fi. Si aũt decedit accu satore accus. pendente, ẽt pereunt acta, & datur cęteris licẽtia repetendi intra certos dies, ff. de ac. libellorũ, in fi. Si morit post latã sñiã appellatione pendente acta ẽt pereunt, qd dic, ut ũ. s. l. pub. & l. fi. C. si reus, uel accusator mor. fue. Videat mõ studens sub quo ex ꝓdictis articulis ꝯcludat defunctus, de quo q̃rit, & cõ stat, qd nec sub primo, nec sub secundo sed adaptatur tertio. Pro bat demũ expressã bonorũ ademptionẽ ꝑ uerba banni factã non fore, qa dictũ fuit, qd bona sua destruent, & c. debebãt dicere, ꝙ pater designaret sibi partẽ, & c. ut in statuto. nã uerba illa Bona sua, nõ cadunt in filiumfamilias. cũ bonorum appellatio alia ci uilis, alia naturalis. Ciuilis definit bona fide possessa ex emp. uel aliter. licet sint aliena. Naturalis, cum possedimus, q̃ ũt nostri sunt, ff. de uerb. sig. bonorum, in prin. & §. in bonis. At ĩ filiumfa milias neutra istarũ cadit, ff. de acq. pos. l. possessio quoq; §. in q in aliena, & d. ti. quicqd filius. Hinc est, ꝙ in hypothecaria ꝓban dum est rẽ fuisse in bonis, id est in dñio debitoris, nec sufficit pos sessio, & in hoc differt a Saluiano interdicto. ff. de pig. l. 1. §. s ũ ꝓ dium ĩ fi. & l. q̃ nõ ũ, §. qd aũt facit ff. de acq. red. do. l. statuas. & l. rẽ in bonis. Ergo perẽpto crimine, cũ bona ex ꝓse parte adẽpta nõ fuerũt, pater nõ tenet designare partẽ. In 2. q. disputat, ꝙ cũ pater bãnitus fuerit ex cã, qua debuit deportari, cũ bannum de portationis successisset, ff. si qs cau. si eũ. §. q. iniuriarũ. & ff. de in fa. qd ergo §. ul. & de pub. iud. l. infamẽ & sic desiit hẽre filios in põtat ẽ, Inst. quib. mo. ius pat. pot sol. §. cum aũt. iste filius cõceptus est natus post bannum, nec a cõi, nec a fratre aliquid petere poterit. nã cõe eum repellit, per l. 2. ff. de sen pas. & de acc. l. ex iudiciorum. Putat tñ, ꝙ si cõe non apprehẽdit bona, licet illa de uastiuerit, poterit ille ingredi possessionem illius partis, ac ẽt illa uendicare ab iniuste detinente. allegat ad ꝓd. ff. fa. erc. l. Lucius. ff. de iof. test l. mater decedens. Et si frater uellet hẽ partem in bo nis deuastatis, id posset, cõferendo par. q̃ habuit de cõcepto, post bannũ dixit, quia si pri⁹ cõceptus fuisset, licet post natus, quo ad par. fratris, dicendum ut ꝯtrarium, per l. q in utero. ff. de stat. ho. Fatet tñ, quod si relegatus tñ fuisset, uel minori pęna bãnitus eum retineat in ꝓtãte, filius qñcunq; natus succedit cum alijs ex testõ & ab ĩtestato. ff. de iter. et rele. 3. 4. & l. relegatorum. §. 1.

& Inst. quib. mo. ius pat. pot. sol. §. releg. Et scias, quod Homobonus ad literã mouit hanc quaestionem in relegato decedente ab intestato. Et tenet idẽ, quod filius post reditũ conceptus & genitus admittatur ad partẽ bonorũ cum fratre, dicens expressum arg. ad hoc C. de inoff. do. l. si totas. & de reuoc. do. si unquam. Et subdit, quod partẽ petet, secundum quosdam, condictione ex illis legibus, vel secundum alios, per utilem in rẽ actionem, C. de reuoc. do. l. his solis, uel, secundum eum, petet per officium iudicis, uel per actionem in factum, quia hoc aequitas suggerit, ff. de praescr. uerb. l. quotiens. uel condictione ex illa lege municipali. Elegãs Oldradi quaestio se offert, ponens duo statuta Paduana, quorum unũ praemiat capientem et praesentantem bãnitum ad mortem, aliud punit eundem in alterius territoriũ, uel districtum ad aliquẽ capitaneum. Titius sic de Padua bannitus habitabat in finibus districtus Paduani, ad quem capitaneum ibat Senensis quo uiso Titius arripuit fugam, quẽ Senensis insecutus extra districtum Paduanum, & demum Veronae contiguo, ibi illũ cepit, & praesentauit Potestati Paduae, quaerebat, an sibi poena, uel praemiũ deberet, Soluẽdo tenet, quod debetur poena, & ipse eloquentissimus ornauit uerba Salomonis quibus incitatis inchoando ab ultimo dicit esse casum in l. quod sit fugitiuus. §. itẽ Caelius scribit ff. de aedil. declarat, quod tota lex usq; ad §. itẽque, tractat de illo, qui consummauit fugam, ... incohoat tractare de illo, qui est in actu fugiendi, & dicit, quod non põt ... consequentẽ cadere, ... allegat §. itẽ Caelius scribit Quamquam põt seruus in ipso actu fugiendi dñm insequentẽ euadere, ... propter facti impossibilitatẽ, vel difficultatẽ, exponit gl. ut qui fugit ad inimicos ... tex. multo magis fugitiuus est, qui se confert, unde ad loci posit, dicit gl. quod propter eius loci priuilegium, ut Ferrariae forsan hẽt, vel habuit Ferrariae priuilegiũ pro fugientibus ad suũ territoriũ, & iste est casus noster, ... qui ex iure loci non debebat illud ingredi. Confirmat aũt hoc per l. si filius, §. fi. ff. ad Mace. Aut ... dabat ... culpa & poena, si ... ad latũ ... incohans, si perficiat sine facti difficultate, & iuris poena desistere potuit, sed sic fuit hic, ergo, &c. ... maior. ... certe si aboitione, ... de bo. liber. Tertio ... Prima sic declaro, Certũ est, quod ... in fuga, con... põt in eius dañũ uariari casus ... legis, si quis in seruitute, ff. de fur. ubi seruus fugiens ... furto, ... peruenit ad locũ ... factus est liber, puta, ut dicit gl. quia euenerit cõditio, sub qua fuerat manumissus. Sic isti fugienti per ingressũ territorij Veronensis competere cepit libertas contra insequentẽ. Facit demũ coctasionẽ, quasi ... ex no. in l. talis scriptura ff. de leg. 1. in ul. glo. Inducit ad ... partẽ, quod uerba secũdum ... clara sunt, Itẽ certa est ... et certa illorũ ... et sic nulla ... C. de fur. ... Nec ... principiũ licitũ, quia propter mixturã recepit, quod nocet, ut ... ff. de regula Cat. & ibi cõcordantiae. Itẽ constat effectũ secutũ in loco prohibito. Itẽ finẽ et cosummationẽ actus distincta mutatione loci a prin. & sic ex illo loco distinctio prin. licet licito, legẽ non assumit. allegat. ff. si seruitus uẽ. ... §. ... ad leg. Aquil. quẽ admo... in prin. sic cessat praedictio rei, altero prius illa apprehẽdente, ff. de acq. re. do. naturalẽ, §. illud, & ... Itẽ parificatur excessus in mo, et excessus in loco. Inst. de actio. §. ... aũt. Sed excessus in mõ punitur, C. unde ui. l. 1 Ego et excessus loci, facit ff. de adul. si adulteriũ, ... §. Imperatores, ubi no. qui plus facit, quam debuit Nic. de Matarell. quaestio quae incipit, quidã inculpatus, inter alia duo tractat, an si bonis dãnati pro homicidio expresse publicatis, sint publicata, quae habebat extra districtũ publicantis? et quid de postea acquisitis, cũ ipsi superuenit libertas? Ad primã, quod non ueniant, alleg. ff. de bo. au. iud. pos. cũ unus. §. pe. ff. de tut. & cur. dat. ab his, l. antep. & ibi cõcor. ff. de off. praesi. l. ... de off. praesi. uerbis, l. fi. De uinculo personali patet ff. de interd. et releg. sicut aũt. De loca. ea. l. §. interdicere. De executione patet ff. de re iud. a diuo Pio. §. 1. Soluit distinguẽdo, aut iudex qui publicauit, hẽt iurisdictionem a iure cõi, & secundum ipsũ ius coe, & eius ordinẽ poena imposuit, aut utrumq; uel alterum a lege municipali prodijt. Primo casu publicatio & oĩs nota, quae poenam sequitur, secundum iuris cois ordinẽ extendetur. Incorporatio aũt fiet per officiales illius territorij, in quo bona per d. l. a diuo Pio §. 1. & per l. cũ unus, §. pe. ut & ibi not. Inducit ff. de adm. tut. tutores, §. haeredes, de bonis uac. si quis & l. si facta similitudine quod plures tutores unũ pupillum repraesentat, ff. de pac. si plures, §. 1. Et si sunt diuersarũ prouinciarũ, unus facit administrandã designari illi tutori, qui res illius prouinciae administrat, ut in d. §. haeres. Sic plures officiales in diuersis prouincijs deputati repraesentãt unũ fiscũ, cui delata secundum diuersas administrationes, uel prouincias cuiq; cõpetunt ministranda, ut in dic. l. de bonis uac. & de bonis proscr. si quis post. Constat autẽ, quod ciuitates Italiae sibi uendicant iura fiscalia, & iurisdictionem hodie diuisã in illis per ciuitatem, sicut olĩ per prouincias. Et ad hanc partẽ solutionis pertinet, quod scripsi in decretum secundum de haere. li. 6. in fi. magna gl. Secundo casu, quando publicatio facta esset legis municipalis uirtute, quae iurisdictionem dat, uel poenam statuit, uel facit utrunq; tunc dicit, publicationem nõ extendi extra illa loca, quae sunt de iurisdictione & potestate illius legis, per iura prius allega. & per l. neq; C. qui dare tu. uel cura. pos. & hoc quo ad bona. In poena afficiente personã distinguit; Nã aut afficit respectu loci, puta restrigenda ad certum locum, & tunc nõ extendit merã iurisdictionem iudicantis, nisi causaliter, ut in d. l. relegatorum. §. sicut. & §. interdicere. & sequen. Aut nõ afficit respectu loci, & tunc si continet iurisdictionem facti, puta ne exerceat aduocationis officium, & tunc nõ excedit iurisdictionẽ iudicantis, ff. de postula. ex ea. Aut infligit impedimẽtũ iuris, & tũc aut est cõis notae, quae sequitur casum, & tenẽdũ est, quod supra Aut rõne notae, quae sequitur poenã, uel rõne expressionis in ipsa sñia factae, & his duob. casib. seruatur distinctio dicta in publicatione bonorũ, an iure cõi, an municipali, &c. ut supra in 2. quae. Item pro bannito, quod bona sua fuerunt publicata, illud tẽpus ... demonstrat, ff. de auro & argen. leg. l. si ita. de uerbo obliga. si ita stipulatus. §. 1. Ex significatione igitur uerbi, cui standũ est, ff. de leg. 3. no aliter. nõ ueniunt. Inducit similia ff. de arbi. de his. & de transact. qui cũ tutorib. ad fi. de dam. infec. dãni. § si is in fi. ff. de cõtrah. emp. l. in pignore. de pig. fideius. §. fi. in legato filiarũ, ff. de lega. 1. l. quae filiab. Hoc ergo idẽ in poenalib. suadetur, ff. de poe. interpretatione. & in odiosis, l. cũ quidã. reg. ... in poenis, & regula. & cuius & regula, odia li. 6. Et põt, secundum eum, dici casus, ff. mandati, si mandauero. §. si is, cuius. Sed ad contrariũ, quod saepe dictũ est, tale bannũ succederet deportationi. Itẽ quod passus mediam, uel maximam capitis diminutionem, ciuitatẽ, cognationẽ, & ea, quae iuris ciuilis sunt, perdit, Insti. de capitis diminut. §. 1. & 2. ff. eod. ti. l. fi. Itẽ summe iuri placet, quod poena correspõdeat culpae, ff. de poenis, respiciendũ. in prin. & l. hodie. Sed interpretatio quod pro homicidio bannitus habeatur pro deportato, talis est, ut saltẽ ciuiliter uitã priuat, qui alienã uitã extinxerit, & hoc est posse tenus punire, in quo peccauit, C. communia de suc. oẽs peregrini. in fi. & leges municipales non recipiunt iuris intellectũ, ff. de mu. & ho. ut gradatim. in prin. Pro danda solutione ordit ab alto, specificãs circa 9. species poenarũ aliter, quam scripserim in decr. qualiter. 2. de acc. super uerbo, diminutionẽ capitis, & in hoc residet quod bannitus propter homicidiũ siue bannũ, dicatur poena delicti, siue cõtumaciae, & testari põt, & ex testamento capere, & oĩa retinere, quae expresse nõ sũt adempta ut in l. relegati, ff. de interdic. & releg. Inducit ff. de testamẽ. l. eius, q. §. legati Nec obst. eo. ti. l. 3. ubi dicit, quod testamẽti factio publici iuris est. nã intelligitur, ut ibi no. nõ quod sit officiũ publicũ, ut alias, quod in foeminis & in minorib. 25. annis, qui testari possunt sed non publicis officijs fungi, de reg. iur. l. 2. de mu. & ho. ad rem publica, In quõne autem tenet, quod bonorũ publicatio non extenditur ad postea quaesita propter l. si mãdauero. 2. ff. de mãd. is cuius. & de poenis, felicis. §. uerũ cũ li. 6. Gra... septimũ duae tenet quaestiones & praesupposito statuto, quod querelae bannitorũ nõ audiantur & impune possint offendi, pono bãnitũ pro rapina accusari de miciclio, qui secutatus per iudicẽ, uenit, deposuerũt, contra eũ testes, quos accusat de falso, quaeritur, an per statutum repellatur accusatio? & haec fuit Frãcisci de Matarellis, & incipit, statutũ est Paduae Vel pone, ut lex cõtra cũ talit iniquã sententiam, quaero, an in syndicatu iudicis de hoc cõquerẽs bãno durãte audiatur? & haec fuit pars quaestionis dñi Nicolai Capocij de Vrbe, & incipit, statuto ciuitatis Romae. In prima ad negatiuã allegãtur uerba statuti, quib. stãdũ est, ff. de exercit. l. 1. §. is, qui nauẽ. & maxime in statutis, quae sũt stricti iuris, non numerat inter bonae fidei, Institu. de actio. §. actionũ & sic uerbis standũ, ff. de uerbo. obliga. quicquid & maxime quia iurata, ext. de iureiu. si uero. & sic generaliter famẽda, ff. de Publica. de pretio. Itẽ pendẽte accusatione accusatus nõ accusat, C. qui acc. nõ pos. nega. ... ff. de pub. iud. is, qui contrarium prosequitur ipse suã iniuriam, & hoc est se defendere. Nã probata fal

sitate

sitate testium, et lata snia retractaretur, vel ipso iure, vel per restitutionẽ in integrum, de quo plene dixit ext. de exceptio. cũ venerabilis, super glo. pe. Fortius ergo debet impediri sienda, ff. de superficien. l. 1. §. qui ait, & defensio conceditur ei, qui non põt agere, ext. de iud. intelleximus, de exceptio. cũ inter priorẽ, ff. de iure fisci, Imperatores, pp quẽ et licet occidere, ff. de ia l. & iur. ut vin. & in clemen. de homicid. uno. inducit et ff. ex. quib. ca. ma. in pol. eatur, l. ad cognitionẽ, & quod ibi n. a. l. em quo l non liceret contra accusatorem, non liceret contra extraneum, ff. de publ. iudicijs, qui reus, & ff. de bon. liber. qui cũ maior. §. si libertus. Solũt, q si accusat accusatorem, q corrupit & produxit falsos testes, admittetur quia hoc proprie est defendere, ff. de re iudic. diuus, C. si ex falsi. instr. l. 2. & 3. & per totum, qui accus. non possi. l. 1. Secus autem si testes vel alios testiũ corruptores accusare velit. Leges praeallegatae mihi non probant, ad quod inducuntur, non. l. loquatur in terminis qõnis, ff. de illo, qui impune potest offendi, & cui is qui rele non audiatur. Canonista ergo praeall. dec. cum inter priorẽ, de exceptio. se expediret de hac qone, dicens, q excipiẽs de falso audietur, & est hoc propr. e defendere, accusans non, quia ide... quaerit, vel agere, & sic et non perijt instantia, cum intent im f. ũ exequatur per exceptionẽ, & sine onere inscriptionis, de proba. licet, de excep. cũ venerabilis, vide, quod scripsi sup. de legatis, §. re. at. super ver. qui l si in statuto, in versi. & quia versi. u. ss. l. i sec. ũ a qone, ut supra ad negatiuã allegatum est ex verbis statuti, ut sola côueniat verbis, ff. de flami l. 1. §. non aũt omne. de adminis. tut. ita autem. Cum ergo iste offendi potest, & ro et reddi non debuerit, quod legis auctoritate fit, immuna, uel damnũ dici non potuit, C. quando liceat uni sine iud. l. 1. & 2. C. de a... ... is, & qd licebat in personam fortius in rem, cum iniuria etiam ... fora lis excedat omnem pecuniariam, ff. de pp... ... Nec dicta securitas respicit hanc casum, sed ... pp quẽ poenas erat bannitus, & id tacitum habetur pro expresso, ff. ... cert. peti, cum quid ff. de serui. seruitutes. Et generalitas securitatis restringitur ad cogitatum ff. de transac. l. Aquiliana, & l. qui cũ tutoribus, facit lex, non est uerisimile, ff. quod met. cau. ext. de praesumptio. quia uerisimile, & impu... sibi, qui non appellauit, qui iura consensisse uidetur, ext. de re iud. quod ad consultationem C. de app. hi, q a l ciuilia Soluit contrariũ, Securitas enim suspendit effectũ banni, & si hoc est quo ad sniam iam datam, fortius ad dandã. Cõstat aut, q no bannitus ipse ageret, ff. de iu l. si filius, & l. alia ... is Ergo est iste securatus, ut fauorabile securitatis verbũ nõ restringatur, facit q sit tale, ff. de statu homi. l. 2. §. 1. Inst. eo l. §. ... quod extenden... pat... ff. de cons. prin. l. 2. C. de bo. uac. l. 2. & generalis securitas generaliter est intelligenda, ff. de publica. de pactis. ext. de priuile. quia circa item si contra ip... sniam ferri posset iniqua, ad qui l citatur, & ad quid securatur? Certe superuacue cõtra l. si praetor. ff. de iud. contra l. a. ff. ad municip. & l. 1. C. de thesau lib. 10. Item ad quid iste grauatur in expensis uenien... & lite in aduocatis & alijs? Expediebat per hoc ... non uocari, nec securari ff. de lega. 2. qui solidum, §. et, & ff. iud. solui. l. iam tũ, §. in hac. Et beneficio iuuari debuit, non decipi, extra de commo. cap. uno. ff. eo l. ti. in commodato, §. sicut, in fi. Nec obstabit tempus securitatis esse finitũ, beneficiũ dẽat esse perpetuũ, & nulli diminutioni subiectum, in Auth. constitutio, quae de dignit. §. ad illud, ad qd facit l. necessarios, §. 1. ff. ad Sylla. C. de his, qui ut indig. l. minoribus, copiosius allegat, & contrarijs respondet, ibi uide. Habetur alia & Iaco. de Are. quadrimembris qõ. Primo, qua ponitur thema de statuto ciuitatis, quo prohibetur ratio fieri bannito pro maleficio. nisi pro ipso homicidio, uel mutilatione. Caius bannitus mutuauit Titio, damnum passus est, uel futurũ & rapinam, quaeritur, an exemptus de banno agere possit de praedictis damnis, q passus est de mutuo? Item eadem qones formantur de herede illo mortuo in bãno, uel post exemptionem. Prosequitur autem prius an talia statuta ualeant, de quo dicam inf. de consti. ante fi. Commendata autẽ rõne statuti, ad negatiuam inducit l. 1. ff. de aleat. Cum. n. ibi in edicto dicatur, iudicium non dabo, inf. quod sequitur q hoc sonat dicere id impune fieri, constat et, regulariter prohibita causaliter ex lege licere. Patet in furto & dano causaliter permissis, ibidem, & C. de commer. & mer. l. 2. qua regulariter sunt prohibita, ff. de fur. l. 1. Sic in homicidio causaliter permisso, C. de episcopo, & cler. raptores, C. de his, qui ad eccle. confug. l. 3. quan

do lic. uni. l. 1. & 2. ff. ad leg. Corne. de sicar. l. 3. in fin. ff. de adulte. l. patri. & l. nihil. & l. marito. ext. de homic. capitulo 2. & 3. eod. titu. in cap. uno. facit eod. tit. pro hum int. in fi. lib. 6. & nota, 23. q. 5. in fi. summa. Vbi aũt talia permittuntur non est locus querelae, C. de adul. l. Gracchus, C. de met. l. duorũ, li. 12. Itẽ gñalis cõsuetudo hẽt bannitos talia pati, p qua facit in usibus feu de milita. uasal. qui contu. est, c. 1. in fi. & q ibi nota, & ti. hic finitur lex, in princ. & consuetudo facit licitum, quod alias non liceret, 32. q. 4. obijciuntur, ff. cõtra pre. venditor. §. si constet, C. de emancipa. l. 1. Nec obstat exceptio banni, cum a prin. actio nota nõ fuerit, Inst. de noxa. § si seruus, ff. de fur. l. serui, & factum, & c. de reg. iur. factum, lib. 6 bene fecit C. de generali abol. l. indulgentia, & de sen. pass. l. tutor, cum quin. de legibus seq. In contrarium, quia per exceptionem statui uidetur: ... restringi ad iniuriarum personalẽ ff. de pe. le. l. nam quod. §. ... dispositio uerborũ statuti est attẽdenda, ff. de po... l. 1. §. item senatus, de vi & ui arm. l. 1. §. aut praetor. Nec est exaggeranda poena, quae dat certum modum, ff. de decur. generaliter, §. Imperator, nec enim res delinquunt, sed homines, in Auth. de mand princ. §. oportet, illis ergo laesio inferri non debet. Sed ad hoc respondetur, quod bannitus, qui non obtemperat ius dicenti, uidetur diffidatus, vt hostis, ff. de capitis dimi. l. 5. §. 1. C. de his, qui ad eccle. confu. l. si seruus. Et si diffidatus in persona, fortius in rebus, ff. de c. & postlimi. reuer. l. 5. §. in pace, l. hostes, ff. de poenis. l. in seruorum. Et hae poenae personales & reales eidẽ contumacibus infliguntur ff. de re milita. l. omne delictũ ..., §. 1. ff. comm. diu. si is, cum quo. Soluit pro hac parte per l. fi. C. de episcop. & cler. §. pen. ext. de haeret. vergentis, C. quibus ad lib. proc. l. a, non licet, l. 1. ff. de pactis, fratres, ff. de leg 2. l. cum pater, ff. de man. te. l. Aristo. Nõ obstat praesens accusatio in furto, ex quo salt... ... tenere, C. de noxali, l. 1. ff. de furt. l. serui filij, quia ibi illicitũ initiũ, hic licitũ, C. de vsucapio trasfor. l. vna, § hoc ta... ... & ff. de usucapio. l. sequitur, §. de iio, ... & l. si aliena. De secũdo articulo tenet, quod licet ex com... in bann... ũ, & eius res non agit exẽptus, ex contractu tamen recte agit, ex qua exẽptus, ad. l. ff. de pecu. l. quaesi. Taberonis, §. fi. & l. sed si damnũ, in prin. Item ex vi banni non fuit impedita origo actionis, quae est de iure gentiũ, ff. de pac. l. iurisgẽtiũ. Est igitur fides seruanda, C. de pac. l. debitori etiam hosti, & rebelli, in Auth. de manu princ. §. sed neque, 23 q. 1. c. noli, nam nihil magis fidei humanae congruit, quam conuenta seruare, ff. de pac. l. 1. in prin. Subdit, quid si quis verbum illud, Ratio non fiat, uelit etiã accusatus propter sui generalitatem extendi, respondet, quod ad contractus solam pertinent exceptionem, ff. ad Macedo. l. a. ad Velleia. l. 2. Quae exceptio cum competat propter contumaciam non parentis, est temporalis, quandiu durat contumacia, & ideo ea cessante, quia factus est obediens, & exemptus est banno, & eius poena, agere pot, C. de collat. l. posthumo, & filij, & ff. de collat. bo. l. 1. § si frater, & §. si duob. & l. nonnunquam, maxime quia imposita erat nomine, & euanescente nõie euanescere debet pana, arg. C. de ferijs, l. a nullo, & C. de of. test. l. fi. adducit etiam ad praedicta decr. c. ex litteris, de consti. & de exce. pia. l. 6. De tertio se expedit dicens, haeredem banniti mortui in banno, agere non posse ex furto, rap. na, ... no datis tempore banni, cum nulla actio bannito cõpeteret, tanq hosti licite passo praedicta, cum bonus sit dolus, quem qs in ... tur in hostem, ff. de dolo, l. 1. §. non aũt, & nemo plus commodi relinquit haeredi, quam habeat, ff. de reg. iur. l. nemo plus commodi, & l. in his. De quarto, quo quaeritur de cõtractu, tenet, quod etiã si mortuus sit bannitus in banno, cum exceptio sit personalis, id est personam repellens, non aũt actionis aequitatem respiciens, non transeat in heredem, ff de excep. l. exceptiones, quae personae, & de acquir. here. l. Paulus, in fi. & ad munc. l. libertus, § patris Itẽ abolito nõie banniti p mortẽ, & panã ex nõie, contra... censent, abolita, C. de ser. l. a nullo, C. de infir. poenis celiba. l. 1. Et sciendũ, qd hanc qõnem in oib. suis membris reassumpsit io. Nic. Capo. addito uno membro, quod dixi sup. in prox. q. in solutionto. aut omnib. concordauit, formosius autem & copiosius disputauit, ita quod habenti secundã prima non expedit, sed hoc non conuertitur.

ADDE primo, ac procurator admittatur in criminali ad allegãdas cas absentiae, dom. de Ro dec. 313 in noui. de proc. & eo ti. dec. 420. Et an procuratore admisso in causa criminali usq; ad cõclusionẽ in cã possit opponi, qd iteruenire no poterat: ... de do. ae

Rot. co. titu. dec. 482. Et quando procurator in criminalib. possit interuenire, vide Bal. in consi. 106. 1. li. Et an occidens bannitum, qui soluerat condemnationem, sed tñ non erat cancellatus de libro bannitorũ, debeat puniri, vide Pau. de Cast. cõ. 33. & 193. Alex. consi. 65. 3. lib. Et an qui obtinuit gratiam absolutionis a banno p subreptionem factã principi, possit impune offendi, per eundem cõsil. 113. 3. li. Et an bannitus possit eligi ad officium, & si patiatur se eligi, qualiter puniatur, per Rom. consi. 7. Et an bannitus possit testari, & sit capax successionis delatæ, & an resumat iura suę ciuitatis, vide Pau. de Cast. con. 33. Alex. consi. 26. Et an occidens militem bannitũ debeat puniri p eundem consi. 77. Et an publicatis bonis censeantur publicata bona extenta ext. territoriũ iudicis publicãtis, vide Alex. consi. 31. 2. li & Pau. de Cast. consi. 33.

a & Azo.[a] Tu distingue: nam si quis accusat ex iusta causa, quam tamen probare tenetur, puta maritus ob dolorem aliquem accusat de adulterio, si desistat, non vr̃ calumniari, nisi eius calumnia appareat euidenter, vt ff. de adult. l. is, qui. & C. eo. l. seruus, & in prę. l. qui non pbasse, hic habuit iustã cãm accusãdi, & in c. Pa. siũ. Idẽ si ob suã, vel suorũ iniuriã, vel necessitatis cã id faciat, vt C. de cal. l. 2. & l. cũ paterne, & ff. ad Turp. l. §. accusa-

b torem, & l. mulier, alias, si nulla est iusta cã.[b] punitur in publicis iudicijs, similitudine supplicij, C. de cal. l. fi. 2. q. 8. c. 1. in priuatis vero extraordinariè, ff. eo. & in priuatis. Vel dic, cum quis accusat, aut nullo modo probat, & tũc calũniari præsumitur: aut semiplenè, & tũc non, licet ad plenũ non probauerit. de hoc no. ff. de his, qui no. in-

c fa. l. athletas. §. & idem prę uaricator.[c] Vel dic tertio, id considerandũ, & præsumendũ fore ex qualitate accusatoris, nã si sit talis, q non cõsueuit calũniari, præsumitur non animo calũniandi accusasse: alias sec, a. g. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. seruos, ff. de acc. l. si cui §. 1. ff. de re mil. non oẽs, §. a barbaris. ext. de pig. c. illo, in fi. ſm Vber. &

d & vide J. de cal. ver. fi.[d] Quæ autem circa hũc ti. desiunt, vide sup. in ti. de accusatore, & in ti. de accusato.

ADDITIONES.

a Et Azo. *In Summa ti. de cal.*

b Iusta cã. *Includit hic alios casus, quos ponit Azo. in Sum. de cal. & accus. in §. 1. allegato, quos ẽt scripsi de calu. cap 2. super 2. gl.*

c Præuaricator. *Vide, qđ scripsi de cal. c. 2. ĩ gl pe. cũ sua remissio.*

d Ver. si. fi. *Et inf. de purg. can. uer. sed pone.*

Baldus de Accusatione.

QVOD psonæ enumeratæ in Auth. bona damnatorũ, excludant annotationẽ bonorũ, in ti. de accus. §. seqẽ ver. sed qualiter fiat eadem rõne bannũ gñale bonorũ. G. De criminalib. cognoscitur quinq; modis, s. per accusationem, denũciationem, inquisitionẽ, exceptionẽ, & extraordinarie. In notorijs semper dẽt crimẽ in actũ p cessisse, Gui. Dur. Accusatus põt alienare bona nondũ, annotata: nec fiscus reuocat, nisi lata sñia, in §. sequitur, ver. q si post, & seq. in prin. G. Pœna statuti est potius eligenda, q iuris cõis: q statutũ est posterius, in prin. G. & quia Potestas statuta seruare iurauit. & adde, qđ no. ff. de acen. l. senatus, ſm vnam opi. Bar. Filius non accusat sine consensu patris, §. 1. uer quid si accusator. G. Quosdam licet occidere, & econtra, quosdã licet uiuos capere, non occidere, uer. hoc tñ fallit. cũ. uer. seq G. & C. de malefic. & mathe. l. fi. Accusatus de furto si cõfitetur maleficiũ, non debet dimitti fideiussorib, si leue sit, uer. sed pone, Titius, G. uide J. eo. §. qualiter. An in criminalib. sufficiat citatio ad domũ: Itẽ de uagabundo, ubi citabitur & an sint citãdi amici, uer. sed nunqd, & uer. seq. G. Qualiter scribatur negatio in tormentis facta, & qualiter cõfessio, & qualiter pseueratio, ver accusator autẽ, & seq. G. An ex confessione latronis, eo ante sentẽtiã mortuo, teneantur eius heredes fisco? uer. quid si famosus, G, sẽtit, q sic, quod uerum credo, quo ad restitutionem rei furtiuæ, non autem quo ad pœnam fiscalem, quæ ante sñiam proprie non debetur fisco, ff. de uerb. sig. l. aliud, & l. si qua pœna, C. si pen. app. l. 3. facit, quod no. ff. de accusa. l. ex iudiciorum, per gl. & Dyn. illud tamen certũ est, q si per testes probatum esset maleficij, q ex dicto testiũ nunq̃ oritur accusatio, pp qđ pęna propterea nõ trãsit ad hęredes, facit, qđ no. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. pe. & ff. de iur. fis. l. eius, qui delatorẽ. Bal. Et an emphyteosis consiscetur, vide J. de loc. §. an emphyteosis Vide . ñ p to intellectu prædictorũ Bar. in d. l. ius, q delatorem, vbi ẽt ponit de confessione ficta. Crimen non pbatur per instrũ, not. in c. cũ ecclesijs. de maio. & obd. vers. denique accusatus. G. C. de proba. l. pe. per Cy. Accusatio: factum desiderat, ver. in summa. G. Item exigit tres citationes, vel unam pro oĩbus, ver. in summa no. G. Syndici, vel saluarij denunciant maleficia, non est opus, q iurẽt, vel aliquid petant, sed solũ habent narrare purũ factũ, sicut iacet, ver. hic autẽ scias. G. vide plene de mã ff. de cu. lo. reor. l. diuus, per Bar. Clemens IIII. deposuit simul undecim epos, eo q adhæserant Manfredo principi Tarẽt, §. 2. uer. & no. G. Licet plures principaliter cõmittant unũ delictum, unũ factũ reputatẽ, ut not. in l. 1. C. unde ui, tñ unulquisq, punitẽ sua lege, puta nobilis in quadrupliũ, popularis in simplum, ex statuto Perusino, §. 2. uer. si. G. sed cõ ff. de patri. l sed uerus, sed ibi erat un' principalis, alter accessorius: hic uterq; pariter principalis, uel in lege cõtra, & est speciale pp immanitatẽ criminis, alias secus, ff. de fur. l. si is, qui ope. & ext. de homici. c. sicut dignũ. Qui contineant appellatione suorum, ponit gl. C. ad Turp. l. si fęmina, §. 2. in prin. G. ff. de iniu. l. lex Cornelia. in prin. per Accur. Etiã absente accusatore põt ferri sñia cõ reũ §. uero tractandum, ad fi. G. & C. de adult. l q̃ uis. G. Per statuta locorũ accusati, uel inquisiti, qui sunt cõtumaces, hñtur pro cõfessis, in § seq. circa prin. G. In cã dilapidationis pcedit cõ absentem: & est ratio. quia publica commoda periclitantur, uer. porro, G. Qualiter fiat annotatio bonorũ, & q̃ sit eius forma, uer. sed qualiter. G. uide s. eo. §. de criminib. & J. §. prox. Si annotandus nulla habet bona, an debeat poni in banno diffidationis? certe non, quia posset impune offendi: q a bannito ius ciuile nõ patrocinatẽ, nec est publica uindicta plectẽdus, qui in hostẽ committit, C. de epi. & cle. Authen. itẽ nulla cõitãs, & idẽ tenet Cy. de accus. l. reos. Sed hoc uerũ in bãnitis, qui hostes iudicati sunt, lege dictante, ut ab omnibus possint impune offendi, ut ff. de cadi. l. am. ssione. §. aliter, non sunt occidendi, sed capiendi, & ad pretorem ducendi, C. de malefi. & mathe. l. fin. Nam bannum est stricti iuris, & ad aliam pœnam non trahitur, q̃ ad expressam in banno, ut no. Cy. C. de hęre. insti. l. 1. & ibi per me. Item si quis bannitus est, est extra protectionem communis iuris positus, C. de natu. libe. l. 1 per Cy. Bannum ẽt dr̃ pluribus modis. Primo dr̃ bannum, i. uox præconis, ut in Auth q semel. C. quõ & qñ iudex. Secundo modo dr̃ mulcta, ut l. 1. § hoc, ff. de uẽtre insp. in gl. C. commun. uel epist. l. programmat. Tertio modo dr̃ pœna in albo descripta, l. quis id, §. quod, ff. de iurisd. om. iud. in gl. Quarto modo, i. annotatio bonorum, ut no. in l. 1. in prin. ff. de requir. re. Quinto modo, i. de expulsio de ciuitate, & de protectione publica, in Auth. item nulla cõitas, superius alle. C. dẽ epi. & cle. Et hoc bannum trahit secum executionem, nam licet banna sint interlocutoria, ut l. programma, & dicta Authen. & detur ẽt lite non contestata, tñ talis bannitus, si offendatur, non põt agere. facit quod no. in l. sed & si p prætorem. §. sed & si dum decret. ff. ex quib. cau. maio: nec ẽt coniuncta persona aget, quæ non est in banno quia principalis persona offensa inspici debet, non secundaria, vt ff. de iniu. l. non solum. §. quãquam, vide s. de actore. §. bannitus, & s. de app. §. Titius appellauit à banno. & inf. de libe. concep. §. sed pone, sunt duo. An debitor expulsus liberetur soluendo cõi, videtur infra de solu. §. & an debitor. Item an exbanniti teneãtur ad collectas, infra. de censi. § 3. An patre exbanitio filius

teneatur,

teneatur ſubuenire, ȷ.qui fil.ſint leg.§.an patri. Et quid de marito exbannito, ȷ.de don.inter vir.& vxo. Et qn̄o exbannitus gaudet iure cōi, non ſtatutorum, vide Bal. ſuper Inn.de ſent.exc.c.nouerit, in quæſt.ſed an valeat. An terminus banni tranſeat ad ſucceſſorem, ſup.de ar bit.§.præceptum. An bannitus poſſit agere, vel accuſa re, aut impunè offendi, not.ſup.de actore, §.bannitus. An filiusfamilias poſſit pati banna ex contumacia ſine conſenſu patris, ibidem, §.filiusfamilias. Quæſtionem pro materia ſup.de accu.§.pro homicidio. Et vbi bannum fundatur ſuper inepta accuſatione, eſt nullum ipſo iure, ibidem, §.ſed quid ſi ſtatutum, ver.no.quòd vbi libellus.& vide aliam quæſtionem ibidem, & §.ſed qd ſi familiaris. An bannitus poſſit cedere aliqua ſua iura, ſup. de teſti. §. ſi bannitus poſſit & debeat conueniri, ſup.de comp.iudi.adit.§.licet quis. Quòd ſecularis pōt bannire clericum, vt impunè offendatur, ſup. de citatione, §.non valet citatio. An valeant banna Italiæ, ſtatuta, q̄ pp contumaciam quis bannitur, ſup.de contumacia, §.valent. Qualiter probetur quem non eſſe bannitum, ſup.de pœn.§.fin.ver.ſed qualiter. An notarius bannitus perdat officium tabellionatus, vel an perdat officium publicum per bannum, ſup.de inſtr. edit. §.ſi tabellio non eſt condemnatus. An bannitus poſſit teſtari, eo.tit.§. exbannitus. Si bannum non eſt legitimè cancellatum, non tenet cancellatio, vide ſup.de inſtru. edit.§.ſi bannum. An ſniā banni poſſit reuocari, & qn̄o eſt interlocutoria, & qn̄o non infam. tit, ſup. tit. prox.de appe. §.1.ad fi.ver.ſententia banni.vbi ēt habes, an a bāno poſſit appellari? & an pendente appellatione bannitus poſſit impunè offendi, ibidem, vide §.ſniā, quæ nō valet ipſo iure, & ibi, an exceptio banni impediat proceſſum, ibidem, §.exceptio banni, Bal. Bannum generale, vel ſpeciale ſine cauſa factum, non habet vim legis, vel ſniæ, ſup.de ſent.exc.§.bannum. Item formam banni dati contra abſentem, vide ſup. de primo decre. §.ſequitur.per Spe.ver.autem, & in tit. de ſent.§.nunc aūt, verſ.ſaluo. Bannitus huius ciuitatis poteſt hic conueniri: gl.eſt cum tex.in l.is, qui ad. ff. ad municip. Et hoc tenet Dy.licet gl.videatur tenere contrarium, ibidem l.adulterius, ff.de adul.& ff.de in ius voc.l.ſed & ſi lege, & l.ſed & ſi libertis. Et ſcias, q̄ bannitus in loco, vbi accuſatur, hēt domicilium, ſi eſt ibi bannitus, vel ibi ſtetit per annos decem, vel vbi hēt maiorem partem ſuarū fortunarum: ita no.in d.l.eius, q[illegible] ad municip. Bal.vide etiam eundem Bal.in d.l.1.C. de hæret. & in Auth. item nulla cōitas. Poſt litem conteſtatam non fit annotatio bonorum, nec datur bannum, ſi venitur ad diffidentiam, ver.cæterum.G. Nota, qualiter procedatur ꝯ fideiuſſorem, qui non repræſentat reum, verſ.ſed ſi dedit.G. Et an iſte fideiuſſor poſſit ſuſcipere iudicium, & defenſionem rei, verſ. ſed quid ſi. G. Et ſi principalis eſt interim bannitus, an fideiuſſor liberetur, verſ.item quæritur.G. Et nota hunc fideiuſſorem, lata ſniā liberari, nec vlterius teneri ad repræſentandum, vide ſup.eo. §.accuſatus, & inf.eo.§.criminali, & inf.de fideiuſſor.§. 4.& ſup.de reo, §.1.& 2. Cum bannum cancellatur, debet ſcribi, ex qua cā, & cuius mandato, ver. & not.q̄ cū banno.G. Ex ſola contumacia nō pōt infligi pęna mortis, nec valet de iure cōi condemnatio ad mortem, ſed captus adhuc ſe defendere poteſt, verſ.ſed pone. G. Secus aūt per ſtatuta locorum, ff.de cuſt.reo. l. diuus, per Cyn.vide s̄.eo.§.annotandus, in prin. An contra conſuetudinem regni Frācorum habeat locum probatio per duellum ꝯ acceſſorium, vbi principalis eſt certus? Dic, q̄ non: quia pugna ratione dubij, & cum mors ſit fortuita, committenda non eſt, verſi. q̄ ſi accuſatus.G. An in criminali cauſa pauper, qui non inuenit fideiuſſorem, non committitur iuratoriæ cautioni, ſed debebit carcerari, de accuſ.§.ſequitur, ver.quid ſi non pt.G. niſi habeat declinatoriam, ff.de iud.l.2.§.pen. G. Bannitus ſemel poteſt ſæpius banniri ob diuerſa crimina: ſed vbi citabitur? Dic, vbi cōſueuit habitare, ver.quid ſi aliquis bannitus.G. De iſta citatione dic, vt l.1. de requir. re.per Bar. Qui ſemiplenè probat, non præſumitur calumniari, & ſic vnus teſtis excuſat eum a pęna talionis ratione calumniæ imponendæ, quod eſt no. dignum, verſ.in ſumma no.q̄ ad fi.tit.G. Sed a pœna inſcriptionis expreſsè videtur non excuſari per vnum teſtē, quia promiſit ſe probaturum vel aſtrinxit ſe ad pęnam. Nā probatio non dr̄ propriè, niſi ſit pęna: nec de ea verificatur alias probationis diffinitio, vt per Arch. & Ioan. And in ca.1.de elec.lib.6. Nam nullum, & imperfectū æquiparantur, vt eſt tex.& ibi no. Barto.ext. de cle.non reſi.c.tuę. ſimul diſtinctio fit in expēſis: quia aut veniūt rōne promiſſionis, aut ex legali diſpoſitione, vt not.ff. de leg.2.l.ſi mulier, §.ſi rem. Bal.uide de off. dele.c.prudentiam, ibi, & an unus teſtis. Ad mām accuſationis vide s̄.de loca.§.ſi pro primo anno. Item an plures accuſationes poſſint ſimul fieri, ſup.de inciden. q. §.antep. & de libello accuſatorio, inf.de libel.concep.§.accuſo. vſq; ad fi. Item no. q̄ ſi accuſatus ingreditur domū iudicis, punitur, & bona ipſius fiſco dantur: tex. eſt in l.1. in fi. ff. ad leg. Iuliam de amb. & cum ſit accuſatio per modum inquiſitionis ꝯtra aliquem, qualiter interrogantur teſtes, §.nunc tractandum verſi. porrò in cauſa in Titio.de teſte. Item accuſatus, cum tranſigit, nunquid iudex poſſit in accuſatione procedere: in Spec.de abol.& purg.in prin.& tenet ſub dubio fortè, q̄ in crimine publico, vel in quo non licet tranſigere, in alijs ſecus, ut ibi. Item an poſſit de crimine accuſatus per diſpenſationem remitti: & quid accuſatore non probante, vide in ti.de 1.decr.§.1.ver.ſed ſup.ſeq. Item an infamis poſſit accuſare? dic, q̄ infamis infamia facti pt, quia non reperitur prohibitus: ſecus infamis infamia iuris, vide in Spe.de acc.ver.ſed quid de his. Et no.q̄ accuſatio publica non ꝯpetit in priuatis delictis, cum agitur criminaliter: vn̄ non admittuntur eXnei. Et an pro dāno dato, vel ꝯmiſſa culpa, vel dolo, habeat locū accuſatio criminalis? vide in gl.fi.ff.de priu. deli. & in l.1.eſpiciendū, in §.delinquunt, ff.de pę. Item no.q̄ accuſator denuncians non pt agere ciuiliter, ita no.in l. qui deſtitit, ff.ad Turp. Sed quid, ſi non renūciat, ſed ꝯceſſa eſt gn̄alis abolitio, an poſſit poſtea agere ciuiliter? dic, q̄ ſic, ut l.ſi idoneas, in fi.ff.de tal. ita dicit Bar.in l.qui deſiſtit. Et ſcias, q̄ per abolitionē publicā non receditur oīno a prima inſtantia, ita no.in l.aut priuati. §.30.ff.ad Turp. Cy.tenet ꝯtrariū in l.1.C.de abol.vide per Bar.in d.§.20.Bal.

a De Denunciatione.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Practici auctores præter Roſ.non poſuerunt hanc rub. Tanc. ubi ſup.dixi ti.2.de hoc tractat in ver.cum uero. Aegid.186. tractat, qualiter in denunciatione procedatur. Roſ.in libello iuris can.pręmiſit huic rubricæ ſeq. Sed auctor in eo ordine ſecutus fuit Hoſt. Roſ.Goſ.& tex.rubr. De hac vero ipſe Roſ.poſuit duas rubricas, ſ.generalem de denūciationib.& ſecundam de proceſſu, & eius pęna. Rol.doct.rubricellam breuem de hoc poſuit charta ſecū ia.*

SAEPE aliquorum crimina ſuperiorib. denūciantur, vt 36.di.ſi quid verò 2.q.1.c. Deus, & ideo quid iuris ſit de hac denunciatione, pauca dicamus: videntes, quid ſit denunciatio: quis poteſt denunciare: qualiter in denunciatione procedatur.

Quid ſit denunciatio.

1. §. Denunciare eſt al.cuius crimen ad pſentiam deferre, ita q̄, prępoſitio De, augeat nunciationem, nam hęc prępoſitio

De, auget positum, ut ff. deposi. l. 1. licet sola nunciatio quantum ad crimina sufficiat, ut C. de accus. l. ea, quę ext. de sol. l. crimina, & alias in ciuili, ut in speciali rub. de nou. oper. nunc. & alibi, ff. ad Turpil. ab accusatione
a §. nunciatores.[a]

ADDITIO.

a Nunciatores. *In §. nunciatores, totum fuit Rof. vbi sup. saluo, quò l in diffinitione non posuit illud. Ad præsentiam, & Host. latius potens dixit, quod denunciatio est criminis alicuius apud iudicem sine inscriptione legitimè facta delatio ad pœnitentiã peragendam, vel aliam pœnam legitimam imponendam, uel etiam ad vtrunque. Guil. de Suz. in quæstione statutorum quærit, si per statutum accusanti ludentes ad azardum debetur dimidia pęna an debetur denuncianti? alleg. quod non, ff. de inoff. test. l. Pap. §. meminisse, de bo. lib. l. qui cum maior. §. accusasse, & l. in seruitutem, §. petisse, melius, C. si tuto. vel curat. non gesl. 1. Tene contrarium per leg. ff. de iure patr. cum patronum, §. vbi qui nomen detulit, dicitur accusasse, C. de accus. si quis leg. ff. de in ius uoc. l. quamuis, cum idem sit effectus, ff. quod quisque iur. l. 1. in fine, ne quis eum, qui ius voc. l. vlt. §. docere. Nam & lex municipalis quandoque ampliatur, ff. de mun. & hono. l. ut gradatim, §. 1. Ad §. accusasse, respondet, illud inspectis verbis edicti, quæ non sunt semper intuenda, ff. qui pet. tut. possint, l. credendum. 1. responso. Pro solutione facit decis. 2. eo. tit.*

Adde, an si statutum det præmium denuncianti maleficium, illud habere debeat syndicus denuncians; Bal. cons. 103. 5. lib.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio qualiter, & a quo fieri possit.*
2 *Monitio an sit facienda, quando commissum est crimen simonię.*
3 *Monitio debet denunciationem præcedere.*
4 *Monitio qualiter, quoties, & quando sit facienda.*
5 *Moniturus aliquem quo pacto possit per alium denunciare.*
6 *Contra denunciantem quæ possint opponi.*
7 *Infames quo casu denunciare possint.*
8 *Denunciatio multipliciter consideratur.*
9 *Denunciatio semper, & à quolibet est admittenda, dummodo saluetur anima.*
10 *Iudicialis, quotupliciter distinguatur.*
11 *Agens ad pęnam debet a se omnem maculam obÿcere.*
12 *Infamis an admittatur ad denunciationem.*
13 *Denunciationem canonicam, quę monitiones pręcedere debeãt.*
14 *Denunciatio canonica multipliciter consideratur.*
15 *Denunciatio regularis quæ sit.*
16 *Calumniatur grauius punitur, quàm denunciatus.*

1 2. §. Quis † denũciare possit? & certe qui bonæ famæ, vitæ & cõuersationis est: & qui ad hoc ex charitate procedit: & non criminosus, nec excommunicatus, nec ex odij fomite denuncians, ext. de accus. repellant. & c. qualiter. 2. & 2. q. j. c. si peccauerit. 3. q. 7. §. quod testatus. 35. q. 6. episcopus in synodo. ex. de test. cog. c. præterea. de quo dic, fm Papam, ex. de accus. c. cum oporteat. & has exceptiones non ignorant procuratores prælatorum in curia Romana degẽtes, quia cum aliqua Summo Pontifici de eorum dominis nunciantur, statim dicunt: Pater sancte, iste non est audiendus, quia ex odio mouetur: odit enim dominum meũ ex tali causa. Item est criminosus: & sic frequen-
a ter literas impediunt, videmus.[a] Item potest quis denũciare per procuratorem, & denunciationem prosequi, arg. ext. de præsum. c. cum in iuuentute. versi. licet igitur. de testibus, ex parte A. Item opponitur contra denunciantem, ꝙ non charitatiue proponit, quod facere debuit, ut ext. de accus. c. 2. & 2. q. 7. c. accusatio. & ext. de simo. c. licet Heli. ppe princ. ff. de adul. c. denun-
2 ciasse. † Fallit tamen, fm Ioan. vbi crimen simoniæ denunciatur: tunc enim non est necessaria monitio, quia
b de illo non potest qu s pœnitere ordine retento,[b] 1. q. 1. c. si quis neque. & c. erga. 2. q. 7. c. requiris. ex. de simõ. c. tanta. & de accus. c. inquisitionis. Arg. tñ contra, 1. q.
c 1. c. patet. & in pręd. decr. licet.[c] cui hodie statur fm
d Io.[d] & iunge, quod no. j. tit. prox. §. j. ver. sed nunquid
3 poterit. † Quod autem monitio debeat denunciationem præcedere, patet in illa auctoritate, Si peccauerit in te, id est, contra te, vel te sciente, frater tuus, id est, quilibet Christianus, vt 11. q. tertia. cap. ad mensam. vade & corripe, id est charitatiue argue eũ inter te & ipsum solum, id est secrete, vt 2. q. 1. c. si peccauerit. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, id est, animam, vel salutem fratris, cum à peccato retrahendo: si te nõ audierit, adhibe tecum unũ, vel duos, supple, de illis, qui hoc sciũt: alias esses proditor criminis, vt in pręc. si peccauerit, ꝙ esse non debet, de pœn. di. 6. c. placuit. vel talibus, qui possint prodesse, & non obesse, vt 22. q. 5. vñ. vt in ore duorum, s. tui & alterius, qñ vnũ adhibet: vel trium, s. tui, & duorũ. quos adhibet. stet omne verbum, id est, probetur charitatiua monitio: ꝙ si non audierit, s. cum effectu, quia se non corrigit, dic, id est denuncia ecclesiæ, id est prælato, qui est in ecclesia. vt 7. q. 1. c. scire. si autẽ ecclesiam, id est prælatum, seu eius monitionem nõ audierit, sit tibi sicut ethenicus, id est gentilis, vt 1. q. 1. c. nõne. vel excõicatus, id est alienus à participatione. & publicanus, id est publice peccans. & hoc verum est, si tamen sit ab ecclesia prius expulsus, vt 4. di. fm illud. hæc auctoritas Euangelii habetur extra de iud. c. nouit. & in pręc. si peccauerit. & ext. de iureiu. c. quem ad modũ. prope fi. & 11. q. 3. ca. pręcipue. per quam patet euidenter, ꝙ denunciationem debet charitatiua monitio pręcedere. An autem denuncians debet habere expensas à suo prelato, quem denunciat,
4 dicam j. de ingsi. §. ad fi. † Sed qualiter fiet hmõi monitio, & quoties: & an priuatim, an publice, an cum te
e st. b. & quare dicatur charitatiua monitio: rñ. fm Rof.[e] nempe ꝙ ipse monens solus veniet ad epm, & sibi dicet: Dñe, dr̃ de uobis, ꝙ habetis ꝯcubinam: quod esse non dẽt, vt C. de epi. & cle. eũ, qui. Et ꝙ luditis ad tabulas, vt eo. tit. Auth. interdicimus, vel ꝯuersatione nimiã cum tali vr̃a nepte hẽtis, ex̃ de præsum. c. cũ in iuuentute. 34. di. c. 1. Vñ moneo vos charitatiuè, & pro Deo, ꝙ ab hmõi cessetis, nec sitis prodigus famæ vr̃æ, ex̃ de accu. c. si. cũ in odio re bonæ famæ debeatis delectari, eo. ti. c. licet. 10. q. 3. non sunt audiendi, quia crudelis est, qui negligit famam suam, 12. q. 1. c. nolo. Et si eps non se abstineat, tunc adhibeat secũ vnũ, vel duos, & pdicta cotã eis sibi repetat, & hoc dẽt ter facere, vt per testes possit de trina monitione constare, fm dñm meũ, vt no. in sũma in ti. de denunciatione, §. quis pt, ver. vtroq;, & seq. Quòd si nec sic abstinuerit, tunc denunciet hoc superiori, vt hic patet in p. c. auctoritate, & hoc faciat, quoties opus erit, vt ff. de edẽ. ueluti. 43. di. sit rector. nescis, quia & dñs dixit Petro, non solum septies, sed ẽt usque septuagies septies, & c. ex̃ de iureiu. c. quemadmodũ, in
6 fi. de pę. di. 3. adhuc instãt. † Quid si monẽs non audeat ad pñtiam eius, quem uult monere, uenire? Dic, quòd poterit ei per alios id denunciare, dũ tamen denũcians sit honesta persona, ar. 22. q. 5. hoc ur̃. Dr̃ ãt iõ Charitatiua, quia fit pp Deũ, nõ ex odio, nec ad ulciscendũ, sed perfecto amore, quo ad pximũ duci dẽmus, quẽ sic tenemur diligere, sicut nos ipsos, i. ad id, qd nosipsos, s. ad uitã ęternã, d. pę. di. 2. charitas est, ut hr̃ ex̃ de iac. unc. c. vni.

ADDITIONES.

a Vt uidemus. *ut dixit.*
b Ordine retento. ***Sed nonne monitus extra iudicium posset sponte admittere? vt dixi in decr. inquisitionis, super gl. 2.***
c In pręd. dec. licet. ***ad illam decr. quæ satis uidetur facere, tenẽs opinionem contrariam facilè responderet, ut ibi scripsi super uer sic. ex bibita.***
d Secundum Io. ***Cuius fuerunt uerba præmissa in præ. c. acc. 2. quæst. 7.***
e Secundum Roff. ***vbi supra.***

vni.§.ad exhibendum.ver.manus igitur. Charitas.n.est dilectio Dei & proximi, vt 8.q.j.in scriptis.versi.quo.& hoc euidēter ꝓbat August. dicens: Debet hō diligere proximū, sicut seipsum, vt quem potuerit hoīem bene ficiētia, consolatione, vel informatione doctrinę, vel disciplinæ coerctione, adducat ad colendū Deū, vt 23.q. 3. debet hō. Sicut ergo inquisitione non auditur clamor ab æmulis proueniens, vt inf. tit. prox. §.j sic & monitio non charitatiua in denunciatione non auditur. Itē repellitur denunciās, si fuerit accusādo calūniates.
a quod dic, secūdm Papam, vt no. ext. de accus. veniens.[a]
6 † Item opponitur contra denunciantem, ꝙ ipse laborat eodē vitio, quo alium denunciat: quia nil Clodius mœcho, nil Catilina Cethego. hæc probantur 3.q.7.§. qđ testatus.& 25.dist.c.fi.in fi.26.d.j.vno. ext. de accus. ca.cum dilectus.& c.inquisitionis.ext. de adul.c.pen.& fin.sed hoc plenius prosequere in Sum.do. mei in titu.
7 de denunciatione. † In cā aūt matrimoniali super consanguinitate possunt infames denunciare, vt no. Vin.
b ext.de testi.in omni.[b] & Hug.35.q.6.notificamus.hoc
8 prosequere, vt inf.tit.prox. §.1. † Vt aūt in hac materia plenius instruaris, no.fm do.meum, quod denunciatio alia euangelica, alia iudicialis, alia canonica. Euangelica est, quæ tm̄ ad pœnitentiam fit, & locū habet in peccato occulto, sed non omnino occulto, sed qđ probari pōt: quia omnino occulta soli Deo reseruantur, ext. de simon.c.sicut nobis. & c. seq.in fi. 6. q. 1.si oīa.32.q.5. Christiana Ad hanc tenetur prælatus, & etiam quilibet quantumcunque infamis, dum tm̄ non perseueret in
c crimine, admittitur, 2.q.1. si peccauerit.[c] ext. de testib.
9 in omni.† Non.n.refert, quis denunciet, dūmodo aīa saluetur, arg.ext.de sponsa.c.preterea.& de cog. spirit. c.tua.& de iureiur.c.quemadmodum.§.fi.19.dist.2. Caueat tamen denuncians, ꝙ peccatorem possit vincere. nam ei soli non credetur, ēt si sit eps, 6. q.2.ca. placuit.& c.si tm̄ 4.q.3.vers.item iureiurando.ext. de testib.ca.licet.Sed si peccator velit subtilizare, vt in peccato remaneat, non est a sacerdote ferendus, vt ff.qu.b.mod.pig. vel hypo.sol.sicut in re corporali. §. antep. quia vbi de bona fide agatur, non est de iuris apicibus disputandū, ff.man.l.si fideiussor.§.quædam. Qualiter in hac procedetur, vtrum ordo iudiciarius sit seruandus, vel illi dādus, & quales testes admittuntur, & qn̄, & super quib.
d fieri habet, no.fm Papam, in præ.c. nouit.[d] † Iudicialis
10 verò subdistinguitur, nam alia est publica, alia priuata. Publica iudicialis dr̄ illa, quæ ex officio competit, in qua nec monitio requiritur: de hac habetur ext. de cēs. c. Romana, §.sanè, C.de accus.c.ea quidē, 25.q.6. eps in synodo. Et ad hanc denunciationem eps inquirere tenetur, ar.q.1.c.Mennam, & c.omnib. & arg. ext. de accus.c.qualiter, 2.§.pe.vel eo negligente archieps, 9.q.3.
11 c.cū simus, & c. seq. † Circa denunciatorem āt admittitur exceptio criminis, siue quis prosequatur suā iniuriam, siue non. qui.n.agit ad pęnam, oēm maculam a se abiicere debet, ext. de iudic.c.nouit, ad fi. ar. 3.q.7.iu
e dicet, & c.qui sine. Arg.tm̄ 2,4.q.5. oīb.[e] & de hoc, fm
12 Papam, in præ.c.nouit.† Sed nunquid infamis admittitur ad denunciandum? Resp. non, nisi cā sit sua: vt qn̄ peccat in ipsum, vt in præ.c.nouit, §.fina. ibi de plano, i. non admissa exceptione infamiæ, & nisi sua intersit, ut 4.q.5.oīb. nisi in crimine dilapidationis, 2. q. 7. quapp. alias aūt cum non cogatur quis agere, uel denunciare, oportet, ꝙ sit legitimus. Alij dicunt, ꝙ quilibet infamis pōt denunciare, & illud, si peccauerit in te, &c. præceptum est ad omnes. Priuata vero iudicialis pōt illa dici quæ rōne interesse competit, vt si quis mihi iniurietur vel rem meam mihi auferat: de qua dixi sup. de præpa. iudic.& in hac, si in foro ciuili fiat, non requiritur monitio, s probatio, & hēt locum, cum oppressus nequit agere: puta, quia est seruus, uel alterius ptāti subditus: vt libertus, vel filius, vel vxor, & similes, & in his q̄ spectant ad forum venale, & rusticis oppressis, & dn̄is, ff. de off. pręfec.vrb.l.1.§.quod aūt, & §.cum patronus, & §.cura carnis, & se. Et idem pt̄ dici in oīb pauperib. oppressis, & gn̄aliter in oīb. criminib. arg. ff. de off. præsi.l. 4.§.unico, & l.illicitas, resp.1.& §.ne potētiores, & seq. & l.congrue, & l.diuus, & l.senatus, & in Auth.de mā. prin.§.si tibi. Col.3.in Auth.de coll.§. iubemus. Col.9.
13 † Quid si hoīes de dn̄o suo talia denūcient, q̄ sunt manifesta, & famosa: quare timent, ꝙ dn̄s plus solito eos grauet? Dic, ꝙ iudex post q̄ de hoc sibi constitit per ꝓbabiles coniecturas, prouidebit eis per pęnæ impositionem, & sufficientem cautionem, si dari possit, extr. de præsump.c.literas, §.fi.ff.si quis ius dic. non ob. l.vnica. vel eos vsq; ad finem denunciationis faciat sequestrari, arg.in pręconcor.ff.de adul.l.si postulauerit, §.rō, ff.de q̄onib.l.1.§.pe.ff.de app.impetratores, eX de spon.cum locum, de rest.spol.c.literas, §.fi.& c.ex transmissa, & in præ.c.cum locum. Licet āt casualiter dixerim obseruādum, lex tm̄ hoc cōcederit in qualibet iniuria, cuius probatio difficilis est, vt s.hoc non possit denunciari denūciatione priuata: q̄ voco priuatam rōne priuati interesse, sed lex eam vocat publicā, quia iudex in ea publicè procedit: si tm̄ hac denunciatione actū sit, recuperabit res, & cessabit priuatum iudiciū, i.auxiliū ordinarium, sic intellige ff.de iniur.l.quod senatus, ff.de fur.interdū 2.§.qui furem. Si verò hæc denunciatio sit in foro canonico, requiritur trina monitio, 12.q.2.indignè. Expeditur tamen de plano sine libello, & hęc iudicialis efficitur ex euangelica: præmissa probantur eX. de iud.ca. nouit.resp.1.ver.sed cum dn̄s, & vers.& rex Angliæ, & §.fi.Ad hanc denunciationem admittitur, quicunq; ad
f agendum admittetur.[f] † Canonica quoq; denūciatio
14 alia pōt dici spālis, alia gn̄alis. Specialis canonica competit illi, cuius interest bonū hr̄e plātū, vel bonū subditū ecclasticū, & sic hoc, vt quis a bn̄ficio remoueatur, vt 16.q.vlt.filiis, & in hac requirit triplex monitio, nec ad eā admittitur, qui ab hac accusatione repellitur, eX de accu.cū oporteat, & c.cum dilectus, eX de simo. c. licet Heli.& c.per tuas.2.q.7.accus.& c.seq. ideo qa hęc, & accusatio æquiparantur, eX de appe.constitutus, 2.§. fi. Canonica vero generalis & publica pt̄ dici, cum agit de matrimonio impediendo, vel dissoluendo, vel cum agitur de peccato ī iudicio ecclastico corrigēdo, ī quo aliqđ priuatū nō includit interesse. Ad hāc admittitur, q ab hac accusatione repellit: nec in ea requiritur trina monitio, eX de desp.impub.ad dissoluendū, de spō.preterea,

ADDITIONES.

a Veniens. *Vbi scripsi super gl. nota quod.*

b Omni. *Vbi scripsi plenius hoc dictum super 1. gl. uide etiam aliquid per do. An. de But. in c. cum in tua. extra de sponsa. & ibi per Abb. Sicu.*

c Si peccauerit.

ADDITIO. Et ibi omnino uideas per Ioa. de Turre cre m. ubi egregiè hanc materiam examinat, & per eundem in c. quod uero.2.q.7. & adde, quod denuncians non se inscribit ad pęnam talionis, etiam nec ad extraordinariam, prout tenet Car. Zab. post Inn. in c. inquisitionis, de acc. Dicit tamen ibi, quod si succumbit, punietur pęna extraordinaria arbitrio iudicis. Et quō probetur denunciatio euangelica, uide pulchrè per Bal. in l. iurisiurandi. de testi. Et quid, si iuramentum est appositum super contractu nullo, uel simulato, an habeat locum denunciatio euangelica ad exonerationem conscientiæ aduersarij, si denuncians nō habet aliud remedium; uide aliquid per Soc. consi. 17. incip. uisis instrumentis, col. 6. uers. sed hic restant. in 3. vol. Hen. Ferr.

d In præ.c.nouit. *Ibi scripsi super uer. corrip. & super uerb. iniuncta sit.*

e Omnibus. *In accusatione loquitur.*

f Admittetur. *Omittit hic auctor, quum hanc denunciationem non recipit indistinctè, ne per hanc uiam omnia ad ecclesiam deferantur in præiudiciū iurisdictionis temporalis; quod uideas in gl. super vers. corripe, ibi, tamen licet iudex.*

terea, 2. de clan. desp. c. fi. Quod & si denuncians nolit prosequi, iudex ex offi. suo prosequatur, ext. de spon. cum in tua. de iureiur. ad nostram. 2. de app. oblatæ. §.
15 fi. † Est & regularis denunciatio, i. proclamatio in capi. ad correctionẽ excessus facta: de quo no. secũdum dom. M. ext. de cens. Romana. §. tanc. In summa aũt illud est secũdum, quod & fm legem iudex solam denunciationẽ nõ instituta accusatione procedit, vt C. de accus. ea quidem. & C. de epis. & cle. quacũq; iue. in prin. C. de m... quæ seruis propriis, l. j. & C. de sepul. viol. l. ante pen.
16 † Vltimo no. quod grauius punitur calumniator, quàm denũciatus. Item qui calũniatur, siue accusando, siue denunciãdo, punitur extraordinarie. hoc probatur & not. ext. de calum. c. 2. Hoc etiam no. quod licet processus cœptus sit per modum denunciationis, si tamẽ ibi difficultas aliqua ingeratur, trãsitur ad modum inquisitionis: nec punietur denunciator, cum non sua voluntate desistat, vt eX. de simo. c. licet Heli. §. cum igitur. ibi. nondum cõtendere, & c. qui alias puniretur de calumnia, nisi se purgaret, vt in præd. c. 2. de calum.

SVMMARIVM.

1 *In denunciatione qualiter sit procedendum.*
2 *Forma denunciationis quæ sit, & an denuncians iurare debeat.*

1 3. §. Nunc dicendum restat, † qualiter in denũciatione procedatur. Si igitur aliqs de prelato suo mala denunciat, debet quæri, an velit accusare: & si sic fecerit, quod sic, tunc inscribat libellum, & fiant, & alia fiant, quæ sunt s. tit. prox. §. j. Si vero sic dicens, nolo, p in iurat, dicetur econtra: frater, non precessit frequens & clamosa insinuatio, vt inf. ti. prox. quod si dicat: dñe, & ego vobis denuncio, vt talem corrigatis, qui te corrigat, aliquo acerbatis aliena, qui eũ corrigere debeat. Ad solam. n. correctionem agitur, cũ per modũ denunciationis proceditur, extra de accusa. super his. & c. qualiter. 2. Et tũc si charitatiua monitio præcessit, de qua s. prox. titu. versi. sed qualiter. literas obtinebit, & non antea, vt ext. eo. tit. c. cum dilectus. Si igitur literæ transmittuntur quia & ipsi prælato denũciatio scribitur: & ẽt alicui epo, vt ipsum corrigat, veniat is cui correctio est cõmissa, ad ipsũ, & dicet ei: Dñe epe, talia de vobis sunt cõm... siue summo Pontifici nunciata: & si cõfitebitur, bene est. Sin aũt, non pecedatur, sicut in inquisit. one infra t. prox. procedẽdum esse dicet: & si illa inuenerit esse vera, illum corrigat, quia denunciatio ad correctionẽ fit, vt dixi: & hoc, nisi tale sit crimen, quod etiã post peractam
2 pœnitentiã impediat officii executionẽ, vt dicam inf. tit. j x. §. fi. † Formam autem denunciationis habes infra in trac. libel. in titu. de accus. veruntamen in denunciatione, quia de plano expeditur, non est necessarius libellus, vt ext. de iud. nouit. ad fi. Vtrũ autẽ denuncians debeat iurare, dixi sup. tit. prox. §. j. ad fi. ver. hoc autẽ scias. Denunciatio vero euangelica fiet, ut sup. prox. dixi.

Baldus de Denunciatione.

DENVNCIATIO facit cessare accusationẽ, vt l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. G. potest quis per alium denunciare, si per se nõ audet, vel si de facto impediat, ver. quid si imbecillis. G. & est argumentũ, quod syndicus infirmus possit denunciare maleficium per procuratorem, C. qui pet. tut. l. cũ a matribus. Bal. Triplex est denunciatio, s. euangelica, iudicialis & canonica. Euangelica fit ad emẽdationẽ: & in ea de iuris apicib. nõ est disputãdũ, sed de bono & æq. Iudicialis est duplex, s. publica, quæ fit in publico offi. & hanc denunciationẽ tenetur iudex inquirere, 2. q. 5. c. memoriam. & C. de accus. l. ea quidẽ. Ista denunciatio, quæ publica vtilitate fulcit, nõ requirit monitionẽ præcedere, & põt fieri a quolibet, qui tale officiũ gerit, licet sit infamis, vel criminosus, sed in quodã, de ista loquitur ff. ad Turp. l. ab accusatore. §. nũciatores. Iudicialis priuata est illa, quæ rone interesse competit, quæ sed ... leges maiis casibus permittit, ff. de offi. præsi. l. illicitas. de officio proconsulis, l. nec quicquam §. de plano. fm Cano. etiam in aliis casibus permittit monitione præcedente. Denunciatio canonica est illa, in qua aliqd priuatũ interesse nõ icludit, sed fit ad pœnitentiã peragendã, & dẽt prosequi: & si denunciator noluerit prosequi, iudex ex offi. pducit alia ad effectũ. Itẽ ex processu denunciationis trãsit ad inquisitionẽ, in §. nunc aũt vsq; ad fi. Crimẽ ecclesiasticum principaliter pertinet ad formã ecclesię, de purg. can. In denunciatione, quia de plano proceditur, non est necessarius libellus, §. si veri pe... G.

a De inquisitione, a Rubrica.

ADDITIO.

a *Vide, quod dixi super 1. rub. & vltra id scias, quòd Tanc. fecit vnam notam super materia inquisitionum, quam Rof. ponit ad literam ante ti. de purgatione, & post tit. de criminib. in modũ exceptionis oppositis Rof in lib. in can. post rubr. generalem posuit sex rubricellas, quib. tractat hæc sex membra; qui possint inquirere, quãdo, & contra quos, quib. exception b. vtitur inquisitus, quę sint necessaria ad processum inquisitionis, qualiter procedatur, et qualiter sic conuictus puniatur. Et potuisset auctor se sic breuius expedire interferendo, si voluisset, & qualis in ea probatio requiratur, hoc dico, quia sæpius item repetit Bonaguisa in trib. vlt. rub. suæ secundæ partis. Tractat de hac materia Aegi. rub. 72. et quattuor seq. Rol. do sui oper. char. 2. Qñ at inquisitio propriè cõpetit iudici loci, vbi est commissum delictum, & non iudici delinquentis personæ, supsi post O... sup. de comp. iud. adit. §. 1. super verbi quod conuenitur, in fin. Nolo ãt om ttere, saltem propter Legistas, q. cõ l huic materiæ desit notitia qõnis Ricardi de Malum. quæ incipit, Titius vulneratus, quæ tractat, an ptate ex offõ inquirente de vulnere, si ea pendente vulneratus decedit ex vulnere, possit ex illa instantia sequi sñia de occiso. Et distinguit, an Ptas sic formauerit inquisitionem de vulnere, quod sequeretur sñia de occiso, adeo, quod mors secuta non fuisset, vt quia vulnerans id fecisset cum telo animo occidendi, C. ad l. Corn. de sicar. si qui cum telo. Inst. de pub. iud. item lex Cornelia, uel gladium occidendi animo in vulneratum strinxerit, ff. ad l. Cor. de sicar. l. 1. in princ. & §. diuus, tunc ex illa instantia sequi poterit sententia de occiso quasi non de alio sed de eodem pronũcietur, ampliato tam ex facti accidentia, iu licit ... non põt, ff. de iud. & quod ibi no. quasi occipus a principio uideatur, & non post iudicium cœptum. Item gratia imminendarum litium alia unius iudicij in diuersum, & quandoque contrarium transferuntur, inducit ff. de app. l. 2. §. si quis, de col. bo. l. si filius, & de bo. pos. contra tab. l. 3. §. sub ea. Facit ẽt ad hoc vitandi circuitus, ff. de con. l. inde. l. dominus testamento, u... conco... & de rescr. auditor, in C. e. Item uulnus in corpus simpliciter dictũ, omne vulnus ẽt maximum & lethale comprehendit, Inst. de iniu. §. atrox, & ff. eo. l. uulneris magnitudo, et l. in quod maius, uel minus reperitur, habet alterare sententiam, ff. de tribu. illud, §. 1. & de uer. sig. uerbum Amplius. De vulnere ergo, cuius exitus non peruenit ad mortem, iudicabit, non ut de morte, sed ut de vulnere, cuius exitus fuit mors, facit ff de adi. edi. hoīem, §. aliqñ. de exce. rei iu. si is, qui bares. Si ãt sñia de occiso ex inquisitione sequi nõ poterat, ut quia non exprimitur uulneratorẽ habuisse aĩm occidendi, C. de sica. l. 1. & præ. §. diuus, uel quia per statutum loci alia pęna de uulnere imponitur, quã de occiso, tũc ex instãtia uulneris sequi non poterit sñia de occiso, quia nõ seruatur iuxta iudicio, vel processus formã, & sic no ualeret s. ia ff. cõ dau. ut fundus, sa ere. an hoc iudicio, ext. de acc. quali. el 2. in fi. de sim. c. licet Heli. uer. eo semper. In dubio dicit idẽ, satis. n. est quod non apparet instantia fuisse talẽ, ex qua talis sñia sequi põt facit ad hoc ultimum, ff. de pęn. si præses, & de susp. tut. l. hoc. n. quod no. & dixi ext. de consti. ex literis, secũdum Iun. & super 3. gl. facit, quod dicam inf. §. nunc tractemus, super uer. porro, in fi.*

ADDE, an si contra accusatum de uulnere sequatur mors, debeat inchoari noua instantia, Bal. consi. 81. 5. lib.

QVONIAM sæpe post denunciationem super criminib. ad inquisitionẽ proceditur, & secũdum leges, vt inf. § quãdo aut. in prin. adeo postquã de denunciatione diximus, de inquisitione etiam ad instructionem simplicium aliqua supponamus, dicentes. Qualiter inquisi-

tio impugnetur: & quando, & qualiter in inquisitione sit procedendum: & quæ pœna per inquisitionem probato crimine imponatur: & de expensis accusantibus seu denunciantibus concedendis.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio qualiter impugnetur.*
2 *Prelatus non debet esse facilis ad credẽdum sinistra de subditis.*
3 *Verbum Sæpe, qualiter sit interpretandum.*
4 *Papa Imperator per quos faciant inquisitiones.*
5 *Officiales episcoporum an possint contra abbates, aut alios inquirere super criminibus.*
6 *Inquisitio in curia impetrata, an sit admittenda.*
7 *Inquisitor non debet esse criminosus.*
8 *Inquisitor certa ratione suspectus non est admittendus.*
9 *Appellatione remota, an sit remota & recusatio.*
10 *Is, contra quem inquiri præcipitur, & quæ debeat considerare.*
11 *Inquisitio non est ante famam ipsam facienda. & nu. 14.*
12 *Monitio necessaria est, vbi denunciatio fit ad pœnitentiam.*
13 *Reus an possit petere à iudice, vt reinquirat contra prosecutorẽ, seu impetrantem inquisitionis.*
15 *Excommunicatio an possit subsistere etiam inquisitionis iniũcere.*
16 *Testes inducti in causa inquisitionis, an semper sint admittendi.*
17 *Testes diuersa super infamiam deponentes, an sit credendum.*
18 *Merum imperium quid sit, & qualiter probetur.*
19 *Inimicitia, seu cum inimicis cõuersatio, aut consanguinitas, reddunt testimonium nullum.*
20 *Testes viles quo casu in inquisitione recipiantur.*
21 *Cum inquiritur super statu ecclesiæ, qualescũque testes de ipsa ecclesia admittuntur.*
22 *Innocentia an possit per familiares, vel cõcubicularios probari.*
23 *Inquisitionis impetratore ob aliquam causam remoto, an alter possit eam prosequi.*
24 *Inquisitores an teneantur probationes super exceptionibus admittere prius, quam principali procedatur.*
25 *Inquisitor an per rescriptum generale efficiatur.*
26 *Rescripta semper sunt ad ius commune reducenda.*
27 *Inquisitio an ad petitionem vniuersitatis possit committi.*
28 *Inquisitores dati à Papa, si fuerint negligentes, an legatus generalis poterit eis mandare, quod procedant.*
29 *Inquisitore super quibusdam pronunciante, an eius officium expiret, quin possit per super aliis pronunciare.*
30 *Inquisitio an possit contra absentem causa studiorum fieri.*
31 *Præsens dicitur quem apprehẽdit citatio licet postmodum se absentet.*
32 *Extraneus an possit inquisitionem implorare.*
33 *Inquisitio quare differat ab aliis iudiciis.*

1 1. §. Impugnatur autem, seu †annullatur inqsitio multis modis. Si n. plˀatus velit procedere ad inquisitionẽ ꝯ aliquẽ, opponat is, ꝯ quẽ vult inquirere: Dñe, non potestis ꝯ me de iure inquirere, qa non sum de his criminib. infamatus. Itẽ qa nõ sum de iurisdõne vr̃a. eX̃ de acc. cũ oporteat, & c. qualiter. 2. in prin. & c. sup his. & c. licet. in fi. 2. q. 1. Deus omnipotẽs. 3. q. 6. leges. & q. 5. accusatores. 2. Itẽ ꝙ crimina, sup quib. inqrere vultis, leuia & dissimulanda sunt. non. n. inqrendũ est, nisi de maioribus, puta de homicidio, simonia, adulterio, fornicatione, periurio, incestu, & similib. eX̃. eo. inqsitionis. de re iu. cũ I. & A. & ex. de iureiu. si verò. eX̃. de dolo. & ꝯt. veritatis. ff.
2 de acc. euia. † Itẽ ꝙ tm̃ semel, & non sæpe frequenter id, de quo vultis inqrere, audiuistis, vt in pal. c. qualiter ꝑpe pri. & de sim. licet. ver. ꝯtra quos. & ar. C. q potiˀ pi. ha. alii iuis. ext. de consu. deteg. in tm̃. qa nõ dẽt esse plˀatus facilis ad credẽdũ sinistra de subditis, vt 86. dis. si qd verò. & in p̃. c. licet Heli. ꝑpe fi. ideoq; nec vnica acclamatio sufficit, sicut nec vnicus actus sufficit ad ꝯdẽnan-
3 dũ, vt ar. C. de epi. aud. nemo. ſm Rof. † Sed qualiter accipit illud verbũ sæpe, in c. qualiter? Rñdeo, fortè intellig. de duab. vic. b. ar. ff. de le. 3. hæc comissa. §. si qs scelẽ Titio. qa binus actˀ inducit ꝯsuetudinẽ in criminib. vt in pręd. l. nemo. & 25. q. 2. ita nos. & pluralis locutio duorũ nume. ꝯtenta est, vt 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ vbi numerus. vel quo opus erit, vt superior moueat, vt arg. ff. de eden. l. fi. Sed dico. hoc iudicis arbitrio cõmitti, arg. ff. de iu. deli. l. 1. in fi. & in Auth. de testi. §. 2. Arbitrat aũt superior ex hoc: nã tanta põt esse nequitia, seu iniquitas, & infamia subiecti, & tot simul & semel denũciãt, ꝙ ad vnicũ aud. tũ fiet, seu ꝓcedẽt inquisitio, arg. 86. dis. tanta. 81 dis. tantis. Si vero sit benę famę, tunc nõ sufficit semel audire: imo requirit, ꝙ his, vel ter, vel pluries a fide dignis audiat, vt in ꝓd. c. quid uero, ar. bonũ ad ꝓmissa, 66. dis. sunt nõnulli. ad fi. uer. licet sanctˀ Superior .n. non dẽt delectari in infamia, imo potius in bona fama subiecti, ut eX̃ de accu. licet. in fi. Et sic sæpe in curia seruari uidemus. Itẽ obiiciat, ꝙ alias fuit ꝯ eum inquisitũ super hoc, & fuit finaliter absolutus. De quo, & an indictio purgationis impediat inquisitionẽ, uel inquisitio præcedens accusationẽ sequentẽ: & an, si ciuiliter primo actum est, possit postea inquiri, uel ẽt si fũt ... di cañ in qõne, in qua de illo crimine fuit exceptũ, an iterũ põt inquiri de illo: & an denunciatio ꝓcedens impediat accusationẽ, an post accusationẽ, uel inquisitionẽ denunciatio admittat, no. ſm Papã. ext. de purg. can. cũ
a dilectus. a & de hoc ĩ. § nunc dicamus. uersi. ultimo q̃ri
b tur. b † Itẽ opponitur, ꝙ uolens inquirere, nõ est talis, q
4 ex sua iurisdõne possit inquirere. Super quo not. ꝙ Pa
c pa & Imperator inquirunt per suos legatos, seu delegatos. Itẽ Ep̃i in suis diœcesib. Itẽ metropolitanus. nõ tñ in clericis suffraganeorũ hẽt ius in casib. qui no. ext. de of. ord. c. pastoralis. Itẽ præses prouincię. Itẽ quicunq; hẽt cognitionẽ cãꝝ criminalis, hoc est, merũ imperiũ. qđ dic, ut s̃. de iur. om. iud. hęc ꝓbantur. ff. de q. l. 1. §. si qs ultro. eX̃ de offi. ord. c. 1. eX̃ de accu. c. cũ dilectus & c. sicut olim. & c. qualiter. 2. 86. dis. si qs uero. 35. q. 6. Ep̃s in synodo. eX̃ de censi. Romana. §. sane. & breuiter, qcũq; põt corrigere, & punire, põt inquirere, ut in præ. cocor.
5 † Quid de officialib. ep̃orum & archiep̃orum? Dic, ꝙ licet rõne officii possint ordinarie causas audire, non tñ pñt ꝯ abbates, aut alios inquirere sup criminib. aut eos etiam ab administrationib. amouere: quia ex generali cõmissione sui officii in eos talia minime trãsferuntur
d & hęc legũtur in cõsti. Alex. IIII. de ap. dudũ. d & sic ẽt
6 obtinuit. & ar. ex. de of. ord. Romana. §. fi. † Itẽ si ĩ curia fuerit impetrata inqsitio, cũ primo citˀ ẽ is, ꝯ quem inq
e rit, petat copiã rescripti: e q̃ si sibi nõ fiat, põt appellare, ext. de of. dele. cũ in iure. Facta aũt copia diligenter cõsideret illũ, & formã, & alia tã circa bullã, q̃ circa alia: q̃
7 dic, vt s̃. de impug. rescri. † Item opponat, ꝙ inqsitor est criminosus, 3. q. 7. iudicet. 25. dis. c. fi. & 26. dis. vna ſm Io. T. & B. Tu dic, ꝙ quãdiu ordinarius ab eccl̃a toleratˀ, nullus subditorũ põt eius iudiciũ rõne criminis declinare, eX̃ de coha. cler. & mul. c. vestra. de cler. excõ. c. si &
8 no. s̃. de iud. dele. §. excipi. ver. itẽ ꝙ est criminosus. † Itẽ ꝙ est sibi certa rõne suspectus, vt ext. de acc. ad petitionẽ. & c. qualiter. 2. uer. sed cum super. ibi, non ex odii fomite, & c. & cãm suspicionis proponat, & sup hoc arbitri eligant, eX̃ de of. dele. c. suspitionis. eX̃ de app. iniuria. & hoc siue inquirat ex delegatione, siue ex ordinaria prãte:

ADDITIONES.

a cum dilectus. *Ibi scripsi in glo. forsan alterius.*
b Ver. vlt. quæritur. *Post quem uer. reperitur remissio proxima, et ibi tractabo illud membrũ, an præcedens absolutio inquisiti obstet accusanti: an uero cesset processus inquisitionis per accusationem, dicam in §. nunc tractemus. super uersi. porro, 2.*
c Super quo no. *Secundum Roffred. cuius ingreditur primum membrum, de quo sup.*
d De appel. dudum. *Quam non habemus; sed ex illa formata sua decre. c. licet off. ind. lib. 6. ut ibi not. in 1. gloss.*
e Copiam rescripti. *Ingreditur tertium membrum Rofre.*

p... eoque casu pôt esse suspectus, vt ff. de lib. ca. ordin. ... C. si rector prouin. l. vnica. & C. si quacunque prae. po. l. vnica. 3. q. 8. iudicet. Multoties. n. dñs Papa cõmittit ordinariis, vt visitent & corrigant, dicens: tā tua, q̃ nr̃a auctoritate visites. nec ob hoc iuris remedia auferunt, e𝔛. de off. ord. licet & c. graue. e𝔛 de censi. cũ nup. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. l. & si ptor. Sed non vr̃ q hoc casu delegatus, vel ordinarius valeat recusari. nam in corrigendis excessibus appellatio nõ admittit, vt in pręal. c. licet. de app. ad nr̃am. Nam appellatio non est inuenta ad psidium iniquitatis, vt J. eo. tit. cum speciali. Si ig. ĩ est prohibita appellatio, ergo & recusatio, vt eo. tit. sup eo. & C. de epi. aud. si. clericus. C. de sent. & interloc. omn. iud. l. fi. & dixi s. de recus. §. 1. ver. sed qđ
a si ea. Sed respon. attendendũ esse, quid apponit. Nam si dicatur ordinario, vel delegato, appello, ne corrigas, vel ingras. hoc non valet: vel si dicit, recuso te, vt suspectum, unde nolo, q ingras, nulla cā assignata, ut in p̃al. c. suspicionis. & argu. ext. de appel. ut debitus. Ceterum si inquisitor indebite grauet, cũ inquirit, ẽt in criminib. tenet appellatio. Idem est & in cā suspicionis, si cā probabilis assignata non admittit, ut in pall. c. cum spāli. & C. de iudi. apertissimi. & maxime in criminib. ubi manus periculum uertit, & 52. dist. quiescamus. & ideo in eis
9 cautius est agendum, vt 7. q. 2. c. 2. † Item non ur̃ uerũ, q ubi appellatio remouet, & recusatio sit remota, ut eo. tit. sedo requiris. quæ. t̃n quosdam, corrigit illã, super eo tanq̃ potentior. uel dicit, q non interdicitur, nisi friuola appellatio, uel recusatio. Ex cā aũt legitima appellatio admittit. & ẽt recusatio. Itẽ si recusatio & appellatio paria sunt, quare pro cãm recusationis, ut in præ. c. suspicionis. cãm uero appellationis non, nisi corã superiore, ut eo. tit. ut debitus. & c. cum spāli. & c. interposi-
b ta. Respon. o per recusatiõnẽ nõ eximor a iurisdictione recusati pappellationẽ sic incõtinent, ut in p̃all. ptor.
10 & eo. tit. directe. & c. pastoralis. † Item is, cõ quem inquiri præcipitur, psideret formam rescripti inquisitionis: & si in eo ur̃. uenientibus ad sedẽ Apostolicam A. & P. qui nobis multa enormia de suo epo nunciarunt, quæ non possumus salua cõscientia sub dissimulatione trãsire, quare mãdamus, & c. tũc excipiat, q illi A. & P. sunt eius inimici, & maleuoli, & criminosi. Itẽ q non zelo iustitiæ, sed typo malitiæ summo Põtifici talia suggesserũt. Item q illa sunt falsa, e𝔛 de accusa. cum oporteat. & c. qualiter. 2. ppe. princ. 2. q. 6. biduũ. in fi. ff. eo. si cui ss. de custo. & exhib. re. d. uus. Qui aũt dicantur tũc inimici, uel maleuoli, no. in præ. c. cũ oporteat. & de simo. per tuas. & offerat se statim pbaturum. quo casu inquisitores supersedebũt, donec probetur. & si probet, indicetur ei purgatio: alioquin in inquisitione pcedet, ut in præ. c. cũ oporteat. & c. qualiter. & J. §. 2. uer. q si crimẽ.
11 † Itẽ quod non sum ĩfamatus super hoc. non. n. prius debet inquiri, nisi eius fama lęsa fuerit apud bonos & graues, ut in cõcor. quæ sunt s. i prin. hu us §. quod dic, J. §. nũc tractemus. uer. quod ille. & seq. & J. de abolit: Qñque tñ ut inquisitio nulla infamia pcedẽte, ut J. §. 2.
12 uer. in summa & J. §. prox. uers. licet antẽ. † Sed nũqd poterit opponi impetratori, seu prosecutori inquisitionis, q non præmonuit, ideoq; non est audiendus, ut ẽt diximus in denunciatione, s. titu. proxi. § quis denunciare. Hic magister meus no. in præ. c. qualiter. 2. in gl. in quadã nouissima additione, q non, quia, ut dicit, tunc demũ necessaria est monitio, cũ denunciatio fit ad pœnitentiam, ar. in nostro casu, q non, fit ad pœnitentiã peragendam, sed ad pœnã canonicam, p ita priuationis beneficii, uel officii infligendam. idem est, ẽt, t̃m eũ, cũ ex officio inquirit, quia tũc nõ est necessaria monitio. Ego dico, salua magistri mei reuerẽtia, q cum Papa ad denunciationem alicuius, inquisitionem committit, tunc inquisitor non procedet per modũ inquisitionis, sed per modũ denũciationis, quantũ ad hoc, ut nisi impetrator inquisitionis & eã prosequẽs illũ præmonuerit, repellitur. hoc expressè patet ex. de sim. licet. §. ptra quos. & ẽt ipse hoc idẽ no. ex. de cal. c. 2 & in hoc ptor.
c Gof. & Ioan. c In accusatione aũt nõ est necesse monitionẽ pcedere, quod dic, vt no. 2. q. 2. accusatio. De hac
13 monitione plenè. no. in præ. c. licet Heli. † Itẽ nunquid reus põt petere à iudice, vt reinquirat ptra psecutorẽ, seu impetratorẽ inquisitionis? dicit B. magister meus,
d & bene d in pręd. g. q non, vt eo. ti. qualiter. 2. Vinc. tñ no. eod. tit. qualiter. lo secundo. q B. Compost. in curia
e ptrariũ iudicauit. Eadẽ aũt inquisitio bene põt iterari, vt f. ex officio, sicut & purgatio iteratur, 2. 5. hoc habet. & c. Mẽnam. † Porrò si tenor rescripti ptineat sic: Ad nos fama referente, noueris peruenisse, q talis frater noster enormia multa cõmisit, & c. tũc pot opponi fm quosdã q tñ semel sunt hęc enormia Do. Papę nũ-
f ciata, vt s. uer. item q tñ fm Rof. f qđ mihi nõ placet. g
g nam Papa profitet hoc ad eũ fama referente peruenisse, unde p̃sumendũ est, q ad eũ sufficiens fama peruenerit, & q audierit à duobus, uel pluribus, ut in præ. uers. q si ille. & quia talis inquisitio, q̃ fit ex officio Dñi Papæ, ampla via incendit, nec tot calũnijs est exposita, quot aliç. Si aũt ibi diceretur, cũ ad nos p frequentẽ clamorẽ, & c. tunc clarũ esse, & dic, vt J. nunc tractemus. ver. quid si in literis. & in eod. §. ver. quid in litera Apo-
14 stol. † Quid si in litera non continet tali, insinuãte: sed continet sic, peruenit ad nos, q talis eps est homicida. nunquid poterit obijc. ptra inquisitionẽ q eam impetrans erat excommunicatus? Vr̃. q non: quia ex officio proceditur, & sic nullo impetrante. Item non est quærendum, per quem preces sunt oblatę. C. de prec. Imp. offe. vniuersis. Dic, quod hoc casu excõicat. o personæ instantis. vt officium superioris moueatur, vel soluentis bullam & scripturam, cõ inficit substantiam inquisitionis: secus si illius nomen esset in litera expressum,
h vt ext. de accus. c. olim. secundum Vinc. h & de proc. c.
i fin. i † Item potest opponi contra testes inductos, & re-
15 plicari, & cõtra dicta eorũ. Vnde cum testes contra eũ inducũtur, pro ... etur, quod possit opponere in personas eorum, & in dicta. & formet interrogatoriũ, & iudici porrigat, vt secundum illud testes interroget, secũdum Rof. Q. od qualiter formetur, dixi supra de testi. §. iam de interrogatorijs. Eis autẽ productis videat. vtrum sint sibi contrarij, vel tales, quibus credi non debeat, vt in præd. c. qualiter. 2. versi. debet. quod dic, vt su-
17 pra de teste, §. 1. & §. postquam. † Quid si vnus testis super

ADDITIONES.

a Sed respondeo. *Secundum Rof. membro 3.*
b c. Interposita. resp. *Secundum Rof. vbi sup.*
c Et Io. *Tu distingue in forma rescripti, vt dixi super d. gl. Bar. ab surdum. n. est. 1. quod impetrãs ... latus probare infamiam teneretur etiam probare monitionem.*

ADDE quod Spe. sequitur Panor. in c. qualiter. ex quo infert, quod processus inquisitionis ... dicitur, quę ... facit nemine petente, sed ex mero & puro officio.
d Magister meus, & bene. *Idem Bar. Brix. in ... 31. ĩ fi.*
e Contrarium iudicauit. *Puto, quod nõ bene percepit Gu. verba Vin. nõ. n. dixit, quod Ber. Compos. el. ... iudicauit in curia; sed dicit, quod sententiauit in cã Epi Fauentini illã faciendã, & intellexit ẽt per primas literas; & intellexit Vin. de antiquo Ber. Cõpost. de quo mentionem in proemio Nouellæ. quia videre potuit Vin. ... Ber. Cõpost. de quo puto G. intellexisse, qui fuit curialis; & ideo addidit in curia.*
f Secundum Rof. *Vbi sup. 2. membro, ver. si autem.*
g Non placet. *ADDE, quod voluit Anch. con. 293 vbi dicit, qđ statur dicto Papæ, cum mandat conferre beneficium, quod de iure vocat ob certum crimen.*
h Secundum Vin. *In ipsa decr. in prin.*
i c. fi. *Vide, no. de rescr. c. 1 lib. 6. in gl. quid si.*

per infamia probanda inductus, dicit se audiuisse ab archidiacono & facultas. & die Lunæ: alius verò dicit se audiuisse a decano, & præposito, & die Iouis, nunquid probant? Dicunt quidam, quod sic: quia eo quod a diuersis personis & diuersis temporibus audiuerunt, magis reus infamatur.
18 tur. probatur de hoc J. §. 2. ver. quod si ille. † Et prodest hoc notare, nam si testes producuntur ad probandum, quod
a aliquis habet merum imperium in aliquo castro, & vnus dicit se vidisse, quod ille suspendi fecit aliquem, in aliqua parte territorij ipsius castri, & alius dicit se vidisse, quod ille fecit aliquem exoculari in aliqua parte ipsius castri, tertius vero dicit se vidisse, quod ille fecit quendam in aliqua parte mutilari, vr. quod talia testimonia valeant, ar. ext. de test. licet ex quadam. Item si inducantur ad probandum, quod aliquis fundus sit alicui ecclesiæ, decimalis: & aliqui dicunt, quod viderunt ecclesiam recipere vno anno decimam de fabis illius campi: alij dicunt de hordeo illius campi alio anno: alij de frumento alio anno. bene n. probant, arg. de pœn. dist. j. petrie: lose. & hoc dicit Papa, vt no. sup. de teste, §.
b iam de interrogatoriis. ver. item de tempore. [b] & seq. Nec obst. 3. q. 9. nihilominus, per quod alij dicunt contra: quia
19 illud habet locum cum tempus est substantia contractus. † Opponant etiam contra eos, quod sunt inimici, vel cum inimicis morantur, vel sunt eorum complices, seu consanguinei, vt eo. ti. cum oporteat. Dic, vt ibi: vel quod sunt concubinarij publici, vt eod. tit. dilectus, & homicidæ, vel simoniaci, seu alijs criminibus irretiti, eo. ti. inquisitionis. in fi. ext. de simo. licet. & c. per tuas, vel quod eodem vitio laborant, vt ext. de testi. c. veniens, 1. vel quod deponunt superhis, de quibus infamia non præcessit, vt in præ. c. inquisitionis. §. 1. & similia, quæ prosequere, vt sup. de teste, §. j. † Et scias, quod vbi inquiritur de crimine excepto, vales tunc excipiunt, habita tamen distinctione, quæ est ext. de simo. per tuas. In alijs autem honesti requiruntur, vt iam dictum est, & probatur 2. q. j. Deus
21 omnipotens, ex. de test. cog. præterea. 35. q. 6. eps. † Hoc etiam no. quod cum inquiritur super statu ecclesiæ in capite & in membris, qualescunque testes de ipsa ecclesia admittuntur: quia illi melius nouerunt veritatem, ext. de test. veniens, 2. & quia qui domi fuerit, &c. & C. de repudijs, l. consensu, §. fin. aut. etiam criminosi inimici & conspiratores, tamen non cred. eis contra eos, contra quos conspirauerunt, vt ext. de re iud. cum I. & A. in fin. ext. de iud. exhibita, & arg. ext. de accus. ad petitionem, & c. qualiter, 1. & c. olim Et quid iurabunt tunc, vide sup. de teste, §. nunc tractandum. in fi. Si aut testes aliunde producantur, quia forte crimen, de quo inquiritur, est alibi pertractatum, criminosi non admittuntur, vt in præd. c. per tuas, & 34. q. 5. eps. ext. de test. cog. præterea, Contra singularem vero personam criminosi non admittuntur. vt in primis concor. [c] Et generaliter reus exceptiones
22 tiones pot proponere, si quas habet, vt ext. de accus. cum dilectus. † Sed nunquid eas, vel innocentiam suam poterit probare per familiares & concubicularios suos?
d Dicit Goff. quod sic, ar. 12. q. 2. manifeste, & c. seq. & 2. q. 7. cum pastoral. s. Item si petit sibi fieri copiam capitulorum super quibus debet inquiri. & si non fiat, vel denegetur, appellet: vel si dicit se non esse infamatum: & inquisitor, non cognito de infamia, inquirat super criminib. pot appellare, ut J. §. nunc tractemus, uer. si aut, & seqq. Quandoque tamen ex hac causa non appellat, ut J. §. prox. uer licet aut. Harum autem appellationum formam vide infra in tract. lib. in ti. de app. §. restat. uer. cæterum. Verum si probata fuerit infamia contra reum, pot ille probare, quod orta fuit ab inimicis, & eis cohabitantibus, vel a conspiratorib. uel fornicarijs, vel suspensis, ut in concor. quæ sunt. s. uer. oppo-
23 nat etiam quod dic, ut J. §. nunc tractem', uer. quod si reus. † Quid si impetrator inquisitionis ob aliquam causam est remotus, nunquid alter poterit eam prosequi, & nunquid iudex poterit procedere nullo prosequente? Rn. Io. & Bern. dicunt, quod alter non pot prosequi, nec pot iudex procedere. Tanc. contra, ut in præ. c. cum oporteat, prope fi. ubi de hoc, & ff. de inof. test. posthumus. §. si qs, 14. q. 3. ecce, ex. de collus. de teg. crimina. & ar. ex. de ac. olim. Tertij dicunt, quod alter non admittitur: iudex tamen ex officio procedet. Pot. n. esse, quod impetrator est inimicus, & ideo repulsus: inquisitio enim facienda est ex merito infamatæ personæ. Tu tamen dic. quod si in rescripto inquisitionis erat certum nomen impetrantis, bene dicit Io. vt alter non admittatur, tamen iudex ex officio procedat, arg. ext. de rescr. sup literis. prope fi. Si verò non sunt expressum, tunc bene dicit Tanc. & secundum hoc loquitur cum oporteat.
24 teat. † Sed nunquid inquisitores tenentur probationes super exceptionib. admittere priusquam in principali procedant? Non vr, vt ext. de iu. exhibita. ver. volentes. quasi non iudices, sed inquisitores, &c. Dic contra, vt ext. de excep. exceptionem. & de ten. excom. in præsentia. & in præ. ver. volentes. non ponitur ius, sed ibi Papa se refert ad illud, quod illi iudi-
25 ces putabant. † Quid si in litera apostolica continetur, Suppositis coram nobis alijs negotium contingentibus veritatem inquiras. nunquid pp talia dicetur inquisitor? Resp. non. imo iudex, vt in præ. c. exhibita. Et quid cum in litera continetur, cum ad nos per frequentem clamorem peruenerit, &c. tunc mandatur inquisitio fieri: & talis habet ad locum accedere, ar. ext. de accus. qualiter. 2. & de simon. licet Hel. & 2 q. 1. Deus. ext. de rescri. cum dilecta. alias non est inquisitio, sed causæ cognitio, vt in præ. c. exhibita. Vbi aut dubium est an sit inquisitio, vel commissio, in dubio præsumo eum esse iudicem nam res de facili ad suam naturam, & ad ius commune, reuertitur vt ff.
26 de pactis. si vnus. §. quod & in specie. † Et semper rescripta sunt ad ius commune reducenda. vt ff. de tut. & pupil. subst. ex facto & ex. de resc. causam. & de maio. & obe. cum inferior. in fi. Et vt me breuibus verbis expediam, licet in litera dicatur, Inquiras, tamen procedet iudex non in modum inquisitionis, sed secundum formam iuris communis, vt dixi: maxime si ibi dicatur, Vocatis, qui fuerint vocandi, vt in præ. c. exhibita. & de testi. cogen. super his. Si aut dicatur in rescripto. Ex clamosa insinuatione peruenit, vel personaliter accedatis ad
e locum, tunc est inquisitio, secundum Roff. [e] † Hoc etiam scias,
27 quod ad petitionem vniuersitatis quandoque committitur monitio, vt ext. de purg. can. c. cum dilectus. prope princ. bi, ad petitionem plebani. &c. Item pot quis in causa inquisitionis defendere se procuratorem, vt ex. de re iud. cum I. & A. prope prin. & ar. ext. de acc. super his in fin. Item etiam plures simul admittuntur ad prosequendam inquisitionem. Item etiam procurator constitutus a pluribus potest sam nomine omnium prosequatur, nec cogetur eligere, cuius nomine prosequatur, vt probatur & no. secundum Pa-
f pam, ex. de accus. olim. Ibi etiam no. quod si is, contra quem sententia lata est in causa appellationis, petat sententiam, vel processum contra se habitum reuocari, non est necesse uocari illum, qui prosecutus fuit inquisitionem, ar. ex. de procur. in nra. An aut is, contra quem inquiritur, teneatur inquisi-
28 tionem prosequenti in expensis prouidere, dicetur J. §. fi. † Sed pone, quod inquisitores dati a Papa sunt negligentes in inquirendo, nunquid legatus generalis pot eis mandare, quod procedant: vr quod non, ar. ex. de offi. leg. studuisti. Dic contra: Pot. n. eis mandare, quod mandatum Apostolicum exequantur, secundum G. Nam quia ex hoc nulli fit præiudicium, ar. ex. de ap. constitutus. Ego dico, quod ad id eos cogere
g non pot. & vide s. de legato. §. nunc ostendendum. ver. 33. [g] † Et
29 nota, quod licet inquisitor super quibusdam pronunciauerit,

ADDITIONES.

a Merum. *Not. istam gl. qualiter probatur merum imperium.*
b Item de tempore. *& Sol. ibi habetur, quod Inn. hic. no. in dec. qualiter. 2. de accu. vt ibi scripsi in gl. hic potest colligi. & rem dicitur inf. §. nunc tractemus. ver. quod si ille. in fi.*
c In primis concor. *De hoc scripsi de accus. qualiter 1. sup uers. occultus & c. qualiter 1. super prin. 1. gl. & in decre. cum I. & A. super gl. vlt.*
d Dicit Gof. *in Summa ver. sed qualiter.*
e Secundum. Roff. *Vbi supra membro vlt. in fi.*
f Ibi etiam no. *& ibi plenius scripsi in gl. collige. & ibi vide.*
g Ver. 33. *Vide quod scripsi de rescri. c. ul. super gl. vlt.*

vt C.lib.10.de bo.vac.l.i.& l pe Item in inquisitione iuriam ecclesiasticorum Papa cũ q procedit inquirendo: sed hoc papaliter facit:de hoc s̃ de rescri.§.tenent §.nũc formã vero.ẽ q in rescripto Apostolico.Sententias vero singularium personarũ non est procedendo in
3 quirẽdo,sed actionibus intentatis.† Item episcopus bñ potest inquirere ꝯ suspectũ de vitio,& de consanguinitate inter coniuges,& de alio impedimẽto matrimonii,quæ d.c.fm Papam,p̃ quod no.ext.de iureiurã.ad no
a stram a.Hoc secũdum leges,quæ te ãplene de inquisitione tractant,sed secũdum canones clarius patet forma & natura inquisitionis,vt qũ,& qualiter in ea proceda tur,vt patet extra de accu.qualiter.2.et q.4 §.debel.&
b in c.in inquisitionis b.† Scias ergo,q tunc superior ad in-
4 quisitionem procedit,cum clamor validus ad eũ peruenit a personis honestis,& non suspectis,uel maleuo lis,q subditus delinquit:& non sufficit semel peruenisse sed sępius,ita q amplius a prelato sine scandalo tolerari non possit:& ex hoc reus infamatus apud bonos, & graues,vt 2.q.1.Deus omnipotens.ibi descendam, inquit,& uidebo,si clamorem,qui venit ad me,&c.& in præ.c.qualiter.2.prope prin.quod dic,vt s̃.§.1.ver.item quod tantum.& seq.Si aũt infamia non pręcedat, non inquiret.quod d.c,vt ĩ §.prox.versic.si aũt inquiratur uer.hac igitur.† Vtrum aũt pp scandalum aliquod tol
5 lendum,vel ẽt propter periculum uitandũ,puta in hæresi possit sine infamia in inquisitione proced , no fm
c Papam,ext.de simo.licet Heli.c.propter suspicionẽ aut regis,uel aliorum dominorũ,potius est inducenda purgatio,q̃ inquisitio faciẽda,ut ĩ.§.prox.uer.ceterũ.† Li-
6 cet aũt non debeat regulariter ad inquisitionem ordinariam procedi,nisi infamia præcedente,ut in præ. cõ cor.tñ cũ episcopus,uel archiepiscopus uisitat licet nulla infamia pręcesserit,bene põt gradatim & summarie inquirere sine iudiciali strepitu de uita & moribus clericorum,ut eos corrigat,ut ex.de cen.Romana.§.sane 10.q.1.c.placuit.& ar.eх̃ de accus.sicut olim.quæret. n. à populo,qũo se clerici habeãt:& si forte inuenerit super aliquo infamatum,uel suspectũ rectorem,uel aliũ, poterit tunc inquirere,an ex eo ueritas infamiam committeretur:nec ille poterit appellare ex eo,q inquiritur ꝯ eum non infamatum. põt.n.quilibet ordinarius,sicut pra dixi,de fama inquirere subditorum:& infamia re-
7 perta,super criminibus ueritatem inquirere † Vnde si certum sit aliquod crimen esse in parochia cõmissum puta uirginem esse uiolẽter oppressam,uel aliquẽ esse de possessione eiectum,ignoratur tñ quis fecerit, si sit ꝯ aliquem suspicio,bene poterit ꝯ eum inquirere ordinarius,licet infamia non præcedat,ut ext.de offi.ord. c.1 ext.de iureiu.ad nostram.2.in fi.& no.ext. de diuor. porrò.nec ille ex hoc poterit appellare: procedit. n. iudex ex suo officio,quo tenetur prouinciã suã purgare malis hominibus,& aliis malis,ut s̃.ver.4.A uer aũt regulariter ex hac cã appellari non põt.de quo dic,ut s̃.§. prox.uer.item q est tibi.& super hoc, & de inquisitione, quæ fit ꝯ in certam personam & maleficio flagãte dicetur ĩ.de maleri §.1.a ver.& adde hic,q d no.ĩ.§.prox. uer.sed ut pmissa.Et quãq; qũq; inquisitio nulla infamia precedẽte,ut ĩ § prox.uer.in summa. & hoc au-
8 tem.† Quod si is,ꝯ quem debet inquiri,cõtumaciter se absenter,n.hõm nes testes recipi debet,ext.vt lit.non contesta.qñ.§ sunt & al.j.ex.de accu.qualiter.2.§.dẽt
9 † Vt aũt ꝯpẽdiosam in hoc articulo tradã doctrinã,notandũ est,q inquisitio alia est præparatoria,alia solẽnis, de qua plene dicetur ĩ § prox.q et totũ.& maxime uersus fi.& uersi.sed ut quæ pmissa,&c.Præparatoriã,quã alij uocant ordinariam,facit prælatus,cum Visitat loca suæ iurisdictioni subiecta:de hac ht in p.c. Romana §.sane.& §.seq.& 10.q.1.placuit ubi colligitur utrũque mẽbrũ huius distinctionis.tũc.n.proposito uerbo Dei prælatus uisitans dẽt inquirere de uita & cõuersatione ministrantium,& ẽt laicorum,quærendo de laicis à cle
10 ricis:† ẽt ab aliis laicis,utrum bene ueniant ad ecclesiam & diuina.ext.de homic.Ioannes.& an semel confiteãtur in anno,uel Eucharistiã recipiant in paschate,ut ext.de pe.& remis.c.omnis.& de cons.d.2.& si non frequentius.& an sint aliqui incestuosa coniunctione mã
d trimonialiter copulati d ut 3.q.5.consanguineorum. uel an sint aliqui occulta ꝯuenticula celebrantes,ut eх̃ de hęret.cum ex iniuncto.& C.de epis.& cler. ꝯuenticulam.uel an sint ibi aliqui homines scelerati,uel adulteri,ut ext.de off.ord.c.1.uel usuras,seu baratarias exercentes,ut ext.de usur.quoniã.& 14.q.4.de hoc quoque
11 & per totum:A sic de simili.† Item dẽt à laicis quærere de clericis,an surgãt ad matutinas ante Auroram, ut eх̃.de celeb.mis.dolentes.quem ordinẽ & formã in baptizãdo,& celebrando, & aliis officiis ecclesiasticis seruẽt,in p̃.c.placuit.& de uita,& moribus,& aliis multis,quę collige in forma inquisitionis posita s̃.de te.de.§. nunc tractandũ.prope fi.uer.porro in cã.Quod si oĩno bene agant,& uiuant,gratias agat Deo,ut in præ.c. placuit.si uero aliquid sinistrũ de aliquo ex clericis audiat eo instruat:nec dẽt,cũ res est incognita,ꝯtra illos atten
12 dere,ut 86.d.tu q uero.& ex.de simo.licet Hel.† Quia facilis est,qui de facili credit,ut 11.q.3.in cunctis.no. n. debet delectari in infamia subditorum,ut ext.de accu. c. licet.96.d.in scripturis.sicut quidã faciũt,dicentes populo publice,dum uisitant,si quis aliquid sciat de rectore,uel clericis,dicat mihi,& ego sic & sic faciam,& punitã.nam satis sunt laici clericus semper infesti,2.q.7.laicos.imo eorum infamatio, uel accusatio non dẽt,ut ibi,& ea.q. sicut.& c.seq.Vnde secrete cũ aliquibus de parochia,fide dignis inquirere dẽt,nec dẽt publice recipere chartulas,quas frequenter rustici ꝯtra suos rectores clanculo offerũt,ut probat ĩ.§ prox.uer.hac igitur et in q sacerdotibus.Quod si forte id probabiliter credit,dẽt ab illo quærere,q hoc dicit,an ille sit super hoc publice infamatus,et si dixerit,q sic,q̃rat,qualiter scit, si dicat,q audiuit,quærat,a quibus et a quot.nam propter dicta paucorum nõ dẽt dici infamatus,ut extra de accusa.inquisitionis,ad fin.quærat ẽt,a quibus audiuit, utrũ a maleuolis,uel maledicis,uel ioculatoribus,uel aliis uilibus.quo casu non procedẽt ꝯtra taliter infamatũ,ut s̃.§.1.uer.itẽ q tñ est semel sufficit tñ,si testis dicit,audiui à ꝑuidis & honestis cũ tale qd cõmisisse & suspicor eũ forte sup hoc apud bonos & graues diffamatũ.His aũt sic ꝯcurentib.põt tunc descendere superior ad inquisitionẽ solennẽ,ut in p̃.§.sane.ibi,sup his inquirãt solẽniter,& c.in qua scrutabit forma tradita in
13 in p̃.c.qualiter.2.& ĩ.§.prox.† Differt tñ hæc ꝯparatoria,& illa solẽnis:nã hęc fit sine exactione qualibet tñ, & ĩ genere:& hãc ẽt facit metropolitanus suã prouinciam uisitãdo,ut in p̃.§.sane.& ẽt uisitatores à prouinciali cõcilio deputati,qui debent singulas diœceses uisitare, & de plano inquirere,q̃ correctionis & reformationis officio nouerint indigere.extra. de accus. sicut olim. Ideo enim præmissi iuramenta nõ recipiunt, quia inquisitores nullam iurisdictionem habent,nec archiepiscopus

ADDITIONES.

a Ad nostram.2. *Et ibi scripsi super gl.pen.*

ADDE, an super vsuris possit inquiri, Bal.con.66.3.li. Notatu ex hoc ver.licet infra eo.§.quod vero dareto, q p eo, q sine infamia potest fieri inquisitio etiam contra certam personam, ed quod vide Rotam in antiq.decis.201.

b Inquisitionis. *Respondeo quod fuit fere per superior eo tiãr prin. hoc fatetur,sed respondeo utrumque,q inquisitio iure canonico fit inuenta.*

c Licet Heli. *Sed illud scripsi in dec.qualiter 2.sup ver. periculo.*

d Matrimonialiter copulati. *Hoc ipso iure sunt excommunicati,si scienter contraxerunt,per clem.es,qui de consan. et affin.*

ADDE, quod voluit Rom.con.406.

piscopus aliquam immediatam. Quandoque tñ præparatoria fit cum iuře: puta cum eam facit episcopus inter subditos, vel delegatus, cui est cõmissa inquisitio q primo inquirit de fama eorum, ꝯ quos est inquisitio fa
14 cienda, vt in præ. c. inquisitionis. §. fi.† Solẽnis vero fit semper cum iuře, vt co. t. t. qualiter & c. seq. De hac vr̃ loqui proprie decr. ext. de offi. or di. perniciosam. & lex, ff. de offi. præsi. congruit. Item hæc præparatoria potest locum habere, cum certum est, maleficiũ esse commissum, vt 5. q. 1. quidam. sed quis commiserit, ignoratur, vt in præ. c. perniciosam. & §. ver. licet aũt locũ. Itẽ locũ habet ẽt, cum certum est, quibus cõmiserit: & maleficio flagrante fit inquisitio, vt ꝟ. de n o, crim. §. 1. ad fi. Itẽ locum habet, cum ꝯtra aliquem commissa fit inquisitio iudicialis, & ipse negat se esse infamatum. tũc enim per iurĩ exactionẽ poterit inquirere delegatus, ut colli-
15 gitur in præ c. inquisitionis. §. fin. dixi s. Sed obijcies: † nam reus infamatus erat apud delegantẽ: alias aũt non commisisset inquisitionem. ergo delegatus non habet inquirere de fama, sed de criminis veritate · quem dẽt eadem ro mouere, quæ ẽt delegantem mouisset, vt ex. de rescri. c. super literis. prope fi. Sed dic, ꝙ licet apud delegantem esset infamatus, vt ille posset statim inquirere, non tñ est infamatus apud delegatũ: & ideo ingret de fama, vt eX de accus. c. cum oporteat. & no. 2. q. 1. de manifesta su. §. prox. ver. item quod non sum. quod intellige, ut ꝟ. §. proxi. versi. quod si ille. & seq.

SVMMARIVM.

In inquisitione qualiter sit procedendum.

1 *Inquisitor debet ad locum, vbi fieri debet inquisitio, personaliter accedere.*
2 *Inquisitio fieri potest aliquo impetrante & prosequente inquisitionem.*
3 *Inquisitio qualiter fieri dicatur tam in capite, quam in membris.*
4 *Litis contestatio an sit necessaria, vbi fit inquisitio generalis super dispositione ecclesiæ, tam in capite, quam in membris.*
5 *Inquisitio super excessibus alicuius personæ singularis, qualiter fieri debeat.*
6 *Inquisitionem contra singularem personam prosequens, an dare debeat libellum, aut litem contestari.*
7 *Priuilegium bonæ famæ præstantius est, quam malæ.*
8 *Probatio infamiæ quot, & quales testes requirat.*
9 *Infamiam probari volenti an sufficiat dicere, à duobus audiuisse.*
10 *Testis interrogatus super alicuius infamia, qualiter respondere debeat.*
11 *Testibus hincinde productis famam & infamiam probantibus, cui statur.*
12 *Infamia non dicitur propter dicta paucorum.*
13 *Inquisitore permissum de infamia & criminibus inquirent, an seruabitur ordo iuris.*
14 *Inquisitio contra prelatum qualiter, & a quibus fieri debeat.*
15 *Litera alicuius infamiã continentes, an sint immediate credẽdæ.*
16 *Prelatus quo casu possit in inquisitione procedere, etiam nulla inquisitione super famam precedente.*
17 *Superiori de aliquorum infamia quo casu sit credendum.*
18 *Reo cuilibet seipsum defendere permittitur.*
19 *Inquisitores Deum habere debent pre oculis, & sine acceptione personæ procedere.*
20 *Procedens in inquisitione ex officio, nullo eam prosequente, qualiter se habere debeat.*
21 *Purgatio sequitur inquisitionem.*
22 *Prælatus dicens alicui, video te infamatum, & c. volo, vt te purges, & supersedebo inquisitioni, an sit audiendus.*
23 *Superior qua via in inquisitione procedere debeat.*
24 *Inquisitionem aliquo prosequente, an debeat is, contra quem inquiritur, iuramentum præstare.*
25 *Inquisitionem super monasterijs facere volens, quam formam tenere debeat.*
26 *Inquisitionem in monasterijs faciens, an interrogare debeat de temporalibus.*
27 *Inquisitor debet eum, cõtra quem inquiritur, præsentem habere.*
28 *Inquisitor delictorum quam formam seruare debeat in criminibus & nominibus specificandis.*
29 *Reus probare volens contra articulos, super quibus contra eum inquiritur, an sit audiendus.*
30 *Crimen plene, vel semiplene probatum, qualiter sit puniendum.*
31 *Inquisitionem aliquo promouente, reo autem defendente & negante, an possit iudex in inquisitione.*
32 *Inquisitor non specificãte, qualiter velit inquirere, an is, contra quem inquiritur, possit petere illa specificari.*
33 *Inquisitores regulares ex leui causa ab inquisitionis officio remouentur.*
34 *Iuramentum de non dicendo ueritatem, non est tenendum.*
35 *Inquisitor, cui a sede Apostolica mandatur, vt procedat de plano, summarie, & sine strepitu iudicij, an teneatur iuris ordinem seruare.*
36 *Inquisitor apostolicus, cui mandatur procedere sine figura iudicij an teneatur ordinem iudiciarium seruare.*
37 *Inquisitio diuersimode consideratur. & nu. 39.*
38 *Inquisitio diuersimode fieri dicitur.*
40 *Purgatio quo casu potius sit indicenda, quã inquisitio facienda.*
41 *In confirmatione episcopi semper fieri debet per superiorem inquisitio de meritis electæ personæ.*

3. §. Viso igitũ de præparatoria, in quibus casib. locum habeat, nunc tractemus, qualiter in inqsitione ordinaria, seu solenni sit procedendum, ex quo de ꝑparatoria est in præcedẽtibus ꝓbatum. Super quo notã dum est, ꝙ inquisitio fit qñq; aliquo prosequente, seu promouente ipsam: qñq; vero fit ex supe
1 rioris officio, fama quasi deferente, vt iam dicã. †. Volens igitur inquirere in quocũq; de premissis casibus, debet personaliter ad locũ accedere, vbi inquisitio fieri debet, siue sit ordinarius, siue delegatus, & loca, & ꝑsonas subi cere oculis, ut ff. fi. regun. l. si irruptione. ext. de accu. cum dilectus. & c. qualiter. 2. prope prin. & c. fi. & 2. q. 1 Deus. ibi, descendã, inquit, & c. de rescri. c. cum dilecti: alibi. n. nõ ꝑõt de uita & consecratione alicuius melius inquiri, ꝙ̃ in loco, ubi infamatus degit. nam ibi põt instructio fieri, & documenta præstari. hoc probatur C. ubi de cri. agi opor. l. fi. C. ut oẽs iu. tã ciui. quam mil. l. unica, in Auth. de admi, §. insuper hoc iubemus. Col. 7. 34. d. illud. ext. de elec. scriptũ. uersus prin. & c. cap. postꝙ̃ cũ suis concor. Quod si cõmode nequeat ad locũ accedere, uocet ad se infamatũ ad aliquẽ locũ idoneũ & securũ, ut ext. de appell. ex parte. ut lit. non con-
a te. accedens. 2. a† Cũ igitur insiquisitor ad locũ uenerit
1 distingue, ut ꝑdixi nã aut procedit aliquo impetrante, & ꝓsequẽte inquisitionẽ, ut ext, de re iu. cũ l. & A. & de sim. licet. & de acc. cũ oporteat. Aut ex officio, l. cũ ꝑlatus frequentius excitatus clamoribus descendit ad inquirendũ de excessibus subditi, ut infra uersicu. porro.
3 † Si igitur aliquo prosequente, aut inquiritur super statu monasterii, seu ecclesiæ tam in capite, quam in mẽbris.

ADDITIO.

a Accedens. 2. *Super hoc vide decr. statuimus. 2. de offi. deleg. li. 6. vbi terminator, quando ex forma commissionis terminatus est locus, & non potest fieri in loco: si autem per statutum inquisitio fieri debet in loco maleficij, & maleficium inchoatum fuit in vno loco, & terminatum in alio, puta captus homo ad prædam, & ligatus super equum, ductus ad alium locum fuit, & ibi spoliatus vestib. & equo, quis dicatur locus, maleficij? Disputauit Iac. But. quæstionem, quæ incipit, statuto ciuitatis. & tenet per l. vna est via. ff. de seru. rust. præd. quod sicut est vna via, licet ꝑ plures fundos eatur, sic vnᵘ fit locᵘ maleficij licetꝫ ꝑ plures uillas protendatur. Itẽ (vt dicit) sicut si per modicum tractum, quo usq; duras-*

durasset, diceretur per locum unum, idem ergo diceretur in longo tractu, ff. de fun. inst. l. leg. l. fi. vt pro loco maleficij totus ille locus sit confirmandus, ff. de censib. forma, & sic quacunq; loci parte fit inquisitio, seruanda sit forma statuti. ad hoc ff. de fur. l. vulgaris, quæ habetur de pæ. d. 1. post prin. Ad idem de acqui. poss. l. 3. in pri. Inducit etiam, quod tractatus extensis de tempore ad tempus unicus est, non diuersus, ff. de præcar. sed si manente, & de arbitr. si cum dies. Sic ergo locus extensus dicetur unus, non diuersus, uide crimine, C. de accu & quod ibi no. in fi. 4. gl. & quod ibi per Cyn. l. qui de in 4. quæst.

ADDE, quod si per statutum concessa est iudici potestas inquirendi, quod si duo, uel plures habent domicilium in illa ciuitate, ibi faciant tractatum de aliquo maleficio perpetrando in aliquo alio loco, id deinde perpetratur, quod in lex domicilii non poterit inquirere de tali maleficio, ut consuluit quidam contemporaneus Bal. loco in egregius. do. Philip. de Casulis de Regio cuius consiliũ est inter consilia Bal. 223. li. 3. & uide Bal. consi. 100. 5. li.

a bris a, vt in p̃. c. cũ I. & A. & de acc. qualiter. 1. Aut sup. ex
cessib. singularis psonę e. licet. Si sup statu eccłę, tunc ci
tabitur tam is, qui prosequitur, q̃ ii, ꝯ quos inquirit, pu-
ta abbas, vel eps̃, siue monasterium, vel ecclesia, de cu-
ius statu quæritur: & clerici, seu canonici, & monachi
ipsius monasterii, vel ecclesię infamatæ: & partibus prę
sentibus proponet is, qui prosequitur, seu prosequi im-
petrauit, qualiter monasterium est infamatum super
talibus criminibus apud bonos & graues: & hæc infa-
mia ad superiorem frequentibus peruenit clamoribus
quare ipsis inquisitoribus per eũ inquisitio est com-
missa: vnde supplicet, quod in ipsa inquisitione procedant
via regia, solum Deum habentes præ oculis, & sine per
sonarum acceptione iuxta traditam eis formam: vel si
est ordinarius, dicat, iuxta formam iuris, extra de rescri
pti. cum dilecti. extra de accusa. qualiter, & scientes, quod
non minus, quam iudicabant, iudicabuntur, imò qua
mensura mensi fuerint, remetietur eis: & in quo iudi-
cio iudicauerint, iudicabitur eis, iuxta illud: Nolite iu-
dicare: supple Perperam: & nõ iudicabimini, sicut hæc
leguntur extra de accusa. qualiter. 1. extra de elect. cum
inter vniuersas. in fi. 2. q. 1. Deus omnipotens. 23. q. 1. § 1.
circa medium, C. de iud. rem non nouam, versicu. ete-
nim. & legat literam commissionis. Vel si inquisitor sit
ordinarius, citata corã eo verbo proponat, vel det libel-
b lum, in quo præmissa proponat, s̃m Ros.[b] ar. ext. de of.
dele. cũ in iure. Verùm pars altera cũ per exceptiones,
si quas habet contra illũ, si potest, prosequendo inquisi
tionem repellat: quod dic, vt supra §. 1. versic. item is,
contra quem. & seq. vel etiam contra inquisitorem, vel
contra rescriptum. vt in eod. §. in princip. & fere per to-
tum. Quod si non possit, tunc inqsitor faciat litem con
testari, & ab vtraque parte iurari, positiones & articulos
fieri, testes & instrumenta produci, sicut & in iudiciis
fieri consueuit. Quod si pars, contra q̃ inqrit, sit ante litẽ
contestatam absens, poterũt recipi testes senes, & uale-
tudinari, & de quorum morte, absentia diuturna verisi
militer timetur, quos impetrator inquisitionis voluerit
producere, s̃m doctrinam traditam extra vt lite non cõ
testa. quoniam frequenter, respon. 1. & §. 1. & 2. Quo fa-
cto inquisitores, si fuerint delegati, causam remittẽt ad
sedẽ Apostolicam, præfigentes terminum perempto-
riũ partib. quo se apostolico conspectui repræsentent,
iustã dante domino sententiam recepturis, quod dic, vt
4 sup. de remis. §. vidẽdũ, ver. demũ. † Sed certè, salua Ro.
c reuerentia c, cum inquiritur generaliter super statu, id
est dispositione seu ornato ecclesiæ, tam in capite, quã
in membris, etiam aliquo inquisitionem prosequẽte,
non est necessarius libellus, nec litis contestatio, vt ext.
de testi. cum olim, Imò tũc de plano proceditur & sine
strepitu, ut extra de accusa. olim. quamuis ibi de inqui-
sitione Regularium loquatur. Ex quo etiam patet, se-
d cundum Vinc. quod nec fient interrogationes, quæ succe-
dunt loco probationum, quæ non debẽt fieri, nisi post
litem contestatam, nisi in certis casibus, quod no. supra
in tit. de interrogationibus. § 1. & quia is, contra quem
inquiritur, iurat, licet non semper, vt j. patet. Sed cum
agitur de alieno statu ecclesiæ, s. an sit libera, vel serua,
e tunc bene fit litis contestatio e, vt in prę. ca. cum olim.
de probat. c. fi. Sed nec tunc exponentur aliqua capitu-
la, vel crimina exprimentur: sed lectis commissionis li
teris iurabũt plenã & merã dicere veritatem sup his, q̃
sciunt, vel credunt, exceptis occultis, in sua ecclesia re-
formanda tam in capite, q̃ in mẽbris: vt dic. ti. qualiter.
1. § fi. De quo iurõ dic, vt supra de teste. §. sequitur. ver.
porro, & pòstmodũ interrogabunt. prout habes eo. tit.
§. nunc tractandũ. ver. porro. vsq; in fi. §. Itẽ tunc quale-
scunq; testes admittũtur. qđ dic, vt supra §. 1. ver. hoc ẽt
n. Oportet tñ tunc infamiã pręcedere, s. ecclesiã esse
in malo statu, vt in præalleg. c. qualiter. Et dicunt quidã
quod si solus prælatus diffamatus sit, fiet inquisitio de om
nib. siue super statu ecclesiæ, quia capite languescente
facile reliqua corporis mẽbra inficiũtur, 6. q. 1. c. ex me
rito. ver. capite. & si languor non fuerit curatus in capi
te, totũ corpus morbus inuadit, vt 2. q. 7. sicut inquit. &
totius familiæ status mutabitur, si quod requiritur in
f corpore, nõ inuenietur ĩ capite, vt 61. di. miramur. f. † Si
5 aũt inquiritur sup excessib. alicuius personę singularis
aliquo inquisitionem prosequente, cuius nomẽ est re
scripto insertũ, tũc primo citabitur is, ꝯ quem dẽt inq-
ri, & ꝯdicens admittetur, vt C. li. 10. de bonis vac. l. si tibi
data copia reclamãdi, &c. & fiat ei copia rescripti: & ip
sum impugnabit, si voluerit, ut dixi s. & queretur ab eo,
an sit infamatus super tali crimine: & si cõfitetur, bene
g est: & tunc s̃m Ros. g procedetur sine libello & lite nõ
contestata, extra ut lite non conte. l. quoniam. §. sunt &
alii. & de re iud. cum I. & A. & de accus. c. fi. sed exponẽ
tur illa capitula, super quibus debet inquiri, & dabitur
ei facultas defendendi se: & dabuntur ei nomina testiũ
& dicta eorum sunt ei publicanda, & de eis copia faciẽ
da, ut se defendere possit, & pponet exceptiones & re-
plicationes, tam in principali, quam contra testes, vt su
pra §. 1. uersic. item potest. ne dicendi falsum testimo-
nium materia præbeatur: alioquin appellet, ut extra de
accusat. qualiter. secun. §. debet autem. & cap. olim. § si
uero. & ca. inquisitionis. 5. quę. 2. si primates. ff. de eden.
l. 1. §. edenda. Proponet etiam excusationes, si quas ha-
h bet, ut hodem titulo. cũ dilectus Goffre. uero, & alii h
6 dicunt, & bene, † quod ubi aliquis prosequitur inquisi
tionem contra singularem personam, tunc dabitur li-
bellus, & fiet litis contestatio, & seruabitur ordo iuris
arg. in præalleg. c. qualiter. 2. & no. extr. de purg. can. cũ
dilectus. & ideo hoc proceditur, ut sup. uer. fi igitur, us-
que ibi. sed certe, &c. Sed ubi iudex ex officio procedit
nullo prosequente, tũc edit illi capitula, ut in præ. §. de
bet

ADDITIONES.

a Tam in capite, quam in mẽbris. *Adde uidendum Old. cons. 278. in c. licet quantũ. ubi examinat, an quãdo fit inquisitio cõtra abbatẽ, debeat fieri, sicut in alijs regulariter fit, & nõ sicut cõtra monachos, uel sicut fit generaliter tã in capite, quam in membris Et de materia uide per Cardi. Zabarel. in capi. ad petitionem. de accus. Henri. Ferran.*

b Secundum Ross. *ubi supra in 5. membro.*

c Reuerentia. *Qui tamen bene fatetur, quod dec. cum I. & A. obstabat. Nam ibi erat expressa nota impetrantium, & tamen lite nõ contestata proceditur, hoc prosequitur, ubi supra, in 5. membro.*

d Secundum Vin. *In dict. qualiter. in prin.*

e Litis contestatio. *Secundum Vincen. eo. tit. qualiter. 1. in prin.*

f Miramur. *De hoc scripsi post Inno. & Host. de accus. cum dilecti in pric.*

g Secundum Ros. *ubi supra in 5. membro, post prin.*

h Et alij. *Vin. eodem ti. qualiter. 2. in prin.*

het.& j.§.prox. Differt enim inquisitio, q̃ fit per singularem personam ab illa, quę fit tam in capite, q̃ in mẽ
a bris, seu super statu ecclesiæ a. nam in hac, quæ fit cõtra singularẽ personam, & singulariter, requiritur ordo, q habetur & no. ext. de acc. qualiter. 2. in illa vero procedit de plano & sine strepitu, vt ext. de acc. c. olim. Itẽ in hac testes tm̃ legitimi admittuntur: in alia vero tales quales in ecclesia inueniunt, vt supra §. j. versic. hoc ẽt no. Item etiam non proceditur ab eo, ↄtra quem inq̃ritur, absente, nisi per cõtumaciam se absentet, vt in p. §. debet aũt. & 11. q. 3. corũ. & infra dicam. Quod si ille negauerit se infamem, prius de hoc cognoscet, vt extra eodem, inquisitionis, in fi. quia per negationem res fit dubia, vt C. quib. ad liber. procla. nõ lic. l. 3. ext. de testib. cog. cap. 3. nec prius super criminis probatione cognoscet, donec eũ cõstituerit esse infamẽ, ut s. §. 1. versi. itẽ qđ non sum. & s. §. prox. in fi. nisi in casib. qui no. inf. versi. in summa. & versi. cęterũ. & vers. & hoc aũt. dic, vt ibi, alioquin appel'et, vt eo. ti. cũ oporteat. & c. qualiter. 2. & infr. de appel. §. 2. versic. cęterũ. Si enim reciperent testes simul super crimine & super infamia, sæpe, ei, qui inquisitionem prosequitur, ↄtingeret infamia, vt sic ad probationẽ criminis admitteretur, de quo qs infamatus non est, quod esse nõ dẽt, extra de purg. can. accedens. & si actor probet illum infamem, ipse potest se probare bonæ famę, arg. 2. q. 7. cum pastoralis. & 2. q.
7 6. omnibus. in fi. ext. de pręsum. cum in iuuentute. † Nã pręstantius est priuilegium bonæ, q̃ malæ famę, arg. extra de accus. licet in fin. Secus puto, vbi ex officio proce
8 ditur, vt infra ver. hoc autem scias]. † Super probatione autem infamię recipientur duo, vel tres testes bonę famę, 4. q. 3. ver. item vbi numerus, ext. de testib. tam lr̃is, & in præalleg. c. inquisitionis, in fin. & hi debent dicere illum infamatũ super certo & graui crimine apud prouidos & discretos, seu honestos viros, vt eodem ti. qualiter. 2. prope princ. quos ẽt nominabunt, quamuis nõ interrogentur. aliter enim sciri nõ posset, an sint honesti, an maleuoli. Inno. tamẽ IIII. dicit sufficere, si testes dicunt illum infamatum. Sed si interrogentur, tunc debent dicere apud quos: & nisi tunc assignentur, nõ vr̃r reddere bonã rõnẽ dicti sui. Et si quęratur a teste, qũo scit, quod apud illos esset diffamatus, vel potius suspectus: quod sufficit dicere, arg. 2. q. 5. omnibus. prope fin. debet dicere, quia propter hoc alii vitabãt eius familiaritatẽ, 18. q. j. sępe. 88. distinctio. negotiatione. vel quod hoc ab eis audiuit. Alii autem dicunt, ꝙ etiam nullis ꝑsonis expressis sufficit, si testes dicant, quod rumor & infamia est in vicinia: pars tamẽ altera poterit probare ꝙ apud viles, vel maleuolos est hæc infamia, vel ab eis orta est: quo facto inquisitio non procedet, arg. 11. q. 2.
9 † Item cum præ. decr. qualiter dicat, prouidis & maleuolis, sufficit a duobus audiuisse: quia pluralis locutio, &c. vt in præalleg. ver. itẽ vbi numerus. qui est ff. de testi. ubi. Veruntamen nõ sufficit testi uolenti probare infamiã, dicere, quod apud duos sit suspectus, imo oportet eum in sua testimonio adiicere, quod hoc ipsum, s. eum, contra quẽ agitur, crimen cõmisisse pars aliqua uicinię acclamat. & hoc dicit præal. dec. qualiter. dũ dicit, quod illi prouidi & honesti debent dicere, quod clamor irruit. & ad idẽ 2. q. 5. presbyter si extra de eo, qui cog. consan. ux. suę, extra de purg. can. c. 2. Item non sufficit semel audiuisse ab illis prouidis, imo ẽt sępe audire debent hanc infamiã, ut sup. §. j. uersi. item quod tãtum. & seq. Item non est necesse, ꝙ oẽs testes ab eisdẽ prouidis audiuerint, sed sufficit, ꝙ ambo, uel ab eisdẽ audiuerint, uel a diuersis. Item sufficit, siue eodem tẽpore, uel loco audiuerint, siue diuersis, quia cum infamia tantum probari habeat, sufficit, ꝙ in hoc testes cõcordent, uidelicet ꝙ sit ĩfamatus, arg. ff. de pet. hæred. si quis lib. §. quoties. ff. de ꝓbat. si arbiter. ff. de ędil. edic. l. 1. §. cũ. C. de iur. & fac. ig. cum falsa. de hoc sup. §. 1. uer. quid si vnus. Nec est necesse, ꝙ in causis scientiæ cõcordẽt, cũ eas probare nõ teneantur. Vnde si à teste q̃rit, qũo scis eũ diffamatũ? & ipse respõdet, quia audiui eos sic loqui, &c. quare hr̃et ꝓbare, ꝙ ab eis audiuit, vel quare haberet super hoc cum alijs cõcordare, cum de hoc nulli sit qõ inter eos: tunc autem testes necesse habent concordare in tp̃e, & in loco, quãdoq; tempus & locus sunt de substantia contractus, quæ prosequere, vt supra de teste, §. iam de interrogatorijs, vers. itẽ de tp̃e, & seq. Alij dicũt, ꝙ hi testes debent concordare, vt dicant sic: tali die audiuimus talem rumorẽ, vel infamiam in tali loco, & à talibus: vt patet in his, quę no. in præ. versic.
b itẽ de tẽpore. Vin. no. ext. de præsump. illud b. ꝙ si vnus testis dicit famam esse in vna parte ciuitatis, & alius in alia parte ciuitatis eiusdẽ, non probatur fama. Easdem. n. personas nominare debent, 2. q. vlt. c. præscripta, §. libellorum. Hoc tamen certum est, ꝙ licet debeant concordare, vt dixi, non tamen semper tenentur de prædi
10 ctis certum quid respondere. † Si enim quæritur ab eo, q̃n audiuisti, si recordetur, r̃ndeat: alioquin dicat, non recordor, & nihilominus valebit eius testimoniũ. Nũquã. n. inuenitur, ꝙ diem, vel horam dicere habeat, arg. 2. q. 8. libellorum, nisi dies sit de substãtia probationis, vt dixi. Item ẽt si testis audiuit pluries, & in pluribus locis, & à pluribus personis, & de quibusdam recordet, & de quibusdam non, debet dicere, ego audiui hoc in tali loco, & in quibusdam alijs. item tali tp̃e, & alijs temporibus: & à tali, & ẽt à quibusdam alijs, & sic pp adiectionem generalem præsumitur iudex eum cum alijs testibus concordare, arg. de pœ. dist. j. periculosè. ext. de
c testi. cũ tu. hoc no. Papa in præ. cap. qualiter c. Et iunge,
d qđ no. ſm eũ, in c. inquisitionis, ad fi. d & c. cũ oporteat, vbi plene no. Si aũt testes simpliciter dicãt, illũ apud aliquos infamatũ, non sufficit, cũ non sint tantę auctoritatis, ꝙ ad hoc sufficit. Arg. tamen contra in c. inquisitionis, in fi. Item dẽt adiicere, ꝙ non tacita, sed clamosa est infamia, adeo qđ crimen quasi faciat manifestũ. Sed & si deponũt super eo, de quo infamia nõ p̃cessit, non va
11 let, vt in c. inq̃sitionis, resp. 1. † Quid si testes hincinde ꝓducti probant famam & infamiã? Resp. iudex attendat qualitatem testium, & an vox cõis exterior concordet cũ fama, vel infamia, & postmodũ super hoc arbitretũ.
12 † Quid si plures testes dicũt eũ esse bonę famæ, & pauciores malæ? Dixit Io. ꝙ præualent pauciores, quo ad hoc, vt procedatũ ad inq̃sitionem, seu purgationem, tñ propter dicta paucorũ nõ dr̃ infamia, vt in præ. c. inq̃si
e tionis, in fi. Vin. e dixit, & melius, dicta plurĩũ præferenda, dũmodo eam probent bonam, sicut illi malam, arg. præ. ca. licet. in fi. & 2. q. 5. omnib. in fi. 81. dist. clerici. in Auth. de monac. §. cogitandũ. Hęc aũt probatio bonæ famę locũ hẽt prius, q̃ super veritate criminũ inquiratũ, vt sup. postea verò locũ non hẽt, nisi adminiculũ p̃stan
13 do, 4. q. 3. ver. itẽ sæpe. † Quid si inq̃sitor. permistim inq̃rit de infamia, & de criminibus? R̃ñdeo, non seruatur ordo iuris: nam infamiæ inquisitio pręcedere dẽt veritatis cognitionem, nec debet processus tali permistione confundi, seu intricari, extra de scier. p. cum dilecta, §. pr...

ADDITIONES.

a Statu ecclesiæ. *De hoc scripsi in c. qualiter, 2. in 1. gl.*

b De præsum. illud. *Et huic dicto erat coniũctum, quod habetur inf. de no. cri. in fi.*

c In præ. c. qualiter. *super uerb. honestis, in prin.*

d c. inquisitionis. ad fi. *Solue, ut ibi scripsi super ult. gl.*

e Vin. *Dicit Tanc. etiam & Host. ut scripsi in decr. cum oporteat, in gl. non licet, ubi uide in fine, quo casu utraque opinio sit uera.*

ADDE, ꝙ Bal. consi. 29. 1. lib. dicit, quod probata bona fama & mala, bona præponderat, quia habet præsumptionem naturalem pro se, ut l. si mater. C. ne ex delic. defunc.

ADDITIO. Adde, tu quod est consil. 79. incip. proponitur, §. uol.

5.vol.& vide latius per eũdẽ Bal.con.450.inci.quærit.3.vol.vbi pulchrè tradit, q̃n bona fama tollat mala, & econtra. Et probatio ne famæ, & qualiter testes debeat deponere, & reddere rationem ẽt nõ interrogati, vide Soc.con.54.inci.visa breui narratione.col. pe.in 4.vol.& per Phili.Cor.con.198 inci. visa inquisitione.col. 5.ver.attẽditur.in 2.vol.vbi, an probata bona fama elidatur pro batio malæ famæ.Henr.Ferran.

pen.extra de iud.exhiben.§.1.& fi.Ibi etiam no.ꝙ secun
do dẽt simul cognosci de principali & de exceptionib.
contra inquisitorem, vel prosecutorem propositis, vel
14 alijs, sed primò de exceptionibus cognoscetur.† Porrò
vbi de prælato agitur, inquirendum est de eius infamia
à capitulo & canonicis.& si apud eos non reperitur in
famatus, non videtur vlterius esse procedendum: argu.
ext.de præsumpt.c.quoldam.& c.quanto. extra de elec.
postquam.& in præ.c.qualiter respon.1.ver.dẽt.Hec, p-
sequere secundum Papam, vt not.ext.de accu.cũ opor-
15 teat.† Hoc autem notandum est, ꝙ vbi in literis inquisi
tionis dicitur tali significante accepimus, ꝙ talis sit gra
uiter de tali crimine infamatus: semper iudex de precũ
veritate cognoscet, an sit diffamat[a]. 25.q.2.& si non co
gnitione. extra de rescri. super literis. Si verò nil ibi de
infamia dr̃, sed dr̃, talis contra talem proposuit. ꝙ talib.
criminibus sit irretus. ideo super his inquiras, &c. nec
tunc iudex subitò ad inquisitionem procedet. cum. n.
ille bonę famę sit, dictam inquisitionem impetrãs eius
famã in aliquo nõ denigrat, licet superiorem ad com-
mittendam inquisitionem moueat: & ideo prius de in
famia inquiret: quam si inuenerit, procedat: alioquin
Papam consulet, vt in præd. c. cum oporteat. Superior
tamen hic non cassabit inquisitionem factam, infamia
16 non inuenta: in præcedenti vero casu sic.† Quid si in re
scripto non fiat mentio de aliquo nunciante: sed dici-
tur, ad audientiam nostram peruenit? Respon. tunc po-
test procedere nulla inquisitione super fama præceden
te. cum enim hoc possit ipse prælatus, vt in prę. c. quali-
ter.2.& 86.di.si quid.& 2.q.5.omnib.par. ratione pote-
rit & delegatus, vt in præ. c. super literis. iuxta fi. & vide
s̃.§.1.ver.porrò. Melius tamen faciet, quãuis ad hoc nõ
teneatur, ꝙ consulat Papam, si viderit falsum sibi fuisse
17 suggestũ.† Quid si in literis dr̃, multorum clamor ad
nos peruenit? Respon. tunc superiori credetur, nec am-
plius de fama quæritur, sed sup principali inquiritur,
licet non sit infamis, secũdum quosdã. & facit ad hoc
quod no. in præ. ver. porrò. Vinc.& Tanc. contra: nec se-
cundum eos fiet tunc inquisitio, nisi prius de infamia
probetur: quia potest esse, ꝙ falsum est domino Papæ
a suggestum, vel ꝙ denunciantes erãt inimici[a]. Sed quõ
in præmissis casibus cognoscet de fama, cum non sit ei
commissum. ff.de iud.de qua re? Respond. imò est tan
b quã accessorium[b] commissum, ext.de offic.deleg. prę-
18 terea. ff.de iurisd.om.iu.l.2.† Probata verò infamia, sup
principali procedatur: & si prosecutor suam intentio-
nem pbet, reus puniatur, vt dicam. j.§.prox. alioquin ip
se punietur, vt ext.de calum.c.2.C.de accus.l.fi.& 2.q.3.
qui non probauerit. Sed reo purgatio competere vr̃, se-
cundum, ea quæ no. j ver. ꝙ si crimẽ. Sed & probata in
fama reus se poterit defendere, vt s̃.§.1. prope finẽ, item
si petit. ibi, verum si P.& infra versi. quid si reus, & seq.
19 Inquisitores quoque Deum habeant præ oculis, & si-
ne exceptione procedant, eodem titu.qualiter. 1. nec à
reo exigant iuram: quia non tenetur contra se iurare, vt
s̃. de positio. 7. ver. 19. Sed promouens inquisitionem,
testes & probationes inducat, secundum Tancr.Goffr.
& Roffr.ar.C.de eden.l.qui accusare. Vbi verò nullo p
sequente, sed ex superioris officio inquiritur, tunc iura-
bit pp infamiam contra eum ortam, ut, extra, de purg.
canon.c.1.& c.quoties. & de accusa. cum dilectus. & ca.
si constiterit. ubi de hoc, & 2.q.5.præsbyter.si & ca.om
nibus. ad fi.& j.uer.hac igitur.de hoc no. secundum Pa

20 pam, extra de confes.c.2.† Porrò si proceditur in inqui-
sitione ex officio nullo eam prosequente, vel promo-
uente, seu impetrante, puta quia ordinarius frequenti-
bus clamoribus excitatus, quos nequit vlterius sine scã
dalo dissimulare, vult descendere ad inquirendũ de ex-
cessib. subditi, vt ext.de acc.qualiter, 2.& de simo. licet.
Heli.& de collus.deteg.in tm̃, 2.q.1.Deus omnipotens,
tunc episcopus, vel superior præfiget terminũ uolẽtib.
accusare, & si quis apparuerit legitimus accusator, illũ
audiat, & procedat, prout dictũ est supra de acc.§.1.hoc
probat̃ extra de acc.c.accedens.15.q.5.c.1.ext.de purga.
canon.ex tuarũ.2.q.5.omnib. Potest etiam tũc, si velit,
purgationem indicere, in qua etiam si defecerit, punit̃
vt in præ.cap.accedens, & extra de uita & honest. cler.
tua. Qđ si nullus appareat accusator, vel apparet, sed re-
pellitur obiectu exceptionis alicuius, ut s̃. in titulo, de ac
cusatore, & mala erubescat, tũc episcopus uocatis eccle
siæ suæ canonicis ad inquisitionẽ sub forma infra scri-
pta procedat, ut extra de accus.qualiter, 2. prope princi
piũ, & in præal, cap.licet Heli, 86.distinctione, si quid ve
ro. Qđ si contra aliquem abbatem inquirat, alii abbates
illius diœcesis uocentur, ut 18.q.2.si quis abbas. Verum
quia posset esse, ꝙ nullus accusator appareat, quia peri-
culosa est accusatio, vt 2.q.3.qui non probauerit, & est
illaudabile genus intẽtionis, vt 2.q.7.si quis episcopus,
tutius est, ꝙ inquirat, quam quod prædictum terminũ
c præfigat[c].† Sed quid, si reus dicit, nolo, ꝙ inquiratis, sed
21 terminum accusare uolentibus præfigatis, & accusa-
tore

ADDITIONES.

a Erat inimici. *Si addidisset Papę fide dignorum, qõ videretur nõ dubia. Sed distinguas verba assertiua à narratiuis, vt dixi in dec. cum oporteat.post prin.in decr.Papæ, de priuil.lib.6.*

b Accessorium. *Preparatorium.*

c Terminum pręfigat. *Præcedens rõ non concludit hoc dictũ, sed non dari illum terminũ si adest ẽt Ber.in decr. qualiter.2.in fi. 1.gl.sed decr.inter.de pur.can.in c.gl.non suadet id. Puto aũt, qđ autor intellixit, quod quia poterat illud tempus inutiliter labi, ideo erat omittendũ, quod concedo, ubi mora esset periculosa. Sed aliã rõnem meliorem poterat inducere auctor, quia posset submitti ac cusator amicus, cum quo colluderetur, sed timor talionis tollit hãc fraudem; sed in locis, ubi non imponitur, pullulabat fraus illa. Bononiæ erat statutum, qđ non probans accusationem, condemnabitur in uiginti solidos, sapissimè inquisitiones potestatum impediebantur per tales accusationes, propter quod superadditum est statutum, quod per accusationem non cesset inquisitio, sed procedatur super vtraq; Iustificat hoc Mar.de Fano, qui tenuit, probationem criminis factam per inquisitionem, non impediri per superuenientem accusationem non probatam, ad quod principaliter inducit l.in ambiguis, §.1.ff de reg.iu.per hunc modum, quod licet p pcedentem accusationem impediretur inquisitio, & eius pbatio subsecuta, illa tamen, quæ præcessit, non optimè facit clem. de elec.const.in fi. n̄ cõcor. vltima gl. Ad hanc partẽ inducit oia iura, quæ uolunt maleficia puniri, & ꝙ iudicib. hoc cõgruit, inducit, quod prædixi, quandoque accusationem & collusionem fieri, ut reus absoluatur, ad quam collusionem vitandam prouident iura, ut patet, ff.de inoffi.testam.si suspecta, C.de litigios.auth. nunc si hæres, de procurat.c.2.in fi.lib.6.& c.si quid, ff.eo.l.Paulus, ff. de iure iur.eum, qui, § in popularibus. Plus ad propositum, quia etiam absolutio ab accusatione facta per collusionem, etiam hoc probato, non impedit secundam accusationem, C. de accu. si quis homicidij, ff.de præuari.l.3.& no.2.q.5.habet hoc proprium, & ext.de acc.de his, si post absolutionem resistet collusioni. Fortius ergo prius, quia multa impediunt fienda, quæ non dirimunt facta C.quando lic.ab emp.disc.l.1.extra de reg.ad apostolicam. Dicit ẽt ad casum bene facere l.2.C.abolit.Item lex, ea quidem, & l.fi. C.de ac.nam si in inquisitione, q̃ fit per officiales, nõ fit inscriptio, ergo nec accusatio, in qua necessaria est inscriptio. Nec obst.extraordinariũ cũ ordinario non cõcurrere, ff.de mino.in causę, quia illud, q̃n extraordinarium est contra ius commune, si autem est sm*

ius commune, unum per aliud non tollitur, ff. de Pub. l. 1. §. unde
queritur, ubi hoc no. sed accusatio & inquisitio sunt secundū ius,
& ad eundem finem redeunt, s. ad punienda maleficia, ergo con-
currere possunt, ff. de adul. l. 2. idem, Cy. in l. ea quidem, C. de accu.
in vl. que. Et sciendum, quod Fran. Mat. in q. quæ incipit, iudex ha
bens merum, refert fratrem suū dominum Nicolaum tenuisse, ut
sup. q iudex super utraque procedit, per pr̨. l. si suspecta, ff. de in-
of. test. & per præ l. 2. C. de abolit. cum eius intersit oī uia, qua
potest, ueritatē habere. C. eden. l. 11, apud quem. Ad l. in causa. re-
spondet, ut sup. Hoc autem intelligit, etiam si non præsumptio de
prænaricatione accusantis. Fortius ergo, quando præsumptio est
de hoc. Vbi autem haberetur certitudo, iudex illum repelleret, ff.
de suspe. tut. l. tut. §. tut. Tamen vna fiet condemnatio, quæ fieri
poterit ex illa uia, qua melius est probatum, ff. de libe. agno. l. siue,
§. q si hoc ipsum, & quorum l. 1. §. quia autem, ff. nau. caup. licet.
§. si ex utraq; tamen conuictum poterit iudex condemnare, uel
absoluere, ff. de libe. & posthu. l. Gallus, §. ille casus, secundū Gui.
de Suz. super l. si qs in hoc, C. de episc. & cler. & in qōne statutorū
in litera O tenet, superueniente accusatore inquisitionem cessare
per l. præc. in causa secundum prin. ff. ad munic. l. 2. in fi. ff. de edē.
l. quedam. in prin. ff. de Car. ed. cum sine. & eius dictū ponit Rol.
doct. hoc eo ti. ante, fi. Petrus de Cre. sua quæst. quæ incipit, facta
accusatione, tenuit idem, & Dy. sup. regula factum legitime, lib.
6. tenet idem, quandocunq; superueniat ante sñiam in processu in
quisitionis ferendā, secus, si post, ut ibi scripsi, & habent qdā hoc
plenius per eum sup. l. antepe. ff. de fideiu. Mihi placet primum di
ctū, & maximè in foro seculari, ubi inquisiti & accusati eadē
est pœna, & facit; quod dixi super rub. Pro tanto dixi Maxime,
quia etiam in fore ecclesiastico mihi placet illud dictum cum de-
terminatio superius facta, quia si per accusationē solam, uel per
utranq; probatum sit crimen, imponetur pœna maior minorem in
cludens. Si uero per solam inquisitionem erit crimen probatum
imponetur pœna illi processui congrua. Et si uis pronunciare sup
accusatione, non absoluetur simpliciter a crimine, sed absoluetur
a pœna debita per uiam accusationis, & ab ipsius litis instantia,
si summa æquitas mouere debet principem ecclesiasticum & se-
cularem ac sic declarandum.

ADDE, ut per Io. de Ana. consi. 59.

tore deficiente paratus sum me purgare? Respondeo,
non dēt audiri. nam purgatio seqtur inquisitionē, ar. eX
de purga. can. inter solicitudines, 2. q. 5. hēt hoc propriū,
& extra de vita & honesta. cleric. tua. Sed opponit: nam
id quod reus petit, est ordinariū: quod verò dicit, volēs
inquirere, s. inquisitio, est extraordinarium: vnde videt
ordinariū præcedere debere, vt 2. q. 1. multi, ad finem, &
ff. de mino. in causæ, 2. Sed dico, quia ex quo reus infa-
matus est, prælatus iure suo potest inquirere, vt sæpe di-
ctum est, & satis est ordinaria inquisitio accusatore nō
apparēte. extra de accusa. super his, & in hoc concordāt
a do. Vinc. a Gof. & do meus [b] † Quid si prælatus dicit, vi-
b deo, te infamatū, & inquisitio multa habet diffugia, vo
22 lo vt te purges, & supersedebo inquisitioni? Dicit Vinc.
c eum audiendum, quacunque via citius poterit attin-
gere criminis veritatem, seu pœnam, 24. quæ. 3. ecce, ff. si
cer. pet. quidam, nec valet appellatio interposita ab eo,
ne contra eum inquiratur, vel ne visitetur, vel ne corri-
23 gatur, vt supra de appe. §. 2. ver. 11. † Hac igitur via supe
rior in inquisitione procedat, accedat ad locum, vbi is,
contra quem inquiritur, conuersatus est, vt dixi supra
in princ. huius §. & postquam sibi de infamia constite-
rit, quod dic, vt sup. eo. §. illsi ad se vocet, dicens ei, Ami
ce, Deus omnipotens, vt nos à præcipitandæ sententiæ
prolatione compesceret, cū omnia nuda & aperta sint
oculis eius, mala tamen Sodomę noluit audita iudica-
re, nisi prius manifeste cognosceret, quæ dicebātur, vn-
de ait, Descēdam, s. mittēdo Angelos meos: & uidebo,
vtrum clamorem, qui venit ad me, opere cōpluerint,
an non, vt sciam, l. tanquam iudex, vt 3. quæst. 1. Deus.
Cum igitur omnis Christi actio nostra sit instructio, vt
12. q. 2. exēplum. cum concor. ipsum debemus quantū
adest possibilitas imitari. Licet ergo multa sinistra de te
pluries & à plurib. mihi sint a fide dignis & idoneis nū-
ciata, quæ vrgente conscientia vlterius nequeo dissimu-
lare: ea tamen diuino ductus exemplo non ad plenum
credo nec me mouent ad te condemnandum, nisi de
ipsis prius mihi probatione constiterit luculenta, sup.
§. proxi. vers. vt autem nam & si ille villicus, de quo in
Euangelio legitur, fuisset apud dominū infamatus, qua
si dissipasset bona eius: audiuit tamen a domino, quid
hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam
enim hoc probato non poteris villicare. hæc omnia p-
bantur in pręalleg. c. Deus omnipotens. extra de accus.
qualiter. 2. ext. de postula. prælat. c. 1. in princ. 86. di. si qd
verò extra. de simo. licet Heli extra de collus. dete. in tā
tum. & idcirco super his volo inquirere veritatem: &
tūc superior illi exhibeat capitula, seu articulos super
quibus intendit inquirere contra illum. Certus enim
debet esse reus, super quo inquiritur contra eum: alio-
quin nisi copiam faciat, merito ab eo poterit appella-
ri. quod dic, vt infra de adpe. §. 2. versi. cæterum. Nec in-
quisitio debet fieri per chartulæ conscriptionem. nam
& si aliqua, super quibus non esset infamatus contra eū
d probaremus, non esse propterea puniendus [d], secundū
Tancr. hæc probantur & in pręd. c. qualiter §. debet aūt
& c. inquisitionis. extra de ord. cog. c. 2. in fi. Deinde fa-
ciat reum iurare: puta recipiet iuramenta pręlati & cle-
ricorū, si agitur de statu ecclesiæ informatæ reformau
do, vel prælati solum, cum est ipse solummodo infama-
tus, vel extra de accus. qualiter. j. & c. cum dilectus. ex-
tra de re iud. cum I. & A. † Hoc autem iuramentum in-
quisitor recipiet, si ei videbitur expedire: sed cum aliqs
inquisitionem prosequitur, tunc non iurat is contra
quem inquiritur, vt sup. versic. inquisitores quoque Cu
ius iri formam vide s̄. de teste, §. sequitur. versic. porrò
vsque in fi. §. & s̄. ver. cū igitur. Post hoc interrogabitur,
prout habes s̄. de teste, §. nūc tractandū. vers. porrò. & j.
ver. prox. Quod si ɔfessus fuerit, bñ quidē: pcedat. n. ad
pœnam. Si verò negauerit tunc inquisitor inducat te-
stes: & eos ad hoc, si necesse fuerit, cogat, ut ext. de test.
cog sup his. licet secus sit in iudiciis ordinariis. Si prin-
cipaliter, uel incidenter de criminib. q̄ritur, ut eo. ti. di-
lectorum. reus ēt suos inducat, ut eX. de accus. c. cū opor
teat. 11. q. 3. p̄cipuè. & ar. 2. q. 5. presbyter. Sed & eū, qui
denūciauit, uel qui prosequit, seu promouet inquisitio
nem, faciet inquisitor iurare in cā inquisitionis, ut in p̄-
al. c. licet Heli. §. ɔ̄. qnos. licet secus sit in accusatore. qa
ex quo quis semel apparuit inter accusatores, non pot
amplius esse testis, ut eX. de acc. cum P. Licet aūt in pal.
uer. porrò. qui est in pre. §. nūc tractandū. posuerim for-
mā inquisitorii, vbi aliquo inquisitionem prosequente
testes examinant, ad instructionē tñ simpliciū. ca. super
quib. gñaliter inquiritur, cum in monasterio Regula-
rium tā in capite, quam in membris ex mero officio in
quiritur, supponamus, Primò ergo circa substantialia
regulæ sic est quærendum:

25 FORMA. † Vtrū monachi oēs ipsius monasterii sūt
professi regulam & ordinem sancti Benedicti. Item an
seruent uerā obedientiam abbati & suis propositis, si-
cut

ADDITIONES.

a Do. Vinc. *Qui dicit in dec. ad nostram. 3. de iure, q inquisitio re-*
quirit veritatem, purgatio probationem. Dicebat ēt hoc dictū ma
ximè in crimine enorm. procedere, per præ. dec. inter Indubitāter
teneas, quod iudicem volentem inquirere non excludit oblatio
purgationis, per decr. ad nostram de probat. ADDE, vt per Rom.
consi. 351.

b Et Do. meus. *Et Ros. vbi sup. ad fi.*

c Dicit Vin. *in ea. qualiter. 2. ad fi. 1. col. exhibeat capitula inf. ver.*
eandem innuit, quod sufficit legi, hoc tene, vt ver. inf. quid si inqui
sitor.

d Puniendus. *Scdūm Tancre. vbi supra eod. versicu. si vero. in fi.*

cut religosi obedire tenetur. Item an aliqui monachi proprietarii sunt in monasterio. Itẽ an cõtinẽter uiuũt. Itẽ an obseruatur debito modo silẽtium in claustro, & mensa, & alijs debitis horis & locis. Itẽ omnes semper & simul in refectorio comedunt, & an ad mẽsam legitur. Itẽ an in refectorio carnes comeduntur. Itẽ an oẽs in domitorio simul dormiunt. Itẽ an diurnũ offi. pariter & nocturnũ ordinate in ecclesia horis competẽtibus celebratur, & vtrũ omnes continue ad horas ueniunt. Item an bene & continuè portant habitum monachalem. Itẽ an utũtur uestibus, uel lintea min. b. lineis. Itẽ an iacent induti, uel nudi. Itẽ an iacẽt in filtrombus, uel culcitris. Item an obseruen. bene ieiunia per eccle siam & sm suam regulam instituta. Item an est ibi aliquis uagabundus, uel se secularibus immiscẽs negotijs. Item an fiunt ibi aliqua indebite & cõtra regulam beati Benedicti. Item utrũ ibi fiant cap. frequẽter, & quid in eis agitur. Item an scit, q abbas bene peragat officiũ suum, & utrum aliqua faciat, uel concedat per simoniacam prauitatem. Item an scit, uel credit aliquid corrigendum, uel reformandum in persona abbatis, uel circa eius offi. Item quot & quæ offi. sunt in ipso monasterio. Item an scit, uel credit aliquid ad emendandum, uel reformandum circa personam sacristæ, vel circa eius administrationem. Item an circa personã & offi. camerarijs, uel prioris claustralis: & sic de alijs offi. Itẽ an offi. monasterii rationem reddunt de suis administrationibus. & cui, qñ, & qualiter. Item an res & bona dictorum offi. bene custodiuntur & administrãtur. Itẽ quot monachi sunt in monasterio præter offi. Itẽ qui sunt illi. Item an scit, uel credit aliquid emendandum, corrigendum, uel reformandum, in A. cõmilitũ. Itẽ an in B. item an in capitulo, & sic de oĩb. alijs monachis singulatim. Item quod & qui sunt ibi conuersi. Itẽ si scit, uel credit aliquid corrigendũ, emendandum, uel reformandum in A, Item an in B Item an in C. & sic de alijs omnibus conuersis. Item an scit, uel credit aliquid emendandum, corrigendum, vel reformandũ in seipso: & sic quilibet de abbate, & de omnibus alijs, & de seipso interrogabitur: & etiam ipse abbas de seipso,
26 so, & de quolibet alio, iuxta premissa. † Postea vero circa temporalia sic interrogabitur. Item an monasteriũ est debitis obligatum, & quantis, & quibus. Item aliqua bona eius sunt alienata, vel distracta. Itẽ an abbas tenet ad manum suã omnes possessiones monasterij. Item an abbas bene procurat, & diligenter facit excolicas. Item an bona eius mobilia, vel immobilia sũt pignori obligata: & quæ, & quibus quare. Item an abbas bene defendit, & diligenter iura monasterii. Item in quantum ascendant cõiter prouentus, seu reditus monasterij. Item quot monachi possent inde viuere, si bene & legaliter administrarentur. Itẽ quot sunt ibi modo. Item an est ibi solitus numerus monachorũ. Item an procurantur, vt decet, in victu & vestitu. Item an prouentus cõuertunt in vsus & necessitates monachorũ, vel in vtilitatem ipsius monasterii. Item an ibi seruatur hospitalitas, & qualis. Item an est ibi infirmaria: & qualiter infirmi ibi procurant. Itẽ an monasteriũ abundat ĩ blado, & vino, & lignis, & alijs necessarijs. Itẽ an sunt ibi libri, vestes, cruces, calices, & alia vasa, & ornamenta ecclesiastica. Itẽ an psonæ aliquę suspectę, vel cõtra honestatem religionis ingrediũtur intra septa monasterii. Itẽ an scit, uel credit aliqua alia in ipso monasterio in spiritualibus, uel etiã tẽporalibus reformatione, seu correctione indigere. Super omnib. præmissis ex improuiso nulla præcedente deliberatione interrogauimus sigillatim abbatem, & monachos S. Proc. de Bon. recepto prius ab eis simul in capitulo iur°, & tandem, qui monasterium ipsum in spiritualib. & tpalib. quasi irreparabiliter sub ipso abbate collapsum erat, dictus ipse sponte cessit regimini abbatiæ. De alijs ẽt quæ in pot
27 quæ in forma prædicti inquisitorij continentur. † Debẽt aũt esse pñs is, contra quem inquiritur, nisi se cõtumaciter absentet. Etiam exponẽda sunt ei illa capitula, de quib. fuerit inquirendum, vt facultatem hẽat defendẽdi se ipsum, & non solum dicta, sed ẽt noĩa ipsa testium sunt ei publicanda, ut appareat, quid & a quo sit dictũ: nec non exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nomium infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsũ audacia præbeatur, hæc leguntur eX de acc. qualiter. 2. §. debẽt
28 ãt, & c. olim, & 5. q. 2. si primates. † Eãdẽ quoq; formã seruare potert inquisitor delictorum in criminib. & nominib. specificandis, & in alijs, nisi fortè in cõmissio. ne specificentur crimina, super quib. inquirere dẽt. tũc
a .n. sufficit legi literas cõmissionis in pñtia ipsorum, [a] arg. præallc. ca. si primates, quib. lectis dicet, ad idẽ mittis, q de uobis in literis Apostolicis cõtinent: vos iurabitis super illis capitulis plenã, & merã, &c. vt s. versi. si igitur, satis. n. per hoc sunt eis exposita capitula, & est ipse, qđ no. J. de lib. cõcep. §. nunc dicendũ, vers. 6. Quod si reus inquisitorẽ suspectũ merito hẽat, pt ipsũ recusare, qđ dic, vt s. §. 1. ver. itẽ opponat, & seq. & c. seruentur, q̃ dixi s. ver-
29 si ãt inquiratur. † Quid si reus vult probare cõ articulos,
b super quib. inquiritur cõ cũ v. g. [b] dati sunt articuli super fornicatione pẽũ cõmissã cũ Berta ipse vero vult probare de honestate, & castitate sua, uel q illa est soror, vel cõsanguinea, in quib nã e fedus nihil permittit sęui cũs suspicar, vt C. de epis. & cler. cũ, qui. ext. de cohab. cler. & mul. c. pen. vel dat cõ cũ articulus de dilapidatione ip se vero vult probare, q bñ & vtiliter res ecclesiæ administrauit, vt ext. de simo. ca. licet Heli. & 3. q. 2. q ea. vel quod debitũ urgebat, nec aliter solui poterat, vt 10. q. 2. hoc ius porrectũ. vel captiuorũ redẽptio imminebat, vt 12. q. 2. aurũ. & similia. Respon. dic, cũ admittẽdũ, ar. ext. de accu. c. cũ dilectus. nã plus debemus delectari in odore bonæ famæ q̃ malę, vt eX de accus. c. licet. ad fin. & hoc ante publicationẽ attestationũ, & prius q̃ testiũ productioni renunciet, vt in præ. c. cũ dilectus. Sed nunquid publicatis attestationibus põt inquisitor super eodẽ crimine interim alios testes inducere? Dicit Ioan. q sic, vbi proceditur ex off. vt 2. q. 1. c. in primis. vbi ter fuerunt testes cõtra Ianuarium presbyterum inducti: sed quia nil cõtra eũ probatũ fuit, restitutus est, & ca. quest. notũ. & q. 1. hẽt. vbi cõtra Leonẽ epm fuit bis inquisi-
c tio facta: & facit ea. q. Mennã. & ex. de testi. cũ clamo [c]. Secus aũt, si sit inquisitio aliquo impetrãte, seu prosequente, vel adiuuante ipsam: quia tunc timeret subor
d natio, sm Ros. Vinc. & Goffred. [d] Item si inquisitor in aliquo minus bene procedit, debet & potest illud reuocare, & rite procedere, vt extra de accus. qualiter. 1. cum suis concor. Qualiter autem fiet inquisitio super noto
30 riis, vide infra de not. crimi. in principio. † Quid si crimen plene, vel semiplene probatum fuerit? puniatur,
e prout traditur infra §. proximo [e]. Si autem crimen nullo modo probatum sit, absolui debet: & si in infamia perduret, poterit indici purgatio infamato secundum qualitatem personæ & infamiæ quantitatem, vt in præ dic. capitu. habet. & extra de accus. capit. inquisitionis. ad fin. extra de testi. tam literis. in qua si defecerit, puniatur, ext. de sim. de hoc. & ca. insinuatum. & de purg.
f can. cum P. & secundum B. Goffr. vero dixit [f], quod, vbi

ADDITIONES.

a Præsentia ipsorum. *Secundum Aegid. vbi sup. rub. 79*
b Verbi gratia. *Verba Bonag. vbi supra.*
c Cum clamor. *Et ibi de hoc satis scripsi.*
d Ros. Vincen. & Goffred. *Sed Ros. vbi supra in 5. membro & vl. col. Vin. in dec. qualiter. 2. ultra pig. Gof. in sum. huius ti. videmus.*
e §. proxi. *Vbi vide ad fin. 1. colum. ver. si autẽ semiplene quod hic determinat.*
f Dixit. 1. *glo. huius ti. sed quid simul.*

vbi nil aduersus eũ probatẽ, nisi de sola fama si crimẽ,
de quo fuit quæsitũ.perseuerantiam facti habeat,vt est
fornicatio, moneat eũ ordinarius primo seorsum,po-
stea corã testib.& si se non corrigit,sed in infamia pdu
ret,suspendet eum vsq;ad satisfactionem condignã,vt
a extra de purg.can.c. 2.a s.vsq; ad purgationẽ, 2.q.4.hẽt.
& ca.super cã.& hoc casu intelligit,ꝙ clericus dẽt sus-
pendi,non enim debet statim propter infamiam suspẽ
di,nisi enormitas delicti,vel scandalum id exposcat,vt
extra de purg.can.inter,solicitudines,2.q.5. presbyter.
Sic nec forte esset contra ius,si tunc statim sibi indice-
retur purgatio:quæ,sm omnes,indicenda est à quibus
cunque infamia processerit,arg. in præ.c. qualiter.2.&
de purg.can.c.accedens.& c.cum in iuuentute.Cęterũ
si oẽs dicant eum innocẽtem, s. quia non credunt illũ
commisisse crimen, de quo quærit, tunc absoluitur,
& nõ suspenditur, nec purgatione oneratur nisi forte
ex abundanti indicatur ad tollẽdam infamiam facti,vt
2.q.3.hẽt hoc. & c. Mennam. Vbi autẽ prælatus inqui
rit ex offi. contra aliquem infamatum, & ille citatus
non venit,sed per contumaciam abest,nihilomnius ex
offi suo contra eum testes lite non contestata recipiat:
& si probatum fuerit crimen,eũ puniat, ext.vt lite non
cõtest.quoniam.§.sunt & alii.& in præalleg.c.qualiter
31 2.§.dẽt.ext.de testi.c.cũ olim.Hoc aũt scias,ꝙ licet,vbi
aliquis pmouet inquisitionẽ, & reus se negat infama
tum, non debeat iudex procedere in inquisitione, nisi
promotor infamiam probet, vt dixi sup. ver. qđ si ille.
tamen secus est,cũ prælatus ex offi suo procedit,vt inf.
ver.sed vt quæ. & in aliis casibus, vt inf. uer.fi. nam per
se primo inquirit de infamia,ut sup.§.prox. ver.fit quo
que, scđm quę reperta inquirit de ueritate, ext.de of.
ord.c.j. Si ergo is,contra quem inquirit,dicat,Dñe non
sum infamatus, non dẽt audiri,nec prælatus fidem te-
netur facere de infamia.cui.n.faceret, cum ipsemet sit
iudex.Si aũt ille appellet, tũc prælatus poterit corã su-
periore de infamia facere fidem,arg.ext.de appel cum
cessante.§.fin.in gl.sed qualiter.Et hoc puto uerũ,ne in
distincte correctio elidat:qđ esse nõ dẽt, ut ext.de offi.
ord.c. licet. qđ tamen fieret. nã semper quis diceret se
nõ esse infamaum. Multi tñ seruant prius dictũ indi-
b stinctè.Imo plus dicit. Roff.[b] ꝙ licet reus possit indu-
cere testes super bona fama & innocentia sua, cũ pro-
secutor inquisitionis testes producit eũ sup infamia,
uel delicto,ut sup.uer. quod. uers. quid si reus secus tñ
est,cũ superior ex offi. testes producit:quia non præsu-
mitur contra iudicem,sicut contra aduersarium.vñ iu
dex summatim cognoscet sup fama, nõ tamen de cri
mine.Sed si contra eum clamet infamia,tũc super cri-
32 mine inquirat,vt in pręalleg.c.cum oporteat.† Quid si
inquisitor ad locum veniens,non specificat,an ex offi-
c cio suo ad alicuius instãtiam inquirere,velit?Respo.[c] is,
contra quem inquirit,petat hoc sibi specificari,dicens:
Domine, dicite mihi, vtrum me vobis aliquis denũci-
at,seu accusat, vel hanc inquisitionẽ promouet: quod
si verũ est, peto mihi dari libellum & inducias delibe-
ratorias super eo:vel an ex offi.vestro pcedatis: & tunc
d peto mihi edi ca.super quibus vultis inquirere[d], & tps
ad deliberandũ, vt me possim defendere. & hoc si ei
denegatur,appellet, vt in concord. positis super. ver.si
ãt inquiratur.& de his confici faciat instr̃a,ext.de prob.
33 ca.quoniam contra.† Verum præmissus inquisitionis
ordo non est vsquequaque in regularibus obseruãdus:
qui de facili &ex leuioribus causis à suis administratio
nib.remouentur,vt in præalleg.c.qualiter.2.in fi.&ext.
de sim.per tuas.in fin.sed & si inquisitores aliquos ex
eis inuenerint à suo plato suspensos,vel excõicatos,vel
suis administrationibus spoliatos,debent, ante oĩa eos
absoluere & restituere, ne inquisitio perturbetur, vt
eo.tit.c. olim. ext. de officio. deleg. c. prudentiam 6.
34 † Quid si antę cęptũ negotium fuerãt excõicati? Dic,
ꝙ & tũc absoluentur ad cautelã, vt ext. de testi. cap. ve
niẽs. 2.in fi.Sed & si reperint regulares iur̃a de non di-
cendo veritatem præstitisse, illa denuncient non tene-
re,vt in pręalleg.c.olim.ff.qui satisdare cog.l.fi.quia nõ
tenenẽ,ext.de testi.c.cõstitutus.Quod si abbas,vel alius
prælatus religiosus ferat sñiam excõicationis in subdi-
tos,si manifestauerint statum monasterii, vel rerũ,vel
personarum, diœcesano, vel aliis, per quos ad eius no-
titiam valeat peruenire,& diœcesanus,qui potest locũ
illũ visitare,potest hmõi sñiam reuocare, vt in constit.
e Alexan.IIII. de off. ord. ad audientiam[e]. Inquisitionis
quoque tpe faciant eos suo prælato, contra quem in-
quiritur,obedire,vt in præalleg.c.olim.& 8.q.3.nonne.
Et si quis eorum inquisitionẽ prosequunẽ,faciant illis,
videlicet tribus annis quartã de bonis ipsius monaste-
rii in expensis prouideri, & in inquisitione de plano &
sine strepitu procedatẽ, vt in eodem c.olim. & eo. c. ex
35 parte. † Quid si in litera apostolica dr̃ pcedere in cau-
sa de plano, sumarie & sine strepitu iudicii? Dicũt qui
dã,iste in nullo tenetur iuris ordinem seruare,sed solũ
debet super principali inquirere veritatẽ, ar. in p̃alleg.
c.olim.& eo.ti.ad petitionẽ.& c.sicut olim.ex. de spon.
cũ in tua. Tu dic, quod cõem iudiciariũ ordinem ser-
uare tenetur in citationibus, in libelli oblatione, in ex-
ceptionibus, dilationibus, litis contestatione,in iur̃i &
testium receptione,in sententiæ prolatione, in appella
tione,& aliis.Operantur aũt hęc verba præmissa : quia
si aliquid omittatur.non ideo processus vitiabiẽ: & ma
gis poterit partium & testium & aduocatorũ strepitũ
inutilẽ refrenare : tñ pp hęc verba nõ põt omitti litis
cõtestatio,nec alius ordo substantialis,ut no.scđm Pa-
f pã,in præalleg.c.sicut olim f.† Si autem diceret,proce-
36 das sine figura iudicij,tunc nullũ ordinẽ iudiciariũ ser
uare tenetur,C.de Lati.liber. toll.l. vnica, §. similique
modo.tunc enim solummodo sñia locum hẽt quamu
is solẽnitate omissa, vt probatẽ & no. C. quorum leg.l.
vnica, & j̃.de libel.ꝯcep. §. nunc dicendũ. ver. j.& s̃.de
37 off.om.iu.§.postremo.ver.3.ibi,itẽ idem dicunt.† Sed
vt quæ præmissa sunt,ordine cõgruo perstringamus,&
aliqua luculentius annectamus, hac distinctione vta-
mur.Nã inquisitio alia præparatoria.de qua sup.ver.vt
aũt.alia solennis,de qua in hoc §.tractamus.Et hæc so-
lennis subdistinguetẽ. nã alia dr̃ ordinaria, vt quæ fit ab
ordinario, de qua s̃.§.prox.ver.licet aũt.Alia extraordi
naria,q̃ fit à iudice delegato, sicut dicitur ordinarium
iudiciũ,quod fit corã ordinario: extraordinariũ vero,
quod fit coram delegato.sic ponitur ex. de pbat.c.qm̃
contra.in princ.& probatur 3.q.3.§. spatium.vers.ei au
tem.Et interest inter ista:quia ordinarius potest inqui-
rere etiam contra non infamatũ,dummodo sit alias su
spectus,vt 2.q.5.omnibus.circa. fin. & sup.ver.hoc aũt
scias.& infra ver.fi.& sic videtur Inno.IIII.sentire.Alii
tñ illud cap. intelligunt, quando est suspectus infamię
g ratione g: delegatus vero non põt nisi contra infama-
38 tum, vt ext.de accus. c. cum oporteat.† Itẽ inquisitio
alia

ADDITIONES.

a cap.2.*Vide,quod ibi dixi super fi. vltimę gl.*
b Plus dicit Rof.*& Io.ut scripsi in dec. qualiter,2 super 1.gl.vbi plenè materia huius uer.Rof.autem hoc dixit,ubi sup.6.membro circa medium.*
c Resp.*Secundum Bona.& Aegi.ubi sup.in fi.*
d Inquirere.*Nam,vt dixi post Host.in §.debet, in gl.si igitur in primo inquireret,& postea traderet capitula,nil agitur,quia peruertitur ordo,alleg.de ele.cum post petitam.*
d Ad audientiam.*Latius hodie prouisum est etiam, quo ad clericos seculares,per dec.quia plerique, de of.ord.lib.9.*
f In præal.c.sicut olim.*Sed hodie expedita sunt hæc per decre. de verb.sig.sępe,saluo dubio,quod ibi no.in 5.glo.*
g Infamię ratione.*Vide quod no.& dixi de off.or.ex parte.M.& super vit.gl.*

alia fit ad petitionem alterius: & tunc non iurat is, contra quem fit, dicere veritatem. Alia ex officio iudicis & tūc iurat. q̄ dic, vt sub. ver. inquisitores vero. & vers. hac igit. Itē solennis inquisitio alia fit ꝯ certam personā: & tūc dēt esse pſens is cōtra quē fit: & debēt illi exponi capitula, & testiū nomina, & alia, vt sub. ver. debēt aūt. & tūc non admittūtur inimici, vel cōspiratores, vt eo. tit. cū oporteat. & de sim. p tuas. alia sup statu ecclesiæ, & tūc illi admittunt, nec capitula dabunt. quod dic, vt su. §. j. versi. hoc etiā no. † Cæterū membrū illud, s. cū iudex ad denūciationē alicuius procedit, positū sup. prope prin. huius §. ver. cū igit. & seq. potes plenius subdistinguere. Nam aut talis denūciat rōne priuati cōmodi: de quo not. ext. de vsur. tuas dudū. & tūc fit inqsitio, ēt nulla fama sup hoc præcedente, dummodo charitatiua monitio præcesserit, vt cū duo de aliquo ad inuicē obseruando iuro interposito pacti sunt, qđ alter negligit obseruare. Hoc. n. casu, ex quo ille charitatiue fuerit monitus, poterit super hoc denunciari, & ad talem denūciationem fiet inquisitio, vt probatur extr. de iudi. c. nouit, extr. de iureiur. c. ad nostrā. 2. in fi. Aut denunciat rōne pubici commodi, puta ad pœnitentiam: quia publice interest, ne maleficia remaneāt impunita, vt ext. de sen. exc. vt famæ. ff. ad l. Aqu. ita vulneratus. rñ. j. ad fi. & tunc iterū subdistinguo. Nā aut interest denūciātis aliquo modo, vt quia forsans est subditus, q ad hoc tenetur, 2. q. 7. qua propter. vel patronus, vt 16 quę. 7. filiis, vel parochianus, 23. dist. illud, & tūc admittit, eX de accus. illa præpositorum. vel si fama præcesserit, vt eod. c. cū oporteat. aut nullo modo interest: quia nō est de illis personis: & tunc non admittitur, vt in præal. c. illa. nā præsumitur hic malitiose facere. Et hac rōne. dicimus, ꝙ si quis alterius diœcesis, vel parochię impetret, vel ꝓsequatur inquisitionē cōtra aliquē, nō dēt audiri, cum eius nō intersit, arg. ext. de testi. ex parte A. ibi, tacito, ꝙ R. miles, &c. hoc saluo, quia si crimē, quod denūciat, habet factū perseuerantiā, vt fornicatio, tūc admittit qui libet, vt 13. dist. nerui. ext. de cog. spi. tua. 93. distin. diaconi, alias non admittitur: & in illo casu si crimen probetur, punitur reus, alioquin denūcians, vt sup. versic. pro-
40 bata. † Propter suspicionē aūt regis, vel aliorum dominorū potius est indicenda purgatio pp eorū honorē & scādalū vitādū, q̄ inquisitio faciēda: quamuis & illa fieri possit, si episcopo visum fuerit expedire, vt 2. q. 5. Mēnā. &c. hic hēt. & ext. de purg. c. cū in iuuentute. sčdm Pa-
a pam, vt no. in præ. c. cum oporteat a. † In summa notan-
41 dū est, ꝙ vbi agitur de confirmatione epi, superior ex officio suo ēt nulla infamia pcedente, vel denūciatione, inquirere dēt de meritis electæ psonæ, de studiis eligentiū, & forma electionis, vt ext. de elec. scriptum est. & c. postq. & c. cum nobil. & c. nihil. §. cęterum. 48. dist. de Petro. 61. miramur. Idē ēt in ordinatione epi & cuiuslibet clerici, 75. dist. ordinationes. 1. & 2. de purg. ca.
b constitutus 24. d. qn. & c. fi. [b] Idē in consecratione epi, 24. dist. qui eps. Idē ēt in electione, eX de elec. ca. dudū. & c. in Genesi. 8. q. 2. dilectissimi. Idē ēt in translatione, seu postulatione, vt ext. de postul. c. j. in prin. ibi requisitus a nobis, &c. & de transla. c. fi. Sed cōtra in pre. c. qualiter. 2. vbi dr, ꝙ infamia præcedere dēt: sed illud, qn̄ de certo crimine inquiritur: hic aūt, qn̄ de persona: quia nec tunc dēt de aliquo crimine nominatim quæri, nisi esset infamatus: sed in genere sic videlicet vtrū sit malę vitæ, ff. de quęst. l. 1. §. qui qōnem. De ætate tñ, scia, & regularitate personæ, & hmōi ēt sine infamia semper inquiret, vt in primis concor. & de his, quę continentur in præ. c. qui eps. sicut & in accusatoribus clericorū, vt 2. q. 7. si q sunt & c. seq. In his tñ sufficit hre lr̄as testimoniales, ex quo cōtradictor nō apparet, nisi fama cōtraria laboret, ut ea. q criminationes. 7. q. 1. qualiter. 56. dist. c. fi. 8. q. 3. talia ext. de pb. ca. in Lateranensi. in fi. de præsum. cum in iuuentute. Nec sunt testes quærēdi in hmōi inquisitionib. quę fiūnt ꝯ. non infamatos. Idē credo in inquisitione. q̄ fit gñliter in capite & in membris: de qua sup. ver. si aūt. & in ea q̄ fit, qn̄ eps visitat: de qua su. §. qn̄. ver. licet aūt. & se. vbi de hoc, vt probat̄ in de of. or. c. 1. 10. q. 1. epm. & c. placuit. 17. q. vl. visitādi. & c nō semel. ex. de sta. mo. I singulis. &c. cū ad monasteriū & de re iu. cū I. & A. vbi inquirit̄ tā in capite, quā in mēbris, iurant testes, prout habes sup. de teste, §. nūc. tractādū. in fi. Itē ēt inquiritur sine infamia qualiter eps se habeat in bn̄ficijs conferendis, prout no. sm P. ex. de præben. c. graue. Quid aūt inquirere & agere dēt is, cui scribere, quod alicui ꝓuideat, nisi est idoneus, vide, sm Papam, extra de presump. c. fi. de concess. præbē. proposuit & de translat. c. fi.

ADDITIONES.

a In præ. capi. cum oporteat. *Vbi scripsi super ver. non subito, ante fin. glo.*

b capi. fina. *Et no. in cle. de of. de. c. vno, in gl. sed nunquid.*

SVMMARIVM.

Quæ pœna per inquisitionem probato crimine imponatur.

1 *Crimine per modum accusationis contra aliquem probato, quę pœna sequi debeat.*
2 *Actio ciuilis an & quo possit haberi pro criminali.*
3 *Pœnitentia tantum est, vbi agitur per modum denunciationis imponenda.*
4 *In inquisitione ex officio procedens dupliciter consideratur.*
5 *Conuictus de dilapidatione fructuum, an statim debeat remoueri.*
6 *Testes probantes contra regularem inquisitione crimen aliquod, de quo non fuerat infamatus, an illi preiudicent.*
7 *Pœna in iure pro aliquo crimine statuta semper est infligenda.*
8 *Denuncians iudici domum suam combustam, unde iudex inquisiuit, an possit deinceps super hoc aliquos rursus accusare.*
9 *Sententia lata in causa inquisitionis, uel denunciationis, uel exceptionis an præiudicet alijs uolentibus agere de eodem.*
10 *Inquisitione commissa expresis criminibus contra aliquod collegium, an ea pendente possit aliquis de illo collegio promoueri.*
11 *Inquisitione iudicibus cōmissa in capite & in membris, si abbas in epm eligatur, an iudices poterunt in ipsum animaduertere.*
12 *Imperator inquisitionis an ea pendente poterit promoueri.*
13 *Denunciatione pendente in capite & in membris, si aliquis promoueatur in prælatum, qualiter in eo fieri debeat inquisitio.*
14 *Inquisitione impetrata in capite & in membris, an possint canonici mortuo capite eligere.*
15 *Actio per modum exceptionis contra aliquem repellit ab intentione, si fiat probatio.*

4. §. Nunc videndum restat, qualiter crimen p modum inquisitionis probatū, puniatur & inde nata occasione de alijs ēt modis videamus. qm̄ secūdum modum petitionis debet sn̄ia & pœna formari, vt ext. de acus. qualiter. 2. & de sim. ca. licet. ver. non tanq. Aut ergo agitur per modum accusatio-
1 nis, aut est notorium. † Si per modum accusationis crimen alicui probetur, deponetur, seu degradabitur, seu decapitabitur vel alias sm naturam propositæ accusationis punietur, vt in præ. c. qualiter. §. verum ita. & ext. de sim. c. dilectus & c. licet Heli. & c. per tuas in fin. & 2. q. 6. §. quia ergo. in fi. 5. q. 6. delatur. † Quid si actū est de furto ciuiliter, & probatum est nunquid iudex poterit illum punire, ac si criminaliter, cōtra talem processum fuerit? Ar. ꝙ sic, C. de testi. minus. ff. de fur. interdum. §. 1. ff. de adulte. l. 2. extra de col. dete. crimina. 34. q. 3. ecce. Sed dic contra, quia nemo sine accusatore damnat̄, nisi in casibus. ff. de mun. & ho. rescripto. §. si quis accusatorem 3. q. 7 qui sine. ff. de I integ. rest. Seio. & vide ff. de

a fur, qui ea mente a. † Si verò per modum denunciatio-
3 nis, pœnitentia imponetur, si ad hoc fiat: idem etiam, si simpliciter, vt 2. q. j. si peccauerit. & ext. de iud. nouit. 11. q. 3. præcipuè. & ext. de iureiu. qnẽadmodum in fi. Vbi verò fit ad pœnã imponendam, tunc idẽ dicẽdum est,
4 in inquisitione, arg. ext. de dolo & cont. veritatis. † Si per modum inquisitionis, remouebitur ab administratione, vt in præal. c. dilectus. & c. per tuas. in fin. de accus. ad petitionem. Sed hoc membrum, super quo ad præsens nostra principaliter versat intentio plenius prosequamur. Cũ ergo in inquisitione ex officio proceditur, sed nil probatũ fuerit. tene, quod no. sup. §. prox. versic. quod si crimen. si verò fuerit probatum, si prælatus est, remouebitur ab administratione, sicut villicus a villicatione
b legitur in Euangelio[b] fuisse remotus. Minores vero & non habentes administrationes priuabuntur officio & beneficio, vt in præ. c. qualiter 2. & c. dilectus. vel melius punientur iudicis arbitrio secundum personæ conditionem & criminis qualitatem & alijs consideratis, vt 86. dist. si quid. ext. de simo. c. licet. vers. descendam. & c. de regularibus. & c. dilectus. & in præd. c. inquisitionis. in fin. nisi tale sit crimen, quod ẽt post peractam pœnitẽtiam impediat ordinis executionem, vt homicidium simonia & similia, vt ext. de accus. inquisitionis. respõ. 3. de renunciat. nisi cum pridẽ §. 1. ext. de tem. ord. c. fin. quibus casibus deponitur, ac si per modum accusationis fuisset processum, vt in præ. c. inquisitionis. quod intellige, prout ibi no. Vel dic tertiò: non aũt testes inducti plenè probãt crimẽ eius, contra quem inquiritur, aut semiplenè, aut nullo modo. Si plenè, tunc si sit grauis excessus, vt homicidium, simonia, & huiusmodi, tunc remouebitur ab administratione, vt in c. inquisitionis. vel dilapidatio, vt ext. de sim. c. licet Heli. & 3. q. 2. qa ea. Alij
5 verò puniũtur iudicis arbitrio, vt sup. hoc saluo, † quia conuictus de dilapidatione fructuum nõ debet statim remoueri, nisi alia immobilia distraheret. Sed cum suspectus est, dẽt suspendi, & dẽt ei coadiutor dari. hæc probantur, & no. in c. licet. ver. quia verò. Possibile. n. est. quod bona illa pauperib. erogauit, vel pro captiuorũ redemptione expendit: & sic suspicio tolletur, vt sup. §. proxi. vers. quid si reus. Si verò sit aliud crimen ab his tribus, non est remouendus. sic intelligit extra de accus. cum dilectus. ver. cum & si repertus. ibi, leuis culpa, & c. & probatur in præalleg. c. inquisitionis. Si aũt semiplenè probant testes, tunc pœna non imponit. Dicitur autem semiplena probatio, cũ testes sunt soli, siue singulares. ut ex. de testib. tam literis. uel cum deponunt tantum de auditu, ut ibi, & in præalle. c. inquisitionis. §. quæsiuisti. tunc tũ indicitur purgatio, ut in eisdem concord. Si uero nullo modo probant, tunc dic, ut preallog. uersic. quod si crimen. Potest etiam quarto aliter distingui: nam aut conuincitur quis de crimine per inquisitionem, quæ fit ex officio, ut tũc fit pęna remotioris ab administratione sicut patet in uillico, ut supra. Aut per inquisitionem, factam aliquo denunciante: & tunc imponatur pœna na iuxta petitionẽ denũciantis, ut in pall. c. qualiter. 2. in fi. nisi sit tale crimen, qđ & post peractam pęnitẽtiã impediat executionẽ officij: quia tũc debet deponi, licet à denunciatore fuerit petitũ solum, quod ab administratione remoueret, ut sup. Considerandũ tñ est utrum denunciatio sit euangelica, an canonica, uel iudicialis, ut sup. ti. prox. §j. uer. ut aũt. In simplicibus verò clericis dẽt pęna imponi iudicis arbitrio vt supra, nisi pęna sit expressa in iure, quia tũc illa imponeẽ, ut ext. de offi. deleg. de causis. & de elec. per inquisitionẽ. † De pęna. aũt Regulariũ habes ext. de sim. dilectus. & c. quoniã simoniaca. Si aũt testes super inquisitiõne inducti probẽt aliquod crimẽ, de quo nõ fuerat infamatus, illi nõ pjudicat, nec
7 ex hoc dãnabiẽ, ut dixi sup. §. px. uer. hac igiẽ. † Illud aũt certum est, quod qualitercunque agat ad pœnã, si certa pœna super crie, de quo agitur, in iure statuta est, illa infligẽda est ut. 2. q. 3. §. notandũ. uersus principiũ, alioquin iudicis arbitrio imponaẽ, vt ext. de off. dele. de causis. ff.
8 de iur. delib. l. 1. † Vltimo quærit, ecce, quidam denũcia
c uit iudici, quod domus sua erat combusta[c]: iudex autẽ de hoc inquisiuit, iste nunc vult quosdam superhoc accusare: quærit, an possit? & vr, quod sic: nã ordinariũ auxiliũ est extraordinario præponendũ, §. de minor. in causæ: 2. in fi. resp. 1. ff. de Carbo. circa. ff. ad mũnici. l. 1. Ordinariũ est accusatio, extraordinariũ uero inquisitio, vt probatur & notaẽ ext. de probat. qm contra. non denũciando uẽ accusationi renũciasse, ff. de inof. test. mater. ff. de pet. hęre. legitima. & ad hoc ff. de testa. mil. l. 3. Nã & uariare põt, ff. de noxa. in delictis. §. fin. ff. de iud. nonnunquam. Ar. contra, nam ex quo uiã inquisitionis elegit, amplius non poterit uariare, ff. de tribut. qđ in hæredẽ. §. eligere. & ff. de leg. 1. si plurib. Itẽ de admisso eiusdẽ hoĩs non est sæpius quærendum, ff. fur. aduers. nau. cau. stab. licet, §. fi. Itẽ super hac inquisitione sententia ferẽda est: quia de qua re cognouerit iudex, & c. ff. de iud. de qua re. ext. de caus. pos. & proprie. cũ super. & si absolueret, postea accusari nõ posset, nisi in casib. ff. de accu. si cui. §. 1. ff. de liber. hom. exhib. l. 3. §. pen. ff. de præuaricat l. preuaricatores.

SOL. Aut hi, quos uult accusare, fuerunt iudici nominati ab eo, & nominatim fuit contra eos inquisitũ: aut non. Primo casu cũ de iure, uel consuetudine ad postulationem eius inquisitio facta est, postea non accusabit. eligit enim sibi uiã. per quam si absolueret, obstaret exceptio in alia, ut in præalleg. l. si cui. §. iisdem. & in præal. §. eligere. & no. fm Rof. ext. de collus. c. fi. Si uero non nominauit aliquos, & iudex inquisiuit, nihilominus accusabit. hoc bene probatur ff. de cust. reo diuus. circa medium, & ad hoc ff. de adul. l. 1. §. fi. Non. n. uẽ renũciare iuri, quod sibi competere ignorabat, ut in præ.
d l. mater. & l. legitimã. fm Albe. Gal.[d] † Vtrũ aut sñia la
9 ta in cã. inquisitionis, uel denunciationis, uel exceptionis. preiudicet aliis uolẽtibus agere de eodẽ? no. secundũ Papã, extra de elect. dilecti. in fi. & de pur. can. cũ di-
e lectis[e]. † Quid si inquisitiò cõmittiẽ expressis criminib.
10 contra aliquod collegiũ: quæriẽ, an ea pẽdẽte possit tali quis de illo collegio promoueri? arg. quod non, 81. dist. tantis. extra de accus. omnipotens. Respond. non personæ nominatim expressę, ut ibi, & C. de procur. reum. ff. de
f mu. & ho. reus. aliæ vero sic, fm Vin.[f] Vel dic, ut in prę.
11 c. oĩpotẽs. † Quid si pẽdẽte inquisitione cõmissa iudicibus in capite & in membris, abbas in episcopũ eligiẽ, &c.

ADDITIONES.

a Qui ea mente. *Vide infra, de furtis, uer. sed nunquid.*
b In Euangelio. *Luc. 16. capi.*
c Erat combusta. *Dixit Alb. quod colonus eius ibi fuerat interfectus, auctor non curauit, & merito.*
d Secundum Alb. *Gal. ti. de acc. circa medium.*
e Cum dilectis. *Vltra ea, quę ibi scripsi in gl. forsan alterius, sciat quod Bar. in uenerali 72. & habetur inf. de abolitione, §. porro. & Tancred. prius in sua qõne 15. putant inquisitũ absolutũ accusari non posse, nisi in casib. not. de acc. de his cum fama habeatur loco accusatoris, de simonia, ca. licet. Itẽ Guid. de Suz. in qõne statutorũ mihi 50. & in l. si quis in hoc. C. de epis. & cle. itẽ Rolãdus doc. in sui operis 3. col. itẽ Vin. in qõne, perpetratum fuit. & hi duo satis de hoc. Sed Dama. tenuit cõtrarium in qõne 1. de offi. ord. quia inquirẽdo agiẽ ciuiliter. de acc. sup. his sed ciuilis non praeiudicat criminali. B. qñ ciuilis actio, l. ergo, &c. Item correctio, quæ fit apud ecclesiã, qualis fit per inquisitionẽ, ut in pręd. ca. licet. nõ tollit accusationẽ criminalẽ, 33. q. 2. admonere. Itẽ iquisitus sine purgatione non debuit absolui, de simonia de hoc. Absolutio ergo aliter facta. cum nõ iuuat in examinatione criminis iteranda. distinguendum uidetur, an accuset, qui inquisitionem promouit, an alius, ut scripsi in gl. pra. uer si. quidam tamen.*

ADDE, vt per Romanum con. 223.

f Secundum Vincen. *qui hoc notat de elec. per inquisitionem, scripsi sup. ultima glo.*

& à metropolitano confirmatur, nunquid iudices poterunt in illum animaduertere, tanquam iudicio iã præuentum? Vr, ꝙ sic, ff. de iu. om. iudi. cum quædam, ff. de iud. l. si quis postquam, ext. de fo. comp. prosuitti. Argu. contra, quia iam non est caput, nec est de membris. Itẽ non dolo desinit habere, qui ob hoc cedit, vt si rẽ effugiat, ff. de ali. iu. mu. ca. l. item si res, in fi. Item iam finita est illorum cognitio ff. de suspe. tut. l. pen. Super hoc dici põt, ꝙ possunt in eum animaduertere, quod ad pœnitentiam imponendam, sed non vt eum remoueant ab
a episcopatu, ar. ff. de transla&. l. 3. Vel dic, secundũ Vinc.ᵃ ꝙ non poterunt in eum animaduertere: sed si denũciatione præcedente promouetur, posset in eũ animad-
b uerti, vt ageret pœnitentiam b. † Sed nunquid impetra
12 tor inquisitionis a pendente poterit promoueri? Rñ. sic, si ipse non sit in ipsa inquisitione vocatus: quia nec in accusatore expressum est, ꝙ pendente accusatione impetratur promoueri, sed solum de reo, ext. de test. c.
c fi. §. 81. di. tãtis ᶜ. † Quid de denũciatore? Rñ. ꝙ ille põt
13 denunciatione pendente promoueri. Quid si pendente denunciatione in capite & in membris aliquis de ipsa ecclesia promouetur in prælatum eiusdem ecclesiæ, nunquid debet fieri inquisitio in eo, vt in capite, an vt in membro? Respon. vt in membro rõne iudicij, ext. de elect. dudum, 1. de proba. c. 1. sed, ut prius dixi, non ualet
14 eius promotio, vt in præ. c. tãtis. † Quid si impetrata est inquisitio in capite & in membris, nunquid canonici mortuo capite possunt eligere? Resp. sic, quandiu sunt canonici, 1. q. 1. dedit, 7. q. 7. §. fi. Sed nunquid tũc fiet inquisitio contra successorem? Arg. ꝙ sic, ext. de offi. dele. quoniam abbas. & ext. de immu. eccl. aduersus. Sed nõ est ita: quia crimina morte extinguntur. C. si re. uel ac. mor. fu. l. 1. 30. di. quorũdam. & alius est iste prælatus, de quo cogitatum non fuit. Secus autem esset, si alicui mẽbro aliud succederet, tunc enim fiet inquisitio in successore: quia capitulum semper idem est, ff. de iud. pro
15 ponebatur, 7. q. 1. denique. † Si autem per modum exceptionis actũ sit contra aliquem & probatum, repellitur a sua intentione, puta à cõsecratione, uel electione, ut ext. de acus. super his. & infra tit. prox. Si uero sit notorium, de hoc dicam inf. de no. crim.

ADDITIONES.

a Secundum Vinc. *qui hoc, & ea, quæ sequuntur, no. de sim. ꝑ tuas, in fi. & sic obscure loquebatur, ut hic. Posita. n. proxima op. subdit, ergo credo quod possint, &c. ab Azo. recipit eius dictum ꝑ hoc etiam ab episcopatu remouere possint, ut ibi scripsi, nisi eius litera sit corrupta.*

b Pœnitentiam. *Si intelligas de euangelica, optime procedit hoc dictum, cum iste sit finis illius.*

c Dist. tantis. *Vide quod scripsi de acc. omnipotens, super 1. glo. & propter sequentia uide etiam, quod ibi dixi in tex.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus secularis denuncians, uel prosequens inquisitionem contra prælatum, uel alias agens ad utilitatem ecclesiæ, an debeat expensas ab ipsa ecclesia percipere.*

2 *Dispendium habere non debet quis ex eo, de quo meretur ꝑmiũ.*

3 *Matrimonium si contingat accusari, nec mulier habet expensas, an maritus ad eas cogi possit.*

4 *Canonico accusante prælatum, si contingat ipsum prælatũ ab administratione remoueri, an possit canonicus expensas petere.*

5 *Abbate de excessib. monachi inquirente, si ipse monachus egeat expensis, an debeat habere.*

6 *Defensio non est excommunicato, nec etiam diabolo, si in iudicio adesset, deneganda.*

7 *Lis, aut iudiciũ an proprie dicatur inter abbatem & monachũ.*

8 *Abbatem accusans an immediate sit admittendus.*

5 §. Vltimò nota a, ꝙ monacho abbatem accusanti debet abbas in expensis
b moderatis ᵇ prouidere, cum proprium non habeat, ut ext. de accusa. ex parte, 17. q. vlt. §. fi. Idẽ, si inquisitionẽ
1 prosequatur, vt ext. de accus. c. pen §. fi. † Quid de cleri-
c co seculari? ᶜ Dico, ꝙ si denunciat, vel prosequitur inquisitionem contra prælatũ, vel alias agit ad vtilitatem ecclesiæ, debet habere expensas ab ecclesia, vt ext. de procur. cum pro causa, ff. quod cuiusque vni. no. l. sicut municipii. respon. 1. ff. de neg. gest. qui alienam, §. fi. Si vero prælatũ accusat, tũc non: nam illaudabilis intẽtionis genus arripuit, 2. q. 7. cap. si ep̃s, & q. 7. §. ex his oĩbus. Dñs meus dixit, ꝙ si sit pauper, tũc habebit. alias nõ. Sed nec regularis accusator loculos habens habebit expẽsas, vt dicit, arg. ext. de off. ord. quanto. ext. ne cle. vel mo. ca. 2.
2 † Porro cũ inquirit̃ super statu ecclesiæ tam in capite, q̃ in membris, is, qui eã prosequit̃, negotium agit ecclesię & ideo siue sit monachus proprium non habens, siue clericus secularis propriũ habens, habebit expensas ab ecclesia, vt extra de accu. c. pe. in fi. vnde ibi maxime supple non enim debet habere dispendiũ, vnde meret̃ habere præmium, extra de fideiuss. peruenit, & de tenũc. sane Item seculari egenti, siue sit clericus, siue laicus, de bonis communibus, siue in quibus ius habere pręsumitur, dico subueniendũ, C. de or. cog. l. fin. ff. de inoffi. test. si instituta. §. pe. ff. de peti. hær. diuus, §. sed & si propter familiæ, & l. hrs furiosi. §. sed & si. ff. de li. ag. si quis ali. §. solent. & l. si neget, de iure delib. filius. ff. vt in poss.
d leg. l. pen. d † Quid si matrimoniũ cõtingat accusari, nec
3 mulier habet expensas? Rñdeo, dico maritũ cogẽdũ sibi dare expensas, ſm do. meum, & G. Na. arg. in ꝑximis duabus concor. & in alijs præ. concor. & arg. C. de iure dot. per totũ, & ext. de vsu. salubriter. Et has expẽsas cõsiderari oportet ſm iuris facultatem, arg. ff. de ler. 3. filiæ, ff. de ali. & cib. leg. l. cũ alimenta. ff. de iure dot. quæro. & l. cũ post diuortiũ, §. gener. † Quid si canonicus ac-
4 cusat prælatũ de dilapidatione, & simonia, & remouet̃ prælatus ab administratione, quærit̃, an sumptus factos possit canonicus ab ecclesia repetere, cum sit beneficiatus? Et dic ꝙ sic, cũ vtiliter negotium ecclesiæ gesserit: & hæc quæstio est venerealis, vide eam inter quæstiones Bar. † Item pone abbas inquirẽs de excessibus mo-
5 nachi, facit sibi copiam articulorum, & vocat eum ad videndum iurare testes, & ad alia hmõi, demum monachus petit expẽsas ab abbate pro aduocatis, & alios sumptus litis, cum non habeat propriũ: quæritur, an debeat habere? Et quidem multi sapientes à me consulti rñderunt, quod sic. ꝑ prędictum c. ex parte. & de accus. c. pe. §. fi. quę iura ad hoc nil faciunt, quia ibi dantur eis, qui vtilitatem monasterii prosequuntur. Item dantur ibi monacho accusanti abbatẽ, non accusato, seu ei, ꝯ quẽ inquiritur per abbatem. Sed pro eis faciunt iura posita s. uer. porro. ibi, item seculari. Sed d. meus solus mihi rñdit, quod non debet habere. Pro quo facit, quia non debet talis habere expẽsas ad defensionem suæ iniquitatis, ext. de app. c. ad nostram, & c. cum speciali, §. porro. Ego distinguo: nã aut abbas procedit ad inquirendũ de cri-

ADDITIONES.

a Vltimo no. *Huius §. materiã plene prosequitur Rof. super Rub. de monachis, uer. sed illud, usque ad tit. de canonicis regularibus.*

b In expensis moderatis. *Tex. dicit Necessariis, & quæ sint necessariæ in hoc casu, exprimit Roff. ubi sup. in fi. ibi et dicit prius, ꝙ licet non debeat monachus habere abbatis licentiam, iudex tamen illum non admittet, nisi licentiam. uel ueniam ab abbate petierit, sicut de filio et liberto dicitur, quo ad patrem & patronum ff. de in ius uoc. l. 3. §. 1.*

ADDE tu, qualiter debeantur hic expensæ monacho, &c. uide Rotam in antiq. dec. 629.

c Quid de clerico seculari. *Vide, quod scripsi in præ. dec. ex parte 1. gl. idem in clerico.*

d L. penul. *In l. fi. prius alleg. no. quasi omnes istæ cõcor. & lex illa loquitur de illo, qui de possessione libertatis uocatur in seruitutẽ. Roffr. dat alias concordantias, ubi sup. versi. proxi. sed illud, 2. & expensas.*

ADDE, ut per Fed. con. 436.

criminib.monachi ſm regularia inſtituta : quod ſit de
plano & ſine figura iudicij,quo ēt caſu nullus ordo req
ritur,nec appellatio admittitur,nec fit capitulorum co
pia,nec eſt vocandus ad vidēdum teſtes iurare,& ſimi-
lia,& tunc non dēt hr̄e,quia nullas facit,nec ēt admitte
ret ad faciendū,hęc probantur in pręc.ad nr̄am, & ext.
dę acc.qualiter,2.in fi. Nec obſt.eo.ti.c.pe. §.ſi vero, &
qđ ibi no.ſi ſanè intelligat. Hoc etenim caſu vtilius.eſu
riēti panis tollit.q ſi de cibo ſecutus iuſtitiā negligat,vt
5.q.5.non omnis. Aut procedit abbas hoc omiſſo ſm
formā iuris ad inquiſitionem, ſeu correctionē, ſicut in
caſu p̄ſti fecit:& tunc dabit expēſas,ar.prę.iurium, Cū
.n.in ipſo ingreſſu ſe & ſua Deo dedicauerit,vt C.de ſa-
croſ.ecc.Auth.ingreſſi.& 19.q.2.ſi qua, & ſi propriū nō
6 habeat,abbas nō priuabit eum defenſione,† quæ excōi
cato,& ēt diabolo,ſi ī iudicio adeſſet,nō negaret, vt eX
de exce.cum inte,& 11.q.3.corū.& imputet ſibi abbas,q
cū nō teneret ad hoc, neceſſario hāc viam acceptauit,
& hoc grauamen per conſequens elegit,C.de iu.delib.
ſcimus,ſin autem,& ar.eX de oſt.dele.cum ſuper abba.
hæc diſtinctio probatur in præ.c.ad noſtram & in his,q̄
7 ibi no.maxime ſm Vio.† Sed nunquid abbas, qui hanc
viam elegit,poterit amodo ad correctionem ſic.cū tā
a redire ſm regularia inſtituta a Vr̄,q non,C.oūo.& quā
iud.Auth.qui ſemel.cum ſuis concor.Cōtra credo nō
.n.proprie pōt dici lis,ſeu iudiciū inter abbatem & mo
nachum,ff.de iud.lis,ext.de ſyndico, ca.vnico.Nec pōt
abbas ſibi legem imponere,à qua non liceat reſilire, vt
J.de leg.3.ſi quis,in prin.Rn̄.q qualitercūque abbas de
ſalutę quærat ſui monachi,ille dēt deuote ac humiliter
obedire,vt ext.de app.reprehenſibilis,in fin. Nam ſiue
plectendo,ſiue ingnoſcendo,hoc ſolum bene agitur , vt
vita hoīum corrigatur,33.q.5 prodeſt,& a denūciatio-
ne tranſitur ad inquiſitionem,vt no.ſm Papam,ext.de
ſimo.licet.& vna actione ſuſpenſa tranſitur ad aliā,ext.
de cauſa poſſ.& propri.c.paſtoralis,& de teſti.ſignifica
uerunt,& de vna defenſione,ſiue exceptione tranſitur
ad aliam,ēt ꝯriam,vt ext.de relig.do.cum dilecti.verſ.q
8 ſi abbas,& 11.q.2.§.1 ff.de except.nemo.† Et nota,q iſte
abbatem accuſans,non ſtatim admittitur ad accuſan-
dum,nec ad expenſas, ſed præmiſſa aliqua cognitione
ſummaria,ſm quoſdam,quæ fiet per iudicem ſine par
tium p̄ntia,arg.ext.de renun.ſuper Hoc.Nam n alii nō
accuſant ſine inquiſitione præmiſſa,vt 2.q.7.ſi qui,& §
quærēdū.& c.criminationes,multo minus monachus.
abbatem. Alii dicunt,q in accuſatione & in inquiſitio-
nę ſemper neceſſaria eſt cauſæ cognitio, priuſquam ad
mittatur monachus ad eas, ſed in expenſis dicunt diffe
rentiam eſſe.nam in accuſatione cum inſcribat ſe ad ta
lionem,eas ſemper habebit,in inquiſitione non, niſi ſi
bi cauſa cognita decernatur. Papa vere dicit, quod ex
quo admittitur quis ad accuſandum, vel inquirēdum,
vel denunciandum, ſemper habebit expenſas, & Papa,
uel quilibet ordinarius de hoc per ſe inquiret , delega-
tus uero non. nam debet illum reputare pro admiſſo,
ex quo ad illius inſtātiam eſt ſibi cauſa commiſſa, nec
amplius habet de aliqua cauſa inquirere. Nec obſtat ex
tra de reſcript.ſuper litis,ubi dicitur, quod eadem ra-
tio debet mouere delegatum,quæ & delegantem mo
uere debuiſſet. Nam iam coſtat delegantem motū ad
admittendum eum, ex quo cauſam inter eos commi-
b ſit. Porro b ubi quis cauſam ſuam propriam proſequi-
tur,ſiue agat petitorio,ſiue poſſeſſorio,non habebit ex
penſas.de quo dic,ut not.ext.de ele.ut preteritę.

ADDITIONES.

a Regularia inſtitu. *Ad hanc quaſtionem facit, quod no.ſupra de iudr.edi.§.nunc vero aliqua,uer.ex his autem quaritur.*

q Porro. *Si quis etiam monachus,ita dixit Inno.cuius fuerunt hęc verba in decre.ex parte,ut ibi ſcripſi in glo.monachus,in fi.*

Baldus de Inquiſitione.

CVM ad denunciationem alicuius inquiritur , iſte non eſt proceſſus inquiſitionis,ſed denūciationis, in §.1.ver.ſed nunquid,ibi,ego dico.Vnde ſi nō valeat denūciatio,nec inquiſitio, quę eſt eius acceſſoria, quod eſt not.dignum.nec.n.poſſunt cumulari duæ ſpecies procedendi,de iudi.c.exhibita,Bal.vide J.§.repulſo,& §.niſi pmotor. Inquiſitio, q̄ ſit ex offi.dn̄i Papæ, ampla via procedit,nec cumulari poteſt,ver.porro.in fi.An per teſtes ſingulares probetur infamia, vel iuriſdictio, verſ.quid ſi vnus.G Ep̄s poteſt probare innocentiam ſuā p familiares,& cubicularios ſuos,verſ.ſed nunquid eius.G,Repulſo impetratore inquiſitionis nō pōt iudex ex officio inquirere,ver.quid ſi impetrator.G.ſ. eod.§.1.Si in litera Apoſtolica cōtinetur,Veritatem inquiris: impetratur,q ordine iudicij, non per inquiſitionem procedatur,de iud.c.examinata,ver.quid ſi in litera apoſtolica.G quia ciuiliter debet interpretari reſcriptum. G.Vbi petitur irritari inquiſitionis proceſſus, non eſt neceſſariò citandus impetrator,verſ.item poſt,& ver.ſeq.G.Legatus non pōt cogere inquiſitores datos a Papa,q procedant,ver.ſed pone.G.Quæritur,an ꝯ abſentem cā ſtudiorū poſſit inquiri,ver.quæritur,G.Qualiter dēt teſtis deponere,vt probet infamiam,§.nūc tractemus, in 3.col.G.Quib.teſtib.magis credatur,an probantibus infamiam,an probātibus ꝯrium,ver.quid ſi plures. G.Niſi promotor probet infamiam,non dēt inquiri : ſecus,ſi iudex inquirit ex officio,quia nemini probari dēt.nā iudici probandum. eſt:at ipſe idem iudex eſt. Sed ſi appelletur,dēt probari corā ſuperiore,§.nunc tractemus ver.hoc aūt ſcias.G.Teſtes ſingulares non probant,niſi ſe impleant,§.videndū.ver.ſi aūt.G.quod an ſit verū,uide ſ.de teſte,§.an ſic.Inquiſitio,quæ fit ꝯ incertā pſonā,eſt pparatoria,niſi in notorio,inf.ti.1.in prin.G.Quid operētur illa uerba De plano, & ſine ſtrepitu:& quid ſi additur,ſine figura iudicii,uer.quid igit b.G. Inquiſitio alia canonica,alia ciuilis De ciuili no.ff.de adult.l.2. Itē alia ad inſtructionē,ut gn̄alis,ff.de oſt.præſi.l.congruit. Alia tēdit ad punitionem,& hæc eſt duplex : qa quædā eſt ſimplex & emergens,C.de teſti.l.nullum,C.de ſpor l.2.Quædā principalis & plenaria. Et adde, quod no. Inſti.de pub.iud.in prin. Et probationis receptus in inquiſitione gn̄ali,non pōt ferri ſn̄ia,ſed dēt formari ſpecialis inquiſitio,ſm Nico de Mata.hoc ideo,quia ex generali inquiſitione nō recipit nomē rei inter reos, ſecus,ſi ſuper ea ſit lis ꝯteſtata,& ſn̄ſum libello gn̄alis inquiſitionis,nam tunc ex probationibus poſt ſn̄ſionem rei ſuper ea recepta dēt ferri cōdēnatoria, uel abſolutoria, Nam ſi abſolutoria fertur,vt quotidie videmus in gn̄alibus inquiſitionibus,quę fiunt in ſyndicatu officialiū, ergo & ꝯdemnatoria ferri pōt.facit,quod no.in ca.dudum.de ele.per Inn.& arg.ad hoc,quo no.& legitur C.de anna.excep.l.& ſic iſta inquiſitio,ſuper qua lis quaſi ꝯteſtator erit non ſolum facti,ſed iuris,ext.de elect. ca.per inquiſitionem,Bal.uide ſ.de ſen.§.iudex formauit,in fi.c.& inf.de reg.iu.§.itē no.q nō eſt neceſſarius. Quidā denūciauit iudici,q domus ſua erat ꝯbuſta,uel q ipſe fuerat uulnerat᷑ à Titio,iudex de hoc formauit inquiſitionē,qua pendēte iſte offenſus uult accuſare: quærit, nunquid poſſit? Rn̄deo,ſi noīauit eum à principio, nō pōt,aliàs ſic,§.nunc uidendū,uer.ultimo quærit.G.Sed tu dic,aut inquiſitio eſt plenior,q̄ accuſatio, aut ecōtra aut ſunt coęquales. Primo caſu durat inquiſitio. Secundo tollitur per accuſationem. Idem uidetur in tertio caſu,niſi actoris colluſio ſit ſuſpecta,ut quia iam inquiſitio erat probata uel continebat meliores teſtes,qui melius factum ſciebant,ſecūdum quoſdā. In dubio pręferendus eſt accuſator,q propriū dolorem proſequit. ff.de adul.l.2.§.fi.& l.pen.Dy.niſi ipſe inquiſitionem fieri procurauerit,quia tunc ꝯ factum ad inſtātiā ſuā uenire

non

non pōt,C.de reb.cred.l.generalis, §. 1. in rōne literæ: qa via,q̄ elegit,hæc sibi patet,ff.quod met.cau.l.si mulier,§.fi.vide oīno s̄.de sen.§.iudex formauit.,Bald. An monachus inquisitus ab abbate debeat ab eo habere aliquid pro faciendis expensis, vers.item pone Abbas, G.Arg.ꝙ non:quia non debet quis facere aduersarium suum fortiorem,neque sumptus ministrare sibi, argu. ff.de ver.ob.l.venditori. Bal.Regularis non accusat,nisi obtenta licentia, quæ datur cum summaria cāæ cognitione,in qua non exigitur partis citatio, sicut cum impetratur,in §.fi.ver.fi.G.In causa īquisitionis ex mero officio producuntur testes, ēt didicitis attestationibus in apertis; secus si habeat promotorem, vt in c. cū clamor.de testi.per Inn.l.1.§.nunc tractemus,versi.sed nunquid publicatis.G.Si testes crimen possunt probare,de quo quis non sit infamatus,non nocet inquisitio §.nunc videndum,ver.pōt ēt.G.An verò ipse, qui non est infamatus,interrogari possit,vide s̄.de positio.§.positioni criminosæ. Qualiter testes sunt super inquisitione examināđi,& de forma inquisitorii, vide s̄.de t.ste, §.forma. An de delicto ꝯmisso p subditū ex.territoriū, possit p iudicē subditi inqri,s̄.de sñia,§.sñia lata est ī inqsitione,& ibi ēt hēs,an procedat inquisitio via statuti.

De criminibus in modum exceptionis propositis.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a *Generalem rubricam habemus de exceptione huiusmodi supra parte secunda, hic solum prosequitur de exceptione criminum, & de his tam sub generali rubrica de criminibus, de qua dixi in prin.huius partis,vers.si autem. Ro posuit hanc Rubricam post tractatum de denunciationibus,quam hic post prin. alle. auctor. Hostiensis addidit in summa hanc rubricam post Rubricam de accusationibus Rol.doctor posuit etiam hanc rubricam post tractatum Inquisitionum,ut hic.*

NOnnunquam crimē in modum exceptionis opponitur, idcirco quid iuris sit super hoc,videamus,dicentes: quem effectum hēt crimen sic obiectum, & qualiter in eo procedatur, & qualiter sit puniendus, tam is, contra quem probatur, quàm etiam is, qui in probatione deficit.

SVMMARIVM.

1 *Crimen in modum exceptionis secundum ius Canonicum diuersimodè proponi dicitur.*
2 *Vir accusans vxorem de adulterio,quo pacto veniat repellēdus.*
3 *Sanguinem proprium redimere quocunque modo licitum est.*
4 *Testes quo casu cogi possint in iudicio testificari.*

1 I.§.In primis † sciendum est, ꝙ ſm ius Canonicū, & Ciuile crimen in modum exceptionis ꝓponitur qñq; ꝯtra actorem, qñq; contra testes, qñque contra promouendos:& in his omnib.refert, qualiter quis obijciat crimen. Si.n.opponitur, vt quis ab accusando,vel testificando repellatur, tunc excipiens nō inscribit,vt ext.de simo.licet. Et si excipiens non probat, non punitur,nec ēt is,cui obijcitur, si probetur:nec ob hoc fit infamis,sed tm̄ a testimonio,vel accusatione repellitur,vt ff.de his,qui no.infa.Lucius. ext. de ord.cogni.cum dilectus,§.fi.de test.super eo.ext. de excep.c.1.
2 † Excipitur aūt de crimine contra accusatorem sine libello,& pęna,vt 2.q.7.si qui sunt, & ca.quærendum,& 3.q.7.iudicet.Hinc est, ꝙ si vir accusat vxorem de adulterio,repellitur,si vxor excipiat ꝯtra eum, ꝙ ipse idem crimen commiserit,exceptione probata,vt 32. q.6. nihil iniquius,& per totum,ff.de adult.si vxore, §.iudex, quia paria delicta,&c.vt ext.de adult.c.pe.& fi.& ff.sol. mat.viro. Idem, si ipsa ꝯ eū excipit de lenocinio. quod intellige ſm legem C.de adult.castitati. & l. qm̄ Alex. Hodie tñ corrigitur per Auth. vt nulli iud. §. adulterā. Colla.8.& eX de eo,qui cogno.consan.vxo.suæ,discre-
a tionem.; Hanc mām plenius prosequere in lib.Roffr.a in tit.de criminibus,quæ in modum exceptionis prop. Quid si dico in modum exceptionis,instrm est falsum de.hoc sup.de edi.instr.§.postremò,in fin.Si āt crimen alicui opponitur in modum exceptionis,vt quis a promotione officij,seu beneficij excludatur, aut excipiat ante confirmationem? & tunc excipiens non cogitur inscribere,quia crimen sic probatum non deijcit, q̄ uis impediat.Rut post cōfirmationem, puta cum quis est ordinandus, vel consecrandus, & tunc licèt excipiens non teneatur inscribere, est tñ iudicis arbitrio ad aliq̄ pęnam extraordinationem, si in probatione defecerit, adstringēdus,& est rō,quia crimine sic probato,repellitur ab obtinendo,& deijcitur ab eo, quod per electionem,& confirmationem obtinuerat,licèt prius habita non amittat,vt eX de acc.super his,ext.de proc. tuæ, &
3 & sic hæc exceptio quasi pro accusatione hr̄.† Sed quare non proceditur ad penam, qñ accusatori crimen in modum exceptionis obijcitur, & non probatur, sicut in proxi.præc.casu proceditur? Resp.ideo parcitur accusato excipienti: quia licitū est quocunq; mō sanguinem proprium redimere,vt ff.de bo.eorum,qui mor. sibi consci. l. 1. sicut & illi ignoscitur, qui prouocatus voluit se vlcisci,ff.de bo.lib.qui cum maior.2.q.3.§.notandū,versus prin.& c.si quis iratus,ff.ad l. Iul. de adul. si adulterium,§.Imperator.& C. eo. Gracchus. Attamen si ꝯ electum confirmatum excipis, pęna eXordinaria rectè imponitur. Quid.n. ad te, si ille ꝓmouetur, qui te non accusat,nec vexat?quia & licet prius habita non amittat, obstat tñ dignitatib. postea acquirendis, vt eX de elec.super eo.& 2.q.1.prohibentur.Et hoc ca-
b su dicit Ber.[b] testes esse cogendos.Vinc.vero, & Tanc. ꝯtra,sicut nec in exceptione famosa, seu odiosa. Nec ob.ext.de test.cog.super his, quia ibi loquitur in cā inquisitionis,in qua sunt multa specialia,vt ext.de re iud. cum I.& A.ext.vt lit.non conte.qm̄.§.sunt & alij Item non est ꝯtra,ſm eos,ext.de ele.cū dilectus, quia ibi testes coguntur non ad probandum crimen, sed ad pro-
4 bandū formam electorib.traditam. † Quid si testi crimen falsi excipiendo opponitur,nunquid hoc casu testes cogentur?de hoc dic,ſm Papā,vt ext. de test. cog. cum ꝯtra.Ad quem āt effectū crimina electo,vel confirmato,vel ꝯsecrato excipiendo opponantur, & quid iuris sit,de hoc plenè,ſm Ber.Compostellanū extra de
c elec.quod sicut.c

ADDITIONES.

a Prosequere in li. Roff. *Iuris canonici doctoris excellētissimi.*
b Dicit Ber. *In decr.super his,de accus. in gl.pe.*
c Quod sicut. *Vide, quę ibi scripsi post expeditionem glossarum.*

a De notorijs criminibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Tancr.vt sup.huius partis tit.1.dixi, tractat de his criminib. Ex practicis auctoribus nullus posuit hanc rubricam. Host.autem in Summa aliquid de hoc tractat,de accusa.§. vlt. sed plenius de cohab.cle.§.fi.quem tractatum satis commendat in fi. Ex glossis autem formatus fuit iste tractatus, de quo satis scripsi super glo. ad intelligentiam decr. vestra.de cohab.cler.& mul. Scias, quod sicut feci de mag.gl.in decr.in literis,de rest. spol. sic feci de prędicta,diuidendo illam totam,id est quicquid scripsi super illa glo. in sex partes ad modum capitulorum Biblicorum, & posui Ber. in apostilla,quæ incipit,ponebat Petrus,& ibi,citatio uero,C.& in versi.uel dicas generaliter. D.& in uers.præterea est in ei s. E. & ibi,si contra factum.F.& ibi, quid si absens. G: & sunt partes satis æquales in contextu,quæ cum allegabuntur, adhuc diuidentur,*

dentur per principium, medium, & finem, ita quòd facilis erit inuentio, propter quod consulo cuique sic signare, quod praecipuè valebit ad vltimum, § huius tit. Et nota, quia auctor est in materia criminum de notorio circa contractus, vel quasi, circa possessoria iudicia se non intromisit hic, de quo super gl. satis scripsi in litera D. a I F. & E. in principio, vsque ultra medium.

a IN praecedentib. de modo cognoscendi de criminib. s m iuris ordinem diximus: & quoniam est alius modus, in quo extraordinariè proceditur, s. cum crimen est notorium, in quo iuris ordinem non seruare est secundum iuris ordinem procedere, vt ext. de iureiu. c. ad nostram. 3. idcirco de hoc aliqua discutiamus, & de hoc modo fit mentio ext. de simo. licet Heli. ad prin. & de accus. qualiter, 2. §. ad corrigendos.

ADDITIO.

a In praecedentib. *Secundum Tancre. vbi sup. plenamque remissionem de hoc uide de iureiur. c. ad nostram. 3. super gl. 2. item uide ibi per omnes scribentes. Item dicas, quod in notorijs nō est adeo ex abrupto procedendum, quin ad minus fiat citatio, vt per dom. Ant. de Butr. in c. referente, per illum tex. ext. de praeb. quod tamen prosequere, vt per Do. Abb. in c. bonae, el 2. ext. de elect. in 3. col. item per eundem in c. cum olim, post gl. in 6. 7. & 8. col. ext. de re iud.*

SVMMARIVM.

1 *Accusatio, seu denunciatio, vel inquisitio, vel exceptio non sunt in notorijs necessariò.*
2 *Citato legitimas causas inficiandi habente non ueniente, qualiter contra eum procedetur, & nu. 4.*
3 *Monitio an possit pro citatione haberi.*
4 *Monitus iustam habens excusationem, non tenetur parere.*
5 *Contumax non appellans citandus est ad sententiam.*
6 *Accusatori scienti accusati absens excusationes, & tacenti, imputandum est.*
7 *Facta post appellationem qualiter, & quo casu non valeant.*
8 *Reus semper, & in omni casu est citandus, coram quo opponi debet factum, propter quod citatur, qui etiam defensiones suas allegare non impeditur.*
9 *Crimen negatum qualiter possit a iudice notorium fieri.*
10 *Notorio facti negato in partibus remotis, quantum tempus dabitur ad probandum.*
11 *Notorium non indigere probatione an semper sit verum.*
12 *Maleficio notorio existente, qualiter sit procedendum.*
13 *Defensio legitima nemini de iure est deneganda.*

1 1. §. Scias ergo, quod † in notorijs nō est necessaria accusatio, vel denunciatio, vel inquisitio, vel exceptio, nec testes ēt, vel aliae probationes, vt ext. de accusatio. euidentiam, ext. de cohab. cle. & mul. tua, 2. q. 1. manifesta, & c. de manifesta, & c. de manifesta, & c. scelus, C. de accu. ea quidem, ext. de elec. bonę. 1. §. porro. Nec debet in eis libellus recipi, nec cāae cognitio adhiberi, vt ext. de fil. presbyt. qm̄, verum in eis quidam ordo iudiciarius seruatur, vt probatur in prae. c. ad nostram, dēt nāq; reus citari, & interrogari, ut & eo praesente, uel cotumaciter absente, dēt sñia promulgari, arg. in prae. c. de manifesta. & ca. q. Deus, & §. fi. ext. de cohab. cler. & mul. sicut ad extirpandas, & ext. de diuor. porro. Quòd si non citetur, sñia non ualebit, s m Tanc. ut j. uers. dixit quoq;, & ext. de consti. ecclesia. 2. q. 1. nos in quemq̄, ff. quae sñiae sine app. re. l. 1. §. item cū ext. de transla. ġto Arg. ꝯ, quod nec citatio, nec monitio sit necessaria, ext. de app. cum sit Ro. in fi. Sed illud intelli-
a ge, prout ibi not. s m Papam, a hoc prosequere, vt inf. §.
2 fi. ver. Petrus de Sam. † Et nota, b quòd imputatur cita
b to, qui habet legitimas causas inficiandi, si non veniat, nam procedetur contra eum ad inquisitionem ēt supe per circunstantiis non notoriis: & si ei qui praesens esset, competeret probatio, habebitur pro nō probato: ex quo absens est alioquin si non absenti, sed praesenti accusatori incumbit probatio, iudex ad instructionem sui probationes recipiet. Item procedet ad pœnā ꝯtumacis, sicut sibi iustū videbitur. Si aūt postea venerit, audientur illius excusationes, 2. q. 1. Deus omnipotens. & si aliqua pęna imposita sit, si occasione maleficii notorij, cum nō sit notorium, hoc probato, & sit ꝯtumacia excusata, illud vel nullū erit, vel reuocabitur ut in-
c iustum, ext. de re iud. cū Bertholdus. §. post modum c.
3 † Quid si iudex eum monet, vt satisfaciat tanq̄ de notorio vsque ad certam diem: nec aliter citat: quia non dicit, quod veniat, vel compareat coram eo, nūquid haec monitio habebitur pro citatione? non vr: nā monitus non tenetur parere, si hēt iustam excusationem, ext. de prae
d sump. c. fi. ext. de rescri. si qn̄. d 14. q. 1. quisquis, sed citatus tm̄ venire, & parere, ac excusationem proponere,
4 ff. de iud. si quis ex aliena. † Quid si citatus in notorijs non venit? Resp. pōt procedi ꝯ eum si non mittat sufficienter, ext. de cler. non resi. c. ex parte, & duob. cc. se. Quid si sit semel contumax, nec inuenitur factum notorium, sed est purgationi locus nunquid est iterum citandus ad purgationem sibi indicendam? Argu. quòd sic, ext. de cohab. cle. & mul. tua. ver. sed si de clericis, ext. de sent. excom. si verò, & de pur. can. inter solicitu-
5 dines, & c. cum dilectus. † Item nunquid talis est ad sen
c tentiam citandus? Dicunt, quidam, e quod sic, C. quō, & qn̄ iu. ea, quae. & 3. q. 9. per totum. Alij ꝯ, & dicunt, quod praedi
f cta iura loquuntur in absentibus, non in contumacib. f
6 † Quid si absens hēt excusationes legitimas, quas bene nouit praesens accusans, sed eas tacet? Dic imputandū accusatori, & prouidendum reo, ff. de iudic. si praetor
7 † Quid si auditis excusationib. iudex super eis non recipit probationes oblatas, sed condemnatur reus tanq̄ de notorio, & ob hoc appellat? Dicunt Papa. & do. meus, quod tenet sñia, ēt si post talem appellationem lata sit, dūmodo coram iudicis appellatione de notorio fiat fides secus autem est in alijs iudicijs, quae per omnia ordinē iudiciarium requirunt, in quib. non valet, quod fit post appellationem, ext. de app. interposita. Alij contra, quod prosequere s m Papam, & do. meum, vt no. in prae. cap.
g tua nos. g † Dixit quoq; idem Innoc. quod quis in notorijs,
8 partibus praesentib. possit lis contestari, & ordine iuris seruato procedi, nihilominus tamen eisdem absentib. pōt procedi illis omissis; sicut & qn̄ reus contumax est: in oī casu tm̄ requiritur, quod citetur reus, & ei venienti exponatur factum, pp quod citatur, & eius defensio audiatur, arg. ext. de accu. qualiter. 2. §. dēt, alioquin nō tenet sñia super notorijs lata, vt s. versi. cuntamen, & j.
9 in fi. huius §. † Sed qualiter sciet iudex crimen alicuius notorium, fortè si id negatur? Resp. secundum T. &
h Vinc. h per facti euidentiam, si est illius loci habitator. quod verum est, si fuit in conspectu eius pro tribunali sedentis, & nō alias, ut j. §. iam de notorio, uers. porrò, &

ADDITIONES.

a Secundum Papam. *Qui dicit idem, quod ibi in vlt. gl.*
b Et no. *Secundum Inn. cuius uerba incipiunt & durant usq; ad uers. sed qualiter, quae uideas, ubi sup. sub litera F. post prin. & litera G. per totum.*
c §. post modum. *De hoc plenius inf. §. fi. ad fi. sub uer. testes.*
d Si quando. *Inn. alle. hanc in contrarium; quia dicit, quòd debet se per literas excusare, resp. quia illud de honestate.*
e Dicunt quidam. *Io. in c. quę Lotharius. 2. q. 1. dicit hoc sub dubio forte; vide, quod no. de iureiur. ad nostram. 3. super glo.*
f Contumacib. *Etiam contumax non appellans citandus est ad sententiam, de dol. & cont. c. 2. lib. 6.*
g In prae. c. tua nos. *Quod scripsi in decr. uestra. super gl. ad intelligentiam, sub litera F.*
h Et Vinc. *Qui hoc no. in l. uestra.*

a & Versi.istud aũt notoriũ.a Vel si ei iudex fiat per duos,
vel si plures testes notoriũ fore, nam & duo probant fa
mam,ext.de test.nam literis,& de accu.inquisitionis.§,
fi.& per duos probatur,ꝙ septẽ interfuerunt, C.de bo.
pos.l.2.& ꝙ tres subscripserũt,C.de fide inst. cõparatio
nes.Et ꝙ duo probent aliquid esse notorium, probatur
ff.qui.satis.cog.si vero.§.qui pro rei qualitate.& de ele.
bonæ.1.Et no.ꝙ si aliquid negetur esse notorium, sem-
per probandũ est notoriũ esse,vt quidã dicunt,arg.præ.
l.si vero procurator.§.fi.& in prę.ver.porro.& hoc in ab
sentia partis fieri pt,arg.ext.de app.interposita.§.fi.quo
facto admittituntur probationes super principali,scdm
do.meum:& Papa contra, vt no.in prę.c.tua. & dicam
10 j.§.iam de notorio.† Itẽ si notoriũ facti negeĩ in parti-
bus remotis, dicit do.meus,ꝙ dantur octo dies ad pro-
bandũ,vt ext.de sent. excom. solet.§.in prima. Item fit
res notoria,si reus confiteaĩ,vt j.§.iam de notorio.ver,
11 2.† Verum ad id,quod dixi s̃.in prin.notoria non indi-
gere probatione,est contra in Auth.de resti.& ea,q̃ pa-
rit,§.fi.& ext.de elec.bonę.1.§.licet autem,cum suis cõ
cor.sed illud fit ad cautelam,vt ibi dr̃,& no.Et si illud fe
cit legatus ad cautelam,satis potuit testes recipere par-
b te non citata,secundum Io.& Gof.b Vel dic,ꝙ licet es-
set sibi notorium,ꝙ ille ad Maguntinam ecclesiam trã
sisset,vel ꝙ administrasset,non tñ fortè notorium erat,
ꝙ si post appellationem: vel non erat notorium, ꝙ ca-
nonici Maguntini eum recepissent:vel licet esset noto-
rium in Alemania,vel alijs,nõ tamen ipsi legato: ideo
que potuit testes recipere iuris ordine non seruato, vt
12 in præd.c.ad nostram.& 11.q.3.eorum.† Hoc autẽ cõi
c ter obseruatur.vbique, ꝙ cum maleficium notorium
committitur,statim iudex inquirit in genere,non con-
tra certam personam:& facta inquisitione vocat nomi
natos in inquisitione,quos intellexerit culpabiles, vel
suspectos,vt dicant veritatem,& se,si possint,defendãt.
sic.n.diu obtentum est:ideoque non est mutandum,ff.
de leg.minimè,& l.cum de interpretatione.& l.seq &
l.de quib.§.inueterata.ex.de consue.cum dilectus, & in
hac inquisitione non seruatur solennitas illa, quæ tra-
ditur ext.de accusa.qualiter.2.& s̃.de inquis.§. nunc tra
ctemus.Itẽ in maleficio flagrãti,quod sic notoriè com
missum est, procedit hæc inquisitio illius maleficij,s;qs
commiserit,nullo vocato,si non certum sit,' quis fece-
rit,siue sit certum de aliquibus, & incertum de aliqui-
bus,ei tñ,contra quem procedit, legitima defensio re-
seruatur,ext.de offi.ord.c.1.ff.de offi.prętd.l.3.& l. con
gruit.ff.de custo.& exhib.reo.diuus.2.& l.solent.& l.de
militib.& in Auth.Col.9.de coll.§.iubemus.3.Nam &
si ubi inquiritur,de statu ecclesiæ inquiratur, licet nulla
persona nominata sit,tamen testes recepti de quolibet
monacho deponent: & tunc is, contra quem dr̃, dictũ
testis poterit impugnare,ext.de re iud.cum l.& A.;& 2.
quæstio.5.&c.interrogatum.Dicunt tñ quidam,ꝙ hæc
inquisitio,quę fit contra incertam personam,est tantũ
prępatatoria ad secundam,arg.ext.de confes.c.2. Nam
cõtra personam in prima nominatam,incipit noua, &
poterunt in secunda recepi testes in ea recepti,ar.extra
13 de testi,veniens.2.§.j.in fi.& §.fi.† Hodie autemd valde
d officium iudicum in hac inquisitione exuberat : ipsi
namque adeo defensiones arctant,vt verè dici possit,ꝙ
eorum officium latissime patet, vt ff.de iuris.om.iud.l.
1.nonnũquam enim hominem inauditum & indefen-
e sum statim suspedunt.e Sed certe quidquid fiat, nulli
est de iure legitima defensio deneganda,ext.de excep.
f cum inter.§.1.& cap.fi:11.quæst.3.eorum,& supra vers,
dixit quoque.f

g 2.§. Vt autem ex aliorum sparsis velleribus talẽ nobis ordiamur politam, g ad hujus mate
riæ clariorem doctrinam not.diligenter,quod aliud est
fama: aliud rumor : aliud manifestum: aliud omnino
occultum,aliud pene occultũ:aliud notorium,vt pro-
h batur ext.de cohab.cler.& mul. uestra h.de quorũ sin-
j gulis seriatim pauca regulariter coarctemus.i

ADDITIONES.

a Notorium.*Vide,quod ibi dicam sup uer.Petrus de Sam. & su per uer.testes quoq; sint.Quod notoriũ & fama ꝓbetur per duos testes,habes gl.in uerbo,qñ.in cap.Deus ommpotens.2.q.1.& gl. in §.item sępe.4.q.3..Abb.Sic,in c.cum in tua.ext.de spon.*
b Et Gof.*Idem Vin.& Phil.ut ibi scripsi super gl.& ibi inuenies quod sequitur in uer.hic autem.usq; ad fi,§. post.Inno.& Host.in prin.uide,quod supra prox.*
c Hoc autem.*in prin.uide,quod supra proxime.*
d Hodie autem.*Verba Hosti.vbi supra.*
e Statim suspendunt.*Saluo iure suo,dicit Hostien.*
f Dixit quoque.*Nimis fuit patens furtum,quia materia multũ nota,ẽt in iudicib secularibus,quam posuit Inn.& Host.per eum, ubi supra,& ibi addidi cle.de re iud pastoralis.circa fi.& de uer. sign.sape circa fi.uer. non sic,*
g Politam.*Hoc non est hic speciale,quia totius huius operis est cõ mune,s.aliorum scripta ordinate colligere.*
h Vestra.*Est ẽt eius opi.de qua inf.§.sequitur.& statim dicam.*
i Coarctemus.*Quia de fama pręmittit,est sciendum,quod in tra ctatu de fama multi scripserunt. Thomas de Piperata doctor materiam illam satis ample tractauit, miscendo de iudicio, ar- gumento,& præsumptione.De iudicio dixi sup.de proq.§. fin.su- per uersic.13.De præsumptio satis de præsum.ar.tamen præsum ptionem & suspitionem dicit esse iudicia.De argumentis habetur C.de fal.l.ubi in prin.quorum ap.non rec.l.2.quæ habetur 2.q.6. sub §.sunt,quorũ C.de q.l.milites.ff.eo.s.de quæstio.l.1. in princ.l. unius.§.in ea.ff.de testib.l.3.§.eiusdem.Quod suspicio & pręsum ptio in hac materia sint idem,inducit gl.in l.absentem in prin.ff. de pœnis.cum enim tex.ibi dicat,ex suspicionib. quem non debe- re damnari,ergo not.quod pręsumptio sola non grauat de tali sus picione,ff.de qõnib.l.1.in prin.& §.1.ibi,a suspectissimo.& §.diui fratres.Ex talib.autem suspicionib.quis non damnatur,ff.de mi- nos l.3.§.idẽ tamen & præ.l.absentẽ in prin.ff. de pœnis. Fallit. C.de adult.l.si qui adulterij.& in Auth.ut lic.ma.& auiæ,§.his quia etiam illud,ut dicit gl.in prę.l. absentẽ.in illius est pręsum- ptio legis.Dicebat aũt Host.quod in statutis ciuitatũ, quæ probi- bẽt poni aliquos ad tormenta,nisi adsint uiolẽtæ ꝓsumptiones,ibi intelligũtur illę quę sunt maiores. Sed ibi de simplicib.iudicijs et minus indubitatis uel intelligatur ?m ius cõmune,s.et illæ,et qui bus põt ad tormenta de iure procedi,de reliquis eius dictis inf.po nã Incipit autẽ tractatus eius,quoniã circa famam. Quidam ta- mẽ deciderunt principium,quod continet nomen eius. Facit autẽ de illa quatuor membra, s. quid sit fama,unde dicatur, qualiter probetur,& quis sit effectus ipsius probatæ.*

SVMMARIVM.

Fama quid sit.

1 *Fama quandoque sumitur pro infamia.*
2 *Fama qualiter,& a quibus procedere dicatur.*
3 *Fama per se non probat,sicut nec suspicio.*
4 *Exceptio excommunicationis agenti opposita, an possit per unũ testem & famam probari.*
5 *Fama super quo consentire dicatur.*
6 *Testis interrogatus super plurib.positionib.si dicat se nihil scire, nisi super paucis,quę dicit,demũ si dicat,de his esse famã publi cam,qualiter hoc dictum de publica fama sit restringendum.*

3.§. Fama est illęsę dignitatis status,uita ac mo
ribus cõprobatus, ut ff. de uar.& ex
traor.cog.cognitionum.§.ęstimatio. & qui hanc negli
git,crudelis est,ut 12.q.1.nolo.Vnde Apostolus,Expe-
dit mihi magis mori,quam ut gloriam meam quis eua
cuet,ut 1.q.1.sacerdos,ppe fin.& 11.q.4.non sunt audien
a di.Licet sit ar. ꝯ.ea.q.seq.& ext.de uoto,magnę.a & hęc
de-

ADDITIO.

a Magnę.*uer.non curantes solue,ut not.in prep,c.sicuti.*

1 descriptio locum habet in bona fama. † Quandoque
tñ sumitur fama ꝓ infamia, vt in preal. c. vestra. & eo. ti.
tua. 2. q. 5. presbyter si. & c. si mala fama. Vnde potest &
aliter describi, vt comprehendat vtrãque, Fama est ve-
hemẽs vulgi, seu maioris partis eius, opinio rei, de qua
a quæritur, consentiens:a arg. in d. c. presbyter si. in princ.
& 4. q. 3. sæpe. Hæc ergo descriptio se habet ad malã fa-
mam & ad bonã. cũ ad malã, tũc sumit pro infamia, vt
cũ dr̃ de aliquo cõmuniter, φ vitã ducit enormiter dis
solutã, vel φ nõ timet Deũ, vel φ habet concubinã, &
similia, vt in prę. ca. tua. & põt tũc describi per oppositũ
sic, Fama est lęię dignitatis status, vita & morib. reꝓba-
b tus b. Cũ vero ad bonũ, tunc sumi? ꝓ bono nomine, &
tũc habet locũ prima descriptio, & q in ea dicta sunt pu
ta cũ dr̃ cõiter de aliquo, quod est bonus homo, vel ho
c nestus, & similia. Et pro hac laborare debet homo, c vt
assumat nomẽ honesti viri, vt ff. ad Trebel. facta. §. si in
2 danda. † In vtroq; aũt modo fama quandoq; ꝓcedit ex
scientia, quandoq; ex incerto auctore, vt de cõsecr. dist.
4 sanctũ est, & quãdoq; ex dicto vnius ext. de præsump.
cũ in iuuentute. Propriè tñ fama ex incerto auctore ꝓ
cedit, & ex sola suspicione, vt in p̃. ca sanctũ. & 46. dist.
3 sunt nõnulli. prope fi. & in hoc differt a manifesta. † Fa
ma aũt per se non probat, sicut nec suspicio, .q. 1. no-
men. Sed si cõcurrat cũ vno teste, bene ꝓbat, argume.
d extra de proba. sicut. d C. de reb. credit. l. bonę. & supra
4 de teste, §. restat. ver. hic tñ. † Quod si agenti opponitur
exceptio excõicationis, nũquid põt probari per vnũ te-
stem & per famã? Et videtur φ sicut in præd. concor.
cũ tunc non agatur ad pœnã, vt extra de ordi. cog. ca. 2.
& tunc testes cogi possunt, secundum ea, quæ not. se-
cundum Papam, extra, de testibus. cog cap. 1. Sed dic cõ
tra, argumẽ. 2. q. 7. sciant. Hæc enim exceptio odiosa est
& ideo non est laxanda facultas, extra de except. pia. in
princ. quia excommunicatio non infligitur nisi ꝓ mor
tali, vt 11. q. 3. nemo. & facit ad hoc, quod no. extra de te
e stib. ueniens. e Argumen. tamen, quod fama probet, vt in
præ. c. si mala. nam matrimonium probatur per famã,
extra de præsumpt. illud. 12. q. 4. dicet. & limites, ut ext.
de proba. cum causam. Sed dic, quod probat cum adiũ
cto, vt dixi: Et uidetur, quod magis ualet, quam unus te
stis, ut ext. de consan. & affin. super eo. Vbi autem iudex
de ea dubitat, quærat a uicinis, ut ff. de mag. col. 1. §. si
pręses. & ubi reus conuersatus est, extra de elect. post-
quam. & c. scriptum. & adhuc duo testes sufficiũt, ut di
xi supra §. 1. uersi. qualiter. Sed adhuc uidetur, quod fa-
ma per se probet, 4. q. 3. uersi. item sæpe. ubi de hoc, ff. de
itin. l. 2. § perenne. ext. de testi. præterea. 15. q. 6. si duo.
f ff. de test. l. 3. §. uerba. f ibi, alias ueluti, g &c. ff. de in lit. iu.
g uulgo. ff. de adm. tu uulgo. ff. de fundo instr. & instrõ le
gato, cum de lanionis, §. asinam. ff. de usu cap. non solũ.
§. 1 ff. de hæred. insti. Pacumenius. ff. quis ordo in bon.
poss. ser. l. 2. C. de repu. in auth. ubi posita, Arg. cõtra, C.
de

ma est, quod homines alicuius ciuitatis, castri, villæ, vici, vel cõ-
tratæ, cõiter opinantur, æstimant, vel sentiunt verbis uel loquela
cõiter asserendo, nõ tamen pro certo, & vero manifesto, & instat
quare adiunxit Contratæ, quia ex diuersa qualitate factorum qñ
que sufficit fama cõtratæ, quandoq; non. Sed Iaco. dixit Regionis,
quæ idem, qđ Contratę sic. n. per regiones diuidebatur ciuitas Ro-
mana, ff. de offi. pręfec. uigil. l. 3. Ipse tñ intendit omnem locum in
cludere ab alio diuisum, puta ciuitates in prouinciã, castra & vil
las & diœceses, & sic de singulis. Et per id, quod dixi de uoce, ex-
pedire potes ſm membrum Thomæ, ut dicatur Fama a For. faris
ipse. n. putat, φ dicatur quasi fides mentis. & recipitur per magno
sono. Subdit aũt Iac. φ fama alia ex incerto, alia ex certo auctore
procedit. Iterum, prima aut est de his, quæ in vsu publico & assi-
duo habentur, aut non. Primo casu proficit fama ad declarandã
intentionem uocabuli dubij, ff. de fundo instr. cũ de lanionis §. asi-
nam, de lega. 1. si seruus pluriũ. §. ult. de ver. sig. anniculus, de flũ.
l. 1. §. 1. de re iud. l. semper in stipulationibus. Item proficit, vt exi
gente publica utilitate sine alterius læsione opinionem commu-
nem teneamus ꝓ ueritate, C. de testa. l. 1. ff. de offi. prętor. Barbari
ad Maced. l. si quis patrem. Secus, si alteri ex hoc cõtigerit læsio,
ff. de reb. cor. l. qui neque de iureiuran. l. iusiurandum in prin. C. de
sacros. eccl. l. decernimus. Si vero non sunt de his, quæ sunt in vsu
assiduo, vel publico, sed de his, quę momento transeunt sic est ser-
mo, vel operatio boni, vel mali, tunc fama non proficit. Est autẽ
fragilis fama ex incerto auctore proueniens, de conse. dist. 4 san-
ctum. Valet tamen ad inquirendum, C. de offi. recto. proui. l. iustis-
simos, & ad inducendum purgationem, de accusat. cum oporteat.
in fi. & ad confirmandam probationẽ ff. de test. l. testiũ. §. eiusdem
& arg. in Auth. de fide instr. §. 1. & ad facti operis commemora-
tionem, & econtra, arg. in Auth. de probat. l. si arb. Secũdo in prin
cipali membro, quando procedit a certo auctore, si ab infamibus,
nil ualeat, extra de test. licet ex quadam. Ab honestis valet, & cũ
alijs adminiculis inducit cõdemnationem, ext. de testib. pręterea.
& sic ẽt potest intelligi præallega. §. eiusdẽ, ut per se inducat iu-
ramenti delationes. C. de reb. cred. l. in bonæ. Inducat ẽt matrimo-
nij pręsumptionem, de præsump. illud, & probationem interdum,
de consan. & affi. & super eo. Interdum plenam probationem, vt
in antiqua alicuius morte, ut no. C. solu. mat. l. si quidem. alias de
morte non antiqua non inducit plenam probationem alleg. de te-
sti. tam literis, in prin. & de hoc infra dicam. Dicit aũt Iaco. præ-
dicta procedere in his, ad quæ adaptatur fama, ut ad mortes ma-
leficia, matrimonia iurisdictiones, & similia, non autem ad illa,
de quibus fama esse non consueuit.

ADDE ultra ea, quæ habentur per Bar. & ibi scribentes in l.
de minore. §. tormenta. ff. de quæ. ubi de fama plene, Bal consi. 333.
1. lib. ubi ponit ex quibus fama debeat consistere. Et quãdo fama
faciat notoriũ, per eundem cons. 71. 3. lib. & qualiter fama ꝓbet,
per eundem cons. 122. 1. lib Et qualiter probetur, & an sit suffi-
ciens ad torturam, per eundem cons. 225. & seque. & cons. 420.
quarto. lib. & quando fama habeatur pro ueritate, per eundẽ con
sil. 104. Et faciat quem usurarium manifestum, per eundem con
sil. 111. 2. li. de quo ẽt per Abba. cons. 81. 2. lib. Et an per famam
probetur mala fides, per Angel. consi. 160. & Alexan. consi 6. 7.
& 94. lib. & quę requirantur ad probandam famam per eundẽ
consi. 13. 1. lib. Et de fama uide aliquid per Oldrad. consi. 112. &
Pau. de Cast. consi. 167. & per Barto. pulchre cons. mihi 191 in-
cip. dic pacis.

ADDITIONES.

a Consentiens. *Aliam descriptionem scripsi, ubi sup. in principio.*

b Reprobatus. *Hanc uocamus infamiã, & hæc prima descriptio fuit de homine, media inter homines, & hęc conuenit materiæ ꝓbationũ. Dicebat ergo Ia. de Are. qđ fama erat nomen ęqui uocũ rõne prędicta, quæ est de homine & inter homines, & hoc dicit regionis, uel maioris potestatis opinio cũ sermone, uel uoce, per φ cõmunis fama & cõmunis opinio idẽ repsentat. Thomas, ubi supra de hoc fate. ur, dicit tñ, quod in aliquo differũt simpliciter sumpta, fama & opinio, quia fama nõ pot esse, nisi publica, quia est de ea, quod ab omnib. uel maiori parte sentitur, opinio potestẽt esse talis sed põt etiã esse paucorum, & non publica, ff. de hærede. l. 1. & l. 2. in fi & pro dot. l. 1. vide infr. §. sequitur. in fi. Et aduerte, quia mihi placet descriptio. Iaco. quia breuius. Thomas enim dixit, φ fa-*

c Debet homo. *Iuuenis etiam, extra de præsumptionibus, ex studijs.*

d Sicut. *Ad hoc inducitur, cum deficit plena probatio, recipitur suffragium iuramenti, ergo & famę.*

ADDE, φ fama cum uno idoneo teste facit plenam probationẽ, glo. in uerbo. famam, in cap. 1. extra de appellationibus. gloss. in uerbo. possessione., in c. placuit. el primo. 11. & q. 3. Baldum in l. Gallus. §. circa finem, ff. de liberis & postumis, Cardinal. cons. 9. circa fi. Cepol. in consi. 27. post medium, item in cons. 28. circa fi. in primo uolum.

e Veniens. *Et quod dixi de restitutione, præterea. super ultima glossa.*

f §. verba. *concor. alleg. §. eiusdem.*

g Veluti. *Et ibi de hoc, &c.*

de offi. rect. prouin. insistimos. Sed ibi fama vera non erat, & ideo ibi cõtrarium probari poterat. Sed in prædictis legibus nõ poterat cõtrariũ probari, quare ibi fama pbat. Vnde dicendum est, scdm Mart. de Fano, formam probare, & ei stari donec cõtra probetur. Sup eo aũt, quod dr in præd. l. 3. ff. de restit. & in præd. ver. item sæpe, veluti
5 fama cõsentiẽs, & c. distingue, super † quo fama cõsentiat nam si peto a te hæreditatem B. tu vero excipis illũ uiuere, sola fama probat a, q mortuus sit, aufert tibi excep-
a ptionem: a secus si dico te rem mihi vendidisse, vel hominem occidisse, & huiusmõi non n. sufficit mihi probare famam, est ro. nam primum, s. mors B. necessario eño; continget, vt in Auth. Coll. i. de hær. & Fal. §. in omnibus, in fi. §. de p. c. dist. 7. c. fi. Secundum vero forte non, & sic cum alijs probet, vt in præd. l. 3. Vel dic, q in casibus fama cõsentiens cum assertione partis probat, sed non semper: & hoc innuit illud Alias, in præ. l. positũ. & dic Alias, i. qñque. Casus autem isti sunt in præ. §. asinam, & C. de test. l. 1. Insti. eo §. testes, ff. ne stat. defun. sit. mat. Et secundum hoc põt intelligi, quod nol. in d. §. verba. Quod vero ibi not. q fama inducit semiplenam, probationẽ, intellige in ciuilibus, secus n. est in criminalibus, C. de probat. l. fi. 2. q. 8. sciant, & notan præ. c. ve-
b niens. b De probatione autem tam æ, & cõis opinionis, vel credulitatis, vide s. de proba. §. nunc uid. & seq. Item de pbatione infamiæ no s. de inquisi. §. nũc tractemus, uer. q ille. Quid si testes inducuntur ad probandum famam, & unus dicit se audiuisse ab uno, alius ab alio? & de hoc s. de inqui. §. 1. ver. quid si unus. Quem effectum habeat fama circa matrimonia, uel circa beneficia diu
c possessa, no. scdm Papam ext. de præsum. illud. c † Quid si
6 testis interrogatus super pluribus articulis, siue positionibus dicit se nihil scire fere in omnibus, paucis exceptis, super quibus pauca dicit in fine autẽ sui testimonii interrogatus dicit, q de oĩbus & singulis præmissis est publica uox & fama: & dicunt quidam, q hoc dictũ testis de publica fama restringendum est tm̃ ad ea, sup quibus deposuit, & nõ ad ea, de quibus nil testificatus
d est.[d] Alii tñ dicunt, & uerius, q referri debeat ad omnia in omnibus articulis contenta, quia cum ponens de omnibus ponat, siue asserat, de omnibus intelligit respõdisse. Bene. n. potest esse, q testis aliquid nesciat, & tñ de hoc est uox, & publica fama, quia si testis deponit de scientia, & non de credulitate, aequum tamen est, si testis in hoc dubio requiratur, quod dictum suum declarat: Et in hac sententia fuimus in quæstione, quæ coram nobis agitabatur inter archiepiscopum Rauennatem, & communione ciuitatis Foroliuii super Castro Mel
e druæ, & quibusdam aliis Castris.

ADDITIONES.

a Exceptionem. *Concor. sup. de actore, §. 1. vers. sed quid si iste. Facit, quod no. ff. quemadmodum test. aper. l. 2. si dubitetur. vbi not. quod in hoc sufficit semiplena probatio. Facit ẽt, quod no. ut lite nõ contesta. quoniam, §. si aũt, in glos. 2. et idem no. secundum Hugo ff. so. mat. l. si quidem, & tene, quod ibi not. Cyn. distinguendo modum mortis, an in naufragio, vel in bello, an aliter, quod bene sic probabitur per testes, & tunc nõ sufficit probatio fama in facto recenti, vt dixi sup. post Iaco. de Aret. Ad id, quod sequitur, quod naturale est mori, responde per l. vlt. C. de sac. san. ec. vbi patet, quod naturale est viuere usque ad centũ annos. Congruũ exemplũ sui dicti poterat inducere auctor de l. 3. ff. ad Macedo. & ibi fama tollit exceptionem Macedoniani, & idem ibi l. 1. C. eo. ti. & idẽ in oĩbus casibus, in qbus fama, uel communis opinio ueritati cõtraria tuetur contractus, testamenta, iudicia, sententias, et arbitria, de q bus infra a liqua sequentur.*

ADDE, quæ requirantur ad probandam mortem alicuis, Bal. consil. 33. in fi. & consi. 404. 1. lib. per Alex. consil. 42. uol.

b In præd. c. ueniens. *Alleg. sup. uersi. quippe si. quod loquitur. ẽt si de crimin. ciuiliter agatur. Scire debes, q d Thomas abhorret illud dictũ, q fama cõfirmet assertionẽ partis, & negat uerũ esse, q dicit Acc. vbi sup. quod illa fuerunt verba Io. dicentis, quod facta diligenti excussione. Io. An. tenet aperte contrarium quod fama non probat, vbi agitur ex cõtractu, vel rei vẽdicatione, vel simili actione ex quacunq; cã quod tantum petitur ex aliquo contractu, nec esse est probari p testes de veritate, & de sua sciẽtia deponẽtes C. de test. l. testiũ. & quod ibi no. in gl. sic ergo. Item si petitur ratione don. inu, vel quasi cã simili aperte probari dẽt actoris intentio, ff. de rei. ven. l. in rẽ. C. de prob. cũ res. & l. actor. ff. e. l. 2. & ad illum ver. alle. numerus test., & c sic respondet tex. vt dicit, ponit, tria numerũ test. dignitatẽ, & auctoritatem ipsorũ. & famã consentientẽ & confirmantẽ. Primũ recipit, quod multitudo testium confirmat probationẽ, quando non sunt ei exceptione maiores, ita quod duo testes nõ probarent, sed quia sunt in nu. plures, vt valida pbatio recipiatur. Secũdo dignitas & auctoritas validat pbationẽ inualidã, quod erant consanguinei producentis, vel ex cã simili. Tertiõ fama confirmat probationem testiũ, vel aliam, contra quã erat aliqua suspicio, & fortius si nõ erat; qa facit cã validiorẽ pp famam, determinat ergo vnus casus aliũ, sicut vna scriptura aliã ff. de de test. hæredes pa'ã. § sed si notã. & de leg. 1. si seruus pluriũ in fi. Ad §. fi. qui vult. vidgi. opiniõnẽ spectandã, respondet, illud verũ in significationib. vocabulorũ, vt dixi su. post Iaco. per ea, quæ ibi dicã. Rñdetur ẽt ad duas alleg. leges, quas allega. ibi. & allegata sunt sup. prox. versi. cãs. Ad l. si pater. C. de statu. defunc. respondet, quod ibi fama non probat princip. ale, de quo agitur, sed inducit præsumptionem ad tuẽdum statum defuncti & filiorũ; & est speciale fauore libertatis, propter quã etiã cõtra pupillũ & rẽ publicam inducitur ibi præsumptio. Concludit ergo famã nõ probare, sed quo alias pbationes coadiuuet, & licet cæteris casib. vt su. dixi, valebit aliàs inualidũ, plus dicit, quod si de iure cõi fama nõ non sufficit ad torturã, de facto tñ seruatur contrariũ. Quod id sit de iure, patet ff. de qõ. l. 1. in prin. & l. vnus. §. 1. C. de qõ. l. milites C. de fal. l. sicut in fi quæ iura probant, vnum indicium non sufficere ad torturam. ponunt. n. semper plurale. Oportet ergo aliud indiciũ concurrere cũ fama. puta inimicitiã, vel quod se iactauit facturum esse, vel fecisse, vel aliud tale; & idem Rol. in. doctor. Et vbi de qõnib. vide quod post Dy. & Ia. de Bal. dixi su. de prob. s. per ver. violenta.*

ADDE, vt per Roma. consi. 7.

c Illud. *Ibi satis scripsi in magna glo.*

d Testificatus. *Supple, tamen interrogatus.*

e Alijs castris. *Vide quod dixi sup. de teste, §. nunc videndum. ad finem.*

Quid sit rumor.

4. §. Nunc de rumore dicamus. Est autem rumor, particularis assertio ex incerto auctore & sola suspicione proueniens, ex. de eo, qui cogno. consan. vxo suæ, super eo. ex. de elec. Osius. & hoc minus probat quam fama, Nam fama est communis viciniæ acclamatio, vt dixi: Rumor vero est, cum pauci aliquod non tamen publicè dicunt, vt dixi, & probatur extra de regul. ueniens. prope prin.

SVMMARIVM.

Manifestum quid sit.

Manifestum an probari debeat.
Notorium aliud est, quam communis opinio.
Fama & communis opinio in quibus differant.
Communis opinio probat, & pro veritate habetur.

5. §. Sequitur de manifesto videre. Est aũt manifestum publica, seu famosa proclamatio, ex certa sciẽtia & a certis auctoribus proueniens: & potest manifestum probari per multos auctores non tamen per tot, quod fiat notorium. vnde dicit lex, quod palam id est manifestè testari dicitur, qui non in publicum hæredem nominat, sed coram testibus, qui ad solennitatem sufficiunt testamenti, vt colligitur,

gitur ff.qui testa.fac.possunt, hærdes palam. in princip.
& sic sumitur manifestum. 11.q.3. corum in fin.vbi di-
citur,licet aperta,id est manifesta, sit aduersariorum re
prehensio, iudex tamen debet ordinem iuris seruare.
1 † Et ex hoc probatur,quod manifestum probari debet,
& 2.quæst.1.Deus omnipotens.Quandoque etiam ma
nifestum ponitur pro notorio: impropriè tamen,vt pa-
tet extra de verbor.sig.cum olim.&c.ex parte. ad fin.&
de vsur. cum in diœcesi. secundum vnum intellectum,
& ca.cum tu.& 2.quæ.1.manifesta.&c.de manifesta.&
d.capi.licelus.& de app.Romana.§.si autem post & pro
2 publico,vt ext.de diuor.porrò. §. fi. † Item etiam aliud
est communis opinio, quam notorium, nam commu-
nis opinio est tantum de longe præteritis, & quæ pro-
bari non possunt per testes de visu, nisi prout not.supra
de probat.§1.versicu. vlti. & seq. notorium verò est de
præsentibus,vel proximè præteritis, & quæ de facili p-
bari possunt per testes de visu, infra. §. iam. per totum
3 † Sed in quo differũt communis opinio & fama? a Re
a spon.communis opinio facit ius,C.de testa. l.1.ff.de of-
fi.præt.Barbarius 3.quest.7.§.tria.in princi.C.de sen. &
interlo,om.iud.si arbi.C.ad Maced.l.si quis. ff.de supel.
leg.ipsi §.fin.de acqui.hæredi.si quis.§.planè. & in præ.
versic.ult.sed fama non facit ius,statur tamen ei,donec
contra probetur. quod fieri potest, ut supra. §. fama.
4 † Item & communis opinio probat, & pro ueritate ac
cipitur,ut præd.§.concor.Argum.contra. ff. de euict. si
b dictum. b Sed dic, quod communis opinio vilissimo-
rum non probat, ut in præd. l. Barbarius, sed bonorum
sic,C.de epis.audien. Auth.si præses.

ADDITIONES.

a Fama.*Vide,quod dixi sup.§.fama post principium.*
b Si dictum. *Et de iure patrona.consultationibus, vbi non sufficit credulitas,*

Quid sit omnino occultum.

a 6.§.Nunc de occulto a dicamus. Est autẽ omnino occultum,quod nulla ratione probari potest,extra ut eccl. bene ut nostrum. Occulta enim soli Deo reseruantur,ut ut 2.q.5.cõsuluisti. uersiculo spontanea.6.quæst. si omnia.& tale occultum uocatur Secretum,ut 32.distin.erubescant.& ex. de simo. tua nos. in fi.& 2.quæst.1.si peccauerit.Quandoque uerò uocatur Latẽs,31.quęs. 5.Christiana. & in tali iudex sententiam ferre non potest.vt 2.quæst. 1.§.quando uero.&c.seq.prope finem, c.Deus omnipotens. Est tamẽ quãdoque aliquid occcultum iudici.quod potest & debet probari,ut C.de appel,eos. §.si quis autem & supra §. 1.uersicu. uerum ad id. Sed tali occulto hic non loquimur,sed de illo,quod nõ potest probari, nec etiam publicari,ut 2.quæstio.1.si peccauerit.& in præd.cap.ut nostrum.

ADDITIO.

a Nunc de occulto. *De notorio distinguendũ, quod antiq,vel moderni nostri non intrauerunt hanc materiã per modũ sũmæ, quod esset quærere,quid sit notoriũ sine distinctione sumptũ, & vnde sic dicatur. Et ante quã ad vlteriora mẽbra procedã, præmitto me sæpius cõsiderasse,quod sine ma.prolixitate nõ opporteat hãc materiã,sic diuisim trad.vt summationis forma requirit. Sũt.n.multa ex his sic cõnexa,quod sine coniũctim necessario sũt tractanda; ego aũt vltra expressionẽ locorũ,quib.mẽbra tractãtur,illa per alphabetum signabo in capite virgularũ, sic quod ẽt ex nu. alphabeti facile locus membrorũ habebitur,cum his,quæ ibi addam; tamẽ sup.§.1.complura,quæ tangunt materiam,sunt inserta, quę inferius declarabo.& vide,quod dixi super ru. Ad prima duo coniuncta veniẽs,de quib.nil inf.per auctorẽ,dico notorium esse adiectiuum qualitatis.Vnde potest dici,quod notorium indistincte sumptum,est rei,cui adiungitur,ualde plena notitia. Habemus aũt in materia positiuum,comparatiuũ & superlatium in nõie Notus,notior,notissimus,in aduerbio Note,notius,notissime, mediũ non est in vsu,primũ,2.qõ.1.notum,tertium,de renũc.nisi cũ pridem,§.uerum & hoc Notus sonat in idẽ,quod Cognitus. Scripsi sine H.posito.n.H,inter T.& V,sonat illegitimè natum ex adulterio,ut dixit glo.in pręd.nisi.§.personæ,in fi.uel,ut supra eo.scripsi,ex patre nobili & mater ignobili.Habemus ẽt notiorem, 2.qõ. uti.sciant cuncti.quæ lex ult.B.de probatio.& in decre.pia.de except.& uide,quod ibi not.& super eod.uersi.Secundo uidendũ est, quot sint eius species,uel quæ diuisio? uide hic de in prin.quod diuisionem posuerunt Io.2.qõ.1.manifesta. & Ber.de cohab. cleric. & mul.uestra.Tertio,quæ sit diuisio,uide in uersi.cæterum. Quarto, qualiter diuersę species cognoscantur,uide per exempla in princ. & 2.qõ 3.uers.& specialiter.De tertio ibi,& hoc notoriũ.Quinto,quotus numerus personarum inducat notoriũ,uide sub eo. uersic.ibi,secundo ex multitudine.Sexto,quis modus procedẽdi sit in illo seruãdus,uide sub.uers.si uero sint.Septimo,si qua petitio, & qualis in aliqua eius specie offerenda,uide in uers.Innoc. Papam IIII.Octauo,si qua,& quę probatio in illo requiritur,uide in singulis membris in uers.idem aũt.Nono,quotus personarũ numerus illud probat,uide sup.§.1.uers.sed qualiter.quod ẽt ter infr.repetitur,& sub uersi & hic notorium,& ante uers.testes quoq; in fi.§.Decimo,an officiali super illa credatur,uide in uers.si uero sint.Vndecimo,qd super illo deponere habeant testes, uide in uers. & si testes,& uersi.testes.quoq; Duodecimo,an testium reprobationi sit locus,uide in uers.1.in fi.& 2.in fi.infra.Decimotertio,an per pœnitentiam,uel desistentiam facti,uel morte scientium desinat esse notoriũ,uide sub uersi.cęterum,uer.sed illud uerũ,& uersic.Pet.de Samp.ibi,tamen si tunc,Decimoquarto,an admonitio, uel citatio requiratur,in illo,de eo supra §.1.uersi.1.circa mediũ & uersi.item nunquid,& uide,quod not.de appell.cum sit Romana,in ult.glo.& quod super ea dixi,& quod scripsi in decr.uestra. super glo,ubi.in prin.& ante medium,& in fi.& ubi D.in princ. & quod habetur inf.uers.Petrus.Decimoquinto,an illa purgatio. indicatur,uide sub uersi.Petr.de Samp.ibi,nec tunc est.Decimosexto,an sit necessario in illo ferenda sentẽtia,uide in uers.nec tũc est.Decimoseptimo,an super illo recusationi, uel appellationi sit locus,uide in uers.2.in fi.ubi ẽt datur remissio.& in præ.uers.Petrus de Samp.ubi de utroque,& post libellum, ante uers.& si testes.Decimooctauo,qd,si processum sit super notorio, & non apparuit notorium,uide ad fin sub versicu.testes quoque,& supra, §.1.uersic.1.ad fin.*

Quid sit pene occultum.

7.§.Penè occultum dicitur, quod per paucos probari potest: & ideo dicitur Pene, id est quasi occultũ, quia id pauci sciunt, puta duo uel tres: ita tamẽ,quod probari possit, uel etiam quinque nam Secretum dicitur,quod fit in pręsentia quinque. ut de pęn.distinct.prima.§.hæc ergo secreta.uersic.non sunt hæc.

SVMMARIVM.

Notorium quid sit,& quot modis diuidatur.

1 *Consanguinitas qualiter dicatur notoria.*
2 *Notorium iuris quid sit.*
3 *Notorium facti quid sit,*
4 *Manifestum quandoque punitur pro notorio.*
5 *Notorium facti tribus modis deprehenditur.*
6 *Decem homines faciunt parochiam; & eorum scientia facit quid notorium.*
7 *Notorium facti ex temporis qualitate deprehenditur.*
8 *Notorij facti species sunt tres.*
9 *Notorium facti acti actu interpolati qualiter dicatur.*
10 *Notorium facti ãctu manentis quid dicatur.*
11 *Probatio plena in notorio facti actu transeuntis est necessaria.*

12 Notoria

12 *Notoria diuersimodè considerantur.*
13 *Iudex non potest sine probatione sententiam ferre.*
14 *Notorium quo casu probatione indigeat.*
15 *Accusatio, seu petitio qualiter fieri debeat, vbi notorium facti actu transeuntis iudici est occultum.*
16 *Testibus ad probandum notorium productis potius quærenda est diffinitio, quam diffinitum.*
17 *Testes notorium probare uolentes, quæ debeant probare.*
18 *Argumentum de scientia notorij ad simplicem scientiam non est bonum.*
19 *Ordo iudiciarius in quibus notorijs est obseruandus.*
20 *Notorij probatio quot testes requirat.*

8. §. Iam de notorio dicẽdum restat, circa quod est distinguendum, nã aliud est noto-
a rium præsumptionis, aliud iuris, aliud facti.[a] † Notoriũ
1 præsumptum est iuris euidẽtia vehemẽter præsumpta,
vt paternitas, & filiatio: vnde si vir, & vxor aliquem in-
fantem vt filium nutriant, & filium eum vocent, præsu
mitur eorum filius esse, ext. de probat. per tuas, & qui
fil. sint leg. transmissæ, quia filius is est, quem nuptiæ de
monstrãt, ff. de in ius vocan. quia semper, & ff. de his,
qui sui, vel alien. iuris sunt, filium, extra qui fi. sint legit.
causam, quæ. Potest etiam dici notorium præsumptũ,
crimen infamati in purgatione deficientis, extra de co
hab. cler. & mul. tua. § fin. & de simo. insinuatum. §. 1.
Item consanguinitas est notoria præsumptiuè, vt ext.
de diuor. porro. §. 1. & hoc non exigit probationem,
b secundum Vinc.[b] vt extra de accusa. euidentia. & 2.
quæstione. 1. manifesta. Item translatio alicuius episco
pi de vna ecclesia ad aliam non potest esse nõ notoria
vt extra de translat. quanto. & de cler. excom. illud. cir-
c ca princip.[c] Potest autem ad cautelam, & ex abundan-
ti probari, vt sup. §. 1. ver. verum, veruntamen si nege-
d tur[d], bene probatur, ut in prædic. ca. transmissæ, sed ex
2 quo de ipso constat, statur ei, nisi cõtra probetur, † No
torium iuris verò est, de quo condemnatur, vel in iure
confessus est, ut in præ. c. uestra, & eod. titu. c. fin. & ff.
de stat. ho. ingenuum. ff. de regu. iur. l. res iudicata. & ex
tra de uerbo. signifi. cum olim. de tempo. ordin. cap. fi.
dummodo confitens confessione perseueret, alter nõ.
e ff. de q. l. 1. §. q.[e] Dominus meus sic describit: Notorium iu
ris est spontanea confessio, clara probatio, inita, & irre
f tractabilis diffinitio. s. sententialis[f]. Quid dicit Clara pro
g batio, probatur 5. q. 6. Epiphanium. C. de probat. sciant.
C. de re iud. gesta[g]. nam ſm Vinc. probationem fit no
torium iuris, sic ut possit fieri condemnatio, ut in præd.
cap. uestra. cætera probantur in præd. concor. Vincen.
h autem dixit[h], nunquam per cõfessionẽ, uel per sñiam
crimen fieri notorium. Nam ſm Bern. contingeret sæ-
pe dici notorium id, quod nunquam factum fuisset, ut
si quis falsò confitetur se crimen, de quo agitur, com-
misisse: uel si quis sententialiter condemnetur de cri-
mine, quod nunquam commisit. Requirit ergo ius fa-
cti euidentiam, quæ se ingerat hominibus loci, ubi cõ-
mittitur. & rei ueritas est, ut quid dicatur notorium:
non negat tamen, quin ecclesia in ea procedat, ac si es
set notorium. Tu dic. quòd hoc non obstat. Nam licet
falsò quis confiteatur, uel iniquè condemnetur, tamẽ
per illam confessionem, seu sñiam factum illud hr̃ de
iure pro notorio, donec contrarium ostendatur. Nam
semper confessioni statitur, nisi error probetur, ut ex-
tra de tempo. ordi. c. fi. & de confes. c. fin. C. eo. l. unica,
& etiam sententiæ statur, donec eius iniquitas detega-
tur, ut extra de re iud. sicut. ext. de renunc. in præsen-
tia, & ita est notorium iuris, non autem dico facti. In
tali autem notorio, & cõtra ipsum probatio recipitur,
si in dubium reuocetur, ut in præd. ca. sicut, & quis ap-
pellans auditur, ut extra de app. Romana. §. si aut post.
3 De quo dic, ut sup. de appel. §. in quib. uers. 10. † Porrò
notorium facti est illud crimen, in quo fama publica
suum præbet adminiculum, & ipsa rei euidentia prote
statur, ita se exhibens omnium hominum, uel maioris
partis alicuius loci conspectui, ut nulla possit tergiuer-
satione cælari, ut ext. de cohab. cler. & mul. tua. & cap.
uestra, & c. fi. ut in exemplo posito in f. uers. notorium
i facti actu manentis. Vel secundum Vinc.[i] notorium
facti est, quod commissum, uel factum non dubitatur
a populo, uel a maiori parte populi. Non enim exigi-
4 tur totius populi notitia, ut inf. uers. proxim. † Et nota,
quòd quandoque manifestum ponitur pro notorio,
ut sup. §. sequitur. Vbert. de Bo. dixit, quod illud est no-
rium, quod continuè uiget, & in præsenti est publicè
uidere, ut ecce, accusatur T. quod iacet cum Berta uxo
re P. & ipse T. eam tenet continuè in domo sua, & pa-
lam ea utitur, & conuersatur cũ eadem in domo, men
sa, lecto, & aliis, ut infra uers. notorium facti. Et dicit,
quod si quis publicè aliquem in platea coram homini
bus interfecit, hoc non est notorium: potest enim esse
quod non constat iudici, & accusatus coram eo inficia
tur, & sic fit res dubia, nec est sibi notoria, C. quib. ad
liber. proclam. non licet, l. 4. extra de testib. cogn. cap. 3.
arg. ad hoc 2. q. 1. §. fi. Tu dic, ut iam infra dicam, & dixi
sup. §. 2. uers. qualiter, nec in notorio facti requiritur,
quod omnes circũstantiæ notæ sint, quod dic, ſm Do.
meum, & secundũ Papam, ut no. in præd. ca. tua, super
k uerbo, nulla tergiuersatione.[k] † Et hoc notoriũ facti
5 trib. modis deprehendit. Primo ex qualitate loci, ut qa
fit in loco publico, nã si in occulto fieret, nõ esset publi
cum,

ADDITIONES.

a Aliud facti. *Hæc tria membra ponit Ioan. & Ber. ubi sup.*
ADDE, qualiter notorium facti dicatur iuris, & an ab eo possit appellari, per episcopum Alexã. in c. peruenit. ext. de app. & per Bal. qualiter dicatur iuris, & facti, eius consi. 40. 1 lib. & an notorium æquiparetur scientiæ probat, & an famæ, per eundem consi. 128. co. 1. lib.
b Secundum Vinc. *Hoc fateor in secunda specie supra posita, de prima, & 3. non est verũ, vt infra sequitur, & iura, quæ sequuntur, non de probatione, sed de accusatione loquuntur.*
c Circa prin. *Idem dixit Innoc. in administratione, qua filius immediate succedit, patri, in decre. quoniam. de fil. presbyt. & vide, quod ibi dixi post Innoc. & Host.*
d Si negetur. *Supple, tale notorium præsumptum.*
e § quæstioni. *Fertur etiam sñia super notorio iure, quando pronunciat contra defensionem, quæ de iure non procedit, vt scripsi post Inn. & Host. de elect. dudum. 2. ver. nos igitur in princ.*
f Sententialis. *Quid de præcepto, vide, quod not. 2. q. 6. hoc quippe. in princi. de verb. signifi. ex parte. 1. in vlt. gl. contra, & facit, quod no. Innoc. ibi scripsi in gl. magna ante fin. ver. nec. seruatur hic ordo. Cessat autem contrarium, si restringatur ad casum expressum, cui concord. quod post eum scripsi de censibus, significauit, in magna gl. circa medium, ver. item videtur.*
ADDE, quod notorium inducitur per confessionẽ iudicialem, & per sñiam, Ange. consil. 10. & per publicum instrumentum quodammodo, secundum eundem consilio 310. Et acta iudicij faciant notorium, Abb. in consi. 1. 2. lib.
ADDITIO. Adde tu, quod acta inducunt notorium inter partes, vt in c. cũ olim. de verb. sign. per. Innocen. in cap. ex insinuatione, de appe. & per Doct. in cap. vestra. de cohab. cler. & mul. Et an, & quando acta inducant notorium, vide Socin. consi. 96. incip. considerata. col. 3. ver. secundo principaliter. in 4. volu. Et an in notorijs debeat ordo iuris seruari, & an requiratur probatio in notorijs, & quotuplex sit notorium, tradit late Ioan. de Turre Crem. in c. manifesta. 2. q. 1. Hen. Ferr.
g Gesta. *Et scripsi post Innoc. in præd. c. cum olim.*
h Vinc. autem dixit. *In decre. tua. de cohab. cleri. & mul. in decre. euidentia. de accus.*
i Vel secundum Vinc. *In decr. consuluit. 1. de appe.*
k Nulla tergiuersatione. *Quid ego scripsi in decre. vestra, su-*

per gl.& quod sequitur, ibi uide sub litera E.uers.& est sciendũ, ibi tamen solum de loco, & tempore, quasi secundum comprehẽ datur sub loco, puta populo uici.

cũ,arg.Insti.de iniur.§.atrox. de pœn. distin.1.aut facta.
Secundo ex multitudine præsentium: tot enim debẽt
adesse, quod eorum præsentia faciat crimẽ notorium,
nec paucorum præsentia, puta duorum: vel trium, vel
quinque sufficit ad aliquid notorium faciendum, vt s̃.
§ pene occultum, & supra vers. proxi.licet duo probẽt
notorium, vt in præd. ver. sed qualiter, imo requiritur
totius viciniæ notitia, & quod omnes communiter cri
men commissum fore acclamẽt, ſm quosdam, vt 2.q.
1.scelus.& 24.q.4.cum quisque. Alij, vt Vinc.dicunt, ꝙ
sufficit scientia maioris partis eius, ext.de pur.can.con
stitutus.& 2.q.1.de manifesta, & gl. ibi posita super ver
bo, plurimis causa.& c.iudici, tamen debet esse notum,
6 vt in præd.c.cum quisque.† Quidam tamen, vt Ioann.a
a dixerũt decem hominum scientiam sufficere, vt quid
dicatur notorium: nam tot faciunt parochiam, vt 10.q.
2.vino, & testimonium vnius parochiæ facit crimẽ no
torium esse, vt ext. de purg. can. cũ dilectis. Alii etiam
dixerunt tres ad hoc sufficere, quia tot faciũt collegiũ,
vt ff.de ver.sig. Neratius, quod nil est, quia & eadem rõ
ne duo sufficerent, qui faciunt cõgregationem, vt ext.
de elec.c.1 non ergo potest dici aliquid notorium in vi
co, seu villa, vbi duo, vel tres, aut quinque duntaxat in-
habitant. Quidam etiam dixerũt, & forte non male, ꝙ
arbitrio iudicis relinquitur, quot homines faciat noto
rium, cum non sit in iure expressum, ar. ex. de off.dele.
7 de causis.ff.de verb.obl.continuus.† Tertio deprehẽdi
tur notorium facti ex temporis qualitate, puta, si sit de
die, quia si de nocte fiat, non possunt homines benè vi
dere, vbi lumen deest, 18.q.2.perniciosam, ext de off.de
leg.consuluit, & in præd.l.aut facta, ver.temporis, & de
pœ.di 5.consideret, in princi.& ex alijs circunstantiis,
8 quas discretus iudex ꝯsiderabit. † Cæterũ hmõi noto-
b rii tres sunt spẽs[b]. Nam & aliud est notoriũ facti actu
transeuntis, aliud actu interpolati. aliud actu manentis.
Notoriũ facti transeuntis actu dr̃, quod semel ita noto
rium factum fuit, quod nulla potuit tergiuersatione
cælari. quod tamen factum, ex quo semel publice ac-
tum fuit, reiterationem habuit: sed quia ab initio fuit
notorium, adhuc per continuam memoriam hominũ
& scripturarum notorium reputatur. Et hoc modo di
cimus esse notorium Christum passum fuisse, vt 1.q.4.
notandũ. & de consec. dist. 3. semel Christus.& c.seq.
sed hoc verũ est, si iidem homines viuunt, alias si mor
tui sunt, non est notorium, sed est fama de facto præte
c to.ſm Vinc. quamuis hodie idem sit populus ciuitatis
fictione iuris, qui erat ãte, etsi iam mille anni sunt elap
si, vt ff.de iud.proponebatur.7.q.1.deniq; sed hoc in ali
is. Nam passio Christi cũctis fidelibus est notoria prop
ter continuam hominum memoriam, & testimoniũ
Euãgelistarum, & aliorum continuè euangelizantiũ
Christum fuisse passum. Item licet quodlibet crimen
desinat esse per pœnitentiam, vt 50.di.ferrum, & 15.q.2.
§:his auctoritatibus. nõ tamen desinit esse notorium,
quia fuit in conscientia populi: & de tali etiam notorio
loquitur ext.de ele.bonæ.1.§.licet autem.ibi. n.diceba-
tur notorium esse, quod Duarmacien. recepiat ecclesi
am Maguntiam, quo ad temporalia, & spiritualia sine
licentia domini Papæ, ad quam fuerat postulatus. Et in
telligo, quod ex post facto aduenĩẽte legato abstinuit
ab administratione dictæ ecclesiæ Maguntinæ.& sic di
cebatur notorium facti actu transeuntis: & tale notori
um probatur per testes coram iudice, cui factum non
est notorium, quia non uidit, quãdo ille administrauit,
vt ibi patet, sup.§.1.ver.cæterum. Item etiam notorium
facti actu transeuntis est secundum do. meum.& Vin.
& Papam, si episcopus de ecclesia ad ecclesiã trãseat,
& bona secũdæ ecclesiæ administret, ext.de transl.quã
to.§.ne autem. ext de cle.non resi. c.1. de cler.excom.il
lud. vel si quis patenter in platea, & sub ꝯspectu popu-
li aliquem occidet, vel vulneret, ext.de resti. cog.perue
nit.de pœn.dist.1.aut facta.quo casu si sit notorium iu-
dici, petitio formabitur, & procedetur, vt infra versi.si
9 vero sint notoria.† Notorium facti actu interpolati di
citur, quod fit sic publicè, quod aliqua tergiuersatione
cęlari non potest. quod sæpius iteratur, non tamen fit
continuè, quale est crimen usurarij manifesti: quia ille
publicè tradit cuilibet petenti pecuniam sub vsuris: &
frequenter hoc iterat, non tamen quotidie vsuras reci-
pit, quia nec ei quotidie pecunia numeratur: & de tali
notorio habes extra de vsuris, cùm tu manifestos i.no
d torios.vbi de hoc.[d] † Notorium facti actu manentis di
10 citur, quod ita publicè fit, ꝙ aliqua tergiuersatione ce-
lari non põt, & hẽt facti continuationem: sicut cum ali-
quis manifestè in carcere detinetur, de quo habes ext.
de appel.dilectis filiis decano, vel si quis tenet publicè,
& continuè concubinam in domo, mensa, & lecto, &
liberi vagiunt in in gremio eius eos baiulantis, argu.in
præd.c.tua nos, & C.de nupt.si vicinis, & ext. de appel.
consuluit.1.& c.relatum.& in præd. c.de manifesta. &
2.q.1.§.cognitio aũt, & ext.de diuor. significast. & 28.
dist.priusquam, 72.dist.proposuisti, in princ. vel si quis
contra sacrm fidelitatis dñm suum continuè prosequi
tur, vt ext.de elect.venerabilem.§.eos igitur, vers.sunt
.n.notoria, & ver.idem ẽt dr̃ contra proprium, & extra
de excel.prælat. grauem, & tale notorium potest dici
notorium facti a iure præsumpti. Licet. n.si quis sic sę-
cum aliquam teneat, non tamen est notorium, ꝙ eam
cognoscat, quia illud factum non fit sub conspectu ho
minum, sed ius sic esse adeo vehementer præsumit, ꝙ
id forè notorium reputat. Nec.n.aliter hoc certum es-
se potest, nisi per hmõi præsumptionem, & talis præ-
sumptio pro notorio hr̃, ext.de cohab.cler.& mul.cle-
11 ricos, & c.tua nos, ext.de præsumpt.literis. † Istud autẽ
notorium facti quidã in tres prædictas spẽs ideo distin-
xerunt, quia dixerunt, ꝙ in notorio facti actu transeun
tis necessaria est plena probatio, vt in præd. c.bonæ, §.li
cet aũt, & tunc ſm Papam, formatur petitio, ut j. vers.
si verò sint notoria. Vinc.verò no.ext.de app.consuluit
1.quòd hæc species non probatur, nisi quis velit ex abũ
danti, vt sup.dixi de notorio præsumpto. In notorio ãt
facti actu interpolati dixerũt semiplenam probationẽ
sufficere, vt in præ.c.cum in diœcesi, vbi de hoc. In no-
torio verò facti actu existentis nullam probationẽ esse
necessariam cñt, vt in præ.cap.dilectis filijs, & 2.q.1.de
manifesta, ext.de ele.venerabilem, ver. sunt.n.notoria.
e Tan.verò dixit[e] indistinctè, ꝙ siue sit notorium facti,
siue iuris, quocunq; istorum modorum crimen alicu-
ius sit notorium, põt iudex talem criminosum ex offi-
cio suo punire, q̃uis coram eo nõ accusetur, nec testib.
conuincatur. Si vero non est notorium, q̃uis sit publi-
cum, seruandus est ordo iuris, vt 11.q.3.cotum, per.in fi.
P.de Sam.B.non approbat, sed dicit, in qualibet spẽ no
12 torij facti distinguendũ. † Nam quædam sunt notoria
iudici & alijs: q̃dã alijs tm̃, & nõ iudici, & sic distinguit
Gratia-

ADDITIONES.

a Vt Io. *Qui hoc no.in præalleg.c.de manifesta.*
b Species. *Secundum Vin.Ian.Host.vide sup.ver.sub litera B.*
c Secundum Vinc. *Vbi sup.de app.consuluit.*
d Vbi de hoc. *Vide quod dixi in decr.cum in diœcesi, super glo.2. eo.tit.ubi teneo notorium actus continui vsurarium, qui mensã vel altare suum tenet paratum omnib.mutuare uolentib.in illis autem, qui mutuant ad instrumenta, procedit, quod hic dicitur; quod autem hic sequitur, vide in gl.de qua sup. B.ultra medium.*
ADDE, ut per Feder.consi.8.Bal.consi.25.1.lib.& consi.125. 2.libro.
e Tanc.vero dixit. *Vbi sup.ver.quocunque.*

Gratianus 2.q.1.§.sed sciendũ,& §.quando autem. In his ergo, quæ sunt notoria iudici, & alijs, vt quia facta sunt vel fiunt præsente iudice & tot alijs quot sufficiũt ad notorium faciendum, in hoc inquam notorio iudex non recusatur, vt ext. de appella. proposuit, nec requiritur accusator, vel denunciator, nec datur libellus, nec fit litis contestatio, nec iuratur de calumnia, vel de veritate, nec requiritur testis, vel alia probatio imò tunc ordinem iudiciarium non seruare est iuris ordinem seruare: citabitur tamen ad sententiam, quæ dic, vt supra in princ. huius tit. nec est tunc purgatio indicenda, sed
a solum canonica sententia proferẽda a, vt extra, de pur. ca. cum dilectus. nec etiam potest appellari in tali notorio, vt ext. de app. cum Romana. in fi. & c. peruenit. 1. & c. consuluit, & c. cum speciali. tamen si tunc successiuè omnes moriantur, qui viderunt, desinit esse noto-
b rium, secundum Vinc.b Vnde iudex non potest sententiare, nisi ei probetur, quia nescit vt iudex, ext. de cle. in-
13 ordin. si sacerdos, & in præ. §. quãdo aũt. † nisi i... pro tribunali sedente factum fuerit, quia tunc sufficienter intelligitur sibi esse probatum, ex quo vidit vt iudex, ext. de corp. vit. cum de tua, & in præ. §. quando autem. dum tamen viderit cũ tot, φ fiat notorium crimen illud, vt dixi, & vide supra de senten. §. qualiter. ver. item
c fieri debet c. † Si verò sint notoria alijs, & nõ iudici, tũc
14 officialis denuncians sine inscriptione auditur, vt C. de accus. ea quidem, quæ est 4. q. 4. §. al. quando per quam legem ferè omnes dicunt, quod simplici officiali credi tur: sed hoc ibi non dicitur, sed hoc tantum, quod ipse denuncians sine inscriptione auditur. & in hoc notorio requiritur probatio, vt in præd. c. bone §. licet autẽ, & de vsus. cum tu, & iudex in eo potest duplici via procedere scilicet per inquisitionem ex officio suo, vt inquirat, an sit notorium: vel etiam alio sibi denunciante, & causam prosequẽte, & probare volẽte notorium esse: & quocunque modo procedat non est ordo iudiciarius obseruandus nec libellus dandus, nec litis contestatio facienda. Reus tamen potest interrogari, an crimen commiserit, quod si negauerit possunt testes sine alia litis contestatione, & sine iuramento de calumnia, seu de veritate dicenda recipi, quia in talibus ordinem iudiciarium non seruare, est iuris ordinem seruare, vt
d supra Innoc. Papa IIII. no. Quod si notorium facti actu transeuntis, est occultum iudici, accusatio, seu petitio poterit sic formari in exemplis positis supra, versic. notorium facti transeuntis..

15 FORMA. † Cum talis episcopus se ad talem transtulerit ecclesiam sine Papæ licentia, peto ipsum amoueri: vel cum talis talem in multorum præsentia occiderit, ita quod non est locus inficiationi, peto ipsum puniri. Et ex quo sic petitur, tanquam in notorio proceditur, id est, lite non contestata, vt in pręd. cap. manifesta, & c. de manifesta, & c. scelus. extra de accus. euidentia, extra de iure. ad nostram. 3. quod verum est, secun-
e dum quosdam e, vbi accusatus est propter contumaciã absens, si uero sit præsens, requiritur litis contestatio: & si neget, requiritur duplex probatio, alioquin non tenet sententia, ut iam dicam, & in tali notorio non ap-
16 pellatur, extra, de app. proposuit. † Et si testes producãtur ad probandum notorium, quærenda est potius ab eis diffinitio, quam diffinitum, quia sicut scripsit Laur. & Ioan. sæpe de notorio loquimur, & quid sit notoriũ, ignoramus, ut no. in pręc. manifesta. Et si testis ignorãs quid sit notorium, respondeat dicens, quod crimen, ad quod probandum inducitur, est notorium, non ualet eius dictũ, imò potius imperitus matheicos, & c. ut 37. dist. qui de mensa, & ar. ff. de orig. iur. l. 2. §. cumq; eum Item si testis diffiniat, quid sit notorium, nec sit iuris peritus, quærendum est, a quo id didicit. Et si responderet, quod a producente eum, uel eius aduocato, præsumitur subornatus, maximè si didicerit, postquam causa mota fuerit, argu. extra de testi. licet ex quadam, quod si respondeat, quod per seipsum scit, vel ante litem motam didicit, quod notorium est id, quod totus populus, vel maior pars vidit, vel per verba æquipollentia, p quæ diffinitio notorij habeatur, quærendum est ab eo, quot hominũ scientia, vel præsentia exigatur ad hoc, quod crimen notorium reputetur. Et si respondeat de certo numero, quærendum est ab eo, qualiter sciat, quod tot hominum præsentia, vel scientia faciat crimen esse notorium, quod per aliquod ius non poterit diffinire. licet quidam dixerint, quod decem hominum scientia faciat quid esse notorũ, quia tot faciunt parochiã. dic, vt s. ver. & hoc notorium. Tũ duo probant, vel tres
f aliquid esse notorium. vt s. §. j. ver. sed qualiter. f † Testes
7 quoque, qui ad probandũ notorũ inducuntur, duo de-
h bent, secundũ Papam, g probare, ad hoc, vt eorũ dictũ valeat, scilicet quod viderunt crimen, de quo testificantur,
h committi, h & quod tot alij præsentes erant, qui uidere similiter potuerunt, quod crimen notorium factum fuit, alias autem nõ probarent crimen esse notorium, nec per consequens ad eorum dictum esset reus condemnandus, qui ex quo non constat crimen fore notorium, per consequens lite non contestata, & iuris ordine

ADDITIONES.

a Proferenda. *Dixit Innoc. in decr. ex parte, infra de uerbo. sig. ut ibi scripsi in glo. per nunm, post prin. & sententiam necessario non fer. ndã, quod intelligas, ut ibi dixi, de sententia solenniter in scriptis ferenda. facit in auth. ut iud. sine quoque suf. §. necessitatem & quod ibi not. de re iud. c. ult. lib. 6. in 5. glo.*

b Secundum Vin. *Dixerat hoc auctor supra uersi. cæterum. post princ.*

c Versi. item ferri debet. *Ibi tractat, quãdo Potestas de fenestra uidit maleficiũ, & sic non sedens pro tribunali, nec uiderant cum eo alij, ut præm sit, est sciendum, quod multis placet hæc distinctio an sedeat, uel non, iudex pro tribunali. hoc placet Ioan. 2. qõ. 1. §. ult. in 1. glo Vin. in decret. cõsuluit 1. de appe. ubi idem allega. Sed contra hæc facit, φ sæpe per id posset iudex malignari. Item constat, φ confessio facta coram iudice pro tribunali sedente, non nocet, si facta est de re non litigiosa, ut no. 2. q. 1. §. 1. & ext. de cõfes. c. ul. sicut. Ergo sessio iudicis pro tribunali ibi nihil operatur, sic uidetur hic. Innoc. non ponebat hanc distinctionem, cuius uerbum ĩ hoc uide in decre. uestra. super gl. ad intelligẽtiam, ad fi 2. col. uer. sunt & qui dicunt. De his, quæ nota sunt iudici ut iudici, datur exẽplum, per l. pe. C. qui accus. non pos. & per l. testium. C. de test. primo de familiari, qui accusat dominum secundo de teste, qui uacillat, glo. 1. C. q. & ad quos, & ff. de te. l. l. 3. §. eiusdem, glo. quæ incipit, fama, in fi. dicunt aliquid notum iudici, ut notorium. Gui. de Suz. super Lana, C. ut quæ desunt a Inoc. ponit circa hoc qõnem nõ dubiam, s. cum solus Potestas uidit hominem occidi, an possit punire occisorem, satis instat in allegationibus, quas nõ curo. Soluit, φ non potest, quia non est ei notum, ut iudici, sed ut priuato, & iudex in principali non. potest de facto supplere, sed habet iudicare secundum allegata, & probata. ff. de offi. præsi. l. illicitas, & facit quod not. de in litem iurand. l. 2. in fi. ult. glo. Subdit et, quod nõ peccat absoluendo illum, cum id fiat legis permissione, ff. si quis cau. l. fi. Rolan. Doctor suo opere char. 2. dicit, φ iniuria facta alicui corã iudice ante prætorium, habetur pro publica, & notoria, & sic sine accusatione punitur. Et forsan intellexit notum iudici, ut notorium, ut dixi de accus. allega autem l. ea quidem, C. de accus. & decret. euidentia. eod. tit.*

d Inno. Papa IIII. not. *Vt scripsi, ubi supra sub litera B.*

e Secundum quosdam. *Sic loquitur gl. innominati sub litera B. post princ.*

f Versi. sed qualiter. *Et hic in fine.*

g Secundum Papam. *Et multum ampliat auctor eius uerba, quæ uide super glo. prędicta sub litera B. post princ. idem dicant infra de dicto Vincen.*

h Committi. *Contra hoc uide, quod scripsi post Host. de pur. can. c. pe. s. per uer. populis, & uide infra uer. 6. & quod [illegible]*

ordine non seruato testificati sunt, qđ fieri non debuit,
maximè oblata petitione præmissa, cui debet sñia con-
cordare, vt ext. de simo. licet Heli. & ideo totus proces-
sus irritus est, ext. vt lit. non testata, per totũ, C. de sent.
& interloc. omn. iud. prolatam, & quia contra non con
fessum, nec conuictum processum est, vt 2. quæst. 1. nos
in quemquam, & c. Deus omnipotentes, extra vt eccle.
a bene, vt nostrum. a Vinc. vero contra, dicit sit enim suf-
ficere, si testes probent alterum de duobus, scilicet vel
b crimen fore notoriũ, vel se vidisse illud committi. b
Vtraq; tamen opinio potest saluari. nam opinio Papæ
potest habere locũ, quando iudex procedit in proba-
tione notorij ad petitionem alicuius, quia tunc exce-
ptio facta lite non contestata non valet, vt supra de in-
quisit. §. nunc tractemus, versi. si autem inquiratur. ibi,
Gof. vero & alii. Dictum autem Vinc. potest intelligi,
quando iudex ex officio suo inquirit, an crimen sit no-
torium: tunc enim lite non contestata possunt testes re
cipi, vt in præd. §. nunc tractemus, versi. quod si crimen.
ibi, vbi autem prælatus, & in tali notorio potest appel-
lari, vt extr. de ap. Romana. §. si autem. de quo dic, vt su
c pra de app. §. in quibus, versic. 10. Et nota, cꝙ hæc argu
18 mentatio nõ procedit: † Scio hoc esse notorium, ergo
scio. non enim sequitur hoc in notorio facti præsum-
19 pti. † Item dicit Innoc. IIII. ꝙ in notorio facti, quod est
notum aliis, & non iudici, & in notorio iuris, & in no-
torio præsumptionis est ordo iudiciarius obseruãdus,
vt no. plene ext. de cohab. cler. & mul. tua. de hoc dic, vt
20 supra §. 1. versi. dixit quoq;. † Item nota, dꝙ ad probatio
d nem notorij duo testes sufficiunt, ff. qui sat. cog. si
vero. §. qui pro rei. eX de elect. bonæ memoriæ, quo pro
bato, & pronunciato, quòd sit notorium, si non appel-
latur, procedetur de cętero sine solennitate iuris, tan-
quã super notorio. Articulus tamen ipse, an sit noto-
rium, uel non, & an sit fama, uel non, solenniter tracta-
bitur. Ad probationem etiam famæ duo sufficiunt, vt
ext. de præsump. quia uerisimile, de consang. & affi. su
e per eod. arg. ext. de accus. inquisitionis, ad fin. e

ADDITIONES.

a Vt nostrum *Nico. Mat. in quæstione. quam posuit super regula quod quis. lib. 6. miscuit illum articulum quærens, an ueniret Titius condemnandus de occiso, contra quem duo testes deposuerũt, quod notoriũ est, quod occiderit Seium, & concor. Innocen. sic distinguentes. Aut testes de notorio deponẽtes reddũt cãm suæ sciẽtiæ, dicendo, quòd præsentes fuerunt, & viderunt, & tunc ex hac sufficienti ratione probatum est factum, & notorium, & sequitur cõdẽnatio. Si aũt pro rõne scientiæ dicũt se sic publice audiuisse, uel aliud simile, tunc factum non est probatum, sed ipsum notorium, & sic, condemnatio sequi non põt. Sequens enim rationis redditio determinat præcedens dictum, ff. de lega. 2. cum pater. §. dulcissimis. de acquiren. poss. si is. de calum. l. hæc actio. extra de verb. signifi. intelligentia. Idem putat, si nullam rationem reddit, ut per id factum non sit probatum, vt uerba testium trahantur ad uulgarem modum loquendi, qui est, ut dicant notoria, quę communiter audiunt, facit ff. de fun. instruct. & instrum. leg. cum de lanionis. §. asinam, non putarem absurdũ reuocari testem pro redditione causæ, iuxta not. supra §. fama in fi. Dictum autem suum probat Nico. per l. singuli. ubi uidetur casus, C. de accusat. Itẽ testes, qui dicũt se audiuisse forte à viuentibus, forte ab alijs audiuerunt, ff. de custo. reor. diuus. C. de decur. l. 1. lib. 12. multo minus istis. Idem testis debet testificari de propria scientia, isti de aliena. Sunt ergo ista testimonia aliorum, quæ referunt, quibus non statur, ff. de testibus, l. 3. §. item diuus, extra de cõhab. cler. & mul. tua. & maxime de criminibus, in Auth. de testi. §. quoniã. C. de probat. sciãt. de fal. l. vbi. Item parificãtur probatio instrumentorũ, & testium l. in exercend. s. C. de fide instr. sed instrumento referenti tenorem alterius instrumenti non creditur, C. de eden. l. procurator. & Authen. si quis in aliquo, ergo nec testibus referentibus aliorum sciẽtiam, & isti sunt tales. Forte dices, si necesse habeo probare criminis ueritatẽ, quid me releuat hoc notorium? Respon. in forma ꝓcessus, hoc est, qđ voluit auctor dilatando uerba Innocẽ. hic, & facit, quod sequitur in ver. si. Et horum dictum puto verũ in notorio facti recentis, & de quo possit haberi certitudo veritatis per sensũ corporeum in antiquis secus, de quibus sup. ver. cæterum.*

b Illud committi. *Discussis locis oib. quib. memini de hoc notasse Vin. non inueni eum sic dixisse. Verum est. quod in decre. ad nostram. 3. de iure. ipse dixit, quod ibi dicit 2. glos. Quod aũt subdit auctor de vtraq; opi. saluãda si bene ponderas, parũ vrget. Nõ. n. de forma processus, sed de efficacia probationis tractatur. Dico igitur neutrũ dictũ simpliciter verũ, s. primũ, quod necesse sit deponi de visu, in quo sup. remisit, nec 2m, quod sufficit probatio ꝑ visum, vt dicatur notoriũ, quod in angulo domus testis solus, vel cum alio vidisse potuisset.*

c Et nota. *Secundum Vinc. in præ. c. consuluit.*

d Item not. *Secundum Vinc. in decr. illud de præsump de cuius vnica gl. fecit auctor duo fercula, hic s. & quod habetur su. de inquisi. §. nunc tractemus, in prin. 3. col. ver. vnde Vin.*

e Inquisitionis. ad fi. *Solue, vt ibi dixi super vlt. gl.*

Bald. de Notoriis criminibus.

DE quibus criminibus sit confiscatio generalis bonorum, vide gl. in l. 2. C. qui test. fac. pos. Præceptum, & pœna, quæ fundatur tanquam super notorio, nõ valet, si nõ sit notoriũ post prin. G. Citatus tenẽ alleg. priuilegiũ suũ, & cõparare, merito aũt sufficit, quòd pręceptũ sit iniustũ, ver. quid si iudex. G. ẽt, qui pręsens est priuilegiũ suũ allegare debet, C. de app. l. hi, qui ad ciuilia, & l. ciues, & incolæ. Bald. vide sup. de app. §. no. quod habẽs. In notorijs fertur sñia contra absentem lite non contestata, versi. dicit quoque idem Innocen. G. Item probari põt aliqd esse notorium, etiam parte absente, versic. & nota, quod si. G. Per famam probatur mors. G. Item fama in ciuili facit semiplenam probationem, nõ in criminali, in §. fama. versicu. super. vide sup. de sentent. §. sententia condemnatoria. Si testis dicit se nihil scire, intelligitur super articulo. & ideo nihilominus potest ꝓbari fama, & refertur probatio famæ, etiam ad articulos non probatos, in §. fama versic. fina. quod est not. dignum. vide supra de senten. §. illud plenius. Per quot testes probetur notorium, uersi. iam dc. & erit notorium probatum per testes, si testes dicunt, quod sic uiderũt, & audierunt per maiorem partem gentium uel populi dici. & est ratio quia testis debet intelligere per propriam uocem. Item testes duo probant notorium, tamen duo debent probare ueritatem, & facti notorietatem, in fin. uersic. & testes. & uersic. seq. prope fin. G. Qualiter probetur ignorantia, & an iudex possit rescindere partium compositionem de abolitionẽ, §. 1. G. Exceptio iudicum dilatoria non habet locum in notorijs deposit. exceptio.

a De Abolitione, & Purgatione a. Rubrica.

ADDITIO.

a *NVLLVS ex practicis auctoribus posuit hanc primam partẽ rub. De ea. tamen tractat Ross sub rub. quib. casib. alias prohibiti accusare possunt in libellis iuris Canonici, & ferè per totũ, vsque quo alle. cũ fuit Ros. & quare dixit Ferè, dicã in ver. si porrò, s. in libel. iur. ciuilis. Plenissimè ipse Ros. tractauit materiã sub sena. consul. Turpil. l. & merito, quia Cõpositores Digestorũ coniunxerunt has duas materias in rub. s. Turpiliani, & abolitionum, sed Cõpositores Codicis diuiserunt. De 2. par. ipse Ross. in nostris libe. ponit vlt. rub.*

POSTQVAM de criminibus diximus, qualiter, & quib. modis de eis agatur, ad huius operis consumationem dicendum est, qualiter ipsa aboleantur, & purgentur, idcirco primo aliqua de abolitione tangamus, postea de purgatione dicturi.

SVMMARIVM.

1 *Abolitio quid sit, & quotuplex.*
Abolitio generalis per solum Principem fieri potest.
2 *Abolitio priuata, seu specialis quæ dicatur.*
3 *Abolitio specialis petita, quid operetur.*
4 *Abolitio legalis quæ dicatur.*
5 *Reo de crimine falsi accusato, generali abolitione interueniente, an tale crimen aboleatur.*
6 *Accusati non possunt ab aliquo de eodem crimine accusari, si alias fuerint absoluti.*
Inquisitio succedit accusationi.
7 *Accusatio an per confessionem occultam sacerdoti de crimine factam extinguatur.*
8 *Sententia lata per modum inquisitionis, an obsit accusare uolẽti.*
9 *Accusato componente cum accusatore, an possit iudex in accusatione procedere.*
10 *Accusatio illaudabile genus intentionis dicitur.*
11 *Crimen per dispensationem peracta pœnitentia remitti qualiter intelligatur.*
12 *Pœna persecutio voluntati iudicis non mandatur, sed auctoritati legis reseruatur.*
13 *Abolitio pœnam remittit criminis, sed infamiam non tollit.*

1 1. §. Sciendum est igitur, † quòd abolitio est accusationis perẽptio. Est ãt
abolitio triplex, s. generalis, priuata, seu specialis, & le-
galis, Vnde versus:

Vt sacra lex fatur, abolitio terna notatur.

Generalis per solum Principem fit, & hæc extinguit
omnes accusationes quo ad oẽs, præterq̃ quo ad accu-
santem, qui potest repetere accusatum intra 30. dies v-
tiles computandos ab illo die, quo g̃nalis abolitionis fe
riæ sunt finitæ, & fiet repetitio eodem iure, quo prius
accusabatur. Et fit hęc generalis abolitio a Principe ob
multas causas: q̃nq; ob diem insignem natalis sui, vel fi
lij sui: q̃nque ob rem prosperè gestam, puta quia obti-
nuit contra inimicos. quandoq; pp publicam gratula-
tionem, vt quia voluit facere festum, vt quilibet lætare
tur, vel ob aliquam lætitiam, vel honorem diuinæ do-
mus: hæc probantur C. de generali oblatione, l. cũ eo
tpe, & ff. ad Turp. si quis repetere, & l. abolitio, & l. vel
ob rem, & l. si interueniente, adeò q̃ si intra illos trigin
ta dies alia abolitio superueniat, a fine secũdæ abolitio-
a nis computantur alij 30. dies, vt j. eo. ti. in senatus, §. fi.a
Operatur quoq; & aliud hæc abolitio generalis, scili-
cet vt accusator in Turpilianum non incidat, vt in prę.
2 l. interueniente. † Priuata, seu specialis est, q̃n accusator
priuatim illam petit à Principe, aut ab illo iudice, qui
habet cognitionem meri, vel misti imperii, & hæc q̃n-
que conceditur, q̃nque non, & ideo maxima causæ co
gnitio interuenit. Primò, quia delegari non põt. Secun
dò cognoscitur, vtrum accusauerit aliquem extraneũ,
vel cognatum, & vtrum accusauerit aliquem verè, vel
per errorem, vel temeritatem, & an accusauerit aliquẽ
pro sua iniuria, vel suorum, vt q̃n accusauit cognatum,
concedatur tamen, si accusatus passus est iam iniuriã,
illo consentiente dabitur, & non aliter. Si aũt non sit
passus, dabitur ẽt illo inuito. Et dẽt peti ẽt hæc abolitio
intra 30. dies numerandos a die institutæ accusationis,
intra quos accusatus hẽt spatium ad componendũ mę
stos penates, post dies vero 30. non dabitur hæc spãlis
nisi accusato volente. Vbi vero per corruptelam, & fal
laciter accusat, præterq̃ cognatos, quia quanto quis ci-
tius admittitur ad prosequendam suam, vel suorũ in-
iuriam, tanto magis conceditur. Item vbi testes suppo
siti sunt tormentis. Item in violata maiestate. Item in
patria oppugnata, vel prodita. Item in crimine pecula-
tus. Item in castris desertus. Item in crimine falsi, vbi ex
vtraq; parte acerrima fit indagatio: in his, inq̃, crimini-
bus specialis abolitio non conceditur, hæc probantur,
3 C. de abolit. l. 1. & 2. & fi. & C. de falsis. † Vbi hæc ãt abo
litio specialis petita operatur, quod repetẽtẽ accusato-
rẽ non admittimus postea, sicut in generali diximus,
aliũ autem accusatore admittimus, nisi ille, qui impe-
trauit specialem abolitionem, impetrauerit a Principe
4 quod possit illum iterum accusare, vt C. eo l. 1. † Lega-
lis aũt abolitio est, quæ fit, seu conceditur a lege, q̃n ac-
cusator est mortuus, vel aliqua iusta causa impeditus,
ita q̃ in accusatione procedere non possit, ff. ad Turpi.
aut priuatim, quo casu finita est accusatio quo ad accu-
santem, non t̃n ob hoc est reus liberatus, quin possit ite
b rũ ab alio accusari, vt 2. q. 1. prohibentur, vers. ab alio,b
& C. si reus, vel accu. mor. fu. l. 1. & 2. & l. defunctus. Sic
ergo eximitur reus ab accusatione, abolitione interue
niente, ut in præ l. si interueniente, nec accusator inci-
dit in Turpilianum, ut prædixi: & cum accusator mor
tuus, uel iusta cã impeditus est, uel fortè ĩpetrauit spe-
cialem abolitionem, tunc reus poterit ab alio accusari
intra 30. dies utiles, ut p̃dixi de his duob. in eo, qui uult
repetere, & currunt hi dies à tpe mortis accusatoris.
Item ab illo tpe, quo fuit specialis abolitio petita, & ꝯ-
cessa, uel ab illo tpe, quo certum est accusatorem im-
peditum, sicut & in repentinis currere incipiunt post
ferias finitas, ut s̃. dixi, & habetur 2. q. ult. libellorum, in
5 fi. † Item nota, & si reus de crimine falsi accusatur, ge-
nerali abolitione interueniente, hoc crimen non abo-
letur, ut dicit lex, ff. ad Turp. Lucius. Sed ibi t̃m datus
erat libellus, nec fuerat nomen rei inter reos receptũ,
ideoque generalis abolitio non pertinet ad hoc genus
criminis, in quo tantum datus est libellus, quia tunc p̃t
accusator, etiam sine beneficio generalis abolitionis,
recedere per se, nec incidit in Turpilianum, ut ff. eod.
quæsitum. Si autem esset ultra processum in crimine,
bene sopiretur illud crimen per generalem abolitio-
nem, ut C. ad l. Corneliam de fal. si docueris, & 2. q. 3. si
quem pœnituerit. De his aũt, qui ab accusatione desi-
stunt, q̃n in Turpilianum incidant, dixi s̃. de accus. §. 5.
6 & inf. de lit. contest. §. an actor. † Porro de accusatis no.
quod non possunt ab aliquo de eodem crimine accu-
sari, si aliàs fuerint absoluti, ut extra de accus. de his. ff.
c eodem, si cui. §. ijsdem.c 35. q. 10. ueniam. Idem est, si e-
piscopo inquirente contra infamatum, & nil ꝯ eum in
ueniente, reus fuerit absolutus, arg. ext. de col. dete. c. fi.
cum inquisitio accusationi succedat, & infamia in lo-
cum accusatoris, extra de sim. licet Heli. & est quæstio
uenerealis, de hoc plenè, secundum Papam, ex. de pur.
d can. cum dilectus, & supra de inquis. §. fi. vers. fi.d & hoc
non solum si per sententiam fuerint absoluti, ut in p̃d.
concor. uerum etiam si per dispensationem fuerit cri-
men remissum pœnitẽtia peracta, quia crimina semel
dimissa, &c. 14. q̃. 4. si ille, de pœ. dist. 4. diuina q̃d dic,
secundum Dom. meum, in summa de accus. §. quid sit
effectus. sub §. sed nunquid. versi. pœnitentialis. & se.
vel etiam si fuerit reus absolutus ab obseruatione iudi
cij, ut ff. nau. cau. stab. licet. §. pen. vel si fuerit crimen à
parte remissum, vt 15. dist. studendum, & c. si quis. uel si
crimẽ per abolitionẽ fuerit remissum, vt 2. q. 3. ca. Eu-
7 phemium. §. notandũ. & dixi supra. † Secus, si per con-
fessionẽ occultam sacerdoti factam crimẽ sublatũ sit,
quia

ADDITIONES.

a Senatus. §. fi. *Facit ad quæstionem, quam tractaui de elect. cum in cunctis, ad fi.*

b Versi. ab alio. *Vbi de hac triplici abolitione, not. ext. de collu. c. 1. quod posui etiam Inn. eo. tit. c. 2.*

c §. iisdem. *Hic interponit auctor ad ver. Ros. vsque ad ver. fallit, decepto ver. uerumetiam qui. cum prima allegatio fuit Ros.*

d Versi. fi. *Hic est error ab additionib. causatus, qui etiam inf. repetitur, quia quod est in §. pe. post ver. vlt. quæritur, cum remissione sequenti, totum fuit additio vsque ad fi. ti. Corrige ergo, §. pe. ver. vlt. quæritur, & uide, quod ibi plenè dixi super remissione prædicta, quæ sequitur.*

quia propter hoc non cessat accusatio, vt 33. q. 2. admonere, quæ. dic, secundum dominum meum, vt in præd. §. si quis sit effectus. sub §. sed nunquid Fallit autem, quod dixi de sententia in casibus. Primo, si secūdus potest docere de prævaricatione primi accusatoris, vt ff. de prævaricator. l. 2. & C. de accus. si quis homicidii. Secūdo, si prosequatur suam, vel suorum iniuriam, & doceat se ignorasse primam accusationem fuisse institutam, vt in pred §. iisdē.
8 † Sed qualiter docebit de ignorantia, cum semper illa presumatur, & ex alia parte debet probari scientia, vt ff. de administra. tut. hic autem & ff. de prob. verius. & Instit. de lega §. quod autem. Respon. hoc probat indirecte dicendo se fuisse absentem, cum accusatio fuerit instituta: & sic potuit ignorare, vt ext. qui mat. accu. pos. cum in tua. Probat autē id, quia sententia iam lata est, pro qua presumitur, vt ext. de renun. iu præsentia. Idem quoque est, si per iusiurandum delatum reus fuerit absolutus, ac si etiam snīam, vt ff. de iureiur. eum, qui. §. in popularibus. Secus tamen, si crimen sit per pactum remissum. tunc. n. ab alio accusari potest, vt ff. ad Iul. de vi pub. qui cœtu. §. qui accusantem. Et est ratio in snīa, & iureiurando: quia illa pro veritate accipiuntur, vt ff. de reg. iur. res iudicata. ex. de re iud. cum inter vos. ff. de iureiur. sed & si possessori. §. item si iurauero. ſm Roffr.
a Vtrum sententia lata per modum inquisitionis, obest volenti accusare, no. sup. de inquisi. §. fi. ver. fi.
b
9 † Quid si accusatus de aliquo crimine composuit cum accusatore, nunquid iudex poterit in accusatione procedere? Et videtur, quod nō: quia prætor nil aliud agit, nisi vt lites dirimat, vt ff. de noui ope. nun. l. 1. §. potest autem. ad, fin. §. ad idem. extra de dol. & cont. ca. fi. 4. q. 5. si primates. vbi de hoc. ext. de transac. ca. fin. ff. si cer. pet. quidam T. Tamen quidam dicunt con. ra, ff. de Pub. licitatio. §. quod illicite. C. de off. rec. pro iustissimos. ibi, censure nostræ vigore, &c. alias crimina remanerent impunita: quod esse non debet, vt ff. ad l. Aqui. ita vulneratus, & ext de sen. ex com. vt famæ. quod forte verum est in crimine publico, vel in quo non licet transigere. quod dic pro ut no. 2. q. 3. Euphemium. §. notandum. & extra de col. deteg. c. 1. & C. de transac. transigere. In aliis autem non poterit iudex procedere,
10 † quia accusatio illaudabile genus intentionis est, vt 2. q. 7. si quis, episcopus. & regulariter nemo inuitus cogitur agere, vel accusare, vt C. vt nemo inuitus agere, vel accusare cog. per totū.
c Sed nec in denunciatione admittitur compositio, ad quā alias
11 quilibet tenetur, vt ea. q. quia propter. † Sed cum supra dixerim, crimen per dispensationem remitti peracta pœnitentia: & probatur extra de iudic. at si clerici. quæritur: ecce processum est contra aliquem in iudicio accusationis vsq; ad snīam: & tunc probat accusatus de illo crimine penitentiam se egisse: nunquid inuito accusatore poterit episcopus cum tali dispensare? Videtur, quod non: quia accusator in probatione deficiens calumniari præsumitur, vt extra de calum. ca. 1. & eandem pœnam sustinere debet, quam accusatus conuictus sustinere deberet, 2. q. 3. qui non probauerit. vnde iniuria ri videretur episcopus accusatori, si dispensaret cum accusato. Item vbi certa pœna statuta est a iure, ipsam in
12 fligere debet iudex, ext. de offi. deleg. de causis. † Nam pœnę persecutio non mandatur voluntati iudicis, sed auctoritati legis reseruatur, vt 2. q. 3. si quem. §. notandum. ver. si vero. Sed dic contra. nam cum hoc beneficium sit ei a iure cōcessum, vt ext. de iudic. at si. non est sibi negandum, 28. distin. de his. extra de secun. nup. c. pe. & fi. nec iniuriatur episcopus accusatori, dum vtitur iure suo. extra, de elect. cum ecclesia Vulterana. ff. de iniu. l. iniuriatum. §. 1. secundum G. Na. & Pet. de Sam.
d Sed nunquid poterit dispensare cū accusatore in probatione deficiente? de hoc supra de legato, §. nunc de episcoporum, versiculo sed nunquid tamen. Sed nunquid postquam quis est condēmnatus, poterit cū eo episcopus dispensare? de hoc eod. titu. §. nunc ostendendum. versic. 9. Quid iuris sit de his dispēsationibus, & qui, & cum quibus eas faciant, & de effectu earum plene dixi in præd. c. at si clerici. in gl. mea, & sup. de lega-
13 to, §. præmisimus, & seq. † In summa nota, quod desistens ab accusatione citra abolitionem, punitur in quinque libris auri. vt ff. de præuaric. l. 3. 2. q. 3. c. si quē. §. notandum, versi. præuaricator. cum suis concord.
e Nam abolitio pœnam remittit, sed infamiam non tollit, vt in eod. c. §. destitisse. in fi. & verb. indulgentia. Item abolitio priuata à præsidibus sedentibus pro tribunali, & non de plano, impetrari solet, nec pręsens hanc cognitionem alteri demandare potest, & cum quis alterum de pluribus criminibus accusat, de singulis petere debet abolitionem, alioquin incidet ī Turpilianum pro illo, de quo non petierit, & hæc leguntur in pręd. §. notandum, vers. abolitio. Vtrum autem de crimine liceat transigere, vel pacisci, notatur sup. de accusatore, versi. item repellitur.

ADDITIONES.

a Secundum Rof. *Cuius ferè fuit totum, quod procedit, de quo dic, vt dixi sup. rub.*

b Versi. fi. *Corrige, vt dixi sup. ver. porrò.*

c Per totum. *Lex vnica est in titulo non plus continens, quam rubricam, & in illo, qui non inchoauit, loquitur, vt ibi no. Alijs placet, quod cum delinquens dupliciter obligetur, priuato, quem læsit, & reipublicæ, vt est expressum in d. §. quod illicitè, & maximè cum per statuta terrarum pęna delictorum reipublicæ statuentium applicantur, & eadem ratio in fisco, si est ius tam quæsitum fisco, vel reipublicè ex commissione delicti, & actione intentata, quia per compositionem litigantium auferri non posset, facit ff. ad leg. Iul. de vi pub. qui cętu. §. qui uacantem, & ff. ad Syllan. diuus Marcus, & de admin. rerum ad ciui. perti. l. 2. § ius reipublicæ, & ff. de ser. rust. pred. & Attilicinus, & de pac. l. fin. Item esset absurdum, quod facta probatione criminis possent pęnam criminis effugere, facit ff. vi bo. rap. l. pen. ff. de iureiu. eum, qui. de fur. inter omnes, §. 1. & ext. de sent. exc. cum desideres, in fi. & quod ibi no. in pręd. & gl. & uide, quod scripsi de sim. per tuas, in fi. super ult. gl. facit etiam, quod scripsi supra de inquisit. §. nunc tractemus, super vers. porrò si. in fi. & de pęn. post inscriptionem, scripsi de accus. §. 5. ante fin. 1. col. & quod scripsi supra de accusatore, super fi. ver. sed pone, & ver. circa exceptionem patris.*

d Et Pe. de Sam. *In dec. at si clerici, de iud. vbi dixi super uersic. potest.*

e Cum suis concor. *Hoc dicit, quia textus non exprimit ibi illā quantitatem, sed gl. & allegata leges, quæ id dicunt.*

SVMMARIVM.

Purgatio quid sit, & qualiter fieri debeat.

1 *Purgandus corporaliter iurare debet se immunem a crimine, unde & dicitur infamatus.*
2 *Voluntas in actum prodiens, dicitur consensus cooperationis.*
3 *Compurgatores corporaliter qualiter iurare debeant.*
4 *Accusator non probans, nisi de sola fama, an pęna talionis puniri debeat.*
5 *Infamia ab uno tantum orta, qualiter sit purganda.*
6 *Infamia ab inimicis orta, an sit purganda.*
7 *Purgare se potest quis non solum a crimine, sed etiam ab irregularitate.*
8 *Purgare se debet publicè, qui apud populum infamatus est.*
9 *Accusatio an sit admittenda post receptam purgationem.*

2. §. Nunc de purgatione dicamus. Et no. quod qualitercunq; de crimine contra aliquem actum sit, si non sit conuictus, & confessus, & mala fama perdurat, monebit eū iudex primò seorsū, postea corā testib. vt se corrigat, quod si non fecerit, suspendat eū vsq; ad dignam satisfactionem, ut ext. eo. ti. c. 2. &

c.2.& c.ex tuarum 2.q.5.presbyter,& sic intellige illa iu
ra,& alia de suspensione loquentia infamati. Nec obst.
2.q.1.nomen.& extra eo. inter. vbi videtur infamis sta-
tim suspendendus, quia illa, & similia loquuntur, vbi
enormitas, uel scandalum hoc inducit. Digna ergo sa-
tisfactio est, quia ad purgationem canonicam est cogē
dus, vt extra de purga.can.cum P.& c.pen.& fi. ext. de
testibus, tam literis, nec est uis, quātum ad hoc, a quib.
infamia orta fuerit, ut not.s.de inquisit. §. nunc tracte-
mus.uersi.quod si crimen, & si eam præstare noluerit,
uel in purgatione facienda defecerit, tanquam conui-
ctus, de illo crimine debet puniri, ut in præd. c. cum &
P.extra de simo.de hoc.& c.insinuatum. Sed si infama
tus non est, in nullo casu est ad purgationem cogēdus,
ut 6.quæst. ult. c. fi. In crimine uero notorio purgatio,
non est indicenda, nec oblata suscipienda, quoniam ab
sque testibus potest condemnari, ut ext. de purg.can.c.
pe.§.his igitur, quæ dic, ut s. de notorio crimine, §. fin.
uer. Pet.de Sam.& cum hæc materia plenè sit per Do
ctores notata, hic solum de forma sacramenti purgan-
a di, & conpurgatorum dicamus a. † Is igitur, qui purgan
1 dus est, corporaliter iurabit [b] se immunem esse à cri-
b mine, super quo dicitur infamatus, vt ext. de purg. can.
accepimus, & c. constitutus, vel specificabitur forma
sacramenti, vt ecce, si episcopus de simonia accusatur,
ipse iurabit, q pro tali ecclesia, vel pro tali re spirituali
danda, seu concedenda, nec ipse per se, nec per submis-
sam personam, nec alius pro eo sciente pretium rece-
pit, eodem tit. quoties. nec mandauit, nec consilium de
dit, nec auctoritatem præstitit, 50. dist. si quis viduam. 2.
q 5. auditum. extra eo.l. quoties. Potest etiam addi, q
nec ratum habuit, si quid eius nomine factum fuerat,
extra de restit.spol.cum ad sedem.ff.de vi & vi armata,
l.1.§.cum proc. Quidam etiam addunt, nec volui, argu
2 mento q.4.quia præsulatus. † Sed hoc non admitto, nisi
de voluntate, quæ in actum prodierit, quæ dicitur con-
sensus cooperationis, ar. 23.q.vltima, c.fi.ex.de of.dele.
c... Et s'm hoc dic. nec cooperatus fui, arg 2.q.1.nomen
in fin.ext.de homi. sicut dignum. Quidam etiam ad-
dunt, nec sciui, vel sciui, sed prohibere non potui, 86.
dist. facientis, 2.q.7.negligere, ext. de senten. excomm.
quanto. Si vero super alijs criminibus fuerit infamatus,
iurabit, vt dixi, quod sit immunis ab illis, vel sub expres
sa forma, videlicet, quod simoniam, venditionem iusti
tiæ, & incontinentiam non commisit, postquā ad epis-
copalem dignitatem fuerit assumptus, vt in præ. c. ac-
3 cepimus. † Cæterum compurgatores corporaliter iu-
rabunt super sancta Dei Euangelia, quod ipsi credunt il-
lum verum iurasse, vt in præ. c. quoties. vel iurabunt, q
s'm suam conscientiam sit immunis ab illo crimine, &
quod bonam exhibuit iuramentum, vt in præ. c. consti
tutus. vel q credunt illum dicere veritatem, qui purga-
c tur. vt eo. tit. de testib. c † Sed pone: T. accusauit P. qui
4 cum non potuerit aduersus eum, nisi de sola fama pro
bare, indicta fuit accusato propter infamiā purgatio,
in qua quia defecit, depositus est. quæritur, an accusator
puniatur pœna talionis? Respon. q. venerealis est, & sol
d uitur, quod sic, dic, vt ibi [d]. † Quid si aliquis infamatus
5 est apud bonos, & graues, & infamia tamen tantum or
tum habuit ab vno? Respon. dic, quod debet se purga-
re, extra de adult. significasti, & arg. ext. de rescri. si quā
do. de pœ. di. 1. importuna, s'm Vin. qui hoc no. extra de
e præsum. cum in iuuentute. † Quid si quere potest infa-
6 miam ortam esse ab inimicis? Respon. non est purga-
tio indicenda reo, 2.q.5.omnibus. extra de accus. qua-
f liter. 11.q.1.in cunctis. Alij [f] dicunt, sufficere. vndecun-
que orta sit, dum tamē apud bonos grauata sit eius opi
nio, ar. ext. de præsum. cum in iuuentute. & c. accedens.
24.q.1.ecce. Tu dic, quod sicut non valet testimonium
ab inimicis prolatum, nec iudex s'm illud infamare debet,
vt ext. de sim. licet. & c. per tuas. ext. de acc. cum oporte
at. ext. de re. iudi. cum. I. & A. ita nec propter infamiam
ab eis ortam indicenda est reo purgatio, vt in primis
g concor. g † Item nota, quod purgat quis se non solum
à crimine, sed etiam ab irregularitate, vt ex. de purga.
can. accedens. Item purgat se nō solum clericus, sed ēt
laicus, vt eo. tit. nos inter. Item & mulier, eo. titu mo-
niales. Illud etiam scias, quod episcopus sibi suspectos
potest ad purgationem cogere, 2.q.5. omnibus. ext. de
offi. ord. ex parte. in fi. quod verum est, qñ ingēs præsū
ptio contra eos, alias non. 2.q.1. primo. 86. di. si quid ue-
ro. ext. de simon. licet nisi ir famati sint apud bonos, &
graues, ut ex. de purg. can. cum in iuuentute, de hoc no.
h s'm Papam, ext. de accus. cum oporteat h. † Hoc etiam
8 nota, quod infamatus apud populum, debet se publicè
purgare, si apud clerum, coram clero, & in utroque ca
su coram iudice, 23. distinct. illud. 2. quæst. 5. presbyter
si. & c. omnib. 15.q.5. de crimine. 2.q.1. si peccauerit. 45.
dist. sed illud. Item nota, q prius quam recipiatur infa-
mati purgatio, denunciari debet publice, ut qui uolue-
rit accusare, procedat intra certum tempus superioris
arbitrio moderandum, ut ext qui matri. accu. pos. c. fi.
9 † Sed nunquid post purgationem receptam aliquis ad
accusationem admittetur? Respond. utique, si suam in
iuriam prosequatur, & pbet se nesciuisse purgationē
indicendam, alias, nō, ff. de accus. is, qui. §. ijsdem. ex. de
accus. de his. 2.q.5. habet hoc. ff. nau. cau. stab. licet. in fi.
uel nisi doceat collusionē interuenisse, ff. de iurei. cū,
k qui. §. in popularibus, de hoc. ext. eo. ex tuarum.

ADDITIONES.

a Dicamus. *Ponit, & ampliat verba Rofr. rubr. de fama, & for-*
ma sacramenti purgandi, & purgatorum.
b Iurab.t. *Etiam si ipse infamatus voluisset non iurare, vide de*
accusatore, §.1. vers. sed si iurauerit, cum suis remissionibus, &
quod scripsi in q.49. Bart. Brix. de of. ordina. quia plerique, lib. 6.
in gl. pen.

ADDITIO. Adde tu, an sit indicenda purgatio iuratoria, Io.
de Ture. Crem. in c. consuluisti, q.4. & in c. omnibus, eadem quæ
stione, vbi an reo petente, quod vult probare bonam famam, ces
set necessitas purgationis, vide omnino per eum. Hen. Fer.

c De testi. *Ad literam fuit Rof. vbi sup.*
d Vt ibi. *Dicit hic Ber secundum Tanc. præd ca. qui non probaue-*
rit, 2.q.3. & quia debebat habere probationes luce clariores, 2.
q.8. sciant. Nil aliud allega. pro hac Dama. q.2. de purg. can. ad-
dit, quòd ex quo deficit in probatione, quicquid de purgatione
veniat, puniendus est.
e Cum in iuuentute. *Ibi ad literam posuit Vinc. hanc quæstio-*
nem, & sequentem illam primò, secundò hanc, & in vnica gl. ui
de, quod dixi de accus. qualiter, 2. super 5. gl.
f Alij. *Ber. eo. tit. c. pe. in gl. pe.*
g In primis concor. *Secundum Vinc. qui ponebat hic uersus,*
quos auctor non curauit, & meritò, quia corrupti.
h Cum oporteat. *Vide, quod scripsi in præ. decre. ex parte, super*
vlt. glo.
i c.fin. *Vt videas, auctor hæc iura inducit ad simile, propter quod*
posset superior id facere, si uellet, sed nullo iure ad hoc adstringi-
tur, tamen potest addi, quod scripsi in decr. ex tuarum, eo. tit. su-
per vlt. gl.
c Ex tuarum. *Et uide, quod super ea dixi distinguendo, an absolu*
tio secuta fuerit purgationem, uel non, fuit etiam hæc quæstio ue
k nerealis, 71. distin. ut ibi uidere poteris, ubi recitatur communis
opinio.

SPECVLI GVLIELMI DVRANDI EXCELLENTISSIMI I.V. ornamenti, & facilè principis.

Cum Additionibus Ioannis Andreæ, Baldi de Vbaldis.

a De libellorum conceptione.[a] Rubr.

a *PILEVS de hoc tractat in prin. & rub. 1. Bonag. non fecit de his rubricam, sed vt dixi sup. de actore super rub. posuit 12. causas ad repellendum actorem in ciuilib. & sub 10. dixit eum repellendum, si actionem non edit, seu edit incompetentem, vel libellum non offert agendi causam lucidè continentem, vel si rei, quã petit, designationem certam non facit. Tancr. non fecit generalem tractatum de hoc, sed ex rubr. posuit in part. 2. de 6. libellis. Primus in cã criminali, tres in trib. possessorijs recuperandæ, & retinendæ, quintus in personali actione, sextus in reali. Rof. plenè prosequitur hanc materiam in libellis iuris ciuilis rub. 11. usq; ad 27. inclusiue. Et scias, quod auctor, qui multa auxit ab eo, in hoc opere tractando discordat ab ipso, quia Roff. prius in materijs ponit positiones actoris, & rei, & demum libellos, auctor primò libellos, & demum positiones, quod plus ordini iudiciario cõgruit. Vber. de Bob. non fecit rub. de materia, vbi tangit, inf. dicam. Io. de Deo Cani. lib. 2. in fi. fecit rubr. de libellis formandis, porrigendis, recipiendis, & impugnandis, & in lib. lul. 1. rub. 5. & secundo, 2. rubrica, 3. cum 8. rubricellis seq. & lib. 3. de impugnatione libe. Vber. de Bo. sub 1. rubr. de exceptio. contra agentem ponit multos casus, quib. ineptitudo libelli, vel petitionis, uel actionis repellit agẽtem, & maximè a uer. generaliter, vsq; in fi. Bonag. non ponit tractatum generalem, sed in parte 2. ponit multas formas libellorum vsq; ad ti. de appe. & aliquas post. sub forma tamen 2. dat doctrinam circa ipsorum formas, quo ad tria, quæ uidebis inf. eo. ti. in fi. Io. de Blan. ĩ prin. sui operis de hoc posuit sex rubr. & fuit 1. an sit aliquid faciẽdum ante libelli oblationẽ. Aegidius etiam non fecit tractatum generalẽ, sed posuit certas formas libellorum, rub. s. 21. 24. cum duab. seq. & alijs multis. Bern. Dorn. in prin. sui operis pro rubrica summam de libellis tradens materiam per 10. rub. immediatè sequentes. Gul. Anglic. materiam libellorum incipit prosequi sub rubrica de edendo, ponens etiam formas usq; ad tractatum de iudicijs, post quem incipit a publiciana. Alb. Gal. fecit specialem rubricam de libel. obla. Odo fr. tres rubricellas præmisit circa tractatum libellorum, post quas incipit a Publiciana. Nepos de monte Alb. fecit rubr. contra libel. Guido de Suz. tractat in prin. quid debeat contineri in libello, & qualiter excipiatur in actione generali, & qualiter in singulari. Gallicus c bar. 1. uersi. si autem reus, generaliter materiã ponit, & certas formas, usq; ad rubricam de excep. & sicut auctor in fi. huius tit. vult tit. de act. vel petit. hic intelligi petitum, sic & hic dicta de Practicis auctorib. & alijs, precor ẽt ibi cõscripta censeri. Præmitto ẽt, quod titulum de lib. obla. breuitatis cã allegabo, ut eũdem cum isto, cũ & hic de ipsius oblatione tractetur.*

SVMMARIVM.

1 *Homo rectus factus est, sed seipsum propter suam malitiam infinitis miscuit quæstionibus*

2 *Humana iura quare sint adinuenta.*

3 *Vsus & ars docuit, quod sapit omnis homo.*

4 *Experientia fecit artem, & omne artificium per exercitium recipit incrementum.*

5 *Frequens meditatio, carnis est afflictio.*

6 *Periculũ circa libellorũ conceptionem imminens, cauendũ est.*

FORMAVIT Deus hoĩem ad imaginem,
& similitudinem suam, vt 33. q. 5. hæc imago,
& de pę. dis. 2. principiũ, cum quo ius
nãle prodijt, postmodum Lex data est per
Moysen, & alios Prophetas, demũ succes-
sit Euãgeliũ, q̃ dic, ut s. in proę. ppe. prin. Sed quia hu-
mana nã prona est ad malum, vt 12. q. 1. oĩs ætas, & quo-
tidie nouas de pperat edere formas, C. de ve. iu. enuc. l.
2. §. sed quia diuinæ, & ex. in proœ. Dec. in prin. cũ suis
1 concor. iuxta illud Eccl. c. 7. in fin. † Fecit Deus hoĩem
rectũ, & ipse se infinitis miscuit q̃stionib. & pp hoĩum
malitiam factũ est. vt plura sint negotia, q̃ vocabula, ff.
a de præscr. verb. l. solent.[a] ideoq; cũ lex Euangelica non
2 videretur sufficere ad emergentium decisiones † cãrũ,
humana iura inuenta sunt, vt per ea hoĩum coerceatẽ
audacia, tutaq; sit inter improbos innocẽtia, 4. di. factę,
& ut hoĩes discant Honestè viuere, Alterum non lęde-
re, Ius suum vnicuiq; tribuere, vt ex. in proœm. Dec. &
ff. de iust. & iur. l. iuris pręcepta, & ut boni inter malos
quietè viuant, vt 23. q. 5. non frustra, & ne quis auctori-
tate propria sibi præsumat sumere vltionem, C. de Iu-
dæis, nullus, 23. q. 1. c. 1. quæ quidem iura inutilia essent
nisi forent, per quos regerentur, vt Inst. de iur. na. in fi.
ad quod nempe regimen experientia summè necessa-
ria est, vt 45. di. licet, & 50. di. vt cõstitueretur, ibi, exper-
3 tus credo, &c. † Nam vsus, & ars docuit, quod sapit oĩs
hõ, & sm Aristotelem in prin. Metaphysicæ. Experien-
tia fecit artem, & oẽ artificium per exercitium recipit
incrementum, ff. de au. & arg. le. l. seruis legatis, §. orna-
tricib. Ad iuris ergo, & iustitię regimen, & exercitium
4 pertinet, † vt offeratur ei libellus, qui uocatur in iudi-
ciũ, ut C. de lit. cõt. Auth. offeratur, quæ est 3. q. 1. §. spa-
ciũ, in quo quidẽ oĩs mens, intentio, & actio actoris cõti-
5 neri dẽt, ut C. de eden. edita. & inferius apparebit. † Vñ
licet frequens meditatio sit carnis afflictio, vt in 3. Ecc.
c. 12. tñ curare, & vigilare dẽt cãę patronus, ut eũ ritè cõ-
cipiat, ne clientulũ ex inepta cõceptione cadere ab actio-
ne cõtingat, vt ex. de iud. examinata, & ff. si men. fa. mo.
dix. l. unica, tñ. 1. C. de formul. & earũ impe. l. 1. nã iuxta
formam petitionis sñia dẽt dictari, ut ex. de simo. licet
6 Heli. & de accu. qualiter. 2. prope fi. † Cum igitur circa
libellorũ cõceptionẽ grande periculũ immineat, & qua-
si tota uis iudiciorũ in eis ritè cõcipiendis cõstat, paucíq;
reperiantur in hoc plenè instructi, imo nullus est, qui
b plerunq; in his uano non abducatur errore,[b] proinde
in hac quarta parte doctrinam super hoc intendo utilẽ
tradere prout Spiritus sanctus inspirauerit, iugisq; cãrũ
experientia edocebit. Hunc ãt morẽ in hac quarta par-
te seruare disposui, nã titulos libri Decretaliũ, velut cũ-
ctis Iurisperitis notos, prosequar, super quolibet libel-
los formãdo, & ad Canonistarũ instructionẽ libellos
ciuiles cũ position. b. prout possibile fuerit, & a legum
professorib. est traditũ, inserẽdo, nõ quod ipsas positiones
ip fore sequẽdas asserã, cũ aliquæ earũ sint negatiuæ, a-
liquę ẽt impertinẽtes, aliquę uero videantẽ positæ solũ
ad instructionẽ materię. super qua formantẽ: sed vt ex ip-
sis aliquæ, prout negotijs solers causidicus uidebit con-
gruere, assumantẽ, nonnũq̃ formas ẽt instrorũ in diuer-
sis contractib. & alias vtiles adnectendo. Vbi aũt diuer-
sæ libellorũ formæ legales in hoc tractatu insertæ inue-
niantur, dixi sup. de act. seu. petit. §. postremo.

Hæc aũt quarta pars in quinq; subdistinguetẽ partes, quia totidem liber Decretaliũ hẽt partes. Priùs aũt, q̃ ad hanc perueniatẽ doctrinã, prænotãdũ est, Quid sit libel-

ADDITIONES.

a l. solent. *Naturalis hoc dicit, l. solent, dicit, quod conuentio in se habet aliquod negotium.*

b Errore. *Extra de immuni. ecc. aduersus ver. cæterum.*

bellus,& vnde dicat, quot sunt spēs libellorū, quot mo dis accipiatur libellus, quid continere debeat, an sit de substātia iudicii, an actor possit ab eius psecutione desistere, an possit mutari, vel emēdari, qs sit eius effectus, in quib. causis offerat vel nō, à quo, & cui, qñ, & vbi offeratur, qualiter concipiatur, qualiter porrigat & recipiat, qualiter impugnet, de cautelis circa eū adhibēdis.

Quid sit libellus, & vnde dicatur.

a 1. §. Libellus est breuis membrana a, actoris petitionē, & eius cām, & actionem complectens. Vel sic: Libellus est scriptum agētis quæst. continens, & futuram actionem depromens, vt ext. de l.b. ob. c. fi. C. de eden. edita. Dr autem libellus à
b libro b, est. n. diminutiuè dictum pp sui breuitate, sicut
c & codicillus à codice diminutiuè dictus est c.

ADDITIONES.

a Membrana. *Hoc est charta vel pergamenum de membris animalis excoriatum, sed nūc bis plus vtimur bombaxinis, debuisset dicere scriptura, & pro breuitate, pulchrè facit lex, ampliorem. de temp. ap. §. 1 ibi, caueant libellorum dictatores verbosis assertionib. uti, sed ea sola scribere quæ compendiosa narratione possint causas explanare. De scriptura autē est expressum, eo. ti. c. 1.*

b Libellus a libro. *Paruus, ut inf §. 2. Rof. dicit a libro, uel secundum eum, a libra, in qua ponderatur iustitia.*

c Dictus est. *Rof. ponit etiam alias duas diffinitiones, & alij ponunt etiam alias diffinitiones, quas omitto. Host. ponit unam prolixam in summa huius tit. in prin.*

Quot sunt species libellorum.

2. §. Species libellorū duæ sunt, alius. n. est accusatorius, qui Inscriptio nuncupatur, vt 2. q. 1. legum. & q. 8. libellorū, & C. qui accus. non poss. qui crimen publicum. Alius aūt est conuentionalis, seu postulationis, qui in ciuilib. porrigitur, vt ext. de lib. ob. c. 1. & c. fi. & in Aut. Col. 8. de litig. §. si vero. & de exhi. & intro re §. illud quoque. Coll. 5. Et iste
a libellus a qñq; vocatur simpliciter Libellus, vt 4. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. & in Auth. libellum. C. de lit. ɔt. qñq; Reclamantia, vt Bononiæ, & in quibusdam locis Prouinciæ, vt ex. de li ob. c. 1. Non nunquā vero Petitio, vt Romæ, & in Romana curia à plerisque, vt ex. de lit. cōtest. c. vnico, ext. de ele. dudū. 2. §. licet autē j. §. prox.

ADDITIO.

a Et iste libellus. *Verba Roff.*

Quot modis accipiatur libellus.

a 3. § Quot autem modis libellus accipiatur, videndum restat a. Et quidem libelli nomen plures habet acceptiones: qñq;. n. dr paruus libellus, vel codicillus, vt ff. de tab. exhib. l. 1. in princ. ext. de sum. tri. c. 2. in prin. & s̄ §. est aū t. qñque ponitur p pane azymo, seu subcinericio, C. de epi. aud. iudices. qñque p precib. principi oblatis, C. qñ lib. prin. ob. lit. con. fac. l. 1. & 2. ff. de arb. non distinguemus. §. cū quidam qñque
b pro iudice delegato b, ff. de off. procōsul. nec quicquā. §. vbi. ff. de reg. iu. oīa. qñq; pro scriptura demandatoris, C. de prædiis, & al. re. mi. l. minorum. qñque pro scriptura recusationis. vt C. de iud. apertissimi. qñque pro scriptura, q̄ vir mittit vxori, quā repudiat. ext. in proœ. Decre. 34. q. 2. nō. sat. in fi. & 3. di. §. offi. qñque pro scriptura appellationis, vt ff. de app. l. 1. §. fi. & 2. q. 6. §. si quis libellos. qñq; pro scriptura, q̄ iudex dat appellāti, aliās vocant apostoli, ff. de li. dimit. l. 1. quæ est 2. q. 6. post appellationē, & ext. de app. cordi. qñque pro petitione principi oblata, 2. q. 6. ei, qui ideo. qñque pro scriptura infa-
c matoria, 5. q. 1. hi, qui. & l. si quis c. qñque dr libellus cōuentionalis, vt Inst. de act. §. triplici. in Auth. Coll. 5. de exhib. & intro. reis, §. illud quoq;. in Auth. Col. 8. de lit. §. si vero. & s̄. §. prox. ext. de lib. ob. c. 2. siue respōsionis, in Auth. de exhib. intro. reis, §. sancimus in suscepto siue reclamationis, ext. de lib. ob. c. 1. & sic sumitur, quo ad pñs propositū. & hoc in ciuili cā, siue accusationis, si ue inscriptionis: & hoc in crīali cā, vt 81. di. Maximian⁹, & 2. q. 8. libellorū, & C. q accu. nō pos. q crimē publicū.

ADDITIONES.

a Videndum restat. *De hoc plenè Rof. sed hoc plenius.*

b Pro iudice deleg. *Melius diceretur pro iudicis delegatione.*

c Et l. si quis. *Et C. de famos. lib.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus quid continere debeat, duob. uersiculis comprehēditur.*

2 *Libellus debet annum, & mensem, quo offertur, & nomen principis, cui subest prouincia, continere.*

3 *Libellus generaliter debet tria continere.*

4 *Libellus qualiter sit formandus.*

4. §. Quid libellus continere debeat, his versibus comprehende:

1 † *Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, & a quo,*
a *Rectè compositus quisque libellus habet.* a

Quis: debet. n. poni in libello nomē actoris, argu. ex. de elec. querelā. & de verb. sig forus. §. in oī. ff. de pcura. si procuratorem. ff. de iud. in his trib. Quid: quia dēt res petitas in libello exprimere, sup quo dilligue, vt s̄. de act. seu pet. §. sequit. in prin. Coram quo: nomen iudicis est inserendū, 2. q. 8. libellorū, vt sciat, an sit ɔpetēs, vel nō s̄ de ɔp. iud. adi. Quo iure: nā actionis non. ē est exprimēdū. quod dic. s̄. de act. seu pet. §. 1. Et à quo: nomen. n. rei est in libello inserendū, arg. 4. q. 4. nullus. ff. de iud. in his trib. C. de eden l. fi. ff. eo. l. 1. in prin. eX de or. cog. c. 2. in prin. ext. de ele. querelam. Non ergo sufficit dicere, ɔqueror ego C. de quodā, qui mihi tenet in decē, & C. vel fideiussorib. qui intercesserunt apud me pro T. uel de B. & incertum est, de quo B. conquerat, nisi forte digito ostendat, uel aliter sic exprimat, ut de persona constet, quod suffi:ere credo, ar. ff. si cer. pe. l. certū. ff. de cōd. & dem. noīatim. & nominatim exprimere interdū expedit reo, cum fortè speret habere ingressum ɔtñ de euictione, ut per hoc euidenter oñdere possit fm iudicium secū actum, & sniam ɔ se latam fore, eX de em. & uen. c. fi. In rescriptis tñ apostolicis plerūque ɔ fit, qñ uidelicet apponitur clausula illa, Quidam alii, ut ext. de rescri. pastoralis. §. 1. & c. cum in maltis. Sed d. c. φ rescriptū nō est libellus, imo post rescripti pñtationē porrigetur libellus, & persona sub pmissa clausula specificabitur. Qñque tñ rescriptum habet loco libelli, ut j. §. nunc dicendum, uer. 6. Item locū, ubi actum, uel ɔtū est, debet libellus ɔtinere, ut ff. de cēs. forma. 2. q. 8. libellorum sed hoc non est apud multos in usu. Diē quoq; qua offert, dēt ɔtinere libellus, ut sciatur, an 20. dies effluxerūt, ut in præ. Auth. offerat, & in Aut. de exhib. & intro. re. §. suspecto. eX de li. ob. c. j. j.
2 uers. prox. Dēt et ɔtinere annū, & mensem, quo offert, & nomen Principis, cui illa puincia subest, ut in præ. l. libellorum. & C. de iud. properandum, in prin. & § 1. & ar. C. de apo. pub. l. 1. li. 10. ut p hæc sciatur, an triennīū, quo perit instātia iudicij in ciuilib. uel biennīū in criminali b. effluxerit, ut in præ. l. properādum. §. 1. & C. ut intra cer. tem. cri. q. term. l. fi. & an interruptio præscriptionis facta sit, ut C. de præs. 30. an. si qs emptionis. 16. q. 3. ɔt. Sed licet multi magnę auctoritatis hoc scrip
b serint b, usus tñ, φ dixi de die, anno, mense, & ɔsule nō
c tenet c, nisi in cā d criminal, ut dicā j. de accu. in prin.
d nec pdicta rō de die multū est efficax, nā dies dati & recepti libelli, alia h. nōi scribu t per tabellionē, vel per duas honestas personas, vbi nō est vsus tabellionum, vt X. de prob. quoniā ɔ. & iunge hic, φ est j. §. ad huius
3 tit. ver. itē fm. † Generaliter etiā debet libellus ɔtinere tria, sci-

ADDITIONES.

a Libellus habet. *Versus fuerūt Hos. ut scripsi eo. ti. c. 1. sup 1. gl.*

b Multi magnę auctoritat s hoc scripserint. *f. Roff. in lib. iur. canon. tit. de libellis accusatoris, Tan. & Io. de Deo. in primis libellus, quos in suis ordinibus iudiciarijs posuerunt.*

c Non tenet. *Idem Host. in summa tit. de libel. oblat. §. 3. in fi. idē Rof. in libellis iuris, eo. tit. quæ debeat continere libellus.*

d Nisi in causa. *Quo ad tempus oblati libelli, ratio, quæ sequitur.*

ita procelit in criminali, vt in ciuili, sed tempus contractus a tépore mal. fi. ij differt, quia primum non est necesse exprimi in libello, secundum sic.

scilicet causam, obligationem, & actionem. In qualibet.n.actione hæc tria conueniunt, l.factum, siue causa, vt emere, & vendere, & similia, hæc.n. facti sunt, vt ff.de curat.fur.consilium, de hoc inf.§.iuxta, versic.sed nunquid. Item obligatio ex illo facto descendens, quia obligatio est iuris vinculum, &c. Inst. de obl. in princi. Tertio actio, quæ ex obligatione tanq̃ a matre descendit: nam actio est ius prosequẽdi, &c. Inst. de act. I prin.

4 † Vt aũt res exemplo subiaceat, sic formabis libellum. FORMA Libelli. Coram vobis dño P. iudice, vel ptãte, vel rectore, vel seneschallo talis loci conqueror, vel propono ego H. de Titio, vel contra Titium, qui mihi tenetur in 10. quia equum sibi vendidi talis pili, sub anno Domini 1280. die 9. exeunte Ianuario, sedente, vel præsidente Clemente Papa IIII. vel tali Imperatore, seu Rege, quæ decem mihi soluere indebitè contradicit, quare peto ipsum mihi condemnari, & per vos compelli ad soluenda prædicta 10. & cogendum fore sententialiter condemnari. Sed quod dixi de tempore, & de præside, non est hodie necessarium vt prædixi. Quæ autem sint necessaria in libello, no. ff. de eden. l. 1.

a resp. 1.[a]

ADDITIO.

a ff. de eden. l. 1. resp. 1. *An agenti deposit, sufficiat formasse libellum super confessione depositarij, dicam infra de deposito.*

SVMMARIVM.

1 *An libellus sit de substantia iudicij.*
2 *Libello omisso an in iudicio acta teneant.*
3 *Libellus in iudicio tacitè omitti potest, expressè non, sicut iuramẽtum de calumnia.*
4 *Libellus expressè remitti potest, non tacitè.*
5 *Libellus nec expressè, nec tacitè remitti potest.*

1 5. §. Vtrum libellus † sit de substantia? Dicunt quidam, vt Azo, q̃ non, 11. q. 1. si qs cum clerico, extr. de do. & contu. prout. B. & Inn. IIII.

2 contra, † & q̃ non valeat, quod fit eo omisso, arg. ex. de prob. q̃m contra, C. de l. t. contest. Auth. offeratur, quæ

a est 3. q. 3. §. spatium, ext. de lib. obl. c. 1. Dicit ẽt Azo,[a] & alij, q̃ potest expressè remitti, C. lib. 12. de priuileg. scho.

b quoties. Vinc. & Accur.[b] dñt, quod tacite põt omitti,

3 sed expressè non, sicut & iurm̃ de calumnia, C. de iur. cal. l. 2. §. sed quia, arg. ff. de procura. filiusfa. §. veterani, ext. de testi. tuis.[c] Vnde si actor omiserit dare libellum, & post litis cont. petat illum offerri, non est audiendus

c cum hæc sit dilatoria. c Odof.[d] dicit, q̃ expressè remitti

d potest, sed non tacitè, C. de sent. & inter. prolatam. Nã

4 Auth. dicit, quod offeratur ei libellus, & sic actor debet offerre libellum, licèt non petatur, arg. ff. de leg. 3. fidei commissa, §. item. Argu. contra, quod si põt expressè remitti, ergo & tacitè, ff. de feri. l. 1. C. de tempor. app. l. 1. in fin. de hoc inf. §. nunc dicendum, vers. 9. Quarti di-

5 cunt, † quod nec tacitè, nec expressè remitti potest. Tacitè non, ne videatur allegare per ignorantiam aliquid fuisse omissum, quam nemini prætendere licet, ordine iuris omisso, in Auth. Collat. 8. in med. litis non fieri sacras iu. §. fi. arg. ff. fam. ercis. si filia. in prin. Item expressè non, vt in præd. concor. & sic dicit Bag. fuisse

e iudicatum de consilio Azo. & Hug.e

ADDITIONES.

a Azo. *Quem Rof. sequitur rub. 10. in fi. An libellus sit de substantia, vide in repe. c. quoniam contra, §. petitiones, in 3. col. uer. fin. de prob. ext.*

b Et Accu. *Vbi hoc dicat, & vbi no. contrarium, vide remissionẽ, quam in fi. dabo ad clem.*

c Dilatoria. *Sed Vin. cõtra in Auth. offeratur, in fi. ubi tenet, quod si non petatur, tenet processus, tamen quandocunque postea petatur, offerri debet saltem usq; ad testium productionem. Tenet etiam, quòd ibi potest libellus expressè remitti, & sic intelligit Auth. generaliter, in fi. C. de ep. s. & cle. sed alius est sensus illius finis, vt ibi, & no. in vlt. gl. & vide inf. §. restat. ante finem.*

d Odof. *Et Iac. Bal. ut refert Alb. Gal eo. 21. post prin.*

e Et Hug. *Vide pleniùs not. in clem. de verb. sig. sæpe, in gl. datur in hoc, & Io. de Bla. plenè tenet, qualiter fiat in edi. in vlt. col. & per Cyn. Auth. offeratur, in 11. q. Quomodo autem, & ad quid expedit iudici, actori, & reo libellum dari, ibi, san clem. no. §. verum, in gl. 2. an actor.*

SVMMARIVM.

1 *Actor an possit a libelli prosecutione desistere.*
2 *Libellus accusatorius oblatus an reuocari possit.*

1 6. §. An actor † possit a prosecutione libelli desistere, videamus. Et põt dici, q̃ sic, re integra distinctè, C. ut nemo inuitus agere, vel accu. cog. per totum, nisi iam reus per iudicem, uel executorem sit conuentus, quia tunc reo postulante necesse hẽt litẽ persistere, C. qũo, & qñ iud. Auth. qui semel, quod plenius prosequere, vt in Summa Do. mei Host. in ti. de li. ob. §. utrum

2 † Libellus aũt accusatorius oblatus reuocari põt, ẽt post q̃stionẽ sine pęna, 2. q. 3. si quẽ pœnituerit, & c. si quis iratus, ff. ad Turp. quæsitum, ff. de in ius vo. libertus. Tenetur tñ in iniuriarum libellum porrigẽs quia infamauit eum, cui porrexit, ff. de iniu. item apud §. si quis in libello, & hæc ante inscriptionem, nã post non põt pęnitere, nisi ex cã, 3. q. 2. Paulum, ex. de accu. licet, C. de abo. fa. lacitet, ext. de elec. statuimus, ad fi. & dic super hoc, vt inf. §. prox. sup. de abolitionib.

SVMMARIVM.

Libellus an possit mutari, vel emendari.

1 *Actor an possit reo inuito libellum mutare.*
2 *Actore volente post litem contestatam mutare libellum, reus uerò econtra petit pronunciari, quis audietur.*
3 *Facta ante litis contestationem non spectant ad iudicis officium.*
4 *Libellus qualiter mutari dicatur.*
5 *Libellus appellatorius an, & qualiter mutari dicatur.*
6 *Appellationi an possibile sit renunciari.*
7 *Appellatio extraiudicialis non semper est citatio.*
8 *Actore libellum ante litis contestationem mutante, reus nouam habebit dilationem ad deliberandum.*
9 *Varians, & mutans aliquid in iudicio tenetur aduersario ad interesse, & num. 10.*
11 *Libellus bene potest corrigi, & emendari.*
12 *Libellus qualiter formabitur, vbi ignoratur quid sit petendum.*

1 7. §. Nunc ostendamus, an † libellus mutari

a possit, vel emendari.[a] Et quidem P. &

ADDITIO.

a Vel emendari. *Est sciendum, quod Dominus meus in legib. disputauit q̃onem, quæ incipit, utrum actio, ul i quæsiuit de tribus, an libellus possit emendari, an mutari, an actio cumulari? De vltimo plene Dy. in reg. nullus plurib. lib. 6. cuius effectum, & regulas breuiter ibi posui in prin. De secũdo ipse Do. meus sic dixit, quòd mutare actionem propositam in libello, & desistere a prima, olim licebat quandocunque ante litem contestatam, ff. rem rat. hab. l. amplius, & C. de eden. l. edita, & C. ut nemo inui. agere, l. unica, hodie non licet desistere, imò habet necesse præsistere oblato libello, & citato reo, vt in Aut. qui semel, C. quomodo, & quando iud. nam contra actorem tergiuersari volentem inuenit illa Auth. remedium, vt procedatur ad sententiam, ad hoc quod dicitur prox. §. & inf. sequitur. De primo dicebat, quod emendare libellum minus petendo licet usque ad sententiam, nam si licet renunciare in totum, ergo & in parte: nam iura sunt prompta ad lites minuendas, C. de pactis, postquam liti, & ff. si cer. pe. quidam æstimauerunt. Augendo autem licet vsque ad litis contestationem, C. de eden. l. edita, post litem contestatam non, nam tunc nouo libello est opus, ff. de iud. l. non potest. Nõ obst. ff. de pe. hær. l. 4. & l. si quo ipe, ubi tempore litis contestiõnis reus pauca possidebat, & postea inuenitur multa possidere, quæ omnia ueniunt in condemnatione, quia illud non est ex emendatione libelli, sed ob primum libellum non emendatum, qui fuerat uniuersaliter*

liter conceptus. Eadem omnino esset responsio in libello generaliter concepto in actionibus generalibus, ut C. de iud. l. 2. de hoc infra vers. pe. Circa hæc duo membra non fuerunt plena ipsius verba, quæ posui, quia breuia. Scire debes, quod Roff. de mutatione, & emendatione duas rubricas fecit, f. 24. & 25. in quibus plenè habetur, quod sequitur. Idem Gofr. in additione super summa de edendo, quæ incipit, sed nunquid licet Host. in Summa huius titu. §. pe. Cy. super l. edita. in 6. & 7 q. plenè tractat hanc materiam. Pro cuius euidentia prænoscendum est, quid sit mutare libellum & quid emendare, de his antiqui Accur. & Cy. Vinc. in l. edita, & Cy. in prædictis primis quæstionibus, & scripsi post Inn. eo. ti. c. 2. super prin. 2. partis gl. & in l. edita, est vtrunque verbum, et vna litera habet, quam emendari, vel mutari, & Alex. fatetur, quod secundam habebat dominus suus Azo in libro antiquo. Côiter autem dicunt, quòd Mutari est, cum veteri actione sublata noua proponitur, quasi propriè sit Mutare, substantia remota in locum eius aliam subrogare, ff. de test. hæredes, §. si quid, de hac inf. §. 1. tunc autem propriè, vbi ponitur vnum exemplum. Ponunt multi exemplum in actionib. Vbi bonorum raptorum, & furti, in actionib. l. Aquil. & arborum furt. cæsar. Emendare autem quid sit, dicetur inf. ver. emendari. Sed alijs videtur, quòd Emendare sit defectum in forma supplere. Exemplum, in libello accusatorio non erat locus; hoc erat vitium, vel defectus libelli, quod nunc emendo, & hæc emenda difficilis est per l. libellorum, facilis autem, cum expresseram domum Titij, vt credebam, & est Sempronij, vel verè est Titij, sed dederam confinia, quorum aliquo: nunc emendo, vel posueram diem quartam, nunc emendo quinto, & meritò possum, quia ad diem non tenebar, ut ibi. Itē in realibus petebam rem, in cuius confinib. erraui, nunc emendare volo, petebam equum, dixi eum balsanum pede dextero, emendare volo, sinistro, & hæ emendæ fiunt quandoque ante sententiam, quæ sunt de qualitatibus extrinsecis, vel de quibus non interest rei, & quib. facile erratur, facit §. si detracta, de quo inf. & ff. de tribut. quod in hæredem. §. eligere. Si verò de emendatione essentiali libelli, vel circa ipsius substantiam, s. rem petitā vel ipsius accessoria, vide quod sequitur, & quod distinguitur in præalleg. 6. q. Cyn.

ADDE, vt plenè in locis ordinarijs. An autem in causa appellationis possit mutari libellus, vide Romanū. consi. 181.

a P. & Azo a & Tanc. indistinctè dñt, q ante litem conte
statam mutari pôt, siue sit ibi clausula illa Saluo iure
addendi, vel minuendi, siue non, C. de eden. edita. Insti
tu. de act. §. si minus. 2. q. 8. libellorum, ff. de noxal. in de
lictis, § si detracta. Post litem autem contestatam non
ff. de iud. non pôt, & l. de qua re. Iac. verò ꝯ, l. q nec an-
te litem contestatam. Accur. dixit, q pôt qñcunq;, an-
b te q̄ iuram. calumniæ sit præstitum. [b] Vin. aūt, [c] & Co-
c lumbus distinguunt, quia in vli actione, in qua res non
fuit ab initio specificata, pôt libellus mutari, & emen-
dari addendo, vel detrahendo, non dico actionem mu
tando, vt ff. de peti. hær. l. 4. & l. si quo tpe. Idem dicunt
d in generali, vt C. de iudi. licet, & C. de temp. app. l. fin. [d]
In singulari verò vsq; ad litis contestationem, & vsque
ad iurām de calumnia, post non, sed alia interpellatione
opus est, cum sit alia res, quæ non fuit petita, nec super
ea iuratum, & vr̄ a iud. in iudicium deduci, ff. de iud. nō
pot, C. de temp. app. l. fi. ext. de re iud. abbate. lib. 6. Do.
Iudicit, q licet mutare actionem, dum tñ cā non mu-
tetur, ff. de iureiu. duob. §. exceptio, & §. colonus. Mihi
vr̄, q ēt ante litis contestationem, si reus sit iam per li-
bellum conuentus, edita sibi actione per iudicem, vel
per executorem, non pt amplius mutare reo ꝯdicente,
& vt prosequatur, instante, C. quo. & qñ iud. in Auth.
qui semel, & sic obtinuit. Si verò reus consentiat, pôt
ēt post litem contestatam mutari, & sic intelligi potest
præd. l. edita, quæ aliàs per prædictam Auth. est corre-
cta. Prior aūt opinio vera est, ſm antiqua iura. Hęc aūt
sic sanè intellige, quia si reus non vult, q libellus mute
tur, nihilominus actor, & ante litis contestationem, &
post, mutabit libellum, sed reus pôt petere, vt eum iu-
dex absoluat ab actione iam intentata, ff. de iudic. cum
quæritur, & in præalle. §. si detracta, ff. de vi, & vi arma.
cum fundus, §. fi. ff. de fideic. si dubitetur. Sed vr̄, q etiā
post lit. contest. mutari possit, ut in præall. §. si detracta,
vbi agens ante litis contestationem contra dñm noxa
liter, pôt post litem côtestatam agere in solidum, si eū
velit de sciētia redarguere. Sed dic, q ibi non mutatur
actio, sed qualitas condemnationis: & hoc iō, quia sci-
uit, sicut & alias non mutatur actio, sed qualitas rône
mendacij, vt ff. de fideic. si dubitetur, hoc ēt probatur
in præalle. l. cum fundus, §. fin. sed si ibi non mutatur a-
ctio, sed aliquid petitur, quod licet ſm Vinc. Vel dic,
q ibi fuit priori iudicio renunciatum, vel reus hoc vo-
2 luit, vt dictum est. † Sed quid si post litem contestatam
actor vult mutare libellum, videns, q errore petit sibi
silentium imponi, reus verò econtra petit a iudice, vt
pronuncietur? Et vr̄, q dēt pronūciare, nec libellus mu
tabitur, vt in præ. Auth. qui semel, & C. de liberali cau.
cum precum. Actor. n. mutare volens, suam turpitudi
nem allegat, ext. de app. solicitudinem. Item actore nō
probante, & c. 6. q. vlt. actor. ext. de cau. pos. & propr. cū
3 eccl'a. † Item quæ facta sunt ante litis contestationem,
non spectant ad officiū iudicis, ff. de ædil. edi. l. ædiles.
e Tñ obtinuit in contrarium [e] per iura, quæ habes s̄. de
of. iudi. § deseruit. ver. ante litem contestatam, ib, itē
faciet lib. & c. & C. de iur. & fact. ign. error. ext. eo. c. fi.
ff. eo. non fatetur. restitutis tamen reo expensis, vt iam
dicam. Nam & si super tali libello pronunciaretur, qđ
tamen fieri non pôt, posset actor offerre congruū ite-
4 rato, ext. de iudi. c. examinata. † Tunc aūt dr̄ mutari pro
priè libellus, si rem prius per aliquam actionem petitā,
nunc peto per aliam, vel si prius petij Stichum, nūc pe
to Seium per aliam actionem. Sed de hac mutatione
vltima hic non tractamus: tunc. n. nō mutatur libellus,
sed aliud iudicium instituitur, quod bene licet, si tamē
actiones non sint contrariæ, C. de codicil. l. fi. C. de fur.
l. 1. & fi. C. si seruus exter. se emi man. l. unica, C. de pac.
inter emp. & uend. commissoriæ, uel diuersæ, licet nō
contrariæ, ff. de tribut. quod in hæredem, §. eligere, ff.
de le. 2. item cum filius, §. uarijs. Habet ergo locū mu-
tatio, qñ ad idem competunt actiones, puta, intentaui
primo actionem ex empto, nunc uolo intentare certi
5 condōnem ad illam eandem rem petendam. † Porrò
libellus appellatorius mutari pôt, ne iustæ pęnitudinis
humanitas amputetur, C. de appe. si quis libellos, quæ
est 2. q. 6. & hoc sine aduersarij captione, ff. de cond. ob
cau. si ideo pecuniam, ff. de interrog. act. de ætate, §. fin.
6 † Quidam tamen dicunt, quòd ubi appellatur ab ele-
ctione, uel prouisione, postulatione, uel earū occasio-
ne, ut extr. de elec. statuimus, tali appellationi, quæ ni-
hil aliud est, q̄ citatio, renūciari non pôt, sicut nec ci-
tationi renunciare pars altera posset, ubi utraq; esset a

Domi-

ADDITIONES.

a Azo. *In fi. sexto responso, de quo supra.*

b Sit præstitum. *Vel si tacitè sit omissum vsque ad tempus, quo iurare debuerat, sed si modò, Vin. facit sup. de app. §. qualiter, versic. sed pone, quod & vers. seq. cum ibi additis.*

c Vinc. autem. *De dilat. c. 4.*

d L. fi. *Satis miror de his verbis, supposito, quod præmittitur, specificationem ab initio non factam, dato, enim quòd nouerit se iā iam in hæreditate esse, quod ignorabam, vel non esse, quod credebam, quod ad rem, vel ad libellum per hoc venit mutandum, idē dico in generali. Cyn. autem aliter opponit in q. 6. de qua dixi in prin. §. Si dicis, emendare potest petendo partem, qui petebat totum; sed hoc etiam in singulari, vt inf. vers. emendari. In casu cōuerso si petens partem vult petere totum, quia nouiter sibi ius accreuit, non videtur posse, per l. non potest, ff. de iud. si verò ab initio competebat sibi agere pro pluri, vel pro toto, hoc procederet, quod dixi in 1. §.*

e In contrarium. *Facit, quod no. Cyn. C. quomodo, & quando iudex, in secunda oppo. & 10. q.*

Domino Papa citata, quia causa est cœpta per citationem, & quo ad partes iurisdictio firma, extra de offic. dele.gratum, ff. de reg. iur. nemo. Alij dicunt, quod si res est integra, quia nondum fecit appellatus expensas, nec iter arripuit, tunc potest renunciare appellans: secus si nō sit integra, ff. de cond. caus. da. si pecuniam, & extra de elect. in causis. & de appell. constitutus, 1. & hoc humanius est. Et est hodie expressum, ex quo est præsentata appellatio superiori, in cōstitut. Gregor. X.
a de elect. quamuis. §. cęterum. vbi dicemus de hoc. Posset tamen responderi ad ff. si pecuniam, & ad decret. in causis, quod loquuntur in mandato, vbi mādator plus iuris habet in reuocatione mandati, quam mandatarius. Aliud tamen in appellatione, seu citatione, per quam alteri contra alterum ius ęqualiter quæritur, & quæ ęqualiter appellatum, & appellantem adstringit.
7 † Hoc tamen scias, quod non semper appellatio extra iudicialis est citatio. quod dic, secundum Papam, vt extra de maio. & obed. dilecti. Libellus autem accusationis mutari potest, de accusat. §. 5. & supra §. proximo. †
8 Sed & si aduersario consentiente, vel secundum præmissas opiniones libellus ante litem contestatam mutetur, vel aliquid addatur, vel detrahatur, reus habebit nouam dilationem ad deliberandum, vt in pręd. l. edita. in fin. & in concord. seq. & ad exceptiones dilatorias proponendas, quia aliud est iudicium mutata actione, vel causa, C. ad exhib. l. 3. ff. iud. sol. cum quærebatur, in fi. ext. de despon. impu. ad dissoluendum. quod verum est, nisi priori libello potuerit instrui. & sic Curia ser-
9 uat. † Item taliter varians, & mutans tenetur aduersario ad interesse, & expensas vt dixi, & probatur in prædi. l. de ætate. §. fin. ff. de iudic. eum, quem. ff. de eden. vbi. §. is autem. Sed si leuis, & modica sit mutatio, vel additio, tunc non habebit dilationem, extra de dila. pręterea. Potuit autem instrui, si primo petii Stichum actione depositi, nūc vero peto certi condictione, quia deposui. satis enim ex primo libello potuit instrui, vnde nō obtinebit nouas inducias in actione mutata. vel si primo egi contra te vi bonorum raptorum, nunc autem ex eadem rapina ago cōtra te furti nec manifesti: his enim casib. licet mutetur actio non tamen causa. Si verò vtrunque mutetur, tunc habebit, quia non plene potuit instrui, vt si primo petii Pāphilum ex testamen
10 to, nunc Titium peto certi condictione. † Quid si declarat, sed non mutat rem, vel actionem, vel causam agendi? Respon. non dabit ob hoc dilatio, cum ex primo libello potuit instrui, vt in prædict. cap. pręterea. & eo. tit. literæ. Bul. autem dixit, quod nunquam reus nouas habebit inducias, poterit tamen agere ad interesse, vt in præd. l. vbi. Quid si suspēso petitorio intentat quis possessorium, nunquid restituet expensas? dic, vt supra.
b de expensis, §. 1. versi. 30. [b] † Emendari aūt, vel corrigi
11 bene potest libellus, v. g. petii ab initio 20. nunc peto 15. vel econuerso, hoc quidem possum, & ante litem contestatam, & post vsque ad iuramentum de calumnia: maxime vbi apposita est illa clausula, saluo iure addendi, vel minuendi, & mutandi, vt ext. de fi. instru. inter dilectos. prope princ. licet illa non sit multum necessaria;
c prout ibi no. [c] postea vero non, si plus velim petere: [d]
d sed si minus, sic, quia in maiori quantitate minor con-
e tinetur, ff. de reg. iur. imo. ff. de verb. ob. l. 1. §. antep. [e] nisi dolo ab initio maiorem quantitatem expresserim, tunc. n. si petii & cautionem exegi, cado a causa, vt C. de plus pet. l. vnica, ext. eod. ca. vnico, ext. de rescr. sedes. Si vero cautionem non exegi, punior in in sportulis, In
f stitu. de act. §. tripli. Alij uero distinguunt [f] inter vniuersalia, & singularia iudicia. vt iam dixi. quod dic, secun-
g dum Præpositum, vt ext. de lib. obl. c. 1. [g] † Sed cum de
12 beat reus interrogari, pro qua parte res possideat, vel hęreditatem, ut ff. de inter. act. qui interrogatur, & l. qui seruum. §. in iur e. & hoc habeat fieri post datum libellum, & post editam actionem, vt ff. eodem l. 1. in princip. & l. de ętate. §. secūdo. quæro, quomodo formabit actor libellum, prius quam sciat, quid, & an totum, vel partem petere debeat? Respon. petet rē in libello, adiecta prædicta clausula Saluo iure addendi, minuendi, & corrigendi, & post habita responsione, si sit libello con
h traria, emendabit ſm Vincent. [h] & in hoc potest esse vtilis illa clausula, vt admittatur libellus incertus cum ea, ff. quorum l. g. l. 1. §. quod autem, & etiam in alio, vt infra de causa pos. & prop. §. nunc dicendū prope princip. Vel dic, quod interrogationes præcedent libelli oblationem. de hoc supra de interrogat. §. 1. versicu. sed
i nunquid [i].

ADDITIONES.

a De elect. quamuis. §. cęterum. *Lib. 6. & licet illa decr. specialiter loquatur de appellationibus interpositis in electionib. episcoporum, vel superiorum, vel in negotijs ipsorum, tamen si licet in illis recedere ante præsentationem Papæ factam, fortius est in alus. Sed in hoc facere videtur contra, quia ibi utrique parti id conceditur, ergo non licet soli appellanti, super quo vide, quod ibi no. in gl. per hoc uidetur.*

b Versi. 30. *Si numerum illum alias numerus sequeretur, cōgrua fuisset allegatio, alias allegari debuisset, quid quasi suspenso.*

ADDE ad vers. item taliter varians, quod ubi libello additur aliquid noui, ex hoc dicitur libellus nouus, vt voluit Gulielm. de Cu. in l. edita, C. de eden. refert & sequitur Barb. in tractat. de præstan. Card. in 1. q. in 5. col. in fin.

c Prout ibi no. *In gl. dicunt quidam, & omnino vide, quod super ea dixi. Vbert. de Bob. dicit idem ibi charta sexta, in fi. sed ibi consuetus fori id habet, & consuluit illam poni.*

d Velim petere. *Dixit Vinc. in præd. decre. inter hoc uerum, nisi dictum esset in libello, saluo iure superflui, & secundum hoc procedit, secundum eum, § si minus. Inst. de act. & uide, quod ibi no.*

e §. antepe. *Vide quod ibi dixi in prin. §.*

f Distinguunt. *Vt d. q. 1. eo. ti.*

g c. 1. *Quod tamen scripsi in decr. 2. eo. ti. super secunda parte glos. quę materiam istam tractat.*

h Secundum Vinc. *Qui hoc no. de lit. cō nteſt. c. uni.*

i Vers. sed nunquid. *Et uide, quod ibi scripsi, & placet dictum Gui. quod ibi posui.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli effectus quis sit.*
2 *Libellus facit rem litigiosam denunciatione secuta.*
3 *Libellus interrumpit præscriptionem.*

a 8. §. Iam nunc dicendum est de effectu libelli [a]
1 † est autem effectus eius, vt secundum ipsius formam sententia dictetur, vt supra in principio huius tituli. Item facit perpetuam actionem annalem. quando Princeps ad illum rescribit, C. quando li. princip ob. lit. contesta. faciat, l. 1. & 2. Secus si alii iudici of-
2 feratur, ff. de actio. & obliga. constitutionibus. † Item facit rem litigiosam, secuta denunciatione, C. de litig.
b Authent. litigiosa. extra, vt lit. penden. per totum [b], 11.
3 quæstione prima, quia res. † Item interrumpit præscriptionem, etiam si nullam causam, vel saltem vnam ex omnibus continer, C. de præscrip. triginta vel quadraginta annorum, sicut in rem. C. de annali exceptione. si ex multis, 16. quæstio. 3. §. potest. Item alius effectus, supra §. proxi. versic. mihi videtur. Item alios, 3. quæst. 3. §. spatium. vers. offeratur.

ADDITIONES.

a Libelli. *De quo latius Roff. rubr. 25.*
b Per totum. *Dic autem, vt in clem. eo. ti. cum sit.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus in quib. causis, vel casibus offerendus sit, vel non.*
2 *Libellus in omni causa ciuili & criminali inquisitionis & denunciationis, vtilis est & necessarius.*
3 *Libellus non est in causa vtili, aut vilium personarũ necessarius.*
4 *Episcopo de causa ciuili inter clericos sibi subditos cognoscente, an sit libellus necessarius.*
5 *Episcopus audiens accusationẽ iudicis fugientis, an egeat libello.*
6 *Libellus an sit necessarius, vbi agitur de minus canonice obtentis sine diœcesani conscientia.*
7 *Iudicis officium non est actio, nec libello eget.*
8 *In libelli remissione an periculum immineat.*
9 *Libellus an sit necessarius, ubi ex offi. in causa matrimoniali proceditur.*
10 *In notorijs, in quib. ex officio proceditur, non est opus libello.*
11 *Libellus requiritur in criminibus, de quib. quis sine accusatione damnatur.*
12 *In crimine falsi etiam incidenter noto, an sit opus libello.*
13 *Consuetudo quid operetur quo ad productionem libelli.*
14 *Actio de possessione an semper requirat libellum. & nu. 18.*
15 *Missus in possessionem auctoritate iudicis, si ad eam non admittatur, qualiter prouidebit. & nu. 35.*
16 *Agens contra ascriptitium fugitiuum an libello egeat.*
17 *Agens actione in factum, quæ ex re iudicata descendit, non eget libelli productione.*
19 *Iudex cõt. sibi subditum debet ex offi. sententiali causam expedire.*
20 *Petens se mitti in possessionem edicto diui Adriani, uel ex cõstitutione Iustiniani, iudicis officium dumtaxat implorare debet.*
21 *Petenti testamentum aperiri sine dilatione, ex offic. & extra ordinem, succurrendum est.*
22 *Petenti Carbonianam bonorum possessionem an sit libellus necessarius.*
23 *Libellus an sit in querela inofficiosi testamenti necessarius.*
24 *Petenti caueri de legato, uel fideicommisso soluendo, an sit libellus necessarius.*
25 *Petitio alimentorum an libellum exigat.*
26 *Petẽdo ꝙ hæres rogatus adeat hæreditatẽ, an dãdus sit libellus.*
27 *Actio de eo, quod factum est in loco publico, an libellũ requirat.*
28 *Postulans cautionem damni infecti an debeat libellũ producere.*
29 *Libellus an sit in noui operis nunciatione offerendus.*
30 *Libellus an sit necessarius in casibus, in quibus summaria cognitio requiritur.*
31 *Actio inter patrem & filium, uel inter patronum & libertum, iudicis offic. expeditur,*
32 *Officium iudicis, quod actioni detrahit, imploranti an libellus sit requisitus.*
33 *Libelli oblatio in criminibus leuibus non est necessaria.*
34 *Hæres tenetur uindicare necem defuncti.*
36 *Libellus non offertur in casibus, in quibus testes admittuntur lite non contestata.*
37 *Libellus an sit in causa appellationis offerendus.*
38 *Causa appellationis an sit eadem cum principali.*
39 *Libellus non est dandus, ubi sententia est nulla.*

a 9. §. Nunc dicendum est, in quibus casibus libellus offeratur, uel non a.† Distin-
1 gue ergo tempora & concordabuntur scripturæ, 2. q. 1. si peccauerit. Iure. n. antiquo non erat regulariter libellus in ciuilibus necessarius, arg. ff. de eden. l. 1. §. edere. & §. eum quoque. nisi in contentione illustrium personarũ, ut C. lib. 12. de dignit. quoties. & de prin. agen. in reb. l. fi li. 12. C. de cõsistorianis & ministerianis, l. fi. li. 12. ꝑpe prin. In criminalib. verò sic. qa erat inscriptio necessaria, siue esset priuatum, siue publicũ: sicut & hoc hodie regulariter obtinet, ut dixi s̃. de acc. §. 1. uers. sed nũ-
quid. Hodie uero regulariter ẽt in ciuilib. offertur, 2. q. 1. statutis, & 3. q. 3. offerat. & Auth. libellũ, quas habes, C. de li. cõte. & gñaliter fm Io. de Deo b, ubicũq; interuenit iudiciũ, est libellus impendendus. & no. ex. de simo. licet Hel. Qđ sic intelligo, q̃ aut petiť libellus, & tũc obtinet, quod statim dixi, ext. eod. c. 1. Aut non petitur, & tunc si non detur, non nocet, & valet processus, arg. ex. de testi. Albericus. & c sicut nobis, de do. & contu. prout. Iudex tamen nihilominus debet petitionem in scriptis redigere, & responsionem, extra de proba. quoniam & hoc maxime secundum eos, qui dicunt, ꝙ tacite possit omitti, vt supra §. vtrũ nec est. ꝯ 2. q. 1. in primis. in fi. quia illud loquiť in criminali. Veruntamen vtrunq; quã-
c doq; fallit c. Primò, vbi de plano, & sine strepitu & figura iudicii agiť, quia tunc nõ est libellus necessarius, ext. de accus. olim. C. de naufra. l. fi. de sta. hom. ea, quę. §. ꝙ si. sup. de inquisi. §. nunc tractemus. vers. quid igitur. in uers. 8 † Secundo, quando agitur in modũ inquisitionis aliquo denunciante, ext. de testi. cũ. olim. q̃uis tunc capitula sint edenda, ext. de accusa qualiter. 2. §. debet. ꝙ dic, vt in prę. §. nunc tractemus. versi. cũ igitur. ubi, sed certe, salua. & sequen. Quidam tñ contra Si uero aliqs
d denunciauit aliquẽ, & ille hoc d negat, necessarius est libellus, ut infra §. iuxta. uersi. item si denunciatio. In ipsa uero denunciatione non est necessarius libellus, ut supra de denun. §. fi. ad fi. Pan. dixit, quod in omni causa
e ciuili & criminali inquisitionis e & denunciationis utilis & necessarius est libellus, ut sciat reus, an cedat, uel
f ꝯtenta, ut in prę. Auth. offeratur. Et breuiter f, ubicunque agitur inter partes, nisi lex dicat dandum non esse, in Auth. de exhib. & introd. reis, §. sancimus. & extra de lib. oblat. c. 1. Vnde in interdictis est necessarius, quia in-
3 ter duo dantur.† Tertio, si causa sit uilis, quia modicæ
g summę, uel si sit uilium personarum h, ut inter pauperes, uel rusticos, uel agricultores, ĩopes, uel huiusmodi C. de incest. nup. ham lem. in Authen. de mand. §. sit tibi. Colat. 3. & de quæstore, Colat 6. C. de sentent. ex bre-
h ui. recit. Authen. nisi h. Vilis autem est minor duobus aureis. ff. de do. o, si quis oleum. in fin. & l. sequen. Inspiciat ergo iudex qualitatem personarum & causæ, ff. de transact. cum hi. §. personarum. extra quod met. caus. c.
i fin. ff. de atu & hab. plenum. §. ũ. Eius enim arbitrio hoc relinquo i, ex quo non est determinatum, ff. de iur. delib. l. 1. extra de offic. delega. de censib. uel loci cõsuetudo teneat. ar. 11. distinct. consuetudinis. extra de consuetud. cap. pen. Hoc etiam casu partes mutuo sibi remittere possunt, ut sine scriptis agať & pronuncietur. ut C. lib. 12. de priuileg. scholar. quoties. §. sed si talis. ff. de reiud. si conuenerit. ff. de feriis, l. 1. supra, de sententia, §. iuxta, uersi. item non ualet. infra uersicu. nono.† Quar-
4
k to, si episcopus cognoscit de causa ciuili inter clericos sibi subiectos, in Auth. ut clerici apud prop. episc. con. in

ADDITIONES.

a Vel non. *De quo Rof. rubrica 19. Plenius Io. de Bla. in princ. sui operis. titulo, qualiter fiat editio. Itẽ Iac. Bal. formauit de hoc opusculum, quod incipit, laudabile aduocatorũ officiũ ubi enumerat et prosequitur 18. tales casus, quib. non offertur, quos inf. signabo.*
b Io. de Deo. *Causi. tit. 2. ante fi.*
c Quandoq; fallit *De his scripsi post Inno. & Host. eo. ti. c. 1. per quæ adiutus fuit hic auctor p Rof. & per Io. de Bla. & Io. Bal. ubi supra in prin.*
d Hoc. *Illud Hoc, & illud Etiam, quod ponit in uers. statim alleg. impedit intellectum, uide, quod ibi dicam.*
e Inquisitionis. *Q. si. altero denunciante, ut supra secundũ Host.*
f Et breuiter. *Secundũ eũ in præ. dec. 1. ubi scripsi in prin. ma. glo.*
g Personarum. *Illud Personarũ, non est in tex. §. sit tibi. Itẽ nõ est disiunctiua Vel quę supra. ponitur, sed est ibi copula est, pp quod ponit ibi gl. duas lecturas, s. ꝙ litera ponat duos casus alia, quod unum tantum exponendo uilium, s. rerum, hoc multum prolixi, prosequitur Iaco. Bal. ubi supra sub tertio casu, sicut est hic in numero.*
h Nisi *Vbi hoc arbitrio.*
i Relinquo. *Omnes in hoc concordant.*
k Quarto. *Iste fuit primus Iac. Bal. ubi supra.*

in prin. Coll. 6. & 11. qõ: 1. si quis cum clerico. l. quicun
que litem. Sed quicquid alii notent, ego illud intelligo
in minoribus causis, vt sup. ver. 3. arg. ext. de prob. quo-
niam contra. Sed nunquid in proximis tribus casibus
prędictis dabitur libellus coram delegato? Dicũt quidam,
quod non, & pręmissa intelligũt, vbi coram ordinario agitur.
Contrariũ credo, cũ eadem ratio sit vtrobiq;: vnde &
a idẽ ius esse debet, ext. de const. translato a. † Quinto, quã
5 do episcopus audit accusationem iudicis fugientis, ne
reddat rõnem, qui captus est, in Auth. vt iud. sine quo
quo suffra. §. necessitatem. Col. 2. inf. ver. 27. Sexto, vbi
agitur de beneficio auctoritate Apostolica obtinẽdo. nã
tũc litera Apostolica põt esse loco libelli, nec iudex ha
bet necesse alium libellũ recipere, argu. C. de excep. rei
iud. si vt proponis. ext. de preben. cũ sm, §. fi. & ca. 1. & 2.
de rescr. ad aures. Quod dic sm Do. meum, vt no. in Sũ
ma de excep. §. & quãdo sub §. huiusmodi de dilatoriis
versic. quid si qs. & vide in Repertorio in tit. de lib. ob-
la. ver. an det, & idem est, qñ petit confirmatio, nec ali-
quis aduersarius apparet. idem etiã super exceptionib.
contra electũ oppositis. quæ dic, sm Papam, pro vt no.
b ext. de elect. dudũ. 2. b † Septimo, si agat de minus ca-
6 nonice obtentis sine diœcesani cõsciẽtia, 17. q. 7. nul-
lus. ext. de instit. c. 2. & de excess. plat. ad aures. vel si agitur
de diuina vocatione, vel aliis grauaminibus ecclesiarũ,
quæ diœcesanus ex officio suo habet corrigere, quãdo
& ipse ex officio procedit, ext. vt eccl. bene. ca. vnico, &
de pręb. de monachis, & c. graue. & 10. q. 1. c. regula. secun
c dum Do. meum c. † Octauo, vbicunq; de plano iudicis
7 officiũ expeditur, sm Acc. & Rof. & Do. meũ, quod exem
plifica, sm eum, vt in Summa de lib. ob. §. vtrũ libellus.
versic. idem vbicunq; quia iudicis officiũ non est actio,
vt ff. de mino. l. quod si. §. fi. & pro eis facit ff. de execu. tut. ex-
cusa. ff. de of. procons. nec quicquã. §. de plano. Ego di-
co super hoc, quod aut propono aliquid iudici in modũ
denunciationis, quod spectat ad eius officiũ, dicẽs: Do-
mine iudex, talia fiunt in terra vestra, ad officiũ vestrũ
pertinet hęc punire, & hęc sine libello expediũtur, C.
accus. l. ea. 4. q. 4. accusationis. §. aliquãdo, ext. de offi. or.
c. 1. infra vers. 40. & seq. Si vero propono officiũ in mo-
dũ actionis, vt mihi subueniatur in alterius pręiudiciũ,
tunc necessarius est libellus, ext. de offi. iud. c. fi. 3. q. 3. of
feratur. & dic de hoc, vt sup. de rest. in integ. in prin. &
sup. de offic. iud. 4. incidẽter. uer. sed quęritur. & prędicta
exemplificat, ut eod. t. §. 1. in quo tractatu hũc articulũ
inuenies pleries tactũ. Vel dic, quod aut postulatur aliqd a so
lo iudice ex mero officio & liberalitate sui officii, tũc
non datur libellus: & idẽ in undecim interrogationib. q
fiũnt ante litis contestationem, ut sup. de inter. quę fiũt
ante lit. contest. Aut petitur aliquid dari, uel fieri, uel fa
ctũ rescindi ab aduersario, & sup hoc officiũ iudicis im
plorat, & tũc refert, an aliud officiũ intentet in modũ
agendi, uel in modũ excipiẽdi, uel ẽt replicãdi, an uero
quod deseruiat actioni principaliter intẽtatæ. Primo casu
cũ in modũ agendi, dandus est libellus, quia loco actio
nis habet, ff. de act. & ob. actionis uerbo. ext. de offi. iud.
c. j. In secundo casu nõ est dãdus, ff. de inoff. test. Papinia
nus. §. filius. ff. de mino. uerũ. §. fi. ff. ex quib. cau. ma. nec
nõ. §. fi. nec ẽt in tertio, ut ff. de mi. patri pro filio. ff. de iu
reiur. nã postea. §. si minor. qa in his duobus casib. nõ in
tentat loco actionis. Si aũt intentat, qa deseruiat actio
d ni intentatæ, dicit Vber. de Bo. d quod si sit tale officiũ, qd
deseruiat actioni intentatæ, tunc non est necessarius li-
bellus, vt de hoc habetur. C. depositi, si depositũ, ff. de
ædil. ed ĉto, l. ędiles. §. sciendum, ff. de aqua plu. arcen. si
tertius. §. officii. & supra de off. iud. §. deseruit. uers. sed
nunquid. Si autem non deseruit actioni, aut agitur, ut
cautio interponatur, & tunc nõ est dandus libellus: aũt
ut in integrum restitutio detur, & tunc potest dari libel
lus, & scriptura ad ęternam rei memoriam, & ut faci-
lius per eam probetur, ut C. de testi. iubemus. §. fi. ff. de
pign. contrahitur. Et breuiter, quando in integrum re-
stitutio pro actione proponitur, puta cum principali-
ter postulatur, desideratur libellus & litis contestatio,
8 ext. de offi. iud. c. fi. † Nono, si partes in hoc consentiunt,
& se arbitrio, & omnimodæ voluntati iudicis suppo-
nant, ut C. de priuil. schol. quoties, in fine. lib. 12. C. de
temp. appel. l. fin. in fi. C. de episco. & cleric. Auth. gene-
raliter, in fi. ibi, vbi his ex consensu, & c. & supra uer. 3. &
e hoc secundum Iac. Bal. e & Acc. & Rof. f & alios. Non
f enim est periculũ in remissione libelli, sicut iuramen-
ti de calumnia, C. de iur. calũ. l. 2. §. sed quia. Sed contra,
g cũ libellus sit de substãtia, vt sup. §. vtrũ, vbi de hoc g, &
his, quæ no. ext. de off. deleg. de causis. Sed cũ possit quis
etiam totæ liti cedere, satis potest, vt de plano proceda-
tur, concedere, & sine libello, actione, solennitate & fi-
gura iudicii, siue extraordinarie, ar. 2. q. 6. si quis libellos,
Et sic intelligit dictũ illorũ, qui dicunt, quod pacto põt re-
mitti, vt sine libello procedatur. Vbi aũt agitur ordina-
rie secundũ formam iuris, vel iudiciariũ ordinem, non
potest hoc pacto remitti, cum sit de substantia, extra de
off. deleg. cum super. Et sic intelligitur dictum eorũ, q
cõtrariam tenent sniam. Non. n. dictari potest sententia, vbi
h petitio non apparet h, ext. de simo. licet, hoc prosequen-
i re, vt in summa. Do. mei de libel. ob. §. vtrum libellus, i
9 † Decimo, si in causa matrimon. ali ex officio procedi-
tur, ext. de te. li. Albericus. sed aliter posset illud intelli-
k gi k, & 2. q. 1. legum. Vndecimò, cum tutor accusat, C. q
accus. non poss. l. 2. & cum se excusat, ff. de excus. tut. sci-
re, §. oportet. Duodecimo, cum miles colonus efficit,
C. de loca. l. fi. Decimotertio, in accusatione apostasiæ,
C. de aposta. l. apostatarum, quod non placet. Decimo-
quarto, in accusatione falsæ chartæ, & falsi testis coram
iudice product. nã & ibi iudex sine accusatore punit,
10 C. de prob. l. pe. C. de testi. nullum, & inf. ver. 9. † Decimo
quinto, in notoriis, in quibus ex officio proceditur, ff.
de far. l. 2. ext. de iureiu. ad nostram, 3. 2. q. 1. manifesta. ex
tra de fil. presby. qm̃, & de accus. euidentia, C. de accusa.
ea quidẽ, quæ est 4. q. 4. c. nullus, §. aliquando, de hoc, in
fra de not. cri. §. 1. & §. iam de notorio, ver. Pet. de Sam.
Decimosexto, in accusatione falsę monetæ, C. de fal.
mo. l. 1. ubi dicitur, quod accusator habet immunitatẽ: sed
expone, s. inscriptionis, alii dicunt, scilicet pœnæ & me
lius, Decimoseptimo, in crimine suspecti, ff. de suspe-
11 ctis tut. l. secun. §. non tantũ. † Decimooctauò, in omni
bus

ADDITIONES.

a Translato. *Idem dixi post Inn. in præ. c. 1. de casu proximo.*
b Dudum. 2. *Vbi post prin. scripsi super uerbo contra electum.*
c Secundum. Do. meum *Vt dixi su. de of. iu. §. postremo, super versi. 5. dicamus, in fi. tractat, Io. Fasioli, sumpsit Gul. in par. hũc ver. & uer. inf. 30.*
d Vbert. de Bo. *In libello suo, vbi tractat de iud. of. in prin.*
e Secundum Iac. Bal. *qui requirit, quod pactum sit expressũ, ubi sup. in suo secundo casu, quod licet ipse pracise hoc tenet, dicit tñ, quod Auth. generaliter sup. prox. alle. ad hoc non facit. sup. n, quo vide quod ibi no. in gl. & hoc intelliges inf. §. prox. ante fi.*
f Et Rof. *rubrica 16. in fi.*
g Vbi de hoc. *Et ibi in fi. remisi ad no. in clem.*
h Non apparet. *Fateor, quod sine libelli oblatione possit petitio in actis scribi, ut in Cle. de ver. signi. sæpe. post prin. & uer. uerum. & facit quod no. inf. §. prox. in fi.*
i Vtrum libellus. *Ad materiam facit, quod de litis contestatione sup. de sent. prob. § iuxta, uer. quid si de partiũ, & faciunt ad qõnẽ quam plene tractat Iac. Bal. C. de episco. l. creditores, in solutione contrariorũ, de creditore, qui pactus est, quod sua auctoritate possessionem ingredi possit. si uult iudicis auctoritate, an sit offerendus libellus. Et tenet, quod sic, si possessor uocatus resistat, dicendo creditori solutum, uel aliquid simile, fatetur tamen licentiam datam possessore non uocato ualere, ibi uide.*
k Intelligi. *Et no. de re iu. c. ult. lib. 6. in 5. gl.*

bus criminib. vbi quis sine accusatore damnatur, vt in
crimine lenocinij, ff. de adulte. l. 2, §. si quis in publico.
Sed ibi in modum exceptionis fuit oppositum: vnde li
bellus non fuit necessarius, licet pena fuisset imposita:
sicut alias contingit in crimine calumniæ, ubi iudex si
ne accusatore [illegible] snæ pœnam infligere, vt C. de cal.
l. 1. & ad hoc facit [illegible] de ele. per inquisitionem. In qui-
bus aūt crimi[illegible] sine accusatore procedi pōt, no. extr.
12 de eccle. benef. vt no [illegible]rum. † Decimononò, sm Pet. in
crimine falsi, [illegible] incidenter noto, C. de falsis: ubi Io. cō-
tra, quia ibi non incidenter, sed principaliter agebatur
a de falso. a Alij dicunt, q si iudex procedit ex officio,
tunc non est necessarius, sed si appareat accusator, tūc
sic, C. de iudæ. l. ne quis, ff. si. reg. si irruptione. Vigesi-
mò, ubicunq; mulier admittitur ad accusandum, C. q
accus. non pos. de crimine, quod dic, ut sup. de accusa-
13 tore, uers. item q est mulier. Alii contra. † Vigesimo-
primò, si sit de consuetudine, q non detur de certa re,
non dabitur, vt C. de priu. scho. l. fi. in princ. lib. 11. C. lib.
b eo. de auro coron. l. 1. & de primicerio, l. 2. in fi.[b] Si. n. pa
cto remitti pōt, vt sup. ver. 9. & arg. Inst. de iure nat. ge.
ciu. §. ex non scripto, ergo & de consuetudine, sm ea,
c quæ no. C. quæ sit lon. consue. l. 1.[c] † Vigesimosecūdò,
14 qn̄ duo contendunt eandem rem possidere, & quili-
bet vadit ad possessionem, & ex indignatione non vult
libellū offerre, dicens iudici, det pars altera. tunc. n. cū
iudex debeat occurrere, ne ad arma perueniant, vt ff.
de vsufr. æquissimum, resp. 1. sine libello receptis testib.
adiudicabit possessionem clarius probanti, & vetabit
alium sibi vim facere, quo minus libere re illa utatur,
arg. ff. de lib. cā, liberis, §. fi. ibi. n. nullus offerebat libel-
lum. Alias autem ubi agitur de possessione, dandus est
libellus, vt inf. uer. 26. Sed si pp præmissā cām iudex in
terdicat, ne partes accedant ad possessionem, ēt si post
altera pars petit illud reuocari, non audietur sine libel-
lo, sm Iac. Bal. & sic obtinuit. Imo si snīa, quæ sine libel
lo feratur, non tenet, C. de sen. & inter. om iu. prolatā,
d 2. q. 6. §. diffinitiua, de hoc sup. de pos. & pe. §. 1. in fi.[d] &
e sm Papam, ext. de prob. in præsentia.[d] † Vigesimoter-
15 tio, qn̄ missus in possessionem auctoritate iudicis non
admittitur ad eam: pōt. n. implorare iudicis auxilium
extraordinariè, ut [illegible] in possessionem indu
catur, vt ff. ne vis fiat ei, qui in poss. mis. est, l. 3. resp. 1. ff.
de rei uen. qui restituere, præter alia remedia, quæ no.
ext. vt lit. non contest. tuæ, & sup. de 1. & 2. decre. §. iam
de effectu, vers. & nota. Idem vr̄, si confirmatus, uel in-
uestitus de aliqua ecclesia prohibetur possessionē nan
cisci ext. de app. constitutus, & de conces. præb. post ele
ctionem. Idem ēt vr̄, si petitur snīa mandari executio-
ni manu militari, aliàs. n. non esset litium finis, & finis
[illegible] litis esset principium alterius, vt inf. uers. 25. Idē
ēt sm Papam, in causis mere spiritualib. vt extr. de do.
f & cont. ca. 1.[f] † Vigesimoquartò, qn̄ agitur ꝯ ascripti-
g tium fugitiuum, C. de agri. & censi. si coloni. li. 11.[g] licet
h Papa dicat contra.[h] Et idem dicunt quidam in aliis ser
uis fugitiuis, ut tūc sine libello causa iudicis officio ex-
pediatur, ut C. de seruis fug. requirendi, & l. quicunq;, &
l. cum seruum. Quod credo esse uerum, ibi constat de
fuga, sed negant se alicuius seruos fore, non tamen di-
cunt se fuisse in possessione libertatis. Secus si fuga ne-
getur, & se dicant in possessione libertatis, ff. de lib. cā,
ordinata, & facit C. de præscr. 30. an. si quis emptionis.
Inquisitio autem, vbi fugitiuus sit, bn̄ fit, & impetratur
fieri ī domo, vel p̄dio alieno sine libello, ff. d ser. fug. l. 1.
&

ADDITIONES.

a De falso. *Omnino vide, quod scripsi sup. de prob. §. 1. super uer. 9.*
b Leg. 2. in fi. *Ad has leges, quas allegauit Ia. Bal. in suo quarto membro, ipse addidit §. ex non scripto, inf. alleg. C. de testa. testamento, & l. fi. de iure fis. l. pe. de excu. mu. l. maximarum, de met. l. 1. li. 11. de præpos. sacri cubic. l. vnicuiq;. & de iu. reipu. lib. 12. de erog. mil. anno. l. 1. & de diuer. of. & appa. eorum, l. pe. lib. 12.*
c l. 1. *Secundum Rofr. qui subdit, & sic non peccant multum prouinciæ, in quibus libellus non datur, hæc, ubi supra rub. 26. in fin.*
d §. 1. in fi: pe. *vers. est illius §. & incipit, in summa. Ad utriusque intellectum scias. quod super quadam quæstione, quę fuit Bon. inter certos nobiles, & quandam vniuersitatem super quodam nemore habebatur quædam commendabilis disputatio inter Iaco. Bal pro parte nobilium, & Begarotum pro parte uniuersitatis, cuius thema fuit, quòd dum quælibet pars pararet amicos, & arma ad occupandum nemus, & ad incidendum ligna, rector ciuitatis hoc scito sub grauibus pęnis utriq; parti prohibuit accessū ad nemus. Pars utraque coram prædicto rectore comparuit, dicens ex pręcepto illo, quod reuocari petebant, sibi factam iniuriam, cum possideret, neuter tamen contra alium uoluit dare libellum, ne actor diceretur, ut in præ. uer. P. dicitur. Præcepit rector, quod quęlibet pars daret capitula, quæ probare uolebat: quęlibet dedit super dominio, & possessione; recepta fuerunt capitula solum super possessione, quam sola pars nobilium probauit. Fuit acerrima disputatio inter prædictos doctores, an sine libello valerent attestationes, & posset ferri snīa super possessorio? Iac. dicebat, quod sic, dicens, dandum libellum, si petatur ad instar iuramenti calumniæ, de quo de iur. calu. c. 1. §. 1. lib. 6. & quod ibi no. inducebat l. ita demum, C. de proc. cum sua materia. Itē quod fauore litig. totum inuenta erat libelli datio, de hoc sup. §. vtrū. Allegabat fortius, quod natura causæ non requirebat libellum, cum nobiles nullum uocari fecerunt, probans hoc per l. liberis, §. fi. ff de lib. causa. Item quia quæstio vilis & de momentanea possessione, in qua non appellatur, C. si de mom. pos. l. vna, facit C. unde vi, l. momentaneæ, poterat sine libello procedi, hoc sup. ver. 3. & inf. 26. Item in interdictis possessorijs non requiritur solennitas, C. de interd. l. fi. Item si cā talis fuisset, quæ requireret libellum, hic non fuerat necessarius, quia capitula producta satis continebant intentionem nobilium, quod sufficit, ff. de le. 1. Ad cōtrarium allegabat Auth. offeratur. Item si minor vult vendere prædium, cum libello dēt hoc petere, C. de præd. mi. l. minor. Item in bonorum possessione datur libellus, de quo satis inf. de test. § sequitur ergo, & hic ad l. liberis, respondebant, falsum esse, q ibi procederetur extraordinariè, & sine libello, imò procedebatur uia ordinaria. Iac. ad Auth. offeratur, dicebat responsum, quia loquitur in eo, qui reum facit ad iudicium vocari, quod hic non fuit. Ad l. minorum, q de alio libello requiritur, hic intelligas per §. sup. eo. qd dicebatur de bonorum possessione, negabat, q ibi esset ordinariū iudicium, q si tale esset, seruus, pupillus, & mulier non admitterentur, qui tamen admittuntur, ff. de bo. pos. seruus, & l. pen. Ad id, quod dicebat in l. liberis, procedit iure ordinario, quærebat ex eis, quo iure; Resp. quod interdicto Vtrobi, quod Iac. negauit, dicēs quod Vtrobi, in mobilibus non pōt esse maioris potentiæ, quā Vti possidetis, in immobilib. sunt. n. æquata interdicta, vel illorū potestas, ff. vtrobi, l. 1. & Inst. de interd. §. utrobi. Sed interdictū Vti possidetis, non datur pro iurib. quia iura non possidentur, ff. de acq. rer. do. l. seruus, §. incorporales, & illud non datur nisi possidenti, ff. uti pos. l. 1. §. igitur, & §. retinendæ, & §. interdictum. Ergo cū lex, liberis, in iurib. loquatur, responsio non procedit. Ad hoc respondit Bagarotus, quòd dabitur actio in factum, vel iudicis officium; dixit, quod dabitur quasi Vtrobi; alleg. ff. de seru. l. quoties, si ser. vend. si cui. §. Arist. Respondebat Iac. illud verum, si possessionis quæstio fuisset principalis, & in modum agendi. Sed hic erat modus excipiendi contra præceptum, quod erat nobilib. iniuriosum, turbans eis possessionis priuatæ commodum. Per prædicta colligo, Iac. Bal. quem allegat auctor, intellexisse, quando pręceptum factum est in fauorem unius litis, pars, cui factum erat, peteret reuocari, sed in suis terminis uidetur sensisse cōtrarium.*
e In præsentia. *Vbi scripsi in gl. no. quod licet, post prin.*
f c. 1. *Non probat, ad quod inducitur, est tamē uerum in casib. dec. dispendiosam, de iud. in Cle.*
g Si coloni. li. 11. *Ibi dicit tex. quod bonæ fidei possessori oportet celeri reformatione succurri, sed si necessarius esset libellus, non esset celeris reformatio, secundum Iac. de Bla. intelligit tamen, cū ille non negat fugam, uel cum est notoria.*
h Dicat contra. *In præ. dec. de libelli ob. ut ibi scripsi post princ. magnę gl. uers. sed & secundum.*

17 & l.diuus. † Vigesimoquinto, a quando agitur actione
a in factum, quæ ex re iudicata descẽdit, de qua habetur,
C.de reb.cred.actiõ, quę alias iudicati dr̃, vt ff. de re iu.
l.miles, C.de vsur.rei iud.l.fi. s̃m P. & hoc probat, quia
non debent lites ex litib.oriri, C. de fruct. & lit.expen.
terminato, C.de reb.cre.si quis, ext.de verbo.sign.cum
b olim. Idem dixit dom. Bene, b quia hæc est alterius naturæ,
quàm cæteræ, in quib. summaria cognitio requiritur,
hæc.n.actio non est in iudicio examinãda, vel terminanda,
sed est executioni mandanda, cum parta, si-
c ue parata dicatur, c ff.de inmur.l. minor 25. an cut fideic.
C.de exec.rei iud.si causam, ff.eo.l.4.§.si ex conuentione,
in qua iudex nil aliud inspicere dẽt, nisi an sit iudica-
d tum, ff.de iud.si prætor. d Sed Iaco.contra, vt C. de lite.
contestatio. Auth.offeratur. & in Auth.libellũ, & hoc,
siue petatur ꝯ reum, vel in eius bonis executio actione
in factum, siue iudicis officio, his.n.duob. modis petit,
C.de iud.properandum, §.sin autem reus, ff.de re iudi.
a diuo C.de exec.rei iud.l.pe.& sup.de sententię execu-
tione, §.br̃. Idem ẽt dixit Alb.Pap.cùm sit actio, nec inuenıatur
is casus exceptus a iure, s̃m ea, quæ no. sup.de
off.iud.§.postremo, ver.quinto, & facit, ff.de pet. hære.
item veniunt, §.cum prædiximus. M.de Fan.dixit, ꝙ executio
sit iudicis officio, cum in facto consistat, & summaria
sit, hic cognitio, nec debet iudicis, sed executoris
partes assumere, vnde s̃m eum, nec actio ī ea dẽt proponi,
nec litis contestatio fieri, quia sic lis fieret ex lite,
vt supra: vnde nec debet libellus offerri, argu. ff. ne vis
fiat ei, qui in pos.mis.est, si quis missam, ff.de relig.si qs
sepulchrum, ff.de offi.proconsul. nec quicquam, § de
e plano, quæ prosequere, vt in præd.§. breuiter. e Ego dico,
quod cum petitur iudicis officio fieri executio sententiæ
in bonis, tunc contra certam personam nil petitur:
quare ab initio non est necessarius libellus, ff.de minori.
minor 25.ann.ibi, ad initium, &c. Sed si ꝯtra condemnatum
petitur, & reus se opponat, dicens sñiam
f nullam, f vel executionem non esse faciendam, quod
potest, vt ff.de iud.si prætor, §.Marcellus, & petat libellum,
credo, quod sit offerendus. g † Vigesimosexto, cũ
g
18 de possessione litigatur quocunque modo, & hoc ꝑp
sui vtilitatem, vt sup.vers.3. C. vnde vi, momentaneæ,
quia nec appellatur tunc, C.si de momen.pos.fuer. ap-
pellatum, l.i.& 2.q.6.§.sunt, quorum, vers.de possess.extra
de cau.pos.& proprie. c.1. & quia solennitas interdictorum,
ex quib.petebatur momentanea possessio, est
sublata, Inst.de interdic.§.fi. Sed ibi de veteri solennitate,
quæ sublata est, C.de formulis, l.2. Ego dico contra,
quocunque modo agatur de ea, arg.extra de testi.significauerunt,
nisi ut inf.vers.32. † Vigesimoseptimo, cũ
19 quis iudex dicit aliquem esse de sua iurisdictione, & debere
sibi, sicut alii subditi, obedire. Id enim ex officio
sententiali expeditur, ff.ad munici.de iure.in prin.C.de
decur.generali.secundũ quosdam. Idem etiam dicunt
in his, qui recedunt ab officiis, si agatur, vt ad ea redeãt
C.de epis.& cle.si quis curiales. Sed in prædictis teneas
contra. Si tamen prædicti non referrent quęstionẽ, tũc
aliud esset, sup.ver.quinto. † Vigesimooctauo, cum qs
20 edicto diui Adriani, vel ex cõstitutione Iustiniani, quæ
est C.de ed. cto diui Adr.tollen.l.fi. petit se mitti in pos-
f sessionem, nemi nem.n.vocat in iudicium, sed a iudice
petit possessionem bonorum hæreditatis, arg. ff.de fid.
instr.in re.& ff.de officio procons.nec quicquam, §.vbi
decretum, & hoc no. Azo, ff.de iureiur. l.1. Si vero aliquis
se ei opponat, & petat, quod ille intentionem in
h in scriptis proferat, iudex potest illum ad hoc cogere h
licet hoc non sit libellus, sed quasi, arg. ff.de interroga.
actio.qui interrogatur, ff.de iure delibera. Auth.resp.
i Voce.de Bo.dixit, quod si petatur libellus, semper dã-
dus est in quocunq; casu, quod sustineri potest, ut dẽt
loco petitionis sine solennitate, ut super ea iudex deliberet,
vt no.supra, de offi.om.iud.§.modo inter, uer.sed

quæritur, & argum.ff.de re iu.testa. C.ne lite pend.l.2.
Alb.

ADDITIONES.

a Vigesimoquintò *Vide, quod dixi sup.vers.8.*
b Dom.Bene. *Dicebat Ioan.Fasioli, quod fuerat præceptor suus.*
c Dicatur. *Sed parata non erit executio, si detur libellus propter spacium 20.dierum, si fiat contestatio, & alia solennia seruetur.*
d Prætor. *Pro hoc dicto facit 2.q.1.sicut. vbi de hoc per Archid. & de pęni.dist.1.Adam.*
e §.breuiter. *Et facit eo.titu.§.sequitur. ver. quod si sñia in fi.& idem tenet Gui.de Suza.vbi sup ponens de hoc specialem rubri. ante fin.operis, inducit, quod ab executore non appellatur, C.quorum app.non recip.l.ab executore.item pra.l.si prætor item præ. l.licis apertè C.de fal.Item quod contraria opi.docet mentiri contra id, ff.de tribu.illud.§ penult.in fin. Dicit tamen, quod in quaternis no.bene faciet iudex scribi, quod victor petit executionem sñię summatim fieri.facit, quod no.de re iud.a diuo.§.si super.facit, quod no inf.§.prox.in fin.& quod dixi sup.9.ante fin.& quod scripsi de libel.oblat.c.1.ad fin. magna gl. vers.melius tamen.& de restit.spol.cum ad sedem.super 2.gloss.*

ADDE, quod opin.Spe. in d.§. breuiter. sequitur Alex. cons. 50.2.l b.& eandem opin.habet Romanus.con.176. in quibus locis tenet, quod licet in executione non sit necessarius libellus, tamen in causis executiuis habeat locum instantia triennalis. Et quando libellus possit emendari vide Bal. cons.168.2.lib.

f Nullam. *De hoc inf.vers.pen.*
g Offerendus. *Do.meus Azo distinxit, ut actor in primo mẽbro inducens eandem legem, addens id procedere, siue coram iudice proferente, siue coram alio, cui commiserit, petatur executio.Inducit de fo.comp.postulasti, & eo.ti Romana.lib.6 vers sed tũc, & l a diuo Pio.§ 1. de re iud. Offertur ergo sententia pro libello illi mero executori.alleg.l.1.de re iud. & qua scripsi de elec. dudum, 2.super vers.contestationum. In secundo membro etiã concordat auctori, subdens, quod vbi non petatur libellus ab opponẽte, non erit necesse offerri, sed, vt sup.dixi, sufficiet simplex petitio scripto, uel uerbo cum actis inserta, facit cle.de verb.sig.§.1. & quod ibi no.ad p.mag gl.& §. verum. Inducit etiam ad prędicta, quę not. sup. de off.iud. § postremò, vers.quinto dicamus. Fuit & alia eius quæstio. an possit fieri executio sententiæ in die feriato? de quo aliqui scripsi de iud.c.fi.super vlt. glo. post Vinc. & Phi.& hic per Archid.2.q.1.sicut. Ipse verò distinxit inter mandatum, quod facit iudex de exequendo sentẽtiam, & ipsam nudam facit executionem, quę fit ex tali mandato. Primum dixit, regulariter fieri non posse, per iura, quæ ferias seruari præcipiunt, 15.q.4.placita.5.q.2.c.1.ext.de fer.c.vlt.C.eod.l.omnes, & l.fi.& maximè, quia executio requirit causæ cognitionem, C. si contra ius, vel uti.publ.& si non cognitio. Cano.25.qu.2.de re iud.de certo.de falsis, super eo.ff.de iud. si prætor, C. de execu.rei iu.l.l.ordo. Regulariter dixit propter casus exceptos, de quib.uide sup.de fer.§.2.uers.porrò, & seq. Secundo casu distinctionis subdistinguit inter nudam actualem executionem facti, qua in ciulib.fit per executionem, & illam, quę fit in ferialibus; primum in ferys fauore hominum inductis, vel repentinis dicit fieri posse, cum sit nudus minister, alleg.de app.nouit, secus, si inferys ob honorem Dei, nisi res esset subitò peritura, uel immineret animarum periculum, ut in decr.fi.de fer. In criminalib. uero dicit executionem fieri posse in ferys repentinis, vel fauore hominum introductis, per c.sicut, 2.q.1.de pę.dist.1.Adam. Secus de dieb.solennibus ad honorem Dei, & sanctorum, per c.placita, per decr. 1.eo.tit.& per l.fi.C.eo.titu.nisi esset publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorum, vt scripsi post Host.eo. tit. de fer.c.1. super vers.ad mortem.*

ADDE, an executio sententiæ possit fieri die feriata, Alexan. consi.130.1 lib.Fed.de Sen.consi. 163.& Do.Io.And.uidetur tenere, quòd in ferijs repentinis possit fieri executio, quod Do. An. in d.c.fi.alleg.in contrarium gl.in cle.sæpe, de verb.sig.quam ibi videtur sequi Imo.

h Cogere. *De æquitate, secus de rigore, cum nullus ad iudicium vocetur, & Authen.offeratur.fuit sumpta de corpore, de exhib. reis, secundum Io.de Bla.ubi supra.*

Alb. Pap. verò dixit in præmisso casu dãdum libellum ad iudicis instructionem, cum ipse habeat sententiam ferre, & formabitur, sicut no. J. de testa. §. sequitur, in fi. In interdicto verò Quorum bonorum, necessarius est libellus: quia inter duos datur, & ibi vnus agit ꝯ alterum.
21 † Vigesimonono, quando petitur testamentum aperiri, hoc enim ex officio iudicis & sine dilatione expeditur, vt ff. de appe. recip. l. fi. secundum quosdam, Iac. dixit a. ꝙ si peto aperiri testamentum, quod est penes me, verum est, quod prædixi, vt C. quemad. test. aper. l. si vero quod est penes alium, qui controuersiam non facit, idem, vt pridem, ff. eo. l. 2. §. si ꝙ si controuersiam facit, quia negat penes se esse, tunc est libellus necessarius, & recurritur ad interdictum De tabulis exhibẽdis, in quo sicut & in quolibet interdicto necessarius est libellus, vt in præal. & J. ver. sed si petitur, & c. Idem, si alia controuersiam facit, vt quia dicit non interesse petẽtis, vel ex alia causa non esse aperiendum, non tamẽ negat penes se esse, & tunc etiam iurabitur, ff. eod. l. pupillarẽ, &
22 ff. ad exhib. l. thesaurus. † Trigesimo, quando petitur Carboniana bonorum possessio, vel cum mulier nomine ventris se petit in possessionem mitti, quia tunc nihil petitur ab alio vel dari, vel fieri, nullus etiam in iudiciũ vocatur, arg. in præ. Auth. offeratur, ff. de leg. præ. l. cõt. tab. bon. poss. pet. l. filium, §. si quis. Si vero quis se opponat, necessarius est libellus, ff. de Carb. edi. l. 3. §. cautæ. & §. datæ. ff. de ven. in poss. mitte. l. 1. §. si ea. Idem etiam dici potest in ea, quę datur gratia litis agnoscẽdę, de qua habes ff. de inof. te. l. nostrimus, & l. si q̃s in serui. tuã. Idẽ etiam potest dici secũdum antiquã iuris in omnib. bonorum possessionibus, quę ius tribuunt, quia ibi nullus est ꝯtradictor, quia nulla datur cum causæ cognitione, vt ff. de bon. poss. l. 3. §. in ea iura & ff. q̃s ordo in bo. pos. ser. l. 3. §. dies. Vnde quia ibi nulli paratur præiudicium, nec aliquis ꝯdicit, non est libellus necessarius, vt j. præ l. filiũ, §. si quis, secus, si ꝯparetur præiudiciũ, & ꝯtradictor existat, ff. de bon. poss. ꝯtra tab. cũ emãcipatus. a. ias in l. sub duobus, §. Iulianus. Hodie tamẽ, cum in bonorum possessionibus ius tribuẽtibus, ioa agnitio etiam sine petitione, vel decreto sufficiat, vt C. q̃n & q̃n ad bon. poss. l. si non vĩ libellus necessarius. Fallit tñ hoc in bonorum possessione contra tabulas, vt in præal. l. cum emãcipatus.
b Hoc vlterius Legistis relinquimus disputãdũ b.
23 † Sed nunquid in querela de inoffi. testamenti est necessarius libellus? Videtur, ꝙ sic, cum contra hæredem proponatur, ff. de inoffi. testam. l. si tm & l. si. §. fi. & l. si institu ta. §. de officio. C. eo. l. & in heredem, cum l. eam duobus. Præterea lex vocat eam actionem C. eo. nepotem. & l. cõtra maiores. & l. fratres. & l. liberi. Vnde videtur dandus, sicut & in aliis actionibus: & lex dicit hæredẽ vincere filium, ergo inter eos lis est, ff. de leg. 2. cũ filius, respon. 1 C. de off. test. cum duobus Iaco. dicit, ꝙ sic, & offeretur hæredi, & maxime secundum eos, qui dicũt, ꝙ per eam petitur hæreditas, ff. eo. qui de inofficioso, §. 1. quod tamen idem Iac. negat. Alii dicunt non esse necessarium libellum, quia per eum non petit quis aliq̃d sibi dari, vel fieri ab alio, sed dicit tãtũ cont. testamẽtu: verum si hęres se opponat, tunc iudex potest facere, ꝙ
24 detur in scriptis, & exemplum præbeatur heredi † Sed si petitur caueri delegato vel fideicommisso soluendo nunquid est necessarius libellus? Argu. ꝙ sic, vt Inst. de pęna tem. litig. §. item aduersus. 16 q. 4. neque decennii extra, vt eccles. benefi. c. vnico. Argumen. cõtra, C. vt in poss. leg. vel fideicommi. l. 1. quia hoc officio iudicis expeditur, ff. de act. & oblig. actionis, & summarie, ff. ad exhiben. l. 3. §. sciendum. Sed dic, quod non dabitur solennis libellus sed summaria petitio, vt infra, §. proxi. ad fi. vt super ea iudex decernat, vt ff. vt leg. seu fideicommi. nom. c. l. 1. §. si ad fiscum. & l. sequen. & in hæc stipulatio ff. vt in poss. leg. vel fideicommi. ff. l. 1. §. fi. & l. 2. & per totum, sicut fit in renunciatione episcoporum, 7. quæst. 1.

qualiter, & c. quamuis, & §. ecce his. Sed si proponitur officium iudicis pro tabulis testamenti exhibendis, est argumen. quod libellus sit admittendus. ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. ff. quem adm. test. ape. l. 3. Sed dic, vt iam dixi su
25 pra ver. 29. † Quid si petuntur alimenta? Dicunt quidã quod si petũtur officio iudicis, non offertur libellus. Si vero iure actionis, tunc sic, ff. de his, qui sui, vel alieni iuris sunt, l. si si iudex. ff. de officio procons. & leg. nec quicq̃. § plano. ff. de agen. lib. si quis a liberis. §. si vel pa
c rens. Alii c contra: quia regulariter in qualibet causa libellus offertur, vt in Authen. offeratur. Sed in primo casu fit summaria cognitio, in secundo non, secundum eos. Quid si petitur, vt executor testatoris voluntatem exequatur? de hoc sup. de editione instru. §. nunc vero
26 vers. quare autem. † Sed nunquid dandus est libellus, quando petitur vt hæres rogatus adeat hereditatem, ꝙ fieri potest, vt dixi sup. de off. iud. §. 1. ver. item imploratur, vt cogatur, & quidem non videtur dandus propter modicum effectum, ff. ad Treb. quia poterat. C. de sent. ex breuic. rec. Auth. nisi. Vber. de Bob. contra, argu. m. 3.
27 q. 3. Auth. offeratur. † Trigesimoprimo, quãdo agit̃ de
d eo, quod factum est in loco publico d, qui est in ciuitate, nam de illo non habet locum interdictum, ne quid in loco publico fiat, vel vt quod factum est, tollatur: & sic tunc non recurritur ad ius ordinarium, sed absque libello expedietur, vt ff. ne quid in loco publ. co, l. 1. § si quis neminem. Alii contra, et proponetur, secũdũ eos, illud interdictum vtiliter, non directe, quia verba deficiunt, arg. ff. . o. l. 2. circa prin. & §. hoc interdictũ. & eadem causa, ff. de iuris om. iu. si quis id, quod. ff. si quadr. pau. fec. dic. l. pen. Tertii dicunt, ꝙ ibi iudicis officiũ imploratur, & libellus offertur, & iure ordinario agitur, li
28 cet aliquando secus. Primum verius. † Trigesimosecũdo, cum postulat cautio damni infecti, secũdum quosdam: & hoc, quia desiderat celeritatem, ff. de dam. infec. l. 1. & quia iudicis officio expeditur, ff. eodem. l. 4 §. hoc autem iudicium. Alii contra, ff. eo. l. 4. §. toties: & l. prætor ait. respon. 1. & l. qui bona. §. qui damni. & §. ante pe. & fi. & l. in cautæ, C. de lit. contest. Auth. offeratur. per quas leges dicit Iaco. ꝙ cum petitur iudicis officiũ, est necessarius libellus, vt ff. de excus. tut. scire oportet. Ad hoc etiam facit, quia nomine actionis hæc cautio continetur, vt ff. de act. & obli. l. actionis. ac in actione dandus est, vt in præ. Auth. offeratur. Alii dicunt, ꝙ petitur actione in factum ff. eo. prętor. in prin. Dicas ad saluandas opiniones, ꝙ dabit̃ quasi libellus, id est, petitio, nec dabitur nisi modica dilatio, ff. de re iu. l. 2. Inno. Papa di
e xit e, ꝙ quando imploratur iudicis officium, quia petit̃ ꝯfirmatio electionis, vel aliquem mitti in possessionẽ ex edicto diui Adriani, vel nomine ventris, uel ex Carboniano, uel sibi dari bonorũ possessionem, uel testm̃ aperiri, uel ex interdicto ne quid fiat in loco publico, de quib. ꝓmissum est, & similib. & ꝯ neminem agitur: nec ẽt in libello aliquid sp̃aliter tangit̃, non est libellus necessarius, si nullus est cõtradictor, q̃a necesse est, cui offerat̃, ar. i pręc. Auth. offerat̃. Si uero aliq̃s sit ꝯdictor, dabit̃ ei libellus, ex. de elec. dudum. 2. ext. de testib. cum olim. ff de ap. recip. l. fi. ff. quẽad. test aper. l. 2. §. fi. C. eo. l. 1. C. de edic. diui Adrian. toll. l. fi. & supra de inquisitione. §. nũc tractemus. ver. in summa. M. ssio autem, quæ fit ex primo decreto, fit sine libello, ut infra uer. 45. quia fit officio iudicis deseruiente actioni, licet nondum ꝓpositæ sed

ADDITIONES.

a Iac. dixit. *& Io. de Bla. ubi supra.*
b Disputandum. *Hoc dicit, quia Iac. Bal. & Ioa. de Bla, quorum sunt uerba pendentia adhuc, multum instabant in his.*
c Alii. *Scilicet Alb. Gal. cuius fuit uer. iste, de lit. contest. uer. sed nũ quid. uide quod scripsi sup. de app. §. in quib. uer. sed nũquid quãdo. ADDE, ut per Bart. in tract. alimentorum.*
d In loco publico. *Nemine prohibente.*
e Dixit. *eo. titu. c. 1.*

sed proponendę: vel quia est ad defensionem suæ iuris-
a dictionis contra contumaciam, quæ est notoria a, & in
29 notoriis non est libellus necessarius, vt sup. ver. 15. † Sed
nunquid in noui operis nunciatione offertur libellus?
& quidem non videtur, cum fiat versio, vel per iactu-
ram lapilli, & in absentia partis, etiam si fiat per præto-
rem, vel eius denuntiationē. vel interdictum, vt ff. de
noui oper. nunciatione. l. de pupillo. §. nunciare. & §. me
minisse. In prosecutione vero denunciationis, quando
scilicet petitur remissio nunciationis, & in aliis, erit ne
b cessarius libellus [b], licet quidam hoc negent dicentes,
quod potestas eius, qui si exterior fine non exerceri, qui nō
proponitur actio, vel interdictum. nam, secūdum eos
quidam sunt, qui nunciare non possunt, sed ad actiones
30 ordinarias recurrunt, vt ff. eo. l. 1. § fi. & l. 2. † Trigesimo
c tertio, secundum quosdam c, in illis casibus, in quibus
summaria cognitio requiritur, qui plures & speciales
sunt, quos prosequere. & dic de hac materia, vt no. sup.
d de offi. om. iu. § postremo. versic. 3. & versi. 5. Quid de
actione ad exhibendum? de hoc etiam ibi not. Trigesi-
moquarto in impetranda restitutione, qua impetrata
competit rescissoria, secundum quosdam. quod dic, vt
infra de in integ. rest. §. 1. in prin. & sup. de offic. om. iu.
31 § incidenter. ver. sed quæritur. † Trigesimoquinto, se-
cundum quosdam, cum agitur inter patrem & filiū de
patria potestate super obsequiis præstandis, vel inter pa
tronum & libertum, vt ff. de offi. procon. nec quicquā.
§. plane. hæc enim iudicis officio expediuntur, vt not. s.
de offi. iud. §. 2. versi. vero. & seq. Dic, quod si filius, vel liber
tus est in possessione libertatis, & super hoc prouocat
ad iudicium a patre, vel patrono, dandus est libellus, ali
ter enim non posset de iustitia plene discerni. ad hoc fa
cit, quod not. sup. ver. 24. Trigesimosexto & trigesimo-
septimo, quando petitur dari tutor pupillo, vel curator
minori 25. annis. item quando petitur alicui interdici
tanquam prodigo, suorum bonorum administratio, su
pra de off. ordin. iu. l. § 1. versic. porro si. ibi. item quan-
32 de petitur. † Trigesimooctauo, quando officium iu-
dicis, quod actioni detrahit, imploratur. quod dic, vt su-
pra de offi. om. iu. §. detrahit. nisi in illis casibus, in quib.
in eo nō est necessaria litis contestatio. quos dic, vt ibi. Tri
gesimonono, cū vir intra sexaginta dies vtiles vxorē ac
cusat iure mariti, C. de adulterio iure mariti. & l. quāuis. Qua
dragesimo, in criminalibus, quę per officiales denūciā
tur, C. de accusa. l. ea, quæ, 4. q. 4. c. nullus introduc. §. ali
quando. & supra de accu. a. §. 1. in fi. & sup. ver. 8. Quadra
gesimoprimo, in crimine abigeatus, vt C. de abig. l. vni
ca, quæ est in præ. §. aliquando. Quidam tamen dicūt in
proxime dictis tribus casibus, libellum dandum, primū
probant per l. ff. de adult. miles. §. sexaginta. secundum
per l. ff. ad Turpil. ab accusatione. §. nunciatores. licet. n.
prima iura dicant in illis criminibus procedi sine solē-
ni accusatione, scilicet sine īscriptione, & huiusmodi,
33 non tamen negant, quia tunc sit dandus libellus. † Qua
dragesimosecundo, in leuibus criminib. vt ff. de accu-
sa. leuia. Sed quæ sunt leuia? Respon. crimen abigeatus,
de quo iā dixi, furta domestica, furta modica, & secūdū
quosdam, leues iniuriæ verbo illatæ. Sed quod ibi dicit
de plano, intellige, id est summarie, quasi dicat sine ma
gna inquisitione, vel, id est iudice non sedēte pro tribu-
nali. Licet enim de plano cognoscat, nihilominus li-
bellum recipiet, vt in præ. §. sexaginta. de hoc sup. de of
fic. om. iud. §. fi. uer. 3. Vtrum in causis criminalibus sit
libellus necessarius, dixi sup. de acc. §. qualiter. ad fi. & s.
in princ. Quadragesimotertio, si Christianus accusatur
cum Iudæa contraxisse, uel ecōuerso, C. de iudæis, ne-
34 quis. 28. q. 1. caue. † Quadragesimoquarto quoties aliqs
de necessitate iuris prosequitur accusationem, vt ff. de
his, quibus ut indig. l. tutorem. sicut hæres, qui tenetur
uindicare necem defuncti. Sed certe in præd. l. non dici
tur, quod non detur libellus, sed quod non inscribitur cum sub
35 scriptione, vnde libellus admittetur. † Quadragesimo
quinto, qn̄ petit quis possessionem rerū petitarum, vel
ēt pro mō debiti declarati pp contumaciam aduersa-
rij, nisi quis velit illum offerre, vt sup. vers. 31. & sup. de
2. decr. §. nunc dicamus, vers. sed qualiter, & inf. de eo,
d qui mit. in pos. cā rei ser. in princ. d Et idem est, si is, cui
est decreta possessio, non admittatur, ut ibi. Quadrage-
simosexto, ubi petitur declaratio, seu interpretatio ali
cuius clausulę obscurę, vel ambiguæ ex officio superio
ris, prout no. sm Papam, ex de uer. sig. in his, & c. olim
tibi. & hoc allegabatur in cā Abbatis Montis maioris,
& Hospitalariorum S. Antonii, vt no. sup. de iur. cal. §.
sequitur, ver. quod ibi. Quadragesimoseptimo in præ-
iudiciali quæstione, quod dic, vt j. de or. cog. Quadra-
gesimooctauo, sm quosdam, qn̄ agitur de condōne ali
cuius curiæ adstricti, vt C. de epis. & cle. si quis curialis,
& 50. di. designata, & ca seq. Dic tū ꝫ, vt C. de lib. 12. de
e decurionali, e s. vers. 24. Quadragesimonono, vbi agitur
de naue submersa, agitur de plano, & leuato velo, C. li.
11. de naufrag. l. de submersis. Sed illud correctum est,
f sm quosdam f. alii vero illud aliter intelligunt. Quin-
quagesimo, ubi petuntur expensæ, quod dic, ut s. de ex
36 pensis, §. fi. vers. fi. † Generaliter aūt libellus non offer-
tur in casib. in quib. testes recipiuntur lite non conte-
stata, quos habes sup. de teste, §. nunc tractemus. nec in
illis, in quib. audientia denegatur, quos hēs s. de appel.
§. in quib. ver. 22. & 21. dist. in nomine, de hoc in Sūma.
37 Azo. de eden. §. si aūt. † Sed nunquid in cā appellatio-
nis est offerendus libellus? Resp. in appellatione extra
iudicium non est dubiū sm quosdam, quia est offeren
dus, cùm sit tm̄ prouocatio ad cām, vt ext. de appel. cū
sit Romana, seu citatio, vt extra de elec. statuimus. In
appellatione vero, q̄ fit in iudicio, dn̄t Vinc. & Inn. IIII.
quod nec libellus est necessarius, nec litis contestatio, ex quo
facta est in principali, maximè vbi proceditur ex eis-
dem actis, in Aut. de his q ingre. ad app. §. uolum. C. de
38 temp. ap. l. fi. §. illud, ex de app. per tras, † qa cā applo-
nis eadē est cū pricipali, 2. q. 6. §. post sm. Io. Bar. Ber. &
Do-

ADDITIONES.

a Et notoria. *Nimis late locutus est auctor, quia nō veniens pos-
sit esse non contumax, de re iudica. cū Bertholdus. de rest. integ.
ex literis. forsan intellexit de notorio præsumptionis.*

b Necessarius lib. *Hoc dictum. & istud plenè prosequitur Io. de
Bla. ubi sup. nam, ut dicit, si is, cui facta est nūciatio, offert satisfa
tionem de demoliendo, & c. nihilominus nunciantem, si resistit, te
netur per tres menses expectare volentem probare iuris sui præ-
iudicium, C de ædi. pri. l. fi. & de noui operis nunciatione, c. fina.
Habebit ergo necesse libellum offerre, in quo sui præiudicii cau-
sam exprimat. ex diuersis enim causis fit nunciatio, ff. de operis
noui nunciatione, l. 1. §. nunciatio. & §. seq. Et si diceret nuncians
se possidere locum, ubi ædificatur, posset intentare Vti possidetis,
& econuerso passus nunciationem si possidet, idem poterit intēta
re. ff. vti possi. l. si duo. §. item videmus. & §. sequent. & § inter-
dum. Si vero nuncians nititur proprietati, aget negatoria, ff. si.
ser. uendi. l. 2. si iure seruitutis, puta altius non tollendi, dicat sibi
esse ius denunciandi, aget confessoria, ff. de no. ope. nunciat. in
prouinciali. §. si ego. & si ser. ven. si eo loco. In his ergo dādus
erit libellus, licet in denunciatione non detur. Item si denunciatio
ne spreta is, cui denunciatum est, ædificat, ordinario iure agetur
ad demolitionem, & dabitur libellus, ff. de noui. oper. nunc. l. præ
tor. Opinio autē, quę hic sequitur, in multis locis seruatur; maxi-
mè illo capite, quo nuncians probat suum præiudicium, vt exclu-
dat satisfactionem, & quod sequitur, sic inducunt, quod speciale
est in quibusdam, quod nunciare non possint, sed habent recurrere
ad ordinarias actiones, ergo, qui denunciare possunt, non habent
ad illas recurrere: Sed hoc verum a principio, sed possunt sibi pro
uidere per nunciationem, quod illi non possunt.*

c Secundum quosdā. *Vber. vide offi. iu. §. 1. ver. sed quæritur.*

d In prin. *De hoc etiā sup. de of. or iud. §. postremo. ver. 3. dicendū*

e Generali. *Secundum Io. de Bla. vbi sup. in fi.*

f Secundum quosdam. *Vt ibi not.*

a Do. meus Host. dicunt[a] contra, ext. de testa. Raynald.[b]
b 2. q. 6. si quis in quacunque. Alii vero aliter dicunt, vt s. de sen. §. iuxta, ver. sed si cã. Dñs Clemẽs Papa IIII. fons iuris præcepit nobis auditorib. q in appellationib. quæ à grauamine ante sententiam interponuntur, libellum non reciperemus, vt finis litib. imponeret, ext. ext. de dolo. & contu. finem. & de rest. spol frequens, C. de iu. properandum, vt sic saluetur priorum opinio: in appellationib. verò à sñia sic, vt secunda sustineretur. & sic seruamus. Et sm hunc intellectum possunt iura 9ra conc cordari[c]. Plerique etiam dixerunt, q si ante sñiam sup articulo iuris appelletur, vt quia pronunciatum est, pactum de non petendo non impedire litis cõtestationẽ, vel simile, tunc non est libellus recipiendus, arg. ext. de appe. sæpe, in prin. & 2. q. 3. c. si quem, § secundo notãdũ ver. nam facti. Qualiter aũt libellus formabitur, dicam
39 j. de app. † Quid si sñia dr esse nulla? Respon. dñt quidã, non esse dandum libellum, cum citò debeat expediri, imò nisi probatio sit in promptu, executio non impeditur, vt C. quando prouo. non est necess. alias non esset litium finis, C. de transact. fratris, & ad hoc ff. ad exhib. l. 3. §. ibidẽ. C. vt in poss. le. s. a quo. Tu dic, q aut opponitur in modum exceptionis, & tunc obtinet, qd dixi: aut agit, & petitur absolutio de facto, vel restitutio instrumẽta, & tunc sic. & vide sup. de lit. cõte. §. pe. ver. q. l de causa. Sed nunquid in exceptionibus dabit libellus? dic, vt sup. de excep. §. vlto, ver. sed nunquid iudex.

ADDITIONES.

a Dicunt. *Pro quib. multum facit de iur. cal. c. 2. in prin. lib. 6.*
b Raynaldus. *Ibi in §. dilectus, in 1. gl. sup. ca. & in canone statim alle. ui te de hoc.*
c Concordari. *Quæ concordarentur opiniones conuertendo, quod plus placet, ut scripsi in prę. decr. Raynald. uer. dilectus, super gl. & ita.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus a quo, & cui sit offerendus.*
2 *Actor offerre debet libellum, etiam reo non petente.*
3 *Libellus an sit coram arbitrio offerendus.*
4 *Arbitri & iudices æquiparantur.*
5 *Agentis petitio semper est in scriptis offerenda.*

a 10. §. Restat videre, a quo & cui offeratur libellus 1, & quidem offertur libellus ab actore tam in ciuili cã, quam in criminali, ff. de
a eden. l. 1. §. 1. ext. eo. c. 1 & s § prox. in prin. † Sed cui offertur? & dr, q reo, vt in præ. Auth. offeratur, in prin. eo. tit. & Auth. libellum, & sic in plerisq; locis seruat. Dicendum tñ est, q iudici debet porrigi, ext. de li. obl. c. 1. ibi, in synodo Pon. Et hoc parte aduersa præsente, vidente, & intelligente, vt 2. q. 2. in primis, ad princ. 11. q. 3. corũ, ff. de uerb. signi. coram, deinde iudex porriget eam reo, C. de litig. Auth. litigiosa, infra §. prox. Et sic intellige p. Auth. offeratur ex de obla. c. 1. C. de epis. & cle. Auth. generaliter. Principaliter. n. datur iudici, cuius officiũ, tanquam mercenarium, semper imploratur, vt C. de pos. l. 4. uel etiam quasi principaliter, ut in restitutione in integrum, ut extra de offi. iudic. c. fin. & ff. de mino. l. quod si minor. §. fin. Secundario uero parti quod apparet, dum ibi dr, coram uobis domino tali, &c. Si n. parti exhibeatur, posset aliquid addere malitiosè, uel detra-
b here, sicut quandoque fieri uidi b. Iudici ergo datur, & ipse facit parti copiam, originali penes eum remanente, ut nil ualeat immutari, ext. de prob. c. fi. Libello, n. ori
c ginali creditur, ut 81. dist. Maximianus. † Offert autem actor libellum etiam reo hoc non petente, 3. q. 1. ca. induciæ. 2. §. offeratur. ext. eo. c. 1. Quidam tñ 9, ff. de iurei. iusiurandum. & ff. de no. ope. nun. pupillus. qui opus, Et br scias, q libellus offertur corã quolibet iudice ordinario, seu delegato, minore, uel superiore, arg. C. de litig. Auth. litigiosa. & generaliter coram quocunque iu
3 risdictionem habente, ut in præd. Auth. offeratur. † Sed nun quid coram arbitro debet offerri non vr, arg. C. de
c epis. & cle. Auth. generaliter, in fi. Sed Accur. Ia. Roff.[c] & etiam lex dicunt, dandum esse, vt C. de arb. l. pe. §. & licet. vt sciatur, an competens actio, vel petitio proponatur, vel non, ex. de iud. examinata, ff. si mens. fal. mo. dix. l. 1. Mihi vr distinguendum inter arbitros & arbitratores. vt in arbitro habeat locum, quod iam dictum est. cũ n. arbitria sint ad instar iudiciorum redacta, vt ff. de arbit. l. 1. sicut coram iudice, sic & corã arbitro offeretur,
4 arg etiã ad hoc C. de iud. rem non nouam. † vbi arbitri, & iudices æquiparantur, arg. etiam ad hoc ex. de prob. qm 9, vbi dr, petitionem debere offerri tam in ordinario, q in extraordinario iudicio, quale est arbitrium. Nec obstat præ. Auth. generaliter, in fi. ibi, nisi cã, &c. quia illud
d ad cautionem tantum, de qua præmisit, refertur.[d] Porro si sit arbitrator, qui non habet cognoscere secundũ iuris ordinem, sed solum componere, vt ex de iureiur. c. Quintauallis. & 2. q. 6. c. a iudicibus, §. quod de arbitris
5 coram eo non offertur libellus. † licet petitio sit offerẽda in scriptis, vt in præ. c. qm. & s. §. proxi. ver. sed si petit. & in aliis ver. vt secundum eam sentẽtia dictetur, vt ex
e tra de sim. licet, & ego sic seruo,[e] vt quãdo casus imminet, in quo non sit admittendus libellus, facio mihi dari ad meã instructionem intentionem actoris scriptã, non pro libello, sed ut appareat, quid fuerit petitũ, præmissa tamen protestatione, quod pro libello non offertur. Item coram non iudice non est libellus offerendus, vt infra §. sequitur.

ADDITIONES.

a Libellus. *De hoc Rof. rub. 15.*
b Vide idem *Roffre. vbi supra.*
c Roff. *Sub. rub. 14. apud quos offeratur libellus, & rationem, quæ sequitur ibi, posuit in fi. ad soluendam obiectionem, quæ videtur non dandus, cum iam deliberauit reus concedere compromittendo, & libellus datur ad talẽ deliberationẽ, ff. de eden. l. 1. in princ. & in Auth. offeratur.*
d Refertur. *Vt scilicet illa de consensu partium remitti possit, ut ibi no. in vltima glo.*
e Sic seruo. *Et sic seruandum est in causis, in quibus proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, ut in Clemen. de verbo. signif. sæpe.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus quando, & ubi sit offerendus.*
2 *Libellus in loco, ubi ius redditur, est offerendus.*

11. §. Nunc videamus, quando, & vbi sit libel-
1 lus offerendus. † Et quidem offerẽ
a dus[a] est ante litis contestationem, cum sit fundamentum causæ, vt extra de proba. quoniam, & de sim. licet. & vbi fundamentum non est, superædificari non potest, vt extra de presbytero non bapt. veniens, & 1. q. 1. sũ Paulus, 48. dist. sicut. Sed & die feriato potest offerri quãdo iudicium non exercetur, vt ff. de adult. miles § sexa-
b ginta.[b] sed tunc datur iudici, & non parti, quæ non tenetur tunc adesse, reo vero non offertur, nisi in iudicio, arg. in Authent. offeratur, & 3. quæstione 9. charte; & 11. q. 3. eorum, argum. C. de adul. iure mariti. ibi, quibus in publico eius facultas fuerit, &c. & ff. quis ordin. in albo.

ADDITIONES.

a Offerendus. *De hoc tractat Rof. rub. 13.*
b §. sexaginta. *Idẽ no. de de iu. l. c. fi. in ult. glo. & sup. de fer. §. quitur, ultra prin. Sed illud intellige, ut subdit hic auctor. §. vt detur iudici, nec procedit, ut dixit Io. d. 15. q. 4. placita, ubi dicit, citari posse partem. ut ueniat die feriata ad recipiendũ libellũ. Cui glo. contradixit ibi text. unde, quod plene scripsi de fer. c. fi. in glo. non solũ & de hoc sup. de fer. ca. fi. uersi. item excipitur, quod citatio fit ad diem, & ut ibi dixi in prin. distinguendi sunt casus permissi a nõ pmissis, pp quod dici gl. in §. sexaginta illud speciale, & túc, qd specialitas illa est gñalis in actione, uel priuilegio perituro l ipsis tpis, ut ibi. loquitur enim de tẽpore, quo maritus accusat iure ma-*

riti, sed illo lapso accusare possit iure cōi vt ibi. Et ex his insurgit illa qō, si sunt plures iudices, in quibus locum haberet præuentio, an facta intelligatur per libelli oblationē factam die feriato, & nulla dubitatio de illa, quę fit iudici, p q nec præueniretur ē si fuisset facta die iuridic. Citationi tali præuentione est necessaria, ext. de foro comp. c. pe. cum conc. in gl. quæ gl. præuentionē & perpetuationem æquiparat, & per id, quod ibi dixi super verbo Legitime, soluitur, an citatio, quæ non tenet, perpetuet, & de off. dele. cū plures, in vltima glo.

ADDE, an per citationem non legitima factam sit locus præuentioni, Ro. consi. 412.

a bo. pos. fer. utile. §. dies autem. a † Sed ubi offeratur, iam
2 dictum est, offertur enim in iudicio, id est, in loco, ubi ius redditur, ut in Authē. offeratur. ff. de iust. & iur. l. pe.
b ext. de libel. ob. c. 1. & sic ubique seruatur. b Non ergo, iudice procedente, sed sedente, ut C. de dila. a procedēte, quæ est 3. q. 3. ca. induciæ. §. spatium. Item coram suo iudice, non coram alio, ext. de iudic. c. at si clerici. C. si a
c non compe. iud. per totum. c

ADDITIONES.

a §. dies autem. *Non obstat, quod l no. de dila. c. 2. in glo. 2. vbi dr̄ q cautum est in citatione rei ponere libellum actoris, & idem no. in clemen. vt lit. pe. c. 2. in vlt. glo. quia, ut super proxi. gl. scripsi, licet missio talis valeat ad denegandas dilationes, non tamen sufficit ad iudicium ordinarium finiēdum, nisi & in iudicio per iudicem detur, & tunc lis contestetur, per l. vnicam C. de lit. cōtest. & per autem offeratur, multum tamen in hoc insistat Cy in Auth. offeratur. 3. q. 2. & Io. de Bla. de hoc rub. 2.*

b Et sic ubique seruatur. *Roffr. dicit, quod non est in Apulo, nisi in Beneuentano.*

c Per totum. *Et infra §. sequitur, post princ.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter, & sub quibus verbis concipiatur.*
2 *Libellus qualiter, & quibus verbis in curia Romana cōcipiatur.*
3 *Forma libelli coram episcopo Cardinali qualis esse debeat.*
4 *Libellus qualiter sit corā episcopo vel archiepiscopo formandus.*
5 *Libellus qualiter coram auditore generali palatij domini Papæ sit formandus.*
6 *Auditor generalis palatij domini Papę potest sine speciali cōmissione de causis appellationis totius mundi cognoscere.*
7 *Cardinales nullam causam audire possunt.*
8 *Agens coram auditore alicuius Cardinalis qualiter libellum formabit.*
9 *Agens coram ordinario cuius formę libellum faciet.*
10 *Agens contra pupillum, uel minorem, diuersimode se pōt habere.*
11 *Furiosus, aut mente captus nec pro se, nec pro aliis agere potest.*
12 *Filiusfamilias agere volens debet patris consensum habere.*
13 *Petens aliquid à seruo qualiter libellum concipiet.*
14 *Prælatus, syndicus, vel actor ecclesiæ petens res ecclesiæ, formabit libellum nomine ecclesiæ, & nu. 16.*
15 *Libellus qualiter contra procuratorem concipiatur.*
17 *Reus debet esse certus, an cedat, uel contendat.*
18 *Agi an possit de pluribus rebus in eodem libello.*
19 *Libellus qualiter formetur, ubi alternatio admittitur lege, uel pacto, aut conuentione.*
20 *Petitio restitutionis de damnis datis absque specificatione, an sit sufficiens.*
21 *Cōdēnatio qualiter fieri debeat, vbi petitur per verba generalia.*
22 *Pater potest agere per se, vel per procuratorem in rebus filio acquisitis.*

a I. 2. §. Iam nunc Videndum occurrit, qualiter libelli concipiuntur. a † Sciendum est
1 igitur, quod diuersimode & sub uerbis diuersis s'm ua
b rietatem regionū cōcipiūtur. b Alibi enim sic dicitur.

FORMA. Deo & uobis. Alibi uero sic: Coram uobis, domine tali iudice, uel nobili uiro rectore, uel potestate talis loci, conqueror ego talis de tali, a quo peto 10. certi conditione, quæ oritur ex mutuo uel locato uel ex uendito. & sic in aliis personalibus. In realibus uero sic.

FORMA. Deo & vobis domine, &c. supra vsq; de tali. iūge, qui iniustè possidet talē fundū in tali loco sitū, cuius cōfines tales sūt. quē dico ad me pertinere ex cā emptionis, & me dñm assero. vnde fundū illū peto rei vendicatione, vel quasi, sed s'm canones, non est nomen actionis specificādum, quod dic, vt supra de actio.
3 seu peti. §. 1. † In curia autem Romana talis mos obseruatur, si enim fueris coram Papa, dices sic:
c FORMA c. Sanctitati vestræ Pater clementissime significo & humiliter propono ego talis, quod talis tantam summam pecuniæ a me extorsit indebitè per vsurariam prauitatem, vnde, &c. vt infra de vsuris. Si vero fueris coram episcopo Cardinali, sic dices.
4 FORMA. † Coram vobis reuerendo in Christo patre dño, Dei gratia Host. & Belletren. episcopo partib. à domino Papa auditore cōcesso, ego ppono, &c. & sup
d primes tit. d & nomen etiam proprium, si volueris. Si
e fuerit coram presbytero Cardinali e, &c. sic dices:

FORMA. Coram vobis reuerendo patre in Christo domino. P. Dei gratia tit. Basilicæ 12. Apostolorum presbytero Cardinali, & c. presbyteri enim titulos habēt. Si uero coram diacono Cardinali, sic dices:

FORMA. Corā vobis reuerēdo in Christo patre dño Vberto Dei grā S. Eustachii diacono Cardinali, diaconi enim

ADDITIONES.

a Concipiuntur. *De hoc Roff. rub. 22. Scire debes, quod quidam aduocati reorum, si gerundia ponantur in libello ciuili, vel criminali, opponunt libellum non procedere, cum gerundiū nil ponat, sed posita determinet inducūt tex. ff. si vsusfruc. petit. l. 2. ibi, seruitutes imponendo, aut vicinorum prædia liberando, quæ determinent, quod præcedit, deteriorem vsumfructum fecisse, ut ff. de pig. l. si is, qui, vbi verbum fructus percipiat, determinatur, dum sub lit locando, aut ipse percipiendo, uel habitando, ad idem C. de adul. l. si qui adulteri, in fi. ibi, fidem crimini derogando, & de transac. l. si quis maior. ibi, interpellando iudicem, uel supplicando, determinant verbū præcedens, & ff. de vi & vi. ar. l. iam facit, ubi ēt plura gerundia propositionē determinant præcedentē. Si ergo libellus in ciuili dicat, peto 10. q mihi Titius testādo reliqt, in criminali accuso T. qui me insultauit veniēdo cont. me cum armis proijciēdo contra me lanceam, uel similia, volunt dicere, et male, q his probatis sequetur absolutio, sed veritas est, qd gerundia ponunt & resoluuntur in uerbum, ut no. super ut ff. & C. de edendo, & bene patet C. de dona. quisquis, in prin. Est ergo idem dicere, fecit insultum proijciendo, & c. ac si diceret, insultauit & proiecit, uide in dec. quoniam frequenter. vt lite non contest. quæ de contumace & non contumace ponit exēpla, quæ per gerundiū dici poterant, & sonarent idem. De primo in § porro, ibi, si contumax apparuerit contemnendo venire, uel se occultando, vel impediendo & c. quæ ponuntur per alia uerba idē sonantia. Idē dico de exemplis non contumacis, in §. si autem. facit de excess. præl. tanta. ibi, ea seruis, & c. & cōsimi. Idē fit in sentētijs ponunt gerūdia, quare non in libellis? patet primū de sent. & re iu. ad apostolicæ. li. 9. ad fi. ibi, auctoritate apostolica firmiter inhibēdo, & c. & decernendo quoslibet, & c. & in tractio ie ibi idē in ver. deieruāt. ad idem de elect. venerabilē, in fi. facit ad pdicta, qd in cāæ in prin. fauemus actori, ff. de iud. l. si quis intentione, & uide no. de rest. spo. cum sedem in gl. 2. & de spō. ex literis, inf. in ult. glos.*

ADDE de gerundio ultra loca all. Alex. consi. 8. 4. li.

b Concipiuntur. *Quę consuetudo in his sup. §. nunc dicendum. ver. 3. uer. 21. Hinc est, quod ea lingua scribetur, quā habet illius fori consuetudo facit ff. de testamen l. 1. in fi. & quod no. inf. § ult. in prin. quam si reus non intelligit, quærat aduocatum, uel interpretem, ff. de inst. si pupillus, §. præscribere, & uide supra de aduo. §. nunc de exordijs, in fi.*

c FORMA. *De his uarietatibus in prin. libelli iuris can. posuit Rof. sed hic plenius.*

d Titulum. *Id est, hanc dictionem Titulum, ut inf. dicam.*

e Presbytero Cardinali, &c. *Non aduertit decr. cum olim. de pri. post prin. & quod ibi scripsi post Host. s. spēciale in hoc presbytero Cardinale, quod per basilicam, non per titulum nominatur, eat concor. de sent. & re iu. ad apostolicæ an prin. dio. 6.*

a enim per titulum non scribuntur a. † Si verò fueris co-
4 ram alio episcopo, vel archiepiscopo, sic dices:
FORMA. Coram vobis venerabili patre, &c. vt sup.
5 de episcopo diximus Cardinali. † Quod si fueris coram auditore generali palatij domini Papæ, sic dices:
FORMA. Coram vobis venerabili viro magistro G. Durando canonico Beluacen. & Narbon. domini Papę capellano & subdiacono, ac palatii eiusdem domini causarum generali auditore. propono, &c. Et hęc, si audiat ex generali cõmissione, tanquã auditor gñalis,
6 † qui põt sine speciali commissione de causis appellationis totius mũdi cognoscere, nisi de causis episcopatuum, vel abbatiarum, & hmõi magnarum dignitatũ: & sic temporibus dominum Clementis Papæ IIII. & Greg. X. obseruauimus: licet quidam alii Rom. Ponti-
7 fices hoc postea duxerint immutandum. † Cardinales autem nullam causam audire possunt, nisi eis à domino Papa specialiter sit cõmissa, vel nisi iure proprio, puta rõne sui episcopatus, vel tituli ad eos spectet. Si vero auditori generali specialiter fuerit aliqua causa commissa, tunc dices sic:
FORMA. Coram, &c. vt sup. vsque, auditore, postea subiunge, partibus à domino Papa auditore conces-
8 so, propono, &c. † Cęterum si coram auditore alicuius Cardinalis fueris ita dices:
FORMA. Coram vobis discreto viro talis diui Cardinales capel. Si autem fueris coram iudice delegato, sic dices:
FORMA. Coram vobis domino tali à sanctissimo patre domino Clemente Papa IIII. iudice deputato in tali causa, quæ vertitur inter me & T. propono ego
9 talis, quod, &c. † Verum si fueris coram ordinario, sic dices.
FORMA. Coram vobis domino tali propono, &c. nec est tunc necesse aliquid de ipsius iurisdictione ex-
10 primi, quæ perpetua, firma, & notoria est. † Porro si vis agere contra pupillum, vel minorẽ, aut pupillus est minor septẽnio, & tunc ages cõ solum tutorem, si eum hẽt, alioquin petas sibi dari. Aut est maior septẽnio, minor tñ 14. annis, & tunc ages cõtra eũ auctoritate sui tuto
b ris b. Aut minor ipse est maior 14. annis, sed minor 25. annis, & tunc si hẽt curatorẽ, & ipse minor præsens est, ages cõtra ipsam minorẽ, & in eius psonã formabis libellũ, cũ curatoris tñ auctoritate. Sed si ipse abest, tũc cõcipe libellũ in personã ipsius curatoris. Si vero non hẽt curatorẽ, pete sibi dari, & dabitur ei ẽt inuito curator ad litẽ, qđ obtinet, ẽt si ipse minor agere velit. hęc oĩa legũtur C. de iure delib. potuit, & l. si infanti. ff. ad Treb. resti tutæ §. i. C. qui legi. person. l. 1. & no. C. qui petant tu. vel cu. l. ij. de tute. l. q hẽt. §. idẽ Cassius. ff. de admi. tut. l. 1. & §. de cur. §. vt aũt. ver. cæterũ. & ie. Nõ igit res exẽplis egeat, ea sufficiamus. Si igit velis agere cõ pupillũ, q est maior septennio, vel etiã cõt. minorem 25. annis absentẽ, sic cõ solũ tutorem, vel curatorem libellum cõcipies:
FORMA. Coram, &c. cõqueror de P. tutore talis pupilli, vel curatore talis minoris, a quo peto noĩe ipsius pupilli, vel minoris, &c. hoc probatur ext. de testa. Raynutius. Si autem vis agere contra pupillum maiorem septennio, vel etiam contra maiorem 25 annis præsentem, & curatorem habentem, sic libellum concipies:
FORMA. Coram, &c. conqueror de P. pupillo, & T. eius tutore, vel de P. minore, & T. eius curatore, à quibus peto centum, &c. Cęterum si tutor solus, vel curator vult agere minore absente, uel pupillo existente minor 7. annis, sic concipies:
FORMA. Corã, &c. cõqueror ego R. tutorio nomine talis pupilli mei, uel ego R. curator talis adulti de P. aquo peto noĩe ipsius pupilli, uel adulti centũ, quæ ip-
11 se dẽt dicto pupillo, uel adulto meo, &c. † Idẽ in furioso & mẽte capto, q nec p se, nec pro aliis agit, qa nõ sentit, ff. de adop. si tibi. §. verius, de cod. c. l. 2. nec uidet, qd agat, vt C. de fal. mo. l. 2. Si autem pupillus maior septẽnio, vel ẽt minor 25. an. velit agere, sic libellũ cõcipies:
FORMA. Corã, &c. ego talis pupillus, vel minor cũ actoritate talis tutoris vel curatoris cõqueror de P. a quo
12 peto 10. quæ ipse mihi ex tali causa dẽt. Verũ † si filius familias agere velit, cogit pater cõsentire sibi, licet nihil quærat patri, vt sup. de actore, ver. itẽ q est filius. & seq. Cõcipe libellũ, prout sup. in psona minoris, vel pupilli dictũ est. Cõtra monachũ autem cõcipe, vt infra de sta.
13 mo ad hoc. † Si petas aliquid à seruo, sic cõcipe:
FORMA. Corã, &c. cõqueror de P. Domino talis serui, a quo peto 10. p actionẽ de peculio, vel de in rẽ verso, vel quod iussu, quia cũ seruo eius cõtraxit emẽdo, vel quia illa 10. in rẽ eius versa sunt, vel quia iussit, intra de
14 sol. §. prænotandũ. ver. de pec. Si vero platus, uel syndicus, uel actor ecclesiæ res ecclesiæ petat, formabit libellũ nomine eccl. siæ, sicut & syndicus, uel actor uniuersitatis, ut C. de epi. & cle. Auth. sed hodie. & l. oẽs. extra de ord. cog. c. 2. de fid. inst. inter dilectos. de dilat. litteræ. ext. de resti. spo. olim. 3. de rescrip. edoceri. Prælatus enim est in ecclesia, & ecclesia in prælato, ut 7. q. 1. scire Cum. n. ipsi nullã habeant actionẽ utilẽ, uel directã suo nomine, rẽ ecclesiæ petere nõ possunt, ff. de rei uen. si in rẽ actio. §. 1. Insti. de rer. diui. §. nullus. 23. q. 7. qđ autẽ 12. q. 2. Vulteran. ext. de dona. c. 2. & 12. q. 1. c. si. & 2. quia qui non potest rem alienare, non potest rem in iudiciũ deducere. ff. de iure delib. aut prætor. Sic ergo concipe:
FORMA. Corã, &c. conqror ego syndicus, uel actor, uel prælatus talis ecclesiæ noĩe ipsius ecclesię de P. qui ipsam ecclesiã tali uinea, uel iure indebite spoliauit, uel quia inuste talẽ uineã detinet, uñ eã cum fructib. &c. peto nomine dictæ ecclesiæ mihi restitui, uel adiudicari. Et sic in cæteris libellis dicendũ erit, ut in præ. cõcor. Patet ergo, q procurator episcopi agit noĩe ecclesię, ut pbatur in præall. ca. inter. in prin. C. de epis. & cler. omnis, qui. §. hoc nihilominus. Item Papa dixit, quãdo canonicus agens pro præbenda sua diceret: Ego nomine
15 meo, ut sup. de actore, prope fi. uer. monachus. † Cõtra procuratorem autem libellum sic concipe:
FORMA. Coram, &c. ago contra P. seu cõtra quamlibet personam legitimã pro eo interuenientem: vel sic specialiter, ago cõtra Procuratorem talis procuratorio nomine, &c. ut in prędic. c. inter. in prin. Contra syndicum, uel œconomum, uel actorem sic:
FORMA. Coram, &c. ago cõtra P. syndicum talis ecclesię, uel uniuersitatis, nomine ipsius uniuersitatis: uel ago contra P. œconomũ talis ecclesiæ, nomine ipsius ecclesiæ, ut in præd. c. inter dilectos. & sic de aliis. Vsus tamen curię habet, ut utrunque ponatur hoc modo:
FORMA. Ago cõtra P. syndicum, œcõnomũ, actorẽ, seu procuratorẽ talis ecclesiæ. & hęc cõcordant iuri canonico, secundũ quod oẽs administratores procuratores.

ADDITIONES.

a Non scribuntur. *Secundũ prædicta intelligendum est, q dixit Host. de elec. corã q episcopi Cardinales sine tit. esse non possunt, hic intendit, quod ad titulũ episcopatus ordinatur, sñ, ut supra dictũ est nõ nominanẽ per titulũ, dicẽdo B. tituli. Host. Portuen. &c. presbyteri uero Cardinales dẽnominãtur a ti. ut ibi, & de sup. ne. prel. c. fi. & de cle. nõ resi c. 2. d. test. licet. 3. et sic ubi ĩ presbyteris nõ exprimitẽ hęc dictio Titul. ut in dec. dilectio. de preb. de ap. cõ. li tutus. supplẽta est, dicẽs hoc sic esset de stilo curię, q rescriptũ cõtra id cẽseretur falsum, p dec. q graui de cri. fal. Diaconi uero Cardinales nõ denominãtur p hãc dictionẽ Tituli, ut patet de arbitris c. P. de prescrip. ad audientiã de test. in integ. cũ ex literis. uer. idẽ quoq; de testa. Raynaldus. uer. dilectus. & uidet, quod esse possit sine ti. ut nostris tẽporib. fuit in dño Petro de Colũna, qui diu sine ti. se uocauit sanctę Ro. ecclesię Cardinalẽ, donec per eius uocationẽ recuperauit titulũ, quẽ ante depositionẽ habuerat, s. S. Angeli.*
b Tutoris. *Facit de iud. cap. ultimo, post prin. lib. 6. de dila. literæ. uide, quod ibi scripsi in prin*

tes vocant, 1.q.3. saluator. ext. de pcu. petitio. & c. quia
in cuntis. licet secūdum leges inter istos dn̄a habeatur.
quod dic. vt no. supra de his, qui alien. nom. in iudic. in
a teruen.a Posset & agere ꝯ ecclesiam. Nec obstat, ꝙ est
res inanimata, vt C. de episc. & cler. Auth. sed hodie. Itē
& procurator, syndicus, vel œconomus formabunt li-
s bellū, & agent noīe dominorum suorū, vt in præ. con-
6 cor. & sup. versi. si vero prælatus. † Quid si aliquis cauit
de defendendo ecclesiā in iudicio; eam defendit? Re-
b spon. dicit Vin.b ꝙ in eius personam formabitur libel-
lus, quia si non vult defendere, non cogitur, sed sufficit
stipulationem committi, ff. de procu. si defunctus. & in
eam datur actio iudicati, ff. eo. Plautius. Et no. ꝙ talis li
bellus admittitur, peto talē rem iure dominii, vel qua-
si, & hic sub distinctione. qd dic, vt inf. de causa possel. &
17 proprie. §. notandū. ver. aliæ sunt † Itē talis: peto hoc aut
illud sub alternatione, extra de test. Raynaldus. ff. de ac.
empt. & uen. Iulianus. §. si quis colludens. ext. de in in-
teg. rest. c. institutus. de priui. cum olim. 1. Arg. tamen
cōtra, ext. de lib. obl. c. 2. & 3. debet enim reus certus es-
se, an cedat, uel cōtendat, 3. q. 2. offeratur. ff. de edend. L.
1. Quidam tñ dicunt referre, an incertitudo sit ex parte
actoris, an ex parte rei, vt si ex parte actoris, non ualeat
libellus, nec recipiatur, si uero ex parte rei, sic, C. de fide
instr. contractus. Quod uerum est, nisi forte qñ aliquid
est sub alternatione promissum, quia tunc aliter libel-
lus formari non potest, nisi sub alternatione, ut Instit. de
act. §. hunc. inf. de plus pet. & nisi in casu præ. l. cōtractus.
18 † Item de pluribus rebus potest etiam in eodem libel
lo agi, & pro una petitorio, & pro altera possessorio, ut
ext. de eiect. querelam. in prin. de capel. mo. dilectus. ff.
de act. empt. & uend. non est nouum ff. fam. erci. heres
§. de pluribus. nec sunt contrariæ istæ petitiones, cum
ambæ competant contra possessorē. Sed & pro eadem
re pōt agi petitorio simul & possessorio, ut ext. de cau.
poss. & proprie. c. 2. & c. cum dilecti. Item talis libellus
admittitur, peto uenditionem nullam pronūciari, uel
per in integrum restitutionē rescindi, ut pbatur & no.
secundū Papā, ext. de in integ. rest. constitutus. & supra
19 de sent. §. nulla. ue. sed nunquid talis. † Sed nūquid ta-
lis libellus ualet, peto a te, temnen (?) les damnū, quod de
disti arboribus meis, & si fueris inficiatus, peto duplū?
Dicunt quidam, ꝙ non, nā ante inficiationē duplū non
est in obligatione, & iudicium de eo esse non pot prius
quam debeat, ff. de iud. non quemadmodū. in fi. & l. nō
pōt. ext. de re iud. aboate. ext. de eccl. ædific. ad audien-
tiam. Accur. contra ut no. C. locati. conductores. Vbicū
c que enim admittit alternatio lege, uel pacto c, potest
prædicto modo, uel simili libellus concipi: ut si dico,
peto à te, ut reddas mihi rem, quā uendidit tibi uel sup
pleas, quod deest iusto pretio, ualet talis libellus, C. de
rescin. uen. l. 2. & l. si uolūtate. in fi. & ext. de empt. & uē.
cum dilecti. & in Summa Domini in tit. de emp. & uen.
& § ad quid. versi. & no. Idem, ubi alternatio admittit
ex conuentione, ut Instit. de ac. §. plus. ff. de act. & obl. l.
obligationū. in fi. & supra uersi. item talis. & uide infra
de plus pet. uerum. Item talis secundum quosdam, pe-
to rem, uel æstimationem: alij cōtra. de hoc infra de so-
d lut. §. sequitur. uer. ad uberiorem. & seq. d † Item talis, iu
20 stitiam mihi fieri peto de damnis datis in prædiis ani-
malibus & aliis. Nec est necesse specificari omnia, in
quibus damnum datum est, ut ext. de ord. cog. c. 1. resp.
e 1. Papa tñ dicit e, hoc esse uerum, nisi dāna, tanquam
accessoria, petantur, ut ibi, ubi petebatur castrū cū dam
nis ibi datis, ff. de ui & ui ar. l. 1. §. si fundus. & §. fi. ext. de
rest. spolia. cum ad sedē. nec talis libellus ibi fuit admis
f sus, ut dicit f † Sed cum ex his, quæ in hoc libello ponū
21 tur, plures possint cōpetere actiones, puta actio l. Aq. si
damnum datū est in rebus ablatis, ut ff. ad l. Aqu. si ser-
uus seruum. §. 3. Item actio ui bonorum raptorum, &
furti, & interdictū Vnde ui, ut ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. uti-
que. & ēt actio de vi publica, vel priuata, vt C. de vi pu-
blica, vel priuata, per totum, & aliter fiat condemnatio
in vna earum, quam in alia: nec tali libello possit per-
pendi, quomodo agatur propter illa generalia verba,
Iustitiam peto. quæritur, qualiter cōdemnatio fiet? Re
g spon. g fiet secundum illam actionem, quæ minorē re-
quirit condemnationem, arg. de reg. iur. semper. & l. fa
uorabiliores. & l. ea. de pœn. distin. 1. pœnæ. nisi ex aliqui-
bus coniecturis appareat, quid actor intendat, quia tūc
secundum hoc est sententia ferenda, vt ff. de iudi. si quis
intentione. Fatuus est tñ, qui talem libellum respicit,
nisi exprimatur actio, vel causa petendi, ex qua possit
agentis intentio perpēdi, vt sup. de act. seu peti. §. sequi-
tur, uers. notandum etiam, & seq. receptus tamen valet
vt C. de anna. excep. l. fi. Item ego talis ago contra P. qui
in meum præiudicium hoc facere nitit, ut sup. de actio
ne, seu peti. §. sequitur, in fi. Quid si minor petit fundū,
dicens illum ad se pertinere iure dominii, uel quasi,
& reus dixerit se præscripsisse, petit in integrum restitu
tionem, qua concessa petit restitui fundum, nunquid
ualet talis libellus? Videtur, ꝙ non, ff. de iudi. non quē-
h modum, Quidam h tñ dicunt cōtra, ff. de iureiu. nam
postea, §. si minor. ff. de admi. tu. si sine, §. 1. & uide inf.
de in integ. resti. in princ. Qualiter libelli concipiantur
in generalibus & uniuersalibus & spiritualibus actio-
nib. not. supra de act. seu peti. §. 2. uer. sed quæ est, & in
fra de iudic. §. 1. 2. & 3 Item talis, ago contra talem, qui
me spoliauit, uel ratam habuit spoliationem, uel man-
dauit, extra de resti. spol. cum ad sedem, ff. de ui & ui ar.
22 l. 1. §. deiecisse, & inf. de rest. spo. cum ad sedem. † Illud
autem certū est, quod hoc pater potest agere p se, uel p
procuratorem in rebus filio acquisitis, ut C. de bonis
mat. l. 1. quod dic, ut no. secundum Papam, extra de pro
cur. accedens. Sed in cuius personam cōcipiet talis pro
i curator libellum i? Et uidetur, quod in personam
patris

ADDITIONES.

a Interuen. *Et de actore vn. uersi. ver. sed pone.*

b Dicit Vin. *De fide instr. inter dilectos, in pr. n. ver. sed nunquid, iste ver. fuit Alber. Gal. eod. ti. uers. sed pone, quod.*

c Alternatio lege, uel pacto. *vel ex testō, vt in decr. Raynald. de test. ver. demum, vbi de hoc in gl. sed nunquid. & vide, quod su. per ea dixi, vel pacto, uel ex testō, ut in dec. Raynaldus. de testa. uer. demum, ubi de hoc in gl. sed nūquid, & vide, qd super ea dixi.*

ADDE, an procedat libellus alternatiuus, Pau. de Ca. con. 392. Alex. cons. 100. 4. lib. item adde Bal. in l. Gallus. §. etiā, in 1 col. in fi ff. de lib. & posth. & per Inn. in c. ex par. sup. de rescr. Bal. in dicto loco quærit, an procedat iste libellus, peto talem condemnari secundum ius, vel statutum, vide ibidem in 2. col. & ad primum adde do. Abb. in c. ex literis, ext. de pig. Item plene per eundem in c. constitutus, de in inte. resti. & in c. cum dilecti. de emp, & ue.

ADDITIO. Adde tu, quod alias est consiliū Alex. 327. inc. le ctis & pōderatis, in 2. uol. ubi late tradit, qñ libellus incertus, seu alternatiuus procedat Et adde eundem Alex. consi. 95. inc. uisis narratis, in 2. col. uer. pterea in 4. uol. & Bal. cons. 407. inc. in quæ stione, quæ vertitur. col. 3. uer. modo uidendum, in 1. uol. Et adde, qd quando quis petit sibi iustitiam ministrari, & ex narratione actio certa colligi non potest, petitio dicitur varia & incerta, ut concludūt In. Host. Io. An. Calder. & Io. de Im. ī c. 2. de ord. co. & dicit So. in cōs. 96. inc. cōsiderata. co. 2. in uer examinatis ī 3. uol. H. F.

d Et seq. *Hæc remissio repetitur inf. § fi. ante mediū, uer. item not.*

e Dicit. *Vt ibi scripsi gl. dicebatur.*

f Vt dicit. *Solum. n. examinantur ibi declinatoria verum.*

g Respondeo. *Secundum Inn. & Host. ut scripsi in præ. decr. 2. in gl. cum de his.*

h Quidam. *Scilicet Al. Gal. cuius fuit iste ver. de li. conte. circa medium. ADDE, quod procedit libellus, si minor dicat sententiā nullam & si qua est, appellat, dummodo causam exprimat, alias secus secundum Old. consi. 107.*

i Libellum. *Datū a par. ante litis contestationē, alias non procede. ret qō, de qua tamen uide supra de pro. §. 2. uer. & no. & quod ibi*

patris propter verba prædictæ legis, vt ibi dicitur, atque omnia ita peragere, tanq̃ solidũ perfectumque ei inum ei fuerit acquisitũ, &c. & ar. C. de episc. & cle. oẽs. qui. §. hoc nihilominus. Auth. sed hodie. Ar. ꝙ nomine filij, a. g. eius, ꝙ dr̃ de tutore, ff de adm. tut. l. 1. §. sufficit. & ar. C. de epis. & cle. Auth. cã Vnde pót dic, ꝙ in personam vtriusq; ar. ff. de sol. qui homine. §. gener. & ff. sol. mat. l. 1. §. 1. & l. non solum. sicut alias dr̃. de patre & filia, ꝙ si pater vult repetere dotem, debet libellũ concipere in personam sui & filię, vt ff. de procur. non solũ §. de dote. vt ibi colligitur. Libellorum autem formas in sequentibus titulis supponemus.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter porrigatur, & accipiatur.*
2 *Libellus aperte ineptus reuci potest.*
3 *Reus non debet libellum admittere prius quam actor cauerit.*
4 *Stultus statim spiritum suum profert. sapiens autem reseruat in corde suo.*
5 *Libellus inepte in criminali causa conceptus, an sit reijciendus.*
6 *Libellus non est ante citationem offerendus.*
7 *Actore libellum offerente, rei procurator qualiter prouidebit.*

a
1 13. §. Sequitur videre de libellis porrigendis & recipiẽdis a.† Sit igit cautus aduocatus actoris, vt uideat, an persona, cui libellus porrig t, sit legitima, ne uidelicet sit mino. sine tutore, vel curatore, cui dari nõ dẽt, Insti. de curat. §. inuiti. & de auctoritate tutoris, §. ad fi. vel an sit canonic' r̃fãris, vel monachus absq; sui prælati licentia, 21. q. 1. monachi ext. de iud. causam. Item videat, an tutor, vel curator sit sufficiẽs, vt ȷ̃. §. ad huius, ver. itẽ cautus. Aduocat' quoque rei sit cautus, ut recipiat libellũ cũ protestatione, s. ꝙ sibi saluum sit ius dicendi, tã ꝯ formam libelli q̃ ꝯ iudicem, & ꝯtra actorẽ, & ꝯtra rescriptũ, & alia, eX de dilat. c. fi. 3. q. 2. c. inducię. §. offerat. 2. q. 8. libellorũ, eX de re iu. inter monaster. ũ s̃. de li. obl. ver. quo facto. dic, vt alioquin ei noceb. t, ar. eX de con. cum olim 11. q. 2. Lotharius. in fi. Item non dẽt quis libellum coram nõ suo
2 iudice recipere, vt ȷ̃. nunc ostendemus, † Iudex autem si uiderit libellum aperte ineptum, cum potest reijcere C. vt nemo priuat. tit. præ lijs suis, vel alien. imp. l. fi. in fi. ff. de offi. alleg. l. 1. & cũ dentibus dilaniare, 11. q. 1. sacerdotibus. C. de sacrifi. pagan. sicut. vt finis litibus imponatur, & circuitus euitetur, eX de do. & cõtu. finẽ. Nec est hoc supp'ere de facto, sicut quidam dicunt: dicẽtes ꝙ non habet reijcere, sed in fine reum ab inepta actione absoluere, vt ext. de iudic. examinata. quod dic, vt su. de off. iud. §. deseruit. ver. ante l. tem. & ver. in fin. † Sit
3 etiam cautus reus, vt libellum nõ recipiat, nisi actor cauerit, prout habetur s̃. de satis. §. 1. Item recepto libello si videris eum ineptum, non sis eo ita præcurrens, ut sta
4 tim ꝯtra eũ excipias, imò recipere ad hoc terminum. † Stultus. n. statim spiritum suum profert, sapiẽs autem reseruat in corde suo, vnde uersus:

Cum fueris sapiens, attende tempus & horam,
Non patitur stultus semper adesse moram.

vnde iniquitas omnia præcipitat, de pœ. di. 1. inter hæc hir. Cassato autem libello inepto, poterit aptius forma
5 ri, eX de iud. examinata † Quid si in criminali causa ineptus libellus concipiatur? dic, ꝙ integre accusabit intra tps à lege statutum. ff. ad l. Iul. de adul. accu. ff. de accu. libellus. quę est 2. q. 8. Item recepto libello, data à iudice licentia, ipsum porta tecum, & diligenter pensa singula verba in eo posita, & si videris eum male cõceptum & cãm ineptam, actionemque incompetentẽ editam, puta quia ꝯtra mensorẽ agit locati, & similia, tũc ꝯtestetis litẽ sine aliqua obiectione, quia absolueris ab impetitione, ut ff. si mẽ. fal. mo. di. l. 1. eX de iu. examinata. & sic aduocatus actoris ꝯfusus recedet, ut fecit in i. la, ffan c b. c. pig. tac. ꝑh. l. pe. Hec uictoria tñ nõ multũ est fru
6 ctuosa, sm Vb. Vel. dic, ut ȷ̃. §. fi. uer. caut' ẽt sis, si res † Itẽ cñt qdã, ꝙ libell' nõ est offerẽdus, nisi prius qs fue
b rit citat', ut in Aut. offerat b. Ego dico, ꝙ licet reus casu uenerit corã iudice nulla citatione p̃missa, põt tñ ei offerri libellus, quia ubi te inuenero, ibi te iudicabo, ar. 2. q. 1. in primis. & C. ubi de crimine agi oportet, Aut. qua in prouincia dũ tñ ꝓcedat sibi libera ptãs ꝓponendi dilato
c rias, tã ꝯ forũ, q̃ alias, 3. q. 6. exceptio. qđ ẽt facit ĩ ꝯtrũ c, ext. de re iu. inter monasteriũ. & ibi deliberãdũ, ut ĩ p̃ Au.
7 offerat. Hoc ẽt nota, ꝙ si actor libellũ obtulerit, aduocat' rei duplicẽ hẽt uiã, unã ut recipiat libellũ sub p̃missa protestatione, uel si nõ uult recipere, ꝙ ꝓponat exceptiones dilatorias tã ꝯ iudicẽ, q̃ ꝯ actorẽ, uel rescriptũ. q̃ dic, ut s̃. de li. ob. q̃ iunge hic. Itẽ uide, si is q uenit ad libellum recipiendũ, est tutor, uel curator, uel defensor simp ex. qđ si est, exige offic. i ꝓbationem, inuẽtari. ꝓfectionem, & congruã satisdationem, ut ȷ̃. §. fi. Item reus recepto libello faciat diligẽtẽ collationẽ cũ libello originali, ut no. s̃ de lit. conte. §. nunc dicamus. uer. & no.

ADDITIONES.

a Recipiendis. *Assumit verba Io. de Deo li. 2. vl. eo. q̃ ampliat.*
ADDE, quando libellus ratione incertitudinis possit dentibus laniari, Bal. con. 106. 2. li.
ADDE tu vlterius, & vere reperies, ꝙ vbi libellus est ineptus iudex debet eum dentibus laniari, vt est gl. in c. sacerdotibus, 11. q. 1. & no. per Abb. in c. 3. in 2. col. ex. de exce. & Card. in con. 29. in 2. col. uer. de nullitate. & idem dicens si notorie constat aliunde non cõpetere ius actori, & pro his, & alijs supra dictis uide Innoc. in c. 1. de offi. vic. & in c. non de li. ob. Ant. de Bu. in d. c. 1. & hæc omnia reperies, quia in fonte vidi, & nõ in repertorijs, vti mos est. Itẽ adde, ꝙ si libellus pro una parte est aptus & pro altera ineptus. procedi potest in parte apta, inepta remota, Hos. in c. ad dissoluendum, & ibi do. Abb. ext. de despon. impub. Item. Lap. alleg. 55. in 3. col.
ADDITIO. Adde tu Soci. cons. 146. incip. viso processu. in 1. vol. vbi in 3. col. ver. confirmantur prædicta ꝙ libellus potest esse pro parte aptus, & ꝓ parte ineptus in causę conclusione, & pars inepta aptã non uitiaret, & Bald. in l. si quis homicidij. de accus. vbi dicit, quod exceptio obstãs ad partẽ libelli non impedit, quin possit ad aliã partẽ libelli procedi, & quibus modis reddatur libellus ineptus, tradit Bal. in cons. 79. incip. casus talis est: in 1. vol. Henri. Ferran

b Offeratur. *Pro his facit, quia in ius vocare est principium iudicij, Insti. de pœ. te. litig. §. omnium. facit de prob. quoniam contra. Item nec satis est aliquid factum, vel casu factum, ff. de con. ti. & demon. l. 2. Ad solutionẽ, quæ sequitur, facit, quod dixi su. de sent. prolat. §. ut autem. ver. & nota, secundum.*

c In contrarium. *Sed ibi initium litis sumitur pro contestatione facit de uer. sign. ex part. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter impugnari possit.*
Actore indeterminate petente, non valet libellus, nec si agatur criminaliter, ad talionem se non obligat.
Item si non contineat nomina iudicis, actoris, & rei.
2 *Libellus coram iudice delegato oblatus, quo casu sit nullus.*
3 *Libellus, vbi ciuiliter de crimine agitur, debet cõtinere iniuriam locum, & membrum.*
4 *Libellus conditionalis quomodo admittatur.*
5 *Libellus obscurus non ualet.*
6 *Agens generaliter causa, vel actione non expressa, an possit libellum formare.*
7 *In rei vendicatione an sit necessaria specificatio.*
8 *Possidens an teneatur dicere causam possessionis.*
9 *Allegans causam possessionis, à qua succumbit, an aliam possit causam allegare.*
10 *Causa semper est in actione personali exprimenda.*
11 *Libellus in actione reali non valet, nisi res exprimatur.*
12 *Libellus, ꝑ quem reus nõ potest plene deliberare, an sit validus.*
13 *Petens rem simpliciter, intelligitur totã petere, petẽs vero partẽ*

intelligitur me lietatem petere.

14 *Petens aurum, argentum, vel alias species, debet pondus exprimere, alias non valet petitio.*

15 *Petens pannum, vel uestem, debet colorem exprimere.*

16 *Petens hominem, vel seruum, debet nomen exprimere.*

17 *Petens domum, debet locum situationis exprimere.*

18 *Petens domum, & res in ea existentes, debet res mobiles exprimere.*

19 *Petenti rem ignoranti speciem, qualiter sit succurrendum.*

20 *Canonicam portionem petẽs de relictis occasione sepulturæ, qualiter facere debeat libellum.*

21 *Libellus in actione personali conceptus, continere debet cām.*

22 *Libellus episcopi petentis simpliciter aliquod ius episcopale ab ecclesia, quam confitetur exemptam, an sit ualidus.*

23 *Libellus ante litis contestationem datus, an sit ualidus.*

14. §. Iuxta propositionis ordinem dicendum
restat de libellorum impugnatio-
1 ne.† Scias igitur, q̄ rei subtilis aduocatus potest libellū
multipliciter impugnare. Potest contra eum excipere,
si vnum defuerit ex omnib. quæ habes s̄. in §. quid con-
a tinere. Item non valet libellus,[a] si actor indeterminatè
petit, ext. de lib. obl. c. 2. & de dua. literæ, & de referen... li.
& inf. vers. item non valet, si generaliter. Item non va-
let, si agatur criminaliter, nec in eo se ad talionem obli
gat accusator, vt 2. q. 8. q. aliquis, & 4. q. 4. c. nullus inuo
b d u. §. si aliqñ.[b] Item si non continet nomen iudicis, acto
ris, rei, cont. alem, diem, mensem, locum, rem, personam
agentis, & cum qua, vel diem, qua dr̃ actum esse, vt in
2 præ. §. quid continere.† Item non valet libellus coram
iudice delegato oblatus, si concessio rescripti tempore con-
ci ipsum non pertinet, licet petitio pateretur, ff. ... di-
ligenter, ext. de rescriptis, cum dilecta, quod dic, in Pa
c pam, ut no. ext. de super literis.[c] Item non valet, si non
sit subscriptus, ext. de lib. ... c. 1. ... roborantam, subscri
ptam, vt in Auth. de exhib. & introd. reis, §. sancimus. Itē
non valet libellus, si continet plura crimina, nisi sint si-
gillatim singula specificata, vt sup. de acc. vers. item in
3 eodem. † Item non valet, si post confirmatam electio-
nem, agit quis per modum exceptionis, nisi se obliget
ad aliquam pœnam extraordinariam, extr. de accus. q. et
d h. s. Item si agatur de crimine ciuiliter,[d] debet poni in
libello mensura facta, & in quo loco, vel membro sit fa-
cta, vt iudex possit melius æstiam formare, vt Insti. de in
iur. §. atrox. de pœn. dis. aut facta. Item non valet, si con-
trarias continet actiones, quod dic, vt supra de actore,
vers. item proponens contrarias, & supra de actio. seu
pet. §. sequitur, ver. notandum etiam est.
4 † Item libellus conditionalis bene admittitur hoc
mō, peto rem, & si contradixeris, peto pœnam, vt probatur, & no. ext. de test. Ray. & alio etiam modo, vt no.
sup. de sent. §. iuxta, vers. sed nunquid, & sup. de lit. co
5 testa. §. nunc dicamus, ver. & scias. † Item si denuncia-
e tio appareat, sed tu eam negas,[e] libellus est necessarius
& si tūc in eo ponitur, quod te monuerint, ineptus est,
ext. de simo. licet Heli. & q. si peccauerit, ext. de iud. no
f nouit. extra de testi. in omni. secundum Ioan. de Deo[f].
Item non valet, si sit obscurus, in Aut. de test. imperfe.
Coll. 1. & ff. de cofess. certum. ff. de inter. act. de ætate. §.
quod autem ver. nihil interest. Nihil n. magis placet iudi
g ci, vel legi, quam claritas[g], ext. de test. cum clamor. &
de d. lat. literæ. ff. de reg. iur. in ambiguis. ff. de rei ven. si
6 in rem. ff. de fur. in act. respon. 1. §. 2. & §. plane. † Item
nota, quod si quis agit gñaliter, causa, vel actione no ex
pressa, dicens, peto rem mihi reddi, bene valet libel-
h lus, si non excipiatur[h]: & uidetur actor omne ius circa
rem petitam sibi competens in iudicium deduxisse, ff.
de excep. rei iu. si mater. §. eandem, ext. de causa pos. &
7 propri. cum ecclesia. † Quid si libello dicitur, peto ta-
lem fundum, quem dico ad me pertinere ex cā dotali-
tij, nec dicit, cuius dotalitij, utrum sui, uel alterius, nun-
quid iste libellus est declarandus? Non uidetur. nam in
rei uendicatione nō est necesse aliquid specificari, sed
sufficit dicere, qa est dñs, ff. de rei uen. in rē. q dic, ut
in Summa Do. mei, de li. obl. § quid debeat. sub §. patet
& uerē in hoc casu. Veruntñ in p̄senti casu contrariū ob
tinuit, quia uerbū Pertinere, late patet, ff. de uerb. sig.
8 uerbū illud Pertinere.† Sed nunquid[i] dēt cām exprime
i re pp q̄ dicit suū fundū? puta quia emi, qa donatus mi-
hi, vel in dotē assignatus. Quidā tñ dicūt, q sic, ff. de ex-
ce. rei iud. si mater. §. si aūt. & no. s̄. §. quid aūt libellus ꝯ
tinere. Cōtra credo, vt ea. l. §. eandē cām. in fi. & l. & an
eadē. §. actiones. Sufficit ergo libelū ꝯcipi, vt dicā j. de
cā pos. & propr. §. notādū igit̄, ver. aliæ sunt reales. Eo.
n. sola, q res vendicatur, ꝯstat de cā. nā rei vēdicationis
cā non est alia, nisi dñium, quod ei soli ꝯpetit, q est dñs
ff. de rei vē. l. in rem. ... 1. nec dñium haberi pt, nisi ex
vna ca. ff. de acq. pos. possideri. §. ex plurimis. eX de fin.
instr. inter. prope fi. Fatuus. n. esset reus petēs ab actore
cam ... simpliciter rei vendicationē proponat, nul
k la causa adiecta[k], & reus absoluit, postea non poterit
actionem aliquam intentare, per quam possit rē à reo
aduocare, quia, qualecunque, & vndecūque, & dñiū ha
buit, in iudicium deduxit, ff. de exce. rei iud. si mater. §.
eandem ... fi. ff. de iud. solemus. eX de cā pos. cū eccle-
9 sia. † Sed si cām expressisset, ex qua esset dñs, dicens pe
to talē rē rei uendicatione, quia dico me dñm ex causa
l donationis, succubuisset[l], adhuc posset ex alia cā vendi
care, vt in præd. l. si mater. §. si quis autem. & C. de pet.
10 hær. l. hæreditas materteræ. † In personali uero actio-
ne cā est exprimenda. Qñque tñ nō est necesse cām pe
tendi poni, sed sufficit generaliter peti, vt in actione tu
telæ, negotiorū gestorum, & similibus: vel ēt vniuersa-
liter, vt cum petit hæreditas restitui, vel diuidi, & simi
lib. actionib. q̄ p vniuersitate ꝯpetunt. Quid si cā apta,
sed actio inepta ppon t? de hoc sup. de act. seu pe. §. seq
tur. prope prin. & in fi. Itē non ualet libellus, si gñaliter
loqua-

ADDITIONES.

a Libellus. *Exceptione opposita, ut inf. ver. item no.*
§. si aliquando. *Hoc verum, ni si contraria esset consuetudo, vt infra § prox. in princ.*
c Super literis. *Vide quod scripsi de offi. dele. cum olim. 1. in glos. vnde iudices.*
d Ciuiliter. *Supple, Etiam, & patet hoc extra de proc. tua. in mere ciuili causa, secus vt scripsi de re iud. Abbate. li. 6. super gl. sed licet donatio.*
e Eam negas. *Istud Eam, nō fuit verbum Io. & impedit intellectū. si. n. apparet denunciatio, quomodo pōt negari? Sensus ergo Io. fuit, q si ego denuncio crimen tuum, & tu fateris, hic nō est libellus necessarius, si tu negas crimen, tunc. &c. & vide su. §. nūc dicendum. post prin. adhuc maior contrarietas.*
f Secundum Io. de Deo. *In suo ordine iud. lib. 3. de impugnatione libelli.*
g Claritas. *Textus est in pra. auth.*
h Si non excipiatur. *Probatur C. de an. excep. l. fi. & ibi no. in fi. 1. gl. & in l. si mater statim alleg. in §. denique. ad idem de re iud. abbate. in fi. li. 6. & idem Io. infra proxi. §. ver. pen.*

ADDE, quomodo procedat libellus generalissimus, si per iudicem non reyciatur, Ang. consi. 25.

i Sed nunquid. *Ab hinc vsq; ad fi. sumptum de Rof. resp. 21. & duabus seq.*

ADDE, an causa sit exprimenda in libello, Alex. consi. 121. 1. vol. & Bal. consi. 181. li. Ad hoc idem Adde Lanf. in repe. ca. quoniam contra. §. petiones, in 1. col. ext. de prob. & do. Abb. in c. significantib. & co. c. fi. ext. de lib. obla.

k Nulla causa adiecta. *In libello, nec in prosecutione causæ, super quo uide, quod post Innn. scripsi, de ord. cog. c. fi. magne gl.*
l Et succubuisset. *Et succumbere debet, etiam si probaret illam donationem factam, tamen post litem contestatam, de re iud. Abbate. li. 6. cuius contrarium esset causa non expressa, & hoc respectu vtile est reo causam exprimi, & actori non exprimi.*

loquatur, quia generalis obscuritatem parit. ff. de iu. fis. ita fidei. ff. de ver. sig. verbum. §. pertinere. ff. de rei vē. domum. ff. de censib. forma & s̄. de act. seu. petit. §. sequit. ver. illud quoq;[a]. Item non valet libellus, si per eū reus certificari nequit, quo iure actor agere velit, ff. de eden. l. 1. &. dict. quo iure. Item non valet, si agitur noīe ecclesię p pręlatū, vel syndicū, vel actorē, nisi noīe ecclesię formetur, vt s̄. §. iam nunc vid. ndū. ver. si vero p

11 latus. † Itē non valet in actione reali, nisi res exprimat, vt ext. de l. b. ob. c. 2. Non valet ēt, si fundus propriū nomen nō habet, nisi oculo ad oculū ostendatur, & ēt locus, vbi est, designetur, vel si nomē habeat, sed illud nō exprimitur, puta fundū Sempronianū, vel aliud, qd sit uice proprij noīs, & duo fundi proximi, ff. de censib. forme. ff. de rei ven. si in rē. ext. de lib. ob. c. 2. & s̄. de acto. ver. itē petenti. Et scias, φ si fundus Sempronianus est ecclesię Romanę, qui per multa mill a distenditur, positus in Tuscia inter ciuitatē Toscanellā, & Corneū & Montaltū & Camerinum & ciuitatē Castren. quæ loca, & alia, quæ illum excolunt, habent terras fertilissi-

12 mas, sed aerem pestilerē. † Idem debet designare, an totam rem vel partem, & si totam petet, & eius fines, vt in prę. l. si in rem. in prin. 10. q. 5. c. si quis. §. incerta. ext. de spon. de muliere. ff. de act. empt. Titius. §. fi. ff. de cōtrahen. emp. qd sępe §. fi. & l. cū seruo. §. fin. ff. de in. do. cau. §. gener. Debet etiā dici, an sit vinea, campus, vel parcū, C. de bon. pscri. si quis. vt patet exēpliū inf. de cā pos. & ppri. § dicendū. in 1. lib. alioquin nō posset reus plene deliberare, de rei ven. l. is, qui se. nec plene instrui, an velit credere, vel contendere, 3. q. 3. offeratur.

13 ff. de eden. l. 1. †. Petendo tn̄ rē simpliciter, intelligitur totā petere petēdo verò partē intelligitur de dimidia, ff. de inter. act. si defensor. §. qui interrogatus ff. de ver.

b sig. nomē filiarū §. portionis[b]. Quod dixi, tn̄ fallit in eo ... admittitur vendicatio incertę partis, puta si ... dicere, p qua parte petit ex aliqua iusta cā, licet ... ff. si pars hęr. l. 1. §. fi. ff. cō. di. & si non. §. 1. de

c rei ven. quæ de tota c. Et idē dicendū est de alijs, si iurat se ... nescire, ff. de fur. in act. Et hæc obtinent tā in reali quam in personali actione, vt in prę. l. si rem. Semper tamen oportet sic exprimi, φ aduersarius a quo modo ... nō plene sciat, qd petatur. sin. ... nesciret, non cogeretur respondere, vt s̄. 10. Quod ali ... expressio ... in libello necessaria, quæ in fūa non est necessaria ... de lib. obl. c. 2. & s̄ de fūa. §.

14 ... itē debet esse. † Itē nō valet, si aurū vel argentum, uel alia species petatur, & pōdus, uel materia nō ... uerbi gratia, materiæ infectæ pōdus debet ... puta decē marchis, uel unam planetam argenti ... marcharum, quas apud T. deposui, peto rei uen ... Si uero fuerit materia signata, debet dicere ... puta 20. soli. Tur. peto rei uēdicatione, uel P... Sed si nō sit signata, uendicari non potest, ... certum sit, quod illi denarii extent, q... ex quo patet depositum ... usus pecunię concessus. ff. depositi. l. ... sponsaliorū. § fi. Si autem fuerit facta, seu fabricata, debet dicere speciē, puta, scyphū, uel scutellam tanti ponderis, qui pro cyphus cælatus, uel simplex, purus, uel planus, uel eleuatus est peto rei uēdicatione, uel Publiciana. Et φ in libello debeant species, & cælatura, & huiōi poni, probatur in prę. l. si in rē. Quod pondus poni debeat, dicit lex ff. depo. l. 1. §. si qs

15 argentū, id hoc ff. de fur. in actio. † Sed & si uestis, uel pannus petitur, debet color exprimi sic, peto unam tunicam, uel pannum coloris de scarlato, uel de uiridi, rei uendicatione, uel Publiciana. Idē etiam est, si bos, uel

16 equus petitur, qa debet color pili exprimi. † Quid si hominē, seu seruum peterre uolo, debeo exprimere nomē eius, ætatem, & hoc, si sciuero, alioquin dicam sic, peto talē puerū, qui ex tali ancilla natus fuit, uel qui est in tali hęreditate relictus mihi, qui puer, adolescēs, uel senex est, & hoc peto rei uendicatione, uel Publiciana, hęc pbantur in prę. l. si in rem. §. fi. Talis enim demonstratio, loco proprij nominis est, ff. de cond. & demonst. nominatim. Nec nocet, si erret in nomine, dū tamen de corpore constet, ff. de rei uen. idē Pomponi-

17 us. §. cū in rem. C. de testa. si quis in nomine. † Si autē uolo petere domū, petam domum in tali loco sitā, & dicam confines, ut patet infra de causa pos. & propri. §. notandū igitur. uer. aliæ sunt reales. Cæterū si uolo petere

ADDITIONES.

a §. sequitur. ver. illud quoq;. *Et vide sup. ver. itē nota, quod.*

b §. portionis. *De decimis. c. 2. § lib. 6.*

c Quæ de tota. *Est sciendum, quod per has leges Mar. de Fa. in quæst. sua, quæ incipit, notauit aliquan lo do. Io. de qua Accur. l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribut. in prin. gl. & ver. Io. et tā quando; scilicet. quod probabiliter ignorans, quę a lio sibi competat, potest plures actiones contrarias proponere. primo enim allegat ratione incertitudinis licere, quod alias non liceret, inducit tres leges hic allegatas, & quartam, quę sequitur, & l. si in rem. sup. & inf. alle. & § si quis argentum inf. alle. & ff. de act. exep. Iulianus. §. si quis colliu leute. de leg. 1. l. seruo legato. §. fina. ff. ad exhib. l. 3. § si quis. quod met. causa, si cū excep. §. in hac. de his, qui deiec. vel eff. ad. l. 1. cum l sequen. te cō lict. in leb. l. sufficit, de dolo. l. & eleganter. §. non solum. de appellat. l. scio. in fin. Ad dictum eius allega. text. ff. quorum lega. l. prima. §. quod autem. Dicit, quod resistere re. pon lent illud speciale, quæ responsio non ualet, cum ipsa lex post speciem ponat genus, ibi quemadmodū, & c. dicunt. secundo illud procedere cum incertitudo procedit ex culpa rei. Mar. dicit hoc falsum. quia hoc ipso, φ reus non respondet, fictio ne legis habetur pro possessore, & conuenitur petitione hæreditatis ff. de pet hære. qui interrogatus. cum l. sequen. Et si dicatur, licet actor possit petitionem hæreditatis proponere, tamen propter contumaciam rei, qui non respondebat, nec actor elegit actionem, respondet, φ lex illa hoc non innuit contrarium, sed licet, quia non respondet. ideo conuenitur, vt sup item tacens habetur pro confesso, ff. de procu. non solum, & respon. de interrga. ac. de ętate. §. nihil. Sufficit igitur illa pęna, nec est alia imponenda, ff. nau. cau. stab. l. licet. §. fin. Concludit ergo cum Ioan. & cum filius §. quod autem. φ probabiliter ignorans, quę a lio sibi competat, poterit plures cum protestatione proponere. Non obstat, secundum Mar. l. fi. C. de codicillis, quia ibi erat probabilis ignorantia, cum ex eadem scriptura, vel scripta schedula velit diuersimode agere, & sic non fuit audiendus, ff. de transac. non est ferendus. Non obstat C. de furt. l. 1. quia illa in contrarijs loquitur, quæ simul non proponuntur, C. de mu. patri. l. professio. lib 10. Non obstat §. eligere. in prin. allegatus, qui tributoria & actio de peculio aliquid contrarietatis habent, ut patet ff. de tribu. l. 1. in prin. Nec obstat ff. de lega. 2. cum filius. §. varus. quia ibi certissima est actio, quæ legatario competit, si quam habet, scilicet ex testamento contra hæredem, contra extraneum in rem. Partem ex una, & partem ex altera non petit. ratio ibi not. l. nemo ex his. §. 2. ff. de reg. iur quæ loquitur, quando certum est plures actiones competere, tunc actor debet unum expedire. Item quando incertus plures cum protestatione proponit, una sola in effectu videtur posita. Si dicatur, quod debet actor reum facere certum, est uerum, quantum potest, vt est dictum. Vltimo pro opi. Io adc. ff. quando act. de pecul. est ann. l. 1. fi. subdens, quod naturalis ratio suadet melius in uno iudicio totum deduci, & causam expediri, quam de una re facere lites plures, quod abhorrent, C. de fru. & lit. expen. terminato. & de iudi. l. nulli. facit, quod dixi. sup. de interro. act. §. 1. super ver. sed nunquid prius. & vide, quod ibi sequitur. Idem dicendum de alijs, si iuret, & c. hoc facit pro forma libelli, quia dicit actor, peto fundum situm in tali loco, cuius confines non exprimo, quia ignoro, vel nunc scire non possum, sed offero me declaraturum in processu iudicij, & fertur Mar. prædictam tenuisse, ex iusta causa talem libellum admittendum, ex quo tūc certificari non potest. facit lex Lucius hæres. ff. de act. emp. Satis est ergo constare de re aliqua ex modis, de quib. in l. certum. ff. si cer. pe. l. et cōfines tūc habeā, ex quo offeruntur uari in causę processu facit prę. l. l fi. in rem. ibi, licet si nomen. ad idē l. 3. eo. tit. in fi. ff. de leg. 3. l. patronus. §. 2. C. de fideicom. lib. l. liberti. ibi procedente tēpo. Ego admitterē libellū ex ista sola causa, φ tunc actor cer-*

certificari non posſit, niſi etiam periculum tardando immineret actoris: his duobus adiunctis admitterem, ſi ſine confinibus de fundo conſtaret. facit ex. de pœnis, c. pe. & quod no. de ele. c. vlt. libro 6. qui ergo certificatiõ ſe offert prius id faciat, quã libellũ det, & præmittendũ poſtponat textũ, de reſc. cũ dilecta. 2. vbi ſcripſi ſuper 1. glo.

tere quantitatem, ipſam debeo in libello deſignare, vt
in Auth. Col 8. de litig. §. ad excludendas. C. de epiſ. &
cler. auth. generaliter. Concipe libellum, vt inf. de ob.
18 & ſol. § ſequitur, ver. & eſt & tertia. † Quid ſi peto do
mum & res exiſtentes in domo, nunquid debeo enu-
merare res mobiles? Videtur, quod ſic, ff. de rei vẽ. ſi in rẽ.
Alii dicunt, in iuriurando ſuccurri, ff. depoſiti, l. 1. ff. de
a fur. in act. Sed primum verius. a Item non valet libellus
ſi res mẽſurabilis petitur, niſi qualitas & numerus mẽ
ſuraũ exprimatur, hæc probantur in præ. l. ſi in rem
& ff. de pet. hær. l. 1.

Quòd ſi actor non ſpecificet, ſed incertum petat, ab
ſoluatur reus, ff. de act. & obl. Arrianus, ext. de prob. ex
19 liter. s. † Quid ſi in præmiſſis dubitarum? Reſp. ſuccurri
tur ei in hoc, vt libellus recipiatur, ſi iuret ſe neſcire co
lorem, vel pondus, vt in præ. l. l. in actio. §. 1. & in præd.
§ ſi quis argentum, & no. ſecundum Papam, ext. de ſe-
pul. certificari. Sed in quo proderit hoc iuſtũ, cum iu-
dex debeat certam ferre ſniam, vt 11. q. 1. graue. & In-
ſti. de act. §. curare? Reſp. in hoc, vt reus litem conteſte
tur, ad quod alias non teneretur, quia ſine libello non
cogitur reſpondere, ext. de app. ſignificant. b. 2. q. 3. induciæ,
§. offeratur, ext. de lib. obl. c. 1. G in proceſſu poterit de-
clarare, ſeu exprimere, & probare certũ põdus, vel co-
lorẽ. Quid ni valeret ſnia, ſi diceret, reſtitue illi vnũ ſcy
phũ argenteũ, niſi diceret, de pondere, vel ſi diceret, re
ſtitue vna tunicam, niſi diceret de colore? Quidam tñ. ñc
non admitti libellũ, ẽt ſi velit iurare ſe neſcire colorẽ,
vel põdus, niſi illud exprimatur. Nec obſtat præ. § ſi qs
argentum, quia ibi, quod ibi non dubitatur de pondere,
d ſed ponderis æſtimatione. b. † Quid ſi petitur canonica
30 portio de relictis occaſione ſepulturæ, nunquid debet
in libello exprimi, an petitur portio canonica, an con-
ſuetudinaria, & an debent exprimi nomina ſepultorũ? &
an hæc petitio eſt generalis, an ſpecialis, dico in his tas
eſſe habere canonicã portionem de relictis à parochia
c nis meis: vel habere decimas, vel iuriſdõnem in tali lo-
31 co? de hoc, ſm Papam, ex. de ſepultur. certificari. c † Itẽ
in perſonali exprimi debet cã in libello, vt ff. de excep.
rei iud. & in eadẽ §. actiones, alias non cogitur reus reſ
pondere, vel recipere libellũ. Si tamen ſponte reſpon-
deat, valet, C. de anna. excep. l. fi. & dẽt cauſa eſſe iuſta,
vt puta peto 10. quæ mutuaui: & ſi reus dicit, exprime, quod
ſint conuerſa in vtilitatem eccleſiæ, vel quod contractus
fuerit legitime factus, uel quod nõ eſt facta ſolutio, & hu-
iuſmodi, non cogitur exprimere, quia hoc nõ ſunt de na
tura actionis, ſed poſt litem conteſtatã veniunt in proba-
32 tionib. C. de prob. exceptiones. † Si ãt epũs petit ſimpli
citer aliqd ius epãle ab eccleſia, quæ contendit exẽptam,
non ualet libellus, niſi adiecta cã aliqua, puta pſcriptio
ne, vel alia. Sed ſi dicit, peto ius epãle, quia eccleſia eſt
in diœceſi mea ſita, bene ualet, hæc no. Papa ext. de li-
d be. obl. c. fi. d † Item non ualet libellus, ſi non dẽt ante
33 litem conteſtatam, quia ſine eo non fit litis conteſta-
tio, 2. q. 3. induciæ, § offeratur. ex. de lib. ob. ca. 1. niſi fortè
in cã reconuentionis, ut ſup. de recõu. §. ſequit, ſed tũc
in ipſa inſtantia recõuẽtionis dẽt ante litẽ cõteſtatam
porrigi. Quod ſi fortè in aliquo pmiſſorũ, & ſimilium
peccatum ſit, non reſpõ libello, donec corrigat, C. de
edẽ. edita. 2. q 8. pręſe. §. libellorũ, ex. de iud. examinata.

ADDITIONES.

a Verius. *Secundum Alb. Gal. qui hoc no. ſu. de lit. conteſta. vltra medium.*

b Aeſtimatione. *Hoc multum plenè proſequitur Roſ. ti. 23. ſ. de actione ſpeciali. ver. ſed licet dixerim.*

c Certificari. *Vbi ſatis ſcripſi in 6. 7. & 9. queſt.*

d c. fina. *Vt ibi ſcripſi poſt eum, & Hoſt. ſuper gl. 2.*

SVMMARIVM.

De cautelis circa libellum adhibendis.

1 *Libellus debet ſecundum regionem, intra quam actor degit, com poni.*
2 *Cauſæ vis quaſi tota dicitur eſſe in libello.*
3 *Actor libellum conficiens qualiter debeat eſſe cautus.*
4 *Actor non debet alteri cedere actionem, niſi ei, qui conuenitur.*
5 *Actor conſpiciens libellum eſſe bene compoſitum, debet eum facere redigi inter acta.*
6 *Libello actoris, vel eius aduocati facto, peraito, an eorũ dicto ſtã dum erit.*
7 *Actor petens aliquam rem, debet in libello ſe dominum illius rei nominare.*
8 *Ad factum agi quando dicatur.*
9 *Communis uſus loquendi in libello quis ſit.*
10 *Cauſa, vel res, de qua petitur, non expreſſa, non eſt libello reſpondendum.*
11 *Plures an poſſint in vno libello accuſari.*
12 *Plures ſi habeas debitores in vno chirographo obligatos, dari debet cuilibet eorum vnus libellus.*
13 *Pluribus reis debendi exiſtentibus, daudus eſt cuilibet eorum libellus.*
14 *Agens officio iudicis, non debet contra partem proponere.*
15 *In libello bonum eſt proteſtationes fieri generales.*
16 *Aduocatus tria debet circa libellos concipiendos obſeruare.*
17 *Probare, & ad onera probandi venire, graue eſt.*

1 §. Ad huius tituli conſummationẽ dicen-
dũ reſtat de cautelis circa li
bellorũ confectionẽ adhibendis. † Actor ſ ergo aduoca-
tus cautus dẽt eſſe, & ſm regionis morem, in qua de-
git, libellos componat, vt in præ. §. ã nunc dicendum. Sequi
enim debet illorũ mores, inter quos viuis, iuxta illud:

Cum fueris Romanæ, Romano viuito more:
Cum fueris alibi, uiuito ſicut ibi:

vt 3. diſt. quæ contra. 12. diſt. illa. 41. diſt. quiſquis. Vnde
ſi non eſt de conſuetudine patriæ, vt in Italia inter laic
os, nõ inſcribat in libello, quod accuſator ſe obliget ſubi
re pœnã, C. de fide inſtr. l. 2. & de accuſ. l. fi. de qua cõſue
2 tudine dixi ſup. de accuſatore, ver. itẽ quod non rectè † Itẽ
nisi valde ſit ſufficiẽs, ſemp in conpiẽdo libellũ, in quo
eſt quaſi tota vis cauſæ, deliberet cũ peritis, ne ex for-
ma libelli circumueniat, ff. de rei ven. idẽ Põponius. §.
pe. in fi. Nam quiſq; qui petit, moneat. & alter eſt, q nunc
petit, vt C. de reb. cred. l. pe. nec erubeſcat, nec de ſcia
confidat, C. de poſtu. prouidendũ, C. lib. 12. de re mil. le
em. ext. de con ſi. ne mutaris 22. diſ. de Cõſtantinnopoli
tanæ. 24. q. 3. ſi habes. 20. diſt. c. fi. 84. diſt. c. 1. & vide ſup.
de aduocatis, §. nũc tractemus. ver. habito. & §. vtriuſq;
3 ver. ſic ẽt cautus a. † Itẽ ſm quoſdã poni pt tẽpus obla-
tionis in libello actoris ad interrumpendã præſcriptio
nẽ, C. de pſcrip. 30. vel 40. an ſi qs. & ar. in pręauth. offe
rat. & C. de litig. auth. litigioſa. Sed dic, vt ſ. § qd ſi b con.
deb. † Itẽ cautus dẽt eſſe, q nõ dẽt alteri cedere actio-
4 nẽ, niſi ei, q conuenitur, vñ uideat, ſi is, q porrigat, ſiue ſit
tutor, vl curator, vel ſyndicus, vel minor, ſit pſona legiti
ma & ſufficiẽs. & primo illa pſona pbet officiũ, ſeu ptã-
tẽ redi, vel defendẽdi, C. in qb. cauſis nõ eſt neceſſaria
in int. reſt. ſi tutor, C. de ſatiſ. l. vnica, C. de adm. tut. l. fi.
§. aliena. C. de excuſ. tut. ſi tutor. ex. de pcu. c. j. ext de of.
dele. corã. in prin. & ſup. §. ſequit. Itẽ ẽt ſit cautus actor,
vt potius ſine libello, quam cu eo pcedat. dic, vt ſ. de aduo.
5 §. ſequit. ver. ſtudeat. † Itẽ ſit cautus, vt ſi conſidit, quod libel-
lus ſit bene cõpoſitus, eũ faciat redigi inter acta, ex. de p
bat. qm. ne deinceps reus poſſit eum dicere immuta-
tum, ſicut quandoque vidi, & vt hoc perpetuam habe
at firmitatem, C. de re iu. geſt. . Sed ſi dubitas tu actor
de libello tuo, non cures, quod ſcribatur ĩ actis, quia

forte

ADDITIO.

Cautus. *Et vide, quod ibi dixi.*

forte si perderet & constaret eum datũ fuisse, super eius forma stabitur dicto suo fortè, vel poterit cũ eo iterum opponere eius probatione visa, & secũdũ quosdam, licet in hoc timenda sit l. ff. de rei ven. idẽ Pōponius. in fi. sed ibi mortuus erat, qui petierat. & ad hęc ff. de rebus creditis, l. pe. in prin. Imò certè non tibi ex hoc applaudas
6 † Nã si tua, vel tui aduocati malitia, vel facto perditur libellus, non stabitur dicto tuo, vel interpretation., C. de reb. cre. l. fi. C. depositi, l. fi. in fi. imò potius rei arg. C. de prob. l. si de possessione. & de testib. testiũ. Ergo ad officiũ iudicis spectat diligẽter inquirere, cuius culpa sit perditus.
7 † Itẽ cautus sit actor, vt se nominet in libello ãnm rei, de qua agit, puta canonicũ, vel rectorẽ talis ecclesiæ de qua agit: sæpe namq; prodesse pōt nominatio talis, 9 t. distin. cũs in prin. 11. q. 3. sacerdotib. ver. qd igitur. 33. q. 2. admonere in princ. C. de latina liber. tol. l. 1. §. similiq; 32. q. 4. dicat. cũ suis concor. 68. dist. corepi. 18. dist. quæ ipsis. Ideoq; in Romana curia aduersario cõdicente, actores faciũt libellos corrigi, vt dicatur, qui se dicit, vel asseriit canonicũ, vel rectorẽ: sed & impetrantes in audiẽtia postulant cautionẽ, vt per nominationẽ hmõi non fiat præiudicium ei, q se hmõi impetrationi opponit, Arg. cõ. q sola nominatio nõ obsit, vel psit, 2. q. 1. multi. ppe fi. & c. fi. C. de pb. nõ epistolis. & l. ii, 95 dist. ecce, ego. 40. dist.
a multo. & in proœmio Digestorũ, §. discipuli. in fi.[a] † Hoc
8 aũt notandum est, q in nulla actione reali dẽt quis dicere peto mihi rem restitui, sed tñ dẽt dicere, peto mẽ
b ipsam, vel ipsam hrẽditatem b. Si. n. dicit, Peto rẽ mihi restitui, iam agitur ad factũ, cum tñ nulla realis cõtineat factum, imò agit cõ cũ, qui nullo iure sibi obligatus est, Insti. de act. §. 1. & 2. & §. appellamus. Tunc aũt ad factũ agit, qñ aliquid fieri est in obligatione, ff. de re iud. si qs ab alio. Restitutio aũt fit in realibus, nomine actionis, sed officio iudicis, ff. de rei vend. officiũ. & l. qui restituere. qd officiũ seruit actioni, C. depositi, si deposita. Veruntamen vsus quotidianus se hẽt in cõtrarium, qa in realibus petitur restitutio, qa possessio subiicit aduersariũ actioni in rem, C. de alie. iu. dic. mut. cã fac. l. vnica, C. vbi
c in rem act. l. 1. vbi de hoc tangit c. Et no. q. qñq; mihi restituitur, q nunqua v habui, sicut & alias dicit quis mihi reddere, quod nunquam habui, sed de nouo datur, vt ff. de ver. sig. verborũ Reddẽdi. & ff. de leg. 2. cũ quidã
d Propriè tñ dr̃ quis mihi restituere, qd aliqñ habui[d]. † Itẽ
9 no. q de cõsuetudine dr̃ in libello, peto. rem, vel eius estimationem, quã facio centũ marchas: & probat de sacr. san. ecc. sãcimus. uer. fin aũt j. de sol. §. sequit. uer. ac hu
10 iusmodi. & seq. † Cautus ẽt sis, ut si res, uel cã, ut pdictũ est, non declaretur in libello, excipias, nõ teneor rñdere, qa res, vel cã, ex qua pet t, non exprimitur. & si iudex hanc exceptionẽ nõ admittat, poteris appellare, ut ext.
e de lib. ob. c. fi.[e] Si uero admittat, ut tenetur, pronũciabit te non debere rñdere, & te absoluet, ar. C. de eden. edita. ext. de iu. examinata. & dixi s. §. sequitur uidere. uer. itẽ recepto. & expendit sic fieri, qa nouas obtinebis inducias ad deliberandũ sumptus, ut s. §. nũc uidendum. uer. sed & si aduer. Non aũt petas libellũ declarari, quia iã instrueres aduersarium, nec pmissa obtineres, nec ad hoc pōt te iudex compellere, ut in præ. c. de lib. obl. nec multi iudices hoc aduertũt, q nõ pdicto mõ pnunciãt, sed statim libellũ declarari pcipiũt. Quidã uero aduocati nõ sic petunt, sed uidentes libellũ ineptũ, cõfestim litẽ cõtestant, ne post ualeat mutari, uel emendari, ff. de iudi. non pōt. in præ. §. ut sic post absoluat pp libellũ ineptũ, ut in prę. uer. recepto. uel obscurum, ut s. §. prox. uersic.
f itẽ non ualet, si sit. Sed hoc mihi non placet[f], ut C. de anna. excep. l. fi. quia poterit res, uel cã in pcessu iudicis declarari, ut arg. ext. de re iudi. abbate sanè. & de app. cõ
11 stitutis in presentia nostra decano. † Sed pone: T. agit rei uendicatione cõ. quatuor, dicens eos possidere hrẽditatẽ sibi debitã, & cõ eos offert unum libellũ, petens eos cõdemnari ad restitutionem ipsius hrẽditatis. nam & plures in vno libello possunt accusari, C. de accu. reos. & l. eos. ex de ord. cog. c. 2. & de lib. ob. c. 2. ff. fa. ercisc. heredes, §. de plurib. Quilibet vero eorũ excipit & dicit, volo habere libellũ per me, nolo esse in hac cõione, ff. de cõd. inde. si nõ sortem, §. si centũ, ff. pro socio, l. uect. § societatis, habeo. n. aduocatum, vel procuratorem, solus p nihilo, quẽ nõ haberem simul cũ alijs, 12. q. 2. qui manumittitur, & qa naturale vitium est negligere, qd cõiter fit & possidet, vt C. qñ & quib. quarta pars deb. ex bon. decu. l. 2. lib. 10. & ad hoc facit 3. q. 3. induciæ. §. offerat & præterea ego vnã solam rem ex his possideo. alter quinque, vel sex. Credo, q si pro indiuiso possidẽt dicta bona, nõ cogitur dare plures libellos, arg. ff. iud. sol. iam tñ. ff. de exer. act. ne in plures, ff. de ædil. edi. q si noit. § sed si plures, ff. fam. ercis. l. si familiæ erciscũdæ, ff. de preca. licet, in fi. Si vero prò diuiso vnumquemq; per se cõuenit, ẽt dabit cuilibet libellus, arg. ff. si pars hæ. pet. l. 1. in prin & sic visus est sentire Dñs clomẽs Papa IIII. lucer-
12 na iuris, & arg. ad hãc qõnem j. ver. prox. † Eadẽ quoq; qõ fit de illo, q habebat tres, vel plures debitores in eodẽ chirographo obligatos, & vr̃ cuilibet eorum unum esse dãdum libellũ, arg. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. si in pluribus, & ff. de pe. si quis cũ procuratorio, §. vnus litis, & tot sunt petitiones, quot articuli, ut s. de expen. §. nũc uidẽdum, ver. fi. Arg. cõ. q sufficiat omnibus unũ offerre. ff. de trãsa. cũ hi §. in cã, ff. de exer. act. l. 1. in prin. & l. seq. & in prę. §. si plures, dic, ut s. §. prox. & j. uer. px. Et de pluribus rebus agi pōt in uno libello, ut s. de recõ
13 uen. nunc dicamus, in fi. † Eadẽ ẽt quæstio in plurib. reis debendi, & ur̃ cuilibet eorũ dandus libellus, C. cõi diui. ad offĩn. ibi aduersus singulos. & c. ff. de so. in duo.
g ar. uero, q oibus simul, i prę. l. ã th. § prę. cũ suis cõ or. g
h Dicũt qdã, cuilibet dãdũ, p prę l. Al j cõ. & uerius, h arg. in Au. h. Col. 8. de duob. reis, §. sin aũt uidẽ, ubi dicit cõiter examinati, &c. Quilibet tñ pōt uti suis defensioni-
i bus.[i] Sis ẽt cautus, sm quosdam, q ubicunque iudicis
14 officium propones loco principalis actionis, nõ dicas, ago

ADDITIONES.

a In fin. §. *& est expressum in cle. de senten. excõ. si sumus, 2. respõ.*

b Hæreditatem *Vltra rõnem, qua sequitur, dixi aliam impressatam supra de act. vel pet. §. 2. vltra prin. super versi sed quam uocas. ad fin.*

c Tangitur. *Roff. rubr. direct. hære. pe. posuit hunc versicu. dicens. Azo. hæc verba posuisse super præd. l. 1. Si uis de materia satiari vide in præ l. vnica, de ali. mu. & c. C y. in 5. q. vbi plene prosequitur materiam 1. glo. an rei uend. supponat aduersariũ obligatum.*

d Habui *Vide, quod dixi de regular. Ioannes. in ult. glo.*

e c. fin. *Vbi hoc not. Pet. & Abb. ut ibi scripsi.*

f Non placet. *Nec prędictis Pet. et Abb. ubi supra.*

g Cum suis concor. *Allegat Dy. C si plures vna sentẽtia, in rub. & si reus, vel accus. mer. fu. l. 1. ff. de re iud. Paulus, de app. si qui separatim, §. quot. de adul. qui pupillam, §. fi. et l. vim passam. §. incesti.*

h Et verius. *Secundum Alber. Gal cuius fuit iste versi. de duobus reis debendi dicit ẽt ibi, præcedentẽ opin. fuisse Roff. ADDE, q vno libello plures possint conueniri. Ang. consil. 29. & Ro. pulchre consi. 243. & ibi etiam, quod plures creditores possunt uno libello unum debitorem conuenire.*

i Defensionibus. *Et ibi. s. n prę §. tenet idem Iaco. de Bel. in 6. q. textuali, & eadẽ uerba habentur in Auth. inde sumpta, C. de duobus reis, hoc ita. ubi idem Cyn. n 9. q. turbatus de hoc, qonem hec fuisse disputatã, et est uerum, quod Lamb. de Ramp. disputauit ẽt, & incipit qo, quidã nunciauit, & idem tenuit, siue plures rei debendi sunt in solidũ obligati, siue no, & siue ex iure ueteri, siue ex beneficio diui Adria. uel alias gaudeãt beneficio diuidẽdarũ actionum, ut ff. de tuto. & rat. dist l. 1. §. nũc tractemus hoc dicit ad instar cae criminalis, per præp. Auth. hoc ita. Et ne mutilus uideatur eius qõ, scias eũ ibi tenuisse in pluribus reis stipulandi, quod reus debet esse contentus vno libello noĩe omniũ, et idem de pluribus*

reis,

reis, quod uno libello noie plurium creditorum debeant esse contenti, subdens, quod forte ex parte plurium creditorum non diuiditur petitio, hoc enim nec in rubro dicitur, nec in text. nec hoc in reo pcederet. nā & si uni solueret, est ab oibus liberatus. ff. de duo. reis, l. 2. Insti. eo. ti. §. pen. ad p̄dicta faciat quæstio Nicolai de quatuor libellis duorū oblatorum per duos, quam posui de penis.

ago ꝯ te, sed dicas, propono vobis dñe iudex, &c. Cum enim officium iudicis nō sit actio, vt ff. de minoribus, quod sit minor. § fina. non debes contra partem proponere, sed solum ipsi iudici, qui non habet facere, nisi ꝙ interponat officium suum. Cum vero intentas actiones, tunc dicas, ago ꝯ talem, vel conqueror de tali, quia tunc agis iure tuo. nam actio est ius prosequendi in iudicio, quod nobis debetur. Sed ego nō curo, siue dicat, ago contra te, siue dicat, coram uobis, &c. Sufficit. n. factum proponere, & officiū iudicis implorare, quia nomen actionis generalissimum etiam iudicis officium
15 ꝯtinet, ff. de ac. & obl. actionis verbo. † Item consueuerūt fieri quædam protestationes generales in libello ad cautelam, vt illa, saluo iure addendi, vel minuendi, & declarandi, ab alio quolibet iuris beneficio: vt supra §. nunc ostendimus, in prin. & in fi. & illa, protestor, quod me non astrigendo ad omnia & singula in libello cōtēta probanda, sed ad ea solum, quæ sufficiant ad victoriā causæ meæ: sup. de excep. §. viso. ver. porro. & illa protestor de expensis faciēdis, vt patet in his, quæ not. ext. de dolo & contu. finem, & illa, ita respondeo, non tñ animo contestandi litem, de qua not. ext. de app. sollicitu-
a dinem. a & illa, saluo in omnibus iure meo, 9. q. 3. saluo, ext. de sup. neg. præ. at. licet, & illa, saluis omnibus exce.
16 & c. de qua sup. de lib. ob. ver. quo facto. † Et in summa circa libellos ꝯcipiendos tria aduocatus semp præ oculis
b lis habere debet. b Primum, ꝙ pauca, & non superflua ponat, quia multiloquio subditus ex eo se inquinat, vt 43. dist. sit rector. & melius est pauca vtiliter effundere, quàm multis inutilibus aures hominum prægrauari, C. de veteri iure enu. tanta §. contrarium, ext. de æta. &
17 qual. cum sit ars. † Graue enim est probare, & ad onera probandi venire, ff. de rei ven. ius, qui destinauit, & probari debēt, quæ in libello intenduntur, C. de proba. l. actor, quæ est 6. q. vlt. & ext. de cau. pos. & propri. cum ecclesia propter. n. & de iureiuran. cap. vlt. C. de eden. l. qui accusare 2. q. 8. sciant, & iunge hoc, quod no. sup. de aduoca. §. consequenter, ver. ad eius. Plures tamē causæ possunt in libello exprimi, & quādoque etiam expedit hoc fieri, vt inf. qui ma. ac. pos. versi. debet igitur. Secundū est, ꝙ ponat necessaria & vtilia, ꝗ videlicet probata suam iuuenit intētionem, extra de iudi. examinata. alioquin laniabitur, vt dixi supra §. sequitur. Nec enim debet admitti aliquis ad probandum, quod probatum non prodesset, vt in præ. decre. & C. de prob. ad probationem, extra de excep. dilecti. de appel. vt debitus. Vnde ponat sub compendio factum, & causam ipsi facto congruētem, vt in præ. c. examinata, & eo. tit. dilecti. de libel. obla. c. vlt. C. de edic. diui Adria. tol. l. fin. Tertio autem ponat generalia, vt in processu habeat plures vias, & diuerticula plura ad suam intētionem fulciendam, vt in p̄d. §. consequenter. versi. item cautus, vt quia dicat, peto talem electionem, tāquam minus canonicè factam, cassari, sub hac enim generalitate multa impedimenta ueniūt, & poteris prosequi, quod volueris, vt extra de sup. plen. neg. p̄lat. c. fina. vt quia electio facta est a suspensis, vel excommunicatis, vel de eis, ex̄ de ꝯsu. cū dilecti. de elect. cum inter R. & c. illa. de cler. excom. c. fina. vel electus est illegitimus, de elec. cum in cunctis, & c. cum in veteri. & similibus. Quartum, vt proponat plura iura & continentia plures causas, quia forte aduersarius non exiget electionem, nec causæ specificationem, nec ipse dicere tenetur, nisi exigatur, ff. de iureiu. iusiurandum, de oper. no. nun. de pupillo. § qui opus nouum. Cętera, quæ hic desunt, uide supra de act. seu peti. quem textū hic intellige repetitum, & in aureo Repertorio intitu. de libel. oblat.

ADDITIONES.

a Solicitudinem. *Et plenè sup. de lit. contest. §. 2. versi. patet præ oculis.*

b Debet. *Secundum Bonagui. vt dixi super rub.*

Bald. De libellorum conceptione.

LIBELLVS. Accusatorius vocat̃ inscriptio. Libellus conuentionalis vocat̃ reclamatio, vel petitio, in §. species. G. Inscriptio dicit̃ expressa adscriptio, seu obligatio ad pęnā talionis, quę etiam tacitè inest, vt notatur C. qui accus. non pos. l. 3. Sed contra videtur not. infra eo. §. iuxta post princ. Item libellus alius supplicatorius & illud, quod impetrans in eo asserit contra se, habetur pro veritate, C. de libe. causa, l. cū præcum. Alius petitorius, seu conuentionalis, & quod in eo ponitur assertiuè, habetur pro veritate cōtra ponētem, nisi error probetur, C. de erro. aduo. l. 2. secus si narratiuè. ff. famil. ercisc. l. qui si familiæ. Tertius est libellus citatorius, C. de anna. excep. l. fin. C. de præscrip. 30. anno. l. sicut. §. ū. vide supra de accus. §. qui excipiendo. Rescriptum nō habetur loco libelli, qui debet parti offerri, in §. quid si libellus. post prin. adde infra eo §. litera. & infra omnino. de reg. iur. § so. in a rescripto. Ille, qui dicit contractum nullum ex vna causa, non potest prosequi aliā nullitatis causam, de em. t. & vend. c. cum dilecti. Sed ille, qui dicit sentētiam nullam ex vna causa, potest omnē causam nullitatis prosequi, ne sententia confirmetur, ff. de appel. l. scio Bal. vide sup. de app. §. quomodo procedit. An per simplicē querelam sine libello possit peti restitutio; Videtur, ꝙ sic, vt 1. q. 4. qa præsulatus. C. vnde vi, l. momentaneę. G. quod not. quia in possessoriis iudicis debent seruari substantialia iudiciorum, sed cætera de plano expediuntur, & dilationes abbreuiantur. facit ff. de in integr. resti. l. omnes. in fi. ver. 26. per G. Testes non recipiūtur ad informationem actorū, sed iudicis. C. de furtis, l. in ciuile. in gl. B. Peto Titium cogi, & condemnari, procedit libellus, nec videt̃ præposterè peti, quia verba sunt ciuiliter intelligenda, & secundum ordinē intellectus, & rationis, non s̃m crustam & corticē verborum, §. quid si libellus. ad fi. G. idem Bart. in l. morib. §. prius. ff. de vulga. & pup. Libellus in causis ordinarijs remitti non potest, in §. vtrum. G. Arg. ꝯ, ff. de arbi. l. diē, §. coram, & ĩ. eo. §. nūc dicendum. ver. 9. ibi vide. G. Sed petitio nō pōt remitti, quia sine petitione non est, super quo petatur snia. G. Actor non pōt renunciare instātię inuito reo, sed petitioni, vel liti, & cāę sic, l. postquā liti. C. de pact, ff. de iud. destitisse. ff. de vi & vi arma. l. cum fundus. §. fi. nisi rei intersit, vt no. de rei vēdicatio l. vtiq; & no. in §. cū actio. G. Emēdare aūt & mut. rei potest addēdo emēdatis & mutatis ante litis cōtestationē sed post litē ꝯtestatā licet possit credere liti motę, & formare de nouo aliam petitionem, tamen non potest eā emendare vel mutare circa libellum primum, Item & si rationabilis sit emendatio, vel mutatio, tamen condemnatur in expēsis facto propter suam temeritatem, vt no. in l. edita. nisi iusta ratio eū excuset, vt no. ff. de iudi. l. destitisse. de hoc in §. nunc ostendamus. uer. nō autem si sanè intelliges. & ver. item taliter variās. Qui declarat se, non dicitur emendare, nec mutare, & ideo & post litis contestationem quandocunque potest declarare, ff. de rei vendi. l. idem Pomponius. §. fi. G. Item qui addit qualitatem, quæ nō auget obligationem, sed modum solutionis moderat, non dicitur emendare, vel mutare, quia nō est qualitas petitionis, sed est qualitas solutionis, ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. & de re

iud.

iud.l.miles.§.sexaginta.G.vide sup.de appel.§.an inuito appellato.& infra e.§.in criminalibus.& infra eo.§.dila.& supra de inci.quæst.§.dicitur etiam.& supra de interrog.§.2.& ne cler.vel mona.in fi.libri. Non semp appellatio extraiudicialis est citatio,quod dic.secundũ In.de maio.& obe.cũ dilecti.ver.quidã tñ. G. Quõ formatur libellus,prius q̃ reus respõdeat,an possideat? dic vt §.nunc ostẽdamus.ver.fi.G.Itẽ quõ formatur,si neget se possidere? d.c, vt no.i Aut.de triẽ.& semis.§.pe. in gl.ord. secundum intellectum no.Bald.& de intellectu l.idẽ Pomponius.§.fi.vide sup.eo.§.libellus offert. Litera apostolica est loco libelli in beneficijs obtinendis.§.nũc dicendum.ver.6.vbi G. Officium iudicis põt absque libello implorari ad præparationẽ causæ, vt no. ff.de interrog.act.in rub.Itẽ super incidenti & emergẽti,ff.de petit.hæred.l. planè.& in l.fi. Itẽ ad decisionẽ extraordinariæ,l.nequaquã.§.de plano.Itẽ ad decreti iterpositionẽ,C.de serui.l.actus,& ff.de bon.possef.l.3. Itẽ ad causæ executionem,ff.de iud.l.prot.in fin.Itẽ ad iurisdõnis tuitionẽ,ff ne vis fiat ei,si qs missum.§.nũc videndũ.ver.7.& 23.& 25.G.Quando partes armis, nõ legibus certant,iudex ex officio prohibet,ne ad possessionem accedatur,ver.22.G.Summariũ tamẽ inquirit,quis possideat sine aliquo libello,ff.de lib.causa,l.liris.§.fi.Quod si iudici liquet, prohibet alteri parti, ne accedat ad possessionem,sed agat,si vult,ff.de off.proc. l.fi.& arg.ff.de noui opc.nun.l.si prius.G.An in contra tabulas sit necessarius libellus? ver.30.in fi.G.Dic,ꝙ nõ vt no.in l.fi.C.de cur.fur.in gl.ord.Ille, qui renunciauit libello, nõ potest ex eodem niti C.de iure.dotium,l.2. Si petitur caueri nomine legatorum, an ꝓcedatur sũmariè,ver.si petitur.G.In cã appellationis à diffinitiua offertur libellus solẽnis,sed ab interlocutoria appellatio est pro libello,ver.ante. G.Hoc tamẽ puta,ꝙ defensio nanq iam est alicui auferenda,vt l.3.§ si ad rem. ff. de re mil.C.de temp.in integ.resti.l. pe. Libellus offertur iudici,& si libellus oblatus iudici discordet à libello,quem reus sibi dixit oblatũ,statur libello oblato iudici, tanquam originali,§ restat circa prin.quod est no. G.de libello alternatiuo i hypotheca. C.si vnus ex pluribus,l fi.per Bar. Arbitratori nõ offertur libellus. ver. sed nanq iud coram.G.Item generalis petitio non dẽt offerri ad ordinariã petitionem,sed ad simplicẽ instructionem iudicis,& bonum est protestari,versi.fi.G.Libellus ad fundamentum causæ, & debet in iudicio offerri, & potest offerri iudici etiam die feriata,§.nũc videamus. G. Et in criminali sola productio accusatoris interrũpit præscriptionẽ absque aliqua citatione, l. miles §.sexaginta.secũdũ Bar. Præsbyteri cardinales titulos habent,diaconi non,§.iã nunc.post prin. G. An libellus sit formandus cõtra pupillũ, an cõtra tutorem? ver.porrò.G.vide ff.de eui.l.si ideo.P.Nota,ꝙ añ porrectum libellum nulla exceptio potest opponi,vt dicit Inno.in c.constitutus.In criminali nõ põt libelllus mutari,vt no.Gul.de cu. in l.edita,sed emendari põt, si est ineptus, ff.de adul.l.si accusatum, quia quãdo libellus est ineptus,nõ valet inscriptio accusatoris, nec incidit in Turpilianũ secundum Bar. in l.edita. Procedit libellus in quo sub disiunctione intentatur rei vendicatio & Publiciana nullitas. & restitutio. Itẽ ꝓcedit libellus de iustitia gñalis, ver.& no.& ver.itẽ talis.& versi.qd si minor,G.Itẽ libellus de pęna conditionali,ver. sed nũquid talis,G.& de testa.c.Raynaldus.in gl.ord. C. vnde vi,nõ ab re.C.loca & conduc.l.2.in gl.ord.simile de re scri.ven.l.2.G.Si pater constituit procuratorẽ, vt legitimus administrator,cuius nomine agere ille ꝓcurator? versi.illud autem.ad fi.tex.G.

Cum fueris sapiens,attende tempus & horam.

Non patitur stultus semper adesse moram.

§.sequitur.Exceptio inepti libelli põt opponi ante litis contestationem,ver.item receptis. G.facit ff. de inter. act.l.si filius. 2. quod no. de iuram. calum.l 2. §.si autẽ reus.& de empt.& vend.c.cum dilecti. Ista exceptio ineptitudinis nõ est proprie exceptio, quia licet nõ excipiatur,tamen ꝓcedi non põt, vt no.in l. edita. per Bart. Reo non citato,præsente tamẽ in iudicio, potest offerri libellus,ac si esset citatus,ver.item dicunt.G. conclusio rescripti potius debet attẽdi,q̃ petitio partis,§.iusta. ver.itẽ non valet G.Verbũ Pertinere,absq; certa limitatione prolatũ,facit libellum esse obscurũ,ver. quid si in libello dr.G. Peto domũ cum rebus in ea existentibus, nõ procedit libellus,nisi res declarent,ver. quid si peto domũ.G.Peto ab ecclesia decem,quæ mutuaui,procedit libellus,licet nõ dixerim fuisse ꝯuersa in vtilitatem ecclesiæ:q̃a hæc nõ sunt de natura actionis,sed post litẽ contestatã veniunt in probationib.ver. ante.G. Licet ꝑ statutũ remittatur oĩs solennitas, nõ tamen vr̃ remissa probatio duorũ testiũ.C.de re milit.l.miles.in gl.De cõsuetudine non fit inscriptio ad pœnã talionis, §.fi. post prin.G & vide in l.momentaneæ.C. vnde vi.Bal. Quid iuris,si libellus est productus,cuius dicto stabitur,ver.si item ẽt. G.Sic & de intellectu l. idẽ Pomponius. in fi. idem per Spec. In reali non debet peti institutio possessionis,quia non debet agi ad factum, sed ad iuris declarationẽ,& ipsam rem,ver.hoc autem no.G.Tu dic, ꝙ libellus in reali ẽt duas conclusiones, vna cõcludit iudici ad declarationem, alia concludit parti ad restitutionẽ,vt no.ff.de procu.l. Pomponius.§.sed & his.Nam restitutio est in quadã improprie dicta obligatione, & venit in actione,alias si veniret iudicis officio, non iuraretur in litẽ, vt no.in l.harũ.ff.si ser.ven. & ideo dico sufficere etiã alterũ peti. nam si petitur declaratio, tacite vr̃ peti restitutio, de excep.rei iud.l.si a te §.1.arg.C.de fide iuss.quãuis.Itẽ si petitur restitutio,etiã declaratio tacite videtur petita, & tacite includitur restitutio, Insti. de actio.§.j.& 2.ff.de acquir.here.l.illud. Bald. uide inf de proprie.§.1.& de resti.spo.§.si peto. De cõsuetudine admittitur iste libellus,peto rẽ,si extat, alias peto æstimationem.versi.item no. ꝙ.G.ff. de condi. fur.l.2. re furtiua. Possunt plures possessores ꝑ indiuiso cõueniri uno libello,secus si ꝑ diuiso.Item plures cohæredes, & plures correi,uer.sed pone.& sequenti, G.& ĩ tex.C.si plu. una sent.l.j.ff.de ap.l.si.quis separatim.C. si unus ex pluribus,l.j.ff.de re iud.l.Paulus.G.de illa ꝓtestationis, Saluo iure addendi,&c. & de quibusdam bonis cautelis libellantiũ, uide ad finẽ tituli per Gul. Accuso Titium, ꝙ cũ esset syndicus talis uillæ ad denũcianda maleficia, cõstitutus,omisit & neglexit denũciare tale maleficiũ, nec aliter specifico omissionis locũ: quæritur, an accusatio ꝓcedat? Et vr̃, ꝙ non, quia libellus accusatorius debet ꝯtinere locũ cõmissi delicti,ff.de accu.l.libellorũ.In cõtrariũ ur̃,quia illud maleficiũ non cõmittitur corpore,sed aĩo, sed aĩus nõ ꝯtinetur loco: nõ ergo debeo locũ uacuũ apponere.nam tunc locum dicimus, cum aliqđ corpus demonstramus:& idem dico de similibus,ut in eo,qui accusatur, quia non soluit collectã, uel quia nõ dixit diuinas horas. Nam lex,libellorum.loquitur in delicto,quod committitur per actum corporalẽ, qui actus habebat certos fines. Nam corpus loco circumscribitur, & hominis uolũtas, quo vult,se transfert,ff.de pact.nihil.& ff.de act.& obli.l.cõtraxisse.Sol. Ibi negligẽtia cõmitti ur̃,ubi obediẽtia fieri debuit, & ideo illũ locũ cõsignabo, ff.ad Sylla. §.occisorũ.arg. ff. de fideius.l.si ut proponis.& d.l.contraxisse.secundum Bar. Sed pone dictum sic, accusato de tali maleficio Seium, qui dicitur Malacaza,qui fuit insignis latro,nec dico nomẽ patris, uel patriæ,an procedat libellus?& uidetur,ꝙ non, argu. ff.de rei uend.l.idem Pomponius.§.fin.de iud.l.cũ, quẽ temere. Sed dico contra,quia certum est corpus tali appellatione, ut dicitur de gallo presso. in l.hac consultissima. C.qui test.fac.pos.& de Papa saua, ĩ l.Lucius.ff. de fideicom.liber.secundũ Iac.& facit Insti. de iur.pa.§. 2.

sicut si dicitur, ego cōtra poetam, intelligitur de domino Francisco Petrarcha, q nūc poetizat. Bal. Sed pone, accusas Seium, qui te vulnerauit, nec dicis, in qua parte corporis, an procedat accusatio? Et videtur, ꝙ non, vt not. eo. §. iuxta vers. item si agatur de crimine ciuiliter. Et si deducis, quod percussit te in brachio, & probat, ꝙ in spatulis, nō valet probatio, ff. de dolo, l. item exigat. per G. Ego non credo, ꝙ sit de substantia accusationis, nam qui auriculam tangit, totū corpus tāgere videtur, & ideo semper tota persona offendiē, vt no. in l. vulgaris. in prin. ff. de fur. Et si maior sit pęna in vna parte corporis, q̄ in alia, minor vētura imponenda, quia no est in tēt. qualitas, quę maiorē pęnā inducit, vt l. si prętes. ff. de pœn. & ibi Bar. facit, quod no. C. de ser. fug. auth no. iure. super quo oī no vide in l. 2. C. de seruit. & aqua, in prin. per Cyn. Sed pone, duo sunt Petri nomine eiusdē loc., vnus eorū positus est in banno, nescitur quis, q̄ritur, an valeat bannum? Et videtur, ꝙ nō, quia incertitudo vitiat, vt plene no. de vitio incertitudinis, ff. de in diē addic. l. cū duo. Nā declaratio debuit fieri ante sententiam, ff. de rei vend. l. idē Pomponius §. fi. In contrarium facit, quia videtur sensum de eo, qui meruit referri in bannum, id est, de eo, qui deliquit, arg. ff. de leg. 2. l. si quis suū. § inter duos. Ergo per probationes, vel per confessionē patefacio, de eo sensum videt, de quo debuit sentiri, & ita fuit iudicatum Florentię. Arg. contra, quod non, ff. de iud. l. eum, quem temere, & gl. ord. & ita fuit semel iudicatū Perusij, vt audiui Bald. An plures accusationes possint contra plures fieri, super de in eadem q. ęst. §. antep. Itē an procedat accusatio sine tēpore & loco, supra de sent. §. sententia lata super accusatione. Libellus quandoque est ineptus, & iuri contrarius, & tunc nō tenet pro agente sentētia lata, de emp. & ven. c. cum dil. ecti. vt cum peto contractum nullum declarari, quia fui deceptus vltra dimidiam iusti pretij. nam inepta & iuri contraria est illa petitio. Interdū libellus est ineptus, non tamen iuri contrarius, vt si in accusatione non apponatur locus, & tunc valet sentētia. & facit, quia confessio valet, quę non est minoris auctoritatis q̄ sententia, ut sup. de offi. iud. c. si iudex per Bal. unde sup. de act. ie. a. petit. §. si ago cōtra te & sup. eod. §. exceptio inepti libelli. An in primo decreto requirat libellus, de eo. q. iii. m. t. a possesi cau. rei seruā. l. §. 2. An requiratur cōtra sequęstrū, inf. de sequest. possess. §. itē cōtra, qui ex ciuiliter possidet, q. sine libello recuperat naturalē, inf. de loc. §. si dñs no vult. licet in possessorijs regulariter requiratur libellus, vt in §. per simplicē. Et de materia libellorū, & eorū emendatione, sup. in f. 2. lib. de libelli obla. vsq; in finē. Et an in inquisitione sit necessarius libellus, unde infra de reg. iur. § itē nota, ꝙ nō est necessarius. Et de eo, q non vult recipere libellū, sed soluere, an videat litem ɔtestari, unde sup. de reo, §. ille, qui. Et quomodo cōsuluit Speculator, quod in libello & articulis pauca ponantur necessaria, supra de teste, §. dicit Speculator. Et an die feriata possit offerri libellus sup. de citat. § die feriata. Vbi in libello vnū falsum ɔtinetur, an totū libellū possum negare, sup. de lit. contest. §. 2. Libello debet respondere precise sic, vel nō procedit ille libellus, peto p. te mihi tradi uacuā possessionē amoto inde pensionario, sup. de lit. cōtest. §. pcedit. An in vno eodemq; libello possit agi cōtra plures, sup. de sent. §. in uno, & eodem. An procedat ille libellus, peto debitorē meū cogi ad soluendū mihi, si mihi pareat, de condēnatione, sup. de sent. §. nō debet incipi. Iudex, qui non uult recipere libellū, uel accusationē, facit litē sua, j. de sent. exco. n. §. pen. unde de renū. §. fi. & tit. seq.

a De Summa trinitate, & fide catholica. Rub.

ADDITIO.

a *Summistę, qui super rubricis Decretaliū scripserunt, sunt noti. Has ergo rubricas materijs suis narrū prosequi non expedit, propter remissiones, aut qōnes materijs cōgruētes, vel practicis causam dantib., in illis interdū insistabo. Patet aūt rubricā esse bimembrē, & qua iura faciūt ex. rubricā ad partē vtranq;, dixi super rub. eo. tit. in fi. Patet ēt, quod Compositores triū compilationum, quas habemus, constitutiones fidei alienas, vel proprias ɔmiserūt vnde Grego. IX. ɔmisit duas, Inno. tres, Bonifacius vnā, Grego. X concil. Lug. Clemens quintus vnā propriā conc. 1. 8. Et si aduertas, oēs prout materiā docuit generalib. concilijs emanarunt. quorum mos est prętermittere, quod in fine imminet declarandū, q̄ qa si nō cōcurrit, In. IIII. omisit in suo conci. Lug. vbi multas cōstitutiones valde necessarias edidit, vt in 6. patet de resc. c. 2. de elec. c. 1. de in. c. 1. de resti spol. c. 1. de dolo cōtu. c. 1. de eo, q mit. in poss. c. 1. de excep. c. 2. re in. c. 2. de ap. c. 1. & 2. de hom. c. 1. de sent. exe. c. 1. 2. 3. & 4. Si has considerabis, cognosceres illarum editionem sūmē necessariā fuisse. Exēplū de prima, quid erat per clausulā, Quidā alij, conuenire 40. Extra conciliū aūt multas ipsius constitutiones habemus ibidem, nec displiceat, iustissimē in excusationem & condemnationem ipsius propter id quod dicam insi. ne sede vacan. super rub.*

SVMMARIVM.

1 *Trinitas est vnum vniuersorum principium.*
Fundamento deficiente nullum superesse potest ædificium.
2 *Salus prima est rectæ fidei regulam custodire.*
3 *De trinitate non est humano, sed diuino ore loquendum.*
4 *Exorbitans à fide puniendus est.*
5 *Ignorantia iuris naturalis neminem excusat, & ignorans illud, ignorabitur.*
6 *Ignorantiam pretendere non potest, qui à peritis potuit erudiri.*

SATIS vtiliter super libellorum generali doctrina euagati sumus, vnde consequens est, vt eorum formationem celeriter properemus.

1 † Cū igitur Trinitas sit vnum vniuersorum principiū vt ex. e. c. i. in prin. & c. 2. merito est ab eo incipiendum, 26. q. 2. c. 2. vlt. nō obseruet. & C. de offi. præf. præt. Afric. in nomine. Nam vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis superest ędificium, vt 1. quęst. 1. cum Paulus. & vbi fides non est, iustitia (de qua tractemus) locum habere non potest, vt 24. quæ. j. ubi sanè. nā prima salus est rectę fidei regulam

2 custodire, vt 25. q. i. c. j. † Verum cum de fide non sit publicè, vel in foro publico disputandum, vt C. eo. tit. nemo. in prin. & 24. q. 1. cum quibus. in fi. ne videatur sanctum dari canibus, & ne margaritæ videātur proijci ante porcos, vt 43. dist. in mandatis. & 11. q. 3. noli te. ideo

3 in ea libellos nō formo, † quia de Trinitate non est humano, sed diuino ore loquendū, de cōsec. dist. 2. ī Christo. Vbi de fide dubitāt, sedes Apostolica consulitē, non aūt iudex adit, vt 12. dist. pceptis. 24. q. j. quoties. ex. de hæret. cū Christus. et si sit articulus indubitatus, ex quo in dubiū vertit, C. eo. l. fi. Si vero quis tanq̄ in fide obstās, ac

4 cusat, cōcipe libellū, vt inf. de hære. † Et, nota ꝙ exorbitās à fide puniri dēt, C. de sū. tri. l. 2. §. qui uero ijsdem. Quid si hoc facit de imperitia? Vr, ꝙ tūc nō punitur, ar. à ɔtrio sēsu, C. de iur. om. iu. criminali, ff. mā. si procuratorē. §. si ignorāte. Dic tñ ɔ, ar. C. de in ius uoc. uentam. nō enim debet ignorare, quod omnes sciunt, C. de hęret. l. 2.

5 † Et ignorātia iuris naturalis neminem excusat imò ignorans illud, ignorabitur, 38. dist. nescit. quia. et á si sit pagas, uel homo syluester, semper in montanis nutritus, ita ꝙ nunquam ad eum prædicatio peruenit. nam in omnem terram exiuit sonus Apostolorum, ut

b 19 dist. ita dominus b. Non enim potest ignorantia prętēdere, qui a peritis potuit erudiri, ut ff. de iur. & fac. ig. regula. & 37. dist. in c. capit. fi. & ff. quis or. in bo. pot. ter. vti.

ADDITIO.

a Ita domus. *De elec. fundamenta. in prin. lib. 6. & hoc habetur Psal. 18. & ibi no.*

AD-

ADDE ad ver.fi.quid si aliquis laicus putaret rõne naturali motus,quod pater sit maior,& prior filio. itẽ quod Trinitas sint tres persõnę & tres inuicẽ distinctæ,credens,quod hoc teneat Sãcta mater ecclesia,nec tamen defendit suum errorem, an iste sit hæreticus,In.in c.1.ext.eo.in fi.quod non.

vtile.§.fi.Et no.quod Spiritus Sanctus æternaliter a Patre & Filio,non tanquam a duobus principijs, sed tanquam ex vno principio,non duobus spirationibus,sed vnica spiratione procedit,ut in consti.Greg.X.eod. tit. fideli.Vbi de hoc dicemus·

a De constitutionibus.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Septem qõnes per me positæ super regulis,conueniunt huic rub. f.an valeat constitutio non scripta,vide super regula, nemo põt & de hoc supra de legato,§ finitur.ver.sed pone,legatus.Super regula,cui licet.est quęstio, an incidat in suum statutum episcopes, vel eius metropolitanus, vel ipsorum in actu probibito socius.Super regula, ea quę fiunt. de muliere, quæ contra statuta episcopi portat certa ornamenta.Super regula,non obligatorum de statuto iurato super certa prouisione monachorum. Super regula, pro possessore. an statuta recipiant interpretationem, vel extensionem.Super regula,qui tacet de statuto episcopi contrà non alienantes,licet vendentes episcopo.Super regula quod oẽs. statuto præsentium, quod absentes nil percipiant, qui percipere consueuerunt. Attinet quęstio, quę est super regula mora. de qua super rub.de electio,dicetur ; & ibi ponam quæstionem, an statutum epi, vel capituli de iure annullandum,possit facere nullum.De statuto, quod exclusit filiam dotatam, vel dotandã, ne succedat cum fratre,an valeat, dicam infra de succe. ab intestã. super rub.in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit cõtra constitutionum violatorẽ cõcipiendus.*
2 *Actor qualiter habeat suas positiones formare.*
3 *Reus qualiter formabit suam positionem.*
4 *Constitutiones generales sunt ab omnib.sciendæ.*
5 *Constitutio solum subiectos constituentis ligare dicitur,& Imperator tantum subiectos Imperio vult suis legibus astringi.*
6 *Doctores scholares,aduenæ & peregrini nõ ligantur statutis ciuitatis,in qua sunt.*
7 *Contrahens nõ debe cõditionẽ illius,cũ quo contrahit,ignorare.*
8 *Statutum in ciuitate factum,an comprehendat forensem.*
9 *Extraneus,delinquens in aliqua ciuitate, an secundum statuta illius ciuitatis punietur.*
10 *Iudici non licet puniendi modum alium à statuto ciuitatis inuenire.*
11 *Extraneus in aliqua ciuitate portans gladium extra formam banni,an sit puniendus.*

CONSTITVTIONES quædam sunt municipales,seu speciales; q̃ si violẽtę ab aliquo,contra eum sic libellus concipietur.
LIBELLVS.† Corã vobis dño tali iu-
1 dice propono ego talis contra P. quod cum commune talis ciuitatis:vel tale capitulum, vna cum episcopo pulsata campana, prout moris est fieri, communiter nullo contradicente statuissent, vt nullus iret de nocte per ciuitatem post pulsationem talis campanæ, vel nullus diebus festiuis absit ab ecclesia sua,vel ad hmõi,& hęc sub pœna centũ solidorum: dictus P.post prefatam cõstitutionẽ publicè, & eo sciente editam.in tali nocte post pulsationem præfatę campanæ de nocte per ciuitatẽ iuit, vel ab ecclesia tali die festo abfuit,unde peto ipsum in centum solidos condenari.hęc libelli forma probatur 11.dist. in his reb. ext.eo.cum accessissent. Veruntamen custodes ciuitatis ad hoc deputati talia pñt sine libello denunciare, ut
2 s.§.nunc dicẽdum.uer.40.a Actor ergo poterit positiones suas sic formare:

2 POSITIO Actoris. † Pono q̃ cõe talis ciuitatis, vel tale capitulũ die tali fuit cõuocatum ad talem locũ ciuitatis,1.q.7.cõuenientibus.Item q̃ fuit ad hec campana pulsata,ext.de elec.in causis.Itẽ q̃ talis ad hoc deputatus dictam vniuersitatẽ vocauit. Itẽ quod ibi fuit statutum, vt nullus iret de nocte post pulsationẽ talis campanæ,18.q.2.perniciosam,ext.de off.deleg.ꝯsuluit. de hom.si perfodiens.Item q̃ nullus abesset ab ecclesia sua die festo,de conse.dist.1.si quis ext. Item q̃ fuit apposita pœna centũ in contrauenientes.Itẽ q̃ fuit publicè statutum,16.dist.quod dicitis,ext.de postul.c.1.Item q̃ omnibus cõcordantibus,4.dist.erit.Item q̃ duo mẽses & vltra fluxerunt a tẽpore publicationis ipsius statuti.in Auth.vt factæ no.constitu.respon.j.Coll.5 Item q̃ fuit moribus vtentium approbata.4.dist. in istis, & §. seq.ext.de consue.cum dilectus.Itẽ q̃ ipse præsens fuit, & ita hoc sciuit,ext.de consti.c.2.Item q̃ ipse tali nocte fuit post pulsationem dictæ campanæ,vel tali festo ab-
b fuit ab ecclesia sua.b Reus vero econtra ponat sic:
3 POSITIO rei. † Pono, q̃ tota illa die, qua dicis fuisse factũ statutũ cõe illius terræ, fui in obsidione talis castri, vel capitulum erat Romæ, C.de ꝯtrahen.stipula. l.optimam,extra de testib.ex tenore. Item q̃ tunc campana illa fracta erat: vel ille, qui con ueuit conuocare capitulum, mortuus erat. Item q̃ ego iui de nocte,vel absens fui ab ecclesia ex tali causa legitima, puta quia pater meus moriebatur,vt ff,de in ius uocan.l.2.& 3.vel uocatus eram a Dom. Papa,vel a Rege,& hmõi.ext.de offi.deleg.pastoralis,de app.cum parati.18.dist. si episcopus. Item q̃ absens eram, nec potuit ad meam notitiã peruenire,ext eod.c.2.Item quòd tales & tales illi statuto ꝯdixerunt,ext.de prob.c.tertio.Item quod post illud tempus indifferenter homines impune ibãt de nocte, & clerici ab ecclesiis aberant, nec statutum hmõi fuit moribus vtentium approbatum,vt 4.dist.c.in illis, §.leges.Item quod statutum illud fuit reuocatum,12.qõ.1. certe.Item quod ea die interfui diuinis in ipsa ecclesia. Item q̃ illi sunt tales,q non pñt statuta cõdere, & simi-
4 les positiones fiant † Aliæ vero constitutiones sunt generales,quæ ab omnibus sunt sciendę,ut 1.distin. ꝯstitutiones,extra eo.c.1.& c.fi.C.de summa Trinitate, cunctos,& ꝯ illarum uiolatores sm factorum uarietates diuersimode libelli & positiones formãtur.vt 25.q.1.uiolatores,prout j.per diuersos titulos apparebit,& dicam
5 j.tit.proximo.† Et nota,q̃ constitutio solum ligat subiectos constituentis· Vnde & Imperator subiectos Imperio tm̃ uult suis legibus adstringi, ut C.de sum.trin.
c l.1.in prin.c & C.de nouo Cod.cofir.§.fi.& C.li.11.de colo. Palæst.l.unica,in prin.& C.de iudi.rem non nouam,
6 resp.18.distinctio.quo iure,& ff.ad Treb.omnibus.† Et sunt hęc in arg.quod Doctores & scholares peregrini, & aduenę nõ ligantur statutis ciuitatis, in qua sunt,nec doctor iudicabit inter scholares,sm illa,sed sm ius,ut si Biteren.litigat Narbonæ cum Narbon.non nocebit illud statutum,seu consuetudo Narbon.& hoc tenẽt Ia. Ioan.Teu.& Alber. Papien. Sed euidenter est contra,
d 18.distin.quæ contra mores. d in princip. ibi, nulla ciuis, aut peregrini libidine uioletur. Vnde dicunt alii, q̃ licet cõstitutio nõ liget directe no subiectos,ligat tñ indirecte. Nam si Biteren. conuenit Narbonæ. Narbon.sequitur statuta & consuetudinem Narbonẽse in,

nam

ADDITIONES.

a Ver.40.*Plenius supra de accu.§.in fin.*
b Soa.*Modica utilitas habetur ex his,quia hodie producitur cõstitutio scripta,et auth.Dici tamen potest.quod auctor per hoc accedit opinioni,quod valeat constitutio non scripta,de qua hic super rubrica,remissiue.*
c L.1 in prin.*Vbi per Cy.remisit.in fin.*
d Quæ contra mores.*Vbi de hoc per glo.& Archi.in princ.*

ver. quærebat autem, uide & quod no. supra de inst. edi. §. cōpēdiose, uer. quid si de consuetudine. & ipse Gui. remittit ad Rof. su. de sen. prolat. §. 2. ad fi. uer., quid si pœnā zatū. & de hoc per legi. las & p C y. C. de sum. tri. l. 1 vbi uide opiniones diuersoru facit, quod scripsi de foro compe. quod clericis. Ego puto per l. fi. proxime alle gatam, & dec. 2. eo. ti. li. 6. in casibus hic positis, non dico a pœna statuti, excusari probabiliter ignorantē, no solum, in casib. qui nō cadunt in delictū, sed ēt in casib qui ca tant in illud, & ut ut scripsi in præ dec. 2. in nouella, super verbo, furtū. Indistincto hoc uidēt sic, Duæ uillæ sunt uicinæ, altera in diœ. est Bonon. altera in Mutinen. Ditius unus ex illis uillis vadit cum asino suo ad aliam, & emit corbem frumenti, & portat, quid delinquit ille, qui, nunquā audiuit prohibitionem? & hoc maxime in locis montanis, uel alpestribus facile eueniret. Qualis ēt rigor est dicere, quod ēt ciuis Imolæ, uel Mutinæ, quæ loca non distant a Bononia vltra dietam legalem, & in illis licite portatur cultellus, intrans Bon. ubi prohibita, est delatio illum portat, quod per hoc puniatur; & eo fortius in plus distante. Sed econuerso fateor, quod apud Italicos multos ita est notissima prohibitio victualium deferendorū & armorū saltem offensibilium, quod satis in illis p. e lūt sola iones prædictæ. Secus in quib. respiceret ignorātia probabilis. pp qd sic seruari uidemus. Sed ex quo actor versatus est in q ę stionib. statutorum, memor, quod in regula, quod quis li. 6. & in q ę stione, quam ibi posui. dubium indecisum dimisi, an ualeant statuta ciuitatum, quæ permittunt bannitos, vel rebelles, vel alterius cōditionis homines occidi, mutilari, deprædari, uel aliquid tale, sufficiat primum prosequi, quasi fortius. Prima ia patet. Ad negatiuam, quod omnis lex diuina, & naturalis & positiua cædes ... quæ homicidia vocamus, prohibet. Diuina intelligo, Veteris & Noui testamenti, primo Exo. 20 Deutero. 5 circa me. non occides. de nono, Matth. 5. c. Qui occiderit, reus erit iudicio. Itē si tollitur naturale per diuinum, quod in lege, & Euangelio continetur, ut in prin. Decretorum, & Inst. de oblig. quæ ex delic. na. in prin. & ff. de fur. l. 1 in fi. & proprio iure gentium, quod naturali instinctu. nefas reputat hominem homini insidiari, ff. de iusti. & iur. l. ut vim. in fi. per ius ciuile, uel municipale tolli non pōt, 8. d. c. 2. & seq. Inst. de iure nat. gen. & ciui. §. pen. De iure positiuo canonico & ciuili, patet extra de ho. de cætero uide. super rubrica ff. & C. ad l. Cor. de sic. Absurdum ergo uidetur, quod statuto licere non possit id, quod per omnes ius colat illicitū. facit clem. de electione Rom. in prin. Ad contrarium inducit Iac. de Aret. quod hoc fit in pœnam contumaciū, poq ue aūt est omnis legis intentio magistratibus & iudicibus obedire, ff. de iust. & iur. l. 1. in fi. & l. 2. 11. q. 3. qui resistit. Rationi igitur congruit ut de statutū in pœnā cōtumaciæ, & ad terrorē delinquentium, in Aut. ut omnes obed. per totū. 3. d. fas & sunt. Hac de cā excusatur faciens iussu iudicis id quod sine iussu illicitum & pœnale, ff. de iurisp. om. iud. si uis ad §. doli. de inst. l. furti. §. qui iussiet. & in prę. regulæ, quod qs li. 6. & contemptus obesse debet contumacibus, extra de postul. c. 1. ff. de pœn. l. relegati. Quod aūt pœna sit iuri cōi consona, probat secundum unū intellectu lex contumacia. ff. de re iu. ff. ex qui. cau. ma. l. nec nō & l. sed & dū. Itē committens in legem, non dēt lege iuuari, ff. de minorib. auxilium C. de ep scopali a udiētia, l. 3. et. de usur. quia frustra. Item quælibet ciuitas legem statuere pōt inter suos. & dicitur ius ciuile, 8. d. quæ contra. ff. de iu. et. & iur. l. omnes populi. & cum hoc habeat a principe, ipsius principis lex esse uidetur, C. ubi, & apud quos. l. fi. C. de uet. iur. enuc. lib. 2 circa medium, & si propter contumaciam id licet, fortius licere debet, ubi de delicto constat, iuxta illud, Maleficos non patiaris uiuere, Exod. 22. & 23. q. 5 c. 2. Ad quæstionem uidere potes Th. 2. 2. q. 64 art. 2. & 3. qui soluit cum Gratiano in §. proxim. allegato, ut dicamus, q occisio banniti, uel malefactoris licite fit in quantum ordinatur ad salutem communitatis, illi igitur, cui salus cōmunitatis est commissa, habens merum imperium licite occidit. Concludamus igitur, q per alium id possit, quod per se pōt, & ualet ad bonū cōmune facit C. quando liceat vnicuique, 2. an si. ibi pro quiete cō, quia sæpe per priuatos pœna talibus infertur permittente statuto, quę per iudices negligeretur, vt de facto uidemus. Constat etiam quod iura cęteris casib permittunt hominem occidi, de quib. dixi, ibi de bannitis sub litera C. Pro resolutione facit 23. q. 5. non est crudelis, cum tribus c. seq. quę omnia fuerunt Hieronymi. Non obstat ea q. quæ. minister. Peccat. n. q id nō agit zelo iustitię, & idem esse in iudice, & ad hoc illa dictio Sponte. ad idem 86. d. odio. & 11. q. 3. § si ergo. Extat alia quæstio de statuto, quod permittit impune bannitum offendi. an impune possit occidi, Fert Mar. de Fa. hāc q. disputasse & dupliciter soluisse secundum æquitatem, ut si damnatus est ex delicto, quod inferat pœnā mortis occidi possit, alias non, all. ff. de bo. dam. l. 1. & 2. & 5. d. c. 1. & 2. De rigore autem, qua cōis interpretatio habet contrarium, & generaliter sic seruatur, a tali consuetudine & interpretatione non sit recedendum, ext. de consan. & affi. quod dilecto. de consue. cum dilectus, ff. de le. si de interpretatione, & l. minimè, et de fundo inst. cum delanionis, §. asinam. Dicit sine distinctione tenendum, q uerbum Offensionis, etiam occisionem includat, et sic propter contumaciam non capitale sit capitale, et ueniet plus in executione, quam in sententia principali, ff. de pæ. capita. lum, §. in exulibus. facit ext. de exces. prael. ex literis. in fi.

ADDE, quod ualeat statutum, q bannitus possit impune occidi, Pau. de Cast. cons. 33. Alex. cons. 114. 1. li. Bar. cons. 188. incip. statuto castri plebis. vbi etiam tenet, quod si permitti offendere, permittit et occidere, de quo etiam per Ange. cons. 287. Pau. de Cast. cons 19 . ubi ponit, an puniendus sit, qui occidit bannitum habentem saluum conductum.

statores possint licite leges trangredi, not. secundum a Papam, extra eod. canonicum a. Constitutio autem sedis apostolicæ omnes fideles ligat, ut extra de const. ca. fi. 9. q. 3. cuncta. 25. q. 1. nulli.

ADDITIO.

a Extra eo. canonum. *Vbi scripsi super ultima gl.*

Baldus de Constitutionibus.

QVALITER formetur libellus cōtrallū, q fuit de nocte post sonū cāpanæ cont. formā statuti, & qua defensione, possit uti in prin. G. An statutū locorū liget aduenas, & forenses, uer. & nota. Qd si statutum habet fundamentū iuris naturalis, uel communis, nocet cuilibet, alias non nocet ignorantib. Bal. An forensis extrahens uictualia, extra districtum, puniatur per statutum illius loci, uer. pone ergo. An forensis delinquens puniatur p statuta loci, an p ius cōe, uer. quid si extraneus, G. An a lucena portans arma possit excusari prætextu ignorantiæ statuti, uer. antepe. G. ff. de rei uend. l. in specialib. G. Nota, qd clausula generalis exclusiua nō refertur ad priuilegiatos, ut l. decurionib. C. de silen. lib. 12. & inclusiua & generalis & formalis nō refert ad odiosos, ff. de l. 1. l. Lucius, per Iac. No. q illi, qui nō possunt disponere, non possunt pœnā adijcere dispositioni, ff. ad leg. Falcid. l. Seius & Augerius. & l. quod de bonis, §. 1. & ideo sicut priores non possunt auferre salariū doctorib. sic nō possunt imponere legem pęnalē conseruatorib. ne soluant. Secus si non tenet dispositio, quia est pręter legē, ut no. in S. alteri. ui de Innocētiū de const. cū accessissēt.

a De Rescriptis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Vide quod dixi super parte secunda de rescrip. præsen super rub. Rubricę conuenit quęstio, quam posui super regula, is qui in ius. an rescriptum extendatur ad hæredem, uel successorem, et quam scripsi super regula, utile, an rescriptum de consecutiuis litis impetrantium a partibus ualeat una partium excommunicata.*

ADDE, an ualeat rescriptum, quando duo impetrant illud, si alter sit excommunicatus, Roma. cons. 406.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum quot modis dicatur.*
2 *Libellus contra impetratores malitiosè aliquos fatigantes, qualiter formetur.*
3 *Reo contra actorem protestante, qualiter actor ponere debeat.*
4 *Libellus qualiter sit in iudice literis apostolicis abutēte formād.*

SCIENDVM est, ꝙ rescriptum est aliud, & aliud priuilegium, vt extra eodem cum ordinem, 25.quæst.2.si qua.&c si ecclesiæ.de quo infra de priuilegijs,& de pbẽdis. Deo dante, dicemus.aliud est ius commune, sicut sunt commissiones & delegationes causarũ,quæ cõiter fiunt tota die a sede Apostolica,quæ procedunt secundum formam iuris communis. Stilus enim cancellariæ domini Papæ super iure fundatur, vt extra de offic.delegati, P.& G.cum multis simil.bus. Vnde hic nõ esset necesse libellum formari,cum secundum iurium negotiorumque varietatem necesse sit eos variari, vt dixi supra titulo prox.ver.si.aliæ vero.Sed quia quãdoq; dolosi impetratores malitiosè aliquos fatigant, ideo contra eos sic concipiatur libellus.

2 LIB.†Coram vobis domino tali iudice conqueror ego talis de P.filio talis,vel canonico, vel monacho talis ecclesiæ,qui per rescriptum surreptitium, vel falsũ me coram tali iudice malitiosè & indebitè tanto tempore fatigauit.propter quod multos sumptus coactus sum facere,grauiaque damna perferre,vnde ago contra eũ, & peto ipsum mihi per vos condemnari in expensis, propter hoc factis,quas æstimo c & protestor de faciendis in lite, peto etiam damna & interesse,quæ æstimo.l.lib.hæc forma probatur extra de rescri. c.si.& c. ceterum,de app. vt debitus.Actor ergo sic ponet:

3 †POSITIO Actoris.Pono,ꝙ me coram tali iudice traxisti.Item ꝙ auctoritate rescripti,quod apostolicum esse dicebas,ext.de off.dele.coram.ext.eod.tit.si quando. Item ꝙ rescriptum illud erat talis formæ:Clemẽs, &c. ponat totum,ext.de dilat.c.2.Item ꝙ tanto tẽpore me coram tali iudice coegesti litigare auctoritate illius rescripti.Item ꝙ expendi centum illa occasione.

4 †Item ꝙ damnificatus fui,& interest mea non litigasse,in in l.qa euocatus fui a meis negotijs,vel perdidi talem equum litem prosequendo,& huiusmodi.Itẽ ꝙ dolo, vel fraude expressisti,vel suppressisti tale quid, quod rescriptũ ipsum uitiat,vel erat rasum in loco suspecto, uel aliter abutebatur,quę exemplifica multis modis,ut ext. de rescri.nonnulli.&c.fi.&c.super literis,ubi de hoc, &c. ex tenore.& diximus s̃.de rescrip.presens. Reus uero ponat in contrarium ad sui defensionem, sicut uiderit expedire.In iudice quoque literis apostolicis abutente,potest sub forma præscripta formari libellus.

a

ADDITIO.

a Libellus.*Si dicat Coram eius ordinario,facit ad id,quod scripsi eo.ti.c.ult.super ult.gl.*

a De Consuetudine a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Hanc materiam per modum Summæ plene tradidi super dec. ult. eo.ti.& ad practicam principaliter pertinet,quod ibi scripsi quarto & quinto membro. Ad materiam autem pertinet qõ,quam posui super regula,nemo potest plus,quã tractat,an ualeat consuetudo,quæ permittit canonicum testari de fructib.unius anni post mortem,& quintum membrum quæ super regula, sine culpa.§. an consuetudo praferens primogenitum,præiudicet clerico, attinet etiam,quod dixi sup.de const.de regula,quod omnes.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in consuetudine concipiatur.*

2 *Libellus qualiter super iurib.ratione consuetudinis petendis concipiatur.*

3 *Extraneus faciens contra consuetudinem loci,ad quem declinat an teneatur.*

1 IN consuetudine sic concipitur libellus.† Li. Coram, &cęt. propono ego talis monachus monasterii Carosen. seu syndicus, & procurator conuentus eiusdem monasterii, contra T. Andren. monachum, qui se gerit pro electo Andren.monasterii,quia cum electio abbatis in Andrẽ.monasterio debeat fieri de gremio monasterii Carosen.de antiqua & approbata consuetudine, de cuius contrario memoria nõ existit:ipse de iure eligi nõ potuit,nec debuit ꝓ prefatam consuetudinem antiquitus obseruatã:vnde peto pfatam electionẽ de facto attentatã,si electio dici possit,cassari,& cassam, nullam, & irritã pronũciari,nec nõ electionẽ ipsam de gremio Carosen.monasterij faciendã esse,per vestrã sniam declarari.hęc forma probat̃ ex̃ eodem cum dilectus.

a de uer.signi.abbate a. Et sic in alijs consuetudinib. petipõt,vt aliqs cogat̃ ad earũ obseruationẽ,vel ad cassandũ,qd ꝓ eis fit,vt ex.eo.c.si.& 2.Super iuribus aũt ratione consuetudinis petendis cõcipitur libellus,inf. de of: archid.

2 † Actor ergo sic ponet.

POSITIO Actoris.Pono,ꝙ tu es monachus Andrẽ. monasterii,ext.de elect.constitutis.Itẽ ꝙ vacante monasterio de facto fuisti electus in abbatẽ ipsius monasterii.Item de antiqua consuetudine vacante monasterio Andren.monachi Andren.consueuerunt ibi abbatem eligere de monasterio Carosen.vt in pręc.decre. &c.abbatẽ.Itẽ ꝙ hoc tanto tpe obseruatũ est ꝙ de eius ꝯrio memoria non existit,ff.de aqua pluuia arcen.l.i.in fi.de aqua quotid.& ęstiu.l hoc iure.§. ductus aquæ. Itẽ ꝙ tales & tales sic fuerunt electi.Itẽ ꝙ hęc consuetudo est ꝑtempta,ext.eodem c.fi.Item ꝙ fuit obtenta in contradictorio iudicio, extra de verborum signifi. abbate.extra de re iudica.cum causa,quæ inter.ff.de legi.cum de consuetudine. Reus ponat econtra, & alias faciat secundum ea,quæ nota 8.distinct.frustra. & ext. eodem c.fi.Super seruitiis autem consuetis pręstari,cõcipe libellum,ut infra de censi.Si sit diuersa consuetudo

ADDITIO.

a Abbate.*Quia proprie secũdum iura ex consuetudine iudicatur et inter eos,inter quos non assueuit magis tradi libellus, & decre. ad pscriptionem.ut dixi,eod.tit.c.vltim.super vlt. gl. Anautem agens necesse habeat in libello consuetudinem exprimere opiniones, uide in quarto membro Summa,de qua supra in fi. Sire debes,ꝙ Ioan.de Deo.protex.ibi actio nihil.aliud est quam ius.dicit ipse scriptum,subdens,ꝙ ẽt ex non scripto põt esse actio,s.condictio descendens ex consuetudine,& sic sumpta occasione,tractat optimam practicam de consuetudine.& tenet in libello consuetudinem exprimendam.& facit,quod no.in predict.decret.abbate. in primo gl. Dicit tamen. ibi in princ.vl. colu.quod non est necesse ducere consuetudinem approbatam,& legitime præscriptam. Sufficit.n.ducere cõsuetudinem,in qua,vt sit necesse ẽt alia interuenire,de quibus in positionibus uel articulis postea fiet declaratio.Multum aũt practica consuetudinem,de lapidicinis, de qua in l.uenditor.§.si constat.ff.communia præ.& de articulis,qui super cõsuetudine fundãtur.& de ipsorũ impugnatione,& defensione,uide,quod scripsi supra de test.§.nunc uidendum.in prin.*

ADDE ultra ea,quæ scribuntur in l.de quibus.ff.de le. Et in locis ordinarys,an valeat consuetudo,ꝙ in certo ordine monachorum,ꝙ translatus ad alium prioratum habeat secum omnia bona & actiones ratione primi sibi competentis,uide Oldra. consi. 284.Et an ualeat consuetudo,quod uacante præbenda in ecclesia collegiata,abbas conferat eam canonico antiquiori nolẽti dimittere suam præbendam,etiam si existant expectantes apostolici,& quomodo probetur talis consuetudo,per eundem Oldra.cõsi.285.Et an ualeat consuetudo,quod electus administret ante confirmationẽ,ui le Petr.de Anch.consi.50.Et an in cõgregatione capituli attendatur consuetudo.Abb.consi.38.2.li. & per eũdem,qualiter probetur consuetudo,consi.42.1.lib.Et an ex consuetudine dãdi cãdelas benedictas in die Purificationis,possint cõuenire parochiani,uide Federic.consi.155.Et an parochiani soliti aliquid dare rectori ecclesiæ pro asignãda sepultura, & pro exequijs possint cogi per ordinariam,vide Romanum. consilio 344. Et an consuetudo municipij possit tollere ius singulariũ personæ

rum, vide Ang.consi.63. Et an ualeat consuetudo, quod pupilli habeant uocem in electione prælatorum & publicorum, officiorum, per eundem Ange.consi.68: Multa in materia consuetudinis uide per Ale.in suis consilijs sub hac rubrica, & inter consilia Bal sa litera, C.

do rei, iudicis, actoris, & loci contractus: quæ ex illis ser uabitur, no.supra de fer.§.i.ver.sed pone, & secundum

3 Papã, ext.de consuetud. super rubr. Ibi ẽt no. † vtrũ extraneus teneatur, si facit contra consuetudinem loci, ad quem declinat. & de hoc sup.ti. proxim. Quanto tẽpore consuetudo præscribatur, & an talis præscriptio interrumpatur, & quæ sit differentia inter consuetudinem & præscriptionem, no.inf.de præscrip.ver de consuetudine, & seq.

Bald.de Consuetudine.

NOTA, quod seruatur dictum & si nihil est dictũ, seruatur cõsuetudo, vel statutũ, ff.si seru. ven.l.si forte. & §.modus vbi de hoc, facit ad multa. Pro materia vide doctores in l.de quib.ff de legib.& in rubr.& nigro. C.quę sit longa consuetudo, per Summistas & Doct.

a De postulatione[a], Rubrica.

ADDITIO.

a *Roff.de hac tractat in libello iuris canonici, in fi.primę diuisionis, quę fuit de electionibus & postulationibus, & uide, quod dicam super.rubri.seq. Gui'o Magado tractat de hac parte inc. 54. & duobus seq. & in tribus rubricis illas sequentibus mistim tractat de his, quæ electis, & postulatis incidunt.*

SVMMARIVM.

1 *Postulatio quid sit, & an differat a petitione.*
2 *Postulatio quibus sit publicanda.*
3 *Postulatio per modum scrutinij facienda, qualiter sit formanda.*
4 *Electores dubitantes, an aliquis sit eligendus, uel postulandus, qualiter loqui debeant.*

1 POSTVLATIO † est gratię petitio. Nã ad eam admittẽdam superior ex gratia mouetur, cum ex ea nulli ius tribuatur, ext.eo. bonæ. 2. Cum ergo actio sit ius prosequendi in iudicio, id qđ nobis debetur, vt Insti. de act.in princip.ad eam quidem petendam nulla competit actio, ff. de a lim. leg.rem legatam.ff.de euicto. ad res donatas. quare libellus non est in ea necessarius. Petitio tamen super ea potest porrigi in hac forma.

FORMA libel. Coram vobis sanctissimo patre domino Clemẽ.&c. propono ego talis syndicus, seu procurator capituli talis ecclesiæ, quod ipsa ecclesia pastoris solatio destituta, canonici ipsius ecclesiæ de electione tractantes futuri pontificis, vocatis omnibus, qui vo[illegible] potuerunt, & debuerunt commode interesse, [illegible] post varios & diuersos tractatus in tres ex seipsis, scilicet in tales potestatem prouidendi de pastore ipsi ecclesię vnanimiter transtulerunt, qui talem hominem, vtique honestæ conuersationis, sufficientis literaturæ &c. in episcopum & pastorem ipsius ecclesiæ postulauerunt, quam postulationem alter eorum suo, & aliorum nomine in cõmuni publicauit: quare supplico nomine dicti capituli, postulationẽ ipsam de benignitate & grã Sedis Apostolicæ admitti, & approbari, dictũq; postulatũ eidẽ ecclesię p vos pcedi in epm & pa

b storẽ, vt ext.eo.c.2.3.& 4.[b] † Et no. ꝙ postulatio publi-
2 canda est cap.& nõ populo, vt probatur, & no. ſm Pa-
c [illegible]rum, ext.de ele.in cautis.ver.postmodum c.[c] † Cęterum
3 fiat per scrutiniũ, tunc recentis omnibus alijs vsq; ad uerbum Interesse, iunge, præcedẽtes per formam scrutinij electi fuerunt tres de collegio fide digni, scilicet tales, qui secrete & sigillatim vota cunctorum examinauerunt, & in scriptis redacta mox in communi publicauerunt, & tandem collatione habita diligenti, repertum est omnes, vel duas partes in magistrum Gulielmum postulandum in scrutino consensisse, quam postulationem P. archidiaconus eiusdem ecclesię de mãdato oĩm celebrauit, ac ẽt solenniter publicauit. quare supplico &c. vt supra e͞x eo. bonę. 2. & de elect. scriptũ Hanc aũt formam latius & melius prosequaris ex his, quæ infra tit. proxi. continẽtur. Positiones autem formabũtur super processu hinc, & inde, si qui se huic po

4 stulationi opponant. † Si vero dubitant electores, an aliquis sit eligendus, uel postulandus dicant, postulando eligimus, & eligendo postulamus, vel sic, eligimus &

d postulamus prout melius valere potest, & de iure.[d]

ADDITIONES.

a Et 4. *Hanc formam posuit Roff.in libet.iuris canonici.ubi ponit libellum in postulatione. Mihi non placet ille libellus, ĩ quo nulla causa postulationis exprimitur. Si fuisset eps, illud sufficeret. ut probant illa iura. Puto tamen actorem excusari, quia simul cũ hac petitione porrigebatur postulatio, in qua expressa erat postulationis causam, puta defectus natalium, ætatis, uel ordinis. de elect.innotuit. & c.cum nobis. & c.dudum. 1.*

b Ver.post modum. *Ibi scripsi super uerbo, publicauerunt, secundum eum, quod consuetudo seruat contrarium.*

c Prout melius valere potest, & de iure. *Ista ul.per uerbum singulare prolata, est hodie propter dubium approbata, præcedens uero reprobata, quod dic, ut eo.ti.c.unico.lib.6. quod in dubio iure propter opiniones, ibi dixi super glo.in hoc.*

a De Electione.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a *Est sciendum, ꝙ Guido Magado postea archiepiscopus Ebredun. & demum Cardinalis cõposuit libellum de electionibus faciendis quem modum textus & gloss. ordinauit, & transmisit dño Berengario etiam postea Cardinali, sed prius epo Biteren. q dñs Berengarius uersa uice in opus, qđ per alphabetũ super Sũma Host. composuit, & uocauit Oculum, copiose dicto domino Gu. direxit. Ipse autem dñs Gu. de libello pdicto plano stilo loquẽdo ignaros faciendarum electionum in iure & facto plenissime informauit, quem per certos legum doctores obnixe rogatus ĩ q̃tum iura noua illum secuta, s Sext. cuius pdicti ambo cõpositores fuerunt, & Clementinarum, exigunt, breuissime reformauit & quia ad prædictam illam hodie cõiter recursus habetur, hic breuius pertransibo, cum etiam ibi glo. de theorica & materia satis tradant. Est secundò sciendum, ꝙ bene Compostel. antiquus fecit Summam de materia electionum satis breuem & utilem, quam per rubricas diuisit, in qua fecit proœmium incipiens, quã quam plerique. fecit etiam conclusionem per uersus tales.*

Hoc Bernardus opus fecit, non sine labore.
Sed labor est facilis quando superatur amore.

Tertiò sciendũ est ꝙ Ros. finito opere libellorum in iure ciuili formare uoluit libellos in iure canonico, & in ipsius operis prin. opus diuisit in 12. partes, quarum prima fuit de electionibus, & postulationibus & hęc habet circa 5. chartas. Secunda fuit de iuribus episcopalibus, metropoliticis, & archidiaconalib. reliquas partes uideas. Sed hoc scias, quod quinq; ultimas non habemus. finit. n. opus in 7. Si morte, uel aliter id euenerit, hoc ignoro. Hoc ẽt scias, quod Ros. in tractatu electionis ultra libellos in fi. posuit formas de requirenda licẽtia Imperatoris, uel Regis, sup electione fienda, & de petendo consensu electionis iã factę. hic Actor. & Gul. non curarunt de his, e.ti. cum terra in fi. & c. qd sicut. & uide, quod ibi scripsi in prin. Quarto qõnes regularium ad mãm facientes hæ sunt, Super regula, factum legitime, de electore excõicato post uotum depositum, & publicatum, uel econuerso Super regula, in toto. de duob. eligentib. quorũ unus eligit alterum super regula, mora. de canonicis priuatis per statutũ epi, q pacifice possidentes eligunt platum. Super regula, odia restringi. de eligente in epm bigamum, mutilatum, uel excõicatum, an ĩcurrat pęnas concily. Super regula, quod alicui suo. de non habente uocem in electione ex defectu ordinis, uel alias, an illã hr̃ poterit noĩe alieno. Super regula, ratã. quartã eius membrũ de electione unius ex duobus cõpromissarys ratificata per sociũ. Attinet qõ

regul. enon firmatur, de qua infra de renũ. super rubrica. Ad materia additur qõ, quæ fuit de facto, respicitq; hoc, quæ in prin. sequitur, episcopus & capitulum fecerunt statutum tale, q super oĩb. arduis, quæ immineret facienda, citarentur, uel vocarentur absẽtes ẽt extra prouinciam, dummodo non distarent ultra septem dietas legales a finibus ciuitatis, & citarentur, uel uocarentur p literas exprimentes citationis causam, & per certum nuncium portarentur, alias citatio, uel vocatio non teneret, & quod fieret, non ualere, declarantes certas causas arduas, electiones episcoporum, uel habentium dignitates, uel personatus in ecclesia, collationes canonicatuũ ipsius ecclesiæ, alienationes iurisdictionum uel bonorum spectantiũ ad ecclesiam, mutua, quæ contraherentur vltra certa sũmã, & quędam alia, post tẽpus vocauit ecclesia, quidam ex canonicis non fuerunt sic citati, quidã se opponunt electioni factę per presentes, & dicunt propter id electionẽ nullam, queritur, quid iuris, cum electus dicat illã ualere, & ratificari posse per cõtẽptum, uel non sic uocatum. Pro electione facit, q non episcopus cum cap. substantialia formę electionis, quam tradit conciliũ, quia ppter de ele. uel quæ circa personam statuit conciliũ co. ti. cum in cunctis, alterare non posset minuẽdo, uel addendo, puta de secundo, quod non eligeretur in episcopum minor 40. annis, uel quod eligi possit maior 28. De primo, quod uota publice dicentur, uel quod sine scrutatorib. quilibet scriberet uotum suũ, ad hoc ultra iura uetera, 21. d. inferior, de maioritate & obe. cum inferior, & similia sufficiat dec. ne Roma. cle. de cle. quę dicit, cõstitutiones conciliorũ saltẽ per inferiores a Papa, non posse modificari, corrigi, uel mutari, uel aliquid eius detrahi, uel dispensari in aliqua earũ parte, uel eius renunciari, sepiẽ uerba posuit, ut omnẽ casum, qui contingere posset, includeret, ut ibi no. Vocatio aũt absentiũ non est de substantialib. formæ, quorũ transgressio faciat electionẽ nullã. de ele. ecclesia. 2. & c. quod sicut, facit e. tit. venerabilẽ. Si statutũ igitur episcopi & capituli annullandũ, uel ratificandũ non potuit facere nullum, sicut nec e conuerso nullũ, non posset facere annullandum, vel ratificandũ. & hoc teneas.

ADDE ad quęstionem formatam vltimo loco latius Oldr. cons. 159 incipiente, impugnatur electio. ubi ponit. quod tale statutum erat iuratum, & late examinat per tres columnas.

QVONIAM hæc materia utilis est, & quotidiana, & multum in ea circa ea, quæ facti sunt, errari consueuit, idcirco super hac aliqua subiiciamus, & primo de uia scrutinii, tanquam ordinaria, secũdo de uia compromissi, tertio de uia quasi inspirationis, disputantes.

SVMMARIVM.

De uia scrutinii tanquam ordinaria.

1 *Ad electionem celebrandam qua uia procedatur.*
2 *In electione celebranda qui sint uocandi.*
3 *Citatio etiam personalis qualiter in celebrãda electione fieri dr.*
4 *Conqueri non debet se contemptum, qui tempore citationis in electione celebranda non fuit in loco, unde citari debuerit.*
5 *In celebranda electione si uagabundus non fuerit citatus, an capitulo obsit.*
6 *Pueri an ad electionem sint uocandi.*
7 *Vocatio eligentium qualiter fieri dicatur.*
8 *Literæ electionis præsentatę debent esse apertæ, de qua præsentatione fieri publicum instrumentum, ne malitiose negetur.*
9 *Citatio electorum publice in domo, ubi habitant, fieri debet, ne forte quis latitans dicat se contemptum.*
10 *Absens, & si obitum prelati sciat, & diem electioni statutam, nihilominus citari debet,*
11 *Electores ubi debeant conuenire.*
12 *Electoribus uiam ordinariam in eligendo eligentibus, faciendũ est de huiusmodi electione publicum instrumentum.*
13 *Electione confirmata qualiter electus ueniat declarandus.*
14 *Electionem debere fieri in scriptis, non est iure cautum, sed consuetudine obtentum.*
15 *Electionis collatio, & solennizatio, a quib. & qualiter fieri debeãt,*
20 *Electio an possit fieri per illum, qui primam uocem habet in c. & num. 20.*
17 *Odium, amor, & fauor humanos solent peruertere sensus.*
18 *Electionis completo scrutinio, qualiter vota singulorum in commune publicabuntur.*
19 *Appellatio, ne vota eligentium publicentur, an sit valida.*
21 *Collatio prælaturæ, vel beneficii, qualiter, & a quibus fieri dicatur. nu. 23.*
22 *Prælatus non in quiete, sed in solicitudine debet esse.*
24 *Collatio facta aliquo absente an possit postea ratificari. & nu. 27.*
25 *Electio p vnũ noĩe vniuersitatis, vel maioris partis fieri ĩsolita ẽ.*
26 *Pronũciatio electi sub qua verborũ forma fieri debeat. & n. 28.*
29 *Potestas habens electionẽ pronũciãdi ex of. quib. verbis vtetur.*
30 *Electio an possit alicui ext. gremium demandari.*
31 *Eligendus in prælatũ nõ est alius, nisi is, in quẽ omnes cõsẽseriat.*
32 *Electio qualiter dicatur singularis.*
33 *Canonicis in pronunciatione non concordantibus, prævalere debet maior pars.*
34 *Electionis publicatio sub qua verborũ forma cõcipiat. & nu. 35.*
36 *Electionis sollẽnis publicatio nõ ẽ de forma substãtia. electionis.*
37 *Electione celebrãta, & publicata, decretũ electionis sub speciali verborum forma conficietur.*
38 *Electus in prælatum qualiter possit commendari.*
39 *Instrumentum dicitur de præteritis, non præsentibus, testificari.*
40 *Decretũ electionis quandoq; in modum instri publici conficitur.*
41 *Litera super electionis confirmatione lecta, semper decretum petendum est exhiberi.*
42 *Decretũ electionis sub qua verborũ forma cõcipiatur & nu. 43.*
44 *Electores debent ad maiorem cautelã decretũ speciale cõficere.*
45 *In solennitate electionis quot sunt decreta facienda.*
46 *Decretum electionis an probet ipsã electionem esse canonicam.*
47 *Electio abbatis quam solennit item requirat.*
48 *Libellus qualiter cõcipiatur, ubi de electione in iudicio cõtẽditur.*
49 *Libellus qualiter sit concipiendus, ubi duæ electiones fuerunt in discordia celebratæ.*
50 *Libellus de minus idonea electione an debeat causam cõtinere.*
51 *Electio cassanda est probato aliquo, propter quod debeat cassari.*
52 *Canonicus quilibet potest petere cassari electionem in ecclesia sua minus canonice factam.*
53 *Libelli circa confirmationem electionis non admittendi, qui sint.*
54 *Actiones ueteres extinctæ utiliter competere possunt.*
55 *Libelli quidam sunt, de quibus ultima pars potius cognoscenda est, quam prima.*
56 *Libellus non recipitur cum adiectione, quę aduersario obsit, nisi dicat, quid ei accrescat.*
57 *Sententia secundum formam petitionis est dictanda.*
58 *Libellus qualiter concipiatur, cum aliquis eligitur, vel præsentatur ad regimen alicuius ecclesiæ in discordia.*
59 *Libellus coram Papa, seu eius auditore concipiendus, ubi metropolitanus nolet electionem sibi præsentatam confirmare.*
60 *Libellus possessorius qualiter concipiatur, ubi electio fit aliquib. exclusis seu contemptis, qui sunt ĩ quasi possessione eligendi.*
61 *Canonico ecclesiæ in prælati electione contempto, qualiter fieri debeat libellus.*
62 *Agens contra canonicum super iniuria in iure eligendi, qualiter libellum concipiet.*
63 *Libellus contra indebite intrusum in possessionem alicuius ecclesię, qualiter sit concipiendus.*
64 *Libellus contra illum, qui electioni de se per abusum secularis potestatis factæ consensit, qualiter concipiatur.*
65 *Electus in rectorem alicuius ecclesiæ collegiatæ, quibus uerbis in confirmationis petitione uti debeat.*

I. §. Ad electionẽ celebrandã hac via proceditur. Ecclesia n. pastoris regimine destituta capitulũ, siue canonici pñtes statuẽt certũ terminũ ad ele-
1 ctionem celebrãdam, † de quo fiet publicũ instrũm a.
2 in quo narrabitur, qualiter tali die cedente, vel translato, vel defuncto tali prælato talis ecclesiæ, eiusque corpore

ADDITIONES.

a Instrũm. *Formam huius, & eorum, que sequuntur in hoc §. ponit plenius Gui. de Ma. suo libello, parte 2. in primis formis, usq; ad formã compromissi, & materiã prosequitur parte. 1. c. 22. usq; ad*

pore ecclesiasticæ tradito sepulturæ, capitulum seu ta-
les, qui tunc in ecclesia præsentes erant, conuenientes
in vnum, talem terminum cum continuatione sequē-
tium dierum ad electionem celebrandam vnanimiter
statuerunt, vt ext. eodem ecclesia. 2. in princ. & c. Cuma
a na. in princ. & c. cum in veteri. in prin. & c. bonæ. 2.ª qui
terminus erit competens. s. talis, quod intra illū absen-
tes, qui vocandi sunt, citati venire commode possint,
consideratis locorum distantiis, & personarū, & tēpo-
ris qualitate, arg. extra de dilat. c. 1. non tamen nimis lō
gus, quia in electionib. est mora periculosa, vt in præd.
decre. cum inter vniuersas & eo tit. ne pro defectu. Li
cet autem aliquis ex canonicis in termini assignatione
voluerit interesse, nihilominus citari ad electionem vo-
b candus, nisi se absentauerit fraudulenter b. Qui vero in
terfuerunt, non sunt ad electionem vocandi, quia qui
certus est, non debet amplius certiorari, ff. de act. emp.
& vend. l. 1. licet secus sit in eo, qui scit ecclesiam vaca
re, qui nihilominus est vocandus, vt iam infra dicam.
2 † Deinde super termini assignatione certificandi, & vo
candi sunt omnes, qui de iure, vel de consuetudine de
bent, volūt, & possunt commode interesse, & qui sunt
in possessione, vel quasi eligendi, ext. de causa poss. & p
pri. cū ecclesie, & de ele. querelam. & c. Cumana. vt sta
tuto ad hoc termino ad electionem conueniant cele-
3 brandam, vt ext. eo. quia propter. † Et not. q si scitur vbi
aliquis est, & est ī loco, vnde vocari debet, citandus est
personaliter. sed si nescitur, tūc citari debet in loco, vbi
cōiter moratur, continue per publicum edictum, vt ex
de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. c. fi. ext. de cler. nō re-
sid. ex tuę. & c. ex parte. de foro compe. ex parte. & vide
4 supra de cita. § sequē. ver. illud etiam. & seq. † Quod si
tempore citationis erat in loco, vnde citandus erat, sed
tempore electionis non, obest capitulo, si non citaue-
rit, quia interest citari, argu. ff. si quis in ius voc. non ie. l.
2. §. fi. ext. de elect. cū inter R. Sed & si tempore electio
c nis fuit in loco, vnde citari debuit c, sed tempore, quo
alii citabantur, non erat, non obest electioni sine ipso
factæ: non. n. pōt conqueri se cōtemptū esse, ex quo tē
pore citationis non fuit in loco, unde citari debuerit.
5 † Vagabundus autem, qui quandoq; est intra fines ele
ctorib. deputatos, aliquando extra, si non citetur, non
obest capitulo, licet aliqua die intra tempus, quo cita-
tiones fiunt, fuerit intra fines. arg. ff. de in tit. sed &. §. cō
6 ditio. Tutius tamen est hæc citari ad dom ū. † An pueri
d vocandi sint ad electionem, no. secundum Papam ext.
e de eta. & quali. c. 2. d Itē quis debet vocare e, de maio.
obed. c. 1. Qui autem uocandi sint, & per quos, & quali
ter, require in Repertorio, eo tit. uers. quando & quali
f ter. & uer. an uocatus. & uer. quis debet uocari f. Fiet au
tem uocatio in hac forma:
7 FORMA. † B. præpositus, & capitulum Massilien. ec
clesiæ tali canonico Massilien. Auinione commorāti,
salutem in dño Iesu Christo. Discretioni uestræ signifi
camus, q bonæ memoriæ R. quōdam epūs noster die ta
li uiam fuit vniuersæ carnis ingressus, & corpus eius re
uerent a debita ecclesiasticæ tradition sepulturæ. Ne er
go ecclesia nostra propter diuturnam vocationem gra
uem patiatur in temporalibus, & spiritualibus lęsionē,
g diem g talem cū continuatione sequentiū dierum ad
tractandū de futura electione Pontificis, & ad electio-
nem celebrandam duximus statuendū. Quocirca uos
requirimus, & citamus, quatenus die ipsa nobiscū ad
tractandum, & coeligendū una nobiscū conuenire cu
retis, alioquin nos ex tūc ad ea procedere curabimus,
h uestra absentia nō obstāte h. Quod si forte iusto impe
dimēto detenti uenire nequiueritis, & uelitis alicui de
canonicis committere uices uestras, ad nos sufficientem ue
strum spālem nunciū, & idoneum transmittatis, qui iux
ta statutum generalis concilii super ipso nu[illegible] dimēto
faciat [illegible] forma probatur extra eode,

8 cum inter uniuersas, & c. quia ppter, & c. bonæ. 2. † De
præsentatione autem illarum literarum, quæ apertæ debent

ADDITIONES.

a Et c. bonæ. 2. *Ista iura factum narrant, non enim est hoc de sub stantia, ut scripsi eod. ti. quia pp. in fi. forma scriptum, ubi nume ro substantialia, sed fuit de facto qō d. c sic, concorditer statuta cō uenientes electores, qui pari numero discordarunt, aliquibus uo-lentibus eligere, & alijs uolentibus terminū prorogarunt contra dicentibus reliquis numero pari, qui ad electionem processerunt reliqui termino per ipsos prorogato, citatis primis alium elege-runt, quæritur, quæ electio ualeat. Et certum est, q pars maior terminū concorditer statutū prorogare non potuit, super quo om nino uide, quod scripsi eod. ti. ecclesiæ. 2. gl. plus dixit Innoc. ad ii. gloss. & sic electionem intermino fiendam impedire non potuit. sufficiat regula, non præstat. cū suis exēplis, li. 6. Quod non tenue rit prorogatio, patet, quia quod requiritur in termini præfixione, ēt requiritur in prorogatione, de Iudęis. cōsuluit, ff. loc. qui ad cer tum, de iure do. stipulationem. & de iud. l. 2. §. fi. & l. si iudex. q̄ bene facit, ext. de offi. delega. de causis, & no. eo. titu. P. & G. in prin. ult. glo Sicut ergo in prima præfixione termini requiritur saltē maior pars capituli, quod est regulare in corporibus. ff. qd cuiusq; uniuer. l. nullum. C. de decur. nominationū, ergo & in pro rogatione, & fortius, quia in illa tollitur ordinatum a capitulo, quod per partem non maiorem fieri non pōt, ext. de his, quę fi. a præ. c. 1. Vnde præfixio primi termini facta per capitulum, est lo co cuiusdem decreti decurionum, quod rescindi nō pōt, nisi ob pu blicam utilitatem, quæ tamen hic aduersatur, cum illa requirat uacantes ecclesias expediri, & uacationū dāna uitari. Iura sunt nota. Item in pari cā prior est conditio prohibentis, sufficit regu la, in pari, cum concor. lib. 6. Prohibentium ergo diffinita muta-ri, melior debuit esse conditio, & si ualuit ipsorum electio. Secun do etiam stare non potest, quia etiam si prima fuit cassanda, de-buit contra illam expectari sententia, & ob hoc solum nō ualuis set secunda, eod. tit. considerauimus, & c. bonę. 2.*

ADDE latius uidendum hanc additionem per Ol. eius consi. 122. incipiente, Citato capitulo.

b Fraudulenter. *Scilicet fraudem citationis, secus si ob aliā frau dem, secundum Inno. & Hostien. super quo uide, qd ibi satis scrip si eodem tit. ecclesia. 2. super glo. 2.*

ADDE, quid si generalis alicuius ordinis citat ad certam diē in aliquo loco profaciendo capitulo generali, & ipse interim mo riatur, an sit opus noua citatione ad electionem alterius genera-lis, uide Pet. de Anch. con. 407.

c Debuit. *Vide not. in præ. decre. ecclesia. in gl. iste dixit, & quod ibi scripsi prope fi. & eo. ti. quia propter, §. illud in glo. 2. in cuius fine inuenies, quod sequitur.*

d c. 2. *Et est terminatum, quod non, si sunt minores 14. an. eod. tit. ex eo, quod lib. 6.*

e Vocare *Sup. not. per eum.*

f Et ver. quis debet vocari. *In his facit remissiones, tantū ad formas remisi in prin. huius §. 1.*

g Diem. *Cautum est, q exprimatur hora. s. de mane hora missę, & capituli celebrandi, ut etiam ponit Gul. in libello c. 4. & par-te 2. in prin. Tamen ex quo intimatur diem illam statutam, intel ligendum est de hora solita diei ad celebrandum electionem. ut satis scripsi eodem ti. cum nobis olim. super glo. nunquid uers. sed nunquid die, ubi omnino uideas.*

ADDE, quod citatus ad certum actum debet adesse hora, quę ille actus solet expediri, Panor. in d. c. cum a nobis, & in ca. con-suluit. de officio deleg.

h Non obstante. *Solet addi, & uobis ulterius non uocatis, siue ad alium terminū fuerit electio prorogata Et nota, qa per clau-sulam sequentem appareat uocari debere ēt illos consitat cōme de, uel sine periculo non posse uenire, dummodo commode uocā ri possint, qa poterunt committere. An autem committere tenea tur, ut no. eo. c. bonę. 1. in glo. citati,*

ADDE, quādo, & qualiter absentes sint uocādi, Fed. cō. 268.

ADDITIO. Adde tu omnino uidendum Old. consi. 268. inc. impu-gnatur electio. & Pau. da Cast. cons. 4. iuris circa primum du-bium in prima parte consi. & ponit remissiue Pet. de Anc. inc. [illegible] circa finem, an consi. Hen. Fer.

a debent esse, fiat publicum instrm. a ne possit malitiosè
6 negari, vt quãq; fieri vidimus.† Item si aliquis latitat, ne citatio ad eũ perueniat, vt sic possit dicere se contemptum, prout scimus, quosdã malitiose fecisse, fiat publice citatio in domo, & loco, vbi habitat, ut s. & sic nõ
10 poterit impedire electionẽ. † Itẽ licet absens sciat prælati obitũ, & diem statutũ, nihilominus ꝯsulo, ꝙ citet, ar. in præd decre. cum inter. quia constitutio dicit Vocatis, q volunt, &c. licet vbi scit terminũ, venire tenea
11 tur. arg. ff. de act. em. & ven. l. 1. in fi. † Debent aũt cõuenire in ecclesia, vel in capitulo, si possũt, vt eX eo quod sicut. vel in alio loco idoneo, si ibi cõuenire nõ possũt, vt 22. dist. in noĩe. Vbi aũt ex causa solitus locus mutatũ & locus & causa in citatione inserantũ, ar. ext. eo. bonę 2. & de dilat. c. 1. & de rescrip. ca. fin. Omnibus aũt in loco statuto simul ꝯuenientibus, diligẽter deliberent, an per viã ordinariã, i. scrutinii, an vero per viã cõpromis-
12 si ꝓcedere malint.† Si ergo viã eligãt ordinariã, de electione hmõi fiat publicũ instrm, in quo ꝯtineatur, qualiter diligẽti deliberatione pręhabita placuit omnibus & singulis, & oẽs cõcorditer consenserũt per viã scrutinij procedere, quo facto sic procedent. Eligãt. n. ex ipso collegio, & nõ aliũde, nisi forte aliqui extra collegiũ vocẽ habeant in electione de cõsuetudine, vt prædixi, tres fide dignos, vel etiã plures, vel pauciores arg. ff. de offi. præsid. l. 3. ext de testa. relatũ. 2. responso 1. extra de elect. in causis, & c. cum dilectus, et c. cũ in iure. licet bonũ sit, ꝙ tres tãtum sint, si cõmode fieri potest, vt satis
b fiat verbis concilii generalis. b † Vnde dixit Vinc. non
13 sufficere dare vnum. De qua electione etiam fiat publicũ instrumentum, quibus detur potestas per idẽ publicum instrm, vel per scripturam a duabus personis factũ, vt ext. de probat. qm cõtra. secreto, ac sigillatim uota cunctorum, nullo omisso, & sua examinandi, vel
c sua primo scrutentur alij a capitulo electi, c & in scriptis ea redigendi, & redacta mox in cõi publicandi, & hoc, ut sciatur & qui, & in quem ꝯsenserint, & meriti ad meritũ, zeli ad zelũ, numeri ad numerũ, collationẽ faciendi, & collatione per eos habita diligenti, eũ eligent, in quem inuenerunt omnes, uel maiorẽ partem saniorem capituli consensisse, ut eX eod. quia pp. ita ꝙ unus ipsorum de ꝯsensu, & uoluntate aliorum duorũ scrutatorum uice sua, & collegarum, & aliorum oĩu, qui in his consenserint, electionem pronunciet in scriptis, & solenniter celebret, & alia faciat, prout compromittentibus placuerit, ff. de arb. nõ distinguemus, §. de
14 officio.† Quod tamen electio fiat in scriptis, nõ est iure cautum, sed cõsuetudine obtentum, ergo obseruãdum, eX de consue. cum dilectus, ff. de legi. minime. 11. di. ecclesiasticarum. Veruntñ ita ampla potestas nõ datur a cõcilio scrutatorib. sed suppletur per aliam decr. eo. ti. cum dilecti filii. & per alias, & utile est sic seruari, ut multis malitiis, & appellationibus occurrat. Et huic instrumento super potestate tradita confecto, omnes subscribant, dicentes, & ego talis prædictis interfui, & consensi, & prædictam potestatem eis contuli: quo fa
d cto sigilla omnium, & etiam capituli apponantur. d
15 † Si uero capitulum non concordaret in talem, ac tantam potestatem dandam, sequãtur formam Concilij generalis, secundum quã scrutatores non habent protestatem, nisi scrutandi uota aliorum, ac scribendi, & ĩ cõi publicandi, collatio autem, & electio, & solennizatio fient per alios, ut iam dicã. Et uide super hec, ſm Papam, ex. eo. in Genesi, & ſm Do. meum in summa, eo
16 tit. qualiter, uer. eligatur. & seq. † Quidam tñ dicũt qđ absque alio mandato potest electio fieri per illum qui primam uocem habet in capitulo, quod tñ iure cautũ non est exprese. est tamen arg. ad hoc ext. eod. Osius,
e in fi. & de oblig. ad ratio c. unico, §. fi. e † Hoc facto, isti
17 tres trahẽt se ad angulũ, uel partem capituli, vel ecclesiæ, ext. cõ. quod sicut, in prin. & de appel. qua frõte. & seriatim ac singulariter vocabunt quemlibet de capitulo solum, per se, C. de testi. nullum. Danielis exẽplo, & primo illum, qui primam habet in electione vocem de consuetudine, vt ext. eo. auditis. ff. de albo scri. l. 1. & dicent ei secrete: Frater, sicut boni operis sibi cõparat fructum, qui rectum tenet in eligendo Pontifice iudicẽ, ita graui semetipsum afficit damno, qui ad suę dignitatis collegium sublimat indignum, vt 61. di. miramur, & ideo Deum præ oculis habens, cuius nunc causa tractatur, nõ facias tibi Deũ, & Apostolos eius aduersarios, cuius vicariũ eligere debes, vt 25. di. ab exordio, ext. de sacra vnct. c. vnico, §. per frontis. Nõ te abducãt odium, amor, vel fauor, quæ humanos peruertere solẽt sensus, 3. q. 5. accusatores, vel testes. 11. q. 3. quatuor. non timor, nõ pecunia, vt in præ. conc. & 79. dist. si quis pecunia. ext. de re iudi. cum æterni. ext. de testi. quoties: non lucro tuo prospicias, sed vtilitati cõi: non. n. libero iudicio præferendam sibi examinat personam mens, q̃ cupiditas ligat, 8. q. 2. dilectissimi. 7. q. 1. scias. ext. de post præl. bonæ. 1. præferas tuę matris ecclesiæ salutem tuæ terrenæ voluntati. Ideo adiuramus te per Deum viuũ, & in virtute Spiritussanti, & sub periculo aĩæ tuæ, ꝙ consentias in eũ, & eũ nomines, in quem ex voto consentis, & qui in tpalibus, & spũalibus tibi videri debeat melior, & utilior ecclesię, & sanctior, & per quem melius iura possint ecclesię defensari, 8. q. 1. licet ergo. eX de of. cust. c. 2. extra de ap. constitutis. Et tũc ille dicat: Ego credo P. meliorem, & utiliorem, & in eũ consentio, & eũ nomino, & eligo, in episcopum, & pastorem, uel si uis, ubi dixi, & eligo, dicatur Eligendũ, & tam interrogatio, q̃ responsio, & adiuratio redigantur in publicam formam, ut eX. c. cũ inter canonicos, & hoc per tabellionem clericum, si nesciunt scribere, quæ dic, ut
f sub. de edi. inst. §. restat. uer. quid ergo f. Vel si nõ possit
g haberi tabellio, duo ex eis hoc scribant g, ut sub. & sic
18 oẽs scrutentũ.† Cõpleto aũt scrutinio, ipsi scrutatores, seu vnus de mandato aliorũ, mox, id est nullo cõtrario
h actu intermedio h, hoc modo uota singulorũ ĩ cõi publicabũt, hoc. n. facere possunt, ut dixi: dicẽt. n. pñti capitulo, Nos examinauimus uota singulorũ, & nr̃a sigillatim, placet uobis, ꝙ ea publicemus? Et illi dicent, placet, & sic publicant. i. publice legunt, ut qđ secrete a-
19 ctũ est, ab oĩb. sciatũ. eX de hęr. cũ ex iniũcto. † Quidam tñ fatui quãq; appellant, ne uoto publicetur, sed talis appellatio nulla est, unde dr̃ in concilio, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto. Actus enim iste dilationem non capit, unde appellatio non admittitur, & est simile ext. de ap. qua fronte. ff. de appe. reci. si res.
20 † Publicatione autem facta collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum fiat per capitulũ, eX eo. quia pp. & c. in Genesi. nisi actũ sit, ꝙ eã faciant scrutatores, ſm Dom. meũ, licet quidam hoc dicant, & pronunciationem, & publicationem expediri debere

ADDITIONES.

a Instrumentum. *Præcipue si nuncius non fuit iuratus & tñ licet sit iuratus, quia non uidetur esse publicus, & de publico ẽt est dubium, ut plene scripsi supra de citat. §. sequitur. uer. nunquid credetur. Consulo, quod fiat instrumentum maxime si esset suspicio citatum non venturum.*

b Concilii generalis. *Vbi de hoc gl. dicit, ut infra, & uide, quod super ea dixi.*

c Electi. *Hoc omnino uide, ꝙ dicam inf. super forma, olim bonę. in fi. & de sic. inf Gui. quia stati hoc. ĩ uer. hic affecto. de scrutatione notorum illorum trium, & eius forma nullam facit mentionem.*

d Apponatur. *Hoc non seruatur, sed sufficit instrumentũ, & in magno collegio nimis esset longa mora.*

e §. fi. *Vbi infr. uersi. publicatione.*

f Versi. quid ergo. *ibi de hoc remissiones dedi.*

g Scribãt. *Inepta locutio respectu proximi dicti, ubi, si nesciant scribere.*

h Intermedio. *Vide, quod dixi eod. tit. quia pp super glo. prima.*

debere per eum, qui primam habet in capitulo vocē. super qua vide in Repertorio eo. tit. ver. de publicatione. Si autem collatio, & electio fiant per aliquos, quibus commissum non est à capitulo, aliis de capitulo tacentibus, & non contradicentibus, taciturnitas habebitur pro consensu, a & tenebit, quod factum erit. Et sic
a
b obtinuit, b quia rat. habitio mādato comparatur, & q tacet, consentire intelligitur, ff. mand. qui fidei. argu. in his, quæ not. ext. de præsum. nonne. Vel dic, q scrutatores facient collationem, ne & in aliis eligendis discordia fiat, arg. ff. de vac. mu. prætor. §. fi. ff. de arbi. itē si iun' §. si duos, quia totum capitulum non posset in collatione facienda bene concordare, ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde, quia quot capita, tot sententiæ de consecra. dist. 4. sicut in sacramētis, & ext. de concess. preb. quia diuersitatē.
21 † Fiet aūt collatio sic: si enim uota diuisa fuerint ī plures scrutatores, sc. aliqui. b hoc onus incūbet, erunt in medio capituli, & publicatis votis, in cōi inspicient a capite scripturæ, ff. de eden. argētarius, & legēt sic: & A. & B, & C. consenserunt in P. Item ex altera parte legent, C. D. E. & c. consenserunt in M. & sic cputabūt dicētes. Dñi, nos inuenimus maiorē numerū csensisse ī P. nam cū sint in vniuerso 40. canonici, 25. cōsenserūt in epm P. & 15. in M. Item inuenimus, q tot psonæ, seu psonatus, seu dignitates habētes csenserūt in P. & plures, q̄ in M. Item inuenimus meliorē zelū ex parte eligentium P. q̄ ex parte eligentium M. nam illi elegerūt bonū, & vtilem virū: in istis aūt caro & sanguis reuelauit, sui csanguineū eligendo. Hinc est, q licet Ioseph, qui cognominatus est Iustus, csanguineus esset, & vir
22 ex apostolicis, non tñ fuit electus ab illis: † quia erat vir quietus, sic. n. interpretatur Ioseph, imo elegerunt Mathiam, q vir solicitudinis interpretatur, & sic bono zelo ducti fuerunt, 21. di. cleros, in prin. 26. q. 2. §. 1. & ca. 2. nā plātus nō in quiete, sed solicitudine debet esse, vt in præ. c. cleros, & 21. q. 8. q memor. 21. q. 1. in canonibus. Itē inuenimus P. maioris esse meriti, quia literatior, prouidentior, honestior, sanctior, melior, q̄ M. & potētior ad iura ecclesiæ cseruā. 16, 8. q. 1. licet, ext. de offi. cust. ca 2. ex de app. constitutis, & in præ. c. in canonibus, ppe fi. & ptereà vbi maior est numerus, melior præsumit esse
23 zelus, vt ext. eod. dudū, 1. & c. ecclesia. 1. † Quod autem de collatione facienda dictū est, pbatur ēt iure ciuili, & aliis collationibus: nā si debet fieri collatio bonorū hincinde ex vna parte, queritur, quid & quātū alter habuerit, & sic illa bona conferent, & succedent, vt C. de collat. & ff. de colla. bonorū, & ff. de col. dotis, & in Auhen. eo. tit, per totū, & facit ff de cōd. & demonst. cum seruus. Vbi aūt vnus solus concorditer in scrutinio nominatus est, nō habet locū collatio numeri ad numerū, meriti ad meritū, zeli ad zelū. Fiet tamen tūc collatio talis per eum, qui maior est, vtrum scilicet nominatus sit de legitimo matrimonio natus, & sufficiētis ætatis, & sciē., & in sacris ordinib. q si hæc cōcurrerint, pcedatur ad electionem, ext. eo. cū in cunctis. Arg. tñ, q etiam, qñ vnus solus concorditer nominatus est, colla
c tio sit facienda, vt in pre. c. quia pp, et c. cum post. c † Itē
24 non est de substantia, q singuli faciāt collationem, sed sufficit tacitus consensus. Item si collatio fiat aliquo absente, pot illam ratificare, quę dic, secūdum Papam, vt
25 ex eo. in Genesi. † His igitur peractis duo tribuant potestatem tertio electionem pronunciandi, et publicandi noīe suo, et oīum cōsentiētium, ut patet in his, q̄ nota. S. de snīa. §. sequit, uer. sed & si qa vnus dēt eligere noīe oīm, uel maioris partis, ex c. in Genesi. ff. de arb. si ī tres, uel ēt iuxta pmissa capitulū hoc alij cmittat, de quo fiat publicū instrum, uel scriptura a duob. ī qua certa psona eligēda exprimatur, ne fraus possit, uel malitia adhiberi p eū, q electionē pnunciabit, eligēdo cū forte, de quo actu nō fuit, sicut in electione Ludun. ppo nit esse factū, & in continēti electio, et pnunciatio fiāt, ut ext. de ele. cū post, & c. Cumana, & c. ecclesia, id est, q̄ electio, & pronūciatio primo capitulo fiet, vt ext. de ele. in causis, prope prin. & c. cū īter canō. & fiet in hac forma.
26 † FORMA Pronunciationis. In noīe Patris, & Filii, & Spiritussancti amen. Anno, mense, & die tali, ego talis vnus de trib. scrutatorib. à tali nr̃o capitulo noīatis, & electis ad faciendum scrutinium, & electionem futuri Pontificis nostri sm formam superius prætaxatam ipsa diligēter seruata in oīb. de voluntate, & cōsensu, & mandato collegarum meorum, vice mea, & sua, & aliorum oīm in his cōsentientium, & ex ptāte mihi, & ipsis tradita, inuocata Spiritussancti gratia, vt ex. de ele. cum terra, ad honorem Dei, & gloriosæ virginis matris eius & talis sancti nr̃i patroni, cuius negotiū agit. & oīm Sanctorū. (talē specifica) vt inf. §. prox. ver. electione. in quē collatione facta reperimus oēs, vel maiorē, vel saniorē partē capituli nr̃i, seu collegii in scrutinio, cōsensisse in nr̃um, & nr̃æ ecclesię, epm eligo, & pastorē, cā (eq; electionē in his scriptis pnūcio, ext. de elec. cū inter canonicos. Post hæc cāpanæ pulsent. Et est vtile, q canonici subscribant in instrō electionis, vt in præd. c. cum inter
27 canonicos. † Quidā tñ in hac pronunciatione recitant, qualiter pñtib. oīb. placuit eis per formā procedere scrutinij, & qualiter fuerunt citati, & oīa pręmissa, qđ non est improbandum, Si aūt aliquis absens sit, cum electio publicatur, bñ poterit postmodū ratificare. quod dic, sm Papam, vt ext. eo. in Genesi. Si aūt non sit tanta ptās scrutatorib. à c. data, capitulum det alicui potestatem pronunciandi, & publicandi, & qui dicet sic.
28 FORMA. † Tali ecclesia pastoris solatio destituta, vocatis oīb. qui debuerunt, voluerunt, & potuerūt commodè interesse, assumpti fuerunt tres de collegio fide digni, s. talis, & talis qui secretè, & sigillatim vota cūctorū diligenter inquirerent, & in scriptis redigerent, & redacta mox in cōi publicarēt, q quidē in cōmisso ibi procedentes negotio, secrete, & sigillatim vota cūctorū diligenter examinare curarunt, & in scriptis fideliter redegerunt, & redacta mox in cōi publicauerunt. Habitā igit in capitulo collatione diligenti numeri ad numerū zeli ad zelū, meriti ad meritū, inuentū extitit, q oēs, vel maior, vel sanior pars in P. cōsenserūt. Vnde mihi ptātē eligēdi, & electionē pronūciandi, & publicandi vnanimiter cōtulerūt. idcirco ego Christi nomine inuocato, vel Spiritussancti gratia inuocata, ex potestate mihi ab omnib. specialiter concessa, noīe oīum, & meo pronūcio electionē de ipso faciendā, & eū eligo in epm, & pastorē ecclesię memoratæ. Præmissa probantur ext. eo.
d qa propter. & c. in Genesi d. † Et no. qđ si aliquis habet
29 ptātem electionem pronunciandi ex officio, vel a capitulo, vel a parte sua sibi datam, tunc potest in singulari, vel in plurali, dicere. Eligo talem, uel eligimus talem. Nec est necesse, quod dicat nomine capituli, uel aliorum, qui in eum cōsenserunt, quia tunc semper cōmunis intelligitur electio, & tunc eligitur, qui eligendus erat, licet sit securius, quod dicat nomine capituli uel etiam illorum qui in eum cōsenserunt. Si autē eligens nō habeat mandatum, uel officium eligendi, sic dicat,

Eligo

ADDITIONES.

a Pro cōsensu. *In hac re re meritoria, & concupiscibili, s. quod expediatur ecclesiæ prouisio, ut scripsi post In. eo. ti. in Genesi & in gl. no. secundum, ante fin.*

b Obtinuit. *In curia percipi Papam Io. diffiniisse in causa monasterij S. Dionysii prope Paris, ualere collationem, & communem factam, tacente capitulo, per extraneum.*

c c. cum post. *Et hac teneas, ut dixi in c. quia propter, super uerb. omnes, & in c. ecclesia. 1. in gl. no. secundum In. s. quod non fieret collatio numeri ad numerum. & c. sed fiet collatio de nu. zelo, & merito.*

d In Genesi. *Hic incipit additio ex dictis Vin. in dec. in Genesi. & durat usq. ibi, consequenter, finis tamen ibi, porro, non fuit Vin.*

Eligo talem nomine capituli,vel illorum,qui in eũ cõ-
fenferunt,tunc si pp consensum, & ratihabitionem se-
quentem,quæ mãdato cõparatur,v r cõis electio , vt su.
ver.publicatione,ppe prin. alias si simpliciter diceret,
eligo,intelligeretur electio singularis,vt ext.eod. in Ge
nesi.nec sequẽs capituli ratihab.tio excusaret, cũ nomi
ne capituli electio facta nõ sit.De ratihabitione capitu-
li ideo dixi,quia si consentienties,vel maior pars nollet
pronunciationem eius ratam habere,non valeret,cum
de mandato,vel officio non haberet. Vin.aũt not.in p̃d.
c.in Genesi,ꝙ capitulum,vel maior pars potest vni mã
dare,vt pronunciet,& ille dicet,eligo talem pro me,&
pro illis,& ipsi dicunt,placet nobis,nam totius synodi,
est vnum anathema,16.q.6.consuetudo,ad idem 23.di:
illud,in fi.8.q.1.Osius,ext.de ob.ad ratio,ca.vnico. Nã
& si plures sunt argentarii,vel omnes,edant, vel vnus
subscribat,ff.de æ dil.edic.si quis ex argentariis , §.1. Itẽ
post vnius subscriptionem plures subscribunt , 17.di.§.
hinc etiam,in fi.Vel potest dicere,illi mandant mihi, vt
ego pronunciem pro eis,vel pro me,vnde ego , & ipsi
eligimus talem,ff.de ver oblig.si procurator. Non aũt
dicet.ego eligo pro me talem,& pro aliis eundem , qa
sic esset singularis elector,quod prohibetur , vt in præ.
c.in Genesi.coniunctim enim creantur duo rei stipulã
di,vel promittendi,Inst.de duob.reis pro.in prin. Si aũt
a dicit Nos eligimus[a] talem,tunc valet, quia cõis est ele
b ctio[b].†Quid si ille eligit eum,in quem omnes , vel ma
30 ior pars consenserunt,canonici vero dicũt,non sic mã
dauimus?Respon.sufficit probare, quod ei mandaue-
rint eligere,nec postea canonici audientur , eo.tit.quia
propter,&c.cum dilecti.Item non est vis,si is,cui man-
datur,sit extra gremium , quia etiam totam electionẽ
31 possent committere tali,ext.eo.ti.cãm.†Quid si maior
pars capituli,puta 12.qui debent eligere , consentiũt in
P & quatuor ex illis mihi mandant,ut pronunciem de
P.& octo mandant,ꝙ non eligam nisi A.nunquid si eli
go P.ualet electio? Et videtur,ꝙ sic.Alius enim non est
eligẽdus,nisi is,in quem omnes consenserint, vt in cap.
quia propter,& ex quo illi octo non eligunt,aliis accre-
scit,ff.ad l.Aquil.si dominus,§.si coniũctim.& post col
lationem statim sequi debet electio,ut eo.ti.cum post.
Vin.dixit,ꝙ non debeo pronunciare , quia non habeo
mandatum a 12.uel a maiori parte ipsorum , secus au-
tem esset,si illi compulsi per superiorem,uel admoniti
nollent eligere,& quatuor mandarent uni , ut pronun-
32 ciaret,ut eo.tit.publicato.† Sed quid si omnes compul-
si nolint pronunciare,& unus solus eorum pronũciat,
nunquid talis electio est singularis?& uidetur,quod nõ
quia iussus facit,ff.ad l.Aquil.liber homo,& quia elige-
re tenebatur,ff.de bon.lib.qui cum maior,§.fin.& quia
omnium uicem,& defectum supplet,12.q.2. nõ liceat.
Dixit Vin.ꝙ non ualet talis electio:ipse tamen , ex quo
33 per eum non stat,non est dignus pęna. † Quid si cano-
nici non concordant in pronunciatione.Respond.præ.
ualet maior pars.Porro si is , qui communem electio-
nem pronunciat,excommunicatus est , aliis hoc igno-
rantibus,non uitiatur pp hoc electio,alias canonica , q̃
non a proferente ipsam,sed a uotis singularibus suum
sortitur effectum.& quia hoc non est publicũ officiũ ,
licet secus sit in uoto cuiuslibet iure eligentis , & in
dicto testis,& in sententia iudicis excommunicati , qa
34 hęc ab ipsis proferentib.suum sortiuntur effectum. †
Consequenter aũt conueniente populo ad pulsatio-
c nem campanarum[c],i.distin.ius militare, ext.de homi.
Ioan.per alteram ex electoribus ad hoc deputatum pu
blicetur electio in communi,id est coram clero , & po-
pulo,ut in præ.c.cum inter canonicos , &c.in causis , 8.
q.1.licet.& enarretur, Te Deum laudamus,solenniter,
d & electus deportetur ante altare,& intronizetur[d],ut ff.
de ele.eccła uestra.1.Publicationis aũt forma hęc erit :
35 FORMA publicationis . † Recitabitur.n. processus
totus,prout iam in forma pronunciationis dictum est
& finaliter sic adiiciet quam electionem vobis denun
cio,& in præsentia omnium dico solenniter publican
dam,vt in præ.concor.† Et no.ꝙ nõ est via.per quã fiat
hæc solẽnis publicatio,cum non sit de forma,seu sub-
stãtia electionis.Vnde põt fieri uel per scrutatores, vel
per capitulum deputatos,vt in p̃ rę.ca.quia pp,vel p ip-
sum capitulum,nec etiã cassatur electio,si solẽnis pu-
blicatio omittatur,dummodo electio non sit clande
stina.Celebrata igitur et publicata electione decretũ
electionis in hac forma,s̃m Domin.meũ,conficietur.
17 FORMA.decreti.† Almo ac beatissimo patri , vel
sic, sanctissimo Patri,et domino suo Clemẽti , diuina
prouidẽtia sacrosanctę Romanę vniuersalis ecclesiæ
Summo Põtifici, decanus,vel præpositus,vel prior, et
capitulum talis ecclesię cathedralis,seu collegiatę, vel
regularis, ei⁹ humiles, fideles,ac deuoti filij pedũ oscu
la beatorũ,et hoc qñ oẽs sunt cõcordes,alioquin dicat,
decan⁹ talis,& tales canonici eiusdẽ ecclę. Si vero scri
bat metropolitano,sufficit dicere, reuerẽdo I Chr̃o pa
tri.ac dño Dei gr̃a tali archiep̃o,vel primati,tales ei,de
uoti filii reuerentiã tam debitam, q̃ deuotam . Sacris
canonibus nouimus esse cautum , ut ultra tres mẽses
Pontifice proprio non vacet ecclesia cathedralis,ne p
defectu pastoris dominicũ gregẽ lupus rapax inuadat
aut

ADDITIONES.

a Eligimus. *Nullo casu,siue per scrutinium, siue per cõpromissũ, fiat electio,licet uti plurali ,-eod.ti.sicut eum,li.6.*

ADDE,electio facta p uerba pluralis numeri ualet,dummodo incontinenti se corrigat,& si non se corrigeret,superior deberet compellere capitulum,ut eligeret illum electum primo concorditer nominatum,& casu,quo esset deuoluta potestas ad superiorem prouidendi,superior ipse sine iuris offensa nõ posset de alio prouidere,quam de illo,in quem omnes consenserunt,ut no. Inno.Compo.Hos.in c.publicato de electio.ut habetur in q.Old. 18 i.in. ip.factum tale est.sed ipse Old.contrarium tenet sequens ti q.inci.pater sancte.

b Electio. *Dic,ut prædixi,*

c Campanarum. *De qua supra inter duas ultimas formas , & tantum internallum induxit additio.*

d Et intronizetur. *Scilicet in sede episcopali,& ut dixit in dec. qualiter,e.ti.super uer.immiscuit.oẽs cõcordant,sed electus hoc permittens,non incurrit in gñalem consuetudinem,q̃ hoc habet. Scriptũ ẽt in decr.auaritiæ.eo.ti.li.6.super uer.immiscere , ꝙ si põprizat,uel splẽdidius uixit,non est loc⁹ pęnę.Habui in curia fuisse obiectam electo, ꝙ sic intronizatus cum crucis signo iterato a dextris,& sinistris,ut est moris,populo per cãpanam conuocato,ubi hoc dicit,bene dixerat tñ simpliciter,& finis cãa habuit, quoc pronunciatum fiat electum per id non incidisse in pęnã administrantis,& merito sic debuit fieri.In quo sciendum,ꝙ est q̃dam benedicto,q̃ est ppria episcoporum,et fit cum solẽnitate, p̃mittẽdo, sit nomen dñi benedictum,& c.de hac intelligit c.ministrare,26.q 6.& ibi no.& de consec.dist.1.c.cũ ad celebrandas , et dist.5.cõuenit.in fi.ac pri.abbates.li.6. vbi plene patet,ꝙ talis bñdictio non pertinet ad abbates,nisi ex priuilegio papali,et tunc cũ imitatione istius c.id pot,& nõ aliter . Est benedictio , solennis,q faciunt cũ signo crucis,& sine ẽt sacerdote,& de hac de conse.di.1.missas,& c.seq.25.dist.ecce.Has ẽt faciunt in electioni quæ matutinis legunt,ut in præ.c.conuenire & 21.dist. de niq.benedicunt,et prima coniugia.de sec.nup.cap.1.& 3.32. dist.sentiatim.Concluditur ergo, ꝙ benedictio non solennis cõis est episcopis,& sacerdoti.In materia ergo pęnali,in qua fieri debet interpretatio benigna,sufficiat regula in pęnis,li.6.cũ cõcor. Interpretabimur, vt a sacerdote,non ab ep̃o, vel electo, factũ fore,Quod penalis olim intelligenda sit hodie inflicta ipso iure. patet c.li.nostri.& c.qualiter,& in c.auaritię.li.6.Iustificatur ẽt ex alio capite.Puniũt ergo administrans, sed iste actus non est proprie administratiuus,q consistere uĩ in aliqua gestione unde l.2. ff.de administra.tuto.dicit,uet.gerere atq; administrare,& dec. auaritiæ.dicit administrationi se ingerere , & subdit gerere, recipere,uel immiscere, hoc denotat actum,non signum tantum,&*

facis

facit etiam in Aut. ut hi, qui ob. §. penul. Col. 7. bene facit ff. de fur. si quis uxori, §. neque uerbo.

ADDE de hac additione latius per Old. conf. 250. in ei. q. talis, ubi dicit ita per Papam Io. XXII. pronunciatum cum consensu plurimorum Cardinalium.

aut viduata ecclesia in suis facultatibus graue dispendium patiatur, ea ꝑpter bonę memorię R. epo nostro tali anno. & die, sicut Deo placuit, viam vniuersę carnis ingresso, corporeq; ipsius ꝑut moris est, ecclesiasticæ tradito sepulturæ, vel translato, vel cedente, vel deposito, nos tales ꝯ[illegible] uenientes in vnũ ad electionẽ futuri Pontificis nři canonice celebrandã, talem terminũ duximus statuen[illegible] & tunc præsentib. oĩb. qui electioni celebrandę debuerunt, voluerunt, & potuerunt cõmode interesse in cap. vel ecclesia, vel talis loco ad hoc apto, & honesto, seu ꝯsueto, hos incepimus de electione futuri Pontificis tractare tãne post diuersos tractatus inter nos habitos, & noĩ[illegible] ones diuersarũ personarũ simplices ac ostensiones, & inquisitiones multiplices, tan[illegible]ẽ placuit nobis vniuersis, & singulis per viã scrutinij ꝓcedere, & nřę viduitati ecclesiæ ꝓuidere, idq; elegimus tres, s. tales de nřo collegio fi. dignos, dantes eisdẽ vnanimiter plenariã ꝑtãtem, vt secreto, & sigillatim vota cunctorum, id est tua, & nřa diligenter inquirerent, & ea in scriptis redigerẽt, & in scriptis redacta mox in cõi publicaret, & tã numer[illegible] ad numerũ, q̃ zeli ad zelum, & meriti ad meritũ collatione ꝑ eos habita diligenti, illum eligerent, in quẽ inuenirent oẽs, vel maiorem partẽ, & saniorem nř. cap. siue collegij consensisse, ita ꝗ vnus ipsorum de ꝯsensu, & voluntate aliorũ duorũ scrutatorũ vice tua, & collegarũ aliorum oĩm electionem eandẽ ꝓnunciaret in scriptis, & solenniter celebraret. qui secedẽtes in partẽ, primo [illegible] ta sua, ita ꝗ duo scrut[illegible] tertiũ, secũdo tres simul vota oĩm aliorũ, sicut nobis postea retulerunt, secreto, & sigillatim diligenter inquisiuerũt, & in scriptis redacta mox in cõi publicauerũt, & in nřa præsentia ꝑ eosdem ſm formã eis datam tã numeri ad numerũ, quam zeli ad zelũ, ac meriti ad meritum collatione habita diligẽti, tandem vnus ex scrutatorib. de uoluntate, & ꝯsensu, & mandato illorum, talem, in quem repertum fuit omnes, vel maiorem partem, & saniorem nři collegij, seu cap. quorum subscriptiones inferius ꝯtinent, in ipso scrutinio ꝯsentisse, vice sua, collegarum, & oĩm aliorũ in his consentientium, inuocata Spiritus sancti gratia, ĩ nostrum, & nřę ecclesię elegit ep̃um, & pastorẽ, virũ vtique plenę, & maturę ętatis, ut pote qui iã 30. annũ ætatis suæ excessit, uirum vtique sufficientem, et idoneũ, de matrimonio legitimo susceptum, et in sacris ordinibus constitutum, moribus, uita et literarum scientia merito commend[illegible] tum, ex. de elec. cum in cunctis. in spiritualibus et in temporalib. circumspectum. ex. de renunc. nisi cum pridẽ §. ꝓ defectu. 38. dist. per totum, 86. dist. fratrem. et potentem iura ecclesiæ defensare, ut eX de

38 ap. constitutus. 2. † Potes eum et aliter cõmendare, ſm canones illos, 33. di. qui eps. 51. di. c. fi. & q. i. oportet, et c. seq. sic. s. natura prudẽtẽ, docibilem, moribus temperatum, vita castum, sobrium, negotijs suis sp cauentẽ, humilẽ, affabilẽ, misericordẽ, literatum, et in lege Domini instructum, et in scripturarum sensibus acutum, in dogmatib. ecclesiasticis exercitatum, doctum, pauidũ, irreprehẽsibilẽ, et maturum. Vel sic, ꝑut in lib. pontificali reperit. et 25. di. §. nunc ãt. virum vtiq; prudentem, hospitalem, morib. ornatum, castum, sobrium, mãsuetũ, Deo, & hominib. per oĩa placentẽ. Tamen contra ꝯscientiã nõ loquaris, 22. q. 2. primũ. ex. de prescrip. c. fi. & de simõ. per tuas. 2. vnde sufficit prima cõmẽdatio. postea iunge, & electionẽ ꝓnunciauit in scriptis, & ex. publicauit hoc mõ. In noĩe Patris, & c. vt s. ver. his igit, & sq; [illegible] post hoc cãpanę, ecc. hoc saluo, ꝗ ibi post il lud [illegible] Nři, seu Collegij, &ẽt sic addi, quorũ subscriptio inferius ꝯtinetur. Dictã vero electionẽ sic canonice, & solenniter celebratã, & publicatã in cõi omnes vnanimiter recipimus, & approbamus, Te Deum laudamus more solito cũ cordis iubilo decãtando, s. ver. ꝯsequenter. Idẽ vero electus electionẽ hmõi sibi die tali presentatã, licet ex humilitate se insufficientẽ, & indignũ asserens, multipliciter excusaret, nobis tamen vehemẽter instantibus, timens diuinis dispositionib. contraire, iugo diuinę vocationis ceruicẽ cordis humilians, inuocato diuinæ pietatis auxilio, die tali humiliter votis nostrũ assentiendũ duxit, nõ tã timide, q̃ deuote electionẽ ipsam, officiũ onusq; impositũ, vt ꝓdesse valeat, suscipiẽs, & acceptãs, 2. q. 7. sicut is. C. de epi. & cle. l. si quẽ q[illegible] tẽpus. [illegible] qui resistit. eX de renun. nisi cũ pridẽ. ꝑpe prin. Ideo aũt posui de die ꝑsentationis, nam & acceptationis. hodie electores q̃ cito commode possunt, dñt electionẽ præsentare electo, ac petere eius assensum. quẽ electus intra mẽsem ꝑstare tenet a tẽpore ꝑsentatio[illegible], alioquin ex tũc priuatus est ipso facto iure [illegible] ex electione hmõi acquisitio, nisi talis esset persona, quæ nõ posset absq; superioris licentia ꝯsentire, quo casu debet superior inquiri, qui si intra ꝯgruũ tempus ꝓcedere [illegible] noluit, poterũt ex tũc electores ad alium electionẽ procedere, vt ĩ dec. Greg. X. eo. ti. q̃ sit.

a lib. 6. vbi de hoc dicemus a. postea subiũge: Beatitudini igit vestrę, & hoc cũ papæ scribit, & sunt hæc verba ĩ decreto libri pontificalis. Si verõ archiep̃iscopo, vel patriarch[illegible], dices. Reuerendæ igit paternitati vestræ duximus vnanimiter supplicandũ, vt electionẽ s. dictã dignemini ꝯfirmare, & electo nřo ꝑdicto munus cõsecrationis ꝑ sacrã vestrarum manuũ impositionẽ impertiri, quatenus, auctore Deo, nob. velut pastor idoneus, & toti ep̃atui ꝑ[illegible] vel, si est archiep̃iscopus, vel primas, toti prouĩcię ĩ his, quæ ad ep̃m, uel archiepiscopũ spectãt, pręesse ualeat, & prodesse: nosq; & a[illegible] sibi cõmissi sub eius sacro regimine possimus corã Dño salubriter militare. Et post hęc pone clausula illa, quę est ĩ. §. proxi. uer. itẽ no. Vt aũt oĩũ nrorum uota in prędictis, & singulis oĩb. cõcordasse, & in hanc electionẽ, & petitionẽ cõuenire noscatis, maiestati Apostolatus uestri: uel si scribit metropolitano, uel patriarchę, dr, benignitati reuerendę paternitatis uestrę, hoc canonicũ decretũ mittimus roboratũ proprijs manib. & subscriptũ, ut ex de ele. innotuit. eX de postu. prel. bone. 2. uer. nec no cebat. 63. di. quanto. & ad maiorẽ cautelã sigillis capitu

39 li nři, & ẽt ꝓprijs sigillatũ. † Postea is, q̃ primã uocẽ h[illegible] ẽt rõne dignitatis, uel ordinis, uel tẽporis, ut eX de ma[illegible] & obe. c. 1. & c. ꝑ tuas. & c. statuimus. & 17. di. §. huic. & §. seq. uel qui maior est inter oẽs, manu propria subscribat in hunc modũ: Ego talis supra dictis omnib. & singulis cõsensi, & cõsentio, & manu propria signo & subscribo. Nec põt dicere interfui, quia nõ interfuit in omnib. & pp hanc ẽt rõnem ponunt sup. illa uerba, sicut nobis postea retulerunt, in uer. dantes, quia illa ĩ quib. nõ interfuerunt, scire nõ possunt nisi per relatũ, ut 22. q. 5. hoc uidet. Itẽ ideo reperitur hoc uerbũ Cõsentio, vt satisfiat his qui dicunt, ꝗ testis ſm testificari dẽt, nõ de præterito, sed de ꝑsenti, arg. eX de iur. pat. quod autem. in fi. & eodem modo cęteri, ꝑut per ordinem ueniant manib. proprijs subscribentes, ut ext. de elec. cum inter canonicos, & aliqd signũ apponant, puta crucem, uel aliud, qd uoluerĩt, ante & retro. De his subscriptionib. no. quidã eX de re iud. cum inter uos. Et si aliquis sit inter eos, q̃ scribere nesciat, ponat signum, & dicat, & qa nesciebã scribere, ꝑ manum talis subscribo: uel sic scribens dicat, & ego talis uice talis scribere nescientis, uel non ualentis, & de mandato suo, & c. ut in pred. c. cum

40 inter uos. † Tabellio autem subiungat sic. Acta sunt hæc

ADDITIONES.

a Dicemus. *Et electus est omni iure sibi ex electione quæsito priuatus, ut in extrauã. Benedicti, si religiosus.*

hæc tali anno, mense, & die, &c. Et sic tam ex hoc, & ex die pronũciationis supra posita, q̃ ex die vocationis supra in principio posita colligi poterit, intra quod tempus electio fuerit celebrata. In quibusdam aũt ꝓuinciis decretũ in modũ publici cõficit instri, dicẽdo, tali epo, tali anno, &c. vt s. ver. ca. ꝑpter, & semp loquit in instro tabellio, q in omnib. interfuit. Hãc decreti formã Dominus Host. fons iuris, tradidit paucis mutatis. Sed certe potius est hæc forma literæ sup ꝯfirmatione electionis
41 petẽda directę, q̃ decreti. † Et ĩ cõsistorio domini Papæ vtrũq; r. grit, lecta etenim hmõi lrã semp decretũ petit exhiberi, 47. di. de Petro, ex c. innotuit, & 63. dist. in
42 quãto. 2. q. j. legũ. † Decretũ igit sub hac forma cõcipit: FORMA decreti. Anno, mẽse, & die talib. bonæ memoriæ R. epo nostro viã vniuersæ carnis ĩgresso, corpore eq;, &c. vt s. in præ. dec. ver. sacris. totũ cõtinua vsq; ibi, solẽniter publicãdã, &c. quod verbũ est in fine ꝓnũciationis s. vers. his igit, quę forma debet inseri in ꝑmissa forma, vt s. ver. vel sic, put postea subscribit, vt s. ver. postea is, qui, vsq; in fi. Decreto sic formato, literæ cõcipia
43 tur iuxta ꝑmissam formã à Dom. meo traditã. † Posset quoq; tertio, & alia forma seruari, quę multũ est cõsentanea iurib. de decreto loquentib. vt 61. dist. §. sed aliud, & c. seq. vt videlicet redactis votis in scripturã, & facta collatione, ac ꝓnũciata electione in scriptis, sicut dictũ est s. in prin. ver. his igit, vsq; solẽniter publicandam, ꝙ est in fi. ipsius ꝓnũciationis, immediate subscribãt oẽs illi scripturæ, vt præmissũ est, & ẽt is, q ꝓnũciauit. Factis ẽt hmõi subscriptionib. is, q de mãdato capituli elegit, se iterũ sic subscribat: Ego talis prædictis omnib. & singulis interfui, & ꝯsensi, & de mandato oĩm eũ elegi, & iterũ ad cautelã eligo epm, & pastorẽ. Preterea iũgatur sic, vt huic nr̃o decreto fides plenior adhibeat, ipsum sigilli capituli nostri munimine fecimus roborari. Is ẽt q eligit, suũ sigillũ apponat, & hæc forma breuis & vti
44 lis est. † Porro maiorem cautelã electores faciant sibi aliud decretum, in quo dicant, qualiter fuit eis ptãs eligẽdi à toto capitulo data, & qualiter ipsi ꝓcesserunt, & elegerunt, put ptinet sub. in primo decreto, ver. dantes eisdẽ, vsq; in scriptis, & publicauit, &c. uerbis decẽter
45 mutatis, & sigillẽt eorũ sigillis. † Liquet igitur ex ꝑmissis, ꝙ quinq; fiũt decreta Primũ potestate scrutãdi, & eligẽdi data, ut sub. ĩ prin. uer. si ergo, ibi, & huic instro, &c. Secũdũ de ptãte ꝓnũciãdi, & publicãdi electionẽ, q̃ scrutatores, seu electores, uł ẽt capitulũ dãt uni, de qua s. uer. his igitur. Tertiũ, qđ fit a toto capitulo, de quo s. uer. hãc decreti. Quartũ, qđ fit ad cautelã ab electorib. de quo iã dixi ĩ uer. porro. Quintũ, qđ mittit primo Papę, uel metropolitano, seu primati, de quo s. ue. celebrata. Hic ẽt quinq; faciẽda sũt, cũ p uiã ꝓcedit cõpromissi uerbis decẽter mutatis. Infra quoq; publica sũt sup sin
46 gulis articulis faciẽda, ꝙ necesse est, & utile. † Nã ſm usum curię Rom. Decretũ nõ probat electionẽ canonicã esse, nisi aliter de ea legitime cõstiterit, prout no. ſm
47 Papã, ext. de elec. innotuit, & c. nihil. † Sane licet ꝑdicta solẽnitãs sit de iure, & in episcopatib. & maiorib. dignitatib. obseruetur, tñ ĩ nõnullis prouinciis, & ĩ abbatiis, & in aliis inferiorib. electionib. his omissis, solo instro electionis sunt ꝯtenti, qđ ꝯficiunt sub hac forma: FORMA. Olim bonæ memoriæ G. abbate S. Pauli Narb. uiã uniuersæ carnis ingresso, ipsiusq; corpore ecclesiasticæ tradito sepulturæ, canonici eiusdẽ ecclesiæ, hi uidelicet, ad quos abbatis spectat electio, ad tractãdũ de futuri electione pastoris in capitulo cõuenerunt, & unanimi cõsẽsu tres ex se, uidelicet B. C. D. ꝓingrendis diligẽti scrutinio uotis fratrũ, rel q oẽs ibidẽ cõmuno elegerũt: qtres scrutatores secedẽtes ĩpartẽ, ex cõmisso sibi offõ, & ex ꝑmissa auctoritate ꝯcessa, primo ad se uocauerũt T. ipsum p Deũ uniũ adiurãtes, ut illũ nominet in quẽ ex uoto cõsentit, & quẽ credit p bono statu eiusdẽ ecclesię S. Pauli ĩ tẽporalib. & spiritualib. melio rẽ. Ipso itaq; T. statim nominãte H. & in eũ ꝯsentiẽte, eiusdẽq; cõsensu, & nominatione redactis in scriptis, subsequẽter ad se vocauerũt V. quo simili mõ adiurato idẽ V. nõauit L. & in eũ ꝯsensit, quib ꝯsensu. & nominatione in scriptis redactis, deinde vocauerũt N ipsum in mõ simili adiurãtes, q nominans P. in eũ ꝯsensit, quib. ꝯsensu, &c. & sic de singulis. Postquã aũt ipsi tres cæterorũ fuerũt vota scrutati, examinauerũt eadẽ adiuratione ꝑmissa hoc mõ ad inuicẽ semetipsos, duo enim ex eis tertiũ adinuicẽ sunt scrutati, & sic diligẽti, vt dictũ est inquisitione de seipsis facta, dictus B. nominauit talẽ, & in eũ ꝯsensit, & capitulũ nominauit talẽ, & in eũ ꝯsẽsit, & dictus D. nominauit talẽ, & in eũ cõsensit. Igit singulorũ fratrũ votis sigillatim, & secreto scrutatis, & diligẽtius inqsitis, eisq; in scriptis redactis, dicti tres sua, & aliorũ ꝑdictorũ oĩm vota fratrũ mox in præsentia totius capituli publicauerũt, ipsa legi p ordinẽ faciẽtes, & cũ facta fuisset diligẽs collatio zeli ad zelũ numeriad numerũ, meriti ad meritũ, qa ratione zeli, numeri, & meriti vota fratrũ nominãtiũ H. & in eũ consentientiũ plura, & potiora reperta sunt, surgẽs statim vnus, ex ecclesiæ seniorib. videlicet P. de volũtate oĩm de capitulo vice, & nomine ipsorũ, & totius capituli inuocata sãcti Spiritus gratia, ad honorẽ Dei, & beatæ Mariæ virginis, & sãcti Pauli cõfessoris eorũ patroni, & omniũ Sanctorũ, ꝑdictũ H. elegit in abbatẽ, & pastorẽ dictę ecclesiæ S. Pauli, electionẽ ipsã corã omnibus fratrib. & toto capitulo publicãs subsequẽter, dicta verò electione dicto H. die tali ꝑsentata, idem electus, licet ex hũmilitate, &c. vt s. in prima forma decreti, ver. idẽ verò elect⁹, vsq; suscipiẽs. & acceptãs. postea iũge, Itaq; fratrib. exultatione magna gaudẽtib. & spal lẽtib. cantãt. b. altis vocib. Te Deũ laudamus, cãpanis, pulsatis, ipsũ H. sumẽtes, & ducẽtes in ecclesiã s. dictã inuocato noĩe Patris, & Filii, & Spiritussancti, eũdẽ in sede pastorẽ, & abatẽ cũ cordis iubilo posuerũt, mãdãtes mihi notario infra scripto publicũ inde cõficere instrumẽtũ. Hæc forma ꝓbatur ex his, quæ ꝑmissa sunt. Consiliũ est tñ, vt tres predicti scrutatores prius scrutẽ
a tur vota sua, q̃ aliorũ, s. versi. si ergo a. Qualiter autem decretũ seu instrm formabitur super electione à patronis in rectorẽ alicuius ecclesiæ celebrata, vide j. de iure pat. verum, & j. ver. si aũt electus. Cæterum si de electione in iudicio contendatur, sic libellus concipit.
48 LIBELLVS. † Corã vobis reuerendo patre dño H. Dei gratia Hostiẽsi, & Vellectren. epo, partibus à dño Papa auditore concessu, propono ego P. ꝓcurator seu syndicus talis electi: vel si capitulũ ꝓsequatur, qđ magis idoneũ est, ne electus de ambitione notetur, vt C. de epi. & cle. si quenq̃. i. q. 6. sicut is dicat, ꝓcurator talis capituli. seu maioris, & sanioris partis eius, ꝙ talis ecclesia solatio pastoris destituta, canonici eiusdẽ ecclesiæ volẽtes de pastore viduatę ecclę ꝓuidere vocatis oĩb. q voluerũt debuerũt, & potuerũt ꝯmodẽ ĩteresse & eis conuenientib. in ecclia cathedrali, assumpti fuerũt tres de collegio fide digni, videlicet talis & tali, q secretò, & sigillatim examinauerũt uota canonicorũ habita, & in scriptis fideliter redegerũt, & redacta mox ĩ cõi publicauerunt domũ collatione habita diligẽti, inuẽtũ est maiorẽ partẽ, & saniorẽ totius capituli ĩ magistrũ T. ꝯsensisse, quẽ talis de mãdato oĩm, seu maioris partis & saniores, & uice eorũ in archiepiscopũ elegit ipsius ecclesiæ, & pastorem, & in cõi electionẽ hmõi publica-

ADDITIONES.

a Ver. si ergo. *Ne sit ipsorũ potestate alterã electionem facere meliorẽ, vt dixi eo. ti. qa pp, super ver. exquirent, per q̃, & ea, q̃ no. su. 2. co. ver. si. ergo, & su. in forma, qui incipit, almo. ver. qui succedẽtes. patẽt tres opiniones de hoc. Vna, ꝙ ad scrutãdũ scrutatores, denẽ alij scrutatores. Secũda, ꝙ quartus addat trib. ita quod sint tres nu. scrutatores scrutatorũ. Itẽ quod duo scrutẽtur tertiũ, & hoc seruatur, & sit prius propter rationẽ prædictam.*

publicauit, cui electioni M. licet indebite, se opponit: quare peto nõie pręfati capituli dictã electionẽ p vos, reuerẽde pr̃ canonicã pnũciari, & ɔfirmari, & aduersario ppetuũ silentiũ imponi a. † Si vero duæ electiones
49 fuerint in discordia celebratæ, tunc concipitur sic libellus:

LIBELLVS. Corã, &c. v s. vsq;, & pastorẽ, iũge, verũ mi. pars ipsius ca. quendã R. virũ insufficientẽ, & indignũ post appellationẽ ad Sedẽ Apostolicã ab alijs interpositã, dr̃ elegisse, quare peto electionẽ factã de T. p vos, reuerẽde pr̃ auct. Apostolica, vel metropolitica, (si es corã archiepõ) confirmari, & electionẽ de pfato R. factã min⁹ canonicè, si electio dici potest à lõge minori par. ca. post app. & psona min⁹ idonea temeritate nimia attentatã cassari, seu irritari, seu infirmari, & cas
50 sã seu irritã nũciari. † Vel nõ ponas cãm, si vis, qa in pcessu pbabis, q̃ volueris, vt s. de li. cõcep. §. fi. i ti. Hę formæ pbant ex. c. postq̃. & c. dudũ. in fi. & c. cũ inter canonicos, & c. cum nobis olim. & c. coram. & c. Cumana. & c. cõgregato, & c. considerauimus. & c. cum in cũctis
51 † Sed non vr̃, ꝙ bene petãt isti, q petũt electionẽ suã cõfirmari, & electionẽ aduersarij cassari. nã si sup hac petitione lis contestat, ex quo petit principaliter cassatio, licet actor nihil pbet de suæ electionis iustitia, tñ cassanda erit electio aduersarij pbato aliquo, pp quod dẽat cassari, licet forte nõ fuisset actor aliàs admissus adhãc petitionẽ, nisi rõne iuris sui: qa multi iniquè repellunt, put no. ſm Papã ex. de accu. sup his. Quidã tñ dicunt, ꝙ est admittenda, ar. ext. de re iu. cũ Berthold. Sed tũc iudex nõ pnunciabit sup cassatione electionis aduersarij, nisi actor pbet de iure suo. Inn. IIII. no. in p. c. cũ Berthold., ꝙ quicqd dixerit, ipse ibi vel ex. de iud. pat. cũ dilectus. qñ talis libellus porrigit, statim ɔtradictor põt dicere exprime, quo iure petis electionẽ tuã ɔfirmari, & si dicit, qa canonica est, rñdeat, frater, multis modis põt essa electio canonica, s. per scrutiniũ, vel per cõpromissum, ex. c. qa pp. Qñq; et quis eligit iure suo, & qñq; iure deuoluto, eo. ti. bonæ. j. & c. ne p defectu, & c. cum V. Certifica ergo me, vt possim deliberare, ff. de eden. l. i. & ex. de lib. ob. c. 2. Tñ in hoc modica vis est, s. vtrum exprimat modum canonicę electionis Sufficit. n. ꝙ simplr petat electio tanq̃ canonica, cõfirmari, sed in secũda parte libelli est vis, s. vbi petat altera electio infirmari, tũc. n. valde utile est, ut petat cã infirmationis. Si. n. exprimat talẽ, q̃ uergat in ɔiudiciũ actoris, puta qa facta est de illiterato uel irregulari, uel criminoso, & ꝙ ideo eius electio nõ tenet, nec p ɔsequẽs electionẽ suã, q̃ secuta est, potuit impedire, audiẽdus est. Si uerò dicat cãm, de qua sua nihil interest, ut si dicit cũ ineligibilẽ, uel tã electũ cassandũ pp irregularitatẽ, uel crimẽ aliqd, sed nõ sufficit, i quo sibi plit, uel obsit cassatio, nõ recipiet hec pars libelli, & si recipiat restrĩgẽda erit sñiatm ad ɔiudiciũ, uel ad utilitatẽ actoris ut pdictũ est, si tñ id fieri pt. Alioqn si ad illa retorqueri nõ põt, & inueniat electio iã ɔfirmata cassanda cassabit, & imputet sibi reus, q talẽ libellũ recepit, & actorẽ ante lit. contest. nõ repulit, quod facere potuit.
52 C. de anna. exce. l. fi. Inst. eo. §. fi. † Do. tñ meus dicit, ꝙ qlibet canonicus põt petere cassari electionẽ in ecclesia sua minus canonicè factã, uel ꝙ remoueat plat⁹ minus canonicè istitutus, licet petẽs nõ sit elect⁹, uel sua nõ intersit, quo ad priuatã utilitatẽ, arg. in his, quæ no. ex. de elec. statuimus, imò et patronus, uel et parochianus cuiuslibet ecclesię admitteretur, saltẽ pp̃ter periculũ animarũ, arg. 16. q. 7. filijs, & nõ agẽdo, saltẽ denunciãdo superiori, arg. ff. de offi. præfec. vr. l. 1. §. quod aũt.
53 Inst. de his qui sunt sui, vel alie. iur. §. fi. † Verũtamẽ dicunt qdã, ꝙ tales libelli nõ sunt admittẽdi, s. peto cõfirmari electionẽ meam, vel processum meũ, nõ obstante electione alterius, vel processu: uel peto electionẽ meam confirmari, & electionem aduersarij cassari. Et ponũtur exemplum in similibus: quia nec talis libellus esset admittẽdus, peto talem fundum non obstante aliqua vẽditione, & traditione facta aduersario: vel peto centũ ex cã mutui, non obstãte pacto de nõ petẽdo, vel nõ obstante sñia super hoc ꝯ me lata. Sed certe isti minus bene dicũt, nam oẽs isti libelli recipiẽdi sunt, vt s. de act. seu pet. §. sup. ver. sed quærit, & pbat ff. de priui. cre. Imperatores, ff. quod me. cã, metũ, §. volenti, & l. si
54 mulier, §. fi. & l. seq. † Nam & veteres actiones extinctę vtiliter cõpetũt, ff. si ex noxali cã agat, l. 2. §. fin. ff. de cadim tutelas, §. libertates, C. si aduer. transac. l. 2. C. de accept. l. fin. Et hoc idẽ dicendũ est in restitutione in integrum, vt not. ſm Papã, ext. de in integ. rest. ex literis. In omnibus tñ libellis pmissis vr̃ cã subijciẽda; videlicet quare nulla sit electio, vel pcessus, vel venditio, vel pactũ, vel sñia, cum q̃tum ad hoc, imploretur iudicis officium, quod ipse in pmissis impendere nõ dẽt, nisi iusta causa expressa, de qua cognoscendũ est, vt probat ff.
55 de minori, l. 1. §. ptor edixit, & l. in causæ, 1. & 2. † Dicũt tñ aliq, ꝙ in talib. libellis primo cognoscẽdũ est de ultima parte libelli, q̃ de prima. Inno. dicit, ꝙ mul de utraque cognoscet, sicut & in restitutione, no. in præ. c. ex literis, arg. C. loc. l. si cõductionis, & l. ne cui, & l. cõducto
56 res. † Itẽ pdicta locũ habẽt, nisi aliquid accrescat actori ex pdicta adiectione. Et hoc ẽt dẽt in libello exprimere, alias nõ recipiet libellus cũ adiectione, q̃ aduersario obsit, nisi dicat, qd ei accrescat, arg. ff. de rei uẽd. l. in fundo. Et hoc idẽ dicendũ est de positionib. & pbationib. sup eisdẽ faciẽdis, & si de his nil in libello cõtineat, se-
57 cundũ Papã. † Illud aũt tibi cõsulo, ut petas tuã electionẽ cõfirmari, & alterã cassari, ex. eo. dudũ, 1. in fi. & c. cõgregato, & de cã pos. & ppri. cum ecclesia, in fi. qa secũdũ formã petitionis sñia debet dictari, ut ext. de simo. licet Heli. Si. n. petas tãtũ tuam confirmari, & cõfirmet, p cõsequẽs bñ altera infirmat, ff. de pcur. l. Põponius, ff. de excep. rei iudi. si inter me, quia si pronunciat me es-
b se b patronũ: per ɔñs pronunciat te nõ esse, ff. de iureiu. si duo patroni. Si pnunciet, tuã nõ ualere, uel nõ ẽẽ cõfirmãdã, alia in suo statu remanebit, si nihil de ea actũ fuerit. & iõ expedit petere unã cõfirmari, & alterã cassari. Quæ aũt hic desunt circa libellos, uide j. de cã poss. &
58 propr. §. in cõfessoria. † Si uero aliqs sit elect⁹, uel psẽtatus ad regimẽ alicuius eccłæ in discordia, ɔcipe libellũ eodẽ mõ uerbis cõpetẽter mutatis, hoc saluo, qđ petas ẽt te istitui, & installari, & installatũ defendi, 16. q. ult. de
59 cernimus, & j. uer. si aũt elect⁹, † Si aũt Metropolitanus nollet electionẽ sibi pñtatã ɔfirmare, tũc recurret elect⁹ ad Papã, & corã eo, seu eius auditore ɔcipiet sic libellũ.

LIB. Corã & c. ppono, & c. ꝙ cũ tali ecclesia uacãte talis canonicè p uiã cõpromissi, uel scrutinii electus extiterit ad eandẽ, electio ipsa fuit tali metropolitano pñtata rite, ac solẽniter, & mun⁹ ɔfirmationis ab eo petitũ, ipse vero electionẽ ipsam renuit, uel distulit ɔfirmare: quare peto p uos, Sanctissime Pater, ipsam ɔfirmari, & hoc si es corã Papa: uel p uos, si es corã auditore, 8. q. 1.
60 Artaldus, ex. de ap. significauerũt. † Ad hec si electio fit aliqb. exclusis, seu cõtemptis, q sunt in quasi possessione eligendi, sic in possessorio libellum concipe:

LIB. Corã & c. ppono ego syndicus clericorũ ɔuentualiũ ecclesiarũ ciuitatis Sutrinæ, noĩe eorum ꝯ capitulum, seu syndicũ, uel œconomũ maioris ecclesiæ, ꝙ cũ ipsi eorũq; pdecessores (sed nõ est uis de hoc) cõsueuerunt interesse electionib. eprum Suttinorum, canonici ipsius ecclesię ipsis renitentib. & exclusis, uel cõtemptis,

ADDITIONES.

a Imponi. *Columna, quæ sequitur, sumpta fuit ad literam de uerbis Inno. et Host. in decr. cum Bertholdus, inf. sæpius allegata.*

b Me esse. *Sup. Solum.*

ADDE ad uer. sup. Do. meus dixit ibi, imo et parochianus, quę dicuntur per gl. & Doct. in c. ex parte Adę. ex. de te. slib. & glam agn. in c. qualiter, et quando, el 2. ext. de accus.

ptis,ad electionē epi pcedere psumpserunt, talē in suū epm eligēdo, quare peto electionē ipsam, quatenus de facto pcessit, de facto infirmari,& irritari, & dominos meos in quasi possessionē iuris eligēdi, in qua ante motā ptrouersiā fuisse noscunt, p vos reduci, & eos coeligēdū vna cū canonicis ipsius admitti, & admittēdos fore decerni. ext. de ca pos.& ppr. cum ecclesia. Ideo petit electionē irritari, q aliter non possent in quasi possessionē reduci. Hunc ēt libellū vide j. de cā pos.& pp.
61 in cōfessoria, in princ. dic, vt ibi, † Cæterum si aliqs ex canonicis ipsius ecclesiæ sit cōtēptus, sic cōcipiet libellū:

LIBELLVS. Corā,&c. ppono p̄ tales, q licet sim canonicus ordinarius,& pbēdarius talis eccl.ę, vocēq; habēā, vt canonicus, eligēdi, & possessione, vel quasi iuris canonicatus existā, nup vacāte ipsa eccl'a, pfati canonici dictæ eccl.æ me, qui in tali loco absens eram, vñ vocari debuerā,& interesse poterā,& debebā, nō citato sed ptēpto, vel citato, sed nō vt decuit, expectato, ad electionē talis de facto pcedere psumpserunt, quare peto præfatā electionē in ptemptū meū, meiq; iuris pīudiciū attentatā, per vestrā sniām cassari,& irritari, cum in talib. plus ptēptus vnius obesse debeat, q̄ multorū p̄dictio in pūti. peto ēt mihi ius eligendi,& hac vice nostræ ecclesiæ puidendi per vos mihi pcedi,& finaliter adiudicari, vt extra eodem, bonæ memoriæ. 2 a & cap. venerabilem,& ecū inter vniuersis,&c. corā,&c. in Genesi.& c. 1. ext. de causa pos.& pprie, cum ecclesia. 16. qō. vlt. congregato. † Quod si quis agit p̄ canonicos super iniuriam in iure eligendi, sic concipiet libellum:

LIBELLVS. Corā,&c. ppono cōt tales canonicos, qui mihi iniuriātur sup iure, vel quasi, coeligēdi cū eis in eccl'a sua prælatum mihi ex tali causa cōpetenti, quare peto eos prohiberi, & ppelli cessare ab iniuria, & molestia hmōi. item peto, q me patiantur in posterū vt libere illo iure cū eisdem,& ad hoc vestrum officium im
63 ploro, ext eo. cum ecclesia Vulterana.&c. Cumana. † Contra intrusum autem sic concipe libellum:

LIBELLVS. Corā,&c. ppono cont. P. q ipse laicali fultus potētia corporalē possessionem talis eccl.æ est ingressus,& in ea quotidie debacchat,& eā in meum p̄iudiciū,& grauamen,& animæ suæ periculū detinet occupatā in scandalū pximorum, quare peto eū a possessione talis ecclesiæ remoueri,& eum penitus repelli,& sibi sup eā ppetuū silentiū imponi, 16. q. 7. si qs deinceps,&c. seq. † Quod si cōsensit electioni de se factę per abusum secularis potestatis, sic libellum concipe cōt. eū

64

LIBELLVS Corā,&c, ppono p̄ P. q ipse per abusū, vel impressionem secularis potestatis electus, tali electioni de se factę consensit pt. constit. concilii gnālis,& his nō cōtētus, in ea se pcurauit institui, seu intrudi, de pda solicit' potius q̄ de cura, quare peto electionē illā nullam p vos pnunciari,& eū ineligibilē fore finaliter declarari,& a possessione dictæ ecclesiæ amoueri, & amouēdum fore decerni. ex eo. quisquis, &cæt. bonæ. 1. Qualiter concipiatur libellus cōt. eū, qui propter plura litatē beneficiorū dicitur ineligibilis, uide j. de con-
65 cei. præb. in fi. † Si aūt electus in rectorē alicuius ecclesiæ collegiatę petat electionem confirmari, sic dicet:

FORMA Libell. Coram vobis venerabili patre tali archiepiscopo cōstitutus ego talis ppono, q vacante tali ecclesia, clerici eiusde ecclesię ad electionē pcedētes me in suū rectorē,& dictę eccl'æ vnanimiter elegerūt, quare peto electionē de me canonice factā p uos cōfirmari,& me in eadē ecclesia per uos instituti,& institutū defend., ext. eo. cogregato. uer. religs.& c. innotuit, uer sic. cum is. ex. de cā pos.& propri. cum ecclesia. in prin.& vide decretum huiusmodi electionis infra de iure pat. uer. verum,& seq.

ADDITIO.

a Bonæ memoriæ. 2. *Super antiqua opinione, quā posuit ibi prima gl. fundatur hęc pars libelli, procedit, ut patet in additione, quam ibi ponit finis gl. & vt super ea dixi. & q̄uo ad hanc decr. respondeatur, ibi no. iura, quæ sequuntur, non probant hoc dictū.*

SVMMARIVM.

De via compromissi

1 *Canonici vacantis ecclesię per viā compromissi volentes in electione procedere, qualiter procedent.*
2 *In electione per viā cōpromissi, semper standū est maiori parti.*
3 *In electione per viam compromissi vnus pro se, & pro alijs pōt pronunciare.*
4 *Translatio potestatis alcuius capituli ad vnum pro electione proferenda, qualiter cautē sit fienda.*
5 *Electio semper est vniuersalis, translatio autem potestatis vniuersalis & singularis.*
6 *Vno, vel pluribus de capitulo de electione compromittentib. an omnes compromittere censeantur.*
7 *Electio non est per omnes simul de capitulo pronūcianda, sed p vnū ad hoc deputatum.*
8 *Electio per viā compromissi eius publicatio qualiter sit faciēda.*
9 *Electione per viam cōpromissi formata, & celebrata, decretū electionis est formandum.*
10 *In compromisso honestum est singulorum consilia perquirere.*
11 *Decreti forma secundū diuersos casus, & diuersas procedendi formas solet immutari.*
12 *Decretū solū ad electionis confirmationē petendā, an sufficiat.*
13 *Duob. electis quid sit in mandato ponendum.*
14 *Procurator an sit ad confirmationē electionis petendā sufficiēs.*
15 *Electionis confirmatio quibus modis est obtinenda.*
16 *Electionis confirmatio q̄nq; solo publico instr̄o dicitur obtineri.*
17 *Libello quando sit, vbi electionis confirmatio in forma iudicij petitur.*

a 2. §. Superius de via scrutinij prælibauimus, nunc de via compromissi [a] ali
1 qua disputemus. † Si igitur canonici vacātis eccl'æ per viā eligāt pcedere cōpromissi, de quo fiat publicū instrm. sic, pcedēt. Vocato. n ca. put s̄. in prin. pmissū est cōmittāt vices suas,& trāsferāt,& dent ius & potestatē liberā eligēdi aliqb viris idoneis, puta vni duob. tribus, vel plurib., nō. n. est in hoc vis vt pbat ex. e. in cāis &c. cum dilecti,&c. cum in iure,&c. cām, quæ,&c. qa pp. de renū. post translationem. Possunt etiam esse ex. collegiū, vt in p̄. c. cām, q̄,& pōt esse solus vnus, vt ibid. ita vt ipsi, vel maior pars eorū noīe,& vice sua,& toti capituli p electionē canonicā, vel p noīationē solēnē, vel postulationē pcordē qb. modis puidet ecclesijs viduatis, vt ex. eo. c. statuimus,& de postul. plat. bonæ. 1. in fi. viduatæ eccl'æ prout inter se conuenerint, Deū ac bonū statutū eccl'æ hētes poculis, de psona idonea puideat de pastore, ita q vnus eorū de cōsēsu aliorū cōpromissariorū, vel maioris par. eorū, vice sua & collegarū & capit. illū in quē cōuenerint, eligat, vel postulationē in oīm psentia publicet: vtile est. n. ista concedi, vt malitijs occurratur, s̄. §. prox. in prin. ext. eo. qa propter,&c. cām, quæ.&c. cum dilecti promittētes se illū habere pastorē, quē ipsi, vel maior pars eorū duxerint eligendū, aut ēt postulandū, ex eo. dilectus.&c. in causis. in princ.&c. cum in iure; de qua potestatis trāslatio
b ne iuxta pręmissa fiat publicum instrumētum [b]. Et bene dixi Maior pars eorum, nam compromittētes possunt apponere modū,& formā, quā volunt, ff. de arbi. nō distinguemus.& de officio. dum tamē licitā,& honestā, vt in præ. ca. in causis. in prenci. ext. de sortile. c. fi.
2 ext. de elec. per inquisitionē. † Et nisi aliud dictū sit, sēper stabitur maiori parti, ff. de arbi. itē si vnus. §. principaliter.

ADDITIONES.

a Compromissi. *Gu. Mā. de hoc tractat par. 2. c. 39. vsq; ad lib. inclu. de formis, par. 2. c. 8. & 9.*
b Instrum. *Formā vide in lib. Guid. Man. parte 2. forma 8. & 9.*

3 paliter,& ex eo c.j.& c.cum in iure,& c.coram. † Item illud,q vnus eorũ de cõsensu aliorũ eligit, ponitur ad omne dubiũ excludendum.nam,vt dicũt quidã, vnus poterit pro se,& pro alijs pronunciare, licet hoc non
a fuerit expresse actum,& hoc Curia seruat.a secũdũ Do. mneum. Alij contra,quibus iura fauent,vt præ.l. non di
4 stinguemus.§.cum in plures.& l.sicuti † no.q translatio huius potestatis in cõpromissarios caute fieri põt hoc modo,puta aliquis, cui hoc forte cõpetit ex officio,vel ex mandato capituli,vel ẽt qui hoc lib. assumit non ꝯdicente capitulo,quærat à singulis,si placet eis p viã ꝑcedere cõpromissi.singulorũ autẽ consensu requisito, & habito,& tractabitur de persona,cui committat, deinde singulorũ aũt consensu super hoc ẽt requisito,& in vnã personã,cui committatur, conuenientib. vnus,cui hoc ex officio,vel mandato capituli copetat, dicet, ego vice capituli,& mãdato,& autoritate mã datum,cõmitto,seu do potestatẽ tali prouidendi nostræ ecclesiæ de pastore.Nec ẽt forte malũ esset si dicat,Nos capitulũ damus põtatem tali.Item,si & de forma, & ꝑsona sibi cõmissio fiat,no malũ singulariter requiri ꝯ
5 sensus.† Sed nunquid sufficit ad translationẽ potestatis,si singuli requisiti dicant,do tali potestatẽ,vel transfero in talẽ,nulla alia translatione subsecuta? Respon. obtinuit,q sic,quia licet electio sit uniuersalis, translatio tñ potestatis nõ est solum uniuersitatis, sed & singulorũ,quia iura,quæ singuli habent transferuntur, licet Vinc.contradicat dicens,q non debet esse singulares translationes potestatis,sicut nec singulares electio
b nes,vt no.extr.eo.in Genesi b.† Item nunquid sufficit,si
6 vnus,vel plures dicant,demus,vel damus tali potestatẽ prouidendi:vel si dicant,placet vobis, q compromittamus in talẽ? Et videtur,q sic [illegible] & multo fortius, [illegible] tudo,quia in his,quę me multo [illegible] est compromissum,taciturnitas pro con[illegible] ff.de pig.act.grauis si.de reg.iur.sæpe.Qu[illegible] contra [illegible] tes,q propter mag[illegible] singuli sigillatim debent requiri,& expresse consentire [illegible] translationem potestatis, vel [illegible] cuilibet prumpere ad nominationem aliqui [illegible] rent etiã malum,vt ibi nominati [illegible] rent:& ne locus deliberationi auferretur,[illegible] nominationes,quæ sine tractatu [illegible] C.de appel.nominationes.quæ est 2.q.6.[illegible]
c † Cõpromis-
7 sarij ergo recepta hmõi potestate trahant se in partẽ,vt in prę.c.in causis,& ad inuicem deliberent,& cõferant de bona persona,& si concordauerint,teneant ad capitulum:pręmissis per ordinẽ obseruatis, vnus eorũ electionem pronunciet,& publicet:non enim debẽt simul omnes pronunciare,ẽt cum procedatur per viam compromissi,ut eX eod.in Genesi.imo electio quædam merito propter hoc fuit cassata,quia omnes cõpromissarij eum elegerant.cum enim canonicis ius ibi competens in eligendo in illos transtulerint,no possint plus eis cõcedere,quam eos constet habere,1.q.7.Daybertũ ext.de dote post diuor.resti.nupet.ac ipsi ibidẽ no possunt omnes eligere simul,sed nec unus ex pluribus cõ promissarijs,qui uice sua,& sociorum ꝓuidet, formet uerba in plurali dicens: Nos uice nostra,& capituli pro uidemus de tali,vel eligimus talẽ,quia pp hoc fuit quędam electio cassata,non tñ dicitur de iure,q pp hoc de
d buerit cassari,arg.ff.de duo.re.l.duo.d † Fiet ergo elec-
8 ctio,& publicatio in capitulo in hac forma
FORMA pronunciationis.In nomine Patris,& Filij & Spiritussancti,amen.Anno,mense,& die talibus, ego talis de voluntate & consensu tantum collegarum meorum,in quos unanimiter cõpromissum fuit a ca- pitulo nostro,& in quos potestatem prouidendi ecclesię de pastore transtulerunt,(sicut est superius prolatũ) [illegible] mea,& ipsorum,& omniũ aliorũ in electione ius habentiũ,& hic præsentium,'& ex potestate, & auctoritate supra dicta mihi,& collegis meis concessa,inuocata Spiritussancti gratia, talẽ, in quem simul nos tales conuenimus, in nostrũ & nostræ ecclesiæ episcopũ eligo,& pastorẽ,& de ipso prouideo dictæ ecclesiæ in pastorẽ. ipsam electionẽ in scriptis,& sõlenniter publico in cõi,ext eo.quia propter. Licet enim dicat lex in pluribus arbitris, q omnes aut nullus sñiam dicant, vt ff. de arbit.l.si plures,oẽs dicere videntur,si vnus pręsenti bus socijs,& mandantib.dicat,vt no.eod.tit.l.sicuti. Et hoc, quando compromissarij sunt de collegio, prout dicit consiliũ.Si vero essent extranei,quod potest fieri, vt eod.tit. causam, quę non oportet, q dicat, vice sua, vel vice nrã,sed sufficit dicere, Totius capituli. & hoc cum totum concordat,nam vno contradicente nõ potest per viam compromissi sic procedi, vt ff.de arbit.l.
9 1.§.tametsi. † Postmodũ vero electionem corã clero, & populo publicent,vt supra §. prox. versic. his igitur. in fi. Et nota, q compromissarius magis proprie dicit, prouideo,q eligo,vt in prę.c.qa propter.ibi,prouideãt, &c. si tamen dicit,eligo,non obest. Electione vero celebrata decretum electionis taliter formetur:
FORMA decreti. Almo,ac beatissimo, &c. vt sup. §.prox.in alio decreto vsq; tãdem placuit vniuersis,& singulis per viã,&c.iunge , cõpromissi nostræ viduatę ecclesiæ prouidere cõsiderantes difficulter multitudinẽ in vnũ cõuenire,& sæpe in paucos potius spiritum consilij sanioris venire,dedimus plenã, et liberã vnanimiter potestatem tali,vel talib.viris fidelissimis,ut idẽ, uel maior pars ipsorum uice sua,et nrã per electionem canonicã,uel nominationem solẽnem,seu postulationẽ cõcordẽ ecclesiæ nostrę supra dictę uacãti, prout conuenirent inter se,Deum bonumq; statum ipsius ecclesię habẽtes prę oculis, de psona idonea prouideret, omnẽ potestatem nrãm,et uicem eis super hoc cõmittentes,ita q unus ipsorum de cõsensu aliorum cõpromissariorum,uel maioris partis eorum, uice sua,et collegarum,et nrã,illum, quẽ omnes ipsi, uel maior pars eorum cõuenirent, eligerent, et electionem solem-
10 niter in nrã præsentia publicarent. † Qui secedentes ĩ partem, et Spiritumsanctum inuocãtes deuote, tandem nobis põst mo sũ retulerunt, requisierunt sup hoc canonicorum cõsilia singulorum. Hoc tñ nõ est necessarium,
e nisi actũ esset in cõpromisso. honestum tñ est e. eX e.ne pro defectu.et ꝯ.de preb.nulla,et de his, q fiunt a ꝑl.sine ꝯ.c.c non [illegible] quib.auditis,et deliberatione,ac examinatione inter se habita diligenti, tãdem in talem specifica eius nomen,dignitatem,uel ordinem,utrũ sit de gremio ipsius ecclesię,uel nõ,arg.extr.eodem, cum inter canonicos.et c. dudum.1.et cap.scripsi. 61. distin.t. nullus.et cap. præcedere. Item si maior pars ipsorum vnanimiter cõuenerunt,utrum utique plene,& ut supra §.pro.ĩ primo decreto,uer.unum. utq; unde sufficit prima commendatio.post iunge,quem talis secũ dum

ADDITIONES.

a Seruat. *Et sic est hodie approbatum de elect.sicut cum.li.6. Ad contraria responde,ut ibi not.in gl.sed nonne,& gl.pen.*
b In Genesi. *Statim remittam.*
c q.6. *De his,quæ continet hæc additio.ad uer.& no.hucusq;,uide, quod breuiter scripsi eod.tit.in causis.post princ.*
d l.duo. *In duob.reis promittendi non refert, an interrogatio,& responsio fiat per uerba singularis numeri,uel pluralis,sed solue per not.eod.titu.sicut lib.6.in glo.sed nonne.expeditum est etiam de re iudic.cap.penu.lib. 6. quod per uerbum singulare facienda est pronunciatio,& quod si unus solus compromissarius ratione dignitatis loquutur in plurali,& an hic rigor in prouisionibus locũ habeat,ibi no.in ult.glo.*
e Est. *Vbi circunstantiæ non resistant,ut scripsi in decr.quapropter super uerbo,de pastore.in fi.*

dum formã in compromisso appositã, in hunc modũ
elegit, in nomine P. &c. ut s̃. prox. uerſi. his. igitur. vſq;
ibi, publico in cõi. &c. hoc ſa. o, ꝙ poſt illud uerbũ, &
hoc preſentis, debet ſic addi, quorũ ſubſcriptiones ĩfe-
rius cõtinetur, poſtea ſũge dictã uero electionem ſic
canonice, vt s̃. in primo decreto, vſq; in fin. ſcilicet uſq;
ad ver. tabellio. Vel forma aliter, ut s̃. §. 1. uer. hanc de-
creti, uerbis competenter mutatis. Poſſet autẽ ex hoc
11 publicũ cõfici inſtrũm, vt ſ præ. uer. tabellio & ſeq † Hoc
aũt ſciẽdũ eſt, ꝙ ſm formas diuerſas, & caſus uarios
& alia, quę quotidie occurrunt, opportet decreti for-
mas inmutari, ext. de conſang. & affin. nõ debet. & s̃. in
12 proœ. uer. huic ergo. † Itẽ nota, ꝙ ſolũ decretũ ad con
firmationẽ petendã non ſufficit, imò qui decretũ mit-
tunt, ſufficientes ꝓcuratores mittere debẽt, quã formã
vide s̃. de procu. § ut aũt. uer. cęterum monachi. Quidã
tamẽ in decreto, ſeu litera, quæ mittitur Papę, ut dixi s̃.
§. proœ. uer. hãc decre. ante illũ uer. ut aũt oĩa in, & c. po
a nunt hanc clauſulam a, & ad hmõi etiã confirmationẽ
nomine noſtro à ueſtra ſanctitate petendã, talem, & ta
lẽ noſtros ꝓcuratores ordinamus, & cõſtituimus, & pp
hoc eos ad pedes veſtræ ſanctitatis duximus deſtinan-
dos, eX de poſtul. præ. c. pen. dantes eis plenã, & liberã
poteſtatem petẽdi cõfirmationẽ, & ſi neceſſe fuerit, ꝓui
ſionẽ, & iurandi in animas noſtras, ſi viſum fuerit expe
dire, ꝓmittentes nos ratũ, gratũ, & firmũ perpetuo ha-
bituros, quicquid per eos in dictis, ſeu aliquo ꝓmiſſorũ
extiterit ꝓcuratum: & tunc non eſt aliud mandatũ ne-
13 ceſſarium † Si autẽ duo eſſent electi, iungantur alia in
mandato, videlicet ꝙ cõſtituitur ad petendam confir-
mationẽ electionis a maiori parte factę, & ad agendũ,
& defendẽdũ, & ad omnia faciendũ, quæ in perſonis ꝓ
prijs facere poſſent, & hmõi alia conſueta, ut præ. verſi.
14 cæterum. † Licet aũt procurator ſit ſufficiens ad con-
firmationẽ petendã, ſi tamẽ diſpenſatio in aliquo fue-
rit neceſſaria, uacuus remittetur, in qua petenda ſpecia
le mandatũ requiritur, arg. ex. eo. innotuit. & no. extra
15 de reſtit. in integ. coram. † Eſt etiã neceſſe præter hoc
mitti aliquos prudẽtes de ipſo collegio, per quos ſupe-
rior tam de forma electionis, q̃ de zelo, & ſtudijs eligen
tium, & meritis electi poſſit inſtrui, ut in concord. quæ
ſunt s̃. de inq̃ſ. §. nũc tractemus. uer. in ſumma. in prin.
alioquin nõ obtinebitur confirmatio, nec eſt alia cita
tio neceſſaria, ut no. ſm Papã, ext. eod. innotuit. & c. ni.
b hil b. Licet aũt forma præmiſſa in epiſcopatib. & ſupe-
16 rioribus dignitatibus frequentetur, † in quibuſdam ta
men prouinciis his omiſſis ſolo inſtrumento publico
ſunt contenti, quod conficiunt ſub hac forma.

FORMA. Olim bonæ memoriæ, &c. ut s̃. prox. uer.
ſane licet. uſque conuenerunt. iunge, conſiderantibus
igitur eis, ꝙ potius in paucos ſanioris conſilii ſpiritus
ſępe uenit, tres ex ſeipſis, ſ. B. C. & D. uiros utiq; fideliſſi
mos, pro futura facienda electione paſtoris, reliqui om
nes ibidem cõtinue unanimiter elegerũt, ipſam eis ele
ctionẽ, & oẽm ſuper hoc ipſorũ uicẽ totaliter cõmittẽ
tes, & plenã eis auctoritatẽ, & poteſtatẽ, & licẽtiã dãtes
illũ in abbatẽ, & paſtorẽ ipſius eccleſiæ. S. Pauli eligẽdi
quẽ pro bono ſtatu ipſius eccleſię in temporalib. & ſpi
ritualibus uiderẽt, & decernerẽt meliorẽ. idẽ uero B.
C. & D. ſecedẽtes in partẽ, Spiritusſancti gratiã inuocã
tes, poſt ſolicitã, & longã examinationẽ, conſiderata ꝓ
bitate, & honeſtate B. prudẽtia quoq; eius, & moribus
& auctoritate, & poteſtate ſibi tradita, in ipsũ B. unani-
miter conſenſerũt, & inuocato nomine Patris, & Filii,
& Spiritusſãcti, uice & nomine omniũ fratrũ, & totius
capituli ꝓdictorum ipſum nominauerunt eligendo, &
elegerunt nominãdo in paſtorem, & abbatem eccleſię
ante dictæ, electionem ipſam mox coram dicto capitu
lo publicantes, & de his omnibus mihi notario infra
ſcripto publicum mandantes cõficere inſtrumentum
17 Hæc forma ex ſuperioribus iuribus cõprobaẽ. † Cæ-
terum ſi in forma iudicii confirmatio petatur, ſic cõcipi
tur libellus.

LIBELLVS. Corã, &c. vt ſupr. proxi. in primo lib. vſ-
que talis & talis. iunge, quibus ab omnibus & ſingu-
lis de capitulo fuit collata poteſtas, vt uice oĩm deberẽt
de paſtore viduatæ eccleſiæ ꝓuidere, q tandẽ de magi-
ſtro T. viro vtiq; ꝓuido, & diſcreto literato, & honeſto
atq; de matrimonio legitimo nato, uice omniũ ipſi ec
cleſiæ ꝓuiderũt, & eũ elegerũt, & vnus eorũ vice ſua, &
aliorũ collegarũ, & totius capituli, vel maioris & ſanio
ris partis, ꝓut in mandatis habebat, eũ elegit in paſtorẽ
& abbatẽ eccleſię memoratę, & in cõi electionẽ hmõi
publicauit, quare peto, &c, vt s̃. §. 1. in primo libel. Si au
tem duo fuerũt per cõpromiſſarios electi, vel ſi electio
nem per cõpromiſſum factã metropolitanus cõfirma
re recuſat, cõcipias, vt s̃. §. 2. ver. ſi uero duos. verbis cõ-
petenter mutatis, & in hõi libello, ſi volueris, poteris
plura narrare, ſicut s̃. in decretis eſt plenius prælibatũ.
Itẽ in hac forma quinq; poſſunt decreta formari ſicut
diximus in forma ſcrutinij, §. proxi. ver. liquet. verbis
competenter mutatis, ſm quod proxime poſitum eſt.

ADDITIONES.

a Clauſulam. *Quod placet Rof. in tract. electionis, ante ſi.*
b Nihil. *In cathedralibus, & regularibus eccleſiis, quarum confir mationes ex immediata ſubiectione, vel appellatione ſpectant ad Papam, ſeruanda eſt, in dec. cupientes. eo: ti. li. 6.*

SVMMARIVM.

De via inſpirationis.

1 *Electio, quã dicatur per inſpirationem facta, & an talis ſit ualida.*
Electio per inſpirationem facta, non eget confirmatione, quia qui ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege.
2 *Virtus apparens, non ſemper apud Deum virtus eſt.*
3 *Verbum Eligo, ſeu Eligimus, in actu electionis idem importans.*
4 *Decretũ electionis ꝑ inſpirationem factæ, qualiter ſit cõficiendũ.*
5 *Electio inſpirat nõ dicitur, vbi unus cõtradicit, & cauſã aſſignat*
6 *Electio quando per quaſi inſpirationem fieri dicatur.*
7 *Electio non dicitur inſpirata, vbi altera pars tantum vna uoce aliquem elegit.*
8 *Poteſtas prouidẽdi de ſuperiore, quo caſu ad extraneũ deuoluaẽ.*
9 *In electionibus canonicorũ ad præbẽdas, an ſit neceſſaria forma.*

3 §. Nunc nobis dicendum reſtat de forma in-
ſpirationis a. † In electione ergo per
1 quaſi inſpirationem facta ſic no. ꝙ ſi dum canonici pri
2 mo intrant capitulum, nullo ſpeciali tractatu pręceden
te, quaſi diuina reuelatione omnes in aliquem repente
conſentiunt, & ſimul eum nominant; & eligunt, dicen
tes vna uoce, Eligo T. talis electio dr̃ per inſpirationũ
facta, & ualet, & tenet licet ex vocibus ſingularibus fa-
cta, quia qui ſpũ Dei aguntur, non ſunt ſub lege. eX. de
renun. niſi cum pridem. §. verum. & 19. q. 2. duæ. Quini
mo ſi de hac diuina inſpiratione cõſtaret, nõ eſſet ne-
ceſſaria cõfirmatio, qa nõ eſt ſub lege talis electio, ut ꝑ
dixi, qa maior eſt uis benedictionis, q̃ naturæ. de cõſe,
d. 2. re uera. prope. fi. 1. col. 10. d. ſuſcipitis. & maiori tribu
nali reſeruaẽ, 23. d. quorundam. ff. de re iudicata, cõ pu-
pillum. §. is. qui ſed quia hoc noſtræ fragilitati imper-
2 ſcrutabile eſt. † Nam uirtus apparẽs, qñq; apud Deum
uirtus non eſt, de pę. d. 2. citius. & uitia ſe ſæpe uirtutes
eſſe mentiuntur, ut 41. diſtin. ſæpe. & ext. de hæretic. ex
communicamus. 1. §. quia uero non. Ideo dico, ꝙ debet
confirmari, & examinari, an hæc miſſio ſit ſpiritualis,
ut ext. de hęret. cum ex iniuncto. Si enim martyres ali-
qua mandant, quæ in lege ſcripta non ſunt, ante eſt, ut
ſciamus illos a Deo impetraſſe, quę poſtulant, & tunc
facere,

ADDITIO.

a De forma inſpirationis. *De hac. Guid. Na. parte 1. c. 52. & parte 2. c. 10.*

facere, quod mandant, l. dist. si quis præpostera, nam sæ
a pe fiunt miracula per malos a 1. quæst. 1. teneamus. extra de reliq. & uener. san. c. unico, & habens indulgentiam examinatur, e. tra de translat. licet. Et ex quo simul om
3 nes canonici uno spiritu. & una uoce eligunt, † nõ est uis. siue dicãt Eligo, siue Eligimus, nec erũt plures electiones, & singulares, imo debet una, & cõis censeri pp unanimes uoluntates, & uoces. Unde nõ est necesse, quod postea detur potestas al cui, qui uice omniũ
4 ipsum eligat b. † Tunc ergo sic decretum conficietur FORMA. Almo, uel beatissimo, &c. ut s. §. 1. in primo decreto, usq; Pontificis tractaturi, &c. iũge, nobis igitur omnib. in unum locum & propositum cõgregatis, unusquisque diuina inspiratione repente, nulla nominatione, nulloque tractatu alio pcedente, vt in T. virum vtiq; plene, &c. vt s. §. 1. in j. decreto, vsq;, vnde sufficit prima commẽdatio. &c. postea iunge, cõsensit, & cũ vna voce simul ac vnanimiter oẽs, & singuli i epi scopũ elegerunt: beatitudini igit vestræ duximus vnanimiter supplicandũ, vt electionẽ ipsam tã miraculose & tã mirabiliter celebratã dignemini cõfirmare, &c. vt s. §. 1. in j. decr. vsq; ad ver. si aũt, vt i præ. c. quia pp. Vel
5 dic, vt sub. §. j. ver. hãc decreti. † Et nota, q vno cõdicẽte,
c & cãm assignante c, non dr electio inspirata, vnde non est hic necessarius libellus, & qa hic non est forma, sed exceptio a formis. Quidã tñ dicunt, q hæc est tertia forma. Vnde si aliquis extra collegium se opponat, sic poterit libellus formari.

LIBELLUS. Coram, &c. vt s. §. j. in j. libel. vsq; cõmode interesse. iunge, omnib. in ecclesia congregatis, oẽs, & singuli quasi Spiritu Sancto ducti, repente nullo tractatu præeunte in T. virum vtique prouidũ, honestũ, literatum, & de legitimo matrimonio natũ vnanimiter cõsenserunt, & cõfestim vna voce simul in episcopũ talis ecclesiæ elegerunt, quare peto, &c. vt supra in primo l. b. hoc saluo, quod vbi dicis, canonice factã
6 ponas, diuino spiramine celebratam, ext. eo. quia propter. † Si autẽ nõ simul cõsentiunt, nominant, sed separatim aliquib. tractatibus, seu nominationibus præcedentibus, tunc nõ per inspirationem, sed per quasi inspirationem dicitur electio fieri. Vnde necesse est tunc in aliquos cõpromitti, qui vice omnium illum eligãt, alias talis singularis electio nõ valeret, vt ext. eod. ca. in Genesi. & tunc decretum cõcipiet, prout supra in for
7 ma diximus compromissi. Ex † præmissis ergo colligi potest, quod licet altera pars vna voce aliquem eligat, non dr talis electio inspirata, quamuis altera pars, quæ primo forte alium elegerat, sit ipso iure eligendi pote
8 state priuata. † Si vero eligeris ad officium, ad qđ inhabi
d lis es e, cõcipietur libellus, vt j. de censi. §. 2. uers. si vero.
9 † Itẽ nota, q solum in casu negligentiæ deuoluit potestas prouidẽdi ad proximum superiorẽ, vt in constit.
e Alex. IIII. eo. ti. dilecti. in fin. & no. titul. bonæ. 1. in fi. e
10 † Vltimo nota, q in electionibus canonicorum ad pbendas, non est necessaria forma, sed sufficit solus cõsensus, ext. de concel. præb. ex parte. prope fi. uer. qa uero. Huius autem tractatus materias nostrum aureum Repertorium eo. ti. te repente docebit.

ADDITIONES.

a Miracula per malos.

ADDITIO. Adde omnino, & uide Ioan. de Turre cre. in c. nec mirũ. 26. q. 5. & Panor. in c. 1. de reliq. & uener. san. Et quid sit miraculũ, & an ecclesia possit errare in canonizatione sanctorum, uide Felin. in c. uenerabili. de testi. Et adde, quod in miraculis non creditur testi sine redditione causæ, per Bald. in l. solam. col. fin. versic. modo hic quæritur. C. de testi. & uide Panor. in c. cũ Marthæ. de celeb. miss. Henri. Ferr.

b Eligat. *Host. contra & uide, quod ibi scripsi eod. titul. quia propter uersicu. nisi forsan*

c Assignante. *Hoc uerbum non posuerunt aliqui antiqui, vel moderni, vt patet per ea, quæ scripsi in c. quia pp. uer. nisi puto. ergo vnius contradictio, et sine expressione causæ, impediret inspirationem, sicut impedit compromissum. patet vtrumque in c. quia propter. uer. illis saltem & uersi. seq. in fi.*

d Inhabilis es. *Supple, & uis subleuari.*

e Bonæ. 1. in fi. *Hãc hodie nõ habemus, sed ex ea sumpta fuit dec quanquam. eo. ti. li. 6. ut ibi no. in fi. prima gl. per quam patet hoc dictum procedere solum in cathedralibus.*

Baldus de electione.

PETO decẽ, non obstante pacto de non petendo, quia nõ secutum fuit pactum de petendo, iste libellus procedit, in quo nõ solum petitio, sed replicatio inculpatur. Itẽ positio actoris non procedit, nisi per eã actori accrescat ius. unde q petit alterius electionẽ cassari, petat suam confirmari, alias non posse cõfirmari, in §. ad electionẽ. in 4. col. Item nota, q solum in casu negligẽtiæ deuoluitur potestas ad superiorem, §. fi. G.

De translatione a. Rubrica.

ADDITIO.

a *DVAS quæstiones ad materiã. vide super regula, quod ob gratiã. Est prima, cũ uacat ecclesia, cũ Papa trasfert eius episcopũ Secunda est, si eps a metropolitanis postulatus, transfertur per Papam, ignorans & possidens, an valeat electio facta per capitulum ad episcopatum. & uide quod dicam in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in materia traslationis concipitur.*

IN hac materia sic concipitur libellus:

† LIBELLVS. Corã, &c. propono, q talis episcopus, uel abbas exẽptus talis ecclesiæ, uel monasterij, auctoritate propria, non petita licentia
a nec obtenta a, ad talem uestram ecclesiam se transtulit ipsamque recepit, ibi tam in spiritualibus quam in tẽporalibus administrãs, quare peto eum ab administratione dictæ ecclesiæ remoueri, & in pœnam tantæ temeritatis ipsum etiam priuari, extra de elect. bonæ. 17. q. 1. si quis episcopo, & c. seq. ext. de translat. quanto. &
b de cleric. excom. illud b.

ADDITIONES.

a Nec obtenta. *Quæ dari poterat illi abbati exempto per legatũ de latere, de elect. si abbatem. li. 6.*

b Illud. *An contra episcopum translatum per Papã ad aliã ecclesiam, qui non uult consentire, possit prima ecclesia agere ut illam dimittat? colligere ex qõe, quam posui super regula, quod gratiã. de reg. iur. li. 6. no. et Inno. in dec audita. de resti. spol. vt scripsi ibi ad fi. 2. gl. quod clerici ecclesiæ possunt impetrare, & agere cõtra platum, qui recipit aliam ecclesiam, vt dimitat primam Si uero non recipitur in secunda, uide quod no. 22. d. si qui.*

ADDE, an ecclesia translata per Papam, dicatur vacare ante translati ratificationem, ita q Papa possit de illa ecclesia alteri prouidere, Rom. cons. 345. & an possit agi furti contra episcopũ translatum de extorsionib. & rapinis factis ecclesiæ, a qua fuit translatus, vide Pet. de Anch. consi, 157.

a De auctoritate, & vsu pallii a. Rubrica.

ADDITIO.

a *VIDE, quod dixi super rub. eo. ti. in nouel. An aũt vnus archiepiscopus pscribere possit portationẽ crucis, vel usus pallij in diœcesi suffraganei alterius archiepiscopi ipso archiepo ignorante, scripsi post Imo. de of. ord. conquerente. in gl. super hoc in fi.*

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Libellus in materia vsus pallij qualiter sit concipiendus.*
2 *Archiepiscopus, & prouincia Terracon. de iure subest ecclesie, & Archiepiscopo Narbonensi.*

SIC Libellus concipitur.
1 LIBEL.† Coram, &c. propono ego P. procurator venerabilis patris archiepiscopi Narbonēsis, quod nup Reu. in Christo Patre Do. H. Dei gratia Archiepo Terraco. per Narb. prouinciā trāsitum faciēte, ipse terminos a partibus constitutus transgrediendis, imo limites eiusdē Narbonēsis prouinciç de facto, ppria temeritate crucē ante deferri fecit, pallio nihilominus in missarū vtendo solennibus, in dicti domini archiepiscopi, & ecclæ Narbonen. iniuriam, præiudiciū, & grauamen, quare, cum sibi non ius talia faciēdi, peto ipsum pro tanta transgressione puniri, & ei perpetuum silētium imponi super his, & ne de cætero talia attentare psumat, per vos sentētialiter inhiberi, extra, de vsu pallij, ex tuarum, i co. dist. contra morem, ext. vt lite pen. c. 1. † E scias, quod archiepiscopus, & prouincia Terraconen. de iure subest ecclesiæ, et archiepiscopo Narbonen. Idem dico de archiepiscopo, et ecclesia Aquē. sicut literas plures apostolicas, et regias, et alia plura, et sufficiētissima documenta uidimus super hoc in archiuis ecclesiæ Narbonen. Idem etiam est de archiepisco
2 po, et ecclesia Arelaten. vt patet 8. q. 3. Artaldus.[a]

A D D I T I O.

a Artaldus. *Illud c. non dicit Arelaten. archiepiscopum, & licet credendum sit auctori, miror tamen de his tribus, quod sic subsint i prouinciali ecclesia Romanæ, nihil inuenio. Itē fateor, quod in ipso lib prouinciali Terraconen. statim sequitur Narbonē. sed Aquē. Arelatē. longe pcedunt Narbonen. quantum est ordine scriptura, quia sunt ibi 9. prouinciæ archiepiscopales intermediæ. quare ergo c. Artaldus dicit illum episcopum, possibile est, quod postea sedes illa facta fuit metropolitano, sicut nouissime per dominum nostrum Clementem VI. ecclesia episcopalis Pragen. suffraganea magnitudine facta est archiepiscopalis, regente illā olim fratre & socio, nunc patre & domino Arneste de Boemia iam diu licētiato in iure canonico.*

a De renunciatione a Rubrica.

Ad hanc pertinet quæstio. super regula, non firmatur, de infirmo qui renunciauit in manibus presbyteri recipientis nomine episcopi. et canonici statim elegerunt.

ADDE, an ualeat renunciatio facta in manibus alterius, quā ordinarij, Paul. de Cast. consi. 311. Et an impetrans per renunciationē habeat docere de titulo beneficij renunciantis, Rom. consil. 345. Et senex renuncians in curia, non præiudicat habentib. expectatiuas cum clausula Anteferri, secundum Old. consi. 323.

S V M M A R I V M.

1 *Asserente aliquo alium suo beneficio renunciare, quare illud beneficium uult impetrare, qualiter libellum conficies.*
2 *Renunciatio ut plurimum in modum exceptionis proponitur.*

QVOMODO, et quādo, et quibus iuribus in instrumētis publicis debeat, et possit re-
a nunciari, no. s. de renū. et conclu.[a] † Porro
1 qñ que quis asserit aliū in suo beneficio renūciasse, quare illud beneficium impetrat, unde sic libellus coram executore concipietur.

LIBEL. Corā, etc. propono, quod cum nup talis suo beneficio in manibus sui episcopi resignasset, Sanctissimus Pater Dominus Clemēs Papa IIII. uobis de dictis suis literis in mādatis, vt si ita esset, de ipso mihi de beneficio puidere. Cum igitur cōstet dictū de iure vacare beneficiū, peto mandatum ipsum apostolicum per vos executioni debitæ demandari, præfatūque beneficium iuxta ipsius mandati apostolici tenorem mihi pferri, et me in possessionē corporalem mitti, amoto inde quolibet illicito detētatore, extra de rescrip. ex parte. 1. ext. eo. cum inter. 2. In hac autem materia plures libellos non formo, cum renunciatio in modum exceptionis vt plurimū opponatur, vt extra eod. tit. per totum, extra quod me. causa, per totum.

A D D I T I O

a De renuncia. & conclu. *Incipit in uers. & quia hic et, durat usq; in fi. ibi autem in prin. remissionem dedi ad octo quæstiones.*

a De supplenda negligentia prelatorum. a. Rubr.

a *Huic adaptatur qō regula contra eum, an eligēs iure deuoluto arctetur ad id, quod arctabat eligentes, & ac rub. seq. de tēp. ord. pertinet qō regulę, imputari. de diacono, qui se arctauit ad ultima quatuor tempora anni, & tunc non potuit ordinari.*

S V M M A R I V M.

1 *Libellus in supplenda negligentia prelatorum qualiter sit concipiendus.*

SIC Concipe: Libel. † Coram, & c. propono ego episcopus, uel archiepiscopus talis ecclesię, quod olim vacante ecclesia, vel pbēda, capitulū talis ecclesię, & hi, ad quos primo loco spectabat eius collatio, ecclesiā ipsam conferre intra sex mensiū spacium non curarunt. Cū igitur sm statuta Lateranē. cōcilij ad me sit cōferēdi deuoluta potestas, peto per vos eidē, & capitulo inhibiter iniungi, vt me patiant libere vti potestate dictā ecclesiā cōferēdi, vel ne collationē per me factā impugnent, vel ne institutā per me molestare psumant. ext. de cōces. præbē. nulla. ext. de supp. en. neglig. prælat. per totum. Quæ autē hic desunt, vide infra de præben. & de concel. prebendę. In tribus autem tit. seq. non sunt necessarii libelli.

a De ętate, & qualiter, & ordine præficiendorū a. Rub.

a *Quomodo ista rubrica est tripertita, & quomodo penes aliquos corrupta, scripsi in nouella super eadem rub. Duas autem qōnes Io. de Deo, & tertiam Bart. Brix. scripsi eodem ti. c. c. fi. de quib. fiet mentio infra super rub. de præbendis. Potest sic, &c.*

ADDE, an ad prioratum ruralē sine cura possit minor 14. annis assumi, Feder. consil. 49.

S V M M A R I V M

1 *Libellus in ordine præficiendorum qualiter sit conficiendus.*
2 *Iudæus an possit a Iudæo ordinari.*
Iudæus non habet ianuam sacramētorum, quæ est baptismus.
3 *Moyses, & Aaron fuerunt maximi sacerdotes, sed ab eis nunc est sacerdotium ablatum.*
4 *Abbas quibus possit tonsuram conferre.*

POTEST Sic concipi libellus.
1 LIBELLVS.† Corā, & c. ppono contra P. cui collata est talis ecclesia, vel dignitas, vel electus est, quod ipse nō pōt ascēdere ad ordinē quem illius bñficij cura reqrit, vel quia infans, quia seipsum nescit gubernare, vel nō erat in sacris, vel fuit medicus: vel chirurgicus, propter cuius incuriam multi obierunt, vel erat tempore receptionis excommunicatus, vel non erat in sacris, cum fuit electus, vel non nouit Donatum, vnde peto ipsum ab ecclesia, vel dignitate, seu prælatura remoueri, ext. de ætat. & qualitate, ca. 2. & c. præterea. & c. ad aures. & duob. cap. seq. & c. pen. & c. vlt. 86. distinct. cum multa. extra de homic. tua. Vel si sit beneficiū cum cura collatum ei, qui non est in sacris, conclude sic: quare peto per vos declarari sentētialiter, dictam ecclesiam de iure vacare, ipsumque P.
a nellum ius ex dicta collatione in ea habere, vt in de-
3 cret. Gregor. X. de elect. licet canon. a † Quæro, vtrum Iudæus

A D D I T I O.

a Licet canon. *Libro 6. qua tamen nō probat, ad quod inducitur, ille*

... promotum ad parochialem ecclesiam, quod intra annum fiat sacerdos, non tamen requiritur promouendum esse in sacris, de quo uide hic. eo. tit. praeterea.

a Iudaeus possit hodie ordinari a iudaeo a. Et dicunt quidam, quod sic, ar. 45. d. qui syncera. Ego dico contra, quia non habent ianuã sacramentorũ, i. baptismum, 32. d. c. praeter hoc. §. verum, ver. porro, ext. de presbytero non bap. ueniens, nec fundamentum, 1. q. 1. cũ. Paul. 34. q. 1. v bi, sana. ablatum est. n. & translatum ab eis sacerdotium leuiticum, ut ext. de constit. translato b. & 2. q. 7. c. plerũque. §. hos etiam prope fin. uer. hinc est, quod Hiero. Sed q contrarium tenent, exponunt ibi sacerdotio, id est, principatu, quia non habent regem. sed tu tene, vt praemisi. † Vnde Moyses & Aaron, qui fuerunt maximi sacerdotes, vt 22. d. sacro. in fi. nõ possent hodie conferre ordinem in prima forma, quia verba illa iã nõ habent vim, uel efficaciam, cum sacerdotiũ sit ab eis, ablatum, ut dixi: & oportet ordinem conferri ab his, qui sunt recte ordinati secundum claues ecclesiae a Christo B. Petro cõcessas,
c ut ext. de sũma trinit. c. 1. §. una. In duobus autem tit. se-
4 quentibus nõ sunt libelli necessarii c. † ... possit ab
4 bas conferre tonsuram, uide infra de priuile... uer. non
d esse etiam d.

ADDITIONES.

a A Iudaeo. *sup. de Christia ... ut infra ...*
b Translato. *V... ibi data.*
c Necessarii. *Ex hoc ... rub. sequitur additio, quam ... debet sed propter dec. Alex. ... ipsam ... quae posita debuit hunc uersi. cancellare propter id, ...*
d Ver. non esse etiam. *& habetur eo. ti. de priui. abbate, 2. lib. 6.*

a De sacra unctione a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad Summistas recurrere, & potissime Host.*

SVMMARIVM.

1 *Electis ad ecclesias cathedrales statutus est terminus, intra quem nisi consecrationis munus obtinuerit, suspenditur.*

1 SCIENDVM est, † quod omnibus electis ad ecclesias cathedrales statutus est terminus sex
b mensium b ad consecrationis munus obtinẽdũ, intra quẽ nisi illud susceperint, iusto impedimento cessante, suspensi sunt ab administratione tẽporaliũ & spiritualiũ. Et si sic steterint per alios sex mẽses, capitulũ, ad quod spectat electio, alios eligere possunt, nulla indulgentia petita vel concessa obstante. Illi aũt, qui intra annũ 20 existentes, constituti sunt procuratores ecclesiarum suarum, postquam 20. annum compleuerint, se facient ad oẽs sacros ordines promoueri: alioquin ab administratione spiritualium & temporalium sunt suspensi: & si completo 25. anno non fuerint consecrati, priuati sunt illis ecclesiis ipso iure. hęc leguntur in const. Alex. IIII. de sacra vnct. cum ad Romanã. &c. quia olim c. In hoc ti. & seq. non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Sex mensium. *Hoc tempus cõueniebat iuri antiquo 100. d. quoniam, & de translat. c. 2. uer. sed & neq; illud sed totũ, quod sequitur, discrepabat ab illo, et quia multum conuenientia uidentur, quae sequuntur, scire debes, quod propter schisma, quod fuit tempore Alex. IIII. per eum & post eum, usq; ad tẽpora Inn. IIII. qui demũ deposuit Federicum, vt de re iur. ad apostolicae, lib. 6. multi iuuenes propter eorum potentiam fuerunt promoti ad episcopatus, sicut de uno scripsi de elec. cũ in cunctis. super verbo, quibusdam item prędicto Inno successit Alex. IIII. natione Cãpanus, cui displicuit, quod illi iuuenes sic promoti, vel procuratores, vel administratores rebus dati, non promouebantur etiam ad sacros tũ, unde per suam constitutionem prouidit, ut sequitur, maxime quia ... dicebatur ... uidens cãm huius rigoris, quia uero per Dei donum cessante schismate cessauerunt tales promotiones, & Bonifacio, & compositoribus Sexti non fuit uisũ congruere illas constitutiones poni in Sexto, & sic fuerunt reuocatę, ut infra dicam. & tamẽ nuperrime propter schisma Baueri uidemus, dominum nostrum Papam Clementem VI. promouisse do. Guil. de Nassau. filium do. Nomitis de Nassau, ad ecclesiam Maguntinã satis iuuenem ętate uere tamen scientia & moribus maturũ ualde, & in hoc studio gratiosũ. quem propter id summe dilexi, & quia ipse dominus Comes pater eius fuit hic scolaris & compater.*
b Quia olim. *Quas hodie non habemus. & sic sunt reuocatae. per proemium Sexti libri, in fi.*

a De filiis presbyterorum a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Precor, ignoscite, ad uerba iuris quae misceo, quae sunt facta Mihi, constat multos sacerdotes de suis filijs in sacerdotio genitis habere spem vbertatis diuinae gratiae, & bonorum, huius spei conclusionem ex mea persona sumens diuinam potentiã fateor. & talium meritis detrahere nõ intendo, nec ignoro, quę leguntur 56. di. per totum, nec oblitus sum me uidisse aliquos sic genitos notabiliter uirtuosos, respectu tamen numeri ualde raros. Coitum talem detestor, & solũ ad argumenti destructionem ex tali spe parentum intendo. Constat hic legentibus me uidisse patrem meum purũ laicũ, & prima tonsura carentẽ, ferentẽ, antiquę formę mãtellũ pelle foderatũ agnina, modicum eius foris habens pro libo, ut illi tpis mos habeat. ... aũt in colore & forma illi similem nouiter mihi feci Deo duce in eleemosynã conuertẽdũ. Magister fuit in grãmatica, sed non doctor, scolas tenens uelle. ex opposito ecclesiae sãcti Benedicti de porta noua, cuius hodie sum plurib. aliis compatronus, ibique sub eo didici primas literas, & grammaticae rudimenta, dum essem o Iennis, ut puto, cepit esse clericus, & breuiter, cũ ecclesia sanctę Marię Rotundę Gallutiorum uacaret, receptis certis ordinib. ad illã obtinuit presentari, Filios. n. cõplurium illorũ nobiliũ docuerat, propter quod & quia prudens erat, amicabantur eidem, ecclesia et corruerat, quia Turris Narbonten... ex opposito ibi sita particularitate destructa corruit, super illã, quam ex pecunia prius congregata reparari facit in forma rotunda, ut prius fuerat, Extabant. n. nobilia fundamenta interpono, quod ecclesia erat parua nimis, ad quod pręter paruitatem territorii rotunditas conferebat. Inter ecclesiam. n. & turrim erat habitio rectoris, in qua studui & profeci, & adhuc erant ibi uacuum, bene vt estimo, quinq; pedum, quod totum hodie in forma quadra tenet ecclesia, quam ędificari fecit nobilis de domo sua dñs Bonifacius legum doctor & miles, aliquid ego contribui, & ut retineret rotunditatis nomen, formam illi foris rotundã, in qua Virginis est imago, fieri & pingi fecit, & demũ parietem medium ecclesię per quẽ sexus diuiditur, & nuper ecclesię pauimentũ. Redeo ad prius dicta. postquam sub uiro multę reuerentię magistro Bonifacio de Pergamo. qui et postea fuit sacerdos & canonicus Pergamensis, studium perfeci. grammaticae, a quo pognosticum habui me futurũ doctorẽ, cuius narratio, quia lõga, nõ scribitur, sed petãt a sciẽtib. perscire uolentes, suspicior, quod hęc possent esse ultima mea scripta. propter quod & quia plurib. sunt communia, hęc ab olim concepta, nolui plus tradere.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra filios presbyterorum concipiendus.*

1 IN hoc † titulo etiam sic potest concipi libellus.
LIBEL. coram, &c. ppono cõtra P. qui se gerit pro rectore, vel canonico, vel vicario talis ecclesiae, quod ipse est filius talis sacerdotis, & in sacerdotio genitus, vel quod pater eius ante eum in ipsa ecclesia immediate ministrauit, vel in ea personam habuit, unde peto ipsum per uos ab eadem ecclesia, vel praebẽda, vel vicaria sententialiter amoueri, extra eodem cap. 2. 3. & 4. &c. ad extirpandas, & duobus capitulis sequentibus, &c. ad aboẽdam. ext. de rescriptis, inter caeteras a.

De

ADDITIONES.

a Inter caeteras. *Diuersos casus dubios in dispensationib. factis et per Papã cũ illegitimis, scripsi e. ti. li. 6. c. 1. & 2. ad qua tollẽda uidi, & habeo sub bulla dispensationẽ quandam factã ad mei petitionẽ per Papã Ioannẽ, cum genito tamen ex soluto, & solu ta*

ta huius formæ, Tecum, ut prędicto non obstante defectu, etiã in
ecclesiis cathedralibus quibuscunque ad beneficia quæque eccle-
siastica, etiam si dignitates, uel personatus existant, & curam
habeant animarum, unum, seu unam, & plures simul, & plures,
& quæcunque, uicib. successiue, ita uidelicet quod pluralitatem
huiusmodi beneficiorum proinde cõsequi ualeas, ac si de legitimo
matrimonio natus esses, libere, ac licite eligi & promoueri possis
auctoritate apostolica de speciali gratia dispensamur. Nulli er-
go, &c. Et incipiendo ab ultimis illud Eligi. & promoueri, tollit
dubium, quod scripsi in decr. 2. super uer. restringi secundum quod
dixi in decr. 2. super uer. uerisimile. illud unum, seu unam, &c. us-
que ibi, successiue, tollit dubium, de quo in decretali 1. scripsi in de
cret. pen. & super ultima gl. & in decr. non potest de præbend. eo.
lib. super uerbo, erimus. Et curam habeant animarum, tollit du-
bium, de quo ibi scripsi super gl. hoc intelligo & quod probatur p
Clemen. de præbend. c. 1. Etiam si dignitas, uel personatus exi-
stant, tollit dubium, quod scripsi in decr. 2. in 2. gl. & quod no. Gu-
liel. sup. ti. secun. §. fi. ver. quid si dispensatum quar. In ecclesiis ca
thedralibus quibuscunque tollit dubium duplex, quod scripsi eod.
tit. c. 1. super gl. intelligo. Clausula illa. Ita uidelicet, latius fuit pe
tita, quam concessa. quia restricta fuit ad pluralitatem, ut patet.
fuit etiam de episcopatib. expresse petitum, sed non concessum.
His præmissis adiuuando, quod scripsi in prę. decr. secun. super uer
bo, uerisimile. quod aliqui fateri nolunt, quod illegitimus dispensa
tus ad beneficium, possit hoc tacito beneficium impetrare, dicen-
tes, quod in dispensato remanet quædam nebula, cuius taciturni-
tas facit impetrationem surreptitiam per ipsam decr. cui respon
de, ut ibi dixi, quod ibi additur dispensatio dispensationi. Vnde mu
tatis verbis aliud est, cũ tractamus de exercitio actus. circa quẽ
dispensatio emanauit, & alterius dispensationem propriam requi
rentis, & hoc secundo casu loquitur illud c scilicet de pluralitate,
quæ est noua dispensatio. Impetratio uero beneficij est executio
primæ, ut ibi dixi. & ex contrario sequeretur, quod necessaria es-
set duplex dispensatio, una expressa, reliqua tacita, scilicet dicen-
do. Non obstante defectu natalium, quem pateris. super quo te-
cum alias extitit dispensatum. Si uero diceres, non obstante, quod
super defectu natalium tecum extitit dispensatum, hæc esset ine-
pta locutio ponere pro obstanti id, quod non obest, sed proficit. Cũ
igitur per primam dispensationem ius regenerationis habuerit,
ff. de natu. restitut. l. 2. in fi. & l. 3. & l. fin. & de ius uocan. sed si
hac. §. patronum ibi, aliud si natalibus, &c. & C. de nupt. impe-
rialis, ibi, nam omni macula, &c. facit secunda quæstione 3. in fi.
de simon. ex diligenti. in fi. Nam ut legitimus poterit impetrare,
intellige ad beneficium, quod sua dispensatio comprehendat. Sed
nunquid in ecclesia cathedrali, supra remi ad scripta in decr. 1. su
per gl. intelligo. Illud etiam declarando, sciendum est, quod dispen
satio natalium quandoque est arcta & arida, ut cum dispensatur
in ordinibus, & quod habere possit beneficium ecclesiasticum. &
hic tenere posset documentum Io. Mo. quod per id in cathedrali
non posset institui. Sed est alia dispensatio amplia, quod possit pro
moueri ad ordines, & beneficia, etiam si curam habent anima-
rum. Cum igitur illarum regimen sit ars suprema, de ætat. &
qualita. pen. absurdum esset dicere, quod canonicam cathedralis
ecclesiæ non posset hr̃e. Et hic procedit dictum Archidiac. de quo
sup. & ibi uide, quod scripsi post Host. de rescrip. postulasti. In his
non procederet argument. a pari, uel minori, licet procedat in di
uersis speciebus & in connexis. & uide, quod dixi sup. deleg. §. fi.
super 4. uer. Et no. quod in prima, quam dixi arctam, posui bene-
ficium in singulari, in secunda quam dixi amplam. posui benefi-
cia. plurali. Amplior autem esset. si dignitates & personatus ex
primeret. Amplissima uero est, quam supra posui, & adhuc am-
plior, si concessa fuisset, vt fuit petita. Antiqui autẽ et Summistę
utebantur his uerbis, Minima, magna, maior, maxima, quod ple
ne per Host. in Summa huius ti. §. ult. post prin. Hoc scias, quod o-
pinio, quæ excludit ecclesiam cathedralem, fundatur hodie super
decr. quamuis. 1. §. 1. de præbend. lib. 6. cuius tamen finem ad hãc
partem audiui sic reuolui, si scribitur, de beneficio prouideri, et
prouincia cathedralis, et metropolitana includitur, et ibi dispen-
satio ad beneficia per totũ orbem uagatur, et sic plus, quam per
prouinciam, fortius ergo cathedralem includet.

ADDE, de hac additione, ut per Oldra. consilio 206. incipien.
puncta breuia.

a De seruis non ordinandis a, & eorum manumissione. Rubrica.

ADDITIO.

a *Non mirum si ordinari non possunt, quia nec testes, nec publici*
nuncii esse possunt. Super quo uide supra de testibus, §. 1. uer. itẽ
quod est seruus. De manumissione seruorum ecclesiæ, uide per Ho
stien. eo. tit. §. pen. Est sciendum, quod Pileus sua q. 116. ponit qõ-
nem de minori. 20. annis, qui non seruata solennitate legis Aelię
Sentię seruos recepto magno pretio manumisit, & iurauit contra
manumissionem non uenire, & soluit, quod contrauenire non po-
test, per Authenticam, sacramenta, C. si aduersus uenditio. quæ
vult ualere alienationem rerum suarum, inter quas est manumis
sio seruorum, uallata iuramento. Vnum scias, quod multi dicunt,
simpliciter minorem, ex quo potest testari, posse post se seruos ma
numittere, & sic dixit Hostien. ubi supra. Cautius locutus est Gof
fred. in Summa huius tituli. par. 2. uer. si manumittere. & Vin. ut
scripsi eo. ti. c. 2. in 2. gl. qui cum Azone. & Accur. dicunt, illud ue
rum in ultima uoluntate, inter uiuos requiritur, quod non sit ma-
ior Viginti. Et quare dicam nõ, & minor 20. uide Azo. C. de uen
dic. liber. uer. si potest quis. ubi exprimit hoc dictum propter eum,
qui ingressus est diem ultimum 20. annorum, qui non est maior
20. annorum, & tamen manumittit. Dixisset ergo cautius Host.
quod posset libertates relinquere. Dictum Azon. uide in Summa
de testamen. manumis. uer. quis autem possit. Accu. super Auth.
sed hodie, C. qui manumi. non poss. & Inst. e. ti. ad fi. in gl. hodie.
& in corpore, ut spon. largit. §. 1. ubi est exepressum.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in materia seruorum non ordinandorum sit concipiendus.*
2 *Vt actio locum in filio, uel filia, uel seruo corruptis habere dicitur et qualiter actor libellum formare debeat in hac materia.*
3 *Reus, contra quem proponitur serui corruptio, qualiter ponere poterit.*
4 *Libellus de manumissis secundũ quosdã qualiter sit concipiendus.*
5 *Instrumentum manumissionis alicuius ordinandi qualiter sit concipiendum.*
6 *Prælatus ecclesiæ aliquem de seruis manumittere uolens, qualiter instrumentum.*
7 *Manumissio quandoque sub tenore fieri dicitur.*
8 *Instrumentum generaliter super manumissionibus, qualiter sit conficiendum.*
9 *Manumissor pro manumissione pretium recipiens, quibus uerbis uti debeat.*
10 *Hominem suum liberare uolens, qualiter instrumentum concipere debeat.*

1 SIC in hac materia† concipitur libellus:
LIB. Coram, &c. Conqueror de P. seruo meo, quod a mea fugiẽs ptãte me ignorãte, aut ꝯdicente, se fecit in acolytũ, uel lectorẽ, uel subdiaconũ seu diaconũ ordinari, unde pero ipsũ mihi restitui & in seruitutem meam redigi. Si uero esset presbyter factus, petes eum in peculio condemnari. Item diaconus potest pro se uicarium dare. Idem in subdiacono, ext. eod. tit c. 2. & c. nullus, 54. dist. si seruus absente. & c. seq. ex antiquis. & ca. seq. & secundum huiusmodi materiæ uarietatem variare potes libellos, qđ dic, vt no. ext. eod. c. 3. Item super libertatibus, & carũ reuocationibus, & manumissionibus concipe diuer-
b sos libellos, & instrumenta b, vt infra de natis ex libero, ventre. Sed & serui domino contra corrumpentem ipsius serui animum, faciendo forte eum de bono malũ, uel de malo deteriorem, datur actio serui corrupti. ff. de seruo corrup. l. 1. in prin. & §. fin. Sic ergo concipe libellum.

ADDITIO. LIBEL.

a Et Instrumenta. *sup. emancipationem.*

LIBEL. Coram, &c. conquero de P. qui seruũ meũ corrupit, suadendo sibi dolo & fraude, vt me ꝯtẽneret vel mihi res meas subtraheret, puta tales, ꝑ q̃d deterioratus est seruus in 10. iõ illa 10. & ẽt res, quas mihi subtraxit, peto, & adhuc ꝓpono actionẽ serui corrupti hoc ꝓbať ff. eo. l. 1. & l. si quis seruus. §. fi. & hęc vera sũt
2 in seruis. † Si vero filius, vel filia corrumpatur, locũ habet vtilis actio serui corrupti, ff. eo. vt tantũ. §. de filio. et cõcipiet libellum, vt dictum est. Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ seruus ille meus est vel in eo habeo vsum fructũ, vel eũ bona fide possideo, vel sum creditor, ff. e. si qs seruũ. §. in seruo. & l. 1. in pri. ff. de vsufr. q. 1 fit. Itẽ ꝙ persuasit ei illi seruo, ꝙ me cõtẽneret, vel fugeret, vel furtũ faceret, vel meretricator, vel iusorieret, & hmõi, vt ff. eo. l. 1. ĩ fi. & l. vel luxuriosum. Itẽ ꝙ per talem suationẽ factus est malus, cũ fuerit bonus, vel si fuerit malus, factus est deterior. Itẽ ꝙ tot & tales res asportauit seruus ille. Reus vero sic.

3 † POSITIO rei. Pono, ꝙ seruus ille est T. & quo ad dominũ, & quo ad possessionẽ pleno iure. ergo ꝑ cõsequens nõ est actoris, ff. de proc. Põponius, §. 1. ext. de ꝓsum. nonne. Itẽ ꝙ illã suasionẽ fecit iocose, ff. eo. dolo. Licet sit ar. cõtra ex. de pręsum. c. 1. Itẽ ꝙ bona fide sua si prædicta hoc concesso dolus cessat, vt in pręal. l. dolo Est aũt in duplum hæc actio, C. de fur. l. si quis seruo. ff. eo. l. 1. Et quia in hoc tit. de manumissione fit mẽtio de cõstitutione duorum fratrum Seueri & Antonini ad Maximum Vrbium missa, sic libellus concipietur.

4 LIBEL. † Corã, &c. ꝯqueror de P. dño meo, qui me emit ab H. quodã dño meo, ꝑ decẽ, q̃ ego sibi subministraui, & sic fuit imaginatius emptor, nec me manumittere curat, quare peto eũ ꝑ vos cogi, & cogẽdũ esse decerni, vt me manumittat, & ad hoc ꝓpono ꝯsti. diuorũ fratrũ Seueri & Antonini missã ad Maximũ Vrbiũ, vt ff. de manumiss. q. de suis, l. seq. & l. si qs ab alio
5 & ff de in. l. vix. certis † istrm aũt manumissionis eius, q ad ecclesiam tradit ordinandus, hoc modo conficitur.

INSTRVMENTVM Manumissionis alicui' ordinãdi. In Dei noĩe feliciter, amen. Qui sibi cõpetẽs relaxat seruitium, sibi quęrit præmiũ apud Deũ. vel sic Bonæ rei dare consilium, & præsentis hr̃ vitę subsidiũ, et æternæ remunerationis expectare cernitur pręmiũ, ver. 12. q. bonę rei. q. ia propter ego P. pro remedio aĩæ meæ et æterna retributione in ꝓsentia reuerẽdi patris, P. Dei gratia epi, ac canonicorũ & sacerdorum & clericorum Biteren. ecclesiæ, ac ẽt laicorum, absoluo H. seruum meũ per hanc chartã absolutionis et ingenuitatis ab omni vinculo seruitutis, ita vt ab hoc die & deinceps liber & ingenuus sit, & ꝑmaneat, & quo uoluerit, ꝑgat, tãquã si foret ab ingenuis parẽtibus ꝓcreatus & sicut alij ingenui ingenuã vitã ducat. Nulli autẽ hr̃dum meorum pro hæredumue, nec cuiq̃ alii personę ꝯquã debeat seruitutis, vel obsequii, nisi soli Deo, cui oĩa subsunt, ad cuius ipsũ deuote offero famulatũ, Peculiũ uero eius, si q̃d dñs sibi dederit, vel deinceps acquirere poterit, sibi in perpetuum cõcedo, iuxta ipsius beneplacitũ dispensandũ. Si uero q̃d futurum non existimo, ego ipse, aut quis ex meis hæredibus, vel quælibet apposita persona cõtra hanc ingenuitatis paginã, quã in perpetuum ualere uolo, uenire tẽtauerit, aut eã qũolibet infringere uoluerit, maledictionẽ Dei omnipotẽtis incurrat. Acta sunt hęc in ecclesia maiori Biterẽ. ante altare beati Nazarii, in ꝓsentia mea infrascripti notarii & testiũ suprascriptorũ, anno, mẽse, die & Idictione talibus, sedẽte tali Papa, uel imperãte tali Imperatore uel regnãte tali rege. Et ego talis notarius, etc. Hęc forma ꝓbat ext. e. c. 1. 2. 3. & 4. ext. de rerũ permu. ca. 3. et 4. et 12. q. 2. cũ redemptor. vbi breuior forma poniť, & C.
6 cõmunia de manu. l. 1. in fi. et l. 2. de ope. lib. l. pe. † Si uero prelatus ecclesię, aliquẽ de seruis ecclesię manumittit, sic in fine instri subiungat, Hãc aũt manumissionẽ vel manumissionis paginã tali notario inscribendã dictaui, & ꝓpria manu cum trib. presbyteris priorib. & tribus diaconib. ꝓ plenissima firmitate subscripsi, vt in ꝑ c. cũ redemptor. & ea. q. ecclasticis. Hmõi aũt libertatis charta sup ambonẽ publice legať, & si nullus cõtradi-
7 xerit, talis postmodũ ordineť, vt 54. di. c. 1. 2. 3. & 4. † Et nota, ꝙ q̃nq; aliqui sub certo tenore manumittũtur, vt videlicet fiãt monachi ĩ aliquo monasterio, vt eX de ꝯd ap. c. 2. vt in clicos alicuius ecclesię ordinẽtur, ibiq; missarũ celebrẽt solẽnia, vt ext. de ser. nõ. or. eo libertus. & hoc dẽt ipsum instrm continere, vt ibi. Generaliter aũt super manumissionibus sic põt cõfici instrm.

8 GENERALE instrm manumissionis. † Cũ redẽptor noster totius conditor creaturæ ad hoc, ꝓpitiatus humanãuoluerit carnẽ assumere, ut diuinitatis suę gratia dirupto, quo tenebamur captiui, uinculo seruitutis, & pristinę nos restitueret libertati. Salubriter igitur fit si hoĩes, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gẽtiũ seruitutis iugo subegit, ĩ qua nati fuerãt, manumittẽtis bñficio libertati reddãtur. Atq; iõ ego P. huius rei
2 ꝯsideratione permotus, pietatis intuitu do a & trado Titio & A. & B. filiis eius eorumq; omnib. liberis & filiis masculis & fœminis ꝓsẽtib. & futuris libertatẽ purã. secundum usũ & consuetudinẽ ciuitatis Romanę, eos ex hac hora liberos, ciuesq; Rom. efficiẽs, liberas ẽt & eximẽs penitus & dimittẽs nũc & ĩ perpetuũ eos oẽs, & quẽlibet ipsorũ à mea potestate manumitto, & ab omni cõditione & grauamine, ac ẽt operis & operarũ impositione, tã obsequalium, q̃ consistunt in faciendo, ut in assurgendo, salutãdo & hmõi, q̃ earum, quæ cõsistunt in non faciẽdo, ut puta de non uocãdo in ius manumissorẽ uenia nõ petita, & aliarum oĩum tã artificialium, q̃ fabrilium, & ad reuocationem ĩ seruitutẽ ob q̃cunq; ingratitudinẽ, & breuiter ab omni iure patronatus illud, quodcũq; sit sibi libere remittẽs, ita ꝙ omni pœna sublata, liceat his manumissis famosam actionẽ & q̃libet criminalem accusationẽ, si cõpetierit, in futurũ ꝯ me meosq; liberos intentare: restituo ẽt eos natalib. antiquis, & primæuo iuri ingenuitatis, ſm quod oẽs liberi nascebãtur, nec erat tunc manumissio introducta, cu m seruitus eẽt ĩcognita. Trado insup & do eis & cuilibet eorum spãliter tales & tales possessiones, & res, & gñaliter omne eis seruitutis peculium relaxo, & rõnib. dñi separatũ, ita ꝙ nõ teneať rõnem reddere de his, q̃ in seruitute gesserũt, ẽt si illa sint conexa his, q̃ gerũt ĩ libertate, dans ẽt tribuẽs ipsis manumissis & cuilibet eorũ ipsorũq; liberis putã & merã libertatẽ & gñalẽ administrationẽ rerũ eorũ, ita ꝙ sine aliquo obstaculo seruitutis & mei meorumq; successorum & cuiuslibet alterius ꝯtraditione & reqsitione possint emere, uẽdere, donare, ꝯtrahere, transigere & pacisci, in iudicio, stare, testm, & oĩa, & singula facere ac liberaliter exercere, quæ quilibet ingenu' Romanus ciuis & homo liber paterfamilias & sui iuris facere põt, ac si ab ingenuis parentib. nati essent, ꝓmittens firmiter pro me meisq; hęredib. & successorib. dictis Titio, & A. & B. ꝑ se & eorum hæredib. & filiis & omnib. ex eis descẽdẽtib. stipulantib. & recipientib. ꝓdictã manumissionẽ & absolutionẽ, & omnia, & singula sſcripta ꝑpetuo firma & rata habere, tenere, obseruare & adimplere, & nõ ꝯtra facere, uel venire ꝑ me, uel ꝑ aliũ aliqua cã, uel ĩgenio, de iure, uel de facto sub pœna cẽtũ librarũ Tu. ꝑ solẽnẽ stipulationẽ, & in singulis capitulis huius contract' in solidũ stipulata & ꝓmissa: qua soluta, uel nõ, oĩa prædicta & singula firma perdurẽt: reficere et & restituere eis oĩa & singula dãna & expẽsas ac ĩteresse in lite & extra: pro q̃bus omnib. & singulis firmiter obseruãdis ob-
9 ligauit eis oĩa bona sua ꝓsentia & futura. † Quod si forte

ADDITIO.

a Do. *Ab hinc fuit Rol. parte 7. q. 4. & 5. c.*

te manumissor pro manumissione pretiū recepit, tūc supra post illud verbum Parentib. nati essent, & iunge, pro pretio centū librarū Turon. quod pretiū cōfiteor & confessus sum me à Titio dante & soluēte p te & vice & noīe dictorum filiorū tuorū habuisse & recepisse, exceptioni non dati, & non soluti m hi pretii eius p eis renūcians absolute: & tūc p ṗmissa præfatio nem cong. aut instrumēto, actū, &c. vt s. in præcedenti. vel ipse tabellio in istro loquat verbis primæ personæ in tertiā decenter mutatis. Pṗmissa forma probat 12.q.2. cū redēptor. in Auth. Col.6. quib. mo. na. effi. leg. §. liceat ergo. & l. di. itaus gētiū. 4. d. fi.c.j.2.3. & 4. C. de bo. li. l. fi. C. de in ius vo. l.2. ff. de condi. inde. si nō fortem. §. libertus. Instit. quib. ex cau. ma. non po. vt C. de oper. lib. li.1.3. & 4. & per totū. ff. eod. fabri es. ff. de manumis. q. sui. Vel sic breuiter.

FORMA. Ego A. pure, libere & absolute libero & absoluo atq; manumitto te P. seruū meū, vt abīde sis liber, ciuis Romanus, nulli meæ potestati suppositus, licētiā habeas testādi, cōtrahendi, iudicio sistēdi, & oīa faciendi, quæ liber homo facere pōt, quare oīa, &c. vt s. pre. cōcor. & Inst. de libertinis. §. multis. Et bene est, si i hoc ḡctu adsint quinq; testes, & si fiat corā iudice, C. de Lat. lib. tol. l.1. §. fecimus. valet tn̄ sine hac solēnitate. & facit in Auth. Col.6. vt liber. de cætero, in prin. Pœnalis aūt ṗmissio, fm do. Mart. de Fa. hic patū vr̄ esse vtilis, imo dicit non esse necessariā. Si vero manumissus ingratus efficit. ṗcṗ. ṗīt libellus cōtra eum, vt j. de natis

10 ex libero vent. † Porro si qs velit hominē suū liberare, si instrumentum concipiet:

FOR. Ego A. pure, libere & absolute affranco, libero, & absoluo te P. & tuos liberos, seu liberos ṗsentes, & futuros in perpetuū ab omni iugo manensiæ, colonatiæ, censitæ, adscriptitiæ, & cuiuslibet alterius conditionis, & ab omni seruitiorū, vsuū, vel abusuū, angariarū, & perangariarū prestatione, & ab omni personaliū munerū, vel dationum ṗstatione, vt de inceps tu & tui liberi sitis liberi & absoluti, cum omnib. bonis vestris præsentib. & futuris, habentes licentiā standi, eundi, cōtrahendi, iudicio sistendi, & alienandi, & oīa faciendi, quæ aliqs liber homo nulli obligationi, vel cōditioni suppositus, facere pōt, quod ideo feci, qa tātū de bonis tuis mihi dedisti, vnde renuncio exceptioni non datæ rei, & exceptioni doli, & exceptioni, quæ cōpetit vltra dimidiā, vel minus dimidia, re ipsa, vel dolo deceptis, promittēs dolū malū abesse abfuturūq; esse. Quæ oīa suprascripta promitto attendere, &c. ff. & C. de pactis p totum, ff. de transaction. l. fi. C. de manumis. per totū. Itē licet superius dicatur, cū omnib. bonis vestris, &c. idem esset, si non diceretur, argumen. C. de pecu. eius,

a qui ad lib. pro. l.1.[a]

ADDITIO.

L.1. Inducit hanc l. in arg. quod sic procedit, ut proxime dixi, in seruo inter uiuos manumisso concessum intelligitur peculium, si nō admittitur, fortius ergo hic in adscriptitio, ut autem dicit lex illa, secus est in manumisso in testamento, cui intelligitur concessum peculium, nisi expresse dicatur, ut ibi, diuersitatis ratio ibi no. in ult. gl. Et sciendū, quod Rolā. bene circa hanc materiam duas quæstiones posuit in suo opere qōnum, quarum prima 46 in ordine fuit talis, si habens adscriptitios manētes, uel habens colonos, in charta finis, & liberationis opposuit, q eis liceret, quandocunq; uellent, exire de fundo, nec eis noceret antiqua præscriptio, quæ a domino, uel eius herede possit opponi. postq ipsi rustici in possessione diu mans. runt annis 40. nūc uolunt exire, dominus, uel heres contradicit, qrebat, an exire possint? & quia in uoluminib. habetur, non inseo. Tenet aūt q possunt, quia absolutio per pactum, & instrm pacti reuocari non potuit, C. de act. & oblig. sicut. & quia cum facta remissione a domino facti sint liberi, amplius præscribi non possunt, ff. de usuca. l. usucapionem. Itē quia præscriptio nō potuit currere, cū nō posset possideri, ff. de ac. pos. cū heredes. ff. de usuca. sine possessione. Itē præscriptio currit actioni. et ubi actio nō cōpetit non currit, C. de an. excep. l. 1. in fi. vt hic actio nō fuit nota, nisi cū recedere voluerūt, lex. n. sine pscriptione tps dat ius agendi, l. quicunq; ex tali pacto, C. de pactis inter empt. & ven. si fundum, sic in hac lib. uolentib. a colone discedere, ff. fa. erc. l. 1 sic in societate, ff. pro socio, tā diu. ubi de hoc. Si ergo locus esset pscriptioni, nunc inciperet, sed non est locus, ut prædixi, qa per instrm prædictū, si qua ibi erat nebula seruitutis, sublata fuit, Inst. de liber. in prin. inducit et C. de præsc. q pro lib. op. l. ult. Secunda qō Ioā. in ordine l. fuit de illo, q unum ex filiis adscriptitys, consistutum tamen in patris potestate, liberauit ab omni conditione adscriptitia, & ei donauit, quæ pater ab eo tenebat, quærebat, an liberatio tenuerit, & an bona illius adscriptitij sint libera, qūū adhuc, uiuēte adscriptitio, vel post mortem ṗsolut, primū non dubium, quia certum est libertatem tenere, nam cum dominus inter uiuos et in testō possit manumittere seruū, Inst. de libertinis, I. fi. & ti. seq. in prin. fortius ergo colonum, vel adscriptitiū. facit, qd tesfa sub lam. Nec obstat factū nō ualere inter dñm & seruū quia a adscriptitius liber est, circa hoc uide, quod not. sup. de instr. e.d. § cū, eodem, in prin. & de teste, §. 1. ver. quid de adscriptitys, ... dixi. Et si diceres, cum seruū satis est, q semel præstita est libertas, quæ cū semel approbata non reuocatur, Inst. qui a manu... uel nō, d. § semel. Ad secundum dicit sibi uideri bona ... ex quo dominus uoluit. nil. n. tam debetur homi... uoluntatem domini uolentis rem suā in aliū transferri, Inst. ... §. per traditionem.

ADDE, an nepotes ex filiis adscriptitijs sint adscriptitij, & an ... fundo & ipsi uenditi intelligantur, Rom. consi. 355.

a De obligatis ad ratiocinia præstanda ordinandis, vel non.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a Libellū, quē ponit hic auctor, non bene capio, quia non apparet ... quo tū luce porrigat. si dicas corā seculari, ex quo tā ibi litigatur, ... quare dat non ... q habēt, nisi cōtinuare cām suam, & sic ille cōparcat per se, vel alium, allegans se clericū ipse replicabit de ... ente, de for. con. p.c. pe. concor. & obtinebit in ... a, ut no. co. ti. c. vno, in gl. 3. ante fi. & ibi plene scripsi, Si dicis coram ecclesiastico, ad quid petit eum in priorem conditionem redigi, quæ uerba sumpta sunt ex leg. hic alleg. Hoc dico submittendo verba sequentia, quia si staret in his terminis, peto eū in pristinam conditionem redigi, & per vos cogi, ubi eum cōuenire ..., responde, & contenta, & hæc forma, ut sua iurisdictione, cū & eo ecclesiasticos cogerent ad id facit de fo. comp. ex transmissa, ibi iubeas terminari. uel illa parte remota, procederet, qd sequitur, s. peto eum ad reddendam rationem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra obligatos ad raciocinia præstanda qualiter sit cōcipiendus.*

POTEST hic sic libellus concipi.

1 LIBEL. † Coram, &c. conqueror de P. q cum mihi obligatus esset ad ratiocinia reddēda ratione curæ, vel procuratoris, uel administrationis, quam dolose administrauit, sibiq; super hoc litē cū mouissem, ipse vt ratiocinia euitaret, meque p cōsequens deciperet, se fecit ad sacros ordines ṗmoueri, quare peto eū in pristinā cōditionē redigi, & ad reddenda mihi ratiocinia coarctari, & ad hoc eum sententialiter condemnari, ext. eo. c. uno. 51. dist. preterea. C. de epi. & cle. offic. ales, & Auth. sed neq; & l. si q curialis, ext. de cle. vel mo. c.2. Verum sæpe tutores, et negotiorū gestores, et mādatarii & alii obligant ad ratiocinia, de quibus vide infra tit. de iudic. §. generalia. et §. speciala, Instrumentum redditæ administrationis vide supra de edit. instr. §. dicto. ver. porro.

a De corpore uitiatis.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a Quæritur, an iste libellus procederet corā archiepiscopo solo, in quantū de epīscopo loquitur, & secundū literā, quæ habet ab alterius offic. ad materiam facit, qd ol scripsi de offi. ord. ut litigantes. li. 6. in prin. magnæ glo. & de præben. graue. post Inno. in magna gl. q non procedit. facit de excessi. prel. ex literis, in fi.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter contra corpore vitiatos, vel pro,sit conciptẽdus*

a IN hac materia a poteris † sic libellũ ɔcipere.
1 LIB.Coram, &c. propono contra P.ꝙ licet ipse sine iusta cã se castrauerit, vel dignũ,vel manum, vel palmam, vel oculũ in duello p̃diderit,ex quo magna deformitas apparet,uel impotens ad frangendum hostiã redditur, nec sine scãdalo posset sacra ecclesiastica ministrare, se tñ fecit in abbatẽ, vel epm, vel presbyterum ordinari, quare per vos peto eidem, ne,in susceptis ministret ordinibus, sĩaliter interdici, uel ab abbatis offi.amoueri,ex̃ e.c.1.2.& 3.& 55.di.qui partem.& c. si quis a medicis. & c. si euangelica. extra de cle.ęgro.uel debi.c.2.de cle.pug.in duello, capitu.1.

ADDITIO.

a In hac materia. *Sic potest concipi libellus.*

a De bigamis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Casus libelli recipit auctor de gl.2.dec.2.eo.titu. & addendum est libello de copula, vel consumatione matrimonij: quia contra illus non sufficit, eo.titu.debitam. Item circa id, quod dicit de eo, qui scienter cognouit vxorem adulteram, vide quod dixi super glo.prædicta.*

ADDE de eo,qui cognouit vxorem adulteram, an possit Papa de eo dispensare, vt ad sacros ordĩes promoueatur. vide Pet.de Anch.consi.123.

ADDITIO. Adde tu,& uide Io. de Turre cremata in c. rector si viduam. di. 34. vbi plenissime examinat, an Papa possit dispensare cum omni bigamo uero & interpretatiuo, ut promoueatur ad omnes ordines,non solum minores,sed etiam quoscũq; maiores,& beneficia & dignitates.& ibi quid de episcopo. Et ad de,an contrahens matrimoniũ cum illa, quã defloraunt, & alius non cognouit,censeatur esse bigamus,uide Prap. Mediolanen. post Pet.de Ancha.c. totam col. 5. ver. quæro tertio, qui fil.leg. Hen.Fer.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra bigamum promotum qualiter concipiatur.*

CONTRA bigamum promotum† sic libellus concipitur:
LIB.Coram,& c.propono cõtra P.ꝙ cũ ipse notam bigamię incurrerit cõtrahẽdo cum vidua,vel corrupta, seu cũ duabus virginib.siue diuersis tpibus,siue eodem tpe, vel scienter vxorem adulteram cognoscendo, se fecit de facto ad sacros ordines promoueri, tonsuram nihilominus deferens: & habitum clericalem. Cum igit contra Apostolum non sit in talibus dispẽsandum, nec possit talis priuilegio clericali gaudere, peto ipsũm ab hmõi ordinibus remoueri,& ne deinceps tonsuram, vel habitum clericalem ferat, per excõicationis sñiam cohiberi,ext.eo.c.1.2.3.& 4.& in Decr.Greg.X. eo.tit.altercationis.li.6.& de cler.coniug.Ioannes.33.dist.martium.34.di.si cuius.& c.si laici.

a De clericis peregrinis a Rubrica.

ADDITIO.

a *Scias,quod contra secundum libellum, vel ipsius materiã multum hodie valuit consuetudo,quia videmus sic libere peregrinos, sicut indigenas in ecclesia institui,etiam per collaterales minoris episcopi,vt dixi post Hos.de renun.admonent.super gl.2.in secunda suppletione,in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter contra clericos peregrinos concipi dicatur.*
2 *Presbyter ad alienam dięcesim se transferẽs,literas sui episcopi secum portare debet.*
3 *Literæ dimissorię quæ dicantur.*
4 *Forma literarum,per quas alicui conceditur, ꝙ possit, à quo voluerit,ordinari.& nu.seq.*
6 *Literę an de quolibet ordine suscepto sint necessario exhibendæ.*
7 *Exempti an possint clericos alterius diœcesis sine literis commẽdatitijs recipere.*
8 *Episcopus Italiæ an possit sine licẽtia domini Papæ clericum Vltramontanum ordinare.*

SIC concipe libellum.
1 †LIB.Corã. &c. propono ꝙ talem, qui cũ sit homo barbarę & ignotę nationis, & persona ignota, se presbyterum asserens, plumiũ publice diuina officia celebrare,cũ tñ de ordinatione sua legitima & sufficiẽtia nõ exhibeat documẽta,quare ptum peto à celebratiõe hmõi phiberi,& ne de cetero talia attẽtare p̃sumat,sibi sñaliter ĩhiberi,ex. e.c.1.2.& 3.99.di.Aplos.etc.trãsmarinos. & p totũ C. de ep.& cle.si qua p calumniã.71.di.primates.Si aũt talis institutus esset in aliqua ecclesiæ p archidiaconũ,vel alium,sic ɔcipe libellum.
LIB. Coram uobis verabili patre epõ tali propono ꝙ P.qui cũ sit alienę diœcesis, se fecit per talẽ archidiaconum in tali ecclesia vestræ diœcesis absq; vestra licentia ĩstitui ꝙ canonica instituta, quare peto ipsum p vos inde amoueri,& amouendũ fore decerni,ex e.c.vlt.63. di.literas.in Auth.de sanctiss.ep.§.nullũ.7.q.1.nõ oportet.
2 tet.† Presbyter igitur ad alienã diœcesim se transferẽs literam sui episcopi secum habeat continentiæ talis:
FOR.Talis eps talis diœcesis presbytero salutẽ in dño sẽpiternã. Cũ tibi à nobis, vel tali prædecessore nõ in presbyterũ ordinato sufficiẽtia,sicut asseris,nõ habeas
a stipendia a:& ad aliam desideras diœcesim te ɔferre,le uius tibi reputans inter extraneos pauperẽ vitã ducere, ꝙ inter notos cũ opprobrio mendicare, paupertati tuæ ac rubori ɔpatiẽtes id tibi duximus indulgẽdum,vt cũ præsentium testimonio literarum ab hinc usq; ad biennĩũ ad aliã possis trãsire diœcesim, & tuũ ibi exercere officiũ, ac curã ẽt recipere aĩarum de illius licẽtia tum epi,et ad cuius epatum te duxeris transferẽdũ.In cuius rei testimoniũ pñtem paginã,&c.hoc probat in pre.cõcor.& talis lr̃a vocat Cõmẽdatitia,siue Pacifica: quia testificat prælatus de illius ordinib. vt possit pacifice suo off.vti,et qñq; de vita & morib.vt 68.di.c.ecclesiis.§.in
3 ter epos.70.di.c.j.& vlt:& ex̃ eo.tua.& c.1.§.1.† Dimissoriæ vero sunt,p quas qs dimittitur à iurisdictione sui prælati,vt 72.di.c.1.& 2.& 73.di.sãctissimo.palea est.& istæ literæ olim Formatæ dicebantur,qa cũ magna solennitate literarum Grecarum & latinarum fiebant,vt in p̃.pco.& seq.& in præ.§.inter epos.Veruntñ iura his vocabulis indifferẽter vtunt,vt in eo.c.& ca. alii noie & §.qualiter vero. Quis vero hmõi literas ɔcedere pos
b sit,no.fm Inn.IIII.ex.de elect.pereg.sup.rub. b.Qualiter autem formentur literæ commendatitiæ,seu dimissoriæ,habetur.73.di.per totum.Sed illæ hodie nõ sunt in
5 vsu.vnde sufficit forma præcedens.† Formam vero illã,quæ conceditur alicui,ꝙ possit,à quo voluerit ordinari,quia frequentatur, imponamus.
FORMA.Probitatis tuæ meritorum plenã habẽtes notitiam,tibi,promoueri ad talem ordinem cupiẽti,vt illũ,à quo malueris, episcopo catholico dũtaxat, & ab vnitate ecclesię nõ præciso,licite recipere valeas,liberã authoritate præsentium tribuimus facultatem, cũ hoc in præsentia per nos propter talem causam facere non
5 valeamus.in cuius rei,&c.61.di.c.2.3. & 4.† Vel dic melius esse,quod episcopus sub prę̃scripta forma scribat alicui prelato, vel ẽt uniuersis episcopis & archiepiscopis,vt per hoc eis videatur dedisse licẽtiam suum clericum ordinãdi:vel etiã roget illum,seu illos, vel saltem det eis per easdem literas licentiam ordinadi eundẽ.licet

ADDITIONES.

a Stipendia. *Non fuit hic auctor bonus rhetoricus, dic,sufficientia,sicut asseris,stipendia desint ad uictũ,& ad aliã dięcesim desideres,&c.*

a Sub rubr.*alias super capi.1. & ibi etiam posuit, & incipit,tractauit hic tunc.*

cet enim clerico concedat licẽtiam, à quo voluerit, recipiendi, non ob id fortè concedit alij epo licentiã illũ ordinandi, quia potius est eps alienus quo ad hoc inter dictũ, & ipse clericos, vt in præ.conco. sicut alias dici-
a mus in exemptis a habentibus priuilegium, q possint à quo maluerint episcopo ordines recipere. licet.n. ad locum ipsum aliquis eps accesslit, nõ tñ ibi poterit absque diœcesani episcopi licẽtia ordines celebrare, quia si ex duabus seruitutib. vna remittatur, altera remanet, vt ex.de vsu pallij, ex tuarũ. & ff. de ser verb. p̃ii domus tuæ. & de priuile. pastoral. s. Si tamẽ taliter priuilegiati venirent ad aliam diœcesim, dici pôt, q diœcesanus illius diœcesis eos ibi poterit ordinare, vt sic priuilegiũ eis aliquid afferat in hoc casu. Vel dic, q ex quo dat mihi licentia recipiendi ordinem, à quo voluero, per cõsequens vr̃ esse data licentia me ordinandi illi, quẽ elegerim. arg. ext. de priuil. in his. & de conces. præb. q. a cũctis. §. ex parte. & ex̃ de temporib. or. in cõst. Grego. X.
6 eos, q. vbi dicã de hoc. li. 6. † Illud aũt scias, q nõ est necesse exhiberi literas de quolibet ordine suscepto, q̃
b dic. ẽm Papam, vt no. ex̃ de cle. peregr. c. j. b Vtrũ si qs bene diu ministrauit in aliquo ordine, præsumatur rite illum ordinem habuisse, no. plene ẽm Pap. ext. de
c eo, qui fur. or. rec. c. fi. c † Item an exempti possint cle-
7 ricos alterius diœcesis recipere sine commendatitijs literis, & an epi possint dispensare, vt aliqui sine huiusmodi literis admittantur, no. ẽm Papam, ext. de cler. peregr. c.
d fi. d † Non est ẽt prætermittendũ, quod nullus episcopus
8 Italiæ ordinare potest aliquem clericum Vltramontanum sine speciali licentia dñi Papæ, vel illius epi, de cuius diœcesi ipse ordinandus oriundus est, vel in qua beneficium habet, concessa per literas patentes, continentes cãm rõnabilem, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare, cũ alioquin ordinatus sit absq; oĩ spe dispensationis a Sede Apostolica obtinendæ: nec pœnitẽtij dñi Papæ super hoc dispensare possunt sine eius licentia spẽali, ordinatores etiam puniri iubentur, vt in constit. Clementis Papę IIII. eo. ti. in spe. li. 6. Hodie vero, generaliter episcopus ordinans clericos alterius parochiæ, suspensus est per annum a collatione ordinum, vt in consti. Grego. X. de temp. ord. eos. lib. 6.

ADDITIONES.

a Exemptis. *vel non exemptis, de temp. ord. cum nullus, §. 1. libro primo.*

b c. 1. *Vbi scripsi ad fi.*

c c. fi. *Vbi scripsi post eum, & Host. in gl. 2.*

d c. fina. *vbi scripsi in glo. pen. & super gl. 2.*

a De officio archidiaconi a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Vt no. In decr. quoniam abb as, de off. deleg. in 3. gl. sunt ecclesiæ, quæ habent plures archidionos, & ibi scripsi post Host. non tamen habet nisi vnus nomen ecclesiæ, alij habent singularia nomina, & talis est is, de quo formatur primus, & secundus libellus, & vide quod no. 7. q. 1. in apibus, in vlt. gl.*

a *SVMMARIVM.*

1 *Libellus qualiter sit super iuribus archidiaconorum concipiẽdus*
2 *Archidiaconi iura quæ sint.*
3 *Agere volens contra archidiaconi iura, non petitorio, sed possessorio, qualiter libellum concipere debeat.*
4 *Episcopus agere uolens contra archidiaconum, qualiter libellum concipiet.*

ARCHIDIACONORVM iura secundũ varias diuersorum locorum consuetudines in diuersis consistunt, ergo in consuetudine iudicantur, ex. de off. Arch. cum satis, &c. vult. Sic ergo super eis libellus concipitur.

a LIBEL. a † Coram, &c. propono ego P. Archidiaco-
1 no. Corbariæ in ecclesia Narbon. contra P. rectorem ecclesiæ de Seiano, q cũ ecclesia ipsa sita sit intra fines dicti archidiaconatus, dictus rector mihi obedire ac respondere recusat in his, quæ ad ius archidiaconale de
2 cõsuetudine prescripta spectare noscuntur, † videlicet visitatione, correctione, procuratione, ratione visitationis debita, synodatico, interdicto, inquisitione, suspensione, excõmunicatione, absolutione: & vt citatus coram archidiacono compareat, & coram eo de se querelantibus respondeat, & eius honesta mãdata suscipiat, & obseruet; quare peto ego nomine dicti archidiaconatus, vt præfatus rector in prædictis omnibus & singulis mihi respondeat. & ad hoc peto eum per vestrum officiũ compelli, & compellendum fore sententialiter declarari, c. x̃ eo c. vit. ext. de elec. dudũ. 2. 15. di. perlectis. Multa tñ de prædictis non pertinent ad dictum arch. Corba-
3 riæ, sed exempli gratia posita sunt. † Si vero nõ vult agere petitorio, sed possessorio, sic concipitur libellus.

LIBEL. Coram, &c vr̃ s. vsque ibi, de Seiano, iunge, q cum ego sim in possessione, vel quasi iurium Archidiaconatuum, videlicet dictum rectorem, seu eius ecclesiã visitandi, corrigendi, procurationem ratione visitationis recipiendi, interdicendi, suspendendi, excommunicandi, absoluendi, citandi, de ipso conquerentibus iustitiam faciendi, mandata mea honesta suscipiendi, & seruandi, nũc ipse in talibus mihi obedire recuset, me possessione, vel quasi dictorum iurium indebite spoliando: quare peto me in dictam possessionem, vel quasi, dictorum iurium per vos reduci, & reducendum fore sẽnaliter declarari, ext. de elec. querelam. & de exces.
4 præ. ad hoc quoniam. † Si autem episcopus vult cõ Arc. agere, sic concipiet libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui se asserit Archidiac. talis ecclesiæ, ipse nanque contẽdit sibi ius esse ratione dicti archidiaconatus visitandi in ipso archidiaconatu, tam ecclesias, quam collegia, & prælatos & rectores regulares, & seculares, & inquirẽdi cõtra eos, reformãdi quoque, corrigẽdi, puniendi, instituendi, & etiã rectores in ecclesijs, & eos destituendi, causas matrimoniales audiẽdi, & similia, & in prædictis se ius habere contendit in animæ suæ periculum, & mei præiudicium & grauamen, quamuis nullum ius sibi sit talia faciendi: quare peto sibi per uos inhiberi, & ad hoc ipsum sẽnaliter cõdemnari, ne deinceps talia p se, vel aliũ facere p̃sumat, & sibi sup his ppetuũ silẽtiũ imponi: peto ẽt damna, expensas, & interesse, &c. ext. eo. c. fi. ex. de exces. præla. accendentibus, de præb. referente.

ADDITIO.

a Libellus. *Secundum Rof. in libellis iuris canon. p. 2. ad fi.*

a De officio archipresbyteri. a Rubr.

ADDITIO.

a *Nigrum de duplici archipresbytero loquitur, libellum ponit solum de ciuitate, in cuius fine alleg. ad id totum titulum, allegare debebat, c. 1. 2. & 3. ut honestior fiat correctio. Adde ibi quasi per totum, & vbi sequitur, eodem modo concipe, vel supple in archipresbytero rurali, & in titulis, &c. ponit autem auctor de tali pleb ano unum libellum inf. tit. 3. ver. porrò.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra archipresbyterum qualiter concipiendus.*

CONTRA archipresbyterum in officio suo remissum sic concipitur libellus.

1 † LIB. Coram, &c. propono ego A. archidiaconus talis ecclesiæ contra P. archipresbyterum eiusdem ecclesiæ, quòd ipse mihi obedire recusat, nec collectam dicere vult, uel fontes benedicere, uel curam sacerdotum habere, qd̃que inchoare in diuinis, vel benedictionem in ecclesia dare, uel pænitentias eis, qui de diœcesi ueniunt, iniungere contẽnit, quare peto per uos ipsum ad prædicta oĩa & singula seruãda, & exercẽda cõpelli, ext. de off. ar-

chipresbyt. per totum. Eodē modo etiam libellus con
a cipitur a in sequentibus titulis, uerbis competenter mu
tatis, & eis, quæ ad eorum spectant officia, in eisdem in
sertis.

ADDITIO.

a Libe. conci. *supra in archipresbytero rurali.*

a De officio uicarii a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Totum nigrum, excepta dec. pe. loquitur de uicario in diuinis, & de illo format auctor libellum, pen. dec. loquitur uicario iurisdictionali. Ad hanc adaptatur qō, quam uide super regula, priuilegiū lib. 6. post prin. de qua sup. de instr. ed. §. nunc aūt. uer. quid si Papa. Duas etiam qones ad materiam. s. an uicarius plebani cum plena potestate possit contra priuilegium ecclesię numerum augere. & de uicario, qui per annos soluit alteri ecclesię cusum, scripsi eo. ti. c. 3. in gl. 2. lib. 6. Est sciendum in multis partib. uicarios episcoporum iurisdictionales officiales uocari, & reprehendunt illi nos Italicos. qui illos uocamus uicarios, sed cesset reprehēsio per tres dec. libri 6. sub hoc titulo collatas, quę de officialibus loquuntur. Vltima tamen dec. ibi exprimit vtrunq;. Dimittamus igitur uocabula diuersitatibus locorum, & primo colligamus iura, quę de officialibus loquuntur, & sunt supra eo. ti. de of. deleg. insinuante. de appel. dilecti. 3. de inst. ex frequentibus. de cog. spir. c. fi. de no. nunc. significan. de consue. c. 2. lib. de comp. ord. cum nullos. §. 1. de officio dele. si contra. de of. ord. ca. 1. de in. c. ult. 2. respon. de appe. Rom. 1. resp. de uicario habetur eo. ti. c. pe. qui loquuntur de uicario Papę in Vrbe, de quo satis ibi scripsi in glos. de of. generali, in pre. decr, cum nullus, §. 2. de preb. statutum. De uicario simpliciter, decr. ut officiū. ad fi. & c. seq. & c. fi. Dubitari uidetur, si episcopus officiali suo concedit potestatem inquirendi, & puniendi, & corrigendi subditorum excessus, qualis sit ipsius iurisdictio circa ista, an sit ordinaria, an delegata, & per hoc scietur, ad quem ab eis sit appellandum, si grauauit in his, & an illorum iurisdictio possit ad similia prorogari? de quo uide. quod scripsi sup. de comp. iud. adit. §. super uer. nunquid in iudicem. Et ut quęstio sit dubia, ponitur non fuisse uerbum delegationis expressum in ista concessione. & uidetur aliquibus per dec. hi, qui de preben. lib. 6. 2. resp. quod sit delegata, & facit, quod ibi no in ult. gl. dantes pro regula, quod in omni eo, quod legatus, uel officialis potest ultra officiū legationis, uel officialatus ex commissione Papę, uel episcopi, ex quo cedit naturam officii, in illo censebitur delegatus. Multū est pręiudiciale hoc dictū iurisdictioni metropoliticę, de quo uide supra de appellat. §. nunc tractemus. uers. sed secundum pręmissa. cum sua remissione. & communis obseruantia habet cōtrarium. Tamen attentari posset, quòd quando simul ex unica commissione constituitur uicarius, uel officialis cum adiunctione pręd.cta, tunc tota iurisdictio sit ordinaria. Si uero diuisim committatur, tunc pars, de qua queritur, sit delegata, bene facit dec. unica, de consec. eccle. uel alta. lib. 6. eodem lib. 6. eodem lib. de sent. excom. si ciuitas, in fi. facit etiam decre. translato. de constit. ibi, quia simul ab eodem, & sub eadem responsione, & c. facit materia connexorū, & quia magis dignum, & c. de consecra. eccl. uel alt. quod in dubijs. & uniformis debet esse unius auctoritatis intellectus, de consecra. d. 4. cap. finis. uer. ut ergo, de baptis. maiores. uer. similiter. Posset etiam in secundo membro superiori subdistingui, an non fuerit, uel fuerit expressa in illa commissione officialatus, uel uicariatus. Primo casu indistincte sit iurisdictio illius partis delegata. Secūdo casu, siue fiat in salutatione, puta tali officiali, uel uicario nostro, siue in progressu, dicendo, tibi officiali nostro cōmittimus, quod possis. & c. siue dicat potestatem tibi alias per nos commissam extendimus, prorogamus, ampliamus, semper erit ordinariā prorogata. nō enim occurrit ratio, quare per non subditos possit eius iurisdictio prorogari, de quo satis de off. dele. P. & G. in ult. glo. & super illa. & per committentem, qui eum facit iudicem, non possit, cum tamen potestatem habeat minuendi iā datā, & totam etiam reuocandi, ut scripsi eo. tit. ca. penul. in 3. glo. & in glo. potest ergo. quam potestatem pręd.cti prorogantes non habent. Concedatur ergo sibi, quod possit in eadē specie illā ampliare vt si contrariorū sit eadem permissio, ff. de reg. iuris, eius est nolle. §. est in ti. ad idem ff. de re iud. l. 3. extra de maio. & obe. cap. penult. vbi de hoc, in prin. Item certum est illa, de quibus quæritur non transire in officialem ex uoluntate commitentis præsumpta, quia non expressit illa, eo ti. c. fi. lib. 6. Nō ergo procedit iudex aliqua inhabilitate committentis, vel recipientis. Sublata igitur illa præsumptione per expressionē satis patet, qđ eodē iure exercet singula. Itē uidemus, quod certos actus officiales exercent in absentia episcopi, quos non exercent in eius præsentia, de hære. c. fi. ad fi. ubi uide concor. li. 6. Si illos cōmittat episcopus ēt in sua presentia faciendos, erit ne iurisdictio delegata, quā ante commissionem poterant exercere illo absente, et loquor de his, quę committere possent. qđ dico pp decretalem primā de officio ordinarij in fi. & decretalem tertiam, de præben. l. 6. vbi no gl. ante pe. respondere ad decre. hi, qui. & dico, quod non poterat ibi dici prorogatio iurisdictionis per concessionem actus, qui iurisdictionalis non est. Beneficiorum collatio pertinere non potest ad simplicem præbendarium, patet de præbendis, c. vlt. in fi. li. 6. & quod in illa decre. & materia non ponderetur de legatio, patet dum dicit textus, legati uel alterius, Constat. n. de facto, quod legati domini Papę habent literas legationis, demum tot literas habent, quod sunt articuli, quibus sunt priuilegiati, quorum multi sunt non iurisdictionales, puta quod possint celebrare, & sibi facere celebrari in locis interdictis. Itē multas literas super diuersis casibus dispensationū de clericis suis, quod fructus percipiant in absentia, & similia. Itē illud dubium obstat, quod formabatur quæstio, s. ut sciretur, ad quē posset appellari, non conuenit huic casui, quia siue legatus, siue delegatus dicatur, idem iudex ad quem, s. Papa.*

ADDE, quæ differentia sit inter officialem & uicarium, Fed. cons. 302. et an uicarius possit inquirere, per eundem consil 220.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter contra uicariatus officium concipi debeat.*

IN hac materia † sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra P. qui se asserit vicarium talis ecclesiæ, quam tum canonice assecutus. & quod ipse absque auctoritate episcopi diœcesani de facto fuit in dicta ecclesia à prędecessore meo uicarius institutus, vel alibi habet beneficium cum cura, vel aliam vicariam. Cum igitur tales institutiones canonica prohibeant instituta, peto per uos dictam institutionem cassari, & irritari, cassam & nullam pronunciari, & ipsum a dicta ecclesia remo-
a ueri, & remouendum fore decerni, ext. e. c. 1. 2. 3. & 4. a

ADDITIO.

a Et 4. *Est sciendum, quod hodie per cle. eo. tit. unic. omnis libellus, qui contra rectorē parochialis ecclesię formari potest, poterit et dari contra ipsius ecclesiæ perpetuum uicarium, de ętate, uel de secundo beneficio curato, uel de sacerdotio intra annum non recepto, an uero cū ipso dispensari possit in septennio, de quo in dec. cū ex eo. de elect. ibi not. in glo. In hoc autem, an coram uicario procedat libellus petēs declarari possessorem beneficij in illo ius non habere. uide eo tit. c. 2. lib. 6. in gloss. hęc litera.*

a De officio iudicis delegati a Rubrica.

ADDITIO.

a *Formas recusationum, quam ponit hic auctor, posuerat Roffr. sub operis 6. rub. Host. in Summa hoc eo. tit. §. pe. Bonag. parte 3. in 3. col. qui hanc materiam tractauerunt, uide supra prima sub rubrica de recusatione, & quia non faciunt ad nigrum, sed solū, quæstiones non exprimo positas lib. 6. super regula, eum, qui certus, & regula, mutare, & regula rationi, de quibus in ti. huius operis facta fuit mentio, sparsim tamen.*

SVMMARIVM.

1 *Recusatio iudicis sub qua uerborum forma scribi debeat.*
2 *Suspectorum iudicium insidias declinare, & inimicorum iudiciū refugere naturale est.*
3 *Recusatio quandoque non fit corā eo, qui recusatur, sed corā alio,*

RECVSATIO iudicis est in scriptis proponenda, vt extra de probat.quoniam contra. C. de iud.apertissimi,& l. cum speciali. ergo scriptura sic conficietur.

1 FORMA.† Qm res est est periculosa,& tristissimos sortiri solet euētus sub iudice litigare suspecto ideo domine iudex,cum vos habeam suspectum pro eo. quòd estis meus inimicus, vel consanguineus aduersarii mei & hmôi, audientiā vestram in tali cā, quæ vertitur, uel verti speratur inter me & Titiū, ex præmissis causis recuso.Has autem causas sub alternatione, &c.vt sup. de excep.§.viso.ver.porro si reus,cæteris iurib.& exceptionibus meis in omnibus & per omnia nihilominus mihi saluis.Præmissa probantur 3.q.5.quia suspecti. & ext. de excep.cum inter.ext.de re iud cum æterni. Et si plures sint causę,omnes specifica.Si uero tenes,quod causa recusationis non sit inferenda,remoue illa verba, cū
a vos habeam,a &c.Sed hoc uerum non est,ut dixi sup. b
b de recus.§.qualiter.Vel sic.

2 FORMA.† Qm naturale est uelle suspectorum iudicum insidias declinare,& inimicorum iudicium refugere,ideo domine iudex,cum sis mihi tali ratione suspectus:(pone aliquā de causis,quæ no.sup.de iud delega.§.recusari.)vos tanquam mihi suspectum ex hac causa recuso,& præfatam causam coram arbitris me offero probaturum,ad quos statim communiter eligēdos me paratum offero.& si conuenire non possumus, talem pro parte mea eligo,vt in præ.c.quia suspecti.& ex
c tra de off.deleg.suspicionis,& de app.legitima,li.6.& c.
3 secundo requiris,in fi.c extr.eo.in antiquis.† Si uero recusatio nō fit coram eo,qui recusatur, sed coram alio, quod fit quādoque,vt l. p.de recus.§.recusari.in fi.tunc uerbis competenter mutatis dices illius audientiam recuso.In seq.tit.non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Cum uos habeam. *Verba fuerunt Rof.vbi supra.*

b Supra. *Sub.de recus.2.parte.1.*

c In fi. *Tres tales casus habes eo.ti.si contra vnum,lib.6.et videat recusans,ne instet electioni arbitri in his,uel in similibus casibus, propter id appelletur,super quo vide Host.in summa eo.ti.§.quod si eius officium,ver.sed coram quo.*

De officio ordinar i,& de maioritate.
2 obedientia. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Satis decenter iunxerat auctor duas pabulum autem huius rubricæ dedit principaliter Rof.in utriusque libellis,ut infra dicam, & uide quod dixi super rubrica de electione,& quo ad secundam partem rubricæ, vide quod super ea scripsi ext.eod.Sepe queritur an ordinarius ecclesiasticus pro ecclesiastico crimine possit purū laicum capere,carcerare,& punire ultra censura,uel spirituales pęnas? Ad negatiuā inducitur iurisdictionem distinctio,10.dist. qm̄,96.dist.cum ad uerum,de iud.nouit.in prin.Habet ergo etiā in his episcopus vti ecclesiastica censura,ut patet de foro compe. cum laicus,lib.6.quæ tamen de periurio loquitur, quod est ecclesiasticum crimen,quod intellige,ut ibi scripsi in fi. bene facit dec. cum episcopus eo.ti.& eo.lib.ubi dico de lib. iurisdictionis exercitio in qualibet parte diœcesis,cum descendit ad captiones personarum,restringit se ad personas ecclesiasticas,ad idem dec.quamus,de pœ.eod.lib.concor.de sent.excommu. vt fama.de ver. signi,nouimus,Legistæ per § neque occasione versic.si uero canō. in Authen.de man.prin.Col.3.vbi innuitur cum preside debere cognosci,& C.de sac.sanc.eccle.l.placet.vbi sacrilegium, quod est etiam ecclesiasticum,& per ecclesiasticum & per secularem iudicē punitur. In cōtrariū,qui a qualitas delicti fecit illū de foro ecclesiæ,C.de episc.& cle.Auth.item nulla & ibi no.ad idē, quod no.in dec.cum sit,de foro comp.& eo.ti.ex tenore. Item decreta, in eo.ti.non distinguit inter subditos clericos,vel laicos.& si uult seculare brachium pōt inuocare episcopus contra illos, & pracipue in his ecclesiasticis,ut ibi no.ad idē Auth.causa, quæ fit cum monacho.C.de epis.& cleri.faciat ad hanc partem de pœnis,felicis,in fi.li.6.vbi iudicibus secularibus in illo tā graui sacrilegio reseruat̄ pœnarū ciuiliū impositio nō detracta illi superiori et supma potestate,q̄ habet supra Imperium,de qua no.prę d.decr.nouit in prin.& in d.decre.cā,2.qui fil.sint legi.Cōiter tenet, inferiores prælatos potestatē,de qua quæritur, non habere in laicos, præter crimē hæresis,de quo nō dubitatur,patet de hæret.vt cōmissi, &c. ut inquisitionis & apertius in decr.1.eo.ti.in clem. An aūt iudex secularis teneatur dare brachium suum epō contra clericum,qui primo ex probabilibus causis appellauerat ad Papā,scripsi plene eo.ti.infr.de offi.ordi.super glo.pe.c.1.*

ADDE de hac addi.videndum originaliter Old cons.87.incip. quæritur,an ecclesia,& an vicarius possit cogere aliquē,ut intra. certū tempus,de tit.sui beneficij ostendat, vide Aneh.consi.59.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter concipiatur,vbi agitur de officio ordinarij,& de maioritate & obedientia.*
2 *Iura episcopalia petens non tenetur ea specificare.*
3 *Archiepiscopus contra suffraganeum agens,qualiter libellū concipere debeat.*
4 *Episcopus super iuribus episcopalibus contendens, qualiter libellum concipere debeat.*
5 *Episcopus uolens ecclesiam cū suis dotibus,decimis & possessionibus ab aliquo uendicare,qualiter libellum concipiet.*
6 *Abbas uolens contra episcopum agere pro subiectione ecclesiæ, qualiter libellum concipiet.*
7 *Plebanus agere volens contra capellas pro subiectione, qualiter libellum concipiet.*
8 *Gerere se uolente aliquo pro rectore in aliqua capella in præiudicium plebani,qualiter contra talem concipiatur libellus.*
9 *Actiones præiudiciales & in rem sunt quatuor.*
10 *Potestas vendicans ciuem,qualiter concipiet libellum.*
11 *Abbas,vel prior agere uolens contra monachum,vel priorē,qualiter libellum concipiet.*
12 *Dominus contra uasallum procedere volens, qualiter libellū concipiet.*
13 *Actio præiudicialis qualiter locum habere dicatur, dum est processus inter patrem & filium.*
14 *Libellus qualiter sit contra filium alterius inuite detinentem concipiendus.*
15 *Is,contra quem agitur de uiolenta filij alieni detentione, qualiter debeat respondere.*

1 IN his materiis superioribus incipiamus. † & sic libellus concipiatur.

LIB.Coram,&c.peto ego archiepiscopus Bituricen.totius Aquitanię primas præstari mihi a Burdegalen.archiepiscopo obedientiam & reue
a rentiam,cum sim eius primas, a & eum ad hoc senten-
b tialiter condemnari,ext.de ma.& obe.b c.vlt. & c.inter quatuor,extra de dilat.c.ult.9.q.3.cōquestus,ext.de off. ordi.duo.ext.de in integ.resti.coram,vel vbi posui obedientiā & reuerentiā,pone iura primarię,q̄ sancti canones primati ɔcedūt,cū sim eius Primas † Nec tenet̄ spe
2 cificare illa iura,cum sint a iure specificata, sicut al qn̄ cū petuntur iura epālia,nō tenetur qs specificare ea, cū sint a iure specificata.& in probationibus, qđ uoluerit, specificabit,ext.de of.ord.ɔquerente.de re iud.cū inter uos,de pscr.ueniēs.Verumtn̄ quædā sunt,q̄ non ɔprehēdunt,nisi specificent̄,ut no.in præ.c. conquerēte. c fin
c Papā.Vnde melius est,ꝙ primas,& eps illa specificent, ne reus remaneat incertus, & ut omnia clare procedant

ADDITIONES.

a Primas. *Dicit Rof.in libellis iuris cano.parte 2.in princ.quod suo tempore fuit de hoc qō coram Papa Gregorio, & ipse fuit aduocatus pro Bituricensibus,et dicit hanc libelli formā approbatam fuisse per Papam,& fratres,auctor in iusto lib.& seq.addit,quod sequitur,& bene.*

b Obedientia. *Et iura,nec est necesse,secundum Rof.dicere oia iura,cum indefinita æquipolleat uniuersali.*

c Conquerente. *Secundum Papam,ubi uide super 1.gl. de relig. domi.constitutus,in glo.pe.ad fi.*

a cedant a, in Aut. de testam. imperfec. Col. 6. de iure fisc. ita fidei. extra de lib. obl. c. 2. & in dicto c. conquerente. Si autem peteret iura primatiæ ex consuetudine debita, ut in p. decr. duo. & c. conquestus. tunc dēt specificare.
3 re.† Archiepiscopus autem contra suffraganeos sic libellum concipiet.

LIB. Coram vobis pater sancte propono ego M. archiepiscopus Narbon. ecclesiæ nomine ipsius ecclesię, q licet talis eps Tholosanus mihi sit metropolitico iure subiectus, mihi tamē de facto obedire recusat, quare peto noīe, quo sup. eum cōpelli ad obedientiā & reuerentiā mihi tāquā suo metropolitano præstandā, & cogendū fore finaliter declarari, vt in prędi. iuribus, 8. q. 3. Artaldus. & 9. q. 3. ca. 2. & 3. & seq. bonū est iura archi-
4 episcopalia specificari, vt prædixi.† Episcopus aūt super iuribus episcopalibus sic concipiet libellum.

LIB. Corā, &c. ꝓpono ego T. procurator venerabilis patris dñi P. Dei gratia epi Biterēsis, noīe eiusdē dñi episcopi, & eiusdē ecclesię Biterensis, cōtra P. rectorem ecclesię sancti Martini de Podiomissione eiusdē dięcesis, a quo peto nomine, quo supra, iura epalia in ecclesia prælibata. Vnde peto eū ad hæc mihi pręstanda finaliter condēnari, 16. q. 7. omnes basilicæ. & quæst. 3. c. 1. & 2. ext. de præscr. cū olim. extra de relig. do. constitutus. & c. seq. & sub hoc verbo iura episcopalia, ueniūt ea, quæ
5 sunt i iure specificata, ut supra dixi.† Si uero uult ipsam ecclesiam cum suis dotibus, decimis, & possessionibus ab aliquo uendicare. sic concipiet libellum:

LIB. Coram, &c, ut s. in proxi. lib. usque, ecclesiæ Biteren. iunge, cōtra P. abbatē monasterij Vincellen. eiusdē diœcesis, a quo peto nomine ecclesiæ sanctæ Susannæ de Podiomissione prętatæ dięcesis, quā dico ad dictū dñm meum epm lege diœcesana, tā in tēporalibus, quā in spūalibus ptinere. Vñ peto noīe, quo supra, ipsum condēnari mihi ad restitutionē pfatæ ecclesiæ cū oībus dotibus, decimis, possessionibus & iuribus suis, 10. q. j. decretū. & c. seq. ext. de pier. auditis. & c. cū olim. & ca. ueniens. & de restit. spolia. cum ad sedem. Vel sic:

LIB. Corā. & c. peto talem ecclesiam in diœcesi mea sitā, ut eā ordinare ualeā, sicut exigit officiū pastorale, 10. q. 1. per totum. Eodem etiam modo potest eps petere monasteria in sua dięcesi sita, nisi priuilegio, uel præscriptione probentur exēpta, exta de relig. dom. per to-
6 tum.† Si autem abbas uelit contra episcopum agere ꝓ subiectione ecclesię, sic concipiet libellum:

LIB. Coram, &c. propono ego H. abbas monasterij Vincellens. ad Romanā ecclesiā nullo medio pertinētis, contra uenerabilē patrē episcopum Biterēsem, seu eius procuratorē legitimū, quod ecclesia sanctę Susannæ de Podiomissione diœcesis Biteren. est mihi pleno iure subiecta uidelicet institutione, distinctione, inuestitura rectoris in ea. & eius fideliter, & c quæ prosequaris, ut extra de re iudic. cum inter uos. unde peto dictā ecclesiam cum omnibus pdictis iuribus mihi adiudicari, & per uestram sentētiam declarari eā mihi in prædictis de iure debere subesse, ut in præd. decr. de præscriptio. ueniens. Vel cōcipiat, ut infra de capel. mon. uersi-
7 culo, uel sic.† Porro si aliquis plebanus agit cōtra capellas pro subiectione, sic libellum concipiat.

LIBEL. Corā, &c. propono ego H. plebanus, uel rector talis ecclesię, q cum tales cappellæ sint intra meā parochiam constitutæ, uel cum sint mihi & plebi meæ subiectę, capellani earū mihi, seu plebano dictę plebis, qui est pro tempore, tenentur annalem obedietiam facere, reuerētiā & obedlētiā exhibere, & ad eā pro scrūtino, baptismo, & cæteris celebrādis cōuenire, correctionem etiā plebani suscipere, sentētias excommunicātionis & interdicti ab eo latis inuiolabiter obseruare: ipsi uero mihi & ecclesię meæ prędicta facere & seruare indebite contradicunt. Vnde peto dictos cappellanos ad prędicta omnia cōpelli, & eos ad id debere teneri per vestram sentētiam declarari, extra de maio, & obed. his quæ. de capel. mon. c. 1. & dic. vt inf. de capel.
8 mon.† Si vero aliquis in aliqua capella gerit se ꝓ rectore in pręiudicium dicti plebani, concipe libellū, ut ext. de ele. querelam. & pone, hic, vt no. sup. de testib. §. nūc
b videndum. versic. in primo. Vltimo nota [b], q quatuor sunt actiones præiudiciales, & in rem, quarū duæ sunt prætoriæ: de prima dicam infra de natis ex libero ven. ver. porro. de secunda infra qui fil. sint leg. versic. porro.
9 † Sunt & aliæ duæ ciuiles. Prima, per quam seruus se ꝓ libero gerens, & obedire domino nolens, vendicatur in potestatem, vel dominium, de quo infra de natis ex lib. ven. versi. cæterum. Secunda, per quam quæritur an aliquis filius sit in potestate nostra. vel non, ff. de rei uē. l. 1. in qua sic concipitur libellus.
c LIB.[c] Corā, &c. conqueror de P. qui cū sit filius meus, & in potestate mea, mihi denegat exhibere reuerentiā filialem, vnde ipsum in potestatem meam uēdico per actionem in rem præiudicialem, & sibi sententialiter peto præcipi, vt me, tanquam filius, patrem reuereatur & tractet, ff. de rei vendi. l. 1. §. 1. Vel sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P, qui cum sit filius meus, & in potestate mea, mihi obedire recusat, vnde ipsum in potestatem meam vendico, adiecta causa de
d iure Quiritum, vt ea. l. §. si quis ita petit [d]. Per hanc etiā
10 actionem quæritur.† an quis sit subditus, vel non. Vnde potestas vendicans ciuem, sic libellum concipiet:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui cum sit ciuis talis terræ, cuius sum potestas, uel consul, denegat mihi, ut suo potestati uel cōsuli, obedire, unde ipsum in potestatem meam uendico utili præiudiciali in rē, adiecta causa omnium incolarum, uel de iure ciuita-
11 tis, ff. ad muni. l. de iura. † Eodem etiam modo abbas, uel prior contra monachum, uel canonicum sic concipiat libellum.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui cum sit monachus, uel canonicus talis monasterii, uel ecclesię, cuius sum abbas, uel Prior, mihi, ut suo prælato, obedire recusat, unde ipsum in meam potestatem uendico utili præiudiciali in rem, adiecta causa de iure canonico, ut in præ. l. & extra de maio. & obe. cum in ecclesiis.
12 Vel concipiat, ut infra de reg. uer. professionem † Eodem mō dominus contra uassallum concipiet libellū:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui cum sit homo, uel uassallus meus, mihi tāquam domino obedire recusat, & respondere in his, in quibus uassallus domino suo respondere tenetur, uidelicet, ut subueniat mihi in exercitu pro emenda terra, pro corredo Domini Imperatoris, pro liberatione personæ meæ, pro

ADDITIONES.

a Procedant. *Dicit Roffr. vt fiat clarum clarius*

b Vltimo nota. *Secundū Roff. cuius sunt hæc verba in libellis iuris ciui. rub. de præiudiciali in rem act. quæ datur cōtra filiū sam.*

c LIB. *Secundū Rof. qui, vbi sup ponit vtrunque libellū, dicit etiā in his septē necessaria, quæ colligas expositionib. quæ inf. ponunt.*

d §. si quis ita petit. *Contra has duas formas libellorū vide opiniones & responsiones Roff. quas ponit post libellos immediate, quæ obiectiones, & responsiones cōsistunt in hoc, q isti c. dicuntur præiudiciales aptitudine, non quod actio sit ex aduerso proposita, cui præiudicent, sicut Imperator dicitur Augustus, & matrimonium indiuiduum; vel dicuntur præiudiciales, id est fauoribiles, de quo remittit in titu. de partu agno faciēdo, ; 8. in ordine. Item dicitur in rem, quia ius vendicat, s. patriæ potestatis in filio, quod ius res appellatur, Inst. de req. & cor. & de hoc satis vide per Accur. Inst. de act. §. præiudiciales in 1. gl. vltra mediū. Item licet in reb. corporalibus non sit causam exprimenda, prodest tamē exprimi et post, quia succumbens agere potest ex alia causa; sed i secūdo libello exprimitur causa, quia hic realis est pro re incorporali, secūdū eū. Ad tres sequētes libellos etiā opponitur, q illis tres nō sūt in potestate agētiū, q oēs possent esse in patria potestate. Distingue.*

stinguit tres potestates, dominicā, patriā, & iudicialē. & vide, ꝙ no.ff.de test.l.idonei. Ad itellectū aūt quarti & vltimi libelli ponit distinctionē Azonis in Sūma de rei ven.ver.vt aūt, & quæ no.ff.eo.ti.l.1. & quæ tāgūtur ex.de conuer.infid.c.2.in 1.gl. & quam ipse etiam prosecutus est in ti.de libe.exhib.

pro militia, & pro maritanda filia mea. Vnde ego contra eum, vt mihi in prædictis intendat & obediat tanquam domino, peto etiam ipsum & vendico in uasallum meum, petens ipsum ad hoc sententialiter condē
1 nari, & ad hoc propono vtilem.in rem præiudicialem, adiecta cā de iure vassallorum, uel feudorū, vt infra de feudis.§.quoniam.uer.& nota, ꝙ & §.fi.versi.cæterum.
13 & sequen.† Non solū autē hæc præiudicialis locū habet, cum ipse filius facit controuersiam sui, vt dictum est: verum etiam locum habet, si quis filium tuum inuitum, vel nolentem detinet, tunc sic concipe libellum.

L I B.Coram, &c.conqueror de P.qui filium meū in potestate mea existēte detinet, vnde ipsum filium meū ab ipso uendico, & ad hoc propono præiudicialē in rē vēdicationem adiecta cā de iure Quiritum, ff.de rei vē. l.1.Vel dic, ut infra de conuer.infid.uer.porro.& seque.
a Actor ergo sic in primis libellum ponet a:
14 POSITIO act.† Pono, ꝙ contraxi matrimoniū cū tali.Item ꝙ tali tempore illud ꝯxi. item ꝙ cum illa tanquā cum vxore, postea cohabitaui continue per multa tempora, eā tanquam uxorem tractando. Itē ꝙ intra illa tpa fuisti natus ex ea, ff.de his, q sui, uel ali. iuris sunt,
y l.item.& l.filium b.Item ꝙ sum sanus, & iuuenis, & possum cognoscere mulieres, ut in pre.l.& extra de frigi. quod sedem.27.q.1.nuptiarum.in prin. Item quod præcedo te plena pubertate, Insti.de adopt.§.maiorē.Item ꝙ te semper ut filium tractaui, ext. qui fi. sunt leg.ca.3.
c Item ꝙ sum Romanus, uel de Imperio c, Institu de pat.
d pot.Item ꝙ fuisti in potestate mea d.Reus uero sic:
15 POSITIO rei.† Pono, ꝙ talis dña est uxor T. ergo non actoris, ff de his, qui no.infa.l.j.& Inst.de nup.ex de big.nuper.Itē ꝙ ex alia fui natus.Itē ꝙ imposuisti mihi necessitatē peccādi, uel famę me affligebas, uel uerberabas, C.de emāc.l.fi.ff.si quis à pat.fa.ma.l..Itē ꝙ legatū recepisti, ut me emancipares, & me emancipasti.Item ꝙ me sponte emancipasti, ff. de condic.& demō. sicut. Item quod tot annos.habeo, quot & tu.Si autem vxor inuita detineatur, dic, ut inf.de conuers. coniu. De formis diuersorum iuramentorum, quæ præstant inferiores superioribus, uel Imperator, uel Rex, uel miles, & alij, uide infra de iureiuran. ad. fin.in pluribus uersicu.

ADDITIONES.

a Ponet. *Secundum Ros. vt prædixi.*
b Et l.filium. *Omnia hæc Ros. ponit pro primis duobus.*
c Vel de Imperio. *Addit hoc Ros. ne intelligatur de Romanis tātum. nā & Lombardi habent patriā potestatem, ut in Lombard. de success.l.si habuerit quis filios. Item Gallici, Hispani, Angelici, Prouinciales, & singuli suo sunt Imperio, C.de offi. præfec. prat. Afr.l.1.& 2.ff.de uer.signi.si notionem.§.1.facit l.Iudæi.C.de Iudæis, ff.ad l.Rho.de iactu, de precario.11.q.1.§.hoc si quis antiqua.*
d In potestate mea. *Dicit Ros. semper.*

a De officio.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Auctor infra remittit ad rub.supra parte 1.de offi. omnium iud. & uide, quod ibi dixi super rubrica, latissime patet, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis datur, ubicunque alias actio non datur, & quem libellum exigat.*
Libellus non est, ubi iudicis officium deseruit actioni, necessarius.

1 OFFICIVM iudicis latissime patet ff. de iuris.om.iud.l.1. datur † enim, ubicunque alia actio non datur, ff.de minor. in causæ. in prin.sic ergo in eo concipiuntur libellus.

L I B.Corā, &c.propono, ꝙ in tali cā, quę corā uobis inter me & T.uertitur pp partis alterius fauorē, vel pp paupertatē meam habere non possum aduocatū, unde imploro uestrū officiū. ꝙ mihi dignemini super hoc ꝓuidere, ext.de offi.iud.c.1.ff.de of.procon.nec quicquā. §.aduocatus.ff.de postu.l.1.§.ait.prætor.uel imploro officium uestrū, ut faciatis talē cōpositionē seruari, ext.de pac.cū pridē, uel ꝙ mihi prouideatis de tali præbenda, in qua sum decept tus, ext.de rerū permu.c. cum uniuersorum.& sic de alijs casibus, in quibus officium iudicis imploratur.quod dic copiose, ut supra de off. om.iud.
2 † sed certe in primo exemplo non uidetur necessarius libellus, nec etiam ubicunq; iudicis officium deseruit actioni.quod dic, ut sup.de libel.concep.§. nunc dicendum.cum suis remissionibus. Competit autem in pluribus alijs casibus, sicut in diuersis titulis huius opusculi poteris inuenire libellos conceptos, & repete hoc, qđ no.sup.de lib.concep.§.fi.uers.sis etiam cautus. De seq. titu.s.de maior.& obed.dictū su.titu.est sup.titu. proxi.

a De treuga & pace a. Rubrica.

ADDITIO

a *De treuga auctor nihil dixit, circa quam quęro cum Vinc.eo.titu.c.1.in fin.an ille, cui frangitur treuga, teneatur illam seruare frangenti? arguitur, quod sic, per c.11.q.3.§.inter verba.in fi.vbi de hoc. Ad contrariū allega.C.de Iudæis, die sabbati, ext.de iureiu.peruenit. & vide, ꝙ ibi post eū dixi super 3.gl.tenet enim primū, & dicit sic seruari in Hispania. & vide ꝙ de pace fracta infra dicā post Gul.eius dictū etiā posuit Archidiaconus ad litera 24.q. 3 illi, qui, quod capitulū multum etiā facit ad qonem domini Iac. de But.quæ incipit, orta guera. quærit, si ex duabus ciuitatibus guerram habentibus, altera conuenit cum quodam nobili dare sibi stipendia pro centum equitibus ad faciēdā guerram, vsquequo ipsa guerra duraret, facta est treuga inter ciuitates illas ad annū & amplius, donec fuerit reuocata, quærebat, an stipendiū interim illi nobili debeatur? tex.enim canonis illius sic dicit; pax illa, quā treugam Dei dicimus, sic obseruetur, &c. optime facit de iud.nouit.uer.postremo. vbi dicitur, quod fœdera pacis non fuerunt serta vsq.ad præfixum terminum, ergo patet, quod de treuga loquitur, & sic ꝑ hos tex.probatur treugā esse pacē.per quod posset attenari, ꝙ etiā si conuentum fuisset de stipendijs dandis vsque ad pacē, non deberentur, treuga facta, cum illa sit pax ad tempus, nisi dictū fuisset usque ad pacem perpetuam, uel solidam, ut sequitur in præ.decre.nouit.ver.ne igitur. Concluditur ex his, ꝙ minus dubij habet qō prędicta, in qua subtiliter disputata tenui stipendia non deberi. Inter motiua est, quod ponderatis uerbis treugæ, ipsa potest esse perpetua, & hoc sufficit, ff.de condi.inde.l.sufficit. & l. qui promisit. Inducit etiā l.pe.ff.de curat.fur. vt sicut cessante furore, etiam ad tempus cessat administratio curatoris, sic cessante guerra, etiam ad tempus cessant stipendia, quæ dabantur ad guerram faciendam, vt ponit. ad quod inducit generale, ꝙ ca cessante. & inducit etiam hic nullum interesse, ad quod hoc casu veniret agendū, ff. de præscri.uer.l.naturalis.in prin.§.1.quis si cessat stipendiū, cessat labor & periculū, & hæc compensantur, ff. loca.l. 4.& l.si quis domum, induxit quasi pro casu, ff.loc.si insulā.§.quidā. Quo ad fin partem rubricę, de pace, uide qōnes super regula, frustra.lib.6. Item fuit qō Gul.in quæstione statutorum, ibi centesima, de ciuitatibus facientibus pacem vallatam pœna pro se & suis subditis, an hæc pax extendatur ad uillam, quæ illarum alteri postea se submisit? & dixit, indicatum fuisse, ꝙ sic, per l.si serui tus.ff.de se.uerb.præd.& de testa.tu.si quis ħ liabus. Ad materiā facit ext.de prim.c.quia circa.& c. cum capella. & quod in illis no.etiam tenet ibi sub litera L.& in l.cū.proponas.inf.alle.& in l.fi.§.sed & si.ff.de eo, per quem fa.est, ꝙ si A.& B.fecerunt pacē sub certa pœna, & A.vulnerauit B.& B.postea vulnerauit A.ꝙ B.non tenetur ad pœnā, quia ex quo pax fuerat rupta, pax non potest rumpi per B. C. de pact. cum proponas. & de trāsact. si quis maior.& l.siue apud acta.ff.de inoff.test.si institutus.in prin.nec pœ na am-*

na amplius committi, arg. ff. de arbi. si duo. §. 1. nisi dictum fuisset quod pena toties, &c. Fatetur tamen, quod de vulnere bene tenetur, quia non debuit sibi vindictam assumere, C. de Iuda. l. nullis, ff. quod met. cau. l. extat.

ADDE, an treuga dicatur rupta per raptũ filiæ illius, cum quo facta est treuga? Alexan. consil. 112. 1 lib. & ibi de materia huius tit. Et quid si in pace dictum sit toties, quoties contra factum sit, per eundem cons. 119. li. 14. Quid si ciuitas fecit confœderationem cum duobus Regibus, Ducibus, vel duabus ciuitatibus, & pariter requiratur ab ipsis, cui primo debeat obedire? Ro. consil. 47. dicit, quod habenti ius potentius.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum qualiter super pace & concordia sit cõficiendum.*
2 *Actionem iniuriarum nemo cogendus est remittere.*
3 *Pax & concordia differunt.*
4 *Pace & concordia per procuratores factis, debet ad hoc speciale man datum haberi.*
5 *Fideiussio an. & quo casu pacem rumpere dicatur.*
6 *Pace inter suos inita, si contigat vnum illorum alterius consanguineum interficere, an possit accusari de pace rupta.*

SVPER pace & concordia sic põt publicum
a in strumentum formari a:
1 FORMA. † Cũ inter P. ex parte vna, & H. ex altera, accusationes essent corã tali iudice super quibusdam vulneribus sibi ad inuicem, vt dicebant, illatis, intentatæ, tandem volentes ad pacem, & concordiam peruenire, fecerunt pacis osculo vicissim & mutuo interueniente firmã & perpetuam pacem, fine, remissionẽ atq; concordiã specialiter de dictis vulneribus & generaliter de omnibus iniurijs, maleficijs, ac offensionibus, seu contumelijs, verbo, vel facto qualitercunq; ad inuicem illatis, promittentes ad inuicem solenni stipulatione per se, eorumq; hæredes, sc. vnus alteri, q̃ super accusationibus præmissorum vulnerum occasione factis per se, vel per alios vlterius coram quocunque iudice non procedant, nec eas de nouo instituant, nec instituí consentiant, nec aliquis eorum operam dabit, q̃ aduersus alterũ per inquisitionẽ, aut alio non pal... quẽ iudicẽ, vel curiã procedat, sed in totum à prosecutione qualibet desistent, & dictã pacem, siue remissionẽ atq; concordiã, & oĩa, & singula suprascripta perpetuo grata, rata, & firma habebũt, & tenebunt, nec contrauenĩẽt p se vel alios aliqua rõne, vel cã de iure, uel facto sub pœna centũ li. Tur. stipulatione ad inuicem inter eos in singulis capitulis huius contractus ĩ solidũ pmissa, cũ refectione damnorũ & expẽsarũ litis & extra. & obligatione bonorum vtriusque partis, & pœna soluta, vel prędicta omnia & singula firma perdurent.
Hæc forma probat 90. d. per totũ, extr. de sent. excom. contingit. 1. & C. de transac. transigere. Ar. cõtra, 2. q. 3.
b c. si quem. §. notandum uer. in oĩbus b † Et no. q̃ actio
2 nẽ iniur. aũt satisfactionẽ, nemo cogitur remittere, vt 23. q. 4. si illic. imo bene facit quis agendo actione iniuriarum, ne crimina remaneant impunita, ut ext. de sẽ. excom. vt famę. 45. d. & qui emendat. 23. q. 5. de occidẽdis. Rancorem vero dimittere teneatur, 90. d. si quis cõ
c tristatus. & §. seq. c † Item nota, [d] quod si non fiat pax,
3 sed sola cocordia. tunc non fiet in instrũto de osculo mẽ
d tio, nec de pace. Item si ex altera parte tm̃ iniuria sit illata, tunc non fiet mutua pax, promissio, seu concordia,
4 sed solum fiet simplex remissio inferẽti a passo. † Hoc quoque no. q̃ si hæc fiant per procuratores, debent ad hoc speciale mandatũ habere, de quo etiam in pacis instrũo fiat mentio specialis, ff. de procu. mãdato. ex. de arbi. per tuas. & de trans. cõtingit. ff. de pac. nam. & nocere. & vide, qđ notatur super pace ĩ. de ho. uer. illud. &
5 seq. † Sed pone: A. & B. fecerunt pacem ad inuicẽ, post hoc A. accusat P. de aliquo publico crimine, puta de homicidio, petens eum incarcere custodiri, sed B. fideiussit pro P. & sic non incarceratur, vt ff. de custod. & exhib. reo. diuus, nunc q̃rit, vtrũ B. videat pacẽ fregisse fideiubendo? Et vr̃, q̃ sic, C. de inoff. test. liberi. in fi. ff. de off. p̃. vrb. l. 1. cũ patronus. C. de Iudęis, l. cęlicolarũ, ibi q nõ est mecũ, ff. de reg. iu. q non facit, ff. de fideiuss. eũ, qui. §. pe. ff. ad Treb. si cui pure, §. 1. ext. de acc. meminimus. Vr̃. n. cũ eo amicitiã copulasse, & per cõñs pacẽ fregisse, cũ sit graue fideiussorẽ inuenire, in Auth. de depos. circa fi. & vr̃ pro cõ me fideiubere, ar. ext. de acc. repellat. Quidã cõ dicunt, licet. n. pacẽ cũ illo fecerit, nõ ideo tenet̃ facere guerram suis inimicis vel eos, si sint amici nõ iurare, alioquin pax potius esset ei mala, q̃ bona. Pręterea hmõi fideiussio pdest ipsi P. nec nocet A. q̃a nihilominus accusare põt, vnde interdicenda non est, arg. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. sed & si fossa, & §. idem ait aq̃, & l. in summa. §. item Varus, in fi. Præterea libertas est naturalis facultas eius, quod vnicuique facere licet, Inst. de iure pers. in prin. Nõ ergo prohiberi debet facultas fideiubendi, vt ext. de secundis nup. c. pe. & fi.
6 28. dist. de his. † Quid si quilibet eorũ fecit pacẽ pro tota parte sua, postmodũ A. interfecit quendam consanguineũ ipsius B. ex ipsis, qui B. in guerra seruierũt, nũquid B. poterit accusare A. de pace rupta? Vr̃, q̃ sic, ille. n. cum eo fuit in guerra. vnde de eius parte esse vr̃, argu. C. de inoff. test. liberi. ff. de off. præ. vrb. l. 1. §. cum patronus. ff. de iur. fis. si accepto vlu togæ. C. de Iudęis, & cęti. l. cælicolarũ. Item affectionis ratio habenda est, ff. man. cum seruus extero, ff. de leg. 1. si domus, §. qui cõfitetur, ff. de seruis expo. si seruus, 1 & quæ. 2. nõ æstimemus. item facit ff. de iniur. l. lex Cornelia. ff. de testibus, l. 3. §. lege Iulia. ff. de acc. l. 2. ff. vnde cog. l. Octaui. Arg. contra, quia pactum & stipulatio non pertinẽt nisi ad personas in eis cõtentas, ff. de vsufr. l. 1. §. si operas. Item generaliter dictum fuit pro parte sua. Vnde illud videt̃ esse neglectum, arg. ff. de iniur. item apud, §. hoc edicto ff. de Publi. l. 1. resp. 1. Iste enim videtur esse extraneus, vt C. de rei uxor ac. l. vnica, §. extraneum, & C. de iu. dotium, l. fin. §. similiq; modo. & pro extraneo nõ potuit stipulari, ut ff. de verb. obli. stipulatio, §. alteri.
SOL. Dicunt quidam, pacem esse ruptã, pręsertim
e quia cum illo arma portauerat. e

ADDITIONES.

a Formari. *Secũdũ Ro. p. tr. 6. c. 3. fm ordinẽ rubricæ præmitti debuisset instr̃m treugæ, sed si Rolan. reformasset, auctor posuisset. Igitur suppleamus om. ssum, et cõiter Doctores. ponunt duplicẽ speciem treugarum, s. canonicas, de quibus eod. ti. c. 1. & hę non requirunt instrumenti formã, et conuentionales, sed posset addi tertia species, s. indistinctæ, vel iudiciales, et hę requirũt formas. Hęc tertia species probatur 24. q. 9. illi, qui, vbi videtur, quod prouinciale concilium episcoporum habeat indicere treugas, cui cõuenit, ff. de offi. presi. l. congruit, quæ ẽt de preside prouinciæ loquitur, facit l. æquissimum, ff. de usufruc. in prin. cum suis concor. ff. ad l. Cor. de sicar. l. penult.*
b Ver. in omnibus. *Dic, ut ibi no. ex. de collu. c. 1.*
c Et §. seq. *Vide, quod plene scripsi de homi. c. 2. li. 6. super 3. glo.*
d Item no. *Secundum Rolan. qui vbi supra, ponit hoc dictum et duo sequentia.*

ADDE, procurator habens mandatum ad faciendam pacẽ, non potest obligare mandantẽ, quod non ibit in loco, vel comitatu, ubi morantur illi, cum quibus est facta pax, secundum Petr. de Ancha. consi. & versi sed pone. Adde, quę consuluit Paul. de Castro, consi. 298.
e Portauerat. *Cõuertitur casus pone A. habens pacẽ cũ B. aggreditur et vulnerat ipsum B. in hoc habẽs duos socios, pone. C. et D. quęritur, an socij accusari possint de pace rupta, inuenio extra volumina Vber. de Bob. super l. uni. C. de his, qui pat. vel lib. occi. & Albert. Gal. allegare ad partem, quod teneãtur, l. utrũ ff. ad leg. Pompo. parric. quę bene facit. nam ibi opem. vel consiliũ dãs parricidio, tenetur eadem pęna, qua agens. Ad contrariũ alleg. Vbert.*

Ybert.ff.de furtis,qui opem. Albert.Gal.ff.de condi.fur.l.proinde.& l.ult.aliter punitur,qui dedit opem furto, quam furem. Secunda uult dantem opem non teneri cōdictione furtiua licet teneatur furti.non habeo,qui eligant. Tenens secundam, respōdet ad primā illud pp immanitatē criminis speciale. Sed certe inter enormia bene cōputatur pacis fractio,de iudic.nouit.uersic.licet aūt.facit lex Federici,hac edictali,de pace iuramēto firmā. & c. Inuenio Hugo.de fun.disputasse hanc q. & inci.plures aggressi sunt,& c.et in tacit pro j.l.utrum,et tenet illos socios non solū sciētes frangere,sed ēt ignorantes teneri de pace fracta. Mouet eum quia fuerunt in culpa,et uoluerunt delinquere,allega.ff.de fur. ī sin.ti actione.§.ope.ubi si plures socij uadunt ad iniuriā inferendā, & alter furtum facit,& alij ēt tenentur. Itē q solum animū habuit corrūpendi seruum,tenetur ēt de rebus per eū ablatis,eo. ti.de fur.qui seruo.§.i.le Pomponius,& ff.de seruo corup.si quis seruum.in fi.cum l.seq.in prin.Catera perquirat indigēs de istis. qui dant operam rei illicitæ,quō eis imputatur euentus,ut de ex. de homic.sicut dignum,in glo.penul.uersic.si uero.

ADDE ad dictum Spec.quod scripsit Alexand.in l.Chrysogonus,de uerbor.obligat,et eius consil.120.lib 4.

Bal.De ætate & qualitate.

De clericis peregrinis.	De officio ordinarij.
De officio delegati.	De treuga & pace.

ALIVD est cōcordia,aliud remissio iniuriæ,aliud pax Item procurator non potest facere cocordiam sine speciali mandato :omittere potest,remittere non C.de pac.l.pactum curatoris,ff.de uer.obli q.u.Romę §.Flauius.de Pub.l.fi.§.si quis professus,vide s̄.de accu. §.per famam.Item an uideatur rumpere pacem cum B.qui fidem bet pro eius inimicis,ibidem. G.Item qui dicantur esse de parte ecclesiæ,&qui de parte d.Bonabonis vice comitis,vide j̄ G.ap materiā vide j̄.de homi.§.tuto.& §.seq. Quomodo potest fieri pax de morte ante mortem,s̄ de accus.§.pax.vide alias 2.q.in §.an de iure,& §.seq.

a De pactis & transactionibus.a Rubrica.

a *Congrue miscuit auctor has duas rubricas, & ad q̄libet ipsarū facit qō scripta super regula.j̄.tus.li.6. Qōnē Pilei 63.de pacto destruenda domus ruinosę pro certo, quæ casu corruit, unde de pacto molendini,furni,uel nemoris,postea crescente familia pascentis,ubi scripsi extra de censibus.quanto in glo.argu. secundum Pet.& fuit dominicalis l.de facto ciue eo pacto, quod nō teneatur ad collectas & munera,scripsi de immu.eccle.c.2.in fi. An per pactum generale ueniant casus fortuiti, plene scripsi de commod.l. capitu. vno, super 2.glo.Et sciendum,quod Fran. Accur.disputauit quæstionem,quę incipit, Titius uendidit. quęrens de illo,qui vendidit adulto non habenti curatorem fundum,f.pro centum,& tradidit hoc pacto,q̄ restitutis sibi centum intra triennium teneretur emptor restituere venditori fundū, & uenditio haberetur pro nō facta,tenuit, qd̄ hęc venditio fuit pura,& sub cōditione resolui poterat facit ex. de pigallos vos.dicens,quod si contractus fuisset factus cum maiore,ualuisset,& locus esset legi secundæ,C.de pact.inter empt.& vend.quia uero ille minor erat,dicit,pactum non ualuisse,per l.si ad resoluendam,C.de prędys minor.non aliter.Circa materiam transactionis disputauit dominus meus,& quæstio incipit controuersia.si inter hæredem scriptum & legitimnum lis orta est,& transactione finita,a quo debitores hæreditarij debeant conueniri, Et hanc quæstionem facit lex,ff.de transa.,controuersia,dicit ipse,si legitimus dicebat testām rumpendum,et transegit,ex quo res non est reducta ad causam intestati,indubitatum est,quod scriptus hæres conueniētur a creditoribus,& aget contra debitores,ut no. in l.prædicta. Itē cōtra,si legitimus remanet hæres uniuersalis,et scriptus.habuit aliquam rem singularem.Ipse enim conueniret,& conueniretur,ut supra. Commoda enim personalium actionum semper sequuntur uniuersalē successorē,& nō certa rei possessorē.ff.ad Treb.l.1.§.Si hæres.C.de sent.pas.l.si debitor.Inst.de fideic.hære.§.si quis una.Sed ubi quisq;,f.& scriptus & legitimus habuit certam quotam ex transactionis causa,hoc casu de creditoribus scriptū est in præ l.controuersia,q̄ unumquenque pro rata cōueniat, sed circa debitores hæreditarios,a quo cōueniantur, dicit fuisse de facto dubitatū. Dicit aūt æquitate uideri,q̄ hoc casu, cū dubitatū, an locū habeat cā testati,uel intestati,debitor hæreditarius conueniat ab utroq; pro rata,arg.illius l.& licet alio casu loquatē, i.increditore,non tamen legis natura generaliter est lex,s.incertum successionis. De rigore tamen dicit,quod debitor nulli in tali dub. respondere tenetur,ff.de usu.l.sed & si quis stipuletur, in fi.de arbitris,non distinguemus.§.summa. Non enim respondebit reus actori non plene suam intentionem fundanti. C.de prob.actor. Et si opponatur non posse quem decedere pro parte testatū, fatetur id,sed dicit,bene posse dubitari,an testatus,an intestatus decesserit,& potuit esse qō inter scriptum & legitimū, & transactione sopita,& adhuc posset dubium remanere,& sic de æquitate quilibet pro parte admmittatur beneficio huius legis.*

SVMMARIVM.

1 *Transactio quid sit,& in quibus fieri dicatur.*
2 *Pactum est duorum,uel plurium in idem dandum,uel faciendū, uel non faciendum consensus.*
3 *Pactum ex postfacto,uel de non petendo,qualiter ntelligatur,& in quibus interuenire possit.*
4 *Amicabilis compositio potest in spiritualibus iudicis offi. interuenire.*
5 *Finis,remissio,refutatio,& huiusmodi, an ad idem semper referantur,aut an equipolleant.*
6 *Renunciatio est proprię rei, uel iuris spontanea refutatio.*

SCIENDVM est,q̄ aliud est transactio, aliud pactum,aliud amicabilis cōpositio, aliud finis refutatio,seu remissio,& aliud renunciatio.

1 † Transactio est de re dubia & lite incerta nō gratuita pactio,sed aliquo dato,vel retento,vel de re

a tinēdo a promissio,ext.e.super eo.C.eodem,transactio. Ex quo patet, q̄ non potest fieri titulo donationis : & hoc in spiritualibus non interuenit,vt ext.eod. constitutus.& c.super eo.nec in eis annexis,vt eo. titu. præterea. 2.Et si quandoque inueneris contrarium, expone, ibi transactio,i.amicabilis compositio,vt eo.tit, ex literis. cum suis concord.de offic.& pot.iudi. delega. si quan-

2 do.† Pactum est duorum,vel plurium in idem dandū, vel faciendum,seu non faciendum,consensus, ff.de pa. l.1.22.questio.prima,omne,quod. Et dicitur pactum, quasi ex pace factum,ext.de verbor.significat. pactum, & hoc in spiritualibus ab initio non interuenit, vt extra

3 de pac.actiones,1.q.2.quam pio.† Ex postfacto, sic. 8. questio.3.Artaldus,si sit talis conditio,ad quam alias tenetur,ext.de elect.significasti,ff.de cond.& dem.conditiones,33.dist quanquam.ext.de præb. significatum. & & de præsum.c.fi. Secus,si alias non teneretur, vt ext.de simo.per tuas,1.pactum aūt de nō petendo vlterius fit

4 super re certa,&fieri pōt gratuito.† Amicabilis compositio potest in spiritualibus iudicis officio interuenire, vt extra de pac.cum,pridem,ext.de præbē.nisi essent.& in præ.c.si quando,nulla tn̄ pactione præcedente, vt in

5 præ.concor.† Finis aūt,remissio,& refutatio, & hmōi, quodammodo referuntur ad idem,licet non adeo æquipolleant,quin diuersum habeant significandi modum, vt argumen. extra & hęc non valeant, nisi iustam causam,vel titulum contineāt,sicut nec cessiones,extra de

6 de fi.instr.si cautio.† Renunciatio vero est proprię rei, vel iuris spontanea refutatio. Primo igitur in hoc titulo instrumenta formemus, & secundo libellos.

ADDITIO.

a Retinendo *Vel suppledando,uel retinendo.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum finis, refutationis, transactionis, & pacti de ulterius non petendo, qualiter sit conficiendum.*
2 *Renunciatio mulieris, aut pactum de non petendo ulterius aliquid de bonis patris, &c. an teneat.*
3 *Frater si postulet a sorore nupta securitatem de bonis matris mortuæ, qua ratione concipietur instrumentum.*
4 *Instrumentum generale finis, transactionis, & refutationis, qualiter sit conficiendum.*
5 *Transactio quo casu, etiam sententia lata, non teneat.*
6 *Ex pacto transactionis an possit oriri actio.*

1 1. §. Instrumentum † ergo finis, refutationis, trāsactionis,
a & pacti de ulterius non petendo, hoc modo cōficietur a.
FORMA. H. quondam filia B. & soror Titij fecit per
se suosque hæredes d. T. eius fratri, filio & hæredi quondam
dicti B. pro se suisque heredibus recipienti, finem,
refutationem, transactionem, & pactum de ulterius nō
petendo, de oī iure, & actione, & de oī eo, qđ ad eam
spectat, aut spectare, vel pertinere poterat in bonis quondam
dicti B. Patris sui, noīe & occasione institutionis,
seu successionis, aut hæreditatis, vel testamēti quondā
dicti B. patris sui, siue Falcidiæ ad se spectantis in bonis
paternis iure naturæ, seu alia quacunq; rōne, vel causa,
& hoc pro centum lib. Tur. quas cōfessa, & nis cōtenta
fuit se ab ipso T. habuisse & recepisse, exceptioni
non datæ, & non solutæ dictæ q̄titatis pecuniæ oī iure renūciās.
Vel sic & hoc pro cen. li. Tur. in quib. pr. eius eā
in testō hęredē instituit, quas cōfessa, & nis cōtēta fuit
ipsum T. eius fratrē pro ea, & ipsius mādato & voluntate
soluisse, seu soluere cōuenisse in dotē & donis suę nomine
P. eius viro, vel socero, absoluens eum, vel liberans,
eiusdemq; hæredes, ac bona ab oībus & singulis, q̄ p̄
dictorum occasione, aut alia quacūq; petere posset, nec
nō pmittēs solēni stipulatione eidē T. litē, vel controuersiā
seu q̄ōnē aliquam, vel eius hr̄dib. p̄dictorū occasione, vel
alia quacunq; p se, vel aliū de iure, vel facto, ullo tpe
nō inferre, nec inferēti ɔsentire, sed p̄dicta oīa & singula
ppetuo firma, grata & rata hr̄e & tenere, nec ɔtrafacere
vel venire aliqua rōne, vel cā de iure, vl̄ de facto sub pęna
quinquaginta li. Tur. stipulatione ī singulis capitulis huius
ɔtractus, pmissā, &c. insuper quia minor 25. annis erat
maior tn̄ 12. iurauit, &c. Sed ɔtra. C. de col. l. 3. C. de pa.
b pactum, quod dotali, dic, vt ibi b, & C. de inoff. test. si qū. §.
illud. Quod aūt dixi de iurō, probat ext. de rest. spol. ex
parte, & C. si adu. vēn. Auth. sacra. & 22. q. 5. paruuli,
2 & c. seq. † Et nota, ꝙ non tenet renūciatio mulieris, vel
pactū de non petēdo vlterius aliquid de bonis patris, vel
c matris c. q̄ fiunt, cū dotant parentib. viuis, de quorū hæ-
d reditate q̄rit, quod dic, vt in præ. l. pactū, & eo. ti. quam
e uis d. Poterit tamen, si fiat hoc modo, valere e.
FORMA Ego H. ɔfiteor me habere in dotē de bonis
dn̄i G. patris mei pro parte & Falcidia bonorum suorū
centum lib. traditas, vel promissas B. viro meo, unde ex
cā donationis promitto tibi P. fratri meo recipienti, &
stipulanti nomine tuo, & talium fratrum tuorum, ꝙ si
quid ad me de bonis paternis, uel maternis aliquo tempore
peruenerit, id totum restituam, atque dabo tibi
nomine tuo & fratrum tuorum recipienti, & tradam
excepto eo, ꝙ mihi dederunt in dotem, uel donauerūt,
uel in futurum dabunt, & spāliter quæ in testamento,
uel codicillis, uel donatione concesserunt. Quę omnia
promitto, ɔsentientibus patre & matre meis, sub pęna
centum li. & quia minor sum, iuro omnia prędicta corporali
sacrō seruare. hæc forma probatur C. de pact. l. fi.
ti. de rei. e. n. p. & uen. si quis seruam, & ualet hic ɔtus,
nisi pater mutauerit uoluntatem. Dēt etiam tabellio
scribere, quod hæc oīa facta sunt patre eorum pręsente,
ɔsentiente, & mandante. Est ergo necessarius consensus
parentum, ut dixi, & iurm etiam sufficit, secundum
Cano. ut s̄. & uide j. de emp. & uend. §. 3. uersi. so
f rore f. † Si autem frater postulet à sorore, quæ nupsit,
securitatem de bonis matris mortuæ, ita dicetur:
FORMA. Ego soluo, quito tibi P. fratri meo cōsentiente
patre meo, omnia bona quondā B. matris meæ,
& cedens & concedens tibi partē, q̄ mihi contingere
posset, cum actionibus utilib. & directis, realib. & personalib.
& oī iure mihi ɔpetenti, in rem tuam ɔstituēs
procuratorem ad habendū, tenendū, & quicqd tibi placuerit,
faciendum, ɔfitens me de prædictis bonis tātam
q̄titatē in dotē à uobis habere datā D. uiro meo, unde
renuncio exceptioni non datæ pecuniæ, & actioni, seu
petitioni, quæ ɔpeteret circumuentis re ipsa ultra dimidiā,
uel minus dimidia, quę omnia s̄. scripta, &c. C. de
transf. fratris. & l. cū mota. & l. si maiores. & l. quamuis.
1 Generale autem instrumentum finis, & transactionis
g & refutationis sic conficietur g.
FORMA. T. fecit per se, suosque hæredes P. pro se
suisque hæredib. stipulanti finem, refutationem, transa
ctionem pactum de non petendo spāliter de cētum li
bris Tur. quas ipse P. dicto T. dare & soluere tenebat,
ut patet instrumento manu talis notarii confecto: &
gn̄aliter de omni iure & actione, ac de oībus. & singulis,
ad quæ ipse P. dicto D. hactenus tenebatur, seu teneri
poterat nomine et occasione cuiuscunque quantitatis
pecuniæ, aut debiti, siue rei, uel promissionis, uel obligationis
sibi ab ipso P. hactenus factę, debitę, uel promissę,
aut ēt cuiuscūq; instrī, uel scripturæ, siue alia quacunq;
rōne, uel cā, et hoc iō, quia confessus et contentus
fuit se ab ipso P. habuisse et recepisse dictas cētum
libras Tur. et sibi integre solutū et satisfactum esse de
omni debito, et re, omnibusque et singulis, ad quæ idē
P. hactenus ex quacunque scriptura uel instrō, siue rōne,
uel causa tenebatur eidem exceptione sibi non datæ,
non solutæ, et non habitæ prædictæ quantitatis centum
lib. Tur. et sibi non soluti, et dati totius, ad qđ idē
P. sibi

ADDITIONES.

a Conficietur. *Secundum Rolan. parte 4. c. 8.*
b Dic, vt ibi. *& statim remittam vt.*
c Matris *Quę si mortua tunc esset, vide, quod dicam inf. de test. §. 1. super ver. pone. filius. & facit, quod sequitur.*
d Quamuis. *Tenet tamen, si fuit per illam iuratum, eo titu. cap. quamuis lib. 6. Sed non obstat filio nunc inopi iuramentum de nō petendis alimentis, vt no. inf. qui filij sint leg. §. 1. ver. sed pone.*
ADDE de materia c. quamuis, pulchre per Pe. de Anch. cōsi.
e Valere. *hoc consilium atribuit sibi Pe. de Bel. vt ponit, Cyn. C. de colla. l. pactum.*
f Ver. sorore. *Ad ampliationem huius materiæ est sciendū, quod Accur. in l. fi. C. de pac. in gl. sed ipse. in fi. tenet, quod etiā per stipulationē posset hæreditas deberi, quasi bona mea promitto post mortē mea, C. vt ab hære. & contra. hære. l. 1. & dicit, quod erit donatio causa mortis, vel inter viuos. Idē si promittis dare post mortem tuam bona, quæ fuerunt patris tui, & hoc dicit, secundū Azo. pro his facit Inst. de inu. stipu. §. post mortem. aliquibus videtur, quod hęc esset bona via, quod omnia bona donarentur vsufructu retento, alleg. l. si quis in fi. C. de resc. vē. ven. Et istius materiæ Canonistæ notitiā habeant, est sciēdū, ꝙ Al. Ga. extra opus super l. vlt. C. de pac. d. finxit pactū successionis esse duplex, s. de succedēdo, vel nō succedendo, de secūdo se expediuit, ꝙ nō valet, C. de inoff. test. si qū. §. 1. & de acqui. here. qui super iis de suis & leg. d. l. fi. C. de coll. l. pactum. respondeo ad l. 1. ff. si à parēte. §. si parens. vide ibi, & eo. ti. de pac. c. 2. li. 6. in 5. gl. Primo casu cum de succedendo, si fit cum illo, de cuius hæreditate agitur, nō valet, C. de pac. pactum, ꝙ dotali. & de pac. conuenientis, l. hæreditas. & de inutil. stip. l. ex eo. ff. de ver. obl. stipulatio hoc modo, l. aut inter milites in casu legis dicet. C. eo. tit. quod dic, ut ibi. Si fit inter alios & de hęreditate hoīs incerti, valet, ff. pro socio, l. 3. §. de illo. Si de hereditate certi hoīs fiat, eo consentiente valet, si perseuerat usque ad mortem, vt in pre. l. fi. C. eo. ti. Si fiat eo ignorante, nō valet, nisi fiat ex necessitate p̄cedētis cōtractus;*

&

& sic loquitur ff.de ac.emp.si quis seruum facit ff.sol.m at.si constante.§.si.vir. Non obstat ff.de hære.uel act.vend.l.illud.quia licet hæreditas viuentis non possit principaliter venire in contractum, pōt tamen accessorie uenire,ut ibi, facit C.per quas perso. nob.acquir.l.2.

ADDE,quo ad primum, dicta Ram.consi.26. & quo ad vltimum,Pet.de Anc.consi.404.

P. sibi hactenus tenebatur, vt dictum est, oĩno renuncians.volens insuper & mandans prædictum instrumẽtum manu.D. talis notarii scriptum, ac omne aliud instrumentum, & scripturam, in quibus apparet ipsum P.fuisse hactenus dicto C.occasione aliqua obligatum ex nunc vana & cassa & inefficacia ac etiam cãcellata, nec non absoluens, & liberans eum, eiusque hæredes, & bona per acceptilationem & Aquilianã stipulationẽ legitime interiectam,& promittens per se suosque hæredes d.P.pro se suisque heredibus stipulanti litem,vel controuersiam,&c.vt sup.in proxi.forma,vsque,insup quia,&c.ff.de pact.l.1,ext.eodem cap.1 & Inst.quibus mo.tol.ob Vel sic:

FORMA.Ego T.transationis causa finio,& quieto,atq; per pactum remitto tibi P.quicquid aduersus te dicere possum occasione sententiæ inter me & te latę per talem iudicem, quia transactionis nomine mihi tale quid fecisti,vel dedisti,vnde renũcio illi auxilio, quod competit re ipsa deceptis, & omni beneficio adiutorio quę omnia,&c.C.& ff.de trãsa.per totũ
5 † Et not. q si non firma esset,adeo q nulla restaret dubitatio,trãsactio non teneret, ff. de transact.l.1. & l. post.aut. ff.de
b condi.indę.elaganter.§.1.[b] Si autem super testamento, vel codicillo sit facta trãsactio, exprese debet fieri mẽtio,quod verba testi,vel codicilli sint visa & cognita,ff. quemad.test.aper.l.2.ff.de transa.de his. Ex pacto autẽ transactionis non orit actio, C.de pact.cum proponas. C.de transa.siue.sed ex quo stipulatio interuenit,si contra fiet,pęna petet.hoc modo tunc concipietur libellus:
6 LIB.† Corã,&c.cõqueror de P.à quo peto.10.nomine pœnę,quia venit ꝯ talem transactionem, quam sub dicta pęna seruare promisit, ad quod propono certi cõdictionem, C.de trãsact. promissimus. Remissio autem quæ fit de bonis paternis,sic scribetur:

FORMA.Ego H. per pactum remitto tibi P.fratri meo illud ius, qđ mihi cõpetit, vel existente conditione competere posset in parte bonorũ, quæ tibi obuenerũt de bonis patris nostri ex testõ eiusdem,remittẽs in certum conditionis fideicommissi, in quo te pater noster grauauit,& illud fideicommissum nullas vires habeat in futurum,quæ omnia sup scripta, &c.& si cõtra fieret,agetur ad pęnam,ut prædixi,& tale pactũ bene ualeret.ut C.de pac.l.1.Sed si esset simpliciter repudiatio,non ualeret,ff.de leg.1.si ita sit scriptum.§.1.

A DITIONES.

a Conficietur.*secundum Rolan. vbi sup.c.9.*
b §.1.*& C. de transac. cum ea,quę. & super hoc fundatur 65.qõ Pilei, quando appellatum erat à sñia, sed constabat appellationem non tenuisse, quia princeps prohibuerat, tamen fuit transactum,postea princeps appellationem ratificauit, an valeat transactio,& tenet,quod non, si princeps ignorauit transactum,alias secus,al.C.q.admit.ad bon. pos l.bonorũ.ff.de of prat.Barbarius.*

SVMMARIVM.

1 *Pacta nouissima an semper sint seruanda.*
2 *Pactum de petendo, & pactum de non petendo qualiter considerantur.*
3 *Pactum facies de non petendo vsuras postea post biennium fit pactum de petendo,an per ultimum pactũ restituatur ad omnia precedentia.*
4 *Pactum extinctum an resuscitari possit.*
5 *Filiusfamilias faciens pactum de non petendo debitori patris,an mortuo patre oberit ipsi filio tale pactum.*
6 *Venire contra factum proprium nemo potest.*

2.§.Postremo no.quod nouissima pacta seruanda sunt,vt C.de pact.l.pa-
1 cta.& arg.ext.de celeb.mis.cũ Marthæ §.cæterũ † Fallit tamen hic,quia si pactus sum cum aliquo, ne me recipiat in fideiussorem,si postea me recepit,non obligo me ei,nisi expresse dicatur, q teneat non obstante tali pro tali pacto,vt no.intra de fideiussor.§.1.vers.quid.si fi-
2 deiussor.† Sed ecce obligasti mihi oĩa bona tua pro 60. quæ tibi mutuaui.dein se obligasti ea T.pro alio debito,postea feci tibi pactum de non petẽdo,deinde factũ est pactum de petendo,queritur, quis sit potior in pignore, an ego,qui fui prior,vel T.qui fuit secundus cre
a ditor?Et vr̃,q T.a quia ius.quod habebã in pignore, remisi tibi per pactum,ex quo quęsitum est T.beneficiũ, qđ ei auferendum non est,nisi cõsentiat.ff.de pac.l.fi.ff. loc.& cõ lu.si cũ hoĩs,28.d.de his.Arg.cõt.ff.qui pot.in
b pig.hab,si prior.& l.creditor.in pri.[b] † Sed pone debes
3 mihi decem cum usuris,facio tibi pactum de non petẽdo,deinde post biennium facias mihi pactum, q possim petere:quæritur, an pro usuris dicti biennij agere
c potero c?videtur,q sic,quia per vltimum pactũ videor ad oĩa restitutos,2.q.3.si quem.in fi.ff.de rer.diui.in tm̃ in prin.C.de epis.& cler.l.seruum.& Auth.si seruus,qđ est 54.dist. Argumẽ.contra,quia vsuræ non currũt,nisi ex mora.Cum ergo hic non fuerit in mora,non currũt sibi vsuræ.& facit ad hoc ff.de iure pot. stipulatio. ff.de
4 l.b.leg.non solum,§.1 † Sed quid,si feci pactum debitori meo de non petendo decem,post 30.vero annos fecimus pactum de petendo?Et vr̃,q nõ valet ſm pactum. Cum.n.primum pactum extinctum fuerit, resuscitari non põt,ff.de sol.qui res §.aream de conse.d.4.quęris, omnis,n.actio tollitur spatio 30 annorum, C. de pręsc. 30.vel 40.annor.cum notissim.§.illud, & l.sicut. Arg. contra,quod secundum pactum debeat aliquid operari,& q petere possim.argu.ff.de leg.1.si qñ. ff.ad municipan l.1.in fi.ff,si quis cau.l.pe.19.di.si Romanorũ. & in præ.l.pacta.Item non vr̃ posse agere,qui exceptione repellitur,ff.si cer.pe.l.lecta.in fi.ff.de ver.obl.pupillus. ff.de iud.l.2.§.in oĩb.Nec obstat præsc.30.ann.pscriptio .n.tunc demum currit,cum agi põt,C.de ann.exce.l.1. in fi.Et pro hac solutione facit ff.de don.ca. mor.quod
5 debitor.† Quid si filiusfamilias facit pactum de non petendo debitori patris,cui patri defuncto filius ipse succedit,nunquid ipsi filio volenti debitum ipsum petere obstabit exceptio dicti pãcti.Et vr̃,q non,arg. C.de pa.
d l.post venditionẽ d. Preterea ipse non petit tanq̃ filius, sed tanq̃ heres ex psona defuncti,cũ quo eadẽ persona censet,in Auth.iusiur.quod a mor.præst.in prin.ex.qui fil.sint l.p venerabilẽ.§.verũ.23.q.4.si ecclesia.in fi. Ar. ꝯ.ff.de cdic.inde.si non sortem,§.si filius.cum suis con
e cord.e † Itẽ nemo põt ꝯ factũ suum uenire, ff.de ado-
6 ptio.post mortem.extra de cleric. coniug. diuersis. Ipse

ADDITIONES.

a Quod T.*pro quo facit dec.quamuis.de rescri. lib.6. quæ quo ad terminos directius faceret,quando post pactum de non petendo ante pactum contrarium fuisset facta obligatio secundo creditori, & uide,quod ibi dicã super gl.idem.*
b In prin.*In illis ll.tempore,quo primus creditor nouauit,non erat extinctum ius suum.sed hic per primum pactum extinctum erat ius crediti tempore secundi pacti contrarij,ibi ergo,ut dicunt ll. illæ,creditor succedit in locum suum nouando, & tamen licet in prioribus pignorib.præferatur secundo,qui tamen nouationem pcesserat,non tamen in superadditis tempore nouationis.*
c Potero.*Hæc q.non procedit secundum nos.*
p Post uend.d. *Non facit ad casum.*
e Cũ suis cõc.*filius cont.Mace.mutuatus,si soluit, postea heres patris nõ repetit.Ad hãc q.attinet remissio 2.q̃ feci super rub in qua ẽt allegatur ea lex.Item nemo potest contra factũ suũ uenire ff.de ado.post mortẽ,ext.de cle.coniug.diuersis.Ipse.n.remisit,& part⁹ pars matris est, de pę.d.2.charitas est.all.c. 3.charitas est.*

ſe enim remiſit,& corpus noſtrũ pars noſtri eſt,de pę. diſt.2.charitas eſt. Nunc dicẽdũ reſtat, qualiter in hoc tit.libellus concipiatur:& quidem ſic potes cõcipere:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.quia cũ inter me & eum olim ſuper quadam vinea orta foret quæſtio, tandem quæſtio ipſa fuit per trãſactionem ſopita,nũc autem queſtionem eandem nititur refricare, quare peto per vos ſibi ſuper hoc perpetuum ſilentium imponi extra eo.c.1 & 2.

Bald. De Pactis.

NATVRALIS obligatio informis eſt, obligatio ad antidota formis eſt ex pacto nudo, C. de pact. l. pactum interdum veſtitur morte,vt C.de tranſac.l.cum nota.Inſtrumentum pacti, quod facit ſoror fratribus dotata.ibi.G.vide omnino infra de reg.iuris,§. 1.verſi. Item ſi ſoror.Item ſi inter pactum de non petendo, & pactum de petendo interſit media obligatio tertij,cuius hypotheca ſit potior. Item an pactum de petendo includat acceſſiones medij temporis.Item an poſt 30. annos valeat pactum de petendo.Item an filius, qui fecit liberationem debitoribus patris patre viuente, teneatur hoc habere ratũ etiam patre mortuo,§.1.G.C. de pac.l.fi.in 1.gl.Bal.vide ſup.de elec.& de plus pet.§. 1.An valeat pactum contra naturam contractus,infra de loca.§.an ualeat pactum,ꝙ niſi per unam ſpeciem probationis fiat probatio,vel ꝙ credatur ſimplici verbo alicuius,ſup.de prob.§.licet.& §.ſeq. Differentia inter pactum & renunciationẽ, de renun.& conclu.§.1.

a De poſtulando[a]. Rubrica.

ADDITIO

a *Supra in 1.par.habuimus rub.de aduocato.& ti.materiam ſatis plene,& eius tractationes ſcripſi ſuper rub. ſunt autẽ qõnes ad propoſitũ ſuper reg.contractus.& ſuper re.in arg.lib. 6.*

SIC concipe libellum:

LIB. Coram,&c.propono cõtra. P.qui cũ ſit in Eccleſia Narb.uel. ab ea bñficiatus,ꝯ eã in tali cã,ꝗ dicta Eccleſia aduerſus Titiũ habeat,aduocare præſũpſit,quare peto eum tanquam ingratum beneficio hmõi ſententialiter priuari,ext.eo.c.vlt.2.qõ.7.ca. 1.93.diſtin.ſi Imperator.ext.de do.c.vlt.Super ſalario vero concipitũ libellus,vt ĩ.de magiſt.ver.cęterum.& ſeq.in prin.

a De procuratoribus[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Repete,quod dixi ſup rub.de pro.Pil.qõ.& Roſ. 16. tractant de pro.qui per nunciũ probibitũ miſit dño pecuniã, quæ perdita eſt,an teneatur actione mandati,Et tenet quod ſic, liquido conſtet illã fuiſſe perituram,ẽt ſi alius detuliſſet,alleg. ff. ad l. Rho.de Iac.ſi vehenda.Roſ.allc.ff.de ædil.edic.ediles.§.Paius. Qõnem Pil.de reuerſo de peregrinatione,qui non reuocauit pro. & vbi de illa tractat Acc.vide in no.eo.ti.ſi quẽ.lib.6. Aliã ipſius q. de falſo pro.qui fuit hæres dñi, vide ſu.de ſen.prolat. §.fin.& ſuper ver.quid ſi pro.Qõnem ẽt ipſius Gof.de proc. venditoris,qui fugit cũ pignore emptoris,ipſe ſoluendo 6.diſt.ponit,placet ſibi vl. quæ fuit But.vt nõ teneatur venditor,ſi ille fuit mediator.Si aũt ipſius vendentis proc.& tunc teneatur,per l.ff.de præſcr.verb. apud labeonem.in in ſi.ubi etiã remittit ad ſuã q. 38.quæ de mediatore loquitur.Qõnem domini mei ll.de pro.reuocato & certificato,qui poſtea cõtrahit,an obligat dominum,vide de reſcr.ex par.2.ſuper gl ſic inf.Qõnem de ſñia lata præſentib.domino,& proc.non facta procuratoris mentione.vide ſup.de ſen. prolat.§. qualiter.ſuper ver.porro.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ſit contra procuratorem concipiendus.*
2 *Libellus contra procuratorem ſua negligentia dominum damnificantem,qualiter concipiendus.*
3 *Procurator qualiter libellum pro ſe contra illum, pro quo fuit procurator,concipere debeat.*

IN hoc titulo ſic poteſt libellum concipere:

LIB.† Coram,&c. propono ꝯ P. ꝙ cũ ipſe aſſerit,mihi qõnem mouiſſet,quidã T.vt dr̃, meæ defenſioni ſe obtulit abſq; aliquo mãdato,vel cũ mandato,qđ antea eo ſciente extiterat reuocatũ.ſicq; cũ illo fuit,vt dr̃ ꝯ me diffinitiua ſñia promulgata,quare peto dictã ſñiam caſſari,imo nullã & irritã ſñ̃aliter pronunciari,ext.de procu. in noſtra.&c.auditis.&c.de

2 mandato.ext.de reſcrip.ex parte. † Si aũt proc. in officio ſibi cõmiſſo negligenter ſe habuit,pp quod damnificatus eſt dñs,contra eũ ſic libellum concipe.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.quẽ cũ in tali cã ꝓcuratorẽ meũ cõſtituiſſẽ ad agendũ,defendendũ, appellandũ,appellationẽ proſequẽdũ, & ipſe mãdatum illud volẽs ſuſcepit,& eodẽ vti cępit verũ idẽ P.in hoc doloſè,negligẽter & perperã ſe habuit, quia nec egit, nec defendit nec appellauit, nec appellationẽ proſequi curauit,nec officiũ ſuſceptũ circa p̃miſſa exercuit, vt debebat,ex quo dãnificatus ſum,& mea ĩtereſt in cẽt. marchis,quare peto eũ in illis mihi p vos ꝯdẽnari, peto ẽt expenſas,&c.C.de proc.ſi procuratorẽ.& l. inuitus.ex.eo.non iniuſtè.Poteſt etiam ſic cõcipi libellus.

LIB.Coram &c. cõqueror de P. qui mandato meo tale meum negotium geſſit, ex quo ad eũ decem peruenerũt,quæ mihi reſtitui peto,ff.mandati, ex mãdato.& ſi mandauero tibi,aut Titio.Vel ſic:

LIB.Corã,&c.conqueror de P.qui cum meũs procurator eſſet in tali cã, eius culpa ſum ꝯdẽnatus, ſiue dãnificãtus in decẽ.quare peto eũ mihi in dicta quãtitate condemnari,propoſita actione mãdati, ff.mãd.ſi procuratorem.§.pen.C.eod.à procuratore.Ille autem qui fuit procurator,ſic concipiet libellum.

LIB.† Corã,&c.cõqueror de P.cuius mãdato ſuus extiti procurator in tali cã,vel negotio, in quo de proprio expẽdi decẽ,quare repeto illa decẽ mihi reſtitui,

a ad qđ propono ꝯtrã actionem mandati a.Quib.autem verbis vtetur procurator in concipiendo libellũ, ꝯ aliquem,vel aliqs ꝯtra eũ dixi ſ.de lib.concep.§.iam nũc videndum.ver.ꝯtra procuratorẽ.& ſeq.Itẽ ſuper ſtipulationib.rẽ ratã haberi,& iudicatũ ſolui, formantũ libelli,ĩ.de pignore.§.ſequitur verſic. ſed & ſi quis. & ſeq. Qualiter autem formatur inſtrumenta procurationum,ſ.de pro.§.vt autem.Item ſuper actione manda-

b ti,ĩ.de iud.§.ſpecialia.

ADDITIONES.

a Mandati.*Inducere debuit dec.cum pro cauſa eo.ti.*

b §.ſpecialia.*Vbi ponit libellos poſitiones Roſ.*

a De his,quæ vi.metuſve cauſa fiunt[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Huius rub.pabulum habuit auctor à Roſ.rub.de prætoria vtili rei vendic.quæ datur metũ paſſo,& rub.de act.qđ me.cã Io.de Bla.poſuit hanc ru.de actione,quod metus cã,quã pulchrè proſequitur diſtinguẽdo quatuor capitula ipſius actionis, ſuper quali bet formando & exponendo libellum.Addidit demũ 5.capitulũ ſine libello,& eſt primũ capitulũ huius act.ſecundũ eũ ꝙ cõpetit cõtra quemcũq.ad quẽ res peruenit,& qa facultatẽ hẽant reſtituendæ rei cũ hæc actio ſit in rem ſcripta.Secundũ cõpetit cõtra metũ inferentẽ,& tunc deſignatur certa perſona q̃ metũ intulit,nec diſtinguitur,habeat,vel nõ habeat facultatẽ reſtituẽdæ rei.Tertiũ cõpetit cõtra illũ,qui non intulit metum, nec hẽt facultatẽ reſtituendæ rei,lucrũ ſñ ſentit ex re, vt quia res quam*

com-

compulsus fuit dare, peruenit ad te ex cã lucratiua, quã vẽdidit & ptiũ habuit & res postea periit. Nã in subsidiũ re perempta, agã contra R. per hanc act. q me t.cã, vt mihi det lucrũ, quod ex re mea sensit. hoc patet, ff.e.ti. si ipsa res. Formabitur aũt libellus, pone de equo, & fiet prædicta narratio, quõ per metũ, q, &c. & dedit B. equũ, quõ equus ex cã lucratiua peruenit ad talem, & quõ ille equũ Titio vendiderat pro centũ, quæ recipit in pecunia numerata, qui modo equus mox mortuus est quare petit illũ cõdẽnari ad dãdũ sibi illa centũ, q si dictã pecuniã intra quatuor menses nõ soluat, petit illum in quadruplum cõdẽnari, cuius triplum sit pœnale. Nota, q de quadrimestri tpe post sñiam hic dr quia reus debitor erat pecuniæ. In illis aũt libellis, qb est scripta actio in rem, dicet auctor, q si intra triennium per vos assignandum, non restituerit, peto illũ in quadruplũ, &c. vt su. Quartum cõpetit ad rescindendum contractum, vt.s. res retrotrahatur, & iste erit talis dico, q B. per metum, qui, &c. me compulit, vt sibi venderem talem equum pro decem, quæ mihi numerauit, quare cum paratus sim illi soluere & restituere illa decem, ago cõtra eum, vt illum equum mihi reddat, vobisque domine iudex supplico, vt eum ad hoc diffinitiuam sententiam condemnetis, quod si d.B. equum, &c probatur hoc, C.eo.ti. si vi, vel metu. quod additum fuit de traditione etiã metu facta dictũ est propter l.cũ te. eo.ti. Dicit posse addi quintũ, s. si quis me per metum cõpulit vt sibi promitterem, vel liberarem, possum contra eum agere, vt liberet, vel ut se reponat in pristinam obligationem, & veniet quadruplandum, quicquid venit simplandum, ff. quod met. capi. metum, §. sed prætor, & l. si cum exceptione, §. sed & si quod p uin. & §. fi. Qui libelli cõgruãt de ĩfrascriptis, inf. dicã 2. q. Vlei f 82. 83. quib. quærit de creditore, qui cum non haberet copiam magistratus, abstulit boues debitoris, an pdit actionẽ. & si pdit an in totum, uel in partem, uide. An autem uim fecisse dicetur is, qui diu abfuit, & rediẽs fundum, quem possidebat, ingreditur expulso occupatore, dixi su. de pet. & pos. § 1. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in his, q̃ ui metusue cã fiunt, qualiter sit concipiẽdus.*
2 *Actio quod metus causa dicitur prætoria.*
3 *Libellus qualiter contra restituere nolentem concipi possit.*
4 *Actio ad exibendum, & Caluisiana, & Pauliana, licet sint personales, imitantur tamen naturam realium.*
5 *Obligationem metu factam reuocare volens, qualiter libellum concipere debeat.*
6 *Metu coactus rem alienans, qualiter, & quo libello possit eam repetere.*
7 *Agens contra illum, qui metum non intulit, rem alienatam metu repetere uolens, qualiter libellum concipiet.*
8 *Metus dicitur in se habere ignorantiam.*

1 SIC potes † concipere [b] libellum:
a LIB. Corã, &c. cõqueror de P. q me vide ecclesia, vel possessione mea spoliauit, vel metu, q cadere poterat in cõstantẽ virũ me renũciare coegit vel eã abstulit, vel vẽdere, vel donare, vel tradere, vel pmitere coegit. Vnde cũ ea q̃ vi, metusve cã fiũt, debeãt in irritũ reuocari, peto dictã rẽ cũ fructib. pceptis, & q percipi potuerũt, mihi integraliter restitui, & eũ ad id p vestrã sñiam cõdẽnari, ex.eo.c.2. &c. ad audientiam. & de rest. spol. grauis. ff. eo. ti. metũ. §. volenti. & §. hęc actio. & §. ex hoc edicto l. si cũ excep. §. si qs nõ restitu
b at. Inst. de actio. §. sequẽs. Iũge, fm Legistas [b], peto, & q mihi de dolo repmittat, ne res illa facta sit deterior, & si restituere ɔ̃dicat, peto mihi ipsũ in qadruplũ ɔdẽnari, &, ad hoc propono actionem quod metus cau
2 sa, † quæ prætoria est. hoc probatur in præd. concor. Sic etiam dicitur in actione ad exhibendum, peto mihi rem exhiberi &, & exhibitam vndico, vt inf. de iud. §. vlti. & hoc dixi P. causa litium dirimendarum, ff. si cer. pet. quidam. ex. de resti. spolia. frequens. Io. dixit, q
c sit vtraque sententia diffinitiua [c]: & secundum eum, duo libelli concipiuntur sub hac foma:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rẽ per metum mihi abstulit, vnde rem illam mihi peto resti tui, & ad hoc propono actionem, quod met. cau. facta
3 s. condẽnatione, q restituat. † Si vero postea restituere contradicat, formabitur sic secundus libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rem mihi per metum abstulit, & ad eam rem restituendã condemnatus, restituere ɔ̃dicit, vnde peto ipsum in quadruplum condemnari, & ad prædicta propono actio
4 nem quod metus cau. † Sed prædictis libellis sic oppo
d nitur [d]. Hæc actio in personam est, vt ff. eod. metum, §. volenti quomodo ergo rem prosequitur, Resp. imitatur naturam realium. sicut & actio ad exhibendum, & Caluisiana, & Pauliana, quę licet personale sint, tamen prosequuntur possessores, & naturam realiũ imitantur. Hæc vera sunt, si uis rem aduocare, quę per me
5 tum tradita fuit. † Si autem velis obligationem p me
e tum factam reuocare, sic concipe libellum [e]:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. q per metum me
f compulit, vt sibi venderem, vel promitterem [f] rem talem: vnde peto, q me à tali obligatione liberet, & ad hoc ppono actionem, qd met. cau. habet. n. hæc actio locum siue perfectum, siue imperfectum sit negotiũ, & etiã in obligationib. rescindendis ff. eod. metum, §.
6 sed quod prætor. & †. ex hoc edicto. † Porro [g] metu coacto rem aliquã vendere vel donare, vel tradere, prætor succurrit. & vtilem rei vendicationem pter ad rẽ repetendam sibi contulit, licet de iure ciuili dominiũ
h sit translatum. Libellus ergo concipitur [h]:

LIB. Corã, vobis, &c. cõqueror de P. qui talem rem in tali loco positam, cuius cõfines, &c. iniustè detinet, vel rem mobilem talem, cuius signa sunt talia, quam tradidi T. propter metum mortis, vel quam per metũ à me extorsit ex causa emptionis, vel alias vel rem, quã T. per metum uendidi & tradidi, vnde rem illam peto mihi restitui. peto etiam, quod mihi de dolo repromittat, ne forte res deterior facta sit, pposita utili rei uen
i dicatione [i]: & ad hoc ipsum sententialiter condemnari. Hæc forma probatur Instit. de actio. §. sequens. & in
7 præd. §. volenti, & §. ex hoc edicto †. Si autem agit contra

ADDITIONES.

a Sic potes concl. *Respectu personæ rei, prim. l tres libelli conueniunt 2. c. de quo sup.*

b Secundum Legistas. *Hoc plenius Rof. in rub. alle. 2.*

c Diffinitiua. *Quasi prima opinio habeat alteram interlocutoriã Et dicit Rof. quod opi. hanc Io. tenet Azo, & uerum est, ut patet in Summa e. ti. circa medium, uer. illud in hac quæritur. ubi quærit, an prima sententia sit diffinitiua, an interlocutoria, an admonitio, sicut in Auth. de hære. & Falci. § si quis autem nõ implẽs. Ipse autem Rof. cum Azo tenet primã diffinitiuã. Dicit autem secundã esse executiuam prima quo ad plenã ut s. illud simplum eo computato quadrupletur, nec putat libellum dandum, sed iudex ex officio condemnat non parentem ad illud quadruplum, etiam nullo libello porrecto, sicut iuramento in litem, quod præstatur loco pœna in contumaciam non restituentis, quod tamen nec fuit in primo libello petitum, nec datur super hoc nouus libellus, ff. de rei uen. qui restituere. & de pig. si fundus. §. in rei uẽdicatione. secundum eum, qui satis in hoc instat, & ibi uide.*

d Sic opponitur. *Secundum Ro. ru. 2. ad fi.*

e Lib. *Respiciens 5. de quo su. quoad unum membrum.*

f Promitterem. *Litera promitterem, plus conuenit conclusioni & sic posuit Ro. & Odof. qui etiã plus posuit, s. uel quod cum à tali obligatione liberarem, & ibi, liberet, subdit, uel ut se in pristinam obligationem reponat, & dixi super rub.*

g Porro. *Hic assumit uerba Ro. de ru. prius all. & hoc usq; ad fin.*

h Concip. *Respiciens 1. capitulum, de quo sup.*

i Rei uen. *Dixit Ro. ubi su. in fi. quicunq; agit contra uim inferentem securè proponit hanc actionem; quia q. dominij sibi referri*

ri nō pōt per illum: Sed si agit contra possessorem, qui uim non intulit forte habebit probare, quicquid probatur in rei uēdicatione, et prius metū, propter quod dicebatur ponderandum, ꝙ sequitur.

a tra alium, qui metum non intulit [a], dicet sic:

LIB. Coram, &c. ut supra in proxi. lib. usque talia. postea iunge, a me metu extortam. unde peto eam mihi restitui, & hoc erat dominus, uel quasi, metu tradens. Si uero solam possessionem habebat, dicet sic:

LIB. Corā. &c. ut sup. in proxi. vn̄ peto possessionem illius rei mihi restitui. Vel dic, si placet, esse petendum

b non per hanc actionem [b], quæ tantum respectu dominii solet competere, sed per actionem quod metus causa, de qua uidetur, loqui ff. quod metus causa, si mulier §. qui possessionem. Actor ergo sic ponet PO. act. Pono ꝙ mihi intulisti metum, & talem, qui cadit in constantissimum hominem, ff. quod metus cā, metum autem. ext. de spon. veniens. 2. & c. cōsultationi. in fi. & c. cum locum, quia habebas cultellum ad gulam meam, vel qa me posuit in carcere, ut ff. quod metus cā. qui in carcerem. vel quia ligatum me tenebas, uel me, Theutonicè verberabas, & male me cruciabas, C. de transac. interpositas. Item ꝙ in ipso metu, & pp eum rem illam tradidi. Itē ꝙ res illa ad te peruenit, uel ad alium pro te, Itē ꝙ tu in ciuitate Bon. es potentior me. Item ꝙ ibi intulisti mihi metum. Has positiones facit, si agit contra illum, q metū intulit. Si vero contra eū, q rem meticulosi possidet, easdē faciat. sed in tertia persona sic: Pono, ꝙ mihi

2 metus fuit illatus, & c. nec hēt designare personā, † qa metus habet in se ignorantiam, ff. quod me. cau. si. cum exceptione. Reus aūt sic ponat:

PO. rei. Pono, ꝙ vsque ad istā horā semper fui amicus tuus, & feci, quæ tibi placuerūt, Itē ꝙ eo tēpore, quo dicis tibi metū fuisse illatū, ego fui absens, uel ēt tu, C. de contrah. & cōmi. stip. optimam. extr. de test. ex tenore. Item ꝙ minatus fui male facere tibi, nec aliū metū intuli, ff. si cui plus, quam per l. Fal. hæc aūt satisd. in prin. ff. de re iud. si quis. Item ꝙ licet tibi mortis metū intulerim, sponte tn̄ tradidisti, C. quod me. cau. l. 2. ext. de sp. imp. de illis. 2. ext. qui clerici, vel uo. insinuante. de bapt. maiores. §. sed opponitur. Item quod tu es potētior me in persona, in amicis, in ædificijs, & parentibus, ff. quod metus causa, nō est verisimile. Item quod tu tibi hunc metum intulisti, ff. quod metus caus. si mulier. Item ꝙ rem mihi non tradidisti. Item quod quando dixisti tibi metum fuisse illatum, eras in curia Papæ, uel Parisijs, ff.

c quod metus causa, non est uerisimile [c].

ADDITIONES.

a Non intulit. *Certe & de tali loquitur proximus libellus.*

b Actionem. *scilicet per utilem rei uendicationem, quæ datur metum passo.*

c Non est uerisimile. *Hæc lex ostēdit, ꝙ si uult ista positio notare absentiā a loco, de qua prædixerat, licet illud, itē quod qn̄, & c. uideatur id sonare, se non fuit Ros. Illud solum ergo intendit ex qualitate loci præsumptiue metum excludere.*

a De in integrum. restitutione [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Primam partem nigri recipit auctor a Ros ubi tractat de prætorijs, rub. 2. s. de actione in rem rescissoria, & eius fuit totum præter vers. hoc ēt scias. Secundā partem, ubi tractat de officio iudicum, & est rub. 3. de off. iud. quo restitutio datur minori. Est etiā sciendum, quod materiā primæ partis, s. rescissoriæ. Io. de Blan. plene tract. ubi de rescissoria. Dy. tract. Insti. de actio. §. rursus. & Cy. plene per 14. q. in fi. l. 2. C. ex quib. cau. ma: Secūdo uidetur auctor reprehendendus. qui su. par te 2. e. ti. §. fi. uer. quid de rescissiora. promiserat hic tractare, an rescissoria perpetuetur per contestationē obiectio esset uera, si litera id diceret de hoc, sed uera litera ibi est de hoc. Est aūt sciendū, prout dixit Roffr. ubi supra ultra medium uer. item queritur, quando tempore, quod Ioann. & Azo tenuerant rescissoriam durare quadriennio, & non ultra, dato ꝙ ulterioris temporis fuerit læsio. Si uero fuerit minus quadriennio, illo solo minori tēpore restituitur. Sed in hoc mēbro nō isto. Sed distinguendū est tēpus intra ꝙ, & tempus ad quod restitutiones dantur, quod dic, ut in cle. eo. ti. ab ecclesia. Dicunt aūt ꝙ litis contestatio super rescissoria perpetuat illā, sicut alias tēporales, ff. de fidei. tut. l. ult. C. de præscr. 30. an. l. fi. Ad ult. C. de temo. ī integ. rest. dicūt uerum esse, illā causam debere intra quadriennīū incipi & finiri, per q̄ q̄ritur, an integrum restitutio sit danda uel non, & si concedatur postea rescissoria, finitur intra id tēpus, ꝙ restat de quadriennio? & si lis cōtestetur super illa ueteri actione, perpetuatur, ubi prædixi, qa restitutio operatur, ꝙ ꝓlesse uel obesse nō dēt, ꝙ euenit, ff. ex q. cau. maio. l. 1. in prin. & facit, quod dicā inf. super uer. illud aūt in fi. Scias, quod Mar. de Fano, q super l. 2. C. ex qui. cau. maio. posuit de rescissoria unū tractatum per modum summæ. In fine ipsius dicit, illos nō male dicere, qui post restitutionem præstitam, & non prius, uoluerunt tn̄ competere intra annū, si fuerit interrupta, ne reus fiet 30. annis in suspenso, ita quod rem alienare non poterit, nec de euictione conqueri. & satis hoc uidetur expressum, ff. de actio. & obli. l. in honorarijs. §. pe. & bene dicitur. Non prius quia et tempus non dēt currere, nisi ex quo potuit intentari, ff. de ædi. edicto, cū lex, ff. de calu. l. annus. C. de anna. eXcep. l. 1 in fi. nec putat illū annum in quadriennium extendit, nec l. ult. C. de temp. in integ. restit. de hoc tempore loquitur, & hoc est certum, licet Azo aliter loquitur in summa huius titu. in fine. Et ad id, quod dictum fuit, rescissorium finiri post restitutionem intra tempus, quod restat de quadriennio, dicebat Martinus, quod sic, si ultima die quadriennij detur restitutio Absurdum, ergo illud uidetur. æquitatem habent hæc verba Martini de Fano.*

SVPER in integrum restitutione hoc ordine disputabimus. Primo enim super restitutionib. maiorum libellos formabimus: secundo de minoribus & ecclesia tractabimus.

SVMMARIVM.

1 *Actio prætoria, quæ dicitur rescissoria, quando cōpetere dicatur.*
2 *Libellus an sit, cum petitur rescissoria, necessarius.*
3 *Restitutionem petens officio iudicis, nullam prodit actionem*
4 *Libellus qualiter sit in impetranda restitutione concipiendus.*
5 *Actio propria quo casu dari non possit.*
6 *Restitutione concessa ex officio, competit rescissoria.*
7 *Restitutionem petens actione hypothecaria & personali, qualia, proponere debeat.*
8 *Duo insolidum eiusdem rei domini esse non possunt.*
9 *Restitutio & rescissoria an in eodem libello peti possit.*
10. *Actio ad exhibendum, & rei uendicatio, an possint in eodem libello peti.*
11 *Restitutio an possit contra sententiam arbitri impetrari.*
12 *Positiones qualiter pluribus uijs formari possint.*
13 *Reus, cui petitur restitutio, qualiter positionem formare debeat.*
14 *Actor petere uolens rescissoriā rōne iudicij, quid ponere debeat.*
15 *Actor dicens se adfuisse ex causa necessaria tantum, quas positiones formare possit.*
16 *Actor absens ex causa probabili tantum, qualiter ponet.*
17 *Actor ex causa probabili se absentem ponente, quid contra ponere reus debeat.*
18 *Actor uolens agere rescissoria, quia forte fuit indefensus condemnatus, qualiter ponet.*
19 *Absentis ex causa uoluntaria, an & quo pacto dāda sit rescissoria.*
20 *Actor absens ex causa mercantiæ, uel peregrinationis, qualiter ponere debeat.*
21 *Actor absens, qui contra alios usucapit, qualiter positionem formare debeat.*
22 *Vbi competit ordinarium auxilium, non est ad extraordinarium recurrendum.*

1 1. §. Sciendum est igitur, quod † est quædam actio prætoria, quę dicitur rescissoria. quæ tunc demum competit, cum res absentis reipublicæ causa, uel studiorum, uel necessita-

b te, vel captiuitate, uel simili, ab aliquo possidente

fundum suum talem, &c. pro maiori pretio, qua valeret, s. pro centũ, vnde cum lęsus sim, peto in integrũ restitui, & pretium mihi reddi vestrũ super hoc officiũ implorando, & propono rescisoriã, s. talẽ rem, si extat, alioquin conditionẽ incerti, & sine causa Insti. de
11 act. §. rursus. † Hoc etiã scias, quod contra sniam arbitri põt restitutio impetrari, licet nomen sniç non mereatur habere, quia per hãc restitutionẽ in integrũ cõtra sententiã arbitri intelligit quis restitutus, etiam cõtra obligationẽ contractam ex sententia ad pœnã. Idẽ si sententiæ non pareatur, arg. ff. de condi. instit. l. si sub conditione. §. si quis ff. de acq. her. si pupillus. Tamen melius concipiet libellus, si dicatur, peto in integrũ restitui contra obligationẽ pœnæ cõtractã ex snia, ff. de minor. si minor §. minores. secundũ Pau. vt no. ex. de
a integ. rest. cã [a]. Illud aũt sciendũ est, quod quandoq; q est absens, & ex cã probabili tantum, quod dic, vt sup. de
12 rest. §. 1. vers. dixi & seq. † Qualiter aũt in vtraq; via debeãt positiones formari videndum est primo, qualiter ponet actor, q absens fuit ex causa probabili ex necessaria, ad hoc, vt in rescissoria obtineant, & quidem po-
b net sic [b] POS. act. Pono, quod in mea absentia rẽ meã possedisti, 16. q. 3. §. por. 2. Itẽ qd posse sisti anno, bienmo vel triẽmo, hut de vtraca. itẽ quod rẽ ipsa n postea vsucepisti, computato tẽpore absentiæ, vel vsucap. Itẽ quod fui absens cã Reip. huius talis ciuitatis. item quod inuitus fui missus. Itẽ quod pp talem ab. e. ita sũ damnificatus in tm, vel in hoc. item quod tali die mihi fuit iniuncta ambasciata, & eod. die iui, vel sequenti. item quod fuit pessimũ tps. Item quod pôs fuit fractus. item qd fuit guerra, postq̃ iui ambasciator, & sic citò redire non potui, ff. ex q cau. ma. si cui. item postq̃ redij, nequiui habere aduocatu, nec potui p lucere hospitiũ, nec sarcinulas cõponere meas, ff. eo. in hostib. §. sed qd simpliciter p tor. item quod ius interea non reddebatur, ff. e. sed &
13 si per ptorem. † Contra ponat reus sic: PO. rei Pono, quod tu dedisti operã, & affectasti, qd fieres ambasciator pro Rep. Item quod cã tuę vtilitatis iuisti. Item qd fuisti absens, vt alium lęderes. Item qd cã vitãdæ litis q̃ talis tibi inferebat. Item qd maturius fuisti absens, q̃ debueras. Item qd tm tps finitũ est de mense. quod potuisti redire, & nõ es reuersus. Item quod tali die iter arripuisti. Item quod postq̃ redisti tm tps cucurrit, quãto tpe fuisti absens, & sic nõ dabit rescissoria, ff. ex q cau. ma. ab hostib. §. sed quod simpliciter. Et probant pdictæ positiones ff. eo. itẽ hi. & l. qui data. & l. reipublicæ. & l. abesse. & l. miles cõmeatu. & si 1. 2. 3. & 4. sequat actoris cõfessio, & denegat ei rescissoria, in alijs vero denegat p illo tpe, quo maturi[9] iuit, vel quo redire potuit, vel debuit. nã illa tẽpora non restituent. Hę sunt positiones
14 generales. † Verũ si vellet petere rescissoriã ratione iudicij, sic ponet actor: PO. Act. Pono, quod fui legitimè defensus. sed hæc est iuris, & negatiua, Item quod nullo mõ fui defensus. hoc. n. pfessato, vel p reũ nõ, pbato, restituet ad totã cãm, C. de pro. quia absẽte. ff. ex qui. cau. ma. ab hostib. C. e. l. j. Reus vero ponet sic. PO. rei. pono, quod fuisti legitimè defensus. hoc. n. confessato nõ restituet. nisi ad appellandũ, ff. de in integ. rest.
15 l. fi. ext. eo. c. fi. † Sequit videre de positionibus, quãdo quis dicit se habuisse ex causa necessaria tantum, puta captiuitatis, vel relegationis, tũc enim sic ponet actor: PO. Act. Pono, qd ego captus fui à talib. latronib. vel hostib. Itẽ quod fui relegat[9]. Itẽ quod eo tpe fui captus vel relegatus. Itẽ quod in illo tpe rem meam possedisti, & vsucepisti. Itẽ quod in illud tẽpus tu cõputabas in lęsionẽ meã. Reus vero sic poterit ponere: PO. rei Pono, quod fuisti captus à latrũculis, & nõ ab hostibus. hoc cõfessato nõ dabitur capto à latrũculis rescissoria. ff. qui test. fac. dol. qui à latronib. Itẽ quod aufugisti ad hostes. Itẽ quod potuisti relinquere procuratorẽ, nec reliquisti, ex. de dol. & cont. cãm, q. 1 e. Itẽ quod cũ fuisti relegatus, potuisti adire ptorẽ per tuũ procuratorẽ, uel p te ipsum, ubi eras: hoc. n. cõfessato nõ dabit rescissoria, ff. ex qui. cau. ma. itẽ ei, & l. ab hostib. ff. de minor. exuli reseruo. Itẽ quod potuisti redire à captiuitate illa uel relegatione, tã est mẽsis, nec redijsti, unde illius tpris denegat rescissoria, ff. ex q. cau. ma. item hi. Itẽ quod eo animo redijsti, ut ad hostes, uel latrunculos redires. & si hoc pfitet; non dabit rescissoria, ff. de cap. & postli. re. nihil. & ff. de ædil. ædi.
6 quis sit fugitiuus. † Si uero actor sit absens ex cã probabili tm, puta studiorũ, ponet sic: PO. Act. Pono, quod fui Bononię cã studij. Item quod nõ potui relinquere pcuratorem. sed hæc est negatiua. Item quod reliq pcuratorẽ. l. Tit. ũ. ex. de prædilectus, ex. de eo, qui mit. in pos. cau. rei ser. c. fi. de ot. dele. pstultationib. Itẽ quod ille l. mortuus est. Itẽ quod rẽ meã possedisti. Item quod usucepisti. Itẽ quod illud tps cõputas ad pscriptionẽ, uel usu-
7 capionem. † Reus sic. PO. rei pono, quod i scholis tota die eras cũ ganeis ludebas ad taxillos, libros semper pignori habuisti penes creditores. hoc enim confessato non pt petere restitutionem quasi ex cã probabili. Licet. n. ex cãæ probabilis occasione fuisset absens, non tñ cã fuit probabilis, unde ea cessãte, cessabit restitutio ar. C. de epis. & cle. decernimus. & l. gñaliter. & l. quicũque sub p. ex. de uot. magnæ. ext. de iureiur. & si Christus. prope fi. de app. cũ cessãte. Itẽ pono, quod qñ tu iuisti Bononiam, potuisti pcuratorem dimittere, nec reliquisti, ut in præ. dec. dilectus. hoc. n. confessato non habebit rescissoriam, ff. ex qb. cau. ma. nec nõ. & c. si qs ext. de dol. & cont. cãm, q. †
18 Si uero actor uelit agere rescissoria, quia forte fuit indefensus cõdemnatus, ponat sic, PO. act. Pono, quod nullo mõ fui defensus. sed hæc est negatiua. Itẽ quod fui minus legitimè defensus: hoc. n. pfessato restituitur ad appellandũ, nõ restitutionis beneficio, sed suo iure, ut C. quomodo & quando iu. ab eo ff. de in integ. rest. l. fi. ext. eo c. fi. tñ hęc positio est iuris. Re[9] uero sic ponet, PO. rei Pono, quod tu fuisti legitimè defensus. hoc pfessato nõ habebit actor rescissoriã, ff quan. app. fi. l. j. §. fin. hoc tamen iuris est.
19 † Hoc aũt sciendum est, quod absenti ex cã uolũtaria non dat rescissoria, nisi uenerit iudice pro tribunali sedente, siue sit uerè pumax, siue psumptiuè, ar. ff. de in integ. rest. diuus. & 2 q 6. biduũ. Sed qd de mercatore? Dic quod si principalis cã mercaturæ abest, uñ abesse causa probabili, ut est causa studitorum, ff. ex q ca. ma. nec non. in prin. ex. de pro. directus. Ideo credo in his, qui perigrinant, multo fortius, ex. de offi. dele. consultationib. & de pereg. c. unic. 24. q. 3. si quis Rompetas. & c. sed. cum ẽt anima prætiosior sit corpore, C. de sac. san. eccl. sancimus. 38. distict. sedulo. Idem ẽt est alijs
20 ex probabili cã absentib. † Actor ergo habens causam mercantię uel peregrinationis, ita ponet, PO. act. Pono quod tali mercatura utor, quia uado in Franciam, emo pannos, & uendo, uel alia mercatione. Itẽ quod hoc anno, uel mense fui pro tali mercator uel mercacione in festo sanctorum Iusti & Pastoris Narbonæ, uel Bon. in forum redij. Item quod iui, & mercatum feci t. Itẽ quod tot mẽtib. fui absẽs. Itẽ illos mẽtes pputas i usucapione talis rei meæ. Itẽ quod tu usucepisti. Item quod res q̃ usucepisti, est mea. Item qd fui causa orationis, seu peregrinationis ultra mare per annum, uel ad S. Iacobum, 24. q. 3. si quis Rompetas. & c. illi, q. Itẽ quod illum annũ pputas ad præscriptionem res meę. ·Item

ADDITIONES.

a Causa. *Vbi scripsi in gl. siue cum pęna.*

b Ponet sic. *Scđum Rof. vbi fn. quæ dicit ibi ultra mediũ ver. si unt aũt, positiones hic discriptas procedere quãdo impetratur rescissoria per absentẽ, vel pręsentẽ, qui petit certũ tps tolli de medio ex iusta cã. Postquã aũt restitutio talis est per iudicẽ, & primitiua actio resuscitata est, positiones istæ non fiunt, sed fiũt positiones, quæ illi actioni conueniunt quæcunque sit illa.*

Itē q̄ vſucepiſti rem ipſam. Reus aūt contra ponat ſic:

POSITIO rei. Pono te aleatorē eē. p hoc excludat̄ 1. poſitio actoris, Itē q̄ nō iuiſti Narb. vel Bononiā ad eccleſiā, vel forū, vel nō iuiſti pro mercato, ſed in foro eras cū grācis & luxorioſis, & viuēdo luxurioſè, & totā pecuniā amiſiſti. Itē q̄ verecūdia mot⁹ retardaſti venire. Itē q̄ tot mēſes sūt, q̄ potuiſti redire. Itē q̄ nō iuiſti vltra mare, ſed ad quēdā amicū tuū viſitādū. Itē q̄ licet fuerit fama illo tpe, q̄ eſſes vltra mare, īcluſus fuiſti cū tua domicella, q̄ latēter cognoſcere ītēdebas. & ſic, tanq̄ Deū & mūdū decipiēs, īdign⁹ es reſciſſoria. Itē q̄ alia sūt ſigna ī ſepulchro Dn̄i. Itē q̄ ſic formata ē eccl. illa. ſi. n. ignoret hmōi ſigna, manifeſte patet, q̄

21 ibi nō fuerit. † Dicto de depoſitionib. abſentiū, ꝯ quos vſucaptū, ē ſubſequēter dicēdū eſt depoſitionib. abſentiū, q̄ ꝯ alias vſuceperūt pone ergo ſic. PO. actoris. Pon. q̄ ꝓcuratorē reliqſti talē, quē cōuenire potuiſti. ſed cū nō feceris, nō habes reſciſſoriā. ff. ex qb. ca. ma. is q̄ reip. ex. de ꝓ. dilect⁹. Itē q̄ habui defenſorē. Itē q̄ habui multos amicos, & cōſāguineos, q̄ me defndiſſēt, quos q̄a nō reqſiſti, nō cōpetit tibi reſciſſoria, ff. eo. ait p̄tor, & l. ſeq. Itē q̄ potuiſti dare libellū iudici cōpetēti, īterrūpere tp̄s, qd̄ ꝯ te currebat: qd̄ eſt ius ordinariū, vt C. de an. exce. vt pſect⁹. ex. de of. or. paſtoralis. in fi. Ergo

22 nō hēt locū reſciſſoria. † Quia ibi cōpetit ordinariū, auxiliū, nō ē recurrēdū ad extraordinariū, ff. de mi. l. in cāę. ff. de edē. l. argētari⁹. §. 2. Et ſic titul⁹ ille ff. ex qb. cau. ma. corrigit̄ p̄ p̄dictā ī l. vt perfectius. in eo, qd̄ dicit de reſtitutione pręſentiū ꝯ abſentes, ſecundum quoſdam

a Alij contra. vt notant quidam in præ. l. ait prætor a.

ADDITIO.

a ait prætor. *Dicebat Roff. quod ibi no. Azo, vide per Accu. in l. is qui. eo. ti. ſ. ex quib. cau. ma. ff.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia vel minore reſtitutionē petēte, fieri dēt generalis libel.*
2 *Minore per contractum vendente, ſpecialis fieri debet de reſtitutione facienda libellus.*
3 *Minor deceptus in pretio rei vel vendens, quod non expedit, an, & qualiter ſit reſtituendus.*

2. §. Dicto de officio iudicis, quo dat̄ maiori reſtitutio, nunc dicamus de eo, p̄ qd̄ loco principalis actionis minor, vel eccl'a reſtituit, ff. de minor. ſi minor. Sic ergo gn̄aliter ꝯcipit̄ libellus.

1 LIB. † Corā vobis, &c. ꝓpono ego talis ſindicus, ſeu ꝓcurator talis monaſterij ſeu eccłę, vel minoris 25. an. hēs ad hoc ſpāle mādatū, q̄ in tali cā ī qua corā tali iudice ſuccubuit p̄fatū monaſteriū, eccl'a, vel mi. omiſſa fuit exceptio p̄ſcriptionis, vel trāſactionis, & hmōi: vel talis ꝓbatio neceſſaria: vel ī hoc læſū fuit, q̄a, nō extitit à dicta ſn̄ia appellatū, vel in tali ꝯtractu, puta in tali vēditiōe, vel hmōi, quare peto noīe dicti monaſterij me ſiue ipſū ex officio vr̄o ad præfatā exceptionē, ſiue probationē omiſſam ꝓponēndam, ſeu ad appellandū, & appellationē ꝓſequēdā, ꝯtra p̄fatū ꝯtractū vēditionis ī integrū reſtitui, & reſtituēdū fore ſn̄aliter declarari,

a ex. e. ſuſcitata. c. auditis c. conſtitutus. & c. fi. Vel ſic a:

LIB. Conqueror, &c. vt ſ. vſq; mādatū iūge qd̄ cū in cā quę vertitur & verti ſperatur īter P. ex parte vna, & me noīe talis eccłę. vel minoris ex altera reciperim à vobis terminū ad ꝓponēdū oēs exceptiones dilatorias & ipſas legitimas & rōnabiles mihi cōpetētes omiſſerim ꝓponere in termino ipſo, ex hoc lęſus, vel læſa eſt enormiter, qd̄ me offero ꝓbaturū, quare cū ſit minor vel cū eccl'a iure minoris fungatur, peto me reſtitui ad probādū læſionē hmōi, & reprobata p̄ bn̄ficiū reſtitui in integrū, & ad huiuſmodi exceptiones omiſſas ꝓbādas admitti, quę tales sūt, ſ. de reſt. in inte. §. 2. ver. illud qcūq; nec fit in hoc libello litis cōteſtatio, ex. de of. iu.

2 c. vnico. † Specialiter in minore lęſo in contractu vēdi

b tionis ſic concipitur libellus b.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui cum ſim minor 25. annorū, vel eſſē tpe cōtractus, vendidi equū ꝓ 15. q̄ valebat 22. vnde quia mea facilitate fui deceptus in pretio, peto pretium mihi reſtitui ex officio ueſtro

c ff. de min. tutor. & l. pe. C. ſi ad uer. uend. l. 1. & 3. c Eodem modo cōcipitur, ubicunque minor lęditur in cōtractu, uel quaſi, eum tn̄ ſpecificādo. ff. eo. ti. ff. e. ait prętor. §. ſi in iud. & §. nō ſolum. & l. ſi ſinc. §. reſtitutus.

3 & §. item ſi non, † Et hoc cum eſt deceptus in pretio: ſi uero quia uendidit, quod non expediebat, ſic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conquęror de P. cui cum eſſem nor 25. an. uendidi codicem meū ꝓ decem · unde pe-

d to d contractum illū reſcindi, & codicem illū mihi ex officio ueſtro reſtitui, & ad hoc propono officium ueſtrum, ff. de mi. in cauſæ, & l. ſeq. Actor ergo ſic ponet.

PO. actoris. Pono, q̄ ſum minor 25. annis, ff. eo. l. 1. & l. denique, §. minorem. Item q̄ tecum contraxi. Item quod in eo contractu læſus ſum in hoc, ff. eo. non omnia. Reus uero ſic:

PO. rei. Pono, q̄ tpe contractus eras maior 25. ann. Item q̄ iuraſti te maiorem, & hoc licet eſſes minor, C. ſi minor ſe maior. dix. l. 3. in fi. Item quod iuraſti non contrauenire, C. ſi aduerſus uend. Auth. ſacramenta.

ADDITIONES.

a Vel ſic. *Aeg. fuit 22.*

b Concipitur. libel. *Secundum Roff. cuius eſt totum, quod ſequitur vbi ſup.*

c Et 3. *Oppono huic libello, ſecundum Roſ. de l. quod ſi minor. §. reſtitu. ff. de min. vbi patet, qd̄ reſtitutio eſt prioris ſtatus redintegratio. Dēt ergo ſecundū id minor patere rem ſibi reſtitui, & offerre pretij habiti reſtitutionē, C. de repu. quæ fi. & l. vnica. Reſ. libellū bene conceptū, cū ſubueniatur in eo, quod eſt læſus. Si ergo nō eſt læſus in eo, quia vendidit, reſtituitur in minoritate pretij, & hæc ſuppletio bene dr̄ reſtitutio, cum pretium ſit ſubſtantia contractus venditionis, ff. de cōtrahen. emp. l. pacta cōuentæ.*

d Peto. *Communiter ſic habetur in Roſ. iſte libellus, ſed in vno correcto habetur: vēdidi codicem meum, quē non expediebat mihi vendere cum habuerim illum in ſolis. vnde cum in hoc lęſus ſim peto. & c. & ego dicerē, quē expediebat mihi vēdere, vnde cum vendere. n. quod vēdere non expedit, poſſe eſſet ſine læſione. Ad id quod prędixi de ſtudio libri facit ſu. de fru. & itereſſe, §. viſo in princ.*

Baldus de in integrum reſtitutionem.

QVALITER formet̄ libellus, qn̄ petit̄ in integrū reſtitutio, & reſtitutio poſſeſſionis, eodem libello, §. fi. ad fi. uide ſupra de libell. concep. §. an per ſimplicem.

De alienatione iudicij mutandi cauſa

a facta a. Rubrica.

ADDITIO

a *Totum nigrum incipiendo in prin. ibi, porro vſque ad ver. vel ſecundum alios ad literam fuit Roſ. eo. ti. & eſt in opera Rich. inter edicta 12. Auctor hic in prin. quo ad inſtrumēta, remittit ad titulum de ceſ. act. ad fi. & tn̄ de materia recurre ibi primum. §.*

SVMMARIVM

1 *Inſtrumenta qualiter ſuper ceſſionib. ſint conficienda.*
2 *Libellus qualiter in cauſa mutandi iudicij ſit conficienda.*
3 *Alienatione iudicij ratione cauſæ facta, qualiter contra ſit libellus formandus.*
4 *Actor cauſa alienationis mutandi iudicij cauſa facta, qualiter libellum concipiet.*
5 *Reus actori pro alienare agenti qualiter reſpondebit.*
6 *Titulus de litigioſis cum habet in lite mota.*

SI

SI velis scire, qualiter infra super cessionib. conficiantur unde su. de actio cess. ad fi.† Porro si ꝯ te uolebam instituere rei vēdicationē, vel aliam actionem realem, vel personalem in rē scriptam, vt est actio quod metus cā, vt ff. quod metus cau. l. metum. §. cum autē. & oīa interdicta, vt ff. de interdict. l. 1. §. interdicta. & tu possessor cā istius futuri iudicii mutandi alienas in alium, cum tū velis rē habere. licet litem trāsferas, vt molestum aduersarium pro te subiicias, habeo ꝯ te actionem in factum à prætore descendentem ex edicto de alie. iu. mut. cā facta, per quā meū cōsequar, reseruata mihi rei vēdicatione, vel alia reali, ff. de alie. iu. mu. cā facta, l. 1. §. 1. l. 2. & l. inter. in fi.

a C. eo. l. vnica Sic ergo libellus concipitur:

a LIB. a † Coram, &c. coqueror de P. qui cā à se mutandi iudicij rem talē, cuius noīe volebam agere ꝯ ipsum, alienauit, & dedit Titio, cum illa sit ad eum reuersura, quia ipse T. est potētior, q̄ ipse P. vel alterius prouinciæ vel ho malitiosus. vnde pp talem alienationem interest mea in 20. ideo illud meum īteresse peto, & ad hoc propono actionem in factum descēdentem ex edicto prætoris de alie. iu. mu. cā. facta, ut in p̄. l. Prędicta uera sūt qn̄ interest mea rōne psonæ, in quā alienatio facta

3 est, vel loci.† Si uero rōne cāç, tūc sic concipit libellus LIB. Coram vobis, &c. cōqueror de P. qui seruū, quē possidebam, cuius noīe ꝯ eum agere volebam rei vēdicatione, vel alia reali actione, ipse manumisit: vel locū in quo ędificauerat ui, aut clam, vel quo nunciaueram nouum opus, vel ꝯpetebat mihi actio aquæ pluuæ arcēdæ, alienauit, quę res sunt ad eum reuersuræ, vnde quia pp talē alienationē interest mea in 20. ideo illud interesse peto, & ad hoc propono actionem in factū ex edicto de alie. iu. mu. cau. fac. ff. eo. l. quia §. 1. 2. & 3. & l.

4 item §. fi.† Actor ergo sic ponet: PO. act. Pono, quod volebam cōtra te intētare rei vendicationē, vel aliā realē actionē. Itē ꝙ cā futuri iudicij cuitandi rē, q̄ possidebas, alienasti T. ff. eo. l. 1. & l. ex hoc. §. ait. & l. non solū §. 1. & §. ad iura. Itē qđ alienasti pp hoc, vt ipsum T. mihi supponeret aduersariū cū res sit ad te reuersura, ff. eo. item in fi. Itē quod alienasti, nec adhuc reuocasti, ff. eo. ex hoc. §. si quis ali. Itē quod mea interest in 20 te non alie

5 nasse, ff. eo. non solū. §. hæc actio.† Reus uero sic: PO. rei. Pono, ꝙ tu noīe talis rei ꝯ M. tūn volebas instituere iudicium, sed hoc implicat negatiuam, ex. de cā pos. & propr. cum ecclesia. Item quod rē, cuius noīe volebas actionē instituere, nunq̄ possedi, nec dolo feci, quo minus possiderem. sed hęc est negatiua, ex. de cōfessis, sta

b tuimus b. Item uere alienaui rem vel quasi ꝯcessi ex toto, vel quasi uendidi. Item quod alienaui de necessitate redhibendo, vel soluendo, cui tenebar. Item quod si alienaui, illam rem recuperaui. Item quod sum paratus suscipere iudicium, ac si possiderem, ff. eo. quia. §. fina.

c Vel, secundum alios c potest sic concipi libellus.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. cui cum litem super tali vinea, vel super decem quæ mihi dēt, mouere deliberassem, ipse hoc præcognoscēs, dolo & fraude Titio potentioris patrocinium aduocans sibi, rem, vel debitum ipsum uendidit, siue cessit, seu eius patrociniū cōduxit, quare peto ipsum per uestrā sniam in tactura cāç

6 dānari, ex. e. ex parte. C. ne lic. pot. l. 1. & 2.† Iō. dixi mouere deliberassem, quia si esset iā mota, locū haberet ti. de litigiosis, C. de litig. l. ult. & Auth. litigiosa. Itē iō, dolo, & fraude, quia alias non haberet locum hac pœna, ff. de alie. iu. mu. cā fa. l. non solū. Sed prima positio melior est. nam dicta pœna nō hēt locum, quando qs alienat cā mutandi iudicij. quod dic, ut supra de cessione actionis prope finem. Quādo autem aliquis agit ex iure cesso, qualiter concipitur libellus, dixi supra de ꝑcur. §. sequitur. uer. sed. quæritur.

ADDITIONES.

a LIB. *Qui bene continet illa tria, de quib. sup. de ces. act. §. 1. ver. illud quoque.*

b Statuimus. *Lib. 6.*

c Alios. *Libellarios cognitos perquisiui, ut uiderem, si quis errorē excusare posset, qui sequitur, s. debitorem uendidisse, uel cessisse.*

a De arbitris a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Qui tractauerunt ex practicis materiā rubricæ, uide sup. tt. de ar. super rubrica, de materia hic in fi. auctor illuc remittit. Quæstio super regula, de dolo, li. 6. tractat. an ualeat compromissum factū in arbitratorem publice excommunicatum, & an arbiter possit exigere salarium, scripsi sup. de salar. §. 1. in fi.*

SUMMARIUM.

1 *Libellus qualiter sit contra arbitrium, seu compromissum continentes, concipiendus.*

2 *Arbitratore iniquam sententiā ferente, an auctoritate iudicis possit ab ea discedi.*

3 *Libellus qualiter sit pro aliqua arbitratorum sententia reuocanda concipiendus.*

1 IN hoc titulo sic poteris concipere libellum: LIB. † Corā, &c. propono cōt. P. qđ cū nuper inter me & eum super fundo, vel super quadam summa pecuniæ, vel super tali ecclesia quæstio suborta fuisset, demum in tales sub certa pœna extitit compromissum vtrinque, qui de ipso negotio cognoscentes, taliter, qualiter arbitrati fuerunt, qđ quidem arbitrium pars altera obseruare contemnit, quare peto dictum P. ad dicti arbitrii, seu sniæ obseruationem ꝯpelli per pœnam in ꝯpromisso appositā, & à partib. stipulatā. Vel dicat, vnde peto pęnā ipsam mihi dari, & solui, peto & expēsas hac occasione factas, quas æstimo centum, & ad hoc vestrum officium imploro,

a Vel hoc peto ex vigore ꝯpromissi. Vel sic a ꝯcludat. Vnde peto ab eodem centum libras, quas mihi dēt ex cā arbitrii, siue laudi inter nos p talem arbitrum promulgati, & quia non soluit prædictam pecuniæ quantitatē in termino in dicto laudo comprehenso, peto ipsum condēnari ad pęnam centum lib. & pro damnis & interesse & expensis in decem libras, ext. eo. dilecti. & c. 2. in fi. & c. exposita, ff. e. dic. §. stati. Ar. ergo ex stipulatione ad pœnam, non ex arbitrio, C. eo. l. 2. ff. eo l. 2. ext. eo. per

2 tuas.† Si autem arbitror, vel amicabilis compositor,

b vel etiam arbiter, vt puta b iniquam tulerit sniam, auctoritate superioris poterit ab ea discedi, & concipitur sic libellus:

3 LIB. † Coram, &c. propono, quod cum nuper inter P. & me super hoc quęstio suborta fuisset. demum in tales tanquam in arbitros, vel arbitratores, seu amicabiles compositores, sub certa pęna extitit cōpromissum, qui in dicto negotio procedentes, iniquam protulerūt sententiam, seu arbitrium, siue laudum in meum præiudicium & grauamen, quare super hoc uestrum imploro officium, & peto per uestram sententiam declarari, ad eius obseruationem me non teneri, & pænę stipulationem non ualere pronunciari, extra eo. ca. 2. & c. exposita, ff. pro soc. si societatem, 2. §. arbitrorum. Quę hic desunt, vide sup. de arbitris.

ADDITIONES.

a Vel sic. *Secundum Bonag. parte 2. in formis libellorum, & Aeg. cap. 121.*

b Vt puta. *Quare hoc dicit, intelliges per no. ver. par. 1. eo. ti §. 1. post prin. uer. arbitrator. §. 6. & quę ibi addidi.*

Bald. de arbitris.

ARBITRAMENTO potest renunciari, & de nouo ꝯpromitti, C. de transact. l. si diuersa. Concordia tollit uotum captandæ mortis, C. de transac. l. si fideicom. no. Qualiter formetur libellus, cum agit ex laudo. Item quomodo formetur libellus cū petitur reductio ad arbitrium boni uiri. G. Prelatus non potest compromittere super liquido, C. de trans. si diuers. l. uide sup. de arbitro, §. rector, uide sup. eo. tit. in prima parte.

PARTICVLA II.

a De iudiciis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Practici auctores, uel alij non curarunt hanc rubricam, saluo quod Ross. in prin. sui operis posuit rubricam, quid sit iudicium, cum n. practici de ordine iudiciorum tractent per integra ipsorum opera specialem hanc rubricam ponere non curauit. De cone generali 65. an consentientes in iudicem ante litem contestatã p̃ueniat, unde multas quæstiones sup. de compe. iu. adit. §. nunc super uer. 10. & de hoc no. co. t. t. c. 1. De iudicio habito cum filio fa. unde diffuse supra de actore, B super uer. item quod est filius.*

SVMMARIVM.

1 *Iudiciorum species quot, & quæ sint.*

HAEC rubrica generalis est, multas in se complectens species. 1 † Iudiciorum nanque alia sunt uniuersalia, alia generalia a alia specialia a, alia communia, ut not. supra de act. seu pet. §. sequitur, in principio & uersi. & no. quod iudicium, & licet hic titulus in libris Decretalium se ad hoc non extendat, utile tamen est, vt hoc seriatim de singulis prosequamur, ultimo autem de actione ad exhibendum dicemus. De actionib. realibus & personalibus uide inf. de cau. poss. & propr. §. notandum igitur.

ADDITIO.

a Specialia. *Ros. post prin. sui operis rub. 21. & duab. seq. de actionib. uniuersali, speciali, & generali tractauit.*

SVMMARIVM.

1 *Iudicium uniuersale quid sit, & nu. it.*
2 *Libellus qualiter sit in petitione hæreditatis concipiendus.*
Libellus qualiter in petitione rei hæred. ... sit formandus.
3 *Hæredem pro parte se uolẽs dicere, qualẽ libellũ formare debeat.*
4 *Positio actoris pro hæreditaria possessione agentis, quæ esse debeat.*
5 *Positio rei cont. agentẽ pro hæreditaria possessione quæ debeat esse.*
6 *Possessoria hæreditatis petitio prætoria quæ sit, & quando locum habeat.*
7 *Petens hæreditariam possessionem ex testamento, qualiter formabit libelli uerba.*
8 *Possessoriam hæreditatis petitionem proponens, qualem positionem formabit.*
9 *Prætoria hæreditatis petitio quæ sit, & quãdo locũ habere dicat.*
10 *Prætoria hæreditatis petitione agens, qualiter debeat ponere.*
11 *Iudicia uniuersalia sunt quatuor.*

1. §. Vniuersalia sunt, vt petitio hæreditatis, ff. de rei vẽ. l. 1. ff. de pet. hær. sed & si §. fi. ff. si pars her. pet. l. 1. in fi. quæ datur a iure ciuili ei, qui succedit tanquã proximior ex testõ, vel
a ab intestato, & ciuilis est, a ff. eo. item ueniunt, §. pridie,
1 ff. de rei uen. l. 1. † In qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui possidet seu tenet hæreditatem T. cui ex testõ, uel ab intestato tanquã proximior successi, unde ago contra eum, quod ipsam hæ-
b reditatem, seu bona T. mihi restituat b, & eum peto ad id sententialiter condemnari, peto etiam fructus perceptos, & qui percipi potuerunt, & ad hoc propono pe-
c tit. hæred. ff. de pet. hær. l. 2. & 3. In eodem enim libello c non põt petere ex testamento & ab intestato, C. de co. l. fi. † Si uero una res petitur, sic libellus concipitur.

LIB. Coram uobis, &c. conqueror de P. qui possidet bona, quæ fuerunt quondam T. cui ab intestato successi, uel ex testamento, unde ago contra eum, quod mihi talem rem cũ fructibus restituat, & ad hoc propono petit. here. Cum n. generaliter petam, in rebus à te postea possessis debes condemnari, ff. eo. si hæreditatem petã. & l. si quo. Sed cum agam ad vnam rẽ tm̃, non vr̃, quod possim dicere, ago ꝯ talem qui possidet talem hæreditatem, vel res, quæ fuerunt T. nam reus posset negare se possidere, vnde quidam sic libellum concipiunt.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui possidet, seu tenet talẽ rẽ, q̃ est in hæreditate T. cui ab intestato successi, vel testõ, vnde ago ꝯ eũ, quod mihi restituat, & ad hoc pro
5 pono pet. hæred. † Si uero dicas te hæredem pro parte sic dices.

LIB. Coram, &c. peto bona, quæ olim patris me fuerũt pro dimidia, quã dico illa ad me pertinere ꝑ dimidia ex testõ, vel ab intestato, & hoc, quũ sum certus de certa parte, Si vero incertus, tunc in certę partis dat̃ petitio, qd̃ intelligas rõne exitus, quia põt pars petita minui vel augeri. ff. de rei uend. si pater ff. si pars hęr. pe. antiquæ. & non rõne petitionis, quia certam partem dẽt petere, puta quartam vel quintã, ff. eo. l. j. Item cõcipe libellum, vt j. de success. ab intest. Actor ergo sic ponit.

PO. actoris † Pono, quod T. mortuus est ff. de vul. & pup. subst. l. 2. hoc n. debet scire, C. de e. posst li. reuer. nec nõ C. qui admit. ad bon. poss. quamdiu. Item quod fecit testamentum. Item quod in eo me hæredem instituit: vel quod decessit ab intestato. Debeo aũt eligere, an petam ex testõ vel ab intestato. ff. eo. l. 2. 2. & 3. C. de codi. l. fin. Item quod sum sibi gradu proximior, Inst. de hær. quę ab intest. defer. & de leg. ag. succe. C. de iur. & fac. ig. l. 1. Si hoc neget pone specialiter de parentela, ext. de test. licet ex quadã & de consan. & affin. tua. Item quod illum testm̃ fuit legitimum. Itẽ quod sum talis, qui possum institui, C. de hæred. inst. l. ... qui test. fac. pos. si intestato Item quod T. potuit condere testamentum. C. qui test. fac. si ater. & l. furiosum. 2. q. 7. §. diffinitiua. Item qd illam hæreditatem adiui, ff. de acqu. hær. aditio. Item quod possides illam hæreditatem, vel totam, vel partem, vel aliquã rẽ, uel ius: & te hæredem contendis, & ff. eo. regulariter. & l. licet. si pars hęr. pet. l. 1. §. 1. Reus uero sic ponet:
6 PO. rei, † Pono, quod ille T. uiuit. Item si mortuus est dicat: Pono, qd fecit testm̃, & instituit me hæredẽ. Itẽ quod T. fuit minor 14. annis tpe mortis, vt ꝑ. §. diffinitiua. Itẽ quod interfuerũt tm̃ quinq; testes in codicillis, ubi hæreditas neq; dari, neq; adimi põt, C. de co. hęreditatẽ. Insti. eo. §. si. Itẽ quod fuit homo intestabilis, s. de edit. inst. §. cõpẽdiose. sed hoc iuris. Itẽ quod institutus nõ est capax ff. qui test. fac. pos. is, cui. §. cũ lege. Itẽ quod G. fuit T. proximior, ꝙ tu ext. de pæ. c. 2. Itẽ quod ille G. adiit hæreditatẽ. Item quod mihi de illis bonis possideo, sed hæc est negatiua. Itẽ
d quid, quod possideo, emi d. Item quod alio titulo potes petere, ff. c. ẽt. §. & si quis. & §. idẽ erit Itẽ quod tenuisti & possedisti fundũ quę à me petis, & si actor hunc cõfiteat̃, se à prosecutione petitionis hęreditatis excludit, argu. ff. de pet. hæredi. si quis hæreditatem. & l. nõ tantum. §. 1. qd ꝑ emptore. & l. si à domino. §. si. possessor hęreditatis

ADDITIONES.

a Et ciuilis est. *Et dicitur directa, & de hac plene Ros. vbi de ciuilibus, rubrica de directa hære. pet. & est ibi 8. in ordine, ponit ẽt 9. quæ requiritur in ista, quę ex positionibus collige, vbi de prætorijs tractat, infra dicam.*

b Restituat. *Hic posuit Ros. quod auctor transtulit supra de li. conce. §. fi. ver. hic autem notandum.*

c Libello. *Apertius dixisset, tamẽ dixit Ros. quod breuitatis causa cõprehenderet utrumque, & tunc bene sequitur, illud enim.*

d Emi. *Hic nimis succincte transiuit auctor, in quo tamen satis instat Ros. quęrẽs, quare petitio hæreditatis non detur contra titulo possidentẽ, contra quẽ tamen datur rei uendicatio, & de hoc no. C. de pe. hæ. l. hæreditatis. & C. in qui. cau. can. ces. lon. tem. præscri. l. hæreditatem. plenius per Cyn. de pet. hæred. l. cogi. in 4. q.*

ADDE, ut plene per Pau. de Cast. consi. 6. & 96. per Ange. consil. 229.

ADDITIO. Adde tu Philip. Cor. consi. 278. inci. in causa. col. 4. uer. & ideo. in 4. uol. Et an heredi, qui semel possedit bona post mortē defuncti, & postea desijt possidere, cōpetat petitio hæreditatis contra possessorem, uide Bal. cons. 12. incip. quidā do. Mat. in 1. uol. & Phi. Cor. consi. 254. incip. principalis difficultas. col. fi. uer. & petitio hæreditatis. in 4. uol. Hen. Fer.

6 tis. circa fi. † Est & alia hereditatis petitio possessoria a, q̄

a est pretoria, & locum habet, cum de iure pretorio ad successionem quis vocatur, vt emancipatus, quem ius ciuile non cognouit, vt Inst. de hær. quæ ab intesta. defe §. emancipatus. & de exhæ. li. §. emācipati. qui si admissus fuerit, quia sibi data est bonorū possessio, poterit petere bona, quæ fuerunt defuncti, nō per directā hæreditatis petitionē, sed per prætoriam, s. per possessoriā hereditatis petitionē, quæ tantundem operatur, ff. de poss. hær. pet. l. 1. & 2. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram vobis, &c. conqueror de P. qui ininstè detinet hereditatem quondam T. cuius hæreditatis possessio, Vnde liberi, mihi data est a prætore, cū sim eius filius, licet emancipatus, vel Vnde agnati, vel Vnde co-

7 gnati. & hoc quando ab intestato. † Si vero ex testamēto, dicas, cuius bonorum possessio contra tabulas, vel querela inofficiosi testamenti data est mihi, quam hæreditatem mihi peto restitui, & ad hoc propono possessoriam hereditatis petitionem, & super hoc peto mihi iustitiam exhiberi. Sed si in testamento quis est institutus, vocatur de iure ciuili, sicut quis extraneus. Vnde, secundū quosdam debet in libello dici, ab intestato mihi delatam. Verum hodie non est necesse, q̄ quis petat bonorum possessionem, nisi in casibus, qui not. infr. de

b testam. §. sequitur. ver. in summa b. sed tantum agnoscat. quia hodie æqualiter succedunt emācipati, & sui

c vt C. de leg. hær. defuncto. & Auth. cessante. Vnde sic formabis & melius:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui iniuste detinet hæreditatē T. cuius bon. poss. Vnde liberi, vel vnde co-

d gnati, vel vnde agnati agnoui d. & hoc quando ab intestato. Si autem ex testamento, dic, vt supra, vnde illam hæreditatem mihi peto restitui, & ad hoc propono pos-

8 sessoriam hereditatis petitionē. † Actor ergo sic ponet:

PO. act. Pono, quod ego fui filius talis testatoris, vel agnatus. Item q̄ fui emancipatus ab illo, institu: de bo. possess. in princip. Item quod ipse in testamento præterijt me, vel exhæredauit & illud testamētum ego P. cōtra tabulas, vel per inofficiosi querelam expugnaui, ff. de inoffi. test. qui de inofficioso. Item quod bon. poss. vnde liberi, uel unde cognati, fuit mihi concessa, ff. de leg. hæred. l. de emancipatis. infra de testamen. §. sequitur. Reus vero sic:

POS. rei. Pono, quod nō es filius, vel agnatus. sed hæc est negatiua. Itē quod fuisti iuste exhæredauis. sed hoc est iuris. Item quod illud testamentum nondum est ruptū. Item q̄ adhuc es in potestate, sicut fuisti. vnde, nō

9 proponet possessoriam, sed directam. † Est etiā & alia hereditatis petitio prætoria, quæ fideicommissaria nūcupatur, quæ tunc locum habet, si quis Titium in testamento hæredem instituit, rogans eum per fideicōmissum, vt tibi hæreditatem restituat, qđ ipse fecit, sed hæreditas illa ab aliquo possidetur. Contra quemlibet. n. possessorem tibi datur hæc actio, preterquam cōtra heredem, qui iam tibi restituit, ff. de fideicom. hære. pe. l. 1. & fi. & sic concipe libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui iniustè detinet hæreditatem talem, quæ fuit Sempronij, quæ hæreditas ad me ptinet, & mihi restituta est auctoritate senatusc. Treb. ab hærede in testamēto Sempronii instituto; vnde illā hereditatē mihi peto restitui, & ad hoc propono fideicommissariam hereditatis petitionem. hæc forma probatur ff. ad Treb. l. 1. Si autem vis petere fructus, dices, & peto fructus perceptos & percipiendos: & hoc cū tota hæreditas petitꝰ. Si uero pars, dicet: peto

e hereditatem quondā Sempronii e, alijs seruatis, quę in

10 libello dicuntur. † Actor ergo sic ponet:

POSI. Act. Pono, q̄ talis in testō suo, uel codicillo talē heredē instituit. Item q̄ eū rogauit, q̄ mihi hæreditatem suā restitueret. Itē q̄ in illo testō septē testes interfuerūt, Inst. de test. circa princ. Si neget, prosequere, & dic, pono, q̄ interfuit P. & R. & Seius, & M. & sic vnā positionem p quolibet. Itē q̄ talis fuit q̄ potuit facere testm̄, s. de ædil. edi. instro. §. pendiosè. i prin. sed hæc est iuris. Itē q̄ fuit maior 14. annis, 2. q. 6. c. ei, q §. diffinitiua, Itē q̄ sum talis persona, quę possum ex testō capere, vt ī præ. §. cōpendiosè. sed hęc est iuris. Item q̄ vnus hæres īstitutus & rogatꝰ restituere mihi hęreditatem, eā mihi restituit. Reus vero sic: POS. rei. Pono, q̄ is, q fecit testm̄ fuit minor 14. annis, C. qñ pu. nō. est nec. l. 2. & 3. & præ. §. diffinitiua. Itē q̄ quatuor testes tm̄ interfuerūt, vt C. de test. hac psultissima. Itē q̄ septē testes, q̄ īter fuerūt, nō fuerūt rogati, C. de test. Auth. rogati. Itē q̄ non interfuerūt vno ptextu tpis, C. de test. hac psultissima. Itē q̄ pater tuus pmisit crimē lęse maie. C. ad l. Iul. ma. q̄s. q̄ els 6. q. 1. Itē q̄ es hæreticus, C. de hær. oēs. & l. 2. ex e. excōicamus. §. credētes. Itē q̄ es filius sacerdotis, & ī sacerdotio genitus, vñ nō potuit tibi reling. C. de nat. lib. l. 1. Potes ēt ponere de casib. quib. aliqs fit indignus, qui notanꝰ in Summa Azon. C. de his, q. vt indi. & supra de edit. instrumen. §. cōpendiosè. ver. 1. Item quod

ADDITIONES.

a Possessoria. *De hac & seq. Rof. plene, vbi de pretorijs rubr. de petit. har. possessoria, & rub. seq. ubi de fideicommissaria, & Io. de Blande bis tribus sui operis char. pe.*

b Versi. in summa *Vltimus uer. est.*

c Et sui. *Dic, ut alij, & placet Azo quod licet sublata sit inęqualitas in successione, non tamen in modo, & de hoc Rof. ubi supra in princ. Quatuor autem, quæ in ista sunt necessaria, exprimit Rof. colliges expositionibus.*

d Agnoui. *Io. de Bla. ubi suprà format libellum in possess. unde uir & uxor, ff. unde uir & uxor. l. unic.*

e Sempronii. *Hunc patentem errorem uide etiam in Roff. inueni tamen in uno correctū, peto partem talem hæreditatis, &c. & facit quartus libellus sup. eo. Quinque autem, quæ hic requiruntur, expositionib. colligas. Roff. autem, ubi sup. in fi. contra libellum ponit. duo. Primum in eo, quod dicit hæreditatē restitutā per Trebellianum, cū forte restituta & addita fuerit sponte. Vnde nō fuit necesse per Trebellianū cōpelli adire, uel restituere, Instit. de fideic. hæred. §. si uero. Sed in eo, q̄ dicit hæreditatem restitutā, & petit illā ab alio possessam, ergo nō fuit restituta, cum per traditionē acquirātur dominia, C. de pactis, traditionib. Ad primū respondet, quatuor esse remedia Trebelliani, quod cogatur hæres adire, q̄ directæ actiones sint hæredis, transeant utiles in fideicommissarium. Quartum, q̄ sponte adiens, & restituens detrahit quartam, patet ergo sine compulsione Trebelliano locum. Ad secundum respondet, quod in adeunda hæreditate suffi it uolūtas, nec est necessaria possessio, uel traditio, ff. de acqr. hær. toties. Quod aūt est in instituto, idē & ī substituto. ut restitutione uerbali recepta statim fit dñs. & sic pcedit petitio. Huic conuenit, q̄ dixi Io. de Bla. ubi de actione ex testō, qui in pdicto libello, ibi, mihi peto restitui. addebat re, uel uerbo. & ubi de fructib. per ceptis loquitur, addebat a tēpore moræ. Addebat ēt, q̄ cū ipse hæres talē rem hereditariam, q̄ æstimat decē lib. Tur. perire pmiserit per suā culpam latā, uel dolum, petebat illas decē sibi solui, & hoc prosequendo dicebat, quod dicitur de testō factum, nō uis ponere, cū de restitutione possit qs grauari & in codicillis, ff. Treb. l. recusare. §. meminisse. Additū de lata culpa, pcedit ēt in negligēdo, quo casu nō tenet de leui, de qua tn̄ teneretur faciēdo, ff. ad Tre. mulier. §. sed & em. & de l. 1. si seruꝰ leg. §. cū quo. Quod dixit Re. uel uerbo, tellige, si possideat, uerbo, si nō possideat. ff. ad Tre. l. rest. Id qđ de fructib. dicit, a tpe moræ pcedit, qa restitui dēt,*

uel in quartam cōputari, perceptos uero negligentiā non petentis lucratur heres, ut in præ. l. mulier. §. si hæres. Item in eo, quod dicitur in libello, quod hæres detinebat, sonat, quod adiuerat, tamen I o. hoc exprimebat in libello, quia si non adiuisset, non ageretur contra ipsum actione ex testamēto, sed per. senatuscō. Tre. ageretur officio iudicis contra eum, ut adiret, & restitueret. ff. ad Tre. l. ille, a quo. §. tempestiuum. Aliqui dicunt coactionem fieri iudicis officio, restitutionem ex testamento.

ADDE, ut per nouiss. in l. 1. ff. ad Trebe. & Pau. de Cast. con. 9.

ꝙ institutus nō adiuit hęreditatē spōte, vel coactus, & 11 si adiuit, nō restituit tibi re, vel verbis. Item vniuersale iudiciū est, si dico, peto talem ecclesiā, vel talem locū cū omnib. suis iurib. & pertinentiis mihi adiudicari, & talis libellus admittit, ext. de resti. spol. cū ad sedem. & de fi. instr. īter dilectos. de exce. cū uenerabilis in prin. & de re iu. abbate. li. 6. & vide inf. de relig. do. vers. illud Et breuiter, sunt quatuor vniuersalia iudicia, vt supra a de acti. seu pet. §. sequitur. versic. sed & si quis act. a

ADDITIO

a Ver. sed & si quis. act. *ad fi. de quatuor vniuersalibus actionibus ibi in uer. & nota.*

SVMMARIVM.

Iudicium generale quid sit,

1 *Instrumentū obligationis, seu societatis qualiter sit conficiendū.*
2 *Duobus pariter murum ædificantib. qualiter sit instrumentum conficiendum.*
3 *Libellus in actione pro socio, qualiter sit concipiendus.*
4 *Libellus qualis esse debeat, ubi societate omnium bonorum contracta, dipersa, uel expensa sunt aliqua illorum bonorum.*
5 *Contracta societate omnium bonorum, si propter socium societati damnum euenerit, qualiter libellandum erit & nu. 6.*
7 *Societatem contrahens certam personam eligere dicitur.*
8 *Socius bursam habens societatis, si emat aliquid, ēt societati necessarium, an de pretio contra socios aget, uel si plus expendit, quam habuit, an a sociis repetet.*
9 *Socius recedens an possit partem rerum communium repetere, uel alteri sociorum dare.*
10 *Actio pro socio directa qualiter competere dicatur.*
11 *Vtilis actio pro socio inter quos locum habere dicatur.*
12 *Vtilis actio pro socio dicitur esse bonę fidei, & in ea ueniunt illa de quibus nec actum, nec cogitatum est.*
13 *Quasi societas inter quos esse dicatur.*
14 *Actio pro socio non potest durante societate competere.*
15 *Actio negotiorum gestorum directa qualiter oriatur, & qualiter in ea sit libellus concipiendus.*
16 *In actione negotiorū gestorū qualiter sit libellus concipiēdus.*
17 *In omni actione negotiorum gestorum qualiter sit procedendū.*
18 *Negotium alienum qualiter fiat non alienum.*
19 *Ratihabitione negotium alienum desinit esse alienum.*
20 *Ratum habere non potest quis, quod suo nomine gestum non est.*
21 *Actio negotiorum locum habet, ubi quis negotia, quæ alij gerere debeant, ipsemet gerit.*
22 *Libellus qualiter in actione negotiorū gestorū sit concipiendus.*
23 *Vtilis actio negotiorum gestorum quo casu contra gestorem adulto competat.*
24 *Tutelæ actio non datur pupillo.*
25 *Actio negotiorum gestorum sicut competit domino negotiorū, sic gerenti competit contraria.*
26 *Expensas faciens in negotiorum gestione, quam actionem habere dicatur, & qualiter ponere debeat. & nu. 27.*
28 *Libellus qualiter sit concipiendus pro impensis in actione negotiorum gestorum factis, si causa pietatis facta præsumantur.*
29 *Actio tutelæ ciuilis dicitur, & qualiter in ea sit libellus concipiendus.*
30 *Libellus qualiter sit contra fingentem se tutorem concipiendus.*
31 *Libellus contra petentē rationem administrationis per actionē tutelæ, quæ ciuilis est, & quæ contra tutores male administrantes prodita est.*
32 *Tutore male tutelam administrante qualiter sit contra eum pronunciandum.*
33 *Actio tutelæ multipliciter consideratur.*
34 *Tutor quomodo possit contra pupillum durante tutela agere.*
35 *Putans se tutorem, cum non sit, si expendit aliquid in administratione, an & qualiter possit repetere. & nu. 36.*
37 *Actione negotiorum gest. petitum, an possit alia actione peti.*
38 *Actio de rationibus distrahendis contra quos proditi dicatur.*
39 *De stipulatione rem pupilli saluam fore præstanda, qualiter sit libellus concipiendus.*
40 *Curator ad instantiam creditorum per officium iudicis dandus est bonis illius, qui cedit bonis, &c.*
41 *Heres qua de causa debeat cogi adire hæreditatem defuncti.*
42 *Pupillo nō habenti tutores testamētarios, qualiter sit succurēdū.*
43 *Dolo asserens se tutorem, cum sciat contrarium, & contrahens de hoc cū pupillo, hoc comperto, venit rescindendus contractus.*

2 § Generalia iudicia sunt, ut actio pro socio, negotiorum gestorum, & tutelæ, in quib. singulis hic libellos formabimus. Itē petitio subiectionis generalis est, ūt s. de sententia, §. qua 1 liter ver. item debet esse. † Primo igitur instrumentum obligationis, seu societatis sic conficietur:

a FORMA a. Titius ex parte vna, & P. ex altera in mercationibus & negotiationibus. quibuscunque tā pānorum, ꝗ aliorum quarumlibet rerum, in quibus & de quibus negociandum mercandum ꝯcorditer decreuerūt, societatem hinc ad triennū ad inuicē ꝯtraxerunt, in qua quidem societate dictus T. pro suo capitali contulit & posuit centum marchas argenti, prout dictus P. ꝯtētus & confessus extitit. Ideo renuncians exceptioni nō positæ, & collatę, & consignatę prēmissę quātitatis ab ipso T. in societate pfata. dictus vero P. pro suo capitali posuit, & cōtulit cētū libras Turon. in eadem societate, prout dictus T. cōfessus extitit, & cōtētus, renunciās p oīa, vt de P. superius est prēmissum, qua pp ipsi T. & P. pmiserunt ad inuicē p se eorūq; hæredes, & unus alteri vicissim solēnib. stipulationib. hincinde interuenientib. fideliter & studiose negatoriaque mercari, & promouere societatem, & in ea lucrum & profectum solicite pcurare, res & bona ipsius societatis diligēter custodire & seruare, & qcqd ex ipsa societate, vel eius occasione quocunq; mō ad alterum eorū puenerit, in eadē societate integre cōsignare & seruare, debita non ꝯhere, vel credētus facere absq; amborū unanimi cōcordia & cōsensu. Item rōnes societatis ostendere, & uidere facere, & qñcunq;, & quotiescunq; vnus eorum alterum duxerit super hoc requirendū. Insuper commoda & profectus, & lucra, si superfuerint, & ēt (quod absit) dāna, si cōtingerint, cōicare ad inuicem; & participare, & fideliter ad inuicem diuidere in fine termini præstituti, vel ante, si ꝯcordes fuerint, deducto & detracto ab vnoquoque ipsorū capitali suo, ita ꝙ ex eis ad vnumquemque eorum tm̄ spectet & perueniat, q̄tum pro rata capitalis sui vnumquenq; cōtinget. Quæ oīa & singula s̄. scipta promiserunt vicissim, &c. prout in instrumētis mutuæ & uicissitudinariæ promissionis hr̄. Hæc forma probat̄ Insti. de societate, ff & C. pro socio, per totum. extra de b spō. c. 2. de do. inter uir. & ux. c. pe. 27. q. 2. cum societas b. Instrumentum autem diuisionis uide j. §. sequitur. ver porro. Si autem aliquis dat alicui pecuniā, vt cum ea negotietur, & certā partē lucri sibi det, conficiet instrm̄, vt j. de fideiu. §. 1. ver. si autē. † Quod si duo communiter murum ędificent, sic instrumentum conficietur:

FORMA. Nos A. & B. ad inuicem confitemur, & verum est, murum, qui ędificatus est in tali loco, esse communem, & in communi terreno de communibus cęmētis & communi dispendio esse constructū confi-

tetur

ADDITIONES.

a FORMA. *Roland. parte 6. uersi. 4.*

b Cum societas. *Est sciēdū, Pileū sua q. 102. disputasse & tenuisse, ꝙsi duo sunt socij argentarii quorū unus partē suā cōmuni debitori remisit, sed alter totū exegit remittēs, dissoluta societate, nō poterit partē illi exacti a socio exigere, si soci⁹ suo ꝓprio noīe illā*

petit

petit, & exegit, per l. si vnus, ff. pro socio, quia in uolumine habetur, nō plus insto. Et no. quod de soc ijs argentariæ loquitur, in socio oium bonorū nō procederet solutio, ff. p socio, lege prima, et 3.

tens ad inuicē vnus pro altero possidere, atq; uicissim vnus alteri concedens ex parte sui ad vtilitatem suam, ve: necessitatē absq; deformi, & calūniosa muri destructione edificare, quę omnia sup. scripta promittimus pro nobis, nostrisque hæredib. ad inuicem attendere, obseruare, & non contrauenire sub stipulata pœna centum librarum, qua soluta ratus maneat contractus, &
a agetur ad pœnam, si promissa fuerit a. Et nota, quod socius nequit socium prohibere, ne faciat id, ad qđ murus factus est, vt ff. de ser. vrbā præ. quidam Iberus, & l. fistulā. §. fi. C. de ædif. priua. si, vt proponis, ff. de dam. in fecto, si ædibus, & l. si reędificando. ff. communi diui. si quis putans. §. si commune Instit. de rer. diui. §. religio-
3 sum. † Concepta igitur obligatiōne decēs est, super ea libellos formari, vnde in actione pro socio, quæ ciuilis est, sic libellus concipitur.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. quondam socio meo, cum quo habui vel contraxi societatem omniū bonorū, ex qua societate tales res ad eum peruenerunt, vnde ago cōtra eum, vt illas mihi debeat pro parte communicare, & ad hoc propono actionem pro so-
4 cio, ff cōmuni diui. l. ff. pro soc. si quis societatem, † Si vero sit contracta societas omnium bonorum, vel rei singularis, & aliqua percepit socius, uel aliqua expendisti, tunc non ages, vt res non cōmunis communicetur, sed vt debeat præstare partē perceptorū, vel refundere partem expensarum, quas solus fecisti, & sic libellus cōcipitur:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. socio omniū bonorum, vel rei talis. ex qua societate tot fructus percepit, vel tantam pecuniam, uel tot expensas feci, unde ago contra eum vt partem illorum, vel illius pecuniæ mihi præstet, & ad hoc, &c. ff. communi di. l. 1. ff. eo. l. fi. & l. si actum, & l. cum duob. §. si quis ex sociis. Vel dic, pero dimidiam, si sunt duo socii. Eodē modo concipietur durante societate, si agis, vt conferat, quod non con
b tulit b. † Porro si dānum societati contingerit propter
5 socium, sic libellus concipietur:

LIBEL: Coram, &c. conqueror de P. quondam socio meo, cum quo societatem contraxi, in qua tale dānum per eum illatū est, uel etiam mihi, vnde ago contra eum, vt dānum datum emendet, & ad hoc, &c. ff. e. l. cum duobus, §. damna. & §. si quis ex sociis. Actor ergo sic ponet:

6 POSITIO Actoris. † Pono, ꝙ contraxi tecum societatem, 17. q. 2. cum societas. Item quod cōsensisti. Instit. de ob. quę ex quasi contract. ff. de act. ff. de act. & ob. sensu. Itē quod potes obligari, vt dicā in actione ex empto, inf. de empt. & ven. §. prius. Itē quod gratia cōmodioris vsus, & vberioris quæstus contraximus, infra uer si. hic etiam no. Item quod super re honesta, ff. eod, nec prætermittendū, ext. de pact. c. fin. 14. quæst. 6. si res. Itē quod illa societas nunc est dissoluta, vel renūciatione, vel alias, extra de spon. c. 2. Ea enim durante nō agitur, pro socio, inf. ver. item scias. Reus uero sic.

POSITIO rei. Pono, ꝙ contraxisti societatem cum T. & me reprobasti. Item quod requisitus nolui tecum cōtrahere. Item quod non debebas tantum habere lu-
7 crum, Instit. eo. ti. ff. de leg. 3. l. fi. † Circa hoc quærit, an scholaris qui recedit ad patriam, possit alium scholarem in domo, seu camera ponere loco sui. argu. quod non, quia qui societatem contrahit, certam personam eligit. vt Inst. de societate, §. soluit, & ad idem ff. de uer. ob. si quis abittatu. extra de of. deleg. c. fi. Itē hæres socii non succedit in societate, vt ff. pro soc. actione. §. morte, & ff. de his, qui no. infa. furti, accipe. §. pen. non enim fit ꝗ tis socius alicui inuito, vt ea, l. §. societatis. Arg. contra, Instit. loca. in fi. vbi in locum unius conductoris alter eius hæres succedit, & C. eo. ti. nemo, vbi potest quis rem conductam alii æque idoneo locare ad eundem vsum, & arg. ff. de vsufru. æquissimum. §. fi. Sed prius dit
c ctum verius est c, ut alius inuitis, uel etiam uno non possit ponere, ff. eod. pro soc. qui admittitur. & l. nam socii, & l. quicquid. & l. ex contrario, & l. die illo, ff. communi diui. Sabinus, nisi aliud fuerit in contrahendo actum,
8 arg. 8. q. 2. illud & c. seq. † Quid si socius tenens bursam emit rem societati necessariā? Dic, quod contra illum, & non contra socios ageretur ad pretium. Quid si expēdit ultra bursam. Dic, quod non potest illud a sociis repetere, ut in præd. l. ab actione. §. si communis pecunia,
9 † Sed nunquid socius recedens potest partem communium rerum repetere, vel saltem alteri sociorum dare. Rñ. dare pōt, uel petere finito usu, ad quem emptæ fuerunt, ut in prædi. §. si cōis, prius uero non pōt, imo socii agere possent ꝯ eum ad interesse, pro eo ꝙ intēpestiue renunciat societati, ut ff. eo. sed & si socius, ī fi. & l. si cōuenerit. in fi. 1. rñ. Finita uero societate agere poterit cōmuni diuidūdo, ff. communi diui. in summa, sed antea locum habet actio pro socio utilis, uel directa, ff. eo, nā
10 cum contractu. secundum Vber. de Bobio. † Hoc etiam
d no. d quod ad hoc, ut actio pro socio directa competāt, requiritur, ut societas contrahatur ad usum commodiorem, & quæstum uberiorem. nā in ea industria unius socii multum confert, quia ꝑpter eum fit commodior usus alterius. & quęstus uberior, & sæpe habet ratio lucri, & damni, hæc, ꝑbantur ff. eo. si uero fuerit, §, ita. &

ADDITIONES.

a Fuerit. *Quid si certa pactio pœnalis fuit inter hos sosios apposita super forma muri leuandi, et alter ipsorum uendidit murum, quæritur, an emptor teneatur pacta seruare. Et uidetur, qđ sic, cū successor. talia tenetur, ff. comm. præ. l. uenditor. & ne sit melioris conditionis emptor, quam uenditor, cum res transeat cum suo onere. ff. de acquiren. poss. Pomponius, §. cum quis, & no. ff. de cōtraben. empt. l. in uendendo, & C. de di. pig. l. si debitor. Ad contrarium contestata ex pacto natā actionē præscriptis uerbis, & ꝙ personalis est, & sic non transit ad hæredem. C. de don. l. æris alieni ff. ad Treb. l. 1. §. si hęres, & bene facit, ff. de contraben. empt. l. fi. in fi. Fertur Vber. de Bob. tenuisse, emptorem pactum seruare debere, per l. ff. de precar. quæsitum. §. quod a Titio. bene facit, ff. communi diui. l. in hoc iud. §. pan. uide, quod no. inf. de empt. & uen. §. 1. char. 2. uer. sed pone, P. Est alia qō de illo, qui uicino suo de sua terra concessit tres pedes in latitudine, ut in illa murum cōem faceret, quæritur, an videatur etiam solum communicasse, ut utriusque sit cōe pro indiuiso. arguit, quod sic, per l. inter eos. ff. de acquir. rer. do. Et dici potest suum totū usq; ad dimidiā partem ex suo latere, c. ti. l. peregre. & ff. comm. diui. l. arbor. & ad hoc adaptatur significatio verbi, ff. de uer. signi. Titius, §. 1. l. ex contrariū, tunc quid dicitur commune, cum uoluntas interuenit, Inst. de rerum. diui. §. si duorū. & ff. de rei uen. frumentū, uel rōne uicinitatis prædiorum, ut in præal. l. arbor. Refert Vber. Azo pronunciasse solū pro indiuisio cōe. De duobus habentib. prędia contigua qui inuicem pactum pœnale fecerunt de non plantando arbores in cōfinib. quorum alter suum prędium uendidit, an teneatur pactum seruare, qui emit. Ad negatiuam inducitur illud, quod in prima quæstione dictum est, & l. uta, §. si fundus, et § seqq. ff. de ser. ru. pręd. Fertur Gui. de Suz. tenuisse, & contrariū iudicasse per præal. l. iu. & ff. de dā. infe. fluminū. §. adycitur. & ff. pro socio, ideq;.*

ADDE aliam quæstionem Ang. in d. §. adicitur, de duob. fratribus domū communem diuidentibus, communi claustro remanente, & paciscentibus, quod non liceat obturare nemini ipsorum lumen ipsius claustri, quod si alter uendat, emptor teneatur ad seruandum pactum.

b Contulit. *In fi. huius partis hæc declarabuntur.*

c Verius est. *Secundum Ros. in rubr. pro socio, uersic. item quid si plures.*

d Nota. *Secundum Ros. cuius uerba sequuntur usq; ad uer. sequitur. in ti. pro socio, in prin.*

11 ita. & §. fi. in fi. & l. Mutius. † Vtilis etiam actio pro socio quãdoq; locum habet inter scholares, & inter aliquos in eodẽ cenaculo simul inhabitãtes, qui nõ contrahũt societatẽ ad cõmodiorem vsum, & vberiorẽ quæstum, est tamẽ societas inter eos, & ideo vtilis locũ habet, ff.
12 de his, qui deie. vel effu. l. perceptione. † Per quam legẽ Azo determinauit quæstionẽ, quæ quãdoq; inter scholares cõtingit, qñ scilicet vnus forte cõicare non vult, qđ debet, vel facere duodenã: imo ẽt plus dicit, quod si unus scholaris in eadem domo vel camera turbat aliũ, vt studere nõ possit, qa forte repetit alii, vel etiã sibi, & sic alta voce, put quidã faciunt, ꝙ alius studere nõ põt, cõpelli potest per vtilẽ actionem desistere. Cum enim hæc actio bonæ fidei sit, in ea veniũt illa, de quibus nec actũ, nec cogitatũ est, ext. de cap. pos. & proprie. cum ecclesia, ff. de iud. solemus. Alii tñ dicunt, quod hoc casu locũ habet actio ex cõducto contra dominũ, ut ipse ex locato eat cont. illũ impedientẽ, quod ab illo impedimẽto cesset, ar. ff. loc. cũ in plures: §. messem, ff. ad l. Rh. de iac. l. 2. Præmissa aũt locũ habent in societate contractiua. Quandoq; tamẽ est societas incidens, vt in re cõ-
13 muni, vt ff. fam. ercisc. hęredes. §. nõ tamẽ. † Dicit enim, aliquando cõtrahitur quasi societas inter cohabitãtes, & inter scholares, ut dixi, & ĩter uir. & uxor. vt C. de crimi. expil. hæred. aduersus. 27. q. 2. cum societas. extra de sponsa. c. 2. inter dominũ, & colonũ, ff. loca. si merces. §. uis, & inter uicinos, 23. q. 3. fortitudo. & c. seq. & q. 4. ita
14 plane. † Itẽ scias, quod actio pro socio non cõpetit societate durante, C. eo. tamdiu. ff. eo. cum duobus, §. Pap. & §. itẽ facto, & §. idẽ Pap. & in aliis §§. & l. actionẽ. §. non
a nunquã a. † Sequitur b videre de actione negotiorũ ge-
15 storũ directa, quæ oritur, si te absente aliquis tua gerat
b spõte negotia sine tuo mãdato, quæ prætoria est, in qua sic concipe libellum:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mea gessit negotia, & male, quia dolum, uel culpam adhibuit. vnde quia per eius gestionẽ negotia mea deteriorata sunt in centum, ideo illa centum ab ipso peto, in quibus eum peto sentẽtialiter cõdemnari. & ad hoc propono actionem directã negot. gest. Sic concipies, si administrauit male, si vero bene, sed habet forte centũ de bonis tuis, concipe sic:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P, qui me absente, vel præsente & ignorante, gerendo mea negotia pcepit ex bonis meis centum, vnde ago contra eum, vt illa centum mihi restituat, & ad hoc propono directam actionem nego. gest. predicta probantur. ff. eo. l. 1. & 2. Instit.
16 de obl. q ex quasi cõtractu nal. † Actor ergo sic ponet.

POSITIO Actoris. Pono, quod ego fui absens tali tempore. Item ꝙ absui tunc tali ratione, ext. de testi. ex tenore. Item quod eo tempore tu negotia mea administrari. Item ꝙ fui præsens in ciuitate tali tempore, & tu me ignorante mea negotia administrari, Insti. de ob. quæ ex quasi contract. Item ꝙ mea negotia, quæ in mea præsentia, uel absentia administrasti, ut dictum est, spõte administrasti. Reus uero sic.

POSITIO rei. Pono quod tali tempore, quo me dicis tua negotia administrasse, ego fui absẽs, C. de cõt. emp. optimam. ext. de test. ex tenore. Item quod quędã negotia, quæ gessi, ego te mãdante gessi, & te præsente, & consentiente. Hoc concesso succumbet actor, qa habet locum mandati, ff. mand. si remunerandi. §. scientes. & l. passus, & l. qui patitur, & l. ex mandato, §. fi. & ff.
c si men. fal. mo. dix. l. 1. ext. de confir utili. c. fin eũ fi. Item quod negotia, quæ administraui, gessi suspicione necessitatis, quia credidi me tuum curatorem. Hoc cõcesso succumbit, quia tunc locũ habet utilis neg. gestorum,
17 ff. eod. ait prętor. §. hanc actionem. † Ex prędictis ergo libellis, & positionib. notare potes, qualiter debes facere in omni actione neg. gestorum, siue negotiũ sit tuũ re ipsa, siue ipso gestu, siue ratihabitione, siue cura, et solicitudine, quibus 4. modis dicitur tuum, negotiũ alie-
18 num. † Re ipsa dicitur negotium tuum, ut si iure negotium tuum, vel cum ipso gestu tibi quæritur, puta refeci insulam tuam, ff. eo. si pupilli. §. qui ergo. Qualiter in hac fiant positiones, supra patet. Ipso gestu, id est, quando facio, quod facere necesse habebas, vt qa soluo tuo creditori. vnde ex hoc mihi datur actio contra te, vt in
19 præd. l. si pupilli, & l. soluẽdo. † Ratihabitione, puta exegisti aliqua nomine meo, quod ratũ habeo, vnde mihi datur actio neg. gestorum, in præ. l. si pupilli, § item quęritur. in qua sic concipe libellum:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui a Ioan. nomine meo exegit 10. quam exactionem ratã habui, ideo cõtra eum ago, quod illa 10. mihi soluat, & ad hoc propono actio. neg. gest. hæc forma probatur ff. eo. si pupilli. §. item quæritur, Actor ergo sic ponet,

20 POSITIO Actoris. † Pono, ꝙ Ioann. mihi ex tali causa tenebatur in 10. Item quod tu a Ioan. exegisti illa 10. Item quod illa nomine meo exeg. sti. alias enim non
d possent ratum habere, ff. de procur. si seruus d. Item illã exactionem ratam habui, vt in præd. l. si pupilli. §. item quæritur. Reus vero sic ponet.

POSITIO rei. Pono, ꝙ eo tempore, quo dicis me exegisse, ego fui absens. Itẽ quod eram in tali loco. Itẽ quod illa decem, quæ exegi, nomine meo exegi. Item
21 ꝙ illa 10. quæ tu dicis me exegisse, exegit Titius. † Cura vero, & solicitudine. puta cũ aliquis est tutor, vel curator alicuius, & ego negotia, quæ debebam ipsi ex suo officio gerere, gero, vnde locum habet hęc actio, ff. eo. si pupilli. in prin. sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui mei contemplatione gessit negotia pupilli, vel adulti mei, vnde ex illa administratione, vel gestione pcepit 20. uel forte omisit quædam, quę facere debuit, dolo, vel culpa, ideo cõtra eum ago, petens ab illo 20. mihi solui, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari, ad quod propono act. neg. gest. hæc probantur in in præ. l. si pupilli. Idem etiã esset si non adiceretur. mei contemplatione, ff. eod. ait
22 prætor. §. furiosi. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, quod talis est pupillus meus, vel adultus, cuius curam gero, ut in præd. l. si pupilli. Itẽ quod tu gessisti negotia ipsius pupilli, uel minoris, vt in præ. l. si pupilli. Item quod ideo illa gessisti, ne ego possem tutelæ, uel curæ conueniri, vt in ea l. Reus uero sic:

Po-

ADDITIONES.

a §. nõnunq. *§. iste allegatur in contrarium, & respondetur, ꝙ speciale est in societate uectigalium. ratio ibi no. quia tenetur pro sequenti anno conducere is, qui præcedenti habuit fructus maximos, ff. de publi. & uec. l. cotem. §. fi, sed hodie non retinentur inuiti, ff. de iu. fis. nõ intelligitur, §. pe. Rof. ergo conc. dicit ib. ibi de vectigalib. poni gratia exẽpli, dicit ergo, ꝙ socius cont. sociũ, q nõ cõtulit in societate, quod dẽt, si pecunia, factũ, uel opera, agit pro socio, ut conferat, uidelicet in oib. §§. præ. per Gul. quod ẽt ipse fatetur sup. in fi. secundi libelli. Alias uerum est, quod pro socio distrahitur societas, & per communi diuid. venitur demum ad bona communia diuidenda, ut in præ. l. actione, in prin.*

b Sequitur. *Commendabiliter abbreuiat hoc auctor, quod ponit Rof. prolixe rub. 56. cũ quatuor sequentib. ubi ponit quinq; rubricas de act. neg. gestorũ directa, utili, & contraria. post quas ponit de contraria actione protutelæ. Inseris ẽt, quomodo petatur curator bonis dari, & quomodo contra magistratum agatur, qui non dedit tutorem, uel curatorem, vel dedit non idoneum, & c.a. quod plene Rof. tractat in rub. de actione infactũ contra magistratus qui non dederunt, & c. Io. de Bla. super §. actionum. Inst. de act tribus primis rubricis plene prosequitur omnẽ actionem nego. gest. formans etiam libellos secundum varietatem gestorum.*

c c. fi. *Intendit allegare de iu. examinato. quæ tertia comp. & 1. In no. erat ultima in illo tit.*

d Si seruus. *De regi. iur. ratum, lib. 6.*

POSITIO rei. Pono, quod is, quem dicis pupillum, habet 14. annos, hoc concesso desiit esse pupillus, Inst. qui. mo. tu. fi. in fi. & extra de despon. impub. puberes. Item quod est annus, quod compleuit 14. annum, 77. dist. in singulis. & c. seq. 22. q. 5. pueri. & c. seq. Item hoc anno gessit eius negotium, & idem dicat in minore. † Verum si
23 quis suspicione necessitatis, vt quia credit, vel suspicatur se curatorem, cum non sit. vel etiã sit is, qui curator minoris negotia gesserit, competit adulto cõtra gestorẽ vtilis actio neg. gestorum, ff. cod. ait prætor, §. & furio si. & §. curatori. Sic ergo libellum concipe.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui fuit curator meus datus in testamento & confirmatus, vel legitimus, vel datiuus, vel credẽs se meum curatorem, administrauit negotia mea, & male, vnde ago cõtra eum, quod mihi reddat rationẽ administrationis. quia dolo, vel culpa sua lata, vel leui cõmissa ab eo in administratione sũ damnificatus in decẽ, vel quia ex ipsa administratione habet decẽ, ideo illa decẽ peto, & ad hoc vtilem act. neg. gest. ppono. hæc forma probatur C. de nego. gest. curatoris Et potest sic agi siue sit administratio finita, siue duret
a ff. cem pu fal fo. non quasi. Secus in tutela.a ff. de tut et
24 ra. dis. l. in fi. et l. sed non datur. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, quod fuisti meus curator. Itẽ quod hoc cred di. C. arb. tut. quod q. &c in l. pre. Itẽ quod tu meus curator administrasti, vel credẽs te meum curatorem gessisti. Item quod gerẽdo, talia commisisti dolo, lata, vel leui culpa, vt in præ. l. quicquid. Item quod ex illa gestione est penes te aliquid valens viginti, vt in pre. l. quicquid. Reus vero sic ponet:

POSITIO rei. Pono, quod T. tantũ fuit curator tuus, hoc concesso, sequitur, quod non ite ff. de iu. ite. cum prætor. ext. de præsump. nomine. Item quod plures fuimus curatores, & omnes fuimus soluẽdo, & fuimus tẽpore depositi officij. hoc cõcesso, nõ potest ite, nisi pro parte sua, conueniri, C. si tutor non gest. l. 1. et 2. de tute. & rat. dist. l. 1. §. tractemus. C. de adm. tuto. l. 2. Itẽ quod bene
25 administraui. † Porro sicut in præmissis casibus cõpetit actio neg. gest. domino negotiorũ, sic & gerenti competit contraria neg. gestorum propter impensas factas Inst. de ob. quæ ex quasi cõtrac. §. ex qua causa, et ff. eo. l. 2. Sic ergo in ea libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cuius negotia eo absente, vel præsente, & ignorãte, administraui, et spõte, in qua administratione uiginti de bonis meis erogaui, unde peto, ut illa uiginti mihi soluat, peto etiã usuras, quę currerũt a tempore moræ, & ad hoc ipsum mihi sententialiter condemnari, ad quod propono contrariam actio. neg. gest. Hęc forma probatur ff. de neg.
26 gest. l. 2. Insti. de ob. quæ ex quasi contract. in prin. † Si uero nihil expendisti, sed es alij obligatus pro illa administratione, sic concipies libellum.

LIB. Coram, &c. cui sũ usque, ignorante, & post iunge. gessi. pro qua gestione sum C. obligatus in uiginti, vnde peto, quod me ab illa liberet obligatione, & ipsum ad hoc teneri sententialiter decerni, & ad hoc propono, &c. Hæc forma probatur ff. man. si mandato meo.
27 §. quoties. † Actor ergo sic ponet.

POSITIO Actoris. Pono, quod gessi tua negotia, & sponte te absente, vel te pñte, & ignorãte. Itẽ quod pro illa gestione, seu administratione expẽdi in rebus illis, & de bonis meis. Itẽ quod sum obligat' T. creditori uiginti pro illa administratione, unde uidetur ei abesse, ff. eod. si quis mãdatori. §. fi. Itẽ expẽdi illa uiginti, & a te petij illa, nec mihi soluere uoluisti. Hæc positio fit, ut reus deprehẽdat in mora, & sic ueniãt usuræ, vt ff. de usur.
28 & in cõtria, & l. 1. ff. mand. idemque. † Si aũt sit talis persona, quæ causa pietatis pręsumeretur fecisse, dices sic: Pono, quod has impensas redegi in codice rõnum mearũ, vel ĩ quaternis meis, uel pteitatus sum, quod eas faciebam aĩo repetẽdi, ff. eo. l. Nesennius. C. e. alimẽta, & l. 1. ff. de re lig. at si quis. Itẽ quod tibi maiori erat vtile, quod talẽ domũ tibi reficerẽ. Si vero sit minor, dicat: Pono, quod pro necessario domũ talẽ tibi fulsi. Item quod emi equũ pro viginti, & erat tibi vtilis, & adhuc habes eum. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod gessisti mea negotia paterna affectione, C. eo. si patrono. Itẽ quod causa pietatis illud negotium gessisti, 47. dist. sicut hi. Item quod amicitia intima, ff. eo. is. qui. Item quod domus, quã mihi refecisti, mihi erat onerosa ad reficiendũ. hoc cõcesso, patet, quod non fuit vtiliter cœptũ, ff. eo. sed an vltro. §. 1. & 2. Itẽ quod licet vtiliter cœperis, tñ tua culpa domus illa periit, ff.
b cod. si negotia. & l. cum a Lusitanis b. §. fi. ff. sol. mat. si ab hostibus. Si vero sit pupillus, dicat, pono, quod res, quã emisti, fuit inutilis, & mortua est. Si vero fuit vtilis, dicat, pono, quod vtiliter pparasti, sed periit ante litis cõtest. & sic tunc non fuit locupletior, quod requirit, ff. eod. litis. Fiet aũt ei compensatio, ff. eo. ait prætor. §. pupillus. Itẽ quod
c me prohibẽte gessisti, ff. eo. si duob c C. eo. l. fin. † Sequitur
29 nunc videre de actione tutelę, que ciuilis est. Qualiter autem conficientur instra tutelæ, & curę, vide supra de tutore, & in tit. de cura. Cæterum si aliquis credens se tutorẽ, cum non sit, vel sciẽs se esse, sed se non esse fingit, gerat alicuius negotiũ, ab eo cõueniri põt actione pro tutelæ pretoria, vt ff. de eo, qui pro tut. neg. gest. l. 1. §. 1. & 2. Sic ergo concipietur libellus:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui tanquam tutor mea gessit negotia, cũ non esset, ex qua gestione sunt centum apud eũ. vel ex illa gestione me damnificauit in centum, vnde peto illa centum. & ad hoc propono
30 actionem protutelę, ff. eod. l. 1. † Actor ergo sic ponat:

POSITIO. Actoris. Pono, quod tu credidisti quod quẽ te meũ tutorẽ fuisse, ff. eod. l. 1. §. pinde. & §. si seruus. Itẽ quod sciebas te meũ tutorẽ non esse, sed tñ te esse fingebas. Item quod gessisti mea negotia, vt ff. de eo, qui pro tut. neg. gest. in rub. & l. 1. §. cũ eo. Item quod ex illa gestione est apud te valens centũ lib. Item quod talia potuisti gerere, & omisisti, vnde damnificatus sum in centũ. Itẽ quod postquã sciuisti te nõ esse tutorẽ, tu omisisti, nec certorasti necessarios meos, ff. eo. l. 2. §. fin. Reus vero sic:

POSITIO rei pono, quod eo tẽpore, quo gessi, eras maior 14. annis, ff. eod. l. 1. §. si curator. Itẽ quod gessi, vt curator a prætore datus. hoc cõcesso, nõ hæc, sed vtilis neg. gest. locũ hẽt, ff. eo. l. 1. Itẽ quod ea, quę gessi, tanquã amicus gessi. hoc pcesso, locũ habet actio neg. gestorũ vt s. versi. porro. Si vero non gessit, sed se vult defendere, dicat sic ponens: Pono, quod T. tantũ gessit tua negotia, credens se tutorem, quem dicis tuũ esse. hoc con
31 cesso, sequitur, quod reus non gessit. † Quid si quis petit rõnem administrationis per actionẽ tutelæ, quæ ciuilis est, & quæ cõtra tutores male administrantes pro
d dita est, sic libellus concipiet d:

LIBEL. Coram, &c. ago cõtra P. olim tutorẽ meũ testamentariũ, legitimum, seu datiuum, petens, vt mihi reddat rationem administratæ tutelę per eum, & reliqua, quę sunt apud eum, restituat, & ad hoc propono actionem tutelæ. ff. de tute. & rat. distr. l. 1. §. 1. C. arb. tut. l. tutorem. ff. de condit. & demo. cum seruus. & l. qui sub
e conditione. & hoc, sm Roff. e & Vber. Vel sic concipitur, secundum Odofr.

LIB. Coram, &c. propono contra P. asserens, quod ipse fuit

ADDITIONES.

a In tutela. *Quia tutelę actio non datur pupillo, nisi illa finita, per illas leges.*
b Et l. cum a Lusitanis. *Communiter incipit, nam et Seruius.*
c Si duobus. *Communiter est §. sub l. si antẽ. & incipit, Iulianus.*
d Libellum concipiet. *Infra uersi. de stipulatione. datur remissio de libello contra tutorem qui satisdedit.*
e Secundum Roff. *Vbi de ciuilib. rubrica de act. tu. de qua infra*

fuit tutor meus, & mihi datus fuit, quare peto ab eo, vt mihi reddat rōnē tutelæ gestæ, & omissæ, & reliqua p̄stet, et vt oīa bona sua mihi tacite obligata ꝓ administratione tutelæ mihi restituat. Hæc forma probat̄ C. de admi. tut. ꝑ officio. & in præd. l. tutorē. & subtiliter in eo. ti. l. veteris. Et in hoc libello veniet, quicquid dolo, lata culpa, vel leui gessit, vel gerere omisit, & bona pupilli, si qua penes se retinuit, & inuētariū, & infra, vt innuit præ. l. veteris. Tñ actor in processu tenet̄ caute explanare libellū per positiones, vt C. de iudi. l. licet. & no. C. de edē. edita. dicēs, tu gessisti hoc, tu omisisti gerere, vel agere hoc, tu retinuisti hoc penes te, quod si confiteatur, ꝯdēnandus est, vt restituat res, vel rōnē reddat, quid de ipsis fecit. Si vero negat, tūc actor tenetur probare vel per inuentariū, vel alijs modis, quibus potest, & licet aduocatus partis alterius sapiens sit, vix intelliget hunc libellum. Alij leuius sic concipiunt:

LIB. Coram, &c. vt s. prox. vsq; omissæ. post iunge, & inuētariū cōtra se exhibeat, & infra publica redat, & res quæ in dicto inuentario continent, & ea quæ remāserūt penes se, & si qua corpora sunt, restituat. hæc forma probatur in præ. l. veteris. Cæterum in primo libello posui verba illa, & reliqua, q̄ sunt apud eū, restituat ad cuitādas multas obiectiones. Sine illis tñ dare
32 posset libellus: † & tunc iudex sic pronunciabit:

FORMA. Quia mihi euidenter constat te tutorē male administrasse tutelā, & dānificasse pupillū quondam in decem, ideo te illi condemno in decē. Vel sic:

FORMA. Quia constat te bene administrasse tutelā, ideo te a ꝓposita actione absoluo. Male ergo faciūt, quidam iudices, qui concepto libello secundū primū modum absque prædictis verbis, & discussis causę meritis, condemnant tutorem quondam ad reddendam rōnem de administratis, quod dic, vt in lib. Roff. in tit.
a de actione tutelæ a. Posset etiam sic libellus concipi, & bene:

LIB. Corā, &c. ego H. auctoritate mei curatoris ago cōtra P. quondam tutorē meū, petens, vt mihi reddat rōnem tutelę, & administrationis, quā gessit, & gerere debuit, & de gestis, & nō gestis, de dolo, & omni culpa mihi satisfaciat, & eū condemnari peto, & ad hoc ꝓpono actionem tutelæ, Inst. de Attil. tut. §. fi. C. de admini. tuto. l. 2. C. arbit. tut. quicquid. C. si tutor non gesb
b sit, l. 1. ff. de tute. & rat. dist. per totum b, † Actor ergo
33 sic ponat:

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ tu fuisti tutor meus testamentarius, vel legitimus, vel datiuus, ff. de tutel. & rat. dist. si tutor resp. §. si duob. & l. posth. C. arbi. tut. l. 1. s. de tutore. Item quod in administratione commisisti dolum, vel latam, vel leuē culpam, C. eo. quicquid. ff. eod. l. 1. in princi. Itē quod tutela finita est, ff. eod. si tutor reipub. §. 2. & 3. & fin. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod solus T. fuit relictus tutor in testamento. Item quod bona fide administrauit sine omni culpa. Item quod adhuc durat tutela. Et nota, ꝙ actio tutelæ alia est directa, alia vtilis, vt no. tu b. de act. seu. petit. §. sequitur. ver. & nota, quod iudiciū. Itē formā instrumenti redditę administrationis vide sub.
34 de instru. edi. §. dicto. ver. porro. † Durāte ēt tutela agit tutor contra pupillum hoc modo:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. in cuius tutela, & administratione multa expendi, quare peto, ut de omnibus expensis, quas in eum, & bona, & negotia sua feci, satisfaciat, & me cōseruet indemnē, ad quorū omniū restitutionem ipsum postulo ꝯdemnari, & ad hoc propono cōtrariā actionē tutelæ, C. de contrario iud. tut. l. fin. ff. eod. l. 1. 2. & 3. Et econuerso pupillus contra tutorē, qñ uidelicet tutor, ut suspectus accusatur, ut remoueat̄ a tutela, ad quam accusationem quilibet admittitur, & tunc sic concipitur libellus:

LIB. Corā, &c. conqueror de P. tutore B. fratris mei, quia dico eum in tutela dicti fratris mei male uersari, talia faciē. do. ꝓpter quæ, vt suspectum a tutela postulo
35 remoueri. † Vtrum is, qui putat se tutorem, cum nō sit, si quid expedit in administratione bonorū pupilli, potest illud per contrariam actionem protutelæ pretoriam repetere, & concipitur sic libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cuius bona administraui, credēs eius esse tutor: in qua administratione centum expedi, unde illa centum peto per contrariā
36 actionem tutelæ, vt ff. de cont. iud. tut. l. 1. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, quod tanquam tutor administraui tua negotia. Itē quod in illa administratione expēdi centum, ff. eod. l. prima, §. hæc actio. ff. de eo, qui pro tut. l. fina. Item quod illam administrationem vtiliter cœpi, & consummaui, uel saltem utiliter cœpi, ff. eodem, quid ergo, § sufficit. Item quod propter eam sum obligatus in centum, ff. eodem, l. fi. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod eo tempore, quo gerebas negotia, eram minor viginti annorum, hoc cōcesso, non habet locum protutelæ, nec contraria, vt supra eo. ver. sequitur nunc. Item quod uoluntatis cauta cę p. sti gerere. Item quod sponte gessisti hoc cōcesso. locum habet negotiorum gestorum, vt dixi s. in actione neg. gest. vers. sequitur videre. Itē quando egi ꝯte actione ꝓ tutele, vo uisti m. hi compensare, sed hoc iudex reprobauit, ff. eo. l. 1. §. præterea, Hic etiā sunt necessa-
37 ria, quę in preceēnti actio. no. † Item requiritur, quod id, quod pertinet, nequeat per aliam actionem peti, ff.
38 eod. l. 1. §. an in iudicium. † Porro sæpe tuores res pupilli mobiles, vel pecuniam in proprios vsus conferunt, non tamen animo furandi, quia tunc tenerentur furti: ideo prodita est cōtra eos actio de rationibus distra

ADDITIONES.

a De act. tut. *Versic. sed opponitur.*

b Per totum. *In præd. l. quicquid, no. Accur. qōnem Pilei, de qua ibi Cyn. plenius recitans opin. Domini mei, dicens, quod si tutor sibi procurauit relinqui per testatorem, quod totum, vel partem pupillo relinquere intendebat, tenetur illi ad interesse, in Auth. ut nulli iu. §. hoc peruenit. Col. 0. Ad idem, quod in Auth. vt cū de appel. cog. §. si coniunctus. Col. 8. & de leg. 2. Lucius, §. Semipronia. Alex. ibi cōtra per leges seq. & per l. uideamus, post pri. ff. de in litem iuran. Ipse tamen Cy. non placet distinctio, an blando sermone tutor illum induxerit, & tunc non teneatur, C si qs alt test. prohi. l. fi. & ff. e. ti. l. p. an fraude, & dolo, & tunc procedat dictū Dom. mei hoc posui. qa glo. ibi nō soluit, licet ēt de hoc tangat in l. pupillorum, C. de admi. tut. Pil. tenuit per pręd. l. quicqd. & p pra. §. sēpronia. ꝙ tutor teneatur, si manifeste appareat persuasionē tutoris pupillo non relictū, quod testator relinquere uolebat. facit ad hoc qō dominicalis 84. de qua dicam super rub. de dolo. Et ne quæstiones Pilei diuidam, fuit eius quæstio 82. de pupillis, quam tutor maritauit Titio, recepta marcha argenti ab ipso, an facta adulta marcham petere possit agens actione tutelæ. Soluit distinguendo, an maritus illi obtulerit, an ille extorserit & tūc an fuerit modicū, an maximū, qd extorsit. Primo casu nō di, stincta quantitate dati, dicit tutorem non teneri, & eo fortius, si post contractum dedisset, allega. ff. de his, quę in fraudem credit. l. quautem, & C. de petit. bon. sub. l. 1. in fi. libro 10. Si extorsit, et est maximum, tenetur, quasi uideatur deliquisse administrando, id est, eam matrimonio collocādo, quia quamuis fecit, quod debuit non tñ eo mō, quo debuit, unde tenetur, arg. ff. de condic. ob tur. cā. l. 2. C. de nego. gest. l. 2. Si vero fuerit modicū, non tenebitur actione famosa, id est, tutelę, nec pro modico iudicium indulget ꝗ mulieri. ff. de integr. rest. l. 4. de impen. in reb. do fact. l. omnino, facit extre de simo. et si quis qōni, in fi. de rescr. statutum, §. insuper li. 6. Est etiam eius qō 87. de patruo nepotis tutore, qui cō munera turrim, quam cum fratre suo inchoauerat, altius eleuauit de bonis suis, & pupilli, motus, quia uicinus inuidus suā turrim illi oppositā altius leuauerat, qrit, an pupillus factus adult vel*

uel ipsius hæres, illas expensas repetere possit, Soluit tutorem, qui bona fide opus inchoatum a parte pupilli perfecit, non teneri, cũ honorẽ pupilli tuerit. arg. ff. de admini. tut. cum plures, §. 2.

ADDE qõnem de tutore, qui accepit marcham argenti, aliã, quam ponit Pet. de Anch. consi. 174. incip. præmittente, de consanguineo, qui pecuniam accepit pro maritanda consanguinea, quam condigno nupsit, an cum bona conscientia illam pecuniam retinere possit, Et concludit, quod nõ, quia ad illud tenebatur, nec iudex pecuniam accipere potest, ut bonam sententiam ferat. Dicit etiam, quod potius pauperibus erat erogãda, quam puellę reddenda, quia non apparet quod mala intentione acceperit. Quo uero ad primum qõnem, add, ut per Alexan. in l. dedi. §. fi. ff. de condictione causa data, causa non secuta.*

a distrahendis,[a] quæ est in duplũ. b ff. de tute. et ratio. di-
b stra. l. 2. §. rationibus, & in alijs §§: & l. actionẽ, §. fi. ff. de contra iudi. tut. l. 2, in quam sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. tutore meo, qui dũ tutelam meã gereret, ea durante res tales meas, vel de bonis meis abstulit, vel de pecunia mea intercepit, vel sumpsit, vnde peto res illas in duplũ mihi restitui, vel pro rebus illis eũ in duplũ condẽnari, & ad hoc propono actionẽ de rat. dist. ff. e. l. 1. §. rationib. et §. cõsiderandæ, & §. in tutela et §. fi. & l. si tutor. § fi. Actor ergo sic:

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ fuisti tutor meus, & testamentarius, vel legitimus, vel datiuus, ff. de tute. & rat. di. l. 1. § actionib. & in Auth. vt hi, q oblig. perhibe habere res mi. Col. 6. Itẽ ꝙ res tales habui. Itẽ ꝙ eas habuisti. Itẽ ꝙ tutelam meã administrasti. Item ꝙ ea durante eas abstulisti, vt in præ. §. rationib. & eo. tit. l. 2. Itẽ ꝙ finita est, ff. eo. l. 1. §. fi. & l. si tutor reip. §. fi. & l. sed nõ Itẽ ꝙ illę res fuerũt mobiles, s. tales, ff. eo. l. 2. & ff. de fur qui vas, §. 1. Insti. vi bono. rap. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono, ꝙ T. solus fuit tutor tuus, & dicat qualiter, sed hoc implicat negatiuam simplicem ext. de causa posses. & propri. cum ecclesia: Itẽ ꝙ T. solus administrauit. Item quod res illas palã accepit. Itẽ ꝙ paratus sum eas restituere. Itẽ quod eas vendidi, & te volente pretium in tuam vtilitatem conuerti. Itẽ ꝙ finita tutela clamasti te quietum, specialiter de illis rebus, ff. de lib. leg. l. nõ solũ, & l. Aurelius, ff. de pact. tres fratres, Hæc autem materia, & sequens competentius
39 ponerentur sub tit. de oblig. ad ratio: præst. † De stipulatione aũt, rem pupil. sal. fore a tutore præstãda, & qualiter contra eum, vel contra fideiussorem ab eo præstitum tunc libellus concipiatur, dicetur intra de pig. §. se
40 quitur, in prin. † Item quod bonis eius, qui cedit bonis, vel q decedit sine hęrede, vel cũ hærede, q nõ uult adire datur curator per officium iudicis ad instantiam creditorum, C. de curat. bo. dan. l. 1. & fin. ff. qui bo. ced. pos. l. fi. & supra de primo, & secundo decr. §. nunc di-
c camus, vers. ꝙ si nullus.[c] In quo sic libellus concipitur.

LIBEL. Coram, &c. proponimus nos tales creditores, ꝙ P. debitor noster sine hærede decessit, & sic nõ est, qui nobis debita nostra persoluat, vnde petimus p vos curatorem bonis quondam eiusdem P. constitui,
41 & ad hoc proponimus officium iudicis. † Si autem hęres sit, sed non vult adire, vel non adiuit, sic cõcipietur libellus.

LIB. Coram, &c. proponimus, ꝙ P. debitor noster decessit, & T. est eius hæres, qui nõdũ hæreditatẽ adiit, vnde petimus, v eum cõpellatis adire. Et hoc, cum est pure institutus. si uero sub cõditione, & dixit se nõ aditurum, tunc cingat, vel cõditioni pareat, quod si nolit, petimus curatorem bonis constitui, & ad hoc, &c. ut s̃.
42 † Item pupillo non habẽti tutores testamẽtarios, quiã forte pater decessit intestatus, neq; legitimos, sæpe magistratus dant tutores, Insti. de Atril. tut. ff. de tut. & cu. da. ab his, qui dandi ius hab. l. 1. & l. ius dandi. Quandoque etiã hos dare negligũt, uel differũt, uel minus idoneos dant, uel cautionem nõ exigũt, propter quod res minorum damnificantur, de quo damno magistratus
d tenetur actione in factum,[d] ff. de mag. con. l. 1. §. si curatores, & sciendum, & l. quod ad hæredẽ. Sic ergo actor concipiet libellum:

LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui cum esset magistratus, seu gereret magistratum ciuitatis meæ, sępi9 requisitus à T. amico meo, vt mihi daret tutorẽ, uel curatorẽ, ipse dare neglexit, & distulit, uel dedit minus idoneum, uel nõ exegit satisdationẽ, uel exegit minus idoneã, ex quo sum in centũ damnificatus, quare peto illa centum ab eo mihi præstari, & solui, & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ cõpetentẽ, & inductã ꝯ magistratũ, ff. eo. l. 1. §. si curatoris, & §. sciendũ. Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ sum minor, uel pupillus. Item quod nõ habeo tutorẽ testamentariũ, qui ille non tenetur satisdare, C. de epis. aud. de creationib. sed hæc est negatiua, ext. de elec. bonæ. 1. Item quod es magistratus talis loci. Item quod es talis magistratus, q
e potest hac actione conueniri, specifica causã.[e] Item quod requisitus nõ dedisti tutorem, uel curatorem. Itẽ quod dedisti minus idoneum, sed hoc est iuris. Item qđ non exegisti ab eo satisdationem, sed hęc est pura negatiua Item quod exegisti minus idoneam. Itẽ quod ex hoc sum in tantum damnificatus, ut in præd. cõcor. Reus
43 uero ponat econtra. † Vtrum si quis sciens se non esse tutorem, se esse dolo malo asserat, fitque cum pupillo eius auctoritate cum his cõtractus, hoc cõperto, rescĩdetur, & habes contra eum actionem in factum de eo, quod cum falso tutore gestum esse dicatur, ad totum tuũ interesse, in quo uenient sumptus, quos in iudicio restitutionis es facturus, ff. quod cum fal. tut. l. 1. §. 1. & l. nouissime. Sic ergo libellus concipitur:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui sciẽs se nõ esse tutorem T. pupillo, falso asseruit dolo malo se ei9 tutorem esse. Vnde cõtra ipso, & cũ dicto pupillo ea auctoritate contraxi, quare cum contractus falso tutore auctore habitus non teneat, & me cõtraxisse cum uero tutore interesse in uiginti, ideo illa uiginti peto, & etiam sumptus, quod facturus ero in iudicio restitutionis, quam minor petet contra me, quos æstimo centũ, & ad hoc propono act. in factum de eo, quod cum fal. tut. aucto. gest. esse dic, ut in præd. conco. Actor ergo sic ponet

POSITIO Actoris. Pono, quod T. est pupillus Itẽ quod dicebas te esse tutorem eius. Item quod sciebas te non esse tutorem, & sic dolo malo hoc asserebas. Itẽ quod contraxi cum eo tua auctorante. Item quod contractus ille fuerit rescissus, uel rescindi potest, Item ꝙ per illum contractum damnificatus sum, uel damnari possum in uiginti. Præmissa probantur ff. eo. l. 1. & fi. & l. 2. §. fin. l. nouissime. Reus uero sic ponet.

POSITIO rei. Pono, ꝙ alias præter meã auctoritatem eras cõtracturus cũ illo pupillo. Itẽ ꝙ licet præstiterim auctoritatẽ, tamẽ alius uerus tutor interfuit, ff. e. l. 1. §. interpũ. Item quod scriuisti me falsũ esse tutorẽ. Item

ADDITIONES.

b Distrahendis. *Sex, quæ requiruntur in c. ponit Roff. eo. tit. quæ colligas ex positionib. quæ una cum libello ibi eius fuerunt ad literam, ibi etiam duas oppositiones, & duas quæstiones inuenies*

b In duplum. *Ita quod solum vnum simplũ sit pena, & reliquũ persecutio rei continens rei æstimationem, non interesse, ff. eod. l. 1. §. de rationi, & duobus seq. & l. in fine.*

c §. Nuncdicamus, uer. ꝙ si nullus. *& supra de curatore, eo. pe. ubi ponitur dationis forma.*

d Actione in factum. *In nomine actionis instat Roff. rubrica de actio. in factum contra magistratum, in fi. declarans, quomodo in hoc iura varient.*

e Eam. *Vide Roffre. ubi supra in uer. sed quidem, & seq. Io. And.*

Item quod tibj fuit denũciatum,me esse falsum tutorem,& fidem non adhibuisti.Item quia impubes nonnũquam per falsum tutorem datũ damnificatur, ideo prætor dat ei cõtra eum vtilem actionem in factum ex edicto,quod cum fal.tut.auct.gest.esse dic,ff.quod cũ fal.tuto.aut.l.fi.Sic ergo concipietur libellus.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui dicens se meũ esse tutorem,cum nõ esset,in iudicio,quod cum T.habebã,confessus est talia,propter quę damnificatus sum in centum,vnde peto illa centum , & ad hoc propono act.in factum vtilem,ad exemplum edicti,quod cũ fal.tut.aut.vt in pręall.l.Si vero deceptus sit In contractu, sic concipitur libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.cuius auctoritate in contractu deceptus sum in centum , vnde peto illa centum,& ponat,vt in pręd.act.

SVMMARIVM.

• De iudicijs speciaIibus,seu singularibus.

1 *Libellus qualiter sit in actione mandati concipiendus.*
Verba,mando,nolo,rogo,uel similia ad hoc idonea,inducũt actionem mandati,admonere autem,commendare,hortari, persuadere,& similia,non.

2 *Sicut directa actio mandati,ita & contraria datur mandatario.*

3 *Fideiussor,qui nondum soluit,sed pro liberatione agit,qualiter libellum conficiet.*

4 *Fideiussor uadens ad studium,an agere possit ut liberetur.*

5 *Nuncius missus,si capiatur,an possit contra mittentem agere,ut redimatur.*

6 *Missus pro aliquo ad exercitum,si capiatur,& sumptus faciat, an illi sumptus sint illi restituendi ab illo,pro quo iuit.*

3.§.Specialia vero , seu singularia iudicia sunt, vt rei vendicatio,de qua dicam infra de cau.pos.& propri.§.sequitur,& actio depositi,& commodati,& aliæ,de quibus infra in specia-
1 libus tit.differemus,vt ff.pro soc.l.pro socio arbi. † Et actio mandati directa,quæ ciuilis est,in qua sic libellus
a concipitur:[a]

LIBEL.Coram,&c.conqueror de P.cui mandaui, vt mea negotia gereret, vel equum , vel librum mihi emeret.& ipse mandatum suscipiens,negotia non gessit, vel gessit,& male,vel equum, & librum mihi non emit,uel emit,sed malũ,vnde quia mea interest in decẽ,ideo illud interesse peto,& ad hoc propono actionẽ mandati,ff.mand.si procuratorem,§.mandati act.et l.si remunerandi.§.1.Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris.Pono,ꝙ tibi mandaui, vt tale
b quid faceres,ff.eo.l.1.[b] Item quod illud suscepisti,ff.cõmod.in commodato.§.fi.Item ꝙ es talis,qui potes obligari,Insti.eo.tit.& Insti.de oblig.quæ ex cons.Item ꝙ
c mandatum fuit honestum,c ff.eo.si remunerãdi. §. rei turpis,& l.si in indauero,ext.de pact.c.fi.11.q.3.si domi-
d nus,&c.Iulianus,14.q.6.si res.Itẽ ꝙ culpa tua,d vel dolo res illa est deteriorata.ff.eo.à procuratore,& l.si procurator.§.fi.Itẽ ꝙ in tm̃ mea interest, l.si procuratorẽ,
e §.mãdati actio.& arg.ff.de ser.quoties.e Reus vero sic.

POSITIO rei.Pono,ꝙ rem gerẽdam mandasti T. implicat ergo,ꝙ nõ mihi,ff.de iudi.cũ prætor.extra de præsump.nonne.Item ꝙ qñ mihi mandasti,illud renũciaui.Itẽ quod non possum obligari,qa minor sum,vel in alterius potestate,& hmõi,Insti.quod cũ eo , qui in alien.pot.est,neg.gest.est.Itẽ quod mandatũ diligẽter sum executus.Itẽ ꝙ id,qđ mãdasti,fuit turpe, et iunge
2 hic,qđ no.circa libellos supra de proc.†Porro sicut directa actio mandati,ita & contraria datur mandatario ꝯ eũ.ff.eo.si vero non remunerandi.§.contrario,ver.si mihi mandaueris,in quo sic libellus concipietur:

LIB.Corã,&c.coqueror de P.qui cum mihi mãdasset,vt domũ sibi pro viginti emerẽ,vel pro eo penes talẽ creditorem in decẽ fideiuberẽ,fideiussi,& solui, ipse vero illa viginti,vel decem mihi indebite reddere ꝯtradicit,vnde ago cõtra eum,vt viginti vel decem,q̃ solui,mihi præstet,petens eũ ad hoc per vos sn̄ialiter condẽnari,& ad hoc ꝓpono actionẽ mandati ꝯriã, ut in ꝓ.
3 §.†Si vero fideiussor nondũ soluerit,sed agit in casibus qui sunt ext.de fideiuss.c.fi.sic concipiet libellum:

LIB.Coram,&c.cõqueror de P.qui cum mihi mandasset,vt pro eo fideiussorem penes talem creditorem
f in decẽ fideiussi,vnde cum ipsi creditori sim condemnatus in decem,f vel cum diu steterim in obligatione, vel cum ipse incipiat bona sua dilapidare,vel quia hoc actũ est inter nos,ideo ago contra eũ,vt me ab illa obligatione liberet,& ad hoc,&c.ut sup.ff.eo.si mandato
g meo.§.quot.C.e.si pro ea g †Quid si fideiussor uult ad
4 studium proficisci,an agere possit,ut liberetur,ff.de procur.

ADDITIONES.

a Lib.concip. *Ross.e.fuit rubrica de actione mãdati, & ibi satis hoc ponit,& in ti seq.tractat de contraria,de qua sequitur in uer. sic.porro.*

b l.1.*Et in prin.C.hæc verba Mando,uolo,rogo,uel similia ad hoc idonea,inducuntur actionem mandati.Idonea dixi quia not. admonere,commendare,hortari persuadere,non inducunt mandatum,& ibi ẽt notatur quid in dubio quæ omnia tractat Ross. ubi supra in prin.exprimens nouem,quæ requiruntur,ut locum habeat hæc actio,quæ collige ex positionib.ex his , quæ ibi addam.*

c Honestum.*Et gratuitum à prin saltem,ff.eo l.1.si remunerandi,in prin.*

d Culpa tua.*Etiam leuissima,C.eo.a procuratore , est tamen de hoc opinio,ut ibi not.quod dixi,tenet Ross.*

e Quoties.*Contra.ff.eo.si remunerandi.§.si tibi.ibi duplex litera.Dic ut ibi not.& hoc plenius per Ros.secundũ quem ẽt requiritur nonum,s.quod finitum non sit mandatum,fatetur tamẽ, qđ quandoq; durat actio mandato finito,ff.eo.ti.inter causas.*

f In decem.*Dicit Io.de Bla ubi de contraria mandati,ꝙ huic libello debet addi,& condẽnatus appellauit,quia alias nõ ageret, nisi denũciasset illi,ut appellaret,si iustũ putaret,allegat l.si pro ea.inferius allegatam.Illud fateor,quando per iniuriam in licis iniuste condẽnatus esset,ut expresse dicit lex illa,unde ex fide appellare debuit,vel nunciare se iuste condemnatum,qua conscientia appellabit,Item mirandum est,quod soluens non condemnatus agit,ut sup.libello proximo,repetendo solutum,& hoc, quod minus est,non concedit,s.obligationis liberationẽ Absit ergo,qđ iuste condẽnatus teneatur appellare.Si quidem tamen dubiũ esset,consulo,quod denunciet,v appellet.Item per id , quod hic sequitur de illo,qui diu stetit in obligatione,dicunt quidã, quod qui fideiussit de euictione rei uendita , & per multos annos stetit in obligatione,petere poterit,ut uenditor ipsum liberet.Sed Iaco.de Are.contra,ex quo res non euincitur,quotcũque amulabãtur, qa hæc mora potest imputari vẽditori,quia nec venit dies,ff.de uerbo signifi.cedere diem,secundum l.Lucius ff.mand.cessabat debitor,& erat in mora soluendi,est ergo,quid sibi imputari posset ratio cessat in hoc casu,& de Cyn.in l.si pro ea in fin.*

g Si pro ea.*Hoc not.ꝙ cum lex illa,& dec.præ.fi. de fideiussoribus,ponant solũ quatuor causas inter quas non est superueniẽs, inimicitia,uidetur.quod propter illam non põt petere liberari,ex. de translat.c.2.uersi.unde si ff.de pact.iurisgentium,§.dolo,nec beneficio dẽt debitor decipi,de commo c.vno.Itẽ ex contrario ibi esset in potestate fideiussoris se liberare,quod esse non dẽt , de dinor.quanto.in fi.ff.de arbi.ne in potestate,& l.si quis rem. In cõtrarium inducitur,quod de procuratore,tutore,legato,donatione & legitima iure natura debita,dicitur per ordinẽ iuris,ff.de procura.filius,in fi.Instit.de excus.tut.§.inimicitię,ff.de adi.leg.l.3. ia fi.in Auth,vt cum de app.cog. §.causas.Dominus meus dicebat,O.Io.distinxisse leuem inimicitiam a graui,s.in capitali subdistinxit,cuius culpa euenerit,si debitoris,agere poterit , alleg. præd.l.fi.in fin. & ff.man si mandauero.in fi.si culpa fideiussoris non aget,per rationem superius dictam,ff.loc.l.si merces,& extra,eod.tit.propter sterilitatem.*

ADDE,Rom.consilio 459.vbi ponit, quod priuilegiũ cõc

ſum per Senenſes Piſanis, cenſetur ſublatum per guerram ſuper ueninẽtẽ, & multa ſimilia allegat, & inter alia Loãnem An. bic.

a cur. aut lõga. ff. de arbit licet a. Et in hac ſic actor ponet.

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ mandaſti mihi, vt tibi emerem domũ, vel quod pro te fideiuberẽ, ff. mand. ſi mandato. Item quod emi, vel fideiuſſi, ff. de iure delib, l. 1. ext. de fideiuſ. ca. 2. item quod in his fines mãdati cuſtodiui, ff. eo. l. 1. §. præterea. & l. ſi Proculus. & l. diligẽter. extra de reſcrip. cum delicta. Reus vero ſic:

POSITIO rei. Pono quod hoc mandaſti T. Item quod ipſe emit. item quod prohibni, ne emeres, vel fideiuberes, ext. de proc. c. 3. de reſcri. ex parte 2. itẽ. quod exceſſiſti in hoc fines mandati. item ꝙ fuiſti in culpa, quia omiſiſti exceptionem peremptoriam competen-
5 tẽ ex perſona mea, ff. e. ſi fideiuſſor. §. fi. † Illud autẽ q̃ritur, ecce mittebam quendã nuncium propter aliqua mea negotia, ille captus eſt in via a latronibus, quæritur, vtrum ille poſſit cont. me agere, vt illũ redimã, vel ſaltẽ ꝙ in redẽptione cõtribuã. Et vr̃, ꝙ nõ poſſit, quia potius vr̃ imputari caſui, q̃ mandato. vt ff. mandati, inter cauſas. §. nõ oĩa, q. item quæ fortuitis caſib. &c. C. de pig. act. quæ fortuitis. Item imputet ſibi, quia p, periculoſum inter locauit operas ſuas ad eundũ, ff. com. ſi ut certo. §. ſed interdũ. & l. fi. Fuit. n. quaſi locator operarũ, vnde caſus fortuitus in eius pſona cõtingẽs ſibi imputet, imò quod plus eſt, merces data repeti poſſet, vt vr̃, ſi per eũ ſtetit, quo minus impleret, qđ promiſit, ff. loc. & cond. ſi vno. §. cũ quidã. item facit. ff. de cõtradi. cã d. u. ſi. pecuniã. & ex. de pig. ſignificãte. ff. com. argẽtũ. & ff. de admi. tu. l. a tutorib. in fi. Arg. tñ cõt. ff. p ſoc. l. cum duobus. §. cũ quidã. ff. de fur. l. ſi ſeruus cõis. ibi, nam & alieni, &c. Nec ob. præ. §. ſed interdũ. & l. ſi. quia neceſſitas officii eum excuſat, ff. de his qu. b. ut indi. l. poſt legatũ. §. aduocatum. Super hoc dici põt, ꝙ aut nuncius iſte ſe obtulit, & cã lucri ſui principaliter opera data fuit, & tunc ſibi imputet, quia nihil cõſequet, arg. ff. ex quibus cauſis maio. l. & qui data. & l. rei, ff. depo. l. 1. §. ſæpe. ext. eo. bona. Aut ſe non obtulit, ſed iuſſus, vel etiã inſtãter ſolicitatus innuit, non tñ volũtarius, allegans itineris periculũ, & nihil eſt, qđ ſibi debeat imputari, ff de reg. iu. non põt dolo carere. & l. non vr̃. §. quãuis ſit, ff. de his, q no. infa. furti, §. qui iuſſu, ff. de aq. plu. arc. quãquã. Cũ aũt cõmodum mittẽtis, & miſſi, puta merces, & ẽt alio rũ itinere vertebat, ęquũ eſt, vt oẽs cõtribuãt, ff. ad leg. Rho. de iac. l. 2. §. ſi nauis. ff. ne quid in loco pub. prętor
6 §. viarũ. † Similis eſt qõ de illo, qui cũ equo, & armis Titii iuit pro illo ad exercitũ, & captus eſt, & in captiuitate fecit ſumptus, vtrum uidelicet Titius teneatur ei re
b ſtituere ſumptus factos b? Et vr̃, ꝙ ſic: nam mandato finito, mandator tenet cõtraria mandati ad impens factas. ff. mã. ſi uero nõ remunerãdi, §. cõtrario. ver. ſi mihi mãdaueris. & ſic imputabit mãdatori intereſſe iſti⁹, quia in actione mandati ueniunt reputationes, vt eo. ti. ſi uero reũ. §. idẽ Labeo, ad idẽ, ff de neg. ge. ſi pupilli. §. uideamus. ff. de pet. hęr. ſi poſſeſſor. & ff. de admi tut. l. quoties. & l. cum quærit, ſufficit. n. negotiũ vtiliter cœptũ eſſe, ff. de neg. geſ. ſiue hr̃ditaria. & l. ſed an vltro, nã & alias qui occaſionẽ, dãni dat. &c. ext. de iniu. ſi culpa. §. finita. & ff. ad l. Aqui occidit. §. pe. Arg. cõt. qa hæc actio locũ nõ hẽt, qñ quis egredit fines mandati, ff. manda. diligẽter. ext. de reſc. cum dilecta. Pręterea aut iſte captus fuit culpa ſua, & tũc nõ recuperat, aut fortuito caſu, nec tũc ſiſt. qa talis caſus, &c. C. de pig. ac. q̃ fortuitis, ff. de neg. geſt. negotium. niſi hoc ſpecialiter ꝓmiſſum eſſet, ff. depo. l. 1. §. ſæpe. Dicunt quidã, iuſtum nõ poſſe agere ad ſumpt⁹. vt in p̃. l. inter cãs, §. nõ oĩa. Nec ob. ff. p ſoc. cum duob. § cum quidã. quia ibi loquit in ſocietate quæ habet ius fraternitatis. Alii cõtra de æquitate: quia ille forte, ſi iuiſſet, captus fuiſſet, & maiores ſumptus feciſſet, arg. ff. de petit. hęred. ſed & ſi lege, §. quod autem.

Formam autem mandati ad mutuum contrahendum, uide s. de procu. §. ut autem, uerſi. mandatum:

ADDITIONES.

a ff. de arb. licet. *Ad literam fuerunt uerba Vinc. in dec. ſi. de fide iuſ. & ibi ſcripſi, et propter uer. in hac. qui ſequitur, non fuerunt congrue locata, unde dic in hac, de qua loquutur libellus.*

b Sumptus factos. *Ad hanc quæſtionem, & præcedentem facit, quod diffuſe ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. de iure iur. ſicut. 3.*

SVMMARIVM.

De iudiciis communibus.

1 *Communio diſcordiam parit, & vicina prædia habentes ſolent inter ſe diſcordiam habere.*
2 *Petens prædia vicina finibus diſtingui, quibus uerbis uti debeat.*
3 *Creditor, vel fructuarius conquerens de finibus prædiorum uicinorum, quem libellum facere debeat.*
4 *Vrbana non dicuntur cofinia, ſed uicina, & plerunque communibus partibus terminantur.*
5 *Diuiſio, & limitatio parochiarum qualiter fieri dicatur.*
6 *Nemo cogitur in communione perſiſtere.*
7 *Aes alienum contractum multipliciter conſideratur.*
8 *Communione manente, ſi dos ab uno recipiatur, qualiter ſit procedendum.*
9 *Vno cohæredum condemnato ob maleficium a ſe commiſſum, an omnium, vel ſolius detrimento cedat.*
10 *Vno cohæredum faciente ſumptus ob honorem ſuum, an de bonis communibus debeat compenſari.*
11 *Vno cohæredum filiam habente, an ipſa de bonis communibus dotari debeat.*
12 *Pluribus fratribus patre defuncto remanentibus, quorum quidã bona lucrati ſunt, quidam nihil, an ęqua portio omnium bonorum debeattur.*
13 *Vxor præſumitur habere omnia, quæ habet, de bonis mariti.*
14 *Alter filiorum ex paterna pecunia lucrans, an teneatur lucrum aliis fratribus communicare.*
15 *Donatum vni filiorum an cauſa cohæredationis teneatur aliis cõmunicare.*
16 *Vno cohæredum acquirente, ſi dubitatur an ex profectitia, uel aduentitia pecunia. quid iuris.*
17 *Bona paterna an ſemper ſint inter fratres communicanda.*
18 *Vno fratum ad aliquod officium electo, ſed quia inſufficiens erat, alius frater ſubſtitutus eſt, an bonũ ex hoc prouenıens debeat fratri communicari.*
19 *Res communes quo pacto ueniant diuidendæ.*
20 *Bonorum communium, & paternorum diuiſione facta, qualiter fines inter cohæredes formentur.*
21 *Bonorum paternorum diuiſio multis modis aeri poteſt.*
22 *Bonorũ hæreditariorum diuiſio dicitur diuiſio familię erciſcũdæ.*
23 *Vno conſortum diuiſioni bonorum non conſentiente, qualem cũ ſociis actionem habere dicatur.*
24 *Petens, vt res, & fructus hæreditarii, communes diuidantur, qualiter concipiet libellum.*
25 *Damno in rebus communibus dato, qualiter ſit reſtitutio petẽda.*
26 *Res communis dolo, uel lata culpa deſinens eſſe communis, an dicatur poſſideri.*
Lata culpa æquiparatur dolo.
27 *Res communes ſi perdantur, uel expendantur, qualiter, & a quo ſint repetendæ.*

4. ¶ Sequitur videre de cõibus iudiciis, quę ſunt tria, uidelicet Fini. regun.
a Familię ercíſ. & Comm. diuid. a ex de proba. ex literis. & 26. diſt. deinde. 28. q. 1. nũquid. In quibus libellos formemus.

ADDITIO.

a Et cõi diuidundo. *Roſ. de ciuilibus eodem ordine Digeſtorum ponit has tres rubricas diuiſim, & omnes libelli, qui ſequuntur*

de

de finibus, ac etiam positiones, ad literam fuerunt ipsius. Ex positionibus colligas quinque, quæ in hoc iudicio requiruntur. De ordine Digestorum dixi, quia in lib. 10. hoc ordine, qui seruatur hic, & inf. §. prox. habentur hæ quatnor rubricæ, & ipse solet ita, quod hic habemus totam materiam ipsius libri. Do. meus in legibus dicebat ibi compositores istarum trium actionum fuisse Theutonicos, qui sæpe ponunt V. pro E. nos enim diceremus Finium regundorum, Familiæ erciscundæ, Communi diuidundo.

1 memus. Et primo in iudicio finium regundorũ. † Scias ergo, quod vicina prædia habẽtes, sæpe inter se faciunt quęstiones: nam-

Nulla fides regni sociis, omisque potestas.

a *Impatiens consortis erit,* Secundum Lucanum a, & cõmunio discordiam parit, vt C. libro 10. quando, & quibus quarta pars deb. ex bo. decu. l. 2. vel quia vnus occupat fines alterius, vel non patitur vicinum fines ponere, vel exarat, vel remouet in partem, vel in totum alterius fines, 86. distin. tanta. ideoque alii succurritur per actionem finium regũdorum ciuilem, vt ff. fin. regun. l. 1. & l. sed loca, §. sed & si quis. Insti. de offi. iud. §. finiũ regundorum. Sic ergo libellus concipietur:

L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui me volente ponere fines inter meum prædium, & suum, quæ sunt, confinia, me prohibuit, vnde ago contra eum, ꝙ commodis finibus distinguatur, petens eidem sententialiter interdici, ne me volentem fines distinguere prohibeat, & ad hoc propono actionem finium regundorũ, vt in prædi. concor. Vel sic:

L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui fines prædii mei occupauit, quod est prædio suo confine, vnde ago cõt. eum, qđ dictos fines mihi restituat: & ad hoc, &c. ff. eo. l. 1. Vel sic:

L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui fines inter meum prædium, & suum confinale positos, puta arborem, uel lapidem remouit, uel succidit. unde ago contra eum, quod dictos confines in loco suo, & statu, debito, & solito debeat reponere, & ad hoc, &c. ut in pri-

2 mis concord. † Si uero prædia non sunt finibus distincta, uel sunt fines, uel uix discernuntur, & possunt melius poni, concipitur sic:

L I B. Coram, &c. propono contra P. qui cum habeat prædium confine prędio meo, quæ prędia non sunt finibus distincta, uel fuerunt fines appositi, sed uix discernuntur, ago cõtra eum, quod fines apponantur, uel positi in melius reformentur, & ad hoc, &c. Instit. de offi.

3 iudi. §. finium regundorum. † Si autem sit creditor.

b uel fructuarius. uel emphyteota b, sic concipitur libellus.

L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui cum habeat confine prædium tali prædio, cuius habeo usumfructũ uel quod mihi est obligatum, uel quod habeo in emphyteosim, & ct. supra habetur, etiam hæc ratio expensarum, & fructuum, ut in actione communi diui. & ui-

4 de & forma, ut ibi, ut patet infra uersic. porro. † Actor ergo sic ponet.

POSITIO Actoris. Pono, quod tale prædium meum est, uel ius habeo in eo, quia sum usufructuarius, uel creditor, uel habeo in empyteosim, ff. eo. l. j. & l. sed & loci. §. finium regundorum. Item quod est rusti

c cum c. ff. eod. actio. in prin. & d. l. sed & loci. §. fin. Item quod illud est confine prędio tuo. Item quod immediate illi adhæret, ff. eod. sed loci. §. fina. in fin. & l. quia magis. & l. sed si riuus. item quod fines eius protenduntur usque ad talem locum. Item quod occupasti fines illos. Item quod uolebam ponere, seu distinguere fines prędii mei. Item quod sic protendebatur, sed me prohibuisti, ff. eod. l. 1. & l. sed. & loci. §. sed & si quit. Item quod terminos, puta talem arborem, uel lapidem remouisti, ff. de termi. mo. l. 1. & 16. q. 3. inter memoratos Reus vero sic ponit:

POSITIO rei. Pono, quod prædium, cuius nomine me impetis, est vrbanum. Item quod est pleno iure meum: sed hoc est iuris. Item quod inter illud, & meũ

d est via publica, vel flumen. Item quod fines mei protenduntur usque ad talem locum, ita quod includat locum, de quo ille vult agere. Item quod propria auctoritate occupasti fines, quos tuos dicis, C. eod. si constite

e rit. 16. q. 6. placuit, & quæst. 3. inter memoratos e. † De di

5 uisione autem, & limitatione parochiarum, & possessionum, & quid iuris sit, si mensor falsò renunciauerit fines, vel quantitatem, uel quid sit actor pendente lite de

ADDITIONES.

a Secundum Lucanum. col. 2.

b Emphyteota. *De clerico quo ad fines prædiorum, quæ habet in præbenda, vide extra de probationibus. ex literis. in fin. super prima glo.*

c Rusticum: *Reus aũt inf. ponit illud esse vrbanum, & urbana nõ dicuntur confinia, sed vicina, & plerunq; cõib. partibus terminãtur, vt in §. fi. statim allegato. Si tamen aliquod ædificium esset medium inter vtrunque prædium rusticum, bene daretur hoc iudicium, ff. eo. l. hæc actio. in prin. saltem utile, ff. e. l. 2. Vel dic, ꝙ aut vtrũq; prædium est rusticum, & habet hoc locum, etiam si interueniat ædificiũ. Aut unũ rusticũ, & aliud urbanũ, & tũc si interueniat rusticum, non habet locum. inducit Rof. quod not. Azo. in Summa huius tit. Item si sine ædificio medio unus habet rusticũ, & alius vrbanum, non habet locum directum, sed vtile, ff. e. l. 2. 1. resp. & l. 4. §. hoc iudicium, uel secundum Rof. dic, vtunque cessare. in prin. l. 2. locum habet, cum utrunque erat rusticum, sed ædificium, inducit, ut supra, Azo. in Summa.*

d Flumen. *Publicum, riuus. n. priuatus nõ impedit hoc iudicium, ff. eo. tit. sed & si riuus. Sed quæritur, si volo distingui fines prædij mei, cui cohæret via publica, vel publicum flumen, circa quem agam? dicit Rof. prætorẽ, uel pſidẽ adeundũ, ut faciat fines illos distingui, sicut alias fit in cã dãni infecti, ubi cont. nullũ datur mihi actio, secundum prædictos, adeo ut super eo debeant ꝓuidere, ff. de damno infecto, si publicus locus, & l. fluminum. §. 1.*

e Memoratos. *Oppositiones ad prædictos libellos uide, ubi supra, uer. sed omnib. usque ad finem; vbi cum §. quædam. Inst. de actio. dicunt hanc actionem esse mistam. Ostendit contrarium, cum sit in personam, quia nõ ex contractu uel quasi, nec ex maleficio uel quasi, quod sit personalis sit, est necessarium, ff. de actio. & oblig. l. 1. & Inst. de actio. in principio, in rem non, quia non uendicatur res ratione dominii. Instat in uerbis Azonis, qui propter hoc dixit actionem hanc non natiuam, sed datiuam, ipse tenet illam datiuam, & in hoc mistam, quia oritur ex quasi contractu, sicut & duæ, de quibus sequitur, et hæreditatis petitio, Inst. de obl. quæ ex quasi contractu, § item, nec sibi ratio competit, quare petitio hæreditatis plus sit ex quasi contractu, quam ista. Item est in rem, quia oritur ex dominio, ff. finium regundorum, l. prima. Cohæret enim hæc actio quæstioni proprietatis, sicut species generi, C. eo. l. si quis dominum, & oritur ex oaligatione, quæ sequitur ex contractu. Et secundum hoc opponit circa primum libellum, quod cũ rei uendicatio non detur contra prohibentem, sed circa tenentem possidentem, ff. de rei uendicatione, officium. C. de alienatio. iu. mutand. cau. fact. l. vnica, ergo, etc. Fatetur tamen, quod contra occupantem, uel asserentem bene datur, ut in secũdo. & tertio libello. Respondit autem, qued licet actio sit in rem, ut supra, de iure. intentatur contra prohibentem; sicut & confessoria, de hoc extra de verborum significatione, abbate. in glo. secunda. Item contra tertium libellum opponitur, quod potius agendum esset contra auellentem terminos lege agraria, ff. de termino moto, l. 2. & 3. in quibus exprimitur pęna in agentes. Dicit Roffre. fere de omni crimine ciuiliter, & criminaliter agi posse; & utraque pæna eo casu posset impeti, per præd. l. 3. sed neutra contingeret agentẽ, quia criminalis imponitur ratione publicæ disciplinæ, ff. de Publ. licitatio. §. quando illicite. alia ciuilis pæna quinquaginta aureorum datur fisco, de hoc uide, quod notatur in præalle. l. 3. & sic in his multa utilitas actionis, per actionẽ aũt finium regundorum prouidetur agenti. Simile in uia publica legis Iuliæ, per quam pæna criminalis imponitur, ut ibi per interdictum spoliato prouidetur.*

a de finibus eos vsurpat, dicetur inf. de parochia. † Item
6 hæredes ex testamẽto, seu ab intestato volunt sæpe hæreditatem diuidere, vel omnes, vel vnus solus, quia nemo cogitur esse in communione, ff. communi diuidun. l. fin. vnde quia esset absurdum, non posse diuidi, quod peti potest, ut ff. de peti. hæredit. sed & si lege. §. penult. ideo ad hoc datur actio familiæ erscicũ. quæ ciuilis est, ff. fam. ercitcun. l. 1. Sic ergo in ea libellus cõcipetur:

LIB. Coram, &c. ago contra P. cohæredem meum, vt hæreditatem T. quæ inter nos est cõmunis, diuidamus, cui T. ex testamẽto, uel ab intestato successimus ad hoc propono actionẽ familiæ erciscundæ. ff. eod. l. Inst. de offic. iud. §. eã familiæ ercis. Act. ergo sic ponat:

POSITIO ACT. Pono, quod talis decessit. Item quod sibi successi ex testamento, uel ab intestato vel ex lege XII. tabularum, puta quia sum agnatus uel suus, vel alijs modis, ut C. de leg. hæred. & C. de suis, & leg. hæred. per totum, ff. de peti. hæredi. l. 1. & secun. Institu. de leg. agnat. successi. & de succe. lib. §. postea. Item quod sum tuus cohæres. aliud enim esset, si negaret eũ hæredem, ff. eodem l. prima. Item quod dimidiam hæreditatis tãquam pro indiuiso possideo. ff. eodem le. prima. Item quod in ea sunt res mobiles, & immobiles. Item omnes hereditarias, ut hæredes possidemus, ut p hoc excludas omnem alium titulũ, ff. eodem hæres. §. qui pro emptore. Item quod primo intento hoc iudicium ff. eodem si filia. §. famil. erciscund. b Item quod tanquam hæres feci, uel fecimus talia. ff. eodem, si alii. §. fina. Item quod tota hæreditas remanet indiuisa, ff. eo-
c dem si filia. ff. §. si pac. Item quod iam est annus, quod testator mortuus est, ut excludatur præscr. ptio, ut C.
d de ann. except. l. prima d Item quod omnes res hæreditariæ diuidũdæ sunt, ut ff. eodem. fundus. & leg. hæredes. t§. an ea. ff. ad leg. Falcid. l. prima. §. si usufruct. Reus uero sic:

POSITIO rei. Pono, quod talis, qui decessit,

ADDITIONES. me

a De parochia. *Secunda pars, & sunt uerba Roffre. vsque ibi, quid si duo, & ibi ponit decem in hac actione necessaria, quæ ex positionibus colligas.*

b §. famil. ercis. *Sequitur, q hoc iudicio amplius, quam semel agi non potest, nisi causa cognita. Et subdit, quod si qua res indiuisa remansit, cogitur communi diuidundo. Quod dixit causa cognita, intelligunt quidã beneficio ætatis, per l. si uol. titu. uide, quod vtrobiq; nota Dubitatur, si extra iudicium diuisa est hæreditas inter fratres, uel communio inter socios, & alter deceptus est ultra dimidiam iusti pretii, an per dictas actiones famil. ercis. uel communi diui. possit agere, ut redimatur, ne decipiatur; Io. de Bal. super §. quædam actiones tenet, quod sic & dat formam libelli talem Coram, & c. dico ego Ioannes, quod hæreditas talis ex testamento uel ab intestato ad me, & R. pro æqualibus portionib. deuoluta est, & illam hæreditatẽ a diuimus, & extra iudicium diuisimus. Vnde cũ in dicta diuisione vltra dimidiã iustæ æstimationis deceptus sim, quia pars ad me pertinens pro indiuiso ualebat. 16. & pars, quam ex diuisione consecutus sum, non ualet, nisi 7. uel peto, ut nouem quæ mihi desunt, ut iustam æstimationem habeã meæ partis, mihi reddat, quod si facere noluerit, supplico, ut dictã hæreditatem inter me, & ipsum per sententiam diuidentes vtrique nostrũ dimidiam partem adiudicetis hæreditatis ipsius. Et eodem modo formabitur in communia diuidundo. Probatur autẽ iste libellus C. communia vtriusq; iudi. l. maioribus Dictũ autẽ est in libello Extra iudicium, quia si in iudicium actũ fuisset, postea agi nõ posset, ut dixi. Obstaret autẽ exceptio rei iudicatæ, ff. fam. ercisc. putatẽ. Alternatiua vero libelli procedit, quia rei debet esse electio, arg. ff. si q. in fraudẽ. C. de rescin. vẽd. l. 2. ex. de empt. & vẽd. §. penul. facit ad hoc, q not. inf. de emp. & uend. §. nunc dicẽdum. 2. uer sed nũquid præd. & uer. seq. Dubitatur ẽt de datione in s... ẽtum, i qua deceptus est qs ultra dimidiã, an petere posset datio-*

nem rescindi, uel iustum pretiũ suppleri? Et uidet. q sic, cum talis datio in solutum uium uenditionis habeat, ut dicit l. 1. C. de euict. si prædium. in fi facit eodem tit. si ob causam. & ff. de euict. l. antepenult. § sed iusta. ff. famil. erciscun. l. qui erat. & de distrac. pig. l. rescriptum. §. primo. Habet ergo locum beneficium legis 2. C. de rescind. uendi.

ADDE, quod in datione in solutum habeat locum lex 2. C. de resc. uend. tenuit Oldra. con. 37.

c Iam. *Rof. posuit sine Iam.*

d l. j. *Ibi in §. ad hoc. no. de hoc in gl. in his. & ibi, & in l. fi. C. cõi diu. Acc. tenet opi. B ut. Io. & Azo. f. 9 si duo fratres in cõem manserint per triginta annos, unus alterum inuitum ad diuisionem prouocare non potest, & clare in §. ad hoc. sonat hic text. hæc Odof. qui tenet idem in dictum plene hunc tractatum in præ. l. fi. C. com. diuid. & tenet Roff. satis de hoc tractans ti. fam. erciscun. ...si nouũ Cyn. posuit quandam glo. Rogerij in præ. §. ad hoc. in materia. Gosianus tenet contrarium, & dicit Odof. quod laicis uidetur eius opinio iusta, dicit enim, quod si centum annis fratres uel socij stetissent in communione, prouocare possunt ad diuisionem. Et prima ipsius ratio residet in hoc, quod actio famil. ercisc. uel communi diuidundo, nascitur die, qua uolunt fratres socij à communione discedere, non a die, in quo incipit communio. ind. scit l. prima ff. famil. erciscund. Cum ergo præscriptio non currat actioni nascituræ, sed natæ, C. de iure dot. l. penultim. in fin. de præscript. triginta an. vel. cum notissimi. § illud. & præ. dicta l. prima. §. fin. restat, quod prouocanti non potest opponi præscriptio, quæ nunc inchoat. Secundo inducit æquitatem legem falcidiam, quod nullus debet inuitus in communione teneri, ut in præ. l. fi. C. commu. diui. Tertio, quia fratres in cõmunione communiter possident, contra possidentem autem nõ præscribitur, ergo alter cõtra alterũ non præscribit, C. de præscript. triginta an. vel. l. male & l. cũ notissimi in fi. Primo p se in lucunt textu prædic. §. ad hoc. & rõnem, q in dictæ sunt usucapiones, & præscriptiones, sunt sit finis litium & dominia sint certa, ff. de usucap. l. 1. ff. pro. l. fi. Primã rationem dicunt falsam, nam statim cum incidit communio, nascitur iudiciũ diuisorium ex quasi contractu, non ex uoluntate, contra l. Pomponius scribit. ff. de neg. gest. nam quasi contrahere uidet. Instit. de obliga. q ex quasi cõtractu, §. itẽ sunt. Certum aũt est, quod hæ actiones diuisoriæ statim cũ incidit cõmunio, poterũt intentari. Statũ ergo pcurrit pscriptio, Non obstat l. 1. ff. fam. erciscun. Verum est enim quod competit, cum uolunt diuidere quo ad exercitiũ, non quo ad natiuitatẽ, ne ex uoluntate pendeat. ut dixi. Non obstat l. fina. C. communi diui. quia fatemur illã esse regulã sed fallit in casib. sc. cum pactum interuenit ad tempus quia perpetuum non ualet. Patet utrunq; ff. commu. diui. in hoc iudicio. §. si conueniat. & cum præscriptum est, ut supra. Tertia ratio non obstat, quia hic non præscribitur possidenti res, uel rei dominium, sed scribitur actioni diuisoriæ, & sic non præscribitur actio realis, uel petitoria, sed solum personalis. & hic satis instat Odof. qui demum dat consilium, ut tali iuri non præscribatur, quia cõmunionem habentes simul paciscantur de non prouocando ad diuisionẽ usq; ad 10. uel 20. annos, uel plures, sm eum, & interim, cum ad id prouocare non possint, non curret illis præscriptio in diuisorio, C. de bo. mat. l. fi. & in præ. & in præd. l. 1. de anna. excep. in fi. Istud consiliũ est illorum fratrũ, uel sociorum, qui cupiunt in communione manere, sed nolũt sibi præcludi uiã, quin possit alter inuito altero diuisionẽ petere post tẽpus cõuentum, & sm hoc non placet quod dixi de tempore maiori, imo ego consulerem de solo quinquennio in quocunque reuocando. Vidi dubitari, si pater in morte duos filios iurare facit de hæreditate non diuidenda intra decenniũ & ipso mortuo moritur unus ex filijs, relictis nepotib. q prouocant diuisionem cum patruo, quod possint sine metu periurii, non est dubium, quia iurãm patris non ligat filium, etiam hæredem, ut scripsi de iureiur. ueritatis. super ult. glo. insi. de sepul. capi. ulti. in ult. gl. Item & si iurãm præstitum in fauorem, & commodum iurantium obstaret, illud sibi remittere possent ad inuicem iurantes, ut dixi de spon. præterea. & uide supra ti. 2. §. nunc. ostendendum. super uer. 24. ad fi. cum sua remissione.*

ADDE, quod non ualeat pactum de non diuidendo, sed semper stando in communione. Alexan. consilio 182. uolu. Et si pater iubet filio, ut moretur, & cõmuniter uiuat usque ad 25. annum cum altero fratre, q si alter frater habet minorẽ familiã, ille minor nõ

potest aliquid patere ea de causa, vt consuluitit Barto.consi.58. inci.quidam habens bona. Scias etiam, quod vltima q. Ioann. Ard.hic fuit Oldra.consil.240. inci.factum tale est, pater familias.

me solum instituit hæredem: nam hæc actio non da
tur, nisi hęredi, ff.eodem leg prima.& leg.cum putarē.
Item quod possideo omnes res hæreditarias illus. Itē ꝙ
decessit ab intestato. Item ꝙ ego sum proximior, Itē ꝙ
in hac hæreditate sunt sola nomina, ff.eo.l.2.§.fi.&l.pla
ne.C.eo ea, quę C.si cert. pet.l.j. Itē ꝙ sunt sola iura, q̄
a sunt īdiuidua a. Itē ꝙ testator diuisit inter nos. Itē ꝙ prę
scripsit. Itē ꝙ hęc oīa titulo donationis possideo. Itē ꝙ
7 hoc iudiciū fuit alias propositū, & finitū. † Quid si duo
fratres, vel alii habent bona cōia ex aliqua hęreditate,
manente aūt cōmunione contractū est ęs alienū, postmodū
veniunt ad diuisionem, nūquid ęs alienū per alterum
eorū contractū soluetur de communib. bonis?
Et videtur, ꝙ sic, arg. ff. pro socio, l. oēs æs alienū. Sed ibi
loquitur in societate conuentionali, & quęrimus de incidenti.
Vñ dic, ꝙ æs alienū aut fuit ab omnib. cōtractū
& tunc ab obmnib. solui dēt indubitanter. Aut ab vno
tm̄, & tunc aut est ꝯtum occasione communiū bonorū,
& in communē vtilitatem est prospeꝗum, ꝙ probari
dēt a contrahente debitū, & tunc ēt de bonis communibus
est soluendum, arg. in princ.l.ff, de neg.gest.
Pomponius.1.& l.sequen.§.1. Aut non probat hoc &
tunc per eū tm̄ solui debet absq; grauamine alterius,
ff. de reg.iur. non debet alteri. Non enim sufficit contractum
esse manente communione, imo est necesse probari,
quod occasione cōis vtilitatis, vt ff. pro socio, iure
societatis. † Quid si communione manente dos est ab
altero eorum recepta? Respondeo, aut pater recipit dotem
pro filio, & tunc diuisionis tempore debebit dos
de bonis communibus detrahi, secundum formam ff.
famil.erciscu. si filia. in prin. & §. primo. & §. tertio. Aut
vnus ex fratribus eam recepit, & tunc aut profecta est
in communem utilitatem, quo casu diuisionis tempore
de bonis communibus, detrahetur. Aut non, &
tunc non detrahetur de bonis communibus, licet contractum
sit ęs alienum communione manente, vt supra.
facit ff. pro socio, actione §. fin. & l. seq. ff. de iu dot.
si is, qui. §. 1. C. famil. erci. l. 2. ff. de decu. & qui originē.
9 §. fina. † Quid si alter ex cohęredibus condemnatus
est ob maleficium à se cōmissum? Dic, quod licet ipse
alias bene tractauerit hęreditatem, tamen de parte
sua tantum soluenda erit condemnatio, nec fiet compensatio
eius, quod bene egit, ut ff. pro socio, cum duobus.
in fina & l. & ideo. & l. adeo. §. fina. ff. communi diui.
si is cum quo. ff. de nox. act. si communis familia. &
b l.seq.b † Quid si vnus ex cohæredibus facit sumptus ob
honorem tuum, puta in militia sua, vel nuptiis suis,
vel dignitate aliqua, vel honorem assumendos? Respōdeo,
si communis pater id fecit, habet ipse hoc præcipuum,
ff. de collatio. l. & prima. §. sed an id, quod dig. Si
vero ipse post mortem patris sui hoc fecit, de sorte sua
tantū hoc erit non de bonis communibus, ff. fami. erciscu.
si filia. §. idem scribit. & §. Neratius. & l ex parte. §. filius.
l. Lucius. C. de stat. & imag l. fin. & in præ. l. omnes
nisi specialiter inter cohęredes pactum fuerit, vt huiusmodi
sumptus communes essent, ff pro soc. si societatem
11 tem vniuersalem. in fi. † Quid si vnus ex fratribus co-
hæredibus habet filiam, nunquid dotando est de communibus
bonis? Respondeo, si auus puellę pater cohæredum
viueret, ipse haberet neptem dotare, ff. de iure
dot. profectitia. §, si filius ff. ad Maced. sed Iulianus. §.
si filius. & l. si filius. ff. de in rē verso, & ideo ī fi. & l. se.q
Si autem non viuit auus, de bonis patris sui tātum dotanda
est, nisi cohęredes inter se aliter specialiter inter
se pacti fuerint, vt pręd ixi, quia tunc est pactum seruan
12 dum, ff. pro soc. l. si socius pro filia. † Vt autem circa
c hoc tu simplex Canonista plenius instruaris, not. c
quod cum defuncto patre plures filii remanent
in domo paterna, quorum aliqua sunt minores.
alij

ADDITIONES.

a Indiuidua. *Vide quod infra dicam ante finem huius.*

b Seq. *Quid si pater se obligauit pro filio, qui deliquerat, ne puniretur, & demū soluit? Alb. Pap. plene tractauit hoc ff famil. ercis. l. vt puto. Et quod filio imputetur totum inducit, quod pater imputat filio, & deducit de peculio, quod pro ipso soluit, ff. de pec. l. sed & si damnū. ergo & hæred. b. idem ius competit, ff de reg. iur. hęredem. Item pater utiliter gessit negotium filij, qui forsitan in persona punitus fuisset, ergo cogitur habere ratum, ff. de nego. gestis, Pomponius. & filijs competit actio negotiorum gest. ut recuperent, quod pater pro ipso soluit, cum iudicium fam. erciscum. non uideatur locū habere, cum gestum fuerit ante quam essent cohęredes, ff. eo. & puto. §. sed & si dolo. Nec enim dici potuit negotiū hæreditatis uiuēte patre, ff. de hæredi. uel actio. uen. l. 1. Nec obst. si dicatur, quod actio negotiorum gest. uel alia inter patrē, & filium oriri non potuerit, Insti. de obli. quæ ex delicto nascun. §. hi, qui. nam licet de rigore nō nascitur directa ciuilis, nascitur tamen naturalis de æquitate, sic ff. de condi. inde frater a fratre & facit, quod pater obligatur filio, eo ti. hæredes. §. si filius. & facit ff. de contrahenda emptione, l. 2. sicut & de seruo dicitur ff. de instit. si pupillus. ad finem. Nec in fratrib. procedit, quod dicitur de sociis omnium bonorum, ut patet ff de peculio, quæsitum. §. 2. Fertur Vber. dixisse, quod si pater uidens filium obligatū, soluit, uidetur donasse, eod. ti. quę pater filio. quę bene facit. & maxime si fuerit modicū, qđ soluit, ff. de donat. inter uir. & uxo. l. utrum. Si uero pater pro filio fideiussit, quod esse pōt, ff. ꝓ iussu, l. 1. §. 2. filius fuit tūc naturaliter obligatus patri superueniente casu ꝙ illa naturalis poterat esse ciuilis. forte ſm ipsum, efficaciter obligatur, facit, ꝙ not. C. de neg. gestis. si filius uel transmittitur naturalis ad fratres, ꝙ fieri pot, ff de condi. in deb. frater. & tunc illud naturaliter ei debitum ueniet in cōpensationē, ff. de cōpensa. l. ēt. Sed ipse Al. Pap. tenet filium prædictum fratrib. nō teneri, quia ex quo pater in obligationē suscepit, potius dicitur pater ipse soluisse ꝓꝓ suā obligationē, q̄ alterius. Cōmuniter enim illa sequęretur hæredes, ex quo personalis fuit, ff. de actio. emp. l. fi. Nam si non soluisset, hæredes tenerent pro hæreditaria portione, nō pro emolumento, unus solus haberet. C. si certum petatur, l. 1. Nam qui diceret, quod possent hæredes agere, dicat quo iure, & nullum inueniet, cum pater non habuerit animum sibi aliquem obligandi facit ff. communi diui. si quis cum æstimaret. uer. diuersa est. & l. in hoc iudicio. Proprio. n. timori prouidit pater ff quod metus cā, isti quidem. §. ult. ſm eum, ubi quantitas est notabilis, & ex notabili culpa filij prouenit, parentes nostri temporis prouident reliquis filijs prælegando, & sic tollitur ista disputatio per testantes.*

ADDE prædictis, ut per Alexan. consi 99. & 112. 2. & si aliquis fratrum simul habitantium cōtrectat æs alienum, nō respectu oīm, ipse solus tenetur, ut etiā placuit Pet. de Anch. con. 103. Et per fratrem in cōi posita communiter uenit restituenda, ut tenet Bal. consi. 105. 3. li. & consi. 158. eod. lib. & Roma. consi. 172. & ibi, quid si non apparet, quod pecunia fuerit conuersa in utilitatem communem, delinquens, dum est in communione fraterna, an debeat de suo proprio soluere condemnationem, uide Bal. con. 233. & 360. 2. li. Sumptus autem studij, militis, & uxoris an debeant communiter solui, uide pulchre Rom. consi. 145. & Bal. omnino consi. 224. 1. li. Filia fratris an sit dotanda de communib. bonis, uide Rom. consi. 466. Bald. consi. 454. 2. lib. An inter fratres, quorum aliqui sunt minores, pręsumatur contracta societas ultra loca uulgaria, uide Rom. consi. 414. Ancha. 102. Et quomodo ueniat conferendum id, quod lucratur filius ex pecunia paterna, & quid de pecunia lucrata ex officijs quęsitis contemplatione patris uide Roma. consi. 449. Et an lucrata per unum ex fratrib. ex morte uxoris sint communicanda, uide Roma. consi. 406. & 471.

c Nota. *Secundum Iacob. Bal. qui hoc scripsit C. de bonis, quę lib. l. cum oportet. § sin autem. in fi. ibi in princip. legis, de hoc per Accur. in gloss. quæ, incipit, ex substantia. Præmitti posset distinctio*

Azo in summa, per quas perso. nobis acqui. C. vbi dicit, nobis acq
ri p nos ipsos, per filios in potestate constituos, p seruos nostros, itē
per alios, quos bona fide possidemus, vel in quib. habemus vsūfru
ctū, uel vsum. Et singula prosequit, addēs de tutore, de curatore.
& procuratore. Modo addi posset, cū frater nō sit de superius nomi
natis, quæritur, an per fratrē acquiratur fratri saltē cōmunicādū?

alii maiores, & alii lucrantur, alii non, & eis ad diuisio-
nem peruenire volentibus minores petunt commu-
nicari lucra maiorum, aut inter istos fratres sunt bona
diuisa, aut indiuisa. Primo casu quilibet sibi acquirit.
quod lucratur, nec peti potest communicatio ab aliis
fratribus, nisi hoc fuerit in diuisione specialiter actum.
Si autem sunt indiuisa, & aliqui fratres lucrantur, aut
est certum, vnde acquirunt, aut non, aut est dubium. Si
certum, est, tunc statuendum est, secūdum quod acqui
siuit. Si autem non est certum, nec esse potest, aut dubi
tatur in facto, aut in iure. Si in facto, puta acquirit ex
operis suis, quia forte est scriptor, vel artifex, tunc sibi
acquirit, ne quod ei suis laboribus, & prospera fortuna
accessit, hoc ad fratres perueniens luctuosum eis acce-
dat, vt Instit. per quas pers. nobis acquir. §. igitur liberi,
Sed si sit malæ conuersationis homo, nullius artificii,
præsumitur omnia habere de communi, aut de patri-
13 monio patris. † sicut alias vxor omnia præsumitur ha-
bere de bonis mariti, ff. de dona. inter vir. & vxo. Quin-
tus. C. de don. inter vir. & vxor. etiam. 12, quæst. 3. placuit.
ext. de peculio cler. c. 1. Sed & si quis fratrum patre viuē
te aliquid lucratus est, licet acquisierit patri, prout tra-
ditur C. de bo. quę lib. cum oportet. sed tamen pater nō
apprehendit, videtur, φ filius tunc possit sibi illud reti-
nere. nec habet necesse fratribus communicare. Si autē
post mortem patris acquisierit, pręsumitur de commu
ni habere, & ideo communicandum, ar. in Authen. de
eccle. tit. §. interdicimus, in dubio enim præsumitur
de communi habere, nisi contra probetur. Si autem sit
bonę conuersationis, quia artifex est, & bene lucratur,
non est præsumendum habuisse de communi, nisi ex-
presse probetur, imo præsumitur ex suis operis habuis-
se, C. arbit. tut. si defunctus. ff. de hęred. vel act. vend. l. vē
14 ditio. ff. ad leg. Fal. l. 3. † Quid si alter filiorū ex paterna
pecunia lucratus est, nunquid tenetur lucrum aliis cō-
municare? Et uidetur, quod non, arg. §. sol. mat. sed si. §.
item quicquid. ff. de pet. hęred. si possessor. §. bonę fidei.
ff. de transact. l. 3. §. fin. ff. de sepul. vio. qui alium. Sed dic
contra arg. ff. de procur. qui proprio, §. vt in cæteris, Nā
cum occasione rei communis acquiritur aliquid, illud
communicari debet illis, de quorum bonis acquisiuit.
vel eis restitui, arg. ff. de pig. act. si pignore. ff. si cer. pet.
si cū. ff. de act. emp. & vēd. si quis procurator. ff. de ędil.
edic. bouem. §. si quis seruum. de neg. ge. si pupilli. §. itē
quęritur. ff. mand. si ex mandato. & l. idemque. §. porro.
Quod autem communicādum sit, quod aliquis ex fra-
tribus lucratus est cum communi pecunia, vel quam à
patre habuit, vt in ea negotiaretur, non tamen ei præle
gauit, expresse pbatur ff. de vsu & hab. si ita. §. fin. ff. de
a acquiren. rer. do. per seruum. §. fin.[a] † Quid si isti filio fue
15 rit aliquid donatum, nunquid tenetur illud fratribus
communicare? Respond. qualitercunque acquisiuit,
dummodo rei meæ occasione, mihi restituendum est,
vel mecum communicandum est, & accedit, ff. de pe-
cul. hic quæritur. §. 1. ff. de iur. dot. legata. ff. de don. si mi
hi donatum. Nam & si mihi legatum relictum est, vel
alicui eorum, eis sub paterna potestate existentibus, pa
tri relictum esse uidetur, & sic in fratribus dici debet, ut
ff. de condi. & demon. filięfamilias. Instit. per quas pers.
nob. acquir. & hoc, quando isti filio occasione negotia-
tionis donatum est, puta quia erat sellarius, & donabat
militib. sellas, & huiusmodi, propter quod ab illis ma-
gna dona recipiębat. Si autem sibi donatum fuit, quia
seruiuit alicui, & ob hoc suum meritum donationem
meruit, tunc non est communicādum, ne quod ei pro
spera fortuna accessit, &c. vt Instit. per quas pers. no. ac-
16 quir. §. 3. & §. præterea lex. & §. fin. † Porro si de iure du
bitetur, id est, vtrum id, quod acquisiuit, sit ex profecti-
tia, vel aduentitia pecunia quæsitum, dic, vt sup. de acto
17 re, versic. sed quid si dubitatur. † Regulariter ergo om
nia paterna bona sunt inter fratres communicanda, ni
si sint castrensia, uel quasi. vel nisi probētur ei fore à pa
tre prælegata, puta quia ipse emit ei libros, & effectus
est doctor legum, & multa lucratur, quibus casibus fi-
lius non tenetur communicare, vt C. de col. filię. & l. fi.
C. fam. ercisc. filiæ. supra de actore, versi. sed & filius fa-
milias. & facit ad hanc materiam eod. titu. l. 1. & l. bona.
ff. eo. hęredes & l. quæ pater. ff, de cap. & postli. re. liberi.
b ff. de prob. Procula. & ff. de do. consualis[b]. † Quid si alter
18 ex duobus fratribus electus est ad aliquod officiū, sed
quia simplex, & insufficiens inuentus est, alius frater ei
substitutus est, nunquid lucrum ex officio illo proue-
niens debet substitutus cōmunicare cum fratre? Dic,
φ non, sed illud habebit præcipuum, C. de asiel. l. velut
castrense. C. de aduoc. diuer. iud. l. fori. nisi pactum aliud
inducat, ff. pro soc. cū duobus. §. Papinianus quoq; & §.
idē Papinianus. nā imperitia fratris huic obesse non de
bet, ff. si quis aliquem testari prohibuerit, l. 2. §. fratris. ff.
de operis noui nunciatione, de pupillo. §. plurium. nec
debet alteri per alterū, &c. ff. de alienatione iudicii mu
tandi causa fac. l. 1. Quod autem ipse debeat totum ha-
bere, probatur ff. ad municip. Titio. extra de supplen-
19 da negligentia prælatorum, grandi. † Porro [c] si ha-
c bes rem communem cum P. ex societate contracta, uel
incidēti, vel quia utrique legata est, uel alio modo, vult
à com-

ADDITIONES.

a §. fina. *Vidisti φ auctor sicut & Iacob. Bald. de lucro loquitur, nō stricte, de fructu. qd facit ad qōnē, an si filius pecuniā talem fœne rauit, fœnus fratribus communicare teneatur? & Accur. in gl. superius alleg. tenet, φ sic. Alexan. ibi exprimit, φ non poterit illud dicere suū pro eo quod animā dedit diabolo, propter illud Cy. ibi hoc tractat sub qōne secunda, an lucrum, uel usura ex pecunia pa terna sit profectitium, uel aduentium. Et si dicatur, quod profecti- tiū, obijcit cum gl. de l. usura. ff. de uerb. significa. ubi dicitur, φ usu ra pecunię non est in fructu, quia non uenit ex corpore, sed ex obli gatione, gl. nō soluit. Sed Cynus dicit illud spāle in certis casib. sed regulariter cōtra ff. de usu. l. usura. nam usurę vicē fructuum ob- tinent, & facit, quod ibi not. Vides, φ auctor nō ponderat fructū, u tantum, dummodo sit lucrum. Cy. ibi recitat, Pet. tenere, quod sit aduentitium, per pręd. l. usura ff. de vsur. cum ex obligatione ex- trinsecus veniat, ut ibi alleg. ff. de sta. hom. l. quæritur ff. ad legem Fal. l. 2. Et hoc placet Cyn. qui subdit, φ cum vsuræ sint prohibitæ lege diuina, & φ ex eis quæritur, restituendum sit, non autē ac- quiretur patri, etiā quo ad usumfructum, vt de domino dicitur, ff. de acquiren. posses. quod seruus. & de socio, ff pro soc. l. φ autem.*

ADDE, quod idem tenet Bart. in d. l. cum oportet. & Ang. con. 60. & 207. in fi. licet aliqui contra in dicta l. cum oportet, ut ibi in addi. posui post Alexan.

b Consualis. *Finita est illa gl. sec. Bal.*

c Porro. *Tertia pars §. & hanc prosequitur Roffr. rubr. de act. cō- muni diuid. & 13. quę. sm eum, requiruntur in ipsa, ex positioni- bus colligas. Et propter id, quod statim subdit de societate, non pu tes hāc esse eandem actionem cum illa pro socio. Imo in totum dif ferunt, nam pro socio, nō pertinet ad diuisiones, sed ad personales præstationes, ff. comuni diui. l. 1. & illud magis, quod ibi habetur, electiue ponitur, non cōparatiue, ut ibi notat. dat. Rc ff. simile, eli- go magis esse diues, quā pauper, intentur ergo pro socio, & cumu letur ista, ut diuidatur, ff. eo. per hoc iudicium. & pro socio, l. si quis societatem. Item illa, quando per tractatum est inita societas ista. etiam si incidit, ff. eo. l. 1. & 2. & pro socio. l. ut si pro socio. & l. seq. Item illa non inducit adiudicationem, ista sic. ff. pro so. l. si a- ctū. & ff. eod. titu. l. comuni diuid. §. si debitor. & C. eod. l. 1. 2. & 3.*

a communione discedere,& alter cõsocius assentiat
possunt res ipsas diuidere,de qua diuisione sic potest
a confici publicum instrumentum [a]:
b FORMA [b].Titius & P.fratres,& filij quondam H.
ad diuisionem omnium infra scriptorũ bonorũ ĩter
eos communium peruenire volentes,de communi
ↄcordia de bonis ipsius duas partes ↄstituerunt,ponẽ
tes in vna parte talẽ domũ in tali loco intra tales cõfi
nes sitã.Itẽ talẽ petiã terę vineatę.Itẽ duas vegetes,&
res tales,q̃ quidẽ pars de vtriusq; cõi ↄcordia, & cõsẽ
su ipsi T.peruenit in partem,& eã ipse T.de ipsius P.
voluntatem in suam portionẽ elegit,& acceptauit,R
de ea asseruit se contentũ,saluo tamen, quod de in-
fra scripta aditione ĩferius exprimetur.In altera verò
parte designauerũt,& posuerũt talem petiam terræ
aratorię.Itẽ talem petiam terræ vineatæ.Item talem,
& tales res,quę pars de vtriusq; communi cõcordia
& consensu ipsi P.peruenit,& cessit in partẽ, & ipse
eam de ipsius T. voluntate in suam portionem ele-
git,& accepit,& ea asseruit,& voluit se esse contẽtũ:
hoc tamẽ inter eos specialiter acto, quod quia dicta
pars ipsius P,melior est parte T.p̃dicta,debeat ipse P.
eidẽ T.dare,& soluere pro ęquiualentia,& coæqua-
tione suæ partis ad partem T. decẽ libras Turonẽses
hinc ad diem talem,& de ipsis soluendis,& solẽnem
promissionẽ, & obligationem facere per publicum
instrumentum. Hoc etiam actum extitit inter eos ex
presse,quod si tempore contingerit alicui eorum li-
tem,vel quæstionem moueri super aliqua dictarũ re
rũ,quę in partem obuenerit,res,de qua lis mota fue-
rit,expensis communibus procuretur,& defendatur
in lite.Quod si eam euinci cõtigerit, damnum inter
eos pariter fit commune. Quam si quidẽ diuisionẽ
& omnia,& singula supra scripti promiserunt ad ĩui-
cem per se suosq; hæredes,sc. unus alteri vicissim solẽ
nibus stipulationibus hincinde interuenientibus,per
petuo firma,grata,& rata habere, & non contraueni
re.in instrumento in arrharum continetur, de quo
c habetur infra de empt. & vend.§.1.versic.sequitur c.
Hæc forma probatur ff.& C.fam.ercis.& cõmuni di-
ui.per totum,& ex.de parochi.c.1.Potest etiam appo
ni quod qui habuerit talem partẽ,teneatur tale debi
tum soluere,& fratrem de illo debito seruare indem
nem.Veruntamen hoc non pręiudicat creditoribus,
quin possint contra quemlibet hæredẽ agere pro hę
reditaria parte,C.de pactis, debitor. & l. pacta. Facta
aũt diuisione possent inter se finẽ facere hoc modo:
20 FORMA.† Ego T.cõfiteor in parte tui P.ex diui-
sione inter nos facta de paternis bonis hic,& hoc eue
nisse:quam quidẽ partem cum omnibus, quę ĩ ea cõ
tinentur,tibi finio,& assecuro, cõcedens tibi oĩa iu-
ra & actiones,& exceptiones,quę in dictis reb.corpo
ralib.& incorporalibus mihi cõpetunt, constituens,
donec possessionẽ,vel quasi illarũ rerum tua aucto-
ritate apprehenderis tuo nomine possidere, & pro-
mittes ea quę inter nos diuidendo acta sunt, obser-
uabo, transferens in te vtile dominiũ, ac directum;
promitens etiã,quod si a te de parte tua aliquid euin
cetur,te,& tuos hæredes pro eo,quod mihi cõtinget
cõseruabo indemnes:quod ideo feci, quia tu mihi si
militer fecisti de parte mea in omnib.,& per omnia:
quę omnia suprascripta saluis cõditionib. testamen
ti patris nostri,facio,& promitto p̃ me meisq; liberis
& hęredibus attendere,&c.Qua stipulatione cõpleta
ponantur subscriptiones,& etiam forma diuisionis.
Ideo dixi.Saluis conditionibus testamenti, &c. ne q̃
stio de hoc possit oriri,per l.ff.de verbor.oblig. q Ro
mę. §.fin.ff.de quæstio.qui cum.Item ideo dixi Do-
nec possessione,vel quasi,&c.quia pactum diuisionis
nisi stipulatione,vel traditione sumat effectũ, nõ al-
ter sumit vires,vt ff.de pact.diuisione. Itẽ in hoc con-
tractu si nõ seruetur,quod actũ est, agetur ad pœnã
promissam vt sup.de pactis, prope fin. Formã instru-
menti super muro communiter ædificato,vide su.§.
e 21 generalia.ver.quod si duo.† Et scias, ꝙ huiusmodi d
d diuisiones quandoq; fiunt per sortes, quandoq; per
cõpromissum,puta cũ consortes de partib. nequeũt
cõcordare.quãdoq; vero ordine iudiciario, videlicet
22 libello porrecto, vt infra dicetur. † Item nota, ꝙ cũ
fit diuisio de bonis hęreditariis, dicit diuisio familię
erciscundę,de qua ff.& C.fam.erciscund.& 26.dist.
deinde.& 23.quęst.1.nunquid.Si verò de aliis reb.cõ
munib.,dicitur communi diuidũdo, de qua ff. & C.
comm.diui.in quib.contractibus diuersa solent inter
partes fieri pacta.Qualiter autem conficiatur instru-
mentum contrahendæ societatis,uide supra eo.§.ge
23 neralia.uersiculo 1.† Si uero alter consocius,seu cõ-
sors non assentiat diuisioni, nolens à cõmunione di
scedere,habet uolens contra nolentem actionem cõ
muni diuidundo,quæ ciuilis est.Sic ergo libellus cõ-
cipitur.

LIBELLVS.Coram,etc.ago contra P. cum quo
habeo talem rem communem,quam secũ diuidere
uolo unde eam diuidi peto,et ad hoc propono actio
nem communi diuidundo,Institut.de offic.iud.§.eo
24 quoque more.ff.communi diui.l.1.2.et 3.† Si autẽ
vis petere,ut et res,et fructus diuidantur,sic libellum
concipe.
e LIBEL.[e]Corã,etc.ut sup.usq;,discedere,iunge,Itẽ
peto fructus fuerũt tot modij frumenti, tot ordei.Si
uero fecisti sũptus,dicas sic,Peto ẽt expẽsas mihi ab
eo dari pro dimidia,quas expensas feci in re commu
ni,cũ pro parte non possem eas commodè facere, q̃
25 expensę fuerũt centũ solidi. † Qđ si damnũ datũ sit,
iũge sic,Item peto damnũ mihi ab eo ĩ reb.cõmuni-
bus datũ, pro dimidia mihi resarciri, ꝙ damnũ esti-
mo 100.& ad hoc,etc.vt ff.eo.l.communi diuidũdo.
26 et l.per hoc.§.sicut.et l.et si non omnes uenit.† Si au
tẽ dolo,uel lata culpa,quę dolo computatur, ut ff.de
posit.quod Nerua,res desijt esse communis,habet p̃
possessore,ff.de rei uend.sin autem.ff.de nox. electio.
ex.de excep.c.pen.unde sic libellus concipitur.

LIB.

ADDITIONES

a Instrumentum.*Quid si sine instrumẽto dr̃ facta diuisio ĩter
fratres secrete.itaque nec testes habẽtur, quisque tamen eorũ
annos possedit diuisim certam partem. vnus ex fratribus agit
fam. ercisc un. ad diuisionem alter diuisionem factam, alle-
gans præscriptionem decennij per possessionem cuiusque ipso-
rum diuisim de certis reb.factam,quæritur,an eo probato diui
sio præsumatur facta? Arguitur,quod non,per l. diuisionis pla
citum.ff.de pact.& C.communi diui.l.2.& 3. Nec præsumi-
tur ius habere,cui probatio deficit,ff.de testa. tu.duo sũt Titij.
Gu.de Su.sup̃ præ.l.diuisionis.tenet ex possessione lõgi tẽporis
sic diuisim habita diuisionem præsumi,per l. si quis diuturno,
& de vsur.cum de in rem verso.Præsumetur ergo,ex quo fra
tre lõgo t̃pe sic diuisim possedit,possessio sibi tradita, C.de acq.
pos.l.minus instructus.s̃m eũ.Itẽ scias,ꝙ si ex duob.fratrib.ha
bentib.bona cõmunia,alter intestatus sine suo hęrede decedit,
superstes vtendo cõmunib.vt prius,nõ præsumitur hæreditatẽ
adisse,nisi vsus fuerit aĩo,vt esset hæres,patet hoc ff.de acq.hę
re,duo fratres.& facit C.de repud.hær.l.1.*

*ADDE,quid si facta diuisione,& executa, bona denuò cõ
muni,et possideant,an præsumatur cõtracta societas? vide Ro.
consi.418.*

b FORMA.*Ro.par.6.char.6.*

c Sequitur.*Quod erat primũ in Summa Rolan.& ibi.remittit*

d Huiusmodi.*Redijt ad verba Rol.vsq; ibi qualiter.*

e LIBEL.*Ross.commu.diui in vlt.col.cuius est totum,quod se
quitur vsque in f.*

LIB. coram, &c. conqueror de P. cum quo habuit tales res cões, quas dolo vel lata culpa desijt possidere, vel cuius dolo, vel lata culpa perierũt, vnde res ipsas peto p dimidia, & fructus & expensas, quas fecit, puta tm p dimidia, & dãni et rõnem peto, quod fuit tm, & ad hoc p
a pono vtilẽ actionem cõi diuidundo. a † Si vero sine do
27 lo & lata culpa sunt perditę, & fructus tm̃ percepisti, vel expensas fecisti, vel damnũ datũ est, petes tãtum expensas, fructus & damna, ff. eod. si quis putans, in princ. & l. in summa. Actor ergo sic ponet.

PO. actoris. Pono, ꝙ talis res est mihi & tibi cõis. ff. e.
b l. 1. [b] §. cõia. Item mobilis, seu immobilis, & sic corporalis, ff. eo. l. per hoc iudic, ũ, in prin. infra versic. Itẽ ꝙ hoc est. Item ꝙ est singulare, vt in ea. l. Item ꝙ est mea p parte, quo ad dñm, vt in ea. l. vel ius habeo in ea, quia sum creditor, vel tu & ego eã habuimus in emphyteosim, ff. eo. cõi di. §. qui rẽ publicam, & §. inter eos, & §. si debitor. & §. si duo. Itẽ ꝙ cõfessus es rem istã mihi & tibi esse cõmunem, ff. de excep. fundus, & l. fundi, ff. fam. ercis.
c l. i. Item ꝙ p rebus cõibus [c] hanc actionẽ intento, ff. eod. vt fundus. Item ꝙ hæc res sunt diuisibiles, & sic singula res, ff. de acqui. rerum do. seruus, §. incorporales, Insti. de
d rebus cor. & incor. d Item ꝙ tantum expendi. Item ꝙ tãtum percepisti, vel damnum dedisti, ff. eo. si quis putãs, §. sin autem, & l. si conuenerit, & l. in hoc, §. sin aũt. Itẽ ꝙ nõ potui negotium pro parte gerere, vel sic quia hæc negatiua non admittetur. Item ꝙ oportuit me has expẽsas facere insolidum, ff. eod. si quis putans, §. 1. & l. in hoc iudicio, §. dispendia, & l. si quis cum ẽt. Item quod hæres communes adhuc extant, ff. eo. in hoc, & l. si nõ omnes, §. venit, l. sed & postquam. Vel si perierunt, dic, ꝙ erant communes, quando perierunt. Item ꝙ hanc rem
e habemus communem ad talem vsum. [e] Item ꝙ id, qđ feci, te uidente & non cõtradicente feci, ff. eo. Sabinus & l. si quis putans, §. si quis in commune. Reus vero sic.

PO. rei. Pono, ꝙ res, quas petis diuidi, meæ sunt insolidum. Item ꝙ sunt iura. Item quod sunt uniuersitatis. Item quod sunt T. & eius nomine teneo. Itẽ ꝙ in eis nullum ius habes, imo nego eas esse tibi communes. sed hæc est iuris & negatiua, quod illud negotium non
f potuit pro parte expedire. Itẽ ꝙ me prohibẽte fecisti. [f]

ADDITIONES.

a Communi diui. *Opponit Rof. ad quid iste opponitur vtilem, cũ res sit alienata, ut hic dr̃, & cõpetat directa contra possessorẽ, C. e. tit. l. 1. 2. & 3. Cum igitur sua non intersit, ergo utili non aget, ar. ff. de serui. quoti. ff. man. si pcuratorẽ, §. mandati. Respondet Roff. eo. ti. in fine, ꝙ si agere põt, quia & sic in rei. vendicatione cõtingit, ff. de electi. §. 1. & 2. Interesse. n. põt multũ illius, vel quia primus erat homo bonus & fidelis & facilis in conueniendo, ille. n. malitiosus, & forsan loco potior, sicut & hæc alias considerantur, ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. una, & ext. eod. ti. c. 2.*

b L. 1. *hoc dicit quia si negaret, debent primo probare rem illã pro parte suã esse, & hoc in alio iudicio, s. rei uẽdicatione, p leges istas & hoc, nisi possideat, ut in hac l. 2.*

c Communibus. *Supple, tantum, vnde non possunt misceri nõ cõmunes.*

d De rebus incorp. *Non allegat §. propter breuiatem nigri, hoc aũt dr̃, quia incorporalia, vt nomina, et iura, sunt ipso iure diuisa, & sic adiudicanda, C. fam. erciscun. l. ea, quæ. præter iura liberorũ sepulchrorum. Iura igitur cum indiuisibilia sint, ueniunt adiudicãda, quo ad usum mensura, vel temporibus, ff. eo. Larbor. §. si per eũdem, & §. aquarum.*

e Vilum. *Vide, quod no. ec. tt. si ędes,*

f Fecisti. *An minor maiorem cohæredem, uel socium ad diuisionẽ prouocare possit, plene dixi super rub. de curatore.*

SVMMARIVM.

1 *Agens actione ad exhibendum, qualiter formare debeat libellum*
2 *Positio actoris uolẽtis rẽ suã ab altero possessã repetere, q̃ esse dẽt*
3 *Reus quid habeat respondere, ubi contra ipsum agitur actione ad exhibendum.*

5. § Vt imo videndum est de actione ad exhi-
a bendum. Si enim a rẽ mobilem tuam, vel in qua ius habes, vel aliàs tua interest, vis vendicare, vel alio modo pro ea agere, potes primo agere
1 actione ad exhibẽdũ † ciuili, per quam actionem exhibebit tibi reus rem, vt habeas copiã rei videndæ, palpandæ, tangendæ & cognoscendæ, quæ exhibitio fiet corã iudice, ff. ad exhib. l. 1. & 2. Sic ergo libellum concipies.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui rem talem meam possidet, seu tenet, quam dico meam esse, vel mihi pro 10. à tali obligatam, vel quia vsumfructum in ea habeo, vnde rem illam ab eo mihi exhiberi peto, & ad hoc propono actionem ad exhibẽdũ, ff. eo. in hac actio
b ne. §. 3. Quidam tamẽ, vt Io. b admittunt hunc libellũ:

LIB. Peto rẽ, q̃ dico meã esse, mihi exhiberi, & exhibitã vẽdico rei vẽdicatione, ff. e. l. 3. ar. ff. cõm. l. 2. Vel sic.

LIB. Coram, &c. vnde peto, vt rem talem mihi exhibeat, cuius rei nomine rei vẽdicationem propono, vel exhibeat mihi rem talem, quam vendico, quia dico illã ad me pertinere iure dominii: & sic actionem ad exhibendum, & rei vendicationem propono, arg. ff. comm. l. 2. & ff. de pecu. deposui. §. 1. & hoc cã dirimẽdarũ litiũ. Alii dicũt ꝙ primo agẽt ad exhibẽdũ, quo iud. finito intentabitur rei vẽdicatio, ff. e. l. 2. §. est aũt, de act. seu pet.
c §. sequitur. ver. & nota, quod c. † Actor ergo sic ponat.
2 POSITIO Actoris. Pono, quod res, pro qua ago ad exhibendum, est mobilis. C. lib. 10. quando, & qui. quarta pars deb. ex bonis decur. l. prima. §. sed vbi d. Item
d quod interest mea: vel quia sum dominus, vel quia ius
e habeo in re, ff. eodem l. 4. §. 1. 2. 3. e & 4. Item quod illud in-

ADDITIONES.

a Si enim. *Incipiunt uerba Rof. eo. ti. cuius ad literam fuit totũ, ꝙ sequitur, sed non eodem ordine. Enumerat autem 15, quæ in hac actione requiruntur, quæ ex positionib. colligat. Et scias, ꝙ Rof. posuit inter præcedentes rubricas & istã, & 10. rubricas de diuersis conditionib. Azo aũt tenens ordinem Codicis, plene prosequitur materiam, tractas 10. mẽbra, s. quid sit exhibere, pro quibus rebus ad hoc agatur, ex quibus actionibus, cui detur hæc actio, & quando, & contra quem, & ubi fiat exhibitio, & qualiter, & in quantum fiat condemnatio in hac actione, qualis sit actio, ubi uideas. Mihi placet; qđ pulchre & breuiter scripsit Io. de Bla. in rub. aut.*

b Vt Io. *& Azo, ubi sup. post prin.*

c Et no. quod. *Est dare, quod quandoque in hac actione uenit personalis protestatio, vt hæreditatis æstimatio, in casu ff. eo. sed si hæreditas. quando. s. seruus meus est institutus hæres, si intra certos dies adeat iussu meo, hic in petitione narrata subdam, quod cum R. dictum seruum meum detineat, ago contra eum, ut mihi seruũ illũ exhibeat, cum sim illum uendicaturus, cũ ẽt ei iubere uelim, quod intra tempus a testatore taxatũ hæreditatẽ adeat, supplicãdo Iudici dictum R. ut mihi ad id exhibeat. Itẽ ad æstimationem hæreditatis illius, si intra tẽpus a testatore taxatũ mihi dictũ seruum non exhibuerit, cum id commodè facere possit, per diffinitiuã sñiam condemnet. Ponitur aũt in libello, cum id facere possit propter regulam impossibilium, ff. de reg. iu. Interseritur aũt Commode quia si seruus esset in fuga, satis sibi esset in fuga, satis sibi esset cauere de seruo exhibendo, si in potestatem suam redeat ff. e. ti. Celsus. alias incipit, si quis merces, §. item si qui. secundum Io. de Bla. qui subdit per hanc actionem condemnari reum ad restitutionem, & si hoic sñię non paret, contra eum litem iurabitur ad instar uendicationis rei. Inst. de act. §. præterea quasdam, ff. de rei uen. qui restituere. in fi. & de in litem in lege, in act. & quomodo pluribus actionibus quis exhibitionem consequi possit, remittit ad fi. per Azo. e. ti. §. pro exhibitione. quod etiã ponit clare Rof. eo. ti. in fi. ubi. ẽt præmittit opiniones de præ. sẽ. an sint diffinitiuę.*

d §. sed ubi. *Ibi dicitur, quod res immobiles facile latere non possunt nec cuiquam, si diiungentur, officiunt.*

3 *Tenet Azo in summa. huius titu. §. in hac. quam sequntur Rof. Pet. quo ad actũ exhibitionis hoc interesse probari per iuramen. scilicet quod calu uniote id non petit, ff. e. ti. thesaurus, i. bi nõ*

a interesse est pecuniari um a, ff. eo. liber homo. Itē ꝙ in-
b terest mea ex iusta cā b, ff. eo. l. pe. Itē quod mea interest
tpe litis ꝓtestationis, & snīæ, ff. eo. tigni. §. idem scribit,
& pen. ext. de re iu. abbate. lib. 6. Itē quod res illa talia si-
gna habet, ff. eo. ti. in hac actione. in prin. Item quod eā
possides, seu tenes, ff. eo. l. 4. §. fi. & l. nā cū eo. l. si qs mer
ces. Itē quod habes facultatē eā restituendi, ff. e. l. si quis
merces. §. fi. Itē ꝙ eā dolo tuo desijsti possidere. C. eo. Iu
lianus scribit, in prin. ff. de nox. actio. §. 1. Itē quod eā in
alia forma exhibuisti mihi, C. eo. l. exhibitionis, & in p.
l. Iulianus scribit, ver. sed & si qs. Itē ꝙ in alio statu, s. vsu
captā, vt in ea. l. quantū. Itē ꝙ sum dñs illius instrumen-
ti. Item ꝙ dedi chartā tabellioni, in qua scripsit instrm,
ff. eo. l. 3. §. interdū, §. si quis ex. ff. quemadmo. testa. ape.
§ l. j. §. fi. Instit. de rerum d §. literæ. † Reus vero sic:

POSI. rei. Pono ꝙ res quā petis, est immobilis. Item
ꝙ tua desijt interesse. Item ꝙ est diuersa a tuis signis. I-
tem ꝙ T. eā possidet, siue tenet, Item ꝙ deest mihi fa-
cultas restituendi, Item ꝙ eā in eadem forma exhibui.
Item quod in eadem cā. Item quod fecisti mihi pactū
de nō petendo, ff. e. l. 4. §. ibid. De pōnis aūt exhibendis
dixi s. de maio. & obe. & dicā inf. de quer. infidel. De ex
hibitione vero rei se mouentis, dicā inf. de eā possess. &
ꝓpri. § notādū ig. ē ver. itē si petis. Plura ad Præsentem
ti. & ad ti. de form. cōp. necessaria uide inf. de do. con. In
c quibus titulis non sunt libe li necessarii c.

ADDITIONES.

a Pecuniariam. *Non affectionis, uel cognationis.*
b Causa. *Interest enim tua tibi exhiberi librum meum, sed hac nō e tua ista causa.*
c Necessarii. *Tituli omissi sint octo. Theorica prima habetur sup. compe. iud. addit. qđ sonat in forū competens. Secunda & tertia longum tractatum habent in prin. huius quartę partis. 4. 5. & 6. sup par. 2. uer. litis cōtestatio. & seq. 7. & 8. uer. dil. & sequētib*

Baldus de Iudiciis.

FORMA libelli in qualibet petitione hæreditatis,
§. 1. G. Item uniuersale iudicium est, si peto ecclesiā cū
pertinentiis, §. fi. G. Vniuersitates rerū nōa iuris habēt,
ut no. C. de impu. l. quod dicitur. Forma instrumenti so
cietatis & forma libelli in actione pro socio, neg. gest,
& tute. §. generalia. G. An scholaris, qui recedit, possit
alium scholarē loco sui i causa ponere, tenet, quod sic,
uer. circa hoc. G. & no. ff. depo. l. si quis. Bald. An socius
distrahēs societatem, possit petere partē suā, uer. sed nū
quid socius. G. libellus generalis debet postea explana
ri per positiones speciales, uer. quid si petit G. uide sup.
de libel. concep. §. procedit libellus. Qualiter formetur
libellus, in qualibet accusatione mandari, item an nun
cius captus à latronib. debeat redimi per dominum, §.
specialia, uer. illud aūt quærit. G. Et quid de stipēdiario
uel simili, uer. seq. per G. uide per. Doct. de pig. c. signifi
cante. Forma libelli in iudicio fam. erc. cōi diui. & fi. re-
gun. in §. sequit. G. C. fa. erci. l. certū. Si duo sunt fratres,
& unus facit debitū, an debeat solui de cōi. Rñ. ꝙ non,
nisi ratione cōis utilitatis sit contractū, quod non præ-
sumit, nisi probetur, uer. quid si duo. G. uide inf. de feu
dis, §. si sunt plures. An lucrū aduocationis debeat com
municari. C. de aduoc. diuer. iud. fori. de mun. & hono.
l. & qui ori. §. fin. in gl. ord. An si unus fratrū recipit do-
tem, debeat refici de communi Respon. non, nisi pro-
betur uersa in rē cōem, uer. quid si cōmunione. G. An
condēnatio unius fratrū debeat solui de cōmuni? Rñ.
ꝙ nō, uer. quid si unus. G. Si unus fratrum militauit, an
sumptus debeant fieri de cōmuni? Resp non, uer. quid
si unus. G. Quid de sumptibus nuptiarum? dic, ut ff. de
mu. & ho. l. qui ori. §. fi. in glo. ord. Si unus fratrum ha-
bet filiam, an sit maritanda de cōi. Resp. nō, quia unus
liberorum sequit patrem, ff. fam. erc. l. si maritus, uer. qđ
si unus ex fratribus. G. Supra dictū est, quid de debitis,
quid econtra de lucris? Respōdeo, si diserunt fratres,
vnusquisq; sibi tātum modo negotiat, si aūt stāt simul
tunc si quidem constet, vnde lucrum peruenit, vt C. de
pig. l. fi. tunc quilibet tm̄ sibi acquirit, si nō constet, præ
sumitur, ꝙ de communib. bonis, & debet cōmunicari,
in §. sequit, ver. vt autem circa princ. G. Et prædicta sunt
vera de fratribus, inter quos nulla societas contracta ꝓ
batur. ff. pro so c. l. cū duobus, §. si fratres. C. cōia vtr. iud.
l. si patronus, ff. de admi. tu. l. Titiū et Mæuium. §. altero
& ibi per Bar. Lucrū tamē ex cōmuni pecunia factū, ꝓ
ferri debet. Item in dubio præsumit de bonis cōmuni-
bus acquisitum, & venit communicandū, ibidē, ver. qđ
si alter. G. Si autē probatur societas, oīa debēt cōmuni-
cari, C. qui test. fac. pos. l. j. Cū infantib. tñ & pupillis ista
societas nō pōt contrahi, secundū Bar. ff. loca, l. quę ad
certū. Sed quid de fratrib. socijs, q torū vnus clam emit
quasdā possessiones pro se, & suis hęredib. Respon. de-
bet cōicare, quia societati renunciare nō potuit, sed de-
buit hoc facere altero sciente, ff. pro soc. l. itaque. Bald.

ADDE vt per Rom. cons. 291. Filius lucratur libros
quos sibi pater emit, si talis filius ad statū aduocatio-
nis, vel magisterij peruenit, G. ff. fam. erci. l. filius, cuius.
ver. qđ si ibi filio. G. vide ff. de collat. bo. l. j. nec castren-
se. per Dy. & Bal. & no pro d. Io. Iuli. An lucrū dotis de
beat cōicari de castrēsi peculio, l. dote, in glo. C. fa. erci.
l. 2. per Cy. & de collat. l. ii. vide j. de tes. §. an relictū. For
ma instrumēti diuisionis rerū cōium, §. porro. Nota, ꝙ
iudex, cui nil probatur, nil mādare potest, vt in c. solet.
in fin. de sent. excom per Inno. Iudicium dicitur vsque
ad sententiam, vt no. in c. quamuis, de elec. per Inno.

a De ordine cognitionum. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Pileus parte secunda rubricam utilē ponit de incidēti qōne quam do præiudicet, vel non Legistæ habent qōstiones præiudiciales, ut Insti. de act. § præiudiciales, de quib. ibi Accur. in glo. quæ ēt instat in libellis formandis, sed plenius Ros. & longe plenius Io. de Bla. vbi de præiudicialibus in rem cum rubricis seq. Habet autē duas pratorias, de quibus Ros. tractat, ubi de pratorijs rubrica de præiudiciali in rem pro libertinitate, qua quæritur, an sit quis libertus, vel ingenuus, & de præiudicali de partu agnoscēdo. Aliæ duæ sunt ciuiles, quibus quæritur, an filius sit in potestate, & an quis sit liber, uel seruus. Hoc scias, quod illæ dicuntur præiudiciales aptitudine. cū n. semper extant aliæ quæstiones, quib. præiudicent. Itē cū dicuntur in rem ratione iuris, quod petitur in filium, uel seruum, uel libertum, & iura sint incorporalia, Inst. de rebus in corpor. alias uiderentur prius in personam. De prædictis autē se auctor non intromisit, satis uexatus legalibus materiis sup. pro xim. nos autē illum sequemur. & uide, quod dicam in fi.*

SVMMARIVM.

1 *In cognitione quæstionis præiudicialis non est opus libello, nec litis contestatione, nec ordine iudiciario.*
2 *Libell° qualiter sit in cognitione quęstionis ꝑiudicialis cōcipiēdus.*

QVANDOQVE Contingit aliquam quæ-
stionem præiudicialem incidenter moue-
ri, vt verbi gratia, ecce quæstionem de hære
ditate coram seculari iudice mota, opponit
de illegitimate, quæ quæstio debet coram iudice ec-
clesiastico ante oīa, tāquā præiudicialis tractari, extr. de
1 ord. cog. tuā, & qui fil. sint leg. lator. † Et dicunt quidā, ꝙ
b in cognitione huiusmodi præiudiciali b non est libel-
lus necessarius, nec ēt litis cōtestatio, nec ordo iudicia-
rius, sicut nec in crimine falsi incidēter opposito, vt de
libel. concep. §. nūc dicendum, ver. 1 fi. Et est rō, qā ī mo
dū exceptionis fuit ꝓposita corā iudice primo, sed quia
ipse nequit cognoscere, trāslata est hæc cognitio ad ec-
clesia-

ADDITIO.

a Præiudicialis. *sic remitte, vt prædict. supra, & infra.*

clesiasticũ iudicem. Sicut ergo iudex secularis de exce
a ptione cognouisset lite nõ contestata a & sine ordine
iudiciario vt s. de excep. §. viso. ver. sed nunquid iudex.
ita & ecclesiasticus, qui in eius locum succedit quan-
tum ad cognitionem exceptionis, ff. de iudic. mortuo.
Alij dicunt necessarium esse libellum & litis contesta-
tionem in hac præiudiciali, & tunc sic libellus cõcipit.
2 LIBEL. † Corã, &c. propono ego H. contra R. q P.
pater meus nõ fuit maritus Bertę, ex qua genuit ipsũ
R. quare peto per vos decerni & declarari ipsũ non fo
re ipsius filiũ legitimũ. Hæc forma pbat ex. q fi. sint le-
cãm 2. &c. lator. C. ne de statu defun. l. pe. & in p. decr.
b tuam Inn. Papa. b dicit, tutius esse libellũ offerri, & litis
cõtestationem fieri. credit tñ processum nihilominus
tenere, etsi hoc omittat, vt in p ręc. ver. sed nũquid. Alij
dicunt aliter. Qualiter pronunciabitur in hoc casu, vi-
c de s. de sententia, §. autem. ver. si autem agatur c.

ADDITIONES.

a Non contest. *Super illa.*
b Inn. Papa. *in præ. dec. lator. vt ibi scripsi in gl. per remissionem.*
c Agatur. *Sũmẽ miror. q auctor nõ remisit ad eãdẽ rubricã, quã posuit su. par. 2. s. de incidẽtib. qõnib. & de or. co. ubi recurras pro materia.*

a De Plus petionibus a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Recurre ad Summistas, an plus petat qui petit rem & pœnã, vide sup. reg. bona fides & plenè per Rof. de actio. ex stipulatu ad incertum. uer. quæritur, si promitto. cum seq.*

SUMMARIUM.

1 *Petens plus quam sibi debeatur, scienter & perseueranter vsq; ad litis contestationem, totum debet perdere.*
2 *Libellus qualiter sit contra petentem plus tpe concipiendus.*
3 *Libellus contra petentem plus re, vel cã, qualiter sit formãdus.*
4 *Libellus qualiter in conditione ex stipulatu sit concipiendus.*
5 *Libellus in alternatiua locorum qualiter sit formandus.*
6 *Libellꝰ qualiter sit ĩ alternatiua locorũ & rerũ simul formãdus.*
7 *Interesse petens habet in libello multa specificare.*

IN Hac materia ad euidẽtiam eorum, quę
sequũtur, prænotãdũ est, quod plus petit
cã tpe, re, & loco. Cã, vt cũ aliqd in gene-
re, vel sub alternatione debetur, & res ali-
qua in specie, vel vnum præcisè. Tpe, vt
cum ante diẽ, vel conditionẽ existẽtẽ petitur, qd debetur.
Re, vt si decẽ tm debentur, & viginti petunt. Loco, vt
cũ quis cõuenit alibi, q vbi cõuenit. Qui aũt plus petit cã
uel re, cõdẽnat reo in expensis: qui tpe facit, vt induciæ
reo duplicentur, nec respondebit, nisi prius refusis ex-
pensis, qui vero loco, tenetur ad interesse, quia non so-
luit, vbi promisit, hęc leguntur ex. de plus pet. c. vnico
& Inp. de actore, uer. item excipitur ꝯ actoẽ. & uersic.
1 item quod plus † Hoc quoque sciẽdum est, quod ubi
quis facit super maiori quantitate scienter sibi caueri
q debetur, & illud plus petit perseuerando usque ad li-
tis contestationem, totum debitũ perdit, ut C. de plus
petit. l. unica. Item scias, quod pœna duplicationis tẽpo
ris locum habet non solum quando petitur ante tps
pacto comprehensus, uerũ etiam qñ petitur ante tem
pus à l. præfixum. vt Insti. de exce. §. sed hodie, ut patet
in dote soluẽda, C. de rei ux. actor. l. unica, §. cũ autem
& in cõstituta pecunia, ut ff. de const. pec. promissor. §.
si sententia. & in solutione condemnationis. ff. de iud.
si debitori, extra de off. deleg. quærenti. & de re iud. q
ad ꝯsultationẽ. & ĩ alijs multis exẽplis. † In hac igit ma
2 teria, si plus petitur tempore, potest sic libellus cõcipi.
LIB. Coram &c. cõqueror de P. qui cum mihi mu
tuasset centum, uel ex alio contractu sibi deberem, cõ
uenit inter nos, ut dictam pecuniam in proximo festo
paschæ sibi soluere tenerer, ipse uero tps solutionis an
ticipans in carnispriuio ipsa centũ à me coram tali iu-
dice petijt, corã quo lis extitit ꝯtestata, pp quod dãna-
passus sum plurima & expensas. Cum igitur importu-
nitas plus petẽtium punienda sit, peto sibi super dicta
petitione imponi silentium, & mihi inducias duplica
ri, eumq; in expensis factis nihilominus condemnari,
ut ext. eo. c. unico, Inst. de excep. §. hodie aũt. † Si autẽ
3 re plus petat, uel cã, formabis libellum eodem modo,
uerbis competenter mutatis & subtractis illis, & mihi
inducias duplicari. Si vero loco plus petitur, cõcipe, vt
j. uer. ceterum. ut in eo. c. & inst. de act. §. tripli. Si uero
publicanus, petat ultra, q sibi debeẽ, dic, ut j. de censib.
4 §. nunc dicendũ est. in prin. † Si autem es Legista, no.
a quod est quædam certi cõdictio ex stipulatu a, quæ cõ
petit, cum quis se aliquid datum, uel factum pro-
misit, in qua sic concipitur.
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi Stichũ,
aut Pamphilum dare uel soluere promisit, quod tñ fa-
cere contradicit, quare peto, ut mihi Stichũ, aut Pã-
philum det, & soluat, & eum ad hoc sententialiter cõ-
demnari, & ad hoc propono certi conditionem ex sti
pulatu, ff. de verb. oblig. ubi autem. § qui illud. ex. eo. c.
5 uno, & dicam infra de fideiu. §. fi. † In alternatiua uero
locorum sic concipe libellum:
LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui mihi equũ Nar
bonæ, uel Biteris dare pmisit, &c. ut in prox. Sed si res
certa foret promissa tunc dico, & ad hoc ppono certi
cõdictionem ex stipulatu arbitrariam, ff. eo. l. 2. & l. a. t
6 utque. † Si uero sit simul alternatiua locorum & rerũ
sic concipitur libellus.
LIB. corã, &c. ꝯqueror de P qui mihi dare pmisit de
cem Narbonæ, aut hoĩem Biteri, qui tñ neutrum face
re curat, quare peto eum p uos cogi, quod mihi decẽ
Narbonæ, aut hoĩem Biteri soluat, & ad hoc eũ sñaliter
ꝯdẽnari, & ad quod propono actionẽ ex stipulatu
arbitrariã ut in præallat utque. §. proinde. Pôt ẽt ꝯci
pi sub alternatione rerum tm, vt peto decẽ, vel hoiem
vt j. de fideiu. §. iux. & iũge, quod est s de li. ꝯcep. §. iã
nunc. ver. vel talis. Qñ aũt peti possit res, vel æstimatio,
7 dicã j. de ob. & sol. §. sequitur. ad finem. † Cæterũ p in
teresse pôt magis specificare actor libellum, dicẽs sic:
LIB. Corã. &c. ꝯqueror de P qui mihi promisit da
re & soluere decem Narbonæ, aut hoĩem Capuæ, quẽ
hominem promisit Titio sub pœna viginti librarum,
vel si hoĩem illum mihi soluisset, vẽdidissem eum pro
cẽtũ. vnde peto illud meum interesse, & ad id eũ sñia li
ter cõdẽnari, & ad hoc ppono actionẽ ex stipulatu ar-
bitrariã, & ad hoc propono officiũ iudicis. ff. e. l. 2. & 3,
§. nunc de officio. De istis conditionibus dicam plene
b in præ. §. sequitur. & in §. ibi preced in fi. b

ADDITIONES.

a Ex stipulatu. *Hanc prosequitur Rof. inter ciuiles, vbi de actione ex stipulatu arbitraria, vbi sint libelli seq. & congrue sermonem dirigit ad Sũmistas, quia ipsorum est ista materia, de qua vide su. de interesse, § fi. maxime in vl. col. & qđ ibi scripsi post Roffre.*
b In fi. vt sup. *dixi Isti libelli oẽs fuerũt Rof. vbi su. ad singulos ipse, Primo ad primũ, quod petitio dẽt esse certa, ff. de rei ven. si rẽ vt possit ferri certa sñia. Inst. & de act. §. curare. Item obstat l. si quid certũ. ff. si cer. pet. Nã licet duo sint in obligatione, ex quo tamẽ utrumq; certũ est, debeat agi certi conditione ex stipulatione. Respondet hac uera, ubi obligatio est de re certa, sed in alternatiuis punitur, & succũbit petẽs certũ vt eo. ti. c. uni. Oportet ergo petitionẽ, & sñiam formari ẽm naturã obligationis, ut ibi, & Inst. de act. § huic aũt. Qđ intelligo, ubi electio est pmissoris nõ stipulatoris, ut ibi. A. s ẽn opponit, petitio si detur in certo loco, absurdũ uẽ peti, q in altero locorũ obligationis fiat solutio. Itẽ idẽ, si in altero locorũ detur petitio, nã omni casu uidetur satis esse rem petere. Hic aduertas, quod hæc obiectio non sic obstat libello auctoris de loco certo, sicut libello Roffred. qui pete*

bat solutionem remitti fieri in altero locorum expressorũ Respõdet aũt expressionem fieri vt habeatur ratio ad interesse. Ego fateor expræssionẽ debere fieri de oblatione, quod talis erat, sed petere in altero illorũ solutionẽ fieri per sequentẽ interesse, puto nõ bene dictũ, & inito electione, & quod dicitur in l. 2. alias 1. ff. de eo, quod certo loco. peti posse sine loci a lectione, & intelligo solutionis faciẽdæ. Narratio ergo exprimet loca alternatiuè expsa in obligatione Cõ. l. aũt, qua petetur fieri solutio. fieri simplex, & sine a lectione loci & sic facile de notatis ibi ĩ gl. quod dr̃, ex redditis. sic intelligo ec seq. l. quello, sẽper habita rõne illius interesse, quod venit in a ltero locorũ alterũ promissorũ solutum nõ est, & sẽper intelligo post morã. Quartus aũt declarat rationẽ dãni ex, rẽ, & lucri, pp quæ venit interesse ooponit ad singulos, quare hac actio dr̃ arbitraria specialis, ũ multæ sint arbitrariæ, Inst. de act. §. præterea quasdã vide qd ibi no. in princi.

Baldus de plus petitionibus.

QVANDO Primum pactum respicitur à secũdo per modũ quasi contrarietatis, loquitur ff. de præt. stipul. l. pen. Quando per modum duplicatum, loquitur l. vlt. ff. de noua. Quando per modum interpretationis loquitur gl. in l. petens. Quando per modum fortis, & pœnæ, loquitur l. si pacto, quo pœnam. Dilatio non solum conuentionalis, sed legalis duplicatur, si ante diem agitur. D.

a De causa possessionis & proprietatis a. Rub.

ADDITIO

a *Ad rubricã hãc & seq. facit rub. sup. par. 2. de petitorio, & possessorio, & spoliatione, de interdictis dicã sup libellis, & primò de possessorio datur remissio in 6. §. 1. Rof. vbi de interdictis. s. tractat de his omniq. vt distinctim inf. dicetur.*

HAEC Rubrica hẽt duas partes. Primo igitur de prima parte videamus videlicet de cã possessionis, quia ordinatiũ est vt prius tractetur cã possessionis, quam proprietatis, vt C. de rei vẽ. ordinatij, & cõmodius est possidere, quã petere, ff. eod. is, qui destinauit. postea de secunda parte dicturi.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum prætorium multipliciter est considerandum.*
2 *In interdicto adipiscẽdæ, possessionis qualiter cõcipiẽdus sit libel.*
3 *Possessio hæreditatis, vel alterius rei adipiscendæ, qualiter concipiatur.*
4 *Rem ad ad se pertinere non probans, nõ est restituendus, licet ab alio iniustè possideat.*
5 *Interdictum Quorum bonorum, & Quorum legatorũ, sunt adipiscendæ possessionis.*
6 *Libellus in retinendæ, seu defendendæ possessionis interdicto, qualiter sit formandus.*
7 *Interdictum vti possidetis, est retinendæ, possessionis & quando competere dicatur.*
8 *Libellus qualiter concipiẽdus sit, vbi coloni, vel adscriptitij impediantur possidere.*
9 *Dominus an possit pro colonis & rusticis suis agere.*
10 *Agens pro rusticis qualiter concipiet libellum.*
11 *Contra rusticum possessionem turbantem qualis libellus concipietur. & nu. 13.*
12 *Interdictum Quasi vti possidetis, quo casu contra rusticum agenti competat.*
14 *Interdictum Vti possidetis, an locum habeat in seruitijs & iuribus debitis aliquo tempore præstitis, si turbentur.*
15 *Agens contra seruitia & iura debita turbantem qualiter libellum concipiet.*
16 *Libellus qualiter super iurisdõne aliqua possit formari.*
17 *Deiectus à possessione qualiter prouidere sibi de libello debeat.*
18 *Interdictum Vtrobi, cui, & qualiter possit competere.*

i. §. Nota † ergo, q̃ interdicta pretoria sũt. Eorum autem aliud est recũperãdę possessionis, aliud adipiscendæ, aliud retinendæ. Est etiam & alia diuisio, vt dicetur inf. §. quia vero. Interdictũ recuperãdæ possessionis est. Vnde vi, & Quod vi, aut clã,
2 de quib. inf. tit. prox. dicet. † In interdicto vero adipiscẽ
a dæ possessionis, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. quia cum sim electus in archipresbyterum, vel decãum, aut plebanũ talis ecclesiæ, idem P. iniustè detinet istam ecclesiã, vel dignitatem, vel prælatione m, & eius possessiones, vnde peto eum inde per vos amoueri, & amouendum fore decerni & me possessionem eius, vel quasi induci, & inductum defendi. Vel sic.

LIB. Coram, &c. ppono, q̃ electus extiti canonicè per tales ad quos ius pertinet eligẽdi, in canonicũ talis ecclesię, seu talem præbendam vacantẽ, vnde peto per vos me iudici in possessionem, vel quasi canonicatus eiusdẽ ecclesiæ, vel præbendæ ipsius, & inductũ defendi. peto etiam per vos mihi assignari in dicta ecclesia locum in capitulo, stallũ in choro, &c. quæ alij canonici eiusdem ecclesiæ solẽt percipere, vel habere & quod hebeam tractari & haberi ut canonic' a canonicis eiusdẽ ecclesiæ, sĩ aliter declarari. ex. de pb. dile-
3 cto. Vel dic, ut ĩ. de præ. ĩ multis libellis ibi positis. Eodem modo ẽt concipe possessionẽ hæreditatis, vel alterius rei tuæ adipiscẽdæ, & ad hoc pertinẽt oĩa interdicta adipiscendæ, vel acqirẽdę possessionis, de qb. no. ext. eo pastoralis. & de testi. significauerũt. & iã dicam
4 † Et nota, q̃ si non probas rem ad te pertinere, non dabitur tibi, quamuis aduersarius iniustè possideat, C. de rei ue. l. 1. pe. & 2. q. 5. §. 1. quia actore non probãte, &c. ex. eo. cũ ecclesia. prope fi. & de iniu. c. fi. 6. q. ult. actor.
5 C. de peti hære. cogi, C. de eden. qui accusare. † Sciẽdũ aũt est. q̃ interdicta Quorum bonorum, &c. Quorũ legatorum, de quib. dicã inf. de testa. §. nũc dicendũ. sũt adipiscendæ possessionis, item & Saluianũ, de quo inf.
b de loc. & conduc. §, postquã. uer. ad hoc b, † In retinen
6 dæ uero, seu defendendæ possessionis interdicto, sic li
c bellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me inquetat vel turbat mihi possessionem talis vineæ, vel equi, vel ecclesiæ, vel villæ, vel q̃ non sinit, vel nõ permittit me quietè, vel pacificè possidere rem talẽ, quam iustè, & canonicè & quietè tanto tpe possedi, quare peto ipsũ à dictis ĩquietatione & molestatione & turbatione phiberi, seu compesci, & compescendũ fore decerni, & q̃ me faciatis pacifica possessione gaudere, Inst. de iter dictis, §. sed interdicto. & §. retinẽdæ. ex. de rest. spol. audita. ext. de deci eudum. in fi. ext. de of. arch. dilecto. ex. de prob. licet. in fi, & potest peti in futurum caueri; ar. in his, quæ no, infra de censi. prope princ. & §. sequitur In causa vero appellationis concipitur libellus, vt infra de appel. §. fin. in princ. concipitur, vt infra de paroch,
7 in princ. & de deci. versi. q̃ vnus. † Et scias. q̃ interdictũ Vti possidetis, est retinẽdę possessionis, quod cõpetit, cum uis turbatiua infertur in rebus immobilibus, ut qa uicinus te nõ pmittit pacifice possidere, arare, seminare, & hmõi, ut ff. de ui & ui ar. nim facit. per hoc. n. ĩterdictum possessionem habitã rei immobilis retines, quæ

ADDITIONES.

a Sic libellus concipitur. *Totus iste §. vsq; ad ver. sciendũ, fuit Tanc. par. 2. & rub. patet & minus caute locutus est vterq; in libello, dicẽdo, illos simpliciter electos debebãt addere illos confirmatos, ex. de elec qualiter. & c, auaritię. lib. 6. & si essent in casu dec, nihil est. eo, ti. in fi, id exprimere deberent in libello. Itẽ si per collationẽ, vel prouisionẽ essumpti, nõ iuuat, q̃ confirmati in episcopos uocentur electi. illud. n. procedit, quia quod in dignitate est dignus restat agendum.*

b Ver. ad hoc. *Et in his remissionib. de illis tractabitur.*

c Sic libellus concipitur. *Primus fuit Tanc. de reliquis dicam infra.*

quæ dr Retinendæ possessionis, Instit. de interdictis, §. re
a tinendæ. in quo etiam potest sic libellus concipi a:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me uel colonos, uel inquilinos meos in possessione talis domus, vel fundi, cuius fines, &c. inquietat & turbat, non sinendo me domum illam, uel fundum, quam, vel quem possideo, pacifice possidere: vnde ago cõtra eum, ne me turbet, uel inquietet, & ad hoc propono interdictum Vti possidetis, vel actionem in factum subrogatam in locũ eius, ff. vti poss. l. 1. in prin. Inst. de interdict. §. retinendæ ext. de probat. licet. Vel sic:

LIBELLVS. Coram, &c. ut sup. vsq;, vnde. post iunge, ne vim turbatiuam, vel inquietatiuam mihi inferat, ne aliquo modo inquietet possessionem meam,
b eum prohiberi peto, & ad hoc propono. &c. vt supra b. Multi tamẽ sic addunt, præmissis retentis, & quantum mea interest non inquietari, mihi peto restitui, ff. eo. l.
c 1. in fi. 1. respon. c † Si autem coloni, uel adscriptitij im-
8 pediantur, sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. quia tales meos adscriptitios seu colonos, vel originarios, seu cẽsitos, quos
d possideo in tali solo d, cuius fines, &c. inquietat & turbat, non permittẽdo eos esse pacifice, & quiete, nec permittendo eos mihi pacifice & quiete præstare seruitia cõsueta, vnde contra eum, ne me ĩ possessione dictorũ adscriptitiorũ inquietet. & ad hoc ppono, &c. vt s. ff. de diuer. & tem præs. longe. ff. de fur. si certe. ff. cõm. di. ar-
9 bor. †. Vtrũ dñs possit agere p colonis, vel rusticis suis,
e no. s̃m Papam, extra de ap. dilectis e. † Pro rusticis aũt, q
10 hodie in multis partib. habentur, põt sic concipi:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui tales meos rusticos, seu manentes, seu colonos, seu originarios, quos possideo, non permittit esse pacifice & quiete, nec sinit eos pacifice & quiete mihi præstare seruitia consueta ab eis debita, vnde ago contra eum, ne me in possessione prædictorum turbet, seu ipsos inquietet, & ad hoc ppono vtile interdictum. Vti possidetis, vel actionem in
f factum vtilem, subrogatam in locum eius f. † Si vero
11 rusticus te turbet in possessione sui ipsius, sic concipe libellum.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui cũ sit meus colonus, seu manens & ipsum possideam, turbat me in possessione sui ipsius, non permittendo me vti pacifice & quiete possidere ipsum, & vti seruitijs mihi ab eo debitis, vnde ago contra eum. ne me turbet, & ad hoc ppono vtile Iterdictũ Vti possidetis, vel Vtrobi, vel actionẽ in factũ subrogatam in locum ipsorũ interdictorũ g.

12 † Cæterum si ipsi rustici te turbant in quasi possessione seruitiorum, & iurium debitorum, seu præstitorum, competit tibi interdictum Quasi vti possidetis, vt ff. de seruit. quoties. ff. si ser. ven. sicuti. §. Aristo. & concipitur sic libellus:

LIBEL. coram, &c. conqueror de P. colono, vel manente meo, qui in possessione, vel quasi talium reditũ & seruitiorum, quæ mihi ab eo præstantur & debentur inquietat, seu turbat non soluendo ille, nec præstando mihi pacifice. vnde ago contra eum, ne me turbet amodo, seu inquietet, & vt soluat in futurum: & ad hoc propono vtile interdictum Vti possidetis, vel actionẽ in factum subrogatã in locum eius, ff. si serui. vend. egi. Sed illa clausula, q in futuro soluat, non in possessorio, sed in petitorio locum hẽt. Hæc forma obtinet, si seruitia
13 & redditus ideo debentur, quia cõstituta sunt. † Si vero sunt præstita decem annis a quolibet, præterquam a rustico, in quo 30. anni spectantur, sic concipe:

LIB. coram, &c. conqueror de P. qui me in possessione, uel quasi taliũ seruitiorũ ab ipso P. debitorum & solutorum per decem annos, uel 30. ad quam solutionẽ temporis allego ad probanda dicta seruitia, turbat & inquietat, non permittendo me pacifice, & quiete possidere, vnde ago contra eum, ne me turbet, & ad hoc ppono vtile interdictũ Vti possidetis, vel quasi, vel actionem in factũ utilẽ subrogatã in locũ eius, ff. de vsur. cũ de in rem, & vide j. de resti. spo §. nũc dicemus, ver. sed & si:

14 † Si quæritur, an locum habeat interdictum Vti possidetis, pro seruitiis & iuribus debitis aliquo tempore præstitis, si turbentur, (bene enim turbantur iura, seruitia, & redditus, qđ dic plene in lib. Roff. in ti. de interdicto Vnde vi) respondeo, sic, & competit tunc quasi vti possidetis, vt in pręc. ver. sed & si. & tunc si extraneus turbat illa iura, vel seruitia, vel redditus, sic ɔcipiũ libellus.

LIB. Coram, &c. ɔqueror de P. qui no permittit me pacifice, & quiete possidere, vel quasi seruitia talia, & tales redditus, quæ & qui pstabantur, & præstari debẽt mihi a talibus rusticis, vnde ago contra ipsum, q me non turbet in illa possessione, vel quasi, & ad hoc propono interdictũ vtile vti possidetis, vel act. in factũ subrogatam in locum eius, vt in concor. quæ supra, ver. cæ-
15 terum. † Actor ergo sic ponat.

PO. Actoris. Pono, q ego possideo talẽ domũ, cuius cõfines sunt tales. Itẽ q res, quã possideo, est immobilis. Item q est talis, q potest esse in commercio, ff. eo. l. 1. in prin. §. Iterd. m, ff. cõmunia de seruit. caueri. ext. de sen. & re iud. abbate. lib. 6. prope prin. Item q possum illius rei habere cõmercium, ff. de verb. obl. multũ. Item q nõ permittis me illam pacifice possidere. Item q in ea re, quã possideo, turbas me, non pmittendo me arare, vel seminare, ff. de vi & vi arm. vim facit. Item q illã domum possideo nõ vi, vel sine vi, nõ clã, vel precario a te,

ADDITIONES.

a Sic libellus concipi. *Iste libellus, & omnes, qui in hoc vers. sequuntur, vsque ad ver. porro. cum possessionibus fuerint sub interdicto Vti possidetis, formati per Roff. Vltimum aũt quæritur sub interdicto Vtrobi.*

b Vt supra. *Ber. Donat. & Roff. vbi tamen infra dicitur Restitui, ipsi dicunt præstari, quod mihi placet.*

c Primo responso. *Verborũ prætoris dixit Roff. et hoc ex causa quæritur. primũ responsũ finiri vr̃ de cloacis. Allegatur ergo, qđ ibi dr̃, quanti ea res erit intra annum, quo ad primũ experiendi potestas fuerit agere permittam. Hoc posui, quia per hæc verba Roff. respondet obiectioni, q̃ fit, id solum peti posse, quod est in obligatione, l. obl. de a. & in prin. sed in natura interdicti venit solum violentię, uel turbationis prohibitio, ergo &c. Respondet per uerba prædicta prætoris posita post illud uerbũ, uim fieri ueto, et si statim eum inquietas, es mihi obligatus ad interesse per uerba prędicta, sicut alias statim, cũ cõtrahis, obligatus es ex cõtractu, ff. de iud. omnem. Opponitur etiã prædictis libellis, et seq. cum unus sit agens, interdictũ propter plurale Vti possidetis, illi non competere, cũ duos saltem requirat, ff. de test. ubi numerus, de reg. iur. plu. alis, li. 6. Respondit, quod loquitur ad modũ Lõbardorum & Tuscorum, qui uni soli loquuntur in plurali. Respondere poterit per l. 1. §. 2. ff. quod fal. tut. l. prætor ait. §. homines, ff. ui bon. rap. per quas leges patet in talibus ęquiuoca fore plurale & singulare, licet quandoque multum differant, de re iu. cum ab uno, lib. 6.*

d In tali solo. *Quandiu adhærent, interim mobilia computantur separatim, inter mobilia, per l. infra alleg. & ff. pro soc. l. pe.*

f Dilectis. *Vbi scripsi in glo. no. appellationem, & uide de priuile. auctoritate, lib. 6. in ult. gle.*

f Eius. *De utili dictum est, quia directum non habet locum in nõ adhærentibus loco, qui non iudicantur inter mobilia, prędixi.*

g Interdictorum. *Et in his est dare identitatem in reo & re petita. Libellos autem colonorum & uassallorum contra dominos, ui de infra de censib. §. 2. uer. sępe quoque.*

ADDE in eo, quod Spec. uidetur sentire in uer. seq. quod rusticus non possit cogi per præstationem decem annorum, quod illud potest procedere in rustico non sagaci, alias secus, per ea, quę cõter tenent Doct. in l. si certis annis. C. de pact. & in l. cum de in rẽ uerso. ff. de usur.

ADDITIO. Adde tu omnino uidendum Pet. de Anch. in ca. peruenit, col. 3. uer. iuxta prædicta quęro, de cẽsi, Et adde, q licet rustico

rustico erranti in iure regulariter parcatur, in l. cũ de indebito. ff. de probat. fallit tamẽ in rustico sagaci, ut est no. licet vulgata, in l. athletæ. §. le rusticis. ff. de excus. ... Et adde, quod rusticis non succurritur ultra alios, nisi in casib. à iure expressis, ut no. per gl. 1. q. 4. in c. si. & ... Io. de Tur. Cre. plenissime tradit, an, & quando excuset ignorantia. Iico. Ferr.

a te, ff. eo. l. j. §. si. 10. q. 2. quia cognouimus. Item possideo eo mõ prædicto tẽpore ... coterlatę, Inst. de interdictis, §. hodie. C. eo. l. vnica. ff. eo. l. j. § si. Itẽ quod vsumfructũ habeo in tali fundo. ff. eo. l. si. Itẽ quod turbas me volentem vti & frui. Item quod seruitus cõperit mihi. Item quod me volente vti illa seruitute turbas. Reus vero sic:

PO. rei Pono, quod domum, q petis, T. non solidum possidet, ergo impleat, quod non actor, ext. de probat. licet uertius ff. de commo. l. in certo. §. sieut ob. Itẽ quod domus illa est religiosa, ext. de post. ecclesiæ. Item quod est hereticus, C. de hære. l. 2. & ... quod iure. Item quod violentiã, quam me dicis tibi inferre, T. tantum infert, ext. de rest. spo. cũ ad sedem. Itẽ quod dominũ illã a me possides vi, qa me expulisti vel clã, vel pcario. Itẽ q omni pleno iure ptinet ad T. & quo ad possessionẽ, & quo
16 ad proprietatẽ † Porro super iurisdictione, cũ videlicet quis est in eius possessione, sic põt libellus cõcipi:

LIB. Corã, &c. conqueror de P. syndico talis vniuersitatis nomine ipsius, quod cum ego sim in possessione, vel quasi ipsius castri, & iurisdictionis ipsius, ipsi me in hoc turbant, & molestant, quo minus vtar plene & pacifice iurisdictionis ipsa, quare peto per vos sententialiter eis īterdici, ne me deinceps turbẽt, sed pacifice vti sinãt possessione, vel quasi iurisdictionis pdictę, & me in hoc potiorem esse mã iter declarari, ad quod ppono vti le interdictum vti possi detis. Sicut n. directũ locum habet, qñ me turbas ĩ possessione ędiũ mearũ, vel fundi mei, vt ff. uti possi de. l. j. sic & vtile compet pro seruitute, ff.
17 seru. qaones. & ff. si ser. ven sicuti. §. Aristo. † Si vero est in possessione, sed deiectus est, sic concipit libellus.

LIB. Corã, &c conqueror de P. & c. vt supra, vsq; cum ego nunc essem in possessione, vel quasi exercendæ iurisdictionis in dicto castro, homines eiusdem loci me venientem non admiserunt, quare peto per uos me restituendum fore decerni ad propriam possessionem, uel quasi, ad quod propono utile interdictũ, Vnde ui, uel actionẽ in factũ, quę datur loco ipsius interdicti, Inst. de interdi. ... Sicut n. possidenti rẽ corpora ... non ... directũ interdictum, Vnde ui, ut ff. de ui & ui ar. l. j. §. deiecit. ... utile pro incorporalib. ut ff. eo. l. 2. §. unde ui secundum
a Odof.[a] Si autem uelit agere petitorio, tunc concipitur, ut inf. §. notãdum uer. cæterum. Per quales actus acquiratur iurisdictio, no. sup. de iur. om. iudi. ... illud. Sed qualiter procedetur cõtum, qui ... turbationem infert, & citatus non uult compare, de hoc supra de con-
b tumacia, §. sequitur. uers. sed pone[b]. † Est & aliud inter
18 dictum retinendæ possessionis, ut ubi possessio rei mobilis turbatur: competit enim tibi interdictum Vtrobi, ff. de interdi. ... utrobi, l. unica, Inst. ... de interdict. §. retinendæ. ext de cau. pos. & propri. pastoralis. in quo sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me talem rem mobilem, cuius signa sunt hæc, non permittit pacificè possidere, illius rei mihi possessionem multipliciter pturbando, unde ago contra eum, ne me turbet, & ut pmittat me pacifice possidere, petens ipsum ad hoc sententialiter condẽnari, & ad hoc propono interdictum utrobi, uel actionẽ in factum subrogatam in locum eius, ut in prædictis. ... Item & interdictum de aqua quot. est retinendæ possessionis, ut infra §. 2. uer. si aliud.

ADDITIONES.

a Secundum Odof. *Huic continuatur, quod habetur inf. de cau. poss. & prop. §. ... ceteram.*

b Vers. sed pone. *... §. restat. uer. sed pone, ago.*

SVMMARIVM.

De interdictis publicis.

1 *Interdictorum quædam sunt publica, quædam priuata.*
2 *Interdicta publica sunt nouem.*
3 *Interdictum, ne quid fiat in loco publico, quem libellum exigat.*
4 *Agens interdicto, ne quid fiat in loco publico, quia eius lumina tolluntur, qualiter habeat libellum formare.*
5 *Lumen, quod habetur a loco priuato, an possit obscurari. Locus priuatus seruitutem non debet.*
6 *Reus, contra quem agitur interdicto, ne quid fiat in loco publico, qualiter debeat respondere.*
7 *Viam publicam reficere uolens, impediri non debet.*
8 *Agere uolens cõtra uiã publicã reficientem, quæ ponere habeat.*
9 *Actoris & rei positiones in causa poss. & proprietatis.*
10 *Vicino in agrum alienum uiam publicam reficiente, seu immittente, qualiter sit agendum.*
11 *Agere uolens actione uia reiectæ, qualiter debeat positionem formare,*
12 *Via publica dẽt esse cõis nec aliquis per eã ire, debet impediri.*
13 *Agens actione uiæ ad interesse qualiter ponere debeat.*
14 *Pedagia colligẽtes ab iis, qui uia publicã transeunt, debẽt puniri.*
15 *Officium iudicis locum habet in casu, quo uia publica in ciuitate clauditur.*
16 *Interdictum ne quid fiat in flumine publico, quo casu locum habere dicatur.*
17 *Damnificatus in flumine ripave, an, & qualiter agere debeat.*
18 *Aedificans in flumine publico an, & quo pacto sit prohibendus.*
19 *Actoris & rei positiones in causa interdicti, ne quid fiat in flumine, ripave, &c.*
20 *Ripam fluminis publici an liceat augere, vel minuere.*
21 *Actoris, & rei positiones, dum agitur de refectione riui fluminis publici.*
22 *Libellus qualiter contra prohibentem nauigare, vel piscari in flumine publico, concipi debeat.*
23 *Actoris & rei positiones, ubi agitur de nauigando, uel piscando in flumine publico.*

2. § Quia vero hic facta est mentio de quibusdam interdictis, psequens est, ut & hic
a super aliis interdictis libellos formemus[a]. † Sciendũ est
1 igitur, quod interdictorum quædam sunt publica, quędam priuata. Super publicis ergo, quę sunt nouem, pri-
2 mo libellos concipiemus. † Est igitur primum publicũ interdictum de libero homine exhibendo, de quo J. de conuer. infidel. Secundum est interdictum, ne quid fiat in loco sacro, de quo J. de relig. do. ver. porro. Tertium
b est, ne quid fiat in loco publico[b], & si factum sit, tollatˀ. qđ cõpetit, siue ĩ area, siue in insula, vel uia publica, uel in agro, uel itinere publico aliquis ędificet, in quo sic libellus concipitur.

† LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui vult ponere, vel posuit in loco publico, cuius fines sunt tales, tale quid, quo locus publicus deterioratur & deformatur, puta faciendo pontẽ, vnde ipsum prohiberi peto, ne ponat, vel si posuit, dicat vñ, ut positum tollat. ago cõtra ipsum & ad hoc propono actionẽ in factũ subrogatã in locũ interdicti, ne quid fiat in loco pub. & si factum fuerit, q tollat, vel ipsum interdictum, quia tũc est phibitorium, ne fiat. Si vero agis, vt positum tollatur, dices, ad hoc ppono actionem in factũ subrogatã in locũ interdicti, vt si quid fiat in loco publ co, quod restituat, vel ipsum. interdictum, quod est restitutorium. Hęc forma probat ff. ne

ADDITIONES.

a Formemus. *Est et sciendum, quod Hos. in summa diuisim prosequitur has rubricas, vt auctor hanc tamẽ materiã interdictorũ ipse sequitur illa exprimendo sed pauca prosequendo sub secunda par. rubricæ, auctor hic sub prima, & forte aptius. quia sunt vt plurimũ possessoria, Inst. de interdi, in prin. Posuit aũt ipse Hos. ibi, uer. not. ... ad literam in summa de interdi. & ipse fatetur circa med. § ... praemissis.*

b Publico. *Et sub illa rub. posuit Ros. totũ, quod sequitur vsque ad uer. quartũ, & nouẽ, quæ requiruntur in illo, ex positionib. collige,*

ff.ne quid in loc.pub.l.2.§.1.& §.hoc interdictũ,& §.ait
5 prætor.† Si aũt per id,quod fit in loco publico, propria
lædatur vtilitas,vt puta quia eius lumina obscurantur,
sic libellus concipiatur:

LIBELLVS.Coram,&c.cõqueror de P.qui tale qd,
puta pontem vult ponere, uel posuit in loco publi,
co,cuius fines,&c.per quod mea lumina obscurantur-
vnde ago ꝯ eum,quod non faciat,uel si fecerit,dicas,ꝙ
remoueat,& ad hoc propono interdictum vtile, ne qd
fiat in loco publico: & si factum fuerit, quod tollatur,
a vel actionem in factum subrogatam in locum interdi-
5 ctorum a.† Actor ergo sic ponat:

POSITIO actoris.Pono,quod locus ille,cuius fi
nes sunt tales,est publicus,ff.eo.pretor.ait.§.publico.&
§.uiarum.& §.uicinales.Item ꝙ aliqd immisisti,uel uis
immittere in eo tale quid , ut in pręd.Item ꝙ illud im-
misisti,uel uis mittere tua auctoritate sine Principis li-
centia.Item ꝙ licet Princeps tibi ꝯcesserit ita ędificare.
uel immittere in loco publico, ex hoc incommodatur
usus meus,ff.eo.pretor ait & §.merito.& §.si qs à Prin
cipe.ff.de proc.licet.extra de deci.suggestũ.ext.de ma.
& obe.cum inferior.ad fi.Item ꝙ careo omni ædificio
posito in loco publico,ut in præ.l.pretor.§.idem ait.Itẽ
ꝙ illud,quod posuisti,vel uis ponere, nocet loco publi
co,uel nocere põt,ut in præ.l.prætor.§.deinde.Item ꝙ
illud est aliud,ꝗ̃ domus.Item ꝙ domus illa,quam ædifi
casti in publico,multũ nocet loco publico, ut in præd.
l.prætor.§.si quis.& §.est quidam.& § merito, in tantẽ
§.locum publ.cum põtem posuisti.Itẽ ꝙ opus factũ in
loco publico tu possides.Item ꝙ per tuum opus,quod
fecisti in loco publico, lumen,quod habeam a publi-
6 co,tu mihi abstulisti,ff.de dam.infect.Proculus.† Reus
uero sic ponat:

POSITIO rei.Pono,ꝙ uia illa,uel locus ille est ui
cinalis,uel priuatus,ut in concord.quæ sunt §.in prima
positione.Item ꝙ illud posui,vel poni feci cũ principis
auctoritate,ecce priuilegiũ Item ꝙ illud , quod posui,
uel ponere uolo cum priuilegio Principis,est sine incõ
modo alicuius,ext.de off.ordi.graue.Item quod tu,qui
b proponis interdictum istud b, habes ædificium in pu-
blico Item quod illud,quod volo imponere, uel impo
sui,est sine incommodo loci publici. Item quod illud,
quod ædificaui, est domus, & sine incõmodo alicuius
loci publici. Item ꝙ opus prædictum desiꝭ possidere si-
ne culpa uel dolo,s.de interrog.§.fi.uersi.uerum. Item
ꝙ lumen tuum,quod obscuraui per ædificium, à loco
7 meo priuato habebas.† Quartum est, nam aliquo uo-
lente uiam publicam reficere,sæpe ab alio impeditur,
ideoque proditum est interdictum de uia publica,& de
itinere publico reficiendo,in quo sic libellus cõcipitur,

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui me uolentẽ re
ficere,uel purgarẽ rem,uel uiã publicam,ꝓhibet,unde
ago contra eũ,ut cesset à tali iniuria & uiolentia huc ꝓ
pono actionem in factum subrogatã in locum inter-
dicti de uia publica,& itinere publico reficiẽdo, uel ip-
sum interdictũ.hęc forma probatur ff de uia publica &
8 itinere publ.resi.l.1.† Si uero actoris uertatur ꝓpria uti-
litas,addat sic.& qa interest mea spãliter propter domi
cilium meum me prohibitum non esse, ideo illud in-
teresse meum peto,& ad hoc propono prædictum in-
terdictum,uel prædictum actionem in factum,ff.eod.l.
1.§.fin.Actor ergo sic ponat:

POSITIO actoris. Pono, quod uia illa est locus pu-
blicus.Itẽ quod locus ille,uel uia indigeat refectione.
Itẽ ꝙ eã uolebã reficere,uel purgare. Itẽ ꝙ tu me,ꝓhi-
buisti,& ꝓhibes.Itẽ ꝙ reficiẽdo antiquũ statũ retinebã.
Premissa ꝓbãt ff.eo.l.1.ex.de Iudę Iudei. Reus uero,sic:
9 POSITIO rei.† Pono,ꝙ locus ille est Titij, hoc con
cesso,patet,ꝙ nõ est publicus.Itẽ ꝙ reficiendo uolebas,
& uis uiã illam publicam facere latiorẽ,lõgiorẽ,altiorẽ
uel humiliorem,ꝗ̃ ante fuerit,ff.eo.l.1.§.1.Item ꝙ tũ in
tulit tibi uolentiã.hoc concesso,patet, quòd nullus ab
intulit,ff.de iud.cum prætor,25.d.qualis. sed hæc impli
cat meram,& simplicem negatiuam, ext.de cau. poss.
10 cum ecclesia.† Itẽ uicino tuo in tuum agrum uiam pu-
blicam reijciente,seu immittente, poteris contra eum
agere actione uiæ reiectæ ad tuum interesse, id est,quã
ti tua interest,quod uia illa facta non fuisset,ut ff.de uia
publ.l.si in agrum.Sic ergo concipitur libellus:

LIB. Corã &c.ꝯqueror de P.qui in agrũ meũ uiam
publicã reiecit,seu immisit,ꝓp qd interest mea incẽrũ,
ꝙ uia illa reiecta,nõ fuisset,unde illud meum interesse
peto,& ad hoc propono actionẽ uiæ reiectæ, ff. de uia
pub.l.fi.& hoc,si tenes,quod sit nomen propriũ actio-
nis,ut in præ.l.si in agrum.alioquin iunge,uel in factũ,
11 uel utilem Aquil.subsidiariam.† Actor ergo sic ponet:

POSITIO auctoris.Pono,ꝙ uia publica solet ire,&
dẽt per tales partes. Itẽ quod uicinus uiã illã reiecisti,
uel immisisti per secundum meũ,ut in præ.l.si in agrũ,
Itẽ quod per talem immissionem damnum mihi da-
tũ,seu illatũ est in cẽtũ,ut in ꝑd.l.si ĩ agrũ.Reus uero sic

POSITIO rei.Pono, ꝙ uia publica uadit, & ire dẽt
ꝑ tales partes.Itẽ ꝙ intra partes illas,uel fines est fundus
tuus.Itẽ ꝙ ꝑ talẽ uiã publicã sic immissam cõditio tua
facta est melior.tũc.n.per stratã & uiã publicã potes uẽ
dere mercimonia tua Romipetis & alijs trãseuntibus.
12 † Cæterũ quintũ est,nam sæpe is, qui per uiam publicã
vult ire,uel aliqd ducere,uel agere,impeditur,ideo sibi
ꝓditũ est interdictũ, ut liceat agere per uiam publicã,
c & nulla uiolentia sibi inferatᶜ.Sic ergo libellus ꝯcipit:

LIB.Corã,&c.ꝯqueror de P. qui me uolentẽ ire,uel
agere, uel ducere tale qd ꝑ uiã publicã, ꝓhibuit,& ꝓhi
bet: unde ago ꝯ eum,ne me ꝓhibeat,& ad hoc ꝓpono
interdictũ,ut liceat ire.agere,uel deducere ꝑ uiã publi-
cã,uel actionẽ in factũ subrogatã loco ipsius interdicti,
d ff.ne qd fiat in lo.pub.l.2.d §.fin.† Actor ergo sic ponet:
13 POSITIO actoris.Pono , quod uia talis est publi-
ca,& qualiter hoc sit,uide ff.ne quid in loco publico,l.
3.§.uiarũ.Itẽ quod ibam per uiã illam. Item quod tu
me prohibuisti,& ꝓhibes euntẽ & uolentẽ agere, uel
ducere per uiam illam,ff.eo.l.2. §.fi.Reus uero sic:

POSITIO rei.Pono,quod uia illa est priuata.Itẽ
quod locus ille est meus.Item quod T.tantum tibi in-
14 tulit uiolentiam,sed implicat negatiuã.† Quid de col-
ligentibus pedagia ab his, qui per uiam publicam tran
seunt,nunquid iure prohiberi possunt per hoc interdi-
e ctum,ne pedagium leuent e? Respondeo, sic, cum im-
pediant euntes,agentes per uiam publicam cõtra iura
vt

ADDITIONES.

a Interdictorũ. *Opponit Roffr.huic.libello de l.altius. C. de seruit. & l.si binarũ.ff.de ser.verb.præ.Sol.Lumen,ꝙ habetur à loco priuato,q seruitutẽ nõ debet,obscurari potest,ut legibus ꝑdictis, saluo,ꝙ habet in l.qui luminibus.ff de seruitu.vrba.præ. de seruãda antiquiorũ ædificorũ forma; lumina uero,quæ habẽtur à loco publico,nõ possũt obscurari.ff.dã.ĩse fluminũ.§.fi.& l.Proculus, De statuis aũt in loco pub. ponẽdis dic,ut ff.de acqu.re.do.l.statuas.*

b Istud. *Non est interdictum,sed actio prętoria , & inter illos ponitur per Roffr.& ideo auctor non ponit hic numerum , & sunt hęc verba eius in titu.de act.via reiec.vsque ad uersicu.cæterũ, & tria,quæ in hac requiruntur,ex positionibus collige.*

c Inferatur. *Et ibi ad literam sunt hęc uerba Rof.continuata ad uersic.vsque ad hoc.& tria,quę requiruntur,ex positionibus collige.Tangit etiam de versi.de interdictis.Vnde ui,ver. item quæritur circa.*

d l.2. *Et dicit Roffr.quod de hoc interdicto alibi,quã ibi,nõ reperit.*

e Leuent. *Roff.in qõne 32. formabat hanc qõnem, quando colligens,qui per.40.annos collegerat,à domino castri prohibetur, In allegationibus satis instat , quas omittam,ex quo volumine habentur. Soluendo dicit,colligentem,si se defendat sola ratione temporis non iuuari,ff.de act.& obl.obligationum.§ placet.Cũ.*

enim

enim tp̄s nō sit mo ius inducendæ obligationis, ut, ibi; ergo nec seruitutis, quæ ext. obligationē cōstituit. Inst. de ser. ī fi. Dn̄s aūt castri nō pōt illū per negatiuā prohibere, cū illa detur prohibere volenti, ne quis vtatur seruitute in prædio proprio, ff. si ser. ven. l. 2. vel in uia publica, si sua prędia propter illum damnum, uel seruitutē aliquam patiantur, ff. eo. titu. fistulas. per quę patet, negatoriam competere propter interesse agentis. Sed uia publica, qua pedagium colligitur, non est in alicuius dominio, ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. ait pretor. nec aliquod interesse domino castri subesse uidetur ratione prædiorū, uel hominū; ergo negatoria non datur, ff. de serui. l. quoties. debet enim pecuniariter interesse ratione damni, non lucri tātū, ff. ad exhib. l. liber homo. in fi. nil enim interest domini pedagium à transeuntibus nō exigi, propter quæ dicit, locum esse vtili actioni in factū subrogatæ in locū interdicti, ne quid fiat in loco publ. ff. ne qd in loco pub. l. 3. §. 1. & 2. De vtili dixi, qa directa locū habet, cū aliquid fit in loco publico, ædificādo, vel p̄ opus manu factū, quod transeuntibus nocet, & illud nō est tale, qa tamen nocet, licet nō illo modo, utilis dabitur. Subdit, quod si dicatur colligere pedagiū esse de mero iure imperij, locus, esset §. hoc dictum ad ea loca, in l. 2. ff. ne quid in loc. pub. hoc dicit procedere, cum colligens solum tempus allegat. Si autem allegaret promissionem factam sibi à domino castri prędicto, & stipulationem per eum factam probat per tempus, dicit ratione temporis illā presumi. ff. de vsur. cum de in rem uerso. & tunc licet colligendi ius sibi per id non competat, vt patet per inferiora, ille tamen prohibere non potest, arg. ff. de ser. ru. l. prędi per fundum Nec intentabit hās actionem popularem, cum per stipulationem ex tenore præsumptam remissa sit, & remitti potuit. ff. de iniur. etenim, eod. §. in popular. b°. de hoc forte scripsi de consilijs, peruenit. super gl. 2. infra. auditū autem de locatione pedagij, vide infra de loc. 2. in princip.

ADDE, quod colligens pedagium, licet de titulo non possit ostendere, nisi quod maiores sui sic soliti sunt exigere, nō est puniendus, quia fama antiqua eum excusat reatu, s̄m Bal. consi. 86. 5 li. Et pedagia per quem possint imponi, & quomodo debeat quis probare de possessione pedagiorum exigendorum, si priuilegia non habet. & an possit pedagia augere, uide Bal. consil. 177. 2. li. & cōs. 376. col. 2. lib. & consil. 225. 1. lib. & 110. co. lib. Et an ius colligendi pedagium sit seruitus, & an cōtra illud præscribatur, & an cohęreat territorio, per eundem Bald. consil. 65. co. primo vol.

ut ext. de treug. & pac. c. fin. nisi habeant priuilegium a
Principe, C. noua uect. iust. nō pos. l. 1. 2. & 3. C. de uect.
omnium. Vnde ciuitates, uel nobiles non possunt in
suis territoriis pedagia noua imponere, nisi ex priuile-
gio Regis, uel Principis, ut C. noua uecti. inst. nō posse,
l. uectigalia. ext. de cēsi. innouamus. Et qn̄ patria tenuis
est, de facili hoc priuilegium concedit, vt C. eo. l. 1. Anti
qua autem pedagia, uel passagia, uel salinaria Lateranē
sis concilij, uel Regum, vel Principium auctoritate sta-
tuta, uel ex antiqua consuetudine, cuius nō extat me-
moria introducta, leuari possunt, vt ex eX de ver. signi.
a super quibusdā a. † Ad hoc si uia publica, quæ est in ciui
25 tate, p̄pter ædificiū alicuius facta est clausa, uel altior,
& similia, ut inf. in libel. prox. locū habet officium iudi
b cis [b] loco principalis actionis, nec quid in loco publico,
l. 2. §. hoc interdictum. In quo sic libellus concipitur:
L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui in uia publi-
ca ciuitatis in tali loco ędificauit, propter quod aliquis
non potest uia uti, uel non potest uehiculum duci, uel
qui uiam clausit, propter quod publicus commeatus
est exemptus, uel proijcit morticinia, uel immunda, p̄-
pter quæ aliquis uix transire potest: uel subruit, uel effo
dit uiam publicam, propter quod uix iri poterit, unde
ago cōtra eum, quod dictum ædificiū remoueat, uel
quod prædicta bona emēdet, & amodo non proijciat,
& ad hoc propono officium uestrum, ut in prędi. l. ff. de
iti. & loc. pub. l. 2. & 3. Vt autem aliquid fiat, sic libellus
concipitur.
L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui cum coram
domo sua sit uia ita plana, quod aqua non potest decur
rere, uel sint multa immunda, propter quæ non potest
fluere, nec uix potest aliquis inde trāsire, uel est ita pro-
cliuis, q̄ aqua defluens nocet vicinis, ideoq; ago contra
eū, vt sic faciat, quod aqua discurrat, vel vt nō immūda
remaneat, vt aqua defluere, possit, uel locum sic cōpla
net, vt aqua nō possit sic fluere, & ad hoc, &c. vt ī præd.
c c † Sextū est interdictū, ne quid fiat in flumine publico,
16 vel in mari, quo peius nauigeţ [d]. Vnde si ī flumine pu-
blico, ripaue eius qs aliqd vult immittere, vel immisit,
locū habēt duo interdicta. Primū, ne quid in flumine
publico, ripave eius ponat, quod est p̄hibitoriū. Aliud
si factum fuerit, quod restituatur, quod est restituto-
riū, ff. ne quid in flu. publico, l. 1. in prin. & §. deinde. ff. de
flu. l. 1. in prin. & §. deinde. in quib. sic cōcipitur libellus.
L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui tale quid im
posuit in flumine tali, propter quod nō est nauigabile,
vel propter quod illud flumen nauigari non potest, vn
de ago contra eum, quod illud remoueat. Si vero non-
dum posuit, sed ponere vult, dicas sic, quod vult pone-
re, vnde peto ipsum prohiberi, & ad hoc propono in-
terdictum de flumi. & ne quid in flumi. publi. fiat, ripa-
ue eius. quo peius nauigetur, vel actionem in factum
subrogatam in locum ipsius interdicti. hæc forma pro-
batur ff. de flumin. l. 1. in princi. & §. deinde ait. Vel sic:
LIB.

ADDITIONES.

a Super quibusdam. *Vide, quod no. inf. titu. 1. §. 2. sub. versi sed si aliquis. Hic quæro, an concessio facta per Principem de nouo pedagio loco grauato pedagijs, valeat, hic tacite, q̄ per impetrantē satis uidetur ei dicendū priuilegiū esse subreptitiū, et nō ualere. Est enim quasi certa præsumptio, quod Princeps de tali grauamine certificatus id non concessisset, & hoc vitiat priuilegia, & rescripta, de rescrip. super literis. §. si uero. & c. postulasti. in fin. de pact. cū pridem. in fi. ad idē ff. de leg. 2. Titia. §. qui in uita. ibi, non est enim verisimile, &c. & ff. de dot. prælega. l. pen. ad idem 25. q. 2. præscriptiones. vel tacendi fraude, quæ est lex. C. si cōtra ius, uel uti. pu. ubi patet æquiparari dicere falsum et tacere uerū: cui concor. 11. q. 3. quisquis. ext. de cri. fal. c. 1. C. de pet. hær. l. si putans. optime faciunt iura, quæ dicunt gratiā surreptitiā, cū Papa scribit p̄ aliquo in ecclesia per eum grauata, & hoc non expresse, extr. de resc. mandatū. cum cap. seq, & eo. ti. duob. in fi. li. 6. Si tamen proprio motu hoc expresso Princeps id concessisset, surreptio non posset impingi gratiæ, de praben. si proprio. li. 6. in cle. eod. ti. si Romanus. Parere igitur oportet, q̄uis durū esset, 18. dist. in memoriam. 100. dist contra morē. ubi concor. in 1. col. Adiri tamen posset ipse Princeps, ut reuocaret, grauamen, q̄ ignorabat. facit ff. de reg. iu. Neratius. in fi. ff. de uulg. & pup. sub. l. ex facto in prin. in Auth. de nup. ultra princ. Collat. 3. Sic & Papa reuocat, uel restringit suum priuilegium vt rescriptum, cum alijs nocet. Patet primum ext. de deci. dilecti. & c. suggestum & c. pe. Secundum, quæ fil. sint leg. causam, quæ. 2. ut lit. pen. c. 1. uers. de hoc. in gl. 2. Posset ēt adiri successor, p̄ quē id reuocari poterit, supra de seq. pos. & fruct. c. 1.*

b Officium iudicis. *Ne quid fiat in loco publico, & hoc inter officia tractat Ros. &. quia solum ad uias publicas pertinet, Ros. non format positiones.*

c Pre. *Et not. prout dictum fuit in prin. & in primo libello, q̄ in uijs publicis ciuitatum habet locum hoc officium, & nō rusticis, et sic soluitur obiectio, quæ habet hoc officium extraordinarium superfluum, cum ordinarium cōpetat in prin. allegatum, ne quid in loco pub. & sic cōtra ff. de mino in causæ. Na iura illa locum non habent in uijs publicis ciuitatum, sed in rusticis, istud uero officium econtra. Et est rō, quia in ciuitatib. sunt magistratus, officiales, et ædiles curules, qui facile uidere possunt, quid sit in uijs urbium emendandum. unde non curarunt prætores interdicta facere circa illas. et. dicit Ros. hoc ti. in fi. quod in hoc off. est quoddam not. quod inquilinus, tenetur corā domo sibi locata uiam aptare, id tamen, q̄ expendit, domino domus imputabit ī pensionem, ff. de uia publi. l. ædiles. circa fin. alias est hæc lex in titu. præced.*

d Nauigetur. *Et ibi Ros. ponit ad literam, quod sequitur usque ad ver. sed prohibito ponens nouem, quæ requiruntur in hoc interdicto, quæ expositionibus percipies.*

LIB.Coram,&c.cōqueror de P.qui in flumine publico tale quid imposuit, quo flumē ipsū aliter fluat, quā fluxit ī priori æstate, vnde vt illud remoueat, ago contra eum. Vel si vult imponere, dic: ago contra eū ne ponat,& ad hoc propono interdictū ne qd in flu. pub.fiat quo aliter fluat,quā priori æstate fluxerit uel actionem in factum in locum ipsius interdicti subrogatā. Hęc forma probatur ff.ne quid in flu.pub. l,1.in princip.& §,deinde. Vel sic:

17 LIB.Coram,&c.cōqueror de P.q iniuste ta'e opus vult facere,vel immitere,vel fecit,vel immisit in flumine tali propter quod mihi damnum infertur,quia aqua molēdini mei nō ita currit,nec ita fluit,sicut cōsueuit vnde ago cōtra eum,vt non ponat,vel immittat:vel si posuit,dic ꝙ remoueat,& ad hoc ꝓpono vti

a le interdictum [a],ne quid fiat in flu. publ. ripave eius quo aliter fluat,quā priori ęstate, & si factum fuerit, ꝙ restituatur,vel actionem,&c.vt su.hæc forma ꝓbatur in pre.§.deinde † Quid verbo si aliqs ædificat ī flu-

18 mine publico,ita ꝙ non sit deterius ad nauigādū,vel nō fluat aliter,quam priori æstate,per illud tamē ædi

b ficium molendinū meū impeditur [b]? Dic qđ agere potero contra illū. Nam si quis impetret a Principe priuilegium,vt in loco publico ædificet,vt sic concessum,ędificet sine incommodo alicuius ff ne quid in loc.publ.l.2.§.si quis à Principe.& ad hoc ff.de aq.pl. arc.l.1.& §.eo opere.ext.de off.or.grauē in n.& obe. cap. fin.eo.tit. Est quæstio sabbatina inter quęstiones

c P.l. Actor ergo sic ponet,

19 POSITIO actoris.† Pono quod flumen tale, cuius nomē est tale,est publicum.ff.eo.l.1.in prin. Itē ꝙ tu vis ponere,vel posuisti in illo flumine, vel ī ripa ipsius tale,quid,vt pre.l.Item ꝙ propter illud, quod īposuisti flumē non est,nauigabile,vt ff.de flu.l.1.in prin. Item ꝙ propter hoc aliter fluit aqua, quā in fluxerit ī priori æstate,ff.ne quid in flu,pub.l. 1. in prin. & ī rub. Itē ꝙ p illud flumen naues transeunt,vt ff de flu.l.1.& in rubrica.Item ꝙ illud flumen est perenne,id est,cōtinue currit hyeme & æstate,ff.eo.l.1.§.īterdictū.& §. perenne.Itē ꝙ illud,ꝙ posuisti, ī ipso flumine posuisuisti. Secus.n.si in alueo,vel ī insula in flumine nata, ff.e.l.1.§.insula.Item ꝙ locum in flumine natum, vel factum tu possides,ff.eo.l.1.§.fi.Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono,ꝙ id,quod dicis flumē,est riuulus,76.di.ieiunium.2.ad prin.tunc enim nō habet locum directum interdictum,sed vtile,ff.e.l.1. §.ī flumine. Item qđ id,quod posui,est ext.flumē & eius ripam. Itē qđ flumen illud, in quo posui, est sine nauigio. Item qđ non obstante eo,quod posui,vsus nauigii est ita bonus,sicut prius. Itē quod sic modo īcurrit,vt in priori æstate. Itē quod flumē habet modicā aquā. Itē quod id,quod positum est,non possideo, nec dolo desij possidere.sed hęc est negatiua,et potˀ est cō-

20 fessio,quā positio. † Sed & prohibito ripā fluminis publici reficere, proditum est septumū interdictū, vt

d liceat ripā publici fluminis reficere,vel munire [d]. Sic ergo concipitur libellus.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui me volentē reficere,vel munire ripā talis fluminis sine aliquo impedimento nauigij,cū essem paratus satisdare, vel cauere nomine damni infecti vsq.ad 10.secūdum mādatum prætorijs,prohibuit & prohibet, vnde ago ꝯ. ipsum ne me prohibeat,& ad hoc ꝓpono interdictū, vt liceat ripā fluminis reficere,vel munere,vel actionem in factū subrogatam in locum eius interdicti,ff. de ripa mu.l.1.Idem intelligas de ripa stagni & lacus. Actor ergo sic ponet.

21 POSITIO actor † Pono,qđ flumen illud est publicū. Item ꝙ ripa eius eget refectionè. Item qđ illa refectio fit sine aliquo impedimēto nauigij. Itē qđ ego volo cauere,vel satisdare uicinis habētib. prędia trās flumen vsq; ad 10.annos,sm quod mādat ꝑtor. Item qđ prohibes me volentem dictam ripam reficere,vel munire. Præmissa ꝓbāt,ff.de ripa mu.l.vnica. Reˀ vero sic.

POSITIO rei. Pono,ꝙ flumē illud est priuatū. Itē ꝙ ripa prædicta fluminis est in cōsueto statu, & sustētari potest sine aliqua refectione, Item ꝙ per illā refectionē impeditur vsus nauigij. Itē ꝙ illud flumē est nauigabile. Item qđ petij cautionē, vel satisdationem a te, ut satisdares mihi noīe dāni infecti,recusasti cauere,vel sa-

e tisdare. Itē ꝙ T.tūc te prohibuit [e] Octauum, vt liceat

22 in flumine publico nauigare,vel piscari,vel in stagno publico,vel lacu pub.vel fossa pub.quod ei competit, cui

f hoc facere prohibetur [f] in quo sic concipitur libellus.

LIB.Corā,etc.cōqueror de P. q me ꝓhibuit et ꝓhibet nauigare,vel piscari in flumine tali,vel stagno , vel fouea,vel lacu,vnde ago cōtra ipsū,ne me ꝓhibeat , & ad hoc ꝓpono interdictū,vt in flumine publico, uel stagno,uel fossa,uel lacu liceat nauigare,uel act. in fac.subrogatam in locum ipsius interdicti,ff ut in fla.pub. l.c.

23 nauig.l.1. Actor ergo sic probet.

POSITIO actoris. Pono,ꝙ stagnum,uel flumē, uel fossa publica sunt,ff.ut in flumine pub.lic.na.l.1.§.1. in prin.& §.si priuata, Item ꝙ in illis, uel in illo me prohibuisti,& prohibes nauigare,uel piscari. Itē qđ annus est tantum,quod incœpi ibi piscari. Reus uero sic.

POSITIO rei. Pono,ꝙ flumē illud , uel loca illa sūt meriatis. Itē ꝙ sunt mihi p iudicē p̄cessa. Itē ꝙ ibi piscatus sū,iā sunt 40.anni, ff.de diue. & tēp.p̄s.l. si quisquā

g in fluminis [g]. Super his ēt cōpetit officiū iudicis, vt dixi §.de ofiu.§.1.ver.itē implorat.et seq. Nonū ēt est,ut liceat reficere cloacas publicas,qđ & priuatū est,& iō de eo dicā inter priuata interdicta, infr.§.prox.ver. porro.

ADDITIONES.

a Interdictum. *Hoc dixit,quia directū non hēt locum,nisi cū læditur publicum. Agens ergo de priuato damno,verba non habēt, sed mentē potest habere,facit ff.de pro dicet.§.1. facit ff.si quod. pau.fe.dic.l pen.*

b Impeditur. *Melius formatur hæc qō ante libellum proximum, vt fecerat Rof. & bene,tam enim per libellum erat q.soluta.*

c Pil.de illoquitur.

d Punire. *& ibi Rof.ponit ad literā,quod hic sequitur usq; ad octauū vers. & uide,quæ dicit in hoc necessaria,ex positionib.electis.*

e Prohibuit. *Contra hoc interdictū opponit Rof.de l.riparum , ff. de re di. vbi dī,ꝙ riparum proprietas est vicinorum dominorum. Si ergo ille uoluit reficere,planum est,quod alij domini riparum prohibere possunt,ne in suo ædificetur,ff.ad l. Aqui. quemadmodum,§.si porrectum, ergo non cōpetit interdictum. Respondet, quod licet proprietas sit illorum,usus tamen est publicus,unde quilibet ibi pot retia siccare,naues applicare,vt in l.riparū,et Inst. eo.ti.§.riparum,propter quem vsum publicū competit cuiq; reficere: Subdit,quod licet de ripa fluminis loquatur interdictum, tamen de ripa stagni & locis publici , dicendum est ex mente cōpetere utile interdictum, facit quod dixi supra proximo interdicto,& quod sequitur infr.uer.prox.*

ADDE,cuius sint ripæ fluminum Bal.consi.196. & an ad dominum,vel conductorem spectet earum reparatio, per eundē cōsi.287.1.li.

ADDITIO. Adde tu,quod est cōsiliū Bal.79.quod inci.aliquibus rōnibus,in 3.vol.et quid sit ripa, & cuius sit, & an in ripa liceat fundare molendinum,uide eundē Bal.cons.348.inci. quatuor sunt.in 4.uol. & an ripæ fluminis publici ueniant mensurandę quādo est uenditū prædiū,uide Fel.in c.quia iudicante,de præscr. col.3.uersi.not.ēt, & ibi quid si iuxta flumen est tanta terra,qua arari possit,an dicatur simpliciter ripa. Gen.Ferran.

f Prohibetur. *Et de hoc Roffre.ipsa ru. & ibi ponit quatuor quæ sunt necessaria in hoc interdicto,quę patent ex positionib. Hodie scias,quod in mari piscan. non competit hoc interdictum , seu actio iniuriarum,ff.ne quid in loc.l.2.§.aduersus, & §.seq. & uide,quod ibi nota.*

g l.si quisquam in fluminis. *Et uide,quod ibi no.propter l.fi.ff. de vsuca.de quo hic Roff.*

SVMMARIVM.

Interdicta priuata quot, & quæ sint.

3. § Priuata autem interdicta sunt vigintiocto. Primum est interdictum de
mortuo inferendo: de quo dicam inf. de sepul. Secũ-
dum est interdictum, Quorum bonorum. Tertiũ est
interdictum, Quorum legatorum. Quartũ est de ta-
bulis exhibendis, de quibus infra de testam. Quintũ,
Vnde vi. Sextum, Quod vi, aut clam. Septimũ Saluia-
num: de quibus supra eod. tit. in prin. & §. 1, infra tit.
proxi. Octauum de liberis educandis, de quo infra de
conuer. Infidelium. Nonum, de precario, de quo inf.
de precar. Decimum, ne vis fiat ei, qui in possessionẽ
1 missus est, de quo inf. de eo, qui mit. in poss † Vndeci
mum, de loco publico fruendo, quod locum hẽt, cũ
is, qui ad publica vectigalia alicuius ciuitatis conducẽ
da accedit, in his cõductis inquietatur. Proditum. n.
est ibi hoc interdictũ, quo prohibetur, ne conductores prohibeantur reb. conductis uti & frui, in quo sic
concipitur libellus.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui non per
mittit me vti frui tali loco publico, cuius cõfines, &c.
quẽ locum conduxi à tali publicano ciuitatis Roma
næ, vel vlterius pro pretio decem lib. Turonesiũ sin-
gulis annis soluendarum, vnde ago contra eũ, ne me
prohibeat, & ad hoc propono interdictum loco pu-
blico fruẽdo vel actionem in factum subrogatam in
locum illius interdicti. hęc forma probatur ff. de loco
2 publico fruendo, l. 1. † Actor ergo sic ponit,

POSITIO actoris. Pono, quod locus ille est reipu
blicæ ciuitatis Roma., vel talis ciuitatis, ff. si ager uec.
uel emphy. pet. l. 1, & 3. & 4. Sed in Romana locũ ha-
bet directum, in alijs utile, Item quod locum illũ cõ-
duxi à republica pro decem singulis annis. Itẽ quod
talis publicanus p tali pretio mihi locauit. locatio. n.
nulla est sine prætio, ff. locati, l. 2. Item quod conduxi
à republica ciuitatis Romanæ usq; ad biennium, uel
a triennium, & hoc secũdũ Azo.a qui dicit, qđ hæc lo-
catio sit ad modicum tẽpus, ff. si ager uec. l. 1 2. & 3. ff.
de superfic. l. 2. in princip. §. quod ait Alij contra, un-
ponunt, ut sequitur. Item quod usque ad decẽ annos
conduxi, unde ultra non potest uti, ff. eodem l. prima
in fi. Item quod prohibes me uti frui loco illo. Reus
uero sic.

POSITIO rei. Pone, quod locus, de quo dicis, est
T. ergo nõ est publicus. Item quod fuit locatus T. in
solidum, ergo nõ actori, ff. de duob. reis, eandem. Itẽ
quod pro illo debes soluere omni anno frumentum
hoc confessato non est locatio, quę non est sine p̃tio
b ff. locat. l. 2. ff. depos. l. 1. §. si quis seruum b. posset tamẽ
c locum non habere utile interdictum c. Item quod I.
tantum tibi intulit uiolentiam. hoc cõcesso, patet qđ
3 is, qui conuenitur. nõ intulit. † Est & interdictũ XII.
d de superficiebus d, quod locum habet, cũ quis super
ficiẽ in alieno solo positam habet, & possidet, cuius
superficiei possessio superfi ciario turbatur, unde sibi
datur interdictum contra turbantem, ff. de superfi-
ciebus, l. 1. in prin. Sic ergo libellus concipitur.

LIBEL. Coram, & c. conqueror de P. qui meã su-
perficiem positam in tali loco, cuius cõfines, &c. qđ
solum, quod ad superficiem imponendam à Sem-
pronio domino ipsius soli cõduxi, possidere pacifice
nõ permittit, imo me in possessione illius superficiei
turbat & inquietat. unde ago contra eum, ne me tur-
bet,

ADDITIONES.

a Secundum Azo. *Vera litera est s̃m Azo. vt posuit Accur.*
in l. eo. ti. in gl. 2. Sed ipse Accur. tenet ibi contrariũ. Roff. etiã
in hoc ti. attribuit hoc dictũ Azo. domino suo, & est hæc ratio
quam vterque prædictorum recitat, quia si conduxisset ad tp̃s
nõ modicum, & a priuato, non egeret hoc interdicto, deberet. n.
interdictũ. Vti possidetis. Item ne vis fiat ei, qui in pos. mit. Itẽ
vtilem rei vendicationem, per leges statim alleg. Ergo vt sit
speciale in loco publico, vt detur conductori hoc interdictum,
conduxisse dẽt ad modicum tempus Dicebat Rof. q̧ hoc dictũ
domini sui erat probabile, sed, non necessarium: dicens, quod cõ
ducens à republica ad non modicum tempus habebit hoc inter
dictum de loco publico fruendo sed non conducẽs ad modicum
tẽpus, cũ nullã habeat possessionem, quia rei p nos locatę pos-
sessionem, & dominium retinemus, ff. de vsuris, l. non solum §.
quod vulgo sicut incommodato & deposito, ff. commod. l. rei
commodatæ. & depos. l. licet. §. rei. Hæc specialitas secundum eũ
restinguetur ad conductorem publica. s. ciuitatis Ro. non alia
rum ciuitatum, quæ priuatorum loco habentur. ff de ver. sig l.
eum qui vestig. Rof. aũt distinguit interdictum directum ab
vtili, vt sup. dixit auctor.

b §. si quis seruum. *Ibi no. de hoc, & inst. locati, in prin.*

c Interdictum, *Secundum Rof.*

d Superficieb. *Ponit & prosequitur verba Roff. super illo tit.*

bet,& ad hoc propono vtile interdictum de superficie-
bus,vel actionem in factum subrogatā in locum eius,
ff.eod.l 1.in princ.& §,proponitur,ff.vti possi.si duo.§.
Labeo.Quidam uero pununt in libello,quod solum ad
a non modicum tempus conduxi:sed non credo a esse ne
cesse,quia illud habet locū in utili rei uendic. quæ da-
tur superficiario,de qua dicam .nf.§.prox.ver.est & vti-
4 lis.† Actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono,quod illud solum est T.Itē
quod illud ab eo conduxi ad superficiem imponendā.
Item quod superficiem imposui.Item quod superficiē
illam possideo,non vi,non clam,non precario.Item qđ
me turbando non permittis me illam pacifice posside-
re,ext.de prob.licet.prope fi.Item quod illud solum cō
duxi usque ad decem annos,nel quinque ad minus. di-
cam in præ.versic.est & vtilis. prædicta omnia proban-
tur ff.eo.l.1.in prin.& §.2.& §.proponetur,& §.ait præ-
tor.& l.fi.Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono,quod illud solum est M.hoc
concesso patet,quod non habet ius in superficie, cum
ipse a T.conduxerit.Item quod illud a me conduxisti,
& a me superficiem illam habes precario, possumque
quandocūque voluero,reuocare,ff.de præcar.l.2.§.hoc
interdictum,& l.cum precario extra eod.cap. fin. Item
quod illam superficiem possidet T.Item quod illa im-
posuit M.in solo illo,& pro se tantum.Item quod in il-
la tua superficie H.tantum te inquietat.Item quod il-
b lud solum vsque ad annum tantum conduxisti b. † Est
5 & aliud XII.scilicet,de itinere actuq; priuato c. & ui-
c de inf.de empt.& uendi.§.1.versic.sed & si actus. Nam
si hoc anno per fundum alicuius priuati non iure ser-
uitutis per 38.dies iuisti, & nunc impediris ab illo uti,
uel agere illo itinere,vel turberis,proditum est tibi con
tra eum hoc interdictum,quod est retinendę possessio
nis,ff.de itin.actuque priua.l.1.in prin.in quo sic libellus
concipitur.

LIBEL.Coram,&c.conqueror de P.qui me uolen-
tem uti & vtentem via itinere,vel actu,cuius confines,
&c.p̄hibet,quia uia, itinere,uel actu usus sum hoc an-
no,non ui,non clam,non precario.unde ago cōtra eū,
ne me prohibeat,& ad hoc p̄pono interdictum de iti-
actuq.priua.uel act.in factum subrogatā in locum eius
ff.eo.l.1.Multi tamen addunt,& in quantum mea inter
est non prohiberi,uel impediri,condemnari eum mi-
hi peto,ff.eo.unde.§.hoc interdicto.Sed primum suffi
d cit d.† Actor ergo sic.

6 POSITIO actoris. Pono, quod tale prædium est
meum.Item quod tale prædium, quod est iuxta illud,
est tuum,ff.communia de serui.l.1.Insti.de serui.& ff.e.
l.1.ff de serui.rusti.præd.qui sella.§.fi.Item quod per il-
lud tuum iui hoc anno ad meum ad minus p xxx. dies,
ff.eo,l.1.in prin.& §.hoc interdictum.Itē q̄ iui sine ui,
non clam,non precario,ff.eod.l.1.in princ.& §. 2. Item
quod eo animo. ut mihi acquirerem seruitutem, ff.
eo.l.2.§.fi.Item quod & illud tuum & meum prædium
e sunt rustica,ff.e.l.1.§.hoc interdicto e,quæ discernuntur
ab urbanis nō solo.sed qualitate,C de præ,mino.si prę-
dium rusticum.Reus uero sic:

POSITIO rei, Pono, quod inter prædium tuum
& meum est aliud prædium,quod est T.hoc ideo dico,
quia medius fundus impedit seruitutem, ut in concor-
dan.quæ sunt supra in secunda positione.Item quod il-
la uia,itinere,uel actu usus es clam, ui, uel præcario.
Item quod hoc anno semel,uel decies tantum iuisti.
Item quod iuisti per meum prædium propter impetū-
f riui,uel quia uia publica,per quam primo ibas,fuit f in-
terrupta.Item quod in prædio,quod dicis rusticum, est
domus,& prędiū,quod est ibi,gratia illius domus fuit.
Si uia, quam tibi per prædium meum concessi, de-
structa sit,utrum debeo aliā concedere. de hoc not. in
7 frā de locato,§.nunc aliqua,versi.30.† Porro habenti
ius uiæ,itineris,vel actus,utile est ipsam reficere, ut is
possit ire,agere,unde nō impediatur, vel prohibeatur,p̄di
tum est sibi XIIII. interdictum de itinere actuque pri-
ua.reficiendo.ff.de itin.actuque priu.l.c.vnde.§.ait præ
g tor g.In quo sic libellus concipitur:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui me volentem
reficere uiam,iter,seu actum.quam, quod, vel quem
habeo per talem fundum,cuius fines,& cæ.mihi debitā
& constitutam impedit & prohibet reficere. unde ago
contra eum,ne me impediat, & ad hoc propono inter
dictum de itinere actuq.priu. refic. uel ac. in fac.& cęt.
Quidam tamen addunt.& quanti mea interest nō pro
hiberi,uel impediri,eum mihi condemnari peto. sed
8 hoc non est necesse.† Actor ergo sic ponat:

POSITIO actoris. Pono,quod per talem tuū fun-
dum iui ad meum.Item quod non vi, non clam, non
præcario. Item quod est mihi ius eundi & agendi per
eum ad meum.Item quod uolui tibi cauere nomine
damni infecti propter opus, quod uolebā facere in di-
cta uia causa refectionis. Prędicta probantur in præd.
§.ait prætor.& §.hoc autem. Item q̄ fui usus iure ser-
uitutis,ff.eo.l.fi.Item quod uolebam reficere secūdum
modum

ADDITIONES.

a Sed non credo. *Secundum Ros.ubi sup.*

b Conduxisti. *De hoc supra in fi.libelli.sed quæro cum Ros.quare hoc interdictum de superficieb.fuerit introductum,cū superficiario sufficeret interdictum,Vti possidetis,quod superficiario datur, ff.uti possi.de.si duo.§.Labeo.maxime cum ea requirantur in isto, quæ in illo,ff.e.ti.l.1.§.proponitur,ergo hoc superuacuum.*

SOL.Verum est,quod superficiarius hēt auxilia,de quib.su. et sunt possessoria.Habet & tertium petitorium,utilem rei uendicationem,§ eo.l.1.§.quod ait prætor.& interest nostra,plures actiones & plura auxilia habere,ff.de li.leg.l.4.in fi.& funiculus triplex difficilius rumpitur,de treu.& pac.ca.1.nā et inutilia licet habere,ff.de serui.l.ei fundo.Quandoque & ius parat auxilia superuacua.Inst.de bo.poss.circa prin.Item plus timeri solent. & c. de hæret.si aduersus.facit ff de iniur.l.item apud.§.ait prætor.

c De itin.actuque priuato. *De hoc tractat Ros.immediate post proximū,et sunt ipsius uerba,q̄ sequuntur usque ad uersic. porro.*

d Sufficit. *Ros.aptius dicit se non credere utrunque peti posse in libello,circa quod instar,ibi uide.*

e §.hoc interdicto. *Per quam legem dicit Ros.in urbanis hoc interdictum locum non habere,gl.ibi dicit,quod forte dabitur utile.*

f Fuit. *Opponit hic Ros.inutilem esse ēt in hoc casu victoriā actoris.aget.n.uictus negatoria,per quam illum prohibebit.Respōdet per verbum Psalmistæ Psal.133.in fi.Beatus,qui timebit.ad q̄ ff.de uer.obl.si seruum,§ sequitur.Item multum est commodum possessori actore non probante,Inst.de inter.l.§ commodū,et difficile probatur dominium,C.de prob.cum res.§. quod necessariū est in negatoria,ff.si seruit.vend.l.2.Item interim donec in negatoria pronunciatum fuerit contra eum,utetur possessione,ff.de usufruc.cuius.unq;.§.2.facit ad hoc,quod no.e.ti.cum super in gl. 2.& c.pastoralis.in gl.pe.& de test.significauerunt,in ult.gl.*

g §.ait p̄tor. *Ros ēt hunc continuat sup.prox.et decem, quæ dicit in eo necessaria,ex positionib.collige.Et nota,quod in hoc differt istud interdictum a sup.proximo,quia in isto est necesse sibi seruitutem competere,sed in illo.vnde in libello isto,et in positionibus de hoc fit mentio,de illo non.S.c ēt distinguit §.hoc autem,inf.alleg.exprimens,quod in hoc disiat istud interdictum a superiori; per quod quidam inferunt,quod sunt interdicta;quod apparet ēt, quia proximūm solum inest possessioni,hoc proprietati.Alys placet,quod sit unum tantum habens duo capita,sicut de l.Aqui.& similibus dici solet,pro his facit,quia non solum sub uno tractantur,sed etiam sub una lege scilicet prædicta l.unde etiam illud tolle quod uis.Quærit Ros.in quo differt hoc interdictum a confessoria,in qua etiam probandum est,seruitutem constitutam, de qua infra prox.parte rubricæ,§.fin.uersicu.in confessoria. Item quod prodest hoc intentare,per quod habet duo probare,quorum alterum sufficeret in confessoria.Ad primum dicimus,quod interdictum intentanti,qui uult reficere in cōfessoria,non est illud uelle necessarium*

necessarium. Ita confessoria competit etiam possidenti, ff. si usufr. l. uusufructuario. §. & inter dictum non datur ei, qui in anno usus nõ fuerit. Ad secundum dic: potest, ut no. in præall. § hoc aũt, quod in interdicto duo probanda sunt incipiendo a primo, sed incipiendo a secundo illud per se sufficeret. sicut in amittendo possessionem requiritur corpus et animus incipiendo a primo, sed inchoando a secundo illud solum sufficit. patet primum ff. de acquir. poss. quemadmodum secundum e. ti. possideri. § in amittenda. & sic uidetur §. hoc autem. ubi dicitur, quod si desit alterutrum, deficit interdictum, ut dicatur alterutrum, id est alterum, sm̃ s. alleg. glo. l. si ex toto. §. 1. de le. 1. uel ut ibi no. & tenet Ros. quod agens hoc interdicto habebit hic duo probare, et ideo non potest esse possidens agere hoc interdicto. Instat contra dictum Ros. quare non sufficit in interdicto possessio tenentis, uel actus in rebus corporalib. C. de rei uend. l. ult. Respondet, res propria non seruit. ff. de seruit. urb. præ. si domus si usufruc. pet. l. ult. qui ergo seruitutem sibi dicit debere, in alieno molitur. Probet ergo, qualiter debeatur, cum quolibet prædium p̃sumatur liberum. Probet ergo allegãs ɔ̃triũ, & est casus, quo possidens actoris uices sustinet, Inst. de act. § ad fi. co. c. sane. ex. de pb. ex literis. in fi. In reb. corporalib. cessat ró prædicta de sigeadis iaculis in alienum, & ideo possidens regulariter non probat, casualiter secus, de quo satis sup. de prob. §. 1. uer. nun ad propositum.

modum seruitutis dictæ viæ, seu itineris, vt in prædi. §. hoc autem. Item quod impedis me volẽtem reficere. Item quod impedis & prohibes me, vel meos ferentes necessaria ad refectionẽ illius viæ, vel itineris. vt ff. eod. veteres. Item ꝙ vtor via, vel itinere, sicut & prius ad refectionem illius viæ, vel itineris, vt in prædi. l. ueteres. §. fina. Item ꝙ ea, quæ sunt necessaria ad refectionem viæ, vel itineris, portabam per fundum tuum, sicut minori damno illius fieri poterat. ff. eo. apparet. Item ꝙ illa uia ego & antecessores mei usi sumus per fundũ tuũ tempore longissimo, cuius memoria non exstitit, vt in præ. l. apparet. §. fi. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod usus fuisti ad tuum fundum per meum tantum vno anno. hoc cõcesso patet, quod quod non tanto tempore, cuius memoria non exstitit. Item quod petii a te, vt mihi caueres nomine damni infecti, & cauere recusasti. Item ꝙ sum usus illa via, vel actu, vel itinere, vi, vel clam, vel precario a me. Item qđ non animo quærendi seruitutem. Item quod vis reficere vltra modum debitæ seruitutis. Item quod T. tantũ te impedit. Item quod ferebas, quæ necessaria erant ad refectionem per eam partem fundi, qua deterior fiebat. Item quod ferẽdo ea vtebaris longiore via, vel itinere, vel per talem fundum meum.

9 † Aliud[a] quoque est

a priuatum interdictum, scilicet XV. nam si tibi habente ius aquæ quotidianę ducendæ ad prędia tua, aliquis ducere prohibet, habes contra ipsum interdictum De aqua quotidiana, quod est prohibitorium, & retinendę possessionis semper, sed quandoque restitutorium, ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. in prin. & §. Labeo. In quo sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet aquam ducere per talem fundum, cuius fines, &c. quam aquam duxi hoc anno nõ ui, non clam, non precario, vnde ago contra eum, ne me prohibeat, vel impediat, & ad hoc propono interdictũ de aqua quotidiana, uel actionem in factum subrogatam, &c. vt in prædi. conco. Quidam tamen addunt, & quia ĩ uiginti interest mea non esse prohibitum, ideo eum in illo interest mea nõ esse prohibitum, ideo eum in illo interesse condemnari peto, & ad hoc propono prædicta iura, argu. ff. eod. l. 1.

b §. pręterea. Sed hoc non potest peti per hoc interdi-

10 ctum[b]. † Actor ergo sic ponat:

POSITIO actoris. Pono, quod aqua, quę exit de tali fonte, uel flumine, est quotidiana, quia quotidie posset fluere, ff. eod. l. 1. §. hoc interdictum. Item quod usus sum illa hoc anno non ui, non clam, nõ precario. Item quod saltem una die, uel una nocte, ff. eo. l. 1. in prin. &

c §. quod autem script. & §. quæsitum.[c] Item ꝙ semper est perennis, id est, nullo tempore desiccatur, vt eadẽ l. §. loquitur. Itẽ quod aqua illa oritur a tali flumine, vel fonte, eadem lege. §. hæc interdicta. Item quod ab illo flumine, vel fonte aquam duco, vt in prædicto, §. Item qđ eã duco, credens iure seruitutis & meo vti, eadẽ l. §. sed si iure. & §. Aristo. Item ꝙ eã duco, sicut & primo ducebã. Itẽ ꝙ per eũdem locũ, vt eadẽ lege, §. illud. Item ꝙ illam solam, sine alia duco, q̃ ducere consueui, eadem lege, §. idem Labeo. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod aqua illa currit tantum in hyeme, & in æstate siccatur. Item ꝙ T. tantum vsus est aqua illa. Item quod fuisti illa vsus vi, vel clam, uel precario. Item ꝙ aquam, quam ducis, a tali loco ducis. Item quod locus ille est remotus a fonte, uel a flumine vnde aqua illa habet initium, 76. distin. ieiunium, 2. ad prin. Item ꝙ scis, uel credis te iniuste, vel contra ius ducere. Item ꝙ per aliam regionem ducis, quam hoc

11 anno duxisti. Item quod aliam aquam admisces. † Est

d & aliud[d] XVI. interdictum, nam tibi habenti ius ducendi aquam ad locum tuum, quę in ęstate tãtum ducitur, proditum est interdictum. De aqua æstiua, contra impedientem te ducere, sicut priori æstate duxisti de aqua quot. & æsti. l. 1. §. deinde ait. Sic ergo concipe.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet vel impedit ducere aquam æstiuam ad fundum meũ ad rigandos teneros caules, vel bletas, vel hmõi, sicut aquam illam priori æstate duxi. Vnde ago contra eũ, ne me impediat, vel prohibeat, & ad hoc propono interdictum. De aqua æstiua, vel actionem in factũ, &c. vt in prædi. §. Si vero in priori æstate non duxisti, sed in hac tantum, & impediris, concipe eodem modo, hoc excepto, qđ ubi dixisti. Priore ęstate, dicas. Hac ęstate.

e & in fine dicas, & ad hoc propono vtile interdictum[e] de aqua ęstiua, vel utilem actionem in factũ subrogatã

12 in locũ eius, ff. eo. l. 1. §. q æstate. † Actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, ꝙ aqua, q̃ est in tali fonte vel flumine, est quotidiana, quia quotidie fluit, uel

f fluere posset, ff. eo. ea. l. §. quotidiana.[f] Item quod illa fui usus in priori ęstate, ea. l. §. quod aũt diximus, et §. ga hac. Itẽ ꝙ illa duxi saltem una nocte. Vel dic, ut in pdi. uer. & q̃ ibi dixi, intelligas hic repetita. Itẽ ꝙ duxi nõ vi nõ clã, nõ p̃cario, ea. l. §. deinde ait. Itẽ ꝙ duxi ab illo loco, unde orit. Itẽ ꝙ duxi credẽs me ius hre. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono, ꝙ hęc aqua in ęstate siccaẽ. Itẽ ꝙ sunt iam duo anni, ꝙ aquã illam duxisti. Item ꝙ du-

13 xisti vi, uel clam, uel pręcario a me. † Verũ[g] si facias ali

g quod opus in fundo tuo, propter quod aqua pluuialis nocere põt in fundo uicini, datur cõtra te actio aquæ pluuiæ

ADDITIONES.

a Aliud. *In Ros. ẽt continuatur istud ad proximũ, et sunt hæc eius verba, quæ sequuntur, et octo enumerat in hoc interdicto necessaria, quæ per positiones patefient.*

b Interdictum. *Idẽ Ros. q ad, §. præterea respondet, quod ibi propter factũ tuum perdideram ius aquæ ducendæ, unde in hoc casu est restitutorium, ideo mihi restituitur interesse illud.*

c Et §. quęsitum. *Vides per prædicta, quod hic non refert, quo tẽpore, uel quanto quis usus sit, sed an sit usus.*

d Est. & aliud. *Continuatur, ut Ros. qui ponit quatuor in interdicto necessaria, quę per positiones apparent.*

e Interdictum. *Quia verba edicti sunt de priori æstate, deficit, directa, sed propter mentem, vel sententiam datur utilis.*

f §. Quotidiana. *Sequitur, ab æstiua differt usu, non de iure.*

g Verum. *Ingreditur materia interdictorũ pp similitudinẽ aquarũ inserẽdo hunc tractatũ, et ponit verba Ros. super hãc rubricã q̃ ponit octo in hac actione necessaria, in quibus per positiones instrueris, ꝑmittendo diuersas intitulationes illius rubricæ, quas omitto, de quo ẽt tibi in gl. sup rub. Itẽ scias, ꝙ actione aquę pluuiæ arcẽdę, agitur ẽt, ut nõ arceat, qui arcendo nocet superiori uicino, no. i l. 1. §. Offilius, ff. e. ubi datur quędã similia. et hoc ꝑ Ross.*

pluuiæ arcendæ, per quã tuis expensis opus teneris destruere, & damnum cõtingens emendare. Si uero possides opus ab alio factum, teneris patientiam præstare, ff. de aqua pluuia arce. l. 1. & l. 2. in summa. & l. si tutus. §. pe. & fi. Sic ergo libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui tale opus fecit ĩ prædio suo, pp quod aqua pluuialis agro meo damnũ dare, seu nocere potest, unde peto opus illud in pristinum statũ reduci, uel restitui, uel peto illud opus amoueri, & damnum, quod post litem contestatã contigerit, resarciri: peto etiam caueri pro opere destruendo,
a & ad hoc propono actionem [a] aquæ plu. arcẽ. pro damno vero postea contingente propono officiũ iudicis. ff. eo. l. 1. §. 1. & 2. & l. de eo opere. & §. is summa. & l. si tertius. §. officiũ. Alii uero non ponunt id, quod dixi de
b officio iudicis [b], & dicunt, ꝙ si damnum cõtingat post litem contestatam, dicet pars postea iudici: Domine, tale damnũ cõtingit post litem contestatam: reduco no
c bis hoc ad memoriam [c], ut debeatis eum in æstimatio
14 ne illius damni condemnare. Sed primũ verius. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, quod manu fecisti tale opus in prædio tuo, ff. eo. l. 1. §. hęc autem actio in fi. & l. apud Trebatium. §. aqua plu. Itẽ ꝙ pp illud opus aqua pluuialis potest nocere fundo meo, ff. eo. l. 1. §. 1. & 2. & l. si tertius. §. officiũ. Itẽ ꝙ prædium, cui nocere potest, est rusticum, ff. eo. l. 1. §. item sciendũ. & §. Cassius. & §.
d Labeonem. [d] Item ꝙ illud fecisti aĩo nocendi, ff. eo. de eo opere. Item ꝙ me ignorante, ff. eo. & l. sed hoc ita. & l. in concedendo. Item ꝙ propter illud aqua pluuialis damnum mihi inferre potest, ff. eo. l. 1. § hæc aũt actio. & §. de eo. & §. idem ait. & §. denique. Reus voro sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ illud opus ita se naturaliter habet. Item ꝙ fecisti mihi pactum, ita illud ædificiũ habere, ff. eo. l. 1. §. hæc autem actio. & §. illud hnic. & §. fi.
15 & l. In summa. §. 1. & in aliis §§. & l. fi. Itẽ ꝙ uetustas epis
e hoc hẽt, vt in præce. cõcor. Item ꝙ illud feci te sciẽte. † Est ẽt & aliud interdictũ XVII. nã [e] sæpe ducis aquã ad prædium, vel domum tuã ex receptaculo, qđ aquã pluuialẽ suscepit, quod vocat castellũ, vnde contra te ĩ hoc impedientem habeo interdictũ de aqua ex castello ducenda, vt ff. de aqua ẽx castel. ducenda. l. 1. §. ait prętor vnde sic concipitur libellus: LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui me minus iuste impedit, seu prohibet aquam ducere ex castello, id est ex tali receptaculo quod continet aquam pluuialem, ex quo ius est, mihi
f competit aquam ducere [f]. vnde ago contra ipsum, ne me prohibeat, & ad hoc propono interdictũ de aqua ex castello duc. vel actionem in factum subrogatam in
16. locum eius, vt in præ. §. ait. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO actoris. Pono, ꝙ in tali loco est tale receptaculum, in quo colligitur aqua pluuialis, ff. eo. l. 1. §. hoc interdictũ, ne. Item ꝙ locus ille vocatur castellũ. Item ꝙ Imperator, vel senatus concessit mihi aquam ducere ex eo loco ff. eod. l. 1. §. hoc interdictum. no. ff. de flum. l. quo minus. Itẽ ꝙ me prohibuisti ducere, vt in præ. §. ait. Item quod volui tibi cauere nomine damni infecti, vt prę. §. ait. in fi. Item quod duco & volo ducere sine damno alicuius. ff. eo. hoc iure. §. ex flumine. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod locus ille, vbi aqua recipitur, est priuatus. Itẽ quod ducis, uel ducere vis aquã sine omni priuilegio. Item quod requisitus recusasti cauere. Item quod volebas ducere cum meo & vicinorum incommodo. Item quod T. tantam tibi infert vio
g lentiam [g]. † Sed etiam si per tuũ riuũ, per quam aquã
17 ducis prohiberis ab aliquo ducere, uel eũ reficere, uel purgare, tibi p̃ditũ est cõtra eũ XVIII. interdictũ, s. de riuis, ff. de riu. l. 1. in prin. Idẽ est, si habes specũ, qđ est locus cooptus, p quẽ aqua ducit, ff. e. Seruius. ĩ pri. uel septa, i. cãcellata [?] di, uel ꝓpellẽdi aq̃ ex flumine, uel ẽt ici le. i. locus ꝓpe flumẽ, uel puteũ, uel ẽt cuniculos ad balneos, ff. eo. l. 1. in pri. & §. riuus. & §. specus. & septa. & §. incile. & ff. eo. l. Seruius. Vnde sic libellus concipitur:
h LIB. [h] Corã &c. conqueror de P. qui me ꝓhibet, & ẽt impedit ducere aquam per riuũ, uel per specum, uel per septa, uel de puteo, sicut priori æstate, vel hoc anno duxi, vel reficere, vnde ago contra eum, ne me impediat, vel prohibeat, & ad hoc propono interdictum de riuis, uel actionem in factum subrogatam in locũ eius ut in præd. l. Actor ergo sic ponat:

POSITIO actoris. † Pono, ꝙ talis riuus, cuius fines, &c. est fons cã aquæ ducendę, ff. eo. l. 1. §. aquæ. 76. distinctiũ. 2. ad prin. Item ꝙ per illum riuum duxi aquã hoc anno, vel hac priori ętate, ff. eo. l. 1. in prin. & §. hoc interdictũ. Item ꝙ illam duxi non ui, non clam, non p̃cario, 10. q. 2. quia cognouimus, ff. eo. l. j. §. hoc interdictum, & c. Itẽ quod ꝓhibes me uolentem reficere, seu

uti

ADDITIONES.

a Actionem. *Non dicit interdictum.*

b Iudicis. *Vt monetur per l. nõ põt ff. de in l. & l. non. quẽadmodũ. eo. ti. Sol. ut notatur de test. R. ynal. ius. in gl. sed nũ qui l. & super illa. Itẽ in hac actione de sui natura prouideri futuris, s. damno, q timetur ex opere iam facto, nõ obstante ẽt si dicas hoc esse superfluũ, cum talia post litẽ contestatã euenientia veniant iudicis off. ẽt in libello nõ petita. ff. de adil. edic. ædiles, §. itẽ sciendum. Sufficit ergo solũ actionẽ proponi, cui iudicis officiũ deseruit, C. de posstl. l. 4. ff. q met. ca. metũ. §. ex hoc edicto. Rof. qui tenet i. l. qđ actor s. libellum bene procedere, dicit, quod in omnibus, quibus aliquid uenit offi. iudicis, non iure actionis, illud rite proponit in libello. Ponit exemplũ in rei uendicatione, qua ueniũt fructus iudicis off. non iure actionis, quia si uenirẽt, esset actio mista, & bonæ fi. sicut hæreditatis petitio. Est ergo stricti iuris, & sic iudicis off. ueniũt fructus percipiẽdi per possessorẽ malæ fidei, & sine tit. C. de rei uen. l. certũ. & ff. eod. q restituere. Dicebat igitur in rei uendic. sic peti posse p rei uendicationẽ, ꝓpono pro fructibus officiũ iudicis. & hoc placet, absit. n. uitiũ notarij exprimẽdo sub intellecta, ext. de resc. cũ a leo fuit ff. de reg. iur. q dubitationis.*

c Ad memoriam. *Melius ad notitiam, uel sup. habenda in tempore sententię.*

d Et §. apud Leonem. *Specialis sĩ na est hæc actio in his, quia pro futuro damno, & contra eum qui in suo ædificauit, statutum in rusticis non extenditur ad urbana.*

e Nam. *Quod prosequitur Rof. immediate post 16. & ponit quã que in eo necessaria, quæ patent expositionib.*

f Ducere. *Patet per hoc, secundũ Rof. quod hoc interdictũ tenditur ꝓprietati. uides enĩ, ꝙ ille libellus de iure, vel possessione nil asserit, sed dicit ius sibi cõp. ex. c. hoc ẽt notat pr. l. 1. alias 2. §. fi. & sic in hoc differt ab inter. l. de aqua quoti. & æst. de quo sup.*

g Violentiam. *Contra tale interdictũ opponit de l. quo minus. supra, ubi patet de publicis fluminibus aq̃ duci posse, nisi Princeps, uel Senator id prohibeat. Sol. illud loquitur, ut ibi dicitur, ut si aqua ipsa fluminis publici sit publico seposita. & talis põt duci, s. id, q̃ ad publicum usum in receptaculo est collecta, ac si ducã cum situlis, uel uasis alijs defertur ad usum. Sed riuulos facere, per quos de castello ducatur ad aliam usum quẽ ad illum, quo collecta, non licet, & hoc mihi placet, & æquitatem hbet. Et pondero uerbũ Ducenda, n. sic portari liceat secundum usum, ad quem colligitur, duci non facile esset tunc euacuari castella. Rof. aũt conatus est hoc dictum in fine iustificare, hoc est loquendo de illo, qui inter flumen uia publica media h bet prædium, uel domum, qui supra uiam publicam uult ducere aquam, & facere castellum, uel receptaculum inducit ff. de aq. pluu. arcen. l. si in publico §. fi. alia ipsius lectura est de habente duas domos, uia media, & uult facere pontem inter utranq; domum super uiam cũ canalibus ad recipiendum aquam, forte pro cisterna sup. uiam sine Principis licẽtia, id nõ licet, ff. ne qđ in loco pub. l. 1. §. tractauit, & de aqua quot. & æst. l. 1. §. permittit. Extorta fuit ista quo ad hãc materia, q̃ tñ auctor in parte ponit inf. de cã pos. & ppr. an. fi.*

h Lib. *Secundũ Rof. causa fuerunt oĩa uerba. & ponit quæq; ad hoc interdictũ necessaria, q̃ patẽt expositionib. Ipse ẽt putat, aliter-*

unde ago cõtra ipsum, ne me prohibeat, vel impediat & ad hoc propono interdictum de cloacis. vel act. in factum, &c. Si uero aliquid immisit, propter quod usus cloacæ impeditur, sic concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui in cloacam, quæ est inter me & eum in tali loco, tale quid immittit, ꝓpter quod usus meus in ea impeditur, unde ago ꝯ eũ,

a ꝙ remoueat, & ad hoc propono, &c. aut ff. e. l. 1. in pri.

27 † Sed nũquid licet mihi cloacã facere inter ędes meas & tuas, te inuito & ꝯtradicente, seu nouũ opus nũciante? R̃n. sic, ff. eo. l. 1. §. si quis purganti. & l. fi. dum tñ, si in uia publica uelis cloacam facere, facias illo permittente, cui viarum publicarum cura committitur, ut ff. eo.

b l. 1. § fi.[b] Actor ergo sic ponet.

28 POSITIO actoris. † Pono, ꝙ inter me & te in alio loco est cloaca, ff. e. l. 1. §. cloaca. Item ꝙ eam volo reficere, uel purgare. Item ꝙ me prohibuisti, ff. e. l. 1. in prin. ita ꝙ uolebam, & uolo tibi cauere nomine damni infecti, ff. e. l. 1. §. 1. & §. si quis pur. Itẽ ꝙ tu immittis tale quid propter quod vsus cloacæ meæ impeditur. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono quod in loco, de quo dicis ꝯstituisti mihi seruitutẽ, vt mihi possis ibi ponere. Itẽ quod quãdo volebas reficere, uel purgare cloacam, petii, ut caueres de damno infecto nec cauisti. Itẽ ꝙ T. tui

c te prohibuit. sed hęc est negatiua c† Est insuper XXII.

29 priuatũ interdictũ, quia si uicini arbor s. domũ tuam, uel agrum impendẽs, uel super excrescens domui, uel agro, uel fundamẽtis domus dãnũ inferat, habes ꝯ eũ interdictum de arborib. cędẽdis, ut arborem succidat, alioquin si domui impendeat, propria auctoritate poteris succidere, & ꝓpria auctoritate ligna tollere. Si vero in agro, poteris eam deglabrare, siue succidere p. u. pedes connumeratos a terra, vbi impẽdet, ff. de arb. cędẽ. l. 1. §. 1. 2. & 3. & §. dñr. u. Et sic hoc interdictũ hẽt duo

d capita. Primũ pro ędib. d in quo sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui arborem positã in domo sua, vel area & impẽdẽtẽ s. domũ meã, nõ vult succidere, nec patit me succidere, unde ago cõtra eũ, ꝙ me succidere, vel incidere patiat, & ad hoc propono interdictũ de arbo. cæd. vel ac. in factũ subrogatam in locũ eius, ff. eo. l. 1. in prin. Secũdũ caput est, qñ impendet in agro, in quo sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cuius arbor posita in prædio suo impendet supra prędium meum, quam arborem ipse a terra vsque ad 5. pedes non vult deglabrare, vnde ago ꝯtra eũ, ne me volẽtem deglabrare vsque ad prędictum legitimum modum impediat, et ad hoc propono interdictum de arb. cę. dẽ. ex secũdo capite, uel actionẽ in fac. & cæt in pre §. deinde ait. † Por

30 ro si radices fundamentis domus damnum afferunt, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cuius arbores sitę in area sua, uel domo, fundamentis domus meæ damnũ afferũt, quã arborem & radices nõ remouet, unde ago ꝯtra eũ, ꝙ me patiat radices illius arboris succidere. & ad hoc propono utile interdictum de arb. cæd. uel act. in fact. subrogatam in locum eius, uel condictionẽ ex lege C. de interd. l. 1. Si uero sit arbor uẽto inclinata super domũ, uel prædium, sic libellum concipe.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cuius arbor polita ĩ solo suo tali uento inclinata, impendet in domũ, uel ꝓdiũ meũ, unde nego illi ius esse ita arborẽ habere, & ad hoc ꝓpono negatoriã, uel condictionẽ ex lege ff. e. l. fi. arg. ff. de cõd. ex le. l. 1. † Actor ergo ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, ꝙ domus mea, uel fundus est iuxta domum tuam, uel fundum, ff. e. l. 1. §. non solũ. Itẽ ꝙ in domo tua, vel fundo est arbo. Itẽ ꝙ arbor illa impẽdet, super domum meam, uel agrum, ff. eo. l. 1. in prin. C. de interdic. l. 2. Item quod mihi ex hoc dãnum infertur, ff. e. l. 1. §. si arbor. Item ꝙ denunciaui tibi, vt eam remoueres, ff. de usur. mora, & hoc fit corã

e testibus & tabellione e. Item quod hoc facere recusasti. Itẽ quod volui eã succidere, vel deglabrare. Item quod me prohibuisti, ff. e. l. 1. §. ait. Reus uero sic.

POSITIO rei. Pono, quod domus mea, uel fundus est remotus a tua domo, uel fundo. hoc concesso, non põt sic arbor impẽdere. Itẽ quod illa arbor recte stat sine aliqua impenditione. Itẽ quod licet impẽdeat, impendet sine dano tuo. Item quod nunc primo mihi denuncias, quod damnum tibi inferat, ideo quia impendet. Item quod permisi te succidere, uel deglabrare, sed hoc recusasti, ita, quod impedet sup. agrum

f ultra 15. pedes, si ꝓ pateñ a terra rectè sursũ f. De actione arborum furtim cæsarum, dicã inf. de iniu. §. 2 ad fi.

32 † Itẽ si tuæ arboris fructus in fundo vicini cadũt, q te volẽtẽ ibi colligere, ꝓhibet ingre li, hẽs ꝯ eũ XXIII. interdictum, s. de glande legenda, ff. de glan. leg. l. 1. g Sic ergo

ADDITIONES.

a Propono &c. *Vide, quod in his libellis nec de possessione, nec de proprietate fit mentio, sicut in superiorib. factum est, saltẽ diuisim idest, de altero. Opponit ergo Ros. libellos non procedere et interdictũ supernacuum. Aut. n. agenti cõpetit ius in cloaca, aut non. Primo casu contra prohibentem habeo ego agens negatoriam, uel confessoriam, & uẽ licare possem seruitutem, ut in sua materia patebit. Secundo casu prohibens per negatoriam obtinebit, cum etiam in cõ solo inuito illo, uel facere liceat, ff. com. d. l. Sabinus. Ad primum rñ. det, ꝙ licet agens hẽat confessoriã, quæ respicit petitoriũ, nihilominus habet interdictum, quod respicit regulariter possessorium, patet in usufructuario, cui cõpetit confessoria, & nihilominus interdictum Vnde ui. ff. de ui & ui ar. l. idemque, §. unde ui. Secundo casu licet ius non habeat, uti põt hoc interdicto, quod datur etiam, uel precario tenenti, quod non est in aliis interdictis, ut in superiorib. patuit habetur hoc, ff. e. l. 1. §. hoc interdictum. Est ergo utile interdictum hoc in quo sufficit alis possessio. Nec obstat, quod prætor in hoc interdicto posuit uerbũ Pertinet, quia illud uerbum non respicit dominiũ, uel quasi, sed quandã coherentiam ædium ut exponit te l. 1. §. 9. ait prætor. ff. e. Bene ergo libellis subijcietur id, de quo prius dixi*

b §. fi. *Ad literam fuit Ros. eo. ti. in fi.*

c Negatiua. *Huic Ros interposuit de precario, in Comp. etiã Digestorum hunc ti. de arboribus cædendis immediate præcedit ti. de precario.*

d Pro ædib. *Hæc uerba seq fuerunt Ros. ponentis quinque in hoc interdicto necessaria, quæ per positiones patent. Quod etiam pręmittitur de succidente auctoritate propria, iustificat, quia facit id auctoritate legis. 23. q. 4. qui peccat, C. de iud. l. Gracchus. C. de admi. tu l. sancimus. & l. nemo damnum, de reg. iu. dat simile de l. quemadmodum, §. si quid tamen, ff. ad l. Aq.*

e Et tabellione. *Consilium est Ros. sic copulatiue datum, quia facilior est probatio per instrumentum.*

f Sursũ. *Quærit Ros. quale est præiudicium, si arbor sup. domum impendet, Respondet, ꝙ forsan obscurat lumina, ff. de seru. urb. præ. si arbore n, uel forte sic stando 10. vel 20. annis, acquireret seruitutem altius non tollendi, cum continuam causam habeat, ff. de ser. urb. præ foramen, in agro posset esse damnum in fructibus, qui propter arboris umbram non crescerent, radices fundamentis domus nocere possent, ut sup.*

g l. 1. *Hoc etiam continuat Ros. ad proximum, ponens sex. quę requirit hoc interdictum, quæ patent ex positionib. & quia hæc lex prima est etiam unica & breuis, ut intelligatur, quod inf. dicã, ponam ipsius uerba, quæ sunt hæc. Ait prætor, glandem, quæ ex illius agro in tuum cadat, quo minus illi tertio quoq; die legere auferreque liceat, fieri veto. Glandis noĩe oẽs fructus continentur. Posui hunc textum, ut uideas, quod solutio dicentium tres dies solos dari in glande, quia communiter intra triduum expeditur collectio glandis, quæ præcedit collectionem aliorum fructuũ, non ꝓcedit. Vidisti. n. quod glandis appellatio omnem fructum continet. Quare dicũt alij, quod generaliter omnis fructus si per triduum iacet in terra, corrumpitur, & ideo huius termini præfinitio fuit rationabilis. Sed si fructus essent tales, q isto termino nõ corrũpent, ultra terminũ usq. ad tps corruptionis duraret interdictũ, quod placet Ros. & ibi Acc. Respondet etiã Ros. ad l. iniuria-*

iniuriarum.§.fi.ff.de iniu.contra dicit,quod iniuriam tibi facio. si te inuito domum vel prędium tuum intro,ꝙ cã rei meæ ꝗrendę,quæ in domo,vel prædio tuo esse dicatur,bñ possũ illã intrare ff.ad exh.l.thesaurus & de seruis fu.l.diu.sic & hoc de fructib

ADDE,secundum Bar.ibi,quod si essent fructus, q putrescerent in una die,posset agere,quod ex qualibet sibi liceret ire ad fructus colligendos. Dicit etiam ibi Bar.quod ex natura rei statuitur breuis terminus, Et est notabile ad hoc.quod si statuuntur duo menses ad expediẽdum causam de of.consulatus,uel prioratus alicuius ciuitatis,quod causa debeat expediri ita cito. quod tempus non incipiat transire,quia dilatio esset causa faciendi perire rẽ.Et p hoc dicit Bal.in l.1.de tempo ap. quod poterit hoc casu procedi die feriato,sequitur Ro.in l.si uero, ff.sol. matrimo.

go libellus concipitur.

LIB.Coram,&c,cõqueror de P.qui fructus,qui ceciderunt ex arbore mea in agrum suum, non patitur me colligere,vnde ago cõtra eum,ne me prohibeat, & ad hoc propono interdictum de glan.legẽ. vel actionem in factum,&c.vt in præ.l. Actor ergo sic ponet.

13 POSITIO actoris. † Pono, quod prædium meum est tuo uicinum.Item ꝙ in meo est arbor talis. Item ꝙ producit tales fructus. Itẽ quod ex illa arbore mea ceciderunt tales fructus in illud prędium tuum. Item ꝙ tantum duo dies sunt,quod ceciderunt.Itẽ quod volui eos legere,& me prohibuisti.Omnia prædicta probantur ff.eo.l.unica.Reus uero sic.

POSITIO rei.Pono,quod prædium meum est a tuo remotum.Item quod tuum est sine arboribus.Item quod arbores,quę sunt ibi,sunt sine fructu. Itẽ quod iam sunt octo dies,quod illi fructus ceciderunt. Item quod T.tantum prohibuit illos colligere.XXIIII.interdictũ,scilicet migrãdo. XXV. interdictum Saluianum,de quib.inf.de locato,§.postquã,uer.ceterum,& seq.XXVI.interdictũ de noui oper.nun.XXVII.vt liceat ædificare,cui nũciatum est,præstita cautione, de quib.infra de noui oper.nunc.XXVIII.interdictũ fraudatorium.quod locum habet tunc,quando & Pauliana actio.de qua infra de reb.eccles.alien.uel non,uers. porro de proprietate.

SVMMARIVM.

De realib.& personalibus actionib.

1 *Actiones diuersæ sunt,& diuersimode considerantur.*
2 *Promittente aliquo sub certa pœna facere aliquid,& intra tempus determinatum,an si ante terminum moriatur, teneantur hæredes ad perficiendum,& nu.3.*
4 *Actionum quædam sunt personales,& quædam sunt reales.*
5 *Libellus qualiter sit in rei uendicatione concipiendus.*
6 *Verbum pertinere,latissimum habet significatum.*
7 *Seruum,vel ancillam petens in libello agere debet rei uendicatione directa.*
8 *Res an possit uendicari simul & peti exhiberi.*
9 *Libellus qualiter sit in petitione rerum concipiendus.*
10 *Vtilis rei uendicatio prætoria quo casu,& a quo possit intẽtari.*
11 *Positio actoris,& rei,ubi agitur rei uendicatione directa.*
12 *In actione reali necesse est reum possidere,*
13 *In utili rei uendicatione,quæ emphyteotæ,uel ei,qui cõduxit ad non modicum tempus,datur,qualiter libellus sit concipiend.*
14 *Positio emphyteotæ agentis utili rei uendicatione.*
15 *Intentantes rei uendicationem pro iurisdictione, qualiter libellum concipere debeant.*
16 *Iurisdictio est genus,unde uendicari non potest. Res incorporalis non dicitur possideri.*
17 *Exactiones illicitæ sunt per prætorem prohibendæ.*
18 *Actiones præiudiciales & in rem,sunt quatuor.*
19 *Libellus qualiter contra malæ fidei possessorem, aut titulum nõ habentem,sit concipiendus.*
20 *Malæ fidei possessor, an de fructib.pceptis,de qb.factus est locupletior,restitutionem facere teneatur.*
21 *Libellus qualiter contra omnẽ possessorem pro omnibus fructibus post litem contestatam sit concipiendus.*
22 *Iura quandoque actionem dari suadent.*

4.§.Sequitur videre de secunda parte rubricæ,scilicet de proprietate, in qua dicemus de actionibus realibus & personalib⁹, & de Publiciana,& confessoria & negatoria actionibus,
1 & de seruitutibus.†.Notandum igitur est,quod actio-
a nes aliæ sunt personales,in quibus [a] libellus sic ɔcipit:

LIB.Corã,&c.conqueror de T. qui mihi tenetur ĩ decem libris talis monetę,quas sibi mutuaui,vel apud
b eum deposui,vnde peto illas mihi dari & reddi,[b]& eũ ad id per uestram sententiam condemnari.Iunge,si uis peto etiam expensas in lite,& protestor faciẽdas, nec non & interesse & damna,quia nõ soluit tempore debito & loco statuto,ex.de plus petit.c.unico. Vides ergo,quomodo causa hic exprimitur.qd dic,ut s. de actionu peti.§.sequitur,in prin.Vel dic,

LIB.Coram,&c.cõqueror de P.qui mihi promisit facere tale opus,puta librum scribere usque ad diem talem sub pena 10.lib.Tur.solenniter stipulata, & non fecit;unde peto ipsum mihi condemnari in prædictis 10.lib.uel peto ipsum mihi condemnari ad interesse meum,quod æstimo quinque lib. Debet autem fieri specificatio in istis,ut dixi sup. de lib. concep.§. iuxta. uer.item non ualet in actione personali. Si autem uelles agere,ut opus compleat,concipies,ut inf.de obl.& sol.§.consequenter.uer.item contra.Sed si scriptor cessauit scribere propter defectum exemplaris [c] concipi
c
2 tur libellus,ut inf.de lo.§.postquã,uer.& scias.† Quid si promisit scribere librum usque ad annum sub certa pœna,intra quod tempus mortuus est libro non perfecto,nunquid committitur pena hęredibus nolentibus facere scribi æque bonum librum?arg.quod non, C.de cad.to.§.si vero talis,& ff.de duobus reis,nemo. C.de epi.& cle,ad similitudinem. Arg.cõtra,ff.de sol. inter artifices,ff.de cõ.i.indeb.si non sortem, & uide-
d tur casus l.ii.C.de contrah.emp.ut.ueteris.[d]† Quid si an-
3 te consummationem mortuus est non satisfaciendo
e per alium,an pęna cõmittatur,et hoc est [e] expressum
4 ff. de uerb.obl.ad diem,et ff.de nau.fœn.l.fi.† Aliæ sũt reales, hæc distinctio probatur ext.ut lite non cõtest. quoniam,§.in aliis.Instit.de act.in princ.& de act.seu petit.§.sequitur,in prin.& uersicu.sed quamquam,&
5 in aliis versic. † In isto, puta in rei vendicatione,sic li-
f bellus concipitur. [f] LIB.Coram, &c.conqueror de P.qui

ADDITIONES.

a Aliæ sunt personale. *Tan.sui operis parte 2. ponit rubricas de libe.in personal.& reali.*

b Et reddi. *Ros.quo ad mutuum,dixit solui. Et uidetur,ꝙ melius. Certum.n est,qd decem quas mihi mutuasti facta sunt meę.ff.si cer.peta.l.2.Itẽ illas consumpsi,uel miscui,& ita uidetur extinctæ,ff.de sol.si pecuniã,illas ergo petens impossibile petit.Dixit Ros.ubi de certi condictione ex mutuo,ante finẽ,ꝙ ueritate ĩ specie non peto illas.quas uere mutuaui in specie,sed iuris pstt. ne pp omnimoda similitudinẽ,& qa eodem genere recipiunt functiones,uideor illas easdem petere,ut probat l.illa 2.ff si cer.pe.ubi ẽt no.in prin.mutuum esse,dato quod recipiens forte,quia nõ indiguit,illa eandem pecuniã restituat mutuanti,& hoc propter propositum utriusque ibi uide.*

c Exemplaris. *Ex parte conductoris.*

d Veteris. *Vide,qd ibi no.in 2.& 3.gl.& plenius ibi p Cy.qui posuit distinctionem Pet.de Bel.quam ibi uideas.*

e Expressum. *Scilicet quod committitur,leges tamen loquuntur cum principalis obligatio erat in danda pęna promissa.*

f Concipitur. *Hũc libellũ et positiones,q̃ circa illum sequuntur posuit Ros.ubi de ciuilib.rub.1.f.rei uẽn.ultra mediũ,licet multas obiectiones multas facit cõtra libellũ,et primo,qa ubi nõ est obligat. deficit actio. Inf.de obl.in prin.Sed conuẽtus rei uendicatione non est obligatus actori,ut Ins.de actio.post prin.Ergo no procedit libellus*

b [illegible]. An illud uerum est in personalibus, in uendicando uerum est, quod agimus contra eũ, q nullo iure nobis obligatus est, sed agimus, quia rem tenet, & facultatem hēt restituendi, ut ibi obijcit & q declaranda sit cã, ff. de transac. cũ hi. §. in hac C. de apo. l. 1. li. 10 sit expeditũ, per ea, quæ libellũ hic sequunt. Obijcit circa petitionem fructuũ bonæ fidei possessore, qui lucratur fructus ante litis contestationem perceptos, stat obiectioni, ut s. debeantur fructus s'm distinctionem iuris cõis, de qua satis & de fructibus & interesse, §. 1. vbi ẽt habetur, quo iure petantur, de quo ipse hic quærit, ẽt de iudice, q in sñia nil dixit de fructibus, an postea dicere possit, de quo uide sup de dispu. & alleg. ante finem, ubi ẽt dixi, an de illis non pronuncians illos refundere teneatur. Quærit ẽt, si aliud est forũ domicilij a foro rei litigiosæ, vbi puniendus sit reus. Item in fine, an rei uẽdicatio cõtra commodatarium intentari possit. Item quid hic de uerbo Restitui, posito in libello, a rem uendicante, uide sup. de act. & pet. §. 2. super ver. sed q uocas, & uide de lib. concep. § fi. ver, hoc aũt notãdum. Tractat ẽt de illo, contra quem agebatur rei vendicatione directa, si post litem contestatam dolo desijt possidere, an iudicetur super directa, an super utili? quod uideas ad literã sup. de interrog. ad fi. versi quid ergo, si egi. Adde ad finem huius additionis, Ro. consi. 249.

a P. qui detinet a fundum meum positũ in tali loco, cu-
ius cõfines, &c. ut inf. §. pxi. isi 1. li. quẽ dico ad me perti-
nere iure dñij uel quasi, unde peto fundum ipsum &
fructus ex eo a 10. annis circa perceptos, quos facio,
uel æstimo centũ modios, uel breuius, unde tã de fun
do, q̃ de fructib. mihi fieri iustitiam peto, ff. de rei. uen.
si in rem. & l. officiũ. C. de alie. iu. mu. cau. fac. l. unica,
ext. de testa. Raynutius, et c. Raynaldus. Si uero es Le-
gista, iũge, & ad hoc ppono rei uendicationẽ, ff. de rei
uen. l. 1. Insti. de act. §. 1. ext. de iud. examinata, et q̃ il-
la uerba iure dñij, uel quasi, poni debeãt in libello, pro
bañt ext. de re iud. abbate, li. 6. ubi de hoc, & j §. proxi. et
sic ẽt usus iudiciorũ interpretañ, ex. de cõsuet. cum dile
ctus, ff. legib. de quib. Sed cum difficilis sit dñij proba-
6 tio, tuius est dicere, † Peto talẽ fundum ad me ptinen-
tẽ. Sed nec hunc libellum quidã admittunt pp latissi
mã significationẽ huius uerbi pertinere, ff. de uer. sig.
b uerbũ illud Pertinere, sed ego admitto, b vt ex. de fide
instr. inter dilectos, & de excep. cũ uenerabilis, & in p̃.
c. abbate sane. Quæ aũt debeãt in libello rei uẽdicatio
nis specificari, dixi s. de li. cõcep. §. iuxta, ver. itẽ nõ valet
7 in actione reali. † Itẽ si petis seruũ, vel ancillã in libello
ages rei vẽdicatione directa, vt in p̃. l. si in rẽ. super quo
vide, qđ no. in præalle. § iuxta, ver. itẽ si petit. Potes ẽt
rẽ vẽdicare simul, & petere exhiberi, qđ dic, vt s. de ac.
8 seu pet. §. sequitur. ver. et no. q, & de iud. §. vlt. † Actor
ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, q talis vendidit mihi talẽ
rem. Itẽ q eã mihi tradidit. Itẽ q pro ea pretiũ nume-
c raui. Item q venditor fuit dñs. c hæc pbant C. de prob.
cum res, & de acq. rer. do. nunq̃, ff. eo. non est nouũ, ff.
de pig. si superatus, & l. & q̃ nondũ, §. qđ dr. Itẽ q hæc
res est singularis, ff. de pet. hære. regulariter, & licet mi
nimam. Item q est uniuersitas facti, ff. de rei uend. l. 1.
§. per hanc, & l. vendicatio. Itẽ q eã tenes, vel possides
vel dolo fecisti, quo minus possideres, ff. eo. officiũ. &
l. fin aũt, ff. de noxa. electio. s. de iterrogi §. 2. uer. uerũ.
Itẽ q hãc rẽ emi à T. & eam tenui per triennũ, qñ est
mobilis, vel p decẽ annos, quando est immobilis. Re'
vero sic.

POSITIO rei. Pono, q T. uendidit mihi hanc rem.
Itẽ q fuit dñs. Itẽ qđ adhuc debes pretiũ domus, q̃ di-
cis te emisse. Itẽ q res illa mihi fuit tradita. Itẽ q T. eã
insolidũ possidet. Item q res istã uniuersitatis est iuris.
hoc cõcesso, succũbet actor. nã icorporalia, seu iura nõ
vendicanñ, cũ non possideant, nã possessio subiicit ad
uersariũ actioni i rem, vt ff. de acq. rer. do. seruus. §. in-
corporales, ext. de iud. examinata. C. de alie. iud. mut.
cau fac. l. vnica, ff. de rei vend. l. 1. §. per hanc. Arg. tñ cõ
stat de rei ven. q̃ de tota. §. incertæ. ff. de cõi diui. & si nõ
oẽs, §. 1. ff. de rei. ven. Marcellus, in fi. & ff. si pars. hr. pet
d l. 1. in fi. d Sed nunquid petens ecclam, vel dignitatẽ in
ecclesiasticã, vel secularem, vel castrũ, vel uillam, ve
iuspatronatus intentabit rei vẽdicationẽ, dic, vt infr. de
8 relig. do. † Cæterũ si peto argentũ, vel aliã speciẽ in ru-
di forma, vel ẽt si ex eo facta sit pecunia signata, vel nõ
signata, vel ẽt scyphus, uel si peto mãcipium, vel equũ,
vel vestem, vel quantitatem, vel rem mensurabilem,
qualiter libellus concipiatur, no. sup. de lib. concept. §.
9 iuxta. vers. itẽ, non valet, si aurum, & seq. † Est & vtilis
rei uendicatio prætoria, quæ datur superficiario, vel si
cõductor areæ vel soli in area, vel solo superficiem, si
ue domum imposuit, sicut sæpe fit, quia hoc poterat
ex lege cõductionis. demum cadit ab illius rei posses-
sione, certe talis poterit contra possessorem ad rem ip
sam agere, & vtilem rei uendicationem prætoriam in
tentare, vt ff. de superfi. l. 1. ff. si ager uec. vel emphyt.
pet. l. 1. & 2. & libellus sic concipietur.

LIB. Coram uobis, &c. cõqueror de P. qui iniuste
detinet, rem talem tali loco sitam, cuius confines. &c.
quam rem ego conduxi, vel ex cã donationis habui,
vel emi à Titio ad superficiem imponendam, & im-
posui superficiem, quæ nunc in solo est, uñ rem illam
mihi peto restitui, & ad hoc vtilem rei vẽdicationem
propono: peto insuper pẽsiones perceptas & percipiẽ
das, quæ sunt decem li. Tur. Perceptas & consumptas
peto per condictionẽ sine cã, pceptas vero & extan-
tes vtili rei uendicatione, percipiendas autẽ ex vestro
officio. Et hoc si fuerit malæ fidei possessor, qui tenet
de percipiendis, alias nõ, vt ext. de resti. spol. grauis. Vel
sic. Peto rẽ talẽ mihi restitui pp superficiẽ, q̃ imposui
in solo prædicto mihi a Titio cõcesso ex cã locationis
factæ ad non modicũ tps, vel ex cã donationis, vel ẽm
ptionis. vel alterius cõtus, ad qđ ppono vtilẽ rei vẽdi-
cationem. Hæ formæ probantur ff. de superfic. l. 1. 2. et
3. Actor. ergo sic ponet.

1 POSITIO actoris. † Pono, q quæ in libello conti-
nentur, iure petere possum, sup. de pos. §. 2. vers. 11. ad
fi. Itẽ quod T. mihi donauit, vel locauit, vel uẽdidit so
lum ad hoc, vt ibi superficiẽ imponerem, necesse est
enim cõtractum aliquem de his præcedere, ad hoc vt
hæc actio locum habeat, ff. de superfi. l. 1. §. 1. Itẽ quod
cõduxi solum ad superficiem imponendam vsque ad
decennium, arg. ff. de lõg. temp. præsc. 10. vel 20. ann.
l. fi. Si reus neget de decem annis, ipse ponat de nouẽ.
si neget de nouẽ. ponat de octo, & sic usque ad quin-
quenniũ, quia illud accipio nõ modicũ tps, ff. de supfi.
c l. 1. §. ait prętor. ff. de separat. l. 1 §. quod dictum est.c

ADDITIONES.

a Detinet. *t. Ross. vbi sup. aut si reprehendi iudicem, qui in fine litis reum rei uendicatione conuentum absoluit, si in libello dicatur, peto talẽ rem actione, & c. nisi dicatur, q̃ tenet, q licet dicat actor confines, et illam ad se pertinere iure dominij, uel quasi, dicit. n. q aut res illam possidet, aut non, si possidet, ergo, bene, si nõ possidet, quia se liti obtulit condemnandus est, ac si possideret ff. de rei vendica. is, qui se liti.*

b Admitto. *Et Ros. ubi sup. & omnes libellarij.*

c Dominus. *Has quatuor posui sup. de positio. §. 5. uer. seper. 1.*

d In fi. *Solue, ut no. de libe. obl. c. 2. post. prin. primæ gl. & ut super ea scripsi.*

e Et 2. *Hanc prosequitur Ros. inter. prætorias, et est quinta in ordine. & ponit quinque, quæ requiruntur in ea, quæ per positiones patent. Eius aũt ad literam sunt omnia hic scripta de ipsa.*

f §. quod dictum est. *Vide. quod no. in cle. de reb. eccle. nõ alie. c. uno, in ult. glo.*

ADDITIO. Adde Bar. in l. insulam. ff. de uer. obl. ub. in 2. oppo. opponit, qualiter iudex debeat arbitrari tẽpus esse modicum vel nõ, in inspecta qualitate facti, ut ibi Maria. Soc. cõ. 32. inci. ex hisin prin. in 1. uol. dicit, q cõis op. gl. & Doct. est, q temp' modicum intelligitur intra decenniũ, per l. fi. de præsc. lon. tẽ. et l. si

deicommisso.§.Aristo,ff.q.a quib.Et quis aliqui dicant hoc arbitrarium esse,tamen cõis opi.& cõis obseruantia est,q̃ intelligatur de tpe minori decennio;iuribus & auctoritatibus per eũ ibi alleg.Et quod dicatur breue tempus,uide Card.Zaba.in c.prætere.de ætæ,& quali.Et quod dicatur magnum,seu longum tempus,ut le Ale.consi.16.incip.uiso instrumento,in princ.in 4.uol. Hen.Fer.

Item q̃ superficiem,quæ nũc est in solo,ego imposui, vel imponi feci.Item q̃ T.fuit dominus,vel quasi huius soli.Reus vero sic ponat.& primo neget,si potest, saluo sacramento.

POSITIO rei,Pono,q̃ T.est minor 25.annis,ext. de probat in præsentia,hoc concesso,non valet eius donatio,vel venditio,vel locatio sine prætore,ff.de rebus eorum,qui sub tu.vel cu.sunt.l.1.Item q̃ T.solum, in quo dicis esse superficiem,vẽdidit et tradidit M. prius quam superficies ibi esset imposita hoc concesso, T. nihil potuit trãsferre,ff.de acquir.rer.do.traditio.ff.de reg.iu.l.nemo plus,ext.de dona.inter vir.& vxo. nuper. 1.q.7.Daybertum.Item quod vsq; ad annũ tñ conduxit domũ,vel solũ.Itẽ q̃ nõ fuit dñs, vel quasi. Item q̃ rem hanc non possidet, nec dolo desiit possidere.hoc
12 cõcesso, absoluitur. † quia in qualibet reali requiritur,q̃ reus possideat,C.de alie.iud.mu.cau.fac.l.vnica, ext.de excep.aduersario,& in præ.versic.verum.Sed si actor probauerit, quod possidet, transfertur possessio in actorẽ,ff.de rei ven.l.pe.& hæ positiones locum habent tam contra dominum soli, q̃ contra quemlibet possessorẽ,nam & hæc actio datur cõtra domum. ff. de superfic.l.1.In interdicto vero de superficiebus for-
13 ma libellũ,vt sup.§,px.ver.est & iterdictũ, † Est & alia vtilis rei vẽdicatio,q̃ datur emphyteotæ,vel ei,qui cõ-
a duxit ad non modicum tempus.[a] licet in arbore actionum domini Io.nihil de ea dicat, tamen sic in ea concipitur libellus.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui talem rem detinet,puta prædium,vel domum mihi datam à Titio in emphyteosim,cuius confines,&c.vnde peto rẽ illã mihi restitui vtili rei vendicatione, quæ datur emphyteotæ.Actor ergo sic ponat.

POSITIO Actoris. Pono, q̃ teneris mihi reddere ea,quæ in libello continentur.quod dic,vt in præ.vers. 11.Itẽ q̃ cõcessisti mihi rem talem, & in emphyteosim dedisti.& hoc,si agit cõtra dantẽ.Si vero cõ T. dicat sic: Pono,q̃ T.est dñs talis prædij, vel habet Publicianã pro illo prædio.Itẽ q̃ ille T.rẽ illã mihi dedit in emphyteosim.Itẽ quod talis est res,quę potest in emphyteosim dari.Itẽ q̃ de hoc cõtractu scriptura facta est per manũ publicã B.notarii.C.de iure emphy.l.1.Item q̃ singulis annis a die celebrati contractus solui,quod soluere debui,ext.de locat.potuit.Itẽ q̃ talis persona est, quæ potuit alienare.Reus vero sic.
14 POSITIO rei. † Pono,q̃ res,quam dicis tibi in emphyteosim datam,fuit minoris,hoc.n.cõcesso,actor nõ habet ius in re,nec valet cõtractus,ff.de rebus eor. qui sub tu.vel cur.sunt,l.1.C.de reb.alie.non alie.l.fin. Item quod testator,qui dedit hanc rem T.à quo iudicis causam habere,prohibuit alienari,& causam prohibitionis apposuit in testamento,ff.de leg.1.filius, §.diui. Itẽ q̃ cõtrahentes prohibuerũt rem alienari,vt C.de reb. alie.nõ alie.l.fine.Item q̃ T. auctor tuus furiosus fuit, vel fuit sibi bonis interdictum,ff.de verb.obl.is cui.itẽ quod iã est trienniũ,quod pensionem nõ soluisti, C. de iure emphy.l.fi.Item quod res illa data in emphyteosim,est mobilis,quod esse nõ potest,ut in Auth.de nõ aliæ,aut per.reb.eccle. & C.de iure emphy.l.1.2. & fin.Si uero dñs a uasallo,uel colono plus debito exigit
15 dic,ut inf.de censi.† Cæterum pro iurisdictione intẽtant quidam rei uendicationem,& sic concipiunt, libellum.

LIB.Corã,&c.cõqueror de P.syndico talis uniuersitatis noĩe ipsius,& dico, quod in dicto castro habeo plenam iurisdõnem cognoscendi de quibuslibet causis,& quamlibet aliam spẽm iurisdõnis,quare peto iurisdõnẽ ipsam mihi restitui,ad qđ ppono rei vẽdicatio-
16 nẽ.Sed libellus iste stare nõ põt.† Primo, qa iurisdõ est genus,uñ uẽdicari nõ põt,ff.de rei uẽ.l.si in rẽ.Scdo, qa rei uẽdicatio daẽ cõ possidẽtẽ,possessio.n.subiicit aliquẽ actioni in rẽ,ut C.de alie.iu.mu.l.unica, eẍ,de iu. examinata,et cõ eum,q hẽt facultatẽ restituendę rei,ff. de rei uen.officiũ.sed iurisdõ est res incorporalis,qa tãgi,uel uideri nõ põt,ff.de rer.diui.l.1.ergo non uendi-
b catur,ff.de rei uen.l.uendicatio.[b] Tertio,quia cũ sit incorporalis,non possidetur,ff.de acq.poss.l.possideri,in prin.ergo nõ uendicaẽ,ut dictum est.Dicẽdũ est ergo fm Odof.quod pro iurisdõne cõpetit possessoriũ iudiciũ,uel quasi,& tũc cõcipiẽ libellus,ut s.§.in retinendę
17 uer.porro.† Itẽ & petitoriũ,qñ uidelicet miles nõ possidet,nec unq̃ possedit,sed pater eius sic,& tũc ei cõpetit iudicis officiũ,fm quosdã,cum nõ habeat locũ ordinariũ,ff.de minor.l.i cã,§.1.Pretor.n.phibet ueritas exactiones fieri,arg.ff.de off.præsi.l.illicitas,& l. congruit, ext de censib.cũ Apostolus.§.phibem⁹.Alii uero dãt cõ l.ctionem ex lege illa,ff.de emancip.l.1.& fi.Tu dic, q̃ aut agiẽ de iurisdõne cõstituenda,aut de iã cõstituta Si de constituenda,ut quia dicit miles iurisdictionem fuisse patri suo uenditam,sed non traditam, tunc aget actione ex contractu.& sic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.vt s̃,vsque noĩe ipsius.iũge,qa talẽ iurisdõnẽ dicta vniuersitas vẽdiderũt patri meo,& nõ tradiderũt,quare peto ipsam mihi quasi tradidi patiendo me iurisdõnẽ ipsam libere exercere, ad qđ ppono actionẽ ex empto,si fuit emptio,ar.ff.de vsufru. corruptionẽ.Si de iã cõstituta,vt qa vẽdiderũt patri eius,& eũ vti illa passi sunt,tunc locũ habet vtilis confessoria, qa sicut directa,p vera seruitute locũ habet,vt ff.de seruit. quoties,& de ser.rusti.pđ.l.2.sic & pro iurisdictione, quæ est species seruitutis,dabitur vtilis,ff.de fun. instr. & instru.leg.l.prætoris,& tunc sic concipitur libellus.

LIB.Corã,&c.ut s̃.usq;,noĩe ipsius, iũge, quia licet habeã iurisdõnẽ plenã in dicto castro, nõ permittũt tñ me iurisdõnẽ ipsam libere exercere, quare peto eos p uos cogi,q̃ me pmittãt illã libere exercere,& mihi caueri,ne me impediãt ĩ futurũ,& ad hoc ipsos finaliter cõdemnari,ff.si serui.uẽ.actũ,& l.egi.& uide j.de relig. do.uer.qđ si petaẽ.Quid iuris sit,qñ res, uel æstimatio
18 petiẽ,uide j.de obl.& sol.§.sequiẽ,ad fi.† Est & alia rei uẽdicatio,q̃ daẽ metũ passo,de qua s̃.qđ met.cau. uers. porro. Quatuor quoq; sunt piudiciales actiones & in rẽ,qđ dic,ut s̃.in ti.de of.or.uer.ult. Porro sępe ĩ rei uẽdicatione,& in petitione hæreditatis,& in aliis actionibus petũtur fructus a possessore officio iudicis, in quo
c sic libel.concipe.[c]

LIB.Corã,etc.conqueror de P. à quo peto talem rẽ, &c.quam dico ad me pertinere iure dñij, uel quasi, q̃ rem peto cum fructibus extantibus,s.tot corbibus frumenti,uel uini, pro re ipsa propono rei uendicationẽ, pro fructibus uero officiũ iudicis, & hoc cõ bonæ fidei possessorem pro extantib.& nõ cõsumptis,C.de rei.uẽ.
19 certv.§ bonæ fidei.eẍ de rest.spo.grauis.† Cõtra malæ fidei possessorẽ,aut nõ habẽtẽ titulũ sic cõcipiẽ libellus. LI-

ADDITIONES.

a Tempus.*Et Rof.continuauit eam sup.prox.inter prætorias,et totum,quod sequitur,fuit eius. Materia vero huius contractus copiose tractatur infra de loca.§ penul.*

b l.Vendicatio.*Alia iura uide adhoc sup.uer.& alia sunt,in primis positionibus rei.*

c Concipe.*Oẽs libellos sequentes posui Rof.ti.de of.iud. quo fructus,pet.in pe.& ult.col.Cõtra illos aũt sic opponit,cum rei uendicat. iudex quasi mercenari⁹ puideat circa fruct⁹,maxime quĩ* per-

percipiuntur post litē contestatam, ff. de ędil. edic. ædiles. §. item sciendum. & facit l. ex diuerso. §. ubi aūt. ff. eo. tit. a l quid necessarium est hoc officiū, uel hæc libellorum forma? Respondet, ꝗ acquiescit obiectori suo casu, cum iudex est mercenarius. Sed quia multi sunt casus, quib. fructus peti non possunt iure actionis, necessarium fuit petis fructus iudicis off. loco principalis actionis. De his aūt casib. ibi plene præmisit. Itē contra ultimū libellū, quo petuntur percipiendi, opponit iudicis solū institui de preterito, uel p̄senti, de futuro non, quia de his reb. buæ postea in obligationē uenturæ sunt iudiciū esse non pōt, ff. de iudici. non quemadmodū. Quomodo ergo peti possunt fructus non percepti tempore moræ litis? respondet, quosdam dicere, quod fructus omnes post litem contestatam ueniunt officio iudicis, & eo officio, quo ueniunt, petuntur, non officio iudicis loco principalis actionis, quo officio necesse est peti perceptos & ante litem contestatam percipiendos, ut in præd. §. item sciendum. & ff. de usu. l. pertinet. & l. neque.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. a quo peto talē rem cū fructib. percipiendis, simili possidere licuisset, f. tot sextariis frumēti p̄ re ipsa, &c. ut sup. de rei ven. si mauis. §. fi.
20 ꝯ possessorē bonę fidei i petitione hereditatis.† Pro fructib. ꝯsumptis, de quib. factus est locupletior, sic ꝯcipit:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui possidet hereditatem, quæ fuit quondam T. cui T. ab intestato successit, vnde ago contra eū, vt ipsam hæreditatem cū fructibus perceptis, & consumptis restituat, de quibus fructibus factus est locupletior in tot sextariis frumēti. Pro hæreditate petitionē hæreditatis propono, pro fructib. uero officium iudicis, ff. de peti. hære. illud. §. prædio. &
21 §. ad officium.† Contra omnem possessorem pro omnib. fructib. post lit. contestatam sic concipit libellus:

LIB. Coram. &c. conqueror de P. a quo peto talē rē cū fructib. perceptis post litem contestatam vsq; ad tēpus restitutionis rei. ad hoc propono officiū iudicis, ff. de peti. hęred. l sed & si lege. §. si ante litē. C. de rei ven
22 certū.† Itē iura sæpe actionē suadent dari, non tñ dant aliq̄ specialem, quo casu competit actio in factū subsidiaria, sicut in exceptione, qua deficiente, vel etiā actione, tunc utilis actio, uel exceptio datur, ff. de præscript.
a uerb. quoties. in qua sic libellum concipe a.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cæmenta mea posuit in sepulchro suo, quo dissolutum est, unde peto illa cæmenta mihi restitui, & ad hoc propono actionem in factū, ff. de rei uen. quæ religiosis. in prin. Si uero sine domini uoluntate iniunxit, in ferruminatis, & plantatis, & satis, competit actio ad pretium, ut in ea. l. in fin. & tunc sic concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui brachium meū argenteum, vel ferru minationem adiunxit statuæ suæ argenteæ, vel frumentum meum seminauit, f. vnū cor
b bem, uel plantauit uineam b, quam æstimo decem, unde ago contra eum, ut prædicta decem mihi soluat, &
c ad hoc & c. ut in præal. l. & iunge hic c, quod no. s. de act. sev petit. §. sequitur. uersi. si autem, uel actio in rem. & in seq. in princ. uersi. sed quam.

ADDITIONES.

a Conci. *Qui libelli, & uerba præcedentia fuerunt Ros. ubi de ista tract. satis copiosè. Et ante oīa sic alū, ut ipse no. de act. in fact. præscritio. uerbis. in prin. tñ est dicere actio in factū, id est actio ex ipso facto, ut s. deficiente noīe actionis ex facto detur actio, q̄ in multis & varijs iuris articulis est admissa, C. de sacros. ec. sācimus. Hæc aūt actio cōpetit, qñ deficit actio, & iura suadent actionem dari hoc dico, quia pro re tua mihi deficit actio, non tñ dabitur illa factū qa iura hoc nō suadent. Dat aūt Ro. 12. exēpla h. subsidiarij in agendo, & 15. in excipiendo, quæ per te videas. Itē pondera libellos inferiores, & vide bis, ꝙ non agitur in rē. sed ad æstimationem, vel pretiū, per quod soluuntur, quæ opponūtur de locis religiosis, quæ nō sunt in bonis nostris, ff. de rei ven. in rē. §. loca. & ꝙ seminata, & plantata sunt dominorum soli ff. de acquire domi. l. adeo nā libelli ad illa non agunt, sed ad pretium. Vltra hoc sciendum, ꝙ ista subsidiaria est generalissima. habemus. n. alias subsidiarias speciales, sicut actio de dolo, l. 2. condictio ex lege ff. de cond. ex lege, l. 2. itē restitutio, ff. de min. qd si mi. §. fina. item & querela inofficiosi testamenti, quæ tunc datur, cum alio modo ad bona defuncti quis peruenire non pōt. Inst. de inof. test. tā antē naturales. Istæ autem sunt subsidiariæ in suis specialibus casib nec se cōtingunt, nec cōcurrunt, sed vt dicit Ro. hoc ti. in fi. quælibet harum manet in suo domicillio, quod est dicere, quod nec istæ dantur in illis casib. nec illæ extra suos casus ad quos solos sunt subsidiariæ, de hac etiam no. ff. de præscript. uer. super rubr.*

b Vineam. *Ros. dixit plantam meam.*

c Et iunge hic. *s. materia realium, non in subsidiariis.*

SVMMARIVM.

De publiciana, & de seruitutibus.

1 *Actio Publiciana cui competere dicatur, & ob quam causam.*
2 *Dominum se dicit qui se dicit usucepisse.*
3 *Libellus qualiter sit in actione Publiciana concipiendus.*
4 *Per Publicianam petitur omnis restitutio, & ea quæ ueniunt in rei uendicatione.*
5 *Res, quæ non potest per Publicianam peti.*
6 *Ad rei instructionem unica tantum actio edi requiritur.*
7 *Actor ignorans quæ sibi actio competat, qualiter habeat proponere. & num. 8.*
9 *Publiciana nunquam est contra dominum danda.*
10 *Actor quo casu confitens à Publiciana excludatur.*
11 *Bona fides præsumitur, ubi mala non probatur.*
12 *Publiciana & rei uendicatio an sint contraria.*
13 *Libellus qualiter sit in actione confessoria conficiendus.*
14 *Electionis secundum, uel præter consuetudinem factæ qualiter sit confirmatio, uel infirmatio petenda.*
15 *Obligationes ex consensu tacito uel expresse nasci dicuntur.*
16 *Dissimilitudo inter confessoriam, & interdictum uti pos. quæ sit.*
17 *Possessorium pro sequi quando quis dicatur.*
18 *Petitorium intentari qualiter intelligitur.*
19 *Consuetudo non potest sine prescriptione procedere.*
20 *Sententia quo casu non solum super petitione, sed etiam super causa sit proferenda.*
21 *Causa proprietatis an sit sufficiens ad cassandam, uel confirmandam electionem.*
22 *Impeditus uti seruitute debita, quam actionem habere possit.*
23 *Libellus qualiter sit cōtra impedientē aquæductū concipiendus.*
24 *Libellus qualiter contra non permittentem tigna in muro immittere sit concipiendus.*
25 *Agens super personali seruitute qualiter concipiet libellum.*
26 *Actoris & rei positiones, ubi agitur super seruitute personali.*
27 *Actio negatoria cui, & quo casu competere dicatur. & nu. 31.*
29 *Negatoria quanto tempore tollatur.*
28 *Agens negatoria qualiter probabit de iure suo.*
30 *Actiones pro seruitute tā reali, quā personali dabiles, quæ sint.*
32 *Positiones actoris & rei, ubi agitur de seruitutibus.*
33 *Ædificare uolens iuxta palatium alicuius, an, & quo casu possit prohiberi.*
34 *Domum habens ab utraque parte uia, an possit pontem de una ad aliam facere.*
35 *Condemnatio, uel absolutio, an debeat fieri in confessoria & negatoria, sicut & in realibus & personalibus.*
36 *Cautio & nuda promissio an semper æquiparentur.*

a 5. § Nunc dicendum restat de Publiciana, quæ prætoria est a, & competit ei, qui rē ex cā donationis, aut legati, uel cuiuslibet alterius iusti tituli bona fide ab aliquo accepit, credēs illū uerū dñm
1 fuisse, cū tñ in ueritate non esset.† Si. n. iste prius, quam usucceperit ipsam rem, uel aliās eius dominium nactus fuerit, cadat a possessione eius, competit ei Publiciana actio

ADDITIO.

a Prætoria est. *Et prima in ordine & in arbore.*

deicommisso.§.Aristo,ff.q.a quib. Et quis aliqui dicant hoc arbitrarium esse, tamen cōis opi. & cōis obseruantia est, q intelligatur de tpe minori decennio; iuribus & auctoritatibus per, eū ibi alleg. Et quod dicatur breue tempus, uide Card. Zaba. in c. preterea. de æta. & quali. Et quod dicatur magnum, seu longum tempus, uide Ale. consi.16. incip. uiso instrumento, in princ. in 4. uol. Hen. Fer.

Item q superficiem, quæ nūc est in solo, ego imposui, vel imponi feci. Item q T. fuit dominus, vel quasi huius soli. Reus vero sic ponat. & primo neget, si potest, saluo sacramento.

POSITIO rei, Pono, q T. est minor 25. annis, ext. de probat in presentia, hoc concesso, non valet eius donatio, vel venditio, vel locatio sine prætore, ff. de rebus eorum, qui sub tu. vel cu. sunt. l. 1. Item q T. solum, in quo dicis esse superficiem, vēdidit et tradidit M. prius quam superficies ibi esset imposita hoc concesso, T. nihil potuit trāsferre, ff. de acquir. rer. do. traditio. ff. de reg. iu. nemo plus, ext. de dona. inter vir. & vxo. nuper. 1. q. 7. Daybertum. Item quod vsq; ad annū tm̄ conduxit domū, vel solū. Itē q nō fuit dn̄s, vel quasi. Item q rem hanc non possideo, nec dolo desii possidere. hoc

12 cōcesso, absoluitur. † quia in qualibet reali requiritur, q reus possideat, C. de alie. iud. mu. cau. fac. l. vnica. ext. de excep. aduersario, & in præ. versic. verum. Sed si actor probauerit, quod possidet, transfertur possessio in actorē, ff. de rei ven. l. pe. & hæ positiones locum habent tam contra dominum soli, q̄ contra quemlibet possessorē, nam & hæc actio datur cōtra dominum. ff. de superfic. l. 1. In interdicto vero de superficiebus for-

13 ma libellū, vt sup. §. px. ver. est & iterdictū, † Est & alia vtilis rei vēdicatio, q̄ datur emphyteotæ, vel ei, qui cō-

a duxit ad non modicum tempus.[a] licet in arbore actionum domini Io. nihil de ea dicat, tamen sic in ea concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rem detinet, puta prædium, vel domum mihi datam à Titio in emphyteosim, cuius confines, &c. vnde peto rē illā mihi restitui vtili rei vendicatione, quæ datur emphyteotæ. Actor ergo sic ponat.

POSITIO Actoris. Pono, q teneris mihi reddere ea, quæ in libello continentur. quod dic, vt in præ. versi. 11. Itē q ɔcessisti mihi rem talem, & in emphyteosim dedisti. & hoc, si agit ɔtra dantē. Si vero ɔ̄ T. dicat sic: Pono, q T. est dn̄s talis prædij, vel habet Publicianā p illo prædio. Itē q ille T. rē illā mihi dedit in emphyteosim. Itē quod talis est res, quę potest in emphyteosim dari. Itē q de hoc ɔtractu scriptura facta est per manū publicā B. notarii. C. de iure emphy. l. 1. Item q singulis annis a die celebrati contractus solui, quod soluere debui, ext. de locat. potuit. Itē q talis persona est, quæ potuit alienare. Reus vero sic.

14 POSITIO rei. † Pono, q res, quam dicis tibi in emphyteosim datam, fuit minoris, hoc. n. ɔcesso, actor nō habet ius in re, nec valet cōtractus, ff. de rebus eor. qui sub tu. vel cur. sunt. l. 1. C. de reb. alie. non alie. l. fin. Item quod testator, qui dedit hanc rem T. à quo iudicis causam habere, prohibuit alienari, & causam prohibitionis apposuit in testamento, ff. de leg. 2. filius, §. diui. Itē q cōtrahentes prohibuerūt rem alienari, vt C. de reb. alie. nō alie. l. fine. Item q T. auctor tuus furiosus fuit, vel fuit sibi bonis interdictum, ff. de verb. obl. is cui. itē quod iā est triennū, quod pensionem nō soluisti, C. de iure emphy. l. fi. Item quod res illa data in emphyteosim, est mobilis, quod esse nō potest, ut in Auth. de nō aliæ, aut per. reb. eccle. & C. de iure emphy. l. 1. 2. & fin. Si uero dn̄s a uasallo, uel colono plus debito exigit

15 dic, ut inf. de censi. † Cæterum pro iurisdictione intētant quidam rei uendicationem, & sic concipiunt, libellum.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. syndico tal. s uniuersitatis noīe ipsius, & dico, quod in dicto castro habeo plenam iurisdōnem cognoscendi de quibuslibet causis, & quamlibet aliam spēm iurisdōnis, quare peto iurisdōnē ipsam mihi restitui, ad qd̄ ppono rei vēdicatio-

16 nē. Sed libellus iste stare nō pōt. † Primo, qa iurisdō est genus, un̄ uēdicari nō pōt, ff. de rei uē. si in rē. Scdo, qa rei uēdicatio dat̄ ɔ̄ possidētē, possessio. n. subiicit alicui actioni in rē, ut C. de alie. iu. mu. l. unica, eX. de iu. examinata, et ɔ̄ eum, q hēt facultatē restituendę rei, ff. de rei uen. officiū, sed iurisdō est res incorporalis, qa tāgi, uel uideri nō pōt, ff. de rer. diui. l. 1. ergo non uendi-

b catur, ff. de rei uen. l. uendicatio.[b] Tertio, quia cū sit incorporalis, non possidetur, ff. de acq. poss. l. possideri, in prin. ergo nō uendicat̄, ut dictum est. Dicēdū est ergo fm̄ Odof. quod pro iurisdōne ɔpetit possessoriū iudiciū, uel quasi, & tūc ɔcipit̄ libellus, ut s. §. in retinende

17 uer. porro. † Itē & petitoriū, qn̄ uidelicet miles nō possidet, nec unq̄ possedit, sed pater eius sic, & tūc ei ɔpetit iudicis officiū. sm̄ quosdā, cum nō habeat locū ordinariū, ff. de minor. i cā. §. 1. Pretor. n. phibet ueritas exactiones fieri, arg. ff. de off. præsi. l. illicitas, & l. congruit, ext de censib. cū Apostolus. §. phibem᷒. Alii uero dāt ɔ l. ctionem ex lege illa, ff. de emancip. l. 1. & fi. Tu dic, q aut agit̄ de iurisdōne cōstituenda, aut de iā cōstituta. Si de constituenda, ut quia dicit miles iurisdictionem fuisse patri suo uendītam, sed non traditam, tunc aget actione ex contractu. & sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. vt s̄. vsque noīe ipsius. iūge, qa talē iurisdōnē dicta vniuersitas vēdiderūt patri meo, & nō tradiderūt, quare peto ipsam mihi quasi tradidi patiendo me iurisdōnē ipsam libere exercere, ad qd̄ ppono actionē ex empto, si fuit emptio, ar. ff. de vsufru. corruptionē. Si de iā ɔstituta, vt qa vēdiderūt patri eius, & eū vti illa passi sunt, tunc locū habet vtilis confessoria, qa sicut directa p vera seruitute locū habet, vt ff. de seruit. quoties, & de ser. rusti. pd. l. 2. sic & pro iurisdictione, quæ est species seruitutis, dabitur vtilis, ff. de fun. instr. & instru. leg. l. prætoris, & tunc sic concipitur libellus.

LIB. Corā, &c. ut s̄. usq;. noīe ipsius, iūge, quia licet habeā iurisdōnē plenā indicto castro, nō permittūt tm̄ me iurisdōnē ipsam libere exercere, quare peto eos p uos cogi, q me pmittāt illā libere exercere, & mihi caueri. ne me impediāt ī futurū, & ad hoc ipsos finaliter ɔdemnari, ff. si serui. uē. actū, & l. egi. & uide J. de relig. do. uer. qd si petat̄. Quid iuris sit, qn̄ res, uel æstimatio

18 petit̄, uide J. de obl. & sol. §. sequit. ad fi. † Est & alia rei uēdicatio, q̄ dat̄ metū passo, de qua s̄. qd̄ met. cau. uers. porro. Quatuor quoq; sunt piudiciales actiones & in rē, qd̄ dic, ut s̄. in ti. de of. or. uer. ult. Porro sępe ī rei uēdicatione, & in petitione hæreditatis, & in aliis actionibus petūtur fructus a possessore officio iudicis, in quo

c sic libel. concipe.[c]

LIB. Corā, etc. conqueror de P. à quo peto talem rē, &c. quam dico ad me pertinere iure dn̄ij, uel quasi, q̄ rem peto cum fructibus extantibus, s. tot corbibus frumenti, uel uini, pro re ipsa propono rei uendicationē, pro fructibus uero officiū iudicis, & hoc ɔ̄ bonæ fidei possessorem pro extantib. & nō ɔsumptis, C. de rei uē.

19 certu. §. bonæ fidei. eX de rest. spo. grauis. † Cōtra malæ fidei possessorē, aut nō habētē titulū sic ɔcipit̄ libellus.

LI.

ADDITIONES.

a Tempus. *Et Ros. continuauit eam sup. prox. inter pratorias, et totum, quod sequitur, fuit eius. Materia vero huius contractus copiose tractatur infra de loca. §. penul.*

b l. Vendicatio. *Alia iura uide adhoc sup. uer. & alia sunt, in primis positionibus rei.*

c Concipe. *Oēs libellos sequentes posui Ros. ti. de of. iud. quo fructus, pet. in pe. & ult. col. Cōtra illos aūt sic opponit, cum rei uendicat. iudex quasi mercenari᷒ puideat circa fruct᷒, maxime quā*

per-

percipiuntur post litẽ contestatam, ff. de ędil. edic. ædiles. §. item sciendum. & facit l. ex aduerso. §. ubi aũt. ff. eo. tit. a l quid necessarium est hoc officiũ, uel hæc libellorum forma? Respondet, quod acquiescit obiectori suo casu, cum iudex est mercenarius. Se l q ɩ multi sunt casus, quib. fructus peti non possunt iure actionis, necessarium fuit peti fructus iudicis off. loco principalis actionis. De his aũt casib. ibi plene pręmisit. Itẽ contra ultimũ libellũ, quo petuntur percipiendi, opponit iudicia solũ institui de prẹterito, uel pręsenti, de futuro non, quia de his reb. quæ postea in obligationẽ uenturæ sunt iudiciũ esse non põt, ff. de iudici. non quemadmodũ. Quomodo ergo peti possunt fructus non percepti tempore moræ litis? respondet, quosdam dicere, quod fructus omnes post litem contestatam ueniunt officio iudicis, & eo officio, quo ueniunt, petuntur, non officio iudicis loco principalis actionis, quo officio necesse est peti perceptos & ante litem contestatam percipiendos, ut in præd. §. item sciendum. & ff. de usu. l. pertinet. & l. neque.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. a quo peto talẽ rem cũ fructib. percipiendis, si mihi possidere licuisset, s. tot sextariis frumẽti pro re ipsa, &c. vt ff. de rei ven. si nauis. §. fi.
20 cõ possessorẽ bonę fidei ĩ petitione hęreditatis. † Pro fructib. cõsumptis, de quib. factus est locupletior, sic cõcipit:

LIB. Coram, &c. cõ queror de P. qui possidet hęreditatem, quæ fuit quondam T. cui T. ab intestato successit, vnde ago contra eũ, vt ipsam hæreditatem cũ fructibus perceptis, & consumptis restituat, de quibus fructibus factus est locupletior in tot sextarus frumẽti. Pro hæreditate petitionẽ hæreditatis propono, pro fructib. uero officium iudicis, ff. de peti. hære. illud. §. prædio. &
21 §. ad officium. † Contra omnem possessorem pro omnib. fructib. post lit. contestatam sic concipit libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. a quo peto talẽ rẽ cũ fructib. perceptis post litem contestatam vsq; ad tẽpus restitutionis rei. ad hoc propono officiũ iudicis, ff. de peti. hęred. l. sed & si lege. §. si ante litẽ. C. de rei ven
22 certũ. † Itẽ iura sæpe actionẽ suadent dari, non tñ dant aliquã specialem, quo casu competit actio in factũ subsidiaria, sicut in exceptione, qua deficiente, vel etiã actione, tunc utilis actio, uel exceptio datur, ff. de præscript.
a uerb. quoties. in qua sic libellum concipe a.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cæmenta mea posuit in sepulchro suo, quo dissolutum est, unde peto illa cæmenta mihi restitui, & ad hoc propono actionem in factũ, ff. de rei uen. quæ religiosis. in prin. Si uero sine domini uoluntate iniunxit, in ferruminatis, & planatis, & satis, competit actio ad pretium, ut in ea l. in fin. & tunc sic concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui brachium meũ argenteum, vel ferruminationem adiunxit statuæ suæ argenteæ, vel frumentum meum seminauit, s. vnũ corbem, uel plantauit uineam [b], quam æstimo decem, unde ago contra eum, ut prædicta decem mihi soluat, &
c ad hoc & c. ut in præal. l. & iunge hic c, quod no. s. de act. seu petit. §. sequitur. uersi. si autem, uel actio in rem. & in seq. in princ. uersi. sed quam.

ADDITIONES.

a Conci. *Qui libelli, & uerba præcedentia fuerunt Ros. ubi de ista tract. satis copiosè. Et ante omnes sicut lũ, ut ipse no. de act. in fact. praescritio. uerbis. in prin. tñ est dicere actio in factũ, id est actio ex ipso facto, ut s. deficiente nõie actionis ex facto detur actio, quod in multis & varijs iuris articulis est a im ßa, C. de sacros. ec. sancimus. Hęc aũt actio cõpetit, quãdo deficit actio, & iura suadent actionem dari hoc dico, quia pro re tua mihi deficit actio, non tñ dabitur illa factũ quia iura hoc nõ suadent. Dat aũt Ro. 12. exẽpla huius subsidiarij in agendo, & 15. in excipiendo, quæ per te videas. Itẽ pondera libellos inferiores, & videbis, quod non agitur in rẽ. sed ad æstimationem, vel pretiũ, per quod soluuntur, quæ opponũtur de locis religiosis, quæ nõ sunt in bonis nostris, ff. de rei ven. in rẽ. §. loca. & quod seminata, & plantata sunt dominorum soli ff. de acquire domi. l. adeo nã libelli ad illa non agunt, sed ad pretium. Ultra hoc sciendum, quod ista subsidiaria est generalissima. habemus. n. alias subsidiarias speciales, sicut actio de dolo, l. 2. condictio ex lege ff. de cond. ex lege, l. 2. itẽ restitutio, ff. de min. quod si mi. §. fina. item & querela inofficiosi testamenti, quæ tunc datur, cum alio modo ad bona defuncti quis peruenire non põt. Inst. de inof. test. tã antẽ naturales. Istæ autem sunt subsidiariæ in suis specialibus casib. nec se cõtingunt, nec cõcurrunt, sed vt dicit Ro. hoc ti. in fi. quælibet harum manet in suo domicillio, quod est dicere, quod nec istæ dantur in illis casib. nec illæ extra suos casus ad quos solos sunt subsidiariæ, de hac etiam no. ff. de præscript. uer. super rubr.*

b Vineam. *Ros. dixit plantam meam.*

c Et iunge hic. *s. materia realium, non in subsidiaria.*

SVMMARIVM.

De publiciana, & de seruitutibus.

1 *Actio Publiciana cui competere dicatur, & ob quam causam.*
2 *Dominum se dicit qui se dicit usucepisse.*
3 *Libellus qualiter sit in actione Publiciana concipiendus.*
4 *Per Publicianam petitur omnis restitutio, & ea quæ ueniunt in rei uendicatione.*
5 *Res, quæ non potest per Publicianam peti.*
6 *Ad rei instructionem unica tantum actio edi requiritur.*
7 *Actor ignorans quæ sibi actio competat, qualiter habeat proponere. & num. 8.*
9 *Publiciana nunquam est contra dominum danda.*
10 *Actor quo casu consitens à Publiciana excludatur.*
11 *Bona fides præsumitur, ubi mala non probatur.*
12 *Publiciana & rei uendicatio an sint contraria.*
13 *Libellus qualiter sit in actione confessoria conficiendus.*
14 *Electionis secundum, uel præter consuetudinem factæ qualiter sit confirmatio, uel infirmatio petenda.*
15 *Obligationes ex consensu tacito uel expresse nasci dicuntur.*
16 *Dissimilitudo inter confessoriam, & interdictum uti pos. quæ sit.*
17 *Possessorium prosequi quando quis dicatur.*
18 *Petitorium intentari qualiter intelligitur.*
19 *Consuetudo non potest sine prescriptione procedere.*
20 *Sententia quo casu non solum super petitione, sed etiam super causa sit proferenda.*
21 *Causa proprietatis an sit sufficiens ad cassandam, uel confirmandam electionem.*
22 *Impeditus uti seruitute debita, quam actionem habere possit.*
23 *Libellus qualiter sit cõtra impedientẽ aquæductũ concipiendus.*
24 *Libellus qualiter contra non permittentem tigna in muro immittere sit concipiendus.*
25 *Agens super personali seruitute qualiter concipiet libellum.*
26 *Actoris & rei positiones, ubi agitur super seruitute personali.*
27 *Actio negatoria cui, & quo casu competere dicatur. & nu. 31.*
29 *Negatoria quanto tempore tollatur.*
31 *Agens negatoria qualiter probabit de iure suo.*
30 *Actiones pro seruitute tã reali, quã personali dabiles, quæ sint.*
32 *Positiones actoris & rei, ubi agitur de seruitutibus.*
33 *Aedificare uolens iuxta palatium alicuius, an, & quo casu possit prohiberi.*
34 *Domum habens ab utraque parte uiæ, an possit pontem de vna ad aliam facere.*
35 *Condemnatio, uel absolutio, an debeat fieri in confessoria & negatoria, sicut & in realibus & personalibus.*
36 *Cautio & nuda promissio ai semper æquiparentur.*

a 5. § Nunc dicendum restat de Publiciana, qui prætoria est a, & competit ei, qui rẽ ex causa donationis, aut legati, uel cuiuslibet alterius iusti tituli bona fide ab aliquo accepit, credẽs illũ uerũ dñm
1 fuisse, cũ tñ in ueritate non esset. † Si. n. iste prius, quam usuceperit ipsam rem, uel aliàs eius dominium nactus fuerit, cadat a possessione eius, competit ei Publiciana actio

ADDITIO.

a Prætoria est. *Et prima in ordine & in arbore.*

actio contra possessorem, ff. de Public. l. j. 2. 3. & & l. cũ
qui, § pretor. vnde contra eum. sic libellus concipitur:
LIB. coram, &c. cũqueror ego Bagarotus de Suarel-
lo, qui talẽ domũ meam in Castro Podijmissionis po-
sitam prope portam sancti Martini iniusti detinet, &
reddere contradicit in meum preiudiciũ & grauamẽ,
quam si quidem domũ assero meã esse, q eam a T. vel
a non dño bonæ fidei emi & eam vsucepit, vnde peto
eam mihi restitui per actionem Publicianã, & mihi su
a per hoc iustitiam exhiberi [a], & eum ad id per vestram
sñiam condemnari. Confines autem præfatæ domus
sunt hi, ex parte vna est domus Durandi, ex alia est do-
mus Corneliani, ex alia via publica, ex parte vero poste
riori muro prędicti castri coheret. Si vero ignores om
nes confrontationes, positis duabus sic iunge, si qui
b alij sunt confines b, & etiam ad cautelam positis omni
bus finibus pt hec clausula poni, saluo mihi iure & po
testate addendi, vel minuendi, vel mutãdi. si visum fue
rit expedire. De his confrontationibus no inf. de emp.
& ven. §. 1. super gl. prima, super verbo, sitam in tali. Et
quot fines apponẽdi, no. s. de lib. concept. §. iuxta. uers.
2 Item non valet. † In actione reali hunc libellum sic for
mat P. sed non vr posse stare. nam dicendo se vsucepis-
se, dicit se dominum, ff. de vsucap. l. 3. Vnde non Publi
cianam, sed rei uendicationem habet, Inst. de act. § aliç.
ff. de rei uen. in rem act o. in prin. quæ se non compa-
tiuntur, ut 32. q. 1. cum renunciatur, ext. de l. de. exami
nata. Preterea Publiciana datur pro re nondum vsuca-
pta, ff. eo. l. 1. Preterea iste Bagarotus est sibi contrarius,
q per hoc, q dicit se usucepisse, dicit se dominum, ut
sup. & etiam dum dicit rem suam esse. Cum uero pro-
ponit Publicianam, & dicit se a non domino emisse,
asserit se non dominum. unde sibi tanquam cõtrarius
est repellẽdus, C. de codicil. l. fi. ff. de eden. l. j. ext. ste ap.
solicitudinem. infra uersi. fin. qu a scriptura in se con-
traria desolabitur, 25. q. 2. si ea. C. de fid. instrum scriptũ
extra eod. tit. imputari. & tanquam mendax est punien
dus, ff. de inter. & releg. relegatorũ. in fi. ff. de neg. geg.
siue heredi. taria. ext. ut ecclesi. benef. ut nostram. 22. q.
2. primum. ca. seq. &c. ne quis. C. de indi. uidu. l. 2. & C.
vnde ui, l. meminerint. Sed P. respondet ad prędicta, q
lex permittit in hoc casu mẽtiri, quia permittit me di-
c cere usucepisse, quod non usucepi, Inst. de act. § aliæ. si
d cut & alias permittit mẽtiri, C. de bonis mater. l. 1. d Vd
dic, ut inf. uer. fi. Alij uero, ut Ros. nõ admittunt hũc li
bellũ, dicẽtes, quod prius q libellus formetur in Publi
ciana. uideri debeat, an qui petit, sit dominus, uel cre-
dat, ut tunc non intentet Publicianam, sed rei uendica
tionem, quę soli domino competit, ut in prę. l. in rem
actio. an non sit, uel non credat, ut tunc eam intentet.
Si uero dubitet, ut quia dubitat, an is, a quo causam ha-
e bet, fuerit dominus, tutius [e] est Publicianam propone-
re, quam rei uẽdicationem, quia in rei uendicatione ha
bet plura, s. quatuor probare, si agatur contra tertium
possessorem, s. quod emerit, quod in vacuam possessio
f nem inductus fuerit f, q pretiũ numerauerit, ff. de tri-
but. procuratoris § si ded. ff. de contrahen. emp. quod
uendidi. & quartum, quod uẽditor fuerit dominus. At
in publiciana minus, quia de pretio nil probabit, ff. e. de
pretio. Probabit ergo contractum præcessisse, & rem
traditam fuisse. De bona fide aũt nihil probabit, quam
probat eo ipso, quod contrarium non probatur, C. lib.
12. qui mil. non possunt, super seruis. Vel dic, secundũ
Vbert. ut s. de actio. seu pet. § sequit. uer. Item nota, q
si actor. & seq. & uer. si uelis. sed P. magis placet ĩ dubio
3 rei uendicationem debere proponi. † In publiciana er-
go sic concipitur libellus, secundum Ros.
LIBELLVS. Coram, &c. ut s. usque, quam si qui
f dem domum, & post iunge, à Bagaroto, forte f non do-
mino bona fide emi, unde peto ipsam domum mihi
restitui, & ad hoc utilem rei uẽdicationem, scilicet Pu-
blicianam intentans, & mihi super hoc iustitiam exhi-
beri. Vel sic, ad restitutionẽ præfatæ domus Publiciana
intentãs, & mihi super hoc iustitiam exhiberi. Vel sic,
ad restitutionem præfatæ domus Publicianam intẽto,
peto etiam fructus perceptos, ad quod propono condi
ctioné sine causa: & extantes, pro quibus similiter Pu-
blicianam intento, & extantes, pro quibus similiter Pu
blicianam intento, & percipiendos, quos ex officio ve
stro peto, &c. vt in præcedenti libello. De fructibus iõ
dixi, quia in ea veniunt, sic in rei vendicatione, vt ff. de
rei ven l. ex diuerso. § petitor. & ff. eo eum qui. Item q
post litem contestatam accidunt, valde spectant ad offi
cium iudicis, vt supra §. nunc de expensis. versic. hoc
quoque. Quod aũt iste libellus sit recte conceptus, sic
propono: Publiciana enim est in rẽ, & quicũque ex iu
sta causa habet rem a non dominũ & bona fide, potest
per eam in iudicio rem prosequi, vt Instit. de actio. §.
4 aliæ. ff. de Publi. l. j. & l. eum, qui. §. Publiciana. † Cum
ergo sit in rem, recte per eam petitur restitutio. & om
nia, quæ veniunt rei vendicatione, veniunt in Publicia
na, nisi aliud specialiter in lege dicatur, vt in præ. l. l.
g eum, qu g. Sed opponitur. nam iste Bgarotus dicit se
emisse a non domino, ergo mala fide, & tamen ipse di
cit, q bona fide, sic est sibi contrarius. Item qui habet
rei conscientiam alienæ, malam habet fidem, vnde nõ

ADDITIONES.

potest

a Exiberi. *Sic etiam ponit Gul. auctor, ubi supra de act. seu peti.*
b Confines. *Dicit G. de eder. q si reus petit duos cõfines declara*
ri in libello, q actori petenti dabitur ad hoc dilatio, quia talia in-
digent quandoq; oculorum inspectione, ff. fin. reg. l. si irruptione.
in fi. & de damno infecto, l. 3. in principio.
c § aliæ. *Vt tangitur ibi in gl. & sic uidetur, q Quasi, quod intelli*
gitur in inferiorib. repetitum, ut sic recipiatur usucapio pro quasi
usucapione, ut sicut in uera daretur directa uẽdicatio, sic in ista,
cũ ex iusto tit. & bona fide detur utilis. Dicit Ros. quod dicit Rog.
preceptor suus, quod Publiciaĩ pponens dicit se usucepisse rẽ,
id est, ex ea cã cepisse, qua procedit usucapio, cum in publicũ sic
necesse rem posse usucapi, ff. eod. eum, qui. in fi. & l. sequen. & l.
cum sponsus. §. si res.
d L. 1. *non mentitur. ibi, si exponas proprij iuris, quo ad admini-*
strationem C. de bon. quę lib. l. cum oportet.
e Tutius. *Idem Acc. ff. eo. tit. & Ber. Dorna.*
f Fuerit. *de hoc est opi. ut no. ff. de fundo dot. si fundũ. & C. de prob.*
cũ res. Aduerte, q si cõcedatur in rei uẽdicatione, nõ est necesse
tradi possessionẽ uacuã, cũ fit traditio per dominũ, in Publiciana
tñ uidetur necessaria. facit ff. pro suo, l. fi. Itẽ traditio nõ dominij,
cum cã habili ad dominiũ transferendum, parit Publicianã, de
mum cum causam habuerit usucapiendi, q non habet nõ habens
uacuã, ergo, &c. id patent ff. de Publ. l. si ie. §. hęc actio. & dixi
sup: & de hoc per Cyn pra. l. cum res. Dicebat ergo. Io. de Bla. de
Publi. in fi. quod si uendidi tibi rẽ alienã, & a domino possessam,
licet & in possessionẽ induxerim, quia tamen non possedisti, cum
possideretur a domino, ff. de acqui. pos. l. 3. §. ex contrario. tibi Pu
bliciana non competit, alias filius, colonus, uel extraneus in rem,
quam possiderem, & in qua Publicianam haberem possessionẽ
alteri concedendo, meam conditionẽ faceret deteriorem, quod es
se non dẽt, C. de acqui. pos. l. ex libris. Non obstat, quod illud suffi-
cit in rei uendicatione, ut in pra. l. si fundum. Et quod idem debet
esse in Publiciana, ff. eo eum, qui. § ĩ Publiciana. quia prima lex
loquitur in domino, qui habere dẽt latiores habenas. §. loquitur
quo ad fructus, damna, impensas, & alias ibi no. sed non quo ad
hoc, quia dominium sine possessione queritur, Publiciana non.
ADDE, quomodo Publiciana intentetur contra possessorem
malę fidei, & ex quo capite potest in ea obtineri, Rom. cons. 424.
g Forte. *Istud Forte, non posuit Ber. Dorna. & cautius cõiungunt.*
q Odof. qui dixit, q forte illam emit a Io. non domino. Ros. q ponit
quatuor formas, eo ti. & ista fuit eius secunda, quam & tribuit
Io. & Mar. in qua habetur distinctio fructuum, de qua posuit e-
tiam, & sic aptius.
h Eum qui. *Scire debes, q Io. de Bla. subtilizans in hac materia,*
& opponẽs ad singula quęq; no. glĩ Publiciana regri in § aliæ. Inst.

de

de a T. Sno ut dixi su. de ac. & pet. § sequr. uer. & no. dicit, qua tuor esse radices Publicianæ, quarũ una habet iustã cãm tenedi, quã Titulum appellamus, quæ proficere põt ad usucapiendum & præscribendũ. & in hac dicit locũ habere prædicta uerba, in qua sic format libellum: dico, domine iudex, quod R. iniuste possidet talem domum, cuius fines, &c. quam domum dico ad me iure quasi dñij pertinere eo quod mihi bona fide recipienti tradita fuit a Titio bona fide tradente, quẽ Titiũ tempore contractus, & uenditionis credebã esse dñm, cum non esset, quare petitionem meã cont. ipsum R. dirigo, uobisque supplico, ut meum quasi dominum, quod habeo in dicta domo. uel sic, ut me habere iustam cãm petendi dictam domum rõne quasi dominij uestra diffinitiua sñia declaretis, dictum R. ad restitutionem dictæ domus condemnando. Item cum mala fide possideat ipse. R. dictam domum, nec habeat titulũ per quod obuentiones perceptas ex dicta domo sine causa cõsumpsit, peto, ut dictum R. ad obuentiones dictæ domus perceptas, cõsumptas, & extantes, quas æstimo 10. libras, ac ad percipiendas ẽt condemnetis. Vt. n. dicit, in rei uendicatione accumulari põt triplex auxilium pro fructib. s. condictio sine causa, pro consumptib. a mala fidei possessore, noua rei uendicatio pro extantib. & officium iudicis pro percipiendis, sic & in Publiciana dabitur noua, vt patet. ff. e. eum, qui §. in Publiciana. Item improbat lib. Ros in eo, quod directe petitur in eo, rei restitutio ab aduersario, et actio est realis. sed de hoc uide supra de lib. concept. §. ultim. uersiculo. hoc autem notandum. Subdit, quod expressit R. iniuste possidere, & titulum non habere, propter id, quod habetur. ff. e. siue autem. § fi. cum l. seq. Dicit demum, quod secunda radix Publicianæ est. si ex causa iudicati res fuerit tradita, in qua sic libellus formatur Dico domine iudex, talem fundum ad me iure quasi dominij petij a Titio coram tali iudice, qui pronunciauit fundum meũ esse, & ad restitutionem dicti fundi mihi faciẽdam Titium condemnandum, qui Titius ex causa iudicati mihi tradidit dictũ fundum. Vnde cum R. possideat ipsum fundum iniuste, petitionem meam dirigo contra ipsum, uobisque supplico, vt me habere iustã cãm petendi dictum fundum diffinitiua sententia declaretis, dictum R. &c. ut supra. subdendo de fructib. Et in ista secunda radice non oportet, quod tradens sit dominus, uel cãm fere habilem ad dominium transferendum, uel quod tempore traditionis se crederet factum dominum. De his tamen uide, quæ satis not. ff. eo. l. 3. in ult. gl. Tertia radix est, si ex causa iusiurandi res fuerit tradita. in hac sic forma libellũ. Dico, &c. usq; pertinere, q ipsum fũdum petij a Titio coram tali suo iudice, qui Titius mihi detulit iusiurandũ ut per Deum iurarem fundum meum esse, & ego sic iuraui, ut detulit, cuius iuramenti auctoritate fundus fuit mihi traditus, unde cum R. possideat ipsum fundum, &c. ut supr. de prob. ff. eo. si eum, qui §. qui petenti. Nec hic est necesse dicere, q hodie credat se non dominum, uel q recipit rem ab eo, quem tunc crederet dominum propter incontinentiam, qua se queretur, rõne iuramenti. Satis est ergo. sibi traditam rem fuisse iurisiurandi uirtute. Quarta radix Publicianæ descendit ex ultima uoluntate, cum Titius possidens rem bona fide sine titulo, testamentõ Seium hæredẽ instituit, rogans ut mihi hæreditatem restitueret, quam mihi uerbo restituit, quod fieri potest, ff. ad Treb. l. facta. & l. restituta. Rẽ igitur illam per Publicianam petere potero, quamdis possessionẽ non apprehenderim, ff. eo. cum sponsus. §. 1. Libellus autem sic formatur, Dico, domine iudex, usq; pertinere, eo q Titius possedit dictum fundum, & tempore mortis suæ repertus ipse fundus in eius hæreditate, qui T. testamento H. sibi hæredem instituit, rogãs ut mihi hæreditatẽ restitueret, quam uerbo restituit, Vnde cũ R. fundum iniuste possideat. petitionem, &c. probatur hoc in præ. l. cũ sponsus, §. 1. & adde de fructib. ut in primo. Hic est necesse dicere me possessionem adeptum, quia restitutio uerba facta habetur pro traditione, ut in præallegata l. facta. Item cum credam rẽ de hæreditate Titij, & habeam bonam fidem, habeo titulum pro hẽre, ff. p hẽre, l. pe. ex qb. trib. patet, q hẽo iustã cãm petendi, & sic Publicianã ff. e. Quæcũque tamen, ut dicit propter illos, qui dicunt fideicõmissariũ non habere Publicianã facta sibi restitutione sol. uer. nisi p illis reb. p quib. defunctus habebat, quod satis est probabile. Dic in libello dicendum, eo q Titius, qui dictum fundũ titulo donatã quis bona fide a tali recepit qui Testamento, &c.

potest vsucapere longa, vel breui vsucapione. C. com-
munia de usucap. si mala fide. & de præscrip. long. tẽp.
l. fi. & Auth. malæ fidei. Inst. de usuca. ext. de præsc. uigi-
5 lanti, &c. fi. † Et res, quæ non potest vsucapi, non potest
per Publicianam peti, vt ff. eo. sed si res. §. eum, qui a fu-
rioso. Sed hoc facilis est responsio. non enim est sibi
contrarius, quia bona fides requiritur in initio contra-
ctus & tempore traditionis. Vnde licet postea tempo-
re dati libelli habeat rei cõsciẽtiam alienæ, non impe-
ditur propter hoc vsucapio, nec ob hoc minus Publi-
ciana datur, C. de vsucap. transfor. l. vnica, circa fi. ff. pro
a soluto, l. pen. ff. pro empto. l. 2. in princip. a Sed ad præ-
missam obiectionem vitandam alij viam mediam eli-
gentes, per quam rei vendicatio & Publiciana intenta-
tur, sic formant libellum.

LIB. Coram, &c. vt supra in primo libello, vsque, q̃
si quidem domum. & postea iungas, ad me assero perti
nere iure dominii, vel quasi, vnde peto eã mihi restitui
rei vendicatione, vel quasi Hanc formam vsus appro-
bat, & etiam decre. extra de re iudi. abbate sane, ubi de
hoc, lib. 6. & Inst. de actio. §. alienæ, vbi dicit, quasi. & ibi
de hoc, & iudices quandoque faciunt actorem eligere
actionem, vtrum videlicet velit prosequi rei vendica-
tionem, vel Publicanam, per hoc. n. quod dicit Iure do-
minii, rei vendicatio directa videtur proponi, vt sup. §.
proximo. Per hoc autẽ, quod dicit Quasi, Publiciana,
sed non videtur hoc posse stare de iure, nã aut iste actio
nes sunt contrariæ, & sic proponi non possunt, vt supra
aut diuersæ, & sic debet alteram eligere, ff. de tribut. qđ
in hæredem, §. eligere, ff. de leg. 2. cũ filius. §. variis. & su.
6 de act. seu peti. §. sequitur. ver. notandum. & seq. † Item
vnica solum actio debet edi, vt reus possit instrui. vt ff.
de edẽ. l. 1. ibi, qua actione, &c. non dicit actionib. Itẽ di-
cendo Quasi, nõ dicit magis de Publiciana, q̃ est vtilis
rei vendicatio, q̃ de illa, quæ datẽ superficiario, q̃ & utilis,
7 est, ff. si ager vectig. vel emphy. pet. l. 2. † Vnde ad pdictas
obiectiones euadẽdas P. dixit etiã sic posse formari lib.

LIB. Coram, &c. vt in 1. lib. vsque, quam si quidem
domum. & postea iunge, ad me iure dominii, vel qua-
si assero pertinere, & ideo domum illam rei uendica-
tione peto mihi restitui, & si forte dominum probare
non possem, propono Publicianam, uel sic, hãc domũ
peto directa rei uendicatione & Publiciana, sed rei uen
dicationem propono, Publicianam, autem protestor.
Hæc forma probatur ff. quorum legat. l. 1. §. 2. ext. de cõ
cess. præben. post electionem. ff. pro suo, l. fi. in fi. & hanc
b etiam formam Ross. approbat.[b] Si enim actor incertus
est, quę actio sibi competat, potest duas proponere. qđ
dic, ut in prę. uer. notandum. & uide sup. de integ. res.
8 uer. sed nunquid. † Actor ergo ponat:

POSITIO Actoris. Pono ego Bagarotus, q hanc
domum emi a Corneliano, uel q mihi fuit in dotem
data, uel ex alio titulo tali habui, ff. eo. quęcunque. in
princip. Item q eam mihi tradidit, ff. eo. l. 1. Item q bo-
na fide tradidit, C. de pręscrip. 10. uel 20. ann. Auth. ma-
le. Item q bona fide accepi, ff. eo. eum, qui, §. ait præto.
& §. Publiciana. & §. Iulianus scribit. ff. pro sol. l. 3. extra
eo. uigilanti. Item q semper bonam fidem habui, extra
eo. c. fi. Item q res est talis, q̃ potest usucapi, ff. eo. eum,
qui a furioso, §. fi. & siue § hęc actio. ext. de pręsc. cãm,
quę. Item q Cornelianus nõ fuit dominus. sed hęc est
negatiua. unde pone, q talis alter fuit. dominus. Reus
uero sic ponat, ad hoc ut excludat actorẽ a Publiciana:

POSI. rei. pono, q tu sciuisti rem ipsam nõ fuisset
tra-

ADDITIONES.

a In prin. *Non obst. ff. e. si ego. §. interdictũ. quæ ponderat tempus quo experitur. Solue, ut ibi no. & e. tit. traditionem. & ff. pro suo. l. pen.*

b Approbat. *Eo. ti. in quarta forma, quæ est ult.*

tradentis. Item quod hoc sciuisti tempore cõtractus,
uel traditionis, ut in præ. Auth. male. Item quod res ista
est furtiua, uel ui possessa, uel fuit minoris, uel pupilli,
uel fisci, uel ecclesiæ, uel in feudum, uel in præcarium,
uel in pignus concessa, ff. eod. cũ sponsus. §. si res. Item
quod emisti, sed non fuit tibi tradita & si aliquam con
fiteatur actor, cadet a Publiciana. Item quod ego sum
dñs huius rei. Et si actor confiteatur, non dabitur Publi
ciana contra reum, quæ nunquam datur contra domi-
a num, ff. de Public. l. pe. nisi in sex casibus a. † Primus est
9 de rei uen. l. si a Titio. Secundus. ff. de excep. rei iu. si quis
rẽ. Tertius, ff. de nox. si quis rem. & l. generaliter. Quin-
tus, ff. de excep. rei iud. ex sextante. Quintus, ff. de dam.
infect. damni. §. non solum. Sextus, ff. de rei. uend. si cul-
pa. Quando ecclesiæ competat Publiciana, no. infra de
10 loca. & conduc. §. nunc aliqua, uer. 58. † Quid si reus b
b faciat talem positionem, pono, quod pretium non nu-
merasti, nunquid actor confitens a Publiciana excludi-
tur. Respon. non. licet. n. actor non habeat necesse pro-
bare pretium solutum, ut ff. de Public. de pretio. tñ si
c hoc reus c probet, uel confiteatur, non mutatur propte
re a natura actionis, quia quod pretium non p. ... bet ũi-
d ctum est in fauorem actoris. Item queritur d. an actor, di
cens se bona fide emisse, teneatur probare bonam fidẽ
11 uel reus malam. Respon. † præsumitur bona fides, nisi
mala probetur. arg. ff. de fideicom. lib. si cum seruum,
§. aliæ. 1. q. 7. scimus. & ff. de re mil. non omnes, §. a Bar-
baris. Vnde reus probet malam fidem, ff. de admi. tut.
hoc autem. ff. de prob. ei, qui. & l. uerius. & l. quoties, §.
12 qui dolum. † Sed nunquid Publiciana & rei uẽdicatio
sunt contrariæ. Et uidetur, ꝙ sic. nam proponens Publi
cianam dicit se a non domino emisse, qui uero agit
rei uẽdicatione, dicit se a domino emisse. Si ergo sunt
cõtrariæ, non possunt simul proponi, C. si serus extero
se emi man. l. unica, nec una intẽta poterit rediri ad aliã,
e C. de fur. l. 1. Sed dic e, ꝙ non sunt contrariæ, licet sint di
uersæ, non. n. habent contrarios euentus, uel effectus,
C. de fur. l. 1. nec sunt contrariæ originis ratione, ff. quẽ
ad testa. aper. l. i. ff. de uerb. sig. Paulus respõ. C. de inoff.
test. cum, qui. Effectus enim Publicianæ & rei uendica-
tionis idem est, quia utraque datur pro re uendicanda.
Diuersæ tamen sunt, quia diuersos habent autores. nã
rei uendicatio est ciuilis, & Publiciana prætoria, & uide
f supra prope princip. huius. §. f † In confessoria autem a-
a ctione sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueretur clerus conuentualiũ
ecclesiarum ciuitatis Sutrinę, de canonicis minoris ec-
clesiæ Sutrinę, quia cum dictus clerus & eius prędeces
sores consueuerunt interesse in electionibus Sutrino-
rum episcoporum, dicti canonici eis renitentibus & ex
clusis ad electionem talis procedere præsumpserunt,
uel eos prohibent uti una cum eis iure coeligendi, uel
quasi. Vnde petit dictam electionem eis exclusis factã
infirmari, uel ꝙ confiteantur eos ius habere una cum
eis episcopum coeligendi, & ꝙ non prohibeant eum
in posterum uti libere & pacifice iure illo. Canonicis au
tem contra clerum potest negatoria competere, ut inf.
dicam. hoc probatur, ff. commu præ. l. 1. ex. de cã pos. &
& propri. cum ecclesia. Instit. de seru t. §. 1. Eundem li-
bellum uide sup. de elec. § 1 uersi. ad hoc. † Sic patet er-
go ex præmissis, ꝙ ualet talis libellus. peto talem electio
nem confirmari, uel infirmari, quia secundum, uel con
tra consuetudinem facta est, ut in præ. c. cum. ecclesia et
de uerb. sig. abbate, prope. princ. & de consue. cum dile
ctus. 18. q. ult. c. fin. ff. commu. pre. uenditori. ff. de aqua
pl. arce. l. 1. §. fi. 9. q. 4. conquestus. 63. distinct. quia sancta.
Contra, quia tempus non est modus inducendæ obli-
gationis: ff. de act. & oblig, l. obligationũ fere. §. placeat.
Sed dic, ꝙ aliud est in cõsuetudine, quam in tempore,
15 † in qua non solum requiritur tempus, imo etiam ne-
cessarius est consensus expressus, vel tacitus, eius, qui ex

consuetudine tangitur. vt notat Papa. extra de consue-
g tudine, super rub. g & dominus meus in Summa extra
de præscrip. in ti. de præscrip. rerum immob. §. quæ res,
sub §. de quibusdam, versi. sed queritur. & sequen. Alia
etiam plura in consuetudine requiruntur, quæ not. 8.
distinctio. frustra. & extra de consue. cap. fin. Ex consen-
su enim tacito, vel expresso nascunt obligationes, ut ff.
de pac. l. 1. 2. 3. & 4. C. lib. 10. de agri. & censi. litibus. Insti.
de oblig. Non enim uere competũt pro iuribus con-
fessoria, vel negatoria, sed tantum pro seruitutibus, vel
pro vsu, vel vsufructu, vt patet infra vers. porro. Debet
ergo agens dicere, quia ad me pertinet de iure, vt in prę
ca. cum ecclesia, vel ex constitutione, vt in præd. c. abba
te. vel ex consuetudine, vt in præ. c. cum dilectus, vel ex
priuilegio, vt 63. dis. Adrianus. & c. seq. ex. eo. considera
uimus Et hæc põt dici quasi confessoria & negatoria.
16 † Cui autem, & contra quem, & pro quibus rebus, vel
causis cõpetant, & qũo pronunciabitur pro actore in q̃
stione seruitutis petitæ, & quæ sit dissimilitudo inter ꝯ-
fessoriã & interdictũ Vti pos. & quid habet probare a-
gens ꝯfessoria, vel negatoria, no. plene, ſm Papam, in p̃.
h c. abbate h. † Hoc etiam notandum est, ꝙ per talem li-
17 libellum, cum consueuerimus interesse electionibus,
episcoporũ, petimus talẽ electionẽ nobis absentibus &
contemptis factã cassari. intentatur ẽt possessorium &
petitoriũ. vel quod melius dicitur, omne ius, videlicet
possessionis & proprietatis deducit in iudicium, vt tam
iure

ADDITIONES.

a In sex casib. *Hos no. Acc. Inst. de act. §. aliæ. uer. sed quia. in gl. & sic uidetur. in fi. & per. Ros. ubi de Publ. c. 2. col.*

b Quid si reus. *Iste ver. fuit Ros. 2. col. uer. sed quid si reus.*

c Reus. *Istud Reus, non posuit Ros. Et puto, ꝙ intellexit de actore potest ergo actor cõfiteri, potest ẽt dicere positiones impertinẽtes.*

d Item quærit. *Ros fuit pe. co. uer. sed illud quæritur.*

e Sed dic. *secundum Ros. de Public. in fi. & ibi procedit quæstio, an hęc actio sit datiua, & tenet, ꝙ est datiua, ortum habens ex utili dominio, sicut rei uendicatio a directo, ut le, quod no. in §. aliæ. Instit. de act. in gl. sed nunquid.*

f Huius. §. *unam quæstionem extraordinaria uolumina submittẽdo quaro cum Alber. Odof. & incipit qõ, quidam noĩe A. cui cõpetebat Publiciana, qui cecidit a possessione, quę sine titulo peruenit ad B. contra quem ille A. intentauit actionem Publicianam, & probauit quicquid ad uictoriam expediebat, ille emit demum rem illam a C, qui nunquam dominus fuerat, uel possessor, hoc tit. producto, quæritur, quis debeat obtinere? Pro reo inducitur, ff. de Publ. siue. §. si a duob. cum l. seq. ubi in Publiciana si duo habent causam a diuersis non dominis, melior est conditio possidentis. Itẽ fauorabilior est causa rei, quam actoris, & possessoris, quam petitoris. Sed agens ex iure sibi quæsito per contestationem consequitur uictoriã quod dic, ut de re iu. abbate. li. 6. Fortius ergo reus & possessor, qui est fauorabilior, ut est dictũ. Item pro ipso facit ff. de de ui & ui arm. l. 2. §. qui ui a me. item ff. qui. po. pig. vel hypo. sol. l. Paulus. §. 1. Item ꝙ non fuit dolus in reo uolente sibi consulere, ff. de neg. gest. at qui natura. §. cum me. Item facit l. non sol. ff. de usucap. §. id, quod uulgo. & l. si is, qui bona. Item facit l. interdum, ff. de acq. poss. Tenuit disputans contrarium, per l. cum nemo. C. de acq. poss. Item quia ille reus tempore, quo cæpit habere titulũ erat malæ fidei possessor, cum contestata esset lis in Publiciana. Vnde malam fidem habuit tempore contractus, & tempore contractus, & tempore traditionis, si traditio dici posset, cum utroque tempore requiratur bona fides, ut sup. Item cessat Publiciana, ubi lex alienare prohibet ff. eo. cum sponsus. §. si res. & hoc quia litigiosa alienare nõ poterat C de litig. l. 2. & ul. item ad hãc partem induxit, ff. de acq pos. l. qui bona fide. §. quod scriptum est Hanc eandem quęstionem disputauit recolendæ memoriæ dominus Philippus de Formag. gener meus. & idẽ tenuit in sua q. quę incipit, qui fundum possedit.*

ADDE dictis Spec. in hoc uersi. Alexan. cons. 28. 2. lib.

g Rubrica, *Et scripsi hoc post eum de uerb. sing in gl. in prin.*

h Abbate. *vt scripsi super prima gl.*

iure possessionis, quam proprietatis se iuuent, quia nõ solum dicitur quis prosequi possessorium, quando petit restitutionem possessionis, imo etiam quando se iuuat possessione ut in præd. c. cum ecclesia. Et hoc potest esse propter verba illa posita in libello, scilicet consueuimus interesse, vbi possessio propter factũ interessendi, & ius propter consuetudinem denotatur. Idem quoque videtur dicendum, si petatur tãtum electio infirmari propter regulam illam, id venire in iudiciũ, &c. vt eo. c. ver. verum. Idem etiã si dicatur, quia ad me pertinet, quia uerbũ Pertinere, late patet, ff. de verb. sign.
18 verbum illud Pertinere.† Secus autem esset, si diceret, petimus talem electionẽ cassari, quia ad nos pertinet de iure cõi electio, tunc. n. intẽtatur tantum petitoriũ vel potius ratione iuris proprietatis, nõ possessionis petitẽ cassari electio. Idem etiam videtur, si dicat, Peto electionem castri, quia de cõsuetudine ad me spectat eligere. nam consuetudo est ius, vt. i. dixit. consuetudo. Inst. de iure nat. gen. & ciui. §. ex non scripto. & §. non constat secundũ Papam. Sed Do. meus contra, ut hoc casu
19 uideatur & petitoriũ & possessorium deduxisse.† nam cũ cõsuetudo sine præscriptione non procedat, ut ext. de consu. c. fi. nec præscriptio sine possessione, ut ex. de præscr. causam, quæ. & consuetudo sit ius, ut sup. siue facit, siue dat: patet, quod dicendo, quod electio ad me pertinet de cõsuetudine, videor dicere de iure acquisito per possessionem continuam usus iuris eligẽdi præscript., vnde & possessorio & petitoriũ uideor in hoc iudicio de-
20 duxisse.† Vtrum aut iudex feret sententiam non solũ super eo, quod petitur, scilicet electionem confirmari, sed etiam super causis, s. quia cõsueuerimus interesse,
a not. sm Papam, in præalleg. ca. ecclesia a † Ipse quoq;
21 no. ibidem, quod talis libellus non ualet, peto talẽ electionem cassari, quia apud me est ius eligendi, quia causa proprietatis non est sufficiens ad cassandam, uel confirmandam electionem, sed talis cã est adijciẽda, peto cassari electionem, quia apud me est possessio eligendi, ut probatur in eodem c. & in eodẽ tit. c. cum olim.
b ex. de iure patronatus, ex literis. & c. cõsultationibus b.
22 † Porro si uti seruitute debita impediris, habes actionem in rem confessoriam eiusdem, per quam seruitutem, siue sit rustica, siue vrbana, poteris vendicare, ff. si serui. uen. l. 1. & 2. §. 1. est enim cõfessoria in rem. Inst. de actio. in 1. col. ff. si ser. uend. l. 2. §. 1. hoc autem. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui me prohibet ire agere per talẽ fundũ, cuius fines &c. per quẽ fundũ dico mihi ius esse eundi, agendi, & prædecessores mei iuerũt, & ego per tẽpus, cuius memoria nõ existit, & hæc mihi seruitus est acquisita, ff. eod. loci. §. in fundus. & §. si quis. Sed præmissa uerba, & prædecessores, &c. usque
c hic non sunt necessaria c, quia tempus non est modus inducendæ obligationis, ut dixi, & dicã j. de censibus, unde ago contra eum, ne me prohibeat, & ad hoc propono confessoriam, & hoc quando debetur seruitus uiæ, seu
23 itineris † Si autem aquæductus, sic concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet aquam ducere per fundum suum positum in tali loco, cuius fines, &c. per quem fundũ mihi est ius aquã deducere. unde ago contra eum, ne me prohibeat, &c. Eo
24 dẽmodo & in alijs seruitutibus.† Quod si nõ permittit tigna in murum immittere, sic concipitur libellus.

LIB. Coram. &c. cõqueror de P. qui nõ sinit me in murum suum tigna & trabes immittere, cum tamẽ dictus murus hãc debeat seruitutem domui meæ positæ iuxta dictum murum ex parte Aquilonis, de quo iustitiam postulo per confessoriã actionem, ff. si serui. vend. l. 2. & in pre l. loci. §. 2. Qualiter autem hæc seruitus cõstituatur, unde formam inf. de emp. & uend. §. 1. uer. ad
25 hoc li.† Si uero agis super personali seruitute, ut usu, uel usufructu, sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet uti frui fundo tali, in quo fundo ius est mihi utẽdi fruẽdi, unde, &c. Super usufructu enim cõcipietur libellus affirmando & negando per confessoriã, & negatoriam actionẽ. ff. si usufru. pet. l. utifrui. & l. pe. & §. pe. ff. si ser ui uẽd. l. 2. respon. j. sed cum ususfructus cõcessus & traditus est a non domino, competit pro eo petendo Publiciana: uel dic, utilis confessoria ad exemplum Publicianæ, ff. de publici. si ego. §. 1. sm M. de Fa. Sed cũ confessoria sit iuris, ff. si ususfr. pet. fructuario. ergo dabitur contra possidentẽ, ff. de iudi. nõ alias. C. de alie. iud. mu. ca. fac. l. unica, non contra prohibentem, contra quem dantur interdicta: unde secundum quosdam sic cõcipitur libellus:

LIB. Corã, &c. ego contra P. ut patiatur me ire agere, uel ducere aquã per fundũ talẽ cuius fines, &c. per quẽ fundum ius est mihi eundi agendi, uel aliquã ducẽdi, & ad hoc &c. Sed confessoria locũ hẽt pro seruitutibus, quæ nõ proprie possidentur, ff. acqr. rerũ do. ternus. §. incorporeles, ex. ut lit. pen. c. j. ff de usuc. sequit. §. si uiã. Prædicta uero obiectio locũ habet in his, quæ possideri possunt: unde præmissi libelli congrui sunt. Vel potest sic concip:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui uẽdidit, uel donauit, uel promisit mihi seruitutẽ eundi per talẽ cãpum suum ad talẽ meũ, unde ut hoc me facere patiatur, peto per actionẽ ex uẽdito. & hoc quoniam fuit uẽdita, ut ff si ser. uen. si a re. uel per cõditionem ex lege indutã: & hoc, quoniam fuit donata, ut C. de don. si quis argentũ. uel per actionem ex stipulatu. Actor ergo sic ponet:
26 † PO. Act. Pono, quod talis mihi seruitutẽ cõstituit, uel inter uiuos, uel in testamẽto, prout cõtigerit, ff. cõmu. de serui. l. j. Item quod hæc seruitus hẽt continuã cãm; Itẽ quod cõtinue usus sum decẽ annis inter præsentes, vel uiginti inter absentes. Item quod talem prædiũ meũ est, ad quod aquã duco. Itẽ quod in solidũ usus sum seruitute tali, ff. de seruit. l. pro parte. Itẽ quod in solidũ mihi fuit cõstituta. Item quod omnes domini illius fundi mihi cõstituerũt, ff. de seruit. rusti. præd. l. per fundũ Itẽ quod prædiũ meũ est uicinũ tuo immediate, ff. eo. qui sella. §. fi. Itẽ quod habeo ius in eo prædio, in quo aquã duco, ff. si serui. vẽd. l. 2. §. hæc actio. sed hæc est generalis. Reus uero sic:

PO. rei. Pono, quod T. quem dicis tibi concessisse seruitutem, cõcessit illam Mæuio, de seruit. rust. præ. l. 2. & l. per quã. ff commu. de seruit. qui. per certũ. ff. de aqua quot. l. Lucio. Item quod intra decẽ annos inoui tibi quæstionem de hac seruitute, uel naturaliter interrupi, quia aquam alio duxi, C. de præscri. long. temp. 10. uel. 20 annor. l. 1. ff. de usuc. naturaliter. Itẽ quod illa seruitute fuisti usus ui, uel clam, precario, ff. si serui. uend. si quis diuturno. Item quod prædium a quo, qua ducitur, est T. in solidum. Item quod omni iure cares in illo prædio. sed hæc iuris est. Itẽ quod plures sunt domini eius, ff. de pecul. l. hereditas. §. pater. ff. commo. si ut certo. §. fi. Item quod T. non consumpsit, ff. de aqua plu. arcen. l. in cõcedẽdo. sed hæc est negatiua. Itẽ quod inter illud prædium tuũ est fundus T. medius, qui est liber. Vtilis quoque confessoria competit pro iurisdictione. quod dic, ut su
27 pra §. notãdum ergo. uers. cęterum.† Negatoria autẽ competit

ADDITIONES.

a Cum ecclesia. *Vt scripsi in prædic. gl. quia consuetudo.*

b Consultationibus. *Vt scripsi in prædicta gl. quia consuetudo. in fin. Non placet hæc subtilitas, cum etiam ex commodo possessionis sit penes aliquem ius eligendi, unde dico libellum recipiendũ & siue appareat de possessione, siue de proprietate, nec apparet illius possessor, procedat petitio confirmationis, uel cessationis, ibi uidas. Item scias, quod hic incipiunt uerba Roff. in hoc princip. qui diffuse tractauit hanc materiam confessoriæ & negatoriæ in duabus rubricis. Eius autem fuerunt libelli & positiones sequentes, præter unum, qui de materia electionis loquitur.*

c Necessaria. *Nec posuit in 1. libello. & post illum hoc improbat.*

competit canonicis negantibus clericos habere ius in electione, unde in ea sic potest concipi libellus:

LIB. Coram, &c. cõquerit capitulũ Sutrinæ ecclesiæ de clericis cõuentualiũ ecclesiarũ ciuitatis Sutrinæ, quibus negat cõpetere ius coeligendi episcopum in ecclesia Sutrina vna cũ ipsis canonicis. unde petit eos prohiberi, ne vtant̃ & fruant̃ in posterũ iure illo, & eis super eo perpetuũ silentium imponi, ut probat̃ in cõ co. q̃ sunt s̃. ver. in cõfessoria. & uide, quod no. super hoc in
28 præ. c. cum ecclesia. & de iudic. examinata. & sm̃ Papã,
a de uerb signi. abbate. † Sed quæritur, quando tempore negatoria tollatur a? & uĩ, ꝙ per 30. annos, C. de anna. except. l. 1. Sed si hoc dicis, ut post 30. annos non possim te prohibere uti: ergo acquisiuisti seruitutem spatio 30. annorum. quod falsum est. sed potest quæri tanto tempore, cuius non extet memoria. Sed & si aliquis utitur ea longo tempore, præsumitur constituta ex ea causa, quæ prætenditur præcessisse, vt ff. de aqua plu. ar cen. l. 2. §. fi. & l. 3. Responderi potest, vt dicatur nõ esse quæsita in fundo tuo: sed si nunc velles prohibere, nõ potes, qa fuisti multo tempore negligens, arg. ff. de ser ui. rust. præ. l. fundum. Vel dic, ꝙ elapsis triginta annis negatoria possit intentari, non ex præterita initione, si qua facta est spatio 30. Annorũ, sed ex sequentibus, vel præsentibus. nec. n. est hæc in ista, uel ista in illa, ut ff. de verb. oblig. si non stipulatus. Nec est unius initionis cõtinuatio ad aliã, ut ff. de serui. seruitutes. Aliud est in rebus corporalibus, quarũ possessio semper cõtinua dici
29 põt. † Sed qualiter ꝓbabit de iure suo agens negatoria cum factũ negantis nulla sit probatio? vt ex. de elec. bo ne. j. & C. de probat. actor. Resp. probabit, prout dicitur ff. de iti. actuque priua. l. 1. §. 2. Nã & negatiua, qñ uolo altius tollere, intendit uerbis affirmatiuis, Inst. de actio. §. 2. Sed iste negans ad quid se onerat probatione, cũ is, qui seruitutẽ ad se asserit pertinere, debeat ꝓbare? C. de eden. qui accusare. 6. q. ult. actor. ext. de causa pos. & pro pri. cũ ecclesia. Respon. quia ille, qui sibi asserit seruitutem, est in possessione ipsius, & sic alias sit, qa distinguitur, an sit seruus in possessione libertatis, uel seruitutis, ad hoc, ut sciat̃, cui onus ꝓbãdi incũbat, ut ff. de li. cau. l. igit̃. §. põt. & tũc ꝓ possessore p̃sumit̃, ut ar. C. de prob. siue possidetis. & dr̃ in præ. l. de itin. actuque pri. l. 1. §. 2. alias si agens negatoria sit in possessione libertatis, eo ipso obtinet cũ præsumat̃ pro ipso, ꝙ res sit libera, nisi aduersarius probet seruitutem institutã, ut ff. si ser. vẽd. sicuti. §. distãt, ubi uide, qd vterq; h̃et probare, & facit
30 C. de serui. l. altius. † Et nota, ꝙ hæ actiones dantur pro seruitute tam reali, q̃ personali. ff. de serui. l. j. ff. si vsusfru. pet. l. vti frui. Itẽ agens negatoria debet dicere se dominum, uel quasi. nã alij nõ competit, nisi domino, ff. si serui. ven. loci corpus. §. competit, & l. 2. & in præ. l. vti frui. Item ut hæc actio competat, debet dicere agens, ꝙ aduersarius contẽdit vti iuribus, seu seruitute illa, in
31 qua petijt ꝓhiberi, Ins. de act. §. j. † Itẽ negatoria datur dño prædij, seu domus ꝯ eum, qui seruitute uult uti pro seruitute depellenda, sicut & confessoria pro ea quærenda: sic ergo libellus concipitur:

LIB. Corã, &c. conqueror de P. cui cum non sit ius eũdi per talem fundum meum, peto prohiberi eum, ne a modo tali uia utat̃, & ad hoc propono negatoriã,
b ff. si serui. vend. l. 2. & loci. §. competit b. uel sic:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui iniuste vult uti seruitute viæ per fundum meum, unde ago ꝯ eum, ne amodo uia illa vtatur, & ad hoc, &c. Vel sic:

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui uult uti seruitute uiæ per fundũ meũ me inuito, quã seruitutem non habet, unde ipsum uti prohibeo, & prohiberi peto, & ad hoc. &c. Vel sic:

LIB. Coram &c. cõqueror de P. dicens eũ non h̃re ius utendi fruendi, uel eũdi per fundũ, meũ, uel habitãdi in domo mea, unde ꝓhibeo ipsũ, ne utat̃ fruat̃, uel eat per fundũ meũ, uel habitet in domo mea. & ꝓhiberi peto, & ad hoc, &c. ut præd. l. utifrui. resp. 1. Vel sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. negans eum habere seruitutem uiæ in tali fundo meo, unde ago contra eum negatoria. Vel sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. dicens nõ esse sibi ius immittere tigna, uel immissa habere parietem meum, uel immittere fumum in domum meam. Vel non esse sibi ius stillicidia sua in aream, uel in domum meam cadere: Vnde peto, ne prædicta faciat, & ad hoc. &c. ff. si ser. uẽ. sicuti §. Aristo, & l. egi §. fistulas. Addũt quidã, & de non immittẽdo, uel faciẽdo in futurũ cautionem peto per officiũ iudicis. Actor ergo sic ponet:

32 POSITIO Actoris. † Pono, ꝙ nõ uteris tali seruitute, puta uiæ, itineris in tal p̃dio meo, Inst. de act. §. 2. uer. econtra quoque. Item ꝙ prædiũ, in quo uis uti seruitute, est meum propriũ, ff. si serui. uen. loci. §. competit. ff. si usus fru. pet. utifrui. §. 1. Item ꝙ nunc solummodo uis uti tali seruitute. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ prædium, in quo uolo uti seruitute, est T. Item ꝙ seruitutẽ instituisti pactionibus & stipulationibus, ff. si ser. uen. loci. §. cõpetit. Item ꝙ decennio cõtinue habui meum stillicidium, uel lumen, uel formam. Item ꝙ ego cũ antecessoribus hac uia sum
33 usus tanto tẽpore, ꝙ non extat memoria. † Sed pone c,
c habuisti forte areã per 30. annos iuxta palatium meũ, nunc uis ibi ædificare, sed ego prohibeo, ne altius ædifices, quæritur, qd iuris? Et uidetur, ꝙ possum. Primo, qa uidetur mihi acquisita seruitus altius non tollendi, ff. de seruit. urb. præd. l. 1. Secundo, quia uolens ædificare debet seruare formam & statum antiquorum ædificiorum, ff. eod. qui luminibus. Respõ. Auctor. exponit formam ac statum, id est, formalem statum, qui seruitus est, sed si per mille annos haberes aream sic depressam, posses postea altius ædificare, nec te possum ꝓhibere, C. de serui. & aqua, l. altius. nisi acquisierim seruitutẽ in area, puta faciẽdo ꝓtectũ sup eã, uel aliud simile, p qd manifeste appareat me uelle acq̃rere seruitutẽ, & sic per longũ & ꝯtinuũ tp̃s habuerim, ut eo. ti.
34 l. j. ff. de usucap. sequit. §. fi. † Itẽ q̃rit̃, habeo domũ ex una parte uiæ pub. & tu ex altera ꝯcedis mihi, ut possim pon-

ADDITIONES.

a Tollatur. *Ista fuit additio usque ibi, & not. & tamen de uerbis Rof. sumpta, in titu. de negatoria, pen. col. ubi plenius, quam hic.*

b §. competit. *Contra hanc opponitur, ꝙ sit superflua & inutilis, quia si quis vult seruitute uti meæ rei, sufficeret mihi negare ipsam rem meã sibi seruitutem debere. Si igitur hæc uerba sapiunt negationem, quõ possunt sapere actionem? Respon. Roff. charta vlt. de confessoria, ver. item quæritur cum à te cõuentus nego tibi esse ius eundi, uel agendi, nil peto, sed solum me defendo, sed cũ contra te ago, licet illa uerba eadẽ priora dicam, quę nec significationẽ mutant, tamen libertatem uendico, quam etiam consequor ut prohibearis ab vtendo, & quod satisdes, ne illa vtaris, & consequor interesse, quantum, s. mea inter est te non iuisse, ff. si seruit. uen. egi. & l. harum. si usus f. pet. l. usufructuario. §. vlt. ff. de aqua quot. & æsti. l. pe. Videmus etiã, quod præiudiciales q̃nes in modum exceptionis opponuntur, & principaliter intentantur, Inst. de act. §. præiudiciales. Hoc patet in rei uendicatione, & quæ etiã in modum exceptionũ opponuntur, ff. de Public. l. pe. & de inoff. test. l. Papinianus. §. si quis filius exhæredatus. Et dicit Rof. sic præceptorem suum respon disse, sed subdit, Azonem dixisse, ꝙ etiã si non prin. sed in modũ exceptionis opponatur, nihilominus negatoria intentatur, arg. ff. si ser. uen. sicuti. §. 1. in fin. facit, quod not. sup. de pet. & pos. §. 1. uer. illud autem certum. cũ sua rem. Sed Azo addit, quod hoc opus operatur ꝓposita in modum actionis, quod sibi cauetur, ut dictum est, excipienti autem satis est. quod absoluatur ad prædict̃ optime facit ext. de ord cog. cum dilectos uersi. nos autem usque ad finem.*

c Sed pone *Quæstio ꝯ fuit Roff. sup. de confessoria, in princip. charta vlt. uersicu. sed illud quæritur.*

pontem facere, vel & ego ipse habeo domum ex utra
a que parte, nunquid potero pontem facere? Respon. a
in primo casu non, ff. de seru. l. fi. nec etiam in secūdo
sine licentia principis, quia solum publicum debet esse liberum usque ad cęlum, argu. ad hoc ff. ne quid in loco publico, l. 2. §. si quis à principe. & §. tractatum est.
35 & ff. de flumi. l. fi. † Sed nunquid iudex condēnabit, vel absoluet in confessoria & negatoria, sicut & in aliis realibus & personalibus? Resp.[b] in cōfessoria sic dices,
b FORMA. Cōdemno P. vt permittat T. vti frui, uel ire agere per fundum suū, vel ꝙ reficiat parietē, vt possit onera ferre, & quod caueat, ꝙ cum in futurū nō impediāt, neq; p se, neq; per heredes suos, quo minus ipse T. vti possit & frui, uel ire, & ꝙ ipse P. parietē reficiat in futurum, & ꝙ sibi prę stet decem pro interesse suo, quia tanti interest ipsius T. illū nō fuisse prohibitū vti seruitute. In negatoria uero sic, Cōdemno P. vt nō vtatur fruatur fundo T. vel ne vadat per fundum eius, vel ne onus in parietem ipsius imponat, & ꝙ caueat, ꝙ eū non impediat in futurum vtendo, fruēdo, vel eundo, vel onus in parietem eius imponendo, & ꝙ sibi pręstet decem nomine interesse, quia tanti interest ipsius T. dictum P. non fuisse vsum, vel fruitum, vel nō iuisset p fundum suum. Quod aliquis condemnandus sit in tribus, tam in confessor a quā in negatoria, habetur ff. si ser. uen. harum. & l. egi. & l. hoc: co. p... §. confessoria. & ff. si vsusfru. pet. l. fructuario §. fi. & hoc in cōdemnando. Cęterū si uelit absoluere, dicet, sicut in aliis, ta. ē à pe-
36 titione talis absoluo. † Quod aūt dictū est de cautione, intellige de nuda pmissione, vt C. de uerb. sig. sancimus. Et dicit Azo, ꝙ omnes hę cautiones simul pręstabantur, arg. ff. vsufr. quemad. caueat, l. a. ff. de iudic. l. cōsus. Quid si condēnatus modo predicto non vult aliquid facere, uel vult facere primum, sed non secundum? Re
c spon. c si nil facere vult, nec appel auit, iudex cōdemnabit eum, quanti actor in litem iurauerit, vt in prę. harum. in fi. In secundo vero casu compelletur captis pignoribus ad cautionē iudicis officio interponēdam, Inst. de satisd. tut. §. sciendum. Qualiter autem cōcipiatur libellus in vniuersalibus, uel generalibus, vel specialibus, vel cōmunibus iudiciis, dixi sup. I ti. de iudic.

ADDITIONES.

a Respon. *secundum Roff. & vide, ꝙ dixi §. fi. super interdicto 17. hoc non est de confesso post prin. ult col. ver. sed quaeritur.*

b Respon. *secundum Roff. ubi de negatoria, in vlti. colum. versi. vlti. quaeritur.*

c Respon. *secundum Roff. de negatoria, in fine.*

Baldus de causa possessionis & proprietatis.

LIBELLVS in quolibet possessorio, & in quolibet interdicto sm naturam interdicti formatur in hoc titulo per G. & siue agatur pro rebus corporalibus siue incorporalibus, ut iurisdictione, homagio, & similibus. G. Forma libelli pro mutuo, Forma libelli in rei vendicatione Publiciana in hoc titu. & seq. per G. vide sup. de libel. concep. §. in reali. Forma libelli pro iurisdictione, ibidē simul cū aliis docet formā ponēdi hinc inde. G. Forma libelli in confessoria & in negatoria pro seruitute, uel quasi, titu. de confessoria & negatoria. G. Qui agit ex consuetudine, uidetur intentare petitoriū & possessorium simul, nam consuetudo includit pscriptionem secundum Host. tit. de confess. G. An possum prohibere alicui, quod nūquam ędificauit in suo, nec ędificet, tit. de nega. uer. sed pone, habuit. G. An liceat facere pontem super viam publicā ex permissione uicini, uel quia hincinde domus ędificantis sit? Respon. nō, quia solum publicum debet esse liberum vsque ad coelum, eo. ti. v. item quia habeo.

a De restitutione spoliatorum,[a] Rubrica.

ADDITIONES.

a *AD MATERIAM vide Sūmistas Canonistas, hic, & 2 eglissas sup iterd. isto, uñ ut. Tan. parte 2. ubi de Iterdicto recuperādę. Ad rubricam facit uenerealis 39. de mon: cho spoliato cap pa. q uide sup. de actore, §. 1. uer. sed quid si spoliatus. De spoliato l... cio suo, q. restitutionē petit, an habeat necesse iustificare possessionē per titulum, uide, qd scripsi in Cle. de cā posse. c. uno. si ul. gl. Et p nunc breuiter dico, ꝙ aut constat petentē restitutionem beneficii ius nō hr̄e, & tunc pcedat, q. scripsi de plus presby: constitutus. sup gl. 2. et hoc intelligo, q. ñ. ... constat ex ... iure, vel capite ad id sufficienti, ubi aliud nō appareat. Declaro cō: at illū cōfessione, uel, alter illegitimū, sed si posset dispensationem habere, ... illā, eltas nō restituetur. Ad idē decre. ad decimas. eo. ti. li. 6. ubi p confessionē petentis restitutionē decimarū, co ... bat decimas illas esse in parochia reorū, & sic ius cōmune ... agentes nō restituetur ēt, nisi probēt ius priuatū p praescriptionē, priuilegiū, rē iudicatā, uel his similia. Et omnino ut ie, q. od ibi scripsi in fi. Sic in decre. significasti, de diuor. notoria fornicatio uxoris priuat eā beneficio restitutionis, & tñ ex cōpensatione ipsius mariti obtinebit, ꝙ petit. et licet prędicta fortius, procedat, ... apparet prima facie petentē ius nō habere, & reū in re ius habere, ut in prae. li. Ia decr. ad decimas. tñ & satis est ius facere cōtra agentē, licet nō iustificet ius possidētis, ut in prae. decre. con. stitutus. Bene ergo dixit l. ff. de interdi. §. quaedā, ꝙ quedā sunt interdicta, quae proprietatis causā cōtinent, ut in sacris & religiosis verificatur, igitur hoc in mr̄monio carnali & i spirituali. Vbi aūt non sic apparet iniustitia petentis restitutionē ... non dico q habeat probare proprietatē, uel titulū, sed dico, quod ... bal et iustificare possessionē. In hoc aūt uersatur dubiū, in quo cōstat ista iustificatio, optima. n. esset iustificatio, probatio tituli primo aspectu legitimi, nec in possessorio uenitat oē, ꝙ requirit petitoriū. Unde in carnali ... nonio satis est, ꝙ petens restitutionem probet matrimoniū legitimum ex consen... eo. ti ex parte, ꝙ dicit et cet. literas. ... uidetur, & mihi placet, ꝙ satis sit et probare se authoritate ordinarij in possessionē induc tū, ut talis possessione priuatus priuilegio restitutionis potiatur, & hoc dicit Ion. necessariū, ita ꝙ aliter nō restituetur. ad ꝙ ut ie in ca. in literis, in gl. mag. in pri. cum suis remi. Plus dico, ut scripsi post solum Innocē. eod. ti. ex parte in gl. quasi dicat. in ult. col. uer. sed ... tem. & uer. uer. uel dic, & forte melius, & c. ibi uide. In primo .n. uer. dixit quod satis erat illi agenti restitutionē probare ad iustificandū possessionē & restitutionē habendā, quod fuit in possessione canonicatus et beneficij, exercēdo. illos actus, q solum canonicis & talib. beneficiatis competunt, de canonicalib exēplificat, sicut est eligere, cōmunib. tractatib. interesse, praebendā recedere, stallum in choro habere, & similia, quae ibi ui leas. & maxime, ... talia exercuisse sufficit, quia male fecit reus spoliando, ēt si iudex esset, eodē ti. cōquerente. Et quid de acti. b. promiscuis, uñ ꝙ ibi dixi, In secundo aūt uersi. subdit, ꝙ ēt sine probatione actuum praedictorū, quod ad possessionē canonicatus, satis erit sibi probare, ꝙ aliquid fecit ut canonicus, intendens sibi quaerere canonicatus possessionē. Et dicit sibi hoc plus placere, q quod notauit in dec. in literis. quod supr. expssi uer. alijs uidet. Media opinio, ut praedixi, mihi placet, in quantū ad assumatiuā ponit, quo ad omne bñficiū, quo ad canonicatus & actus collegiales, satis, uidetur iustificare possessionē patientia canonicorū admittentiū istū ad tales actus, & sic quaesi suffragiū, q. habeat possessor, sibi sufficiat in n. ... uiolenti, & sic pcedat ultimū dictū Iuno. An aut suffragetur possessione probare illum sic habitum & reputatum, scripsi supra de teste, §. nunc uidenaum. I materia articulorum, quę ibi scripsi in uer. multum, Et habent ꝙ facit ad propositū cum iurib. ibi allega. Quod alias facit, nūc propalo, quia uñ scribere in dec. in literis. eo. tit. glo. illam prolixā: & insonuit am Innocen. & Hostien. concepi coniungere articulos, quicquid ibidem circa unum articulū dicitur in prin medio, & in fine, uniendo, & sic de secundo, & de tertio, & ulterius. Sed cum incboassem, mutaui propositum propter tria. Primū, quia longa glossa mihi fiebat longior clarificanco. Secundo, quia uerba ipsorum & Innocen. pręcipue non poteram retinere mutanda. Tertio, quia timui causidicos offendere, quia multum praedi-

prædicant illam gl. Feci autem nunc illius diuisionem per literas secundum capit. d. bibliothecæ, sin partes septem per literas totidem, & sic allegabo deinceps, ut supra feci. Secunda autem pars ibi, electio autem a uiolento. ibi litera B. & ib. generaliter. & fin. 1 in. litera E. ubi autem a ... si tamen talis litera S. & in uer. nec ... litera G. utilis erit hæc diuisio, & satis aquæ sunt uaries.

ADDE, quod spoliatus de beneficio, petens restitui, debeat iustificare pos. parti, tenet Old. in consil. 1. & habens possessionem clandestinam pote... ...

ADDE ulterius, quod sufficit ab ... præsumptio pro restitutione beneficij obtinenda, lo. And. in c. ex parte ext. eod. titu. & Lap. alle. 30. in 3. col. uer. ult. & uide Rot. in anti. deci. 65. ubi dicit petentem restitutionem ... debere probare se obtinuisse ab eo, qui conferre poterat.

NOTA, quod spoliatur quis quandoq; reb. corporalibus, quandoq; incorporalibus, & quandoq; simul utraque, de quorum singulis per ordinem prosequamur,

SVMMARIVM.

a
1 1. §. Spoliatus [a] rebus §. corporalib. sic libellum concipiet;

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me possessione talis ecclesiæ, uel uineæ in tali loco sitæ, cuius confines, &c. quam tenebam, & possidebam, uiolenter & temere spoliauit, uel me de possessione eius deiecit, uel me spoliari mandauit, uel spoliationem, seu deiectionem suo nomine factam ratam habuit, seu eiusdem possessio ad eum temere & iniuste peruenit. quam ecclesiam, uel uineam dictus P. occupatam detinet in meum præiudicium & grauamen, propter quod grauia damna pertuli, & expensas usq; ad centum libras feci, quare peto possessionem dictæ ecclesiæ, uel uineæ, & iurium, & pertinentiarum ipsius, uel quasi, fructus quoq; & prouentus & obuentiones isto tpe perceptos, & qui percipi potuerunt quos æstimo quinquaginta, & percipiendos, vel eorum æstimationem mihi restitui, vel mihi eã reddi: & eum ad prædicta omnia, & ad quantitatem præfatam nomine damnorum & expensarum mihi sententialiter condemnari, & insuper legaliter, seu canonice ipsum pro iniuria puniri, peto etiam expensas factas, & protestor de faciendis, quas tempore debito declarabo: saluo nihilominus iure addendi, &c. extraneo. conquerente. & c. grauis, &c. cum ad sedem. & ca. sæpe. Si autem agatur contra prælatum, dicetur in libello,

LIB. Ago contra P. prælatum meum, qui me sine iudicio tali ecclesia spoliauit, unde, &c. extra eo. conquerente. 2. q. 1. notum. Mulier uero petens virum sibi restitui, &
2 econtra, sic libellum concipiet, ut infra de sponsa. §. porro. † Por
c ro e si te possidente domum, uel fundum, uel aliam rem immobilem, aliquis te de possessione expulit, ad eam recuperandam datur tibi interdictum Vnde vi, per quod fit restitutio possessionis & omnis damni, ff. de vi & vi arm. l. 1. in prin. & §. 1. extra de restit. spol. cum ad sedem. & de prob. licet. Sic ergo concipietur libellus,

LIB. Coram vobis, &c. conqueror de P. qui me expulit de possessione fundi talis, cuius fines, &c. quem fundum possidebam, unde ago contra eum, ut mihi restituat possessionem fundi prædicti, & omnem causam damni dati. & ad hoc propono interdictum Vnde vi, uel actionem in factum subrogatam in locum eius, ff. eo. l. 1 §. hoc interdictum. & §. siue autem
3 corpore. extra eo. item cum quis. † Si uero ueniens non admittitur, sic concipietur libellus,

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui possessionem talis fundi, quem ego possidebam intrauit, & ad dictum fundum me uenientem non admisit, unde ago contra eum, quod restituat, &c. ut ff. de acq. pos. clam possidere. §. qui ad nundinas. Si vero suspicatur se posse repelli, concipiet sic,

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui possessionem talis fundi, quem possidebam, intrauit, ego vero propter eius potentiam suspicatus sum, vel fui, ab eo me posse repelli, unde ago contra eum, ut mihi restituat, &c. ut sup. ut in pra. l. clam possidere. in fi. & l. seq & l. si id, quod. §. fi.
4 & l. colonus. & l. cum fundus. † Si autem tu non fuisti eiectus, sed emptor, uel colonus non admittit eum, cui vendideras, uel locaueras, sic concipitur libellus,

LIB. Coram, &c. conqueror de P. colono meo, qui T. cui fundum meum talem vendideram, uel locaueram, & iusseram ipsum emptorem, seu locatorem apprehendere possessionem illius fundi, ipsum T. uolentem intrare non permisit, unde quia me possessione priuauit; ago contra eum, ut mihi restituat, &c. ut sup. ff. eo colo
5 nus. & l. cum fundus. † Quod si non fuisti expulsus, sed colonus tuus, sic concipietur libellus,

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui colonos meos tales, qui erant in possessione talis fundi mei, expulit violenter de fundo illo, unde ago contra eum, quod mihi restituat, ut sup. in ll. præ. & ff. eo. l. 1. §. 1. & §. quoties. & §. siue autem. & §. rectissime. & §. pen. & l. cum fundus.
6 & l. colonus. † Si vero tu me non expulisti, sed tua familia, uel aliquis tuo nomine, vel te ratum habente, concipies sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cuius familia, uel T. suo noie me expulit de possessione talis fundi, quem possidebam, quam expulsionem ratam habuit, uel fundus ille ad eum peruenit, unde peto, quod mihi restituat, ut s. ex
7 tra de rest. spol. cum ad sedem. † Si uero sit usufructuarius, uel superficiarius, uel similis, puta feudatarius, emphyteota, & huiusmodi, concipe sic libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me de possessione talis fundi expulit. quem fundum usufructuarius, seu superficiarius, seu emphyteota, seu uasallus possidebat, unde

ADDITIONES.

a Spoliatus. *Quid plenior est, quam posuerit Tanc. ubi sup.*

b Porro. *Hic incipit tractatus Ros. interdicti Vnde vi, in quo ponit octo necessaria, quæ patet ... ex positionibus, & ei ... fuit quasi ad literam totum, quod hic sequitur, usque ad uer. prædicti libelli.*

vn [illegible] peto, quod mihi restituat, &c.ff.eo.idemque.§.vn
de vi. Pro iurisdictione vero recuperanda competit uti
le interdictum. Vnde vi, in quo cōcipitur libellus, vt su
pra ti.prox.§.in retinendæ.ver.porro, Et no. quod qui-
dam iudices errant in sententiis, dicentes sic:

FORMA. Ego talis iudex cognitor litis, & contro-
uersiæ, quæ est inter T.& talem, ipsum T.ad restitutio-
nē fundi condemno. Malè.n.dicūt, & stuliti sunt, sicut
ille iudex, de quo habetur C.de fideicō.liber.l.fi. Verū-
tn̄ talis sententia sustineri posset, si in libello fuerit di-
ctū, ago ad restitutionē possessionis fundi, & iudex di-
xit, restituas fundum: videtur.n. cōdemnasse secūdum
petitionē, vt C.de sen.quæ sine certa quan. profer. l.pe.
& fi.ext.de simo.licet Heli. Sic ergo dicat, si tamē ad re
stitutionē possessionis agatur, cōdēno T. ad restitutio-
8 nem possessionis talis fundi, cuius fines, &c. † aliud est
enim pretiū rei, & aliud possessionis, ff.uti.pos.si duo.§.
fi. Si aūt voluerit condēnare ad pœnā, ita dicat. ego cō
dēno T.ad restitutionē talis fundi, & ꝙ soluat æstima-
tionē ipsius fundi, puta viginti, vel dñm, qđ ibi habet,
a vel ius amittat, ſm Ros. a † Item quidam dicunt sic in li
9 bello, peto restitutionem possessionis talis fundi, & pro
pono constitutionem, si qs in tantam. nunquid ergo
reus tūc erit in pœnam cōstitutionis cōdēnādus. Rñ
nō, cū pænæ sint potius molliendę, quā exasperandæ,
ff.de pœ.l.pe.de pœ.d.1.penæ.ff.de lib.& post hu. cū qui
b dā b. Item circa interdictū, & ipsā cōstitutionē uide cō
siliū sapiētū, s.de pet.& pos.in fi. Actor ergo sic ponet.
10 POS.act. † Pono, ꝙ talem terrā, vel domū possidebā,
ff.e.l.j.§.hoc interdictū.§.si qs de naue. Inst. de interd.
Item ꝙ me de illa possessione expulisti, ext. eo. item cū
qs. Quod si negauerit, pcede vlterius sic. Itē ꝙ die tali
possidebā. Itē illa die mihi violentiā intulisti, & me pos
sessione priuasti, vt in præ.§, hoc īterdictū.& in p̄. dec.i-
tem cū q. Item ꝙ de illa domo colonū meū, vel ingli-
nū eiecisti, ff.e.l.1.§.deiicit. Item ꝙ T.tuo noīe me spo-
liauit. Item ꝙ habuisti ratā illā spoliationem, ff.e.l.1. §.
quoties.ex.c.cū ad sedem. Item ꝙ talis & talis de tua fa-
milia me spoliauerūt, uel de possessione expulerūt. Itē
ꝙ res illa ad te peruenit. Item ꝙ illā detines, ff.e.l.1.§.a-
it pretor.& in præ.decre.cum ad sedem. Reus uero sic.

POS.rei. Pono, ꝙ fundū, vel domum, qua te dicis ex
poliatum, possidebat H.in solidum. hoc cōfessato, reus
absoluet, qa duo nō possunt eādem rem simul in soli-
dum possidere, ff.de acqr.pos.possideri, §.ecōtrario. ex.
de prob:licet, ver.ex p̄missis. Item ꝙ iā est annus, ꝙ illū
tali tradidisti. si hoc cōfiteatur, reus absoluet, quia amo
do nō. Item quod adhuc in illo fundo sunt tui coloni,
& pro te. Item ꝙ P.tantum tibi uiolentiam intulit, er-
go non ego, sed hæc est implicita negatiua, ex. de causa
pos.cum ecclesia. Item quod tu primo de possessio-
ne illius fundi me expuleras, Item ꝙ incontinenti ab il
la possessione te deieci. hoc concesso, non tenetur reus,
quia non intelligitur uiolentiā inferre, sed possessionē
tuam recuperare, 3.q.1.c.Deus, §.patet, qa vim vi repel
lere licet, ff.eo.l.1.§.uim ui.extra de sen.excom. dilecto.
lib.6.& de homic.signifi. Secus autem esset, si ex inter-
uallo repulerit expulsorem. nā tunc repulso competit
c interdictum, ff.e.l.1.§.quia a me ui possidebat.c. Item ꝙ
die, qua tibi dicis illatam fuisse uiolentiā, H.erat in pos-
sessione ipsius fundi, & fuit per totā diem. hoc conces-
so, reus absoluet, quia ad hoc, ut competat hoc interdi
ctum, debet actor pbare se possedisse tempore deiectio
nis, ex.eo.c.item cū qs, ff.e.l.1.§.hoc interdictum, Præ-
dicti libelli locum habent, cum agitur interdicto Vnde
11 vi. † Sed ut in hac materia clarā tradamus doctrinā, no-
ta, ꝙ octo sunt remedia spoliatis a iure cōcessa. Primū
est interdictum Vnde ui, de quo præmissum est. in cu-
ius locum succedit actio in factum, Inst. de interdict. §.
fin. & tunc sic libellus concipitur.

LIB. Corā [illegible], &c. conqueror de P. qui me spoliauit,
seu deiecit, vel destituit tali re, vel mādauit, seu ratum
habuit, &c. vt sup. in his.n. casibus locū habet dictū in-
12 terdictū, ut ext.de rest.spol.cum ad sedem. † Secūdum
est iudicis officium, in quo sic libellum concipe.

LIB Corā, &c. propono contra P. cui legata est ta-
lis res uiolēta, quā testator per uiolentiā possedit, & ui
tiose habuit: quare peto p uos domine iudex, rē ipsam
mihi restitui, & ad hoc vestrū officiū ppono, ext de iu-
dic.qa V.& de app.bonæ memoriæ. Tertiū est ꝯdictio
ex decret.ext.de rest.spo.sęp e. in quo sic libellus ꝯcipit.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P, qui talem rē detinet,
quā scienter à tali uiolēto recepit, & me ipsius rei pos-
d sessione destituit, quare peto, &c. ut in p̄.decr.d † Quar
13 tum est conditio ex canone illo 3.q.1. redintegranda.
in quo libellus sic concipitur.

LIB. Corā, &c. ꝯqueror de P. qui me tali tpe tali be
neficio spoliauit, seu destituit, qđ beneficium ipse talis
ꝯt.iustitiam detinet. quare peto beneficium ipsum mi-
hi restitui, &c.& hic oportet me pbare possessionē &
deiectionē, ext.de off.dele.ꝯsulationibus. Et no. ꝙ præ-
dic.canon generalis est, datur ꝯt.oēs possessores, ut ibi
14 dr̄, & no.in prę.c.cum ad sedem.&c. sæpe. † Quintū est
auxilium ꝯstitutionis C.unde ui, si qs in tantā, & illius
canonis 16.q.6.placuit. quod locum habet, cum qs vio
lenter possessionem rei mobilis, uel immobilis occu-
pat, uel inuadit, in qua sic concipitur libellus.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. qui me de possessio
ne talis fundi, uel rei uiolenter expulit, cuius fines, &c.
unde ago ꝯ eum, ꝙ restituat mihi possessionem fundi
p̄dicti, uel rei, cum omni cā damni dati, & ad hoc pro-
e pono cōstitut. si quis in tantam e. uel condictionem ex
l.si quis in tantam. Si aūt uelis agere, ut puniatur, iun-
ge post uerbum, damni dati, &c.& eum pęna dictę cō
stitutionis puniri. Alii uero magis exprimunt, & bene,
f.sic: unde ago contra eum, ut mihi restituat possessio-
nem prędicti fundi, & ęstimationem ipsius fundi, uel
rei mihi soluat: & hoc, si nō est dominus, uel si non ha
15 bet ius in re. † Si uero est dominus, uel habet ius in re,
dicat: unde ago ꝯ eum, ꝙ cadat à dominio, uel iure, qđ
f habet, & ad hoc eum peto sententialiter cōdemnari f,
2.q.3.c.fi.in fin.16.q.6.placuit.& Inst.ui bono.rap.expo-
ne hoc, ut infra §.dixi. Sed ſm P. fructus peti non pos
sunt per hanc constitutionem, sed per interdictum sic.
Item ſm eum, non competit pro possessione rei im-
mobilis recuperanda, & secundum hoc præcedens li-
bellus stare non potest. Sed dic contra: cum enim con-
stitutio contineat restitutionem, totum damnum &
fructus, & ipsa possessio sub uerbo restitutionis com-
prehenduntur, & per eam peti possunt, ff. de usur.ui-
deamus.§.2.& ff.de uerbo.significa.restituere, & l.fin.
g Itē etiā cōpetit p restitutione rei mobilis & imobilis g.

ADDITIONES. † Sextum

a Secundum Ros. *Hic titu.5.col.uersi.unum tamen. ubi conti-
nuatur, quod hic sequitur, & consilium, de quo hic, fuit remissio.*
b Cum quidam. *Vide infra uersicu.5.*
c Vi possidebat. *Hoc uerbum exponitur in fin.huius §.*
d Decret. *Vide quod no.infra, §.ult.in fin.*
e Si quis in tantam. *Hoc reprehendit Ros.dicens, quod quidā im
peritus aduocatus sic proponebat.*
f Condemnari. *Ros.ubi de hac lege, dicit, non male addi, & ad il
lud domicilium per uos mihi domine iudex, adiudicari peto.*
g Et immobilis. *Idem ibi dicit Accu.in 3.gl.& in 1.q.2.partis,
fatetur tamē illā maxime propter immobilia inuētā fuisse, Inst.
ui bo.rap.§.vl.unde dicit Ros.l.illā inductā in suppletionē inter-
dicti Vnde ui, quod non datur pro mobilibus.ff. de ui ui ar. l.2.§
si quis de naue, Est sciendum, quod Accu.p hanc legē format 33.
q.prin.ex quibus & alia deciduntur, uidi autē multitudinē scrip
torum circa illas Alexan.Vincen.& aliorum. Quādo autē age-
res qōnē ibi tertio formatā de pupillo, & adulto, an incidāt, &
an casu.quo īcidunt, restituāt, plene tractat Ros.fere ad vnas col.
& ibi etiā Cy. Demū Ros.tractat de qō.ibi 1.an fœmina incidat?*

&

& tenet cum gl.q. sic.& satis inst.prolixe etiã prosequitur 6.q. de furioso, super eo, quod deseruit tractatui 2.q.partis 2. vide Cy. plene de pen.q. qua ibi tractatur de eo, qui occupat eũ, quẽ dicit seruum suũ, qui est in possessione libertatis. Guid. de Suz. tenet locũ esse legi, & eius pœnæ, dicens filiũ occupatum sic formare sua petitionẽ, Ago contra talem, qui me spoliauit possessione libertatis, vt hic in dicta possessione restituat, & si in dominio aliquod ius habet illud amittat. Itẽ circa 3.qõ. 2.partis Ros. satis tractat, quærens de colono, inquilino, vel scholari qui conduxit bo. pñã, commodatario, depositario, de tenente precario, de sequestro, de misso in possessionem causa rei seruandæ, cũ illi non possideant, an illius legis beneficiũ habeant? probant ordinate, q non possident, ff. de vsu. & non solũ. §. quod vulgo, ff. locat. cum in plures. §. vers. si m. j. cõmo. l. rei. & deposit. licet. §. rei. de precario tenente, & seque. stro, idẽ, nisi id sit actum. ff. de precar. & habet. §. eũ, qui & de acquir. pos. l. interesse. & cod. titu. possideri. §. fi. Patet idem de misso, per qd eis nõ competeret beneficium; quærit igitur, quomodo eis prouidebitur. De vlt. respondet, q ex edicto ne vis fiat, ei q in pos. aliqs vero officiũ iudicis, C. li. 11. in quib. caus. coloni cens. l. 1. vel per actionẽ in factũ. ff. de prescr. verb. l. quoties. Colonos autem & inquilinos dicit habere remediũ agendi contra dominum actione ex conducto, & dominus per id aget cõtra violentos, & recuperata possessione ipsi postea detinebũt, vt prius, vt in præ. §. messẽ. ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. § 1. Hoc remediũ nõ valet cõmodatario, & depositario, qb. oĩs nõ teneretur reddere rẽ, nisi ad certũ vsum factũ fuisset comodatũ, uel depositũ gratia depositarij, ext. de commo. c. vno. Hæc autẽ procedunt, cũ violentia facta est ab extraneo, licet quidã dicat illos habere vtilẽ, C. li. 11. de agri. co. & cens. l. si colon. Si aũt locator vim intulit, agũt ex cõducto, p qd vel interesse cõsequũt, uel rẽ ipsã recupãt, ff. loca. ex cõducto.

ADDE, quod pœnam dictæ legis euitat, qui præcepto iniusto nec iudicis possessionẽ alterius ingreditur, sm. Bar. quẽ cõmuniter sequuntur Do. in l. iam possidet. ff. de acquir. poss. & Petr. de Anchar. consi. 126. in fin.

16 † Sextum a est edictum diui Marci, quod præcepit, vt
a creditor in iudicio debitorem sibi condemnari faciat: alioquin si pecuniam, vel rem obligatam propriam auctoritate perceperit, acceptã restituat & actionẽ amittat, ff. quod met. cau. extat. ff. ad l. Iul. de vi pri. credito-
b res b. in quo sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. creditore meo, qui cum mutuasset mihi xx. propria auctoritate rem meam talem inuasit, seu etiam occupauit, vnde peto eum per edictum diui Marci in amissione crediti pu-
c niri c, & rem prædictam, quam occupauit, siue inuasit,
17 mihi ab eo restitui, vt in præd. l. † Actor ergo sic ponat.

POS. act. Pono, quod es creditor meus. Item quod mihi mutuasti xx. Item quod propria auctoritate rem talem occupasti, seu inuasisti. Secus si pacto, vel iudicis auctoritate, C. de pigno. l. 3. C. ad l. Iul. de vi pub. l. 3. & in præl. cons. Reus vero sic.

POS. re. Pono, quod cũ tibi mutuaui, promisisti mihi vsque ad mensem reddere. Item quod conuenimus, vt si non redderes, liceret mihi propria auctoritate rem talem accipere, seu eius possessionẽ ingredi, C. de pignor. l. 1. Item quod auctoritate iudicis eam apprehendi. & vide inf. de emp. & ven. versic. item vendi-
d tor d sub versic. quam accipiẽdi. Qualiter autem libellus concipiatur, cum colonus domino petenti possessionem non restituit, vel si ipse, vel procurator, vel inquilinus possessionem perdit, dicam infra de locat. §.
18 nunc quam. versic. cæterum. & seq. † Item septimum est constitutio maior, quæ locum habet contra occupatorem rei immobilis vacantis, vt Inst. vi bono. rap. & ff. de vi & ui ar. l. 1. §. si de uacuam. que sic libellus expẽ.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui possessionem talis fundi vacantem, quem fundum dico ad me iure dominii pertinere, propria auctoritate vsurpauit. vnde possessionem illius fundi mihi peto restitui, & ad hoc
e propono conditionẽ ex l. in iaxor. quæ est C. vnde vi e
19 † Octauum est cõstitutio C. vnde vi, cum quærebatur, quæ punit & cogit detentorem, qui possessionem vacantem alicuius accipit sine auctoritate iudicis, & sine violentia, rem restituere, in qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui possessionem meam uacuam sua auctoritate inuasit, uel occupauit, seu intrauit. & detinet occupatam: vnde peto possessionem illam mihi restitui cum pœna, ut si dominus est, uel hẽt ius in re, q illud amittat, uel si non est dominus, quod mihi soluat æstimationem ipsius rei, quam acio decem, & ad hoc propono condictionẽ ex l. cum
f quærebatur f. Et nota, quod hoc casu sufficit probare me possedisse, licet nullam probem deiectionem. nam quilibet præsumitur occupare, nisi probet iustum initium suæ possessionis, quia quod meum non est, scire debeo ad alium pertinere, ut in præ. l. cum quærebatur. ext. de fide instrum. inter. prope. fi. Si autem probauerit iustam causam possidendi habere, non præsumi-
10 tur occupasse, ut in pa. l. & extra de ele. querelã. † Quid si is, cui præmissa competunt auxilia, aliquod intentauit, & succubuit. Respõdeo, dicunt quidam, quod nihilominus poterit ad alia recursum habere. alii aliter
11 dicunt. † Cæterum si contra, uel post tuam denunciationem, uel te celante, quem suspicatur sibi controuersiam moturum, aliquis te inquietando aliquid in tuo fecerit, competit tibi cõtra eum interdictum quod ui,
g aut clam g, quod est similiter recuperandæ possessio-
h nis h in quo sic libellus concipitur.

ADDITIONES.

a Sextum. *Quicquid est in isto uer. ad literam fuit Ros. ubi de hoc edicto tractat.*

b Creditores. *Huius edicti ratio legibus illis exprimitur, & C. de Iudæis, nullus, & æquitas suasit illum puniri, in quo peccauit secundum Ros.*

c Puniri. *Libellus iste, in quo omnes concordant, ostendit, quod finis legis extat, quæ dicit, ius crediti non habebit, non imponit pœnam ipso iure, sed statuit imponendam.*

d Ver. si item uenditor. *Tu dic §. 1. super uer. hoc etiam scias, et sic allegat auctor sup. de pigno. §. 1. ver. illud etiam no. & ibi plenius de hoc edicto no.*

e Vnde vi. *Dicit Ros. cuius fuit iste libellus in fi. operis, ubi tractat de hac l. et seq. quod hic fit restitutio possessionis, non quia agẽs possederit, sed fit ex par. possidẽtis; dat simile de interdictis. Quorũ bonorum, & Quorũ legatorũ, ut statim dicã super uer. cæterum.*

f l. cũ qrebat. *Aduerte, quod in hoc libello utitur uerbo Vacuam & in narratione proxima & in præcedenti libello dicit Vacantem, & omnia hæc fuerunt uerba Ros. per quod uidetur ipse auctor accedere ad opi. Accur. in l. cum quærebatur. in fi. primæ gl. tenentis, quod inter hæc duo non sit differentia. nam quod lex illa dicit Vacuam, Inst. de usucap. §. quod autem. dicitur uacans ipse tamen Ros. uer. sed uidetur innuit Vacuam, quæ animo detinetur. vacans autem sit possessio hæreditatis uacantis.*

g Clam. *An sint duo interdicta, uel unum tantum, no. ff. e. ti. super rub. glo. ubi, Io. & Azo, Rom. et Ros. tenent, quod unum; pro eis expresse facit ff. de mor. inferen. si proprius. Item pro eis facit, quod Prætor & Imperator coniunxerunt hæc uerba, & disiunctiua ponitur pro coniunctiua, C. de uerb. sig. cum quidam. Pla. cont. per l. 1. ff. de of. præfec. urbis, §. interdictis, qui bene faceret propter pluralem, si nõ adminiculasset aliud interdictum. Innuit etia, q diuersi sũt actus, per quos uidentur dari debere diuersa interdicta, sed quia ibi siue ui fiat, siue clam datur hoc integrum interdictum, ff. e. l. 1. §. 2. propter identitatẽ interdicti ex altero facto, utrunque proponitur. in lucit Ros. præ. l. proprius. vi, aut clam.*

h Possessionis. *Vnde l. 1. ff. e. in prin. dicit hoc interdictum restitutoriũ, & ideo satis congrue auctor illud simul tractat cũ interdicto Vnde ui. Rom. tamen, licet contineat hæc duo, illa tamen per duas rubricas diuisim tractat, sicut & rubrica Legis Iulia. Ponit aũt undecim, q in interdicto requruntur, quæ per positiones sũt patent. Quicquid et in hoc § sequitur, quasi ad literam fuit eius. Quod dixi hoc interdictũ restitutoriũ, dic cum Ros. respectu condẽ*

nati

nali, qui in pristinum statũ restituit. quod ui, uel clam factũ erat respectu actoris, cũ detur possidenti, nã agens hoc interdicto habet probare, ꝙ posidet, & quod inquietatur, sicut in Vnde ui. probat, quod possedit, & quod expulsus fuit. Dat aũt simile de interdicto. Quorum bonorum, & legatorum, quæ sunt restitutoria respectu condemnati, respectu agentis sunt adipiscendę. ff. quorũ bonorum, l. 1. & quorum, l. 1. Fatetur tamen, ꝙ propter suum interesse datur ẽt possidẽti, puta conductori, uel colono, propter fructus, ff. e. quamquam. & l. competit. & subdit, quod hoc interdictum respicit causam proprietatis, ad quod dat multa similia interdicta.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui vi, vel clam, me inuito, vel ignorante, & eo celante, seu suspicante me sibi controuersiam moturum, in tali loco meo, cuius fines, &c. quem locum dico ad me pertinere ratione dominii, vel quasi, vel ratione vsusfructus, vel alterius interesse, opus post meam denunciationem, & prohibitionem fecit, vel fieri fecit, vnde ago contra ipsum, vt illud opus in pristinum statum suis expensis restitui patiatur, & ad hoc propono interdictum, quod vi, aut clã, vel actionem in factũ subrogatam in locum eius ff. qđ ui, aut clam, l. 1. in prin. & §. hoc interdictum, & l. semper. §. hoc interdictũ. & l. cõpetit. §. fi. & hoc, si fecit. ui,
20 & clam. † Si vero vi tantum, scilicet post tuã denunciationẽ, & prohibitionem, quia bene potest partim clam & partim ui, vt ff. eo. is, qui in puteum, §. hoc interdictum, tunc sic concipe libellum:

LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. qui ui me inuito, & cõtra meam prohibitionem, & denunciationem in loco tali, cuius fines, &c. quem locũ dico ad me pertinere iure dominii, vel quasi, vel ratione vsusfructus, uel alterius interesse, opus fecit, vel fieri fecit post meam denũciationẽ, & prohibitionẽ, unde ago cõtra eum, vt illud opus reuocet, & in pristinũ statum patiatur suis expẽsis restitui, & ad hoc propono, &c. ut supra prox. Sic ergo pones, ꝙ suis expensis, & quod patiatur, quando ipse possidet, & fecit, seu fieri fecit opus. Si uero fecit, sed non possidet, hoc solum mutabis, unde ago contra eũ, ut impensas, quibus prædictum opus destruatur, & in pristinũ statum reducatur, præstet, & ad hoc propono, &c. Si uero ipse possidet, sed alius fecit opus, concipe sic libellum:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui opus factum a T. in tali loco, cuius fines, &c. quẽ locũ dico ad me iure dominii, uel quasi, pertinere, uel ratione usufructus uel alterius iuris, post meam prohibitionẽ, & denũciationẽ possidet, unde ago contra eum, ut prædictũ opus patiatur destrui, & in pristinũ statũ restitui, & ad hoc ꝓpono, &c. ut in prædict. concor. et ff. e. competit. §. fi. Si aũt te ignorãte, et eo celante fecit opus, concipe sic:

LIB. Coram, etc. conqueror de P. qui me ignorante, & eo celante, & suspicante, seu suspicari debente, me sibi cõtrouersiam moturum, opus fecit in loco tali, cuius fines, &c. quem locũ dico ad me pertinere iure dominii, uel quasi, uel ratione usufructus, uel alterius iuris, unde ago contra ipsum, ꝙ prædictũ opus patiatur destrui suis expensis, & in pristinũ statũ restitui, uel si nõ possidet, dicas ut prędixi, & ad hoc propono, &c. ut sup. ff. eo. l. 1. in principio & l. ꝓhibere. §. clã. & l. seruus. Alii uero sic ꝯcludunt: Vnde peto illud opus in pristinũ statũ reduci, & quantum interest mea id opus factũ nõ esse, resarciri, & præstari peto, & ad hoc propono, &c. ut sup. ff. eo. semper. §. in hoc interdicto. Sed primæ formę
a preualent.a Actor ergo sic ponet.
23 † POSIT. act. Pono, ꝙ fecisti tale opus in tali solo uel ædificio, ff. eo. l. 1. §. hoc interdictũ & l. si alius. §. fi. et l. nã origo. Itẽ ꝙ tibi nunciaui, ne faceres, ff. eod. l. 1. §. qđ fit ui. Item & talis mercenarius meus, uel filius uel amicus tibi denunciauit, ff. eo. ꝓhibere. Item ꝙ illa prohibitio semper durauit sine remissione, uel concessione, ff. eod. prohibere. §. sed & si permiserit. & l. uim facit. §. tã diu. Item ꝙ cum tibi dixi, ꝙ te defenderes, te defendere cõtempsisti, ff. eo. prohibere. §. si quis paratus. Itẽ ꝙ illud solum est meũ, ff. eo. is qui in puteum. §. fin. & l. deniq; §. si ex fociis item ꝙ mea interest id opus in dicto solo non fuisse factum, vt in proximis præcedentibus concor. Item ꝙ ædificiũ in quo post meã prohibitionem ædificasti, reædificari sine omni violentia, seu clandestinitate. Item quod propter opus, qđ fecisti in agro. ager ille factus est deterior, ff. eo. si alius. §. si quis ac eruũ. Itẽ quod iam sunt sex mẽses, ꝙ illud fecisti, secus si annus vtilis, ff. eo. semper. ff. hoc interdictũ. & §. si quis rei. Vel pone affirmatiuè, sic: Item ꝙ à sex mensibus citatis illud fecisti, Item quod ignoraui illud factũ esse, ff. eo. si alius §. bellissime. Itẽ ꝙ me celãte, & te suspicante tibi cõtrouersiã moturum ædificasti, vt in sec. concor. Itẽ quod suspicari debuisti me tibi controuersiã moturũ, ff. eo. prohibere. in fi. & l. Seruius. Reus vero sic.

POSI. rei pono, ꝙ opus illud fecisti in naue, vel circa fructus arborum, vel circa aliã rem mobilẽ. hoc cõcesso, succumbet actor quia interdictũ locum non habet pro eo, qđ fit in re mobili, ff. eod. vim facit. §. quod in naui. Itẽ quod denunciaui tibi, quod volebã opus facere in loco tali & die tali, & nullus mihi interdixit. Item quod hoc tibi, vel tuis, aut domui tuæ denunciaui, ff. eo, ar. qui aliter. §. si quis demum. ff. de damno in fec. dies. §. abesse. Item ꝙ postquam mihi nũciasti, ne hoc opus facerẽ, id permisisti, vel procurator, vel tutor, vel curator tuus. ff. eo prohibere. §. sed si permisit. & l. vim facit. §. tandiu. Item ꝙ propter id opus fundus tuus sit melior. Item quod iam annus trãsiuit, ex quo feci. Item quod sciebas opus factũ esse. Item quod feci illud causa incendii arcendi, ff. eod. si alius. §. est aũt
b Item quod solũ illud, vel ædificiũ, in quo opus feci, est
24 T. tantum b. † Et nota, ꝙ sic intelliguntur uerba illa, possideo à te ui, id est, uiolenter tibi abstuli, & sic de similibus.

ADDITIONES.

a Præualent. *Honestius loquitur quam Ros. qui dicit formam istã stare non posse, cum id solũ peti possit, quod est in obligatione. Inst. de actio. in prin. Interesse aũt nõ est in obligatione, sed in condẽnatione. prætor. n. dicit ff. eo. l. 1. in prin. quod vi, aut clã factũ est restitue, id est, destrue, & in pristinũ statũ reducas, vt exponit ibi gl. Venit id solũ restituendũ, quod factũ erat, non ergo interesse. Itẽ lex competit ff. eo. §. pen. dicit, prout ẽt patet ex proximis libellis, ad quid aliqs teneatur ex hoc interdicto, nã aliquãdo ad patiẽtiã, & impensas tantũ. ex quo cõcludit, ꝙ malè petit interesse, veniet tñ in condẽnatione, si iudici parere noluerit, ff. de interd. §. fi. facit. in actione de do. ff. de dolo l. arb. & in rei uenduca. ff. de rei uend. l. qui restituere, vb patet in fi. hoc generale ad omnia interdicta.*

b Tantum. *Ad hoc interdictũ dupliciter opponitur. 1. quod si ꝓcedit 2. ꝙ est superfluum. Ad primum, aut ego dominus possideo locũ, in quo fit opus, & tunc ẽt operis sum dominus, qa opus cedit solo, ff. de acquir. rer. dom. l. adeo. Aut ille, vel tertius possidet & tũc debeo prius vẽdicare, & tunc mihi obstabit doli exceptio nisi prius expẽsas restituã. ff. de rei. ven. in fundo. de cõ l indebi. si in alienũ. Secundo, si possideo, locus est interdicto. Volo. n. quod opus illud, quod fundo nocet tollat suis expensis, vt sup. dictũ est Si ipse vel alius possidet, adhuc datur interdictũ, nec opponet exceptionẽ doli, qa qđ de illa dictũ est ꝓcedit ĩ bonæ fidei possessore. At iste, qui contra denũciationẽ ædificauit, dr malæ fidei pos. qa denunciatio facit quẽ malæ fidei possessorẽ, C. de rei vẽ. si fundũ ff. de pet. hæ. l. itẽ veniunt. §. pretiũ, & §. à quo. Secundũ, s. quod sit superfluũ, in in quãtũ dicit, qđ ui, sic probatur, certũ est, quod ædificãs post denunciationẽ noui operis, ẽt si ius esset illi ędificãdi, destruere cogitur, ff. de no. ope. nũ. l. ꝓtor ait ex e. ti. c. 1. & 2. Sed si videas, ĩ quo differunt, nõ erit superfluum. nã iterdictũ de non. ope. nunc. est perpetuum, vt in ꝑ l. præ. ait. §. hoc interdictũ.*

Sed quod vi, aut clã, est annale. ff. eo. l. semper. §. hoc interdictũ.
itẽ iterdictũ de no. operis, nũ. dat, si opus fiat, ff. de de ope. no. nũ.
l. ait prætor. in prin. istud aũ siue fiat, siue destruat, ff. eo. ti. l. 1. ĩ fi.
Itẽ illud nõ hẽt locũ in re communi, ff. de operis noui nũciatione
l. 1. §. vsufructuarius. istud aũt sic, ff. eo. deniq; §. si ex socijs. Itẽ
vsufructuarius nõ hẽt noĩe illud interdictũ, vt illo ti. l. 1. §. vsu-
frutuaris: istud aũt sic, vt putauit ex superiorib. libellis. Itẽ illud
non datur habẽti rusticã seruitutẽ, vt illo ti. l. qui viã istud sic, vt
in præ. l. deniq; §. si ex socijs. & l. semper. §. hoc interdicto.

S V M M A R I V M.

1 *Spoliatus incorporali. puta iurib. redditib. & seruitijs, qualiter formare libellum debeat.*
2 *Interdictum, constitutio locũ habent, vbi quis à possessione rei expellitur.*
Iura non dicuntur possideri, sed quasi.
3 *Restitutio dicitur prioris status redintegratio, nec respicit tẽpus futurum, sed præteritum.*
Futuri iuris restitutio an peti possit.
4 *Interdictũ quasi vti possidetis, vel quasi interdictũ vnde ui, cui & quo casu competere possit.*
5 *Interdictum quasi vnde vi, & quasi vti possidetis cui, & quo casu competere possit.*
6 *Incorporalia non dicuntur possideri.*
7 *Rusticus soluens vni seruitia quæ alteri debet, an liberetur.*
8 *Tempus an sit modus inducendæ obligationis.*
9 *Libellus quo casu sit in quasi vnde vi, & in quasi ut possidetis dandus.*
10 *Diuturna solutio annuæ præstationis an inducere possit obligationem & nu. 13.*
In præstationib. personalibus non est reperire iudicium possessorium.
Interdictum, vnde vi, non habet locum, nisi in rebus immobilib.
12 *Iuribus, de quibus non loquuntur ipsæ decretales, denegatis, qualiter erit procedendum.*
14 *Debitum non præsumitur, nisi probetur.*
Debitum non constituitur temporis cursu.

2. §. Nunc dicamus, quãdo qs spoliatur incorporalibus, puta iuribus, redditib., &
seruitijs, quib. potest quis spoliari, & per ꝯsequẽs resti-
tui, 2. q. 1. nullus. 1. q. 1. si episcopus. ex. de elec. querelã.
de caus. possess. & propri. cum ecclesia. ex. ut lit. pendẽ.
memoria. ex. de capell. mon. cum dilectus. ff. de iniur.
sanè. ff. de serui. quoties. ff. si ser. uend. sicuti. §. Aristo,
tunc sic libellus concipitur:
1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. rectorẽ talis
ecclesiæ, quod cũ nomine talis ecclesiæ meæ essem in
possessione, uel quasi, recipiẽdi annuam pensionẽ 16.
denar. Pap. à præfata ecclesia, ipse pensionẽ ipsam mi
hi subtraxit iniustè, & eam soluere indebite cõtradicit
in meum, & dictæ ecclesię meę pręiudicium, & graua
men, quare peto per vos me reduci in statum illam
seu possessionem, vel quasi, percipienti ab eo pensio-
nem præfatam, & subtractam à tali tẽpore mihi resti-
tui, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari. Iũge
si vis, & ad hoc propono condictionẽ ex canone, extr.
de elect. querelam. 2. q. 1. nullus. 1. q. 1. si episcopus. Inst.
de interdict. ex. de censib. olim. ff. de vi, & vi armata; l. j.
§. si quis de naui. Vel sic.
LIB. Coram, &c. propono ego œconomus ecclesiæ
S. Cæciliæ cõtra œconomum ecclesiæ S. Laurẽtij no
mine eiusdem ecclesiæ, quod cũ dicta ecclesia sãctæ
Cæciliæ esset in possessione, vel quasi hu' iuris, seu sub
iectionis, videlicet ꝙ clerici ecclesiæ sãcti Laurẽtij vo-
cati veniant singulis annis, ad capitulũ sanctę Cæcilię,
& instituendi, seu destinandi clericos ipsos, & baptizã
di, & huiusmodi, præfati clerici vocati ad capitulũ ire
recusant, ac in præmissis etiam respõdere, quare peto
nomine dictæ ecclæ S. Cæciliæ, me, seu dictã ecclesiã
ad præfatũ statum, seu possessionẽ, uel quasi, reduci, &
reducendũ fore sententialiter declarari, extra, de capel.
mo. cap. 2. Vel concipe, ut infra de censib. in princip. In
causa aũt electionis ꝯcipitur, libellus, ut s. de elect. § 1.
prope fin. uersi. ad hoc, si electio. & s. de causa posses. §.
fin. in prin. Itẽ in causa iuris patronatus concipe libellũ
ut inf. de iure patronatus, ĩ primo libello. Itẽ in iurib. ar-
chidiaconalibus, ut supra de offic. archidiac. uersi. si ue-
ro, Itẽ in sponsalibus, seu matrimonio, ut infra de spon
sal. §. porro. Itẽ in multis aliis materiis potes concipere
a per decret. extra ut lite penden. cap. 1. a † Sed & aliquis
2 certis redditib. uel seruitiis uel iuribus, puta colligẽdi
pedagium, uel iure patronatus, uel huiusmodi spolia-
tur, hodie communiter tenent aduocati, ut proponatur
utile interdictum Vnde ui, uel utilis actio subrogata
in locum eius, uel utilis constitutio, si quis in tantum.
Ideo aũt utiliter ista proponunt, nã interdictũ, & cõsti-
tutio locũ habent, cum quis a possessione rei expellitũ.
Itẽ ista, cum sint iura uera, non possidẽtur, sed quasi, ut
ff. de acquir. possessione, seruus. §. incorporales. & ideo
dicunt ista utiliter locũ habere, quia sñia locũ habet, li-
cèt uerba deficiant, ar. ff. si quadrup. paup. fec. dic. l. pen.
ext. de uerb. sign. intelligentia, &c. præterea. Vnde sic li-
b bellus concipitur b.
LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. a quo peto restitutionẽ
possessionis, uel quasi restitutionẽ taliũ iurium, scut sin-
gulis annis præstet mihi unũ caponẽ, & redditus soluat;
uidelicet unã spallam porcinã, & alia seruitia: itẽ restitu
tionẽ possessionis, uel quasi restitutionẽ iuris patrona-
tus. uel etiã colligendi pedagiũ, quib. iuribus, & reditib.
patrem meũ, uel me indebite spoliauit, uel quasi, unde
restitutionẽ possessionis, uel quasi, omnium prædicto-
rum, & singulorũ peto, & ad hoc ꝓpono interdictũ un
de ui utile, directũ, uel actionẽ in factũ utilem, uel dire-
ctam subrogatã in locũ eius, uel constit. si quis in tantã
utilem, uel directã. Hæc forma ꝓbatur extra de censib.
cum uenerabilis. de elec. querelã. de causa possessionis,
& ꝓprietatis, cum ecclesia, ff. de mort. infer. l. item si. ff.
unde ui, l. 1. §. unde ui in fi, & §. pertinet, & §. q usumfru
ctum. nã interdictũ quasi uti possidetis, cõpetit pro iu-
ribus turbatis, ut ff. de seruit. quoties, ff. si ser. uen. sicuti.
§. Aristo. Pari ergo ratione & interdictũ quasi unde ui,
competit pro iuribus spoliatis, seu ablatis, præsertim in
quãtũ ad aduersariũ peruenit, ff. de ui & ui arm. l. 1. §. si
filius. Itẽ bene petitur restitutio quasi possessionis, quia
iura nõ uere possidẽtur, nec uere potest quis ab illa pos
sessione detrudi, ut ff. de usucap. sequi §. si uiã. Sed nõ vi
detur talis libellus stare posse. Si enim petitũ restitutio
illius iuris, quod est præstitũ, & præteritũ; hoc esse non
p̃t, cũ illud nũq̃ habuerim. Itẽ futuri iuris restitutio pe-
3 ti non potest, quod nunquã habui: † cum restitutio nõ
respiciat futurũ tẽpus, sed pręteritum, quia est prioris
status redintegratio, vt ff. de mino. ꝙ si minor. §. restitu-
tio. 2. q. 3. ca. si quem pœnituerit, in fin. Sed & si petitur
quasi restitutio illius quasi iuris, quod est deterũm, cer
te hoc esse nõ potest, cum illud nũquam habuerim, vel
quasi possederim, vt iam dixi. Et his rationibus motus
Azo dixit interdictũ restituendæ, vel etiã retinẽdæ pos
sessionis, nũquã competere, ꝓ his iuribus spoliatis, seu
turbatis. Et semel cõsultus in alia quæstione de eo, qui
c spoliatus erat iure colligendi pedagium c, dixit interdi-
ctũ Vñ ui utile, uel directũ locũ non habere, necẽt in-
terdictũ quasi uti possidetis, dixi tñ locum habere, uel
actionẽ in factum, uel officium iudicis, ex quo alia iu-
ra de-

ADDITIONES.

a c. 1. *Quæ sequũtur usq; ad ultimum uer. exceptis certis, de mino. intromissis, fuerunt uerba Ros. ubi de unde ui. uer. item quæritur, circa interdictum, usq; ad finem.*
b Concip. *Ad literam Ros. ubi sup. in prin.*
c Pedagium. *Facit ad hoc sup. ti. prox. §. 2. uer. quid de colligentibus.*

ta deficiunt, quia tunc illa locum habent, ff. de minor. .n causæ. ff. de præscri. uerb. quoties.

4 † Sed si mihi competat ius in veritate, vt quia forte mihi constitutū est inter viuos vel in testō alicuius, vel acquisitum est mihi tempore, quia seruitus illa habet cōtinuam cām, vt ff. si serui. ven. si quis diuturno. tunc pro his iuribus, secundum eum, bene mihi competit interdictum quasi vti possidetis, si turbētur: vel quasi interdictum vnde vi, si illis quasi spolier, quia est ius, quod turbāt, & à cuius quasi possessione expellor. Et sic loquuntur prædicta iura dicentia, Pro iure id est pro seruitute turbata, competere quasi interdictum vti possidetis, quia de iure mihi seruitus illa cōpetebat, & hoc casu bñ format prædictus libellus. Item etiam certū est, q si aliqua seruitus mihi de iure competit, quia forte constituta est, & mihi illius turbetur quasi possessio, vel expellar, habeo illa interdicta vtiliter. Et est ratio: quia seruitutes per se haberi, vel possideri non possunt, quia non sunt in bonis nec extra bona, vt ff. de usufru. l. 1. intellige extra bona, s. incorporalia, sed bene sunt in bonis, & ext. bona, s. corporalia, uel aliter nō sunt in bonis, vt per se possideri possint, sunt tamen in bonis, quia ille dicitur seruitutes possidere, qui ędes possidet, ff. de seruit. vrbe præ. si ædes in fin. Et dico, alibi dr, nemo potest seruitutem constituere, nisi habeat prædium, ut ff. comm. de ser. l. 1. & Inst. de seruit. circa prin.

5 † Si ergo is, qui ædes possidet seruitutem habet, habet aliquid, quod turbet & aliquid, à quo expellatur: unde si in iure sibi cōpetēti circa seruitia, ut quia sunt cōstituta, uel promissa, uel circa annuos redditus quis turbetur, uel quasi expellat habet secundum Azo. interdictū quasi unde ui, & quasi uti possidetis.

6 † Sed quomodo in his iurib. dr quasi possessio alicuius quasi turbari, uel ea quasi spoliari, cū sint corporalia, nec ualeant possideri, ut dixi? Respon. licet hæc materia plene tradatur, secūdum Papam, in

a præ. decreta. querelam a. hic tamen aliqua illis iungamus. Et quidem sic, ecce debet colonus mihi dare singulis annis caponem, uel libram ceræ, vel piperis, vel spallam, vel denarios, noīe pensionis, uel habeo ab Imperatore, uel Rege ius leuādi pedagium, ut C. de uect. & commis. l. fi. & C. noua uecti. institui. nō posse, l. 1. & 2. ext. de cen. c. innouamus. de uerb. sig. super quibusdā tu non permittis illum aprehendere caponē, uel emere piper, uel ceram, uel spallam, ut mihi det uel cū uult hoc mihi dare, nō sinis eum migrari, uel uenire ad me uel domum meam, uel qñ ult mihi denarios mittere pro pensione, uel pro pedagio, tu non permittis eū numerare, uel auertis muliones transire uolentes per locum, ubi pedagium leuo. Itē in iure patronatus sic turbatur quia cum ego patronus eligere uolo, tu nō sinis me consiliari, uel eligere: & ita si uis turbatiua fit in iurib. sicut & in reb. corporalib. fit, quando non sinis me arare, uel seminare fundū, uel uineam putare, uel in libro studere, ff. de ui. & ui. arm. l. uim facit. Et sic turbat possessio iurium ab extraneo, qui non dicit se ius habere in illis. Si uero dicit se ius habere, & se mihi aduersarium opponat, & se illa quasi possidere dicat, tunc dicuntur quasi turbari, quando cōtradicit colono, uel inquilino, uel homini meo, ne mihi soluat, uel prestet ea una seruitia.

7 † Porro expellitur quis, seu spoliatur illis, ut si peto illa a rustico, qui ea mihi debet, ipse uero reddere, & soluere cōtradicit, certe uideor quasi spoliatus in continenti. Et est simile, nam si habeo ciuilem possessionem, quam animo retineo, & ueniens nō admittor. statim per contradictionē coloni amitto illā possessionē ciuilē rei corporalis, ff. e. l. 1. §. siue aūt corpore. ff. de acq. poss. clam possidere. §. fi. & l. seq. & l. si id, q. §. fi. & l. colonus. & l. cū fundus. Tertius etiam, siue extraneus me expellit, si seruitia, quæ ego recipiebā à colonis, aufert mihi, & sibi solui facit, rusticus tñ per talē solutionem nō liberatur, ff. de cond. & demon. si urbana. ext. de iureiu. ea re. Et hæc uera sunt, quādo seruitia

8 sunt cōstituta, & in ueritate mihi debentur, ut s. † Si autem non sunt mihi constituta, nec certa promissa, sed sunt certis annis forte soluta, puta decem, uel uiginti, tunc nullum ius mihi acquiritur, ut C. de pac. si certis. ext. de censi. c. peruenit. quia tps nō est modus inducēdæ obligationis, ff. de actio. & oblig. l. obligationū. §. placet. nisi velis, dicere, q per longum tps soluta presumātur promissa, ff. de vsur. cum de in rem verso. Quod verū est in personis aliorū, q̄ rusticorū. nam in illis nō psumuntur debita, nisi soluantur per 30. annos, vt C. lib. 11. de agric. & cēsi. lit. b. Et hoc casu, secūm Azo si turbetur quasi possessio, vel expellaris ab illa quasi possessione, nullo iuuaris interdicto, vel actione in factum, vel

b off. iudicis, vt dictū est b. & sic allegabat in cā, q̄ canonici Bonon. mouebant super quibusdam annuis procurationib. ptra abbatem S. Stephani, coram Hugone peritissimo Doctore Decretorū, vt ext. de maior. quanto te nouimus in canonico iure peritum. & de celebmis. in quadā. vtraque. n. decr. scribitur ei facto epo Ferrarien. qui iudex erat in cā, ipse vero pronūciauit canonicos spoliatos esse restituendos ad illas annuas procurationes, licet non probarentur debitæ, vel constitutę, & sic suam sniam defendebat dicens: nonne differt petitorium à possessorio? certè sic, sed in petitorio oportet probare, quę dicit Azo. vnde in possessorio sufficit, si probo me possedisse, & mihi vim illatam esse, vt dixi vnde ex quo probata est quasi possessio illius iuris, licet non probē mihi constitutā, nihilominus tamē est restitutio facienda. & multi sapientes sequūtur in hoc Hu. Sed Azo respōdebat, verū est circa possessionē, q̄ facti est, ff. ex quib. cau. maio. in integ. restit. denique. ext. de cōces. præb. cum nostris sufficere probare me possedisse, sed in hmōi. redditibus, & iurib. cum nullū ius mihi competat quia nullū ius est mihi quęsitū, uel cōstitutum, nullius iuris peto quasi restitutionem. Itē restitutionem illius possessionis non peto, nisi illa possessio sit gratia rei alterius, ad hoc non possum dicere, peto restitutionem quasi possessionis talis iuris, cum illud ius mihi nō cōpetat, nec nuquā competijt. Præterea, p ipsa possessione nō possū petere quasi restitutionē, quia nec p præterita & præstita, nec pro pterita &

9 non præstita, nec p futura, ut dictū est. † Verū si hmōi seruitia decem annis sint ab alijs præstita, à rusticis uero per 30 annos, potest sic formari libellus, ut det quasi unde ui, & quasi pōssidetis.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. qui me à talibus seruitijs puta capone uel libra piperis mihi, & prædecessoribus meis debitis ab ipso, & antecessorib. suis, & solutis per annos 30. quā solutionē allego ad probandū pdicta seruitia debita, me his quasi spoliauit, & ea reddere, seu soluere mihi indebitè contradicēdo, unde ago ptra eū, vt restituat mihi quasi possessionē illorū seruitiorū, & ad hoc propono vtile interdictū Vnde vi, vel actionē in factū utilē subrogatā in locū interdicti, vel vtilē cōditionē ex lege, l. si quis in tantā. & vide hūc libellū s. de cau. pos. & propri. § in retinēdæ. ver. hæc forma, & infra de censib. in ptin. Et si sic format libelus, se

10 cundū Azo. bene possum petere, † quia est ius debitū saltē præsumptione tēporis, cuius iuris peti pōt quasi

c restitutio c. Nec obstat, q tempus nō induxit obligationē, quia verū est, q nō solum tēpus, tamē obligatio inducta præsumitur ratione tēporis vt dixi. Cōsiliū ergo est, quod pro hmōi redditib. agatur possessorio, & non

ADDITIONES.

a Querelam. *Scripsit super ver. subtractā, & quod subdit, iungamus dixi post Ro. ad literam, vbi su. vers. sed illud quæritur.*

b Est. *Imò contrariū est su. de actione in factū, & de of. iu. in ver. & his rōnib. Si dicis quod ibi loqtur de const. vel qd debebatur aduersatiua tibi sequens innuit contrarium.*

c Quasi restitutio. *Quomodo hæc cōis opinio quæ d. ...*

verb. . . aspice. Hos. vide, q scripsi . . . peruenit, supra gl. 2 ubi e. plene dixi r . . . Leg. latũ dicentia, q diuti . . solutio annuæ præstationis non inducat obligationem, & q impersonalib. p̃stationi nõ e, l reperire iudiciũ Possessoriũ, & ibi omnino videas.

non petitorio, quia difficilis est probatio in petitorio, nisi tẽporis præsumptione, & in huiusmodi seruitus, vel officius, vel redditib. si fortè constituta sunt, quæ sunt centũ anni. Dicit Rof. q in petitorio recipiẽtur testes de fama publica, ex quo super contractu rerũ non supersunt, vt ff. de prob. si arb. nam & talis fama probat, vt s. de no. cri. §. fama. ver. fama. Sed a illinc cõtra prædictos libellos opponitur, quia interdictũ Vnde vi, locũ nõ habet nisi pro re immobili, vt ff. eo. l. 1. §. si quis de na-
11 ue. ff. vnde vi, l. 1. §. inter & § seq. † Ad huiusmodi redditus seruitia, vel quasi, & iura non sunt immobilia, quia comparantur nominib. quæ nec mobilia, nec immobilia sunt, vt ff. de re iud. a diuo. Respõ. Imò ista seruitia, & redditus inter immobilia cõputãtur, C. de sacro
a san. eccl. iubemus [a]. Vel si times hac obiectionem, propone const. si quis in tantam, quæ competit pro mobi
b libus [b], sicut & actio Vi bonorum raptorum, Instit. vi bo. rap. Potest quoque dici fm Inn. IIII. q pro huiusmodi iurib. supradictis cõpetit cõ lictio ex decretalib.
12 p̃dictis, querelã, & cũ eccl. † Secũdũ hoc quid erit de alijs iurib. denegatis, de quib. nõ loquũtur ipsæ decret. & sic cõpetit ĩ illis cõdictio ex ipsis decretalib. Nũq dicti lis condictio ex ipsis decretalib. extẽdetur ad illa? Dici potest, q sic secundum eam ff. de leg. non possunt. ex. de capel. mo. c. 2. Vel dici etiam põt, competere iudi-
13 cis officium: † Sed pone, rusticus quidam præter debitam possessionem quædã seruitia per 30 annos domino præstitit, nunc autem inspiciens instrumentũ suũ, & uidens se ad huiusmodi seruitia nõ teneri, offert debitam pensionem, sed seruitia illa præstare cessat, dominus uero illi petit, proponens actionem præscr. uer.
d uel ex conducto, quæritur, utrũ agere possit [d]. Et uidetur, q sic pp diuturnam præstationẽ, ar. ff. de itin. actuque pri. l. 1. §. 2. ff. si ser. vend. si quis diuturno. C. de ser.
14 i manifeste. C. de fun. patri. l. fi. Ar. p̃ † nã propter priuilegiũ rusticitatis licet, quod alias non liceret, & ppea qs excusat à pœna, ff. de iuris. om. iu. si qs §. do. ff. si qs in ius vocat non ier. l. 2. Item ex tempore non constituitur debitũ, C. de pac. si certis. ff. de ope. li. libertatis. ex. de de censi. c. peruenit. Itẽ nõ p̃sumit debitũ, nisi probet, C. de act. & obli. l. negãtes C. de eden. qui accusare. ff. comm. præ. inter. Sol. Aut agit possessorio, vt illa quasi possessio sibi reddatur, qd sine personarũ distinctione fieri dẽt, ar. ff. de itin. actu q; pri. l. §. 2. Aut agit p̃sonaliter ad seruitia, & tũc aut allegat simpliciter tpis diuturnitatẽ, quo casu rusticũ absoluo, qa transcursu tẽporis non constituitur debitum, quod non est, vt s. Aut allegat & temporis diuturnitatẽ, & etiam seruitiorum promissionem sibi, vel suis antecessorib. factam, quo casu rusticus est condemnandus, quia præsumĩt ex tẽpore debitum fuisse, vt ff. de vsur. cum de in rem verso.

ADDITIONES.

a Iubemus. *1. resp. facit de re. eccl. non alie. c. 2. lib. 6. vbi de hoc in gl. no. iura ad ite in Aut. de nõ alie. §. valt. n. Col. 2. vide, quod scripsi supra de fruc. & interesse, §. primo, super versic. sed quid si debeo.*

ADDITIO. Vide Bal. in l. hac edictali §. his illud. C. de secund. nup. vbi dicit redditus annuos inter immobilia annumerari, qñ sunt perpetui. vel ad longum tẽpus, alias secus & an nõia debitorũ dicãtur mobilia, vel immobilia, vide Bar. in l. pot. ff. de aut. tut. Et an appellatione bonorũ cõtineantur nomina, iura, & actiones, vide Gui. Pap. in q̃õ 1 5 sua in q. 191. inci appellatione bonorũ & Bar. in l. Q. ũintus. §. argento. ff. de aur. & argẽ. leg. & in l. 1. C. si ad uer. transact. Hen. Fer.

b Pro mobilibus. *Et immobilibus, & hic est finis uerborũ Rof. eiusdem tit. & hoc ult. sup. §. pro c. uer. quantum.*

c Inn. IIII. *Vt post eum scripsi in decr. querelam. post prin. super. uer. restitu.*

d Possit. *Hæc quæst. & solutio fuit Pilei, & est 21.*

SVMMARIVM.

1 *Agere uolens simul petitorio & possessorio, qualiter libellum formabit.*

2 *Spoliatore rem qualitercunque transferente, semper tenetur possessor ad restitutionem.*

3. § Verum cõiter pro corporalibus, & pro iuribus potest sic libellus concipi:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me ecclesia tali, ve vinea mea in tali loco posita, cuius confines, &c. spoliauit, vel me de possessione, vel quasi talium rerũ, vel iurium vi deiecit, vel deiici mãdauit, vel spoliationem, seu deiectionem ratam habuit quare possessionẽ rerum ipsarum, vel quasi cũ fructib. medio tpe perceptis, & qui percipi potuerunt, quos facio centum mihi restitui peto, & eum ad restitutionem cogendũ sñaliter p̃nunciari. Vel sic: quare tam de possessione, vel quasi, q de fructib. à tali tpe inde perceptis, & qui pcipi potuerũt, mihi iustitiam p̃ eto fieri: peto etiam cũ pœna legali, & canonica puniri: p. to ẽt expensas, damna facta, & facienda, & interesse meũ, quæ æstimo 20. C. vnde ui, si quis tantam. ff. de vi, & vi ar. cum à te. & no. ext. de ord. cog. c. 2. in prin. ext. de resti. spol. c. grauis. & c. cũ ad sedem. Ideo aũt dixi, Vel quasi, pp iura, & alia incorporalia, quæ nõ proprie, sed quasi possideantur, ff. de ser. vrb. p̃. si ædes. §. libertas. extr. de cã poss. & prop. cũ ecclesia. ver. nos igitur. ext. vt lit. pend. à memoria. de re iud. ab-
1 bate sane. ext. de iud. c. vlt. † Sed & si simul petitorio, & possessorio agere velis, sic concipe libellum.

LIB. Coram, &c. propono p̃ P. qui me dolo, & violenter possessione talis domus, quæ ad me pertinet iure dñi, vel quasi, & quã diu pacifice possedi, temere spoliauit, quare peto eum per vos cogi, & cogendum fore decerni mihi restituere dictam domũ cũ fructib. &c. vt s̃ §. spoliatus. in prima forma postea iunge, peto ẽt per vos sñaliter declarari dictam domum ad me pertinere de iure, & prædicto P. super ea perpetuum silẽtiũ imponi, cum nullum ius habeat in eadem, ext. de resti
2 tutione spoliatorum. cum ad sedem. † Vltimo no. q in quemcunque spoliator trãsferat, tenetur possessorem
a restituere condict. ex decr. ext. eo. sæpe [a]. Quod verũ est, si scienter rem recepit, vt ibi dr, secus si ignorãter, ff. si vñ ui, cum à te. Nec obst. 3. q. 1. redintegranda. quia loqtur, qñ possessor rei, de qua agitur, dolum, vel violentiã fecit. Vel põt dici, secundum Papam, quod si det libellus, sub quo põt comprehendi actio quod met. causa, per quam res aduocatur etiam ab eo, qui metum non intulit. vt ff. quod metus causa, si cum exceptione. §. 2. puta peto restitutionem possessionis talis rei, bene potest ferri sententia contra possidentem, quamuis ipse non spoliauerit, nec rem sciẽter à spoliatore receperit, & sic potest intelligi præal. leg. & ar. C. de annali exce. l. fin. C. vnde ui, l. inuasor.

ADDITIO.

a Sæpe. *Libellos vide supra in §. 1. ver. tertium. & uer. quartum.*

Baldus de restitutione spoliatorum.

QVALITER Violẽtia puniatur, habes in l. si qs in tantam. C. unde ui. Qualiter procedatur in l. meminerint, & qualiter probetur, in l. si quando. eod. tit. per Bar. uide infra eo. §. ago cõtra te, & pro materia supra tit. de petitorio, in multis §§. Qualiter agat spoliatus p se, qualiter cum per colonum, qualiter formetur libellus in l. si quis in tantam. qualiter in l. cum quærebatur. C. unde ui, qualiter in conditione canonis, redintegranda.

grandis,qualiter in decr.de iudi.quia V.qualiter in l.ex
met.ff.quod met.cau.qualiter in constitutione,inuasor.
qualiter interdicto quod ui aut clam.G.qualiter ex of-
ficio iudicis ex l.Aquil.ff.de donat.ibi collige,qualiter
in conditione ex l.meminerint.no.in l.si quis in tantã
nã aut quis inuadit priuata auctoritate iudicis non ri-
tè apposita,aut rite.Bal. Si peto restitutionem posses-
sionis, & iudex cõdemnat ad restitutionem rei. valet
snia,quia intelligitur secundũ libelli naturam,versi.&
nota,& quidã.G.facit,quod no.in l.& puto.†.§.ff.fam.
ercis.gl.ord.u.de s.de libel.concep.§.in reali.Bal. Ago
cõtra te,qui me spoliasti,ut mihi restituas possessionẽ
& ad hoc propono l.si qui in tantam.quæro,an p hoc,
ꝙ retuli me ad illam legẽ,uideat egisse ad pœnã illius
legis?Respondeo,nõ:quia non intentaui caput pœna
le illius l.uer.itẽ quidã dicunt.G.uide sup.eo.§ Spolia
tur qs quasi possessione iuriũ,uel præstationũ: si.n.de
negãtur quia inter immobilia computantur,& hẽt lo
cũ utile interdictũ Vnde ui,l.sicuti.§.Arist.ff.si ser.uẽ.
Pone ergo,quod rusticus per decẽ annos quolibet an-
no soluit cuidam nobili,uel cuidam ecclesiæ unũ cor-
bẽ grani:non uult amplius soluere,quæritur, utrũ po-
terit conueniri quasi possessorio recuperandę? Azo di
cit,ꝙ non,per l.si.ff.quorum bon. Hug. iudicauit con-
trarium,& probatur ex.de elec.querelã & hæc uerba
in §.nunc dicamus,uer.sed quomodo.& seq.G.& hęc
uera,si talis pstatio sit realis,uel fiat rõne rei, puta feu-
di,uel emphyteosis,uel ratione psonali quasi seruitu-
tis,ut quia est uasallus originarius:arg.no.ff.de usufru.
l.si cuius.in prin. & l.si.ff.uti possid. Sed si fiat informi-
ter prætextu personalis obligationis, tunc nullũ datur
possessorium, & maxime pro re mobili, ff. de acquir.
pos.l.rem,quæ nobis.in gl.uide s.e.§.quidam.& §.seq.
An rusticus,qui soluit per xxx.annos indebitum,coga
tur ulterius soluere,uersi.sed pone, ꝙ rusticus.G. An
patientia inducat promissionem obligationis , sicut
præstatio,& dic,quod non,ut no. Cyn. in l.si certis an-
nis.de pac.le.Cornelia.no.in l.cũ de in iure rẽ uerso.ff.
de usur.& C.de rei uen l.solemus.& C.cõm diui.l.pe.
Sed bene inducit patientia psumptionẽ cõsensus rite
præstiti C.de pet.hære.l.si filius.& l.qui aliena.§.j.ff.de
acq.hęre.uide oĩno infra eo.§.qui longe.& infra de lo
cat.§.an quis soluẽdo.& de fruct.§.utrũ tẽpore.De in-
tellectu l.cũ à te.ff.de ui.& ui ar.uide in §.si.uer.fin.G.
No.ꝙ nomine spoliati põt unusquisq; agere sine mã-
dato,l.j.C.si per uim,uel alio modo. An ille,q.clam.in
greditur,& dominus suspicatur se posse repelli , tenea
tur ad pœnam uiolenti ex forma statuti,uidetur,ꝙ nõ
quia nõ fecit uim uere,sed ficte,& interpretatiuè,Sol.
colligitur ut no. C.unde ui,l.si.& uide qđ no.de excep.
licet.G.No.ꝙ colonus expulsus nõ potest agere inter
dicto Vnde ui,nomine suo,sed nomine domini,l.j.C.
si per uim,uel alio modo. No. ꝙ ꝯ quẽlibet occupan-
tẽ præsumitur dolus,etiam si possessio est uacãs,nisi il
lico probet se dominũ,ut no.in l.si.C.unde ui Bal.Qui
dam,qui colligit pedagiũ,fuit expulsus de loco publi-
co,ubi stabat ad colligẽdum pedagium:uult agere uti
li interdicto unde ui,an possit? Azo dicit,quod nõ,qa
ius colligendi pedagium,uel passagium non possidet
cum sit ius nõ in corpore alicuius rei cõstitutum, sed
sit potius quædam exactio personalis: sed bene habet
locum actio in factum , uel officiũ iudicis,ar.ff.de ua.
co.l. de usu.aquæ.de don.l. Aquilius.& ad hoc facit.ff.
de serui.l.ut domum.ff.de seru.rust.pręd.l.pretoris.Sed
ueritatis est.qđ ius colligendi pedagiũ quasi possidẽ-
tur & pscribitur,ar.ff.de usu.l.si.& est ius reale solo co
hærẽs,sicut iurisdictio:nam colligere passagium quæ
dam est iurisdictio,& quędam prærogatiua est, §.nũc
dicamus,G.Reditus & seruitia inter immobilia com-
putantur,& ideo quasi possidẽtur,& habent locũ qua
si interdicta,uerticulo,consilium ergo G.hic nota,qđ
Ista iura nõ habent propriè naturam seruitutum , quę
in patiendo,non in dando cõsistunt,ff.de serui.l.quo-
niam omnis seruitus aut debetur à re rei,aut à re perso
nę.vt usus fructus:aut à persona nõ omnino libera,sed
quasi subiecta alterius psonæ ut uasallus domino , uel
à colono glebę annexo,C.de agricol.& censi.l.litibus.
& facit,quod no.Institu.de iure person. Quod autẽ à li
bero homine debetur,non est seruitus , uel quasi, sed
psonalis obligatio,ff.de usufr.leg.l.fundi Trebatiani.
ff.de annu,leg.l.Caius.ff.de usufru.l.si quis ita. Si quis
ergo personalẽ obligationẽ dixerit quasi possideri,ma
lè loquitur,quia nec per patientiã cadit quasi traditio
huic & adde,quod no.ff.de petit.hæred l.generaliter
Idem esset dicere. quod idẽ est seruitus , & personalis
obligatio,quod falsum est. Quomodo ergo ius reditũ
quasi possidetur. Respon. quædam sunt obligationes
simplices absolutæ,quædam respectiuè,seu connota-
tiuæ.In simplici obligatione non cadit quasi possessio
sed i obligatione relatiua ad quasi seruitutẽ,uel subie-
ctionem,uel dominium sic facit ff.ex quib.causis, ma
io.l.ait prætor.§.itẽ ei,& C.de pact. l.si certis annis.per
Cyn.vide infra eodem,§.iuxta flumen. & supra eo.tẽ.
§.an sit libe.lus.Qui lõgo tempore pręstitit vsuras d..
tus non absolute præsumitur eas promisisse.ff.de usur.
cum de in rem verso.dum tamen allegetur promissio
nam si non allegatur,cum sit facti,non pręsumitur, vt
no.ff.de exce.do.l.2.§.circa. Simile in excusatione,quę
ex errore nascitur.nam non præsumitur error nisi alle
getur,ff.de adul.l.si adulterium cum.nam pręsumptio
per modum probationis,vt no.C.de peri.tut.l.pen. &
ideo non cadit super non intentato,siue præsumat fa-
cti promissionem,siue circa factum,vt errorem,quod
est no.Item præstatio debet esse vniformis.nam ad ea,
quæ certam formam non habẽt , non potest adaptari
certa præsumptio,ff.de an.leg.l.Seio.§.1.Bald.vide sup.
§.an patientia.per Oldra.Iuxta flumen, quod nec pon
te,nec vado transitur,sed nauiculam quidã nobiles fe
cerunt stare semper quendam eorum familiarem cũ
nauicula ad transuehẽdum homines mercantiam , &
iumenta,& inde soliti fuerunt recipere magnam vtili
tatem,& mercedem à transeuntibus,tandem istis no-
bilibus fit præceptum per commune, quod ibi ampliꝰ
non stent,isti quasi spoliati volunt agere quasi interdi
cto,queritur,nunquid possint? Et videtur quod non,
quia talia facere videtur potius factum,& locatio ope
rarum,quam ius,ff.de via publi. l. via publica. ff. com-
munia prædior.l.vendito.nam flumen, quod nauigio
transitur,non recipit seruitutem.ff.de seruit.rust.præ-
dior.l.si.Contrarim dico per l.quanquam, de diuer.&
temp.præscri.& dico,quod illa est quędam quasi iuris
dictio. Vel dic , quod est ius quoddam , quod non hẽt
nomen,quia plura sunt negotia,quam vocabula.nam
& seruitutum quædam sunt innominatę,quędam no
minatę.item cõtractuum item delictorum:item vlti-
marum uoluntatum,ut no.C.de pact.l.licet. Bal. uide
sup. eodem,§.quidam,Nota,quod ille,qui perdit pos-
sessionem facto suo sine uiolentia, non habet interdi-
ctum Vnde ui,sed habet contra inuadentem cõdictio-
nem ex l.fin.C.unde ui: ubi sufficit probare antiquio
rem possessionem tantum Bald.Quis faciat sumptus,
an emptor,an uenditor,C.de emp.l.1.Bal.

a De dolo,& contumacia a. Rubrica.

ADDITIO.

*DE 1.par.vide Sũmistas,& pcipuè Azon. qui plenissimè tra
dit materiã Ro.statim dicã.Io.de Bla.quare in sui operis rub.pẽ.
Itẽ de hoc oẽs libelli,i.De 2.par.rub.vide , quod dixi plene sup.
huius operis par.2.super rub.de contumacia.*

HAEC Rubrica duas hẽt particulas. Primo igitur videndum est de prima, s. de dolo, licet alio modo summat hic a. dolus, quã in lib. Decretalium.

ADDITIO

a Sumatur hic. i. est in prosecutione huius partis rubricę. Quicquid sequitur usq; ad ver. est & actio, ad literã fuit Ro. hoc tit. de dolo, vbi ponit sex, quæ in hac actione requiruntur, quæ ex positio. colligas.

SVMMARIVM.

1 Libellus in actione de dolo qualiter sit concipiendus
2 Contractus bonæ fidei, cui dolus cãm præstat, ipso iure est nullus.
3 Dolo cãm dante contractui qualiter concipiendus sit libellus.
4 Dolo in contractu stricti iuris incidente, qualiter sit agendum.
5 Actoris, & rei positiones in casu, quo agitur de dolo in contractu facto.
6 Actio de dolo non potest vltra biennium competere.
7 Actio in factum subrogata in locum actionis de dolo, quib. competere possit.
8 Positiones actoris, & rei, vbi agitur actione in factum à liberis & libertis deceptis à patre, & patrono.

1. §. Si igitur te aliquis ex pposito, vel ex incidenti dolo decipiat in cõtractib. bonæ fidei, vel stricti iuris, habes actionem de dolo ꝯ eum. Sic ergo concipies libellum.

1 LIB. Corã, &c. cõqueror de P. q me dolo iduxit ad hoc, vt sibi venderẽ Codicẽ meũ, vel hæreditatẽ, vnde qa sibi vẽdidi, peto cõtractũ ipso iure rescindi, & ad hoc ppono actionẽ de dolo. Sed opponit, nã cõtract. s bonæ fidei, cui dolus cãm pstat, ipso iure nullus est, ff. de dol. elegãter. in prin. Ergo q semel nullũ, vel ruptũ est amplius nõ põt rũpi, ff. de inuiu. rupt. test. nã & si sub coditione. Resp. fateor; q libellus male cõceptus a est a. Vnde dic, q dolo. cãm cõtractui bonę fidei dãte, aut statutũ est in suis. finib. aut vltra, pcessũ est, s. ad traditionẽ. In primo casu libellus nõ est necessarius, qa ipso iure actor nullã hẽt actionẽ. Si vero iã sit res tradita, recuperat p actionẽ de dol. & concipietur sic libellus.

2 LIB. † Corã, &c cõqueror de P. q me dolo induxit, vt vẽderẽ sibi Codicẽ meũ, alias non venditurus, & illũ Codicẽ sibi tradidi: vnde ago ꝯ eũ, & peto, q mihi Codicẽ illũ restituat, & ad hoc ppono actionẽ de dolo b. Hæc forma pbatur ff. eo. elegãter. in prin. c Hũc et
c libellũ vide j. de emp. & vẽ. §. nũc dicendũ, vers. si autẽ
3 dolus † Sic cõcipitur libellus, cũ dolus dat cãm cõtractui: si vero in eo incidat, libellus concipietur sic.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui cum proponerem vẽdere Codicem meũ pro 20. ipse dolo suo incidente in contractu me decepit in duob. denarijs. vnde ago cõtra eum, vt illos denarios mihi det & soluat, & ad hoc propono actionẽ de dolo ex vẽdito. nam & p minimo datur, ff. de act. emp. Iulianus §. per contrariũ
4 † Si vero incidat in contractu stricti iuris, tunc si quãtitas est vltra duos aureos, vt ff. eo. si oleum. in fi. & Lidẽ sic concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui me in promissione, quam sibi feci, decepit in tribus aureis, vnde ago cõtra eum actione de dolo, quod prædictam mihi quãtitatem restituat. hæc forma probatur C. de inuti. stipu. dolo. Si vero det causam contractui stricti iuris, tũc tenet cõtractus, sed obstat exceptio, & si processũ sit ad traditionem, locum habet hæc actio, ut in præ. l. elegãter. C. de inuti. stip. dolo. & concipitur libellus, vt supra Actor sic ponet.

5 POS. act. † Pono, q multum suasisti mihi, quod uẽderem tibi codicem meum, uel hæreditatem, dicẽdo, quod codex erat inutilis, uel hęreditas minima. Item quod pp tales suasiones tibi uẽdidi, alias nõ uẽditurus ex de emp. & uend. cum dilecti. & hoc, cum dolus dat cãm cõtractui. Si uero incidat, dicas sic. Pono, q cum ego pponerẽ uendere Codicẽ, seu hęreditatem, tu mihi in tm suasisti q ualeret modicũ, quod uendidi tibi p decẽ numis. Itẽ quod codex ille, seu hereditas ualet lx. & ego uendidi p xxx. tuis suasionib. Itẽ q credebã uera esse, quæ mihi dicebas, de hęreditate quod modica, & ẽt de pretio. Item q ego sum homo & honestę uitæ, & nobilis, ex. de pur. can. c. i. Itẽ quod iam est annus, quod uenditio facta fuit. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, q tu eras uenditurus Codicem, seu hereditatem alias. Item quod res, quã mihi uendidisti, uenderetur communiter pro xx. apud omnem hominem, ff. ad le. Falci. pretia. ff. de do. causa mor. l. mortis causa. Itẽ quod sciebas ea, quę tibi suadebam: quia scienti & uolenti dolus non infertur, C. eo. de transac. cum donationis, ff. de aqua pl. arc. in diem. Item quod actionem ex uendito habes ad recuperandum tuum interesse. hęc enim non datur si alia superest, ff. eo. l. 2.
d C. de dolo d. sed hęc est iuris. Item quod tota deceptio non excedit xx. solidos. Item quod ego sum nobilis, & legalis homo. Item quod tu es meretricatus & aleator ff. eo. non debet. & l. sequen. Item quod iam est triennium elapsum, q hęc uenditio facta fuit hoc concesso, cessat hęc actio, quia tpa sunt elapsa, C. eodem. l. fi. Item debet designari certa persona, quę dolum commisit, licet in actione qđ metus causa sit contra, ff. eo.
6 sed & si dolo, §. fi. † Et cũ hęc actio de dolo ultra biennium

ADDITIONES.

a Est. *In eo, quod petitur rescindi, q nullũ est, vt præmisit, vide. nõ obst. hoc et, q post Host. scripsit de emp. & vend. cũ dilecti super gl. vl. in prin. s. an deceptus velit dicere contractum nullum, an cõtra decipientẽ agere de dolo esse in ipsius arbitrio, per l. elegãter ff. eo in pri. Hic aũt scias, quod contra cõmunẽ glo. vtrisque iuris Pet. de Bel. dicit cõtractũ ẽt bonæ fidei. cui dolus alterius cõtrahentium dedit causam, tenere, & eius rationes super gl. pen. quas omnino videas.*

b De dolo. *Dicunt libell. trii. & maximè Io. de Bla. vbi su. ad hos libellos addi posse, vobisq; aũc iudex supplico, qđ ipsũ P. ad prædicta vestra sñia condemnetis, q si dictã rei restitutionẽ facere dolo noluerit ad primã sñiam, vobis domine iudex supplico, vt dictũ P. quantum in litem iurauero, per vestrã sñiam condẽnetis. Dr aũt hic de do. qa ex eo non ex culpa iuratur in litem, ff. de in litem iur. l. actionib. §. 1. Vt ergo aliquib. quod sicut in arbitrijs duæ fuerũt sñiæ reo non parente, sic fit duplicãda petitio in libello sed ideo ipse dicit illã clausulã omitti posse tunc. n. cum reus nõ parebit, actor sine libello id petat à iudice. nã cum 2. sententia sit executoria primę, & hinc actio in factum quæ datur. descendat ex re iudicata, non offertur libellus de hoc illt. vide sup. de sent. exeq. §. pe. in fi. Subdit ipse Io. quod si deceptus vult habere rem, q vendidit, oportet, quod pretium, quod à doloso recepit restituat, C. quod met. cã. si per vim vide quod no. in l. his præce. si vi.*

c Eleganter in prin. *Huic opponit Ro. quod hoc casu non actione de dolo, sed ex vendito agi debet, ff. de act. emp. l. Iul. §. per cõtrariũ, & sic non habet locum de do. vt inf. in positionib. rei, & vide, quod ibi dicam. Respondet, quod lex illa contraria habet locũ qñ dolus incidit in cõtractũ, vt procedat ex empto, & cesset de dolo; sed qñ dedit cãm contractui, tunc contractus, qui est nullus, nullã actionẽ parit. Si opponas ex contractu nullo dari actionẽ, vt §. is, qui vna. in l. ex empto resp. Ro. quod ibi cõtractus à prin. fuit aliquis, licet postea rescissus, vnde non vt nullus qui vtitur primordio veritatis, ff. de leg. 2. cum filius. §. hæres. Item opponit, cum actio de dolo est personalis, qũo datur ad rem persequendã? Respondet per instantiam, quod idem inuenitur in multis, vt in actione commodati & depositi, quæ rem prosequuntur licet sint personales, ad formam responsionis facit 1. q. 1. sicut vrgeri.*

d De dolo. *Et vide, quod ibi no. & plenius per Cy. ad solutionem contra-*

contrariorum, quibus datur actio de dolo, ubi alia competit. Dicebat ergo Io. de Bla. ubi sup. post prin. quod in casu, de quo supra, quando dolus dedit causam contractui, & res demum. fuit tradita. uidetur competere condictio indebiti. nam ex contractu ipso iure nullo, tradi. io facta fuit indebita, ergo, ut sup. ff. de condictio. indebi. l. his omnib. & tamen ut dicit, licet competat condictio indebiti, nihilominus & de dolo, quia bene concurrit hec actio cũ sua generali, vt est condictio indebiti, uel in certi condictio, ff. de condict. ob. cau. l. 3. §. si sciens. Item cum sua speciali ut est, quod me. cau. si cum exceptione. §. &, qui, nam quod dicitur, eam cum alia non concurrere, intelligendum est de illa, quę sibi sit coęqualis, metus aũt non est talis, quia generalior, non est. n. metus sine dolo, sed hoc non conuertitur, quia dolus potest esse sine metu. Hoc scias, secundum Pet. & Cyn. tibi supr. ꝙ licet dolus apertus non compatiatur aliam actionem. uelatus tamen sicut interdictum quod ui aut clam, ff. quod metus causa. l. metum. §. 1. Contra, quia metus iustã hẽt ignorãtię cãm, ff. quod met. cau. si cũ exceptio. § sufficit.

a nium non competat a, vt C. eo. l. fi. post biennium contra dolosum in locum eius inducta est actio in factum in eo, in quo locupletior factus est: quę actio perpetuo

b competit, ff. e. itaque b. † Est & actio c in factum subroga-

7 ta in locum actionis de dolo, quæ datur liberis & liber-

c tis deceptis a parte & a patrono contra eos. Datur etiã contra eum, qui dignitate præcellit plebeo contra consularem, luxurioso, prodigo, & alias uili contra hominem vitæ emendatioris, ff. de dolo, nõ debet. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. patre meo, cũ sim emancipatus: uel de P. patrono, ꝙ suis suasionibus tota die mihi suadendo induxit me, vt uenderem sibi Codicem meum, alias non uenditurus, uel dum propossuissem uendere, dicto suo uendidi sibi pro decem minus, quam ualeat: unde ago contra eum, ut mihi Codicem meum restituat, uel illa decem mihi soluat: & ad hoc propono actionem in factum, quæ cõtra tales per

d sonas uerbis temperatur, ff. e. non debet. in fi. d Ideo autem dixi, uerbis temperatur: quia hæc actio cum temperamento uerborum proponitur, ut bonæ fidei mentio habeatur, ut in prædi. l. non debet. in fin. Actor ergo ponat:

8 POS. act. Pono, ꝙ sum filius tuus, Item ꝙ sum emancipatus. Item quod tecum contradixi. Item quod tuis suasionibus contraxi, alias non contracturus, ff. eo. non debet, ff. de doli excep. apud. §. aduersus. Item quod in illo contractu, quem alias eram facturus. me decepisti in decem: & hoc, cũ dolus fuit incidens. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ rem istam uolebas uendere. Item ꝙ uolebas dare pro decem. Item quod decem tibi solui. hoc concesso, succumbet actor: quia tantum ualeat res, quantũ uendi potest, ff. ad l. Fal. pretia. ff. ad l. Aquil.

e si seruus e.

ADDITIONES.

a Non competet. etiam prius inchoata, ac etiam si dolum passus absens fuerit, ut ibi.

b Itaque. Propter ibi no. in ult. glo. hoc scias, quod Io. de Bla. tenet, ubi sup. circa medium, in perpetuum teneri in eo, quod peruenit, actione de dolo. cessat. n. hic periculum infamiæ, cum quæratur de calculo, ut ibi no. & de alieno dolo, non de proprio. cuius cõtrarium est in doloso.

c Est et actio. Subintrat materiam edicti 13. in ordine Ros. eius nominis. qui hic in prin. exprimitur, & tria in illo necessaria collige ex positionibus.

d In fi. Et ut ibi in ult. gl. id fieri dicitur, cum mala fides subiicetur. Hoc dico, quia in libello de bona fide nil dicitur. illud dictum G. fuit Azo in summa huius ti. ante finem, allegantis, quod ibi alle. G. & Ros. ubi sup.

e Si seruus. Vidimus, ꝙ auctor hucusq; locutus est de dolo cõmisso ab altero contrahentium. Est sciendũ, ꝙ Azo in Sum. huius tit. in fi. quod recitat Host. hoc ti. §. qualis, in fi. quærit, si per dolum tertij uẽdidisti mihi, alias no uẽditurus, an teneat cõtractus? & dicit uterq; quosdã dicere, ꝙ non tenet cõtractus, per l. legãter. §. 1. ff. eo. Sed Azo retorquet legem contra illos, quos etiam ponit Host. ut sicut incidenti dolo serui non tenetur emptor, sic nec ex illo, qui dat causam contractui. actio enim de dolo personalis est parte utriusque, scilicet conuenientis & conuenti. & idem no. in dec. cum dilecti. emp. & uend. ad fi. ult. gl.

SUMMARIUM.

1 Edictum de albo corrupto qualiter competere dicatur.
2 Libellus qualiter sit formandus, ubi agitur de albo corrupto.
3 Contra corrumpentes acta iudicii, qualiter sit procedendum.
4 Positiones actoris & rei, ubi agitur de corruptione actuum iudicii.
5 Obtemperare nolens iudiciis, quo sit edicto mulctandus.
6 Edictum, si quis ius dic. non obtemp. in quib. iudiciis locum habere dicatur.
7 Libellus qualiter sit concipiendus, ubi petitur interesse de mandato iudicis non seruato.
8 Multa de mandatum iudicis non seruante, qualiter sit petenda.
9 Positio actoris & rei, ubi agitur de mulctando mandatum iudicis nolentem seruare.
10 Vocans temere in ius per edictum, quem uocare non licet, qua pœna sit puniendus.
11 Positiones actoris & rei, vbi proponitur actio in factum ex edicto de in ius uocando.
12 Pœna quinquaginta aureorum pro punitione uocantis in ius eũ, quem uocare non debet, de quibus personis intelligatur.
13 Venia quo casu sit a prætore petenda.
14 Soluere non petens in ære, luere debet in corpore.
15 Vocatus a iudice non ueniens, qualiter sit puniendus.
16 Vocans aliquem corã non suo iudice, tenetur uocato in expẽsis.
17 Positiones actoris & rei casu, quo quis uocatus coram non suo iudice, restitutionem petit.
18 Immobilia non possidens. si in ius uocetur, cauere debet iudi. sisti.
19 Positiones actoris & rei, ubi proponitur actio in factum ex edicto de in ius uocando.
20 Actio ex stipulatu cui, & contra quam competere dicatur.
Verbum Facere, omnem omnino faciendi causam consequitur.
21 Libellus qualiter sit cõcipiẽdus, ubi proponitur actio ex stipulatu.
22 Positiones actoris & rei, vbi agitur ex stipulatu.
23 Stipulatione commissa contra reum, potest fideiussor.
24 Promissio de iudicio sistendo an teneat sine causa.
25 Edictum ne quis eum, quis in ius uoc. fu. eximat, contra quem, & quo casu dari possit.
26 Agens actione in factum ex edicto, ne quis eum, qui in ius voc. est, ut eximat, qualiter debeat positionem formare.
27 Vocatus ad iudicium multipliciter impediri potest, quare & diuersa prodi possunt edicta.
28 Impediens uocatum in ius, qui uocari non debebat, nec uenire tenebatur, an teneatur.

1. §. Restat uidere de secunda parte rubricæ, scilicet de contumacia. Qualiter autem, & quid petetur contra contumacem, dicam in ti-

e tu. infra proxim. in princip. a † Ante igitur omnia no-

1 ta, quod antiquitus moris fuit, vt prætores haberent in curiis locum quendam dealbatum: puta tabulam, uel parietem, vel aliud, in quo scribebãt citationes & statuta. sic s. prætor citat talem, vt ueniat tali die. Item prætor præcipit, ne tale quid fiat. ut supra de citatione, §. sequitur.

ADDITIO.

a In prin. Auctor non uidens, quõ melius septem edictorum materiam tractare posset, quam sub rubrica de cõtumacia, principalẽ materiam secundũ ius utrumque tractauerat supra de contumacia, quam quo ad practicam transtulit ad rubricam inf. proximã, & hic de septem edictis tractat eodem ordine, quo Ro. in tractatu edictorum in 7. primis rubricis post rubricam generalem, & totum, quod in isto titulo ponitur, fuit eius, ut infra distinguam, nã eius fuit id, quod in prin. ponitur usq; ad uer. sane. ut de edictis ti. de albo corrupto, qui inferius allegatur. Quinq; ẽt ibi ponit quæ sũt necessaria, ut huic edicto sit locus, q̃ per positiones ostẽdit.

a tur, ver. & no. a. Siquis ergo hoc album prætoris, cuius
loco sunt hodie quaterni, corrũpebat, vel delebat, vel
interlinebat, vel radebat, puniebatur in quinquaginta
b aureis per edictum de albo corrupto b: in quo sic libel-
lus concipitur.
2 LIB. † Coram &c. cõqueror de P. qui quaternos cu
riæ, siue libellos, siue confessiones, vel dicta testium po-
sita in quaternis corrupit aliquid abradendo, uel mutã-
do, vel interscribendo, vel interlinendo: vnde peto eum
puniri in quinquaginta aureis: & ad hoc propono vti-
lem actionem in factum subrogatam in locum edicti
de albo scribendo vtilẽ, & ff. de iur. om. iud. si quis id qꝫ.
Ind. de act. §. pœnales, ext. de rescri. olim. de off. dele. cũ
c olim. 2. Ideo aũt dixi Vtilem: quia licet verba edicti c de
ficiãt, tñ sñia locum hẽt. ar. ff. si quadru. pau. fec. dic. l. fi.
Directum aũt non hẽt hodie, cum hodie non sint præ-
tores, vel tales, qui iura condere possint, vel hmõi scri-
pta in albo facere: nisi forte Imperator hoc faceret, qui
solus condere potest iura, ff. de leg. l. humanum & l. fi.
vel etiam posset, vt dñt quidam, hodie locum habere, si
quis corrumpat aliquod edictum prætoris positum in
3 aliquo titulo ff. † Quid iuris sit de corrumpentibus acta
iudicii? Dic, vt in lib. Ros. in tit. de edicto de albo cor-
d rup. d Actor ergo, s. quilibet de populo, vt in præd. l. si
quis id, quod sic ponet:
PO. act. † Pono, qꝫ T. est senator, vel prætor, vel ptãs lo-
ci talis. ff. de off. præ. normam. Item qꝫ ipse fecit scribi in
tali loco, vel in talibus quaternis comunis, seu curiæ, s.
aliquod statutum, vel hmõi. Item qꝫ linisti & corrupisti
hoc albũ, vel illos quaternos, vt in præ. l. si quis id. ¶ Cor-
rumpere dicitur, qui interlinit, vel facit, vt legi nõ pos-
sit, ff. ad l. Aquil. qui tabulas, vel qui radit vel incidit, uel
mutat, ff. de fals. quid sit. Reus uero sic.
PO. Rei. Pono, qꝫ prætor, vel senator, uel ptãs scripsit
sine consilio ciuitatis, vel solus senator sine aliis senato
ribus, ff. ad municip. quod maio. ff. quod cuiusque vni.
no. item eorum, 16. di. canon. Item qꝫ adhuc illi quater-
ni curiæ sunt in prima figura, C. de edic. diui Adri. toll. l.
fi. Itẽ qꝫ T. tñ corrupit illos quaternos. sed hæc est ne-
5 gatiua, ext. de cã poss. cũ ecclesia. † Sane e nolentẽ obtẽ-
e perare in principio, uel in medio, vel in fine f, iudex põt
f multare ex illo edicto, si quis ius dic. non obtẽ. q̃ mul-
cta tñ continet, quanti ea res est, ut ff. si quis ius dic. nõ
6 obtem. l. vnica. † De multa uero, & in quib. iudicib. lo-
g cum hẽt hoc edictum, uide sup. de senten. §. 2, g Sic er
go libellus concipitur:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui uocatus a tali
iudice talis loci, qꝫ coram eo ueniret ad petitionẽ meã,
vt mihi rñderet, venire contempsit: vnde quia non ve-
nit, interest mea in decem: quare peto illud interesse: &
ad hoc propono edictum, si quis ius dic. non obtẽ. vel
7 actionem in factum, &c. ff. eo. l. vnica. † Si vero petit in
teresse, quia mandatum iudicis non seruauit, dicet sic.
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mandatum de
re mihi exhibenda uel restituenda, vel de pecunia sol-
uenda non seruauit, vel impleuit. unde quia tanti mea
8 interest, &c. † Si autem velit, quod iudex illũ mulctet,
id est, puniat pecuniariter, sic dicet.
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mandatũ a uo-
bis sibi factum non adimpleuit, & sic vobis non obtem
perauit. vnde ago contra eum, vt ipsum puniatis: & ad
hoc propono actionem in factum ex edicto, si quis ius
dic. non obtem. hoc probatur. ext. de mat. contra inter.
h eccl. contrac. c. 1. h Actor ergo sic ponet.
9 PO. act. † Pono, qꝫ H. est potestas Bõ. Itẽ qꝫ T. est iudex
cõis Bon. ff. de iuri. om. iu. l. fi. ff. de bo. aucto. iud. pos. cũ
vnus. §. his, qui. Item qꝫ ipse tibi pcepit, qꝫ tali die coram
eo compareres, vel qꝫ rẽ exhiberes, vel restitueres, vel
aliquid tale, ext. de ver. si. c. ex parte. Item qꝫ contempsi-
sti tale præceptũ. ff. si quis ius dic. non obtẽ. l. unica. Itẽ
qꝫ es de ciuitate Bon. vel districtu eius, vt in concor. pri-
me positionis. Item qꝫ mea interest in decem, qꝫ illud
præceptum seruasses. & hoc cũ agit ad interesse. si uero
ageret ad pœnã, nõ esset hæc necessaria. Reus uero sic:
PO. rei Pono, qꝫ hic fuit ptãs a calendis Ianuarii usq; ad
ann. Itẽ qꝫ ipse mihi pcepit eo tpe, qñ successor uenit, uel
post calẽdas Ianuarii, ff. de iur. om. iud. eũ. ff. de of. præ con.
meminisse. ex de of. deleg. c. fi. Itẽ qꝫ illud impleui. Itẽ qꝫ
ego sũ Pisanus, ff. de iuri. om. iu. l. fi. 3. q. 6. peregrina. &c.
seq. Itẽ qꝫ mãdauit illud T. tñ. Itẽ qꝫ licet post diẽ, qua
fieri mãdauit, fecit tñ acceptauit, ff. si quis cau. l. 2. §. 1. ff.
i de eo, qꝫ certo loco, l. fi. † Sed & uocans i temere in ius p
edictũ, quẽ vocare nõ licet sine venia, vt patronũ, uel pa
rentẽ, punit in 50. aureis, C. de in ius voc. l. 2. ff. e. l. pe. &
fi. Sic ergo cõcipitur, LIB. Corã, &c. conqueror de P. q
me

ADDITIONES.

a Ver. & no. *Vide, quod de triplici albo dixi, & de isto in cle. dudũ & de iud.*

b De albo corrupto. *Et hæc ratio ciuilis est, posset tamen criminaliter accusari de falso, ff. ad leg. Corne. de fal. l. hodie.*

c Edicti. *de albo loquentis.*

d De albo cor. *Ibi ẽt tractatur plene, cui applicetur hæc pœna quinquaginta aureorum, de qua supra & quia dicit hãc quæstionem competere cuique edicto publico & pœnali, illam non omittã, sed abbreuiabo. Dicit. n. iura uideri uaria. Primo, quod pœna sit danda cõi, uel fisco, C. de sepu. ui. l. qui sepulchrũ, ad idẽ ff. de term. mo. l. gratia. Secundo, quod accusatori, facit ff. de uer. sig. si cui. Tertio, quod pœna sit dimidianda inter fiscum et accusatorẽ, C. de assess. l. nemo. ff. ad Syl. l. lege. §. 1. Est simile, quod de thesauro inuento dr, ff. de iure fisc. non intelligitur, §. ult. & hoc ultimum tenet Azo. refert Ot. tenuisse secundam per legem allegatam. Et ad legẽ de sepu. uio. respõdet speciale propter magnitudinem sceleris eius, qui mortuos in pace dormire non sinit, C. de epis. audiẽ. l. nemo. Ad l. de ter. mo. respõdet, qꝫ ibi datẽ in publico, id est cuilibet de populo agẽti, dans pro regula, quod ubicunq; pœna datur pro aliquo edicto, accusatori cedet, & non fisco, nisi lex illam dimidiari præciperet, & sic respondet ad tertium. Subdit etiam ibi Ros. quod licet dolum allegans illum probare debeat, ff. de probat. l. quoties. §. qui dolum. si tamen aduocatus corrupisset acta, & hoc constaret, præsumitur dolus, & releuabitẽ læsus ab onere probãdi. Facit. si adm. tu. l. tutor, q repertoriũ, in ipso. n. rusticitas, uel simplicitas non excusat. Si tamen abraderet emendando, excusaretẽ, cõsuluit tñ id sine iudicis auctoritate nõ fieri, de his ibi uide in fi.*

e Sane. *Prosequitur secundum edictum ordine, quo sup. in quo quatuor dicit necessaria, quæ per positiones patebunt.*

f Vel in fi. *Hoc dixit propter verbum legis infra alleg. quæ dicit illum non obtemperasse, qui non facit, quod extremum est in iurisdictione, in quo instat Ros. eo. ti. ver. 4.*

g §. 2. uer. est & 4.

h c. 1. *Vides, quod ex illo edicto duplex uia agẽdi conceditur, s. ad interesse partis læsæ, quia reus non comparuit. quod intelligendum de vero interesse, quod passus est in sumptib. litis, & damno, quod pars sustinuit, quia ille non paruit, non in vera æstimatione litis, quia, ut dicit ibi gl. in §. ulti. ubi dicitur, quanti ea res est, absurdum esset id fieri pro una leui inobedientia, & idẽ hic Ros. Secunda uia patet in ult. libello, quo agitur ad pœnã, quæ applicatur fisco, & sic meram pœnam continet, ut dicit ibi tex. Et ne casus ille continuetur proximo, qui difficultatem ingerit, expone Cum pro Qñ, & cessabit prolixitas, sic exponitur de commo. c. uno, in pri. Concluditur ergo, qꝫ cũ duplex sit offensa, s. partis & iudicis, merito duplex libellus competit. Et uerum est, quod cum primus, quo petitur interesse, nõ est pœna mera, qa licet sit pœna soluenti, quod sibi non tamen recipienti, sed ultimus libellus puram pœnã continet, quia recipit fiscus, quod sibi non adfuit, & soluit inobediens, quod non recepit. facit, quod de expensis scripsi de rescri. c. ult. in fi. tex. cũ suis remissionib. Qño autem diuersæ fuerunt lecturæ d. §. fi. in l. unica, ff. eo. ibi uide per Acc. & per Ros. hoc eo. ti. ubi in fine inuenies, in quo inuicem differunt istud edictum, & seq.*

i Sed & uocans. *Hic auctor prosequitur tertium edictum continuum proximo per Ros. qui posuit quatuor in eo necessaria, quæ patent ex positionib. & cui applicetur huius edicti pœna, dixi sup. super primo edicto rub. 1.*

me patrem suũ, uel patronũ uocauit in ius sine uenia si bi à prætore, uel potestate ꝯcessa: in qua uocatione litẽ est contestatus. unde peto eum puniri, seu condemnari in 50. aureis: & ad hoc propono actionẽ in factũ ex edicto de in ius uocando, ut in præal. concor. & Inst. de act. §. pœnales. Actor ergo sic ponet:

11 POSITIO actoris: † Pono, ꝙ sum pater tuus, uel patronus, uel huiusmodi, ff. eo. quiq. & l. adoptiuum. & supra de reo. Item quod es meus filius, uel libertus. Itẽ quod te emãcipaui: alias non posset etiam cum uenia, C. eo qui in potestate. ff. de iud. l. lis nulla. Item ꝙ conquestus es iudici de me. Item quod misi pro me. Item ꝙ dedisti contra me libellum reclamationis: extra de li bel. obla. c. j. Item ꝙ hoc fecisti venia non petita, ff. eo. l. pen. & fi. Item quod in prædicta causa fuisti litem contestatus, ff. eo. libertus. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ feci te coram iudice vocari, petii ab eo licentiam, vt possem me de te reclamare. Item quod dedit mihi hanc licentiam. Item quod tantum dedi libellum. Item quod dedi ante litis contestationem: & sic pœna non fuit cum effectu commissa.

12 † Sed quæritur, an habeat locũ hodie hęc pœna, si vocentur in ius sine uenia illę personę, quę sunt ff. eo. l. 2.
a respõ. 1. a Respon. non: quia tunc demũ locum habet, quãdo illæ personæ vocantur, quæ iure pretorio vocari prohibentur, & non quæ iure ciuili, vt quæ in præ. l. cõ-
13 tinentur. † Item si hodie petatur a põtestate venia, quæ ritur, an incidet in pœnã, si postea patrem uocauerit,
b vel patronum? Et videtur quod non b: quia à prætore venia est petenda. nam dicit sine permissu meo, &c. Contra credo, nomen enim pretoris est ibi generale, pro quo libet iudice: sicut & alias nomen præsidis, ff. de officio
14 præsid. l. 1. † Et nota, quod qui nõ habet, vnde quinquaginta aureos soluat, debet in corpus torqueri, ff. eod. l.
c vlt. c Quod etiam in filio tenendum est d: quia generale
d est, quod qui non potest soluere e, luat in corpore, ff. de
e pœn. l. 1. 25. dist. ante. 24. q. 5. c. 1. ad fi. 5. q. 5. illi, qui. & iũ ge hic, quod no. sup. de actore, ver. quod filiusfamilias.
f & seq f † Verũ si vocatus a iudice nõ vadit, potest ab
15 eo puniri secundum suam iurisdictionem ex edicto, si quis in ius voc. non ier. ff. si quis in ius voc. non ierit, l. 1. & 2. In quo sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui vocatus à tali iudice non iuit coram eo, cum esset suæ iurisdictionis: vnde peto eum condemnari secundum vestram volun tatem: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto, si quis in ius voc. non ie. vt in præ. l. Et quæ dixi supra versi. sane volentem. hic intellige repetita. Prædicta lo-
16 cum habent in eo, qui vocatur. † Is autem, qui te vocat coram non tuo iudice, condemnatur tibi in omnib. ex pensis, quas fecisti, extra de rescrip. cæterum. & sic libel lus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me temere vocauit ad iudicem non meum: propter quod feci expẽ sas, puta decem, vnde illas peto mihi restitui, seu solui: & ad hoc propono condictionem ex lege ff. de iudic. cum, quẽm temere. vel ex lege, C. de fruc. & lit. expen.
g non ignorat g. † Actor ergo sic ponet h:
17 POS. actoris. Pono, quod iui ad talem iudicem, &
h conquestus sum sibi de te pro tali pecunia. Item quod ipse te ad instantiam meam fecit citari. Item ꝙ de eius mãdato fuisti citatus. Item quod es de Bon. seu eius districtu. Item quod vocatus nõ venisti. Item quod es nobilis, supra de reo, versic. item nobilis. Item quod es callidus & astutus. Item quod mea intererat, quod coram iudice non venires. omnia hæc probantur ff. eo. l. 1. & 2. Reus uero sic:

POSITIO rei. Pono, quod me coram tali iudice super centum tantum reclamasti. Itã quod à reclamatione destitisti. Item quod iudex uoluit mittere nuncium pro me. Item ꝙ nuncius sine mãdato iudicis me citauit. Item quod pecuniam tibi solui, pro qua recla-
18 masti. † Notandum quoque est i, ꝙ is, qui nõ possidet
i immobilia, in ius vocatus debet cauere iudicio sisti. ff. qui satisf. cog. sciendũ. Si ergo super hoc det fideiussorem, si actor eum non admittit, & alium petit, compe tit reo interdictum de in ius vocando, vt veniat, aut sa
k tisdet: per quod actor in quinquaginta aureis k punietur, ff. in ius voc. vt eãt, l. 2. Sic ergo cõcipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui me parato dare fideiussorem iudicio sistendi causa locupletem fide dignum, & habilem ad conueniẽdum, sine causa illũ recipere recusauit, quem de iure non debuit recusare vnde ipsum condẽnari peto in quinquaginta aureis: & ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto de in ius voc. vt ff. eo. l. 2. Actor ergo sic ponet.

19 POSITIO Actoris. † Pono, ꝙ de me cõquestus es coram tali iudice super centum, quæ dicebas me tibi debere. Item quod ab eo vocatus veni. Item ꝙ petiisti à me cautionem iudicio sisti. Item quod repręsentaui talem fideiussorem. Itẽ quod ille habet cẽtum in bonis. Itẽ quod eum sine causa legitima recipere recusasti. Item quod est habilis ad conueniẽdum. Item quod
l est homo fidelis l. Præmissa probantur ff. eo. l. 1. & 2. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono, ꝙ de te reclamaui. Item ꝙ voluisti mihi dare T. in fideiussorem, vt stares in iudicio. Item ꝙ ille T. hẽt tm̃ quinquaginta in bonis. Item petebam centum. Item ꝙ ille T. est infidelis, & oĩa negaret, non obstante iuramento. Item ꝙ vix posset ꝯueni
20 ri. Item ꝙ placuit deierare, vt ex de pig. illo. in fi. † Por
m ro contra m promittẽtem se, vel aliquem iudicio sisti, agitur.

ADDITIONES.

a Respon. 1. *No secundũ Rof. & Accãdẽ no. ff. de in ius voc. l. penul.*

b Quod non. *Ita habetur communiter, sed debet dicere, quod sic patet per sequentia, tex. autem, quem statim alle. est ff. eo. l. 3. & l. sed si §. pe.*

c L. ult. *Est & coram 12. q. 2.*

d Tenendum est. *Insti. de pœna tem. liti. in fi.*

e Soluere. *Debens ex maleficio.*

f Et seq. *Et vide, quod ibi post Dom. meũ scripsi super ver. sed nũ quid edictũ. & seruato ordine, de quo sup. sequitur quartum edictum, & vide, quæ in eo requiruntur, positiones docent.*

g Non ignorat. *Quod rite proponatur condictio, ex quo expressũ est. quod agere pot, nec dictũ est qua actione ꝓbatur ff. de con. ex le. l. vnica sm̃ Rof. quæ quærit hic in fi. quare in libellis positũ temere ad iudicẽ non suũ vocari non debuerit, nõ cõdẽnatus, respondet, vt no. in præal. l. eũ quẽ. in 1. gl. De alijs hic per eũ no. ui de sup. de cita. §. 1. ver. item generaliter. & super illo.*

h Sic ponet. *Super prox. libe. sed super præcedenti, qui conuenit edicto. & hoc euenit, quia ẽt Rof. su. pro. qui etiam eius fuit, non formauit positiones.*

i Notandum quoq; est. *Continuatur quintũ edictũ, vt su. quod breuius expedit Rof. quam reliqui.*

k Aureis. *De hac pena, cui applicetur, remittit. Rof. ad dicta sup. super 1. edicto.*

l Fidelis. *Addunt quidã. Itẽ ꝙ hẽt facti notitiã, fatis C. vt oẽs iu ꝗ mil. l. vna circa fi. procuratore instructo. sed id Rof. nõ placet, quia lex loquitur de ꝓcuratore dato ad cãm, vel litẽ prosequendã, cui conc. de ele. c. cupiẽtes. 1. ver. insuper li. 6. Iste aũt fide. nõ prosequitur cãm, quo sibi prouideat, ponderando, pro quo promittit. Hoc ẽt sciat, ꝙ qualiscũq; fidei. recipi dẽt quando parens, patronus, vel similis conuenitur, ff. eo. ti. l. 2. §. 2. & 3. & no. su. de satisdatio. §. 2. ver. illud autem.*

m Porro contra. *Hoc quo ad edicta continetur sextum inf. ver. itẽ sæpe. Interponit autẽ hic de cautione iudici sisti, q̃ est 11. inter cautiones, quas prosequitur Rof. suo loco, q̃ auctor hic immiscuit, vt ad finẽ tractaui in præcedẽti, & octo, q̃ requiritur in ista prosequitur, quæ patẽt ex positionib. Consuluit ẽt hic in prin. ꝙ promittẽs pro se, vel alio, promittat iudicio sisti, nõ ꝓmittat facere fieri.*

Ratio. Prima enim stipulatio finitur lata sententia. ff. iud. sol. l. si que cau. l. 1. §. stipulatio. Secunda non, sed oportet sententia satisfieri. ff. de uer. sig. l. uerbum. Facere s. omnem omnino faciendi causam complectitur soluendi, numerandi, vendicandi, ambulandi.

ctione ex stipulatu, ff. qui satisd. cog. & ff. si quis cau. per totum: in qua sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum mihi promisisset iudicio sisti tali die, nō stetit: unde qa interest mea in 10. ideo peto illa 10. & ad hoc propono certi cō dictionem ex stipulatu, ff. si quis cau. l. qui autem. §. fi. Si vero promisit alium iudicio sisti, sic libellus concipit:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui promisit mihi stipulanti T. sistere in iudicio tali die: vnde quia ea die nō stetit, ago cōtra eum, & peto ab eo, vt prestet mi
a hi 10. quia tantum mea interest: & ad hoc propono certi conditionem, quæ oritur ex stipulatu, ff. si quis cau. si
21 quis qn̄. † Si autem vis petere, quod se, vel aliud sistat in iudicio, nec iam transuit triennium, C. de iud. l. properandum. vel annus & dimidius, C. quomodo & quādo iud. in Auth. qui semel. sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. ago cōtra P. qui promisit se, uel T. iudicio sisti: unde peto, vt sistat: & ad hoc ꝓpono actionem ex stipulatu, ff. si quis cau. l. 2. §. si qs in iudicio. ff. de ver. ob. vbi aūt. §. qui id, quod autem. Actor ergo sic.
22 PO. act. † Pono, ꝙ te feci coram tali iudice citari. Itē ꝙ ꝯ te petitionem institui. Item quod promisisti iudicio sisti, ff. si quis cau. l. 1. §. si quis iudicio. Item quod cōtempsisti iudicio stare. Item quod mutasti forum, ext. de foro comp. c. 1. Reus vero sic:

PO. rei. Pono, ꝙ illud iudicium finitum fuit, ff. iudi. sol. l. 2. & l. apud Semproniū, Item quod fuit legitime impeditus, ff. si quis cau. l. 2. Itē ꝙ in ea cōditione sum,
23 qua fui, quando promisi. † Sed pone: promisi aliquem iudicio sisti, non apposita die, nec etiam pœna: & sic venit interesse, vt ff. qui satis. cog. l. 2. §. fi. vbi de hoc, ff. si qs in ius voc. non ier. l. si reus interpellatus non stetit: nunquid ꝯ me statim cōmissa est stipulatio, vt ex ea statim conueniri possim? & videt̄, ꝙ sic, ff. de procur. l. antepena ego fideiussor sum, vt C. de fideiu. sancimus. & l. sequen. & commissa stipulatione cōtra reum, fideiussor conueniri pōt, secundum distinctionem l. C. eo. Auth. præsente. & ad hoc ff. si quis cau. si eum. in fi. ibi, secundum quod & fideiussores &c. à contrario sensu, Ar. cōtra, ꝙ non possim conueniri, nisi prius mihi denuncietur, vt eum sistam. iuste. n. potui ignorare eum nō sistere. cum sit alienum factum. & ad hoc facit ff. qui satisd. cogan. si decesserit. & in præalleg. l. si eum. in prin. Item non vr̄, ꝙ sim fideiussor, ut eo. ti. l. 2. §. 1. ff. de ope. li. cū patronus. Sed super hoc, an dicar vere fideiussor, distingui potest, an principalis promisit se exhibiturū, & me fideiussorē dedit: & tunc sum vere fideiussor: an uero pro illo cōtento principaliter promisi iudicio sisti, & tunc non, ut in præ. l. sancimus. in prin. & s̄m hoc potest ad prædicta responderi. Vel dic, quod, aut sciui reum interpellatum, ut sisteret: & tunc statim possum ꝯueniri, quia debui curare, ut sisteret, non expectata alia denunciatione seu requisitione, ar. ff. de act. empt. & uen. l. 1. in fi. Aut ne sciui, & tunc sit necessaria requisitio, ut sisti faciam. Tutius est, tamen semper, ꝙ requirat. & uide s̄ de sent. execu. §. sequitur. uersi. quid si senten-
b tia[b]. Ideo aūt dixi, ut supra, non apposita die: quia tunc certum est, ꝙ adueniente die, si nō est exhibitio facta, & reus non steterit, agi poterit ad interesse, uel ad pœnam, si promissa sit, ut in præ. l. si decesserit. & in præ. l. si eum. §. 1. nec est alia requisitio necessaria, cum dies pro homine interpellitur, ut C. de contrahen. stip. l. magnā. extra de locat. c. fi. Vel potest dici præalle. l. sancimus. locum habere. De pœna aūt iō dixi, quia ea apposita sine die, agitur demum ad pœnam, cum certum est reum sisti nō posse, ff. de uerb. ob. ita stipulatus. ff. qui satis. cog.
24 de die. & l. 2. §. fi. † Sed cum principaliter ꝓmisi aliquē in iudicio sisti, vel alias coram aliquo, vel in aliquo lo-
c co presentari c, nunquid tenet talis promissio sine causa? dic ꝙ sic. quia præ. l. ff. qui satis. cog. l. 2. §. 1. & ff. si quis cau. in prin. de cautione non faciunt mentionem, & argu. C. de fideius. si Barsatorem. C. lib. 10. de agri. & censitibus. §. sin autem. Quidam tamen cōtra, nam hoc est generale in obligatione, vt extra de fid. inst. si cautio. & pōt esse causa, secundum eos, quia forte pp hoc mercedem recepi, vel quia videbam eum l annum, vel aliam pœnam incurrere, vel in carcere, uel custodia detentū, & pp hoc pro eo promisi, & vide s̄. de accu. §. 1. vers. sed
d si dedit. & seq. itē quære, vt ī. de fidei. §. 1. ver. sed pone,
e egi, & seq. d † Item sæpe in ius vocatus ui ab alio eximi
25 tur, ne in iudicium ueniat, iō contra eximentem datur edictum, ne quis eum, qui in ius uocatus fu. ui eximat per quod eximenti pœna imponitur, quanti actor in litem iurauerit, ff. ne quis in ius vocatus ex ui exi. l. 1. & l. sed per alium. respon. 1. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui T. a me vocatū ad iudicium vi, seu dolo malo exemit, unde quanti in litem iuratero, in tm̄ eum condemnari peto. Vel sic: vn̄ meū singulare interesse peto, ꝙ æstimo centum, & ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto, ne qs
26 eum, qui in ius uocan. est, ui exi. ff. eodem. l. 2. & 3. † Actor ergo sic ponet: POSITIO actoris. Pono, quod con-

ADDITIONES.

a Interest. *De hoc interesse, de quo ēt dictum est supra libello proximo, si hoc interesse sit qa ius actoris sit factū deterius, dicit Ro. ꝙ iura variare uidentur. nam l. qui aūt, ff. si quis cau. dicit, ꝙ non uidetur in eadē cā sistere, qui nouo priuilegio utitur. & huic uidetur accedere ff. iud. sol. si reus in primo dicto, sed l. si quis ff. de iud. & l. cū quidā ff. de iur. om. iud. dicunt, ꝙ præuentus ius reuocandi forum nō habet, & præ. l. si reus. huic secūdo dicto uidet̄ accedere in parte secunda, cui tn̄ resistere uidetur l. uir bonus. ff. eod. ti. Dicit autē soluenda talia cōtraria Azonē distinguere, an superueniens priuilegium fori sit concessum alicui ad sui petitionem, & tunc eū non iuuat, secus, si non ad sui petitionem, sit ratio quia improb. sæpe extorquet negata, C. de petit. bo. sub l. 1. li. 12. Sed quia huic solutioni obstat C. de fruct. & lit. expen. l. fi. soluit aliter, ut si pp publicam utilitatem indultum sit priuilegium, prosit, alias non. Et idem in milite, si ex necessitate factus est, alias secus. Vel aliter, quia nouo priuilegio utitur, nō uidetur in eadem causa sistere supple, interim. cum s. priuilegium prodest ad tempus, sicut in legato, cui prodest, cum est in legatione, sed non illa finita, ff. de arbitris, non distinguemus. §. item si quis Romæ. Vel aliter, ut distinguatur, an priuilegium incepta respiciat an futura? & in dubio præsumit̄ priuilegium solum ad futura prodesse, C. de leg. l. leges. Ad solutionem autem illarum legum ff. iud. sol. si reus & l. uir bonus. uide quod in eis notatur.*

b Quid si sententia, *ibi de illo, qui cauerat iudicatum solui.*

c Presentari. *Dicit hic Ros. quod qn̄ talia promittuntur nō expresso die, ponderanda est loci distantia, datis 20. miliarib. pro die, ff. de uer. sig. l. 3. & si quis cau. l. 1. In contractib. dicit considerandū, ꝙ habetur, §. de uer. obl. continuus. §. 2 ubi habetur cōsideratio tēporis, sexus & ætatis, & quo illius cōditionis homines peruenire possint; dicit ēt in iudicijs duos dies deduci, s. quo cautum est, & quo sistere debet. vt præ. l. 1. Tamen in casu, quem ponit auctor, cum promissio sit per me de alio, dicit tenendum quod habetur in l. sancimus, C. de fideiuss.*

d Et seq. *Quō iustificetur hic stipulatio iudicio sisti, quia promittit̄ factum alienum, vide su. de satisd. §. uisa sup forma ibi posita sub uer. si igitur dubium. Tractat autē hic Ros. de l. sed & si qs. §. illud. ff. si quis caut. q̄ uidetur uelle, eum, qui non stetit, ut cauerat, quia erat accusatus de crimine capitale, non habere exceptionē; cui cōtradicit ff. de cust. reo. l. 2. §. ult. q̄ ēt ibi gl. signat ꝓ cōtrario. Tractat ēt hic in fi. de illo, qui in cā criminali pro alio fideiussit. & tenet, ꝙ cōuenitur fideiussor, nō ut puniat̄ criminaliter, sed pecunialiter, sed habebit inducias, l. scimus. C. de fideius. ut eo. ti. l. si Barsatorē. & l. si quis reum. ff. de cust. reor.* Item sæpe. *Seruato ordi*

ordine, de quo sup. a l literam cum Rof. aggreditur sextum edictum, in quo secundum eum, vt locum habeat, quinque sunt necessaria, quæ patent per positiones.

conquestus fui de T. coram tali iudice, ff. eod. l. 3. §. fin. Item quod T. vocatus veniebat ad iudicem. ff. eo. l. 3. §. fi. Item quod T. est talis persona, quæ potest in ius vocari, ff. eo. l. 1. §. 1. & fin. & l. 2. in prin. & §. j. Item quod tu illū vocatus vi exemisti, ne veniret: vel aliter prohibuisti, ff. eo. l. 3. §. fi. Item quod propterea actio mea est amissa. Item quod iudex, qui eum vocauit, est ordinarius, et qui pt ex officio citare, ff. eo. qd si qs, §. si qs. Reus vero sic:

PO. rei. Pono, quod in tm de T. fuisti quoquestus. Itē quod T. vocatus venit. Itē quod fuit tm a Seio detētus. [illegible] & prima implicant negatiuā, ext. de caus. poss. cū ecclesia. Itē quod erat tuus parēs, vel patronus. Itē quod iudex q vocauit T, est pedaneus. † Itē plerunque[a] vocatus ad iudiciū

27 uit T, est pedaneus. † Itē plerunque[a] vocatus ad iudiciū

a impedit non vi, sed dolo, ideo proditum est ed ctum de eo, p quem factū est, quo minus qs in iudicio sistat, per qd tam vocato exēpto, q etiam vocanti consulitur contra eximentem. Sic ergo co[n]cipitur libellus.

LIB. Corā &c. conqueror de P., qui dolo malo impediuit T. quo minus in iudicium veniret, et mihi in

b iure meo respōderet, unde qa interea i[n] uiginti[b] id factum nō esse, ideo pluris P. in prædictis in uiginti mihi condēnari peto, & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de eo per quē factū est, ... de eo per quem fac. l. i. Actor ergo sic ponet:

28 PO. actoris. † Pono, quod conquestus sui tali iudici de T. Item quod ille uocatus ueniebat ad eum. Item quod dolo tuo fuit impeditus, nec ueniret. [illegible] ff. eo. l. 1. ext. de in integ. rest. ex literis. Item [illegible] aliquid triste, propter quo [illegible] §. et 2. Item quod procurasti eū per [illegible] uocari, ex, de off. ord. pasto. alis. §. sj. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod uocasti M. tantū. Item quod is, quem

c uocasti, uenire recusauit.[c]

ADDITIONES.

a Item plerunque. *Hic septimum edictum prosequitur, secundū Rof. plenius quatuor autem in necessaria positiones [illegible].*

b In uiginti. *Dicit Rof. quod bonum est sic declarare, tamen posset in processu declarari, non expressum in eo libello.*

c Recusauit. *Dicit Rof. omnino, ac si dicat suo proprio facto & motu. Vnde Til. exponens, quod per illud omnino, ei. [illegible] quod Rof. opponit hoc edictum inutile. nam aut saluum est ius actori contra reum aut nō. Primo casu quid interest actoris reum una me non venisse? nil, vel modicum si non erat saluū, vt qa actio perēpta, frustra uocabat, & sic nullū interesse. Si igitur uocatus uenire non tenebatur, ergo nec tenebitur, qui illū exemit, vt sup. prox. edicto dictum est. Respondet licet ius actoris sit saluū, pōt eius interesse, quia operas perdidit illius diei, quo ad iudicē uenit et forte aduocatū diurnum conduxit, & in his duob[9] expendit 20. vel opponunt nō dari extraordinarium, dū cōpetit ordinariū quia illud ɔtra eā lem personā, ff. de mino. in cāx. contra diuersas secus, C. de tut. uel cu. l. ēt Item non obstat. si dicas pp modicū iudicē contra eximentē nō debere actorem audire, ff. de in integ. rest. l. scio. quia ēt minuta cāx sunt audiendæ, in Auth. de mand. prin. §. si tibi. Col 3. ext. de app c. de appellationib. sed restitutio non datur pp modicum, ne sic rescīdatur, qd est maius, ff. de iud. l. per minorem. In secundo membro poterat esse saluum ius auctori stpe exemptionis, & postea perisse pscriptione cōpleta, & sic multum interest actoris contra eximentem. Nec valet, si dicas illā interruptam per citationem ac reo factam per executorem. C. de præscr. 30. ann. sicut in rem, & l. fi. Nā tempore isto rum edictorum non fiebat interruptio per executores, hodie etiā restringit ad ɔtentas pœnales & annales, C. quādo libel. pri. dat. l. 2. vel quis fieret interruptio, ageretur nihilominus contra eximentem, nec maneret maleficium impunitum. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Quærit demum Rof. quomodo prouidebitur uocato & exempto, si mulctatus fuit, vel dānatus ad pœnam, sub qua pmiserat sistere certa die, aget contra eximētem, facit ff. eo. ti. l. ex hoc edicto. §. si stipulor. Est etiā notandum secundum eum, q*

de summa æquitate, si actor perdit actionem suam propter exemptionē rei, & eximens, non est soluendo, restituetur actori actio contra reum ex ea causa liberatum, ff. de leg. 1. l. plane. ad quod l. extraneum alleg. cum si tex. in l. fin. ff. eod. titu. 2. respon.

Baldus de dolo & contumacia.

QVID Sit albū, & qualiter formet libellus in albo corrupto, & qualiter formet libellus de pcepto spreto, §. restat. G. Quærit, an ille, qui pmittit aliquē de iudicio sisti, teneat ad pœnā, uel ad interesse, si nō est factū sibi præceptum de repræsentādo reū, sed ipsi reo; Rñdeo, si fuit fideiussor, pceptū factū reo porrigit in iudicijs ad fideiussorē: secus si sic est pmissor, id est qui pmisit solus, ff. de dolo, l. elegāter. §. seruus pactionis, qa tūc pceptum debet fieri sibi. G. In contrariū, quod non teneat, nisi fiat sibi præceptū. facit, qa nō est proprie fideiussor ille q promittit se facturū & curaturū, & no. ff. de uerb. obl. l. cū filius. §. j. Sed rñdeo, quod imo est proprie fideiussor, ff. de fideiu. l. sicut reus. nō tñ ur habere beneficiū Auth. de fideiu. qa non proceditur ɔ. eum ordinarie, sed offi. cio iudicis executiue & de plano, ff. de in ius uoc. l. eū, pro quo. & hoc est uerum, maxime tenēdo, quod nō sit p prie fideiussor, ut no. ff. de ius uoc. l. ut eā. 3. resp. ff. qui satisd. cog. l. 2. §. 1. In fideiussore, uel quasi fideiussore m dicū. uel ɔctus nō requiritur cā, qa fideiubebat, uerum sed cū principaliter. G. & probatur ff. de pecul. l. 3. §. si filius. nā si ibi est speciale, ergo in cōtrarium est ius cōmune, Bald. Nota, quod l. 2. C. de rescin. uen. habet locum in cōtractu locationis, per l. rem si pretio. §. fin. ff. locat.

De eo, qui mittitur in possessionem causa

a rei seruandæ[a]. Rubrica.

ADDITIO.

Scias, quod missio in possessionem propter contumaciā non habet locum in beneficialibus. eo. tit. cum, qui in prin. 6. quære Summistas. & vide quo ad tractatores, quod dixi sup. de primo & secundo decreto, super rubr. & q̄one, quam scripsi eo. ti. §. restat. 2. col. super ver. quid si non reperiatur. & unde quod scripsi post. Abbed. & 10. de Deo super rub. eo. tit. lib. 6. Etiam qō, an præsens, q nō vult se defendere, actore volente procedere, patiatur missionem? De simpliciter indulto uide, quod no. sup. de defensore, ver. sed nunquid. & super hoc sunt opiniones, quas quidam habent in in l. seruum quoque. §. publice ff. de procura. In causa liberali & pro defensione damni, constat quem admitti non solum pro præsente, sed etiam pro absento, ff. de liber. cau. l. 1. 2. & 3. & ff. de app. non tantum. & not. ext. de procur. c. 1. in gl. Ex hoc allegatur, quod si in illis casibus est speciale, contrarium est regulare. facit regula, quæ à iure, li. 6. cum concord. & facit ille §. publice. à. ō to arto, ut si publice est utile absentes ergo defendi, ergo in præsentibus. Et qui distinguunt personalem à reali. Primo casu nō admittitur alius, & patietur ille missionem cōgnuam in persona li, ut lit. non cōtestat. quoniam. in fin. & facit ff. de penu. l. l. summa cum ratione. §. fi. a Et isto casu actore uolente procedere, quod dicitur in prædic. uersicu. sed nunquid. supra de defen. In reali item, nisi forsan tertius uenies dicat se rem possidere, & sit paratus prædictæ rei defensionem recipere, admittetur, & isto casu non defendit rem, nisi p. r consequentiam, quia admittitur, unde non satisdat, cum sit principalis reus. & sic euitatur missio tadij. Alias fertur Mar. de Fano tenuisse, præsentem & contumacem posse defendi. contra eum, quod o [illegible] latitans habetur absente, ff. de uerbor. signific. l. absentem. & latitare quis potest etiam in ciuitate existens, ff. de priu. leg. cred. eum, qui certā item l. exigendi. in fine, C. de procurat. etiā in defensione contumacis loquitur. Item l. ff. de in ius uocand. satis. etiā loquitur de latitante. Inducit ad principale dictum l. eod. titu. neque impuberes. §. 1. & de iureiur. l. fin. §. penult. bene facit ff. de solut. l. solutionem, sequitur, uel iudicium pro nobis accipiendo, & inuiti & ignorantes liberari possumus, & ff. de solut. l. 3. §. penult. Vltra hoc textum habemus hoc eod. titu. cap. fi. vbi etiā post citationem se absentans, si defendatur, euitat missionem, ubi uide in ult. gl. De iuramento autem calumniæ tunc præstando, dic, ut C. de iur. calum. l. 2. §. si autem absuerit. versicu. simili que modo.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Is, cui decreta est possessio, verus possessor ipso iure efficitur, licet non admittatur.*
2 *Libellus qualiter sit concipiendus ubi is, qui passus est missionē in possessionem, non venerit, nec satisdederit.*
3 *Secundū decretum an sit in realibus possessionibus necessarium.*
4 *Missus in possessionem cā rei seruandæ multipliciter impediri potest, & ideo multipliciter libellum conficere.*
5 *Officium iudicis implorandum est, vbi manu militari fit missio in possessionem.*
6 *Missus in possessionē si expellat, quo debeat uti libello, & nu. 7.*
8 *Missus in possessionē ex primo decreto in reali, an possidere dicatur.*
9 *Missus in possessionem quandoque damnum dare dicitur, quare & illud petitur emendari.*
10 *Positiones actoris, & rei, ubi agitur de emendatione damni per missum in possessionem dati.*
11 *Missus in possessionem per quam actionem expensas ab ipso factas possit recuperare.*
12 *Positiones actoris rei in casu, quo missus in possessionem rerum expensas repetit.*
13 *Creditor petens possessionem bonorum debitoris non soluentis, uti debet iudicis officio.*
14 *Libellus qualiter sit concipiendus, de bona debitoris petuntur per creditorem separari.*
15 *Positiones actoris & rei, vbi bona debitoris petuntur per creditorem separari.*
16 *Vxore defuncti nomine ventris petente se in possessionem mitti, eum debeat, qualiter sit hæredi succurrendum.*
17 *Positiones actoris, & rei, ubi nomine uentris petitur missio in possessionem indebita.*
18 *Concubitus cum uxore an possit dici castitas.*
19 *Contra mulierem missam in possessionem nomine ventris, & eandem alienantem, qualiter sit agendum.*

IN hac materia actor aduersus reum cōtumacem potest sic formare libellū.

LIBELLVS. Coram, &c. conqueror de P. qui rem meā talē iniuste detinet, quem cū ad vestrā fecissem p̄sentiam euocari, ipse cōparere contumaciter recusauit. Cum igitur contumacibus vos esse seueros deceat, ne de sua valeant contumacia gloriari, peto contra eum procedi, & me in rei petitæ possessionem ob ipsius cōtumaciam mitti. Si autem esset actio personalis, dicēs, & me in possessionem suorū bonorum pro modo debiti in libello peti causa custodiæ ob ipsius contumaciam mitti, 2. quæst. 5. quanto. extra vt lit. nō contest. quoniam frequēter, §. in aliis, & in fine, C. de bon. auctor. iudic. possiden. Authen. & qui iurat. C. vbi in rem act. l. 2. extr. de eo, qui mit. in possess. per totum. Vel sic.

LIBELLVS. Coram, &c. propono contra P. q licet ipse tertio, vel peremptorie citatus fuerit, vt corā vobis per se, aut per respōsorē idoneum compareret, mihi responsurus de iure, sicut cōstat per testes, vel p publicū instrumentū, ipse tamen nec per se, nec per alium comparere curauit, propter quod eum cōtumacem esse per vestram īterlocutoriam declarastis, quare ne de sua possit malitia gloriari, peto ipsum p uos in expensis occasione huius contumaciæ factis mihi condemnari, & decerni me mittendum esse in posses-
a sionem talis vineæ, quam ab eo petere intendo a causa rei seruādæ. Deinde iudex interloquetur, prout habes supra de primo & secundo decre. §. 2. uersi. huius quidem. Quidam tñ dicunt hunc libellum nō esse neces-
b sarium. b † Quod si is, cui decreta est possessio, non ad-
1 mittitur, implorabit iudicis officium, nam et ipso iure efficitur uerus possessor, extr. de dolo & contum. contingit, & c. 1. habet. n. is multa remedia, ut not. supra de primo decret. §. iam de effectu. uers. sunt alia quare hic non est necessarius libellus, vt iam dicam, & c. dic, vt s.
2 de lib. concep. §. nūc dicendum, versi. 23. † Ceterum si is, qui passus est missionem, intra annum non venerit, nec satisdederit, poterit missus sic petere.

LIBELLVS. Corā, &c. propono, quod cum olim P. ad vestram fecissem præsentiam euocari, ipse cōparere corā vobis recusauit cōtumaciter, pp qd me mittendū fore in bonorum suorū possessionē pro mō debiti declarari finaliter decreuistis, q̄ missionē ipse animo sustinēs indurato, intra annū nec comparere, nec satisdare de iuri parendo curauit, quare peto per vos me rerū ipsarum verū constitui possessorem. & hoc p vestrā sniam declarari, vt in prædi. concor. Vel concipe, vt supra de primo & secundo decret. §. nunc dica-
3 mus, versi, actor. † In realibus non est necessarium fm decretum, qa solus transcursus temporis eū facit verū possessorē, Posset tñ peti ad cautelam declarari eum esse verū possessorem, sicut in eodem casu, tñ pp aduersarij potentiam nō potest possessionem sibi decretam nācisci, sed hoc p̄sequere, vt supra de primo, & secun-
c do decre. † videndum, verbo. hæc quoque, & sequen. c
4 † Porro d missus in possessionem causa rei seruādæ sæ-
d pe impeditur esse in possessione, vnde quia non habebat interdictum Vnde rei vi, nec cōdictionē ex l. si qs in tantā, quia nō possidebat, ut ff. de acquirēd. possess. possideri. §. si. ff. quorum leg. l. 1. §. quæsitum, ff. uti possid. si duo. §. creditores, extra de do. & cōtum. cōtingit ideo in subsidium prod. tū est sibi interdictum, ne uis fiat ei, qui possessionē missus est, ff. ne uis fiat ei, qui in possess. mis. est, l. 1. Sic ergo libellus concipietur,

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui me prohibuit ire in possessionem rerum Seii, in quarum rerū possessionem iudex me mittendum decreuerat, unde ago cōtra eum, ne me prohibeat, & ad hoc propono interdictum, ne vis fiat ei, qui in posses. mis. est, uel actionē in factum subrogatam in locum illius interdict. Vel si uis petere tuū interesse, adde sic: unde quia interest mea in centum non fuisse prohibitum, ideo illud interesse peto, & ad hoc propono actionem in factum descendentem ex edicto, ne vis fiat ei, &c. ff. eo. l. 1. in princip. & §. 1. 2. & 3. & §. hæc uerba. † Si uero non uis p̄dictas actiones proponere, sic concipe libellum:

LIBEL. Coram, &c. usque, decreuerat, & adde, unde quod in possessionem rerum illarū mittar manu militari, officium iudicis propono, & uestrum officiū, domine iudex, imploro, ff. eo. si quis missum, §. 1. Credo tamē, quod ex officio, & sine libello hoc procedat
6 & de plano, ut in eadem lege. † Si uero aliquis missus in possessionem expellitur, sic concipietur libellus.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui me prohibuit esse uel expulit de possessione talium rerū Titii, in q̄ me iudex

ADDITIONES.

a Intendo. *Melius dixit in proximo libello, scilicet iam datum libellum.*
b Necessarium. *Et sic seruatur.*
c Et sequen. *Ante quam ad ius ciuile transeamus, de iure nouo, de quo dixi super rubrica, formari poterit sic libellus, vel sine libello postea.*

LIB. Cum uos, domine iudex, pronunciaueritis dicendo me cōtumacem. propter ipsam contumaciam actorem petitorem beneficij mei talis mittendum fore in possessionem ipsius, peto pronunciationem ipsam reuocari, & ipsius pronunciationis executionem non fieri. Vel si facta est, dicat, peto executionem et missionem per uos factam non valere decerni, & missum a detentione beneficij remoueri, cum contra constitutionem talem Innocen. 4. pronunciatio & remissio ipsa manauerit.

d Porro. *Hic incipiunt uerba Ross. vbi de interdictis, sub rub. quæ sequit, et quinq. in hoc interdicto necessa. ex positionib. collige.*

a iudex miserat.a vnde ago contra eum, vt illā possessio-
b nē mihi restituat.b et adhoc ꝓpono interdictū, ne vis
fiat ei, qui in poss. mis. est, vel actionē in factū in locū
7 eius subrogatā.† Si autē vis tuū petere interesse, serua
tis omnibus vsq; vnde, iunge, unde quia mea interest
non esse prohibitum, vel expulsum, in centum libris,
ideo illud interesse peto, & ad hoc propono actionem
in factum descendentem ex illo edicto, ne uis fiat ei,
c &c. ff. eo. l. i. §. 1. 2. & 3. & hæc actio. c Vel dic, ut sup. sic
scilicet.

LIB. Corā, &c. ꝯqueror de P. qui me prohibuit, uel
non permisit, uel expulit de possessione, &c. ut s. unde
ꝙ i. illam possessionem me reducat manu militari, offi-
cium iudicis propono. & super hoc uestrum officiū
d imploro, ff. e. si quis missam. §. 1. d Sed nos dicimus, ꝙ
missus in possessionem ex primo decreto in reali non
possidet. unde potest agere interdicto Vnde ui. Aliꝰ
ita quod dic, ut in præd. §. iam de effectu, uers. sed qđ
si. Actor ergo secundum hos libellos sic ponet.

8 † PO. actoris. Pono, quod talis iudex pcepit, ꝙ ego
mitterer in possessionē taliū rerū, ff. eo. l. i. in prin. Item
quod ideo precepit, quia citatus legitime noluisti com-
parere, uel cauere nomine uentris, uel satisd are nomi-
ne legatorū, uel alia causa, ff. eo. l. 1. §. est autem genera-
le, & §. hæc uerba. Item quod prohibuisti me ire i pos-
sessionem. Item quod postquam habui tenutam, seu
possessionem, me eiecisti de illa. Item quod hoc dolo
fecisti, ff. eo. l. i. in prin. secus, si non dolo fecit, credens
forte sibi licere, vel suam esse, vel sibi esse obligatā, vel
quod non fuerit debitoris, tunc enim nō tenetur hoc
interdicto, ut ead. l. §. si quis ideo Item ꝙ illam posses-
sionē iudex mihi iude dedit. sed hęc est iuris. Itē q uod
es sanæ mentis. Item quod es maior 14 annis, ff. e. l. j. §.
hoc edicto, & §. si domini. Reus vero sic.

PO. rei. Pono, quod solui tibi debitum, propter qđ
petisti missionem in bonis meis, vel legatum, qđ pater
meus tibi in testamento reliquit, ipse in alio testamen
to ademit, vel satisdedit tibi nomine dāni infecti. hoc
e concesso, missio non est iusta, ff. cod. l. i. §. hęc verba e
Item quod T. tantum te prohibuit. Item quod hoc es
tu potentior me, ff. quod met. cau. non est. Item quod
dixi tibi malum, vel occulos tātum torsi, quare tu au-
fugisti, ff. de iudic. si quis ab alio. Item quod tempore,
quo dicis me tibi violentiam intulisse, eram furiosus
3. quæs. 9. iudicas. Item quod erā minor 14. annis, nec
doli eram capax, ff. de regul. iur. pupillus, extr. de desc.
puer. cap. 2. Item quod dominus, uel pater meus mihi
precepit, quod illam violentiam tibi interrem, ff. e. l. 1.
f §. si domum. f Item ꝙ credebam mihi hoc licere. Itē
quod credebā illam rem esse meā, vel mihi obligatā.
g Cæterum g sæpe quis in possessionem bonorum alicu
ius mittitur uarijs ex causis, quod dic, ut s. de primo et
9 secundo decreto, §. restat in prin. † Et quia quandoque
missus dānū dat, & fructus percipit, prætor dat misso-
nem passo actionem in factum, per quā fructus perce-
ptos creditor tenetur sibi restituere, & damnum emē-
dare, ff. de bon. aut. iud. possi. l. prætor ait. resp. 1. & in p.
§ restat. uers. hoc autem. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui cum missus esset
in possessionē talis prędii mei, uel domus, uel rerū mea
rū, ipse fructus tot ex illis rebus percepit, uel res dete-
riores fecit, unde ago ꝯtra illū, ut fructus illos mihi re-
stituat, uel damnū datū mihi resarciat, & ad hoc ꝓpo
no actionem in factum ex edicto pretoris, de bonis au
cto. iu. possid. ff. de bō. auctor. iud. possid. l. prętor ait re-
h sp. 1. ext. de sequest. possess. c. pe.[h] Actor ergo sic ponet.
10 PO. actoris. † Pono, ꝙ petebas a me decem. Item ꝙ
uocatus a iudice non ueni. sed hęc est negatiua. Itē ꝙ
misit te iudex in possessionem talis prædii mei. Itē ꝙ
hoc potuit facere ex sua iurisdictione. Hęc prab unt ff.
ne uis fiat ei, q in possess. m. est, l. j. §. hęc uerba, ff. de iu
risdic. om. iud. iubere. ff. ad municip. l. magistratus. & ex.
eo. c. 1. & v. Item quod ex illo fundo tot fructus percepi
sti, uel damnū tale in eo dedisti, ut in prędict. l. pretor:
Reus uero sic:

PO. rei. Pono, ꝙ hoc anno fuit cōmuniter sterilitas,
ext. de locat. prop. et. Itē ꝙ in fundo, in quo fui missus
in possessionem, fuit sterilitas. nā venerunt locustæ &
bruchus, 1 q. 1. c. reuertimini. uer. uerbū. ff. locat. ex con
11 ducto. §. si quis ui. C. eo licet. † Si autē i missus fecit ex
i pensas in rebus illis sine dolo, eas per eandem actionē
recuperat, ut in præd. l. prætor. respon. 1. de qua in arbore
actionum circuius ponitur specialis. Sic ergo libellus
concipitur.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui cum fuissem missus in possessionē bonorum eius, uel rei talis propter
contumaciā eius, uel ex alia causa expēdi certum in re-
bus illis, quas expensas peto mihi restitui, & ad hoc ꝓ-
pono actionem in factum, & c. ut sup. in prę. l. prætor.
respon. 1. & §. quod ait. Actor ergo sic ponet:
12 PO. actoris. † Pono, ꝙ conquestus fui de te corā tali
iudice. Item ꝙ citatus noluisti uenire. Item ꝙ iudex mi
sit me in possessionem talium rerum tuarum. Item ꝙ
illę res sunt de districtu illius ciuitatis, ubi est iudex. Itē
ꝙ in rebus illis feci tales expensas. Reus vero sic:

PO. rei. Pono, ꝙ conquestus fuisti de me. Item ꝙ ci-
tatus veni paratus respondere. Item ꝙ iudex ille sine ci
tatione iussit mitti in possessionem. Item quod res il-
læ, in quas te iussit mitti, sunt de iurisdictione alterius
iudicis, vt extra de for. compet. Romana. §. contrahen
k tes lib. 6. Item quod expensæ, quas fecisti, fuerunt uolū
13 tariç, ff. de rei uend. l. in fundo. & l. nisi k. † Item credi-
tor

ADDITIONES.

a Iudex miserat. *Dicit Rof. quod multi aduocati inferunt hic cām missionis, quod ipse non approbat, licet tamen sine illa libellū ꝓcedere. Quod autem sibi dicit de iudicibus male formantibus sententias missionū, vide ad literā sup. de 1. decreto, §. 2. super 2. forma.*

q Restituat. *Nota pro his, quæ notaui & scripsi sup. de primo decreto, § iam de effect. uer. est alius.*

c Et §. hæc actio *Opponit Rof. hoc titulo in fi. ꝙ hæc actio in factum est pœnalis, ergo non competit pro recuperanda, vel habenda tenuta. Respondet, quod interesse licet sit pœna soluenti, non tamen recipienti, ut dixi sup. in proœ. §. 2. super 4 libello.*

d §. 1. *Et ibi in 1. respon Vlpianus dat hoc consilium, quod imploretur officium, & inde putat Rof. id dictum propter commissionem libelli, & faciliorem exitum causæ, & obiectiones, quæ ibi fieri possent, quare formauit libellū? Respondet, ꝙ propter iudices, qui in nullo casu sine libello uolunt aliquem audire,*

e §. hæc uerba. *tot tex. iniustam causam uocat nullam.*

f §. si dominum. *Iste §. dicit, quod in patrem, uel in dominum debetur actio.*

g Cæterū. *Hic incipit tractatus Rof de act. in factum per edictū de bo. auctor. iud. possid. per quam missionem passus agit ad fructus & damna illata per creditorem, in qua, ut competat, quanq; sunt necessaria, quæ patent per positiones.*

h c. pe. *Quod opponit Rof. contra hunc libellum & illum, de quo inf. ver. pro. ut dicam super finem positionum.*

i Si autem *Continuat ut Rof. hunc tractatū proximo, & sub eadem actione sunt necessaria in ista, quæ in illa. est enim ista promisso, & illa promissionem passo.*

k Et l. nisi. *Vbi est sciendum quod expensæ, de quibus loquimur, debent esse factæ sine dolo. ut hic. in prin. & has repetit, etiam si utiles non fuerunt, ff. de bo. aut. in poss. l. prætor §. quod ait ꝓtor. quod intelligit Rof. ex euētu & ex post facto. nam, ut dicit debuerunt à principio esse saltem utiles. ff. de nego. gest. sed an ultro. nam cum dantur contra creditorum, omne id uenit, quod in actione ne. gest. ff de bo. auctor. iud. possi. creditore. §. fina. Ergo ut contrariorum sit eadem ratio, idem erit, cum datur creditori. Itē in manifesto dociesset creditor, qui faceret expensas à principio non utiles Itē opponit has expēsas peti no poss, cū creditor missus habeat*

beat pignus prætorium.ff.de pie.act.nō est.C.ut in poss.le. si post quam.& qui pot.in pig.hab.l.2 3.Sed talis cum teneatur solum de dolo & lata culpa,licet conuentionalis teneatur etiam de leui,ut prædic.l.prætor.§.est præterea.Si uero nō tenetur,& sciens impedit,donasse uidetur,Inst.de rerum diui. §.ex diuerso ff.de acqui.re.do.adeo.respondet non procedere,non teneor facere, expensas,ergo factas non repeto.Patet enim contrarium in negotiorum gestore,ut in præced.l.sed an ultro.& C.de nego.ge l.tutori.In herede impendente in rem,cuius usufructus alteri est legatus.ut ff.de usufru.l.sed cum usufructuarius.§.1.& l.sed si absente.1.respon.Item opponitur huic uer.& precedenti, actiones.de quib.loquuntur,sunt subsidiariæ, C.de san. eccle.l.sancimus. ff.de præscrip.uerbis quot.Non habent ergo locum , ubi aliæ competunt.Sed in uer.proximo pro fructibus competit furti,ff.de fur.in ficiādo.§.fi.æquiparando missum colono post tempus locationis, uel uerius,condictio furtiua,quæ nō datur ad pęnam,sed ad rem, & pro damno dato legis Aquiliæ,saltem utilis,uel in factū iuxta distinctionem §.ulti.Institut.Ad l.Aquil.in hoc etiam casu cō petit contraria pignoratitia,ff.de pig.act.si seruos. Respondet ad primum & fm,condictio furtiua & actio l.Aqui. Sunt iuris ciuilis,illa de iure prætorio. Actio ergo in factum ciuilis cum alia ciuili nō concurrit,sed prætoria bene concurrit cum ciuili. Ad casum huius uersi.respondetur,quod hic pignoratitia deficit , quia oritur ex quasi contractu. Insti.quib.modis re contrah. obliga.§. creditur.de obliga.quę ex quasi contract.§.item si inter aliquos. Datur ergo creditori conuentionali & de iure ciuili. Illa igitur non potest competere habenti pignus prætorium,nisi quis diceret dari utilē a pietentē.Igit̄ p illa ciuili merito prætor hāc dedit.

a tor [a] sæpe petit possessionē bonorū debitoris nō soluētis, p petere debet of.iudicis.in quo sic cōcipitū libellus:

LIB.Coram,&c.peto ex officio uestro me mitti in possessionem bonorum P.debitoris mei pro decē,quę mihi debet,qui P.per trinicos citatus contumax est inuentus,& ad hoc propono officium uestrū,ff. ex quib. cau.maior.itē ait.& l.ergo.ff.ex quib.cau.in pos.ea.hoc autē.C.de bon.autor.iudi.pos.si bona.ex.ut lit.nō contest.qm.§.in aliis. Quidā tñ dicunt,& bene,ꝙ hic nō est

b necessarius libellus,quia sufficit oblatus prin. b.† Por-

14 ro bona etiam qñq; petuntur per creditorem separari officio iudicis,in quo sic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.peto ego talis separari ex officio vestro bona P.hæredis T.a bonis ipsius T. qui erat debitor meus in decem , & ad hoc propono officium uestrum,vt ff.eo.l.1. Alii sic libellum concipiunt.

LIB. Coram,&c.propono ego talis, quod cum T. qui decessit,fuerit debitor meus in decem, & P. ei successerit,qui soluēdo non est, ne coniunctis bonis cum creditoribus eius cōcurrāt,ideo bona T.debitoris mei per officiū vestrū separari peto.Actor ergo sic ponat:

25 POSITIO actor.† Pono,quod sum creditor T. Item quod T.est debitor meus in 10.ff.de separat.l. creditoribus.ff.ex quibus cau.in poss.ea,Item quod ille T. decessit, ff.eo.l.1.§.1.& §.ea.Item quod successisti ei ex testamento,uel ab intestato, ff. de separat.l.1. §.1.Item quod bona T.non sunt soluendo.Reus uero sic:

POSITIO rei.Pono,quod T.illa x. quæ tibi debuit, soluit.Item quod ea tali die soluit.Item quod adiuit bona sua ita admista,quod separati non possunt, ff. eodē l.1.§.præterea Item quod quinquennium transactum. est, postquam hæreditatem adiuit, vt ff.eo. l.1 .§. quod dictum est.Item quod vendidit bona illa, ff. eo. ab hęrede.Item ꝙ est secutus fidem hæredis,ff.eo.l.fi.§.illud

c sciēdum,& §.si quis pignus [c], † Porro sæpe aliquo de-

16 functo,eius vxor dicit se ex eo pregnantem, cum non sit,uel est,sed ex alio,& sic per calumniam petit se nomine uentris mitti in possessionem bonorum quondam mariti,ut rebus alienis pinguior fiat, pretor ergo succurrit hæredi per actionē in factum ex illo edicto, si mulier nomine uentris.quæ datur contra illam ad interesse,ff.si mul. uentris no.in pos.calumniæ causa esse dic.l.1. Sic ergo libellus concipitur.

LIB.Coram,&c,cōqueror de Berta,quæ se fingēs grauidam,cum non esset,uel erat,sed nō ex uiro suo, per calumniam petit missionem in bonis T. quondā viri sui,& missa fuit,de quibus percepit tm̄,qđ ualet c. libras,et multa de bonis illis diminuta sūt, q̄ ualēt 25. unde cū sim hæres T.ex testō,uel ab in testato , ago ꝯ dictā dominā.& pdicta peto , & ad hoc ppono actionem in factū ex illo edicto,si mulier uen.nom. in possess.missa calum.causa esse dic. ff.eod.l.1.§.i. & § com-

d petit.& §.fi.[d] Actor ergo sic ponet.

17 POS.actoris.†Pono,ꝙ fuisti uxor T.Item quod T. multa reliquit tempore mortis. Item quod post mortem habebis mēstrua.quare hoc fiat,unde infra qui filii sint leg.uersi.in illa.& alia etiam uide ibi. Item quod ex tali concepisti.Item ꝙ dicebas te prægantem,cum esses sine omni ꝯceptu.Item ꝙ annus utilis adhuc durat.Item quod tantum percepisti ex bonis illis. Itē iudex

ADDITIONES.

a Item creditor. *Istum uersic.prolixe prosequit̄ Roff. ubi de officiis iudicum,rub.de bo.auctor.iud.possi.l. &c. & ibi cōtumax. & de separatione bonorū , de quo statim sequitur. Prosequitur autem materiam de primo,& secundo decreto,de quo auctor supra,parte 2.fecit specialem rubricam, ibi locans hæc dicta per eum.Ipse autem Roff.hic in prin.satis instat, quis dicatur creditor,quod scripsi super rubrica de cessione actionis.*

b In principali. *Propter id ēt dixit Roff.positiones non fiendas, quia ista fiunt absente parte,qđ hic sequit̄, ut prædixi , coniunxit Rof.proximę materiæ sub una rubrica,alias est rub.per se. Et nota,quod hic de una separationis cā tractatur,uide alias 7.nota. ff.eo.ti.de separat.l.1.in prin.In hac aūt decē sunt necessaria,secundum Roff.quæ per positiones patent.Ponit tamē casum pro dubio.s.hoc requiri,quod non habeant , unde sibi possint aliunde consulere,arg.l.1.ff.eo.si filii,in fin.*

c §.si quis pignus. *Exempla huius sunt,si nouationē uoluntariā recepit creditor ab hrde , qđ intelliges per l.fi.ff.eod. uel usuras ab eo recepit,uel satisdaationem,uel fideiussorem, ēt minus idoneū,uel pignora,uel aliquid simile.Quærit aūt Rof.quæ sit utilitas huius edicti,& q̄ inuentionis cā? Respondet ad fm,ut creditorib.consuleretur,ut inf.dicetur. Ad primum dicit,quod pōt esse utilitas,s.quando testatoris bona sunt soluendo,& non hæredis. Damnum enim esset in casu conuerso,ff.eo.l.1.§.quæsitum , & l.si creditores.Item utilitas,quia quicquid de bonis illis habebit hæres,totum dabit creditoribus illis,ut ibi,Item impetrata separatione potior erit creditor ēt chirographarius illo , cui ipse hæres rem pignorauit,ff.eo.l.1. Notandum est,quod obtenta separatione,creditor pęnitere non potest, nisi ex iustissima causa,& tunc ad id solum,& quod superest a creditoribus hæredis,ad illud admittatur,non ut quod factum est reuocetur.hoc dic, vt ff. eod.l.1.§.penul.in fi.& l.debitor §.1 .Item nota , quod separatio,de qua loquimur,ius respicit,& non factum,nam liquida,et talia arida, vt frumentum,& similia,ex quo mista sunt , de facto separari non possunt,prædia vero,animalia, & similia separata sunt,& in eis non est necessaria separatio facti , sed fit quo ad ius,ut creditor testatoris non concurrat cum creditoribus hæredis,qui forte non est soluendo,ut dicit Roff.propter hæc amplectendus uidetur secūdus libellus.Item scias,quod licet ea lege censeatur persona testatoris,& hæredis iuris fictione,in Auth. insinuā l.quod præst.ab his,Collat.6.& statim adita hæreditate bona videantur unita per dñm hæredi quæsitum,ff.de acquir. possessio.cum hæredes,beneficium tamen istud per hoc non admittitur,nec cōtrariū.Ex prædictis sequitur uer.porro ad literam ponens uerba.Roff.ubi de dictis in rubrica hic expressa,in quo edicto dicit sex necessaria,quæ patent ex positionibus.*

d Et §.fi. *Opponit̄ Rof.libellū nō p cedere , quia si hoc fuit obiectū tpe,quo mulier petiit,et iudex nō admisit, obstat res iudicata si nō fuit obiectū,imputet sibi,q nūc opponit,cū sit perēptoria.C.sē. resc.nō posse,l.perēptorias. Dic ꝙ pcessit adiectio ūis,q̄ fiūt cā cognita.Itē ꝙ potuit tūc uideri iusta cā petēdi,& tūc apparet pterita calūnia,p quā decepti fuerunt & prætor,et actor,facit ff. de insa*

de infra.l.debuit. Et no. Rof.casum, quo missus in possessionē, qui nō possidet.ff.de acqui.pos.possideri. in fi.fructus percipit. ad idē ff.ut in poss.leg.l.qui legatorū. quod alibi nō est, praterquā in possessione hareditatis, ff.ex quib⁹ causis in poss.ea.l.Fulcinius.§.fi.

ꝙ petiisti missionem in bonis illis. Item ꝙ fuit tibi cōcessa. Prēmissa probant ff.eo. l.1.§.1.2. & 3. Reus uero

POS. rei, Pono, ꝙ credidi me prægnantē, & iuste. Item ꝙ castam uitam semper duxi, prēter quam cum

18 uiro meo.† sed & concubitus cum uxore castitas est ut 21.dist. Nicęna. Item quod obstetrices dicebāt me prægnantē, ext.de proba. ꝑposuisti. Arg. pt.27. q.1. nec

a aliquæ a. Item ꝙ illæ erant peritæ in arte illa, ff. de ven. insp.l.1.ext. de frigi.& malefic. fraternitatis. in prin. Itē ꝙ fui in utero prægnans. Item ꝙ feci abortum, extra de homici. sicut literarum. 2. q.5. consuluisti. in fi. uel na

19 tus est filius, uel filia.† Vtrum b si mulier missa in pos-

b sessionem noīe uentris, possessionem in alium transfert. hæres aūt habet actionem in factū descendentem ex illo edicto, si mulier ven.no.in posse. mit. & eadem possessio ad al.ū dolo malo dicatur esse translata: contra eam ad interesse suum aget: sic ergo ꝯcipiē libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de Berta, quæ missa in poss. ssionē bonorum quondā T. cuius hęres sum ex testamēto, uel ab intestato, illā post dolo malo in aliū trāstulit, unde interest mea in cētumquod interesse ab ea peto, & ad hoc ꝑpono actionē in factum descendetē ex illo edicto, si mulier uen.ne.in possmit. & eadē possessio ad aliū dolo dicet esse trāslata, ff.si uent.no.mul. in pos.mit. & eadē post dolo malo ad alium translata

c esse, dic.l.1.respon.1.c Actor ergo sic ponet:

20 POSIT. actoris.† Pono, ꝙ sum hæres T. ex testāmento, uel ab intestato. Item quod tu fuisti missa in possessionem bonorum ipsius T. nomine uentris per calumniam, uel fecisti abortum, ff.eo.l.1. & 2. Itē quod illam possessionem ad alium transtulisti. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ M. tm̄ est hæres. T. ergo nō tu, per consequens. ff.de iudi.cum prætor. extra de præsump. nonne. sed hoc implicat negatiuam, ext. de acus. poss. cum ecclesia. Itēquod ego missa in possessionem nomine uentris perperi filium, & filius ille uiuit.

ADDITIONES.

a Nec aliquæ. *Dic, ut ibi in prima & secunda glo.*

b Verum. *Continuat auctor, ut Rof. hoc edictum ad proximum, & qua ad illud sint necessaria, positiones ostendent,*

c Respon.1. *Vides libellum contra mulierem formatū ad interesse, sed hic insurgunt duo dubia, an s.hæres contra possessore habeat actionē, & q̄stem an mulieri cōpetat aliqua actio? & de his vide ꝙ no.in præal.l.1.in gl.pro eadem. & gl.seq. & hic pro Roff.*

a Vt lite pendente nihil innouetur a Rubrica.

ADDITIO

a *Hac Rubrica habet quatuor noua iura, duo in Sexto, & totidē in Clementinis, & per ultimū declaratur, qn̄ lis pendere dicitur, & infra dicam. Vide Summistas, & præcipue Hostiens. & qōnē Ioan.de Deo, quam scripsi super decre.eum, qui.de præb. lib.6. vlt.gl scilicet de clerico partiario, qui contra uoluntatem rectoris lite pendente occupauit obligationes ecclesie.*

IN hoc titulo sic potest libellus concipi:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum inter me & eum super vinea, vel ecclesia coram tali ordinario iudice quæstio verteretur a, coram alio me traxit iudice ibique me inuitum

a litigare coegit, uel possessione dictæ vineæ me lite pendēte spoliauit, uel cum causa matrimonialis inter nos tractaretur, debitum mihi negauit, vel me deiecit, uel lite pendente indulgentiam de hoc mentione non habita impetrauit, vel post inhibitionem sibi a iudice factam, uel post appellationem tale quid fecit, quare peto præmissa, vt pote lite pendente, uel post inhibitionem iudicis. vel post appellationem attentata, per uos reuocari, & cassa & nulla per vestram sententiam declarari, extra eo. per totum, 11 q.1. quia res, extra de consti cum M. extra de iureiur. veniens, ff. nihil innouan. ap. pel. pēden per totum, 2.q.7. appellatione. Qualiter formabitur petitio super reuocatione attentatorum appellatione pendente, not. supra de actio.§. nouissime. uersi. nota, quod, & quod hic deest, uide in eo. †. prope

b princ. & uersic. uerum, & in aliis. b

ADDITIONES.

a Verteretur. *Dicit ēt possit in suis terminis, quod cū per talē cōparentē iudicem eū super tali vinea, vel ecclesia citari fecisset, expresso in citatione, per qd plene instrui potuit, super quo cōueniebatur, & citatio peruenisset ad eum, uel non peruenisset per ipsius dolum, ipse, & c. hoc patet in præ.cle.si.eod tit.*

b Aliis. *Si contra formā noui iuris, de quo dixi super rubrica, uno ex electis mortuo, in eius locū alius eligatur, consiliū superstitis est, quod prosequatur cām suam, & ille ueniat, et se opponat, uel cōfirmari petat, replicet, uel excipiat de electionis nullitate, si uero parentes fuissent corā legato, & ille adire uellet ordinariū, si non dubitat in sui absentia aliquid fieri, permittat illū inchoare, vt sic ipse defendētis potius, quam agentis personam gerat, si dubitat aliquid clam fieri, pronocet sic dicens.*

LIB. Corā nobis domino T. dico ego Io. quod uacāte tali beneficio, ecclesia, uel prælatura ad illud, uel illā duo discordes fuerunt electi, s. talis, & ego, super quibus electionibus ipse & ego corā tali legato, uel delegato cœpimus litigare, qua lite pendente, ipse collectus mortuus est, uel renunciauit, uel fuit exclusus, in cuius locum hi, qui eū elegerant, Titium elegerunt, quare cum electio illa ipso iure sit nulla per constitutionem Bonifacij Papę VIII. peto illam nullam pronunciari, et decerni iuxta constitutionis ipsius uerba, nullas uires habere. Item consiliū cadit circa decr. secundam illius tituli, quo ad suos termios. ut si possessori mouebatur qō coram confirmatore, uel alio, & possessor moritur lite pendente, & beneficium alteri confertur, potior uideat, si sustinere potest personam rei contra illum, alias agat dicens.

LIB. Corā nobis domino tali dico ego. Ioan. quod à Titio possessor talis beneficij ipsum beneficiū coram uobis, uel coram tali iudice vendicabam, qui lite pendēte decessit, uel cessit, in cuius locum talis per talem, uel tales electus fuit, uel præsentatus, uel prorsus; quare, & c. ut supra.

a De sequestratione possessionum & fructuum. a Rubrica.

ADDITIO.

Quid sit Sequester, habetur ff. de uerbo. signi. sequester. Alb. Gal. posuit hanc rubricam, & eius fuerunt tres primæ qōnes. Forma ēt quartam quæ non facit ad titulum, recurre ad Summistas Rubrica legum intitulatur de prohibita sequestratione pecuniæ, ubi Azo; sed nostri plenius. Breuiter ergo dicemus sequestrationem prohibitam, q̄ aūt si Papa suo arbitrio facit, successor habet moleste, & reuocat, eod.tit c.1. ut dicit Hosti. in Summa eod. tit. §.pen. in fi. Episcopos nostri temporis deberet hoc terrere, qui cū contra possessionem beneficij qō mouetur, et maxime per se, vel suos, statim fructus sequestrant ubi uide sunt.n. certi casus, quibus sequestratio permittitur, qui not. eod. tit. c. 2. ubi ponūtur 11. & ibi super glo. addidit quatuor. Habemus hodie aliū casum super clemen eod. tit. ad compescendas, qui multā habet æquitatē, & est pœnalis, & concedamus actori libellos, vel formandos suo tempore, sed per constitutionem prædictam expedit formari libellum, quia ex facto curiæ petitur ab ordinario sequestratio ēt beneficij propter quod sic dicet actor;

FORMA Coram nobis domino B. Bonō. episcopo propono ego Ioan. quod egi in curia Romana cōtra A. super tali beneficio uēdicando, uel petendo illud beneficium ad me spectās, uel super ipso possessorium intentando, et per T. auditorem cum potestate deffiniendi per Sedē Apostolicā deputatum super petitorio, uel possessorio prædicto, diffinitiua ꝓ me snīa lata fuit, quare cum

præ-

pdictus A.beneficiũ illud ante litẽ per me motã, uel dic, pacifice triennio non possiderit, sed solũ inchoauerit possidere citra annũ uel bienniũ, ut occurit, peto illud per uos apud personã idoneã sequestrari s̃m formã clemen &c. Posset addi, peto ẽt oẽm impedientem, uel fructus eius interim occupantem excõicatum prociari, & ipsum prossidentẽ & litigantem, si sequestrationem impediat, uel fructus occupet, denunciari priuatũ oĩi iure, qd in beneficio, uel ad beneficiũ illud haberet. In hoc uide, qd ibi no. in gl. antepe. & uide ẽt infra de iureiur. uersi. ut aũt, cum seq. Et nota, ꝙ licet regulariter sequæstratio nõ procedat, eo, qui possidet, sufficienter satisdare uolente ff. de off. præsi. senatus, in fi. qui satisd. cog. si fideiussor. & scripsi de iudi. examinata. super gl. 2. hac tñ satisdatio possidentis non impediret sequestrationem hãc nõ simpliciter præmissam, quo casu loquuntur iura prędicta. Sed præcepta cũ adiectione penarũ ex causis. ne uitiose incũbat possessioni beneficij, de eo qui mit. in po. eũ, qui li. 6. et ne in petitoris grauamen habentis ꝓ se sñiam litẽ protelet, sumptus litis faciens ex fructibus beneficij, ut ibi dixi super 1. gl. et quia materiã sequestrationis plene scripsi post. Ioan. Mo. super regula, locupletari, de reg. iur. li. 6 hic non instabo. Sed pp cleme. pdictam quæro de duobus. Primũ quid si in curia prima sñia lata fuit pro possessore, secunda cõtra eũ pro petitore, an locus sit sequestrationi, de qua ibi dr̃? Vĩ, ꝙ sic, quia illa decr. non distinguens uult sequestrũ fieri, cũ petitor contra possessorẽ habeat unã sñiam diffinitiuã, et ille hẽt unam, ergo fieri dẽt. Et licet durũ uideatur, sufficiat sic scriptum esse, ext. de fer. c. 2. et uide concor. prima gl. cum suffragio. deinde puto contrarium. Habet. n. uterque præsumptionem unius sñiæ pro se, & in hac paritate dẽt esse melior conditio possidentis, ut in regula, in pari. lib. 6. cum concor. & potissime in materia regulariter prohibita, ut hic. Itẽ deficit ratio, cũ hic concordant duæ præsumptiones contrariæ. facit, qd no. de elec. cum inter R. in gl. hic concurrunt. Item si sic staretur literæ, sequeretur absurdũ, quod dato, quod possessor habuisset duas sñias, et petitor tertiam, fieret sequestratio, qd sonaret in ualde iniquum, & s̃m hoc text. ibi loquẽs de una, intelligitur de prima. Ad suffragium in contrarium inductum facilis est responso, quia ẽt per seruos, qui non fuerant in uxoris ministerio, posset haberi informatio aliqualis, uel pena. Secundo quæro, an ordinarius possit unũ beneficium sequestrare duob. simul, uel successiuum. Ad primũ facilis est responsio, tex. Clemen. dicit in singulari beneficium apud aliquam personam idoneã per ordinariũ sequestrari. Apud unũ ergo fieri dẽt nõ apud plures. Cum. n. de regimine unius quęramus, non existat cã, quare plures ponantur in locum unius. Stetur ergo singularitati, cum si Papa de pluribus uoluisset id expressisset sicut facit de duobus coadiutoribus episcopi in decre. unica, de cler. ęgro, lib. 6. Subest ẽt ratio grauaminis expensarũ, in quibus minus grauatur unus, quã duo, facit de conces. præben. c. ult. lib. 6. ibi, quantoque inter. &c. Ad secundum, quo quęritur, an id possit successiue, respond. quod id põt ex cã, puta mortuo primo, uel male se gerente, uel ministrare nolente, sine cã nõ uidetur posse eũ a primo, grauari nisi fuerit per constitutionẽ ipsam arctatus ad personam idoneã assumendam, cui committendo uidetur illã ut idoneam approbasse, et hoc eo amplius procederet, si diceretur ordinarius id fecisse auctoritate Apostolica, qd aliquibus uideri posset, per id, quod ibi no. in gl. nõ distinguũt. Sed contrarium credo, quamuis id non exprimitur, sicut in multis casibus & in iure ueteri, et in ipsis cle. quę iura uide in Clem. de supple. neglig. super uerbo, Apostolica. Est igitur ordinaria prorogata. non dico simpliciter excitata, ut in decre. licet de offi. ordi. Et fateri oportet, quod aliqualẽ hẽt titulum, ex quo administratio rem hẽt spiritualium, et facit, qd no. de elect. nemo deinceps li. 6. in gl. magna uersi. sed quæro, et uide, quod not. de elect. nemo deinceps ad li. 6. uersi sed quæro, et uide, quod super eo. dixi. Ad prædicta facit, qd no. de elect. eum ex eo. li. 6. sup uerba, septennium, et ibi allegatur regula, mutare li. 6. et de fil. presby. ex tua. faciant leges, ff. de leg. 2. statuliberum, § fi. de leg. 3. fideicommissa, § sic fidei de aqua plu. arcen. l. in deim. quorum leg. l. 1 §. pro lesse.

ADDE, ut per Old. consi. 156. incip. thema. ordinarius.

S V M M A R I V M.

1 *Controuersia inter duos possessores fundi, orta, quorum quilibet uult fructus colligere, an sit talis possessio sequestranda.*

2 *Bona debitoris quo casu sint sequestranda.*

3 *Vsus possessionis an possit per iudicem sequestrari, ubi agitur in interdicto Vti possidetis.*

4 *Causa super iudicis officio commissa censetur lite contestata.*

5 *Bonorum sequestratio quo casu ueniat redintegranda.*

6 *Dilapiatio fructuum presbyteri, quo casu possit per iudicem prohiberi.*

7 *Mulier, de cuius matrimonio agitur, quãdoq; dicitur sequestrari.*

IN hoc titulo non est libellus necessarius a: sed ad euidentiam huius quæritur,
a peto a te fundũ, in quo sunt fructus, & postulo à iudice, ut ibi præcipiat, quod eos saluos facias, quæritur, an id facere debeat? Respon. sic, ff de pet. hær. l. diuus. ff. de doli excep. l. pen. §. ex quadrante, ff. de rei vend. non solum. ff. de ap.
1 imperatores. §. fina. † Quid si inter duos est ꝯtrouersia de possessione fundi, & vterque vult colligere fructus, nũquid debent sequestrari, Et uidetur, quod non omnis sequestratio sit odiosa, regulariter ꝓhibita à iure, vt C. de prohib. sequest. per totũ, nisi in casibus specialibus. Sed dic iudicis off. fieri posse, vt ff. de vsufructu, æquissimum. in prin ff. commu. diui. l. communi diuidundo. §. cũ de usufructu, ff. de bon. auctor. iudic. poss. in venditione. §. 1. ff. de tabul. exiben. l. fin. & uide supra de petit. & poss. §. 1. ver. in summa b. Illud aũt notandũ est, ꝙ si is, qui appellauit à sententia contra se lata, dissipat fructus, possunt ab eo lite pendente fructus seque
2 strari, ut ext. eo. c. penul. in fi. † Sed pone. T. debet mihi nec possidet immobilia, & est suspectus, peto res eius sequestrari. quæritur, an possim? Dicunt quidam, illud committendum iuratoriæ cautioni. Insti. de satisd, §. hodie. C. de asser. tol. l. 1. Io. dicit, quod si condemnatus est, in carcere detrudatur, C. qui bo. ced. possunt, l. 1. alioquin res eius sequæstrentur, arg. ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. fi. melius C. lib. 10. de deb. ciuit. l. 2. ad fi. Quæ autem faciant personam suspectam, not. in præd.
c l. si fideiussor. §. fin. c † Sed nunquid, ubi agitur interdicto Vti possidetis, poterit iudex sequestrare usum possessionis, & illũ partibus interdicere? Et uidetur, quod sic, C. de suspe. tut. cum, C. ut lit pen. p totum, ff. de ritu nup. adoptiuus. Nec ex hoc uidetur aliquis lædi, argũ. ff. de excus. tuto. l. tutor. §. 1. Nec mirum, si hoc fit lite pendente, quia & hoc fit alibi, ff. de priui. cred. l. si magi
3 stratus. in fin. & C. de agri. & censi. libus. † Cum enim lite contestata causa ad iudicem pertineat, poterit omnibus suo officio prouidere, ff. de pecu. si reus. ff. de ędil. edic. ædiles §. item sciendum. & l. quod si nolit. §. culpam. in fin. Nam & ei, quem certum est possidere, præcipit cauere, ne hęreditatẽ peioret, ff. qui satisda. cog. inter. Multa enim fiunt causa sedandi tumultus partium, ff. de lib. causa. ordinata. & C. eo lite. & ne partes perueniant ad rixas & ad arma, ff. de usufru. æq; ussimum. respon. j. & facit ff. commu. diuid. arbor. in fi. & l. communi diuidundo §. cum de usufructu. C. quib ad lib. procla. non licet, l. fin. Argum. contra, C. de seque. poss. non est impediendus usus, uel possessio alicuius lite pendente. Arg. pro & cõtra, de ge. his. de aqua quot. & æsti. l. pen. ff. de usufru. cuiuscunque. §. 1. ff. de colla. dot. lege pen. in fin. & argum. C. si. ser. expor. veniæ Moueor. sed dic, quod iudex hoc facere potest, si sibi expedire uiderit, ut in primis concor. & ff de libe. ho. exhi. lege. tertia. §. si uero, & § pen. ff. ubi pup. ed. u. deb. l. pen. extra

ADDITIONES.

a Necessarius. *Libellum contra sequæstrum ponam infra de deposit. super §. 2.*

b Ver. in summa. *Ver. est & omnino. uide, quod dixi sup. de lib. concep. §. nunc dicendum. super uersicu. 22.*

c §. fi. *Hucusque Alb. Gal. & sunt hæc, quia non possidet immobilia, uel pauca, mali mores, uel quia prius male administrauerit.*

extra de sequæst.c.1.Consulo autē,q vbi res tua seque-
stratur,protesteris,vt saluum sit tibi ius tuum tā in pos
sessione,q in proprietate,licet res apud sequestrum po
a natur,ff.de acqui.poss.interessea.† Sed pone,lata est sen
5 tentia super proprietate,& male a:& ideo in cā appel-
b lationis retractatur & pronūciatur, ut partes redeāt ad
statum pristinum, nulla facta mentione de sequestra-
tione facta,quęritur,an redintegranda sit sequestratio:
an vero redibunt partes ad statum,in quo erant ante fa
ctam sequæstrationem? Et videtur,q ad statum seque
strationis redibunt,donec quæstio ꝓprietatis iuste fue-
rit determinata:quia post illum statum erratum est.Er
go videtur,q ad illum redeundum est,& iterum de ꝓ-
prietate cognoscendum.Item status ante sequestratio
nem fuit sublatus, unde a sequestratione incipiet pro-
cessus,ff.de iniust.rupt.&irri.test.si miles,ad idem,ff.de
re. diui.in tantum,ext.de statu mon.recolentes, Ar.ꝯ,
c anteriorem est redeundum. Super hoc dixit Vin. c se
questrationem redintegrandam,tanquam malè disso-
lutam per sententiam super proprietate latam, & eius
6 executionem.† Item pone, abbas quidam agit coram
iudice delegato contra rectorem cuiusdam capellæ, q̃
dicit ad se pleno iure pertinere:lite pendente, quia pre
sbyter fructus dilapidat & consumit, petit abbas eos se
questrari,vel saltem per presbyterum sibi caueri,si con
tingat eum uincere: cum presbyter non sit soluendo,
quæritur,an iudex,cum sit delegatus, possit prouidere,
ne fructus dilapidentur? Respon.sic,si de dilapidatione
constet,vt extra eo.c.pe.lib. Baptizari. Si uero non con
stet,sed presbyter est suspectus,tunc saltem proprio ca
ueat iuramento,secundum Ioan.de Deo, qui hoc not.
d in quæstionibus suis d † Et nota,q quandoque mulier,
7 de cuius matrimonio agitur,quasi sequestratur, vt ext.
e de probat.causam e.Item si venditor non vult rem ven
ditā tradere,nisi prius habito pretio, nec emptor vult
pretium tradere,nisi re prius habita,quia non confidūt
de se,res sequestranda est, donec pretium numeretur,
arg.ff.de sol.si soluturus. Imo prius debet prætium nu
f merari,ut ff.de act.empt.qui pendentem f.

ADDITIONES.

a Interesse.*Materiam,an sequester possideat, scripsi de iud. examinata.super glo.2.*

ADDITIO. Adde tu Bald.in l.unica, C.de probib.seques. pec.& an;& quando sequestratio sit probibita,uide Socin.in suo tract.fall. in regula 371.Hen.Fer.

b Et malè. *Sup. tamen cum per illam renocata fuit sequestratio prius facta,hoc sonant sequentia.*

c Vinc.*Eod titu.c.1.*

d In quæstionibus suis.*libro 6.q.34.allegabat ad hoc ultimum 34.ad de Syracusanæ.in fin.10.q.3.illud.2.& quod not.de accus. qualiter.2.in 3 glo.*

e Causam.*Responsum locum.*

f Qui pendentem.*Et melius l.Iulianus.§.offerri.& no.de simo. in tantum.in 4 glo.*

De confessis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Vide,quod dixi parte 2 super rub.de confess.& ibi nigrum plene prosequitur materiam, & quod ibi de utili certi condictione sui residuum,ad dicta Ross.hoc ponatur.*

SVMMARIVM.

1 *Confessus habetur pro iudicato,quare in illum nullæ sunt partes iudicis.*
Forma confessionis quæ sit.
2 *Contra confitentem se debitorem,qualiter sit agendum,& qualiter debeat libellus formari.*
3 *Positiones actoris & rei,ubi agit̄ utili certi cōdictione ex mutuo.*
4 *Vtilis,&c.an sit propter solam confessionem danda.*
5 *Actio in factum ciuilis,quo casu contra debitorem oriri dicatur.*
6 *Confitens obligari censetur,sicut & contrahens.*
Libellus qualiter sit contra confitentem debitum conficiendus.
7 *Positiones actoris & rei,ubi agitur actione in factū ex confessio.*

QVAMVIS in cōfessum nullę sint partes
iudicis,cū haberi debeat ꝓ iudicato,ff. de
confes.l.1.& l.certū.& C.eo.l.vnica,ext.e.
c.vlt.tñ quia ex hoc quædā actiones oriū-
tur,de eis hic subiiciamus, & primo for-
a mam Confessionis ponamus a.
1 FORMA.Ego A.confiteor,& verū est me accepis-
se, & apud me habere ex causa mutui a te B. centum
libras,quas mihi numerasti, & tradidisti, vnde renun-
cio exceptioni non numeratæ pecuniæ, vel non tradi-
tę rei,exceptioni doli,& in factum, & promitto dictā
pecuniam hinc ad diem talem tibi reddere sine aliqua
diminutione in tali loco,ff.& C.si cert.pet.& C.de nō
num.pec.per totum,quæ omnia sup.dicta singulariter
singula,& vniuersaliter vniuersa facio & promitto per
me meosque hæredes,& tibi tuisq; hęred.b.attendere
& obseruare,& in nullo contrauenire sub pœna stipu-
lata dictæ pecuniæ duplæ,qua soluta, vel non,oīa dicta
firma permaneant,& pro pœnā & sorte tibi obligo oīa
bona mea.Quod hic,dr̄,probatur ī.de sol.§.1.super ex
2 positionib.primæ formæ.† Nunc igitur libellos forme
mus.Si igitur cum Titius a te peteret certi conditione
centum,quæ tibi mutuauerat, confessus es in iudicio
te debere,datur ei utilis actio cōtra te,scil.cet vtilis cer
ti condictio prætoria,ff.ad lege. Aquil. proinde.§. & 2.
b in qua sic libellus concipitur c.
LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui fuit confessus
coram tali iudice se mihi debere centum,cum illa cen
tum ab eo peterem ex causa mutui,unde ago cōtra ip
sum,quod illa centum mihi soluat,& propono utilem
certi condictionem ex mutuo.Hæc forma probatur in
præ.l.proinde.Actor ergo sic ponet:
3 POSITIO actoris.† Pono,q C. fuit hoc anno iudex
in ciuitate Viterbii. Item q coram eo conquestus fui
de te,& petii a te centum certi condictione ex mutuo.
Item super illa petitione fuit lis contestata,vt in præ.l.p
inde.C.de cōfes.unica,ff.eo.l.i.& l.Iulianus.& certū.itē
q illa cōfessio fuit facta in palatio cōis coram prædicto
iudice,vbi ipse pro tribunali sedebat,C.de cōfes.l.vni-
ca,ff.quis ord.in bon.poss.s.t.l.2.§.d.es.C. de dilat.a p-
cedente.Item q ille erat iudex noster,& habebat iuris-
dictionem in prædicta cā,ext.de iud.at si clerici.11.q.1.
in clericorum.3.q.6.non liceat.Item q in processu cau
sæ tu fuisti confessus te mihi debere illa centum,vt 1.
q.1.nos in quenquam.Reus uero sic.
POSITIO rei.Pono,q T. fuit electus à communi
Viterbii,ad hoc, ut cognosceret de terris & terminis.
hoc cōfessato,restat,q fuit iudex in causa illa.& si fuis-
set,non posset cognoscere,& si cognouisset,nō ualeret
C.ne de stat.defun.si pat.nec cōsensus, imo uerius er-
ror litigantiū dedit ei iurisdictionē,ut ff.de iur. om.iu.
si ꝑtor.& ff.de iudic.l.2.Item q tu conquæstus fuisti de
me pro illis centum coram M. Item quod super illis cē
c tū tm̄ libellus c fuit datus.hoc confessato, sequit̄ quod
lis

ADDITIONES.

a Ponamus.*Rola.par.3.in prin.ibi tñ in 4.persona, & promisio de stando ipsius uerbo super damnis,expensis,& interesse. Scias tñ,quod hæc forma,hic fuit additio,& totum,quod post eā habet̄ fuit Ros. Differentia aūt cōfessionis,de qua extat instrumentū ad illā,de qua testes deponunt quo ad præsumptionem interrogationis,no. Accu.Instit.de inuti.stip.§ si scriptum.*

b Lib.concip. *Hunc cum suis positionibus posuit Ross. parte 1. ubi de utili certi conditione.*

c Libellus.*Melius dixisset Libellus tantum*

lis non fuit contestata,ergo nec confessio facta fuit, in Auth.de litig.§.omnem.C.de lit.contest.l.1.Item quod illa cētum fuit confessus,quando iudex ibat per uiam,
a &alia faciebat,secundum ea,quæ nota,sup. de confes.a
p & patet in sequen.uers.† Sed nō u.detur,quod propter solam confessionem detur utilis, imo uidetur actionem in factum dari debere, ff. de præscripti. uerb.quoties. Respon.imo de iure datur utilis. Si enim pbasset contra illū daretur directa: usi non est mirū,si pp confessionē detur utilis.† Sed & si non confiteris re debere decem,ex hac confessione informiter, id est, causa nō adiecta facto,oritur actio in factū ciuilis, extra de fide instru.si cautio. Si uero formiter, id est, causa adiecta puta ex mutuo,tunc dabitur T. utilis certi condictio,sicut daretē directa ex uero cōtractu.Qui.n.cōfitetur,obligatur,sicut ex contractu,ff.de interroga.act.de ætate. §.qui interrogatus.Sic ergo concipitur libellus:
6 LIB.†Coram,&c.conqueror de P.a quo peto decem
b mihi dari & solui, quæ decem fuit confessus in iure b, &extra ius,coram quinque testibus rogatus me præsente,se mihi debere: & ad hoc propono actionem in factum ex confessione.In reali uero concipitur, retentis præmissis uerbis.usq;,mihi debere.post iunge,ex cōtractu uenditionis, uel ex mutuo.& ad hoc propono utilem actionem ex uendito. Actor ergo sic ponet:
7 POSITIO actoris.†Pono, ꝙ fuisti confessus te mihi debere decem,ff.de inter.act.de ætate. respon.1. Item ꝙ fuisti confessus in iure, C de confes.l. unica. Item ꝙ es maior 25.annis,ff.de minor. l.non omnia. ff. de confes.certum.§.in publico. Itē ꝙ illa causa erat ciuilis.Itē quod illa quantitas fuit certa. Item quod seruus meus occisus est,quem fuisti confessus occidisse,ff.ad l. Aquil inde Neratius:§.fin.Item quod fuisti cōfessus ex certa scientia,non errore,extra de confes.c.fi.ff.eo.non fatetur.Item quod me præsente,ff.de inter.act.l.fi.Item ꝙ ex tali causa.Item quod sponte,15.quæst.6.c.1.ff.pe qst. l.1.respon.1.& §.diuus.Reus uero sic:

POSITIO rei.Pono, quod extra ius fui confessatus contra,extra de exces.prælat.qua sit.Item quod coram duobus. Item quod sum minor.Itē quod seruus tuus uiuit.Item quod erraui in facto, extra de confes.c. fiaa. Item quod te absente. Hæc omnia probantur supra in ti.de confes.

ADDITIONES.

a De confessis.*s.* §.2. *& 3.quo ad casus,quibus non præiudicat.*
q In iure.*Et Roff.dixit, Vber. hunc cum suis positionibus posuit, ubi de actione in factum utili ex confessione.*

Bald. De confessis.

FORMA Libelli,cum agitur ex confessione mutui facti in iudicio,hic. G. vide ad materiam infra de fruct. §.fin. Quid de confessione facta in literis cambii, infra de sol. §.si mercator.vide etiam pro materia de offi.iud. §.si iudex.& de reo.§.ille,qui vult.& de procu.§. procurator causæ appellationis. Et an possit appellari a confessione,vide sup.de app.§.& quod possit. & quomodo cōfessio procuratoris est ficta,& non vera, vide in dicto titu.de proc. §.in criminalibus. Et quid si procurator respondet se nihil scire de interrogatis, in quo noceat domino,vide ibidem in §.si procurator,respōdet.Et an curator cogatur authorari cōfessionem, vide sup. de cura. §.2.quomodo qui probat confessionem, & non numerationem,in mutuo non plene probat, sup.de teste, §.si ago.& an confessio cedentis noceat cessionario, sup.de ces.act.§.an confessio.pro materia vide Cyn. & Bar.in l. generaliter.C.de non nu.pec.& in l. unica, C.de confes. & per Canonistas in c.si cautio.de fid.instru.Bal.

a De probationibus a. Rubrica

ADDITIO.

a *Hanc cum duabus sequentibus non prosequitur.de prima enim plene tractat.sup.parte 2.ubi probationes; de secunda.sup.parte 1.ubi de teste;de tertia,eo tit.de teste,§.pen.*

HVIVS tituli doctrina & sequentium vsque ad titulum de fide instrumentorum in iure consistit, quare in eis non curo formare libellos, qui super facto formantur.

De fide instrumentorum a. Rubrica.

ADDITIO.

Ad Summistas recurre de materia, & uide,quod de practicis sup. parte 2.dixi super rub.de instrumentorum edit. & principium huius nigri ad literā fuit Roff. rub.prima ibi, & hic in prin.allegata.

SVMMARIVM.

1 *Petens instrumenta propria,uel rationes communes exhiberi,an possit officium iudicis implorare.*
2 *Positio actoris,ubi proponitur actio in factū ex edicto de edendo.*
3 *Interdictū de tabulis exhibendis cui,& quo casu cōpetere dicat.*
4 *Positiones actoris & rei,ubi agitur de interdicto de tabulis exhibendis.*
5 *Senatusconsultum Libonianum ubi,& qn̄ locum habere dicatur.*

SI quis habet tua instrumenta propria,uel cōmunia,uel rationes communes, & petis tibi exhiberi,uel edi,potes hoc petere per officium iudicis,ff.de edend. ubi respon.1. uel per actionem in factum,ff.de prescrip.uerb.quoties. eo uero non edente,succedit actio in factum ex edicto de edendo.quæ competit ad interesse.sic ergo libellus cō
a cipitur a:
a LIB.† Coram, &c.conqueror de P. qui rationes mihi,uel instrumenta mea propria, uel communes, cum ab eo petii,non exhibuit, uel edidit, uel malitiosè edidit,quia minus plene. unde quia propter rationes illas, uel instrumenta non edita, uel malitiose edita, sum in uiginti damnificatus,ideo peto illa uiginti. Vel si non
b uis facere certum,dicas, unde peto meū interesse b, & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de ede-
2 do,ff.eodē,l.ubi.§.a.& l.argentarii.§. fin. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO actoris Pono,ꝙ eras, vel es argētarius, vel nummularius,vel exercebas per te argētariam, uel per procuratorem,vel filium,vel seruum tuū,vel es successor vniuersitatis illius argētarii,uel nūmularii, ff. eo. argētarius.in prin.& l.quidā.§.nihil.& l. pretor.§.sed& si filius.& l.si quis ex argētariis.§.hoc.& §.procuratori. Itē ꝙ pp data & recepta inter nos ad inuicē rationes cōfecimus,ff.e.si qs ex argētariis.§. rōnem,Item ꝙ tm̄ data & accepta inter nos facta sunt sine cōi alio cōtractu, ff.eo.l.quædā.§.1.Item ꝙ tm̄ habes has rōnes, ff.e. si qs ex argentariis.§.fi. Item ꝙ a te petii,ut exhiberes mihi rōnes,& hoc noluisti.Item ꝙ exhibuisti,sed malitiosè, ff.eo.l. 1.§.edere.& l.argentarius.§. edi. Itē ꝙ si habuissem instrumēta,& rationes, obtinuissem in tali causa, unde in tantum interest mea.Reus uero sic:

POS.rei. Pono,ꝙ ego fui tm̄ iuris pfessor, ergo non argētarius.sed hoc implicat negatiuam.Item quod depositisti apud me pecuniam:sic enim nō peteret sibi edi. Item quod quando petiisti a me rationes tibi edi,habe-
c bas libros c. Item quod sum mulier,uel mulieri successi,

ADDITIONES.

Lib.concip.*Septem prosequitur Roffre. quæ sunt necessaria, debus in positionibus.*
b Interesse.*Hoc æstimatur, quantū interesse tempore,quo iudex edidecernit,non habita ratione diminutiones, uel augmenti secuti,ut dicit lex statim allegat. ubi satis in hoc instat glo.& Azo in Sum.ipsius tit.§.est autem facienda.& Rof. & hic in ult.col.*
c Libros.*Rof.dixit habebas similes.*

cessi,ff.eod.fœmine.Item,ꝙ quando petisti edi,fui paratus edere. Item quod calumniosè petis editionem, ff.eod.si quis ex argentariis,§.exigitur,& l.nisi,§ fi.&
a l.argentarius,§.fin. a Res uero petita qualiter petatur
3 exhiberi,dixi sup.de iud.§.ult. † Porro si tua interest tibi exhiberi testamentum ab aliquo conditum, quod ab aliquo tenetur, potes id petere per interdictum de
b tab.exhib. b Sic ergo concipe libellum.

LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui testamẽtum, uel codicillos T.in quo,uel quibus mihi legatum fuit relictum,non exhibet,unde ago contra eum,ꝙ exhibeat, &ad hoc ꝓpono interdictum de tabulis exhib: uel act.in fac.subrogatam in locum eius, ff.de tabulis exhiben.l.1.&l.locum,§.solent. Vel sic; LIB.Coram, &c.conquero de P. qui testamentum, uel codicillos, in quibus sunt mihi decem legata,cum possit exhibere,nõ exhibet,unde quia mea interest in decem,ideo prędictum meum interesse peto, & ad hoc propono,
c &c.ut sup.ff.eod.l.1.& l.locum,§.condẽnatio. c Actor ergo si ponet.

4 POS.act. Pono,quod talis fecit testamentum, uel codicillos, ff.eod.l.1.§.hoc interdictum. Item, quòd ibi mihi reliquit decem,ff.eo.locum,§.solẽt. Item,quod T.mortuus est,ff.eod.l.1.§.fi.ff. quem ad.test. aper.l.2. Item,quod tabulas illas tenes,habes,seu possides. Itẽ, quod dolo malo desiisti habere,seu possidere,ff.eo.l.1. in princ. Item,quod quando fuisti a iudice interrogatus,uel ante litis contestationem negasti te possidere, uel restituere posse,ff.eod.l.1.§ si quis forte. Itẽ,quod illud testamentum T. uel codicilli sunt in scriptis redacti,ff.eod.l.1.§.hoc interdictum, ff.quemad. testam. aper.l.1. Item, quod tabulę illę sunt a septem testibus signatę,hęc positio fit,secundum Azo.qui dicit,hoc interdictum tantum locum habere in signatis,ff.eod. l.1.§.hoc interdictum. Alii contra,ff.eod.l.1.in princ.
d d Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod T. decessit sine testamento. Item,ꝙ licet fecerit testamẽtum, uel codicillos, fecit sine scriptura,idest,tantum corã testibus. Item,quod testamẽtum,uel codicillos,quos dicis T.in scriptis fecisse,non ꝓssideo,nec dolo desii possidere. Item,qđ in illis nihil tibi fuit relictum,sed hęc est negatiua. Itẽ, quod quando iudex me interrogauit,an haberem tabulas illas,dixi me habere,& uelle ostẽdere. † Ad hoc
5 est senatusconsultum Libonianum, quod locum habet, cum quis pecuniam recipit, siue de ea paciscitur pro aduocatione,uel testimonio instituendis,uel si societatem fecerit pro innocentium obligatione,ff.ad l.
e Corn.de fal.& de senatuscons.Lib.l.1. e de hoc sup.de
f aduoc.§.utriusq;. f uers. sed nunquid clientulũ. Item
g locum habet, & si aliquis in testamento g militis sibi legatum ascribit,ut ff.eo.l.1.§.ad testamẽta, licet illud
h sit in dictante, h C.de testa.dictantibus, de hoc supra de edi.instrum.§.instrum. Item excipitur,quod in ne-
i gotio,& seq. i in quo sic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.ego T.hoc anno, mense tali in ciuitate Biter.regnante domino Ludouico Rege Francorum,accuso P. qui sibi legatum tale in testamento T.ad scripsit,quod testamentum ipse scripsit,unde peto ipsum puniri lege Corn. de fal. & per senatuscons. Libon. quem libellum profiteor ego R. me dedisse, & subscribo,quod si in probatione defecero, me pœnam calumniæ obligo subiturum,ff.de accus.l.libellorum,quę est 2.q.8.

Bal-

ADDITIONES.

a §.fin. *Opponit Rof.petitionem nõ procedere,cum rationes petunt̃ edi contra tertiũ,non tunc,qñ pōt interesse actoris argẽtariũ nõ edisse rationes,cũ res inter alios acta,&c.C.res iter alios act.per totum,extra de re iud.c.pen.& uerba rationũ non adiuuant recitantem,C.de prob.ad prob.1. per quod patet etiam instrum.publicum no iuuare e libellum de rationib.inter petentem, & argentariũ,licet fatear,ꝙ alia publica instrum.inter cęteros confecta bene possunt suffragari agenti,ut si a Titio uendico rẽ, q̃ emi a Seio,licet etiã argentario, ꝓpter cuius carentiã succumbere possem ff.de pign.act.l.fi. Et tñ, si defendere a uenditãte, Sol.Restringi oportet hoc ad causam,quo intersit, Exempl.debebam Titio decẽ per instrum. q̃ sibi solui feci per argentariũ id in lib.scribentem,cũ rationes argentarij ꝓbent.si ut publicum instrum,ff.de e den.argent.in princ.si rationes edãtur, absoluar, si non edantur succumbã,et sic intererit. Quia dixi,ꝙ ratiõnũ scriptura ꝓbat,quęrit Rof.an in nummularijs,cãpsorib. uel argentarijs nr̃i tpis locum habeat,ꝙ ipsorũ libris credatur? Resp.quod nõ, quia,ut dixit Azo.in Summ.ad ipsius, tit.§.nunc dicemus,illi enim habebant publicum offic.& cog. bantur,& erant iurati,ad ea l. q̃da,§.ult.& l.argent.§.1.ff.eod.Sed dicit Rof. ꝙ hodie cãpsores,& nummularij sunt modicæ fidei,nec eliguntur,nec iurant, imo habens pecuniã,volens exercere fœnus, fit campsor, dicta ergo contra alios non faciunt ipsorum script. C.de prob.instrum. l.rationes,& l.exemplo. Item sciendũ, ꝙ hæc actio est annalis, & prætoria,& datur hæredib.sed non in heredes,nisi inquantũ ad eos peruenit,ff.eo.l.vlt.& per hoc vr̃ esse ex maleficio,alias esset perpetua,ff.de act.o.et oblig.l.ex contractib. In contrariũ, ꝙ datur de peculio,si est ex contractu,ff.eo præter.§. si seruus. Azo.in prædicto,§.est autem.& Accur.in præ.l.fi.& Rof. hoc tit.in fi.dicunt,eam anomalam,uel ex contractu habentem aliqua specialia,quæ quandoq; habent alias,quas allegat in glo.*

b Exhibendis. *De hoc Rof.vbi de interdictis,eod.t.t. & in eo septem sunt necessaria,quæ colligas ex positionib.actoris. Et scias hoc interdictum procedere,ualeant tabulæ, uel non, sint ruptæ, uel non, sint falsæ, uel ueræ, sint primæ,uel ultimæ, ff.de tabul. exhib.l.1.§.hoc interdictum, & in his satis instat Rof. Conuenit autẽ huic,ff.de no.oper.nun.l.prætor.§.interdictum, in fi.extra eo.c.1.& ff.ne quis eum,qui in ius voc. est l.3.§.1.& l.seq.§.2.*

c §.condemnatio. *Huic secundo libello obstant duo, ꝙ certa quantitas exprimitur ante di-ionem. Est,ꝙ a principio petitur interesse,cum de natura ĩterdicti sit hoc solum,ꝙ fiat exhibitio, & ultra petita non sit iudicandum, Instit.de act.§.curare. Ad primum facilis est responsio, quia per testes, qui interfuerunt, certificari potuit de quãtitate. Ad sm dicit Rof.sustineri posse,ꝙ petatur interesse,cum generaliter in isto interdicto, & aliis interesse includatur,et ideo nõ ur̃ reprehensibile si petatur prius, cum iudex condemnabit,ut exhibeat, si non exhibeat,condemnabit ad interesse,et sic intelligit,§.condem.l.3.ff.eo.tit. & l.1. ff.de rei uen.q restituere,et uide,quod dixi sup.de dolo, post pric.*

d In prin. *Hoc tenet Rof.eod.tit §.quæsitum,per hanc l.uam,et ibi, §.2.apparet, ꝙ etiam in codicillis locum habet, & opinio cõtraria uult,quod solum in solemni testamento locum habeat. Ille ergo,§.hoc interdictum, hoc intendit, quod si signatæ sunt, signatores uocentur ad recognoscenda sigilla, per hoc nulla necessitas imponitur sit signando.*

e l.1.*ff.ad leg.Iul.de ui priuata,l.ex senatus,& de concus.l.2.& forte de hoc loquit̃.ff.de contrah.empt.quod sępe,§.si qs amico.*

f §.Vtriusque. *Vltimus est.*

g In testamento. *supra etiam.*

h In dictante. *non scribente, uel scribente in testa.nuncupatiuo; et boc uult sequens remissio, tñ aliqui contra,ut infra remittã.*

i Et seq. *Vide,qđ dixi ibi.& Gul.ibi remittit ad Rof.de sent.excom.cũ oli,ubi plenè de his,& ibi ponit̃ libellus,q sequitur,post quẽ q̃ritur,an hæc actio sit publica,uel priuata? & si sit priuata,quare sit inscriptio? Itẽ quare ponitur tractatus ille inter publica iudicia? Et breuiter de primo tenet cũ Azo.qđ actio l.Cor. de fal.in solis duob.casib.est publica san fa'sa n oneta,C de fal. mo.l.1.& cũ testa.accusatur de fal.ut Instit.de pu.iud. Ad sm respondet,ꝙ inscriptio,uel subscriptio fit ẽt in priuatis,cũ crim. agitur,ff.de priu.delic.l.fi. Publicũ.n.nõ est subscriptionis causa, ff.de fur.l.fi. Ad tertiũ resp.id fare interim,& causa est,patet in act.de sep.uio.q̃ publica est,ff.de sepulc.uiol. publicũ ponit ĩ tractatu priuatorũ sub rub.de priuatis delictis, itẽ sub tit.de ui, et ui arm.ponit lex,ut fac,q̃ opponit de turbatione,et C.de pu. ĩ,*

vl alio modo absen. turb. sit poss. ponit lex 1. q̃ loquit de vi expulsiua, vers. re[l]at, in fi. Quidã adscriptionẽ sibi factã in testa. trahunt ad publicam accusationẽ, quidã solũ ad causam testam.

Baldus de fide instrumentorum.

LIB. Pro editione instrumenti. Item liber. contra eum, qui sibi adscripsit, hic G.

a De iureiurando. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad summistas recurre, nam practici auctores, præter Ros. qui duas fecit, de quib. ẽt inf. dicã, nõ fecerunt rubricã de hoc, ut dixi sup. de iuramẽti delatione. Super rubr. verò ista collige decretales pertinentes ad tit. per hæc 4. memb. creditur, vel non, cogitur, vel non, obstat, vel non, punitur, vel non. ibi vide. Ad rubr. facit 1. quæst. q̃ scripsi super reg. frustra, lib. 6. de duobus, qui sibi inuicẽ iurauerunt de dando, si alter dabit, & in reg. in malis, de scholari, qui iurauerat non exire sine licentia creditoris, & exiuit patris, vel Episc. mandato, & in reg. inspicimus, de recepto iurante seruare consuet. & statuta, an renunciet per id gratiæ contrariæ? & in reg. quod semel, de testam iurato, an mutari possit, cui cõuenit quæst. Pil. c. 14. de Burg. qui filiã maritãs nobili, iurauit illã instituere in dimidia, in qua tene, quod in pro. scripsi. Quinq; etiã quæst. domin. f. 35. cũ 4. seq. faciunt, quarum primã statim assumã. Secunda de illo, qui iurauit stare mãdato Episc. qui præcepit, q renunciet beneficio, nec appellet, quæ tangitur eo. tit. veniẽs, super glo. 2. Tertia de carcerato, qui iurauit redire ad carcerẽ, qđ non facit manens in Eccl. inf. dicã. Quarta de iuramento parentum, an liget filio? de qua dixi eo. tit. veritatis, super fi. vlt. glo. Quinta de illo, qui uouit non iurare, & per id non vult se purgare, de qua dixi de officio ord. quia plerique, in fi. lib. 6. De minori, qui iurauit non venire contra contractum de iure, vel facto vide, quod dixi post Dyn. de empt. & vend. c. pen sup fi. vlt. glo. Quæstio multorũ de iurante seruare statuta, q non teneat ad illicita, expedita est eo. tit. c. 1. lib. 6. Item quid eo casu, si inter statuta sunt duo cõtraria? ibi scripsi circa fi. ibi. De illo aũt, qui successiuè iurauit duo contraria, de quo Odof. in Auth. quod eis, C. de nupt. dic, vt eo. tit. venient, in fi. & c. intellecto. An statuentes tollere possint statũ simpliciter, vel precisè iuratum, dicã inf. circa fi. Prima quæstio ex dominic. q̃ superius reseruaui, est de illo, qui iurauit nõ fideiubere, de qua scripsi de foro cõpet. cũm C. lib. 6. Et est quæstio de illo sic iurante, qui redemit pignora illius, pro quo prius fideiusserat, & ibi aditur prędicta quæst. s. an tale iuramentũ de non fideiubendo sit licitum. Et ultra ea, q̃ ibi scripsi, sciendũ est, q quidã distinguũt clericũ a laico, dicentes in clerico licitũ, p c. te quidẽ. 11. q. 1. & p decret. 1. de fideiuss. in laico dicunt illicitũ, cũ nulla necessitas ad id cogat, vt ibi dixi, & facit 40. q. 1. c. sicut. Sed q nec in laico sit illicitũ, vr̃ ex eo, q non tendit ad dispendiũ salutis spiritualis, vel tẽporalis, quorũ vtrũq;, vel alterũ requiritur, ut dicatur illicitũ, 22. q. 4. c. vlt. & satis est, q põt aliter subueniri, vt in fi. per quod fateamur illud licitũ, cũ hoc tẽperamento, q si talis necessitas subest, q ipso non fideiubente periclitetur salus altera, de pdictis fideiubere poterit, & tenetur, ẽt si clericus sit, facit 86. dist. non satis, & hoc procedit, siue intellexit includere talẽ necessitatẽ in iuramento, siue non intellexit id, quia tunc iuramentum, quoad illã partẽ illicitũ, bene facit hoc eo. tit. 5. Iterũ quæro de domin. q. 37. de qua sup. formatur aũt de illo, qui die solenni p custodẽ fuit dimissus audire missam cũ Sacram. de redeundo, qui postmodũ de Eccl. exire nolebat. Ad affirmatiuã inducũtur iura de fide seruanda, ẽt hosti, & de periurio vitando, & uia illi non aperienda, cum non uergat in dispendium æternæ salutis, de primo 24. q. 1. noli. de 2. & 3. hoc eo. tit. uerum, et c. si uero. Item si iste sua culpa detinet. seruet iuramentũ, & carcerẽ, et sua culpa captum patienter ferat, de reg. iur. damnũ, lib. 6. Si sine culpa, seruet iuramentũ, & agat ad liberationẽ, eod. tit. debitores, de sponsal. cõmissum, & fugiens carcerẽ punitur. ff. de custod. reor. in vẽs, & de re milit. milite, 2. ante fi. facit quod not. ibi de iur. mili. in glo. 2. Item custodi restituenda est sua possessio, quæ etiã prædoni restitui debet, de restit. spol. in literis. In contrarium, iustissimus est timor uinculorum, et carceris, ff. quod met. causa, l. nec timorẽ, & l. qui in carcerẽ, item facit 15. q. 6. cap. 1. & 2. extra quod metus causa, c. 1. & cap. pen. C. de transact. l. interpositas. Item cum iste non sit de exclusis ab immunitate Eccl. ergo illã debet habere, de immun. Eccl. inter alia, cum concord. in glo. & licet cuiq; sanguinem suũ redimere, ff. de bon. eor. qui sibi mor. consc. l. 1. & de præuaric. l. ult. Soluendo distinguit cum Tanc. vt referat, an iniustè detineretur, & a potestatẽ non habente, & tunc redire tenetur. Si uero iniustè, et habente potestatem, tunc secus, & facit, quod not. in Clem. de re iud. past. uersic. nunquid etiã, in glo. per hanc. Putat tñ Ber. q casu, quo redire tenetur, Eccl. non debet illum reddere, nec debet uiolenter trahi, nisi primo seruatus de uita, & mẽbris, propter dec. inter alia, cũ cõcor. Itẽ quæro de illo, qui iurauit sup usuris soluendis, uel solutis non repetendis, petit absolui a iuramento per Episc. an necessario sit uocandus creditor, qui usurarius dr̃? Sine dubio, sicut diuersa est forma iuramenti, de qua quæritur, sic cadit diuersa resp. in primo. n. s. de soluendis, põt arctari terminus solutionis faciendæ, q̃ arctatio nõ cadit in secundo s. de nõ repetendis, pro tanto scripsi post Tan. & Vin. in dec. debitores, eod. tit. super fi. 2. glo. q̃ ibi dicit in fi. q nisi petant absolutionẽ a iuramẽto, tenentur soluere. Prædicti dant instantiã, qñ instat terminus solutionis, & creditor abest, & concludit eũ de necessitate uocãdũ. Est ergo de iure isto ordo seruandus, ut uocetur creditor, a quo petatur, q iuramentũ remittat, ut eo. tit. c. 1. Si contumaciter resistit, relaxabit illud iudex, ut satis scripsi in dec. debitores, eo. tit. super glo. 2. uide ẽt, quod scripsi eo. tit. ad nostrã. 2. in tex. & super pen. glo. & facit de testib. constit 1. sed ibi denunciant iurantes non teneri propter temeritatẽ iuramenti. Concor. Ber. eo. tit. cum quidam. Remanet ergo dubiũ, ubi creditor non est contumax, quo casu dicunt quidam idẽ, pro quibus bene facit, ff. de fideicom. lib. l. si cũ seruũ, §. si quis seruũ, & l. non tm̃, §. senatus, ff. de iure patro. l. adigere, & quod ibi no. sic. n. lex mortua factũ, & præsentiam hoĩs repræsentat. Iura igitur fingunt illũ pręsentẽ, quo præsente, fiendum erat, quod agitur, uel fauore libertatis, ut in iurib. pdictis, & C. si man. ita fue. alien. ut ma. l. fi. uel testam. in Auth. de hæred. & Fal. §. his igitur, in fi. uel criminis odio, ut in casu nr̃o, propter quod ẽt ex officio inquirit Eccl. iudex, ut in præ. c. ad nostram. facit C. de priuil. fisc. l. fi. Concluditur ergo, q siue ad dissoluendã obligationem cõtractus, qui usurarius dicitur, siue ad relaxandũ iuramentũ de soluendo intra diẽ, siue ad obtinendam relaxationẽ iuramenti de non petendo usuras solutas semper uocandus est creditor. Expedietur autẽ causa summarie, de plano, & c. ut in Clem. de iudicijs, dispendiosam. Vbi autẽ iurasset etiã non denunciare, uel illũ in ius non uocare, & uult in ius uocare, uel denunciare, satis uideretur, q relaxatio iuramenti illo non uocato fieri possit, alias ab ipso principio, illũ uocare ante relaxationẽ esset contra iuramentũ, et procedit hoc maxime, qa iuri partis nil detrahit. Datur exẽplũ de liberto, q petit a p̃tore licentiã uocãdi patronũ in ius, uel parẽtẽ, ff. de in ius, uocã. quiq;. §. 1.*

ADDE primo de eo, qui iurauit non exire ciuitatẽ sine licentia creditoris, si exiuit patris, uel episcopi mandato, an sit periurus? Feder. cons. 111. De iurante non mutare testamentũ, addę Oldr. cons. 160. Bal. cons. 205. lib. 1. Et de eo, qui iurauit non fideiubere, siue clericus, siue laicus, uide Oldr. cons. 90. Et an statutum præcise iuratum possit tolli, per eundẽ Oldr. cons. 95. Et an iudex possit absente creditorẽ remittere iuramentũ de soluendis usuris, uel solutis nõ repetendis, adde Oldr. cons. 120. & 186. Pet. de Anch. cons. 129. Et an iurans nõ creare monachos sine licentia prælati non sui, possit absque metu periurij, & mandato Episcopi illos creare, uide Oldr. cons. 97.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in iureiurando concipiendus, & num. 5.*
2 *Positiones actoris, & rei, ubi agitur de præstito iuramento.*
3 *Iuramentum qualiter sit deferendum, uel exigendum.*
4 *Petitor, qui iuramentum detulit de possessione, a qua ceciderit possessor, qualiter libellum concipere debeat.*

6 Iudex

6 *Index an possit bis super eadem causa pronunciare.*
7 *Iudex fungi non dicitur offi.suo,ex quo illud nō consummauit.*
8 *Cōdēnatio qualiter fieri debeat,ubi agitur petitione hæreditatis.*
9 *Iuramentorum forma diuersę quib.in locis reperiantur.*
10 *Imperator cui,& q̄n,& quale iuramentum præstare debeat.*
11 *Forma iurandi triplex in sacra scriptura reperitur.*
12 *Iuramentum Deo reddendū est.*
13 *Iuramentum potest aut per certa,aut incerta deferri,nec interest,qualiter iuretur.*
14 *Iuramentum etiam simplex fides,an differant.*
15 *Subdito aliqua maiori suo iurante,si post modū fiat inter eos cōuentio,ut iuramentū ad alia extendatur, an poterit extendi.*

IN hac materia sic potest libellus concipi:
LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui cū
corporali pręstito iur͞o ꝓmisisset in tali cā,
quæ inter me & eum vertitur,nō appella-
re,vel tale quid facere,vel cum tali contrahere,vel cō
tra id nō venire,ipse iurisiurandi religione neglecta,
appellauit,vel id,quod promisit,non fecit,vel cōtra id
venit,vñ peto ipsum per vos cōpelli ad obseruationé
præstiti iur͞i,vel pro violatione sacr͞i peto ipsum cano
nica pœna puniri.ext.eo.breui.&c. quanto. C.de tēp.
ap.l.fi.§.fin.Quod periurus debeat puniri ꝓbatur ext.
a de spon.ad audiētiā,in fi.Arg.cōtra.C.de reb.cre.l.3.
1 †Porro b si rē a te possessam dico ad me pertinere ex
b aliqua cā,quam adiicio.& te deferente iuro meā esse,
datur mihi vtilis actio ex illa causa,ex qua iuraui,quę
c prætoria est,ut si dico,me a te rē emisse, vel te mihi c
donasse,uel legatam mihi esse a testatore tuo, vel ab
alio,uel te mihi 20.mutuasse.Si n.te deferente iuro,ꝙ
mihi vendidisti, cōpetit mihi vtilis ex empto, ff. eod.
si duo.§.si qs vendidisse.Si uero,dico,ꝙ fuit mihi lega
ta,competit vtilis ex testō.Si vero,ꝙ mutuasti 20.com
petit vtilis certi cōdictio ex mutuo prætoria.Idē est,
si alia cā proponatur,puta depositi,vel alia,dabitur.n.
mihi utilis ex illo contractu,ex quo agebam,ff.de iure
d iu.si post.§.si eum d.Sic ergo libellus concipitur:
LIB.Coram,&c.conqueror de P.a quo peto decē
vtili actione ex empto,quia cum illa decem ab eo pe
terem actione ex empto,ipse mihi detulit sacr͞m,ꝙ iu
rarem me sibi vendidisse equū pro illis decem,unde
quia eo deferente iuraui mihi debita esse,ideo illa de
cem ab eo peto,& ad hoc propono vtilem actionem
ex empto Hæc forma probatur. ff.eo.si duo. §. si quis
2 uendidisse.†Actor sic ponet:
POS.actoris. Pono,ꝙ petebam a te decem ex causa
uenditionis vnius equi,ff.eo.sed & si possessori Itē ꝙ volū
tarie mihi detulisti iur͞m,ꝙ iurarem me tibi vēdidisse
equū pro decē prædictis,ut s̄.de iuram.delat.ex de iu-
reiur.c.fi. Item ꝙ ego te deferente iuraui,ff. eod.ait p̄
tor.in fin.& hoc cum hac causa, scilicet quia tibi uen
didi equum tuum.ff.eod.qui iurasse.Item ꝙ es homo
sanæ mētis,ff.solut.matri.l.2.ff.de iure codic.l. 2.ff.de
op.leg.si tibi.§,furiosus.& maior 25.annis,ff.eo.qui iu
rasse.25.q.5.paruuli.& ea.seq.& hoc ideo,ne possit pe
tere restitutionem.Reus sic ponet:
POSITIO rei Pono,quod illa decem, quæ te dicis
a me potuisse,petebas a T. ergo nō a reo,ff.de iudi. p̄-
tor.ff.de cōdi.& demonstra.cū ita.C.de ꝓcur.maritus.
ext.de p̄sump.nō ne.Itē ꝙ tu iurasti,ꝙ vendideras mi-
hi tua volūtate,me cōtra dicente,vel inuito,ff.eo.ait prę
tor.in fi.Itē ꝙ tibi detuli iusiurandū,vt iurares per ge-
niū,& tu iurasti per animam tuam,vel per sāctū quē-
e quam: sic enim debet iurari.ut defert,ff.eod.ait præ-
tor in fin.cū legib.sequen.23.quæstio.5.quacūq;Item
quod eo tempore,quo detuli,ēt minor 25. annis. hoc
concesso,petat restitutionem. Si negat, dices, pono,
quod eo tēpore detuli iuramentū,quod sedes Aposto
lica uacabat per mortem Clementis Papæ IIII. Item
quod ab illo tempore sunt tot anni elapsi,ita vt nume
ro annorum inuenias te minorem,Itē quod mihi fuit
interdictum bonis vti tempore illo,quando tibi detu-
li iuramentum,ff.de verb.oblig.is,cui s. † Ad hoc quā
3 doque petit quis rem informiter,idest,sine causę adie
ctione,quam dicit suam:possessor vero dicit eam ad se
pertinere,& sic inter eos est contentio: vel est conten
tio de vsufructu,uel hæreditate, uel de rebus aliis. &
sic quandoque possessor defert iuramentum actori,ꝙ
res sit eius,vel econuerso;unde prætor inducit actionē
in factum,quę oritur informiter ex hoc iureiurando
delato:per quem consuluit iuranti, quod possit rem
aduocare. sic ergo libellus concipitur.
LIB.Coram,&c.cōqueror de P. quia cum ab eo ta-
lem rem peterem,quam meam esse dicebam,eo defe
rente iuraui rem illam esse meam,quā rem mihi tra-
dere recusat,unde ago cōtra eum,ut eam mihi tradat
assignet,& ad hoc propono actionem in factum ex
iureiurando informiter delato descendentem.ff.de iu
4 reiur.nam postea,§.fi.& l.seq.& l.sed & possessori. † Si
uero possessor a possessione ceciderit & res deuenerit
ad patitorem,qui detulit,sic libellus concipitur:
LIB.Coram,me conqueror de P.qui cum a me rē
peteret,quā dicebat suam esse,eo deferēte iuraui meā
esse:unde cum a possessione illius rei ceciderim, & ad
eum peruenerit,rem illam mihi præstari peto: & ad
hoc propono actionem in factum ex iureiurando
informiter delato,ut in prædict.l,sed & si possessori,
g in princip. Pones autem hic,ut supra in præ.actione g.

ADDITIONES.

a Vt l.3.*ibi soluitur.*
b Porro.*Incipiunt uerba Ros.in prima rub.prætoria.s. utili actione ex causa,ex qua iuratur,& quatuor, quæ in ea requiruntur, patent expositionib.& uide,quod dicam in fine huius partis.*
c Te mihi.*Clarius diceretur,me tibi.sed propter id,quod sequitur,dicamus reo fuisse delatum,& facit ad inf.dicenda.*
d §.si eū.*Sciendum est,quod in hoc casu,quando expressa cā iuratur,non solum iuranti,sed ēt aduersario dabitur actio, vt si iuraui me a te Stichum emisse pro decem,ago ego ex empto ad Stichū,& uendito ad decē.Item si iuraui me tibi illū pignorasse pro decem a te mutuatis,ago pignoratitia pro Sticho,& teneor certi condictione,ad decē.Itē ꝓsequi possū fundū, quē iurari mihi datū ī dotē.& matrimonio dissoluto teneor ex stipulatu.ff. eo.si duo.§ is q iurauit.& duob.§.seq.ibi exprimunt hæc exēpla, & interponit aliud de illo,q iurauit sociū, quia tenetur pro socio.*
e Quenquam.*alias,denique.*
f Is,cui.*Hucusq; fuerunt verba Ros.in præ.rub.quæ dicit in fine, ꝙ iusta rō suadet hoc casu utilem actionem dari. quia licet verba deficiant,sententia concordat,& sic utilis locum habet,ff.e.ti. si quis id.ff.si quadru.pau.fec.dic.t.pe.Ex quo.n.causa uendicationis fuit adiecta,& iuratum,perinde est,ac si fuisset probatum,cum sacramentum habeatur pro probatione,ff.eo.ti.sed & si possessori,§.pe.Hoc dixit,respondens ad id,quod dicitur, actionem ex iuramento non dari,nisi cum opera promittuntur a liberto,ff.de li.causa,l.fi.de op.li.l. vt iurisiurandi.Sequitur uersi. ad hoc.& nunc incipit prosequi secundam rubricam, de actione in factum ex iureiuran.& dicit,quod in hac,ut cōpetat.tot sunt necessaria,quot in superiori,differunt tamen,quia ibi in sacramēto delato exprimitur causa,hic iuratur uniformiter.*
g Actio.*Vidisti libellū pro actore & reo,sed hic scias,quod delato sacramento actori,& propter id re sibi tradita,ipse actor hēt Publicianam contra oēs præter dominum,secundum Azo. in summa de re.cred.& iureiu.§.effectus,sicut si emisset a non domino,uel pro ipso iudicatum fuisset,ff.de Pu.l.1.2.3.& 4. Nec obstat lex,e.ti.enim,qui.§.si patenti. Nam,ut dicit ibi G. & Azo, ubi supra.& Ros.hic,illud aduersus differentem duntaxat.habetur etiam in l.nam & postea,§.fi.ff.de iureiur. excludit proprietatis dominum,non ceteros possessores,& ibi nota,quædam,similia,hoc uerum de Publiciana. Actio enim in factum, de qua hic loquimur,non datur nisi contra deferentem, & nota. in l sed & si possessori.in princ.ff.de iureiu.Plus,ut dixit Azo ubi supra, quidam dixerunt actionem in factum non dari ex iuramento delato,quia statim illam habiturus est ex sententia,sed ut dixit*

Azo, nihil impedit eiusdem, rei plures competere, actiones, ff. de em. non est nouum. Conuerit, quod de confessione dictum est sup. de conf. si quæratur rō, quare reus, qui delato sibi iuramēto ab actore iurauit rē suā esse, non hēt actionem, nisi cont. deferentē, & actor cui sic delatū est, habet Publicianā cont. oēs, nisi cont. dēm, ut sup. s̄ ĩdēt prædicti, q actor id non hēt ex sola delatione sed ex illa traditione sequuta, ff. de Pub. traditionem. quæ rō deficit in reo, cui nulla fit traditio, sed remanet quasi ex quadā trāsactione apud eū, q prius habebat. hēt facit ad hoc C. de transa. l. si pro fundo. Quod sup. dixi, reū, qui iurauit rē suam esse, habere actionem cont. deferentem, non procedit in eo, q iurauit rem actoris non esse, quia tunc licet cont. deferentē detur sibi exceptio, si cadat a possessione, non datur actio. ut præ. l. sed & possessori. in prin. Sequitur uer. vt aūt plenius, qui fuit additio, usq; ad uer. illud aūt, quē habeo post Mar. de Fano, & quia super rubrica de iuramento in litem Azo solum tractauerat hæc mēbra, quid sit iurare in litem, unde dicatur, quis deferat, & qualiter, & cui & propter quæ, & in quib. actionib. & quis sit effectus, possunt ibi addi huc remittendo hæc duo membra s. de forma libelli, & de forma snīę, & sic feci. Et est sciendū, q Nico. Mat. disputauit q̄ōnem de illo, qui per stipulationem ad id tenebatur condemnato p potestatem ad equū restituendum Titio intra 30. dies sub pœna decem librarum soluendarum cōi, termino transacto pōtas p cōi vult pœnam, actor petit illum condemnari, quantū in litē iurauerit, quæritur an procedant prædicta duo, aut neutrum, an alterum solum, & qd? & incipit q̄ō, quadam per Prātem Padus articuli est prolixa responsio, cuius est conclusio, q quia mandatū potestatis fuit contemptum. si nulla excusatio allegatur, debet illum condemnari in id, quod est comminatus, & post condemnationem, & non prius pōt exigere dictam mulctam, quod sic ostendit. Mulctæ impositio non habet fictitiam actione. quia si, co uel cōi (quid hodie tenent iura fiscalia) non datur actio pro mulcta debeatur fisco, C. de modo mul. l. mulctarū, & per priuatā inobedientiam, ff. si quis ius d. non obtempe. l. 1. in pri & si quis in ius uoc. non ier. l. 2. §. 1. & inter fiscum & priuatū sit iudex procurator Cæsaris, C. ubi causæ fisc. l. ad fiscum. & ff. de offic. proconsul. l. nec quicq̄, §. 1. & ille non pōt mulctare, C. de modo mulct. l. 2 & 3. sequitur ex his, fisco pro mulcta non dari ciuilē actionē antēq̄ per competentem iudicē fuerit super illa condemnatio facta. Et sic intelligatur §. fi. si quis ius dic. non obtemp s. quod detur actio in factum fisco ad pœnam inobedientiæ, s. post condemnationem, all. C. ubi causæ fisc. l. 1. ultra prius dicta inducens, C. de modo mul. l. eos, de testib. l. nullum, de cal. l. 1. Ad fin dicit, uide primo quod cum ista nō sit actio arbitraria, sed personalis ex stipulatu, non sit locus iuramento in litem, secundum no. in l. qui restituere. ff. de iu. sed remediis cōib. de quib. ibi fiat restitutio. Si bi tamen uidetur, quod cum appareat dolus cōdemnati restituentis, ff. de mand. l. si procuratorem, §. dolo, & l. dolus. & sic patet contemptus iudicis, locus sit iuramento in litem, & sit hoc in oībus interdictis & actionib. in rem, uel in personam, in quib. arbitratu iudicis quid uenit restituendū, & in oī actione post snīam, cum non restituitur, quod restitui potest, uel sic tunc dolose quid fit, ne restitui possit, inducit ff. de his, quæ in frau. cre. l. tenetur, §. 1. & rerum amot. l. si cum l. dos. §. fi. & de fur. l. ei, qui. in fin. & finium regun. l. 3. §. si quis. vbi dolus, quo restitui non pōt, interuenit ante sententiam, tunc non est tantus contemptus iudicis, pp quod distinguuntur arbitrariæ a non arbitrariis. In actionibus autem bonæ fidei ex dolo commisso ante sententiam, iuratur in litem, ff. de in lit. iur. l. in actionib. quod cessaret, ubi actio non esset realis, nec arbitraria, nec bonæ fidei. Id quod quæritur, an neutrum locum habeat, fundatur super termino quatuor mensium diminuto ad 30. dies, circa quod ipse improbat opin. Odof. distinguentis personalem actionem, quæ datur ad rem restituendam, ab illa, quæ datur ad acquirendam, ut tunc sit locus spatio quatuor mensium, in prima non, contra quam allegatur, ff. quod met. cau. l. metum, §. uolenti, & §. licet, & ff. de fur. a Titio. putat distinguendam solutionem fiendam in pecunia, & tunc sit locus spatio quatuor mensium, & usuræ centesimæ, si intra id, nō fiat solutio, quæ pœna in aliis rebus non conuenit, ff. de uerborum signif. usura pecuniæ, & de usur. rei iud. l. 2. & 3. Et in alio casu dicit tempus lege non exprimi, sed dicitur tempus, quod condēnatis præstatur, uel tempus iudicationis, ff. de usur. fideicommissi. & ff. quod metus causa, si cū exceptione, §. quatenus. Primum dicit non posse domini, sed sic ex cā augeri, ff. de re iud. 2. & l. 4 §. si quis. In aliis realib. uel personalibus scriptis in rē, tēpus datū a iudice est pars sentę, & ideo in præiudicium unius partis non consentientis, a iudice minui, uel augeri non pōt, sicut nec aliqua pars snīæ, C. sentent. rescind. non poss. l. E. & ff. de re iud. l. intra. & l. quod iussit. in fi. Si autē snīa non fuit appositum, in executione ponetur, prout iudici uidebitē, & ff. de re iud. l. debitorib. cum sua gl. concludit, quod cum condēnatio non fuerit in pecunia, uoluit ordinatio tēporis, post quod pp contumaciā condēnati potuit a iudice mulctari, alleg. tē ff. de arbit. quid tñ. §. solutioni. de eden. l. 1. §. dicimus. Circa quartum, quo quæritur de concursu, quod si successiue petantur, nihil obstat l. 1. C. q̄n ciuil. actio. praeiu. cri. l. 9. & quid ibi no. si simul, dicit, quod gl. tenet unā uiā alteri præiudicare, ita quod interi quiesca. altera, una uia electa. ff. de pub. iud. l. interdum. ui. bo. rap. l. 2. §. 1. sed ipse tenet istud uerum in publicis iudiciis, de quib. leges illæ loquū In priuatis, ut est istud. s. stellionatus. putat illas concurrere, & simul intentari posse, cū non inueniatur prohibitum. & præ. l. 1. C. q̄n ciuilis, generaliter loquitur, & permittit concursum, ad quod facit ff. de concus. l. 1. de furtis, l. fi. C. de cōdic. ob turp. cām l. quod euitandi. & si aduer. l. pen. Et hoc quando pro uno facto duo sunt punitoria, unum ciuile, aliud criminale priuatū, ut dixi. Si aūt ambo essent criminalia & punitoria, tunc secus, ff. de ac. l. senatus. Et si ambo ciuilia & punitoria, præiudicat unū alteri, nisi quantū plus est in altero, ff. ui bo. rap. l. 1. Vbi autē sunt duæ uiæ cōpulsoriæ, tūc ab una incipitur, quę si nō sufficit, ad aliā proceditur. ex. ut lite non contest. q̄m frequenter in fi. Excuset prolixitas, cum adhuc decurtationem timeam reprehendi.

5 † Vt autem plenius informeris, qualiter in iurō in litē sit senīa formanda, & libellus cōcipiendus, nota quod
a dicunt quidam a libellum taliter esse formandum.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. contra quē ago rei vendicatione, & si nolit mihi rem restituere, peto eū mihi condemnari, quanti in litem iurauero, dicens, q statim probata intentione actoris, iudex debet reum admonere, vt rem restituat, quod si non fecerit, condemnet eum, quanti actor in litem iurauerit, C. de rei ven. a possidentib. Et est simile hic, quod de monitione dixi, C. de fideicom. Auth. hoc amplius. Sed cōtra, nam talis libellus est conditionalis, & ideo nō valet, ff. de iudic. non quemadmodū b. & de qua re iudex cognoscit, &c. ff. de iudic. de qua re. extr. de cau. pos. & prie. cū sup. Alii dicunt, præmissa forma libelli retēta, q iudex super vtroq; pronunciabit, primo de restituēda, q̄ est interlocutoria. secundo, quanti fuerit in litem iuratū, quæ est diffinitiua, sed hoc nō placet, nam ridiculū est dicere snīam super principali latam interlocutoriam esse, vnde potest sic concipi libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. & ago cōtra eum rei vendicatione pro re tali, quam possidet, quam assero esse meā. Et iudex, q de causa cognoscit, cōdēnabit reū, si fuerit cōdēnādus. Lata aūt snīa si reus noluerit rē restituere, postulabit actor a iudice, vt in litē iuret, & vt reus cōdēnetur, quanti ipse in litē iurauerit, ff. de
6 rei uēd. q restituere. † Sed nūqd tūc erit aliud iudiciū? Dicūt qdā q sic, & nouo libello opus est, q. nō placet nā actor nō intentat ad hoc actionem, sed debet adire iudicem, qui pronunciauit, & petere, vt reus condemnetur, quanti in litem iuratum fuerit. Sed opponitur, quod iudex iam officio suo functus est, vnde nihil amplius facere potest, ff. de re iud. iudex. Præterea si nouus non debet super hoc formari libellus, quomodo iudex, qui iam functus est officio suo, poterit pronun-

ADDITIONES. cia-

a Quidam, *Io. Crem. refert Mar. de Fa. sed uide, quod no. & dixi sup. 2. parte, de resti. in integ. §. 1. uer sed nunquid in eodem.*

b Non Quemadmodū. *Quo ad hāc legē, & ad hāc materiā uide, q dixi su. ea. parte, de resti. i inte. §. 1. uer. sed nūqd in eodē.*

7 ciare? † Sed non dicitur functus, quia non finaliter illud contumauit, unde quę desunt, supplere potest, ff. de re iudic. Paulus. Et quod in istis actionibus, præsertim in quibus iuratur in litem officium iudicis consistat, patet, nam propter hoc dicuntur arbitrarię, quia iudicis arbitrio fit in eis restitutio, Institu. de offic. iudic. §. preterea quasdam. C. comm. l. 3. §. 1. & ista nō erit per se sententia, sed supplementum prioris sententię, siue executio. Sed secundum Io. hic quantitas, quanti in litem iurauerit, uenit ex natura actionis, ff. de iudic. solemus, extra de causa poss. & propr. cum ecclesia, nam ex natura actionis quandoque crescit in duplum, ff. ad leg. Aqui. contra negantem. ff. loc. conductores, & cū agitur ad rem actione ex empto, fit condemnatio etiā ad interesse, secundum quosdam, ut nota, ff. de act. emptio. l. 1. Et quandoque ad rem agitur, & ad cautionem solummodo fit condemnatio, ut ff. de rei uendica. in bonæ fidei, ff. de leg. 1. seruo legato, in fin. & l. cum ser-

8 uus. † Item quādo petitione hęreditatis agitur, etiam id ea, quæ postea possessa sunt, condemnatio fit, ut C. le peti. hæred. l. 4. ad idem extra de iudic. abbate, lib. 6. item quia hic dolus, qui post litem cōtestatam admissus est, ualde spectat ad officium iudicis, ut ff. de ædil. di. ædiles. §. item sciēdum. Sic ergo dicat iudex, quia ideo reum dolosum in restituendo æquum deposi- tam condemno eum, ut det tali centum, quia in tan-

a tum iurauit, a ff. de appe. l. pen. §. iussus. Arg. tamen cōtra præmissa, quia cum res petitur, non debet fieri condemnatio ad quantitatem, nisi illa petita fuerit, C. de

b fideicom. lib. l. fi. & ff. comm. diuid. ut fundus. b † Illud

9 autem omittendum non est, ꝙ diuersæ iuramentorū formæ in iuris corpore continentur, quas breuitatis causa ad præsens omittimus, sed te ad loca, ubi inueniri poteris, remittimus. Iuramentum accusatoris, uel testis in causa matrimoniali, uel testium synodalium, uel etiam aliorum, habes 35. quæstione 6. capit. si duo uiri. §. ecce, & capit. seq. extra de testibus, fraternitatis, supra de testi. §. sequitur. De sacramento calumnię supra de iur. calum. §. nunc dicamus, & § restat. uers. sed pone. De sacramento, quod præstat, qui uxorem reconciliat, infra de sponsalibus. § fi. De iuramento separationis uiri, & uxoris, infra de diuor. uers. in summa. De sacramēto redeuntis ab heresi, vel a quolibet horrido crimine, 1. quęst. septima, quoties, extra de purg. cano. inter, de consecr. distin. 2. ego. 11. quęst. 3. cum aliquis. 12. quæstione 2. de viro. De iuramento, quod præ-

10 stat Imperator domino Papæ, 63. distin. tibi. † Et nota, quod cum primo eligitur in Regem, præstat illam iuramentum legato sedis apostolicę, postmodum ve-

c ro qn̄ coronatur, iterum illud præstat dn̄o Papę. c De iuramento, quod uasallus pręstat domino, 22. quęst. ultima, de forma, & infra de feu. De iuramento compurgatorio, & eorum qui se purgant, extra de purg. c. quoties, & cap. constitutus, secunda quęstione quinta, auditum, & cap. omnibus, & super de abol. & pur. cap. si. De iuramento, quod patriarchę, archiepiscopi, & episcopi pręstant domino Papę, extra de iureiuran. ego. 100. distin. in c. extra de priuil. antiqua. Qualiter, & quę episcopus iurat archiepiscopo, extra de iureiuran. nullus, & capit. intellecto, & de reb. eccle. non alien. si quis. 23. distinctione, quanquam, & extra de maio. & obed. dilecti. Qualiter abbas iurat episcopo, extra de simo. ne Dei. Qualiter, & quæ rex iurat in coronatio-

d ne, eo. tit. veritatis, & c. intellecto. d Forma iuramenti, quod pręstat, qui instrumentum refici petit, sup. de edic. instrum. §. postquam, uersic. ibi autem. Qualiter, & quæ iurent aduocati hodie prius quam admittantur ad postulandum, in constit. Greg. X. de postu. pro-

e perandum, e ubi de hoc dicemus. Qualiter clericus iuret episcopo, uel capitulo, extra de verb. sig. cum clerici. 23. dist. quanquam. Quæ, & qualiter iuret electus, 23. dist. quanquam, & 8. quæstione 3. Artaldus. De sacramento, quod præstant milites, 2. quæstione 1. prohibentur, & melius sup. de proc. uersic. 1. §. item quod est miles, & debet accusare, uers. item excipitur, quod est miles. Forma iuramenti minoris in uenditione rei suæ præstiti, infra de emp. & uend. §. nunc dicendum, in prima forma, vers. illud. Forma iuramēti, quod præstat uxor existens in minori ętate, ne veniat cōtra alienationem rei dotalis, eod. tit. uers. 3. §. quod si uxor. & uers. & not. generaliter. Forma iuramenti, quod præstat frater, uel cōsors super habendo ratum, quod per

f fratrem, uel consortem factum est, eo. §. vers. porro. f Forma iuramenti, quod pręstat Abbas, vel Prior positionibus respondens, extra de test. b. præsentium, lib. 6. propè princ. Forma sacramenti æstimantis iniuriā, infra de iniur. uersic. & ro. Item quid iuret iudex, extra de iureiurand. uenientes. Forma iuramenti eius, qui ab excommunicatione absoluitur, supra de sen-

11 tentia, §. ut autem, uers. porro. † Et not. quod triplex forma iurandi secundum tria tempora inuenitur. In Lege ueteri iurabatur sic. Viuit Dominus, uiuit anima mea, hæc uel hęc addat mihi Deus. 22. quæst. 1. iurabunt, extra eo. & si ep scopus. In primitiua uero ecclesia sic: Testis est mihi Deus, testis est mihi consciētia, hoc dico coram Deo, ca. quęst. si peccatum. Hodie sic, per Deum patrem & filium & spiritum sanctum, sic me Deus adiuuet, per istas sacras reliquias, per istam sanctam crucem, & similia, 36. quęstio. 6. de

12 parentela. 63. dist. tibi. † Quid si is, qui aliquid tenetur mihi facere per iuramentum, obtinet a me dilationē, uel absolutionem, nunquid est ex toto a iuramento absolutus? Vī, ꝙ non, quia Deo reddendum est iuramentum, ut ext. eo. c. debitores, & cap. & si Christus, uersus finem, ibi, redde Deo, &c. o quæstione 1. si peccatum, in princ. Dic, quod si iuramentum factum est in fauorem Dei, intendens per illud se Deo obligare, non potest ab homine absolui, nisi per commutationem in melius, extra de vot. magnæ. Si uero in fauorem hominis, & ille sponte absoluit, postea non tenetur. Et idem est in dilatione, secūdum quod facta fue-

g rit, extra de sponsal. præterea, g primo, extra de usurp. consuluit, & uide supra de leg. §. nunc ostendendum,

h versiculo, hoc quoque. h

13 † In

ADDITIONES.

a Iurauit. *Dixit de materia in litem, & finiunt eius uerba, & ali. seq.*

b Vt fundus. *Illud regulare fallit ex natura actionis, uel fit noua petitio, ut est dictum.*

c Papæ. *De his uide in clem. de iureiu. Romani.*

d Intellecto. *Qualiter iuret rector ecclesię, uel curatus, scripsi post Host. supra eo. tit. tua. De iuramento regentium hospitalia, in cle. de rel. eo. quia contingit, uers. illi etiam, et de iuramento tutorū & curatorū ibi notatur. Qualiter iurent custodes carcerū hereticalium, & ipsorum ministri, habetur in clem. de heret. c. 1. §. porro, uide, quod ibi not. in gl. 2. Qualiter doctorandi iurent, habetur de mag. c. 2. in clem.*

e Properandum. *Hanc hodie non habemus.*

f Vers. porro. *Complura similia colligas ex concor. quas posui eod. tit. super rub. & maxime in primo & secundo membro, per quas uidebis multos casus per auctorem omissos.*

g Præterea. *Ibi scripsi super ult. gl.*

h Vers. hoc quoque. *De statu corporū, & collegiorum, uel uniuersitatum iurato pręcisè, ita quod absolutio fieri nō possit, uide ad dixi ext. de his, quę fi. a maio. par. cap. c. 1. ad fi. in gl. per hāc Vltra ibi scripta sciendū, quod aliqui distinxerunt, ut sup. an statutū habeat respectum ad Deū, an ad iurantium commodū. Et est sciendum, quod Mar. de Fa. ad qōnem, an ualeat clausula, q̄ ponitur in statutis iuratis p ciues ad officiales, sic, ꝙ absolutio a concilio, uel Regno hri non possit, ad negatiuā alleg. ff. de pact. l.*

 pen-

pe.si ser.vend sicut.§.apud Pomponium ff.de leg.3. si quis, in prin.de po.l.1.ff.cõi diui.in hoc iudicio.§.si conueniat, de off.præsi. l.pen.de acq.hær.l.is potest, de reg.iur.l.nemo potest glad.& l. eius est & l.nihil tam, et ff.de pact.ius publicũ, pro socio, si conuenerit, de don.inter vir.et vxo l.quod autem.§.vxori. Nec potest quis sibiipsi obligari, ff.de pact. si plures. Inst.de interd. §. retinendæ.ff.de fideiuss.l.hæres.§ servo, & est expressum ff.de emti.l.si et. Magis specifice ad partem contrariam allegando, certum est, cuique licere ius sibi competẽs respuere, C.de tem.p. appel.l.si.in fi.ff.quibus ap.pe.non licet, l.1.§.2.ff.de pact.l.pactũ. C.de pact.l.si quis in conscribendo. Item qui sibi per iuramentũ nec ẽstatẽ impositũ, illud servet, ff.qui satisd.cog.l.si fideiussor. §.1.de dist.sig.si creditor.§ fi.item si licet pacisci et iurare, via debet periurijs operiri, ff.ad l.Iul.rep.l.fi.C.de ind.vid.l.2. & alias inualidũ valet ratione iuramenti, C.si aduer.vend.Auth. sacramenta.ff.de leg.2.cum pater §.filius matrem. Item cum absolutioni fuerit renunciatum, absurdum est ad illam redire, C. de cond.insertis, l.fi.C.de iureiu.l.si quis. Item id, quod elegit ad quod non tenebatur, necesse habet iurare, C.de act.et obl.sicut. ff.comm.l.in cõmodato § sicut. Item non est sibi obligatus, sed mero iure Pontificis seruare cogit, quod honestũ est, ff.de pet. hær.l.hæreditas, in fin. Item ex ea gerit quis quandoque vicem duarum personarum, ff.de off.præsi.l.2.de adop.l.si consul. Item obligatio non debet tolli arbitrio debitoris, ff.de eo. quod certo loco, l.3.§.1. Item licet iura publica cuique in suum præiudiciũ refutare, ff.de pact.l.pacisci. Item uinculum indissolubile consti tui licet, quod perpetuo obseruetur, C.si mand.ita fuerit alim.ut ma.l.pen.& C.de rebus ali.non ali.l.vlt.non soluit, uide, vbi in princ.remis.

ADDE de muliere, quæ iurauit in alienatione rei dotalis nõ petere absolui a iuramẽto, nec impetrata absolutione uti, an valeat rescriptum absolutorium impetratum, Ro.cons.336.

13 † In summa no. quod nihil interest, siue iuretur super Euangelia, siue super reliquias, siue dicatur promitto in fide mea, quia nõ solum per increata, sed etiam per quælibet creata iuratur, arg.extra qđ met. cau.ad aures, & de arb.cum tempore, de fideius.c.22. quæst.vlt. iuramenti, vel si dicatur, super periculo animæ meæ, extra de frig.& malefic.ff.fraternitatis, ſm Papam, ut
a no in prædic.c.& si Christus. a † Licet autem inter sim
14 plicem fidem & iuramentum non faciat Deus differẽtiã, ut in præ.c.iuramenti, & in præ.dec.de fide, maior tamen pœna imponitur pro periurio, q̃ pro fide violata, vt probatur extra de iureiur. querelam, & c.debitores, & c.clericis, sicut alias dr̃, ꝙ votum solenne impedit & dirimit matrimoniũ, ut extra qui clerici, uel vo.meminimus, simplex vero non dirimit, vt ext.eo.
b tit.consuluit, & c.rursus. b † Quid si subditus iurat ali-
15 qua maiori suo, & postmodum conuenit inter eos, ut illud instrumentum ad alia extendatur, nunquid poterit extendi? Vr̃, ꝙ non, extra de iureiu.clericus. Con-
c tra ff.de præscrip.verb.natura.§.sed si facio. c Quæ au-
d tem hic desunt, vide supra de iur.dela. d

ADDITIONES.

a Vt no.in præd.c.& si Christus. *Vt ibi scripsi in gl.dicit hic Inn.& alde, quod no.in cle.de hæret.c.1.§.porro, in gl.no.*

b Et c.rursus. *Supple, & tamen ibi dicitur, ꝙ apud Deum simplex votum sic obligat, ut solenne, sed ut scripsi in decr.debitores, & eod.tit.c.pen.super 2. gl.comparatio in vtroque istorum casuum fit in genere, non in terminata quantitate reatus.*

c §.sed si facio. *Ibi dr̃, ꝙ mandatum ex pacto potest suam naturã excedere, sed illud est regulare in contractib.qui informantur per pacta, & post sequuta, de reg.iur.contractus, lib.5.secus in iuramento. Hinc est, ꝙ licet per pactum obligem successorẽ, per iuramentum non, ut scripsi eo.tit.veritatis, super gl.fi.*

d Delatione. *Quia exceptiones non requirunt libellos admitti in hac rubrica, tamen requirunt formas, & de his supra de excep.§.dicto, in fi.& seq.*

Bald. De iureiurando.

LIBELLVS, quando agitur ex iuramento formi, vel informi. G. In actionibus arbitrariis secunda sententia est potius supplementum, & executio primæ sententiæ, quam prima, vers.sed opi on.C. An qui obtinet dilationẽ, videatur absolutus a iuramento, vers. quid si is. G. Maior est transgressio iuramenti, quam nudæ promissionis, vers.licet autem. G. An qui iurauit aliquem iuuare, debeat expectare requisitionem, vide supra, de aduocat.§ an qui. Pro materia iuramenti vide Bar.in l.cum lex, cum l.2. ff.de fideius. Si per statutum probatur accusatio per iuramentum, debet condemnari accusatus, tamen ipse poterit agere de periurio ad interesse, supra de iur.calu.§. si per statutum, & §.seq. An per iuramentum probatio admittat probationem in contrarium.

a De præscriptionibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Recurritur ad Summistas, quia practici auctores de hac rubrica nõ tractauerunt, saluo, quod de rescissorio dixit Ros.de qua tractauit auctor supra ead parte, de rest.in integ. Pabulum aũt recepit auctor ab Alber.Gal.sui operis rubrica vltima, de hoc etiã Nepos de Monte alba.tractauit sua rubrica ultima. Scias, quod Host.in summa huius tit.ubi de præscriptione rerũ immobilium, §.2.colligit diuersa tempora præscriptionum, sed copiosius posuerat Azo in Brocardis, ubi de præsc. Nepos de Mõteal. enumerauit, aliquas, ubi sup. Guido de Suza.post auth.& consequenter.C.de sen.& interloc.et uideas, ꝙ nullam numeratam dedit nobis auctor de practica, quo fuit, quia non habuit conductores suos practicos, ut dixi in princ. Cum tñ materia sit ualde canonica, quod patet eo.tit per totum, & libellos episcoporum vendicantium iura episcopalia in ecclesiis diœcesis suæ, siue petant ab illis, siue ab ipsorum possessorib.collige eo.tit.auditis, et cap.seq.& cap.cum olim, de archiepiscopo, quo ad ius metropoliticum, eo.tit.cum ex officij, de censi. sopita, in c.aũt, cura non liceat, eod.tit.archiepiscopus, agebat, vt episcopus vt ibi patet Contra istos autem solet allegari præscriptio, ut in ipsis iuribus apparet, per quam dicunt ipsi subditi se exemptos & liberos a potestate illorum, & quomodo veniat probanda ipsa exceptio, vel libertas coram ipso, patet hodie in c.cum personæ, de priuileg.lib.6. Si uero iudex datus esset ad causam, ad petitionem episcopi, uel subditi, si in diœcesi, ipse subditus reus, uel actor habet probare. Forma igitur articulum super præscriptione, exceptionis & libertatis & iurisdictione illius, sed episcopi solent articulum improbare dicentes libertatem non posse præscribi, nec obedientiam, nec quem posse possidere seipsum, & sic nec præscribere, per c.cum non liceat. Item addunt, illud posse præscribi contra episcopum, quod per eum posset remitti, sed eps nõ posset remittere, de don.apostolicæ. C.de bonis liber.l.fi.præscriptio, quæ est per taciturnitatem remissio. Sed clerici respondent, & fatentur, ꝙ suo proprio nomine libertatem præscribere non possunt, ut nota in cap. auditis, in 4.glo. Sed præscribuntur a Papa, uel alio, cuius nomine illam allegant. Et si opponatur de ignorantia Papæ, uide, quod dixi supra de teste, §.nunc videndum, in prin.uers.adhuc opponunt. Negant etiam, quod dicitur, libertatem præscribi non posse, inducentes ff.de acq. poss.l.possideri.§.si seruus, & de liber.causa, liberis §.fi.& l.agitur.§.1.& apertius C.de long.temporis præscr.quæ pro liber.in rubro & nigro. Ad id, quod de obedientia dicitur, respondetur, uerum esse contra obedientiam non præscribi, ut per illam quis nemini sit subiectus, & sic acephalos, contra id 93. distinctio.nulla, de cens. omnis, & locusta, ut in lib. Prouerbio.30. Regem locustæ non habent. Sed obedientia certam personæ, uel certæ dignitatis bene præscribitur, sufficit de priuil.cum personæ. Quod dicitur, neminem se possidere, & sic nec præscribere, respondetur, quod præscriptio quandoque inducitur ad quærendum rem, uel ius in re, & uerum est, neminem ius acquirere in seipso, quia se non possidet, bene tamen potest quis acquirere sibi defensionem contra ius alterius, & extinctionẽ illius iuris, & exceptionem, in quantũ habet effectũ negatiuum, præscribit. Obedientiã aũt, in quantum duas personas respicit, præcipientem & paren-*

tem,

tem, nullus in se præscribit: nullus.n. sibiipsi imperare pôt. ff. de arbitr. l. penult. & correlatiua non cadunt in vnum, de insti. cap. ult. cum concord. facit ad præ. l. ff. de stipul. seruorum, l. 3. Negât etiam clerici possessionẽ superiorem, dicentes præscribi posse, qd pacti remitti non pôt. Nam rei cõi paciscendo quis seruitutem non quærit, quam tamẽ quærit præscribendo. Primum patet, ff. de serui. rusti. præd. l. si vnus. Secundum, de seruit. vrba. præd. l. si inter me. & ibi not. & cõia præd. l. proprium. & l. seq. Et est ratio, quia consensus, qui in præscriptione inest, habet perseuerãtiã tpis, quæ superaddit ad simplicẽ consensum facit C. ad Velle. si mulier. 2. sicut et add t ad priu legium, vt in præd. c. cùm persona, & C. de fun. pat. l. fi. lib. 11. Quidam ẽt non fatentur secundum, s. quod episcopus non possit remittere ecclesiæ ius ep s opale, de hoc, vide, ꝙ plene scripsi de censi. cũ venerabilis super gl. 2. Ad rubricam aũt pertinẽt sex quæstiones, quas scripsi super regula, possessi. de reg. in lib. 6. Et quæstio, q̃ scripsi super regula, plus semper, de qua infra dicam, & quã scripsi super regula, qui ad agendum, s. ꝙ ecclesia contra laicum præscribit accenuio, itẽ quæstio, an parochiani præscribãt præsentationẽ rectoris, de qua plenè super regula, quod alicui gratiose. Pertinet etiã quæstio Goff. 18. an decẽnalis præscriptio currat laico in iure indiuiduo, quod habet cum ecclesia, quam scripsi de iure patr. c. uno, in fin. lib. 6. Item quæstio dominicalis 22. quam scripsi, eodem c. in vlt. glo. de præscriptione contra laicum inchoata, cui succedit ecclesia, & ibi etiam 62. quæstio Pilei. Item venerea. 59. an præscribat emptor rem ecclesiæ sibi venditam sine solennitate, de qua scripsi de re. ecclesi. non alie. c. 2 super glo. lib. 6. Item quæstionẽ 21. Pilei uide supra de resti. spolia. §. 2. in fin. Item quæstionem Goff. de priuilegiatis de eligendo episcopum cum capitulo, quod eis non currat, si per 40. annos ecclesia nõ uacauit, scripsi de cõsue. c. ult. in princ. lib. 6. Item de quæstione meri imperij, an præscribatur, scripsi de foro comp. cum contingat, in glos. non dixit. Roff. sua quæstione nona tractat, an cõstituta seruitute eo pacto, ꝙ tempore non tollatur, impediatur præscriptio decem, uel 20. ann. per tale pactum? & quia quæstio in volumine habetur, sufficiat nunc solutio, quę habet, ꝙ ille, qui per seruitutem intentat confessoriam, non obstabit illa pręscriptio, in qua deficit bona fides. ff. quemadmo. serui. amitt. l. seruitutẽ, de seruit. urba. pręd. l. hæc aũt iura. error. n. esset in facto proprio, ff. ad Vellei. quãquã. Item si non agatur contra paciscentem, sed contra habentẽ causam ab illo, ff. a õia præd. uenditor. in princ. quod. n. obstat uenditori, obstabit emptori, ff. si fam. fur. fecisse dic. l. quoties, C. de euict. l. emptori. Secus dicit, si possidet non habens causam à paciscente, cum pactum personale non rem, sed personã afficiat, ff. de contrahen. empt. l. fi. & de religio. & sump. fun. l. Neratius. Subdit aũt, ꝙ licet Azo dicat confessoriam intentatã, melius sibi uĩ hęc agi ex stipulatu, uel pręscr. uerb. quæ datur & competit post pactum appositũ, licet seruitus sit oblata, ff. qui. mo. usufr. amit. l. sicut in annos. Habetur etiam quęstio Vber. de Bob. extra uolumen ipsius, qui quęrit, an 30. annor. pręscriptio currat contra ꝓdigum, cui bonis est interdictum, Ad affirmatiuã allegat de pręscri. 30. anno. sicut in rem, ubi enumeratur pupillus, & certæ ꝑsonæ, contra quas non currit, et prodigus de illis non est, non ergo sibi currit. facit, C. de cauuc. tollen. l. unica, §. fin. aũt. in fin ad hoc facit, C. de in integ. resti. l. sicut curatorem habens, vbi talis cõparatur adulto, cui talis pręscriptio currit, & uide, quod ibi no. pp quod de quæstione ista taceo. Soluit, ꝙ sicut pupillo nõ currit, sic nec tali prodigo, lex. n. prohibens alienare pupillo, porrigitur ad prodigum, ff. de rebus eorum, qui sub tuto. l. qui neq;, C. de cur. fur. l. 2. & plus similis est prodigus pupillo, q̃ adulto, supra remisi. & uide, ff. ex quib. cau. in poss. ea. l. Falcid. § adeo, aliàs. Labeo, ad finem, ubi dĩ, ꝙ horum status ab his non multum abhorret. Non obstat, ff. de tute. qui habet, quia uerũ est, quod concurrentibus ætate & dementia, naturalis causa habebitur consideratio in dando curatore, ut ibi, sed nõ propterea innuit ęque utriq; succurri. Subdit Vbert. ꝙ ad oẽ dubium tollendum, quod cõcedatur, ꝙ currit, sed datur restitutio, sed in prodigalitate finita pręscriptione. sicut in minore dĩ, C. in quib. cau. in integ. rest. non est. necess. l. fi. Fuit alia quęstio Vberti. super, l. si quis, alia. in fin. ff. quemadmo serui. amitt. an uasallus libertatem & directum dñium feudi pręscribat 30. annis non seruiendo? Et præmitto, qđ Iacob. Veronẽ. posuit de hoc rubricã de acq. feud. per præscriptionem, mihi char. 11. ubi ipse dixit, ꝙ affirmatiua probari vĩ per l. oẽs. C. de præscri. 30. uel 40. annor. Ipse tñ dicit, ꝙ litera ipsius legis, si quis, facit ad contrariũ, nisi interpellasset ius domini, dicendo eũ nõ suũ dñm. Subdit aũt posse distingui, an deberet uasallus dare certas præstationes ãno, puta tenere equũ pro feudo, & tunc sit imputandum dño, ꝙ illas non exegit. Si aũt erat feudum honorificum, nõ est, quod imputari possit ei, qui nihil potuit exigere. Statim hic resumam, & hoc satis sibi placet. Vel distinguitur, secundum eum, an intra tempus illud 30. annor. dñs habuerit negotia, ad quæ vassalli essent uocandi, & uerisimile est, quod dñs uocasset, si uasallus fuisset, ut in militia, uxore ducẽda, vel similibus. Ad talia. n. si alijs euntibus iste non iuit, interpellasse uĩ ius dñi, & sic posset libertatẽ præscripsisse; libertas aũt serui, si mala fides non obstet, lon. tpe præscribitur, C. de præscri. lon. tẽp. quæ pro lib. oppo. l. 1. & 2. & not. in præc. l. oẽs, in ult. gl. de præscri. & tene, quod ibi not. & in l. cum satis, C. de agric. & censi. lib. 11. quæ lex in principio uĩ uelle, quod nullo tẽpore præscribat sed dic, ꝙ 60. annis præscribit, ut in lege, oẽs, ad finem. At contrarium responde, ut utrobiq;. Quærebat Iacobus Veron. ubi supra in fine, an qui 30. annis præscripsit feudum, si cadat à possessione, illud recuperare possit? Distinguit, an à principio habuerit bonam fidẽ, uel non. Primo casu habet exceptionẽ contra oẽm agentẽ, & actionẽ contra possessorem extraneum, sed non contra dñm. Secundo casu habet exceptionẽ, sed non actionem contra dñm, uel extraneum, nisi contra illum, qui ui deiecit, uel contra missum in possessionẽ, quia non ueneat ad iudiciũ, alleg. l. si quis emptionis, in prin. & §. 1. & § sed hoc, & § sed si quis. Vidisti dictum Vber. quod à uasallo, qui habet feudum honorificum, nil dominus pôt exigere, dictum tñ istud non probauit aliquo iure. His diebus habui examinare quandã feudalẽ cãm, in qua dicebatur, uasallum illũ inuestitũ de feudo gentili & franco, alibi de feudo nobili, libero & franco, & hæc satis sonant in honorificũ. Est aũt dubium. quid sonent hæc uerba Iacob. de Bel. qui in principio usuum feudorũ ponit decem distinctiones feudorum, in quo numero alios excedit, ut dicã infra de feudis, in principio. Pro sexto mẽbro ponit feudũ nobile, minus nobile, aliqualiter, uel mediocriter nobile, et ignobile. Et hæc oĩa sumit ex persona concedentis, ut concessum ab Imp. Regi, Duci, Marchioni, &c. dicatur nobile, minus nobile, concessum à prædictis, aliqualiter; uel mediocriter nobile, concessum a uasallis proximorũ, ignobile, concessum a minimis ualuasoribus, a quibus nullã nobilitatẽ, uel dignitatem consequi posse dĩr. Inducit rubricã primam in usibus feudorũ, & rubricã de feudo Marchiæ, &c. cum duabus rubricis, uel §§. sequ. Sed hoc nihil ad propositũ. Ista. n. sapiunt nobilitatẽ ex parte concedentis, & nos quærimus nobilitatem, libertatẽ, & franchisiã ex ui uerborũ, quæ uerba possunt nõ esse etiã in infeudatione, q̃ faceret Imperator, & possunt esse in infeudatione, q̃ faceret quis minor. Aliqui dicunt tunc demũ feudũ esse tale, qñ pp hæresim, uel culpam dñi uassalli sunt absoluti ab oĩ eius fidelitate, 15. quęst. 6. nos sanctorum, cum duobus c. proximis, de hæret. c. fi. sicut de patria ptestate dĩ eo. tit. c. 2. in fi. lib. 6. Sed hoc non placet, quia per hoc non satis fit quęstioni, quid hęc uerba in concessione feudi operentur. Item tales absolutiones quandoq; non sunt perpetuæ, ut in præall. decr. ult. scripsi super 1. glo. Alijs uidetur, ꝙ uulgaris & cõis dictorũ uerborum interpretatio sit tenenda, ut sic sit francũ, liberum, et sic nobile, ut apud uulgum uerbo sonant, extra de sponsa. ex literis. 1. ff. de verbo. signifi. anniculus. 1. & uide alia iura circa hoc, q̃ scripsi infra de fructibus & interesse, §. 1. versiculo, sed quid debeo, in fin. & sic hæc indefinita locutio faciet illum omni libertate liberũ, & ab omni seruitio absolutum, facit extra de testa. significauit, ff. cõmunia præd. si quis duas, in princ. & l. in tradẽdis, & quod ibi not. hoc dicere sonat in absurdum propter manifestam contrarietam & repugnantiam, propter quod dici posset talem infeudationem non ualere, de appell. sollicitudinẽ, cũ concordan. uitu. glos. ff. de regulis iur. ubi repugnantia, ff. de hæredib. institu en. si Titius. Esset ergo quædam libera donatio. sicut. n. nequit quis esse liber & seruus, ita nec in totum liber. uel non obnoxius & uasallus, propter quod dicendũ est, quod si qua seruitia fuerũt expressa in cõcessione, ad illa tenetũ, facit, ff. de oper. lib.

liber.l. vt iurisiurandi. & de liber. causa, l. fi. & ad illa non extẽdentur uerba prædicta, liberum, & francum, si nil fuit expressũ sed iuramentum fidelitatis præstitit, ad illa capitula iuramenti non extendetur libertas. Si uero non iurauit, quod esse põt ꝑ pactum in prima feudi dat.o.e appositũ, ut in libro feud per quos fiat inuesti. c. secundo, & de capitulis Conra. in princ. tunc puto, quod remissio iuramenti nõ eximat à fidelitate quo ad capitula, quæ continentur in fidelitatis forma, in vsib. feu. titu. de forma fidelitatis, & tit seq. & 22. quæst. 5. de forma. hoc patet apertè extra de iureiurando, veritas, & tunc intelligam Vbertũ fuisse locutum, exactionem fieri non posse, s. vltra illa, quæ continẽt fidelitatis formam, hic autem intelligantur dicta salua interpretatione, si qua alia certa illorum uerborum in illa patria, per ea, quæ dixi, & ad quæ remisi in ver. alijs uidetur.

SVMMARIVM.

SIC Libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. à quo talem rem, puta fundum, vel cẽsum, quem dico me legitimè præscripsisse, 16. q. 3 c. 1. 2. & 4. & per totum, extra eo. sanctorum, & c. seq. Et nota, ꝙ libellus iste procedit, secundum Bulgar. & M. &
1 eos, qui dicunt, † per præscriptionem directum dominiũ acquiri. Pro quibus facit C. de bonis mater. Auth. vbi. & 16. q. 3. inter memoratos. ibi, sit æternum dominium & c. clerici. in fi. ibi, in ius suæ proprietatis posse transcribere. Res. n. præscriptione tẽporis mutant dominium, ff. de usur. l. eum, qui. §. accedit. ver. & uniuersitas. Ioan. uero & alij dicunt, per eam acquiri tantum exceptionem, & non dominiũ, nisi utile, ut ea. q. quicasique. ibi, secundum ius legis eius non uidetur esse diœcesis admittenda, tamen contra eum nõ est actio reposcendi, & ea. q. §. potest. 2. prope princ. ibi, vtiliter
a rem vendicare poterit, a vt extra dè præscrip. cũ olim. & c. seq. in quibus in modum exceptionis opponitur.
b de hoc, secundum Papã, extra eo. si diligenti. b † Quid
2 si mihi debebas decem, & licet tutus esses præscriptione 30. annorum, tñ mihi soluisti, nũquid poteris repe-
c tere? arg. ꝙ sic, ff. rẽ rat. hab. l. fi. c ff. quod me. cau. qualdam, qui. n. tutus est præscriptione, similis est solueuti, vt ff. de admini. tut. pupillus. Quidam tñ contra, quia eras naturaliter obligatus, unde solutũ nõ repetes, ff. de condi. indeb. qui excep. ad idem ff. de leg. 1. si credi-
3 tori. & hoc probat præmissa opi. Io. † Quãdo d aliquis
d dicatur præsens, uel absens, no. C. de præscri. lon. tẽp. l. fin. Quod si possessor nullũ habet domiciliũ, ꝓ absente habetur. Si uero habet in pluribus locis, qđ esse potest, ut extra de foro comp. ex parte. & ff. ad municipa. l. assumptio. §. fi. & l. eius, qui. quo ad oes pro præsente
4 habetur, ut ibidem no. † Quid si is, cũ quo habeo fundum cõ[m]unem, illum in solidum uendidit, nunquid præscribit longo tpe? Videtur ꝙ non, quia cum sim actor, habeo actionem cõi diuidundo, ut C. cõi diui. l. 2. & 3. ff. eod. communi diuidundo. § fi. ff. de act. empt. Iulianus. §. idem Celsus. Arg. contra C. de communi. reb. ali. l. 1. Sed dic, ꝙ non agam, cum non probem me dominum, exceptione obstante, ut ff. fam. ercisc. l. de
5 hoc. C. in quib. caus. cess. lon. temp. præscr. l. vnus. † Sed nunquid in præscriptione longi temporis, quæ opponitur contra creditorem, desideratur titulus? Dic, ꝙ sic, prout no. C. de præscrip. 30. anno. cum notissimi. in prin. Vtrum autem tunc sufficiat allegari titulum ꝓbata lõgi temporis possessione? de hoc extra de censi. peruenit. ff. de usur. cum de in rem uerso, supra de res-
6 po. §. nunc dicamus. † Sed an possessor rei mobilis eã præscribit? Respon. sic, & non debet ei nocere, qa breuiori tempore dominus factus est, ut not. supra de ca. & postli. reuer. in bello. §. seruũ. & C. si aduer. credit.
7 l. 1. §. fin. † Quid si possedi per decem annos bona fide, & iusto titulo, & res reuersa est demum ad debitorẽ, nũquid est præscripta 10. annis? Et uidetur quod sic, ff. de diuer. & temp. præscrip. an in uitium. §. si. Sed dic contrà, ut ff. quib. mod. pig. uel hypo. sol. sicut. §. super
8 uacuum est. † Item nota, quod licet contra ecclesiam vacantem non currat præscripti. ut extra eod. de quarta. & capit. 1. iacente tamen hæreditate bene currit, ut ff. de in diem edict. si prædio. ff. de vsur. leg. fina. ff. de diuer. tempo. præscrip. si seruus. ff. de uerbor. obligat.
ad

ADDITIONES.

a Poterit. *De hoc ibi, et in c. præalleg. quicũq;. & ea. q. in summa ADDE, qũo quis possit præscribere obedientiam, ꝙ non sit subiectus uni, sed alteri, Oldra. consi. 172. & 254. & an ecclesia ꝑscribat ius patronatus cõtra patronos, uide Abb. cons. 106. 2. lib. Et an laici ex antiqua consuetudine præscribant ius præsentãdi, per eundem cons. 76. eod. libro. Et an conducens ad longũ tempus, s. in emphyteusim, ab ecclesia sine solennitate præscribat, uide Pet. de Ancha. consi. ult. Et feuda an possint præscribi, uide Bald. cons. 82. 1. lib. Et an emphyteuta præscribat, si rem emphyteuticam ecclesiæ, tanquam propriã 11. annis possedit, uidẽ Bald. consi. 350. 2. lib. & an emphyteusis præscripta habeat eandem naturam, quam illa, quæ pacto datur, uide Bald. consi. 21. eodem 2. libro. Et an merum imperium præscribatur, & qũo, per Angelum consi. 289. Petr de Anch. consi. 141. & ibi. Et quid si quis exemit ex trib. partib. duas alicuius castri, & usus est in totum iurisdictione, an præscribat etiam illam tertiam partem?*

ADDITIO. Et an merum imperium præscribatur, uide omnino Bald. consi. 419. incip. amplius castrum in 3. uolum. Et an acquiratur per consuetudinem, et quomodo præscribi possit, uide Card. Zab. in c. cum contingat. de foro con. p. Iien. Ferr.

b Si diligenti. *Non fateor materiam ibi tractatam per Inn. & uide, quod scripsi de reg. iur. possessor. lib. 6. in prin. quæstionis.*

c l. fin. *Et sic ibi no. in ulti. glo.*

d Quando. *Incipiunt uerba Alber. Gal.*

9 ad dic. † Itē licet laicus, qui negt decimā possidere, cū sit res sacra, nequeat ipsam pscribere, vt ff. de acq. pos. qui vniuersas, §. 1. & C. de sec. san. eccl. sācimus, ext. de presc. cūm, quæ tñ ecclesia bene prescribit ɔtra ecclesiā, si habeat titulū & bonā fidē, vt ext. eo. de quarta. et
10 c. ad aures. † Itē pscriptionē longi tēporis opponēs debet probare bonā fidē, quod facit eo ipso, ꝙ contrariū non pbat, ff. de ver. sig. bonæ fidei. ff. de probat. verius,
11 C. lib. 12. qui mil. non pos. l. per seruis. † Sed an ei, qui nō pōt agere, currit pscriptio? uidet, ꝙ nō, vt pal. l. cū notissimi. §. illud, & C. de anna. excep. l. 1. §. fi. Arg. ɔtra ꝙ curat, seu restituit, ff. de seru. rust. p. Atulicinus, sed dic, vt ibi no. Quid si impetro priuilegiū, ꝙ ab empto canone, vel decima possideā, dic, ꝙ pscribā, vt C. li. 11. de fundo pat. l. fi. de hoc C. de præs. 30. anno. l. cōpetit.
12 † Quid si colonus stetit 30. an. nūquid dñs amittit possessionē? Quidā distinguūt, aut soluit pēsionē, aut nō, & sic intelligūt C. de presc. 30. an, male agit. Azo con-
a tra, aut no. C. de fide instr. plures, & in præ. l. malæ, & fa
13 cit ext. de excess. plat illud. † Quid ergo si colonus uel emphyteota cessauit in solutione pēsionis per 30. ann.
b nunquid postea petet pensio? Respon. nō illius anni, b sed sequētū sic, ut tot sint prescriptiones, quot ēt pe-
14 titiones. Alii ɔtra, de hoc j. de lo. §. nūc aliqua. uer. 41. † Pone, colonus, vel emphyteota dño ignorāte uēdidit, & tradidit fundū cōductum, tñ dño, a quo coduxit, pēsionē soluit, emptor iste 30. an. possedit, tūc ipse colonus in pstatione cessauit debitæ pensionis, dñs ergo agit rei vendicatione ɔ emptorem, quæritur, an possit? Et uidet, ꝙ non, quia colonus tradēdo fundum, dñm possessione priuauit, ff. de acq. pos. possideri, §. ꝙ si seruus, & l. peregre. §. quib. & sic emptor ciuilē, & naturalē habuit possessionē, merito pscribit, nā præscriptio 30. an tuet quemlibet possessorē, C. de presc. 30. an. sicut. Arg. contra, ꝙ præscriptio non currat, quia dñs nō fuit negligēs, & contra desides, & c. ut C. de anna excep l. fi. in b. 17. q. 3. §. pōt, & aliter ext. de præscrip. uigilanti Quod aūt dñs non amiserit possessionē, uidet, ut ff. de acq. poss. quamuis, §. 1. Sed dic, ꝙ amiterit, secundū Pi-
c leum, c vt ff. qui. mo. vsufr. amit. Pomponius, de equitate tñ cōtra prescriptionem restituitur ex generali clau
15 sula, si qua, & c. ff ex quib. cau. maior. l. 1. in fi. † Quid si colonus fundum uendidit & tradidit, & emptor 30. an. possedit, dominus contra emptorem agere cœpit, emptor uero pēsionē præsentis tēporis obtulit, dominus eā recipere recusauit, nisi & præteriti tēporis pensionē offerret, emptor aūt id facere recusauit, tūc qūit an dominus agere possit? Et uidet ꝙ sic, qa emptor offerendo, iuri suo renūciasse uidet, ut ff. de lege. cōmissor. l. de lege. §. fi. & l. post diē. C. de pac. inter emp. & uē. cōmissoriæ. Licitū. n. est renūciare iuri suo, ut ff. de pactū, C. de epis. & cle. si qs inicō scribēdo, extr. de reg. ad Apostolicā. Arg. cōtra, quia pscriptio legitima tuetur possessorē, C. de pscri. 30. an. oēs, & emptor iuri, qd ignorauit sibi competere, nō videt reūciasse, vt ff. de
d inof. test. matri. ff. de pet. here. l. legit mā. Dicit Pil. d ꝙ aut sciuit, & tūc videt renūciasse, aut ignorauit, & tūc nō, vt ff. de nouat & dele. si quis delegauerit. ff. de ope-
16 ris libe. cerdonē. & l. sicut patronum. † Quid si qs post cōpletam prescriptionem se solutum promittit, nunqd tenetur? Respō. sic, si sciens promisit, secus si ignorās, ff. si quis cau. sed & si §. fi. ff. ad Mace. l. fi. ff. de ope. lib. sicut, & l. creditorē. ext. de re iudic. quod ad cōsulta
e tionē. e † Quid si cum deberem annuatim soluere de-
17 cē noīe pēsionis, solui tñ quinque per 30. annos, nunquid prescribo in reliquis quinque? argu. ꝙ sic, ff. qui. mo. usufru. amit. placet. & ff. si serui. uē. l. si eod. §. 1. ff. quemad. seruit. amit. l. 2. Arg. cōtra, C. de vsufru. aduersus, ff. e. cū quidā. C. de non nume. pe. cum fide, de hoc in pre. l. cū notissimi. §. pe. & inf. de loca. §. nūc aliqua.
f versic. 43. f † Illud ēt quæritur, vtrum Papa possit ɔtra
18 alias ecclesias prescribere? Et vr, ꝙ non, nam oēs ecclesiæ suæ sunt, quia habet plenitudinē potestatis in qualibet earū, 2. q. 6. qui se scit. 9. q. 3. nūc vero, ex. de cōces. pben. proposuit. C. de apud. presc. bene. 21. q. 8. conuenior. ergo per præscriptionē nihil acquireret. qd' verū est licet aliter negligendo ius suum perdat. Dic ecōuerso ɔ ipsum non præscribitur, cū ipse nihil pdat, licet alter sibi acquirat, vnde aliqua ecclesia bene prescri-
g bit res ecclesię Papę subiectę, 16. q. 1. volumus g. ex. eo. cum nobis. quia per hoc nihil deperit Romanæ ecclesiæ, ɔ quam non prescrib tur, cuius ius semper est saluum, ext. de re iud. cū super. & c. suborta, ext. de capel.
h mon. dilectus. secundum Vincen. h † De cōsuetudine
19 aūt querit, quanto tēpore prescribatur? Respon. quadraginta annis in rebus ecclesiasticis. 16. q. 3. quas actiones. ext. de præscrip. de quarta. de hoc, secundū Papam,
20 ext. de consue. cū dilectus. & c. fi. † Quid si post cōpletā prescriptionē consuetudinis semel, vel bis sit in ɔrium attentatam, an interrupta sit prescriptio? Respō. non, arg. ff. de pac. si vnus. §. sed si pactū. ff. de itin. actu-
i que priua. l. 1. §. fin. & l. 2. i † Sed quę est differentia inter
21 consuetudinem & pscriptionem? Respon. cōsuetudo est eiusdē actus repetitio, vt C. de episcop. aud. l. 3. 25. q. 2. ita nos. prescriptio aūt est continuatio possessionis temporis a lege diffiniti, ff de vsucap. l. 2. Vnde si bene attendas, prescriptio se habet ad consuetudinem, sicut disponens ad dispositum. actum. n. repetitum, quē cōsuetudinem dicimus, continuatio tēporis lege diffini-
k ti, quam prescr ptionem vocamus, disponit k. † Sed po
22 ne, miles quidam habebat castrum, & habebat iurisdictionem dicti castri, sed ī certis capitulis tm vsus est dicta iurisdictione, in quibusdā vero non, per decem annos & amplius, queritur, an ei obstet pscriptio in illis capitulis, in quibus vsus non est? Et videtur, ꝙ non, qa iurisdictio est res incorporalis. ea. n. quæ in iure consistunt, incorporalia sunt, ff. de re. diui. l. 1. §. fi. & res incorporales diuisionem non capiunt, ff. de acquir. rer. do. l. seruus § incorporales. Licet si argu. ɔ 23. dist. quorun-
l dam l. Quod autem retineat iurisdictionem in aliis capitulis, quibus non est vsus. facit ff. si seruit. vēd. si co. §. fin. ff. quemad seruit. amit. si stillicidium. §. fi. & l. seq. & argument. C. de duo. re. s, l. fi. Argument. cōtra, quod prescribatur, ff. de seruit l. vt pomum §. 1. ff. quibus mo
m dis vsusfruct. mit. is. qui & l. placet. Alber. Gal. dicit m, ꝙ obstat pscriptio, arg. ad hoc ext. de pscrip. auditis. Pa
n pa uidetur dicere cōtra n, ut no. sup. de iurisdict. omn.
32 iudic. ad fin. versicu. illud etiam. † Et not. quod p exceptio-

ADDITIONES.

a Contra. *Scilicet quod soluerit, non prescribi, & idē ibi Acc.*

b Anni. *Primi, scilicet post quam est finita præscriptio, ut patet ex remissione.*

c Secundum Pil. *Ad finem quæstionum suarum, quæs. qua incipit, quare sic colonus.*

d Dicit Pil. *Ad finem quæstionum suarum, quæst. quæ incipit, emphyteota fundum.*

e Quod ad consulationem. *Alia iura ad idem scripsi inf. de no. ope. nunc. §. 1. in fin.*

f Ver. 43. *Vide hanc qō super regula, plus semper. de reg. iu. lib. 6.*

g Volumus. *Vbi de hoc.*

ADDE, an Papa prescribat, Abb. consil. 57. 2. lib.

h Secundum Vinc. *Qui hoc notat in præ. decre. cum nobis. & vide, ꝙ scripsi de postul. bone. 2. sup 3. gl. ver. contra Papę vero.*

i Et l. 2. *Quæ concordant huic dicto, scripsi de consue. ca. fur. super pen. glo. post princip. ver. quærit compe.*

k Disponit. *Vide, quod not. ext. de consuo. c. vlt. in vlt. glo. uersi. sed quam differentiam. & quod ibi plene scripsi.*

l Quorundam. *Sollennitas sacramentorum bene est diuisibilis, sed sacramenta non, & de hoc 7. quæst. 1. nihil.*

m Dicit. *tit. fin. ante finem.*

n Contra In decre. 2. de c. mo. *ubi scripsi in glo. intelligas, ut not sup. de iurisd. om. iu. ad fi. uer. illud etiam. & no. ꝙ per exceptionē non*

non interrumpit ꝑscriptio, quę introducta est in odiū nō petētiū, ut ex. ea, uigilanti. 16 q. 3. c. dilectus §. pote. l. at q excipit, nō petit nec p exceptionē debet aliquid adiudicari, ut ex. de ord. cog. c. 2.

ptionem non interrumpitur prescriptio, quia prescri-
ptio introducta est in odium non petentium vt extra
eo. vigilanti. 16. quæst. 3. cap. dilectio §. pote l. At qui ex
cipit, nō petit, nec per exceptionem debet aliquod ad
iudicari, ut ext. de ord. cog. cap. 2. Vtrum per litis conte
stationem coram nō suo iudice, vel coram arbitro ha-
a bitam, fiat interruptio, no. sup. de l. t. contest. §. si, a † Itē
24 vtrum clericus possit prescribere ius excommunicā-
di, not. secundum Papam, extra de rest. spolia. olim in-
b ter b. † Hoc etiam not. quod allegans prescriptionem
25 in rebus ecclesiasticis, debet allegare titulū & proba
re, vt in Decret. Greg. IX. extrauag. eod. titu. venerabi-
c lium c. † Sed & vbi potius ex timore, quam ex debito
26 presumitur aliquid fieri, vel præstari, non sufficit pro-
bari tempus, nisi & titulus probetur, argum. 1. q. 1. nul-
lus. 10. q. 3. quia cognouimus. Idem est, si credat causa
hospitalitatis, seu curialitatis prestitū, argumen. ff. de
adquir. pos. quare. quę dic, secundum Papam, vt extra
eod. si diligenti. & §. de edit. instrum. §. nunc autē. uer-
d sic. quid ergo d Sed nūquid possessor pignoris sciens
27 rem obligatam prescribit? Respon. nō. habetur enim
malę fidei possessor. quo ad creditorē, vt not. ff. de acq.
28 pos. si quis fundum. §. fin. † Quid si debitor sciens fun
dum obligatum illum alienauit, nunquid eius mala fi
des nocet bonæ fidei emptori? Videtur, quod non, nā
aut illud Malæ fidei, &c. loquitur in possessore alienā
e te, & non in debitore, si dominus ignorauit alienari e.
29 † Sed de hypothecaria quæritur, quanto tempore tol-
f latur f. Respon. quandoque quadriennio, vt quando
fiscus vendidit rem alterius hypothecatam vt suam, vt
C. de quad. præscrip. l. 2. & l. fin. quandoque sopitur spa
cio 10. vel 20 annorum, ut quando quis vendit rem pi-
gnoratam bonæ fidei emptori: nam tunc emptor in-
ter presentes decennio, inter absentes vicennio se tue
tur, ut C. quib. non ob. long. tempo. præscri. l. fin. quan-
doque 30. ann. tantum tollitur, ut cum quis extraneus
rem pignoratam possidet bona fide & sine titulo, uel
cum titulo sed mala fide, uel sine titulo & mala fide, ut
C. de ꝑscrip. 30. an. sicut & l. omnes. C. de dona. excep.
l. 1. quandoque sopitur spacio 40. an. tantum, ut qñ con
tra debitorem, uel eius heredem intenditur, ut C. quib.
non obst. long. tem. prescri. l. fin. & in pred. l. cum notis
simi interdum spacio 6. mensium, ut C. li. 10. de agri. &
30 censi. l. fin. de hoc not. C. si aduersus cred. l. 1. & 2. † Sed
nunquid hodie huiusmodi præscriptiones, 10. uel 20. ann. lo
cum habent? & videtur, quod non, nam malæ fidei pos
sessore alienante cessat longi temporis præscriptio, vt
in pre. Aut. malæ fidei. nam semper hic venditor, idē-
que debitor, qui vendidit, quantum ad hoc malam fi-
dem habet, qñ uendidit rem obligatam. Respō. quod
in præd. l. continetur, uerum est, cum non dñs vēdidit,
sed in præsenti materia aliud est, & uide, quod no. ext.
31 de re. iu. abbate sanè, li. 6. in prin. † Quid si bene scit em
ptor rem alienā esse, ignorat tamen obligatā fore, nū-
quid præscribit hypothecariæ actioni? Resp. non, cum
non possit præscribere rei uendicationi. Sed quid si ne
sciuit emptor rem esse alienam, sciuit tñ obligatā fo-
re? Rñ. prescribit rei vendicationi, sed non hypotheca
g riæ g. Qualiter concipiatur libellus in Publiciana, di-
xi sup. de cau. pos. & ppri. §. nunc dicendum.

ADDITIONES.

a §. si. *Ibi concordantiæ.*

b Olim inter. *Ibi scripsi in magna gl. & uide, quod ēt scripsi de relig. do. cum dilectus. in glo. hic satis.*

c Venerabilium. *Quam hodie non habemus, sed fuit ex ea sumpta dec. 1. eod. titu. lib. 6. ut ibi no. in 1. glo.*

c Ver. quid ergo. *Quæstio Pil. 8. & domini Cy. 9. & distingue in præ. dec. in eo. ti. lib. 6. s. an iure commune, vel præsumptio sit contra præscribentem, et an alleget præscriptionem, cuius initij non sit memoria.*

d Alienari. *Trāsportatio impedit intellectū, deberet. n. dicere, loquitur non in debitore, sed in possessore alienante, si dñs, etc. hoc non pcedit in alienatione facta per dñm, sed per debitorem, qui ēt, quo ad proprietatē non possunt dici malę fidei, ut l. si qs fundū, alle. sup. versi. prox. & facit inf. duobus uersic. proximis, & hoc ēt placet Iacob. de Are. ut sic l. 1. & 2. C. si aduer. cre. alle. inf. uer. px. de præscriptione contra emphytheoticariū non corrigātur per Auth. Inducit ad idē l. sequitur, § si rem, ff. de usu. ubi si debitor subtrahi creditori rē mobilē, & uendit res usucapitur quia res non est furtiua, licet ipse teneatur furti. de hoc ēt per Cy. in præ. Auth. malæ fidei, patet idē ff. de fur. cū qs § 1. & §. si rem Vnde ad intellectū huius, & eorum, quæ sequentur, sciēdū est, q dupliciter dr̄ mala fides, una uera & ppria, sm̄ q quis bene scit rē esse alienam. alia est ficta, cum s. ex alterius persona auctoris s. quis malæ fidei censetur. Hic ēt distinguitur inter hæredem & singularē successorem. fingitur. n. heres una persona cū defuncto, in Auth de iureiu. quod a mo. præs. in prin. cum cōcor. non sic singularis successor, ff. de diuer. & temp. psasc. l. an uitiū in prin. & l. cum hēs, & quod ibi no, in ult. gl. De prima s. uera & propria, loquitur sup. eo. §. uersi. prox. & l. si quis fundum, ibi alleg. & uer. ulti. inf. eo. Secundo uero, ficta, s. ex persona auctoris, non impedit prescriptionem cōtra emphytheoticariam, etiam emptore, vel donatario ignorante, & sic saluus maneat titulus all. si aduersus creditorem, nec de eo casu loquatur Auth. malæ fidei. quod patet dū dicit, si uerus dñs ignorat, &c. & idem uer. in Auth. ut spon. lar. §. rursus, unde sumpta fuit Auth. ibi, si aūt ignorat uerus dñs &c. de præscriptione igitur dñij loquitur. Declarandum igitur offertur, quod ponit Cy. ubi supra, post Iaco. de Are. ubi supra, constat, q de iure antiquo per alienationē rei mobilis cōmittebatur furtum, & fiebat res inusucapibilis, Inst. de usuc. §. furtiue Iustinianus in re immobili, in qua non cōmittitur furtū ex rei qualitate, quia contrectari, uel baiulari non pōt. Inst. de usucapionib. §. quod aūt, sustulit præscriptionem longi tps p prædictā Auth. sed, ut sup. dixi debitore rē mobilem surripiente creditori, qz res furtiua non est, pcedit usucaptio emptoris, licet euidens fur fuerit, & sic scientia uenditoris non nocet emptori, sic in re immobili scientia uendentis, uel donantis scienter rem obligatā, non nocebit emptori, uel donatario contra hypothecariā præscribenti, & sic remanet titulus ille, si aduer. cred. et nō noceret mala fides ficta ex persona auctoris isto casu sicut nec illo & uera locutione ille dr̄ bonæ fidei, ff. de uerb. sig. bonæ fidei. Itē non noceret dño acquirendo, licet sciret alij obligatā, uel usūfructum alteri, ff. de contrah. emp. quas a quolibet, & ibi not. est. n. tale ius extrinsecum a dño & possessione. arg. ff. de leg. 3. l. Meuius, §. penult. ubi uide in ultima glossa.*

e Quanto tempore tollatur. *Quæstio fuit Alb. Gal. de pignorib. post princ. sed hic plenius. Quō autem alias tollatur, plene no. ff. de pact. si tibi decem millia. §. de pignore.*

f Hypothecariæ. *Hoc no. C. de præsc. 30, uel 40. an. sicut in rem. in glo. malæ fidei.*

Baldus de præscriptionibus & exceptionibus.

AN Solutio census facta per colonum, uel emphyteotam, qui de facto vendiderunt alii, cōseruet domino possessionē rei, casus est in l. Pomponius, ff. qb. mod. vsusfruc. amit. ver. pone, co onus. G. An Papa sit sub ꝑscriptione actiua, vel passiua, cum non sit sub lege, ver. illud. G. Cōsuetudo est actuum repetitio, præscriptio est possessionis ꝯtinuatio, ver. sed quę est differētia. G. An vsus iurisdictione ī certis capitulis retineat possessionē ī aliis capitulis, ver. sed pone, miles G. Quāto tpe tollat hypothecaria, ver. de hypothecaria. G. An p citationē non præcedente aliqua petitione interrūpat prescriptio, sup. de exceptionib. §. 3. & qñ interrumpatur in criminali, supra de citatione, § nota, q in criminali

An

An sententia det titulum præscribendi, supra de primo, & secundo decreto, §. q l. si malæ fidei possessor. Quod & quale impedimentum impediat præscriptionem, supra de poss. §. quidã vult, & quot requirãtur, vt pbet pscriptio, sup. de probationib. §. pone me possedisse, pro materia vide etiam sup. de resti. spol. §. pone, & §. seq. vsq; ad fi. Nota, q exceptio nõ nu. pec. potest opponi confessioni, vel liberationi, vt ff. de accept. l. si acceptolatum, §. inter acceptilationẽ, & apochã. Bald.

a De sententia, & re iudicata. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Vide, quod dixi supra parte 2. super rubrica de sententia, & rubr. seq. principalius autem nigrum hoc fuit Roff. rubr. de act. in factum ex re iudicata.*

SVMMARIVM.

1 *Actio iudicati quæ sit, & qualiter exponatur.*
2 *Positiones actoris, & rei ubi proceditur in actione iudicati.*
3 *Condemnatus an, & qualiter possit petere sententiam reuocari.*

IN hoc titulo sic potest libellus concipi. LIB. Coram, &c. propono contra B. quia cum inter me, & eum super fundo lis fuisset corã vobis exorta, demum in causa ipsa diffinitiuam sñiam protulistis, vnde nunc peto sñiam ipsam per vos executioni debitæ demãdari, & ad hoc vestrum officium imploro. Cum. n. executio in facto consistat, officium implorari debet, ff. de rei vend. qui restituere, in princ. & ff. de re iud. à diuor. per totam, l. & tunc summatiè cognoscetur, nec est libellus necessarius. Si autem petatur executio per actionem in factum, vt j. ver. porrò, tunc fiet litis ꝯtestatio, & solennitas seruabitur, quod plene dic, vt s. de sent. execut. §.
a breuiter. a Qualiter autẽ in causis appell. petetur sñia confirmari, vel infirmari, dicam, inf. tit. proxi. §. nunc dicendum, & §. seq. Item si mulier intendit probare Eccl. in sñia sup causa matrimoniali lata fuisset deceptam, ꝯcipit libellus, ut inf. de diuor. ver. quid si. Item qualiter formetur libellus ꝯtra iudicẽ, qui recepit pecuniam ob iudicandũ, uel non iudicandũ, not. inf. de
1 accus. §. nec formæ. uer. 2. super. † Porrò b est & quæ-
b dam actio in factũ, quæ oritur ex re iudicata, & ciuilis est, de qua habes, C. de reb. cred. actori. quę quandoq; dicitur actio iudicati, sed exponitur tunc. i. quæ oritur ex re iud. ff. de re iud. si se nõ. in princ. & l. miles, §. decem, & §. fi. C. eod. l. 1. in qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. à quo peto decem mihi solui, & dari, in quibus fuit mihi per sententiam T. iudicis cõdemnatus, & ad hoc propono actionem in factum, quæ oritur ex re iudicata, vt in præ. concor.
c & in præ. §. breuiter. c † Actor ergo sic ponet.
2 POS. act. Pono, q conueni te corã tali iudice super decem, quę tibi mutuaui. Item, q super hac petitione fuit lis cõtestata, & iuratum de calumnia, C. de iudic. Auth. iubemus, ext. vt lite nõ ꝯtest. c. 1. Itẽ, q de intẽtione mea probaui per testes, vel instra. Item, q allegationibus, & probat. conclusimus, & renunciauimus, ut s. de concl. & renunc. Item, q iudex cõdẽnauit te in illis decẽ teneri, ff. de re iud. in summa, C. de sent. & interloc. presẽs. Itẽ, q ille T. fuit iudex noster, ff. ad Tertul. l. 1. §. fi. C. si à nõ cõp. iud. l. fi. ext. de iud. at si. Item, q in illa sñia fuit seruatus solitus ordo iudiciorũ, & oĩs solennitas, C. de sen. ex breu. reci. l. 2. & fi. & de sen. & interlo. ꝑlatã, ff. de arb. si feriatis, 2. q. 6. c. ei, qui. §. diffin. Item, q ab ea nõ fuit appel. ff. nil no. app. pẽ. C. de app. l. 3. ff. ad Turp. l. 1. §. fi. 2. q. 6. appell. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, q illa decẽ petijsti à T. ext. de psum. nonne. Itẽ, q si à me petijsti, renunciasti, & sic nõ fuit lis cõtestata, 7. q. 1. q̃ periculosum. Itẽ, quòd nõ fuit iu-
d ratũ de calũnia, d s. de iur. calũ. Itẽ, q in ꝓbatione defecisti, 6. q. ult. actor. Item, q ille iudex erat Narbon. & nos eramus Biterẽ. 3. q. 6. peregrin. Item, q ab illa sñia fuit appel. ext. de iureiur. uenientes, 2. q. 6. appellat. interposita. Item, q post latã sñiam nouatio intercessit s C. de except. rei iudic. si cãm. Item in sñia fuit omissus solitus ordo iudiciorũ. Itẽ, q ꝯtra iura fuit lata sñia, & specifica, in quo, quæ dic, vt s. de sñia, §. iuxta. uer. item est nulla rõne processus. Itẽ, q omissã fuit iuris solennitas, quia sine scriptis lata fuit, vel die feriato, quæ dic, ut in pręced. §. uer. item nõ ualet, si iudex. Item, quòd iudex corruptus per pecuniam tulit sñiam, ext. de re iud. cum ętern. 2. q 6. d. c. ei, qui. §. diffinitiu. Qualiter autem petatur reuocari executio sñię facta post appel. uide inf. tit. prox. §. nunc dicendum, uersic. si vero, in
3 tertia forma, & sup. ut lite pendente. † An condemnatus põt sic cõcipere libellum, peto sententiã cõtra me de facto latam nullam pronunciari, & an talis libellus admittatur, peto sententiã nullã pronunciari, & si aliqua esset, eam peto cassari, uel contra eam restitui, uide in pred. iux. uersic. nunquid ergo, & seq.

ADDITIONES.

a §. breuiter. *Et vide, quæ ibi scripsi post Roffr.*
b Porro. *Incipiunt uerba Roffr. supra, qui dicit in petitione, quæ sequitur, decem requiri, quæ per positiones patent.*
c §. breuiter. *Dixit Roffr. quod ideo dixit dari, quia sic debent solui, quod fiant accipientis, ut d. l. si sic, §. pen. & ff. de leg. 1. l. non quocunque modo, in princ.*
d De calumnia. *Hodie hoc non uitiaret sententiam, nisi alias, ubi fuisset expreßè remissum, de iur. cal. c. 2. 2. resp. lib. 6.*

Baldus de re iudicata.

SI iudex pronunciat aliquem nõ audiendum, ista interlocutoria non põt reuocari, nisi de partium consensu, l. 1. in fi. ff. de prę. sti. per Bar. Forma libelli in act. in factum, quę nascitur ex sententia. G. in hac ueniunt usurę centesimę, & fructus medii temporis, secus in officio iudicis, quia officium non deseruit officio, de pet. hęred. l. hęres furiosi. §. ult. G.

n De appellationibus. a Rubrica.

ADDDITIO.

a *Vide quod scripsi super rubr. de appel. sup. par. 2. & quæst. reg. de quib. ibi sparsim dixi, vide sup reg. cum sunt, super reg. in alternatiuis, & super reg. pluralis. Cõplures aũt formas hic positas habuit auctor ab Host. hoc eod. tit. in Summa, vt inf. distinctim dicetur, & vide quod dicã inf. §. sequitur, in princ. Memor sum, dum fui in curia, mihi talẽ casum fuisse narratũ, appellatũ fuit ad Papã a grauamine Calen. Iulij, demũ procurator appel. in fi. Septemb. impetrauit rescriptũ, nullo tunc cõparente ꝓ appellato, superueniens ꝓcurator appel. in fi. Octob. reprobari obtinuit illud rescriptum iã bullatum, et facta fuit conuentio per ꝓcuratores partiũ de alijs iudicib. in audientia contradictorũ, & hoc in fi. Nouemb. procurator tñ appel. ad bullationẽ, uel prosecutionẽ conuentionis, nil egit, usquequo finitus est continuus annus, & elapsi aliqui dies, vltra procurator appel. reuertitur ad audientiã, & impetrare uult nouũ rescriptũ. procurator appell. resistit, finaliter procedit rescriptũ, de quo fuerat cõuentũ, q̃rebatũ, an appel. p pdicta sit tutus cõtra except. de lapsu primi anni, ita q negligẽtia, q̃ habuit post cõuentionẽ iudicũ, et loci, non absorbeat diligentiã, q̃ prius habuerat? Dicebat, q quęstio nauigabat alto mari, & turbido, nõ clare diffinito, & qa audiuerã, q cõpositores Clement. q circa huius materia dubiã cõmendabiliter terminarunt hoc aggreßi, nũc occurrit eius diffinitio, quæ quo nõ esset parũ eis grata, et uere dico idẽ, sed specificatio hui* plixitatẽ haberet, pp quod omitto. Resp. aũt q̃renti, ubi loci uicinitas nõ resisteret, ob hæc appel. negligentiã attribui nõ posse, qui tẽpestiue miserat, & impetrauerat tam citò, quod ex illo rescript*

scripto poterat intra annum cã diffiniri. Ex facto aũt aduersarij tpr illud diligentię factum est inutile, nec dici poterat nimiũ prætermisse, qui in fine tertij mensis impetrauerat, per quę satis uidebatur s'm no. per Inn. in decr. ex rõne. eo. ti. ei competere s'm annum, dico integrum, & finito primo. Habebam aũt meum nouellam, nondum tamen publicatam & correctam, quam exhibui quærenti uidendam, super prædicto c. ex ratione. & maxime in 2. col. ver. suff. cit in p e. & ult. col. quę cum studueris, inuenies te perplexum. Vides autem, prętentis terminis sup. dictis neglexit procurator appellantis ultra sex menses post conuentionem in locum & loci, suspicor, quod sibi uideretur tanta negligentia absorbuisse primam diligentiam. Sed quid diceres, si septẽ mensium negligentia præcessisset, & in ultimis quinq; fuisset diligentia, Forte contrarium iudicares, & maxime, cum potuisset illis quinq; mensib. terminari, de his uide supra. Quid certum et dete minatũ tene. et in his & sim. lib. Curia, audire non potui. Si diceretur in q̃one, quod statim, quod illud tps diligentia fuit factum inutile, cõpetere, cepisset, nõ dico secũdus annus, sed beneficium secundi anni habendi finito primo nõ tolleret sequẽs negligentia, ꝙ tamen competere cęperat, fact. ff. de success. edi. l. 1. §. sed uidendum, de rest. in integ. c. 2. li. 6. de appe. concertationi. 2. resp. eod. lib. & cle. de elec. constitutionẽ. uer. tamẽ Nec obstat, quod modicũ illud tempus fuit factum inutile, facit de elec. lib. 6. ff. de verb. sig. l. 3. ad Turp. in senatus. in fin. & in hoc te extendas p ea, quæ dixi, ubi sup. in pen. col. uer. ad contrariũ. Ex prædictis quæritur, an sit appellanti necessaria declaratio iudicis in his temporib. quib. ipso iure seruatur illæsus, forsan opponens, quod quasi seipsam soluit per uerbum ipso iure, sed hoc nego, uerba enim illa ponuntur, ut habeatur distinctio ad tempus, quo quis eget restitutione, in quo necessaria est temporis illius concessio, non simpliciter declaratio sed ubi seruatur ipso iure illæsus, non est necessaria tpris concessio. Sed hic quæritur, an sit necessaria declaratio, & nulli dubiũ, ꝙ declaratio esse posset utilis, quo ad quid sed consultius est, ꝙ nõ implicet se in illo iudicio. facit ext. de magist. c. fi. & quod ibi no. in glo. pen. & bene facit lex ibi alleg. ff. de cond. inst. quę sua conditione. §. fin. vbi pro remittendo iuramento non habet hæres necesse prætorem adire, cũ iam sit iuramentũ a prætore remissum Aggrediatur ergo psecutionẽ appellationis suę, & si obijciatur cursus fataliũ, tollitur de cã ipsum cursum impediente, p decr. ex rõne. eod. tit. & ibi nota. in glo. & ext. gl. bene facit ff. de bon. pos. contra tab. si præteritus, cũ concor. quas vide ibi in vlt. glo. Non obstat hæretic. cum sin. lib. 6 in p. qa hic litẽ inchoatã saltem per appellationẽ psequitur, ibi in noua aggredienda requiritur declaratio. & facit, quod scripsi de hom. pro humani. in p. Per eundem modum respondetur ad l. 1. in fi. C. ex quib. cau. ser. pro pret. lib accip & ad dec. Romana. §. postquam. de censi. lib. 6.

ADDE ad id, quod lo. An. dicit sibi in curia fuisse narratũ, quod Old. consuluit eius cons 257. inc. casus talis est, appellatũ extitit ad Sedẽ Apost. vbi verba formalia hic scripta inuenies.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio in iudicio ante sententiã facta, quot modis sit valida.*
2 *Libellus appellationis quæ debeat continere.*

CVM in varijs causis appellationes emitti ꝯtingat, quia vbicũque qui se grauari cõgnoscit, locus est appellatione, vt extr. eo. vt debitus, quæ appellationum formæ libelli nuncupantur, vt 2. q. 6. si qs libellos ingesserit. ideo ad studiũ instructionẽ in hoc tractatu libellorũ varias
1 formas appellandi supponemus. † Prænotãdũ est aũt ꝙ ad hoc, vt appellatio in iudicio ante sñiam facta ualeat, requirũtur in ea dece. Primũ est cã grauaminis illati vel comminati, extra eod. cum cessante, secũdũ, quod sit legitima, tertium, quod sit vera, quartũ, quod fuerit expressa, extra eod. tit. cum causam, §. fin. quintum quod non fuerit admissa exceptio, seu petitio, eod. titu. dilecto. &c. interposita, sextum, quod ideo fuit appellatum, quia non admittabatur, eodem tit. ca. dile-
a cto. a §. fin. septimum, ꝙ fiat in scriptis, octauum, quod petantur apostoli, nonum, quod si appellatus si hoc petierit, appellans veniat instructus, eod. titu. cord. decimum, quod fiat intra decem dies, quę dic, vt supra de appel. §. restat & § qualiter. † Item nota, quod libellus appellationis debet continere nomen appellatoris, et iudicis a quo appellatur, & eius ad quẽ appellatur, & eius contra quem appellatur, vt sup. de. pp. §. qualiter versi. etiam & §. de officio quoque, versi. sed pone, quare, vt ibi no. & diem latæ sententiæ, & interpositæ appellationis, & cãm, quare appellatur, & apostolorum petitionẽ. & an proprio, vel alieno nomine appellat, vt infra in formis patebit. Hunc autem morem in hoc tit. seruabimus, ut a prius dicemus de appellationibus, quæ in iudicio interponuntur. Secundo, de extraiudicialibus. Tertio super ipsis appellationum formis apostolorum formas supponemus. Quarto etiam super ipsis appellationum formis libelles concipiemus, scilicet primo super ipsis appellationibus iudicialibus, secundo super extraiudicialibus.

ADDITIONES.

a Dilecto. *Vbi 13. scrips. post Host. in gl. enumerat.*

ADDE, ꝙ etsi non esset nisi unus iudex, qui cognosceret de appellatione, illius nomen tamen debet exprimi, s'm Ol. cons. 213. Et an impeditus per aduersarium, debeat habere s'm annũ integrum ad prosequendam appellationem, uide Ta. de Coll. cons. 21. Et an appellans uiua uoce saluo iure appellandi in scriptis debeat psequi prim. an. uel secũdum, uide eundẽ cons. 25. & Ro. cons. 41. Et an decem dies currant minori necess. non appellanti & habenti tutorem, uide Albat. cons. 70. 4. li. & ibi ẽ, an legatus Papæ, possit quẽ ad appellandũ restituere. & an si iudex a quo præfigat terminum appellanti, ut se præsentet coram iudice ad quem. & intra terminum sidem faciat de prædicta præsentatione, an secundus terminus ualeat & & si ualet, ꝙ non faciens fidem, an dicatur renunciasse appellationi, uide Fed. cons. 25. Et an appellatus appellatione deserta possit petere a iudice ꝙ pronunciet appellationem desertam, per eundem Fed. cons. 1, 3. Et an appellatus possit cogere appellantem ad appellationem prosequendam, per eundẽ cons. 173. Et qualiter intelligatur nil inouari appellatione pendente per eundem cons. 222. Et ꝙ appellans possit a sñia Papæ ad concilium, tenet Ro. cons. 521. Et an ualeat appellatio dicendo appello ad iudicem competentẽ p Bal. cons. 297, 1. li. Et ibi, an appellatio dicatur deserta, si non est satisfactũ s'm formã statuti. Et an possit appellari a reuocatione legationis, per eundẽ consi. 305. 2. li. Et quomodo intelligatur statutum, quod sñia lata in criminalibus non possit appellari, per eundẽ con. 265. 2. li. Quid iuris autem, cum appellatio deserta sit, et in quantũ, p eundẽ Bal. con. 340. 3 l. Et an sententia lata super coniunctis causis, quarũ ab una poterat appellari, ab alia non possit appellari, per eundem con. 126. e. 3. li. Et an appellatio sit interponi a mero possessorio, in mixto, per eundem con. 81. e. 3. lib. Et an appellari a nuncio citante, per eundẽ cons. 338. Et an appellatio dicatur deserta nullitas, uide Ang. cons. 266.

S V M M A R I V M.

De appellationibus iudicialibus.

1 *Appellatio a grauamine in iudicio facta, qualiter sit formãda.*
2 *Verba, In his scriptis, in forma appellationis apposita, quid operentur.*
3 *Instrumento publico standũ est, donec contrarium appareat.*
4 *Appellatio ab eo, qui cognoscit appellatione remota, qualiter sit formanda.*
5 *Appellatio pro eo, quod offerens se paratum probare exceptionem legitimam, non fuit admissus, qualiter sit formanda.*
6 *Appellatio ab interlocutoria qualiter sit formanda.*
7 *Appellatio a sententia apud acta, non eget uerborum forma.*
8 *Appellatio an debeat continere diem, qua interponitur, aut ea, quæ interponuntur.*
9 *Vno duobus ex pluribus appellantibus, qualiter sit formanda talis appellatio.*
10 *Appellans alieno nomine quibus uerbis uti debeat.*

11 *Sen-*

11 Sententia quod viis possit impugnari.
12 Pluribus vna sentẽtia condemnatis, si vnus appellãs obtineat an cæteris prodesse debeat.
13 Appellatio coram quo fieri debeat vt de ipsa fides habeatur.
14 Iudicis, vel partis grauantis copiam habere non valens, coram quibus possit appellare.
15 Appellare timens si intra tempus, intra quod appellari põt, corã bonis viris protestetur, & causas appellationis exprimat, an habeatur pro apellante.
16 Appellans ex certis causis qualiter possit suã appellatonẽ innouare.

1. §. Ante omnia dicendũ est de appellationib. iudicialibus. No. ergo, ꝙ qñ appellatᷓ in iudicio, aut appellatur ante sentẽtiã, aut post: si ante sentẽtiam, aut a grauamine, aat ab interlocutoria Si à grauamine appellatur, quia à cõminatione iudicis, sic
a formabitur appellatio [a]:
1 FORMA. † Cõstituto in vestra presentia magistro Guil. Duran. domini Papæ capellano, ac eiusdem dominij palatij censarum generali auditore, ego talis ꝑpono, & dico, ꝙ cum uos die tali mihi fueritis comminati, ꝙ nisi darem & soluerẽ decẽ T, vsq; ad talem diẽ, quæ tamen de iure sibi dare non teneor, vel nisi respõderẽ tali positioni, cui tñ, cum impertinẽs, vel duplex, vel implicita, vel obscura sit, respondere nõ teneor ante declarationem, quia ĩ ea capi possem: vel nisi satisfacerẽ super tali excessu, quem nego me cõmisisse, nec notoriũ est, nec inde sum cõuictus, vel nisi contra me instrumẽtum producerem, me excõmunicaretis, uel decẽ libras à me extorqueritis: vel qa dixistis, ꝙ libenter mihi noceretis, si possetis, vt ex. de offi. deleg. cum super abbatia. in parte decisa, quã cõminationẽ si executioni mãdaretis, manifestè grauarer, ideo præsẽtiẽs grauamẽ per vos mihi inferẽdũ, nisi prouide illud vitem, quia melius est ante tẽpus occurrere, q̃ post cãm vulneratã remedium quærere, vt C. in quibus cau. in integ. rest. non est neces. scimus. à tali comminatione ad sedem Apostolicã. vel dñm Papam in his scriptis appello, & apostolos instanter peto, & iterũ ac iterũ peto vel etiã instãter, instantius, & instantissimè peto, extra eo. cordi. lib. 6. & c. cum cessante. ex. de probat. c. 1. Possũt aũt hic dari apostoli refutatorij, si cã falsa est: dimissorij vero non sine rubore. Et intellige, ꝙ à cõminatione põt appellari, si iniuriosè & sine cã, vel cũ cã iniusta, uel falsa fiat, C. eo. si quis. alias non, C. cõmi. epistto. & progrẽ l. 1. & 4. cũ ex officio iudex cõminari habeat ut ff. de iudicio in peremptorio, ff. de of. præsi. obseruã
2 dũ, ext. de in itegr. rest. cũ ex literis. in fi. † Et notabiliter dr in prædicta forma In his scriptis, nam non uidetur ualere appellatio, C. eo. litigatoribus. & ff. eo. à sentẽtia
b Arg. tñ contra, C. de testam. cum antiquitas [b], ex quo autem tabellio testificaĩ illum in his scriptis appellasse sufficit, sed si diceĩ In scriptis appellauit, & non adijceretur, In his, non sufficeret forte, nisi appererẽt illa scripta, ex. de fid. instr. ca. 1. C. de eden. Aur. si quis in
3 aliquo. Sed contra: † nã Instrumẽto publicõ statur, donec contra probatur, C. de proba. cum precibus. ex. de præscrip. ad audientiam. At in instrumento dicitur appellauit ĩ scriptis. Sed hoc uerũ est, qđ crediĩ instrumẽto, in his, super qnib. cõficiĩ principaliter, secus aũt esset, si fecit mẽtionẽ de alia scriptura ut dixi. Si uero nõ dixerit in his scriptis. procuret, qđ saltẽ ĩ fine instrĩ dicat sic notarius. Lecta & porrecta fuit in scriptis appellatio prædicta sub prædicta forma die tali, præsentibus talibus, & c. & hoc sufficit, & vide sup. de sentẽtia, §. iuxta. ver. nõ valet etiam, de hoc in Summa Azo. in ti. de
4 appel: §. j. c † Si autẽ appellatur ab eo. qui cognoscit ap
c pellatione remota, sic formabitur c:
FORMA. Constitutus coram vobis talis deleg. à sede Apostolica in cã, quam talis mouet cõtra me, ꝑpono & dico, ꝙ libello nõ oblato, vel si sit oblatus, dicat, ꝙ in libello oblato super decẽ libras, quas à me petit. non exprimatur cã debiti. vel si petatur res, dicat, ꝙ in libello oblato super frundo. quẽ à me petit, nõ ponit, aliquas cohærentias, quare non teneor respõdere, vos aũt id non admittitis, sed his spretis, vel non obstãtib. mihi tali die præcepistis, ꝙ responderẽ libello, vel in cã ꝓcederetis ꝑ perinde est, ac si interloqueretĩ, ex. de app. dilecto, & c. ex parte. & c. suborta. vnde ex hoc sentiens me per uos cõtra instantiã aggrauari. in his scriptis ad sedẽ apostolicã appello, & apostolos, & c. ex. de lib. oblat. c. 2. & 3. sup. de lib. concep. §. iuxta. vel qa locũ non tutũ mihi assignatis, nolẽtes aliũ assignare à me humiliter requisiti ext. de libel. obla. c. pe. & fi. de app. ex parte. vt lit. nõ cõt. accedens & sic de alijs grauaminib. in iure expressis, de quibus habes multas sup. de iudi. de le. §. fi. & possunt hic apostoli reuerẽdi dari, dimissorij aũt uel refutatorij non possunt sine rubore dari, vnde
5 melius facit, si reuocet grauamẽ. † Si vero qs appellat pro eo, ꝙ offerens se parattum probare exceptionẽ le-
e gitimam, non fuit admissus, sic forma e:
FORMA. Constitutus, & c. vt supra, vsq; & dico. iũge, ꝙ cum P. agenti contra me ad 10. opposuerim exceptionẽ pacti de non petendo corã vobis & me, ipsã obtulerim probaturũ vos dictã exceptionẽ, & me ad ipsius probationẽ admittere contra iustitiã noluistis, vnde ex hoc sentiens indebitè me grauari, & c. ex. eo.
f interposita f. ext. de test. ex parte A. ex. pe lit. contest. exceptions. lib. 6. de hoc vide supr. de app. §. nouissimè.
6 ver. illud etiã. † Si vero appelleĩ ab interlocutoria, sic
g formabitur g:
FORMA. Constitutus, & c. vt supra vsq;, & dicò. iũge, ꝙ cũ P. me coram uobis traxisset in causam, dicens ꝙ me iniustè opponebã electioni de eo factę in tali ecclesia, ad eũ repellendũ duxi excõicationis sñiam proponendã, uerũ eo in mundũ replicationis me excõicatum fore in contrariũ asserente, uos testes prius super sua replicatione, q̃ super mea exceptione recipiendos fore per vestram sententiam temere decreuistis die tali, ex quo me sentiens cõtra iustitiã aggrauari, sedem apostolicã, uel talẽ, & c. ut sup. extra de excepp. dilecti.
h & c. significauerunt. Vel sic h:
FORMA. Cõstitutus, & c. ut supra usq;, & dico. iũge, ꝙ cum corã uobis excipiendo proposuerim, ꝙ T. g corã uobis a me petebat centũ ex causa mutui, uel super tali uinea, uel ecclesia me conueniebat, non habet personam standi in iudicio quia iniecit in M. clericũ manus temere uiolẽtas: uel quia excõmunicatus fuit a tali iudice propter cõtumaciã in cã, quæ inter ipsum & talẽ super tali re corã tali iudice uertebatur, uel qa rei iudicatæ parere nolebat, uos per uestram interlocutoriam dictam exceptionẽ cõtra iustitiã expulistis, uel non admittendã esse pronunciastis tali die, vt ea non obstante eidem T. respondere deberem, unde in hoc sentiẽs indebitè me grauari, a dicta uestra interlocutoria ad sedẽ, & c. ut su. 2. q. 6. §. forma uero app. & §. si uero post datam. ex. de exce. pia. & c. excep. Vel sic:
FORMA. Constitutus, & c. ut sup. usq., & dico. iũge quod

ADDITIONES.

a Appellatio. *Secundum Host. qui hanc formam ponit in Sũma sub §. qualiter. ver. ego Ioannes.*
b Cum antiquitas. *Ex cã bene licet antiquitati addere, vel detrahere, vt in prin.*
c §. 1: *Vide, quado no. in pra. c. cord. in gl. istud. & ꝙ super ea dixi.*
d Formabitur. *In Summa incipit, Ego, Pet.*
e Forma. *quæ incipit in Sumaa, Ego Martinus.*
f Interposita. *Puta. ꝙ sufficiat verbalis oblatio, super quo vide, quod ibi plead scripsi super ver. offerre sm quod habet dicere, & probationes tales obtulerim, quas recipere noluistis.*
g Formabitur. *Hoc incipit in Summa, nos C. & P.*
h Vel sic. *Vide quod plene dixi eo. ti. à nol. s. a. 6. membro.*

quod cũ talis corã vobis super hoc meĩ causa extraxisset, excipiẽdo ꝓposui, ꝙ nõ tenebar corã vestro examine rñdere, recusãs vos suspectum, ex eo ꝙ estis meus inimicus capitalis, seu ꝙ estis aduersarij mei, vel talis inimici mei spãlis amicus, & sup hoc eligere arbitros obtuli me paratũ, & adhuc offero, q de dicta cã recusationis cognoscere deberẽt: vel peto, ꝙ iurisdõnis vestræ mihi copiã faceretis, ut super ea possem deliberare, uel iudicias pro q̃rendo aduocatos cõcederetis, uel terminũ ad exceptiones dilatorias proponẽdas. & huiusmodi: uos uero dictã recusatiõẽ admittere recusãtes, uel iurisdictionis copiã facere, uel dilationẽ concedere denegãtes, vultis me inuitũ cogere corã uestro examine litigare. ex quo reputãs indebite me grauari, ad Apostolicã sedẽ, &c. ex. eo. legitimi. de offi. dele. suspicionis, & c. insinuãte. 3. q. 5. q ĩ suspecti. ex. de acc. repellant, ext. de offi. dele. cũ ĩ iure. de rescrip. dilectus filius P. &c. Rodul. &c. significãte. C. de mã. prin. l. vnica. ex. vt lit. nõ ptest. c. j. C. de postu. l. i ex. de excep. pastoralis. Et forma hic apostolos, vt inf. §. sequit. ver. alij dimissorij. & sequenti. Formam recusationis vide sup. de offi. iud. deleg. Vel sic:

FORMA. Constitutus, &c. vt su. in ver. forma. vsq; parere nolebat. iunge hanc exceptionem me probaturum obtulerim corã vobis, & adhuc sim paratus ꝓbare vos die tali per vestram interlocutoriã probationẽ recipere recusastis, &c. vt ibi sequit.

7 † Si autẽ a sñia apud acta appellat̃, nõ est necesse formã dari, q2 sufficit dicere uerbo, siue scriptis, appello ab iniqua sñia, 2. q. 6. in fi. uer. litigatorib. ff. de ap. l. 2. & ex. e. cordi. & intelligit̃ tũc appellare à sñia, q̃ immediate lata est, p q̃ põt satis cõstare, qs, cõtra quẽ, à qua sñia, à quo & ad quẽ appellat̃, licet hoc ĩ appellatione nõ dicat. Si uero appellatur à sententia diffinitiua nõ apud acta, sed ex interuallo intra decẽdium, tunc est in scriptis appellãdum, ut in præ. concor. & supra de appella. §. qualiter.

a & tunc sic formabitur appellatio [a]:

FORMA. Constitutus, &c. ut sup. usq;, & dico. iunge, ꝙ cũ uos anno, mense, & die talibus sñiam iniquã, si sñia dici põt, ꝯ me tuleritis, ut dr, in cã, quæ uertit̃ inter me & P. sup re, uel cã tali. & specifica, si uis, s. ut decẽ, q̃ à me petierat, uel ut rẽ petitã sibi restituerẽ, uel ut cũ Berta contraherẽ, uel cohabitarẽ, iõ hac sñia sentiens me & cãm meã ꝯ iustitiã aggrauari, ad sedẽ, &c. 2. q. 6. §. forma. 2. Et ibi habet̃, ꝙ dies latæ sñiæ est ĩ appellatione inserẽda, ut ex inspectatione appellationis appareat, utrũ ĩtra decẽdiũ fuerit appellatũ. Vel sic cõtra sñiam vestrã in me iniustè latã ad sedẽ, &c. 2. q. 6. §. si vero post. ff. de lib. dimis. l. vnica, ff. eo. l. j. §. fi. nec. n. est necesse personã aduersarii in appellatione cõpre-

b hẽdere, vt ibi [b]. Et si plures habeo aduersarios, non nocet, si vnũ exprimo, & aliũ reticeo, vel vnã cãm expres-

8 si, & aliã reticui, vel nullã expsi, ff. e. l. 3. † Hoc aũt scias, ꝙ quidam ponant in appellatione diẽ, qua eã interponunt, vt iã dixi, ar. 2. q. 8. c. præscrip. §. libellorũ. Sed nõ curo de hoc, q2 illi scripturæ nõ creditur quo ad hoc. Sufficit ergo scriptura tabellionis, qui de appellatione conficit instrumentũ. Itẽ apponũt in appellationibus, quæ interponũtur in scriptis. sic, vnde viua voce in scriptis appello. & hoc fit ad cautelam. sed is, qui de appellatione conficit instrumentum, hoc declarare dẽt, & vide supra ver. & nota.

9 † Quod si vnus, vel duo ex pluribus appellant, dic ita incent:

FORMA. Cõstitutus ego P. syndicus taliũ, &c. vt s. vsq; & dico. iũge, noĩe dictorũ dñorũ meorũ, ꝙ cũ vos anno, &c. vt supra in proxima forma, & in fi. subiũgas noĩe dictorũ dominorũ meorũ ad sedẽ, &c. vt in præ. §. si vero post. Idẽ quoq; ẽ ĩ quolibet ꝓalio appellãte, vt ei⁹ noĩe debeat appellare. Quidã tñ utunt̃ his uerb.

10 FORMA. † Talem sententiã ꝯtra me latã dico nullã, & si qua esset, ab ea ad sedẽ, &c. quod fieri põt, arg. C. de excep. si quidẽ, ff. eod. nemo. ff. de damn. infecto. q vias. & l. prætor. §. si ꝯtrouersia. & l. ꝓprietas, §. Plautius, & sub alternatione, vt ff. quorum legat. l. 1. §. quod autẽ

11 † Et hoc ideo dicũt, quia duas habet quis uias ad impugnandã sentẽtiam, s. unã nullitatis, per quam petet sententiam nullam pronunciari, quia quod nullũ est, amplius annullari, uel rumpi nõ pt, ff. de iniust. rup. & irrit. test. nam nisi solũ de facto, & sic intelligitur ext. de reb. eccl. alienan. uel non alie. si quis presbytorũ, ibi, quamuis ab initio, &c. & 27. dist. consilia, cum suis concor. & 27. q. 2. §. ex his omnibus. Aliam iniquitatis, per quã petet sententiam ueluti iniquã, aliquam tamen, infirmari, ext. ut lit, nõ contest. accedens, i. prope fi. Sed ego nõ curo hoc apponere, licèt cautela sit. nã licet non apponat̃, uel & licet a nulla sñia nõ appelletur, poterit tñ ꝯ sñiã dicere nullam, ut ex de re iudic. c. 1. & c. cũ inter. in fi. ff. quæ senten. sine appel. rescin. l. 1. §. 1. 2. q. 6. c. ei, qui, §. diffinitiua, uersic. item si sñia ꝯ. Arg. tñ contra, ꝙ nõ admittatur taliter appellans, q2 sibi ur̃ cõtrarius, ext. de app. sollicitudinem, in fi. nam eligere dẽt quis, &c. ff. de tribut. qd̃ in hẽredẽ, §. eligere. nec iudicium fieri põt sub cõdi-

c tione, ff. de iudic. nõ queãdmodũ. c Item dicit quidam, ꝙ si quis appellat a sñia, quæ nulla est, nõ ur̃, ꝙ possit postea cã dicere nullã, cũ per appellationẽ aliqua facta fuerit, sed hoc non est uerũ, q2 sñia per appellationẽ non efficit̃ aliqua. Quod aũt uiam nullitatis possit quis in nullo libello simul prosequi, & an corã iudice appellationis poterit dicere sententiam nullã, no. sup. ti. de sñia, §.

d iuxta, ver. vtrũ, & versi. sed nũquid. [d]

12 † Quid si plures vna sñia condẽnentur, & vnus solus appellet, & obtineat? hoc prodest aliis, si res sine causa sit communis, & communi iure muetur. & idem negotiũ eadeq; cã sit defensionis, ext. eo. vna, ff. eo. socio. †. j. C. si vnus ex plur. app.

13 l. 1. & 2. † Cæterum sciendum est, ꝙ appellatio fieri debet corã notariis, vt de ipsa fieri fides possit, si forte negetur appellatũ esse, vt ext. eod. Romana, §. si vero, lib. 6. & notarius sic inde conficiet publicum instrumentum.

FORMA. In nomine domini, amẽ. Anno, die mẽse, & indictione talibus, talis coram tali iudice, uel auditore constitutus, in præsentia mei infra scripti notarii, & testium subscriptorum quandã appellationem legit, & in scriptus ab ipso interposuit in hæc verba. Constitutus in præsentia vestra, &c. ponatur totus tenor appellationis, & consequenter sic adiiciat̃: facta & interposita fuit dicta appellatio per talem a dicto domino tali, in loco tali, anno, mẽse, & die, & indictione, quibus supra, præsentibus talibus ad hoc testibus vocatis, & rogatis, & ego talis, auctoritate tali notarius, vocatus interfui, & rogatus hoc scripsi, & in publicã formam redegi

14 & meo sigillo signaui. † Illud quoque prætermitendũ non est, quod si iudicis, vel partis grauantis, vel interloquentis haberi copia non possit, potest coram aliis publicis & authenticis personis appellari, infra §. sequitur

e uersi. hoc etiam. e Quod fieri poterit sub hac forma.

FOR-

ADDITIONES.

a Appellatio. *Secundum Host. ubi sup. & inci. ego Rob. & est ult.*

b Vt ibi. *Et ibi sic dixi Host. in ult. forma, & si addas, notatur, uerũ dicit, nam tex. uidetur dicere contrarium, sed quod ibi, hoc hic habetur in l. 3. in prin. ad cuius solutionẽ gl. in fi. primæ legis, quod exprimendũ est, non tamẽ nocet, si non exprimatur, hoc etiam dixit actor sup. de app. §. qualiter, uer. hoc etiam.*

c Non quemadmodum. *Probabilia sunt hæc contraria, tamen in uersi. infra alleg. dicit, quod curia tenet primum, & quod sic plures pronunciauit de mandato Papæ.*

d Sed nunquid. *Et ibi ẽt remittit ad not. per Innoc. in decre. dilecto. eod. tit.*

e Versi. hoc etiam. *q si plures fuerũt iudices, quia eorum forte copia simul haberi nõ potest cõmode, ab eis, uel ipsorum maiori parte singulariter poterit appellari, quod dic, ut in clem. eod. ti. cap. 1.*

FORMA. Constitutus, &c. in prima forma vsque, & dico. postea iunge, ꝙ talis iudex, seu auditor, uel aduersarius meus mihi ex animo comminatus est, uel in hoc me grauauit, vnde cũ eius copiam habere nequeo ut coram, eo appellem, quia latitat, uel absens, uel infirmus est, idcirco coram vobis ex his grauaminib. in his scriptis ad apostolicam sedẽ appello, & apostolos, &c. s. de dilat. §. nunc videamus. Possunt autẽ hic dari apostoli testimoniales, ut in præceden. vers. hoc etiam. hoc probatur in concord. in eo. uer. in princ. positus. Appellator autem debet, quam citius poterit, iudici, & aduersario denunciare, seu notificare, qualiter appellauit, & se intendere prosequi appellationem: caute tamen denunciet, ut sup. de citatione. §. sequitur uer. & hoc in argu. & super hac appellatione fieri etiam publicũ instrumentum sub forma præscripta. Quod si velis, vt is, corã quo appellas, suum sigillum apponat in testimonium rei gestæ, sic in Romana curia frequẽtatur ante uerba illa, & ego talis, & c, si dicat, in cuius rei testimonium & memoriam, &c. ut su. de ap. §. officio. uers. porro. ubi
25 uide hanc formam.† Porro si propter instrumẽtũ nõ audes a iudice appellare, debes intra tps. intra quod appellari põt, coram eo, aut coram bonis uiris, si eius copia haberi non põt, protestari, & caustas appellationis exprimere, & perinde erit, ac si appellasses, ut ext. eo. ca. si. Debet enim coram eo, aut coram illis sic dicere:

FORMA. Domine iudex, uos me grauatis in hoc, uel talis iudex me grauat in hoc & in hoc, exprimẽdo grauamina sufficientia, propter quod ego libenter appellarem, & hoc corã uobis protestor: sed iusto metu vestro, uel suo perterritus appellare formido. In hoc. n. casu expressio grauaminũ habetur pro appellatione: licet uerbum appellationis non duxerit exprimendum, ut in præd. c. & C. eo. l. 2. Et licet postmodum coram eo litiget, non ideo uidetur renunciare tali appellationi durante metu, argu. extra de his, quæ ui metusve causa fiunt, c. 1. C. eod. l. 2. Et intellige, ꝙ metus dẽt esse iustus & non uanus, ff. de reg. iur. uani. Nec est prima facie credẽdum ei, qui dicit se timuisse appellare ab aliquo episcopo, uel iudice, nisi uis interuenerit, ut C. eo. l. 1. & 2.
26 & C. de his, qui propter met. iud. non ap. per totum.† Hoc quoque notandum est, quod si quis ex certis causis appellauit, uel alius pro eo: & pcessu temporis vult appellationem suam innouare, facta narratione de sua appellatione olim facta, sic dicat:

FORMA. Appellationem ipsam confirmo approbo, & innouo, & ex eisdem causis in litis scriptis iterũ ad talem appello, & me in ea uelle perseuerare, & ipsam uelle prosequi profiteor. Nisi. n. ponat uerba illa, Et iterum ex eisdem causis appello. sed solum dicit, Talem appellationem innouo, confirmo, & approbo: ex tali siquidem innouatione se iuuare non poterit, si cõstiterit primam ex aliqua cã uirib. caruisse: qa innouatio nihil iuris tribuit, ext. de priuileg. ex parte. cum suis conco. & extra de re iud. cum inter uos. & sic obtinuit.

SVMMARIVM.

De appellationibus extraiudicialibus.

1 *Appellatio, ne fiat, ꝙ de iure fieri nõ debet, qualiter sit formãda.*
2 *Electioni, postulationi, uel prouisioni se opponẽs, & appellãs, quę debebat, & coram quibus obiicere.*
3 *Appellatio à superiore, qui electionem, quam confirmare debuit, noluit, qualiter sit formanda.*
4 *Timens, ne aliquis sibi dicat ius, uel iniurietur super re, uel possessione, qualiter possit appellationem formare.*
5 *Iudice uolẽte cognoscere de eo, de quo cognoscere nõ potest, qualiter sit appellandum.*
6 *Archiepiscopus quo casu possit suam iurisdictionem in abbatem exercere.*
7 *Appellatio a monitione & comminatione extra ius, qualiter sit facienda.*
8 *Appellatio a procedere uolente cõtra aliquem ratione excessus, quem notorium dicit, qualiter sit formanda.*
9 *Prouocationis forma extra iudicium facienda, an sit necessaria.*
10 *Inquisitore copiam articulorum facere recusante, qualiter sit appellandum.*
11 *Appellatio extra iudicium proprie de futuro, uel instanti grauamine, est facienda.*

2 §. Restat videre de appellationib. ext. iudicia lib. Et no. ꝙ, qñ que appellat, qñque
1 prouocatur. Appellatur aũt, diuersimodè.† Si. n. appel-
a lat quis, ne fiat, quod de iure fieri nõ dẽt, sic formabit a,

FORMA. Ego canonicus Tholosanus, attendens, & considerans, ꝙ P. quem intenditis eligere in episcopum Tholosanum, est periurii, vel falsi testimonii, vel adulterii crimine irretitus, quodque est publice de tali crimine infamatus, vel excommunicatus, quæ uobis denuncio, appello ad sedem apostolicam, ne vos alii concanonici mei ad electionem ipsius procedere attẽtetis, & apostolos peto, & instanter, instantius, ac instantissimè peto, extra de app. constitutis. 2. de electio. statuimus. & c. cum in cunctis. & hoc casu, quia extra iudiciũ appellatur, dantur apostoli conuentionales, siue testimoniales, vt inf. §. sequitur. in prin. b Vel sic:

FORMA. A. Appello, ne ad electionem nisi canonicam procedatis, extra de electi. cum vobis olim. vel ne sine consensu totius uel maioris & sanioris partis capitu, i eligatis, extra eo, auditis. uel contra priuilegia ecclesiæ vestræ, eo. tit. considerauimus. uel contra diu obtentam & approbatam consuetudinem, extra de consuet. cum dilectus. de uerb. sig. abbate. Potest etiam appellari ab electione iam facta, si sit facta de indigno, puta illegitime nato, criminoso, illiterato, seruo, de homine insufficientis ętatis, uel ordinis excommunicato, suspenso, interdicti uiolatore, infami, laborante epileptico morbo, habente plura beneficia sine dispensatione, sicut hæc probantur per ordinem eod. titu. cum in cunctis. & c. innotuit. 23. di. qui episcopus. 25. di. §. criminis. extra eo. cum in cunctis. & de renũ. nisi. §. pro defectu. & de ætat. & qual. c. pe. & fi. de seruis nõ ord. ca. 1. & 54. di. per totum, extra eo. ti. cum dilecti. de ætat. & quali. à multis. de cler. excom. mi. fi. de consuet. cum dilectus. ver. quia verò & de postu. c. 1. ad fi. & c. 2. 34. dist. laici. de exces. pręla. inter dilectos. ex. e. cum inter canonicos. & c. dudum. 2. & de præb. de multa. vel si fit. ꝯ conciliũ Lateranense, eo. t. cum in cunctis. vel contra illas formas, quę sunt eo. tit. quia pp.† Hoc tñ scias, quia si quis ele-
1 ctioni, uel postulationi, vel prouisioni opponit, et propter hoc appellet, debet, quęcunque intẽdit ꝯtra personas, vel ꝯtra formã, obiicere corã personis authẽticis, uel personas in instrõ publico exprimere, præstito iuramẽto, ꝙ credit, quę sic promit, uera esse, et se posse illa pbare, nec admittetur ad opponendum alia, quam quę sic fuerint expressa, nisi fortan aliquid nouiter emerserit, aut probãdi facultas superuenerit. uel de nouo ad opponentium notitiam peruenerit, super qua facultate et notitia fidem facit iuramento, ut in decr. Gregorii X. de electione, ut circa. libro sexto, vbi de hoc plene, dicemus. Sed et appellans, et omnes, quorum interest, debent uenire ad curiam, secundum formã, quam habes eo. ti. statuimus. Quod mandatũ requiratur ad opponẽdum crimina, vel defectus, uide supra de proc. §. 1. uer. sed

ADDITIONES.

a Formabit. *Et fuit hæc prima forma Host. in sum. sub §. qualiter hic. & incipit, ego Bertholdus.*

b In princ. *Nõ ualeret hodie talis appellatio, quia appellãs cõtra certã persona, ne eligatur, habet necesse seruare formã decr. ut circa. quę statim allegatur, ut patet de elect. qui cõtra certã. lib. 6*

a sed nunquid media.a † Si uero superior electionē, uel
b presentationem factam renuit admittere, uel cōfirma
3 re, sic forma.b

FORMA. Constitutus ego talis coram uobis domino tali episcopo, uel archiepiscopo, propono & dico, quòd licet decretū electionis de me per tales, ad quos de iure spectat electio, uel præsentatio in plebanū, vel archipresbyterum, vel episcopū talis ecclesię canonice celebratę vobis solenniter præsentassem, a uobis petens humiliter & deuote, quòd electionē ipsam dignemini admittere, approbare, & cōfirmare, offerēs insuper me paratum fore docere electionem & presentationē ipsam canonice celebratam fuisse, vos tamen sępius requisiti absque causa ligitima pro solo voluntatis arbitrio confirmationis munus tribuere denegastis: vnde ex hoc sentiens me per uos cōtra iustitiam grauari, ad sedem apostolicam in his scriptis appello & apostolos, &c. extra de iure patro. pastoralis. §. 1. de elect. cū inter. R. &c. querelam. 2. q. 6. non solet. 16. q. vlt. decernimus. extra de iure pat. consultationibus. & extra de except. significauerunt. Qualiter autē in hoc articulo con
4 cipiatur libellus, dixi supra de elect. §. i. uers. si autē. † Si autem times, quod aliquis sibi dicat ius, uel quod tibi
c super re, uel possessione aliqua iniuriet, sic formabis c

FORMA. Ego P. prior sanctæ M. de Cassiano ordinis sancti Augustini diœcesis Biteren. considerans, quòd grāgiam de cambrilis canonice, quiete & pacifice possideo, quādoque nullus pacifice possidens eiciēdus, sine expellendus sit de sua possessione, uel quasi, ordine iudiciario, prætermisso, timens tamen ex talibus probationibus & uerisimilibus causis, quæ ad aures meas noniter peruenerunt, mihi uiolentiam inferri, & me iniuste eiici, uel possessionem dictæ grangiæ mihi turbari per uos, reuerende pater P. episcope Biteren. offero me paratum stare coram domino Papa, & ibi respondere vobis, & cuilibet super dicta grangia conquerenti, ad sedem appellans apostolicam, ne uos, uel alius præsumatis per uos, uel per interpositā personā sup possessione, uel iuribus dictæ grangiæ me molestare, uel in meum præiudiciū aliquid innouare, & apostolos. &c. ext. eo. bonæ. &c. dilectus. & c. significante. &c. cū teneamur. Vel sic,

FORMA. Ego talis clericus rector & possessor talis ecclesię, siue dominus & possessor talis rei, timēs super ipsam indebite & contra iustitiam, & iuris ordine postposito, extra iudicium prægrauari, siue de facto vexari, præcipue a uobis tali, (si ille præsens sit) offero me esse paratum super dicta possessione stare, & parere iuri & cognitioni cuiuscunque iudicis, qui de hoc cognoscere possit, ponens me, & prædictam ecclesiam, uel possessionem, & omnia bona mea & iura sub protectione Romani Pontificis: ad cuius audientiam uiua uoce ac in his scriptis appello, ne vos talis, quisve alius præsumatis me sup dicta possessione indebite molestare, & apo
5 stolos, &c. vt s. an præ. concor. † Si autem iudex velit cognoscere de eo, de quo cognoscere non potest, forte propter priuilegium, licet alias de iure communi cogni
d tio ad eum pertineat, sic forma d.

FORMA. R. abbas Electrē. propono coram uobis venerabili patre domino M. archiepiscopo Narbon. quòd procurationē ratione visitationis, quam a me nomine dicti monasterii petitis, uobis, ut dictis, debitam soluere, vel dare non teneor, nec debeo, nec vestrum iudiciū super hoc subire contra priuilegia exemptionis monasterio Electrē. à sede apostolica expresse indulta, nec ēt uobis dicta priuilegia exhibere: unde offero me paratū super hoc iudicio stare summi Pontificis, uel delegato suo, cum nec alius de hoc cognoscere possit: uerum cū timeam per uos, quem in parte merito suspectum habeo, me & dictum monasterium indebite prægrauari, super his uos ad apostolicā sedem appello, ut tali die, quam ad repræsentandum, & ad hanc appellationē prosequendam, uobis, seu appellationi præfigo, sitis coram eo paratus per uos, uel alium super præmissis facere & recipere, quicquid poposcerit ordo iuris: & apostolos, &c. C. ne quis in sua causa, in l. unica ext. de præsc. cum olim. & c. accedentes. de m. cum uenissent. 3. q. 5. quia suspecti. ext. eo. c. personas. & §. fi. & c. sæpe. in & oblatę. de renunc. uenieus. & possunt hic dari apostoli dimissorii,
6 & etiam refutatorii, de quibus dicā inf. §. proxi. † Hoc tamen scias, quòd nisi abbas ostenderit priuilegiū exēptionis coram archiepiscopo in loco cōgruo & securo. vel coram aliquibus iudicibus ab ipso archiepiscopo deputatis, potest archiepiscopus suam iurisdictionem in eū exer
e cere, ut in constit. Alexan. IIII. de priuil. quia personæ. e Super forma uero prædicta uide, quod no. secundū Pa
7 pam, extra de cens. uenerabilis. de uerb. sig. ex parte. † Amonitione uero & comminatione extra ius facta sic
f potest appellari: f

FORMA. Quia uos, domine episcope Agathen. me monuistis, ut talem uineam, uel campum, quem dicitis esse uestrum, uobis reddā sine causæ cognitione: cum tamen non credam eum ad uos, sed ad me pertinere, & paratus sum, & uobis obtulerim, & adhuc offero me paratum subire iudicium coram arbitris per uos & me communiter electis, sicut ius præcipit in hoc casu, uos uero hoc nullatenus admittitis, sed potius comminationes multiplices ingeritis. & hoc, si comminatā alioquin dicat, sed responsionem dissimulatis, ex hoc à uobis timeas merito me grauari, ne hac oblatione spreta in aliquo contra me procedatis, ad uenerabilem patrem dominum M. Narbon. archiepiscopum appello, & protectioni suæ me & bona mea suppono, & apostolos, &c. 11. q. 1. si clericus aduersus. ext. de resti. spol. conquerente. ex vlt. de non conte. accedens. j. ext. de app. dilectis §. 1. Et ad hoc possunt dari apostoli reuerendi: dimissorii uero non sufficerent: vnde bene facit, si reuo
8 cet grauamen. † Si autem velit contra te procedere ra
g tione excessus, quem notorium dicit, sit forma. g.

FORMA. Quia uos, dñe epe, me monuistis, quòd super tali excessu, quem me dicitis commisisse, & quem notorium fore asseritis, satisfacerem, quem tamen nunquam perpetraui, imo paratus sum vestrum, vel illius, quē sine suspicione iudicem dare uolueritis, iudiciū subire secundum formam iuris, uos autem id renuistis reputantes, prout nobis placet, notorum, quod non est, uel me infamem, cum non sim: uel petii copiam articulorum, quam facere, recusastis, ex hoc a vobis sentiēs me grauari, ad talē in his scriptis appello, & apostolos &c. Et dabuntur dimissorii, uel refutatorii, uel reuerendi, secundum Dominum, ex. eod. consuluit nos. & c. cum speciali. & de accu. qualiter. 2. in prin. & §. dēt. rescr. cū contingat, §.
9 pe. † Prouocationis aūt forma quæ fit ext. iudiciū, non est
h multum necessaria, quæ quandoque fit ipso facto h sic:

FORMA. Nā T. & G. de aliqua re contendētibus, dicit T. frater, tu iniuriam mihi sup tali re: vñ nisi eā mihi reddas, eā occupabo, uel te pignorabo.: G. vero sic rñdet, Ego tibi nō iniurior, & nihil tibi debeo: sed si de me conquereris, paratus sū subire iudiciū sedis apostolicæ, & iter arripio, uel, mitto sequere me. Nec hęc necessario faciēda i scriptis: utile tñ est de ipsa instrm publicū confici, per quod de ea constare possit. Præmissa probant ext. eo. cū sit Romana. Potest etiā fieri in scriptis, ut su. eod. §. 1.

ADDITIONES.

a Media. *De pc. qui eo casu appellare, vel dic, ut ex. decle. pc. li. 6.*
b Forma. *Fuit Aegi. 222. sed hoc plenius*
c Formabis. *Incipit, ego Abbas sancti Augustini.*
d Forma. *In summa incipit, ego frater Vbertus.*
e Quia psonæ. *Quā nō habemus, sed vide de priu. cū psona li. 6.*
f Appellari. *In summa incipit, ego Falco.*
g Forma. *Qua incipit in summa, ego Gul.*
h Ipso facto. *Hoc uide in summa, uersi. qualiter autem.*

§.1.forma illa, Ego P.prior, &c.& ſigillabitur. quod erit hic loco apoſtolorum, ut inf.§.prox.verſ.apoſtolorũ,
10 & ſeq.† Cæterum ſi inquiſitor nolit facere copiam articulorum, ſic appelletur.

FORMA. Quia uos, dñe talis, ſæpe a me tali requiſitus, ut mihi copiam capitulorũ, ſeu articulorũ, ſup quibus contra me vultis inquirere, dare, ſeu in ſcriptis facere recuſaſtis, & tps ēt ad deliberandũ ſuper ipſis concedere denegatis, auferendo mihi defendendi p conſequens facultatē, uel me infamem dicitis, cũ nõ ſim, vel vultis prius inquirere de crimine, q̃ de infamia, vel mihi copiam capitulorum, ſuper quib. inquirere intēditis, uel noĩa teſtiũ facere denegatis, vel meum interrogatoriũ non vultis recipere contra teſtes, & ex hoc me ſentiēs a uobis indebite prægrauari, in his ſcriptis
11 ad talem appello, & apoſtolos, &c. † Item ſi inquiſitor dicit illum infamatum, & ſic vult inquirere, ille uero hoc negat, petens prius ſuper infamia inquiri, ſed ille his omiſſis inquirit, ſic poterit appellari.

FORMA. Et quia nulla infamia ſuper his, quæ mihi imponitis, meam famam in aliquo denigrat, vos vero priuſquã uobis de infamia conſtet, vultis de criminibus præpoſtere contra iuſtitiam inquirere, &c. Hæc probantur ſupra de inquiſit.§.nunc tractandum, verſ. ſi aũt inquirat, verſ. hac via, & §.hoc aũt, & ſeq.& verſ. ſi. Ex præcedētibus ergo collige, ꝙ appellatio extra iudicium proprie fit a futuro, uel inſtanti grauamine, & non præterito, ut ext. de appel. conſuluit, & c.cum dilectus, & c.cõſtitutus, & c.bonæ memoriæ, in iudicijs uero non, niſi a præterito, ſeu illato appellatur, ut eo. tit. ut debitus, & c.dilecto, & c.inter cætera, uel comminato, ut ſupra §.1. in prima forma.

SVMMARIVM.

De apoſtolis, ſeu libellis dimiſſoriis.

1 *Apoſtolorum alij ſint conuentionales, alij teſtimoniales, alij dimiſſorij, alij refutatorij, alij reuerendi.*
2 *Libellorum dimiſſoriorum forma quæ ſit.*
3 *Appellatio a delegato Papæ qualiter ſit formanda.*
4 *Appellatio a grauamine, uel ab interlocutoria ſi approbetur, qualiter ſit agendum.*
5 *Libellus dimiſſorius qualiter ſit formandus, ubi appellatur ratione exceſſus, qui dicitur notorius.*
6 *Apoſtoli refutatorij qui dicantur.*
Iudex appellationē refutans debet cãm refutationis allegare.
7 *Appellatione facta a grauamine iudiciali, uel ab interlocutoria, qualiter ſit concipiendus libellus dimiſſorius.*
8 *Apoſtoli reuerendi ſeu reuerentiales qui dicantur.*
9 *Modus nonnullorum ſe de apoſtolis expediendi.*
10 *Apoſtolus, ſiue libellus appellatorius, ſiue litera dimiſſoria, quæ regulariter debeat continere.*
11 *Apoſtoli teſtimoniales quo caſu, & a quibus peti poſſint.*
12 *Appellator debet inſtanter, ſæpius, & reuerenter apoſtolos petere.*
13 *Apoſtolos intra quod tempus dari debeat.*
14 *Apoſtoli debent per legitima internalla, & præſente notorio peti.*
15 *Apoſtolos petere an ſit neceſſe in libello appellationis.*

3.§. Sequitur videre de apoſtolis, ſeu libellis dimiſſoriis, qui poſt appellationem dari debent, ext.eo.cord.lib.6.2.q.6.poſt appella-
1 tionē.ff.de libellis dimiſ.per totũ, & infra dicã.† Apo-
a ſtolorum igitur alii ſunt cõuentionales, qñ.ſ.pars admittit appellationem, ſiue in iudicio iudice refutante, uel tacente, ſiue extra iudicium, extra eo.ſæpe, & c.oblatę, ut ſupra, §.prox. verſ.prouocationis, & infra, verſ.hoc etiam ſcias, quibus debet appellatus ſuum apponere ſigillum, ſecundum Dom.meum, ut per hoc appareat, utrum appellationem aduerſarius admiſerit, uel non, & ex qua cauſa non admiſerit, licet hoc non ſit in iure expreſſum, probatur tamen, ſecundum eũ, ext.de elec.ſtatuimus, de teſti.ad hoc, & de excep.pia, & de app.cord.lib.6. ſed de hoc nõ multum curandũ. Alii ſunt teſtimoniales, quia teſtificant de appellatione facta coram iudice, vel corã publicis, vel honeſtis perſonis, vt infra, verſ.hoc etiã ſcias, quaſi iidem ſunt cum conuentionalib. Alii dimiſſorii, ut 2. quęſt.6.ab eo & c.poſt appellationē, per quos appareat, ꝙ iudex appellationi detulit, & ſic partem a ſua manu, id eſt, poteſtate & iuriſdictione dimittit, & eam ei, ad quem appellatum eſt, mittit, ff.de lib.dim.l.vnica, & 2.quęſt.6.poſt appellationem, ext.eo.cord. ſicut & alias dicuntur literæ dimiſſoriæ, ut ſupra, de cler.peregr.verſ.preſbyter. Horum autem forma hæc eſt.

2 FORMA.† Nouerint vniuerſi & c.ꝙ talis in noſtra pręſentia cõſtitutus in hunc modũ appellauit. Et ego abbas Electreñ.& c.ut ſ.§.prox.uerſ.ſi aũt iudex, & poſito toto appellationis tenore de verbo ad verbũ, in fine iunge, Ego uero attendēs, ꝙ in dubio eſt uia tutior & æquior eligenda, dictũ talē, quo ad hanc quæſtionē pertinet, ab obſeruatione mei iudicii his apoſtolis dimitto, & ad tale examen his literis dirigo, 2.q. c.poſt appellationem. §.forma apoſtolorũ. Vel breuius põt ſe expedire, dicens, quia a me appellaſti, te ab obſeruatione mei iudicii his apoſtolis dimitto, ut in prædict. §.forma. Multi tñ ſcribunt ei, ad quem appellatur, ſub præmiſſa forma, extra, de appel.dilectus filius.§.pręterea, & in fine iungant, & eum ad vos mitto. Vel ſic.

FORMA. Sanctiſſimo in Chriſto patri, ac dño ſuo. Clemēti diuina prouidētia ſacroſanctę ac uniuerſalis eccleſię ſummo Pontifici, talis eius deuotus fidelis ac obediēs humilis archieps Narbo. pedũ oſcula beatorũ. Nouerit ſanctitas ueſtra, ꝙ cũ P.rector talis eccleſię condemnatus eſſet per me T.capellanũ, in cētum lib. Tur. quas ab eo petierat, idem P. a mea ſnĩa ad ſedem Apoſtolicã appellauit, idcirco dictũ P.a meo iudicio dimitto, & ad ueſtrũ examē cũ his literis dirigo, ut ff.de lib.dimiſ.l.unica, uel ab obſeruatione mei iudicii, d.§.forma apoſtolorũ, quo ad cã n pertinet, & ext. eo.Romana.§.cũ uero lib.6.& c.propoſuit, & eum ad veſtrę ſanctitatis examen dirigo, in quorũ teſtimoniũ hos ſibi apoſtolos, ſiue literas tradi iuſſi, 2.q.6.poſt appellationē, & hãc formã ego obſeruo. Eodē ēt modo, cum appellatur ad Metropolitanũ ab epo, uel ad legatũ, uerbis cõpetēter mutatis, ext.de app.Romana, ext.
3 de off.leg.c.1.† Vel ſic, qñ a delegato Papæ appellat.

FORMA. Sãctiſſimo, & c.a ſanctitate ueſtra recipi literas in ac forma, Clemens eps, & c.huius igitur authoritate mandati in cã ipſa procedēs, lite coram me legitime conteſtata, tandem iuris ordine per oĩa obſeruato, cõtra dictum T.diffinitiuam ſnĩam promulgaui, a qua ipſe ad veſtrã appellans audientiã inſtanter petiit apoſtolos ſibi dari, ꝓp quod eum a meo iudicio dimit-

ADDITIO.

a Apoſtolorum. *Hanc diuiſionem, & certas formas appellationum, de quibus ſupra, & de quibus ſequitur, coniunctim poſuit Hoſt. in ſumma eo.tit.§.qualiter ſit appellatio. Pileus eod. tit. poſuit unam formam appellationis, & unam apoſtolorum, et inepte, quia prępoſuit iudicē a quo, qui ſcribit iudici ad quem, cui cauſam remittit, uide, quod infra dicam. Tanc. etiam unam formam appellationis ponit eo.tit.verſ. forma libelli, et unicam formã apoſtolorum, in verſ. ad officiũ iudicis, de quo uide Guid. de Suz. prima in verſ. ſed quid, ſecũda in verſ. forma autem, ubi de appellationibus tractat. Aegid. per opus ſuum ſecundum diuerſitates caſuum multas appellationes formauit, de appellationibus autem tractat in genere 181.& 82. & ponit tres ipſorum formas. Item Bonaguid. qui ante fin. ſecundæ ſuæ partis ponit generalem rubricam de apoſtolis, & ibi ſequitur rubrica de ipſorum formis, ubi tres ponit, & Aeg. in tertia deficit, ut Pileus, ſed excuſare poſſet uterque Bononiæ, & in illis locis, ubi de appellatione cognoſcunt ſubditi primorum iudicum.*

dimittens ad vestræ sanctitatis pedes remitto cum præsentiū testimonio literarum, in cuius rei testimoniū, &c. ff. de lib. dimiss. l. vnica, & hoc cum appellatur a diffinitiua.
4 † Si uero a grauamine, uel ab interlocutoria, & appellatio approbatur, sic.

FORMA. Reuerēdo in Christo patri, &c. ut infra, vers. si vero, usq;, cui appellationi, iunge ob uestrā reuerentiā detuli reuerenter, & in his literis sigillo meo signatis partes ad vos remitto, statuēs eis terminū peremptorium talē diē, qua corā vobis cū actis, & munimentis suis per se, aut per procuratores idoneos cōpareāt, sic parati, ꝙ expedito appellationis articulo, vel de partiū voluntate omisso, suo marte procedi valeat in negotio principali, ext. de appe. cordi. Sed hoc, quod dixi de partium voluntate, omisso, locum habet coram Papa tantum, nō coram aliis, in causis clericorum, vt ext. de foro comp. Romana, in prin. lib. 6. Vel sic.

FORMA. Reuerendo, &c. vt J. in forma, reuerēdo, &c. vsq;, huic appellationi, post iunge, ideq; cū ob reuerentiam sedis Apostolicę præfatæ appellationi detulerim, reuerenter ipsum a meo iudicio dimittens, &c. vt s. in forma sanctissimo, &c. præfigēs eis terminum, &c. vt supra in prox. forma, ff. ad leg. Aqui. ita vulneratus. Et nota, secundum Tancr.
a a ꝙ cum ante sententiā appellatur, is, a quo appellatū est, depositiones testiū, & instrumenta, & alias rationes utriusque partis sub sigillo suo inclusas, debet mittere iudici, ad quem per appellationem est cā delata, ut ext. de fideiuss. constitutus. Quod verum puto, cum appellatio est approbata a parte, uel recepta a iudice, secundum ea quæ nota, supra de app. §. qualiter, vers. 1. & seq.
5 † Vbi autem appellatur ratione excessus, qui dicitur notorius, sic forma.

FORMA. Nouerint, &c. ꝙ talis sic in nostra præsentia appellauit, quia uos, dn̄e episcope memorate, &c. vt sup. §. prox. uers. si autem uelit, usque in fin. post iunge, ego uero attendens, ꝙ in dubio sit uia tutior, & æquior eligenda, quamuis prędictus excessus mihi & pluribus aliis notorius uideretur, cum tn̄ quo ad hoc pertinet, &c. ut supra.
6 † Alii dicuntur refutatorii, per quos apparet, ꝙ iudex non defert appellationi, sicut alias scriptura dr̄ refutatoria, C. de relat. l. 1. C. de appellat. quoniam nonnulli, & l. seq. & l. fi. §. in refutatoriis. Iudex ēt, qui appellationem refutat, debet dicere causam refutationis, ff. de appel. non recip. l. pen. & vlt. ext. eo cordi. Horum forma hæc est.

FORMA. Nouerint uniuersi, &c. ꝙ talis in nostra præsentia cōstitutus, a nobis appellauit sub hac forma, Ego abbas Electren. &c. ut s. §. prox. uers. si aūt iudex, vsq; in fin. postea subiunge: Ego vero attēdens, ꝙ ego, & prędecessores mei, vel prędecessores uestri fuimus, vel fuerūt in plena, & pacifica quasi possessione hm̄oi procurationes percipiendi, quodque dictus abbas de nouo propria temeritate eam mihi subtraxit, uolēs in hoc iure ecclesiæ meæ præiudicare, supradictā appellationem tanquam iniustam, iure illo nolens hoc prætextu spoliari, refutaui, & refuto, & ei non detuli, nec defero, quinimo præfatum abbatem, tanquam temerarium subtractorem, excōmunicationis uinculo innodaui, & hos apostolos refutatorios sibi tradi feci, quia frustra legis implorat auxilium, &c. extra de elec. querelam, & c. bonæ. 1. ext. de usur. quia. Si autem rōne excessus appellatur, qui dicitur notorius, sic forma.

FORMA. Nouerint, &c. ꝙ T. sic in nostra constitutus præsentia appellauit, quia uos, dn̄e episcope memorate, &c. ut supra §. prox. uers. si autem uelit, usque in fin. postea iunge, ego uero attēdēs, ꝙ ipse hoc maliciose, & frustratoriè proponit ad correctionem ecclesiasticam euitandam, cum excessus eius per confessionē in iudicio sponte factam, uel euidentiā rei, quæ nulla potest tergiuersatione celari, supra dictā appellationem tanquam frustratoriam, siue nullam, refuto, nec ei defero, ext. eo. cum speciali, & c. consuluit, infra de rescr. cum contingat.
7 † Si uero appelletur a grauamine iudiciali, uel ab interlocutoria, sic forma.

FORMA. Reuerendo in Christo patri, tali ep̄o, talis reuerētiam tam debitam, quam deuotam, nouerit uestra reuerenda paternitas, ꝙ cum ex uestra delegatione de causa matrimoniali, quę uertitur inter B. ex parte una, & M. ex alia, cognoscerem, ipse M. in ius vocatus sub hac forma a me appellauit, constitutus, &c. ut supra §. 1. in sexta forma, usque in finem, postea iunge, cui appellationi non detuli pro eo, ꝙ in ea continetur, ꝙ eius exceptionem admittere nolui, uel iurisdictionis sibi facere copiam denegaui, quod quidem falsum est, cum exceptionē ad probandum admiserim, uel iurisdictionis meæ sibi copiam facere obtulerim, & terminum ad deliberandū ei concedere uoluerim. Hanc igitur literam sibi duxi concedendam, uel uobis destinandam meo sigillo sigillatam, qua uobis notifico causam suæ appellationis, & meæ refutationis, extra de dilat. præterea. ff. de eden. si quis ex argētariis, §. fi. & l. seq. Vel sic, & breuius.

FORMA. Reuerendo, uel sanctissimo patri, &c. reuerentiam tam debitam, q̄ deuotam, uel pedum oscula beatorum, a paternitate, uel sanctitate uestra olim recepi literas sub hac forma. P. Dei gratia ep̄s talis loci, uel Clemens ep̄s seruus seruorum, &c. Cum igitur ad executionem uestri mandati procedens humiliter partes ad meam præsentiam legitime euocassem, idē talis in causæ ipsius processu a me ad uestram appellauit audientiam sub hac forma: Coram vobis, &c. posito toto appellationis tenore, subiungat, vnde reuerēde, &c. Vel sic. Idem talis talem exceptionem proposuit, ego uero de consilio peritorum, interloquendo pronunciaui non esse exceptionem hm̄oi admittendam, idem uero talis asserēs se grauari, ad vestram duxit audientiam appellandū, uerum, reuerende, uel sanctissime pater, peritorum cōicato consilio huic appellationi non duxi ex tali causa aliquatenus deferendū, nec eum ab examine mei iudicii dimisi, ob vestram tn̄ reuerentiam eidem præcipi, vt a receptione præsentiū usque ad mensem cum his literis vestro se conspectui repræsentet, in cuius rei testimonium, &c. extra de appel. personas. In dubio tn̄ tutius est appellationi deferre, saluo iure suo circa possessionem, extra de app. dilectis. §. fi. Quidam autem iudices præcipiunt ei sub pœna excōicationis, ut prædictas literas superiori, cui diriguntur, repræsentet fideliter in termino supradicto, excommunicando eum ex tunc, nisi fecerit, tamen tutius est, ut de traditione harum literarum, & die publicum fiat instrumentum.
8 † Alii sunt reuerendi,
b b ut C. de appel. eos. §. super his, quando scilicet propter superioris reuerentiam appellationi defertur, ut iam dixi, extra eo. cord. quorum forma hæc est.

FORMA. Nouerint vniuersi, &c. ꝙ P. in nostra præsentia constitutus sub hac forma appellauit, quia vos, dn̄e ep̄e Agathen. &c. ut supra §. prox. vers. a menitione, posito toto tenore appellationis de uerbo ad uerbum, in fine subiunge, ego uero licet de iure meo certus sim, & uerisimiliter præsumā, ꝙ ad differēdum ius meum hanc appellationem emiserit, maxime cū nec cās ibidē contentas fatear veras esse, tn̄ ob reuerentiam talis mei superioris, ad quem noscitur appellasse prædictū P. quo ad hāc quæstionē pertinet, ab obseruatione mei iudicii his apostolis dimitto. Vel dic, vt s. vers. alii dimissorii, ibi, si uero a grauamine, & sequen.
9 † Sunt quoq; nōnulli, qui se de his apostolis facile expediunt,

ADDITIONES.

a Secundum Tan. *In suo ordine iudiciario, eo. tit. vers. ad officium, in fi.*

b Reuerendi. *Hos vocamus reuerentiales.*

pediunt.nā statim appellatione interposita coram eis respondent, dicentes. Et ego ob reuerentiam superioris huic appellationi defero, & talem tibi terminum præfigo, vel dicunt sic, Cum in hoc & in hoc falsum in appellatione narretur, uel cum causæ, ex quib. interponitur, friuolæ, seu frustratoriæ sint, appellationi non defero. Et hoc faciunt scribi loco apostolorum per notariū, qui scripsit appellationem in fine ipsius appellationis,
a sub eiusdem testibus aut sic instrumentum huiusmodi appellationem contineat, & apostolos ipsos. & nos hac forma in Romana curia sepe vtimur, vbi parum curatur de his apostolis concedendis, quia tā is, a quo appellatur, quam is, ad quem appellatur, præsentes sunt in co-
10 dem loco.† Notandum est igitur, quod apostolus, siue libellus appellatorius, siue litera dimissoria, continere debet regulariter, quis, a quo, contra quem & ad quem & super quo, & quare appellat, & an is, a quo appellatur, deferat, vel non, & quare sic, uel non, vel an appellantem dimittat, vel non, hoc probatur ff. de libellis dimi. l. vnica, quæ est 2.q.6 post appellationem, extra. eod. cordi. lib. 6 & ff. de appe. recip. vel non, sciendū. & ff. de ap. l. 1. §. fi. ff. de verg. sign. si dimissoriæ, at videas supra vers. alii dimissorii. in illo libello, sanctissimo in Christo, &c. Dr autem apostolus ab Epi, quod est supra, & Stolon, quod est mulio. est enim litera ad superiorem missa, ut
b hic patet b.† Hoc etiam scias, quod si appellatur coram
11 personis honestis, vel etiam publicis, quia iudicis persona haberi non potest, ut 2.q.6. biduum. & extra de offic. ord. pastoralis. ad fi. & de app. c. ult. peti possunt etiam ab eis apostoli testimoniales, de quibus prædictum est vt sup. §. 1. ver. illud quoque. & sic obseruant in Romana curia appellantes. Quamuis enim dicāt quidā, quod cum extra iudicium appellatur. non est necesse peti apostolos, cautela tamen est etiam, q̄ ab aduersario petantur, propter decr. cordi. quæ dicit indistincte debere peti, siue in iudicio, siue extra appellatur, ut supra in prin. huius §. & uer. 1. Credo etiā, q̄ si extra iudicium appellatur ab aduersario tanquam a iudice, puta a prelato, ne quid. fiat iuris ordine non seruato, ut sup. §. prox. in forma, ego P. prior &c. q̄ tunc debent ab eo apostoli peti In summa nota, quod appellatur debet instanter, & sæ
12 pius, & reuerenter, non arroganter apostolos petere, uel si eos habere non potest coram eo, a quo appellatur publice protestari, vel si eius copiam habere non possit in eo loco, in quo p tribunali solitus est sedere, & post sibi non oper. t, licet hæc protestatio non sit in usu, vt in præd. c. cordi. & 2.q.6. post appellationem. & c. biduum. uerū si forte. ff. de libel. dimiss. l. un... & nisi petat, & instanter, petat, sibi imputet, quia non tenet eius appellatio, q̄ de forma appellationis est, ut petatur, ut in præd. c. cordi. 2.q.6. biduum. & c. post appellationem licet iudex male fecerit. qui eos non concessit cum etiam eos non petēti offerre debeat, ubi recipit appellationem, alias non debet offerre, sed petenti dare, ut C. de appel. eos. §. fin. & iudic. bus. quæ est 2.q.6. ad fin. q. & in consti.
c Alexan. IIII. de app. ut probatio. respond. 1. c† Debent
c autem peti & etiam dari intra xxx. dies, ut 2.q.9.c. fi. uer
13 iudicibus. C de appel. præsens. alioquin negligens intra hoc tempus petere, uidetur appellationi renunciasse d,
d ut 2.q.6. ab eo. C. de appel. quoniam. 1. Iudex autem, qui de præcepto dare habet apostolos, ut in præd. c. cordi. punitur, nisi det, argu. in præd. c. post appellationem.. in fi. & 24.q.2. quod recipitur. extra de uerb. signi. in his. ad arbitrium superioris, cum non sit pœna determinata, e
e extra de off. deleg. de causis. ff. de iur. delib. l. 1. De qua requisitione, & de die, ac instantia petitionis apostolorū, consulo q̄ fiat publicum instrumentum, ut ext. de sententia excom. cum medicinalis. lib. 6. & debent peti per legitima interualla intra prædictum tempus, secundū, quosdam, arg. in Decr. Greg. X. de sententia excom. con
14 stitutione §. ii. li. 6.† Si enim dicit, peto, & instanter, ac instantissime peto, vt s. §. proxi. in prin. pro vna vice reputatur, ff. de iud. nonnunquam, nec sufficit, argume. 31.q.2. Lotharius. Debet ergo petere presente notario per legitima interualla, saltem vnius diei ff. de pub. iu. inter. alias non valet appellatio, vt in præd. c. ab eo. et in præd. l. quoniam secundum P, de Samp. Sed certe hic non vidi opponi, nec hoc multum approbo, satis. n. satisfacit iuri, qui instāter petit die, qua appellat, & in ip-
f so actu appellandi. f† Sed nunquid in libello appella-
15 tionis est necesse apostolos petere, videtur quod sic, ut in decr. cordi. & in pręd. l. de libel. dimiss. §. fi. Dic cōtra, cū sufficiat fieri vsque ad xxx. dies, vt s. de hoc not. ff. de app. l. 1. in fi. Item nota, quod si iudex, qui nō uult apostolos concedere, post appellationem in causa procedat, nullus est processus, nisi appellationi fuerit re-
g nunciatum, vt in præd. decre. vt probatio. g Item sicut appellatio fit in scriptis, sic apostoli debent in scriptis dari, secundum Dominum meum, ar. C. de app. si quis, & l. litigatoribus, quæ est 1.q.6. ad fi. q. & 2. q. 1. in primis, non dico peti, licet cautela sit, vt & de petitio-
h ne fiat publicum instrumētum, & cautela non nocet h C. de testam. testamentum, ext. de elect. licet.

ADDITIONES.

a Testib. *Et addi, faciūt, quod acta causæ sibi dari præcipiunt apostolorum.*

b Patet *Vel qua quis dimittitur a potestate iudicis, et hoc respectu magis proprie dimissoria dicuntur appel. ut dixit Host. ubi supra ante finem.*

c Vt probatio respon. 1. *Quā non habemus, sed patet in decre ut super. eod. tit. lib. 6.*

d Renunciasse. *Etiam si uadat, uel mittat ad appellationem prosequendam, ut eo. ti. ab eo. lib. 6.*

e Determinata. *Nisi q̄ non ualet processus postea per eum factus, ut in præd. decr. ut super. & infra sequitur.*

f Appellandi. *Hodie tene, quod habes in clemen. eo. ti. quamuis, & notabiliter de hoc eod. tit. ab eo. li. 1.*

g Vt probatio. *dic, ut supra.*

h Non nocet.. *Addit. Insolita tā cautela inducit fraudē præsumptā quia pp calliditatē hodiernam, ut pallient homines suas fraudes. apponunt & inferunt cautelas insolitas & inusitatas, ut est gl. in l. cum allegas. C. de usuris, & in l. si quis sub conditione, ff. de con. inst. & dicit And. Sic, consi. 6 inc. illud in medium, col. x. uer. 1. iste dolus, in 4. uolu. & Bar. in l. hæreditarium. ff. de bon. auctor. iud. poss. ubi dicit cautelā Dy. ibi inutrere peccatum mortale, ideo huiusmodi cautelæ dolosæ sunt reijciendæ. Hen. Fer.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter sint in causis appellationum formandi.*
2 *Appellans si iustam habeat causam defendendi sententiam pro se latam, non debet in expensis condemnari.*
3 *Appellatus prosequens appellationem appellante prosequi nolente qualiter formare debeat libellum.*
4 *Libellus qualiter sit formandus, ubi a sententia appellatur.*
5 *Libellus, ubi sententia petitur cassari, & cassatam nunciari, qualiter sit formandus.*
6 *Libellus qualiter sit formandus, ubi appellationem a grauamine, uel interlocutoria interpositam, fertur sententia diffinitiua a qua appellatur.*

4. §. Nunc dicēdū restat de libellis causis appellatoinū formādis. a† Et qdē formalium super formis appellationū, s. §. 1. positis. Scias ergo, q̄ sicut in eo §. in prin. declaratum est, quandoq; appellatur in iudicio, qnque extra. Si in iudicio, aut ante sententiam, aut post, si ante, sic concipitur libellus.

FORMA. Coram vobis domino tali, propono ego talis

ADDITIO.

a Formandis. *De his Bonagui. & Aeg. sparsim tractauerunt, quod omitto, quia hic plenius.*

talis,ꝙ cum olim talis quęstio super hoc inter me et ta
lem coram tali iudice verteretẽ,idem iudex mihi inde
bite & irrationabiliter minas intulit,ꝙ nisi soluerẽ ad-
uersario decem,quæ dare de iure non tenebar,vel nisi
responderem positioni,quę impertinens erat. me ex-
communicaret, vel decem libras a me extorqueret,et
hmõi,vel excommunicationis exceptionem ꝯ aduer-
sarium propositam,vel pacti de non petendo,vel suspi
cionis,vel fori,& huiusmodi(prosequere causas supra
in præmissis appellationum formis positas) admittere
denegauit,vel non esse admittẽdã,interloquendo per
peram & inique decreuit,unde ex his sentiẽs me inde
bite prægrauari, ad sedem duxi Apostolicã appellan-
dũ,cuius quidẽ appellationis causam Sanctissimus Pa
ter Clemẽs Dominus Pap. IIII.uobis cõmisit audien
dã,& fine debito terminãdã,quare peto per uos ꝓnun
ciari dictũ iudicem male & inique processisse,vel per-
peram & inique interlocutũ fuisse,& me ab eo legiti-
me appellasse,dictasq; exceptiones admittẽdas esse,pe
to ẽt cassari & irritari ĩterlocutoriã ipsam,& ꝓcessum,
et quicquid post ꝓtatã appellationẽ in meũ ꝑiudicium
a esse noscit attentatũ,videlicet hoc et hoc.a & ꝙ postea
in principali negotio procedatis,extra de rescrip.dile-
ctus filius,eo.c.dilecto.&c.ut debitus,& c.cum specia
li,& c.cũ cã,in fi.C.de rebus cred.generaliter.§.si autẽ.
b Papa no.extra eod.ti.consuluit.b quod appellans nun-
quam debet petere reuocari, quod post appellationẽ
factum est,sicut quicquid contra appellationem fa-
ctum est,& ei annexa,vt ext.ee.solicitudinẽ,& de pro-
cu.auditis,de hoc sup.de appe.§.nouissime,vers.et no-
ta,ꝙ.& seq.Hoc aũt,quod in fi.dixi,& postea in princi
pali,&c in Romana curia non seruatur, quia eo ipso,
ꝙ pronunciatur bene appellatũ,per consequens patet.
ꝙ ipse habet in principali quæstione cognoscere.vt pa
tet in præmissis concor.& 2.q.6.ad fi.q.& no.in pręd.c.
2 vt debitus.† Item de expensis non pono ĩ libello,quia
appellatus,qui habet iustã cãm defendendi sñiam pro
se latam, non debet eis condemnari. In curia vero vi
di indistincte peti, tam ex parte appellantis,q̃ appella-
ti.Sed de hoc dic,ut supra de expensis, §.nunc uiden-
3 dum,versicu.quid de appellatio.† Si autem appellatus
prosequatur appellationem.quia appellans non vult ꝓ
sequi,sic concipitur libellus.

LIB.Coram,&c,ut supra vsque, verteretur, iunge,
quia idem iudex eidã pręcepit,sicut debuit, ut tali po-
sitioni, quæ pertinens erat,responderet, uel quia sibi
comminatus fuit,sicut decet iudicem facere: vel quia
talem exceptionem friuolam, quam posuit, denega-
uit admittere,frustratorie in vocem appellationis pro
rupit,cuius quidem,etc.vt s̃.in proxi.lib.vsque iudicẽ,
adde bene,& iuste processisse,& dictũ talem male, &
frustratorie appellasse.peto etiam eum mihi in expen-
sis legitimis cõdemnari,quas in processu iudicii decla
rabo,ff.de offi.præsi.obseruandum,ext.de appe.pasto-
ralis,&c.cum cessante,&c.reprehensibilis.C.quomo-
do,& quando iud.Authen.qui semel.de rescri. ex par-
te,2.q 6.omnimodo.& l.appellatore. Vel sic.

LIB.Coram,&c.propono contra P.ꝙ cum idem P.
me per talem auctoritatem,vt dr̃,apostolicam ꝯtra iu-
ra fecisset vocari ad talem locũ,vbi nequit haberi co-
pia iurisperitorũ,excipiendo proposui ꝯ eũ coram eo,
ꝙ ibi rñdere non tenebar,petens mihi locũ idoneum
assignari,quam exceptionem corã illo me obtuli pro
baturũ,ipse uero exceptionem hmõi non admisit, sed
in eodem loco ꝯ iura processit,& dictum P.in rei peri-
tæ possessionem induxit,pp quod ĩdebite sentiens me
grauari,ad uos,vel ad sedem duxi apostolicam appellã
dum,quare peto per uos pronunciari me bñ appellas-
se,& eum perperã pronunciasse cassari etiã,& irritari,
cassum,nullum,& irritum pronũnciari processũ post
dictam cãm appellationis per delegatum ipsum habi-
tum,peto ẽt expensas factas,& protestor de faciẽdis.ext.
c de rescr pręsenti c.ext.de eo,qui mit.in pos.cã rei ser.cũ
c uenissent.de re iu.cũ supd. Vtrum dẽt dari libellus super
appellationib.in iudicio a grauaminib. interpositis, no.
s̃.de li.conce.§.nunc dicendum.ad fi.ver.se nunquid.Si
4 † uero a sententia appelletur,sic libellus concipitur:

LIB.Corã,&c.propono ꝯ P.ꝙ talis iudex in tali cã,(spe
cifica vt s̃.§.1.uer.si aũt)quæ corã eo interdictũ P.& me
uertitur,procedens contra me peto eodẽ facto diffiniti-
uã sñiam,si sñia dici ualeat, me nõ citato, nec conuicto,
vel iuris ordine postposito, promulgauit, ego vero ex
hoc me,& causam meã sentiẽs indebite prægrauari, ab
ea,tanq̃ iniqua,viua uoce uel in scriptis ad sedem Apo-
stolicã appellaui,cuius appellationis prosecutioni talem
duxi terminum statuendũ,quare peto per uos pronũcia
ri me bene,& legitime appellasse, dictam que sñiam, si
sentẽtia dici põt,nullam,cassam,& irritã pronunciari,&
nullius fore momenti declarari,vel si aliqua essent,peto
eã,tanq̃ iniq̃,remedio appellationis cassari, ac inutiliã ꝓ
nunciari.Hæc forma probatur ext.de in integ.resti.ex li
teris.in fi.ext.de fide instru.cũ.Ioannes. Lex tñ C.de ap.
eos.in fi.dicit,ꝙ qui de appellatione cognoscit, dẽt tñ
pronunciare appellationẽ iniustam esse vel iustam,& 2.
q.6.in fi.Quare dicunt quidam, ꝙ eo,ꝙ appellationem
legitimã pronunciat,priorẽ sñiam infirmat,& e conuer
so,ut no.C.de sen.& inter.pręsens.inf.prox.uer. in sum-
ma.Tñ de facto petĩ quotidie utrumq;,s.pronũciari ap
pellationẽ legitimã; & sñiam infirmari,& econtra,quia
abundans cautela nõ nocet,C de test.testamentũ. ff.de
reg.iu.non solent.super hoc vide,quod not.plene secun
dũ Papam,extr.eo.dilecti filii,prior c.& sup.de sñia,§.vt
autem.uer.in iudice autẽ.† Item vtrumque præmissorũ
simul peti potest,s.cassam pronunciari, & cassari. quod
dic.ut sup.de sñia,§.iuxta versi.sed nunquid. Vel sic:

LIB.Coram,&c.vt sup.proxi.usq; procedẽs, iũge par-
tim,seu sup quibusdã articulis ꝓ me,& partim. seu sup
quibusdã cõtra me diffinitiuã sñiam ꝓmulgauit, prout
in ipsa sentẽtia plenius noscit contineri. Vel specifica,si
uis,in quo contra te lata est,ego vero à dicta sñia, qua-
tenus ꝯtra me lata extitit,duxi ad sedẽ Apostolicã appel
landũ.vel dic,à qua vtraq; pars appellare curauit, quare
peto p vos ꝓnunciari me bene appellasse, & dictũ iudi-
cem

ADDITIONES.

a Hoc & hoc.*Videtur uelle auctor, quod petens reuocari attẽtata illa exprimere debeat in libello. Contrarium scripsi in decre.consuluit,statim allegata in fin.vt scripsi post In.de resti.spol.2.cũ ad se de in prin.in gl.no.libellũ.accessoria bene admittuntur in libellis sine specificatione,secus si non essent accessoria,s̃m eũ, ut dixi de ordi.cog.c.2.post prin.in gl.dicebatur,quod ẽt uide sup.de lib.concep.§.iã nunc uidendũ.uer.item talis. Et uide,quod no.de libel.oblat.c.2.in prima gl.uer.in uniuersalib. Procedat ergo hoc dictum, cũ principaliter petitur attentatorũ reuocatio,de his statim retentã.& ad materiã faciũt,q̃ scripsi de sepul.certificari.in q.6.& seq.*
ADDE Old.consi.216.in fin.

b Consuluit.2.*Et uide quod post eum & Host.ibi scripsi super fi.1.gl.eod.tit.dilecti.i.ult.in prin.mag.gl.& in eius fine.*

c Præsenti.*Quod hodie non habemus,sed dic,ut eod.titu.statutum.lib.6.*

d Cum super.*Contra tales libellos loquẽtes de exceptione nõ admissa,Aegid.cap.78.docet,sic litem non contestari ego autem lit.contest.rñdeo,quod exceptio,de qua habetur mentio in libello, & cuius occasionem fuisse dicitur appellatum,non fuit proposita coram iudice,etiam si fuit proposita,appellans non obtulit se probaturum,et si obtulit,iudex non recusauit admittere,quod si fecit nõ fuit ob illam causam appellatum,& si ob id fuit appellatum,non tamen intra decem dies,& si appellauit intra dictum tempus,nõ tamen fuit intra tempus legitimum prosecutus,quare dico narrata,prout narrantur,non esse uera,& petita fieri non debere. & dicit talem responsionem scribendam in actis.*

d Dilecti filii prior.*Vbi scripsi in glos.dicit Inno.*

cem perperã pceßiss ad dictã sniam, si sententia etc. vt s. prox. v. sq. in fi. Si vis iūge & quatenus p me lata est, eã peto executioni mãdari, & dicto P. sup sua appellatione frustratoria ppetuū silētiū īponi, ex de test. c. Rayn & c. Raynal. & no. in p. c. dilecti. secūdū Pap. Vel sic.

LIB. Corã, &c. ppono ꝯ P. ꝙ cum idem P. me corã tali iudice super re, vel causa tali traxisset ī ... n, iudex ipse pperã. & inique in causa ipsa, iuris ordine post posito, vel non seruato, pcedēs, super re ipsa, vel causa, et sup dãnis. & sumptib. ɔtra me diffi nitiuã snīam pmulgauit, a qua sententia sentiēs me granari, ad uos, vel ad sedē Apostolicã appellaui. uerum appellatione pēdente & facta iã per uos citatione in causa appellationis, idē iudex sup addēs grauam ē grauamini, snīam ipsam duxit executioni mãdãdã, quare peto dictã executionem & quicquid post præfatã appellationē actū est ante oia reuocari, & in statū debitū reduci, quo facto peto per uos appellationē meã iustã, pnunciari, &c. vt s. extr. de iureiur. uenientes. ext. de app. dilectis, & c. Romana. de ꝯsti. cū M. Ferrariensis, in fi. & s. de appel. §. nouissime. ver. & no. ꝙ & seq. Ibi etiã no. qualiter formabit petitio sup reuocatione attentatorum post appellationē. Vel sic.

LIB. Corã, &c. ppono cõtra P. ꝙ cum inter eum & me super hoc corã R. iudice quæstio verteretur, ideoq; iudex rite pcedens pro me contra P. diffinitiuã sententiam protulisset, p̄fatus P. vt dicitur, appellans, cuidã H. causam appellationis obtulit delegari, qui H. in causa perpe. ã, & inique procedens, uel iuris ordine nō seruato, uel lite nō cõtestata, vel me nõ citato, de facto pnunciauit dictū P. bene appellasse, & dictū R. male pnunciasse, a qua pronūciatione duxi ad sedē Apostolicam appellãdū, quare peto per uos pronūciari per me bene, &c.

6 † Si autem post appellationem a grauamine uel interlocutoria interpositam, feratur sententia diffinitiua, a qua etiam appellatur, sic concipietur libellus:

LIB. Coram, &c. propono cõtra P. ꝙ cum inter me ex una parte, & eū ex altera super tali re, uel corã R. iudice quæstio uer teretur, talem corã eo exceptionē, uel suspicionis cãm cõtra eū pposui, quã admittere p suã interlocutoriam, vel procedēdo in causa admittere denegauit, vel ī hoc me grauauit, quare ex præmissa causa duxi ad sedē Apostolicã appellãdū: verum idē R. iudex post appellationē hmōi, & eius cognitione pēdente grauamē grauamini superaddens, ea spreta de facto in me snīã excōicationis tulisse dicitur, affirmatiuãq; cõtra me sententiã pmulgasse, a qua etiã ad cautelã ad sedē duxi Apostolicã appellãdū, quare peto me bene appellasse, & dictū iudicē perperã pcessisse, per vestrã sententiã declarari, dictumq; pcessum, et snīam, et qcquid post dictas appellationes secutū est, per vos cassū nullū, & irritū pronunciari, vel si aliquis esset, peto illū cassari, & irritari, & inutilē pnunciari, & me ad psecutionem, & probationē coram vobis admitti ī eo statu, in quo casu fuisse cognoscitur corã dicto R. tēpore primæ appellationis ab eo emissæ. Itē peto dãna, & expensas, &c. Verum aduocati talē libellū corã me in palatio sæpe impugnãt, dicētes, ꝙ si ɔstat primã appellationē legitimã esse, nec sententia, nec appellatio secuta valet. Itē appellando post à sententia diffinitiua, uidetur recessisse a prima appellatione. Sed tu dic, vt extr de re iud. c. 1. & s. de sententia, §. iuxta, versi. quid ergo si appello.

SVMMARIVM.

De libellis in causa appellationis extra iudicium factæ formandis.

1 *In appellationibus beneficialibus qui modi sint seruandi, & qualiter libelli formandi.*

2 *Petitiones in libellis diuersimode considerantur.*

3 *Sententia debet iuxta modum petitionis dictari.*

5 §. Superest videre, quid iuris sit, cum extra iudicium appellatur, puta ne a possessio eu. quã turbetur a, vt §. 2. ī forma, Ego. P. prior. & tunc sic libellus concipitur:

LIB. Corã, &c. ppono ꝯ P. à quo cū timerē ex ueri similib. causis turbari, seu inquietari in possessione talis rei, ꝙ quiete, & pacifice possidebã, & possideo, seu ꝙ me ipso iudiciario ordine post posito spoliaret, duxi ad sedē Apostolicã appellandū, ne me in possessione ipsa inquietare psumeret, seu ēt molestaret, cū nō sit sibi ius tanta faciēdi: quare peto appellationē meã iustã, & me legitime appellasse, pnūciari, & sibi imponi perpetuū silētiū super inquietatione, seu pturbatione dictæ meæ possessionis, ex. eo. cum teneamur. vel forma, vt s. de cã poss. §. n retinēdę. † In appellationib. aūt bn̄ficialib. put uarij occurrunt articuli, varij possūt libelli formari, de quib. licet dictū sit s. de act. seu pet. r. §. sup act onibus: tamē hic alios exempli gratia formemus, & primo sic:

LIB. Corã, &c. ppono cõtra B. ꝙ cum felicis recordationis A ex. Pap. IIII. p me sub ea forma, qua pauperibus clericis scribere placuit, decano, & capitulo talis ecclesię primo monitorias, secūdo in virtute obedientię suas literas direx sset, demū mihi ad talem archidiaconū literã cõcessit executorã, qui dictos decanū, & capitulū monuit, vt mihi de beneficio ecclesiastico cū cura, uel sine cura ad eorū collatione spectante, si tunc vacaret, uel quam cito ad id se facultas offerret, iuxta mãdatum Apostolicū prouiderent, in contradictores, & rebelles excōicationis sententiã proferēdo. Ipsi uero spirita inobedientiæ, seu rebellionis ducti, monitionem, & excommunicatione præfatas uilipēdentes, & quanq̃ id facere potuissent, tamen facere neglexerūt, ad sedē Apostolicã friuole, ac frustratorie, ut dicitur, appellantes. quare peto p uos, domine auditor, mihi prouideri in dicta ecclesia, cum offerat se facultas iuxta mandatū Apostolicã s. dictū peto etiã eos in expensis legitimis, quas tantū facio p eo, ꝙ appellauerunt frustratorie cōdemnari, ext. de præben. cum s̄m, & de ætat. & aqualit. cum contingat. ext. de rescrip. constitutus. Vel sic:

LIB. Corã, &c. ppono cõtra P. ꝙ olim talis tali suis dedit literis in mandatis, vt cum tale beneficiū tanto tēpore ī tali ecclesia vacasset, ꝙ eius collatio erat ad sedē Apostolicã deuoluta, ipsum mihi ɔferre deberet amoto ab eo quolibet illicito detentore, verū cum dictum beneficiū per eū iuxta tenorem mãdati Apostolici mihi cōferri peterem, ac et ã assignari, prædictus P. temere se opponens, duxit ad sedē Apostolicã appellãdū: quare peto per uos pnūciari eū friuole appellasse, & in expensis legitimis cōdemnari: peto etiã per uestrã sententiã declarari, domine auditor, beneficiū illud mihi debere conferri, & ipsum mihi peto per uos de facto cōferri b, & protestor de expensis faciendis, extra de concess. præben. cum nostris. & c. literas. & in præd. §. super act. uerb. sed si ad ipsam. Vel sic:

LIB. Corã, &c. propono ꝯ P. ꝙ cū olim me recepto in canonicū, & in fratrē talis ecclesię, talis pbenda ibi p obitū talis uacauisset, ipsaq. tanq̃ debita, mihi collata fuisset, & in ipsius possessionē, vel quasi inductus forē, eamq; tenuissem, & possedissem pacifice, & quiete: demū ipse P. falso asserēs eã uacare, tacito de iure meo, de ea sibi puideri, & se inuestiri procurauit in meū præiudiciū, & grauamē, & sup ea mihi indebite se opponit: quod

ADDITIONES.

a Cuiquam turbetur.

ADDITIO. Adde omnino uidendum Guid. Pa. in quæstionib. suis in quæ. 436. incip. cum materia appellationū. col. 12. in 65. quæstio. ubi si possidens rem aliquam, dubitans turbari in possessione sua, appellet extra iudicium, an talis appellatio sit aliquem effectum. Henri. Ferran.

b Conferri. *Vt in cle. de rescrip. auditor. & uide, quod ibi no. in 1. glo. an sit hoc necesse, ut in libello petatur conferri.*

quod quam cito ad meã peruenit notitiam, duxi ad sedem Apostolicã appellandũ: quare peto appellationẽ meã per uos pronũciari legitimã, & tam literas per dictum P. obtentas, quam pcessus omnes per eas quocũque modo habitos cassari, & irritari, & cassos, seu irritos, pnunciari, & super prædictã preb ẽda sibi perpetuũ silentiũ imponi, cum nullũ ius habeat in eadẽ, & eã a me de iure pertinere per vestrã sententiã declarari, & decerni. peto etiã expensas factas, quas tantũ e timo. & de faciẽdis ptestor, ex. de preb. relatũ. & c. dilectus. Vel sic:

L I B. Corã, & c. propono ego pcurator talis episcopi contra P. qui cum literas Apostolicas super receptione ac prouisione sua in tali ecclesia ad talẽ archidiaconũ impetrasset, ideq; archidiaconus cum ad executionem earũ pcedere uellet, ex parte dicti episcopi quędã fuerunt pposita, quare archidiaconus pcedere nõ debeat: sed eo hoc nõ admittẽte, fuit ex parte dicti episcopi ad sedem Apostolicã appellatum. & licet addictum episcopum receptio canonicorũ in dicta ecclesia non pertineat, prætextu tamen receptionis, & alias post appellationem contra episcopum procedere præsumpserũt, quare peto pro parte episcopi bene fore appellatũ & per ipsum archidiacõum male fore processum per vestram sententiam declarari, & appellationem ipsam iustam decerni, cassari etiam, & irritari, & cassum, & irritum pronunciari, quicquid per præfatum archidiaconum cõtra dictum episcopum forte fuerit attentatum & omnia reduci ad eum statum, ĩ quo tempore appellationis emissæ fuisse noscuntur. peto etiam expensas, & c. Vel sic:

L I B. Coram, & c. propono contra episcopum, & capitulum Agathen. ecclesię, quod cũ ad R. literas Apostolicas impetrassem, vt in præfata ecclesia me recipi faceret in canonicum, & in fratrem, mihiq; de præbenda, si qua tunc vacabat, vel quã primum ad id se facultas offerret, prouidere curaret, idem R. volens mandatum Apostolicũ exequi, vt debebat, præfatis episcopo & capitulo dedit in mandatis, vt me in canonicum reciperent, & in fratrem, prouidentes mihi, & c. iuxta ipsarum domini Papę continentiam literarum, alioquin certa die ipsis præfixa coram eo proponerent, quare id facere nõ deberent. verum licet ex parte ipsorum multa forent coram eodem obiecta, nihil tamẽ rationabile ostensum extitit, aut probatum, quod prædicti mandati executionem impedire deberet, vel etiam retardare propter quod idẽ executor eosdẽ peremptorie monuit, vt me reciperent & c. ut supra, & quia ipsi spiritu inobedientiæ ducti præfatam monitionem uilipenderũt, ideo eos nominatim excommunicauit in scriptis, exceptis tali, & tali, qui ipsam officiarent. à qua monitione, & excommunicatione ex parte ipsorum fuit ad sedem Apostolicam appellatum, quare peto dictã appellationem cassari, cassam, & friuolam denũciari, & nullius fore momenti decerni, dictumque processum per ipsum R. habitum legitimum, & iustum fuisse pronũciari, & cõfirmari decerni, & sententialiter me recipiẽdum fore in dicta ecclesia in canonicum, & in fratrem prouidendumque mihi fore de præbenda, & c. iuxta apostolicarum continentiam literarum, eosdemque debere ad id per censuras ecclesiasticas coarctari, dictã etiam excommunicationis sententiam usque ad satisfactionem condignam facere obseruari, & etiam eam per uos modo canonico aggrauari. Qualiter autem in causa appellationis extra iudicium emissæ formabitur petitio super reuocatione attentatorum, uide supra de appel. §. nouissime. uersi. & nota, quod. & seq.

1 † In summa nota, quod quandoque petitur in libello sententiã post appellationem latam pronunciari nullam, ut extra de

a appel. dilecti. 3. a quandoque infirmari, extra de testamentis, Raynaldus. quandoque reuocari executionem sententiæ, à qua extitit appellatum, ut e extra de iureiur. venientes, quandoque simpliciter sententiam nõ

b tenere, vt extra de appe. dilecti, 2.b quandoque processum post appellationem habitum esse nullum, eod. ti. dilecto, quandoque quicquid fit post appellationem, pronunciari irritum & inane. ut eo tit. cum causam, & c. 1. quandoque quicquid fit contra appellationem, extra de electio. cum nobis, quãdoque debere reduci in statum pristinum, extra de app. bonę. quandoque in statum debitum, vt extra de lib. ob. c. pe. quandoque reuocari in statum pristinum, & quicquid post appellationem attentatum est. vt ext. de rescrip. ex parte. 1. quandoque reuocari in irritum, eo. tit. significante, & sic diuersimode petitur, prout apparet ex præmissis, & aliis multis iuribus, hoc enim ibi pronũciatur. Quare in-

c telligendum est tales fuisse petitiones, quia iuxta modum petitionis sententia est dicta. c ut extra de accu.

3 qualiter, 2. prope fi. Quicquid tamen sit, † vtilius est pnunciari, scilicet appellationem iustam, siue bene appellatum esse, quod si sic pronũcietur, accessorium huiusmodi sententiæ erit non solum, quæ acta sunt post appellationem, reuocare, verumetiam ipsam sententiam, nisi fuerit a sententia appellatum, vt C. de ap. eos in prin. & supra. §. i. & §. prox. ver. si vero sententia, & extra de testa. Raynutius.

ADDITIONES.

a Dilecti. 3. *Corrige, 2. Non ponderauit auctor, quod prima decret. nt. nci. id. dilecti. unde tertiam allegat pro secunda hic, & infr. allegat secundam pro prima.*

b Dilecti. 2. *Correxi 1.*

c Petitiones. I *uno. fuit hoc uerbum & consilium, quod statim sequitur, vt scripsi in prædi. decret. dilecti. ult. in prin. magnæ glos. ubi etiam uide, quod ad consilium adit Hostien. in forma libelli & est hoc, et quicquid pro, & contra ipsam in mei præiudicium attentatum est, in irritum reuocari.*

Baldus de appellationibus.

FORMA appellationis a comminatione, a grauamine, ab interlocutoria, & diffinitiua, §. an omnia. G. Item de his, quæ requiruntur, cum appellatur ab interlocutoria, vel grauamine, § 1. G. An præsumatur appellatio in scriptura redacta, vel inscriptis interposita? sentit, quod non, §. ante omnia, versicu. & notabiliter. G. Nec sentẽtia præsumitur in scriptis lata, l. fideicommissa, § primo, de legat. 3. per Iacob. C. de sentẽ. ex breuic. recit. l. secunda. D. est insertus in scriptura appellationis priuatæ, non probat diem, sed debet scribi per notarium, versic. hoc autem scias. Potest simul agi de nullitate & iniustitia, & tacite venit nullitatis, versi. quidam autem. G. vide supra de appella. §. procedit. Qualiter formetur appellatio coram honestis uiris, item de forma protestationis metus, versicu. illud, & versic. sequen. G. Aliud est confirmare appellationem aliud geminare, & qui geminat, potest se iuuare ex appellatione secunda, versicu fin. G. de appellationibus extraiudicialibus, nota eas ante grauamen interponi, secus in iudicialibus, in §. restat. in fin. G. Si timeo, ne episcopus de facto expellat me de possessione. uel faciat contra meam exceptionem. possum appellare. G. De speciebus apostolorum, & eorum formis, §. sequitur, per G. Dicitur sepius petere apostolos. qui semel dicit, pete sæpe, & sæpius, versicu pen. argum, ff. de pign. actio. l. 3. in glos. ord. Forma libelli super appellatione, vel grauamine, uel interlocutoria, vel diffinitiua, §. nũc dicendum. G. De diuersis clausulis libellorum appellationis, §. fin. versic. fin. Et an oblatio libelli obligationis sic de processu causæ appellationis, Dicit Barto. quod non, in rubro C. de in ius voc. & ideo die feriato offerri potest. Bald. nec etiam admissio iudicis admittentis libellum operatur, C. de tempo. appella, l. fina. §. illud. Barto.

De

a De peregrinantibus.a Rubrica.

ADDITIO.

a *AD Summistas recurrere, & maximè ad Host. qui declarat, de qua peregrinatione intelligatur ru. Hos idē auctor, qui super illa solā libellum formauit, generalius de peregrinis, su. de treu. & pa. c. 2. cū concor. Quō aūt eis prouideatur, si furta vel dāna sustinēt in hospitio, naui, vel caupona, plenè prosequitur auctor inf. de fur. §. 1. ver. alia quoq; vsq; ad ver. porro cum.*

IN hoc titulo sic concipitur libellus: LIB. Coram, & c. cōqueror de P. quia cū causa peregrinationis, vel prosequendæ appellationis essem in Romano itinere cōsti
a tutus, post arreptum iter a idem P. me, seu procuratores meos reb. proprijs, vel ecclesiæ meæ spoliare præsumsit, quare peto pdicta bona, & possessiones eorū integraliter mihi restitui, & eū ad id per vos cogi, ext.
b ep. c. vnico b, 24. q. 3. si quis Romipetas, &c. paternorū. Hoc idē ēt pōt seruus absentis petere, C. si per vim, vel alio modo poss. tur. fu. l. Et hoc pōt facere ordinarius, quāuis à dele. fuerit appellatū. quod dic, vt ex. de app.
c cum teneamur. c

ADDITIONES.

a Iter. *Vide, quod de forma huius clausulæ scripsi de reb. eccl. non alie. episcopi in gl. summitur hac. ad fi.*
b c. vnico. *Et vide quod ibi post Host. scripsi in fi.*
c Cum teneamur. *Vide, quod ibi dixi in gl. ma. & super 1. glo.*

a De confirmatione vtili, vel inutili a. Rub.

ADDITIO.

a *RECVRRE ad Summistas, & vltra remissionē, quā hic auctor dat in fi. vbi remittam quæstiones, videas de formis cōfirmationum, & casus, quibus secundum stilum curiæ non dantur, sup. de rescr. præsenta. §. ratione formæ. ver. sequitur videre.*

SCIENDVM est, φ res ad aliquem dicitur pertinere, non ex v. confirmationis, sed ex vi donationis, uel alterius tituli præcedentis. Aliud .n. est donare, & aliud confirmare, extra de fide instr. inter dilectos a. vnde super ea nō
a est libellus concipiendus, tanquam ex ea aliquid petatur, quæ ex alio titulo præcedenti originem suam du-
b cit, vt extra de re iud. cum inter uos b. Hāc materiam
c prosequere, ut s. de instr. edi. §. nunc autem c.

ADDITIONES.

a Inter dilectos. *Et ibi in gl. no. In. dixit de cōfirmatoine simplici. & illa, quæ habet clausulam, ad instar.*
b Cum inter vos. *Hoc procederet, si confirmatio Papæ confirmaret instrumentum, facit de transa. c. 1 in fi. tunc. n. libellus esset super confirmatione formandus.*
c §. nunc autem *Et ibi post prin. inuenies qōnem venerealem 49. cui ēt conuenit 54. item vide 56. sup. de sententia, §. vt autē ver. quod si Papa.*

PARTICVLA III.

a De vita honestate a. clericorum Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad summistas recurre. Habemus aūt iura noua penalia, quæ nō vidit auctor, contra clericos histriones, eo. ti. c. vno, li. 6. & nouissimè contra carnifices, vel tabernarios vel vtentes habitu clericali inhonesto, in Clem. hoc ti. c. 1. & 2. Q̄uem autē pp dec. cum ab omni conuenit huic tt. s. an ordinarius possit in cā matrimoniali cogere partes, ut salarium pro assessore deponant, ibi uide in fi.*

a CLERICORVM honestatem a prælatorum curæ relinquimus, non iudiciali strepitui reseruamus, ut ext. eod. ut clericorum. §. 1. & §. pen. ex. de of. ord. licet.

ADDITIO.

a Clericorum honestatem. *Sed miror, φ nō remisit ad Repertoriū suū, eo. ti. vbi collegit iura, per quæ probat honestatē clericis īdictā p singula mēbra à uertice capitis usq; ad plātā pedis.*

De cohabitatione clericorum & mu-
a lierum a Rubrica.

ADDITIO.

a *AD Summistas recur. Cōicare uolo quendā defensionē clerici cōcubinary, quā in curiā euenisse didici, in cā beneficiali illuc reuoluta facta fuerūt positiones per unū electorū cōtra clericum, φ Rosetā tenuerat in cōcubinā, ille hāc negare uoluit, ponēs per decr. ult. de iureiu. lib. 6. cum conuincere de manifesto periurio, formās capitula, qđ publice illā concubinā tenuerat, ille formauit capitula contraria, qđ illa Roseta tenuerat eū sibi in sua propria domo alimenta præstādo. de facti acceptata fuit hæc defensio ꝯ periuriū, quod opponebatur, & habuit curia de hoc solatiū.*

IN hoc titulo sic concipitur libellus: LIB. Coram, &c. propono contra P. sacerdotem, vel diaconum, φ ipse sæpe monitus, & prohibitus à familiaritate, vel confabulatione, vel cohabitatione talis suspectæ mulieris, sibi cohabitare, vel in locis, & horis suspectis confabulari nō cessat, tenet in suā pp fornicationē cōmittendā, unde magnū scandalū in populo oriť, atq; error quare peto ipsū ex officio vestro puniri scandalū p canonicas sanctiones, ex. eo, c. 2. & c. seq. & c. tua. 34. dist. fraternitatis. ex. de præsum. literis, &c.

De clericis coniugatis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *VIDE Summistas. Habemus aūt iuus nouū, quod nō vidit auctor, eo. ti. c. vno, li. 6. de quo inf. dicetur, quatuor qōnes dominicales habuimus de materia, s. 9. 10. 15. & 30. de primis tribus vide eo. ti. c. vno. li. 6. in gl. huic ergo, & sup ipsa de 30. vide de tē. or. cum secūdum. quasdam alias qōnes scripsi super dec. lo. eo. ti.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici quo casu, & qua rōne teneantur ad contributionem.*
2 *Clerici an sicut in personalibus sunt priuilegiati, sic & in temporalibus.*
3 *Clerici exempti sunt ab omnibus vrbium, vel castrorum onerib. extra casum necessitatis,*
4 *Rustici clericos ad onera indebita cogentes posiūt excōmunicari.*
5 *Priuilegia clericorum an extendantur ad eorum familiam.*
6 *Negotiatio honesta vel inhonesta quæ dicatur.*
7 *Clerici sordida tractare non debent.*
8 *Clerici vineas proprias putare, vel fodere non prohibentur.*
9 *Clerici mercanciam honestam exercere permittuntur.*
10 *Clerici succedentes in rebus laicorum, de quibus dabantur collectæ, an ad eas etiam teneantur.*
11 *Priuilegiatus succedens priuato, vtitur iure priuati. Rebus mutatis, an mutentur priuilegia.*
12 *Aestimatio, seu descriptio facta pro paruo pretio, non dicitur esse perpetua, aut certa.*
13 *Clericus habēs bona is cū alijs indiuisa, an prætextu priuilegij clericalis possit illas collectas defendere.*
14 *Actionibus duab. simul vnitis, actio vnita retinet, quod melius est in vtraque.*
15 *Publica vtilitas vacillare nō debet obtētu priuilegij clericalis.*
16 *Fratrib. vel nepotib. clerico bona sua dantib. vt ab eo defendantur, an is poterit defendere.*
17 *Rota non possunt haberi, quæ in fraudem gesta noscuntur.*
18 *Bigami omni priuilegio dicunt exuti.*
19 *Clerici beneficiati in minorib. ordinibus cōstituti matrimonium contrahentes, cogendi sunt beneficia dimittere, & vxorib. adhærere.*
20 *Clericus matrimonium cōtrahēs beneficijs renunciasse censetur.*

SIC libellus concipitur:
LIB.Coram.&c.propono ꝯ P.qui cũ olim
ton suratus esset, matrimonium cũ tali con-
traxit.ext.eo.c.1.verum idem P.nunc tonsu
ram reassumit abiectã, ne statutis patriæ subiaceat, &
vt debitis obseqꝗs & iustitijs me defraudet: quare cũ
reddenda sint, quæ sunt Cæsaris Cæsari, peto cũ cogi
ad facienda mihi consueta seruitia, & debita redden-
da,ex.c.ex parte,de vi.& & hone. cle.c.vlt.de priu. ex
parte.&23.q.8.tributum.Vel sic:
LIB.Corã,&c.propono ego syndicus talis uniuer-
sitatis nomine ipsius ꝯ P.clericum de tali loco, ꝙ licet
ipse potius negotiationibus, & quæstionibus seculari-
bus, quam diuinis uacet officijs, non uult tamen statu
tis eiusdem loci & consuetudinib.& tallijs,& alijs sub
iacere; quare peto ipsum per uos cogi & cogendũ fo-
re decerni in talliis, & alijs communibus eiusdem uni
uersitatis negotiis cõtribuere, sicut alij eiusdẽ uniuer-
sitatis hoĩes, quoties, expedit, contribuunt, ex.de ui.&
1 hon.cler.c.fi.† Et intellige, ꝙ rõne possessionũ suarũ
clerici tenẽtur ꝯtribuere, vt ibi dr̃.Sed ꝯ 12.q.2.eccle
siarũ.16.q.1.similiter.vbi dr̃, ꝙ eod· priuilegio gaudẽt
res clericorum, quo & res ecclesiarum, ext. de immu.
eccl.non minus.ibi sacerdotes & bona eorum, &c.&
ibi de bonis ecclesiarum,& clericorum,&c.& 23.q.vl.
c.tributum.quamuis. &c.conuenior. At ecclesiarum
possessiones à talibus sunt immunes, ut 16.q.1.c.gene
raliter.§ nouarum.& in præ.c.nõ minus.& est expres-
sum C.de epis.& cler. Auth.item nulla, vbi eximũtur
ecclesiæ,& pia loca,& p̃sonæ ecclesiasticæ à collectis,
& ab angarijs & perangariis,& eo. ti.l.2.& bene in cõ
sti.Alex.de immu.eccle.quia nonnulli.Sed illud uerũ
est de clericis clericaliter viuẽtib.qui videlicet licet cõ
iugati sint, tñ clericatum in tonsura & habitu prętẽ-
dunt, ecclesiam saltem in festis officiant, & à negotia
tionib.secular.b.præsertim inhonestis abstinent. hi.n.
a gaudent priuilegio in se & reb.suis a, vt probatur per
decre.in fi.à contrario sensu, ibi, dum his implicant,
&c.Sed si hmõi.vilibus se immisceant, & nihil de cleri-
co prætendant, nisi fortè solum habitum, vel tõsurã,
tunc priuilegium perdunt, vt ibi,& ext.de priui.ex par
te 3.& de sent.excom.in audientia.& de elec.transmis
sam. Prius tñ ꝗ tales talia exercendo priuilegium per
b dant, solenniter tertio sunt monendi, vt ibi dr̃ b,& 12.
q.2.indigne & sũt in sua quasi possessione clericatus,
siue priuilegij clericalis tuendi, arg.pręc.decre.ex parte
Non sunt ergo ferendi rustici clerici oppido semper
2 infesti, vt 2.q.6.laicos.† qui cum singulis annis tenent
dño certam facere taliam, vel certam ex aliqua causa
soluere pecunię quantitatem, iam sup omnes & sin-
gulas possessiones castri, vel villæ imponunt, vt sic cle
rici se excusare non valeant, sed rõne possessionũ sol-
uere teneantur: quia non solum priueligiati sunt in p-
sonalibus, vt in con cor.s̃.proximè contrarijs inductis:
imo ẽt & in possessionibus, de quib.clericaliter viuũt,
vt dixi: non tamen nego, quin pensiones & tributa, ad
quæ ipsorum prędia sunt obnoxia, soluere teneantur,
c vt ea.q.c §.huic datur.&c.tributi & d.c.cõuenior. & ĩ.
3 ver.ad huius.† Et generaliter clerici exẽpti sũt ab om
nib.oneribus vrbium, vel castrorum, nisi vrgẽs neces-
sitas immineat,& etiã mancipia eorum, vt in præd.c.
ecclesiarum,& 16.q.1.§.nouarum.& in pręc.non mi
nus.C.de episc.& cler.l.2.Et vbi necessitas talis immi-
net, sunt per prelatos suos,& non per alios, ad hoc co-
gendi, vt ex.de immu.eccle.peruenit.quia de ipsius fo
4 ro sunt, ex.de foro comp.si diligenti.† Excommunicẽ
tur ergo rustici, qui indirectè ad hęc eos cogere volũt
statuẽtes, ne quis eis loquatur, vel eos iuuet in aliquo.
nec ignem, nec aquam donet, nec aliquod seruitium
faciat, nec damnificans eos in rebus, vel possessionib.
puniatur, nec aliquid eis vendatur, nec bladum molat
& similia, vt ex.de priui.quanto immo ipso iure excõ
d municati sunt vt ex.de sen.exc.grauem.&c. nouerit d.
5 † Et no. ꝙ non solum clerici priueligiati sunt, imò ẽt
e & eorum vxores e,& serui,& homines, C.de episcop.
& cler.l.2.in quibus autem clerici & ecclesiæ priuile-
f giati sunt, no.secundum Papam, in præ.c.non minus.
In quibusdam autem locis consuetudo interpretatur
prædicta iura, vt solummodo bona clericorum in ali
quibus ecclesijs, uel locis ecclesiasticis intitulatorum
6 gaudeãt priuilegio in prèmissis.† Sed quam dices ho
nestam,& inhonestam negotiationem, Respon.inho
nestum & interdictũ eis est publicè tabernas tenere,
ut 44.di.nulli.licet sit cõtra C.de epis.& cleri. l.2. Sed
illud potest intelligi & concedi pp necessariam,& ho
nestam negotiationẽ, prout no.88.di.negotiationem.
ex qua etiam possunt pręesse ergasterijs, seu stationib.
operarum, ut in eisdem iurib.Item est eis interdictum
usuras exercere, ut.46.di.seditionarios.&c.2.ex.de usu
ris, pręterea.Itẽ inhonestũ reputo, si sit lanio, seu car-
nifex, uel publicus faber, uel si pelles, uel coria parat, et
hmõi uilia & immũda ęxercet.† Clerici.n.sordida tra
ctare non debent, que dedecent etiam prophanis, ut
ex.de cust.euch.c.2.ĩ fi.uel si publicè locat operas suas
ad arandum uel fodiẽdum,& similia sordida, ut in p.
§.nouarum. Quę autem munera sordida dicantur ha
bes multa ff.de mun.& ho.l.munerum.usque ad §.pa
8 trimoniorum.† Veruntamen non prohibeo ipsos ui-
neas ꝓprias putare, uel fodere, uel domos suas refice-
re,& quodlibet iustum negotium decens eos exerce-
re pp diuersas eorum necessitates. Nã legimus Apo-
stolos negotiatos fuisse,& manibus proprijs uictui ne
cessaria quęsiuisse.ut ex̃.de cler.uel.mo.ca.1.ad fi.11.q.
3.cauendum.& 91.di.c.1.de consec.dist.5.nunq̃. Põt.n.ca
nistros facere, seminare, plantare, rigare, arbores inse-
rere, apũ aluearia fabricare, retia texere, libros scribe-
re,& similia, ut in pręc.nunq̃.licet ibi monachi, non
9 clerici instruant, ut ibi patet in fi.† Possunt ẽt honestũ
g mercaturam exercere, g C.de episco.& cler.l.2.resp.1.
& emere honestè, & uẽdere, dum tñ ecclesias oĩno
non negligant.2t 91.dist.clericus.2.& ex artificio ho-
ADDITIONES. nesto

a Rẽbus suis. *Hoc est reprobatum per decr. vnicam, eo.ti.lib.6. quæ solum in duobus reseruat eis priuilegia.*

b Dicitur. *Salua pace, illa decr. non loquitur de cõiugatis, in quibus non est necessaria monitio, imò hoc ipso, ꝙ non deserũt habitum & tonsurã, perdũt priuilegiũ, vt in præ.c.vno, eo.ti.li.6. vbi scripsi in ult.gl. An vero illud recuperent resumẽdo habitũ, satis scripsi in dec.lo.in 46.*

c Ea.q. *Ideo proxima, s. superius alle.24.q.2.in fi.*

d c.nouerit. *ver. vt expressius de imm.ec.eos, qui in fi.li.6*

e Vxores. *Non procedit hoc hodie In his n.quib.clerici non gaudẽt, ergo nec ipsæ. Duorum aũt. priueligiorũ, quib clerici tales gaudent, non videntur vxores esse posse participes. Super hoc vide, quod scripsi eo.ti.c.vno, lib.6.in gl.vlt.*

ADDE, ꝑ Bald.consil.220.1.lib.consuluit clericos vxores ducentes non gaudere priuilegijs eorum, qui vxores no ducũt, & quib.collectis clerici possint restringi, tã pro reb.suis, ꝗ ecclesiasticis, vide per eundẽ con.248 eo.vol. Et an clerici & ecclesię teneãtur ad contributionẽ taliæ factæ per cõmune, vide & qua rõne possit obuiari rapinę & extorsionib. ipsius cõis, vide per Pet.de An.con.95. Et an testator possit legare fundum ecclesiæ, cũ hoc ꝙ teneatur ad onera, per eũdẽ con.218. & ad quas collectas teneatur clericus, & an vendẽdã vinũ, oleũ, frumentũ, dicatur mercari, vide Abb.con.6.2.lib.

ADDITIO. Adde tu, an collectę possint imponi clericis, vide Alex.con.210.inci.& viso.col.5.ver.preterea. in 2.vol.& Gui.Pap.qõnib.suis.q.79.inci.an clerici,& q.73.vbi an ecclesia teneatur cõtribuere cũ laicis ꝑ reparationib.mẽiorũ ciui.H.F.

f Non minus. *Vt scripsi in gl. vt dicitur In. vbi vide.*

g Exercere. *Et contra hos & macellarios, de quib.inf. dr̃, prouisum est per clem.de vita & hone.cle.1.*

nesto victum quærere, vt ea dist. c.2.& In honestum ergo negotium & turpe lucrum eis inhibetur, vt 88. dist. c.2.& 91. dist. §.1.& 23. dist. his igitur. honestum vero cō
10 cedit, vt patet ex præmissis. † Ad huius autem articuli euidētiam clariorem quæritur, si ad clericum ex patris, vel alterius laici successione, vel aliter peruenit aliqua res, ex qua pater, vel alius laicus dabat collectā, an clericus modo dabit eandem collectam pro illa possessione? Et vr̄, ꝙ non, arg. C. lib. x. de imponē. lucrat. de scrip. l. vnica, a contrario sensu, vbi dicitur, ꝙ si personę conditio non mutat̄, nec rei statum cōuenit mutari: ergo a contrario, &c. Item omnis iniquę exactionis acerbitas a clericis repellatur, vt C. de epis. & cler. l. 2. in princ. & Auth. item nulla. & in præ. §. nouarum. & §. quamuis & arg. ad hoc in const. Alexan. de qua fit mentio infra
a de imm. ec. ver. & scias a. Arg. contra ff. de senat. fœmi. §. 1. C. lib. 10. de exact. tributor. l. fi. ff. de uerb. obli. l. 2. §. 2. ibi, non ex persona hæredum conditio obligationis immutatur, ff. de reg. iur. non debeo, & l. heredem. & l. qui in ius ff. de ver. obl. l. 2. & l. ea. §. Cato. ff. ad Syl. l. Polla. ff. de iure fisci, l. fiscus. & l. non intelligitur. §. si posteriori, ff. de vsur. si debitores. C. de non numer. pec. si in-
11 ter. † Itē cū priuilegiatus succedit priuato, utitur iure priuati, ff. de inst. actio. sed et si. & l. si eius mandato, §. si pu. ff. de Iudę. heres. & l. sedis. & vr̄ expeditū C. de epis. & cler. l. 3. & C. sine censu, uel reli. omnes. Dicunt qui-
b dam b, ꝙ si quid restat pro preteritis annis, siue in pēsionibus soluendis, illud soluent: q̄a res ad eos transit cum illo onere: pro futuris vero nihil, sed vtentur priuilegio, ff. de iure fisc. filius, ff. de usur. cum quidam, §. debitores. Alii dicunt, ꝙ sic possessio illa erat scripta dare pro solido & libra ad collectas: qui q̄nque patrimoniorū munera possessionibus inducuntur, ut ff. de mu. & hono. rescripto, §. fi. & l. munerum §. patrimoniorum. tunc res ipsa onerata est, & cum onere suo trāsit: vnde clericus,
c ad quē pertinet, pro ea soluere, tenet c, ff. de act. emp. & ven. alienatio, ff. de acqu. rerum dom. traditio. extra de deci. cū non sit. & probatur hoc in prę. §. hinc datur, & c. tributū. & c. quenior. & not. in pręd. l. munerum. §. ab huiusmodi. Alias non tenetur clericus, q̄a mutata persona mutatur & status rei, vt colligitur ex pręd. l. vnica, de impon. luc. descri. de nouo tñ non potest ad hoc ad-
12 scribi, ut supra dixi. † Sed certe cum descriptio, seu ęstimatio, quę fit p solido, vel libra, nō sit perpetua & certa, imo mutat̄ & variatur pro varietate imminentium negotiorum, non vr̄ hmōi onus durare. postquam res
d peruenerit ad priuilegiatam personam d. Si aūt possessio illa certum & perpetuum censum, uel tributum debet, illud cum possessione transit, & solui debet, ut sup.
13 † Quid si clericus habens bona communia cū fratrib. uel nepotibus indiuisa, vult illa omnia defendere a collectis & aliis muneribus pretextu priuilegii clericalis, nunquid potest. Et vr̄, quod sic, argu. extra de consecra. eccl. uel altar. quod in dubiis, in fin. Quod. n. commune est, suum esse uidetur. arg. ff. de uer. sig. pupillus, §. fi. ff. de auro, & arg. leg. Quintus, & ff. de ritu nup. illud. in priuc. nec vr̄ ad diuisionem cogendus, cū sit cohæredi-
14 bus petentibus faciēda, ff. fa. erc. l. 1. in prin. † Item duabus actionibus simul unitis actio retinet, quod melius fuerit in utraque: sic & hic omnia bona iuncta & indiuisa priuilegio immunitatis gaudebunt, C. de rei uxor. act. l. 1. respon. 1. §. sed si ignoramus. Idem etiam est in legatis & fideicommissis unitis, C. communia de leg. l. 2. prope fi. Sed dic contra, licet indiuisa sunt, arg. ff. de muner. & honor. l. 3. §. & iudex ex officio suo diuidet, seu diuidere illos coget, ut C. libro decimo, quādo, & quibus quarta debet ex bonis decu. l. 1. & 2. Et imponet collectas, seu aliud munus cuilibet ex fratribus, uel nepotibus iuxta ratam de bonis ipsis eos contingentem, ut libro 10. de mut. par. l. 1. † quia obtentu priuilegii clericalis non debet publica utilitas vacillare, ar. C. libro 12. de priuil. schola. l. 1. in fi. pro parte autem clerici, quæ priuilegiata est, non congruebant, vt C. quemadmodum ci-
16 uil. mune. iud. l. fi. † Sed quid si fratres, vel nepotes dāt ipsi clerico partem suam, vel bona sua, vt ab illo defendātur, & vr̄, ꝙ ea defendere poterit, nisi probetur in fraudem factum esse, ff. de probat. l. quoties, §. qui dolo. G. de dolo. l. dolum, qđ non de facili præsumit, vt ff. mād. procur. §. dolum, & C. de dolo, si fideiussor. 1. q. 7. sancimus. præsertim in clerico, extra de no. operis nunc. c. 2.
18 super hoc dici potest. † Quo ad hoc. vt fraus præsumatur, siue causa, p p quam sit donatio, & personarum donantium & donatarii conditio cōsideranda sunt, extra de emp. & ven. ad nostram. extra de pign. illo, in fin. 46. dist. sunt nonnulli. in fi. & si eis inspectis fraus p̄sumet̄, donatores iudicis officio pro nobis illis munera iniuncta subire cogentur, arg. C. plus ualere quod agitur, per totum, extra qui filii sint legitimi, per tuas, nam quæ in fraudem gesta sunt, rata haberi nō debēt, ff. quæ in fraudem credit. l. 1. in princ. ad idem C. de debit. ciuit. l. 1. extra de rescrip. ex tenore. Ipsi. n. possidere intelliguntur, quoniam dolus pro possessione hr̄, ff. de reg. iur. qui dolo. Præsumitur autem fraus, si totam partem suam, seu omnia bona sua donauerit. argum. ff. de his, q̄ in fraudē credit. omnes. §. 1. nam non est uerisimile, ꝙ se spoliēt omnibus bonis suis, vt ff. de probat, cum de indebito. Quidam autem dicunt, quod iudex propter hmōi præsumptionem coget illos iurare de ueritate dicenda: & si fraudem confessi fuerint, contribuere cogētur. alioquin non, probatione deficiente, ff. de test. tu. duo sunt, Arg. tamen, quod clericus & pro suis & pro illis bonis, cōtribuere coget̄, C. de episc. & cle. de his. & C. de sacr.
e san. eccl. sacrosan. ad fi. & l. seque. e † Bigami autem om-
18 ni priuilegio sunt exuti, nec tuēdi sunt in aliquo, sed sunt de foro seculari, nulla contraria consuetudine obstante, ut in const. Gregor. X. de biga. altercationis, libr.
19 6. † Vltimo not. quod clerici beneficiati in minoribus ordinibus existentes, matrimonium contrahentes, cogendi sunt beneficia dimittere, & uxoribus adhærere,
20 extra eodem c. 1. † Sed quid, si sponsæ eorum de præsenti ante carnis copulam ingrediantur monasterium, nū-
f quid clerici ipsi a beneficiis expellentur. Dixit Vinc. f quod sic quia contrahendo renunciauerunt, arg. extra de renunciat. ex transmissa. Arg. contra, ext. de conuer. coniug. ex publico. extra de big. c. fi.

ADDITIONES.

a Vers. & scias. *Cuius pars habetur de censib. quanquam & reliqua de immu. ecc. c. 1. lib. 6. & uide, quod ibi scripsi in 1. gl.*
b Quidam. *Alb. Gal. in tit. de mun. & honor. ver. antepe.*
c Tenetur. *Facit de haret. accusatus, §. si uero: in fi. li. 6.*
d Personam. *Facit 10. q. 1. nouerint & de iure pat. c. uno. lib. 6. cū concor. & Arch in decr. 1. de immun. eccl. lib. 6. ubi ad literā posuit uer. alij dicunt, usque huc, dicit hoc tenendum, maxime cum talia secūdum ius imponi debeant, C. queadm. ciui. mu. l. ult. li. 10.*
ADDE, ut per Pet. de Anchar. consi. 334.
e Et l. seq. *Et uide, quod scripsi de immu. eccl. non minus, super gl. pen.*
f Vin. *In decre. eo. ti. ubi hoc scripsi.*
ADDE, quod Abb. consi. 05. in fi. quarti dubij tenet, quod per sponsalia de futuro clericus in minoribus constitus non perdit beneficium.

Baldus de clericis coniugatis.

Non prodest, clerico cuniugato, qui dimisit habitū, reassumere habitum, cui semel renunciauit. G. Clericus coniugatus teneī soluere datia, collectas & gabellas pro bonis propriis. Alii dicūt, quod non tenetur, si portat habitū & tonsuram. Si autem possessiones sunt

tributariæ,

tributariæ.bene debetur tributum ordinarium. Si aũt non sint tributariæ, sed æstimo communis allibratæ, tunc dicunt quidam, quod debetur collecta; alii cõtra: faciunt, quæ no.ff.ad mun.cip.l.incola. Si autem clericus est tabernarius, uel cerdo, non habet immunitatẽ, sed ratione artis tenetur secundum legem ciuitatis, C. de iurif.om.iu.l,nn.C.de episc.& cler.l.1. Quid de clerico habente bona communia cum fratribus? Item qd, si frater laicus donat bona fratri clerico in fraudem collectarum: tit.de cleric.coniug.& gaudet priuilegio personæ, non rerum.

De clericis non residentibus in ecclesia, uel præbenda a. Rub.

ADDITIO.

a *Vide summistas. & ius nouum æquissimum, quod non uidit auctor, emanauit circa hoc eo.ti.c.vno,lib.6. Est sciendum, q Ross. in lib.iur.can.coniungit has quator rubricas, de præben. de cler. non resid. de concess. uel ec. non uac. de in institutionib. dicens, q hæc ad ius ciuile non pertinẽt: supple, & ideo de his in libellis iuris ciuilis non tractauit. quia ipsorũ materia connexa, ideo illis simul tractare intendit: persequitur tamen hæc diuisim ordine, de quo supra non seruato. quia in tractatu præbendarum rubricam inserit de conces.præb. & eccl.siæ, & c.alias est rubr. qñ pbenda sit cõferẽda: alias est sine rubrica ad prin. 2.col.ibi, consideranda est autẽ, &c. Secundo inserit de ista sub rubrica, cum sit conferenda præbẽda; dicens inter cętera, eam conferendam residere parato: & sic prosequitur materiam tituli. Circa quam quæro. quando incipiat currere quinquennium Titio per Papã gratiose concessum de recipiendis præbendæ fructibus in absentia. Item quæro de secundo quinquennio impetrato per eundem pendente primo, & tacito de primo. quod incipit a tempore datæ, facit de rescri.eam te.de præ. dilectus.2. uide, quod ibi scripsi super 2.gl.de dec.c.2.lib.6. & eo. lib.de rescrip.si propter. Nam si tempus præsentationis attenditur, iam posset ultra decennium inchoari effectus gratiæ. quod esset absurdum, & sic uita [illegible], de exce.cum inter.de præb.du iũ. lib.6. Item expressio quinquennij debet intelligi de primo. de præben.non potest.lib.6.cũ cõcor.ibi no.in gl.antepe. & hoc præcipue si determinatio quinquennij ponatur per Vsque, ut in præ.decr.si propter. & e.ti.si gratiose quia per id patet, quod statim incipit, quasi sit sensus et mens, ab hac hora, uel die, usque ad quinquennium. Fortius ergo esset dubium, si diceretur. Per quinquennium. facit de magistris super specula.in fi.ubi dicit Per annos quinque, nõ sic in dec.cum ex eo.de elec.lib.6. quia ibi dicit usque ad septennium. In 2.q.ponendo, quod impetratio ualeat, uidetur secundum quinquennium incipere primo finito, ut priuilegium aliquid conferat non prius collatum, de priuileg.in his, ver.cum autem.ff.ad Trebel.l.senatus.in fi.& ad municip.l.in fi. & latissime interpretamur principis beneficium, de uerb.sign. olim. & ibi conco. In cõtrarium, quod ponderetur tempus datæ, repetita sunt allegata supra q.pro x. & sic idem tempus utrique gratiæ satisfaciet, sicut una solutio quandoque duabus obligationib. satisfaciet. Nec. n. est nouum, ex pluribus causis idem deberi eidem personæ, ff.de ac.empto.non est nouum.de reg.iu.non, ut ex plurib. & cum plures causæ lucratiuæ concurrunt in eadem persona, una solutio omnibus satisfacit, ff.de act. & obl.l.omnes, & sic, quia utraque causa lucratiua sit, & vnum tempus satisfacit duplici; bene de elect. prouida.lib.6.in gl.pe. & de hoc satis scripsi de elect.cum in cũctis. ad fi.mag.gl.super uerbo, triennio, facit ẽt, quod no. de consue.c.ult. lib.6.in gl.pe. Ad id, quod dicitur beneficium latissime interpretandum, respondeo per ea, quæ scripsi in præ.dec.olim. Aduerte, quia supra dixi hæc uera procedere, supposito, quod indulgentia ualeat: sed in terminis propositis, quibus dicitur tacita fuisse prima gratia quinquennij etiam adhuc pendentis, dico surreptitiam nõ ualuisse, per decr.2.de filijs presbyt.lib.6. & quæ ibi scripsi in ul. gl. & quæ scripsi post inn.de præs.veniens.vers.non obstante, & p decr.2.de dec.§.1.& lib.6. & aliquid dixi supra de filijs presbyter.in fi. Si igitur tacet primam pendentem, vel finitam, dico, dispẽsationẽ non ualere; si illam exprimit, & finitam, ualebit, si concedatur; si exprimit, uerisimile est, quod declarabitur, qñ incipiet 2. ubi declaratio non fiat tacita, uel expressa, procedit solutio sup.dicta. ad hæc remittã inf.de test.in 1.q. Sed fuit de facto 3. qõ; talis canonicus longo tẽpore fuerat absens ab ecclesia; & quia nesciebatur, ubi esset, fuit publice citatus, & demum expectatus, secundum formam decr.ex tuæ.eod.tit.& de facto multo plus; finaliter facta iterum publica proclamatione in ecclesia de ipso, vel alio, qui vellet illum excusare, nullo comparente eps priuauit eum & collata fuit canonica cum præbenda alteri. post tempus uenit ille priuatus, & litigat cum possessore præbendæ. dicens duplici de causa priuationem de se factam non ualuisse. prima, quia episcopus sine c.saltem requisito, illum priuauit, secunda, quia per illam vnicam citationem in prin.factam, licet peremptoriam, illum priuare non potuerit, quæritur, quid iuris? Et, ut qõ sit dubia. supponitur, quod non erat locus dec.3.de consue.lib,6. Inducit priuatus pro se quo ad primum, iura alleg. in vlt.gl.præd.3 dec. possessor allegat ad officium epi solius hoc de iure cõi spectare, per decr. eo.tit. conquerente, & c.inter quatuor. & c.si.de ap.peruenit. 2. itẽ l.d. cõtumaces, 21.d.c.si.7.q.1.si qs presbyt. Coadiuuat præ. decr. vlt. de rescrip.lib.6.de ele.licet canon.in fi, de capellis mona.c. vno, e. lib.& clem.de ætate & qual c.1.de of. ordi.1.de vita & honest. cler.c.1.de statu reg.ne in agro.ante fi.ver.nec prioratus. Inducitur l.officium.in prin.ff.de re mil.ubi qui præest exercitui, habet dare commeatum, & debet id parcissime facere. Et iura ad contrarium inducta non obstant, quæ loquuntur in processu, qui fit in forma iudicij, in quo iudiciario ordine procedendum est; sed in casu isto non sic proceditur: requiritur.n.uel uocatur absens, si non uenit, uidetur, etiam, quod sine sñia possit alius eligi, ut e.ti.ex parte 1. quasi in facto, quod non põt esse non notorium, liceat sic procedere. bene facit de filijs presbyterorum. quoniam. & uide. quod scripsi in præ.c.ex part. super uerbo, uocatus. & decr.eo.ti.ex tuæ.dicit illos spoliari; quasi innuat nõ esse necessariũ sñiam; & uide, qd ibi scripsi super ipso uer. & sup uer.citatio. & in gl.ibi seq. Cũ ergo solennis opinio per textum adducta habeat, quod sine priuatione sufficeret episcopum dicere electoribus, quod eligerent, fortius licebit ei soli sententia talem ferre. Circa secundum posset inducere textum decr.ex tuæ ibi, trinæ citationis edictum, hic fuerat unica, licet peremptoria. Nec tamen curatur illa secunda, quę facta fuit, si præsens fuisset ipse, uel alius, qui uellet illum excusare. Citationem.n.quę arctat, eo casu dẽt sequi spatium sex mensium, ut ibi respondebat possessor, numerum citationum de iure non ponderandum. una.n. peremptoria tenet uicem trium. Inducit c.de illicita.24.q.3. quod tribus citationib. ęquiparat unã peremptoriã. Ad idem lex, nonnunquam, ff.de iu. maxime quia istud unicum sequebatur idem spatium, quod sequi debebat tria, scilicet, sex mensium, ut ibi decr.ex tuæ. & sic satisfactum erat illi decretali, & in facto dicebatur longe plus expectatus, ut dixi in prin. Mihi nõ satisfacit hæc responsio; in terminis.n.nostris constat, quod p tres citationes successiue publice factas, facilius, quam per unã solam. licet peremptoriam, poterat id ad citati notitiã peruenire, & ad hunc finem id fieri iubetur, extra de dolo & contum.c.fi. Posset ergo contingere, quod amicus, qui intimabit, audiet tertiam, qui primam & secundam non audiuit. Item, ut dicit l.2.in fi. C.de custo. reo. imponenda est freni temperies iudicibus, qui sæuire uolunt. Ad hunc finem puto de hac trina citatione statutum, ne sæuire uolens episcopus possit edictum paucis intimare, ideoq; uoluit fieri trinã & publicã; optime facit in clemen.de foro competen.c.1.§. si uero, ut uerisimilius citatio perueniat, requiritur pluralitas dierum & locorum. Ad idem de elect.causam §.1.& 2. & decr. 2. de iudic. Allegata in contrarium procedunt, cum non subest talis causa; quia citatio fit personaliter, uel ad domum: de prima constat, quod peruenit ad eum; de secunda est uerisimile, quod perueniet.*

ADDE uer.huius addit.in ep.in 2.Old.cons.50.incipiẽte, gratia concessa. & Bald.ibi; sed fuit de facto eiusdem Old. consi. 115. incip.articuli domini Arnaldi. Et quib.casib.clerici non residentes, capiant fructus, uide Feder.cons.246. Et sic episcopus faciat constitutionem, quod omnes beneficiati faciant residentiam sub pœna priuationis beneficiorum, an non residens in parochiali ecclesia, ut priuatus, uel priuandus, uide Feder.consi.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus qualiter sit formãdus, ubi agitur de clericis nõ residẽtib.*

2 Seruitio

Seruitio domini Papæ vacantes, an à residentia in præbendis suis excusentur.

a 1 IN hoc titulo sic poteris libellū cōcipere; LIB. † Coram, &c. propono contra P. canonicū, vel rectorem talis ecclesiæ, quòd licèt dicta ecclesia, vel prębenda residentiam exigat personalem, ipse tamē absq; causa rationali sine licentia se absentat, uel in alia diœcesi moram trahit, propter quod ecclesia ipsa debito officio defraudatur: quare peto eum per vos per pęnā cogi canonicam ad personalem in dicta ecclesia residentiam faciendam, ext. eod. cap. ult. & pen. de appell. peruenit. 2. Vel sic:

LIB. Cum talis per sex menses suam deseruerit ecclesiam, nec monitus redire uelit, peto ipsum ecclesia siue beneficio spoliari, extra eod. in, ex tuæ. & c. qualiter. & cap. ex parte. 7. quæstio. 1. præsentium. † Et nota quòd qui seruitio domini Papæ sunt, & præcipuè qui in cōsilijs sibi assistunt, excusantur a residentia in præbendis suis, argu. ff. de excus. tut. iurisperitos. extra de clericis non residen. cum dilectus.
(margin: a 2, b)

ADDITIONES.

a Libel. conci. *Quia libellus loquitur de beneficijs, quæ residentiam exigunt personalem, quæ sint talia, vide per Host. eo. tit. §. 1. in Sūma: sed quia hæc remissio, vel doctrina aliquibus videtur non sufficere, sciendū est, quæstionem cōnexā, qua beneficia simul possint de iure teneri, de hac no. de rescr. gratia. lib. 6. in glo. sed quæ sunt. & super illa remitto ad Rofr. in libello iuris cano. rubrica, an possint plures præbendæ, vel beneficia vni conferri. vbi ponit etiā quandā glossam tenere distin. Sed quid dicemus de forma pauperū, quæ haberet clausulam solutam olim, ita tamen, quod idē clericus, prout requiret onus beneficij, de quo sibi prouisum fuerit, se faciet statutis temporibus ad ordines promoueri, & personaliter resideat; io eodē loquebatur; alioquin ipsa gratia, & eius effectus nullius penitus sint momenti. Pone, quod & habens virtute huius gratiæ parochialē ecclesiā, recipit simpliciter beneficiū, requirens tamen residentiā de priuilegio, consuetudine, vel statuto; quæritur, an habita istius possessione pacifica, vacet primū ipso iure? quod uidetur saltē per tacitā renūciationem primi, quod se nō cōpatitur cū secundo; facit de rescript. gratiæ. facit l. vlt. ff. de diuor. de opt. lega. l. si patronus. ff. de acq. hær. si quis extraneus in prin. omissum. n. voluntatē declarat, ut ibi; & facit, quod post Inno. scripsi eodē tit. ex tuæ. super verbo, peruenire. Sed contrariū uidetur verius, & Inno. eodē tit. c. vlt. not. contrariū, dicens, quod eo casu necessaria est monitio & hominis priuatio, ibi dixi in prin. Intellige igitur primā eius glossam de curatis dignitatibus & personalibus, in quibus idē speciale, de præbē. de multa. Stabitur ergo iuri antiquo per quod dabatur optio, de præben. ad hæc. & c. præterea. Nō obstat illa clausula, alioquin, &c. quæ solū habet vim admonitionis & cōminationis. Nota simile de præben. non potest. lib. 6. in glo. quæro. cū sua remis. quia dixi supra solita olim, dixi: quia de forma illa, quā tribuebatur Clem. IIII. & quam habeo in meo stilo, cū illa clausula, hodie remota est, pars illa, alioquin, &c. et nō apponitur in forma pauperū propter difficultates, quas ingerebant impetrātibus, quod ergo quo ad ordines & residentiā statutū est in alijs, seruetur in istis. ADDE Oldr. cuius prædicta sunt verba, cōs. 165.*

b Cum dilectus. *Et ibi scripsi super vlt. glo. quid de residente cū Leg. vel cū Card. vel cū Archiep. Patet aūt per id, quod præmisit auctor, de assistentibus in consultis indubitatū esse, Cardinales, qui assistunt Papæ, in suis beneficijs haberi pro residentibus, itelligo de titulis, vel alijs beneficijs, quæ habēt; & in decr. 2. eod tit. ille Cardinalis, de quo ibi, non assistebat Papæ, nec residebat in titulo; & vide, quod ibi dixi super 1. glo. Cum aūt assistentes Papæ, qui omniū ecclesiarū gerit solicitudinē, ut in proœmio Sexti, & de censib. cum instantia singulis. ecclesiis seruire intelliguntur, de postula. præla. c. bonæ. 1. patet priuatam illarum vtilitatem in hoc includi. Vnde & Alex. voluit philosophantes Romæ priuilegijs gaudere in patria, ac si in proprijs ciuitatibus docerent, ff. de excus. tut. sed & reprobari. §. in Roma. qui est in l. sed & de vac. mu. l. eos. ad hoc præ. decr. cum dilectus. cū decr. seq. Constat ipsos etiā Cardinales uocatos esse in partem solicitudinis de quorum consilio summus Pontifex agenda ordinat & disponit, de electio. fundamenta. lib. 6. §. docet. & sunt ibi collaterales, de offic. leg. c. penult. & c. officii. lib. 6. & pars corporis eius esse inuentur, C. ad l. Iul. maie. si. l. si quis cau. 6. q. 1. c. quæro. sub §. verum. & de pœnis. felicis. lib. 6. ad quod etiā facit l. iurisperitos. quam alleg. auctor. Meritò concluditur, eos conferri, vel fingi in suis titulis, vel beneficijs residentes, & hoc inter priuilegia Cardinalium posui supra de legato, §. sequitur. in fi. ADDE Old. consi. 48. cuius prædicta sunt verba.*

Baldus de Clericis non residentibus.

QVI stat in seruitio Dñi Papæ, habetur pro residente apud propriū beneficiū, ff. de excus. tuto. iurisperitos. G.

De præbendis & dignitatibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Vide, quod dixi in rubrica supra proxima, & scias, quod verba, quæ hic in §. ponuntur, & libelli hic in eo formati ad literam fuerūt Rof. in libellis iuris canonici, in tract. de præbē. in charta penul. Multos aūt casus tēpore auctoris dubios determinant iura noua. Auctor aūt ad superiorem theoricā huius practicæ remissionem hic dat in prin. & in fi. Quæstionem de impetrante, an teneatur facere mentionem de expectatione sua, vide super regula, ignorantia. Quæstio aūt Tanc. 21. dominicalis 12. expedita est eodē titulo, si pluribus. lib. 6. Item in c. si pauper. eo. tit. in 1. glo. expeditur q. 23. Io. de Deo. lib. 1. & de decre. si tibi concess. eod. tit. expedita est ipsius q. 7 lib. 3. Item ipsius quæstiones quartam & quintam lib. 4. scripsi de decr. c. 2. in prin. lib. 6. Duas alias quæstiones ipsius scripsi de ætat. & quali. c. fi. Ibi etiā in fi. pen. glo. scripsi de quæstione domi. 20. de episcopo, qui dedit præbendā imperito redeunti de studio, quē credebat peritum. Et est sciendū, quòd Rof. bene sua q. 2. tractat hanc quæstionem, addens, quod eadē quæstio formari posset de vassallo, cui dominus dedit feudū, credens illum uirum probum, qui repertus est vilis, uel inutilis. In allegationibus, ex quo in volumine est quæstio, nō insisto. Soluit aūt, episcopum à clerico, uel dñm à vasallo præbendā, uel feudū reuocare, non posse, ex quo causa, quæ mouit, vel fuit mente concepta, non fuit expressa in collatione præbendæ, uel feudi, alle. C. de condi. ob causam. si repetendi. & C. de transa. l. si maiores. Inducit etiam, quòd nō licet alicui venire contra factum suum, dato, quòd nō teneat, ff. de ado. post mortem. vbi de hoc, & extra de cler. coniug. diuersis. & ff. de seru. rust. præd. l. fundum. Item an principio id examinare debuit, extra de electio. nihil est. de crim. fal. ad falsariorum. in princ. Dicit tñ Rof. quòd extraordinario iudicio, restitutionis in integrum, ecclesia iuuari posset, quæ utitur iure reipublicæ, C. de sacros. eccle. l. vlt. & respublica vtitur iure minoris, C. ex quibus cau. ma. l. respublica, & extra de rest. in integrum cap. 1. Proponitur quæstio facti talis. Papa episcopali mensæ propter ipsius tenuitatem vniuit tres parochiales ecclesias spectantes ad collationem episcopi, quas eligeret episcopus, ita quod cū uacarent, earū fructus cederent mensæ prædictæ, apposita clausula, de seruit. ecclesiæ, & animarum cura nō negligendis. Episcopus aūt nominauit et prælegit ecclesias. Titius impetrauit à successore ad collationē illius episcopi cum clausula, quod ante-*

HAEC materia frequēs est, & multos, uariosque continet articulos: ideoq; aliquas formas ad rudium instructionem in ea introducamus: aliquas autē posuimus suprà de appel. §. vlt. & suprà de act. seu petit. §. super actionibus. vbi de hoc, & suprà de causa possess. & proprieta. §. 1. Hunc ergo morē hic seruabimus; nā primò ponemus libellos, qui corā executoribus literarū possunt concipi: secundò eos, qui postquā dixi executores officio suo functi sunt, corā superioribus offerunt.

anteferretur oib. etiam auctoritate prædecessorum expectātib. uacauit una de ecclesiis electis, episcopū q ipse episcopus apprehendit. & Titius per suū executorē sibi illā conferri fecit, quæritur, cui debeatur, dubium qōnis facit clausula Anteferri, potissime, quia unio videtur collata in tēpore vacatione. Omne aūt, ꝙ confertur in tēpore mortis alterius, q̄ illius, qui cōsecuturus est cōmodū, uidetur conditionale, ff. de cōditio. & demonstra. l. testatore, & ibi not. Ante conditionis aūt existentiā episcopus ius nō habet. sit tñ in re. Dicet ergo poterit episcopus expectās Cū igitur cōditione pendente superuenerit habens clausulā, Anteferri, p q̄ fuit fortior illo facit C. q pot. in pig. hab. l. licet. dēt igit illi anteferri, ut uerbū sonat. facit li. 6. de rescri. si ꝓ te. & ꝙ ibi no. in 4. gl. & hoc eod. ti. c. pe. & de concessione p̄ben. auctoritate. & clemen. eo. ti. de conce. p̄eben. ca. uno, 1. resp. Sed contrariū est uerū ex his rōnib. Fact 1. gratia episcopo, nec personalis fuit, nec bñficialis quarū quælibet morte episcopi finiretur. Hæc aūt est perpetua data nō ꝑsonæ, sed dignitati, & mēsæ, quę non morit, de rescr. si gratiose, li. 6. nec desinit, nisi p casū aduersę fortunę, cuius rō habēda nō est. ff. q. & a q. ma. l. Iulianus. Clausula aūt Anteferri, beneficiales gratias afficit, & sibi similes facit ff. de tritico. & oleo le. l. ult. § fi. Sed cōcessa mēsę in multis est dissimilis & maior. ꝓ quo facit ext. de rescr. sedes de procura. qui ad agēdum. li. 6 & clemē. si. non pōt. Maioritas autē & dissimilitudo patet ibis, quia illa perpetua, ista tēporalis, illa fauorabilis prouidens indigentiæ, hæc ambitiosa & otiosa. Itē illa p modū proprietatis applicat ecclesias, ista p modū bñficij. facit ad hoc ultimū, de eo, q̄ mit. in poss. eum, qui. li. 6. Absit ergo, ꝙ hunc casum respiciat clausula Anteferri. & negatur, ꝙ primo dicebat, unionē fuisse cōditionalē, quia ꝙ ibi de uacatione ecclesiarum dicitur, nō suspendit unionē per Papā factā, quo ad suum esse, sed solum ad effectum ꝑceptionis, pp quē fiebat, quo ad quos etiam non fuit conditio. sed dies. uel fuit cōditio habens se solum ad esse, q̄ proprie naturā cōditionis nō habet, ff. de cōditio. & demō. l. nā & si cum maior. & de nouat. si pupillus. §. q sub cōditione. Fuit igitur demōstrat tēporis quo ad effectum, quātum a fructus erat habitur de facto, sic ff. de coll. bon. l. ꝑtor. in prius nouum nō conferēs, sed iā collatum exprimēs, facit ff. de dote prele. cum quis uxori. §. ult. & de donatio. int. uir. & uxo. cum hic status. §. sin autē. Et si omnino uelis ꝙ sit cōditio, erat tamē talis, quæ necessario & tacite inerat, & hęc expressa nō reddunt actum conditionalē, ff. de cōditio. & demōstra. l. cōditiones extrinsecus. de le. A. l. 3. Saltem. n. morte oportebat illas uocare, & fiebāt sine p̄iudicio tunc rectorum, ext. de donat. cōsultationib. Per qd terminatum est rectores necessario adillas nō uocādos, in clem. de reb. eccl. nō alien. si una. Ex his cōcluditur, ꝙ necessario & tacite ierāt, ut prædixi. Item oportet fateri, ꝙ uacāte illa ecclesia unita, si uis dare cōcursum mensæ & impetrāti, sunt tñ diuersi, qa quo ad mensā operat uacatio trāslationem proprietatis in ipsā, quo ad Titium operari possit illud sibi debito prius q̄ conferatur, de cōcessio. p̄ęb. c. p. f. li. 6. Cum autem cōcurrunt suum, & debitum suum præfertur, ff. de pec. l depositi. 1. & 2. resu. & l. ex facto. § plane. & ibi nota. in 1. gl. Vltra hęc impetrauit Titius ad collationem episcopi, ista ecclesia p unionem factā p Papam, q uniuit, nō mandauit uniri, cessauit esse in collatione episcopi, ac etiā ī dispositione, cum Papa iā disposuerit. Et si de mēte successoris q grat. iā fecit Titio p q am, uulius sanę mētis diceret, ꝙ fuerit ipsius intentio, clausulā Anteferri, & sic p p̄decessorē unitā referre facit de rescr. si pp lib. 6. & ca q̄uis. Et his concluditur pro mensa episcopi contra impetrantem, & est ad prius dicta responsum. Per pręlicta sic expeditum, ꝙ quęritur de ꝑmutatione, q̄ fecisset rector uiuens, quod ēt sonabant uerba, quæ scripseram eod. ti. de rerum permut. cap. uno, li. 6. super glo Quid si loquendo de dignitate extincta post primā uocationē, quod intelligo, ēt si ab ignorantib. fieret talis unio tacita, quæ expressa, &c. de rescr. sup literis. & de priuileg. duduū. fortius si a scientib. altero, uel utroque. Ex contrario sequeretur absurdum, quod unio per successiuas permutationes fieret de minoribus, sed ubi perpetuo posset esse inutilis, facit ff. de vsufruct. l. si legatus. & fieret unio ludibrio, de elect. commissa. §. porro. libr. 6. facit bene lex, quæ uult rem subiectam restitutioni alienari posse, C. cōmunia, de leg. l. ulti. §. sed quia nostra.

De secunda par. rubricę. s. de dignitatib. est uidendū. Fuit de facto dubitatum, an custos, uel sacrista ecclesię collegiatæ, habens ex of. dare, uel dari facere distributiones his, qui intersunt horis, & subtrahere his, q nō intersunt, hēns cū tali dignitate ecclesiā parochialē, tenens hęc duo post decr. Io. execrabilis, an incidet in illam. facit dubiū, qa decr. illa in sui fi. declarat illa officia curata, qb. cōpetit, suspendere, sed istud est tale, quia suspendit a perceptione p̄ębēdę, uel portionis, q̄ debebat, ergo inciderat. Cauillosa est hęc assertio, nec ē instādū in ista. Absint. n. ꝙ tale nō soluere, cadat in nomen suspensionis, de of. non dabitur, sed nec cadit in suspensionē a beneficio, itē nec a fructib. beneficij. taliter. n. suspensi inhabilitatē hēnt ad illos, nec facerent illos suos, si illos caperent. sed iste nō est suspensus, nec ībabilis, sed sibi nō dat illud modicū, ꝙ p die, uel hora reciperet, sic aliud est arma alienare, quā nūū ex armis. ff. de re milita. qui cōmeatus. §. 1. Talis ergo subtractio in nomen suspēsione cadere non pōt, qa alias ea dē die esse posset pluries suspensus, & non suspensus, vt si fuisset in matutino, non in prima, vel missa, sed fuisset in hora tertiæ & sexte non nona, in vesperis, non cōpletorio. Itē suspensus egeret absolutione, qua iste nō indiget. Plus dico, ꝙ sniam epi, uel statuti iste non solueret reditus uere sit suspenso a beneficio, vel eius fructib. istud non soluere, non caderet in suspensionē. sed esset ministeriū, vel executio suspensionis illius, ad p̄dicta facit ff. quis omissa test. l. quāuis. non proprie pars hæreditatis in una re intelligatur. Itē nec ꝓprie singuli lapides domus, sunt pars domus, ff. de usucap. cū, q ædes. in pri. & ibi redditur rō. Videmus, quod camerarij prælatorū & principium subtrahunt familiarib. prandium ferculum uel uinum, hoc attribuitur curæ, uel suspensioni, sed est quædam subtractio. Super maioritate dignitatum in ecclesia Taurini dedi consiliū, præposituram esse post ēpatum maiorē archidiaconatu, nō obstante, ꝙ archidiaconatus se uacante gerit uices ēpi, hoc scripsi super dec. p. de of. deleg. li. 6. sup gl. aduerte. Scdm ēt consiliū, ubi scripsi, ꝙ dedi de præpositura Terraconēsi, quod hæc intelligeretur curata quo ad prædictam decr. execrabilis. p eo, ꝙ sede vacante gerat uices archiepi, ibi uide. & quia ibi scripsi. me ultra rōnes ibi scriptas etiam alia habuisse motiua, illa nunc exprimam. Vnum id, quod scripsi post Inn. & Host. e. ti, cū ignores. in gl. vnus ergo. circa fi. & in dec. de multa. eo. ti. in gl. secundā ad fi. vbi post eos dixi, quod ad esse dignitatis, uel curæ requiritur, ꝙ si perpetua, ut sit locus ipse decr. de multa. Idē dixi, ubi sup. decr. licet cano. per cle. vnicam, de of. uica. Idem dico in casu decr. is, cui de electione, & de supplenda negli. præl. ecclesię li. 6. Ad principale dictum bene facit finis prędictæ constitutionis, execercabilis. dicens constitutionem locum habere in ecclesiis curatis, quarum cura non exercetur per uicarios perpetuos quod satis ostendit, quod temporale exercitium curæ non abdicat curā ab eo, cuius exercetur, nec illā attribuit illi, quo ad tēpus, quo illā exercet illā exercet, & hoc regula in quolibet alterius vices gerente, ff. de of. eius, cui mandata est iuris. l. 1. §. qui mandatā. & l. si prætor. & uide, qd no. de of. del. super qōnū. §. porrò. in pri. Concluditur, ꝙ incorporal. a iura sunt apud unū. & illorū exercitū apud alium, ff. ꝓ socio, l. 3. ubi de hoc in 1. gl. bñ facit de præ. mandatū. 1. res. l. 6. Sic est uidere, ꝙ unus, qñq. hēt ius utendi & fruendi, alteri hēt facultatē percipiendorum fructuum. patet hoc ff. de iure do si vsufructus. Differt. n. vsufructus a fructu ff. de eui. l. vaccæ. Simile contingit ī filiofamilias herede instituto ab extraneo, qui adeūdo heres est, & cōmodū immediate trāsit ad patrē. Patet primum ff. de l. 1. cum filio. Scdm patet, ff. de acq. her. l. placet. Multum facit ad prędicta, quod habetur in declarationib. super illa dec. factus per ipsum Papam Ioann. ubi inter cętera quęrebatur de archipresbyteris diœcesis Bitur. qui visitant vice archiepiscopi, & mortuo archiepiscopo extinctum est ipsorū of. & cōmittit, qb. placet, & creato archiepiscopo cessat officium deputatorū per capitulum, & cōmittit, quib. placet & cōmittit nouus archiepiscopus, & declaratum est, ꝙ ipsa constitutio, quę de uisitandi iure loquit, hos non tangit. declarationes illas habuit tēpore Papæ. Io. non tamen illas uidi sub bulla, tñ iuridicę sunt. Tertio super eadē gl. qōnem tractaui de duab. dignitatib. ecclesiæ cathedralis, insolidum, uel coniunctim sic maiorib. post episcopatum, quod neutra apparet maior altera, an utraque, uel neutra cadat in potestatē legati, & tenui, ꝙ neutra.

A D

ADDE ver. proponitur. quod primā quæstionē reprobat Roma. con. 417. & adde q. Ol. con. 227. vbi latius inuenies relata per Io. An. con. 157. & similiter ver. ſm ēt consiliū adde Oldr. con. 102. inci. statutum est in ecclesia Teraoco. & q. de clerico impetr. vide latius per Alex. post Bar. in l. cum quid. si cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Actio est ius prosequendi in iudicio, quod debetur.*
Implorans executoris officiū qualiter debeat libellū concipere.
2 *Agens super canonicatu & præbenda, qualiter formare libellū debeat.*
3 *Beneficio, de quo mandatum erat alicui prouideri, alteri collato, qualiter sit libellandum.*

1. §. Si quis igī obtinuit monitorias, peremptorias, & vltimo executorias, p executorias non hēt actionē: quia actio est ius prosequendi
1 in iudicio quod nobis debetur, In. de actio in prin. ac
a per eas ius non acquiritur in beneficio, a sed solum ad officiū executoris implorādū, vt ff. de reli. & sumptibus fu. si quis sepulchrum. in prin. vnde implorādo executoris officium, sic concipitur libellus.

LIBEL. Coram vobis domino H. executore mihi à domino Papa deputato, propono ego T. pauper clericus ɔtra q. procuratorem talis epi nomine eius ꝙ cū talis Papa ei scripsisset, vt de beneficio competenti iu aliqua ecclesiarum suæ diœcesis mihi prouideret, eo id facere non curante, ad talem abbatem. literas obtinui, vt eum super his monere deberet: verum eo monitioni hmōi obaudiēte, ad vos literas obtinui executorias, vt mandatum apostolicum exequi deberetis: quare peto per vos eum mihi cogi iuxta formam mādati apostolici prouidere, extra de rescrip. ex insinuatione. & c. constitutus de præb. cū teneamur.
2 † Quod si agit super canonicatu & pbenda, sic ɔcipit libellus:

LIBEL. Corā, & c. vt s. vsque, talis epi iunge, & capituli nomine ipsorum ꝙ cum talis Papa eis suis dederit literis in mandatis, vt me reciperent in canonicum & in fratrē, & præbendam, si qua tūc vacabat, vel quā primū vacare contingeret, mihi cōferrēt & assignarēt eis hoc facere non curantibus, alias monitorias ad eos duxi super hoc impetrādas: verū eis hmōi literis minime parētibus, ad vos duxi executorias obtinēdas: quas re peto fm mandati tenorē apostolici ad vos directū, dictos epm, & capitulū per vos cōpelli, vt me recipiāt in canonicum & in fratrē: & præbendam, si qua vacat alioquin quamprimum vacare contigerit mihi cōferant & assignēt. Hoc probatur in prædicto §. su p actionibus ver. sed qualiter. dic. vbi. Vel non petat capitulum ad hoc condemnari, sed se recipiendū. & sibi prouidendū esse pronūciari. Idem tn̄ est effectus: qđ dic vt in præ. uer. sed qualiter. In his autē sufficeret litera apostolica pro libello, ut diceret, peto mihi prouideri secundū tenorē apostolici mandati, quod dic, ut s. de libel. concep. §. nūc dicendum. uersi. 9. Vtile tamē est
3 libellum offerri. † Quod si beneficium, de quo mandatum erat tibi prouideri, alij sit collatum, sic concipies.

LIBEL. Coram. & c. sup. prox. usque. & assignarēt. iunge decernētes irritū & inane, quicquid de præbenda uacante seu uacatura. quam suæ collationi reseruabat duceret faciendum, ipsi talē præbendam post huiusmodi mādatum receptum uacātem, alij de facto in clusionē mandati apostolici contulerant, quare peto eos per uos cogi, ꝙ me recipiant in canonicū & in fratrem & dictam præbēdā cum iuribus, & pertinentijs suis & fructib. inde perceptis mihi cōferri & assignari ext. de præb. dilectus filius. ex. de iure patr. cū dilectus.

ADDITIO.

a In beneficio. *De hoc § prælle. supr. de act. vel pet. qui pet. in prin. vbi dixi iura noua ad hoc.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra inquietātem receptum in præbendā auctoritate apostolica, formandus.*
2 *Libellus qualiter sit formandus contra eum, qui per literas surreptitias dicit sibi præbendā deberi, & sic inquietat ecclesiā.*
3 *Conclusio duplex contra prælatū, vel ecclesiā nolentē recipere illum pro quo Papa scribit, vbi deficit numerus canonicorū.*
4 *Conclusio triplex contra eum, qui præbendam non sibi, sed alteri debitam contra decretum occupat.*
5 *Libellus qualiter formetur contra prælatum, vel capitulum mandatū Papæ, vel legati recipere in canonicū impetrātē.*
6 *Conclusio contra illum, qui contra statutum legati est pluralis in ipsius diœcesi.*
7 *Imperator priuilegium habere dicitur in qualibet ecclesia Alemaniæ, facere vnum recipi.*
8 *Libellus qualiter sit contra ordinantē ad sacros ordines sine tit.*

2. §. Restat uidere de libello, qui corā superiore formatur, puta corā auditorib. palatij domini Papę, vel corā iudicibus delegati, postquam causæ per apellationem, vel alio modo ad superiorē deuolutæ sunt: quamuis de hoc dictum sup. de
a app. §. fi. Sic ergo potest libellus concipi:
1 † LIBEL. Coram, & dico & propono contra P. cū à priore & capitulo talis ecclesiæ auctoritate apostolica receptus fuerim in canonicum eiusdem ecclesię & in fratrem, & post receptionem huiusmodi talis præbenda per mortem, vel per resignationem talis ibi vacauerit, eadem mihi extitit per talem meum executorem collata & in eius iuriumque suorum sui corporalem possessionem inductus verum idem P. collationi mihi factæ indebitè & contra iustitiam se opponens, super præbendæ & pertinentiarū eius possessione me de facto, cum de iure non possit, molestat, nec pmittit me illius pacifica possessione gaudere. quare peto per vos declarari decerni, dictam præbendam ad me pertinere de iure, & dictū P. compesci à mea turbatione & inquietatione, sibi super præbēda & molestatione perpetuum silentium imponēdo, cum nullum ius habeat in eadem: eumque mihi condemnari ad restitutionem fructuum de ipsa prębenda perceptorū, & qui percipi potuerunt, peto etiam damna & expensas, extra de constitu. cum M. extra de rest. spol. grauis. extra de iure patro. cum dilectus. de præb. relatum. Vel sic.

LIBEL. Coram vobis, & c. propono cōtra P. quod cum talis, ad quem de antiqua & approbata consuetudine spectat collatio præbendarum in tali ecclesia, pbendam nuper per mortem talis vacātem mihi pietatis intuitu liberaliter contulisset, & etiam assignasset, idemque mihi uellet stallum in choro, & locum in capitulo, ac alia ad canonicarum spectantia assignare, & inuestituram cōferre, dictus P. præfatum locū in choro & stallum in capitulo de facto solum occupans & inuadens, & mihi indebite se opponens, me non permisit

ADDITIO.

a Libellus concipi. *Libellos, qui sequūtur, nō ex scriptis libellariorū, sed à practica Cur. sed corā se vel alijs exhibitos recepit auctor quia nō præmisit, vt cōiter consueuit, super quo libelli formatur in singulis; ideo supplebo, & est primus cōtra eū, qui inquietat receptū auctoritate apostolica, cui per suū executorē collata fuerit præbenda vacās. Et fit duplex conclu. 1. pro actore. 2. contra eū; & hæc est duplex, 1. in vlt. poss. 2. in fructib. & damnis & expensis; vel sic, contra eū impedit apprehēdo possessionē canonicatus & prębendæ prouisæ per ordinarium, ad quē spectat est quadruplex cōclusio. 2. ibi peto etiam tertia ibi, ipsam quoq; quarta ibi, patet.*

misit corporalem possessionem nancisci vel eam obtinere: quare peto eum à prædictis, loco, & præbenda, ac alijs in præiudicium mei occupatis, sententialiter amoueri & amouendum fore decerni, & super prædictis præbenda, oppositione, & alijs & eorũ quolibet sibi perpetuum silentium imponi, & sibi inhiberi, ne se mihi opponat, neque impediat, quo minus valeam prædictæ præbendç & pertinẽtiarum eius possessionẽ nancisci & tenere pacificè & quietè: cum nullum ius habeat in eisdẽ: peto ẽt in possessionem dictæ præbẽdæ & aliorum ad canonicam pertinentium me induci, & inductum defendi: ipsamque præbendam, & quç circa eam pro legitimè acta sunt, per vos auctoritate apostolica cõfirmari, & eam de iure ad me pertinere, sententialiter decerni, & declarari, peto etiam fru-
a ctus, &c. Vel sic. a

2 LIBEL. † Coram, &c. proponit capitulũ talis ecclesiæ cõtra P. qui se dicit ad nos literas apostolicas impetrasse super sua receptione in canonicum nostrç ecclesiç, & in fratrem, quod cum de fide ipsarũ literarum pp stili & formæ qualitatẽ verisimiliter dubitetur. ac tempore datæ ipsarum super receptione plurĩũ vltra numerum prçbendas ibidem expectantium nostra ecclesia foret grauata, de quib. in dictis literis mẽtio nõ fiebat, ideo nec facto, nec verbo receptus à nob. sit, idem tñ ambitionem rationi & iustitiæ præferens p canonico dictæ se gerit ecclesiæ, in canonicatu ipso indebitè se ius hr̃e prætendens in animç suæ periculũ, & scãdalum plurimorum, ac in nostram & nostræ ecclesiç præiudicium, & grauamen: quare petimus eundem per vos compesci, & compescendum fore decerni, ne deinceps pro canonico dictæ ecclesiæ se gerat, super ipse canonicatus dictæ ecclesiç sibi perpetuum silentium imponendo, cum nullum sibi ius competat
b in eadem: petat etiam expensas, &c. Vel sic, b vbi non est in ecclesia certus numerus canonicorum.

3 LIB. † Coram, &c. propono cõtra talem epm̃ & capitulum talis ecclesiæ, & contra singulos de capitulo, qui se opponũt, vel sua crediderint interesse, vel contra legitimam personam pro eis interueniẽtem, ꝙ talis Papa mihi canonicatum dictæ ecclesiæ contulit, & de eo me per suũ annulum inuestiuit, mãdans me recipi in canonicum & in fratrem, de communib. prouentibus ipsius ecclesiæ portionem mihi, sicut vni ex alijs canonicis dictæ ecclesiç, & stallum in choro, & locũ in capitulo assignari, certis super hoc executoribus deputatis: verum dictis executoribus stallum & locũ mihi assignantibus, & monentibus dictos episcopum & capitulum, & tales canonicos, vt me in canonicum reciperent, & in fratrem, portionemque congruã mihi, sicut vni ex alijs canonicis, de cõibus prouentibus assignarẽt, ipsi id indebitè facere recusarũt: quare executores eos nominatim excommunicationis vinculo innodarunt: quam sñiam damnabiliter contemnentes, sic ligati diuina celebrare, vel verius prophanare vsu sacri ego præsumpserunt, & adhuc præsumunt in animarum suarum periculum, & scandalum populi, ac mei præiudicium & grauamen: quare peto processum dictorum executorum per vestram sñiam confirmari, & prædictos canonica pęna puniri: peto ẽt dictũ canonicatum cum plenitudine iuris canonici ad me spectare per vestram sñiam declarari: portionẽ, quæ de oĩbus prouentibus debetur, mihi, sicut vni ex alijs canonicis, adiudicari, eisque sententialiter iniungi, vt me recipiant in canonicum, & fratrem, & sicut vnũ ex alijs canonicis fraterna & spirituali charitate petractent, peto ẽt expẽsas, &c. extra eo dilectus filius. & de
c his, quæ fiunt à maiori parte capituli, ex ore. Vel sic: c

4 LIB. † Coram, &c. propono contra P. ꝙ cũ sanctissimus pater Papa talis R. suis dedisset literis in mandatis, vt me in tali ecclesia per se, vel per alium in canonicum faceret recipi, & in fratrem, mihique ad præbendã, si qua tunc ibi vacaret, vel quã primo vacare contingeret, puideret, idem R. eos monuit, vt me reciperent in canonicum, & in fratrem, insuper inhibens eisdem in præbendam, si qua tũc in dicta ecclesia vacaret, vel, quamprimo ibi vacare contingeret, quam collationi suæ auctoritate apostolica reseruabat, alicui conferẽt: cum de ipsa mihi iuxta mandatũ apostolicum intenderet prouidere. et decernẽs irritum, etc. verum me in canonicum & ĩ fratrem prędicta auctoritate recepto talis prębenda in ipsa vacauit ecclesia, quæ mihi de iure debetur, sed idem P. super ea mihi ĩdebite se opponit, & me contra iustitiam impedit & molestat. quo minus dictam prębendã, eiusque possessionem pacificam assequi valeam libere, & hr̃e, quamuis nullũ ius habeat in eadem, ipsam illicite occupãdo, & occupatam in aĩæ suæ periculum & meũ præiudiciũ detinendo, quare peto dictam p̃bendam cum iuribus & pertinentijs suis, & omni cã mihi adiudicari, & eã ad me de iure pertinere per vestrã sñiam declarari & decerni, dictumque P. a dicta oppositione, impedimento & molestatione compesci, & ei super præbenda & iuribus suis perpetuum silentium imponi, cum nullũ ius hẽat in eadem, peto ẽt eum a possessione dictç prębendæ per vos sententialiter amoueri, & me in eius possessionem induci, & inductum defẽdi, item peto fru-
d ctus & expensas, &c. Vel sic: d

LIB. † Coram, &c. propono contra epm̃ & capitulũ talis ecclesiç, ꝙ cũ talis Papa, vel legatus, tali dedisset suis literis in mãdatis, vt me in canonicũ & in fratrem dictæ ecclesiç recipi faceret, & de prębẽda, quamcito ad id se facultas offerret, mihi puideret, idẽ executor eos iuxta formam mandati sibi traditi monuit, vt me &c. vt s. proxime vsque, tritum, & c. iunge, verum eis contumaciter eius monitis parere recusantibus, tanꝗ filiis inobedientiç, & in hoc rebellibus & cõtradictoribus existẽtibus idem in eorum singulos excõicationis ac in capitulũ interdicti sñias exigente iustitia promulgauit, quare peto p vos eãdẽ sñialiter p̃cipi & in-
e iungi, vt me recipiãt in canonicũ & in fratreme et per sñiam vestram declarari & decerni mihi prouideri de præbenda, si qua vacat, vel quamprimum ad id obtulerit se facultas, & eos ad id sententialiter condemnari, peto etiam decerni præfatos excommunicationis

ADDITIONES.

a Vel sic. *Contra eũ, qui per literas surreptitias dicens sibi canonicatum, & præbendã deberi, inquietat ecclesiã, cõclusio plana.*

b Vel sic. *Contra prælatum & capitulum ecclesiæ non habentis numerum, qui non recipiunt eum, pro quo Papa scripsit. nec timent, uel seruant processus executorum, & fit duplex conclusio & qualibet bimembris.*

c Vel sic. *Cõtra eũ, qui p̃bendã mihi debitam contra executorũ meorũ inhibitionẽ et reseruationẽ et decretũ occupat, fit triplex conclusio Prima in petitorio pro me, & contra eum, secunda in possessorio contra eum, & pro me, tertia in fructibus et expẽsis.*

d Vel sic. *Contra prælatũ & capitulum, qui ad mandatũ executorum Papæ, uel legati non recipiunt in canonicum impetrantẽ & fit prima conclusio super canonicatu: secunda super præbẽda tertia super processu, vltima patet.*

e Et in fratrem. *Hoc non uidetur bene dictum, nam per superius narrata uidetur, ꝙ executori stius fuerit datus ac compellendũ, quo ad canonicatum, sed hic quo ad præbendam fuerit prouisor, hoc posito non procederet libellus, petens receptionem, quę propriè, est collatio, fieri per excommunicatos super quo uide, quod scripsi eo. ti. pro illorum, super finem pe. glo. Hoc ergo casu executor solum haberet aggrauare processus, donec illi absoluerunt præstita prius cautione de parendo, & postea conferrent. Talis ẽt fuit forma in decre. tibi, qui. in prin. de resc. lib. 6. ut ibi scripsi, in prin. Si autem mandatum ad executorem intelligeretur de receptione facti, quia Papa contulerat, tunc procedit libellus ut dixi super glo. prædicta, ubi omnino uideas.*

tionis & interdicti sententia vsq; ad satisfactionē cō
dignam debere inuiolabiliter obseruari, & sup condi
tione sua perpetuum silentium imponi, peto etiā ex-
a pensas, &c. Vel sic, a

6 LIB. † Corā, &c. ago cōtra P. & dico, quod olim ta-
lis legat' publice statuit, ꝙ nullus in tali diœcesi simul
duo beneficia obtineret, qđ si faceret, excommunica-
tionis uinculo sit adstrictus, uerū idem P. post dictū
statutū, illud non ignorās, existens canonicus & pre-
positus ecclesiæ S. Petri, eiusdē diœcesis canonicatū
& præbendam ac archidiaconatum talis ecclesię sibi
cōferri procurauerit, & una cū prioribus beneficiis de
facto retinere presumpserit, quare peto eū a canonica
tu & præbenda & archidiaconatu sētētialiter amoue
ri, & eidem super ipsis perpetuum silentium imponi,
cum nullum ius hēat in eisdem, ext. de conces. prēb. li
teras. & c. nulla. ext. de ætat. & qualit. cū bonæ. extra de-
cler. excommuni. postulasti. Sed vr̄. esse ī eius optione
qđ malit retinere, vt ext. de præb. referente. Tamē si ut
runque retinere contendit, & litem cōtestatur. utroq;
7 carebit, e. ti. de multa. †. Itē no. ꝙ Imperator habet pri
uilegium, quod ego uidi bullatum, ꝙ in qualibet eccle
sia Alemaniæ possit facere unum recipi, unde in hoc
a articulo coram me sic libellus conceptus fuit., b

LIB. Corā, &c. propono contra P. ꝙ cum ad primi
tias precū Serenissimi Principis domini R. regis Ro
manorū. receptus fuerit in canonicum & in fratrem
in tali ecclesia, post hanc meam receptionem in eadē
ecclesia talis præbenda taliter vacauit, q̄ mihi de iure de
bet, verū dictus P. mihi sup ea de facto qōnem mouet,
falso asserens eā ad se spectare, vnde peto p vos, dn̄e au-
ditor, dictā p̄bendam mihi assignari, & eā ad me de iu-
re spectare sn̄aliter declarari, & me in possessionē ipsi'
mitti, & mittendū fore decerni, ac missum defendi, &
super ea idē P. perpetuū silentiū imponi, cū nullum ius
hēat in eadē ecclesia, ext. de test. dilecto. de p̄b. dilectas fi
c lius G. 2. de conces. præb. c. si. Vel sic.

8 LIB. † Corā vobis, &c. propono contra talem epi-
scopum, qui sine titulo ad sacros ordines me pmouit,
ꝙ ipse sæpe a me requisitus mihi prouidere recusat in
competenti beneficio, de quo congrue valeam susten-
tari, ne cogar in vituperiū ecclesiastici ministerii men-
d dicare. [d] quare peto, eum ad hoc per vos cogi, & cogen
dum per vestram sententiam declarari, ext. de ętate. &
qualit. cum, contingat. ext. de præb. episcopus, & c. cum
secundum, & c. tuis. Alios ēt libellos in hac materia for
mare poteris; prout iura sub hoc titulo posita te doce-
bunt. & iunge hoc, quod no. sup. de electione, §. 1. vers. si
autem electus. Circa presentem materiam vide, quod
no. supra de act. seu petit. §. super ac.

ADDITIONES.

a Vel sic. *Contra eum, qui contra statutū legati est pluralis in ipsi' diœcesi, & vnica est conclusio.*

b Fuit. *Sic per receptum, q petit p̄bendam vacantem pro se, cōcludens in petitorio & possessoro adipiscendæ. Et aduerte, ꝙ istud priuilegium, de quo ēt scripsi decr. as, cu. eo. ti. lib. 6. Imperatori non dat collationem, sed potestatem faciendi recipi. vnde solent dici tales recepti ad primarias preces Imperatoris, super his uide supra de legato, §. nunc tractemus, versi. sed nunquid legatus. & ibi dixi, ubi ēt de regibus Franciæ & Angliæ. qui vendicant sibi in quibusdam ecclesiis vacantibus collationem beneficiorū, ad illas spectantiū suas. Ex illo tpe ēt temporalia illarum ecclesiarū recipiūt ad manus. Et circa hoc prouidit Gregorius X. in concilio generali contra hoc de nouo usurpantes & contra abutentes, quibus hoc cōpetit ab antiquo, de ele. generali. li. 6. De hoc aūt conferendi nil ibi prouidit. Quod aūt ipsi reges in hoc antiquo iure sint defendendi, scripsi post Ioan. Mo. ultra scripta per eum hoc eo. ti. c. 1. li. 6. super gl. nil dixit. ubi tractatur, an ipsa decr. 2. locum habeat in talib. beneficiis, si uacant in curia.*

c Vel sic *Contra ordinantē ad sacros sine titu. decretales, quas hic finis allegat, probant. quod libellus facit ad titulum istum. An aūt iste libellus procedat contra proprium episcopum, qui ordinationē cōmisit, distingue, ut eo. ti. si episcopus li. 6. Et an hoc petere possit ordinatus, qui renunciauit huic, fuit quæstio uenerealis 73. quam ibi in ult. gl.*

c Mendicare. *Putauit auctor, per hoc includi, ꝙ dicit finis dec. episcopus. inf. allegatæ. sed ego id exprimerem in libello.*

Baldus de prębendis.

LITERA Apostolica sufficit pro libello, ut u. g. si dico, peto mihi prouideri secundum tenorem rescripti apostolici. Cautius tamen est formare libellū explicite, in §. si quis ergo, uide s̄ de lib. ōce. §. litera, & s̄. de act. seu pe. §. fi. G. Imperator habet priuilegiū, ꝙ in qualibet ecclesia Alemanię potest facere recipi unum canonicum, uer. item no. quod imperator. G.

De Clerico ęgrotante, uel debilitato mi-
a nistrante a. Rubr.

ADDITIO.

a *Vide Summistas, & uide, quomodo rub. habet duas partes de clerico ægrotante & debilitato, unicus libellus hic positus respicit primam partē. De secunda ponit aliū libellū sup. de compo re ult. ut inf. dr̄. In quo aūt hac rub. differat ab illa, ibi scripsi in decr. 1. super ult. gl. Conqueruntur aūt clerici, quod hi duo libelli sunt cont. eos & nullus pro eis, pro quib. ut satisfiat primæ & secundæ decretali, libellos formemus, & est primus.*

LIB. Coram uobis, &c. proponit A. procurator C. Canonici talis præb. quod ipse B. a calendis. Maij, & abinde citra fuit tali infirmitate grauatus, propter quam seruire non potuit, nec adhuc potest in diuinis officiis & horis canonicis suæ ecclesię p̄libatæ, qua de causa C. plebanus, uel prælatus ipsius subtraxit eidem prouentus, & reditus, quod de præbenda, uel portione sibi debita, ac de victualib. uel quotidianis distributionib. debebat recipere. nec soluebat, nec soluere uoluit hucusq; requisitus, quare peto per uos pronunciari, & declarari debere singula prædicta eidem B. deberi tam pro tempore præterito, quam futuro infirmitate durante et ipsum C. cōpelli ad retenta sibi integraliter persoluenda. Licet autem in personam procuratoris libellū formauerim, si tamen infirmitas, quæ seruitium ecclesiæ impedit non impediret ipsum iudici præsentari, in sui posset persona formare. Hæc omnia patent in decr. si. facilis est libellus, is enim, cuius interest, dicet sic.

LIB. Coram, &c. propono B. archidiaconum Bononien. morbum paraliticum incurrisse, & eum perdidisse loquelā. Quare cum in preceptis, dispositionib. correctionib. sententiis & similibus illi of. necessaria sit loquela, peto, sibi per uos coadiutorē dari, per quem, ꝙ in ipso deficit, suppleatur. Sūmā aūt de coadiutoribus & ipsorū of. ibi uide. Hic quæro propter ius nouū tractans de coadiutore episcopi impediti perpetuo, an quando ep̄s coadiutorem assumit de consilio & assensu capituli, de necessitate debeat esse episcopus & capitulum simul, & de hoc tractatū habete. Audiui casum de facto dubitatum fuisse, cum episcopo cæcato deberet coadiutor sibi p ipsū assumi de prædicto consilio & assensu, & cū textus requirat hæc duo, uidetur necessario requiri ipsorū simul præsentiā, alias mutua & congrua deliberatio nō occurrit inter absentes, ut patet ext. de arb. cum olim, & ff. e. tit. de arb. si in res. in fi. Honestum esset, quod in tali casu capitulū adesset ep̄o. Sed si sit episcopi specialis procurator, & ad id cum capitulo uideretur sufficere, plus, quia & si neutera deesset, satis esset ꝙ appareret de con. & consensu capitul. Utile etiā esset sic in scriptis declarari s. ꝙ ꝯsulunt & assentiunt talē, uel tales assumi, facit cle. de conc. præb. c. uno, §. pe. & ꝯ ibi no. gl. summe utilis, ff. de fideius. nom. & de hær. tut. l. 2. ubi postulare, & nominare tutorem dicitur, qui per alium nominat. & ff. quando app. sit, l. 1. §. solent ibi, mag. s. n. consilium præses dedisse ur, & c. facit l. diues. ff. de tut. et cur. dat. ab his. Itē in secundo casu, quando ep̄s est demens, non exprimitur, quod aliquem tractatum teneatur facere capitulū, ad qđ solum spectat datio, multo minus cū id utrunq; simul requiritur tractatus, ergo cum necessarius non sit in electione episcopi, dūmodo seruent formā concilii, qua pro

pter multo minus requiritur in coadiutore dando, cuius ēt officiū est temporale, honestum tamen esset in his & similib. solennem tractatum permittere, necessarius tamen non est, nisi in casib. express, is, ne reb. eccl. non alie. li. 6. dudum. & eo. li. 6. dudū, & eo. li. de of. ord. quamuis Sed quid si primo capitulum nō vult episcopo consentire, nunquid episcopus coadiutorem post debitā requisitionē sibi assumere poterit? Dic, quod non datio. n. ista est de maiorib, reseruatis Papę, ut ibi in prin. quam Papa permittit episcopo, & c. certo modo, qui si seruari non pōt, requiratur a Papa, sicut in casu conuerso, quando episcopus contradicit capitulo. Quid ergo tunc fiet, episcopus senex, uel cæcus, uel similis, per se & suum uicarium reget ecclesiam, sic ēt regit, quādo est demens, donec Papa prouideat. Vtilitas ergo constitutionis fuit grandis ualde, maxime quo ad ecclesias remotas, ut in textu, quia ea seruata posset sine Papæ reqsitione cū ipsius auctoritate haberi coadiutor, si se & ecclesiam impediunt, male agunt.

ADDE de episcopo senio, uel morbo impedito, qui assumit coadiutorem Old. consi. 44.

SIC forma libellum:

LIB. Corā, &c. propono cōt. P. recto
a rem talis ecclæ, quod ipse diuino iudi. est
lepræ morbo respersus, unde tantus error in populo ipsi⁹ ecclesię orit, quod nō pōt ulterius sine graui scandalo tolerari, quare peto eū ab administrationis of. remoueri, ex.
a eo. c. tua nos a. &c. seq. Alios forma, ut sup. de corpore uitiatis. Prælatus autem nō remouetur ppter leprā sed ei datur coadiutor, & sic intelligunt quidam. eo. tit. de rectorib ad quod facit 8. q. 1. pontifices, &c. 2.

ADDITIO.

a Tua nos. *Vide, quod ibi no. in gl. 2. et quod super ea dixi ibi et c. 1*

a De institutionibus a. Rub.

ADDITIO.

a *Ad Summistas recurre, Ros. loco, de quo sup. dixi, sup. rub. 3. ibi ibi in prin. aliquid de hoc tractat. Habemus duo noua iura in Sexto, quæ non uidit auctor. Nouiter dubium est, si inducti in possessionem beneficij uacantis facta per ordinarium, uel delegatum, ad quem spectat collatio, habeat uim institutionis uel collationis, & facit ad quæstionem, quam scripsi sup. de act. seu petit, §. super actionib. super uer. pe. Ad affirmatiuam facit, quod facto appellatur, de app. dilecti, 2. & ut ibi no. & facto renunciatur collationi, de his, quæ fiunt a maiori par. c. ex ore, sic & facto fieri potuit, ut sic in faciendo & dissoluendo sit paritas, ext. de re. iu. c. 1. Item ponderanda est in his uoluntas dantis & recipientis, de uerb. signif. in uer. considerantes. Item possessionis apprehensio est finis, ad quem fit collatio, cū sine illa non competet ius administrandi, fm Inn. ubi eraripsi, de conce. præb. proposuit, in pri. itē bene facit cle. de conce. præb. c. uno, uer. quod etiā Ad negatiuam, collationi fiendæ, non possessioni tradendæ præfixum est tempus a iure, de conce. pręb. c. 2. Item fortiter obstant decr. ecclesia 1. de ele. item decr. ab eo. de app. li. 6. Item hæc, ut diuersæ ad diuersos spectare possun, no. eodem. tit. auctoritate. Ex quo infertur, quod unum non est reliquum, item Comp. in decr. transmissum de ele. ubi scripsi gl. postquam. uer. no. ex prædicti. Comp. dicit. quod uno modo inuestitura, quando nulla electione, cōfirmatione, uel collatione præcedente fit inuestitura, quæ habet uim collationis, dummodo inuestiens conferendi habeat potestatem, et sic secundum eum nostra quæstio est soluta, nil tamen allegat imari tamen post hoc dictum, quia ista sunt eiusdē generis, ut sic facile functionem recipiunt, & facile funguntur unū pro alio ff. si cer. pe. l. 2. in prin. ibi. f. d ibidem genus. nam si aliud genus, & c. bene facit de of. l. c. 2. an si l. 6. ad materiā facit quod no. de ele. cum nobis olim. in gl. pe. & quod super ea dixi.*

ADDE Old. consi. 143 latius Ros. con. 317.

SVMMARIVM.

1 *Libell⁹ sup iure istituēdi ab alio īteruerso ac occupato, qualiter sit concipiendus.*
2 *Fructum suæ militiæ, in qua ętatem contriuerit, quisque habere debet.*
3 *Si hæreditas nostra uersa est ad alienos, quid cani possit.*
4 *Libellus aduersus intrusum qualiter sit concipiendus remissiui.*

ITa potest hic libellus concipi:

1 LIB. † Corā, &c. ppono ego T. Archidiaconus Ferioleti in ecclesia Narbō. nomine dicti archidiaconatus cōtra venerabilem patrem dominum M. Dei gratia archiepiscopū Narbo. quod cum institutio personarum ī ecclesiis dicti archidiaconatus vac. ad me de antiqua cōsuetudine & approbata, de cuius contrario memoria non existit, ratione dicti archidiaconatus ptineat, dictus dominus archiepiscopus mihi super illo iure instituendi controuersiam facit, licet indebitè: asserens ad se talia pertinere, quamuis nullum ius habeat eidē, vnde peto ius instituendi ad me spectare p vestram sententiam decerni & declarari, & illud mihi adiudicari, & sibi sup hoc ppetuum silentium imponi, ex. eo. c. pen. ext. de offi. Archid. vt nostrū. ext. de pcb.
a referēte 61. dist. si in plebibus. a Vel sic,

LIB. Corā vobis tali delegato propono ego H. syndicus, & pcurator cleri ciuitatis & dioecesis Biteren. nomine ipsorum, contra venerabilem patrem M. episcopum Biteren. quod licet tam in ciuitate, quàm in dioecesi Biteren. sint complures viri pbi, literati, honesti, & in sacris ordinibus constituti, ipse tamen illis spretis in ecclesiis præfatæ ciuitatis & dioecesis, aliarū dioecesium clericos ignotos. pueros siquidem, & scientiæ liberalis expertes, qbus nec morum honestas suffragatur, quinimo dissoluta infamia rafragaī, instituere nō formidat, quamuis pluries super his extiterit requisi-
2 tus, non attendens, † quod habere debet quisque fructū suæ militiæ in ecclesia, in qua suam transegit ætatem vt 61. di. nullus. sicque fit, vt nōnulli ex eis cogatur se negotiationibus immiscere, ac in cleri opprobriū mē
3 dicare, & uere possint psallere, † Hæreditas nostra ver
b sa est ad alienos b. quare peto nomine pdictorum p vos dictum episcopum sup his canonicè castigari, peto etiam ipsum cogi, & cogendū fore decerni, ut deinceps clericos pręfatæ dioecesis in eisdē ecclesiis, cūeas uacare contigerit, instituere non postponat, cū digni & idonei reperti fuerit in eadem, & eum ad id sententialiter cōdemnari, 70, di. c. 1. ext. e ad decorem. 71 di. hortamur. 83. dist. diaconi. uer. īdicat. ext. de cle. pereg. c. vlt. C. de epis. & cle. in ecclesiis. ext. de cler. coniug. Ioannes. &c. pe. de uita & hone. cler. ca. fi. Vel potest agi corā cōcilio puinciali, & tūc pcludet sic quare peto eū iuxta statutum Lateranensis cōcilii à collatione beneficiorum suspendi, & per vos eidem psonam idoneam, quę ipsius defectum in beneficiorū collationibus supplere valeat, surrogari, ext. de præbē
4 graue. †. Contra itrusum autem libellus cōcipitur, vt supra de electione, §. 1. ver. contra intrusum.

ADDITIONES.

a Si in plebibus. *De hoc capitulo, quod ibi no. & quod dixi in pre de. pe. super ult. gloss.*
b Ad alienos. *Hiere. in Thren. ubi in prin.*

a De Concessione præbendæ, vel ecclesię non vacantis.

ADDITIO.

a *Vide, quod dixi super rubrica de clerico non residen. & iura Sexti & Clementinarum huius tituli summe expedientia fuerunt ad multorum dubiorum decisionem. Et sciendum est, quod libellus tertius & sequentes non uidetur conuenire rubricæ, sed loccandi erant sub titulo de præbendis, defendendo tamen auctorem propter decreta. 11. 2. resp. eo. l. titu item prima quæstio in regula, is qui tacet. conuenit huic titulo. Item conuenit quæstio Io. de Deo. 24. libro 1. de clausula, amoto illicito possessore. quam uide hic eod. titu. cum nostris. super glossa pe. Et sciendū,*

quod

p olim Romani pontifices raro faciebant gratias beneficiales, unde in uolumine Decretorũ nõ fatigamur in his, inceperunt demũ illas dare, tñ curialiter, primo rogãdo, demũ pcipiendo, & executores dando, nec facile grauabat unus Papa unã ecclesiã, nisi de uno, unde ponebas clausulam, si p alio nõ scripsimus, uel aquipollentẽ. patent ista de rescriptis, cõstitutus, & cap. capitulum & cap. ex insinuatione, cum trib. sequentibus. Procedente tpe a prin. facta sunt gratiæ, datis executorib. patet de praben. pro illorum. & cap. dilectus. 2. & 3. & hoc eo. ti. proposuit. Demum tpe Innoce. IIII. dabatur impetranti beneficium acceptandi, eo. ti. quia cunctis. li. 6. ad q fortificandũ addita est & postea clausula mensis, cum inhibitione decreto, ut ibi nota in prima gl. & terminatum est clemen. eo. ti. c. uno de ipsius clausulæ effectu, & qñ incipiat mensis ille currere. Et ibi extr. gl. q̃nq; recitaui succincte q̃onem de plurib. expectantib. in ecclesia cum beneficio acceptandi intra mẽsem, an oẽs simul, an diuisim quisque habeat illum mensem, quem nunc, quia huic titulo ipsius clausula inuentori optime congruit, plenius psequendo ad partẽ, q oẽs habeant unũ solũ mensem, inducit̃ dãnosa & periculosa diuina beneficiorum uacatio, ext. eod. tit. c. 2. §. 1. de appel. ob lata. ad fi. & cõcurrunt multa similia. Secundo uidetur casus decreta. ult. in fi. de consue. li. 6. cum ibi notatis in gl. pe. ubi quantuncunq; sit canonici optare ualentes gradatim, oẽs habẽt solos 20. dies, quos haberet ẽt unus solus, si solus acceptare posset. Tertio ẽt uidetur casus pdictæ clemen. Vnicen. eo. ti. in fi. Cum. n. ibi dicatur, mensem currere a tpe, quo uacatio publice est nota, tu qui dicis, quod quilibet habeat mensem, erit dare, quo secundo in gradu curret mensis, nec a tpe notitię uacationis, sed prim o mẽse finito, uel prius scito de repudiatione primi, sic in tertio impetranti currere incipit post duos menses, uel ut sup. & sic de reliquis, & hoc esset manifeste contra uerba mentem clemen. prędictę. Quarto īducitur ff. de adulteriis, l. 2 § fi. cum l. 4. eo. ti. prin. nam licet marit' in accusatione adulterij pferatur patri, qa ppensiori iure & maiori dolore executurus creditor, tñ tps simul currit sibi & patri. Ad idem īducitur C. de legiti. hęr. l. sciant ubi omnib. q uocantur ad successionem pupilli, simul currere uidetur annus, quo pdunt ius successionis pupilli, si mortuo patre intra illũ nõ petiuerũt sibi dari tutorem, & ille in pupillari ætate moriatur. In ɔtrariũ inducuntur uerba literarũ papaliũ, quib. scribit p beneficio alteri nõ debito. Secũdo aũt impetranti nõ est debitum, nisi labatur mensis datus primo, uel alias appareat primum repudiasse, quod sufficit, licet tps non sit lapsum, C. qui admit. bonorum possess. l. fi. Inst. de bo. poss. §. pen. ext. de locato, potuit, de app. ab eo. lib. 6. uel illum mortuum esse, ff. de suc. edic. l. 1. §. intra. Quo iure ergo puniretur ex lapsu mẽsis, qui non fecit quod facere non potest, contra regulã, imputari, de reg. iu. li. 6. cum concor. Huic conuenit, q dr̃ de clausula, q si non omnes, q duo procedere non possunt, n. si prius appareat de impotentia collegæ, de off. leg. prudentiam, in prin. Non currat ergo tẽpus pro actu non facto ei, qui facere non põt, ff. de ind. l. 2. §. in oibus. C. de an exceptio. l. 1. §. ult. bene facit, ff. de bo. lib. cũ filius, §. cũ filius. Itẽ uidemus, q æquitas iudiciales dat terminos successiue. patet in decret. licet. de probat. uersi. quia tñ, & uersic. indulto, ex tunc altero mẽse, & c. ubi unus mẽsis datus fuit uni parti, & alius mensis alteri. Cui ẽt conuenit de testib. psentiũ, li. 6 uersi. testes, & uersi. seq. In eligentib. & conferentibus beneficia uidemus, q idem terminus secundi gradus non cõfunditur in primo, eo. ti. c. 2. de electio. ne pro defectu. Item in pelegentib. qui et Acceptantes dici possunt, patet hoc in decreta si plurib. de pben. li. 6. & in extrauag. Ioannes suscepit. circa mediũ. Ex pdictis põt formari hæc regula, q quoties aliqui non eiusdẽ ordinis & gradus uocãtur ad aliquid cum tẽporis limitatione, intelligũtur successiue uocati, ita q tẽpora non currunt, sed quisque gradus suũ hẽt terminũ, ut hic, siue a lege, siue ab homine prafixus sit terminus. Primũ patet ex superiorib. ff. de bono. poss. si plures gradus, & C. qui admit. ad bono. possess. l. quandiu, & Inst. de bõ. possess. §. fi. Scdm patet ff. de iure delibe. l. penult. ff. de acquir. hæred. quandiu institutus, & facit a d pdicta eo. ti. quia diuersitatẽ. Nec iuuat si dicas, q poterit ius suũ saluare secũdus acceptãdo primo mẽse, quia aut acceptabit pure, aut sub cõditio. Primo casu nõ ualet, dictũ est, quia nõ est sibi debitũ, nec liberum, de præbendis, si tibi absenti. lib. 6. Inspiciendus est. n. in his primus gradus, bene facit, ff. de uen. inspic. l. 1. §. pen. & facit de l. 2. si quis seruũ, §. certũ, & C. de edicto D. Adr. tol. l. 1. Secundo casu etiã non ualet acceptatio, q̃ non recipit conditionẽ, q̃ id suspendat, sicut nec optio, sed certus legitimus actus, de quib. ff. de reg. iur. actus, & in reg. actus, lib. 6 & eo. lib. de elect. c. 2. et facit, quod post Innoc. scripsi de rescript. in nostra post prin c. Nec ualet dicere, q in casu, quo primus primo mense non acceptat, conualesceret acceptatio facta in mense primo, quod est falsum, cũ acceptatio pp ineptitudinẽ sua forma nulla, et in totũ uitiata, ut dicit præd. l. actus, cõualescere nõ posset, ut in reg. non firmantur, lib. 6 Item dato, q id uerũ esset, non cõcludit hic, q mensis primus propterea currat, secundo ad faciendũ acceptationẽ, q̃ ex alieno penderet arbitrio, bene facit, ff. quis ord. in bono. possess. serue. l. fi. Concluditur ergo mensem secundi impetrantis nõ currere cum mense primi, ne sequatur absurdũ, q prius sit sibi prescriptũ, q̃ debitũ, bene facit, ff. de usuc. l. iusto errore, §. si cum apud hostes, et aperte patet, C. de præscript. 30. uel 40. annorũ, cum notissimi, §. illud, & §. in his etiã. Item constat, q cõtra debitum in diẽ, uel sub conditione non pscribitur, anteq̃ per aduentum diei, uel conditionis peti possit. Vnde non pscribitur consugi durãte matrimonio, nisi interim eueniret casus, quo peti posset, ut uiri inopia, ut ibi. & C. de iure dotium, in reb. §. fi. Item licet annus, qui datur filio per Vnde liberi, lapsus sit, habet sum per Vnde agnati, qui sibi non currit, nisi quoad agnatos fuerit delata possessio, ff. de success. edict. lib. 1. §. sed uidendũ, & dicit lex, absurdũ fore diẽ pcurrere, anteq̃ exstat is, qui debet accipere, ff. de cond. & demonstr. si in diẽ, ad idẽ, ff. quib. mod. usufructus, amit. & l. 1. §. 1. & qui mad. seru. amit. l. partẽ, de stipu. seru. l. si seruus hæreditarius. Recitaui, ubi sup. q ãns Steph. dicens pronunciatũ in curia p coadiutores suos pro, & contra, reliquebat hoc disputationi, si secunda pars, quę minus habet dubitationis, siue iniquitatis, peligatur, q̃ & ego, licet ut dubiã, pelizo, ardito, quod ... Nunc restat respondere ad contraria. Et ad primũ respondeo, q cũ inchoauit hæc clausula, non erat periculum diutinæ uacationis, quia abstinebant Romã Pontifices a granãdis Eccl. ut dixi in princ. Et dato, q hodie scribant pro plurib. non tñ uerisimiliter pro tot, q plus transeat de tpe, q̃ sit tẽpus, quo tradere possunt collatores ordinarij, eod. tit. c. 2. Quod ergo licet ordinario, liceat & Papæ. Item & si excederet, paratum est remediũ, q beneficio seruiatur de ipsius fructib. de appell. peruenit. 2. de elect. nemo. lib. 6. Ad decret. ult. de consuet. respõdetur, q ibi unicus terminus statuitur uni. s. cap. uel collegio, & licet plures sint in illo, unicum est corpus, sicut etiam in pluribus hæredibus unius ex pluribus socijs, uel municipibus, ff. de fideiussoribus, l. mortuo. hic autem personæ omnino diuersæ, & impetrationes diuersæ, & diuersarum tempora omnino diuersa, non mirum igitur, si ius in his diuersum, iuxta not. de condit. cũ omnes. Ad Clement. eod. tit. respondetur, q bene determinat, quando mensis incipit cursum suum uni impetranti, de ulterioribus non exprimit, unde si bene ponderas, uersic. secus autem, in decret. prędicta, totus loquitur in singulari, & sic de unico impetrante, quare non concludit, ad quod allegatur, facit de diuor. gaudemus, ibi, nec dixit uxoribus, sed uxori, & extrau. Bonifac. unam sanctam, in fi. Ad l. 2. & 3. de adult. respõdetur, q pater, & maritus non ueniunt ad accusationem per gradus, sed simul, & ideo simul currit tempus, licet fateamur, q ambobus cõcurrentibus præfertur maritus ex præsumptione ibi dicta, & sic licet sit ibi ordo prælationis, non tamen uacationis, unde statim pater accusare potest, & prosequi, non expectato marito, ut ibi. Per eundem modum respõdetur ad l. sciant, ult. alleg. super quo uide etiam, quod nota. ff. ad Tertul. l. 1. in ult. glo. Si tamen assisterem Romano Pontifici, suaderem constitutionem fieri ex pluribus sic expectantibus primum solum habere integrum mensem, ulterioribus, quotcunque essent, dare singulis successiuẽ sex dierum numerum, quem constat esse perfectum, poterit. n. secundus intra mensem deliberasse, & eo amplius posterioles, si primus repudiaret intra primũ mensem, darẽ secũdo cõpletionem mensis, & sex dies, & si secundus repudiaret prima die, & post mensem statim inciperent sex dies tertij, & sic de singulis. Vel aliter, q omnes acceptare deberent intra mensem, & id posset,

non obstante aliqua iuris subtilitate sub cõdõne, vel protestatione, si præcedens unus, uel plures non acceptarent, & hæc esset expedientior uia. Sed quid, si sunt duo primi hñtes eandẽ datam nec apparet quis prior inter eos? tunc declarandus ẽt esset iste casus. Ante declarationem tñ videretur seruanda distinctio decret. si plurib. de præbend. lib. 6. an alteri tantum Papa proprio motu prouiderit, an vtriq. vel neutri, & primo casu sufficeret, acceptare illum, qui habet propriũ motũ Papæ. In 2. & 3. casu cõsulerem, ꝙ vterque acceptet intra mensem sub protestatione, et demum casum dubium diffiniat electio collatoris grauati, argu. decr. duab. in fi. de rescrip. lib. 6. & si sint plures, & pariter discordant, vel negligunt, dic, ut ibi nota. Sæpe occurrit alia talis qõ: In forma pauperum ad collationẽ abbatis habet Titius clausulam iuxta morem, dummodo si pro tot, pone trib. aliis, in consimili forma scripserimus, vocauit beneficium abbas contulit amico, pauper illud acceptauit, & per executorem sibi conferri fecit, opponit abbas, uel prouisus per eum literas pauperis non valere, quia Papa prius. s. ante datam literarum pauperi scripserat pro quatuor ad collationẽ, illis respondet pauper, q. vnus solus ex illis grauauit abbatem, alii tres consecuti fuerant alia beneficia per collationem illorum, nõ tñ exprimit id fuisse ante datam literarum suarũ, qđ si faceret, minor esset dubitatio, quæritur, quid iuris? Pro parte pauperis, hoc allegatur, ꝙ effectus illius clausulæ, dummodo, &c. fuit onerare abbatem sed ipse de vno solo ẽm thema fuit oneratus, ergo, &c. cessante. n. onere cessare debet dispositio rõne oneris inducta, ff. de alimen. leg. l. alumna, §. ab hæredib. aliâs incipit, Seia liberta. & de alimen. & cib. leg. l. Caio, in prin. Hoc patet in Falcidia, quæ datur hæredi grauato, quæ cessat, quotiesunque cesset grauamen hæredis, etiã post aditionem, ff. ad leg. Fal. non est dubium, cum duab. legibus seq. & l. id autem, quod in fi. Inducitur ẽt decr. mandatum, de rescrip. a contrario. nam si excusat grauatum alterius ꝓsecutio, ẽt qui iam adeptus est, ergo si destitit alius, non excusatur grauatus, & hoc ibi scripsi post Innoc. super vers. si pro alio, nec est hoc superfluum, qui in rescripto thematis non erat illa clausula, dummõ, &c. qui hmõi gratis prosequantur. Nec hodie ponitur in forma pauperum propter lites ex eo obuenientes, licet ẽt Inn. ibi dixerit idem, si non sit, vt sic verba cũ effectu intelligantur. Iura sunt notata in decr. relatum, de cler. nõ residen. 3. gl. nec est contra, quod ibi post eũ scripsi, quod per te uideas. Itẽ uidemus, ꝗ onus vltra trium tutelarum quis in Roma suscipere nõ cogit, finita tñ tutela, & quod plus est, illa, quæ est prope finem, non excusat, cum cessauerit, vel sit in cessando illarum onus, ff. de excusat. tuto. l. non tantum. Item non excusat honoraria tutela, qa non subest illi onus administrationis, eo l. et d. spadonem, §. si ciuitatis, in fi. Concluditur ergo, cessante onere, cui prouidebat clausula, cessare clausulam. Et per prædicta fit solutum illud uerbũ præteriti tpis, scripserimus, quia ꝑ effectum onerosa scriptura est intelligenda, ut sup. & eius significatio recipitur pro tpe futuro, quo beneficium consequi possit, facit ff. de testam. tute. l. pen. de ma. testam. l. Meuia. ff. de arb. furtim cæs. l. cadere, §. 1. Sic & p̃sens trahitur ad præteritum, ut in prædicta decr. mandatum, ut ibi dixi super 1. gl. & de his tractionib. præsentib. ad præteritũ & futurum, & de singulis et uniuerso, uidetur 22. q. 5. si Paulus, in gl. verba sunt, de consec. distin. 2. in Christo patri, in princ. & distin. 2. peruenit, cum concord. & ff. de uer. signif. verbum Erit. Ex quo de forma pauperum tractamus, aliquid prosequamur ad intellectum clem. eod. tit. & eorum, quæ ibi not. in gl. si enim & præmitto, quod qui illam clem. allegant pro consilio Vien. nõ bene dicunt. Est igitur sciendum, quod hi, quibus placet opinio, quod habens formam gratiæ post datam formam pauperum, tñ ante purificatam cõditionem ibi pauperi præferatur in præbenda, vel beneficio post purificationem vacante, de quo ibi fatentur, quod pluries contrarium est pronunciatum in populi audientia. Sed uenit in dubium, si executor pauperis fecit inhibitionem collatori grauato, etiam cum decreto, ne aliquã collationẽ, &c. an per id ante purificationem ligatæ sint manus collatoris in tãtum, quod collatio per eum facta non teneat, ponderatis uerbis clementinæ, & formæ pauperum? non puto, q. inhibitio executoris præcessit purificationem, impediat collatorem, & in hoc uide quod scripsi in decr. si pauper. de præb. lib. 6. in gl. penult. Absurdum enim esset, ꝙ inhibitio & decretum executoris in illa forma plus operetur, quam decretum Papæ, qđ non impedit ante purificationem, vt in præd. clem. ad quod facit, de spons. cap. vno, in fi. lib. 6. & leges, quas inducam infra sub versic. 2. & 3. ibi, item conditio habet multum facti, quia per prouisionem, q̃ facit ordinarius conditione pendente. i. nõ purificata, gratia pauperis non extinguitur, sed solum ab illa beneficium certum eximitur illa gratia durante, facit ff. de duob. reis, & l. fi. & de alimen. leg. l. qui hominem. & ideo male fecit executor, sic præueniendo, hoc dico, quasi extingueretur gratia executorem excusarem, sicut propter spem indebitum iri, etiam conditionalis creditor admitteretur conditione pendente, ne creditum pereat, hoc non dico, ut gratia statim sortiretur effectum, ff. quib. ex causis in possessio. ea. l. Fulcinius, § sed in diẽ, & l. pe. §. fin. vbi de hoc, sed vt nihil fieret ad peremptionẽ gratiæ, ut e. ti. l. in possessionẽ, & ibi ẽt de hoc in gl. 1. ad idẽ, ff. de sepa. bon. l. creditorib. Et forte valeret collatio ordinarii, quando impetrans negligẽs fuisset in purificanda conditione. facit de præscr. si autem, & capitu. tibi, in fine. lib. 6. & eodem lib. de præbend. si clericus, ff. de adul. si maritus. Ille vir S. Clemens 4. dictauit suo tpe formã pauperũ, & uocabatur Forma Clem. cui demum aliqua sunt subtracta. & dixi sup. de cler. non resid. in prin. & aliqua addita. & forsan addentur ponderatis hic scripsis & remissis, maximè ad 1. decr. si pauper. Nescio. n. aliter saluare finem. formæ pauperum, ibi, nostræ tamen intentionis, &c. nisi ut ibi dixi, & ut intelligatur, adhuc declaro. ꝙ forma pauperum non habet certã summam præcisè taxatam, sed sic scribitur, ꝙ non excedat talẽ summam, s. 30. florenorũ in non curato, vel in curato. 50. & hoc in Italia cõiter exprimitur. Certum est, ꝙ de maiori illi prouideri nõ põt, de minori potest, & male esset pauperi, si non posset sibi prouideri de minori, quia forsan sua ætate non occurrit beneficiũ punctuatim illius summæ. Forma uero illa primo vult clerico pauperi prouideri de beneficio ẽm suæ probitatis merita, & hoc venit in arbitratu executorum, cui congruit illa clausula, Cæterum districtius inhibemus, ne præfato clerico prouideatur, &c. & sic prohibet executorib. qui prouisores sunt. Finis aũt prædictus vẽ id ponere in arbitrio pauperis, vt beneficium non curatũ, ẽt 29. flor. vel curatum ẽt 49. quæ sunt minoris valoris, cum prouideri sibi possit, in maiori sibi conferri debeat, si illud intra mensẽ post notitiam vocationis voluerit acceptare. & iacent sic uerba. Nostra tamen intentionis existit, q. de hmõi beneficio, ẽt minoris, quam prædicitur, valoris extiterit, possit, &c. istud minoris, quã prædicitur optimè poneretur, quando de præbenda certi valoris mandatum fuisset prouideri, ut in decr. cui de non. §. finis. de præbendis, lib. 6. quia tunc sine hac clausula non potuisset prouideri de minori, ut ibi. Sed cum hæc forma apertè permittat minorẽ, & prohibeat maiorem, quid vult illud verbum Minoris, quod præceditur? nescio saluare, nisi per modum, quem ibi scripsi. Cãcellari deliberet, si circa id esset aliquid alterandum. Tractetur alia qõ facti, de qua nuper consului curiales. Scribit Papa pro Titio de beneficio ad collationem alicuius spectante, quod nõ excedat annuam summam centum floren. ad taxationem decimæ, hic quæritur, quid si in loco non est taxatio decimarum? secundo, quid si eo loco, quo non est taxatio decimæ in suo ualore stante floreno, diminuti uel aucti sunt redditus tempore uacationis? vel quid si in stantib. redditib. diminutus, uel auctus est ualor floreni? item an distributiones & mortuaria veniant in hac æstimatione, cum non est decimæ taxatio? item cuius loci, & temporis consideratio, & cuius bonitatis extrinsecæ, uel intrinsecæ?

In 1. quæst. argui potest, quod beneficium non debeatur, ex qualitas in gratia taxata non habetur in loco, facit de præbend. quamuis, 1. in prin. & c. cum illis, & c. cui de non. §. 1. & 2. li. 6. quæ iura probant, quod si certa qualitas beneficii exprimitur in gratia, illa deficiente, non est locus gratiæ, ex quo conditio, vel qualitas est de præterito, ff. de hæredi. inst. l. 2. Debebat ergo impetrans in tali loco laborare, ut hñet alternatiuam, prout in formæ pauperum ponitur, in qua fit prohibitio, ne per illam prouideat i ecclesia cathedrali, nec de beneficio sine cura, qđ excedat valorem annuum 30. floren. uel curato, quod excedat summam 50. & subditur, ualorem autem annum haberi volumus æstimatum, prout de illis secundum taxationem, uel alias est amplius

pro

pro decima persolutum. Et aduerte, quod in forma pauperum, quæ hodie hēt hanc clausulā, q̄ non habuit olim forma d. Clemētis, qō hac parte non est dubia. Remanet ergo dubium in forma gratiæ in qua ēt interpretatio curiæ non habet per hoc gratiā impedire, facit, ff. de vsufruct. leg. l. legatum, & de infa. l. libellorum, §. 1. Videtur autem aliquib. quod ueræ æstimationis habebitur ratio, facit ff. de ædil. ædic. l. si plura, in fi. ff. de condit. & demonstr. l. in testamento. 2. quia cum non extat monumentum, cuius simile testator sibi fieri præcepit, fiet ſm substantiam, & dignitatem defuncti, facit, de vita & honest. cler. quoniam de censib. cum Apostolus. Alÿs vr̄ per extrauag. Io. suscepit. 2. & hoc in ecclesiis, quæ æquipararant taxationem decimæ & dimidiam fructuum, ꝙ habeatur ratio dimidiæ, quod multis placet. Tertÿ sequuntur, ꝙ de forma pauperum præmissi, vt habeatur rō eius, quod plus est solutum pro decima. Sed istud esset æquare gr̄as literis iustitiæ, uel quasi, q̄ iustitiæ suasit pauperib. prouideri, sed vt pauperib. Vnde aduertendum, ꝙ forma pauperum non hēt, nec vnquam habuit bullam cum filis sericis, vt notetur, ꝙ plus iustitiæ habet, q̄ gratiæ, de præb. cum secundum Apostolum, de rescript. postulasti. Sed quartus vr̄, quod vbi ad summam taxatam pauperib. dantur literæ gratiosæ, in illa summa iam diffinitum non immutetur. Si uero de maiori summa taxet̄ gr̄a, inspiciatur vera æstimatio, ut prius dixi. Et notandum, ꝙ de decima Papali loquimur, non de illa, q̄ debetur Deo, q̄ clerici clericis nō soluunt, de dec. cap. 2. Vnde clementina vocat istam beneficiorū decimā, in cle. deci. si beneficiorum decima, & de hac fiunt multæ deductiones, quæ non fiunt in cōib. vt ibi no. in 1. gl. in talibus & plene habetur in declarationib. Super hac deductione fundari posset, æquitas extrauag. susceptæ. & opinio secunda, de qua supra dixi, licet fateatur per ipsam decret. probari magnam inæqualitatem esse posse inter decimam & remissionem; ꝙ ostendit optio, quæ ibi datur. Nec videtur reprehensibile sequi in nō taxatis illā diuisionem dimidiæ praelectam suo casu, quasi ægorem. De rigore aūt puto illam quantitatem venire æstimandā, vbi non est taxatio, quę factis detractionib. de quib. su. (vt dixi) ueniret in decima soluenda, & scđm id debebitur beneficiū, uel non debebitur, ita ꝙ prima opinio placet, cum hoc adiuncto, ita ꝙ factis illis detractionib. si ualet ultra centum, non debeatur. In 2. & 3. quæst. quod tempus sit spectandum datæ vacationis, vel præsentationis, abundant iura, quæ vide de præb. dilectus. secunda super secunda gl. post princ. & in fi. & ext. de rescript. præsentata, in fi. vbi ēt remissiones dedi. Item vide Brocar. de initio & fine spectando, de elect. dudum, primo. in 6. gl. sed potissimè pro tpe datæ; hoc casu considerando facit clem. de rescrip. literas, ut sicut inspicimus, an sit beneficium tpe datæ, si inspiciamus, quale fuerit eo tpe in facultatib. ex quo in illis facta fuerit taxatio, sic inspicimus tempus datæ in qualitate impetrantis, e. tit. de rescrip. si in eo tpe, lib. 6. Ad contrarium facit eod. lib. de præb. et, cui ibi soluitur, & cle. si de beneficio, de præb. ubi licet tpe datæ non pertinuerit collatio ad grauatū, satis est ꝙ aliquo uocationis tpe pertineat, & impetranti debetur. itē bene facit, ff. de re iud. si calendis, de ver. oblig. quoties in diem. Item conditionem habet hæc gratia, ff. qui. ma. lib. non fi. l. 3. de optio. lega. cum ita, de leg. 2. l. unum ex familia, circa princ. In conditiolib. autem tempus conditionis debet attendi, ff. de cond. & demon. eum qui post apertum, de leg. præst. contra tab. bo. poss. pet. interuenit, de leg. 3. deportati, in prin. de leg. 2. non oportet. Itē si si dicas, ꝙ excedens tempore datæ, sed cum uacat, exinanitū nō cadat in gratia, quia ponderata sit datæ, eadē rōne dices, ꝙ inclusum & tenue postea ualde ditatū tpe vacationis debebitur, quod contra uerba & mentem scribentis esse videtur, ꝑꝑ quod videretur tenendum in forma pauperum, ꝙ hoc ditatum excedens summam illa forma taxatam, licet tpe datæ fuisset tenue, nullo modo debetur. Ratio, quia taxatio nō adiungit̄ bñficio, sed mandat̄ prouideri beneficio scđm suę probationis merita competenti, si inuentus fuerit uitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, ut in cle. e. ti. c. uno, & de of. dele. c. 1. postea per longū interuallum ponitur prohibitio, de qua dixi sup. q̄ aperte respicit tps prouisionis, ibi ne prouideatur, & c. ut sup. Sic dico econuerso, ꝙ si beneficium locuples valde exinanitum est, & inf. summam taxatam reductum, licite sibi de illo prouidebitur eadem rōne. s. quia inhibitio & taxatio tempore prouisionis facienda adiungātur, ut prædixi. Sed uerba ista licet bene sonent, ubi poneret̄ sūma sine taxatione, tñ in forma pauperū non ꝓcedunt, qa forma pauperum respicit duplicem taxationem. s. ordinariam, si extat alias quantū plus fuit solutum. Sicut ergo stat̄ taxationi, ualeat plus, uel minus in 1. par. sic & in 2. stabitur illi maiori solutioni quæ deficiente ordinaria taxatione est 2.ª taxatio. Et si dicas, hoc posset esse iniquum, fateor, sed idē fateri oportet in 1. Sufficit .n. sic scriptum esse, de fer. c. 2. de concor. primæ gl. Remanet ergo dubium in literis gratiæ, in quib. impetrat beneficium primò vacās spectans ad collationem talis, cuius annui redditus nō excedunt certam summam florenorum, uel simpliciter, uel secūdū taxationem decimæ, & ibi nō est talis taxatio. Quib. casib. si per Iuristam diceret̄, uel per Papam declararetur, ꝙ oīs taxatio sūmæ in literis beneficialib. non determinata respiceret tempus uacationis uideretur bene actum, & tunc æstimatio ualoris fieret, ut prædixi in 1. q. In ea uero parte, quæ de augmento, uel diminutione valoris florenorum quæritur, sciendum est, quod seruet curia. ad quod laboro; tñ non audio, quod curia non ponderat ascensum, uel descensum florenorum. Et si dicas, quod curia hēt pro taxato flor. 12. Turon. cum dimidio, sed remanet qō, quid in ascensu, uel descensu Turon. quod sæpe nostris tēporib. vidimus. Demum quærebatur de distributionib. & mortuarÿs, an ueniāt in æstimatione; & quia diuersa sunt hæc, diuersimode tractabūtur. De primis formatur casus de ecclesia, quę hēt canonicos prębendatos, & ultra id mensam, ex qua singulis præbēdatis in singulis horis certum quid datur, & præbendati soluunt ibi decimā de præbenda, & capitulum de mensa, si tamen hæc coniungantur quod percipit, excedit summam, si diuidatur, ut soluitur, non excedit. Et primo pro hac negatiua inducitur, quod Papa ꝓuidere voluerit, de beneficio, cuius redditus, & c. sed constat, quod distributiones nō augent præbendā, sed propter operā personæ præstant̄, nec aliter debentur, de cler. non resi. c. uno, lib. 6. & sic nō est eius cum re cōio facienda, ad hoc, ff. si mensor falsū mod. dix. l. 1. 2. resp. & pro socio, l. cum duob. §. 2. ubi pretium rei operæ est, & c. & de seru. rust. prædior. l. pecoris, & quod ibi no. Item aptitudo acquisitionis non auget pretium rerū, ff. ad leg. Fal. pretia. Multis. n. ex causis accidere pōt, quod aptitudinem non sequitur actus, ut ibi, & ff. de acq. rer. do. naturalem, §. 1. sicut & de persequente feram, q̄ iam vulnerauit, dicitur ff de acq. rer. dam. naturalem, §. 1. Cum ergo actum & corpus hoīs requirat distributio, quod non requirit præbenda, merito non est inter hæc dicenda cōio, cum pendeant distributiones ex euentu fortunæ, & dentur per dies, & horas: ergo, vt sup. facit, C. de do. sancimus, §. pe. Item ista sunt diuersi generis & diuersæ naturæ, & ut diuersa ponuntur in iure. Dictum ergo de uno, alterum non includit, de cler. non resi. l. de cætero, de præb. licet. item bene facit, de rei uē. in rem actio. §. item quæcunq. Per quæ patet, quod ad hoc, ut in diuersis constituatur unum corpus, necesse est id fieri eadem materia mediante, sed in fructib. præbendę & distributionib, est distinctio materialis, quia altera sola requirit operam, ut sup. ergo non est coniunctio; quod ergo recipit uniuersitas, non est singulorum, sicut qđ ipsa debet, non debent singuli, nec quod sibi debet̄, singulis debetur. ff. quod cuiusq; uniuersi, sicut §. 2. Litera aūt mandat dari beneficiū, cuius redditus & prouentus, & c. sed si isti non sunt simpliciter redditus & prouentus beneficÿ, sed operæ; sic ergo ad exclusionem nil oꝑatur. Hæc allegando dicta ad defensionem impetrantis fortius in mortuarÿs habeant locum, q̄ adhuc fortius sunt incerta & fortunę submissa; sed hoc maximè, si dicamus mortuaria, quæ cum mortuis offeruntur. Si aūt recepimus mortuaria anniuersaria, vr̄ distinguendū, an sint uoluntaria, & tunc, vt sup. ff. de offi. procōsul. l. solent. in fin. de annu. leg. l. Seio. §. 1. Aut ab inuitis exigi possunt, qa sunt testō relicta, vel per uiuentes ordinata, & hoc plus dubÿ. ad hac ff. de acquirendo rer. dñio. l. statuas, & l. rem in bonis. & tñ licet sint in bonis ecclesiæ, cum tamen personarū opus, et certum usum requirant, nec ad alium transferri possint, nō dicantur esse in bonis singulorum, ut supra dixi, sicut relictum ciuitati ad certum eius usum, ciuitatis est, ff. de legatis, 1. l. si heres, §. 1. & l. ciuitatib. tamen si ad illum usum seruari possunt, ad alium transferri non debent, ff de vsufruct. lega. l. legatum, & l. quędam prędia.

facit extra de testam. nos quidem. Quia vero pro anniuersario recipitur plus, vel minus pro numero præsentium, non videtur computandum in taxatione impetrantis. Sic ẽt cũ mensurãtur facultates ecclesiæ propter numerũ statuendũ, vt extra de vita & honest. cleric. q̃m cũ concord. non debet haberi consideratio ad aliquod incertum de futuro, sicut & Falcidia de talibus non detrahitur, tamen aliter prouidetur. s. per cautionẽ, ff. ad l. Falc. in l. Falc. non habetur, & l. cũ Titio, vbi de hoc. Item in bonis nostris non est, quod acquiri posset, ff. de his, quę in fraud. cred. l. qui autẽ, in princ. & aliud ius in re, q̃ ius ad rem, hoc eod. tit. ca. vlt. lib. 6. Ad aliam quæst. multis videtur ponderãdam æstimationẽ Romanæ Curiæ, vbi manauit taxatio, nec est verisimile, ꝙ de alio loco Papa intellexerit, & sic dupliciter satisfit, l. nummis, ff. de lega. 3. q̃ vult consuetudinẽ patrisfamilias, & regionis attendi, sequitur & cõius attenditur locus beneficij hac ratione, q. a actus expediendus certo loco, fictione iuris ibi expediri debere videtur, vbi fuit celebratus, ff. de reb. aur. iudic. poss. l. 3. de indie. hæres absens, §. fi. de act. & oblig. contraxisse. Non obstat, quod dictũ est, primo, quia ipse princeps sic intellexisse præsumitur exprimendo locũ ff. de reb. cred. l. vinũ, de tritic. l. fi. ff. de fideius. sicut proponitur. De tp̃e respondetur i tẽ. s. ponderandũ tempus vacationis, per iura alleg. super 2. & 3. quæst. versic. ad contrariũ. De bonit. monetæ vr̃ ponderandũ ualorem intrinsecũ, C. lib. 12. de veter. numis. potestate, l. 1. & facit, ff. si cert. pet. cũ quid. Verius est attendi cõem, vsualẽ, & extrinsecũ, & concurrentẽ valorẽ monetæ expressæ in taxatione, q est in loco beneficij, vel circumuicinis, quæ loca in his veniunt attendenda, de consuetcũ olim, de censi. super eod. ff. de alim. & cib. leg. l. pen. ff. de leg. 1. de quib. ad primũ inducitur, ff. ad l. Falc. l. pretia, & l. in l. Falc. ff. de eo, quod certo loco, l. 4. Cõis. n. usus. & cursus habet res, quę per pecuniã æstimantur, non econuerso, ff. de fideiuss. l. si ita fideiuss. considerari f̃m extrinsecũ, & vsualem ualorẽ monetæ loco currentis, bene facit, ff. de contrah. empt. l. 1. circa principiũ ibi, non tã ex substantia, &c. Et quod vsus in hoc præponatur omni consti. pater, ff. de leg. 3. liberorũ, §. quid ergo, & quod ibi not. et extra de spons. ex literis, et ff. de reg. iur. l. sẽper in stipulationib. Si verò moneta in literis expressa, puta floreni Turonẽses, uel similis, non habet ibi, vel in vicinis locis cursum, dixi in princ. harum quæst. gratiam non extingui in simili casu, q̃ñ. s. taxatio decimæ non est in partibus, & illa iura hic sufficiant. Ad taxationem autem ueniri poterit hoc mõ, ꝙ sciatur, quacunque diligentia sciri poterit, q̃uo moneta hic currens possit coæquari monetę taxatę, quod facile sciri uerisimiliter poterit, ponderata bonitate intrinseca, & pondere vtriusq; ęquato, finge librę pondus de vtraque, quæ in massa ualet decem, et facta demũ collatione ad ascensum formę, uel bonitatis extrinsecæ proprię monetę, puta, quia pondus librę monetarum valet 15. facile iudicabitur excessus ad illam ponendo idem pretium metalli. s. auri, & argenti in vtraq;, & per unum, uel duos floren. vel Turonen. habeatur ratio oĩs magni põderis. Additur de perpetuo uicario in ecclesia monasterij, in cuius uicarię creatione fuit ordinatum, ꝙ uicarius oẽs redditus, & obuentiones haberet, & daret annis singulis monasterijs 60 lib. preter annos, quibus solueretur decima papalis, tũc solueret sola quinquaginta. & taxatio decimę in uicaria soluit pro 110. lib. quæritur, an habens literã Apost. de centũ ad taxationẽ decimę, possit illã acceptare, quia si illas decẽ imputaremus monasterio, caderet ĩ gratia. Sed cũ superius dictũ sit, ꝙ uicarius oẽs prouentus recipit, ita ꝙ in fructibus nullũ ius habet abbas, & pecuniã taxatã recipit de manu uicarij, patet ergo monasteriũ, uel abbatem nõ esse vsufructuariũ, ff. de usufructu leg. l. patrim. & l. fundi, & ff. de usufruct. l. defuncta, §. 1. Non obstat lex, si quis ita, eod. tit. ut ibi nota. Beneficium ergo plene est penes uicariũ cũ onere soluendi, nunc 60. nunc quinquaginta, q̃ decẽ nõ mutãt obligationẽ passiuã sine respectu uicarij, qui semp tm̃ soluit, & unũ minus tp̃e decimę, & sic in diuersam causam, facit, ff. de usufructu leg. l. quidã prędia, nec aũt monasterium illa decẽ soluere, sed potius nõ capere, q̃ multum differunt, ff. de his, q̃ in fraud. cred. l. qui autẽ, & scripsi de his, q̃ fiunt à prel. cũ. Apost. sup. glo. ideo. Totũ ergo imputatur uicario, et suũ dr̃, ff. ad l. Falc. cũ nõ est nouũ, cũ duabus legibus seq. & C. de caducis tollen. l. l. una, ad fi. uersic. sin, uerò non omne.

ADDE, & comprehendes, quàm insignis fur aliorum laborum Ioan. Andr. fuerit, & primo, quoad primã quęst. in uersic. ibi, extra glos. Oldr. consil. 137. incip. plures sunt, & consil. 136.

ADDE eundem Oldr. cons. 113. incip. litera Apost. & uers. sępe occurrit. Oldr. cons. 201. incip. casus talis, & uersic. sed uenit in dubium. Oldr. cons. 175. incip. thema tale est, & uersic. & ut intelligatur. Oldr. cons. 118. incip. ex uirtute gratię, & uers. tractetur. Oldr. cons. 225. incip. factum tale est, & uer. in secunda. s. quod tẽpus sit inspiciẽdũ, an impetrationis, uel uacationis. Adde eundem. Oldr. cons. 58. incip. quidã impetrauit, & an distributiones quotidianæ ueniant in ęstimatione, uide alleg. cons. 118. & uers. ad aliã quæst. Oldr. etiã cons. 168. incip. ad 1. quęst. Et ad ualorem monetæ, quo tp̃e inspici debeat in rescriptis, et in testamentis, uide late Rom. cons. 124. & quę posui in l. quod te, ff. si cert. pet. Et an currat tempus mensis ad prouidendum, si acceptatio fuit nulla, uide Petr. de Anch. quod non, cons. 414.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in materia concessionis prębendarum concipiendus.*

Libellus qualiter sit formandus, ubi ratione personę concessio prębendę alicui facta impugnatur.

2 *Libellus qualiter sit concipiendus contra eum, qui plura habet beneficia.*

3 *Dicere uolens aliquem ad beneficia ineligibilem, qualiter formabit libellum.*

IN HAC materia sic poteris libellum concipere.

LIB. Coram, &c. propono contra P. ꝙ cũ talis ecclesia, vel præbenda spectãs de iure ad collationẽ capituli talis ecclesiæ tanto tp̃e vacauisset, ꝙ ipsius collatio esset ad collationẽ venerabilis patris talis Epĩc. deuoluta, ipsẽ Episc. dictã Ecclesiã, seu p̃bendã mihi cõtulit, & me de ea per suũ annulũ inuestiuit. verum capitulũ p̃fatum post semestre tẽpus dictum P. de facto ad eã elegisse dr̃ in meũ præiudiciũ, & grauamen, quare peto eandem ecclesiã ad me pertinere per vos sententialiter declarari, & eidẽ P. super ea perpetuum silentium imponi, cũ nullũ ius habeat in eadẽ. Peto etiã fructus, &c. ext. eod. nulla, &c. quia diuersitatem, de electio. cum in cunctis, in fi. Vel sic.

LIB. Corã, &c. propono ego T. procurator abbatis, & conuentus talis loci contra P. ꝙ licet monasterium dictum talẽ prioratum per suos monachos teneret, et possideret, ac tenuisset, & possedisset, vel quasi, inconcusse per tm̃ tempus, cuius [a] memoria non existit, tamen archidiaconus talis loci falsò asserens prioratum eundem fore parochialem ecclesiam, & ad ipsius collationem spectare, ipsum eidem P. non monitis, nec citatis abbate, & conuentu, de facto contulisse dicitur in iniuriam, & graue pręiudicium monasterij memorati, & pręfatus P. pretextu collationis huiusmodi memoratos abbatem, & conuentum turbat indebitè, ac molestat, quo minus prioratum ipsum possideant, vel quasi, pacificè, & quietè. Quare peto pręfatam collationem, & quicquid ex ea, vel ob eã secutum est, irritari, seu cassam, & irritam nunciari, & dictũ P. per vos cõpesci, & vt à dictis turbatione, & molestatione desistat, sibiq; inhiberi, ꝙ de cętero similia non attentet, cum nullum ius sit ei talia faciendi, & ei super prioratu ipso, & iuribus, & pertinentiis eius perpetuũ silentium imponi, extra de rebus eccles. alien. vel non, possessiones, de supplen. neglig. prel. c. 1. extra de capellis
1 monach. c. 1. † Quod si concessio prębẽdę facta alicui impugnetur ratione personę, sic libellus concipitur.

LIB.

ADDITIO.

a Cuius. *supple, initij.*

LIB.Coram,&c.propono contra P.quod eo tempore,quo talis præbenda a tali sib fuit de facto collata,nõ erat capax beneficii ecclesiastici,vt pote qui erat maiori excõmunicatione ligatus. Item infamatus de furto apud bonos & graues,sacrilegus,infamis,virginum deflorator,concubinarius manifestus, & vsurarius: quare peto dictã collationem annullari & irritari, & nullã seu irritam nũnciari:& sibi super dicta præbẽda perpetuum silẽtium imponi,cum nullum ius habeat,vel habere ualeat in eadem. Protestor tamen, quod non adstringo me ad omnia & singula probanda, &c.de cler. excommun.postulasti,&c.vlt.de ætа.& qualit.cum bonæ.de exces.prælat.inter dilectos.C.lib.10.de insa.l.vnica,33.dist.maritus,extra de usur.præterea.47.dist. quoniam. Alias formas supra in ti.de præb.inuenies expeditas.† Quod si plura habet beneficia,contra eum sic cõcipitur libellus.

a

LIB.Coram,&c.propono contra P.quod ipse talem ecclesiam,vel dignitatem habẽs,postmodum in ea retenta talem recipit,& vtranque de facto retinere cõtẽdit: quare peto ipsum prima per vos sententialiter priuari, extra eo.de multa.de electione,dudum.2.21.q 2.si quis iam.† Si vero velis dicere eum inelgibilem,dices sic:

3

LIB.Corã,&c propono cõtra P.quod ipse plures ecclesias,uel dignitates,vel præbendas habet, & tenet sine dispensatione sedis apostolicę specialis:quare peto electionem de eo factam cassari & irritari, & cassam & irritam nunciari,vt in præ.concord.Quid iuris sit de dispensatione super pluralitate beneficiorum,vide supra de legato,§.uidendum a.

a

ADDITIO.

a §.uidendum.pe.§.est.

Baldus de Concessione præbendæ.

POSSVNT Obiici plura crimina cum protestatione,ꝙ opponẽs non adstringit se,uer.quid si.cũ,seq. G. An mortuo prælato capitulum possit absoluere,in fin.

a Ne sede uacante aliquid innouetur a.Rub.

ADDITIO.

a *ROFR.in libelli iuris Canonici posuit hanc rubricam: & est ultimæ primæ partis, & ibi describit tempus mortis Gregorii 9. & successoris sui Celestini,qui 15.dieb.vixit,post vacationẽ fere biennalem electus fuit Inn.IIII.& computo,ꝙ de mense Iunij,qui cũ 66.incipit,hodie est dies quinta,erunt centum & tres anni,prius aũt uocabatur Sinibaldus.& fuit presbyter cardinalis sancti Laurentij in Lucina;& fuit Genuensis de nobilib.de Fiesco,& comitibus Genuensib.& decuit sic instare circa ipsum,quisolus dupliciter nos ditauit,s.apparatu solenni,vt magister;& constitutionibus,quas vt Pontifex edidit in generali concilio Lugdunensi,& post quas iam in Sexto habemus insertas. primas expressi sup.de sum.tri.super Rub. Ad rubricam et facit qđ Pil.106.de re mon.uac.vel abbate in remotis age ite alienata est iusta cã per conuẽtũ.& de consensu episcopi an ualeat;an vero abbas substitutus,vel reuersus illã reuocet. Soluit,quod si abbas esset in loco,quo requiri posset,requirendus esset.alias alienatio non valeret.allegat 16.q.ultima,decernimus.Si nesciebatur,ubi esset,vel erat valde remotus;si necessitas,uel utilitas monasterii suberat,putat alienationem per conuentum auctoritate episcopi, & alias iuridice factam ualere,nil dicit de vacante,& unde quod no.hoc ti.c. i.in gl.uacante.Tu dic,in casu necessitatis ad uitandum graue dãnũ ecclesiæ,detur per epm defensor monasterio uacanti,cum quo supplente uicem prælati seruata forma iuris fiat contractus,facit de ere.vlt.e.ti.qua ibi de defensore loquitur. Et si dicas,ut ibi exponitur,dic,quod erat qđ cum episcopo. Item dilatio cãæ non est sic periculosa,ut prætermissio cõtractus esse possit. Itẽ quod de defensore dixi,patet de rebus ecc.non alie.dudum li.6.& facit cle.e.tit.una.Quib.autem fiant solutiones debitæ ecclesia uacanti,scripsi eo.ti.c.si.super uerbo,legitimo.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulum.sede uacante,an in concessionibus præbendarum fungatur uice episcopi.*

2 *Institutio episcopi,seu admissio ad præbendam nulla dicitur,ubi pñsentatio nulla probatur.*

3 *Episcopali sede uacante non tenet,quicquid fit de bonis,uel causis episcopatus.*

Ecclesia uice minoris fungi dicitur.

4 *Episcopali sede uacante potest in necessitate, & in utilitatem cõstitui pcurator,q causas & negotia episcopatus pmoueat.*

5 *Archiepiscopus in rebus episcopalibus, & episcopus in rebus capellarum suarum de iure communi est uisitator.*

6 *Episcopali sede uacante,an possint principes administrationem, uel custodiam bonorum episcopatus accipere.*

7 *Reges an sede uacante possint fructus episcopatus colligere.*

8 *Sede uacante,an possit capitulum absoluere illos,quos episcopus uiuens excommunicauit.*

HOC titulo multis modis possunt cõcipi libelli,sed paucis sum contentus.

LIB.Coram,&c.propono ego syndicus uel procurator,seu rector talis ecclæ cõt. P.ꝙ ipse,uacãte dicta ecclesia,emit,uel in emphyteosim accepit prędiũ tale,cuius fines,&c.uel ꝙ eius electio vacante maiori ecclesia nõ a capitulo eiusdem ecclesię,sed ab aliis extitit confirmata,uel ꝙ sñia pro ea lata fuit contra talem ecclesiam uacantem. unde peto ea lata fuit contra talem ecclesiam uacantem vnde peto præfatũ prædiũ dictæ ecclesię restitui a,& alienationẽ ipsam,uel confirmationẽ,uel sñiam , uel pcessum nulla pronunciari,& quatenus de facto processerunt,irritari,extra eo.c.ult.extra de maior.et obed.cũ olim.12.quęst.2.si qua.ext.de reb.ecc non alie.dudum. Vel sic.

a

L I B.Corã,etc. propono ego episcopus talis ecclesiæ,ꝙ nuper ipsa ecclesia pastoris regimine destituta, idem capitulũ episcopalẽ iurisdictionem temere usurpauit,manus extendens ad ea,quæ ad ipsum de iure nõ poterant pertinere,conferendo videlicet beneficia & præbendas,quę tempore citationis dictæ ecclesiæ in eadem diœcesi vacauerunt b:† cum ta nen nullo iure caueatur,ꝙ capitulũ uacante sede fungat vice episcopi in collationibus præbendarum:quare peto dictas collationes & concessiones nullas pronunciari, & eis, ne de cętero talia attentare præsumant,inhiberi;& super eis perpetuum silentium imponi. Peto insuper institutos,a q eis perpetuum silentium imponi. Peto super institutos ab eis in dictis ecclesiis amoueri,& amouẽdos fore sententialiter decerni & declarari cum nullũ ius habeant in eisdem,ext.eo.c.2.Vel sic:

b
1

LIB.Corã,&c.ppono ego H abbas talis monasterii ꝙ P,q in p rectore talis ecclesiæ ad meã pñentationẽ spectãtis se gerit,ꝙ nuper uacãte,memorato monasterio ipse ad ea vacãtẽ per talẽs pcuratores eiusdẽ monasterii de facto tali epo extitit pñentatus:q si quidẽ eps huiusmodi præsentatione admissa,eũ de facto instituit in eadẽ:quare peto,q quid de ipso tã circa pñentationẽ , q̃ circa institutionem,quam etiam circa alia attentatũ est, cas-

ADDITIONES.

a Restitui. *Dixit Rof.cuius fuit iste libellus,ubi sup. cum fructib. inde perceptis & percipiendis;& demum contra hoc opponebat istam a fru.lib.as excusandum,cum titulum habuit,C.de rei uẽ. cer.Inst.de rer.diu.§ si quis a non do nino,ff.fi.re.l.3.§.post litẽ. Inst.de off.iu.§.2. Respondet titulum talem haberi pro non titulo;& sic malæ fidei possessor dicitur mercando contra interdicta legum,uel canonum,C.de ag.& censi.quemad no,l.11.das regulam,quod ubicunque titulus habetur pro non titulo,non excusat a fru.lib.quod not.cã.l.sed & partus.de pet.har.Lettam.*

b Vacauerunt. *Esset addendũ,quorũ collatio ad solum epm irrequisito c.noscitur pertinere,uel licet requisito c.noscitur pertinere hoc dico propter determinata bo lie eo.tit.c.uno,lib.6.*

est,cassari & irritari,cassum & irritũ pronũciari,& ei-
dem P.sup dicta eccl'a & ei⁹ iuribus ppetuũ silentium
imponi.cũ nullũ ius habeat in eadem,& eũ inde sen-
tentialiter moueri.Peto insup expẽsas & fructus, etc.
Sicut enim nõ possunt conferre beneficia,vt dictũ est
2 sic nec ad ea præsentare:† quia vt per psentationem i⁹
acquiritur præsentato, sic per electionem, uel collatio
nem electo,ext.de iure patr.cũ dilectus. Nec aliqd ,p-
dest admissio & institutio etiam episcopi diœcesani,ex
quo præsentatio nulla est,ext.e.c.3.& de iud.cũ inter
uos,prope fi.Quę aũt possit capitulũ sede uacãte, dic
secundum Papam,ut no.ext.de hęret.c.ad abolendã. ĩ
a prin.a †Et nota generaliter,quod episcopali sede uacã
te non tenet,quicquid fit de bonis,uel causis episcopa
tus,quia ecclesia fungitur uice minoris ut ext.de ĩ in-
teg.rest.c. 1.12.q.2.si qua de rebus,ext.de iudic.sicut no
stris,sicut nec tenet snĩa ptra minorem minus legiti-
me defensum lata,ff.de reg.iur.acta.ext.ne sede uacã.
c.fi.Reuocari ergo debet,quicqd per cõmune ciuita-
tis Florentię episcopali sede uacante factum est, nam
fere ĩ 25.castris & villis episcopatus uacantis de facto
posuerunt Potestates & rectores ĩ præiudicium epi-
scopatus,super quo inter eos,& procuratores episco-
4 patus pendet qõ coram nob.s.† Vbi aũt necessitas,uel
utilitas exposcit,potest constitui uisitator,uel pcura
tor,qui causas & negotia episcopatus promoueat, ut
61.dist.obitum.& c.seq.& 7.q.1.cõstitutum. Et de gnã-
li consuetudine hodie capitula uacãtibus ecclesiis cõ
stituunt procuratorem ad gubernandũ,& administrã
dũ bona episcopatus,extr.de ma.& obed.his,qui. Pos-
sunt ẽt constituere syndicũ,uel actorem ĩ ecclesia uacã
te,ut ff.quod cuiusq.uni.no.l.1.Alij ꝯ,qd prosequere, se
5 cundũ Papam,prout no.ext.ne sede uac.c.1 †Sed & ar
chieps in rebus episcopalibus,& eps in rebus capella-
rũ suarũ est uisitator de iure communi, arg. pdictorũ
6 capitulorũ,& arg.ĩ his,q̃ no.ex.de of.ord.cũ uos.† Qñ
que tñ episcopali sede uacante aliqui principes dicunt
se de ꝯsuetudine habere guardiam,seu custodiã,& ad
ministrationem bonorũ episcopatus,& agunt & ꝯue
niunt nomine episcopatus,sicut uidemus in dicta ci-
7 uitate Florentię p quosdã nobiles obseruari.† Item ẽt
reges aliq dicũt se hre regalia ĩ quibusdã ecclesiis,uo-
lentes percipere omnes fructus uacantis ecclesiæ,ut ĩ
consti.Gregor.X.de reb.eccles.non alien.hoc consul-
b tissimo.b ubi de hoc dicemus,in aliquibus etiam con-
ferendo præbendas,sicut illustris rex Francię ĩ eccle-
8 sia Carnotẽ. in qua nos decanatũ habemus.† Quęrit
an uacãte ecclesia capitulum possit absoluere , quos
eps uiuens excõicauit,Dicit Vin.ꝙ sic, pp periculum
animarũ, ar.eX,de maio.et obed.cum olim,ex.de hęr.
ad abolendã,rñ.1. Alij contra,quia nõ transeunt ad ca
pitulum, nisi quæ sibi specialiter sunt concessa,arg.ex
c tra,eo.illa,et de offi.ord.irrefragabili.c

ADDITIONES.

a In prin. *Vbi scripsi super uerbo,sede uacante.*

ADDE,an statutũ factum p capitulum ecclesiæ cathedralis sede uacãte duret in tẽpus successoris,uide Fede.consi.x6. Et an capitulũ ecclesiæ cathedralis uacantis possit uisitare monasteria monialium exempta,per eundẽ consi.290. Et an potestas dispensandi transeat in capitulum,per eum consi.30.& 11.

ADDITIO. Adde tu,an sede uacãte capitulum possit dispensare,uide Card.Zab.in c.illa,in fi.ne sede uacan. Et an possit statuta facere,quæ durent in tempus futuri episcopi, uide eundem Zab.in c.cum omnes,col.fi.in 11.q.de constit.& Pet.de Ancha. in c.nouit.col.fi.ne sede uac.Hen.Ferr.

b Hoc consultissimo. *Allegare debebat dec.generali.de elec. lib.6.*

c Irrefragabili. *Inducebãt ibi c.si episcopus,11.q.3. ad qd respon de,ut no.de maior,& obe.c.uno.li.6.in gl.hoc tenebant.p qñ capitulũ terminatum est,ꝓ põt,siue sit sententia hominis,siue iuria,ubi aũt in prima gl.scripsi tres species casuũ ĩ hac materia, scilicet quib.certum est capitulum succedere , & quib. incertum est,& quibus casibus dubitatur.*

De iis,quæ fiunt a prælato sine consensu
a capituli a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Hanc rubricam cum duab.seq.posuit Rof.in libel. iuris canonici, ad fi.primæ partis ante rub sup.proximam; & primi duo libelli fuerunt eius,ordine tamen conuerso. Et dicit,quod formã hic primam aliqui recusant,ne uideantur aliquid pro reo fateri, dicit tamen,quod utraque ipsarũ est bona forma.& uide , quod dicã sup rub.3.inf.& ad rub.facit q.3.scripta super regula,is qui tacet. de episcopo alienante,præsente & tacẽte c.& fuit dominicalis 78.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit cont.bonorum ecclesiæ detentorẽ formãdus.*
2 *Episcopo sine cõsensu capituli cõtrahente,si ex hoc actio oriat̃,et ante sñiam contractum esse nullũ opponatur,postmodum aũt episcopus consensum capituli obtinet,an ualeant præacta.*
3 *Vno contextu desideratum fieri,diuersis non ualet factum.*
4 *Prælato in iudicio existente absque capituli consensu, an postmodum possit adhiberi consensus.*
5 *Episcopus an possit sine consensu capituli dare aliqua ad suam mensam pertinentia.*
6 *Episcopi donatio cum consensu capituli semper ualet.*
7 *Donatio capituli quo casu sit ualida & perpetua.*

CONCIPITVR sic libellus:
LIB.Corã,&c.ppono ego T.syndic⁹
talis ecclesiæ cõt. P. ꝙ venerabilis pater
eps eiusdẽ ecclesiæ domũ talẽ,cuius fi-
nes,&c.sine cõsensu capituli,seu maio-
ris & sanioris partis ipsius,uẽdidit eidẽ:
& sic ipso iure venditio ipsa nulla est,& perinde haben
da,ac si nõ esset facta:quare peto noĩe dictæ ecclesię do
mũ ipsã mihi restitui cũ pensionib.& fructib.inde per-
ceptis,& percipiendis,ext.de reb.eccl.non alie.c.1.2.&
3.& c.cũ apostolica.ex.de his,q̃ fiunt a ma. par. ca. c.1.
12.q.2.sine exceptione.ex.de maio.& obed.dilecti.,Sed
cum talis alienatio sit ipso iure nulla , vt patet in præ-
missis iuribus,ext.de rebus eccl.non alien.si qs presby-
terorum per eam dominium nõ transfertur , maxime
cũ ipretus non sit dominus,sed procurator , 12.q.1.cap.
vlt.,ext.de donat.c.2.& ideo talis secũdum quosdã po
terit directam rei vendicationẽ proponere, ar. ff.quod
metus cau.metũ.§.volenti.& tunc sic cõcipit̃ libellus:
1 LIB.†Corã.&c.propono contra P.qui talẽ domũ de
tinet,cuius confines tales sunt,q̃ ad talem ecclesiã iure
dominii,vel quasi ptinet,vñ dictã domũ noĩe ipsius ec
clesię mihi peto restitui cum pensionib.& c.ut supra &
dic,ut inf.de cã pos.§.sequit.ub. formam libellos in rei
2 vẽdicatione.†Sed pone,eps sine cõsensu capituli cont.
xit,ex quo ꝯtractu agitur,sed añ snĩam oponit̃,hmõi ꝯ
tractum non valere,nec ex eo agi posse, postmodũ eps
obtinet consensum capituli,nunc quærit̃,an tali ratiha
bitione,quæ acta sunt,cõfirmentur.Resp.cñt quidam,
ꝙ non,arg ff.de pac.si tibi.§.si pactus. Requiritur.n.qsi
ab initio præstet̃ cõsensus,ut 20.q.2.hoc ius porrectũ .
vñ postea non ualet,ff.de aut.tut.obligari.§.tut or. & fa
3 cit C.de test.hac consultissima.& l.si unus . † Nam qđ
uno contextu desideratur fieri,nõ ualet diuersis factũ,
ext.de electione,auditis.23.dist.quorundam. Alii con-
tra,C.de rei uen maior.& arg.C.ad Mace.si filius. ff.de
iu.licet.ff.de uerb.oblig.l.1.§.si uero,ff.qđ iussu,l.1.§.qđ
tñ ratum,ff.de usu.sed & si qdem.§.interdũ.Et hoc te
net Bar.vt no.ext.de his,quæ fi.a prælat.sine cõsensu c.
c.cũ uos,& de rebus eccl.alie.uel nõ,dudum, Ipse ẽt di
cit, si prælatus fuit sine consensu capituli in iudicio,
postmodum potest accedere consensus,ut nota , extra
a de rescrip.edoceri.a Ex quo uidetur quod exlitis conte
statione

ADDITIO.

a Edoceri. *Ante fi.1.gl.ibi dum dicit,uel conuerso.*

ſtitione habita ante ratificationem capituli epiſcopus
4 obtinebit. ad quod facit, † quia tempus rei iudicatæ ſpectandum eſt, ff. com. no. ſed mihi. §. i hac. Item ſufficit actorem ante ſententiam ius habere, ff. de pign. ſi rem. verſi. fi. ff. man. ſi mandauero tibi. ff. de moff. teſt. ſi non mortis. ff. de cõi ſeruo ma. l. doli. §. fi. ff. de far. inter oẽs. ff. ſi quis cau. qui aũt. §. fi. ff. de pet. hæred. ſi quo tẽpore. ff. de rei vend. c. ſin aũt. §. 1. ff. de pecul. quæ itam. ff. depoſi. l. 1. §. non tamen ext. de re iud. abbate ſane. li. 6. ad idem ff. de iudi. non põt. Arg. tamen cõ. quia tempore litis conteſtationis ius non habuit, unde ſuccumbere debet, quia illud tempus attenditur, ff. de nego. geſ. litis. ff. de minor. deniq; & in prę. decre. abbate. Item ſuper nullo videtur facta litis conteſtatio. Vnde ſuper nullo uidetur ſententia ferenda, arg. ff. commun. diuid. ut fundus. ff. de iu. de qua re. quia ubi fundamentũ non eſt, ſuperædificari
5 non põt, ext. de presbytero non bap. veniens. † Hoc etiã nota, quod ſi ſolus epiſcopus ſine capitulo dat aliqua ad ſuã menſam pertinentia, nõ ualet, niſi ubi dat loco religioſo quinquageſimã portionem, extra de his, quæ fiunt a maiori par. ca. paſtoralis. & nisi ubi tenetur alicui ad beneficiũ. quem ſine titulo ordinauit, extra de præb. cum ſecundum Apoſtolum. † Si uero epiſcopus dat cum conſenſu capituli, ualet donatio, ut extra de his, quæ fiunt a pla. ſine conſenſu capituli, cum uos. Arg. contra, extra de donat. paſtoralis. Sed illud intelligo ſecundum iura, ut ſcilicet interueniat conſenſus capituli. Et hæc obtinent, ubi epiſcopus dat bñficium alicui alij, ſed ſi det capitulũ aliquid de menſa ſua, talis donatio non præiudicat ſucceſſori, quia auctoritatem, quam capitulum alij poterat impendere, non poteſt impendere ſibi ipſi,[a] ſicut nec œconomos, 10 q. 3. hoc ius porrectum. in fi. ſic
6 nec etiam tutor pupillo, ff. de acto. præ. l. pupillus. † Si autem capitulum dat aliquod beneficium de menſa ſua, & habet liberam adminiſtrationem, ualet donatio & perpetua eſt, dum modo non ſit in damnum eccleſiæ: quia ea ſemper eadem eſt, 7. q. 1. denique. 6. diſtinct. habeo. ff. de iudi. proponebatur.[b]

ADDITIONES.

a Sibiipſi. *Vt patet hodie de reb. eccle. nõ alie. ſi una. 2. reſp. in Cle. Licet fatear, quod cõplures opiniones corrigit illa de ut ibi no. in diuerſis gl. nego tñ, ut ibi no. a Io. in gl. cum apo. quod reuocet dec. expoſuiſti. de preb. Item in Dec. cum noſtris, de conc. præb. tractatur de conceſſione in beneficiũ, non de extinctione dignitatis. in decre. cũ acceſſiſſẽt. de conſt. interuenit auctoritas Papæ. & ſine dubio erat neceſſaria, quia epiſcopus nõ conſenſerat. Sed dico, quod in epiſcopo nõ conſentiente neceſſaria fuiſſet, quia ſiue ſi cõuertebat in ſuos uſus alias uero ex cã ſupprimeretur dignitas nõ utilis eccleſię & non ordinata per Papã, & de fructib. augerentur duæ canonicæ, uel manſionaria per epiſcopũ, & capitulũ, id fieri poſſet, quia non lederetur hac decr. Illud aũt dicitur in fi. gl. quæ incipit, ut dicebat, in cle. prædicta determinata ſm hanc formã licere. ſed illud, quod dicitur, ut eccl. bene. c. eo, in fi. & quod ibi not. in ulti. gl. puto hodie non licere, ut tetigi de reſcriptis, ſi pp. li. 6. ſuper gl. an. legatus in fi. Tñ adhuc hodie uidetur aliquibus quod uniones ante illam decr. ex uera & iuſta cã facta ualeant hodie, licet ulterius fieri non debeant. pro & contra facit, quod ibi no. in pen. gl. probant, quia epiſcopus erat principalis faciens, & capitulũ erat non faciens, ſed conſentiens facit ff. de reg. iur. l. aliud. & facit, ne ſed uac. c. uno, li. 6. Talia igitur non auctorizãt in facto, quod non impedit, uel cuius conſentit, ſicut & filia conſentit patri repetenti de tẽ, licet id cedat ad eius commodum. quia non põt illã ſibi minuere, niſi ex ſuperueniente clade, in Auth. de æqual. do. §. quia uero id. Primũ patet ff. ſol. mat. l. 2. uoluntate facit ad hoc decr. cum in iure. de elec. cũ concor. 2. gl. per quod dicunt aliqui. quod hodie epiſcopus de menſa ſua bene põt donare capitulo agenti, quia ſi id põt religioſo loco, de don. cõſultationib. & c. paſtoralis, ſed, hoc non probãt, dicunt ipſi, fortius capitulo ſuo, cui plus allegatũ eſt, de teſta. requiſiuit, pp quod nõ uidetur ad alienationem tendere, C. de ſi teiuſ. uoluntas, & ff. de lega. 3. l. pater. §. quindecim, facit, quod de tutore dicitur ff. de adminiſtra. tuto. §. non tantũ. & l. non exiſtimo. & l. tutorem reum. &*

ff. de conb. em. ſi ludas. §. 1. Nec obſtat. quod dicit hic auctor, ſed facit prout dicant, quia non dicit conceſſionem nullam, ſed reuocabilem per ſucceſſorem.

ADDE videndum originaliter Ol. Ira. conſi. 182. licet de victoria.

b Probatur. *Ac ſi dicat, epẽs hẽt ſucceſſorem, vt ſup. capitulum non Sed iſta ratio concluderet. quod etiã damnoſam reuocare nõ poſſent ſed auctor intellexit, quod damnoſam ipſam ydem poſſent.*

Bald. de ijs, quæ fiunt à prælato ſine conſenſu capituli.

AN Ratihabitio capituli firmet alienationem prælat. & quid etiam in reb. menſæ prelati, vel capituli. G.

a De iis, quæ fiunt à maiori parte capituli.[a] Rub.

ADDITIO.

a *Vide quod dixi ſup. rub. prox. & libellus hic formatus non eſt in vſu nec aliũ per alios formatũ inueni. Capitulũ. n. cuius maior et ſanior pars in aliquid vtile agendum concordat, illud ordinat. & ſtatuit, & valet per decr. primã. e. ti. Si quis aũt illud impugnare velit aſſumat uicem auctoris quãnem Dama. an ſit pſcriptibile, non valere ordinationẽ capituli in qua non ſit omniũ concordia, ibi ſcripſi ſuper uerbo, conſuetudinẽ. Ad rub. facit quod olim diſputata, demũ repetita de minori parte capituli Bon. in qua ex culpa maioris partis per d. cũ in cunctis de elec. reſidebã. põtas eligendi epm. q potestatẽ cõmunicauerunt trib. abbatib. ciuitatis Bon. ſanctorum Proculi, Stephani, & Felicis: & euenit hoc ſine interpretatione bis uel amplius, & lapſi ſunt 40. anni. imminet nunc electio per totũ capitulũ facienda. abbates illi admitti quæritur an capitulũ teneatur ad id? Pro abbatib. facit conſenſus capituli & materia præſcriptibilis, & negligentia prelatorũ. Primum patet: quia admiſſi fuerunt per capitulum id eſt eos, qui tenebant quo ad actum electionis vices totius capituli, ſed ſi fuerunt ſed ſi per totũ capitulũ fuiſſent admiſſi, quod non eſſet dubia: quia non ſolum p actus duplicatos, ſed etiã per vnicum concurrẽte ſpatio 40. an. præſcripſiſſent illud. de præb. cũ de beneficio. lib. 6. & no. de cã poſ. eccleſia. in gl. ex hoc. & gl. antep. Non eſt antep Non eſt autem à iure ſtatus numerus perſonarum debentium tenere capitulum Hinc eſt, quod tres, vel duo faciunt capitulum eligunt, de elect. c 1. Item ius capituli reſidere poſſet in vno. Nota materiam de poſtu. gratum. cũ ſuis remiſſionib. Ergo cunque nunc teneant capitulum, per illos dẽt admitti. Scdm de materia præſcriptibili. non eſt dubiũ, vt patet in dicta de cũ eccleſia. de poſtul. bona. ſecunda. de elect. quod ſicut. & ca. Cumana, & facit de conſuet. cũ dilectus. de reſt. in integ. ca. p quæ iura ſi ipſi abbates præſcribere poſſunt, quod ſoli eligerent, fortius quod eligere poſſent cum aliqua parte, capituli qui fingitur eius vice. Tertiũ ſ. negligentia prelatorũ facit pro tanto quia poterant illi plures proteſtari, quod nullum ius acquiretur illis in poſterum, & interrat ipſorum pp futuras electiones per eos fiendas, & ẽt eccleſia, vt ſeruitus talis per paucos imponeretur eidẽ, vt prę. dec. Cumana. cum ibi no. in gl. His non obſtantib. fuit contrariũ terminatũ, bene cũ ad illos paucos eſſet deuoluta poteſtas pro ea vice tantũ, proſequ. ergo vicio. nec ſocijs præiudicare, nec ſeruitutem eccleſiæ imponere potuerunt, de electio. cum in cunctis. & c. cũ Vinton. & maior pars priuata hoc ſciens non habuit neceſſe aliquid proteſtari, quia ſciebas abſque ea ius eccleſiæ ſaluũ eſſe: & ſic ſi proteſtata fuiſſet, erat proteſtatio voluntaria, de qua ſcripſi ſuper ueg. in generali. lib. 6. in prin. huius materiæ. Abbates etiã ſcientes ſe vocatos à paucis, hoc idem ſcire debebant & volebant, ſibi in poſterum ius non acquirere, malã fidẽ habebant: & ſi dicebant præſcriptio quo ad ipſos, de præſcr. c. fi. nec eſt uerũ, quod illi pauci eſſent capitulum, licet in eos eſſet pro ea vice ius capituli deuolutum propter ſociorum delictum, quo ad illam vicẽ tantum, ſicut & in caſu negligentiæ ius capituli deuolueretur in archiepiſcopum, de electio. ne pro defectu. qui tamen non eſſet, vt dici poſſet capitulum, nec ut capitulum præiudicare poſſet eccleſiæ. Volẽs tenere cõtrarium, dicit, quod abbates præſcripſerint, cum tamen præſcriptio ſit reſtringibilis in tantũ, quod per illã ſeparatur*

tur de se cõnexa, vt patet de doc. ex par. 3. & c. cũ cõtingat. vbi descriptio decimarũ non cõprehen lit noualia alias vnitã, diuidit ẽt procurationem à visitatione, cui aliis est vnita, de præsc. cum ex officij. vt no. in reg. odia. lib. 6. & facit reg. quæ iure. eo. ti. Itẽ ius prouidendi, & eligẽdi bene restringitur ad certã specieẽ per rescriptũ, de resc. si ispectum. lib. 6. & præscriptionẽ, vt no. eo. li. de præb. cum eccl. ad id, ꝙ scripsi de cõces. præb. proposuit. post prin. & illa non excedunt suos casus, vt ibi. Fateantur igitur abbates solum in suis terminis præscripsisse, si cum minor pars elegit ex iure sic deuolutũ & sic uita cã illos admitten li quia plus egent cons. pauci, q̃ plures, 20. dist. de quib. de of. del. prudentiã. Mutatis autem terminis, quib. abbates non possiderunt, & nec præscripserunt, nec possessionis, nec proprietatis cõmodo debent admitti his conuenit, quod scripsi de prob. in præsentia. super fi. vl. gl. Prima patet.

BREVITER sic potest in hoc titu. cõcipi libellus.

LIB. Corã, &c. propono ego syndicus seu ꝓcurator maioris, & sanioris, partis capituli talis & talis, vel dicas, ꝓcurator talis capituli, ex quo est procurator lõge maioris partis, vt ex. de elec. cũ inter canonicos, in prin. ꝙ cũ ipsi Deũ habẽtes præ oculis, vellent tale quid in vtilitatem ipsius ecclesiæ facere, vel statuere, vel etiã ordinare, vel disponere, talis & talis ipsius ecclesiæ canonici irreuerenter contradixerũt, nullã cãm suæ contradictionis rõnabilem proponentes: & adhuc in sua obstinata cõtradictione persistũt, quare peto à talibus ipsos coerceri, super hac ꝯdictione perpetuum silentium imponi. dictumq; capitulũ seu maiorem partem & dictam ordinationem, &c. debere procedere eorum contradictione nequaquã obstante, per vestram sententiam decerni, ac declarari, extra eodem, capit. 1. & ultim. extra de ele. licet. 65. distin. capit. 1. & 2. & 1. si fortè. ff. de re. iu. do. ff. de dec. ab ordin. facien. l. 3.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione a conferantur a Rubrica.

ADDITIO

a *Vide, qđ scripsi super rub. 2. & libell' hic descriptus fuit Ros. hoc ti. in fi. quia formauerat libellum in eccl. Beneuentana; postea correxit, quia eccl. ipsa nõ habeat præbendas distinctas, in quibus distinctis dixi propriè libellum procedere.*

SIC concipe libellum:

LIB. Propono ego T. canonicus Beluacẽ. cõtra venerabilem patrẽ dñm epum Beluacensẽ, ꝙ cũ ipse de mãdato felicis recordationis dñi Clement. Papę quarti vel suo proprio motu, mihi talem præbendã, seu bñficiũ, ꝙ fuit talis, concessisset, non integrè iura ipsius ꝑbendę cõtulit: imò tertiã, vel quartã fructuũ eiusdem partem diminuit: vel tales possessiones, seu redditus ex ea subtraxit, seu diminuit: uel partem præbendæ mihi tantum cõcessit. unde quia beneficia ecclesiastica sunt sine diminutione conferenda, peto res illas mihi restitui. uel peto bñficium, seu præbendam ipsã mihi redintegrari, ex. eo. c. unico, ex. de pręb. maioribus &c. tuæ. &c. uacante. 1. q. 3. si quis præbendas.

a De rebus ecclesię alienandis, uel non. a Rub.

ADDITIO

a *In 6. & cle. resumitur hæc Ros. pro qua hãc materiã immediatè ante quatuor su. prox. & plenè illam tractat per modum summæ; fuit ẽt eius libel. hic descriptus, quẽ ibi vide in fi. pe. eo. vbi de hoc prosequitur: etiã posuit alium libellum breuiorem; hunc aũt præponit. vt res euidentius aperiatur; saltat demum auctor cõtinuãdo Ros. ad aliud ipsius op', vt statim patebit. Ad ru. facit qõ venerealis 59. de qua super ru. de præ. dominicalis de qua su. ru. 3. q. 18. Io. de Deo li. 6. de eo, qui iurauit non alienare, vel pignorare, an ex cã possit fructus locare vel vendere ad tempus, vide de qua dic, vt in clem. e. ti. c. 1. in fi. id. n. talib. permittit ibi ad modicũ tẽpus. Sed quantũ tempus hęc uerba cõprehendãt, dubitatur, ut ibi no. in ul. gl. Cõsanguinei, uel potẽtes, q ꝓmouerũt prælatos, exquirũt contractus gratuitos ab eis ad ipsorũ uitã, uel contractus locationũ, uel uenditionum fructuum ad lõgissimũ tẽpus cõfessato pretio. Sciui episcopũ, a quo ꝓmototores sui extorserunt gratuitũ cõtractũ ad uitã ipsorũ de tanto, qđ transcendebat duas partes redditũ episcopalium, expressa cã seruitiorũ, quę impenderant ecclesię, & promittebant impendere, q̃ diu uiuerent, & in hoc fuit instrũm multum solenniter formatum, & de consensu capituli, demũ extorto illud idẽ, & male successit dictatori, fuit: enim ꝑ illos, quib. sic seruierat, spoliatus in totũ, & expulsus a lare proprio, & merito sic accedere dẽt his, qui sanctam domũ Dei trahunt ad talia, superueniẽte legato de latere, & his delatis ad eum ꝑ episcopũ successorẽ illius nobilib. sup. hoc citatis, exhibitis instrũtis prædictis, ipsorum aduocati defendere conabantur contractũ, dicentes, quod ꝓ utilitate eccle. in benemeritos factus fuerat, & sic ligabat successorẽ. inducebãt 17. q. 6. illud ꝑ uerbũ, munificentias. quod est, ibi, 41. quæst. 5. quia loa. ext. de ĵoi. ca. 1. de depo. ca. 1. Item dicebant donationem factã ob cãm propter merita seruitiorum præstita & præstãda, & sic reuocationi, uel pęnitẽtię non erat locus, C. de donatio. q̃ sub mo. l. pe. & de reuo, do. l. 2. & 3. & l. generaliter. in prin. nec dẽt auferri donatum, 22. q. 2. non. n. in fi. imo, si nõ possiderent donatarij, totum supplendũ esset, de donatio. ꝑ tuas, maxime qa illa nõ erat perpetua donatio, q̃ facta fuerat ad uitã, sed tẽporalis, quia nil certius morte, ext. de pœ. & remis. cum ex eo. ff. de cond. & demo. l. 1. & in illis non requirit illa solennitas, q̃ in ꝑpetuis, facit hoc eo. ti. dudum. li. 6. ext. de his, quę fiunt a præla. cotinebatur. & quod ibi nota. in 1. gl. et eo. ti. tua nuper. cum concordan. ult. gl. et facit 16. q̃. 1. possessiones. et quod ibi nota Sed cõtra ipsos fuit iudicatum, ꝙ hodie coadiuuat clementina ꝑdicta, licet. n. prælati benemeritis munificentias facere possint in uita & in morte, illæ tamen debent esse moderatæ, & iuxta seruitij meritũ, ut patet de testa. Ioa. & cap. relatum. 2. § licet, sicut & de alijs administrationib. alienare prohibitis dicunt leges ff. de administratio. cum plures §. penu. & tut. & rat. distra. l. 1. §. 1. aliter prælatis. donare non licet. Procuratores. n. sunt, non domini, extra de dona. ca. 2. ubi uide in concor. in 1. gl. Et licet habeant liberam potestatem administrandi, de elec. cum nobis olim. in fi. regulariter tamen non donat habens liberam, de offi. uicar. capit. fina. libr. 6. & cum ex cã id admittitur, non est occasio pro cã sumenda, extra de maiorit. & obedien. solita. ff. ad leg. Iu maiestã. l. famosi. §. 1. sed ueram. & sufficientẽ ad id causam præcedere oportet bene facit. C. de sac. san. ecc. l. iubemus. 2. ultra pri. ibi, scientes nulla sibi occasione, uel tempore ad uicissitudinem beneficij.*

Adde quod ibi istius legeretur Collocatis, licet ita illic legatur Colorati, &c. Absit enim, quod in prohibitis certo casu permissis stetur uerbo dicentis casum permissum subesse, ff. de prob. q testamentum. de le. 3. cũ quis decedens. §. Titia. & uide, quod no. ext. de præsum. c. literis. in gl. imo in ul. Ponderanda igitur est ueritas, & non fictio, ff. de castrẽ. pecu. l. si forte. 8. dist. ueritas. de hoc ext. de pig. nuper. Item dato, ꝙ fuissent. cã donationis fiendæ, commensuranda tamen fuisset cã in quantitate & tempore, ut in pręd. §. licet. propter id dicit lex, ꝙ propter modicum æs alienum pupilli magna possessio distrahi non dẽt, ff. de re. eo. qui sub tu. l. magis puto. § nõ passim. alle. Itẽ pręter tẽpus ẽt seruitij, & quantum durauit eius cã, ponderãdum est, facit de res. statutum. ad fi. li. 6. eo. lib. de elec. cum non debeat. ff. de excu. tu. geometræ. de opo. le. l. plane. Item ponderandum est, quod text. prædictæ. decre. ad hoc & præ. § licet. dicunt alqua posse dari, qđ uerbum, ſm Host. ut scripsi in præ. §. notat moderationem, et reprehendit prodigalitatem, qui etiam remittit ad no. per se de do. cæterum. bene facit pro illo d. ff. de contrah. em. l. hanc legem, cum duab. legib. se et de bo. dã. l. diuus. facit etiam illud quod habetur de stat. mo. cum ad monasterium. uer. quãquã. Sic & aliquãdo raritatẽ designat, de sen. ex cõ. si aliq. de iurein. si uero. ver. uerũ. Videtur etiam aliquib. & satis æque, quod licet tẽporalis sit donatio, si tamẽ de re magna, necessaria sit solennitas & superioris auctoritas. bene facit C. de do. sancimus. in fi. ff. de impen. in re. dota. factis, l. 3. §. 1. & forsan sic intellexit Inn. & post eum Host. id, quod post eos scripsi in. præ de cr. 2. de his, quæ fiunt a præl. sine consensu c. super 1. glo.

ADDE Old. con. 216. inci. quidam episcopus, Et an episcopus qui iurauit nõ alienare ne cõsensu sui superioris, possit cõiunctio

suo concedere rem in emphyteosim, cuius reditus non excedunt decem solidos Federi. con. 210. tenet, quod non possit. Et an alienatio facta de re immobili ex causa u[illegible]a & licita, si adhibita sit causæ cognitio, quam possessionem melius expedisset, alienare ualeat, per eundem con. 143. & 258. & an ualeat concessio usufructus facta ad uitam per prelatum suo consanguineo sine Papa, uel legati auctoritate, per eundem cons. 52. & 88. Et rei ecclesiasticæ alienatio quib. casib. sit permissa, ultra loca ordinaria uide Bal. consi. 376. uol. & ibi, an abbas exemptus, qui iurauit nõ alienare Romano Põtifice incõsulto, possit cõsentire alienationi Prioris sibi subditi, & an successor teneat stare locationi factæ p pdecessorẽ, q recepit totũ locationis factæ ad nouẽniũ pẽsionẽ p eũdem Bal. eod. uol. cõs. 165. & Pet. de Anch. con. 115.

SUMMARIUM.

1 *Debitore bona sua corporalia & incorporalia in fraudem alienante, qua actione possit creditor talis donationis reuocationem petere.*

2 *Debitore incorporalia bona in fraudem alienante, qualiter sit reuocatio per creditorem facienda.*

3 *Positiones actoris & rei, ubi donatio debitoris per creditorem uenit reuocanda, qualiter sint formandæ.*

4 *Liberto bona in fraudem patroni alienante, qualiter, & qua actione sit patrono succurrendum.*

5 *Positiones actoris & rei, ubi agitur pro donatione liberti in fraudem patroni facta, qualiter sint formandæ.*

6 *Arrogante aliquem in filium, postea autem alienante aliquid de bonis suis in fraudem arrogati, an, & qua actione poterit talis alienatio reuocari.*

7 *Positiones actoris & rei, ubi agitur utili in factũ Caluisiana pro reb. arrogatoris in fraudẽ alienatis, qualiter sint formandæ.*

8 *Actio reuocatoria in factum Pauliana pretoria, cui, & quando*

9 *competere dicatur.*

Actiones in factum dicuntur tantum ad incorporalia iura competere.

10 *Interdictum fraudatorium cui competere dicatur.*

LICET hoc titulo de rerum ecclesiasticarũ tractet alienatione, tñ ratione priuatarum rerum de alienatione aliqua ciuiliter subnectemus. Et primo de materia ipsius titu. disseramus, in qua sic concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. propono contra P. qui talem domũ, uel uineam ad talẽ ecclesiam pertinentẽ, cuius fines, &c. tenet & possidet, asserens dictã rẽ sibi a tali prelato uenditam, quẽ contractum uenditionis, quã sibi factã fore asserit, dico celebratam fuisse contra formam iuris & in casu a iure uetito & non permisso, unde nomine præfatæ ecclesiæ peto cassari & irritari, & cassam & irritam nunciari uenditionẽ ipsam, & rem ipsam mihi restitui cum fructib. perceptis, extra de reb. ecclesi. non alie. si quis presbyterorum. & c. dudum. li. 6. 12. b. 2. fine exceptione. & c. non liceat. 10. q. 2. hoc ius porrectum. Vel si uis, potes rem uendicare, & breuius absq; narratione pcipere, ut dixi. s. de his, quę fi. a prę. sine cõsensu cap.

1 † Porro a debitore alienante bona sua corporalia & incorporalia in fraudem creditoris, creditor omnia alienata per actionem Paulianam prætoriã, tã

b ab alienatore b, quam ab eo, in quem alienatio facta

c est, poterit reuocare c, quę sic dicta est a Paulo eius inuentore, ff. de usur. uideamus, ff. de his, quę ĩ fraud. cre. hac in factum. sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui possidet prædiũ, uel demum talem, cuius confines, &c. quod prædium in eũ alienauit T. debitor meus per fraudem, uel fraudis consilio, ut me fraudaret debito meo, & fraudatus sum, q eius bona, quæ iam discussi, non sufficiunt ad

d meum debitum exoluendũ ipso P. dpossessore sciente & fraudem participante, & ideo prædictam rem re

e uoco, uel restitui mihi peto cũ fructibus e, & omni cã, quasi nulla alienatione uel traditione secuta, & ad hoc propono Paulianã actionem, unde peto mihi iustitiã exhiberi. & hoc, si dicis Paulianam esse nomẽ actionis. Si uero dicas, quod nõ, sed quod sit adiectio, ut no. Azo in Sũma C. de his, q in frau. cre. dices sic, & ad hoc propono actionẽ in factũ Paulianã, ut ff q in frau. cre. hac in factũ. Prædicta forma probatur ff. 30. l. 1. §. 1. & & l. qui ac. §. hoc edictum. & l. ait prætor. §. p hãc. Qđ aũt dixi, locum habet circa incorporalia in fraude alie

2 nata. † si uero aliquid icorporale sit alienatũ, puta quia suum debitorem liberauit per acceptilationẽ, distingue, an ille fuerit debitor pure, an in diem, uel sub cõ

f ditione: si pure forma sic f.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. debitore meo, qui in fraudẽ liberauit T. debitorem super acceptilationem, unde cum bona dict. debitoris mei excussserim, & nil consequi potuerim, peto id ipsum mihi præstari, quod prædictus T. ei debebat, scilicet centum quasi nulla acceptilatio sit secuta. Si uero in diem, uel sub cõditione, dicet sic. Peto pdictam obligationem in pristinum statũ reduci, quasi nulla acceptilatio intercesserit, ff. quę in frau. cre. ait pretor. §. si cõditionalis. ff. de iudo. licet, §. quoties.

3 † Actor ergo sic ponet.

POS. Actoris. Pono, quod ea, quę petii in libello, de iure petere possum, sed huic positioni, cum sit iuris, non tenetur respondere, Item quod T. fuit debitor meus in 20. ex causa mutui, uel ex alia causa. Item quod illud debitum fuit efficax, & sine oĩ exceptione. Item quod T. debitor meus fuit consiliatus, quod taliter alienando me fraudaret, ff quę in fraud. credit. ait pretor. §. ita demum. Item quod tã sciuit fraudis cõsiliũ. Itẽ q in re tali alienata, non inuenitur tñ ĩ bonis iã discussis, q mihi possit satisfieri, C. de his, q ĩ fra. cre. alie.

ADDITIONES.

a Porro. *Assumit uerba Ro. ubi de Pauliana, qui dicit in illa quatuor necessaria, quæ patent ex positionib.*

b Alienatore. *Dicit Ros. contra alienantem tunc agi, quando ita dispersa sunt, bona, quod sciri non potest, ubi sint, ff. de his, quæ in fra. cre. l. ult. §. fi. & Io. de Bla. format libellum de hoc in par. 1. prox. ante fi. sic dicens.*

LIB. Dico, quod R. debitor meus in 100. ita latenter dissipauit in alios bona sua in fraudem meam, quod iussus a tali iudice mitti in possessionem bonorum eius causa debiti, quod mihi debebat conseruandi, nil inuenio in eius bonis, quod præseruare possim, unde ago cont. ipsum R. ut in carcerem detrudatur, quousq; reuelauerit eos, in quos bona ipsa alienauit, nobisq; añe iudex supplico, ut ipsum ad hoc per diffinitiuam sñiam condemnetis. Extollit aũt se Io. de Bla. in his actionib. dicens, illas se plenius Rof. tractasse, & aliqua in ipsius libellis merito reprehensa.

c Reuocare. *Supple, nullo pretio per eum restituto si tamen apud alienantem essent nummi, ad iudicis officium pertineret, ut faceret illos redd. ff. de his, quę in frau. cre. l. si debitor. & l. seq.*

d Ipso P. *Emptore, secundum Io. de Bla. quare inf. dicam, infra uidebis.*

e Cum fructib. *Hic oppone, & solue, ut dixi sup. de sede uacã. s. per i. libello.*

f Sic. *Non fuerunt ißi lib. Rof. sed Ioan. de Bla. ubi de Pauliana; qui etiam libellum, qui precedit, ponit, & exponit, dicens; etiam Paulianæ tres esse radices, quarum prima est in ti nõ gratuito, et de hac sup. secundum eum. Secunda, cum gratis fit alienatio inter uiuos, ut si debitor donat in fraudẽ creditoris, & procedit libellus, ut supra, hoc saluo, q non habet actor necesse dicere, quod donatarius participauerit fraudi, sed satis est hoc casu, quod debitor alienauit in fraudẽ, ff. de his, quæ in fra. cre l. quid aũt. §. simili quoque modo. Tertia radix, qñ fit alienatio in ultima uoluntate, & tunc non oportet in libello mentionem fieri de alicuius illorũ fraude, solus. n. euentus hic inspicitur, s. creditorẽ fraudatum. ff. e. ti. omnes, §. 1. Ad secundum autem suum libellum, qui sequitur, ipse opponit illum non procedere, cum agatur pene ad factũ, qđ fieri non dẽt, ff. de re in. l. si quis ab alio. in fi. Respondet, duplex esse fa[illegible]um, unum, quod de leui nõ fit, sed cũ corporis labore, ut facere domũ, uel pmittere stipulationẽ super*

ea

ta re nullum damnum paßurum, & in his, quæ de leui non fiũt, procedunt, quem præcise ad factum non cōdemnandum. Aliud est, quod de leui per fieri potest, istud. s. reponere se in pristinã obligationem, & ad tale factum potest condemnari præcise, ff. q me. cau. l. si cum exceptione, §. si quis per uim, in fi. Opp. 2. quod petitio est impoßibilis, s. de reponendo se in obligationẽ pristinã extinctam, quę reuiuiscere non põt; ff. de sol. qui res, §. aream, et maxime ꝓcedit obiectio in obligato ex cã legati. Rñ lct, qđ licet actio extincta non reuiuiscat ea. specie uel numero reuiuiscit tñ eadem genere de uoluntate partium, & de hoc procedit libellus Sed obst. quod dixi delegato, ubi nõ est eadem genere, si quod debebatur testamento, nunc debetur stipulatione. Resp. duplicẽ esse causam, remotam & proximam. prima ex legato, secũda ex stipulatione. Nam cum obligatus ex legato non esset obligatus uerbis, non potuit uerbis liberari, nisi illa obligatio deducta esset in Aq. stipulationẽ; et sic proxima erat uerbalis. Inst. quib. mo. to ob. § est aũt. R. ponat ergo se in pristinam, id est, in æquipollentẽ, ſm eum; nec refert, quid ex æquipollentib. fiat, ff. de le. 2. cũ filius. §. hæres, Itẽ scias hanc actionẽ locũ habere, cũ fraudat creditor iã existens, unde non hẽt locũ in alternationib. quas faciũt uolẽtes maleficia cõmittere, de quo hic p Rof. & Io. infr. de don. uer. item pone, aliquis. ubi auctor in huius ti. fi. remittit.

a alie. sunt, l. 1. a Inst. de act. §. item si quis in frau. Itẽ quod rem alienatã habes, & tenes, & possides. Reus vero sic

POS. rei. Pono quod T. tuo debitori fecisti factum de nõ petendo. Item ille soluit tibi. Item quod obstat exceptio non numeratæ pecuniæ, si est intra bienniũ, C. de non nu. pec. l. pe. Item quod T. alienauit propter necessitatem rei familiaris, ut per hoc excludat fraudem & fraudis consilium.
4 † Cæterum [b] liberto alienã
b te bona in fraudem patroni, succurritur patrono per actionẽ Fauianam prætoriam, per quam alienata reposcere potest, sic ergo libellus concipietur.

LIB. Coram, & cęt. conqueror de P. qui possidet domum talem, cuius confines tales sunt, &c. quam rem T. libertus meus alienauit in fraudem meam, ad hoc vt me suum patronum fraudaret tertia parte, quã de iure habeo in bonis suis, unde rem illam pro tertia parte pro indiuiso peto mihi restitui, & assignari cum fructibus & omni cã, & ad hoc propono Fauianam actionẽ, unde super his mihi peto iustitiã exhiberi, & hoc. si, dicis, q sit nomen actionis, si dicas, quod non, ut alii dicũt, dices. Actionem in factum Fauianam ꝓpono. prędicta forma probatur ff. si quid in fraudem patro. l.
5 1. §. hęc actio. † Actor ergo sic ponet.

POS. actoris. Pono, q petita in libello de iure petere possum, sed hæc positio iuris est. Itẽ q solus sum patronus illius T. ff. de suis & leg. hæred. l. in testamento. si hoc neget, prosequitur illas causas, quibus quis fit patronus, ut l. in testamento. item quod libertus ipse, qui alienauit, erat maior centenario, id est, habebat ultra centum aureos in bonis, Inst. de suc. li. §. sed nostra Item quod rem alienatam habes, tenes, & possides. Itẽ quod dolo, & fraude alienauit, vt minueret meã partẽ s. tertiam mihi de iure debitam, ea tunc enim competit Fauiana, ff. si quid in fraudem patr. l. 2. in principio. Sed si fecerat in fraudem, uel ut minor esset cẽtenario tunc ipso iure nõ tenet, ff. de iure patr. si libertus. Reus uero sic.

POS. rei. Pono quod D. qui mihi uaccam donauit, uel uendidit, natus fuit ex libera matre. hoc cõcesso ingenuus natus est, & sic actor succumberet, Inst. de ingenuis. Si uero neget, dicat sic. pono quod T. factus fuit miles te sciente, C. li. 12. qui mil. nõ pos. super seruis. Item quod T. alienauit propter necessitatẽ rei familiaris. hoc concesso, sequitur quod non dolo. Item
6 quod T. erat centenarius. † Cęterũ si quis arrogat sibi
c aliquem in filiũ, & postea alienat aliquid de reb. suis in fraudem arrogati, ut diminuat quartam, quæ debetur arrogato in bonis ipsius arrogatoris ex consti. diui Pii, ut ff. de ado. si arrogator. §. sed an impuber. poterit arrogatus illa reuocare per utilem actionem Caluisianam, uel Fauianam, uel utilem in factũ prætoriam, de qua in arbore Ioan. non tractatur, ff. si quid in frau. patro. l. fi. unde sic concipitur libellus.

LIB. Coram, & conqueror de P. qui possidet tales res, quas T. pater meus arrogator in fraudem meã alienauit, ut quarta mihi debita ex constitutione diui Pii diminueretur. unde res ipsas mihi peto assignari cum fructib. & omni causa, & ad hoc propono utilem in fa
7 ctum Caluisianam, & super his peto mihi iustitiam exhiberi. † Actor ergo sic ponit.

POS. actoris. Pono, q T. me arrogauit. Item quod arrogatio fuit legitime facta. sed hoc est iuris. unde si neget, dic ea, quæ in arrogatione desiderantur, ut sit legitima, quæ habet ff. de adop. si pater. § in arrogato. & legib. sequentib. & sunt 7. uel 8. Item q rem alienatam tu habes, tenes, & possides. Reus uero econtra sic.

POS. rei. Pono, q tua arrogatio fuit illegitima. sed hęc positio iuris est, unde ponat causas, quare sit illegitima, quæ continentũ Inst. & ff. de adop. Tamen negatiua qualitas bene ꝓbaẽ, ut ff. de ꝓba. l. ab ea. Ad hoc si libertus, uel debitor alienat ĩ fraudẽ patroni, vel creditoris, põt alienata p actionẽ in factũ reuocatoriã Caluisianã prætoriam reuocari, ut C. si quis in frau. patroni.

ADDITIONES.

a l. 1. *Vide, quod ibi not. super verb. excessus.*

b Cæterum. *Tenet auctor ordinem Roff. & Ioan. quod libellarij oẽs tenent, sed longe plenius. Ion. de Blade de hac loquitur, quã alij, in suo libello, quem ĩchoauit, dico domine iudex, quod R. nuper defunctus me patrono suo præterito, & extraneo hęrede instituto habẽs in bonis amplius, quam centum aureos, talem fundũ cuius fines, &c. Et not. quod Roffr. uel auctor de liberto mortuo nil dixerunt, & contrarium innuere uidebatur uterq; in secũda positione actoris dicendo, Itẽ q solus sum patronus. Vt aũt dicit Io. summe inconueniẽs esset, q patronus alienata per libertum uiuentem reuocare posset, cũ possit casus euenire, q nil sibi deberetur, puta si filios haberet, inst. de suc. lib. §. sed nr̃a. & §. seq. Et hic inserit qõnem, quid si uiuẽte liberto is, in quẽ fuit res per ipsum alienata. illã per 30. annos possederit, demum libertus moritur, quærit, an possit reuocatio fieri, Dubium facit quia 30. an. est possessa, per quod omne ius sublatum uidetur. Sed ipse dicit illud uerum contra illum, qui agere posset & negligeret, sed iste, qui agere non potest, non potest dici negligens, ergo sibi præscriptio non currit, C. de annali excep. l. 1. in fi. Restringo hoc ad impedimentum expressum, quo non competebat actio de alio nõ impedito. uide, quod not. ext. de pręscri. auditis, in ult. gl. & si prosequitur certa uerba libelli sui Format ẽt libellum, qñ libertus aliqua alienauit cui liberto decedenti ab intestato succedit, et patronus non inuenit debitam portionem, ut si ex sexcentis, quę habebat, alienauit quingenta, quod põt in quinque homines, patronus habere debẽs 200. habet 100. & agens ad alia 100. & sic a quolibet illorum quinque petet uiginti, dicẽs sic, ſm eũ, dico, quod R. habebat ualentiã 95. lib. & in fraudem mei sui patroni alienauit ualentiam quingentarum, inter quę in T. donationis titulo alienauit talem fundum, cuius fines, &c qui fundus ualet 100. unde cum ipse T. fundum illum possideat ago contra ipsum, ut ipsius fundi quintam partem mihi restituat, & sic reuocat id, quod sibi deest ad legitimam.*

c Cæterum. *Seruat ordinem Rof. & aliorum. uerba aũt ad literam fuerunt Rof. qui ẽt quęrit, an filio naturali & legitimo cõpetant hæ actiones, de quib. sequitur, si pater in eius fraudem alienauit, respõdet, quod non, quia nec filio, nec patri in hoc casu prouidetur, ff. si quis a pa. fue. ma. l. 1. & 2. Dat aliud, quod plus habet arrogatus, quam, quia proponendo querelam contra tes. m̃ patris arrogatoris, non perdit quartam, de qua hic naturalis aũt & legitimus perdit bonorum subsidium, ac inoffi. test. contra uetera. §. meminisse. & § si impubes.*

8 ni,l.fi.& hęc est forma libelli,vt s.dixi in Pauliana.† Est
& quarta actio reuocatoria.s. in factum Pauliana prætoria, quæ tunc locum habet, cum prædicta alienatio
fit à prædictis personis in fraudem prædictorũ,quę po
9 terit per hanc actionem reuocari. † Dñia autẽ consueuit assignari inter prędictas,&actiones in factum,quia
prædictę cõpetunt ad reuocanda corporalia,sed actio
in factum ad incorporalia iura,vt actiones,vt ff.quæ in
a frau.patr.l.hac in factum. ª Qualiter aũt cõcipiatur in
hac libellus, & fiant positiones, per superiora liquet.
10 † Est & interdictum fraudatorũ,quod competit creditori,in cuius fraudem debitor alienat,vt ff.de sol.pupilli debitor.§.1. quod parum differt à præcedentib.tribus actionibus, vnde cõcipitur libellus, vt in illis,& q̃ ibi dicta sunt, hic pro magna parte intellige repetita. Quidam tamen dicunt, quòd nõ est proprium nomẽ interdicti. Quid iuris, si intendens committere aliqđ maleficium,alienat in fraudem bona sua,not.infra de don.ver.item pone. Quid iuris sit de submittentibus bona ecclesiarum Regibus, vel Baronibus,& de recognoscentibus se ab illis ea tenere,habetur in constitutione Gregorij X.eod.tit.hoc consultissimo, lib.6.

ADDDITIO.

a l.hac in factum. *Et notatur eod.tit.l.1. in princ.*

Bald. De rebus Ecclesiæ non alienandis.

QVALITER formetur libellus in Fauiana,& Pauliana,hic G.de subhastatione, & forma relationis eius,supra de citat.§.forma.

a De precariis. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Primam partem vnde receperit auctor,dicam; secundã habuit a Ros.ubi de interdictis,rubrica de precario, glo. autẽ decr.vlt. extra eod.tit. per modum summæ, vide collectas in Epil.1.glo.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in precaria sit concipiendus.*
2 *Interdictum de precario habere potest ille, qui rem suam precario concedit, nec sibi restituitur.*
3 *Positiones actoris, & rei, vbi agitur interdicto de precario super re concessa, nec restituta, qualiter sint formandæ.*

IN hoc titulo potes instrumentũ formare, vt infra de obligat. & sol.§.1.versic.porro. Sed & in precaria sic forma libellum.
1 LIB.†Corã,&c. propono ego H. rector, seu prælatus talis ecclesiæ, ꝙ talis p̃decessor meus domum talem recepit à T. cuius pensio erat decem, cũ ibi erat studium,vel curia.Idem vero prædecessor promisit ei dare annuatim plus in triplo.s.triginta,quãdiu
a viueret, a ita ꝙ eo mortuo proprietas ad ecclesiã rediret,verũ,quia studiũ,vel curia recessit, nũc pẽsio eiusdem domus quinq; non excedit,per quod patet ecclesiam in tali contractu deceptã fuisse, quare peto dictũ contractũ cassari,& annullari, & dictã ecclesiã, & me ad eius obseruationẽ nequaq̃ teneri, p vestram sñiam declarari, peto etiã mihi reddi pensionẽ triginta solidorum tot annis perceptã ab ipsa ecclesia, facta deductione eius,quod de fructib.eiusdem domus cõstat dictam ecclesiã percepisse.Hæc forma probatur ext.eo.
b c.3.quod secundũ hoc recte intelligitur. ᵇ 10.q.2. precariæ,& C. de sacros.eccl.iubemus, 2.§.si qñ. Nec obstat,ext.eo.c.vlt.in fi.quia illud intelligitur absq; ratio-
2 nabili cã. † Item qui rem suam precario concedit,nisi sibi restituatur, habet interdictum de precario, ff. de
c precar.l.1.& 2.in quo sic libellus concipitur. c
LIB.Coram,&c.conqueror de P.cui rem meã precario concessi, quam mihi restituere cõtradicit, vnde ago ꝯ eũ,vt eã mihi restituat,&ad hoc propono interdictum de precar.vel actio. in factũ subrogatã in locũ eius,ff.eo.l.1.& 2. & ext.eo.c.3. Multi tamen addunt, & ipsum mihi ad interesse cõdemnari peto, arg.ff.eo. quæsitum,§.ex hoc interdicto, sed non est necessariũ,
d d vt in præ.l.quæsitum. † Actor ergo sic ponet.
3 POS.act.Pono,ꝙ me rogasti, vt talẽ rem tibi precario cõcederẽ. Itẽ, ꝙ si seruus,vel filius,vel amicus,vel procurator tuus ex parte tua rogauit, ꝙ ratum habuisti, ff.eo.l.1.& 2 in princ.& l.si reb.§.meminisse, & l.Titio. §.si procurator.& l.seruus.Item,ꝙ eã tibi,vel illis precario concessi,ff.eo.l.2.in princ.Item,ꝙ res, quam precario tibi cõcessi,est mea,vt in præalleg.§.meminisse. Item,ꝙ eam volo reuocare,ff.eo.l.1.in princ.& l.2.§. hoc interdictũ,& l.cũ pcario,ext,eo.l.c.fi. Itẽ,ꝙ id,qđ concessi tibi precario,concessi sine omni cautione de ea restituenda,ff.eo.& habet,§.qui. Reus vero sic.

POS.rei.Pono,ꝙ rogatus mihi precario concedere recusasti.Item,ꝙ eam rem T.in solidum precario cõcessisti.

ADDITIONES.

a Viueret. *Sup. ille T. & sic fiebat contractus secundum formam,cap.precariæ,quod infra allegatur.*

b Intelligitur. *Et sic illud legebant Tet.& Abb. ut ibi scripsi, quod satis uĩ durũ, & adhuc durius, quod addit hic auctor in fi. ad illorum dictum,ibi,peto etiã.Item conclusi, quæ præcedit ibi, quare peto,non vĩ congrua, cum deberet ex deceptione peti restitutio,de resti.in integ.c.1.Possunt sustineri hic uerba p̃dictorum, qñ non fuisset factus contractus solenniter p scripturã, sed amicabiliter, & ex confidentia sic processissent prælatus, & laicus,vel qñ non fuisset principaliter actũ de re,sed de pretio singulis annis inuicẽ dando, licet forte post talẽ conuentionẽ pretij res,ex quibus quantitas habebatur,fuerint designatæ,alias dixi oportet,ꝙ si precaria fuit facta rationabiliter, & ẽm formã ca. p̃cariæ,dãdo ꝓprietatẽ rei vsufructu retento, & habendo ex re data p ecclesiã duplum illius vsusfructus, vel dando ꝓprietatẽ, & vsumfructũ habendo de reb. Eccl.in triplũ,facta de hoc scriptura,prout vult l.2.in fi C.de sacros. eccl. sed licet diminuatur pensio domus,uel pretiũ dati p laicũ, nihilominus ꝑdurabit contractus,q a principio tenuit, alias ecclesia vteretũ fraude contra decre.per tuas,de donat.& ad hoc bene facit quęstio dominic.3. in fi.de eccl.quę recepit prędiũ,ut daret alimenta,quod casinate periyt,de qua dixi de condit.appos.uerũ,sup gl.2.Itẽ domin.49. de vinea data Eccl.ad tempus loco decimarũ,q̃ vinea casinate periyt,de qua dixi de rerũ permu.c.fi.super ult.gl. & satisfacit, ut ibi dĩ, ꝙ loquimur de contractu non perpetuato in laicũ,sed sic in Eccl.Item absurdũ,ꝙ domus eius ꝓprietatẽ habet, Eccl. deterioretũ ei, q non est dñs. Hoc dico, quia siue vsumfructũ habeat laicus,siue nõ,ad minus ꝓprietas est Eccl.ẽm veritatẽ,sed saltẽ eo casu,quo etiã vsusfructus datur, quem casum practicat auctor.Item si conuerteretur casus,ꝙ redditus laici crescerent, uel saltem durarent, & reditus dati per Eccl.minuerentur, Ecclesia non q̃rerer dissolutionẽ cõtractus,quod ergo de suo nollet, non q̃rat in alieno, de homicid. cũ iuram. satis sufficit ad casum regula,factum legitime,de reg.iur.lib.6. cum suis exemplis, & concord.& facit,quod not.Cyn.C.de iure emphyt.l.1.in fi. Non obstat l.2. de precar. quę aperte loquitur de factis irrationabil.*

ADDE,an capitulũ Ecclesię Cathedralis possit de bonis suis sine Episcopo celebrare contractum precariorum,Fed.cõs.295.

c Concipitur. *At Ros.ad literam est totum,quod sequitur,ubi sup.dicebat autem quinque in hoc tit.necessaria,quæ ex positionibus colligas,quia vterque actor, & reus ponunt rem suã esse; primus,vt valeat precarium; secundus,vt non valeat. Scito, quod est casus, quo bene valet precarium de irrogatis datum a creditore,quod videas eod.tit.c.vlt.in 1.glo.circa medium.*

d Necessarium. *Vt dicit Ros.alla ratione,quia in interdictis dãt duæ sententiæ.s.si non paretur primæ, & sic venit in condemnationem,*

tionem, quod non uenit in petitionẽ, quia nõ erat in obligatione, inducit l. q restituere, ff. de rei vendic. Quærit demũ, ad quid intentetur interdictũ de pcario, an respectu possess. an proprietatis? Resp. ꝙ respectu possess. quæ est penes rogantẽ, vnde interdictũ dr̃ restit. ff. eo. l. 2. §. hoc interdictũ, restituitur. n. sibi illa naturalis possessio, q̃ est penes rogantẽ, ff. eo. & habet, §. pen. & cũ solã detentationẽ haberet, illa etiã veniret restituenda. secundũ eũ, de hac restitutoria, et a quo tpe veniãt fructus, & quomodo, quandoq; præscriptis verbis, quandoq; precario, quandoque ex stipulatu ad hoc agit, scripsi eod. tit. c. fin. super 1. glo. ad fin.

cessisti, nam duo in solidum eandem rem precario nequeunt possidere, ff. eo. duo. ext. de prob. licet. Item, ꝙ res, quam mihi precario cõcessisti, mea est, & eã meo nomine possidebas, ext. de precar. c. 2. Item, ꝙ quando precario mihi concessisti, promisi de ea restituenda.

a De Commodato. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ros. & Io. de Blana. psequunt̃ hunc tit. in actione directa, et contraria. Bonag. in 2. par. char. 2. ponit vnũ lib. in directa, & duos in contraria satis breues. Cõmentaui decre. unicã, eo. tit. et materiã ibi uide. Quæst. 88. Pilei de cõmodante equũ de pascuis, uide inf. de loc. §. post q̃, sup uer. qd si locaui. Aliã ipsius 96. de equo p te mihi cõmodato ad uillã, ad q̃ uadens inueni amicos cũ alijs rixantes, immiscuit me amicos iuuando, tu casu superueniẽs iuuisti aduersarios, et sub me equũ tuũ occidisti, an tenear cõmodati, et tenet p l. si ex pla. §. 1. me teneri, q a culpa penes me resi det, q pri⁹ deliq, hoc uerũ, nisi tu data opa equũ occidisses, ut ibi.*

IN hoc titulo prius instrumenta obligationis, secundo libellum formemus.

a 1. §. Instrumentum ergo sic conficietur. a

FORMA. A. confessus, & contentus fuit centum ex cã commodati habuisse, ac recepisse à B. vnum Decretum in chartis hœdinis scriptum in textu de litera antiqua, & glossatũ, ex apparatu Io. ad vsum legendi, pmittẽs solẽniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando d. B. pro se suisque hęredib. stipulanti, prędictũ librũ, oĩ dolo, & culpa remotis, solicitè, diligenter, prudenter, & fideliter custodire, & in eo seruando, & custodiẽdo summã, & exactissimã diligentiam adhibere, cumq; eiusdẽ bonitatis, cuius nũc est, restituere, & consignare sibi, aut soluere, & dare eidẽ noĩe æstimationis, & pro æstimatione eiusdẽ libri cõcorditer ibid. ab eis facta 10. lib. Tur. hinc ad vnũ proximum annum, suscipiẽs in se, & super se oẽm casum fortuitum, & euentum incendij, naufragii, ruinę, rapinæ, furti, violẽtiæ, superuenientis periculi, & quẽcũq; alium, tam diuino iudicio, quã ex quolibet genere culpæ, vel aliàs proueniente, promittens etiam solenni stipulatione eidem B. nullam ꝯtriam exceptionem, vel defensionẽ iuris, vel facti spãlem, vel generalẽ occasione, vel prętextu pręmissorum fortuitorũ casuũ, euentuum, aut alicuius eorũ, siue ẽt quorumcunq; aliorũ, vel alia quacũq; cã in aliquo facere, vel opponere, quominus ad ipsius libri restitutionem, aut prędictæ æstimationis solutionem, vt dictum est, faciendã efficaciter teneat̃, sed oĩa, & singula in hoc ꝯtctu ꝯtenta grata, firma, & rata habere, & tenere, nec ꝯfacere, vel venire p se, vel per alium aliqua rõne, vel cã de iure, vel facto. Quòd si præstituto termino librũ ipsum non restituerit, aut dictã ęstimationem, vt prẽmissum est, non soluerit, oĩa queq; singula s. & j. scripta nõ obseruauerit, aut ĩ aliquo ꝯuenerit, pmisit eidẽ B. dare, & soluere duplũ ipsius ęstimationis noĩe pęnę stipulatione ĩ singulis hmõi cõtractus capit. in solidũ promissæ, qua soluta, vel nõ, oĩa, & singula s. & j. scripta rata, & firma perdurent, & nihilominus ante dictũ librũ reddere, siue pmissam ęstimationẽ soluere, & sibi super hęc ĩndere sine vlla exceptione, vbicunq;, & quocũq; loco, & foro, cũ d. B. petierit ab eodem, & reficere, & sibi restituere oĩa, & singula damna, & expensas, ac interesse litis, & ext. & de his credere suo simplici verbo sine sacro, vel alia qualibet pbatiõe. Pro quib. oĩb. & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem oĩa bona sua renuncians fori priuilegio, exceptioni non habiti, nõ recepti, & ꝯmodati libri pdicti, exceptioniq; doli, pdictioni sine cã, in factum actioni, & oĩ auxilio iuris, & facti. Hæc forma pbat̃, quãtũ ad pęnã, vel quãtũ ad expressionẽ casuum, ff. si quis cau. sed & si quis, §. quęsitũ, cũ
b suis ꝯco. b & ff. de trãs. cum Aquiliana, & l. Aquiliana, & ff. pro soc. act. § renunciare, & ff. de admi. tu. si duo. C. cõmo. l. 1. ext. e. vnico, C. de neg. ge. gerẽtes. Quantũ ad hoc, ꝙ dixi d̃ culpa, & dolo, & alijs, probat̃, ext. eo. c. vnico, ff. e. si vt certo. §. interdum. & l. in reb. ff. de dolo,
c l. 1. Inst quib. mod. re contrahitur oblig. §. item his. c

ADDITIONES.

a Conficietur. *Secundum Rolan. parte 3. in vlt. charta.*
b Concor. *Quibus adde, de procur. qui ad agendum, lib. 6.*
c §. item his. *Hic adde, quod not. inf. de loc. §. item dicendum, ad euidentiam, & vers. seq.*

SVMMARIVM.

1 *Positiones actoris, & rei, vbi agitur de commodato, qualiter sint formandæ.*
2 *Commodatum rei simpliciter, nec ad certum vsum factum, an statim possit reuocari.*
3 *Simpliciter dicens, cõmodo, an, et qualiter intelligat̃ cõmodare.*
4 *Positiones actoris, & rei qualiter sint formandæ, vbi agitur actione contraria mandati.*
5 *Actio furti, an, et quo casu possit commodatario contra commodantem competere.*

2. §. Nunc Dicendum restat, qualiter libelli formentur. Et quidem sic potes
a libellum concipere. a
b LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. cui equũ meũ b cõmodaui, vt iret ad villam, vel forũ, vel librũ ad vsum, quẽ equũ, vel rẽ mihi restituere, siue reddere ꝯtradicit, vnde cũ de villa, vel de foro redierit, vel vsum ipsum, ad quẽ cõmodaui, expleuerit, peto equũ ipsum, uel rem ipsam mihi reddi, seu restitui, & cũ ad id per uestram sñiam condemnari, & cogendum fore decerni, peto ẽt expensas factus, & protestator de faciẽdis, ext. de cõmo. c. unico, ff. eo. in cõmodato, §. sicut, in fi. & l. 1. & 3. & l. sed mihil. Inst. quib. mo. re contra. ob. §. is, cui. iũge, si es Legista, & ad hoc propono actionem cõmodati,
1 ff. eo. l. 1. & l. cõmodatũ, & l. ita. † Actor ergo sic ponet.
POS. act. Pono, ꝙ talem rem tibi pro tali usu commodaui. Item, ꝙ ille usus finitus est, ff. eod. l. 1. & l. in commodato, C. eo. cũ, qui. ext. eo. c. unico. Item, ꝙ tui grã tñ cõmodaui, ut ibi, & in concor. quæ sunt in positione illa. Itẽ, ꝙ culpa, &c. Itẽ, ꝙ gratis, ff. e. l. si ut certo. §. nunc uidẽdum, ext. eo. c. unico. Inst. mand. §. pen. Item, ꝙ illius rei proprietatem, & possess. retineo, ff. e. l. rei. Item, quod rem illam mihi nõ reddidisti, uel reddidisti deteriorem, ff. eo. l. 3. §. 2. Item, quod culpa tua, sal-

ADDITIONES.

a Concipere. *Secundum Ros. suo loco inter ciuiles actiones, vt ibi dicit, septẽ in hac actione necessaria, q̃ patent ex positionib. & per id, qñ dixi. Inter ciuiles, patet, ꝙ ipse accedit Io. & Azo. qui dicunt eã ciuilẽ, vt patet ff. eod. in commodato, §. sicut. Non obst. quod prætor de illa tract. ff. eod. l. 1. quia illud per approbationem, & uide, quod ibi no. in prin. de quo hic per Ros. in fi.*
b Meum. *Io. de Bla. non ponit hic Meum, cum commodanti ẽt alienum competat actio commodati, ff. eo. commodare, & l. seq. Item addit in libello, quod commodatarius usu completo locauit equũ ad merces portandas, uel certum hominem pro decẽ, unde petit etiam illa decem alleg. ff. eo. si ut certo, §. usque adeo.*

ſaltem leuiſſima interuenit,ff.eod.ſi vt certo.§.cōmo
datum.&c§.quod vero cuſtodiā.& in aliis§§.ext. eod.
c.unico. Reus vero ſic:

PO.rei.Pono,quod talem rem Titio commodaſti
in ſolidum,ff.eod.ſi vt certo.§.ſi duob.Itē ꝙ cōmoda
ſti mihi ad certū vſum,q adhuc durat,ff.eod.in cōmo
dato.§.ſicut aūt,ext.eo.c.unico.Itē ꝙ tibi dedi decem,
ut rē illā mihi accommodares.Itē ꝙ illius rei domi-
nium & poſſeſſionē ad me trāſtuliſti.Itē ꝙ gratia tui,
tm̄ commodaſti.Item ꝙ res illa periit ſine dolo meo
a & culpa lata,leui,& leuiſſima,ext.eo.c.vnico.a† Quod
2 ſi res ſimpliciter nō ad certū vſum cōmodatur,nunqd̄
ſtatim poterit reuocari,arg.ꝙ non,in pręce.§.ſicut au
tem.ibi,atq; intempeſtiue,& ibi,voluntatis.n.eſt,&c.
& C.de accuſ.ſicut,ff.de conſt.pec.promiſſor.§.1.non.
n.debet ſtatim cū ſacco uenire paratus, ff.de ſolut. ꝙ
dicimus.& hoc tenet Pil. dicens eſſe commodatū, ſi
b dicitur ſimpliciter,commodo, ſecundū Azo. & Hoſ.
qui dicunt eſſe commodatum, niſi detur ad certum
uſum,unde ſtatim poteſt reuocari,ff. de præca.l.1.& l
cum pręcari.& ext.cop.ti.c.fi. & arg.ff.de uer.obl.eū,
3 qui calendis.in'fi.† Sed & commodatario contra com
c modantē datur ꝯria mandati, in qua ſic concipitur c
LIB.Coram,&c.conqueror de P.a quo peto mihi
ſolui 20. nomine expenſarum, quas feci in ſeruo uel
alia re,quam mihi commodauit, & ad hoc propono
actionem contrariam mandati,ff.eod. in rebus,§.poſ-
d ſunt.& l.in commodato.§.in contraria d. Pro aliis etiā
caſibus ſic concipitur libellus.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.q ſciens mihi com
modauit vaſa uitioſa,uel ſeruū furē,unde uinū fuit ef-
fuſum,qd̄ ualuit decem,quare illa decem,peto,uel ſer
uū mihi tales res ſubtraxit, quare res illas peto,&c.&
ad hoc,&c.ut ī præd.l.§.Itē qui ſciens,& l.pe.& de pę.
diſt.3.inter hæc hircum,1.Actor ergo ſic ponet.
4 PO.actor.† Pono,quod mihi rem talem commoda-
ſti.Item ꝙ erat uitioſa.hoc non uenit in actione con-
traria mandati.ff.eo.in commodato. & l.in reb.§.fin.
e Itē ꝙ hoc ſciuiſti,ff.eod.ſed addes e.Itē ꝙ in ea feci ex
penſas præter cibaria.nam expenſas in cibariis factas
non reſtituit cōmodator,ff.eo.ſi ut certo. §. ſumptus.
& in præd.§.poſſunt.&§.contraria.& facit ff.de donat.
inter ui.& uxo.l.ſi quis operas.Item quod commoda
tum mihi ignoranti ſurripuiſti. Item quod pro eo pre
tium ſibi dedi,quo caſu re comperta commodatarius
habet contrariam actionem mandati ad intereſſe con
tra ipſum commodantem,qui ſurripuit,ff.eo.rē com-
5 modatam.† Actionem autem furti non habet,niſi in-
terſit ſua propter expenſas,propter quas poterat rem
illam retinere,ff.de furt.is,cui commo. Item quod ta-
lis ſurripuit mihi rem commodatam.Item quod po-
ſtea rem habuiſtis,ut in prędic.l.in commodato.§. fi.
f Item quod ad certum uſum mihi commodaſti. Item
quod uſus non eſt finitus. uenit enim ī contraria com
modati,ne intēpeſtiue reuocetur,ut in prędi.l.in com
modato.§.1.& xet.eod.cap.unico.Reus uero ſic.

PO.rei.Pono,quod talem rem tantum T.commo
daſti.hoc conceſſo,patet,quod non reo,ff.de iud.cum
prętor.ext.de præſumpt.nonne. ſed hęc eſt implicita
negatiua,ut ſupra.de poſſ.§.7.uer.8.Item quod expen
ſæ,quas feciſti in ſeruo, tantum cibaria fuerunt. Item
quod commodatum tantum fuit gratia tui commo-
dantis. Item quod ſeruum fidelem tibi commodaui,
extra de pig.ſignificante.

ADDITIONES.

a c.vnico. *Quia plus habet cōmodi,id eo plus hēt periculi,ut ſcripſi de præca.c.ult ſuper gl.pe.& quia facta eſt mētio de re deteriorata,Io.de Bla.libellū format ī illa,modo abbreuiato,tamen dico,ꝙ talē equum ad talē uſum cōmodaui T.tunc uterq; oculo videntem,quē mihi reſtituit uno oculo excęcatū p culpam ſuam, vnde cū mea interſit in decē eū ſic excæcatum fuiſſe, ago cōtra ipſum T.vt decē mihi ſoluat,et addo,ꝙ ſupplico ad id diffinitiue condēnari.Opponit aūt libellum obſcurū ex illo uerbo Propter culpā,cum triplex ſit culpa,de quib.ext.eo.c.vno alias ff. de iure fiſc.in fi.Reſp.ab obiectionē, dicens declarationem faciendā ſm diſtinctionem pdictæ decr.vnicæ,& eorum,q nę ibi no. ponderato,ſ.cuius gratia ſit factum cōmodatum, vnde auctor in poſitionib.rei,quæ ſequunt̄,bene ponit in hunc caſū peremptionis, vel deteriorationis id fuiſſe ſine culpa,ēt leuiſſima,hō gratia ſui tm̄ recepit cōmodatum.fatue ergo diceret id ſolū. qd̄ ſine dolo eius id euenerit,ſ.peremptio,uel deteriorato.Putat tn̄,ꝙ ſi agēs vel defendens in genere exprimat culpā, dūmō in probationib. id declarat,vel ſi prius petatur,ſatis erit,et idem puto in depoſito & locato,in quib.omnib.ſatis eſt determinatum,de qua culpa prædicti teneant̄.Sed remanet dubium,cui his caſib. incumbat pbatio,et inter opiniones uī tenendum,ꝙ cōmodatario et depoſitario,uel conductori cōuento pſonali incūbit probare rem peremptam,quo probato,agens hēt probare,ꝙ eius dolo,uel culpa tali,de qua tenebatur,res illa ſit perempta,ff.de leg.2.cum ita. §. ſpecies,& eſt caſus.ff.loc.ſi qs pomum.alias.ſi quis fundum, §. Imperator.in quantū caprarum cuſtodi loqtur,ibi ſatis de hoc,et & in l.ſi creditor.C.de pig.actio.& apertius tenet id Acc.Inſti. quib.mod.re contrahe.obli.§.fi.vbi de creditore loquitur,placet et poſt Pet.in præd.l.creditor.ꝙ hēt probare amiſſionem,& eius modum,qd̄ vr̄,cum hęc veniat pro cā ſcientię in teſte,pe qua deponere tenetur,de teſti.cum cām C.eo. ſolum. Cano.4.q.3.ſola. Non obſtat te gl in l.ſi argentarius,ī fi.ff.de eden.nā ibi ponderato tex.petit argentarius ſibi edi rōnem propter cām,q̄ allega.ad actionē cōſequendā,hic uero allegatur caſus ad ſe defendendū. Non obſt.ēt ad prædicta l.vlt.ff.de rei vend.quia illud uerum cū res vendicatur,vbi ſatis eſt reo,ꝙ neget ſe poſſidere,vbi ſufficit actori pbare contrarium,dato ꝙ de ſuo iure nil probet.hic loquitur in conuento perſonali,in qua obligata ſit perſona, deſinere poſſidere non iuuat.Sed diſtinguitur,quod in obligatione aut eſt quantitas,aut ſpecies,aut quantitas pro ſpecie. In primo caſu non liberatur debitor,ut in l.incendium.C.ſi cer.pet.Et eſt rō,qa genus non perit,nec perire poteſt,ff.ad leg.Fal.in ratione, §.incerta.Secundo caſu liberatur debitor,ſi non fuit in mora, nec in culpa,ff.de lega.1.l.cum res.§.vlt.ff.de verbo.obligat.ſi ex legati cā.In tertio caſu,idem,ut ſ liberetur a quantitate perempta ſpecie cuius reſpectu quantitas debebatur,ff.de noxal.l.pe. §.1. & ſi cui plus,q̄ per l.Falc.l.1.§.fi.cum l.ſequen.Ponunt caſum in conuento noxali pro ſeruo,qui ignorabatur mortuus,& in hęrede,qui promiſit legatario,quanti res legata erat,res perijt ſine culpa ſua.*

b Azo.& H. *Azo in ſumma huius tit.poſt principium,et Accur. in præd.§.ſicut.& Roff.hoc ti.in pri.*

c Concipitur. *Et ſic etiam continuat Roff.vbi ſup.Et ſcias,quod in hoc libello Ioan.de Cla.exprimit infirmitatem,q̄ etiam dicit euenisse ſine ſuo dolo,vel culpa,& ſubdit, quod ſupplicat eum definitiua cōdemnari ad illa 10.tractat hic opiniones de caſu fortuito,ad quas remiſi ſupra parte 1 in fi.§.*

d In contrar. *Ad hunc libellum Roff.opponit,quod ſcienter impēdiens in rem alienā,donare uī,ff.de acqui.rer.do.l.adeo & Inſt. de re.diui.§,ex diuerſo.ergo non repetitur,ff.de iur.cuius per errorem.Rn̄det,quod cum commodatarius teneatur etiam de leuiſſima,& in hac impetetur,quod a ſapiente poterat prouideri, ff.eo.ſi,vt certo,reſtat.quod de peremptione teneri potuiſſet, ſi non impendiſſet,puta in curiam ſerui,vel caſum ſimilem,merito ergo repetit,cum nec ibi ſit liberalis,ſed cum depoſitarius nō teneatur niſi de dolo et culpa lata,ſm id non repetit.Et contrarium no inf.ti.prox.& dixit ibi Rof.contraria loqui., qn̄ nulla cā,uel titulus ineſt ad alias faciendas, uel quando non habeo rē de domini uoluntate,vel quando de nouo ſciens in alieno impendo,ſecus ſi in rem iā factā imponendo ſciens,ut no.C.de rei uē. domū,in fi.ff.de neg.geſt ſi pupilli.§. ſed & ſi quis.ubi repetit, qui acceſſit animo deprædandi,item facit ff.de uſur.l.pe.*

e Sed adde §.1. *Eſt huius ratio,quia locatio fit gratia utriuſq; ſed commodatū regulariter gratia recipientis tātum,ſm Rof.in deponente & uendente idem,quod in locante,ut no.in præ.§.fi.*

f §.fi. *Et hoc caſu,ſi propter illam pretium dederam,tenetur reſtituere*

tuere rem, vel pretium, vt ibi, & quod tradat, est in arbitrio recipientis aestimationem, vt ibi no. Acc. & de hoc Azo in fin. summae huius tit.

a De Deposito.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Rof. de hac actione in q'ũ est ciuilis, tractat, ponens duas rubricas, s.f. de ipsa contraria & directa, de qua secunda auctor contra uersi. porro. In q'um vero est praetoria, ipse Roff. de ipsa tractat inter praetorias, et auctor de illa inf. uersi. si aũt. Ioan. de Bla. cõtinuat hunc tractatũ ad sup. proximũ, & inter directã & contrariã p'quẽ p̃toriã, & diuersos libellos ponit, vt infr. dicã. Bonaẽt continuat ad p̃ximã, ponens tres breues libellos, quos probet, cũ res deposita uĩ deteriorata, uel perempta, dixi sup. prox. §. 2. super positionib. actoris. De antiqua q̃ne Pi. 60. & sũicilis 13. de seruo deposito, qui fugerat, & postea captus fuit, scripsi de iniur. & de dã. dat. c. fi. super glo. si ergo. Quenem de libello formato sup confessione depositi, ut te sup. de teste, §. 1. super versi. itẽ pone, Aegi. Fuit ẽt q̃õ Bartolucci de Pratis, an intelligatur depositum, cum in libello nummularij scriptũ e. l, debeo Titio centum, nec exprim. ẽ cã, & tenuit, q̃ non, ita q̃ fideiussor depositorum nõ tenebitur ad illud, ff. de probat. cum de indebito, §. fin. ff. de donat. l. nulla. Hoc verum, nisi ex praecedentib. praesumi possit cã depositi, ff. de eden. l. si qs ex argentariis, §. si initium. Iasti. ad legem Aquil. § caeterum, & ff. de uerb. oblig. Titia, § idem De scholari, qui praesente alio amico scholari posuit librum suum in ipsius camera, nil dicens, disputauit Lambe. de Ramp. in q̃one, quidam scholaris, eum depositi agere non posse, praecipue per l. si ergo, §. fi. ff. de iur. do. per q̃ patet, quod aliud est deponere, aliud custodiã cõmittere. Primo casu agitur depositi, secundo non. Item consulerunt Alb. Odoff. & Dy. suo consi. 23. quod si ego creditor A. ex cã depositi in centum, & debitor B. in ducentis inscio B. iubeo illum A. illa centum soluere illi B. & A. acceptauit, & ĩ lib. suo scripsit se illa centum debere illi B. qui B. postea certificatus scripsit, quod A. illa gratum habebat, non potero mutare propositum, & illa centum ab eo A. petere, per l. si ego. ff. de neg. gest. facit l. qui concubinam, §. 2. ff. de leg. ii. 3. Aequiparant etiã hãc obligationem illius A. ad B. ratificationi solutionis, quae si facta fuisset, constat, quod mea reuocatio resuscitare non posset obligationem extinctam per solutionem, ff. de sol. q̃ seruus, & l. si quis seruo. & l. cum quis, §. si debitorem. Ergo nec obligationem praedictam extinguere poterit adaequatio praedicta iudicit ff. de donat. hoc iure, §. si quis dederit, coniuncto primo & ultimo casu l. 3. et si patronus, §. de illo.*

SICVT & in praedic. titulo fecimus, prius in hoc titulo instrument. obligationem concipiamus, secũdo vero libellos formemus.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in materia depositi concipiendus.*
2 *Instrumentũ de deposito cũ solenni promissione de restituendo qualiter sit faciendum.*
3 *Instrumentum de deposito continens utilitatem depositarij, qui. tñ non recipit in se casus fortuitos, qualiter sit conficiendum*

1. §. Ante omnia igitur notãdum est, q̃ quãdoque fit instrumentũ simpliciter & breuiter sub deposito, nulla de eo restituendo p̃missione
1 adiecta. † & hoc, quando fit gratia deponentis tantum & fiet hoc modo.

FORMA. A. ciuis & mercator Biterae. precibus & gratia B. recepit in depositum cã seruãdi, & custodiendi ab ipso B. ibidem & in praesenti centũ lib. Tur. prout ipse A. confessus fuit tantam esse quantitatem restituẽdam eidem B. vel eius haeredibus, siue certo nũcio faciẽti sibi fidem inter eos ordinatam, vel signũ, quandocunq; B. vel eius haeres, aut dictus eius certus nũcius petierit ab eo. & hoc fieri potest, cum depositũ fit solum gratia deponẽtis. Quãdoque vero fit cum solẽni p̃missione de deposito restituẽdo, & hoc fieri põt, q̃n fit gratia deponentis, uel etiã depositarii, hoc modo.

a FORMA a. † A. confessus & contentus fuit se in de-
2 positũ habuisse & recepisse a B. 20. lib. Turo. in vsum & utilitatem suã de ipsius B. licentia p̃uertendas, & recipiens extra pecuniã ipsam ab eo ibidem & in praesenti, q̃ confessus fuit tantam esse quantitatem & promittens solenniter sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligãdo dicto B. p̃ se suisq; haeredib. stipulanti restituere & cõsignare eidem, aut eius haeredib. uel ipsius certo nuncio sibi hoc instr̃m afferenti, uel signum seu fidem inter eos conuentam facienti ipsam pecuniae quantitatem, q̃ncunq; idem B. uel ipsius haeredes, aut dictus eius certus nũcius petierit ab eodem, nec non suscipiens in se, & super se, &c. ut s̃. ti. prox. in instr̃o cõmodati, vsq; opponere, quo minus, &c. post iunge, ad ipsum depositũ restituẽdũ, ut dictũ est, efficaciter, &c. & ibi usq; uel de facto q̃ si postea, iũge, non restituerit, uel p̃signauerit, ut praelibatũ est, p̃misit eidem dare & soluere duplũ ipsius quantitatis pecuniae, nomine poene, &c. ut in eodem instr̃o usq; priuilegio exceptionis. hoc saluo, q̃ ubi dicitur ibi, nihilominus ante dictum librũ restituere, siue praemissam aestimationẽ soluere. dicat, dictas 20. libras restituere. post iũge, nõ habitae, nõ receptaeque ex cã depositi quantitatis praedictae, exceptioni doli, siue cã conditioni, & omni alii auxilio. Haec probantur ext. eo. c. bona fides. ff. eod. l. 1. §. saepe. & §. si tunc depositam Instit. quibus modis recõtrahitur ob. §. praeterea. ff. de uerbor. sig. latae culpae.
3 ff. si mẽ fal. mo. dix. l. 1. † Si uero fiat mẽtio de utilitate depositarii, nec ipse depositarius in se recipiat casus fortuitos, poterit breuius instr̃m formari hoc modo.

FORMA. A. cõfessus, & p̃tentus fuit se habuisse ac recepisse seruandi & custodiendi cã in depositũ a B. 20. lib. Turon. & recipiens pecuniã ipsam in quodam sacculo ibidem & in praesenti, &c. ut in praedic. form. usque, petierit ab eo. post iunge, sub poena dupli dictae quãtitatis pecuniae, &c. ut in eadẽ forma usq; ĩ finem.

ADDITIO.

FORMA. *Rolan. parte. 3. char. ult. & huic formae ibi continuantur duae sequentes.*

SVMMARIVM.

1 *Actio directa depositi ciuilis est, & illis competit, qui rem depositam repetit.*
2 *Positiones actoris & rei, ubi agitur de repetenda re deposita.*
3 *Actio contraria depositi cui, & contra quem competere dicatur.*
4 *Libellus qualiter sit formandus, ubi agitur depositi actione praetoria contra depositarium.*
5 *Timens negationem depositi qualiter prouidere debeat.*
6 *Positiones actoris & rei, dum agitur actione depositi de restituendo, uel reparando depositum.*

2. §. Nunc libellos in hoc titulo formemus. Si igitur rem depositam repetis, ages actione directa depositi & ciuili, ff. depositi, l. 1. §. 1. Inst. quibus modis re contrahitur ob. §. actione. in qua sic
a libellus concipitur a

1 LIBELLVS. † Coram, &c. p̃queror de P. penes quem rem talem deposui, cuius signa talia sũt, uñ ago p̃ eũ, vt illã mihi restituat, & ad hoc p̃pono actionem deposi-
2 ti, eod. l. 1. §. 1. & si rem & §. si aurũ. † actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, quod talem rem deposui penes te, ut in praedicta litem q̃ eam recepisti in custodiã tuam, ff. eodem. l. prima, §. 1. ext. eod. ca. bona fides Item q̃ eam recepisti gratis, ff. eod. l. 1. §. si quis seruũ. &

ADDITIO.

a Lib. concip. *Secundum Rof. ubi sup. qui dicit in ea nouem requiri, quae per positiones patent.*

&l.Lucius.& præ.c.bona fides. Itē quod illius rei proprietatem & possessionem retineo, ff.eo licet.§.rei.& l.lucius. Item quod eā mihi reddere non uis. Item ꝙ etiam reddisti deteriorem, ff.eo.l.1.§.si res deposita.& §.si rem. Item quod erat mobilis. ff.eo.l.1.in prin.& §.diem.ff.commo.l.1. Item quod est mea, ff.qui rem.ff.de.reg.iu.neque pignus. Item quod illius rei talia sunt signa vt in prædic.§.si qus aurum.§.sequen. Reus vero sic.

PO.rei pono, quod eam deposuisti penes T. Item ꝙ eam recipere recusaui. Item quod in me eius dominium trāstulisti. Idem quod pro custodia mihi pretiū dedisti Item quod est mea. Item quod talia sunt eius si
a gna à primis diuersa a.† Porro actio cōtraria depositi
3 competit depositario contra deponentem, in, qua sic concipitur libellus.

LIB.Coram, &c.conqueror de P.qui cum deposuisset penes me talē, puta equum, vel seruū, in illo equo,
b vel seruo[b] expendi decem vnde ago contra eum, vt illa decē mihi restituat, vel præstet, & ad hoc propono actionem contrariam depositi, ff.eo, ei apud qpem.& l.actione.ff.de neg.gest.sed an ultra..& l.at natura.§.si.
4 ff mandati, u.uero.§.usoras.† Si autem deposuisti penes Titium tutiorem locum habentem res tuas causa, timoris incendii uel ruinæ alicuius domus, uel naufragii, cum quis est nauigaturus, uel propter subitam
c inundationem aquarum c, seu causa tumultus popularis, nec ipse t bi uult restituere, habes contra eum de
d positi actionem, quæ prætoria est[d] in his casib., in qua sic concipies libellum:

LIB.Coram, &c, conqueror de P.apud quem Digestum meum, vel calicem argentum cum talib. inter signis, vel centum libras talis monetæ, vel talem rem, vel talis coloris, vel ponderis deposui tempore incendii, vel ruinæ, uel naufragii, vel tumultus popularis, quas res negat se a me habuisse ex causa depositi, & indebitè reddere contradicit, quare res istas peto in duplū mihi restitui, & ad hoc ipsum cogi sententialiter ꝯ dēnari peto & expensas factas, protestor de faciendis & ad pdicta, ppono actionē depositi, ff.depositi, l.1.§.j.& §.est aūt.§.pe.& si rem.& l.quod tumultus. Inst.de
5 actio.§.seq.extra eodem.c.1.& 2.sane.† Si vero nō negauit a principio, sed times, quod neget ī processu, sic concipies libellum.

LIB.Coram, &c. conqueror de P. apud quem res tales depositi propter incendium, ruinam, naufragiū, vel tumultū, vnde res illas mihi peto restitui per actio-
e nem depositi, & si ipse fuerit res illas inficiatus e, peto illas res mihi in duplum restitui, & ad hoc propono actionem depositi. Actor ergo sic ponit.
6 POS.actoris.† Pono, quod tali die, vel nocte fuit incendium in domo mea, vel passus suum naufragium, vel mihi imminebat, vel domus mea minabatur ruinā vel talis populus mouit seditionem contra me, 23. q.4 ipsa pietas.verb.si duo. Itē quod tali die fui passus incendium in domo mea. Item quod tali die nauis, in qua eram, fuit naufragium passa. Item quod illa die deposui apud te tales res, ff.depositi, qđ tumultus.& l.j.§.j. In de act.§.secus. Item quod res illas mihi restituere negasti, quando a te peti, & ex hoc competit in duplum, alias competeret in simplum, vt in præd.l. Item quod iustus fuit metus illius ruinæ, vel tumultus, vel naufragij, vel incendii, de re iud si quis ab alio.§.ideo qne.ff.de dam.infec.in hac.§.item.ff.locat.l.1.nam domus talis vicini comburebatur, C.ad l.Aquil.si quis fumo.de pæni.distinct.1.sed & continuo.

Nā tua res agitur, paries dū proximus ardet. Re' vero sic:

POSITIO rei. Pono quod incendium illud, vel ruina, vel naufragium, vel tumultus fuit tali die ante diem, de qua ponit actor, C.de contrahen. empt.optimum, extra de testib., ex tenore. Item quod die & hora incendii res, quas a me petis, deposuisti penes P. hoc concesso, sequitur, quod non penes istum, C.de procurat.maritus.ff.de iudic.cum prætor.extra de præsump.nonne. Item quod illud incendium nō appropinquabat domui tuæ per quatuor domos, ff.quod ui, aut clā, si alius.respon.3. Item quod semper uolui tibi restituere res, quas penes me deposuisti, & sic non aget ad pænam. Item quod eas tibi restitui. Verum si tempore ruinæ, incendii, uel naufragii quis furetur. uel alias damnum det, dic ut infra de rap.uir.cęterum.

De

ADDITIONES.

a Diuersa. *Est sciendum, quod in hac actione ueniunt usuræ ex mora, & tunc forma libellum secundum Io.de Bla.*

LIB. Dico, quod deposui apud A.centum florenos in uno sacculo, quem a die tali interpellaui, ut mihi depositum redderet. quod nondum fecit, ago contra ipsum, ut dictum depositum mihi reddat, & supplico uobis, domine iudex, ut dictum A ad restituendā dictam pecuniam mihi & usuras a tempore interpellationis prædicta mihi dandas persona mea & consuetudini regionis conuenientes per diffinitiuam sententiam cōdemnetis probatur hoc C.depos.l.2. Imo & fructus & accessiones ueniunt, ff.e.l.1.§.hanc actionem, interpellatus autem fecit moram, ff.de usur.moram.1.respon.& §.in bona.ad fi.libel.inducitur.C.de usur.l.eos.§.1. Itē cum una positio actoris dicat, quod reddidit deteriorē.ponit libellum illius formæ, quam scripsi in comm.supra ti.prox declarando culpā per modum, de quo ibi dixi. Item sciendum, quod cont.sequestrum agitur actione depositi sequestraria, quod uerbum est cognomen actionis, ff.e.si in Asia.cum sequestro.& contra sequestrum qui recepit rem, ut uincenti tradat, sic format uictor libellum.

LIB. Dico ꝙ cum super tali Codice inter Titium illum petentē & me possidentem esset controuersia.communi cōsensu illū deposuimus apud A.ea lege, ut illū uincenti per competentis iudicis sētam restitueret, unde cū sim a competenti iudice absolutus a petitione Titii, & sic uici, ago cont.dictū A.ut mihi Codicem restituat, & supplico uobis domine iudex et c.probatur hoc ff.e.licet.& l.ei, apud quem.§.1.ff.de uerborum sign.sequest.ff.de do.l.si oleum De competenti uero iudice fuit dictum, quia alias uictor nō esset.C.si a non competen.iu.per totum. Mutandum esset, ut uincerat actor ad, quod facto congrueret. Item si uictoria non esset iudicialis, puta sequester habet duos florenos, unum pro parte, sic ꝓ utero; detur plus saltanti, vel currenti, coaptantur uerba libelli. Item opponit Ros.ad illas positiones, quib.actor dicit rem suam, & quod proprietatem habet & possessionem. Si igitur est sua, ergo non sibi debita, ff.de act.& obl.obligationum, in prin. Item hæc actio datur prædoni, qui deposuit, ff.e.l.1.§.si prædo. Ergo non est necesse, quod sit sua. Ad primam respondet, quod non petet agēs depositi, quod reus rem faciat suam, uel quod sibi possessionē tradat, quia illam habet, sed petit detentationem, quam ille habet, quod si facere nolit, non condemnabitur in interesse illius detentationis tantum, sed quanti tota res æstimabitur, & iurabit in litē, ff.e.l.1.§.in deposito. Ad secundum respondet, quod uerum est, prædonem non esse dominum, tamen uolunt iura, quod is, apud quem deposuit, referat sibi āonem dominii, quia sonat in perfidiā, & quo ad hanc āonem habet eum pro domino in tantum, quod depositario non restituente, contra eum in litem iurabit ipse fur, uel prædo, quod iurandum est, & fiet æstimatio totius rei, & reddit lex rōnem in prædone, qa ipsi tenentur domino restituere. Hic aūt no cō sequitur ex delicto, sed ex contractu depositi, quia habet hic specialia, quod non recepit compensationem, ext.eo.c.2.in fi. Item ꝙ nullus præter dominum potest eius restitutionem interdicere, C.depositi. Auth.sed iam cautum.

b Vel seruo. *Etiam pascendo, quid licet hic non ueniant in commodato.ut dictum est supra titulo proxim.uenit tamen in deposito, ut in l.actione statim allegata. Ratio patet, quia hoc fit gratia dantis, non recipientis, illud econtra regulariter.*

c Aquarum. *Inclusit hanc sub proximo, propter quod infra non repetit, unde communiter dicitur solum quatuor esse hos casus.*

d Est. *Et in ea quatuor requiruntur, quæ patent ex positionib.*

e Inficiatus. *Dolose, alias non daretur in duplum, ff.eo.si quis inficiatur.*

a De Emptione & uenditione a. Rub.

ADDITIO.

a De hac rubrica bimembri in quolibet suo membro diuisim, s. primo de actione ex empto, secundo de actione ex uendito tractauerunt Ros. & Io. de Bla. a quo hausit auctor, quod est in nigro post §. in auctoritatib. vt ibi dicam prout. autem formas contractuum & instrumentorum usque ad talem § & bis hausit a Rol. et super eis dicetur. Martinus autem de Fan. coniunxit hec duo, primo ponendo duo instrumenta contractuum, post quorum quodlibet iungebat libellum & hoc breuissime vt dixi in proœmio. Bonag. par. 2. unicum libellum formauit, & non de directa sed de exceptione ultra dimidium circa quam est quo uenerealis 62. qua quaeritur, an re perempta uenditor deceptus ultra dimidiam, agat ad supplementum, de qua scripsi e. ti. dilectis in prin. Est & 2. 21. an uendita castro transeat ecclesia ibi sita scripsi de iure patr. ex literis. in gl. magna ante medium. An ex inutili contractu uenditionis, maxime re tradita habita fide de pretio, transferatur dominium, & de modo agendi, & quid si emptor alienauit, uide per Iacobum de B. l. super l. si ipsa, ff. quod metus cã. An autem si in uenditione fiat pactum de re intra certam diem reuendenda, & pretio restituendo, teneatur primus uendens petens sibi reuendi prius deponere pretium, tenet, quod in Auth. ut ex actione dotis instante, ante fi §. & in anterioribus ut in princ. dixi et li in l ferunt Ros. & Io. & Ro. ad litera posuit tres libellos in pri h. c descriptos, licens in utraq. actione decem necessaria, quae expositionib. coniunguntur. Dicit tamen quod actio ex empto requirit & alia, s. quod res non sit tradita, uel si tradita, quod emptor sit possessione potior, & si cum, quod uacua sit tradita, sic quod nullus sit in ea missus legatorum, uel alia cã, & quod emptor solitum pretium offerat uenditori. hec patent ff. de act. emp. l. 1. & l. ex empto. & l. Iul. § offerri, & hic et in fi. positionum actoris, 64 Hac Io. de Bla. latius prosequendo primo dicit, actionis ex empto decem esse capitula, & secundum cuiusque naturam formauit libellos. Primum dicit trimembre, primo, quando ago ex empto, ut tradatur res uendita, & non traditur, ad singulare interesse, & istud exprimam, quia primum est abbreuiatum nobis, &c. dico, quod R. mihi uendidit talem seruum pro sex lib. talis monete, unde cum dictum pretium paratus sim soluere sibi, uel sic, cum dictum pretium sibi soluerim, ago contra eum, et mihi dictum seruum tradat, & me in possessione faciat potiorem, quod si facere noluerit, supplico, ut ipsum ad meum singulare interesse, quod extimo li. decem talis monete, per affirmatiuam sententiam condemnet. et hoc probat ff. da act. emp. l. 1. C. e. ti. si traditio. Etiam dicit hoc libello agi posse de his, quae accedunt, ut fructus post praefatam actionem. Item putealia & imagines, per quas aqua saliuat, uel trahuntur exprimenda essent in libello, quo domus petitur, de quib. et libellum formauit, allegans ff. de ac. emp l. Iul. § fi. cum trib. legib se. & C e. ti. l. fructus, & l. pe. Accedent etiam, quae obuenissent emptori iud. com diuidundo, uel quae acquisiuisset seruus ex prospera fortuna, uel quae sibi contemplatione emptoris donata fuissent ut d. l. Iul. § idem Celsus. & §. si quis seruo. Instat autem, an pro istis prouenientib. quae accedunt, agi possit ad singulare interesse, an com tantum et plus accedit opinioni, quod et interesse singulare debeatur, per l. emptorem alias incipit ex empto. § si quis rem. Secundo agitur ad interesse, quod est extra rem, quando res traditur, sed malitiose: & de hoc ff. de ac. emp. l. Iul. in prin. & §. 1. & remittit alibi no. Tertio agitur ad interesse ex empto, licet contractus non teneat, de quo ff. de act. empt. l. si sterilis, §. quoties. Secundum principale capitulum actionis ex empto. quod datur ad cauendum de uitio & morbo & de euictione, patet ff. de ac. emp. ex empto. §. etiam. & §§. seq. & quando petitur cautio dupl. x. ff. de edi. quod si no. §. quia assidua. & l. quaero. § item quaero. Pone autem Ros malitiam illius, qui emit equum morbosum scienter. & quia non potest agere redhibitoria, agit hac actione ex empto ut caueat, & si se caueat, siue non habebit intentionem. Primum patet ff. de euic. ita quis. Nec obstabit sibi scientia, ff. de doli excep. apud Celsum. § idem Labeo. Secundo casu, quando non cauet, petet illum condemnari ad interesse, ut in praedicta l. ex empto, §. etiam. & § seq. Sed pro alio est, quod uenditor non cauebit de morbo, quem sciebat emptor de omni alio morbo cauebit, ff. de adi. e. ti. l. 1. §. si intelligat. alias lex illa esset imposita uerbis contraria, & consequeretur una uia, uel fraude, quod alia non posset contra regulam, cum quid una. li. 6. Tertio, cum agitur ex empto ad exhibenda instrumenta uenditoris, per quae declarantur confinia fundi uenditi, ff. de act. emp. si haeres. Quarto actio ad damnum resarciendum & ad auxilium cessionis, puta, si equo empto adhuc penes uenditorem manente ex facto eius, vel alterius perdidit oculum dolo, uel culpa etiam leui. datur ei contra eum, ut emendet, vel act. Aquil. contra alium, vt cedat, ff. de de ac. emp. si ea res. & l. venditor domus. de periculo & commodo rei ven. l. custodiam. Quinto datur ad reuocandum, vt si dedit emptor arrham venditori, postea com consensu recessum est à contractu. & patet ff. de ac. emp. l. ex emp. §. is, qui vna. Sexto ad redhibendum, de hoc facit inf. §. nunc dicendum. 2. in prin. Septimo datur ad pretium diminuendum, vel pretii partem petendum per actionem ex empto eiusdem. Quanto minoris, & de hac in eo. §. in ver. dicto. Octauo datur ad rescindendum duobus modis cum dolus incedit, vel cum decipitur alter vltra dimidiam iusti pretii & de his ibi ver. est & alia. &c. & ver. vbi autem. Nono est de euictione, & de hoc inf. §. fi. Decimum capitulum actionis ex empto est, ut adimpleatur conuentum per pactum incontinenti conuentum ex par. venditoris & de hac controuersia inf. § pe. vbi dicam de proprie. Dicit demum actionis ex vendito quinque fore capitula. Primum datur ad pretium, & de hac inf. ver. verum fuit. Secundum datur ad id, quod conuentum est pacto incontinenti apposito, vt dicam inf. §. pe. Tertium datur ad ea, quae emptor iniuste occupauit, puta fructus iacentes & sectos à solo & rupta & caesa, C. de ac. emp. l. 2. in fi. & ff. e. l. fundi. §. si rupta, Quartum actionis ex vendito, vt faciat emp. quod facere debet, vt si tibi vendidi mille lapides excisos in fundo meo, quos non exportas, vt debes. hoc patet ff. de ac. emp. si is, qui lapides. Quintum ad contractum resoluendum, vt quia fuit actum illud resolui, si certa die pretium mihi solutum non esset, & mihi refundi, quanto illud venderet, & illud procedit hic vi pacti, alia actio ex vendito de facili datur ad dexdum. C. de act. emp. l. venditi actio. Subdit post praescripta Io. quod licet hac sint diuersa ca. & super singulis formati libelli. possunt tamen ex eis plura in vno poni libello, dummodo non sint contraria, vt si peteret empto rem tradi, & contractum rescindi, C. de fur. l. 1. Bene ergo agens ex empto, petet rem venditam tradi, vel singulare interesse, & vt caueat de euictione.

BENE est vt in hoc titulo, qui quotidianus est, vtilem doctrinam primo super obligationum instrumentis, secundo super libellis tradamus. In prima ergo huius tituli parte hoc ordine procedemus: nam primo super venditionibus a maioribus factis instrumenta formabimus secundo super securitatibus, quae super ipsis venditionibus interponuntur, dicemus, tertio de consensibus diuersarum personarum interuenientibus in huiusmodi contractibus, & de promissionibus pro absentibus & earum ratificationibus & renunciationibus, quarto de venditionibus a minoribus & ab ecclesia celebratis.

SVMMARIVM.

1 Arrha qualiter promitti debeant, vel possint.
2 Nomina, pronomina, & agnomina contrahentium, & testium, & vnde sint, debent in instrumentis determinari.
3 Obligationes, semper transeunt in haeredes, licet expressum de eis nihil dicatur.
4 Dare in instrumentis, sumi potest propriè, & impropriè.
5 In contractu venditionis, quae debeant interuenire.
6 Verbum, tradere, quot modis accipi possit.
7 Rem iure proprio vendi, qualiter intelligatur.
8 Emptor an teneatur soluere, vbi re empta tradita, sed non soluta, de ea mouetur quaestio.
9 Verba ista Facies me securum ad voluntatem sapientis mei in instrumento apposita, quid operentur.
10 Fideiussor an debeat dari, vbi actum est, ut plene de rebus emptis caueatur.
11 Res immobiles alienatae, vel venditae debent in instrumento determinari.
12 Plagae mundi sunt quatuor, quibus quidam confines denominari dicuntur.
13 Res empta, seu vendita qualiter sint in instrumentis specificandae
14 Verba ista Faciet & curabit, in instrumentis apposita quid operentur.

15 *In actione empto solum ueniunt ea, quæ sunt de natura cōtractus.*
16 *Contractus clausicare non debet.*
17 *Verba ista Sub pœna, in instrumento contractus apposita, quid operentur.*
18 *Forma instrumenti uenditionis in genere quæ sit, & quæ sint pacta inter partes agi solita.*
19 *Res emphyteotica, siue emphyteotica cōditioni subiecta, q̄ sit.*
20 *Habere nō dicitur, qui de iure habere non debet, & a quo, quod habet, de iure aduocari potest.*
21 *Re empta speciales & priuatos habente accessus & egressus, siue per prædium vicini, siue per priuatum callem, seu semitā an cedent talia actori.*
22 *Plantata, sata & ædificata solo cedunt, & pertinēt ad emptorē.*
23 *Rustico prædio vendito nil est eius, nisi quod intra se continet.*
24 *Cauente aliquo vicino sub pœna non facere, nec habere per se, uel per alium fenestram in muro domus suæ, an alius illā domum emens ad hoc teneatur.*
25 *Re vendita cum speciali iure, debet illud in instrumento uenditionis, aut emptionis exprimi.*
26 *Ius, siue conditio rei uenditæ quinque modis in instrumentis poni potest.*
27 *Solutio rei emptę multipliciter consideretur.*
28 *Vrbana prædia dum uenduntur, debet³ summa pretium īinstrumento poni.*
29 *Possidere dicitur, cuius nomine possid. tur.*
30 *Vendens aliquam rem, quæ præsentialiter traditur, qualiter faciet instrumentum.*
31 *Instrumento continente, Vendo & do tibi licentiam intrādi tua auctoritate, dum tibi placuerit, in possessionem, an possit emptor intrare uenditore ignorante.*
32 *Instrumento continente, Vendo & trado tibi, an præsumendum sit traditionem factam esse.*
33 *Possessio acquiri dicitur per traditionem instrumentorum emptionis alicuius rei.*
44 *Instrumētum emptionꝰ fere semper dicitur tres promissiones continere.*
35 *Promittens sub pœna de certa re non facere cōtrouersiam, si faciet, pœnam incurrit.*
36 *Lite inter emptorem & uenditorem orta de pretio soluendo, si sit iniusta, non tenetur emptor ad expensas.*
37 *Ius suum remittentibus non est regressus ad illud.*
38 *Verbum Singula, in instrumento uenditionis insertum, quid operetur.*
39 *Dictum istud Sub pœna dupli, simpliciter in instrumento uenditionis, uel emptionis appositū, ad quid sit referēdū, et nu. 40.*
41 *Pœna conuentionalis an possit quantumcunque peti, & nu. 42.*
43 *Instrumentum uenditionis equi, uel similis rei, qualiter sit faciendum.*
44 *Instrumentum uenditionis bouum, asinorum, & similium, qualiter formandum.*
45 *Instrumentum emptionis libri, qualiter sit formandum.*
46 *Actio redhibitoria vtilis quo casu possit emptori competere.*
47 *Instrumentum uenditionis fœni, uel cuiusdam fructus in futurū percipiendi, qualiter sit concipiendum.*
48 *Vendente aliqui fructus futuros, & certo termino dare promittente, qualiter sit instrumentum faciendum.*
49 *Instrumentum uenditionis ususfructus ad plures annos, qualiter sit formandum.*
50 *Vsusfructus donatio quibus uerbis sit facienda.*
51 *Instrumētū uenditionis actus & itineris, qualiter sit formādū.*
52 *Instrumentum qualiter confici debeat, uel cōditio, seu ius tignorum in pariete immittendorum uenditur.*
53 *Traditio uera in quibus locum habere non possit, sed quasi.*
54 *Instrumentum uenditionis solius proprietas alicuius rei, qualiter sit conficiendum.*
55 *Instrumentum uenditionis partis alicuius rei pro indiuiso, qualiter sit formandum.*
56 *Instrumentum uenditionis partis alicuius rei pro diuiso, qualiter sit faciendum.*
57 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, ubi plures res diuerso iure pluribus & pluribus uenduntur.*
58 *Tradere est proprietatem rei in alterum transferre.*
59 *Venditio rerum diuersis modis est consideranda, & secundum diuersitatē iniuriuum est diuersitas instrumentorū concipiēda.*
60 *Instrumentum qualiter sit cōficiendum, ubi res emitur, ex cuius fructibus decimę debeantur.*
61 *Instrumentum uenditionis rerum cum suis pertinentijs, qualiter sit formandum.*
62 *Instrumentum uenditionis alicuius rei, cui cōditio, uel seruitus debetur, et ius ad eā spectans ceditur, qualiter sit faciendū.*
63 *Instrumentū uenditionis rei, cuius pars est propria, & pars conductitia, &c. qualiter sit formandum.*
64 *Procuratorem vendere posse, qualiter sit intelligendum.*
65 *Instrumentum uenditionis alicuius rei a commissarijs de licentia testatoris, qualiter sit formandum.*
66 *Vendens suo & aliorum absentium nomine domum, uel ædificiū procuratoris alicuius, quale faciet instrumentum.*
67 *Vendere rem alienam licitum est, non autem alienare.*
68 *Dominium rei uenditę procuratori alicuius an transeat in dominum illius procuratoris.*
69 *Instrumentum qualiter sit cōficiendum, ubi uenditor se obligat in casibus ad defensionem rei uenditę. &c.*
70 *Emptore uenditori pactum faciente de re uendenda illi re empta, qualiter fiat instrumentum.*
71 *Instrumentum reuenditionis rei uenditę, qualiter sit formādū.*
72 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, ubi plus, uel minus inuenitur in rē empta, quam sit in contractu expressum.*
73 *Venditio semper fit ad mensuram.*
74 *Possessione generaliter pro eodem pretio uendita, si minus inueniatur quam sit contractum, habetur ratio bonitatis*
75 *Vendens aliquam rem an teneatur eam ad domum ementis deferre.*

1. §. Sciendum igitur est, q̄ qn̄que promittit qs petiā terrę uēdere cū interpositione arrharum, qn̄que vero res ipsa uendit, quandoque ēt uenditur equus, vel aliud animal, quandoque liber. quandoque fœnum, seu alius fructus futurus, qn̄que vero fructus ipse certo termino dari promittitur, qn̄que vsusfructus ad plures annos venditur, qn̄que ēt actus & iter venduntur, qn̄que vero cōditio, seu ius tignorum immittendorū in pariete, vel in muro, qn̄que solum, dominium & proprietas. qn̄que pars alicuius rei pro indiuiso, quandoque pro diuiso. item quandoque plures res diuiso iure a plurib. ueduntur & emūtur, qn̄que ēt quis emit rem noīe suo, & fratrū suorum, de qua decimæ debuntur. Item qnque uēdit res cum pertinentijs suis, qn̄que ēt uenditur res, cui debetur conditio, vel seruitutus, & ius ad ipsam spectans ceditur, item quandoque a procuratore vendit res, cuius pars est propria, & pars conductitia, quandoque uero res a commissariis de testatoris licentia diuidit, qn̄que ēt vendit quis domum noīe suo & aliorū absentium procuratori alicuius. Item qn̄que res partim ꝑmutatur, & partim uenditur, quod dic, vt ĩ. de rer: permut. §. 1. vet. si vero, item quandoque se uenditor obligat ad defensionem rei venditæ, & ēt ceditur ius cōtra actorem, quādoq; vero fit pactū de re uēdita reuēdenda, & quandoque res uēdita reuendit, qn̄q; ēt plus vel minus inuenitur in solo venditor post; mensuratio
1 nē. sup quib. oīb. per ordinē infrā formabimus, † Primo igitur videamus, qualiter arrhæ promittantur. Si igitur quis promittit alicui petiam aliquā terræ uendere, & soluerit arrhas, sic instrumētum conficietur:
a FORMA. a A. filius quōdā B. ꝑmisit ꝑ se suosq; hr̄des sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligādo C. filio quōdā B. ꝑ se suisq; heredib. stipulāti, dare. videre. & tradere sibi iure proprio in perpetuū, & chartā venditionis, ac traditiones vsque ad 5. dies proximos eidem

ADDITIO.

a FORMA. *prima in summa Rol. et breuiter oēs instrm formæ, quæ ponūtur in hoc ti. & durāt usq; ad § an anterioribꝰ fuerunt*

Rol. in 1. li. ult. parte sua summæ, ordinatius tamen ponũtur hic, quam ibi per 22. membra, quæ supra distinxit, utriusque aũt numerum hic signabo

eidem facere, cũ boni & idonei fideiussoris præstatio
ne, qui ad sapientis sui beneplacitum, vel cognitionẽ
se principaliter, & insolidum obligabit, promitteret &
renunciabit quandam petiam terræ aratoriæ, sitam in
tali territorio, quam asseruit & cõuenit esse 10. ingera
a seu sestarias, seu tornaturas. a & eius cõfines, seu cõfro
tationes tales esse. nam ab vno latere est vinea, ab alio
vero fundus, sed a tertio & quarto sunt viæ publ. &c. &
hoc pro pretio 10 librarum Tur. pro qualibet tornatu
ra, quodq; ita faciet & curabit, & quod infra mẽsem a tpe
dictæ venditionis domina G eius vxor, & H. pater ip-
sius vxoris, & quælibet alia persona habens, vel se ha-
bere dicẽs ius in dicta re uendita, consentient dictę vẽ
ditioni, & renunciabũt omni iuri suo, quod haberent in
dicta re vendita, & remissionem, promissionem et ob
ligationem, & in omnibus chartã rõnabilem ei face-
ret, iuxta ipsius beneplacitum sapientis, infra §. 3. vers.
sed si promittit. dictus vero B. præsentialiter corã me
notario & testibus infra scriptis dedit & soluit ipsi A.
nomine ar. harũ pro ipsa vẽditione, & pro parte solu-
b tionis pretii eiusdem re. b 22. lib. Tur. prout ipse A. con
fessus fuit tantã essẽ quãtitatẽ: promisit et & cõuenit
dicto A. pro se suisq; heredibus stipulanti soluere ei-
dem, prout in ipsa uẽditione facta dictum est, residuũ
dicti pretij, prout in summa ascendet ad rõnem 10. li
rarum pro qualibet tornatura. Quæ omnia & singula
supra scripta promiserunt vicissim, unus alteri ad in-
uicem solennibus stipulationibus hincinde interue-
nientibus, firma, grata, & rata, &c. vt in sequẽti forma
vsque, sub pœna postea sunge, c, lib. Turon. ad inuicẽ
inter eos solenni stipulatione promissa, qua soluta, uel
non, &c. vt ibidem usq; ad interesse, post iunge, quod, uel
quas unus occasione alterius sine culpa cõtra promis
sa facientis fecerit, uel sustinuerit in iudicio, siue extr.
2 pro quibus omnibus, &c. ut ibi usque ĩ finẽ. † Primo
c autem no. hoc quod dicit, A. filius. naiti in instrumen
tis nomina, prenomine, et agnomina contrahentium
et testiũ, et unde sint, debent determinari, ff. si cer. pet.
3 certum, extra de rescri. c. si. † Per se suosq; hæredes. ad
cautelã ponitur hoc in instrumentis, quia plus solet ti
meri, etc. 23. dist. quanquã, ff. man. qui mutuam, ĩ prin.
nam regulariter obligationes transeunt in hæredes, li
cet expressim nihil de eis dicatur, ff. de pac. iuris gẽtiũ
§. pactũ. Præsumitur enim quis uelle illis heredibus p
e uidere, sicut & sibi. nisi in cõtrarium actum sit, d ff. de
e pac. si pactũ. Ar. tñ contra extra de arbi. c. fi. e Solue ali-
qua exceptione iuris, uel facti. i. defensionem aliquam
no opponet. ff. de excep. l. 2. ĩ prin. Propriè tñ aliud est
d defensio q̃ exceptio, ut s. de excep. §. 1. f Stipulanti. in-
terrogando promissionem recipienti. nam stipulatio
pro interrogatione sumitur, Inst. qui. mo. tol. ob. §. ad-
eo. Est enim stipulatio uerborum cõceptio, quibus is,
qui interrogatur, daturum facturum ve, quod interro
4 gatus est, spondet, ff. de ver. obl. l. 5. §. stipulatio. † Dare,
in instrumentis quoq; proprie & impropriè sumitur, p
prie, cũ res data fit accipientis, ut hic, & in aliis instrũ,
in quibus agit de rerũ alienatione, id est, dominij tran
slatione, si tradẽs dñs erat, alias nõ, ff. de acq. rerum do
min. traditio. Impropriè uero ponitur in illis instris, in q
bus conceditur solus usus, uel sola possessio rei, ut in i-
strũs emphyteosis, feudi & locationis, ibi enim qui cõ
cedit, uel locat, non transfert dominium, ut dicã in cõ
5 sequẽti forma super uerbo, iure emphyt. Vẽdere. † no
ta, quod in contractu uenditionis ex parte uenditoris
debet interuenire rei uẽditæ datio, ex parte uero acto
ris pretij solutio, ff de act. emp. & uend. l. ex empto. cir
ca princ. Duo ergo necessario debent interuenire, sci

licet res & pretium, ff. de contrah. emp. nec emptio et
l. 2. Inst. eo. ti. §. pretium aũt. Verbum aũt Rei, cõple-
ctit̃ corporalia & incorporalia, & perficitur vẽditio so
lo cõsensu pretii & rei, Insti. de obli. ex cõsensu. in prin.
Itẽ quædam fit in scriptis, quædã sine scriptis, Insti. de
6 emp. & ven. in prin. & §. 1. † Tradere, hoc uerbũ ꝓprie
g & impropriè sumit̃, vt & alias g extr. de postul. prælat.
bonæ, 1. & ff. de offi. procõ. l. 2. ꝓprie ponitur Tradere,
id est, rẽ suam in alterũ transferre, corporalis. n. res tra
ditur, & domino tradita alienat̃, vt inst. de rer. diuis. §.
h per traditionẽ, h ex. de fide instr. cum Ioannes, prope
prin. & in præsenti instrumẽto, & similibus. Alio mõ
tradere impropriè ponit̃ ꝓ inductione in possessionẽ,
siue pro ipsa corporali prestatione rei, ut cũ dr̃, Posses
sionẽ tradidit, vel ipsum equũ per frenum, aut librũ
ei in manibus tradidit, vt patet infra uer. si vero et ver.
porro. Item in seruitutib. nõ habet locum traditio ue
ra, sed quasi. sufficit enim sola patiẽtia, quia nec possi-
detur, uer. sed quasi. ff. de vsufruct. sequitur, §. item no
stra. ff. de acq. rer. do. item⁹. §. ĩcorporales, ff. de ser. vrb.
prę. si ędes, § libertas de hoc ext. de caus. poss. et ꝓpri.
cum ecclesia. & ideo debet dici tunc in instrumento,
7 dans ei licentiam, &c. vt inf. ver. ad hoc si cõditio. † Iu
re proprio: nam iure proprio res vẽdi dr̃, cuius ꝓprie-
as in accipientẽ transfertur, quod fieri põt solũ a ue-
ro dño: & hoc dr̃ ad differẽtiã rei emphyteoticę, q̃ ab
ipso emphyteota tradi, seu iure ꝓprio uẽdi nõ põt, qa
ad eũ proprietas nõ pertinet, vt patet inf. de loca. §. 2.
versi. porro, & infra vers. quod si res. & vendẽs rem alienã
iure proprio, de euictione tenet̃, si pretiũ recepit, vel si
bi eo nomine satisfactũ est, ut ĩ prę. l. ex empto. in prin.
Fideiussoris prestatione, no. quod hęc ita demum ĩ instru
mento ponenda est, si id expressè inter partes agatur:
aliter

ADDITIONES.

a Tornaturas *Alia quatuor nomina vide de eccle. ędifi. ad audientiam 3. & super glo. antepe.*

b Rei. *Hoc casu alter eorum et per perditionẽ arrharum non poterit discedere a contractu, ut no. Inst. eo. ti. vltra prin. in glo. sed actione. in fi. & C. quando lic. ab em. disc. l. 2.*

c Hoc. *Sumpsit auctor infra scripta sup hac forma, & sup sequẽti ex gl. Ro. q̃ dicũtur aureolæ, ubi premittit, quod ĩ cõtractu, quo fit mutua utriusq; partis obligatio, tabellio illud dẽt diuidere ĩ tres partes, primo ponẽdo cõuentiones & pacta unius partis ordinatę, secũdo alterius, cauẽdo, ne immisceat, tertio ponat cõia, sicut de ratihabitione et mutua penalis obligatione, & similia, dat exemplũ in hoc instrumento, cuius partes infra diuidit auctor.*

d Sit. *Item uide & per eas concor inf. ad obl. §. 1. uer. ad primum.*

e c. fina. *Speciale in cõpromisso, quod non ligat hæredes, nisi compromittens expresserit, sic & societas non extenditur ad hæredes, & tamen hic differunt, ut ibi scripsi super glo.*

f §. 1. *Sequitur, C. filio quondã B. si dicat uenditor, uendo ibi, aut illi, uide, quod no. C. de ver. sig. cum quidam, in ult. glo. audiui Dominum ibi dicentem, sed in eius scriptis non habeo, quod in uenditione, uel promissione sit facta alternatiua, proprie ponitur, & in utrisque persona valet uenditio, uel promissio, et in electione uẽditoris, uel promissoris est, cui tradere, uel soluere velit, ff. de cõ. pec. sed si filio. §. 1. C. de condi. inde. l. si quis seruũ, ff. de uer. obli. eũ, q. §. q sibi, quod uerũ dicebat, si uterque p̃sens erat, cui uẽditur, vel promittitur. Si aũt unus tantũ, sibi soli obligatio acquiritur licet & alteri solutio fieri posset, ut in præd. §. qui sibi.*

g Alias. *Et in aliis uerbis, & dec. bonæ, in princi. secundum opi. Host. non fecit, allegare debebat de testa. Raynaldus, post princ. in uerb. legauit. & quos ibi no.*

h §. per traditionem. *Vide, quod ibi nota. et cõtra hoc est textus legis ff. de uerb. obli. l. si rẽ tradi stipulamur, nõ intelligatur, proprietatẽ eius dari stipulatori, sed tm̃ tradi obligatione, eo ti. ĩ cõuẽtionib. Sol. ut ibi in fi. uẽ p̃ dictę legi cõcor. ff. de acq. re. l. nunq. nuda traditio transfert dñm, sed si uenditio, aut aliqua iusta cã præcesserit, pp̃ q̃ traditio sequeretur, tenet tamen ibi glos. quod etiã causa putatiua sufficeret, alias titulus de cõdi. inde. repugnaret.*

aliter enim venditor de eo præstando non tenetur, ff.
8 de euict. emptori duplam, in prin. & l. illud quæritur. † Verumtamen si in limine contractus, id est re iam tradita sed pretio nōdum recepto, mouetur quæstio super re
a ipsa. a emptor non tenetur soluere pretium, nisi uenditor ei fideiussores idoneos euictionis nomine offerat,
b ff. de pericu. & commo. rei vē. l. pe. §. fi. b & C. de euic. si
c post perfectam. c Sed si venditor pactus est dare fideiussorem, dare tenetur, & idoneum, ff. de const. pec. promissor. §. fi. Et si certam personam dare promiseris, & ille nolit fideiubere, teneris. Si vero decesserit prius quam sit in mora, non teneris, sed postea teneris, vel ad interesse, vel vt aliam personā æque idoneam præstes, ff. eo. qui
9 autem. † Sed quid si in instrumento aliquo dicitur, facies me securum ad voluntatem sapientis mei, nunquid dabitur fideiussor, si hoc dixerit sapiens? Videtur quod sic, argumen. C. de contrah. emp. l. fi. Si enim nil ultra ius commune præstaretur, & hæc uerba nihil operarentur, quod esse non debet, ff. de leg. 1. si quādo. 76. distin. huius. Item de ille securus est, qui nihil timet, ff. de actio. emp. l. 1. in fi. Argum. cōtra, quod promisisse intelligatur secūdū ius commune, ut sic hoc pactum non ualeat, quo ad hoc, quasi de incerta persona, ff. loca. si merces, in prin. & extra de arbi. ... in fi. Item & ualet, debet sapiens dicere secundum ius commu-
d ne, d ff. man. qui mutuam, respon. 2. extra de iudic. causam, quæ, & de ap. c. 2. Si n. aliter ipse diceret, reduci deberet dictum eius ad arbitriū boni uiri, ff. pro so. si societatem, ext. de iureiu. Quintauallis, ff. de cōtrah. em. hæc venditio. Solus enim sensus sapientis est, vt legitime liget & caute, & secundum naturam ipsius cotractus, vt infra super verbo, & curabit, non autem vt cū fideiussore, vt in præ. l. qui mutuam, 27. q. 1. de viduis,
10 23. q. 5. ad fi. et 2. dist. respōsa prudētū. † Quid si actum est, vt plene caueatur? Dic, tūc etiam fideiussorem debere dari, argu. ff. de act. empt. si quis alienam, & ff. de arbi. si cum dies, §. plenum, & l. ita demū, & l. litigato-
e res, ff. de fideicom. lib. ergo, §. aduci. secūdum Accur. e Idem est, si dicatur, idoneè, ff. mand. Paulus respondit.
f in fi. f Sed si dictum sit, quod vēditor debeat facere emptori chartam ad sensum sapientis, nunquid talis contractus dicitur fieri in scriptis, Respon. sic, si hoc dictū fuerit in limine contractus, siue in ipso contractu, secus, si dicatur emptione iā perfecta, puta dū emptor vadit ad domum, & defert arrhas, vt satis probatur in his, quæ no. C. de fide instr. contractus, in glos. scilicet,
11 ut alter, &c. † Sita in tali territorio. nam res immobiles alienatæ, seu venditæ, determinari debēt in instrumento per quātitates, per qualitates, loca & latera, argu. ff. de censibus, forma, ff. de act. empt. Titius, §. fi. ut hic patet, & earum fines designari, ff. de rei uendi. si in rem. Si autem fit uenditio expressa rei quantitate, uel qualitate, dic, ut infra in fi. huius, §. Locus quoque duplex apponitur hoc modo, posita in castro de Podio insulione, uel eius pertinentiis in loco, qui dicitur Bassiatum. Latera etiam, siue confines ponendi sunt. In urbannis tamen prædiis nō debēt ꝓprie fines apponi. illa enim non sunt sibi cōfinia, sed magis uicina dicūtur, ff. finium reg. l. 3. § finium regundorū, uer. hoc iudicium. Cōfinia enim dicuntur, quæ adeo sibi sunt ꝓxima, ut nullus medius paries īterponatur, urbana uero parietibus distingui solent, ff. communia præd. si quis duas, §. plane, sed rustica sola patrisfamilias destinatione, ff. de leg. 1. quod in rerū natura, §. si quis post. ueruntamen tabelliones indistincte præd. o rustico attri-
12 buunt et urbano. † Item nota, quod quidam confines de-
g nominantur a quatuor plagis g Mundi, s. a plaga orientali, occidentali, meridionali, & septentrionali, a prima sic, ab oriēte, siue ab ortu solis, uel a mane possidet talis, a secunda sic, ab occidente, siue a solis occasu, siue de sero possidet talis, a tertia sic, à meridie talis, à quarta sic, à septentrione talis, vel est via, uel, uel fluit riuus. Alibi autem denominant a uentis dicentes: con-

ADDITIONES.

fron-

a Ipsa. *Facile ergo erit cuique emptori hoc casu confideiussorē habere submittendo tertium, qui moueat sibi litē. vt de facto uidi. Ob hanc causam bonū est consilium uenditori, rem non tradere, nisi pretio toto soluto, cū nec ad id teneatur, uel si tradere vult, faciat pactum contra leges infrascriptas de soluēdo pretio, si lis moueatur, uel tradat pacto pretij, s. quod precario rem teneat à uenditore, donec prætium integraliter sit solutum, uel si dies pretij soluendi erat statuta vsque ad illā diē, vel simpliciter, poterit .n. tūc in fraudem cōmitti. vnde licet reuocare præcarium, etiam ante diem, ff. de precar. l. cum precari. ext. eo c. fina. bene facit ff. de peri. & con. rei ven. serui. emptor. si per hoc modos uel alios uenditor sibi non prouidit, fideiussores dare est sibi graue. recurrat ad iudicem, qui petitorem & emptorem examinabit, & sua subtilitate conditionem personarū & qualitatem cōmunē, quæ proponitur, æstimabit, an petitor sit submissus, necne, & secundum id iudicialiter prouidebit. Et tenet Albe. Gal. quod iuste petit venditor. ut emptor iuret se dolose nō procurasse quæstionem moueri si fideiussores habendos, per l. pe. in fi. C. de po... Scias etiam, quod vbi non est submissio, satis controuersiam motam esse. licet lis non sit contestata, ꝓ probat textus illius legis. si post perfectam. in fi. Sed an posset sibi prouidere hoc pacto de dominio retinendo, donec totum pretiū sit solutum, prima uice videtur emptionem non valere, per l. penu. in fin. ff. de contra. emp. & ff. de usu & hab. per seruum. §. fi. & l. seq. Ad contrarium, quod valeat venditio, sed vitietur pacto, ff. si seruit. l. 4. §. 1. Homobono placuit vtrunque valere, cum non sit prohibitum, argu. ff. de pac. l. iuris gentium §. prætor ait. & deposit. l. 1 §. si conueniat. & de reg. iur. contractus. & C. de pac. si quis in conscribendo. & lex pe. non obstat, quæ loquitur, cum id agitur, ne vnquam dominium transeat ad emptorem.*

ADDE, vt per Rom. cons. 8.

b §. fi. *Quia iste, §. dicit, quod uenditor tenetur eius euictionis nōie idoneos fideiussores offerre, quidā dicunt, quod satis est, quod obligetur de euictione illius litis motæ, inducunt ēt l. 2. C. de pa. pig. & de leg. com. Alb. Gal. tenet contrarium, & Cy. in l. si post perfectam, inducunt l. fi. ff. de rescin. uen. & quidam habent de hoc gl. in præd. §. fi. in præd. uer. el ... Exponit gl. s. rei, non eius. s. qōnis, lex secunda præallegata narrat factum. Item scias quod Gui. de Suz. in præalleg. § fi. tenet quod si emptor, a quo res euincitur, beneficio retentionis vti non pōt, quia iam totum solut. agere poterit ad fideiussores sibi dandos, quasi id videatur actū, & ad id se obligasse, allegat, ff. de act. empt. l. ex empto. Iuuari pōt hoc edictum, ut non minus lite mota teneatur habens totum pretium, quam habens partem tātum, uel nihil. Dixit ēt Gui. leges hic allegatas de pretio non soluendo locū habere, etiam si non de dominio agatur, sed de pignore, cum ad ea etiam actionem ex empto habeat, ut liberentur, C. de euict. l. ex prædijs. Ad hoc dictum inducitur lex, quamuis. ff. de pign. act. ut etiam si non agatur contra emptorem, possit pretium retinere, donec liberetur. facit ff. de suspe. tut. l. suspectus. facit l. 3 ff. de compensat. C. quando lib. ab empt. disced l. 1. cum concor. & procedit hoc, etiā si pro parte tantū sit obligata, ff. de rei uen. quæ de tota. Videretur tamen eo casu solū in parte pretium retinendum, ff. de leg. 2. qui solidum. §. 1.*

c Si post perfectam. *Tertius casus. cum id habet consueto loci, in quo contrahitur, ff. de euict. si fundus.*

d Commune. *Scilicet, ut non detur, nisi in casibus, de quibus supra. unde dixit Odof. sapientē hic sumi pro iudice. sicut & bonus uir, ff. de uerbor. oblig. cōtinuus. §. cū ita. hoc dicit in l. 1. C. de procur.*

e Secundum Accur. *Qui hoc not. ff. mand. si mandato Titij. §. fin. Ad materiā facit, quod no. sup. de insi. edit. §. postremo. uersi. quid si à contrahentibus. & quod ibi dixi, omnino uideas.*

f In fin. *Vel si promisit satisdare, C. de uerb. sig. sancimus.*

ADDE ad materiam hanc gl. Ant. de Bu. & Abb. in c. ad nostram el 1. ext. de iureiurando, ubi an, & quando dicatur sufficiens, uel idonea cautio, & ibi plene per Felin. Item adde, quod aliquo casu est ualidior cautio iuratoria, quam pignoratitia, uel fideiussoria, glo. in c. de benedicto. 32. q. 1.

g Plagis. *Fundum regionibus datur uersus Vulnere sunt plaga, regio plaga, sunt plaga rete.*

frontat ab Aquilone tali possessioni talis: à contrario tali possessioni talis: & sic de aliis. Sed cum non omniũ possessionũ latera directe respiciãt quatuor mũdi partes a, uel uentos, iõ alii dñt sic: ab uno latere possidet talis, ab alio talis, à tertio & quarto talis. Primi tñ modi ꝓ
3 liziorem memoriã faciunt.† Accedit aũt ad rei determinationem, ut dicatur sic: prædium rusticum, uel urbanum, aratorium, uel uineatum, uel pratiuũ, domus uel turris, ut hic. Itẽ ꝙ exprimatur quantitas, uel mẽsura. Pro pretio hic non ponitur hæc quantitas vt iam sit pretium, sed qd futurum est pretium rei nondum ueditæ, sed uendendæ. arg. ext. de ecclesi. ædif. c. pen. in fi. ff. de iure codi. quidam. §. 1. ext. de re iud. abbate sane. §. 1.
14 † Faciet & curabit: per hæc uerba obligatur facere, ꝙ alius ius habens in re consentiat, ff. si cer. pet. l. fin. in fin. Insti. de inutil. stipul. §. si quis alium, secus si factum promitteret alienum directe, uidelicet ꝙ alicui cõsentiet, ff. de uer. obl. stipulatio ista. ia. in prin. & l. inter stipulan
15 tem.† Quælibet alia persona, qđ hic dř de renunciatione uxoris, soceri, & aliorũ in re ius habentium, ideo apponit, quia ille futurus uenditor ad ea, uel similia non tenetur, nisi ex hoc pacto. In actione enim ex empto ueniunt solũ ea, quæ sunt de natura ipsius contractus: ut est, ꝙ tradat rei possessionẽ uacuã, ff. de act. em. l. 2. §. uacua. De euictione, siue fideiussore caueat, nisi res in alia uendita sit, quia tunc cauere, non tenetur, ff. quarũ rerũ act. nõ da. l. 2. §. si in aea. fideiussorem autem dare
16 non tenetur, ut supra. † Dictus uero B. hic incipit secũda pars instri. Quæ omnia & singula. tertia pars instri, cõtinẽs mutuã cõtrahentium obligationẽ super ratihabitione, quæ obligatio firmatur inter eos communi & æquali uinculo, vt hic patet. non enim debet cõtractus claudicare, ff. de arto. litigatores. extra de emp. cũ inter.
17 ff de ac. emp. Iulianus. §. si quis colludente. † Sub pęna: hoc uidetur superfluere, cũ satis sit, ꝙ contrauemens
b perdat arrhas b. Sed dic, vtrinque exigi posse arrhã propter naturam contractus arrharum, ut extra de spõ. gema. pœnam vero propter virtutem conuentionis stipulatione uallatæ, quantacunque sit illa. Præterea pęna refertur ad singula pacta inter contrahentes in hoc contractu apposita: & hoc ex vi illorũ verborum, quæ omnia & singula, &c. De dãnis vero, & expensis, & interesse uide supra de expẽ. & de fruct. & interesse. Super forma huius instrumenti concipitur libellus, ut infra de
28 solut. §. fi. in fin. † Nunc formam instrumenti uenditionis in genere quædam pacta ualde vtilia continentis, quæ semper inter partes agi solent, in medium proponimus, quæ talis est.

c FORMA c. In nomine domini, amen, anno eiusdem
d Mccclxxi. d Indictione 15. die nono intrante Nouem-
e bri. A. dedit, vendidit & tradidit e iure proprio in perpetuum B. pro se suisque hæredibus recipienti & ementi domum talem sitam in tali loco, cuius confines tales esse dicuntur, &c. Item petiam vnam terræ uineatę positam in tali loco infra tales confines, &c. Item talẽ petiam terræ aratoriæ sitam in tali loco, &c. iure emphyteoticę conditionis, pensionis, & renouationis debendæ ecclesię sancti Iusti Narbonen. quam esse dixit & conuenit decem iugerũ, ad habebdum, tenendum, & possidendum, & quicquid ei, suisq; heredibus deinceps placuerit, perpetuo faciendum, cum omnibus, & singulis, quę infra prædictos continentur confines, uel alios, si qui forent: accessibus quoque & egressibus suis usque in uiam publicã: & cum omnib. et singulis, quę

ADDITIONES.

a Parte. *In prædio quadrato si angulis directe respicit vnã partẽ, non est dare dextram plus esse ab illa parte, quam sinistram.*

b Arrhas. *De emptore loquit, qui illas dedit, vt sup. vẽditor autẽ, qui illas recepit, dẽt illas restituere publicatas, C. de fi. inst. l. cõtractus, in fi. l. alit. eod. ti. de empt. & uend. ultra prin. & vtrobique not. an ultra perditionẽ arrharum debeatur interesse? Mart. & Azo tenent, ꝙ non. But. & Ioan. contra, et uide Cyn. in præl. cõtractus, in 7. quia in ualiditate habetur omissio. Scire debes, quod Martin. de Fano quærit extra no'minat, de illo, qui non uult recipere arrhas, sed agit ex empto ad rem, uel ad interesse, ꝑ l. 1. ff. c. ad hoc posita legit qd sic, quia lex pre. dicta gñaliter loquitur ergo sic intelligenda, ff. de Publ. de preti. & ibi concordantiæ, & 19. dist. c. 1. fortificatur per l. si tradatio. C. de act. emp. et uẽd. & per l. cõtractus. Item qd in fauorẽ emptoris conceditur, ut sibi arrhę duplicatæ debeãtur in eius lęsionẽ emptoris conuerti nõ debet, C. de leg. qđ fauore, & ff. eo. ti. nulla, et de re iu. l. qd ob gratiã li. 6. Item beneficiũ non dẽt inuito conferri, ff. de reg. iur. inuito. de leg. comm. l. 2. & 3. Itẽ cum emptor, & arrhas dedit, duplici uinculo sibi uenditorẽ adstrixit, ergo ... ad alterũ duorũ agere poterit, in Auth. de cosang. & vterinis frat. circa fi. Item sicut inutilis cõtractus inutili robur ꝓbet, longe fortius utilis utili, arg. C. de rei uxor. act. l. una, in prin. & si seruus ex se emi mã. l. Itẽ dando arrhas non recedit a beneficio, qđ prius habebat, C. de pign. l. 2. & C. ẽt ob chiro. pec. l. 1. Itẽ a contractu emptionis non receditur per contractũ arrharũ, sed additur, ff. de re iu. l. 4. §. si ex conuentione. Itẽ si prius pactas stipulatur pęnã, non per id perdit exceptionẽ sibi quæsitã per pactũ, ff. de pact. resc. in fi. sic nec per arrhas a primo beneficio, ff. de publ. l. 1. §. unde quæritur, & C. de rebus credit. l. pe. l. in fi. Item arrhæ non sunt de substantia contractus emptionis, ff. de contrahe. emp. l. qd sæpe. in prin. In contrariũ inducit, ꝙ leges, quas in prin. allegaui, dicunt arrham duplicandam, nec ultra procedunt, ergo aliud peti nõ poterit, ff. de solut. matrim. si uero, §. de uiro. Et lex hanc pęnã statuendo vr̃ aliam remisisse, ff. de iud. cũ pretor. cũ similibus. Item ultimus contractus fuit de arrhis, id ergo prosequẽdũ, C. de pac. l. pacta nouissima. Item eligẽdo unũ beneficium, a cõi recedit, quia si uires contractus & pęnã pęnitentis uoluerit in arrhis consistere, C. de iure do. l. 3. & unũ de duob. eligẽdo renũciauit alteri, C. de eod. l. fi. Sic in cõpromisso pena uallato, quo casu datur sola pęnæ petitio, alias ex sña daretur actio et exceptio, C. de arb. l. 1. & pe. ff. e. in compromisso. Item cũ possit arrhas petere, alia uia non dẽt agere. ff. de damno infect. si arbitrator. de noui ope. nũ. in prouinciali. de suspec. tut. tutor quoque. §. quæri. Dicit demũ, ꝙ ad hoc optime facit l. fi. C. de pos. co. uen. aliter non solui in hac l. ultra allegata in glo. quando simulta iura inducũtur, quibus ei qui sibi cauit, lex non cauit. Pro prima parte facit op. But. et Io. de qua supra, quia si põt utrunq. petere, fortius alterum tantum Nec obstat opi. Mar. & Azo. quę loquitur ĩ illo, qui exigit arrhas. Et mõ uides utilitatem, & quare hic insiliti. Item quod hic sequitur, uidetur facere, sed illud ex speciali prouisione.*

c FORMA. *Rubrica 4. charta.*

d Mccclxxii. *Nota aliud, quod habetur su. de test. c. li. §. 2. uer. cæterum, additum unum annum.*

e Tradid. *Quærit Olof. super l. seruũ. C. de rei uen. an per hæc uerba probetur facta traditio? allegat, ꝙ sic, l. uñ. de fideiu. §. fi. & de inuti. stipu. §. si scriptũ, & ff. de uer. ob. sciendum. Ipse distinguit, an fuerit res in præsentia, & tunc dicatur tradita, alle. not. ff. de ac. pos. quod meo §. si uenditorẽ, & eo ti. l. 1. § fi. & argu. ff. de contrab. emp. clauib. Et ꝙ non dicatur per illa uerba tradita, specialiter inducit, l. prædia ff. de contrab. empti. Sed quid si re non tradita decedat uenditor sine hærede, & sic non est, cõtra quẽ agatur, ut fiat traditio, uel cessio actionũ, quo iure agat emptor, Iac. Bal. respondet, ꝙ utili uendicatione, per l. 1. C. de ac. & ob. Primę quõni similis est qõ de inuestitura, s. cum instrumento, quod talis talem collationis, uel donationis titulo inuestiuit, non expresso, ut fieri solet, mõ inuestiturę, an prouisus, uel donatarius intelligantur fuisse præsentes. Ad negatiuam inducitur, ꝙ ꝓbatio præsentia dẽt esse liquida, quoties præsentia est de substãtia rei, ff. de Pub. quicũq. §. fi. hũ facit l. 2. C. de stat. et imag. & no C. de fid. inst. & iure hrs. fisc. l. 1. li. 10. Contrariũ uĩ, quia inuestitura designat actũ a præsente factum, quod fieri solet baculo, bireto, annulo, uel his similib⁹, de quo in usib. feudorũ, tit. quid sit inuestitura, in prin. et ut scripsi po'l Dy super glo primę regulę, li. 6. ipse dicebat inuestiturã esse cõfirmationem, uel declarationẽ præcedentis collationis, ergo absq; ad sit ad collationem ꝓsentiã. Quidquid sit, oẽs cõcordant, ꝙ super illã non sit quia possessor, de hoc 16. q. 2. si quis deinceps, de cosue. c. 2. de p̃, æben. pro*

illo-

ilnomen de insi.auct.de his, quæ fiunt a maiori par.c.ex ore. de dona.per tuas, & vide quod scripsi de conceß. prę.proposuit in prin.& fi.mag.gl.Tñ istud mediũ, quod est inter collationẽ & possessionẽ, potius trahi vr̃ ad secũdũ, vt aliquid addat primo, de quo nõ est dubiũ quod põt fieri in absentẽ. Ne igit̃ illud sit superuacuũ, dicetur factũ in pręsentẽ, facit ff.de leg.1.si quando, de vsuris.si stipulatus, vt sic res in dubio potius valeat, & c de de ver.sig.abbatẽ, ver.hic aũt sensus.ff.de verb.obl.quoties.de reb.quotes Itẽ in hoc pręeligendũ, quod sic fieri cõsueuit, de re.iur.inspicimus, li.6. Sic & stipulatio supponit præsentiã stipulãtis & promittẽtis, ff.de verb.oblig.l.1.& hoc præsumitur, C.de cõtrahen & commit.stip.l.optimam.& no.eo.ti.l.tibi.

ADDE, an si in instrumẽto dicatur inuestiuit, probetur præsentia? Old.con.216.Rom.con.460.

ADDITIO. Adde tu, quod est consilium Rom.5 9.quod incipit, circa propositã consultationẽ col.fi.ver.hoc tamen.& ad de Pã.in c.tenor.col.pe.ver.aũt, si in instrumẽto. de re iu.H.F.

quę habent supra, vel infra, seu intra se, in integrum, omnique iure & actione, vsu, seu requisitione sibi ex eis, vel pro eis rebus, aut ipsis rebus, aut ex qualibet earũ modo aliquo pertinẽte, pro pretio decem librarum Tur.pro quolibet iugere, quod in summa capit centum libr. Turon. quod pretium dictus A.cõfessus & cõtẽtus fuit se ab ipso B.habuisse & recipisse, ac si bi integre datum, solutum & numeratũ fuisse, exceptioni sibi non dati, nõ soluti & non numerati pretij, & omni alij auxilio omnino renuncians. Renuncians etiã auxilio competenti circũuẽtis vltra dimidiũ iusti pretij: donans ei ex certa scientia irreuocabiliter inter viuos, quod res nũc valet plus pretij, aut in futurum
a valebit [a]: & promisit dictã rem venditã habere licere dolum malum abesse, absuturumq; esse, quas si quidem res idem A.se dicti B emptoris nomine cõstituit possidere, donec ipsarum rerum possessionem acceperit corporalẽ, quã accipiẽdi sua auctoritate & deinceps retinendi ei licentiam omnimodam dedit, promittẽs per se suosquę hæredes dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti & recipienti litem vel controuersiam ei, aut eius hæredib. de dictis rebus vel aliqua earum ex parte nullo tẽpore inferre, nec inferẽti consentire, sed ipsas res, & quamlibet earum ei suisque hæredibus tam in proprietate, quam in possessione ab omni psona & vniuersitate legitime defendere, aut authorizare & expedire, vacuãque possessionẽ sibi tradere, & ipsũ B. in possessione facere potiorẽ. Quod si quo tẽpore lis, vel quæstio, aut controuersia per libelli oblationem, vel alio quocunque modo eidem emptori aut eius hęredib. de dictis rebus, aut aliqua earum, vel parte, seu ipsarum occasione, moueretur, ipsam litem, quęstionem, vel cõtrouersiam, vel libellum, & omnem causam, & quãdocunque & quotiescunque ei denunciatum fuerit in se recipere, & in eadem causa ipsius rei, & dicti emptoris, vel suorũ se cũdũ legitime defensioni se offerre, & ĩ cã vel in cãis tam principalibus, quam appellationum, sistere vsq; in finem omnibus suis expensis. quod si non fecerit, promisit eidem soluere atque dare duplum dicti pręcij pone nomine, & ea soluta prædicta seruare: & nihilominus si propterea aut pro ipsa re, vel pro rebus defendẽdis idem B.vel eius hæredes damnũ aliquod patientur, vel expẽsas aliquas fecerint in iudicio, siue ext.promisit ipsum damnũ & expensas in integrũ eis reficere, siue res fuerit euicta, siue nõ; qa sic actũ ĩter eos extitit, & puẽtũ, remissa ex nũc & per actũ dicto B.appellãdi necessitate, si super euictione pnunciare contigerit cõtra eum: acto etiã inter eos expresse, vt nõ possit dicere dictus A.quod eidẽ B.facta fuerit iniuria, vel iniustitia, si res ipsę, aut aliqua earum euincerentur ab eo, aut quod eius culpa, vel negligẽtia sit euicta, aut quod ei denunciatum non fuerit, quod defenderet, intra legitimum tempus. quod si cõtra eum super euictione fuerit lata sententia intra tertium diẽ, postq̃ eidem A.denunciatũ fuerit, prædictũ pretium cum pœna dupli. & omne interesse ipsi B. in integrũ restituet & persoluet: & ppterea si aliquo tẽpore apparuerit ex ipsa re cõditiția, id est quę habetur sub cõditione pensionis & renouationis cõtractus, vt infra de loc.§.1.versicu.cęterum per ipsum vẽditorẽ eius actoris debitã pẽsionem & reuocationem datam & factam debitis temporibus nõ fuisse: & propterea cõtingere ipsum B.vel eius hæredes damnũ aliquod sustinere, eum penitus seruabit indemnem. Quã siquidem vẽditionem, & omnia & singula suprã scripta pmisit dictus A. ipsi B.pro se suisque hæredib. stipulãti perpetua, firma, rata & grata hẽre tenere, obseruate & adimplere, nõ cõtrafacere, vel venire per se, vel aliũ aliqua ratione, vel causa, vel ingenio, de iure vel de facto sub pœna dupli ęstimationis dictæ rei, vel rerum.habita ratione, meliorationis, quæ pro tempore fuerit stipulatione in singulis & pro singulis capitulis huiusmodi cõtractus in solidũ promissa, que toties committatur, & exigi possit in singulis capitulis, quoties contra factum fuerit, qua etiam soluta, vel nõ rata remaneant omnia & singula supra scripta. Itẽ reficere & restituere sibi omnia & singula dãna & expẽsas, ac interesse litis, & ext. Pro quib. omnib. & singulis firmiter obseruãdis obligauit eidẽ oĩa bona sua tã tã præsentia, quam futura actũ Narbon. in domo prędicti A præsent.o.H L.F.& I.testibus ad hoc vocatis & rogatis: ego talis, tali auctoritate notarius, pręmissis interfui & rogatus hoc scripsi, & in publicam formã redegi, & signo meo signaui. Ad euidentiã huius formę aliqua supra proxima forma tacta sũt, quæ hic nõ repetimus, sed alia ad intellectũ huius & formarum sequentium hic tangimus. Confines de hoc dixi sup. proxima forma super verbo isto, Sitã in tali loco, &c.

19 Iure emphyteoticę cõditionis, † Nota, quod res emphyteotica, siue empyteoticæ cõditioni subiecta, est illa, quã quis dominus dominio & proprietate sibi retenta concedit emphytheote, quãtum ad solã possessionem & vtile dominiũ, vt ff.si ag. vec. vel emphyt.pet.l.1. Vnde si hæc emphyteota in aliã personam uelit transponere, nõ potest trãsferre dominium, quod no.ut dixi super præcedenti instrumẽto super uerbo, dare, quia nõ potest plus dare, quam habet, de cõsec.dist.1.quomodo.in prin.ext.de don. inter uerũ & ux.nuper. Ad habẽdũ, supple de iure, quia is nõ hẽt, cui de iure hẽre nõ licet, & à quo res de iure auocari põt ff.de acq.pos.l.nõ vr̃. ex.de uer.sig.ius dictũ ẽ. 14 q.1.
20 debeẽ. 8. di.quo iure. † Vnde hic dicitur In piudiciũ uenditoris, quia postquã dedit actor, ut habeat, sic dare debuit, quod ei hẽre liceat ad tenẽdũ, & possidẽdũ. dic Tenẽdũ, s.naturaliter, & de facto, Possidendũ uero, s.ciuiliter & de iure, qa ciuilis possessio cã ẽ dominij acquirẽdi, licet quãdoq; possessio sit tñ naturalis & nõ ciuilis, ut illa quã hẽt emphytheota, fructuari⁹, uel uasall⁹, & ut ff.de acq.pos.l. naturaliter Perpetuo faciendũ. hoc ur̃ locũ habere in rebus immobilibus, quarũ dominiũ trãsit in accipiẽtẽ, ut ppetuo, & sine pfinitione tẽporis emptori & eius successorib. sicut uero domino, liceat facere de re empta, qcquid uelit, Inst.de inoffi.test.& de exhær.lib.ut s. pxi.forma sup uerbo, iure pprio. Quæ inf. pdictos cõfines.hoc intellige de his, quę rei uenditæ accedũt, multa.n.inf. cõfines continent, quæ non trãseunt in emptorem. j.q.7.

ADDITIO. Day.

a Valebit. *Huic obstat C.man.l.vlt.vbi ex tali mista forma contractus psumitur simulatus.habet sol.illud in cessionibus, istud in contractibus rerum corporalium.*

ADDE, quid operentur illa verba, quæ ponuntur in instrumẽtis, q si plus valet, donat, Bal.con.3.in 3.vol.et con.40.5.li.

tuere rem, vel pretium, vt ibi, & quod tradat, est in arbitrio recipientis æstimationem, vt ibi no. Acc. & de hoc Azo in fin. summæ huius tit.

a De Deposito. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Rof. de hac actione in q͂ũ est ciuilis, tractat, ponens duas rubricas s. f. de ipsa contraria & directa, de qua secunda auctor contra versi. porro. In q͂um vero est prætoria ipse Roff. de ipsa tractat inter prætorias, et auctor de illa inf. versi. si aũt. Ioan. de Bla. cõtinuat hunc tractatũ ad sup proximũ, & inter directã & contrariã p̃ q̃ uit p̃toriã, & diuersos libellos ponit, vt infr. dic. ã. Bonaẽt continuat ad p̃ximã, ponens tres breues libellos, quos probet, cũ res deposita dẽ deteriorata, uel perempta, dixi sup. prox. §. 2. super positionib. actoris. De antiqua q̃õne Pi. 60. & diuidis 33. de seruo deposito, qui fugerat, & postea captus fuit, scripsi de in iur. & de dãdat. c. fi. s. per glo. si ergo. Quõnem de libello formato sup confessione depositi. vide sup. de teste, §. 1. super versi. itẽ pone, Accg. Fui. ẽt q̃õ Bartolucci de Pratis, an intelligatur depositum, cum in libello nummularij scriptũ est, debeo Titio centum, nec exprim. c. ã, & tenuit, q̃ non, ita q̃ fideiussor depositorum nõ tenebitur ad illud, ff. de probat. cum de indebito, §. fin. ff. de donat. l. nu la. Hoc verum, nisi ex præcedentib. præsumi possit cã depositi, ff. de eden l. si q̃s ex argentarijs, §. si initium. Insti. ad legem Aqu. § ceterum, & ff. de uerb. oblig. Titia, § idem De scholari, qui præsente alio amico scholari posuit librum suum in ipsius camera, nil dicens, disputauit Libe. de R imp. in q̃õne, quidam scholaris, eum depositi agere non posse, præcipue per l. si ergo, §. fi. ff. de iur. do. per q̃ patet, quod aliud est deponere, aliud custodiã cõmittere. Primo casu agitur depositi, secundo non. Item consulerunt Alb. Odoff. & Dy. suo consi. 23. quod si ego creditor A. ex cã depositi in centum, & debitor B. in ducentis inscio B. iubeo illum A. illa centum soluere illi B. & A. acceptauit, & ĩ lib. suo scripsit se illa centum debere illi B. qui B. postea certificatus scripsit, quod A. illi gratum habebat, non potero mutare propositum, & illa centum ab eo A. petere, per l. si ego. ff. de neg. gest. facit l. qui concubinam, §. 2. ff. de leg. st. 3. Aequiparant etiã hãc obligationem illius A. ad B. ratificationi solutionis, quæ si facta fuisset, constat, quod mea reuocatio resuscitare non possit obligationem extinctam per solutionem, ff. de sol. q̃ seruus, & l. si quis seruo. & l. cum quis, § si debitorem. Ergo nec obligationem prædictam extinguere poterit adæquatio prædicta. inducit ff. de donat. hoc iure, §. si quis dederit, coniuncto primo & ultimo casu l. 3. et si patronus, §. de illo.*

SICVT & in prędic. titulo fecimus, prius in hoc titulo instrumẽt obligationem concipiamus, secũdo vero libellos formemus.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in materia depositi concipiendus.*
2 *Instrumentũ de deposito cũ solenni promissione de restituendo qualiter sit faciendum.*
3 *Instrumentum de deposito continens utilitatem depositarij, qui. tñ non recipit in se casus fortuitos, qualiter sit conficiendum*

1. §. Ante omnia igitur notãdum est, q̃ quãdoque fit instrumentũ simpliciter & breuiter sub deposito, nulla de eo restituendo p̃missione
1 adiecta † & hoc, quando fit gratia deponentis tantum & fiet hoc modo.

FORMA. A. ciuis & mercator Biterr. precibus & gratia B. recepit in deposit. m cã seruãdi, & custodiendi ab ipso B. ibidem & in præsenti centũ lib. Tur. prout ipse A. confessus fuit tantam esse quantitatem restituẽdam eidem B. vel eius hæredibus, siue certo nũcio faciẽti sibi fidem inter eos ordinatam, vel signũ, quandocuq; B. vel eius hæres, aut dictus eius certus nũcius petierit ab eo. & hoc fieri potest, cum depositũ fit solum gratia deponẽtis. Quãdoque vero fit cum solẽni p̃missione de deposito restituẽdo, & hoc fieri põt, qñ fit gratia deponentis, uel etiã depositarii, hoc modo.

a FORMA a. † A. confessus & contentus fuit se in de
2 positũ habuisse & recepisse a B. 20. lib. Turo. in vsum & utilitatem suã de ipsius B. licentia p̃uertendas, & recipiens extra pecuniã ipsam ab eo ibidem & in præsenti, q̃ confessus fuit tantam esse quantitatem & promittens solenniter sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligãdo dicto B. p̃ se suisq; hæredib. stipulanti restituere & cõsignare eidem, aut eius hẽredib. uel ipsius certo nuncio sibi hoc instr̃m afferenti, uel signum seu fidem inter eos conuentam facienti ipsam pecuniæ quantitatem, q̃ñcunq; idem B. uel ipsius hæredes, au dictus eius certus nũcius petierit ab eodem, nec non suscipiens in se, & super se, & c. ut s̃. ti. prox. in instr̃o cõmodati, vsq; opponere, quo minus, & c. post iunge, ad ipsum depositũ restituẽdũ; ut dictũ est, efficaciter, & c. & ibi usq; uel de facto q̃ si postea, iũge, non restituerit, uel p̃signauerit, ut prælibatũ est, p̃misit eidem dare & soluere duplũ ipsius quantitatis pecuniæ, nomine pœnæ, & c. ut in eodem instr̃o usq; priuilegio exceptionis. hoc saluo, q̃ ubi dicitur ibi, nihilominus ante dictum librũ restituere, siue p̃missam ęstimationẽ soluere dicat, dictas 20. libras restituere. post iũge, nõ habitæ, nõ receptæ que ex cã depositi quantitatis prędictę, exceptioni doli, siue cã conditioni, & omni alii auxilio. Hec probantur ext. eo. c. bona fides. ff. eod. l. 1. §. sępe. & §. si tunc depositam. Instit. quibus modis recõtrahitur ob. §. preterea. ff de uerbor. sig. latę culpę.
3 ff. si mẽ sal. mo. dix. l. 1. † Si uero fiat mẽtio de utilitate depositarii, nec ipse depositarius in se recipiat casus fortuitos, poterit breuius instr̃m formari hoc modo.

FORMA. A cõfessus, & p̃tentus fuit se habuisse ac recepisse seruandi & custodiendi cã in depositũ a B 20. lib. Turon. & recipiens pecuniã ipsam in quodam sacculo ibidem & in præsenti, & c ut in prędic. form. usque, petierit ab eo. post iunge, sub pęna dupli dictę quãtitatis pecuniæ, & c. ut in eadẽ forma usq; ĩ finem.

ADDITIO.

FORMA. *Rolan parte. 3. char. ult. & huic formæ ibi continuantur duæ sequentes.*

SVMMARIVM.

1 *Actio directa depositi ciuilis est, & illis competit, qui rem depositam repetit.*
2 *Positiones actoris & rei, ubi agitur de repetenda re deposita.*
3 *Actio contraria depositi cui, & contra quem competere dicatur.*
4 *Libellus qualiter sit formandus, ubi agitur depositi actione prætoria contra depositarium.*
5 *Timens negationem depositi qualiter prouidere debeat.*
6 *Positiones actoris & rei, dum agitur actione depositi de restituendo, uel reparando depositum.*

2. §. Nunc libellos in hoc titulo formemus. Si igitur rem depositam repetis, ages actione directa depositi & ciuili, ff. depositi, l. 1. §. 1. inst. quibus modis re contrahitur ob. § actione. in qua sic
a libellus concipitur a
1 LIBELLVS. † Coram, & c. q̃queror de P. penes quem rem talem deposui, cuius signa talia sũt, unde ago p̃tẽ ũ, vt illã mihi restituat, & ad hoc p̃pono actionem deposi-
2 ti, eod. l. 1. §. 1. & si rem & §. si aurũ. † actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, quod talem rem deposui penes te, ut in prędicta Litem q̃ eam recepisti in custodiã tuam, ff. eodem, l. prima, §. 1. ext. eod. ca. bona fides Item q̃ eam recepisti gratis, ff. eod. l. 1. §. si quis seruũ. &

ADDITIO.

a Lib. concip. *Secundum Rof. ubi sup. qui dicit in ea nouem requiri, quæ per positiones patent.*

& l. Lucius. & præ. c. bona fides. Itē quod illius rei proprietatem & possessionem retineo, ff. eo licet. §. rei. & l. lucius. Item quod eā mihi reddere non uis. Item ꝙ etiam reddisti deteriorem, ff. eo. l. 1. §. si res deposita. & §. si rem. Item quod erat mobilis. ff. eo. l. 1. in prin. & §. diem. ff. commo. l. 1. Item quod est mea, ff. qui rem. ff. de. reg. iu. neque pignus. Item quod illius rei talia sunt signa vt in prædic. §. si quis aurum. §. sequen. Reus vero sic.

PO. rei pono, quod eam deposuisti penes T. Item ꝙ eam recipere recusaui. Item quod in me eius dominium trāstulisti. Idem quod pro custodia mihi pretiū dedisti Item quod est mea. Item quod talia sunt eius si
a gna à primis diuersa a. † Porro actio cōtraria depositi
3 competit depositario contra deponentem, in, qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum deposuisset penes me talē, puta equum, vel seruū, in illo equo,
b vel seruo b expendi decem vnde ago contra eum, vt illa decē mihi restituat, vel præstet, & ad hoc propono actionem contrariam depositi, ff. eo, ei apud qpem. & l. actione. ff de neg. gest. sed an ultra. & l. at natura. §. fi. ff. mandati, u. uero. §. usuras.
4 † Si autem deposuisti penes Titium tutiorem locum habentem res tuas causa, timoris incendii uel ruinæ alicuius domus, uel naufragii, cum quis est nauigaturus, uel propter subitam
c inundationem aquarum c, seu causa tumultus popularis, nec ipse tibi uult restituere, habes contra eum de
d positi actionem, quæ prætoria est d in his casib., in qua sic concipies libellum:

LIB. Coram, &c, conqueror de P. apud quem Digestum meum, vel calicem argenteum cum talib. inter signis, vel centum libras talis monetæ, vel talem rem, vel talis coloris, vel ponderis deposui tempore incendii, vel ruinæ, uel naufragii, vel tumultus popularis, quas res negat sea me habuisse ex causa depositi, & in debitè reddere contradicis, quare res istas peto in duplū mihi restitui, & ad hoc ipsum cogi sententialiter ꝯ sēnam peto ēt expensas factas, protestor de faciendis & ad pdicta, ppono actionē depositi, ff. depositi, l. j. §. j. & §. est aūt. §. pe. & si rem. & l. quod tumultus. Inst. de
5 actio. §. seq. extra eodem. c. 1. & 2. sane. † Si vero nō negauit a principio, sed times, quod neget ī processu, sic concipies libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. apud quem res tales depositi propter incendium, ruinam, naufragiū, vel tumultū, vnde res illas mihi peto restitui per actio-
e nem depositi, & si ipse fuerit res illas inficiatus e, peto illas res mihi in duplum restitui, & ad hoc propono actionem depositi. Actor ergo sic ponit.
6 POS. actoris. † Pono, quod tali die, vel nocte fuit incendium in domo mea, vel passus suum naufragium, vel mihi imminebat, vel domus mea minabatur ruinā vel talis populus mouit seditionem contra me, 23. q. 4. ipsa pietas. verb. si duo. Itē quod tali die fui passus incendium in domo mea. Item quod tali die nauis, in qua eram, fuit naufragium passa. Item quod illa die deposui apud te tales res, ff. depositi, qđ tumultus. & l. j. §. j. In de act. §. secus. Item quod res illas mihi restituere negasti, quando a te petii, & ex hoc competit in duplum, alias competeret in simplum, vt in præd. l. Item quod iustus fuit metus illius ruinæ, vel tumultus, vel naufragii, vel incendii, de re iud. si quis ab alio. §. ideo que. ff. de dam. infec. in hac. §. item. ff. locat. l. 1. nam domus talis vicini comburebatur, C. ad l. Aquil. si quis fumo. de pæni. distinct. 1. sed & continuo.

Nā tua res agitur, paries dū proximus ardet. Re9 vero sic:

POSITIO rei. Pono quod incendium illud, vel ruina, vel naufragium, vel tumultus fuit tali die ante diem, de qua ponit actor, C. de contrahen. empt. optimam, extra de testib., ex tenore. Item quod die & hora incendii res, quas a me petis, deposuisti penes P. hoc concesso, sequitur, quod non penes istum, C. de procurat. maritus. ff. de iudic. cum prætor. extra de præsump. nonne. Item quod illud incendium nō appropinquabat domui tuæ per quatuor domos, ff. quod ui, aut clā, si alius. respon. 3. Item quod semper uolui tibi restituere res, quas penes me deposuisti, & sic non agēt ad pænam. Item quod eas tibi restitui. Verum si tempore ruinæ, incendii, uel naufragii quis furetur. uel alias damnum det, dic ut infra de rap. uir. cęterum.

De

ADDITIONES.

a Diuersa. *Est sciendum, quod in hac actione ueniunt usuræ ex mora, & tunc forma libellum secundum Io. de Bla.*

LIB. Dico, quod deposui apud A. centum florenos in uno sacculo, quem a die tali interpellaui, ut mihi depositum redderet, quod nondum fecit, ago contra ipsum, ut dictum depositum mihi reddat, & supplico uobis, domine iudex, ut dictum A. ad restituendā dictam pecuniam mihi & usuras à tempore interpellationis prædicta mihi dandas persona mea & consuetudini regionis conuenientes per diffinitiuam sententiam cōdemnetis probatur hoc C. depos. l. 2. Imo ēt fructus & accessiones ueniunt, ff. e. l. 1. §. hanc actionem, interpellatus autem fecit moram, ff. de usur. moram. 1. respon. & §. in bona. ad fi. libel. in ... C. de usur. l. eos. §. 1. Itē cum una positio actoris dicat, quod reddidit deteriorē. ponit libellum illius formæ, quam scripsi in comm supra ti. prox declarando culpā per modum, de quo ibi dixi. Item sciendum, quod cont. sequestrum agitur actione depositi sequestraria, quod uerbum est cognomen actionis, ff. e. si in Asia. cum sequestro. & contra sequestrum qui recepit rem, ut uincenti tradat, sic format uictor libellum.

LIB. Dico ꝙ cum super tali Codice inter Titium illum petentē & me possidentem esset controuersia. communi cōsensu illū deposuimus apud A. ea lege, ut illū uincenti per competentis iudicis sniam restitueret, unde cū sim a competenti iudice absolutus a petitione Titii, & sic uici, ago cont. dictū A. ut mihi Codicem restituat, & supplico uobis domine index et c. probatur hoc ff. e. licet. & l. ei, apud quem. §. 1. ff. de uerborum sign. sequest. ff. de do. l. si oleum De competenti uero iudice fuit dictum, quia alias uictor nō esset. C. si a non competen. iu. per totum. Mutandum esset, ut uincerat actor ad, quod facto congrueret. Item si uictoria non esset iudicialis. puta sequester habet duos florenos, unum pro parte, sic ꝙ uterq; detur plus saltanti, vel currenti, coaptantur uerba libelli. Item opponit R. ad illas positiones, quib. actor dicit rem suam, & quod proprietatem habet & possessionem. Si igitur est sua, ergo non sibi debita, ff. de act. & obl. obligationum, in prin. Item hæc actio datur prædoni, qui deposuit, ff. e. l. 1. §. si prædo. Ergo non est necesse, quod sit sua. Ad primam respondet, quod non petet agēs depositi, quod reus rem faciat suam, uel quod sibi possessionē tradat, quia illam habet, sed petit detentationem, quam ille habet, quod si facere nolit, non condemnabitur in interesse illius detentationis tantum, sed quanti tota res æstimabitur, & iurabit in litē, ff. e. l. 1. §. in deposito. Ad secundum respondet, quod uerum est, prædonem non esse dominum, tamen uolunt iura, quod is, apud quem deposuit, referat sibi qōnem domini, quia sonat in perfidia, & quo ad hanc qōnem habet eum pro domino in tantum, quod depositario non restituente, contra eum in litem iurabit ipse fur, uel prædo, quod iurandum est, & fiet æstimatio totius rei, & reddit ... nem in prædone, qa ipsi tenentur domino restituere. Hic aūt no cōsequitur ex delicto, sed ex contractu depositi, quia habet hic specialia, quod non recepit compensationem, ext. eo. c. 2. in fi. Item ꝙ nullus præter dominum potest eius restitutionem interdicere, C. depositi. Auth. sed iam cautum.

b Vel seruo. *Etiam pascendo, quia licet hic non ueniant in commodato. ut dictum est supra titulo proxim. uenit tamen in deposito, ut in l. actione statim allegata. Ratio patet, quia hoc fit gratia dantis, non recipientis, illud econtra regulariter.*

c Aquarum. *Includit hanc sub proximo, propter quod infra non repetit, unde communiter dicitur solum quatuor esse hos casus.*

d Est. *Et in ea quatuor requiruntur, quæ patent ex positionib.*

e Inficiatus. *Dolose, alias non daretur in duplum, ff. eo. si quis inficiatus.*

15 *In actione ex empto solum ueniunt ea, quæ sunt de natura cōtractus.*
16 *Contractus claudicare non debet.*
17 *Verba ista Sub pœna, in instrumento contractus apposita, quid operentur.*
18 *Forma instrumenti uenditionis in genere quæ sit, & quæ sint pacta inter partes agi solita.*
19 *Res emphyteotica, siue emphyteotica cōditioni subiecta, q̄ sit.*
20 *Habere nō dicitur, qui de iure habere non debet, & a quo, quod habet, de iure aduocari potest.*
21 *Re empta speciales & priuatos habente accessus & egressus, siue per prædium vicini, siue per priuatum callem, seu semitā an cedent talia actori.*
22 *Plantata, sata & ædificata solo cedunt, & pertinēt ad emptorē.*
23 *Rustico prædio vendito nil est eius, nisi quod intra se continet.*
24 *Cauente aliquo vicino sub pœna non facere, nec habere per se, uel per alium fenestram in muro domus suæ, an alius illā domum emens ad hoc teneatur.*
25 *Re vendita cum speciali iure, debet illud in instrumento uenditionis, aut emptionis exprimi.*
26 *Ius, siue conditio rei uendita quinque modis in instrumentis poni potest.*
27 *Solutio rei emptę multipliciter consideretur.*
28 *Vrbana prædia dum uenduntur, debet ꝗ̄ summa pretium in instrumento poni.*
29 *Possidere dicitur, cuius nomine possidetur.*
30 *Vendens aliquam rem, quæ præsentialiter traditur, qualiter faciet instrumentum.*
31 *Instrumento continente, Vendo & do tibi licentiam intrādi tua auctoritate, dum tibi placuerit, in possessionem, an possit emptor intrare uenditore ignorante.*
32 *Instrumento continente, Vendo & trādo tibi, an præsumendum sit traditionem factam esse.*
33 *Possessio acquiri dicitur per traditionem instrumentorum emptionis alicuius rei.*
44 *Instrumētum emptionale fere semper dicitur tres promissiones continere.*
35 *Promittens sub pœna de certa re non facere cōtrouersiam, si faciet, pœnam incurrit.*
36 *Lite inter emptorem & uenditorem orta de pretio soluendo, si sit iniusta, non tenetur emptor ad expensas.*
37 *Ius suum remittentibus non est regressus ad illud.*
38 *Verbum Singula, in instrumento uenditionis insertum, quid operetur.*
39 *Dictum istud Sub pœna dupli, simpliciter in instrumento uenditionis, uel emptionis appositū, ad quid sit referēdū, et nu. 40.*
41 *Pœna conuentionalis an possit quantumcunque peti, & nu. 42.*
43 *Instrumentum uenditionis equi, uel similis rei, qualiter sit faciendum.*
44 *Instrumentum uenditionis bonum, asinorum, & similium, qualiter formandum.*
45 *Instrumentum emptionis libri, qualiter sit formandum.*
46 *Actio redhibitoria vtilis quo casu possit emptori competere.*
47 *Instrumentum uenditionis fœni, uel cuiusdam fructus in futurū percipiendi, qualiter sit concipiendum.*
48 *Vendente aliqui fructus futuros, & certo termino dare promittente, qualiter sit instrumentum faciendum.*
49 *Instrumentum uenditionis usufructus ad plures annos, qualiter sit formandum.*
50 *Vsusfructus donatio quibus uerbis sit facienda.*
51 *Instrumētū uenditionis actus & itineris, qualiter sit formādū.*
52 *Instrumentum qualiter confici debeat, uel cōditio, seu ius tignorum in pariete immittendorum uenditur.*
53 *Traditio uera in quibus locum habere non possit, sed quasi.*
54 *Instrumentum uenditionis solius proprietas alicuius rei, qualiter sit conficiendum.*
55 *Instrumentum uenditionis partis alicuius rei pro indiuiso, qualiter sit formandum.*
56 *Instrumentum uenditionis partis alicuius rei pro diuiso, qualiter sit faciendum.*
57 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, ubi plures res diuerso iure pluribus & pluribus uenduntur.*
58 *Tradere est proprietatem rei in alterum transferre.*
59 *Venditio rerum diuersis modis est consideranda, & secundum diuersitatē iniurium est diuersitas instrumentorū concipiēda.*
60 *Instrumentum qualiter sit cōficiendum, ubi res emitur, ex cuius fructibus decimę debentur.*
61 *Instrumentum uenditionis rerum cum suis pertinentijs, qualiter sit formandum.*
62 *Instrumentum uenditionis alicuius rei, cui cōditio, uel seruitus debetur, et ius ad eā spectans ceditur, qualiter sit faciendū.*
63 *Instrumentū uenditionis rei, cuius pars est propria, & pars conductitia, &c. qualiter sit formandum.*
64 *Procuratorem vendere posse, qualiter sit intelligendum.*
65 *Instrumentum uenditionis alicuius rei a commissarijs de licentia testatoris, qualiter sit formandum.*
66 *Vendens suo & aliorum absentium nomine domum, uel ædificiū procuratoris alicuius, quale faciet instrumentum.*
67 *Vendere rem alienam licitum est, non autem alienare.*
68 *Dominum rei uenditę procuratori alicuius an transeat in dominum illius procuratoris.*
69 *Instrumentum qualiter sit cōficiendum, ubi uenditor se obligat in casibus ad defensionem rei uenditę. &c.*
70 *Emptore uenditori pactum faciente de re uendenda illi re empta, qualiter fiat instrumentum.*
71 *Instrumentum reuenditionis rei uenditę, qualiter sit formādū.*
72 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, ubi plus, uel minus inuenitur in rē empta, quam sit in contractu expressum.*
73 *Venditio semper fit ad mensuram.*
74 *Possessione generaliter pro eodem pretio uendita, si minus inuenitur quam sit contractum, habetur ratio bonitatis*
75 *Vendens aliquam rem an teneatur eam ad domum ementis deferre.*

I. §. Sciendum igitur est, q̄ qn̄que promittit qs petiā terrę uēdere cū interpositione arrharum, qn̄que vero res ipsa uendit, quandoque ēt uenditur equus, vel aliud animal, quandoque liber. quandoque fœnum, seu alius fructus futurus, qn̄que vero fructus ipse certo termino dari promittitur, qn̄que vsusfructus ad plures annos venditur, qn̄que ēt actus & iter venduntur, qn̄que vero cōditio, seu ius tignorum immittendorū in pariete, vel in muro, qn̄que solum, dominium & proprietas. qn̄que pars alicuius rei pro indiuiso, quandoque pro diuiso. item quandoque plures res diuiso iure a plurib. uenduntur & emūtur, qn̄que ēt quis emit rem noīe suo, & fratrū suorum, de qua decimæ debentur. Item qnque uēdit res cum pertinentijs suis, qn̄que ēt uenditur res, cui debetur conditio, vel seruitutus, & ius ad ipsam spectans ceditur, item quandoque a procuratore vendit res, cuius pars est propria, & pars conductitia, quandoque uero res a commissariis de testatoris licentia diuidit, qn̄que ētvendit quis domum noīe suo & aliorū absentium procuratori alicuius. Item qn̄que res partim permutatur, & partim uenditur, quod dic, vt ⁊. de rer. per mut. §. 1. ver. si vero, item quandoque se uenditor obligat ad defensionem rei venditæ, & ēt ceditur ius cōtra actorem, quādoq; vero fit pactū de re uēdita reuēdenda, & quandoque res uēdita reuendit, qn̄q; ēt plus vel minus inuenitur in solo venditor post mensuratio

1 nē. sup quib. oīb. per ordinē infra formabimus, † Primo igitur videamus, qualiter arrhæ promittantur. Si igitur quis promittit alicui petiam aliquā terræ uendere, & soluerit arrhas, sic instrumētum conficietur:

2 FORMA. A. filius quōdā B. pmisit p se suosq; hr̄des sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligādo C. filio quōdā B. p se suisq; heredib. stipulāti, dare. videre. & tradere sibi iure proprio in perpetuū, & chartā venditionis, ac traditiones vsque ad 5. dies proximos eidem

ADDITIO.

2 FORMA. *prima in summa Rol. et breuiter oēs instrm formæ, quæ ponūtur in hoc ti. & durāt usq; ad §. an anterioribus fuerunt*

Rol.in l.li.ult.parte sua summa, ordinatius tamen ponitur hic, quam ibi per 22. membra, quæ supra distinxit, utriusque aūt numerum hic signabo

eidem facere, cū boni & idonei fideiussoris præstatione, qui ad sapientis sui beneplacitum, vel cognitionē se principaliter, & in solidum obligabit, promitteret, & renunciabit quandam petiam terræ aratoriæ, sit am in tali territorio, quam asseruit & couenit esse 10. iugera
a seu sextarias, seu tornaturas. a & eius cōfines, seu cōfrotationes tales esse. nam ab vno latere est vinea, ab alio vero fundus, sed a tertio & quarto sunt viæ publicæ. & hoc pro pretio 10 librarum Tur. pro qualiter tornatura, quodq; ita faciet & curabit, & quod intra mēsem a tpe dictæ venditionis domina G eius vxor, & H. pater ipsius vxoris, & quælibet alia persona habens, vel se habere dicēs ius in dicta re uendita, consentient dictę vēditioni, & renunciabūt omni iuri suo, qđ habererit in dicta re vendita, & remissionem, promissionem et obligationem, & in omnibus chartā rōnabilem ei faceret, iuxta ipsius beneplacitum sapientis, infra §.3. vers. sed si promittit. dictus vero B. præsentialiter corā me notario & testibus infra scriptis dedit & soluit ipsi A. nomine ar. harū pro ipsa venditione, & pro parte solu-
b tionis pretii eiusdem rei b 21. lib. Tur. prout ipse A. confessus fuit tantā esse quātitatē: promisit et & cōuenit dicto A. pro se suisq; heredibus stipulanti soluere eidem, prout in ipsa uēditione facta dictum est, residuū dicti pretij, prout in summa ascendet ad rōnem 10. librarum pro quālibet tornatura. Quæ omnia & singula supra scripta promiserunt vicissim, unus alteri ad inuicem solennibus stipulationibus hincinde interuenientibus, firma, grata, & rata, &c. vt in sequēti forma usque, sub pœna postea funge, c. lib. Turon. ad inuicē inter eos solenni stipulatione promissa, qua soluta, uel non, &c. vt ibidem usq; ad interesse, post iunge, qđ, uel quis unus occasione alterius sine culpa cōtra promissa faciendis fecerit, uel sustinuerit in iudicio, siue extr.
2 pro quibus omnibus, &c. ut ibi usque ī finē. † Primo
c autem no. hoc quod dicit, A. filius. nam in instrumentis nomina, prænomina, et agnomina contrahentium et testiū, et unde sint, debent determinari, ff. si cer. pet.
3 certum, extra de rescri. c. fi. † Per se suosq; hæred. c ad cautelā ponitur hoc in instrumentis, quia plus solet timeri, et c. 23. dist. quanquā, ff. man. qui mutuam, ī prin. nam regulariter obligationes transeunt in hæredes, licet expressim nihil de eis dicatur, ff. de pac. iurisgētiū § pactū. Præsumitur enim quis uelle illis hæredibus p
e uidere, sicut & sibi. nisi in cōtrarium actum sit, ff. de
e pac. ti pactū. Ar. tñ contra extra de arbi. c. fi. e Soluē aliqua exceptione iuris, uel facti. i. defensionē ti aliquam non opponet. ff. de excep. l. 2. ī prin. Propriè tñ aliud est
d defensio, q exceptio, ut s. de excep. § 1. Stipulanti. .interrogando promissionem recipienti. nam stipulatio pro interrogatione sumitur, Inst. quib. mo. tol. ob. §. adeo. Est enim stipulatio uerborum cōceptio, quibus is, qui interrogatur, daturum facturum ve, quod interro-
4 gatus est, spondet, ff. de ver. obl. l. 5. §. stipulatio. † Date, in instrumentis qñq; propriè & impropriè sumitur, p prie, cū res data fit accipientis, ut hic, & in aliis instrumentis, in quibus agit de rerū alienatione, id est, dominij translatione, si tradēs dns erat, alias nō, ff. de acq. rerum domin. traditio. Impropriè uero ponitur in illis instrumentis, in q bus conceditur solus usus, uel sola possessio rei, ut in instrumentis emphyteosis, feudi & locationis, ibi enim qui cōcedit, uel locat, non transfert dominium, ut dicā in cō
5 sequēti forma super uerbo, iure emphyt. Vēdere. † nota, quod in contractu uenditionis ex parte uenditoris debet interuenire rei uēditæ datio, ex parte uero actoris pretij solutio, ff de act. emp. & uend. l. ex empto. circa princ. Duo ergo necessario debent interuenire, scilicet res & pretium, ff. de contrah. emp. nec emptio. et l. 2. Inst. eo. ti. §. pretium aūt. Verbum aūt Rei, cōplectit corporalia & incorporalia, & perficitur vēditio solo cōsensu pretii & rei, Insti. de obli. ex cōsensu. in prin. Itē quædam fit in scriptis, quædā sine scriptis, Insti. de
6 emp. & ven. in prin. & §. 1. † Tradere, hoc uerbū pprie
g & impropriè sumit, vt & alias g extr. de postul. prælat. bonæ, 1. & ff. de offi. procō. l. 2. pprie ponitur Tradere, id est, rē suam in alterū transferre, corporalis. n. res traditur, & domino tradita alienat, vt inst. de rer. diuis. §.
h per traditionē. h ex̄ de fide instr. cum Ioannes, prope prin. & in præsenti instrumento, & similibus. Alio mō tradere impropriè ponit, p inductione in possessionē, siue pro ipsa corporali prestatione rei, ut cū dr̄, Possessionē tradidit, vel ipsum equū per frenum, aut librū ei in manibus tradidit, vt patet infra uer. si vero et ver. porro. Item in seruitutib. nō habet locum traditio uera, sed quasi. sufficit enim sola patiētia, quia nec possidetur, uer. sed quasi. ff. de vsufruct. sequitur, §. item nostra. ff. de acq. rer. do. tetu*. §. īcorporales, ff. de ser. vrb. pre. si ędes, § libertas de hoc ext. de caus. poss. et ppri.
cum ecclesia. & ideo debet dici tunc in instrumento,
7 dans ei licentiam, & c. vt inf. ver. ad hoc si cōditio. † Iure proprio: nam iure proprio res vēdi dr̄, cuius pprietas in accipientē transfertur, quod fieri pōt solū a uero dño: & hoc dr̄ ad differētiā rei emphyteoticę, q̄ ab ipso emphyteota tradi, seu iure pprio uēdi nō pōt, ga ad eū proprietas nō pertinet, vt patet inf. de loca. §. 2. versi. porro, & infra versi. q si res. & vendēs rem alienā iure proprio, de euictione tenet, si pretiū recepit, vel si bi eo nomine satisfactū est, ut ī pre. l. ex empto. in prin. Fideiussoris prestatione, no. q hec ita demum ī instrumento ponenda est, si id expressè inter partes agatur: aliter

ADDITIONES.

a Tornaturas *Alia quatuor nomina vide de eccle. ędifi. ad audientiam 3. & super glo. antepe.*

b Rei. *Hoc casu alter eorum et per perditionē arrharum non poterit discedere a contractu, ut no. Inst. eo. ti. ultra prin. in glo. sed actione. in fi. & C. quando lic. ab em. disc. l. 2.*

c Hoc. *Sumpsit auctor infra script. ī fi. p hac forma, & sup sequē ti ex gl. Ro. q̄ dicūtur aureolæ, ubi premittit, q ī cōtractu, quo fit mutua utriusq; partis obligatio, tabellio illud dēt diuidere ī tres partes, primo ponēdo cōuentiones & pacta unius partis ordinatę, secūdo alterius, cauēdo, ne immisceat, tertio ponat cōia, sicut de ratihabitione et mutua penalis obligatione, & similia, dat exemplū in hoc instrumento, cuius partes infra diuidit auctor.*

d Sit. *Item uide & per eas concor inf. ad obl. §. 1. uer. ad primum.*

e c. fina. *Speciale in cōpromisso, quod non ligat hæredes, nisi com promittens expresserit, sic & societas non extenditur ad hæredes, & tamen hic differunt, ut ibi scripsi super glo.*

f §. 1. *Sequitur, C. filio quondā B. si dicat uenditor, uendo ibi, aut illi, uide, quod no. C. de ver. sig. cum quidam, in ult. glo. audiui Domeum ibi dicentem, sed in eius scriptis non habeo, q in uenditione, uel promissione sit facta alternatiua, proprie ponitur, & in utrisque persona ualet uenditio, uel promissio, et in electione uēditoris, u l promissoris est, cui tradere, uel soluere velit, ff. de cō. pec. sed si filio. §. 1. C. de condi. inde. l. si quis seruū, ff. de uer. obli. eū, q. §. q sibi, qđ uerū dicebat, si uterque p̄sens erat, cui uēditur, vel promittitur. Si aūt unus tantū, sibi soli obligatio acquiritur licet & alteri solutio fieri posset, ut in præd. §. qui sibi.*

g Alias. *Et in aliis uerbis, & de c. bonæ, in princi. secundum opi. Host. non fecit, allegare debebat de testa. Raynaldus, post princ. in uerb. legauit. & quod ibi no.*

h §. per traditionem. *Vide, quod ibi nota. et cōtra hoc est textus legis ff. de uerb. obl. l. si rē tradi stipulamur, nō intelligatur, proprietatē eius dari stipulatori, sed tm̄ tradi obligationē, eo ti. ī cō uētionib. Sol. ut ibi in fi. uē pātlę legi cōcor. ff. de acq. re. l. nunq. nuda traditio transfert dnī, sed si uenditio, aut aliqua iusta cā præcesserit, pp q traditio sequeretur, tenet tamen ibi glos. q etiā causa putatiua sufficeret, alias titulus de cōdi. inde. repugnaret,*

aliter enim venditor de eo præstando non tenetur, ff.
8 de euict. emptori duplam, in prin. & l. illud querit † Ve
runtamen si in limine contractus, id est re iam tradita
sed pretio nōdum recepto, mouetur questio super re
a ipsa. a emptor non tenetur soluere pretium, nisi uendi
tor ei fideiussores idoneos euictionis nomine offerat,
b ff. de perico & commo. rei vē. l. pe. §. fi. b & C. de euic. si
c post perfectam. c Sed si venditor pactus est dare fideius
sorem, dare tenetꝰ, & idoneum, ff. de const. pec. promis
sor. §. fi. Et si certam personam dare promiseris, & ille
nolit fideiubere, teneris. Si vero decesserit prius q̄ sit in
mora, non teneris, sed postea teneris, vel ad interesse,
vel vt aliam personā æque idoneam prestes, ff. eo. qui
9 autem. † Sed quid si in instrumento aliquo dicitur, fa
cies me securum ad voluntatem sapientis mei, nun-
quid dabitur fideiussor, si hoc dixerit sapiens? Videtur
quod sic, argumen. C. de contrah. emp. l. fi. Si enim nil
ultra ius commune prestaretur, & hęc uerba nihil ope
rarentur, quod esse non debet, ff. de leg. i. si quādo. 76.
distin. huius. Item de ille securus est, qui nihil timet, ff.
de actio. emp. l. i. in fi. Argum. cōtra, quod prom. fisse
intelligatur secūdū ius commune, ut sic hoc pactum
non ualeat, quo ad hoc, quasi de incerta persona, ff. lo-
ca. si merces, in prin. extra de arbi. innotuit. in fi. Item
& ualet, debet sapiens dicere secundum ius commu-
d ne, d ff. man. qui mutuam, respon. 2. extra de reiec. cau
sam, quę, & de ap. c. 2. Si n. aliter ipse dixerit, reduci de-
beret dictum eius ad arbitriū boni uiri, ff. pro so. si so-
cietatem, ext. de iureiu. Quintauallis, ff. de cōtrah. em.
hæc venditio. Solus enim sensus sapientis est, vt legiti-
me liget & caute, & secundum naturam ęius cotra-
ctus, vt infra super verbo, & curabit, non autem. vt cū
fideiussore, vt in præ. i. qui mutuam, 27. q. i. de viduis,
10 23. q. 5. ad fi. et 2. dist. respōsa pruꝰ ēt ū. † Quid si actum
est, vt plene caueatur? Dic, tūc etiam fideiussorem de
bere dari, argu. ff. de act. empt. si quis alienani, & ff. de
arbi. si cum dies, §. plenum, & l. ita demū, & l. litigato-
e res, ff. de fideicom. lib. ergo, §. aduci. secūdum Accur. e
Idem est, si dicatur, idonee. ff. mand. Paulus respondit.
f in fi. f Sed si dictum sit, quod vēditor debeat facere em
ptori chartam ad sensum sapientis, nunquid talis con
tractus dicitur fieri in scriptis, Respon. sic, si hoc dictū
fuerit in limine contractus, siue in ipso contractu, se-
cus, si dicatur emptione iā perfecta, puta dū emptor
vadit ad domum, & defert arrhas, vt satis probatur in
his, quę no. C. de fide instr. contractus, in glos. scilicet,
11 ut alter, &c. † Sita in tali territorio. nam res immobi-
les alienatæ, seu uenditæ, determinari debēt in instru-
mento per quantitates, per qualitates, loca & latera, ar-
gu. ff. de centuons, forma, ff. de act. empt. Titius, §. fi. ut
hic patet, & etiam fines designari, ff. de rei uendi. si in
rem. Si autem sit uenditio expressa re quantitate, uel
qualitate, dic, ut infra in ti huius, §. Locus quoque du
plex apponitur hoc modo, posita in castro de Podio
inissione, uel eius pertinentijs in loco, qui dicitur Bar-
siatum. Latera etiam, siue confines ponendi sunt. In
urbannis tamen prædiis nō debēt ꝓprie fines apponi.
illa enim non sunt sibi cōfinia, sed magis uicina dicū-
tur, ff. finium reg. l. 3. § finium regundorū, uer. hoc iu-
dicium. Cōfinia enim dicantur, quæ adeo sibi sunt ꝓ-
xima, ut nullus medius paries īterponatur, urbana ue-
ro parietibus distingui solent, ff. communia. præd. si
quis duas, §. plane, sed rustica sola patrisfamilias desti
tioue, ff. de leg. i. quod in rerū natura, §. si quis post. ue-
runtamen tabelliones indistincte prædio rustico attri
12 buunt et urbano. † Item nota, ꝙ quidam confines de
g nominantur a quatuor plagis g Mundi, s. a plaga oriēta
li, occidentali, meridionali, & septentrionali, a prima
sic, ab oriēte, siue ab ortu solis, uel a mane possidet ta-
lis, a secunda sic, ab occidente. siue a solis occasu, siue
de sero possidet talis, a tertia sic, à meridie talis, à
quarta sic, à septentrione talis, vel est via, uel, uel flui
riuus. Alibi autem denominant a uentis dicentes: con-
fron-

ADDITIONES.

a Ipsa. *Facile ergo erit cuique emptori hoc casu confideiussorē habere submittendo tertium, qui moueat sibi litē. vt de facto ui fi. Ob hanc causam bonū est consilium uenditori, rem non tradere, nisi pretio toto soluto, cū nec ad id teneatur, uel si tradere vult, faciat pactum contra leges inf. scriptas de soluēdo pretio, si lis moueatur, uel tradat pacto pretij. s. ꝙ præcario rem teneat à uenditore, donec prætium integraliter sit solutum, uel si dies pretij soluendi erat statuta vsq; ad illā diē, vel simpliciter, poterit. n. tūc in fraudem cōmitti. vnde licet reuocare præcarium, etiam ante diem, ff. de precar. l. cum precari. ext eo c. fina. bene facit ff. de peri. & con. rei veu. serui. emptor. si per hoc modos uel alios uenditor sibi non prouidit, fideiussores dare est sibi graue. recurrat ad iudicem, qui petitorem & emptorem examinabit, & sua subtilitate conditionem personarū & qualitatem cōmunē, quę proponitur, ęstimabit, an petitor sit submissus, necne, & ſm id iudicaliter prouidebit. Et tent Albe. Gal. quod iuste petit venditor. ut emptor iuret se dolose nō procurasse qōnem moueri si teiusseres habendos, per l. pe. in fi. C. depo scias etiam, quod vbi non est submissio, satis controuersiam motam esse. licet lis non sit contestata, ꝓ probat textus illius legis. si post perfectam. in fi. Sed an posset sibi prouidere hoc pacto de dominio retinendo, donec totum pretiū sit solutum, prima uice videtur emptionem non valere, per l. penu. in fin. ff. de contra. emp. & ff. de usu & hab. per seruum. §. fi. & l. seq. Ad contrarium, quod valeat venditio, sed vitietur pactio, ff. si serui. l. 1. §. 1. Homobono placuit vtrunque valere, cum non sit prohibitum, argu. ff. de pac. l. iuris gentium §. prætor ait. & depositi, l. 1 §. si conueniat. & de reg. iur. contractus. & C. de pac. si quis in conscribendo. & lex pe. non obstat, quæ loquitur, cum id agitur, ne vnquam dominium transeat ad emptorem.*

ADDE, vt per Rom cons 8.

b §. fi. *Quia iste, §. dicit, quod uenditor tenetur eius euictionis noīe idoneos fideiussores offerre, quidā dicunt, quod satis est, quod obligetur de euictione illius litis motæ: inducunt ēt l. 2. C. de pa. pig. & de leg. com. Alb. Gal. tenet contrarium, & Cy. in l. si post perfectam, inducunt l. fi. ff. de rescin. uen. & quidam habent de hoc gl. in præd. §. fi. in præd. uer. ei is. Exponit gl. s. rei, non eius. s. qōnis, lex secunda præallegata narrat factum. Item scias quod Gui. de Suz. in præalleg. § fi. tenet quod si emptor, a quo res euincitur, beneficio retentionis vti non pōt, quia iam totum soluit. agere poterit ad fideiussores sibi dandos, quasi id videatur actū, & ad id se obligasse, allegat, ff. de act. empt. l. ex empto. Iuuari pōt hoc edictum, ut non minus lite mota teneatur habens totum pretium, q̄ habens partem tātum, uel nihil. Dixit ēt Gui. leges hic allegatas de pretio non soluendo locū habere, etiam si non de dominio agatur, sed de pignore, cum ad ea etiam actionem ex empto habeat, ut liberentur, C. de euict. l. ex. prædys. Ad hoc dictum inducitur lex, quamuis. ff. de pign. act. ut etiam si non agatur contra emptorem, possit pretium retinere, donec liberetur. facit ff. de suspe. tut. l. suspectus. facit l. 3 ff. de compensat. C. quando lib. ab empt. disced l. 1. cum concor. & procedit hoc, etia si pro parte tantū sit obligata, ff. de rei uen. quę de tota. Videretur tamen eo casu solū in parte pretium retinendum, ff. de leg. 2. qui solidum. §. 1.*

c Si post perfectam. *Tertius casus. cum id habet consueto loci, in quo contrahitur, ff. de euict. si fundus.*

d Commune *Scilicet, ut non detur, nisi in casibus, de quibus su. unde dixit Odof. sapientē hic sumi pro iudice. sicut & bonus uir, ff. de uerbor. oblig. cōtinuus. §. cū ita. hoc dicit in l. 1. C, de procur.*

e Secundum Accur. *Qui hoc not. ff. mand. si mandato Titij. §. fin. Ad materiā facit, quod no. sup. de inst. edit. §. postremo. uersi. quid si à contrahentibus. & quod ibi dixi, omnino uideas.*

f In fin. *Vel si promisit satisdare, C. de uerb. sig. sancimus.*

ADDE ad materiam hanc gol. Ant. de Bu. & Abb. in c. ad nostram el 1. ext. de iureiurando, ubi an, & quando dicatur sufficiens, uel idonea cautio, & ibi plene per Felin. Item adde, quod aliquo casu est ualidior cautio iuratoria, quam pignoratitia, uel fideiussoria, glo. in c. de benedicto. 32. q. 1.

g Plagis. *Fundum regionibus datur uersus Vulnere sunt plagæ, regio plaga, sunt plaga rete.*

frontat ab Aquilone tali possessioni talis: à contrario tali possessioni talis: & sic de aliis. Sed cum non omniũ possessionũ latera directe respiciãt quatuor mũdi par-
a tes a, uel uentos, iõ alii dñt sic: ab uno latere possidet talis, ab alio talis, à tertio & quarto talis. Primi tñ modi ꝓ
13 liziorem memoriã faciunt. † Accedit aũt ad rei determinationem, ut dicatur sic: prędium rusticum, uel urbanum, aratorium, uel uineatum, uel pratiuũ, domus uel turris, ut hic. Itẽ ꝙ exprimatur quantitas, uel mẽsura. Pro pretio hic non ponitur hæc quantitas vt iam sit pretium, sed qđ futurum est pretium rei nondum uenditæ, sed uendendæ. arg. ext. de ecclesi. ædif. c. pen. in fi. ff. de iure codi. quidam. §. 2. ext. de re iud. abbate sane. §. 1.
14 † Faciet & curabit: per hæc uerba obligatur facere, ꝙ alius ius habens in re consentiat, ff. si cer. pet. l. fin. in fin. Insti. de inutil. stipul. §. si quis alium, secus si factum promitteret alienum directe, uidelicet ꝙ alicui cõsentiet, ff. de uer. obli. stipulatio ista. ia. in prin. & l. inter stipulan-
15 tem. † Quælibet alia persona, qđ hic dr̃ de renunciatione uxoris, soceri, & aliorũ in re ius habentium, ideo apponit, quia ille futurus uenditor ad ea, uel similia non tenetur, nisi ex hoc pacto. In actione enim ex empto ueniunt solũ ea, quæ sunt de natura ipsius contractus: ut est, ꝙ tradat rei possessionẽ uacuã, ff. de act. em. l. 2. §. uacua. De euictione, siue fideiussore caueat, nisi res in alia uendita sit: quia tunc cauere, non tenetur, ff. quarũ rerũ act. nõ da. l. 2. §. si in area. fideiussorem autem dare
16 non tenetur, ut supra. † Dictus uero B. hic incipit. secũda pars instri. Quæ omnia & singula. tertia pars instri, cõtinẽs mutuã cõtrahentium obligationẽ super ratihabitione, quæ obligatio firmatur inter eos communi & ęquali uinculo, vt hic patet. non enim debet cõtractus claudicare, ff. de arb. litigatores. extra de emp. cũ inter.
17 ff. de ac. emp. Iulianus. §. si quis colludente. † Sub pęna: hoc uidetur superfluere, cũ satis sit, ꝙ contraueniens
b perdat arrhas b. Sed dic, vtrinque exigi posse arrhã propter naturam contractus arrharum, ut extra de spõ. gemma. poenam vero propter virtutem conuentionis stipulatione uallatæ, quantacunque sit illa. Præterea pęna refertur ad singula pacta inter contrahentes in hoc contractu apposita: & hoc ex vi illorũ verborum, quæ omnia & singula, &c. De dãnis vero, & expensis, & interesse uide supra de expẽ. & de fruct. & interesse. Super forma huius instrumenti concipitur libellus, ut infra de
18 solut. §. fi. in fin. † Nunc formam instrumenti uenditionis in genere quædam pacta ualde vtilia continentis, quæ semper inter partes agi solent, in medium proponimus, quæ talis est.

c FORMA c. In nomine domini, amen, anno eiusdem
d Mcclxxij. d Indictione 15. die nono intrante Nouem-
e bri. A. dedit, vendidit & tradid. e iure proprio in perpetuum B. pro se suisque hæredibus recipienti & ementi domum talem sitam in tali loco, cuius confines tales esse dicuntur, &c. Item petiam vnam terræ uineatę positam in tali loco infra tales confines, &c. Item talẽ petiam terræ aratoriæ sitam in tali loco, &c. iure emphyteoticę conditionis, pensionis, & renouationis debendæ ecclesię sancti Iusti Narbonen. quam esse dixit & conuenit decem iugerũ, ad habendum, tenendum, & possidendum, & quicquid ei, suisq; hęredibus deinceps placuerit, perpetuo faciendum, cum omnibus, & singulis, quę infra prædictos continentur confines, uel alios, si qui forent: accessibus quoque & egressibus suis usque in uiam publicã: & cum omnib. et singulis, quę

ADDITIONES.

a Partes. *In prædio quadrato si angulis directe respicit vnã partẽ, non est dare de extrans plus esse ab illa parte, quam sinistram.*

b Arrhas. *De emptore loquit, qui illas dedit, vt sup. venditor autẽ. qui illas recepit, dẽt illas restituere publicatas, C. de fi. instr. l. cõtractus, in fi. l. ... eod. ti. de empt. & uend. ultra prin. & vtrobique not. an ultra perditionẽ arrharum debeatur interesse? Mart. & Azo tenent, ꝙ non. But. & Ioan. contra, et uide Cyn. in præl. cõtractus, in 7. quia in ueritate habetur omissio. Scire debes, quod Martin. de Fano quærit extra uoluntate, de illo, qui non uult recipere arrhas, sed agit ex empto ad rem, uel ad interesse, ꝓ l. 1. ff. e. ad hoc posse ... legis qđ sic, ... pret. ... generaliter loquatur ergo sic intelligenda, ff. de Paul. de pretio. & ibi concordantiæ, & 19. dist. c. a. forti ... l. si tra ... C. de act. emp. et uẽd. & per l. cõtractus. Item qđ in fauorẽ emptoris conceditur, ut sibi arrhę duplicatæ debeãtur in eius lęsionẽ emptoris conuerti nõ debet, C. de leg. qđ fauore, & ff. eo. ti. nulla, et de re iud. qd ob gratiã li. 6. Item beneficiũ non dẽt inuito conferri, ff. de reg. iur. inuito. de leg. commiss. l. 2. & 3. Itẽ cum emptor, & arrhas dedit, duplici uinculo sibi uenditorẽ adstrinxit, ergo ... ad alterũ duorũ agere poterit, in Auth. de cosang. & vterinus frat. circa fi. Item sicut inutilis cõtractus inutili robur ꝓbet, longe fortius utilis utili, arg. C. de rei uxor. act. l. una, in prin. & si seruus ex se emi mã. l. Itẽ dando arrhas non recedit a beneficio, qđ prius habebat, C. de pign. l. 2. & C. ẽt ob chiro. pec. l. 1. Itẽ a contractu emptionis non receditur per contractũ arrharũ, sed illi additur, ff. de re iu. l. 4. §. si ex conuentione l. ẽ si prius pactus stipulatur pęnã, non per id perdit exceptionẽ sibi quæsitã per pactũ, ff. de pact. reiic. in fi. sic nec per arrhas a primo beneficio, ff. de publ. l. 1. §. unde quęritur, & C. de rebus credit. l. pe. l. in fi. Item arrhæ non fuit de substantia contractus emptionis, ff. de contrahe. emp. io. qđ sæpe. in prin. In contrariũ inducit, ꝙ leges, quas in prin. allegaui, dicunt arrham duplicandam, nec ultra procedunt, ergo aliud peti nõ poterit, ff. de solut. matrim. si uero, §. de uiro. Et lex hanc pęnã statuendo vr̃ aliam remisisse, ff. de iud. cũ prętor. cũ similibus. Item ultimus contractus fuit de arrhis, id ergo prosequendũ, C. de pac. l. acta nouissima. Item eligẽdo unũ beneficium, a cõi recedit: quia si uires contractus & pęnã pęnitentis uoluerit in arrhis contĩdere, C. de iure do. l. 3. & unũ de duob. eligẽdo renũciauit alteri, C. de co. l. l. fi. Sic in cõpromisso pena uallato, quo casu datur sola pęnæ petitio, alias ex sũa daretur actio et exceptio, C. de arb. l. 1. & pe. ff. e. in compromisso. Item cũ possit arrhas petere, alia uia non dẽt agere. ff. de damno infec. si arbitrator. de noui ope. nũ. in prouinciali. de suspec. tut. tutor quoque. §. quæri. Dicit demũ, ꝙ ad hoc optime facit l. fi. C. de pact. conuen. aliter non solut in hac l. ultra allegata in glo. quam lo. s. multa iura inducũtur, quibus et qui sibi cauit, lex non cauit. Pro prima parte facit op. But. et Io. de qua supra, quia si põt utrunq. petere, fortius alterum tantum. Nec obstat opi. Mar. & Azo. qui ę loquitur ĩ illo, q exigit arrhas. Et nõ uides utilitatem, & quare hic institi. Item quod hic sequitur, uidetur facere, sed illud ex speciali prouisione.*

c FORMA. *Rf. 4. charta.*

d Mcclxxii. *Nota aliud, quod habetur su. de iest. edi. §. 2. uer. cæterum, additum unum annum.*

e Tradid. *Quærit Olof. super l. seruũ. C. de rei uen. an p hæc uerba probetur facta traditio? allegat, ꝙ sic, l. nũ. de fideiu. §. fi. & de inuti. stipu. §. si scriptũ, & ff. de uer. ob. sciendum. Ipse distinguit, an fuerit res in præsentia, & tunc dicatur tradita. all. e. not. ff. de ac. pos. quod meo §. si uenditorẽ, & eo ti. l. 1. § fi. & argu. ff. de contrah. emp. clauib. Et ꝙ non dicatur per illa uerba tradita, specialiter inducit l. prædia ff. de contrah. empti. Sed quid si re non tradita decedat uenditor sine hærede, & sic non est, cõtra quẽ agatur, ut fiat traditio, uel cessio actionũ, quo iure agat emptor, Iac. Bal. respondet, ꝙ utili uendicatione, per l. 1. C. de ac. & ob. Primę qõni similis est qõ de inuestitura, s. cum instrumento, quod talis talem collationis, uel donationis titulo inuestiuit, non expresso, ut fieri solet, mõ inuestiturę, an prouisus, uel donatarius intelligantur fuisse præsentes. Ad negatiuam inducitur, ꝙ probatio præsentiæ dẽt esse liquida, quoties præsentia est de substãtia rei, ff. de Pub. quicũq. §. fi. bñ facit l. 2. C. de stat. et imag. & no. C. de fid. instr. & iure hast. fisc. l. 1. li. 10. Contrarium ut, quia inuestitura designat actũ a pręsente factum, quod fieri solet baculo, bireto, anulo, uel his similib., de quo in usib. feudorũ, tit. quid sit inuestitura, in prin. et ut scripsi post Dy super glo. primę regulę, li. 6. ipse dicebat inuestiturã esse cõfirmationem, uel declarationẽ præcedentis collationis, ergo aliquid addit ad collationem pręsentiã. Quidquid sit, oẽs cõcordant, ꝙ super illã non sit quia possessor, de hoc 16. q. 2. si quis deinceps, de consue. c. 2. de præben. pro*

illo-

ilionem de insti.auct.de his, quæ fiunt a maiori par.c.ex ore. de dona.per tuas, & vide quod scripsi de conceß. prę.proposuit in prin.& si.mag.gl.Tñ istud mediũ, quod est inter collationẽ & possessionẽ, potius trahi vr ad secũdũ, vt aliquid addat primo, de quo nõ est dubiũ quod pót fieri in absentẽ. Ne igit illud sit superuacuũ, dicetur factũ in presentẽ, facit ff.de leg.1.si quando, de vsuris, si stipulatus, vt sic res in dubio potius valeat, & c de de ver.sig.abbatẽ, ver.hic aũt sensus. ff.de verb.obl.quoties.de reb.quotes Itẽ in hoc prę:ligendũ, quod sic fieri cõsueuit, de re.iur.inspicimus, li.6. Sic & stipulatio supponit præsentiã stipulãtis & promittẽtis, ff.de verb.oblig.l.1.& hoc præsumitur, C.de cõtrahen & commit.stip.l.optima n.& no.co.ti.l.tibi.

ADDE, an si in instrumẽto dicatur inuestiuit, probetur præsentia? Old.con.216.Rom.con.460.

ADDITIO. Adde tu, quod est consilium Rom.5 9. quod incipit, circa propositã consultationẽ col.fi.ver.hoc tamen.& ad de Pã.in c.tenor.col.pe.ver.aũt, si in instrumẽto. de re iu.H.F.

quę habent supra, vel infra, se intra se, in integrum, omnique iure & actione, vsu, seu requisitione sibi ex eis, vel pro eis rebus, aut ipsis rebus, aut ex qualibet earũ modo aliquo pertinẽte, pro pretio decem librarum Tur. pro quolibet iugere, quod in summa capit centum libr. Turon. quod pretium dictus A. cõfessus & cõtẽtus fuit se ab ipso B. habuisse & recipisse, ac si bi integre datum, solutum & numeratũ fuisse, exceptioni sibi non dati, nõ soluti & non numerati pretij, & omni alij auxilio omnino renuncians. Renuncians etiã auxilio competenti s circũuenientis vltra dimidiũ iusti pretij: donans ei ex certa scientia irreuocabiliter inter viuos, quod res nũc valet plus pretij, aut in futurum valebit [a]: & promittit dictã rem venditã habere licere dolum malum abesse, abfuturumq; esse, quas siquidem res idem A. se dicti B emptoris nomine cõstituit possidere, donec ipsarum rerum possessionem acceperit corporalẽ, quã accipiẽdi sua auctoritate & deinceps retinendi ei licentiam omnimodam dedit, promittẽs per se suosque hæredes dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti & recipienti litem vel controuersiam ei, aut eius hæredib. de dictis rebus vel aliqua earum ex parte nullo tẽpore inferre, nec inferẽti consentire, sed ipsas res, & quamlibet earum ei suisque hæredibus tam in proprietate, quam in possessione ab omni psona & vniuersitate legitime defendere, aut authorizare & expedire, vacuãque possessionẽ sibi tradere, & ipsũ B. in possessione facere potiorẽ. Quod si quo tẽpore lis, vel quæstio, aut controuersia per libelli oblationem, vel alio quocunque modo eidem emptori aut eius hęredib. de dictis rebus, aut aliqua earum, vel parte, seu ipsarum occasione, moueretur, ipasm litem, quęstionem, vel cõtrouersiam, vel libellum, & omnem causam, & quã docunque & quotiescunque ei denunciatum fuerit in se recipere, & in eadem causa ipsius rei, & dicti emptoris, vel suorũ se cũdũ legitime defensioni se offerre, & in ea vel in cãis tam principalibus, quam appellationum, sistere vsq; in finem omnibus suis expensis. quod si non fecerit, promisit eidem soluere atque dare duplum dicti pręti j pone nomine, & ea soluta prædicta seruare: & nihilominus si propterea aut pro ipsa re, vel pro rebus defendẽdis idem B. vel eius hæredes damnũ aliquod patientur, vel expẽsas aliquas fecerint in iudicio, siue ext. promisit ipsum damnũ & expensas in integrũ eis reficere, siue res fuerit euicta, siue nõ: qa sic actũ inter eos extitit, & cõuẽtũ, remissa ex nũc & per actũ dicto B. appellãdi necessitate, si super euictione pnunciare contigerit cõtra eum: acto etiã inter eos expresse, vt nõ possit dicere dictus A. quod eidẽ B. facta fuerit iniuria, vel iniustitia, si res ipse, aut aliqua earum euinceretur ab eo, aut quod eius culpa, vel negligẽtia sit euicta, aut quod ei denunciatum non fuerit, quod defenderet, intra legitimum tempus. quod si cõtra eum super euictione fuerit lata sententia intra tertium diẽ, postq̃ eidem A. denunciatũ fuerit, prædictũ pretium cum pœna dupli. & omne interesse ipsi B. in integrũ restituet & persoluet: & ppterea si aliquo tẽpore apparuerit ex ipsa re cõditiia, id est quę habetur sub cõditione pensionis & renouationis cõtractus, vt infra de loc. §. 1. versicu. cęterum per ipsum uẽditorẽ eius actoris debitã pẽsionem & reuocationem datam & factam debitis temporibus nõ fuisse: & propterea cõtingere ipsum B. vel eius hæredes damnũ aliquod sustinere, eum penitus seruabit indemnem. Quã siquidem vẽditionem, & omnia & singula suprã scripta pmisit dictus A. ipsi B. pro se suisque hæredib. stipulãti perpetua, firma, rata & grata hẽre tenere, obseruate & adimplere, nõ cõtrafacere, vel venire per se, vel aliũ aliqua ratione, vel causa, vel ingenio, de iure vel de facto sub pœna dupli ęstimationis dictæ rei, vel rerum habita ratione, meliorationis, quæ pro tempore fuerit stipulatione in singulis & pro singulis capitulis huiusmodi cõtractus in solidũ promissa, quę toties committatur, & exigi possit in singulis capitulis, quoties contra factum fuerit, qua etiam soluta. vel nõ rata remaneant omnia & singula supra scripta. Itẽ reficere & restituere sibi omnia & singula dãna & expẽsas, ac interesse litis, & ext. Pro quib. omnib. & singulis firmiter obseruãdis obligauit eidẽ oĩa bona sua tã tã præsentia, quam futura actũ Narbon. in domo prędicti A præsentio. H L. F. & I. testibus ad hoc vocatis & rogatis: ego talis, tali auctoitate notarius, pręmissis interfui & rogatus hoc scripsi, & in publicam formã redegi, & signo meo signaui. Ad euidentiã huius formę aliqua supra proxima forma tacta sũt, quæ hic nõ repetimus, sed alia ad intellectũ huius & formarum sequentum hic tangimus. Confines de hoc dixi sup. proxima forma super verbo isto, Sitã in tali loco, &c.

19 Iure emphyteoticę cõditionis, † Nota, quod res emphyteotica, sine empyteoticæ cõditioni subiecta; est illa, quã quis dominus dominio & proprietate sibi retenta concedit emphytheote, quãtum ad solã possessionem & vtile dominiũ, vt ff. si ag. vec. vel emphyt. pet. l. 1. Vnde si hæc emphyteota in aliã personam uelit transponere, nõ potest trãsferre dominium, quod no. ut dixi super præcedenti instrumẽto super uerbo, dare, quia nõ potest plus dare, quam habet, de cõsec. dist. 1. quomodo. in prin. ext. de don. inter verũ & ux. nuper. Ad habẽdũ, supple de iure, quia is nõ hẽt, cui de iure hẽre nõ licet, & à quo res de iure auocari põt ff. de acq. pos. l. nõ v f. ex. de uer. sig. ius dictũ ẽ. 14. q. 1.

20 debet. 8. di. quo iure. † Vnde hic dicitur In piudiciũ uenditoris, quia postquã dedit actor, ut habeat, sic dare debuit, quod ei hẽre liceat ad tenẽdũ, & possidẽdũ. dic Tenẽdũ, s. naturaliter, & de facto, Possidendũ uero, s. ciuiliter & de iure, qa ciuilis possessio cã ẽ dominij acquirẽdi, licet quãdoq; possessio sit tñ naturalis & nõ ciuilis, ut illa quã hẽt emphytheota, fructuarius, uel uasallus, & ut ff. de acq. pos. l. naturaliter Perpetuo faciendũ. hoc uĩ locũ habere in rebus immobilibus, quarũ dominiũ trãsit in accipiẽtẽ, ut ppetuo, & sine pfinitione tẽporis emptori & eius successorib. sicut uero domino, liceat facere de re empta, qcquid uelit, Inst. de inoffi. test. & de exhær. lib. ut s. pxi. forma sup uerbo, iure pprio. Quæ inf. pdictos cõfines. hoc intellige de his, quę rei uenditæ accedũt, multa. n. inf. cõfines continent, quæ non trãseunt in emptorem. j. q. 7.

ADDITIO. Day.

a Valebit. *Huic obstat C.man.l.vlt. vbi ex tali mista forma contractus psumitur simulatus. habet sol. illud in cessionibus, istud in contractibus rerum corporalium.*

ADDE, quid operentur illa verba, quæ ponuntur in instrumẽtis, q si plus valet, donat, Bal.con.3 in 3.vol.et con.40.5.li.

Daybertū.ex.de deci.dudum. Vel alios. hoc ideo dici
tur, ne forte in confinibus sit erratū, pot.n.esse, quod
21 hæri in cōfinio possidebat vnus, hodie alter. † Acces
sibus, & egressib. suis hoc ideo dicit, quia si res habet
speciales, & priuatos accessus, & egressus, siue per p-
dium vicini, siue per priuatum callem, seu semitā, il-
li cedēt emptori, sed p̄diales seruitutes, vt puta iter,
actus, sequuntur ipso iure prædia, quæ illas debēt, &
quib. dēnt. res enim trāsit cum onere suo, ff. de cōtra
emp. alienatio, ex. de decimis, cū non sit. Itē nisi dice-
retur de accessibus, siue egressibus no teneretur ven
ditor dare viā emptori, vt ff. de le. 1. si fundū. Supra se,
22 vel int. seu intra se integra. † No. Plantata, sata, & ędi
ficata, solo cedant, & p̄tinent ad emptorē, ff. de acqu.
re. do. adeo, §. cum in suo. & ex diuerso, & §. si alienū,
Inst. de rę. diui. §. si Titius, & §. adeo, & §. qua rōne. Di
stingue tamē domū a rustico p̄dio. nā ædibus vēditis
ea quasi pars ædium sunt, & cum ipsis transeunt, quę
intra edificiū, vel ex, haberē perpetui & nō tp̄alis vsus
causa vt putens, & puteal. a. & similia, secus autem in
his quæ aliunde deducta parata sunt, & secus in pisci
bus, qui sunt in piscina. & in pullis, & huiusmodi quę
dic, vt ff. de ac. emp. Iulianus, & l. 1. & l. limes. & l. non
23 magis. & l. fundi. & l. granaria. & l. si vēditor. † Rusti-
co, aūt prędio vēditor nihil e. l eius nisi quod intra se
cōtinet. quę dic, vt ff. eo, fundo vēditor. & §. si rura. &
§ fi. in fi. Omniq; iure & act. clausulam generalem ap
ponit, vt non tamē ipsa res cū his, quæ dicta sunt, sed
ēt cū omni iure ad ipsam, siue ad ipsum emptorē pro
ipsa re spectante perueniat in emptorē. Pōt. n. esse, q
p hæc verba actiones, quæ ipsius rei nomine ceperāt
ante venditionem competere, vt l. Aql. dē dam. infe.
& aquę pluuię arcēdę. & similes, acquirant emptori
q. has oēs tenet vēditor credere & dare emptori, ff.
24 de ac. em. Iulianus §. tea & si g. † Sed pone P. cauit
vicino suo sub certa pœna non habere, uel facere per
se, uel per alium fenestram in muro domus suæ: post
hoc P. uęndidit domū illā nunc quęritur, utrum em-
a ptor poterit ibi facere, uel hr̄e fenestrā [a]? Et uī, q non
q. res ad eū trāsit cū onere suo, vt ex. de decimis, cū
non sit. Sed Al. Pap. notat se contrarium obtinuisse.
nā illud non fuit seruitus, sed obligatio p̄sonalis, qua-
re emptor non tenetur, sed agatur cōtra P. qui pactū
fecit, q. remanet obligatus. Aliud. n. est seruitus, & ali-
ud personalis obligatio. Seruitus, q̄ est rei annexa, sic
affixa est, q ab ea no separatur, ēt si per plures manus
ambulauerit, sed p̄sonalis actio siue obligatio p̄sonā
nō excedit, vt C. de ser. & aqua, l. & in prouincia. Qđ
autē no sit seruitus, sed personalis obligatio, apparet
ex forma obligationis, in qua nō cōtinetē cā, quare P.
25 cauerit. † Si aūt causa aliqua exprimeretur, puta ne
aliquid usus domus uicini impediret, & hmoi, tūc ser
uitus præsumeretur. Itē nota, q qn̄ aliqua res vēditur
cum aliquo speciali iure ipsi rei competenti, debet il
lud ius exprimi in instrumēto, vt patet infra. uer. hoc
quoq; notādum est. ibi, cum omni iure & act. seruitu
tis. &c. & cessio illius iuris fieri, ut ibi patet. uēditor. n.
præstare debet omnia, q̄ in uēditione dixit adesse, un
de si illud ius nō debebitur rei uēndite, tenet uēditor
emptori ad interesse, si sciēter decepit, si vero ignorā
ter, tenet ei quāto minoris emptor' esset, ff. de ac. em.
l. 1. §. 1. & l. Iulian. in prin. & §. 1. & l. quicquid. C. e. si
minor. ff. de contra. em. q. fundū. §. 3. & ff. de edi. l. 2.
§. cautam. & l. sciendum. §. ea. & l. si quid. & l. quot. &
26 hoc, si empt. ignorabat, ff. de ac. em. l. 1. in fi. † Hoc ēt,
scias ad intelligētiā multarū formarū, q quinq; mo-
dis ius, siue conditio rei uendita ponitur in instrumētis,
Primo, cum uēditor rē suā asserit esse, tūc dr̄ Iure p-
prio in ppetuū, ut hic in prin. & si res sit alicui seruitu
ti subiecta, exprimatur, ut dix. Secundo, quādo p cer
to scit & asserit rē esse emphyteoticā, uel alteri cōdi
tioni subiectā & tūc dr̄ iure cōditionis' emphyteoti
cæ debendæ tali ecclesię, ut hic, ppe prin. nec esset ma
lū illam conditionem exprimere. Tertio cum dubi-
tatur, an res sit propria, an alteri' dominio, siue alicui
conditioni subiecta, & tūc se liberat sic alternatiue di
cēdo, si proprium, in perpetuum, si cōditionū, vnde
pertinuerit, id est, si res propria est, habeat, ut propriā
in perpetuū, si cōditia, habeat cum illa conditione,
ad quam pertinet, infra ver. sed & si. & ver. hoc quoq;
notandum. Sed quia uerbum illud Si condititiū, vn-
de pertinuerit, ualde latum est, referens se ad omnē c
ditionem, quidam tabelliones illud restringunt ad so
lam conditionem pensionis & renouationis. Quarto
quādo certū est, quæ, & quāta pars rei vendite sit pro
pria, & quæ, & quanta condititia, & tunc dr̄, quod pro
prium, in perpetuum. q condititiū, unde pertinue-
rit, ut infra uer. q si res cuius. in fi. Quinto, quādo cer
tum est, q. ię, & quāta sit pars propria, & quæ & quāta
condititia, & hæc uolunt contrahentes exprimi in con
tractu, ut in a pre. ver. q si res Item nota, q iuxta quāli-
bet rē ius illud debet poni. q dic, ut in pręal. uer. sed
& si plures. Itē quare dicatur Iure proprio. no. supra ī
prima forma. super uerbo, iure proprio. Pro pretiq dę
cē li. hoc ideo dicit, quia nulla emptio sine pretio esse
potest, unde ibi numerata pecunia esse debet, Institu.
27 de contra. em. §. 2. † Et no. q pretiū quandoq; soluit
in pręsenti, & quādoq; non. si soluitur in præsenti, aut
numeratur pecunia coram tabellione & testibus, &
tunc dicitur in instr̄o, pro pretio centum librarū qđ
dictus emptor corā me notario & test. infra scriptis
dedit, soluit, & numerauit ibidem & in præsenti ven-
ditori pręfato. nec est hic opus, renūciatione exceptio
nis nō numeratę pecunię. Aut datur sibi in sacculo, si
ue in aceruo no numerata, tunc dicetur, pro p̄tio cē
tū librarū, quod dictus emptor dedit & soluit dicto
uenditori coram me notario & testibus infra scriptis
pro. ut ipse uenditor confessus fuit tantam esse quāti-
tatē, & exceptioni sibi nō datę, nō solutę, & nō nume
ratæ pecuniæ, siue pretij omnino renūciās, Si uero p̄
tiū no soluit' nec aliqua pecunia apparet, nec ostēdi-
tur uenditor, tamē confitetur p̄tiū recepisse, siue cō-
fessio fiat, quia iā recepit, siue fiat sub spe futurę nume-
rationis, semp sequi debet nō numeratæ pecuniæ re-
nunciatio, vt patet in hoc instrumento, de hoc inf. de
obl. & solu. §. 1. in 1. forma super verbo, & numerata
28 †. Et no. qđ expresse exprimit venditionis speciē, q̄
prius recepit pretiū q̄ rem offerat p̄tiosā, vt ext. de sy
mo. c. in tantu. Pro quolibet iugere. no. q quando p-
dia ursi ana uenduntur, tunc p̄tium in summa ponit
in instrumento, ut p pretio cētum librarū: ideq; est ī
rusticis, quorum mensura particulariter non exprimi
tur, in his vero, que secundum numerum iugerū, vel
t. rnaturarum vēduntur, vt vendo tibi vnum prædiū,
qđ esse conuenio decem iugera, tunc pretium solet dę
seruiri p quolibet iugere, & postea collige hoc mō, p
pretio decem librarū pro quolibet iūgerē, qđ capit ī
summa centū libras dimidiū iusti pretij, quia si nō re
nunciatū esset, posset vēditio rescindi, c. tra de em. &
uen. cū dilecti. C. de rescin. uē. l. 2 & l. si uoiūtate. Ha
bere licere optima est hæc p̄missio, ff. de ver. obli. sti-
pulatio ista. ff. de eu. habere licere. Dolū malū. Etiā si
ne promissione hoc facere tenetur, ff. de cōtrah. em.
in uendendo. ff. de ac. em. ex emp. § fi. Quid iuris sit, si
uolens committere aliquod maleficiū simulate, ven
dit bona sua, not. inf. de dona. uer. ite pone, constituit
29 possidere. † Not. q si res vendita no est in p̄sentia.
tunc ponūtur in instrumento verba hæc posita, per il
la enim actor acquirit possessionem, quia ille possi-
det,

ADDITIO

a Fenestram. *Viue, quos dixi sup. de iudi. §. generalia. super
ue. si sed duo communiter.*

det, cuius nomine possidetur, ff. de acqui. po. q̃d meo.
a ff. de rei ven. quæ dã mulier. ext. de rest. spol. cũ venis-
sent a. Sed & si ipse emptor nihilominus ex abũdan-
ti velit corporalẽ apprehensionem habere, & de hoc
fieri publicũ instrumentum, sic in eo dicetur:
b FORMA b. Cum A. vendiderit B. petiam vnam ter
ræ positam in tali loco, infra tales cõfines, & ipsam rẽ
cõstituerit se eius nomine possidere, donec ipsius rei
corporalẽ acceperit possessionẽ, dans ei licentiã, vt ex
tũc sua auctoritate eã accipere posset, vt patet ĩ instru
mento scripto manu mea vel talis notarii, idẽ B. tam
auctoritate ꝓpria, q̃ ex licẽtia & potestate sibi à vẽdi-
tore tradita. & si vẽditor fuerit præsens, addes, ex volũ
tate vẽditoris ibidẽ præsentis ingressus est corporalẽ
possessionẽ eiusdẽ rei, in ipsam terrã corporaliter in-
trando, & de terra & de frondib. accipiendo, & asserẽ
do & protestando se non tm̃ corpore, sed ẽt animo
30 possidere. † Si vero res vendita est in præsentia, tũc in
instrumẽto vẽditionis sic dicetur, Cuius rei possessio
nem idem venditor coram me notario & test. b. inf.
scriptis tradidit ipsi emptori ibidẽ etiã præsenti, ostiũ
ipsius domus in manib. eius ponendo, & ipsum in di-
ctam domum corporaliter introducendo, & emptor
ipsam possessionẽ corporaliter apprehẽdens, asseruit
& protestatus fuit se ex nũc non tantum corpore, sed
ẽt animo possidere, ff. de cõtrahen. emp. clauib. Quã
31 accipiendi. † Quid ergo si in instrumento continetur,
vẽdo & do tibi licẽtiã intrãdi tua auctoritate, qñ tibi
placuerit, in possessionẽ: nunquid poterit emptor itra
re vẽditore ignorãte? videt, ꝙ non, ff. si seruitus vẽd.
si à te. vnde intrando amitteret ius suũ. ff. ꝙ met. cau.
extat. Ar. cõtra, C. de pig. creditores. nisi expresse appa
reat ꝯtra voluntas venditoris, ff. de pos. ꝙ seruus. & vi
de in t. de pig. §. 1. ver. illud. & s. de rest. spol. §. 1. ver. cæ
32 terũ. † Sed quid si in instrumẽto continetur, vendo &
trado tibi. nũquid præsumetur traditionẽ factã esse?
Videtur, ꝙ sic, quia standum est instrumento, nisi cõ
tra probet, C. de prob. cum precib. ff. de vsufr. si quis
vnas. Arg. cõtra, ff. de acq. pos. prædia. cum suis cõcor.
c Quidã c distinguũt, an res, quæ vẽdit, sit in præsentia,
id est, in eadẽ ciuitate, seu territorio, vel in absentia, id
est, in alia ciuitate, ut primo casu videat possessio tra-
dita & acquisita, in alio nõ, vt in prædi. l. quod meo. §.
plus. ff. de cõd. fur. parui. ff. de solu. qui decen. § 2. Vel
dic, aut res, q̃ uenditur, est mobilis, & tunc tradita pre
sumatur: aut immobilis, & tunc nõ, nisi appareat de
uẽditoris uoluntate, ut in præ. l. ꝓdia. dic, ut ibi scripsi.
Fatue igitur dicitur in instrumẽto, uendidit & tradi-
dit: sed saluari põt, si res sit in præsentia, q est modus
quęrendi possessionem, uel ẽt si postea sequit ĩ instru
mento, ꝙ uenditor cõstituit se possidere nomine em
ptoris, ut s. dixi. Cõsulendũ est ergo emptori, ut uel uẽ
ditor dicat, cõstituto me tuo nomine possidere, uel ꝙ
ipse uẽditor roget ꝓcario ab emptore, uel ẽt retineat
usumfructum, qa tunc uĩ trãslatum dominium ĩ em
ptorẽ, & posses. ut C. de donat. quisqs. ff. de acq. dos. q̃d
33 meo. ff. de act. em. & uen. Iulianus. §. si uenditor. † Itẽ
etiam acquirit possessio per traditionẽ instrumẽtum
emptionis ipsius rei, ut C. de don. l. 1. uel clauium, ut ff.
de. cõtrah. emp. clauib. Promittens per se suosq; ecce
34 primũ pactũ. † Et no. ꝙ ĩ quolibet fere instrũ emptio
nalis tres ꝓmissiones cõtinent. prima, de lite super re
uendita ulterius nõ mouẽdo, secũda, de legitima de
fensione, seu euictione rei uenditę, tertia de ratihabi
tione. Sed secũda magnã emptori securitatem indu
cit. Sed nõ uĩ hic uenditor expresse, de euictio ꝓmit-
tere, sed solũ rẽ legitime defendere, auctorizare, & dis
brigare, seu expedire. Dic, ꝙ hęc uerba sonant, ꝙ si de,
ipsa lis mota sit emptori, tenet uẽditor rẽ ĩ ipsa lite le
gitime, id est ꝺm leges cęsura defendere & auctoriza
re, seu auctorizari, id est actor litis fieri, ꝙ uidelicet p
d se litẽ aget d, & disbrigare, id est ab oĩ lite expeditã
reddere: & sic sonant, vt de euictione teneat. Quod si
lite mota & denunciatione vẽditori facta, vt defendat
& auctorizet, id facere nolit, habet emptor in iudicio
stare & defendere, alioquin de euictione nõ aget, C.
de peric. & com. rei vẽd. l. 1. in fi. & C. de euict. l. 1. Ex
quo enim nõ defendit, videt magis propter absẽtiã, q̃
propter malam causã condemnari, ff. de euict. si ideo
extra de emp. & ven. c. si. Et si obtinet, in nullo ei vẽ
ditor tenet, quia nõ tenet eũ defendere, nisi cõtra mo
uẽtẽ sibi litẽ iuste & uerisimiliter vt iã dicã. Si uero
fendit & succũbit, ita ꝙ res sit ab eo euicta, tũc vẽdi-
tor de euictione tenet, vt ĩ prę. dec. & de hoc inf. §. vlt.
35 Litẽ vel ꝯtrouersiã. † No. ꝙ ꝓmittẽs sub pęna de cer
ta re nõ facere cõtrouersiã, si facit ẽt ext. pęnã incur-
rit, ff. de pet. hær. diuus. ĩ prin. & arg. ext. de simo. c. pe.
Si vero fecit pactũ ne peteret, hoc ad iudiciũ refert, ff.
rẽ rat. hab. hoc amplius. In se recipere, nisi hoc pactũ
apponeret, empor teneret litẽ suscipere, & suis expẽ
sis ꝓseq, vt iã dixi. Q̃d si nõ fecerit ꝓm pactũ, ꝙ trahit
causã ex præcedẽti, & prodest hoc pactũ emptori, qa
nisi fieret, nõ teneret venditor de iure ei reficere expẽ
sas litis, nisi succubuerit, ff. de li. le. l. ꝓ emptor. C. de eui. si
status. ĩ fine, quia emptor suam rem vĩ eg isse, ex quo
36 obtinuit, ff. ad Treb. deducta. §. qui post tps. Et est ra-
tio, † qa cũ lis in iusta fuerit, q̃d patet, eo ꝙ emptor ob
tinuit, nõ tenet ei vẽditor ad aliquid pro iniusta lite
quãtuncũq; ꝓmiserit ei eũ defendere ab omni ꝑsona
& vniuersitate, q intelligit contra mouẽtẽ sibi litẽ le
gitime & iuste. At postquã pactus est expẽsas refice-
re, tenebit ex pacto, quicqd de lite contingit, ff. de ver.
c obl. venditores, e vnde utile est pęnã adiicere, put i. q
t in hac forma remissa ex nũc. Tertium pactũ ex 1 de
pendens.

ADDITIONES.

a Cum venissent. *Hic dubitat, si iste primo vẽdat & cõstituat se possidere nomine emptoris. & secundo tradet, quis sit potior? Guid. de Suz. formãs q̃onẽ super l. quoties. C. de rei ven. arguit, ꝙ primus sit potior, per l. quod meo. ff. de acqui. poss. In cõtrarium, quia veritas plus debet operari, quã fictio. ff. de lib. & posthu. l. si facit ex. de big. nuper. Itẽ quia venditor potuit primo emptori possessionẽ interuertere, ff. de vi & vi ar. l. cum fundus, tenuit priorẽ emptorem etiã potiorem, per præd. l. ꝙ meo, quia prius fuit acquisitum ei vtile dominium, & sic vtilis rei uendicatio præferenda est directæ, posito, quod dicamus in secundum emptorẽ directum dominiũ fuisse translatũ, ff. de procu. l. in causæ in fin. secundũ eum. Plus dicunt quidã, ꝙ prius poterit petere illius rei restitutionẽ per conditionẽ l. ex liberis. C. de acqui. poss. per quã l. secundo vendẽdo, primo præiudicare non potuit, cũ per talẽ traditionem dominiũ transferatur, non solum cũ est vera, C. de pact. traditionibus, & per l. quoties. & l. si ager. ff. de rei ven. sed etiã cum est interpretatiua, ff. pro socio l. 2. ff. de contrahen. emp. clauibus in quibus patet, per talẽ traditionẽ possessionem & dominium transferri, & ꝙ illa Constituo me, &c. sint adiq apta, inducitur lex ff. de rei ven. l. quadã mulier. ad hoc C. de probat. cũ res. Procedunt tñ prædicta, cũ primus pretiũ soluerat uel de illo pac̃ fecerat, alias etiã ex vera traditione nõ transiret dominium in emptorẽ. Inst. de rerũ diui. §. vẽdita.*
ADDE Bal. consi. 494. incip. venditor constituit. 2. li. dicet, ꝙ etiã si venditor possederit per 25. annos sciẽte & patiẽte emptore, ꝙ si alteri & secundo vẽdat & tradat, ꝙ primus præfertur, & vide Bald. consi 74.
b FORMA. *s. & fac. Rol. in d. no. in summa, scilicet in Aurora super sua 2. forma.*
c Quidam. *Iac. Bald. in l. si rerum. C. de rei ven. non tamen exponit præsentiam & absentiam, sicut auctor.*
d Aget. *Et sic sit dubia q̃o de uenditore, qui emptorem absentẽ defendere vult suscipiẽdo in se litẽ. Sed de præsente, an illo inuito iudiciũ in se recipere possit, est opin. Accu. placet, ꝙ no, Odof. & Iac. Bal. dicitur placuisse contrariũ gl. Accur. uide C. vbi in rem ac. l. 1. in prin. & uide dist. quã ibi no. Cyn. Pro 2. o. v. facit. ff. de ali. in. mu. cã fa. l. 3. §. fi. & ff. ex q. causa poss. er. l. hoc autẽ. §. fi.*

aliorum apparentium & latentium, quę habet intus, & extra. & faciens eidem finem, refutationem & pactum de vlterius non petēdo de omni iure & actione, quod, vel quam habebat, vel in futurū habere poterat & sperabat contra ipsum occasione dictorum vitiorum, vel morborum, aut quorumcumquē aliorū ipsius equi. nec non promittens ipsi B. solēni stipulatione interueniente non opponere legem redhibitoriā, volens rem reddere, & prætiū sibi reddi, nec quāto minoris, petens aliquā partē pretii sibi reddi, quam non dedisset, si sciuisset rem esse vitiosam, nec in factum actionē. quibus legibus, & alii auxilio omnino renunciauit, & nullam aliam cōtrariam exceptionem, vel defensionem iuris vel facti specialē, vel generalē in aliquo facere, vel opponere, & litem, vel controuersiam ei occasione prædictorum vllo tempore de iure, vel de facto nō mouere, sed prædicta omnia & singula firma, grata & rata habere & retinere, nec ɔtrafacere, vel venire de iure, vel de facto sub pęna 30. lib. Tur. stipulatione in singulis capitulis, &c. ut s. in prima forma, vsque in fi. Hæc forma pro-

44 batur in his, quæ not. j. nunc dicendū. per totum. † Et nota, ꝙ in uenditionibus boū, asinorum, ouiū, & similiū non est tanta solēnitas in instrō necessaria, cum nō sint ita, vt equi, uitiosa, licet tunc breuiter sic dicere:

a FORMA a. A. dedit & uendidit B. unum bouem talis pili, & cum tali cornatura, ipsum sibi tradens ibidē cum omnibus uitiis, uel magagnis occultis, uel apparētibus in eo pro tāto pretio, & promittat legitimam defensionem bonis, ut s. proxi. in instrō equi. Idem etiam de ouibus dicas, exprimens earum numerum, licet nō uniuscuiusque signa, propter euitandā confusionem, nisi quia generaliter pones, quot ex eis sint albæ, quot

b nigrę, quot uariæ.

45 † Porro si liber emitur, sic instrm̄ conficietur:

c FORMA c. A. dedit & uēdidit B. degestum nouum scriptum in chartis hœdinis, contentum in tot quinternis, cuius secundus quinternus incipit, quia uitium: tertius incipit, id hoc. per totum, de glossis domini Accursii apparatum, pro pretio 20. lib. Tur. ipsum librum ī manib. sibi tradens. quod pretiū dictus A. &c. ut s. uer. si uero. usque, stipulanti. post iunge, de uitio & de euictione ipsius libri s̄m iuris ordinem & cōsuetudinem ciuitatis Parisien. & prędictem uenditionem & omnia & singula s. scripta firma, grata, &c. ut s. uersic. nūc formam. usque, quam futura. hoc saluo, ꝙ ibi dicitur ibi, ęstimationis dictæ rei habita ratione meliorationis, q̄ pro tempore fuerit, dicas, dicti pretii. aliis omissis, post iunge, & insuper C. ipsius A. precib. constituens principalem, promittit principaliter & in solidum se obligans do dicto B. pro se suis que hæredib. stip. dictum librum ei ab omni homine & uniuersitate legitime defendere, auctorizare, ac expedire, & se facturum & curaturum, quod prædictus A. dictam uenditionem, et omnia, & singula supra scripta, firma, grata & rata habebit, & tenebit, nec ɔtra faciet, veniet aliqua rationem, vel causa, de iure, vel de facto sub pœna 30 lib. Tur. stipulatione promissa, &c. vt s. in prędict. vers. nunc formam, vt iam præmissum est, renuncians beneficio nouę con-

46 stitutionis de fideiussoribus, & omni alii auxilio. † Et not. ꝙ si liber adeo mendosus est, vt eum potius nō habere, quam habere expediat, agi potest redhib. toria vti li, arg. ff. de ædil. edic. ob quæ. §. idem Pomponius rectę

47 & l. 1. §. sed sciēdum. † Cæterum si fœnum, vel alius fructus in futurum percipiendus venditur, instrumentum hoc modo conficietur.

d FORMA d. A. dedit & vendidit B. totū herbam, seu futurum fœnum, quantumcumque & qualecunq; fuerit, quod erit, & percipi & haberi poterit anno in pn̄ti, de prato sito in tali loco, cuius confines sunt hi, &c. ꝑcipiendum & colligēdum & habēdum auctoritate sua omnibus ipsius B. sumptibus & expensis, & ad omnem suam ex nūc custodiam, & omne periculum atque casum rapinæ, incendii, inundationis aquarum, & cuiuscunque alterius fortuiti euētus, semel uidelicet tātummodo secandi, & colligendi tempore competenti, illo videlicet, quo prata secantur, pro pretio 50. lib. Tur. q̄d pretium dictus uenditor confessus & contentus fuit se ab ipso emptore habuisse, et recepisse, exceptioni sibi non dati, et non soluti pretii, doli, et in factum actioni, et omni alii auxilio omnino renuncians, et promittens ipsi B. pro se suisque hæredib. stipulanti dictum fęnum sibi ab omni persona et uniuersitate legitime defendere & expedire, & prędictam venditionem & omnia & singula, &c. vt in præce. forma usque, stipulatione pro-

48 missa. ad hoc faciunt iura infra. px. uer. inducta † Quod si fructus futuri venduntur, & certo termino dari promittuntur, sic instrumentum conficietur.

e FORMA e. A. dedit & uendidit B. oīa uellera futura, siue futurā lanam, q̄tacunq; et qualiscūq; fuerit, & q̄ tonderi, percipi et haberi cōtingerit in anno pn̄ti ex trecentis ouibus suis, quas habet in Corbaria apud Porcellum, et ipsam lanam intra 25. dies dictis ouibus tonsis eidem B. dare & consignare Narbonę in domo tali omnibus suis expensis, solenni stipulatione promittens, ꝓ pretio duorum solidorum Turo. pro quolibet uellere, siue tot libras pro quolibet centenario ponderis dictæ lanæ, de quo pretio dictus A. contentus et cōfessus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse decem libras Turon. exceptio. sibi non datæ & non solutę quantitatis omnino renuncians, residuum vero dicti pretii, prout in summa fuerit, & ascendet, idem B. dare & soluere ipsi A. solenni stipulatione promisit, postquam dicta lana ꝑ ōderata et consignata erit. eidemque omnia & singula, &c. eodem h. ver. sequitur. Verumtamen si aliæ obligationes & ꝓmissiones interuenerint, vt puta de donationibus & solutionibus prędictis facien lis ubicunque locorum, & fori, de præceptis recipiendis, uide infra uer. prox. facit ad hoc ff. de contrahen emp. l. nec emptio, ff. de peric. & cōmo. rei uendic. quod si pendente, ff. de act. emptio. si sterilis. Instit. de usu & hab. §. sed si peco-

49 ris. † Si autem ususfructus ad plures annos uēditur, sic instrumentum conficietur:

f FORMA f. A. dedit & uendidit B. usufructus, redditus, & obuentus talis vineæ sitæ in tali loco, cuius confines sunt hi, &c. hinc ad quinque annos proximos dans & concedens eidem vsque tunc dictam uineam, & arbores, et omnia, quæ in ea sunt, et quæ intra prædictos continentur confines, habenda, vtenda et fruenda libere per se & alium, quem uoluerit, pro pretio 10. lib. Turo. quod pretium contentus et confessus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse, exceptioni sibi non dati, & non soluti pretii omnino renuncians, et promittens eidē ꝓ se suisque hæredibus stipulanti uineā ipsam, et omnia, que in ea sunt, libere utenda, fruenda, ut dictum est, ei, et suis hæredibus ab omni persona & uniuersitate legitime defendere hinc ad terminum supra dictum, et dictos usufructus, quos in dictis quinque annis percipi-

tam

ADDITIONES.

a FORMA. *Quinta Rol. sub praecedenti.*

b Variæ. *De illo, qui simpliciter vendidit bouem, qui intra triduū decessit, & repertus est habere iecur marcidum, Galli extr. volumen tenet, quod locus sit redhibitoriæ, per l. g. ff. de ædi. edi. quod si mancipium, & l. si bouinem, ibi competit redhibitoria post mortem mancipii uenditi, & ex breuitate termini satis apparet, eum sic habuisse tempore contractus, facit 50. d. si qua fœmina facit ff. a l. munc. l. ult. de aqua quo. & æst. l. 1.*

c FORMA. 6. *Rol.* 1.

d FORMA. 7. *Rolan.* 2.

e FORMA. 8. *Rol.* 53.

f FORMA. 9. *Rolan.* 52.

tam intra terminū, quam postea, perpetuo legitime defendere, auctorizare, & expedire, ac prædictam uenditionē & omnia singula supra scripta, & cæt. vt supra ver. nunc formam. vsque act. Narbonæ. hoc saluo, quod vbi dicitur ibi, dupli æstimationis, &c, dic, 60. lib. Tur. Ecōtra quoque dictus B, promisit ipsi A. pro se suisque hæredibus stipulanti prædictam vineam, & omnia, quæ in ea sunt, sine fraude uti & frui, & ipsa fossata & sepes eius manu tenere, & conseruare, & eam quolibet anno debitis tēporib. bene putare & releuare & ligonizare, binare et remanere, & in omnibus bene & sine fraude colere, arbores siccas & uirides nō incidere sine domini mandato, & finito termino ipso prędictam vineam in ita bono statu, vt nunc est, ipsi A. libere relaxare & consignare sub pœna 40. librarum Turonen. &c. ut supra in eo-
40 dem instrumento. † Sed & si ususfructus donetur, ita dicetur.

FORMA. Ego A. do & dono irreuocabiliter inter uiuos tibi H. vsumfructū talis vineæ meæ positę in tali loco ad habendum, tenendum & fruēdum arbitrio boni uiri, dans tibi licētiam tua auctoritate dicti ususfructus quasi possessionem ingredi sine omni actione, iure & violētia. & interim in ea quasi possessione me tuo nomine esse cōfiteor, promittens dolum malum abesse, absuturumque esse, et dictū usumfructum habere licere: quæ omnia supra dicta promitto attendere et obseruare pro me meisque hæredibus, etc. C. ff. et Instit. de vsuf. per totum. De vsufructu uide infra de pig. §. se-
51 quitur, ver. porro. † Sed & si actus & iter uēdatur, instrumentum sic concipitur;

a FORMA a. A. dedit et uendidit B. iter et actum in perpetuū in campo & per campum suum situm in tali loco a mane, cuius confines possidet talis, et c. a latere dicti campi viam latitudinis septē pedū tenus fossatum dicti campi, quantum protenditur ipse campus ad uineam, uel ad fundū ipsius B. sitū iuxta prædictum campum, ita quod ipse, & eius heredes, & quilibet alter eius nomine deinceps in perpetuū per campū prędictū possit libere dicta uia quandocunque & quotiescunque ad uineā prædictam ire, transire cum personis, plaustris, hastis & equis. dans, cedens, & concedens eidem plenum ius dicti itineris, actus, & uiæ. & huiusmodi conditioni & seruituti perpetuo subiicens rem eandem, & hoc pro pretio 5. lib. Tur. ipsi B. quod pretiū dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse, exceptioni sibi nō dati & non soluti pretii omnino renuncians, & dans ei licentiā & liberam potestatem ipsius itineris, actus, viæ, iuris, cōditionis, & seruitutis quasi possessionem ex nunc sua auctoritate intrandi, & de cætero retinendi, & constituens se interim quasi possidere nomine suo, nec non promittens dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti litem, uel controuersiam ei, uel eius heredibus de prędictis, uel prædictorum occasione nunquam inferre, nec ei inferenti cōsentire, sed ei ipsum iter, actum, viam, ius, conditionē seruitutem perpetuo ab omni persona uniuersitate. & cæ. ut supra uer. cæterum. Hęc forma probatur in concor. quę sunt
52 supra de causa poss. & propri. §. prius uer. est & aliud. † Ad hoc si con ditio, seu ius tignorum in pariete immittendorum uenditur, sic instrumentum conficietur:

b FORMA b. A. dedit & uendidit & cōcessit B. ius trabium & quorūcunq; lignorū immittendorum in parietem, siue murum talis domus ipsius A. cōtiguū domui ipsius B. & quandocunq; & quotiescunque opus habuerit, & uoluerit, possit sua auctoritate immittere, seu impingere trabes, & quæcunq; alia media ligna vsque ad medium siue ad interiorē tunicā dicti muri, dummodo murus ipse ruinę, uel pręcipitii, siue grauis deteriorationis periculum nō incurrat, murum ipsum huic perpetuo subiiciens seruituti, & hoc pro pretio 10. lib. Turonen. quod pretium dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. habuisse et recepisse, exceptioni sibi non dati & nō soluti pretii, et doli omnino renūcians, et promittens dictam seruitutē habere licere, dolum malū abesse, ab futurumque esse, & dans ei licentiam et liberā ptātem ipsius iuris & seruitutis quasi possessionem ex nunc sua auctoritate intrandi, & de cætero retinēdi, cōstituens se interim quasi possidere nomine suo, nec nō promittens dicto B. etc. ut in proxi. præst. usq;, cōsentire. post iunge, sed dictum ius & seruitutem perpetuo ab omni persona, etc. ut ibidem. ad hoc faciunt iura iuncta infra de eccl. ædi. † Et nota hic, quod in huiusmodi seruitutibus locum non habet uera traditio, sed quasi, ut no. s. sup prima forma, super uerbo tradere. et ideo dicit hic, &
54 dās ei licentiā, etc. † Si uero sola rei proprietas.

c FORMA c. A. dedit, uendidit & tradidit B. pro se suisque hæredib. recipienti, dominiū & proprietatē talis domus sitæ in tali loco intra tales cōfines, etc. quam domū dictus B. habebat a dicto A. in feudū, ad habendū, tenēdū, ect. per oīa. ut s. uers. nūc formā. mutato solūmodo capitulo de possessione, in quo ita dices, cuius rei possessionem, quam idem B. habebat, ipse A. ei cōfirmauit, ut deinceps suo nomine possideat, sicut uerus proprietarius,
d dominus, et possessor p. †. Quod si pars alicuius rei pro indiuiso uendatur, sic instrumentum conficietur:

e FORMA e. A. dedit, et uendidit & tradidit iure proprio & in perpetuum B. pro se suisque hęredibus recipienti & ementi medietatem pro indiuiso talis petiæ terræ sitæ in tali loco, cuius integræ petiæ tales sunt cōfines, etc. quam petiam possidebat pro indiuiso cum C. ad habendū, tenendum, etc. vt supr. versic. nunc formam. vsque, viam publicam. iunge, quantum ad ipsam medietatem pro indiuiso spectat. et cum omnibus, et singulis, quæ pro ipsa medietate pro indiuiso hēt s. vel inf. seu intra se in integrū, omniq; iure et actione, vsu, requisitione sibi ex ea, uel p ea uē sita modo aliquo ptinente, pro pretio 20. lib. Turo, qd pretium dictus, etc. ibidem usque in fin. hoc saluo, quod ubi dicitur ibi, quam

ADDITIONES.

a FORMA. 10. *Rolan.* 54.
b FORMA. 12. *Rolan.* 55. & 56.
c FORMA. 13. *Rolan.* 57.
d Possessor. *Si conuertatur casus, quod vendatur utile ei, quem uenditor credebat habere directū, cū ipse uenditor haberet utrūque, extat consilium Dy. in ordine 25. & iste error facile posset euenire interuiuus insīri, qn patri meo habenti utile, uenditum fuisset directum, quod ego ignorabā. & tenuit ipse Dy. uenditionem non ualere, nam substantia uenditionis consistit in cōsensu, quo. deficiente non tenet uenditio, ff. de contrah. emp. l. 1. in fi. de rescin. uen. l. emp. Deficit autem consensus, ubi est error. ff. de iud. l. 2. de iur. om. iud. l. si per errorē. C. de iur. & fac. igno. l. cum testamentum. & l. seq. ergo, & c. Itē si errans uendo rem propriam, ut alienam, non tenet uenditio, ff. de contrah. empt. et si consensu. §. fi. & de acquir. re. do. l. si procurator. Sed hic æstimabatur propriū alienum. & intentio contrahentium erat solum circa utile dominium. Nihil ergo operatur circa directum, & horum propositum non erat circa directum, ergo circa illud nil operatur plus, quia nec circa utile, uel locum habeat, quod potuit, uoluit, quod. uoluit, non potuit, ff. de reb. dub. in ambiguo. de supel. leg. l. Labeo C. si quis alteri, uel sibi, l. multum. Constat etiam rerum species esse diuersas, unde aliud utile. aliud directum, ff. si ager uect. l. 1. de superficieb. l. 2. & ult. sicut aliud corporale, aliud incorporale, item aliud bos, quam capra, ff. de rer. diui. l. 1. Instit. de reb. incor. in prin. Sed si contrahentes errant in corpore, uel specie rei, de contrahitur, non tenet ipso iure contractus, ff. de contraben. emptio. l. uenditionibus. ff. de leg. 1. si quis in fun. li. & de sup. leg. l. Labeo. §. uerum. Ergo si errant in specie dominij, dicendum est ipso iure non ualere contractum.*
e FORMA. 14. *Rolan.* 18. *ista enim & sequens ibi char.* 2.

quam siquidem rem. iunge hic, pro prædicta parte sibi vendita. Item vbi sequitur ibi, donec ipsius rei, iunge pro eadem parte. Item vbi, dicitur ibi, de dictis reb. vel aliqua earum parte dic, de dicta re vēdita. & sic de alijs verbis competenter mutatis, hęc forma probatur C. de comm. rerum alien. l. falso. & de iure dot. l. ante diuisio
56 nem.† Sed si pars alicuius rei pro diuiso venditur, sic instrumentum conficietur.

a FORMA a. A. dedit & vendidit, vt in præced. forma vsque ad cōfines. hoc saluo, q vbi dicitur ibi medietatem pro indiuiso. dic, tertiam partem. iunge, à mane possidet C. à meridie D. à sero E. à septentrione est via publica ſm dictam tertiam partem ipsius domus, à latere mane iuxta prædictum C. prout termini in anteriori & posteriori muro positi distinguūt & signant, quę tertia est in anteriori facie latitudinis quinque pedum & in posteriori totidem, siue trium pedum, & quatuor vnciarum. ad habendum, tenendum, &c. vt s. ver. nunc forma. hoc saluo, quod post verbum, continentur confines. iunge, terminos dictæ partis venditæ. item post uerbum & singulis, quæ iunge, ipsa pars vendita habeat. ad hoc facit ff. de leg. 1. quod in rerū. §. si quis. ff. de uer.
27 sign. recte. §. si. ff. cōmunia præ. si quis duos.† Sed si plures res diuerso iure pluribus, & à pluribus venduntur, sic instrumentum conficietur.

b FORMA b. A. & B. fratres filij quondam C. dederūt, vendiderunt, & tradiderunt D. & C. fratribus filijs quōdam F. pro se eorumq; hęredibus recipientibus, & emētibus domū talem, positam in loco tali, iure proprio in perpetuum, cuius domus tales dixerunt esse confines, &c. item petiam unam terræ talis positam in tali loco, si proprium in perpetuum, si cōditiū, id est si sub conditione habetur, unde pertinuerit, saluo iure domini in pēsione & renouatione ꝯtus, ut j. de loc. §. 1. uersi. cæterum. & hęc uerba expone, ut s. in secūda forma, super uerbo, omniq; iure. quam petiam esse dixerunt, & conuenerunt 20. iugerum. & eiusdem tales esse confines. &c. Item & dederunt, & uēdiderūt predictis emptoribus recipientib. ut dictū est, aliam petiam terrę uineatæ positam in tali loco iure emphyteoticæ cōditionis, pensionis & renouationis debendę suis tpib. ecclesię tali: quam petiam esse dixerunt & conuenerūt quatuor iugerum, & eiusdem tales esse confines, &c. ad habendum, tenendum, & possidendum, & quicquid eis, eorumq; hæredib. deinceps placuerit faciendum, cum omnib. & singulis, q intra predictos & cuiuslibet prędictarū rerum uenditarum cōfines continentē, uel alios, si qui forent, accessib. quoq; & cuiuslibet eorū, usq; in uias publicas, & cum oīb. & singulis, quæ quælibet ipsarum rerum habet s. uel j. seu intra se, in integrum, oīq; iure & actione, usu seu requisitione eis noīe dictarum rerū, aut dictis reb. modo aliquo pertinente pro pretio centū librarū Turo. pro ipsa domo, & pro pretio quinque lib. Tur. pro quolibet iugere dictæ petiæ terræ, & ꝑ pretio 20. li. Tur. pro quolibet iugere dictę petię terrę uineatæ, quę pretia sunt in summa 280. librę, q pecunię summam dicti uenditores ꝯfessi & ꝯtenti fuerunt se ab ipsis emptorib. habuisse ac recepisse sibi integre datam, solutam, & numeratam esse, exceptioni sibi nō datę, non solutę, & non numeratę, pecunię, siue pretii in summa, oīno renunciantes: quas prędictas res uendi tbs dicti uenditores se ipsorum emptorum noīe possidere ꝯstituerunt, usquequo ipsi emptores dictarū rerū possessionem acceperint corporalem, quam siquidem accipiendi sua auctoritate, & retinendi deinceps eis licentiā oīmodam cōcederet, promittens per stipulationem unusquisq; eorū principaliter & in solidum, & sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligatos dictis emptorib. pro se & eorum heredibus stipulantibus, litem, uel controuersiam eis, uel eorum heredibus de dictis reb. aut aliqua parte ipsarū nullo tpe non inferre, nec inferenti ꝯsentire, sed ipsas res & quamlibet earū tam in proprietate, q in possessione eis & eorum hæredibus ab omni persona & uniuersitate legitime defendere, auctorizare, & expedire, & prædictam uēditionē, & oīa & singula s. dicta ꝑpetuo firma, grata, & rata habere, tenere, nec ꝯ facere, uel uenire p se, uel aliū aliqua cā, uel ingenio de iure, vel de facto sub pœna dupli dictæ æstimationis dictarū rerum, quæ pro tpe plus ualuerint stipulatione ꝓmissa. qua soluta, uel nō rata maneāt oīa & singula sup. et inf. scripta. itē reficere et restituere eis oīa & singula dāna, expensas, ac interesse & ea. ꝑ quib. oīb. & singulis firmiter obseruādis obligauerūt eis oīa bona sua, renunciantes nouarū cōstitutionū & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, cōditioni si-
58 ne cā in factum actioni, et oī alii auxilio.† Hoc tñ nota, q in tertia re uendita iure emphyteoticæ cōditionis
c omitti dēt istud uerbum Tradio, quia cū Tradere, sit ꝓprietatē rei in alterū transferre, hmōi rei ꝓprietas in alterū transferri nō pōt nisi à uero dño. ut dixi s. in secū
d da forma su ꝑ uerbo Dare d. Item no. q hæc forma nō facit ꝓdictos duos uenditores insolidū uēdere. nā dns rei per uenditionē & traditionē transfert dñiū, ut ff. de acq. rer. do traditio. & certū est dñ.ū apud duos insolidum esse nō posse, ut ff. de pe. hære. §. pater. ff. cōm. si. ut cert. §. si. unde in solidum duo uendere nō possunt. Hæc aūt dictio Insolidum, proprie ponit in promissionib. stipulatione uallatis, quę stipulo cōcipit per uerba de futuro, ut promiserūt in solidū se daturos, uel facturos, si
59 cut s in ea. for. uersus fi.† Itē no. q cum diuersę res diuersis iurib. uendunt, s. una iure ꝓprio, altera iure ꝯditio, alia sub iure in certo, cōuenēs est, ut iuxta quālibet rem illud ius ponat, ut sup. patet, ubi aūt uno iure res uendantur, pōt hoc poni in principio instri dicendo, A. dedit & uēdidit iure proprio, &c. Sed si nullum ius. q uendat, apponat, intelligit res iure proprio uēdita. Itē pluribus reb. & uno iure expressis oēs illo iure uēditę intelliguntur. Itē uerbum illud Si cōditiū, intellige, p-
60 ut no. sup. super secūda forma sup uerbo, oīque iure.† Nō nunqā & quis uendit alicui suo & aliorum nomine ementi rem, ex cuius fructibus decimæ debētur, su-
e per quo instrumentum sic conficietur.

FOR-

ADDITIONES.

a FORMA. *15. Rolan. 19.*

b FORMA. *15. quæ est 3. in summa Roland. & quę sequitur, est 2.*

c Hoc tamen not. *ſm Rol. contiguum in instrumento.*

d Dare. *Et super uerbo Tradere, sed uide, quod ibi dixi.*

e Conficietur. *Si procurator meus ad hoc meo nomine emit dimidiū prædij, & suo nomine aliam dimidiā. per 30. annos possidet totum, Rof. sua q. 35. tractat, an præscriptione se contra me agentē mandati defendere possit. Itē cū ꝓcurator, si ꝓscriptio sibi non prosit, petat pretiū, qđ soluit, an procedat defensio mea, qua dico sibi satisfactū ex illos ꝑceptione fructuū ꝑ annos 30. Tenuit soluendo qđ actioni mandati ꝓscriptum sit, cum sit actio personalis, & sic tollitur longissimi temporis spatio, C. de cessi. pec. l. 2. erat enim nata ff. man. l. 1. & illa agere poteram, quia non impediebat patria ptās, uel aliud simile, C. de annali exce. l. 1. in fi. & C. de præsc. 30. annor. cū notissimi, §. illud. & lege, sicut Si uero. I tentarem rei publicationem vel Pub. nā, dicit me obtinere debere. fuit. n. mihi res illa quęsita per emptionem procuratoris, præcipue malignantis, ff. de dona. qui mihi donatū. in fi. Fuit ergo dominus, & mihi non currebat præscriptio, quia per procuratorem possidebā, cū dominiū & possessio mihi per ipsū quęsita fuissent, C. de acqui. pos. l. 1. & l. per procuratorem. & tam confestim, quia uel unico momento penes procuratorem prædicta manserunt ff. de acqui. hac. l. placet. Item cōstat, quod mihi ꝓficit detentatio, q ipse bēt, etiā quo ad præscriptionē, C. de præs. 30. an. l. male. agitur, & l. cū notissimi, per qđ patet procuratorē dicere nō posse se præscripsisse. Itē nec potuit causam possessionis, sibi mutare, C. de*

de acq.poss.cum nemo, ff. de usucap.l.non solum ff. si pars here. pet.l.fi. Licite igitur uendico uel et alienaui dictos fructus. Ad id si dicit, precium non reddi, cum procurator sibi in illo fructus debeat imputare ad instar creditoris. erat enim quo ad pretium creditor, C.de pig.act.l.1. & 2. & patet ff.de uer.sig creditores. & l.seq. Venit ergo fienda compensatio fructuum, C.de compens. si propter fructus. Item mihi alia defensio competit, scilicet præscr ptio contra suam personalem actionem, scilicet contraria mandati, sicut supra dictum est de directa, C.de præsc. 38. ann.l sicut. & qui præscripsit, similis est soluenti, ff.de adm.tut.l.si pupillus.

a FORMA a. A. dedit, uendit, & tradidit iure proprio B. ementi, & recipienti pro se quisq; hęredib. ac vice & nomine C. uel D. fratrum eius, eorūq; hæredū, talē petiā terræ aratoriæ & uineatę positā in tali loco, quā esse dicit & cōuenit 10. iugerū & dimidiū, & 20 tabularū, eiusdemq; tales esse confines, &c. ad habendū, tenēdū, &c. vt s. uer. nunc forma. usq;, pertinente. post iunge, salua tamen cōditione, cui subiecta est dicta res, s. q ex fructibus eius singulis annis debentur decimæ tali ecclesiæ: pro pcio tali, quod tm̄ capit in summa: q preciuni dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. dante & soluēte pro se & uice & nomine dictorū fratrum eius habuisse & recepisse. &c. ut ibidē, hoc saluo, q vbi dr̄ ibi, B. emptoris. iunge, uice & nomine dictorū fratrū eius, & suorū hęredum item ubi dr̄ ibi quēlibet eorum dic, dicto emptori, & dictis eius fratrib. eorumque hæredibus uerbis ēt aliis decēter mutatis. hęc forma probatur ff. de procur. licet. §. ea. ff. de neg. gest. l. 2. Item hæc forma procedit s'm consuetudinem locorū, in quib. decimę non soluunt cōiter, ut extra de deci. in aliqbus & de paroch. c. fi. nā in aliis, & de iure cōi nō est necessaria clausula illa, salua tn̄, &c. quia ipso iure intelligit. nam res cū suo tpis trāsit cū onere suo, vt extra. de
61 deci. cum non sit. ff. de cōtrahen. emp. alienatio. † Cęterum si res aliqua, uel aliquæ venduntur cum suis pertinentis, sic instrumentum conficietur.

b FORMA b. A. dedit, vēdidit & tradidit iure pprio B. ementi & recipienti domum talem positam in tali loco, cuius tales confines dn̄t esse: ab vno latere possidet C. ab alio D. ab aliis duobus lateribus sunt viæ publicæ cum medietate andronæ, siue muri posite, vel positi inter ipsam domū uēditam & domum d. C. & ipsam medietatē eiusdē andronæ, siue murari. Itē unā aliā domū positā in tali loco, cū horto, & viridario, & quadā domuncula: quorum oīum tales esse dixerūt cōfines, &c. ponendo cōfines, q circunstant nō solum ipsi domui, sed ēt omnib. q postea posita sunt: qb. cōfinib positis subsequenter dices, ad habendū, tenēdū, &c. ut in formis
62 pręmissis apparet. † Hoc quoq; notādum est, q qn̄q; venditur res, cui cōditio, uel seruitus debetur, & ius ad eam spectans ceditur: in quo sic instrumentum conficietur.

c FORMA c. A. dedit, uendidit & tradidit, &c. si propriū, in ppetuum, si conditiū, siue cōditionale, vt ptinuerit, tali iure dn̄i in pensione et renouatione B. p se suisq; hęredib. recipiēti, et ementi domū talē positā in tali loco, cuius tales sunt cofines, ab uno latere possidet C. ab alio D. tertio et quarto est uia publica: cū oī iure, & actione, et seruitute, q ipsi domui debent in domo, et aduersus domū dicti C. posita iuxta hāc domū uēditā, quā seruitutē ius tale dixit, et conuenit esse, uidelicet q ipsa domus dicti C. extolli, uel eleuari non pōt, ne dictæ domus uenditę luminib. officiat. ad habēdum, tenendum, etc. ut sup. uer. nūc formā. usque, mō aliquo ptinēte. post iūge, in sup idē A. dedit, cessit, et cōcessit eidem B. dictā seruitutē, et ius, oēq; aliud ius, et actionē realē & psonalē, utilē & directā, qd̄, & quā hēbat, uel hr̄e poterat in dicta, et aduersus dictā domū ipsius C. siue ipsum C. et quēlibet possessorē eiusdem domū, ac aduersus quālibet aliā p̄ro iā noīe, & occasione dictæ seruitis et cōdōnis, cōstituēs eū tāq̄ pcuratorē in rē suā, & ponēs ipsum in locū suū, ita q amodo suo noīe, actionib. vtilib. & directis possit pdictorū occasione, aduersus quoscunq; agere, experiri, excipere, & replicare, cōsequi, & se tueri, & oīa & singula facere, quēadmodū ipse facere pt̄, & hoc pro pcio qnquaginta librarū, Turon. qd̄ precium dictus B. presentialiter dedit, et soluit ipsi A. pat idē A. cōfessus fuit tantā esse quātitatem exceptioni sibi nō datæ, &c. ut s. eo. §. uer. nunc. forma. vsq;, & expedire. hoc saluo, q ubi dr̄ ibi, sed ipsa res, & quālibet ipsarū. dic, sed ipsam rē, seruitutē & ius. nec ēt ponis uerba illa, tā in proprietate, quam ī possessione. post iunge, & pdictā uenditionē, cessionē & oīa & singula supra scripta ppetuo rata, grata & firma habere, &c. ut ibidē uerbis decēter mutatis: & uide j. §. nūc dicendū. in prima forma Itē nota, quod sicut in translatione dominii rei corporalis necessaria est traditio, ut C. de pact. s, traditionibus. & C. de rei uēd. seruū. sic quādoq; in incorporalib. necessaria est cessio loco traditionis, ut s. de cessi. o. acti. Hoc tn̄ ex superabundanti cautela fit: quia seruitutes prędiales ipso iure & tacite transferunt cum ipsa re, ff. de serui. l. 1. extra de decimis, cū non sit. in fin. Itē illa uerba, Si cōdititiū, unde pertinuerit, intellige, prout no. s. sup secunda forma, super uerbo, omniq; iure. † Quod si res, cuius pars est propria, &
63 pars cōdititia, quod partes uolunt in contractu exprimi, à procuratore uendit, in'tr̄m sic cōficietur [d]:

d FORMA. A. procurator B. constitutus ab episcopo specialiter ad infrascriptę rei uenditionē, & ad omnia & singula infrascripta facienda, vt patet in instr̄o scripto manu talis notarii, procuratorio nomine ipsius B. dedit, uendidit, & tradidit C. pro se suisq; hæredib. recipienti & ementi talē petiam terræ vineatæ positā in tali loco, quē esse dixit & conuenit, decē iugerū: salua rōne pluris minoris ve, & eiusdē tales esse cōfines: à mane possidet D. à meridie E. à sero & à septētrione sunt viæ publicæ, s. tria iugera ex dicta uinea uersus mane iuxta dictū D. iure emphyteoticæ cōditionis, pensionis, & renouationis, debendæ tali eccl'ię, residuū uero dictę uineæ iure pprio in ppetuū ad habendū, tenēdū, &c. ut s. uer. nūc formā, vsq; qd̄ preciū iūge, confessus, & cōtētus fuit dictus procurator pcuratio nomine dicti B. ab ipso C. habuisse & recipisse, exceptioni sibi nō datæ, & non soluti precii oīno renunciās, quā si quidē rē idem A. pcuratorio noīe dicti B. se p ipso C. & eius noīe constituit possidere, donec ipse C. ipsius rei possessionem acceperit

ADDITIONES.

a FORMA. 17. *Rolan.* 4.
b FORMA. 18. *Rolan.* 5.
c FORMA. 19. *Rolan.* 7.
d Conficietur. *Quid si dominus mortuus erat tēpore cōtractus procuratore hoc ignorante? inuenio Vber. de Bo. alleg. sed nō diffinisse in procuratore generaliter dato perginante, cum tali potestate, quod vendere poterat. quod uenditio teneat, alleg. ff. de sol. si quis seruo. & l. q hominem. §. si Titio. ff. de leg. 2. cum pater. §. Mædio. Ad contrariū ff. ff. de do. l. 1. §. sed si quis ff. de manu. uindi. l. si pater. & ff. si cer. pet. l. oe. Distinguunt aliqui inter emptorem, & tunc ignorantem; & eo casu procedit dubiū. Est sciendū tamē quod præsumitur ignorās, nisi probetur sciens, de regu. iur. lib. 6. in quo sciente uidetur de rigore valere contractū in præiudicium hæredis, ita quod illo agente emptor habebit exceptionē repellet per replicationem doli, ne ex suo dolo lucretur, & hæres rei hęreditarię fraudaretur. Fortius autem sibi agenti ex empto, ut res traderetur, obstaret prædicta exceptio, cum fauorabiliores sint rei, quam actores. Si vero emptor ignorat, eo fortius ualet emptio, cū non sit, quid imputetur emptori, ff. de sol. uero procuratori. §. 2. uide, quod no. C. de act. & oblig. si quidem in cle. de renunc. c. vno, in glo. uide, quod scripsi de rescri. ex parte. 3. super glo sic etiam plenius. Iac. de Bel. super l. eius, qui. ff. de reb. cred. in solutione contrarariorum, ubi multa membra distinguit.*

acceperit, &c. ut ibi vsque, promittens. post iūge procuratorio nomine dicti B. dicto C pro se suisq; hęredibus stipulāti litē, uel cōtrouersiā, &c. ut ibidē, vsq; firmiter obseruandis. uerbis decēter mutatis & subtractis. post iunge, idē procurator ꝓcuratorio noīe ipsius B. obligauit dicto C. oīa bona ipsius B. Et nota, ꝙ si partes nō dixerint expresse in contractu, quę pars sit propria, & quę condititia, tunc cā breuitatis dices: dedit, vēdidit & tradidit, qđ proꝓriū, in perpetuū. & quod cōdititiū, unde ptinuerit: saluo iure dominij in pēsione & renouatio-
64 ne, ut sup. † Nota ergo procuratorem vendere posse: quod verū est de generali l. berā ad. ministrationē habēte, Insti. de rerū diuisio. § nihil aūt. secus, si nō hēt liberā, ff. de procu. l. procurator, cau. & l. procurator tutorū. Et ex eius contractu dñs actione tenetur, ff. de inst. l. i. & 2. ff. de act. emp & vend. in §. ꝓcurator. & ipse procurator de euictione tenetur, ff. de procur. procurator. C. de euict. non dubitat. Itē procurator emere pōt, ut ꝭ. uers. proximo. Itē uerba illa: qđ cōd. titiū, vnde pertinuerit. expone, vt s. in forma sepa, super uerbo, omnique iu-
65 re. † Interdum ēt res a commissariis venditur de licentia testatoris: super quo sic instrumentum conficietur:
a FORMA. a A. in suo testamento c. libras Turo. pro anima sua reliquit distribuendas, prout disposuit & legauit per B. & C: quos ad hoc exequēdum suos statuit commissarios, & reliquit eisdē plenam & liberam licentiam, potestatem & auctoritatē vendendi, alienādi & obligādi de bonis ipsius testatoris, & de q̃bus voluerint, sine ꝓditione hřdis, alteriusue psonę pro ipsis legatis soluēdis: & hęc patent per idem eius testm manu talis notarii cōfectum, iidem uero B. & C. commissarii eiusdem testatoris voluntatem fideliter adimplere, ipsiusq; animā, & seipsos de hmōi fideicommisso cito exonerare volentes, cum per aliam cōmodiorem, vel expeditiorem uiā de bonis ipsius testatoris pecuniā ꝓ ipsis legatis soluendis percipere nequeant, uel hře, expētē, licentia & auctoritate eis ab eodē A. tradita, vt supius cōtinet, cōmissario noīe, & ut ꝓmissarii olim dicti A. vendiderūt & tradiderunt, C. domum vnam ex bonis, seu hæreditate dicti A. positam in tali intra loco tales confines, &c. ut s. uersic. nunc formā. usq; nō aliquo pertinentiā. iūge, ꝓ pretio centū librarū Turon. qđ pretiū dicti commissarii cōfessi & ꝯtenti fuerunt se ab ipso emptore habuisse & recepisse dādū & soluendū in satisfactionē & executionem legatorum. A. pdicti, &c. ut in pcedenti forma, solo noīe ꝓcuratoris in nomen cōmissarii mutato. Hec forma ꝓbať in his q̃ no. s. instr. edit.
66 §. nūc uero. ver. & nota, ꝙ. & seq. † Plerūq; ēt aliqs suo & aliorū absētiū noīe uēdit domū, uel ædificiū, ꝓcurator alicuius noīe illius emit: & tūc sic instrm ꝯficietur:
b FORMA. b A. pro se, & uice ac nomine B. & C. eius fratrum, dedit, vendidit & tradidit E. procuratori D ad hanc emptionem, & pretii solutionem, et oīa & singula inf. scripta facienda & recipienda spāliter ꝯstituto, vt patet in instrō scripto manu talis notarii procuratorio nomine ꝓ ipso ementi & recipienti, ædificiū unius domus positū sup solo talis ecclesiæ in tali loco eius ædificii & soli, sup quo sitū est idem ædificiū, cuius tales dñr esse confines, &c. ad habendū, tenendū, possidendū, & quicquid dicto D. suisq; hæredib. deinceps placuerit, faciendū, cū oībus et singulis ad ipsum ædificiū spectātibus, & cū oī iure & actione sibi pro ipso ædificio ptinente, saluo tñ iure et actione sibi pro ipso ædificio & solo, & pensione ex ipsij solo debenda, quæ est & esse dēt singulis annis quinq; solid. Turo. pro pretio decē lib. Tur. qđ pretiū dictus A. uēditor cōfessus & contentus fuit se ab ipso E. procuratorio nomine dicti D. soluente habuisse & recepisse, exceptioni sibi non dati, & nō soluti pretii oīno renuncians, quod ædificiū idem A. se noīe ipsius E. procurator dicti C. cōstituit possidere, uel quasi possidere, donec ipsius rei idem E. ꝓ ipso D. aut idē D. possessionem acceperit corporalē: q̃ accipiendi sua auctoritate, et retinendi deinceps oīmodā licentiā dedit, ꝓmittēs per se, suosq; hřdes dicto C. procuratorio noīe ipsius D. stipulāti litē, vel cōtrouersiam dicto D. aut. eius hřdib. de dicta re vllo tpe non inferre, nec inferenti ꝯsentire. sed ipsam rem dicto D. eiusque hřdibus ab oī hoīe et vniuersitate legitime defendere, auctorizate, et expedire: et pdictā uenditionē et oīa et sin-
67 gula s. di cta. etc. ut s. uers. nūc formā. † Nota ergo, ꝙ qs pōt uendere rē alienā, non tñ alienare, ff. de uer. sig. alie-
c natū. ff. de cōtrah. emp. rē alienā. ext. de testa. filius, Res
d uero cōis pro parte alienari pōt:[d] super quo uide ff. pro soc. nemo. ff. si cer. pet. l. si socius. C. de commu. rer. aliē.
68 l. 2. C. cōi di. l. 2. de hoc ꝭ. de pig. §. 1. uer. cæterū. † Itē nota, ꝙ dñium rei uēditę et traditę procuratori meo, mihi qr. ī. si tradēs dñs erat, ff. de dona. qui mihi. C. de acq. pos. ꝓ procu. et ēt possessio, ff. de acq. pos. l. 1. §. per ꝓcuratorem. et §. fi. C. eo. l. 1. qđ dic, ut s. de procur. §. ubi aūt. uers. et nota, ꝙ. Itē ꝓcurator uēdere, pōt, ut s. uer. prox. Itē nota, ꝙ iste emptor uocať suspiciari[a], sup quo dic, ut
69 s. de cau. pos. et. pp. §. priuata. uer. est et interdictū. † Aliqñ ēt uenditor se obligat in casibus ad defensionem rei uenditæ, et in casib. nō. Item qñq; cedit ius cōtra actorem, et tunc instrumentum sic conficietur:
e FORMA. e A. dedit, uendidit et tradidit iure proprio in perpetuū B. ꝓ se suisq; hřdib. recipienti domū talem sitā in tali ꝯta. cuius, hi dñr confines, &c. quā dictus A. emit a C. ut patet in instrō scripto manu talis notarij, ad habendū, tenendum, et c. per oīa, ut s. uer. nunc formā. usq; personā etiam et uniuersitatē. postea iūge, cui, uel quib. ipsa res obligata foret ex aliquo cōtractu, uel obligatione inita aut facta ab ipso A. aut aliquo alio eius noīe, siue cui, uel quib. esset, uel diceretur esse ius aliqđ acquisitum in ea ex persona ipsius A. uel eius occasione, & quia actū est inter ipsos A. & B. ne teneať ipse A. de euictione ipsius rei, nec etiā ad pretij restōnem in alijs casibus, quā in pdictis, iō dictus A. dedit, cessit, & concessit, transtulit & mandauit ipsi B. pro se suisq; hæredibus recipienti omnia iura, & actiones reales & personales, utiles & directas, quæ uel quas habebat, uel habere poterat contra dictū C. auctorem suū, eiusdem hæredes, & in ipsius nomine, & occasione venditionis & ꝓmissionis, de legitima defensione ipsius rei & omnium singularū promissionem & obligationū sibi ab ipso C. factar in prædicto instrumento scripto manu prędicti notarij. item aduersus omnem aliā psonā, quę ei aliquā renunciationem, ꝓmissionem, vel obligationem fuisset in dicto instro, constituens eum procuratorem tanquā in rem suā, & ponens ipsum in locū suū, ita quod amodo nomine suo actionibus utilib. & directis possit aduersus dictum C. eius que hæredes, & in ipsius bonis, & cōtra quālibet aliam personam prædictorum occasione agere, experiri, excipere, & replicare: & consequi,

ADDITIONES.

a FORMA. 20. *Rolan*, 20.
b FORMA. 21. *Rolan*. 14.
c Rem alienam.

ADDITIO. Etiā domino ignorante, et hoc in præiudicium sui, non aūt præiudicium, domini, per Bald. in l. mater tua. C de rei uend. & ibi in 2. conl. uersi. sed contra. An res aliena possit pignori obligari, & quis possit uendere rem alienā mobilē, &, tradere scienter sine uitio furti, eundē Bal. in l. alienā. C. de fur. & Alex. cons. 6. inci. super eo. ī pri. in 4. ubi uol. an cōtractus rei alienæ celebratus, inter sciētes, ualeat: et ibi, quid de uēditore rei alienæ, q nō hēt facultatē rei tradēdæ, an debeat cogi ad rē tradendā. Hen. Fe.

d Pro parte alienari potest.

ADDITIO. Et quid si quis uendat rem communem simpliciter, an uideatur uendere ius partis, quod habet in ea. uide Lud. Rom. consi. 196. incip. in casu. et Bal. in l. 1. uer. quaro, nunquid. C. qui et il. fac. poss. Hen. Fer.

e FORMA. 22. *Rolan*. 11.

consequi, & se tueri, & oĩa, & singula facere, quẽadmodũ ipse poterat: & promittẽs ipsi B. pro se suisq; hr̃dib. stipulanti prædictam uenditionẽ, cessionẽ, & cõcessionẽ, & oĩa & singula s. scripta perpetuo firma, grata, &c. vt s. uer. nũc formam. usq; in fi. Si uero fiat solũmodo promissio de defensione rei in casibus prędictis, nõ sit necessariũ cessionẽ prędictã fieri, sicut est uenditor, qñ reuendit ex pacto emptori rem, q̃ ab eo emerat, tunc cessionẽ prædictam nõ faciet, sed oĩa alia scribes, sicut sup. usq;, & quia actum est, &c. in quo loco sic dices, hic expressim inter eos actum, & ipsi A. ab eodẽ B. per pactum remisso, ꝙ idem A. uel eius heredes non teneantur de euict one sibi ipsius rei, vel pretii restõne in aliis casibus prędictis, quam venditiõnem, & omnia, & singula supra scripta promisit, &c. C. de pact. inter emp. &
70 uen. l. 2. ff. ad Velle. tutor. in prin. † Sępe quoq; contingit, ut emptor faciat pactũ uenditori de reuẽdenda illi re empta, ff. de contrah. emp. & uen. qui fundũ. ff. de ac. emp. & uen. si sterilis. §. sed & si ita. ext. de emp. & uen. ad nostram. in quo sic instrumentum concipitur:

a FORMA.[a] Cum A. uendiderit B. talẽ domũ sitã in tali loco, cuius hi sunt cõfines, &c. pro pretio centũ lib. Turo. ut patet in instr̃o scripto manu talis notarii inde cõfecto, hoc tñ inter ipsos extitit actũ & conuentũ, ꝙ videlicet prędictus B. pacto promisit & cõuenit A. pro se suisque hr̃dibus stipulanti, ꝙ si dictus A. hinc ad unũ mensẽ d cto B. pretiũ restituerit su. dictũ, eãdẽ domũ idẽ B. sibi ꝑ ipso pretio restituet atq; uẽdet, & chartã uẽditionis faciet de re ipsa, ac in ipsius rei possessionẽ corporalẽ eũ restituet & reponet, ita tñ, ꝙ in dicta vẽditione tunc ip̃s faciẽda promittet eidẽ B. de legitima ipsius defensione rei solummodo ab illis personis, quib. ex cõtractib. uel obligationib. ab eodẽ B. initis esset res eadẽ obligata, uel quib. ex persona eiusdem B. foret in ea ius aliqd acq̃situ. Quod si hinc ad unũ mẽsem idẽ A. dicto B. pretiũ nõ restituerit antedictũ, ex tũc dictus A. ad eandẽ rem restituendã & uendendã eidẽ A. nullatenus teneatur, sed ante dicta vẽditio ab ipso A. dicto B. facta firma & incõmutabilis & perseueret conditione p̃dicta, & pacto nullatenus nõ obstãte, qđ ex tũc inefficax sit, & idẽ B. ab eo penitus absolutus, quia actũ extitit inter eos: quæ oĩa & singula s̃. scripta promiserũt uicissim, scilicet vnus alteri, &c. ut su. in primo instr̃o huius tit. † Si uero res uendita reuendatur, sic instr̃m con-
71 ficietur:

b FORMA.[b] Cũ A. uendiderit B. talẽ domũ sitam in tali loco inf. tales ꝯfines, &c. ꝑ tali pretio, vt patet in instr̃o scripto manu talis notarii, ac postmodũ ex pacto inter eos facto dictus B. promiserit & cõuenerit ipsi A. dictam domũ ei restituere & vẽdere, si de hinc ad vnũ mensem ꝓximum ipse A. pretium restituerit ante dictũ, ut hoc patet in alio instr̃o scripto manu eiusdẽ notarii, dictus A. oblato dicto p̃tio denũciauerit ipsi B. intra dictũ terminũ, ꝙ ei ex forma dicti pacti dicta domũ restituat atq; vendat, volens ipse B. ꝓmissionem a se factam fideliter adimplere, dedit, uendidit, & tradidit iure ꝓprio in perpetuũ dicto A. pro se suisq; hęred bus recipienti dictã domum ad hñdum, tenendum, &c. ut s̃. versic. nunc formã. mutato solo capitulo de legitima defensione, quod capitulũ ita pones, sicut dixi s̃. versic.
72 prox. † Plerunq; contingit, ut plus, uel minus inueniatur in terra vendita, q̃ conuentũ, vel expressum fuerit inter contrahentes, si plus instr̃m conficietur:

c FORMA.[c] Cum A. vendiderit B. quandam petiam terræ aratoriæ sitam in tali loco, cuius tales dicũtur cõfines, &c. pro pretio 10. lib. Tur. pro quolibet iugere, & eandem esse cõuenerit & dixerit 20. iugerũ, salua rõne pluris minorisve: vel sic, & eandem esse conuenerit, & dixerit 20 ita tñ, ꝙ si plus fuerit, cederit in ipsam venditionem, emptore pretium addente pro rata, si minus, pretium diminuetur pro rata, ut hæc patent in instr̃o scripto manu talis notarii inde cõfecto. Si in ipsa re de cõi cõcordia mensurata repertum sit vnũ iugerũ plus quantitate cõuenta, & expressa i instr̃o vẽditionis eiusdẽ, prout utraq; pars asserit, & cõfessa est, idem B. corã me notario & testib. inf. scriptis dedit & soluit ipsi A. 10. lib. Turõ. ꝓut ipse A. cõfessus fuit tantã esse quantitatem ꝓ pretio dicti iugeri reperti fuit tantã esse quantitatem cõuentã in instr̃o venditionis, vt dictũ est, q̃ solutionem, & oĩa, & singula supra scripta ꝓmisit idem A. dicto B. ꝓ se suisq; hr̃dibus stipulanti perpetuo firma rata habere & tenere, nec ꝯtrafacere, uel venire ꝑ se, vel ꝑ aliũ aliqua cã, vel ingenio de iure, vel de facto sub pęna 30. lib. Turo. &c. Si vero minus repertũ fuerit quãtitate cõuenta, debebit venditor restituere pretiũ emptori ꝓ rata. & de ipsa restitutione fiet instr̃m hoc modo, incipiens enim, vt p̃cedenti instr̃o, & cõtinuabis totũ vsq;, inf. scriptis dedit. hoc saluo, quod ubi dicitur ibi, plus, dic minus, & ubi idem B. dic, idem A. post iunge & restituit ipsi B. 10. lib. Turo. secundum quod capiebatur, & erat pro rata dcti iugeri reperti minus quantitate conuenta in instrumento uenditionis, ut dictum est q̃ restitutionem & solutionẽ, omnia, & singula su. scripta promisit dictus B. ipsi A, &c. vt supra, hæc forma ꝓbatur extra de donat. per tuas. ff. de contrahen. emptio.
73 si fundus infra de patroch. versicu. & quia. † Super quo
d not. d quod cum uenditio fiat ad mensuram, puta expressa quantitate & mensura rei uenditæ, diminuitur pretium

ADDITIONES.

a FORMA. *Hæc remissio non suffragatur ad duo, q̃ deficere hic uidentur, s. quod iste non promittit se facturũ, quod fratres habebunt ratũ, itẽ non fit mentio de requisitione & expectatione uñi. fm dicta in c. potuit. de loca. Prima est uera, forte uendens se noluit ad id obligare, et erat soluẽdo, pp quã contentus fuit emptor, cui tñ tutũ esset, quod fieret ratificatio, cuius formã uide ult. in §. tertio loco. Ad fm dic, quod honestum fuisset exprimere, tñ satis est, ꝙ de illis posset constare. nullo enim imponitur necessitas id exprimendi in uenditione. Circa primum Q. f. q. 44. format nouum casum, s. de illo, qui pro se & fratre uendidit domum promit tens emptori sub pæna c. lib fratrem ratificaturum, fecit emptor pactum uenditori de concedenda sibi, & fratri domo non tra omnem hominem, redyt frater, petyt sibi domum concedi, ut promiserat fratri, quod ille facere noluit, pp qđ frater uendicat dimidiam domus, emptor a uenditore petit pœnam c. librarum. satis intricata est qõ, et obscura, quo ad cõcessionis cãm, pp quod in illa non insisto, quia uideri põt. Soluit fratrem uenditorem absoluendum, qua ratificat frater petendo fm pacta uenditionis sibi concedi, uel commodari domum, ff. de euic. quidam ex parte. & de reb. eorum, qui sub tut. uel cu. sunt, l. illicite. et debuit in ea parte absolui a petione fratris, qui sic ratificauerat pro tacita ratificatione alle. ff. de inoff. te. l. si. et l. Papinianus. §. si conditione. pareret in his non isto, quare concor. de re iud. quod ad consultationem. in 2. gl. & de his, quæ fiunt a ma. par. cap ex ore. in gl. pen.*

ADDE, quod si iste frater, qui uendidit rem communem cum fratre, non potest tradere, nisi partem, an emptor aget de euictione, uel aliter? uide Rom. consil. 396.

b FORMA. 24. *Rolan. 23. & sup. quando fiunt duo instrumẽta sed quandoq; pactum opponitur in in. str̃o uenditionis, & disputauit Alb. Gal. qonem de uenditore fundi, qui promisit emptori de euictione dupli, & erat pactum de recuperando rem restituto pretio intra annum, intra quem fundus emptori euictus est & restituitur petitori, facta prius denunciatione uenditori, agit emptor ex stipulatione ad pœnam dupli, uenditor offert pretium, ut euitet dupli pœnam, quæritur, possit? & tenet quod sic, soluendo pretium, vt conuenit, cum extet casus, quo pactum potuit uires habere, imo si soluisset, repetere posset, per l. quoties. ff. de iur. dot. & l. cum autem. ff. de ædil. edi. §. penult.*

c FORMA. 25. *Rolan. 24.*

FORMA. 26. Rolan. 25. & sequentes.

d Nota. *Secundum Rolan. in Aureola super primo instrumento.*

pretium pro numero iugerum, quæ desunt, ff. de acti. emp. & uend. seruum. §. 1. quod verum est, vbi pretium pro singulis iugeribus est statutum. vt supra versic. primo igitur.
74 † Si vero tota possessio vendita sit generaliter pro eodem pretio: puta vendo tibi hunc fundum, qui est 10. iugerum, pro centum lib. tunc si non inueniantur tot iugera, habetur ratio bonitatis. Idem est, si minus in quantitate inueniatur: vt si dixi, uendo tibi hanc petiam terræ 10. iugerum, inter quæ sunt quatuor iugera vineata: si. n. nõ sunt quatuor uineata, habetur rõ bonitatis, ff. eod. si in qualitate. & l. si fundo vendito. & l. si duorum. & ff. de euict. si fundo vẽdito. & l. si duorum. & l. si fundo tradito. & sic minuitur pretium, vt sup. dictum est: & econtra, si plura reperiantur, quam sit dictum, addetur pretium pro rata: quia eadem debet esse ratio contrariorum, arg. ff. de leg. 3. l. fi. in fi. & arg. ad hoc ext. de donat. per tuas. Cautela tamen est, ꝙ hoc in instro exprimatur, ut patet supra in forma licet ita sit de iure com-
a muni a. Hoc tamen nota, ꝙ si fundo vendito cohærent littora, aut viæ publicæ, aut nemus publicum, non cedunt in mensuram, licet ad commodum pertineant emptoris, ff. de cõtrah. em. l. littora. nisi cũ specialiter actũ sit, ff. de princ. & cõmo. rei uen. id, quod. §. 1. De pretio aũt venditarum rerum dic, ut ĩ. de obli. ner. si uero debitum. & seq.
75 † Vltimo no. quod si emi à te 10. corbes tritici, nec fuit actum, ubi illos præstare debes, non teneris portare ad domum meam, nec præstare, nisi tibi tua interest, ff. depositi. si in Asia. §. 1. ad idem ff. de rei vend. si res mobiles. ff. de eo, ꝙ cer. loc. l. 2. § non itaq; C. ubi in rem ac. l. fin. 2. quæstio. 1. si peccauerit. in fin. Argumen
b contra 16. q. 1. reuertimini b.

ADDITIONES.

a De iure cõmuni. *Hic quæritur, si venditor, donator, uel testator dixit Vendo, dono, uel lego tale prædiũ intra tales confines, qd est 56. iugerum, reperiuntur 55. quæritur, quid de illius 5? Et aduerte, ꝙ facilius in donatione & legato procedit ijs, quam in emptione, quia in illis non exprimitur pretium, in emptione sic, & si taxatur, uel non taxatur per iugera, expeditum est sup. in his enim habetur ratio pretij. Occurrit ergo plus dubij in alijs casibus. vbi non est pretium, & videtur quod sola iugera numerata veniant ad emptorem, donatarium, uel legatarium, per l. penultim. ff. de actio. empti. & vend. & de contrahen. emptio. l. comprehensum. An hui Domi. meum tenere contrariuia per l. ff. de lega. 1. si fundum sub conditione. § si libertus. in fi. & de leg. 2. cum pater. §. pater, qui filio. Dicebat ergo, multum differre, an prædicti contextum suum exprimẽtes incipiant a nu. uel mensura, & tunc nil plus ueniet, facit ff. de lega. 1. si quas testamento. in princ. an explicet per nõia designantia certam speciem, vel corpus determinatum, licet id postea mensuret. tunc. n. mensura est loco demõstrationis, quæ falsa est, nec vitiat, nec minuit cui adiectatur ff. de le. 1. si seruus legatus, qui quinque. de le. 3. his uerbis pater. de condi. & demonstratio. C. de fal. cau. adie. l. 1. & per totum. ad prædicta bene facit l. si venditor. ff. de act. em. & uen. & q. 10. l no. co. ti. l. pe. §. fi.*

ADDE, si legatur, uel donatur fundus 10. iugerum, & plura vel minus reperiatur, quid sit Old. consi. 195. in 1. volu. Quid autem, cũ sit venditio, vi le Pau. de Ca. consi. 301. & 7.

b Reuertimini. *Et 5. q. 5. 2. c. 1. de decimis loquuntur, quam debitor portare debet ad horreum sacerdotis, & vtrobique de hoc vide inf. de deci. in fi.*

SVMMARIVM.

De securitatibus, quę super venditionibus interponuntur.

1 *Dubitans, an res, quæ venditur alteri data, uel obligata sit, qualiter instrumentum faciet.*
2 *Re alicuius hereditatis, in qua Falcidia spectat ad uẽditorem, uẽdita, quam rem venditor pro Falcidia eligit, qualiter formabitur instrumentum.*

2. §. Pręmisimus, quibus modis & titulis res transferantur, nunc videndũ restat de securitatibus, quę preter formas positas in ipsis traditionibus & uẽditionibus apponuntur. Scias igitur, ꝙ qñque venditor fideiussores præstat: qñque ẽt dubitatur, an res, quæ uendĩt, sit alteri data, uel obligata: qñque ẽt dubitatur, an res, quę uenditur, est legi Falcidiæ obligata. Si igĩ uenditor minor 25. an. fideiussorem præstet, scribes in fine instrũ. hoc, qd habes infra de fideiuss. §. 1. ver. ꝙ si uenditor.
1 † Vbi uero dubitaẽ, an res, quę uenditur, sit alteri data, uel obligata, tunc ante clausulam illam, quam vẽditionem, & omnia, & singula, &c. sic instrumento dicetur:
a FORMA. a Insuper dictus A. promisit dicto B. pro se suisq; hæredib. stipulanti, ꝙ de ipsa re, uel parte ipsius, aut aliquo eius iure, alij hactenus dationem & obligationẽ, uel contractum aliquẽ in fraudem alienationis per se, uel per aliũ nõ fecit: cuius prætextu, uel occasione ipsi B. uel prędictę traditioni ei factę præiudiciũ aliquod generet, uel gñari possit: ꝙ si eũ cõtra hęc fecisse apparuerit, conseruabit ipsum B. & eius hẽdes indẽnes, & nihilominus dabit & psoluet eidẽ 25. lib. Tur. pęnę noĩe stipulatione pmissæ: qua pęna soluta, uel nõ, prædicta oĩa & singula firma pdurẽt, sup hoc uide s. de reb. eccl. nõ alie. ver. porro. & infra de pignor. §. 1. versic. sed quærit.
2 † Si uero aliqua res alicuius hẽditatis, in qua Falcidia spectat ad uenditorẽ, uenditur, quã rem vẽditor p Falcidia eligit, sic in instrũ dicetur ante clausulã illam, quam venditionem, & omnia, &c. dicetur.
b FORMA. b Præterea dictus venditor cũ domum prædictã dixerit esse de bonis hẽditatis patris sui, in quib. Falcidia & debitum bonorũ subsidium sibi iure naturæ debetur, candẽ rẽ p parte, & in parte ex Falcidia sibi in bonis paternis debitã eligit & accepit, nihilominus sibi in reliquis bonis residuo Falcidiæ, si qd ad eũ vltra ptinet, reseruato, qd residuũ, si qd est, pro prædictis omnibus & singulis à se in hoc instrũ promissis firmiter obseruandis ipsi emptori speciali iure pignoris obligauit, dans & cedẽs ei ex cã uenditionis prędij supra dicti omnia iura, & actiones, quæ, uel quas habeat, uel hẽre poterat in bonis paternis ex cã Falcidiæ supra dictæ vsque in summã æstimationis & pretij dictæ rei: quanti pro tpe plus ualuerit, necnon cõstituens eum procuratorẽ in rem suã, & ponẽs eũ in locũ suũ, ita ꝙ nulla alicuius restitutionis, substitutionis, seu grauaminis, uel alterius rõnis conditione obstante possit suo nomine actionibus utilibus & directis iure Falcidię suprascriptæ tenere, possidere, ac defendere rẽ eandem, & super ipso residuo Falcidiæ sibi iure pignoris obligando se de prædictis oĩbus & singulis indemnem ad integrum cõseruare, renuncians legibus C. cõtra de leg. l. si duobus. §. emptor. & de euic. si fundũ. & cũ alij ac xilio, ad hoc C. de trãsa. de fideicõmisso. & de pac. l. j. & q. 1 no. ext. de testa. c. Raynutius. Et nota, ꝙ ideo hæc pœna non apponitur, qa hæc securitas est inserẽda instrũ vẽditionis ante illam generalem clausulam, quam vẽditionem, &c.

ADDITIONES.

a FORMA. *Rol. in 6. charta, & est 27. & continuantur omnes formæ positæ in § seq.*
b FORMA. *Rol. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Personarum, quæ uenditionibus, seu traditionibus consentire habent, diuersitas est attendenda.*
2 *Vxore uenditoris præsente & consentiente, quomodo sit formandum instrumentum, & nu. 5.*
3 *Vxor consentiens uenditioni, an parti noceat.*
4 *Vxore uenditoris patrem habente, qui dotem stipulatus fuerit, si ambo præsentes uenditioni consentiant, qualiter sit scribendũ.*
5 *Vxore uenditoris in ætate minore existente, an teneat rei dotalis uenditio.*
6 *Consensus uxoris de rei dotalis alienatione, aut donatione propter nuptias, constante matrimonio, an eam liget.*

7 *Vxore viro consentiente dotale prędium alinante, an non obstā-te consensu, seu iuramento, possit uir illud uendicare.*
8 *Alienatio rei dotalis an possit confirmari.*
9 *Vir alienans prędium dotale, & pro eo aliud vxori dans in cambium, an possit postea pœnitere, & illud vendicare.*
10 *Vir. & vxor an possint ad inuicem permutare.*
11 *Vir an rei dotalis dominus sit.*
12 *Fundus dotalis certis casibus potest alienari.*
13 *Circa rei dotalis alienationem qualiter sit mulieribus, parentibusq; generaliter consulendum.*
14 *Emens aliquid aliena pecunia, an res empta pertinere debeat ad emptorem, an ad illum, cuius erat pecunia.*
15 *Vir nomine proprio ex pecunia dotali emens, an sibi, uel mulieri acquirit*
16 *Emptio ex communi pecunia facta, ad omnes communiter spectare dicitur.*
17 *Res, de qua nescitur, vnde processerit, cuius esse præsumatur.*
18 *Clerico de pecunia ecclesiæ in matrimoniali solo ędificante, an ædificium solo cedet.*
19 *Instrumenti forma, ubi filius & hęres quondam uxoris uenditoris consenserit & renunciauerit iuri hypothecæ.*
20 *Instrumentum qualiter sit formādum, ubi mater uenditoris ex dote, uel legato, uel vsufructu ius in re habēs cōsētit uēditioni*
21 *Instrumentū venditionis facta à filio de re aduentitia consensu patris, qualiter sit formandum.*
22 *Sorore venditoris ius ex hæreditate, uel testamento patris in re habente, & uenditioni consentiente, qualiter instrumentum formandum.*
23 *Instrumentum quale esse debeat, ubi habens ius in re ex substitutione, uel fideicommisso, consentit venditioni.*
24 *Persona absens qualiter consentire dicatur.*
25 *Venditore promittente pro absente, qualiter formabitur instrumentum.*
26 *Tenor instrementi alienationis iam factæ, debet persona consentienti legi & narrari.*
27 *Fratre, vel consorte uenditionem à fratre, uel consorte factam ratificante & approbante, qualiter sic dicendū, aut scribendum.*

3. § Tertio loco notandum est, quod personarum, quæ huiusmodi venditionibus, & traditionibus consentire habent, quędam sunt, quæ hebent ius in re ex obligatione, uel hypotheca, ut puta uxores & creditores, & huiusmodi. Quędam, quę habent ex speciali causa spēciale & priuatum ius: sicut legatarii, & fideicommissarii & usufructuarii. Quædam, quę habēt ius dominii & proprietatis siue idem ius, quod habent venditores, sicut & fratres & consortes. Item quandoque uēditor promittit pro aliquo absente, qui habet consentire: q̄nque etiam pro eo, qui habet ratificare: item quandoque, qui absens fuit, consentit & renunciat; q̄nque etiā ratificat et approbat: item permissę personę aliq̄n sunt pręsentes contradictui traditionis, aliq̄n absentes: & ideo de omnibus per ordi-
1 nem uideamus. † Primo igitur dicamus pręsentibus tempore cōtractus traditionis rei. Si ergo uenditioni venditoris uxor p̄sens consentiat, sic in fine scribat:
a FORMA. a Ad hæc domina M. vxor dicti A. uenditoris, et filia quondam dicti B. prædictis omnibus pręsens dictæ venditioni consensit, et certificata per me notarium infrascriptum dictam rem uenditam pro suis fore sibi dotibus obligatam, renunciauit omni suo iuri hypothecarum, et cuilibet alii, quod habebat, uel habe-
b re poterat in dicta re uendita b, occasione dotium suarum, uel alia quacunque, idem ius totum ipsi emptori pacto remittens, et promittens eidem pro se et suis hæredibus stipulanti omnia et singula ppetuo firma, grata, et rata habere et tenere nec cōtra facere, uel uenire per se, vel aliū aliqua ratione, causa, uel ingenio de iure, uel de facto sub pœna centum lib. Tur. stipulatione prom[illegible] refectione damnorū, et expensarū litis, et ex, & obligatione omnium suorum bonorum: qua pęna soluta, uel non, prædicta omnia & singula firma perdurent, ext. de emp. & uen. peruenit. C. ad Velle. Aut. si
2 ue à me. & in cōcor. quæ sunt inf. ver. sed & si. † Sed nūquid cōsensus vxoris nocet patri eius? dic, prout no. in
3 fra de do. inter uir. & vx. §. formatis. uer. quid si filia. † Si igitur uxor uenditoris patrem habeat, qui dotem filiæ stipulatus fuerit, & ambo pręsentes, sint, & consentiāt, inscribes:

FORMA. Ad hęc dominus B. socer. dicti A. uēditoris, & eius cōsensu atque licentia domina M. eius filia, & ipsius A. uxor. prædictis omnibus pręsentes, dictę venditioni consenserunt, & certificati per me talem notarium infra scriptum dictam rem ab ipso A. vēditam sibi pro dotibus eiusdem dominæ M. obligatam fore, renanciauerunt omni eorum iuri hypthecarum, & cuilibet alii, quod habebant, uel habere poterāt in dicta re occasione dictarum dotium suarum, uel alia quacunque, idem ius ipsi emptori pacto remittēs & promittēs eidē pro se suisq; hæredibus stipulanti prædicta omnia
4 & singula ppetuo, &c. vt supra prox. † Sed & si alia persona, q̄ pater, puta frater, uel aliquis alius, mulieris dotē fuerit stipulatus, sic vna cum ipsa consentit:

FORMA. Ad hæc domina M. ipsius vēditoris vxor, & C. eius frater, qui pro ipsa domina M. dote dedit, & eandem in omnem euentum restituendæ dotis extitit stipulatus, vt patet I instrumēto ipsius dotis scripto manu talis notarii, prædictis omnibus pręsentes dictę venditioni consenserunt; & certificati, &c. ut in prox. præced. forma. Quod si uxor uenditionis tempore sit minor, sic iurabit:

FORMA. Insuper dicta domina M. q̄a minor erat 25. annis, maior tamen 12. Iurauit corporaliter ad sancta Dei Euāgelia, prædicta omnia & singula firma, grata, & rata habere ac tenere, & non contra facere, vel venire, nec restitutionem aliquā impetrare conttra prędicta, uel aliquod prædictorum prætextu minoris ætatis, uel occasione alterius cuiuscunque ext. de iureiur. cū cōtingat. C. si aduersus vē. Aut. sacramenta. 22. q. 5. par
5 nuli. & c. seq. † Sed & si uenditoris uxor præsens uenditioni rei consentiat, & obligationi bonorum, renūciet que iuri, quod habet in re uendita, & ī bonis obligatis,
c & cedit emptori ius hypothecæ, sic dices c:

FORMA. Prętereа domina M. uxor dicti A. uenditoris prędictis omnibus præsens dictæ uenditioni ipsius domus, de qua habes supra §. primo. uer. nunc formam. & obligationi bonorum à dicto uiro suo ipsi B. factis consensit, & certificata per me talē notarium infra scriptum dictam rem uenditam, & ipsa bona obligata sibi pro dotibus suis, et hypothecata fore, renūciauit omni suo iuri hypothecarum, et cuilibet alii, quod habebat, uel habere poterat in dicta re uendita, et prędictis bonis obligatis occasione dotiū suarum, uel alia quacunque, & insuper per pretio et nomine pretii 25. lib. Turon. quas confessa fuit se ab ipso B. habuisse et recipisse, dedit et concessit eidē oīa iura & actiones, q̄ uel quas habebat, uel hr̄e poterat in dicta re uendita, & dictis bonis obligatis noīe & occasione hypothecæ ad

ADDITIONES.

a FORMA. *Rol. à 19. & continuantur 13. sequentes eo ordine, quo hic sunt.*
b Re uendita. *Et uide, quod statim dicam super uer. sed & si.*
c Sic dices. *Homob. Cremo. sup l. Sēpronium. alias, Paulus respōdit. & alle. §. subl. Lucius ff. q. mod. pig. vel hyp. sol. refert supī forma huius §. se uidisse data cōtraria cōsilia iuristarū aliquibus dicētibus illā extendi etiam ad obligationem pignoris, q̄ facit venditor ꝓ euictione, quasi id fuerit de mente, qua præponit, C. q̄ res pig. l. fi. ad fi. & sic cōsensus & renunciatio totū cōtractū respicit & ad accessoria extēdit, argum. ff. de pac. dot. īter socerū. §. cum*

inter. & de l. 3. l. nomen. quasi sequela prioris, ff. de Inst. cuiusq; §. item si tristior. & § seq. Alij dixerunt contrarium s. i. ad solã rem venditã pertinere a l obligationem euictionis, per l. iubem° C. ad Velle. consulebat ergo breuiter sic; Dr in iustro, quod vxor venditioni pignoris, vel hypothecæ obligationis consensit, & suo iuri renunciauit, sed amplior ponitur hæc forma, sed ver. & insuper ponendus non est, nisi sic rei veritas se habere, nec est in vsu.

ad se spectantis in eis ex iure dotium suarum: constituens eum procuratorem in rem suum, & ponens eum in locum suum, ita quod sammodo suo nomine actionibus vtilibus & directis loco ipsius dominæ M. & sicut ipsa poterat ex causa hypothecę in dicta re vendita & ipsius bonis obligatis ipsius A. omnibus creditoribus præferatur, & possit sicut ipsa poterat, rem ipsam defendere, & in ipsius bonis obligatis agere, & quoscũque alios creditores excludere, & nomen ipsius hypothecæ contra quancunque personam agere, experiri, excipere, & replicari, consequi, & se tueri, & omnia & singula facere, quemadmodũ ipsa poterat: ipsi tamen dominæ M. post dictum B. in dictis bonis obligatis omni iure suo hypothecatũ in integrũ reseruato, veruntamen non obstante, qp ipsa sit prior tpe, vel potior iure, idẽ B. & prædicta obligatione sibi facta ipsi dominæ M. & hypothecę suæ per omnia & singula supra scripta promisit ipsa M. B. dicto pro se, suisq; hæredibus stipulanti perpetuo firma, grata, &c. vt s. ver. primò igitur. vsque in fi. iunge renunciãs exceptioni sibi non dati & nõ soluti pret. j, doli condictioni sine cã, & in factũ actioni, & omni al. j auxilio iuris, vel facti. hęc probatur C. ad Velle. etiam constante. & l. iubemus. ff. ff. de his, quæ in frau. cred. si pignus. ff. de transa. cũ Aquilian. ff. qui po. in pig. hab. l. 2. in fi. & l. si fundũ. &. C. eo cum tibi. & C. de his, qui in loc. pri. cre. suc. leg. 1. extra de emp. & vẽ. peruenit. C. ad Velle. Aut. siue à me. & infra de oblig. & sol. §. primo, in. j. forma, versus finẽ. Verũ aũt vxor possit vna cum viro, vel pro eo obligari, no. inf. de ob lig. & sol. in forma super verbo. renũ-
5 ciantes † Verum si res dotalis, vel etiam donatio propter nuptias constante matrimonio alienetur, & vxor consentiat, talis p̃tentus secundum leges eam nõ obligat, nec etiam iuramẽtum ab ea præstitum super hoc quin possit cõtrauenire, vt ff. de fundo dot. l. Iulianus. & C. de leg. pos, non dubium. 10. dist. vides. Secus secundum canones vt extra de iureiur. cũ contingat. & iudices seculares cogendi sunt per censuram ecclesiasticã in hoc, ius canonicum obseruare, vt in cõst. Alex. 4. eo.
a tit. q. i in non nulli. a. † Sed pone vxor viro consentiente
7 alienauit prædium dotale, & se de euictione obligauit, & vt sub pœna promisit non contrauenire: nunc vir ipse vendicat illud primo quæritur, an hoc facere possit non obstante consensu? secundo, an in pœnam incidit vendicando tertio, si euincatur, an possit mulier ipsa de euictione conueniri, In prima quæstione videtur, qp non possit, argum. C. de iur. dot. si prædium à cõtrario sen. u Sed dic contra, quod non obstat ei cõsensus, nam etiam si ipse idem alienasset, posset conueniere, C. de rei vxor. act. l. vnica, § & cũ lex. infra ver. item pone. Item in secunda quæstione videtur, quod nõ incidit in pœnam vendicando, nam cum sit alienatio p̃hibita, nec facta tenet, vt s. pre § & cum lex. ergo nec pœna, nec quicquid ex eo, uel ob id sequatur, C. de legib. non dubium. 10. dist. vides. Nec obstat C. de p̃dijs min. & sis. prout ibi no. Et idem iuris est, si vxor vẽditrix promiserit pænam. & uide in prę. §. & cum lex. & ff. de fideiuss. cũ lex. Vel distingue, an emptor sciuit fundum dotalem esse, ut tunc agens non incidat in penam, an ignorauit, & tunc incidat, argu. in præ. l. si prædium. ff. de contrahẽ. epm. si in emptione. §. 2. Et hoc etiam modo responde tertiæ quęstioni distinguendo inter scientiam & ignorantiam, infra uers. sed in casu.

8 † Sed nunquid potest confirmari alienatio talis rei. Respon. sic, vt C. de donat. constante, & ff. de usucap. cũ ui. & iuramentum p̃firmat huiusmodi alienationes, vt s.
6 † Item ponatur alienauit prędium dotale, pro quo dedit aliud in cambiũ vxori: nunc vir pœnitans vult prædium vendicare: quæritur, an possit? Et uĩ, qp sic, arg. Inst. quib. alien. non licet, in prin. & in præ. §. cũ lex. C. de fund. dot. l. j. & 2. ff. eo. l. 3. & quod ẽt dominium non transeat, C. de leg. non dubiũ. 10. dist. uides. C. de suff. l. vnica: & sic vir. vendicare potest, ff. de iur. dot. quamuis ff. ad munic. Lucius. §. idem respon. ff. de col. do. l. fi. Ar. tamen contra, quia non potest contra factum suum uenire, ff. de adop. post mortem, ext. de cler. coni g. diuersis. in fi. & tacit. ff. de ser. r. ust. præ. per fundũ. ff. eo. a p̃ receptũ. ff. de pig. act. rẽ alienã. C. de lib. cã. si ab eo. Ipse n. de euictione tenet, & quẽ de euictione tenet actio, &c. ff. de euic. vendicantẽ. & fundus dotalis bene alienatur in hoc casu, vt ff. de fun. dot. l. 1. & cam sit permutatus, uidetur permissa alienatio, ff. de iure dot. si ei nuptura, & l. itaq;, & l. fi. ff. de pact. do. si mulier dotis, & l. cũ maritus Sol. Si permutatio tenuit, puta quia conditio dotis melior facta est, emptor est absoluendus: si aũt non tenuit, vel si nulla facta fuit, condemnandus est possessor ad restitutionem, ff. de leg. 2. l. Mæuius. §. fundo lega-
b to. in fi. b ff. de iure pat. adducere. §. quamuis. ff. de precar certe. §. fi. C. de contrahen, emp. cũ res. in fi. ff. de pact det cum maritus. respõ. j. Et hoc ultimo casu potest uir contra factum suũ uenire, C. de agri. & cẽsi. l. quemadmodũ. C. de lib. causa, l. j. 12. q. j. certã. Nec obstat, quod uir uidetur dominus utriusque, & quod sic permutare non potuit, sicut est in uenditione, ut ff. de contrahen.
c e np. l. suæ rei c. quia ualhit ratione iuris, quod. mulier in fun lo habebat, ff. eo. qui tabernas. ff. de leg. 1. si dodo. §. si fun lus. Ipsa enim dr naturaliter possidere, ff. de
d min or. l. demq; d Et fundus permutatus succedit in locũ dotalis, ff. de leg. 2. l. Imperator. §. fi. & l. seq. & sic efficitur dotalis, ff. de iur. dot. quod fuerit. Bene possunt uir & uxor ad inuicẽ permutare, ut no. infra de don.
9 inter uir. & ux. §. formatis. uer. sed an cum uiro. † Sed in casu præmisso, in quo permutatio non tenet, & condemnatur possessor ad rei restitutionẽ, nũquid uir de euictione teneatur? & uidetur, quod non, cum emptor contra legũ interdicta mercatus sit: & sic est pretio astriciendus. C. lib. x. de agri. & cẽsi quemadmodum. C. de præscrip. 30. ann. l. a. C. de fundis patri. l. nemo. C. de sic cenie nus. Sed cum in principale non tenet, nec accessorium, ff. de reg. iur. cum principalis. C. de leg. nõ dubiũ. C. de inuti. stipu. leg. secunda, & l. ex. Argum. contra. nam licet uenditio non teneat in præiudicium dotis, debet tamen tenere in præiudiciũ uiri se obligantis, C. de præ. mino. & sis, ff. de pig. act. tutor. §. cotrariũ. ff. de contra-

ADDITIONES.

a Quia nonnulli. *Quam hodie non habemus; sed ex illa formata fuit decr. licet. de iureiur. li. 6. & hoc sequitur, fuit additio usque ad uer. hoc autem scies.*

b §. fundo lega. in fi. *alias, Mæuio fundi.*

c Suæ rei. *De permutatione etiam patet ff. de rerum permutat. l. 1. in prin. & in fi.*

d Demq; *Dixit Mar. de Fan. de quo dicam in uer. hic alleg. in fi. 9 licet maritus dominium & possessionem habeat rei dotalis, C. de rei uen l. loce. & sol. mat. l. dotis. tamen uxor spe saltem est dña. mobilium & immobilium. argu. C. de iure dot. l. in rebus. & ratione spei perficitur contractus etiam emptionis, ff. de hæred. uel ac. uend. l. nomina. Nec est mirandum, si maritus suum propriũ in permutatione recipiat; quia quod habebat ex causa dotis, nũc ut proprium possidet, extrinseca permutationis causa accedente, quasi uir dotẽ uxori reddiderit, & postea eam ab ea acceperit;*

inducit similia ff. si cer. pet. l. singularia. & de do. inter ui. & ux. l. 4. §. fi. & se. & l. ea, quę in fi. & de don. l. ut mihi. est secundum quod scripsi de usu. in ciuitate, in fi.

ꝯhenda emptione, liberi. & hoc tenet Azo, & Iacob. in Auth. de nō alie. §. si quis igitur uidens. Vel dic, ꝙ aut emptor sciuit fundū esse dotalē, aut ignorauit. si sciuit, aut fuit stipulatus de euictione, aut nō: si fuit stipulates, agit ad pretium, non ad interesse, id est ad meliorationē, vel duplū, C. cōia de le. l. fi. §. emptor. Aliqñ ad nihilum agit, & sic intelligunt præfita iura dicētia, emptorem pretio mulctandū. Si aūt ignorauit, tunc agere emptor ad duplum, si promissa fuerat, uel interesse, si promissa non sit, qa emptor in illo deliquit, C. ad leg.
11 Fal. l. fi. §. bonæ fidei. † Quid ergo si vir cōsensu uxoris fundum dotalē dedit in dotem pro filia. nūquid vxor viro ad inopiā vergēte poterit petere fundum, fm ea. q̄ no. inf. de don. inter vir. & vxor. §. formatis, uer. sed cum mulier. uel ēt ipse uir dicēdo, ꝙ contra iura factum est, ut sup. Et uī, ꝙ sic: quia uir dñs est rei dotalis, C. de rei uen. doce. & ager, nō ut ipse, sed ut alter, C. de sac. san. ec. iubemus. §. sane. Vxor ēt hoc poterit uiro ad inopiā uergente, de ipsius uolūtate, ff. de re iud. sepe. §. 1. Cū. n. prohibita sit alienatio, per cōsequens & in dotē datio, C. de re. ali. nō alie. l. fi. quia sic uir & uxor indotati remanerent: quod esse non dēt, arg. ff. de cōdi. cau. dat. l. si donaturus, §. fin. Argu. cōtra, quia communi uolūtate ad piam causam datus est, C. de neg. gest. l. 1. ff. de cond. in deb. cum his, §. mulier. & facit ff. in frau. pa. l. 1. §. libertus. Item causa dotis est perpetua, ff. sol. mat. l. 1. ad idē ff. de iure dot. profectitia. §. si quis, ff. de admi. tut. l. lex.
12 Potest dici, quod fundus poterit uēdicari. † Certi enim sunt casus, in quibus fundus dotalis alienari potest: puta si permutatur, & non aliter, ut s. uer. itē pone ff. de his, qui sui, uel alie. iur. sunt, patet. Vir tamē & uxor de euictione tenent, si pmiserūt, alioquin de dolo, si dolo uersati sunt, uel actione in factū, C. de iure dot. l. 1. ff. de adop. post mortē. Consueuit aūt no. Inst. qb. ali. licet, uel nō in prin. ꝙ uir uendicat ꝯstāte matrimonio, uxor uero eo soluto. Quæ aūt hic desunt, uide j. de donat. in
13 ter uir. & uxor. §. formatis. † Et nota a generale consiliū
a mulierū & parentū suorum, ut qñ mulier tradetur nuptui, pater faciat eā iurare, ꝙ nunquam consentiat alienationi rei dotalis, nisi coram iudice cā cognita & probata, scilicet necessitatis instātis, non ficte, seu uere, sic enim, si aliter consentiat & iuret, non ualebit, cū tale iurm sit ꝯrium priori licito & honesto, ut ext. de iureiur. cā te. & iungat, ꝙ si unq̄ contrauenerit, non ualeat,
b ut ex. de pb. directo. §. 1. uer. quāquā b. † Hoc aūt scias,
14 ꝙ si ex aliena pecunia emo aliquid noīe meo, res empta regulariter efficitur mea nō eius, cuius fuit pecunia, C. de rei uēdi. si ex cā. C. cōia utriusq; iud. si paruus. C. de don. inter uir. & ux. & si de tua. Hoc tñ fallit in ecclesia, ex cuius pecunia res noīe alieno empta est, 12. q.
c 3. c. 1. ext. de pecul. cler. c. 2. & fin. c & in milite, C. de rei vendic. si, vt proponis, & in pupillo, C. arbit. tut. l. 3. & in re empta de pecunia data liberto facto postea ingrato, C. de reuocan. donat. l. 1. et in re ex fænebri pecunia em
d pta, ext. de usur. cum tu. §. fin. d Et in re empta a uiro de pecunia non dotali sibi ab uxore data. licet enim donatio non teneret, & dominum pecuniæ penes eam permanserit, tñ ipsi uxori cōpetit utilis actio pro re empta, viro non existente soluendo, ff. de donat. inter uir. & u-
15 xor. l. uxor marito. † Sed & si ex pecunia dotali uir nomine proprio emit, non uxori, sed sibi acqrit, C. de iur. dot. ex pecunia. & econuerso, vt C. si quis alteri, uel si-
16 bi, l. 1. † Si aūt a uiro & uxore, uel ecclesia & prælato de cōi utriusq; pecunia res emit, cōiter spectat ad eos, ex. de integ. rest. cōstitutus, ex. de don. inter vir. & uxo. ca.
17 2. p rata pretii est inter eos diuidenda, 12. q. 4. c. 1. † Sed constat. vñ res processerit, præsumit esse ecclesiæ, 12. q.
e 1. sicut manifeste. & q. 3. c. j. ex. de pecu. cler. c. j. et 2. e vel viri, C. de do. inter vir. & vx. ēt si vxoris. ff. de eod. Quin-
f tus f. † Quid si clericus de pecunia eccl'æ ædificat ī pa-
18 trimoniali solo. Et vī ꝙ ædificiū solo cedat, vt ff. de rerum diuis. in tm. Sed dic ep̄. fauore ecclesiæ solū ędifi-
g cio cedere, ar. 12. q. 2. apostolicos g. & in præ. decr. de pe
19 cul. cler. † Si vero filius & hęres quondā uxoris vēditoris ꝯsenserit, & renūciauerit iuri hypothecę, sic dices:

FORMA. Pręterea P. filius d. A. filius & hęres quōdā dominæ M. vxoris ipsius A. prædictis omnibus præsens, dictę venditioni consensit, & renunciauit omni suo iuri hypothecarum quod habeas, vel habere poterat in dicta re uendita occasione dotium hęreditatis quondā matris suę, vel alia quacunque, idē ius, &c. ut s. uers. j. igit. ad hoc accedit C. q pot. in pig. hab. l. fi. § exceptis in Auth. Col. 7. ut exact. instan. dotis, in 1. col. C. de bo. quæ lib. l. antepen. §. non aūt hypotheca & §. sed
20 cū tacitas. † Si autem mater uenditoris ex dote, uel legato, uel usufructu ius in re habēs, cōsentiat, sic dices:

FORMA. Ad hęc domina E. ipsius uenditoris mater, & uxor quondā dñi E. patris eiusdē uenditoris prędictis omnibus præsens dictę uenditioni consensit, & certificata per me tale notariū infra scriptum ipsā rem uenditam sibi pro dotibus suis & pro legato & usufructu ei à dicto F. uiro suo in eius testamento relictis, obligatā esse renunciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet alij, quod habeat, uel habere poterat in eadem re uendila ex iure dotium suarum legati, uel usufructu prędictorum, uel ipsius testamēti, siue alia quacunque ratione, uel causa idem ius, &c. ut in præd. uer. primo

ADDITIONES.

a No. *Hoc est sumptum ex no. per Host. de iure. cū contingat & in Sūma eo. ti. quō censeatur ver. consilium generale, quod no. eod. licet in vlt. gl. li. 6. super qua remisi ad hunc ver.*

ADDE, quod Bal. con. 118. intelligit dictū Specu. procedere, quando iuramtntum deuenisset ad notitiam cantrahentis, aliter non est in 3. lib.

b Ver. quamquam. *Ibi decreuit superior non est ipse iurans. & parū valet hoc iungere, vt test. c. Ray. ver. nō obstante. ff. de pac. l. pe. Itē scias, ꝙ Host. in Sum. ver. superius alle. posito literā hoc ver si subdebat, sub pretex. tamē talis iuramētis vī, ꝙ quilibet possit petere rem alienatā. Quid Hos. per hoc intellexit. dubitat.*

c c. 2. & fi. *De his casib. eo. ti. inquirendū. in gl. 2. & super ea vbi vide hunc casum iure non probari, vnde Ia. Bal. non recipiebat hunc casum, quem dicebat lege non cautum.*

d §. fi. *Non probatur, vt ibi scripsi.*

e c. 1. & 2. *Vide quod scripsi eo. ti. c. 3. & post Inn. de test. cum in officijs.*

f Quintus. *An marito mortuo ab herede vendicare possit fundū emptum per maritum de pecunia vxoris, qua dixit eius vxoris nomine. Ad negatiuā inducitur, quod confessio facta fuit extra iudicium secundo, absente coniuge, tertio, in fraudē legis prohibentis donationem inter coniuges. Ad primū secundum sufficiat l. fi. ff. de inter. act. Ad tertium ꝓhibitio est, no. ff. de do. inter vir. & vx. per totum, contra quam præsumitur facta hac machinaque facile inter eos confringitur, in Aut. de aequal. do. circa prin. & ver. quod. n. quo casu veritas præferenda est fictioni, ff. de l. & posth. filio de l. 2. si ita quis. §. si p vxore. facit l. filia C. de fa. Item dato, ꝙ fuisset expressa don. ex quo renocata non sit, confirmata est per mortem, ex. de do. inter vir. & vxo. c. vl. & eo. ti. onationes. Vī quibusdum. quod si viuente viro vxo. vsa est fundo pdicto. & maximè sibi traditus fuerat à venditore, tuta est vxor. & fundum uendicat, C. si. quis alteri vel sibi, l. mutum. de prob. l. siue. & de nos. do. l. 2. T. nouissima autem hac casu esset vxor si appareret sibi ē hæreditate legata vel alias obuenisset, quod impensum fuit in fundo, per quod illa donationis & fraudis suspicio tolleretur, ff. de do. iter vi. & vxo. Quintus Mutius.*

ADDE ad materiā di. l. Quintus. plenè An. con. 141.

g Apostolicos. *Hoc ibi. no. Io. tñ hoc dictū nō bene pbat hic, vel ibi, & potius vī, qd pro rata esset res cōis vt su. prox. dictū est*

ne locupletetur ecclesia, cum alterius iactura, de re.iur. locupletari cum concor. & ne fauor ecclesiæ iniustitiam pariat, de dona. inter uir. & uxo. in fi. facit 4. li. generalis. 12. q. 2. fraternitatis. Sufficiat ergo ecclesia, quod ab eius fauorem ædificium solo non cedit, & sic uitat damnum, quod priuatus incurreret, ut supra, procedant hæc maxime, quia nec aperte ius probat res acquisitas, vel factas de pecunia ecclesiæ suas esse scripsi, de pec. cler. inquirendum. super 2. glossa licet silemus interpretationi, ut ibi dixi.

ADDE, quod Abb. cons. 54. 5 d. tenet simpliciter solum ædificio cedere, per d. cap. apostolicos.

primo igitur. & facit ad hæc C. communia de leg. l. 1.

21 Patre autem consentiente venditioni factæ a filio de re aduentitia, sic scribes:

FORMA. Ad hoc quoque F. pater ipsius A. venditoris, prædictis omnib. præsens, prædictę venditioni consensit, & renunciauit omni suo iuri, quod habebat, vel habere poterat, seu in futurum habere sperabat in dicta re uendita occasione ususfructus sibi debiti, uel debendi in ipsa re ratione patrię potestatis, uel alia quacunque ratione, vel causa, idem ius, & c. ut in prædicto ver. primo igitur, hoc probatur Instit. per quas perso. nobis acqui. §. igitur. & C. de bon. quæ lib. cum oportet. C. de eman. l. fi. C. de bon. mat. l. si uiua.

22 † Sorore autem venditoris ius ex hęreditate, vel testamento patris in re habente & consentiente, sic dices:

FORMA. Ad hæc domina E. soror ipsius venditoris & filia dicti D. per Deum viuum verbo tenus adiurans & asserens se maiorem esse, prædictis omnib. pręsens, dictæ venditioni consensit, & certificata per me tabellionem notarium infra scriptum dictam rem venditam sibi ex hęreditate paterna, seu ex institutione de se facta ab eodem patre suo in eius testamento obligatam esse, renunciauit omni suo iuri, quod habebat, vel habere poterat in ipsa re vendita occasione dictæ hæreditatis & institutionis, seu ipsius testamenti, aut alicuius relicti in eo contenti, vel alias quacunque ratione, vel causa, idem ius, & c. vt in præced. vers. 1. igitur. hęc probat C. de hęred. inst. quoties. C. de inoff. test. quoniam. & vide supra de pactis, §. instrumentum.

23 † Si autem habens ius in re ex substitutione, uel fideicommisso, consentit, sic dices:

FORMA. Insuper P. frater dicti venditoris prædictis omnibus præsens, dictæ venditioni consensit omni suo iuri, quod habebat, uel habere poterat, seu in futurum habere sperabat in dicta re vendita, ratione, uel occasione substitutionis, uel fideicommissi, seu incertæ conditionis contentorum in testamento quondam E. patris eius scripto manu talis notarii omnino renunciauit, illud per se, suosque hęredes dictis uenditori, & emptori, ac cuilibet eorum, & ipsorum hęredib. pacto remittens, nec non promittens eisdem solenni stipulatione interueniente, nihil in re ipsa de cetero petere, & de ipsa eis, vel eorum hæredib. litem, uel controuersiam ulterius non inferre, seu inferenti opem ferre, aut consentire, ratione fideicommissi, substitutionis, conditionis, aut testamenti prædictorum, siue aliis quibuscunque occasionibus, seu exceptionib. de iure, vel de facto, sed prædicta omnia, & singula perpetuo firma, & c. ut in præce. ver. primo igitur extr. de testam. Raynutius. ubi de hoc, C. de pac. l. 1. & l. cum proponas. C. communia de le. si duobus. §. sed quia nostra. & §. fin aut sub conditione. & in

a Auth. ibi posita.ᵃ Dicto de person.s præsentib. tempore contractus uenditionis, quæ consentiunt & renunciant iuri suo, restat uidere de his, quę tunc absunt.

24 † Et nota, quod quando aliqua persona absens est, quam si uelit emptor consentire & renunciare, siue ratificare & approbare, debet procurare, quod uenditor promittat de faciendo & curando, quod dicta persona ad certum tempus hoc faciat, quę uenditoris promissio ita scribetur, ut in sequentib. apparebit. Quod si uenditor promittat pro aliquo absente, qui habet consentire, & renunciare, in fine instrumenti sic scribes,

FORMA. Insuper promisit dictus uenditor ipsi emptori pro se, suisque hęredib. stipulanti se facturum & curaturum omni exceptione remota, quod B. frater eius, & domina eius vxor, & filia eiusdem H. hinc ad 25. dies dictæ uenditioni consentient & renunciabunt omni eorum iuri hypothecarum, & cuiuslibet alii, quod habent, vel habere possent in dicta re uendita occasione dotium ipsius dominæ M. vel alia quacunque causa. & de his solennem promissionem & obligationem ei facient ad sensum, seu cognitionem sui sapientis, & sub pœna 60. librarum Turon. & refectionem damnorum, & c. vt s. ver. primo igitur. & s. §. ver. primo igitur.

25 † Sed si promittit venditor pro absente, qui habet ratificare & approbare venditionem, puta pro fratre, vel consorte, sic scribes:

FORMA. Insuper promisit dictus venditor ipsi emptori pro se suisque hæredib. stipulanti, se facturum & curaturum omni exceptione remota, quod B. frater eius, cum fuerit legitimæ ætatis, intra 15. dies, postquam denunciatum sibi fuerit, dictæ uenditioni consentiet, ac eandem uenditionem, pretij solutionem, possessionis traditionem, & omnia & singula supra scripta ratificabit & approbabit: & quod ad legitimam ipsius rei defensionem in omnib. & per omnia, vt fecit idem venditor, se obligabit, & de his omnib. solennem promissionem, obligationem, & contractum cum pęnæ adiectione & corporali iuramento pstando more minorum ei faciet ad sensum sapientis eiusdem emptoris, sub pęna 50 librar. Turon. & c. ut s. in præce. §. 1. uer. 1. igit. Si uero absens postea consentiat & renunciet, ita scribes: Domina M. vxor A. lecto sibi, & in eius præsentia dicto instrumento uenditionis factæ P. ab ipso A. eius uiro, eidem uenditioni consensit: & certificata per me talem notarium infra scriptum, dictam rem uenditam sibi pro dote b. suis obligatam esse, renuncians, & c. ut s. uer. 1. igit. Et nota, idem esse seruandum in omnib. prædictis personis, quæ præsentes consenserunt, si

26 tempore contractus absentes postea consenserint. † Item nota, quod personæ consentienti iam factæ alienationi, legi, uel saltem narrari debet tenor instrumenti alienationis, & de hoc plene certificari, ff. de transa. cum Aqui-

b lianaᵇ.

27 † Porro si frater, uel soror venditionem a fratre, uel

ADDITIONES.

a Posita. *Si substitutus per fideicommissum propter conditionis dubium euentum emeret a rogato, consulo ex prædictis id exprimi in contractu, per quod extante conditione agere non possit ad pretiũ. Ponitur exemplum in rogato, si decederet sine liberis, hoc dixi, quia multi tenent per l. Imperator. ff. de leg. 2. in fi. cum duab. ll. sequ. pretium in conditionis euentum deberi, sicut deberetur, si uenditum fuisset extraneo, ut ibi. Sed contra eum inducitur, quod hæreditatem petere non pot, quia illam habet, pretium quia non de illo fuit hæres rogatus, pro hoc facit, C. de fideic. l. quoties. & ff. de le. 2. codicil. §. 1. Item tempore contractus incertum erat, an existeret conditio. Illu tergo incertum vendidisse uidetur, & sic tenet uenditio, C. de cont. em. cum res, ff. de leg. 1. si domus, §. fi. ff. de contr. emp. qui tabernas Sed respondetur ad primum, quod hereditatem hẽt ex causa onerosa, & sic illam hẽre non uidetur, ff. uer. sig. Labeo, Inst. de leg. §. si res aliena, ff. de leg. 1. plane, §. quod si rem emissem. Poterit ergo illã petere ex causa lucratiua, licet duæ lucratiua non concurrant, ut in prædictis legib. & ff. de ac. & obl. l. oẽs & duab. ll. prox. Nec obstat sm seum de pretio non rogatum, quia pretium succedit loco rei, ff. de pe. hær. si rem & pretium, ff. quod met. ca. si ipsa, de tribut. l. procurator. s, ff. de pa. dot. l. pe. & vl. Sed primi defendunt se cõtra l. ff. de le. 2. & codic. illi, §. si res, quia loquitur, quando quis emit rem sibi legatam ab extraneo, secus si ab hẽde, quo casu distinguit sit ab ignorãtia, ut si ignorabat, agat, ad pretium ex testo, ff. de leg. 1. huiusmodi. § qui seruum, arg. ff. de con. em. l. sua rei & de cond. ind. l. seruũ. Nec vr errans donasse. ff. de re. iu. cui per errorẽ, ex his pateat utile fore cõsiliũ, quod prius dedi.*

ADDE, si fideicommissum alienatur præsente eo, cui debetur, an fiat ei praeiudicium, Bal. cons. 66. 2. lib.

b Cum Aquiliana. *Facit de elec. causam, in prin.*

vel consorte factam ratificauerit, & approbauerit, ita dices:

FORMA. Filius quondam F. & frater A. lecto sibi & in eius presentia seriatim instr̃o venditionis factę B. filię quondam C. ab ipso A. eius fratre de quadã domo sita in tali loco inf. tales ɔfines, &c. pro pretio centum librarũ Turon. quod instrũm scriptũ est manu mei notarii subscripti, ipsi uenditioni consensit, & eandẽ uenditionem, pretii solutionem, possessionis traditionẽ, & oĩa & singula in ipso instr̃o cõtenta ratificauit & approbauit, ipsum B. in data & habita possessione confirmans, & confitens etiam, & asseuerans prædictum pretium totum cum dicto fratre suo participasse, & illud in communem ipsorum utilitatem & commodũ versum esse, & renuncians exceptioni non habiti & non participati cum fratre suo pretii sup. dicti, & in cõem eorum vtilitatem non uersi, exceptioni doli, & condictioni sine causa, in factũ actioni, & oĩ alii auxilio: nec non promittens dicto B. pro se suisque hęredib. stipulãti litem, uel cõtrouersiam, &c. ut s̃. §. 1. uer. nũc formã. vsque, quam quidem uenditionem iunge, ab ipso fratre suo factã, & oĩa & singula in prædicto instr̃o ipsius venditionis contenta, nec non omnia & singula s̃. scripta ppetuo firma, grata et rata habere & tenere, & nõ ɔ̃ facere, uel uenire per se, uel per alium aliqua cã, uel ingenio de iure, uel de facto, sub pœna centum librar. Turonen. stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidũ promissa, & refectione damnorum, & expensarum litis & extra: & obligatione omniũ suorum bonorum: qua pœna soluta, vel non, rata maneãt omnia & singula supra scripta. Insuper dictus M quia minor erat 25 annis, maior tamen 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelica, p̃dicta omnia & singula perpetuo firma, rata, & grata habere & tenere, nec ɔ̃ facere, uel uenire, occasione minoris ętatis, uel minoris pretii, siue pretii non participati, aut in vtilitatẽ suã non conuersi, uel non durantis, siue alia quacunque ratione uel causa, ut in præ. l. sacramenta. & facit. ff. de nego. gest. Pomponius. C. si ma. fa. ra. hab. l. si. in prin. & §. est autẽ. C. de in integ. rest. mi. si curãtorẽ. C. ad Maced. l. fi. & de don. ĩter uir. et vx, donationes: in fi. Quibus autem iuribus sit in instrumentis renunciandum, dixi supra de renun. et conclus. uer. et quoniam. et seq.

De venditionibus à minoribus, et ab ecclesia celebratis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter formandum sit, ubi minor uendit rẽ seruitutem debentem, & fideiussorem praestet cum iuramento.*

2 *Sacramento corporali à minore super venditione præstito, qualiter sit protestandum.*

3 *Adulto contrahenti, curatore ignorante, quare, & quo casu non sit subueniendum.*

4 *Venditio rei pupillaris fieri non debet sine licentia tutoris, vel curatoris.*

5 *Venditioni rerum pupillarium quo casu standum sit.*

6 *Instrumentũ tutoris uendẽtis rem pupilli, qualiter sit faciendũ.*

7 *Res surdorum, mutorum, mente captorum, & huiusmodi personarum. an & qualiter uendi possunt.*

8 *Instrumentum uenditionis rerum ecclesiæ ad propriam, qualiter sit formandum.*

9 *Episcopo fundum alicui uendente, qui meliorauit, an contra illũ ecclesia sit restituenda.*

1 NVNC † dicendum restat de uẽditionibus rerũ & iuramento minorum & ecclesiarum. Si igitur minor uendit rem seruitutem debentem, & fideiussorem pręstet, & iuret, instrumentum sic cõficietur:

a FORMA. a A. dedit, vẽdidit, & tradidit iure proprio, in perpetuum B. pro se, suisque hæredib. recipienti & ementi domum talem positam in tali loco, cuius tales dicuntur esse confines, & c. itẽ petiam vnam terræ aratorię positam in tali loco. q̃ esse dixit & cõuenit quinque iugerũ, & eiusdẽ tales esse ɔfines, &c. ad habendũ, & tenendum, &c. vt s̃. §. ver. sed & si plures. vsque, modo aliquo pertinente. postea iunge, saluis tñ conditionibus & seruitutib. quib. subiectæ sunt dictæ res, quę tales sunt. videlicet, ꝙ dicta domus altius, q̃ mõ, sit extolli non põt, ne domus talis, iuxta q̃ posita est, luminibus officiatur, s̃. §. 1. ver. hoc quoque. cuius prædictę domus vẽd. ię altitudo est, & potest esse. 30 pedum, & nõ vltra: dictæ vero petię terrę cõditio & seruitus est, ꝙ ꝑ ipsam petiam terrę debet esse liber aditus, item & reditus cũ personis, plaustris, bestiis & equis ad talem terram, iuxta quam hæc petia terrę posita est, pro pretio centum librarum Tur. in summa, quod pretium dictus, &c. vt s̃. §. 1. ver. nunc formam. vsque, & expedire. & iũge, & nullam restitutionem impetrare ɔ̃ prædicta, vel aliquod p̃dictorum, vel ĩ scriptorum occasione minoris ætatis, uel minoris prętii, aut pretii non soluti sibi, uel in vtilitatẽ suam non conuersi, vel non durantis, aut alia quecunque rõne, uel causa, & prędictam venditionem, & oĩa & singula s̃. scripta perpetuo grata, &c. vt ibidẽ. Insup dictus A. quia minor erat 25. annis, maior tamen 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia, prędicta omnia & singula firma & rata habere & tenere & non cõtra facere, vel venire aliqua rõne, vel causa. Præterea P. dicti A. precip. & mandato se principalem constituens principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando promisit dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti prędictas res ab ipso A. venditas ipsi B. suisque hæredib. ab omni persona & vniuersitate legitime defendere, auctorizare, & expedire, ac se facturum & curaturum, omni exceptiõe remota, quod dictus A. prædictam venditionem, pretii solutionem, & oĩa & singula s̃. scripta perpetuo firma, grata, rataq; habebit, tenebit, & obseruabit, & adimplebit, nec contra veniet aliqua rõne, vel cã de iure, uel de facto. Itẽ quod ipse P. non dicet, uel opponet, ꝙ pro minori fuerit obligatus, certificatus, & sciens ipsum A. minorem esse, & ꝙ nullam contrariam exceptionem, uel defensionem, seu negationem iuris, uel facti specialem, uel generalẽ cõtra prędicta, uel aliquod prędictorũ in aliquo faciet uel opponet sub pœna centum librarum Tur. stipulatione promissa, & refectione damnorum & expensarũ litis, & extra, et obligatione omnium bonorum suorũ: qua pœna soluta, uel non, prędicta oĩa et singula firma perduret, renuncians beneficio nouę constitutionis de fideiussoribus exceptioni doli, conditioni sine causa, in factum actioni, et omni alii iuris auxilio, atque facti. Illud autem nota, ꝙ sacramento corporali a minore super uenditione prętito, uerba talia solent poni b:

b FORMA. Tu iuras formaliter et corporaliter ad sancta Dei Euangelia, nullã restitutionẽ impetrare cõtra prædicta, aliquod prædictorum occasione minoris ętatis, aut minoris pretij, uel pretij tibi nõ soluti, uel in tuã utilitatẽ nõ cõuersi, uel nõ durãtis, siue alia quacunq;. Sed licet hæc uerba in scr̃is soleant apponi, tamẽ in textu instr̃i in stipulationem deducunt et ponunt ante pœnã, ut s̃. patet, ut nõ tm̃ per uirtutẽ sacr̃i, sed ẽt cõuentionis et stipulationis seruent, et ad ea ẽt pœna, sicut et ad cætera referatur et committat. Puberem ergo, s. maiorẽ 14. annis sic iurantem sacr̃m repræsentat maiorem 25. annis, unde non restituitur, C. b aduersus uend. l. 1. et l. sacr̃a. et C. si min. se ma. dixerit, si alterius. † Hoc etiã scias,

ADDITIONES.

a FORMA. 5. *ut est in summa Rolan.*

b Poni. *Rol. notat in Summa sua aureola super præ. uer.*

scias, quod si adultus cōtrahit mecum sine curatore, & iurat non venire contra rōne minoris ætatis, & ignorabam ipsum curatorē habere, ipse vero sciebat, sed me nō certificauit, vel fuit interrogatus, vtrū haberet curatorem, & cū haberet, dixit se nō habere, non subuenitur ei propter dolū commissum, arg. ff. de minor. si ex causa. §. si in commissum. & C. si min. se ma. dixi. l. j. per totum. & ideo cautum est sic addi ici in contractu.

FORMA. Talis minor 25. annis assērēs se nullū curatorē habere promisit talis decem, vel vēdidit tale prędium, & iurauit nō uenire contra rōne minoris ætatis vel quacunq; alia rōne, & est alias simile, quia si filiusfamilias asserit se sui iuris esse, postea non potest, dum cōuenitur vti beneficio Macedoniani, ff. ad Maced. l. 3. Sed si sciui eum curatorem habere, non valet cōtractus, licet ipse iuret non contrauenire, & mihi dēt imputari, quia cum tali contraxi, ff. de reg. iur. quod quis. & vide sup. de actore, ver. sed nunqd. iudex.

4 † Hoc quoque circa vēditionem rei pupillaris notandū est, quod vēdidēt de licentia tutoris, vel curatoris. Itē quod ob æs alienum, aut ob euidentē vtilitatē pupilli rem cognitā, quod ita sit, & quod nō sint res mobiles in hæreditate commodè uendendæ, & subhastentur legitimè res, id est, publicè præconizentur in loco publico, aut in contractu, vbi sitæ sunt res, siue ubi habitat pupillus ut plus offerēti detur, & quod præsēs sit creditor, qui recepturus est pecuniam pretij, ubi uēditur ob æs alienum: aut quod cā, quare uenditur, assignet, & quod ipsa uēditio fiat coram prætore, uel iudice decretum & auctoritatē interponēte, hoc probatur C. de auct. præst. l. j. 2. 3. & 4. C. de prę. uel alijs rebus minorum, l. ob æs. et l. j. & 2. & de admi. tut. l. lex, quę tutores. 4

5 Et breuiter scias, quod ubi decretū iudicis interpositum inuenitur, presumuntur oēs solēnitates fuisse adhibitæ, tamē sū quod factus uenditione, nisi pupillus ostendat iudicem falsis allegationibus circumuētū fuisse, vt C. de prędijs, vel ali. reb. min. l. & si præses.

a & l. si quidem. §. 1 ne decre. pretorū illusoria sint, ff. de iudi. si prætor. Debet enim decretum aliquid operari, ff. ad munic. l. j. ff. de leg. j. si qñ. ff. de viur. si ita stipulat. 19 dist. si Romanorum. 75. dist. huius. Vnde præsumitur ex iusta causa interpositum, & omnia solenniter acta fore, Inst. de fideius. in fi. ff. de verb. obl. sciendū extra de renunc. in præsenti a. Multum ergo operatur in talibus iudicijs decretū, ff. de minor. ait præt. & facit ff. de reb. cor. l. in fin. pri no respon. & l. magis. §. manet. Argum. tamen contra. C. eo. ob æs. Sed dic, quod satis probat emptor iustam causam subfuisse, eo ipso quod decretum ostendit. Item cōtra, eo. tit. verē. & l. si prędium. Sed in illis non fuit interpositū decretum. Sed quid si iudex interposuit decretū sine causæ cognitione? de hoc ī. de proc. §. si ver. sed quid si solū.

6 † Si igitur tutor vēdit rem pupilli, super hoc sic instrm conficietur:

b FORMA.[b] Cum A. pupillus filius & hæres quōdā B. teneretur hæreditario debito in centum libras Turonēs. C. matri suæ pro dotib. suis ex instrumēto scripto manu talis notarij, item 40. lib. Turonen. ipsi matri suæ à dicto eius patre iure legati eius testō relictis, scripto manu talis notarij, & vrgente ipsa creditrice credi.tum sibi solui, oporteret pro ipso debito soluendo aliquā ex dicti pupilli possessionibus vendi, eo quod in ipsius hæreditate aliquæ res mobiles cōmodę vēdēdæ ad ipsius debiti satisfactionem non essent, & infra scriptam rē uendere potius, quā alteram ex possessionib. dicti pupilli rā rōne pretij, quā rōne vsusfructus vtilius sit eidem, atque infra scripta re legitimè subhastata, non appareret quisquam alius, præter infra scriptum emptorem, qui plus infra scripto pretio offerret, vel dare vellet, prout de ipsa subhastatione patet per publicam scripturam manu talis notarij de his omnibus & singulis ea ita vera esse, tali iudici tam per inuentarii ostensionem, quam alias plenissimè fide facta: idcirco d. tutor dicti pupilli, vt patet eū tutorem esse tam ex dicto testamēto, quā ex instrō super decreto eiusdem tutelę scripto manu talis notarii ante ipsius iudicis præsentiā cōstitutus tutorio nomine ipsius pupilli dedit, vēdidit, & tradidit iure proprio & in perpetuū E. pro se suisq; hæredibus recipiēti, & ementi talem petiam terrę vineatę, positam in tali loco, quam idē tutor esse dixit & cōuenit decem iugerum, ita tamē quod si plus fuerit, cedat in hanc venditionem emptore pretium addente pro rata: si vero minus pro rata pretiū admittat vel restituet si fuerit solutū, & eāsdem tales esse pertines, &c. ad habendum & tenendum, &c. vt sup. §. 1. ver. nūc forma vsque, requisitione. post iunge, ipsi pupillo, ex ea, vel pro ea re, aut quoquo modo aliquo pertinēte pro pretio decem li. Tur. pro quolibet iugere, qđ ī summa capit cētū lib. Tur. de quo pretio dictus emptor manualiter prædicti tutoris ibidem in pręsenti dedit & soluit dictę dominę C. decem lib. Tur. in satisfactionem eius, qđ ex dote & legato prędictis à dicto pupillo hr̄e debebat, prout ipsa domina C. confessa & contēta fuit tantā esse quātitatem, dicto instrumēto dotium ab ea dicto tutori restitutio ibidem, quod ex nūc esse voluit inefficax & cācellatum: residuum vero dicti pretij idem emptor dicto tutori persoluit in vtilitatem dicti pupilli specialiter conuertendum, prout idem tutor confessus fuit tātam esse quātitatē, quam rem idem tutor tutorio nomine ipsius pupilli se pro ipso emptore & nomine eius constituit possidere, donec ipsius rei, &c. vt ibidem vsq; promittens. iunge, tutorio nomine ipsius pupilli, dicto emptori pro se suisq; hæredibus stipulanti, & vt ibidē vsq; & singulis firmiter obseruādis. iunge, idem tutor obligauit dicto emptori omnia bona dicti pupilli, Cæterum ad robur omnium prædictorū dictus iudex prędictę venditioni, solutioni, & omnibus & singulis supra dictis suā & talis curiæ auctoritatem interposuit, & decretum ad hāc formam accedit, C. de admi. tut. l. lex, quæ. & l. fi. ff. de fur. interdum §. qui tutelam. C. de pręd. si minor. si quidē, & l. ob æs. & l. prędia de admi. tut. qui repertorium. §. si tutor. C. pro pub. pensi. l. fi. §. si aūt minoris. ff. de auctoritate pręst. etiam.

7 † Et no[c], quod

c si contigerit curatorem surdi & muti, furiosi, vel mente capti rem huiusmodi personarū vēdere, cū talis curator habeat facere inuentariū, & rōnem administrātionis suæ reddere, ad boni pretoris solertiam & cautelam spectabit, quod eædem solennitates in ipsa venditione seruent, vt in præcedenti venditione rei pupillaris diximus, & hoc ēt emptor hēt pro maiori sui securitate fieri procurare. Sed quia huiusmodi vēditiones raro cōtingunt, huius instrumenti per ordinem series omittitur, quia si contigerit, poteris illud elicere, mutatis personis satis leuiter ex prędio. Cæterum si res ecclesiæ ad proprium vendatur, sic instrumentum cōficietur,

d FORMA.[d] Quoniā talis ecclesia tales domos habebat iuxta se positas, quę ruinam & præcipitium minabantur, quas domos pp hoc, & quia eis melius constructis & ędificatis percipiētur ex ipsis vberiores redditus pēsionum, & fiet locupletior ecclesia sup. dicta, oportebat ex necessitate & magna vtilitate construi & adaptari, & quoniam non existentibus in ipsa ecclesia aliquibus rebus mobilibus ad hībēdam pro ipsa cā pecuniam commodam de distrahēdis, alienatio & vēditio infra

ADDITIONES.

a l. & si præses. *Et, vbi dr̄, si hoc ostenderit, dabitur minori actio in rē, vel personam hoc patet ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. l. magis. §. pe. Hoc scias, quod si personam egerit contra tutorem, curatorē, & consecutus est interesse, contra emptorē agere non poterit, ff. de reb. eor. qui sub tut. illicitē.*

b FORMA. *12. in char. 3.*

c Et no. *secundum Rol. continuè ad prædictam formam.*

d FORMA. *Rol. 47. char. pe. par. 1.*

inf. scriptæ rei minus erat ipsius eccłæ dãnosa, imo magis vtilis & necessaria, q̃ alterius possessionis eiusdẽ vt hæc oĩa vera esse A. capellanus rector eccłę ipsius ĩ verbo veritatis & fidei affirmauit, quinq; patronorũ ipsius eccłæ & uicinorũ ibid. præsentiũ testimonio, ẽt hoc habet: de eo licentia & auctoritate obtẽta à patre venerabili epõ tali de inf. scripta uenditione & alienatione faciẽda P. emptori, vt patet ĩ publica scriptura inde facta manu talis notarij, atque infra scriptis patronis ipsius ecclę, s. B. & C. ẽt infra scriptis vicinis, videlicet
a D. & C. & S. ꝑpter hoc congregatis ibidẽ specialiter a B. capelanus & rector ipsius ecclesię pro se ipso suisq; successoribus, uice & nomine eiusdem ecclesiæ, præsentib. & consentientib. patronis uicinis p̃dictis, dedit uẽdidit, & tradidit iure proprio in perpetuũ G. pro se suisque hæredib. recipienti unam petiam terrę uineatę positam in tali loco quam esse dixit, & conuenit decem iugerum, & eiusdem tales esse cõfines, &c. ad habendũ, tenendũ, &c. ut in p̃cedẽti forma usque, centũ libras Tur. postea iũge, q̃ pecunię quãtitatẽ dictos emptor de mandato dicti dñi capellani & prædictorũ patronorũ, & uicinorũ dedit & soluit ibidẽ ĩ p̃sentia tali tali magistro, cui dictus capellanus ante dictum opus ipsarũ domorũ reficiendarũ & ędificandarum locauit ad summam pro cẽtum lib. Tur. soluẽdis eidem ab ecclesia supra dicta, vt patet instro. scripto manu talis notarij, quam rem venditã idem capellanus se dicti emptoris uice & noĩe cõstituit possidere, donec ipsius rei possessionem acceperit corporalem, q̃ accipiendi sua auctoritate, & retinendi deinceps ei licentiã oĩmodã dedit promittens pro se, suisq; successorib. noĩe dictę eccłæ ipse emptori ꝑ se suisq; hæredib. stipulãti, litem & cotrouersiã ei, vel eius hęredib. &c. ut ĩ eodẽ instro: excepto, ꝙ facias ipsum capellanum obligare oĩa bona ipsius ecclesię. Bene dixi De cõsensu epi., al ter. n. nõ ualet uenditio facta per rectorem ecclesiæ, uel etiã per abbatem, ut 12. q. 2. placuit. & c. abbatib. 17. q. 4. in uenditionibus. Accedit ad hãc formam C. de sacran. eccl. iubemus nulli. & 10. q. 2. hoc ius porrecto & iura induc ta j de locato, uer. sequitur. §. porrò. † Pone, ꝙ eps uẽ
9 didit fundum Titio, ille meliorauit fundũ, quęritur, an eccłæ possit restitui ꝯtra ipsum, cũ epi. hẽat bona pa
b trimonialia, Dixit Vin.[b] quod non, nisi ecclesia uelit oẽs impẽsas reficere. hẽt. n. auxiliũ ꝯ. epm, uel turorem qui soluendo est, ff. de mi. intra utile. §. uentib.

IN Anteriorib. instrumentorũ formas tradidimus consequens est igitur, ut in hac materia libellos concipiamus. Primo igitur formabimus libellos sup actionibus empti & uenditi, secũdo super rescissionib. emptionũ & uenditionũ, tertio de actione præscriptis verbis subiiciemus, quarto uero de euictionib. dicemus.

ADDITIONES.

a Specialiter. *Honestum est hoc, & satis expedit emptori, nõ tñ est necessariũ. Et no. qd hic loquitur de capella, vel ecclesia collegiata, alias dẽt fieri sollennis cõtractus per collegium, cuius formam vide inf. ti. prox. §. 2. ver & scias.*

b Vin. *de re. ecc. non alie. c. 2.*

De actionibus empti & venditi. Rubrica

SVMMARIVM.

1 *Actio ex empto ciuilis est, & emptori contra venditorẽ cõpetit si illã rẽ emptori tradat. uel intereße, & libellus in ea qualiter sit formandus.*

2 *Positiones Actoris & rei, ubi agitur actione ex empto qualiter sint formandæ.*

3 *Emptori per præcedentẽ actionẽ ex empto, sicut succurrendũ est, ita & uenditori per actionem ex uendito.*

4 *Libellus qualiter sit formãdus, ubi ẽt tenetur ad fruct. seu usuras*

5 *Libellus quãlis esse debeat, ubi uẽditori fuit fundus adiudicatus.*

PRIVS Igitur uidẽdũ occurrit de actione ex empto, q̃ ciuilis est, & cõpetit emptori contra uenditorem ut rẽ emptam tradat, uel interesse p̃stet, ff. de actio empti
a & uend. l. 1 a. & l. ex empto. in prin. ĩ qua sic libellus concipitur:

1 LIB. † Coram, &c. cõqueror de P. à quo peto, vt tradat mihi Digestum vel talẽ rem, quã ab eo emi pro decẽ, faciatq; me in possessione potiorẽ: & ad hoc propono actionẽ ex empto: & hoc secundum M. & illos, qui dicunt emptorẽ teneri ad rei traditionẽ. ff. de cur. fur. l. si filio. Inst. de donat. § venditæ. extra. de ti. mil. cũ Ioã
b nes. prope prin. b. ff. de rei vend. qui restituere. Alij, ut
c Azo c. dñt ad interesse tãtum agi, secũdum quos sic libellus concipitur:

LIB. Corã, &c. conqueror de P. à quo emi Digestũ, vel talẽ rem pro decẽ: vnde ago cõtra eũ ꝙ rẽ illam mihi tradat, quã si mihi nolit tradere, peto interesse meũ ab eo, qđ æstimo viginti, & ad hoc, &c. ff. e. l. 1. & l. si traditio. Alij, ꝙ ad vtrunq; & s̃m eos sic cõcipit libellus:

LIB. Corã, &c. conqueror de B. qui talẽ rẽ mihi uẽdidit pro x. vnde ago cõtra eũ, aut rẽ mihi tradat, & potiorẽ me ĩ possessione faciat, & interesse meũ, id qđ est
2 20 prestet: & ad hoc, &c. † Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ talẽ rem mihi vẽdidisti. Itẽ ꝙ pro certo pretio, puta pro decẽ lib. Probantur hæc ff. de re-
d rum permu. l. 2. ff. de cõtrahen emp. l. 1 d. & l. pacta cõuẽta. §. pe. C. eo. ti. empti. Itẽ quod hoc vt pretium, seu quantitas interuenit, ff. de cond. causa da. l. fi. de leg. 2. si
e certos item ꝙ res vendita fuit certa ff. eod. c nec emptio. & l. si debitor. §. si Item ꝙ de ea põt hñi cõmerciũ ff. de ꝯhen. emp. Sed Celsus. §. 2. & l. si emptorẽ. §. omnium rerum. & §. liberorum. Item ꝙ sint tua de ꝯhen.
f emp. suæ. & l. si in emptione. §. rei suę. Item ꝙ es talis s. qui potes ꝯtrahere. ff. de contrahen. em. l. 2. in prin. & l. non licet. & l. qui officij. Item ꝙ vendidisti pure. extra de fi. inst. cum Ioannes. Itẽ ꝙ sine scriptis, Inst. de emp. & ven. in prin. Item sine conditione, ff. de fide inst. l. cõtractus. ff. de peric. & commo. rei. ven. ꝙ si pendente. Item ꝙ sæpe requisitus rẽ vẽditam tradere recusasti. Item ꝙ T. fuit missus in possessionem rei, quã mihi vẽdidisti causa legatorum, de ad emp. l. 2. & l. ex empto. §. j. ff. de rer. permu. l. 2. Itẽ ꝙ pretiũ tibi soluisti, uel soluere sum paratus, ff. eoe. Iulianus, §. offerri, & ar. in pręl. ꝙ si pendente. Reus uero sic:

PO. rei. Pono, ꝙ rẽ illã uẽdidi M & tradidi. ergo uẽ nõ actori, eX. de p̃sump, nõne. ff. de iud. cũ p̃tor. C. de p cur. maritus. Itẽ ꝙ tu & ego in hac uẽditione dissentimus. ego aũt sentiebã de codice, tu de Digesto, Inst. de ob. q ex ꝯs. ex na. si cer. pet. si ego. 29. q. j. c. j. Itẽ ꝙ speciẽ debebas mihi ꝓ illa re dare, & sic nõ erat emp. ff. depo. l. j. §. si qs seruũ. in prin. Itẽ ꝙ illius rei tibi denegat cõmercium.

ADDITIONES.

a L. 1. *Vbi plene de hoc no. & etiam forma libelli, & quare interesse uenıat in hoc casu.*

b Prope prin. *Et uide, quod ibi scripsi sup gl. 2. & Pileus sua q. 109. concor. Mar. de Hos. ibi dixi, item la. de Ra. & Pet. & not. Cy. in l si traditio. C. de act. emp. ubi plene per O los. in ul. q.*

c Vt Azo. *But. Io. & Hug. Ia. Bal. Gui. de Suz. quod ẽt tenet Acc. ubi sup. sed inst. de cõtrahen. em. angl. caute. dicit, accedit opinioni Mar. qñ facultatem habet, uel culpa, uel in fraudẽ emptoris procedat opinio contraria, bis cessantibus nec ad intereße tenetur, ut eo. ti. §. eum autem.*

d l. 1. *super C. eo. ti.*

e ff. eo. *super C. eo. ti.*

f Talis. *Sup. ipse uenditor, uel de emptore intelligit, unde nõ debuisset mutare uerba Ros. qui dixit, item quod persona contrahentes sunt tales, & c. sed forte id facit propter quartam positionem rei.*

a mercium a. Item q sum pupillus. Itẽ quod vendidi sub cõditione, quæ nondum extitit. Item q cõtractus fuit in scriptis celebratus, & scriptura non est facta. Item q
3 sæpe requisiui pretium, sed soluere negasti. † Verum b
b sicut emptori per præcedentẽ actionem ex empto succurritur, & venditori per actionem ex uendito ciuilem ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. ex vendito. in qua, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui uendidi equũ, vel domum, vel librum pro decem: vnde ago cõtra eũ, vt soluat mihi illa decem: & ad hoc propono actionem
c ex uendito, vt in præ. §. 1. Si uero tenetur ad fructus, uel
4 vsuras, concipitur sic libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui vẽdidi seruum Titium pro x. vnde ago contra eum, vt illa 10. mihi soluat, & usuras, scilicet tres libras, quæ cucurrerunt ex mora post diem venditionis. Item quatuor libras, quas expendi pro refectione domus, uel in infirmitate serui: & ad hoc, &c. ut in præ. §. & ea. l. possessio ac. n. & §. præterea. & ff. de usur. l. liberalitatis. Sed cum usuræ sint hodie indebitæ, vt extra de usu. cap. c. 1. 2. & 3. ideo quidam petunt loco earum interesse, ut ext. de for. comp. dilecti,
5 de hoc supra, & de fruct. & interesse. §. sequitur. † Si uero uẽditori fuit fundus adiudicatus, sic cõcipitũ libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui uendidi partẽ fundi pro 10. lib. Tunc quam cum T. communem habebam pro indiuiso, et T. ille me prouocauit ad iudicium communi diuidũdo, in quo pars illius fundi mihi fuit adiudicata pro 10. lib. unde ago contra eum, ut soluat mihi 20. lib. uidelicet 10. pro parte mea, quam uendidi, et alias decẽ libras p parte T. mihi adiudicata. et ad hoc p-
d pono, etc. ut in præ. l. Iul. §. fundi. alias in §. Celsus d. H. c autem pones, ut in præ. actione dixi.

ADDITIONES.

a Commercium. *Dat Rof. exemplum decr. ult. de Iudæis, in pri.*
b Verum. *Aggreditur secundum utriusq; rubricam de act. ex uendito. & Rof. fuerunt omnes libelli.*
c Vt in prædicto. §. *si emptor. ite condemnatus post rem iudicatam opponat ad impediendam executionem, rem non traditam, ut se sup. de sent. ex. in ult. col. uer. item pone.*
d Celsus. *Et ff. cõi diu. l. cõmuni diuidu. §. si debitor. dixit Rof. q est mirabile, quod hoc casu per actionem ex uendito compellaris totum emere, contra regulã C. de iur. delib. nec emere. & de contra hen. em. l. inuitũ. Sed dic hoc in multis casibus ex causa contingere, qui no. in præ. §. Celsus in gl. Huius autem ratio est, quia uendens gessit negotium emptoris, qui habuisset id facere necesse, si res tradita fuisset de communi diuidundo iudicium prouocato.*

De rescindendis uenditionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio redhibitoria prætoria est, & competit emptori fraudato,*
2 *Petitiones qualiter sint in actione redhibitoria formanda.*
3 *Venditor quo casu teneatur emptori pretium restituere.*
4 *Actio quanto minoris, prætoria est, & quo casu locum habere dicatur.*
5 *Venditor quibus casibus de actio animi teneatur.*
6 *Ementi rem uitiosam qualis actio competere dicatur.*
7 *Venditore uitia rei uenditæ exprimente, an emptori competat aliqua actio.*
8 *Dolus cum dolo compensatur.*
9 *Venditor insidiose uitia rei uenditæ emptori exprimens, an teneatur redhibitoriæ.*
10 *Deceptus in uenditione ultra dimidiam iusti pretii, qualiter agere debeat.*
11 *Emptori rẽ pluris, q ualeat, emẽti, qua actione succurrendum sit.*
12 *Emẽti sciẽter rem ultra dimidiã iusti pretii, an sit succurrẽdũ.*
13 *Lex 2. C. de rescin. uendi. an locũ habeat in contractu locationis, aut permutationis.*
14 *Lex 2. C. de rescin. vend. an in transactionib. locum habeat, aut in feudi cõcessione, aut in concessione in emphyteosin.*
15 *Venditore iurante non uenire cõtra uenditionem, an uti possit beneficio l. 2. C. de rescin. uen.*
16 *Lex 2. C. de rescin. uen. an locum habeat, ubi emptor rem alij iã uendiderat.*
17 *Dolo in contractu uenditionis interueniente, qualiter sit agendũ.*
18 *Actio in factum ædilitia prætoria quib. casib. competere dicatur.*
19 *Actio in factum ædilitia cui, & quo casu competere dicatur in causa uenditionis. & nu. 22.*
20 *Datio in solutum comparatur emptioni.*
21 *Emptio pretij interuentionem requirit.*
22 *Actio in factum ædilia competit pro ornamentis ab emptore restituendis.*
23 *Venditionem pronunciari nullã, an per beneficium restitutionis in integrum possit in libello peti.*
24 *Denunciãs alicui, ne talem fundum emat alio, qui a suus non est ac si uendatur, possit recuperare.*
25 *Prædictiones in causa uenditionis qui operentur.*
26 *Ius alicuius uacillare dicitur eo ipso, quod aliquid sibi nunciatur seu prohibetur.*
27 *Denunciatio quo casu uenditionem non dicatur impedire.*
28 *Iudex an possit alicui inhibere, ne rem suam uendat.*
29 *Res litigiosa an possit alienari.*
30 *Prohibente aliquo aliquid emere, quia non est uendentis, an emens possit accusari de iniu. uel inuasione.*

1 HVNC dicendum erit de rescindendis venditionibus, † Sciendum est igitur, q emptor equi morosi, vel retrogradi, vel qui est in causa redhibitionis, potest agere redhibitoria actione
a prætoria a, & sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi vendidit equum talis coloris, puta nigri, vel albi, q quidẽ equus est retrogradus, vel alio modo morbosus, vel seruum morbosum, vnde quia prędictus equus, vel seruus est ĩ causa redhibitionis, ideo ago ad ipsum redhibendum, quod oĩa retro agantur cum accessionibus suis, vel q decem, quæ nomine pretij sibi dedi, mihi cum omni accessione, & causa, & dãno, & interesse restituantur: & ad hoc actionem redhibitoriam propono, & super his mihi peto iustitiam exhiberi. hæc forma probatur ff. de ędil. edi. redhibere. & l. cum aũt. §. Iulianus. & l. bouem. & in aliis legib. illius tit. Actor ergo sic ponet:

a PO. actor. † Pono, q posita in libello fore petere possum. sed hæc positio iuris est. Itẽ q uẽdidisti mihi equum talem, uel permutasti, ff. eo. l. 1. in princ. & l. sciendum. §. deinde: Item q equus ille est retrogradus, vel habet suspirosum, vel gallas, vel alium morbum, ff. eod. ob quæ. §. idem. Pomponius. Item q morbus ille erat latens, nec apparebat tempore uenditionis, ff. eo. l. 1. §. sed si intelligitur. ff. de contrah. emp. ea, quo commendandi. Item quod morbus ille fuerat ante uenditionem ff. eodem quero. §. si. Reus uero sic:

PO. reus. Pono, q hunc equum non vendidi tibi, sed dedi, ff. eo. a res donatas. Item quod vitium patens erat tempore uenditionis. Item quod agnoscebas q habebat aliquod vitium, vel magagnã, ff. eo. l. 1. §. ca. si hoc confiteatur actor, vel quia cognouit vel quia dicit se ministrum in cognitione tali, non aget redhibitoria. Item q transiuit 1 annus utilis a tpe uenditionis & cognitionis
b morbi, ff. e. sciendũ. & l. cum sex b. Itẽ q morbus ille accidit

ADDITIONES.

a Pretoria. *In qua secundum Rof. sex sunt necessaria, quę colligas ex positionibus.*
b Cum sex. *Lex ista & pręd. l. in fi. nõ dant nisi sex meses utiles redhibitoriæ, sed quanto minoris, dat annum. Rofred. tamen posuit, ut dicit auctor. Est sciendum quod meo tempore Fran. Acc. disputauit quæstionem, an perpetuetur redhibitoria, si contra venditorem agentem ex vendito ad pretium, emptor excepit

consequi,& se tueri, & oīa,& singula facere, quēadmodū ipse poterat: & promittēs ipsi B. pro se suisq; hr̄dib. stipulanti prædictam uenditionē,cessionē,& cōcessionē,& oīa & singula s. scripta perpetuo firma,grata,&c. vt s. uer. nūc formam. usq; in fi. Si uero fiat solūmodo promissio de defensione rei in casibus prędictis, nō fit necessariū cessionē prędictā fieri, sicut est uenditor,qn̄ reuendit ex pacto emptori rem, q̄ ab eo emerat, tunc cessionē prædictam nō faciet. sed oīa alia scribes, sicut sup.usq;, & quia actum est,&c. in quo loco sic dices,hic expressim inter eos actum,& ipsi A. ab eodē B. per pactum remisso, q̄ idem A. uel eius heredes non teneantur de euictione sibi ipsius rei,vel pretii restōne in aliis casibus prędictis,quam venditiōnem,& omnia, & singula supra scripta promisit,&c. C. de pact. inter emp. & 70 uen. l. 2. ff. ad Velle. tutor. in prin. † Sepe quoq; contingit,ut emptor faciat pactū uenditori de reuēdenda illi re empta, ff. de contrah. emp. & uen. qui fundū. ff. de ac. emp. & uen. si sterilis. §. sed & si ita. ext. de emp. & uen. ad nostram. in quo sic instrumentum concipitur:

a FORMA. [a] Cum A. uendiderit B. talē domū sitā in tali loco,cuius hi sunt cōfines,&c. pro pretio centū lib. Turo. ut patet in instr̄o scripto manu talis notarii inde cōfecto, hoc tn̄ inter ipsos extitit actū & conuentū, q̄ videlicet prędictus B. pacto promisit & cōuenit A. pro se suisque hr̄dibus stipulanti, q̄ si dictus A. hinc ad unū mensē dicto B. pretiū restituerit su. dictū, eādē domū idē B. sibi p ipso pretio restituet atq; uēdet,& chartā uēditionis faciet de re ipsa,ac in ipsius rei possessionē corporalē eū restituet & reponet,ita tn̄, q̄ in dicta vēditione tunc ipsi faciēda promittet eidē B. de legitima ipsius defensione rei solummodo ab illis personis, quib. ex cōtractib. uel obligationib. ab eodē B. initis esset res eadē obligata,uel quib. ex persona eiusdem B. foret in ea ius aliqd acquisitū. Quod si hinc ad unū mēsem idē A. dicto B. pretiū nō restituerit antedictū,ex tūc dictus A. ad eandē rem restituendā & uendendā eidē A. nullatenus teneat, sed ante dicta vēditio ab ipso A. dicto B. facta firma & incōmutabilis & perseueret conditione p̄dicta,& pacto nullatenus nō obstāte, qd̄ ex tūc inefficax sit,& idē B. ab eo penitus absolutus, quia actū extitit inter eos: quæ oīa & singula s. scripta promiserūt uicissim, scilicet vnus alteri,&c. ut su. in primo instr̄o huius tit. † Si uero res uendita reuendatur, sic instr̄m con- 71 ficietur:

b FORMA. [b] Cū A. uendiderit B. talē domū sitam in tali loco inf. tales cōfines,&c. p tali pretio, vt patet in instr̄o scripto manu talis notarii, ac postmodū ex pacto inter eos facto dictus B. promiserit & cōuenerit ipsi A. dictam domū ei restituere & vēdere, si de hinc ad vnū mensem primum ipse A. pretium restituerit ante dictū, ut hoc patet in alio instr̄o scripto manu eiusdē notarij, dictus A. oblato dicto p̄tio denūciauerit ipsi B. intra dictū terminū, q̄ ei ex forma dicti pacti dicta domū restituat atq; vendat, volens ipse B. pmissionem a se factam fideliter adimplere, dedit, uendidit,& tradidit iure pprio in perpetuū dicto A. pro se suisq; hęred. bus recipienti dictā domum ad hn̄dum, tenendum,&c. ut s. versic. nunc formā. mutato solo capitulo de legitima defensione, quod capitulū ita pones, sicut dixi s. versic. 72 prox. † Plerunq; contingit, ut plus, uel minus inueniatur in terra vendita, q̄ conuentū, vel expressum fuerit inter contrahentes, si plus instr̄m conficietur:

c FORMA. [c] Cum A vendiderit B. quandam petiam terræ aratoriæ sitam in tali loco, cuius tales dicūtur cōfines,&c. pro pretio 10. lib. Tur. pro quolibet iugere, & eandem esse cōuenerit & dixerit 20. iugerū, salua rōne pluris minorisve: vel sic,& eandem esse conuenerit,& dixerit 20 ita tn̄, q̄ si plus fuerit, cederit in ipsam venditionem, emptore pretium addente pro rata, si minus, pretium diminuetur pro rata, ut hæc patent in instr̄o scripto manu talis notarij inde cōfecto. Si in ipsa re de cōi cōcordia mensurata repertum sit vnū iugerū plus quantitate cōuenta,& expressa ī instr̄o vēditionis eiusdē, prout utraq; pars asserit,& cōfessa est, idem B. corā me notario & testib. inf. scriptis dedit & soluit ipsi A. 10. lib. Turō. put ipse A. cōfessus fuit tantā esse quantitatem, p pretio dicti iugeri reperti fuit tantā esse quantitatem cōuentā in instr̄o venditionis, vt dictū est, q̄ solutionem,& oīa,& singula supra scripta pmisit idem A. dicto B. p se suisq; hr̄dibus stipulanti perpetuo firma rata habere & tenere, nec ɔtrafacere, uel venire p se, vel p aliū aliqua cā, vel ingenio de iure, vel de facto sub pęna 30. lib. Turo. &c. Si vero minus repertū fuerit quātitate cōuenta, debebit venditor restituere pretiū emptori p rata. & de ipsa restitutione fiet instr̄m hoc modo, incipiens enim, vt p̄cedenti instr̄o, & cōtinuabis totū vsq;, inf. scriptis dedit. hoc saluo, quod ubi dicitur ibi, plus, dic minus, & ubi idem B. dic, idem A. post iunge & restituit ipsi B. 10. lib: Turo. secundum quod capiebatur,& erat pro rata dcti ingeri reperti minus quantitate conuenta in instrumento uenditionis, ut dictum est q̄ restitutionem & solutionē, omnia,& singula su. scripta promisit dictus B. ipsi A.,&c. vt supra, hæc forma p batur extra de donat. per tuas. ff. de contrahen. emptio. 73 si fundus infra de patoch. versicu. & quia. † Super quo

d not. [d] quod cum uenditio fiat ad mensuram, puta expressa quantitate & mensura rei uenditæ, diminuitur pretium

ADDITIONES.

a FORMA. *Hæc remissio non suffragatur ad duo, q̄ deficere hic uidentur, s. quod iste non promittit se facturū, quod fratres habebunt ratū, uel non fit mentio de requisitione & expectatione ... f̄m dicta in c. potuit. de loca. Prima est uera, forte uendens se noluit ad id obligare, et erat soluēdo, pp qua contentus fuit emptor, cui tn̄ tutū esset, quod fieret ratificatio, cuius formā ut de ult. in §. tertio loco. Ad f̄m dic, quod honestum fuisset exprimere, tn̄ satis est, q̄ de illis posset constare. nullo enim imponitur necessitas id exprimendi in uenditione. Circa primum Q. f. q. 44. format nouum casum, s. de illo, qui pro se & fratre uendidit domum promit tens emptori sub pœna c. lib fratrem ratificaturum, fecit emptor pactum uenditori de concedenda sibi, & fratri domo non tra omnem hominem, redijt frater, petijt sibi domum concedi, ut promiserat fratri, quod ille facere noluit, pp qd̄ frater uendicat dimidiam domus, emptor a uenditore petit pœnam c. librarum. satis intricata est qō, et obscura, quo ad cōcessionis cām, pp quod in illa non insto, quia uideri pōt. Soluit fratrem uenditorem absoluendum, quia ratificat frater petendo f̄m pacta uenditionis sibi concedi, uel commodari domum, ff. de euic. quidam ex parte. & de reb. eorum, qui sub tut. uel cu. sunt, l. illicite. et debuit in ea parte absolui a petione fratris, qui sic ratificauerat pro tacita ratificatione alle. ff. de inoff. te. l. si. et l. Papinianus. §. si conditione. parere in his non isto, quare concor. de re iud. quod ad consultationem. in 2. gl. & de his, qua fiunt a ma. par. cap ex ore. in gl. pen.*

ADDE, quod si iste frater, qui uendidit rem communem cum fratre, non potest tradere, nisi partem, an emptor aget de euictione, uel aliter? uide Rom. consil. 396.

b FORMA. 24. *Rolan. 23. & sup. quando fiunt duo instrumēta, sed quandoq; pactum opponitur in instr̄o uenditionis, & disputauit Alb. Gal. qonem de uenditore fundi, qui promisit emptori de euictione dupli, & erat pactum de recuperando rem restituto pretio intra annum, intra quem fundus emptori euictus est & restituitur petitori, facta prius denunciatione uenditori, agit emptor ex stipulatione ad pœnam dupli, uenditor offert pretium, ut euitet dupli pœnam, quæritur, possit? & tenet quod sic, soluendo pretium, vt conuenit, cum extet casus, quo pactum potuit uires habere, imo si soluisset, repetere posset, per l. quoties. ff. de iur. dot. & l. cum autem. ff. de ędil. edi. §. penult.*

c FORMA. 25. *Rolan. 24.*

FORMA. 26. Rolan. 25. & sequentes.

d Nota. *Secundum Rolan. in Aureola super primo instrumento.*

pretium pro numero iugerum, quæ desunt, ff. de acti. emp. & uend. seruum. §. 1. quod verum est, vbi pretium pro singulis iugeribus est statutum: vt supra versic. primo igitur.
74 † Si vero tota possessio vendita sit generaliter pro eodem pretio: puta vendo tibi hunc fundum, qui est 10. iugerum, pro centum lib. tunc si non inueniantur tot iugera, habetur ratio bonitatis. Idem est, si minus in qualitate inueniatur: vt si dixi, uendo tibi hāc petiā terrę 10. iugerū, inter quę sunt quatuor iugera vineata: si n. nō sunt quatuor uineata, habet rō bonitatis, ff. eod. si in qualitate. & l. si fundo uendito. & l. si duorū. & ff. de euict. si fundo vēdito. & l. si duorum. & l. si fundo tradito. & sic minuitur pretium, vt sup. dictum est: & econtra, si plura reperiantur, quam sit dictum, addet pretium pro rata: quia eadem debet esse ratio contrariorum, argu. ff. de leg. 3. l. fi. in fi. & argu. ad hoc ext. de donat. per tuas. Cautela tamē est, q hoc in instro exprimatur, ut patet supra in forma licet ita sit de iure com
a muni a. Hoc tamen nota, q si fundo vendito cohærent littora, aut viæ publicæ, aut nemus publicum, non cedunt in mensuram, licet ad commodum pertineāt emptoris, ff. de cōtrah. emp. l. littora. nisi cū specialiter actū sit, ff. de princ. & cōmo. rei uen. id, quod §. 2. De periculo aūt venditarum rerum dic, ut ī. de ob. inter. si uero debitum. & seq.
75 † Vltimo no. quod si emi à te 10. corbes tritici, nec fuit actum, ubi illos præstare debes, non teneris portare ad domum meam, nec præstare, nisi ubi tua interest, ff. de posi. si in Asia. §. 1. ad idem ff. de rei vend. si res mobiles. ff. de eo, q cer. loc. l. 2. § non itaq; C. ubi in rem ac. l. fin. 2. quęstio. 1. si peccauerit. in fin. Argumen
b contra 16. q. 1. reuertimini b.

ADDITIONES.

a De iure cōmuni. *Hic quæritur, si venditor, donator, uel testator dixit Vendo, dono, uel lego tale prædiū intra tales confines, qd est 56. iugerum, repeniuntur 55. quæritur, quid de illius 5? Et aduerte, q facilius in donatione & legato procedit qō, quam in emptione, quia in illis non exprimitur pretium, in emptione sic, & si taxatur, uel non taxatur per iugera, expeditum est sup. in his enim habetur ratio pretij. Occurrit ergo plus dubij in alijs casibus, vbi non est pretium, & videtur quod sola iugera numerata veniant ad emptorem, donatarium, uel legatarium, per l. penultim ff. de actio. empti. & vend. & de contrahen. emptio. l. comprehensum. An lui Domi. meum tenere contrariuia per l. ff. de lega. 1. si fundum sub conditione. § si libertus. in fi. & de leg. 2. cum pater. §. pater, qui filio. Dicebat ergo, multum differre, an prædicti contentum sunm exprimētes incipiant a nu. uel mensura, & tunc nil plus ueniet. facit ff. de lega. 1. si quas testamento. in princ. an explicet per nōia designantia certam speciem, vel corpus determinatum, licet id postea mensuretur. tunc. n. mensura est loco demōstrationis, quæ falsa est, nec vitiat, nec minuit cui adiectatur ff. de le. 1. si seruus legatus, qui quinque. de le. 3. his uerbis pater. de condi. & demonstratio. C. de fal. cau. adie. l. 1. & per totum. ad prædicta bene facit l. si venditor. ff. de act. em. & uen. & q. 10 l no. eo. 1 1. l. pe. §. fi.*

ADDE, si legatur, uel donatur fundus 10. iugerum, & plus vel minus reperiatur, quid sit Old. consi. 195. in 1. uolu. Quid autem, cū sit venditio, vide Pau. de Ca. consi. 301. & 7.

b Reuertimini. *Et 5. quæst. 2. c. 1. de decim. 1 loquuntur, quam debitor portare debet ad horreum sacerdotis, & vtrobique de hoc uide inf. de deci. in fi.*

SVMMARIVM.

De securitatibus, quę super venditionibus interponuntur.

1 *Dubitans, an res, quæ venditur alteri data, uel obligata sit, qualiter instrumentum faciet.*

2 *Re alicuius hęreditatis, in qua Falcidia spectat ad uēditorem, uēdita, quam rem uenditor pro Falcidia eligit, qualiter formabitur instrumentum.*

2. §. Premisimus, quibus modis & titulis res transferantur, nunc uidēdū restat de securitatibus, quę pręter formas pœ... sas in ipsis traditionibus & uēditionibus apponuntur. Scias igitur, q qñque venditor fideiussores præstat: qñque et dubitatur, an res, quæ uendit, sit alteri data, uel obligata: qñque ēt dubitatur, an res, quę uenditur, est legi Falcidię obligata. Si igit uenditor maior 25. an. fideiussorem præstet, scribes in fine instri. hoc, qd habes infra de fideiuss. §. 1. ver. q si uenditor.
1 † Vbi uero dubitat, an res, quę uenditur, sit alteri data, uel obligata, tunc ante clausulam illam, quam vēditionem, & omnia, & singula, &c. sic instrumento dicetur:

a FORMA. a Insuper dictus A. promisit dicto B. pro se suisq; hæredib. stipulanti, q de ipsa re, uel parte ipsius, aut aliquo eius iure, alii hactenus dationem & obligationē, uel contractum aliquē in fraudem alienationis per se, uel per aliū nō fecit: cuius prætextu, uel occasione ipsi B. uel prędictę traditioni ei factę pręiudiciū aliquod generet, uel gñari possit: q si eū cōtra hęc fecisse apparuerit, conseruabit ipsum B. & eius hęredes indēnes, & nihilominus dabit & psoluet eidē 25. lib. Tur. pęnę noīe stipulatione pmissæ: qua pęna soluta, uel nō, prædicta oīa & singula firma pdurēt, sup hoc uide s. de reb. eccl. nō alie. ver. porro. & infra de p gnor. §. j. versic.
2 sed quæritur. † Si uero aliqua res alicuius hęreditatis, in qua Falcidia spectat ad uenditorē, uenditur, quā rem vēditor p Falcidia eligit, sic in instro dicetur ante clausulā illam, quam venditionem, & omnia, &c. dicetur.

b FORMA. b Præterea dictus venditor cū domum prædictā dixerit esse de bonis hęreditatis patris sui, in quib. Falcidia & debitum bonorū subsidium sibi iure naturæ debetur, eandē rē p parte, & in parte ex Falcidia sibi in bonis paternis debitā elegit & accepit, nihilominus sibi in reliquis bonis residuo Falcidia, si qd ad eū vltra ptinet, reseruato, qd residuū, si qd est, pro prædictis omnibus & singulis à se in hoc instro promissis firmiter obseruandis ipsi emptori speciali iure pignoris obligauit, dans & cedēs ei ex cā uenditionis prędii supra dicti omnia iura, & actiones, quæ, uel quas habeat, uel hēre poterat in bonis paternis ex cā Falcidiæ supra dictæ vsque in summā æstimationis & pretii dictæ rei: quanti pro tpe plus ualuerit, necnon cōstituens eum procuratorē in rem suā, & ponēs eū in locū suū, ita q nulla alicuius restitutionis, substitutionis, seu grauaminis, uel alterius rōnis conditione obstante possit suo nomine actionibus utilibus & directis iure Falcidię suprapdictæ tenere, possidere, ac defendere rē eandem, & super ipso residuo Falcidiæ sibi iure pignoris obligando se de prædictis oībus & singulis indemnem ad integrum cōseruare, renuncians leg. bus C. cōia de leg. l. si duobus. §. emptor. & de euic. si fundū. & eī alii auxilio, ad hoc C. de trāsa. de fideicōmisso. & de pac. l. j. & qd no. ext. de testa. c. Raynatius. Et nota, q ideo hæc pœna non apponit, qa hæc securitas est interēda instro vēditionis ante illam generalem clausulam, quam vēditionem, &c.

ADDITIONES.

a FORMA. *Rol. in 6. charta, & est 27. & continuantur omnes formæ positæ in § seq.*

b FORMA. *Rol. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Personarum, quæ uenditionibus, seu traditionibus consentire habent, diuersitas est attendenda.*

2 *Vxore uenditoris præsente & consentiente, quomodo sit formandum instrumentum, & nu. 5.*

3 *Vxor consentiens uenditioni, an parti noceat.*

4 *Vxore uenditoris patrem habente, quia dotem stipulatus fuerit, si ambo præsentes uenditioni consentiant, qualiter sit scribendū.*

5 *Vxore uenditoris in ætate minore existente, an teneat rei dotalis uenditio.*

6 *Consensus uxoris de rei dotalis alienatione, aut donatione propter nuptias, constante matrimonio, an eam liget.*

3. §. Tertio loco notandum est, quod personarum, quæ huiusmodi venditionibus, & traditionibus consentire habent, quędam sunt, quæ hębent ius in re ex obligatione, uel hypotheca, ut puta uxores & creditores, & huiusmodi. Quędam, quę habent ex speciali causa speciale & priuatum ius: sicut legatarii, & fideicommissarii & usufructuarii. Quædam, quę habēt ius dominii & proprietatis siue idem ius, quod habent venditores, sicut & fratres & consortes. Item quandoque uēditor promittit pro aliquo absente, qui habet consentire: qn̄que etiam pro eo, qui habet ratificare: item quandoque, qui absens fuit, consentit & renunciat; qn̄que etiā ratificat et approbat: item permissę personę aliqn̄ sunt presentes contradictui traditionis, aliqn̄ absentes: & ideo de omnibus per ordi-
1 nem uideamus.† Primo igitur dicamus pręsentibus tempore cōtractus traditionis rei. Si ergo uenditioni venditoris uxor p̄sens consentiat, sic in fine scribat:
a FORMA. a Ad hæc domina M. vxor dicti A. uenditoris, et filia quondam dicti B. prædictis omnibus pręsens dictæ venditioni consensit, et certificata per me notarium infrascriptum dictam rem uenditam pro suis fore sibi dotibus obligatam, renunciauit omni suo iuri hypothecarum, et cuilibet alii, quod habebat, uel habe-
b re poterat in dicta re uendita b, occasione dotium suarum, uel alia quacunque, idem ius totum ipsi emptori pacto remittens, et promittens eidem pro se et suis hæredibus stipulanti omnia et singula ppetuo firma, grata, et rata habere et tenere nec cōtra facere, uel uenire per se, vel aliū aliqua ratione, causa, uel ingenio de iure, uel de facto sub pœna centum lib. Tur. stipulatione promissa et refectione damnorū, et expensarū litis, et ex, & obligatione omnium suorum bonorum: qua pęna soluta, uel non, prædicta omnia & singula firma perdurent, ext. de emp. & uen. peruenit. C. ad Velle. Aut. si
2 ue à me. & in cōcor. quæ sunt inf. ver. sed & si.† Sed nūquid cōsensus vxoris nocet patri eius? dic, prout no. in
3 fra de do. inter uir. & vx. §. formatis. uer. quid si filia.† Si igitur uxor uenditoris patrem habeat, qui dotem filiæ stipulatus fuerit, & ambo pręsentes, sint, & consentiāt, inscribes:

FORMA. Ad hęc dominus B. socer. dicti A. uēditoris, & eius cōsensu atque licentia domina M. eius filia, & ipsius A. uxor. prædictis omnibus pręsentes, dictę venditioni consenserunt, & certificati per me talem notarium infra scriptum dictam rem ab ipso A. vēditam sibi pro dotibus eiusdem dominæ M. obligatam fore, renunciauerunt omni eorum iuri hypthecarum, & cuilibet alii, quod habebant, uel habere poterāt in dicta re occasione dictarum dotium suarum, uel alia quacunque, idem ius ipsi emptori pacto remittēs & promittēs eidē pro se suisq; hæredibus stipulanti prædicta omnia
4 & singula ppetuo, &c. vt supra prox.† Sed & si alia persona, q̄ pater, puta frater, uel aliquis alius, mulieris dotē fuerit stipulatus, sic vna cum ipsa consentit:

FORMA. Ad hæc domina M. ipsius vēditoris vxor, & C. eius frater, qui pro ipsa domina M. dote dedit, & eandem in omnem euentum restituendæ dotis extitit stipulatus, vt patet ī instrumēto ipsius dotis scripto manu talis notarii, prædictis omnibus pręsentes dictę venditioni consenserunt; & certificati, &c. ut in prox. præced. forma. Quod si uxor uenditionis tempore sit minor, sic iurabit:

FORMA. Insuper dicta domina M. q͂a minor erat 25. annis, maior tamen 12. Iurauit corporaliter ad sancta Dei Euāgelia, prædicta omnia & singula firma, grata, & rata habere ac tenere, & non contra facere, vel venire, nec restitutionem aliquā impetrare conttra prędicta, uel aliquod prædictorum prætextu minoris ætatis, uel occasione alterius cuiuscunque ext. de iureiur. cū cōtingat. C. si aduersus vē. Aut. sacramenta. 22. q. 5. par
5 nuli. & c. seq.† Sed & si uenditoris uxor præsens uenditioni rei consentiat, & obligationi bonorum, renūciet que iuri, quod habęt in re uendita, & ī bonis obligatis,
c & cedit emptori ius hypothecæ, sic dices c:

FORMA. Pręterea domina M. uxor dicti A. uenditoris prędictis omnibus præsens dictæ uenditioni ipsius domus, de qua habes supra §. primo. uer. nunc formam. & obligationi bonorum à dicto uiro suo ipsi B. factis consensit, & certificata per me talē notarium infra scriptum dictam rem uenditam, & ipsa bona obligata sibi pro dotibus suis, et hypothecata fore, renūciauit omni suo iuri hypothecarum, et cuilibet alii, quod habebat, uel habere poterat in dicta re uendita, et prędictis bonis obligatis occasione dotiū suarum, uel alia quacunque, & insuper per pretio et nomine pretii 25. lib. Turon. quas confessa fuit se ab ipso B. habuisse et recepisse, dedit et concessit eidē oīa iura & actiones, q̄ uel quas habebat, uel hr̄e poterat in dicta re uendita, & dictis bonis obligatis noīe & occasione hypothecæ ad

ADDITIONES.

a FORMA. *Rol. à 19. & continuantur 13. sequentes eo ordine, quo hic sunt.*
b Re uendita. *Et uide, quod statim dicam super uer. sed & si.*
c Sic dices. *Homob. Cremo. sup l. Sēpronium. alias, Paulus respōdit. & alle. §. subl. Lucius ff. q. mod. pig. vel hyp. sol. refert supr forma huius §. se udisse data cōtraria cōsilia leristarū aliquibus dicētibus illā extendi etiam ad obligationem pignoris, q̄ facit venditor p̄ euictione, quasi id fuerit de mente, qua præponit, C. q̄ res pig. l. fi. ad fi. & sic cōsensus & renunciatio totū cōtractū respicit & ad accessoria extēdit, argum. ff. de pac. dot. īter socern. §. cum*

inter.& de l.3.l.nomen.quasi sequela prioris,ff.de Inst.cuicunq; §.item si tristior.& § seq. Alij dixerunt contrarium si l.ad solā rem venditā pertinere a l.obligationem euictionis,per l.iubem' C.ad Velle.consulebat ergo breuiter sic; Dr in instrō,quod vxor venditioni pignoris, vel hypothecæ obligationis consensit, & suo iuri renunciauit, sed amplior ponitur hęc forma, sed ver. & insuper ponendus non est, nisi sic rei veritas se habere, nec est in vsu.

ad se spectantis in eis ex iure dotium suarum:constituens eum procuratorem in rem suam, & ponens eum in locum suum,ita quod tammodo suo nomine actionibus vtilibus & directis loco ipsius dominæ M.& sicut ipsa poterat ex causa hypothecę in dicta re vendita & ipsius bonis obligatis ipsius A.omnibus creditoribus pręferatur,& possit sicut ipsa poterat,rem ipsam defendere,& in ipsius bonis obligatis agere, & quoscūque alios creditores excludere,& nomen ipsius hypothecæ contra quancunque personam agere, experiri,excipere,& replicare,consequi, & se tueri, & omnia & singula facere, quemadmodū ipsa poterat, ipsi tamen dominæ M.post dictum B.in dictis bonis obligatis omni iure suo hypothecarū in integrū reseruato,veruntamen non obstante, qp ipsa sit prior tpe, vel potior iure,idē B.& prædicta obligatione sibi facta ipsi dominæ M.& hypothecę suæ per omnia & singula supra scripta promisit ipsa M.B.dicto pro se,suisq; hæredibus stipulanti perpetuo firma,grata,&c.vt s.ver.primò igitur.vsque in finem,ge renunciās exceptioni sibi non dati & nō soluti pret.j.doli conditioni sine cā,& in factū actioni,& omni al.j auxilio iuris, vel facti.hęc probatur C.ad Velle.etiam constante. & l. iubemus. ff. ff.de his,quæ in frau.cred.l.si pignus.ff.de transa.cū A q. lian.l.ff.qui po.in pig.hab.l.2.in fi.& l.si fundū. &. C. eo cum tibi.& C.de h.s,qui in loc.pri.cre.suc.leg. 1.extra de e.np.& vē.peruenit.C.ad Velle. Aut.siue à me. & infra de oblig.& sol §.primo,in.j.forma,versus finē. Vtrū. aūt vxor possit vna cum viro,vel pro eo obligari,no.inf.de oblig.& sol.in forma super verbo.renū

5 ciantes † Verum si res dotalis, vel etiam donatio propter nuptias constante matrimonio alienetur, & vxor consentiat,talis p̄sensus secundum leges eam nō obligat,nec etiā iuramētum ab ea præstitum super hoc quin possit cōtrauenire,vt ff.de fundo dot. l.Iulianus. & C.de leg.nis,non dubium.10.dist.vides.Sed secundum canones vt extra de iureiur.cū contingat. & iudices seculares cogendi sunt per censuram ecclesiasticā in hoc,ius canonicum obseruare,vt in cōst. Alex.4.co.

a tra.q ui n non nulli a.† Sed ponę:vxor viro consentiente

7 alienauit prædium dotale,& se de euictione obligauit, & vir sub pœna promisit non contrauenire: nunc vir ipse vendicat illud primo quæritur,an hoc facere possit non obstante consensu? secundo, an in pœnam incidit vendicando tetio, si euincatur, an possit mulier ipsa de euictione conueniri, In prima quæstione videtur, q non possit,argum.C.de iur.dot.si prædium.à cōtrario sen.u Sed dic contra.quod non obstat ei cōsensus.nam etiam si ipse idem alienasset, posset conuenire,C.de rei vxor.act.l.vnica,§ & cū lex.infra ver. item pōne.Item in secunda quæstione videtur,quod nō incidit in pœnam vendicando.nam cum sit alienatio p̄hibita,nec facta tene.t,vt i prę § & cum lex.ergo nec pœna,nec quicquid ex eo,uel ob id sequatur, C.de legib.non dubium. 10.dist.vides.Nec obstat C.de p̄dijs min.& si is.prout ibi no.Et idem iuris est,si vxor vēditrix pronuserit pœnam.& uide in prę.§.& cum lex.& ff.de fideiuss.cū lex. Vel distingue,an emptor sciuit fundum dotalem esse, ut tunc agens non incidat in penam.an ignorauit,& tunc incidat,argu.in præ.l.si prædium.ff.de contrahē.epm.si in emptione.§. 2. Et hoc etiam modo responde tertiæ quęstioni distinguendo inter scientiam & ignorantiam,infra uer.sed in casu.

8 †Sed nunquid potest etiam fieri mari alienatio talis rei.Respon.sic,vt C.de donat.constante,& ff.de usucap.cū ui. & iuramentum p̄firmat huiusmodi alienationes, vt s.

6 †Item ponitur alienauit prędium dotale, pro quo dedit aliud in cambiū vxori:nunc vir pœnitans vult prædium vendicare:quæritur,an possit? Et uī,q sic, arg,Inst.quib.alien.non licet,in prin.& in præ.§.cū lex.C.de fund.dot.l.j.& 2.ff.eo.l.1.3.& quod ēt dominium non transeat,C.de leg.non dubiū 10.dist.uides. C. de suff.l.vnica:& sic vir.vendicare potest,ff.de iur.dot.qa amuis ff.ad munic.Lucius.§.idem respon.ff.de col.do.l.fi.Ar. tamen contra,quia non potest contra factum suum uenire,ff.de adop.post mortem,ext.de cler.conj.g. diuersis.in fi.& tacit.ff.de ser.r.st.præ.per fundū.ff.com p̄.receptū.ff.de pig.act.rē alienā.C.de lib.cā,si ab eo.l.pie.n. de euictione tenet,& quē de euictione tenet actio, &c. ff.de euic.vendicantē.& fundus dotalis bene alienatur in hoc casu,vt ff.de fun.dot.l.1.& cum sit permutatus, uidetur permissa alienatio,ff.de iure dot.si ei nuptura, & l.itaq;,& l.fi.ff.de pact.do.si mulier dotis, & l. cū maritus Sol Si permutatio tenuit, puta quia conditio dotis melior facta est,emptor est absoluendus:si aūt non tenuit,vel si nulla facta fuit,condemnandus est possessor ad restitutionem,ff.de leg.2.l.Mæuius.§.fundo lega

b to.in fi.b ff.de iure pat.adijcere.§.quamuis.ff de precar certe. §.fi.C.de contrahen,emp.cū res.in fi ff.de pact det cum maritus.respō.j.Et hoc ultimo casu potest uir contra factum suū uenire, C.de agri.& cēsi.l.quemadmodū.C.de lib.causa,l.j.12.q.j.certū.Nec obstat,quod uir uidetur dominus utriusque,& quod sic permutare non potuit,sicut est in uenditione,ut ff.de contrahen.

c e.np.l.suæ rei c.quia ualuit ratione iuris,quod. mulier in fundo habebāt, ff.eo qui tabernas.ff.de leg. 1. si do

d do.§.si fundus.Ipsa enim dr naturaliter possidere,ff.de minor.l. denique.d Et fundus permutatus succedit in locū dotalis,ff.de leg.2.Imperator.§.fi.& l.seq. & sic efficitur dotalis,ff. de iur.dot. quod fuerit.Bene possunt n.uir & uxor ad inuicē permutare,ut no.infra de don.

9 inter uir.& ux.§.formatis.uer.sed an cum uiro.† Sed in casu præmisso,in quo permutatio non tenet, & condemnatur possessor ad rei restitutionē, nūquid uir de euictione teneatur? & uidetur,quod non, cum emptor contra legū interdicta mercatus fit:& sic est pretio aliciendus.C.lib.x.de agri,& cēsi quemadmodum. C.de præscrip.30.ann.l.1.C.de fundis patri.l.nemo. C. de liti.censi-nas.Si enim principale non tenet, nec accessorium,ff.de reg.iur.cum principalis.C.de leg.nō dubiū. C.de inutil.stipul.leg secunda,& l.ex. Argum. contra. nam licet uenditio non teneat in præiudicium dotis, debet tamen tenere in præiudiciū uiri se obligantis, C. de præ.mino.& si is,ff.de pig.act.tutor.§.contrariū. ff.de contra-

ADDITIONES.

a Quia nonnulli. *Quam hodie non habemus;sed ex illa formata fuit decr.licet.de iureiur.li.6.& hoc sequitur, fuit additio usque ad uer.hæc autem scies.*

b §.fundo lege.in fi.*alias,Mæuio fundi.*

c Suæ rei.*De permutatione etiam patet ff.de rerum permutat.l.1. in prin.& in fi.*

d Denique *Dixit Mar.de Fan.de quo dicam in uer.hic alleg.in fi. 9 licet maritus dominium & possessionem habeat rei dotalis ;C.de rei uxo.l. loce.& sol mat.l.dotis.tamen uxor spe saltem est dn̄a. mobilium & immobilium.argu. C.de iure dot.l.in rebus.& ratione spei perficitur contractus etiam emptionis,ff.de hæred.uel ac. uen.l.l.nomina.Nec est mirandum,si maritus suum propriū in permutatione recipiat;quia quod habebat ex causa dotis, nūc ut proprium possidet, extrinseca permutationis causa accedente, quasi uir dotē uxori reddiderit, & postea eam ab ill... receperit; ista*

inducit similia ff. si cer. pet. l. singularia. & de do. inter ui. & ux. l. 4. §. fi. & se. & l. ea, quę. in fi. & de don. l. ut mihi. est secundum quod scripsi de usu. in ciuitate, in fi.

ꝯhenda emptione, liberi. & hoc tenet Azo, & Iacob. in Auth. de nõ alie. §. si quis igitur uidens. Vel dic, ꝙ aut emptor sciuit fundũ esse dotalẽ, aut ignorauit. si sciuit, aut fuit stipulatus de euictione, aut nõ: si fuit stipulatus, agit ad pretium, non ad interesse, id est ad meliorationẽ, vel duplũ, C. cõia de le. l. fi. §. emptor. Aliqñ ad nihilum agit, & sic intelligunt præfata iura dicẽtia, emptorem pretio mulctandũ. Si aũt ignorauit, tunc aget emptor ad duplum, si promissa fuerat, uel interesse, si promissa non sit, q̃a emptor in illo deliquit, C. ad leg.
11 Fal. l. fi. §. bonæ fidei.† Quid ergo si vir cõsensu uxoris fundum dotalẽ dedit in dotem pro filia. nũquid vxor viro ad inopiã vergẽte poterit petere fundum, fm ea. q̃ no. inf. de don. inter vir. & vxor. §. formatis, uer. sed cum mulier. uel ẽt ipse uir dicẽdo, ꝙ contra iura factum est, ut sup. Et uř, ꝙ sic: quia uir dñs est rei dotalis, C. de rei uen. doce. & aget, nõ ut ipse, sed ut alter, C. de sac. san. ec. iubemus. §. sane. Vxor ẽt hoc poterit uiro ad inopiã uergente, de ipsius uolũtate, ff. de re iud. sepe. §. 1. Cũ. n. prohibita sit alienatio, per cõsequens & in dotẽ datio, C. de re. ali. nõ ali. l. fi. quia sic uir & uxor indotati remanerent: quod esse non dẽt, arg. ff. de cõdi. cau. dat, l. si donatarus, §. fin. Argu. cõtra, q̃a communi uolũtate ad piam causam datus est, C. de neg. gest. l. 1. ff. de cond. in deb. cum his, §. mulier. & facit ff. in fra. pa. l. 1. §. libertus. Item causa dotis est perpetua, ff. sol. mat. l. 1. ad idẽ ff. de iure dot. profectitia. §. si quis. ff. de admi. tut. l. lex.
12 Potest dici, quod fundus poterit uẽdicari. † Certi enim sunt casus, in qui bus fundus dotalis alienari potest: puta si permutatur, & non aliter, ut s. uer. itẽ pone. ff. de his, qui sui, uel alie. iur. sunt, patet. Vir tamẽ & uxor de euictione tenent, si pmiserũt, alioquin de dolo, si dolo uersati sunt, uel actione in factũ, C. de iure dot. l. 1. ff. de adop. post mortẽ. Consueuit aũt no. Inst. qb. ali. licet, uel nõ in prin. ꝙ uir uendicat ꝯstãte matrimonio, uxor uero eo soluto. Quæ aũt hic desunt, uide j. de donat. in
13 ter uir. & uxor. §. formatis. † Et nota a generale consiliũ
a mulierũ & parentũ suorum, ut qñ mulier tradetur nuptui, pater faciat eã iurare, ꝙ nunquam consentiat allenationi rei dotalis, nisi coram iudice cã cognita & probata, scilicet necessitatis instãtis, non ficte, seu uere, sic enim, si aliter consentiat & iuret, non ualebit, cũ tale iurm̃ sit ꝯrium priori licito & honesto, ut ext. de iureiur. cã te. & iungat, ꝙ si unq̃ contrauenerit, non ualeat,
b ut ex. de ꝓb. directo. §. 1. uer. quãquã b. † Hoc aũt scias,
14 ꝙ si ex aliena pecunia emo aliquid noĩe meo, res empta regulariter efficitur mea nõ eius, cuius fuit pecunia, C. de rei uẽd. si ex cã. C. cõia utriusq; iud. si paruus. C. de don. inter uir. & ux. & si de tua. Hoc tñ fallit in ecclesia, ex cuius pecunia res noĩe alieno empta est, 12. q.
c 3. c. 1. ext. de pecul. cler. c. 2. & fin. c & in milite, C. de rei vendic. si, vt proponis, & in pupillo, C. arbit. tut. l. 3. & in re empta de pecunia data liberto facto postea ingrato, C. de reuocan. donat. l. 1. et in re ex fænebri pecunia em
d pta, ext. de usur. cum tu. §. fin. d Et in re empta a uiro de pecunia non dotali sibi ab uxore data. licet enim donatio non teneret, & dominum pecuniæ penes eam permanserit, tñ ipsi uxori cõpetit utilis actio pro re empta, viro non existente soluendo, ff. de donat. inter uir. & u-
15 xor. l. uxor marito. † Sed & si ex pecunia dotali uir nomine proprio emit, non uxori, sed sibi acqrit, C. de iur. dot. ex pecunia. & econuerso, vt C. si quis alteri, uel si-
16 bi, l. 1. † Si aũt a uiro & uxore, uel ecclesia & prælato de cõi utriusq; pecunia res emit, cõiter spectat ad eos, ex. de integ. rest. cõstitutus, ex. de don. inter vir. & uxo. ca.
17 2. ꝓ rata pretii est inter eos diuidenda, 12. q. 4. c. 1. † Sed constat vñ res processerit, præsumit̃ esse ecclesiæ, 12. q.
e 1. sicut manifeste. & q. 3. c. j. ex. de pecu. cler. c. j. et 2. e vel viri, C. de do. inter vir. & vx, ẽt si vxoris. ff. de eod. Quin-
f tus f. † Quid si clericus de pecunia ecclæ ædificat ĩ pa-
18 trimoniali solo, Et vř ꝙ ædificiũ solo cedat, vt ff. de rerum diuis. in rm̃. Sed dic eꝯ. fauore ecclesiæ solũ ędifi-
g cio cedere, ar. 12. q. 2. apostolicos g. & in præ. decr. de pe
19 cul. cler. † Si vero filius & hęres quondã uxoris vẽditoris ꝯsenserit, & renũciauerit iuri hypothecę, sic dices:

FORMA. Preterea P. filius d. A. filius & hęres quondã dominæ M. vxoris ipsius A. prædictis omnibus præsens, dictę venditioni consensit, & renunciauit omni suo iuri hypothecarum quod habeas, vel habere poterat in dicta re uendita occasione dotium hereditatis quondã matris suę, vel alia qua cunque, idẽ ius, &c. ut s. uers. j. igit. ad hoc accedit C. q pot. in pig hab. l. fi. § exceptis in Auth. Col. 7. ut exact. instan. dotis, in 1. col. C. de bo. quæ lib. l. antepen. §. non aũt hypotheca & §. sed
20 cũ tacitas. † Si autem mater uenditoris ex dote, uel legato, uel usufructu ius in re habẽs, cõsentiat, sic dices:

FORMA. Ad hęc domina E. ipsius uenditoris mater, & uxor quondã dñi E. patris eiusdẽ uenditoris prędictis omnibus præsens dictę uenditioni consensit, & certificata per me tale notariũ infra scriptum ipsã rem uenditam sibi pro dotibus suis & pro legato & usufructu ei à dicto F. uiro suo in eius testamento relictis, obligatã esse renunciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet alij, quod habeat, uel habere poterat in eadem re uendita ex iure dotium suarum legati, uel usufructu prędictorum, uel ipsius testamẽti, siue alia qua cunque ratione, uel causa idem ius, &c. ut in præd. uer. primo

ADDITIONES.

a No. *Hoc est sumptum ex no. per Host. de iure. cũ contingat & in Sũma eo. ti. quo censeatur ver. consilium generale, quod no. eod. licet in vlt. gl. l. 6. super qua remisi ad hunc ver.*

ADDE, quod Bal. con. 118. intelligit dictũ Specu. procedere, quando iuramentum deuenisset ad notitiam contrahentis, aliter non est in 3. lib.

b Ver. quamquam. *Ibi decreuit superior non est ipse iurans. & parũ valet hoc iungere, vt test. c. Ray. ver. nõ obstante. ff. de pac. l. pe. Itẽ scias, ꝙ Host. in Sum. ver. superius alle. posito literã hoc ver si subdebat, sub prætex. tamẽ talis iuramẽtis vř. ꝙ quilibet possit petere rem alienatã. Quid Hos. per hoc intellexit. dubitat̃.*

c c. 2. & fi. *De his casib. eo. ti. inquirendũ. in gl. 2. & super ea vbi vide hunc casũm iure non probari, vnde Ia. Bal. non recipiebat hunc casum, quem dicebat lege non cautum.*

d §. fi. *Non probatur, vt ibi scripsi.*

e c. 1. & 2. *Vide quod scripsi eo. ti. c. 3. & post Inn. de test. cum in officijs.*

f Quintus. *An marito mortuo ab hærede vendicare possit fundũ emptum per maritum de pecunia vxoris, quæ dixit eius vxoris nomine. Ad negatiuã inducitur, quod confessio facta fuit extra iudicium secundo, absente coniuge, tertio, in fraudẽ legis prohibentis donationem inter coniuges. Ad primũ secundum sufficiat l. fi. ff. de inter. act. Ad tertium ꝓhibitio est, no. ff. de do. inter vir. & vx. per totum, contra quam præsumitur facta hæc machinaqua facile inter eos confringitur, in Aut. de aqual. do. circa prin. & ver. quod. n. quo casu veritas præferenda est fictioni, ff. de l. & posth. filio de l. 2. si ita quis. §. si ꝓ vxore. facit l. filia C. de sa. Item dato, ꝙ suffet expressa don. ex quo reuocata non sit, confirmata est per mortem, ex. de do. inter vir. & vxo. c. vl. & eo. ti. onationes. Vř quibusdam. quod si viuente viro vxo. vsa est fundo ꝑdicto. & maximè sibi traditus fuerat à venditore, tuta est vxor. & fundum uendicat, C. si. quis alteri vel sibi, l. mutuum. de prob. l. siue. & de nof. do. l. 2. T. nouissima autem hoc casu esset vxor si appareret sibi ẽ hæreditate legata vel alias obuenisset, quod impensum fuit in fundo, per quod illa donationis & fraudis suspicio tolleretur, ff. de do. iter vi. & vxo. Quintus Mutius.*

ADDE ad materiã di. l. Quintus. plenẽ An. con. 141.

g Apostolicos. *Hoc ibi. no. Io. ꝗ hoc dictũ nõ bene ꝓbat̃ hic, vel ibi, & potius vř, qđ pro rata esset res cõis vt su. prox. dictũ est.*

ne locupletetur ecclesia cum alterius iactura, de re.iur. locupleta ri cum concor. & ne fauor ecclesiæ iniustitiam pariat, de dona. inter uir. & uxo. in fi. facit 4. tit. generalis. 12. q. 2. fraternitatis. Sufficiat ergo ecclesia, quod ob eius fauorem ædificium solo non cedit, & sic uitat damnum, quod priuatus incurreret, ut supra, procedant hæc maxime, quia nec aperte ius probat res acquisitas, vel factas de pecunia ecclesiæ suas esse scripsi, de pec. cler. inquirendum. super 2. glossa licet Itemus interpretationi, ut ibi dixi.

ADDE, quod Abb. cons. 4. 5. l. tenet simpliciter solum ædificio cedere, per d. cap. apostolicos.

primo igitur. & facit ad hæc C. communia de leg. l. i.
21 Patre autem consentiente venditioni factę a filio de
re aduentitia, sic scribes:

FORMA. Ad hoc oñs F. pater ipsius A. venditoris,
prædictis omnib. præsens, prædictę venditioni consen
sit, & renunciandi omni suo iuri, quod habebat, vel ha
bere poterat, seu in futurum habere sperabat in dicta
re uendita occasione ususfructus sibi debiti, uel deben
di in ipsa re rõne patrię potestatis, uel alia quacunque
rõne, vel cã, idẽ ius, & c. ut in prædicto ver. primo igi-
tur, hoc probatur Instit. per quas perso. nob. acqui. §:
igitur. & C: de bon. quæ lib. cum oportet. C. de eman. l.
22 fi. C. de bon. mat. l. si uiua. † Sorore autẽ venditoris ius
ex hęreditate, vel testamẽto patris in re habente & cõ
sentiente, sic dices:

FORMA. Ad hæc domina. E. soror ipsius venditoris
& filia dicti D: per Deum uiuum verbo tenus adiurãs
& asserẽs se maiorem esse, prædictis omnib. pręsens, di
ctæ venditioni consensit, & certificata per me ta'em
notarium infra scriptum dictam rem vẽditam sibi ex
hęreditate paterna, seu ex institutione de se facta ab eo
dem patre suo in eius testamento obligatam esse, re-
nunciauit omni suo iuri, quod habebat, vel habere po
terat in ipsa re vendita occasione dictæ hæreditatis &
institutionis, seu ipsius testamẽti, aut alicuius relicti in
ea cõtenti, vel alias quacunq; rone, vel cã, idem ius, &c.
vt in præced. vers. 1. igitur. hęc probat C. de hęred. inst.
quoties. C. de inoff. test. quoniam. & vide supra de pa-
23 ctis, §. instrumentum. † Si autem habẽs ius in re ex sub
stitutione, uel fideicommisso, consentit, sic dices:

FORMA. Insuper P. frater dicti venditoris prædictis
omnibus præsens, dictæ venditioni consensit oĩ suo
iuri, quod habebat, uel habere poterat, seu in futurum
habere sperabat in dicta re vendita, ratione, uel occasio
ne substitutionis, uel fideicommissi, seu incertæ condi
tionis contentorum in testamento quondam E. patris
eius scripto manu talis notarii omnino renunciauit, il
lud per se, suosque hęredes dictis uenditori, & empto
ri, ac cuilibet eorum, & ipsorum hęredib. pacto remit-
tens, nec non promittens eisdem solẽni stipulatione in
teruueniente, nihil in re ipsa de cetero petere, & de ipsa
eis, vel eorum hæredib. litem, uel controuersiam ulte-
rius non inferre, seu inferenti opem ferre, aut consen-
tire, ratione fideicommissi, substitutionis, conditionis,
aut testamenti prædictorum, siue aliis quibuscunq; oc
casionibus, seu exceptionib. de iure, vel de facto, sed p̃-
dicta oĩa, & singula perpetuo firma, &c, ut ĩ præce. ver.
primo igitur extr. de testam. Raynutius. ubi de hoc, C.
de pac. l. 1. & l. cũ proponas. C. communia de le. si duo
bus. §. sed quia nostra. & §. sin aũt sub conditione. & in
a Auth. ibi posita.a Dicto de personis præsentib. tpe con
tractus uenditionis, quæ consentiunt & renunciant iu-
24 ri suo, restat uidere de his, quę tunc absunt. † Et nota,
q̃ qñ que aliqua persona absens est, quam si uelit em-
ptor consentire & renunciare, siue ratificare & appro-
bare, debet procurare, q̃ uenditor promittat dę facien-
do & curando, q̃ dicta persona ad certum tp̃s hoc fa-
ciat, quę uenditoris promissio ita scribetur, ut in sequẽ
tib. apparebit. Quod si uenditor promittat pro aliquo
absente, qui habet consentire, & renunciare, in fine in
strumenti sic scribes,

FORMA. Insuper promisit dictus uenditor ipsi em
ptori pro se, suisque hęredib. stipulanti se facturum &
curaturum omni exceptione remota. q̃ B. frater eius,
& domina eius vxor, & filia eiusdem H. hinc ad 25. dies
dictæ uenditioni consentient & renunciabunt omnĩ
eorũ, iuri hypothecarum, & cuilibet alii, quod habẽt,
vel habere possent in dicta re uendita occasione dotiũ
ipsius dominæ M. vel alia quacunque cã. & de his solẽ
nem promissionem & obligationem ei facient ad sen
sum, seu cognitionem sui sapientis, & sub pœna 60. li-
bra. ũ Turon. & refectionem d̃ minorum, &c. vt s̃. ver.
25 primo igitur. & s̃ §. ver. primo igitur. † Sed si promittit
venditor pro absente, qui habet ratificare & approbare
venditionem, puta pro fratre, vel consorte, sic scribes:

FORMA. Insuper promisit dictus venditor ip-
si emptori pro se suisque hæredib. stipulanti, se factu-
rum & curaturũ omni exceptione remota, q̃ B. frater
eius, cum fuerit legitimæ ætatis, intra 15. dies, postquã
denunciatum sibi fuerit, dictæ uenditioni consentiet,
ac eandem uenditionem, pretii solutionem, possessio-
nis traditionem, & omnia & singula supra scripta ratifi
cabit & approbabit: & q̃ ad legitimam ipsius rei defen
sionẽ in oĩb. & p oĩa, vt fecit idẽ vẽditor, se obligabit, &
de his oĩb. solẽnẽ promissionẽ, obligationẽ, & contra-
ctum cum pęnæ adiectione & corporali iur̃o p̃stando
more minorum ei faciet ad sensum sapientis eiusdem
emptoris, sub pęna 50 librar. Turon. &c. ut s̃. in præce.
§. 1. uer. 1. ig t. Si uero absens postea p̃sẽtiat & renũciet,
ita scribes; Dña M. vxor A. lecto sibi, & in eius p̃ñtia di
cto instr̃o uẽditionis factæ P. ab ipso A. eius uiro, eidẽ
uẽditioni p̃sensit: & certificata p me talẽ notariũ ĩ scri
ptũ, dictã rẽ uenditã sibi pro dot b. suis obligatã esse, re
nuncians, & c. ut s̃. uer. 1. igit. Et nota, idẽ esse seruãdũ in
oĩb. prædictis personis, quæ præsentes consenserunt. si
26 tp̃e contractus absentes postea cõsenserint. † Item no
ta, quod personæ consentienti iam factæ alienationi,
legi, uel saltem narrari debet tenor instrumenti aliena
b tionis, & de hoc plene certificari, ff. de transa. cũ Aqui
27 liana[b]. † Porro si frater, uel p̃sors venditionem à fratre,
uel

ADDITIONES.

a Posita. *Si substitutus per fideicõmissum propter condõis dubium euentum emeret a rogato, consulo ex prædictis id exprimi in cõtractu, per quod extante condõne agere non possit ad pretiũ. Ponitur exemplum in rogato, si decederet sine liberis, hoc dixi, quia multi tenent per l. Imperator. ff. de leg. 2. in fi. cum duab. ll. sequ. pretium in conditionis euentum deberi, sicut deberetur, si uenditum fuisset extraneo, ut ibi. Sed contra eum inducitur, q̃ hæreditatem petere non põt, quia illam habet, pretium quia non de illo fuit hæres rogatus, pro hoc facit, C. de fideic. l. quoties, & ff. de le. 2. codicil. §. 1. Item tpe contractus incertum erat, an existeret conditio. Illud ergo incertum vendidisse uidetur, & sic tenet uenditio, C. de cont. em. cum res, ff. de leg. 1. si domus, §. fi. ff. de contr. emp. qui tabernas Sed respondetur ad primum, q̃ hęreditatem hẽt ex causa onerosa, & sic illam hr̃e non uidetur, ff. uer. sig. Labeo, Inst. de leg. §. si res aliena, ff. de leg. 1. planè, §. q̃ si rem emissem. Poterit ergo illã petere ex causa lucratiua, licet duæ lucratiuæ non concurrant, ut in prædictis legib. & ff. de ac. & obl. l. oẽs & duab. ll. prox. Nec obstat s̃m s. eum de pretio non rogatum, quia pretium succedit loco rei, ff. de pe. hær. si rem & pretium. ff. quod met. ca. si ipsa, de tribut. l. procurator. s, ff. de pa. dot l. pe. & vl. Sed primi defendunt se cõtra l. ff. de le. 2. & codic. illi, §. si res, q loquitur, qñ quis emit rẽ sibi legatam ab extraneo, secus si ab hr̃de, quo casu distinguit sciã ab ignorãtia, ut si ignorabat, agat, ad p̃tium ex testõ, ff. de leg. 1. hmoi. §. qui seruum, arg. ff. de con. em. l. sua rei & de cond. ind. l. seruũ. Nec vr̃ errans donasse ff. de re. iu. cui per errorẽ, ex his pateat utile fore cõsiliũ, qd̃ prius dedi.*

ADDE, si fideicommissum alienatur præsente eo. cui debetur, an fiat ei præiudicium, Bal. cons. 66. 2. lib.

b Cum Aquiliana. *Facit de elec. causam, in prin.*

vel consorte factam ratificauerit, & approbauerit, ita dices:

FORMA. Filius quondam F. & frater A. lecto sibi & in eius presentia seriatim instro venditionis factę B. filię quondam C. ab ipso A. eius fratre de quadã domo sita in tali loco inf. tales cõfines, &c. pro pretio centum librarũ Turon. quod instrm scriptũ est manu mei notarii subscripti, ipsi venditioni consensit, & candẽ uenditionem, pretii solutionem, possessionis traditionẽ, & oĩa & singula in ipso instro cõtenta ratificauit & approbauit, ipsum B. in data & habita possessione confirmans, & confitens etiam, & asseuerans prædictum pretium totum cum dicto fratre suo participasse, & illud in communem ipsorum utilitatem & cõmodũ versum esse, & renuncians exceptioni non habiti & non participati cum fratre suo pretii sup. dicti, & in cõem eorum vtilitatem non uersi, exceptioni doli, & conditioni sine causa, in factũ actioni, & oĩ alii auxilio: nec non promittens dicto B. pro se suisque hęredib. stipulãti litem, uel cõtrouersiam, &c. ut s̃. §. 1. uer. nũc formã. vsque, quam quidem uenditionem iunge, ab ipso fratre suo factã, & oĩa & singula in prædicto instro ipsius venditionis contenta, nec non omnia & singula s̃. scripta ꝑpetuo firma, grata et rata habere & tenere, & nõ ꝯ facere, uel uenire per se, uel per alium aliqua cã, uel ingenio de iure, uel de facto, sub pœna centum librar. Turonen. stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidũ promissa, & refectione damnorum, & expensarum litis & extra: & obligatione omniũ suorum bonorum: qua pœna soluta, vel non, rata maneãt omnia & singula supra scripta. Insuper dictus M. quia minor erat 25 annis, maior tamen 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelica. p̃dicta omnia & singula perpetuo firma, rata, & grata habere & tenere, nec ꝯ facere, uel uenire, occasione minoris ętatis, uel minoris pretii, siue pretii non participati, aut in vtilitatẽ suã non conuersi, uel non durantis, siue alia quacunque ratione uel causa, ut in præ. l. sacramenta. & facit. ff. de nego. gest. Pomponius. C. si ma. fa. ra. hab. l. fi. in prin. & §. est autẽ. C. de in integ. rest. mi. si curatorẽ. C. ad Maced. l. fi. & de don. inter uir. et vx. donationes: in fi. Quibus autem iuribus sit in instrumentis renunciandum, dixi supra de renun. et conclus. uer. et quoniam. et seq.

De venditionibus à minoribus, et ab ecclesia celebratis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter formandum sit, ubi minor uendit rẽ seruitutem debentem, & fideiussorem præstet cum iuramento.*

2 *Sacramento corporali à minore super venditione præstito, qualiter sit protestandum.*

3 *Adulto contrahenti, curatore ignorante, quare, & quo casu non sit subueniendum.*

4 *Venditio rei pupillaris fieri non debet sine licentia tutoris, vel curatoris.*

5 *Venditioni rerum pupillarium quo casu standum sit.*

6 *Instrumentũ tutoris uendẽtis rem pupilli, qualiter sit faciendũ.*

7 *Res surdorum, mutorum, mente captorum, & huiusmodi personarum. an & qualiter uendi possunt.*

8 *Instrumentum uenditionis rerum ecclesiæ ad proprium, qualiter sit formandum.*

9 *Episcopo fundum alicui uendente, qui meliorauit, an contra illũ ecclesia sit restituenda.*

1 NVNC † dicendum restat de uẽditionibus rerũ & iuramento minorum & ecclesiarum. Si igitur minor uendit rem seruitutem debentem, & fideiussorem pręstet, & iuret, instrumentum sic cõficietur:

a FORMA. a A. dedit, vẽdidit, & tradidit iure proprio, in perpetuum B. pro se, suisque hæredib. recipienti & ementi domum talem positam in tali loco, cuius tales dicuntur esse confines, &c. itẽ petiam vnam terræ aratoriæ positam in tali loco. q̃ esse dixit & cõuenit quinque iugerũ, & eiusdẽ tales esse cõfines, &c. ad habendũ, & tenendum, &c. vt s̃. §. ver. sed & si plures. vsque, modo aliquo pertinente. postea iunge, saluis tñ conditionibus & seruitutib. quib. subiectæ sunt dictæ res, quę tales sunt. videlicet, ꝙ dicta domus altius, q̃ mõ, sit extolli non põt, ne domus talis, iuxta q̃ posita est, luminibus officiatur, s̃. §. 1. ver. hoc quoque. cuius prædictę domus vẽditę altitudo est, & potest esse. 30 pedum, & nõ vltra: dictæ vero petię terrę cõditio & seruitus est, ꝙ ꝑ ipsam petiam terrę debet esse liber aditus, item & reditus cũ personis, plaustris, bestiis & equis ad talem terram, iuxta quam hæc petia terrę posita est. pro pretio centum librarum Tur. in summa, quod pretium dictus, &c. vt s̃. §. 1. ver. nunc formam. vsque, & expedire. & iũge, & nullam restitutionem impetrare ꝯ prædicta, vel aliquod p̃dictorum, vel s̃ scriptorum occasione minoris ætatis, uel minoris prętii, aut pretii non soluti sibi, uel in vtilitatẽ suam non conuersi, vel non durantis, aut alia quecunque rõne, uel causa, & prędictam venditionem, & oĩa & singula s̃. scripta perpetuo grata, &c. vt ibidẽ. Insup dictus A. quia minor erat 25. annis, maior tamen 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia, prędicta omnia & singula firma & rata habere & tenere & non cõtra facere, vel venire aliqua rõne, vel causa. Præterea P. dicti A. precip. & mandato se principalem constituens principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando promisit dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti prędictas res ab ipso A. venditas ipsi B. suisque hæredib. ab omni persona & vniuersitate legitime defendere, auctorizare, & expedire, ac se facturum & curaturum, omni exceptiõe remota, quod dictus A. prædictam venditionem, pretii solutionem, & oĩa & singula s̃. scripta perpetuo firma, grata, rataq; habebit, tenebit, & obseruabit, & adimplebit, nec contra veniet aliqua rõne, vel cã de iure, uel de facto. Itẽ quod ipse P. non dicet, uel opponet, ꝙ pro minori fuerit obligatus, certificatus, & sciens ipsum A. minorem esse, & ꝙ nullam contrariam exceptionem, uel defensionem, seu negationem iuris, uel facti specialem, uel generalẽ cõtra prędicta, uel aliquod prędictorũ in aliquo faciet uel opponet sub pœna centum librarum Tur. stipulatione promissa, & refectione damnorum & expensarũ litis, & extra, et obligatione omnium bonorum suorũ: qua pœna soluta, uel non, prędicta oĩa et singula firma perduret, renuncians beneficio nouę constitutionis de fideiussoribus exceptioni doli, conditioni sine causa, in factum actioni, et omni alii iuris auxilio, atque facti. Illud autem nota, ꝙ sacramento corporali a minore su-

b per uenditione pręstito, uerba talia solent poni b:

FORMA. Tu iuras formaliter et corporaliter ad sancta Dei Euangelia, nullã restitutionẽ impetrare cõtra prædicta, aliquod prædictorum occasione minoris ętatis, aut minoris pretij, uel pretij tibi nõ soluti, uel in tuã utilitatẽ nõ cõuersi, uel nõ durãtis, siue alia quacunq; : Sed licet hæc uerba in scr̃is soleant apponi, tamẽ in textu instri in stipulationem deducunt̃ et ponunt̃ ante pænã, ut s̃. patet, ut nõ tñ per uirtutẽ sacri, sed ẽt cõuentionis et stipulationis seruent̃, et ad ea ẽt pœna, sicut et ad cætera referatur et committat̃. Puberem ergo, s. maiorẽ 14. annis sic iurantem sacrm repræsentat maiorem 25. annis, unde non restituitur, C. b aduersus uend. l. 1. et l. sacr̃a. et C. si min. se ma. dixerit, si alterius. † Hoc etiã scias,

ADDITIONES.

a FORMA. 5. *ut est in summa Rolan.*

b Poni. *Rol. notat in Summa sua aureola super pra. uer.*

scias, quod si adultus cōtrahit mecum sine curatore. & iurat non venire contra rōne minoris ætatis, & ignorabam ipsum curatorē habere, ipse vero sciebat, sed me nō certificauit, vel fuit interrogatus, vtrū haberet curatorem, & cū haberet, dixit se nō habere, non subuenitur ei propter dolū commissum, arg. ff. de minor. si ex causa. §. si in commissam. & C. si min. se ma. dixi. l. j. per totum. & ideo cautum est sic addici in contractu.

FORMA. Talis minor 25. annis asserēs se nullū curatorē habere promisit talis decem, vel vēdidit tale prædium, & iurauit nō uenire contra rōne minoris ætatis vel quacunq; alia rōne, & est alias simile, quia si filiusfamilias asserit se sui iuris esse, postea non potest, dum cōuenitur vti beneficio Macedoniani, ff. ad Maced. l. 3. Sed si sciui eum curatorem habere, non valet cōtractus, licet ipse iuret non contrauenire, & mihi dēt imputari, quia cum tali contraxi, ff. de reg. iur. quod quis. & vide sup. de actore, ver. sed nunqd. iudex.

4 † Hoc quoque circa vēditionem rei pupillaris notandū est, quod vēdidēt de licentia tutoris, vel curatoris. Itē quod ob æs alienum, aut ob euidentē vtilitatē pupilli rem cognitā, quod ita sit, & quod nō sint res mobiles in hæreditate commodè uendētæ, & subhastentur legitimè res. id est, publicè præconizentur in loco publico, aut in contrata, vbi sitæ sunt res, siue ubi habitat pupillus ut plus offerēti detur, & quod præsēs sit creditor, qui recepturus est pecuniam pretij, ubi uēditur ob æs alienum: aut quod cā, quare uenditur, assignet, & quod ipsa uēditio fiat coram prætore, uel iudice decretum & auctoritatē interponente. hoc probatur C. de au. & præst. l. j, 2. 3. & 4. C. de præd. & alijs rebus minorum, l. ob æs. et l. j. & 2. & de adm. tut. l. lex, quę tutores.

5 Et breuiter scias, quod ubi decretū iudicis interpositum inuenitur, præsumuntur oēs solēnitates fuisse adhibitæ in tāa. pupillus uenditione, nisi pupillus ostendat iudicem falsis allegationibus circumuētū fuisse, vt C. de prædijs, vel aliis reb. min. l. & si præses. a & l. si quidem. § 1 ne decre. prætorū illusoria sint, ff. de iudi. si prætor. Debet enim decretum aliquid operari, ff. ad munici. l. j. ff. de leg. j. si qn. ff. de vsur. si ita stipulat[9] 19 dist. si Romanorum. 75. dist. huius. Vnde præsumē ex iusta causa interpositum, & omnia solenniter acta fore, Inst. de fideiussi. in fi. ff. de verb. obl. sciendū extra de renunc. in præsenti. Multum ergo operatur in talibus iudicis decretū, ff. de minor. ait præt. & facit ff. de reb. cor. l. in fin. primo respon. & l. magis. §. manet. Argum. tamen contra C. eo. ob æs. Sed dic, quod satis probat emptor iustam causam subfuisse, eo ipso quod decretum ostendit. Item cōtra, eo. tit. verè. & l. si prædium. Sed in illis non fuit interpositū decretum. Sed quid si iudex interposuit decretū sine causæ cognitione? de hoc. s. de proc. § fi. ver. sed quid si solū.

6 † Si igitur tutor vēdit rem pupilli, super hoc sic instrm conficietur:

b FORMA.[b] Cum A pupillus filius & hæres quōdā B. teneā hæreditario debito in centum libras Tur. dñæ C. matri suæ pro dotib. suis ex instrumēto scripto manu talis notarij, item 40. lib. Turonen. ipsi matri suæ à dicto eius patre iure legati eius testō relictis, scripto manu talis notarij, & vrgente ipsa creditrice creditum sibi solui, oporteret pro ipso debito soluendo aliquā ex dicti pupilli possessionibus vendi, eo quod in ipsius hæreditate aliquæ res mobiles cōmodę vēdēdæ ad ipsius debiti satisfactionem non essent & infra scriptam rē uendere potius, quā alteram ex possessionib. dicti pupilli tā rōne pretij, quā rōne vsusfructus vtilius sit eidem. atque infra scripta re legitimè subhastata, non apparuerit quisquam alius, præter infra scriptum emptorem, qui plus infra scripto pretio offerret, vel dare vellet, prout de ipsa subhastatione patet per publicam scripturam manu talis notarij de his omnibus & singulis ea ita vera esse, tali iudici tam per inuentarii ostensionem, quam alias plenissimè fide facta: idcirco d. tutor dicti pupilli, vt patet eū tutorem esse tam ex dicto testamēto, quā ex instrō super decreto eiusdem tutelę scripto manu talis notarii ante ipsius iudicis præsentiā cōstitutus tutorio nomine ipsius pupilli dedit, vēdidit, & tradidit iure proprio & in perpetuū E. pro se suisq; hęredibus recipiēti, & ementi talem peciam terrę vineatę, positam in tali loco, quam idē tutor esse dixit & cōuenit decem iugerum: ita tamē quod si plus fuerit, cedat in hanc venditio: iem emptore pretium addente pro rata: si vero minus pro rata pretiū admittat vel restituat si fuerit solutū, & ei isdem tales esse pro ines, &c. ad habendum & tenendum, &c. vt sup. §. 1. ver. nūc formā vsque, requisitione. post iunge, ipsi pupillo, ex ea, vel per ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinētē, pro pretio decem li. Tur. pro quolibet iugere, qd ī summa capit cētū lib. Tur. de quo pretio dictus emptor manu sua prædicti tutoris ibidem in pręsenti dedit & soluit dictę dominę C. decem lib. Tur. in satisfactionem eius, qd ex dote & legato pdictis à dicto pupillo hre debebat, pat ipsa domina C. confessa & contēta fuit tantā esse quātitatem, dicto instrumēto dotium ab ea dicto tutori restitutio ibidem, quod ex nūc esse voluit inefficax & cācellatum: residuum vero dicti pretii idem emptor dicto tutori persoluit in vtilitatem dicti pupilli specialiter conuertendum, prout idem tutor confessus fuit tātam esse quātitatē, quam rem idem tutor tutorio nomine ipsius pupilli se pro ipso emptore. & nomine eius constituit possidere, donec ipsius rei, &c. vt ibidem vsq; promittens. iūge, tutorio nomine ipsius pupilli, dicto emptori pro se suisq; hæredibus stipulanti, & vt ibidē vsq; & singulis firmiter obseruādis. iunge. idem tutor obligauit dicto emptori omnia bona dicti pupilli, Cæterum ad robur omnium prædictorū dictus iudex pdictę venditioni, solutioni, & omnibus & singulis supradictis suā & talis curiæ auctoritatem interposuit, & decretum ad hāc formam accedit, C. de admi. tut. l. lex. quæ & l. fi. ff. de fur. interdum §. qui tutelam. C. de præd. si minor. si quidē, & l. ob æs. & l. prędia de admi. tut. qui repertorium. §. si tutor. C. pp pub. pensi. l. fi. §. si aūt minoris. ff. de auctoritate pręt. etiam.

7 c † Et no[c], quod si contigerit curatorem surdi & muti, furiosi, vel mente capti rem huiusmodi personarū vēdere, cū talis curator habeat facere inuentariū, & rōnem administrātionis suæ reddere, ad boni prætoris solertiam & cautelam spectabit, quod eædem solennitates in ipsa venditione seruent, vt in præcedenti venditione rei pupillaris diximus. & hoc et emptor hēt pro maiori sui securitate fieri procurare. Sed qa huiusmodi vēditiones raro cōtingunt, huius instrumenti per ordinem series omittitur, quia si contigerit, poteris illud elicere, mutatis psonis satis leuiter ex pręsio. Cæterum si res ecclesiæ ad proprium vendatur, sic instrumentum cōficietur,

d FORMA.[d] Quoniā talis ecclesia tales domos habebat iuxta se positas, quę ruinam & præcipitium minabantur, quas domos pp hoc, & qa eis melius constructis & ędificatis percipiētur ex ipsis vberiores redditus pēsionum, & fiet locupletior ecclesia sup. dicta, oportebat ex necessitate & magna vtilitate construi & adaptari, & quoniam non existentibus in ipsa ecclesia aliquibus rebus mobilibus ad habēdam pro ipsa cā pecuniam commodam de distrahēdis, alienatio & vēditio infra

ADDITIONES.

a l. & si præses. *Et, vbi dr. si hoc ostenderit, dabitur minori actio in rē, vel personam hoc patet ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. l. magis. §. pe. Hoc scias, quod si personam egerit contra tutorem, curatorē, & consecutus est interesse, contra emptorē agere non poterit, ff. de reb. cor. qui l. illicitē.*

b FORMA. *12. in char. 3.*

c Et no. *secundum Rol. continuè ad prædictam formam.*

d FORMA. *Rol. 27. char. pe. par. 1.*

inf. scriptæ rei minus erat ipsius ecclæ dānosa, imo magis vtilis & necessaria, q̃ alterius possessionis eiusdē vt hæc oīa vera esse A. capellanus rector ecclę ipsius ī verbo veritatis & fidei affirmauit, quinq; patronorū ipsius ecclæ & vicinorū ibid. pręsentiū testimonio, ēt hoc habet: de reo licentia & auctoritate obtētā à patre venerabili epō tali de inf. scr pta uenditione & alienatione facienda P. emptori, vt patet ī publica scriptura inde facta manu talis notarij, atque infra scriptis patronis ipsius ecclę, s. B. & C. ēt infra scriptis vicinis, videlicet
a D. & C. & S. ꝓpter hoc congregatis ibidē specialiter a B. capelanus & rector ipsius ecclesię pro seipso suisq; successoribus, uice & nomine eiusdem ecclesiæ, pręsentib. & consentientib. patronis uicinis p̄dictis, dedit uēdidit, & tradidit iure proprio in perpetuū G. pro se suisq; hæredib. recipienti unam petiam terrę uineatę positam in tali loco quam esse dixit, & continent decem iugerum, & eã idem tales esse cōfines, &c. ad habendū, tenendū. &c. ut in p̄ceden forma usque, centū libras Tur. post ea iū ge, q̃ pecuniæ quātitatē dictos emptor de mandato dicti dñi capellani & prædictorū patronorū, & uicinorū dedit & soluit ibidē ī p̄sentia tali tali magistro, cui dictus capellanus ante dictum opus ipsarū domorū reficiendarū & ędificandarum locauit ad summam pro cētum lib. Tur. soluēdis eidem ab ecclesia supra dicta, vt patet in instrō. scripto manu talis notarij, quam rem venditā idem capellanus se dicti emptoris uice & noīe cōstituit possidere, donec ipsius rei possessionem acceperit corporalem, q̃ accipiendi sua auctoritate, & retinendi deinceps ei licentia oīmodā dedit promittens pro se, suisq; successorib. noīe dictę ecclæ ipse emptori p se suisq; hæredib. stipulāti, litem & cōtrouersiā ei, vel eius heredib. &c. ut ī eodē instro: excepto, q̄ facias ipsum capellanum obligare oīa bona ipsius ecclesię. Bene dixi De cōsensu epi., al ter. n. nō ualet uenditio facta per rectorem ecclesiæ, uel etiā per abbatem, ut 12. q. 2. placuit. & c. abbatib. 17. q. 4. in uenditionibus. Accedit ad hāc formam C. de sacran. eccl. iubemus nulli. & 10. q. 2. hoc ius porrecto & iura indu
9 cta J de locato, uer. sequitur. §. porrò. † Pone, q̄ epīs uēdidit fundum Titio, ille meliorauit fundū, quęritur, an ecclæ possit restitui ꝯtra ipsum, cū epī. hēat bona pa
b trimonialia, Dixit Vin.[b] quod non, nisi ecclesia uelit oēs impēsas reficere. hēt. n. auxiliū ꝯ. epm, uel tutorem qui soluendo est, ff. de mi. intra utile. §. uentib.

IN Anteriorib. instrumentorū formas tradidimus consequens est igitur, ut in hac materia libellos concipiamus. Primo igitur formabimus libellos sup actioninibus empti & uenditi, secūdo super rescissionib. emptionū & uenditionū, tertio de actione pręscriptis verbis subiiciemus, quarto uero de euictionib. dicemus.

ADDITIONES.

a Specialiter. *Honestum est hoc, & satis expedit emptori, nō tñ est necessariū. Et no. qđ hic loquitur de capella, vel ecclesia collegiata, alias dēt fieri solennis contractus per collegium, cuius formam vide inf. ti. prox. §. 2. ver & scias.*
b Vin. *de re. ecc. non alie. c. 2.*

De action. bus empti & venditi. Rubrica

SVMMARIVM.

1 *Actio ex empto ciuilis est, & emptori contra venditorē cōpetit si illā rē emptori tradat. uel interesse, & libellus in ea qualiter sit formandus.*
2 *Positiones Actoris & rei, ubi agitur actione ex empto qualiter sint formandæ.*
3 *Emptori per præcedentē actionē ex empto, sicut succurrendū est, ita & uenditori per actionem ex uendito.*
4 *Libellus qualiter sit formādus, ubi ēt tenetur ad fruct. seu usuras*
5 *Libellus qualis esse debeat, ubi uēditori fuit fundus adiudicatus.*

PRIVS Igitur uidēdū occurrit de actione ex empto, q̃ ciuilis est, & cōpetit emptori contra uenditorem ut rē emptam tradat, uel interesse p̄stet, ff. de actio empti
a & uend. l. 1. & l. ex empto. in prin. ī qua sic libellus concipitur:
1 LIB. † Coram, &c. cōqueror de P. à quo peto, vt tradat mihi Digestum vel talē rem, quā ab eo emi pro decē, faciatq; me in possessione potiorē: & ad hoc propono actionē ex empto: & hoc secundum M. & illos, qui dicunt emptorē teneri ad rei traditionē, ff. de cur. fur. l. si ñ l. o. Inst. de donat. § venditæ. extra. de fi. inst. cū Ioannes. prope prin. & ff. de rei vend. qui restituere. Alij, ut
b
c Azo c. dñt ad interesse tātum agi, secūdum quos sic libellus concipitur:

LIB. Corā, &c. conqueror de P. à quo emi Digestū, vel talē rem pro decē: vnde ago cōtra eū, vt rē illam mihi tradat, quā si mihi nolit tradere, peto interesse meū ab eo, qđ æstimo viginti, & ad hoc, &c. ff. e. l. 1. & l. si traditio. Alij, q̄ ad vtrunq; : & s̄m eos sic cōcipit libellus:

LIB. Corā, &c. conqueror de B. qui talē rē mihi uēdidit pro x. vnde ago cōtra eū, aut rē mihi tradat, & potiorē me ī possessione faciat, & interesse meū, id qđ est
2 20 prestet: & ad hoc, &c. † Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, q̄ talē rem mihi vēdidisti. Itē q̄ pro certo pretio, puta pro decē lib. Probantur hæc ff. de re-
d rum permu. l. 2. ff. de cōtrahen emp. l. 1. d. & l. pacta cōuēta. §. pe. C. eo. ti. empti. Itē quod hoc vt pretium, seu quantitas interuenit, ff. de con. l. causa da. l. fi. de leg. 2. si
e certos item q̄ res vendita fuit certa ff. eod. e nec emptio. & l. si. de oitor. §. 1. Item q̄ de ea pōt hri cōmerciū ff. de ꝯhen. emp. Sed Celsus. §. 2. & l. si emptorē. §. omnium rerum. & §. liberorum. Item q̄ sint tua de ꝯhen.
f emp. luæ. & l. si in emptione. §. rei suę. Item q̄ es talis, qui potes ꝯtrahere. ff. de contrahen. em. l. 2. in prin. & l. non licet. & l. qui officij. Item q̄ vendidisti pure, extra de fi. inst. cum Ioannes. Itē q̄ sine seruitutis. Inst. de emp. & ven. in prin. Item sine conditione, ff. de fide in. l. l. cōtractus. ff. de peric. & commo. rei. ven. q̄ si pendente. Item q̄ sæpe requisitus rē vēditam tradere recusasti. Item q̄ T. fuit missus in possessionem rei, quā mihi vēdidisti causa legatorum, de ad emp. l. 2. & l. ex empto. §. j. ff. de rer. permut. 2. Itē q̄ pretiū tibi solui, uel soluere sum paratus, ff. eoe. Iulianus, § offerri, & ar. in prę. l. q̄ si pendente. Reus uero sic:

PO. rei. Pono, q̄ rē illā uēdidi M & tradidi. ergo uī nō actori, ex. de p̄sump. nōne. ff. de iud. cū p̄tor. C. de ꝓcur. maritus. Itē q̄ tu & ego in hac uēditione dissentimus. ego aūt sentiebā de codice, tu de Digesto, Inst. de ob. q ex ꝯl. ex na. si cer. pet. si ego. 29. q. j c. j. Itē q̄ spec. ē debebas mihi ꝓ illa re dare, & sic nō erat emp. ff. depo. l. j. §. si qs seruū. in prin. Itē q̄ alius rei tibi denegat cōmercium.

ADDITIONES.

a L. 1. *Vbi plene de hoc no. & etiam forma libelli, & quare interesse ueniat in hoc casu.*
b Prope prin. *Et uide, quod ibi scripsi sup gl. 2. & Pileus sua q. 109. concor. Mar. de Hos. ibi dixi, item Ia. de Ra. & Pet. & not. Cy. in l si traditio. C. de act. emp. ubi plene per O lus. in ul. q.*
c Vt Azo. *But. Io. & Hug. Ia. Bal. Gui. de Suz. quod ēt tenet Acc. ubi sup. sed inst. de cōtrahen. em. in gl. caute. dicit, accedit opinioni Mar. qñ facultatem habet, uel culpa, uel in fraudē emptoris pro. e stat opinio contraria, his cessantibus nec ad interesse tenetur, ut eo. ti. §. eum autem;*
d l. 1. *super C. eo. ti.*
e ff. eo. *super C. eo. ti.*
f Talis. *Sup. ipse uenditor, uel de emptore intelligit, unde nō debuisset mutare uerba Rof. qui dixit, item quod persona contrahentes sunt tales, &c. sed forte id facit propter quartam positionem rei.*

a mercium a. Item quod sum pupillus. Itē quod vendidi sub
cōditione, quæ nondum extitit. Item quod cōtractus fuit
in scriptis celebratus. & scriptura non est facta. Item quod
3 tēpe requisiui pretium, sed soluere negasti. † Verum b
b sicut emptori per præcedentē actionem ex empto succurritur, & venditori per actionem ex uendito ciuilem
ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. ex vendito. in qua, sic
concipitur libellus.

LIB. Coram. &c. conqueror de P. cui uendidi equū, vel domum, vel librum pro decem: vnde ago cōtra eū,
vt soluat mihi illa decem: & ad hoc propono actionem
c ex uendito, vt in præ. §. 1. Si uero tenetur ad fructus, uel
4 vsuras, concipitur sic libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui vēdidi seruum Titium pro x. vnde ago contra eum, vt illa 10. mihi soluat, & usuras, scilicet tres libras, quæ cucurrerunt ex mora post diem venditionis. Item quatuor libras, quas expendi pro refectione domus, uel in infirmitate serui: & ad hoc, &c. ut in præ. §. & ea. l. possessione. n. & §. pre rea. & ff. de usur. l. liberalitatis. Sed cum usuræ sint hodie indebitæ, vt extra de usur. cap. c. 1. 2. & 3. ideo quidam petunt loco earum interesse, ut ext. de for. comp. dilecti,
5 de hoc supra, & de fruct. & interesse. §. sequitur. † Si uero uēditori fuit fundus adiudicatus, sic ↄcipit libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui uendidi partē fundi pro 10. lib. T. et quam cum T. communem habebam pro indiuiso, et T. ille me prouocauit ad iudicium communi diuidūdo, in quo pars illius fundi mihi fuit adiudicata pro 10. lib. unde ago contra eum, ut soluat mihi 20. lib. uidelicet 10. pro parte mea, quam uendidi, et alias decē libras p parte T. mihi adiudicata. et ad hoc pro-
d pono, etc. ut in prę. l. Iul. §. fundi. alias in §. Celsus d. H. c
autem pones, ut in præ. actione dixi.

ADDITIONES.

a Commercium. *Dat Ros. exemplum decr. ult. de Iudais, in pri.*
b Verum. *Aggreditur secundum utriusq; rubricam de act. ex uendito. & Ros. fuerunt omnes libelli.*
c Vt in prædicto. §. *si emptor. ille condemnatus post rem iudicatam opponat ad impediendam executionem, rem non traditam, ut le sup. de sent. ex. in ult. col. uer. item pone.*
d Celsus. *Et ff. cōi diu. l. cōmuni diuidu. §. si debitor. dixit Ros. quod est mirabile, quod hoc casu per actionem ex uendito compellaris totum emere, contra regulā C. de iur. delib. nec emere. & de contra hen. em. l. inuitū. Sed dic hoc in multis casibus ex causa contingere, qui no. in pra. §. Celsus. in gl. Huius autem ratio est, quia uen-*
dens gessit negotium emptoris, quā habuisset id facere necesse, si res tradita fuisset de communi diuidundo iudicium prouocato.

De rescindendis uenditionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio redhibitoria pratoria est, & competit emptori fraudato,*
2 *Petitiones qualiter sint in actione redhibitoria formanda.*
3 *Venditor quo casu teneatur emptori pretium restituere.*
4 *Actio quanto minoris, pratoria est, & quo casu locum habere dicatur.*
5 *Venditor quibus casibus de ultio animi teneatur.*
6 *Ementi rem uitiosam qualis actio competere dicatur.*
7 *Venditore uitia rei uendita exprimente, an emptori competat aliqua actio.*
8 *Dolus cum dolo compensatur.*
9 *Venditor insidiose uitia rei uendita emptori exprimens, an teneatur redhibitoria.*
10 *Deceptus in uenditione ultra dimidiam iusti pretii, qualiter agere debeat.*
11 *Emptori rē pluris, quā ualeat, emēti, qua actione succurrendum sit.*
12 *Emēti sciēter rem ultra dimidiā iusti pretii, an sit succurrēdū.*
13 *Lex 2. C. de rescin. uendi. an locū habeat in contractu locationis, aut permutationis.*
14 *Lex. 2. C. de rescin. vend. an in transactionib. locum habeat, aut in feudi cōcessione, aut in concessione in emphyteosin.*
15 *Venditore iurante non uenire cōtra uenditionem, an uti possit beneficio l. 2. C. de rescin. uen.*
16 *Lex 2. C. de rescin. uen. an locum habeat, ubi emptor rem alij iā uendiderat.*
17 *Dolo in contractu uenditionis interce dente, qualiter sit agendū.*
18 *Actio in factum adilitia pratoria quib. casib. competere dicatur.*
19 *Actio in factum adilitia cui, & quo casu competere dicatur in causa uenditionis. & nu. 22.*
20 *Datio in solutum comparatur emptioni.*
21 *Emptio pretij interuentionem requirit.*
22 *Actio in factum adilia competit pro ornamentis ab emptore restituendis.*
23 *Venditionem pronunciari nullā, an per beneficium restitutionis in integrum possit in libello peti.*
24 *Denunciās alicui, ne talem fundum emat alio, quia suus non est an si uendatur, possit recuperare.*
25 *Praedictiones in causa uenditionis quid operentur.*
26 *Ius alienius uacillare dicitur eo ipso, quod aliquid sibi nunciatur seu prohibetur.*
27 *Denunciatio quo casu uenditionem non dicatur impedire.*
28 *Iudex an possit alicui inhibere, ne rem suam uendat.*
29 *Res litigiosa an possit alienari.*
30 *Prohibente aliquo aliquid emere, quia non est uendentis, an emens possit accusari de ui, uel inuasione.*

NVNC dicendum est de rescindendis venditionibus, † sciendum est igitur, quod emptor equi
1 morbosi, vel retrogradi, vel qui est in causa redhibitionis, potest agere redhibitoria actione
a prætoria [a], & sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi vendidit equum talis coloris, puta nigri, vel albi, qui quidē equus est retrogradus, vel alio modo morbosus. vel seruum morbosum, vnde quia prædictus equus, vel seruus est in causa redhibitionis, ideo ago ad ipsam redhibendum, quod oīa retro agantur cum accessionibus suis, vel quod decem, quæ nomine prætij sibi dedi, mihi cum omni accessione, & causa, & dāno, & interesse restituantur: & ad hoc actionem redhibitoriam propono, & super his mihi peto iustitiam exhiberi. hæc forma probatur ff. de ędil. edi. redhibere. & l. cum aūt. §. Iulianus. & l. bouem. & in aliis legib. illius tit. Actor ergo sic ponet:

2 PO, actor. † Pono, quod posita in libello iure petere possum. sed hæc positio iuris est. Itē quod uēdidisti mihi equū talem, uel permutasti, ff. eo. l. 1. in princ. & l. sciendū. §. deinde: Item quod equus ille est retrogradus, vel habet suspirosum, vel gallas, vel alium morbum, ff. eod. ob quæ. §. idem. Pomponius. Item quod morbus ille erat latens, nec apparebat tempore uenditionis, ff. eo. l. 1. §. sed si intelligitur. ff. de contrah. emp. ea, quo commendandi. Item quod morbus ille fuerat ante uenditionem ff. eodem quæro. §. fi. Reus uero sic:

PO. rei. Pono, quod hunc equum non vendidi tibi, sed dedi, ff. eo. ad res donatas. Item quod vitium patens erat tempore uenditionis. Item quod agnoscebas quod habebat aliquod vitium, vel magnū, ff. eo. l. 1. §. ea. si hoc confiteatur actor, vel quia cognouit vel quia dicit se ministrum in cognitione tali, non aget redhibitoria. Item quod transiuit iā annus utilis à tpe uenditionis & cognitione
b morbi. ff. e. sciendū. & l. cum sex [b]. Itē quod morbus ille accidit

ADDITIONES.

a Pretoria. *In qua secundum Ros. sex sunt necessaria, quę colligas ex positionibus.*
b Cum sex. *Lex ista & prę. l. in fi. nō dant nisi sex menses utiles redhibitoria, sed quanto minoris, dat annum. Rosfred. tamen posuit, ut dicit auctor. Est sciendum quod meo tempore Fran. Accu. disputauit quaestionem, an perpetuetur redhibitoria, si contra venditorem agentem ex vendito ad pretium, emptor excepit

p t de uitio rei, propter quod redhibitoria reuocaret pretium, si soluisset. et quia breuissime dedit illã, hic eã quasi a litera ad uise ram. Ad affirmatiuam allegat l. fi. C. de ann. excep. & l. 1. ff. de exce. & de prob. l. in exceptionib. ubi agit, qui excipit. Item reus facit controuersiam, ff. de proc. non solum §. si status. C. de test. l. 1. Item excipiendo uidetur contestari, C. de exceptio. si quis le. & ff. si pars her. pet. l. permittendũ. & no. C. de lit. contesta. l. una. Itẽ ubi paris excipiẽdo, ponis actorẽ, qui reo contradicente probat, ergo est lis contestata, in Aut. de his. qui ingre. § fi. In contrariũ, iste non est modus enumeratus ad perpetuandum, ut l. sicut. & l. cum notissimi. C. de prescr. 30. uel 40. anno. Itẽ aliud est actio, & aliud exceptio, ff. de uerbo. significa. uerbũ Oportebit. §. actionis uerbo. Item diuersi tituli diuersis personis conueniunt, Instit. de exce. & ff. eo l. l. 1. & 2. Ergo sunt diuersæ naturæ, arg. C. de codic. si idem Præterea frustra fuissent termini actionis statuti ad agendum, si per uiam exceptionis posset iuuari, & sic lex statuta esset uerbis, non reb. C. comminia de leg. l. 2. Item actus iudicialis requiritur in perpetuando, ut not. in præ. l. sicut. & l. cum notissimi. qui in prædicto casu non est, solum per tres reges eam perpetuatam, per regulam, omnes actiones. ff. de re. iur. & de cons. pens. q uod in diem. §. dum licit, salua manet petitio, ergo perpetuata. & de neg. gest. si a item. §. si quocunque modo.

a cidit post uẽditionẽ. Et no. a q̃ si uẽditor nõ restituit p
tiũ emptori, & omnia, quę idem Sum. Azo in C. de æd. hac
4 tenetur ad duplum, ff. eo. redhibitoria. † Sed nunquid in
hoc datur alius libellus, & alia sententia? Respon. sic: &
iterum iurabitur, & libellus sic concipitur:

LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui equum mihi uẽdidit uitiosum, seu retrogradum, vel alio modo vitiosũ, propter quod fuit mihi condẽnatus in redhibitoria, vt restitueret pretium & accessiones, & restituere noluit, ideo duplum pretium, & duplum accessionem peto, & ad ista propono redhibitoriam. & hoc, si tenes, q̃ sit proprium nomen actionis, alioquin dic, propono in factũ redhibitoriã, ĩ. ver. est & actio. & hæc diuersitas nota, ĩ
b sum. Azo. C. de ędi. ac. in prin. b hæc forma probatur in
præ l. redhibitoria. Alii dicunt, hic non esse necessariũ
libellum, sicut nec in aliis, vbi duæ dantur sententię, sed
sufficit primus processus pro vtraq; sententia, vt nec q.
c dã ff. de rei ven. qui restituere c. † Est & alia actio, & est
4 prætoria d, s. quanto minoris res est, quæ tunc locum ha
d bet cum quis emit animal, vel seruum morbosum vel
vitiosum, propter quem morbũ vel vitium res minus
valet, puta si non esset morbosa, vel vitiosa, valet 20. nũc
vero non valet nisi 15. & aliquando istud minus potest
esse totum. si forte propter morbum, vel vitiũ res omnino fit inutilis, ff. de ædi. edi. bouẽ. §. aliquando. Est &
etiam alia quanto minoris, s. emptus esset, quæ ciuilis
est, ut inf. dicam, ff. de ædil. ed. q̃ si nolit. §. si quis egit. ff.
e de ac. emp. & ven. Iulianus. §. j. e Super pretoria igitur sic
concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi seruum vendidit vitiosum, sed quia est erro, vel fugitiuus, vel seruum morbosum, puta hydropicũ, vel equum morbosum, quia habet gallas, vel superossa, vel est retrogradatus, vel librum, qui est corruptus in textu, vel codicillatus, vel fundum, qui producit herbã pestiferam, vel
f carnem, quæ non fuit sincera f: vnde quia propter prædictum morbum, vel vitium res predicta x. minus valet, quam valeret alias, si illo morbo, vel vitio careret. ideo illa 10. peto, quia illa res tanto minoris est, & ad p̃dicta propono actionem quanto minoris est res, & hoc si dicis, q̃ sit nomen proprium actionis, alioquin dic p̃pono actionẽ in factũ quãto minoris res est, & sup. his peto mihi iustitiã exhibere, hæc forma probatur in prę. §. si quis egerit. et 29. q. 1. §. 2. ad fi. Quod morb. debet exprimi, dñt leges, cod. ti. ob quę vitia. §. cum. & l. itẽ Offi
5 dius. † Hoc aut scias, q̃ de uitio animi nunquam tenẽ
uenditor, nisi in tribus casibus. Primus, quando nominatim promisit, et tunc agetur ex stipulatu, ff. eo. ob q̃. §. animi. et tunc concipitur libellus sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi vendidit seruum, & promisit, q̃ non haberet animi vitium, & tñ cum habeat tale vitium, s. propter quod est deterior in 10. quam valeret, si hoc vitium non haberet, ideo illa 10. peto certi conditione ex stipulatu. Non dicere Actione ex st. palatu: quia illud licet interesse fuerit incertum, modo hoc est certum factum. ff. si cer. pe. certi conditio. §. 1. Secundus casus, in quo tenetur vẽditor de vitio animi, est scilicet, quando sciebat seruum habere vitiũ, & emptorem non admonuit: & tunc tenetũ ex empto, vel, quod redhibeat, vel q̃ ad interesse teneatur, vt ff. eo. l. 1. §. exẽpli. & tunc concipitũ libellus sic:

LIB. Coram &c. cõqueror de P. qui mihi sciens seruum uendidit vitiosũ, vnde quia me nõ certiorauit, peto seruũ redhiberi actione ex empto redhibitoria: vel ago actione ex empto ad meum interesse. Redhibitio enim continetur empti iudicio, arg. ff. de ac. emp. ex empto. § 1. Tertius est, si uitium animi sit admistũ corporis uitio, ff. eo. ob quæ. §. in summa.

g Dicto de actione Quãto minoris prætoria, dicẽdũ re
6 stat de ciuili. g. † Si igitur seruũ, uel equũ, uel aliã rẽ emas ui
tiosam, uel morbosam, pp quod res minus ualet, agitur
Quãto minoris empturus essem, vt dictũ est s. ver. est et
alia, quæ ciuilis est, de qua in arbore actionum nihil dicitur, sed de pretoria sic, de qua supra diximus. In hac ergo ciuili sic concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. q mihi uẽdidit equũ talis coloris. quẽ equũ inueni retrogradũ: pp quod uitiũ si ego sciuissem, dedissem duo minus. vnde ago cõ eũ, vt illa duo mihi p̃stet: & ad hoc p̃pono actionẽ Quãto mi
h noris empturus essem, ff. de ac. emp. Iulia. §. 1. h † Quid
7 si uẽditor eq dicit emptori, sicut mihi cõtingit de facto,
vendo tibi equũ cũ omni uitio, & magagna, nec de aliquo uitio, uel morbo tibi teneri uolo, est. n. retrogradus, calcitrosus. & sic nominat uitia infinita, ut patet s. §. 1. vers. si vero uend. nũquid ualet hoc pactũ, ut emptor uideatur his actionibus renũciasse. Dñt quidã, q̃ sic, ar. ff. de ędil. edi. quęrit. §. si uenditor. 7. q. 1. q̃ periculosum palã. n. pronũciauit, vt eodem titul. l. 1. §. 1. & l. quæro i uidetur in se
casus

ADDITIONES.

a Et no. *secundum Ros. ad literam e. ti. uer. aliud.*
b In prin. *& plus accedit, quod non sit proprium nomen actionis.*
c Qui restituere. *Ros. vbi de redhibitoria, in fi. dicit, se hoc ibi notasse post Azonem.*
d Et est prætoria. *alias peremptoria, in qua requiruntur, quæ in prox. secundum Roffr. cuius fuerunt libelli sequentes.*
e §. 1. *Dicit Ros ubi de actione Quanto minoris, in h. q. hoc uerba quanto minoris est, notent prætoriam, & quanto minoris empturus est, notent ciuilem, sunt uerba doctorum, & non legum, ac si dicat, qd harũ dist. est de alias empturo, uel non empturo. sed ipse, vbi tractat de quanto minoris ciuili, in prin. dat differentias, q̃ una p̃toria, alia ciuilis 2. ut sup. distinctum est. Interest. n. quanto minoris est, & quãto maioris emptur' est. Itẽ p̃toria est annalis, ciuilis perpetua, sicut aliæ ciuiles, Ins. de perpe. & tẽp. act. in prin.*
f Sincera. *Dixit Ros. hoc ti. post prin. quod in his reb. in quas proprie non cadit uitium uel morbus, quib. uerbis usi fuerunt ædiles, non datur directa, sed redhibitoria, sed utilis tantũ, & dicit Azo. hoc notasse ff. e. l. 1. in prin.*
g De ciuili. *In qua multum instat Ros. ad fi. ciuilium, & eius est libellus, qui sequitur.*
h §. 1. *Opponitur libellum non procedere, quia licet si res minoris pretij non tamen propter id subuenitur ementi, nisi illud excedat dimidiam, C. de rescin. uend. l. 2. Dicit Ros. super utraq. pretoria, & ciuili, quod prædicta legis auxilium locum hẽt, cum quis re ipsa decipitur in pretio, sed si deceptio causatur a uitio, uel morbo, per edictum ædilium subuenietur in læsione minori, non distincto, sciat, uel ignoret uenditor, ff. eo. l. 1. §. causa. Sic etiam respondetur ad l. in causæ. §. pen. ff. de min. ubi dicitur, quod naturaliter licet contrahentib. se circumuenire in pretio.*
i L. Quæro. *Per hanc l. & per quæritur, & l. hoc autẽ, ff. de hæred.*
vel

vel ac.uen. Alb.Gal.extra volumen, quod in generali clausula simpliciter, vel post certos casus apposita, non ueniat morbus, quē sciebat uenditor, hoc etiam scripsi post Dy.in regula, eum qui certus, de reg.iur.lib.6.super glossa.

casus ipsos sucepisse, argu.ff.man. & Aristoni.de neg. gest.negotium, ff.si quis cau. sed & si quis.§.quæsitū. Si dicatur, quādò habebit ergo locum edictū de ædil. edict. in locis, vbi semper ita pronunciāt, Respondet, quod tunc, quando ita pactum non fuit. Alij dicunt, quod aut venditor dixit prædicta ante contractam vēditionem, & tunc valet pactum, & prodest ei, & sic intelligūt principium illius §.si venditor. aut in ꝯtractu venditionis, sed tū antea multum commendauerat, & sanum asseruerat, & tunc si emptor potest probare illū sciuisse morbum aliquem, vel vitium in equo, nō ꝑderit ei pacti exceptio aduersus emptorem, contra illum redhibitoria, vel Quanto minoris agentem, quia replicabit de dolo: & sic loquitūr finis præ.§. secūdū Odoffre. Et est ratio, quia cum ante vēditionem dixit non est verisimile, quod ille emisset, nisi crederet, ꝙ curari posset, vel quia apparebat, quod illa uitia in eo non erant, cum vero postea, siue in ipso cōtractu dixit non videtur dicere ideo, quod illa vitia in equo sint, quem prius sanum asseruerat, sed forte timore litigij, cum sciret emptorem potētem, & cum quo litigare nollet. Si vero conductor equi recipit in se omne periculum, dic, vt infra de locat.§.iam dicendū, versiculo

8 ad euidētiam. † Quid si vendo tibi uel promitto equū

a meum a cæcum de uno oculo, & tu mihi tuum, qui ex quo posuit se ad iacendum, nūquam surgit, ego uero

b sciebam uitium tui, & tu mei: b Dicunt quidam, quod non potero agere contra te, nec tu contra me. compēsatur enim dolus cum dolo, ff.de dolo, si duo. & ff. de tutelis, & ratio. distra.l.1.§.nūc tractemus.

9 † Quid si uēdēs equum in spatula patientem, non tū vitium apparebat, nisi post fatigationem, interrogatus ab emptore, an esset morbosus, vel vitiosus, respōdit, equus iste effusa habet lumina, est lunaticus & recalcitrosus, & sic inter multa expressit vitium spatulæ, emptor vero credēs, quod sicut de luminibus effossis & alijs, q̄ uera nō erant, sic esset, & de vitio spatulæ, & de omnibus alijs, equum emit: post hoc comperto, agit redhibitoria contra vēditorem, venditor vero dicit se non teneri, cum omnia expresserit, dic, quod tenetur, quia talia insidiose expressit, vt ff.de contrahē.emp.ea, quę.§.si.

10 † Vbi autem quis in venditione vltra dimidiam iusti pretij decipitur, sic concipitur libellus.

c L I B. c Corā, & c.cōqueror de P. cui vendidi Digestum meum pro quatuor, quod valebat decem tpe vēditionis, vnde quia in illa venditione fui deceptus ultra dimidiam iusti pretij, peto contractum rescindi, & Digestum illud mihi restitui, & ad hoc propono actionem ex vēdito, C.de con.l.pecu.l.2.C.quibus nō obst. long.tempo.præscriptio, vel secundū alios, propono, officium iudicis, C.ex quibus causis ma. in ꝯtractibus vel, secūdum alios, condictionem ex illa l. rem maioris, quę est C.de rescin.uē. Alij sic cōcipiunt libellum.

L I B. Corā, & c.conqueror de P. cui vendidi Digestum meū pro quatuor, quod ualebat decē, vnde ago cōtra eum, ut cōtractus rescindatur, & Digestum mihi restituatur, uel iustum pretiū, scilicet sex mihi suppleat, & ad hoc, &c. extra de emp. & uē.cum dilecti. & cap cum causa C.de rescin.uend.l.2. Et hoc secundū eos, qui dicunt, utrunque esse in obligatione, secundū vero eos, qui dicunt pretij supplementum esse in obli

d gatione, d sic concipitur libellus.

L I B. Coram, etc.ut in præceden.vsque, valet decē. iunge, unde ago ꝯtra eū, ut iustū pretiū, quod est quinquę, mihi suppleat, et ad hoc, etc.

11 † Eodem et modo si quis emit rem pluris, q̄ ualeat, succurritur emptori ꝑ actionem ex empto Quāto pluris, ff.de act. emp. & uē. Iulianus.§.si uenditor. & § per cōtrarium in l. quia

e ar bore non tractatur, in qua sic libellus concipitur: e

L I B. Coram, &c.conqueror de P.qui domum talem mihi uendidit pro 20.cum domus illa ualeat decē & ideo peto mihi reddi pretium cum rem illā paratus

f sim restituere: f & ad hoc propono actionē ex empto Quanto pluris, ff.si quid in frau.pat.l.1.§.si quis in fraudem, et hoc secundum eos, qui dicunt, ꝙ solum pretiū est in obligatione: secundum eos, qui dicunt vtrunque esse in obligatione, sic concipitur libellus:

L I B. Coram, &c, vsque, ualeat decem iunge, unde peto, et pretiū superfluū mihi reddat, vel rem accipiat, vel totam pecuniam, hoc est 20.mihi restituat: et

12 ad hoc, etc. † Quid si aliquis scienter emerit rem ultra dimidiam iusti pretij, nunquid ei succurritur per præd. l.C.de rescin.uen.l.2.et per præ.decr.cum dilecti. et cū causa? Vr, ꝙ non. non enim uī decipi, qui scivit, nec dolus ei infertur, C.de transact.cum donationis. Itē emptor non potest conqueri de eo, quod tempore contractus sciuit, C.de rescin.ven.venditor. ad idem ff.de contrahen.emp.ea, quæ. Nec uidetur celatus, qui sciuit, ut ibi; et hoc puto, arg.ff.si quis a pa. in fa... usque.ff. loca.l.item si pretio.§.quemadmodum, licet quidā dixerint contra, per præmissa iura, quæ non distinguunt, sciuerit, vel ignorauerit. Sed nōne uenditor semper scire præsumitur ualorem rei suæ, vt C.de rescin.uen.quisquis, et sic videtur, ꝙ nullo tēpore aget, nisi ostendat iustam ignorantiæ causam. sed certe licet scire præsuma

g tur, non ideo agendi facultas tollitur, ut ibi. g

13 † Sed nūquid præd.l.C.de rescin.uend.l.2.locum habet in contractu locationis. Respon.sic, ff.si quid in fraud. patro. alias sic l.1.§.si quis. Et nunquid in contractu permutationis

ADDITIONES.

a Equum meum. *Si dicas Latentur, melius procedit q.*

b Mei. *Vt solutio conueniat, melius diceretur, ego mei, & tui, hoc dico propter regulam, scienti.de reg.iur.lib.6.*

c LIB. *Libellus iste cum duobus sequētib fuerūt Roff, ubi de actione Quanto minoris ciuili, ibi in uer.quid si sine dolo. & trib.colūnis sequentib.prosequitur materiā l.2.C.de rescin.ven.ubi circa 18.qōnes ponit de materia, inter quas ponit libellos prædictos. Cy.etiam super l.præ.formal 17 q.non per omnia easdem, & an ta.is petitio causæ competat bannito sic eo tempore decepto, post quam de banno exemptus est, fuit hoc disputatum per Lamber. de Ramp.qui in qō.is themate tria ponebat caueri statuto. Primum, quod petitiones bannitorum pro debito non audiantur. Secundum, quod damna, uel iniuriæ in rebus eis illata non emendentur. Tertium, quod banniti pro debito, uel maleficio ad ipsorū utilitatem contrahere non possint, & incipit qō, continetur in statuto. Dicit autem, ex 1.capite ipsum non impediri, quo iubentur petitiones bannitorum non audiri, quia isto tempore, quo petit, bannitus non est. Item non obstat secundum de damnis & iniuriis nō emendandis licet.n. appellatione damni intelligitur oīs diminutio patrimonij, ff.de damno infecto, l.2.tamen appellatione damni dati, vel illati, continetur damnum, & interueniente culpa & facto hominis delinquentis in his, patet hoc in damno l. Aquil. ꝙ non competit in damno procedente ex cōtractu. Damnum.n.dicitur in reb.datum, cum rumpitur ius alterius, uel fit deterius, ut ti.præd.l.si seruus seruum.§.inquit. & §.rupisse Tertium uero capitulum ab ipso princip.non obstat, quia ad damnum hic contraxit, non ad utilitātem, ibi uide.*

d In obligatione. *De his opinionibus uide, quod scripsi eo.ti.cum dilecti.in gl.iudex iste.*

e Lib.conc *Rof.fuit iste libellus & sequens, ubi de actione ex empto quanti pluris.*

f Propono. *Iste libellus & præcedens uoluit sequi op.reprobatā eo.ti c.pe.in fi.1.gl.& uide quod super ea dixi, sequens uer. fuit Rof.ubi supra, ponebat tamen in uenditore, & melius, ut patet in uer.sequenti.*

g Vt ibi. *Non uidentur per hæc uerba sufficere ad solutionē, unde Rof.plenius sequens dicit, qđ lex illa non dicit, quem debere scire asti-*

æstimationem rei suæ, in qua sæpe errat, ln l. qui man. non poss. §. præualuisse, sed quod debet scire vires, merita & emolumẽta. Vires prædij sui, puta, si potest ibi seminari linum, canabis, an frumentum, an spelta solum, vel similia. Merita etiam & emolumẽta in quantitate & qualitate fructuum consistunt, & an sint pestiferi maximè. C. de ædil. e l. c. si prædium. Item licet reprehensible dicatur eum ignorare, non ob id damnari debet in beneficio illius legis, hoc inten lit auctor. facit ff. sol. matr. l. etiam, §. licet. & quod hic dicit, ignorantia, pone exemplum in eo, qui nouiter fuerat hæres extranei, & incumbebat ei necessitas soluendi legata, æs alienum, vel similia, vide etiam de hoc Cyn. in præ. l. qu squis.

tionis. Respondeo, sic, ff. de redhibitoria, l. sciendum. §. penult. & generaliter locum habet in omnibus, qui
a sunt loco emptorum. ff. quib. ex cau. in possess. ea. l. fi.[a]
14 †Quid de transactione. Respon. in ea locum non habet: quia in ea receptum est, ut pro modico magnum
b amittamus, ff. de transact. cum hi. in princ.[b] Sed nunq̃d locum habet in feudi concessione? Dixit Vber. de Bo. quod non. Quid de concessione in emphyteosim? Respondeo, nec ibi locum habere: quia cõtractus iste nec locatio, nec uenditio est dicendus, ut inf. de loc. §. nũc
c aliqua, uersic. 2. & versicu. 4 c †Quid si uenditor iurauit
15 non venire contra uenditionem, nunquid ad hoc uti possit beneficio præalleg. l.? dixit P. quod sic: sed Accu.
d contra: licet aliud sit in minore iurante, prout ibi no.[d]
16 †Item quid si emptor rem iam alii uendiderat? dicit,
e adhuc præ. l. locum habere e: secus tamen, si res penes
f eum casu perierit, prout ibi not. f † Si autem dolus in-
17 tercesserit, sic concipitur libellus:

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. qui me dolo induxit ad emendum rem, vel hæreditatem pro decẽ, quæ res valet octo, quia de artificio fuit mentitus, vel multa subtraxit, quæ propter fidẽ adhibitam non credebam subtracta: & sic emi rem illam pluris, quia pro decẽ: vnde illa duo superflua peto: & ad hoc propono actionem ex empto, vt in prędicto §. si uenditor. & §. per contrarium. Vel dic plenius, ut supra in tit. de dolo, & contu. in principio. Positiones autem fiant hic, vt supra in actione redhibitoria, & quanto minori.
18 †Est & actio in factum g ædilitia prætoria: & competit
g in multis casibus & diuersis. Et primo, sin res vẽdita sit redhibita propter uitium, siue morbum, nec a venditore restituitur pretium emptori cum actionibus, & aliis quæ ædiles iubent: vel si venditori non restituuntur ab emptore, quę sunt quęsita per seruum, & alia, quæ iubent ædiles. Nec hic quæritur, an vtraque res sit in causa redhibitionis: vel non? vel an fuerit intra legitima tẽpora redhibita, vel non, sed solum, an redhibitio facta sit, ff. eod. quod si nolit. §. in factum. & hoc casu est perpetua, cum sit rei persecutoria, ff. de act. & obl. in honorariis. Sic ergo concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi uendidit equum morbosum, vel seruum: cuius equi cũ facta sit redhibitio, & pretiũ mihi non sit restitutum, nec accessiones, puta decem: ideo pretium ipsum peto: & ad hoc propono actionem in factũ ædilitiam, supra uersi. sed nunquid, & sic formatur in persona emptoris. In persona vero venditoris sic libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. cui vendidi equũ morbosũ, vel seruũ uel serui noĩe cuius eq agit cõt. me redhibitoria, & redhibitio facta est: sed quia mihi nõ restituit quęsita per seruum, & accessiones, puta talia. ideo contra eũ ago, vt prędicta mihi restituat & ad hoc ꝓpono actionem in factum ędilitiam. Prędictę formę
19 probant in pręal. § in factum. § Secundo competit, quando ueditio sic fit, ut res uendita nõ placet, uel si displicet, ꝙ reddatur, & tũc est temporalis usque ad 60. dies, non perpetua, ut ff. de ędil. edict. quod si nolit. §. sed qd in fi. & tunc libellus sic concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui uendidit mihi talem rẽ taliter, vt nisi mihi placeret, redhiberetur vnde quia mihi non placet, peto fieri redhibitionem, & ad hoc ꝓpono actionem in factũ ædilitiã; hęc for-
h ma ꝓbatur in p̃. l.[h] † Sed pone, statutũ est in aliquo lo-
10 co, vt si qs domũ extraneo a parentela vendiderit, liceat eius agnatis intra certũ tp̃s eodẽ pretio, uel ęquali eã recuperare, quid ergo, si nõ fuit uendita, sed in solutum data? Et uĩ, ꝙ idẽ, quia datio ĩ solutũ similis est emptioni, ff. de emptore, l. litis, ff. ex quibus causis ĩ possess. eat, l. fi. Item is, cui datur in solutum, fit utiliter dñs ff. de pign. eleganter, in principio, & vtilis p̃fertur directæ, ff. si ager uecti. uel emphy. petatur, l. 1. ff. de procurat. in cãæ, ff. de iur. dot. l. 1. Itẽ ita fit contra mentẽ statuti p hoc, sicut per uenditionẽ, C. de leg. & cõsti. non
i dubiũ, ext. de uerb. signifi. præterea.[i] Fuit tñ in ꝯtrariũ iudicatum pp uocabulorum diuersitatem, C. e si idẽ extra de deci. ad audiẽtiam. Item pretium debet inter
K uenire, ut sit emptio.[k] arg. de condict. ob causam, l. fi. ff. de præscr. uer. naturalis. Item res ĩ emphyteusim data donari põt, sed non vẽdi, C. lib. 10. de fundis pat. l. 1. Item necessitate ductus, uidetur in solutum dedisse, ff. de adimẽ. leg. l. rem legatam, & vide C. da agr. et cẽ-
l quemadmodum.[l] † Tertio competit pro ornamentis
21 ab emptore restituendis, uel etiam pro mancipiis redhibendis pp ornamenta, & hoc, si tempore venditionis erant ornata, nõ alias. Quod si uenditor tradere nõ uult seruum, uel mancipium ornatum, prout ostẽderat principalis propter accessoria, et his casibus cõpetit usque ad 40 dies, ff. eod. ædiles aiunt. in prin. & tũc sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi uendidit

ADDITIONES.

a L. fi. *Hæc duo scripsi post Vin. eo. ti. cum dilecti. & idem Ros. et uide, quod de diuisione hæredum, uel sociorum dixi supr. de ind. §. sequitur uidere, super uersi. item hęredes, ubi etiam dixi de datione in solidum.*

b In prin. *Hoc intellige, ut no. eod. ti. c. pa. in glo. 2. dicit Simõ super l. 2. in fi. ꝙ si arbiter talẽ iniquitatem dixerit, emẽdabitur ꝑ arbitrium boni uiri, ff. pro soc. si hoc, quasi dicat, nõ per illã l. 2.*

c Et uer. 4. *Contrarium dixit ibi uersic. 90.*

d Not. *Idem Pileus 20. omnino uide, quod scripsi eod. tit. c. fi. super glo. 2. ad fin.*

e Locum habere. *Idem Accur. in l. 2. in 3. q. & Ros. qui plene de hoc tractat, ubi supra in 12. q. quo ad legem.*

f Not. *De hoc in fi. dedi remis. super rubrica.*

g Actio. in factum. *Aggreditur uerba Ros. rub. de ædil. act. iter prætorias, & quasi ad literam ponit eius verba usque ad uersi. si autem locus, de prætor. uersi. sed pone. Positiones autem Ros. non posuit, dicens, illas non necessarias, & idem dixit auctor in fi. huius partis, & puto, quod hoc dixit propter id, quod no. supr. eod. §. post prin. uersi. sed nunquid in hoc, in fi. & propter id, qđ statim sequitur.*

h In præ. l. *Non obst. C. de contrab. emp. l. in uẽdentis, qa hic substantia cõtractus non ponit in alterius arbitrio, qui perfectus est, sed solui põt, ff. de contrab. emp. l. 3. sic extra de pig. illa nos, de hoc hic Ross. & no. Inst. e. ti. §. pa. & sic plenius in præalleg. l. in uendentis,*

i Præterea. *Pro hoc parte bene facit ff. de leg. 1. l. senatus, cõiuncta cum l. senatus, ff. de contrahe. emp.*

ADDE, ut per Ro. consil. 107.

K Emptio. *In hoc instabat Alber. Gal. in q̃one, de qua inf. dicam. nã lex, statu liberi. ff. de statulib. in fi. dicit, emptionis uerbo omnẽ alienationem comprehendi, et sic ubi sumitur largissime, qđ hic esse non põt, quia forma statuti, uel consuetudinis loquẽs de pretio, docet uerbum emptionis hic recipi stricte.*

l Quemadmodum. *Circa medium magna glos. in cuius prin. de ꝑmutatione et de emphiteusi tractatur, et uide infr. proxi. §. ult. uer. 121. et seq. Est sciendũ, ꝙ q̃onem. quã format auctor de statuto. disputauit Alb. Odof. de cõsuetudine, & incipit, ĩ aliqua prouincia. & tenuit, qđ sup. per l. in quorum, ff. de pigno. hæc*

etiam

ctio^ct rône, quia tendit ad rescindendū contractū, & hęc est res odiosa, quæ sine uolūtate cōtrahentiū et ex imperiali rescripto nō permittitur, C. de trāsactio. si diuersa. Odia uero restringēda, de re. iur. odia li. 6. cū concordan. Licet cōtrahere sit uoluntatis, persistere est necessitatis, C. de act. & obliga. sicut. Itē cum lex dicat permutationē similē emptioni, ff. de rer. permu. l. 2. ergo nō emptio quia nihil est sui sibi simile, ff. de ac. & oblig. l. actionis uerbu. dicebat etiā, q premisi, & de hoc scripsi de restitutio. in integ. cōstitutus. Eisdē rōnib. dixi Guido de Suza in qōne statuti sub litera C. q statutū de soluendo pro libra rerum uenditarum, nō habebat locū in permutatis, per ll. prȩallegatas. & C. de præd. curi. l. ult. lib. 16. C. de litig. l. si. C. de fideicō. l. uoluntas. C. ma. per diuersas. Hoc aūt intelligit cessante fraude. Co n ugam de statuto aliā qōnem Rosfre. li 44. & Lamber. de R. imp. in 5. q sic propono, Per statutum cauetur, quod habes prædium trium tornaturarum, uel minus, nō tributarium, uel censuale, uendere tenetur habenti prædium contiguum trium tornaturarum, quæritur, an habens contiguum triū tornaturarū, ex quarum una census soluitur, uel tributum, teneatur? Lam. formauit de habente duas terras liberas, & emit terram contiguam tributariā, ex quib. vnum fecit prædium. Item ipse Rof. in solutione uidetur idem intellexisset in themate tamen non expressit. Item quærebat etiam, statuto cauetur, quod retentus terminis arctabat habentem 30. ad emendum, induxerunt ambo, ex quo a prin. fuerunt duo fundi, reus, uel possessor teneatur illum fundum uendere, ex quo non præstabatur pensio, licet censualem adiunxerit, alias uterq; ff. famil. ercisc. fundatam si. Item facit quod commistio fundorum cum sua cā, & onere facta censetur. ff. de acquir. rerum do. l. traditio. ff. de acqu. poss. l. Pomponius. §. si. Item licet fiat unio bonorum testatoris, & hæredis, sit tamen cum sua cā, C. de bon. auctor. iu li. possiden. l. 1. Item præiudicare uicino nō potuit prædium tributarium adiungendo, C. de statu. & imag. l. fin. C. de transac. l. 3. Pars ergo tributaria, dum sit diuisibilis, ex ui statuti sit exempta, reliqua pars inclusa, sic in damno infecto, ff. de damno infecto, si finita. §. ex hoc edicto. bene facit ff. de serui ad certā. C. de seru. lege, non modus. Sed quid dicemus? Est qō de ptio, ille, cui ex statuto uendi debet, uult dare decem, alius un^o, uel duo, uolunt dare quindecim, Mar. de Fano. uidetur contrarius Accur. qui no. C. de resc. uen. l. 2. ad finem magnę gl. oblationem illorum duorum non curandum, ibi uide. nam dicit. quod lex illa nominauit iustum pretium, quod in fine determinat, dat simile, C. de iure do. imp. l. ultima, §. penultimo, & C. si propter pub. pen. l. 2. & 3. ubi iustum pretium ex subhastatione colligitur, ad idem C. de sacrosf. eccl. Auth. hoc ius porrectū. ad idem C. cōi diuid. ad officium. ubi ad iustam æstimationem habendam admittitur licitatio, ad idē ff. de rei uendi. in fundo. ubi iustū pretium dicitur id, quod habiturus erat possessor, & ff. de bon. auctori. iud. possiden. l. prætor. §. in eum ff. de in diem addic. l. ubi. §. ultimo, & l. licet. & seq. ff. quod metus cā, sed & partus. 2. responso, ff. loda. l. nos uideamus. de condic. fur. si seruus fugitiuus. de fur. si uendidero. §. 1. & l. si quis vxori. §. fina. ff. de dona. causa mortis, l. mortis causa captmus l. si. ad leg. Falci. 1. §. si hæres.

ADDE Ang. & Imo huic ultimæ parti in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de uerborū obligatio. & melius Paulū de Castro cū quo transit Alexander, ibi dicētes, quod si opinio Io. And. esset uera, esset aperta uia fraudib. quia faciliter posset submitti persona, quæ multo plus offerret, quam res ualeret. Vnde dicunt ipsi, quod aut statutum loquitur similiter, quod consors teneatur uendere consorti, & tunc ipso offerente iustum pretium, sic possit uenditor petere, quod ab alijs plus offertur, aut statutum dicit, quod consors præferatur cuicunque uolenti emere, & tunc ipso non offerente, quod ab alijs reperitur, ei uendere non tenetur, & ita etiam dicunt tenere Bal. in d. l. 2. de rescin. uendi.

a dit^a seruum, uel equum ornatum talib. ornamentis, & facta redhibitione serui, uel equi ornamenta mihi reddere, uel restituere recusat, unde ipsa mihi peto restitui pactionem in factum ædilitiam. hoc probatur in præ. l. ędiles. in prin. Si uero emptor propter ornamenta uult agere ad equū redhibendum, concipitur libellus sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cur mihi uendidit equum ornatū tempore uenditionis cum sella, et freno deauratis, quę ornamenta quia mihi non præstat, iō equum sibi restituere uolo, et peto, ut mihi restituat pretium, et ad hoc propono actionē in factum. Hæc probantur

22 tur in præalleg. l. † Quarto competit et hęc actio, quando eo loco, quo iter vulgo sit, habeat quis canē, verrē, aprum, ursum, panthetam, leonē, uel aliud animal, qd possit nocere siue legatum, siue solutum, ff. eodem hi enim, et l. sequen. & tunc concipitur sic libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui in loco prohibito, quo iter est publicū, habeat canem, vel verrem, aliudue animal, quod nocere pōt. & docuit iā, quia homo talis occisus est, et quia contra vtilitatem totius populi est, peto eum in cc. sol. condemnari, & ad hoc propono actionem in factum, & sic agitur, non tanq is sit, qui agit priuatur, sed tanq quilibet de populo. est enim hęc actio popularis. Positiones aūt hic necessariȩ non sunt. Si autem locus sacer, uel religiosus pro puro uenditur sit, dic, vt inf. de relig. dom. versic. item sæpe. Cæterum si tibi ancillam uendam, uel tradam eo pacto, ne prostituas, dic, ut inf. in titu. de adult. uersic. porro & sequ. Item si quis emit seruum de peculio ipsi^9 serui, nec enim manumittit, dic, vt supra de seruis non ordin. uersicul. & quia. Si aūt petitur rescindi venditio, id eo quia contractus vēditionis simulatus est propter vsuras, dic,

23 vt inf. de vsuris, uersic. si autem. † Vtrum in libello possim petere venditionem pronunciari nullam, vel retractari per beneficium restitutionis in integrum, nota. Papa extra de in integrum resti. constitutus. Quid si qs propter metum rem suam vendidit? dic, ut supra de his quę ui, me. ue causa fiunt uersiculo sed prȩdictis, & sequen. Item si mensor falso renunciauerit fines rei uendite, uel plus, uel minus, quam sciuerit ibi esse, uel actor fines occupat, concipitur libellus, ut infra de paro. uersicu. & quia. & sequen. † Vltimo not. quod si tibi denunciaui, ne talem fundum a tali emeres, qa suus non est, probante me, quia meus sit, eum cum fructibus recuperabo, ut C. de rei uend. si fundus. ad idem. ff. de eden. quæ

25 dam §. nihil. † Quid autem operentur huiusmodi prædictiones, uide ff. qui satisdat. cogant. si fideiussor. ff. ex quibus cau. maior. l. antepen. ff. de rei vendi. l. aut. & ui-

26 de ff. si cert. pet. t. nam & si fur. respond. 3. † Sed nunquid idem erit, si denunciaui alicui, ne vendat rem aliquam, puta equum, vel bouem, vt postea vendens dicatur dolo desijsse possidere? Dicunt quidam, quod non. Alij contra, ut ff. de peti. hæred. item ueniunt. §. petitā. & in prȩdi. l. quædam. §. primo. nam & alias punitur denunciationem spernens, ff. de adulter. nuptam. & l. qui vxori. Eo enim ipso, quod sibi nunciaui, uidetur ius suū vacillare, ut C. de acquiren. poss. l. nemo, & per consequens dolo malo desijsse possidere. † Qualiter ergo

27 sibi consuletur? Respondeo, iudex statuat mihi tempus, intra quod rem vendicem: intra quod veniens audiar, postea non argumen. ff. de adopt. mancipiorum. & l. si emptio. §. fin. Et est alias simile ext. de resti. spol. frequens. §. solet. libro sexto, C. de remiss. pigu. si eo tēpore. ff. qui. ex cau. ma. sed & si der prætorem. §. sed &

b si dum b. C. de inge. ma. diffamari. Potest & aliter consuli ei, nam si post nunciationem vendiderit, & statim dicit mihi, paratus sum defendere causam, ut cognoscatur, si sit res mea, uel tua, denunciatio non impedit uenditionem, si nolim agere causam, arg. ff. ut in posse. lege. l. 3. responso. 1. Item si propter denunciationem meam damnificatus est, quia nullus uult emere, de dolo teneor ei: uel saltem aget contra me actione in factum

ADDITIONES.

a Vendidit. *Debet enim dicere, uendidi, quod etiam patet supra uer. proxi. in prin.*

b §. Sed & si. dum. *Facit, quod ibi no. in 1. glos.*

ctum: vel si propter rem, vel personam meam non possit contra me agi de dolo, ff. de do. l. rem, quam venalē.
28 † Sed nunquid iudex potest alicui inhibere, ne rē suā uendat? Et uidetur, quod sic, C. de Iudæis, nemo. C. de pac. l. fi. Quidam tamen contra, ubi per hoc nō fit deterius ius, & conditio domini circa possessionem, uel ꝓprietatem. ff. de pollicit. l. de pollicitationibus unde se habet intromittere de tenutæ datione. C. de priuil. fisc. l. 1. & ff. de appe. Imperatores. §. fi. & ff. de rei uēdi. non
29 solum. † Sed nunquid ei, cū quo lis est contestata, potest inhiberi, ne alienet? Respon. sic, siue ius aduersarii sit futurum deterius, siue non, cum sit res litigiosa. ut C. de litig. l. fi. & facit ff. de offi. præsid. illicitas. §. neque.
30 † Quid si me prohibente uineam meam emisti, quam uenditoris esse credebas, & meam ingrederis, nunquid potero te accusare de ui, uel de possessione inuasa? Videtur, quod sic: quia rem alienam inuasisti, C. unde ui, non ab re, & potius est ueritas attendenda, quā tua simplex opinio, ut eodem titu si quis in tantam. ff. de manu. uin. l. 3. §. quoties. extra de big. nuper. debuisti enim credere denunciationi, ff. de eo, per quem fact. est, l. prima. C. de rei uendica. l. si fundum. & uideris ignorantiam affectasse, dum credere noluisti, C. de incest. nupt. qui contra. & in dubio debuisti potius abstinere, ff. de rit. nupt. adoptiuus. §. primo, & extra de app. dilectus. in fi. nec debuisti ingredi possessionem, nisi rem & possessionem scisses fuisse uenditoris, C. li. 10. de agri. & cē. seruos. C. de bo. mat. l. 1. Argu. contra, quod non sis culpabilis, quia non credidisti alienam: quia plus est opinio, quam ueritas. ff. de furt. inter omnes. §. recte. nec tenebaris credere denunciationi meæ. ut ff. de admin. tuto. quidam. in fin. & supra de citat. §. sequitur. prope prin. Nā si cuilibet, ne emeret, uetaretur, C. debit. uēd. pign. imp. non poss. l. secunda. Nec potest dici prędo, qui pretium numerauit, ff. de regu. iur. nemo. nec tibi imputatur, si plus uēditori credidisti, quam mihi: nam alteri credere debuisti, ff. locat. in naue. Sup hoc dixit Mart. de Fan. absoluendum, si aliqua indicia non appareant contra malam fidem tuam. Si enim ita eras vicinus meus, quod non sit uerisimile te facta me ignorasse, condemnandus es, arg. vnde cog. l. octaui, ff. de, in integ. rest. de tutela, ff. de lib. causa, si filium, extra de præsump. quosdam, &c. quanto.

De actione præscriptis uerbis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis uerbis, quando locum habeat, & qualiter in ea formetur libellus.*
2 *Positiones in actione præscriptis uerbis, qualiter sint formandę.*
3 *In actione præscriptis uerbis æstimatoria, quæ sint necessaria.*

a TERTIO uidendum est de actione præscriptis verbis, quę tunc locum habet, cum ī cōtractu talia verba pręcesserūt, quod ex illis bene oriretur actio inter me, et te, si speciale nomen haberemus actionis, unde quia non habeo, proponam actionem in factum præscriptis verbis, in qua sic libellus concipitur.
b LIBELLVS b † Coram, &c. conqueror de P.
1 cui cum vendidissem Codicem meum pro decem, in ipso contractu incontinenti conuenit mihi, quod commodarem ipsum pro exemplo. quem Codicem sibi tradidi, vnde peto, ut illum Codicē meum mihi pro exemplo tradere debeat, & ad hoc propono actionem in factum præscriptis verbis, ff. de præscript. l. naturalis. C. de retū permut. rebus, & l. ex placito. Actor ergo sic ponet
2 POSITIO act. Pono, quod uēdidi tibi Codicem meum. Item quod incontinenti conuenisti mihi pacto nudo, quod illum mihi commodares pro exemplo, C. de rerum permut. ex placito. & l. reb. Itē, quod illum Codicem tibi tradidi. Item in contractibus stricti iuris vtetur eisdem positionib. Reus vero sic:

POSITIO rei. Pono, quod vendidisti mihi Codicem pure sine aliquo pacto, extra de fide instru. cum Ioannes. Item quod pactum fuit appositum ex interuallo, extra de elect. cum post. Item quod mihi vendidisti tali die. Item quod post. tres dies facimus pactum. Item Codex, quem vendidisti mihi, est adhuc
c penes te. † Sed & si datis Titio c rem pro 10 vēdendā: sed neque res, neque pretium tibi redditur, datur tibi actio in factum præscriptis verbis æstimatoria, vt res, aut decem reddantur, ff. de excit. act. l. vnica. in qua sic libellus concipitur.

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. cui dedi Codicem meum pro decem vendendum: vnde ago contra

ADDITIONES.

a TERTIO Videndum est *Auctor hic breuiter transglutiuit longos tractatus, quos copiosè ponit Rossiter ciuiles, vbi de actione in factum præscriptis verbis, quam etiam diuidit per rubricas; sed prosequitur solum primam rubricam, & secundam æstimatoriam, & de qualibet parum, libelli aūt, & positiones fuerunt eius. Præmittit ēt quod est vtile scire de his nominib. Actio in factū, item Præscriptis verbis. Et dr̄ actio in factū, id est, ex tali facto cū.n. plura sint negotia, quam vocabula, vbi deficiunt vulgares actiones, & nomen proprium inuenire non possumus, recurrimus ad actionem in factū, ff. eo. ti. de præscriptis verbis ꝑ totum; & est nomen actionis sumptum ex facto. Alij dicunt in factum, id est, infectum, quasi indefectum; quod sibi non placet. De secūda. s. præscriptis verbis, not. quod omnis actio præscriptis uerbis est in factum, sed non conuertitur. Item habet locum hæc actio, quando uerba præcesserunt, s. in aliquo contractu. est enim hoc necessarim in hac actione, s. quod præcesserit contractus nominatus, uel innominatus, licet hæc differant. quod satis prosequitur. Est autem necessarium, quod in ipso contractu, uel parum ante, uel parum post fiat pactum. patet exemplum in libello hic posito. Et quod in contractibus innominatis non interueniat stipulatio, & quod ex parte actoris contractus sit uestitus interuētu rei, hoc patet ex positionib. Ad libellum autem opponit del. neque pignus, neque depositum, neq; precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere pōt, ergo ex pacto, quod rem meam mihi commodes, agere non possum. Solu. Cessat obiectio, si ante traditionem id fiat, & dato, quod sit tunc tradita, non tamen fit pactum de re mea mihi cōmodanda, sed re, quæ desinit esse mea, ad quod tempus referri posset etiam stipulatio, & sic intelligitur ff. de uerborum obligationibus, l. nemo,*

b LIBELLVS. *in quo quatuor requiruntur, quæ per positiones colliguntur.*

c Titio. *Hic aggreditur s̄m rubricā de actione pręscriptis uerbis æstimatoria; & quatuor, quæ requiruntur, ex positionib. collige. Contra libellū opponendo quęritur Res. quid sit in obligatione, in hac actione, an res, an ꝑtiū, an utrunq;? Si dicis alterū, itū, ergo male petis, uel rem, uel pretium, si dicis, quod utrumq;, insiat, si ęstimatio fuit uera, accipiens fit dominus, Codice de iure dotiū, lege quoties. ff. pro emptore, leg. litis. Auth fuit facta, ut sciretur, tantum posset haberi; & tunc non trasit, ff. de iure dotium, si inter. & ff. eodem titulo, plerūque. §. penultimo, & commod. si ut certo. §. cōmodatū. & sic primo casu solū pretiū secundo res ipsa peti pōt. Respondet, nō esse simpliciter utrūq; in obligationes, sed successiue. nā si res nō est uēdēta, ipsa res est in obligatione, si est uendita, tunc pretiū. Procedet autē libellus q̄n incertus est petēs an res sit uendita, ꝙ procedit reo ipsū certificare nolente. Et est simile, q̄n reus nō respōdet, an ꝓ hærede, an ꝓ possessore possideat: ff. quor. le. l. 1. §. ꝙ aūt. Iudex ergo ubicūq; monet æquitas, interrogare pōt ff. de inter. act. ubicunq; petet a reo, an rē uēdiderit, & s̄m ipsius respōsionē actor libellū formabit, uel restriget. Ad obiectio*

nem, aût, qua distinguitur, aut gratis reus ad id agat, et sic mādati, aut pratio, & sic de conducto agi deberet, responderes tex. legis unica, quam alle. hic auctor. Item quando res sic æstimata traditur uendenda, cuius sit periculū, & quale, tractat hic Rosfred. de quo not. in præalleg. l. unica. de æstim. in ultima gloss.

contra eū, vt illa decē mihi præstet, vel ipsū Codicem incorruptū: & ad hoc ꝓpono actionem in factū ꝓscriptis verbis æstimatoriā, vt in ꝓl. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod tibi rem dedi vēdendam. Itē quod pro decem eam æstimaui, vt vel decem, vel eam mihi dares. Itē quod hoc recusas facere. Re⁹ vero sic:

POS. rei. Pono, quod rem illam dedisti vendendā T. Itē quod eam habes. Item ꝙ pretium tibi dedi. De petitione ęstimationis dic, vt ꝭ. de oblig. & sol. §. sequitur. ad fin.

De euictionibus. Rubrica

SVMMARIVM.

1 *Si emptori alicuius rei lis moueatur, uel moueri speratur, debet hoc uenditori renunciari, & speciale instrumentum confici.*
2 *Præsentatione simul cum denunciatione facta, qualiter sit procedendum.*
3 *Libellus qualiter sit in actione ex stipulatu formandus.*
4 *Libellus qualiter sit pro seruo, uel fundo uendito concipiendus.*
5 *Positiones qualiter sint, ubi proponitur certi condictio ex stipulatu, formandæ.*
6 *Venditori in iudicio præsenti an sit denunciandum, cum scias litem moueri.*

a VLTIMO dicēdum restat de euictionib.ᵃ Si igitur emptori libri, vel equi, vel prędij, vel alterius rei lis moueat̄, vel moueri speratur, dēt hoc vēditori denūciari, vt ext. eo. c. fi. & C. de euic. emptor fundi. & l. actore. ff. eo. si fundus, §. si cum sup. qua denūciatione sic instrm cōficit.

1 FORMA. † T. denunciauit, & dixit P ꝙ prædium, quoddam situm in tali loco, intra tales confines, qđ dictus P. ei vendidit, debeat sibi defendere, auctorizare, & expedire, & specialiter ab H. qui litē sibi mouet vel mouere intēdit, seu quęstionem de ipso corā tali iudice: & generaliter ab omni ꝑsona, & vniuersitate, & ꝙ omnia & singula sibi faciat, adimpleat, et obseruet, ꝓut de iure debet, & sicut tenetur, & promisit, ac cōuenit in īstrumento venditionis ipsius rei. hæc forma ꝓbatur in præ. cōcor. Forma igitur denūciationis est. nā emptor dicet actori, quomodo quęstio sibi mouet̄, vt C. de euictionib. si cui quęstio. & requiret eum, vt ipsum defendat, vt eod. ti. si parentes, & ff. eo. si rem. §. fi. & vt adsit causę, vt C. de empti. act. & l. cū successores & C. de peric. & cōmo. rei venditæ, lege prima, & ut eam instruat, vt ī præal. leg. l. empti. putā dando sibi testes, vel īstrumenta, vel alia ad cām facientia, et vtilia, si quę habet.

2 † Et no. ꝙ quādo fit pręsētatio & oblatio pecuniæ, uel alterius rei simul cum denunciatione: & præsentans denūciat ei, ut pecuniam recipiat, quod si recipiat, sigillatur ipsa pecunia in sacculo, & sigillata deponitur coram eisdem testibus apud sacristam, uel presbyterum alicuius ecclesiæ, pro eo, qui recipere debet, ut C. de usuris. acceptam. Et generaliter tabellio ī his instrumentis debet uti uerbis denunciantis, seu denunciatis, & debet scribere actum, & processum negotij, & verba prolata.

3 † Si vero venditor promittit de vitio, & euictione, contra eum ageretur actione ex stipulatu, ff. de euic. si fundus & l. euicta. §. duplæ. et l. si seruus, & l. si seruum, & l. si rem. §. si duplæ. in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui cum mihi uendedisset talem equū, & ꝓmisisset mihi de vitio, et morbo, & euictione, equus ille habet tale vitium, vel morbum, quia recalcitrosus, vel gibbosus, vel quia est mihi, uel a me euictus, vnde ago ꝯ eum ad meum interesse, quod æstimo 20. & ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu, ff. de ædit. edict. ædiles aiunt. & l.

4 bouem. § Si autem seruus, vel liber, vel fundus fuerit venditus, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui uendidit mihi Stichum, vel Digestum, vel talem vineā, & promisit mihi de vitio, & morbo, & euictione: qui seru⁹ est fugitiuus, vel erroneus: vel Digestum mendax ꝑ maiori parte, uel fundus iste producit herbas pestiferas: vel illa sunt euicta, vnde cum mea intersit in uiginti, ideo peto illa viginti, et ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu, 29. quę. 1. ad fi. quæst. Actor ergo sic ponit.

5 POS. act. † Pono, quod vendidisti mihi equum, vel seruum, uel librum. Item quod promisisti mihi de vitio, & morbo, & euictione. Item quod res uēdita inuenta est uitiosa, uel morbosa, uel euicta, ea alia faciat, ut diximus ī redhibitoria, supra, §. nunc dicendum, in principio. Reus uero ecōtra ponat. Et nota, quod emptor

ADDITIONES.

a Vltimo dicendum restat de euic. *De qua Rof. ubi de duodecim cautionibus tractat, cautione duodecima, s. de cautione ex stipulatu pro euictione, et libelli hic positi fuerunt ipsius & loquunt̄ de obligato de euictione. Sed quęro, an valeat pactū, ꝙ uēditor de euictione non teneatur ad precium, interesse, uel expensas, uel aliud aliqđ, qđ excogitare uel euenire posset, & c. ita ꝙ si postea res euincatur, cōueniri non possit? gl. in l. non dubitatur, C. de euictio. uī velle, quod pactū, uel remissio non teneat, dicendo, quod petitur pratiū licet auctum fuerit, ne agatur, allegat ff. de act. emp. emptorē, §. q aūt. Cy. post Pet. placet illud, quod de pretio, dr̄, procedere, cū emptor remisit euictionē, ut sit remissum īteresse, sed non prætium, ut sup. Si vero cōuentum est, quod nulla actione agat̄, tunc nullo mō aget, ff. de ędilitio edicto, uenditor §. q̄ritur. Guid. de Suza. in ead. l. ad patrē, ꝙ pactum non ualeat, allegat iniquitatē pacti, per qđ quis locupletatur cum alterius iactura, contra regulā, iure naturæ ff. de regulis, & eo. ti. locupletari. l. 6. Tenet m̄ contrarium, dicens, id lege nō prohibitum, et quia remitte attib. & c. ff. de edibito, cum quæritur, §. si uenditor Iac. de Aret. fatebatur in terminis, de quib. quæritur, uenditorē de euictione non teneri, nisi sciens uendidisset rem alienā alteri obligatā, quia tunc nihilominus teneretur, quia tunc fuit in dolo, ff. de act. emp. l. 1. bene facit eo. ti. tenetur. §. fi. & l. Iulianus, §. idē Iulianus, & l. quæro, & l. idemque, §. in oībus. facit ad materiā infra de donat. uersic. quid si actum. Viso de ui pacti, uideamus de ui statuti, uel consuetudinis circa hoc, qđ disputauerunt Marti. de Fan. q̄one 16. & inci. conuenit Aretinis. 50. Lamb. de Ramp. mihi quarta, & incipit, lex municipalis, pendet in hoc q̄ō si statutum, uel cōsuetudo Mutinæ hēt, ꝙ rem mobilem, uel immobilem euictam non teneatur restituere possessor bonę fidei, nisi sibi restituatur pretium per eum in re solutum, habeat locū in Bo. agente, uel defendente Mutinæ contra Mutinenses. Q̄ō, an statuta ligent forenses, satis est trita, & remissiones uide supra de constitu versiculo. & nota, quod. & super ipso secundus prædictorum doc. sequutus fuit uerba primi, amplians tamen ī hoc sed licet cum Bon. est reus, & in re immobili, q̄ hēt in dięcesi Mutinen. quam Mutinen. ab eo euicit, verba solutionis utriusque ad literam sunt hæc, ꝙ statutum alienis ciuibus non potuit legē imponere, cum sit ius proprium illius tantummodo ciuitatis, ff. de iustitia, & iure. l. oēs, nec sit ad alios porrigendum, C. de leg. lege secunda, æqualitas enim litigantibus non adesset, si unus suo iure proprio, s. statuti, uel consuetudinis, alium læderet, quod lex abhorret, Codice de fructibus, & litium expensis, lege finali, & ꝙ ratione loci, in quo iudiciū agitur, iustitia uarietur, non uidetur honestum, Codice de temporibus, & reparationibus appellationum, lege finali. Item ad hanc m[illegible] quæstionem notatam infra titu. proxi. §. ult. in fin. & quod ibi dicam.*

AD-

ADDE quo ad primam quaestionem, ut per Bartolum in lege, emptorem, § fi. ff. de actionibus empti, & Alexandrũ in apostilla.

ptor debet venditori denunciare, ut eam defendat, ut dixi: quod intellige, nisi per venditorem steterit, quominus ei denuncietur, vel ignoretur, ut ff. de euictio. si ideo. §. praesenti. & l. si dictum, §. praesentem. ff. quod vi aut clam, l. 1. §. sed Aristo. & l. vim facit. † Sed nũquid a
6
a venditori in iudicio praesenti denunciandum est, si scit quaestionem moueri? Videtur, quod nõ, ff. de ac. emp.
b l. 1.[b] Contra credo, licet enim sciat, tñ emptor denunciare sibi debet. Et est simile, quia seruus iussus reddere rationes, licet reliqua reddat, nõ tamẽ liberatur, nisi rationes reddat haeredi, ut ff. de liber. leg. non solum, §. is, qui reddere rationes. Et iunge hic, quod notatur supra eodem, §. 1. versiculo, nunc formam, super verbo, promittens per se, & sequen. & supra iuramento calũniae, §. fin. versic. quid si emptor.

ADDITIONES.

a Sed nunquid. *Iste versic. fuit Ross. ubi supra.*
b L. 1. *Alias leges ad idẽ vide p Acc. C. de euic. emptor fundi. ĩ 1. glo. qui ad partem contrariã allegat ff. de a. ... l. denunciasse. per q licet tutius et scienti denunciare. Tu dic cum actore, non simpliciter hoc tutius, imo necessariũ hoc esse. Circa qđ uidendũ est quid tenetur emptor denunciare. De plano. n. stari posset opinioni contrariae, si a l ... teneretur emptori, nisi a l notificãdum, q̃ qđ sibi moueretur, ex q ... in regula, eum qui certus. li. 6. & procedunt tunc ibi nota. per Dyn. membro secũdo, & assumpta per Cy. in prae. l. emptor fundi, sed miror hucusque ĩ casu proposito per scribentes non ponderatum, quod talis notificatio non sufficit emptori, imo dẽt requirere uenditorẽ, quod rẽ sibi venditam defendat, iste est tex. in si parentes. in fi. C. de euictio. ibi, nec nobis, ut defendatis, negotium denunciatũ probetur hoc dicit ẽt decre. ult. hoc eod. ti. qua clare dicit, nunciationem fieri debere de re defendenda. Hoc ẽt not. Azo. in Sum. ipsius tit. ad finem, idem Accur. in l. actore. C. eod. ti. in 1. gl. & Ros. cuius fuit iste uersic. ubi supra. Cum igitur hic sit necesse requirere, absit, quod scientia uenditoris pro inquisitione, ad quã tenetur emptor, possit haberi. bene facit de iureiuran. breui. de senten. ex. cõmu c. 1. li. 6. uersi. exemplum, eo. lib. de appel. ut sup. & tunc eo ff. quorum leg. l. 2. §. 1. de ope. libertor. cum patronus, primo respõso, de dam. infe. lege 4. §. hic aũt. facit, quod not. C. quae res pign. obli poss. l. nomen. in fi. ultimae glo. & bene facit, quod scripsi de conces. pben. c. 2. super 4 glo. & supra de proc. in fin. & quod no. extra de proc. non iniuste, in ult. gl. Ex[h]is concluditur, q sumus in primo membro distinctionis Dy. s. quod denunciatio est de substantia. Fateor ẽt Iac. de Bel. in hac materia bene distinxisse in l. prae. emptor fundi. sed nego illum bene conclusisse. Distinxit. n. quinque casus, in quorum tribus primis dixit non sufficere scientiam, & quod in duobus ultimis sufficit. Primus aũt eius casus est, q̃n denunciatio requiritur, vel denuncianti acquiratur efficaciter ius agendi, & hic non sufficit scientia. Iste est casus noster, salua pace eius. Quod ergo pro quarto casu ponit, quod quando denunciatio exigitur ad comodum eius cui fit. sufficit scientia, & per hoc cõcludit ĩ terminis nostris scientiã sufficere, cum denunciatio fiat ĩ fauorem uendentis, ut possit defensiones parare. hoc nego, & recedit per hoc a primo suo edicto. si. n. omissio denunciationis hoc casu releuat uenditorem, & nocet emptori, & econuerso denunciatio releuat emptorem, & grauat uenditorẽ, quo dicere potuit, q fieret in fauorem vẽditoris. Stare igitur debuit suo dicto, ut cum hoc casu requiratur denunciatio, ut emptor efficaciter de euictione agere possit, nõ sufficit scĩetia. Fateor tamen, quod in qõne, quando, & in quo tẽpore facienda sit denunciatio, uel requisitio, & de quo nota. & dixi in prae. decre. ult. de emptio. & vendition. q cito fiat. unde respicit cõmodũ uenditoris, hic tamen per prius dicta de requisitione necessaria, uidẽtur esse superflua, sed dicta sunt ad conclusionem illam tollendam.*

Baldus de emptione & venditione.

VENDITOR tenetur cedere emptori iura sua, & qui non hẽt actionem, eam nõ potest cedere, ff. de cõtrahe. emp. l. quod saepe, §. si rem. Bald. Formam instrumenti ari harum in §. sciendũ, per G. Verba illa Per se, & suos haeredes, tacite intelliguntur. G. haec verba ĩterdum proferuntur in dispositionem, interdum in cõditionem, interdum in promissionem, C. de pact. inter emp. & vend. l. secũda. ff. de cond. & dem. l. cui fundus ĩterdum a testatore, ff. de pignor. act. l. necessarias, §. de vendẽdo. & C. quib. mo. pign. uel hypot. sol. l. sicut. §. intepen. ff. de uerb. obl. l. qui Romanę §. Augerius, & C. de cõtrah. & cõmit. stip. l. ueteris, p Per & Cy. uide ĩ. de lo. §. ecclesia põt. Verba Sine aliqua exceptione, omnẽ exceptionem, & defensionẽ excludunt, ff. de fideic. lib. Thais, §. sciens seruus. Verbum Dare, in ĩ strũs qñq; proprie, quandoque improprie ponitur, l. fina. ff. de cõdi. ob cau. ff. de usur. si stipulatu. G. Verbum Tradere, in instrumtis proprie, & improprie ponitur. G. & facit, quod no. ff. de dam. infec. l. dãni. per Iac. Qualiter intelligatur promissio securitatum, uersi. quid si ĩ instrũs. G. Quid si promittitur securitas ad sensum sapientis? Respondeo sapiens habet consulere circa iuris cautelam, non de facto.

ADDE, q si in ultima uolũtate hoc dicat̃, qđ iuris, ff. de haere. inst. l. illa ĩstitutio. & ibi plene per Bar. Item no. q licet hoc nõ dicatur, tñ tacite intelligit̃, ut fiat sapienter, ita q de iure bene ualeat, ut no. l. huiusmodi. ĩ prin. de leg. 2. item adde, qđ no Inn. in c. si pro debilitate, de offi. dele. item adde, quod no. ff. de uerb. oblig. l. ex ea parte. Bal. Quę oĩa & singula, ista uerba ad singula pacta, & capitula referũtur. G. Quid est dicere Sub pęna? dic, ut no. ff. de pac. l. rescriptum, §. si pacto. ĩ fin. magnę gl. & ff. de leg. 3. l. uxo. §. Agrippa. per Iac. tantũ est dicere Sub pena, quantum dicere Sub stipulatione penae unde duae stipulationes esse uidentur, quod not. Ad habendum, tenendum, & possidẽdum. quę est uirtus horũ uerborum, dic, ad habendum, s. de iure ff. de uer. ob. l. stipulatio. tenendũ, s. natura liter, possidendũ, s. ciuiliter G. facit, qđ no. ff. de uer. ob. ista. §. hi quoque. G. An pactum, quod nõ possum facere fenestram ĩ pariete, ligat emptorem, respondet Pet. quod nõ, nisi appareat pactum appositum contemplatione tui prędii vel tuae domus, ver. sed pone, P. et per Dy. ĩ l. si. ff. de noui operis nũc, & facit ff. de alie. iud. l. 3. §. opus, ff. de seruit. rust. pred. l. antepen. & facit ff. ad Vellei. l. si mulier. la 2. §. 1. in fi. Bald. & ista quęstio. est de facto Fabriani, diutius ventilata ibi. Bal. vide ĩ. ti. seq. §. pactum factũ. Bal. Vbi dicitur, quod si sit venditio annuo pretio, censetur locatio, & fit remissio, quia actus, & i[9], & species, non res emũtur secundũ Bar. Sed certe & emptio est annua quãdoq;, et facit ff. de pręsc. ver. l. apud Labeonẽ. §. pen. & de act. emp. l. ea res, in princ. & ff. loca. l. itẽ quaeritur, §. exercitium. Bal. Haec verba Vẽdidit, & tradidit, nõ probant traditionem naturalem, quae tempore instrumenti nõ potuit interuenire, nec ciuilẽ, quia nõ declarat qualem, cum plures sint ciuiles modi tradẽdi, sed habẽtur ista verba loco inuestiturae, vel licentiae intrandi, & possidẽdi, ff. de acq. pos. l. praedia. p Iac. & Bar. Nã haec verba Vendo, & trado, non probãt traditionem veram, sed licentiam possidendi, ver. quid ergo si in instrumẽto. G. Verba enim operãtur, quicqd possunt operari de iure, & de facto. idem tenet Cy. C. de pign. ac. l. 2. & C. de acq. poss. quod praedia. & Iacob. & Barto. vbi supra eo. ĩ d. ver. quid ergo. habes, an emptor possit propria auctoritate ingredi rẽ emptã absq; uẽditoris licentia. Controuersia debet fieri etiam extra iudiciũ, ff. ad Treb. l. Lucius Titius, §. tres, uersi. no. quod promittentes. Nota, quod ubi pena nõ committitur, nõ habet locum restitutio damnorũ, nisi sequuta euictione. uide supra eodẽ, §. illud, quid est dicere Sub pena, & infra §. fin. Item nota, quod promissio dupli in dubio refertur ad pretium cõuẽtum. Itẽ nota in duplo simplum inesse, C. de spon. l. ... quia uĩ pena apposita

posita loco rei,ver.no.ꝙ hęc pęna.G.Itē qa ī pęnis debem⁹ eē mitiores,hęc rō no.ff.ad l.Iul.pec.l.is, q pdā. in gl.ord.Item no.ꝙ noīe expensarū nō ꝯtinetur pretiū,ff.de ꝯ.t.& dem.l.quib.dieb.§.1.p Dy.& qđ no.ff. de verb ob.l.seditiones.B Itē instrm vendōnis fęni & fructus futuri est diuersum ab instro vēdōnis vsusfructus,ver.cęterū,& ver.seq G.cū vēdit vsusfructus,vēditur res pñs,ꝙ vsusfructus formalis sine ulla fructuum perceptione,iuris intellectum hēt, sed cum uendunt fructus futuri spēs emitur. Et an ob sterilitatē fiat tūc remissio,sicut in locatione,dic,ut no.in l.cotē.†. q maximos,ff.de pub.p Bar.& ī t.ti,ex.§.1,uer. sed ꝑ prima parte,&c.Qñ plures uendūt in solidū,illud in solidū, refertur ad ꝓmissiones,nō datione,q̄ nō pt fieri p plures in solidū,uer.sed si plures,ad fi.G.C.si cer. pet.l. cūte.Bal Qñ cōmissarii uendunt,ponit Spe.formā,ꝙ ꝯfiteanē pretiū habuisse,uer.interdū ēt res.G.Sed tūc dic ꝙ nō sufficit sola ꝯfessio,C.de noua.l.nō absl ulit.ff.de iure fis.l.ꝑcurator.et de re iud.a diuo Pio.Bal.No. ꝙ q frumentū,uel uinū uēdit,nō tenet ipsum portare ad domū emptoris;nisi hoc promiserit,§.sciendū,ver si. C.de ꝯst.pec,l.itē illa.p Gul.de Cu.Qñ alienat dos,uel donatio pp nuptias,ualet,si iuretur,in §.3.loco.uer.uerū.G.Tñ si mulier iurauit nō uendere,nec consentire prius iurm tollit fm.uer.& no.gñ ile conciliū.G.Qñ contrahit,bonum consilium emptoris est ab eo ꝙ ipse asserat se non habere curatorē,§.nūc.No. ꝙ ubi est interpositum decretum,pręsumuntur oīa solemniter acta,§.dicēdum,ver.hoc ēt,& uer,& br se as.G. & est gl.ordi.in l.1.C.de fi.instr.& iure hastæ fis.lib.10.q̄ no. Bal.An l.2.C.de resc.uend patrocinetur scienti,dic,ꝙ non,§.nunc dicēdum,uer.qd si aliquis.G.& adde, qđ no.gl.ff.de uer.ob si quis cū aliter,& ff.ad Treb,l. Lucius,§.fi.uers.quid de transactione. G.uide s̄. de dolo, & cōtu.§.ult.Emptor possessionis excusāt a pęna possessionis excusatur a pęna possessionis turbatæ,uel inuasę,& hoc per titulum suum,§.nūc dicendum, uer. si.etiam si fecerit contra protestationem accusatoris, nisi probetur scīa,scꝫ sciuerit protestantem possidere, fm Mar.de Fa.facit de lib.cau.l.igitur.Item facit ff.de rei uen.l.in rem.§.tignum,ubi habes , an laboratores excusentur a pœna turbatę possessionis, & fuit de facto in qōne magistri Ricci.Ratione uero solius ignorāntiæ dominii quis non excusatur,ff. de fur.l. falsus. §.qui pactum,per Bart.uide infra titu.sequ.§.emphyteota acquirit.& supra eo.§.no.quod pęna. uide Bart. in l.1.ff.si quis test.li.esse .ui. Venditori etiam scient⁹, & in iudicio præsenti tantum denunciandum est,§.fi. uide supra de sen.§.primo.G.

a De locato a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ex practicis auctoribus soli Rof.& Io.de Bla.persecuti sūt hūc tractatū,instrā vero,quæ inf.ponuntur,cōiter sunt Rol-Mar. de Fa.in mēoro 13.tria de hac materia instrā posuit,duosque libellos.Variarunt aūt a l hoc Rof.& Io.quia Rof.prius tractauit de cōducto,secundo de locato Io.ꝯ,quia ad hoc plus adhæsit textui dicens,ꝙ actionis locati sunt quatuor capitula,de quorum quolibet ponit libellos.Primum datur pro mercede petenda. Secūdum ad æstimationem deteriorationis.uel dāni dati : & in his casib.quia ꝓbet,dixi ext.de cōm.§ 1.super fine positionū actoris.Tertiū est ad aliquid implendum,qđ lex,uel natura conductionis desiderat.Quartum ad rē restituendā,quod ī multis causis pōt accidere.Ad primum alle.ff.loc.dñs,§.fi.& in l.si in l.§. si domus,Ad fm ff.in q.cau.pign.tac.cōtrahitur.l. nō solum, Ad tertiū,ff.loc.si merces.§.cōductor. Ad quartū,ff.e.uidemus, § q vinū Actio uero ex cōducto hēt decē capitula,primū datur inquilino,ut re cōducta liceat sibi frui,fm datur ad exonerōnem mercedis,tertiū ad refectionem,quartum,ut detur usus instro, qtum ad resarciendum dānum,quod dedit res cōducta, & est duplex,rei animatę,& non,sextum capitulum est ad exibendum, septimum capitulum est horreorum , octauum ad recuperandum expensas,quae fecit conductor in re conducta, nonum ut liceat tollere adiecta,ut instēm,& similia.decimū, ut locator agat,uel actionem cedat,& super omnib.his ipse formabit libellos.Ad primū inducit ff.eo.si in lege.§.itē utiliter,& l.si fundus. §.fi.cū duab.legib.se.Ad fm præ.l.si fūdus.cū duab.ll seq.& l.ex conducto.§.si uis tempestatis vsq;ad finem legis, & l seq. vsq; ad §.itē cum quidam.& in §.ubicunq;Ad tertium præ.l ex conducto.Ad quartum,ff.eo si ædes.§.illud.Ad quintum, ff.eo.si tibi domum.§.fi.& l.cum plures.§.si seruum.& l.sed addes. §.si quis dolia. Ad sextum,C.eo.ex diui. & ff eo l.dominus . & quæ vtrobique not.Ad septimū.ff.e.ꝙ si mercedē.Ad octauū.ff.e.l.dominus horreorum.§.vlt.& pe.Ad nonū, ff e sed addes. §.si inquilinus. Ad decimum,ff.eo.cum in plures . §. messē. Fit qō de milite,qui tēpore guerrę comitis recepit ab illo castrū vnū custodiēdū pro certa mercede,postea illud ad hostibus captum est,an miles teneatur? Si in dolo fuisset,non dubium,de lata culpa , uel magna negligentia etiam tenetur,de qua unde no. ext.de depos. c.2.in gl.2.& ꝙ super ea dixi,& in l.magna,ff. de uer.sig. Item quia mercedem recepit,tenetur de leui,ff.eo si quis seruum.& in præ.dec.2.Item de leuissima,si circa custodiam interuenit, ff.loca.qui mercedem.Maius tamē uidetur puniēdus. ff.de custo reo. l.milites.& l.fi. De uiolentia uero,quæ propositum respicit, videtur non teneri,quia illa inter casus fortuitos ponitur, ff. cōmo.in reb.in prin.& nulla custodia potest prouideri,ne damnum,violētia,uel iniuria detur,ff.loca.sed de dāno.& cōmo.l.ad eos. Hoc uerum,si culpa non præcessit violentiā,nam si pręcessit, tenetur, vt quia custodes in nu.conuento non habebat in castro,vel nō habebat arma,uel victualia necessaria,facit eo l.titu si merces. §. culpæ.cōmo.si ut certo.§.1.maxime si culpa fuit præordinata ad casum,argumen.ff.ad leg.Rhod.de iact.l.fi.Præsumetur tamen culpa.1,nisi conducens probet contrarium , ff. de custod. reor. l.fi.& l.i. vbi no. ista, quia eius officium erat custodire , & plenius ff.de edē.si quis ex argentariis.§.fi.Multū autem facit contra eum,ꝙ tēpore guerræ receperat custodiā,quasi videatur actū ꝙ tanta esset diligentia,quod uiolentia perdi non posset,& tacite actum habetur pro expresso,ff.si cert.pet.l.cum quid. bene facit ff.nau.caup.stab.l.nautæ,in fi.per ꝙ quibusdam videtur etiā cum culpa deficiente teneri. Quid sit uerius,fm facti terminos iudicare oportet.Eodem modo distiguendum est,an tempore guerræ cōmiserit comes custodiam illi militi,quam ipse miles commisit alteri,sub cuius cura perditum est.Si tamen opinio illius subrogati ad illud officium erat commendabilis,licet ex illius culpa mutatis moribus perditum est castrum,videtur miles excusatus;sicut de magistratibus,q dant tutores,qui idonei dicūtur, ff. de magist. con.l.1.§.fi.magistratus.Et debitore idonee, casu fortuito facto non soluendo,quo ad procuratorē reipublicæ:qui illum edit; ff.de admi.rer.ad ciui.perti.l.2.§.si eo tēpore. & quoad negotii gestionē,ff.de nego.gest.l.litis.§.1.in eo,qui per nunciū ęstimatū fidum remisit argentum,ff.cōmo.l.argentum de quo scripsi de pig. significāte sup glo.antepe.Nouissime audiui,ꝙ in curia est determinatum,quod si fuisset nobilis is,cui miles comisit custodiā, miles esset liberatus,si ignobilis,tenetur,sicut custos carceris de culpa eius,quē submisit,C.de cust.reo.l.pen.& l.fi.ff.eo.l.fi. in prin.*

IN hoc titulo sic procedemus. nam primo instrumenta super diuersis contractib. secundo vero libellos concipiemus: tertio aliqua de iure emphyteutico supponemus. Primo igitur instrumenta super locatione rerum immobilium formabimus:secundo super cōcessione ad fictū, uel emphyteusim:tertio super locatione rerum se mouentium:quarto super locatione operarum.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum pro pensione certa alicuius domus locatæ , qualiter sit formandum.*
2 *Instrumentum locationis pedagii,qualiter sit conficiendum.*
3 *Instrumentum locationis alicuius terræ ad superficiem in ea faciendam,qualiter sit formandum.*
4 *Instrumentum concessionis vineæ,uel prædii ad laborandum,qualiter sit conficiendum.*
5 *Fructus non dicuntur coloni,priusquam percipiantur a fundo .*
6 *Locationis fundi ad medium facta,nulla facta de arboribus mentione,an arbores comprehendantur in locatione.*

1 I. §. Si igitur † domus, p certa pensione locat̃, sic inde instrumentum cõficiet:

a FORMA a. A. ꝯcessit & locauit B. ad pẽsionẽ domũ talẽ in tali ꝯtra sitam, cuius ꝯfines sunt hi, &c. usq; ad annos, px. pmittẽs solenniter sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligando dicto B. pro se suisq; hr̃dib. stipulãti prędictã locationẽ gratã, ratã, & firmã hr̃e ac tenere, nec cõt. facere, uel uenire, sed p̃fatã domũ ipsi B. suisq; hr̃dib. usq; ad terminũ ipsum ab oĩ psona, & uniuersitate legitime defendere, auctorizare, & expedire, & ea, uel eius occasione aliq̃ non facere dationẽ, obligationẽ, uel ꝯctũ, cuius pretextu huic locationi, uel ipsi ꝯductori præiudiciũ, uel damnũ aliqd ualeat gñari, uel quo minus ipse cõductor eã hinc ad dictũ terminũ p se, uel p aliũ, quẽ noluerit, uti ualeat, & tenere, dictus uero B. pmisit solẽni stipulatione ipsi A. soluere, & dare eidẽ nomine pẽsionis eiusdẽ domus, p quolibet anno decẽ lib. Tur. s. dimidiã in princ. anni, reliq̃ vero dimidiã in tali termino: q̃ oĩa & singula pmiserunt uicissim, s. unus alteri ad inuicẽ solennib. stipulationib. hinc inde interuenientib. firma, grata, & rata habere, & tenere, nec contra facere, uel uenire p se, uel aliũ qnacũque rõne, uel cã de iure, uel de facto, sub pęna 20. lib. Tur. ad inuicẽ inter eos interposita stipulatione solẽni in singulis capitulis huius cõtractus pmissa: qua soluta, uel nõ, rata maneant oĩa, & singula supra scripta, itẽ reficere ac restituere vnus alteri ad inuicẽ oĩa, & singula dãna, & expensas ac ĩteresse, quas, uel qd unus occasione alterius sine culpa cont. pmissa ueniẽtis fecerit, uel sustinuerit in iudicio, siue extra: pro quib. omnib. & singulis firmiter obseruãdis obligauit una pars alteri ad inuicẽ oĩa bona sua. Hæc forma probat̃ extra de loca. p p. C. eo. ęd ẽ, quã. & l. certi. & l. si quis cõductionis, †

2 Porro si quis locat pedagium, sic instrumẽtum cõficietur:

FORMA. A. cõcessit, & locauit B. pro se suisq; hr̃dibus recipienti tale pedagiũ suum cum suis iuribus, prouẽtib. & vsibus suis, pront in tali, & tali loco colligi, leuari, & percipi cõsueuit, usqe ad annũ unum integrũ & cõpletum die tali inchoandum, dãs eidẽ B. plenã licentiam, & liberam potestatem colligẽdi, leuadi, & recipiẽdi p se, uel per alios dictũ pedagium in locis, & territoriis supra dictis. Promisit ẽt idem A. pro se suisq. hęredib. &c. dictum pedagium & eius prouentus pręfato B. defendere, & auctorizare cõtra quẽlibet personã, & vniuersitatẽ: & facere & curare, ꝙ dictus B. & eius nũcii illud leuare, colligere & percipere libere, & expedite poterũt vsq; ad terminũ sup. dictum & ei nõ tollere, nec aliquid ei super imponere, nec ẽt imbrigare. Idẽ uero B. promisit ipsi A. dictũ pedagiũ, prout solitũ est, fideliter colligere, & ab insolitis, & indebitis exactionibus abstinere, & pro ipso pedagio, & eius pũetib. & usibus locatis dare & soluere sibi tm̃. Quę omnia & singula inter se, p se suisq; heredib. promiserũt ad inuicẽ solẽnib. stipulationib. attendere, obseruare, & nõ contra facere, uel uenire sub pœna dupli quantitatis prædictæ hincinde solemniter stipulata, & insuper reficere, & restituere. &c. ut in prę. forma. De hac materia uide ĩ. de cẽsi. §. 2. †

3 Si uero quis locat terram ad superficiem in ea faciendam, sic instrumentum conficietur:

b FORMA b. A. concessit & locauit ad pẽsionem B. p se suisq; hr̃dib. recipienti quoddã accasamentũ positũ in parochia tali, qđ esse dixit; & ꝯuenit 10. cannarum, & eius tales esse confines, &c. hinc ad 25. ann. pximos p domo, et supficie ædificanda, et cõstruenda super ipso loco: promittens solenni stipulatione d. B. locũ ipsum ei, suisq; hr̃dib. hinc ad terminum ipsum, &c. vt in prę. for. vsq;, valeat et tenere, hoc saluo, ꝙ vbi est ibi, ex ea dic. dic, ex eo, et ubi casa, dic, dictũ accasamẽtũ. post iũge, occasione p̃dicta. quap p dictus B. promisit d. A. pro se suisq, hæredib. stipulanti domũ seu superficiem ędificare ibi, et dare, ac soluere eidẽ noĩe pẽsionis loci prędicti quolibet anno 10. solid. Tur. die tali, hoc exp̃sse acto inter se, ꝙ si locator dictũ terrenũ, seu solũ, et cõductor superficiẽ suã intra p̃fatũ tp̃s vendere voluerit, teneat̃ vnusquisq; ipsorũ rẽ suã vendere volẽs, alteri denunciare, & eidẽ volẽti emere pro qnq; solid. s. minus quam alteri personæ, vendere, atq; dare, ꝙ si is, cui denunciatũ fuerit, infra octo dies post ipsam denũciationem ad emptionẽ recipiendã, & pretium soluendũ se non obtulerit, ex tunc liceat volẽti vendere, cuicunq; voluerit dare, cõdõne hac vllatenus nõ obstante, dũmodo nullus fiat ꝯctus, cuius p̃textu dicta locatio hĩc ad dictũ terminũ infringatur. Quę oĩa, & singula, etc. vt in p̃. for. usq; in fi. Hoc pbat̃ ff. de superfic. l. 1. Superficiaria enim domus dr̃, quæ in solo conducto posita est, cuius pprietas & ciuili, & naturali iure eius est, cuius est solum, ut eo. ti. l. fi. & l. 1. §. 1. †

4 Cæterum si prędiũ, uel uinea concedatur ad laborãdum, sic inde conficietur instrumentum.

c FORMA. c A. dedit & ꝯcessit ad laborãdũ B. pro se suisq; hr̃dib. recipiẽti talẽ peciã terræ aratoriæ, & talẽ uineatæ sitã ĩ tali loco, cuius ꝯfines sunt tales, &c. hinc ad qnq; annos pximos, pmittẽs ipsi B. hãc ꝯcessionẽ usq; tũc firmã, gratã, & ratã habere, tenere & obseruare, eꝯ quoq; dictus B. pmisit & ꝯuenit stipulatiõne solẽni dicto A. dictã terrã, s. q̃ aratoria est, diligẽter congruis tp̃ib. colere, & bñ arrũpere & terere, & sulcis cõueniẽtib' arare, & quarta arõne suis seminib. ppriis et sumptib' seminare, siue cũ dimidia suorũ seminũ, reliqua dimidia sibi a dño ꝯcedẽda. Eã vero, q̃ vineata est, quolibet anno suis tp̃ib. bñ putare, releuare, ligonizare, binare, purgare, & cũ ipsius B. palis, perticis, atq; iũcis, ac ppriis sũptib. sepes & fossata p̃dicti loci bñ manutenere, ipsamq; uineã propagare, ubicũq; fuerit opportunũ, arbores quoq; nõ incidere citra dñi uolũtatẽ & quolibet anno 100. salmas sui proprij letaminis ibi ĩ ferre ac iactare, segetes metere, triturare, uuas uindemiare, cæteroq; fructus colligere, dimidiã quoq, fructuũ oĩũ pcipiẽdorũ ex possessione p̃dicta, s. Bladi, vuarũ, cęterorumq;, tã arborũ, q̃ aliorũ, dare & ꝯsignare, & deferre suis tp̃ibus eidam Narbon. ad domũ suam bona fide, & hæc omnia facere omnibus suis laborib. & expensis, Quę omnia & singula s. scripta pmiserũt vicissim, &c. vt s. ĩ prima forma vsq; in fi. 26 q. 1. reuertimini. prope prin. & q. 7. decimas, extra de decim. tua.

5 † Sed pone, locaui tibi fundum ad mediũ, vt dictũ est, seminasti fundum, postea uendidisti fundum P. sciẽti, fundum sic esse locatum. qui P. vult te de domo expellere, & oẽs fructus colligere, tu uero vis retinere, donec colligeris medietatẽ, qr. ĩ quid iuris? Et uidet̃, ꝙ P. habebit oẽs, arg. ff. de ac. emp. & vẽd. Iulianus, §. si fructib. ff. de vsufr. at boresr §. 1. ff. locat. & cõd. si merces, §. 1. & l. q fundum, & melius C. eo. emptorẽ, ff. de his, quæ in frau. cred. in fi. §. pe. Arg. contra pro colo, ff. de act. emp. l. 1. in fi. Cum enim P. sciret fundũ sic locatũ esse, nõ debuit certiorari, vt ibi. Item pro ea facit ff. de ædi. edi. l. j. §. cã. C. de euic. si fundũ. & melius ff. de acq. pos. l. si quis rẽ, quam, ff. de do. præleg. l. i. §: fi. ff de iure fis. l. fi. §. fi. Præterea ꝙ possit retinere semina, uel expẽsas, probatur ff. fam. erc. l. fundus. Item contra colonũ est, quia ipse nullã hẽt possessionẽ, ut ff. de usu cap. nõ solũ, §. 1. in fi. ff. de cond. indeb. si in area. Sed pro eo facit ff. de leg. 3. prędium, §. 1, ff. de fundo instr. & instrumen. leg. l. si fundum. Sed r̃nderi potest, ꝙ fructus non sunt coloni prius, quam percipiãtur a fundo, sed domini sunt, vt ff. loc. & cõduc. cum ĩ plures, §. messem. Vel dic, ꝙ fructus efficiũtur P. propter iustũ initium, et tacitam

ADDITIONES.

a FORMA. *Rolan. in parte quinta.*

b FORMA. *Rolan. 2. parte 5.*

c FORMA. *Rolan. 2. 5. parte.*

a citam locationē,a vt ff.de leg.2.cum filius,ff.dominus ff.de precario,quæsitum,ff.quoad a Titio.Si vero P.te
b expulit.& p se fruct⁹ percepit,nulla est dubitatio, [b] vt ff.de leg.1.1.nihil.ī fi.sed in colono fisci speciale est pri
c uilegio fisci.c† Illud autē queritur,si dominus locauit
6 fundum ad mediū,nulla facta mētione de arboribus, vtrum ipse habebit arbores,Et videt̄,ꝙ omnes habebit,quia fructus naturales sunt, de quibus nullam debet colonus partem habere, ff.de vsur. fructus. Hinc est.ꝙ si colonus destruat arbores,tenet̄,ff.loca. si merces.§.culpę.de iureiurā.duob.§.colon⁹,ff.de arborum fur.cęs.si colonus,ff.de iure fisci.in fraudē,§.si ꝓductor. quia nec maritus debet arbores habere in fructum,nisi cęduę sint,vt ff.sol.matr.diuortio.§.si fund⁹,licet dicatur dominus rei dotalis,ut Inst.quib.al nō licet, nec etiā fructuari⁹,nisi prout traditur ff.de usufruc. ex sylua.& l.seq.et l.arbores,q plus iuris habet in re, qa naturaliter possidet,ut ff.de acqu.poss.naturaliter. q̄ colonus,qui nullo modo possidet,ff.ne pca.certe,§.2.Arg. contra,ꝙ colonus habebit medietatem de arboribus, quia dn̄s ei locauit,ut habeat medietatē reddituum, siue frugū. At appellatione frugū arbores cæduæ continentur,ff.de uerb.sig.l.frugem.Itē generalior est ap-
d pellatio reditus,q̄ fructus,ut ext.de ele.in cōst.Greg. X.generali.§.ꝗ.li.6.quia in fructu non cōtinetur partus ancillę,ut ff.de usur.ī pecudū ff.de vsufruc. uetus, sed in reditu sic.ff.de usur.Paulus respōdit.§.heres.Itē ꝙ debeat habere partē de fructibus,uidet̄, quia quasi societas ad omnia,quę sunt in fundo, contracta uidetur,ut in pręal.si merces §.uis maior.Item colono datur actio furti pro fructibus,ff.de furtis,si apes,§.fi.et l. fullo.§.frugibus. Item vmbra arborū nocet frugibus, ut C.de serui.et aqua,l.fi.unde ī hoc releuari debet, ut partem fructū habeat,ff.de reg.iu.f̄m naturam. Item actio & contractus locationis & conductionis bonæ fidei sūt,ut Inst.de actio.†.actionū,& in his plura ueniūt,de quibus actum non est,ff.de dolo,l.eleganter.§. non solū,ad idem etiam ff.de le.3. prędiis,ff.de fundo instructo,Seiæ.Super hoc dicūt quidam,ꝙ prima parte pro domino iudicandū est per præalleg.l. fructus. Quid si colonus plātauerit arbores,de hoc no.ff.de ser
e uitutib.rusticorum,l.certo.in princ.e

ADDITIONES.

a Locationem.*In contractu uenditionis.*

b Dubitatio.*s.quia fructus sunt ipsius,sed colonus agit cōtra uēditorē,hoc dicit lex alleg.& auctor hoc & quod sequitur declarare debuisset.*

c Fisci.*Quod ne fiscus teneat̄ colono,colonus habeat fructus, sed pēsio soluatur emptori,ut in ꝑ.l.fi.ff.de iure fisc.fuit hic in disputatione terminatū ꝑ bonę memorię d.P.de Ceruotis,ꝙ uigor statuti iubentis bona bannitı penitus destrui,si colonus colnit et seminauit ꝑdiū,& sunt fructus pendentes t̄pe banni, destruetur non obstante iure coloni, cū adhuc sint banniti dn̄i fundi,& fructus sint pars fundi,ff.de re uēd.l.fructus ff.locat,l.cū in plures, §.messem,& alle.quod no.ff.de leg.2.Manius,§.pe.in ult. glo. sed tenebitur dn̄s colono,cuius culpa dānū illud sustinet,ff.loca. si fundus,in prin.secus si t̄pe banni erant separati a solo, qa tūc erāt facti coloni,siue pēsionary,ff.de furtis,si apes,in fi.siue partionary,cū statim sint cōes,& sic fiet diuiso,et sic sola pars dn̄i destruetur.facit ff.de adul.si postulauerit §.iubet lex. Vbi uero dn̄s remaneret non soluendo,uel publicarentur bona,deduci deberet pars coloni,ut æs alienum,uel fiscus sibi teneatur,ff.sol.matri.si marito.C.ad l.Iul.de ui.pub.l.2.G.ındımus sub rub. de bonis malefactorū,aliter soluit post Vber.de Bo.ubi uide ad literā urba ipsius Vbe.circa mediū,ubi tenet,ꝙ si cōsuetudo aliud nō habeat,pars coloni nō uastabit̄.De qōne uero simili,an pp illud statutum domus,uel possessio obligata debeat destrui, uide per Iaco.de Are.& Cyn.C.de pigno.act.l.pignus. De domo uero uēdita,sed non tradita,Gandinus rub.ult.uer.insuper pone.*

d Quam fructus. *Adde Soc.consi.36.anci.in cā co.4.uer.20.cōseruatur,in 4.uol.Hen.Fer.*

e In princi.*Ibi not.quæst.Pilei,79. de rustico plantante vineā hoc pacto,ꝙ quartam partem fructus daret dn̄o,plantauit ēt arbores,de quib.uult dn̄o dare partem,gl.uide.Ipse Pileus tenuit domino quartam deberi,alle.Inst.ui.qo.rap.§.sed nedum.& ꝙ de alys fructib.tunc non æstimabitur.ff.de pact.l.tale.§.fi.ff.de uer.oblig.eum,qui.Est & alio quæst.Pilei 9.in ordine,qua quærit de colono,qui dēt quartam partē omnium redditum,lapidicinis exceptis,an teneatur a l quartā calcis facta ex lapidib. Pro locante facit,quia calx est fructus prædijs,nec est lapis,cum nulla materia suū sit materiatum.& de oī fruct⁹ deberetur quarta,ergo & de calce,argu.ff.de pig.ac.si conuenerit. Et si calces ante locationem non fiebant de lapide, sed alius erat lapidum usus,exceptio lapidum nō debet extendi ad id, quod non fuit cogitatum,ff.de ope.lib.l.eius.de transactio.cū Aquilianæ. Soluit contrarium,quia de proprio lapide calcē fecit.Itē illa potius ex sua industria,& labore habere dēt,q̄ ex prædio.Itē lapide excepto,omne,ꝙ fit ex lapide,uidetur exceptū.probatur prędicta C. de usur.l.eos.& de tutel.l.3.§.ult.ff.de fideiu.si quis pro eo.§.si nummos.ff.ad legē Fal l.1.& ꝙ plus est, si lapides essent dn̄i, calx tn̄ bona fide specificata nō esset eius,sed deberet æstimatione lapidū,ff.de legat.3.l.lana.probat hoc ad sensum,pone,quod receperat vuas,uel oliuas,nūquid tenebitur dare uinum,uel oleumē hoc patet absurdum.Concludit ergo,quod quicquid agit de lapidicinis,dn̄o non debetur,siue uendat,uel donet,ut parietem faciat,siue calcem.*

SVMMARIVM.

De forma instrumentorum super cessione ad fictum,vel ad firmam.

1 *Instrumentum cessionis alicuius rei ad fictum, uel ad firmam qualiter sit formandum.*

2 *Instrumentum concessionis alicuius rei ab ecclesia,monasterio in emphyteosim,quale esset debeat.*

3 *Emphyteosis genus dicitur alienationis.*

4 *Tractatus in alienatione rerum est necessarius, de quo & dēt publicum instrumentum confici.*

5 *Instrumentum renouationis emphyteoticarı a concessionis,qualiter sit formandum.*

6 *Instrumentum,ubi pensio rei emphyteoticæ pro pluribus annis soluitur,qualiter sit faciendum.*

2.§.Sequitur videre de cōcessione ad fictū, vel ad firmam. Si igitur res ali-
a qua a,vel ecclesia concedatur ad fictum,sic instrumētum conficietur:

FORMA [b].† A.cōcessit B pro se suisq; heredib.recipiēti ad vtendū & fruēdū pro certo affictu & redditu talē petiā terræ vineatæ in loco,loco sitā,cuius ꝯfines, &c.hinc ad quinq; annos proximos,ꝓmittens solenni stipulatione ipsi B.Prædictā concessionē gratā,firmā & ratā habere & tenere, nec ꝯ facere,uel uenire, sed ipsam rē sibi hinc ad dictū terminū ab oī homine, aut uniuersitate legitime defēndere,authorizare,&expedire,nullamq; dationē,obligationē, vel ꝯtractū in ea re,uel eius occasione facere,uel fecisse,cuius prætextu dicta cōcessio infringat̄, uel quo minus ipse B. dicta re vti,&frui valeat hinc ad terminū præstitū.Idē vero B.ꝓmisit & cōuenit stipulatione solēni dicto A. ꝓ se,suisq;hr̄dib.stipulanti dictā uineā colere,cōseruare,iura sua manu tenere,& ea uti,& frui fideliter arbitrio boni uiri,acnoīe affict⁹,& redditus quolibet anno
c dare,& deferre sibi Narbonam ad domum eius c suis expensis

ADDITIONES.

a Res aliqua.*Credo,quod hic deficiat,ab aliquo,uel ecclesia,hoc dico,quia de locatione facta de ecclesia non sequitur forma.*

b FORMA.*Rolan.7.quartæ partis.*

c Eius.*Hoc intelligebatur per l.ꝯ nisi.ff.de oper.lib.secus in uenditore,*

ditore, ut no. sup. ti. prox. §. 1. ī 6. Si autem iste mutat domicilium, nō tenebitur ibi soluere, C. de sol. l. usuras. nisi locus æqualiter dista ret, ita quod interest debitoris, ut ibi notatur.

expēsis quinque modia uini puri, eius uidelicet, quod ex dicta uinea percipietur, uel etiā æque boni. in fine quoq; termini ipsam bñ cultā, ac in eod. statu, ut nunc est sibi dimittere & resignare, quæ omnia & singula s. scripta, &c. ut s. in prima forma usq; in fi. Eadem forma seruetur in concessione molendini, uel alterius rei, ponēdo pacta, & conuentiones habitas īter partes vtendo ēt verbis ad ɔ̄ctus naturam aptis. Hęc probant ext. eodem, c. 2. & de sim. c. querelam. & ne prælati vices suas, vel iura ven. ca. fi. & de relig. domi. cum venerabilis. de restitut. spo. Pisanis. † Porro si ecclesia, vel monasterium aliquā rem concedat in emphyteosim, sic instrumentum conficietur.

a

a FORMA a. Nouerint vniuersi præsentes pariter & futuri, ꝙ cū ecclesia beati Affrodisii Bitere. B. Aurioli ciuiliter in cētū marcharū debito teneaī ɔ̄cto, spāliter ꝓ soluēdis collectis sibi a tal. legato impositis, vel ꝓ refectione talis molēdini, qđ ꝑ aquarum inundationē collapsum fuerat, vt de dicto debito & cā eius patet in instro publico manu talis notarii ɔ̄fecto, cadēq; ecclesia vrgente creditore præfato debitū ipsum soluere necessario teneaī, nec sint alia, de quib. ipsū solu valeat nisi ī. scripta fiat cōcessio q̄ magis expedientē & minus dānosa, q̄ alicuius alterius rei, vel possessionē eiusdē ecclesiæ, e t cōpertū, idcirco venerabilis f. dñs P. Dei grā Abbas ecclesiæ eiusdē, licētia & auctoritate a venerabili patre dño P. Dei grā Biterē. episcopo super hoc obtēta, vt patet per instrm publicum manu ta s notarii inde confectū, vel per patentē literam ipsius sigillo sigillatā, de consensu & voluntate expressi fratrū & canonicorū suorū, & ecclesiæ suæ prælatæ, ad hoc specialiter, vt moris est, vocatorum & præsentiū, talis & talis, &c. b habito pluries solēni tractatu super ipsa cōcessione, vel alienatione per capitulū ante dictū, & ab eis plena deliberatione prouiso, dictā alienationē uel cōcessionē eidē monasterio uel ecclesiæ expedire. et de ipso tractatu & prouisione cōstat pluribus instris scriptis manu talis notarii, ꝓ se suisq; successorib. vice & noīe ipsius ecclesiæ dedit atq; cōcessit P. pro se suisq; hrdib. recipiēti ī emphyteosim, usq; ī ipsius tertiā ꝑsonā domū talē in burgo ipsius ecclesiæ in uia tali sitā, cuius confines sūt hi. & c. ad habēdū, tenedū, & c. vt inf. t. t. prox. ver. ceterū. usq;, modo aliquo pertinentes iūge, ꝓ cētū marchis sterlingorum, quam quidē pecuniæ quātitatem idem emphyteoticarius corā me notario & testibus inf. scriptis de mandato dicti dñi abbatis ipsorumq; fratrū dedit, & soluit ipsi B. Aurioli in solutionē & satisfactionem debiti supra scripti, quā si quidem rem idē dñs Abbas se ipsius H. emphyteotica rio nomine cōstituit possidere, & c. ut inf. de dona. inter uirū & ux. †, nunc de dote. in ista forma, A. dedit. vsq; ī fi. hoc ia'uo, ꝙ vbi dr ibi, suosq; hrdes. pone. eius bee successores vice & noīe ipsius monasterii. Itē nō ponis uerba illa, tā in proprietate, q̄ in possessionē. ite ubi dicitur ibi, traditionem. dic, donationem & cōcessionem. itē ubi dicitur ibi, centum marcharum. pone, dupli dictę quantitatis. & vbi, bonorum suorum. dic, bonorū dicti monasterii, seu ecclesię post iunge, hāc autem cōcessionem & omnia & singula supra scripta fecit idem dominus Abbas, expresse acto inter eū & dictum H quod ab ipso H. & quocunq; alio, ad quem res deuenerit memorata, usque in ipsius tertiā personam, annis singulis in festo tali, vnus denarius Turon. noīe pēsionis rei ipsi eiusdē rei ipsi ecclesię persoluet. Postq aūt ad quartā personam peruentū fuerit, noua emphyteotica concessio fit hoc ordine seruato, renouationis tamen cā l. marchis argenti tunc eidē ecclesiæ persoluēdis, hoc quoq; expressim īter eos acto, ut ex hoc ɔtractu duo vni9 eiusdē tenoris instra fiāt, vnū pro ipso H. alind pro ecclesia memorata. † Et nota, ꝙ cum emphyteosis genus sit alienationis, vt extra de rebus eccle. non alie. nulli. necessarius est episcopi cōsensus vt dixi 12. qō. 2. abbatibus, & c. placuerit, 18. quæst. 4. in venditionibus, & probantur præmissa 10 quæ. 2 hoc ius porrectum, & Authen. si œconomus, & Auth. his vlus, & extra de relig. dom. constitutus. Item quod supra dicitur de consensu capituli, vel maioris partis, ꝓbatur ext. de his, quæ fiunt a ma. parte cap. 1. & c. ea noscitur. extra, de donat. pastoralis. in fin. Item quod dixi de tractatu, qui semper debet interuenire in tali alienatione, probatur 12. quæst. 1, sancti, extra de his, quæ fiunt a prel. sine cōsensu ca. c. cū apostolica, & c. tua. & de reb. ecc. ali. vel non, dudum, & ibi nota, vtrum tractatus huiusmodi sit de substantia contractus. c Item quod dixi de tertia persona, probatur in Authe. de non alie. §. emphyteo. Colla. 2. † Et scias, ꝙ de ipso tractatu sic cōfici poterit publicum instrumentum.

b

c

4

d FORMA. d Dominus P. Abbas sancti Affrodisij ɔgregatis infra scriptis eiusdem ecclesiæ canonicis ad capitulum more solito, scilicet tali & tali, proposuit coram eis, quod cum occasione talis debiti, seu necessitatis, utilitatis, vel causæ monasterio, vel ecclesiæ expediat, vt habeatur pecunia vsque ad quantitatem centum marcharum, prouideāt ipsi & deliberent, vnde dicta pecuniæ quantitas possit haberi. Igitur fratribus, seu canonicis ipsis super hoc solenniter tractantibus & deliberantibus diligenter, tandem communi consensu confirmarunt, quod talis possessio ecclesiæ ipsius cocedatur in emphyteosim, vel alienetur. et pecunia, seu pretium dictæ rei in dictam causam, uel negotium conuertatur, credens hoc pro dicta causa ipsi monasterio utilius expedire. Et nota, quod iste tractatus debet pluries fieri, saltem ter, ut dicunt quidam, et de qualibet uice debet fieri publicum instrumentum quod dictum uidetur. e † Cęterum si emphyteoticaria cocessio renouetur, prout in præcedenti forma tactū est, sic instrumentum conficietur.

e

5

f FORMA. f Quoniam domus talis in burgo sancti Affrodisi Biteren. in tali uia intra tales cōfines sita, etc. olim data & concessa H. a uenerabili patre domino P. Dei

ADDITIONES.

a FORMA. *Rolan. 44. parte. 1.*

b Talis & talis, & c. *quod sequitur usq; ibi, per se, etc. addit actor forma, de quo tamen in Aureola supplenit Rol. ut infra dicam.*

c Contractus *Et certū est, ꝙ sic. Item scias, ꝙ si non seruiat his, quæ substantialia sunt, fieret per plātū datio in emphyteosim, puta sine consensu et tractatu capituli. recipiens non tenetur ad pensionē, dato quod plātus se offerat, quod facit capitulū consentire, licet consil. 10 unius Legis sit fuerit semel contrariū indicatū, si super addebatur canonicorū consensus, per l. ff. de actio. emp. Iulianus, §. si quis colludente. Sed illud in cōtractu, qui tenuit, et poterat ratificari, sed hic secus, quia cōtractus ille a prin. nullus, ratificari nō poterat, cum esset de perpetua alienatione, licet de tēporali secus, quod dic, ut de his, quę fiunt a pra. c. 2. & 3. & in prę. dec. dudū. Hic igitur de nouo oporteret inchoari contractum & haberi a superiori licētiā, & approbari causam, & demum fieri contractum, ut supra. Quod dixi pensionem non deberi cessare, si diceretur hodie locum habere quod nota, inf. §. fin. ante uer. 8. quæritur.*

d FORMA. *Rol. in Summa, scilicet in Aureola super præmissa forma.*

e Videtur. *Vide quod no. de reb. eccl. non alie. dudum. in glos. fin. quod. & quod super ea dixi, ubi per singulare ꝓbatur unicū tractatū sufficere, dūmodo sit solennis & diligens. In monachis nigris seruēt cōstitutiones bndicti, quæ volunt tractatum duorum dierū interpellatorum, & certo casu Papæ licentiam, ut in rub. ubi de mutuis & venditionibus, & ubi de forma iuramenti.*

f FORMA. *Rolan. 45. cui continuatur sequens.*

Dei gratia abbate S. Afrodisij in emphyteosim sub ꝯdictione annuę pēsionis & renouationis post tertiā ꝑsonā faciendę, quę nunc peruenit ad D. quōdam filiū C. & ab eo possidetur, & iā, ut dicitur, passus, & tēpus renouationis aduenit, idcirco ipso D. id instanter petente, idē do. Abbas pro se, suisq; successoribus uocatis specialiter pręsentibus, & cōsentientibus ecclesię canonicis, s. tali & tali, de licentia talis episcopi Biteren. dedit, & concessit vice & nomine pręfatę ecclesię in re & cā renouationis ipsius cōcessionis emphyteoticæ dicto D. pro se suisq; hæredibus recipienti vsq; ad sui tertiā personam, domum prefatā ad habēdum, tenēdū, &c. vt sup. uers. porro, usq; modo aliquo pertinente, iunge, ꝑ l. marchis, quas ipse do. Abbas ab ipso D. recepit ibidem & in præsenti in specialem eiusdem ecclesię utilitatē conuertendas pensiones eiusdem domus, quas dictus D. habet eidē B. & eū, lē in ipsa plenissima auctoritate ꝯfirmātes, necnon promittens per se suosq; successores uice & nomine ipsius monasterij dicto D. pro se, suisq; hęredibus stipulāti, &c. vt in pręc. ver. porro, usq; in fi. hoc saluó, ꝙ vbi dicitur ibi, dationē & concessionem, dic, renouationis cōcessionem, itē vbi dicitur ibi, dupli dictæ quantitatis, dic, l. marcharū. item vbi dicit, hanc aūt concessionē, pone renouationis cōcessionē. Hæc forma probat. in præ. cōcor. de precario, c. 3. & extra de reb. eccl. alie. vel nō, ad nostrā, Inst. loca. §. aded. in Auth. Col. 2. de reb. eccl. nō alie. aut pen. §. alienationis. Et hic dicunt quidā, nō esse necessarium ꝯsensum

a epi, ex quo in principali cōcessione interuenit a. Instrumentum autē permutationis factæ de re ecclesiastica emphyteutica pro alia re emphyteotica, uide i. ti. prox.

6 §. f. ver. cæterum. † Si autem pēsio rei emphyteoticæ ꝓ pluribus annis soluatur, sic instrm conficiet.

FORMA. Cum D. vnum denariū Tur. eccelesię, seu domino abbati S. Afrodisij Biteren. noīe pensionis talis domus emphyteoticæ sitæ in burgo eiusdē ecclesiæ in uia tali intra tales confines, annis singulis soluere teneatur, actumq; sit inter eum, & dictum dominū abbatē de cōsensu inf. dictorum canonicorū eiusdē ecclesiæ, & ad hoc specialiter uocatorū, & ibidē ꝑsentium, vt pensio pro infra scriptis annis debē la, licet deberet ad tēpus, nunc simul & semel ipsi ecclesię persoluat, idcirco dictus D. corā me notario & testibus infrascriptis dedit ac soluit ipsi domino abbati 4. solid. & duos denarios Tur. in solutionem & satisfactionē pēsionis pro l. annis ex dicta domo debendæ. Idē vero dominus abbas confitens, & asserens sibi de pensione dictæ domus fore prędicto tēpore plene ac integre satisfactū, promisit pro se suisq; successoribus uice & nomine dictæ ecclesiæ eidem D. pro se suisq; hæredibus stipulanti, supra scripti solutionē, & oīa & singula, &c. ut s. uer. porro. usq; in fi. una per turent. hoc saluo, ꝙ ubi dicit ibi, dupli dictæ quantitatis, pone 1 s. sol. Tur. postea iunge, canonici antedictæ ecclesiæ his omnibus pręsentes &

b ꝯsentientes, &c. ext. de loca pota it cum suis concor.[b]

ADDITIONES.

a Interuenit. *Et ita seruatur.*

b Concor. *Contractus iste bene expediens est emphiteosim tenentibus, sed non expedit ecclesiis dātibus, quia sic facile perire posset rei notitia, 12. q. 2. longinquitate. & c. sępe. uide inf. §. nunc ali qua, uer. 32. & uer. sequen.*

SVMMARIVM.

De instrumentorum forma super locatione rerum se mouentium.

1 *Locans alteri equum ad equitandum, quale facere debeat instrumentum*

2 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

3 *Conductor alicuius rei debet omnia facere secundum legem conuentionis.*

4 *Obligatus ad speciem an per obligationem liberetur casu.*

5 *Periculū omne recipiens rei con lusta, an de casu fortuito teneat.*

6 *Locans equū pro certo pretio quolibet mense soluendo, cum pacto quod si moriatur equus, soluetur æstimatio, an equo mortuo soluetur pretium, & ęstimatio.*

7 *Locans boues ad laborandum, quale faciet instrumentum.*

8 *Oues suas alteri committens, qui certam partem debeat habere aliter faciet instrumentum.*

9 *Societate bestijs alteri commissis ad saluum capitale facta, qualiter sit instrumentum conficiendum.*

3. §. Iam dicendū restat de locatione rerū se mouentiū. Si quis igitur locat alteri equū ad equitandum, sic instrumentum conficietur:

a FORMA[a]. † A. ciuis B. teren locauit cōcessit vsq; ad

1 x. dies vnū equū flauū[b] cū talib. sella & fręno, æstimatū & appretiatum cōi concordia & assensu vtriusq; decē libris Tur. ducendū & equitandū usq; ad Tholosā, ꝯfitens & asseuerās sibi ab ipso cōductore de mercede locationis fore ī pecunia numerata integre satisfactū, omnino renūcians exceptioni sibi nō datæ, & nō solutæ mercedis, dictus vero B. ꝓmisit solēniter absq; vlla exceptione iuris, vel facti se obligādo dicto A. ꝓ se suisq; hæredib. stipulanti dictū equū bene sollicite ac diligenter custodire, saluare, pascere, ac tenere. & in ipso custodiendo ac saluando summā & exactissimā curam atq; solicitudinē adhibere, necnon eundē equum cū dictis fręno & sella in nullo magagnatū, uitiatū, seu deterioratū, sed eiusdē bonitatis, soliditatis, & sanitatis, vt tēpore locationis erat, ei hinc ad dictū terminū restituere, & seu domū cōsignare, siue soluere. & dare eidem hinc ad terminum ipsum prędictā æstimationem, videlicet decē lib. Turon. suscipiens insuper ab inde in antea ī se & super se omnē casum fortuitum & euentū incēdii, naufragii, ruinæ, rapinæ, furti, uiolētiæ, hostilis aggressus, repressaliæ, vulnerū suppositurę

c inclauaturæ, infunditurę, doloris, mortis naturalis[c], & actus talis & cuiusq; morbi, & omnem alium tā diuino, uel humano iudicio, q̄ ex quolibet genere culpę uel moræ, uel alias qualitercūq; ꝓuenientē, uel ꝙ circa ipsum equū posset aliquatenus euenire, ꝙ si eū cū dictis fræno, & sella æque sanū, & solidū, ut dictū est, eidē nō restituerit, & cōsignauerit, aut dictā æstimationē non soluerit termino sup. dicto, vel si oīa, & singula in hoc cōtractu cōtenta nō obseruauerit, aut in aliquo de iure, uel facto ꝯtrauenerit, ꝓmisit eidē dare ac soluere duplū ipsius æstimationis noīe penæ stipul. in singulis capitulis huius cōtractus in solidū promissæ, qua soluta, uel non, rata maneāt oīa, & singula sup. & inf. scripta Quod si forte vltra dictū terminū equū ipsum ita sane & solidū, ut præmissum est, restituere, aut eius ęstimationē soluere distulerit, pacto promisit & conuenit eidē dare & soluere pro qualibet die q̄ vltra terminū ipsum dictā restitutionem, uel solutionēm differret, 12. denar. Tur. nomine recōpensationis damnorū & interesse sub eadē pęna, qua etiam soluta, uel nō, prædicta omnia & singula firma perdurent, & nihilominus ēt se solutū æstimationem & recompensationem prędictā ubicunque locorum & fori creditor petierit ab eodem, item reficere, & restituere sibi oīa & singula dāna & expensas, ac īteresse litis et ex. ꝓ quib. omnibus, et singulis firmiter obseruandis obligauit eidem oīa bona sua, renuncians fori priuilegio, doli mali exceptioni, cōdictioni sine cā, in factū actioni, &

ADDITIONES.

a FORMA. *Rolan. & est tertia quintæ partis.*

b Flauum. *Ros. posuit ferentē, puto quod dicit flauum, q sonat in album, uel rubeum, uel utrius ex his mistū, quod dicit blandum.*

c Naturalis. *Licet idē posuerit Ros. dicebat auctorem omitter-*

ni, & exceptioni sibi non locati, & non habiti equi, & omni alii sibi auxilio competenti. † Ad euidentiã aũt
2 huius formę quærit a, ecce postq̃ B. cõductor recepit ipsum equũ, sine eius culpa, uel dolo ex aliquo vitio, vel morbo in pmisso pacto, seu locatione spãliter nõ expresso, puta ex vinculis, vel alio hmõi, morit, vel deteriorat, quærit quid iuris? Et quidẽ vr B. conductor esse in cã cõdemnationis in oĩ casu, nam agitur ad decẽ promissa, super quib. pactum interuenit, quod seruandũ est, vt C. de pac. pactum, ff. eo. l. 1. & l. iuris gentiũ. §. ait prætor. & §. itẽ si quis pactus. ex e. c. 1. 22. q. 1. oẽ, q̃ C. de transa. non minorẽ. graue. n. est fidem fallere, ff. de const. pec. l. 1. 22. q. 5. iuramenti. Itẽ 9tus ex cõuentione legem accipiunt, ff. deposi. l. 1. §. si conuenerit
b Nec oportet b equum reddi talem, qualis datus est, nã impossibilitas stipulationis non uitiat ipsam, nec etiã difficultas, ff. de verb. obl. continuus actus. §. illud inspiciendũ. & l. stipulationũ. §. 1. & ext. de cond. appos. inf. de spon. c. fi. & de pact. c. fi. ff. de reg. iur. impossibiliũ. Nec debet quis se ad impossibile obligare, ff. quæ sent. sine app. rescin. l. fi. C. de temp. app. l. fi. Quodcunq; . n. pactũ in rei traditione apponit, illud seruãdũ est, ff. de pac. l. in traditionib. Quod ẽt 9ductor ad æstimationẽ teneatur, prob. tur ff. de loc. quæro. §. pe. & l. cum fundus. C. sol. mat. si circũscripta. in fi. ff. de æstim. act. l. 1. æstimatio. n. ueram facit uenditionem, cum uterq; cõsensit, ut ff. de iure i. quoties. & ff. eo. l. plerunq; Nec obstat l. C. eo. inter vnum. quia illud locum habet, qñ res fuit simpliciter æstimata nullo pretio apposito ni 9tu pro re tali restituenda, qualis fuit data, alias secus, ut ĩ dictis legib. Nec est necesse probare de culpa, q̃ illud
3 locum habet, qñ locatio stat in finib. locationis. † Si vero transit in aliũ 9tum incipiendo nouam formã ex pacto, aliud, quia tunc non requiritur culpa. omnia. n. tenetur conductor facere secundũ legem cõuentionis, vt ff. loc. & cõduc. si merces. § 9ductor. Sed qd? ecce B. vult equum restituere A. locatori, ipse vero A. non vult recipere, dicens forte eum magagnatũ, uel
4 deterioratum. nã vr periculosum equũ retinere. † Si. n. tibi ad speciem teneor, & tibi offero, liberor a casu, ut ff. de so. qui decẽ. Vnde dicas, q̃ si A. noluit equũ recipere, debet B. testib. pñtib. equũ sibi repræsentare, & vt eum recipiat, inuitare, q̃ si noluit recipere, debet ei dimittere, nec deinceps ad B. ipsum periculum ptinebit, arg. ff. de peric. & com. rei ven. l. 1. § licet autẽ. sicut & alias venditor pot effundere vinum, vt C. de peri. et commo. rei uen. l. 2. et ff. de contrah. emp. quod sæpe. §. in his. Arg. tamen pro locatore, quia non reddit cõmodatũ, qui non reddit eo modo, quo debet, puta deterioratum, ff. cõmo. l. 3. §. 1. Idem in eo, qui exhibet, vt ff. ad exhib. si quis hoiem §. 1. Idem in eo, qui obscure rñdet, ut ff. de interrog. act. de ætate. §. nihil interest. & arg. ad hoc ff. de act. empt. & uen. Iulianus. Sed res cõmodata deterior reddita nõ vr reddita, verũ est, quo minus cõmodator petere possit id, in quo res cõmodata deterior est facta. Aliud aũt est in re conducta, q̃ circa vinum, quod licet effundere, sed ad hoc, vt id liceat, debeo deponere & cõsignare in æde sacra, vel publicæ personæ, vt C. de usur. acceptam. & de sol. l. obsignatione. nam iura varie ex personis cõstituunt, ut ff. de rei ven. in fundo. in pri. & 19. di. c. j. 7. q. j. petisti. & diuersitas personarum diuersam accipit medicinam, 14. q. 9. si res. in fi. c Item pro locatore facit ff. commo. si ut
c
5 certo. §. 3. & 4. & ff. locat. opus, q̃ aduersione. † Quan-
d do. n. periculum esset cum casu fortuito, nõ teneret d, ut ff. de nego. gest. lites. §. 3. nam licet quis pmiserit se indemnem aliquem seruaturum, uel rẽ receperit æstimatam, non tñ probat fortuitum casum, ut ff. pro so. l. cum duob. §. damni. non. n. ad hoc fuit æstimatio facta, ut conductor equum haberet emptum, sed ut magis sciretur, utrum dolo, uel culpa eius equus perisset,
e uel deterior factus esset, argu. ff. usu. quemad. ca. l. 1. §. re
f cte e. & C. unde ut, l. si quando. Azo autem dixit f, quod ad hoc, vt scilicet casus fortuiti imputarentur, necesse est omnes in pacto exprimi, sic, ut teneatur de morte & ruina, & c. ut s. in prox. forma, ita q̃ singuli sigillatim nominentur. alioquin de non expressis nõ teneretur, quamuis in generali clausula excipiatur, argu. C. commo. l. 1. & de neg. ff. l. negotium gerentes. ff. de procu. non solum. in fi. & l. Pomponius. in princ. ff. de minor illud. §. si talis. C. ad Velle. iubemus. ff. de acq. hær. si qs mihi bona. §. iussum. ff. si quis cauti. sed & si quis. §. quæsitum. Alii dicunt impossibile esse omnes enumerari posse, ad quod nemo obligatur, ut supra. Vnde secundum eos, sufficit dicere, in genere, teneat de omni casu, quia quod facit speciale quo ad speciem, id facit generale quo ad genus, ff. pro soc. actione. §. renũciare. ff. de admi. tut. si duo. Tu dic, q̃ aut stat per cõductorem, quo minus oẽs casus specificent, ut quia dũ A. locaret equum suum, dicebat B. conductori, frater, si uis equũ meum ducere, uolo, ut mihi tenearis de tali & tali casu, cum uellet omnes casus enumerare, B. dixit, frater, longum esset oẽs enumerare, sed ego tibi uolo de omnibus teneri, & tunc de omnibus tenet. præsumitur. n. plus dictum, & minus scriptũ, ff. de hæred. inst. l. 1. §. 1. & quia quod tacite inter contrahentes agit, pro ex pres so habetur, ff. si cer. pe. cũ quid. Si uero A. dixit, uolo, q̃ tenearis de tali, & tali enumerans quosdam non omnes, & subiunxit, de omnibus teneaties, tunc B. de enumeratis tantum tenebitur. illa. n. clausula generalis trahitur tantum ad specificata, ff. de transac. cum Aquiliana. & l. Aquiliana. & l. qui cũ tutorib. in prin. & in l. fi. & ff. de admin. tut. quidam decedens. & sic intelligitur opinio secunda. Aut stat per locatorẽ, ut quia ipse dixit B. conductori: Frater, longũ esset omnes casus enumerare, sed de omnibus mihi tenearis & tunc condu
g ctor de nullo tenetur, & sic itelligitur opinio prima. g
6 † Sed ecce, locaui tibi equum, & promisisti mihi quolibet mense dare 20. solidos pro uectura, & quandocũ que moreret, 12. libras pro illius æstimatione. demũ morit equus, & quia intra anũ nõ restituisti mihi illũ, peto 20 sol. pro quolibet mense. Et uidetur, quod non teneris,

ADDITIONES.

a Queritur. *Hec qõ & sequens fuerunt Ia. Ral. qui de hoc facit notulam, quæ incipit, ut plena notitia. quantum duret, inf. dicã.*

b Nec oportet. *Ia. dixit, nec potest dici, quod sit opus, &c.*

c Si res in fi. *Item pro conductore, sic habeo in Iac. cui cõueniũt verba. sequentia saluo, q̃ mutauit auctor habens hanc literam corruptã, & statim dicam.*

d Non teneretur. *Vera litera, qui enim omne periculum susceperit, de casu fortuito non tenetur, & huic literę non consentiunt subsequentia, & lex allegata.*

e §. recte. *Hic finit no. Ia. quo ad materiã. Subdebat autẽ q̃ quia de casu furtuito, an recipiatur gñaliter, erat qõ sabbatina, quæ incipit, vtrũ ex pacto & p multos, & in multis locis erat de hoc notatum, ideo illam prosequi non curabat.*

f Dixit. *Quod placet. Rof. ru. de actio. oneris ad. ubi dicit ẽt hoc placuisse Redulpho suo præceptori.*

g Prima. *De hoc satis scripsi de cõmo. c. uno. super glo. 2. Nolo, q̃ ignoretur dictum Nic. Mat. qui in qõne per eum Paduæ disputata, quę incipit, quidam scholaris, & fuit de scholari, qui duxit equum de partibus, quem mercatori illuc ituro dedit ad sui cõmodũ præsentandũ in domo scholaris oĩ periculo mercatoris, et equus sine mercatoris culpa uel mora mortuus est, tenuit ex ui pacti mercatorẽ ad æstimationẽ teneri, dãs pro regula, q̃ ubicũq; tale pactũ uel simile apponit in cõtractu super identitate eius rei, q alius ex. naturã cõtractus custodire, & reddere, uel tradere tenetur cũ hẽt condẽnatio æstimationis ex ui talis pacti, inducit principaliter legẽ C. de pig. act. qua fortuitis. in fi. qui finis, secundum eum, dirimit casum istum, & huic conuenit decretica, de commo. & 2. de deposito, quæ loquuntur in contractib. ex quib. debebatur custodia & restitutio, saluo q̃ si respe-*

Nu [illegible] *casus talia verbo ponerentur in pacto, restringent ad unum casum, vt C. com. no. l. 2. Ad Velle Iubemus, de transac. l. certa, & secundum eum principali dicto non obstat generalitas, quia tale pactum dicendum est speciale, uel specialiter factum, ex quo uerba exprimunt peremptionem rei ultra naturā contractus. Hic tamen esset quærendum, quando tale pactum faceret contractū fœneratitium, ut si loco equum, uel bouē pro certo pretio, faciens pactum, q. pereat conductori, nam tunc reprimantur, uel non exprimantur casus peremptionis, pactū habebitur pro non facto, & contractus tenebit, C. pe pac. pi. l. 1 ff. de usur. l. pecunia, & l placuit, & de ac. emp. l. Iulianus, §. idē. Papinianus, est. n. de natura fœnoris, q. lucrum sit creditoris, & periculum debitoris. C. si cert pet. l. ancen. aū, & tot. de vsur. per totum. Si uero tale pactū interpositum est pp aliud, non ad indemnitatem eius, cui prædictæ res debentur, ut sup. dictum est, putat opinionem illam uerā, quod de necessitate sint specificanda pericula, & casus, ad quos teneri dēt promittens, vt ff. si quis ca. sed & si quis. §. quæsitū, ubi de hoc, & l si post. Si non specificetur, tenentur solū de leui & leuissima, & nō de casu fortuito, rōne supradicta, q attribuit O los. & q uia cum tale pactū non fundetur super indemnitate conseruanda super re, e qua contrahitur, restringendū est uerbum periculi, ne sub inuolucro uerborum decipiatur contrahens, obligando se ad id, quod nō faceret, si specificatum esset, ff. qua res pig. ob post. l. 1. diuersitatis rō redditur, quia absurdū uidet, q. quis indemnitati rerū suarū prouidere nō posset per pactum, circa res suas, uel sibi debitas, & maxime cū contractum alias facturus non esset in alio casu, qua tanta rō nō sua let, inuenta est æquitas, §. quæsitum, facit, C. de co. lic. l. fi. §. pe. & qui pot. in pig. hab. l. si. in fi. Adhuc scire debes, quod Alb. & O les. disputauerunt qōnem, quæ incipit, Titius locauit, quæ sequitur, si locator fundi pro certo pretio ad quinquenniū in contractu expressit certos casus fortuitos, ad quos noluit teneri, puta vim fluminis, incursum hostium, uel prædonū, de alijs, nil fuit dictum quis teneatur de non expressis? & tenuit de his locatorē non teneri, per l ff. comm. si ut certo § si me rogaueris, & §. si de me, per quos §§ patet, ut dicit, quod si argentum meum alicui commodo, & incōmodando m in spaliter prouideo, apponēdo custodē argento periculum peremptionis argenti p tinet ad me commodantem, alias si non prouidi, pertinet ad commodatariū, hoc dicit l in ibi notata in alleg. Induxit l. 2. C. de pig. ubi creditor habēs generalē obligationem, si recipit specialē, sibi in alijs præiudicat, nisi in subsidium. ad idē in uxore, quæ super parafernalib. recipit spālem hypo becam, C. de pact. conuen. tam super dote, l. fi. a idem, ff. si cer. pet. l. certi conditio, §. quoniam, & §. si nūmos, de uer. obl. si ita, §. stipulator, & de nou. l. cū. n. & l sequ.* teneris, ex quo mortuus fuit, ff. loca, habitatores, §. 1. & si fuerit factum pactum, quod etiam æquo perdito, nihilominus tenearis ad pensionem, illum tanquam iniquum debet rescindi, arg. ff. de ver. obl. si quis cum aliter. contractus enim iste bonæ fidei est, sicut cōtractus emptionis, in quo deceptus vltra dimidiam iusti pretij restituitur, C. de rescin. ven. rem. ext. de emp. & ven. c. pen. Vnde multo fortius restitui debet in tanto deceptus. Si autem vendis mihi equum, dicēs, nolo tibi de tali quo vitio teneri, dic, vt s de emp. & ven. §. nūc d icēdum est, ver. quid si venditor.

7 † Si aūt al qs boues suos locat ad laborandum, sic instrumentum con cietur:

FORMA. confessus fuit, & contentus se se habuisse & recepisse ad laborandū ad quartam partem lucri a B. duos boues, vnū. s. albū cum cornib. demissis, & alium rubeum cum cornib. elatis pretij & æstimationis quinque librarum Turon. hinc ad vnū proximum annum, promittens solenni stipulatione B. dictos boues fideliter & diligenter custodire, saluare, pascere, & tenere oib. suis expensis, ipsosq; non vendere, vel alienare sine expressa dñi licentia, & mandato, in se dictorum boū semper dominium reseruatis, ita q a quocunq; altero possidente ipsos pleno iure valeat vendicare, & pro sūma dictæ suę quartę partis laborerij dare, & deferre eidē Narbonę ad domū suam decē sextaria frumēti boni, pulchri, & mundi in festo SS. Iusti & Pastoris, in fine vero termini dictos boues, aut prædictā æstimationem cum quarta parte lucri, siue tantū minus ipsa æstimatione, quantum fuerit totum damnum, ipsi domino dare & consignare, verūtamen si dicti boues, aut alter eorum ipsis laboratoris, aut eius nūcij, siue familiaris cu pa, dolo, fraude, vel mala custodia perierit, aut destructus, vel perditus fuerit ad ipsum laboratorē spectet singulariter totum damnum, et si diuino iudicio vel casu fortuito perierint, totum damnum ad dominum pertineant ante dictum. Quod si contigerit eum ipsos boues p octo dies vltra terminū supra dict. retinere, quin eos, uel dictam æstimationem cōsignet, ut dictum est, ex tunc vsque ad vnum annum, & sic de singulis annis ipsos a dicto domino retinere, eisdē pactis, & conditionibus teneatur, si de ipsius domini processerit volūtate, quia sic actum extitit inter ipsos, quę omnia & singula supra scripta promisit idem R. pro se suisque heredibus stipulatione so. ēm, firma, rata habere, & tenere, & seruare, nec cōtrafacere, uel venire per se, vel per alium al qua ratione, vel causa, de iure, vel de facto sub pęna dupli æstimationis pretij antedicti, stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidum promissa, qua soluta, vel non, rata maneant omnia & singula supra & infra scripta, & nihilominus vnumquodque prędictorum, prout promisit, & conuenit se restituturū, soluturum, & daturum, vbicūque locorum, et fori ipse B. petierit ab eodem. Item restituere et reficere sibi omnia & singula damna & expēsas, ac interesse lit. s, & ext. et de his credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alias qualibet probatione. Insuper promisit preceptum talis iudicis recipere de prędictis omnibus et singulis adimplēdis, hīc ad 5. dies sub pęna 10. lib. Tu. stipulatione promissa, qua soluta, vel non omnia & singula firma perdurent, prō quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem omnia bona sua, renuncians fori priuilegio, exceptioni sibi non traditorum & non habitorū

23 bonum ex dicta causa, & omni auxilio. † Illud quoq; non est ignorandum, quod si tibi cōmitto oues meas, ita quod certam partem fructus debeas habere, quem contractum Itali ci vocant Socidam, i. est societatem pecudum, sic instrumentum conficietur.

a FORMA. a A. confessus fuit & cōtentus se habuisse, & recepisse in socidam, seu societatem a B. centum oues pretij 25. li Tur. hinc ad tres proximos annos, promittens solenni stipulatione dicto B. eas, omnesque ipsarū fructus futuros & fętus omnes suis expensis fideliter & diligenter custodire, saluare, pascere, ac tenere, ipsasque, aut earum fętus, vel fructus aliquos non vendere, vel alienare, & c. vt in prædicta forma vsque, vēdicare, postea iunge, fructus vero & fętus earum, scilicet agnorum, lanæ, casei, & stercorum dimidiam bona fide dicto B. ad ipsius voluntatem consignare, et dare, et in fine dicti termini ipsas oues præfatæ socidę, uel illas, quę ex eis tūc temporis extabunt, ipsi B. restituere & consignare. Si vero ipse, vel aliqua earum, seu ipsarum aliquis fętus & fructus ipsius A. vel eius nuncij siue familiaris culpa, aut dolo, vel mala custodia perierint, aut destructæ, vel perditæ fuerint, totum damnū specter ad eum. Si autem diuino iudicio, vel casu fortuito id euenerit, ad dictum B specter, dummodo ipse A. per repræsentationem corij ouis mortuæ, vel aliter faciat plenam fidem, quæ omnia & singula supra scripta, & cæt. vt in prædicta forma. † Quod si præfata socida fiat ad saluum capitale, sic instrumentum conficietur.

FORMA

ADDITIO.

a FORMA. *olim 9. parte 5. post istam sequentes*

a FORMA.a A.cōfessus fuit & cōtentus se habuis-
se ac recepisse a B.in socidam ad saluum capitale, vnā
vaccam talis pretii,& æstimationis l.sol. Turon. ꝓmit
tens solenni stipulatione dicto B.vaccam ipsam, om-
nemque futurum eius fœtum & fructum,&c.ut præ-
cedenti forma vsque,uēdicare,verbis decenter muta-
tis,post iunge,ex fructibus vero & fętibus uaccę prę-
dictę,priorib.videlicet qui ex ipsa sument,tm̄ ipsi B.ꝯ-
signare & dare,quousq; sibi de dicto capitali & pretio
integre satisfiat, quo capitali assignato & dato totius
eius,quod inde supererit, dimidiam sibi dare,Si tamē
uacca ipsa,aut eius aliquis fętus,vt s̄.in prę.vsq; perdi-
dita,post iunge,dicto B.in integrum restituere pretiū
prędictum cum omni damno & interesse suo.Si autē
diuinum iudicium,vel casus fortius contingerit, spe-
b ctet ad dictum dominum totum damnum.[b] quę omi
nia & singula supra scripta promisit eidē A.&c. vt su
pra ver.si autem aliquis,vsque, pęna dupli.iunge,dict
pretii stipulatione promissa.& refectione damnorum
& expensarum litis & extra,& etiam obligatione om
nium bonorum,qua pęna soluta, vel nō,prędicta om-
nia & singula firma perdurent,renuncians exceptioni
sibi non traditę,& non habitę vaccę,ex causa & pacto
prædicto.& omni alij auxilio.

ADDITIONES.

a FORMA.*Vt supra.*
b Damnum.*Ante capitale detractum procedit hoc pactū, sed
postud,totū,quod superest,si commune,ergo & diuinum iudiciū
est commune.*

SVMMARIVM.

De instrumentorum forma super locatio-
ne operarum.

1 *Locās suas operas ad scribendum,quale faciet instrumentum.*
2 *Conuentione,seu locatione facta de opere,puta de immutando,
ædificando,&c.quale sit instrumentum faciendum.*
3 *Promittens alteri seruire,quale faciet instrumentum.*
4 *Instrumentum contentionis de aliquo in aliqua arte instruendo
qualiter sit faciendum.*

1 4 §. Restat sup operarū locationibus aliqua
instrā formare.† Si igitur qs locat
suas operas ad scribendū, sic īstrumentum cōficiet.
a FORMA.a A.promisit & cōuenit solēniter sine ali
qua exceptione iuris,vel facti,se obligādo ad id B.ꝑ se
suisq; hęredibus stipulanti scribere sibi vnū Decretū
in textu de tali litera & forma,vel æq; bona,ut scripsit
in primo folio primi quinterni eiusdē dec. quā quidē
literā ostendit,& ad eius similitudinē & formā obtu
lit & ꝯuenit se illud Decretū scribere integre, & ēt de
meliori,si potuerit & sciuerit bona fide,& cōtinuādo
bene & diligēter & fideliter dictū opus sine sui,uel al-
terius operis,vel scripturæ alicuius interpositione, do
nec totū Decretū scriptū fuerit & cōplerū, & hoc ꝑ
15.li. Tur.de qb9 idē A.ꝯfessus & ꝯtentus fuit se iā ha
buisse & recepisse a dicto B.5.lib. Tur. exceptioni sibi
nō datæ ac nō solutæ ipsius omnino renuncians quan
titatis, Residuū aūt dictæ summę dictus B. solēni sti-
pulatione ꝓmisit A.dare ac soluere eidē hoc mō, s.5.
li. Tur.duab.partib.ipsius operis pfectis,reliquas uero
quinq; lib.finito toto opere & cōpleto.Quę oīa & sin
gula scripta ꝓmiserūt vicissim, s.vnus alteri adinuicē
solennibus stipulationibus hincinde interuenientib.
firma,grata & ratahr̄e,& tenere, obseruare & adim-
plere,nec ꝯtra facere,&c.vt s̄.in prima forma hui9 tit.
vsq; in fi.hoc saluo,ꝙ vbi dr̄ ibi, 20 li.pone, dupli dictę
quātitatis,& cōcipit hic libell9, vt j̄.§.px. ver. & scias.
2 † Si vero locatio & cōuētio fiat de alio opere faciēdo,
puta immutādo,vel ędificādo,& hmōi,attēde,qd hīc
inde promittitur, & promissionē vnius partis conti-
nue primo pone,& postmodū alterius,i deinde pone
3 illā clausulā,quę oīa & singula,&c.vt in prę.† Si uero
quis promittit alteri seruire, sic īstrumētum cōficiet.

FORMA. A.locauit & cōuenit B.de operis & serui
tio suo sibi ac familiæ suæ pstādo, hinc ad unū ꝓximū
annū,ꝓmittēs solenniter sine aliqua exceptione iuris,
uel facti,se obligādo dicto B.ꝑ se suisq; heredibus sti-
pulāti,fideliter & solicite facere quæcūq; sibi & fami-
liæ suæ atq; negotiis suis utilia crederit,& ēt quęcūq; si
bi ab eo,uel familia sua bona fide pcepta fuerint,& res
eius,& familię suę,& cuiuscūq; alterius,q̄ penes eū fue
rint,fideliter,oī dolo & fraude remota, custodire, &
saluare,& de ipsis furtū nō facere,nec uolēti facere ꝯ-
sentire,imo ꝑ posse se opponere,& quēlibet facientē,
uel facere uolentē aliqd furtū,uel dānū,uel iniuriā ip
si domino,q̄ cito sciuerit,uel senserit, eidē manifesta-
re,secretaq; ipsi ab ipso dn̄o cōmissa fideliter retinere:
dictus uero B.ꝓmisit & ꝯuēit stipulatione solēni dicto
A.sibi dare decēter & debite uictū & uestitū, calcea-
mēta hic ad terminū sup.dictū,& sup suo merito 40.
solid. Tur.uidelicet dimidiā in tali termino, & reliq̄ di
midiā in fin.anni. Quæ oīa & singula &c.ut in præ.for
ma usq; in finē.hoc saluo,ꝙ ubi dr̄ ibi,dupli dictę quā
titatis,dicas,cētum sol. Tur.postea iunge, Insuper idē
A.corporaliter ad sancta Dei Euangelia iurauit prædi
cta oīa & singula à se promissa grata, firma,& rata ha-
bere,tenere,obseruare, adimplere, nec cōtra facere,
uel uenire de iure,uel facto p se,uel paliū ullo mō Pre
terea dicti A.precibus & mandato B.se principalē ꝯsti
tuens ꝓmisit principaliter & in solidū sine aliqua ex-
ceptione iuris,uel facti se obligādo dicto B.ꝑ se suisq;
hęredibus stipulāti se facturū & curaturū oī exceptio
ne remota,ꝙ dictus A.oīa pdicta & singula à se ꝓmis-
sa,firma,grata, & rata habebit,tenebit,obseruabit, &
implebit,nec ꝯt.faciet, uel ueniet aliqua rōne,uel cā
de iure uel de facto,qd si nō fecerit & curauerit,ut di-
ctū est,& ppea dictus B.dānū aliqd sustinuerit, ut qa
d. A.furtū,uel damnū ei faceret,sup quo simplici uer-
bo eidē B.credat absq; alia ꝓbatione:ꝯseruabit ipse A.
dictū B.indēnē sub pæna cētū sol. Tur.stipulatione ꝓ-
missa,& refectione damnorū & expensarū litis,& ex.
& de obligatione omniū bonorū suorū: qua pæna so-
luta,uel non,pdicta oīa & singula firma perdurent,re
nūcians beneficio nouæ ꝯstitutionis de fideiussor. &
4 omni alii auxilio.† Quod si fiat ꝯuentio de aliquo in
aliqua arte instruendo,sic instrm̄ conficietur:

FORMA. A.posuit & pacto dedit B.filiū suū magi
stro C.sutori ad addiscendā operādā artē suēdi. hinc
ad quinq; ꝓximos annos,ꝓmittēs solēniter sine aliqua
exceptione iuris,uel facti se obligādo dicto C.ꝑ se suis
q; hęredibus stipulāti se facturū,& curaturū, ꝙ dictus
B.hinc ad terminū ipsum pseuerabit & ꝯtinue mora
bit cū dicto C.magistro,& fideliter,ac studiose faciet
& operabit q̄cūq; dictus magister circa doctrinā & ex
ercitiū ipsius artis pceperit,res quoq; eius,& cuiuscūq;
alterius,q̄ penes eū erūt,bona fide custodiet, & salua-
bit furtūq; nō faciet uolēti facere cōsētiet sed & neq;
fugiet,neq; discedet ab eo hinc ad terminū s̄ dictum:
ꝙ si aliquid eorū fecerit, & satisfaciet de hoc ipse A.
dicto C.eumque seruabit indēnem, & spāliter faciet
& curabit,ꝙ ipse B.quot dieb añ dictum terminū pter
ipsius C uoluntatē discedat,uel se subtrahet a ꝯtinuo
exercitio dictæ artis,tot ei reficiet & restaurabit in eo,
opere & exercitio ad suā uoluntatē post terminū s̄.di
ctum,& ꝙ dabit & deferet eidē magr̄o ad domū suā
unum caponem & duas fogatias quolibet anno ī festo
Epiphaniæ:dictus uero magr̄ C.promisit ipsi A.ꝑ se,
suisq; hr̄dib.& noīe & uice dicti B.stipulanti,ꝙ doce-
bit instruet dictū B. bona fide & fidelr̄ in arte prædi-
cta,dabitq; eidē quolibet anno duos sotulares,quę om
nia singula,&c.ut sup.in prima forma huius tituli.

SVM-

ADDITIO.

a FORMA.*Rol.in 4.par.cui dua continuantur.*

SVMMARIVM.

De libellorum conceptione super locationibus.

1 *Libellus qualiter sit contra emphyteotam, uel libellarium nolētē domino soluere pensionem conficiendus.*
2 *Confidēs probare dominium, uel quasi, qualiter libellū cōcipiet.*
3 *Petere uolens possessionem subtractam, qualiter libellum faciet.*
4 *Emphyteota, cui tradita fuit res emphyteotica, uolens cont. aliū possessorem agere, qualiter libellum concipiet.*
5 *Libellus qualiter sit in actione ex conducto concipiendus.*
6 *Libellus contra locatorem locatam ad certum tempus auferentem intra tempus, qualiter sit concipiendus.*
7 *Positiones in actione ex conducto, qualiter sint formandæ.*
8 *Libellus qualiter sit in actione ex locato concipiendus.*
9 *Locator uolens eum, cui locauit, expellere, qualiter formabit libellum.*
10 *Expulsus a domo locata, quib. casibus teneatur ad solutionem pensionis, & quib. non.*
11 *Conductor domus an teneatur domum, si corruerit, reficere.*
12 *Pastor animalium an semper teneatur de perditis, uel uitiatis.*
13 *Conducens fundum tertiam partem fructuum redditurus, an siminˀ, quod posuit, recepit, possit detrahere ex illis sūptˀ, quos fecit.*
14 *Pensio rei conductæ quando sit soluenda.*
15 *Finito tempore locationis an possit locator conductorem auctoritate propria expellere.*
16 *Scriptor locans operas suas, si per tempus stet, quod non scribat, nec per eum, stat, an possit petere interesse.*
17 *Positiones qualiter fiant, ubi locator uult conductorē expellere.*
18 *Locans duob. operas suas, cui illorum satisfacere debeat.*
19 *Locans operas suas, si casu fortuito impediatur, an petere possit totam mercedem, uel pro rata partis diei, qua laborauit.*
20 *Mercenarius infirmus an haberē debeat mercedem, pro tempore, quo infirmatus est.*
21 *Contra conductorem alicuius vineæ, quam deteriorauit, qualiter concipiendus sit libellus.*
22 *Conductor in se suscipiens rei conductæ periculum speciali pacto, semper tenetur.*
23 *Positiones qualiter sint in actione oneris aduersi formandæ.*
24 *Actio Seruiana prætoria cui, & quando competere dicatur in causa locationis.*
25 *Cōtractum locationis præcedere necesse est, ad hoc ut actio Seruiana competat.*
26 *Inquilino uolenti a domo conducta recedere, proditur interdictum de migrando.*
27 *Positiones qualiter sint in actu, ubi proponitur interdictum de migrando, formandæ.*
28 *Obligare ptō quis ea, quæ de bonis suis facit obnoxia.*
29 *Vtilis rei uendicatio prætoria cui dari dicatur.*
30 *Possessio rerum pro pretio obligatarum quo casu possit per interdictum Saluianum auocari.*
31 *Agere uolens contra colonum, qualiter libellum faciet.*
32 *Constitutio, non ab re. C. unde ui, locum habere dicitur, ubi colonus rem domino petenti non restituit.*
33 *Colono nolente domino rem petitam restituere, an possit æstimationis pæna peti.*
34 *Domino, cuius possessio negligentia coloni, uel inquilini, uel procuratoris perditur, qualiter sit prouidendum.*

5. §. Postquam tam plene instrumentorū formas posuimus, restat, ut in hoc titulo libellos cōcipiamus. Si igitur emphyteota, vel libellarius non vult domino soluere pensionem sic contra eum libellus concipietur.

a LIB. a † Corā, &c. conqueror de P. qui ad libellū, uel
1 emphyteosim tenet fundum talem, cuius fines, &c. ab ecclesia mea rōne cuius eidē ecclesiæ, seu eius rectori ueimihi singulis annis sex denarios talis monetæ dare & soluere tenet annuatim: in quorū denariorū, uel cuius canonis sol[utione] meā p biennium, & amplius cessauit: quare peto dictū fundū, qui cecidit in commissum: mihi restitui, & assignari, & ad hoc ipsum P. sententialiter condemnari. ut ext. eod. c. pen. & ult. & 10 q. 2. quicunque huius. quæ est C. de sac. san. ec. ext. de dila. literę ext. de reli. do. constitutus. Vel sic:

FORMA. Ego A. syndicus talis ecclesiæ, nomine eiusdem ecclesiæ ago contra P. petēs ab eo talē possessionem, quam ipse, vel prędecessores sui in emphyteosim a dicta ecclesia habuit, vel habuerunt, & ius emphyteoticū amiserūt, vel amisit, & dictæ ecclesiæ restituere contradicit, unde iustitiā postulo, proposita conditione ex lege Zenonis, quæ est C. de iure emphy. l. 2. quæ lex loquitur etiam in emphyteota ecclesiæ, no solum laici. Si aūt propter canonem non solutū biennio ecclesia repeteret, ut su. in præ. l. tūc proponat condōnē ex lege Iustiniani, quæ est C. de sac. san. ec. Authe. qui
2 rē † Si aūt ecclesia cōfidat probare dñiū, uel quilibet
q cōfidit de dñ[i]o, uel quasi pbare, sic ꝯcipiet libellum:
LIB. Corā, &c. ego talis syndicus talis ecclesiæ ꝯqueror de P. a quo peto talem petiam terrę, quā possidet in tali loco, quam assero ad me pertinere iure dominii, uel quasi. & hic libellus, secundum quosdam, po-
b tius de consuetudine admittitur, quā de iure [b]. † Si au-
a tem uelit petere tantum possessionem subtractam, sic concipiet libellum:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. ut sup. usq;, quare peto iniuste, dictā in pēsionē subtractam mihi nomine præfatæ ecclesiæ, dari, restitui, et eundem cōpelli, ut in futurum eandem integre mihi soluat & ad hoc sententialiter condemnari, ut in præd. cōcord. Emphyteota autem contra ecclesiam:
LIB. Coram, &c. cōqueror de P. syndico talis ecclesiæ, & peto ut mihi tradat corporalē possessionē talis terræ, quam mihi talis præpositus cum cōsensu clericorū eiusdē ecclesię in emphyteosim cōcessit, nec tradidit, pposita conditione ex l. Zenonis, de iure emphy.
4 l. 1. † Si autē emphyteota, cui tradita fuit res emphyteotica, uelit ꝯ aliū possessorē agere, sic libellū cōcipiet:
c LIB.[c] Corā vobis, &c. cōqueror de P. a quo peto talē terrā, quā possidet, pposita utili actione in rē, quæ datur emphyteoticario, ff. si ag. uect. uel emph. pet. l. 1. & 2. Si uero nō fuit tradita, non pōt agere, nisi actione sibi ab ecclesia cessa, & tunc sic concipiet libellum:
LIB. Coram, &c. peto a P. talem terrā iure dñii, uel quasi actione mihi cessa a tali pposito & capitulo, nā & ius dñiū rei uen[ditione], locatio & oīs fere actio cedit, C. de
d hæ. uel act. uen. l. fi. d † Verū si locator domū, uel fundū
5 cōductū nō uult inquilino, uel colono tradere, uel tradidit, sed cætera non præstat, ad quę tenetur conducto ri, prod[itur] ei actio ex conducto, ꝗ ciuilis est, Inst. loc. & ff. eo. ex conducto: in qua sic libellus concipietur:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. a quo conduxi talē domum usq; ad annum pro 20. quam domū ad inhabitandum mihi assignare ꝯ[tra]dicit, unde ago ꝯ eum, ꝙ ꝓ
. fatam domum ad inhabitandum usq; ad annū mihi assignet, & ad hoc propono actionē ex cōducto, ut ī præ. l. ex

ADDITIONES.

a Libellus. *Pōdero, quod nullo istorum libellorum auctor utitur uerbo locationis, & hoc pp obiectionē dicentium cōtra libellum dicentem, ꝙ locauit in emphyteosim, ꝙ libellus ille continet aduersa, cum locatio & emphyteosis multum differant, ut dicetur inf. § fi. & latius super 4. q. Volunt ergo, quod dicatur, concessit in emphyteosim, &c. Tu Canonista contra has obiectiones defensionē habes, quia materia emphyteosis ponitur sub ti. de locato.*
b Quam de iure. *Hoc dicit ꝓpter no. sup. de cau. pos. & proprie. §. pe. in 2 col.*
c Libel. *Hanc formā Ros. in emphyteota laici hic expresso in libello, ubi de pratoris, rub. de uti. ac. in rem, quam uide supra de cau. po. §. sequitur. uer. est & alia.*
d L. fina. *Ingreditur actio Rosan Aut. ex conducto, in qua dicit septem necessaria, quæ ex positionibus colligas.*

quod § quoniã,non obstat, sed facit pro.ibi.n.dicitur, quod ędes refecit is, ad quem ipsarum fructus pertinet, se l cō,lat, quod non ad cōductorē, sed ad locatorem, cū sit proprietarius, uel usufructuarius, pertinet fructus, uel pensio, ergo. &c.

a ducto.in princi.ff.de via pub.& iti.pub.a refic.l.fin. ibi,
b quacunque autem mercede habita; &. cætera.b† Quid
12 si locaui tibi boues meos custodiendos certa mercede tibi data.& tu dimisisti eos in pascuis, in qb' animalia communiter dimitti solebāt, fur, vel lupus eos abstulit, vel occidit, nunquid teneris? Et videtur, quod sic, nā pastor de custodia tenetur, vt s.de actione, seu, pet.§.1.versic.item nota, quod si. cum enim mercedē habueris, de periculo teneris, ff.loca.qui mercedē. Itē nō debuisti eos sine custode dimittere, ff.de vē.in pos. mit.l.1.§.ad custodiēdum, ff.commo.si vt certo.§.si de me.& hoc ipso in culpa es, quia in tutiorem locū trāsferre potuisti, ff.de dam.īfect.utique, vnde teneris, extra de iureiur.cap.si.in princip. Nec obstat, quia homines ibi cōsueuerint dimittere boues sine custode, q2 quod alii in suis faciunt, culpādum est, quod tu ī alienis neglexisti, puniēdum est, argum.ff.sol.mat.si constante, §.si maritus. Arg. cōtra, quod excuset, si dimisit ibi, & sicut alii dimittere solēt, vt C.de pigno. pignus. ff.de ædi.edic.si quis sit §.apud communia pred. vēditor.§.fi.ad idem ff.de contrah.emp.quod sęp e,§.si res. ff.ad Maced.si quis patrem, C.de.sentē.& inter.li arbi,
d & facit C.de episco.aud.nemo.in princi.vbi de hoc: d maxime, si tuos boues ibi sic dimisisti . . . consueuisti, arg.de pigno.act.l.ve . . . . item si.§.quod dicitur.extr.de depo . . . . & hoc qui
e dam tenent.e† Quid si tibi locaui fundum, . . tertiam
23 partem fructuum mihi præstes, nec habuit multas fructus.nūqd poteris detrahere de illis sumptus, quos in eis colligēdis fecisti? Arg quod sic, C.de petit.hæreditatis.cum hæreditas, prope princ.uersi.quod si non, & ff.sol.matr.fructus. Sed nobis cōtra, arg.ff.de arbi.Cel-
f sus. f & vide extra de deci.pastoralis. g † Sed quęritur,
g quando pēsio sit soluenda, Et videtur, quod in princi-
14 pio, alioqain poterit expelli, C.eo.l.2.Imo videtur, ꝙ. in medio, C.de aduoc.diuer.iud.per hanc.§.cæterum. Sed videtur, quod ī fine, sicut & cum aliquid debetur in diem, ff.de verbor.oblig.qui hoc anno. ff.de migrā. l.1.§.si pensio. Dic seruandum, quod actum est, quod si nō appareat, mos regionis seruetur, quod si nec is appareat, q2 varius est, id id, quod minimum est, erit causa reducenda, scilicet vt exigatur in fine anni tantum, ff.de regu.iur.semper in stipulationibus, sed licet dominus non possit ante exigere, inquilinus tamen, si non offerat & satisfaciat, poterit expelli, vt not. Azo in summa huius.titi.in princi.& secundum Papam, in p̄.
h cap.propter.h † Sed nunquid finito tēpore locationis,
15 vel ēt in prędictis quatuor casibus poterit locator cō ductorē ꝑpria auctoritate expellere, Accu.dicit, ꝙ sic, quia

ADDITIONES.

a Iti.pub. *Debet dicere de loco publico fruendo.*

b Habita &c. *Sequitur, si non construant domini, ipsi construentes cōputēt pretium in mercede, per quam literam patet, quod non teneretur inquilinus ad expēsas, quę fiunt in via, uel puteo reparandis, uel purgandis, & si exigatur, uel soluat, computat in pensionem, ut no.inf.de censi.§.2.uersi. Item pone. facit etiam.ff.de hær.l.ac.uel ven.l.2.§. sicut. & C.de pig.l.in summa. Fructuarius uero & emphyteota ad tales expensas tenētur, quia commodum ad eos pertinet, ff.de usufru.hactenus. & l. si pendentes.sic tenetur ad tributa, quę fiscus à possessoribus exigit, C. sine cen.uel rels.l.fi.et titu.ibi p.e.p totum. Redeundo ad principalem qōnem, est fm, quod Pil.in sua q.3.quærit de illo colono, qui conduxit areā ad ædificandū domum pro recipiēdo domino, colonus ædificauit, et secundum pactū sæpe dominū in ea recepit, nunc terræmotu, uel incendio diruta est domus.conuenitur, ut reædificet, & proponitur actio ex locato, uel ꝑscriptis uerbis. Rof. sua q.14.reassumpsit hanc qōnem, quam disputauit plenius Pil. Sed pro solutione ad Pileum remittit, qui dicit, quod Bulgaro uidebatur, cui ipse consensit, quod colonus teneatur ad reædificandū, cum tacite videatur actum, quod donec durat locatio, sit ibi domus ad dominum recipiendum ff.de ser.urb.præ.l. eum debere. qua bene facit. Non obstat, quod res in infinitum posset abire, quia tura adaptantur ad ea, quæ cōiter accidunt, ff.de le.nā ad ea. Rof. ad præ.l.eū, coniunxit ff.si ser.uen & si fu-te.§.ēt. & l.sicut. §. distant. Inducit hoc in obligationib. ꝓcedere, in quib. uno mortuo oportet aliū subrogari, ff.de const.pe.l.qui aiunt, §.si quis. Inducit generale, non dici factum, quod non durat, ff.quo l cuiusq. uniuersitē eorū.§.quod si extra de uer.signi. Nā & ego induco ēt l.sicut in annos.quib.mod.usufru.amit.subdens, quod ēt si ius deficeret, æqtas hoc suadet, ff.de aqua plu.arc.in summa.§.item Varus, alias quamq̄.pp quoddam uerbum Bart.Brix.quod dicit in sua q.21.in fi.qōnis. Illam hic coniungā, & est talis, Ecclesia concessit Titio, quod in flumine suo ædificaret molendinum pro certa annua pensione, uel censu ipsi ecclesię soluendis, molendinum quoque destructum est, conductor molendini non reficit, nec uult soluere pensionem, uel censum, quærebat, an ad illa posset cogi. Allegat ad affirmatiuā l.sicut.C.de act.& obl.& C.de transa.quamuis.all.quod hodie dicit regula, quod semel.& regula, mutare.l.6.potissime cū sibi pōt attribui culpa, ut q2 sponte destruxit, 12.q.2.q rē.& ecclesia nullā culpā commisit, vt in regula, sine culpa.e.lib.& de consi.c.2.In contrariū inducit, quod cessauit cā solutionis, ergo, &c. Item, id quod dicit regula locupletari, lib.6 Item quod dicit regula, quod ob gratiā cum sibi, & ꝙ ob sui gratiam concessa fuerit fabrica molendini. Item ꝙ non sentit cōmodū, ergo non sentiat onus vt in reg.qui sentit. Item constat illum non teneri, si terræmotu, uel casmate id perijsset, ff.loc.ex conducto, & l.si fundus. Soluit illum ad pensionem teneri, cū iste contractus factus fuerit gratia utriusq. Inducit Pileū in sua qōne simile tenere, alleg. principiū quęstionis.f.quidam Parisiensis.mihi est vicesima in ordine, ubi tenet, quod qui impetrauit, ut in domo sua facere posset furnum dando Regi censum annuū, licet non fecerit, uel hr̄e desierit, dēt censum, quia datio etiam regis fauorem respexit, alle.l. vl.ff.mā. Subdit Bar.quod plus est, Hug.sibi respondisse, ꝙ si interest ecclesię, ibi esse molendinum, etiā ultra pensionem tenebitur ad illud reficiendum, alleg.sup.prox.quęst. Exemplificare posses in interesse, si tenebatur ultra mercedem certas mensuras molere gratis ecclesiæ, uel erat interesse uicinatis.*

ADDE, ut per Rō.consi.417.ubi de hoc additio loquitur.

c Teneris. *Hæc quæstio fuit Mar.de Fa.quam etiam plenius prosequitur se l nil elegit super l.pignus.C.de pigno.ac.inf.alle. Adde tu, quod idem Mar.de Fano in suis quæstionib.quæstione nu.22. notabiliter tractat hanc quæstionem, & ibi terminat notanter, quid iuris, & concludit ex pluribus rationibus, quod iste conductor eo modo, quo in casu proposito, non teneatur.*

d Vbi de hoc. *Habuit forsan Gul.illam gl. ibi, quam viderat Ia. de Raue.vt ibi ponit Cy.& est talis.arg.est lex, ista quæstionem de illo qui equum dimisit in pascuis, & Pet.de Bel.simpliciter putat commodatarium teneri, cum sui gratia id recipiens teneatur de leuissima, quæ est non facere, quod diligentiores facerent, Insti.qui.mo.re contrah.ob.§.at is, qui. Non excusatur ergo faciendo, quod faciebant alij, uel ipse dominus imprudenter, per §. si maritus, facit id, quod scripsi de cōmo.c.uno, in pri & post tex.*

e Quidam tenent. *Pileus in sua q.88.quæ erat de equo commodato de pascuis, & ibi postea per commodatarium dimisso, dicebat, quod si dominus habebat ibi alios equos, & commodatarius ibi illos inuenit, excusatur, si uero ibi illos non inuenit, quos forsan dominus reuocaret, tunc fuit in culpa, & tenetur, alleg.ff.de leg.præst.l.1.in prin.C.de don.l.data.ar.*

f Celsus. *Puto, quod inducat, ut leges allegatæ locum habeant in fructib.qui ex lege debentur, hic debeatur ex pacto, uel, aliter cū lege, aliter cum homine, ut ibi in prin. Tu dic, quod cum in his terminis conductor pro labore & sumptib.recipiat duas partes, merito illorum sumptuum ratio habenda non est.*

g Pastoralis. *Apertius facit eodem titulo tua. 2. uersiculo cum enim.*

h Propter. *Ibi scripsi in gl.in nullo.uer.scire autem.& no.Acc.in l.eadem.C.loc.& cond.& Odof.ibid.*

a quia nõ possidet, vt no. in Summa huius tit. a Rof. dicit
tutius esse, si fiat prętoris auctoritate, arg. C. de pig. cre-
b ditores b. † Et scias, quod si scriptor locat operas suas, et
16 post stat forte per mensem, quod non scribat: nec per
eum stat, sed quia non datur ei ad scribendum, nec alii
operas suas locat, põ petere interesse suum rõne men-
sis illius, ff. eo. qui operas. & l. sed addes. §. si. ff. de annuis
leg. l. Mæuia. dummodo tũc alij non locauerit operas
suas, quia tunc nõ petet, vt in præ. l. sed addes, & ff. de of
fic. assesso. diem functo. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui locaui operas
meas pro decem ad scribendum Codicem, nec per me
stat, quo minus scribam: unde peto decẽ mihi solui ab
eo: & quia iam est mensis, quo a scribendo uacaui, cum
per eũ staret, quo minus scriberẽ, & propter hoc mea
interfit in quinq; peto illa 5. & ad hoc, &c. vt in præ. l. si
c autem per eum c staret, concipietur libellus, vt s. de ca.
17 poss. & propr. §. notandum. † Actor ergo sic ponat:

POS. Act. Pono, quod talem domum, vel fundum
tibi locaui usque ad annum, uel duos ann pro decẽ. Itẽ
quod illa decem mihi soluisti, C. eo. l. 1. ff. eo. qui ęro, &
l. cum domini. sed hęc est pura negatiua. Item q nondũ il-
li anni finiti sunt. Item quod res locata mihi est necessa
ria. Item quod indiget refectione. Item quod in ea ma
le versatus es. Item q in bienno non soluisti pensio-
nem. hæc probantur, C. eodem, ædem extra eo. l. p. &
ca. seq. Item quod rem locatam reddere recusas, ff. eo.
videamus. Item quod dolum, uel latam, uel leuem cul
pam in re conducta cõmisisti, C. eo. in ud. ff. eo. si mer-
ces. §. conductor, & §. culpæ. & l. ex conducto. ff. com-
modati. l. si, vt certo. § 1. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, q e nullam soli T. locaui, sed ergo non
alii, vt C. de procur. maritus. 15. di. qualis. Item quod si
mihi pro decem locasti, illa decem tibi solui. vel alii p
te, uel tuo creditori, tuo mandato. ff. de pig. actio. solu-
tum. §. solutam. Itẽ quod adhuc durat tẽpus conductio
nis. Item q qñ domum locasti, it erat tibi necessaria,
ut nunc. Item quod honeste & cõmode in ea habito.
18 Item quod eam conduxi vsque ad 10. annos. † Quid si
quis locauit operas suas duobus? Respon. satisfaciat ei,
cui primo locauit, ff. eodẽ, lege, in operis. Quid si quis
locauit operas suas in perpetuum? videtur, q non va-
let talis locatio, quia esset in præiudicium libertatis, qa
non haberet liberam facultatem faciendi, quod velit,
Instit. de iure personarum. Nec multum distaret a ser-
uo. ex quo non daretur sibi libera facultas recedendi,
quo vellet, ff. de cond. & demon. Titio, §. 2. ff. quarum
rerum act. non datur, l. 1. & arg. ad hoc ff. de usufru. l. 2.
§. ne in vniuersum, ff. communi diui. in hoc iudicio, §.
d sic conueniat. & G. loc. & cõduc. si hi. Accur. dicit d, q
valet locatio in perpetuum, & de operis liberi homi-
nis, quia potest se liberare præstando interesse, ff. de re
iudic. si quis ab alio, §. si. vel seruiendo per substitutum,
e C. de epis. & cler. quisquis, & l. ad similitudinem e. & in
Auth. Col. 9. de sanctis. episcopis, §. 1. hominem. n. sacri
operæ legati, & in stipulatione deduci possunt, ff. de vsu
fruct. leg. l. 3. & argum. C. lib. 11. de mendic. val. l. vn. ca,
19 † Quid, si faber, vel fossor, vel bubulcus mihi locat ope
ras suas, sed pluuia, vel alio casu fortuito impeditus est
quæritur, an petet totam mercedem, vel saltem pro ra-
ta partis diei, quam laborauit? dic de hoc, vt in lib. Rof.
f eod tit. f † Quid si mercenarius infirmatur, nũquid ha-
20 bebit salarium pro tempore, quo infirmatus est? Vide
tur, quod sic. cum seruire intelligatur, ff. de usuf. arbo-
ribus, §. de illo, ff. de statu. lib. cũ hæres, §. Stichus, nam
per eum non stat, quo minus seruiat, ff. locat. qui ope-
ras, & hæc sunt in argum. quod miles captus debet ha-
21 bere stipendia pro tempore, quo captus est. † Si autem
is, cui vineam locaui, non bene coluit eam, propter qđ
deteriorata est, sic concipitur libellus:

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui cũduxit a me vi-
neam, quam bene laborare & colere promisit ad arbi-
trium duorum colonorum: quod tñ non fecit: ppter
quod vinea deteriorata est in decem lib. quare peto ab
eo decem libras a ratione locati: vel sic: quare peto ab
eo 10. li. nomine interesse, quia tantum mea interest, ff.
loc. si merces. §. conductor. & l. si. & l. videamus. §. itẽ
prospicere, Instit. loc. & conduc. §. conductor. Si autẽ
velit agere ad pœnam ex stipulatione, quod planius
est, sic concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. à quo peto decẽ
libras nomine pœnæ, quas mihi promisit, si talem vi-
neam meã, quã sibi locaui, nõ bene coleret: quod non
fecit: ad quod propono certi condictionem, & eadem
forma seruabitur, si conductor agit contra locatorem
ad interesse, quia tunc proponet certi condictionem,
22 ff. loc. l. 1. in prin. † Conductor quoq; in se sæpe suscι-
pit rei conductæ periculum speciali pacto, aliàs. n. non
tenetur, nisi de dolo, & lata, & leui culpa, vt dixi supra
§. iam dicendum. versi. & 2. vnde inuenta est cõtra cũ
actio oneris aduersi, sic dicta, quia onus aduersitatis, id
est, casus, seu periculi in se suscipit, ff. loc. opus, quod. &
l. in naue. quæ hodie locum non habet g, sed quia est
in arbore loan sic in ea concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum à me ta
le opus, putà domum, vel turrim ædificandã conduxe
rit suo periculo, & generaliter omnes casus & pericu-
la specificata fuerint, putà ruinę, casmatis, terræmo-
tus, & incendij, &c. & tunc illud opus casmate terræ-
motu, vel ruina perierit, ago contra eum, & peto inte-
resse meum, q æstimo 20. quia tantùm mea interest
id opus non esse peremptum, & ad hoc propono actio
nem aduersi, vt in præd. l. in naue, & eodem tit. l. opus.
21 † Actor ergo sic ponat.

POSITIO Actoris. Pono, q conduxisti a me tale
opus tuo periculo, ff. eod. opus. Item quòd specificasti
omnes casus fortuitos, & pericula omnia, ff. si quis
cau. sed & si quis. §. quæsitum. C. de nego. gest. negotiũ
gerentes. Item quòd ista pericula contigerunt, & sic
opus illud peremptũ est, vt in prę. l. in naue. & l. opus,
& in prę. §. iam dicendum. vers. 2. Reus verò ponet
24 econtra. † Porrò est & quędam actio ptoria, q̃ Seruia

ADDITIONES.

a Huius ti. 2. *col. ver. item locator.*
b Creditores. *Vide, quod post Inno. scripsi in gl. in nullo in prin.*
c Eum. *Scilicet scriptorem.*
d Dicit. *Iul. si bi. proximè allegata, q̃ in hoc cõtraria allegatur; qa approbat locationẽ operarũ certi tpis, & cõcor. Azo in sum. ma huius tit. vers. cõsueuit: q̃ri. vtrãque rõnem reddens. Idẽ Rof fred.. Accur. non posuit primam rõnem, quæ sequitur, sed illam, qua festiuis diebus volũtatẽ suã facient. & sic differũt à seruis; in operibus fabrilibus bene pcedit, I operis seruitiũ nõ de more.*
e L. ad similitudinem *Impugnatur hæc ratio, quia hoc est spe ciale in clericis, ergo, &c. Sed consolidatur vtraque ratio, quia certis fauorabilibus casibus contra regulam legis 2. §. 1. ff. cert. pet. lex permittit aliud pro alio solui, ff. de leg. 1. si domus. §. qui confitetur ergo & hoc fauore quasi libertatis.*
f Eo. tit. *Scilicet de locato, in 6. colum. vbi ponit distinctionem, quòd locat quis rem, vel operam, vel rem simul & operam, quã vide per Accur. ff. eo. si vno. §. item cum quidam.*
g Non habet. *Secundum Azo. quem sequitur Roff. cuius fuit to tus ille ver. vsque ibi, porrò. & hic in rub. de ac. oneris aduersi, fatetur, quòd Odo. tenet contrarium, & idem fatetur Accur. et præ. l. in naue §. quod si in glo. hac ratione. Et aduerte, quia non intendit opi. Azo & sequacium, q non valeat pactum de aduer sitate casus, & periculi suscipiendi per conductorem, sed vult, q superuacua est actio oneris aduersi. Agetur enim ex locato ta li pacto informato. Absurdum enim videtur, quod pacta contra ctib. adiecta nouam actionẽ, vel actionis nomen inducant; vbi sufficit actio ex illo cõtractu. Hoc pp pueros Canonistas expressi.*

a na vocatur a, † quæ tunc demum competit, si colonus,
25 vel inquilinus tuus a te fundum, vel domum conduxerit tuam. oĩa enim inuecta & illata pro pensione domus & pro damno dato sunt tibi obligata, C. loc. certi. C. in quibus causis pignor tac. contrahen. si non inducta. ff. eod. l. 1. 2. & 3 unde si aliquo casu ad alium possessorem illa peruenerint, per actionem Seruianam prætoriã ab eo poteris uendicare. Inst. de ac. §. item Seruiana, qa est rei persecutoria, Inst. de act. §. sequẽs. C. de pig. l: pignori, vnde sic concipies libellum:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui iniuste rem talem, &c. pertinet quæ mihi est restituenda, vel restitui dẽt, cũ mihi sit obligata pẽsione fundi, vel domus meę mihi debita a colono, vel inquilino meo tali, quę quidem pensio est 10. vel 20. solid. pro damno dato in domo locata, quod damnum est decem solid. ad quam rem recuperandã & mihi restituẽdam. Seruianã actionem intẽto. Sed contra: quia hæc actio nudam possessionem auocat, ff. de euic. si cum uendito. Vnde non uidet, ꝙ posset peti illius restitut o: immo rei possessio debet peti, cum aliud sit pretium rei, aliud pretiũ possessionis, ff. uti po. l. si duo. §. fi. Præterea per præ. libellum uidetur agi petitorio, cum dicit, peto rem. cum tamen hæc actio sit possessoria, ut p dixi. Sed expone illud Nudam possessionem auocat, i. est, rem ratione possessionis. Tamen quidam timentes prędictam obiectionẽ libellum concipiunt in hac forma:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rẽ possidet, quę mihi pro pensione fundi, uel domus, uel pro damno domus est obligata a tali colono, uel inquilino quæ pẽsio, uel damnum est 10. uel 20. unde peto possessionem illius rei mihi restitui. uel melius: unde peto rẽ ratione pensionis mihi restitui, & hoc per actionẽ Seruianam. Si. n. apponeres illam clausulam, peto pensionem, te ipsum excluderes a possessione, utraque tñ forma bona est, & hoc, si possidet extraneus. † Si uero ipse
26 colonus, uel inquilinus, tũc sic, fin lo. libellus cõcipit.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui equum quẽdã talem, &c. uel librum, uel culcitram, uel seruũ, uel qd simile induxit in domũ meã, quã ei certa mercede locaui causa usus sui, quãdiu ibi inhabitaret. unde cũ illa sint mihi pro prædicta mercede obligata pignori, peto mihi præstari, siue restitui, proposita actione, Seruiana Ideo aũt dixi in libello Causa sui vsus, quãdiu inhabitaret. qa non ur, ꝙ aliter cederet pignori, ff. de pig. act. de bitor, ff. de reb. & sũ. f. a. l. si qs eã, Actor ergo sic ponet.
27 POS. Act. † Pono, ꝙ petita in libello reus mihi restituere debet. sed hęc positio iuris est Itẽ ꝙ talem domũ uel fundũ locaui Titio. necesse. n. est contractum locationis præcedere, ad hoc, ut hæc actio competat. ff. in q ca. pig. ac. pt. si horreũ. & ff. de pac. itẽ qa. Itẽ locaui p decẽ libris, qa locatio sine pretio non procedit, ut infra versi. prox. Itẽ ꝙ res, q̃ peto, fuit introducta, vel illata a T. colono, vel inquilino in fundũ, vel domũ meã. hoc. n. est necesse an hoc, vt hæc actio locum habeat, vt in proximis cõcordantiis. Itẽ ꝙ de mea sciẽtia. & hoc habeat locũ in rusticis. In urbanis aũt ñ est necessaria scia vel ignorãtia, C. de loc. certi. ff. in qb ca. pig. tac. cõtrah.
b e. iure b. Itẽ ꝙ fuit inducta, vel illata in domũ. uel fundũ ad hoc, vt esset ibi, donec T. colonus, vel inqlinus esset in fundo, vel in domo, ff. de pig. l. debitor. Itẽ ꝙ res talis est, quæ obligari põt, ff. quæ res pig. oblig. po. l. 1. §. eã rẽ. Itẽ ꝙ fuit T. quia T. fuit dñs eius, uel habebat ius in
c ipsa c. Item ꝙ rem ipsam possides. nã cũ sit in rẽ hæc actio, ut iã dixi, necesse est, quod reus possideat. C. de ali. mu. iud. causa fac. l. 1. Itẽ ꝙ dictus T. hãc rẽ esset specialiter obligaturus, ff. de pig. obligatione gñali. arg. ff. de pecul. q. liberã. Itẽ quod T. fuis maior 25. annis tpe loca-
d tionis. C. de adm. tu. pro officio d. Reus autẽ sic ponet:

POS. rei. Pono, ꝙ fundum, uel domum locasti Mænio hoc anno. ergo patet, ꝙ non T. duo. n. non possunt simul possidere. ext de proba. licet. ff. commo. si vt certo. §. si duobus. Item ꝙ debes recipere frumentum pro ista domo, qa eam sibi tradidisti fruendam. hoc cocesso, non erit locatio, quæ sine pretio non procedit, vt ff. locan. l. 2. & ff. depo. l. 1. §. si quis seruum cuil: Itẽ ꝙ res istę toto anno eo, quo à te habui domum conductam, fuerunt apud Sempronium. hoc concesso, non potes dicere, ꝙ fuerint illatę uel inductę, C. de contrah. & cõmi. stipul. optimam. ext. de test. l. b. ex tenore. Item ꝙ tu uisti tales tm fore inductas. hoc. n concesso, pro aliis non illatis nõ datur Seruiana. Item quod res illata erat merces, quam T. volebat vendere, & quotidie ex illa merce vendebat. Itẽ ꝙ T. rem ipsam habuit ex cã commodati, uel depositi, hoc concesso, quia ius sið habuit. nõ potuit obligare, C. quæ res pig. oblig. pos. qui filios. in fin. ff. de pig. si ab eo. & l. & quæ nõdum. C. de acquire. do. rem in bonis. Item quod rẽ ipsam nõ possideo. Item ꝙ talis est, quę nõ põt obligari. Item ꝙ T. fuit minor 25. annis. Itẽ ꝙ T. rẽ istã mihi viuẽti obligasset. Itẽ
e de quasi Seruiana uide J. de pig. §. 1. ver. cæterũ. e † Cæ
28 terum inquilino volẽte à domo cõducta recedere, & res suas remouere, sæpe à locatore phibet: unde inquilino pditum est interdictum de migrãdo, ff. de mig. l. 1. in quo sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui domũ talem mihi locauit, cuius confines, &c. pro decem, vel etiam
f gratuito cõcessit f, in quam domũ tales res intuli, quas me extrahere, & me libere exigere cũ meis reb. nõ pmittit. vnde ago ꝯ eũ, ne me impediat. & ad hoc ppono interdictũ de migrãdo, uel actionẽ in factũ subrogatam in locum eius, ff. eod. l. 1. & §. hoc interdictũ. & §. si pẽsio. Actor ergo sic ponet.

POS. Act. Pono, quod à te talem domum cõduxi, ff. de pact. itẽ quia. In prædio aũt habet locum vtile interdi-

ADDITIONES.

a Seruiana uocatur. *No. Canonista quod Seruiana est actio, & pratoria, & per Rof. 3. num. sed Saluianum est interdictum antepen. interdictorum num. per Rof differentiam ipsorum ex hoc, & ibi scriptis collige, & hac actione dicit Rof. decem necessaria, qua per positiones patebunt.*

b Eo iure. *Quæ sit huius diuersitatis ratio, no. in §. item Seruiana, Inst. de actio.*

c In ipsa. *Hic forte debuit locari, quod habetur inf. versic. prox. vt ibi dicam.*

d Pro officio. *Hoc dictum, quia cũ bona minorum expresse obligari non possint, ff. de reb. eorum, qui sub tu. l. 1. in fi. C. de admi. tu. lex. ergo nec tacitè, ne plus possit tacita, quam expressa, ff. de uer. obl, quicquid. de arb. l. Celsus. Quid de scholarib. huius studij, qui ut plurimũ sũnt minores, ꝙ sunt obligati, vr, quia Macedonianũ cessat, si in scholis filiofamilias pecunia mutuũ, ff. ad Maced. sed & Iulianus. §. si filio, Rof. contra, vt potior sit rõ aequitatis, q Macedoniani, ff. de mino. verum, §. vltra. Bona igitur, fm eum, obligata non erunt, sed ipse tenebitur ex conducto, nec releuetur, quia Socrates & Plato idem fecissent. Patet p hoc Rof. intellexisse, qñ discretè agit, & sic concordare vr, sed contradicit ei, qd no Cy. C. eo. tit. l. certi, in 3. q. ubi dicit, ꝙ fatuè agit conducẽdo domũ carã vltra conuenientiã, sui status, qd Plato nõ fecisset, tunc non sint bona obligata, C. de legit. tut. l. fi. Si uero vsus est iure cõi, & fecit, quod Plato fecisset, tunc inuecta sunt obligata, i. ñ facit lex de reb. eorũ, qui sub tut. uel cur. l. 2 loquens de minore, contrahit cũ fisco, Rof. oĩ casu negabat obligationẽ bonorũ, restitutionẽ aũt certo casu dicebat, & certo casu negabat. De facto seruant bona effectiuè obligata, nisi restõnis l ñficiũ sibi cõpetat.*

ADDE Bar. in l. si constante, & quæ ibi posui. ff. sol. matr.

e Ver. cæterum. *Hic assumit verba Rof. in interdicto de migrando, qui dicit quinque ĩ hoc necessaria, qua per positiones patebũt. Et scias, ꝙ lex 1. ff. eo. dicit quod hoc interdictum infrequens est, quod dupliciter exponitur, idest, ualde frequens, uel idest minus frequens, ut ibi no. in §. 1.*

f Concessit. *Respectu huius partis debet concludi de vtili interdicto, ut l. 1. ff. eo. uer. si tamen gratuitam.*

terdictum,ff.de migr. 1.§.1.& 2.Itē quod pro decem:
quia locatio nō procedit sine pretio,ff.locan.l.2. & ff.
de pos.l.1.§.si quis seruum cust. Itē ꝙ pēsionē solui,vel
soluere sum paratus,ff.eod.l.1.§.1.Item ꝙ in ipsam do
mum tales res induxi:& hoc,siue sint suæ,siue alienæ,
a ff.eod.l.1.in fin.& l.fi.dum tñ earum nomine a inquili
nus habeat Publicianam:alioquin pro alienis non cō-
peteret Seruiana.nam ea quis obligare pōt,quæ de bo
nis suis facit obnoxia,vt C.quæ res pig.ob.pos l. qui fi-
lios. in fi.& C.de pign.si ab eo. Requiritur ergo,quod
res fuerit in bonis conductoris,ff.de pig.& quæ nōdū.
id est,ꝙ illius noīe hab uerit actionē,vel retentionem,
ff.de acq.re.do.rem in bonis.Item ꝙ volebā migrare,
vel exire de illa domo,& res alio portare.Itē ꝙ tu intu
listi, & infers mihi violētiā:qa nō pmittis illas res ext.
hi,ff.eo.l.j.ī princip.& §.hoc interdicto.Reus vero sic:

POS.rei.Pono,ꝙ T. tantū illam domum à me cō-
duxit.Item ꝙ locaui tibi domum non facta aliqua in-
ductione rerum. Itē quod nō fuerunt inductæ eo ani
mo ꝙ ibi essent perpetuo,sed donec colonus, vel inq-
linus ibi non moraretur,ff.de pig.debitor.Item ꝙ erat
res tales,quę non poterant obligar.:quo concesso,non
habet locum Seruiana.ff.quæ res pig.ob.pos.l.1.§.eam
rem.vel quæ non erant à te specialiter obligandę,ff.de
pig.obligatione generali.& argu.ff.de pecul. q liberā.
Itē requiritur,ꝙ inquilinus potuerit obligari,ff.de lon.
temp.præscri.l.1.C.de admi.tut.l.lex.Item quod pro il-
la conductione mihi debes dare frumētum. hoc ꝯces
so, ō habet locum directum,sed vtile interdictū,quia
non est locatio,sed alius cōtractus innominatus,ff.de-
po.l.1.§.si quis seruum.Item ꝙ uis ante tempus recede
re sine totius mercedis solutione. Itē quod fecisti mi-
hi pactum non recedere ante tempus, ff. eo. l.j. Itē ꝙ
T.tantum infert tibi uiolentiam,ne res extrahere pos-
29 sis.† Et nota,ꝙ utilis rei uendicatio pretoria datur em
phyteotæ,uel ei,qui cōduxit solum ad superficiem im
ponendam,si cadit a possessione:uel ei,qui cōduxit ad
non modicum tempus,de quibus supra de cau.pos. &
propri.§.notādum igitur.uer.est & utilis. & uer.est &
b alia b.† Ad hoc,si colonus tuus,qui cōduxit fundū sub
30 pensione annua,intulit res in fundum, uel inquilinus
in domum,quæ ab eis,uel alijs possidentur , potes pos
sessionem illarum rerum pro pretio obligatarum per
interdictum Saluianum auocare, ff & C.de Saluiano
interdicto,l.1.Sic ergo concipietur libellus,

LIB.Corā,&c.ꝯqueror de P.qui res tales mihi obli
gatas à tali colono pro pensione talis fundi,quē sibi lo
caui pro decē,tenet,seu possidet,unde ago ꝯt.eū,ꝙ mi
hi tradat possessionē prædictarum rerum:& ad hoc p
pono interdictum Saluianum utile,uel actionem in fa
31 ctum,&c.in præal.l.† Si uero uis agere cōtra ipsum co
lonum,uel eius hæredem,sic concipies libellum:

LIB.Corā,&c.conqueror de P.cui locaui tale pdiū
pro decem nomine pensionis mihi soluendis.pro qua
pensione tales res fuerūt mihi obligatę,unde ago ꝯtra
eum,ut res illas mihi tradat , & ad hoc ppono interdi
ctu Saluianum directum, uel actionem in factū,&c.
c & sunt hic ponēda,quę iā diximus in Seruiana c,† Cæ
32 terum sic colonus rē domino petenti non restituit,lo
d cum habet constitutio,non ab re. C. unde ui d,in qua
diuersimode pōt cōcipi libellus.Si.n.uelit dominus ꝯ
eū agere ex locato,uel ex interdicto de precario,sic cō
cipitur libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.colono meo,seu
inquilino quondā,cui cum locauerim fundū meum,
seu domum,seu precario concesserim usq;ad annū,&
tempus finitum sit,peto,ut mihi fundum prædictum,
seu domū restituat:& ad hoc ppono actionē ex loca-
to seu interdictū de pcario,ff.loca.uideamus.§.q.unū.
C.de precario,l.2. Vel intentabis condictionē ex l.C.
locat.si quis cōductionis. & facta cōdemnatione pro
executione potes intentare condictionem ex l. illa, nō
ab re.& sic concipies libellum.

LIB.Coram,&c.cōqueror de P.quondam colono ,
uel inquilino meo; cui cum locassem domum, seu pre
cario concessissem,& ab eo repetiissem,cū nollet resti
tuere,fuit mihi p sñiam T.iudicis ad rē ipsam restituē-
dā condēnatus:vnde qa nondū restituit,peto rē ipsam
ab ipso mihi restitui pet.eius æstimationē,l.20. mihi p
stari.& ad hoc propono cōdōnem ex illa l. non ab re.
C. vnde vi & loca. conductores. hoc etiam dixi supra
e versic.porro e sicut. Vel sic potest concipi libellus.

LIB.Corā,&c.vt supra in eo.versi.in primo libello,
vsque,domū restituat.iunge,peto ēt æstimationem ip-
sius rei mihi ab eo præstari,quam rem æstimo decem:
& ad hoc propono cōdictionē ex illa l.non ab re. C.un
33 de.ui,& l.cōductores.C.loca.† Sed uī,ꝙ possit peti pæ
na æstimationis,cū usque ad sñiam possit moram pur-
gare,Sed dic,ꝙ pæna ꝯmissa est.ex quo nō vult restitue
re:sed tñ pōt purgari restituendo ante sñiam. Quidam
tñ dicunt,ꝙ non pōt peti,sed nisi restituat,iudex ex of-
ficio suo condemnabit ad æstimationem. Sed durum
est,ꝙ pnūciet super eo,qđ no petiī,extra de simo licet
ff.de iud.de qua re.vnde Bononiæ sic concipit libellus.

LIB.Coram,&c.peto talē rē,quā tali locaui, uel pre-
cario cōcessi,mihi ab eo restitui. & si passus fuerit con
tra se litem cōtestari,& sñiam ferri, peto rei æstimatio
nem,quam rē æstimo 20.& ad hoc,&c.ut supra proxi
34 me.† Sane per constitutionem,ex libris f. prouidet do-
f mino,cuius colonus,uel inquilinus,uel procurator , &
hmōi negligenter possessionē perdunt,& alius posses-
sionem ingreditur,in qua libellus sic concipitur.

LIB.Corā,&c.ꝯqueror de P.q possessionē talis fun-
di,quā per pcuratorē,vel per colonū , uel inquilinum
habebā,seu possidebam,nunc detinet: unde ago cont.
eum,vt mihi restituat.& ad hoc propono condictionē
ex illa l.ex libris.C.de acq.poss. Vel sic.

LIB.Coram,&c.ago contra P.ut mihi restituat pos-
sessionem talis fundi,quam per colonum , procurato-
torem,seu inquilinum habebam, & ipse dolo, seu desi
dia ipsorum accepit.& ad hoc,&c. Item super cōsti.ob
æs alienum.concipit,ut j.de pig,§.1.uersic.itē cū ob æs
De em-

ADDITIONES.

a Dum tamen earum noīe. *Istud,dum tamen earum,usque ad uer.item quod uolebam.improuide fuit hic insertum,& suspicor, ꝙ fuerat additum in margine signandum super uer.supra proxi. ubi dixi,huic excusationi resistit quarta positio rei,quæ sequitur quare uidetur fuisse error,per uerbum Seruiana, bis additum emendatē quo ad sui ueritatem,sed non quo ad impertinentiam.*

b Alia. *Sic etiam Ros.hoc interdictum continuauit sup.prox.dicēs, & in isto eadem fore necessaria,quæ in Seruiana, & facit quod de positionib.hic sequitur.*

c In seruiana. *Sup.uer.porro est,& forte depositionib intelleaxit, uel ponenda,id est repetenda.hoc dico propter obiectionem , quā soluit ibi,quam hic repetit Ros.*

d C.unde ui, *Hanc l.Ros. textualiter prosequitur ante fi.sui operis,demum ponit omnes libellos,qui hic sequuntur.*

e Ver.porro. *Hic,& ibi,& statim inf.uidebis coniunctas has duas leges.Opp.Ross.ubi plus,l.non ab re.de l.1.C.de uet.iur. enuc.ad fi.1.col.ubi dicitur similia resecanda , maxime cum diuus Zeno fuerit auctor utriusque,respondet,quod l.conductores,loquitur in trib.casib.xiiii.sa inquilino,colono,& tenente precario , l. non ab re.generalius loquitur, uel similitudine excusetur diuersitas rubricarum,& uide,quod scripsi ext.de lib.obl.c.2.in pri.in quo āāt aijcerat lex,non ab re.a l.eo.ti.si quis in tātū.ibi no.in ult.gl.*

f Ex libris. *Post constitutionem proximam aliquib. intermedijs prosequitur istam Ros.textualiter in fi.ponens hos duos libellos, & plus sibi placet secundus,subdens,quod uerbum Restitutionis saepe respicit restitutionem tantum,ff.quorum bo.l.1.& ut ibi no. ponitur Restituere.pro Dare,& uide sup.uer.porro.2.*

De Emphyteusi. Rubrica.

SVMMARIVM.

94 Uno ex filiis emphyteutæ canonem non soluente, in pœna communiter promissi in solidum committatur.
95 Stipulari, uel pacisci, alteri an quis possit.
96 Pactum domini directi an possit inuitis nocere.
97 Inuitus in concessionis causa quis dicatur.
98 Cōcessio ecclesiæ in emphyteusim si negetur, qualiter sit probāda.
99 Tenens rem in emphyteusim, si committat crimen lesæ maiestatis, an in bonis emphyteuticis ueniat puniendus.
100 Forma pacti inter emphyteutam & ecclesiam, non uoluntate emphyteutæ solius mutari possit.
101 Emphyteuta cessans in solutione pensionis ultra biennium, quo casu se tueri possit, ne expellatur.
102 Concessione alicuius rei facta, ut inde reddatur 4 pars fructus, an pro nō solutione per biennium cadat res in cōmissum, & nu. 128.
103 Emphyteuta uolens soluere nuncio domini, ipso autem consentiente retinet, nec soluat, an cadat a iure suo.
104 Res emphyteutica an cadat in cōmissum, ubi emphyteuta cecidit a possessione, propter quod nō soluit, sed is, ad quē possessio peruenit.
105 Emphyteusis an rescindatur eo ipso, quod emphyteuta non soluit intra tempus statutum.
105 Celeriter sibi prouidere non dr̄, qui exactus debitum non soluit.
107 Emphyteuta qualiter dicatur sibi celeriter prouidere.
108 Feudatari nō soluēs annuatū per triennium, an cadat a iure feudi.
109 Rem incidere in commissum propter cessationē solutionis pensionis an generaliter sit uerum.
110 Dans in emphyteusim sub pacto, si sibi fiat quolibet mense solutio pensionis, an in tali conductione spectantur tres menses.
111 Solutio pensionis in iure emphyteutica quo tempore sit faciēda.
112 Pactum cum emphyteuta factum, quod non possit aliquo casu repelli, an sit ualidum.
113 Contractus emphyteutæ rescissio quo casu possit peti.
114 Emphyteuta rem emphyteuticam uendere uolens, semper debet iure domini saluo uendere.
115 Emphyteuta uēdēs sine denūciatione, perinde est, ac si nō denūciet.
116 Dominus emphyteuseos, uolens ius suum uendere, id est proprietatem, an teneatur emphyteutam requirere, nu. 1 7.
117 Emphyteuta uendens rem emphyteuticam domino inconsulto, an cadat a iure suo.
118 Verbum Vendere, est pro effectu traditionis accipiendum.
119 Emphyteuta uendens, & tradens rem emphyteuticam, an euitet pœnam recuperando eam.
120 Emphyteuta rem tali pacto recipiente, ut non liceat ei uendere nisi minori, uel æquali personæ, an minor, uel æqualis ementes, & uendere uolentes debeant idem pactum seruare.
121 Dn̄o emphyteusis ī uēditione rei ēphyteuticę semel cōsentiēte, an si emphyteota anno elapso post dn̄i cōsēsū uēdit, cadat a iure suo.
122 Fundus emphyteoticus an uendi possit a minori sine decreto.
123 Incertis non est locus coniecturis.
124 Verbum Nolo, est extensiuum.
125 Denunciatione prælato facta, si respondeat se nolle emere, unde fiat uenditio, an si uendens promittat facere renouari, nec faciat, ad pœnam.
126 Mora ultima semper nocet.
127 Emphyteosis natura est, quod fieri debeat ad meliorandum.
128 Emphyteota domino præstante duodecim denarios censuales, & ibi fructuum certam partem, & uelit ius suum alteri uendere, quis horum habebit laudemium.
130 Recipiens plura prędia in emphyteosim sub diuersis pensionibus, si pro una basiam soluit, domino credente pro omnib. sibi solui, & si per 30. anno possedit interueniendo quorundam possessionem, an poterit 30 annorum præscriptione se tueri.
131 Emphyteota an possit rem emphyteoticam sine domini consensu donare, & nu. 181.
132 Dominus emphyteoseos qualiter possit petere pensionem a secundo emphyteota, ubi primus rem emphyteoticam donauit.
133 Emphyteota an possit rem emphyteoticam dare in dotem, uel in donationem propter nuptias, & nu. seq.
135 Aestimatio quo casu loco debiti, habeatur.
136 Viro, cui datur res emphyteotica, cessante a solutione pensionis ultra tempus a iure statutum, an res cadat in commissum.
137 Fūdus dotalis potest propter culpam, uel dolum mariti alienari
138 Emphyteuta an possit legare emphyteuticam rem alicui extraneo domino irrequisito.
139 Emphyteuta an possit hæredem extraneum instituere.
140 Emphyteuta donante, uel hæredē instituēte extraneū, an possit dominus a donatario, uel hæreditario laudemiū exigere.
141 Quæstiones de donationes legatione, hæredis extranei institutione, an locum habeant in emphyteuta ecclesiæ.
142 Emphyteuta donante, uel legāte alicui ecclesię, an possit ecclesia retinere, & nu seq.
144 Legāte aliquo ecclesiæ aliquid soluēdū singulis annis super aliquo prædio, an possit eius hæres uēdere sine consensu ecclesię,
145 In uenditione meliorationum debet forma debita seruari.
146 Ingrediente emphyteuta monasterium, an bona emphyteutica dedicentur monasterio.
147 Permutatio uicina est emptioni, nec potest emphyteuta sine domini licentia rem emphyteuticam permutare.
148 Res emphyteutica an possit sine dn̄i cōsensu pignori obligari.
150 Res emphyteutica an possit simpliciter alteri locari, & n. 170.
151 Res emphyteutica locata si casu redeat ad dominum, an stare debeat dominus locationi.
152 Emphyteuta domini consensu dante alij in emphyteusim, si secundus uel tertius suū uēdere, quis recipere debeat pecuniā, &c.
153 Emphyteuta dante alteri in emphyteusim, contra quē, & qua actione aget dominus.
154 Contractus communi consensu celebratus, non potest sine communi consensu dissolui.
155 Emphyteuta uolens rem emphyteuticam dare in feudū, an teneatur domini consensum requirere.
156 Traditum non uidetur traditum, si non durat.
157 Augmentum, siue accessiones, aut meliorationes rerum ephyteuticarem, cuius esse debeant.
158 Thesaurus ī fundo emphyteuticario īuentus cuius esse debeat.
159 Tenēte aliquo fundo ī emphyteusim ab aliquo sub una pēsione 12 denariorū, si alter percipiat, an, & qua actione possint.
160 Re emphyteutica totaliter pereunte, an ipso iure liberetur.
161 Fundo emphyteotico partim pereunte, an minui debeat pēsio.
162 Re emphyteutica aucta, an augebitur & pensio.
163 Pensio rei emphyteuticę an propter sterilitatē sit minuenda.
164 Pactū contra naturā contractus factū, nunquam est tenendū.
165 Pactum in uno specialiter factum, non debet ad alia extendi.
166 Amisso instr̄o emphyteutici cōtractus, an teneat contractus.
167 Amisso emphyteusis instrumento an possit emphyteuta petere a domino instrumenti renouationem.
168 Domino emphyteuseos petente sibi edi instrumentum emphyteuticum, an debebit emphyteuta edere.
169 Lōga pstatio cōiecturā facit, ut oīa solēniter facta esse uideāt.
171 Pater accipiens rem in emphyteusim pro se & filijs, demum si cessat in solutione pensionis, uel alias sua culpa possessionem perdit, an ex hoc filius innocens debeat perdere ius suū.
172 Re aliqua in emphyteusim pro se, filijsque suis concessa in annos 60. si emphyteuta intra hoc tempus sine filijs decedat, an possessio reuertetur ad dominum,
173 Accipiente aliquo rem in emphyteosim pro se & filijs masculis, an comprehendatur filij ex filia.
174 Pater accipiens rem emphyteoticam pro se & filijs & nepotib. ipso moriente, quibus sint res diuidendæ.
175 Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.
176 Accipiente rem emphyteoticam pro se & uxore & filijs, an comprehendantur filij uxoris ex alio uiro.
177 Accipiēs rē in emphyteosim pro se & uxore sua ad uoluntatē suā an ipso moriēte, nō expressa uoluntate res pertineat ad uxorē.
178 Beneficium concessum a papa usq; ad suæ uoluntatis beneplacitum, quantum durare dicatur illa permissio.
179 Modus concedendi rem in emphyteosim multipliciter consideratur, & nu. seq.
181 Ecclesia quo casu in materia emphyteosis loco filij, uel hæredis habeatur.
181 Ecclesia perpetuo durat unquam moritur, unde res ad illam perueniens perpetuo possidetur,
183 Ius accrescendi an habeat locum in contractibus inter uiuos.

Filius

a NVNC aliqua a de iure emphyteotico ad simpliciū Canonistarū instructionem supponamus, sup quo p modū qōnū
1 duximus pcedēdū. † Primo igit̄ quęrē dū est, quo iure cōtractus iste introductus est. Et dic, q iure ciuili, & ex natura sua introdu-
b ctus est a lege Zenonis[b], ut Insti. loc. & cō. §. adeo aūt. & C. de iure emphy. l. 1. Ius. n. Zenonis ciuile est, sicut & cętere leges imperiales, & q̄ sunt ī corpore iuris inclusæ, ff. de iust. & iur. l. ius aūt. & C. de ueteri iur. enu. l. 1. §. iubemus. & hoc est illud ius ciuile, de quo sępe fit mētio ff. de var. & extraor. cog. l. 1. ff. de cōd. & demō. l. ius ciuile. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Arg. tñ cōtra, q sit ītroductus a iure gētiū. nā dicit lex, q ex iure gētiū ītroducti sūt oēs pene ɔ̄ctus, vt ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure & Inst. de iu. nat. §. ius aūt gētiū. Sed dic, q ideo dixi Plene, pp hunc cōtractū emphyteoseos, & quosdā
c alios. c † Secundo qrit̄, vñ dicat̄ ɔtractus emphyteosis?
2 Resp. emphyteosis deriuat̄ ab emponemate. Emponema. n. Græce, melioratio Latine, vt C. de iure emph. l. 2. Idem dr̄ ɔtractus emphyteosis, i. meliorationis, vt ext. de loc. & cōdu. potuit. Est aūt melioratio tā ex parte dantis in emphyteosim, q̄a percipit annuam pensionē, & quia quicquid in re sua plantat̄, seritur, vel ędificat̄, finito ɔtractu emphyteotico ptinebit ad eum, cuius est solum, vt C. de iure eyph. l. 2. & inf. ver. 131. & ff. si ag. vec. vel emph. pe. l. 1. & 2. C. de rei uēd. si quis. q̄ et ex parte accipientis, quia ipse vtitur & fruitur, & suas meliorationes possidet, & plus pcipit de fruct. b. q̄ soluat noīe pēsionis, vt ff. de loco pub. fru. l. 1. §. 1. & fi. & C. de iure emph. l. fi. C. de sacros. eccl. Auth. ppetua. & Auth. si quas ruinas. q̄ habes 10. q. 2. Itē melioratio-
d nes vēdere pōt, vt ī pd. potuit[d]. Vel dic, q emphyteosis dicit̄ ab empistis, q est ī, & pistis, q est fides, q. i. in fide suscipientis rem, tradit ipsa res, ut eā deteriorē fieri non pmittat, ut C. de sa. san. eccl. Auth. hoc ius porrectum. & Auth. q rem hmōi. q̄ habes 10 q. 2. alias cadit a iure suo, ut ibi, & ī Auth Col. 2. de nō alie. aut pmut reb. ecc. §. q̄a vero Leonis: 2. ver. si vero etiā ppetuā. sed eam meliorem faciat, ut in Auth. eo. tit. §. si uero qui-
3 dam, in prox. concor. & C. de iure emphy. l. fi. † Tertio quæritur, cuius naturæ iste ɔtractus? Respō. stricti iuris est, cum a stricto iure effectus introductus, quod etiā patet. nam cum in l. quę est Inst. de ac §. actionum, numerātur & specificantur ɔ̄ctus bonę fidei, iste non ponitur inter illos, quare videtur, q iste, sicut & ceteri, qui ibi nō specificant̄, stricti iuris sit. simile Inst. de tute. §.
e 1. & Inst. de his, qui sui, vel al. ē. iur. sunt. §. videamus. e
4 † Quarto quærit̄, in quo differt ɔ̄ctus iste a ɔ̄ctu locationis? R. ñ. emphyteosis nō est locatio, vt Inst. de loc. §. adeo. differt ergo rōne dominii, quia emphyteota habet vtile dñium, vel directū, vt C. de loca. & con. si quis cōductionis, & l. ad proba. & ff. eo. nō solum, & extra de fide instr. īter dilectos, prope fi. ibi, cum ad probationē rei proprie, &c. Item differt rōne possessionis, quia cōductor non dr̄ possidere, vt in præal. decr. inter prope fi. ibi, nec ad plenum possessio, & c. & arg. ext. de pręsc. si diligenti: & C. de vsu. l. 1. & ff. de acq. pos. si aliquam, & no. C. commū. de vsu. l. 1. sed emphyteota possidet naturaliter, vt ff. de acq. po. naturaliter. Item differt rōne ptātis in alterum transferendæ, quia cōductor pōt ius suum in alterum trāsferre alii rem locando, vt C. loc. nemo. emphyteota vero non, nisi domino volente, vt ext. e. potuit. & C. de iure emph. l. fi. Item differt ratione pręscriptionis, nā emphyteota, qui tenet a priuato, non cadit a iure suo, nisi triennio cesset, vt C. de iure emph. l. 2. & ff. loca. quæro. licet quādo tenet ab ecclesia, sufficiat biennium, vt in præd. ca. pront. & in prę. Auth. hoc ius, & Auth. qui rem, & secundū hoc ītellige diuersas quęstiones īfra positas, nam qñque loquuntur in illis de biennio, qñq; de triennio. In re aūt fisci statim cadit emphyteota, vt ff. de publ. & vec. l. uectigalia, §. non solutis, nisi forte sit in perpetuum locata, tūc. n. nō reuocabitur sine principis auctoritate, ut in e. ti. l. cotem. §. igit̄. Alii tñ dñt idē iuris in fisco, quo in ecclesia, esse. Item differt, q locatio fieri pōt tā de rebus mobilib. q̄ de immobilibus, & se mouentibus. emphyteosis vero de immobilibus tm̄. Quærit, quos, agi-
f tat labor, & pluries numerate. f Magis autem videtur contra-

ADDITIONES.

a Nunc aliqua. *Hic ꝓsequitur de iure emphyteotico & ī hoc sequitur cursū nostrū, quibus cōtractus materiā habemus sub tit. de locato. & auctor ipse nostras rub. seq. Compilatores aūt Codicis has rubricas diuiserūt, ut patet in fi. li. 4. & de hoc per Azo. in Sūma, & facit hoc ad id, qđ dixi sup. prox. in prin. Practici autē auctores de hoc tractauerūt, pter Ro. ubi de prætor. rub. 5. de utili rei. vend. qua datur emph. & Io. de Bla. ea. rub. saluo, quod Bonagui. par. 3. ubi libellos format, duos posuit, unū super aduocatione rei pp cēsum non solutum, alium pp petitionem pēsionis. Ceterum optime aūt fecit auctor oēs qōnes, quas ubicunq; in glo. vel alibi scripturas inuenit, hic uniēdo, potissime aūt fuit additus p Mart. de Fano, q de hoc cōposuit tractatū prosequitur p 29. qōnes principales, quarū aliquæ sunt ualde prolixæ, & quędā sub se alias continent, ut inf patebit, & oēs qōnes, quę pcedūt uer. ut aūt fuerunt eius ibidē, excepta Quarta, ut ibi d. eā. Ad utus etiā multū fuit p distinctiones Pet. de Sap. quę alle inf. ante uer. S. et Abbatis. q post distinctionē. quæ ponitur sub 7. q. 42. qōnes posuerunt de materia, quarū aliquæ post O. los. qui multa ponit sup. l. eo. ti. C. de Accur. dico idē, Ber. formauit 11. in dec. potuit. Quærentibus aliquā de qōnib. infra scriptis non reminiscentib. de ipsius nume. prouidere concepi pert abulam infra scriptam.*

b Zenonis. *Vide, quod dicam inf. uer 171.*

c Alios. *Qui no. in ult. gl. legis, & pe. §.*

d Potuit. *Quod præcedit, habuit a Mar. & quod sequitur a distinctione. de qua supra.*

e §. uideamus. *Et hoc sequtur, q ex hoc cōtractu ueniūt usuræ ex mora, quæ tñ ueniunt in locatione, C. loc. l. 2. Est sciēdum, q qōnem sequentē Mar. nō potuit in tractatu de quo sup. sed plenius, quam hic, posuit illam super l. fi. C. eo. ti. ut infra patebit.*

f Numerate. *Numerauerat auctor quinq., sicut fecerat s. dicta*

distinc sed in §.adeo.Insti.loca.Aceu.numerat septē, sed illas iā expresserat auctor in pcedentib.uersi.sed diuersitatē originis Itē qualitates actionū.s.altera bonę fidei,altera stricti iuris,su. ver.prox.& ad le,quod ibi dixi.Itē hic condictio ex lege, ibi actio ex conducto.Mar. de Fan.super l.fi.C.e.ult.id,quod statim subdā de pretio et pēsione,dat alias diuersitates,s.φ istę conficiant in scriptis,C.eo.l.1.2.& 3.quod nō est locatione,C.locati, l.contractus.In cōtractu aūt,de quo in prin.dixit, accessit in q. 4.illi dicto,φ ualeat sine scriptis,per rationes,quæ sunt inf. pro xi.q.Itē in locatione propter sterilitatē remittitū pensio,C.locat. l.exceptio ext.e.tit.propter,in emphyteosi non,C.e.tit.l.6.Itē in hoc modica pensio soluitū,ut hēt ēt consuetudo,quod in locatione induceret ressessoriā,de quo sup.e.1.§.nunc dicēdū,§.2. circa med.ū,uer.sed nū,d prædicta.Ex hoc infert Rof.ubi sup. φ licet locatio uno numero facta non teneat, tenet tñ emphyteosis.Primū patet ff.loc.si qs conduxerit.Secundum probat ɔ suetudo,& posuit sup.§ seq.in 2.forma.Item,sm eum.alia differentia est,quia locatio non fit sine pretio,ff.locati, l.1.& 2. ista vero fit cum specie,puta certa,vel p pecu.Item rem locatā dñs auocat propter sui necessitatem,quod in emphyteosi non reperitur statutum de hoc.Itē rem conductā per me loco nō requisito dño,C.loc.l.nemo,in emphyteosim danda,secus,ext. de loc.potuit.Item emphyteota rem pignorat,quod conductor non facit C.si res alt.pig.da.sul.fi.Item iste domū reficit, C.de sacrof.ecc.Aut.quas aliud in conductore,ff.locati, ex conducto. ī prin.Item conductor suas meliorationes accipit,ff.loca.sed ad des,§.si inquilinus,secus in emphyt.C.e.l.2.sm Mar.de Fā.sup l.fi.C.e.qui addit,ea quæ ducūt in emphyteosi, in locatione ad non modicum tempus locum non habere,nisi in quantum iure muenitur ex presum,alle.ff.sol.mat.si uero,§.de uiro.

ADDE,in quo differet contractus locationis a contractu emphyteotico,Alex.consi.112.2.li.& an ualeat emphyteosis facta uno nummo,per Pet.de Ancb.consi.ult.

cōtractus iste accedere ad naturam locationis, quam venditionis,prout no.ex.eo.c.potuit.& ideo cōpetenter sub hoc ti.hanc materiā disputamus, differt tamē cōtractu venditionis,quia ille non fit, nisi numerata pecunia interueniente,vt C.de ɔtrahe.emp.fides. Iste aūt cōtractus bene fit sine pecunia,vt in Auth. de ali.
a & emph.† Porro a natura feudi differt,quia feudū gratis & libere ob remunerationē ɔceditur,vt J.vers.129. hic vero ab initio quandoque de facto pretium interuenit,& certa pensio assignatur,vt ext.de relig.do.constitutus.Inst.loca.§.adeo.& ff.e.si quis nummos.Ideo dixi Quandoque,quia sępe pecunia non interuenit,φ si altera species detur,erit contractus innominatus,li-
5 cet alii contradicant.† Quinto queritur, qualiter ɔtractus iste fiat?Et dicit lex,φ contractus iste celebrari de
b bet in scriptis,alioquin non tenebit,but C.de iure emphy.l.1.& ar.ff.de testi.ex co.ff.de iudic.cum prętor.ff. de cōd.& dem.cum ita legatum,in fi. Sed opponitur, quia si ī scriptis fieri debet,certum est,φ debent partes subscribere,& alię solennitates seruari debēt,quæ no.de fi.inst.cōtractus,& C.de don.l.donationib.ext. de elec.innotuit.10 q.2.hoc ius porrectū. Aut subscriptiones & solēnitates huiusmodi hodie interponi nō videamus,vnde non vr̄,φ teneat modum ɔctus,si desint,quę in illis adesse debent,vt ff.de transac. cum hi. §.si prętor.ff.de Public.quemcūque §.fi.ff qui satisd. cog.quoties.C.de his,qui.vt ind.l.pe.C.si ɔpter.pub. pe.l.2.12.q.2.sine exceptione.ext.de ele.quia propter. 2.q.1.statutus,& facit C.de sen.& inter.om.iud.prolatā, ff.de test.tut.iure nostro resp.1.ff.de reiu.l.4.§.antep. ff.de a .ct.tut.l.2.ff de pig.cū vitiose.Sed pōt dici,non esse vsquequaq; verū,φ debeat omnino in scriptis fie
c ri,nec lex vetat fieri sine scriptis, c vñ nec nōs vetare debem⁹,ar.ff.ex q.cau.ma.nec nō.C.de reli.statuas, ff. de pe.mutus,§.1.2.q.5.ɔsuluisti.eX̄ de transl.inter corporalia,circa mediū.Et hoc īterpretat ɔsuetudo gñalis.q̄ ē optima legū īterpres,vt eX̄ de ɔsuetudo dilect⁹ ff.de le.& senatuscō.minime,et l.si de iterpretatione.

unde consuetudo seruādā est,vt C.quæ sit long ɔsue.
d l.1.ff.de legi.de quib.& J.ver.prox.& vide J.ver.139.&
e seq eItē fit ɔct⁹ iste cōi cōsensu dñi & emphyteota sic vt dñs statī al.qđ accipiat,& certā pensionē singulis annis recipiat.Item qñq; ɔtrahit ad tps,qñq; vero ī ppetuū,vt inf.ver.7.Item et ɔhit vsq; ad certā gñationem, puta tertiā, vel quartā.f&sic vtunt̄ ī diuersis partib.pri monii B.Petri,& ī aliis partib Italiæ.itē fit sic,ut reno
6 uatio fiat,vt Inst.lo.§.adeo.& inf.ver.7.& ver.8.† Sexto q̄rit.qualis forma seruabit̄,qñ ecclesia dat ī emphyteosim,Et certe fieri dēt p̄sente epo,sub cuius iurisdictione ɔstituta est ecclesia ɔcedens,& res,q̄ ɔcedi dēt: itē dēt fieri cōcedentib.rem ipsā iurantib.nil fier' ī ec
g clesię lęsionem.s̄.§.sequit̄.gItem solet fieri ɔ certa pēsione,quāti solent esse redit⁹,min⁹ sexta parte, nisi ruinosę domus fiat cōcessio qā tūc plus minuit̄ pensio,ɔ ut inf.uer.4x.plenius distinguemus,hæc ɔbant.10 q.2. Auth. ppetua.& Auth.si quas uero ruinas. Sed cū hæc hodie nō seruent̄,nō uñr ualere ɔctus moderni, ut s. uer.px.Et certè dixit.Ma.de Fa h φ de iuris rigore nō tenent,ut īf.uer.px.an fi.De cōsuetudine tñ tenere dicūt.nā si ɔctus ex pacto ppriā immutat naturā,ut ff.de ɔsc.ver naturalis.§.fi.multo fortius ɔsuetudo immu
7 tare pōt.† q̄.plurimorum ɔsensu firmata est. Est.n.ɔ suetudo tenaciter obseruāda,vt §.cōtra p̄.venditor: §. fi.ff.de admi.tut.sine.§.Lucius.Preterea vtile est ecclesię minorem solenitatem seruare, ut facilius ɔhere possit unde potest tali solennitate recedi, vt C. de donat.

ADDITIONES

a Et emphy.*Circa prin.Col.9 gl.1.tenet contrariū in decre.potuit.& hoc pracise tenet Mart.de Fan. dicens hac duo necessaria,s.pretium & pensionē.Ad primū inducit l.fi.§.sed ne auaritia.C.eo.tit.Nec uide,φ cū emptione familiaritatē habeat,nisi dicatur pretiū a prin.interuenire,& dicit id expressum C.de sac. san.ecc.Auth.qua res.ibi,nec quod dedit,repetit.& l. iubemus nulli.§.pe.ibi,quid accepit œconomus de pensione,dicit patere, C.e.l.2.de sac.san.eccl..Auth.præterea.ff.si ag.uectil.l.1.& 2.facit inf.uer.prox.uer.item fit.*

ADDE,in quo differat contractus emphyteoticus a uenditore Alex.consi.107.3.lib,

b Non tenebit.*It hoc tenet Pileus sua q.104.dicit tamen,φ si conuenerat,ut sic fieret,agi pōt,ut fiat,p l cōtractus,statī alleg. Qui tenet hoc,habent ɔ se rōnē,quia iste contractus est habilis ad perpetuitatē iuris continuandi inter diuersos p actus interpolatos.Iuste igit̄ lex uoluit interuenire scripturā ɔpter labilē hominū memoriā,13.di.ɔterea.ff.de ɔba.si arbiter.C.qui test.fa. poss.l.hac consultissima.§.at cū.Et hoc placet,nō recipiēdo pro illa solennitate de qua sape quaritur,sed pro publico instīo.De tali instīo recipiens tres leges C.eo.ti.faciunt casus no.sup.de instr.edi.§.restat.in 3.col.& de censi.Romana.lib.6.No.casum, & utrobique,quod iste casus not. & saltem non minor ratio in isto,quam pluribus ex illis.*

ADDE,an contractus emphyteoticus requirat scripturam, Alexan.consi.137.2.lib.& consil.17.4.lib.& opin.Spec. simpliciter tenet Rof.consi.103.

ADDITIO.Adde tu omnino uidendum And.Sic.consi.14.in ci.Clementissimi Dei,& mihi uidetur.col.pe.uer.item probo subtilius.in 2.uol.Hen.Ferr.

c Sine scriptis. *3. lect. quod contractum non est necesse fieri in scriptis,sed pacta sunt scribenda, & has tres breuissime ponit Accur.in l.1.in glo.7.*

d De quib.*Vide quast.Mar.de Fan.in sua 4.q.& idem Ioan. de Ela.ubi infra.in prin.& Rof.ubi supra.in fin.*

e Et seq.*Ibi dua quastiones de instrumento perdito.*

f Tertiam,vel quartam.

ADDITIO.Vide Pau.de Cast.consil.338.inci. ad primum quæsitum.in 2.par.consiliorum,ubi consuluit, an emphyteosis ecclesiastica trāseat ultra nepotes,uel tertiā gñationē.Hen.Fer.

g §.sequitur,*In 2.3.& 4.formis, non tamen in illis dicitur de iuramento,nec de facto seruatur, & adde,quod ibi dixi.*

h Mar.de Fano.*una 5.q.usque ibi,Barbarus.*

nat. sancimus, & l. pe. C. de testa. mil. quanquã. & l. mihi res. & C. de don. filius. Item ecclesia Romana talem cõsuetudinẽ dissimulat, & patitur: & hoc vr̃ sufficere ad hoc, vt teneat ꝯtus, ar. ff. mand. l. qui patitur, & ff. de of. præ. Barbarius, & 3. q. 7. infamis. §. ueruntñ. quamuis ad hoc responderi possit, ꝙ multa per patientiam tolerantur, & c. ut ex. de præb. cum iam dudum. in fi. & facit 31. q. 1. hac ratione. in fi.

5 † Septimo quæritur, utrum contractus iste possit in perpetuum fieri per ecclesiam. nã in priuato indubitatum est, ꝙ põt in perpetuum concedere, & quælibet pacta apponere, vt C. de iure emph. l. 1. Itẽ & ciuitas hoc bñ põt, vt ff. si ag. vec. vel emph. pe. l. 1. Et certe vr̃, ꝙ ecclesia hoc nõ possit, ar. 12. q. 2. apostolicos. ubi hoc prohibet expressè. Item dicit lex, ꝙ res ecclesiastica dari non põt in emphyteosim, nisi ad uitam suscipientis & duorum suorum hæredum, uel filii, filiæ, & neptis, seu nepotis. Et in uiro & uxore ẽt fieri potest: & sic ius certas personas statuit, ut in Auth. Col. 2. de non alie aut permu. reb. eccl. §. emphyteosim autẽ,

a & §. dudum. Sed dic, a ꝙ ecclesia in perpetuum concedere põt. & præ. Auth. corrigitur per illud, quod est in Auth. Col. 9. de alie. & emph. §. in aliis. & §. licētia. 10. q. 2. hoc ius porrectum. & Auth. perpetua. & ext. de loca. potuit. Et si dicas, ergo res fiet ecclesiæ inutilis? resp. nõ est uerum, quia percipiet annuam pensionẽ. Item quia pp canonem non solutum poterit res ad ipsam redire, inspiciendum est. n. quod accidere põt, arg. ff. de aq. pl. arc. in diem. in fi.

6 b †. Vt autem circa p̃sentem materiã clariorem tradamus doctrinam, notandum est b, ꝙ cũ ecclesiastica res in emphyteosim dat. aut est ruinosa, aut non. Si est ruinosa, perpetuo dari põt in emphyteosim, 10. q. 2. si quas uero ruinas, et in Auth. de al. et emph. §. si uero quædam. Si non est ruinosa ab ecclesia Constantinopolitana, et ẽt ab aliis ecclesiis, et monasteriis Constantinopolitanis non potest dari, nisi vsque ad vitã suscipientis, & duorum successorum, ut supra. Nec ẽt valet pactum de renouatione cõtractus factum: & sic loquitur præd. §. dudum & §. emphyteosim aũt. Aliæ uero ecclesiæ perpetuo dare possunt, & pactum de renouatione ꝯtus facere, vt in præ. Auth. perpetua. & in p̃. §. licentia. Et hæc vera sunt, cum ecclesiæ expedit rem in emphyteosim dari. secus, si non expediat. tunc. n. locum habet præ. c. apostolicos, & ex rei qualitate colligitur, utrum expediat, uel non: vt si res per diligentiã alicuius redacta sit ad culturam, ext. de reb. ecc. non alie. ad aures, uel quia res deterior facta est pp cladem, ut in p̃. Auth. perpetua, uel quia ruinosa est, ut in præal. Aut. si quas ruinas, vel quia adeo est inutilis, ꝙ nullos prorsus reddit redditus, vt in Aut. de alie. & emph. circa princ. uer. si uero non hñt. vel quia licet pretiosa sit, nullos tñ vel paucos redditus reddit, ut in Aut. de non alie. aut pmu. reb. ecc. §. quia vero Leonis, ver. si vero alicuius ecclesiastici aut quæ p̃tiosa sit, & magnos reditus reddat, tñ pensio pro ea ꝯstituitur fm determinationẽ pręd. §. quia vero Leonis. & præal. Auth. ppetua. quã determinationem inferius declarabo Item ẽt utrum nõ expediat ecclesię rem in emphyteosim ꝯcessisse, ex qualitate perpenditur pensionis. nam si res in emphyteosim data, bona & p̃tiosa sit, & magnos reddit redditꝰ annuatim. Item si eiusdem bonitatis existit, cuius erat, quãdo prius eã ecclesia acquisiuit, non dẽt dari in emphyteosim, nisi tanta summa cõstituatur ecclesiæ p annua pẽsione, quantam faciunt reditus, quos percipiebat ecclesia tempore contractus emphyteotici: facta tñ diminutione, ipsorum redituum solummodo in sextã partẽ, i. ꝙ si reditus valebant annuatim. 12. libras, ꝯstituant 10. lib. ad minus pro annua pensione, ut in præ. Aut perpetua, & in p̃. l. §. quia uero Leonis, 1. Et eadẽ pẽsio dẽt statui, si res sit facta melior, postquã ipsa ecclesia acquisiuit, ne sua diligentia sit ei dãnosa, C. de alluuionib. l. fi. Idem est ẽt, si parum deteriorata sit, nam pp modicum damnum a iure non recedit, ff. de in integ. resti. scio. & ext. eod. titu. ca. 1. ext. de rebus eccl. ali. vel non, c. pen. Quid ergo, si non cõstat, cuius bonitatis esset, cũ res ecclesiã peruenit? Respon. attenditur, ꝙ res bone sit, & ꝙ bonus reditus redditur tpe, quo in emphyteosim datur, ut non expediat eam dari cum maiori diminu-

10 tione redituum sextæ partis. † Sed quare fit diminutio sextæ partis? Rñ. pp cõpensationẽ futuri periculi, si res forsã deterioretur, qa pp deteriorationẽ nõ diminuetur de cætero pẽsio cõstituta, ut in præ. §. dudũ, & §. qa vero Leonis. 1. quod verum est, nisi res pereat in totũ, ut C. de iure emph. l. 1. & inf. ver. 135. Itẽ si res diminuta vel deteriorata sit pp cladẽ vsq; ad dimidiã reditũ, vel circa, nõ expedit ecclesiæ in emphyteosim eã dare, nisi p ea tãta annua pensio assigneẽ. quantũ faciũt reditus eo tpe, quo cõtractus emphyteoticus celebratur. Sic possunt intelligi pręc. §. quia vero Leonis. l. & p̃. Auth perpetua. fm Accur. Sed Azo intelligit, acta diminutione reditũũ vsq; ad tertiam partem, fm q. d. sit, qñ datur res in emphyteosim ruinosa. prout int dicetur Ia. B. intelligit simpliciter sine diminutione aliqua redituũ, mortẽs forsã, ut Ire ruinosa fiat diminutio pp sumptus, qui necessario fiunt ad refectionem, q in re

11 facta deteriore pp cladem nõ sunt necessarii. † Intellexit. n. esse cladẽ, cũ domus est pestilens, ut s. hoĩes sani ĩ ea morari, uel diu uiuere nõ possint, & iõ eã inhabitare nolũt. Alii dñt esse cladem, si res p parte causa tẽ perierit, ut inundatione, seu alio cõsimili casu, ut ff. de minor. uerũ. §. pe. Quare ergo hoc casu nõ fit diminutio fm opi. Iac. cum fiat in casu præcedenti, in quo minus vr̃, cum non sit res deterior facta, Resp. in præcedenti casu fit pp rationem ibi assignatã, l hoc aũt casu non, quia satis grauata est ecclesia pp deteriorationem cladis, ne afflicto addatur afflicto ff. de off. p̃si. diuus. ext. de cler. ægro ex parte. C. de epi. au. tã dementis. 7. q. 1. cũ percussio. Item si res p ruinã deterior facta sit, nõ expedit ecclesiæ illam in emphyteosim dare, nisi facta diminutione vsq; ad tertiã partem solũmmõ reditũ, quos ex ea anteq̃ esset res ruinosa, ecclia percipere cõsueuit, 10. q. 2. si qs ruinas. Quod intellexit R. vsq; ad tertiã partem p̃standã, i. ut si primo percipiebãtur 12. libre, assignentur 4 pro annua pensione.

12 † Azo uero intellexit, ut fiat diminutio vsq; ad tertiã non prestandam, vt sic sit sensus, ꝙ si primo p̃stabanẽ 12. libræ, nunc præstentur 8. & sic minuetur pars tertia, i. quatuor. ꝙ ęquius vr̃, & ideo preferendũ. C. de iudic. placuit. ext. de transac. fi. de off. de lega. consuluit. & habet hoc locũ, i. ꝙ fiat diminutio vsq; in tertiã partem, qñ statim priusq̃ rem reficiat, vult soluere annuã pensionem. Si vero non vult soluere, nisi tunc, demũ cum res refecta fuerit, non fiet aliqua diminutio, imo medietatem eius pensionis, quæ adcrescet post refectionẽ, dẽt emphyteota ecclesię prestare, verbi gratia, qñ res fuit data in emphyteosim, dabant 12. libre, nũc pp reędificationem aucta est pensio in 6. lib. & ita possunt haberi 18. librę, prestabuntur ergo ecclesię 12 q̃ præstabantur primo, & medietas sex librarũ, in quib. augmentatur, i. tres librę, & sic facta computatione cũ primis 12. habebit ecclesia 15. pro pensione, ut pre alle. Auth. si quas vero ruinas & in pręc. §. si vero qui-

13 dam. † Sed oppones, si dẽt emphyteota prestare pẽsionem tm̃ post reędificationem, studiosè stabit p 30. annos anteq̃ ędificium compleat. Resp. elapso tpe, intra quod potuit construere, prestabit pẽsionẽ, ff. de verb. obli. continuus. § cum ita. Vel dicas, ꝙ prouidere dẽt ecclesia, ut certũ tẽpus sibi statuat, intra quod possit, & debeat opus compleri, ext. de restit. spo. frequens. §. solet.

ADDITIONES.

a Sed dic. *Secundum Mar. de Fano. q. 7.*

b Notandum est. *Hic ingreditur distinctionem Pet. & Abb. de qua dixi in princ. §.*

14 solet.lib.6.† Si autē res ecclesię, quæ datur in emphy-
teosim, inutilis sit, & nullos reddit reddit⁹, tūc dabit ī
emphyteosim, qualitercūq; pōt, ut in Auth. de alie. &
emphy. in j. col vers. si uero nō habent. & hoc casu po
test intelligi ext. de reb. ecc. alienan. uel non, ad aures.
Si vero res ecclesiæ pretiosa sit, nullos tñ, aut modicos
reditu⁹ reddit, ut puta turris. & datur ī emphyteosim,
tunc debet res subtiliter æstimari, & pro ea iusta pēsio
assignari, ut in præal. Auth. ꝑpetua. † Dicitur aūt iusta
15 pensio, quæ lapso spatio 20. annorū facit verā rei æsti-
mationē. n, ut in præal. §. qa vero Leonis. in ver. si ve-
ro alicuius ecclesiastici. & hoc est verum ī aliis a Con
stātinopolitana ecclesia. nam in ea spectatur quinqua
ginta annorum spatiū, ut in Auth. de alie. & emphy. §.
16 sanctissimas. † Caueat ergo, quicunque recipit rem ab
ecclesia in emphyteosim, ut eam recipiat iuxta pręscri
ptam formam, nam alias restituere cogetur, & pēsio
nem pro ea soluere constitutam, ac si iure cōtraxisset,
ut 10. q. 2. hoc ius. & in Auth. qui uero res iā dictas. &
in Auth. de nō. alien aut perm. reb. eccle. §. quia vero
Leonis. 2. uer. si uero etiam perpetuā. & Auth. de alie.
& emphyte. in vlt. colum. uer. si uero emphyteosis. &
hoc ēt casu intelligitur pręd. c. apostolicæ. secundum
Pet. de Samp. Vel dic, ut supra uer. 6. a † Octauo quęri-
a
17 tur, ecce ecclesia concessit alicui in emphyteosim ali
quam rem hoc pacto, quod quoties emphyteota pro
pter canonem non solutum a re ceciderit, teneatur ip
sa ecclesia pro certa pensione renouare instrumentū
cōcessionis sibi & filiis & nepotibus eius, uel etiā pro
se & duabus personis post eū. quibus ipse concedere
voluerit, prout fit in quibusdam locis, ut supra sequi-
tur ver. porro. & uersic. ceterū. modo quęritur, an pa-
ctus cum tali emphyteota factum adeo prosit primo
uel secundo emptori. si contingat illū rem vendere,
ut ex tali pacto ualeat contra ecclesiam se tueri? Et di
b cit Mart. de Fano. b ꝙ sic, ut ff. de pactis, si tibi decē. §.
pactum. ff. cōmuni diui. in hoc iudicio. §. j. & ff. de cō
18 trah. emp. dolia. §. 1. infra uersic. 169. § Nono quęritur,
quis istorum cogetur soluere pēsionem, an videlicet
emphyteota, qui uendidit, an uero emptor? Et uide-
tur, quod emptor, argu. C. sine cen. uel reli. l. pen. & fi.
Sed certe illud speciale est in fisco, at si ecclesia uelit
petere pensionē ab emphyteota, cū quo contraxit, ab
eius hęredib. petere debet, & non ab emptoribus, se
cundum Mar. de Fan. quia personalis actio non sequi-
tur possessorem, sed contrahentem, ut ff. de cōtrahen.
emp. l. fi. §. fi. C. si aduersus cre. l. 2. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæ
res. C. de hæreb. uel act. uen. l. 2. Si uero ecclesia nō pe
tat pensionem, quicunque ipsorum soluerit, siue em
ptor, siue emphyteota, satis est, ut ff. de neg. gest soluē
do. Si autē nullus soluerit, res incidit in commissum,
& ad ecclesiam redit biennio finito, ut 10. quæst. 2. qui
rē huiusmodi. & in præd. c. potuit. nec poterit emptor
allegare se soluere non debuisse. non enim plus dura-
bit res apud eum, quā duratura esset apud emphyteo
tam venditorem, siue morte, siue cessatione in solu-
tione canonis, siue deterioratione, arg. C. de pericu. &
cōmo. rei uē. necessario. §. fi. C. si pig. pig. da. fu. l. 1. & 2.
c C. si mācip. ita ve. ne prost. l. pręfectus. in fi c † Decimo
19 q̄ritur, pone, emphyteota cessauit biēnio ī re ecclesia
stica, vel triennio in re priuati, & tanto plus, quod ne-
quit moram purgare, & sic res incidit ī commissum,
tñ ipse semꝑ possidet, nunquid tenetur restituere fru
ctus perceptos ab eo tempore, quo res incident in cō
missum? Respon. dic, quod sic, & usufructuarius te ne
tur restituere fructus perceptos a tēpore usufructus
20 finiti, ut C. de vsufru. l. si pater. † Vndecimo quęritur, si
res auferātur emphyteotę, quia in solutione cessauit,
an tenebitur etiam ad restitutionem pensionis subtra
ctę, Respon. quod sic, in emphyteota ecclesię, ut in ꝑ-
alle. Ath. hoc ius porrectum. & Authen. qui rem hu
iusmodi, & in Authe. de alie. & emph. § si uero quis lo-
cator. nec ipse poterit etiam repetere fructus ꝑ re me-
lioranda factos, ut ibi dr̄. In priuata autem persona nō
uidetur, quod ipsa possit repetere rem & censum, siue
pœnam propter canonem non solutum, nisi expresse
fuerit dictum, ut ff. de dol. except. apud Labeonem, &
ff. de transact. q̄uj fidem, extra de pœn. suā. sicut de usu
fructu dicitur, ut ff. de usufru. cum fructuarius, ff. de tri
bu. illud. ff. de pecu. in summa. §. fi. Alii tamen dicunt, ꝙ
licet emphyteota paratus sit rem dimittere, nō tamen
poterit se a pēsionis solutione liberare: & ꝙ dominus
re habita nihilominus aget ad pensionem temporis ꝑ-
teriti, & ad damnum in re datum, postquam fuerit illa
d concessa, ut ff. de aqua plu. arcen. quanquam. §. 1. d. & vi
21 de inf. uer. 41. & uer. 136. † Duodecimo quæritur, quid si
cessatū est in solutione pensionis, uel tributi, & res est
alteri concessa, nunquid primus, an uero secūdus pos-
sessor soluet id, quod de prędio debetur. Respon. dic,
quod pro eo tempore, quo cessatum fuit per primum,
soluit tantum primus, & non secundus, ut ff. de lega. 1.
apud Iulianum, §. fi. ff. de contrah. empt. l. fi. ff. de pub. &
22 vect. Imperatores, resp. 1. † Decimotertio quæritur, qd̄
si ecclesia nolit, dic, qui in solutione cessauit, rem aufer
re, nec eū expellere, sed vult solū exigere pensionem?
Rñ. electio est ecclesię in hoc casu, utrum uelit emphy
teotam expellere, an uero pensionem recipere, ut in ꝑ-
alle. §. si uero quis locator, & in Auth. de non alien. aut
permut. reb. eccl. §. si uero etiam. Potest ergo ipsum re
tinere, si uelit, licet res inciderit in commissum. Regu
lare enim est, quod qui potest expellere, potest & reti-
nere, ut ff. de regulis iuris, qui potest, & in Euange-
lio.

ADDITIONES.

a Ver. 6. *Est sciendum, ꝙ distributione finita Pet. & Ab. prosequē do literam decr. potuit formarunt 42. q. de quib. infra dicetur.*

b Mart. de Fano. *sub sua 6. q. fuit ista & seq.*

c L. pręfectus. in fi. *Secundum Mar. qui signat cōtrarium de l. si usufructuar. ff. de noua. solue, ut ibi no.*

d §. 1. *Hoc placet Io. de Bla. sua q. 5. in qua dicit hic duo esse, quorū quolibet habet onus suum. Vnum, quod emphyteota percepit fructus, uel per eū stetit, quo minus perciperet, propter quod ad pensionem tenetur. Aliud fuit in mora & retentione pensionis soluē da per trienniū, & ob hoc meretur expulsionē, si domino placet. Res ergo & pœna propter diuersas cās exiguntur, nec pœna succedit hic loco rei, ut ff. de arboribus, si quis rem. utrunque igitur, & cū pœna expulsionis sit pœna legalis, exigi potuit res & pœna, sicut euenit in re furtiua, & pœna furti, ff. de condi. furt. si pro fure. 2. responso. In pœna conuentionali non sic, ff. de ac. emp. l. prædia. Itē non obstat C. de iure do. impet. l. 2. quia ibi esset aperta contrarietas, s. post receptas usuras, quod non sonat, debitū subsistere uelle, uti in impetratione dominii, quæ contrarietas deficit in hoc casu, & sic dictum, gl. in l. 2. C. e. non placet. Cy. ēt ponit hoc in præal. l. 1. in 4. q. subdens dictum Iac. de Are. qui dicit, ꝙ si primo defecit, pōt postea pensionē petere, ff. loc. l. colonus. & in Auth. de non alie. §. scire. Si uero prius pensionē recepit, si tēporis posterioris, et non est dubium, de quo inf. 25. q. & 26. si præteriti, aut simpliciter & non expellet, quasi purgata sit mora, ff. si quis cau. l. 2. facit ff. de pub. & uec. §. fi. & de eo. quod cer. loco, l. fi. Aut cum protestatione sui iuris, & tunc deiicere pōt, ff. quib. mod pig. l. si debitor. Colorem habet hæc opinio, sed cū nulla sit contrarietas, nescio qua necessitate fienda sit protestatio, nisi dicas, quod in uerbis posset esse consideratio, an recipiat ab illo emphyteota, & ut tali, an recipiat a Titio, quod debebat ex præterito tēpore, quasi uelit Ia. quod cum ex uoluntate dependeat, an solutione nō facta res inciderit in commissum recipiendo ante expulsionem, ut tali etiam pro tempore præterito uideatur uoluntatem declarasse.*

ADDE, an per receptionem canonis uideatur remissa caducitas & facta noua recognitio, Ro. cons. 103.

ADDITIO. Adde Phil. Cor. con. 40. inc. uiso processu. co. pe. uer. & propterea. in 4. uo. Hen. Fer

a gelio a, Nonne habeo potestatem crucifigere te, & di
23 mittere te? Item is, in cuius fauorem aliquid dr nō ua
lere, pōt facere, ut ualeat, ut ff. de iniusto, rup. & irri. te
sti. filio. & arg. ff. de iure dot. §. si res. C. de transact. l. trā
b sactione finita. & iūge inf. uer. 154. † Decimoquarto q̃
24 rit, quid si ecclesia, uel minor cessauerit ī solutione pē
sionis, nunquid currit eis hoc tempus, ut res incidat in
commissum? Dicit Vber. ꝙ sic, arg. pro eo C. de admi.
c tu. si tutores c. Dicit tñ, ꝙ restituātur, præsertim ubi ad
ministrator, seu tutor non sunt soluēdo, ut ff. de min.
si ex causa. §. pen. ext. de in integ. resti. cōstitutus. C. de
min. tut. l. tutores. Et hoc uerū est, si sine dolo cessaue
rit. nā si dolo, uel fraude cōstitutio cessat, ut ea. l. proba
d tur. Mart de Fan. d dixit, ꝙ tale tempus nō currit mino
ri, & sic non perdit rem propter canonem nō solutū,
ut C. lib. 11. de fundis patri. l. 1. & C. in quib. cau. ī inte.
resti. non est, nec l. fin. Nec obstat, for eum, l. C. de ad
min. tut. si damnum, quia illud loquitur secundū an
tiqua iura. Vel ibi minor nō dānificatur in re emphy
teotica perdenda, sed tñ in pensione soluēda. Vel ibi
loquitur de fiscali canone, quem intra tricesimū diē
offerendo pupillus moram purgat, vt ff. de Pub. l. Im
peratores. in fi. & adde, quod sequitur ī. vers. proxi. &
25 seq. † Decimoquīto quęritur, qd si ecclesia tenēs rem
e priuati e in emphyteosim, cessat in canonis solutione
vltra biennium, nunquid ei preiudicatur? Et videtur, ꝙ
sic. nam minores præscriptiones currunt contra eccle
siam, ut C. de sacr. san. eccl. Authen. quas actiones. q̃
posita est 16. q. 3. §. pōt. prope fi. Sed contra, quia eccle
sia etiā uolens rem emphyteoticam alienare, non po
test, ut C. de sac. san. eccle. iubemus nulli. & Auth. qui
res. quę est 10. q. 2. multo ergo minus inuita hoc poterit
26 † quod enim quis volens non pōt, nec inuitus facere
adstringitur, ut C. lib. 12. qui mil. non poss. l. 1. C. de ad
uoc. diuer. iud. l. ne quis. Non enim ecclesia, quæ vellet
rem emphyteoticam alienare, cessaret in solutione, vt
sic a iure suo caderet, quod permittendū non est, arg.
ff. de his, quæ in frau. cre. l. 2. 3. & 4. ff. de transa. cum hi.
ff. si tamen lis. Sed certe quandoq; qui alienare nō po
test, admittere potest, vt ff. de minor. etiam ei. ff. de fun
f do dot. si fundus f. Dixit Mar. de Fan. g ꝙ ecclesia non
g soluens, ipso iure cadit a re, poterit tamē restitutionē
implorare, ut soluat, & sibi rem retineat, quod sic pba
tur, nam parificantur ecclesia & minor, ut ext. de in in
teg. restit. c. 1. & C. de sac. sanct. eccl. vt inter diuinū, vn
de pari iure cēseri debēt, ut ff. ad l. Aquil. illud. & C. de
cōstit. pecu. l. si. Item etiam quæ sacra sunt, publicorū
appellatione continentur, vt 1. distinc. ius publicū. ff.
de iust. & iur. l. 1. §. publicū. & C. de vsur. acceptā. Sed
ciuitas & respublica restituitur, cū est læsa, ut C. lib. 10.
de iure rei fiscalis, l. rempublicā. & C. de off. eius, q ui
cem alterius iu. ob. l. 1. C. in qui. ca. ma. 25. an. rest. l. res
27 publica. & uide s̄. ver. px. † Decimosexto quærit, sed
ſm hoc intra quod tps poterit ecclesia petere restitu-
tionem, Dicunt quidam, ꝙ perpetuo, sicut & minor,
vt ext. de in inte. rest. c. 1. Dic, ꝙ intra quatuor annos a
tpe lapsi biennii poterit restitui. Licet. n. ecclesia mi-
nor cēseatur, vt s̄. restituetur tamen iudicis officio, qđ
vltra quadriennium non durabit, ut C. de temp. in in
h teg. rest. l. fi. habetur enim pro minore facto iam maiore h.
28 † Decimoseptimo quæritur, quid de ciuitate, quā ali-
quis tenet in emphyteosim? Respon. dic in omnib. &
per omnia, ut in ecclesia iam supra dictum est, & facit
ad omnia præmissa ff. de minor. l. si ex causa. §. si in cō-
i missum i. † Decimooctauo quærit, quid si mortuus sit
29 emphyteota, & hæres ignorans rē emphyteoticariā
fore, nec forte inueniens inter alias chartas suas īstru-
mentum emphyteosis, non soluit canonem intra tē-
pus determinatum a iure, nūquid perdit ius suū, & ex
pelli poterit? Respon. dicunt quidam, quod non quia
iustam habet ignorantiæ cām, ut ff. de reg. iu. nō vr im
K probus, & l. qui cum alio k. ff. si ing. ma. esse dic. l. 2. scie
tiam. n. non ignorantiam volumus obligari, vt C. li. 12.
qui mil. non poss. super seruis, & lib. 10. de tab. l. gene-
rali. ff. de euictione, si dictum, §. penult. ff. de vsur. pecu
niæ. §. 1. ff. quod vi aut clā, semper, §. hoc interdicto. ff.
deposi. l. 1. §. fi. Tu dic cōtra de stricto iure, vt ff. de ver.
obl. ad diem. & l. cum filius, §. in hac, ff. de naut. fœ. l. fi.
Cum enim hęres eadem persona cēseatur cum defun
cto, in cuius locū succedit, vt in Auth. iusiur. qđ a mor.
præst. & C. de impub. & aliis subst. l. fi. præsumit hæres
scire, quod defunctus sciebat, vt ff. de diuer. & tem. p̄.
cum hæres. & ff. de pub. eum, qui, §. nihil. & l. si ergo. §.
si hæres, nec eius ignorantia domino debet esse noci-
ua: sed quia iustam habet ignorantiæ causam, ut dixi,
l restituet ex clausula generali. si qua mihi iusta cā, & c. l
vt ff. quod vi aut clam, semper. §. hoc interdictum, ma
xime vbi ignorabat, cui soluere deberet, ut ff. deposi. si
quis inficiatus. ff. de pet. hęre si debitor. Argum. tamen
contra, quod ipso iure non currit ei tempus, ff. de ædil.
edict. cum sex ff. de calum. l. annus. C. quomodo & quā
do iu. ab eo. Sed hæc iura loquuntur de anno vtili, ꝙ
30 currit ignoranti: vide infra versicu. proxim. † Decimo
nono quæritur: sed quid fiet, si non sit, qui recipiat pen
sionem? puta quia forte hæreditas iacet toto tempo-
m re biennii, vel triennii? Respond. dicunt quidam m,
quod tutus est, nec expelli potest, ex quo non fuit, cui
solueret, argumen. ff. de public. vectig. & commis. sta-
tim. §. fin. ff. de usur. pecuniæ. §. fin. Tu dic, ꝙ res incidit
in commissum: nam & si pecunia sit ad diem sub pœ-
na promissa, ante diem mortuo promissore committit
pęna, licet nō sit hęreditas eius adita, vt ff. de uer. ob. ad
diem. Dab. ē tñ ei restitutio ex clausula gnali, ff. ex qui.
cau.

ADDITIONES.

a Euangelio. *Io. 20.*

b Ver. 104. *Et uide quod ibi dicam de priuato, uer. 24. quæritur.*

c Si tutores. *Ad hanc q. & sequentem uide, quod scripsi de relig. do. constitutus super gl. hoc ideo.*

ADDE, an ecclesia habens emphyteosim ab alia ecclesia, p non solutionem census incidat in commissum. Bal. con. 225. 1. li.

ADDITIO. Adde tu, quod alias est consilium Bal. 2. quod in c. reuerendissime. in 3. uol. Hen. Fer.

d Mar. de Fan. *in sua 8. q. par. 1. & Io. de Bla. in fi. tertii membri.*

e Priuati. *cor. ecclesiæ. & sic posuit Mart. par. 2. q. 8. patebit etiā ex inferioribus.*

f Si fundus. *Dicebat Mar. quod dici potest, quod non sit alienatio sed redintegratio iure in ecclesiam concedentem, quod permittē dum est, ar. ff. de pact. si vnus, §. pactus ne.*

g Mar. de Fan. *Et Io. de Deo. lib. 2. q. 8.*

ADDE, quod etiam emphyteota ignorans restituitur, si non soluat, ut tenet Ro. consi. 160.

h Maiore. *Patet hoc de rest. in integ. c. 1. lib. 6.*

ADDE, quod Roma. consi. 369. tenet, quod ob enormissimam læsionē et post quadriennū possit petere restitutionē in integrū.

i §. si in commissum. *secundum Mar. de Fa. cuius fuerunt sup. prox. 4. quæstiones sub prima. 8. de secunda dicetur inf. q. autem hic sequens fuit eius 8. & tenet primum dictum.*

K Qui cum alio. *& l. qui alterius. & e. ti. cum quis. l. 6.*

l Iustam causa & c. *Hoc tenet Acc. super l. 2. in ult. gl. & Odof. ubi sup. & est. q. pe. tenens hanc æquitatem rigori præferri, C. de iu. placuit. idem dicit super regula, cum quis. li. 6. & ut ibi præscripsi super tex quam etiam Cy. recitat in l. 2. C. e. ti. in 12. q. subdens ibi dictū Ia. de Ra. distinguētis, an possit defuncto iputari culpa, uel nō. Exēplū de 1. ut si morosē & deliberate mortu', nec dixit hæredi sua, ꝙ tali debet talis pensio, uel tale debitum pæna le, tunc pæna cōmittitur cum effectu, ut ff. de na. fa. l. 1. & de uer. ob. l. ad diē. Se do casu si culpa posset imputari hæredi, puta additionē tradendo, & tunc idē. Si uero neutri pōt imputari culpam, tunc pęna nō cōmittit cū effectu data restitutione de æqtate, ut s̄*

ADDE Ro. consi. 166. & quid, si non sit hæres, cui fienda ueniat solutio, uide Alex. consi. 166. 2. lib.

m Quidam. *Host. in Sum. huius ti. §. pe. uer. quid si hæreditate.*

cau.ma.l.1.& l.sed si per prætorem. Alii tamen dicunt,
ꝙ non dabitur restitutio per præd.l.ad diem, quod non
31 placet, inf.ver prox.† Vigesimo quæritur. sed quare se-
cundum istos non datur restitutio, ubi iacet hæreditas
quæ omnino nihil nouit, ut supra uersicu. proxim. in
alio uero casu posito supra uer. 18. datur restitutio hæ-
redi propter ignorantiam. Respond. ubi est adita hæ-
ditas, ut in casu illo, tunc est, cui negligētia, seu igno-
rantia possit obesse, & ideo iustum est ei subueniri, in
proxi. autem præcedenti casu, quia vbi non est hæredi-
tas adita, non est persona aliqua, quæ ignorasse dicatur
& ideo personæ, quæ non est, subueniri non potest, ut
extra de re iudic. abbate, §. 1. vers. præsertim, libro sex-
to, extra de eccles. ædific. ad audientiam, 2. ff. de iure co
dicil. quidam referunt. Vel dic, quod ideo hæreditas du
rioris est conditionis, quā si hæres: quia hęreditas non
adita gerit vicem defuncti, ut ff. de acquire. rerum do.
l. hæreditas, 2. & ff. si quis test. liber esse iussus sit. l. 1. Si
cut ergo defunctus non posset ignorantiam allegare
in facto suo, vt ff. ad Velle. quanquam. & ff. pro suo, l. fi.
si nec hæreditas, quæ ipsius uicem gerit, arg. ext. de sol.
32 c. 1. † Vigesimo primo quæritur. quid ergo, si non appa
ret dn̄s. cui solui posset, nunquid sufficiet depositio &
consignatio? Super hoc dic p omnia, vt inf. ver. 34. Imo
etiam dicunt quidam, quod non potest expelli hoc ca-
su, licet non deposuerit & cōsignauerit. ex quo nescit,
cui soluere teneatur, ff. de vsur. pecuniæ, ff. de arbit. Cel
33 sus. ext. de usur. cum tu. † Vigemosecundo quæritur,
quid si ecclesia tenet rē priuatæ personę in emphyteo
sim, & cessauit in solutione canonis, nunquid in hac
cessatione considerabitur biennium, aut trienniū. Re-
spond. dic, biennium expectari, ut in hoc iure cuiusli-
a bet priuati censeatur a, argu. extra de statu mon. & re-
gul. recolentes, & in his, quæ no. extra de præscri. illud,
34 & uide supra uer. 11. † Vigesimotertio quæritur: pone,
res emphyteotica occidit in commissum, puta ꝓpter
canonem non solutum ita ꝙ non potest amodo mora
purgari, uel propter rē forte deterioratam: sed hoc nō
obstante, dominus postea recepit pensionem posterio
ris temporis, nunquid propter anteriorem cessationē
poterit emphyteota expelli. Et uidetur, quod sic: quia
ius semel amissum non uidetur posse integrari, de cō-
sec. distinct. 4. quæris. uersi. non potest autem. 7. q. 1. q̄
periculosum, ff. ad Trebel. deducta. respon. 1. ff. de le. 2.
Mæuius. §. 1. C. de re. nis. pign. cum ex causa. Nec enim
solutione pensionis postea facta acquiritur ius deper-
ditum, nec præiudicat in futurum, vt C. de pac. si certis
b annis. Tu dic contra b. quod recipiens solutionem post
cessationem sibi præiudicat, nec amodo illo prætextu
poterit emphyteota expelli, argu. C. de iure do. impe. l.
2. ff. de in offic. rest. l. fi. ff. de minor. l. Aemilius. & l. si fi
lius. ff. deposi. si hominem. C. de pact. conuen. l. com-
missoria, ff. de pac. cum in futurum, ff. si quis cau. l. 2. §.
2. de doli excep. l. 2. §. Labeo. & vr̄ expressum ext. de re-
lig. dom. constitutus. prope fin. Cum. n. nō vtitur iure
suo, ei renunciare uidetur, maxime cum ius illud odio
sum sit, arg. ff. de iniusto, rup. & irrito test. filius, ff. de le.
præstan. ben. bo. poss. contra tab. l. nonnūquam. ff. de ca
stren. pec. hæreditatem. §. filius, imo recipiendo pensio
nem iuri suo, quo ad hoc renunciare intelligitur, vt ff.
de lege commiss. l. post diem, & l. præceden. §. si. exi. de
res, quæ fi. a ma. par. c. ex ore. & hoc, vbi dominus scien
35 ter recipit. † Vigesimoquarto quæritur: sed quid si sto
c minus recipiens solutionem in casu, præcedenti, igno
rabat rem fore commissam. Respon. dico, ꝙ talis rece
tio solutionis non præiudicat, ff. de inoffi. testam. ma.
ter. & C. eo. tit. si quando, §. fi. C. de fur. l. fin. ff. de pe. hæ
36 red. legitima, 3. q. 9. iudicas. & sup. uer. 18. † Vigesimo
quinto quæritur: quid si dominus pensionis solutionē
sub protestatione receperit, uidelicet saluo iure suo, ꝙ
non fiat sibi per hoc præiudicium, quo minus expelle
d re possit? Respon. dicunt quidam d, protestationem si-
bi prodesse, arg. 9. q. 3 saluo. ext de elec. Cumana. ff de
eo, quod certo loco, l. fi. ff. si quis cau. l. 2. resp. 1. nā & si
eum expellere vellet, nihilominus posset petere pen
37 pensionem, vt sup. uer. 11. † Vigesimosexto quærit qđ
dices de ecclesia, nunquid sibi pręiudicat recipiēdo so
lutionem pensionis, prout iam dictum est in priuato,
e sup. ver. 23. Resp. dicit Ber. e quod sic. si de capituli cō
sensu receperit pensionem, liberū. n. erat ecclesię, uel
expellere, vel pensionem recipere, vnde vnum eligen
do, alteri renunciasse videtur, ut sup. ver. 23. Quod itel
lige, si scienter factū est, secus si ignoranter, vel sub ꝓ
testatione, ut sup. ver. 24. & seq. Si aūt solus pręlatus re
ceperit, non pręiudicat ecclesiæ, quin adhuc expellere
eum possit, nisi postmodum cōsensus capituli accesse
rit, ut ext. de his, quæ fiunt a pręla. sine con. cap. c. pasto
ralis. Si autem solus rector alicuius ecclesię, vbi nō est
capitulum, id faciat, dicit B. ꝙ a modo non poterit ex
f pellere emphyteotam. Sed Mar. de Fan. f indistincte di
cit, quod pręlatus solutionem huiusmodi recipiendo
pręiudicat quo ad hoc ecclesię, nam & hoc pręiudiciū
facit ciuitati defensor ipsius, vt C. de vsur. aduersus.
Quare idem videtur in defensore ecclesiæ, vt C. de sa
38 crosan. eccl. iubemus nullam. † Vigesimoseptimo q̄-
ritur, quid si istis annis ecclesia pensionē recepit. sed
prælatus dicit in anterioribus annis fuisse in solutione
cessatum, & ideo vel canonem repetit, vel etiā ipsam
rem tanquam commissam? Dic, quod si emphyteota
g probat se pro tribus annis g soluisse, præsumitur sem-
per soluisse, nisi contrariū obstendatur, nec potest res
ei auferri, ut C. lib. 10. de apoch. public. quicunque. &
arg. ff. de probat. Procula. nam ex pręsentib. pręterita
metimur, ar. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. §. super
uacuam. C. de natural. li. cū qs alūnā ext. de præsumpt.
mand. Sed & si probauerit se ꝓ præterito anno soluis-
se, ꝓderit ei quo ad hoc, vt res ei auferri nō possit. Nā
dn̄s, siue ecclesia pēsionē recipiēdo, vr̄ quo ad hoc iu-
ri suo renūciasse, ut su. ver. px. & 23. & sic nō oportet
eum de solutione singulis annis facere fieri instrum
propter

ADDITIONES.

a Censeatur. *Male solut. & male alleg. priuatus. n. habet triē-
nium, sed forte, quod intellexit, quod censeatur iure priuati tenē
tis rē ab ecclesia, qui non habet nisi biennium, ut sic sit econuer
so. Sed contra hoc est, quod alleg. not. in decr. illud. in gloss. 3. &
fortius, quod super ea scripsi ad uer. 15. ibi respondi.*

b Cōtra. *Secundum Odof. in l. 2 & Ber. in dec. potuit. in glo. pen.
& Martin. de Fan. cuius fuit ista qo, & sequen. & sub sua q. 8.
& idem Io de Bla. sub sua 5. q.*

*ADDE, an per receptionem canonis uideatur dn̄s emphyteo
tam redintegrare, Alex conc. 14. 2. lib. & consi. 105. 3. lib.*

c Vigesimoquarto quæritur. *Est hæc quæstio generalis 17.*

d Quidam. *Bern. in c. potuit. in glo. penu.*

ADDE Alex. consi. 2. lib.

e Dicit Ber. *in dicta decr. potuit in glo. penu.*

f Sed Mar. de Fa *sub sua 8. q. sub qua etiam est sequens q.*

g Pro tribus annis. *Supple ī ultimis proximis, & idē Io de Bl.
in fi. & scias per l. istā, quicunq; & per l. 2. de iure emphy. ibi,
per totum triennium, probatur triennium, vel biennium, quod
datur ad canonem soluendum, intelligitur continuum, non inter
polatum. facit de elect. cupientes. §. cæterum. lib. 6. Scias. quod
Host. in Sum. de locato, paulo ante finem dicit, quod dicit hic lex
de tribus annis, locum habet in secularibus, in ecclesiasticis suffi
cient duo. Nouum ius inuenit in hoc Host. & detrahit ecclesiis
plus, quam forte perpenderit. concludit enim hoc dictum, quod
facilior probatio requiratur contra ecclesiam, q̄ contra priua-
tum. Ponderauit forsan Host. quod sufficiat soluisse illo tēpore,
quo non soluēs cadit a iure suo. Sed illo casu abbreuiatio tēporis
respicit fauorē ecclesiæ, ista eō. Sed forsan intellexit Host. Ec-
clesiastica, q̄ dicūt solui per ecclesiā, nō q̄ soluenda sint ecclesiæ,*

& tunc cessaret obiectio sed neutrum placet. Scias et, q lex quicunq; .q pe. est, non loquitur expresse de censu emphyteotico, sed de tributo, ibi probatio tributariæ actionis exposcitur, tn trahit ad hunc casum, ut dicit hoc auctor, & Accur. in l. 2. C. eo. in 3. membro magnę glo. & fere oẽs scribentes. And et de Barulo sub ipsa lege exaltat vocẽ suam, dicens, quod per illam legem obtinuit, in censu emphyteotico sufficere probationẽ solutionis trium ultimorum annorum, gl. et : in decre. cum ecclesia de causa pos. generaliter inducit illam, quod vltima sint spectanda.

ADDE Alex. consi. 105. 3. lib.

propter hoc tamen nõ pręsumit pro alijs annis soluisse.
39 se. † Vigesimooctauo quęritur, sed pone, cessauit quis in solutione pensionis per sex annos, & amplius, postmodum soluit pro tribus, nunc quęritur, pro quib. tribus soluisse videatur? Respon. pro prioribus, argum. ff. de sol. cum ex pluribus. Sed certe parum interesse vr, siue pro primis, siue pro vltimis videatur soluisse, quia cum restet solutio facienda pro tribus, semper est res commissa, saltem ecclesiastica, vt infra ver. prox. et seq. Vel dic, q imo interest, secundum ea, quę no. sup. versi.
40 prox. † Vigesimonono quęritur, quid si partem pẽsionis soluit, & in parte per biennium, & triennium, & vltra cessauit? Et videtur, q totam amittit, & q partis solutio non prodest ad vitandam pęnam, vt ff. fa. ercis. hę
a redib. §. in illa, ff. de verb. obli. in executionibus. §. pen. a quia nihil vr esse actũ, dũ aliquid superest ad agendũ; nec videtur edere, qui in totum non edit, nec defendere, qui in totum nõ defendit, 7. q. 1. nihil. C. de his, quib. vt indig. l. pen. in fi. de eden. l. pen. ff. de interog. ac. si defensor. respon. 1. Argu. contra, q tantum partẽ, pro qua cessauit, amittat. nã pœna non debet extendi vltra quã reperiatur delictum, vt C. de pœn. sancimus, ext. de his quæ fi. a ma. par. cap. quæsiuit, & arg. ff. si quis cau. si ser
b uus, §. si plurium.[b] ff. de his, quib. vt indig. l. rescriptũ,
c & l. hæres, qui. c quia pœnę emolliendæ sunt, vt de pœ. dist. 1. pœnę, ff. de pę. interpretatione. Item etiam uidetur, quod dominus partem recipiendo renũciat, quod tota res nõ cõmittat. arg. C. de pact. inter emp. & uẽd. l. commissoriæ, ubi quis petendo usuras, uidetur legi cõmissoriæ renunciare, & arg. ext. de pœnis. suam, vbi recipiens partẽ debiti pœnam exigere prohibetur, ut supra uer. 37. Dic, quod si cum totum soluere possit, propter contumaciam partem tantum soluit, tũc non prodest solutio partis, imo res sibi auferri potest. Si uero propter paupertatem, tunc excusatur pro parte, quam soluit, ar. ff. de col. bo l. 1. §. si cum duob. & ext. de test. spo. olim. 3. ext. de solut. c. pe. Vel dic, quod propter paupertatẽ excusatur in totum, si soluere integræ sit paratus,
41 infra uer. prox. † Trigesimo quæritur, quid igitur, si pro toto patrimonio annuatim soluere debeo sex denarios, solui biennio, uel triennio quinque tantum, uel faciebam 12. denarios, & unam gallinam, & solui alterum tantum, Et vr, d q pro rata incidat patrimoniũ in
d
e commissum, arg. ext. de relig. do. c. constitutus, in fi. extra de testa. Raynaldus, §. cęterum, & vide supra de præ
f scrip. ver. quia ergo si cum, & seq.[f] † Trigesimoprimo
42 quęritur, pone, emphyteota dicit se soluisse pensionẽ,
g dñs vero negat, quæritur, cui incũbet probatio? Dic, g q emphyteotæ, vt C. de prob. l. 1. & l. actor. q est 6. q. vlt. ext. de cau. pos. & propri. cum ecclesia Sutrina. prope fi. ext. de iuream. c. fi. Probabit aũt per scripturam de solutione factã, vt C. de fid. inst. plures. Quid aũt sufficiat ei probare, & an de qualibet solutione sit necesse fieri scri
43 pturam, dixi sup. versi. 37. † Trigesimosecundo queri
h tur,[h] pone, emphyteota uolens sibi prospicere, ne ob canonem a se non solutũ res cadat in cõmissum, uult soluere pensionẽ pro 10 annis futuris, ut sup. §. sequit. uer. si aũt, nunquid põt? Respon sic, ga qđ certo die. promissum est, statim dari põt, ut ff. de so. qđ certo die. de hoc C. de col. fundorũ patri. l. placuit. & J. uersic. prox.
44 † Trigesimotertio quęrit, qd si ecclesia nolit, p tot annis futuris recipere pensionẽ, nũquid emphyteota possit pro tot annis futuris offerre, deponere, & consignare, vt securus existat? Et vr, q nõ: quia congruo tpe dẽt fieri oblatio, vt ff. de solut. l. si soluturus. Cum. n. nõ possit eũ cogere ante tps soluere, vt C. de condi. indeb. licet. quare ecclesia co gẽt recipere? & facit ff. de verbo obl. l. qui Romæ. respõ. 1. ext. de plus petit. c. vnico. Ar. gt.: quia plus soluit, vt in prę. decr. & Inst. de act. §. plus vñ quia facit plus, q dẽt, nõ facit, qđ dẽt, vt ff. de in litẽ iur. cũ furti. Et laudandus est, qui nõ minus, sed plus facit, q dẽt, arg. ff. de aqua plu. arcen. l. is, cũ quo serui. vi b. p. si arborẽ. Et audiendus est q vult facere, qđ sibi p futurũ est, nec nocebit ei q percepit, vt ff. de aqua plu ar
i cẽ. itẽ Varus. & ff. de euic. in creditore. Sed dic i. q ecclesia non cogit ante tps recipere pensionẽ, argu. ff. de cõt. pec. item illa verba. in 1. Nã ei inuitæ ẽt, qđ melius est, præstari nõ põt, vt ff. de vsuf. nõ posse. & l. seq. & 74. dis.
k gesta. hẽt. n. suspectũ futurũ pręiudicium k, ar. ff. de pac. qui in futurũ, ff. solut. mat. l. respon. 1. ff. de leg. 1. filius.
l §. diui. Itẽ facit p & cõ, ff. de ann. leg. l. cũ, qui l C, de manu. test. si ita fuerit §. Labeo. ff. de sta. li. l. 4. §. Stichus &
45 uide inf. uer. prox. † Trigesimoquarto quæritur, quid si uoluerit emphyteota soluere pensionẽ anni pręteriti, quã soluere tenetur, dominus uero non uult recipere? Dic, quod debet ei pensionem coram testibus offerre, & si sic recipere uoluerit, tunc demum debet cõsignare. & in æde sacra, puta ecclesia, deponere, vt C. de iure emphyteota. l. 2. C. de p g. creditor. C. de pac. inter. ẽp. & uẽditiorem, si à te. & hoc vr sufficere, ne deinceps possit expelli, q̃uis biẽnium & amplius sit elapsum, ff. de euict. si ideo, §. fina. & l. si dictum. §. pen. & ff. de arb. Celsus. §. 1. C. de usur. s. p te non stet. Quidã tamẽ con soluit,

ADDITIONES.

a §. penul. *Et si stipulationum aliq. §. si. ff. de contra. emp. si tabulas. §. pen. C. de dist. pig. quandiu. ff. de leg. 3. etiam si partis ad Sy. si quis in grad. §. si quis tabulas.*

b §. si plurium. *Ibi in decr. suam, inf. alle. quere materiam.*

c Et l. hæres, qui. *Ad idem, ff. ad l. Fal. Paulus respondet, & ad Trebel. l. Paulus respondit, alias inci. si certa, & de aqua quo. & æst. Trebatius.*

d Et videtur. *Secundum Host. cuius fuit iste ver. in ussallo infra tit. 2. §. qui. mo. uer. quid si quis.*

e Constitutus, in fi. *Dic, quod superior uer. decr. ista non ob. quæ loquitur in contractu censuali, quo transfertur dominium, non in emphyteotico, ut ibi no. in gl. pe. Decr. seq. non ob. quia non in emphyteosi, sed in locatione loquitur, in qua bene fit remissio pensionis, nisi fiat commensuratio proximorum annorum. Ad § cæterum, responde, ut ibi no. in gl. hoc est ratio, melius ad illam partẽ facit, ff. ad l. Fal. l. Paulus, & ad Treb. Paulus, respondit res stiptum superius, & alleg. l. 1. §. Trebatius, ff. de aqua quo. & æst. Sed in his oĩb. erant corpora distincta & separata, facit de hoc, ff. quorum le. l. 1. §. si duæ. & de præ. quia sæpe, lib. 6. Sed instabis quod in 2. exemplo istius, uer. fiebat solutio de diuersis s. nummis & gallinis, sed licet res sint diuersæ, unica est pensio, & ideo ut de unica indicatur, ff. quando dies leg. ced. l. nec refert.*

ADDE, quod si unus denarius deficit, quod emphyteosis inci dit in commissum, And. Sicu. cons. 37. 2. lib.

f Et sequen. *Allegare intendit uer. sed pone, quia intermedium fuit additio, antequam illa uer. erat illi contiguus.*

g Dic. *Secundum Accur. in 3. membro magnæ gl. in l. 2. C. eod. & ibi Odof. & Cy. ibi q. 5. in qua me consulto tractat, quod scripsi de accu. super his in gl. mag ante mediũ uer. quid si obyciatur per iurium. adde Bal con. 142. 2. lib.*

h Trigesimosecundo quæritur. *6. q. Mar. hoc. uer. & seq.*

i Sed dic. *Secundum Mar. ut sup. idem Io. de Bla. ubi sup. in 4. q.*

K Præiudicium. *de quo dixi sup. §. sequitur. in fin.*

l L. eum, qui. *Vbi Dy. tenet per §. Stichus. hic in fi. allega. quod sic soluens bene liberatur, sed mihi non dicit, q dominus, uel ecclesia illã solutionem recipere compellatur, hoc dico propter id, quod scribit Cyn. in l. 2. C. eod. in uerb. q.*

Filius

a NVNC aliqua a de iure emphyteotico ad simpliciū Canonistarū instructionem supponamus, sup quo p modū qōnū duximus pcedēdū. † Primo igit quęrē-
1 dū est, quo iure cōtractus iste introductus est. Et dic, ꝙ iure ciuili, & ex natura sua introdu-
b ctus est a lege Zenonis[b], ut Inst. loc. & cō. §. adeo aūt. & C. de iure emphy. l. 1. Ius. n. Zenonis ciuile est, sicut & cęterę leges imperiales, & q̄ sunt ī corpore iuris inclusæ, ff. de iust. & iur. l. ius aūt. & C. de veteri iur. enu. l. 1. §. iubemus. & hoc est illud ius ciuile, de quo sępe fit mētio ff. de var. & extraor. cog. l. 1. ff. de cōd. & demō. l. ius ciuile. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Arg. tñ cōtra, ꝙ sit ītroductus a iure gētiū. nā dicit lex, ꝙ ex iure gētiū ītroducti sūt oēs pene ɔ̄ctus, vt ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure & Inst. de iu. nat. §. ius aūt gētiū. Sed dic, ꝙ ideo dixi Plene, pp hunc cōtractū emphyteoseos, & quosdā
c alios.c † Secundo qrit, vñ dicat ɔtractus emphyteosis?
2 Resp. emphyteosis deriuat ab emponemate. Emponema. n. Græce, melioratio Latine. vt C. de iure emph. l. 2. Idem dr ɔtractus emphyteosis, i. meliorationis, vt ext. de loc. & cōdu. potuit. Est aūt melioratio tā ex parte dantis in emphyteosim, qa percipit annuam pensionē, & quia quicquid in re sua plantat, seritur, vel ędificat, finito ɔtractu emphyteotico ptinebit ad eum, cuius est solum, vt C. de iure eyph. l. 2. & inf. ver. 131. & ff. si ag. vec. vel emph. pe. l. 1. & 2. C. de rei uēd. si quis. q̄ ēt ex parte accipientis, quia ipse vtitur & fruitur, & suas meliorationes possidet, & plus pcipit de fruct. q̄ soluat noīe pēsionis, vt ff. de loco pub. frn. l. 1. §. 1. & fi. & C. de iure emph. l. fi. C. de sacrosl. eccl. Auth. ppetua. & Auth. si quas ruinas. q̄ habes 10. q. 2. Itē melioratio-
d nes vēdere pōt, vt ī pd. potuit[d]. Vel dic, ꝙ emphyteosis dicit ab empistis, ꝙ est ī, & pistis, ꝙ est fides, q. i in fide suscipientis rem, tradit ipsa res, ut eā deteriorē fieri non pmittat, ut C. de sa. san. eccl. Auth. hoc ius porrectum. & Auth. q rem hmōi. q̄ habes 10 q. 2. alias cadit a iure suo, ut ibi, & ī Auth Col. 2. de nō alie. aut pmut reb. ecc. §. qi vero Leonis: 2. ver. si vero etiā ppetuā. sed eam meliorem faciat, ut in Auth. eo. tit. §. si uero qui
3 dam, in prox. concor. & C. de iure emphy. l. fi. † Tertio quæritur, cuius naturæ iste ɔtractus? Respō. stricti iuris est, cum a stricto iure fuerit introductus, quod etiā patet. nam cum in l. quę est Inst. de ac. §. actionum, numerātur & specificantur ɔ̄ctus bonę fidei, iste non ponitur inter illos, quare videtur, ꝙ iste, sicut & cęteri, qui ibi nō specificant, stricti iuris sit, simile Inst. de tute. §.
e 1. & Inst. de his, qui sui, vel al. ē. iur. sunt. §. videamus. e
4 † Quarto quęrit, in quo differt ɔ̄ctus iste a ɔ̄tu locationis? Rñ. emphyteosis nō est locatio, vt Inst. de loc. §. adeo. differt ergo rōne dominii, quia emphyteota habet vtile dñium, vel directū, vt C. de loca. & con. si quis cōductionis, & l. ad proba. & ff. eo. nō solum, & extra de fide instr. īter dilectos, prope fi. ibi, cum ad probationē rei proprie, &c. Item differt rōne possessionis, quia cōductor non dr possidere, vt in præal. decr. inter prope fi. ibi, nec ad plenum possessio, & c. & arg. ext. de pręsc. si diligenti: & C. de vsu. l. 1. & ff. de acq. pos. si aliquam, & no. C. commū. de vsu. l. 1. sed emphyteota possidet naturaliter, vt ff. de acq. po. naturaliter. Item differt rōne ptātis in alterum transferendæ, quia cōductor pōt ius suum in alterum trāsferre alii rem locando, vt C. loc. nemo. emphyteota vero non, nisi domino volente, vt ext. c. potuit. & C. de iure emph. l. fi. Item differt ratione pręscriptionis, nā emphyteota, qui tenet a priuato, non cadit a iure suo, nisi triennio cesset, vt C. de iure emph. l. 2. & ff. loca. quæro. licet quādo tenet ab ecclesia, sufficiat biennium, vt in præd. ca. prout. & in pręc. Auth. hoc ius, & Auth. qui rem, & secundū hoc ītellige diuersas quęstiones īfra positas, nam qñque loquuntur in illis de biennio, qñq; de triennio. In re aūt fisci statim cadit emphyteota, vt ff. de publ. & vec. l. nec uectigalia, §. non solutis, nisi forte sit in perpetuum loeata, tūc. n. nō reuocabitur sine principis auctoritate, ut in e. ti. l. cotem, §. igit. Alii tñ dñt idē iuris in fisco, quo in ecclesia, esse. Item differt, ꝙ locatio fieri pōt tā de rebus mobilib. q̄ de immobilibus, & se mouentibus. emphyteosis vero de immobilibus tm̄. Quęrit, quos, agi-
f tat labor, & pluries numerate. f Magis autem videtur contra-

ADDITIONES.

a Nunc aliqua. *Hic ꝓsequitur de iure emphyteotico & ī hoc sequitur cursū nostrū, quibus cōtractus materiā habemus sub tit. de locato. & auctor ipse nostras rub. seq. Compilatores aūt Codicis has rubricas diuiserūt, ut patet in fi. li. 4. & de hoc per Azo. in Sūma, & facit hoc ad id, qd dixi sup. prox. in prin. Practici autē auctores de hoc tractauerūt, pter Ro. ubi de prætor. rub. 5. de utili rei. vend. quæ datur emph. & Io. de Bla. ea. rub. saluo, quod Bonagui. par. 3. ubi libellos format, duos posuit, unū super aduocatione rei pp cēsum non solutum, alium pp petitionem pēsionis Teroptime aūt fecit auctor oēs qōnes, quas ubicunq; in glo. vel alibi scripturas inuenit, hic unīēdo, potissime aūt fuit additus p Mart. de Fano, q de hoc cōposuit tractatū prosequitur p 29: qōnes principales, quarū aliquæ sunt ualde prolixæ, & quædā sub se alias continent, ut inf patebit, & oēs qōnes, quę pcedūt uer. ut aūt fuerunt eius ibidē, excepta Quarta, ut ibi d. cā. Adiutus etiā multū fuit p distinctiones Pet de Sap. quę allē infante uer. S. et Abbatis. q post disinctionē. quæ ponitur sub 7. q. 42. qōnes posuerunt de mateira, quarū aliquæ post O. los. qui multa ponit sup. l. eo. ti. C. de Accur. iuco idē, Ber. formauit 11. in dec. potuit. Quarentibus aliquā de qōnib. infra sc̄riptis non reminiscentib. de ipsius nume. prouidere concepi pert abulam infra scriptam.*
b Zenonis. *Vide, quod dicam inf. uer 171.*
c Alios. *Qui no. in ult. gl. legis, & pe. §.*
d Potuit. *Quod præcedit, habuit a Mar. & quod sequitur a distinctione. de qua supra.*
e §. uideamus. *Et hoc sequtur, ꝙ ex hoc cōtractu ueniūt usuræ ex mora, quæ tñ ueniunt in locatione, C. loc. l. 2. Est sciēdum, ꝙ qōnem sequentē Mar. nō potuit in tractatu de quo sup. sed plenius, quam hic, posuit illam super l. fi. C. eo. ti. ut infra patebit.*
f Numerate. *Numerauerat auctor quinq., sicut fecerat S. dicta*

distinc sed in §.adeo.Insti.loca.Acc.numerat septē, sed illas
iā expresserat auctor in p̄cedentib.uersi.sed diuersitatē originis
Itē qualitatas actionū.s.altera bonę fidei,altera stricti iuris.su.
ver.prox.& ad le,quod ibi dixi.Itē hic condictio ex lege, ibi
actio ex conducto.Mar.de Fan.super l.fi.C.e.ult.id,quod statim
subdā de pretio et pēsione,dat alias diuersitates,s.q̄ istę confi-
ciant in scriptis,C.eo.l.1.2.& 3.quod nō est locatione,C.locati,
l.contractus.In cōtractu aūt,de quo in prin.dixit, accessit in q.
4.ult dicto,q̄ ualeat sine scriptis,per rationes,quæ sunt inf. pro
xi.q.Itē in locatione propter sterilitatē remittit̄ pensio,C.locat.
l.exceptio ext.e.tit.propter,in emphyteosi non,C.e.tit.l.6.Itē
in hoc modica pensio soluit̄,ut hēt ēt consuetudo,quod in loca-
tione induceret vel sui feriā.de quo sup.ti.1.§.nunc dicēdū,§.2.
circa mediū,uer.sed nūquid prædicta.Ex hoc infert Ros.ubi sup.
q̄ licet locatio uno numero facta non teneat, tenet tn̄ emphy-
teosis.Primū patet ff.loc.si qs conduxerit.Secundum probat cō
suetudo,& posuit sup.§.seq.in 2.forma.Item,s̄m eum.alia dif
ferentia est,quia locatio non fit sine pretio.ff.locati, l.1.& 2.
ista vero fit cum specie,puta certa,vel p perc.Item rem locatā
dn̄s auocat propter sui necessitatem,quod in emphyteosi non
reperietur statutum de hoc.Itē rem conducta per me loco nō
requisito dn̄o,C.loc.l.nemo,in emphyteosim danda.secus,ext.
de loc.potuit.Item emphyteota rem pignorat,quod conductor
non facit C.si res ali.pig.da.su.l.fi.Item iste domū reficit, C.de
sacros.ecc.Aut.quas aliud in conductore,ff.locati, ex conducto.
ī prin.Item conductor suas meliorationes accipit,ff.loca.sed ad
des,§.si inquilinus,secus in emphyt.C.e.l.2.s̄m Mar.de Fā.sup
l.fi.C.e.qui addit,ea quæ dicūt̄ in emphyteosi, in locatione ad
non modicum tempus locum non habere,nisi in quantum in
re inuenitur expressum,alle.ff.sol.mat.si uero,§.de uiro.

ADDE,in quo differet contractus locationis a contractu em
phyteotico,Alex.consi.112.2.li.& an ualeat emphyteosis fa
cta uno nummo,per Pet.de Anch.consi.ult.

cōtractus iste accedere ad naturam locationis, quam
venditionis,prout no.ex.eo.c.potuit.& ideo cōpeten-
ter sub hoc ti.hanc materiā disputamus, differt tamē
cōtractu venditionis,quia ille non fit, nisi numerata
pecunia interueniente,vt C.de ɔtrahe.emp.fides. Iste
aūt cōtractus bene fit sine pecunia,vt in Auth.de ali.
a & emph.† Porro a natura feudi differt,quia feudū gra
tis & libere ob remunerationē ɔceditur,vt j.vers.129.
hic vero ab initio quandoque de facto pretium inter
venit,& certa pensio assignatur,vt ext.de relig.do.con
stitutus.Inst.loca.§.adeo.& ff.e.si quis nummos.Ideo
dixi Quandoquē,quia sępe pecunia non interuenit,q̄
si altera species detur,erit contractus innominatus,li-
5 cet alii contradicant.† Quinto quæritur, qualiter ɔtra
ctus iste fiat?Et dicit lex,q̄ contractus iste celebrari de
b bet in scriptis,alioquin non tenebit,but C.de iure em
phy.l.1.& ar.ff.de testi.ex co.ff.de iudic.cum pretor.ff.
de cōd.& dem.cum ita legatum,in fi. Sed opponitur,
quia si ī scriptis fieri debet,certum est,q̄ debent par-
tes subscribere,& alię solennitates seruari debēt,quæ
no.de fi.inst.cōtractus,& C.de don.l.donationib.ext.
de elec.innotuit.10 q.2.hoc ius porrectū. Aut subscri
ptiones & solēnitates huiusmodi hodie interponi nō
videamus,vnde non vr̄,q̄ teneat modum ɔ̄ctus,si de-
sint,quę in illis adesse debent,vt ff.de transac. cum hi.
§.si prętor.ff.de Public.quemcūque §.fi.ff qui satisd.
cog.quoties.C.de his,qui vt ind.l.pe.C.si p̄pter.pub.
pe.l.2.12.q.2.sine exceptione.ext.de ele.quia propter.
2.q.1.status,& facit C.de sen.& inter.om.iud.prolatā,
ff.de test.tut.iure nostro resp.1.ff.de re iu.l.4.§.antep.
ff.de a ct.tut.l.2.ff de pig.cū vitiose.Sed pōt dici,non
esse vsquequaq; verū,q̄ debeat omnino in scriptis fie
c ri,nec lex vetat fieri sine scriptis, ę vn̄ nec nōs vetare
debem⁹,ar.ff.ex q.cau.ma.nec nō.C.de reli.statuas, ff.
de pæ.mutus,§.1.2.q.5.ɔsuluisti.ex de transl.inter cor
poralia,circa mediū.Et hoc īterpretat̄ ɔsuetudo gn̄a
lis.q̄ ē optima legū īterpres,vt ex de ɔsuetudo dilect⁹
ff.de le.& senatuscō.minime,et l.si de īterpretatione.

unde consuetudo seruāda est,vt C.quæ sit long ɔsue.
d l.1.ff.de legi.de quib.d& j.ver.prox.& vide j.ver.139.&
e seq.eItē fit ɔ̄ct⁹ iste cōi cōsensu dn̄i & emphyteota sic
vt dn̄s statī al.qd accipiat,& certā pensionē singulis an
nis recipiat.Item qn̄q; ɔtrahit̄ ad tp̄s,qn̄q; vero ī p̄pe-
tuū,vt inf.ver.7.Item et ɔhit̄ vsq; ad certā gn̄ationem,
puta tertiā, vel quartā.f& sic vtunt̄ ī diuersis partib.p̄ri
monii B.Petri,& ī aliis partib Italiæ.itē fit sic,ut reno
6 uatio fiat,vt Inst.lo.§.adeo.& inf.ver.7 & ver.8.† Sex-
to q̄rit̄.qualis forma seruabit̄,qn̄ ecclesia dat ī emphy
teosim,Et certę fieri dēt p̄ſente ep̄o,sub cuius iurisdi-
ctione ɔstituta est ecclesia ɔcedens,& res,q̄ ɔcedi dēt:
itē dēt fieri cōcedentib.rem ipsā iurantib.nil fieri ī ec
g clesię lęsionem.s.§.sequit̄.gItem solet fieri p certa pē
sione,quāti solent esse redit⁹,min⁹ sexta parte, nisi rui
nosę domus fiat cōcessio.qa tūc plus minuit̄ pensio,p
ut inf. uer.4x.plenius distiguemus,hæc p̄bant.10 q.2.
Auth.p̄petua.& Auth.si quas uero ruinas. Sed cū hæc
hodie nō seruent̄,nō uīr ualere ɔ̄ctus moderni, ut s.
uer.p̄x.Et certè dixit.Ma.de Fa hq̄ de iuris rigore nō
tenent,ut īf.uer p̄x.an fi.De cōsuetudine tn̄ tenere di
cūt.nā si ɔ̄ctus ex pacto p̄priā immutat naturā,ut ff.de
p̄sc.ver naturalis.§.fi.multo fortius ɔsuetudo immu
7 tare pōt.† q̄,plurimorum ɔsensu firmata est. Est.n. ɔ
suetudo tenaciter obseruāda,vt §.cōtra p̄.venditor: §.
si.ff.de admi.tut.sine.§.Lucius.Preterea vtile est ecc:e
się minorem solenitatem seruare, ut facilius ɔhere
possit unde potest tali solennitate recedi, vt C. de do-
nat.

ADDITIONES

a) Et emphy.Circa prin.Col.9 gl.1.tenet contrariū in decre.po-
tuit.& hoc pracise tenet Mart.de Fan. dicens hæc duo necessa
ria.s.pretium & pensionē.Ad primū inducit l.fi.§.sed ne auari
tia.C.eo.tit.Nec uide,q̄ cū emptione familiaritatē habeat,nisi
dicatur pretiū a prin.interuenire,& dicit id expressum C.de sac.
san.ecc.Auth.quæ res.ibi,nec quod dedit,repetit.& l. iubemus
nulli.§.pe.ibi,quid accepit œconomus de pensione,dicit patere,
C.e.l.2.de sac.san.eccl.Auth.preterea.ff.si ag.uect.l.1.& 2.fa
cit inf.uer.prox.uer.item fit.

ADDE,in quo differat contractus emphyteoticus a uenditore
Alex.consi.107.3.lib.

b Non tenebit.It hoc tenet Pileus sua q.104.dicit tamen,q̄ si
conuenerat,ut sic fieret,agi pōt,ut fiat,p l cōtractus,statī alleg.
Qui tenet hoc,habent p se rōnē,quia iste contractus est habilis
ad perpetuitatē iuris continuandi inter diuersos p actus interpo
latos.Iuste igit̄ lex uoluit interuenire scripturā p̄pter labilē ho
minū memoriā,13.di.p̄terea.ff.de u̇ba.si arbiter.C.qui test.fa.
poss.l.hac consultissima.§.at cū.Et hoc placet, nō recipiēdo pro
illa solennitate de qua sape quæritur,sed pro publico inst̄o.De
tali instr̄o recipiens tres leges C.eo.ti.faciunt casus no.sup.de in
str.edi.§.restat.in 3.col.& de censi.Romana.lib.6.No.casum,
& utrobiquē,quod iste casus not. & saltem non minor ratio in
isto,quam pluribus ex illis.

ADDE,an contractus emphyteoticus requirat scripturam,
Alexan.consi.137.2.lib.& consil.17.4.lib.& opin.Spec.sim-
pliciter tenet Ros.consi.103.

ADDITIO.Adde tu omnino uidendum And.Sic.consi.14.in
ci.Clementissimi Dei,& mihi uidetur.col.pe.uer.item probo sub
tilius.in 2.uol.Hen.Ferr.

c Sine scriptis. 3.lect.quod contractum non est necesse fieri in
scriptis,sed pacta sunt scribenda, & has tres breuissime ponit
Accur.in l.1.in glo.7.

d De quib.Vide quæst.Mar.de Fan.in sua 4.q.& idem Ioan. de
Bla.ubi infra.in prin.& Ros.ubi supra.in fin.

e Et seq.Ibi duæ quæstiones de instrumento perdito.

f Tertiam,vel quartam.

ADDITIO.Vide Pau.de Cast.consil.338.inci. ad primum
quæsitum.in 2.par.consiliorum,ubi consuluit, an emphyteosis
ecclesiastica trāseat ultra nepotes,uel tertiā gn̄ationē.Hen.Fer.

g §.sequitur,In 2.3.& 4.formis, non tamen in illis dicitur de
iuramento,nec de facto seruatur,& adde,quod ibi dixi.

h Mar.de Fano.una 5.q.usque ibi,Barbarius.

nat.sancimus,& l pe.C.de testa.mil.quanquã.& l.mihi
res.& C.de don.filius.Item ecclesia Romana talem cõ
suetudinẽ dissimulat,& patitur·& hoc vr̃ sufficere ad
hoc,vt teneat ꝯtus,ar.ff.mand.l.qui patitur,& ff.de of.
præ. Barbarius,& 3.q.7.infamis.§.uerumtñ.quamuis ad
hoc responderi possit,ꝙ multa per patientiam toleran
tur,&c.ut ex.de præb.cum iam dudum.in fi.& facit 31.
8 q.1.hac ratione.in fi.† Septimo quæritur,utrum contra
ctus ille possit in perpetuum fieri per ecclesiam. nã in
priuato indubitatum est, ꝙ põt in perpetuum conce-
dere,& quælibet pacta opponere, vt C. de iure emph.l.
1.Itẽ & ciuitas hoc bñ põt,vt ff.si ag.vec.vel emph.pe.l.
1.Et certe vr̃,ꝙ ecclesia hoc nõ possit;ar.12.q.2.aposto
licos.ubi hoc prohibet expressè.Item dicit lex,ꝙ res ec
clesiastica dari non põt in emphyteosim, nisi ad uitam
suscipientis & duorum suorum hæredum,uel filii, fi-
liæ,& neptis,seu nepotis.Et in uiro & uxore ẽt fieri po-
test:& sic ius certas personas statuit,ut in Auth. Col.2.
de non alie aut permu.reb.eccl.§. emphyteosim autẽ,
a & §.dudum.Sed dic,a ꝙ ecclesia in perpetuum conce-
dere põt.& præ. Auth.corrigitur per illud,quod est in
Auth.Col.9.de alie.& emph.§.in aliis.& §.licẽtia.10.q.
2.hoc ius porrectum.& Auth.perpetua.& ext.de loca.
potuit. Et si dicas,ergo res fiet ecclesiæ inutilis?resp.nõ
est uerum,quia percipiet annuam pensionẽ. Item quia
pp canonem non solutum poterit res ad ipsam redire,
Inspiciendum est.n.quod accidere põt,arg.ff.de aq. pl.
6 arc.in diem.in fi.†.Vt autem circa pñtem materiã cla-
b riorem tradamus doctrinam,notandum est b,ꝙ cũ ec-
clesiastica res in emphyteosim dat.aut est ruinosa, aut
non.Si est ruinosa,perpetuo dari põt in emphyteosim,
10.q.2.si quas uero ruinas,et in Auth.de alie.et emph.
§.si uero quædam.Si non est ruinosa.ab ecclesia Cõstã
tinopolitana,et ẽt ab aliis ecclesiis,et monasteriis Con
stantinopolitanis non potest dari,nisi vsque ad vitã su-
scipientis,& duorum successorum,ut supra. Nec ẽt va-
let pactum de renouatione cõtractus factum:& sic lo-
quitur præd.§.dudum & §.emphyteosim aũt. Aliæ ue
ro ecclesiæ perpetuo dare possunt,& pactum de renu-
uatione ꝯtus facere,vt in præ. Auth.perpetua:& in p̃.
§.licentia. Et hæc vera sunt,cum ecclesiæ expedit rem
in emphyteosim dari.secus,si non expediat.tunc.n. lo-
cum habet præ.c.apostolicos,& ex rei qualitate colligi
tur,utrum expediat,uel non:vt si res per diligentiã ali-
cuius redacta sit ad culturam,ext.de reb.ecc.non alie.ad
aures,uel quia res deterior facta est pp cladem, ut in p̃.
Auth.perpetua,uel quia ruinosa est,ut in præal. Aut. si
quas ruinas,vel quia adeo est inutilis, ꝙ nullos prorsus
reddit redditus,vt in Aut.de alie. & emph. circa prin.
uer.si uero non hñt. vel quia licet pretiosa sit,nullos tñ
vel paucos redditus reddit,ut in Aut.de non alie.aut p
mu.reb.ecc.§.quia vero Leonis,ver.si vero alicuius ec-
clesiastici aut quæ p̃tiosa sit,& magnos reditus reddat,
tñ pensio pro ea ꝯstituitur ſm determinationẽ pręd.§.
quia vero Leonis.& præal. Auth.ppetua.quã determi-
nationem inferius declarabo.Item ẽt utrum nõ expe-
diat ecclesię rem in emphyteosim ꝯcessisse,ex qualita-
te perpenditur pensionis.nam si res in emphyteosim
data,bona & p̃tiosa sit,& magnos reddit reddit⁹ annua
tim.Item si eiusdem bonitatis existit,cuius erat,quãdo
prius eã ecclesia acquisiuit,non dẽt dari in emphyteo-
sim,nisi tanta summa cõstituatur ecclesiæ p annua pẽ-
sione,quantam faciunt reditus,quos percipiebat eccle
sia tempore contractus emphyteotici:facta tñ diminu
tione,ipsorum redituum solummodo in sextã partẽ,i.
ꝙ si reditus valebant annuatim.12.libras,ꝯstituant 10.
lib.ad minus pro annua pensione,ut in præ.Aut perpe.
tua,& in p̃.l.§.quia uero Leonis,1.Et eadẽ pẽsio dẽt ita
tui,si res sit facta melior, postquã ipsa ecclesia acquisi-
uit,ne sua diligentia sit ei dãnosa, C.de alluuionib l. fi.
Idem est ẽt,si parum deteriorata sit.nam pp modicum
damnum a iure non recedit,ff.de in integ.resti.scio.&
ext.eod.titu.ca.1.ext.de rebus eccl.ali.vel non, c.pen.
Quid ergo,si non cõstat,cuius bonitatis esset, cũ res
ecclesiã peruenit? Respon. attenditur, ꝙ res bone sit,
& ꝙ bonus reditus redditur tpe,quo in emphyteosim
datur,ut non expediat eam dari cum maiori diminu
10 tione redituum sextę partis.† Sed quare fit diminutio
sextæ partis? Rñ.pp cõpensationẽ futuri periculi,si res
forsã deterioretur,qa pp deteriorationẽ nõ diminue
tur de cætero pẽsio cõstituta,ut in præ.§.dudũ,& §.qa
vero Leonis.1.quod verum est,nisi res pereat in totũ,
ut C.de iure emph.l.1.& inf.ver.135.Itẽ si res diminu
ta vel deteriorata sit pp cladẽ vsq; ad dimidiã redituũ,
vel circa,nõ expedit ecclesiæ in emphyteosim eã da-
re,nisi p ea tãta annua pensio assignet,quantũ faciũt
reditus eo tpe,quo cõtractus emphyteoticus celebra
tur Sic possunt intelligi pręd.§.quia vero Leonis.i.& p̃.
Auth perpetua.ſm Accur.Sed Azo intelligit, acta di
minutione redituũ vsq; ad tertia partem , ſm qd fit,
qñ datur res in emphyteosim ruinosa,prout int dicetur
tur Ia.B.intelligit simpliciter sine diminutione aliqua
redituũ,mortes forsã,ut in re ruinosa fiat diminutio pp
sumptus,qui necessario fiunt ad refectionem, q in re
11 facta deteriore pp cladem nõ sunt necessarii.† Intel-
lexit.n.esse cladẽ,cũ domus est pestilens, ut.hoĩes sa
ni ĩ ea morari,uel diu uiuere nõ possint,& iõ eã inha-
bitare nolũt.Alii dñt esse cladem,si res p parte calma
tẽ perierit,ut inundatione,seu alio cõsimili casu,ut ff.
de minor.uerũ.§.pe.Quare ergo hoc casu nõ fit dimi
nutio ſm opi. Iac.cum fiat in casu præcedenti, in quo
minus vr̃.cum non sit res deterior facta,Resp.in præ-
cedenti casu fit pp rationem ibi assignatã,ĩ hoc aũt ca
su non,quia satis grauata est ecclesia pp deterioratio-
nem cladis,ne afflicto addatur afflictio ff.de off.p̃si.di
uus.ext.de cler.ægro ex parte.C.de epi.au.tã demen-
tis.7.q.1.cũ percussio. Item si res pp ruinã deterior fa-
cta sit,nõ expedit ecclesiæ illam in emphyteosim da-
re,nisi facta diminutione vsq; ad tertiã partem solũm
mõ redituũ,quos ex ea anteq̃ esset res ruinosa,ecclia
percipere cõsueuit,10.q.2.si qs ruinas. Quod intellexit
R.usq; ad tertiã partem p̃standã,i.ut si primo perci-
piebãtur 12.libre, assignentur 4 pro annua pensione.
12 † Azo uero intellexit,ut fiat diminutio vsq; ad tertiã
non prestandam,vt sic sit sensus,ꝙ si primo p̃stabant
12. libræ,nunc præstentur 8. & sic minuetur pars ter-
tia,s.quatuor.ꝙ ęquius vr̃,& ideo preferendũ.C.de iu
dic.placuit.ext. de transac. si.de off.de lega.consuluit.
& habet hoc locũ,s.ꝙ fiat diminutio vsq; in tertiã par
tem,qñ statim prius q̃ rem reficiat,vult soluere annuã
pensionem.Si vero non vult soluere,nisi tunc,demũ
cum res refecta fuerit,non fiet aliqua diminutio,imo
medietatem eius pensionis, quæ adiicietur post refe-
ctionẽ,dẽt emphyteota ecclesię prestare,verbi gratia,
qñ res fuit data in emphyteosim,dabant 12.librę,nũc
pp reędificationem aucta est pensio in 6.lib.& ita pos
sunt haberi 18.librę,pręstabuntur ergo ecclesię,s.12.q̃
præstabantur primo,& medietas sex librarũ, in quib.
augmentatur, s.tres librę, & sic facta computatione
cũ primis 12.habebit ecclesia 15. pro pensione,ut pre
alle. Auth.si quas vero ruinas & in prę. §.si vero qui-
13 dam.† Sed oppones,si dẽt emphyteota pręstare pẽsio
nem tñ post reędificationem,studiosè stabit p 30.an
nos anteq̃ ędificium compleat. Resp. elapso tpe, intra
quod potuit construere,pręstabit pẽsionẽ, ff.de verb.
obli.continuus.§ cum ita.Vel dicas, ꝙ prouidere dẽt
ecclesia, ut certũ tẽpus sibi statuat, intra quod possit,
& debeat opus compleri,ext.de restit.spo.frequens.§.
solet.

ADDITIONES.

a Sed dic. *Secundum Mar.de Fano.q.7.*

b Notandum.est. *Hic ingreditur distinctionem Pet. & Abb. de qua dixi in princ.§.*

C 2

14 solet.lib.6.† Si autē res ecclesię, quæ datur in empy-
teosim,inutilis sit,& nullos reddit reddit⁹, tūc dabit ī
emphyteosim,qualitercūq; pōt,ut in Auth.de alie.&
emphy.in j.col vers.si uero nō habent. & hoc casu po
test intelligi ext.de reb.ecc. alienan.uel non,ad aures.
Si vero res ecclesiæ pretiosa sit,nullos tñ,aut modicos
reddit⁹ reddit,ut puta turris.& datur ī emphyteosim,
tunc debet res subtiliter æstimari,& pro ea iusta pēsio
assignari,ut in præal. Auth.ꝑpetua.† Dicitur aūt iusta
15 pensio,quæ lapso spatio 20.annorū facit verā rei æsti-
matione.n,ut in præal.§.qa vero Leonis.in ver.si ve-
ro alicuius ecclesiastici.& hoc est verum ī aliis a Con
stātinopolitana ecclesia.nam in ea spectatur quinqua
ginta annorum spatiū,ut in Auth.de alie.&emphy.§.
16 sanctissimas.†Caueat ergo,quicunque recipit rem ab
ecclesia in emphyteosim,ut eam recipiat iuxta pręscri
ptam formam,nam alias restituere cogetur,& pēsio
nem pro ea soluere constitutam,ac si iure cōtraxisset,
ut 10.q.2.hoc ius. & in Auth. qui uero res iā dictas.&
in Auth.de nō.alien aut perm.reb. eccle.§. quia vero
Leonis.2.uer.si uero etiam perpetuā.& Auth.de alie.
& emphyte.in vlt.colum.uer.si uero emphyteosis. &
hoc ēt casu intelligitur pręd.c.apostolices.secundum
Pet.de Samp.Vel dic,ut supra uer.6.a† Octauo quęri-
a
17 tur,ecce ecclesia concessit alicui in emphyteosim ali
quam rem hoc pacto,quod quoties emphyteota pro
pter canonem non solutum a re ceciderit,teneatur ip
sa ecclesia pro certa pensione renouare instrumentū
cōcessionis sibi & filiis & nepotibus eius, uel etiā pro
se & duabus personis post eū. quibus ipse concedere
voluerit,prout fit in quibusdam locis,ut supra sequi-
tur ver.porro.& uersic.ceterū.modo quęritur, an pa-
ctus cum tali emphyteota factum adeo prosit primo
uel secundo emptori, si contingat illū rem vendere,
ut ex tali pacto ualeat contra ecclesiam se tueri? Et di
b cit Mart.de Fano.b ꝙ sic, ut ff.de pactis,si tibi decē.§.
pactum.ff.cōmuni diui.in hoc iudicio.§.j.& ff. de cō
18 trah.emp.dolia.§.1.infra uersic.169.§Nono quęritur,
quis istorum cogetur soluere pēsionem, an videlicet
emphyteota,qui uendidit, an uero emptor? Et uide-
tur,quod emptor,argu.C.sine cen.uel reli.l.pen. & fi.
Sed certe illud speciale est in fisco, at si ecclesia uelit
petere pensionē ab emphyteota,cū quo contraxit,ab
eius hęredib.petere debet,& non ab emptoribus, se
cundum Mar.de Fan.quia personalis actio non sequi-
tur possessorem,sed contrahentem,ut ff.de cōtrahen.
emp.l.ii.§.fi.C.si aduersus cre.l.2.ff.ad Treb.l.ii.§.si hæ
res.C.de hæreb.uel act.uen.l.2.Si uero ecclesia nō pe
tat pensionem,quicunque ipsorum soluerit,siue em
ptor,siue emphyteota,satis est,ut ff.de neg.gest soluē
do.Si autē nullus soluerit,res incidit in commissum,
& ad ecclesiam redit biennio finito,ut 10.quæst.2. qui
rē huiusmodi.& in præd.c.potuit.nec poterit emptor
allegare se soluere non debuisse.non enim plus dura-
bit res apud eum,quā duratura esset apud emphyteo
tam venditorem, siue morte, siue cessatione in solu-
tione canonis,siue deterioratione,arg.C.de pericu.&
cōmo.rei uē.necessario.§.fi.C.si pig.pig.da.su.l.i.& 2.
c C.si mācip.ita ve.ne prost.l.pręfectus.in fi c† Decimo
19 q̄ritur,pone,emphyteota cessauit biēnio ī re ecclesia
stica,vel triennio in re priuati,& tanto plus,quod ne-
quit moram purgare, & sic res incidit ī commissum,
tñ ipse semꝑ possidet, nunquid tenetur restituere fru
ctus perceptos ab eo tempore,quo res inciderit in cō
missum? Respon.dic,quod sic,& usufructuarius tene
tur restituere fructus perceptos a tēpore usufructus
20 finiti,ut C.de vsufru.si pater.† Vndecimo quęritur,si
res auferātur emphyteotę,quia in solutione cessauit,
an tenebitur etiam ad restitutionem pensionis subtra
ctę. Respon.quod sic,in emphyteota ecclesię,ut in ꝑ-
alle. Ath.hoc ius porrectum.& Authen.qui rem hu
iusmodi,& in Authe de alie.& emph.§ si uero quis lo-
cator.nec ipse poterit etiam repetere fructus ꝑ re me-
lioranda factos,ut ibi dr̄.In priuata autem persona nō
uidetur,quod ipsa possit repetere rem & censum, siue
pœnam propter canonem non solutum, nisi expresse
fuerit dictum,ut ff.de dol.except.apud Labeonem, &
ff.de transact.qđ fidem,extra de pœn.suā.sicut de usu
fructu dicitur,ut ff.de usufru.cum fructuarius, ff.de tri
bu.illud.ff.de pecu.in summa.§.fi. Alii tamen dicunt, ꝙ
licet emphyteota paratus sit rem dimittere, nō tamen
poterit se a pēsionis solutione liberare: & ꝙ dominus
re habita nihilominus agat ad pensionem temporis ꝑ-
teriti,& ad damnum in re datum,postquam fuerit illa
d concessa,ut ff.de aqua plu.arcen.quanquam.§.1.d.& vi
21 de inf.uer.41.& uer.136.† Duodecimo quæritur, quid si
cessatū est in solutione pensionis,uel tributi, & res est
alteri concessa,nunquid primus,an uero secūdus pos-
sessor soluet id,quod de prędio debetur. Respon. dic,
quod pro eo tempore,quo cessatum fuit per primum,
soluit tantum primus,& non secundus,ut ff.de lega. 1.
apud Iulianum,§.fi.ff.de contrah.empt.l.fi.ff.de pub.&
22 vect.Imperatores,resp.1.† Decimotertio quæritur, qđ
si ecclesia nolit,dic,qui in solutione cessauit,rem aufer
re,nec eū expellere,sed vult solū exigere pensionem?
Rñ.electio est ecclesię in hoc casu,utrum uelit emphy
teotam expellere,an uero pensionem recipere,ut in ꝑ-
alle.§.si uero quis locator,& in Auth.de non alien. aut
permut.reb.eccl.§.si uero etiam.Potest ergo ipsum re
tinere,si uelit,licet res inciderit in commissum. Regu
lare enim est,quod qui potest expellere, potest & reti-
nere,ut ff. de regulis iuris, qui potest, & in Euange-
lio.

ADDITIONES.

a Ver.6. *Est sciendum, ꝙ distributione finita Pet. & Ab. prosequē do literam decr. potuit. formarunt 42. q. de quib. infra dicetur.*

b Mart.de Fano. *sub sua 6. q. fuit ista & seq.*

c L.pręfectus.in fi. *Secundum Mar. qui signat cōtrarium de l. si usufructus. ff. de noua. solue, ut ibi no.*

d §.1. *Hoc placet Io. de Bla. sua q. 5. in qua dicit hic duo esse, quorū quolibet habet onus suum. Vnum, quod emphyteota percepit fructus, uel per eū stetit, quo minus perciperet, propter quod ad pensionem tenetur. Aliud, fuit in mora & retentione pensionis soluēda per trienniū, & ob hoc meretur expulsionē, si domino placet. Res ergo & pœna propter diuersas cās exiguntur, nec pœna succedit hic loco rei, ut ff. de arboribus. si quis rem. utrunque igitur, & cū pœna expulsionis sit pœna legalis, exigi potuit res & pęna, sicut euenit in re furtiua, & pœna furti, ff. de condi. furt. si pro fure. 2. responso. In pęna conuentionali non sic, ff. de ac. emp. l. prædia. Itē non obstat C. de iure do. impet. l. 2. quia ibi esset aperta contrarietas, s. post receptas usuras, quod non sonat, debitū subsistere uelle, uti in impetratione dominii, quæ contrarietas deficit in hoc casu, & sic dictum, gl. in l. 2. C. e. non placet. Cy. ēt ponit hoc in præal. l. 1. in 4. q. subdens dictum Iac. de Are. qui dicit, ꝙ si primo deiecit, pōt postea pensionē petere, ff. loc. l. colonus. & in Auth. de non alie. §. scire. Si uero prius pensionē recepit, si tēporis posterioris, et non est dubium, de quo inf. 25. q. & 26. si præteriti, aut simpliciter & non expellet, quasi purgata sit mora, ff. si quis can. l. 2. facit ff. de pub. & uec. §. fi. & de eo. quod cer. loco, l. fi. Aut cum protestatione sui iuris, & tunc deiicere pōt, ff. quib. mod. pig. l. si debitor. Colorem habet hæc opinio, sed cū nulla sit contrarietas, nescio qua necessitate fienda sit protestatio, nisi dicas, quod in uerbis posset esse consideratio, an recipiat ab illo emphyteota, & ut tali, an recipiat a Titio, quod debebat ex præterito tēpore, quasi uelit Ia. quod cum ex uoluntate dependeat, an solutione nō facta res inciderit in commissum recipiendo ante expulsionem, ut tali etiam pro tempore præterito uideatur uoluntatem declarasse.*

ADDE, an per receptionem canonis uideatur remissa caducitas & facta noua recognitio, Ro. cons. 103.

ADDITIO. Adde Phil. Cor. con. 40. inc. uiso processu. co. pe. uer. & propterea. in 4. uo. Hen. Fer

a gelio a, Nonne habeo potestatem crucifigere te, & di
23 mittere te? Item is, in cuius fauorem aliquid dr̄ nō va
lere, pōt facere, ut ualeat, ut ff. de iniusto, rup. & irri. te
sti. filio. & arg. ff. de iure dot. §. si res. C. de transact. l. trā
b sactione finita. & iūge inf. uer. 15 4. † Decimoquarto q̄
24 rit, quid si ecclesia, uel minor cessauerit ī solutione pē
sionis, nunquid currit eis hoc tempus ut res incidat in
commissum? Dicit Vber. ꝙ sic, arg. pro eo C. de admi.
c tu. si tutores c. Dicit tñ, ꝙ restituātur, præsertim ubi ad
ministrator, seu tutor non sunt soluēdo, ut ff. de min.
si ex causa. §. pen. ext. de in integ. resti. cōstitutus. C. de
min. tut. l. tutores. Et hoc uerū est si sine dolo cessaue
rit. nā si dolo, uel fraude cōstitutio cessat, ut ea. l. proba
d tur, Mart de Fan. d dixit, ꝙ tale tempus nō currit mino
ri, & sic non perdit rem propter canonem nō solutū,
ut C. lib. 11. de fundis patri. l. 1. & C. in quib. cau. ī inte.
resti. non est, nec l. fin. Nec obstat, sm eum, l. C. de ad
min. tut. si damnum, quia illud loquitur secundū an
tiqua iura. Vel ibi minor nō dānificatur in re emphy
teotica perdenda, sed tñ in pensione soluēda. Vel ibi
loquitur de fiscali canone, quem intra tricesimū diē
offerendo pupillus moram purgat, vt ff. de Pub. l. Im
peratores. in fi. & adde, quod sequitur ĩ. versi. proxi. &
25 seq. † Decimoquīto quęritur, qd si ecclesia tenēs rem
e priuati e in emphyteosim, cessat in canonis solutione
vltra biēnium, nunquid ei preiudicatur? Et videtur, ꝙ
sic. nam minores præscriptiones currunt contra eccle
siam, ut C. de sacr. san. eccl. Authen. quas actiones. q̄
posita est 16. q. 3. §. pōt. prope fi. Sed contra, quia eccle
sia etiā uolens rem emphyteoticam alienare, non po
test, ut C. de sac. san eccle. iubemus nulli. & Auth. qui
res. quę est 10. q. 2. multo ergo minus īuita hoc poterit
26 † quod enim quis volens non pōt, nec inuitus facere
adstringitur, ut C. lib. 12. qui mil. non poss. l. 1. C. de ad
uoc. diuer. iud. l. ne quis. Non enim ecclesia, quæ vellet
rem emphyteoticam alienare, cessaret in solutione, vt
sic a iure suo caderet, quod permittendū non est, arg,
ff. de his, quæ in frau. cre. l. 2. 3. & 4. ff. de transa. cum hi.
ff. si tamen, lis. Sed certe quandoq; qui alienare nō po
test, admittere potest, vt ff. de minor. etiam ei. ff. de fun
f do dot. si fundus f. Dixit Mar. de Fan. g ꝙ ecclesia non
g soluens, ipso iure cadit a rę, poterit tamē restitutionē
implorare, ut soluat, & sibi rem retineat, quod sic pba
tur, nam parificantur ecclesia & minor, ut ext. de in in
teg. restit. c. 1. & C. de sac. sanct. eccl. vt inter diuinū, vn
de pari iure cēseri debēt, ut ff. ad l. Aquil. illud. & C. de
cōstit. pecu. l. fi. Item etiam quæ sacra sunt, publicorū
appellatione continentur, vt 1. distinc. ius publicū. ff.
de iud. & iur. l. 1. §. publicū. & C. de vsur. acceptā. Sed
ciuitas & respublica restituitur, cū est læsa, ut C. lib. 10.
de iure rei fiscalis, l. rempublicā. & C. de off. eius, q ui
cem alterius iu. ob. l. 1. C. in qui. ca. ma. 25. an. rest. l. res
27 publica. & uide s̄, ver. px. † Decimosexto quærit, sed
sm hoc intra quod tps poterit ecclesia petere restitu
tionem, Dicunt quidam, ꝙ perpetuo, sicut & minor,
vt ext. de in inte. rest. c. 1. Dic, ꝙ intra quatuor annos a
tpe lapsi biennii poterit restitui. Licet. n. ecclesia mi
nor cēseatur, vt s̄. restituetur tamen iudicis officio, qđ
vltra quadriennium non durabit, ut C. de temp. in īte
h rest. l. fi. habetur enim pro minore facto iam maiore h.
28 † Decimoseptimo quæritur, quid de ciuitate, quā ali
quis tenet in emphyteosim? Respon. dic in omnib. &
per omnia, ut in ecclesia iam supra dictum est, & facit
ad omnia præmissa ff. de minor. l. si ex causa. §. si in cō
i missum i. † Decimooctauo quærit, quid si mortuus sit
29 emphyteota, & hæres ignorans rē emphyteoticariā
fore, nec forte inueniens inter alias chartas suas īstru
mentum emphyteosis, non soluit canonem intra tē
pus determinatum a iure, nūquid perdit ius suū, & ex
pelli poterit? Respon. dicunt quidam, quod non quia
iustam habet ignorantiæ cām, ut ff. de reg. iu. nō vr im
K probus, & l. qui cum alio k. ff. si ing. ma. esse dic, l. 2. sciē
tiam. n. non ignorantiam volumus obligari, vt C. li. 12.
qui mil. non poss super seruis, & lib. 10. de tab. l. gene
rali. ff de euictione, si dictum, §. penult. ff. de vsur. pecu
niæ. §. 1. ff. quod vi aut clā, semper, §. hoc interdicto. ff.
depos. l. 1. §. fi. Tu dic cōtra de stricto iure, vt ff. de ver.
obl. ad diem. & l. cum filius, §. in hac, ff. de naut. fœ. l. fi.
Cum enim hęres eadem persona cēseatur cum defun
cto, in cuius locū succedit, vt in Auth. iusiur. qđ à mor.
præst. & C. de impub. & aliis subst. l. fi. præsumit hæres
scire, quod defunctus sciebat, vt ff. de diuer. & tem. p̄.
cum hæres. & ff. de pub. eum, qui, §. nihil. & l. si ergo. §.
si hæres, nec eius ignorantia domino debet esse noci
ua: sed quia iustam habet ignorantiæ causam, ut dixi,
l restituet ex clausula generali. si qua mihi iusta cā, & c. l
vt ff. quod vi aut clam, semper. §. hoc interdictum, ma
xime vbi ignorabat, cui soluere deberet, ut ff. deposi. si
quis inficiatus. ff. de pet. hęre si debitor. Argum. tamen
contra, quod ipso iure non currit ei tempus, ff. de ædil.
edict. cum sex ff. de calum. l. annus. C. quomodo & quā
do iu. ab eo. Sed hæc iura loquuntur de anno vtili, ꝙ
30 currit ignoranti: vide infra versicu. proxim. † Decimo
nono quæritur: sed quid fiet, si non sit, qui recipiat pen
sionem? puta quia forte hæreditas iacet toto tempo
m re biennii, vel triennii? Respond. dicunt quidam m,
quod tutus est, nec expelli potest, ex quo non fuit, cui
solueret, argumen. ff. de public. vectig. & commis. sta
tim. §. fin. ff. de usur. pecuniæ. §. fin. Tu dic, ꝙ res incidit
in commissum: nam & si pecunia sit ad diem sub pœ
na promissa, ante diem mortuo promissore committit
pęna, licet nō sit hęreditas eius adita, vt ff. de uer. ob. ad
diem. Dabit tñ ei restitutio ex clausula gnāli, ff. ex qui. cau.

ADDITIONES.

a Euangelio. *Io. 20.*
b Ver. 104. *Et uide. quod ibi dicam de priuato, uer. 14. quæritur.*
c Si tutores. *Ad hanc q. & sequentem uide, quod scripsi de relig. do. constitutus, super gl. hoc ideo.*
ADDE, an ecclesia habens emphyteosim ab alia ecclesia, p non solutionem census incidat in commissum. Bal. con. 225. 1. li.
ADDITIO. Adde tu, quod alias est consilium Bal. 2. quod in c. venerendissime. in 3. uol. Hen. Fer.
d Mar. de Fan. *in sua 8. q. par. 1. & Io. de Bla. in fi. tertii membri.*
e Priuati. *cor. ecclesia. & sic posuit Mart. par. 2. q. 8. patebit etiā ex inferioribus.*
f Si fundus. *Dicebat Mar. quod dici potest, quod non sit alienatio sed redintegratio iure in ecclesiam concedentem, quod permittē dum est, ar. ff. de pact. si vnus, §. pactus ne.*
g Mar. de Fan. *Et Io. de Deo. lib. 2. q. 8.*
ADDE, quod etiam emphyteota ignorans restituitur, si non soluat, ut tenet Ro. cons. 160.
h Maiore. *Patet hoc de rest. in integ. c. 1. lib. 6.*
ADDE, quod Roma. cons. 369. tenet, quod ob enormissimam læsionē et post quadriennium possit petere restitutionē in integrū.
i §. si in commissum. *secundum. Mar. de Fa. cuius fuerunt sup. prox. 4. quæstiones sub prima. 8. de secunda dicetur inf. q. autem hic sequens fuit eius 8. & tenet primum dictum.*
K Qui cum alio. *& l. qui alterius. & e. ti. cum quis. l. 6.*
l Iustam causa &c. *Hoc tenet Acc. super l. 2. in ult. gl. & Odof. ubi sup. & est. q. pe. tenens hanc æquitatem rigori præferri, C. de iu. placuit. idem dicit super regula, cum quis. li. 6. & ut ibi præscripsi super tex quam etiam Cy. recitat in l. 2. C. e. ti. in 12. q. subdens ibi dictū Ia. de Ra. distinguētis, an possit de fundo īputari culpa, uel nō. Exēplū de 1. ut si morosè & deliberate mortu', nec dixit hæredi sua, ꝙ tali debet talis pensio, uel tale debitum pœnale, tunc pœna cōmittitur cum effectu, ut ff. de na. fa. l. 1. & de uer. ob. l. ad diē. Scdo casu si culpa posset imputari hæredi, puta additionē tradendo, & tunc idē. Si uero neutri pōt imputari culpam, tunc pęna nō cōmittit cū effectu data restitutione de ęquitate, ut s̄.*
ADDE Ro. consi. 166. & quid, si non sit hæres, cui fienda ueniat solutio. uide Alex. consi. 166. 2 lib.
m Quidam. *Hos. in Sum. huius ti. §. pe. uer. quid si hæreditate.*

cau.ma.l.1.& l.sed si per prætorem. Alii tamen dicunt,
q non dabitur restitutio per præd.l.ad diem, quod non
31 placet, inf. ver prox. † Vigesimo quæritur. sed quare se-
cundum istos non datur restitutio, ubi iacet hæreditas
quæ omnino nihil nouit, ut supra uersicu. proxim. in
alio uero casu posito supra uer. 18. datur restitutio hæ-
redi propter ignorantiam. Respond: ubi est adita hæ-
reditas, ut in casu illo, tunc est, cui negligētia, seu igno-
rantia possit obesse, & ideo iustum est ei subueniri, in
proxi. autem præcedenti casu, quia vbi non est hæredi-
tas adita, non est persona aliqua, quæ ignorasse dicatur
& ideo personæ, quæ non est, subueniri non potest, ut
extra de re iudic. abbate, §. 1. vers. præsertim, libro sex-
to, extra de eccles. ædific. ad audientiam, 2. ff. de iure co
dicil. quidam referunt. Vel dic, quod ideo hæreditas du
rioris est conditionis, quā si hæres: quia hęreditas non
adita gerit vicem defuncti, ut ff. de acquire. rerum do.
l. hæreditas, 2. & ff. si quis test. liber esse iussus sit. l. 1. Si
cut ergo defunctus non posset ignorantiam allegare
in facto suo, vt ff. ad Velle. quanquam. & ff. pro suo, l. fi.
si nec hæreditas, quæ ipsius uicem gerit, arg. ext. de sol.
32 c. 1. † Vigesimo primo quæritur, quid ergo, si non appa
ret dñs. cui solui posset, nunquid sufficiet depositio &
consignatio? Super hoc dic p omnia, vt inf. ver. 34. Imo
etiam dicunt quidam, quod non potest expelli hoc ca-
su, licet non deposuerit & cōsignauerit. ex quo nescit,
cui soluere teneatur, ff. de vsur. pecuniæ, ff. de arb. t. Cel
33 sus. ext. de usur. cum tu. † Vigemosecundo quæritur,
quid si ecclesia tenet rē priuatæ personę in emphyteo
sim, & cessauit in solutione canonis, nunquid in hac
cessatione considerabitur biennium, aut trienniū. Re-
spond. dic, biennium expectari, ut in hoc iure cuiulli-
a bet priuati censeatur a, argu. extra de stata mon. & re-
gul. recolentes, & in his, quæ no. extra de præscri. illud,
34 & uide supra uer. 11. † Vigesimotertio quæritur: pone,
res emphyteotica occidit in commissum, puta ꝓpter
canonem non solutum ita q non potest amodo mora
purgari, uel propter rē forte deterioratam: sed hoc nō
obstante, dominus postea recepit pensionem posterio
ris temporis, nunquid propter anteriorem cessationē
poterit emphyteota expelli. Et uidetur, quod sic: quia
ius semel amissum non uidetur posse integrari, de cō-
sec. distinct. 4. quæris. uersi. non potest autem. 7. q. 1. q̄
periculosum, ff. ad Trebel. deducta. respon. 1. ff. de le. 2.
Mæuius. §. 1. C. de remis. pign. cum ex causa. Nec enim
solutione pensionis postea. facta acquiritur ius deper-
ditum, nec præiudicat in futurum, vt C. de pac. si certis
b annis. Tu dic contra b. quod recipiens solutionem post
cessātionem sibi præiudicat, nec amodo illo prætextu
poterit emphyteota expelli, argu. C. de iure do. impe. l.
2. ff. de in offic. rest. l. fi. ff. de minor. l. Aemilius. & l. si fi
lius. ff. deposi. si hominem. C. de pact. conuen. l. com-
missoria, ff. de pac. cum in futurum, ff si quis cau. l. 2. §.
2. de doli excep. l. 2. §. Labeo. & vr̄ expressum ext. de re-
lig. dom. constitutus. prope fin. Cum. n. nō vtitur iure
suo, ei renunciare uidetur, maxime cum ius illud odio
sum sit, arg. ff. de iniusto, rup. & irrito test. filius, ff. de le.
præstan. ben. bo. poss. contra tab. l. nonnūquam. ff. de ca
stren. pec. hæreditatem. §, filius, imo recipiendo pensio
nem iuri suo, quo ad hoc renunciare intelligitur, vt ff.
de lege commiss. l. post diem, & l. præceden. §. si. ex. de
res, quæ fi. a ma, par. c. ex ore. & hoc, vbi dominus scien
35 ter recipit. † Vigesimoquarto quæritur: sed quid si do
c minus recipiens solutionem in casu, præcedenti, igno
rabat rem fore commissam. Respon. dico, q talis rece
tio solutionis non præiudicat, ff. de inoffi. testam. ma.
ter. & C. eo. tit. si quando, §. fi. C, de fur. l. fin. ff. de pe. hæ
36 red. legitima, 3. q. 9. iudicas. & sup. uer. 18. † Vigesimo
quinto quæritur: quid si dominus pensionis solutionē
sub protestatione receperit, uidelicet saluo iure suo, q
non fiat sibi per hoc præiudicium, quo minus expelle
d re possit? Respon. dicunt quidam d, protestationem si-
bi prodesse, arg. 9. q. 3 saluo. ext de elec. Cumana. ff de
eo, quod certo loco, l. fi. ff. si quis cau. l. 2. resp. 1. nā & si
eum expellere vellet, nihilominus posset petere pen
37 pensionem, vt sup. uer 11. † Vigesimosexto quærit qđ
dices de ecclesia, nunquid sibi pręiudicat recipiēdo so
lutionem pensionis, prout iam dictum est in priuato,
e sup. ver. 23. Resp. dicit Ber. e quod sic. si de capituli cō
sensu receperit pensionem. liberū. n. erat ecclesię, uel
expellere, vel pensionem recipere, vnde vnum eligen
do, alteri renunciasse videtur, ut sup. ver. 23. Quod itel
lige, si scienter factū est, secus si ignoranter, vel sub ꝓ
testatione, ut sup. ver. 24. & seq. Si aūt solus prelatus re
ceperit, non pręiudicat ecclesiæ, quin adhuc expellere
eum possit, nisi postmodum cōsensus capituli accesse
rit, ut ext. de his, quæ fiunt a pręla. sine con. cap. c. pasto
ralis. Si autem solus rector alicuius ecclesię, vbi nō est
capitulum, id faciat, dicit B. q a modo non poterit ex
f pellere emphyteotam. Sed Mar. de Fan. f indistincte di
cit, quod prelatus solutionem huiusmodi recipiendo
pręiudicat quo ad hoc ecclesię, nam & hoc pręiudiciū
facit ciuitati defensor ipsius, vt C. de vsur. aduersus.
Quare idem videtur in defensore ecclesiæ, vt C. de sa
38 crosan. eccl. iubemus nullam. † Vigesimoseptimo q̄-
ritur, quid si istis annis ecclesia pensionē recepit. sed
prælatus dicit in anterioribus annis fuisse in solutione
cessatum, & ideo vel canonem repetit, vel etiā ipsam
rem tanquam commissam? Dic, quod si emphyteota
g probat se pro tribus annis g soluisse, præsumitur sem-
per soluisse, nisi contrariū obstendatur, nec potest res
ei auferri, ut C. lib. 10. de apoch. public. quicunque. &
arg. ff. de probat. Procula. nam ex pręsentib. pręterita
metimur, ar. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. §. super
uacuam. C. de natural. li. cū qs alūnā ext. de præsumpt.
mand. Sed & si probauerit se ꝓ præterito anno soluis-
se, ꝓderit ei quo ad hoc, vt res ei auferri nō possit. Nā
dñs, siue ecclesia pēsionē recipiēdo, vr̄ quo ad hoc iu-
ri suo renūciasse, ut su. ver. px. & 23. & sic nō oportet
eum de solutione singulis annis facere fieri instrum

propter

ADDITIONES.

a Censeatur. *Male solut. & male alleg. priuatus. n. habet trie-
nium, sed forte, quod intellexit, quod censeatur iure priuati tenē
tis rē ab ecclesia, qui non habet nisi biennium, ut sic sit econuer
so. Sed contra hoc est, quod alleg. not. in decr. illud. in gloss. 3. &
fortius, quod super ea scripsi ad uer. 15. ibi respondi.*

b Cōtra. *Secundum Odof. in l. 2 & Ber. in dec. potuit. in glo. pen.
& Martin. de Fan. cuius fuit ista qo, & sequen. & sub sua q. 8.
& idem Io de Bla. sub sua 5. q.*

*ADDE, an per receptionem canonis uideatur dñs emphyteo
tam redintegrare, Alex. conc. 14. 2. lib. & consi. 105. 3. lib.*

c Vigesimoquarto quæritur. *Est hac quæstio generalis 17.*

d Quidam. *Bern. in c. potuit. in glo. penu.*

ADDE Alex. consi. 2. lib.

e Dicit Ber. *in dicta decr. potuit in glo. penu.*

f Sed Mar. de Fa *sub sua 8. q. sub qua etiam est sequens q.*

g Pro tribus annis. *Supple ī ultimis proximis, & idē Io de Bl.
in fi. & scias per l. istā, quicunq; & per l. 2. de iure emphy. ibi,
per totum triennium, probatur triennium, vel biennium, quod
datur ad canonem soluendum, intelligitur continuum, non inter
polatum. facit de elect. cupientes. §. cæterum. lib. 6. Scias. quod
Host. in, Sum. de locato, paulo ante finem dicit, quod dicit hic lex
de tribus annis, locum habet in secularibus, in ecclesiasticis suffi
cient duo. Nouum ius inuenit in hoc Host. & detrahit ecclesiis
plus, quam forte perpenderit. concludit enim hoc dictum, quod
facilior probatio requiratur contra ecclesiam, q̄ contra priua-
tum. Ponderauit forsan Host. quod sufficiat soluisse illo tēpore,
quo non soluēs cadit a iure suo, sed illo casu abbreuiatio tēporis
respicit fauorē ecclesiæ, ista eꝜ. Sed forsan intellexit Host. Ec-
clesiastica, q̄ dicūt solui per ecclesiā, nō q̄ soluenda sint ecclesiæ.*

& tunc cessaret obiectio sed neutrum placet. Scias ēt, ꝙ lex quicunq;. q̄ pe. est, non loquitur expresse de censu emphyteotico, sed de tributo, ibi probatio tributariæ actionis exposcitur, tñ trahit ad hunc casum, ut dicit hoc auctor, & Accur. in l. 2. C. eo. in 3. mē bro magnę glo. & fere oēs scribentes. And ēt de Barulo sub ipsa lege exaltat vocē suam, dicens, quod per illam legem obtinuit, in censu emphyteotico sufficere probationē solutionis trium ultimorum annorum, gl. ēt : in decre. cum ecclesia de causa pos. generaliter inducit illam, quod vltima sint spectanda.

ADDE Alex. consi. 105. 3. lib.

propter hoc tamen nō pręsumit̄ pro alijs annis soluisse.
39 † Vigesimooctauo quęritur, sed pone, cessauit quis in solutione pensionis per sex annos, & amplius, postmodum soluit pro tribus, nunc quęritur, pro quib. tribus soluisse videatur? Respon. pro prioribus, argum. ff. de sol. cum ex pluribus. Sed certe parum interesse vr̄, siue pro primis, siue pro vltimis videatur soluisse, quia cum restet solutio facienda pro tribus, semper est res commissa, saltem ecclesiastica, vt infra ver. prox. et seq. Vel dic, ꝙ imo interest, secundum ea, quę no. sup. vers.
40 prox. † Vigesimonono quęritur, quid si partem pēsionis soluit, & in parte per biennium, & triennium, & vltra cessauit? Et videtur, ꝙ totam amittit, & ꝙ partis solutio non prodest ad vitandam pęnam, vt ff. fa. ercis. hęredib. §. in illa, ff. de verb. obli. in executionibus. §. pen. a
a quia nihil vr̄ esse actū, dū aliquid superest ad agendū, nec videtur edere, qui in totum non edit, nec defendere, qui in totum nō defendit, 7. q. 1. nihil. C. de his, quib. vt indig. l. pen. in fi. de eden. l. pen. ff. de interog. ac. si defensor. respon. 1. Argu. contra, ꝙ tantum partē, pro qua cessauit, amittat. nā pœna non debet extendi vltra quā reperiatur delictum, vt C. de pœn. sancimus, ext. de his quæ fi. a ma. par. cap. quæsiuit, & arg. ff. si quis cau. si ser
b uus, §. si plurium.[b] ff. de his, quib. vt indig. l. rescriptū,
c & l. hæres, qui.[c] quia pœnę emolliendæ sunt, vt de pœ. dist. 1. pœnę, ff. de pę. interpretatione. Item etiam uidetur, quod dominus partem recipiendo renūciat, quod tota res nō cōmittat, arg. C. de pact. inter emp. & uēd. l. commissoriæ, ubi quis petendo usuras, uidetur legi ꝯmissoriæ renunciare, & arg. ext. de pœnis. suam, vbi recipiens partē debiti pœnam exigere prohibet, ut supra uer. 37. Dic, quod si cum totum soluere possit, propter contumaciam partem tantum soluit, tūc non prodest solutio partis, imo res sibi auferri potest. Si uero propter paupertatem, tunc excusatur pro parte, quam soluit, ar. ff. de col. bo l. 1. §. si cum duob. & ext. de test. spo. olim. 3. ext. de solut. c. pe. Vel dic, quod propter paupertatē excusatur in totum, si soluere integræ sit paratus,
41 infra uer. prox. † Trigesimo quæritur, quid igitur, si pro toto patrimonio annuatim soluere debeo sex denarios, solui biennio, uel triennio quinque tantum, uel faciebam 12. denarios, & unam gallinam, & solui alte-
d rum tantum, Et vr̄, d ꝙ pro rata incidat patrimoniū in
e commissum, arg. ext. de relig. do. c. constitutus, in fi. e ex tra de testa. Raynaldus, §. cęterum, & vide supra de præ
f scrip. ver. quid ergo si cum, & seq.[f] † Trigesimoprimo
42 quęritur, pone, emphyteota dicit se soluisse pensionē,
g cñs vero negat, quæritur, cui incūbet probatio? Dic, g ꝙ emphyteotæ, vt C. de prob. l. 1. & l. actor. q̄ est 6. q. vlt. ext. de cau. pos. & propri. cum ecclesia Sutrina. prope fi. ext. de iureiu. c. fi. Probabit aūt per scripturam de solutione factā, vt C. de fid. inst. plures. Quid aūt sufficiat ei probare, & an de qualibet solutione sit necesse fieri scri
43 pturam, dixi sup. versi. 37. † Trigesimosecundo quęri
h tur,[h] pone, emphyteota uolens sibi prospicere, ne ob canonem a se non solutū res cadat in cōmissum, uult soluere pensionē pro 10 annis futuris, ut sup. §. sequit. uer. si aūt, nunquid pōt? Respon sic, qa qđ certo die. promissum est, statim dari pōt, ut ff. de so. qđ certo die. de hoc C. de col. fundorū patri. l. placuit. & J. uersic. prox.

44 † Trigesimotertio quęrit̄, qđ si ecclesia nolit p tot annis futuris recipere pensionē, nūquid emphyteota poterit pro tot annis futuris offerre, deponere, & consignare, vt securus existat? Et vr̄, ꝙ nō: quia congruo tpe dēt fieri oblatio, vt ff. de solut. l. si soluturus. Cum. n. nō possit eū cogere ante tps soluere, vt C. de condi. indeb. licet. quare ecclesia coget recipere? & facit ff. de verbo obl. l. qui Romæ. respō. 1. ext. de plus petit. c. vnico. Arꝯt.: quia plus soluit, vt in pręc. decr. & Inst. de act. §. plus. vñ quia facit plus, q̄ dēt, i ñ facit, qđ dēt, vt ff. de in litē iur. cū furti. Et laudandus est, qui nō minus, sed plus facit, q̄ dēt, arg. ff. de aqua plu. arcen. is, cū quo serui. vt b. 2. p̄. si arborē. Et audiendus est q vult facere, qđ sibi p futurū est, nec nocebit ei q percepit, vt ff de auqa plu ar-
i cē. itē Varus. & ff. de euic. in creditore. Sed dic i, ꝙ ecclesia non cogit̄ ante tps recipere pensionē, argu. ff. de ꝯst. pec. item illa verba. iñ i. Nā et multæ ēt, qđ melius est, præstari nō pōt, vt ff. de vsuf. nō posse. & l. seq. & 74. dis.
k gesta. hēt. n. suspectū futurū pręiudicium k, ar. ff. de pac. qui in futurū, ff. solut. mat. l. respon. 1. ff. de leg. 1. filius.
l §. diui. Itē facit p & ꝯ. ff. de ann. leg. l. cū, qui l C, de manu. test. si ita fuerit §. Labeo. ff. de sta. li. l. 4. §. Stichus &
45 uide inf. uer. prox. † Trigesimoquarto quęritur, quid si uoluerit emphyteota soluere pensionē anni pręteriti, quā soluere tenetur, dominus uero non uult recipere? Dic, quod debet ei pensionem coram testibus offerre, & si sic recipere uoluerit, tunc demum debet cōsignare. & in æde sacra, puta ecclesia, deponere, vt C. de iure emphyteota. l. 2. C. de p g. creditor. C. de pac. inter. ēp. & uēditiorem, si à te. & hoc vr̄ sufficere, ne deinceps possit expelli, q̄uis biēnium & amplius sit elapsum, ff. de euict. si ideo. §. fina. & l. si dictum. §. pen. & ff. de arb. Celsus. §. 1. C. de usur. s. p te non stet. Quidā tamē consulunt,

ADDITIONES.

a §. penul. *Et si stipulationum aliq. §. fi. ff. de contra. emp. fistulas. §. pen. C. de dist. pig. quandiu, ff. de leg. 1. etiam si partis ad Sy. si quis in grad. §. si quis tabulas.*
b §. si plurium. *Ibi in decr. suam, inf. alle. quere materiam.*
c Et l. hæres. qui. *Ad idem, ff. ad l. Fal. Paulus respondet, & ad Trebel l. Paulus respondit, alias inci. si certa, & de aqua quo. & ast. Trebatius.*
d Et videtur. *Secundum Host. cuius fuit iste ver. in uasallo infra tit. 2. §. qui. mo. uer quid si quis.*
e Constitutus, in fi. *Dic, quod superior uer. decr. ista non ob. qua loquitur in contractu censuali, quo transfertur dominium, non in emphyteotico, ut ibi no. in gl. pe. Decr. seq. non ob. quia non in emphyteosi, sed in locatione loquitur, in qua bene fit remissio pensionis, nisi fiat commensuratio proximorum annorum. Ad § cæterum, responde, ut ibi no. in gl. hic est ratio, melius ad illam partē facit, ff. ad l. Fal. l. Paulus, & ad Treb. Paulus, respondit rescriptum superius, & alleg. l. 1. §. Trebatius, ff. de aqua quo. & ast. Sed in his oib. erant corpora distincta & separata, facit de hoc, ff. quorum le. l. 1. §. si duæ. & de præ. quia sæpe, lib. 6. Sed instabis quod in 2. exemplo istius, uer. fiebat solutio de diuersis s. nummis & gallinis, sed licet res sint diuersæ, unica est pensio, & ideo ut de unica iudicatur, ff. quando dies leg. ced. l. nec refert.*

ADDE, quod si unus denarius deficit, quod emphyteosis incidit in commissum, And Sicu. cons. 37. 2. lib.

f Et sequen. *Allegare intendit uer. sed pone, quia intermedium fuit additio, antequam illa uer. erat illi contiguus.*
g Dic. *Secundum Accur. in 3. membro magna gl. in l. 2. C. eod. & ibi Olos. & Cy. ibi q. 5. in qua me consulto tractat, quod scripsi de accu. super h. s. in gl. mag ante mediū uer. quid si obijciatur periurium. adde Bal. con. 142. 2. lib.*
h Trigesimosecundo quæritur. *6. q. Mar. hoc. uer. & seq.*
i Sed dic. *Secundum Mar. ut sup. idem Io. de Bla. ubi sup. in 4. q.*
K Præiudicium. *de quo dixi sup. §. sequitur. in fin.*
l L. eum, qui. *Vbi Dy. tenet per §. Stichus. hic in fi. allega. quod sic soluens bene liberatur, sed mihi non dicit, ꝙ dominus, uel ecclesia illā solutionem recipere compellatur, hoc dico propter id, quod scribit Cy. in l. 2. C. eod. in uerb. q.*

sulunt, vt ad cautelã præsidẽ adeat, cuius autoritate id fiat, ut C. de vsu. si creditrici. C. de epis. aud. si preses. & l. fi. ext. de of. ord. pastoralis. 16. q. 3. §. potest. in uer. is aũt. ff. de nau. fœn. l. 2. C. de an. excep. vt perfectius. Alii dicunt,a ẽt solam oblationem sufficere sine consignatione & depositione, ad hoc, vt expelli non possit, vt in p.
46 l. Celsus. in fi. † Trigesimoquinto quæritur: ecce, dominus stipulatus est penam, si emphyt. non soluerit annuam pensionem: cessauit in solutionẽ, nunquid poterit expelli?b Dicunt quidã, quod non, sufficiat n. ipsi habere pœnã puentam, per q̃ legali renuuciasse videtur, arg. C. de pac. do. l. fi. Iaco. 5. & bene, arg. ff. de test. mil. l. 2. ff. de separat. l. i. §. illud. Nec obstat pdicta lex, quia loquitur in quodam speciali bñficio, qđ cõperit mulieri, hic aũt loquimur de cõi priuilegio, vñ illud facilius tollitur, q̃ istud, vt in Aut. de restit. & ea, quæ pa. §. ea. a. ext. de elec. ecclesia vestra. 2. ad fi. Potest ergo, s'm Iac. dñs vtrumq; facere, s. & penam petere, & illũ expellere, alioquin pęna apposita illusoria esset, qđ esse uon debet, vt ff. de pœnis, l. 1. ff. de fideiuss. si à reo. §. id, qđ. Cum. n. pactum non fuerit p leges, uel bonos mores, seruandum est, vt ext. de pac. c. j. & fi. & C. eo. ti. pacta. Tertij dicunt,c q altero debet dominus esse ꝯtẽtus, s. uel vt expellat, vel pęnã habeat, q est in ipsius optione, arg. b. ff. de except. doli, apud Celsum. §. Labeo. & de cond. indeb. elegãter. §. pe. in fi. ff. de pac. sescriptũ. §. si pacto. ext. de iudic. at si clerici. in fi. Quarti dicunt, q expelli poterit, sed pœna peti non poterit, licet promissa fuerit, quasi non liceat pœnã legalem augere, sed debeat ea cõtentus esse, ut ff. de uerb. obl. stipulatio. Est aũt pęna legalis, vt cessans in canonica solutione possit expelli, quę cũ certa sit, non est extendenda, vt C. de pęnis, sancimus, ext. de his, quę fiunt à ma par. cap. c. quęsiuit. de pœ. dist. j.
47 hic. & vide inf. ver. prox. † Trigesimosexto quęrit, sed qđ si actũ est, q nisi soluerit annuã pensionẽ, soluat certã pœnã, rato nihilominus pacto manente, siue cõtractu, demũ cessat in solutione, nunc vult pęnã soluere,
d & rem remittere, Respon. dic.d q expelli põt, & dominus siue ecclesia agere poterit ad rẽ ipsam, est. n. in eius arbitrio, an uelit agere ex contractu ipso ad rẽ, uel ex stipulatione ad pęnam, arg. ff. pro soc. l. si quis à socio. & l. seq. ff. de act. emp. prædia & in præl. rescriptum. §. si pacto. secundũ Mar. de Fa. uel etiã, secundũ alios, ad vtrũq; ut ff. de transac. qui fidẽ. & l. pacto. ff. de pact. cũ proponas. ff. de reg. iur. cũ pactum. & s. ver. prox. Nec obst. qđ dictum est, rato nihilominus pacto manente, quia illud dictum fuit in fauorem dñi, siue ecclesiæ, cui fiebat promissio, vnde non debet in eius læsionem retorqueri, vt ff. de legib. & senatuscon. l. i. & 2. & l. nulla. C. de fide id. plures apochis. Sed nec poterit emphyteota petere sibi pactum seruari, cum ipse conuenerit, vt ff. de inoff. test. si instituta. respon. 1. C. de pac. cũ proponas. C. de trans. l. siue. ext. de iureiur. c. peruenit. 1. ex. de
48 con. cũ oẽs. ext. de præb. pro illorum. † Trigesimoseptimo quærit: qđ ergo, si apposita fuerit clausula illa, Rato nihilominus, & c. vt s ner. prox. & cũ ille cessasset, dñs eligat ad pœnam agere, & illã exegit, & non eiecit illũ, nũc uero ille iterum cessat in solutione per vltimum tps: nunquid iste poterit eũ expellere, Rñdeo, sic: quia ꝯtractus in sua permanet firmitate, ac si pœna non fuisset ab initio adiecta, arg. C. de transa. l. si quis maior. Patet ergo, q pro eadem cessatione pęna peti põt, & ẽt expelli. Ea est n. natura contractus, q propter cessationẽ expelli possit, non mutatur pp exactionem pœnæ, ubi
49 apponitur clausula illa, Rato manẽte pacto. † Trigesimooctauo quæritur, sed nunquid eodem themate retento pœna iterũ peti poterit propter secundam cessationem, ut ex eodem pacto pęna sæpius ꝯmitti possit? Respon. dic.e q prædicta uerba, rato nihilominus manente pacto, siue contractu, non extenduntur ad pœnam iterum soluendam, arg. ff. de verb. sig. l. Labeo. nisi dictũ fuerit, q toties committatur, quoties. & c. ff. de arb. l. si duo. in fi. nec sufficit dicere, rato manente contractu, vel pacto, nisi dicatur expresse, q ratus maneat quo ad penam, & quo ad obligationem, arg. ff. de le. 1. l. seruus hostibus. ff. de leg 3. in repetẽ. lis, ff. de leg. 1. Latinus Largus. Alii tñ dicunt contra, q pena iterum peti poterit, arg. ff. de transa. qui fidem. Sed hoc ibi non dr & ff. de arb. l. si duo. §. semel. sed ibi fuit expresse dictũ, q semper pœna peti non potest, quoties contra fieret; & ff. si cui plus, q̃ per legẽ Fal. l. 3. §. fi. & ff. rem ra. hab. si procurator, ff. vsufr. quemad. c. l. 1. & pen. ff. ad legem Aquil. quemadmodum, §. fin. Sed hæc iura loquuntur in legalibus pœnis, & non in conuentionalib. de hoc in Summa do. Mar. in ti. de loc. §. quid sit, vers. q si em
50 phyteota. † Trigesimonono quęrit, pone, emphyteota promisit pęnam, si cessaret in aliqua solutione pensionis, rato nihilominus, & c. ut s. cessauit per annũ, & sic secundum pactũ pęna cõmissa, est exacta, non tamẽ potest expelli pro vnico anno, nisi toto triennio in re priuati

ADDITIONES.

a Alii dicunt. *Vt no. in l. 1. in vlt. gl. Et dicas sufficere ad euitandam pœnam expulsionis, sed si ab obligatione vult liberari, necessaria est consignatio. Et hunc effectum liberationis ponderauit, l. 2. C. eodem, & sic concordant opiniones.*

ADDE, vt per Cal. cons. 3. locato.

b Expelli. *Mar. de Fan. coniungens hanc qõnem sequenti in sua x. q. dicit, q in his non vult contendere disputando, quia ũis sunt eps concessit & in Apparatu non soluit: in Summa uers. consueuit quæri. dicit, emphyteotam posse repelli, in q. prædicta uacillat, plus tendens ad contrarium. tenet autem ips ad literam, qđ scriptum est inf. prox. uer. coniunxit aũt, quia si hoc in illa, fortius ista. Fuit etiam illa uenerealis 84. hæc q. Pilei 73. q. soluendo dixit inquirendum, quid inter eos actũ sit, & illud seruetur. si non appareat, distinguit, cuius gratia contractus intercessit. nã si gratia utriusq. uel non soluentis, stabit in emphyteosis soluta pœna. Si uero gratia domini, qui forsan propter sterilitatem loci tunc noluerit pœnam adiungi, erit ipsius domini optio. Odo. & Accur. dictum inf. sequitur Cy. ẽt in e. l. 2. in q. 6. hanc prosequitur pp eam assumendo brocar. an beneficio legis renunciet. qui specialiter sibi prouidet, ponens solutionem sui præceptoris dicentis, q aut legis prouisio tunc non competebat, sed erat competitura, nisi quis sibi prouidisset, aut tunc legis prouisio competebat. primo casu subdistinguit, vbi sup. in prin. Aut id, super quo legis prouisio debet oriri, interuenit ad prouisionem hominis implendam, aut nõ De primo exemplum. Numero tibi decem hinc oritur certi condictio, nisi stipuler mihi reddi. Si aũt stipulor, tunc quia ad implendã prouisionẽ hominis intercedebat prouisio legis, ex quo fiebat numeratio gatia implenda stipulationis, & oritur certi condictio ff. de nouat. si ita. §. fi. & l. seq. Secundo casu cum id, super quo legis prouisio debet oriri, non intercedit ad implendam prouisionẽ hominis, tunc idem, vt statim dicetur super secũdo principali mẽbro. s. quando legis prouisio iam competebat, cũ sibi quis prouidet, & hic refert, an hominis prouisio apponatur animo nouãdi, prouisionẽ legis, & tunc illi legali renunciatũ dr, ff de re iud. l. 4. § sed si ex cõuentione. & C. de execu. rei iud. l. pe. Aut non opponitur eo animo, & tunc aut prouisio legis erat de iure cõi, aut de iure speciali. Primo casu non renunciatur prouisioni legis per prouisionem hominis sibi factam, ut ind. §. sed si ex conuentione. Secundo casu homo sibi prouidendo prouisioni illius specialis iuris renunciasse videtur, & eo casu loquitur lex fi. C. de pac. conuen. ut inf. sequitur.*

ADDE, an emphyteota, qui promisit pęnã, si non soluerit, possit expelli, si noluerit soluere pęnam, Alexan. consi. 132. 4. lib.

c Tertij dicunt. *s. Odof. super l. 2. & Accur. ibi sexto membro magna gl.*

d Resp. dic. *Ide Ber. in dec. potuit, in gl. & Host. in Summa, §. de. uer. quia si emphyt eota. 2. & attribuit hoc Azoni, per quem vide hoc in Summa eo. t. uer. consueuit quæri. ibi ẽt est, quod sequitur inf. uersic. 2.*

e Respon. dic. *secundũ Odof. ubi supra, idem Accur. 6. membro.*

priuati esset, vt ff. de doli exce. l. apud, §. Labeo. deinde cessat per alios duos annos: quæritur, an primus annus, pro quo pœna exacta est, possit computari in triennio, vt sic sit locus commissioni. Rn. nō: quia iam punitus,
51 est pro illo anno, secundum Vber. s. versi. 35. † Quadragesimo quæritur, vtrum liceat domino stipulari pœnã quantumcunque magnam, vel modicam. Dicunt quidam q sic, arg. C. de sponsal. l. fi. l. ac. cōtra, vt C. de sen. q
52 pro eo, quod inter. profer. l. vnica. † Quadragesimoprimo quæritur, quid si emphyteota rei ecclesiasticæ cessauit in solutione canonis p 40. annos, & semper ipsã possidet rem, nunquid ecclesia poterit agere ad pēsiones præteriti temporis subtractas a. Videtur, quod sic: quia tot uidentur stipulationes, quot sunt anni, pro quibus pensio promissa est arg. ff. de verb. oblig. l. pluribus §. 1. ff. de an. leg. l. cum in annos. C. de donat. sancimus. §. si quis autem. Si igitur plures sunt stipulationes, plures sunt actiones, vt ff. de ac. empti, non est nouum, ff. de euict. l. cum plures. & si plures sunt actiones, sequit quod cuiuslibet annuæ pensionis pscriptiones currũt ab eo anno, quo pensio debetur: annua enim non competunt. Sed etsi vna sit actio. non tamen intentari potest, nisi post annum, pro quo pensio debetur, vt ff. si cer. pet. 1. lecta est. ff. de vsufr. Seia. Nec actori obstat pscriptio, nisi a tempore, quo mouori potest actio. vt C. de annali. excep. l. 1. in fi. C. de præscrip. 30. uel 40. anno. l. cum notissimi. Sequitur ergo, q licet anni quadragesimi completi pēsio peti nō possit præscriptione obstante, petetur tamen pensio viceri minori & descendentium annorum usque ad primum. hoc euidenter probatur extra de relig. do constitutus prope fin. R in præ. l. cum notissimi. & hæc est ratio, quare vsusfruct᷑ alterius anni non vtendo non periet, quia quilibet annus suum incipit vsumfructũ, vt ff. quib. mo. vsusfruct. amitt. l. alterius, & facit ad hoc C. de præsc. 30. vel 70. anno. competit. E contra videtur, quod licet multi sint anni, pro quibus pensiones debentur, tamen una est stipulatio, vt ff. de donat. causa mort. l. senatus. in fi. ff. de vet. ob. si Stichũ. §. 1. Sed & si plures essent, quod falsum est, vna tamen competit actio pro omnibus et singulis pensionibus, arg. ff. de act. & obl. l. plura. resp. 1. & ff. pro soc. cum duobus. §. si plures, ff. fa. n. er. hæredes. §. si de pluribus maxime autem cum vnica sit obligatio, vna sola nascitur actio, vt ff. de eo, quod cert. loc. l. centum. & ff. de ædil. edi. l. ædiles aiunt. §. si iuramenta C. de duo. reis, l. fi. in fi. At illa actio a primo anno extitit in rerum natura, atque competit: vnde ab eo tēpore currit præscriptio, vt C. de anna. excep. l. 1. §. ad hoc. & ff. de fur. ei, qui arg. de cur. fur. cum alis. Ergo semel elisa actio nec p alius frōtē erigere audeat, vt ff. de sol. qui res, §. aream. de consec. dist. 4. quæris vtrum. ver. nō potest. Sed certe idem dici posset in qualibet actione, puta in rei vendicatione, q licet rem meam 30. anno. spatio præscripseris, tamen fructus naturales 29. anno. repetere volo: & sic de sequentibus qui non fiunt bonæfidei possessoris, vt ff. de vsur. fructus. quod absurdũ esset. Vnde dici potest, secũdũ Azo. & Bul. ecclesiam nullam posse petere pensionem, ex quo a tempore cessationis tantum tempus cucurrit, vt C. de præsc. 30. anno. l. pe. in fi. & C. de vsur. eos, qui. in princ. Sed M. contra. de hoc not. in princ. l. cum notissimi. §. penul. & eo
b dem titu. si quis emptionis. §. b † Quadragesimosecun
53 do quæritur: pone, aliquod monasterium debet alteri annuatim soluere decem: cessauit per 40. anno. in solutione medietatis: quæritur, an possit totum ex integro repetere. Dic, q si illa decem ex eadem causa deberẽtur, soluendo partem, videtur totum debitũ agnoscere, vt in præ. l. cum notissimi. §. penult. Sed si quinque, quæ so uta sunt, debentur ex vna causa, & quinque nō soluta ex alia, videtur in illis quinque præscriptum es-
c se, cōtra ver. 29. & seq. & hæc quæstio est dominicalis. c

Prosequere eam plenius, prout ibi not. & supra de præscrip. ver. quid si cum deberem. & vide supra ver. prox.
54 † Quadragesimotertio quæritur, laicus quidam tenẽs fundum ab ecclesia illum quidã bonæfidei emptori alienat, nihilominus tñ ipse laicus nō soluit per 40. annos pensionem, quæritur, vtrum propter lapsum temporis emptor sit tutus contra ecclesiam fundum petẽtem? Tanc. dicit, quod sic, Pileus vero contra Ve. dic, quod ecclesia primo aget contra venditorem, & demum in subsidium contra emptorem, vel dici potest,
d hoc esse in eius optione, & est hæc quæstio dominica-
55 lis. d dic vt s. de pscr. ver. pone. colonus. & seq. † Qua-
e dragesimoquarto quæritur, ecce emphyteota per 40. annos non præstit. e pensionem, quare ecclesia repetit iure dominii, vel etiam actione personali, ipso vero se præscriptione tuetur, probans se 40. annis cōtione possedisse, vt C. de sacr. s. m. eccl. Auth. quas actiones. q est 16. quæst. 4. §. potest quæri, an possit, & vult quod sic, & quod lapsu tanti temporis sublatum est omne ius, vt C. de præscri. 30. annor. l. an omnes. & l. sicut. & de hoc eo. tit. competit. & argu. bonum C. de fide instr. plures apochis. vbi dicitur, q longissimo excusso tempore, si negetur canonem non soluendum, ius agẽtis certum est vacillare, & hoc ideo est, quia per negationẽ res efficitur dubia, vt C. quibus ad lib. procla. non licet, l. 3. si enim certum fuerit, canonem non fuisse solutum, nō vacillabit, imo certus erit se succumbere. Item certũ est, quod canone non soluto ecclesia habuit actionẽ ad rem repetendam, & commissa est pœna legitima 1 cessante, quæ nisi quam semel, non uidetur cōmitti posse, arg. ff. iud. sol. l. cum quærebatur & l. fin. & ff. de arbit. si 1. 10. §. semel. Si ergo ex tunc habuit actionẽ reppellitur, quia siue illa fuerit personalis, siue in rem, in priuato ultra 30. annos durare nō posset, ut C. de anna. except l. 1. unde nec ecclesiæ competet ultra 40. annos, per præ. Aug. & extra de præscri. ad aures. nam & colonus domino possidet, vt C. com. de usuca. l. 2. ff. de usu. non solũ. §. quod uulgo. & tenetur domino actione locati, ut C. de loc. l. si quis conductiones. Itẽ si emphyteota per uim possessionem tenuerit, potest se longissima temporis exceptione tueri, ut C. unde ui, l. cũ quærebatur. in fi. Multo ergo fortius, si sine ui detinuerit, ne sit melioris conditionis prędo, quam aliquis iustus possessor, arg. ff. de noxa. act. nō solum. ff. quod ui, aut clam, l. seruus. ad hoc etiam facit C. lib. 10. de agri. & censi. l. litibus. ib. quæstionem pati, quando longissima & inueterata, & c. ubi colligitur a contrario sensu, q pati poterat quæstionem, si longissimo tpe fuerit in solutione cessatũ. Nec dici pōt ecclesiã ciuiliter possedisse, quia ex diuturnitate tpis possessionem amisit, ff. de usufr. licet. Argũ. contra, ext. de exces. plat. illud. In con-

ADDITIONES.

a Subtractas. *Quęstio fuit Io. Mar. de Fano, & eius ad literã sunt hæc uerba, & quod in fi. dicitur de Mar. intelligitur de Gosiano, quo alleg. ipse de Mar. de Fano dixit se nolle sua sñia ecclesiã impugnare; pp quod solutionẽ relinquebat sapientis arbitrio, & no. quod conbemate. quo formatur hac quæstio de pensione, formabitur inf. 44. de actione in rem, uel personali.*

b §. fin *Et uide Cy. eod. ti. cōpetit. in 3. q uide, quod dixi post Gof. de præscr. c. auditis super ver. solutionem.*

c Dominicalis. 24. *q uide super regula, plus semper. de reg. iur.*

d Dominicalis. 24. *ibi de Tanc. dicit contrariũ. s. quod concord. cum Pileo quæst. non inter qõnes Tanc. & ideo, quod sit uerius non discerno credo igitur Ber. qõ autem Pile. incipit, quæritur, si colonus. circa finem suarum quæstionum. Mar. de Fa. quã continuabat sua 11. de qua uersi,*

ADDE Rom. consi. 146. ubi sequitur Spec. in d. uersi. pone, colonus. & uide etiam eius consi. 311.

e Quadragesimoquarto quæritur. 12. *Mar. tit. 41.*

ADDE Bald. consi. 341. 2. lib.

contrarium probatur, q contra ecclesiā nō currat pre
scriptio. nam ipsam rē in emphyteosim cōcessam pos
sidet ciuiliter, vt dicetur ius. ver. 46. vnde cōtra eā non
prescribit. Nā si ex vnius diei possessione præscriptio
interrumpitur, vt C. de prescrip. 30 an. cum notissimi.
§. imo. multo fortius ex continua. Itē ecclesia, qd pos-
sidet habet in bonis, quia possidet, & cōuenta exceptio
nem habet, vt ff. de acquir. rer. do. l. rem in bonis. Si igi
tur rem habet in bonis, sequitur, quod contra eā non
fuerit præscriptū, quia nemo potest dicere deperditū
quod retinet ī bonis, vt ff qui. ex cau. ma. nec vtilem. ex
tra de iudic. examinata. Nec obstat, q ecclesia tanto tē
pore non habuit possessionē, quia licet ex prima ces-
satione emphyteotā expellere noluerit, nunc tamē ex
secūda, vel tertia, vel vicesima poterit, vt sic hæc pena,
pluries committi potuerit. arg. de uer. ob. si sic. ff. si cui
plus, q̄ p legem Fal. ēt §. pe. nec. n. minuit pœna illius,
quia pluries cessauit, imo plus deliquit, qui nec in vltu-
mis annis soluere voluerit, ar. C. vt ītra cert. tē. cri. q. l. 1.
& ar. ext. de eo q duxit ī mat. q̄ pos. p adul. cū haberet,
ad fi. ext. de cōsue. c. fi. Quid plura? videtur casus l. C. de
a prescrip. 30. anno. male a. & extra. de exces. prelat. illud
& hoc puto verū, argu. in pre. l. cum notissimi. §. n. qa
ecclesie fauendū est, 12. q. 2. religiosam. & C. de sac. san.
eccle. l. nulli. in fi. j. respon. Et hæc solutio colligitur, &
secundum Papam tangitur ext. de relig. do. c. constitu
tus & hoc verum est, si in emphyteosim tenuit. secus
56 autem, si pro suo tanto tēpore possedisset. † Itē dixi
b Roff.[b] quod si emphyteota mille annos possideret, &
non interuerteret possessionem, id est, q dominū ve-
nientē non admitteret, vt ff. de ui & ui ar. cum fundus.
& l. colonus. nunq̄ præscriberet, ut ī præ. l. male. licet. n.
Pensionem non soluat, & fingat in animo suo, quod rē
illam ut propriam possideat, ei non prodest, qa nemo
causam sibi possessionis mutare potest, ut C. de acqr.
pos. l. nemo. Non est ergo uis, siue concedat res in em
phyteosim ad 30. uel 40. annos, siue ad centū & ultra.
57 † Quadragesimoquinto q̄rit. c qd iuris transeat in em
c phyteotam ex cōcessione emphyteosis? Et certa vtile.
dominiū. Vnde dicit lex. q licet emphyteota non effi-
ciatur dominus, habet tn̄ in rem actionē, ut ff. si ager
vect. vel emphy. pet. l. 1. §. fin. Sed hæc duo contraria vi
dentur, quia in rem actio soli domino competit, vt ff.
de rei vend. in rem actio. Dic, ergo, non efficitur domi
nus, supple directo, vtiliter tamē efficitur. Et est simile
in superficiario, qui licet nō sit directo dominus in su
perficie, quæ de iure solo procedit, daī tn̄ ei vtilis in rē
respectu iuris ī superficie, vt ff. de rei ven. idem. & l. pe.
tor. & ff. de superficie. l. j. § quod ait. Et idē est in feuda
tario per similitudinem, arg. ff. de lega. & senatuscons.
non possunt. & 29. dist. in canonicis. ī fi. Sed dices, si ec
clesia habet directū dominium, ergo non habet vtile:
quia idē non potest esse simul dominus directo & uti
liter, vt ff. de acq. pos. possideri. §. ex plurimus. Item dicē
do se habere directum, dicit se dominā, dicendo se ha
bere utile, dicit se quasi dominam, & hec diuersa sunt,
vt Ins. de ac. §. aliena. Si ergo solum directū dominiū
habet, & vtile nunquam, quomodo concedit vtile do
minium emphyteoticario, quod non habet? Non uide
tur igitur fieri posse, vt ff. de acqui. rer. do. traditio. ff. de
reg. iur. nemo plus. j. q. 7. Daybertum. extra de. do. inter
uir. & ux. nuper. Sed hæc oppositio puerilis est. nā is, q
d rectū hēt dn̄iū, utile nō cōcedit, sed ius emphyteo-
ticū tribuit, quo cōcesso, lex emphyteotā pro dn̄o hēt
tribuens ei quasi dn̄o actionem ī rem. & ideo dixit p.
l. ff. si ager vect. placuit, scilicet peritis, uel etiam legi, in
rem cōpetere actionem. Vel aliter, q nō habet utile
dn̄iū, tn̄ illud in emphyteosim concedendo ministrat.
Sicut & ista oppositio puerilis est, nemo in re sua pōt
usumfructum, uel seruitutem habere, tn̄ ista alii ꝯce-
dit, ut ff. de usufr. quod nostrum. §. fi. ff si usufr. pet. uti
frui. ff. de ser. vrba. præ. in re communi. Itē nemo hēt
rē suam pignori, qa causa pignoris ab intētione domi
nii separatur, vt ff. de vsu. iusta. §. nō mutat. & l. nō solū.
§. si in rē tuā, ff. de pig. l. j. §. 2. & tamen pignus in re sua
cōcedit, vt ff. de pig. l. 1. C. quæ res pig. obl. pot. q filios,
& l. fi. & plura exēpla reperiunī: sicut & hic homo cō-
58 trahit, & tradit. † Ius autem ciuile, vt bonus artifex suo
artificio vniuersa recte cōponit, vt in p̄dicto casu vt ff.
de acquir. rer. dom. non est nouum. & in aliis plurib. lo
cis iuris. Itē sæpe trāsfert qs in alterum, quod ipse non
hēt, vt ext. de sup. neg. p̄lat. c. 1. & vide j. ver. 151. & ver.
59 105. & ver. 167. † Quadragesimosexto quæritur d, quali
d ter ecclesia possideat, & qualiter emphyteota? Et certe
emphyteota possidet naturaliter, ecclesia vero ciuili-
ter: quod naturali ratione patet: quia ecclesia, cum nu
dum habeat dominium possessioni propter fructus, &
culturam, q̄ ad eam non pertinēt, nō insistit: animo tn̄
possidet, quia non desiit rē hr̄e p̄petuo cariturā. hoc ēt
iure probaī. nā emphyteota possidet, & ecclesia, q̄ so-
lā proprietatē obtinet, possidet, ut ff. q satisd. cog. l. sciē
dum. & hoc est tale, quale inter superficiariū, & domi
num, et inter feudatarium, & dominū, quia domini ci
uiliter, et predicti naturaliter possidēt, ut ff. de acq. pos
ses. l. naturaliter, resp on. j. et ff. de ui et ui ar. idem. § qui
usufruct. ff. uti pos. si duo. §. centum. & l. 1. in̄. 1. & l. pos
sideri. §. Nerua. & l. q bona. §. Ciuilis uero possessio, q̄
solo animo retinetur, habet in se plurimum iuris, cum
superior plurimū facti habeat, ut patet in præ. l. et ff. eo
dem, de acquiren. poss. l. 1. §. si uir. et l. possessio. §. 1. et l.
si id, qd. §. fi. et l. si is. q animo. et l. possessionē et C. eo. l.
nemo ambigit. et ff. de acqui. re. do pupillus. et extra de
conces. præ. cū nr̄is. Nec credas emphyteotā ciuiliter
possidere, qui ob hoc ipsum dēt præstare solitā pēsio-
nem, ut C. de præsc. 30. ann. male agitur, nec ēt dn̄s na-
turalē habet, cum emphyteota illam habeat, ut dixi, et
duo insolidū possidere absurdū esset. ut ff. de acq. pos.
l. possideri. §. ex contrario. & extra de proba. licet. Et q
naturalis & ciuilis inueniatur esse possessio. ut patet p
præ. iura, & ff pro herede, l. 2. §. 1. Porro hoc certum est,
q emphyteota non possidet pro ecclesia. imo illā natu
ralem possessionem, quā habet, pro se, & respectu sui
iuris habet. & quod patet, qd in ea naturale dominiū
uincit: quod nec esset, si pro dn̄o possideret: & idem in
usufructuario: & sic ponitur casus l. C. uti pos. l. 1 & pro
batur ff. eo. l. 1. in fi. & l. si duo in his. §. sed prætor super
ficiarium tuebitur, & c. ff. de precar. & habet §. eum.
qui, ff. de superfi. l. prima. uulgariter tamen quo ad hoc
pro ecclesia possidet, quia causam habet ab ea: sic po-
60 nitur ff. pro suo, l. 2. † Quadragesimoseptimo quæri-
tur, utrum propter canonem non solutū, uel propter
p̄sonas finitas emphyteota cadat ab emphyteosi ipso
iure, an demum p sententiam? Et videtur, q per sentē
tiam, & non ipso iure, vt C. de iure emphy. l. 2. vbi dici-
tur, emphyteotā ita demum repellendum, si dominus
hoc voluerit, & sic uidetur, q petitio domini. uel eccle
siæ sit offerenda: ad idem eo. ti. l. fi. in fi ubi dicit, cadat
a iure suo: quasi dicat, nō ipso iure, sed si aduersario pe
tenti

ADDITIONES.

a Male. *vt no. Mar. de Fa. quod illa lex solum ponderat debere cū præstare pensionem, vt impediatur præscriptio, & dat simile Mar. de Fa. Auth. non liceat. ubi solū ponderatur, q succedere potuit, dato quod non successerit. Tene ergo, quod statim sequitur, & eius fuerunt verba.*

b Rof. *Vbi sup. in prin. §. & ibi est post prin.*

c Quadragesimoquinto quæritur. *hec est 13. Mar. de Fan. quasi ad literam.*

d Quadragesimosexto quæritur. *Hæc est 14. Mar. de Fa. ad literam usque in fi.*

ADDE, qualiter possideat emphyteota, Bal. consi. 42. 2. lib. Alex. consi. 1. 3. li

tenti placuerit,& ad hoc ff.ad Syllan.necessarios.§.nõ
a iter.C.de app.l.1.C.de hæret.& Manich.l. quicunq;.
& in Aut.de nõ alte.aut pmut.reb.eccle.§.scire.ubi di
cit,fiet extraneus à iure suo.& in Aut.de ali.& emph.
a §.si uero qs locator.& hoc tenẽt Iã.& Vbert.a& argũ.
pro eis ff.de pig.lex uectigalibus.& l.uendicare. Alii au
b tem,ut Mar.de Fa.b dicũt,q cadit ipso iure, argu.ff.de
his,quæ in frau.cred.l.ait prætor.§. si creditorẽ. C.de
pig.l.3.sicut & miles conductionem excercẽs ipso fa-
cto à locatione cadit,ut C.locati & cond.l. fi.& ad idẽ
C.de act.& obl.Auth. imo.C.de incest. & inutis. nup.
Auth incesta.C.ad l.Iul.maiest.l.pe.& fi.Veruntñ licet
ius hoc faciat,indiget tñ ministerio hoc volentis, uel
61 nolentis ecclesię,siue dñi.† Sepe.n.in eo,quod ipso iu
re sit,facto hominis est necesse,ut ecce dixit lex,q ip-
so iure fit cõpensatio.ut C.de compen.l.fi. & tñ obie-
ctio hominis est necessaria,ut Inst.de actio.prope.fi.tit.
Est etiã necessaria approbatio iudicantis,ut ff. de com
pensa.q in diem.§.1.ff.de neg.gest.si aut.§.fi.de ꝯt.tut.
iudic.l.1.§.prætere.Item ex causa præteritionis fit te-
stamentum irritum ipso iure:& tñ obiectio est neces-
saria,ut C.de lib.præter.uel exhered.maximum §.sci
mus.ff.de in inst.rup.test.filio.Itẽ miles ipso iure à pro
curatione repellit̃,& tñ hominis obiectionem inter-
uenire necesse est,ff.de proc.filius.§.milites.& facit ẽt
ad hanc solutionẽ ff.de pub.& uec.uectigalia.circa fi.
& prodest hoc scire.Pone.n. q non soluens cecidit à
possessione,modo uult a possessore uendicare utili rei
uẽdicatione,quod põt,ut s.uer.45.opponitur ei,q nõ
põt:ideo,qa ipso iure suã pdidit actionẽ.certe si hoc
uerũ est,bene repellit̃:sed uerius uñ,q nõ perdidit,ni-
si per sñiam,unde licet cessauerit in solutione,nihilo-
minus ante sñiam rem poterit uendicare. Item pro-
62 dest hoc scire ad liud, vt j. uers. proxi.† Quadragesi-
c gesimooctauo querit̃ c,vtrũ pp canonẽ nõ solutũ uel
pp psonas finitas,dñs,uel ecclesia possit emphyteotã.
q naturaliter possidet,ut s.uer.46.ppria auctoritate ex
ppellere,& rẽ occupare? Et uñ,q sic,ut C.de iure emp
hyt.l.1.§.sin autẽ.& in Aut.de alie.& emp.§.si uero qs
locator.& ext.eo.potuit.in quibus dicit̃,q ecclesia po-
test expellere:nã arbitriũ propriæ ultionis est sibi cõ-
missum,arg.C.lib.12.de metallis,l.deuotũ.nec facit in
iuriã,qui utit̃ iure suo,ext.de elec.cũ ecclesia Vulterã
na.& argum.ff.de regu.iur.factum.Nã inquilinũ põt
quis iusta de cã expellere,ut ex.de loc.propter.& ff.eo.
quæro §.pen.& C. q cũ eo,qui in al.pot. est,si seruus,
ad idem facit ff.ad l. Aquil.quemadmodum.§.1.in fin:
& l.si quis fumo.§.fi.& ff.qđ ui,aut clam,si uice,§.si ad
ianuam.& ff.de præscrip.uersic.quid seruandarum.re
spon.1.& C.ut nemo priuatus titu.l.2. & C.ut nemini
lic.sine iud.se uind.l.j.in quibus iuribus probat̃, quod
quis potest ppria auctoritate destruere,uel amouere,
quod contra se factum est. Argum.tamẽ contra, C.de
d Iudæ.nemo d.& stulte facit,qui quod petere põt,inua
dere nõ pauescit,ut C.de suffra.l.unica nã & fructua-
e rius,qui plus e iuris habet,quam emphyteota,non po
test à quasi possessione expelli,amisso , uel finito usu-
fructu imo potius ꝯt.eum intentatur negatoria, uel
agitur contra eum ex cautione per eũ præstita de resti
tuenda,ut ff.si usufruct.pet.uti frui,respõ.1.ff.usufruc.
quemad.cau.l.1 §.habet aũt.Si enim proprietarius pos
set ppria auctoritate expellere,supuacua esset cautio,
nec à iure induceret̃,vt ff.de procur.nõ cogẽdum.§.fi.
& facit ext.de pig.c.fi.& ad idẽ C.sol.matr. dotis.ff.qđ
met.cã,extat. Et incongruum esset, q aliquis in causa
sua ius faciat sibi ipsi,ut C.ne quis in causa sua,in l.1.ff.
f de iudic.Iulianus.Super hoc dixerunt Bulg.& Azo f,q
propria auctoritate potest rem occupare, & illũ expel
lere,per præ.iura.Sed opponit̃:quia si dicis,q cadit à iu
re suo p sñiam,& nõ ipso iure,ut s.uer.proxi.q poterit
ppria auctoritate expelli:quia ſm hoc apud eum pos
sessio remansit,vt ff.de acqui.pos.l.1.§.si rẽ.ff. de vi &
vi arm.cũ fundũ.Sed ad hoc tñ deri põt ſm Vber. q si
emphyteota agit contra dñm, poterit dominus exci-
pere, Tu es defendendus ſm legem locationis , infra
versi.px.sed nõ seruasti eã,vnde a iure tuo cecidisti,&
sup hoc peto sñiam , & sic pnũciabitur eũ cecidisse a
iure suo,& sic cadet per sñiam.Sed & si dicis,quod ca
dat ipso iure,dñs expellẽdo nõ incidet in const.si qs in
tantam,nec in pęnã istius canonis,6.q.16 placuit , qa
iura loquũt̃,qñ is,qui alium deiicit,nullo mõ possidet
nec in edictum diui Marc.qđ est ff.qđ metus cã,extat.
g Alii,vt Papa,g & sequaces dicũt tutius esse , quod au-
ctoritate iudicis expellat̃,ut ext. de priui.pastoralis,&
C.de iure emphy.l.2.ex.de dilat.literæ,ff.de pub.et ue
h cti.cotem,§.igitur.Ber.dixit, h q ppter canonem nõ
solutum potest propria auctoritate expellere , sed ubi
alienauit sine domini requisitione,non potest sine iu-
i dicis auctoritate.Tu dic, i q si cerũ est emphyteotam
ius suũ amisisse, & domino possessionem interuenis-
se bñ poterit auctoritate ppria expellere,& sic põt in-
telligi opi.Bulg.& Azo.Si uero emphyteota negat rẽ
emphyteoticã esse,& in canonẽ cessatũ nõ esse,vel ali
quod ius in re sibi cõpetere,& de hoc paratũ se asserat
ecclesiæ de iustitia respõdere , tũc qa p negationẽ res
efficitur dubia,ecclesia,siue dñs sibi ius dicere non po
terit expellẽdo,pſertim si copiã iudicis habeat,ar.ff.ad
exhiben,l.3.§.ibidẽ,& C.vnde vi,nõ ab re.ibi. sine cau
sa legibus cognita,&c.& C.li.12.de decur.generali.Il-
lud aũt certũ est,q si emphyteota alii rei tradidit pos-
sessionẽ,vel ipse ab alio sit inde expulsus,tũc dominus
auctoritate ppria nõ deiiciet talẽ possessorẽ,ar.ff de ui
63 & vi ar.si colon9.† Quadragesimonono q̃ritur,quo iu
re postulabit dñs,vel ecclesia,q emphyteota iuxta prę
missa

ADDITIONES

a Et Vber. *Et Ros.ubi sup.versic.item sunt.Simon Vincẽ.in præal.l.2.alleg.l.quæ hic sequitur, & ff.de iure fisci,l.eius, qui et in Auth.vt litig.iurent,§.1.Col.9.*

b Vt Mar.de Fan. *Sua q.21.*

ADDE,quod requiratur sententia,Rom.consil.212. Alexã. consi.8.3.lib.

ADDITIO.Adde tu,quod in contrariũ est cõis opinio , ſm Host.in c.potuit,de locato,Sal.in l.2.col.1.& de iure emphy. et Ant.de Bu.in d.c.potuit,dicit hãc esse cõmunẽ opi. quod emphyteota ecclesiæ sit ipso iure priuatus absque sñia declaratoria , si stetit per bienniũ,quod non soluit,refert et sequitur do.Phi. Decius cons.146.in 1.parte cons.Et de pęna non soluentis canonẽ, qui ab emphyteota directo dño debetur,intelligitur, si dominus voluerit.ut no.Bar.in d.l.2.per illum tex.ibi,si nõ uoluerit.C.de iure emphy.& Doc.ibi cõiter sequũtur, & no.Bal. in Auth.ĩ fi. col.C.de sacrosa.eccle.dicẽs,quod priuatio emphyteosis propter canonẽ non solutum,non est in facto esse, sed in potentia fieri domino volente,et de feudo no.Bal.in l.fi.in fi.de reuoc.don.ubi inquit, quod ẽt si dictũ fuerit,quod ipso iure feudum reuertatur,intelligitur domino uolente Henric.Feran.

c Quadragesimooctauo quæritur. *15.q.Mar. de Fa. quam etiam ipse apertius & plenius prosequitur.*

ADDE Alex.cons.130.& 131.3.lib.

d Nemo. *Secundo, & apertius l.nullus.*

e Qui plus. *Mar. sic posuit,quod nõ plus iuris hẽt,quam emphyteota,imo minus,quia in domino nihil habet.*

f Et Azo. *In summa,uers.itẽ et id.& Acc.C.e.l.2.in princ.magna gl.ubi ẽt dicit Mar.Goff.hic tenuisse idẽ,Ioan. de Bla sua q.6.Cy.super ea.l.2.q.2.dicit suum Pe.plus accedere ad opinionẽ cõtrariã.cũ hic expulsio sonet in vindictam propter possessionẽ, q̃ habet expulsus.Item mouet timor rixarũ,quæ possunt oririri: facit ff.de reg.iur.non est singulis,& de usufr.æquissimum.*

g Vt Papa. *Scilicet Inn.qui dixit hoc in dec.potuit.sed in dec.propter quæ illã præcedit,tendit ad negatiuã ut ibi scripsi in l.nullus*

h Dixit *In decre.potuit.in prin.pe.glo.*

i Tu dic. *Secundum Mar.de Fan.*

missa eijciatur? Respon. cõsilium est, quod officio iudicis simpliciter, ostẽderet enim instrumẽtum cõtractus emphyteotici factũ iã sunt duo anni, & amplius, in re ecclesiastica, vel tres, & amplius, ĩ re priuati, et emphyteota no vult fidem facere de solutionie pẽsionis, ꝙ si nequeat impetrare iudicis officiũ, poterit hoc petere condictione ex lege illa C. de iure emphyt. l. 2. vel ex decre. ext. de loca. potuit. Potest etiã dici, quod potest agere interdicto Vti possidetis, quasi nõ habeat vlterius ius ĩ re, arg. ff. ne vis fiat ei, qui in pos. missus est, l. 2. ĩ prin. Licet enim naturaliter possideat iniuste, tamen possidet quo ad concedẽtem, postquã a iure suo cecidit, vnde si ille replicet de cõtractu, dominus replicabit, tu non seruasti legem conductionis, & secundũ
a legẽ locationis defensus es, & a nõ aliter, vt ff. vti possi. si duo. §. Labeo in fi. & arg. ff. de loco publico fruẽ. l. 1. in fi. & s̃. uersi. proxi. Vel dic, tutius esse, ꝙ intentet
b rei uendicationem, [b] vel ẽt condictionem sine causa, uel iniusta causa, & quare, & iunge hic, vt inf. uers. 168.
64 † Quinquagesimo quæritur, quid si emphyteota propria auctoritate aliquem expellit de fundo, quem ipse tenet in emphyteosim? dic, ꝙ incidit inconst. l. si quis in tãtam, & fundus applicab t expulso, vt C. unde ui, si quis in tãtam, & expulsus tuebitur per præsidem in re emphyteoticaria, ff. de dã. ĩfe. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de leg. 1. peto. §. 1. 16 q 6. placuit, & sic dñs inuitus habebit nouũ emphyteotam, vt ff. de exercit. act. l.
65 1. † Quinquagesimoprimo quærit̃, c ecce emphyteo-
c ta cecidit a possessione rei emphyteoticæ prius quam emphyteosis sit finita, nunc ecclesia vult tãquam directa domina, ꝯ possidẽtem agere, emphyteota vero tãquam vtiliter dominus, vult facere illud idem quærit̃, quis sit præferendus? Et vr̃, ꝙ ecclesia tanquam habẽs directum dominium, C. de nouat. l. 3. C. mãd. si pater.
d Mar. de Fa. [d] tenet ꝯtra, vt ff. de pœnis, si cũ emptore. ff. de proc. procurator. & l. si ꝑcurator. ff. si ager vect. uel emphy. pet. l. 1. §. fi. & arg. ff. de superfic. l. 1. Sed hoc est
e brocardicum, e & quasi soluitur ibi quæstio talis. Vel posset hic distingui, secundum ea, quę no. per Papam,
f & alios, ext. de præscrip. cum ex officij. f iunge inf. vers.
66 161. † Quinquagesimosecundo quæritur, g ecce, pẽsio
g ne, seu canone non soluto, ecclesia agit cõtra emphyteotam, proponens ius dominij, ille vero defendẽs se, dicit ecclesiã ĩ re ipsa dominũ nõ hr̃e, nec probari dominiũ p instrm emphyteosis, de quo ẽt dic, vt s̃ ver. 53. & seq. quęritur, quid iuris? Quod aũt non possit qõnẽ de domino referre, probatur C. de præscrip. 30. ann. si quis emptionis, §. pe. ext. de relig. do. cõstitutus, uidetur enim cõsensisse ecclesiam dominã esse. ex quo recepit ab ea illam confessionem, quam quis a domino recipere solet, arg. ff. de diuor. l. fi. C. de Lat. lib. toll. l. §. sed & si quis, ext. de his, quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. extra de elec. dudum, 2. Item ex quo in instrumẽto continetur, quod ipse recepit ab ecclesia tãquam a domina, est standum illi, ita vt contra illud dicere nõ possit, arg. C. de cõtra. stip. optimam C. de iure delib. cũ quis, ext. de relig. do. cum venerabilis, ff. de pig. cõtrahitur, 27. q. 2. omnes fęminę. Item non videtur, quod possit referre de domino quæstionem ei, a quo suę possessionis causam accepit, arg. C. de pig. act. ne creditores. C. de nõ num. pec. l. 1. & no. secũdum Papã, ext. de fide in
h strum. inter dilectos, ꝑpe fin. h Præterea nomen ecclesia posset agere ꝑsonali actione ꝯtra emphyteotã, & rẽ ab eo euocare, etiã si foret aliena, arg ꝙ hic, ff. solut. mat. si alienã, ff. cõmo. ita si furtũ, ff. deposi. l. 1. §. si prędo. ff. de pig. act. si rẽ alienam, quare idem, ergo nõ debet posse per in rem actionem, cum eadem sit ęquitas ext. de cõstit. cognoscentes. Pręterea aut dicit rẽ fuisse suam tempore ꝯcessionis, aut alterius, si suam, hoc ipso, ꝙ ab ecclesia noluit recipere breui manu, videt̃ dedisse ecclesię, et ab eadẽ in emphyteosim recepisse arg. ff. de iure dot. licet. §. j. ff. de donat. ĩter uir. & uxor. l. 3. §. sed si debitorẽ. ff. si certum pet. singularia. præsertim in ecclesia, in qua non est necessaria traditio, ut C. de sacr. san. ecc. l. fi. & maxime etiam in annuum canonem deducendo, per quod uidetur donatio præsumẽda, C. de donat. censualis. & l. seq. Si vero dicat eam alienam fuisse, tunc cum sit præsumptio cõtra eũ, & pro ecclesia, ut arg. ff. de iureiur. si duo. respon. 1. & C. si seruus ex uen. l. mouetur. in fi. tenetur suam exceptionẽ, in qua actor efficitur, comprobare, ut C. de loc. & con. ad probationem rei, & arg. C. de lib. cau. ad ꝓbationẽ. alioquin succumbet, tãquam actor in probatione deficiẽs, ut ff. de proba. in exceptione. resp. 1. ff. de excep. l. 1. 6. q. vlt. actor, ext. de iureiur. c. fi. Arg. contra, ꝙ se possit tueri. nam dominium quęri solet recipiẽdo concessionem, & non alijs concedendo. Quomodo ergo cõcessio facta ab ecclesia probabit dominum esse ecclesię? hoc quibusdam nõ uidetur esse posse, arg. ff. de act. & obl. ex maleficiis. §. his quoque. in fi. & C. de proba. ad probationem seruituris. Posset enim esse, quod ecclesia cõcessisset alienum, ut ff. in tit. pro donato, & in tit. pro solutio, & in tit. pro emptore. & in titu. ꝑ dote, & in tit. pro legato, per totum, ff. de contrahẽ. emp. rẽ alienam. Item certi sunt modi probãdi dominium, ut inf. uers. 56. Non est ergo nouus modus fingãdus, arg. ff. sol. matr. si uero. §. de uiro. 2. q. 5. cõsuluisti. ex. de trãsa. inter corporalia. Itẽ absurdum est, ꝙ ecclesia se probet dominam nullo pręcedẽte titulo, quo dominium solet quęri. ut C. de ingen. ma. scientis. Itẽ & si scienter rem suam ab ecclesia recepisset, nõ ob hoc fecit rẽ ecclesiæ, nisi dando. arg. ff. de leg. 1. si hæres iussus. ext. de osti. delega cum super abbatia. in fi. C. de repud. hęres
i In hac quęst. i H. pro ecclesia indicauit. alii dicunt om
76 nes cõtra, & iunge inf. ver. prox. † Quinquagesimoter
k tio iuxta hoc quęri põt [k], si ille emphyteota rẽ ab ecclesia longo tempore recognouit, & pẽsionem ei soluit, an ecclesię proderit præscriptio possidentis, possedit. n. emphytota titulo. unde etiam si res esset aliena, utile dominium præscripsit, & in rem actionem habuit ex tempore iam elapso, sicut & alias C. de pręscri. 30. anno. si quis emptionis Si igitur perdidit ius, quod quęsierat, ad ecclesiam illud ius redidisse uidetur, arg C. de dona. causa mor. si alienã. ff. de iure dot. Proculus. ext. de pœn. c. 2. Sed præallegata iura in personali actione loquuntur, nec ibi apparet, quod dominiũ pręscriptũ, uel usucaptum reddeat ad illum, a quo præscribẽs causam habuit, imo etiã uidetur, ꝙ si præscriptio nõ esset completa apud emphyteotã, & sic res ad ecclesiam rediret, tamẽ ꝓdesset ecclesię illa minus plena, nisi per eã cõpleri posset, ut ff. de usucap. si homine

ff. de

ADDITIONES.

a Et. *Pro Vel & Super, dixit.*
b Rei uen. *Hoc placet Guid. de Suz. in l. 1. C. eod. quia omne ius emphyteotæ in dominum est translatum per cessationem solutionis, inducit l. cõmissoria. C. de pact. inter emp. & ven. & hoc ex quo dominus eum non patitur, & vide infra uersicu. 84.*
c Quinquagesimoprimo quæritur. *16. q. Mar. de Fa.*
d Mar. de Fa. *Et Io. de Bla. ubi sup. §. 1. in 4. membro.*
e Brocardicũ. *Cuius titulus est, directa ꝓferẽ utili, mihi char. 24*
f Cum ex officij. *Forte allegat, quod ibi scripsi in gl. dicebatur, sed nil ad propositum.*
g Quinguagesimosecundo quęritur. *17. q. Mar. de Fano.*
h Prope fin. *Ber. in glo. antepenult. vide de hoc.*
ADDE, vt per Alex. consil. 5. & 43. 4. lib.
i In hac quæst. *5. ponit Mar. de Fan. qui cum dominus suis tenet quod sequitur.*
k Quæri potest. *Secundum Odof. & Mar. sua 1. quæst.*
ADDE, ut per Alex. consi. 17. 4. lib. & Bal. cons. 104. 2. lib.

ff.d.l. diuer.& temp.præscrip.si duobus.§.fi.ff.de acqu. poss. Pomponius.§. præterea.& l.in dotē. Multo ergo magis, si completa sit, ꝑderit ei, ut rem uendicare possit.& facit ad hoc ff.de condict.indebit si indebiti. §.si nūmi alieni. Sed si 30.ann.ex re illa fuit ecclesię soluta pensio, uel res ecclesiastico iure emphyteota detenta, qa toto tempore 30.an.quo res fuit apud emphytotā, ecclesia ciuiliter possedit in his inquā duob. casibus, scilicet cum longo, uel longissimo tēpore emphyteota possedit, ecclesia contra eum agere poterit rei uen-
a dicatione.& iunge infra uers. proxi. a † Quinquagesi-
68 moquarto quærit, sed qᷓ rei uendicationē intentabit ecclesia? Et uidetur, ꝙ non directam, quia pręscriptione longi, uel lōgissimi tēporis directum dominiū nō quęrit, sed utile tantum, ut no. sup. de præscrip. Sed nec utile dominium intentat, quia illud non habuit, nec concessit, ut sup. uer. 45. unde ultra, quam concesserit repeti non poterit, ut ff. sol. matr. l. pen. §. mulier. ff. de his quæ in frau. cred. ait prætor. §. si cōditionali. ff. de iure dot. licet. § fin. extra de deci. dudum.& j. q. v. Daybertū. Sapiēs igitᷓ aduocatus, cum ecclesia uult cōtra emphyteotā, uel eius hæredes agere, agat personaliter cōdictione ex lege Zenonis, quę nouā inducit obligationē, ut ff. de condict. ex lege, l. j. C. de iure emphyt. j. Inst. loca. §. adeo.& tunc dominii qō non refertur, ut probatū est sup. uer. 52. nec etiam proderit emphyteotæ, si nō possideat, quia forte in alium transtulit possessionē. nihilominus enim actione tenebitᷓ personali, quæ non ratione possessionis datur, sed ratione contractus, quo obligatus existit, ut C. depo si. l. desideriū. & l. seq. & C. si cert. pet. non aduersus. C. de act. & obl. cum. cui. hoc saluo, qa si emphyteota sine dolo & culpa & facto suo a possessione cecidisset, nō tenereᷓ, arg. C. de pig.
69 act. si creditor. secundum Mar. de Fan. † Quinquagesimoquinto quæritur, vtrum episcopus petendo in genere ius episcopale, intelligat cēsum, qui loco iuris episcopalis successit, petere? Respō. sic, ut probatur & no.
b secundum Præpositum, ex. de relig. dom. cōstitutus b.
70 † Quinquagesimosexto quæritur, pone, extraneus pos
c sidet rem ecclesiæ, quæritur, qualiter ecclesia aget ꝯ illum, cum ille possessor non sit emphyteota, nec eius hæres? Et certe tunc necessario proponēda est in rem actio,& dominium est probandum, cuius tamen pro
71 batio difficilis est. † certi enim sunt modi dominium probandi, de quibus habes sup. de act. seu pet. §. sequitur. uersic. si autem uelis. Primus est, si ecclesia ꝓbet se habuisse a domino rem istam, ut C. de prob. cum res. ff. de pig.& qui nōdum. §. qui dicitur. ff. de act. emp. ex empto. respon. 1. Secundus est, si probet rem istam iusto titulo accepisse,& longo tempore præscripsisse, ut ff. de rei uen. in rem. §. fi. ff. de acqui re do. l. acquiritᷓ. §. nō solum. ff. de usucap. eum, qui. Tertius modus est, si probet rem sibi traditā ex iusta causa fuisse. licet enim non pręscripserit, habet tamē Publicianam, ut ff. de Public. l. j.& l. seq. Quartus est, si ꝓbet se, uel alium pro se 30. an. cum titulo, uel sine titulo possedisse, ut C. de pręscrip. 30. ann. si quis emptionis. Quintus modus est, licet sit multum disputabilis, si probet ex cōcessionib' factis ab ecclesia ipsa rem, de qua est lis, ab emphyteoticariis pro ecclesia longo tempore, uel lōgissimo fuisse possessam, ut tetigi sup. uer. 54. Alii modi non inueniūtur in iure,& ideo, non sunt configendi, ut supra uersiculo 52. licet sęde quidam alios de facto studeant inuenire.& iunge infra uersiculo proximo.& infra uersiculo clxiiii. † Quinquagesimoseptimo quæritur d,
72 quid si antiqua chartula dicit, ꝙ ecclesia concessit. P. i
d emphyteosim rem, quam nunc tenet T. nunquid est sufficiens hæc probatio contra T. certe non. ut actum est s. uer. 53.& seq probatur ext. de fide instr. inter. ꝑpe fi. ibi, cū ad ꝓbationē rei proprię, &c.& quia res iter ali o... & ... ex. de reg. iur. ... & C. de pac. si unus. § in summa imo etiam tales chartulæ nō probarent, nisi aliquis de pędictis modis probetur,& iūge inf. uer.
73 sic. 142.& infra vers. proxi. † Quinquagesimooctaon quęritur, ꝙ talis Comes donauit talem rem ecclesiæ? Certe nec hoc sufficit, nisi ecclesia se possedisse, ꝓbet, vt ff. de Pub. eū, q. §. si.& l. seq. Sed si ecclesia hēt titulū & ī possessione fuit, satis pręsumo, ꝙ ex titulo præcedēti facta fuerit sibi traditio, arg. C. de acq. pos. minus Nec credo ecclesiam hic habere Publicianam ex solo titulo sine traditione a non domino sibi facta, sicut habet ex sola cōcessione a domino facta: quia illud, qđ ecclesiæ in domino quęrendo cōceditur, in l. C. de sacros. eccl. l. h. est priuilegium cōtra regulam iuris inductum, ideoque non est ad consequentiam trahēdum vt sit idemque in quasi domino, vt ff. de leg. et senascō. quod vero. 26. q. 2. nō exemplo. Iam enim facile esset ecclesiæ super omnibus rebus mūdi habere Publicianam, si forte faciat sibi fieri donationem a P. de eo, qđ possidet T.& C.& B.& sic de omnibus, quod absurdū esset,& malignandi occasionem adduceret, arg. ff. de Carb. edic. l. 1. §. sed & si quis. Sed si ille, a quo habet ecclesia titulum tempore, quo ecclesiæ ꝯcessit, in possessione fuisset, licet ipse ecclesiæ non tradidisset, forte æquum erit dari ecclesiæ Publicianam, si alias rei vēdicatio datur, arg. in præ. l. eū, qui. §. Publiciana. saluis casibus, in quibus sine traditione Publiciana cōpetit, de quibus dubitatio nō est de Publiciana. vide sup. de iudic. §. nūc dicendum. Sed adhuc forte ecclesia ostēdit chartam, in qua cōtinetur, qualiter sibi concessa fuerūt, iam sunt centū anni, oīa, quæ habuit talis Comes in tali castro, certe hæc charta inutilis erit, nec ecclesię ex tali cōfessione aliquid accrescit, nisi probentur, quę dicta sunt, videlicet quid ille habuit, arg. C. de falsa causa adiect. l. 3.& l. fi. ff. de leg. 1. si sic, ff. de contrah. empt.
e hāc legem, secūdū Mar. de Fan. e † Quinquagesimono
74 no quęrit, si ecclesia cōcessit rem alicui in emphyteosim in hunc modum, Ego H. abbas talis monasterii ꝯcedo tibi P. atque cōfirmo omnia, quæ habes et tenes de iure dicti monasterij in castro, vel in villa tali, demū multis annis elapsis qō oritur inter emphyteotā, vel eius hæredes,& ecclesiam, cum enim ille in dicto castro multa possideat, negat tamen se aliquid ab ecclesia recepisse, dicēs ecclesiæ, proba, quid de iure monasterij ī dicto castro habuisti, ecclesia vero dicit, ꝙ omnia, quæ ibi habuerūt isti & antecessores sui monasterii, dicens hoc, quod ī dicto instrumēto dicitur, nō causatiue, sed determinatiue dictum esse, econtra emphyteota resistit dicēs se debere de omnibus absolui, nisi quatenus fuerit ab ecclesia probatū, ita dicens, cōcessio mihi facta est de his omnibus, quæ de iure dicti monasterii in tali castro tenebam, sed ego nil tenebā de suis, vnde nihil est mihi concessum, arg. ff. de hęred. inst. itē quod Sabinus, §. sed si asse. ff. de hęr. vel act. uē. quod si sit hereditas. Nam & cum super re incerta sit promissio, tam ex parte respondentis, quam ex parte stipulantis nulla contrahitur obligatio, ut ff. de uerb. ob. tri-

ADDITIONES.

a Vers. proxi. *Hoc etiam Mar. de Fan. sub q. 17.*

b Constitutus. *de cuius dicto fecit ibi Ber. additionē in ultima glo. & uide, quod super ea dixi.*

c Quinquagesimosexto quæritur. *secundum Mar. de Fa. q. sua 18.*

d Quinquagesimoseptimo quæritur. *Mar. de Fan. sub q. supra prox. & inf. uer. proximis. Mar. de Fan. est, ut dicitur in fin. & est pars.*

ADDE, ut pulchre per Rom. consi. 125.

e Secundum Mar. de Fan. *probatur hoc de resti. in integ. c. auditis, & uide, quod ibi super glo. Celestinus.*

f Quinquagesimonono quæritur. *19. q. Mart. de Fan. quasi ad literam.*

ob.triticũ,ff.de vsur.qđ in stipulation.ext.de re iud.ab bate sane,li.6. Hoc etiam idẽ est in contractu locationis,q ob mercedẽ icertæ quãtitatis,vt ff.de loc.& cõd. merces,& idem ĩ sñia,quæ ratione incertitudinis nulla cẽset,vt inf.de sñia,§.qualiter,ver.itẽ debet esse Itẽ in arbitro,vt ff.de arb.qui tamen.§.pen.& in legato,vt ff.de iure do.cũ post.§.gener.& in pluribus alijs exemplis,vbi incertitudo vitiat,vt ff.de test.manu.cũ ex pluribus,ff.de in diẽ addic.cũ duo.ff.de lib.& post.l.2.ff.de hær.in.l.ad tempus,§.1.ff.de rei ven.idẽ Pōponius,§.
a si.& inf.ver.62.† Si igitur in præmissis casibus incertitu
75 do vitiat,qđ gestũ est,multo fortius hic,vbi de obligãdo agit,ff.de act.& ob. Arianus,ext.de prob.ex literis. Præterea talis cõcessio est obscura,vnde credendũ est, ꝙ de modicis vel minimis facta fuerit,argu.ff.de ver. ob.si ita stipulat⁹ fuero,decẽ,ff.de reg.iur.iter pares,in fi.ff.de le.1.cũ seruus legat⁹,§.Seio,& si ita sit script ũ.ĩ fi.ff.de leg.2.si ita relictũ.rñ.1.& l.Sempronius,ff.de le. 3.nummis,& l.qui cõcubinã,ff.de aur.& arg.leg qui aũtẽ,ff de reg.iur.semper in obscuris,& l.qui cõcubinas, quia circa maiora cautius agi cõsueuit,vt 7.q.2.nuper. prope fi.& ext.de elec.licet.Itẽ ecclesia debuit in cõcessione singula specialiter declarare,& ideo,qã nõ fecit succubere dẽt,arg.ff.si qs cau.sed & si quis,§.quęsitũ. ff.de cõd.& demõ.sed si hoc,ff.ad leg.Cor.de fal.diu⁹ Claudius.in prin.ff.de ac.hęr.si quis.§ iussum,ff.de cõtrahe emp.Labeo.& l.cũ in lege,ff.de pac.veterib.4. dist.erit aũt.Item ecclesia,quæ concessit,debet monstrare fines locorũ; & quid iuris cõcessit emphyteotæ, ar.ff.de ac.emp.& uẽ.Titi⁹ hæres.Dicas,ꝙ vterq;,scilicet tã ecclesia,q emphyteota,deliquerũt nõ faciendo quod facere tenebãtur,scilicet nõ specificãdo res,sed ne ecclesia iure suo priuet.& emphyteota de aliena iactura lucret,vt extra de pœnis,it.a.m,iudex videat consuetudinẽ ecclesiæ cõcedentis,& morem regionis illius & quantitatem dati pretii & pẽsionis annuatim ꝓsoluẽdæ,vt s̃m hoc moderet,quanta fuerit possessio monasterii,non peior,nõ melior,sed mediocris bonitatis,ar.ff.de test.hæredes,ff.de an leg sicut,ff.de reb. dub.cũ in testam.ẽto,ff.de le.1.si seruus pluriũ,in fine
76 C.de donat.si quis argẽtũ,resp.2.ff.de oper.ser.l.si.ff.de ædi.edi si qs vẽditor,et vide ĩ.ver.72.† Sexagesimo
b quærit,an emphyteota,qui diu soluit pẽsionẽ alicui,teneat illi ignorãti,pro qua re sibi soluerit,sibi ostendere ipsi eãdẽ.& q rã ab eo tenet in emphyteosim,dic,ꝙ sic,vt sic dñs cert⁹ fiat,a qua re ipsum expellet,si sibi pẽsio nõ soluat,vt ĩ Auth.Col.3.de nã,prin.§.cogi.& ff. de cẽsi.forma,ff.ad exhib.l.3.§.est aũt psonalis.C.de si de inst.plures,ff.ad l.Aq si seruus,§.si plures,ff.de act. emp.& vẽd.Titius heres,ext.de rẽ.i.puenit.Arg.tñ cõtra,C.de pet.her.cog.2.q.5.c.1.dẽt.n.actor res designare.q1 h ꝯcon⁹ est petitoris,ff.de rei uẽd.si in rẽ,& in l. specialiter.Et iõ dicũt alii,ꝙ si dñs petit simpliciter rẽ designari,nõ aud t,si vero dicit certũ fundũ emphyteoticarũ esse,tũc emphyteota cogẽt fateri.aut aliũ designare,licet dñs m nõ dimittat incertũ,vt in cõcorpositis s̃.ver.pr.& ĩ.ver.62.& hoc verũ est,si ipse sciat
c & hęc qõ est dñicalis† Et sunt hęc in arg.vt feudatari⁹
77 cogi possit dicere,ꝓ qua re sit vasallus,& dño seruitia
d ꝓ stet,& iũge ĩ.uer.106.† Sexagesimoprimo quęritur
78 qđ si ille nolit dicere,vel ostẽdere.Rñ.ꝯsiderãdũ esse, quis agit,quia si dominus agit,tũc debet probare,quã rẽ dederit,alioquin debet emphyteota absolui.Et idẽ est,si emphyteota contra dominum agit.qđ facere.pt vt ff.si ager vect.vel emphy.per l.1.et 2.nisi n.ꝓbauerit,ꝓ qua re soluit,dñs absoluetur.Dici tamen põt,ꝙ emphyteota captis pignoribus dicere compellat,vt ff.
79 de mun.& hõ.si qs magistratus.† Sexagesimosecũdo quęrit,sed pone,emphyteoticarius nõ vult dicere.pro qua resoluit.dñs vero,dicit,ego volo petere a te,ꝓ tota patrimonio pẽsione.ille uero dicit,dñe,nil teneo a vobis in emphutosim,imo qđ solui,quasi indebitũ solui:quærit,quid iuris,& uidetur,ꝙ de nulla re possit petere pensionẽ,cum non constet,pro qua soluerit.Nã si habens plures seruos,vni eorũ legauerit libertatẽ,nec aliquem noĩat,nulli earũ libertas debet,ut ff.de man. test.cum ex pluribus.Itẽ ratione incertitudinis ex neutro fundo debet,ff.de reb.dub.si fuerit.ff.de fun.inst. leg.quæsitum §.si quis.ff.de hær.inst.l.in tempus.Itẽ si petens rem,non põt probare quam,sequetur absolutio,ff.de rei ven.l.idẽ Pomponius.§.si frumentum.Econtra uidet,ꝙ nisi dicat,pro qua re soluerit pensionẽ,pro toto patrimonio suo soluisse vr̃,argu.ff.de acceptil.l.6. ff.de iure fis.l.5.in prin.& hæc ratione ĩcertitudinis,ff. ad Treb.Titius.ff.ut le.seu fideicom.no.ca.si dño.ff.de pet.her.sed & si.§.adeo.ff.de leg.1.& si plurib⁹,in prin. ff.ad l.Aqui.itẽ Mela.§.2.& l.ita vulneratus.& s̃.uers.
59 & q1 nõ est uerisimile,ꝙ qs pecuniã suã iactet,ff.de ꝓbat.cũ de indebito.Itẽ ꝓfitẽt de qbusdã deberi,ergo & de cæteris dẽt ꝯfiteri.nã non interest,an nullo mõ, an incerte cõfiteat,vt ff.de interrog.act.de ætate.§.nihil ff.de eden.ubi de re iure tñ stricto non uĩ pro toto patrimonio,sed pro re,quãti sit,pensio ꝓstari,ff.de annu.leg.si tibi.Sed cũ hodie nõ præstet pẽsio scd̃m iura,nĩ pensionem pro toto patrimonio soluisse,& iõ ꝯsulũt quidã,ꝙ eligat deteriorẽ rẽ q̃ hẽt;& dicat se pro illa pensionẽ soluisse,& si ille negauerit,incũbet ei ꝓbatio.Alii dicũt ꝙ si pẽsio sit modicæ quantitatis,& possessiones,quas emphyteota possidet,magnæ & amplę sunt,nõ p̃sumit soluisse pro oĩbus,secus si nõ sint dig næ maiori pensione.Hæc ergo rei cõiectura sumit ex mõ pension s,ar.ff.de do.inter u r.& ux uerum.ff.
80 de transact.cũ hi §.modus.& uide s̃.uer.59.† Sexagesimotertio.q̃rit r:sed qđ si emphyteota non vult censũ soluere,nisi dñs ei prius ostendat,qua re sibi soluere
e teneat,Dic ꝙ dñs est in sua quasi possessione tuẽdus, ut ext.de elec.c.querelã Si tñ pẽsione soluta,ꝓprietatis referat cõnẽ,negãdo videlicet se in emphyt.rẽ tenere,absoluẽdus erit,nisi dñs de iure suo doceat,quia census ignorãtię,&c.de cens.puenit nisi forte longo tẽpore soluerit pensionẽ,quo casu ꝯdicere non poterit præscriptione longi tpis obsistẽre,ut C.li.10.de agri.& cens.lib.& uide s̃.uers.prox.& s̃ de resti.spol.§.
81 nũc dicamus.uer.sed & si certis.† Sexagesimoquarto quęrit:quid si rusticus per 30.annos soluit alicui pẽsionẽ,credens aliquid se habere ab illo emphyteosim,nõ tamen apparet,quod aliquam rem teneat ab illo,nonquid ex hoc presumit,uel etiam est sufficiens ꝓbatio, quod aliquã rem ab ipso teneat,uel sit ei in emphyteosim cõcessa, ita ꝙ expelli nõ possit? Et dicũt Odof.& alii ꝙ sic,ar.C.li.11.de fundis pat.l.fi.ff.de usu.eũ de ĩ rẽ verso.

ADDITIONES.

a Vers.62. *Ad idem,de elec.c.2 lib.6.vbi etiam de hoc.*

b Sexagesimo. *Adde,an emphyteota teneatur respondere ecclesię,quæ sint res emphyteoticæ,& quæ allodiales,Bal.cons.195.*

c Dominic. *Fuit Pe.& est 112.inter dominicales est 65.neuter tamen loquitur de emphyteota expressẽ,sed de censuali.*

d Ver.106. *Prasupponit ergo,ꝙ ꝯlet,sicut dixerat de ẽphyteota, alias negando se vasallum,nullum ibi incumberet onus,ꝙ teneatur ad hoc confines,uel possi lens,facit in Auth.de man.prin. §.coges,ff.de pig.ac.l.quamuis,& not.in l.imperialem,§.illud, de probib.feu.alie.per Fe.& de hoc satis per Ia.de Bel.si de feu. contro.fuerit,vasallus.Sed quid dices,si alter istorum per errorem suum proprium,vel allodium designauit pro feudo.uel emphyteoticario,an reuocare possit? dicit Guil super l cũ falsa,C.de iure,& fa.igno.quod possit facta fide de facti errore,eo.tit.error, ff.ad muni libertus,§.error,de iure fis.l.edicto,in fi.& l.3.§.fin. ff.de censi.l.forma,in fi ext.de confe.c.vlt.*

ADDE,vt per Bal.cons 104.2 lib.

e Dic. *Secundum Pet.& Abb.& est q.18.*

verso,ff.de aqua plu.arc.l.1.in fi.ff.de ritu nu.in libere,
82 & iunge inf.ver.106.& ver.142.† Sexagesimoquinto q̃
a rit a: quid si emphyteota negat rē ecclesię fore, postea vero apparet,& ipse oñ.dit se illā iure emphyteotico habuisse? Et vr̃,ꝙ postea n°, qđ negauit, allegare nō pt: absurdū est.n.ꝯt.id venire, vt C.de reb.cre.si qs,ext.de ꝓb.p tuas.§.de posi.§.8.ver.sed fin.nā denegādo rē ecclesiasticā esse, denegauit ꝑ ꝯsequens, se iuſ ab ecclesia recepisse.& ideonunc dicēdo se ab ecclesia illud recepisse in emphyteosim, tāq̃ sibi cōtrarius, est repellēdus ar.ff.de cō.& de.T it.ç,si nupserit.C.de fur.& ser.cor.l.1.ff.qñ app.sit,l.2.§.sed si alius,ex.de ap.solicitudinem.in fin.Deliquit.n.volendo priuare ecclesiam dominio.vnde merito priuandus est iure suo, vt 23.q.1.qb.ver.vt aũt.C.si.reg.si cōstiterit.& arg.C.de leg.si legarius.Vnde quia in re ipsa negādo deliquit, iustū est,ut in eadem repuniat,ar.C.de repud.cōsensu.§.hoc nisi.ff.de vulg.& pup.substit.ex facto.§.Iul.C.epi.& cler.quicūq;.1.q.1.tj quis eps,ex.de imm.eccl.c.fi.Item male versatus est i rem,negādo ipsā emphyteoticā fore, unde ob hoc solū debet posse expelli,arg.C.lo.& cōd.ædem.& ext.e.ti.pp.Ar.ꝯ,licet n.rē ecclesiasticā esse negauerit,nō tñ cōcessioni emphyteosis ꝯtradixit.potuit.n.vtrūq; verū esse,l.ꝯcessionē ab ecclesia factā esse,& rē existere alienā,vt ff.de ꝯtrah.emp.rē alienā.C si res alie.pig.da.sit,p totū,C.de euic.si fundū,ff.de cō di.ob ca.l.fi.nec ꝓpterea,ꝙ negauit rē ecclesiasticā esse debet possessione,vel ꝓprietate carere,arg.ff.de re.iu.nemo ex his,quia linguæ lubricum nō est facile ad pœnā trahendū,vt ff.ad l.Iu.ma.famosi.Potuit.n.de pteritis obliuisci,ēt si ipsemet ab ecclesia recepisset,ar.ff.de proba.quinquaginta.nā in suo pr̃imonio q̃nque quis errat,vt C.de hær.vel act.ve.l.4.in Auth.de hær.Falci.§.si uero absūt,& in dubio p̄sumi debet in meliorem partem,s.nō fuisse in fraudem negatū,vt ex.de re.iur.c.2.& ar.ff.de in integ.re.l.pe.C.de his,qui sibi in test.a scri.l.pe.Dicit Mar.de Fa.hoc casu negātem, qui iustā
b cām non hābuit ignorandi,sola debere negationeᵇ priuari,si hoc postuletur,arg.C.qui pot.in pign.hab.Aut.item si possessor.& ff.de rei uen.in rem,§.fi.& ext.exc.
83 p̄ l.illud.† Sexagesimosexto q̃rit c,aliquis pꝯssidet fun-
c dū,quem ego & antecessores mei ab ecclesia emphyteotico iure possedimus ago ꝯ illūpossessorē,ipse vero excipit me canonē non soluisse ecclesiæ, & sic a iure emphyteotico cecidisse,quęritur,an excipere possit? Et vr̃ ꝙ sic,cū,eo ꝯtractum emphyteoticariū seruauerim,frustra ex illo dicꝯ mihi cōpetere auxiliū actionis arg.ff.de ritu nup.filio.§.j.ff.de min.auxiliū.in extr.de vsur.quia frustra.Idem in testō,vt cont.ipsū veniēs fructu careat testamenti,vt C.de fideicom.l.fi.in fi.& idē in instro,vt ex.de censib.cū olim,ad idem C.de epis.aud.nemo,& ff.de re.iur.cū par.§ illi,& ext.de imm u.eccl.c.fi.Non.n.debeo inspicere,ꝙ ille titulū,uel ius sibi cōpetens non allegat,sed considerare debeo,quod me ius habere dicere nō possū,ar.C.de pig.si superatis,in fi.& rei ven.res alienas,& eo ipso,quod ille possidet,plus iuris in retinēdo ꝯsequit,q̃ ego,qui indign⁹ sum actione in agendo,ar.ff.si vsustruct.pe.uti frui.& ff.uti poss.iniusta Itē frustra peto,quod dñio restitutus sum,quia res cecidit in commissum,ff.de bo.li.quam diu ff.de acq.hær.quādiu.Arg.cōtra,quia uerū est me ius vtili domini habuisse,unde & hodie p̄sumor habere,ar.C.de prob.siue.Itē ille nō pōt de alieno facto.uel iure excipere,cū sit ab ecclesia alienus,ar.ex.de except.rei iud.& an ea idē,§.1.Nā si P.rē meā 30.an.spacio pręscripserit,tu possessor,q ei nō successisti,me excludere nō ualebis.Præterea qūo pōt ex iure ecclesię retinere,qđ si in quātitate ꝯsisteret,cōpēsare nō posset,ut C.de cōpensat,eius,& arg.a4 idē ff.de pe.hęr.regulari tec,& l.nec ullā,respon.1.Itē qūo pōt de hoc excipere,cū ille,cuius non interest,hoc nondicat,ut ff.de inu.rup. test.l.filio pterito.Itē qūo excipiet de facto alterius,q uinci posset,arg.ff.qui pot.in pig.hab.creditor.resp.1.
d in fin.d.Io Mar.de Fa.e pro actore iudicāt,rōnib.ante di
e ctis,& adhuc prodest illud scire,utrū ius emphyteoticū ipso iure pdat pp canonem non solutū,de quo dic,
f utsᶠ.uersic.48.† Sexagesimoseptimo quærit,P.recepit
84 fundū in emphyteosim ꝑ se filiis,& nepotibus suis,demum decessit superstitibus filiis naturalib.tūnnunquid ecclesia pot eos repellere? Et vr̃,quod si ar.ext.de testa.ca.Raynaldus.in princip.& de assig.lib.1.& ff.de bo.lib patronus.Nā filiū esse diffinimus,qui ex uiro,& uxore eius nascit,quod uō ꝯtingit in naturali,arg.ff.de his,q sui,uel alie.iur.sunt,filiū.Debuit ergo intelligi de legitimis,sicut & cum ꝯcedit testī factio.intell.git de legitima & solēni,ut C.de inoff.test.si qñ.Itē cū dt,aliqē numero liberorū a tutella excusari,intelligitur de solis legitimis,ff de excu.tut.l.3.§.remittit.Itēuidet sine liberis decedere q sine iusta sobole decesserit,ut C de inst.& subst.gñaliter.in fi.Arg.ꝯtra,nā pater,ꝑ se,& filiis indistinctē acquisiuit,uñ tā naturalibus,q̃ aliis
85 pactus esse ur,arg.ff.de offic.præsid.l.† q i definita locutio equipollet vniuersali,argu.ff.de leg.3.si plures.ff.de vsufr.leg.vxori meæ.ff.de test.tut.si qs ita.§.1.19.dist.si Romanorū,ff.sol.mat.si qs sic.Nomine enī m filiorū intelligi debent ēt naturales,ut ff.de in ius voc.quiq;§.fi.& l.parentes.resp.1.Itē pater posset cuilibet,ēt extraneo possessionē & dominiū utile quęrere,ut ff.de acq.poss.l.i.quare ergo nō idem poterit naturalibus filiis,q extranei iudicaut,cū nō sint in ipsius potestate,ut C.de
86 iur.do.l.fi.† Præterea si legaui tibi unicā,ut si decederes sine liberis restitueres eā T.certe sufficit ad ꝯditionis defectū,ꝙ relibueris liberos naturales,imo,ꝙ plus est,in seruitute cōceptos,vt ff.de leg.3.cum pater.§.vo
87 lo.† Itē si qs rogatus est sub conditione filius suis restituere fundū,ēt de naturalibus credit esse dictū,ut ff.pe
g leg.2.Titius testamēto.§.fi.Dicūt quidā,g,hoc ex arbitrio colligi posse,vt inspecta cā cōcessionis,re concessa,& dignitate eius,cui cōcedit,præsumat aliquanpo ꝑ filiis naturalibus,alibuando ꝯt.eos,arg.ff.ad Tre.ex facto.§.si quis rogatus.& fi.ff.de do.iter uir.& ux.utrū ext.de recip.sedes.Si aūt mulier recepit pro se & liberis,nō vident in nōme discrepare filii naturales,& etiā uulgo concepti a leg timis,ut ff.de stat.ho.lex.C.quando.mul.tu.of.fun.pōt,l.fi.Iust.ad Orfic.pe.& iunge in-
88 fra uersic.172.& uersic.143.† Sexagesimooctauo quę
h rit h,quid de adoptiuis? Respon.dico,emphyteoticum contractū simuliciter in filiis & nepotibus factū nō extēd.ad filios adoptiuos,ff.de cōdi.& demō.& fideicō.
89 & 33.q.ita diligere.† Sexagesimonono q̃rit pone,ecclesia cōcessit fundū in emphyteosim duob.fratribus,ita ut post mortē eorū & filiorū nepotū suorū fundus ad
i ecclesiā reuertatur i,decessit alter eorū liberis nō relictis,

ADDITIONES.

a Sexagesimoquinto quęritur. *Per Mar.de Fano,& est q.28*
b Negatione. *Ego habeo in mar.possessione & puto, ꝙ melius, ponderatis legib.quas allegat recipiendo l.in rē pro l.fi.& ille.§.fi.nō fuit Mar.nec video,quare auctor illud addiderit cū ille §.in alleg.l.in rē.nil ad propositū.Ant'nero,& fi.sunt.cōmodæ*
c Sexagesimo sexto quæritur. *Per Mart.de Fan.q.20.*
ADDE Aab.consil.67.2.lib.
d In fi.*& l.seq.§.simpliciter.& uide alta iura ad idem sup.de teste §.nunc uidendum.in uer.item agens.& sup.illo.*
e Et Mar.de Fa.*& Io.de Bla.ubi sup.in princip.multum plene.*
f Ver.48. *Quæstio est 12.Mart.de Fano.*
g Dicunt quidam. *Nescio,quare succubuit.Mart.de Fano,cuius fuit ista solutio.*
ADDE Ale.consil.89.& consil.128.1.lib.
h 68.quæritur. *Per Mart.de Fan.qui sine rub.breuiter eam ponit,ut hic,& est 23.q.*
i Reuertatur. *Fuit qō Pilei 89.per l.e.si mulieri.ff.de usufruc.accre.quod infra alleg.tenuit,quod accrescit fratri,uerū est,quod*

nū decebitur erit integer census duorum annorum, & sic nunq̄ erit dare in continuo, quod census solutus non excedat annum, & sic nugatoriæ essent quæstiones de unico, qui soluit partem. de quo sup. ver. 39. & uer. seq. & ver. 42. & infr. uersi. 106. Et de pluribus, quorum alter nō soluit, de quib. hic, & in seq. Teneas igitur utrunque ius hoc uolu sse, quod si labitur integrum et continuum triennium, in quo nullus integer ipsius triennij census sit solutus, locus est pœnæ.

93 vnus. † Septuagesimosecundo quęritur: sed an hæredes rem emphyteoticam inter se diuidere possunt? Respō. dicunt quidā, q̄ non, nā fun lus vectigalis non dēt de regionibus diuidi, ne cōfundat præstatio vectigalis, vt in prę. l. cōi diuidūdo. Alii dicunt, illud esse speciale
a priuilegiū fisci.a † Septuagesimotertio quęrit, quid si vnus ex filiis emphyteotæ canonē pro parte sua nō soluit, vtrū pœna cōiter promissa insolidū cōmittitur? dixit Ioā. q̄ non, alias sic.b † Septuagesimoquarto quærit
95 P. vendidit tibi vineam, hoc mō, uendo tibi uineā talē saluo iure epātus, cuius est ,p̄prietas, a quo te debeas renouare, nunc eps uult renouare, uel rem repetere, tu
c uero dici ex tali dicto nullatenus teneri, quærit, q. iuris?c Et v. r., q̄ tenearis, nam P. uenditor in ipso pactu pactus fuit, q̄ te ab ecclesia debeas renouare, ut C. de pa in bone fidei. ff. si cer pet. lecta. ext de elec. offic. unde tale pactū, seruandū est, ff. de pac. in traditionibus, sciebat. n. dictus P. forte rē ecclesiæ esse, unde uolens aīæ suæ cōsulere, bene potuit ecclesiæ pacisci, Instit. de inut. stip. §. alteri certe, & si alias non interesset uenditoris, in hoc tñ interest, qa cū uolenti emptorē hanc rē ab ecclesia retinere, quasi a seipso noluit retineri, cū eius uolūtate ,p ecclesia teneretur, ff. de stantulibus si mortuus, §. fi. ad idē ff. depos. Publia. C. ad exhib. si res. Arg. ɔtra, quia alteri stipulari, uel pacisci nemo pōt, ut ff. si cert. pet. l. certi. §. qm̄, ff. de uerb. obl. stipulatio ista. §. alteri. Nec in. interest. P. rōne pecuniaria interesse, ar. ff. ad exhib. si liber homo. Sed & si paciscētis īterfit, nō tñ acquirit ei, cui quis paciscitur, actio, sed potius ei, q pactus est, dat actio, vt C. de inut. stip. ut īter. C. de her. uel ac. uē. l. 2 Item cū P. dixit, proprietatē uineæ ecclesiæ, q non erat, nō prosunt ecclesiæ tale pactū, & si forte ibi emptori prosit, & hoc aīo pepigisset, ut ff. de act. em. & uē. fur. du. Dicens. n. errādo rem esse ecclesię, q̄ nō erat, nō intelligit ɔsensisse, ut ff. de acq. rer. do. l. si ,p curator. ff. de cōd. cā da. l. dedi. §. subtili⁹ 22. q. 2. l. his. In hac qōne nulliū ius credo esse ecclesiæ acqsitū, nisi ,pbaretur P. gerēdo negotiū ecclesiæ ea, quæ dicta sunt, ex certa sciā nomine ecclesiæ pepigisse, quo casu tenetur ecclesiæ rem ratā habenti suo nomine gestā actionem ex uendito cedere contra te emptorem per actionem negotiorum gestorum, arg. C. si quis alteri, uel sibi, l. cū per eos C. per quas perso. nob. acquir. l. fi. ff. de pig. act. si cum uenderet. secundū Mar. de Fano, & ui-
96 de inf. uer. 102. † Septuagesimoquinto quæritur, T. cōcessit fundū duob. in emphyteosim, ita quod unius deficientis sine liberis portio consorti accresceret: post hoc eisdem ipsius rei ,p̄prietatem nouo pacto concessit, non dicto, quod deficiēns portio deueniret in cōsortem. demum alter eorū decessit absq; liberis nunc superstes exigit partem suam, quæritur, utrum ultima
d concessio obstet d? Et uidetur, quod non, namprima concessio fuit iuris emphyteotici, secunda ipsius proprietatis. Cum ergo de alia re facta sit, non debet prę iudicare iuri primęuo, arg ff. de pact. si unus. §. pacta, quæ turpem causam. Itē ius accrescendi non perit, licet ius proprietatis aduenerit, ff. de usufru. accresc. l. 4 ī fin. Hoc etiam uideo in hærede, qui fuerat creditor testatoris, quia solummodo pro parte sua, in qua successit, uidetur facta confusio primi iuris. argūm. C. de hæred. uel act. uē. si adulta. Item iste superstes pactum ,proprietatis de tota sua parte recepit, vt ff. de dam. infect. l. plures, vnde non uidetur sibi potuisse p̄iudicare in alia parte, ar. ff. qui, mod. pig. uel hypo. sol. sicut. §. si plures Pactum autem proprietatis, quod fuit de altera parte tantum, huic consortio obesse non debet: quia nec pactum dominii directi debet inutili nocere, ar. ff. de sētent. & interloc. post sententiam. G. si a non comp. iu. l. 3. & propterea ius ei quæsitum eo inuito auferri non
97 posset, ar. ff de pac. l. fi. † Inuitus autem intelligitur, qui nō cōcessisse probat, vt ff. de ser. vrb. p̄. l. inuitū. ff. de ritu nup. in eo §. deinde. Itē lex in prima ɔcessione apposita, in secunda v. esse repetita, ar. ff. de fideiu. siue pac.
e ff. de pac. do. inter C. de inr. dot. et. in fi. e ff. de leg. 3. Paulo, §. 1. ff. de pupil. subst. si plures, C. eo. l. ... & uide s. ver.
98 70. & ver. 6. † LXXVI. quęrit. ecclesia ɔcessit tibi ī emphyteosim oīa, q̄ pater tuus habuit & possedit in tali loco. ta

ADDITIONES.

a Fisci. *Habeo per Guid. de Suz super l. voluntas, C. de fideicom. quod hæredes emphyteotæ habentes rem diuisam, uel indiuisam possunt inuicem alienare partes suas requisito domino. arg. sm eum, ipsius legis Canonista, vide quod no. de his fiunt a prælatis, cum apostolica in gl. ideo, & vide inf. ver. 147. ad materiam facit inf. de feudis, §. 2. ver. 11. & seq. Hic incidit qō facti. Titius tenebat rem in emphyteosim ab A. B. & C. inæqualib. partibus, quia ab A. pro duab. partibus, à A. & B. ius suum, C. vult retinere, petens æstimari partem, quæ ab ipso tenetur, ego dico ipsum C. vult retinere, petens æstimari partem, quæ ab ipso tenetur, ego dico ipsum C. ius prælationis, uel retentionis non habere, sed stare debere facto maioris partis, tam numero personarum, quā iure, quod habeant in re, & laudare contractum recipiēdo a me sm ratam portionis suæ, & pro hac parte inducitur C. de do. sanctimus, §. ne autem, & de metatis, l. 2. li. 12. ff. de pactis, maiorē, sed hæc cessant, cum hic fuit cōio, ut singulorum, in qua regulariter potior est conditio prohibentis, de reg. iu. in re cōi, li. 6. ad idem regula, quod omnes, eo. ti. & uide quod utrobiq; not. & in decr. cum omnes de consti. Et aduertendum, q̄ hic non loquimur de re in iuisibili, in qua tamē quandoq; unus impedit alios licet illis teneatur, ff. fam. ercisc. hæredes, §. incerto, sed cogitur sequi uoluntatem consortium, C. de cōi see. ma. l. 1. & 2. Regulariter contra, quia ius suum integrum cuiq; est seruandū, C. cōia de manu. l. 1. Habens ergo partem indiuisam, illā vendicare posset, ff. de rei uen. l. quæ de tota. in prin. §. in certe. Fortius uti poterit iure prælationis, & retētionis, qd dat sibi l. fi. C. de in. emp. & ad diuisionem prouocare, ff. cōi diuidundo, l. cōi diuidundo, in prin. & §. 1. Nec modicitas partis suæ faciat a iure cōi recedi, ext. de app. c. de appellationib. ff. de dam. infect. si proprietarius, u. r. eadem, ad prædicta bene facit. ff. de in diem addi. l. qd autem, in fi. cum duab. legib. seq. Sed ulterius quæritur, si nouam æstimationem suę partis quærere pōt, an stare habeat æstimationi consortium sm æstimationem, quæ pro rata contigerit partē suam respectu partium uenditarum? Ad hoc respondetur, quod si sine fraude consortis uerum pretium, quantū haberi poterat, fuit conuentum, illi æstimationi stare tenetur, per prę. l. fin. C. de iure emph. ibi, & tantam præstare quantitatem, quantam ipse re uera ab illo recipere posset, &c. Quod ergo ibi dr ī tota re, procedit etiam in parte, ff. pro derelicto, an pars 12. q. 2. cognouim⁹ in fi. Si autem constare posset, q̄ consortes dolose in odium C. maius pretium expressissent, quam conuenerit, vt ipse ea retinendo plus dare cogeretur, hoc illi non noceret, per superiorem literā ibi, re uera, & scripsi ext. de locato, potuit, alias dabit C. tantam partem pretij, quanta est portio ipsius. Et nota, quod quia hic erit cōio pro indiuiso, non est locus, l. 1. ad fi. ff. de euictio; ibi fit distinctio partis fertilis a sterili, quia hic propter indiuisionem fertile & sterile ad singulos pertinebant pro rata sua partis.*

ADDE quod hæc quæstio supradicta fuit Old. cons. 34. incip. quæstio talis. An autem plures hæredes emphyteotæ possent inter se diuidere, uide Ale. cons. 186. 2. lib.

b Alias sic *Mar. de Fano. in fi. suæ q. 33. refert* Azo. *disputasse, & dicit cum Io. hoc tenuisse.*

c Quid iuris. *Fuit q. 26. Mar. de Fano, & de quo hic, in fi.*

d Obstet. *Et est q. vlt. Mar. de Fan.*

e In fi. *Hic continuauit Mar. de Fano, q̄ dixit, in hoc autem, ff. de cond. insti. cū seruus, & ibi uide cōc. in ult. gl. all. Et C. ad Treb. l. 4*

tu aũt longissimo tpe iam decurso dicis, ꝙ oĩa, quæ ha
bes, non fuerunt paterna: & ideo nec ab ecclesia con-
cessa fuerunt: ecclesia uerò oĩa sua esse, ꝓbare cupiens
sic dicit: ꝯstat, ꝙ talia tenes ex successione paterna, sed
pater tuus a me obtinuit, prout in instr̃o probatur: vn-
de ea a me quæsiuisse præsumeris, nisi te aliunde acq-
siuisse ostẽdas, arg. C. de proba. siue. ibi, unde dñi facti
sunt, &c. & C. de bo. mat. l. 1. sicut & uxor oĩa, quę hẽt,
ex bonis uiri ꝓsumit̃ habuisse, C. de do. inter uir. & ux.
ẽt. & sicut clericus de bonis ecclesiæ, ut ext. de pec. cle.
c. 1. & 12. q. 2. c. j. & C. de epi. & cle. Auth. nõ licet. Item
si possessor hr̃ditatis cõuenit̃ ab hærede, & dum ab eo
de aliqua re quærit̃, quo iure hẽat, nõ oñdit, præsumit̃
tanq̃ ꝓdo, qđ petit̃, possidere: uel qđ actioni utilius est,
ꝓsumet̃, ut ff. de interro. act. l. de ętate. §. j. ff. de pet. hær.
qui interrogatus. & l. seq. item ꝙ donauit aliquos redi
tus, nec dixit, de quib. possessionib. ẽs: de his, quæ hẽt,
pręsumit̃ donasse: ergo & qui possessiones accepit em
phyteotico iure, nec quas acceperit, declarauerit illas,
quas hẽt, accepisse vĩ, ar. C. de do. si quis argẽ. Itẽ & ꝙ
dñium indistinctè legauit, si unam rem legasset, & nõ
dixisset q̃, de his, quas hẽt, legasse vr̃, ut ff. de leg. 2. cũ in
suo. & l. si plures. A simili: tu possessiones ab ecclesia
recepisti: vnde illas, quas hẽs recepisse videris, ar. C. q-
bus ad lib. procla. non licet, l. si. & hoc quidam tenent.
99 † LXXVII.[a] quęritur, qđ si tenẽs rẽ in emphyteosim
a cõmittit crimẽ læsæ maiestatis. uel hæresis, cui res ipsa
applicabitur? de hoc inf. de feu. §. quoniam. vers. 40.
100 † LXXVIII. quæritur: ecclesia concessit vineã in em
phyteosim Titio & filijs & nepotib. Titius quendã ex
filijs insolidum, quosdam vero in Falc. tm̃ sibi heredes
instituit: nũc isti in sola Falc. instituti petunt de uinea
uiriliter, non iure hæreditario, sed ex pacto emphyteo
tico, tanquam filij: quæritur, an possint? Et vr̃, ꝙ sic. nã
hoc pactum concepit pater pro filijs, unde cũ non fue
rit facta adiectio partis, cõpetet cuilibet eorum virilis,
ar. ff. de duo. reis, reos. §. cũ in tabulis. ff. de fideiussor in
ter eos. rn̄. 1. C si plures vna snĩa, l. 1. & 2. ff. de stip. ser.
seruus cõis. Item si pater acquirit pactum pro se & fi-
lijs, & ad exceptionẽ soli filio proderit, etsi alij sint hæ
redes: ergo idem erit ad actionẽ & dñium utile, ut sic
appareat hoc debere pertinere ad filios iure pacti po-
tius, q̃ hr̃ditatis delatæ, ff. de pac. l. a me. ff. de le. 1. si post
mortẽ. nam & hoc video expressum in actione quærẽ
da, arg. ff. de pactis dot. l. pater. Itẽ cum hoc pactũ con
corditer inter emphyteotam & ecclesiam factum fue
rit solitus emphyteotæ voluntate, non mutabitur for-
ma eius, ar. C. de actio. & ob. sicut. ext. de reg. iur. c. j. ff.
eo nihil. ff. de aqua plu. arc. in diẽ. l. seq. Admitti igitur
debent filij uniuersi, nõ ut hæredes, sed ut filij, ar. ff de
leg. 2. cũ pr̃. §. a te. nisi hoc fuisset expressè dictũ, ut ff.
ad Treb. hæredes mei. §. fi. Arg. cõtra: cum. n. pr̃ acqui-
sierit ꝓ se & filijs, bene poterit unum ex his hoc lucro
honorare, & scđm hoc non peteret viriliter, arg. C. de
sec. nup. fęmininæ. Item pater uiuens poterat non sol-
uendo canonẽ, uel rem determinando, ius emphyteo
ticũ ꝑdere, & sic qđ pr̃ amisisset, ad filios, uel ad aliquẽ
b eorum non pertineret,[b] vt C. de q̃õnibus, eminentissi
morũ. Si ergo hic potuit amittendo, qđ est odiosum,
multo fortius ꝑlegando, uel heredẽ instituẽdo, qđ est
fauorabile, ut ff. de liber. & posthu. cũ quidã. ff. de seru.
expor. seruus. in fi. Quare. n. pr̃ de lucro suo nõ poterit
gratificari uni ex filijs, cũ & hoc possit extraneis aliqñ?
Nec interest, vtrũ in pacto fuerit dictũ, tu concedis mi
hi & filiis, an mihi & familiæ, arg. C. de uerb. sig. l. fi. qđ
bene facit ff. de leg. 1. filius. §. fi. tunc. n. fortè admitterẽ
tur oẽs filij gratis, qñ nulli ex filiis, sed extraneo res illa
relicta esset, ff. ad l. Falc. pr̃ filia. Nã & hoc video in filiis
patroni, ad quos ius in liberis cõpetiisse dignoscit̃, nõ
q. a hr̃des, sed q. a liberi, ut ff. de iure pat. iura. ff. ad l. Iul.
maiest. corũ, & tñ si pater uni ex filiis assignauerit, eius
erit, ut ff. de assig. lib. l. 1. resp. i. Et eadem q̃õ fieri cõsue
uit in feudo, & no. sm̃ quosdam, ff. de pet. hær. item vi-
c dendũ. in fi.[c] † Septuagesimonono quæritur, qđ si em-
101 phyteota cessauit in solutione pensionis ultra bien-
niũ, ꝑp quod ecclesia, vult eum expellere, ipse uero di-
cit, ꝙ ecclesia sibi tenetur ex aliqua iusta cã in maiori
quãtitate, q̃ sit pensio subtracta, & ei cõpensationẽ op
d ponit? Resp. dicunt quidã,[d] ꝙ ex hoc se tueri potest, si
dicamus compensationẽ ipso iure fieri, ex hoc se tueri
põt, quia nec res incidit in commissum, ff. de cõpensa.
e si ambo. §. cum aũt alteri.[e] Et idem puto, si dicamus ip
so iure non compensari, si tñ ante lapsum bienni com
pensatio sit obiecta, vt C. de compensa. si constat. Arg.
contra, extra de depos. bona fides, in fine. Alii contra.
102 † Octuagesimo quæritur, spone aliqua terra est tibi
f concessa, vt inde reddas ecclesiæ fructuum quartã par
tem, cessas in solutione quartæ partis vltra biennium,
nunqd res cadet in cõmissum? Resp. sic, nã aut es colo
nus partiarius, quo casu, vt & locator, non soluẽdo la-
pso biennio expelleris, ut ex. de locato, ꝑ p. ff. eo. ti. q̃ro,
aut es emphyteota, & tunc similiter elapso biennio ex
103 pelleris, vt in præ. c. potuit. † Octuagesimoprimo quę
rit̃, qd si emphyteota vult soluere pensionẽ castaldio
ni, seu nuncio dñi, illo tñ consentiente retinet, & non
soluit, nunquid cadet a iure suo? Dicunt quidam, ꝙ
non, arg. ff. de Publ. l. fi. si quis, & ext. de pig. significan
te, Arg. tñ cõtra, ff. de insti. si tñ. & C. de pact. l. pactũ cu
g ratoris. & l. præses.[g] † Octuagesimosecundo[h] quęrit̃,
104 quid si emphyteota a rei possessione ceciderit, ꝑpea
h ꝙ canonem non persoluit: is uero, ad quẽ possessio ꝑ-
uenit, soluit, nunqd res incidit in cõmissum, vt postq̃
ille possessionem recupauit, inde possit expelli? Dicit
Iac. ꝙ nõ, vt ff. de cens. tor. §. si cũ ego, vbi vr̃. Si cũ ego
possiderem fundũ, ꝓfessus sum petitor ãt eius nõ fue
rit professus, actionem illi manere placet, secus aũt, si
is,

ADDITIONES.

a Lxxvij. *Principalis quæstio est ibi de feudo, sed in fine dicit ibi auctor idem in emphyteosi, & ibi de hoc dicam.*

b Non pertineret. *Vt inf. de hoc, vers. 144.*

ADDE, an filij instituti in re certa admittantur ad emphyteosim ad paternam cum institutis vniuersaliter, Bar. cons. inci. ex themate. & incipiente, quæstio ista. Pet. de Ancharan. cons. 124. & 320 Alex. cons. 8. 3. lib.

c In fi. *Et huic similis quæstio, cũ testator plures heredes filios, vel extraneos instituit, uolens, ꝙ ad vnũ ex eis solum, nullũ exprimẽdo, fundus, quem in emphyteosim habebat, peruenire deberet, & ips. solus fictũ, vel pensionẽ solueret, dubitatur, an ad unum, & ad quem, an ad oẽs, & an ad nullum fundus dẽat pertinere? & per l. plane. ff. fam. ercis. vr̃, ꝙ iudex vnum ad idoneũ eligere debeat, cui illum cum suo onere assignabit, ne in plures dños fatigetur, ff. de exerc. l. 2. & de pec. leg. l. ancillarum. §. si quis cum seruo, qd ẽt testator ponderasse vr̃. facit ad hoc ff. cõi diui. l. cõi diuidundo. in princ. Et constat hoc ius ad heredes transire posse, C. locati, viam veritatis. Inst. eo. §. adeo. ff. de ver. sig. in conuentionibus. Ad partem secundam, ꝙ omnes habere debeant. facit ff. de le. 2. cum quidam. §. vlt. & l. seq. & l. vnum ex familia. §. 1. Ad tertiã, ꝙ nullus, inducitur incertitudo, ff. de testa. tu. duo sunt, de reb. dubijs, l. si fuerit. et ad Treb. cũ, q. in prin. Solutio, sm̃ Pet. & Abb. dñs emphyteosis, eliget, quẽ volet, ex heredibus, ff. de leg. 1. l. legato generaliter. & l. si quis a filio, ad fi. si non eligit, pertineat ad oẽs, & locũ habent iura partis sctæ.*

d Dicunt quidam *Pet. & Abb. sua q. 25.*

e §. cum autem alteri. *Secundũ Pet. & Abb. sua q. 25.*

f Lxxx. quæritur. *Secundum Pet. & Abb. & est ipsorum 22.*

g Et l. præses. *Supple de transactionib. satis puto, ꝙ si castaldio, uel nuncius ille erat datus ad illos census exigendos, emphyteota euadat pęnam, per priora iura, & per l. si cum in loco, quæ allegatur in contrarium, cuius casum vide, ff. de herede, l. pleriq. de pacto, l. pactum, & l. præses. Non obstat, cum non q̃ratur, an illi potuerint rẽ remittere, sed an ille emphyteota euadat pęnã*

h Lxxxij. *Secundum Pet. & Abb. q. 34.*

... l. quād rei possessi ꝓ peruenerit, nō soluisset, ut ibi, & ff. de pig. lex vectigali. Aliꝗ tñ contra, quia certum est
a illum non soluisse.a † Octuagesimotertio quęritur an
105 eo ipso, ꝙ emphyteota nō soluit intra tꝑs a iure statutum, rescissa sit emphyteosis? Resp. non, quamdiu dñs patiatur illū rē tenere, arg. ex. de precar. ca. 2. Hinc est, ꝙ si postmodum receperit pensionem, tacite resir
106 mat cōtractus, s. vers. 21. † Octuagesimoquarto quęrit, quid ergo si post tꝑs dñs petit pensionem, emphyteota denegat, an ulterius poterit sibi celeriter proui-
b dere, prout dicit præ. decr. potuit.b Resp. nō, arg. ex de præb. de multa. nam cum antiquo cō iure nō liceret vltra præfixum tꝑs soluere, imo res emphyteotica sibi auferebat, licet hodie aliqua additio sit facta iuri cōi, scilicet, ꝙ sibi possit celeri satisfactione ꝓuidere, vt in præall. c. potuit. restringendum est: nā qui exactus debitum non soluit, nō potest sibi dici celeriter prouide
107 re † Qualiter aūt emphyteota intelligatur sibi celeri
c ter prouidere, satis plene no. in pręc. c. potuit.c Et pōt dici sibi celiter prouidere, qui in iudicio, vel extra iudicium, neq; exactus statim & sine termino, vel dilatione ꝓsoluit: & maxime, si ante ꝗ̃ in iudicio, vel ext. fue-
108 rit exactū ab eo: arg. pre. decr. de multa. † Octuagesimoquinto quęritur, quid de feudo cōditionali, ꝓ quo annuatim dēt aliquid solui, vel fieri: puta capones, piper, & similia. nunquid si feudatarius cessat vltra trienniū, amittit ius feudi? Dicunt quidam, ꝙ non, quia de quibus causis scriptis legib⁹ nō utimur, &c. ff. de legi.
109 de qb. † Octuagesimosexto ꝗritur, vtrum sit generaliter verū, ꝙ ꝑ cessationē solutionis pensionis res in-
d cidat in commissum? Resp. d aut debetur ecclesię pensio rōne dominij, & de hoc constat. & tunc indubitanter res incidit in commissum, 10. q. 2 hoc ius. ext. de locat. c. pen. & fi. in fi. Aut hēt ecclesia rōne eleemosynę, vt C. de episco. & cler. l. nulli. §. pen. & tunc si cā alimētorū relictorum est, res esse affecta vř, ut ff. de alim. & cib. leg. l. 2. Sed si testator dixit, relinquo tm̃ tali ecclesię sup tali fundo, & adiecit vsq; ad certū tꝑs, res nō vř obligata: arg. ff. de leg. 1. huldam testō. & l. nihil proponit. resp. 1. ff. de ānuis leg. Caius Seius. ff. de alim. & cib. leg. Lucius Titius. Si uero dixit, ꝙ in perpetuū ꝓstaretur, tunc quilibet possessor tenebitur, ff. de vsufruc. hactenus. & sic vř consensus ecclesiæ requirēdus, cū sua intersit, arg. ext. de off. archi. ad hoc. §. fi. ext. de his, quę fiunt a prela. sine consen. cap. c. fi. de aqua plu. arcen. in concedendo, & inf. ver. 108. Si aūt nō dixit ad tꝑs, vř in perpetuum reliquisse, ff. de annu. leg. l. annua. in fi. 50. di. ca. in fi. Itē si non constat, vtrū relictū sit, & ecclesia hēt maius dñium ciuitatis, præsumendū est dominij rōne deberi, ut ext. de censib. oīs. nisi exēptio ꝓbetur, ut ext. de cau. poss. & ꝓpri. c. fi. Quod si ecclesia maius dominiū nō hēt præsumitur intuitu eleemosynæ fore relictū, cum commissio odiosa sit: & tamē summa est rō, quæ pro religione facit. ut ff. de relig. & sump. fun.
110 sunt ꝓionę. ex. de priuil. cū & plātare. in prin. † Octuagesimoseptimo ꝗritur: si quis dederit ī emphyteosim sub pacto, vt sibi fiat quolibet m ēse solutio pēsionis, ꝓut consueuerunt conducere, meretrices & vsurarii, timentes, ne forte a uicinea nō patiant, nunquid in tali conductione spectant tres mēses? Dicūt quidā hoc casu tꝑs duplicari dēre, ut ī locatione requirant quatuor mentes: in emphyteosi uero sex, ar. ff. queād. ser. amit. si sic.e † Octuagesimooctauo quærit, quo tꝑe faciēda
111 sit solutio pensionis in re emphyteotica? Res. prout conuenerit inter partes: alias aūt inter tres nices poterit solui canon, dummodo ante calēdas Ianuarii, ut C. de colla. fundi patr. l. placuit & uide in locatione s. §. ꝓ
f ximo, uer. sed ꝗritur.f † Octuagesimonono ꝗritur, cū
112 emphyteota uēdens rē domino irrequisito, uel in solutione cessans, uel rē deteriorē faciens, possit a domino expelli: ut extra eo. ca. pe. & fin. & in pręedicta Auth. hoc ius, quid erit, si actum fuerit in contractu, me unquam possit expelli, ēt si non soluerit pensionem. Dicunt quidā, tale pactū non ualere, arg. ext. de preca. c. fi. & ff. e. cū precario, quasi ꝑ illud emphyteota inuitetur & ad delinquendū, s. ad nō soluēdum, vel ad dominū non requirēdum, uel ad rē deteriorandam, ff. de pact. si vnus. §. illud. & ff. de pact. dot. cōuenire Sed si fiat, ne ad tꝑs deiiciatur, bene valet: sicut nec valet pactū, ne res communis vnquam diuidatur: sed tēpus diuidatur, bene valet, ff. communi diui. in hoc iudicio, §. si cō
g ueniat. ar. ff. pro soc. l. si cōuenerit. & hoc tenet Vber. g & consuetudo in quibusdam locis obseruat. Odof. ve
h dicit,h valere, siue fiat ad tēpus, siue ne unquam deiiciatur, nam licitū est domino iuri suo renūciare, C. de pact. l. si quis in conscribendo. ext. de regul. ad apostolicam, ad hoc facit ff. de distra. pig. l. si creditor, §. 1. ff. de pig. actio. l. si conuenerit. C. de iure emphy. l. 2. dum dicit, pactum factum super reiiciendo valere, nam multo fortius valet, si super non reiiciēdo fiat, arg. ff. de ac. & obli. Arrianus. ext. de prob. ex literis, ext. de transac. c. fi. ff. de ędi. edict. quæritur. Contractus enim ex conuentione legem accipiunt, ff. de reg. iur. contractus, et ff. deposit. l. 1. §. si conueniat. & ext. bona fides. ext. de commo. c. vnico. Non obstat, quod dř, ꝙ per tale pactū inuitatur ad delinquendum. nam dominus potest ali
i ter sibi consulere, s. petendo pensionem i, proposita cō
113 ditione ex l. Zenonis: & uide infra uer. 138. † Nonagesimo quæritur, quid si dominus deceptus fuerit in cōtractu emphyteotico vltra dimidiam iusti pretii, an poterit petere, quod contractus rescindatur? & videtur, ꝙ
k sic,k iudicis officio. arg. C. de rescin. ven. l. 2. ext. de em.
l ꝙ vend. cum dilecti l. † Nonagesimo primo quæritur.
114 sed cum emphyteota volens rem vendere, teneatur dominum requirere. & sibi denunciare, quantum sibi ab aliis offeratur, vt ipse, cæteris exclusis, rem pro eodem pretio valeat retinere, vt in præ. c. potuit, & C. de iure emphyt. l. fin. nunquid semper debeat uendere iu
m re dominii saluo ꝙ? Et vř, ꝙ sic, vt C. de fundis pat. l. 1.
115 & 9 q. 3. saluo. † Nonagesimosecūdo ꝗrit.n qd si fal-
n so denūciat, qa cū inueniat decē tñ, denūciat de 15. vel
o 20? Dic, ꝙ licet nō cogat summā ꝓmissā exprimere,o tamen

ADDITIONES.

a Non soluisse. *Sed satis est, quod certum est solutum esse. ADDE, vt per Ro. consi. 103.*

b Potuit. *Gui. de Suz. quærit, an ex sola petitione dominus sibi ꝓ iudicet, dato quod non fuerit soluta. dicit, quod sic, C. de re iu. ad solutionem. cum similibus. subdit. quod in contrarium facit ff. ne ne quis eum qui in ius uoc. l. pe. §. pe.*

c Potuit. *In gl. & ibi uide, quod super ea dixi.*

d Resp. *Ad literam istę uer. fuit Host. in Summa de locato, in fi.*

e Si sic. *Allegant etiam l. fi. ff. C. de seruit. Cy. in l. 2. C. e. tit. tenet semper requiri triennium. Nec obstāt contraria, quæ de præscriptione loquunt, hic de pæna prouenente ex cessatione solutionis. ADDE, quod Ale. in l. a diuortio. §. quod si anno. sequitur hāc additionem. & ita dicit consuluisse.*

f Ver. sed quæritur. *Ibi dixi, qui concordent.*

g Vber. *& Alber. Pap. & Simon Vinc. in l. 2. C. e.*

h Dicit. *Super l. 2. inf. alle. ubi etiam recitat superiorem opinionē & idem tenet ibi Accur. in magna gl. memb. 2. & de hoc satis ꝑ Cy. in 3. q. qui dicit Petr. & Iacob. de Aret. idem tenere; & idē Host. in Summa huius tituli versic. quid si pactus. & est q. Pet. & Abb. 16.*

i Pensionem. *Odf. dicit petendo pœnam, si esset apposita.*

K Quod sic. *secundum Albe. Gal. & Pe. xxxi.*

l Cum dilecti. *Contrarium dicis sup. de emp. & uend. §. nunc dicendum. uer. quid si de concessione.*

m Saluo. *Fuit q. Acc. in l. fi.*

n Xcij. quæritur. *Hanc quæstionem, & quatuor sequentes eodē ordine posuerunt Pet. & Ab. ubi sup. & sunt prima.*

o Exprimere. *Hoc aperte est contra tex. decr. potuit. eo. ti. in pri. & l. fin. quæ statim allegatur.*

tamen cum no debeat mentia, C. de iure emph. l. fin.
ibi, ipsa veritate, &c. & 22. q. 4. iter cæteras. perinde est,
ac si non denunciauerit, vt ff. de in diem addic. cum,
cui. alias incipit ibi, §. cũ igitur. ff. quib. modis. pig. uel
116 hypo. sol. sicut re corporali. §. nõ videtur. † Nouagesi
motertio quærit: sed qd econuerso, si dñs velit ius su-
um, s. proprietatẽ vendere, nunquid tenetur emphyt.
requirere, & nunquid pari iure emphyteota est cæte-
ris emptoribus præferẽdus? Et videtur, ꝙ sic, argumẽ.
22. qõ. vlti. de forma. in fi. & inf. de feudis, §. quoniam.
vers. 29. qua non debet claudicare contractus, ext. de
excep. cum inter. imo æquilitas est seruanda, vt ext. de
iudi. nouit. §. penult. C. de loca. præ. ciuiliũ. congruit,
ff. de in diẽ addic. l. necessario. iste. n. cõtractus fuit in
fauorem vtriusq; celebratus. C. de act. & obligat. sicut
in initio. ext. de regu. iur. cap. 1. Sed dic ꝯ, quia unusqs-
que suo arbitrio potest quærere, uel probare empto-
rem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere
prohibuerit, C. de contrahen. empt. dudum. Vnde cũ
dñs non specialiter ꝓhibitus poterit vendere, cui pla-
cet: quare et. ã sibi denũciaret, cum nihil ab eo tenea-
tur. De consuetudine tamen quorundam locorũ po-
nitur in instrun. ẽtis, vt si dñs voluerit ius suũ vende-
re, quod emphyteota possit pro minori pretio decẽ,
vel 20. sol. ꝑ cæteris habere: sed hoc est æquitatis, non
necessitatis. Potest ergo dñs ius suum, cui uoluerit, vẽ-
dere absque emphyteotæ requisitione, ut C. lib. 11. de
loca. præd. ciu. l. ptadia. ibi, sane, quia &c. Videtur au-
a tem dñs uendere solummodo pẽsionem [a]. nã res au-
ferri non põt emphyteotæ, ut Inst. loc. §. adeo. C. de iu
re do. res, quarũ. & in præ. l. prædia. ibi, uidetur, &c.
Et idẽ est in aliis ꝯtibus & legatis. Sic econuerso em-
phyteota uendendo, non dominium, sed tantum ius
suum transfert, ff. de leg. 1. si dñs. ff. de damn. infect. si
finita. §. si de uectigali. & facit ff. de contrahen. emp.
b qui tabernas [b]. † Nonagesimoquarto quæritur: sed cũ
117 emphyteota uendens rem emphyteoticam dño in-
consulto cadat à iure suo, ut ꝓbatur in præ. ca. potuit.
& C. de iure emph. l. fi. pone, quod in contractu actũ
fuit, quod possit uẽdere, & concedere cuicunq. uolue
rit, prout à modernis ponitur in instrũtis, nunquid uen
dere poterit absque domini consensu? Et uidetur, ꝙ
sic, qa ꝯtractus ex ꝯuẽtione, &c. ut su. uer. 89. & dt lex,
ꝙ si instrũ; emphyteoticũ ꝯtineat aliquas pactiones
de rei aliẽatione, eas obseruari oportet, C. de iure em
phy. l. circa prin. & uerba debent aliqd operari, ut ff.
c de usur. si qs stipulatus 83. di. huius. Iac. & Ber. [c] dicũt,
quod cũ nõ sit natura contractus, non uř dominus de
disse hmõi licentiam, nisi secũdum formam legis, ut
eo requisitũ ualeat alienare, arg. C. de inoff. test. si quã
do. C. de test. non speciali. ext. de electione, ecclesia ue
118 stra. 2. ꝓpe fi. inf. uer. 128. † Nonagesimoquinto quę
ritur, quid si uendidit domino incõsulto, sed non tra-
didit

ADDITIONES.

a Pensionem, *Nota propter id, quod in fine dicam.*

b Qui tabernas. *Propter id, ꝙ dictũ est sup. ꝙ dñs uidetur pensionẽ uendere, est sciendũ, ꝙ Pileus. qõ. 73. quærit de illo, cui ius percipiendarũ pensionũ concessum est, an habere debeat. qd percipitur ex renouationibus? Ante oĩa pondera, quod qõ non quærit de dño vendente proprietatem, de quo sic uolente uẽdere q̃siuit ille uer. de quo postq vendidisset, qõ nõ esset dubia, sed soiũ de illo, quicunque titulo, puta feudo, ut in inferioribus declarat. cõsecutus est ius percipiendi pensiones, dño propter id in suo iure manẽte, propter quod est inter ipsum & dominũ, non inter ipsũ & emphyteotã renouandũ, supposito, ꝙ solui debeat pro eo, ꝙ q̃ritur, alias concessum uideri, ꝙ non fuit exceptũ, s. quia nec sibi seruatũ, nec alteri assignatũ ff. de off. præsidis, l. tertia, C. de dona. l. data. facit Inst. de hæred. inst. §. hereditas. ubi munus dictũ plus comprenhẽdit, facit ff. de le. 2. l. unum ex familia. §. ultim. Pensionem ergo concessio, quicquid ab emphyteoticariis percipi poterat, comprehendit, facit ff. de fide inst. si quis pro eo. Addit, quod forsan alias non fuisset feudũ accepturus, ff. de ædil. ed. cũ eiusdẽ, & qa feudũ beneficiũ est, ergo large interpretandũ: et facienda interpretatio, ut res ualeat; & quod et eadẽ res non debet diuerso iure censeri. De primo vide de verb. sign. olim. de 2. e. ti. abbate, & de tertio de decimis, cũ in tua. In contrarium allegat, quod de renouatione cogitatum non fuit, nec fuit uerbis expressum; & sic exceptum, C. de transf. si de certa. Item distincta & separata sunt, ius pensionis, & renouationis. Concesso igit̃ uno, nõ venit reliquum, C. de prob. l. ad probationem. imo reliquũ censetur ademptum, ff. de cond. & dem. cũ ita. de compen. l. Labeo. Item non est audiendus allegans contraria. Per pensionẽ. n. indicatur contractum durare & valere; per renouationem innuitur euanuisse; per unius ergo concessionẽ non uenit alterũ, C. de fur. l. 1. ff. de oper. liber. si ita. Item ex quantitate solutionis in renouatione hoc coniecturari põt, ff. de do. inter uir. & uxo. l. utrũ. soluit indagandũ & seruandũ, qd inter eos est actũ. Et si nõ apparet ex qualitate personarũ & quantitate rei, de qua agitur, erit ꝓ dño, uel cum dominũ iudicandũ; all ff. de ind. sed & si. de de usu. & hab. l. plcaũ. de imp. in reb. do. fact. l. oĩno. Habeo plenius tractatã hanc qõnẽ de usufructuario, cui dominus legauit vsufructum omnium bonorũ, vel bonorum sitorum ultra flumẽ, & ibi est emphyteosis, quæritur, an usufructuarius habere debeat pretium renouationũ? Dicendum est, quod sic, per l. ff. de us. fru. l. vsufructu legatio. §. 1. & 2. & l. item si fundi. in prin. Constat et has contineri appellatione bonorum. ff. de uer. sig. bonorũ. Itẽ fructus est utilitas ex re, uel pp rem prouenients ff. de re. iu. fructum ibi no. Et licet tpe legati actualiter illæ non debeantur, spe tamen debentur, C. de do. l. spem, ff. de hære. uel act. uen. l. nihil interest. Item usufructuario debetur omnis utilitas, et incorporalib. prouenients, et si de quinquennio in quinquẽnium prouenit facit ff. sol. matr. l. diuortio. §. ꝙ in anno. Sic ergo oẽ prouenients ex conuentionali obligatione debetur; sic & quod debetur ex legali, s. ex l. fi. C. de iure emph. quæ non est minoris efficaciæ, ff. de act. & obl. l. obligamur. Item quod ex renatione debetur, uidetur annuum incrementum in placitum legato, quod de tectum cedit legatario, ar. ff. si ex no. cã agatur, l. f. de usufruc. l. item si fundi, §. sed si insula. in fi. Adhuc quæritur, si res talis incidat in cõmissum, puta emphyteota non soluente, uel alienante, cui accresat, fructuario, uel proprietario, facit, quod immobilia non sunt in fructu, qui prouenit ex re immobili, uel mobili, uel se mouente. ff. de usu fru le. l. 1. & 3. & l. item si fundi, in prin. & l. in pecudum. Commissum aũt obuenit ex re, uel rei fructum, tamen occasione rei. Operatur ergo hoc incrementum, sicut illuuionis, uel insulæ: quod, quo ad proprietatem, competit proprietario, ut in d. l. item si fondi. §. 1. & 2. & sicut ipso iure intendit, & de iure applicatur domino. ff. de pub. l. uel com. missa. & de iure fis. l. 1. §. an bona cum nulla prouisione, uel diligentia usufructuarij. Et ꝑ hęc duo sit responsũ ad legem, vsufructu legato. §. 1. & ad c. in usib. feu. ubi finitur lex, si vasallus, nã primo casu interuenit factũ hoĩs, s. iudicis interponentis s̃m decretũ ꝓpter cõtumaciam non cauentis, quæ cautio in vsufructuario p̄stari debebat, ff. de dã. in fe. l. si finita. §. 1 ul. Sed hoc ipso iure incidit in commissũ: et hac sunt diuersa. Item ibi non erat accessio, sed res diuisa & separata; hic ipsa & eadem res, cuius ille erat proprietarius. §. si vasall. aperte loqtur de incremento facto solicitudine & sũptib. vasalli, bene faciunt leges, iure do. cũ in funde. §. 1. & so. ma. l. si uero negotiũ, in pri. & §. fi. Satis placet dictum Pilei in 1. q. ut cõsideretur, quicquid, & qualiter sit actum, & an vsufructus debeatur ex contractu, an ex testõ, vel legato? differunt, ut not. C. de cond. insertis, si vxore. Itẽ an vsusfructus nominatim fuerit de pensionib. emphyteotarũ, an fuerit gñalis, vt in ꝑx. formaui Constat. n. ꝙ si debeat habere usumfructum omnium bonorũ ultra renouationem. istud, quod incidit in cõmissum, ꝯuenit in vsufructu eius, non in ipsius proprietate, quæ cedit domino per iura prius allegata; bene facit, quod no. ff. de pig. si fundus. in pri. Pro solutione contrarietatis ipsius legis ad l. si inter. §. pe. e. ti. & facit ff. de furtis, item omnes, §. seruus, adde uidendum originaliter Old. cuius prædicta verba cons. 211. sup eo, quo q̃ritur.*

b Et Ber. *Et Vber. De Bob. idem dicit, sic soluens quæstionẽ de illo, qui dedit emphyteosim Titio & hæredib. & cui ipsi dederint.*

ADDE Alex. cons. 91. 3. l. & 110. 4. lib.

d. d. th. dic. q pp hoc non cadit ipso iure i commissum nam verbum Vendere, cum effectu est accipiendum, ff. quod quisq; iuris, l. 1. ext. de cler. non resi. relatum de pe. di. 1. §. hæc aut verba. non. n. dr perfecta venditio ante traditionem, Inst. de rer. diu. §. vēditę. ext. de fid ins.
119 cū Ioannes. prope prin. † Nonagesimosexto quærit, sed quid, si vendidit & tradidit, sed postea intellecto a peritis. q res cōmissa esset, illā recuperauit. dic, q euitat pœnā, ar. ext. de reb. eccl. alie. vel non, siquis presbyterorū. ext. de præb. de multa ff. de alimentis cā facta, ex hoc edicto. §. si quis alienauerit. ff. de vsucap. sequitur.
a §. Labeo. de pæ. di. diuortiū. 79. di. c. [a] & sic obtinuit. Nec obstat, si dicis. q præd. dec. si quis loquitur de æquitate, & q aliud est de iuris rigore tenendū. Nā cū hæc æquitas scripta sit, rigori iuris est merito præferenda. C. de iud. placuit. ext. de off. dele. consuluit. ext. de transa. c. fi. & facit [b] in præ. c. potuit. ibi, ubi celebri satisfa-
b ctione, & c. Alii tñ cōtradicunt de iuris rigore, q a sufficit semel dolum fuisse commissum, ff. depos. l. 1. §. si rē. ff. de præ. c. uer. rogasti. de pæ. di. 1. si quis non dicā. ext. de homi. p humani. & q a tali pœnitentia non desinit esse nocens, ff. de fur. qui ea mente. ff. de ædil. edi. quis sit fugitiuus. circa pri. & vide ff. ad l. Cor. de fal. qui
120 falsū. ff. de fur. inficiādo. §. cū tertius. † Nonagesimoseptimo quærit qd si emphyteota rē tali pacto recipit q non liceat ei uendere, nisi minori, uel saltē æquali personæ, hoc seruato uendit minori, ul æquali. queritur, si emptor uel. t uēdere, utrū teneatur idē pactum seruare? Rñ. non. ar. ff. de le. 3. §. 15 libertus. & ff. de of. eius cui man. est iuris l. 1. Arg. tñ cōtra, 1. q. 7. Daybertū. ext.
d de deci. dudū. d & c. cū nō sit. ad fi. † Nonagesimooctauo quærit, quid si actū est. ut non liceat emphyteo-
121 tæ rē sine dñi licentia vendere; dñs aūt consentit ei vēdere uolenti: & post annū elapsum ille uendit: nunqd cadit a iure suo? ar. q sic, ff. quo. b. mo. pig. vel hypo. sol. sicut. §. si, uoluntas. Arg. ꝯ: q a sufficit vna denūciatio cū dñs semel voluerit, ff. de aqu. pl. ar. l. in diē. ff. quorū le. l. §. q a t ptor. ff. de pe. l. q 4 curatorē. Quidā distinguunt, q a aut dñs sciuit, qn vēditio fiebat, et tūc non
e possit: aut ignorauit, & tūc possit, [e] ut ff. loc. itē qr j. §.
122 q impleto. † Nonanegesimonono [f] quærit. utrū fun-
f dus emphyteoticus uēdi possit a minore sine decre-
123 to? Rñ. nō, ut C. de præ. mino l. 1. sēt. fm Ia. Bal. † Cētesimo quærit: quid si emphyteota ius suū & mel orationes uolens uendere, renūciauit dño: dominus uero respōdet se nolle emere? Resp. ille pōt statim uen-
g dere, ut in præ. c. potuit. Idem in ecclesia est, si responderit dicens. Vende in noīe Domini, quia quinquagesimam habere. In certis. n. non est locus coniecturis. ff. de uer. obl. continuus. §. cū ita. Si aūt dixerit, uolo deliberare, tunc expectādus est p duos menses, ut in c. potuit. ar. C. de iure emph. l. fi. Patet ergo, q non sufficit sola requisitio, nisi fm s scriptū modū expectet ꝯsensus, ex. de ele. cū in veteri. ext. de arb. cum olim. C. de nup. viduę, ff. de adm. tu. l. pater tutelā, C de in ius uo.
124 l. 2. de abo. l. 2. † Cētesimoprimo qrit: quid si dñs dicit, ego nolo retinere, non tñ ꝯcedit uendendi licētiā?
h Dicit Ia. h q & tunc expectandus est per duos mēses, i
i arg. C. de iure deli. l. fi. §. simili modo, nam verbū Nolo extensiuum est, ut ff. ad Tertu. l. filii, §. vnico. † CII.
125 quæritur: pone, facta denūtiatione prælato ecclesiæ, respōdit ille se nolle emere: & iō tu emphyteota mihi uendidi, & promisisti sub pena, q me faceres renouari a prælato illius ecclesiæ, quia forte tuus erat amicus. per hoc obtulisti mihi semel te paratum esse, qd promiserat, adimplere, demū mortuus est prælatus ille. nunc ago contra te, ut me facias renouari: tu dicis, nō possum, quia prælatus substitutus nō est ita meus amicus, sicut erat defunctus: quærit. an tenearis ad pœnam? Et uī, q non. ar. ff. de sol. l. qui decem. in pri. ff. de leg. 1. huius, §. 1. & l. cum & post, §. fi. ff. de peric. & commo. rei vē. illud. Item si petiissem. dū ille platus vincebat, bene pfecisses, sed mō tpe istius incōgnito tpe peto: vnde es excusatus, vt ff. de vsur. l. mora. & ff. de pæ. pec. l. qd aūt. § pe Et in hac snīa fuit H. sed secū dū Iac. Bal. adhuc teneris me facere renouari, vel p ęnā præstare, licet. n. deuētū sit ad difficultatē, non tñ ad impossibilitatē, vnde non est obligatio vitiata, vt ff. de verb. ob. l. 3. circa medium, & l. cōtinuus, §. illud. Nec obst. quod
126 ego primo fui in mora non accipiendi. † q r semp vltima mora nocet, vt ff. de act. emp. si per emptorem, & de peric & commo. rei uē. l. illud, circa fi. & ff. de uerb.
127 obl. seruū, §. sequit, & uide s. uer. 74. † CIII. quæritur, Pone, prior cuiusdam ecclesiæ cum consensu sui capituli uendidit quandam rem alteri ecclesiæ iusto pretio noīe emphyteosis, retēto sibi unico denario noīe annuę pēsionis, qrit, cū res uēdita sit iusto ptio utrū incidat in ꝯmisū, si cesset ultra biēniū in illius den. solu-
K tione? Io. de Deo no. in q. suis, [k] q nō: imo post biēniū
l intra unū annū re itegra poterit soluere, qđ nō placet [l] Cen-

ADDITIONES.

a Et sic obtinuit. *Bene dicunt Pet. & Abb. ubi sup.*

b Et facit. *in arg. quia non respicit, nisi proximā clausulam de canone non soluto, ut ibi dixi super uer. nisi, si enim præcedentē respiceret, esset, expressum.*

c De iuris rigore. *Et est expressum in feu. lis, rubrica, quid iuris si post alie. feu. uasallus illud reto. c. 1. in prin.*

ADDE, ut per Alex. consi. 113. 4. lib. et 44. 3. lib. et melius con. 170. & 185. 2. lib.

d Dudum. *ver. nos igitur, et allegari debuisset dec. īter has duas media, s. in aliquibus quæ faciūt ad iustificationē pacti. Sol. autē horū contrariorū est, quia pactum illud fuit personale, nec afficit rē, de quo sup. q. 6. Sit ergo auisatus dñs, ut per pactū expressum fiendū cū emphyteota, imponat hoc onus rei, qđ per quoscūque gradus in maiores ipso emphyteota peruenire non possit, qđ si fiat ꝯcidat in cōmissum, & ad dominū redeat, uel ipsius hædes*

e Possit. *Illud possit, & præcedēus, non conueniunt quæstioni quę fuit, an cadat uendens a iure suo respondere debebit, cadit, uel non cadit. Puto, quod intendit, quod possit, uel non possit dñs auocare rē, cui conuenit, §. q sequitur, tñ solutio hæc nō placet, nec q̄onis propositio, quæ clarius fieri debebat, Aut ei dedit dñs licentiam uendendi, non terminato tpe, uel emptore, & tunc non video dubium quæstionis, Aut terminauit tempus, vt puta intra mensem, uel personam, puta Titio, vel simul vtranque, tunc si post tempus, uel alteri uenderet, procedere possit solutio.*

f xcix. *ADDE Ro. consi. 12.*

g Statim. *Hoc statim. tēperat infra, uer. prox. & vterque fuit Vber. in l. fin.*

h Dicit Iac. *& Vber. sup. l. 2. mihi non placet hoc dictum per decre. potuit. in prin.*

i Menses. *Dixit Cyn. l. fi. C. eo. quod si lapsis duobus mensib. si re integra dominus velit emere, preferendus est, quod dicit patere ex mente ipsius legis, alle ff. de oper. leg. l. mancipiorum, & de in diem adi. l. necesse. facit, de præb. si tibi absenti, lib. 6.*

K Suis. *lib. 2. q. 16. & seq.*

l Non placet. *Est sciendum, quod ipse Io. primo ponebat dubium an talis contractus esset emphyteoticus? Et sibi uidebatur, quod quia non erat secundum naturam emphyteosis, quæ fit ad meliorandum, & non datur iustum pretium in illa, & sic nec cadebat non soluendo, nisi adfuisset pacto expressum. Auctor. non curauit hanc partem q̄onis, quasi ad hoc expressum quod in emphyteosim datur est, magnitudo pretii non impediat nomen contractus, facit, quod in seq. uer. no. Ego puto, quod si de uero pretio cōstat, contra talem contractum competeret ecclesiæ restitutio, cū eo posito, læsio patens. s. sit dando pro utili dominio & sub periculo perditionis, quantū valeat emere directū simul & utile, & sine periculo tali, Secundus articulus q̄onis dato, quod incideret, intra quod tempus soluendo pœnam euaderet, & motus per ea, quæ nota. 35. q. 8. cap. 1. de elect. generali, lib. 6. gl. dicebat intra annū purgari morā, addebat, qđ omisit auctor, nisi prius fuisset cōuentus, & qđ forsan intellexit conuentū et extraiudicium requisitum,*

tum,

tum, & circa hoc tenendum, quod habetur sup. ver hoc 43. Tertius eius articulus erit de restitutione, an s. restituatur ecclesia in hoc lesa, quia non soluit. Et tenet, φ non, sup. uer. 15.

128 † Centesimoquarto q̃ritur, pone ecclesia tibi ɔcedit prædiũ sic, ut reddas inde ecclesiæ fructuũ quartã partẽ, ut s. uer. 80. uẽdis ius tuũ, nũquid teneris requirere dñi cõsensum? & an dñs dẽt hĩe laudemiũ pro subscriptione, seu ɔfirmatione ɔtractus. Et dicũt rustici, φ nõ ga tascha, seu quarta pars dñium nõ importat, nec pro ea laudemiũ debẽt. Sed dic cõt. si res in emphyteosim

129 sit concessa. † Cẽtesimoquinto q̃rit, qd igitur, si emphyteota mihi pẽset duodecim denarios cẽsuales, & tibi fructuũ certã partẽ, & uelit ius suũ alteri uendere. quis nostrũ habebit laudemiũ, seu cuius cõsensus requiretur? Rñdeo, inspiciẽdũ esse, quis sit maior dñs, i. aquo res primo fuerit in emphyteosim cõcessa, vtrum a me an vero a te? potest. n. esse, φ ego dedi alicui in emphyteosim pro certa pensione, & ille de consensu meo cõcesserit alter, retẽta sibi redditũ certa parte: quo casu ego requiri debeo, & laudemium hr̃e, vt inf. ver. 126. Itẽ ẽt possibile est, φ tu dedisti mihi rẽ in emphyteosim, retinendo tibi loco cẽsus redituũ quartã partẽ, & ego postea de tua voluntate concessi alteri, mihi pẽsionẽ annuã retinẽdo. quo casu tu req̃ri debes, & hr̃e laudemiũ, ga sẽp maior, siue prior dñs requirẽdus est, vt

130 dixi C. de iure emphy. l. fi. † Cẽtesimosexto q̃ritur. sed pone, qdã recepit plura prædia ĩ emphyteosim sub diuersis pensionibus, & pro quibusdã soluit pẽsionẽ domino credẽte pro oĩbus sibi solui, & quorũdã possessionẽ interuertendo per 10. annos possedit: nũq̃ id poterit se 30. ann. præscriptione tueri. Resp. φ dñs recipiãdo pro quibusdã pensionem, dum dutat pro oĩbus sibi solui, eorũ possessionẽ recuperat, pro quibus soluta non est, ar. C. de excep. l. fi. & ff. de bo. aucto. iu. l. possid. cũ vnus. & ff. de appell. Seio. & C. lib. 10. de agric. & cẽsi. cũ scimus. ff. de acqui. poss. quamuis. ext. de præ. cũ ex

131 officio. in fi. & vide s. ver. 44. † Centesimoseptimo q̃ritur, vtrũ emphyteota rẽ emphyteoticã donare possit sine dñi requisitione & consensu. Dic φ sic, a vt C. li. 11. de fundo. pat. l. 1. Instit. locati, §. adeo. C. de præ. cu. l. fi. Alii dicũt, φ nõ põt extraneo donare. quia hæc est alienatio, vt ff. de verb. obl. si q̃s ita. §. ea lege. ext. de re. eccl. alie. vel non, nulli, ff. de lega. 2. peto, §. fratre. ext. de constit. quæ in ecclesiarũ, filio vero põt, quia ille eadẽ persona cũ patre censetur, C. de impub. in alij. subst. l. fi. 35. q. 3. §. hac auctoritate. In hoc tñ cuiusq; loci cõsuetudo seruanda est. Iac. dixit, b in donatione dñi cõsensũ requirendũ esse, pp verbũ illud. Aestimationis rei emphyteoticæ, &c. positũ C. de iure emphyteotico, l. fi. & si ipse velit æstimationẽ dare, ipsã habebit, uel ẽt habebit quinquagesimã æstimationis rei emphyteoticæ, si eã velit hr̃e. Sed hoc non placet, quia in donatione nõ interuenit pretiũ. & uide inf. uer. 129. & inf. de feud. §.

132 & qm̃. ver. 19. † Centesimooctauo quæritur: sed qualiter petet dñs pẽsionem a scđo emphyteota, si primus emphyteota rem donauit. Resp. proponet rei vendicationẽ, nisi soluat, ff. usufr. quemad. caue. si usufructus c nomine c. † Centesimonono quæritur, vtrum emphy-

133 teota possit rem emphyteoticariam filiæ suæ in dotẽ vel ẽt, p filio in donationẽ pp nuptias dare? Respõdeo d sic d ut in Authentico, de non alie. aut permut. reb. eccl. §. emphyteosim. ita tñ, φ eodẽ iure sit apud eã, quo erat apud patrẽ, ext. de do. inter uirum & uxor. nuper. e & in 1. feud. in ɔst. Feder. imperiali. §. habito e & inf. uer. 165. Nam & alias donatio interdicit & punit, & tñ datio in dotẽ permittitur, ut C. cõia de leg auth. res, quæ. f C. de litig. l. fi. in fi. f † Cẽtesimodecimo quæritur: & an

134 tunc dominus hẽbit laudemum? Resp. aut res ipsa datur in dotem inæstimata, & tunc non habebit, nec eius consensus requiritur, ut in præced. §. emphyteosim, & argu. ff. sol. mat. dos. C. de bo. ma. l. 2. C. de impub. & ali. substi. l. fi. nã iure naturali remanet in dñio mulieris, vt C. de iure dot. in rebus. Aut datur æstimata: & tunc habebit, & eius consensus requiret, ar. C. de iure dot. quoties. quia vendita esse intelligit, vt ff. de iure dot. plerun

135 que. §. fin aũt matrimoniũ. in fi. † Et æstimatio loco ueri debiti hr̃, ut ff. de in rem uerso, si res. in principio. g Iacobus uero dixit, g φ ubi datur inæstimata, eadẽ est dubitatio, q̃ in donatione, ut sup. uers. 107. unde cõsuh luit φ tunc nõ fiat sine dñi consensu. Dom. M. dixit. h φ si detur ab extraneo in dotem, tunc non est cõsensus dñi requirendus, quia simplex donatio ep respectu mulieris, arg. C. de iure do. l. fi. ff. de leg. j. si domus. §. fi. Et datio in dotẽ est donatio, Instit. locat. §. adeo. ibi, ad dotis, &c. Si uero detur a patre pro filia, quã hẽt in potestate, aut fuit æstimata, aut non, ut iam sup dictũ est. Si aũt nõ esset in eius potestate, tunc idẽ esset, φ in extra-

136 neo, ut C. de pactis ɔuen. ex more. §. fi. † Centesimo undecimo quæritur, sed si uir, cui data est in dotẽ, cessat in solutione pẽsionis ultra tempus a iure statutum, nũquid res incidit in commissum? Dic, φ sic. ad eũ. n. spectat solutio, quamuis uxor in contrarium pacta fuerit, ut C. de pact. ex conuentione. C. sine cẽsu, uel reliq̃s l. 1. 2. & 3. ff. de impen. in rebus dota. factis, neque. Si ergo non soluerit, committitur, argu. ff. de pigno. lex ue-

137 ctigali. † Et sic uides, quod alienatur fundus dotalis necessaria alienatione propter culpam, uel dolum mariti, sicut & alias contingit, quia si non caueas de damno infecto, ponitur vicinus in possessionem fundi dotalis ex secundo decreto, & fit dominus eius, vt ff. de fundo

ADDITIONES.

a Quod sic. *Hoc placet, vt scripsi in dec. potuit, eo. ti. super 3. glo. & placet Accu. in l. fi. eo. tit. qui tamen refert, φ Ir. tenuit contrarium, & Cy. ibi dicit idem de collu. & ego, ubi sup. de Vin. & eo. ut dicebat Cy. dabat remedium donare uolenti, φ si dominus non consentiebat, venderet sibi, vel alteri, & pretium daret amico, sed effectus amici posset esse ad rem, qui de pretio non curaret, nec forte reciperet.*

ADDE Abb. cons. 78. 1. li. Bal. cons. 360. 3. li. vbi dicit, quod habuit in facto cum Bar.

b Iac. dixit. *& Vber. de Bo. in l. fi. & alij, de quib. prædixi.*

c Si usufructus nomine. *Vide inf. 127.*

d Respondeo, sic. *uide inf. uer. prox. & ibi fuerũt, Pet. & Abb.*

e §. habito. *Vt ibi no. in fi. 2. gl. secus est in uasallo, qui nec in dotẽ dare potest, & est expressum in rubrica, qualiter olim poterat feudum alienari, §. donare, & uide, quod no. in præ. decr. nuper in 6. gl. & quod super ea dixi.*

f In fi. *Quærit Rof. super uer. item quæritur de uiro, qui recipiens dotẽ facit chartam uxori, quod eo præmoriente ipsa habeat ultra dotem quartam partem bonorum ipsius præsentium & futurorũ secundum ius Longobardum, rubrica de his, quæ a uiro dantur uxori, l. 1. & est quarta rubrica secundi libri, an emphyteotica sint obligata pro dote? & an in his uxor superuiuens habeat quartam. Ad primum respondet, quod sic nam omnia bona mariti tacite obligata sunt uxori pro dote, C. in qui. ca. s. pig. tacitẽ contrah. l. satis ergo & ista, quæ in bonis mariti sunt, & quia habeat actionẽ & exceptionẽ eius noĩe, ff. de acq. rer. do. l. rem in bonis. Ad secundum dicit, quod habebit ẽt quartam in re ista, nisi forsan ex speciali pacto res esset ad dominum reuersura, puta illo emphyteota sine liberis decedente. Si autem reuersus nõ est, distinguit, aut maritus habet hæredem? tunc ille succedet, & mulier habebit suam partem, aut non habet hæredem, & tunc uxor succedit in totũ. est enim ultima hæres, C. unde uir & ux. Luna.*

g Dixit. *Item Vbertus de Bo. in l. fi.*

h Dixit. *In Summa huius tituli, §. pen. ante fi.*

i In commissum. *Host. fuit iste uer. in Summa, §. pe. uer. quid si emphyteota, & ibi subdit, quid si fiat uir non soluendo? & dicit quod forte in subsidium habebit recursum contra dominum.*

ADDE, an maritus non soluendo canonem rei emphyteoticæ uxoris præiudicet uxori, Bal. cons. 143. 1. lib. Et an possit dari in dotem, uel aliter obligari, per Ale. cons. 41. 3. lib.

fundo dot.l.1. Ipse tamen maritus de dolo suo sine culpa obligatus remanet mulieri, vt ff. sol. mat. si constate
133 §. si maritus. & l. 1. §. si maritum. † Centesimoduodecimo quæritur, a vtrum emphyteota possit legare alicui extraneo dño irrequisito R̃n. dic, quod sic, vt ff. de ver. sig. in conuentionib. in fi. cum legatum nihil aliud sit, q̃ donatio a testatore relicta, vt Inst. de le. circa princ. b le. 2. legatum. & facit ff. eo. ti. b si domus. §. fi. & l. si tibi,
135 fi. & vide s. de feu. §. qm. ver. 19. † Cẽtesimodecimotertio q̃ritur: quid si hæredem extraneum in eodẽ testamento reliquit. Et vr, quod non valet sine dñi cõsẽsu. quia alienatio est, ff. de ver. obl. si ita quis, §. ea leg. ff. de l. 3. peto. §. frater, Qñq; tamen est alienatio, & quandoque non, vt no. C. de secun. nup. l. pe. in fi. Tu dic, c qđ ualet. quia hæredem instituendo, vel legando, non dr̃ alienare prout est expressum, quantum ad edictum de alie. iu. mu. cã facta, ex hoc edicto, §. alienare, nã & alias quędam cum uniuersitate transeunt. quæ per se non transirent, extra de iure pat. ex literis, & cum secundũ ff. de acq. rerum do. quædam. Vbi aũt res concessa est si d bi & hæredib. suis d, tũc possunt extranei succedere indubitate. quia & legari eis posset hoc casu, ut sup. uers. prox. ergo & hæredes institui. q̃ legatarius est qđdam modo hæres, ff. de vsur. ad tps, & hoc uerum est in emphyteota priuati, uel reipublicæ alicuius ciuitatis, quæ uicẽ priuatę personæ quo ad hoc sustinet, ut ff. de uer. signi. cum, qui vectigal. tunc. n. extraneus heres succedit, qa succederet ẽt legatarius, vt dixi. Nec obstat ff. ad e Treb. ex facto, quia loquit in vltimis voluntatibus e. & ad hoc facit ff. de verbor. signifi. l. hæredis appellatione & l. hæredis appellatio. C. loc. viã ueritatis. Secus aũt, ubi ecclesia concessit alicui & heredibus suis: quia tũc de suis tantũ intelligitur, & vt in Authen. de non ali. ut permut. re. ecc. §. emphyteosim. nec extraneus hæres f succedit, vt ibi, & in prædict. l. ex facto f. † Cẽtesimode-
140 cimoquarto quærit, utrum cum donat, vel hæredẽ instituit extraneũ. possit dñs a donatario, vel legatario, vel hærede laudemium, vt sibi rem emphy eoticariã cõfirmet, exigere. Et dixit Hug. ꝙ sic, vt C. de iure emph. l. fi. circa fi. ver. nec auaritia, ubi dr̃, ꝙ dominus pro subscriptione non dẽt accipere nisi quinquagesimã partẽ pretii, cum res venditur, uel æstimationis rei emphyteoticæ. s. cum donatur, uel transfertur alio gratuito ti-
141 tulo. Accur. tamẽ & alii c̃, ut s. d. ctum est † Cẽtesimo decimoquinto quæritur: sed an eædem quęstiones, s. utrum donare, legare, & hæredem extraneũ institui ere posse, locum habeant in emphyteota ecclesiæ? Et ur, ꝙ non. ut in Auth. de non alien. aut permu. rebus eccl. §. empytheosim. Sed illud locum hẽt in emphyteota ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ non põt dare in emphyteosim, nisi vsque ad vitam suscipientis, & duorum successorum, vt s. ver. 17. Secus in emphyteota alterius ecclesiæ, qui potest vendere cuilibet non prohibito, vt dicit præ. decr. potuit quare & donare, & legare, & hæredem instituere poterit, vt prædictum est, ar. ff. de l. 1. filiusfamilias, §. si quis alicui. Et hoc, ꝙ in extraneum transferre possit, colligitur: quia ecclesia in emphyteo-
142 sim ꝑpetuo dare potest, vt in præd. ver. 2. † Cẽtesimo decimosexto quæritur: quid si emphyteota donet; vbi leget alicui ecclesiæ, vel eam hæredem instituat, nunquid ecclesia ipsa sibi poterit retinere? Dic. ꝙ non: qa ecclesiæ intelliguntur prohibitę, & capitanei, & serui & milites, & oẽs personæ, quæ non sunt idoneæ facili- g tate conueniendi, argu. ff. qui satisd. cog. l. 2. g Vnde hodie prouinciales in instrumentis modernis apponunt, vt emphyteota possit transferre alium, exceptis ecclesiis, siue sanctis clericis, & militibus; quæ pactio seruãda est, vt C. de iure emph. l. 1. 2. & 3. Si enim res perueniret ad manum mortuam, prout loquuntur Gallici, dominus fraudaretur iure suo: quia cum ecclesia nõ possit alienare, nec ꝓditionem suam deteriorare, nõ posset amodo habere laudemium, nec res ita de facili h ideret in commissum Sed, secũdum ꝙ dicit. Ale ecclesia cogi non dẽt ext. manum suam opere bona acquisita vel acquirenda, vt ext. de immu. eccl. quia nonulli h.
143 † Cẽtesimodecimoseptimo quæritur, nũquid ergo ualet legatũ, uel donatio, vel institutio, si donet, uel leget ecclesię, uel eã heredem instituat, cum ecclesia, vt iam dictũ est, sibi nequeat retinere? Dic. ꝙ ualet, quãtum ad hoc, ꝙ ecclesia rei ęstimationẽ recipiat, ff. de le. 1. filiusfamilias. §. si quid alicui. & de consuetudine, quę est optima legum interpres, ut ext. de consuet. cũ dilectus ff. de leg. & senatuscons. si de interpretatione. seruatur, ꝙ tenetur ecclesia uẽdere intra annum: & est arg. ad hoc 12 q. 2 longinquitate. & in libro Feud. de ꝓh. feu. al. in constitutione, imperialem. §. si quis infeu-
144 datus. de hoc s. uer. 154. † Cẽtesimodecimooctauo quæritur, pone, ꝙ aliquis legat ecclesiæ 12. denarios singulis annis soluendos, & hoc super aliquo prædio, nunquid hęres eius poterit uendere, uel alienare sine con i sensu & requisitione ecclesiæ? Dicunt quidam i, ꝙ sic, quia non habet ab ecclesia, dum tamen alienatio saluo iure ecclesię fiat, ff. de le. 1. nihil. in. 1. ff. de annuis. le.
145 l. liberam. in. 1. & s. uer. 86. † Cẽtesimodecimonono quęr. tur, sed quid ecce eccl. sia dedit tibi accasamẽta in emphyteosim, ædificasti ibi: nunc uis fraudulenter solum per se uendere modico pretio, & superficiem similiter per se, adiiciens pretio superficiei id, quod solum plus ualet. & contendens superficiem posse uẽdi sine requisitione & cõsensu & laudemio ecclesię, quasi non teneatur ab ea; Sed certe hoc uerum non est. nã ẽt in uenditione meliorationũ dẽt seruari forma l. C. de iure emph. l. fi. prout ibi expresse habet: & sic obti-
146 nuit. † Cẽtesimouigesimo quęritur k: pone. P. tenet k fundum ab episcopo in emphyteosim: ingreditur aliquod monasteriũ, quęritur, vtrũ res ecclesiastica trãseat in monasterium simul cum aliis bonis suis? Et videtur, ꝙ sic, quia in ipso ingressu oĩa bona sua dedicãt, vt C. de sac. sanct. eccl. Auth. ingressi, & 19. quęs. vlt. si qua. Prędicta. n. iura loquuntur generaliter, unde tam de re emphyteotica, q̃ de aliis generaliter intelligẽda sunt, vt ff. de his, quę in fraud. cred. l. j. §. ait ergo. 19. distin. Romanorum. ext. de priuileg. quia circa. Nec est mirum, si res unius ecclesię in aliam trãseat, quia hoc etiam permittit ex titulo venditionis, vt 12. q. 2. Auth. sed

ADDITIONES.

a Centesimoduodecimo quæritur. *in prin. ista cum verb. seq. quasi eodem ordine fuerunt Pet. & Abb.*

b ff. eo. ti. *corrige, ff. de leg. 2.*

c Tu dic. *Secundum Ros. vbi sup. ver. sed hoc quæritur.*

d Suis. *Vber. de Bo. in l. ponderat illud verbum Suis, vt tunc veniant descendentes. si dixisset Tibi, & hæredib. etiam extranei. § fi. de le. ex facto, quam allegat hoc non probat.*

e Voluntatibus. *Supple interpretan. iis. hoc dicit, quia hic de institutione haredis, & sic de ultima voluntate agitur. §. fi. dicit appellatione haredis filios intelligi in filio rogato restituere, si sine hærede decesserit.*

f Ex facto. *Et uide, quod no. in §. ult. non obstat §. licentiam, in Auth. de alie. & emph. Col. 9. quia licet corrigat, §. emphyteosim, quo ad numerum & tempus successorum, non tamen quo ad qualitatem illorũ, vt ẽt scripsi de prob. in præsentia, sup. 1. glo.*

g L. 2. *Vide, quod not. in c. potuit, in gl. sed quia, & super ea.*

h Quia nonulli. *lib. 6. & iste ver. congruentius locatus fuisset in fi. ver seq.*

i Dicunt quidam. *Vber. de Bo. super l. fi. C. eo. ti. & eius immediatè fuit, uer. seq. qui dicebat casum illum fuisse Parma. (2. lib. ADDE, qđ operetur clausula, saluo iure ecclesiæ, Ale. cõ. 186.*

k Centesimouigesimo quæritur. *Ad literam fuit Mar. de Fa. 15. de feudo, vide quę dicam inf. de sta. mo. super ver. 45. ADDE latè Petrum de Anch. cons. 164. & Cal. cons. 2. de le-*

ſed & permutare. Nec aliquod damnum erit eccleſiæ,
cuius res eſt ipſa emphyteota, quia monaſterium, qđ
ingreditur, ſoluet annuam penſionem, ſicut priuatus
ſoluiſſet, & iure priuati utet, ut ff. de iud. hæres abſens,
ext. de ſtat. mo. recolentes. Sed dic, hoc eſſe in arbitrio
eccleſię, cuius res ſuit, utrum uelit monaſterio dimit-
a tere, uel auferre, ut in Auth. de alie. & emph. §. 1. in fi. a
147 & ui ie §. uer. 116. & ſeq. & J. uer. 151. & ſeq. † Cente
ſimonagesimo, primo quæritur, an emphyt. poſſit ſine
b domini licentia permutare? b Dic, quod non, quia per
mutatio uera eſt emptionis, ff. ex quib. ca. ma. in poſſ. l. fi.
ff. de rerum permut. l. i. imo eſt ſpecies uēditionis, ut ff.
de rediib. et act. ſciendum. §. deinde. Alij tamen dicunt,
quod ſi idem rem percipiat in permutatione, quam nul-
lo modo a domino poſſet habere, tunc non exigitur dñi
c conſenſus c; alioquin neceſſarius eſt. † Centeſimouige
148 ſimoſecundo quæritur, utrū rem emphyteot. an
poſſit ſine dñi requiſitione & cōſenſu pignori obliga-
re? Dic, quod ſic, ſecundum ueteres leges, ut ff de pig. act.
tutor. §. ii. ff. qui pot. in pig. hab. ēt. quas leges dicunt qui
dam non immutari per l. C. de iur. emph. l. fi. ibi, tranſ-
ferre, & c. de inof. teſt. ſi quando, ext. de electione, eccle
ſia ueſtra. 2. in fi. Præterea illa nihil trāsfert: quia pignus
in bonis debitoris manet. ut C. de pig. act. pignus Port ta
men, ſi uult, ad cautelam dño denunciare, quod ſi ueniat ſi
bi tantam pecuniæ ſummam mutare, quam tā ab alio
inuenit, præferat illum, argu. ex. de pign. c. 7. & de uſur
149 c. i. † Centeſimouigeſimotertio quæritur, an ſim-
pliciter alteri locare poſſit? Reſpon. non, quia tunc nec
d dominium, nec poſſeſſionem transfert d. † Centeſi-
150 mouigeſimoquarto quæritur: ſed pone, quod emphyt.
locauit alteri ad modicum tēs, durante aūt locatione
res ad dominum redit, forte morte ipſius emphyteotę,
nūquid neceſſe hēt ſtare dñs locationi? Rñ. no, arg. C.
de loc. & cōd. l. emptorem. §. ſi merces. §. 1. & ex. de p̄c.
c. fi. At tamē ꝯff. pro ſocio, idemq;, in fi. ff. cōm. di. in hoc
e iudicio. §. pe. de contrahen. emp. alienatio. Alij e dicūt,
referre, quis agat, utrum dominus agat ꝯ hæredes em-
phyteotæ defuncti, an uero petatur a domino, ut ſinat
morari colonum, arg. ff. de bonis aut. iud. poſſid. in uen
151 dit. §. 1. † Centeſimouigeſimoquinto quęritur, an em
phyteota poſſit alteri in emphyteoſim dare ſine dñi cō
f ſenſu? Reſpon. dic, quod non f; quia prohibitus eſt alie
nare ſine ipſius conſenſu, ut C. de iur. emph. l. fi. in pri.
& in præ. c. potuit. & ext. de cōſt. quæ in eccleſiarum, &
appellatione alienationis ēt emphyteoſis continetur, ut
extra de reb. eccl. alien. uel non, nulli. & in Auth. de nō
ali. & permu. rebus ecc. §. nos igitur. uer. alienationis au
tem, C. de rebus alien. non alie. l. fi. & ſic de conſuetudi
ne obſeruatur. Alij tamen dicunt, quod poteſt ad inſtar ſu
perficiarij: ſed primum uerius. De conſuetudine tamē
quorundam locorum non requiritur dominus Azo
g in ſumma g, quaſi ſpēle eſſet, ut in uenditione domini
conſenſus requiratur: nec dixit, quod in aliquo alio con-
152 tractu requiratur, & iunge J. ver. 66. † Centeſimouige
ſimoſexto quæritur, quid ſi domini conſenſu alij dede
rit in emphyteoſim, & ſecundus emphyteota uelit ius
ſuum uendere alij, quæritur, quis habebit pecuniā, quę
pro ſubſcriptione, ſeu confirmatione præſtatur? Et dic
quod primus dominus, cuius conſenſus eſt requirendus:
quia ipſe nouum emphyteotam dēt inducere in poſ-
ſeſſionem, ut C. de iure emph. l. fi. §. ſin aūt duorū, ſup.
ver. 105. de hoc ſecundum do. M. in Summa, cod. tit. §.
h quid ſit, ver. quid ſi dedi h. & iunge, & in præced. verſ.
153 165. † Centeſimouigeſimoſeptimo quæritur i: ſed ſi
i dederit alteri in emphyteoſim, quæritur, contra quē, &
qua actione aget dominus? dicunt quidam, ſecundum
emphyteotam conueniendum condictione ex l. C. de
iure emph. l. 2. ad exemplum tributorum, ut C. ſine cen
ſu, vel reliquis, l. omnes pro his. Seu hoc uī abſurdū, quod
factum priuati reipublicę adæquet. Vnde dic, ſecundū

lo. quod dominus rem vendicabit a ſecūdo emphyteota,
niſi ſoluat penſionem, ut ff. uſuf. quemadmo. c. ſi uſuſ.
K fructus nomine. k & ſi ille ſe defendit pp concesſionē
primi, dñs replicabit, nō eſt ęquum tibi fidem ſeruari,
quam ego promiſi auctori tuo, quia nec tu mihi ſer-
uas ea, quę tuus auctor mihi cōuenit, arg. C. de pac. cū
proponas, ext. de iureiu. peruenit. dēt. n. uti actione cū
ſua cā, ſimiq; utilis, uel oneri b. ut ff. de acq. poſ. Pompo
nius. § cum quis, extra de deci. paſtoralis, & c. cum nō
ſit. Pōt ēt domino dari condictio, ubi ipſe inducit ſecū
dum emphyteotam in poſſeſſionem, quaſi cum ipſo
154 uideatur eſſe ꝯctum, uide inf. uer. 166. † Cēteſimoui-
geſimooctauo quæritur, quid, ſi emphyteota uult dño
dimittere rem, quam tenet ab ipſo domino in emphy
teoſim, dominus uero nō uult recipere? Dic, quod nō po-
terit dimittere, extra de immunit. eccl. indicatū. ff. de
dam. infect. prętor. quia ſicut cōi conſenſu ꝯctus cele-
bratus eſt, ita nō pōt ſine cōi diſſenſu diſſolui, C. ue ac.
& obl. ſicut in initio. ext. de reg. iu. c. 1. ff. e. ti. nihil tam
naturale, & uī expreſſum C. l. b. 11. de feudis patri. qui-
l cunque. l in Auth. de ali. & emp. §. ſi uero quis locator.
At tamē contra, quod poſſit ab ipſa re diſcedere, ff de uſu
m fru. ſi abſēte, & l. cum fructuarius. m uide de hoc ff. de
ſeruit. uend. ſi forte, §. ēt de ſeruitute. C. de loca & ꝯd.
conſuētes, de hoc no. extra de cōſt. quę in eccleſiaru.
Odoff. diſtinguit, quia aut in cōceſſione feudi, vel em
phyteoſis conuenit inter eos, ut poſſit contractui re-
nunciare, quo caſu bene pōt, arg. ff. depoſiti, l. 1. §. ſi con-
uenit. C. de iure emph. l. 1. 2. & 3. aut nō ꝯuenit, & tūc
loci conſuetudo, ſi aliqua ſit, ibi ſeruāda eſt, nā cōſue-
tudo

ADDITIONES.

a §. 1. in fi. *Per quē §. dixit Dy quod hac nō erat qō, quia ibi caſus. Et ſcias hoc eſſe ſumme æquum, ponderatis rationibus, quæ cōiter ponuntur in his cōtractibus de non alienando in milites, eccleſias, uel potentes, &c.*

b Permutare. *Vide inf. de feudis, §. 2. verſi. 32. & qđ ibi dicam.*

c Cōſenſus. *Quaſi dicat hęc opinio requiſitionē fieri, ut dñs potiꝰ habeat rē, q extraneus, ſi tantundem dare uult. Ceſſat ergo ratio, qñ dñs dare nō poſſet id, qđ petit emphyteota, permutādo*

d Transfert. *Et ibi ad literam poſuit Uber. de Bo. hunc uer. demptis allegationib. canonicis.*

e Alij. *Huius dicti uel diſtintionis non uideo rationem, quo ad iuris diffinitionē, quo ad onus pbationis, fateor diſtinctionē pcedere.*

f Quod non. *Secundum Pet. & Abb. quorū iſte uer. & ſeq. ſup. b. 15. & ſeq.*

ADDE Alex. conſi. 107. 4. lib.

ADDITIO. Adde tu, quod alias eſt conſ. 111. inci. uiſo & diligenter. Et Adde, quod emphyteota alienans partē ſuam in aliū emphyteotam irrequiſito domino, nō cadit a iure ſuo, ut ſingulariter uoluit Hip. Mar. ſing. 28. inc. emphyteota, &c. Et licet regulariter emphyteota rem uendens emphyteoticam, cadat a iure ſuo, l. fi. C. de iure emphy. in c. potuit. de loca. cum ſimil. fallit tamen, quando talis alienatio eſſet nulla, ut uoluit Bal. in l. 2. in 2. co. uer. ex prædictis. C. de epiſ. aud. alias limitationes uide per So. in trac. ſuo fallen. in regula 115. & an emphyteota poſſit utile ſuum dominium irrequiſito domino alteri uendere, uel donare, uide Alex. conſi. 119. inci. uiſis narratis. in 3. uolu. Hen. Fer.

g In ſumma. *uer. item & idem.*

h Ver. quid ſi dedi. *Scripſi ēt de hoc, ſm eum, in de. potuit. ſuper. 3. gl. & uide ibi leges, quas alle. Vber. & iunge infra uer. 166.*

i Centeſimouigeſimoſeptimo. quæritur. *Iſte uer. eſt in Su. Hoſt. § fi. in prin.*

K Si uſufructus nomine. *Et ibidē no. in l. fi. 1. reſpo. & in l. fi. C. eo. & Vber. dicit, hæc aperte probari per l. eo. ti. omnes autē caſus. §. fi. in fine, quæ etiam allegatur in fi. iſtius §.*

l Quicunq;. *Per hanc legem, & quia illud onus eſt perſonale, ff. de contrah. em. l. fi. Guil. de Suza. dic. ſ hoc tenendum in l. 1 C. eo. in tribus, quorum onus eſt reale, ff. de Publi. Imperatores. & idē Homobo.*

ADDE Ale. con. 115. 3. li.

m Et l. cum fructuar. *ſi addas, & l. cui uſufructuarius bene ſint*

remissio, ne credas quæstionẽ ibi tractari, textus.n.dicit, vsufructuarium uendere inuito hær.gl.dicit, secus in emphyteota, &c.

tuo legẽ imitatᷣ, vt ff.cõia præd.venditor fundi.§.si cõ
stat. Si uerò nulla sit ibi sup hoc cõsuetudo, aut subest
aliqua iusta cã: & tunc pōt renunciari, arg. C.de excus.
tut.humanitatis. & C.de proc. filiusfamilias. in fi.& l.
seq.puta quia res petijt: aut non subest, & tunc renun-
a ciari non pōt, vt in primis conc. Vinc.dixit, [a] ꝙ pōt qs
inuito dño renunciare feudo, non tñ intẽpestiuè, arg.
ff.pro socio, si conuenerit. & l.sed socius.§.fi. Lex tñ di
cit indistinctè posse ei renũciari qñcunque, & sine dñi
voluntate, ut in lib. Feudorum, de uasallo, qui ꝯ consti
b tutionẽ Loth. feud.al.c.1.b arg.ff.de oper. liber.inter-
155 dũ.de hoc s.ver.11.& ĩ.de feu.§.& qm.vers.28.† Cen
c tesimouigesimonono quæritur, c utrum emphyteota
volens rem emphyteoticariã dare in feudũ alicui ser-
uitori, vel amico suo, teneatur requirere dñi consen-
sum? Et est arg.ꝙ nõ, C.de præd cur.sine decreto non
al.l.fi. Quòd si dicit, volo dare in feudũ, dñs responde-
bit, & ergo volo hr̃e in feudũ: & si emphyteota dicit,
& ego volo hr̃e pretiũ, respondebit dñs, non dabo, qa
nõ debebas recipere ab amico, vel seruitore, sed dicet
emphyteuta, ego volebã illi dare gratis, quia mihi ser-
uiuit, sed vos mihi nõ seruiuistis. præterea sequeretur
absurditas, vt vos, qui estis directè dñs, haberetis à me
in feudũ, qui habeo tm̃ vtile dñium: & sic, quo ad feu-
dũ, remanerem maior, & dñs uiderer. Itẽ res sua nemi
ni seruit, ut sup.ver.45.& vide inf.de feu.§.qm̃ ver.24.
156 † Centesimotrigesimò quæritur: ecce concessi tibi
feudũ in emphyteosim, & tibi assignaui viam vel iter
per alias meas possessiones pro ea parte, quia inter nos
conuenit: tandẽ cotingit viam illam, seu iter vi flumi-
nis destrui: quæritur, an per aliã partẽ teneãr gratis &
sine pretio viam præstare? Et vr̃, ꝙ sic, arg.ff.de vsufru.
leg.l.damnas esto. circa fi.ff.de viu.l.3. ff.de ser.rust.p̃.
l.2.§.fi.& C.si aduer.fisc.l.eadẽ forma. qa ego possideã,
bã, & tu possideas: & facit ff.de ser.urb.præ.eũ, qui co-
lumnam. vr̃ enim acquisita seruitus, uel quasi, licet ve-
rè seruitus non dicatur in emphyteota vsufructuario,
ff.si seruitus uend.l.2.§.fi.C.de inf.test.l.fi.ff.iudic. sol.
iam tñ, §.si plures. Nec enim vr̃ uia tradita, quæ tradita
non durauit, ff.de le.1.nõ quocunque modo. ff.de leg.
2.qui concubinam.§.1i hæres. Nec vr̃ uersum, qđ non
durat uersum, ff.de in rẽ uerso, si pro parte. §.versum.
ff.quemad. seruit.amit. locus.§.fi.extra de uerb.sig.nã
& ego. Et nedũ hæc obtinet in uia publica, uerum ẽt
in priuata, ff.de itin.actuq́ue pri.l.1.§.si uicinus. arg.tñ
cõtra. nam sufficit semel uiam tradidisse, arg. C.de in-
stit.& substit l.pen. nec tenetur quis de contingenti ca
su. C.de cond.ind.l.indebitum. C.de compens.l.qm̃ li
157 berũ. † Centesimotrigesimoprimò quæritur, cuius
erit augmentum, siue accessiones, siue meliorationes
rei emphyteoticariæ? Dic, ꝙ emphyteotæ, ut ext.eo.po
tuit. C.de iure emphy.l.fi. Quidam dicunt, ꝙ latens in-
crementũ, ut alluuionis, est emphyteotæ, patens uerò,
ut insulæ, est proprietarij, arg.ff.de usufr.l.itẽ.§.huic.&
158 uide infra uers.116.& sup.uers.2. † Centesimotrige-
simosecũdò quæritur: quid si in ea inueniatur thesau-
rus? Dic ꝙ emphyteotæ, cuius est utile dñium, dabitur
dimidia, ut ff.si ager uect.uel emphy. pet.l.1.ad fi. Ta-
d men P.[d] dixit dño dari debere. † Cẽtesimotrigesimo-
159 tertio quæritur: quid si P. tenet à me fundũ in feudũ,
uel in emphyteosim sub annua pensione 12. denario-
rũ, sed tu percepisti illos 12. denarios aliquibus annis,
quæritur, an possim illos a te repetere, & qua actione?
Resp. sic, & condictione ex l.1.lib. q est C.li.10. de agr.
160 & censit. † Centesimotrigesimoquartò quæritur,
sed ecce, si perierit tota res, no dolet emphyteota, sed si
pro parte, nunquid te liberat a re, ut C.de iur.emphy.l.1.
in fi. unde quærit, utrũ in primò casu, cũ tota res pe-
rijt, liberet ipso iure, an uero ope exceptionis? Dic, ꝙ
nõ ipso iure. certi.n.sunt modi tollendi obligationes,
de quibus iste nõ est, ut ff.de act. & obl.l.obligationũ.
161 in fi. † Centesimotrigesimoquinto q̃rit, sed qd erit,
si fundus emphyteoticarius ultra medietatẽ clade, vel
casmate perijt, uel plus, uel minus, nũquid dẽt pensio
e minui? Dicũt quidã, e ꝙ si vltra medietatẽ perierit, em
phyteota non tenet soluere integrã pensionẽ, ut C.de
iure emphy.l.1.ibi, si verò particulariter damnum, & c.
quia noie partis dimidia intelligitur. ff.de uer. sig no-
f men filiarum.§ 1. Alij dicunt, & melius, f ꝙ totam pen
sionẽ soluere dẽt, ut in ea.l.ibi, ex quo non ipsa rei sub-
stantia penitus læditᷣ, & Inst.loca.§.adeo.in fi. Arg.tñ ꝯ
C.de allu.l.2. Sed illud speciale est in tributo, & uide
162 s.uers.7.ibi, sed quare fiant. † Centesimotrigesimo-
sexto quæritur, quid econtra, si res augeatur, nunquid
& pensio augetur? Resp.pōt distingui, an sit latens, uel
apparens incrementum, ad instar usufructuarij, ff.de
g usuf.itẽ si fundi.§.sed & si insu am. ſm Accur. g supra
163 uers.131. † Centesimotrigesimoseptimo quæritur,
an propter sterilitatem rei emphyteoticariæ debet di-
h minui pensio? Resp.dicit Vber.h ꝙ non, licet secus sit
i in locatione, ut extra eo.tit.propter [i].

ADDITIONES.

a Vin.dixit. *In præc.cap.quæ in ecclesiarum.vbi scripsi super fi. pen.glos.*

b c.1. *Apertè hoc ibi innuitur, ꝙ sine voluntate dñi vasallus feudum refutare potest, sed Gul.de capitanee, qui curiam vendidit, in fi.ubi tex.dicit, feudum ad certum seruitium dari posse, distinguit inter feudũ simpliciter concessum, nõ determinato seruitio, & tunc procedit. quod ibi dicitur, sed si certũ seruitiũ determinatum est, secus, quia cũ personaliter ad seruitium illud sit adstrictius, ab ipso personali vinculo refutando se liberare non pōt, ibi plenè d. hoc. Dy.ẽt suo 44. consilio tenet idem. Vltra ibi allegata inducit C de fund.pat.l.quicunque.ff.de leg.2.Imperator.§.si centum legatis.in fi.& ff.si seruit. ven.l.si forte.§.etiã. Alberi. Odoff.nõ vsus distinctione paterna in sua quæstione, quæ incipit, Titius Seio, simpliciter tenuit eũ renunciare non posse, per rõnẽ regulæ, nil tam naturale. ff.de reg.iur. & extra eo.tit.c.1 & per l.q. fauore, de vsibus feu.nil allegatur, in illa transire poterat solutio, si restricta fuisset ad thema, quòd fuit dño iustam guerram habẽte, ad quã vocauerat vasallum, qui tunc renunciabit feudo.*

c Centesimouigesimonono quæritur. *Secundum Vbertum de Bo.ad fi.*

d Tamen P. *Apertius facit, quod alleg.Vber ff.sol.mat.l.diuortio.§ si fundũ.vbi patet, quòd thesaurus non est in fructu. Hanc autem dimidiam si dicas dari, ut inuentori, Inst.de rerum diui. §.thesaurus. cessabit ratio Placent.*

e Dicunt quidam. *Mar.Gos.*

f Et melius. *Bur.& Accur.in l.1. gl.pe.& per me in decre.potuit, & in pe.gl.cuius quasi ad literam fuit iste ver.*

ADDE Pet.de Ancha.con.250.

g Secundum Accur. *l.1.in vlt.gl. Vbert.distinguit, an sit res limitata per iugera, & pro singulis tm̃ dari dẽt, & tunc illis auctis augebitur census, ff.de acq.re.do.l.in agris sed lex ista mihi potius innuit illud tunc non accrescere emphyteotæ, sicut nec latens incrementũ, vt præ.§.sed si insula. Quibusdã videtur, ꝙ si augmentum sit in duplo, promisit domino duplicando pensionẽ, ut sicut totum simplũ sibi perit sic totum duplum sibi accrescat. Si aũt minus duplo, cum totũ illud minus pereat emphyteotæ, sit in totum auctum, sibi accrescit. fac t lex. secundum naturã. ff. de reg.iur.eo.tit.qui sentit.lib.6 cõiter tenetur, quòd oẽ augmentum, si tale est, quod ad eum pertineat, sibi cedit sine onere pensionis augendæ, quæ non augetur etiam conductori, C.locati, l.legem. & ver.hoc etiam per Cy. in præceden.l.1.in 6.quæst.*

h Dicit Vber. *in decre.potuit.ad fi.pe.gl.*

i Propter. *Quid si sterilitas causatur a guerra, propter quã emphyteuta colere nõ potuit? habeo hunc casum plenè disputatum per Guid.de Suz. super l.damnum. C.locat. Sed præmittã breue dictum Ia.de Are.super l.in cos.1.in fi.ff.furti ad uer.nam illud aliquantulum ampliando, dicit nullum ad censum nõ teneri, qđ*

sic

sic probat, lex æquiparat rem occupatam a flumine, & impeditam latronum potentia, ff. de reb. aut. iudic. poss. l. cum vnus in fi. & alia lex dicit, quod occupatum a flumine est in deperdito, ff. de acq. poss. interdum. §. 1. Sed si deperditum est, non tenetur emphyteota, C. de iure emphy. l. 1. Et l. ipsa, in eos, dicit rem perire eo ipso, quod ipsius facultas haberi non pôt, ad idem C. de con. inser. l. fi. Ergo, vt supra, facit ff. de verb. sign. Labeo. in fi. & idem Cy. C. eo. tit. l. 1. in quæst. pe. Guido autem ad hanc partem alleg. ff. de censi. l. forma. et de palu. et allu. l. 2. Item census præstatur rõne rei, uel territorij, ff. de Publicia. Imperatores. et de iur. fisc. l. prædijs. cessat ergo causa, si prædio uti non pôt, ergo cessat census, C. de epi. & cle. generaliter. extra de appel. cum cessante. Itẽ guerra & incursus ho'lium numerantur inter casus fortuitos, Inst. quib. mo. re contrah tur ob. §. 3. Et quæ casib. fortuitis eueniunt, nullo bonæ fidei iudicio impu tãtur, C. de pig. act. quæ fortuitis. & nullo consilio potest illis resisti, ff. adm. rer. ad ciui. pertinen. l. 2. §. si eo tpe. nec contra vim valet custodia, ff. comm. l. ad eos. Ad hanc partem facit ff. locati, l. habitatores. & l. ex conducto. §. si vis tempestatis. & l. si fundus, quem ad fin. cum l. seq. Ad cõtrarium inducit, quia quod in genere promittitur, non perit, ff. ad l. Fal. in rõne. §. incertæ, & talis est iste census, s. in genere promissus. ergo, &c. Item nil tam congruum humanæ fidei, q̃ promissa seruare, ff. de pact. l. 1. & graue est fidem frangere, ff. de const. pec. l. 1. in princ. & l. illud. primo resp. in fin. Item incendiũ inter casus fortuitos numeratur, ff. pro so. cũ duob. § dã nna fatalia. et Inst. qui. mo. re contrah. obl. §. 2. & tñ non liberat debitorẽ, C. si cer. pet. l. incendiũ. & difficultas protestationis impedit stipulationẽ, ff. de ver. obl. l. 2. §. 1. & l. continuus §. illud. Item licet pp rem promiserit censum, est tñ personaliter obligatus, ff. contrah. em. l. vlt. in fi. Sed personalis obligatio non imitatur rẽ, sed personam, ff. ad Treb. l. 1. § si hæres. & l. cogi. §. inde quæritur. Itẽ res non est tota perẽpta, ergo non liberatur, C. de iur. emphy. l. 1. Itẽ legitimè facta promissio de censu ex aliquo euentu exuffl . . . nõ dẽt, ff. de uin. act. prius. nec. n. excusat superueniens casus, ff. ad Turp. l. in senatus §. si pp. & inf. de co. infer. l. pe. Sol. distinguit, aut suscepit in se peri. . . uin casus fortuiti, aut non. Primo casu tenetur, secundo non. de his casib. uide sup. eo ti. §. iam dicendum. ver. ad euidentiam. In si bolis post eum non prius habebatur cũ teneri, si census debebatur ex fructibus alij sic ad primũ alleg. ff. de contrah. emp. si debitor. §. 1. ad secundum præ. l. incendiũ.

ADDE Alex. cons. 112. & 31. 2. lib. & ibi, quid cum est sterilitas propter pestem.

164 † Centesimotrigesimooctauo quæritur: qd si fiat pa
ctum contra naturam contractus: puta, q̃ si tota res pe
rierit, totũ dãnũ pertineat ad emphyteotã? & vr̃, q̃ nõ
valet, iniquũ. n. esset, q̃ careat re, & insuper teneat dño
reficere damnum, ff. de act. emp. & vend. ex empto. in
fi. sed ibi non fuit pactum de hoc factũ: & arg. de pact.
iuris gentium. §. dolo. ff. de contrah. emp. domum. Sed
dic ualere: arg. de iure emph. l. 1. ibi, in alijs obseruari,
&c. & arg. ff. de contrah. emp. l. qui officij. §. fi. ff. de pe
ri. & cõm. rei uen. si uenditione. C. loca. licet. ff. si quis
cau. sed & si quis. §. quæsitum. & no. s̃m quosdã, C. cõ
mo. l. 1. nec pôt emphyteota conqueri, ex quo sibi se
mel placuit, ff. de aqua plu. arcen. l. in diẽ. 32. q. 1. horrẽ
165 dus. & uide s̃. vers. 89. † Illud aũt certum est, q̃ pactũ
in uno capitulo spãliter factũ non dẽt ad alia extendi,
ff. de pact. si unus. §. ante oĩa. ff. de transact. qui cum tu
torib. C. eo. ti, si de certa. & C. de iure emphy. l. 1. Sed &
si pactum appositũ sit de aliquo faciendo, uel non, be
ne ualet, ff. de pact. in traditionibus. C. eo. tit. petẽs. & l.
166 in bonæ fidei. † Centesimotrigesimonono quæritur,
quid si amissum sit instr̃m emphyteotici contractus,
nunquid tenet contractus? Resp. licet scd̃m quosdam
non posset contractus fieri, sine scriptis, ut C. de iure
emph. l. 1. & sup. ver. 5. tñ nihilominus ualet & tenet cõ
a ctus. sufficit. n. semel instr̃m extitisse,[a] licet postea de
167 sierit extare, arg. ff. de bo. pos. scd̃m tab. l. 1. † Centesi
moquadragesimo q̃ritur, vtrũ perdito instrõ emphy
teota poterit petere a dño instrumenti renouationẽ?
Resp. sic s̃m Io. arg. ff. de adm. tut. chirographis. resp. 1.
& ext. de conuers. coniug. dudum. & in his, q̃ no. ff. de
168 edit. inst. §. postquã. † Centesimoquadragesimopri
mo quæritur, quid si dñs petat sibi edi instrumentum
ab emphyteota, nunquid cogetur edere? Et vr̃ q̃ non,
cum ipse hoc sibi fieri, seu confici fecerit suis sumpti
bus, arg. extra de prob. c. 1. Sed hoc non est uerũ. nam
cum dñi cã consecutus sit instr̃m, dr̃ quodãmodo esse
dñi, licet corpus sit alienum, arg. ff. de eden. ait prætor.
§. 1. Potest tñ emphyteota petere, q̃ dñs iuret de mali
tia, ne uidelicet petat sibi edi instrumentum, qd̃ fortè
hẽt, C. de eden. si quis. §. 2 & fiet editio cũ die & consu
169 le. † Centesimoquadragesimosecundo quæritur: qd
si pro re, quã a me uendicas, probo emphyteotam lon
go tpe soluisse canonẽ, non tñ apparet instr̃m emphy
teosis, qd̃ in hoc contractu requiritur, ut dixi? Resp. vr̃
emphyteosis esse cõcessa, vt C. de fun. pat. iubemus. ff.
de ritu nup. liber. Longa. n. præstatio inducit coniectu
rã, ut oĩa solẽniter acta esse videantur, vt ff. de vsu. cum
de in rẽ uerso. Inst. de fideius. §. fi. & uide sup. vers. 57.
170 & in vers. 64. † Cẽtesimoquadragesimotertio quæri
tur: pone, data est res duobus in emphyteosim hoc pa
cto, vt si vnus absq; liberis decesserit, eius pars supersti
ti accrescat. demũ is, qui erat sine liberis, portionẽ suã
pignori obligauit, ut sup. uers. 122. & post hoc decedit
filiis non relictis: superstes uero cum obstante loci cõ
suetudine non possit aduersus creditorem agere, vult
aduersus defuncti hr̃des agere, quæritur, an pôt? Resp.
sic, ut rem pignoris nexu liberet, uel saltem deperditæ
rei pretiũ cõponat, arg. ff. ad Treb. quidam. §. 1. ff. quæ
in frau. cre. l. fi. §. fi. ff. de re iud. factũ cuiusque. & l. non
dẽt alteri. ff. de sol. si rem meã ff. de leg. 1. l. si quis inqui
171 linos. §. 1. & iunge sup. uer. 70. † Centesimoquadra
gesimoquarto quæritur: ecce, pater accepit rẽ in em
phyteosim pro se & filiis ac nepotibus, demum si ipse
cessat in solutione pensionis, vel alius culpa sua posses
sionem perdit, quæritur, an ex hoc filius innocens per
b dat ius suum? Dicunt quidam,[b] q̃ non, arg. ff. de sena
tor. emancipatum. §. si quis. ff. de in ius voc. adoptiuũ.
in fi. ff. de iure pat. duo fratres. ff. qd̃ vi, aut clã, semper.
172 † Cẽtesimoquadragesimoquinto quæritur, pone, q̃
alicui est aliqua res in emphyteosim cõcessa pro se suis
que filiis & nepotib. in annos 60. emphyteota autẽ in
tra hoc tp̃s sine filiis & nepotibus decedit: nũquid hm̃oi
possessio ad dominum reuertetur, an vero expectabitẽ
donec tp̃s hm̃oi sit elapsũ? dic, q̃ expectari dẽt, arg. ff.
c de vsu & vsufr. leg. vxori c. † Centesimoquadragesimo
173 sexto q̃ritur: quid si aliquis accepit rẽ in emphyteosim
pro se suisq; filiis masculis, nunc superest nepos ex fi
d lia, quæritur, an ad illũ res hm̃oi pertineat[d]? Et videtur,
quod

ADDITIONES.

a Extitisse. *Et sufficit hoc probare & perditionem ipsius & tenorem, s̃m Accur. in l. fi. C. eo. alleg. C. de fi. inst. l. emancipatione. vide, qd̃ scripsi de præ. cum olim. 1. super fi. ulti. glo.*

b Dicunt quidam. *Odof. sua q. mihi 2. vsufr. leg.*

ADDE Ale. consi. 93. 4 lib. & consi. 8. 3 lib.

c Vxori. *3 ibi enim sunt quatuor leges sic incipientes. Hęc so. non placet. nam ex ea sequitur, quod medio tẽpore res in bonis nullius esset, quod tẽpus quinquaginta annos posset excedere, sunt ergo duo necessaria, ne redat, quod extent descendẽtes, & quod sint intra tẽpus limitatũ, sed in l. vxori. extabat hæres, ad quẽ finito vsufructu intra quinquenniũ pertinebat fundus dãdus p eum libertis finito quinquennio, & hæc est pprium legatorũ factorũ post certã diẽ. Sed qd iuris, ubi non apparet aliud ius habẽs, q̃ utile dominiũ applicari directo & vsũfructũ pprietati.*

d Pertineat. *Ad quæstionem, facit, quod dicam infra de testi. super rub. 5.*

ADDE Pau. de Ca. l. 1. C. de cõdi. inser. & quod uoluit Alex. consi. 61. lib. 1. & melius. consi. 128. 1 li.

quod sic, secundū verborū significationē. nam hic ne
pos masculus est, ergo ad ipsum pertinere dēt. non. n. a
significatione verborū aliter, &c. ff. de le. 3. non aliter.
Sed certe hoc est potius contra eū. nam verbi signifi-
catio est, ut filius & nepos sit suus. & in eius ptēte cō-
stitutus, sed filius filiæ nō est in potestate, aut ergo nō
est suus, vñ ad eū nō habetur respectus, vt Insti. de pat.
potest. in fi. & Institut. de hær. quali. & differ. §. sui. & ꝙ
filius ex fęmina, vel aliquis ex eius linea nō admittat,
est arg. ff. de iure immu. l. j. & C. de cond. inser. l. j. ſm
174 Ioan. † Centesimoquadragesimoseptimo quærit, po
ne, emphyteota decessit pluribus hæredibus relictis,
qui cū certis reb. hęreditariis res emphyteoticas diui-
serunt, demum vnus illorum præmoriēs alteri tm̄ suā
portionē emphyteoticariæ rei reliqt, mo Io q̄rit, vtrū
reliqui filii admittantur? Et vr̄, ꝙ sic. nam pater rē acce
pit pro se suisq; filiis & nepotibus, vnde ibi cū sint fi-
lii, uidentur debere pariter admitti. Sed dic, satis esse, ꝙ
unus. habeat, arg. ff. de leg. 2. is, qui cū plures libertos.
Si aūt pactū sit in cōtrō oppositū, ut uno decedēte res
deueniat ad superstites, secus esset. nā tūc pater pote-
rit partes dispares dare talib. ut ff. de leg. 1. filiusfami-
lias. §. pe. Alii uero dicant hoc nō esse uerū, ut ff. de le.
a 2. Lucius Titius. & uide s̄. uer. 69. a † Cētesimoquadra
175 gesimooctauo quærit, quid si maritus accepit pro se,
& uxore sua eorūque filiis & nepotibus in emphyteo
sim, mortuus est maritus, nunqđ mulier cum filiis de
functi admittet? & si admittit, q̄rit, in quāta portione
admittet, Et ur̄ distinguendū esse, ut C. si qs alteri, uel
sibi multū īterest. Itē obstat mulieri regula illa, Alte-
ri stipulari, uel pacisci nemo pōt. Re. si mulier ratum
habuit, qđ factū fuit p maritū, admittet, q ratihabitio
retrotrahit, & mādato ꝯparat, ff. ad Mace. l. fi. C. de do
na īter uirum & ux. dictā. arg. ff. ꝙ ui, aut clā, prohibe-
re. habuit autē mulier d. mediā, cum duo fuerunt ac-
176 ceptores. † Cētesimoquadragesimonono q̄ritur qđ
in casu s̄. proxime posito, si mulier hēt filium ex alio
marito, nunquid ad istum petinebit, Dicunt quidā, ꝙ
non, quia eorum filius esse non potest, nisi ex eis nasca
tur, vel forte illa pluralis locutio accipietur separatim,
vt ille pro suis, & illa p suis habeat, arg ff. de cōd. & mit.
b l. 2. in fi. Arg tn̄. extra eo. ti. b cū vir vxori. † Centesimo
177 quinquagesimo q̄ritur, pone, P. accepit rē emphyteo
sim pro se & vxore sua ad voluntatem suam, demum
mortuus est super hoc, sua voluntate nō expressa, quę
ritur, an pertinet ad vxorē? Respon. utique, argu. ff. de
leg. 3. fideicō missaisi sic & §. si rē. & ff. de proba. eum,
qui. & l. 3. & facit de verb. obli. si quis stipulatus. Arg.
tn̄ contra, ff. eo. centesimis. ff. de cond. & demonstr. si
ita expressum. Sed certe sufficit, quia se. uel voluit ma
ritus, arg. ff. de aqua plu. arc. in diē ff. locari, l. item q̄ri-
tur. §. fi. Item taciturnitas vsq; ad mortem non ur̄ reuo
care præcedentem uoluntatem, imo cōfirmat, & ꝙ
alias non ualet, facit ualere. arg. C. de pact. l. fin. & facit
irreuocabile, quod poterat reuocari, ut in donat. inter
uir. & ux. & inter patrem & filiū, ut ff. & C. de donatio
inter uir. & uxo. p totum, & sunt hæc in argumētum
178 ad q̄ōnem talē, † Quid si dominus Papa concessit ti
bi beneficiū tenendū vsque ad suæ benplacitum volū
tatis, Respon. durabit, donec reuocetur, extra de diuo.
is, qui. Sed quid si mortuus est Papa, nunqđ ordinarius
poterit illud cōferre? Et est arg. in præ. cōcor, ꝙ uacat,
& ꝙ finita sit concessio, & poterit per ordinariū con-
ferri: & arg. ad hoc C. de loc. & con. l. locatio. 2. & ff. eo
dē, l. 4. ubi dr̄, ꝙ si locasti, quādiu uelles, morte finitur
locatio, & extra de præcar. c. 2. Nā beneplácitū & uo-
luntas Papę desinit & expirat eo moriēte, ut in const.
c Alex. IIII. c de rescr. significasti. nec ulterius pt̄ aliquid
uelle, ut C. de sac. san. eccl. j. nam mors oīa soluit, ut ī
Auth. Col. 4. de nup. §. deinceps. Sed Vin. no. cōtra, ex
tra de ele. dudum. 2. in fi. & p eo facit constitutio Inn.
IIII. l. in ti. de rescrip. vt petitioni, quia beneficia princi-
179 pis latissime, &c. extra de dona. cum dilectus. † Cen-
tesimoquinquagesimoprimo quęritur, pone, aliquis
cōcessit hoc modo: A. & B. & C. ꝯcedo pro medietate
talem rem in emphyteosim, & vobis F. & G. & H. pro
alia medietate, deinde ita dixit, & hanc concedo vobis
d & filiis & nepotibus vestris; d & si quis de filiis vestris
& nepotib. sine liberis decesserit, portio eius ad supsti
tem deueniat, nunc quæritur, vtrum hæc substitutio
referatur æqualiter ad omnes, vel solum ad eos cōsor
e tes, qui re & verbo sunt coniūcti? Respon. vtique, e ſm
quosdam, arg. ff. de uulgari & pupil. subst. cohæredi §.
180 q discretas. † Centesimoquinquagesimosecūdo q̄ri-
tur. sed quid si ita concessit, concedo talem rem in em
phyteosim tibi P. & filiis fratris tui, quęritur, quā por
tionem habeant filii fratris, vtrum uirilem, uel semis-
sem? Et dixit Io ꝙ semissem, & non plus, arg. ff. de hęr.
insti. utrum hęc adiectio. C. de impub. & aliis subst. l. fi.
181 † Cētesimoquinquagesimotertio quęritur quidam
accepit feudū pro se, & pro filiis, & nepotibus suis, de
mū ingressus est monasterium, quęritur, an hęc res to
ta remaneat filiis, quasi ex pacto ꝯtractus? qđ vr̄, arg. ff.
de verb. obl. quicūq;. E contra vr̄, ꝙ ecclesia loco hęre
dis, vel filii hr̄, vt in Auth. de sanctis. epis, ver. sed hoc p̄
senti. extra de proba. in pręsentia. Vnde vr̄, ꝙ hęc res ce
dat ecclesię, sicut & aliæ res ipsius, secundū formā 69.
q. ult. si qua, & C. de sac. san. eccl. Auth. ingressi. vbi dr̄,
se, & sua intelligūt. n. sua, ea, quorum uēdicationē hēt
ff. de auro & arg. leg. l. Quintus, §. 2. nā & cū dico alie-
num. ut ff. de relig. & sump. fu. l. 2. in prin. & hoc quidā
102 tenēt, & iūge s̄. uers. 109. & inf. ver. prox. † Centesimo
quinquagesimoquarto quęritur, sed si ecclesia est lo-
co filii, ut supra uersi. prox. quęritur, quādiu dominus
a quo res tenetur, carebit re sua? Et uidetur, quod per-
petuo, sicut et ecclesia perpetuo durat, quia nunquam
moritur, ut 12. q. 2. l. berti. 2. Dicūt quidā, ꝙ durat, quā-
diu uiuit ingressus, argu. ff. de leg 2. peto. §. 1. 12. q. 1. illi,
qui. vel ecclesia cōparabitur loco filii, & ea rōne tene
bit cētum annis. Item cōparabit loco nepotis, & ea rō
ne tenebit per alios cētū annos, arg ff. de usuf. cui usus
fructus, et hoc, si tenebit a laico. Si aūt ab alia eccl̄a, tūc
datur ecclesię dominæ optio, utrum velit accipere pē
sionē, uel reaccipere rē soluto cōtractu intra duos an-
nos, ut ī Auth. de ali. & emph. §. 1. Tu dic, ut supra uers.
183 117. † Centesimoquinquagesimoquinto quęritur, ꝯ
cessi tibi rē aliquā in emphyteosim usque in tertiā ge
nerationem cōpletā, ita ꝙ postea ad me reuertatur, de
mū decedis relicta filia, & postmodum filia decedit re
lictis duob' filiis, un' aūt ex illis decedit unico filio re-
licto, nunc q̄rit, quid iuris? Primo ur̄, ꝙ iste filius fratris
mortui illud ius consequat ex persona patrui sui, licet
ex psona sua nihil possit habere, qa est ex quarta gene-
ratione arg. ff. de tēp. ī inte. rest. petēda. arg. ff. q̄ res pig.
ob. pos. Aristo. ff. de decur. l. 3. Arg. tn̄ contra, ut nō ha
beat

ADDITIONES.

a Ver. 69. *Et uide, quod dixi super versi. 72.*
b Eo. tit. *Non proximo, sed de condit. & demon. ibi, ui legās uxo
ri, si libertos habuerit, de suis intellexisse uidetur, & huic uidet
standum ex quo a uiro fuerant uerba prolata, vel stipulata.*
c Alex. IIII. *Hac fuit Vrbani, & sequens, q̄ ext. de feudis c. 2. sup
ult. glo. attribuit Inn. 4 fuit. Cle. IIII. ut not. de rescr. si gratiose,
1. glo. lib. 6 per q̄ decre. expeditur hæc q̄ō distinguendo inter bē
neplacitum Papæ, & beneplacitum Sedis Apostolicæ, ubi uide
& supra de actio. & petit. §. super. circa finem, uersi. iterū si Pa
pa. ubi duas remissiones dedi.*
d Nepotib. vestris. *Inepte uidetur dictum de his, sine liberis, cū
ad ipsarum filios non transiret concessio.*
e Respon. utique. *Inepta responsio forma q̄ōnis, sed ad proxi-
mum se refert, s. quod solum ad coniunctos re & uerbo substitu-
tio referatur, quod § quem allegat.*

beat ex persona patrui eo uiuente, ff. de admin. rerū ad ci. pert. l. 2. Item q ad me nihil dēt reuerti, cū nōdū sit tertia gnatio finita. Item vr, q heres defuncti nihil dēt hre, cū iste sit de quarta generatione. Dnt q. dā, q frater defuncti viuēs totū habebit, & apud eum remanebit, quasi iure accrescendi nā & in ɔtctibus inter viuos locum hēt ius accrescendi, vt ff. de vsufr. accresc. l. 1. & l. idem ēt, ff. de vsucap. si totus, & l. imper. i. & C. lib. 2. si socius liber. imperialis decr. vnica, ēt sine noua inductione in eam partem, vt C. de donat q sub mod. l. 2. &
a vide supra versi. 69. a † Centesimoquinquagesimosexto
184 quæritur, vtrū filius, qui ab hereditate patris abstinet possit hre, que pater iure emphyteotico acquisiuit, seu
b accepit pro se filiis & nepotibus suis? b Et videtur, q sic, licet non sit heres patri, vt ff. de verb. obl. quicunq; §. 1. ff. ad Treb. debitor. § fi. ff. de leg. 1. filii, & duab' legib' seq. ff. de relig. & sump. fu. familiaria, ff de sepulchro. quęsitū, ff. de acquir. hær. si quis uero. Arg. cōtra, quia cum pater paciscit filiis tanquam heredibus, si non existant heredes, non debet ea hre, ut C. de uer. ob. cū qui. §. 1. arh. ff. de pac. l. auus, qđ sp pfumitur, cū ex uoto liberis oīa parent', ff. de bo. lib. l. pe. uers. si facil. orq;. Sed ad hoc forte rñderi posset, q talis mētio filiorū nō sit hoc casu facta ut hrdum, sed potius ut filiorū, ut sit pactū personale, p se & filiis ac nepotibus tm, ut in Auth. de nō alien. aut permu. rebus eccl. §. emphyteosim, & potius vr hic fieri mentio filiorū, ut alios hrdes ab hoc iure excludat, qa qui in uno pmittit, in alios ꝓhibet, ut C. de proc. marit', ext. de trāslat. c. inter corporalia. Itē
c alia rōne, si fili' repudiat bona, ergo & emphteosim, c q bonorū appellatione continetur, ut ff. de acquir. rer. do. l. rē in bonis, ff de uerb. obl. stipulatio ista. ff. de reb. sig. bonorum. Et ēr hæc qō expedit per Au h. unde et
d si parēs, positam C de inoffi. testa. d Quid si grauatus sit fide cōmissariis restituere, an talis emphyteotica ueniēt in restitutione? itē quid si iuste fuerit exhæreda
185 tus, an priuabit emphyteosi sicut aliis bonis, † CLIX.
e queritur, e quid si dñs ædificauit in solo, qđ cōcesserat in emphyteosim, nunquid ipso inuito emphyteota illud opus poterit demoliri, Respon. non poterit impune, si fuit prohibitus ante emphyteota opus demoliri, sed ante prohibitionem posset, vt ff. de usu & vsuf. leg.
186 l. heredes † Centesimosexagesimo queritur, sed qd. econuerso, si emphyteota in solo, quod hēt in emphyteosim, construit turrim, uel aliud, demum ipso decedente solum redit ad dominum, nunquid, quod ædificat um eit, solo cedet? Dnt quidam q sic, ff. de acqren. rer. do. adeo, §. ex diuerso. Arg. tm cōtra si. de leg. 1 si do
187 mus, sup. vers. 2. & ver. 121. † Cētesimosexagesimo primo queritur, qd si dñs agit contra extraneum possessorem tum directe emphyteoticarii, nūquid possessor cōdemnabitur et ad fructus? Resp on. non, vt ff de cond. in deb. l. indeb. r. §. fi. ff. de rei vē. fructus, & iunge. ver.
188 51. & ver. 56 † Cētesimosexagesimosecundo quærit, quid si serui sunt in re, vel possessione emphyteotica cōstituit, nunquid emphyteota poterit eis libertate ɔpstare? Resp. sic arg. C. de fundis pat. l. possessiones, & ext. de rerum permut. c. 2. & 3. Et idē etiam vr in adscripti tis posse dici. Sed pōt rñderi ad pręl. q illud ideo ibi contingit, quia conductores prędiorū patrimonialium dñi efficiuntur, sicut in plerisque legibus eiusdē titul. hr, sed hic non sic. Potest tm dici, q si emphyteota præstat eis libertatem, ut eatenus copellāt dño seruire', quatenus emphyteota in emphyteosim durare dēt, nisi eo aīo fecerit, ut ius, qđ hēt, uelit ad proprietatem pertinere. Vel distingue, an adscriptiti, uel coloni fuerint in possessione, seu in re emphyteotica añ ɔtractam emphyteosim, an uero postea acquisiti sint, ut si post possint ad libertatem perduci, alias nō, ar. ff. de censibus, l. forma, in fi. C. cōia de leg. l. fi. r. circa me
189 dium legis. † Centesimosexagesimotertio queritur, pone, emphyteotam non soluentem canonem statuto tempore, dñs conuenit ad canonis pstationem, emphyteota nero uult rē relinquere, & in canonis solutione cessare, qrit, qd iuris R. si ɔtctus fuerit f m legē celebratus, in optione dñi est, vel eū expellere vel tolūmō canonē ēt pro futuro tpe exigere, vt su. ver. 11. Sed hoc in ecclesia. Sed qd in priuata persona? Dic, quod si emphyteota uelit rē deserere, nihilominus tenetur pēsio nem

ADDITIONES.

a Ver. 69. *Hic erratum fuit in numero, sic & fortius su. de leg. §. nunc de episcoporū. uer. 40. quod tamē corrigendū non est circa allegationes sequētiū uersuū ī diuersis locis sępius iteratas, sed suppleamus has duas qōnes, quæ numero deficiūt per duos uer. seq. ut statim in illis dicam, & hic corrigamus, ut dicat. 166.*

ADDE Alex. consil. 34. 1. lib.

b Suis. *Vides, q qō formatur de emphyteosi & feudo nō auitis, sed paternis tm. super quib. uide, quod scripsi ext. de feu. c. 2. fi. per ult. gl. et in regula, non dēt aliquis. de regulis iuris. lib. 6. Fac q tenet Guido de suz. super l. qui separatis. C. unde li. & ad feudū auitum filiū admittendum, licet paternā hrditatē repudiet. uide inf. titu. 2. uer. 27. & facit hoc ad duas qōnes sequentes. Et ad huius qōnis intellectū scias, quod Mar. de Fa. extr. tractatum qōnum, de quo dixi in prin. quæsiuit de filio, qui patre mortuo se reuocari facit per ecclesiā, a qua pater patrimoniū tenebat in emphyteosim, & p hunc modū creditores excludit. Dixi aūt, q qō ista plus in facto, q in iure consistit. Nā si adiuit, uel se immiscuit, certū est, q tenetur. Si repudiauit, uel abstinuit, cōstat eū creditorib. nō teneri. In dubio distinguit, Aut pater in illis reb. ius ad filium transmittere non pōt, ut quia contractus sine pacto reuocationis finiebatur in eius persona, dic tunc filium non dici fraudulentū, et creditores non teneri, alias secus, alleg. ff de leg. 2. l. peto. §. 1. et ad l. Falcid. penales. 1. respō. Allegabat prius contra eum, q ex quo post mortē patris, & ante reuocationē aliquo tempore possederat, psumebatur iure hæreditario possedisse, & sic adiuisse. C. de rep. hæred. l. 1. debuerat. n. statim contrarium protestari, ff. de acquir. hæredit. pro hæred. §. 1. Nec uidetur quærendū, an bona fuerint patris. Satis enim est, quod pater primo, & ipse postea illa possiderit, facit ff. de acquir. l. gre. l. gerit pro hærede. Item patris contemplatione facta fuit renouatio, & sic quasi de suo esse uidet, ff. de usuf. sed & si quid. & talia. hrditaria, dicunt & in petitione hæreditatis ueniūt. ff. de petit. hæred. sed non tm. Videtur ergo fraudulenter hereditariū ab ecclesia petitū, ff. de acqui. hære. si is, qui bonis. & C. ne distraci pig. & qua sub imagine facit ff. ad Treb. l. Lucius. §. Titia. p ipsa inducit. ff. de acquir. hære. pro hæred. §. si qui l. & § fi. & l. si pupillus. in fi. C. de repud. hær. l. 2. C. unæ leg. l. non hoc. in fi. ff. communi diui. qui cohæredes. ff. si omiss. cau. te. l. 1. l. fi. ad munici. libertus. §. sola. ff. de oper. lib. l. 4. de pig. lex uectig. ff. de in diem addic. l. ubi autem. § sed Marcellus.*

ADDE Alex. consi. 12. 2. lib. Ro. consi. 21.

c Emphyteosim. *Hoc placet Acc. in brocardo R. 35. in R. qui repudiat, uide, quod dicam inf. tit. 2. uersi. 37.*

d De inof. test. *Puto, quod hoc intendunt, si unus ex filiis, cui pater fecit donationem immensam, abstinens ab hæreditate, donationem illam retinet saluo fratrib. iure Falcidiæ, sic & iste abstinens tenebit emphyteosim.*

e Centesimoquinquagesimonono quæritur. adeo. Qō non esset dubia ī hærede, ad quē emphyteotica pertinere nō pōt nisi eo q hæres. qa non erat filius, uel nepos expressus in concessione, de illo. n. est dubiū, ad qđ facit, quod dixi in proximo qōne & remissiono, q ibi dedi. certū est, q ista emphyteotica ueniunt in iudicio familiæ erciscundæ, & in petitione hæreditatis, patet ff. fa. ercis. l. itē prædia. ff. de pet. hær. l. itē uendū. in fi. ubi de hoc, & l. seq. si ueniūt ī diuisione & petitione hrditatis, ergo et in restitutione. facit de iure de lib. l. quidā eulogio. Satis uidet, q si substitutus æque c. pax est, ut institutus substitutus, simul indiuiso et sine prestatione adiuit, q sibi p. iudicauerit. Ad sequentē aūt qōnē uidetur distinguendū, ut sup inter auitū & paternū, et secundo casu uideretur ponderandū, an pater pro se & hæredib. acquisiuit, an pro se & filijs et hæredibus, et secundum hoc in duobus casibus, scilicet primo et tertio illud perderet.

AD-

ADDE Alexanderi consilio undecimo. allega. tertio. libro.

190 nē soluere. Alii contra, vt sup. ver. 11. † C xiiij. quæritur, ecce emphyteota cœpit vagari per orbem sic, qa ignoratur, vbi sit, & an viuat, nullis sibi existentib. filiis uel nepotib. dñs uult rē habere, quasi redierit ad eius dñniū, pcurator tñ illius asserit eū uiuere, q̄ritur, qd iuris, Dicut quidā, ꝙ si p trienniū absfuerit, licet semp pēsio soluta fuerit, dñs utet iure suo, & rē poterit uēdicare, arg. ff. de ritu nup. l. si ita pater. & l. si filius. Arg. tñ ꝯ, C. de repud. Auth. hodie. Alii dicūt, ꝙ expectabit quinquennio, arg. in Auth. de nup. §. sed ēt. Sed hoc nō placet. De diuersis aūt expectationib. no. ext. ut lit. nō con

191 test. qm frequēter. §. si uero. † Clxu. q̄rit, si in casibus, in quib. conceditur emphyteotę alienare, uel dño irrequisito, alias lege pmittente, de quib. no. s. uer. 112. & seq. quid iuris transit in illū, cui alienat? Resp. vt eodē iure modo sit penes eū, quo futura erat pene emphyteotā alienātē, ut ff. de cōtrah. em. l. q tabernas. ff. de dā. infec. si finita. §. fi. & sup. uer. 109. & forte poterit dñs postulare, ꝙ se renouet eod. tenore, quo accepit, eō ꝙ cū ius dñii mutat in aliū, renouatio postulanda uī, arg. ff.

192 usuf. quéad. cau. l. oēs. i fi. & uideas s. uer. 145. † Clxui. quærit, quid si emphyteota cōcedit alteri in emphyteosim, ut sup. uer. 125. cum ille secundus emphyteota soluet canonē? Et uidet, ꝙ illi, q sibi cōcessit, est. n. ille dñs. Per cessationē tñ primi emphyteotę poterit expelli secūdus, arg. ff. de pig. l. ex uectigali. & sic i plerisq; locis seruat. Alii tñ dicunt sm emphyteotam dño teneri condictione ex lege. Alii dicunt, ꝙ tenet dño soluere pensionē, nō per cōdōnē ex lege, sed remedio rei vendicatoinis, vt sup. ver. 127. Cum aūt primus emphyteota ius suū, nō dando in emphyteosim alii, sed vendendo, vel donādo, vel aliis modis similib. tūc videtur ꝙ res transeat ad nouū possessorē, vnde cū onere pensionis ab eo præstandæ, argu. C. de iure emphyteo. l. 1. ibi, idoneus ad soluendū, &c. & ff. cōme. præ. l. cū fun-

193 dus. † Clxuii. quæritur, vtrū vtilis vendicatio, quæ dat emphyteotę, vt s. ver. 45. cōpetat ei sine traditione? Et vī dicere l. C. de iure emphy. l. 2. ꝙ sit necessaria traditio, sup. ver. 95. ad instar directæ uendicationis, ut C. de rei uen. l. pe. Arg. contra, quia hæc uendicatio non ex dominio, sed ex pctu & iure emphyteotico nascitur, arg. si arg. uect. uel emphy. pet. l. 1. Vnde ex sola cōuentione & ꝯtractu datur ad instar hipothecariæ, q̄ est in rē, & datur eo sola ꝯuentione, ut C. de pig. act. l. 1. Et ꝙ ibi dr̄, intellige necessariū ad q̄tū ad commoditatem usus culturæ, & nō quantū actionē, arg. C. de iure emph. l. 1. Quidā dicūt prius dictū esse uerius, ut ff. de Publicū spontus. § i uecti. sed illud mitigat dictio Forte.

194 ibi posita. † Clxuiij. quæritur, si dñs uolēs emphyteotā deuicere, intentet rei uendicationē cōtra ipsū, ut su. uer. 59. nunquid habebit pbare se dñm? Et vī, ꝙ non, quasi nō liceat isti, qui hēt causam ab illo, sibi referre dñii qōnē, ar. C. de pig. act. l. nec creditores. Sed dic cōtra, arg. eius, qd dr̄, rei vendicationē dari tanquam cōtra quēlibet, vt ff. ad exhib. l. dceo. § si. ff. si quadru. pau. fec. dic. l. 1. §. fi. C. de præf. 30. an. si quis emphyteosim §. si Si vero vī sibi dura dominii probatio, ut sup. uers. 56. agat condōne sine cā, vel ex lege, ut i præ. uer. 43. & sup. uer. 127. Sed adhuc opponit, nonne emphyteotæ est dominiū, & ēt possessio? vt sup. sępe dictū est, qd ergo condicet ab eo dñs, vt ff. usufr. quemad. cau. l. fi. Rñ detentionē & naturalē possessionē ipsius emphyteotę qd est bene notandū. arg. ff. de cond. indeb. l. indebiti. §.

195 si numi. † Clxix. quæritur, ecce aliqs accepit in emphyteosim pro se & pro quibusdā aliis, puta fratribus, uel uxore, uel aliis, quæritur, an ex hoc contractu quæratur alteri, si ipse non inducat a dño in possessionē. Et vī, ꝙ non, pp regulā, quę est Inst. de inut. stip. §. alteri. Quādo autē alteri per alterū quęratur, dic, ut C. si quis alteri, vel sibi, l. multum. Vī tñ, ꝙ illud sit specialius in hoc cōtractu, q̄ in aliis, tā ex cōsuetudine, q̄ ex lege, C. de ius. emphy. l. 1. ibi, in quo quæ inter, &c. sicut & contra prędictā regulā sunt plura alia specialia, ut no. Inst. de inuti. stip. §. si quis alteri, ad hoc facit. in Auth. Col. 2. de nō alie aut per. re. ec. §. emphyteosis, in fi. ibi, hic expresse nominetur, &c. ubi innuitur, ꝙ ex sola nominatione, i. pacto, vxor quęrat viro, & vir uxori, quod non est in aliis cōtractib. vt præ. l. multū, & ad hoc C. li. 10. si li. imper. socius dece. l. vnica, qa qd ibi facit imperialis auctoritas, hoc dēt hic facere pactum, & concedentis in emphyteosim & donatoris volūtas Et hic tenet Iac. ꝙ habeat vtilē uendicationē, arg. C. de don. q̄ sub mod. l. 3. licet Ioan. illam legē intelligat in actione per

196 sonali. et uide s. ver. 4. † Clxx. quærit, sed quid in ꝯtractib. q sic fieri, ꝯsueuerūt, tu cōcedis mihi pro me & filiis meis & nepotib. & si decessero sine filiis & nepotib. de uenat i talē, nūqd ex tali pacto tertius habebit ius.

197 † Clxxj. quæritur, quo iure petatur merces, Et dicunt

198 quidam, quod condictione ex leg. ut supra uersiculo

a 68. † Clxxii. a quæritur. quid si quis concessit in emphyteosim

ADDITIO

a Clxxj. *Hic mihi occurrūt duo, Primū, quod ver. allegatus, quē in pluribus libris sic uidi, parū ad propositū conuenire p. Secundo, ꝙ præcedentem, s. 157. sm qd in hac materia erat principalissime tractandū, auctor sit tarde & sic succincte transiuit, maxime cū Io. de Bla. quē uidit, de hoc plene tractasset, ubi supra. sua 2. q. dicens, ꝙ si cōtractus el eius forma probari pōt per testes, vel per publicum instr̄m, per quæ petere pōt stipulationem interuenisse super pēsione soluenda & pēsio fuit certa, aget ad illā certi cōdictione ex stipulatu, alias condictione ex l. Zenonis, C. e. l. 1. et Inst. loc. §. adeo, cū iste contractus sit inductus ab illa lege, nec est cautum, quo genere actionis, etc. C. de condi. ex lege, l. 1. Si aūt de contractu testes, et instrumenta deficiunt propter cōtractus antiquitatem, uel uideat agens, an pbare possit rem sibi pensionem soluisse pro fundo decem, uel uiginti annis, alleget cōtractū, uel stipulationē, ex uno illorū agat ff. de usu. l. cum de in rē uerso dicat, ꝙ antecessores sui et ipse dederunt talē fundum tali in emphyteosim pro tali pensione, & addere pōt, q̄ pensionem per stipulatione soluere promisit, qd paratus sum probare. quia ipsius fundi pensionem soluit decem, vel uiginti annis. ex cursu. n. temporis inducetur præsumptio tituli, quia non est uerisimile, ꝙ quis pecunias suas iactet, ff. de probat. cum in debito. Si autem cā, uel titulus non allegaretur, ex solo cursu tēporis agere non pōt, C. de pactis, l. si certis annis. Non. n. inducit solum tēpus obligationem, ut ibi, sicut non tollit, ff. de act. et obliga. obligationem ferè, § placet. hic uide, quod no. ext. de censib. c. peruenit in glo. 2. super ea scripsi. Est autem sciendum, qd supra dixi de l. Zenonis, & dicit auctor in prin. huius §. & in uersic. 54. improbari per Petrum de Bel. pert. ut refert Cy. in ipsa l. 1. q. 5. dicit n. contractum inductum antiqua lege, ut patet ff. si ager. uectī. l. 1. & nota, l. Zenonis, licet per illam fit repositus in nouam formā, carte §. adeo. Insti. loca, aperte dicit, quod contractus emphyteosis naturam receperit a Zenone, non dicit formam, sed naturā nec inuenitur sub illo titulo, si ager uectig. quod emphyteosis nominetur in tex. De rub. fateor, ꝙ post Zenonem formata fuit per cōpilatores Digestorum. Item mirandum, imo de hoc summe mirandum, cum leges illæ non loquantur, nisi de cōdictoribus agrorum ciuitatum, quomodo dicunt per illas prouisum a contractibus nondum inuentis: ecclesiarum & priuatorum per uiam emphyteoticam, miror etiam de amicissimo meo Cyno, qui pro opinione, ꝙ agatur condictione ex l. Zenonis, inducit ut principalē. Iaco. de Are. cum tamen Azo id dixerit in Summa ipsius tit. in prin. & apertius ante fi. uer. ex hac actione, idem in ipsa l. frater. uer. custodiri. Et breuiter super omnes quæstiones post ipsos studiui utilitates illorum, qui summo studio sine ulla utilitate antiquos improbare conantur, quæ nunquam placuerunt. De utilitate dixit, quia qd intereēt plus agere præscriptis uerbis, quam ex l. Zenonis, et tamen Accur. ubi supra, declarat utranque.*

tum,& circa hoc tenendum,quod habetur sup. ver hoc 43. Ter tius eius articulus erit de restitutione, an s. restituatur ecclesia in hoc lesa,quia non soluit. Et tenet,ꝙ non,sup.uer.15.

128 †Centesimoquarto q̃ritur,pone.ecclesia tibi ꝯcedit
prædiũ sic,ut reddas inde ecclesiæ fructuũ quartã par-
tẽ,ut s̃.uer.80.uẽdis ius tuũ, nũquid teneris requirere
dñi cõsensum?& an dñs dẽt hic laudemiũ pro subscri
ptione,seu ꝯfirmatione ꝯtractus. Et dicũt rustici,ꝙ nõ
ga tascha,seu quarta pars dñium nõ importat, nec pro
ea laudemiũ debẽt. Sed dic cõt.si res in emphyteosim
129 sit concessa. †Cẽtesimoquinto q̃rit̃,qd igitur, si em-
phyteota mihi p̃stet duodecim denarios cẽsuales,& ti
bi fructuũ certã partẽ, & uelit ius suũ alteri uendere.
quis nostrũ habebit laudemiũ,seu cuius cõsensus req-
retur? R̃ndeo,inspiciẽdũ esse,quis sit maior dñs,i.a quo
res primo fuerit in emphyteosim cõcessa,vtrum a me
an vero a te?potest.n.esse,ꝙ ego dedi alicui in emphy
teosim pro certa pensione,& ille de consensu meo cõ
cesserit alter,retẽta sibi redditũ certa parte:quo casu
ego requiri debeo,& laudemium hr̃e, vt inf. ver.136.
Itẽ ẽt possibile est,ꝙ tu dedisti mihi rẽ in emphyteo-
sim,retinendo tibi loco cẽsus redituũ quartã partẽ, &
ego postea de tua voluntate concessi alteri,mihi pẽsio
nẽ annuã retinẽdo.quo casu tu reqri debes,& hr̃e lau-
demiũ,qa sẽp maior,siue prior dñs requirẽdus est, vt
130 dixi C.de iure emphy.l.fi. †Cẽtesimosexto q̃ritur.sed
pone,qdã recepit plura prædia i emphyteosim sub di-
uersis pensionibus,& pro quibusdã soluit pẽsionẽ do-
mino credẽte pro oĩbus sibi solui,& quorundã posses-
sionẽ interuertendo per 10.annos possedit:nũquid po
terit se 30.ann.præscriptione tueri. Resp.ꝙ dñs recipiã
do pro quibusdã,pensionem,dum dutat pro oĩbus si-
bi solui,eorũ possessionẽ recuperat,pro quibus soluta
non est,ar C.de excep.l.fi.& ff.de bo.aucto.iud.possid.
cũ vnus.& ff.de appell.Seio.& C.lib.10.de agric. & cẽ
si.cũ scimus.ff.de acqui.poss.quamuis.ext.de pre.cũ ex
131 officio.in fi.& vide s̃.ver.44. †Centesimoseptimo q̃-
ritur,vtrũ emphyteota rẽ emphyteoticã donare pos-
a sit sine dñi requisitione & consensu. Dic ꝙ sic, a vt C.
li.11.de fundo.pat.l.1.Inst.locati,§.adeo.C.de præ. cu.l.
fi. Alii dicũt,ꝙ nõ põt extraneo donare. quia hæc est
alienatio,vt ff.de verb.obl.1i qs ita.§.ea lege. ext. de re.
eccl.alie.vel non,nulli,ff.de lega.2.peto,§.fratre.ext.de
constit.quæ in ecclesiarũ,filio vero põt, quia ille eadẽ
persona cũ patre censetur,C.de impub.in ali.subst l.fi.
35.q.3.§.hac auctoritate.In hoc tñ cuiusq; loci cõsue-
b tudo seruanda est. Iac.dixit,b in donatione dñi cõsensũ
requirendũ esse,pp verbũ illud. Aestimationis rei em
phyteoticæ,&c.positũ C.de iure emphyteotico,l.fi.&
si ipse velit æstimationẽ dare,ipsã habebit, uel ẽt habe
bit quinquagesimã æstimationis rei emphyteoticæ,si
eã velit hr̃e.Sed hoc non placet,quia in donatione nõ
interuenit pretiũ.& uide inf.uer.129.& inf. de feud.§.
132 & qm.ver.19. †Centesimooctauo quæritur: sed quali
ter petet dñs pẽsionem a scdo emphyteota, si primus
emphyteota rem donauit. Resp.proponet rei vendica
tionẽ,nisi soluat,ff.usufr. quemad. caue. si usufructus
c nomine c. †Centesimonono quæritur,vtrum emphy-
133 teota possit rem emphyteoticariam filiæ suæ in dotẽ
vel ẽt,p filio in donationẽ pp nuptias dare? Respõdeo
d sic:d ut in Authentico,de non alie. aut permut. reb.ec-
cl.§.emphyteosim.ita tñ,ꝙ eodẽ iure sit apud eã, quo
erat apud patrẽ,ext,de do.inter uirum & uxor. nuper.
e & in p.feud.in ꝯst.Feder.imperiali.§.habito e & inf.uer.
165.Nam & alias donatio interdicit̃ & punit̃, & tñ da-
tio in dotẽ permittitur,ut C.cõia de leg auth.res,quæ.
f C.de litig.l.fi.in fi.f †Cẽtesimodecimo quæritur: & an
134 tunc dominus hẽbit laudemum? Resp.aut res ipsa da
tur in dotem inæstimata,& tunc non habebit,nec eius
consensus requiritur,ut in præced.§.emphyteosim,&
argu.ff.sol.mat.dos.C.de bo.ma.l.2.C. de impub.& ali.
substi.l.fi.nã iure naturali remanet in dñio mulieris, vt
C.de iure dot.in rebus. Aut datur æstimata: & tunc ha
bebit,& eius consensus requiret̃,ar.C.de iure dot quo
ties.quia vendita esse intelligit̃,vt ff.de iure dot.plerun
135 que.§.sin aũt matrimoniũ.in fi. †Et æstimatio loco
ueri debiti hr̃,ut ff.de in rem uerso,si res.in principio.
g Iacobus uero dixit,g ꝙ ubi datur inæstimata, eadẽ est
dubitatio,q̃ in donatione,ut sup.uers.107.unde cõsu-
h luit ꝙ tunc nõ fiat sine dñi consensu. Dom.M.dixit.h
ꝙ si detur ab extraneo in dotem, tunc non est cõsen-
sus dñi requirendus,quia simplex donatio ꝯ respectu
mulieris,arg.C.de iure do.l.fi.ff.de leg.j.si domus.§.fi.
Et datio in dotẽ est donatio, Instit.locat.§.adeo.ibi, ad
dotis,&c.Si uero detur a patre pro filia,quã hẽt in pote
state,aut fuit æstimata,aut non,ut iam sup dictũ est.Si
aũt nõ esset in eius potestate,tunc idẽ esset,ꝙ in extra-
136 neo,ut C.de pactis ꝯuen.ex more.§.fi. † Centesimo
undecimo quæritur,sed si uir,cui data est in dotẽ, ces-
set in solutione pẽsionis ultra tempus a iure statutum,
nũquid res incidit in commissum? Dic, ꝙ sic. ad eũ.n.
spectat solutio,quamuis uxor in contrarium pacta fue
rit,ut C.de pact.ex conuentione.C.sine cẽsu,uel reliqs
l.1.2.& 3.ff.de impen.in rebus dota.factis,neque.Si er-
go non soluerit,committitur,argu.ff.de pigno. lex ue-
137 ctigali.† Et sic uides,quod alienatur fundus dotalis
necessaria alienatione propter culpam,uel dolum ma
riti,sicut & alias contingit,quia si non caueas de dam-
no infecto, ponitur vicinus in possessionem fundi do-
talis ex secundo decreto, & fit dominus eius, vt ff.de
fundo

ADDITIONES.

a Quod sic. *Hoc placet, vt scripsi in dec.potuit,eo.ti.super 3.glo. & placet Accu.in l.fi.eo.tit.qui tamen refert, ꝙ Ir. tenuit contrarium,& Cy.ibi dicit idem de collu.& ego,ubi sup.de Vin. & eo.ut dicebat Cy.dabat remedium donare uolenti, ꝙ si dominus non consentiebat,venderet sibi,vel alteri,& pretium daret amico,sed effectus amici posset esse ad rem, qui de pretio non curaret,nec forte reciperet.*

ADDE Abb.cons.78.1.li.Bal.cons.360.3.li.vbi dicit,quod habuit in facto cum Bar.

b Iac.dixit. *& Vber.de Bo.in l.fi.& alij,de quib.prædixi.*

c Si usufructus nomine. *Vide inf.127.*

d Respondeo,sic. *uide inf.uer.prox.& ibi fuerũt,Pet.& Abb.*

e §.habito. *Vt ibi no.in fi.2.gl.secus est in uasallo,qui nec in dotẽ dare potest,& est expressum in rubrica, qualiter olim poterat feudum alienari,§.donare,& uide,quod no.in præ. decr. nuper in 6.gl.& quod super ea dixi.*

f In fi. *Quærit Ros.super uer.item quæritur de uiro,qui recipiens dotẽ facit chartam uxori,quod eo præmoriente ipsa habeat ultra dotem quartam partem bonorum ipsius præsentium & futurorũ secundum ius Longobardum,rubrica de his, quæ a uiro dantur uxori,l.1.& est quarta rubrica secundi libri,an emphyteotica sint obligata pro dote? & an in his uxor superuiuens habeat quartam. Ad primum respondet,quod sic nam omnia bona mariti tacite obligata sunt uxori pro dote,C.in qui. cau. pig. tacitẽ contrah.l.satis ergo & ista,quæ in bonis mariti sunt, & quia habeat actionẽ & exceptionẽ eius nõie,ff.de acqu.rer.do.l.rem in bonis. Ad secundum dicit,quod habebit ẽt quartam in re ista, nisi forsan ex speciali pacto res esset ad dominum reuersura, puta illo emphyteota sine liberis decedente. Si autem reuersus nõ est, distinguit,aut maritus habet hæredem?tunc ille succedet,& mulier habebit suam partem,aut non habet hæredem,& tunc uxor succedit in totũ.est enim ultima hæres,C.unde uir & ux.l.una.*

g Dixit. *Item Vbertus de Bo.in l.fi.*

h Dixit. *In Summa huius tituli,§.pen.ante fi.*

i In commissum. *Host.fuit iste uer.in Summa,§.pe.uer.quid si emphyteota,& ibi subdit,quid si fiat uir non soluendo? & dicit quod forte in subsidium habebit recursum contra dominum.*

ADDE,an maritus non soluendo canonem rei emphyteoticæ uxoris præiudicet uxori,Bal.cons.143.1.lib.Et an possit dari in dotem,uel aliter obligari,per Alc.cons.41.3.lib.

fundo dot.l.1.Ipse tamen maritus de dolo suo sine cul
pa obligatus remanet mulieri, vt ff.sol.mat. si constate
138 §.si maritus.& l.1.§.si maritum.† Centesimoduo de-
a cimo quæritur, a vtrum emphyt. ota possit legare alicui
extraneo dño irrequisito. Rñ.dic,quod sic,vt ff.de ver.
sig.in conuentionib,in fi.cum legatum nihil aliud sit,
q̃ donatio a testatore relicta, vt Inst. de le. circa princ.
b le.2.legatum.& facit ff.eo.ti.[b] si domus.§.fi.& l. si tibi,
139 fi.& vide s̃.de feu.§.qm̃.ver.19. † Cētesimodecimo-
tertio q̃ritur:quid si hæredem extraneum in eodē te-
stamento reliquit. Et vr̃,quod non valet sine dñi cōsē
su.quia alienat.o est.ff.de ver.obl.l.si ita quis, §.ca leg.ff.
de l.3.peto.§.fr.ater,Qnq; tamen est alienatio, & quan-
c doque non,vt no.C.de secun.nup.l.pe.in fi.Tu dic,c q̃d
ualet.quia hæredem instituendo, vel legando,non dr̃
alienare.prout est expressum,quantum ad edictum de
alie.iu.mu.cā facta,ex hoc edicto,§.alienare,nā & alias
quędam cum uniuersitate transeunt. quæ per se non
transirent,extra de iure pat.ex literis, & cum secundū
ff.de acq rerum do.quædam.Vbi aūt res concessa est si
d bi & hæredib.suis d,tūc possunt extranei succedere in
dubitate.quia & legari eis posset hoc casu, ut sup. uers.
prox.ergo & hæredes institui.q̃a legatarius est q̃dam
modo hæres,ff.de vsur.ad tps,& hoc uerum est in em
phyteota priuati,uel reipublicæ alicuius ciuitatis, quæ
uicē priuatę personæ quo ad hoc sustinet, ut ff.de uer.
signi,eum,qui vectigal.tunc.n.extraneus heres succe-
dit,qa succederet ēt legatarius,vt dixi. Nec obstat ff.ad
e Treb.ex facto,quia loquit in vltimis voluntat.bus[e]. &
ad hoc facit ff.de verbor.signifi.l.hæredis appellatione
& l.hæredis appellatio.C.loc.viā vēditatis. Secus autē,
ubi ecclesia concessit alicui & heredibus suis: quia tūc
de suis tantū intelligitur,& vt in Authen.de non alien.aut
permut.re. ecc. §. emphyteosim.nec extraneus hæres
f succedit,vt ibi,& in prædict.l.ex facto f † Cētesimode-
140 cimoquarto quærit,utrum cum donat,vel hæredē in
stituit extraneū.possit dñs a donatario, vel legatario, vel
hærede laudemium, vt sibi rem emphy coticanā cō-
firmet,exigere.Et dixit Hug.ꝙ sic, vt C.de iure emph.
l.fi.circa fi.ver.nec auaritia,ubi dr̃,ꝙ dominus pro sub-
scriptione non dēt accipere nisi quinquagesimā partē
prætii,cum res venditur, uel æstimationis rei emphy-
teoticæ.l.cum donatur,uel transfertur alio gratuito ti-
141 tulo.Accur.tamē & alii s̃,ut s̃.dictum est † Cētesimo
decimoquinto quæritur: sed an eædem quæstiones,s.
utrum donare.legare,& hæredem extraneū institu ere
posse,locum habeant in emphyteota ecclesiæ: Et ur̃,ꝙ
non.ut in Auth.de non alien.aut permu.rebus eccl.§.
empytheosim.Sed illud locum hēt in emphyteota ec
clesiæ Constantinopolitanæ,quæ non pōt dare in em-
phyteosim,nisi vsque ad vitam suscipientis,& duorum
successorum,vt s̃.ver l.7.Secus in emphyteota alterius
ecclesiæ, qui potest vendere cuilibet non prohibito,
vt dicit præ.decr.potuit qnare & donare, & legare, &
hæredem instituere poterit,vt prædictum est,ar.ff.de l.
1.filiusfamilias,§.si quis alicui. Et hoc,ꝙ in extraneum
transferre possit,colligitur:quia ecclesia in emphyteo
142 sim ppetuo dare potest,vt in præd.ver.2. † Cētesimo
decimosexto quæritur:quid si emphyteota donet; vbi
leget alicui ecclesiæ, vel eam hæredem instituat, nun-
quid ecclesia ipsa sibi poterit retinere? Dic [g] ꝙ non: qa
ecclesiæ intelliguntur prohibitę,& capitanei, & serui
& milites,& oēs personæ,quæ non sunt idoneæ facili-
g tate conueniendi,argu.ff.qui satisd.cog.l.2.[g] Vnde ho
die prouinciales in instrumentis modernis apponunt,
vt emphyteota possit transferre alium, exceptis eccle-
siis,siue sanctis clericis,& militibus;quæ pactio seruā
da est,vt C.de iure emph.l.1.2.& 3.Si enim res perueni
ret ad manum mortuam,prout loquuntur Gallici,do-
minus fraudaretur iure suo:quia cum ecclesia nō pos
sit alienare,nec cōditionem suam deteriorare,nō pos-
set amodo habere laudemium,nec res ita de facili īci
deret in commissum Sed,secūdum ꝙ dīt. Ale ecclesia
cogi non dēt ext.manum suam opere bona acquisita
h vel acquirenda, vt ext.de immu.eccl.quia nonul [h].
143 † Cētesimodecimoseptimo quæritur,nūquid ergo
ualet legatū,uel donatio,vel institutio,si donet, uel le
get ecclesię,uel cā heredem instituat,cum ecclesia,vt
iam dictū est,sibi nequeat retinere? Dic.ꝙ ualet,quā-
tum ad hoc,ꝙ ecclesia rei ęstimationē recipiat, ff.de
le.1.filiusfamilias.§.si qui d alicui.& de consuetudine,
quę est optima legum interpres, ut ext. de consuet.cū
dilectus.ff.de leg.& senatuscons.si de īterpretatione.
seruatur,ꝙ tenetur ecclesia uēdere intra annum:& est
arg.ad hoc 12 q.2 longinquitate.& in libro Feud.de ꝓ
hi.feu.al.in constituone, imperialem. §. si quis infeu-
144 datus.de hoc j̃.uer.154.† Cētesimodecimooctauo q̃
ritur,pone,ꝙ aliquis legat ecclesiæ 12.denarios singu-
lis annis soluendos,& hoc super aliquo prædio , nun-
quid heres eius poterit uendere, uel alienare sine con
i sensu & requisitione ecclesiæ? Dicunt quidam,ꝙ sic,
quia non habet ab ecclesia,dum tamen alienatio sal-
uo iure ecclesię fiat.ff.de le.1.nihil.tn̄.1.ff.de annuis.le.
145 l.liber am.a.ñ.1.& s̃.uer.86.† Cētesimodecimonono
quęr tur,sed quid ecce eccl. sia dedit tibi accasamēta
in emphyteosim,ædificasti ibi:nunc uis fraudulenter
solum per se uendere modico pretio,& superficiem si
militer per se,adiiciens pretio superficiei id, quod so-
lum plus ualet,& contendens superficiem posse uēdi
sine requisitione & cōsensu & laudemio ecclesię,qua
si non teneatur ab ea;Sed certe hoc uerum non est.nā
ēt in uenditione meliorationū dēt seruari forma l. C.
de iure emph.l.fi.prout ibi expresse habet:& sic obti-
146 nuit.† Cētesimouigesimo quęritur [k]: pone,P.tenet
k fundum ab episcopo in emphyteosim:ingreditur ali-
quod monasteriū,quęritur, vtrū res ecclesiastica trā-
seat in monasterium simul cum aliis bonis suis? Et vi
detur,ꝙ sic,quia in ipso ingressu oīa bona sua dedicāt,
vt C.de sac.sanct.eccl.Auth.ingressi, & 19.quęs. vlt. si
qua.Prędicta.n.iura loqnuntur generaliter,unde tam
de re emphyteotica,q̃ de aliis generaliter intelligēda
sunt,vt ff de his,quę in fraud.cred.l.i.§.ait ergo.19.di-
stin.Romanorum.ext. de priuileg.quia circa.Nec est
mirum,si res unius ecclesię in aliam trāseat, quia hoc
etiam permittitr ex titulo venditionis,vt 12.q.2.Auth.
sed

ADDITIONES.

a Centesimoduodecimo quæritur. *in prin. ista cum verb. seq.quasi eodem ordine fuerunt Pet.& Abb.*

b ff.eo.ti.*corrige,ff.de leg.2.*

c Tu dic.*Secundum Ros. vbi sup.ver.sed hoc quæritur.*

d Suis.*Vber.de Bo.in l.ponderat illud verbum Suis, vt tunc veniant descendentes.si dixisset Tibi,& hæredib. etiam extranei. § fi.de le.ex facto,quam allegat hoc non probat.*

e Voluntatibus.*Supple interpretandis.hoc dicit, quia hic de institutione hæredis,& sic de ultima voluntate agitur. §.fi. dicit appellatione hæredis filios intelligi in filio rogato restituere,si si ne hærede decesserit.*

f Ex facto.*Et uide,quod no.in §.ult.non obstat §. licentiam, in Auth. de alie.& emph.Col.9.quia licet corrigat.§.emphyteosim,quo ad numerum & tempus successorum , non tamen quo ad qualitatem illorū, vt ēt scripsi de prob.in præsentia,sup 1.glo.*

g L.2.*Vide,quod not.in c.potuit,in gl.sed qua,& super ea.*

h Quia nonulli.*lib.6.& iste ver.congruentius locatus fuisset in fi.ver.seq.*

i Dicunt quidam.*Vber.de Bo.super l.fi.C.eo.ti. & eius immediatè fuit,uer.seq.qui dicebat casum illum fuisse Parmæ.(2.lib. ADDE,q̃d operetur clausula,saluo iure ecclesiæ,Alec.cō.186.*

k Centesimouigesimo quæritur. *Ad literam fuit Mar.de Fa.15.de feudo, vide quę dicam inf.de sta.mo.super ver.45. ADDE latè Petrum de Anch.cons.164.& Cal.cons.2. de lo-*

remissio, ne credas quæstionẽ ibi tractari, textus .n. dicit, vsufructuarium vendere inuito hær. gl. dicit, secus in emphyteota, &c.

tuo legẽ imitat, vt ff. cõia præd. venditor fundi. §. si cõstat. Si uerò nulla sit ibi sup hoc cõsuetudo, aut subest aliqua iusta cã: & tunc pôt renunciari, arg. C. de excus. tut. human. tatis. & C. de proc. filiusfamilias. in fi. & l. seq. puta quia res petijt: aut non subest, & tunc renunciari non pôt, vt in primis conc. V nc. dixit, a ꝙ pôt qs inuito dño renunciare feudo, non tñ intẽpestiue, arg. ff. pro socio, si conuenerit. & l. sed socius. §. fi. Lex tñ dicit indistinctè posse ei renũciari qñcunque, & sine dñi voluntate, ut in lib. Feudorum, de uasallo, qui ꝯ constitutionẽ Loth. feud. al. c. 1. b arg. ff. de oper. liber. interdũ. de hoc s. ver. n. & j. de feu. §. & qm. vers. 28. † Cen-
155 tesimouigesimonono quæritur, c vtrum emphyteota volens rem emphyteoticariã dare in feudũ alicui seruitori, vel amico suo, teneatur requirere dñi consensum? Et est arg. ꝙ nõ, C. de præd. cur. sine decreto non al. l. fi. Quòd si dicit, volo dare in feudũ, dñs respondebit, & ergo volo hře in feudũ: & si emphyteota dicit, & ego volo hře pretiũ, respondebit dñs, non dabo, qa nõ debebas recipere ab amico, vel seruitore, sed dicet emphyteuta, ego volebã illi dare gratis, quia mihi seruiuit, sed vos mihi nõ seruiuistis. præterea sequeretur absurditas, vt vos, qui estis directè dñs, haberetis à me in feudũ, qui habeo tm̃ vtile dñium: & sic, quo ad feudũ, remanerem maior, & dñs uiderer. Itẽ res sua nemini seruit, ut sup. ver. 45. & vide inf. de feu. §. qm̃ ver. 24.
256 † Centesimotrigesimò quæritur: ecce concessi tibi feudũ in emphyteosim, & tibi assignaui viam vel iter per alias meas possessiones pro ea parte, quia inter nos conuenit: tandẽ cõtingit viam illam, seu iter vi fluminis deirui: quæritur, an per aliã partẽ tenear gratis & sine pretio viam præstare? Et vr̃, ꝙ sic, arg. ff. de vsufru. leg. l. damnas esto. circa fi. ff. de vsu. l. 3. ff. de ser. rust. p. l. 1. §. fi. & C. si aduer fisc. l. eadẽ forma. qa ego possidebã, & tu possideas: & facit ff. de ser. urb. præ. eũ, qui columnam. vr̃ enim acquisita seruitus, uel quasi, licet verè seruitus non dicatur in emphyteota vsufructuario, ff. si seruitus uend. l. 2. §. fi. C. de inf. test. l. fi. ff. iudic. sol. iam dñ, §. si plures. Nec enim vr̃ uia tradita, quæ tradita non durauit, ff. de le. 1. nõ quocunque modo. ff. de leg. 2. qui concubinam. §. si hæres. Nec vr̃ uersum, qđ non durat uersum, ff. de in rẽ uerso, si pro parte. §. versum. ff. quemad. seruit. amit. locus. §. fi. extra de uerb. sig. nã & ego. Et nedũ hæc obtinet in uia publica, uerum ẽt in priuata, ff. de itin. actuque pri. l. 1. §. si uicinus. arg. tñ cõtra. nam sufficit semel uiam tradidisse, arg. C. de instit. & subatit l. pen. nec tenetur quis de contingenti casu. C. de cond. ind. l. indebitum. C. de compens. l. qm̃ li-
257 berũ. † Centesimotrigesimoprimò quæritur, cuius erit augmentum, siue accessiones, siue meliorationes rei emphyteoticariæ? Dic, ꝙ emphyteotę, ut ext. eo. potuit. C. de iure emphy. l. fi. Quidam dicunt, ꝙ latens incrementu, ut alluuionis, est emphyteotę, patens uerò, ut insulæ, est proprietarij, arg. ff. de usufr. l. itẽ. §. huic. &
258 uide infra uers. 116. & sup. uers. 2. † Centesimotrigesimosecũdò quæritur: quid si in ea inueniatur thesaurus? Dic ꝙ emphyteotæ, cuius est utile dñium, dabitur dimidia, ut ff. si ager uect. uel emphy. pet. l. 1. ad fi. Tamen P. d dixit dño dari debere. † Cẽtesimotrigesimo-
259 tertiò quæritur: quid si P. tenet à me fundũ in feudũ, uel in emphyteosim sub annua pensione 12. denariorũ, sed tu percepisti illos 12. denarios aliquibus annis, quæritur, an possim illos a te repetere, & qua actione? Resp. sic, & condictione ex l. fi. lib. 10. q̃ est C. li. 10. de agr.
360 & censitis. † Centesimotrigesimoquartò quæritur, sed ecce, si pereat tota res, no dolet emphyteota, sed si pro parte, nulla te liberat a re, ut C. de iur. emphy. l. 1. in fin. unde quærit, utrũ in primo casu, cũ tota res perijt, liberet ipso iure, an uero ope exceptionis? Dic, ꝙ nõ ipso iure. certi .n. sunt modi tollendi obligationes, de quibus iste nõ est, ut ff. de act. & obl. l. obligationũ.
161 in fi. † Centesimotrigesimoquinto quæritur, sed qd erit, si fundus emphyteoticarius ultra medietatẽ clade, vel casmate perijt, uel plus, uel minus, nũquid dẽt persoluere minus? Dicũt quidã, e ꝙ si ultra medietatẽ perierit, emphyteota non tenet soluere integrã pensionẽ, ut C. de iure emphy. l. 1. ubi, si verò particulariter damnum, & c. quia noĩe partis dimidia intelligitur. ff. de uer. sig. nomen filiarum. § 1. Alij dicunt, & melius, f ꝙ totam pensionẽ soluere dẽt, ut in ea. l. ubi, ex quo non ipsa rei substantia penitus lædit, & Inst. loca. §. adeo. in fi. Arg. tñ ꝯ C. de allu. l. 2. Sed illud speciale est in tributo, & uide
162 s. uers. 7. ibi, sed quare fiant. † Centesimotrigesimosexto quæritur, quid econtra, si res augeatur, nunquid & pensio augetur? Resp. pôt distingui, an sit latens, uel apparens incrementum, ad instar usufructuarij, ff. de usuf. itẽ si fundi. §. sed & si insulam. fm Accur. g supra
163 uers. 131. † Centesimotrigesimoseptimo quæritur, an propter sterilitatem rei emphyteoticariæ debet diminui pensio? Resp. dicit Vber. h ꝙ non, licet secus sit in locatione, ut extra eo. tit. propter i.

ADDITIONES.

a Vin. dixit. *In præc. cap. quæ in ecclesiarum. vbi scripsi super fi. pen. glos.*

b C. 1. *Apertè hoc ibi innuitur, ꝙ sine voluntate dñi vasallus feudum refutare potest, sed Gul. de capitaneo, qui curiam vendidit, in fi. ubi tex dicit, feudum ad certum seruitium dari posse, distinguit inter feudũ simpliciter concessum, nõ determinato seruitio, & tunc procedit. quod ibi dicitur, sed si certũ seruitiũ determinatum est, secus, quia cũ personaliter ad seruitium illud sit adstrictus, ab ipso personali vinculo refutando se liberare non pôt, ibi plenè de hoc. Dy. ẽt suo 44. consilio tenet idem. Vltra ibi allegata inducit C. de fund. pat. l. quicunque. ff. de leg. 2. Imperator. §. si centum legatis. in fi. & ff. si seru. ven. l. si forte. §. etiã. Alberi. Odoff. nõ vsus distinctione paterna in sua quæstione, qua incipit, Titius Seio, simpliciter tenuit eũ renunciare non posse, per rõnẽ regulæ, nil tam naturale. ff. de reg. iur. & extra eo. tit. c. 1. & per l. q. fauore, de vsibus feu. nil allegatur, in illa transire poterat solutio, si restricta fuisset ad thema, quòd fuit dño iustam guerram habẽte, ad quã vocauerat vasallum, qui tunc renunciabit feudo.*

c Centesimouigesimonono quæritur. *Secundum Vbertum de Bo. ad fi.*

d Tamen P. *Apertius facit, quod alleg. Vber ff. sol. mat. l. diuortio. § si fundũ. vbi patet, quòd thesaurus non est in fructu. Hanc autem dimidiam si dicas dari, ut inuentori, Inst. de rerum diui. §. thesaurus. cessabit ratio. Placent.*

e Dicunt quidam. *Mar. Gos.*

f Et melius. *Bur. & Accur. in l. 1. gl. pe. & per me in decre. potuit, & in pe. gl. cuius quasi ad literam fuit iste ver.*

ADDE Pet. de Ancha. con. 250.

g Secundum Accur. *l. 1. in vlt. gl. Vbert. distinguit, an sit res limitata per iugera, & pro singulis tm̃ dari dẽt, & tunc illis auctis augebitur census, ff. de acq. re. do. l. in agris. sed lex ista mihi potius innuit illud tunc non accrescere emphyteotæ, sicut nec latens incrementũ, vt præ. §. sed si insula. Quibusdã videtur, ꝙ si augmentum sit in duplo, promisit domino duplicando pensionẽ, ut sicut totum simplũ sibi perit sic totum duplum sibi accrescat. Si aũt minus duplo, cum totũ illud minus pereat emphyteotæ, sit in totum auctum, sibi accrescit. fac. l. lex secundum naturã. ff. de reg. iur. eo. tit. qui sentit. lib. 6. cõiter tenetur, quòd oẽ augmentum, si tale est, quod ad eum pertineat, sibi cedit sine onere pensionis augendæ, quæ non augetur etiam conductori, C. locati, l. Legem. & ver. hoc etiam per Cy. in præceden. l. 1. in 6. quæst.*

h Dicit Vber. *in decre. potuit. ad fi. pe. gl.*

i Propter. *Quid si sterilitas causatur a guerra, propter quã emphyteuta colere nõ potuit? habeo hunc casum plenè disputatum per Guid. de Suz. super l. damnum. C. locat. Sed præmutã breue dictum Ia. de Are. super l. in cos. 1. in fi. ff. furti ad uer. nau illud aliquantulum ampliando, dicit nullum ad censum nõ teneri, qđ sit*

sic probat, lex aquiparat rem occupatam a flumine, & impeditam latronum potentia, ff.de reb.aut.iudic.pos.l.cum vnus in fi. & alia lex dicit, quod occupatum a flumine est in deperdito, ff. de acq.poss.interdum.§.1.Sed si deperditum est, non tenetur emphyteota, C.de iure emphy.l.1.Et l.ipsa, in eos, dicit rem perire eo ipso, quod ipsius facultas haberi non pōt, ad idem C.de con.inser. l.fi.Ergo, vt supra, facit ff.de verb.sign.Labeo.in fi.& idem Cy. C.eo.tit.l.1.in quæst.pe.Guido autem ad hanc partem alleg.ff.de censi.l.forma.et de palu.et allu.l.2.Item census præstatur rōne rei, uel territorij, ff.de Publicia. Imperatores.et de iur.fisc.l.prædijs.cessat ergo causa, si prædio uti non pōt, ergo cessat census, C.de epi.& cle.generaliter.extra de appel.cum cessante. Itē guerre & incursus hostium numerantur inter casus fortuitos, Inst. quib.mo.re contrahitur ob.§.3.Et quæ casib.fortuitis eueniunt, nullo bonæ fidei iudicio imputātur, C.de pig.act.quæ fortuitis.& nullo consilio potest illis resisti, ff.adm.rer.ad ciui.pertinen.l.2. §.si eo tpe.nec contra vim valet custodia, ff.comm.l.ad eos. Ad hanc partem facit ff.locati, l.habitatores. & l.ex conducto.§.si vis tempestatis.& l.si fundus, quem ad fin.cum l.seq.Ad cōtrarium inducit, quia quod in genere promittitur, non perit, ff.ad l. Fal.in rōne.§.incertæ, & talis est iste census, s.in genere promissus.ergo, &c.Item nil tam congruum humanæ fidei, q̄ promissa seruare, ff.de pact.l.1.& graue est fidem frangere, ff.de const. pec.l.1.in princ.& l.illud.primo resp.in fin.Item incendiū inter casus fortuitos numeratur, ff pro so..ū duob.§ dāmna fatalia.et Inst.qui.mo.re contrah.obl.§.2.& tn̄ non liberat debitorē, C.si cer.pet.l.incendiū.& difficultas præstationis impedit stipulationē, ff.de ver.obl.l.2.§.1.& l.continuus §.illud.Item licet pp rem promiserit censum, est tn̄ personaliter obligatus, ff.contrab. em.l.vlt.in fi.Sed personalis obligatio non imitatur rē, sed personam, ff.ad Treb.l.1.§ si hæres.& l.cogi.§.inde quæritur.Itē res non est tota perēpta, ergo non liberatur, C.de iur.emphy.l.1.Itē legitimè facta promissio de censu ex aliquo euentu exufflari nō dēt, ff.de min.ad prius.nec.n.excusat superueniens casus, ff.ad Turp.l.in senatus §.si pp.& inf.de co.inser.l.pe.Sol.distinguit, aut suscepit in se periculum casus fortuiti, aut non.Primo casu tenetur, secundo non.de his casib.uide sup.eo.ti.§.iam dicendum. ver.ad euidentiam.In scholis post eum non prius habebatur eū teneri, si census debebatur ex fructibus alijs sic ad primū alleg. ff.de contrah.emp.si debitor.§.1.ad secundum præ.l.incendiū.

ADDE Alex.cons.112.& 31.2.lib.& ibi, quid cum est sterilitas propter pestem.

164 † Centesimotrigesimooctauo quæritur: qd si fiat pactum contra naturam contractus: puta, φ si tota res perierit, totū dānū pertineat ad emphyteotā? & vr̄, φ nō valet, in quū.n.esset, φ careat re, & insuper teneat dño reficere damnum, ff.de act.emp.& vend.ex empto.in fi.sed ibi non fuit pactum de hoc factū: & arg.de pact. iurisgentium.§.dolo.ff.de contrah.emp.domum.Sed dic ualere: arg.de iure emph.l.1.ibi, in alijs obseruari, &c.& arg.ff.de contrah.emp.l.qui officij.§.fi.ff.de peri.& cōm.rei uen.si uenditione. C.loca.licet.ff.si quis cau.sed & si quis.§.quæsitum.& no.fm quosdā, C.cō mo.l.1.nec pōt emphyteota conqueri, ex quo sibi semel placuit, ff.de aqua plu.arcen.l.in diē.32.q.1.horrē-
165 dus.& uide s.vers.89.† Illud aūt certum est, φ pactū in uno capitulo spālīter factū non dēt ad alia extendi, ff.de pact.si unus.§.ante oīa.ff.de transact.qui cum tutorib.C.eo.ti, si de certa.& C.de iure emphy.l.1.Sed & si pactum appositū sit de aliquo faciendo, uel non, bene ualet, ff.de pact.in traditionibus. C.eo.tit.perēs.& l.
166 in bonæ fidei.† Centesimotrigesimonono quæritur, quid si amissum sit instrm̄ emphyteotici contractus, nunquid tenet contractus? Resp.licet scd̄m quosdam non posset contractus fieri, sine scriptis, ut C.de iure emph.l.1.& sup.ver.5.tn̄ nihilominus ualet & tenet cōtractus. sufficit.n.semel instrm̄ extitisse,ᵃ licet postea de-
a
167 sierit extare, arg.ff.de bo.pos.scd̄m tab.l.1.† Centesimoquadragesimo q̄ritur, vtrū perdito instrō emphyteota poterit petere a dño instrumenti renouationē? Resp.sic fm Io.arg.ff.de adm.tut.chirographis.resp.1. & ext.de conuers.coniug.dudum.& in his, q̄ no.ff.de
168 edit.inst.§.postquā.† Centesimoquadragesimoprimo quæritur, quid si dñs petat sibi edi instrumentum ab emphyteota, nunquid cogetur edere? Et vr̄ φ non, cum ipse hoc sibi fieri, seu confici fecerit suis sumptibus, arg.extra de prob.c.1.Sed hoc non est uerū. nam cum dñi cā confectus sit instrm̄, dr̄ quodāmodo esse dñi, licet corpus sit alienum, arg.ff.de eden.ait prætor. §.1.Potest tn̄ emphyteota petere, φ dñs iuret de malitia, ne uidelicet petat sibi edi instrumentum, qđ fortè hēt, C.de eden.si quis.§.2.& fiet editio cū die & consu-
169 le.† Centesimoquadragesimosecundo quæritur: qđ si pro re, quā a me uendicas, probo emphyteotam longo tpe soluisse canonē, non tn̄ apparet instrm̄ emphyteosis, qđ in hoc contractu requiritur, ut dixi? Resp.vr̄ emphyteosis esse cōcessa, vt C.de fun.pat.iubemus.ff. de ritu nup.liber.Longa.n.præstatio inducit coniecturā, ut oīa solēniter acta esse videantur, vt ff.de vsu.cum de in rē uerso. Inst.de fideius.§.fi.& uide sup.vers.57.
170 & in vers.64.† Cētesimoquadragesimotertio quæritur: pone, data est res duobus in emphyteosim hoc pacto, vt si vnus absq; liberis decesserit, eius pars superstiti accrescat.demū is, qui erat sine liberis, portionē suā pignori obligauit, ut sup.uers.112.& post hoc decedit filiis non relictis: superstes uero cum obstante loci cōsuetudine non possit aduersus creditorem agere, vult aduersus defuncti hr̄des agere, quæritur, an pōt? Resp. sic, ut rem pignoris nexu liberet, uel saltem deperditæ rei pretiū cōponat, arg.ff.ad Treb.quidam.§.1.ff.quæ in frau.cre.l.fi.§.fi.ff.de re iud.factū cuiusque.& l.non dēt alteri.ff.de sol.si rem meā ff.de leg.1.l.si quis inqui-
171 linos.§.1.& iunge sup.uer.70.† Centesimoquadragesimoquarto quæritur: ecce, pater accepit rē in emphyteosim pro se & filiis ac nepotibus, demum si ipse cessat in solutione pensionis, vel alius culpa sua possessionem perdit, quæritur, an ex hoc filius innocens per-
b dat ius suum? Dicunt quidam,ᵇ φ non, arg.ff.de senator.emancipatum.§.si quis.ff.de in ius voc.adoptiuū. in fi.ff.de iure pat.duo fratres.ff.qđ vi, aut clā, semper.
172 † Cētesimoquadragesimoquinto quæritur, pone, φ alicui est aliqua res in emphyteosim ꝯcessa pro se suisque filius & nepotib.in annos 60.emphyteota autē intra hoc tps sine filiis & nepotibus decedit: nūq̄d hmōi possessio ad dominum reuertetur, an vero expectabitur donec tps hmōi sit elapsū? dic, φ expectari dēt, arg.ff.
c de vsu & vsufr.leg.vxori.ᶜ† Centesimoquadragesimo-
173 sexto q̄r.quid si aliquis accepit rē in emphyteosim pro se suisq; filiis masculis, nunc sup̄erest nepos ex fi-
d lia, quæritur, an ad illū res hmōi pertineat?ᵈ Et videtur, quod

ADDITIONES.

a Extitisse. *Et sufficit hoc probare & perditionem ipsius & tenorem, fm Accur.in l.fi.C.eo.alleg.C.de fi.instr.l.emancipatione. vide, qđ scripsi de præ.cum olim.1.super fi.ulti.glo.*

b Dicunt quidam. *Odof.sua q.mihi 2.vsufr.leg.*

ADDE Ale.consi.93.4 lib.& consi.8.3.l.b.

c Vxori. *ibi enim sunt quatuor leges sic incipientes. Hęc so. non placet.nam ex ea sequitur, quod medio tēpore res in bonis nullius esset, quod tēpus quinquaginta annos posset excedere, sunt ergo duo necessaria, ne redat, quod extent descēdētes, & quod sint intra tēpus limitatū, sed in l.vxori.extabat hæres, ad quē finito vsufructu ītra quinquenniū pertinebat fundus dādus p eum libertis finito quinquennio, & hæc est pprium legatorū factorū post certā diē.Sed qd iuris, ubi non apparet aliud ius habēs, q̄ vtile dominiū applicari directo & vsufructū ppriet ati.*

d Pertineat. *Ad quæstionem, facit, quod dicam infra de testi.super rub.5.*

ADDE Pau.de Ca.l.1.C.de cōdi.inser.& quod uoluit Alex. consi.61.lib.1.& melius.consi.128.1.li.

quod sic, secundũ verborũ significationẽ. nam hic nepos masculus est, ergo ad ipsum pertinere dẽt. non. n. a significatione verborũ aliter, &c. ff. de le. 3. non aliter. Sed certe hoc est potius contra eũ. nam verbi significatio est, ut filius & nepos sit suus. & in eius ptẽte cõstitutus, sed filius filiæ nõ est in potestate, aut ergo nõ est suus, vñ ad eũ nõ habetur respectus, vt Insti. de pat. potest. in fi. & Institut. de hær. quali. & differ. §. sui. & ꝙ filius ex fœmina, vel aliquis ex eius linea nõ admittat, est arg. ff. de iure immu. l. j. & C. de cond. inser. l. j. sm

174 Ioan. † Centesimoquadragesimoseptimo quærit, pone, emphyteota decessit pluribus hæredibus relictis, qui cũ certis reb. hereditariis res emphyteoticas diuiserunt, demum vnus illorum præmoriẽs alteri tm̃ suã portionẽ emphyteoticariæ rei reliqt, mo lo q̃rit, vtrũ reliqui filii admittantur? Et vr̃, ꝙ sic. nam pater rẽ accepit pro se suisq; filiis & nepotibus, vnde ibi cũ sint filii, uidentur debere pariter admitti. Sed dic, satis esse, ꝙ unus. habeat, arg. ff. de leg. 1. is, qui cũ plures libertos. Si aũt pactũ sit in cõtractu oppositũ, ut uno decedẽte res deueniat ad superstites, secus esset. nã tũc pater poterit partes dispares dare talib. ut ff. de leg. 1. filiusfamilias. §. pe. Alii uero dicant hoc nõ esse uerũ, ut ff. de le.

a 2. Lucius Titius. & uide s. uer. 69. a † Cẽtesimoquadra

175 gesimooctauo quærit, quid si maritus accepit pro se, & uxore sua eorũque filiis & nepotibus in emphyteosim, mortuus est maritus, nunquid mulier cum filiis defuncti admittet? & si admittit, q̃rit, in quãta portione admittet. Et ur̃ distinguendũ esse, ut C. si qs alteri, uel sibi multũ ĩterest. Itẽ obstat mulieri regula illa, Alteri stipulari, uel pacisci nemo põt. Res. si mulier ratum habuit, qđ factũ fuit p maritũ, admittet, q̃ ratihabitio retrotrahit, & mãdato ꝑparat, ff. ad Mace. l. fi. C. de donat. inter uirum & ux. dictã. arg. ff. ꝙ ui, aut clã, prohibere. habuit autẽ mulier dimidiã, cum duo fuerant ac-

176 ceptores. † Cẽtesimoquadragesimonono q̃ritur qđ in casu s. proxime posito, si mulier hẽt filium ex alio marito, nunquid ad istum pertinebit, Dicunt quidã, ꝙ non, quia eorum filius esse non potest, nisi ex eis nascatur, vel forte illa pluralis locutio accipietur separatim, vt ille pro suis, & illa p suis habeat, arg. ff. de cõd. inst.

b l. 2. in fi. Arg. tñ. extra eo. ti. b cũ vir vxori. † Centesimo

177 quinquagesimo q̃ritur, pone, P. accepit rem emphyteosim pro se & vxore sua ad voluntatem suam, demum mortuus est super hoc, sua voluntate nõ expressa, quæritur, an pertinet ad vxorẽ? Respon. utique, argu. ff. de leg. 3. si fideicõ missaris sic. & §. si rẽ. & ff. de proba. cum, qui. & l. 3. & facit de verb. obli. si quis stipulatur. Arg. tñ contra, ff. eo. centesimis. ff. de cond. & demonstr. si ita expressum. Sed certe sufficit, quia semel voluit maritus, arg. ff. de aqua plu. arc. in diẽ ff. locati, l. item q̃ritur. §. fi. Item taciturnitas vsq; ad mortem non ur̃ reuocare præcedentem uoluntatem, imo cõfirmat, & ꝙ alias non ualet, facit ualere. arg. C. de pact. l. fin. & facit irreuocabile, quod poterat reuocari, ut in donat. inter uir. & ux. & inter patrem & filiũ, ut ff. & C. de donatio inter uir. & uxo. p totum, & sunt hæc in argumẽtum

178 ad q̃onem talẽ. † Quid si dominus Papa concessit tibi beneficiũ tenendũ vsque ad suæ benplacitum uolũtatis, Respon. durabit, donec reuocetur, extra de diuo. is, qui. Sed quid si mortuus est Papa, nunqđ ordinarius poterit illud cõferre? Et est arg. in præ. cõcor, ꝙ uacat, & ꝙ finita sit concessio, & poterit per ordinariũ conferri: & arg. ad hoc C. de loc. & con. l. locatio. 2. & ff. eo dẽ, l. 4. ubi dr̃, ꝙ si locasti, quãdiu uelles, morte finitur locatio, & extra de præcar. c. 2. Nã beneplácitũ & uoluntas Papę desinit & expirat eo moriẽte, ut in const.

c Alex. IIII. c de rescr. significasti. nec ulterius p̃t aliquid uelle, ut C. de sac. san. eccl. j. nam mors oĩa soluit, ut ĩ Auth. Col. 4. de nup. §. deinceps. Sed Vin. no. cõtra, ex tra de ele. dudum. 2. in fi. & p eo facit constitutio Inn. IIII. in ti. de rescrip. vt petitioni, quia beneficia princi-

179 pis latissime, &c. extra de dona. cum dilectus. † Centesimoquinquagesimoprimo quæritur, pone, aliquis cõcessit hoc modo: A. & B. & C. ꝯcedo pro media etate talem rem in emphyteosim, & vobis F. & G. & H. pro alia medietate, deinde ita dixit, & hanc concedo vobis

d & filiis & nepotibus vestris, d & si quis de filiis vestris & nepotib. sine liberis decesserit, portio eius ad superstitem deueniat, nunc quæritur, vtrum hæc substitutio referatur æqualiter ad omnes, vel solum ad eos cõsor

e tes, qui re & verbo sunt coniũcti? Respon. vtique, e ꝯm quosdam, arg. ff. de uulgari & pupil. subst. cohæredi §.

180 q diseretas. † Centesimoquinquagesimosecũdo q̃ritur. sed quid si ita concessit, concedo talem rem in emphyteosim tibi P. & filiis fratris tui, quæritur, quã portionem habeant filii fratris, vtrum uirilem, uel semissem? Et dixit Io ꝙ semissem, & non plus, arg. ff. de hær. insti. utrum hęc adiectio. C. de impub. & alus subst. l. fi.

181 † Cẽtesimoquinquagesimotertio quęritur quidam accepit feudũ pro se, & pro filiis, & nepotibus suis, demũ ingressus est monasterium, quęritur, an hęc res tota remaneat filiis, quasi ex pacto ꝯtractus? qđ vr̃, arg. ff. de verb. obl. quicũq;. E contra vr̃, ꝙ ecclesia loco hęredis, vel filii hr̃, vt in Auth. de sanctis. epis, ver. sed hoc p̃senti. extra de proba. in presentia. Vnde vr̃, ꝙ hęc res cedat ecclesię, sicut & aliæ res ipsius, secundũ formã 69. q. ult. si qua, & C. de sac. san. eccl. Auth. ingressi. vbi dr̃, se, & sua intelligũt. n. sua, ea, quorum uẽdicationẽ hẽt ff. de auro & arg. leg. l. Quintus, §. 2. nã & cũ dico alienum. ut ff. de relig. & sump. fu. l. 2. in prin. & hoc quidã

182 tenẽt, & iũge s. vers. 109. & inf. ver. prox. † Centesimoquinquagesimoquarto quęritur, sed si ecclesia est loco filii, ut supra uersi. proxi. quęritur, quã diu dominus a quo res tenetur, carebit re sua? Et uidetur, quod perpetuo, sicut et ecclesia perpetuo durat, quia nunquam moritur, ut 12. q. 2. l berti. 2. Dicũt quidã, ꝙ durat, quãdiu uiuit ingressus, argu. ff. de leg 2. pe to. §. 1. 12. q. 1. illi, qui. vel ecclesia cõparabitur loco filii, & ea rõne tenebit cẽtum annis. Item cõparabit loco nepotis, & ea rõne tenebit per alios cẽtũ annos, arg. ff. de usuf. cui ususfructus, et hoc, si tenebit a laico. Si aũt ab alia eccła, tũc datur ecclesię dominæ optio, utrum velit accipere pẽsionẽ, uel reaccipere rẽ soluto cõtractu intra duos annos, ut ĩ Auth. de ali. & emph. §. 1. Tu dic, ut supra uers.

183 117. † Centesimoquinquagesimoquinto quęritur, ꝯcessi tibi rẽ aliquã in emphyteosim usque in tertiã generationem cõpletã, ita ꝙ postea ad me reuertatur, demũ decedis relicta filia, & postmodum filia decedit relictis duob' filiis, un' aũt ex illis decedit unico filio relicto, nunc q̃rit, quid iuris? Primo ur̃, ꝙ ille filius fratris mortui illud ius consequat ex persona patrui sui, licet ex p̃sona sua nihil possit habere, q̃ est ex quarta generatione arg. ff. de tẽp. in inte. rest. petẽda. arg. ff. q̃ res pig. ob. pos. Aristo. ff. de decur. l. 3. Arg. tñ contra, ut nõ habeat

ADDITIONES.

a Ver. 69. *Et uide, quod dixi super versi. 72.*

b Eo. tit. *Non proximo, sed de condit. & demon. ibi, ut legãs uxori, si libertos habuerit, de suis intellexisse uidetur, & huic uidet standum ex quo a utro fuerant uerba prolata, vel stipulata.*

c Alex. IIII. *Hæc fuit Vrbani, & sequens, q̃ ext. de feudis c. 2. sup ult. glo. attribuit Inn. 4. fuit. Cle. 111. ut not. de rescr. si gratiose, 1. glo. lib. 6 per q̃ decre. expeditur hæc qõ distinguendo inter beneplacitum Papæ, & beneplacitum Sedis Apostolicæ, ibi uide & supra de actio. & petit. §. super. circa finem, uersi. item si Papa. ubi duas remissiones dedi.*

d Nepotib. vestris. *Inepte uidetur dictum de his, sine liberis, cũ ad ipsarum filios non transiret concessio.*

e Respon. utique. *Inepta responsio forma q̃onis, sed ad proximum se refert, s. quod solum ad coniunctos re & uerbo substitutio referatur, quod § quem allegas.*

beat ex persona patrui eo uiuente, ff. de admin. reru a.d
ci. pert. l. 2. Item q ad me nihil dēt reuerti, cū nōdū sit
tertia gñatio finita. Item vr, q heres defuncti nihil dēt
hře, cū ipse sit de quarta generatione. Dñt qdā, q fra-
ter defuncti viuēs totū habebit, & apud eum remane-
bit, quasi iure accrescendi, nā & in ꝯtibus inter viuos
locum hēt ius accrescendi, vt ff. de vsufr. accresc. l. 1. & l.
idem ēt, ff. de vsucap. si totus, & l. imper. i. & C. lib. x. si
socius liber. imperialis dece. vnica, ēt sine noua indu
ctione in eam partem, vt C. de donat q̄ sub mod. l. 3. &
a vide supra versi. 69 a† Cētesimoqninquagesimosexto
184 quæritur, vtrū filius, qui ab hereditate patris abstinet
possit hře, quę pater iure emphyteotico acquisiuit, seu
b accépit pro se filiis & nepotibus suis? b Et videtur, q
sic, licet non sit heres patri, vt ff. de verb. obl. quicunq;
§. 1. ff. ad Treb. debitor. § fi. ff. de leg. 1. filii, & duab⁹ legi
b⁹ seq. ff. de relig. & sump. fu. familiaria, ff. de sepul. vio.
quęsitū, ff. de acquir. hær. si quis uero. Arg. cōtra, quia
cum pater paciscitur filiis tanquam heredibus, si non
existant heredes, non debet ea hře, ut C. de uer. ob. cū
qui. §. 1. arh. ff. de pac. l. auus, qđ sp pîumitur, cū ex uoto
liberis oīa parent⁹, ff. de bo. lib. l. pe. uersi. facilorq;. Sed
ad hoc forte rñderi posset, q talis mētio filiorū nō sit
hoc casu facta ut hrdium, sed potius ut filiorū, ut sit pa-
ctū personale p se & filiis ac nepotibus tm, ut in Auth.
de nō ali. aut permu. rebus eccl. §. emphyteosim, & po
tius ur hic fieri mentio filiorū, ut alios hrdes ab hoc
iure excludat, qa qui in uno pmittit, in alus phibet, ut
C. de proc. marit⁹, ext. de trāslat. c. inter corporalia. Itē
c alia rōne, si fili⁹ repudiat bona, ergo & emphyteosim, c
q̄ bonorū appellatione continetur, ut ff. de acquir. rer.
do. l. rē in bonis, ff. de uerb. obl. stipulatio ista. ff. de reb.
sig. bonorum. Et vr hæc qō expedita per Auth. unde et
d si patēs, positam C. de inoffi. testa. d Quid si grauatus
sit fide cōmissarius restituere, an talia emphyteotica
ueniēt in restitutionē: itē quid si iuste fuerit exhæreda
185 tus, an priuabit emphyteosi sicut aliis bonis, †CLIX.
e quęritur, e quid si dñs ædificauit in solo, qđ cōcesserat
in emphyteosim, nunquid ipso inuito emphyteota il-
lud opus poterit demoliri, Respon. non poterit impu
ne, si fuit prohibitus ante emphyteota opus demoliri,
sed ante prohibitionem posset, vt ff. de usu & vsuf. leg.
186 l. heredes. † Centesimosexagesimo quęritur, sed qd.
econuerso, si emphyteota in solo, quod hēt in emphy
teosim, construit turrim, uel aliud, demum ipso dece-
dente solum redit ad dominum, nunquid, quod ædifi
catum est, solo cedet? Dñt quidam q sic, ff. de acqren.
rer. do. adeo, §. ex diuerso. Arg. tñ cōtra si. de leg. 1 sido
187 mus, sup, vers. 2. & ver. 101. † Cētesimosexagesimo
primo quęritur, qđ si dñs agit contra extraneum pos-
sessorem fundi emphyteoticarii, nūquid possessor cō-
demnabitur et ad fructus? Respon. non, vt ff. de cond.
in deb. l. indebiti, §. fi. ff. de rei vē. fructus, & iunge. ver.
188 51. & ver. 56 † Cētesimosexagesimosecundo quærit,
quid si serui sunt in re, vel possessione emphyteotica
cōstituti, nunquid emphyteota poterit eis libertatem
pstare? Resp. sic arg. C. de fundis patr. l. possessiones, &
ext. de rerum permut. c. 2. & 3. Et idē etiam vr in adscri
ptitiis posse dici. Sed pōt rñderi ad prę. l. q illud ideo
ibi contingit, quia conductores prędiorū patrimonia
lium dñi efficiuntur, sicut in plerisque legibus eiusdē
tituli hr, sed isti non sic. Poteśt tñ dici, q si emphyteo-
ta præstat eis libertatem, ut eatenus copellāt dño ser-
uire, quatenus emphyteota in emphyteosim durare
dēt, nisi eo aīo fecerit, ut ius, qđ hēt, uelit ad proprieta
rium pertinere. Vel distingue, an adscriptitii, uel colo-
ni fuerint in possessione, seu in re emphyteotica añ ꝯ-
tractam emphyteosim, an uero postea acquisiti sint,
ut si post possint ad libertatem perduci, alias nō, ar. ff.
de censibus, l. forma, in fi. C. cōia de leg. l. fi. e. circa me
186 dium legis. † Centesimosexagesimotertio quęritur,
pone, emphyteotam non soluentem canonem statu-
to tempore, dñs conuenit ad canonis pstationem, em
phyteota uero vult rē relinquere, & in canonis solutio
ne cessare, qrit, qd iuris. Rñ. si ꝯtus fuerit fm legē cele
bratus, in optione dñi est, vel eū expellere vel solūmō
canonē ēt pro futuro tpe exigere, vt su. ver. 13. Sed hoc
in ecclesia. Sed qd in priuata persona? Dic, quod si em
phyteota uelit rē deserere, nihilominus tenetur pēsio
nem

ADDITIONES.

a Ver. 69. *Hic erratum fuit in numero, sic & fortius su. de leg. §. nunc de episcoporū. uer. 40. quod tamē corrigendū non est circa allegationes sequētiū uersuū ī diuersis locis sæpius iteratas, sed suppleamus has duas qōnes, quæ numero deficiūt per duos uer. seq. ut statim in illis dicam, & hic corrigamus, ut dicat. 166.*

ADDE Alex. consil. 44. 1. lib.

b Suis. *Vides, q qō formatur de emphyteosi & feudo nō auitis, sed paternis tm super quib. uide, quod scripsi ext. de fi u. c. 2 sic per ult. gl. et in regula, non dēt aliquis. de regulis iuris lib. 6. fac q̄ tenet Guido de Suz super l. qui separatis. C. unde li. & ad feu dū auitum filiū admittendum, licet paternā hrditatē repudiet. uide inf titu. 2. uer. 27. & facit hoc ad duas qōnes sequentes. Et ad huius qōnis intellectū scias, quod Marti. de Fa. extr. tractatum qōnum, de quo dixi in prin. quæsiuit de filio, qui patre mortuo se reuocari facit per ecclesiā, a qua pater patrimoniū tenebat in emphyteosim, & p hunc modū creditores excludit. Dixi aūt, q qō ista plus in facto, q̄ in iure consistit. Nā si adiuit, uel se immiscuit, certū est, q tenetur. Si repudiauit, uel abstinuit, cōstat eū creditorib. nō teneri. In dubio distinguit, Aut pater in illis reb. ius ad filium transmittere non pōt, ut quia contractus sine pacto reuocationis finiebatur in eius persona, dic tunc filium non dici fraudulentū, et creditores non teneri, alias secus, alleg. ff de leg. 2 l. peto. §. 1. et ad l. Falcid. pænales. 1. respō. Allegabat prius contra eum, q ex quo post mortē patris, & ante reuocationē aliquo tempore possederat, psumebatur iure hæreditario possedisse, & sic adiuisse, C. de rep. hær. l. 1. debuerat. n. statim contrarium protestari, ff. de acquir. hæredit. pro hæred. §. 1. Nec uidetur quærendū, an bona fuerint patris. Satis enim est, quod pater primo, & ipse postea illa possiderit, facit ff. de acquir. l. gre. l. gerit pro hærede. Item patris contemplatione facta fuit renouatio, & sic quasi de suo esse uidetē, ff. de usuf sed & si quid. & talia hrditaria, dicunt & in petitione hæreditatis ueniūt. ff. de petit. hered. sed non tm. Videtur ergo fraudulenter hęreditariū ab ecclesia petitū, ff. de acqui. hære. si is, cui bonis. & C. de distraci pig. & qua sub imagine facit ff. ad Treb. l. ucius. §. Titia. p ipsa inducit. ff. de acquir hære. pro hæred. §. si qui l. & § fi. & l. si pupillus in fi. C. de repud. hær. l. 2. C. unde leg. l. non hoc. in fucit ff. communi diui. qui cohæredes. ff. si omis. cau. te. l. fi. ad munici. libertus. §. sola. ff. de oper. li. l. 4. de pig. lex uectig. ff. de in diem adaic. l. ubi autem. § sed Marcellus.*

ADDE Alex. cons. 12. 2. lib. Ro. consi. 21.

c Emphyteosim. *Hoc placet Acc. in brocardo R. 35. in R. qui repudiat, uide, quod dicam inf. tit. 2. uersi. 37.*

d De inof. test. *Puto, quod, hoc intenduti, si unus ex filiis, cui pater fecit donationem immensam, abstinens ab hæreditate, donationem illam retinet saluo fratrib. iure Falcidio, sic & iste abstinens tenebit emphyteosim.*

e Centesimoquinquagesimonono quæritur. adeo. *Qñ non esset dubia ī hærede, ad quē emphyteotica pertinere nō pōt nisi eo ꝑ hæres. qa non erat filius, uel nepos expressus in concessione, de illo. n. est dubiū, ad qđ facit, quod dixi in proximo qōne & remissiono, q ibi dedi. certū est, q ista emphyteotica ueniunt in iudicio familiæ erciscundæ, & in petitione hæreditatis, patet ff. fa. ercis. l. itē prædia. ff. de pet. hær. l. itē ueñdendū. in fi. ubi de hoc, & l. seq. si ueniūt ī diuisione & petitione hrditatis, ergo et in restitutione. facit de iure delib. l. quidā eulogio. Satis uidet, q si substitutus æque c. pax est, ut institutus substitutus, simul indiuiso et sine præstatione adiuit, q sibi prædicauerit. Ad sequentē aūt qōnē uidetur distinguendū, ut sup inter auitū & paternū, et secundo casu uideretur ponderandū, an pater pro se & hæredib. acquisiuit, an pro se & filiis et hæredibus, et secundum hoc in duobus casibus, scilicet primo et tertio illud perderet.*

AD-

ADDE Alexander consilio undecimo. allega. tertio. libro.

190 nē soluere. Alii contra, vt sup. ver, 11. † C xiiij. quæri-
tur, ecce emphyteota cœpit vagari per orbem sic, q̃a
ignoratur, vbi sit, & an viuat, nullis sibi existentib. filiis
uel nepotib. dñs uult rē habere, quasi redierit ad eius
dñniū, pcurator tñ illius asserit eū uiuere, q̃ritur, qđ iu
ris, Dicut quidā, ꝙ si p trienniū absuerit, licet semp pē
sio soluta fuerit, dñs utet̄ iure suo, & rē poterit uēdica
re, arg. ff. de ritu nup. l. si ita pater. & l. si filius. Arg. tñ ꝯ,
C. de repud. Auth. hodie. Alii dicūt, ꝙ expectabit quin
quennio, arg. in Auth. de nup. §. sed et. Sed hoc nō pla
cet. De diuersis aūt expectationib. no. ext. ut lit. nō con
191 test. qm̃ frequēter. §. si uero. † Clxu. q̃rit, si in casibus,
in quib. conceditū emphyteotę alienare, uel dño irre-
quisito, alias lege pmittente, de quib. no. s. uer. 112. &
seq. quid iuris transit in illū, cui alienat? Resp. vt eodē
iure modo sit penes eū, quo futura erat pene emphy-
teotā alienātē, ut ff. de cōtrah. em. l. q tabernas. ff. de dā.
infec. si finita. §. si. & sup. uer. 109. & forte poterit dñs
postulare. ꝙ se renouet eod. tenore, quo accepit, cū cū
ius dñii mutat in aliū, renouatio postulanda uī, arg. ff.
192 usuf. quēad. cau. l. oēs. ī fi. & uideas s. uer. 145. † Clxui.
quærit, quid si emphyteota cōcedit alteri in emphy-
teosim, ut sup. uer. 125. cui nūc secundus emphyteota
soluet canonē? Et uidet̄, ꝙ illi, q sibi cōcessit, est. n. ille
dñs. Per cessationē tñ primi emphyteotę poterit ex-
pelli secūdus, arg. ff. de pig. l. ex uectigali. & sit ī plerisq;
locis seruat̄. Alii tñ dicunt sm̃ emphyteotam dño te-
neri condictione ex lege. Alii dicunt, ꝙ tenet̄ dño sol-
uere pensionē, nō per cōdōnē ex lege, sed remedio rei
vendicatoinis, vt sup. ver. 127. Cum aūt primus emphy
teota ius suū, nō dando in emphyteosim alii, sed ven-
dendo, vel donādo, vel aliis modis similib. tūc videtur
ꝙ res transeat ad nouū possessorē, vnde cū onere pen,
sionis ab eo præstandæ, argu. C. de iure emphyteo. l. 1.
ibi, idoneus ad soluendū, &c. & ff. cōme. præ. l. cū fun-
193 dus. † Clxuii. quęritur, vtrū vtilis vendicatio, quæ dat̄
emphyteotę, vt s. ver, 45. cōpetat ei sine traditione? Et
vī dicere l. C. de iure emphy. l. 2. ꝙ sit necessaria tradi-
tio, sup. ver. 95. ad instar directæ uendicationis, ut C. de
rei uen. l. pe. Arg. contra, quia hæc uendicatio non ex
dominio, sed ex ꝯtu & iure emphyteotico nascitur,
arg. si arg. uect. uel emphy. pet. l. 1. Vnde ex sola cōuen
tione & ꝯtractu datur ad instar hipothecariæ, q̃ est in
rē, & datur eo sola ꝯuentione, ut C. de pig. act. l, 1. Et ꝙ
ibi dī, intellige necessariū ad q̃tū ad commoditatem
usus culturæ, & nō quātū actionē, arg. C. de iure em-
ph. l. 1. Quidā dicūt prius dictū esse uerius, ut ff. de Pu-
bli. cū sponsus. § ī uecti. sed illud mitigat dictio Forte.
194 ibi posita. † Clxuiij: quæritur, si dñs uolēs emphyteo
tā deucere, intentet rei uendicationē cōtra ipsū, ut su.
uer. 59. nunquid habebit pbare se dñm? Et vī, ꝙ non.
quasi nō liceat isti, qui hēt causam ab illo, sibi referre
dñii qōnē, ar. C. de pig. act. l. nec creditores. Sed dic cō
tra, arg. eius, qđ dī, rei vendicationē dari tanquam cō-
tra quēlibet, vt ff. ad exhib. l. deco. §. fi. ff. si quadru. pau.
fec. dic. l. 1. §. fi. C. de præt. 30. an. si quis emphyteosim
§. fi Si vero vī sibi dura dominii probatio, ut sup. uers.
56. agat condōne sine cā, vel ex lege, ut ī præ. uer. 49. &
sup. uer. 127. Sed adhuc opponit̄, nonne emphyteotæ
est dominiū, & ēt possessio? vt sup. sępe dictū est, qđ er
go condicet ab eo dñs, vt ff. usufr. quemad. cau. l. fi. Rñ
detentionē & naturalē possessionē ipsius emphyteotę
qđ est bene notandū. arg. ff. de cond. indeb. l. indebiti. §.
195 si numi. † Clxix. quæritur, ecce aliqs accepit in em-
phyteosim pro se & pro quibusdā aliis, puta fratribus,
uel uxore, uel aliis, quæritur, an ex hoc contractu quæ-
ratur alteri, si ipse non inducat̄ a dño in possessionē. Et
vī, ꝙ non, pp regulā, quę est Inst. de inut. stip. § alteri.
Quādo autē alteri per alterū quęratur, dic, ut C. si quis
alteri, vel sibi, l. multum. Vī tñ, ꝙ illud sit specialius in
hoc cōtractu, q̃ in aliis, tā ex cōsuetudine, q̃ ex lege, C.
de ius. emphy. l. 1. ibi, in quo quæ inter, &c. sicut & con-
tra prędictā regulā sunt plura alia specialia, ut no. Inst.
de inuti. stip. §. si quis alteri, ad hoc facit. in Auth. Col.
2. de nō alie aut per. re. ec. §. emphyteosis, in fi. ibi, hic
expresse nominetur, &c. ubi īnuitur, ꝙ ex sola nomina
tione, i. pacto, vxor quęrat viro, & vir uxori, quod non
est in aliis cōtractib. vt præ. l. multū, & ad hoc C. li. 10.
fi li. imper. socius dece. l. vnica, qa qđ ibi facit imperia-
lis auctoritas, hoc dēt hic facere pactum, & conceden
tis in emphyteosim & donatoris volūtas Et hic tenet
Iac. ꝙ habeat vtilē uendicationē, arg C. de don. q̃ sub
mod. l. 3. licet Ioan. illam legē intelligat in actione per
296 sonali. et uide s. ver. 4. † Clxx. quęrit, sed quid in ꝯtra-
ctib q sic fieri, ꝯsueuerūt, tu cōcedis mihi pro me & fi
liis meis & nepotib. & si decessero sine filiis & nepotib.
deueniāt ī talē, nūqd ex tali pacto tertius habebit ius.
197 † Clxxj. quęritur, quo iure petatur merces, Et dicunt
198 quidam, quod condictione ex leg. ni supra uersiculo
a 68. † Clxxii. [a] quęritur. quid si quis concessis in em-
phyteosim

ADDITIO

a Clxxj. *Hic mihi occurrūt duo, Primū, quod ver. allegatus, quē in pluribus libris sic uidi, parū ad propositū conuenire p. Secundo, ꝙ præcedentem, s. 157. sm̃ qđ in hāc materia erat principalissime tractandū, auctor sic tarde & sic succincte transiuit, maxime cū Io. de Blan. quē uidit, de hoc plene tractasset, ubi supra sua 2. q. dicens, ꝙ si cōtractus el eius forma probari pōt per testes, vel per publicum instrm̃, per quæ petere pōt stipulationem interuenisse super pēsione soluenda & pēsio fuit certa, aget ad illā certi cōdictione ex stipulatu, alias condictione ex l. Zenonis, C. e. l. 1. et Inst. loc. §. adeo, cū iste contractus sit inductus ab illa lege, nec est cautum, quo genere actionis, etc. C. de condi. ex lege, l. 1. Si aūt de contractu testes, et instrumenta deficiunt propter cōtractus antiquitatem, uel uideat agens, an pbare possit rem sibi pensionem soluisse pro fundo decem, uel uiginti annis, alleget cōtractū, uel stipulationē, ex uno illorū agat ff. de usu. l. cum de in rē uerso dicat, ꝙ antecessores sui et ipse dederunt talē fundum tali in emphyteosim pro tali pensione, & addere pōt, q̃ pensionem per stipulatione soluere promisit, qđ paratus sum probare. quia ipsius fundi pensionem soluit decem, vel uiginti annis. ex cursu. n. temporis inducetur præsumptio tituli, quia non est uerisimile, ꝙ quis pecunias suas iactet, ff. de probat. cum in debito. Si autem cā, uel titulus non allegaretur, ex solo cursu tēporis agere non pōt, C. de pactis, l. si certis annis. Non. n. inducit solum tēpus obligationem, ut ibi, sicut non tollit, ff. de act. et oblig. l. oblig. tionem fere, § placuit. hic uide, quod no. ext. de censib. c. peruenit in glo. 2. super ea scripsi. Est autem sciendum, qđ supra dixi de l. Zenonis, & dicit auctor in prin. huius §. & in uersic. 54. improbari per Petrum de Bel. pert. ut refert Cy. in ipsa l. 1. q. 5. dicit n. contractum inductum antiqua lege, ut patet ff. si ager. uecti. l. 1. & nota, l. Zenonis, licet per illam si repositus in nouam formā, carte §. adeo. Insti. loca, aperte dicit, quod contractus emphyteosis naturam receperit a Zenone, non dicit formam, sed naturā nec inuenitur sub illo titulo, si ager uectig. quod emphyteosis nominetur in tex. De rub. fateor, ꝙ post Zenonem formata fuit per cōpilatores Digestorum. Item mirandum, imo de hoc summe mirandum, cum leges illę non loquantur, nisi de cōdictionibus agrorum ciuitatum, quomodo dicunt per illas prouisum a contractibus nondum inuentis: ecclesiarum & priuatorum per manū emphyteoticam, miror etiam de amicissimo meo Cyno, qui. pro opinione, ꝙ agatur condictione ex l. Zenonis, inducit ut principalē. Iaco. de Are. cum tamen Azo id dixerit in Summa ipsius tit. in prin. & apertius antē fi. uer. ex hac actione, idem in ipsa l. frater. uer. custodiri. Et breuiter super omnes quæstiones post ipsos studiui utilitates illorum, qui summo studio sine ulla utilitate antiquos improbare conantur, quæ nunquam placuerunt. De utilitate dixit, quia qđ interest plus agere præscriptis uerbis, quam ex l. Zenonis, et tamen Accur. ubi supra, declarat utranque.*

phyteosim P.& fratri suo, ita ꝙ si alter sine liberis ma
sculis decesserit, res ad superstitem reuertatur, nunqd
filius naturalis excludet fratrem defuncti? Et uidetur
quod sic, quia in substitutione excludit, vt C. de instit.
& subst. generaliter. Iac. dixit, quod si defunctus sit ta-
lis persona, de qua sit verisimile, ꝙ voluerit iustum hæ
redum succedere, tunc admittitur, alias non arg. ff. ad
199 Treb. l. ex facto. §. si quis, s. uers. 67. †Clxxiij. quęritur
quid si dominus tibi uēdidit rem, quam mihi dederat
in emphyteosim, nūquid teneris me partem illā ha-
bere? Videtur, quod sic. vt C. de loc. & cō. l. emptorem
Sed illa lex loquitur in colono, qui non habet ius in
re: emphyteota uero, cum habeat ius in re, quia datur
ei utilis uendicatio, non potest ab emptore expelli, qa
res transit ad emptorem cum onere suo, ut ff. de acqu.
a rerum do. l. traditio. a †Clxxiiij. quæritur, pone, A dedit
200 rem suā B. in emphyteosim annua pensione sibi re-
tenta, post hoc A. uendidit P. & proprietatem & pēsio
b nem, quam retinuerat, b deinde quidam H. egit cōtra
B. uendicando rem ipsam ab eo per hypothecariā, di-
cens eam sibi fore obligatam, & ipse B ante sententiā
denunciauit A. ut ad[e]sset causæ, & eum defenderet, se
cūdum ea, quæ no. s. de primo & secūdo decr. §. restat.
ver. hic etiam uo. sed nō denunciauit P. emptori, nūc
P. agit contra B. à quo res euicta est, ut nihilominus si
bi pensionem soluat, quęritur, an possit. Et uidetur, ꝙ
non, & quod sibi sufficiat & prosit denūciasse A. cum
quo contraxit, quia cum P. non cōtraxit, quare sibi de-
c nunciare non debuit, arg. §. de euict. minor. §. denūcia
re. c Item si notorium erat rem esse H. obligatam, qui
euicit B. nō habuit necesse litigare, ff. de act. emp. l. ex
empto. §. item ait. Arg. contra, nam B. successit in locū
A. & loco eius erat, unde ius acquisiuerat. ff. ad Velle.
l. si. resp. 1. Sibi ergo fieri debuit denūciato, C. de euic.
l. auctore. quare periculum rei euictę spectat ad B. non
d ad te, C. de peric. & com. rei uen. l. post perfectam. d Itē
B. est in lata culpa, quia denunciauit P. quem uidebat
perdere ius suum, & tali culpa prope dolum est ff. mā
da. l. fideiussori. Super hoc dici potest, ꝙ A. bene potuit
uendere proprietatem, sed P. non potest petere a B. pē
sionem, potest tamen ab eo rem uendicare, & si B. uo
luerit soluere sibi pensionem, bene quidem, alioquin
rem perdet, & est sic ff. usufr. quemmad cau. l. omnes,
e in fi. Si autem B. iam ipsum P. dominum recogneue-
e rat, soluendo ei pensionem, euel alio modo, non accu-
satur denunciando A. imo periculum eius est, ff. de
precar. l. quæsitum.

ADDITIONES.

a Traditio. *Sed quæritur, an domino vendere uolente proprieta-
tē domus emphyteoticæ teneat emphyteotica illā ostēdere eme
re uolentibus? Videtur, quod non per l. 2. ff. de ali. pup. præstā. &
C. quando, & qui quar. pars, l. 2. §. 1. quæ facit etiam prò, cum de
immobilib. hic loquamur, & hoc tenendum per l. quamuis, ff. de
pig. ac. & ff. ad exhib. l. thesaurus, & de cloacis, l. 1. §. 1. & 3. Itē
licet dominis in talibus ponere custodes, ff. de vsu & ha. l. si ita,
§. 1. & de uentre in pos. mit. l. §. penul.*

b Retinuerat. *Quod potuit irreqsito emphyteota, de hoc sup. uer.
94. Tamen ubi r de quo auctor habuit hanc qōnrm, posuit hoc
factum emphyteota sciente, & quod ipse postea soluat pensionē
emptori, & hæc, uel horum alterū propter has allegationes au-
ctor non debuisset omittere.*

c §. denūciare. *Ibi dr̄, ꝙ etiam si seruus est qui uendidit, ei enun-
ciandum est. Item emphyteota negabat principium, dicens nul
lo iure caueri, ꝙ emphyteota teneatur denunciare, licet teneat̄
de euictione, & sic se tutū dicit ēt si nulli denunciasse, per l. illā.
C. de col. ad idē de ele. c. quanquam, de sen exc. c. is, qui. lib. 6.*

d Perfectam. *Et adnebat, quod si uenditori denunciari debuisset,
nihilominus & sibi eum. n. plures lędi possunt omnibus consulē
dum est, ff. & de mino. l. ait prætor. §. 1. & ff. de fundo do. l. fin.
facit regula, quod omnes, li. 6.*

e Pensionem. *De hoc sup. 128. Sed quod quæritur de uendicatio
ne & perditione rei, non uidetur procedere. Quomodo. n. uendi-
cabitur ab illo, qui non possidet, & per sn̄iam euicto? & quomo-
do nunc perdet, qui iam perdidit? Veritas tamen habet, quod qō
non ponit clarum thema, quia non declarat, quod, uel quale do-
minium uendicaretur. Nā si utile uendicabatur, denunciauit,
cui debuit, et s. a quo causam habuerat, si uēdicabatur directum
tunc debebat emptorem ipsius directi dominij in iudicio nomi-
nare, non dico denunciare, de quo hic tractatur, sed nominare, ꝑ
modum, quem ponit lex 1. C. ubi rem actio, & decre. quoniam.
ext. ut lite non conte. §. quod si super. Quo ergo ad suum utile
dominium euictum contra uenditorem, cui denunciauit, agere
debebat ad pretium, si quod dederat, & ad interesse & ad expen
sas, de quo supra titu. proximo §. fi.*

Baldus de locato.

FORMA Instrumēti locationis pedagii, §. j. ver. por-
ro. G. alii faciunt in forma venditionis, quod vendan-
tur fructus. reditus, & prouentus pedagii. alii addūt ver
bum Vsus fructus. Sed tamen exponi debet, id est cō-
moditatis & utilitatis, quia ususfructus non cadit in re
bus incorporalibus, sed est ius in corpore, & c. l. 1. ff. de
usufru. sed ius colligendi pedagium, seu passagiū. est
ius incorporale. Sed quid de lacu Perusino, si istrm di-
cit, quod uenditus fuit ususfructus aquæ lacus? Nam la
cus in patrimonio nostrę ciuitatis est, & similiter clu
sium Perusinum, unde uendi posset, nedū ususfructus
sed ꝓprietas, ut legit̄, & no. ff. de cōtrah. emp. l. sed Cel
sus, Itē isti emptores fructus ꝓ seipsos percipiūt, nō de
manu uēditoris, ergo sūt usufructuarii, ff. de usufru.
l. si qs ita. Itē a natura verborū & propria significatio-
ne attributa uerbis, & ab intellectu nō dēt recedi, ff. de
usufruc. leg. l. si alii. Nā quocūq; fuerit vallata intētio,
tñ uerbis standū est, nec sunt uerba cauillāda, ff. ad
Tert. l. 2. §. fi. Ex hoc sequitur, ꝙ oē periculū guerrę im
pediēs nō posse percipi dictos fructus, pertineat ad em
ptores, qa periculū est emptoris, maxime post rei, tra-
ditionē, ff. de peri. & commo. rei uen. necessario. In cō
trariū facit, nā uerbo uenditionis hic locatio significa
ri ur, cū sit uerbū gn̄ale, ff. de statulib. statuliberi a cæ-
teris. §. unus. & lex uocat redemptores cōductores, ff.
loc. l. in lege locationis. & de publicia. l. Cæsar. & sic ꝑꝑ
tempestatem guerrarū deberet fieri mercedis remis-
sio, ff. loca. l. si uno. C. loc. l. excepto. Sed pro prima par
te facit ff. de contrahe. emp. l. fillulas. §. frumentū. ubi
dicitur, quod si quis emit fructū in herba, periculū
contingens est suū, & si uenditor suscepit in se pericu
lū uis tempestatis, uidetur suscepisse periculum casus
insoliti, & uis immoderatæ, uel insolitę, quia illud ꝑti-
net ad emptorē. Cessante ergo pacto, omne periculū,
& omnes casus emergentes circa herbam prędictā ꝑ
tenent ad emptorē, nec ꝑꝑea fit remissio pretii. quasi.
n. spes emit̄, vbi nulla fit remissio pretii, ff. de act. em. l.
si iactum retis. nec vlla lege hoc cauetur, quod aliqua
remissio fieri debeat, nisi dicas, quod remissio, q̄ i una
specie contractus debet fieri, in eius quoq; fiat simi-
li, arg. ff. de præscrip. uer. naturalis. §. pen. Sed ista uen-
ditio similis est locationi. nam ad paria copulant̄, C.
de bon. aucto. iu. pos. l. in uenditione, §. 1. ad hoc facit
quod no. Iac. de Are. C. de iure emph. l. 1. Similem pari
ficationem habes ff. de fur. l. si seruus. §. locaui Solue,
ut not. Bar. ff. de publican. l. cotem. §. qui maximos. &
uide, quod no. ex. de locat. c. propter sterilitatem. & ff.
de pręscrip. ver. l. naturalis. §. at cum do. & de contrah.
empt. l. cum manu. lata. §. nemo. ubi dicitur, quod ven
ditio, quę fit annuo pretio, censetur locatio, & fit re-
missio ob guerras. Sed si vno pacto non fit remissio, ꝙ
actio, ius, & spes, non res emi uidetur. Bart. Sed certe
& emptio est annua quandoque, facit de præscr. uerb.
l. apud Labeonem. §. penult. & de act. emp. l. sic ea res. in
prin. & ff. loc. l. item quęritur. §. exercitu. Bal. uide infr.
§. proximo. In urbanis agris cōductis, quomodo ꝑꝑ ste
rilitatem fit remissio? quæ enim sterilitas cadere pōt ī
domo?

domo ornā leges, quę de sterilitate loquuntur, videntur loqui in agris. Respondeo, sterilitas est, si ex domo fructus & vtilitas percipi nō potest pp guerram, uel malū statum ciuitatis, ut in pręsenti est inter don. & qui hoc dicit, probare dēt damni quantitatem, intollerabilis, s. & enormis, quæ includit enormem lęsionē. nam causam sine interesse ꝓbare nil releuat. Bal. & sic oportet probare, quantum primo percipiebatur, & quantū minus postea. Bal. Forma instrumenti, quando locatur solū ad ædificandū uel ad aliud p.ātādum, uers. si vero ꝗs locat terrā. G. Si colonus seminauit agrum, an emptor possit reiici, non restituēdo sumptus: ver. sed pone. G. tenet, ꝙ posset expelli: sed cōtra videtur per l. colonus. in fi. ff. de ui & ui ar. uide ff. de loc. l. si fundus. Bald. An colonus, qui dēt hrē partē fructuum & redituum, dēat habere partem de fructibus arborum, uer illud aūt. G. uide, quod no. ff. de serui. rust. p̄. l. certo generi. in prin. ff. de dam. infe. l. damni. §. Sabini. cum sim. B. uide infr. §. prox. & hic no. vbi habes, quid de lignis arborum: uide inf. statim §. & hic no. Forma instrī emphyteosis ecclesiæ: & tractatur, quid dēt interuenire in renouatione ī §. sequitur, G. vide inf. §. prox. Quid est dicere, vsq. ad tertiā generationē, vel personam, item an sufficiat vnus tractatus, an requirantur plures, ver. porro, & ver. seq. G. Potest solui census p quinquaginta annos, si partes sunt in cōcordia, ver. fi. G. Et hic nota, ꝙ emphyteota, vel colonus nō potest incidere nec arbores cæduas, quæ sunt in fructu: G. de hoc ff. sol. matr. l. diuortio. per Dy. & Bar. & facit ff. de dolo, l. eleganter. §. 1. vbi deuastare arbores, & deuastare domū iudicantur ad paria. Bal. vide sup. §. an colonus. Si cōductor roncini suscipit in se periculū mortis, tenetur, etiam si equus decedat naturali morbo, puta ex viuolis, §. iam dicēdū. ver. ad euidentiā, G. Nam illa distinctio, an res erat eodem modo peritura. vel non, habet locū, vbi debetur æstimatio ratione moræ, non ubi ratione promissionis: & adde, qđ no. in l. 3. ff. loc. uide inf. eo. §. instrumenti, & §. & not. ꝙ Bal. An locator teneatur recipere equum magagnatū ver. sed quid ecce. G. & not. ff. de dolo, l. eleganter: §. 1 in gl. ord. & de fur. l. quidā. per Dyn. uide inf. §. æstimatio. Instrumentum locationis, & instrm socidæ boum, siue uacarū, uer. si autem aliquis boues, & uersi. seq. G. et no. ff. p soc. l. id, quod, & ff. de pig. l grege, in prin. Et nota, quod capitale saluum esse dēt primo detrahendū, & reliquum diuidendum, ff. pro socio, l. cum duobs, §. si in coeunda, & §. seq. & no. C. pro socio, l. 1. per Do. item uide ff. de in rem uer. l. quidā boues, & quod not. in l. si uentri. §. in bonis, ff. de priuil. cred. p Dy. uide supra eo. §. si conductor, & ꝙ capitale sit detrahendū & saluum. Si per pactū locator hoc faciat, ēt casu fortuito accedēte, an sit vsura, uidetur, ꝙ sic, ut in c. plerique 14. q. 3. ubi uide Bal. An emphyteosis cōfiscet, uide C. de bo. quæ lib. l. 1. per Bar. An possit dari in societatē uidetur inf. de soc. §. fi. & supra de accus. §. an ex cōfessione, infra e. §. inimicitia priuata. Quod si colonus dimittit boues in pascuis sine custode, & lupus cōcedit, an teneatur, in §. postquam, uer. quid si locaui, G. de hoc no. ff. de neg gest. l. si quis negotia, in gl. ord. & ibi Bar. & C. de epis. audi. l. nemo, & ibi per Cy. uide infra de sol. §. fi. Qui locauit operas, debet habere mercedem pro tēpore, quo stetit uacuus culpa conductoris, ver. & scias. G. Quid de eo, qui pluuia impeditur, ver. quid si faber. G. Et ibidē, an miles captus debeat habere stipēdium pro tempore, quo manet captus. G. An in Seruiana debeat peti possessio rei, an res, ver. porro & seq. G. de acq. pos. l. 3. §. per Dy. Nota, quod in contractu emphyteotico parua præstatur pensio, puta anno quolibet unus denarius. quia ecōtra domino hæc accidit vtilitas. quia omnia emponemata, ædificia, plantationes, & commoda sua sunt finita emphyteosi, §. nunc aliqua. uersic. 2. quæritur, G. Et hoc de annexis, seu affixis, nā illa exportari possūt, ff. loc. l. sed & addes, §. si inquilinus. Bal. Emphyteota est infra emptorē, & supra simplicem cōductorem, ff. de ꝯtrah. emp. l cum manu sata. §. nemo. & pōt præscribi emphyteosis sed non simplex cōdectio uide C. de præscri. 30. an l. male agitur, & l. cōpetit: per Cy. Et nota, quod emptor dat pretiū pro re, cōductor autē pro usu rei, emphyteota pro utroque simul, quia ut ille habet dominium, nā est duplex ususfructus, s. formalis & cālis, & ita est duplex dñium, s. formale penes emphyteotā, & cāusale penes dominiū, id est proprietarium, & adde, quod no. ff. cōmo. l. si ut certo, §. duobus uehiculū. Item lex emphyteosim uocat seruitutē propterea est ius formale, ff. de leg. 1. si tibi homo. §. fi Bal. feudum datur gratis, nō pro censu, tamen ex natura feudi debetur seruitiū, sed in emphyteosi debet̄ pēsio, id est, aliquis cēsus, qui potest esse tam in pecuniis, ꝗ̄ in rebus aliis: & sic est similis contractui innominato, ff. de præscri. ver. l. naturalis, §. at cum do. & ex cēsus qualitate & quantitate iudicatur, quis cōtractus sit, vt no. ī l. 1. §. 1. ff. de superfi. in gl. ord. Bal. & vide omnino infra eo. §. si debes. Bal. In contractu emphyteotico requiritur scriptura, sed cum cōtractus in scriptis necessario requirit, ꝙ partes subscripserit dico, ꝙ scriptura non requiritur ad esse, sed ad probationē esse, puta publicum instrumentū, & hoc probat cōsuetudo, quæ seruanda est, ver. quinto quęritur, & versi. sexto quæritur. G. & facit, quod no. Azo. C. de sacrosa. eccl. in Summa in, ti. fi. Bal. Ecclesia pōt dare in emphyteosim simpliciter, puta Titio. & tunc intelligitur de se & filiis & nepotibus, vt no. in l. etiam, ff. sol. mat. Item & in perpetuum, & tūc trāsit in omnem hæredem, ēt si nō sit de descendētibus, ver. 7. per G. Item in tertiam personā, & tunc intelligitur de filiis & nepotibus, supra §. sequitur. ver. porro. Item et ī tertiam generationē, et tūc dicunt quidam, ꝙ prima persona computatur, & uadit usq; ad filium & nepotem, in Auth. de non alie. §. emphyteosim. Alii dicunt, quod etiam pronepos cōtinetur, quia ego non sum generatio mea. nam nihil generat seipsum, ut dicit beatus August. fm Barto Si autē non apparet de originali forma, pręsumum in tres ꝑsonas, quia ita fieri consueuit. Vnde a communiter accidentibus ita præsumere debeo, scilicet factum fuisse, quod fieri solet, C. de fideius. l. penult. nisi consuetudo specialis illius loci aliter se haberet. Nam in dubio inhæreo consuetudini fiendi, utiendi & interpretādi. ff. de fundo instr. l. cū de lanionis. §. asinam. & de leg. 3. l. librorum. §. quod tamen Cassius. & ꝙ ibi no. Bald. supra de emp. & uend. §. 3. & infra eo. in fi. §. pe & §. nominum tertiæ generationis & de testam. §. relictū. Aestimatio bonis dati in socidam non facit emptionem: quia tūc uenditor non haberet partem de fructib. rei, extra de pign. c. ex literis. sed sic, ut sufficiat probari culpam, nec oportet probari interesse, nisi conuentū, l. 3. ff. locati, ff. pro socio, l. cū duob. §. quidam. Bal. uide supra eo. §. instrumentū. Pactum f[illegible] cū emphyteota prodest eius successori singulari ad excipiendū, nō tamen conuenire potest, uer. 8. & uer. sequen. G. facit l. j. de actio. emp. uide supra de emp. & uend. §. an pactū. & infra eo. §. pactū personale. Item tenetur restituere fructus, quos percepit emphyteota finita emphyteosi uer. sed pone. G. facit ff. sol. matri. l. si mora. in prin. & ꝙ ibi no. per Iac. ff. de rei uend. l. si emptor in prin. B. Emphyteota ecclesiæ licet cadat ab emphyteosi, tenetur tñ soluere pensionē, secus in emphyteota, priuati. uer. 1 . quærit. G. Eo ipso, ꝙ priuatus reciperet canonē, recōciliaret sibi emphyteosi, arg. l. 2. C. de iure do. impetrando, & no. infra, uers. 24. G. u. de infra eo §. recipiendo: & seq. uer. idē uidet̄ in ecclesia. Sed an emphyteota, qui uult renūciare rei, teneat̄ soluere cēsum? Dic ꝙ sic; quia ad idē tenet̄ ex ui cōtractus, ff. cōmoda. l. in cōmodato. §. sicut. secus in illo, qui tenetur pp rem ex

dispositio-

dispositione legali: quia talis cedēdo rei liberat, & facit ff. si ser. vend. l. & forte. §. Labeo. ff. de vsufruc. l. cū vsufructuarius ff. de damno īfecto, l. prętor. §. hoc edictum. ff. sol. matr. l. cum mulier. 2. & ibi per Iacob. ff. de legatis, 2. l. imperator. §. si centū, & ibi per Dy. & facit in ratione sui ff. loca. l. in naue, in fi. & hoc per Gul. & Bar. in l. is, cuius ff. de aqua plu. arcē. Emphyteota cadit à re non soluendo. hoc verum, si domino placet, uer. 13. nam is, in cuius fauorem dicitur aliquid nō valere, potest facere, vt valeat, ff. de iure dot. l. si res. §. fi. G & est gl. ordin. in l. 2. ff. si ager vectig. vel emp. pet. & facit ff. de iniusto, rup. & irri. test. l. filio. in princ. & ꝙ not. C. de ɔtratab. l. posthumo. & C. de testa. l. non dubiū. Bal. vide inf. eo. §. emphyteota cecidit. uer. an ipso iure cadat. & infra eod. §. emphyteota non cadit. & inf. eo. §. clausa. An biennium, vel trienium non soluēdi canonem curat minori, C. de admi. tutorum. si damnū, versic. 14. G. An currat ecclesię, C. de sac. sāct. ecc. l. placet. ver. 15. An ciuitati, ver. 17. Item an hereditati iacenti, ff. de neg. gestis, l. debitor. uersi. 19. ꝙ si iacet hęreditas domini, versi. 19. ff. de in diem addic. l. prædio. G. Item an hæredi ignoranti, vdrsi. 18. ff. de verb. oblig. l. ad diē per Cy. & adee, quod no. C. de restit. mil. ff. cum militaribus. & per Dy. in c. is, qui in ius. de regu. iur. li. 6. ff. de minor. l. etiam. Item nota, ꝙ hęreditas sustinet vicem defuncti in his, quę iuris sunt, nō in facto, ff. si quis test. lib. esse iuss. fu. l. 1. §. Sceuola. C. de bo. aucto. iud. poss. l. si pona. cū simi. Recipiendo canonem scienter videtur dominus renunciare legi cōmissorię: secus si ignorāter. item secus. si ɔtestetur, ver. 23. 24. & 25. G. vide supra eod. §. eo ipso. & §. seq. & infra §. prox. Itē si prælatus, syndicus, vel œconomus recipit, preiudicat ecclesiæ, versi. 27. G. item si recipit partē, & non in totū, an sibi præiudicet? sic, in pena commissa, extra de pœnis, c. suam. non in pœna cōmittenda, ver. 19. Qui soluit ꝓ tribus annis retro proximus, ꝑsumitur semper soluisse, C. de apoc. pub. l. quicunque. libro 10. ver. 28. G. Nō negare creditorē, nō releuat debitorem ab onere probandi solutionem, ff. de prob. l. quinquaginta. versi. 31. G. ecclesia nō cogitur recipere canōem, nisi de anno in annum C. de fide instrumē. l. plures. uersic. 31. G. infra eodem, §. empyteota non cadit, cum 3. §§. seq. An diuersa pœna apposita ab homine faciat cessare penā legalē, uersi. 35. G. Clausula Rato manente pacto, videtur appōsita in odium, nō in fauorem cōuenientis, vt no. in l. qui fidem. ff. de transa. vers. 35. G. Item ista clausula non mutat naturā contractus, nec pęnam, quę venit ex natura cōtractus, versi. 26. G. Pena legalis sępius committitur: pœna conuentionalis non, nisi semel, & si clausula Rato manēte pacto, &c. nisi sit expresse dictum, quod pluries committatur, & tūc ex uno facto non potest cōmitti, nisi semel: sed ex diuersis pluries uersi. 28. G. Si pro primo anno quis soluet pęnam conuentionalem, & iterū cessat secundo anno, an primus annus computetur in numero duorum annorum? dicit, quod nō: quia punitus est pro illo, secundū Vbert. versi. 39. G. A simili dicit statutū, quod pro primo homicidio quis soluet centum, sed si cōmiserit duo homicidia, decapitetur: Titius pro primo soluit, si secūdū committit, non tamen decapitabitur, quia primū non cōputatur in numero. Item si est absolutus à primo, non computaretur ī numero. Ergo idē, si soluit, ff. de re iud. l. si quis cum totum. §. plane. Sed dic cōtra, quia tantum est dicere, quantum, quod pro secūdo decapitetur. non enim fit condemnatio in secūdo de primo, sed qualitas personę cohærens auget penam. Sic dicitur C. de episcopali audientia, l. 1. & ff. de penis, l. capitalium. §. grassatores. & l. si diutino. Non obstat dictū Vberti. nam hæc pena succedit loco debiti. vnde pro primo anno satisfactum est. Idem dico, accusatio pro primo homicidio nō possit fieri, quia sit pręscriptum: tamen in numero cōputatur. quia præscriptio non debitum, factum nec qualitatem, vel maculā abstergit, sed iustitiā fieri impedit, ff. de iure iur. l. sed si vnus, §. si ante. Bald. An vna pręscriptione tollatur annua pensio: tenet Azo, quod sic: quia ista est diuisio pręstationis, nō causę, vel debiti, nam pręscriptio elidit causam primam in radice. Vnde quicquid ex ea sequitur, elisum est: nec repeti actio, nec recitari dicit, C. de annali excep. l. fi. §. fi. vide, quod habes C. de vsuris, l. eos, in pri. sed illud est ratione accessorii, cui derogatur, si in principio pręscribitur, itē vide, qđ notatur C. de pscr. 30. an. l. male agitur, & l. competit. Argu. contra ff. de stip. seruo. l. si seruus communis Meui, §. fi. uer. 41. G. uide supra depositio. §. ponit colonus, uersiculo, attēde tamen. Si debens ꝓ censu quolibet anno decē, soluit quinque per 40. annos, an præscripserit? Resp. nō præscribit rei. Sed an canon? dic, referre, an soluit quinque, ut partem decem, & non pręscribit: an simpliciter, & tunc sic, ff. quib. modis vsufru. amit. l. is, qui. ner. 13. Emphyteota per mille annos non soluendo, nō ꝑscribit rem, si ut emphyteota tenet: quod ꝑsumitur, quia nō debet, nec potest sibi mutare causam, id est, titulum & qualitatem possessionis. ubi aūt possessio interuenerit, tunc alia ratione de iure canonico nō præscribit, quia est malę fidei: sed de iure ciuili pręscribit vt l. male agitur, C. de pręscrip. 30. ann. in gl. ordin. ver. 44. G. uide supra eod. §. emphyteota esse, & c. infr. e. §. utrū emphyteota. in fi. & sup. de posi. §. pono me possedisse per colonum, & §. pono, ꝙ Titius, & §. se. Emphyteota gaudet bono casus prosperi, ut alluionis, uel fertilitatis: sed nunquid pro isto augmēto aliquid pręstare tenet? Dixit Azo, quod sic, pro insolito incremēto, opere. uel alio, de quo debuit cogitari. iō tenet Cy. quia ratione soliti non fit remissio, nec augmētū, sed ratione insoliti: de hoc est glos. aurea ff. locati. l. si merces. §. vis maior. in gl. magna in fi. quę ponit hāc doctrinam. B. Inimicitia priuati conductoris locatori nocere non debet. ff. locati, l. si merces. §. culpę. sed inimicitia publica sic, eadē l. §. vis maior. nam omnes tāgit publicum damnū & iniuria publica. Bal. An emphyteosis, vel feudū possit confiscari, facit, quod no. C. vnde vi, l. si quis in tantam. & ff. de damno infecto, si finita. §. si qua. Itē in iurib. inseparabilib. a persona vera translatio fieri nō potest, ff. de nouatio. l. si vsufructu. Hinc est, quod maiore capitis diminutione vsufructus non cōfiscatur, sed interci dit, ff. de vsufructu, l. corruptionē vide infra de feu. §. an feudū. Et quid de legitima, vide infra de donatio. §. penult. in fin. & supra eod. verss. an emphyteosis cōfiscetur. Emphyteota acquirit vtile dominium, quod subalternatur directo, & vt sic dixerim, reddetur simile in feudatario. Itē habet naturalē possessionē, sed de minus hēt directū dominiū, & ciuilē possessionē, & hęc ciuilis possessio emphyteosi finita associat sibi naturalē, id est, dat facultatem domino intrandi propria auctoritate, ff. de acq. poss. l. naturaliter. §. nihil commune. scilicet si emphyteota nō neget se emphyteotam. secus, si neget, vel alii vēdiderit, ff. de vi & vi arma. l. cū fundū. ff. soluto matri. l. dotis: versi. 45. 46. & 47. vbi omnino vide, C. de pignor. l. 3. per Bat. & ita uī intelligi s. ti. proxi. §. emptor possessionis. Si emphyteota cecidit ab emphyteosi in agēdo cōtra tertiū, an ille tertius possit sibi hoc opponere, Et vī, ꝙ sic, quia ipso iure cecidit ab emphyteosi. ad hoc facit, qđ no. ff. de cōp. i. debit. l. indebiti. §. si nūmi. In contrariū, quia nisi dñs opponat, nemo pōt opponere, ff. de iniusto test. l. filio. & est gl. ordi. in l. 2. ff. si ager vectiga. & facit, qđ no. ī simili ff. fami. erciscūdæ, l. his cōsequēter, §. j. Sed ibi ī priuatione, quę desiderat sñiam hominis nō in annullatione legali, ff. ad Sylla. l. necessitate §. nō alias. Dicunt quidā, ꝙ emphyteota pōt agere, quia nō cadit a iure suo, nisi ꝑ sententiā, quæ nō pō. ferri, nisi

domino

domino petente, sed verius est, quod a iure cadit: quia ius emphyteoticũ nõ est ius ꝑpetuũ, sed caducũ, ꝑter- tim finita ꝑsona, seu generatione, nã in illis iuribus inseparabilib. a persona, vera transmissio fieri nõ potest, ff. de nouatio. l. si vsusfructus. Item interdum lex apponit uerbum, quod est nota priuationis sub tẽpore præterito, interdum sub præsenti, interdũ sub futuro. Primo & secundo casu priuatio fit ipso iure. est enim canõ latę sentẽtiæ. Tertio casu fit per sententiam, vt no. in l. si quis in tãtam. C. unde vi: sed hic loquit lex ꝑ verba præteriti temporis, sic no. ff. de capitis diminut. l. amissione, §. 1. Licet tamẽ cadat ipso iure ab emphyteosi, nõ tamen a possessione naturali, vt not. ff. ꝓ socio, l. cũ duob. §. idẽ respondit. Dico tamen, quod cadit a iure suo, respectu domini, nõ respectu tertii, & ideo tertius non habet ius opponendi de nõ soluto canone. Sed de generatione finita puto ꝙ possit opponere, quia quod naturaliter fit, omnibus prodest, quorum interest, arg. ff. de vsufruct. l. naturaliter. Arg. contra, ff. de seruit. l. 4. in principio. Sed respondeo per l. foramen. §. fi. ff. de seruit. rust. præd. quandoque etiam, quod ciuiliter fit, omnibus prodest, quorum interest, ff. de in off. testam. l. posterum. §. si quis. Bal. ver. 47. G. uide infra eod. §. exceptionẽ canonis, & sup. deposit. §. positio esse debet, & supra eod. §. emphyteota cadit. Si dominus nõ vult propria auctoritate colonũ, vel emphyteotam expellere, sed per iudicem, an iudex de plano dabit licentiã ui so misso, an erit necessarius libellus? Dic, quod de plano, si constat per instrumẽtum. alias per libellum, versic. 39. G. Sed videtur, quod per libellum tantum, C. de interdictis, l. prima, & ibi uide Dynũ, & quod notatur in l. prima, per Bartolum & per Dynũ Instit. de interdict. §. retinendæ. gl. in l. interdicti, ff. vti possidetis, & C. vnde ui, l. meminerint. Instit. de liber. h. vltimo. Primũ uidetur defendi iure possessionis ciuilis, officio iudicis implorato, arg. ff. de officio proconsul. l. prima, & de officio ꝑsidis, l. illicitas, §. ne potẽtiores ff. ne uis fiat ei, l. si quis, missum. Bal. Quis pręferatur in vendicãdo, an ecclesia an emphyteota? uersiculo secundo, G. ff. de usuris, l. cuiuscũque, §. primo. Isti agũt diuerso iure ad diuersa, ideo ius suũ vnicuiq; reddi debet, & hæc vtilis & directa se compatiunt in origine & executione. Sed si tamen non compatiantur se, dic, vt no. ff. de nouat. l. 4. cum simil. scilicet in ꝑsonali. In reali dic, ut l. si quis emptionis, G. Iacobus dicit. Aut vtilis oritur ex eadem causa cum directa, aut ex diuersa, aut ex cõtraria. C. de præscrip. 30. annor. l. si quis emptionis, & ibi Iaco. Bu. Bal. An quis soluendo censum, rei suæ, intelligatur rẽ suã tradere ecclesiæ & donare, ita quod licet ecclesia nõ habeat instrumentũ, qualiter in emphyteosim cõcesserit, tamen sufficiat ecclesiæ hoc, scilicet longo tẽpore cẽsum recepisse. Et dixit Hug. quod pręsumit donatio. C. de don. l. censualis. Item pręsumit traditio, C. de don. l. quisquis, licet ecclesia acquirat dominium sine traditione, C. de sac. san. ecc. l. fi. Sed illa loquitur in titulo uero, non in titulo pręsumpto, de hoc uersi. 52. G. Bart. tenet pro ecclesia, C. de iur. & fac. ignor. l. cũ falsa. per Bar. Ego dico, quod aut liquet de ꝓprietate soluentis, & tunc non nocet sibi soluisse cẽsum. quia pręsumitur errasse in domino, aut non liquet, & tunc præsumitur pro ecclesia, ff. de vsuris, l. cũ de in rem uerso, ubi de hoc Bal. in feudo, uide inf. de feu. §. si in rẽ meã. uide sup. de restit. spolia. §. an patientia, & infra §. nota, quod in certa, uide supra de cõfessis, §. an confessio facta. Si teneo rem alienam, & pro ea soluo cẽsum ecclesiæ, an pręscribam, ita quod nõ soluo cẽsum ecclesia possit uendicare. Videtur, ꝙ sic, qa respectu ecclesię possedi, ff. de condict. indebit. l. indebitũ, § fi. ff. de do. causa mortis, l. si alienam, uers. 52. & 53. G. Non tamẽ dominus possidet per emphyteotã. sicut nec ꝑ fructuarium. ff. usufruct. quemad. cau. l. prima, in fin. ubi de hoc, licet contra no. in l. si quis ĩ tantã. C. unde vi. uide sup. uers. 46. G. Quot modis ꝓbet ecclesia se dominã, agendo ꝯtra nõ emphyteotã, uer. 66. & 67. G. uide omnino infra eo. §. dñs põt. Ecclesia non hẽt Publicianã ex solo titulo sine traditione. uersi. 58. G. & vide ff. de dãno infec. l. si finita. §. si de vectigalib. ꝑ Dynũ, est verũ uolẽdo inchoare originẽ Publicianę in se, sed ex Publiciana actoris succedit sola usucapiendi cõditio sine traditione, ut ĩnuit gl. ff. de Publicia. l. si aũt. §. si duob. Simile in legato rei alienę, ff. de public. l. sed & aliena. & l. cum sponsus. §. is, cui. & in hypothecaria, ff. de pig. l. si ab eo. Bal. uide de titulo præsumpto sup. §. an qs soluendo. & int. eo. §. emphyteota nõ habet. ĩ fi. tituli. Nõta, ꝙ ĩcerta chartula ecclesiæ, quæ nõ exprimit possessiones & loca, nihil probat, uer. 59. ubi de hoc plenissime, & uer. 58. G. Præsumit tamen ex cõparatione census magis, uel minus, arg. de minor. lg. l. fi. §. cui dubiũ Emphyteota cogit declarare rem, ꝓ quia soluit, uersic. 60. G. arg. C. de trãsac. l. agẽ cũ Geminiano. Item si habet chartulã cõcessionis, uel renouationis, tenẽt eã ꝓducere, ff. de actio. empti, l. Titius. C. ad legẽ Falcid. l. si prædiorũ. nam talis chartula cõis ur̃, quia cõe cõmodũ & cõmunem utilitatẽ cõtinet, ut no. ff. de eod. l. prætor. §. 1. & iudex nõ debet pati, ꝙ ueritas occultẽt, ff. de falsis, l. j. §. j. Et si dicat̃ illud nõ eẽ verũ, quia editio instrumentorum rei non dẽt fieri actori ad intentionẽ fundãdã, vt C. de edẽdo, l. j. & l. qui accusare. & l. fi. respon. illud est verũ ad fundãdã originẽ petitionis, sed hic origo petitionis est directũ dominium, qđ nõ põt negari, C. de agricolis & cẽsitis, l. litib. Ille ergo, q rẽ alienã possidet, dẽt docere, quo iure possidet, aliter põt expelli, saltẽ ꝑ iudicem, C. de ꝓbat. l. siue possidetis Et si dicat̃, ꝙ dñs accipiendo censũ vr̃ ꝓfiteri eũ eẽ emphyteotã, ff. de vsuris, l. cũ de ĩ rem uerso. respondeo, ꝙ verũ est pro tpe præterito. Et si dicat dñs replicãdo, ꝙ emphyteosis sit finita, ad illã replicationem debet fieri editio, facit ff. de ꝓbat. l. census. ff. ad legem Falcidiã, l. maritus, §. fi. Multũ ergo prodest hr̃e fundamentũ: & hac rõne instrorum rei fit editio, C. li. 10. de discus. l. ne casu. Imõ fit instrm de nouo, C. de lib. cã, sicut data. nam intentio rei est fundata sola negatione a principio, C. de excep. l. si quidem, & de prob. l. 50. Bal. Quod tñ dixit G. s. in prin. ver. præsumitur, videlicet ex quantitate solutionis præsumi qualitatem rei, est uerum de quãtitate, ex qua hoc colligi possit, vt no. ff. de superti. l. 1. §. 1. puta ex simplo, vel ex quinquagesima, quæ dat̃ noĩe renouationis, non aũt ex vno nummo, qui datur noĩe renouationis, non aũt ex uno nummo, qui datur annuatim, ff. de acqui. possess. l. si quis ante. versi. 67. G. An vero dominus ipse teneatur ostendere chartam emphyteotæ, ver. 63. vide supra eod. §. an quis soluendo. & infra eod. §. an sit restituendus. Si emphyteota negauit rem esse ecclesię, & ꝯuictus velit se tueri ꝑtextu emphyteosis, nõ põt, qa negãdo ĩteruertit possessionẽ & tanquã male utens re debet expelli, ver. 65. G. Item in feudo, quia feudũ dñi beneficio conceditur, & beneficium inficianti nõ datur, ff. de interroga. act. l. non alienũ. nisi re integra pęniteat negationis. factæ, ut no. Instit. de actio. §. item mili. & ibi glo. ordi. & facit, qđ no. in Auth. de trien. & semi. §. pen. C. de fid. instrũ. l. 3. extra de fide ĩstrumen. c. perpetuus. per Innocen. G. uide infra de re iudic. §. quod ĩ possessorio. & infra eo. §. negotio. & supra de exceptio. § qñdo qs negat. Exceptionem canonis nõ soluti nõ põt opponere tertia persona, ver. 65. & 77. G. emphyteosis ecclesiæ nõ trãsit ad filios naturales, versic. 66. etiã si legitimẽt, ut x. Col. si de feudo fuerit cõtrouers. §. naturales. vid ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si qs. ꝑ Bar. l. j. ff. ad municip. Si emphyteosis est cõcessa duob. fratribus tali pacto, quod post mortem eorũ ad ecclesiam reuertatur, uno mortuo pars eius fratri accrescit, nõ ecclesiæ. uer. 69. G. arg.

ff.de hęred.institu en.l.Lucius. Et istud ius accrescēdi trahit secūdum effectum sine noua possessione, ff.de hæred.instituen.l.liber homo.§.Titius.ver.70.G.vide infra eod.§.vnus. Si duob.pro indiuiso res concedit, vno non soluente, tota reuertitur ad ecclesia, versic. 70. G.& ver.73.ff.de contrahēd.em.l.fistulas.§.qui fundū. Quidā vendidit mihi rē, dicens, ꝙ proprietas erat ecclesię, & quod ab ea debeā renouare, an per hęc verba quęratur ius ecclesię, si ante nullū ius habebat? Respōdeo, ꝙ non, ver.74.G.arg.ff.de arbitris, l.arbiter inter, Bal.Si vnus emphyteota efficitur ꝓprietarius suę partis an perdat ius accrescendi in parte socii? Respondeo, ꝙ non, licet sit mutata qualitas dominii, quod est no.ar, ff.de hæredib.instituēdis, l.1.§.qui fideicommissum. ver.75.G.vide supr. §.emphyteosis.& infra eodem, si quis accidit.& §.seq.& vers.de materia iuris accrescēdi. Quid si ecclesia concessit filiis omnia, quæ patri cōcessa fuerat? Respondeo, omnia presumūtur emphyteota ver.77.G.communia prædiorum, l.in tradēdis. in principio. Sed ego credo, quod ecclesia debeat ꝓbare, quia eadē incertitudo est ī termino referendi, quæ est in termino, ad quē fit relatio, ff.de cōdit.& demōstrat.l.in testamento.la 1.itē probatio ecclesiæ debet esse certa & clara, extra de probat.c.in presentia.cū simil.Bal.Sed quid de eo, qui recognouit animo donandi oīa bona sua in emphyteosim ab ecclesia, an ista recognitio noceat filiis successoribus in ꝓ propriis eorū bonis aliunde quęsitis? Et dic, quod non, quia bona hęredis non includūtur in generali recognitione defuncti, ff.de pig.l.Paulus.& ff.de vulgari & pupillari subst, l.cohæredi.§, cū filię. Nec fideicōmissum, ff.de separ. bon.l.2.§.sciendū.ff. de minor.l.au. prætor.§.pe. Bald. Et iō in emphyteosi Comitū de Clemedio non veniunt bona, quæ acquisierūt posteri donaturum Bald. An filius hæres institut' in re certa, succedat ī emphyteosi ecclesiæ pariter cum hærede vniuersali? Et videtur quod non, quia feudum & emphyteosis non petitur ratione hęreditatis, vt no.ff.de pet.hær.l.item videndū.ī fi.in re incerta, sed in quota, ff.si pars hære.pet.l.1.ī pr. Item pater, qui certam rem filio assignauit, aliud videtur alteri commisisse, seu contulisse, ff.de leg. primo, qđ in rerum §.si quis. Sed potest pater gratificari vni filio de suo lucro, arg. ff.de assig.li.l.j.& de legatis, 2.l, vnu ex familia. Itē pater in dubio videtur ꝓuidere filio, vt hędi, ff.de pactis, l.si tibi.§.si penes.de hoc vide infra vers.58. G.Quidam distinguunt, aut pater accepit sub nomine appellatiuo filiorum.& tunc virilis fiat distributio: aut sub nomine appellatiuo hæredū, & tūc hæres vniuersalis preferatur, de hoc in vers.163.per G.& vide in versicu 113.G.C.contrahenda & commit.stipul.l.2.& 3.Bal.Negatio debet interpretari ī meliorē partem, in Spec.de locat.§.nunc aliqua, uer.65.G.Consuetudo eligit promogenitum, & licitum est unū eligere ex fratrib.uersi, nono quæritur, G. Emphyteosis debet potius renouari posteris eius, qui quondā fuit emphyteota, qua aliis, & si aliter fit committitur iniuria, ff.de aqua quotid.& æstiua, l.1.§.promittitur & ibi Bar.dicens, quod propter hāc iniuriam poterit appellari, & allegat c.bonæ.de postul.prelat.& quod ibi no. Quis effectus horum uerborum? Respondeo, ut no.ī l.si mihi a Titio.per B.Emphyteota non cadit a iure suo, si non soluit, cū ideo non soluit, q habebat exceptionem compensationis, uersi.79.G.Si nescitur, utrū qs sit emphyteota, an uerus conductor, tñ potest expelli, si cessat per bienniū, uer 80.G.Si possessor soluit, & non uerus emphyteota, an prosit vero emphythotę, uer.81.G.Solutio, dic, sufficere, qa possessor re ipsa gessit negotiū, emphyteotę. Item qa, ubi agitur de iure conseruando, non refert, a quo fiat, ut no.ff.de uerb obli.l. cum seruus.per Dy.& ad hoc facit ff.de pigno.l.lex uectigali.& ff.de usufructu, l.arboribus. 3. quid tñ. & ff. quemad.seruit.amit.l.qui fundum, secūdum Azo.Bal. Emphyteota nō dicitur celeriter satisfacere, si expectat libellum, vel requisitionem, uersi.84.G.ff.de petit.hæ. l.item ueniunt.§ ibidem, C.unde ui, l.nō ab re.Inst.de actio.§.item mista.Bal. An valeat pactū, ꝙ emphyteota non soluendo non cadat a iure suo, versi.88.G.Dic, quod sic, secundum Odof.G.Nūquā emphyteota habet ius alienandi, nisi saluo iure domini, vers.110.C.ne rei do.uelt emp.l.vniuersas.G.Dominus potest vendere ius suum emphyteota nō requisito, vel vasallo, uer. 94.G.uide gl.ff.de fideic.liber.l.inuitus.Bal.Pactum, ꝙ emphyteota possit uēdere, intelligitur premissa requisitione domini, versi.94.G.quia pactum intelligitur secundum ius commune, quod est no.G.Sed gl. in l. sed & si quis.§.quęsitum, ff.si quis cautio. in fine magnæ glossę, dicit, quod pactum semper debet aliquid operari: uide ff.de damno infecto, l.dami, per lac. Pactum ꝑsonale appositum cum emphyteota, nō afficit secūdū emptorem, ff.de legatis, 3.l.pater.§.15.versi.97.Dominus, qui dicit, uolo emere, non est expectādus: secus si dicit, uolo deliberare, versic.centesimo quæritur.C.ad Tertul.l.fini.§.1.Bal. Vtrum emphyteota possit donare, in dotē dare, legare, testari ī extraneū, & an debeat laudum, versi.107.& versi.seq.& ver. 115.G.uide C.ne rei do.vel templ.l.vniuersas.& iqi per Bar. qui male intellexit illā legē.quia ibi loquitur, quādo emphyteota velit donare iure ꝓprio, nō iure emphyteotico. & ad hoc sentit in gl.quę loquitur de præscri.30. annorum, nam hæc non probat contra creditorem. Si enim alienasset iure emphyteotico, emptor non pręscriberet, ēt ꝑ mille annos, vt l.male agitur. C.de præscrip.30.annorū, uide supra eodem, §.degens.& infra eod. §.emphyteota possit. Bal. An emphyteota possit suū bñficiū alienare, non seruata forma legis vltimæ? Et dic, quod nō: versi.119.G. An emphyteosis possit trāsferri ad ecclesiam, ver 116, G.tenet quod, non facit, quod not. ff. de verborum oblig.l.si ita quis, §.ea lege. Si tamē emphyteota ingreditur monasterium, tūc transit cū uniuersitate, ver.120.G. An filius fratris dicatur nepos, no.in c.fundamenta, de elect.lib.6.in Nouell. An emphyteota possit ꝑmutare, uel pignori obligare, uel ad non modicum tempus locare, uel alteri in emphyteosim dare uersi.121 & tribus uersi.sequētibus, uide supra §.utrū emphyteota, & inf.§.potest.Item an emphyteota possit rem dimittere inuito domino, uers.128.G.Qui tenetur empyteotæ dare uiam, an ea destructa teneatur dare aliam uiā.uersi.130.G.An alluuio sit emphyteotæ, an thesaurus, uer.131.& uersic seq.ff.de rei uendic. l.a tutore. Valet pactum etiam cōtra naturam cōtractus; tamē in uno capitulo factū, ad aliud capitulum nō extenditur, uers.133.uide supra eod, §.pactum. An sit reficiendum instrumētum perditū, & an emphyteota teneatur edere domino? uersi.140.& uersic.sequenti.G. uide sup.eodem, §.nota, quod incerta. Porro accrescēs accrescit sine onere pignoris, ff.de pigno.l, lex uectigali.uersic.143.G.Nepos ex filia bene cōtinetur appellatione liberorum, C.de condit.insert.l.1.sed non appellatione masculū, uers.146. Potest unus ex liberis portionem suam dare, cui uult ex illa prole, uersi.147.G. Si quis accepit instrumentum emphyteosis pro se, & uxore, & liberis, uxor habet dimidiam, & uir aliam dimidiam, versic.149.nam liberi, partem non faciunt uiuis principalibus. G. Bartol.dicit, quod ideo ibi habet locum ius accrescendi, quia intererat dantis & accipientis, quod haberet locum ius accrescendi: Bart.uide supra, eod.§ porro, & §.si unus emphyteota, & sup. eod.§.filius naturalis.in fi.ti.& infra § proximo. Ius accrescendi uadit ad magis coniunctos, qui sunt de una parte, non de alia, argu.ff.de vulgari subst. l.cohær.§. qui discretos.versic.151.G.& adde, quod nota. Hyn.& Bar.ff.de uer.obl.l.si mihi & Titio. Et not.quod ius accrescendi

crescendi habet locum in contractu emphyteotico ex impedita acquisitione a principio, ff. de contrahen. emptio. l. fuodus ille. & eorũ resoluta acquisitione ex post facto, Nã in contractibus, in quibus habet locum natura caduci, habet locum ius accrescendi, ff. de vsufructu accrescendo. l. 1. §. penult. Hac ratione habet locum in donatione causa mortis, & in mortis causa capione, ff. de fideicomi. liber. l. Thais §. Stichus seruus. C. de cad. tollen. l. j. §. fi. Et atten[...], quia ubi emphyteosis sumpsit originem in vna persona, inter posteros habet locum postea ius accrescendi, quia mort. c. ũ capio, & ut no. in l. si mihi & Titio. & per Bar. & infra de feud. §. quoniã. uersi. 36. per G. & q[...] illa uerba Vsque ad tertiam generationem, uidentur repetere emphyteosim in persona superstitis, l. si cum in anno. ff. quibus modis vsufructus amit. Bar. Sed quid, si uni fratri in diuisione venit allodium, feudum, vel emphyteosis, vtrum post talem diuisionem habeat locum ius accrescendi? Et gloss. innuit, quod ad proprietatem reuertatur. C. fam. er. l. si familia. in gloss. Nam nil tenenti de emphyteosi, nil accrescere potest, quia ius accrescendi fit rei, ff. de vulga. substitutione, l. ex facto. §. fin. Argum. contra, ff. de vsufru. l. si Titio. §. usufructum Bald. Si recepi emphyteosim pro me & filii meis, an nomine filiorum contineatur monasterium, quod ingredior, uer. 154. & uer. sequen. G. Credo, quod non, quia in contractib. stricta interpretatio & propria fieri dẽt, non impropria Bal. Nomina tertiæ generationis non includitur pronepos, quod ergo, si superest ex filio nepos, ex nepote alterius filii pnepos, in ver. 155. G. Rñ, pars defecta nepoti accrescit. Sed Bar consuluit, pronepotem includi, quia est tertia generatio, & non computat stipitem ab eo, quia ipse non est generatio, sed generãs præsertim si verba, dicũt Vsq; in tertiam suam generationem. Computatur ergo stipes, quo ad acquisitionem, sed non quo ad numerationem generationum, secundum Bar. Sed Spec. dicit, quod idem est dicere. In tertiam generationem, quod tertium gradũ. Nam dinumeratio graduũ a stipite fieri dẽt. & pro hoc in Auth. de non alie. §. emphyteosim. per Bart. Et facit, quia si charta diceret Vsque ad primã generationem, quod contineatur primus hæres, ergo stipes non computatur. Et si tu dicis, non contineri primum hæredem, verborum significationem obtundis. vide sup. eodem §. ecclesia potest. Bal. Licet quis renunciet bonis paternis, non tñ renunciat emphyteosi stipulatæ a patre liberis, C. de inoffi. testamẽ. Auth. vnde & si parẽs. uide supra eodem. §. an filius hæres. Nec hæredes extranei illud habent in hac emhyteosis comerciũ, vt not. ff. sol. matrimo. l. etiam. in prin. ver. 158. G. C. de oper. liber. l. liberti. p Cy. ff. de oper. liber. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. p Bar. & facit, quod no. in l. ex facto. §. si. ff. ad Trebel. p Dy. & de verb. sign. l. in conuentionib. p Dy. & de sepulchro uiolato, l. sepulchrum. Bald. & uide ff. de fide. commis. l. Thais. §. Stichus seruus meus. Bald. Si nescit, vtrum emphyteota, qui per orbẽ vagari dicitur, viuat vel non, quid iuris, G. ver. 154. ff. locat. l. cũ domus. Emphyteota non habet vtilem in rem ex solo titulo sine traditione, qa est cessionarius rei, non actionis, ff. de rei uendic. l. si culpa. uer. 162. G. uide supra not. uer. ecclesia non habet Publicianam. Dominus põt ab emphyteota conducere detentionem, si dura sibi uidetur dominii pbatio, quod est not. §. si nummi. ver. 159. G. uide supra eodem §. quibus modis. Si tradita est emphyteosis pro me & Titio, acquiritur ius sine traditione eidẽ fienda quia hoc habet pter me, ver. 158. G. Filius naturalis nõ excludit ius substitutionis, vel accrendi in emphyteosi ecclesię, versicu. 172. G. quod bene not. Bald. vide supra eod. §. si quis accepit. quia emphyteota habens ius in re. non potest expelli ab emptore proprietatis, secus in mero colono, uersicu. 168. G. Si quis accepit emphyteosim pro se, & nepotibus suis, utrum contineatur filius fratris? Dic, ut no. ff. de inof. testam. l. si iustus, §. de inofficioso, per Dyn. An ille, qui egit iure proprio, & succubuit, postea possit agere iure feudi, uel emphyteosis, C. de ingen. manumis. l. pen. Bal.

De Rerum permutatione. Rubrica.

ADDITIONES.

Ex practicis auctorib. soli Rof. & Io. de Bla. tractauerunt hanc materiã: vterque sub rubrica de act. præscri. verbis ex permutatione primus iter ciu. les, secũdus suis operis chart. pen. Mar. de Fano in mẽbro 21. posuit unum instrumentũ, & duos libellos, & de qbus infra sub hac rubrica. In compilatione Greg. nouẽ decretales habemus, quarũ tres, scilicet 5. 7. 8. de permutatione beneficiorum loquuntur. Iura uero Sexto & Clementinarũ solum de tali permutatione tractauerũt. De hac autẽ parũ curauit auctor in primo enim. §. ubi ponit instrumentorum formas de illa nullam dat formam; in secundo §. ubi ponit libellos, unicum libellum ponit, & in princip. ubi prosequitur de hoc membro. Item cum illa materia duobus abundet, de illis nullũ tãgit. Primum autem & tertiũ prosequendo, de primo uidendũ est, qđ scripsi eodem titu. quæsitũ super uerbo, simoniæ. Nam cautum est quod ab episcope trãsferre uolente personas incipiat cõtractus; sed, ut ibi etiã dixi, no. in clemen. eo. titu. super uerbo, uolẽtibus. etiã ab ipsis incipere potest tractatus, quod approbat cõsuetudo, cui etiam iura noua fauent. Item forma illa, quod ab episcopo incipiat, non bene practicatur in beneficiis diuersarũ diœcesiũ, in quib. tamen procedit permutatio, ut not. eo. tit. c. vno, li. 6. in gl. quid si. ubi vnus est eps. siue quia in sua diœcesi sint beneficia, siue in diuersis, sed alter sibi cõmisit, diuersimodè potuerũt instrã formari, ut. s. in proprio dicatur, quod cum ipse eps alias requisierit A. rectorem, uel canonicum S. Ioan. & B. rectorem, vel canonicum S. Bartholomæi, ut translationi & permutationi, quam de ipsis inuicem propter talem causam intendebat facere, consentire deberent declarando. s. quod A. ad ecclesiam S. Bartholomæi, & B. ad ecclesiam S. Ioannis transferri deberent, & prædicti A. & B. huic translationi fiendæ consenserunt, & de nouo consentiant, & ob hanc causam coram ipso domino episcopo conuenerunt tales. s. collatores, electores, seu præsentatores, qui requisiti responderunt sibi translationem & permutationem talem placere, ipseque A. in ma[...]ib. ipsius domini episcopi renunciauerit permutationi prædictæ causa rectoriæ, uel canoniæ S. Ioannis, & dictus B. eadem causa renunciauit rectoriæ, uel canoniæ S. Bartholomæi, ipse dominus eps renunciationes ipsas acceptans, Christi nomine inuocato, de consensu talis ibidem præsentis contulit prædictam ecclesiam S. Bartholomæi dicto A. & ipsum de dicta rectoria, uel canonicatu per annulũ inuestiuit, statimque de consensu talis canonicatum S. Ioannis contulit, & c. ut sup. Isto modo transit permutatio cum unico instrumento, & fortius, quando ad episcopum spectaret collatio vtriusque. Sed cõiter fiunt plura instrumenta. s. quia quisq; habet suum instrumentum de cõsensu suorum præsentantium, uel eligentium, & quandoque plures sunt tales, ut singuli & simul haberi non possunt, uel sunt, ut collegium, & maior pars collegialiter consentit, alii ratificant. Item si unus eps committit alteri, uel ambo alicui tertio, de his oportet haberi instrã. Item seruant multi epi morem curiæ, facientes duo instrã eiusdem tenoris usque ad actum collationis, in quorum uno ponitur solũ collatio facta uni, in reliquo collatio facta alteri, sic enim facit curia, quę dat etiam diuersos executores, si diuersi petunt permutari, & licet daret eosdem, nihilominus duplicat literas, ut prædixi. Posset etiam, ut sup. dixi, incboari instrumentum a partibus petentib. ab Episcopo permutari, expressis causis respicientib. vtilitatem ecclesiarum, uel personam, uel utraque. Et per prædicta sit de instrumentis permutationum beneficialium, quæ auctor omiserat, expeditum. Patet etiam expeditum, posse simul permutari beneficia diuersorum episcopatuum. Item per episcopos permutari posse personas et in beneficiis, quæ conferre non hñt, de his in præce. gl. quid si. ubi no. quod interuenire debet cõsensus illorum, ad quos spectabat prouisio. Ibi etiam super glo. dixi, an requiratur consensus omnium, an sufficiat consensum partem maiorem. Super eadem etiam gl. scripsi, & no. in clem.

eod.ti.c.vno,in gl.penultima,inferiores ab episcopis p̄mutationib.auctorizare nō posset,itē an nu.canonicorū restricto ex iusta causa & iurato,permutatio possit fieri de excessu,itē de dignitate,vel personatu extinctis post primā vacationē. Et teneo,quod nō,& per id,ꝙ intendo includere ecclesias vnitas adhuc uiuentib.rectorib.de quo sup.super rubr.de præben. ad fi. quæstionis, quæ incipit,proponitur quæstio. Item an actus permutationis recipiat interuallum,an habeat fieri in instanti? ibi consulo, ꝙ in instanti. Item quid si sine utriusq; culpa non tenet p̄mutatio. Item quid si ex culpa alterius tantū. Item ibi super gl.pone tractatur,an solus excessus beneficiorū,quia alterū pingue, alterū tenue,probet fraudem expectantis? Dico, ꝙ ex circunstantijs iudicatur Item ibi in textu tractaui,ꝙ non est permutatio,cum beneficiū renuncio tibi,vt tuum des nepoti meo,vel amico. Nō obstat decr.cum vniuersorum,eo.ti.quia tractatus permutationis erat de proprijs,ut ibi dicit tex. Item ꝙ non habens ius ī beneficio quod dimittit,nec habebit in permutato. Itē ꝙ duo expectantes,uel alter tantū non permutant. Itē ꝙ p̄nt duo beneficia permutari pro uno. Itē ibi scripsi de præstimonijs,an cum beneficio permutantur. Item de hospitalib.no.in clem.eo.tit.c. vno,in 4.gl. Item an capitulum cathedralis ecclesiæ vacantis possit p̄mutare,ibi no.in gl.pe. Occurrit & noua q̄ō de illo, qui habens parochialem ecclesiā,11.mense anni fortè non promotus ēt in subdiaconum permutauit alias licitè cū alia parochiali,de qua secunda idē facit ēt ante fin.anni secundi.s. permutando illam pro tertia,& ut fortificetur q̄ō hanc tertiam permutauit intra tertium annum quarta,quæritur an permutationes illæ valuerint,,cum in his sit patens fraus,per quam toto vitæ suę t̄pe posset issie tenere unam parochialē ecclesiam sine sacerdotio, & eius dispensatione? Et certum est,quod in foro conscientiæ tenetur si hoc fecit fraudulenter,de sim.Matth.& c.ex tuæ, & de elec. commissa,lib.6.§.pe.& ult.& hoc maximè, cum certum erit ipsum t̄pe permutationis primæ necessario, uel quasi futurum esse priuatum,ut quòd eo t̄pe nō superant t̄pa,quib. posset intra ann.ordinari.licet fatear,quòd p r hanc certitudinem priuatus non est ante fin.anni,vt ibi notatur,ut in præall.decr. cōmissa, in 5.gl.circa quod tamen omnino uide,quod scripsi in decretali, cum ex eo super gl.si iam.s.non posse ep̄m dispensare cum subdiacono,si intra annum a commisso regimine non occurrit dies ordinationis. Et hac ratione,quia nondum vacat, potuit in permutationem uenire,sicut & is,quē constat per sententiā hominis priuandū p̄ōt cedere,& per cessionē tunc uacabit,de sim.p̄ tuas.1.in fi.facit de elect.dudum,2 in fi.probatur idē, ff. de rei uend.& l.non ideo,& de nox.si quis seruum fam.ercis.& post, §.1. Item fateri oportet,quod talis vacationū pluralitas nō concludit necessario uitiū,uel fraudem,qa oī uitio cessante, potuit quid nouum in singulis apparere,quia fecit sidam & ulteriores gratias ob abundantiam redditQuum,uicinā patrimonij,uel cōsanguineorum,amœnitatem,loci,salubritatem aeris,& similia facit 22.d.c cōis,74.d.c.quorundam,16.q.1.& t̄pis.hoc eo.tit. q̄ōnes,ff.de leg.2.& si æquo pretio.& de leg.2 si cui fundus,& ibi conc. His tamen cessantib.constat, quod uoluntates hominū sunt diuersæ,de concess.præb.quia diuersitatem,ubi concord.in gl.1.& facilè nos pœnitet eius,quod fecimus,de iure patr. cum laici,ubi concor.in 1 gl.& hoc etiam in arduis,de procur.c fin. in fi.lib.6. Et non debet fraus præsumi in eo,quod iure permittente fiebat,nec debet dolus attribui ei,quod in hoc fit iuris auctoritate.13 q.5.dicit.23.4 qui peccat, ff.de reg.iur.nemo damnum. Adhuc quæritur,an sit licita permutatio duarum ecclesiarum,cum p̄latus unius deducit in pactū,ꝙ alter debita ecclesiæ q̄ recipit,soluere teneat̄?si dicas,qd interest illius?si rtè creditores eius consanguinei,uel amici,& non vult eis resisti,& vī,ꝙ fre,ex quo po tur esse debita ecclesię,cum sine pacto ad id tene ret r,& si. dederit,ubi ecclesia sit soluendo,& subintellecta p̄nt deduci in pactū,iux.no de ele.significasti,cū suis remi. Nec ē cupiditas ascribi recipienti promissam,qui nil p̄cipit. Sol. recitat Bar.inueniri,q.36.Tancr.tenuisse hanc q̄ōnem esse illicitam, lo tibi ecclesiā,si debita eius soluas. Et hoc puto uerū præcisè si prius obligatio recuperetur ab ipso de soluendo. Idem q̄ñ hoc in cōcessione ageret,ꝙ desineret esse rector nō soluendo. Itē si fortè de reddit.b.thesaurizatis nō possent solui intra triennium,paciscitur,ꝙ soluat intra tres menses. Est.n hæc quædā mercatio,in spiritualib.non licita, & paciscenti onerosa,quia dec.ultimā,de pac.cum concor.primę gl. Sic dixi in permutando ut dixi in conferendo. Fateor tñ, quod bene fieri p̄ōt permutatio expressa,quod quisq;permutantium habet commoda,bona res et iura ecclesię,q̄ recepit,& onera sustineat & si fuerunt multa debita bene quidē, & si non, imputet sibi,qui non inquisiuit,nec sic facile reuocatur beneficiorū permutatio, cuius fundat̄ u rtus ex auctoritate superioris,sicut p̄mutatio aliarū rerū tota p̄dens a cōsensu & uerbis cōtrahentiū. Fuerūt ēt hic q̄ōnes disputatę de hac materia,& sit prima,de qua scripsi de consuetu.c. fi.li.6. in prin.s.disputata per dominum Guidonem, & demum per dominum Azonem,quæ fuit,an consuetudo de optandis præbendis uacantib.locum habeat in permutatis? Et tenuerunt,quod sic, de rigore,quia uerū est illas uacauisse, & habebit p̄mutans præbendam,quæ remanebit nō optata,sicut prouisus. Fatetur æquitatē esse contrarium. il.qui contra per clemen.unicam,eodem tit.ad quem q̄ūo responderi possit,scripsi,ubi sup. Sed prædicti tenentes contrariū,dicunt,quod hoc mandat Papa cum clausula, conferri certam,non aūt alteri non debitam, ut in pręd. decre.ultim. Sed ista responsio.non ualet in Papa,quia p̄pter renunciationē factā in curia cessat optio Papa cōferente,ut ibi,§.1. Procedit ergo dubium ī permutatione facta per ordinariū,qui tñ consuetudini,dato ꝙ uellet, præiudicare non posset,ergo, ut sup. Itē in illis obstat decr.q̄uis.de resc.li.6.& hoc tripliciter,quia ibi non est clausula, alteri non debitam;item restitutio fiebat ad certam gratiam;itē sicut ibi restitutio,& hic permutatio sine p̄iudicio iuris alicuius procedere dēt,imo fortius ista,q̄ illa,per ibi not.in prin.primę gl. Item dicunt secundi,ꝙ mens clementinæ est non solum,quod non conferantur alijs, sed quod conferantur illis.quod sonat text.qui non uult illis illudi. Et sic dicatu ,non illuditur habenti præbendā non optatam,respondet,ꝙ non renunciauit,ut haberet illā,& sic illuditur. Itē posset nō optata habere onus,cui ille esset inhabilis. Sed parum ualent hæc uerba,qa uoluntarie permutabat,& id p̄uidere debuit,& id euenire posset,debuit cogitare,de homi.is,q. li.6.cū concor.ff.loc.l.si quis dom.ū.§.1.& l.itē quæritur.§.si fullo.ex quib cau. maio.l.fi.§ si feriæ. Habuit ergo remedium abstinendi Itē eundi ad Papā. Itē habendi consensum canonicorum de non optando. Item p̄testandi.si admitteretur optio, ꝙ non procederet permutatio,sed redintegraretur status utriusque. Et hoc p̄ præcipue p̄cederet,ubi capitulū haberet cōferre,& sic p̄mutationi non consentire,ut not.eod.titu.cap.uno,li.6. Item quid dicent tenentes contrarium,si præbenda,quam probabiliter p̄tabat pinguem,reperitur tenuis, Item quid dicēt in casu,de quo scripsi in p̄dicta decr.ult.de consuet.super gl.non uacantes.si permutatio fieret in fine Martij & c. l ndis Aprilis ante possessionem apprehēsā,uel post finitum illud decendium,quo p̄bendæ reduci debent ī cōmune, si fateātur illā consuetudinem nō impediri, quare isti impediant? Cōstat ēt mihi,ī ecclesia Bon. ꝙ est consuetudo talis, & in in certis alijs,multas per t̄pa permutationes omissas per beneficiū optionis expeditis beneficialib.de q̄ōne,an uxor permutare possit fundum dotalem,& maxime cum uiro,uide infr.de don. inter uirum & uxo.§.ult.uersi sed quæritur,utrum.& uer.sequē. cum sua remis. An quod proximiori licebat in uenditione, liceat in permutatione,uide supra de emp.& uendit.§.nūc dicendū uer. sed pone,statutū. An soluendum pro re uendita,debeatur p̄ permutata,ibi scripsi. Est etiam sciendum, quod Old.Palue, & Iac. But.Bononiæ disputauerunt eandem q̄ōnem,quæ fuit statuto ciuitatis prohibente omnē alienationē rei immobilis īter uiuos de ciue in forensem, ciuis in testō iussit rem suā immobilem permutari cum forensi,quærebat Iaco.an hęc p̄mutatio dicatur statuto p̄hibita? Old.addebat,test.tñ non fuisse solenne, & hæredem paruisse permutando,& tradendo quærebat,an duplici pęnę statuti condemnantis alienantē & confiscantis rem locus esset, Prima īcipit,statuto cauetur,quod nulla secunda,statutum est Paluæ,ꝙ nullus.& prima p̄lixius attingit nostrā materiam, quam secunda. Est autem q̄ō.s dubium,quia per hæredem inuentum,& testatori parentē facta fuit permutatio,& sic fuit contractus inter uiuos.si.n.simpliciter rem legasset, non esset quæstio. Iacob.ponderat,ꝙ dispositio ultimæ uoluntatis de re permutanda, impedit rē permutari,& rem tradi,& omnem consequentiam ad contra

tiũ permutationis.ff.de emp.l.si hæres. Secundo ponderat, ꝙ legatũ per se,& permutatio per,se,sunt habiles ad dominiũ trãsferendum.de prima patet.ff.de leg.1.l.seruũ filij.§.1.de secunda patet ff.de rerũ permuta.l.1.& sic habet ex primo,recte agi posse ex testamento,ut ex ea cã tradatur,ut l.pre.si hæres.Ex secũdo habet,ꝙ cũ sit cã habilis ad dominiũ transferendũ traditione sequuta,ex ea cã sequatur alienatio,& dominiũ transferatur C.de pac.l.traditionib.& sic probitioni nõ est locus.Old.ẽt in suis terminis,s.testamenti non solennis,idẽ tenuit,pmittens certũ esse relictũ in testamento, & nõ includi statuto, ꝙ prohibet alienationẽ inter uiuos,sed probato,quod rei in non solenni testamento relictæ traditio & possessio ex testamẽto proficiscit,habetur intentũ,id aũt sic probatur,Rei pro legato possessio proficiscitur ex testõ,ff.pro legato,l.nemo põt.Sed res in nõ solenni testõ relicta & ex eo tradita,dicitur pro legato possideri,uel usucap. eodẽ.ti.l.fi.Ergo ex testõ proficiscitur,& sic nõ cadit in statutũ, induxi ad idem duas leges ff.de rebus eorum,qui sub tut.uel cura.l.fi.& de fideicomm.lib.l.testõ.ubi quæritur,an ex cã fideicõmissi manumissa sit,q̃ manumitti iussa est in testõ imperfecto, Et respondet eã recte manumissam.Et dicẽdo respondet ad quæstionem,s.eam manumissam ex causa fideicõmissi.Indeterminata .n.responsio intelligenda est talis,qualis præcessit interrogatio, ff.de ante.actio.l.si fine.§.qui interrogatus,Inst.de inut.stip.§. præterea.C.de diuersis rescriptis,l.1.Extat etiam quæstio Ric. quæ incipit,Titius habens filium & nepotem ex filio defuncto habebat multa feudalia & allodia,ex quadã ordinatione,q̃ supponamus ualidam illi post mortẽ patris habere debebant in feudis uterq; dimidiã,in allodijs patruus duas partes,nepos tertiã, sed p patrẽ fuit postea pmutatũ aliquid de feudalib.cũ allodijs, quorũ,quia loco fuit feudaliũ mortuo Titio, nepos uult habere dimidiã,tenet,ꝙ habebit solũ tertiã,inducẽs quatuor leges,quæ probant ius,quod habetur in certa re, non seruari in re,quæ habetur per illa legẽ ff.de peculio,l.eo tẽpore.ad finẽ.Secunda.ff.pro socio,l.socium,qu.Tertia.ff.de coniug.:cum emanci.liberis l.1. §.nũc uideamus,uer.nec qđ nepotib.Quarta.ff.de riuis,l.2.fatetur quibusdam uideri contrarium per l.cum pater.§.hæreditatem,2.ff.de lega.2.

ADDE,quare fuit inuenta permutatio.Cal.consi.1.Et an ualeat permutatio,cum est excessus in beneficijs,uide eundẽ con. 6.de rerũ permu.Et de permutãte u.mense,uide Ol.cuius fuit quæstio,eius con.203.Et stante statuto,ꝙ in forensem non possit alienari,an sit testator iubeat rem permutari,id fieri possit, non obstante,uide Ale.in l.si tib..ff.si cer.pet.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit conficiendum,ubi res propria permutatur cum conditionata.*
2 *Permutans rem partim,& partim uendens,qualiter formabit instrumentum.*
3 *Ecclesia rem emphyteoticam permutans cum alia emphyteotica,qualiter instrumentum conficiet.*
4 *Permutatio an sit alienatio.*
5 *Permutatio & emphyteosis genera dicuntur alienationis.*
6 *Permutatio qualiter,& quando contrahi dicatur.*

IN hoc titulo prius instrumẽta formabim⁹, secundo uero libellos concipiemus,

1. §. si igitur †res psopria cũ pditionata permutetur sic instrumentum conficietur.

a FORMA.a A.dedit,tradidit,& permutauit iure pprio in perpetuum B.pro se suisq; hæredibus recipienti talem domum in tali loco sitam,cuius cõfines, &c. ad habendum,tenẽdum.&c.vt infra de dona.inter vir. & vxor.§.nũc de dote.in forma,A.dedit.vsque, modo aliquo pertinente,postea iunge,& hoc nominatim pro tali petia terræ vineatæ sita in tali loco infra tales confines,&c.quam dictus B.dedit & permutauit iure emphyteoticæ conditionis,pensionis & renouationis debendæ tali ecclesiæ,ipsi A.in cambium,ad habendum. tenendum,&c.vsque modo aliquo pertinente.iunge, qui prædicti A. & B. videlicet quilibet eorũ uicissim alterius nomine rem à se permutatam & datam constituit possidere.usque, quo ad vnusquisq; eorũ rei sibi permutatæ & datæ ĩ emphyteosim, possessionẽ acceperit corporalem,quã si quidem accipiendi sua propria auctoritate sibi omnimodã dedit licentiam,& de incepes etiam retinendi,promittens vnus alteri adinuicem solennibus stipulationibus hincinde interuenietibus,litẽ,uel controuersiam de re a se permutata alteri,vel eius hæredibus nullo tẽpore inferre, nec inferenti consentire,sed vnusquisque rem a se permutatã alteri,& eius hæredibus adinuicem ab omni homine ac uniuersitate legitime defendere,auctorizare,& expedire.& prædictam permutationẽ,& dationẽ, & omnia,& singula suprascripta perpetuo grata,rata & firma habere & tenere,nec contra facere,uel uenire p se,uel p aliũ aliqua ratione,uel causa de iure, uel de facto sub pœna centum lib. Turon.&c.vt pre forma, vsque in fin.Hæc forma probatur ff.de rerũ permut. l.

2 j.& 2.† Si uero res partim vendatur,& partim permutetur,sic instrumentum conficietur:

b FORMA.b A.dedit,tradidit,& permutauit,& uẽdidit pro parte uidelicet permutans & pro parte uẽdẽs iure proprio in perpetum B. pro se suisque hæredibus recipienti talem petiam terræ pratiuæ sitam in tali loco,quam dixit & conuenit decem iugera esse,eiusque tales esse confines.&c.ad habendum,&c,ut in pre.forma usque. & hoc nominatim iunge , p tali domo in tali burgo sita intra tales confines,&c.& pro decem li. Turo.nomine aditionis,siue meliorationis,quas decẽ lib.dictus A.confessus & contentus fuit se ab ipsoB.habuisse & recipisse,exceptioni sibi non datæ ac non solutæ quantitatis omnino renuncians,quam siquidem domũ dictus B.dedit,tradidit & permutauit iure proprio,in perpetuum eodem modo in cambium dicto A.pro se suisq; hæredibus recipienti , ad habẽdũ,&c. ut in præced.forma per omnia usque in fi. Hæc probã

c tur in pre.concor.& C.eo.titu.per totum. Et nota,c ꝙ in huiusmodi instrumentis res,quæ permutatur & uẽditur,debet præmitti: quæ uero solũ permutatur. subsequi,eo ꝙ res debet præcedere pretium:& quia ornatius procedit series instrumẽti.

3 † Cæterum si ecclesia rem emphyteoticam permutat cum alia emphyteotica re,sic instrumentum conficietur.

d FORMA.d Venerabilis pater dominus P.Dei gratia abbas monasterii Villæ magnæ ordinis sancti Benedicti,diœcesis Biter.solicite considerans permutationem infra scriptã dicto monasterio multipliciter fructuosam,idcirco petita & habita super hoc auctoritate ac licẽtia speciali a uenerabili patre P. Dei gratia episcopo Biteren.ut patet per literam exinde confectam eius sigillo sigillatam,uel per instrumentum publicũ manu talis notarii scriptum, necnon etiam accedẽte ꝯsensu & uoluntate sui conuentus ipsius monasterij, &:fratrib.scilicet tali & tali , prout moris est,' propter hoc in capitulo congregatis,pro seipso eiusq. successoribus uice &nomine ipsius monasterii,præsentibus fratribus sup. dictis,permutauit Durando de Podiomissione pro se suisque hæredibus recipienti,dãdo & cõcedendo eidem in emphyteosim vsque ad suã tertiam personam domum talem in tali loco intra tales ꝯfines sitam,ad habẽdum,tenendum,possidẽdum,& quicqnid sibi suisq; hæredibus, saluo iure dominii & proprietatis,saluisq; conditionibus infra scriptis,deinceps

ADDITIONES.

a FORMA.13.*Ro.parte.1.*
b FORMA.14.*Rol.parte 1.*
c Et not.14.*Secundum Rolan.*
d FORMA.*Rol.68.parte.1.*

ceps perpetuo placuerit faciendum,cũ omnib.& sin-
gulis,&c.vt s̃.in prima forma vsq;,intra tales confines,
&c.iunge, quẽ dictus Durandus permutauit ipsi dño
abbati eiusq; successorib.& uice & nomine dicti mo-
nasterii recipienti,eodem modo in cãbium dando &
concedendo eidem in emphyteosim vsq; in tertiam
personam,ad habendũ,tenendũ,possidendum,& qc-
quid dicto monasterio,salue iure dominii,&c.vt s̃.us-
que,modo aliquo pertinente.iunge, qui dictus abbas
vice & nomine ipsius monasterii,& dicti Durandus,
s.vnusquisq; eorũ vicissim alterius nomine , &c.vt su.
in prima forma vsq; obseruandis obligauit.hoc saluo,
q̃ vbi dicitur ibi,datã,pone,concessam.& vbi,datę.po
ne,concessæ.Itẽ qđ ibi dicitur,vel eius hæredib.& illud
& eius hæred.b.& illud,& datione.hoc subticens,post
iunge,idẽ abbas dicto Durando oĩa bona præfati mo-
nasterii,& dictus Durandus ipsi Abbati omnia bona
sua.Prędictas autẽ concessiones permutationes,& oĩa
& singula supra scripta facit vnaquæque partium præ
dictarũ sub his conditionib. & pactis expressim actis
& initis inter ipsos,uidelicet quod ab vnaquaque par-
te nomine pensionis rei sibi permutatæ & concessæ,
& a quocunq; alio,ad quẽ res ipsa vsq; in tertiam per
sonam deuenerit,vnus denarius Turon.singulis annis
in festo natiuitatis Domini alteri persoluatur. Postq̃
aũt ipsa res ad quartam personam deuenerit,fiat de ea
noua emphyteotica concessio,hoc ordine obseruato,
renouationis tamen causa decem denariis Turo. ipsi,
qui renouationem fecerit,tũc temporis persoluendis.
Cæterũ voluerũt & mandauerũt ex hoc cõtractu duo
vnius eiusdemq; tenoris confici instrũ.vnũ.s.pro vna-
quaq; partium prędictarũ.Item in hac forma dẽt fieri
mentio,q̃ contractus præcesserit solennis,prout dictũ
4 est s̃.de locato.§.sequitur.uer.porro. † quia permuta-
tio est alienatio,ut ext.de reb.eccle.non alien.nulli.&
ad hoc ext.de rer.pmu.c.1.2.& 3.nec permutare pt,ni
si qui dñs,uel loco domini est,ut ext.de excep.c.cum
uenerabilis.Hinc est,q̃ dans rem alienã,nõ permutat,
5 vt ff.de rerum permu.l.1.in fi.† Et nota,q̃ si permuta-
uerit ecclesia cum priuata psona,ita q̃ vnaquæq; par-
tiũ det & uendat alteri iure pprio,ponas nihilominus
oĩa uerba,quæ in huiusmodi instrũ proœmio continẽ
tur,& procedens colligendo ex prox.dicto instrumen
to,& alio instrumento permutationis factæ inter p̃ri-
uatas personas,& taceas tam de pẽsione & renouatio
ne,quam de aliis omnibus , quæ ad conditionem em-
a phyteotice rei spectant.ª Quod aute dixi de episcopi
consensu,probatur 12.q.2.abbatibus.& 17.q.ult.in uẽ
ditionibus Nam permutatio & emphyteosis genera
sunt alienationis,ut ext.de reb eccle.non alien.nulli li
ceat.& permutatio uicina est emptioni,ut ff.eo.l.fi. &
C.eo permutatione.& ei succedit ff.eodem,l.1.Et quę
cunque possunt uendi , possunt & permutari. Quædã
tamen permutantur,quę nequeunt uendi,ut ecclesia,
ext.eo.ad quæstiones.de simo querelã.16.q.ult.nemi
6 ni.1.q.1.qui studet.† Contrahitur autem pmutatio, se
b cundum quosdam,ᵇ quando inter aliquos cõuenit,ut
certa species detur pro certa,ut ff.eodem, l.quoniã. Si
uero cõueniat,uel detur certa pro incerta,uel incerta
pro certa,non est cõtractus permutationis,sed alias ĩ
nominatus.do ut des.Contrahitur ergo de sui natura
c rerum interuentu non solo pacto,ᶜ sicut & emptio,& ĩ
qua & res & pretium esse debent,ut ff.de cõtra.emp.
d l.2.§.si uero.& l.nec emptio.ᵈ

ADDITIONES.

a Spectant.*Hucusque uerba Rolan.*
b Secundum quosdam.*s.Vinc.ut scripsi eo. ti.c.fi.super gl.er
go spiritualia.Scire debes,quod Azo in Sũma huius ti.dixit post
prin dictũ sup.nõ expressum apparet,quod hic sequit̃,sed sic pla
cuit sapientibus, & Ros.ubi supra post prin.dicit,quod Doctores
sic tradiderunt,& dicit uterque eos motos fuisse, quia ubicũque
lex de pmutatione mentionẽ facit,loquitur de certa re,ff. eo.l.1.
C.eo.quoniã,ad idem ex.e.ti.per totum. Et quod iste contractus
uiguit anteq̃ pecunia cuderetur habetur ff.de contrah.emp.l.1.*
c Pacto.*Disputant Legistæ,quando sit origo istius actionis. Inter
cetera facit dubium,quia lex dicit actionem,quæ ab initio nõ est
orta,postea oriri non posse,ff.de fur.l.serui & filij,1.respon.et ibi
conco. Azo in Summa huius ti. & Accu.e.tit.Lex placito.in 1.
glo.et ibi Cy.in prima q̃one tenet,q̃ re sequuta , non ex ipsa re,
sed ex ipso pacto orta sit actio,& dãt multa similia in actione p
socio,& tutelæ,quæ cõpetunt societate & tutela finitis,& in si-
milibus ibi notatis,& lex 1 ff.eo.quæ sic dicit , permitto ex re
tradita initiũ obligationi præbet,ſm eos trahitur ad hunc sensũ
Ros.ubi sup.s.eo ti.in fi.dicit,q̃ calumniari possunt exẽpla, quæ
inducunt prædicti.Ipse igitur tenet,qđ nec ex solo pacto , nec ex
interuentu rei oriatur actio; quia utrunque per se imperfectũ est
ad producendã actionem,sed,secundũ eum, ista duo imperfecta
constituunt unum perfectum.s.originem actionis,sicut alias sæ
pe faciunt duo,quod non põt unum,quia quæ non prosunt singu
la,collecta iuuant,allegat C.de transac.si quis maior.& C.de te
stamen sancimus,& fuit uerbum Ouidii li.2.de remedio Amo
ris,& no. extra de prob.cum causam,in fi.& de testibus,c.præ-
terea,in fi.*
d Et l.nec emptio.*Et sic non esset permutatio,quæ fit de rebus,
uel speciebus adinuicem. Si uero ex una parte detur res.ex alia
res & pretium,decre.ad q̃ones,eo.ti.uidetur uelle,quod sit per-
mutatio,& uide,quod ibi scripsi super glo.hic soluitur.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter in rerum permutatione concipitur.*
2 *Proponens actionem præscriptis uerbis contra permutantẽ non suum,quo instrumento utetur.*
3 *Conuentione facta de permutando,si unus tradat rem, alter aũt non uult rem tradere,qualiter sit agendum,*

2. ¶. Dicendum restat qualiter libelli cõ-
cipiãtur.Sic igitur in hoc
titulo concipietur.

LIBELLVS.Coram , &c.Propono cõtra P. quod
cũ ego & ipse de beneficiis nostris adinuicẽ permuta-
tionem facere cõcordaremus,quia hoc vtilitati tã no-
stræ,quam eccl. siarum ipsarũ expedire euidẽtissime
noscebamus,dum meum me prebendam meam resignã
te,pbenda ipsa fuit cuidam nepoti eiusdem P. assigna
ta,eodem P.præbẽdam suam postmodũ resignare no
lente,sicque mea spe remãsi eius dolo fraudatus,vnde
peto eum de tali fraude puniri,& dictũ nepotem suũ
ab ipso benaficio remoueri,meque ad dictum benefi-
cium misericorditer restitui,extra eodem, cũ vniuer-
sorum. Vel sic:

1 † LIBELLVS.Coram, &c.propono contra P.qui
titulo permutationis talem fundum tanquam suum
mihi tradidit,cum suus non esset ideoque Ila.me fun
dum illum euicit,quare interesse meũ peto,quod æsti
mo decem,ad quod propono actionẽ præscriptis uer-
bis.C.de euict.si permutatione Vel sic:

LIBELLVS.Coram,&c cõqueror de B. cui ex cã
permutationis tradidit talem domum,vt ipse mihi eo
dem iure daret talem vineam,qđ cum nõ faciat,peto
vt mihi restituat id,quod dedi,ad quod propono con
a dictionem ob causam,secũdum Mart.de Fano,ª ff.de
2 cond.ob causam.l.fi.† Porro si cõueni tecũ de permu
tãdo Codicem meum cum tuo Digesto,& me tradẽ-
te tibi Codicem,nõ vis mihi tradere Digestum,com-
petit mihi actio pręscriptis verbis,ex permutatione ci
uili,ff.eod.l.2.C.eod.ex placito.Sic ergo concipietur:
LIBEL-

ADDITIO.

a Secundum Mar.de Fano.*cuius fuit iste libellus, et præce-
dens,id quod sequitur.fuit Ros.qui ponit quatuor in hac actione
necessaria per positiones patebunt.*

LIBELLVS. Coram, &c. conqueror de P. qui cum conuenisset mecum de permutando Digestum suum tale cum Codice meo tali, & ego sibi dederim Codicem, ipse mihi Digestum dare recusat, vnde ago
a contra eum, vt illud Digestum det mihi, a & ad hoc propono actionem in factum expresso verbo. Ex permutatione, & hoc, si velis habere Digestum. Si vero velis interesse tuum habere, si dices, cæteris retentis, vnde quia Digestũ mihi dare recusat, ago ad interesse meum, quod æstimo decem, & ad hoc, &c. Posses etiam repetere Digestum per conditionem ob causam. Hæc omnia probantur C. eodem, cum precibus, l. quoniã, & l. rebus, & l. pen. & fina. & ff. eodem, l. 1. & 2. Actor ergo sic ponet.

POSITIO act. Pono, quod conuenimus inter nos de permutando Digestum tuum cum Codice meo, C. eodem, ex placito. ff. de constitut. pecu. l. 1. Item quod Codex meus erat certus, & Digestum tuum certum, ff. eodem, quoniam asseris. Item quod Codex meus fuit, & Digestum tuum, ff. eodem, l. 2. Alii dicunt, quod non est hoc necessarium, C. eodem l. 1. ff. de contrahen. empt. si res aliena. Item quod tibi dedi Codicem, nec vis mihi dare Digestum, C. eod. ex placito. extra
b eod. ca. penult. b

ADDITIONES.

a Mihi. *Addit Io. de Bla. de euic. quã permittat, quod si facere noluerit, vobis dñe iudex supplico, ut eum ad meũ singulare interesse, ut sequitur. Vides ergo, quod de duabus formis facit unã. De euict. aũt addit, quia similis est hæc actio actioni ex empto, & in ista ueniunt, quæ in illa, ff. de præsc. uerbis, l. naturalis, §. fi. ibi, quẽadmodũ in superioribus casib. & cat. plus, quia si res ex permutatione tradenda alias cautiones exigeret, & illæ petentur, vt si esset seruus tradendus, petetur cautio eum furti & noxa esse solutum, ut expresse dicit l. 2. ff. e. ti. Refert ẽt quibusdam uideri, quod addi debet in libello ibi, cum ei dederim librum meum, & de euictione cauerim, & hoc, quia reus dubitat, an liber traditus fuerat meus, quia tunc non uideor plene nesciuisse contractũ, donec de euictione cauero, ff. de cond. ob cãm, l. fi. Demum dicit quibusdã uideri illam clausulam non addendam, quia satis tradendo sciui contractũ, & imputet sibi, qui sine euictionis cautione recepit, cum adhuc contractus finem non habeat, nec permutatio sit perfecta, & si addere mentiendo non debeam in libello, quod cauerim, si non caui, uel quod sim cauere paratus si tamen peto quod ipse caueat, iste petet, ut ego caueam sibi, ut seruetur, æqualitas in cauendo, vel non cauendo, ut mihi agenti nõ liceat, quod reo non licet, ff. de re. iur. non debet. & eo. ti. nõ licet. lib. 6.*

b c. pe. *Miror, quod iuxta morem non posuit positiones rei, quas posuerat Ros. & sunt hæ.*

POSIT. rei. Dico, quod a conuentione facta de permutando discessimus. Item quod multoties petij a te codicem & dare recusasti. Item quod codex ille alienus erat. Item quod fuit incertũ, de quo codice actum esset inter nos, quare hoc ultimum dicat, uide supra prox. in fi. Ioan.

Baldus de rerum permutatione.

QVALITER conficiatur instrumentum, quando permutatur res propria emphyteotę, item quãdo res partim venditur, partim permutatur, item quãdo ecclesia permutat rem emphyteoticam. G. Ergo fieri possunt omnia talia. nam nihil impossibilium vnquã aliquam a iure formam accepit. nulla enim est forma impossibilium, quia forma dat esse rei. Bald.

a De Feudis. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Scias, quod quinque, uel sex species feudorum distinguit Host. in Summa eo. ti. §. qualiter feudum distinguatur. Iaco. Verõ. sui operis rũ. 4. distinguit quatuor tñ. Sed Iacob. de Bel. distinguit decem in vsibus feudorum, post prin. Auctor hanc rubr. diuidit in tres partes. In prima ponit instrumentorum formas, & has habuit a Rolan. In secunda principaliter prosequitur de bonis, quã partẽ habuit a Martino de Fano tractãte de illis octo qõnes, et a Io. de Bla. qui tractauit eastẽ, & plures certas fidelitatis formas. In tertia ponit libellos, quorũ quosdã habuit Ros. & Ioan. prædicto ut in eis dicet. De materia feudorũ habeo diuersos tractat⁹, quorũ auctores ignoro, qui per modũ summarium, nõ textualiter materiã prosequũtur. Itẽ Iac. Veron. copiose scripsit & incipit sua summa, sit mihi principiũ Dñs meus. In legib. ẽt fecit summã Contentari possumus de Summa Host. qui includit etiam Iaco. de Bleuisio vtiliter prosecutus est textum. Est sciendum, quod si auctor sic fuisset hic curiosus in numero qõnũ, sicut fuit in tractatu emphyteosis, sup. ti. 2. §. fi. æque multa poterat colligere, & præcipue a Iaco. Veronen. de quo sup super vsibus feudorũ, qui in primo suo lib. vel parte sub quatuor qõnib. s. quibus modis feudum acquiratur, itẽ quibus modis amittatur, item de successione feudi, itẽ de contentione feudi, format circa 138. qõnes per rubr. in secunda parte tractat de iuramento uasalli, & de legib. Frideri. Pileus sex qõnes ponit ad materiã, & repeto sæpius dictum, quod qõnes voluminũ facilius transeo, & fuit prima mihi 16. in ordine, an dato castro in feudum transeat iurisdictio? de qua vide sup. de iurisd. omn. iud. super versi. qua aũt. Xviij eius est de filiofamilias, qui recepto feudo, iurauit dño fidelitatẽ contra omnem hominẽ, demum mortuo patre, successit illi in alieno feudo, quod requirebat talẽ fidelitatis formã, an perdat feudum illam præstare nolens? Putat, quod non, sed admitti debet cũ fidelitate, quam facere põt, s. excepto primo dño. Hæc vera, nisi in fraudem primi dñi id fecisset, tunc. n. illum condemnat. allegat constitutionem Fed. imperialẽ, § illud. Multis vr̃, quod ex quo paternum feudum erat suũ auitum puta perpetuum, vel datum pro filijs & nepotibus, quod nisi iuret, vt dẽt, non admitteretur ad illud, & sibi imputet, qui sibi laqueũ perplexitatis, vel necessitatis imposuit, facit de rest. spol. literas, ver. porro. de simo per tuas. 2. Videat ergo, quid sibi plus expedit, primũ dimittere, vel omittere 2m, quod auitũ fuit. Primum tñ pro Pileo satis facit de prohibita feu. alie. per Lothar. c. 2. vbi nr̃ expressum. Item Iac. Veron. reassumpsit qõnem Pilei ibi de successione feudi. rubr. qua hoc querit, et tenet, feudum paternũ censeri primũ. & filium iurare debere contra omnẽ hominem, quia ĩ iuramẽto per filiũ prius præstito maior dñs intelligitur exceptus, & maiorẽ intelligit, quẽ hẽt iure paterno. XXviij. qõ Pilei fuit de uasallo, contra quẽ 30. an. spatio est præscriptũ postea euigilatus contra possessorẽ, & propter præscriptionem succubuit dñs, cui vasallus continue seruierat, & cãm ignorauerat, egit, & obtinuit, & merito, quia ciuiliter posse[d]erat. facit, quod no. C. de seruis fug. l. 1. in fi. vlt. gl. vasallus petit feudũ a domino in iudicio, tenet, quod dominus restituere non tenetur, primo propter illius ingratitudinem, qui alienauit permittendo præscribi. quod ẽt de usucaptione dicit lex ff. de uerb. sig. alienationis. Itẽ ille negligens, iste vigilans, facit C. de positi. l. vlt. in fi. Item vr̃ uti iure illius, quem vincit, qui vasallum vicerat, C. de euict. l. emptori. facit ff. de acq. poss. Põponius, §. qui iussu. Cãm quare dñs debuit obtinere, expressi sup. Aliquib. tamen uidetur, quod sufficiebat, quod legitur de c. Contradi, c. 1. §. præterea. sed ibi satis no. de qua præscriptione illud intelligat. Et cõiter tenẽt, quod solũ minor trigenaria ibi intelligitur amota, quod ẽt placet Dy. suo con. 44. membro 3. Lxxvi. an filius ex duobus fratrib. vnus inutilis succedat in feudo, de hoc dicã super vers. 25. Xciij. in satis sit uasallo seruire domino per substitutum, Tenet, quod non, nisi ualetudine, ætate, vel alia iusta cã excusetur, ff. de decur. l. nullus, ff. de solu. inter artifices. Si tamen seruitium consisteret in præstatione pecuniæ, quolibet soluente liberatus esset, ff. de statuliber. l. Stichum. Cvii. de vasallo, cui feudũ datum fuerat tenore, ne in feudum daret, quod si faceret, feudum perderet, qui infeudauit, sed ante litis contestationem recuperauit, tamen post citationem tenuit illum incidisse. vr̃. n. quasi sub conditione ademptum, si perfecta fuerat infeudatio ff. loca. quæro. §. item. Nec prodest recuperatio, quia per actum infeudationis feudum perdidit, & sic recuperare non potuit, ff. de sol. qui res, §. areã maxime post conuentionem, ff. e. si cum Cornelius, perpetrato. n. delicto est locus pœnitentiæ, ff. de fust. qui ea mẽte. vide, quod de emphyteosi dr̃ pro & contra, sup. ti. 2. §. vlt. ver. 95. & seq. Et si teneas ibi partem contraria huic solutioni, pondera hic loqui de pœna hominis conuentionali, ibi de pœna iuris, & mitius agitur, cum lege.*

facit sup. tit. 2. §. fi. versic. 38. in fi. Ros. 53. qõne quærit de habẽte duo castra in feudũ, q alienat vnum, an perdat vtrunq;, arg. eius fundat super hoc brocar. q. l in parte, & in toto, cũ suis mẽbris. Ipse fatetur, ꝙ in constitutionibus feudorum alienans partẽ, solum in parte punitur, & verum dicit, ut patet de vasallo, q contra consti. Lothar. c. 1. Sibi tñ vr, ꝙ de iuris rigore totum perdat, qui a cum ius dñi in vasallum sit indiuiduum contra faciendo totũ offendisse vr, & sic reuocata parte alienata, pp indiuiduitatẽ reuocabit & reliq̃. allega. ff. de rebus dub. si is, qui. §. vtrũ. Hoc indiuiduo vsus fuit Azo. in solutione brocar. de quo sup. in primo mẽbro. Non plus insto. vide Host. in Summa, §. q bus modis, versi. item vasallus feudũ. Propter hoc ꝙ de indiuiduo dixi. sciendum, ꝙ Hugo de Fõtana in qõne, quæ incipit, duo fuerunt fratres, quærebat de duob. fratribus de nouo feudo indiuiso inuestitis, quorum alter moritur sine filijs, ad quem pertinet pars mortui, an ad dñm an ad fratrem superstitem? Dicebat se in diuiduo posuisse, quia alias non erat qõ, & verũ dixit: super quo uide Host. in Summa, quis possit constituere, uersic. verum Conradus. Dicebat ẽt ipse Hugo. se scire qõnem hanc tractatam in vsibus feudorũ, rubr. de fratribus de nouo benefi. c. 1. in glo. quid ergo, si portio. & ibi superior ratio Ros. ẽt resoluitur, ut pp indiuiduum vtraque remaneat penes fratrem. Sed dixi Hugo, se istam aliter prosecuturum & terminaturum. Declarat igit̃ primo, quæ dicantur indiuisibilia ẽm utrunq; ius. Et hic adde, utile est hoc scire, cum diuisibilium & indiuisibilium non sit eadem rõ, nec in his de vno ad alterum fit congrua argumẽtatio. ff. de regu. iur. l. cum amplius, & si quid in frau. pupil. l. 1. §. quamuis. Et dicuntur indiuidua, quæ cõmodã diuisionẽ non recipiunt, Inst. de offi. iud. §. ꝙ si cõmode, sicut homo, statuta, ff. de vsucaptio. verum mistura, & seruitus, & iura corporalia, excepto vsufructu, ff. ad l. Falc. l. 1. §. si vsufr. ff. de seru. l. si fundum & l. fi. & de seru. l. vt pomum, & de seru. vrba. præd. l. binas, facit de offi. consul. l. vna. Non obst. ꝙ nomina, quę sunt iuris, ueniant in iudicio familiæ erciscundæ, quia illud uerum, ꝙ ueniũt sed ad iudicanda, nõ diuidenda, ff. fam. ercifcun. l. 2. in fi. & l. 3. & l. hæredes, §. 1. De iure canonico dicit spiritualia indiuidua, 7. q. 1. nihil. 24. q. 1. loquitur. Item ius patronatus, iuxta not. de iure pat. c. 1. in 1. glo. Hoc pmisso argumenta copiose præsumũtur, post quæ sic soluit. Dicit. n. considerandum, quale sit feudum vtrum tale, qđ singula insolidum cõpetierit, ut in plurib. patronis, magistratibus, & iurisdõne voluntaria est videre, ff. de offi. consu. l. vnica, tunc cum duplex esset soliditas duorum, una perit, altera perseuerat. & tunc improprie sumitur nomen partis. Superstes ergo sua soliditate iure feudi vtetur illo ff. qu bus, mo. ser. amittatur, l. aquã in fi. Si aũt feudi usus non pcedit, nisi oẽs cõiter vtantur, uel ius omniũ redundet in unum sicut in cõtensiosa iurisdõne, quæ apud plures consistit, est videre ff. de municip. l. magistratus, ubi not. sicut ẽt esset in seruitute plurib. cõcessa ad eundẽ effectũ, dicit, tunc superstitem habere debere data æstimatione partis, quæ deficit, quia pro parte nõ valeret ad emptio. dicit hoc subtiliter probari ff. de adimen. lega. l. legata inutiliter. ff. de conditio. & demonstratio. cum fundus, de legatis, 2. cũ filius, in prin. C. de conditio. insertis, l. pen. ff. de leg., l. non amplius, in fi. & de fideicõ. liber. si legatario. §. 1. Vidisti per superiora, ꝙ idiuiduũ trahĩt ad utranq; prtẽ. Rofr. placet prima pro dño. Hug. placet secunda p vasallo, & hęc mihi placet per l. quoties nihil, & l. quoties idẽ sermo. ff. de reg. iur. ext. de uerborum, sign. abaate. versi hic autem sensus. Constat aũt, quod ex primo intellectu duplex insurgit iniquitas. Prima, quia inocẽs punit̃. Secunda, quia venit dñs contra factum suum, quorũ quolibet deficit in secũdo Inueni ẽt hoc in præ. c. placere. Iac. de Bel. & concor. el qđ dictum est de æstimatione per uasallũ soluenda, allegat ẽt l. si is, qui quadraginta. in fi. ff. ad legẽ Falc. tenet etiã ibi, ꝙ pars, pro qua dabatur æstimatio, remanet penes uasallũ ex tit. empt. ff. pro empt. l. 1. & in vsib. feu. de feud. da. in ui. leg. cõmis. c. 1. ff. de iure dotium, cũ in fundo. §. & si fundus. Ex quo de castro mentionẽ feci, mota fit eius qõ de Comite tenente castrum a Rege in feudum, pp proditionem bannito, uel condemnatõ per regem, qui rex castrum postea dedit mihi in feudum, restituit Comitem ad gratiã, & ad bona, quæritur, an castrum a milite auocare possit, & quo iure, Et de hac. & ubi sit locata, fecit mentionem Inno. in de creta. quis. de resc. li. 6. quæ satis determinat hunc casum. Redendo ad indiuidũ, de quo prædiximus, est, qõ de regno, ducatu, marchionatu, vel comitatu, quæ indiuidua sunt, per cõstitutionẽ Fede. de. phib. feudi alien. Imperialẽ. §. præterea ducatus, dato alicui in feuũ p se & primogenito, uel est lex regni, uel consuetudo, primogenitũ succedere, morit̃ primogenitus relicto filio, morit̃ uasallus dignitatem habens relicto filio, inter hos patruũ & nepotem est qõ, qa uterq. dicit sibi dignitatem iure primogenturę deberi, quæritur, qu. d iuris? Cũ fui i Curia. audiui, ꝙ iste casus euenerit in quodã cõitatu, qui tenebatur a Rege Roberto, & examinat⁹ fui coram ipso rege tũc existente in Auinione. Et ante oĩa sciendum, ꝙ Cy. in l. si una. C. de bo. maternis, dicit, ꝙ per textum ibi dicentẽ in medio legis, filij esse deteriores nepotib. nõ sinãtur, Richa. Malumb. tenuit patrũ præferendũ, & dicit ibi Cynus, sic fuisse in rege Roberto seruatũ, nec plus psequitur, allegare poterat ad idẽ C. de uerbo. sign. l. fi. ibi, nullo. n. mõ filiis uiuentib. & c. & C. qñ dies legati cedat, l. 2. ibi, quicunq. fuerit is, qui superuixerit sic, & c. et ff. de leg. 2. cũ ita, §. fi. & ad Trebelliana, l. hæredes, §. ult. Ad hãc partẽ ẽt facit, ꝙ ius primogenituræ est priuilegium personale, & ad hẽdem transmitti non põt, ff. de reg. iur. in omnibus causis, 1. & sufficiat regula priuilegium, li. 6. Itẽ ex alio capite trãsmitti non potest, quia non cõpetebat primogenito tpe suæ mortis illa successio, ergo nec transmitti illã ad filium, quia ius non competens, etiã liberos, C. de caducis tollen. l. unica, §. pro secundo. Fortificatur hoc ex parte cãæ. cessat. n. primogenitura in nepote, ubi patruus fuit primo natus. Cessat ergo & successio, ff. de iure patronatus, l. adigere. §. quamuis, & de reunciat. post translationem, uersiculo cæterum. Item habet patruus intentum, probato, quod filius non præsentet personam patris, id autem probat lex ff. de iniusto, rupto & irrito testa. si quis filio. in prin. Ad idem inducitur ff. de uulga. & pupil. sub. l. lex Cornelia. & ibi sicut ius filii mortui uiuente patre non transit ad substitutos, sic primogenito mortui uiuente patre non dicatur trãsire ad filium. Ad idem ff. de bonis liber. si libertus, §. 1. ubi si moritur, patronus filio. & nepote ipsius uiuentibus, filius nepotem. excludit. Ad idem ff. de legi. tuto. l. tutela. §. 1. uerbo, proinde. Item casus non expressus a contrahentib. uel a lege, uel testatore, habetur pro omisso. In hoc te dilatare potes per ea, quæ scripsi de rescr. susceptum li. 6. super quinta gl. & per remissionẽ quam ibi dedi in fine. Cessabit ergo lex, priuilegiũ, uel consuetudo, uel feudi concessio in primogeniti filio, qui non fuit expressus, & uerificabitur in patruo, qui inter descendentes uasalli nũc est primogenitus patris & ordinarius. Itẽ constat, ꝙ iure ueteri Codicis ne dum frater, sed & soror, quæ erat secundi gradus, præferebatur fratris filio, q erat in tertio gradu, computando ẽm leges, patet hoc C. de legit. hæredib. l. consanguinitas. Hoc tñ iure Authenticorum correctum est, & simul succedunt fratres p capita, nepotes per stirpes, ut ibi patet in Auth. post fratres. C. de suis & legitimis, lege 2. & in Authentica in successione. Licet autẽ illud ius Codicis sit correctum, ratio ipsius durat, ff. de capitis diminut. l. nec eas. ext. iudic. nouit. uersi. nec illud. ubi de hoc. Cum igitur pactio illa pximioris gradus in materia, in qua correcta nõ est, duret, & hic quærat̃ de feudo, itẽ de indiuisibile, cõcludendum est, ꝙ ex quo locus plurib. patere non põt, ẽm prędictum ius uetus, præferatur primus gradus secundo, & sic patruus nepoti. itẽ hæc duo ęquiparant̃ in iure, non esse, & inhabilem esse, extra transla. capitu. 2. versicul. sicut. iuxta l. ff. quod cuiusque uniuer. l. 1. §. penulti. Sed constat, quod si primogenitus esset inhabilis, filius non succederet, C. de quæst. l. diuo Marco. Obstat enim filio, quod obstat patri, ff. de regu. iur. non deben. & l. aliud, §. si Ergo idem, quando non extat. Ad contrarium pimo inducitur illud Gen. 25. in fi. ubi Esau ius primogenituræ uendidit, & cessit fratri suo Iac. & tenuit cessio, nec illud repetere potuit ut dicit canon 8. q. 1. quam peric. sum. & ibi de hoc iure not. & scripsi post Host. extra de uoto, licet, in gl. procedit hic gl. præcedẽti hic interpono, qđ historia illa soluit qõnem, si duo nascantur eo. fætu, uel ut ero, quod primo egrediens habet ius primogenituræ, habet. n. hi historia qđ Esau primi egresso, continue secutus est Iac. manu tenens plantã pedis eius, & tamen Esau ibi in c. 27. & ad Heb. 12. primogenituræ ius dr habuisse. Inducitur autem qõ, quod si dubitetur, uide ff. de rebus dub. l. si fuerit, in fin. Audiui in illis locis seruari, quod simul

succedunt

succedunt in totum bonis hæreditariis. Sed hoc supposito adhuc remanet dubiũ, q̃d in re indiuisibili? Vt̃ iud. sortis dirimendum, cui debeatur: super quo uide, quod scripsi de sor. c. uni. in fin. Ego aũt hoc casu, quo feudum esset indiuisibile, ad dñm recurrendũ, puto ut alteri honestiori & prudentiori illud assignet, si pares essent, gratificari posset. Ad primum 97. d. c. fi. extra de prębẽd. de multa. in fi. ff. de testib. l. fi. ad idem de proc. si duo, li. 6. §. fi. & ibi in concor, & super gl. pe. Ad fm, q̃ de gratificatione dixi, facit ff. de leg. 2. si quis seruum, §. si inter, ubi concor. in gl. 2. & bene facit de rescrip. c. pe. li. 6. uer. quid si forsan. Ad prædicta faciũt, quæ no. ext. de testibus, c. in nost. ante fin. primæ gl. & C. li. 10. de incolis, l. ciues, ad fi. 2. gl. Item in hæreditate diuisibili, si alter illorum non apprehensa hæreditate, uel illa repudiata, & decedat, alter solum succedat, an cum fratrib. & pro quota, plene disputauit Ray. de Forl. in q. quę incipit, consuetudo est in regno. Anglię. Et redeundo ad propositum, dico per prius dicta responsum ad illud contrarium, quo in prin. dicebatur istud ius esse personale, nec transmitti ad hæredem, cum iuri diuino pateat illud transmitti in singularem successorem; fortius ergo in hæredem, & maxime filium, facit ff. de acq. rer. do. l. quædam. cum psona patris dicatur per filium repręsentari, ut ibi, & esse, & stare dicatur, C. de agric. & cẽs. l. cum scimus, in fi. li. 11. & filii uox, dr̃ uox patris. Inst. de inut. stip. §. ei uero, qui, & dicuntur eadem fere persona, de impub. & aliis subst. l. fi. in fi. & una caro, 35. q. 3. § hac auctoritate, in prin. & Naturales dicunt rõnem, quare pater diligit plus filium, quã filius patrem esse, quia pars eius remanet in filio, non econtra, si pars remanet, dr̃ non totus mortuus. facit ff de usufr. l. si cui usufructus insula, de contrah. emp. domum, §. si uero quantacunque. Dẽt ergo dici filius primogeniti primogenitus, facit ff. de uerborum signif. l. liberorum, ubi nomen Liberorum, cõe est filiis & nepotib. Item quod repræsentatur persona patris per filium, patet ff. de col. bo. l. 1. § fi. & l. si nepotes. & ff. de coniu. cum emanc. libe. l. 1. § si filius, ad fi. per quã patet, quod emancipatus emancipato de iure cõi non confert, & tamen filius emancipatus confert nepoti emancipato nato ex fratre constituto in potestate tpe mortis, q̃ ideo est, quia personã illius repñsentat, ad idem præ. l. si nepotes, cũ l. præ. dotem, p dedit auus, & ff. de hær. inst. l. sed & si in conditione. §. 1. Ex quibus patet, q̃ ex persona filii auus dẽt dotem nepti, sicut & filiæ. cum personam eius repræsentet. Et in præ. l. si nepotes, dicĩt, q̃ nepotib. confert, ut fratri, quasi ipsi unus essent. Ex quo ergo fingunt unus plures nepotes succedentes per stirpes, ut in præ. l. 1. & l. 2. C. de suis & l. concludit, q̃ repręsentat personã patris. Itẽ præsupposito, q̃ cõsanguinei simul & uterini in succedendo præferantur his, q̃ sunt cõsanguinei simul & uterini in succedendo præferãtur his, qui sunt consanguinei tm̃, uel uterini tm̃, C. cõia de suc. Auth. itaq; & de l. hær. Aut. itaque. & de l. hęr. Aut. post fratres. & in Aut. de consang. & uter. fratrib. in prin. Sed ponemus Titium decessisse intestatum, qui habebat fratres cõsanguineos tantum, uel uterinos tm̃, & nepotem ex fratre defuncto, q erat consanguineus & uterinus. dicit lex, q̃ nepos nõ ex sua sed ex patris psona excludet illos fratres consanguineos tm̃, uel uterinos tm̃, in Aut. de hęr. q̃ ab intest. defe. §. si igitur def. Col. 9. ad idem inducitur ff. de do. inter uirum & ux. si donante res. §. 1. ubi sponsus sponsæ donauit annulũ ahenum, postea uxori loco illius donauit pprium, licet hæc donatio inter coniuges facta tenere nõ deberet, tenet tm̃, quia repræsentat primã factã in sponsam. Sic ergo de nepote dicatur repræsentante patremprimogenitum. facit illud gñale, qui i ius. de re. iu. l. 6. Item sicut paciscens in dub. uĩr ẽt in dub. hæredi puidisse, ff. de prob. si pactum, sic & lex primogenituræ, dato q̃ dubia dicatur ẽt filio prouidisse. q̃. n. cõtrahentes possunt, põt & lex. ff. de pac. non impossibile. Sed in cõtrahentib. ẽst dare, q̃ species obligationis transmittitur ad hæredes Inst. de uer. obl. §. ex cõditionali. Ergo & in proposito ius primogenituræ ex lege debitum trãsmittit in filium. & sic & iudicium operarum liberti inchoatum p patronum trãsit in filium ẽt non hrẽdẽ, licet nõ in extraneum hæredem, ff. de ope. lib. si operarum. ad idem e. ti. l. 2. ubi si manumissus a duob. utrique debet operas altero mortuo, licet alter supsit, filio mortui illas dẽt. Nõ obstat q̃ in prin. dicebatur, ius q̃ non cõpetebat primogenito tpe mortis, trãsmitti nõ posse, quia licet ius patri non cõpeteret actu, cõpetebat tamen in habit. cui congruit. q̃d de querela dicitur C. de in. testam. l. si quis filium. ad quod facit ff. de assig. liber. l. 3. in fi. cum duab. legib. sequen. Item quod ius beneficio legis competens transmittatur, antequã sit delatũ, patet in arrogato, q̃ legis beneficio in bonis arrogantis habet quartã, ff. de adop. l. si arrogator. Quęrit lex 1. ff. de coll. bonorũ. §. si impuberi. an si talis petat bonorũ possessionẽ naturalis patris, an teneat̃ illã quartam cõferre, Et priusquã illi q̃ōni respondeat, dicit lex, arrogatum illius quartæ trãsmittere ad hæredẽ. Et si dicas, ẽt patre arrogãte superstite, q̃ uidetur uelle ultima gl. in princ. facit ad propositũ, ut sic ẽt filius uiuente patre decedens ius primogenituræ transmittat ad filiũ. Verũ est. n. quod nõ transmittitur, ubi ex testatoris uoluntate pendet debitũ, ubi uero debetur ex beneficio legis cõis, uel specialis, & taliter, q̃ tolli non põt per illũ, a quo debetur, sicut ius primogenituræ in isto casu, ut scripsi in gl. decr. licet. superius allegata, bene trãsmittitur quasi æs suũ, nõ alienũ, ut dicit ẽt Acc. in prædicta ultim. gl. ad hoc ff. de inoff. testamẽ. Papinianus. §. si quis impuberi. facit C. de lib. & eorũ lib. l. Itẽ non sic est in eo, q̃ debetur ut hæredi facit ff. de senat. emancipatũ. §. fi. a cõtrario ibi, sed si pater ante conceptionẽ, &c. Et pro hoc facit q̃ō ibi not. & de in ius uoc. adoptiuum. §. & ff. de inter & releg. l. 3. quæ optime facit. Hoc aũt feudũ debetur filio, ẽt nõ hrẽdi, facit C. de Lat. lib. tolle. l. una, §. sed & si. & de proxi. sacr. scrin. l. si quis in sacris. li. 12. Quod ultimo parificantur nõ esse & inhabilẽ esse, nõ est simpliciter uerũ, sed uerum est eius oppositũ, ut patet in iurib. proxime allegatis. Vñ decre. allegata dicit illũ esse quendã modum loquẽdi, ut ibi scripsi, licet dici põt id locum habere, ubi patri inhabili p filium aliquid quærit̃, cuius contrarium est uerũ, cum patri nil quæratur facit ff. de iure pat. l. diui fratres. & ibi plene not. ad idẽ ff. de bo. liber. l. quæritur. Item conclusio illa procedit in natis post inhabilitatem, ut not. l. diuo. Marco. ibi allegata. Audiui tunc, & postea uidi in quibusdã scriptis priuatis, quod rex Robertus iudicauit tũc pro nepote, Nec tñ putes eũ cõtra suum casum pronunciasse. nam in facto illo inducebantur quædam ordinationes factæ p̃ ipsum comitatu prædicto, & prius p Carolũ II. ipsius patrẽ, ex q̃b. potuit sic cã definiri. Non omittã ad intellectũ prædictorum, & eorum, quę not. inf. 2. uer. 33. quod cõiter in Italia, & certis partib. Alemanię & cæterarum prouinciarum dignitates præter regales diuiduntur, s. ducatus, marchionatus, comitatus, & his similes, contra pręd. l. Federici. nec seruatur ius primogenituræ in illis, sed ęqualib. portionib. diuiduntur illa feuda, sicut allodia, & defenditur hæc consuetudo, quæ Imperatorib. scientib. dicitur introducta, q̃ necessaria uidẽtur, ad introducendã consuetudinẽ ipsorũ legi cõtrariã, ff. de legib. l. de quib. pro qua consuetudine, quæ fecit feuda diuisibilia, inducuntur leges ff. de contrahen. emp. si in emptione. §. oĩum. de mu. & ho. l. munerũ. §. missa. uer. sed ea, quæ com. prę d. l. uenditor. § si constat. de aqua plu. arcen. l. 1. in summa. de aqua quoti. & æsti. hoc iure. §. ductus aquæ. Plus, quia ex tali consuetudine, quæ pmittit diuisionem, uidetur, q̃ ẽt moriẽs prelegata certis descendentib. facere possit, quasi illa sit quędã diuisio facta p testatorẽ, C. de inoff. testã. l. parentib. & fam. ercis. l. si cognatione. & ff. eo. ti. l. famil. ercisc. si filia. § si pater. & sic pp rationis identitatẽ uterq; diuisionis uerbo comprehenditur, de elec. si postquam. §. ultim. li. 6. cum ẽt consuetudo a iure cõi exorbitans inducta in uno, in alio simili obseruetur, patet. ff. de noui. ope. nunc. l. de pupillo. §. si quis riuos. & de fonte, leg. una, ut in possess. leg. l. is, cui. §. constitutio. & not. C. de sac. san. eccle. l. illud. in ult. gl. & facit, q̃ not. ff. de legib. l. de quib. in 1. glo. In contrarium inducitur regula, quod contra rõnem ff. de regu. iur. eod. tit. quę a iure lib. 6. & eod. tit. de regu. iur. constitutionem. in princ. ne cler. uel mona. c. 1. C. de testam. sancimus. & de appellat. præcipimus. Stet ergo pręter illam speciem, quæ sibi est derogatum, maxime cum negetur identitas in utroq; est diuersitas; quia in uera diuisione est concordia hæredum, quę non est in prelegato, & ideo prima dicitur permutatio, ff. de legat. 2. cum pater. §. hæreditatem. 2. Inde est ẽt q̃ pro euictione legatorum regulariter non agitur, C. de cõia. utriusq; iudic. l. si fratres. & famil. erciscun. l. si familia. & ibi plures de hoc. Videtur ergo illud priuilegium non ualere, ut factum de re non deducibili in legatum, impediente lege solum in uno casu per consuetudinẽ uiolata, ff. de leg. 1. l. apud Iulianũ. §. ult. & l. cętera. post prin. facit de elec. quanquam. in prin. li. 6. Extant q̃ōnes domini mei in legibus una incipit, quidam nobilis. & est de filio legitimo naturali legitimati,

legitim uti, an succedat in feudo? fundatur super c. naturales, si de feudo defuncti controuersia fuerit: circa ꝗ uide, quod scripsi, q filij sint legitimi, c. dator. super 1. gl. alias incipit, ego dom. & est de illo, qui donauit rem suam Titio ea lege, ut sibi illam concederet in feudum, iuxta inf. scripta pacta, quam dedit his pactis, quod propter iuramentum fidelitatis non praestitum, uel seruitia uasallatica, uel propter quicquam aliud, propter quod iure, uel consuetudine feudum solet, uel debet perdi, illud non perderet, sed traderet in poenam uigintiquinque librarum, demum Titius alienauit feudum; quaerebat, an dominus posset illud uendicare? Tenet, qd non, quia contractus ex conuentione legem accipiunt, ff. depositi, l. 1. §. si conueniat, & in feudis pacta cont. ipsorum naturam possunt apponi; puta quod iuramentum fidelitatis non ꝓstetur, ut titulo, per quos fiat inuest. in fi. & titulo ꝓcedenti, in fi. & de feudo non habente naturã feudi. Cum igitur poena pditionis feudi translata sit in pecuniariam, licet alias cõmitteret, hic non cõmittitur. Non uendicat ergo dominus obstãte pacto, nec uasallus obstante exceptione rei uenditae & traditae; & quem de euictione tenet actio, & c. ff. de euict. uendicantem. Addebat de feudo alienato per uasallum, quod dominus reuocare non põt an alienans remaneat uasallus? Videtur, quod sic, quia succedit pretium loco rei, ff. de pet. her. l. si rem & pretium, & de usufr. quia qui pretio. ad idem C. de oper. lib. l. ultima. Sed dic, quod si poena perditionis feudi non esset translata in pecuniariam, sed simpliciter conuenisset, quod propter culpas non perderetur feudũ, ualet pactũ in specificatis, & in alijs non ff. si quis cau. sed et si quis, §. ꝗsitũ, & ne dolus fatur, ut per pactũ uideretur remitti, cont. legẽ, ff. de pactis, l. si unus, §. illud, & ne inuitetur uasallus ad delinquendum, C. de ea lucta ui dolitate tollenda, l. 2. ff. de trãs. l. cũ hi. De uasallo, an teneatur assignare feudum, pro quo seruit. notatur sup. ti. 2. § si. uer. 60. in fi. ubi etiam scripsi, quid, si errãs assignauit proprium, & an uasallus non seruiendo triginta annis ꝓscribat libertatem, & feudi directum dominiũ scripsi sup. de praescriptionibus super rubrica, ad finem, uersicu. sat aia. & ibi scripsi, quid operentur uerba, cum datur res in feudum nobile, liberum, & francum.

ADDE primo poni de filio familias, quod uoluit Romanus consil. 16. & uer. i. 94. adde Bald. consi. 310. & uersi. 104. adde Alex. consi. 3. inf primo libro. uersi. propter hoc. adde Alex. con. 20. primo libro & uersi. re deundo. adde iste Oldra. consil. 94. & 223. Pet. de Anch. consi. 341. & de uasallo alienante partem feudi, uide Bal. consi. 208. & 216. 1. lib.

IN hoc titulo hoc ordine procedemus. nã primo super feudi concessione instrumenta formabimus, secũdo super homagiis aliqua disputabimus, tertio uero libellos concipiemus.[a]

ADDITIO.

a Concipiemus. *Quia infra saepe allegabitur liber usus Feudorum, an liber ille praeter constitutiones Imperiales contineat ius commune plene scripsi eo. tit. c. ult. super ult. gl.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit in feudi concessione concipiendum.*
2 *Dominus eadem fidelitate tenetur uasallo, qua & ipse uasallus domino.*
3 *Feudum à praedecessoribus concessum confirmare uolens, quo instrumento uti debeat.*

1 I. §. SIC ergo † concipies instrumentum super feudi concessione[a].

FORMA. vide Comes Narbon. in remunerationẽ plurium obsequiorum, ac fidei & amoris circa eum & domum suam per P. hactenus praestitorum, & in uinculum & signum dilectionis inter eos, & nunc, & perpetuo inuiolabiliter obseruand. e dedit, tradidit & concessit in feudum, & iure feudi P. recipienti pro se suisque filiis & nepotibus & pronepotibus omnibus ex eo, & ex eis in perpetuum descendentibus masculis videlicet legitimis, (dummodo in nullam aliã personam extraneam transferatur,) talem rem in tali loco infra tales confines sitam, ad habẽdum, tenendũ, possidendum, & quicquid sibi, saluo eo, quod dictum est, & saluo etiam iure fidelitatis debitę, deinceps placuerit perpetuo faciendum, cum omnibus & singulis, quae intra praemissos continentur cõfines, uel alios, si qui forent, accessibus quoque, & egressibus usque in uiam publicam. & cum omnibus & singulis, ꝗ habet supra se, vel infra, uel intra se, in integrum. omnique iure, & actione, usu, seu requisitione, sibi ex ea, vel pro ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinente: quam rem se eius nomine constituit possidere. donec ipsius rei possessionem nactus fuerit corporalem. quam siquidem accipiendi sua auctoritate ac deinceps retinendi sibi licentiam omnimodam dedit, promittens per se suosque heredes dicto P. pro se & pro praedictis ex eo descendentibus liberis legitimis stipulanti & recipiẽti litem, uel controuersiam eis de dicta re, uel eius occasione vllo tempore non inferre, nec inferenti quomodolibet consentire, sed ipsam rem eis ab omni persona & uniuersitate legitime defendere, auctorizare, & expedire, ac dictam concessionem, & omnia, & singula supra scripta perpetuo firma, grata & rata habere, & tenere, nec contrafacere, uel uenire per se, uel p aliũ aliqua causa, uel ingenio de iure, uel de facto sub poena centum marcharum argenti, stipulatione solẽni promissa: qua poena soluta, uel non, praedicta omnia & singula perpetuo firma perdurent. Item reficere & restituere singula damna, & expensas, ac interesse litis, & extra, pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem recipienti, ut dictum est, omnia sua bona: dictus uero P. ibidem & in praesentia sibi promisit, & corporaliter iurauit ad sancta Dei Euangelia, ex nunc in perpetuum sibi, suisque heredibus se fidelem esse uasallum, ipsumque & haeredes suos, res, iura & honores ipsorum praesentes, & futuros pro posse fideliter obseruare & recuperare, et nullatenus, quod in quolibet detrimentum, periculum, siue damnum, uel impedimentum, uel cõtumeliam personae, uel personarum, rerum, uel iurium & bonorum sui, suorumue haeredum uerti possit, per se uel p alium contrectare, uel aliquo modo machinari: imo si quem hoc, uel aliquod eorum tractare, uel procurare quocunque modo senserit, quam citius poterit, domino indicare, & quicquid sub fide & secretum fuerit ab eo impositum, fideliter retinere, & sine sui licentia non pandere, nec per quod pandatur facere, necnon personam, res, iura & honores suos aduersus quoscunque, excepto Imperatore Romano, uel Rege, & exceptis his, quibus prius fidelitatis debito erat adstrictus, requisitus tueri, & totis uiribus adiuuare, & consilium utile pro posse & auxilium praebere, & generaliter puram & ueram fidelitatem sibi & suis heredibus obseruare. Caeterum praedictis omnibus sic p actis idem A. in robur & confirmationem concessionis praefatae ipsum P. cum baculo, uel chirotheca de dicto feudo legitime inuestiuit in signum mutuae, & perpetuae dilectionis & fidei, pacis osculo interiecto. Hec probantur uigesimasecunda quaestio. ultima, de forma, & in lib. feud. qualiter iurare debet uasallus fidel. capitu. unico, & de forma fidelitatis, capitulo unico, & de noua fidelitatis forma, capitulo primo, & quemadmodum feudum ad filiam perti. capitu. unico, & de successoribus feudi, capitulo, unico, §. filia. extra de iureiuran. ego sexagesimaquarta distinctio, capitulo, tibi domino.

2 † Et nota, quod qua fidelitate tenetur uasallus domino, eadẽ tenet dominus & uasallo, ut

ADDDITIO.

a Concessione. *Rol. 21. par. 1. & seq. continuatur huic.*

3 vt in præ.c.de forma, in fi.† Porro si feudũ à prædecessoribus concessum successor cõfirmet, hoc modo cõficietur instrumentum:a

FORMA. T. vice Comes Narbon. filius quondã talis, studẽs pro viribus in bonis prędecessorum suorum vestigia imitari, & acquisitũ atque relictum sibi per ipsos thesaurũ incõparabilẽ, amicos videlicet & fideles, oĩ, qua põt, cura & solicitudine cõseruare, lecto sibi seriatim & aperte instrumẽto concessionis in feudũ factę olim. P. patri H. ab A. quondã genitore ipsius T. de tali re, in tali loco, infra tales cõfines sita, vt patet in eodẽ ipsius concessionis instro manu talis notarii confecto, eandẽ cõcessionem & fundũ, ipsiusque rei possessionem, & oĩa & singula circa hoc ab ipso A. gesta, & ĩ præfato instro contenta, ut pote prouide, rite, & bene facta ipsi H. præsentis renouatę concessionis auctoritate plenissima confirmauit, & in cõfirmationis & renouationis signũ ipsum H. de dicto feudo cum virga, vel pileo legitime inuestiuit, promittẽs per se suosq; hęredes dicto H. pro se suisque filiis & oĩbus ex eo descendentibus legitimis masculis stipulanti & recipienti pfatam cõcessionẽ & renouationẽ, & oĩa & singula supra scripta ppetuo firma, grata & rata habere & tenere, nec ɔfacere, vel venire per se, vel per aliũ aliqua ratione vel cã de iure, uel de facto, sub pœna centũ marcharum argẽti stipulatione promissa, & refectione dãnorum & expẽsarum: qua pœna soluta, vel non, prædicta oĩa & singula firma perdurẽt. Idem vero H. statim ibidẽ de fide ac fidelitate seruãda dicto T. in oĩb. & p oĩa, prout quondã P. pater eius fecit, & in prædicto instro continetur, solennem promissionẽ fecit, & corporale præstitit iuramẽtum. Post hoc incontinẽti in signũ mutuæ & perpetuæ dilectionis seruandæ, & b fidei & pacis b osculũ interuenit. Hæc probãtur in pręconcon cor. ext. de fẽud. c. 2. & de iureiur. veritatis. ext. de do. p tuas. ad hoc facit in li. Feudorum, qualiter dominus proprietate priue. in titulo, si de feu. controuer. fue. §. domino. & in ti. per quos fiat inuestitura. Instrumentum aũt recognitionis feudi & promissæ fidelitatis potes colligere ex sequentibus & pręmissis.

ADDITIONES.

a Instrumentum. *Sic confecto instrumento, vt sequitur cessat, quæritur in forma tali, sicut uenerande memoriæ genitor noster tibi genitori tuo tale feudum concessit, sic et nos cõcedimus, etc. Et an vasallus necesse habeat primam concessionem ostendere? Et dicitur, q non, per l. ff. de do. ex hac scriptura, & C. e. ti. si don. & ibi soluitur contrariũ de Auth. si quis in aliquo. C. de eden. et C. de fal. cã adiec. l. 1. ce epis. & cle l. 1. & ext. de uer. sig. abbate. Mouet tñ, quia ẽt si causa illa uera non esset, non uitiaretur concessio, ff. de cond. & dem l. demonstratio. §. quod autem iure. & Inst. de l. §. huic prox. nisi talis esset causa, qua non existente nõ fuisset dans concessurus. quod haberet probare, qui hoc dicit, ff. de cond. & dem. cũ tale. §. falsam, & hoc maxime, ubi personarum dantis & recipientis conditio præsumptionẽ amplæ liberalitatis inducit, facit ext. de do. c. 1. de sim. & si q. ff. de do. filiusfamilias de in. sed & si fusc. §. 1. & quod ibi no. de usu et hab. l. plenũ. §. equitij, de aur. & arg. le. l. antepe. §. fi. & de alimen. l. 1. pa. 1. resa. de act. & ob l. ult. inf.*

ADDE originaliter uidendum Old. consi. 121. cuius prædictę fuerunt uigiliæ.

b Et pacis. *Inter eos, est in forma.*

SVMMARVM

De homagiis & fidelitatibus.

1 *Homagium quid dicatur.*
2 *Homo alterius si quis effici uelit, qualiter de eo instrumentum conficiendum sit.*
3 *Instrumentum affrancationis, siue liberationis ab obligatione homagij, qualiter sit formandum.*
4 *Homagium ligium, quid sit.*
5 *Vasallagium in Italia, dicitur homagium in Francia.*
6 *Homo alterius, qualiter quis efficiatur.*
7 *Religio seruitus est.*
8 *Pactum an seruiat ad seruitutem inducendam.*
9 *Homagium an sit de iure ciuili introductum.*
10 *Longinquitate temporis an efficiatur quis homo alterius.*
11 *Simplici promissione an efficiatur quis homo alterius.*
12 *Homagia qualiter a nobilibus recipi sint consueta.*
13 *Filius coloni, an possit dici colonus.*
14 *Pater & filius eadem persona reputantur.*
15 *Filius non debet dedignari paternam assequi dignitatem.*
16 *Filij ex homine alicuius an omnes dici possint illius homines.*
17 *Afflicto non est danda afflictio.*
18 *Respuens lucrum potest & onus respuere.*
19 *Opera non potest separatim præstari.*
20 *Fundus debens seruitutẽ viæ, vnicã tantum viam debere dr.*
21 *Ius obligationis non debet ex persona hæredis immutari.*
22 *Fratribus ad homagium obligatis, an unus sufficiat ad fidelitatis sacramenti præstationem.*
23 *Homo ligius an possit esse duorum.*
24 *Homo alicuius ligius an possit se constituere hominem non ligium alterius.*
25 *Seruitus aquæ ducendæ quo pacto per eũdem riuum possit pluribus constitui.*
26 *Seruire duobus dominis contrarijs nemo potest.*
27 *Duobus dominis ab vno homagium exigentib. si ignoretur cui sit præstandum, qualiter prouidebitur.*
28 *Homo hominis alicuius an possit dici illius homo.*
29 *Homines baronis alicuius Regis, an possint cogi contra Regẽ militare.*
30 *Barone & rege guerram cum diuersis habentibus, cui tenentur homines baronis auxilium præstare.*
31 *Rationes duæ debent unicam vincere.*
32 *Patrem interficere an sit licitum pro patriæ defensione.*
33 *Dominus dicitur super homines suos secundum diuersas consuetudines diuersa iura habere.*
34 *Homine alicuius tenente feudum ab alio nolente seruitia præstare, an possit illud feudum inuadi.*
35 *Homo alterius an possit de bonis suis testari, donare, aut uendere.*
36 *Feudum an possit ecclesiæ donari, uel legari.*
37 *Homo alterius an possit acquirere.*
38 *Homo de mansata quis dicatur.*
39 *Vxor hominis alterius an efficiatur uxor illius.*
40 *Maritorum radijs mulieres coruscare dicuntur.*
41 *Stante consuetudine, quod mulier succedat in feudum ligium, an ex hoc efficiatur vasalla.*
42 *Homo ligius an teneatur p domino suo suis sumptib. militare.*
43 *Homo alicuius domini an teneatur ipsum sequi, quocunq; ierit militatum.*
44 *Rex quo casu facere debeat episcopo homagium.*
45 *Successio feudi an similis sit cæteris successionibus.*
46 *Concedente aliquo feudũ solis hæredib. an soli hẽdes succedẽt.*
47 *Stante consuetudine, q mulier & agnati, & c. si non sint proximiores, succedant in feudum, an possint hæredes institui.*
48 *Bonorum possessio est duplex.*
49 *Homagium est duplex.*
50 *Heres censetur esse eadem persona cum defuncto.*
51 *Vasalli an teneantur iurare fidelitatem omnibus filijs domini sui defuncti.*
52 *Vasallus an possit uendere feudum domino irrequisito.*
53 *Vasalli an possint diuidi.*
54 *Vasalli an possint feuda inter se permutare.*
Vasallus alienare non potest, ergo nec permittare.
55 *Vasallus an possit diuidere.*
56 *Feudum iurisdictionis, an possit diuidi.*
Seruitutes diuidi non possunt.
57 *Iudicium communi diuidundo an possit inter dominum & uasallum intentari.*

Ius

58 *Ius accrescendi an habeat locum inter plures vasallos eiusdē feudi.*
59 *Vasallus decedens relicto filio, an ipse filius possit paterna bona repudiare, & feudum habere, uel econtra.*
60 *Vasallus non potest aliter dare in feudum, quam ipse habet.*
61 *Feudum, qualiter reuocetur ad primum dominum.*
62 *Alieni criminis infortunio nemo debet in suum perdere.*
63 *Alienatio in potentiorem prohibetur.*
64 *Prælati, Comites, Barones, & milites Imperij, qua forma iurare debeant Imperatori.*
65 *Barones an eodem modo iurent Comitib. quo milites Baronib.*
66 *Nobiles Franciæ qualiter iuramentum Regi dare consueuerūt.*
67 *Vasalli Comitum, vel Baronum Imperij, in quibus teneantur dominis suis obedire.*
68 *Hæres feudatarij, vel filius mortuo patre tenetur iurare fidelitatem domino.*
69 *Petens iuramentum a fidelibus, qua forma debeat iuramentū exigere, & nu. 72.*
70 *Nouitas non debet in homagij, seu fidelitatis exactione induci*
71 *Episcopus qualiter iurare debeat domino Papæ.*
73 *Sacramenta fidelitatis qualiter a Baronib. & a syndicis omniū vniuersitatum, &c. sub qua forma recipiantur.*
74 *Regibus, Ducibus, & alijs iurisdictionem habentibus, pacem & iustitiam seruare volentibus auxiliandum est.*

a 2. §. Quoniam super homagijs [a] & fidelitatibus frequēter quæstiones oriuntur, ideo vtile fore perpēdimus aliqua super hoc ad Canonistarum instructionē sub breuiloquio dispu-
1 tare. † Et in primis sciendum est, quod homagium propriè est de his, quæ ad temporalia pertinent, vt 22. q. vlt. de forma, & ideo indignum est, quod pro spiritualib. quis homagium facere compellitur, vt extra de reg. iu. c. fi. & ext. de simo. ex diligenti. Prælati aūt bene præstant fidelitatem, vt ext. de priuil. antiqua. Item quandoque
2 faciunt homagium principibus ratione tpalium, quæ quæ ab his tenent, prout inf. dicetur. † Si igitur aliquis vult effici hō alterius, hoc inde confici poterit instrm.
b FORMA. [b] Ego P. ex causa homicię, siue homagij, promitto tibi B. esse perpetu° tuus hō, & stare cū meis hæredibus ad tuam maiorem signoriam, & præstare tibi annuatim tale & tale seruitium constituens atque cōfitens me tuum esse hominē, & deinceps me in tui possessione tanquam domini esse. & stare in tali loco, vel alibi, vbicunque ponere me volueris. iūge, si vis, quod est infra vers. 4. in fi. quæ omnia. suprascripta promitto attendere, &c. Contractus iste de generali consuetudine capit vires potius, quam de iure, licet aliqui trahāt ad hanc materiam C. lib. 10. de agric. & censi. l. si cū si-
5 mus. † Qualiter aūt fiet instrm affrācationis, siue liberationis ab obligatione homagij, vide supra de seruis nō
c ord. ver porro. [c] † Et nota, quod est homagiū ligiū, quod
4 videlicet fit Imperatori, vel regi, nullius alterius fidelitate salua. Illud vero, quod fit alijs, non dr ligium: quod fit, seu iuratur, salua Imperatoris, vel regis auctoritate, vt in lib. Fe. de prohib. feu. alie. imperialem, in fi. Multi tñ putant ligium homagiū esse, quando vasallus mittit manus suas intra manus domini, & sibi homagium facit, & fidelitatem promittit, & ab eo ad osculum reci-
d pitur, quod tamē non est, vt dixi. [d] Alij dicunt, quod est
e duplex homagium. Vnū dicitur ligium, in quo nullus excipitur quantum ad verba, quantū tamen ad mentē illi, qui supremam & generalem habēt iurisdictionē, puta Imperator, vel Rex, intelligūtur excepti, vt extra de iureiur. venientes. contra quos non tenetur quis dnm suum iuuare, vt inf. ver. 15. & per tale homagiū in suo nullus, preterquam supremus, intelligit exceptus. non. n. pōt fieri duob. vt inf. ver. 10. Aliud uero est non ligium, quando videlicet aliquis excipitur, puta facio tibi homagium, excepta fidelitate, quia tali dño meo ligio teneor, vel saluo, quod possim, quē voluerim, do

minum ligium mihi cōstituere, vt infra ver. 12. vel saluo, quia nolo te cōtra talem iuuare. Sed prius dictum verius est, licet hoc vltimum communis usus loquēdi approbet. & secundum hūc ultimum modum. loquimur fere per totum præsentem §. 1. Dicitur aūt homo ligius, quasi ligatus domino suo, uel legius. quasi lega-
5 litatē continens. † Quod aūt in Italia, & alibi uocatur uasallagium, in Francia homagium appellatur. Nos autem Prouinciales nobiles feudatarios, ua allos: plebeios uero, nostros homines uulgariter appellamus. Quod autem possit quis esse homo duorum, probatur ex. de supplen. negl. prælat. grandi. ibi, uel cuidam alii perso-
6 næ, &c. † Primo autē circa hoc querendum est, utrum
f & qualiter quis alterius fiat [f] homo Respon. liber, hō potest pacto mihi promittere per se, suosque heredes, quod si fit homo meus, & certum mihi seruitium faciat. tale pactum seruādū est, ut ex. de pac. c. 1. & 2. ff. e. l. 1. §. 1. & l. iuris gentiū. §. ait prætor, nā per stipulationem potest quis grauare cōditionem suam. Hinc est, quod per pactionem scriptura interueniente potest quis se cōstituere adscriptitium ut C. li. 10. de agric. & cens. cum si-
7 mus. & religiosum, ut 27. q. 3. omnes feminæ. † Et tamen religio seruitus est, ut 54. dist. multos, & no. Inst. de iure perso. & sententia lata cōtra te, quod sis hō meus, sufficit ad hoc: quia in iudicio quasi cōtrahitur, ut ff. pec. licet, §. si filius, multo ergo fortius sufficiet pactū, quod in ueritate cōtrahitur, ff. de re iud. ff. de li. agno. l. 1. §. fi. & l. 2. & 3. ff. de usufr. Pomponius, §. si ex causa, ff. de leg. 1. si seruus plurium. Argum. tamen contra, quod pacto nō fiat quis alterius homo. Nam hæc homagia aliquam speciem habent seruitutis, argu. extra de seruis non ordin. c. 1. imo nihil aliud est dicere, facio me hominem tuum: quia lex seruos nostros, homines appellat, vt ff. si cert. pet. si fundum, §. seruū tuum, id est, hominem tuum. ff. de sol. qui duos. C. de epis. & cle. l. 1. &
8 2. † Vnde pactum nō proderit ad hāc cōditionē inducēdam: sicut nec ad seruitutem sufficit inducendā, vt C. de lib. causa, nec si volens, nec ēt confessio in iure facta sufficit ad hoc, vt eodē ti. interrogatam. Hinc est, quod si alicui legetur sub tali conditione, ne a certo loco recedat, non valet: quia sic fieret quasi seruus, vt ff. de libero homine exhi. neque. n. ff. de condi. & dem. Titio. Itē talis obligatio nō tenet, cū in infinitū obliget. quod euitatur a iure, vt arg. ff. de lega. 3. fideicōmissa, §. si quis decem. ext. de rescrip. cum in multis, li. 6. Preterea nō potest quis operas suas in perpetuū locare, ne fiat p̄iudicium libertati. vt sup de loca. §. postquā, uer. quid si quis. Sed dic, quod pacto pōt quis se hominē alterius cōstituere, vt ext. de supplen. negl. prę l. grandi. lib. 6. ibi, fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto, si aliquib. etc. nā ex delatione & præstatione iurisiurādi credit libertus homo constitui, C. lib. 10. de decur. cum decurionatus. & l. quoties spontaneos. ff. de in ius vocan. adoptiuum, §. 1. C. de transact. l. fin. C. de tab. exh. b. l. fi. Et licet quis

ADDITIONES.

a Quoniam super homagi. s. *ADDE, quid sit homagium, & qualiter fiat, late Bal. consi. 159. 1. li. Adde tu bonam gl. in uer. homo ligius, & ibi Card. Petr. de Anch. gl. Abbat. & Io. de Imo. in clem. pastoralis. de re iu.*

ADDITIO. Adde tu Card. Zaba. post Host. in c. recolētes de statu monac. Et an homagium ligium possit fieri per hominem ligiū duob. pro diuersis reb. vide Gui. Pap. in q. 310. & q. 309. ubi, qui dicantur homines ligij, & qui non? Et adde, quod homagiū dēt fieri illi, qui possidet, si sint duo contendentes de uno castro, vt uoluit idem Guid. Pap. sing. 326. inc. sint duo. Hen. Fer.

b FORMA. *Non fuit Rol. nec per alium repert.*
c Ver. porro *super quo uersic. scripsi quæstiones duas sequentes. Ros. circa id.*
d Vt dixi. *Verba Ros. ubi sup.*
e Alii dicunt. *Io. de Bla. ubi sup. uer. uiso igitur.*
f Fiat. *Prima quæstio Mar.*

quis hominem alterius se cõstituat,propter hoc tamẽ nõ minuitur sua libertas,imo dominus cũ tenet contra alios ĩ persona & rebus tueri, vt 22.q.vlt. de forma in fi. In plerisque autem locis stipulatio huiusmodi sic cõcipitur. Nam is,qui facit homagium, stans flexis genibus tenet manus suas inter manus domini,& homa
! gium sibi facit,per stipulationem fidelitatẽ promittit. & dñs in signum mutuę fidelitatis illũ osculatur, vt s.
a versic.prox. a † Secundo quęritur, vtrum homagium
9 introductũ sit de iure ciuili,siue de iure scripto? b Resp.
b non,sed moribus & diuturno vsu, qui legem imitantur,vt Inst.de iure natu.gen.& ci.§. ex no scripto. & 25.q.2.cũ redemptori.dis.1.ius gentium muat tñ legibus,nam pactiones licitę custodiendæ sunt,vt s. versi.
1 prox.† Tertio quęritur, vtrum tpis lõginquitate quis homo alterius efficiatur? puta recipiẽdo ab illo per triginta annos seruitia per homines ligios prestari soli-
c ta? c Et Videtur, quod sic, argum. C.li.11.de fund.patrimon,qui.& C.de agricol.& cẽs. cum satis.§.cum aũt. vbi dicit,quod stans per triginta annos in fundo, efficitur colonus.& C.de emãcipa.l.1.nam si idem pacto fieri potest, vt supra, ergo & præscriptione tẽporis fieri poterit,quę plus facit,quam pactũ,nam pacto sociorum fundo seruitus acquiri nõ potest, sed pręscriptione sic, ut ff.de seruitut.pro parte,ff.de seruit.urban.pd. sed & si resp.1. Item adscriptitius sine gleba pacto acqri non potest,præter.l.i tñ potest,ut C.de agric.& cẽsi. l.2.& l.quemadmodũ,ff.de diuer.& tẽpo.præsc.long. Item pactũ de non diuidendo non ualet, præscriptio aũt impedit diuidere cupientẽ, ff.communi diuid. in hoc iudicio.& l.si cõueniat.ff.de an.exceptio.l.1.ad idẽ ff.de diuersis & tẽporalib pscr. de accessionibus, ff.de reg.iur.non debet. Pręterea ex tempore liber fundus efficitur seruus,vt ff.si seruitus uẽ.si quis diuturno. ff. de aqua quot.& æst.l.1.§.duct⁹,& ex tẽpore præsumitur filius,qui non est,ff.de ritu nup.qui in prouincia. Arg. ꝯtra,quia nulla tẽporis lõginquitas piudicat libertati, vt C.de lõg.tẽpo.præscriptione,q̃ p liber.& ꝯtra liber, in rubro & in nigro. Tempus.n. non est modus inducendę obligationis,ut ff.de actio. & obli. obligationũ fere,§.placet.C.de pac.si certis,ff.de oper.li. ope. Item plus põt pactum,de quo prędictum est,quam præscriptio,ut ff.quẽadmodũ seruit.amittit.l.non sat.§.1.ibi, nec forte,&c.& ibi,possumus enim,etc. Itẽ seruitus,q̃ continuam causam non habet,non pręscribitur, ut ff. de seruitut.l.seruitutes,resp.1. Vnde cũ homo non poterit continue seruitia pręstare,non poterit homagiũ pręscrib. Item liberi hominis nullũ est commercium ff.de contrahe.emp.si emp.§.1.& 2. Instit. de inut.stip. circa prin. Vnde vẽdi,uel donari non põt,ut ff.de contrah.emp. Sed Celsus. Si non potest alienari, ergo nec præscribi, arg.ff.de fundo do.si fundum, ff.de uerb.sign.alienationis. Sup hoc dixit Matt.de Fã.ꝙ si quęstio sit de homagio,vtrũ aliquis sit liber homo,uel non,et dominus est ĩ possessione homagii, pro domino iudicãdum est,nisi homo se liberum probet,ff.de probat. circa.extra de electione,querelam. Si aũt homo est in possessione libertatis sine dolo malo,dominus necesse hẽt de homagio docere,ut ibi,& C.de liber.cau.l.ea quæ. Quod si in utroque casu ad probãdum homagiũ solius temporis longinquitas inducitur,aut Inducitur tempus triginta,uel quadraginta annorũ,quo casu credo illum hominem meum esse,quẽ tãto tempore pręscripsi,ut in p.l.cum satis,& C.de fundis reipub. eum qui.& arg.ff.de aqua plu.arcẽ.l.2.& l.seq..dum tamen tanquam ab homine meo,& non tanquam ab amico seruitia receperim ff.quemadmodum seruit.amit.l.fi. & facit in li.Feud.si de feu.contro.fu e.c.si quis per triginta annos. Veruntamen ad probãdum homagium non sufficit probare tãto tempore fuisse pręstita seruitia,nisi probetur,pro homagio pręstita fuisse,argum. ff.si seruitus amitt.l.fi.ff.de aqua quotidiana & æstiua, l.prima,§.sed si in rem.& §. Atilio. Nec obstat ad hoc prædi.l.seruitutes,respon.1.quia licet homo,u.l vasallus non seruiat continue,seruit tamen quasi continue ex quo enim homo ligius semel præstitit debita seruitia,in ea causa esse uidetur,ut quandocunque requiratur debeat seruire,& sic quasi cõtinuam causam habet,vnde præscribi potest,ut ff.de seruit.vrb.pręd.l.foramen. Si autẽ inducitur tempus 10.vel 20.annorum ad probationem homagii,hoc non sufficit,ff.de usuc.cum de in rem verso.quia tal s pręscripto sine titulo non procedit,C.de præscript.long tempor.10. vel 20.annorũ, diutina. Et de homine libero non potest titulus interuenire:quia eius nullum est commercium, ut pdixi, Alii tamen in hoc cõtradicũt,& facit ad hoc C.de fundis reipubl.l.ius,& l.iubemus. Si tamen aliquis per decem,vel uiginti annos pręstitit mihi seruitia,tanquam ligius homo,possum allegare cãm interuenisse dicendo,tu es homo meus,& per stipulationem mihi pmisisti seruitia facere,quæ homines ligii dominis suis facere debent.& quod ita fuerit,probo ex tempore:quia nõ est verisimile,quod tanto tempore pręstitisses, nisi causa homagii interuenisset. & ita ex cursu tẽporis inducetur causæ præsumptio,ut in pręd.l.cum de intrẽ verso,& uide supra de restitutione spolia, §. nũc dicamus
11 uer.sed & si.† Quarto quæritur. d quid si quis simplici
d ter nulla causa adiecta pmittit mihi esse homo meus, nunquid tenet talis promissio cum effectu? Et uidetur ꝙ sic,quia non inquiritur,qualis promissio facta est, sed an facta ut Instit.de leg.§.fin.ibi, nec manumissionis modo,&c.ut ff.quod vi,aut clam,si in rem.§.1.ff.de aqua quodinia & æstiua,l.1.§.plane. Item rusticus non præsumitur a iure ciuili sine iusta causa soluere, argumen ff.de probatio.cum de indebito.unde nec sine iusta causa promissio facta esse creditur,argumen.C.ad l. Falcid.l.fin. Item præsumptio est contra eum, nisi probet errorem.quod vt.que facere tenetur,ut C.ad l.Corne.de fal.minorem,ff.de accus.si cui,ff.ad municip.l.libertos.ff.ad Turpil.l.1. Argumen.contra, quod talis pmissio caret effectu obstat enim exceptio doli ei,qui sine causa stipulatus est,ff.de doli exceptione.l.1.§.circa extra de fide instrum.c.si cautio. Item fideiussor eius q sine causa promisit,se potest hac exceptione defendere, ergo multo magis ipse reus se defendere poterit, vt ff.de fideius.si stipulatus esses.respon.1 ad idem ff.de verb.obl.stipulationum aliæ.resp.1.& l.si seruus.stipulatus.in fi. Itẽ si nulla causa subeit stipulationi. nulla obligatio constituitur cum effectu,ff.de pac.iuris gẽtium. §.sed cum nulla,ad idem ff.de pollic.l.1.respon.1.C.de edicto diui Adria.tollen.l.fi.ff.de suspec.tu.hoc enim,
e resp.1.& in præd.c.si cautio. Super hoc dicas, e quod si quis promittit meus esse homo, & seruitia mihi facere,tenet obligatio talis, nam promissio seruitiorum intelligitur esse homagium, nisi altera probetur causa,dico finalis,non impulsiua,C.de con.l.ob causam, militem,C.de transactio.l.si minores. & l. cum donationis. C.de iur.dot.si mulier.non est ergo necesse causam

ADDITIONES.

a Ver.prox. *In his instat Io.de Bla.ubi sup.in prin.dicent. p hoc solui contraria,quæ aiũt infringi per homagium libertatem, qa ponderatio,quod dñs ei tenetur, potius seruari potest libertas, quam infringi,q a etiã de facto aliter seruari non posset fortè.*

b Scripto. *Hoc narrauit Mar.nec posuit pro quæstione, & idem Io.de Bla.super 1.q.*

c Solita. *2.q.Mar.quam Io.de Bla.sub prima tractauit, ex dictis vtriusque formatus est iste articulus.*

d Quarto q̃rit. *3.q.Mar.quã etiam Io. prosequitur in fine. 1.q.*

e Dicas. *Scdm Mar.& Io.q respondent ad ca.si cautio, l.cum de indebito,& similia,illa loq cum ad probandã ueterem obligationem interponit cautio sine expressione cãe,q̃ exprimi debebat, sicut*

sicut alias, ff. si quis cau. sed & si quæsitum. In eo aūt, qui simpliciter spondet, non dicens se ex præcedenti causa debere, sed de nouo constituit, obligatio ualet sine specificatione causæ, licit tamē Mar. se a trib. s legū doct. s. Ia. de Be. & Bonif. mali consilii tres diuersas scias audiuisse, confirmatiō eum, quod no. Acc. post Bar. & Hug. ff. de const. pec. l. 3. §. 1. s. quod si constituit quis se debere, donare uidetur, & idem uidit no. in l. 2. §. circa, ff. de doli exc. & hoc coniunxit, quod infra sequitur de nobilibus. hic omnino ut le. quod dixi supra de confessio, §. nunc uidendum, super uer. sed quæ est ratio.

sam in promissione hmōi, interuenire, vel eam ex causa fieri. Alii dicunt, q̄ ubi in promissione cā non apponitur, uel nō interuenit, obstat exceptio doli, per p̄. §. circa. Et idem est, si cā, pp quā pmissio facta est, nulla fuit. puta promisi tibi decem dare, quia putabam te e-
a quam mihi vendidisse, a uel te patri, vel antecessori meo mutuasse, cum tñ uerum non esset. Idem etiā est, si persona promittens sit miles, vel minor, uel fœmina, vel rusticus, qui sicut præsumptione iuris in solutione iuuantur, sic & in promissione iuuari debent. & tanto facilius, quanto quis facilius promittit, quam soluat
12 vt præ. l. cum de indebito. † Homagia autem consueuerunt simpliciter recipi a nobilibus, qui iura ignorāt.
b Mar. de Fano consuluit, b ut omnis oppositio cesset, q̄ in instrumento homagii sic post promissionem dicat.

FORMA. Hoc autem ideo promitto, quia talem mihi & hæredibus meis concessisti, donec sub tuo dominio steterimus, & insuper me ac mea defendere cōtra omnem hominem promisisti, uel in emendam talis iniuriç, quam tibi dicor intulisse, puta quia dicor tuū patrem interfecisse, & ideo pp pacem facio me homi-
13 nem tuū: vel alia iusta cā exprimatur. † Quinto quæri-
c tur, c utrum filius hominis mei, non tñ ex fęmina mea natus, sit homo meus? Et uidetur, q̄ sic, argumē. C. de agri. & censi. cum simus. §. illud, ubi innititur, q̄ coloni mei filius, meus est colonus. Item filius marilegulī, est merilegulus, C. lib. 11. de murile. l. fi. Idem etiam uidetur in filio liberi, vt C. de liber. & eorum liber. l. 2. & 3. Item filius curialis uidetur esse curialis, C. de natu. li. l.
14 communium, §. illo uidelicet. † Item pater & filius eadem persona reputantur, & filius est paterni corporis, unde qualis pater, talis filius erit, vt 15. q. 3. §. hac auctoritate. C. de impube. & aliis substit. l. fi. & in præ. l. cum simus. §. fin. Instit. de inutil. stip. §. fi. de consec. di. 5. c. fi. in fi. Item sicut quis per arrogationem efficitur meus
d cum filiis suis, & forsā cum omnibus bonis. d sic & hō meus, qui similitudinem habet cum illo in hoc, quia eodem modo transit potestatem meam, meus esse debet cum omnibus filiis, C. in qui. cau. colo. censib. l. 2. 2. ff. de adop. si præter, §. fin. resp. 1. & l. arrogato. Insti. de adop. §. pe. quis. n. ferre debet a patre filium separari. C.
15 cōia utriusque indi. l. possessionum. † Itē si pater sit senator, vel alterius dignitatis, nō dedignabitur filius paterna. n. assequi dignitatem, ut p. de senat. emācipationes, & l. filios. C. de decurio. nati. & l. per exēpla, C. li. 10. de tabul. l. fi. Vnde nec filius dignitatem assumere dedignetur, ut in præ. concor. C. de agri. & censi. diffinimus & ar. ex. de renun. nisi cum pridem, §. personę uero. et ex. de fil. presby. literas, 56. dist. nasci. Item homo meus cum non sit seruus, bene pōt ꝯhere matrimonium: Vnde filius ex legitimis nuptiis natus patris conditionem sequetur, ut ff. de stat. ho. cum legitime. Ar. contr. q̄ iste sequatur matris conditionem, vt 32. q. 4. liber. C. de libe. cau. l. fi. & idem est in seruo, ut C. de rei. ue. partus. & in adscripto & cēsito, C. de agri. & cen. mulier. et l. ne diutius. & l. fi. ad idem C. lib. 11. de agric. & mancip. l. 4. C. de incest. nupt. humilē. C. de nup. imperialis. Nā partus est pars uiscerū. igiť qualis erit mulier, talis erit partus, ff. de uent. insp. l. 1. §. ex hoc. de cstle. dil. 4. sic gequid &c. si ad matris. & c. seq. Vnde pater sit homo alterius, mater vero libera sit, sequetur partus matris cōditionem, vt extr. de seruis nō ordinā. c. fi. In hac quæstione dixit Mar. de Fan. q̄ filius hominis mei natus et conceptus ante quam eius pater fuerit hō meus, non est meus homo, arg. C. de libertis, & eorum liberis, l. 2. 12. q. 2. cū redētor. Si vero natus est ex hoīe iam facto meo, secūdum cōem vsum homo meus est, & paternam fortunam agnoscit, secūdum ius tñ videtur distinguendū, nam si ex matre libera nascitur, liber erit, vt C. de agric. & censit. l. fi. & in præ. decr. de seruis nō ord. c. fi. Si vero mater sit tua fœmina, pater vero meus homo sit, plus fauēt iura mihi, qui sum dominus p̄ris,
e q̄ tibi, vnde filius erit hō meus, arg. præ. l. ne diutius. e
f Vel potest dici, f considerandū esse ex qua causa fit homagium, si enim fit in emendam il atę iniuriæ, vt supra versi. prox. tunc non videtur, q̄ filius talis hominis mei sit homo meus, & sic in plerisque locis seruatur, quia non debet filius patris iniquitatem portare, C. ne filius, p patre, per totum, & 1. q. 4. Iudęi & c. seq. imo pœna suos teneat auctores, vt C. de pœnis, scimus, ext. de his, q̄ fiunt a maio. par. cap. quęsiuit, qa si pp delictum patris filius nō perdit bona, multo minus perdere debet statum & honorē personæ, arg. in Authen. vt nulli iud. §. fi. Quod si non solum in emēdā fecit homagiū, verum ēt subiecit mihi bona sua, accipiēs illa a me in feudum, tūc quia vr ea mihi tradidisse, & in me dominium transtulisse, iterum a me in feudum recepisse, vt C. de donat. quisquis, si filius velit abstinere a bonis paternis, non possum eum in hominem meū uendicare, quia cum bona sua cum onere suo trāseunt, si velit habere illa, & ea agnoscat, faciat mihi homagiū, arg. C. sine censu, vel rel. l. 2. et sic indirecte cogetur homagium facere. Ego enim vendicabo bona, tanquā directus dominus, & si ille excipiat, q̄ pater eius erat utiliter dominus, replicabo, q̄ nō debet habere, nisi agnoscat onus, quod pater sustinebat. Si aūt aliquis se cōstituat hominem meum ligium, quia dedi sibi aliquam rē in feudū, & quia vult sebiipsi prouidere, vt eum defendere, tūc principaliter personam suam adstringit, &, res gratia cuiusdā remunerationis interuenit, vt ff. mād. si remunerandi. & infra ver. 12. Vnde qa præsumitur ita velle filio prouidisse, sicut sibiipsi, vt ff. de probat. si pactum, persona filię adstricta est iure homagii, licet ille velit abstinere a re, quā pater dedit in feudum, quia non fecit principaliter homagium propter illā. Nam sicut potest quis filio prouidere paciscēdo & stipulando, ita etiam cōstituendo se hominem alicuius potentis, vt ab eo ipse & eius liberi defendantur, ff. de pactis, & si heredi. §. nos autem, & §. Iulianus & l. auus. Magnum enim est ius patriæ potestatis, nā et propter famem pater filium vendere potest, C. de pa. qui filios distrax. l. 1. ff. de lega. 1. filiusfamilias, §. fin vel garem, & cum impuberem suo potestate tutoris constituere. g igitur & per consequens sub domini potestate, ff. de tut. lege prima. Idem autem, etiam si nullo sibi a me dato se constituat hominem meum ligium. Porro in dubio cum non exprimitur causa, uel non liquet, quare fecerit homagiū, p̄sumitur ideo fecisse, vt

ADDITIONES.

a Vendidisse. *Mar. dixit procuratori meo.*
b Consuluit. *Ioan. de Bla. hoc non consuluit, sed bene exemplificat infrascriptas causas forte iustas.*
c Quinto quæritur. *4. q. Mar. & secunda Io. de Deo.*
d Bonis. *Mar. sic posuit sine Forsan. Io. nil dixit.*
e Ne diutius. *Dixit Mar. verum ille leges aliter intellectæ sunt, & sic est, quia probant contrarium, pro ipso tñ faciunt eas ibi in gl. notati.*
f Dici. *Sc'm Io. de Bl. ubi sup. cuius ad literā sunt uerba sequētia*
g Constituere. *Fatetur ipse Ioan. q̄ illud est debile argumentū.*

vt ipsum defendã, vt sic eius filii sint astricti, & res ma
a gis valeat, quam pereat, vt ff. de rebus dubiis, quoties a.
16 & extra de fide instr. inter. uersi. ceterũ. † Sexto, quęritur, quid si ex homine meo plures superstint filij? dic φ
17 omnes sunt homines mei, ut patet ex prę missis. † Septimo quęrit: sed quid, si homo meus exhęredat unũ de filiis suis, nunquid taliter exhęredatus remanet ho
b mo meus? Dicunt quidã b de ęquitate, φ nõ, si cũ effectu excluditur à paterna substãtia, ne afflictio addatur afflicto, ut extra de cleric. ęgro. c. penult. 7. q. 1. cum percussio. talis. n. pro mortuo habetur. unde conditio eius nulli adstricta erit, sicut nec hominis mortui cõditio, ff. de coniug. cum emancip. liber. l. ii. §. si pater. 32. dist. quorundam. Item sicut pater non potest filium exhæredatum legando onerare. ita uidetur, φ nõ possit conditionem personæ ipsius grauere, ut C. de fideicom q dam filiũ. Nec obstat, φ potest filio exhęredato tutorem dare, ut ff. de testam. tut. pater. quia illud inductũ est ad prouisionem filii, nõ ad onus, hoc uero, s. homagium facere, quamuis possit esse inductũ ad prouisionẽ filij, vt supra no. tñ onus est: nec est ęquũ filium exhęredatum onerari per patrem. Sed adhuc punitur. nã ex pœna nõ dẽt quis consequi immunitatem, ut infra uersi. 27. ad fin. Exhęredatio autẽ in pœnam inducta est ob culpam ingratitudinis, ut in Auth. ut cum de appel cognosc. §. cã. C. de inoffi. test. omnimodo. extra de donat. c. fi. Vnde non uidetur, quod filius propter exhæredationẽ ab homagio sit immunis. Sed dic, quod licet regulariter pœna principaliter non tribuat immunitatem, fallit tamen hoc quandoque, ut absurditas, vel impossibilitas euitetur, ut patet per exẽplum ff. de excus. tut. l. sed & milites. §. sed & ignominia. Absurdũ autẽ esset exhæredatum districtũ remanere ex facto paterno. Alii tamen cõtra, nam hęc obligatio personam afficit, sicut lepra. per hanc enim uiam posset quilibet ab
18 homagio liberari. † Octauo quærit: sed quid erit, si filius nõ fuit exhæredatus, abstinuit tamẽ ab hæreditate paterna? Dicunt quidam, quod licet in rigore iuris cõditio eius adstricta sit tamen de æquitate postquam lucrum paternæ hereditatis ad eum nõ pertinet, nõ erit ex facto paterno adstrictus, ut sit homo meus, & seruire teneat, ff. de contrah. emp. l fin. imo respuẽdo lucrũ poterit etiam respuere onus. ff. de reg. iur. secundũ naturã. Et sic in plerisque locis Narbonẽsis prouinciæ obseruatur, ubi rem deserendo, & se alio transferẽdo, do
c minii iugum euadit, ut infra uer. 19. in fi. c † Nono quæ
19 ritur: ecce ex homine meo tres filii superstunt, q iuxta pręmissa hoĩes mei sunt: isti diuisim habitant nunc: q. r. ẽ, an quilibet eoũ in solidũ teneaẽ mihi pstare operas, quas pater eorum mihi debuit, & solitus est pręstare, an uero pro uirili, uel pro hęreditaria portione, Et uidetur, quod quilibet eorum in solidũ teneatur. opera enim non potest separatum pręstari: unde in solidũ pręstãda est, arg. ff. de oper. lib. l. 4 & l libertus. ff. de verbo. oblig. stipulatio. 23. dist. quorundam. Nõ enim pręstãt operas ideo, quia sunt hęredes, sed quia sunt homines. Sicut ergo pater pręstabat in solidũ, quia homo meus, & sic quilibet filiorum, quia homines mei, in solidum pręstabit, ff. de rei uẽd. si possessor. ff. cõmo. l. 2. §. si hæres. cum eadẽ ratio sit hincinde, ff. de uerb. obliga. à Titio. extra de constit. nam cõcupiscentiã. ff. ad leg. Aqu.
20 illud. † Item si fundus debet mihi seruitutem uię, unicam uiã debet, ut ff. de seruit. si cui. S. autẽ de hoc fundo duo fiant, certe iam duę uię debetur. nam uterque fundus in solidum dẽt mihi uiã, ff. quẽad. ser. amit. l. nõ latis. §. fi. S. c & hic: licet plures uni successerint, tamen uidetur, quod quilibet. mihi teneatur seruitia ĩ solidũ exibere. Idem etiam est uidere in pluribus hęredibus ut in re indiuisibili quilibet in solidum teneat, ut ff. de s. tuit. u. æ. ff. fam. ercisc. hæredes ff. in ea. Idem & ĩ maleficiis & in pluribus cõpromittentibus: quia quilibet in solidum tenetur, ff. ad l. Aquil. itẽ Mela. §. sed si plures, ff. de iurisd. om. iud. si seruos. §. fi. & l. seq. Idẽ est in actione noxali, ff. de noxali. si seruus communis. Idem in exercitoria, vt ff de exercit. act. l. 1. & l. seq. Argumẽ. cõtra, quod quilibet teneatur pro virili. & quod omnes tenentur ad vnũ seruitium præstandũ, & tale, qua
21 le pater eorũ pręstabat. † Nam ex persona hęredis non dẽt ius obligationis immutari, vt ff de verb. ob. l. 2. Itẽ nõ plus debet trãsferri in filios, quam fuerit in defuncto, ff. fi. regũ. sed & loc. §. si communis. Cum ergo ille præstaret vnicam tãtum operã, similiter & ipsi tres filii vnicam tantum pręstabant, & non plures, & ne sint deterioris cõditionis, quam defunct⁹, ar. ff. de fundo dot. l. dotale. §. dotale, ff. de re iud. hæredẽ, & l. inuitus, §. cũ quis, & l. si hic, §. 1. C. lib. 10. qui num. liber. l. nepotes, in prin. Insti. de excus. tu. § item nepotes, vni⁹. n. personę vicem gerũt, vnde unam operam exhibere cogũtur, ar. ff. de pactis, si plures, tñ. 1. Item filii liberi totum operas exh. bet pro virili, vnde & filii hominis pro virili pręstabũt, arg ff. de operis liber. in res, §. pen. ad idẽ ff. de leg. 1. si hæres, & ff. de stipu. seruor. si communis seruus ita. in principi. & in fi. Sed videtur, quod illa seruitia debent pro hæreditaria portione præstari. nam hæc onera ad filios transeunt & hæredes, vt C. de hęr. act. l. 2. & sunt velut ęs alienũ. Vnde qui hæredes sunt, pro hęreditaria parte soluere cogẽtur, vt C. li. 10. quãdo, & quibus quarta pars deb. l. 2. & facit A. de periculo tut. l. 1. Nec dicat quis non posse diuise pręstari, sicut nec ipsa opera diuidi poss. t, vt supra in principio, quia earum ęstimatio diuidi potest, ar. ff de cond. i. de. si non sortem. §. libertos, ff. de op. l. b. l. 1. Absonũ autẽ esset dicere, aliquem plus cogi soluere, quã forte hęreditatis pars ascẽdat, C. si vn⁹ ex plur. hęre. l. 2. C. de bo. auctor. iud. possid. vxor. & C. de hęr. actio. l si a Iulia. C. de exercit. actio. l. 1. Sup hoc dixit Mar. de Fano, φ aut seruitium debetur ratione alicuius mãsi, vel feudi aut ratione personę tantum. Si quidem sit ratione mansi, vel feudi, illi, qui possident illa, ad seruitiũ in solidum tenentur, C. li. 10. de annon. & tribut. l. 2. & 3. & hoc, si sunt hæredes, etiã pro parte. vt C. de hæred. ac. l. 2. §. p
d hæreditariis, vbi de hoc. d Si vero non sunt heredes, nõ possunt ad seruitia conueniri, supra versiculo proxi. Si autem hoc seruitiũ debetur ratione psonæ ad homagium obligatæ, si res, quæ ĩ seruitio pstnet, est diuidua dãr cou ieniri quilibet pro virili, cum non iure hęreditario teneatur, arg. ff. ad Treb. quoties, & l. nonnũquã, ff. de leg. 2. cũ pater hæreditatem, & l. Luci⁹, §. Lucius ff. de fundo instruc. & instr. le. l. 1. Si vero diuidua est, tunc potest vnus in sol. dũ conueniri, sed illo exacto cæteri liberãtur. ls tñ, qui soluit, conueniet fratres. Qđ si conuentus in solidum velit præstare domino interesse pro sua parte, non vltra tenebitur, vt ff. fami. ercis. hæredes, §. cõtra si promissor. ff. de aqu. plu. arc. l. 1. §. 1.
e ff. deposi. si duo. §. is, qui. ĩ fi. e Alii dicũt, φ in hac qõne refert, vtrum a defuncto hoĩe ĩcepit cã & occasio homagii, an vero cępit a domino. Si a defuncto, puta, q a cum esset pauper miles, dixit alicui magno Baroni, domine, si me velletis ĩ iuribus meis defendere, vellẽ fieri ho-

ADDITIONES.

a Quoties. *Secundum Ioa. qui subdit, p prædicta liquere regulariter filium hominis mei meum esse, fallit in casu, in quo supra, & extra de fide instr. inter. prope fi. ver. cæterum.*
b Quidam. *Scilicet Ioan. de Bla. q incidẽter posuit hanc qõnem & se. sub sua secunda vsque ad ve. si. alij.*
c In fi. *5. q. Mar. & tertia principalis Ioannis.*
d De hoc. *In prima glo. quæ excipit septem casus.*
e In fi. *Hucusq; Mar. allegãs etiã l. 2. in fi. ff. verb. obl. fatebatur tñ, quod difficilis erat ista solutio, et φ simili allega. ff. manu. test. si ita fuerit. 1. & 2. tñ. quæ sequuntur fuerunt verba Io. de Bla.*

si homo uester, & sic fecit ei homagium, & forte omnia bona sua ei subiecit in feudũ, tunc distingue, quia quædam sunt seruitia, quæ consistũt in non faciendo, ut in non uocando in ius sine uenia, item in non mouendo turpem actionem, item ut uasallus non sit aduocatus cõtra dominum, quæ iura uidetur dominus habere in homine suo, ut infr. uer. 17. & talia iura, quę sine difficultate prestantur, bene transeũt in solidum ad quẽlibet heredũ, & quilibet filiorũ ad illa in solidũ tenebitur, quędam uero consistũt in faciendo, ut uenire cũ armis ad adiuuandum dominum, & similia, quę homines dominis suis facere tenent, & in his seruitus cum sint indiuidua, quilibet est insolidũ obligatus, ut ff. de seruit. Vno tamẽ pręstante, cæteri liberãtur, ut dixi. Debẽt igitur unũ ex seipsis eligere, qui uadat ad dominũ quandũ cum armis, nec dominus poterit eos in plus grauare. & sic non erit eorum cõditio deterior quam patris. Si autem nolũt ꝯcordare quis eorum seruitium facere teneatur, agetur cõtra quemlibet eorũ in solidũ, & quilibet cõdemnabitur ad interesse ꝓ ea parte, ꝓ qua est hęres, ut ff. deposi. si duo. in ñ. uel forte per iudicem cogẽtur concordare. vt ff. de leg. 1. huiusmodi legatę. §. fi. Item quędam consistũt in dando, & tũc quilibet tenetur pro ea parte tantũ, pro qua est hæres, vt C. li. 10. de anno. & trib. l. 1. C. de predis nau. l. 1. & 2. & facit ff. de alimẽ. & cib. leg. solẽt, respo. 2. Et ex his declaratur cõsuetudo quorundam locorum, quia si aliquis est homo meus, & omnia bona sua a me tenet in feudũ, primogenit⁹ eius filius mihi faciet fidelitatẽ, & me iuuare cõtra meos inimicos tenetur, nam vt dixi, in iuribus, quę in faciendo consistunt, licitum

22 est unũ eligere, ac cõsuetudo eligit primogenitũ.† Et tãtum faciet hæc electio cõsuetudinis, quãtum alias faceret electio hominis, sed licet primogenitus tñ, q electus est a cõsuetudine, præstet sacramentum fidelitatis, tñ nihilominus omnes sunt homines mei, quantum ad iura, quę consistunt in nõ faciendo. Et sicut ꝯsuetudo primogenitũ grauat in vno, ita ẽt releuat in altero, ff. de reteiu. eum, qui. quia minores tenẽtur ei facere homagiũ, sacramentum pro fidelitate præstare, & sic in quibusdam locis seruatur.

a Porro si cã et occasio homagii cœpit a domino, vt quia Baro dixit alicui pauperi militi, quod aliquam rem immobilem sibi daret, si ei faciat homagiũ, & dedit, tũc si pater, vel iudex familiæ ercisciũdæ iudicio, uel communis fratrũ consensus alicui ex filiis illam assignauerit, ille solus homagii iure seruire tenetur, vt ff. de ali. & cib. leg. l. 3. ff. commod. l. 3. §. si hæres, quia res cum onere suo trãsit, vt C. li. 12. de pręd. nau. l. 2. extra de statu mo. recolẽtes. extra de deci. cum non sit. Et quia ad quem pertinent commoda, ad eum, &c. vt ff. de reg. iu. secũdum naturam. Et talis res vocatur feudum ligiũ, & pro ea Baro dẽt habere homagiũ ligiũ. Pręmissa bene probãtur in li. Feudorum, si de feu. contro. fue. omnes filii.

23 †Decimo queritur, vtrum quis possit esse homo ligi⁹ duorum? Et dicũt quidam, quod non, quia duo non possunt esse domini eiusdem rei in solidum, ff. commo. si vt certo. §. si duobus vehiculum. b extr. de sindam str. iter. ver. vt tñ. nec pt aliquis duobus dominis seruire, ut infra vers. 12. sed bene põt esse quis homo nõ ligius duorũ, vt infra ver. 13. c

24 †Vndecimo quæritur, sed nunquid homo meus ligius pt se constituere hominem non ligium alterius me inuito, vel irrequisito? Videtur, quod nõ, quia ex quo in eo habeo talem seruitutem, uidelicet homagii, non videtur, quod seruitutẽ homagii possit alteri constituere in persona sua meirrequisito, vel cõtradicente, vt ff. de aqua plu. arc. in cõcedendo, & in duabus legibus seq. 54. di. si seruus absẽte. at si seruus, sciẽte. Arg. contra, quia in homagio nõ ligio excipitur fidelitas, quę mihi debetur, vt supr. ver

25 si.† Et no. ꝙ vnde in nullo mihi preiudicatur, quare si id fieri prohibeo, uideor facere, ut officiam, non ut cõsulam, & ideo non sum audiendus, argu. ff. de rei uẽd. in fundo. Nam & seruitus aquę ducendę per eundem riuũ potest pluribus constitui, ita tñ, ꝙ per diuersas horas uideat, ut ff. de serui. rust. p. l. 2. §. fi. Dicas, ꝙ si subest causa prohibitionis, puta quia uult facere homagium inimico meo, tunc non pot. imo eum prohibere possum, argu. extra de accus. repellantur. Si aũt non subest causa, tunc potest se hominẽ non ligium alterius constituere me irrequisito & cõtradicente, arg. C. de inof

d fi. test. liberi. in fi. ff. de leg. i. filius familias. §. diuus d. †

26 Duodecimo e quærit. quid si aliqs est homo nõ ligius a diuersis dominis tenet, ut ext. de sup. negl. prælat. grãdi. lib. 6. ibi, uel cuicunq; alii ꝑsone. contingit, quod isti duo domini sibi adinuicẽ mouent guerrã: uterq; requirit eũ, ꝙ iuuet eum contra alterũ dñm, nunquid tenetur aliquẽ iuuare? Et uidetur, quod non. videntur enim domini concurrentes se mutuo impedire, ff. de usufr. l. quoties. Item nemo potest duobus dominis cõtrariis seruire, ut de pę. dist. 1. §. hoc idẽ. uer. itẽ, ut Christus ait. 21. q. 1. c. 1. Sed uidetur, quod utriq; debeat seruire, alioquin amitteret feudũ, quia difficultas præstationis ex parte promissoris prouenìens, nõ uitiat obligationẽ. Vñ licet nõ possit utriq; seruire, tñ obligato illius, cui non seruit, uñ perempta. imo ille poterit feudũ reuocare, ff. de uerb. obl. cõtinuus, §. illud. Itẽ bene põt quis duobus dominis seruire, ut de operis lib. duorũ. Super hoc dicũt quidam, locum esse gratificationi, & excusatur, quãtum ad illum. cui nõ seruit, ad instar serui duorum, qui si uiderit utrũque dominum interfici. potest gratificari ei, quem eorum maluerit adiuuãdo, ff. ad senatuscon. Syll. l. si quis in graui. §. si cũ esse. Sed uerius uidetur de rigore iuris, ꝙ eũ, cui primo fecit homagium, iuuare teneatur, & nõ secundũ, ut in lib. Feu de prohi. feu. al. imperialem. §. illud. & ff. loc. in operis. C. qui pot. in pig. hab. l. 3. quia priorem fidelitatẽ sẽp indubitate seruare tenetur, arg. l. dist. c. tua. prope fi. ibi, prima opera. facit. extra, qui cle. uel uo. uenientes. & illa excepta intelligitur secunda. Aequum tamen mihi uidetur & tutum, ꝙ eum, cui primo fecit homagiũ, personaliter iuuet, illũ uero, cui secundo fecit, iuuet per substitutum iuxta uires ipsius feudi. nam tales operę bene possunt per substitutũ pręstari, ut C. de caduc. tol. l. unica, §. fin

ADDITIONES.

a Seruatur. *Fundatur hoc dictũ sup. hoc, qa de toto ipse facit homagium dño, & tamen illud totũ non occupa, sed eqs partibus dimittit fratribus. hanc igitur æquitatẽ ponderat illa cõsuetudo.*

b §. si duobus uehiculum. *Secundum Hos. contra, s. ꝙ potest qs esse homo ligius secundi, saluo iure primi, & tertij, saluo iure primi & secundi, ut ss. ipsi de statu mo. recolentes super uer. homogia. & uide scripsi de simo. c. ex diligenti. in prin.*

ADDITIO De hac q. uide Bal. con. 291. incip. ad euidentiã, in 2. uolu. & ibi late, quid sit homagium, & qualiter fiat, & per Guid. Pap. in qõnibus suis, qõ. 310. incip. homagium ligium. & adde, quæ dixi sup. titulo, in apostil. Henr. Ferr.

c Versi. 12. *Est sciendum ꝙ Ioan. de Bla. ſm hanc opinionẽ, supposito, quod dicitur inf. uer. 12. s. quod mulier de consuetudine succedat in feudo ligio. formauit qõnem intricatã, quam auctor propterea nõ curauit, & erat de homine ligio, qui recepit in uxorem filiam hominis ligij uicis, qui successit in homagio, quod dedit uiro in dotem; & sic uidetur habere duplex homagium ligium. Sequar auctorem, & qñ illam oppetis, ibi quare in 3. col.*

d §. Diuus *Secundum Ioan. de Blancuus etiam est sequens q. huic contigua per eundem, & quasi ad literam.*

e Duodecimo. *Adde Roma. consilio quadragesimo septimo. ubi ponit, cui obedire debeat duobus confœderatus, si eodem tempore fuerit requisitus.*

c.§.fin aũt. Nec obstat, quod promisit priorem, & nullum alium iuuare, excepto domino ligio, quia non, videtur præstare auxilium contra eum, licet secundũ iuuet per substitutum, hoc enim non facit animo nocẽdi priori domino, sed causa sibiipsi consulẽdi, ne feudũ a secũdo domino sibi datũ amittat, arg. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. denique. ff. de neg. gest. atqui. §. cũ me ab
a sente.[a] Et vide supra de aduoc. §. 1. versi. quid si aduoca
27 tus. † Decimotertio quęritur, qd in dubio, si nescit cui primo in iure homagii teneatur, quia forte, quod feudum incepit ab antecessoribus, iam est magnum tempus, Et videtur, quod hoc casu de rigore iuris neutrũ iuuare tenetur. Nam cum non teneatur iuuare de rigore iuris nisi primum, & non apparet, quis sit prim⁹ in iure homagii, neutrum iuuare tenet. ff. de rebus dubiis, si fuerit, ff. de test. to. duo sunt Titii. Arg. contra, quod vtrunque debet in dubio iuuare, 13. quę. 2. non æstimamus. De ęquitate tamen dicendũ est, quod potest gratificari, cui maluerit, personaliter illum iuuando, ff. de relig. & sump. fun. & l. fi. alterum vero per substitutũ,
28 vt supra versi. prox. † Decimoquarto quęritur, utrum
b homo hominis mei, sit homo meus.[b] Respon. non, ff. de uerb. sig. Modestinus, sicut nec libertus liberi mei est meus libertus, vt ff. de li. agnos. si quis a liberis, §. si quis a liberti. ff. de ali. & cib. leg. alimẽta. §. 1 & facit. 81. dist. legitur. Ex quo patet, quod licet magni Barones, l. Comites Palatini, duces, & alii similes, sint immediate vasalli, siue homines ligii Regis, in cuius regno sint, uel Imperatoris, si sunt in Imperio, tñ homines ipsorũ Baronũ non sunt hoĩes ipsius Regis, uel Imperatoris, 11. q. 2. nullus Primas, & ex̃ de offi. ord. pastoralis, & c. Romana. li. 6. Bene tamẽ omnes homines, qui sunt in regno Francię, sunt sub potestate & principatu regis Frãciæ, & in eis habet imperiũ generalis iurisdĩonis & potestatis. Nam verbum Potestatis, pluribus modis accipitur, ut ff. de uerb. signifi. l. potestatis uerbũ, sicut omnia sunt Imperatoris, quãtum ad iurisdĩonem, cum sit Mundi dominus, ut C. de quadri præs. bene a Zenone. ff. ad leg. Rho. de iac. l. deprecatio. & 24. q. 2. futurã. Sic & omnia quæ sunt in regno, Regis sunt, quãtum ad iu-
29 risdĩonem generalem, 8. dist. quo iure. † Decimoquinto quęritur, quid igitur, si aliquis Baro regis Franciæ facit guerrã ipsi Regi: Baro ipse præcepit ex debito sacramẽti fidelitatis hominibus suis, quod ipsum iuuẽt, nunquid tenentur eum contra regem iuuare? Et videtur, quòd sic. nã graue est fidẽ fallere, vt extra qui cler. vel vo. veniens, & c. seq. & ff. de pact. l. i. 22. q. 2. his aũt, & c. seq. tenẽtur. n. illũ iuuare contra omnem hominẽ per sacramẽtum, nisi a sacramẽto per ecclesiam absoluãtur, vt extra de hereticis. c. fi. 15. q. 6. ca. 2. 3. & 4. Item si generaliter iurauerint illum contra omnẽ hominẽ iuuare, ergo videtur, quod etiam ɔtra Regem. qui nõ fuit exceptus. Verbum enim generaliter ꝓlatum, generaliter est intelligẽdum, ut ff. de leg. pręstan. bo. pos. ɔtra tab. pet. l. 1. §. generaliter, ff. de seruit. vrb. præ. si seruitus, 19. dist. Romanorũ, extra de priuilegiis, quia circa. Et pręceptũ domini eos excusare videtur, sicut alias præceptum patris excusat filium, ff. de his, qui no. infa. sur. §. qui iussu. Dicendũ tamen est contra. Nam Baro insurgens contra dominum, videtur incidere in legẽ Iuliam maiestatis, quia directe videtur cõtra principẽ fecisse, ut ff ad l. Iul. maie. l. 1. 6. q. 1. §. uerum ver. quisqs cum militib. 79. dist. cap. 3. Nam rex Francię princeps est in regno suo, ut pote qui in illo in temporalibus su-
c periorem non recognoscat,[c] ut extra qui fi. sint leg. ꝑ uenerabilẽ, & ideo homines sui illi non tenẽtur in tanto crimine obedire. non enim opem fert, qui ad peccãdum adiuuat, 14. q. 6. si res. nec pręceptũ illius illos excusaret, ff. de act. & obl. seruus, 11. q. 3. nõ sunt, & c. si dominus, & c. qui resistit. & c. seq. Nec etiam sacramẽtũ eos ad hoc obligat, quia non est institutum, ut sit uinculum iniquitatis, vt 22. q. 4. inter cæteras, & rei turpis nulla est obligatio, ff. de verb. oblig. generaliter, extra de pac. c. fi. ex̃ de ɔd. app. c. fi. Et in iuramẽto superioris auctoritas intelligitur excepta, ut su. ver. & no. & ex. de
30 iureiur. c. inuenĩetes. † Decimosexto quęritur. sed pone: aliquis Baro regni Franciæ habet guerram cum alio Barone, Rex vero habet guerrã cum alio, puta cũ rege Alemaniæ, qui vult sibi subiugare regnũ Frãcię, Baro præcepit hominibus suis quod iuuent eũ cõtra aliũ Baronem: Rex vero præcepit eisdem, quod iuuent eũ cõtra regem Alemaniæ, quæritur, cui magis obedire tenẽtur: Et videt, quod Baroni, cui dupliciter sũt alligati, s. ratione homagii, & ratione iurisdictionis, quã in eis habet, tanquam hominibus suis, ut in Auth. Co. 6. de quæstore, §. si vero forsan. Regi uero sunt obliga-
31 ti tantum ratione generalis iurisdictionis. † Vnde duę rõnes uincere debent unã, ut in Aut. de ꝯsan. & uter. frat. §. 1. extra de te iud. cum æterni. in fi. lib. 13. dist. c. 1. Item speciale derogat generali, extra de rescri. c. 1. Ar. contra, quod potius debeat obedire Regi, nam vocati sunt ad maius tribunal, ff. de re iud. contra pupillũ. §. fi. 18. dist. si episcopus: Et hoc verum est. nã Rex, q habet administrationẽ regni, uocat eos pro cõmuni bono, s. pro defensione patriæ & coronæ. vnde, sibi iure gẽtium obedire tenẽtur, ff. de iust. & iur. veluti, & l. i. di-
32 ius gentiũ. 23. q. 2. fortitudo. & q. 8. omni, & c. si nulla † Nã ꝓ defensione patriæ licitũ ẽst patrẽ interficere, ff. de reli. & sump. fun. l. minime, & publica vtilitas includens in se priuatã, præferẽda est priuatæ, vt ff. pro socio l. actione. §. Labeo, ex. t. de postul. bonæ. 1. Si tamen rex vocaret eos pro aliquo negotio non tangente publicã vtilitatem, potius tenerẽtur obedire Baroni domino
33 suo. † XVII. quærit̃, quid iuris habeo in hoĩe meo, e-
d iusque bonis?[d] Super quo dic quod s̃m diuersas consuetudines diuersa iura habet dominus in homine suo. In primis si quidem ratione homagii uendicat sibi iurisdictionem in eo: non dico mistum, uel merũ imperium. eo enim ipso, quod aliqs est homo meus ligius, hoc ipso est iurisdictioni meæ subiectus, & sum eius iudex, ut in præd. †. si uero forsan. & C. de episc. & cle. quisquis. Et omnia bona eius, q̃ nõ habet ab alio in feudum non ligium, sunt mihi subiecta ratione iurisdictionis. licet illa non teneat a me in feudum. Eo enim ipso, quod personam suam mihi principaliter subiecit, uidetur per cõsequẽs omnia bona sua subiecisse, arg. ff. de adop. si pater, secundum ea, quæ no. ext. de cle. coniug. quod a te. Si autem sit homo nõ ligius, nõ habet dominus eius iurisdictionẽ in eũ, nisi in quantũ feudũ se extendit. Ratio diuersitatis est: quia homo ligius principaliter se adstringit gratia ꝑsonæ suæ, licet aliqua res, quę vocatur feudum ligium, gratia remunerationis interueniat, vt sup. ver. 8. in fi. Vnde obligãdo personam principaliter, per consequens subiecit oĩa bona: non ratione feudi, quamuis hoc facere posset princi-

ADDITIONES.

a §. cum me absente. *Secundum Io. cuius etiam ad literam est sequens quæstio huic contingua.*

b Homo meus. *Ista quæstio cum duab. seq. eod. ordine fuerunt Io. de Bla. & incipiunt ibi 4. co. sed quæritur, vtrum homo. allegationes autem iuris canonici addit auctor.*

ADDITIO. De hac quæstione uide Gu. Pap. in q. suis, in q. 551. inc. de hoc anno. col. 3. uer. & uenio. Hen. Fer.

ADDITIO.

c Non recognoscat. *Adde eundem Spe. in ti. de ap. §. nunc tractemus, in prin. & uide, quæ dixi in apost. ad ipsum in ver. præter regem Francia. Hen. Fer.*

d Bonis. *Iterum quinta Martini sunt enim duæ descriptæ sub 5. nu. sic in emphyteosi duas posuit sub nu. 8. ut dixi sup. ti. 2. §. fi. fi. uer. 17. est autem hæc ult. Io. de Bla. ex principalib. & rubricatis: & illam prosequitur auctor, quia Mar. parum dixit.*

principaliter, sed ratione iurisdictionis. Homo autem meus non ligius non obligat, vel adstringit personam suam, nisi ratione feudi, vt supra ver. 6. & sic tãtum ratione feudi sit mihi subiectus, in quantum se feudum extendit. Item vasallus non debet famosam actionem mouere contra dominum: nec eum vocare in ius sine venia: nec contra eum esse aduocatus, ad instar patroni, qui hæc iura obtinet in liberto, ff. de dolo, nõ debet ff. de in ius uoc. sed si hac lege. §. prætor. C. e. ti. l. venia, extra de fet. non ord. de famulis. extra de postulando, c. fin. Item non potest dominum accusare, ut j. uer. p. xi. Item debet dominum iuuare cõ inimicos eius, ff. ad senatuscon. Sylla. si quis in grau. §. si cum omnes. exceptis quibusdam personis coniunctis, cõtra quas cũ nõ iuuabit, ut 4. q. c. itẽ in criminali, quas habes ff. de sta. ho lex, C. de test. parentes. Nec dominus potest ei præcipere, quod ipsum adiuuet cõ illas. hoc enim esset contra bonos mores: quia nemo unquam carnem suam odio habuit, ut 13. q. 2. non æstimamus. Nec etiam contra seipsum illum iuuabit, nec cõtra ecclesiam suã: q dic, prout no. extra de iureiur. petitio. Item non debet uitam suã præferre uitę dñi. Hinc est, φ si dominus dẽt
a facere duellum, dicunt quidam a, φ ei dñs potest præcipere, ut pro ipso ineat duellũ, ff. ad Syl. l. 1. §. iuxta hoc. 43. dist. sit recto. prope prin. ibi, non ascendistis, & c. 25. q. 1. sunt quidam. Itẽ homo dẽt domino indigenti præstare alimẽta, ff. de lib. agnos. necare. Item si pro feudo
b dẽt dare par caponum. uel aliud b, illud soluendũ est,
34 C. de rer. perm. in rebus. † Decimooctauo quæritur: qđ si homo meus tenens feudum a me, non uult mihi seruitia præstare, nunquid possum feudum propria aucto
c ritate inuadere, & mihi ipsi facere ius de illo c? Videt, quod non, ff. de iur. om. iud. qui ius dicenti, ff. de iud. l. 4. C. ne quis in causa sua iudic. l. 1. ff. quod met. cau. extat. C. vnde vi, si quis tantam. C. de hær. inst. cum proponas. in fi. Arg. contra, quod possum ad instar locato
d ris d, ff. de dam. infect. vtique, ff. in quib. causis p. g. ta. cõtrah. Est differentia, nam homo meus, sic colonus uidetur assimilari seruo, argu. C. de his, qui ad eccl. cõf. l. præsenti. §. sanè. C. de agri. & cẽsi. ne diutius. At in seruo habeo potestatem, quam volo exercere, ff. de his, q sui, uel alie. iur. sunt, l. fi. ff. de pecu. sed si donãti, §. per totam, & l. peculii. resp. 1. C. de emend. seruor. l. vnica. Nã & pater filio muito admit peculium pro suę arbitrio uoluntatis, ff. de exce. do. apud. §. fi. C. sol. matr. filiæ. Itẽ filius cogitur & corrigitur a patente, C. de patr. pot. si seruus. C. de emen. propin. l. 1. Item dominus, cogit colonum talibus obsequiis fungi, C. de epis. & cler. quisquis. Super hoc dicit Martinus de Fano, φ colonus nõ potest persistere in iudicio cum domino, accusando eum in publicis criminibus, nisi suam, vel suorũ iniuriam prosequatur, argu. C. lib. 11. in quibus causis colo. censi. do. ac. pot. l. 2. C. qui ac. non. poss. l. pen. & fi. Excusare tñ se poterit accusatus, vt C. si seruus expor. l. pen. In ciuili autem dominus sua auctoritate potest debitũ suum exigere, si sit certum illum esse hominem suũ. Si uero dubium est, & ipse se gerit, quasi nõ sit homo eius, uel uelit ultra exigere, quam debeatur, non debet hoc auctoritate sua agere, ut ff. de iurisd. om. iu. qui iurisdictioni. imo requirendum est ad iudicem, ordina
e rium, ff. de lib. causa. ordinata. quod si fecerit, poterit e a seruo in iudicium uocari, vt C. de ag. & censi. šitubus.
35 C. quibus ad lib procla. non licet, l. fin. † Decimonono quæritur, utrum homo meus possit de bonis suis testa
f ri, donare, & uendere f? Et uidetur, quod sic: quia nulli est unicuique sua committere, ut C. de Iudæis & cęlic. nemo exterus. & liberum est cuilibet de suis contrahere, C. de contrah. emp. dudum. & testari, ut C. de te. l. testandi. Cum ergo illi hoc facere non uetentur, cõcessa eis esse uidentur, C. de relig. & sump. fu. statuat. ex. de translat. inter corporalia. Item pactum speciale factum ab aliquo, ne liceat ei sua vendere, non ualet, vt C. de pac. l. nemo multo ergo min᷒ generali pacto homagii intelligitur esse prohibitus vendere, argu. ff. si quis cautio. ed & si quis, §. quæsitum, ff. de pignor. obligatione. Absurdum esset enim, φ homo meus nõ possit in peculio suo contrahere, cum seruus hoc possit. vt ff. pec. si quis seruum, §. etiam, & etiam curialis, cui agnati succedunt, vt C. lib. 11. de decur. in successione. Et φ vasallus non possit alienare, probatur in libro. Feud. de alie. feu. c. 1. & § imperialem, & j. ver. 38. nec permutare. j. ver. 27. Arg. cõ. φ homo meus non possit alienare sua, vt C. lib. 11. nõ licere hab. Metro. l. 1. quæ le. eloquutur in villanis. Idem etiam uidetur in curialibus, vt C. li. 10. de pręd. cu. l. 1. 2. et 3. Nam & filiusfamilias, qui habet proprietatem in aduentitiis, non potest illam alienando transferre. vt C. de bonis, quę lib. l. fi. Itẽ si homo meus est, ergo iura sua mea sunt, vñ absq; meo consensu non possunt a me discedere, ff. de reg. iur. id quod nostrũ, ff. de iure dot. si ergo. Item homo meus nihil habere sĩ, qui seipsum non possidet, sed ab alio possidetur, vt ff. de acq. poss. cum hæredes, §. 1. Si nihil hẽt, ergo nil alienare potest, vt C. de leg. l. fi. ff. de acq. hęr. traditio. 2. q. 7. Daybertum, ff. de reg. iu. nemo. extra de deci. dudum. Sed dic, φ homo meus, cum sit liber, libere testari potest inter suos, & directe, & per fideicommissum, vt in pre. l. testãdi. sicut & libertus, ut ff. de bonis lib. si nõ, § fin. Potest etiam alienare propter suas necessitates, ff. fa. ercisc. alienationes, de pat. q filios, dist. 50. c. 1. & 2. & alienabit ea, quę minus vilia sunt, ff. de fundo do. mut᷒, §. 1. & l. fi. & l. ita. ff. de lega. 2. imperator. in fi. Si autẽ sponte alienat, dicit Mar. de Fano φ non alienat cum effectu, imo repeti poterunt alienata per eum, nisi forte domino sciẽte alienare cõ locauit, erg. C. quod cum eo, qui in al. pot. est, l. fi. salua tamen semper consuetudine vniuscuiusque regionis, quæ pro lege seruanda est, vt infra, versi. 37. Item dicit quod non potest extraneis donare, quod patet ex præmissis, & C. de his, quę in fau. cre. l. pe. Bene tamen potest in dotem & in donationem propter nuptias donare, vt supra, de locat. §. nũc aliqua, versicu. 109. Quid si homo, uel libertus meus ingrediatur religionem, nunquid ego succedam illi, & an testari potest, de hoc no. supra de edit. instrum, §. compẽdiose, versi. quid de ad
39 scriptitio. & seq. † Sed nunquid feudum potest donari, vel legari ecclesię? de hoc plene no. in Sũma domini mei i ti. de immu. eccl. in quãtum, sub §. sed nec il
37 la. † Sed nũquid homo meus poterit acquirere? Resp. sic. C. communia de leg. Auth. res, quæ. in Authe. Col. 4. de testit. respon. 1. In plerisque autem locis prouincię & diœcesis Narbonen. homo de mansata. quicquid acquirit. post acquisitam mensatam, ipsi mansatæ acquirit, & quod acquirit, eiusdẽ naturæ est, cuius & ipsa mensata, & de ipsa mansata efficit, C. de rei vxor. ac. l. vnica. Est autem natura, seu conditio mãsatæ, ut alienari non possit, & φ homo se trasferens alio, mansatã amittit, ipse tamen liberabitur, vt supra versi. 8. & φ mansata redeat ad dominum homine suo sine liberis decedente, & multæ aliæ sunt conditiones secũdum diuersas locorum consuetudines, & contrahentium pactiones.

ADDITIONES.

a Dicunt quidam. *Io. de Bla. ubi supra.*

b Vel aliud. *Vt tenere stafam, cum ascendit equum, dicit Ioan.*

c De illo. *Hanc prosequitur Mar. sub 5. & Io. sub pen. versic. itẽ si certum est.*

d Locatoris. *sup. qui inuenta & illata includit propria auctoritate, hoc uolunt leges allegatæ.*

e Poterit *sup. et tamen Mart. dixit ab homine suo, suis facere, qđ uult al.*

f Et uendere. *Hęc 5. Mar. Io. nõ facit de hoc qõnem, sed asserit ue sic expedit, ubi supra, ante finẽ, homo meus, qui liber est, testar. potest, & me muito de bonis legare, lege, testãdi, quæ sequ.*

38 nes † Est autem mansata, quando dominus dat alicui mansum cum diversis possessionibus: & propter hoc ille facit se hominẽ domini, & ad certum servitium tenetur, & talis dicitur homo de mansata, qui est homo ratione possessionum, persona tamen eius libera erit, secundum consuetudinem regni Fräciæ, si dimissa mansata alio se transferat, ut prædixi. Itali tamen, secundum quosdam, vocãt homines de mansata, quasi de familia. & illi quasi pro servis habentur, vide supra
39 de locat. §. nunc aliqua. ver. 107. & seq. † Vigesimo quęritur, utrum uxor hominis mei, cum illo longo tẽpo-
a re vivens, mea fœmina efficiatur a? Et videtur, quod sic, nam uxor privilegium, dignitatem & nomen recipit à viro, ff. de senat. l. 1. C. lib. 10. de profes. & medi. medicos. & l. fi. & C. lib. 12. de agẽtibus in reb. l. fi. & de privileg. scholarium, l. fi. C. de epis. & cle. l. 2. C. lib. 11. de pxi. sacrorum scri. l. in sacris. extra de foro comp. ex par-
40 te. 2. † Coruscant enim mulieres radijs maritorũ, ĩ Authen. Coll. 4. de consul. §. si vero. C. de nup. l. fi. Si igitur beneficium recepit per maritum, cur non & onus sentiet per eũdem? arg. ff. de reg. iur. ex qua. ff. b quis omissa causa test. si non dolus. respon. 1. Uxor. enim conditionem viri sequi debet, ut C. li. 12. de dignit. mulieres. & C. lib. 10. de incol. s, l. fi. & domicilium, ff. de iurisdic. om. iud. cum quędam. ff. de iud. exigere. & qñq; uxoris minuitur dignitas per maritum, ff. de senatorib. fœminæ. & l. nuptæ. & viri carni debet participare, ff. solut. matr. si cum dotem. quia una caro sunt, extra de bigamis, debitũ. & una est domus viri & uxoris, ff. ad Syll. l. 1. §. si vir. & una societas, ut C. de crim. expil. hęr. aduersus. & 27. q. 2. cum societatis. extra de sponsalib. cap. 2. & uxor mei adscriptitii mea est, arg. 1. præ. l. aduersus. & C. cõmu. utriusque iud. l. possessionem. & eadẽ est lex viri & uxoris, ut extra de secund. nup. cap. pen. & fi. nec debet uir & uxor ad impatia iudicari, ut 32. q. 1. si quis. & ext. de diuort. gaudemus. §. quia vero. in fi. arg. ꝯ, qa uxor pro marito nõ obligatur, C. ne uxor pro marito, l. 1. & fi. Item licet uxor splendeat uiri fulgore, ut sup. no. tamen non dẽt eius affici infortunio, C. de dona. inter virum & uxorem, res uxoris. extra de consue. ex parte. extra de pig. ex literis. Nec obstat, ꝙ mariti sui domino seruiuit, qa non ut ipsa, sed ut mariti obsequio hoc fecit: & ideo sibi nõ præiudicabit, ff. de of. eius, cui mã. est iur. si prætor. C. de admi. tut. cum quidã. Super hoc dic, ꝙ non obest mulieri, quia hominis mei fuerit, ut C. de agri. & cen. l. fi. qa ex periculo uiri nihil uitij uxori accidere potest, ff. de don. inter uirum & uxorẽ, sed & si mor. Multo ergo minus nocebit uiro, quod meã accepit fœminam in uxorem, ut C. de liber. & eod. li.
b mulier b. C. de ag. & cen. l. fi. & l. ex ingenuo. commu-
c nia de succe. ancillę. secundum Uber. c † Vigesimo pri-
41 mo quæritur, ecce consuetudo est in aliquibus locis, quod mulier succedat in feudum ligium, extra de rescrip. significauit. queritur, qualiter seruiet feudo? Dic, quod ipsa erit uasalla, & iurabit per se fidelitatem, argu. ff. de iur. omn. iud. l. 2. sed seruiet feudo per substitu-
d tum. nam hæc opera bene potest diuidi d, arg. C. de ca-
e ducis toll. l. unica, §. fin autẽ. & sup. uet. 9. e † Vigesimo
42 secundo quęritur, utrum homo ligius teneatur sequi
f dominum ad exercitum suis sumptibus? Dic f, quod si habeat pingue feudum, vel est diues, dominus non tenetur sibi facere sumptus, ut ff. de ope. lib. suo victu. & l. operarum. §. fi. extra de vi. & honest. cler. cum ab omni. Secus, si feudum est modicum, & si ipse pauper est. non enim propter modicam rem debet sustinere ma-
g gnam exactionem g, ut Auth. de fid. instru. §. ut autem. Hoc tamen potius dependet ex pactis in feudi conces-
43 sione expressis. † Vigesimo tertio quæritur, quid si dominus vult ire ad partes remotas: puta ultra mare ad pugnandum cum barbaris, nunquid homo suus eum
h sequi tenetur? Dicunt quidam h, quod si dominus est talis, qui possit & consueuerit ipse, aut prędecessores sui pugnare cum barbaris, sicut est rex Frãcię, tũc homines sui tenentur eum sequi ad instar patroni, q oper-
i as consuetas potest indicere liberto, ff. de pign. ac. vel uniuersorum, ff. de ope. lib. operæ. i & l. penu. Rex tamen tenetur eis, vel in toto, uel in parte expensas prouidere arbitrio boni uiri, considerata feudorum qualitate, ff. de adimen. leg. l. Mæuia. §. fi. Si autem sit talis, q non possit, vel non consueuit contra barbaros pugnare, nõ tenetur eum ultra mare sequi, nec ipse põt tale seruitium illis iniũgere, ut ff. de procurat. sed & hę, §. 2. ff. de ope. liber. quod nisi §. fi. & facit ff. de arbi. si cũ
44 dies, §. si arb. † Vigesimo quarto querit, ecce Rex Aragoniæ, qui est dominus Monti Ipessulani pro maiori parte tenet ab episcopo, vel ecclesia Magalonensi in feudũ, quicquid ibi hẽt, & sibi ex hoc facit homagiũ episcopus vero tenet in feudum ipsam villam, quæ est in regno Franciæ a Rege Franciæ, & ei ex hoc homagium facit, pone igitur, quod Rex Francię acquirit aliquo titulo dictam villam, quia forte emit a rege Aragoniæ episcopo consentiente, nunquid Rex Franciæ
K tenebitur facere episcopo homagium? Et uidetur, ꝙ sic, cum succedat in locum regis Aragon. r, qui homagium episcopo faciebat, ff si qs cau. si cum §. qui iniuriarum, ff. de dõ. inter virum & vxorem, si donatę. §. si sponsus. ff. de cõdi. & demonst. filiæ. §. Titia, nam & fiscus priuato succedens præstet onera, quæ priuatus p̃stabat, ff. de iure fisc. fiscus, arg. extr. de statu monac. recolentes. Item res transiuit ad Regem Frãciæ cũ onere suo, vt supra versic. 9. in fi. Argum. contra, quod nõ teneatur homagium facere. nam res redit ad suam naturam & statum. Item quidam circulus esset, si ecclesia teneret facere regi homagiũ, & rex ecclesię, & cir-
l cutus reprobatur a iure, l ff. de condict. indeb. dñs testamento. Item si Rex faceret homagium ecclesiæ, esset feudatarius, ita haberet utile dñium, vt ff. si ager vectig. vel emph. petat. l. 1. Si autem ecclesia tenerẽ regi facere homagiũ, Rex haberet ex iure directo dñiũ, & sic ex duplici cã haberet dominium rei, qđ esset inconueniens, ff. de acqui. pos. l. 3. §. ex pluribus, extra de fide instr. inter. prope fi. versi. vt ramẽ. Item si ecclesia faceret homagium regi, rex esset potior. si vero Rex faceret ecclesię, eclesia potior esset rege, & sic per ꝯsequẽs rediretur a primo ad ultimum, ꝙ idem esset seipso portius, quod icõueniẽs esset dicerre, vt ff de diuer. &

ADDITIONES.

a Efficiatur. *Hæc 7. Mart. in scriptis tñ in uero num est 8. & vl.*

b Mulier. *Hãc l. & l. ex ingenuo. statim alleg. inuenire nõ poterã sed recurrens ad scripta Mar. de homicidijs, in fi. uidi, ꝙ hic dẽt dicere C. de li. cã, si lib. & posth. l. fi. de agr. & censi. debet sequi, & C. de agri. & man. l. ex ingenuo. etiam lib. 11.*

c Secundum Uber. *Nescio, si ẽt Uber. scripsit hoc, sed quasi ad literam hæc est ultima quæstio. Mar. de Fan.*

d Diuidi. *Ioan. cuius fuit iste uersi. 2. col. ver. sed nunc quæritur. dixit per altum explicari, & melius.*

e Ver. 9. *Cessante cõsuetudine, si filia uniuersalis hæres petat mitti in possessionem omniũ bonorũ patris, & agnatus resistit de quibusdã, dicens illa feudalia, & illa negat. mittetur in possessionẽ bonorum omniũ, si de feud. cõtro. fuer. c. 2. & dicam de hoc post Guid. de Suz. infra de test. §. pen. ad fin.*

f Dic. *Secundum Io. in col. 4. uer. sed ponamus, feci.*

g Exactionem. *Alias afflictionem, & sic est ibi multiplex litera*

h Quidam. *Io. de Bla. & continuatur hęc quæ supra prox.*

i Operæ. *Hæc. n. lex dicit operas patrono edendas sumptu & uestura patroni, l. pe. addit, uel tẽpus tantũ relinquendum liberto quod ad quæstũ alimentorum sufficiat, ad idem eo. ti. l. si suo uictu cum duabus legibus sequen.*

k Homagium. *qđ fuit Io. quam dicis se de hoc facto uidisse in ecclesia Matiscenensi, & eius cominatu, quã uide in 5. col. uer. sed ponamus ut ubi.*

l A iure. *Ut in cle. de rescrip. auditor.*

& tempor.præscri.de accessionib.Sed fit arg.cōtra,ff.
a qui pot.in pig.hab.l.Claudius Felix a.Super hoc dicit
b quidam b,quod Rex non tenetur episcopo facere ho
magium,imo sibi obiiciet quasi quandam compensa
tionem dicēs,tu tenebaris mihi facere homagium,&
Rex Aragonię,cui succedo,tibi,vnde volo,quod sis li
beratus ab homagii prę̄statione, & ego similiter,ff.si
pars hęr.pet.l.1.§.pen.& eo ipso quod cōpensationem
obiicit,videtur onus subire,& homagium facere.non
enim refert,quid ex æquipolentibus fiat, ff.si cert.pe-
c tat.Compensatio enim & solutio ad paria videntur c.
Alii dicunt,ꝙ Rex tenetur homagium facere,vt sic si
bi inuicem bona fide seruiant,arg.si cer.pet.l.eius,qui
in prouincia.in fin.& vide de locat.§.nunc aliqua. ver.
45 129.† Vigesimoquinto quęritur, vtrū similis sit suc-
d cessio feudi cæteris successionibus?Et dic, quod nō d,
quia neque mulier,neque monachus succedit in feu-
dum,licet consuetudo in plerisque locis in contrariū
e se habeat,vt sup. vers.21.e Breuiter scias,quod in suc-
cessione feudi certa non potest regula dari,propter di
uersas locorum consuetudines,& propter diuersa pa
cta,& conuentiones, quę in eis apponi cōsueuerunt.
nam contractus ex cōuentione legem accipiunt,ff.de
46 positi,l.1.§.si conuenerit.† Vigesimosexto quęritur,si
ita dictum est,cōcedo tale fundum hæredibus tuis so
f lum,dicunt quidam f,quod non succedent, nisi hære-
des de suo corpore descendentes,quia donans de illis
47 tantū cogitasse vī,ff.ad Trebel.l.ex facto §.fi.† Vigesi
mo septimo q̄rit,ecce de ꝯsuetudine alicuius loci mu
lier & agnati & cognati,si nō sunt proximiores,succe
dunt in feudum,& etiam extraneus potest hęres insti
tui in illo,unde secundum hoc pone,ꝙ P habens vnū
agnatū tantum, decesserit absque liberis,agnatus iste
succedit illi ab intestato,quæritur,vtrū iste agnatus eo
ipso,ꝙ hęreditatem hominis mei & feudi,quod ille à
me tenebat,adiuit,& per consequens feudum agno-
uit,videatur esse homo meus,cū feudum sit inter res
hæreditarias,& nō potest pro parte hæreditatē agno-
g scere,& pro parte repudiare,vt ff.de acquir.hær.l.1.g'&
videtur,ꝙ non.nam aditio hæreditatis non facit hære
dem possessorem,igitur multo minus faciet ipsum ab
alio iure homagii possideri.ff.de acquir.pos.cum hęre
des.Item si verum est,ꝙ hoc ipso,ꝙ adit hæreditatem
hominis mei,sit homo meus,frustra mihi postea face
ret homagium,cum amplius homo meus esse nō pos
sit,vt supra,ver.prox. Arg.tamen contra,ꝙ eo ipso, ꝙ
adit hæreditatem hominis mei, sit homo meus. nam
sicut ex sola aditione tenetur omnibus creditorib hæ
reditatis,vt ff.ex qui.cau.ī pos.ea.l.3.§.fi.C.de hęr.act.
l.2.& 3.ita videt,ꝙ sit mihi adstrictus iure homagii.Itē
eo ipso,ꝙ adit hæreditatem solo animo, est hęres ,vt
C.de iure delib.si au.a. Sed eo ipso,ꝙ est hęres defun-
cti fingitur eadē persona cum defuncto Sicut ergo de
functus erat homo meus, ita videtur, ꝙ iste similiter
erit,in Aut.iusiur.qđ pręst.ab his,qui ad min.accip.in
48 prin.† Super hoc dicūt quidam,ꝙ sicut est duplex bo
norum possessio,s.edictalis & decretalis, quę sunt idē
in substantia,licet decretalis plus tribuat in effectu, vt
ff.de succes.edic.l.1.§.decretalis.& edictalis tempore
finiri potest,vt C.cui admi.ad bon.pos.pos.emancipa-
49 ta.† ita etiā est duplex homagium,s.edictale,siue hę-
reditariū,quod habet aliquis eo ipso, quod est hęres,
eo enim ipso,quod adit hęreditatē hominis mei, rep̄-
sentat eius personā,& videtur onus homagii subijsse,
& tale homagiū potest finiri tempore,si domino pla-
cebit,est & decretale.nam hęres hominis mei,siue sit
filius,siue alius sit,qui de cōsuetudine possit in feudū
& per consequens in homagium succedere, debet in
tra certum tempus me in dominum agnoscere,& fide
litatem pręstare,& ego teneor cum ratione talis feudi
in hominē recipere,& recipiendo uideor sibi ius feu-
di decernere, propter quod dici potest decretale, et
sicut bonorum possessio non tribuit ius,nisi sub con-
dictione,s.si ius habet is,qui eam sibi fecit decerni, ita
& in hoc homagio. Vnde & si postea veniat aliquis, q
sit proximior,& talis,qui possit in feudum succedere,
receptio,quam fecit de primo , non pręiudicat postea
venienti,quia sub condictione primum intelligor rece-
pisse,ff.de leg.præstan.cōtra tab.pos.pet filium, §.si qs
bonorum possessor.& ideo in curia Frāciæ semper re
cipiuntur fidelitates & homagia alterius saluo iure,9.
q.3.saluo.Sic igit decretale plus iuris tribuit in hoc,qa
post illud nō pōt alius vasallus p dn̄m a feudo repelli,
sed edictale hoc nō tribuit,quia post quā est hæres ho
minis mei,homo meus est tamē nisi intra certum tē-
pus renouet homagium faciendo mihi fidelitatem,si
mihi placet,feudū amittit.Bene dico,si mihi placet,qa
si nō placeret,nō amitteret feudū,imo agerē ꝯtra ipsū
vt me dn̄m agnosceret,& hoc,ne de ꝯtumelia sua , vñ
puniri debet,me inuito,vt ꝯsequatur immunitatē, qđ
esse non debet,vt ff.de interdict.& relig.l.pe.§.fi.ff. ex
quibus causis ma.si cui,extra de rescrip.ex tenore, ī fi.
supra,versi.7.in fi. Est autem prædictum tempus,intra
quod debet renouare,vt videtur in ascendētib⁹, et de
scendentib.

ADDITIONES.

a l.Claudius Felix.*Cuius casū uide in Summa de eo.pe.de cōces.*
p̄b.li.6.& ad solutionem facit,quod ibi dixi super gl. contrariū.
b Quidam.*Ioan.ut supra cuius totum fuit,quod sequitur.usq.ad*
ultimam remissionem.
c Videntur.*De compe.l.4.& quid pot.in pig.hab l.4.*
d Quod non.*Secundū Io.in uer.ad euidentiam,et paulo ante si*
uero,ubi est sequens quæstio.

ADDE,quādo fęmina succedat ī feudum,Roma.cons.1.et cō.
23.Et an clericus succedat in feudo,Cald.cons.10.de feudis.

e Versi.21.*Pil.q.76.tractat de filiis duobus vasalli defuncti,quo*
rum aliter utilis alter inutilis ad seruitiū,an solus utilis co isen
tiente dn̄o hr̄ debeat feudum,que qō no.et non soluitur de ꝓhib.
ali.feu.per Feder.§.præterea.1.Pil.& Iacob.de Aret.pro vtili
allegant,ꝙ ex quo hēt onus,& emolumentū dēt habere,ff. de
re.iur.ſm naturam.Itē filius inutilis haberi dēt , ac si non esset,
C.de an.& tribu.l.1.et de transac.c.2.uersi.sicut iuxta ibi uide si
uulia,et ff.qđ cuiusq.uni.non.l.1.§.quibus,nec ualet dicere, qđ
p aliū seruire poterit,cui rn̄ letur per l.unam,C.de cad.tol.§.ne
aūt.Itē ſm id nullus deberet impediri feudum asseq,quia fęmi-
na,mutus,surdus,et oēs prohibiti possent seruire per aliū. Item
si in tutela,uel successione unus est habilis,alter inhabilis, defer
tur habili,patet primū ff.de leg.tu.l.1.§.uerdum,et si apud ſm
ff.de cōtra tab.l.1.§.pe.et vlt.& Inst.de succes.li.§. sed nostra.
In contrariū,quia inter liberos tales,nec apud Deum,nec in iu-
re successorio dēt discretio,in Authe.de mona.§.hinc autem. C.
fam.erciscu.inter filios.Itē afflicto cōpatiendum est,qui nō pec
cauit,C.de li.p̄ter.l.maximum.C.de leg.hær.l.si maior.& l. pe.
in prin.Pil.distinxit,an possit uel non possit,sine parte feudi sustē
tari,Primo casu totum habeat utilis. Secundo casu de parte sibi
alias obuentura assignetur,unde sustentari possit.Iaco.dicit, ſm
Oldra.& Gulielmum,ambos debere succedere,quia si ambo es-
sent inutiles,simul succederent,ut qđ iuris est in toto, quo ad to
tum,sit in parte,quo ad partem,ff.de usuris,quid sit.& de rei uē
dic.de tota dicit ipse,ꝙ contra hoc facit rub.epm,uel Abbatem
c.1.et de eo,qui sibi & hęred.suis ma.et fę.inuest.accepit,c.1.Re
fert alios dicere,ꝙ solus utilis succedat,pro quibus Rub.an mu-
tus,uel aliter imperfectus,ca.1.satis æqua solutio Pil.poterat in
his terminis tolerari,pro qua facit præ.capitulum primum ru-
brica,episcopum,uel Abbatem,in fine.

ADDE,an in feudis succedant mutus et surdus, Alexādrum
cons.136.1.lib.

g Quidam.*Ioan.ubi supra proxime.*
g l.1.*Sic formauit qōnem Io.a.1.sub præ.uersi.ad euidentiam, &*
uer.seq.ibi,pars ipsius.

ſcendentib.annus,ſi aũt de collateralibus,centũ,dies,
ut ff.de ſuc.edic.l.1.§.Largius.C.qui admit.ad bo.poſ.
pñt,l.2.Sed dic, ꝙ eſt annus & dies, vt in libro Feud.in
a tit.quæ fuit prima cã feu.amit.circa prin.a Si ſuper hoc
tñ diuerſę ſunt in diuerſis locis conſuetudines, eæ ſer-
uandę ſunt,ff.cõia pręd.venditor.§.ſi conſtat.76. diſt.
vtinã. Ex prędictis ergo patet ſolutio propoſitæ quæ-
ſtionis:quia eo ipſo, ꝙ adiuit hęreditatẽ hoĩs mei, ho-
mo meus eſt homagio edictali, quod põt tpe amitte-
re,ſi uolo,ut dixi,ſed ſi uolo, ẽt poſt tps cogitur ſubire
50 homagiũ decretale. † Vigeſimooctauo quęritur,ſed
nonne ſatis eſt, ſi dimittit feudum, ut ſic poſſit euita-
re,ne mihi faciat homagium,ad quod tenetur,ut prę-
dixi? Reſp.non credo de rigore iuris,quia eadem per-
ſona fingitur cum defuncto,unde ſicut ille ſe non po
terat liberare ab homagio deſerendo feudum, ut arg.
C.de ac. & ob. ſicut in initio. C.de cond. ob cãm da.l.
fi.C.de iur.emph.l.1.ſic nec iſte poterit, eſt enim con-
tractus feudi & homagii contractus nominatus a cõ-
ſuetudine inuentus, unde non eſt locus pęnitentiæ,vt
in pręd.conc.Sed & ſi eſſet innominatus,ſ.ille, Do,ſ.
in feudum, vt facias, ſ.homagium, non tñ eſſet locus
pęnitentiæ,quia res non eſt integra ex parte defuncti,
qui feudum recepit & homagiũ fecit, & licet ille ho-
magium nõ feciſſet, cogi tñ poſſet facere per actionẽ
pręſcriptis uerbis,C.de rerum permut.rebus. De con-
ſuetud.ne tñ quorundam locorum deſerendo feudũ,
ab homagio liberatur,ut ſupra verſ.7.& verſ.19. & ui-
b de ſup.de loc.§.nunc aliqua verſ.128.b † Vigeſimono-
51 no quęritur, utrum uaſallus tenetur iurare fidelitatẽ
c omnibus filiis dñi ſui defuncti? Reſpondeo,nõ: c quia
non cogitur pro uno feudo plures dños habere, ma-
ximè in comitatibus, & marchionatibus, & ducati-
bus,qui hodie diuidi non debent, nec poteſt dñs ſine
uoluntate uaſalli ea alienare, ut in conſt. feud.de pro-
hib.feud.ali.per Feder. imperialem.§. pręterea, & de
52 feu.ſine culpa nõ amit.§.icimus,verſ.uel ſi qua.† Tri-
geſimo quæritur,utrum homo,ſiue uaſallus poſſit vẽ
d dere feudum dño irrequiſito? Dic,ꝙ non, d arg.C.de
iur.emphy.l.fi.extra de loca.potuit. Si autem dñs poſt
requiſitionem emere nolit,tunc poterit alteri uende-
re, dum tamen uendat homini ſuæ conditionis, uel
melioris,ut ſi ſit nobilis,uendat nobili,ſi enim uendit
burgenſi,ſiue ignobili,non tenetur dominus illum re
cipere in hominem ſuum, pręſertim ſi feudum ſit no
bile, imo poterit occupare feudum, uel ſaltem pote-
rit eligere uenditorem adhuc eſſe hominem ſuum,
nam per ſubrogationem burgenſis non videtur ab ho
magio liberatus, arg.C.de contrahen. & com. ſtipu-
lat.ueteres.ff.de duobus reis,nemo.C.libro 11.de fun-
dis limit.l.2. & ſic in pleriſque locis ſeruari uidemus.
De rigore tamen iuris uidetur, ꝙ inuito domino,etiã
e emere nolente,non poteſt feudum alienare,e ſi enim
hoc poſſet, per conſequens poſſet, alium in homagiũ
ſubrogare, quia emptor feudi in homagio ſubroga-
tur, cum res in eum tranſeat cum onere ſuo, C. ſine
cenſu, uel reli.l.2. & ſupra uerſ.9 in fin quod eſſe non
debet. nam tenetur pręſtare operas, quæ in faciendo
conſiſtunt, ſ.iuuare dñm contra inimicos, & ſimilia,
in quibus nõ vr̃,ꝙ alium ualeat ſubrogare,ut ff.de ſol.
inter artifices Deſcendentes aũt de corpore ſuo,ut fi-
lios & nepotes,bene poteſt ſubrogare, & hoc de hoĩe
53 ligio,& uide infra verſ.38.† Trigeſimoprimo quæri-
tur,utrum uaſalli poſſint diuidi? Et vr̃,ꝙ non,argum.
ff.famil.erciſcun. quendam.in fin.& ff.de iur.patr.l.fi.
Dicunt quidam ꝙ uaſallorum diuiſio non poſſit di-
rectè fieri,ſed bene per conſequentiam, quia domini
diuidunt inter ſe feuda, quod eis licet, cum habeant
dominium directum, argum.ff.vſufruct. quemadm.
ca.ſi ſerui.quædam enim cõceduntur per conſequen-
tiam,quæ directe non concederentur, ut ff.de proba-
54 tio. cum f probatio. † Trigeſimoſecundo quæritur,
utrum uaſalli poſſint feuda inter ſe permutare? Et vi-
detur,ꝙ non: quia uaſallus alienare non poteſt, ut ſu-
f pra verſ.19. f ergo nec permutare, quia ſub alienatio-
nis verbo continetur,ut extra de rebus eccleſ non ali.
nulli.ff.ad l.Fla.de plag.l.lex Flauia.ff.de libe.cauſa,re-
ctiſſime,& in l.in tantum, & l.ſeq. C.de præal.minor.
non ſolum. ff.de iure dot. Titia cum eſſet. in princip.
g Argument.contra, C.de prædiis curi.l.3. g † Trigeſi-
55 motertio quæritur, utrum poſſit diuidere? Et vide-
tur,quòd non,quia diuiſio uicem emptionis obtinet,
C.communia utriuſque iudic.l.1.communi diuid.l.3.
& permutationis, ut ff.famil. erciſcun.l.ſi filia. §.ſi pa-
ter.

ADDITIONES.

a Circa prin. *Si minor 25.ann.filius vaſalli intra annũ & diem non petiit inueſtituram a domino, uel mortuo domino intra idẽ tp̃s non petijt ab eius hæredes, ut ibi 1.reſp. uel interpellatus neglexit, ut ibi 1.reſp. an reſtituatur, uide per Hoſt. in Summa, §. quibus modis, uerſ. ſed nunquid gl. in l.imperialem. §. præterea, infra, tenet, ꝙ ſic, ſub dubio fortè. Iaco. ibi ſimpliciter. Item vidi dubitari, ſi mortuo uaſallo eius filius non petita inueſtitura decimo menſe deceſſit relicto filio adulto, an iſte nepos habeat ſolum reſiduum anni, an integrum annum? videtur tempus patris ſui in ſuo anno non computãdum, quia non uenit ad feudum ex ſua perſona, ſed a lege, quia filius ſicut nec admittitur ad paternam militiam iure paterno, ſed munificentia principis, quia filius, in Auth. de exhi. & intro. reis. §. optimum. ſic etiam, quia non venit ad ius patronatus iure paterno, ſibi non nocet, quòd ipſius pater accuſauerit libellum aui ſui, ff. de iure patro. diui. §. ſi pater. ſic igitur hic negligentia patris non nocebit, nec illius tempus ſibi imputabitur, & facit ff. de in ius uoc. adoptiuum. §. fi.*

ADDE Alex. conſ. 79. & ſeq. 1. lib. & conſ. 134. eo. lib.

b Verſ.128. *Vide, quod ibi plene dixi.*

c Non. *Secundum Hoſt. cuius fuit iſte uerſ. in Summa, §. fi. ante fin. verſ. ſed nunquid tenebitur, ſed ibi Acc. arguit contrarium, ff. de vſufr. ſi cuius rei, §. 1. allegat tres leges, facit etiam l. 1. ff. de uend. inſpicien. §. quamuis. in fi. pro Gul. facit ff. de exhi. lib. l. 2. & eſt expreſſum in §. præterea. 2. inferius alle. & tenet ibi gl. ꝙ uaſallo dabitur electio, cui iuret ex dominis, debitor enim eſt, alleg. l. pleriſque. §. fi. ff. de iure dot. Quod ibi Iacob. putat verum, niſi in diuiſione ad unum ipſorum peruenerit, vel aliter inter eos conuenerit, ꝙ unus haberet, allegat ff. fam. erc. l. 2. §. fi. et l. plane, & l. puto. §. 1. communi diuidun. l. cõi diuidundo. §. 1.*

d Quod non. *Secundum Ioan. in ultima col. uer. item homo non poteſt, & ſeq.*

e Alienare. *Et hanc rationem inducit Azo in quæſtione, qua quæritur, an poſſim uaſallum, uel hominem meum inuitum alij delegare, vel in alium transferre. Nam, ut dicit, cum uaſallus inuito domino non poſſit uendere feudũ, ne uni parti liceat, quod alteri non licet, facit C. de fru. & lit. expen. l. fi. non debet licere domino eum alienare, & uidetur expreſſum de probib. alie. feu. per Fed. §. præterea. 2 in fin. & incipit, quæritur, an dominus rex. & Dy. idẽ ff. ſol. matr. l. 2. niſi caſus neceſſitatis immineat, quia tunc ſibi non expedit vaſalli ſeruitium, ff. de oper. lib. patronus, & l. medicus, & uide Cyn. C. de don. l. 1. De obligatione quæritur, cum vaſallus feudum pignorare non poſſit, vt in c. imperialem, in prin. an dominus ſine conſenſu uaſalli obligare poſſit proprietatem ſuam? & tenet gl. 1. in d. cap. imperialem, quòd ſic, idem ibi Iaco. quia non eſt prohibitum, alleg. ff. de pig. act. tutor. in fi. & C. de vſufru. l. 2. vbi tenet idem Gui. de Suza. ita tamen, quòd per id non ſit vaſallus obligatus creditori, alleg. l. ſi quis arbitratu. ff. de verb. oblig.*

ADDE, An dominus poſſit uaſallos inuitos delegare, vide Ro. conſ. 509.

f Verſ.19. *vide, quod dixi ſupra tit. 2. §. fi. ſuper uerſ. 87.*

ADDE, an feudum poſſit diuidi, Alex. conſ. 60. 2. lib. Abb. conſ. 2. 2. lib. vbi multas q. vide ad præcedentia, & ſequentia, & per Pau. de Caſt. conſ. 58. & 153.

g L. 3. *lib. 10. qui curiales nõ pñt uendere immobilia, uel ruſtica*

mancipia sine interpositione decreti, tamen possunt donare, & permutare. Dicit ibi glo. quòd illud specialissimum contra regulam, cuius ius. ff. de re.iu. & rationes specialitatis vide.

ter. Et hęc vera sunt de feudis non peruenientibus hæ
a reditario iure.a† Trigesimoquarto quæritur, utrũ feu
56 dum iurisdictionis diuidi possit?b Et vr̃, ꝙ non ad exẽ
b plũ seruitutis, quæ diuidi non põt, ut ff. si quid in frau.
pat. l.1. §. quamuis, & ff. fa. ercis. hęredes eius. §. an ea. ff.
de uerb. obl. l.2. & l. stipulationes non diuiduntur. ff. si
serui. uend. loci corpus. §. si fundũ. in fi. Dici tñ posset,
ut diuidi possit, ad exemplum vsusfructus, nisi sit feudum iurisdictionis marchionis, uel ducatus, ut in præ.
c. imperialẽ. §. pręterea, & facit ff. si serui. uen. & si forte. §. si ędes. & arg. ff. cõi diuid. l. cõi diuidundo. in §. si
duo. & §. cum de usufructu. ff. ad l. Fal. l.1. §. si usufructus. & l. si usufructus. ff. de excep. l. & per iurisiuran-
57 dum. §. 1. † Trigesimoquinto quæritur, utrum inter
dñm & uasallum possit cõi diuidundo iudicium intẽtari? Resp. non, cũ nulla sit cõio inter eos, ut ff. de reb.
58 cor. qui sub tut. & cur. sunt mag. §. fi. & l. fi. † Trigesimosexto quæritur, utrum ius accrescendi locum habeat inter plures vasallos eiusdem feudi? Resp. aut ab initio fuit uni tm̃ data res in feudũ, & ille feudatarius decessit pluribus in feudo relictis, & tunc fm̃ Odof. locum hẽt inter eos ius accrescendi, si forte alter eorũ feloniam cõmittit, & pp hoc portione sua priuatur, uel alio mõ desinit pars eius. Aut ab initio fuit pluribus data in feudum, & tunc uno illorum perdente, redit ad dñm portio illius, nec accrescit aliis. Et est rõ, quia cum pluribus defertur hęreditas, uel bonorũ possessio, si alter repudiat, cęteris accrescit portio eius, qa nunquã agnouerat repudians. si enim agnouisset, non repudiasset, nec locus esset iuri accrescẽdi. Sed hoc fallit in pluribus fructuariis, ut ff. de vsufructu accrescendo, l.1. §. interdũ. & in donatione principis, ut infra de do. uel. quid si pluribus. Cum aũt pluribus feudum datur, cuilibet sua portio quęsita est, & ideo aliis non ac-
59 crescit. † Trigesimoseptimo quæritur, quid si vasallus
c decedit relicto filio, c qui vult feudũ habere, & paterna bona repudiare, uel econuerso, illa habere, & feudum repudiare? Et vr̃, ꝙ non possit, ut C. de iure delib. quidã eulogio. in fin. & C. lib. 11. de omni agro deser. l. hęredes. De consuetudine tamen plurium locorum hoc potest, si est filius, si autem sit agnatus, nõ potest, ut in lib. Feud. de vasal. qui feu. ali. c.1. & de suc. feu.
d cap. 1. d† Trigesimooctauo quæritur, an uasallus pos-
60 sit dare alii in feudum, quod ipse habet in feudo?
e Et dicunt quidam, e ꝙ sic, arg. C. si pignus pig. datum sit, l.1. in prin. tamen secundus uasallus tamdiu habebit feudum, quandiu uixerit primus uasallus, uel eius filii, quia uasallus non potest aliter alteri dare in feudum, quàm ipse habet, ut in lib. Feu. lege Corradi, de beneficiis, & 1. q.7. Daybertum, & uide supra uers. 30. Et ꝙ feudatarius possit alii infeudare, probatur in lib. Feud. in const. si clientulus. & in const. imperiali. alias autem non potest dare, uel alienare, ut ibi, & extra de. feu. c.1. extra de const. quæ in ecclesia. & in dotem pro
f filia, ut extra de don. inter uirum & uxorem, nuper. f
61 † Trigesimonono quæritur, qualiter reuocetur feudum ad primum dñm? Dicunt quidam, ꝙ per mortẽ primi uasalli sine liberis decedentis fit pręiudicium secundo. Alii tñ dicunt cõtra, ut no. in Summa in tit. de feu. Si autem primus renunciat, non fit præiudicium
62 secundo, ut dicunt. † Quadragesimo quæritur, ecce. P. tenens.

ADDITIONES.

a Hæreditario iure. *Innuit illa, quòd possunt.*

b Possit. *Vide, quod dixi super rubr. ad finem ver. non omittam.*

c Filio. *Harede ex testamento, uel ab intestato.*

d c. 1. *Directè contrariũ dicitur in rubrica, an agnatus, vel filius defuncti, &c. & c. 1. & idem habetur de filio cap. qui curiã uendidit, c. filius, & sic ponit in Host. in Summa in fin. uers. pe. & capita, quæ allegat auctor, non probant. Ad id autem, quod dictum est, respondet, ꝙ deterior est conditio filii, q̃ agnatorum. Et ratio, quia agnati potius legis, uel principis prouidentia, q̃ iudicio, uel uoluntate defuncti ad feudum perueniunt. quæ ratio cessat in filio. Item fortius ad debita paterna tenetur filius, q̃ agnati, merito igitur istis permittitur, quod illis negatur. Scire debes, ꝙ ista est materia brocardica, de qua Azo in rubrica, qui repudiat hæreditatem, cui vr̃, ꝙ de iure cõi repudians hæreditatem, potest feudum retinere, in Auth. de exhib. reis, § optimum. de morib. feudorum, secus. Vnde Dy. suo secundo cons. tenuit, ꝙ pactum de diuidenda hæreditate certo modo, non comprehendit feudalia, per præ. ca. agnatus. in quantum loquitur de agnato, & per l. ff. de acq. hær. pro hærede. §. si quid tñ, & uide quod no. ff. de petit. hær. itẽ uidendum in fin. Iacob. de Bel. & remittit ad Iac. Vero. rub. generali de succ. feudi, in rubricella, nunquid rep. hær. possit feudum retinere, ubi alleg. ultra 20. iura pro parte filii, ut repudiata hæreditate possit feudum retinere, si in inuestitura sit adiectum, ꝙ fiebat patri & liberis. Recitat ẽt ibi dictum But. & Dy. hoc procedere, cum feudum est auitum, uel proauitum, uel, ut dixi paternum pro se & liberis concessum. Dicit tñ in fine, ualde æquum uideri, ꝙ qui noluit patris esse hæres, ut beneficium aui consequi possit, ꝙ consequi debet mediante patre, ẽt legis beneficio, alleg. in Auth. de nup. §. si quis enim ex eis. ff. de bo. lib. si ex patronis. §. Iulianus, & quia quis in beneficio & honore succedens, successor est patris, & non aui, remittens ad ea, quæ in eadem Summa dixerat, uers. sed nunquid nepos. Vnde cum c. agnatus. generaliter de filio loquatur, et inquantũ ponit de iure agnatorum, loqui uidetur de feudo antiquo, cum nouum nõ aperiatur agnatis, ut rubrica, si uasallus feud. pri. cui debeat deferri, cap. uno, uidetur indistinctè de quolibet feudo intelligendum, quod repudiet aut utrunque, aut neutrum, facit tamen illud cap. ꝙ consentientibus agnatis dominus posset illum quasi de nouo feudo inuestire, & tunc, hæreditate repudiata feudum poterit retinere nullo sibi onere hæreditario imminente. Nec putes, ꝙ omni casu, quo uasallus perdit feudum, in retradendo requiratur cõsensus agnatorum. Distinguitur etiam nouum a paterno, et quomodo sumatur paternũ in hoc casu, habetur in rubrica de grad. suc. in feudum, c. 1. ibi, quod ita, & cætera, & de natura successionis feudi, cap. 1. ibi, paternam quidem uoco, &c. Et breuiter venit per modum stirpitis, ut propagati a patre feudum habere dicantur agnati, reliqui non. In perdendo autem, uel causis perdendi non distinguimus nouum a ueteri, sed cui perditum aperiatur, hic est distinctio, quia si nouum est, indistinctè ad dominũ, ut supra, si antiquum, & perditum propter offensam in dominum, indistinctè aperitur domino, & dicitur offensa in dominũ, quando contemnit petere inuestiturã intra annum & diem, & ideo aperitur domino, ut in l. imperialem. §. præterea. idem his casibus, cum feudum aperitur domino, planum, est, si dominus vellet facere gratiam perdenti, agnati requirendi non sunt, cũ nil illorum intersit. In casibus ergo, in quibus aperitur agnatis, consensus illorum requiritur & sic loquitur præ. capitulo, hoc etiam patet rubrica, quæ fuit prima causa benefic. amit. in §. penul. & vltim. & si de feu. contro. fuer. capitulo si vasallus.*

ADDE, an filius repudians paternam hæreditatem, admittitur ad feudum, Alex. cons. 127. 4. lib. & cons. 57. eo. lib. Bald. cons. 320. 1. lib.

e Quidam. *Pileus, cuius dictum plenè exponit Host. in Summa, & eodem titulo, §. quid hodie. versiculo, sed an possit, vsque in fin. & multum plenè tractat hoc G. de capitulis Corra. l. 1. §. 1. & Pileus, Azo, Iacob. Vero. 5. char. quando feu. infeudare possit.*

f Nuper. *Hic uide, quod dixi suprà titulo 2. §. fi. vers. 109. Redeundo ad principale uiatum, pone, primus vasallus infendat secundo, & secundus tertio, & tertius illud uendit pro allodio, quæritur, quis illud reuocet, & vendicet? an primus, uel secundus? dubitatur, & no. de hoc in c. imperialem. §. illud. Pro primo inducitur, ff. de ser. ex por. l. penul. & ibi de hoc per Vber. qui inducit etiam ff. de acq. poss. qui vniuersas. de contrah. emp. si quis sub hoc pacto. de vi & vi arg. l. cum a te. de relig. & sump. fu. l. ossa. §. fin. de petit. hæred. sed & si lege. §. frautem.*

& de

& de bo.pos.s.m tab.l.2.§.fin.C.de ac q.poss.l.ult.Pro ultimo in duc.t ff.pro socio.nam socius.ff.de lib.ag.si quis à liberti liberto. & tenet hanc partem per dictum §.illud.dicens, quod ibi uidetur quasi casus,sed ibi gloss.plus accedit ad primum,& apertius de lege Corn.§.si mulier.in fi.& Iacob.de Bel.utrobique tenet id præcise hac ratione; quia primus habet directum dominium; secundus uero dans, uel quis ulterior nullum dominium habet & sic eis reuocatio,uel uendicatio non congruit. Vtile.n.datum non remanet penes dantē,quia non diuiditur, C. famil.erciscund.l.ea,qua,ff.si ag.euict.l.1.et 2.et immediate.

P.tenens ab aliquo quædam bona feudum, commisit crimen læsæ maiestatis contra principem illius patriæ,vel aliter factus est eius proditor vel rebellis,propter quod omnia ipsius bona publicantur, quæritur, ad quem dicta feudalia bona peruenient,vtrum uidelicet ad principem,an vero ad immediatum dominū
a feudi a ? Super quo quidam consulti, responderunt, quod illa publicari non debent,nec ad principem, sed ad dominum redibunt,qui alieni criminis infortunio ius suum perdere non debet, vt C.de donat. inter virū & vxorem,l.res.in Authent.Colla.9.de ecclesi. titu.§. si quis in sua.ff.de public.& uect.l.cotem.§.dominus. ad hoc etiam facit C.de inoffic.testamē.si quis in suo. C.de pœnis,sancimus.extra de his,quæ fiunt à maior. part.capitu.quæsi. iit.56. distinctione,satis peruer. ex
63 tra de constituit.cognoscētes.† Alienatio enim in potentiorem prohibita est, ne domini conditio durior fiat,ut C.loca,& cō.curia.&l.milites.ff.de alien.iudic. mut.causa fact.l.1.extra eodem, capitu. 2. At princeps intelligitur esse potentior, tum ratione excellentiæ suæ,tum quia multipliciter priuilegiatus est, 15. quæstione secūda.nisi.uersic.humanum est,&c.ff.de alie na.iud.mutandi cau.fa.l.3.respon.1.Item si serui,uel filiifamilias multis ob eorum delictum bona publicantur,peculium serui domino,uel castrense peculium filiifamilias patri auferri non debet,ut C.de bonis damna.l.1.in princip. & l.si filius. ad idem C.de episcop. & cleric.si quis presbyter. Liberti quoque bonis publicatis ius patroni non intelligitur esse publicatum, ff. de bonis damnat.l.fin.§.1.hoc etiam bene probatur in Authent.Collat.9.de alien & emphyteo.§.1.in fin.§. ubi dicitur,quod si res ecclesiastica in emphyteosim concessa aliquo modo peruenerit in imperialem domum,aut in aliquam curiam,ecclesia, quæ illam concessit,poterit eam intra biennium recuperare. Alii vero responderunt,quod bona huiusmodi publicari,& ad principem uenire debent : pro quibs facit C.ad l. Iulia maiesta.l.penult.& fi.ff.eodem,l.fin.in Authen. Colla.9.ut nulli iudi.in fin.Cum enim omnia à principe descendāt,ut 8.distinctione,quo iure. C. de quadri.præscript.bene à Zenone.non est mirum,si huiusmodi bona propter delictum contra eum commissum reuertantur ad ipsum, quia res de facili ad naturam suam reuertitur,ut ff.de pactis,si unus.§.sed si pactum. Nam & si mater rogata restituere post mortē suam filio hæreditatem, condemnatur, & eius bona omnia publicantur,bona ipsa peruenient ea uiuente ad fiscum,non ad filium,ff.de iure fisc.l. Statius.§.fin. Tertii dixerūt,quod princeps tenebit feudum illud, donec ipse P. naturaliter uixerit, uel saltem quandiu debuit ille tenere,postea uero ad dominum redibit,argument.ff.de lega.2.peto.§.prędium.&in libro Feud.
b de capitulis Corn.capitu.fin.b in Authen. vt nulli iudic.φ.quia uero ff.de usufructu. leg. vxori usufructu uillæ.& medio tēpore seruiet per substitutum, C.lib. 10.de decur.nullus,qui nexu.C.de epis.& cler. & ad similitudinē.& l.si quis.Ego dico,quod ius in re ipsi P.
c competens, uidelicet utile dominium, publicari c & ad principem peruenire debet,directo dominio apud immediatum dominum fuendi,sicut prius, manēte, argumen.ff.de damn.infect.si finita,§. si de vectigalibus,versicu.sed decernendum,&c.Veruntamen quia non expedit domino feudi habere principem & dominum suum in vasallum,nec etiam debet quis effici inuitus socius,cui non uult.ff pro socio,lege, actione. §.societas,nec decet principem huiusmodi tributaria bona,& quę alteri seruitium debent,tenere, imo, secundum legem Caroli, vasallus alterius nōn potest fie
63 ri princeps,quia per consequens oporteret eum seruitii debiti onus subire,ut ff de iure fisci,fiscus,nec ser iure posset per substitutū,ut C.de decur.l.1.quia tunc ipsemet seruire itelligeretur,ut ff. de ui & ui arm.l.1. §.deiecisse,extra de restitu.spolia.cum uenisset , feudum uendi debet, & princeps partem de pretio pro æstimatione utilis dominii capiat, & dominus aliam partem pro æstimatione directi, per l.ff. de lega 2 quisolidum,§.1.ad idem,ff de rei uend.l.item si verberatum,§.1.& §.fin.ff.loca.si fundus,respon.1 ff.de euict. Lucius. Nam fiscus uendere potest rem, quam cum alio communem habet,partem pretii alteri restituendo pro rata,C.de commu.rerum aliena.l.2.C.libro 10. de vend.rerum fisc.cum priua.commun.l.unica, uel saltem princeps det, vel vendat illud vtile dominium tali,qui velit & possit domino directum habenti seruire,iuxta conditionem ipsius feudi,ut in libro Feud. de capil.Corn.ca.ex eadem lege. Sed contra in libro Feud.de prohib.feu.al.in constit.imperialem,§. illud, ubi dicitur,quod feudalia committuntur immediato domino feudi. Sed illud intelligendum est secundum præmissam determinationem,uel itelligitur de offensa contra alium superiorem dominum , quam principē , commissa,qa quod ex eo patet, quia innuitur ibi,quod uasallus potest inferiorem dominum cōtra maiorem iuuare, quod de principe intelligi non potest,qui in omni fidelitate excipitur,vt ibi dicitur in fi.& ext.de iureiurand.venientes.Itē contra,quia cum feudi alienatio ꝓhibita sit, vt in præd. constitut.imperialem.resp.1.ext.de loca.ca.fin.non videtur,quod pp delictum possit feudū in principem alienari . Sed dic, premissa & similia iura loqui de uoluntaria alienatione,quæ dum prohibetur,necessaria intelligitur permitti,ff.fa.erciscun. alienationes. & in prædic.§.prædium.l.peto.de lega.2.sicut alias fundi dotalis alienatio ꝓhibita,est,vt Instit.quib.al.licet,circa princ. C.de rei uxoria.ac.l.unica,§.& cum lex, & tamen necessaria illius fundi alienatio permissa est,ff.de fu.do.l.1.Idē quoq; iuris est in crimine incestus,& heresis,& aliis, φ in crimine læsæ maiestatis dixi,ut uidelicet ius dñi feudi debeat illæsum seruari,ut ext.de hæreti.excommunicamus.1.§.moueantur. in fi. Regulariter tamē bona damnatorū de iure nō publicantur, ut in Auth. Collat.9.ut nulli iud.§.fi. Nō interest etiam,quo ad p̄missa,siue res confiscata sit feudalis, siue emphyteoticarię,siue libellarię conditionis,ut probatur in li. Feu: de feudo non habente prop. feudi natura.capitu.unico,nam huiusmodi contractus eiusdem naturæ sunt,

ut

ADDITIONES.

a Feudi. *De confiscatione, quæ fit per statutum, tractat Guido de Suza in suis quæstionibus statutorum, ante fin. & C.de bon.lib l.1.recitat primam opinionem,sed tenet tertiam in quæstionib. & concord. Gul.*

ADDE, an feudum ueniat in publicatione bonorum, Alexādrum consilio 23.et 29.1.lib.

b c.fin. *Vbi dicitur, quod si prælatus ecclesiæ habentis feudum delinquat in dominum, reuertetur feudum ad dominum uiuente; quo mortuo, uel remoto, redit ad ecclesiam.*

c Publicari. *An uasallus habet utile dominium, disputat Hosti. in Summa, §. quod ius acquiratur. accedit. quod habeat.*

I vt not.C.de sacrosanct.ecclesi.Authentica,ingressi.& habentibus bona ex eis utiles competunt actiones,vt supra de loca.versic.45.argumen.tamen contra,quod aliud sit in aliis rebus,q in feudali.C.de falsa mon.l.
a 1.§.domus.& in lib.Feudorũ,de alie.feudo.c.1.a Forma autem iuramenti, quod vasallus domino præstat, habetur 2.q.vlt.de forma.& in lib. Feu. qualiter vasal.
6 iurare debet,cap.1.† Hodie Prelati,Comites,Barones & milites imperii iurant Imperatori in hac forma:

FORMA.Ego talis iuro fidelitatẽ dño meo,vel vobis domino Imperatori,& vasallagium: & suis,vel & vestris successoribus non ero in facto,dicto,seu consilio,quod personam,aut vitam aut membrum,aut honorem suum amittat, aut quod mala captione detineatur:& si ad meam notitiam peruenerit, quod aliquis aliquid prædictorum contra dominum meum vellet cõmittere,pro posse meo disturbabo, alioquin quam citius potero, vel per me, vel per meum nuncium,uel per literas meas sibi nunciare curabo. Imperium,quod habet,& terram pro posse meo mãtenere iuuabo,& defendere,& aliam terram acquirere,& consilium,quod à me petierit,fideliter sibi secundum à Deo mihi datam prudẽtiam,dabo:secreta mihi ab eo commissa nulli sine sui licentia manifestabo, sic me Deus adiuuet,& hæc sancta Dei euangelia. Hæc forma satis colligitur ex præd.cap.de forma.& extra de iure
65 iurand.ego.† Eodem quoque modo iurant Barones Comitibus,& milites Baronibus,hoc excepto, quod omnes isti iurant homagium salua fidelitate Imperatoris,prædicti vero iurant Imperatori tantum homa-
66 gium,vt supra uersicu.& no. † Porro in regno Frãciæ facilius se expediunt. nam nobilis homo flexis genibus coram Rege & immissis manibus iunctis intra manus regias,sibi fidelitatem iurat,& homagium facit,& rex illum ad osculum recipit,ut supra in principio.Si uero sit ignobilis licet habeat nobile feudum ex regia permissione,non recipitur ad osculũ. Sed & prælati hẽbentes stolam ad collum euangeliis ante illos appositis promittunt fidelitatem,uel homagium uel etiam utrunque faciũt,prout feudi cõditio,seu natura requirit.& sic ex chirographis,seu priuilegiis ecclesiarum

ADDITIO.

a c.1.§.domus. *Dicit,ꝙ domus,in qua fabricatur falsa moneta, confiscatur,si dñs erat præsens, & hoc propter eius negligẽtiã, uel incuriam,& sic ex ꝓpria culpa,nec ibi dicitur domũ fuisse*
! *feudalẽ,c.primũ permittit partem feudi in libellũ,Et sic eũ,ꝙ in emphy. fuit hec q.multũ agitata in partibus Gallicanis,in his terminis,clericus tenens rẽ in emphyt.a domino tẽporali habente plenum dominium in loco,vbi erat emphyteusis,dãnatus fuit per episcopum suum pro graui crimine,pro quo episcopus bona illius ei fiscopatui applicauit.dñs tẽporalis dicebat illa ad se spectare.Pro episcopo allegabatur,ꝙ res sequitur conditionẽ personæ,C.de impor.lacra.l.fed.l.1.li.10 in Aut.de ec.tit.§.ad hoc facit de iure patro.cap.vno.lib.6.creauit dñs res propter homines,non econtra.ff.de vsur.l.in pecudũ.& fac.pa.de vsur.in c.salubriter super 2.gl.Item maius ad minum sequitur,quod est dignius,de consec.ec.vel altar.quod in dubiis. Cum ergo clerici cum suis reb. sint de foro ecclesiæ,& res ipsi ũ gaudeant priuilegio ecclesiarũ 11.q.1.ecclesiarum seruos.16 q.3 similiter ergo episcopus qui iurisdictionẽ habeat in rebus clerici,sicut in persona,res potuit applicare accessorias dãnationi personæ,facit de regu.iur.accessorium.lib.6.cum concor. Ad contrarium dicitur esse casus C.de exac.tri.l.si.li.6.& de uec.& comiss.l.ex plaetione.Itẽ ad hãc partẽ facit 12.q.1.cum ergo cum cap se 8.ibit. quo iure.Item nõ personarum,sed rerum habetur consideratio in iurisdictionibus,C.de an.& tri.l.3.Item coram dño feudi qõ sue talis etiã inter clericos tractari debet,de foro cõpe.ex transmissa.& c.si qu. Et si de crimine clerici actũ & pronunciatũ sit per iudicẽ ecclesiasticum,executio in tẽporalibus dẽt fieri per dñm temporalem,C.de episco.aud.auth.si quis.Nec est nouũ,ꝙ unus exequatur sñiam alterius,de fo.comp.postulasti.Item feudum ecclesiasticũ dãnato laico per iudicẽ secularẽ,reuertitur ad ecclesiam,de pęnis,in glossa,ũm,& c.felicis,li.6. Sic ergo erit econtra ut dãnato clerico per ecclesiam,feudũ reuertatur ad dñm temporalẽ,a quo tenebatũ,ut contra se recipiat ecclesia,quod recipit pro se,4.q.4.si quis testib.inducebatur in facto generalis consuetudo regni Franciæ,ꝙ bona mobilia clericorũ dãnatorũ applicat episcopis,immobilia dñis tẽporalibus, a quibus tenebantur, pro qua seruanda inducebatur ff.de legib.l.minime.ff de sep.uiol.l.2.dinus,in fi.& C.de manci l.1.& ult.C.de diuer.off.l.uiros.li.12. Sic & lex Federici distinguet inter res mobiles & imobiles, de pace tenen.§ si pacis uiolator,facit ad casum ex.l.§ si clericus,& C.de episco.aud.l.ad lictos,& qd ibi not.s.clericum puniri in patrimonio per iudicem secularem. Et ad illam distinctionem bonorum mobilium ad immobilia,facit ext.de test.ad hæc. & ca. relatũ,2.§ licet.C.famil.ercisc.l.filius,1.ãn.& versi. prædia.de imp.lucrat.de scrip.l.1.lib.16.ff.de suppl.leg.l.2.Itẽ statuendum duplicẽ esse confiscationem,unam extraordinariam,si casibus non expressis a iure,quæ conceditur illustribus in summa potestate positis,C.ne sine iuss.prin.lic.confi.l.vna. Alia est ordinaria,in casibus expressis a iure,vel consuetudine,uel quod uicem iuris habeat,& hanc facit quisque iudex habẽs uerum imperium.Secundum leges uidetur,quod iudex secularis,cuius proprie est territorium, habeat tales sententias exequi, C.de episc. au.l.nec.h.si quis litigantium, sumpta de Corpore de sanctissimis episc.Si hoc uerum esset in omn.cum li. fortius incasu proposito,cum ab ipso temporali domino res teneatur in feudum, vel emphy teusim. Nec est enim contrarium, quod unus habeat bona,& alter cõmodum,ut patet ff.de leg.l.3.l.his verbis,§.fi. Concluditur ergo,ꝙ domino,de quo quæritur,duplex ius habet,s. iurisdictio territorij,& directum dominium rei emphyteoticæ, et sic duo iura iura & unum uenient unicum episcopi,qd habebat in persona,l.3.l.de a lop.§.2.C eo l.tt.cum in adoptiuis,ex tra de iure patro siggesti in fine.Videmus ẽt,quod si pupilli sub diuersis tutoribus hẽt bona,alter,illorum de bonis in alterius territorio sitis non ordinat,sed de suis tãtũ,ff.de excusa.tuto.l. iurisperitos §.1.& no.eo ti.non solũ.§.& q ita testã.& c.ubi pericul.l.1.per quæ iura probari uidetur,ꝙ bona cõdemnati applicentur dño,sub cuius iurisdictione sunt, nõ cõdemnati,ad idẽ decreta.de fo.com.Romã.§.cõtrahentes.& quod ibi scripsi sup uer. decernere. De damnato de hęresi satis scripsi de hæretic.cũ sm li.6.in gl.mag. Inducitur ẽt ꝙ feudales & emphyteoticæ res ità sunt conditionatæ,ꝙ ecclesiã (quæ perpetuo uiuit,de reser.si gratiosè) trãsferri nõ possint. De s. ulo datur plena remissio su. uer. 19.uer.sed nunquid feud. De emphyteosi uide sup. de locato,§. ult.uer.116.& seq.& uer.120.& cũ res prohibeatur in aliũ transferri,ẽt per publicationẽ bonorũ ad id peruenire non poterit.ff.de fi leicom.liber.l.cum uero.in prin.Itẽ constat, quod res emphyteotica sine uoluntate dñi alienari nõ põt,C.de iure emp. l.fin.Sed ubi sic prohibitus ex necessitate suæ personæ alienat,nõ tenet ultra tẽpus,quo ipse retenturus erit ff.de iure fisci,l.statius. §.fi.de le.2.l.unũ ex fa milia.§.ꝙ si talia.& l.peto.§. prædiũ se cit in usufr.f.u.de c.Cor.c.1.§.si ergo proprietas remanere nõ potuit apud eccl siã.Itẽ si episcopo,ut pronũciauit, esset ius quæsitũ,illud dño restituere teneretũ ff.de stipul.seruor.l.pen.de actio, emp.& uen.l.si seruus.si car.pe.l.cũ fundus.§.1.& ff. de pec. l.hic quæritur.§.1.Itẽ cõstat,ꝙ ius illud emphyteoticũ clericus non habebat in re,quia clericus.& hoc est certũ.& si uis fingere aliquã cõnexitatem esse,non tñ noceret Baroni,in cuius territorio sũt bona,ad qd bene facit de fundo instr.l.quæsitum.§.Alphenus. & §.si fundum instructum.uiã.q.Sed eo.tit.§.prędia in fine, Est simile ad prędicta C.libro10 de mul.& quo loco mu. & l. una,cum ibi notatis.Item qñ prędictum dominium quęsitum est patri,facit C.de bo.pros.er.si filius.Item æquitas facit, ut res redeat ad eum,a quo manauit,ff.quemadmodum serat.amit.l.aq. ad hoc etiam ff.de cap.& post.li.reuer.l.si quis in bello.& l.captius.§.1.cum sua glossa.*

ADDE,quod quęstionem de clerico,Oldradus, cuius prædicta sunt uerba,late examinat in suo consilio 17. Et quid econtra,si laicus tenet ab ecclesia, uide Paulum de Castro consilio centesimo quinquagesimooctauo.

fiarum suarum facere tenentur, 93. dist. iuxta. & extra de stat. monac. c. recolentes. extra de sim. ex diligenti.
67 † Et no. a ꝙ vasalli Comitū, uel Baronum Imperii te-
a nentur dn̄is suis in sex obedire & seruire pp feuda, quę ab eis recipiunt. Primo pro exercitu Imperatoris tenetur conferre vasallus sec̄dm qualitatem sui feudi. Secūdò pro corredo imperiali, vt videlicet qn̄ Imperator transierit per illū locum, contribuat in sumptib. eius, & in his duobus casib. seruit uasallus pro curia, in quatuor uero sequentibus seruit pro utilitate dn̄i. Tertio pro filia maritanda. Quarto pro se, vel filio milite faciendo. Pro filio aūt vxorando nō confert vasallus. & est ratio, quia tunc dn̄s recepit, & fit ditior, sed qn̄ maritat filiam, tunc dat de suo, & sic fit pauperior, ideoq; vasallus tunc de iure conferre tenetur. Quinto, si dn̄s captus est, tenetur conferre pro eius redēptione. Sexto pro emenda aliqua terra. In primis aūt duobus casibus regem, seu imperatorem tangentibus, non potest dn̄s liberare vasallum. In quatuor vero sequentib. sic, quia cum principaliter tangunt. Sed & si dn̄s in aliis, q̄ in prædictis sex, vel ēt illis sex vltra quātitatē & quantitatem feudi sui uelit grauare uasallum, sicut cēsitus directo intētato officio iudicis, vt releuetur ab illo onere, ita & vasallus vtiliter iudicis officium intentabit, ideo dico Vtiliter, quia vasallus nō est censitus, & sic, cum uerba deficiant, sententia locum habet: ideo datur officium iudicis vtiliter, arg. ff. si quadr. paup. fec.
b dic. l. pe. ff. de iur. fisc. om. iu. si quis id, quod [b] & concipitur libellus, ut infra de cens. §. nunc dicendum. vers. sæpe. & seq. Quod si uasallus in his obedire recusat dn̄o, concipitur libellus contra eum, vt supra de maior. &
68 obe. vers. eodem modo dn̄. & inf. §. prox. † Hoc ēt no. quod licet iurans prælato & eius successoribus fidelitatem & homagium faciens, non cogitur iurare, vel facere successori, quod dic, ut extra de iureiur. veritatis. Hæres tn̄ feudatarii, uel filius mortuo patre debet iurare fidelitatem domino, ut probatur in lib. Feu. in consti. Federici, §. præterea. Petens ergo iuramentum a fidelibus ecclesiæ, cautè faciat sic iurari.
69 FORMA. † Ego talis iuro, ꝙ tali ecclesiæ, & tibi domino meo P. episcopo, & tuis successorib. fidelis ero, vt extra de verb. sig. cum clerici. licet enim ibi non dicatur Successoribus, intelligitur tamen iurare successoribus, dummodo dicat Ecclesiæ, 7. q. 1. scire. De consuetudine tamen cuilibet successori iuratur specialiter, extra de elec. qualiter. Super hoc no. Vinc. extra de maio. & obe. cap. his, quæ. & præ dec. veritatis. intelligitur de indulgentia, quia potest quis se alicui & suis successoribus obligare, ff. si seruitus ven. harū. De iure tn̄ est, ꝙ cuilibet successori fiat homagium, ff. quemadmodū vsusf. caue. si usufructus. §. si plures. 23. di. quan-
70 q ad m. † Et no. ꝙ non dēt induci nouitas in homagii, seu fidelitatis exactione, vt ext. de maio. & obed. dilecti. extra de consuet. cum consuetudinis. alioquin ne-
71 gari potest, arg. extra de exces. prelat. sanè. † Qualiter autem episcopus iuret domino Papæ, habes extra de iureiur. ego. Item qualiter Imperator Papæ, & de aliis
72 iuramentis uide supra de iureiurand. † Nos vero dum patrimonium beati Petri regeremus, a ciuitatibus, & maioribus loci sacramenta fidelitatis a singulis perso-
c nis recepimus in hac forma c.

FORMA. Vobis Domino Guil. Durando, domini Papæ capellano, patrimonii beati Petri in Tuscia, ciuitatis quoque ac duc. Reatinæ in spiritualibus & temporalibus rectori & capitaneo generali, recipienti vice ac nomine Rom. ecclesiæ & sanctissimi patris dn̄i Nicolai Papæ III. & successorū eius canonicè intrantium, ego H. promitto pro me meisque heredibus in perpetuum, & iuro, ꝙ ab hac hora in antea ero fidelis ecclesię Rom. & dicto dn̄o N. Papę III. dn̄o meo, & eius successoribus canonicè intrantibus, contra oēm hoīem & vniuersitatem, & nunquam ero in facto, vel consilio, ꝙ ipse, vel ipsi, vel vos vitam, vel membrum perdant, vel perdatis, vel in persona, uel in personis recipiant, vel recipiatis aliquam lęsionem, iniuriam, vel contumeliam, vel ꝙ mala captione capiantur, vel capiamini, vel ꝙ aliquem honorē, vel regalia, quem, vel quæ nūc habet ipsa ecclesia Ro. hic, vel alibi, vel in antea habebit, amittat. & si sciuero, uel audiuero aliquē, vel aliquos contra ipsos, vel contra vos, quicquā velle facere, pro posse meo impediā, & si impedire nequiuero, sibi, seu uobis, q̄cito potero, nunciabo, & si quod secretum mihi manifestauerint, seu manifestaueritis, illud sine ipsorum, seu uestra licentia nulli pandā, vel per quod pandatur, faciam, sed & si consilium, uel auxilium meum postulauerint, seu postulaueritis, id bona fidei impendam, nec vnq̄ in persona mea aliquid scienter faciam, qđ ad eius, seu eorum, vel vestram pertineat iniuriam, vel iacturam. In minoribus autē locis, qui sunt de dominio dictæ ecclesię Rom. homagium & fidelitatem recepimus a singulis hominibus, vt in-
73 pra vers. porro. † Sed etiam quando primo ciuitas Bononię & prouinciæ Romandiolæ ad ecclesiam Rom.
d peruenerunt d, prout no. supra de præbend. referi. ti. §. ratione causæ veritatem qđ est obtentum. sacramenta fidelitatis a Baronibus, & a syndicis omnium vniuersitatum in generalibus parlamentis, necnon & a singularibus personis recepimus sub hac forma.

FORMA. Iuro, ꝙ ab hac hora in antea fidelis & obediens ero B. Petro, principi apostolorum, & vobis, sanctissime pater, dn̄o N. Papæ III. vestrisq; successorib. canonicè intrantibus, sanctæq; apostolicæ Ro. ecclesiæ non ero in consilio, aut consensu, vel facto, ꝙ vitā perdatis, seu membrū, aut capiamini mala captione, consi-

ADDITIONES.

a Et no. *Secundum Rof. vbi de sacramento cuiusque vasalli, & est rubrica in tractatu officiorum.*

b Si quis id, quod. *Hucusque Ro. vbi sup. cui quidam resistunt, dicentes, hoc legibus, vel consuetudinibus feudorum non probari, & potissimum resistunt 3. 4. & 7. dicto, fatetur tamen, ꝙ Imperatore eunte Romam pro coronatione, vasalli domino tantum dare debent eis, quod habetur in l. ad decus. §. h. & l. iu pe rialem. § firmiter. & de capitulis Corradi, §. similiter. Item contra hostes debent dominum iuuare, ut in Lombarda, de his, qui ad patriam defen. l. 1. & 2. & hoc, si iustam facit guerram, rubrica, hic finitur lex, c. 1. & dic, ut ibi. Item cum dn̄s transit per loca vasalli, debet habere hospitium, & alia ad victum necessaria iusto pretio, & secundum forum consuetum, & commune suum, in Lombar. C. lib. 10. vt episcopi & comites inuicem sint vniti, l. 2. §. 1. In tertio casu de filia maritanda, dicunt se non videre, quare dixerit. nā mater nō tenetur filium dotare, nec filius matrē, nec frater sororem, nec tutor pupilli talibus munera nuptialia conferre, q tod dic, ut ff. de administratione tutor. l. cum plures. §. cū tutor. & l. seq. de tutelis & rat. distra. l. 1. §. propterea. De quarto etiā casu dicunt se non uidere, quare dixerit. Ad quintum dicunt, posse in arg. induci, in Auth. vt cum de appel. cog. §. casus versiculo, si quemlibet & §. unum. De sexto dicunt se non uidere, unde dixerit, nam ēt filius causa ciuilium munerum, vel causa, sui debiti a patre conueniri nō potest, C. ne filius pro patre, l. patris. nam licet patrem alere teneatur, non tamen tenetur eius debita soluere, ff. de liberis exhiben. l. si quis a liberis. §. si vel parens. bene in usibus feudorum, si de feu. defuncti controuer. fuerit, cap. licet. in fin. ubi etiam pro euitando periurio domini, qui iurauerat certa die soluere, vasallus habens etiā pecuniam paratam, illam soluere, uel credere non tenetur.*

c In hac forma. *Roffred. etiam ponit formam iuramenti, quam pro Federico Imperatore receperat a principibus & prelatis, tit. de sacramento vasalli, vel hodie.*

d Peruenerunt. *in §. statim allegato dicit, quod redierunt.*

consilium, qđ mihi credituri estis per uos, aut per nun
cios uestros, siue per literas, ad vestrū damnū me sciē-
te nemini dādam, & si sciuero fieri, uel procurari, seu
tractari aliquid, qđ sit in uestrū, uel ecclesiæ prędictæ
damnum, illud pro posse impediā, & si impedire non
potero, illud vobis & ipsi ecclesiæ significare curabo.
Papatum Romanum, & regalia sancti Petri iura, & iu
risdictiones uestras, & successorū vestrorum ac Ro. ec
clesiæ, tam in ciuitate eiusque territorio & districtu,
q̄ alibi vbicunque existentia, adiutor ero vobis, & ipsis
successoribus, ac ēt ad retinendum, defendendum, re-
cuperandum, & recuperata manutenendum ꝯ oēm
hoiem. Hæc forma sumitur 63. dist. ego. & c. tibi. extra
a de iureiur. ego a † in summa no. ꝙ regibus, ducib. mar-
74 chionibus, Baronibus, & aliis iurisdictionem habenti
bus datur coadiutor, si nesciunt terram suam defende
re, vel in ea pacem & iustitiam seruare, prȩsertim per-
sonis & rebus ecclesiasticis, uel deperdita recuperare,
vt extra de sup. neg. pręla. grandi. lib. 6. & 96. dist. boni.
& hoc dēt fieri ad petitionem subditorum illius per
proximum superiorem eius, vel per Papam, si ille aliū
non habet superiorem, ut in prel. dec. grandi. & extra
qui fi. sint leg. per venerabilem. ff. de tut. & cur. dat. ab
his, §. diuus. 15. q. 6. alius. Item ex causa cognita, C. de
car. fur. l. fi. §. cum antiquitas. & talis curator satisdare
debet, & inuentarium facere, vt in prædic. l.

ADDITIO.

a Ego. *Scias, quòd in vsibus feudorum habetur noua fidelitatis forma, rubrica, de noua fidelitatis forma. c. e. l. & alia, quam po nit & exponit Host. in summa huius tit. §. quid sit fidelitatis. ver sic. est. & alia.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter in materia feudi concipiantur. & nu. 3.*
2 *Felonia a patre commissa, an filio noceat, vt non possit in feudo succedere.*
4 *Homo alicuius gerens se pro non hoīe, & ita existens in quasi possessione libertatis, qualiter sit contra eum libellandum.*
5 *Libellus qualiter sit contra hominem alicuius fugientem concipiendus.*
6 *Agere volens ad proprietatem, quod minus securum est, qualiter libellum concipiet.*
7 *Contra dominum in quasi possessione homagij existentem, qualiter sit libellus formandus.*
8 *Agricolæ diuersimodè dicuntur.*

1 3. § Nunc dicamus, qualiter † libelli cōcipiantur, & quidam cōcipiunt sic libellū.
LIB. Corā, &c. propono ego H. prȩlatus talis eccle-
siæ contra uasallum eiusdē ecclesię, ꝙ ipse talem felo-
niam in me cōmisit: putà quia me uerberauit, uel ui-
tę meę insidiatus fuit, uel prędecessorem meū, uel ta-
lem canonicum ipsius ecclesię interemit, & hmōi qđ
commisit, ꝑꝑ qđ tali feudo, quod a dicta ecclesia, uel a
me tenet, dēt de iure priuari, quare peto ꝑ vos ipsum
dicto feudo priuari, & priuandum fore sententialiter
declarari, peto ēt satisfactionem iniuriæ, quam fació
tm̄, & damna & interesse, &c. extra de pę. in quibusdā.
de do. c. vlt. & in lib. Feu. ex qui. cau. feu. amit. §. prima
aūt, & § pręterea. & §. seq. 96. dist. si Imperator. 22. q.
2 vlt. de forma. extra de excel. prȩlat. graue. † Sed quęri-
a tur, utrum felonia a a patre meo commissa mihi no-
ceat, ut non possim in feudo succedere? & vr̄, ꝙ sic,
b b arg. ff. de stat. hom. l. seruorum §. ingenui. ibi, ꝙ non
debet, &c. ff. de senat. emancipatū. §. fi. ff. de in ius voc.
adoptiuum §. fi. nō enim dēt filius patris iniquitatem
portare, ut ibi, & 1. q. 4. c. 1. & c. crimen. & c. iam itaque.
Arg. econtra, ea. q. c. eccles. §. item peccato ciuium. de
pę. dist. 4. quid est, quod, dr̄. ego enim uideor commi-
sisse, cum una persona censeatur cum ipso, ut C. de im-
pub. & ali. sub. l. fin. & 35. q. 3. §. hac auctoritate. nam &
iusiurandum contra legem Aeliam Sen. per patrem
exactum nocet filiis, ff. de iure pa. l. qui contra legē ad
idem extra de pę. in quibusdam. 1. q. 1. cito turpem. 6. q.
1. qui crimen. extra de hęret. vergentis. Dicunt quidā,
ꝙ si feudum cœpit a patre meo, puta quia fuit ei con-
cessum de nouo, tunc ego succedere non possum, arg.
C. de fru. & lit. expē. l. 2. & facit C. de bo. liber. l. 2. extra
de renun. nisi. §. personæ. Si vero cępit ab auo, aut ego
non fui conceptus auo viuente, quo casu mihi nocet
factū patris, quia ex persona aui nihil petere possum,
cum inter eum & me nulla consanguinitas fuerit, vt
ff. de iniusto, irri. test. si quis exhęredato, vers. cęterum.
ff. unde cog. l. 1. §. si quis proximior. Aut cōceptus sum
auo uiuente, & tunc aut pater cōmisit feloniam auo
viuente, quo casu mihi non nocet, quia non ex perso-
na patris, sed aui volui ad feudum admitti, ar. ff. de iu-
re pat. diui fratres. & l. iura. ad idē C. de bo. lib. l. 1. Aut
commisit auo iam defuncto, & tunc mihi obest, quia
ex persona aui nō possum admitti. nam tempore mor
tis eius pater meus erat illi ꝓximior, & erat capax feu-
di, ad hoc Inst. de hęr. qual. & dif. §. siue. & hoc verum
est, si pater meus adiuit aui mei hæreditatem. nam si
repudiasset, tunc bene possem auo succedere, & ex
eius persona feudum habere, ff. de bon. pos. unde lib. l.
c fi. c † Potest etiam sic libellus concipi.
3 LIB. Corā, &c. conqueror de P. filio H. à quo peto,
vt mihi restituat talē uineā, quā pater suus habuit iure
feudi, a quo iure dico eum cecidisse, quia fidelitatem
nec fecit, nec iurauit, ad qđ ꝓpono cōdictionē ex mori-
bus, uel condictionē ex lege Federici, imperialē. Cęte
rū, si homo meus gerit se ꝓ nō hoīe meo, & ita est in
quasi

ADDITIONES.

a Felonia. *de duplici felonia, scilicet quæ dominum respicit, & quæ non respicit, Hostien. in Summa. §. quibus modis. versiculo, propter culpam, & sequentibus.*

b Quòd sic. *Debet dicere, ꝙ non: & sic ponit Ioan. de Bla. cuius fuit in pe. col. Et scias, ꝙ Iacobus de Ra. & Pet. se expediunt de quæstione, dicendo, ꝙ præiudicat, quando feudum non potest venire, in filium, nisi per successionem patris; alleg. auth. iusiurā. quod a mori. præs. §. 1. secus, si aliàs venire poterit, quia concessum fuit patri & filijs, allegat ff. de verb. obl. stipulatio ista. § si quis. simile quod no. in l. diui. inferius allega. prædicta uide per Cy. C. de lib. & eorum lib. l. 2. in fi.*

c L. fi. *Reuoluitur hæc quæstio, an scilicet ingratitudo, vel felonia filij noceat patri? Gu. de Suz. in l. fi. C. de lib. & eorum liber. ad negatiuam inducit de pœnis, l. sancimus. de decur. l. 2. facit decr. quæsitum. de his. quæ fiunt a maiori parte c. In contrarium, Inst. de inut. stip. §. ei, qui. & C. de impub. & ali. sub. l. fi. tenent, ꝙ auferri potest, nisi pater legitimam satisfationem per filium fieri faciat, alias feudales constitutiones non exprimit, sed hoc habes in l. imperialem. §. insuper. de prohi. feu. ali. per Feder. per quem §. soluitur secunda quęstio, ad quam arguit Cy. in l. fi. C. de lib. & eorum lib. per ipsam legem, scilicet ꝙ mortuo patre ipse filius superueniens priuetur feudo, quod dic, ut ibi. Per aliam reuolutionem venit tertia quæstio de vasallo, qui feloniam commisit contra dominum, per quam debebat perdere feudum, sed dominus non abstulit, nec controuersiam mouit, tenuit Odoffr. in lege. 1. C. de reuoc. don. ꝙ filio mortuo patre auferre non poterit, per finem illius legis. & fit ratio, quia tales reuocationes sunt prodita ad vindictam, vnde non dantur hæredibus, nec contra hæredes, ff. de iniurijs, iniuriarum. in princip. & de in ius voc. l. pen. & idem nota. in prædi. § insuper in glos. pen. & quæ fuit prima causa benef. amit. §. porro. Hæc tamen intelliges esse vera, si dominus fuit sciens, & sufficiens tempus habuit ad reuocandum, alias secus, ff. de confir. tu. l. in confirmando. & l. vtilitatem. Casus conuersus, quando uasallo non fuit mota quæstio, quia nec filio mouebatur, not. de do. c. fi. in fi. vlt. gl. Melius tamen ibi textus facit ad casum præmissum, vt ibi scripsi.*

quasi possessione libertatis homagii, acceptabo ꝫ ipsū
a præiudicialem vtilem, in qua sic libellus concipitur a:

LIB. Coram, &c. ꝑpono cōt. P. ꝙ ipse est hō meus ligius: vnde cum nō gerat se vt homo meus, nec mihi tanquā suo domino obediat, vt tenetur, peto per uos sententialiter ipsum hominem meum esse declarari, & mihi debere præstare seruitia, ad quæ homo ligius domino suo tenetur, & ad hoc ipsum sentētialiter cōdēnari. Si autem sit homo non ligius, concipe eodem modo, hoc saluo, quia vbi dicitur, ligius, dicat, non ligius: & iungas, ratione feudi. & hoc ideo, quia homagium non ligium principaliter fit gratia rei, vt su. uers.
5 prox. versic. 17. † Potest etiam sic concipi libellus contra meum hominem fugientem:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. quem ut hominē meum possedi recipiens ab eo tale & tale seruitium pro homagio, siue homicia, ipse uero tā homagii sui, quam seruitiorū prędictorū me possessione, vel quasi priuauit: quare in dictā possessionem, vel quasi, homagii & seruitiorum me restitui postulo: ad quod propono iudicis officium, & protestor cōdictionem ex l. C. lib. 10. de agri. & cēs. si coloni, per quam l. probatur iste libellus, & per l. eo. ti. omnis. in Auth. de man. princ. §.
6 pe. † Si autem velim agere ad proprietatem, quod minus securum est, sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. petens ab eo, ut stet ad meam maioriam & signoriam, & mihi talia seruitia præstet, quæ omni anno ꝑstare promisit. uel, quæ ipse & sui antecessores mihi & meis prædecessoribus præstare consueuerūt, allego enim pacta & promissiones intercessisse. & hic non proponatur actio, sed condictio ex moribus: & hoc propter primam partem libelli, i. ut stet ad maioriam, &c. quia cum hæc consuetudo de homagijs sit in plerisque regionibus, ex ea sicut ex lege oritur actio, arg. de condict. ex leg. l. vnica Instit. de iure natur. §. ex non scripto. & protestēt actionē ex stipulatu, & hoc propter seruitia, si sint incerta, si vero sint certa. tunc certi cōdictionē protestetur, quæ competit ex promissione vera, vel præsumpta, vt iam dicam. Item bene dicit, quæ omni anno præstare, &c. nā & si nō promisisset, ꝓsumeretur tñ ex tpis diuturnitate promissio precessisse, arg. ff. de vsur. cū de in rē verso. ff. si serui. ven. l. si qs diuturno. Vel cōcipit libellus, vt. j. de natis ex libero ventre, vbi ēt no. quid iuris sit, si qs se rēdi ꝑmittit ad pretiū participiā dū. † Si aūt dñs est in
7 quasi possessio ie homagii, hō ꝯcū sic libellū ꝯcipiet: b
b

LIB. Coram, &c. propono contra talem Baronem, quod ipse indebite a me exigit seruitia, tāquam ab homine suo ligio. unde cum nō sim eius homagius, ago contra eum, & peto per vestram sententiam declarari me nō esse hominem ipsius, & super petitione dictorum seruitiorum eidem perpetuum silētium imponi
8 & facit supra §. prox. vers. 3. † Vltimo ad euidētiam huius materiæ not. quod agricolarum alii sunt adscriptitij, alii censiti, alij perpetui: alii coloni conditionales, alij inquilini, alij originarii, alij simplices coloni, adde adscriptitij, quæ dic, vt in summa domini mei in ti. alii natis ex libero vētre, §. fin. Item qualiter quis petat aliquem in vasallū, vel ab eo subsidium, vel seruitiū, not. supra de maio. & obed. ver. eodem modo. Si vero quis neget se esse vasallū alicuius, vel se non debere præstare seruitia petita, ꝯcipe libellū, vt j. de cēsibus, §. 2. ver. vasallus. & j. de nat. ex lib. vēt. ver. porro. & ver. cęterū.

ADDITIONES.

a Concipitur. *Secundum Io. de Bla. vbi sup. ante fi. Ro formauit tres qōnes contra dominū, in quibus censitus, vel vasallus petit vltra debita & solita exacta restitui, & i futurū ꝓhiberi. Cōtra hos libellos ipse opponit, primū, ꝙ exactū non veniat restituendū, aut. n. sciens se nō debere, soluit, aut ignorans, i. casu nō petit, quia donasse uidetur: ff. de cond. indeb. l. 1. & 2. de reg. iur. cuius per errorem. Secundo casu in facto ꝑprio non debet admitti ignorantia, ext. de rescr. ab excōicato, uel circa qualitatem rerū suarum, C. de rescin. ven. l. quisque, ff. ad Velle. l. quanquam, pro suo l. si. respondet, ꝙ sciēs solut, licet inuitis exactus, ff. de nego. gest sin autem ff. de leg. 3. fideicōmissa. §. si rē. Ad secundam partē opponit de l. 1. ff. de usus. de l. non quemadmodum. ff. de iud. Solue, ut ibi, de bo. prælatis lib. 6. cū suis remis. Item quō saltem censiti agant, cum sint quasi serui eorum, & ipsorum non uasallorum dñi sint iudices. in Auth. de quæstore, §. si uero. Col. 6. Sol. ꝑ talib. exactionib. agunt, nec obstat, ꝙ sint indices, quia illud, cū agitur contra eos, non cum ipsi contra dominos, quia tunc cessent in cā sua, quod esse non potest, C. ne quis in sua cā. l. una.*

b Concip. *Secundū Io. de Bla. & est, ubi su. sic ultimus, sicut hic,*

Baldus de Feudis.

AN vasallus possit compromittere de feudo, supra de arbitr. §. vasallus. & quomodo filius bānitus nō succedit in feudo, supra de procurat. §. fm stilum. Forma instrumenti concessionis feudi, Item ipsius reformationis forma, itē forma recognitionis feudi, Item forma homagij & fidelitatis, & §. quoniam. in pr n. G. Libellus contra vasallum, & econtra, de nat ex libe. ven. Homagium est duplex, scilicet ligiū, quod fit Regi & Imperatori, & non ligium, quod pluribus fieri potest, saluo iure Imperatoris, uel Regis, in §. quoniam. uers. & no. G. Item hoc uocabulū Liginm, pro hoc significato vsus loquētium adinuenit: sicut & Homagiū, iure ciuili non inuenitur, sed iure consuetudinatio, uer. 2. quia & est homagium seruitus quædam minor, nō maior. ut nor, Institut. de iure ꝑsona. & not. ff. de vsufr. l. si cuius. in prin. Et pōt quis pacto eam subijci, ut qa promittit eā defendere & tueri facere sicut hominē meum, de supplen. neglige. præla. c. grandi, uer. primo autem. G. alias, si causa non subsit, dic, ut infra eod. §. 2. & §. an filius. & §. homo ligius. u er. vtrū homo meus. Vtrum temporis longinquitate quis fiat homo alterius, dic, aut allegatur tempus in modum causæ, aut in modum pręscriptionis, aut in modum probationis ꝑmissionis, ff. de vsuri l. cum de in rem verso. dic. vt hic in versiculo, quarto quęrit. G. Nunquid tenet promissio sine causa, quod aliquis sit homo meus? Respō. ꝑmissio nō est efficax, sed recognitio, si aliqs recognoscit se hominem meum. nā in personali requirit causa nō in reali, C. de iuris & facti ignor. l. cum falsa, versic. quęritur. G. Si quis se facit hominem meum, filius eius postea conceptus etiā erit homo meus, si autem hoc facit ratione feudi, tunc si filius nō vult esse heres patris, non nocet sibi patris promissio, vel submissio, versiculo, quinto quęrit. Hac ratione dico, quod si pater fecit se fieri ciuē, filius postea natus erit ciuis, et ligabitur lege illius ciuitatis, alii dicūt contra, nisi filius consentiat, hæc distinctio est de facto Aretii. Bal. vide supra eo. §. 2. an filius. ēi rem meā recognosco in feudum, valet, qa breui manu videor donasse & recepisse, ff. si certum petatur, l. si tibi. ver quinto quęritur. G. vide supra de loc. §. an quis soluēdo. An filius hominis mei ab eo exhęredatus sit homo meus? dico, quod sic iure genituræ, ff. de interd. & releg. l. 3. versi. 6. quærit. G. Et idem, si repudiat hęreditatē, si tamē dimittit bona, & ex illa patria alio se transfert, in Narbonēsi prouincia obseruatur, quod liberatur ab homagio, vers. 8. quęritur. G. ego dico, quod possit uedicari, si iam fuit homo meus, ff. ad municip. l. de iure. vide infra uersi. sed nunquid feudum. et vers. 28. Sed si sunt plures filii vnius mei hominis, an quilibet teneat insolidū ad seruitia personalia, versi. 9. quęritur. G. ibi plene no. G. Et facit ad q. an plures fratres seorsum, non simul habitātes, teneātur facere factiones pro vno fumāte, uel pro pluribus, nam uiuo patre pro vno fumāte dębent cō-

putari,

consilium, qđ mihi credituri estis per uos, aut per nun
cios uestros, siue per literas, ad vestrũ damnũ me sciẽ-
te nemini dãdam, & si sciuero fieri, uel procurari, seu
tractari aliquid, qđ sit in uestrũ, uel ecclesiæ prędictæ
damnum, illud pro posse impediã, & si impedire non
potero, illud vobis & ipsi ecclesiæ significare curabo.
Papatum Romanum, & regalia sancti Petri iura, & iu
risdictiones uestras, & successorũ vestrorum ac Ro. ec
clesiæ, tam in ciuitate eiusque territorio & districtu,
q̃ alibi vbicunque existentia, adiutor ero vobis, & ipsis
successoribus, ac ẽt ad retinendum, defendendum, re-
cuperandum, & recuperata manutenendum ꝯ oẽm
hoiem. Hæc forma sumitur 63. dist. ego. & c. tibi. extra
a de iureiur. ego a † in summa no. ꝙ regibus, ducib. mar-
74 chionibus, Baronibus, & aliis iurisdictionem habenti
bus datur coadiutor, si nesciunt terram suam defende
re, vel in ea pacem & iustitiam seruare, prꝰsertim per-
sonis & rebus ecclesiasticis, uel deperdita recuperare,
vt extra de sup. neg. pręla. grandi. lib. 6. & 96. dist. boni.
& hoc dẽt fieri ad petitionem subditorum illius per
proximum superiorem eius, vel per Papam, si ille aliũ
non habet superiorem, ut in prę l. dec. grandi. & extra
qui fi. sint leg. per venerabilem. ff. de tut. & cur. dat. ab
his, §. alius. 15. q. 6. alius. Item ex causa cognita, C. de
cur. fur. l. fi. §. cum antiquitas. & talis curator satisdare
debet, & inuentarium facere, vt in prædic. l.

ADDITIO.

a Ego. *Sciat, quòd in vsibus feudorum habetur noua fidelitatis forma, rubrica, de noua fidelitatis forma, c. est & alia, quam ponit & exponit Host. in summa huius tit. §. quæ sit fidelitatis. versic. est & alia.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter in materia feudi concipiantur. & nu. 3.*
2 *Felonia a patre commissa, an filio noceat, vt non possit in feudo succedere.*
4 *Homo alicuius gerens se pro non hoïe, & ita existens in quasi possessione libertatis, qualiter sit contra eum libellandum.*
5 *Libellus qualiter sit contra hominem alicuius fugientem concipiendus.*
6 *Agere volens ad proprietatem, quod minus securum est, qualiter libellum concipiet.*
7 *Contra dominum in quasi possessione homagij existentem, qualiter sit libellus formandus.*
8 *Agricolæ diuersimodè dicuntur.*

1 3. §. Nunc dicamus, qualiter † libelli cõcipian-
tur, & quidam cõcipiunt sic libellũ.
LIB. Corã, &c. propono ego H. prę latus talis eccle-
siæ contra uasallum eiusdẽ ecclesię, ꝙ ipse talem felo-
niam in me cõmisit: putà quia me uerberauit, uel ui-
tę meę insidiatus fuit, uel prędecessorem meũ, uel ta-
lem canonicum ipsius ecclesię interemit, & hmõi qđ
commisit, ꝓp qđ tali feudo, quod a dicta ecclesia, uel a
me tenet, dẽt de iure priuari, quare peto ꝑ vos ipsum
dicto feudo priuari, & priuandum fore sententialiter
declarari, peto ẽt satisfactionem iniuriæ, quam faciò
tm̃, & damna & interesse, &c. extra de pę. in quibusdã.
de do. c. vlt. & in lib. Feu. ex qui. cau. feu. amit. §. prima
aũt, & § pręterea. & §. seq. 96. dist. si Imperator. 22. q.
2 vlt. de forma. extra de excess. prelat. graue. † Sed quęri-
a tur, utrum felonia a a patre meo commissa mihi no-
ceat, ut non possim in feudo succedere? & vr̃, ꝙ sic,
b b arg. ff. de stat. hom. l. seruorum §. ingenui. ibi, ꝙ non
debet, &c. ff. de senat. emancipatũ. §. fi. ff. de in ius voc.
adoptiuum §. fi. nõ enim dẽt filius patris iniquitatem
portare, ut ibi, & 1. q. 4. c. 1. & c. crimen. & c. iam itaque.
Arg. econtra, ea. q. c. eccles. §. item peccato ciuium. de
pę. dist. 4. quid est, quod, dr̃. ego enim uideor commi-
sisse, cum una persona censeat̃ cum ipso, ut C. de im-
pub. & ali. sub. l. fin. & 35. q. 3. §. hac auctoritate. nam &
iusiurandum contra legem Aeliam Sen. per patrem
exactum nocet filiis, ff. de iure pa. l. qui contra legẽ ad
idem extra de pę. in quibusdam. 1. q. 1. cito turpem. 6. q.
1. qui crimen. extra de hęret. vergentis. Dicunt quidã,
ꝙ si feudum cœpit a patre meo, puta quia fuit ei con-
cessum de nouo, tunc ego succedere non possum, arg.
C. de fru. & lit. expẽ. l. 2. & facit C. de bo. liber. l. 2. extra
de renun. nisi. §. personæ. Si vero cępit ab auo, aut ego
non fui conceptus auo viuente, quo casu mihi nocet
factũ patris, quia ex persona aui nihil petere possum,
cum inter eum & me nulla consanguinitas fuerit, vt
ff. de iniusto, irri. test. si quis exhęredato, vers. cęterum.
ff. unde cog. l. 1. §. si quis proximior. Aut cõceptus sum
auo uiuente, & tunc aut pater cõmisit feloniam auo
viuente, quo casu mihi non nocet, quia non ex perso-
na patris, sed aui volui ad feudum admitti, ar. ff. de iu-
re pat. diui fratres. & l. iura. ad idẽ C. de bo. lib. l. 1. Aut
commisit auo iam defuncto, & tunc mihi obest, quia
ex persona aui nõ possum admitti. nam tempore mor
tis eius pater meus erat illi ꝓximior, & erat capax feu-
di, ad hoc Inst. de hęr. qual. & dif. §. siue. & hoc verum
est, si pater meus admisit aui mei hæreditatem. nam si
repudiasset, tunc bene possem auo succedere, & ex
eius persona feudum habere, ff. de bon. pos. unde lib. l.
c fi. c † Potest etiam sic libellus concipi.
3 LIB. Corã, &c. conqueror de P. filio H. à quo peto,
vt mihi restituat talẽ uineã, quã pater suus habuit iure
feudi, a quo iure dico eum cecidisse, quia fidelitatem
nec fecit, nec iurauit, ad qđ ꝓpono ꝯdictionẽ ex mori-
bus, uel condictionẽ ex lege Federici, imperialẽ. Cęte
rũ, si homo meus gerit se ꝓ nõ hoïe meo, & ita est in
quasi

ADDITIONES.

a Felonia. *de duplici felonia, scilicet quæ dominum respicit, & quæ non respicit, Hostien. in Summa. §. quibus modis. versiculo, propter culpam, & sequentibus.*

b Quòd sic. *Debet dicere, ꝙ non: & sic ponit Ioan. de Bla. cuius fuit in pe. col. Et sciat, ꝙ Iacobus de Ra. & Pet. se expediunt de quæstione, dicendo, ꝙ præiudicat, quando feudum non potest venire, in filium, nisi per successionem patris; alleg. Auth. iusiurã. quod a mori. præs. §. 1 secus, si aliàs venire poterit, quia concessum fuit patri & filijs, allegat ff. de verb. obl. stipulatio ista. § si quis. simile quod no. in l. diui. inferius allega. prædicta vide per Cy. C. de lib. & eorum lib. l. 2. in fi.*

c L. fi. *Reuoluitur hæc quæstio, an scilicet ingratitudo, vel felonia filij noceat patri? Gu. de Suz. in l. fi. C. de lib. & eorum liber. ad negatiuam inducit de pœnis. l. sancimus. de decur. l. 2. facit decr. quæsiuit. de his. quæ fiunt a maiori parte c. In contrarium, Inst. de inut. stip. §. ei, qui. & C. de impub. & ali. sub. l. fi. tenent, ꝙ auferri potest, nisi pater legitimam satisfactionem per filium fieri faciat, alias feudales constitutiones non exprimit, sed hoc habes in l. imperialem. §. insuper. de prohi. feu. ali. per Feder. per quem § soluitur secunda quæstio, ad quam arguit Cy. in l. fi. C. de lib. & eorum lib. per ipsam legem, scilicet ꝙ mortuo patre ipse filius superueniens priuetur feudo, quod dic, ut ibi. Per aliam reuolutionem venit tertia quæstio de vasallo, qui feloniam commisit contra dominum, per quam debebat perdere feudum, sed dominus non abstulit, nec controuersiam mouit, tenuit Odoffr. in lege. 1. C. de reuoc. don. ꝙ filio mortuo patre auferre non poterit, per finem illius legis. & sit ratio, quia tales reuocationes sunt prodita ad vindictam, vnde non datur hæredibus, nec contra hæredes, ff. de iniurijs, iniuriarum. in princip. & de in ius voc. l. pen. & idem nota. in prædi. §. insuper in glos. pen. & quæ fuit prima causa benef. amit. §. porro. Hæc tamen intelliges esse vera, si dominus fuit sciens, & sufficiens tempus habuit ad reuocandum, alias secus, ff. de confir. tu. l. in confirmando. & l. vtilitatem. Casus conuersus, quando uasallo non fuit mota quæstio, quia nec filio mouebatur, not. de do. c. fi. in fi. vlt. gl. Melius tamen ibi textus facit ad casum præmissum, vt ibi scripsi.*

quasi possessione libertatis homagii, acceptabo ꝙ ipsū
a præiudicialem vtilem, in qua sic libellus concipitur a:

LIB. Coram, &c. ꝑpono cōt. P. ꝙ ipse est hō meus ligius: vnde cum nō gerat se vt homo meus, nec mihi tanquā suo domino obediat, vt tenetur, peto per uos sententialiter ipsum hominem meum esse declarari, & mihi debere præstare seruitia, ad quæ homo ligius domino suo tenetur, & ad hoc ipsum sentētialiter cōdēnari. Si autem sit homo non ligius, concipe eodem modo, hoc saluo, quia vbi dicitur, ligius, dicat, non ligius: & iungas, ratione feudi. & hoc ideo, quia homagium non ligium principaliter fit gratia rei, vt su. uen
5 prox. versic. 17. † Potest etiam sic concipi libellus contra meum hominem fugientem:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. quem ut hominē meum possedi recipiens ab eo tale & tale seruitium pro homagio, siue homicia, ipse uero tā homagii sui, quam seruitiorū prędictorū me possessione, vel quasi priuauit: quare in dictā possessionem, vel quasi, homagii & seruitiorum me restitui postulo: ad quod propono iudicis officium, & protestor cōdictionem ex l. C. lib. 10. de agri. & cēs. si coloni, per quam l. probatur iste libellus, & per l. eo. ti. omnis. in Auth. de man. princ. §.
6 pe. † Si autem velim agere ad proprietatem, quod minus securum est, sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. petens ab eo, ut stet ad meam maioriam & signoriam, & mihi talia seruitia præstet, quæ omni anno ꝑstare promisit. uel, quæ ipse & sui antecessores mihi & meis prædecessoribus præstare consueuerūt, allego enim pacta & promissiones intercessisse. & hic non proponatur actio, sed condictio ex moribus: & hoc propter primam partem libelli, s. ut stet ad maioriam, &c. quia cum hæc consuetudo de homagiis sit in plerisque regionibus, ex ea sicut ex lege oritur actio, arg. de condict. ex leg. l. vnica Instit. de iure natur. §. ex non scripto. & protestet actionē ex stipulatu, & hoc propter seruitia, si sint incerta, si vero sint certa, tunc certi cōdictionē protestetur, quæ competit ex promissione vera, vel præsumpta, vt iam dicam. Item bene dicit, quæ omni anno præstare, &c. nā & si nō promisisset, ꝑsumeretur tñ ex tpis diuturnitate promissio precessisse, arg. ff. de vsur. cū de in rē verso. ff. si serui. ven. l. si qs diuturno. Vel cōcipit libellus, vt. J. de natis ex libero ventre, vbi ēt no. quid iuris sit, si qs
7 se vēdi ꝑmittit ad pretiū participiādū. † Si aūt dñs est in
b quasi possessione homagii, hō ꝯtā sic libellū ꝯcipiet: b

LIB. Coram, &c. propono contra talem Baronem, quod ipse indebite a me exigit seruitia, tāquam ab homine suo ligio. unde cum nō sim eius homagius, ago contra eum, & peto per vestram sententiam declarari me nō esse hominem ipsius, & super petitione dictorum seruitiorum eidem perpetuum silētium imponi
8 & facit supra §. prox. vers. 3. † Vltimo ad euidētiam huius materiæ not. quod agricolarum alii sunt adscriptitii, alii censiti, alii perpetui: alii coloni conditionales, alii inquilini, alii originarii, alii simplices coloni, adde adscriptitii, quæ dic, vt in summa domini mei in ti. alii natis ex libero vētre, §. fin. Item qualiter quis petat aliquem in vasallū, vel ab eo subsidium, vel seruitiū, not. supra de maio. & obed. ver. eodem modo. Si vero quis neget se esse vasallū alicuius, vel se non debere præstare seruitia petita, ꝯcipe libellū, vt J. de cēsibus, §. 2. ver. vasallus. & J. de nat. ex lib. vēt. ver. porro. & ver. cęterū.

ADDITIONES.

a Concipitur. *Secundum Io. de Bla. vbi sup. ante fi. Ro formauit tres q̄ones contra dominū, in quibus censitus, vel vasallus petit vltra debita & soluta exacta restitui, & ī futurū ꝓhiberi. Cōtra hos libellos ipse opponit, primū, ꝙ exactū non veniat restituendū, aut. n. sciens se nō debere, soluit, aut ignorans, i. casu nō petit, quia donasse uidetur, ff. de cond. indeb. l. 1. & 2. de reg. iur. cuius per errorem. Secundo casu in facto ꝓprio non debet admitti ignorantia, ext. de rescr. ab excōicato, uel circa qualitatem rerū suarum, C. de rescin. ven. l. quisque, ff. ad Velle. l. quanquam, pro suo l. fi. respondet, ꝙ sciēs soluit, licet inuitis exactus, ff. de nego. gest. sin autem ff. de leg. 3. fideicōmissa. §. si rē. Ad secundam partē opponit de l. 1. ff. de usus. de l. non quemadmodum. ff. de iudi. Solue, ut ibi, de bo. prælatis lib. 6. cū suis remis. Item q̄n saltem censiti agant, cum sint quasi serui eorum, & ipsorum non uasallorum dñi sint iudices. in Auth. de quæstore, §. si uero. Col. 6. Sol. ꝑ talib. exactionib. agunt, nec obstat, ꝙ sint iudices, quia illud, cū agitur contra eos, non cum ipsi contra dominos, quia tunc cessent in cā sua, quod esse non potest, C. ne quis in sua cā, l. una.*

b Concip. *Secundū* Io. *de Bla. & est, ubi su. sic ultimus, sicut hic,*

Baldus de Feudis.

AN vasallus possit compromittere de feudo, supra de arbitr. §. vasallus. & quomodo filius bānitus nō succedit in feudo, supra de procurat. §. fm stilum. Forma instrumenti concessionis feudi, Item ipsius reformationis forma, itē forma recognitionis feudi, Item forma homagii & fidelitatis, & §. quoniam. in pr n. G. Libellus contra vasallum, & econtra, de nat. ex libe. ven. Homagium est duplex, scilicet ligiū, quod fit Regi & Imperatori, & non ligium, quod pluribus fieri potest, saluo iure Imperatoris, uel Regis, in §. quoniam. uers. & no. G. Item hoc uocabulū Liginm, pro hoc significato vsus loquētium adinuenit: sicut & Homagiū, iure ciuili non inuenitur, sed iure consuetudinario, uer. a. quia & est homagium seruitus quædam minor, nō maior, ut not. Institut. de iure ꝑsona. & not. ff. de vsufr. l. si cuius. in prin. Et pōt quis pacto eam subiici, ut qa promittit eā defendere & tueri facere sicut hominē meum, de supplen. neglige. præla. c. grandi, uer. primo autem. G. alias, si causa non subsit, dic, ut infra eod. §. 2. & §. an filius. & §. homo ligius. uer. vtrū homo meus. Vtrum temporis longinquitate quis fiat homo alterius, dic, aut allegatur tempus in modum causæ, aut in modum præscriptionis, aut in modum probationis ꝓmissionis, ff. de vsuri. l. cum de in rem verso. dic. vt hic in versiculo, quarto quęrit. G. Nunquid tenet promissio sine causa, quod aliquis sit homo meus? Respō. ꝓmissio nō est efficax, sed recognitio, si aliqs recognoscit se hominem meum. nā in personali requirit causa, nō in reali, C. de iuris & facti ignor. l. cum falsa, versic. quęritur. G. Si quis se facit hominem meum, filius eius postea conceptus etiā erit homo meus, si autem hoc facit ratione feudi, tunc si filius nō vult esse hęres patris, non nocet sibi patris promissio, vel submissio, versiculo, quinto quęrit. Hac ratione dico, quod si pater fecit se fieri ciuē, filius postea natus erit ciuis, et ligabitur lege illius ciuitatis, alii dicūt contra, nisi filius consentiat, hæc distinctio est de facto Aretii. Bal. vide supra eo. §. a. an filius. ei rem meā recognosco in feudum, valet, qa breui manu videor donasse & recepisse, ff. si certum petatur, l. si tibi. ver quinto queritur. G. vide supra de loc. §. an quis soluēdo. An filius hominis mei ab eo exheredatus sit homo meus? dico, quod sic iure genituræ, ff. de interd. & releg. l. 3. versi. 6. quærit. G. Et idem, si repudiat hęreditatē, si tamē dimittit bona, & ex illa patria alio se transfert, in Narbonēsi prouincia obseruatur, quod liberatur ab homagio, vers. 8. quęritur. G. ego dico, quod possit uēdicari, si iam fuit homo meus, ff. ad municip. l. de iure. vide infra uersi. sed nunquid feudum. et vers. 18. Sed si sunt plures filii vnius mei hominis, an quilibet teneat insolidū ad seruitia personalia, versi. 9. quęritur. G. ibi plene no. G. Et facit ad q. an plures fratres seorsum, non simul habitātes, teneātur facere factiones pro vno fumāte, uel pro pluribus, nam uiuo patre pro vno fumāte dębent cō

putari,

putari, vt not.in l.2.C.qui ętate.lib.10.in gl.ordi. quod bene not. Quem teneat iuuare vasallus duorum, si domini habent guerram inuicem? dic, quod iustiorem, si id non constat, priorem, uersico, 12.G. vel vni per se, alteri per substitutum opem feret, ver.13.G. Vasallus vasalli subest domino principali, puta regi, quo ad generalem iurisdictionem: & ideo cōtra regem esse nō potest, ver.14. Sed cōtra tertium prius tenetur iuuare suū immediatū superiorem, quam mediatum, cęteris paribus, versicu.15.& 16.G. Publica vtilitas includens priuatam, præfertur soli priuatæ: & tunc generalis iurisdictio derogat speciali, versic.16.G. Homo ligius est vere subditus simpliciter, sed non ligius est subditus secundum quid, id est, quantenus feudum se extendit, versi. 17 G Cōtra vasallum mea auctoritate ius mihi dico, si sum in quasi possessione: alias nō. Item in lite ordinata nō dicam mihi ius, quia pro libero interim habetur ver.19.G. Vtrum hō meus possit libere vendere bona sua, versiculo.19. plene nota. G.& ff. si quid in frau. pat. l.fin.& si quis apa.fa.m.l.non vsque. Licet maritus sit vasallus, vxor non sit vasalla: quia qualitas ista non migrat de persona ad personā, vers.20. quęritur, G. An vasallus teneatur sequi dominum eius sumptibus, versi. 22.& sequeb.G. An possint duo in inuicem sibi esse vasalli, ff. si certū petatur. l. eius, qui in prouinciam, §.i.p. vers.24.G. In feudo edictali succedit heres hereditatis aditione, sed in feudo decretali demum præstito iuramento fidelitatis, & confirmato sibi feudo: & est vnū feudum in substantia, sed decretale feudū plus tribuit in effectu, quam edictale, versicu. vigesimoseptimo quæritur. & not. hæc noua uerba G. An vasallus uendi possit. vers. uigesimonono. An possint vendi vasalli diuidui. An vasalli possint in inuicē permutare, ff. de transactio. l. cum hi. §. si uni. uer. 30. cum ver. sequē. G. Item not. quod meū dicitur quod bona fide possideo. ff. ad Vellei. l. si mulier intercedendi. In l. fi. ff. de cōstit. pecu. dicitur, quod confessio non obligat confitētem in l. quidam. ff. de constit. pecu. dicitur. cōtrarium. Solu. ibi inscribebat ut alius, non ut ipse. Item ibi potest fingi confessio officio probationis, sed l. quidam, nō probat cōtra Titium, & ideo vt aliquid operetur, obligat scribentem de constitu. pecu. Bal. An in feudo habeat locum ius accrescendi, ver.30.G. vide supra de loca. §. ius accrescendi. Filius potest renunciare hęreditatem paternam, & accipere feudū, secus in agnato, ver. 37.G. An feudū ex delicto publicetur, latissime tractatur in vers. querit, ecce. G.& Accurs. in l. si qui in tantam. C. vnde vi, & vide supra de locat, §. an inimicitia. G. Vasallus iurat sex, & vltra ista non tenetur, uersi. & nota, quod uasalli in sex tenentur obedire. An debeat coadiutor regibus, uer. fi. G. Forma iuramenti, quādo Aretini & Bononienses iurauerūt ecclesiæ fidelitatem, in vlt. col. G. An felonia patris noceat filio, §. nunc dicamus, uer. sed queritur, & quod no. sup. §. quoniā. uer. 10.G. Qualiter concipiatur libellus contra uasallos, §. fi. G. C. de libertis & eorum liberis, l.2.G.

a De Pignoribus, & alijs cautionibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *De prima parte rubricę tractauerunt hi practici auctores, Rof. inter ciuiles, ubi de pignoratitia directa & cōtraria, sed et diuisī Io. de Bla. mihi char. antepe. & Bonaguida parte secūda, ubi ponit libellos primū et tertiū mihi descriptos, secūdus fuit Mar. d. Fā. sub 5. mēbro, et Rof. ubi de directo rubr. de pig. & sequit. Alb Gal. et est sui operis pe. Mām aūt plene tractat Host. in Sūma de debitore, q mutauit domiciliū, uide supra de emp. ind. adi. §.1. ul. col. uersi. quid si debitor Secundū partē rubricæ recepit auctor a Rofr. q primus huius rei faber post ciuiles actiones cōiūxit 14. cautiones, quas prosequitur hic auctor, quē de breui et utili, ipsarum commemorationis cōmendo, quia peroptimè conueniebant huic parti, furtum tamen excusare nescio, saltē cum semel nōiasse debuerat, a quo totum ipse recuperat, solius aūt vnius cautionis ordo mutatur, vt infra patebit. Reassumendo partem primā, est sciendum, q Io. de Bla. in hac materia plus placet, quam Rof. vel auctor, nam ibi tractat de directa pignoratitia, & dicit ipsius tria fore capitula, quorum duo prima sub vno possunt libello cōprehendi. Primum est, q pignus reddatur soluto debito. Secundū quod creditor reddat æstimationem deteriorationis, quæ contingit in pignore dolo eius, vel lata culpa, uel leui. Tertium est contra creditorem, qui pignus uendidit, vt restituat, quod plus sibi debito recepit. In primis duobus, sic forma libellum.*

LIB. Dico, q pro x. lib. Tur. quas debebam R. ex causa mutui, sibi obligaui & tradidi equum talem, qui per dolum ipsius, latā culpam, uel leuem oculum perdidit, per quod deterioratus est in 6. lib Tur. vnde cum dictas x. lib. d. R. soluerim, ago contra eum, vt mihi dictum equum restituat cum obuētionib. inde perceptis, quas æstimo 40 sol. Tur. Item q repromittat suum dolum abesse, & æstimationem deteriorationis prædicta restituat, nobisque domine iudex supplico, vt dictum R. ad dictę omnino petita per diffinitiuam sententiam condemnetis. probatur hoc Insti. qui. mo. re contra. ob. § fi ff. de pig. act. si cum uenderet. in fi. & l. seq. & l.5. Prosequendo singula verba libelli infert alium libellum, quando. s. conuenit de pignore, & traditum fuit, sed creditor postea non numerauit, uicet sic,

LIB. Dico, quod obligaui & tradidi talem meum librum tali pro decem libris Tur. quas mihi mutuare debebat, unde cum ipse mihi dictam pecuniam non tradiderit, ago contra eum, ut mihi dictum librum restituat, nobisq; domine iudex, &c. Probat hanc formam, ff. de pig. act. solutum, §.2. item per id, quod dixi, quod obligaui & tradidi, soluit qō. de qua dicam inf. uers. 1. Format demum alium libellum pecunia non soluta creditori.

LIB. Dico, & c. ut sup. vsque ibi, equum talem. unde cum dictas x. libras paratus sim ei soluere, & eas in iudicio coram vobis, domine iudex, dicto R. offero. Vel sic,

LIB. Cum dictas x. lib. d. P. congruo loco, & tpe obtulerim, & eo nolente recipere, in adem sacram deposuerim, & consignauerim. Vel sic,

LIB. vnde cum dicta x. lib. habeantur pro soluto compensatione facta debiti cum æstimatione damni, uam d. R. talē damnū dedit in equo, dolo, lata culpa, uel leui, qd æstimo x. lib. Tur. ago contra d. R. ut mihi equum ipsum restituat, &c. Ad id, quod de obligatione dicitur, inducitur l. nec creditores, C. de pi. ac. Vel sic,

LIB. Cum dicta x. lib. habeantur pro soluto, facta compensatione debiti cum æstimatione obuentionem, uel fructuum ex pignore perceptorum, ago, & c probatur hoc de pig. act. l.1. & ult. Item si ancilla mea esset pro illis x. li. obligata, quā ipse prostituisset, & solutum esset ius pignoris, & agerem pignoratitia, sic dicendo, unde cum ius pignoris solutum sit d. ancilla, eo quod dictus creditor illam prostituit, ago, & c. patet hoc, ff. de pig. act. eleganter, §. vlt. Fatetur ēt ipse io. quo ad primum libellum, æstimationem posse per se peti, dicendo usq; ibi, obligaui & tradidi talē librum, in quo tale damnum dedit dolo, lata culpa, uel leui, quod damnū æstimo, & c. unde cum prędictas x. libras soluerim, ago, ut ęstimationē ipsius damni. s. 6. lib. & c. & probatur in præ. l. eleganter. §. fi. ibi, & si res pignori detur, & c. Et scias, q æquē competit contraria. quando uendidit minus, de quo infra uer. in alijs. Super tertiō uero c. de quo sup. libellus, sic formatur.

LIB. Vt supra, obligaui & tradidi talem librum meum, unde cum dictus R. ipsum librum vendiderit, ex quo 6. lib. Tur. vltra, quam sibi debeatur, habuerit, peto, quod illas reddat cum usuris legitimis a tempore moræ currentib. vobisq;, domine index, supplico, & c. probatur libellus, ff. de pi. act. l. creditor, & l. quamuis, §. fi. & l. seq. Addit etiam Io. quartum capitulum pignoratitiæ, quando creditor uendidit pignus ea lege, quod si debitor sibi pretium restitueret, emptor sibi pignus retraderet, poterit debitor agere pignoratitia cōtra creditorem, ut sibi cedat actiones suas ff. de pig. act. si cum venderet. De contraria pignoratia dicit ex sex causis illam dari. Prima, si obligauit rem alienam, uel rem vel alteri obligatam, quæ ad utrunque creditum non sufficit, obligauit æs pro auro, & competit hoc casu propter deceptionem, & sic formatur libellus in tertio, quia in primis duob. habes inf. uers. econtra. uide, quod ibi dicam.

LIB. Dico, quod R. pro 10. lib. Turon. quas mihi debebat, mihi

igno-

ignoranti obligauit talem scyphum æneum, quem dixit aureum, & sic credidi, unde cum in prædicta obligatione pignoris sim deceptus, & mea intersit in 6. li. Turo. sic non fuisse deceptũ, ago contra ipsum R. ut mihi 6. li. sradat, uobisq; domine iudex, &c. ff. eo. l. 1. & his casib. satis est creditorem re ipsa fore deceptũ, ut competat contraria, ff. eo. ti. l. tutor. §. contrariã. Secunda pp expensas factas in pignore, de qua inf. ver. in alijs. & ibi dicã. Tertia est, ut debitor caueat creditorẽ, qui pignus uendidit, indẽnẽ futurũ super euictione, quã promsit, & tunc sic formatur libellus, quin narrata obligatione & traditione libri & cã, sic dicet

LIB. Vnde cum dicto R. non soluente, dictũ librum legitime uendiderim tali, & de culpa sm consuetudinem regionis pro euictione promiserim, uel quia per id melius uendidi dictum librum, ago contra dictum R. ut mihi caueat me indemnẽ seruaturum super hoc, quod euictionis nomine promisi, quod facere noluerit supplico, dñe iudex, quod dictũ R. ad 20 lib. Turo quas euictionis nomine promisi, per diffinitiuam sñiam condemnetis. probatur hoc ff. de pig. actio. si necessarias. §. 1. Hic scias, quod licet fiat condemnatio, de qua in fine libeli, ex actio tamen differtur, donec res euincatur, sicut & alias fit, ff. ad l. Aquil. l. in lege Quarta est, cum libellus iam euictus est, & tunc dic, ut sup. usq. ibi, uendidi dictum librum.

LIB. Vnde cum dictus liber sit euictus a Titio emptore, & sim ei iam ratione euictionis condemnatus ad duplũ, ago contra di- R. ut duplũ s. 20. lib. Turo. mihi reddat, supplico, domine iudex, uobis, &c. probatur hoc, ff. de pig. act. l. si pignore. §. fi. cum l. sequen. Et no. quod si consuetudo loci non esset de promittendo duplũ, & illa promissio nil adijceret meliori uenditioni pignoris, nõ posset creditor agere, nisi ad simplam, ut dictis legib. intellexit autem Ioa. de consuetudine regionis, in qua contractus pignoris fuit celebratus, per l. si fundus. Mihi illa lex uidetur dicere contrarium cum sua gl. ubi alio loco fieret uenditio ex cã, puta liber fuerat pignoratus in Anglia, & uẽditur Bononiæ. Quinta causa est, ut restituatur pignus creditori, quod precario cocesserat debitori, & tunc narratis obligatione & traditione libri, & causa subditur.

LIB. Cuius libri possessionem dicto R. concessi precario, unde cũ dicto R. nolẽte mihi soluere, uendiderim legitime dictũ librũ Titio pro decẽ li. Turo. ago contra ipsũ R. ut possessionẽ ipsius libri mihi restituat, ut cũ dicto emptori tradere ualeã, uobis, dñe iudex, &c. pbatur hoc ff. de pig. act. si pignore. §. si post distractũ. Et quia in aliquib. libellis de legitima uenditione dictũ est, remittit ad summã Azo de distra. pig. Sexta cã est, si debitor scienter obligauerit seruũ furẽ, & de hac auctor non formauit libellum, sed in quadam positione post uersi. in alijs, fecit de illa mentionem, libellus autem breuius sic formatur.

LIB. Dico, q R. scienter talem seruũ pignori mihi obligauit & tradidit pro 10. li. quas mihi tali cã debebat, unde cũ dictus seruus furtiue surripiẽdo res tales me damnificauerit in sex libris Tur. ago cõtra ipsũ R. ut mihi reddat uobisq;, domine iudex, &c. probatur hoc ff. de pig. act. l. si seruus pignori. Poterat Io. addere septimam, de qua auctor inf. uer in alijs. ut ibi dicam.

Ad secundam partem rubricæ, s. de cautionib. constat & abũdat gl. quod nomine cautionis intelligit nuda, & nomine cautionis idoneæ intelliguntur pignora, uel fideiussores, ff. ma. l. si mandato Titij. §. fi. & ibi nota. in ulti. gl. de qua no. sup. de emptio. & uenditio. §. 1. uer. quid si actum est. & uersi. præ- Sed de eo, quod etiam ibi succincte no. Accu. quæritur, an ad idoneam cautionem sufficiat hypotheca, & uidetur, quod sic, ut ibi nota. & uide, quod sic, ut ibi nota. & uide, quod scripsi de usuris, quanquam. super gl. paupertas. li. 6. facit C. de omni agro deser. l. quicunq; in li. 11. ubi uidetur text. licet quidã dicant illud speciale, uel legunt, ut sit sensus, q obligatis fundis idonee caueat, & sic non est sensus literæ, q obligatio fundi sit idonea, inducuntur ẽt leges C. eod. lib. de fund. patr. l. quicunq;. 2 & de loca. præ. ciui. l. 1. Ad contrarium inducitur tex. §. prædicti, qui dicit, pignora, seu pignus transit ad creditorẽ, hypotheca nõ, ff. de pig. act. si rẽ. §. proprie pignus. & not. ext. de reb. eccl. nõ aliena. nulli. & sup. 3. gl. & constat, quod melius est possidere, q̃ a possessore petere, de rei uẽdicatione, is, qui distinauit. & minus est dare fideiussorẽ q̃ pignora qa licet stipulationes ptoriæ psonas desiderent. ff. de ptori stipulationib. l. ptoriæ. tñ satisfit dando pignora, quasi istud sit plus, Institutio. de obligat quæ ex quasi delicto nas. §. furti. facit 23. q. ult. vt pridem. & quod ibi nota. fideiussor est pnaliter obligatus, ff. de uer. obl. stipulationem aliæ. & C. de fideiussor. l. blanditus est. Mihi tamen uidetur melius esse dare fideiussorem, q̃ hypothecam, cum priuilegium creditorum sit transire cum hypotheca sine fideiussoribus, C. de epis. & cler. l. in oẽs, §. in hac, & in auth. de sanct. epis. §. si quis aũt pro pecunia. Itẽ satis uidetur expressum in l. filio, ff. ut l. no. caueat, regula, plus cautionis est in rẽ, quã in personam, ff. e. Itẽ contrariũ dic, vt ibi, vt intelligatur de pignore, & planum est. Nos etiam habemus de sufficienti cautione, de idonea, & de competenti, de fideiussoria, de debita, de iuratoria determinata, & de cautione sine adiũcto. De prima, de restit. spol. ex transmissa. & c. literas. in fi. & de sequestratione possessionũ, c. 1. in fi. & de iureiu. ad nostram. 1. de conuer. coniug. ex pub. de uerbo, sig. ex par. 1. de sent. excom. per tuas, verb. alioquin. ver. si uero. de dolo & contu. acto. lib. 6. De secunda de rest. in integ. suscitata, extra hoc eo. ti. c. fi. de fideiussorib. constitutus. de usuris, quanquam, li. 6. De tertia sent. excõ. solet, ibi, vel competens cautio, &c. & in præ. dec. ex par. in fin. De quarta de sen. excom. si clericos. 2. resp. li. 6, De quinta de dolo & contu. c. 1. De sexta de sen. excom. cum desideres. &c. nuper. ante fi. De septima de fide instru. si cautio. De octaua loquitur l. sancimus. C. de ver. sig De promissione manuali, de sent. excõ. super eo. Io. And.

ADDE prædicta fore uerba Olof. cons. 69. ubi refert, quod Papa in consistorio dedit intellectum ad l. quoque.

SVMMARIVM.

1 Libellus qualiter in materia pignorũ sit concipiendus. & nu. 6
2 Debitore soluente, uel aliter satisfaciente, qua actione pignus repetere debeat.
3 Positiones actoris & rei qualiter in actione pignoratitia sint formandæ. & nu. 7.
4 Libellus qualiter in actione pignoratia sit concipiendus.
5 Creditor agere uolens pignoratitia contra debitorem, qualiter libellum concipiet.
8 Res mobilis, siue immobilis alicui pignori obligata, quæ ab alio possidetur, qua actione sit euocanda.
9 Obligans rem si eam possideat, qualiter sit impugnandus.
10 Hypothecaria actio est in rem, & competit contra eum, qui possidet, uel dolo desiit possidere.
11 Positiones actoris & rei in actione hypothecaria, qualiter sint formandæ.
12 Agens hypothecaria pro pignore sibi specialiter obligato, an teneatur probare rem fuisse in dominio debitoris tempore obligationis.
13 Hypothecaria quanto tempore tollatur.
14 Creditor sine suo uitio argentum sibi pignori datum perdens, an sit cogendus restituere.
15 Perdens pignus qualiter probare possit se perdidisse.
16 Iurans se, perdidisse an sit credendus.
17 Dolum allegans illum probare tenetur.
18 Lex illi non cauea, qui sibi cauet.
19 Creditor qui secundum legem conuentionis possessionem debitoris nõ soluentis ingreditur, an uim facere dicatur.
20 Debitore possessionem alienante, uel alias transmutante, an possit creditor eam ingredi.
21 Possessio quo casu dicatur conuentionalis, uel iudicialis.
22 Pignus an possit pignori dari, & infinitum
23 Obliganti rem, quam quis uendidit, nec postea apparet, qualiter sit consulendum.
24 Obligans alicui domum, an possit annuas pensiones exigere.
25 Ob æs alienum nemo seruire cogendus est.
26 Pignus conuentionale, iudiciale, & prætorium in quibus differant.
27 Vsufructus an possit pignori obligari.
28 Res aliena an possit pignorari.
29 Decima an possit pignorari.
30 Feudum an possit in generali obligatione cadere.
31 Res ecclesiastica non possunt pignori obligari.

HAEC rubrica duas habet partes. Prima est specialis. secunda generalis. De prima igitur, scilicet de pignoribus primitus uideamus, in qua sic libellus concipitur;

1 LIB. † Coram, &c. cōqueror de P. cui tali anno & die talem fundum, cuius confines, &c. titulo pignoris obligaui pro 10. libris talis monetæ, quas ex cansa mutui ab eo recepi. Vnde cum ex fructibus de ipso fundo perceptis, qui debent computari in sortem, debitum ipsum sit extenuatum, annullatum, & solutum, peto fundum ipsum ab ipso mihi restitui, & eum ad id per uestram sententiam condemnari, extra eod. cum contra. & cap. significauit de iureiura. ad no
2 stram. † Porro debitore creditori soluente uel aliter satisfaciente, competit debitori pignoratitia ciuilis ad
a pignus repetendum [a], ff. de pign. actio. si rem alienam. §. proprie. §. omnis. Inst. quib. mod. re contrah. ob. §. fi. § fi. in qua sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui meum Digestū pro 10. libris talis monetæ obligaui, quas mihi mutuauit: vnde cum illas lib. 10. lib. sibi soluerim, peto, vt illud Digestum mihi restituat: & ad hoc propono pignoratitiam actionem, vt in præd. concor. † Actor ergo sic ponet:

POSITIO. Act. Pono, quod mihi mutuasti 10. Itē quod illa 10. tibi solui, vt in pręd. §. omnes, & ff. si cert. pet. si quis, §. res pignoris. & l. proinde. §. fi. Item quod pro illis 10. tibi satisfeci, vt in præ. concor. Item quod illa 10. fuerunt probata & bona, ff. eo. lem, eleganter, §. 2. Reus sic ponet.

POSITIO Rei. Pono, quod petiisti a me decem, mutuo, & ego dare recusaui. Item quod 10. quæ tibi ꝓmisi dare, dedi T. ergo non tibi, per consequens. Item quod decem, quæ tibi numeraui, mihi soluere recusasti. Item quod decem, quæ soluisti, fuerunt re-
b probata. [b] † Potest etiam sic in pignoratitia libellus
4 concipi:

LIB. Coram, &c. ego talis presbyter talis ecclsię, nomine ipsius ecclesię conqueror de P. a quo peto talem fundum, quem dico ad dictam ecclesiam pertinere iure pignoris, uel hypothecę pro 10. lib. quas sibi dicta ecclesia mutuauit, & ipse dictum fundum sibi iure pignoris obligauit, extra de sent. c. 1. & hæc actio est rea-
5 lis, C. de pig. l. pignoris, & l. fin. † Econtra quoque cre-
c ditori competit contraria pignoratitia, in qua sic libellus concipitur. [c]

LIBELLVS Coràm, &c. conqueror de P. qui cum mihi obligasset Digestum pro 10. quod est alienum, vel alii obligatum, nec utique sufficiens pro debito, ideo ago cont. eum, ut mihi det pignus æque idoneū: & ad hoc propono contrariam pignoratitiam, ff. de
d constitut. pecu. qui autem. § penul. Quidam [d] tamen dicunt, quod patet in libello interesse. unde cæteris retentis sic concludet: unde quia mea interest forte in 20. peto illa. & ad hoc, &c. ut supra. Interest enim mea agere hac actione. & sic si debitor locuples sit, ff. eod. cum debitore, quia periculum est, ne desinat facere posse, ff. de neg. gest. diuortio, & quia forte ob pecuniā chirographariam posset retinere, C. qui ob chirog. pe
e cu. pig. re. poss. l. unica [e]. † In aliis casibus sic concipitur
6 libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum mihi obligasset Digestum pro 10. feci in eo expensas, puta 5. [f]
f vel vendidi pro 5. unde cum alia 5. desint mihi peto illa: & ad hoc, &c. vt ff. e. pignore, §. pe. l. si seruos. Actor ergo sic ponet:

7 POS. act. † Pono, ꝙ in seruo, quem mihi obligasti, feci tales expensas, ff. eo. si seruos. C. de pig. in summa. Itē ꝙ mihi obligasti rem alienam, supra de emp. & uē. §. 1. uer. plerunque. Item quod tamen minus habui ex pretio uenditi pignoris: & hoc potui uendere ex pacto,

ADDITIONES.

a Repetendum. *quod creditor a debitore, uel pro ipso recepit. si .n. illud pignus uerbo creditori obligatum ex alia prorsus cā peruenißet ad eum, facta solutione nō ageret debitor pignoratitia contra eū. Ratio, quia pignoratitia procedit ex obligatione, quæ re contrahitur, Insti. quib. mo. re contrahitur ob. §. creditor. hic autem contracta fuit obligatio solo consensu, quod esse potest, ff. de pig. ac. l. 1. secundum Ioan. de Bla. ubi de pig. actio. post. prin.*

b Reprobata. *In præd. l. eleganter. §. not. quid si pecunia fuit approbata per campsorē electū, quæ postea apparuit reprobata. itē quid si illam pecuniam expendit, ut bonā, & Azo etiā de his in summa eo. ti. post. prin. De prima Azo tenet soluentem nō liberatū, ac dicit illū potiorem, qui tractat de dāno uitando in secūda etiam, ſm eos, non est liberatus, ibi uide primam qōnem, quam disputauit Pileus, & est 5. ubi distinguit, an debitor crederet pecuniā probatā, an sciret reprobatam. Primo casu cū creditor fuit in culpa eligendo imperitū cāpsorē, & soluens fuerit sine dolo, dicit eū liberatum. Secundo casu ꝓpter eius dolum nō liberatū, nisi creditor eandē habens scientiā, uel eius electione illā approbauerit, ff. de act. emp. l. 1. & tenet. §. ult. Rof. in sua q. 15. remittit ad hanc qōnem Pilei, & ad hoc no. in præ. l. eleganter.*

c Concip. *ſm Rof. ubi de contraria, cuius totum ad literam usque ibi, cæterum. & ibi uide in fi. quomodo ad utrunque libellum opponit & soluit.*

d Quidam. *Hæc plus placet Azo. in Summa, uer. contraria.*

e L. unica. *Et quia tutius est pignori incūbere, &c. Inst. de ob. quę ex delicto, §. furti. Itē ualeret in casu. C. de usuris, per retentionē quia s. sibi posset creditor retentionem consulere in debito naturali. Item interesse pōt creditoris nō fuisse deceptum in obligatione pignoris in expensis, quas fecit agendo personali cōtra debitorem, quas, si non fuisset deceptus. forsan non fecisset.*

f Puta. 5. *In hoc instat Ioa. de Bla. & ante oīa scias, ꝙ de casu, uel libello statim ipse non posuit in contraria, & sic, ut dixi in fine sup. rubr. pōt addi septimo. in hac aūt, in qua de expensis loquimur. ipse satis instat formans diuersos libellos. Primus super expensis serui pignorati in eius infirmitate curanda, in quo narrata obligatione & cā subdit, ꝙ seruum arripuit talis infirmatas, in cuius cura exposuit tria, & agit ꝯtra dīm, ut illa restituat, ff. de pign. actio. leg. si necessarias. & , ut ibi dicit, istæ expensæ, licet modicæ, recuperantur a domino serui per creditorem, non sic in commodatario, qui non repetit modicas, ff. commod. in reb. §. possunt. est ratio, quia commodatarius utitur re commodata, creditor non. Si autem expensæ factæ sunt in instruendo seruum in aliqua arte, hæ dicuntur non necessariæ, sed utiles, hæ uero factæ sunt de uoluntate debitoris saltem tacita, ut quia inceperat eum in illa arte facere expensas, recuperat, dicens in libello obligationem & traditionem serui; & de uoluntate debitoris expressa, uel tacita, ut supra quia debitor inchoauerat, eum in tali arte instrui fecit; in quo tantum expendit, unde cōtra debitorem agit, ut sibi restituat, quod impendit. Vbi autem ipsius debitoris uoluntas expressa, uel tacita non apparet, tunc petuntur tales expensæ submissæ arbitrio iudicantis, sic.*

LIBELLVS. Dico, quod R. mihi obligauit & tradidit talem seruū pro tanta summa; quem tali artificio humano generi necessario imbui feci; in quo expendi sex libras Turo. unde ago contra dictum R. ut mihi ex dictis expensis tantum restituat, quantum uestro arbitrio iustum uisum fuerit, uobisq;, domine iudex, supplico, & cætera. probantur hi libelli in lege, si seruos. ff. de pig. actio. In hoc ultimo iudex arbitratur, attentis quantitate sumptuum & facultata debitoris. Si enim debitor pauper esset, iniustum esset magnas expensas recuperari, & sic debitorem pauperem cogi suo seruo carere, ut ibi. Vt autem prædixi, libellus, qui sequitur, cōis est directa & contraria; directa, ut restituat creditor, quod uendendo pignus recepit ultra sibi debitum, ut dixi super indirecta sic, & contraria, ut soluat debitor, quod creditori deficit uendito pignore, ut hic sequitur. Positio autem, quæ sequitur de seruo fure, non adaptabitur libello formato per auctorem; & ideo illum suppleui super rubric. in fine.

pacto, vel lege. Item ꝙ precario tibi cōcessi pignus: cō
tra, de precar. Item ꝙ seruum tuum sciēs furem, mihi
obligasti, qui tantū mihi abstulit. Reus vero sic ponet:

POS. rei. Pono, ꝙ res, quam tibi obligaui, fuit & est
mea propria, C. quę res pig. ob. pos. l. qui liberos, in fin.
Item ꝙ expensæ, quas fecisti, fuerūt volūtariæ. Item ꝙ
fuit pignus obligatum pro 10. tantum, & tu vendidisti
8 pro decem. Item ꝙ seruum fidelem tibi obligaui. † Cæ
a terum est quędam actio prætoria, a quæ hypothecaria,
seu quasi Seruiana vocatur, de qua sup de act. seu pet.
§. 2. ver. cæterum, & ỹ in tit. de oblig. §. 1. per quam rē
mobilem, vel immobilem tibi pignori obligatā, quā
aliquis possidet, siue sit debitor, siue alius, poteris ab
eo auocare, seu petere, vt Inst. de ac. §. item Seruiana.
& §. seq. Formabis ergo sic in ea libellum:

b LIB. Coram, &c. Conqueror de P qui iniustè b de-
tinet talem rē mihi obligatam a T. debitore meo p 5.
libris Tur. quas sibi mutuaui. vnde peto eā mihi resti-
tui: & ad hoc propono hypothecariā actionē, vel quasi
Seruianā. hoc probatur in pręs. §. item Seruiana. & hoc
9 cum alius possidet. † Si vero, qui obligauit, possideat,
sic formabis libellum:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem fundum
suum mihi pignori obligauit p 5. lib. Tu quas mutuò
sibi tradidi: ideo peto prædictum fundum mihi præsta
ri proposita hypothecaria actione. ad hoc facit, C. de
pig. pignoris, & l. fi. Vel dic, vt in præd. ver. cæterū. Agi-
tur quoque hypothecaria cōtra possessores bonorum
testatoris, quo casu sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. ago contra P. a quo peto, vt mihi re-
stituat talem vineā, quam possidet, quā dico fuisse H.
& mihi obligatā esse pro 10. quæ dictus H. in suo testō
mihi reliquit, ad quod propono hypothecariā actio-
10 nem, C. cōia de leg. l. fi. † Sed pone. c T. debitor meus
c hñs alium suū debitorē, obligauit mihi oīa bona sua,
vt ỹ. de oblig. §. 1. vers. sed ecce, & sic nomen sui debito
ris erat mihi obligatum, vt C. quæ res pign. ob pos. no-
men. conueni postea debitorē debitoris, dicens, peto a
te 10. quæ debes T. debitori meo, ad quod propono hy
pothecariam actionem: quæritur, an rectè sit libellus
iste compositus? Resp. dic, ꝙ non, quia hypothecaria
actio est in rem, & competit cōtra eū, qui possidet, vel
dolo desijt possidere, at iste nec possedit 10. nec dolo
desijt possidere, vt ff. de pig. si fundus, §. & l. pignoris,
& C. eod. persecutio. Nam res, quę petitur per actionē
hypothecariā, debet esse in bonis debitoris, vt ff. eod. si
superatus, C. quæ res pig. ob. pos. q filios, in fi. Debeo er
go in libello narrare formā obligationis, & postea pro
ponere vtilē actionē, quę directo cōpetebat debitori,
vt ff. de hęre. vel act. ven. postquam. & in præ. l. nomen.
& ff. de pig. act. si conuenerit, vel possū dicere, peto 10.
& dico bona talis debitoris ad me ptinere iure pigno
ris, vt ff. de ver. sig. bonorū. ff. ad Treb. si legatū, §. 1. & vi
de C. quādo fiscus, vel priua. l. fi. Actor ergo sic ponet:

11 POS. Act. † Pono, ꝙ ea, quę in libello petij, de iure
petere possum. sed hęc positio iuris est. Itē ꝙ tibi mu-
tuaui 20. lib. vel vendidisti mihi librum, vel rē talē. Itē
ꝙ p illis 20 lib. obligasti mihi spāliter & uīr bona tua,
ff. de pig. act. l. 1. Item ꝙ pro euictione illius rei obliga-
sti mihi talē rē, ut ff. qui pot. in pig. ha. l. creditor, §. post
diuisionē. Item ꝙ constituisti te debitorē pro pretio,
& obligasti rē talem, ff. de const. pec. qui aūt, ff. de pi. 1.
§. pacto. Itē ꝙ qñ mutuaui obligasti mihi oīa bona tua,
& per tuum cōsensum obligata fuerūt, uel mihi tradi-
ta, Inst. quib. mo. re. contrahitur oblig. §. creditor. Itē
ꝙ tu es dñs eiusdem rei, uel ius habes in ea. Si aūt esset
aliena, dices. Pono, ꝙ talis, qui fuit dñs rei, consensit, ut
obligares, uel ratum habuit, uel ei successisti, ff. de pig.
act. si rem alienam, & l. rem alienam, ff. commo. si ut
certo. §. nunc uidēdū. Item ꝙ res illa erat in bonis tuis,
cum fuit specialiter obligata, non si gñaliter, ut ff. de
pig. & quæ nondum. §. quod dr̄ res. Itē ꝙ tūc eras ma
ior 25. annis, vt s̄. de loca. §. postquam. ver. porro in pos
sessionib. Si aūt erat maior tpe obligationis, dices sic,
Pono, ꝙ tu impleuisti 19. annos. Itē ꝙ P. debitor meus,
qui mihi rem istam obligauit, nomine ipsius rei habe
bat actionem, vel exceptionē tpe, quo mihi obligauit.
Item ꝙ res talis est, quæ potest obligari, C. q̄ res pig.
ob. pos. per totum. Itē ꝙ mihi debes cum effectu, vel
ciuiliter & naturaliter es mihi obliga⁹, p quo debito
mihi obligasti bona tua. sed hoc est iuris. Item ꝙ tu es
hō, qui recte cognoscis, & bene administrans negotia
tua, vt per hoc excludatur, ꝙ nō sit furiosus, vel nō sit
interdictus bonis, vt ff. de ver. ob. l. is, cui. ff. cōmo. nec
in furiosum. 15. q. 1. illud. ff. ad Mace. sed in his. Item ꝙ
es talis persona, quæ de iure obligari potes. sed hoc est
iuris. Reus autem sic ponet, & primo neget, si potest:

POS. rei. Pono, ꝙ tu creditor pecuniam, quam mihi
mutuare promisisti, mutuasti Seio. & sic nō mihi, ex.
de præsump. nonne. C. de procu. l. maritus. Item ꝙ pro
misisti mihi mutuare die tali, sed numerasti mihi post
mensem, & tempore numerationis res illa non erat ī
bonis meis. hoc cōfessato, nō habebit actor hypothe-
cariam pro re illa, ff. quæ res pig. ob. pos. l. Titius. Itē ꝙ
rē tibi vendidi tm̄, vel me cōstitui debitorē tūc. hoc
confessato, nō habet actor hypotecariam. Item ꝙ tu
mutuasti mihi decem tm̄. hoc confessato actor erit so
lūmodo chirographarius debitor, nō hypothecarius
1. q. 4. §. fi. Itē ꝙ res illa est aliena, nec aliquod ius habeo
in ea. Item ꝙ est talis, quæ obligari nō potest, ext. de pi
gno. c. 1. & 2. Item ꝙ sum talis, qui de iure obligari nō
possum. sed hæc & iuris & generalis est vnde pone de
facto, vt q̄a est filiusfamilias, vel impubes sine curato-
re, & huiusmodi. Item ꝙ fecisti mihi pactū de non pe
tendo, ff. de pact. si tibi. §. de pignorē. Item ꝙ sum tem
pore liberatus, Item ꝙ tu sciebis rem illē fore alienā,
quando obligabam, hoc cōfessato, nō habet hypothe
12 cariam, de pig. actio. tutor. §. sed si sciēs. creditor. † Sed
quęritur, an agens hypothecaria pro pignore sibi spe
cialiter obligato, teneatur probare rē fuisse in bonis,
id est in dominio debitoris tempore obligationis? Re
spon. sic, vt. ff. de pig. & quæ nondū. § quod dicitur. &
l. si ab eo. & l. si superatus. in priu. C. quæ res pig. oblig.
pos. qui filios. ff. de pig. act. rem alienam. resp. 1. Nec ob
stat C. si res ali. pignori da. sit, l. qui prædictum. nec etiā
ꝙ not. ff. de pig l. 1. nec inf. eo. tit. l. si Titio. quæ innu-
unt, ꝙ qñ nō dominus obligat vtilis hypothecaria na-
scitur creditori bona fide accipienti, quia illa loquun-
tur, qñ obligans vero domino succedit, vel ecōuerso:
& sic debet intelligi prædicta gl. cum nulla lege caueā
tur, ꝙ quando habens simplicem rei possessionem, eā
obligat, nascaī hypothecaria, q̄a vix ēt hæc in Publicia
na cōcedē vt præd. l. si ab eo. & videtur sup. de emp. &
venditione, §. permisimus. versi. si vero. & adde, quod
not. infra de obligatio. §. 1. versicu. sed quando. & se-
d quen. d † Quod autem differentia sit inter hypotheca
13 riam & pignoratitiam actionem, not. Azo in Summa de

ADDITIONES

a Prætoria. *Et Ros. ponit etiam quartam in ordine, & ibi vide li bellos & positiones seq.*

b Iniustè. *Quātū ad me, dato, ꝙ alias iuste, puta quia titulum haberet, fm Ros. secundum quem sine hoc uerbo transit libellus.*

c Sed pone. *Hæc qō fuit Alb. Gal. ubi sup. uer. pone qōnem de facto, debitor. dictum autem Vbert. huic simile, quando agitur, hypothecaria pro rebus obligatis debitori debitoris, uide infra de obliga. super rubri. uersi. sed nunquid.*

d Est seq. *Supple, dicitur esse, et potes hic habere plurale, s. sequētib. nā intendit allegare illos duos uer. & sequen. quos habuit ab Alb. Gal. ut ibi dicā. Scias, quod ī materia huius uer. fuerunt opiniones diuersę, & hic posita placuit Ace. in speciali obligatione, de qua iste uers. loquitur. nam in general. satis est, fm eum, & alios, ꝙ fuerit in bonis tūc, uel postea, hāc & alias uide C. de iure fis. l. 1.*

f.l.1.sed specialis hanc secundã opin.habet satis esse creditori probare, debitorẽ quandocunq; ante obligationẽ fuisse dominum, quia qui semel fuit dñs, præsumitur talis, ipse, uel eius hæres, C. de prob. siue possidetis. & ff. de regul.iur. id, quod nostrũ. C. de testi Auth. si testis, C. de seru. t. altius. & ff. finiũ reg. l. finalib. Tertia dicitur Odof. distinguentis in præ.l.1.C. de iure fisc. an rẽ fuisse aliquã in bonis & dominio debitoris confiteatur. et asserat creditor tñ, an possessor tñ, an uterq;. Primo casu probet creditor, quod asserit, distincta speciali gñali obligatione, ut su. ff. de pig. si superatus. & l. quæ nondũ. §. quod dicitur. In secundo casu cũ confitetur possessor, præsumitur fuisse ẽt tpe cõtractæ obligationis, ff. de reg. iur l. 2, quod nostrũ. In tertio casu eo fortius præsumetur fuisse tpe obligationis cõtractæ, nisi contrariũ probetur, per l. proxime alle. Est quarta opi. Iac. de Are. qui distinguit, aut constat rem aliquo tpe fuisse in bonis et dominio debitoris, aut nõ constat eã aliquo tpe exiuisse, aut constat utrumq; s. eã fuisse & exiuisse, & hoc casu aut exiuisse constat per creditorem, aut per possessorem. Primo casu, quando constat fuisse, nec apparet exiuisset, obtinet creditor, quia quod fuerit præsumitur continuatũ in personam ipsius, uel hæredis, per iura alle. in opi. secunda. Secundo casu, quando constat fuisse, sed constat ẽt exiuisse, si per creditorem hoc constat, in terminis creditor fecit positionem, quod res fuerat in bonis & dominio debitoris, reus negauit. fecit secundum, quod possessor reus illã emerat ab ipso debitore, quod etiam negauit, hic creditor habet probare rem prius fuisse obligatã, quã exiuisse de bonis debitoris, C. de do. ante nup. l. de re p. repetito, quod prius dixi, ut in speciali obligatione constet, quod tunc fuerit in bonis & dominio eius. In gñali, quod tunc, uel postea, per prædictã l. ff. de pig. si superatur. & l. & quæ nõdum. § quod dicitur. Vbi uero rẽ exiuisse constat per possessorẽ, puta quia positionẽ fecit, quod rem emerat a Titio. quod creditor negauit, hic, ex quo constat rẽ aliquo tpe fuisse in bonis & dominio debitoris, probare habet possessor, quod exiuerat ante obligationem factã creditori, per præd. l. 1. C. de iure fis. Arb. Gl. hoc tit. de pig. uers. pone, quod ago contra Titium. ponit suam opin. quam uide a litera n infr. de obliga. §. 1. coar. 1. uersic. quid si ago contra T.

a de pig. in princ.[a] Itẽ quãto tẽpore tollatur hypothecaria, & quid iuris sit de huiusmodi præscriptione, vide s. de præscr. † Et nota, quod si creditor sine suo vitio argentũ sibi pignori datũ perdiderit, id restituere non cogitur, sed si culpæ reus deprehendatur, uel non probat manifestis probationib. se perdidisse, condẽnari dẽt, quanti debitoris

b interest, vt C. de pig. ac. si creditor.[b] † Sed qualiter pro

15 babit se perdidisse? Resp. dicũt rustici, quod si probat se aliqd de suo perdidisse, præsumptio est, quod pignus perdiderit, & ideo nõ tenetur, qa adhibuit diligentiã, quã in reb. propriis, arg. ff ad l. Aquil. l. 4. §. 1. ff. depositi. quod Nerua. & ext. eod. bona fides. & ff. de admi. tuto. secundum dignitatem. §. tutor. Itẽ pro eo est præsumptio, & etiam probatio, si horrea, vel ostia domus sunt fracta, sicut contingit in re locata, C. loc. l. 1. & 2. ff. eod. dominus. Est etiam coniectura si ipse clamauit, uenite, & videte, quo modo omnia mihi ablata sunt, quæ mihi obligauerat talis Vel si in nocte clamauit, succurrite, capiatis latrones. Protestationes enim & clamationes operantur, vt liberetur ab interitu rei, arg. ff. de adult. capite quinto. Sed dic contra, quod tales acclamationes non sufficiant, C. quod met. ca. l. metum. alioquin

c multæ fraudes possent cõfingi, de hoc infra de raptor.[c]

16 uersic. pen. & fin. † Sed nunquid sufficit, si iurat se perdidisse, Dicunt quidam, quod sic arg. C. de fide instr. sicut alii contra dicentes, claram & apertam probationem hic necessariã esse, ut in præd. l. creditor. Est ergo necesse, quod probet amissum, & quod sine sua culpa sit

17 amissum, ut in ead. l. † Sed quis probat, quod sine culpa? Dicunt quidã, quod creditor, arg. ff. locati, l. si fundus. §. Imperator. Tu dic, quod si debitor dicit, quod creditor sua culpa uel dolo amiserit, hoc probare tenetur, argum. in Authen. de deposito, in princi. quia qui dolum allegat, eum probare tenetur, ff. de proba. quoties §. qui dolo. Et bona fides semp præsumitur, nisi contrarium ostendatur, C. de pet. here. l. 2. ext. de serut. in or. fac. c. unico. Nec obstat præ §. imperator. quia quod ibi dicitur, si citra suum fraudem, &c. dicas, apparẽt eo ipso, quod contrarium non probatur, C. li. 12. qui mil.

18 non pos. super ser uis. † Pone: mutuasti mihi decem, & accepisti pignus, quod ualet 20. processu temporis mutuasti mihi alia 10. & accepisti aliud pignus, quod valet quatuor: quæritur, vtrum possis primũ pignus retinere pro secunda quantitate? Dic, quod nõ. nam ex quo tibi cauisti, lex tibi nõ cauet, vt legitur & no. C. de pa. conuen. l. fi. versic. & si quod. ad hoc etiam facit, quod not. Inst. de cõtrah. emp. §. in his. & C. etiam ob chiro.

d pecu. l. vnica. Argu. contra, ff. de solu. l. 1.[d] † Illud etiã

19 not. quod creditor, qui secundum legem cõuentionis possessionem debitoris non soluentis ingreditur, vim facere non uidetur: tñ de urbanitate auctoritate iudicis ingredi debet, ut C. de pign. creditores. C. de pigno. act. l. pen. in fi. C. de iudic. cum debitoris Sed si citra conuentionem faceret, bene teneretur de iure, ut C. ad l. Iul. de ui publi. l. in possessione. C. ui bo. rap. l. 3. & uide sup. de emp. & uend. §. 1. uer. hoc etiã scias. super text. illo, quam accipiendi. Sed quid si debitor tali

e creditori resistit? dicit Azo, uim fieri.[e] Sed Ioan. cõtra. cum semel placuerit debitori, Inst. quibus alie. licet. §. 1. ec quæ plu. arcen. in diem. & 32. quæst. 5. horrendus

20 † Item quid si debitor alienauit, uel alio modo possessio est penes alium? Resoõ creditorem posse ingre

f di, secundum Accur.[f] arg. ff. de ser. expor. si Titius. Sed M. contra. argu. C. de act. & obli. eũ & uide C. de dist.

11 pig. qui prætium. † Quid si iudex creditori, qui ex lege conuentionis poterat sua auctoritate ingredi possessionem, dedit nuncium, ut eum induceret in possessionem, uel dedit ei licentiam intrandi, nũquid dicetur talis possessio cõuentionalis uel iudicialis, Dicũt quidã, quod cõuentionalis, quia ex cõuẽtione procedit. si n. iudicialẽ diceres, nõ ualeret, tãquã, facta sine causæ cognitione, & altera parte irrequisita, C. vnde vi, meminerint. ext. de cau. pos. & propri. cap. j. Qualiter formetur libellus, quando conuenio debitorem debitoris mei, uide inf. de

ADDITIONES.

a De pig. ac. in prin, *Plene per Ros. eod. titu. in princip. & dubium facit lex dicens, quod non est differentia, nisi in sono uocis. ff. eod. titu. de pigno. ac. res hypotheca. §. inter. dic, vt ibi, & Insti. de ac. §. inter.*

b Si creditor. *Ibi satis de hoc, & tribus quæstionibus. quæ sequuntur in ult. glo. & Inst. qui. mo. re contra. oblig. in fi. Pileus ẽt satis hoc tractauit in sua quæst. 41.*

c De rap. *Corrige, de furtis.*

d l. 1. *Si debitor ex plurib. causis soluit, nec expressit, in quam causam, erit optio creditoris, in quam causam erit solutum, sed ibi subditur, dummodo id constituat, quod ipse constituerit si debitor esset, & ponit exempla. Tamen, secundum Iac. de Aret. huic contrario statur, per præd. l. vnicam ẽt ob chir. ubi uide Cy. in 13. q.*

e Feri. *Per creditorem. Ros. tenet cum Io.*

f Secundum Accur. *In l. creditores. C. de pigno. ubi habetur iste ver. & præcedẽs. Sed Ros. ubi tractat de edicto diui Marci, uers. sed quæritur. & Guid. de Suz. in l. creditores. tenent contrariũ, & negant rationem Accur. dicentes, tale pactum non afficere rem, sed personam, C. de cond. ob cau. l. ea lege. ff. de contrahen. empt. l. vlt. §. vlt. & C. loc. emptori ff. locati, l. si merces. §. qui fundum. Item ex tali pacto datur. præscriptis uerbis, quæ personalis est, quæ non sequitur fundum. ff. ad Trebell. l. 1. §. si hæres. C. de donat. l. æris alieni. Ibi ẽt prosequitur Ross. in uers. præceden. id, de quo supra uersic. prox. item eo loco tractat, an creditore adeunte iudicem secundũ consilium sup. dictum, & de debitore cõparẽte et resistẽte, quia dicit soluisse, impediatur creditor, et dicit, quod non, nisi ille incontinenti probationẽ offerat, alleg. ff. ad exhibel. 4. §. idemque. C. de cõpens. l. fi. facit ex. de resti. spol. literas. uer. propterea. Obijcit etiã ibi uer. sed opponitur. conuen*

*tion*m,de qua loquimur non tenere.sonat enim conuentio, ꝙ li eat iniuriari,vel vim facere,& similia,ff de pact.si unus,§.pacta.Respondet,ꝙ ex quo debitor consensit,non pōt dici violē tia, vel iniuria ff.de reg.iur.nemo vi,& ext.eo.tit.scienti,lib.6 Itē ex hoc pacto nullum damnum consequitur. Quid.n.interest eius apprehensam possessionem esse auctoritate propria,uel iudicis? Tractat demum de creditore occupante vnam rem debitoris,an cadat a toto debito recitans,ꝙ non,in l.extat.ff.quod met. ca in in gl.sed nūquid Libellos aūt,quos super illo edicto formauit, ui de sup.de resti.spol.§.1.ver.q vi.ver.0,vt ibi dixi,tot fuit Rof.*

22 de sol.§.1.vers.sed qualiter.† Sed cum pignus pignori dari possit,ar.C.de pig.pig.da.sit,l.j.nūqd hoc poterint
a in infinitum a fieri? Dicunt quidam b,ꝙ non vltra tres
b vices,arg.ff.de leg.2.fideicommis.§.si quis decem,ext.
23 de rescriptis.cum in multis,lib.6.† Quid si tibi obligaui Digestum,& tu Petro,& Petrus illū uendidit,& fortè,nec emptor,nec res appareat:quia tūc vēdicare possem,& illo pretio sibi reddito reddere teneretur,vt ff. de rei uend.l.emptor,& C.si antiquior cre.l.2.queritur, qualiter mihi consuletur? Dicunt Azo & Vin. ꝙ non possum agere contra P.cum nec ex contractu,vel quasi,nec ex delicto,uel quasi mihi teneat, sed tu teneris mihi actionem credere contra illum,& hoc,si tu non sis soluēdo,& vide ff.de pecu. quod debetur,& hoc intellige quando non habuit ius vendendi. Si autem esses soluendo,agerem contra pignoratitia tibi offerendo debitum,& tu teneris mihi reddere digestum,cum non sit iustè alienatum. Sed & tunc fortè actionem cedendo liberaris,cum de iure obligasti:& ita sine culpa habere desijsti,& uide ff.de oper.lib.l.si tibi.in fi. Arg. tamen contra,ꝙ non liberetur actionem cedendo, cū
c ex contractu teneatur,vt in præ.l.quod debet c.† Quid
24 si obligasti mihi creditori domum tuam,& eam inhabito,quæritur,an computabis mihi pensionem,quam ab alio potuisses consequi,an vero,quam ego daturus essem,si locauisses m.hi?ff.de cond.in debit. in sum.§.
25 instrumento.† Item cum obæs alienum nemo serui re cogatur,de quo not.sup.de conclus. & renun. vers. sunt præterea,super hoc libellus sic concipitur.
v LIB.[d] Coram,&c.conqueror de P. creditori meo, qui pro debito 20.quas sibi debebam,me inuitum retinuit:vñ peto ipsum puniri ex officio vestro in amissione illius debiti,& ab illo cadat, & pronunciētis me, domine iudex,sibi de cætero non teneri.& peto mihi solui ab eo 20.pro pœna.Item quia inuitum me retinuit pro dicto debito anno domini 1270. mense Martio apud Montempessulanum in domo Aybrandi,tēpore do Iacobi illustris Regis Aragoniæ domini Mōtispessulani,P.existente Baiulo eiusdem loci, cum ex ex hoc accuso,& ob dictum factum relegari peto, vt ī præ.§.quia vero,ext.eo.c.1.C.de act.& obl. Aut. ob es, quæ est in corpore,vt nulli iudi.lic.hab. lo.ser.§.qa vero,Col.8. Argu.tamen contra,86. dist.non satis,prope
e princip.& 23.q.5.cum homo e. † Quæ autem sit diffe-
26 rentia f inter pignus cōuentionale,iudiciale,& prætorium,no.ff.eod.tit.l.1.† Sed nunquid vsusfructus potest
27 pignori obligari? Respon.dic,quod sic,vt ff. eod. si is, qui,§.1.Seruitutes autem vrbanæ non possunt pignori obligari:rusticæ sic,vt in præd.l.is,qui,§.fiu. & l.seq. Itē et vectigalia pignori obligari possunt,ff.de pig.act.
28 tutor.§.si.ff.eo.grege,§.& in superficiarijs.† Sed quid
29 de re aliena? de hoc no.ff.eo.l.1.in prin.†.Quid de decima? dicūt quidam,ꝙ non possit pignorari obligari, cū res spiritualis,nec possit per laicum possideri, extra de præscript.causam,de decimis,prohibemus,& ff.de acquirenda possessione,qu vniuersas,§.primo. Quod verum est de iure decimæ,fructus autem decimæ obligari & vendi possunt,extra de loc.vestra,arg.ff.de iur do.
30 si usufructus.† Sed nūquid feudum cadit in generali obligatione? Dic,ꝙ non:quia nec specialiter potest,ut in constit.Fed imperialem.§.1.Creditor tamen potest mitti in possessionem feudi, vt supra de primo decreto,§.restat,uer.& idem g. † Calix autem,uel patena,
31 uel uestimentum sacerdotale,uel liber ecclesiasticus
h pignori obligari non possunt,extra cod.tit.c.1.h

ADDITIONES.

a In infinitum.*Ita tenet Ang.in l.si pign.quia ius quæsitum in pignore est reale,l.eos,C.qui pot.in pig.habe. ideo ab ossibus nostris de facile separari potest idem tenet lex in l.qui bona,§.si.de dam.infect.quia dictum Spec.non probatur iuribus.*

b Quidam.*Rof.ubi sup.proxime.*

c Quod debetur.*Vide quod ibi no. in vlt. Similem huic qōnem disputauit Rof.& est 49.de creditore,qui equum sibi pignoratū pro 20.pignorauit alteri etiam pro 20.pacto,quod secundus creditor possit eo vti ad suum commodum.fortè,quia aliter pecuniā suam habere nō poterat,equus deterioratus,vel minoris est pretij ex illo vsu.quærebat,an debitor contra primum, vel contra sm agere possit,& ex quo iure? Ad sm allegabat,multas actiones posse competere debitori,si erat dominus equi.nam Aquilia competit pro pignore deteriorato,vt patet,ff.ad l. Aquil. quemadmodum,§.magistratus.Item pignoratitia,vt dixi super rub. in 1.libello.Item rei vendicatio & Publiciana, in quib. & habetur ratio damni,ff.de rei vend.non solum,cum l.seq.ff.de Pub. eum,qui.§.in Publiciana,& ut dicit,pignoratitia competit contra primum tantum,Inst.qui mo.re.contrahitur obl'g. §. creditor.reliqua contra vtrumque cum certa distinctione Allegat demum in contrarium,ꝙ neuter teneatur,primus non,nec Aqlia, quia non dedit damnum,nec culpam commisit,Inst.ad l..Aquil. §.1.ex eadem causa,nec pignoratitia,C. de pig. act. si nulla culpa. Item rei uendicatio, vel Publiciana non competit contra eū, quia non possidet,nec dolo desijt possidere,ff.de rei ven. sin autē, & debitor fuit culpa non reddendo equum,secundus fecit,prout conuenerat.Item erat debitor speciei, & sic liberatur ipsius interitu,ff.de ver.ob.si ex legati causa.Solue distingui posse,an primus creditor sine tali pacto pecuniam habere potuerit,necne,ut in primo casu sit in culpa,secundo non,ff.de pig.act.si pignore subrepto.§.vl. Verius dicit primum teneri,cum fuerit in culpa saltem leui,debet.n.creditor negotium debitoris gerere,ut ꝓprium suum,ff.de solu.l.1.Dicit ergo ipsum teneri & Aquilia & pignoratitia de damno deteriorationis & mortis prouenientis ex vsu in casu deteriorationis etiam furti,nisi putasset primus creditor dominum id permissurum.ff.de fur.item omnes,in prin. & in fi.*

d LIB. *Rof.sui operis mihi rub.antep.super Auth.hic alleg.in fi. & post hunc libellum,qui est ante finem rubricæ, sequitur obiectio,quomodo uno libello ciuiliter & criminaliter agi possit? & respondetur,quod propter immanitatem criminis. Dicit tamen Rof.ꝙ non reprobat,si diuisim dentur isti duo libelli,& tunc quęrit,an simul in illis procedetur,an expectetur finis libelli ciuilis.*

e Cum homo.*Vtrobique soluitur.*

f Differentia. *Quicquid hic sequitur vsque ad ultimum ver.fuit Alber.Gal.eo.tit.5.in prin.*

g Ver.& idem.*Vltima remissio,quod dixit hic Alb. hoc uerum possidente vasallo,secus si possideret extraneus,& ibi uide.*

h c.1.*vnde nec collectores decimarum per Papam concessarum illas possunt causa pignoris recuperare,in cle.de deci.c.1.Io.An.*

De diuersis cautionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in actione ex stipulatu, rem pupilli saluā fore concipiendus.*
2 *Libellus qualiter sit contra fideiussorē a tutore datū formādus.*
3 *Positiones actoris & rei in actione ex stipulatu vt formandæ, & num.5.*
4 *Agens nomine alterius,de cuius mandato dubitatur,præstare debet cautionem rem ratam haberi.*
6 *Procurator semper debet cauere iudicatum solui.*
7 *Positiones qualiter sint formādæ,vbi agitur nomine alterius.*
8 *Libellus qualiter sit in stipulatione damni infecti cōcipiendus.*

9 *Timens ne sibi iniurietur, an possit agere, vt sibi caueatur, ne offendatur.*
10 *Ponens actionem ex stipulatu pro opere destruendo, qualiter formabit libellum.*
11 *Vsufructuarius de duobus cauere tenetur.*
12 *Vsufructuarius in rebus, quæ usu consumuntur, constitutus, qualiter debeat libellum formare, & nu. 17.*
13 *Libellus qualiter sit contra vsufructuarium, qui male fruitur, formandus.*
14 *Volens rem sibi restitui qualiter concipere debeat libellum.*
15 *Vsufructuario, qui rem possidet, nolente satisdare, an poterit proprietarius cautionem petere.*
16 *Positiones actoris & rei ubi agitur de usufructu, qualiter sint formandæ.*
18 *Agens pro rerum retentione qualiter formabit libellum.*
19 *Hæres semper cauere debet legatario, etiam datis fideiussorib. de legato prestando.*
20 *Petēs fructus & pensiones qualiter debeat positionē formare.*
21 *Legatario petente ab hærede legatum in dubio, an Falcidia locū habeat, an, & qualiter debeat legatarius satisdare.*
22 *Positiones qualiter fiat formandæ, ubi proponitur certi condictio stipulatu.*
23 *Hærede legata soluere nolente, qualiter sit legatario prouidēdū.*
24 *Arrogator qualiter stipulari possit seruo publico.*
25 *Arrogator minoris proponens actionem ex stipulatu, qualiter concipiet libellum.*
26. *Arrogatore defuncto minorē exhæredante qualiter sit agendū.*
27 *Heres arrogati impuberis mortui qualiter contra arrogatorē, uel eius hæredes libellum concipiet.*
28 *Legatarius cui relictum est in testamento pupillari, uolens agere, qualiter concipiet libellum.*
29 *Instrumentum qualiter sit super arrogatione formandum.*

SEQVITVR videre de secūda parte rubricę, q̄ generalis est, scilicet de cautionibus quarum formas aliquas vide supra de satisd. §. fi. & quoniā cautiones per stipulationes vallant̄, ideo de actionib. & hmōi stipulationib. descendentib. dicamus, de quib. nil in ar
1 bore dicitur actionum. † Et primo de actione ex stipulatu rem pupilli saluam fore: in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. quōdam tutore meo, qui promisit mihi, vel seruo meo rem meā saluam fore. vnde quia non fecit saluam, in hoc scilicet, quia talia bona mea consumpsit, vel me in tantum dānificauit, forte in centum, ideo peto illa centum, & ad hoc propono vtilē actionem ex stipulatu. Si vero seruo publico esset satisdatum, dicet: & ad hoc propono
2 vtilem actionem ex stipulatu. † cōtra fideiussorem autem a tutore datum sic libellus concipietur:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. fideiussore, qui promisit mihi rem meā a tali quondam tutore meo administrandā saluam fore, vel qui fideiussit pro tali rē meā saluam fore. unde quia & ipse tutor dānificauit me in centū, iō peto ab ipso fideiussore illa centū: & ad hoc
a ppono actionē ex stipulatu directam a, vel vtilem, secundum diuersitatem positionum, ff. rem pup. sal. fo.
b non quasi §. b † Actor ergo sic ponet.
3 POS. Act. c Pono, quod fuisti tutor meus. Item q
c satisdedisti rem meam saluam fore, ff. eo. l. 1. 2. & 3. per totam. Item q res mea consumpta est, ff. eod. l. non quasi. §. si quis curator, & l. cū pupillus. Item quod illa tutela finita est, ff. eod l. 1. Reus uero ponit econtra. † Sed
4 & qui alterius nomine agit, de cuius mandato dubitatur, prestat cautionem rē ratam haberi, ff. & C. de procura. l. 1. & etiam coniuncta persona. ff. eo. sed & hæ, ff. de iu. l. 3. ff. de compen. filio, & dixi supra, de satisda. §. vlto. Sic ergo libellus concipietur:

LIB. Ago coram, & conqueror de P. qui promisit mihi T. ratum habiturum iudicium, quod nomine T. instituebat, vnde quia T. non habet ratum veniēdo contra, petendo à me debitum illud, a cuius petitione fui absolutus, ago cōtra eum, & peto meum interesse, qd̄ æstimo decem, & ad hoc propono actionem ex stipulatu, & hoc, si sit illud interesse incertum, si vero certū dicat certi cōdictione ex stipulatione, ff. eo. l. 1. Actor. ergo sic ponet.
5 POS. Act. d † Pono, q tu conuenisti me nomine T.
d Item quod exhibuisti mandatum eius, sed de eo dubitabat̄. Item q cauisti per stipulationem ipsum T. rem ratam habiturum. Item quod illa cautio ante litis contestationē fuit īterposita, ff. de procurat. Pomponius, §. rati. Item quod T. non habet ratum, quod actum est sed hæc est negatiua, vnde pone affirmatiue sic. Item quod uenit contra id, quod tecum actū est, scilicet taliter, ff. eo. procurator. §. si procurator. Reus vero po-
6 net econtra. † Item procurator rei, licet constet de mā-
e dato, caueat iudicatum solui, e Insti. de satisd. §. sed hodie. C. de satisdat. l. vnica, p qua sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui cū T. in iudicio defenderet, satisdedit mihi pro eo iudicatum solui, quē tamē nō defendit, vel in defensione dolum commisit, vel fuit mihi condemnatus, cum sine mandato defendisset, vnde quia mea interest in decem, q illum defendisset, vel quod dolum non commisset, ideo illa decem peto, & ad hoc propono certi condictionē ex stipulatu. Si vero agis ex ultima clausula, dicas sic. vnde q̄a fuisti cōdemnatus in decem, ideo illa decem peto, & ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu, ff. iud. solui, iam tamen, §. 2. & l. cum quærebatur. l. iudicatum solui stipul. Actor ergo sic ponet:
f POSIT. Actoris f † Pono, quod talem spōte defendisti, C. de procurat. inuitus. Item quod pro eo satisdedisti iudicatum solui, ff. eodem, iam tamē, §. uideamus Item quod ante litis cōtestationem, C. de satisdat. l. unica, ff. de pcurat. Pomponius. §. rati habitionis. Itē q est maior vigintiquinq; annis. ff. de proc. minor. Itē quod corā tali iudice, qui adhuc durat, ff. iud. sol. si quis apud aliquē. & l. cū apud Semproniū, Itē quod omisisti defendere. ff. eo. l. 3. §. si reus. & l. iudicatū solui. Itē quod dolum in defendendo cōmisisti. Item quod fuisti cōdemnatus, nec appellasti, extra de procurat. non iniuste. in

ADDITIONES.

a Actionem ex stipulatu directam. *Et sic posuit Ros. ut de 12 cautionibus, vel fideiussionibus, rubr. 1.*

b §. pen. *Et sciendū, quod ubi supra opponit satisdationē, ex qua libelli praedicti formati sunt, esse superuacuā, cū ista sit stricti iuris, & actio tutelę sit bonæ fidei; & quæ in ista ueniunt, & in illa, ff. eo. cū pupillus, in fi. ergo ista non expedit; & sic nec exigenda, nec interponenda, ff. ut leg. uel fideicōmiss. no. cau. hæc stipulatio. respondet interesse pupilli, cū in hac fideiussor detur, in illa non, C. de uerbor. signific. sancimus. Item plus cauet sibi tutor, ne fideiussorē habeat hostem, q̄ si primū tm̄. Item plus timeri solet, &c. extra de hæred. si aduersus. facit ff. de iniur. l. idē apud Labeonem. An autem ista actio sit pretoria, uel ciuilis, disputare non curo: sed curiosus de hoc uideat, ubi supra.*

c POS. act. *Non formauit Roff. positiones has, ubi supra, sed ibi scripsi quatuor esse necessaria, ex quib. auctor has formauit; & idem dico de sequentibus.*

d POS. act. *Vt dixi sup. in proxim. positiones non fuerunt Roffr. sed formatę sunt ex his, quę dixit necessaria. Nec mireris, si sextum non ponitur, quod specialiter ponit, cū agit pro minore, quæ cauerit, quod restitutionem non petet, ff. rem rat. habe. l. 3. Multum autem instat Roff. in hac satisdatione, de quib. aliqua posuit auctor supra. de satisdatione.*

e Iudicatum solui. *Obiectionē & solutionem, q̄ fecit Roff. contra istā, scrpsi sup. de satisd. §. expedio. super uer. hæc aūt cautio.*

f POS. actio. *Has positiones actoris & rei posuit Roff.*

stet: a fi. Item quod defendisti sine mandato: Item quod lis illa adhuc durat, C. de iudic. properandum. C. quomodo & quando iudex, Authen. qui semel. Itē quod citati fuerint omnes, qui haberēt defendere, & omnes defuerunt. Reus vero sic ponet.

POS. rei. Pono, quod defendi. Item quod non petii sti satisdari. sed hęc est negatiua. Itē quod sum minor, Item quod ille iudex mutatus est. Item quod lis illa periit, C. de iudi. properandum. Item quod defendi fideliter vsque ad sñiam. Item quod fui absolutus. Ite

9 quod ab illa sñia appellaui. † Ceterum in stipulationē damni infecti sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum domus sua ruinosa minaretur ruinam domui meæ promisit mihi nomine dāni infecti, vnde quia domus illa cecidit, & domum meam, vel parietem destruxit, qđ damnū æstimo 20. vel in domo, vel pariete reficiendo expendi 20. ideo peto illa 20. & ad hoc propono certi cōdictionem ex stipulatu. Si autem nō vis damnum æstimare, dicas, vnde illud dānum mihi resarciri peto & ad hoc propono actionem ex stipulatu, ff. de dam. īfe. damni. §. Sabini. & l. fluminū, §. hæc stipulatio. §. idē seruus, & §. quāquam. Et hoc intelligas, quando uitio operis damnū datum est, sec⁹, si extrinsecus, vt in pręcocor. Hic autem pone, vt dicam in actione prætoria,

a infra de oper. noui nun. §. nunc dicamus. a† Quid si ti

9 meo de aliquo, quod mihi insidietur, nunquid possū

b agere, vt mihi caueat, ne me offendat? b arg. quod sic, ff. de dā. infe. dies, in prin. ibi, ex causa, &c. vt ff. de stat. hom. l. 1. Item quia animę hominū, &c. vt C. de sacrosan. eccl. sancimus. Si ergo in aliis satisdatur, vt supra, ergo multo fortius, ne me offendat, quia circa maiora maius periculū vertitur, 42. dist. quiescamus, & ideo circa ea cautius, id est, cū maiori cautela & cautione est agendum, vt 7. q. 2 cap. 2. liberum enim corpus nō recipit ęstimationem, ff. de his, qui deiec. vel effud. l. fi. & vide supra de offi. deleg. §. sequitur de, versi. quid ergo Item sępe is, cui nouum opus nūciatur, cauet de opere demoliēdo, si constiterit eum iniustè ædificasse, extra de no. ope. nū. c. pe. & fi. cuius cautionis forma habetur supra de satisd. §. fi. super qua stipulatione sic cōcipietur libellus.

10 LIB. † Coram, &c. conqueror de P. cui cum nouū opus nūciassem propter opus, quod in tali loco faciebat ipse mihi satisdedit illud opus tollere, si appareret eum iniuste ędificasse. vnde quia apparet eum īiuste ædificasse, vel quia cum vtilem cōtra eum contende

c re, quod iniuste ædificauit, se non defendit, c iō agoꝯtra eum, vt prędictum opus tollat. & ad hoc propono actionem ex stipulatu, vel, si vis, potes dicere, vnde ago

d cōtra eum, vt præstet mihi meum interesse, & pone d hic, vt infra de no. ope. nun. Pono etiam sic.

POS. actoris. Item pono, quod satisdedisti de opere destruendo, si iniuste ędificares, ff. de no. oper. nun. ꝑtor. §. hoc autem interdictū, & §. perinde, & l. stipulatio. extra eo. c. fin. Item quod iudicatum est te iniuste ædificasse, extra eod. ca. pe. Item quod licet satisdederis, nō tamen defendere voluisti, ff. eod. stipulatio. §. si

e ue autem. e † Porro vsufructuarius de duob: cauere te

11 netur, scilicet quod re non male vtetur, & quod usufructu finito restituet, qđ exire ipsa extabit, ff. vsufru-

f ctu quēadmo. caue. l. 1. ext. de pig. c. fi. f quæ cautio sic scribetur, cum vsusfructus cōstitutus est in re aliqua, cuius substantia vsu non perit, ut in vineis, campis syluis, animalibus, seruis, domibus, annulis gemmis, & similibus.

g FORMA g. Ego A. promitto tibi H. vsumfructum, quem mihi in tali uinea concessisti, ex causa donat, omnis uti & frui arbitrio boni uiri, rei saluando substantiam, & quod quandocunque usus fructus finietur, uineam prædictam, uel quod superierit, pleno iure restituam, & dolum malum abesse faciam, quæ omnia supra scripta promitto attendere, &c. ff usufructu quēadmod. caue. si usufructus. ff. de usufru. l. 1. ext. de pign.

12 cap. finali. † Si autem usufructus constitutus est in rebus, quæ vsu consumuntur. ut in pannis, pecunia, auro, argento ponderato, uino, frumento, oleo, & his similibus, ita dicetur.

FORMA. Ego A. cōfiteor me ad vsumfructum habere a te H. quinque uncias auri, quas mihi traditas cōfiteor, & renuncio exceptioni rei non traditæ, & promitto, quandocunque dictus vsufructus finitus fuerit morte, vel capitis diminutione, tantam quantitatem in eodē genere aut æstimatione m reddere sine aliqua dominutione, quæ omnia, &c. ff. de usufruct. earū reque usu consum. un. si uim. extr. de pignor. c. fi. Hic tū no. ꝙ vestes, & similia, quæ non cōsistūt in quantitate, debent æstimari, & de æstimatione reddēda promittitur, ff. usufruct. quēadmod caue. si usustructus. §. scdo, ff. de usufruc. earum rerum, quæ usu, l. 1. 2. 3. & 4. & l. si tibi. & l. si uim. & l. in stipulatione. & quasi per totum.

Quali

ADDITIONES.

a Nunc dicamus. *Ros. etiam breuiter hanc posuit, remittens ad ea, quæ prius dixerat in stipulatione dāni infecti, & p prædictū §. Sabini. & per l. prætor. eo. ti. §. hoc edictum soluitur, quod hæc cautio super incerto interponitur, & super futuro, nam et dicunt leges ille, statim cum capit esse ruinosum, incipit damnum.*

b Offendat. *Guid. de Suz. quęrit in offendente, qui hoc petit ab offenso per se, allegat ff. de iudi. in oib. de offi. præsi. illicitas. & l. cōgruit. ut in prin. de usufr. aquissimum. Ad contrariam inducit l. non caueri. Ergo superuacua cautio illi imponenda non est, ff. de procura. sed & hę. ff. non solum. nec omnib. est facile satisdate, de iudic. l. 2. §. si dubitetur. Inst. de satisd. § sed hodie Item si iste intulit iniuriam ex delicto, non debet sibi parari actio concor. quare de collu. c. 2. in ult. gl. soluit, quod non satisdabit per fideiussores, sed aliter iudex prouidebit præcipiendo, nec offendat sub pęna, quam timere debebat, supra ut lite non contest. qm̄. ad finē uel prohibebit eum ire per certos confines, ff. de offic. præfe. urb. l. 1. §. fi. uel ut dicit, coget eum satisdare, si talis sit qui possit, C. de his, qui ad eccl. confu. denunciamus. ubi de hoc per Gul. ff. de uar. & extraord. cog. l. de usufruct. ubi offensa illa esset iudicialiter punita, facilis debet esset iudex ad satisdationem recipiendam, alias facit pręceptum, sed onus satisdationis non imponit.*

c Non defendit. *Hic instat Ros. in eo, quod etiā in fine huius mēbri dicitur, defendere noluisti, mirandum est enim opus debere destrui hoc, solo, quod non defendit, sed secunda pōsitio, quę sequitur, iustificaret hoc dictum, si sic esset, statim prosequitur.*

d Et pone. *Id est positiones fac.*

e §. siue autem. *Ros. hunc §. intelligitur, qn̄ ædificans facta nunciatione satisdedit de opere demoliendo, si non defendatur, ac si dicat, non probauerit se iuste ædificare. Si ergo non defendit ex forma cautionis, uenit opus demoliendum. Vbi igitur cauisset de demoliendo, si apparuerit eum non iuste ędificare, planum est, quod eo solo, quod non defendit, non demolietur opus, nisi denuncians probet ius suum. Posset tamen locus esset missioni in possessionem propter contumaciam, maxime cum denuncians egeret in aliqua positione responsione aduersarij, item nuncians intra tres menses satisdationem recipere non tenebatur & interim debebat quiesci ab opere, ext. de non operis nunciā. cap. fi. Item quandocunque non fit nunciatio, sed agitur confessoria, uel negatoria ad opus tollendum, & tunc etiā si non defenditur, locus est missioni ī possessionem, nō est destructioni noui operis. ff. de dān. infect. a quo fundus. & l. priusquā. ff. de noui operis nūcia. nō agitur de demolitione, qa nil erat ædificatū, ut dicit in prin. Iubebitur ergo cauere, ut dicit tex. si nō cauet, fiet missio, ut dicit ibi gl.*

f c. fi. *Ibi finito colligit gl. ꝑ modū summę, quęrendo de nouem, quę per gl. expediuntur, & quod ibi breuiter scripsi super gl. proxime prosequitur, & tenet hic Ros. scilicet satisdationem, de qua loquimur, non esse de substantia usufructus.*

FORMA. *Mart Fano, membro 49. & seq.*

Qualiter autem scribetur venditio, vel donatio vsus-
fructus, not. supra de empt. & uend: §. 1. versi. si autem
13 vsusfructus. † Si igitur iste A. male fruatur cōtra eū,
sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui cum vsumfru-
ctum talis uineę, vel domus constituissem, & ipse sa-
tisdedisset mihi se vsurum fruiturum arbitrio boni vi
ri, re illa male vsus est, vnde ago cōtra eum, vt illud, in
quo male vsus est, mihi soluat, & ad hoc ꝑpono actio
14 nem ex stipulatu, & hoc, cum damnū datum est. † Si
a vero uelis rem tibi restitui, sic concipiet ᵃlibellum.

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. cui cum
vsumfructuum constituissem, vel fuisset sibi constitu
tus, uel relictus a patre meo in re tali, & vsusfructus sit
finitus, quia mortuus est, vel quia non fuit usus decē
annis inter præsentes, ideo remipsam mihi restitui pe
to, & ad hoc propono actionem ex stipulatu, ff. de vsu
fruct. quemad. caue. l. 1. & ff. de usufruct. si vsufructus
15 legatus. † Si autem usufructuarius, qui rem possidet,
non vult satisdare, vt supra dictum est, proprietarius, si
non vult rem vendicare, poterit cautionem petere, &
sic libellum concipere.

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. cui cum
relictus esset vsusfructus in vinea, vel domo tali, ego
uineam illam, vel domum sibi tradidi, non pręstita ab
eo satisdatione mihi de vtendo fruendo arbitrio boni
uiri, vnde ago contra eum, ut mihi satisdet prędicto
modo, & ad hoc propono conditionem incerti, vel a-
ctionem in factum, vel condictionē ex l. ff. de vsufruc.
earum re. quę vsu consu. l. hic senatus. §. si pecuniam.
& l. ff. vsufruct. quemad. ca. si vsusfructus nomine. &
l. si vsusfructus. §. illud. & facit extra de pign. c. fi. & ff.
de vsufruc. ea rerum, quæ vsu cōsu. l. ego. §. si pecunię.
Qualiter autem libellus concipiatur super vsufructu.
no. supra de causa poss. & propri. §. in confessoria. ver.
si vero agis. & ver. & no. Actor ergo sic ponet.

b POSITIO Actorᵇ. † Pono, quod vsusfructus talis rei
16 tibi relictus est, ff. de vsufruc. quemadm. caue. si vsus-
fructus quoq;. Item ꝙ noīe illius satisdedisti te vsurū
arbitrio boni uiri, ff. eodem, l. 1. §. 1. extra de pigno. cap.
fin. Item quod male fuisti vsus, scilicet hoc modo. Itē
quod finitus est vsusfructus. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono, quod re illa sum bene vsus. Itē
ꝙ est in eo statu, in quo erat, cum fuit vsusfructus reli-
c ctus. Itē ꝙ vsusfructus adhuc duratᶜ. † Alia quoque a-
ctio ex stipulatu datur contra vsufructuariū pro reb.
quæ vsu consumuntur, in qua sic libellus concipitur.

d LIBELLVSᵈ. Coram, &c. conqueror de P. cui reli
ctus, vel constitutus fuit a me, vel a T. patre, vel fratre
meo quasi vsusfructus 20. lib. Turo. vel summatarum
frumēti, vel vini, vel tot mensuratū olei, & ipse satisde
dit de tot libris restituendis, uel uino, uel frumēto, un
de cum sit ususfructus finitus, quia passus est capitis di
e minutionem ᵉ, peto 20. lib. uel frumentum, uel uinū,
uel oleum mihi solui, & ad hoc propono actionem ex
stipulatu, uel melius, certi condictionem ex stipulatu,
si certum quid in stipulatione deductum sit, ff. eo. si
18 uini. ff. si cer. pet. si quid si certum. † Pro uestib. autē,
uel bobus, uel talibus, cęteris retentis, dicas sic.

LIBELLVS. Vnde cum finitus sit quasi ususfructus
& propter usum illum res illæ in decem deterioratæ
sint, ideo illa decem peto, & ad hoc propono certi cō-
dictionem ex stipulatu, ff. eo. si uini. & pone hic, ut iu
19 præd. pro. lib. † Sed & hæres cuiuscunque status, seu
f facultatisᶠ sit, cauet legatario etiam datis fideiussorib.
g de legato præstando ᵍ, ff. ut leg. seu fideicom. ser. ca. l.
h 1. super qua stipulatione sic concipitur libellusʰ.

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. herede
T. qui mihi stipulanti promisit soluere decem, uel do
mum talem in testamento, codicillis T. per fidei-
commissum mihi legatam tradere, unde ago contra
eum, vt mihi soluat. uel tradat, & ad hoc propono cer
ti cōdictionem ex stipulatu, & hoc, cum legatum est
i purum.ⁱ Si uero sit conditionale, uel in diem, sic cō-
cipitur libellus.

LIB. Corā, &c. vt sup. in prox. lib. usque, tradere. iū
ge, sub ꝯditione, si nauis ex Asia uenerit, uel in diē, pu
ta calen d. Martii, uel dies est incerta; puta cū filia nu-
pserit, uel cū talis consul factus fuerit, unde cū condi-
tio extiterit, cū dies aduenerit, uel cū filia nupserit, uel
talis

ADDITIONES.

a Conci. *Secundum Ros. cuius fuit iste libellus, & sequens, et ul tra medium tertius, ibi in fi. tit.*

b POS. act. *Secundum Ros.*

c Durat. *Si usufructus debeatur per annorū numerum, puta decē, & duob. annis propter hostilitatē vsufructuarius frui nō potuit, Io. de Deo, lib. 3. qu. 15. dicit, si sine culpa vsufructuarij id euenit, facta pace illos duos annos debere suppleri, alleg. de ore. 2. de cond. apposi. apertius facit ff. de vi arm. l. si de fundo. & ff. quib. mod. vsufr. amitt. si ager. 1. & 2. Quid si usufructus relinquatur omniū bonorum uxori, altero instituto hærede, usufructu finito primo tractatū est, C. si secundo nupserit, Auth. hoc loco, de verbis cōibus, quibus maritus reliquit uxorem dñam & vsufructuariā, & quō per hęc uerba consuetudo interpretata est, ꝙ habeat alimenta, propter repugnantiā, quæ est in concurrentia dominij & vsufructus, & vide, quod ibi no. facit inf. qui fil. sint legit. §. 1. uersi. si quis ita, vbi uideas. Sed in terminis ꝑdictis est repugnātia, constat. n. relicta in testō nō deberi prius, quam ex illo adeatur hæreditas, de fide ico. eam, quam, ff. de regu. iur. si nemo. Constat ēt, ꝙ ex institutione concepta in diem incertū, uel sub cōditione hæreditas adiri non pōt, antequā eueniat dies, uel conditio, C. de caduc. tol. l. una, §. in nouissimo. ff. de hæred. inst. l. in tempus, in. prin. & l. si quis instituatur. & l. qui filio. Vt huius veritas habeatur, intermittitur, qō, cū filius instituitur hæres in solidū, & uxori relinquitur vsusfructus in solidū, an filius agat de inofficioso? Et uī- qd non, per l. uxori ff. de vsuf. lega. Sed ꝭm hoc filius non habens unde sustemetur, fame necabitur, propter qd dicunt quidā, ꝙ habere dēt tertiam usus fructus C. de inoffi. testa. sancimus, §. 1. & Auth. nouissima. eo. ti. posita super l. cum quęritur, sed casum illum ad literā ponit, §. prohibemus, in Auth. de trien. & semis. vnde sumpta fuit illa Aut. & Vber. de Bob. placet illa opinio ex ibi notatis, ꝙ lex, uxori. sit correcta. Plus dicit quod ēt hoc casu habeat locum interpretatio consuetudinis, not. in Auth. hoc locum, de qua dixi in prin. & bene uides, in quo differri, quia ibi relinquit dominā & vsufructuariā. Sed ex prædictis patet qō soluta, si diceremus illum institutum hæredem fuisse de descendentibus, cui non potest tardari legitima, etiam in fructu, remanet dubium in extraneo.*

ADDE soluendo hoc dubium, secundum Pau. de Cast. consil. 300. inc. super quæstio. & Rom. con. 71.

d LIB. *Ros. & sequens, ubi de hac in fine.*

e Capitis dimunitionem. *Maximam, vel mediam, & uide in præ. decr. ult. in fin. pen. glo. quod super ea dixi.*

f Seu facultatis. *Vtitur uerbis legis, quam statim alleg. tamen plures casus excipiuntur, qui ibi no. s. l. s. in prin. Sunt casus, quibus sufficit nuda promissio, ut eo. ti. si quando. & l. sequen. quæ incipit, filio. & sunt casus ibi legato reipublicæ facto, uel filio, uel seruo sub conditione, et debetur a patre, uel domino instituto, q emancipatur, vel manumittitur ante conditionem, satis. n. tūc est, patrem, uel dominum cauere sub hypotheca omnium rerū suarum, ut ibi.*

g Præstando. *Sit tale, quod pręstari possit. nam legatum liberationis non præstatur, nec est penes heredem, qui si ageret, obstaret sibi exceptio doli, ff. ut in pos. legat. l. 1. §. debitori.*

h Conci. lib. *Secundum Ros. & iste & sequens.*

i Est purum. *Licet ad tale legatū statim agi possit, tñ non semper ꝓmpta est exactio, ff. de leg. uel fide. l. 1. in pri. habet. n. moras exceptio iudicij, ut ibi, ideo utile est legatario prius egisse ad satisdationem habendam, facit, quod dixi super prima cautione alias uideretur fatuum duo subire iudicia, ubi sufficeret unum. Item ext. iudicium dari potuit fideiussor sponte per hæredem.*

talis cõsul factus sit, prędictã rẽ mihi legatã, mihi peto restitui: & ad hoc, & c. ff. vt leg. seu fid. no. ca. legatorũ. & l. non tamen, & l. sicut. & l. hæc stipulatio. & l. etiã. ff.
20 qñ dies leg. vel fide ce. si post diem & l. si cũ dies. §. 1. † Pôt ẽt petere fruct⁹ & pẽsiones. Actor ergo sic ponet.
a POS. actoris a. Pono, quod T. in testamento, uel codicillis legauit mihi decem, uel talem domũ, C. de codicil. l. fi. ff. vt leg. uel fideicom. no. caue. l. 1. in prin. Itẽ ꝙ tu hæres mihi satisdedisti nomine talis legati conditionalis, ff. eo. t. t. hæc stipulatio. respon. 1. & l. ẽt. respõ. 1. Item ꝙ hereditatem adiuisti, ff. ut in pos. leg. l. 1. §. fi. Item ꝙ conditio extat. quia dies uenit, ff. de reg. iur. q̃ legata, ff. qñ dies le. ced. si post diem. Item ꝙ sum talis, qui possum ex testamento capere, ff. de le. 2. qui Titio decẽ, ff. de his, quæ pro non scrip. hab. l. 4 §. pe. supra de edit. instr. §. cõpendiosè. versi. 2. Item ꝙ T. potuit cõdẽnare testamentum, vel codicillũ, ff. de don. inter uir. et vx. cũ hic status. §. si maritus, & in præal. §. versi. 1. ergo. sed hæ duæ iuris sunt. Item quod paratus sum iurare me nõ calumniosè petere, ff. vt in pos. leg. l. si is, a quo. Reus uero sic:

POS. rei Pono, quod T. ab intestato decessit. Itẽ ꝙ testamentũ, quod fecit, fuit illegitimum, sed hæc iuris. Item quod licet tibi legatum fuerit, tu tamẽ satisdare recusas. Item quod nondũ conditio extra, uel dies aduenit: & alias fac, vt dicetur in actione ex testamẽto,
21 inf. de testa. §. 1. uer. & nota. § Ecõtra quoqueb quoties
b legatarius petit ab hærede legatum, & dubium est, an Falcidia locum habeat, satisdat legatarius, vt quod amplius nomine legati recepit, quam ratio legis Falcidiæ patitur, illud hæredi restituet. ff. si cui plus, quam per l. Fal. leg. esse d. l. 1. §. hæc cautio. & in hac actione ex stipulatu sic libellus concipitur:

LIB. Coram, & c. conqueror de P. cui cum relicta essent 20. a T. qui me hæredem instituit. & dubium esset de lege Falcidia, quæ mihi hęredi debetur, dũ legatũ a me peteret, mihi stipulanti promisit & satisdedit, ut legi Falcidię locus esset, pro rata mihi redderet legatũ vde quia legi Falcidiæ locus est, vel quia æs alienũ apparuit, peto illa 20. mihi reddi, & solui, & hoc, quãdo totum legatum debet repeti. Si uero pro parte dẽt reuocari, adiicias pro parte. & ad hoc propono certi cõdictionem ex stipulatu, ff. eo. l. r. in prin. & §. hæc uerba. Actor ergo sic ponet:

22 POS. actoris. † Pono, quòd talis tibi reliquit tale legatum. Itẽ quod dubium erat, an esset legi Falcidiæ locus, ff. e. l. 1. §. 1. & l. 2. §. si in plures. Item quod in illo testõ T. me hæredẽ instituit. Itẽ ꝙ tu petebas a me legatum. Item quod satisdedisti mihi de legato restituẽdo pro rata, si legi Falcidiæ locus erit. Item ꝙ certum est, quod legi Falcidiæ locus est, ff. eo. tem. l. j. §. in quibusdã. C. ad l. Falcidiã, in testõ. & Auth. si cum testato. ext. de testam. ca. Raynutius. Itẽ ꝙ relicta fuit res magnæ quãtitatis, ff. eo. l. 3. §. quãuis. Item ꝙ testator fuit
c paganus c. Item quod tu es diues. ff. e. non facile. Reus uero ponet:

POS. rei. Pono, quòd talis reliquit mihi legatum. Item quod satisdedisti. Item quod non est locus Falcidiæ. Item quod testator fuit miles, vt in concord. quæ
23 sunt supra in positione illa. Item quod certum. † Ve-
d rum hæredes quandoque legata soluere noluntd: unde legatarii contra eos agunt, ut pro eis præstandis caueant: quod si nolunt, mittuntur in possessionẽ rerum etiam hæreditariarum, ff. vt le. seu fideicom. no. ca. Iul. & l. uerum, & l. etiam. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Coram, & c. conqueror de P. qui cum sit hęres institutus in tali testamento, & mihi res talis sit a testatore legata, ipse hæreditatem adiuit, & mihi satisdare noluit: unde peto, ut mihi satisdet de illo legato pstando: & ad hoc propono officium vestrum, uñ iudex p quod hoc peto, ut ff. eo. l. r. & ẽt. Actor ergo sic ponet:

POS. actoris. Pono, quod talis in suo testamento, vel codicillis mihi talem rem legauit, ff. eod. postquã. §. si dies. & l. ẽt. §. fi. Item quod ipse instituit hæredẽ. Item ꝙ adiuisti hęreditatem illius. ff. vt in pos. leg. l. j. §. fi. & l. 2. Item quod modo ĩ primis a te satisdari mihi peto: secus si esset lis contestata, ff. eo. l. 1. §. non solum. Itẽ ꝙ paratus sum iurare animo calumniandi nõ petere, ff. eo. postquam. §. si dies, ff. vt in pos. leg. l. si a quo. §. i. Itẽ ꝙ testator sine aliqua prohibitione pręcepit mihi legata præstari, ff. eod. licet. & l. fina. Reus vero sic:

POS. rei. Pono, quod talis fuit minor 14. annis. hoc ꝯcesso, patet, ꝙ non potuit testari, 2. qnæ. 6. §. diffinitiua Insti. de testam. C. qñ prouoc. non est nece. l. 1 Item ꝙ talis tñ te hæredem instituit, ergo non ille, per consequens, C. de procur. maritus. 25. dist. qualis. sed hęc est implicita negatiua, ext. de cã poss. & propt. cũ ecclesia. Itẽ ꝙ decessit sine testõ & codicillis. Item ꝙ hæreditas fuit omissa, vel repudiata ex testõ, & fuit adita ab ĩtestato. C. de fideicom. eam, q̃. Item quod cæp. stia me petere legatũ. Item quod cũ petii, recusasti de calumnia iurare, C. de iur. calũ. l. 2. ext. eo. ca. fi. Item quod nõ
e petisti tibi caueri. ff. ut in pos. leg. l. 1. §. nõ exigit e. † Arrogator quoq; stipulat̃ seruo publico, quod restituet arrogato, quæ ab eo habuit, uel eis, ad quos peruentura sunt, & quod sibi dabit quartam de bonis suis, si eũ sine causa emanc pauerit, vel exhæredauerit. ff. de adop. nec ei. & l. seq. & l. si arrogator. & Institu. eod. §. sed & si decedens. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Coram, & c. conqueror de P. qui eũ me arrogauerit, & satisdederit mihi de oĩbus bonis meis, i. talib. restituendis, & nũc arrogatio sit dissolnta. qa me emãcipauit, iõ illa bona mihi peto reddi, & ad hoc ppono actionẽ ex stipulatu, & hoc cũ maior quatuordecim
25 annis arrogatur. † Si uero sit minor, sic cõcipit libell⁹:

LIB. Corã, & cõqueror de P. qui cũ me arrogauerit, promisit seruo publico, ꝙ oĩa bona restitueret illis, ad quos puentura essent, si arrogatio facta nõ esset, s ñ qa dissoluta est arrogatio, qa me emãcipauit, oĩa bona mea mihi reddi peto, & ad hoc, ppono vtilẽ actionẽ ex stipulatione, & qa me sine cã emãcipauit, peto quartã partẽ oĩum bonorũ suorũ mihi ab eo pstari, q̃ debet mihi ex ꝯstitutione diui Pii, ad q̃ partẽ petendam propono cõdictionem ex lege, uel constit. diui Pii, ff. de col. bonor. l. j. §. si impubere arrogato. & ff. de iosstestã. Papinianus. §. si quis impubes f. † Si vero arroga
26 tor defunctus eum exhæredauerit, uel prætierit sine causa, sic libellus concipietur:

LIB. Corã, & c. ago ꝯ P. heredẽ patris mei arrogatoris, vt restituat mihi oĩa bona mea, q̃ ad ipsũ arrogatorẽ deuenerũt. f.

ADDITIONES.

a POS. act. *Formatæ ex nouem, quæ dixit Rof. interuenire debere tamen auctor de duobus non curauit, s. quod pro lucatur scritura legati, & quod legatarium dolum malum abesse promiserit hæres.*

b Econtra quoque. *Hic turbat ordinem Roffr. ĩm quem hic est ult. & 1 2. sed iustum motum habuit auctor continuando eam ꝓximæ, & sic noua, & eius est totum, quod sequitur.*

c Paganus. *Quasi non miles, in cuius testamento cessat Falcidia, ut in prad. l. in testamento. & quod de diuite sequitur, dicitur, quia pauper satisdare non tenetur, ut ibi.*

d Soluere nolũt. *Transgreditur materiã Rof. & satis congrue, ipse enim hoc tractat in finali rubrica edictorum, s. de satisdando pro legato præstando, ante rubricam de primo & secundo decreto & ad literam sunt ibi, quæ sub tito uer. ponit.*

e §. non. exigit. 15. *& quicqud sub isto uersic. ponitur, totum est Roffred.*

f §. si quis impubes. *Qõ, an arrogatus institut⁹ & rogatus de restituẽdo detrahat duas quartas. s. Trebellianicã iure istitutionis*

rubricam, & quicquid dixit, ponit, hic auctor. Mar. de Fano vnã formam posuit, de qua infra dicam, & vltra id de materia recurrendum est ad Summistas, de illo, qui iurauit non fideiubere, vide super rub. de iureiur. super. Et quia, vt dixi auctor hic posuit, quicquid Alb. Gal. posuit in opere, q̃onem hic præmittam, quam ipse scripsit extra opus de debitore, qui creditori sibi nominati obligauit oĩa sua bona, & duos fideiussores dedit, egit creditor cõtra vnum fideiussorem, qui soluit dimidiã debiti, & habuit iura cessa per creditorem, egit contra debitorem, & eius bona, quæ non fuerunt defensa, & sic data fuit oĩum illorum tenuta, & demum in solutum, nec sufficiebant ad quantitatẽ, quam soluerat, egit cõtra 2m fideiussorem creditor, & ille soluit aliam dimidiã, & habuit iura cessa, agit iste fideiussor cõtra primum, petens dimidiã bonorum sibi datorum in solutum, ille dicit, se nõ teneri, quia non hẽt plus de re sua, quærebat, quid iuris? ꝙ teneatur, allegat constare de trib. quæ requirit hypothecaria, debitum, obligationem, & rem fuisse in bonis tpe obligationis in speciali, vel ẽt post in generali supra tit. prox. Item cum primus dimidiam debiti soluerit, & secundus dimidiam, æquum est per dimidiam competere bona debitoris, ut emolumentum cum damno conueniat, hodie sufficit regula, qui sentit, lib. 6. ubi concor. item facit, C. de fideiuss. non recte. Inst. eo. §. si plures, ff. pro socio, uerum, §. si tres. Ad contrariũ alleg. quia primus hẽt cessa iura competentia creditori, & creditor, quamdiu integre sibi solutum esset, posset pignus retinere, C. de distract. pig. quan diu, & C. si vnus ex plurib. hær. l. 2. ff. de pig. actione, si necessarias. Item pro eo, ꝙ res nõ ualet ultra partem suam, C de depos. l. fi. ff. pro socio, l. si Titius. Itẽ diligentia debet proficere, ff. de separat. debitor, C. de alluuion. l. fi. Soluit distinguẽdo, an simul uel diuisim facta fuerit cessio. Primo casu sunt æqualiter diuidenda, ff. de pig. si debitor, & l. si fundus, §. si duo, & de Saiu. interd. l. 1. §. 1. Secundo casu prodest primo uigilasse, ff. de bo. auctor. iud possi. si ex pediert, §. 1. & quæ in fraud. cre. l. pupillus. nam & ipsi cedẽti præfertur cessionarius si contestatus est, vel denunciauit vel partẽ debiti recepit, C. de nouat. si delegatio, æquè, uel fortius præferri debet secundò cessionario, nã emptori obstant, quæ obstarent venditori, ff. cõi diui. l. in hoc iudicio, §. si conueniat. facit de hoc C. de rei uen. l. quoties, de hæredi. vel act. ven. qui fratrib. Quærit demum, quid si primo cessit uni, & demum alteri, prius q̃ alter ageret, quis præfertur? Putat dicendum, vt in præd. l. si delegatio, C. de nouat. hic Alb. Gal. plus insistit, quia ext. volumen. Item sciendum, ꝙ Vber. de Bob. & Alb. Pap. super l. 1. C. de fideius. tenent, ꝙ si committẽs maleficium dedit fideiussores cõi, & propter illud bona sua sunt publicata, vel confiscata cõi, & cõdemnatus est etiam in centũ, ꝙ fideiussores non tenebuntur ad illa centum, licet plures aduocati teneant contrarium, per ipsam l. & per l. in fraudẽ, §. si principalis, ff. de iure fis. & per l. 3. in fi. C. de sen. pas. Sed ut dicunt, illa lex, primo loquitur de his, qui fideiusserunt aliĩ, pro quib. ius contractus, non fisco succendente pro parte, & sic ẽt respondetur a l. 3. de sen. pas. Ad §. si principalis, dic, ꝙ loquitur, cum expressim intercessit pro eo, quod ab illo non posset exigi, & uide, quod ibi nota quia diuersimode legitur. Dicunt ergo ꝙ cum cõe successerit illi, quasi mortuo, ff. pro soc. actione, §. publicatione, & Inst. pro soc. §. publicatione, sunt ergo absoluti, cum creditor successit debitori, & confusa est obligatio ipsorũ, ff. de Solu. Stichũ. §. aditio, & C. de pact. debitori, facit ad prædicta ff. eod. tit. de fideiuss. l. si debitori creditor. & l. Vranius, in prin. & §. fi. ff. de leg 1. si id, quod mihi, §. 1. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. tutoris. Ego puto bene dictum per prædictos, ubi ex maleficio fit propriè confiscatio, sed si poneres maleficiũ fuisse in fraudandis rationib. cõis & repertus fuisset debitor in mille, & nonaginta habeat in bonis, quæ sunt propriè confiscata, sed in solum recepta, condemnatio ad centum bene exigeretur a fideiussorib. Idem, quando pro maleficio non debeatur confiscatio, sed pœna mille librarum, & ad eandem fuit condemnatus, & recepta fuissent bona, quę valebant nonaginta, in centum fierent a fideiussorib. exactio p primas leges. Et nunc procederet aduocatorum opinio. Confiscatio .n. recepisset totum, quantũcumq. multũ, sed in prædictis casib. non sic. Vt contineam Lõbardos, scias, ꝙ prædicti super l. fideiussor. ff. eo. tit. & Guid. de Suz super l. nulla, C. de solu. tenent, ꝙ dato fideiussor non inquietetur a creditore, poterit ei offerre debitum, & cogi debebit creditor sibi cedere actiones contra debitorem, per l. fideiussorib. succurri, ff. eo. Nec obstat præd. l. nulla, quæ loquitur in eo, qui non habebat ius, uel causam offerendi. Vber. de Bob. dicit hoc placuisse Plac. non isto, quia Cy. hoc satis tractat in l. fi. C. eo. tit. ubi dicit Dy. tenere primam. Item pone, quod debitor duos fideiussores dedit creditori, & oẽs sunt insolidum obligati, transegit creditor cum uno, quæritur an possit aliũ conuenire? Dicit Vber. etiam alium liberatum esse pro illa, quã recepit creditor a transigente. Illud. n. extenuat debitum. ff. de transa. l. & post. & de cond. indeb. l. eleganter, §. 1. & dicit casum expressum, ff. de tut. & ratio. dist. si ex duob. in fi. & ff. eod. tit. si stipulatus, §. 1. Hoc etiam scias quod fideiussor contra fideiussorem non agit, nisi habeat iura cessa, ff. eo. ti. ut fideiussores, Et quare alij in tutorib. qui sine cessione habent utilem contra contutores, ibi no. in l. 1. C. de transact. ubi etiam uide plenius p Cy. in 4. q. item pone, Bononiæ, & in locis alijs statutum, quod si creditor silet per quinquennium, quod non agit ex instrumento, sit præscriptum suæ actioni, habet ille debitorem, & fideiussorẽ, quæritur, an sibi sufficiat egisse contra alterum, ut etiam alteri noceat? Et uidetur, quod non, quia res inter alios acta, C. res inter alios act. in rubro, & per totum, ext. de re iud. c. pe. Vbert. in l. contractus, C. de fid. instr. tenet contrarium, ꝙ interpellatio facta contra unũ, contra reliquum prodest creditori, cum unũ sit debitum ex eodem fonte, & eadẽ scriptura, & sic unus contractus, quẽ per id apparet creditorẽ non neglexisse, & sic statuto punienti negligentiã satisfactũ est. Idẽ si uocato fideiussore solo liberatus esse debitor, iã nõ posset creditor cedere illi iura duob. reis stipulandi, dicit tenẽdũ, quod habetur in l. fi. C. de duob. reis.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit in fideiussoria substitutione formandum.*

2 *Fideiussor an semper in ipso contractu principalis debiti adhibeatur.*

3 *Satisdatum non videtur, nisi cautum duret.*

4 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, ubi quis negotiandi causa in aliqua arte pecuniã recepit, & fideiussor intercessit.*

5 *Instrumentum mutui, vbi datur fideiussor, quem partes uolũt principaliter obligari qualiter sit formandum.*

6 *Venditore maiore 25. annis fideiussorem præstante, qualiter sit post instrumentum venditionis scribendum.*

7 *Constitutor, fideiussor & mandator in quo differant.*

8 *Fideiussor an possit se in duriorem causam obligare.*

9 *Fideiussor soluens usuras creditori, an eas possit a debitore recuperare.*

10 *Creditor accipiens fideiussorem, & pignus, an poterit fideiussorem conuenire.*

11 *Agens contra aliquem actione legis Aquiliæ, si dederit fideiussorem, an ille teneatur ad duplum.*

12 *Fideiubens pro re certa, non potest teneri pro alia.*

13 *Inesse videntur, qui continenti fiunt.*

14 *Fideiussor intercedens pro promissore de iudicio sisti, an lata sententia teneatur, & nu. seq.*

16 *Exceptiones reo competentes an competens & fideiussori.*

17 *Iniuria facta fideiussori an nocere possit debitori.*

18 *Fideiussor omittẽs exceptionem perpetuam & peremptoriã, an possit conuenire debitorem.*

19 *Debitore promittente soluere certa die, dato fideiussore, si post hoc creditor illum terminum prorogauerit, an fideiussor amplius teneatur.*

20 *Oblatione facta de debito, & consignatione, & depositione, sit sublata & obligatio.*

21 *Fideiussore denunciante Creditori, ne numeret pecuniam debitori, an si postea numeret, obstabit exceptio.*

22 *Fideiussor priusquam fideiubeat, dicens se nolle teneri, si contingat eum fideiubere, & creditor consensit, an tenebitur, si postea fideiubeat.*

23 *Obligatio fideiussoria an, & qualiter soluatur per aditionem hæreditatis.*

24 *Obligatio fideiussoria principalis dicitur per dationem in solutum extingui.*

IN hoc titulo prius instrumenta super fideiussionib. trademus: secundo super conseruationibus indemnitatis formabimus: tertio uero concipiemus libellos.

1 1. §. Si † igitur in contractu debiti ex causa cambii contracti, de quo habetur infra tit. proxi. §. 1. ver. porro. fideiussor, vel debitor substituatur, vel detur sic instrumentum conficietur:

FORMA. Cum A. Parisien. & B. Narbo. scholares Bonon. obligati ad debitum, & in debito centum lib. Bonon. C. & D. ciuib. & mercatoribus Bonon. promisissent & iurassent ipsis mercatoribus non exire suis pe
a dibus, vel alienis a districtum Bon: ꝯt. ipsorū volūtatē, quousq; fuerit eis integre sat. sfactū, vt hoc patet ī ipso instr̄o debiti scripto manu talis notarii: qa ipsi creditores dicto A. roganti & instanti, ꝙ districtum Bon. egredi posset, & ad suam patriam proficisci, licentiam cōcesserunt. idem A. E. scholarem Bitere. pro principali debitore eisdem creditoribus assignauit. qua pp dictus E. precib. & mandatis dicti A. lecto sibi & in eius præsentia prædicto instrumento debiti, se ad id debitū principalē cōstituens, ꝑmisit principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligādo dictis C. & D. stipulantibus & recipientibus in solidum pro seipsis, & talibus eorum sociis, ita quod quilibet eorum in solidū possit hoc debitū petere. exigere. & recipere cum effectu: uni tamen eorum facta solutione, ab aliis liberetur, soluere ac dare eis, aut alteri eorum, vel sociorum suorum, seu certo eorum nūcio dictas centum lib. Bonon. termino & loco, quibus ipsi & B. dictis creditoribus in eodem instrumento tenentur, omni tamen ipsorum creditorum in omnibus, & per omnia iure saluo, & eisdē A. & B. ad dictū debitū & ad omnia & singula in ipso instrumento cōtenta integre nihilominus remanentibus obligatis. quasi dictis loco & termino eiusdē E. non soluerit, nec obseruauerit, vt dictum est, promisit eisdem creditorib. stipulātibus, vt dictum est, eis soluere ac dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine, &c. vt inf. titu. prox. versi. item instrumentū. Et facies eum obligari, quam breuius poteris, ad ea, quæ tibi videbūtur ex forma dicti instrumenti positi in pr̨. uer. porro, & in fine renunciet beneficio nouæ constitutionis de fideiusso
b ribus, b fori priuilegio, exceptioni doli, conductioni sine causa, & in factum actioni, nouæ ac ueteri constitutionibus de duabus diætis, & omni alii auxilio, secun
c dum Rolan. c De his renunciationibus dic, ut supra de
d conclu. renun. uer. quoniā, & sequen. d † Sed licet hęc
2 forma uix alibi, quam Bononiæ, locum habeat, eius tamen thema ad quędā alia potest extendi, nam sæpe fideiussor non in ipso cōtractu principalis debiti, sed dudum post adhibetur. Item etiam sæpe non tantum ꝑ reo principali, sed etiā pro fideiussore fideiussor accipitur, ff. de fideius. si plures, §. fi. & idō aliqua subiiciamus exēpla. Contingit ergo quando, quod reus principalis solus se obligans in eodem instrumento de fideiussore dando paciscitur, de quo dixi sup. de emp. & uen. In prima forma super verbo, fideiussoris præstatione, quandoque etiam de fideiussore nil dicitur. sed dudū post ex aliqua causa eum probet, quia creditor unum fideiussorem absoluit, uel prorogat terminum reo, & similia. In his ergo & similibus casibus fiat decens prooemium, ueram, uel uerisimilem causam cōtinēs propter quā adiungitur fideiussor, vt in hoc exemplo.

FORMA. Quoniam A. ad debitum & in debito cētum lib. Tur. ex causa mutui obligatus B. in instrumēto eiusdem debiti promisit P. eidem B, pro fideiussore eiusdem debiti consignare, ideo ipse P. lecto sibi & in eius præsentia instrumēto dicti debiti scripto manu talis notarii dicti A. precibus & mandato se ad dictū debitum principalem cōstituens, & se principaliter & in solidum obligans, promisit solenni stipulatione dicto B. soluere & dare eidem dictas cētum libras hinc ad talem terminum, siue a die dicti instrumenti ad sex mēses, quod si tunc nō soluerit, promisit se soluturum, &c. Item aliud tale exemplum:

FORMA. Cum A. obligatus B. ad debitum, & in debito centum librarū Tur. ex tali causa instaret elapso die solutionis sibi adhuc terminum prorogari, & ipse B. eidem iterum terminum aliorum sex mensium duxit statuendum, idem A. ipsi creditori P. fideiussorem eiusdem debiti consignauit. igitur idem P. dicti A. pre
3 cibus & mandato lecto, &c. vt supra. † Sed quæritur, ecce duo super discordia, quam habebant adinuicem, pacem fecerint datis hincinde fideiussoribus, deinde alter fideiussor decessit nullius relictis hæredib. quæritur, an is, qui illum dedit, possit cogi alios dare fideiussores? Et uidetur quod sic, quia nō uidet̄ satisdatū, nisi cautum duret, ff. de noui. oper. nuncia. prætor. ait, §. hoc interdictum, uersi. & satisdatum, & C. quorum l. l. 1. §. quod ait prætor. & argum. ff. de in rem verso, si ꝑ patre. §. versum de pœn. dist. 1. diuortium. extra de uer.
4 sig. nam & ego, & hoc tenent quidam. † Quid autem,
e si quis e negotiandi causa in aliqua arte pecuniam recipit, & fideiussor intercedit, sic instrumentum conficietur.

f FORMA f. A. confessus & cōtetus fuit se habuisse. recepisse, ac sibi integre datas, & solutas & numeratas esse ad laborandū, & ex cā laborandi & negotiandi in arte & mercatione pannorū de Francia exercenda tm̄ in Montepessulano, & non alibi, ad quartam partem lucri, a B. quinquaginta lib. Tur. exceptioni sibi nō datæ & non receptæ ex causa prædicta pecuniæ, oīno renuncians, & promittens solēniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti, fideliter negotiari atque mercacari cum ipsa pecunia in mercatione prædicta, hinc ad vnum proximum annum. Quas si quidem quinquaginta libras idem A. ex ipsius precibus & mandatis C. se principalem constituens, promiserunt solenniter vnusquisque eorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptiobe iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisque hęredibus stiuulanti, integre soluere in pecunia numerata cum dicta quarta parte lucri debiti vel eo minus, quantū fuerit totum damnum ex operata mercatione cū ipsa pecunia subsecutū, soluere, dare, ac restituere eidem, aut eius certo nuncio in fine dicti termini in Montepessulano ita tn̄, quod damnum totum, qđ diuino iudicio, seu casu fortuito sine ipsius A. culpa, vel dolo fuerit subsecutū, ad ipsum pertineat creditorē. Verūtamen quod dictū iudiciū, casum, vel damnū non alleg. sibi cōputare creditor teneat̄, vbi dictus A. ꝑ duos, aut tres legales, & bonæ opinionis testes, non eius familiares, vel ꝯortes legitime, probet illust. Quod si dictis loco & termino nō soluerint, vt dictū est est, & oīa & singula s̄. & ī scripta nō obseruauerint, aut in aliquo cōtrauerint, promiserunt vnusq; eorum principaliter, & in solidum se obligando eidē

creditorem

ADDITIONES.

a Vel alienis. *Hoc addit auctor.*

b Constitutionis de fideiussorib. *De epistola diui Adriani Host. multum plene in Summa huius ti. sub. §. pe. cuius uerba uide sup. de renun. & conc. §. 1. uer. quoniam.*

c Secundum. Rol. *par. 3. forma 3.*

d Et seq. *Hæc uerba cum duab. forma seq. sunt Rolandi in Aurea super proxima forma, non in Summa, & ista prima uerba plus conuenientia fuerunt Rol. quam auctori.*

e Quid autem, si quis. *Si autem quis.*

f FORMA. *Rol. 13. tertiæ partis.*

creditorem stipulanti, ut dictum est, sibi persoluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidum promissæ, &c. iuxta formam libellorũ contractus debiti inf. ti. prox. positorum. In fine vero renuncietur priuilegio fori, nouarum constitutionũ, & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni, & omni alii
5 auxilio. † Cæterum si in instrumento mutui detur fideiussor, quem partes volunt principaliter obligari, ita dices:

FORMA. A. contentus & confessus fuit se ex causa mutui habuisse & recepisse, ac sibi integro datas, solutas, & sibi numeratas esse a B. 20. libras Tur. exceptioni sibi non datæ, & non mutuo acceptæ pecuniæ omnino renũcians, quapropter dictus A. & ipsius precib. & mandato C. se principalem constituens, p̃miserũt per se suosque hæredes vnusquisque eorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligando B. pro se suisq; hæredib. stipulanti soluere, dare ac restituere eidem, aut eius nuncio, die tali dictam pecuniæ quantitatem, quod si dicto termino non soluerit, &c. continuando secundũ formam alicuius instr̃i mutui quib. dixi supra tit. proxi. Vel sic
a simpliciter scribatur promissio fideiussoris a.

FORMA. Ego B. pure, libere & absolute promitto ex causa fideiussionis, principaliter me obligans tibi, me soluturum tibi decem, quæ mutuasti B. hinc ad pascha, renuncians beneficio nouę constitutionis de fideiussoribus, & omni alii legum auxilio, quę omnia promitto per me meosq; hæredes, &c. Insti. & C. & ff. de fideiuss. per totum. Si uero minor uendens rem seruitutem debentem debet fideiussorem dare, dic, ut s.
6 de emp. & ven. §. nunc dicendum. in prin. † Quid si venditor maior 25. annis fideiussorem præstet, ita scribes post instrumentum venditionis.

FORMA. Ad hoc P. dicti A. precibus & mandato se principalem constituens principaliter & insolidum sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligando, promisit dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti prædictã rem ab ipso A. uenditam ipsi B. & suis hæredibus ab omni homine & uniuersitate legitime defendere, actorizare & expedire, ac se facturum & curaturum omni exceptione remota, q̃ dictus A. prædictam uẽditionem, pretii solutionem, & omnia & singula supradicta a se promissa & facta p̃petuo firma, grata & ra-
b ta habebit, & tenebit, obseruabit, & adimplebit b, nec contraueniet aliqua rõne, vel causa de iure, vel de facto, sub pœna quinquaginta lib. Turo. stipulatione solẽni promissa, & restitutione dãnorum & expensarũ litis & extra, & obligatione omnium bonorum suorum, qua pœna soluta, vel non, prædicta omnia & singula firma perdurent, renuncians nouæ constitutioni de fideiussorib. beneficio fori, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni, & omni alii auxilio, ff. de fideiuss. l. 1. Multas autem fideiussorias obligationes in diuersis contractib. in hoc opere positis, po-
7 teris sub certis titulis reperire. † Quæ autem c differen-
c tia sit inter constitutorem, & fideiussorem, & mãdato-
d rem, no. ff. de consti. pec. l. 1. §. 1. d Item cui obligationi
8 fideiussor accedere possit, no. eo. tit. l. 2. † Sed nunquid in duriorem causam potest se fideiussor obligare, Dicunt quidam, quod sic, quãdo durior est causa re. Alii contra, & verius, de hoc no. ff. eo. l. Græce. §. illud com-
e mune. & l. is, qui in fin. e An autem teneatur fideiussor
9 ad vsuras, no. ff. locat. quæro. §. fideiussor. † Quid si fideiussor soluerit vsuras creditori, nunquid recuperabit eas a debitore? Videtur, quod non, cum sint indebitæ, ut extra de vsur. ca. 3. 47 dist: quoniã. & qui sciens soluit indebitũ, nõ repetit, ff. man. si procurator. §. si igno-
f rantes. extra de soln. c. fin. Dicunt quidam f, quod si iurauit se soluturum vsuras, tunc repetet a debitore, q̃a parcit eius pudori, ff. man. Quintus. in ti. j. resp. de hoc
g extra e. c. 2 g Item an ipse possit agere prius, quam soluat, vel condemnetur? dic, q̃ non, nisi in casibus, ut C.
h man. l. si pro ea. ff. eo. l. Lucius h. Potest etiã fideiussor opponere exceptionẽ cessionis, etiam post sententiã, supra de excep. §. dicto. vers. in hoc tamen. & uide su-
10 pra de conclus. uer. postremo. & sequ. † Quid si creditor accepit fideiussorem & pignus, nũquid poterit cõuenire fideiussorem, dic, quod sic, ff. eod. l. inter eos, §. cre-
i tor i. Dicunt tamen quidam, illud hodie correctum p Autheu. C. eod. præsente. & in Auth. eod. tit. §. si vero non ualuerit, sed supplent ibi, cõmode. & ibi de hoc, & uide super hoc tit. quod no. supra de empt. & uen. ĩ
11 prima forma sup uerbo, fideiussoris præstatione. † Sed pone, egi contra T. actione legis Aquilię, quæ crescit per inficiationem, dedisti fideiussorem, quæritur, an ille teneatur ad duplum? Accur. not. ff. qui satisd. cog. l.
k q̃ non k, per l. ff. de petit. hære. item veniunt. §. cum p̃diximus. de fideius. l. fi. ff. de in litem iur. l. 1. ff. ad munici. lib. §. pe. Sed Pil. contra, per l. ff. de fideius. si q̃s pro eo. § si nummos. ff. ut leg. no. caue. l. 1. §. pen. ff. quorũ
12 leg. l. fi. & hoc videtur verius. † Sed pone, T. vulneratus a P. illud curiæ denũciauit, P. citatus hoc negauit, & fideiussorem dedit, demum T. obiit, & ideo P. non comparuit, propter quod iudex eum habuit pro confesso, secundum legem municipalem condemnauit in mille lib. pro vulnere, & pro morte, hęc condemnatio petitur a fideiussore, ille uero dicit, quod tantũ pro vulnere fideiussit; quæritur, quid iuris? Et uidetur, quod non teneatur soluere, nã fideiussit pro vulnere. & sic pro certa re. unde pro alia non tenetur, ff. de eo, quod certo loco cẽtum Capuę ff. de fideiussor. l. fideiussor. §. 1. ff. qui satisd. cog. l. 2. §. fi. Nec enim in pęnalib. &c. ff. ad municip. libertus. §. fin. & argu. in præ. §. item cũ prędiximus. Argum. contra, q̃ teneatur, si ex eo vulnere obiit, occisus enim videtur, qui est lethaliter vulne-
13 ratus, ff. ad l. Aquil. huic. §. 1. & l. ita vulneratus. † quia quæ in continenti fiunt, inesse videntur, argumẽ. extr. de elect. officii. & no. ff. de test. mil. l. pe. & ad hoc facit ff. de fideius. si quis pro eo, §. 2. & ff. quorum leg. l. fi. & extra

ADDITIONES.

a Fideiussoris. *Secundum Mart. de Fano, membro 10.*

b Et adimplebit. *Hęc plus ponit Rolan. parte 2. forma 5. s. quod non dicet, uel opponet se obligatum pro minore, certificatus & sciens eum esse minorem.*

c Quę autem. *Hic incipit prosequi uerba Alb. Gal. eo. eo. ti. quæ quasi ad literam durant usq; ad fi. §. & præmitti poterat, an supplicium rei non uenientis infligatur fideiussori. de quo habetur 23. quæst. 5. cum homo. & pulchre adaptatur illud Valerij li. 4. c. pe. quod scripsi de elect. innotuit. super gl.*

d §. 1. *Excusari posset, si diceret §. cum, qui. & §. seq. sed remittere debuit ff. & C. eo. ti. de fideius. super rubricas, & apertius ff. man. si uero non remunerandi. §. si post creditam. & per Host. in summa huius in principio.*

e Is, qui in fin. *Extra de iureiur. & si Christus super 5. gl. cũ sua remissione. An uero cum restituitur minor, restituatur eius fideiusso, distingue, ut dicit, in causa, ff. de mino. uersi. de muliere. An oblige tur fideiubendo, plene per Hostien. in summa huius tit. §. 3. uersic. mulier. & seq.*

f Dicunt quidam. *Scilicet Alber.*

g c. 2. *Distingue, ut plene scripsi in quæstione, quam disputaui & locaui super regula, damnum. de re iu. libro sexto.*

h Lucius. *Non debuit omitti decre. ult. eo. ti. & de his casib. ad libellos remittam infra §. ultimo.*

i §. creditor. *Vide l. 2. C. eod. ti. & quod ibi nota. qui satisd. coga.*

K l. 2. quod non. *In l. 3. que continuat, quæ est gl. & lo quitur de eo, q fideiussit de iudicio sisti, & quando creuit per inficiati[...]e.*

e extra de cler.percuss.cap.2.& verius a est.Secus tamē,
si vulnus non fuit lethale,ut ff.ad legem Aquil.qui oc
b cidit.§.fi.b †Quid si fideiussor intercessit ꝑ promisso-
14 re iudicio sisti,nūquid lata sentētia tenetur? dic,quod
c non,ff.eo.l.1.c †Qualiter ergo consuletur actori? Dic,
15 quod reus satisdabit de soluendo id, in quo condem
natur,ut ff.de iudic.si debitori.Inst.de offic. iud.De fi
deiussore,qui promittit aliquē iudicio sisti,uide ff.de
satisda.l.2.Item quęre circa hoc,ut sup. de dolo & cō
16 tuma.§.restat.uersic.porro.& sequen.†Hoc etiam no
ta,quod exceptiones reo competentes,competunt &
fideiussori,nisi in casibus,quos dic,ut no ff. eodem ti.
d l.ubicunque d.†Sed nunquid iniuria facta fideiussori
17 nocet debitori,Quidam dicunt,quod sic,alii contra &
uerius,de hoc nota.ff.eodem,lege exceptiones.in fin.
18 †Quid si fideiussor omisit exceptionem perpetuam,
& peremptoriam,nunquid potest conuenire debito-
rem?de hoc notatur ff.mandat.si fideiussor.,§. quædā
e e.†Illud autem quæritur,ecce debitor promisit solue
19 re certa die dato fideiussore,post hoc creditor illū ter
minū prorogauit,quæritur , an fideiussor amplius te-
teneatur? Dic,quod non,nisi ipse consenserit,ut ff.de
arbit.l.Labeo. ff.locat.item quęritur.§ qui impleto.C.
loca.& con.duc.si eum Hermes.& nota ſm Gosfr.ext.
f codē,in cap.constitutus f.Sed uidetur,ꝙ solum pro tē
pore præterito,& non pro futuro teneat̄,vt ff.manda.
l.q mutuam.§.nō ideo & not.in præalle.l.si cum Her
mes.& uide ff.de præt.stipula.l.pen.Alii dicunt,quod
si solutio collata est in diem , tunc adhuc tenetur fi-
deiussor,secus si obligatio.Vel dic,ꝙ si debitor ex no
uo cōtractu factus est debitor, & pristina obligatio re
mansit,tunc tenet̄ fideiussor de ꝑterito,si vero eandē
g obligationem ꝓrogauit,tunc exæquatus est g,ff.de pl.
20 stipul.l.pen.vbi de hoc.†Quid si tibi obtuli debitum,
& cōsignaui,& deposui,& ita videtur obligatio subla
ta:nunqd fideiussor amodo poterit cōueniri,si reacci
pio pecuniā?Respon.non sum debitor prima actione,
21 C.de vsur.l.acceptam. secundū R. †Quid si fideius-
sor denunciauit creditori,ne numeret pecuniam debi
tori,nunqd,si postea numerauit. obstabit exceptio?
Respond.non,si obligatus erat ad numerandum,alio
quin sic,de hoc ff.codē,si fideiussor creditori.& ff. de
h constit.pec.utrum h.†Quid si fideiussor prius quam fi
22 deiuberet,dixit se nolle teneri,si contingeret eum fi-
deiubere,& creditor consensit,nunquid tenebitur, si
postmodum fideiussit?Pileus dixit,quod non,nisi di-
xerit,non obstante eo,quod dictum fuit,ff.de lega.1.si
cui.& l.si mihi & tibi.§.interdum.ff.de lega.1.si qs. in
i principio i.†Item pone, A.fideiussit pro B.in decem,
23 demum B.obiit,& A.sibi hæredē instituit,qui hæres
inuentariū fecit,nunc A.conuenitur, quia hæreditas
non est soluendo,ipse vero dicit, obligationem fide-
iussoriam fuisse solutā per aditionem hæreditatis,vt
ff.eodem,generaliter.& obligatio semel extincta,&c.
ff.de solut.qui res.§.aream.de consecrat.distinc.5.quæ
ris.versus.princip.versicu.non potest.Argumen. con-
tra,quod teneatur.nam beneficium inuentarii facien
di in aliorum non porrigitur iniuriam, C.de emanci.
nec auth.de lega.& sen.con.quod fauore. Sed dic,ꝙ
tenetur,quia non debet creditori obesse, quia sibi di-
ligenter prospexit.ff.de separat.debitor. in fin. secun-
24 dum.Albe.Gal.†Pone,cum deberes mihi decem,de
disti mihi fideiussorem,& obligasti bona tua.post hoc
datus fuit mihi fundus in solutum a iudice, qui a me
est euictus,tu non es soluendo,nunquid habeo recur
sum contra fideiussorem,Videtur,quod non. quia ex-
tincta est obligatio principalis per dationem in solu-
tum,ff.de pigno.act.eleganter.& in prædi.§.aream.&
in prædic.versiculo.non potest.& C. de sentent.& in-
ter.liberam. C.de euictio. si prædium. Sed uidetur,
K quod restituatur utilis cōtra fideiussorem k,ff.de iure
fisci.

ADDITIONES.

a *Verius.* *Secundū Alber.Gal.idem Guido de Suz.in præ.l.cum de sui natura actio sit pœnalis ante & retro.*

b *§.fi.* *Secundū Albe.Gal.cuius ad literā e.ti fuit iste ver. & ad hunc finē addit ff. quorum leg.l.fi.ad mām facit supra de accusatore,post prin.ver.sed pone.Ia.de Bel.disputauit hanc q̄ōnem de accusato.quā ponit in solutione contrariorū C.de fidei. Exprimit tamen fideiussores sub certa pœna promisisse, ꝙ illud ꝑsentarent,& distinguit.an in accusatione ante fideiussorē facta fuisset mentio de uulnere mortifero,necne,& facit qd dixi super rubrica de inquisitione,& an sit,qui prosequat̄ cām homicidii,uel non,ibi uide,ubi in casu,quo tenetur,tractat,qūo exigatur,et dicam infr.in fi ti.*

c *L.1.* *Facit.n.quod promisit,ut ibi,& no.de iniur. & damno dato,c.uno,li.6.in 2.glo.*

d *Vbicunque.* *An laicus fideiussor clerici possit coram iudice laico conuentri,uide sup.de comp.iud.addit.§.1.uers.22.in fi.*

e *§.Quedam.* *Si omittit exceptionem cōtra procuratorē,uide supra de procu.§.rōne aūt formæ,uersi. item nota, quod fideiussori.& quod ibi not.*

f *Constitutus.* *Vt ibi scripsi post.prin.& de appel.præterea. 2. super uers.Sēpronio.& hic & ibi scripta iuuantur per q̄ōnē hic olim disputatā per Lamb.de Ramp.de fideius.custodum castrī deputatorū ꝑ trib. mensib.ad custodiā,qui postea manētes in castro illud deseruerunt.terminauit fideiussores non teneri principaliter,per leges hic allega si cū Hermes.C.locati,et ff.eo.item quæritur,§.q̄ impleto.allega.ēt ff.de pactis, l.fi. inducens gloss. ibi notantem libertatem semel cōpetentem esse perpetuā,nisi liberatus uellet iterū obligeri,qđ coaduuat per Auth.de dignita. §.illud et per regulā,id,quod nostrum.ff.de reg.iur.item inducit ff.de iure dot.l.stipulatio.& solut.matrim.insulā,§.fi. Itē inducitur l.nouatione.C.eo.ti.de fideius.q̄ uult,ꝙ si fiat nouatio, fideiussores primi contractus liberantur,si in sequenti se non obligauerint. Ad contraria respondet,primo ad l.illud,in prin.ff.qđ met. cā,quod ibi non potuit dici liberatio, ubi prætor pollicetur se in integrum restiturum,ff.de in integ.resti.l.nemo. Ad l.si unū §.pactus,ff.de pact.respondet,quod ibi fideiussor consenserat ultimo pacto petendo. Nec obst.si dies expressa in obligatione custodū.non fuerit repetita in obligatione fideiussorum , cū in hoc accessorio intelligatur repetita,facit ff.de uerb.oblig.l. Titia.§. idē r̄ndit,et de pactis,idē quia,in fi.ff.de dā.infe.si finita,ī prin. ibi,in quē aliqn̄ caueri ēt solet. Itē nolunt iura plus esse in obligatione fideiussoris,q̄ principalis,Inst.de fideius §. fideiussores. Sed ēt in tp̄e est plus & minus,ut in d.§.in fi.& ext.de plus petit c.uno.hoc certū est,ꝙ in plus non obligaretur.& qđ plus est si uera esset opinio,ꝙ obligans se in duriorē cām in nullo teneatur,de quo tactum est supr.uersi.nunquid.eo.fortius iuuarētur fideiussores,si per non repetitionem temporis dicerentur se in tēpus amplius obligasse.Gui.de Suza.in q̄ōnibus statutorum idē tenet,& per easdem leges mihi sub litera C.de aliis eius q̄ōnibus dicam in fine.*

ADDE,quæ ad hanc addit.ut per Alex.l.1. ff.de in litem iuran.post Barto.quo ad uer.Spe.uide Bal.consi.386.2.li. ubi ponit,an per arbitramentū principalis sint liberati fideiussores,et an illis noceat reseruatio,q̄ facit creditor , cū compromittit de habendo regressum contra fideiussores.

g *Exæquatus est.* *Respectu legis,quā alleg.sonat,ut exemptus, Alb.Gal.dixit,exemptione tutus est.*

h *Vtrum.* *Q̄ō fuit Pilei 31.satis prolixa,ī qua distinguit, an habuerit fideiussor istam cām nunciandi,ut quia debitor factus est post fideiussionem non soluendo.& tunc sibi subuenitur,ff.mād. si hominem.alias non,& ad l.pen.ff.de procur.multipliciter respondet.*

i *Si quis in principio.* *quæstio Pilei est 25.*

K *Contra fideiussorem.* *Non puto Ia.de Bu.sensisse contrariū in quæstione,quæ incipit,debitor conuentus,ubi in terminis tenuit creditorem agere non posse pristina actione , quia sn̄ia tenuit,licet non præiudicauerit domino,all.ad.principal.l.si ꝑd. proxime alle.& eo.ti.si ob cām.ff.de euict.si plus,§.1.Item ꝙ dicit esse rem alienā,non uitiat,contractum,licet domino nil præiudicet,ff.de contrahe.emp.rem alienam,sic ergo de sententia.*

etiam ad vsucapionem est necessarius titulus, vel quod habeatur loco tituli, se I re aliena adiudicata, dixit lex vsucapionem procedere, ergo sententia & adiudicatio tenuit, licet domino praeiudicet, alleg. l. pratorie, ff. de dam. infec. & quod ibi no. & ff. si ex nox. cau. ag. l. 2. per hæc verba non puto, quod deneget vtilem.

fisci, Titius, ff. ad Treb. debitor, ff. sol. si creditor, & l. q
a res, in prin. a Item quære hic, ut inf. de obl. §. 1. uers. illud
b etiam quæritur b.

ADDITIONES.

a l. qui res in prin. *Alb. Gal. hoc tit. in fi. ff. de leg. 1. non quocunque, & ff. de excep. rei iu l. l. pen. §. Latinus.*

b Vers. illud etiam queritur. *2. extarent qões Guid. de Suz. in qõne statutorum sub litera, an si debitor non soluens debitum ex forma statuti, condẽnatus fuit in duplum, & si deiussor si simplũ & duplum soluit, an totũ repetat? Et tenet, quod sic, per l. si mãdato meo. §. fideiussor, ff. mand. Item sub litera E, an fideiussor, q promisit repræsentare aliquem officialem, quoties vocaretur, & Potestas bãniuit officialem, quia vocatus non comparuit, possit condemnari, quia illũ non repræsentat? Et tenet, quod nõ, nisi prius ante bannum fideiussorem requisiuerit, ut illum repræsentaret, quia tunc põt, ff. qui satisd. cog. si decesserit, si quis cau. sed & si quis, in prin. Abbreuiata ẽt est ibi sub litera S, qõ do. Thomæ de Piperata, quæ incipit, statutum est in ciuitate Bonon. cuius narratio longa est de statuto, quod vult delatum de crĩe, cuius pœna sit pecuniaria, vel xari, datis fideiussorib. qui promittant illum repræsentare, vel condemnationem soluere, & alter securitatẽ exigi vetat statutum. datur demum arbitriũ potestati super maleficijs: Titius commisit tale maleficium, de quo accusatus cõparuit, promisit stare mandatis Potestatis se repræsentare, & condemnationem soluere, & fideiussores dedit, qui obligauerunt se in omnem causam, qui postea illum condemnatum præsentarũt; Potestas vult, quod condemnationem soluant, tenuit, quod non tenentur, quia præsentando satisfecerunt statuto, cuius verbis est standum, ff. de exercit. l. 1. §. igitur, & §. si is, qui nauem. Et arbitriũ super maleficijs non lædit ius fideiussorum obligatorum ex contractu, Inst. de ver. obl. § in hac, & cum talia arbitria sint odiosa, restringenda sunt, ff. de legib. quod vero, utrobiq; quære. Latius habetur in simili consilium Dy. & est 18. de illo, qui fideiussit cõi pro aliquo sub certa pœna, mille librarũ, ille commisit id, propter quod condemnatus est in trib. millib. fideiussor non tenebitur ultra mille, quia non in plus se obligauit, ff. qui satisd. cog. l. 1. §. fi. ff. de fideiuss. fideiussores, §. pro Aurelio, & l. fideiussores, & in partem not. ff. de loc. l. quæro. Item fideiussores obligantur stipulatione tantum. ff. de uerborum. oblig. l. 1. §. verbis, C. de fideiu. blanditus, & no. ff. mand. si uero non remunerandi, §. post creditam. Effectus aũt stipulationis nunquam extenditur ultra uerba, ff. de dam. infec. damni, §. si is, qui, & de ver. obl. l. quicquid. vbi aũt de condemnationib. soluendis nil fuit dictum, plusquam absurdum est dicere, quod stipulationes extendantur ad illas, nec earum verba sunt extendenda, quæ ẽt si generalissima sunt, restringuntur ad id, quod est actum, C. de contrahen. emp. l. in lege, & ff. de pig. fideiussor, §. Lucius. Item quod pactũ liberatorum fauorabilius esse dẽt, quam obligatorium, probant duæ leges coniunctæ, ff. de pactis, si unus, §. pactus, & de sol. Stichum. §. naturalis. vbi not. in l. Aristianus. Sed primum non extenditur ad ea, de quib. nõ apparet actum, ff. de pactis, l. tres fratres, de transact. cum Aquiliana. ergo multominus obligatorium. Itẽ uñ casus, ff. ad munic. libertus, § fi. C. de peric. eorũ, qui pro mag. l. inter unica, lib. 11.*

SVMMARIVM.

De conseruatione indemnitatis. Rub.

1 *Forma promissionis, seu obligationis, a qua quis indemnis promittitur conseruari, duplex esse potest.*

2 *Instrumentum qualiter confici debeat, vbi fit promissio de cõseruatione idemnitatis ei, qui non precibus & mandato, sed ut principalis se cum principali obligauit.*

2. §. Sequitur videre de conseruationib. indẽnitatis, quę eum causent vt plurimum ex oligationib. ideo quia varijs & diuersis modis se quis pro altero obligat, promissione de conseruatione indemnitatis varias & diuersas habent formas, vnde sedulo animaduertẽda est promissio et obligatio, vel qua qs indemnis promittitur cõseruari & exempli gratia, promissionũ ipsarum hic duas formas
1 supponamus. † Si igitur aliquis se alterius percibus & mandato in instrumento obligauit, super conseruatione indemnitatis sic instrumentum conficitur.

a FORMA. a Quoniam A. indebito & ad debitum centum librarũ percibus & mandato B. & cum ipso se Titio principaliter & in solidum obligauit, ut patet in instrõ scripto manu mei subscripti notarii, & eadẽ pecuniæ quantitas, prout ipso B. confessus & contentus fuit tota ad se, & nihil ad ipsum A. peruenerit. idem B. promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, uel facti, se obligando dicto A. pro se suisque hæredibus stipulãti se liberaturum eum & eius hæredes, & bona ab ipsa fideiussione, & obligatione, promissione & debito ad terminum, & in termino in dicto instrumẽto cõtento, scilicet hinc ad sex menses, se facturum & curaturum, quod ipse A. dicti debiti occasione nullum damnũ incurret, nullaque sibi lis, vel molestia inferretur, quodque ipsum, eiusque hæredes & bona cõseruabit ab obligatione & fideiussione, & hmõi, & ab oĩbus & singulis in dicto instrumento contentis penitus sine damno sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidum promissa, qua pęna soluta, vel non rata maneant omnia & singula supra & infra scripta, obligãs se nihilominus dicto A. solenni stipulatione, & pmittens, si prędicto termino eum non liberauerit, vt dictũ est, & omnia & singula supra scripta nõ obseruauerit se liberaturum eum, & pdicta omnia et singula obseruaturum, et nihilominus pęnã prædictam soluturum vbicunque locorum & fori ipse A. petierit ab eodem. Item reficere et restituere sibi omnia & singula dãna et expẽsas, ac interesse litis et extra, et super hoc credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alia quauis probatione. Insuper promisit præceptum talis iudicis recipere & adimplere, nec ab eo appellare de pręmissis obseruãdis & adimplẽdis intra tertiũ diem, postq̃ ei denũciatum fuerit, sub pęna quinquaginta lib. Tur. stipulatione promissa, qua soluta, vel non. prędicta omnia & singula firma perdurẽt, pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis & adimplẽdis obligauit eidẽ omnia bona sua, quæ precario iure se eius nomine cõstituit possidere, vsque ad integram obseruationem omnium prędictorũ, renuncians fori priuilegio, exceptioni doli, cõdictioni sine causa, in factum actioni, et omni alii auxilio, Accedat ad hoc ff. ad Velleia. l. vir. et vxo. §. fi. & ff. de in rem verso, si pro pat. §. fi. ff. de cõdic. indebiti. causa, ff. mãd. Lucius, ff. de fideius. l. fideiussor pro vendi. & l. fideiussor, qui minor. extra eodem, cap. fin.
2 † Si autem fit promissio de conseruatione indemnitatis ei, qui non precibus & mandato, sed vt principalis se cum prĩcipali obligauit, licet sit in ueritate fideiussor, sic instrumentum conficietur.

FORMA. A. fuit cõfessus & contentus, quod promissio & obligatio, quam ipse & B. fecerunt C. in debito & occasione debiti centum lib. Tur. promissarũ ab eis ambobus ipsi C. ex cã mutui, vt patet in instrumento scripto manu mei notarii subscripti, p se solo A. facta fuit, & ipsum debitũ pro se solo contractũ, quodque tota ipsa pecuniæ quãtitas ad eum peruenit, & nihil ad B. prædictum, & quod ipse B. ex causa fideiussionis

ADDITIONES.

a FORMA. *Roland. et est pen. 3. partis, sequens autem est ultima iuxta actionẽ mandati, sup. contrarium, ff. mandati, qui mutuam, §. 1. et l. qui fidem et l. si mandato. §. si fideius. C. eo. si cum ex causa. & l. si fideiussores, et l. post.*

sentando reũ, sed ipso reo fit, uide sup. de dolo & cõtu mel. §. sequitur, an ille. Bal. An in fideiussore, uel quasi, iudicii uel cõtractus, requiratur cã, quare debeatur, uide Gul. supra de dolo & cõtu. §. in fideiussore. Bal. ad materiã huius rub. uide sup. in prin. huius operis tit. 1. §. si petitur. Et qualiter in coniunctis personis sufficit fideiussor, etiam si non possideat immobilia, secus in aliis amicis, uide supra de accusa. §. sed si statutum. in fi. uersicu. sed exigitur. Quod fideiubens pro clerico conueniatur coram iudice seculari, uide supra de cõpe. iudi. §. 1. uer. laicus fideiubens. Quod eodem libello possit conueniri reus & fideiussor, sup. de li. conte. §. 2. pro materia uide supra de app e. §. quidam.

a De obligationibus & solutionibus [a]. Rub.

ADDITIO.

a *AVCTOR hic fecit rubricam unam s. de duabus, in tribus. n. legum uoluminibus, s. Digestorum, Codicis & institutionũ, istę rubricę sunt diuisę. Item in ipso lib. 3. Institutionum in gñali ti. de obligationib. fit multiplex personarum diuisio, quarum prosecutio partem occupat libri quarti. Nos uero habemus de pignorib. rubricam, & de solutionib. & obligationib. sub quo nom. ne non habemus qõnem Ioa. de Deo, contra quam agit creditor habens bona Titij obligata, si ille facto testõ, & filia instituta, fiat conuersus ecclesię secularis, uide de priuileg. per exceptionẽ. & nota. super uerb. conuersi. lib. 6. Antiquam qõnem Pilei 45. hic propono de illo, qui mutuauit uerisimiliter consumpturo, puta in aleę, uel taxillorum ludo, sed ille meliori consilio usus in utilẽ cãm expendit, quęrebat, an repetere possit, uidetur, quod sic, facit regula, locupletari. in 6. concor. Soluat ergo factus locupletior, ff. de nego. gest. si pupillus. & de trib. l. 3. Item contractus reconciliatur, & conualescunt C. de nupt. & si contra. ff. si cert. pet. l. rogasti. in fi. & l. sequeo. de fideius. si quis pro eo. & satis est non esse consumptum, licet uoluntas affuerit, ff. de usuris, si quis uxori. §. si quis de & §. neque. & ff. rerum amo. l. pe. Refert, quod his motiuis Bal. indulgeret creditori, ipse distinguit, an expressę fuerit cã mutui ad ludum, ut tunc non agat, an non, & tũc agat, & sic expressa nocent, ff. de pac. si unus. §. illud. & cogitatio nõ reportat poenam, ff. de poenis, cogitationis. Sed continuetur huic, quod quęrit Alb. Gal. in l. solent. §. 1. ff. de alear. de tali, qui mutuauit in ludo perditionis, sed debitor postea ex internallo promisit, uel de soluendo pręceptum iudicis sponte recepit, quod non teneatur, uidetur, quod promissio, uel pręceptum facta fuerit de eo, quod lex prohibet, C. de relig. & sum. fun. alearum ludus. ergo stipulatio non tenet, ff. de uerborum obligat l. generaliter. maxime cum solutum repeti possit, eodem li. l. fi. Contrarium ei placet, quia sublata est prima cã turpitudinis, ergo ualet. de condi. ob. turp. ca. l. pe. C. quod metus cã, l. secunda. Est alia qõ Pilei 15. talis, A. bona fide possidens rem alienam, pignorauit eam B. suo creditori, a quo C. uerus dominus uendicauit rem, & succubuit, demum A. contra B. egit pignoratitia, & restituta est sibi res, itẽ C. agit contra A. qui A. per exceptionem rei iudicatę cum B. suo creditore se tueri quęrit, an possit, quod non possit, uidetur, quia regula, res inter alios acta, uel iudicata. & c. omnes casus comprehendit, qui non inueniuntur excepti, de quibus iste non est, allega. C. de dona. l. data inducit l. si a te. §. fina. de exceptio. rei iudi. ubi exceptio rei iudicatę non reddit ad auctorem. item ff. de bonis auctor. iud. possid. cum unus. in qõ. de illo, qui se obligauit se obligatorum ad dandum mihi decem, tenet. Albe. Gal. extra opus per l. ob eam. ff. de pręscrip. uerb. quod sine alia obligatione mihi ad illa tenetur, ut euitetur circuitus, ff. de condi. indebi. l. dominus testamento. ubi concor. in fin. ulti. gloss. & in clemen. de rescrip. auditor. Item cum debitor rem mihi obligatam sine meo consensu obligauit secundo, & demum de meo consensu obligauit cuidam tertio, gl. in l. Paulus respondit, quę alias est §. sub l. Lucius ff. quib. modis pig. uel hyp. sol. & dicit ius mei pignoris solutum quo ad tertium, sed non quo ad secundum. audiui dominũ meum dicentem sed in scriptis eius non habeo, quod ẽm id erimus in circulo, qa secũdus aduocabit a tertio, & tertius a primo, & primus a secundo: propter quod uidebatur melius dici in totũ & quo ad quẽlibet, ius pignoris, qđ ipse primus hẽbat, esse solutũ. Inueni Homobon. Crem. idẽ tenuisse, & probat per textũ ipsius legis, qui dicit, quod secundi, uel medij creditoris cã melior est effecta, si primus ab eo aduocare posset, ut prius nõ est dare ꝙ esset melior. Dicit ergo, ꝙ si solutũ est pignus, cum creditor cõsentit rem uendi, donari, uel in dotem dari, ut in dicta l. Lucius, sic ẽt qñ consentit pignorari, solutum sit quo ad oẽm conditionẽ. Non obstat l. iubemus. C. ad Velle. ubi speciale est in muliere, ut sicut ubi intercedenti consulitur per Velleianum, sic & renunciãti consulitur, sed non in totum, sed in hoc, ut renunciatio consensus, & obligatio restringantur ad eas personas, res & contractus, pro quib. facta sunt pdicta, ut aperte ibi dicit tex. Disputauit ẽt Bertolucius de Pratis qõnem, quę incipit, statutum fuit si per statutũ ciues arctantur ad describenda bona immobilia & credita, & absoluit statutum debitorem, cuius debitum non fuerit a creditore descriptum, si A. creditor B. hẽbat obligationem, per q̃ sibi erant ẽt nomina obligata, ipse uero B. erat creditum nõ descripsit, propter qđ C. absolutus est ab ipso quęritur, an ẽt quo ad illum A. intelligatur absolutus? Ad negatiuam inducuntur regula non debet alteri. in fi. & non debet aliquis, lib. 6. & quod poenę restringuntur ad suos auctores, C. de poenis. scimus, facit ff. de doli exceptio. apud Celsum, §. de auctoris, nec est nouum prĩcipali sublato accessorium remanere, de quo no. in regula. accessorium, lib. 6. & aliquid tenere quo ad unum, & non quo ad aliũ C. communia de manu. l. prima, de senat. emancipatum, in fi. ad idem ff. de fideiusso. l. Vranius. ad fin. ubi factum creditoris actionem alij competentem non tollit, & debitor contrahendo, ut nõ facit deteriorem conditionem creditoris, C. de pigno. l. debitorẽ, ita nec delinquendo, uel omittendo. quę paria sunt, ff. de iud. omnem, & hoc tenuit rationibus prędictis. Vides autem, quod tunc expedit de hoc quęrere, quando immobilia illius B. non sufficiat ad creditum illius A. Sed nunquid pro rebus obligatis debitori suo potest quis agere hypothecaria? Vber. super l. 1, C. de remissio. pig. tenet, quod non allega. ff. de lega. 3. l. seruos autem, in fine, primo respon. ubi dicitur, quod creditor legando bona sua, uel seruos suos, non uidetur legasse pignoratos, & secus in debitore, ut ibi, nomen uero, uel id, quod habetur in pignore, generaliter & specialiter obligari potest, C. quę res pigno. obliga. possi. l. nomen. Monet ergo aduocatos, quod sibi caueant in formandis libellis, ne dicant, res debitoris sibi per hypothecariã obligatas, sed agant respectu iuris sibi generaliter & specialiter obligat. a debitore suo, ex quo res alias petunt per hypothecariam, cum agunt personali, uide supra de pignor. uer. sed pone. R. Proposito congruit qõ. Thomę de Piperata innouata per Mansinum, de uenditore domus decepto ultra dimidiam iusti pretij, cui agenti & uincenti emptor domum restituit, quęrebat, an duret obligatio, quam emptor interim fecerat de illa domo? Et tenuit utiq;, quod durat, ratio, quia domus empta & tradita fuit in dñio emptoris, si uenditor erat dominus, C. de pac. traditionib. ff. de acq. rerum dom. l. traditio. uel si non erat dominus, parabatur cã usucapiendi. & interim Publiciana, ff. de dam. infect. l. pretoris. de Publiciana, l. 3. §. ait pretor. Valuit ergo obligatio, ff. de pig. & quę non cum, §. quod dicitur, & l. si ab eo. item bene facit ff. de ędil. bonem, §. pignus, & quib. modis pignus, uel hyp. sol. si debitor. Item domus restitutio fuit alienatio, quę cum sua cã transiuit. ff. de contrah. emp. l. alienatio. facit ff. de re. iur. l. nemo plus Item cum emptor teneretur actione personali ad alterum duorum, ergo alienare non prohibeatur, uel obligare, ff. de uerb. obl. si seruum, §. idemque, poterat. n. pretium supplere, C. de rei uẽd. l. 2. creditoribus ergo emptoris prąiudicare non debet ex ipsius facto, qui noluit pretium supplere ff. de reg. iur. l. non debet alteri. & l. id, quod nostrum. Item alias per modum daretur uia debitorib. malignandi contra suos creditores, quod non debet concedi, ff. de re. uend. in fundo. & ff. nauf. cau. stab. l. 1. §. 1.*

Ad secundã partem rubricę, s. de solutionib. pręmittã remissionẽ de casu, an audiatur uolens solutionem probare is, qui negauerat numeratã, & fuit conuictus de mendacio, uide sup. de excep. §. uiso. uer. sed quid si debitor remissionem. De instro debiti penes debitorem reperto cancellato, uel non, an id probet solutionem, uide sup. de instru. §. postquam, ad fi. uersic. porro, cum

suis

suis remissionib. Ad qōnes ipsas ueniens, propono qōnē. 13. Pilet, coniunctis duab. dñi mei legib. Promisi & iuraui Titio centum, quæ mihi mutuauit soluere A procuratori suo Romæ, quo pgens pcuratorē suum reperi grauiter infirmum, obtuli pecuniā, pp infirmitatem & perditionis timorē recipere nolebat, sed deuictus īstātia recepit, parū post mortuꝰ est, & pecunia pdita. Titius a me illā repetit, querit, q l iuris. Pro ipso inducuntur, nō congruo tpe facta solutio, ff. locati, item querit. §. 1. solute pecuniæ imminens perditio, ff. ma. si uero, §. adolescens, mandati & iuramenti tacite intellecta conditio, ff. e. ti. cū quis. status procuratoris uariatio, ff. de test. tut. l. 4. in fi. & de admin. tut. 3. §. quis. & uiolenta pſumptio doli, uel culpa, ff. de reiuen. l. qui petitorio. Pro me inducuntur, uero procuratori facta solutio. q̄ iuris fictio uel facta censetur dño, ff. eo. l. uot. & l. solā, religionis diuinę timēda transgressio, ff. ad l. Aq. l. si qs fumo. & de of. presi. l. illud, casuum ad creditorem pertinentium neglecta prouisio, ff. loc. si qs domum, solutionis promissæ reclamans bonę fidei rō, ff. de reguli iuris, bona fides. quod facti est facta solutio. ff. de cur. furio, l. cōs. corporis non officiens ægritudo, C. de trans. l. sanum, ubi ualet trāsactio cum infirmo corpore & mente sane. Soluit, me absoluendum, quia solui, cui debui pecuniā per l. uero procuratori, ff. eod. Qōnem dñi mei de illo. qui soluit uero pcuratori, sed reuocato, & distinctionem ipsius scripsi de rescrip. ex parte decani. sup gl. uer. 1. Sed fuit etiā alia qō de debitore, qui soluit nō pcuratori, q bona fide iusto errore ductus est ex falsa persuasione ostēdentis sibi qddam instrūm falsum, pcuratorem putabat, & pecuniā perdidit, & incipit qō. Ergo uerus debitor, quærebat, cuius periculo perierit. creditoris, uel procuratoris? Cont. debitorem all. ꝙ non non sit liberatus, deficit. n. mandatum. Item ratihabitio. nec in eum casus peremptionis, C. si cer. pet. l. incendium Pro procuratore allegat, ꝙ tenebatur species, s. certum corpus nummorum futurorum per debitorem, illis ergo peremptis liberatus est, ff. ff. de uerb. oblig. l. si ex legati causa. & l. sed & si certos. Item bona fide recepit pecuniam, quam bona fide recipiens etiam indebitum non tenetur ultra quātm locupletior factus sit, ff. de cond. indeb. si non sortem, §. libertus. Resp. dici posse, quod de rigore is, cui soluta pecunia a debitore, habeat actionem de dolo, uel in factum contra illum, qui falsò persuasit sibi, quod erat procurator, q̄ cedendo debitori, qui soluit, liberatus sit, ff. de eo; per quem factum est, l. 1. ff. de procurato. quod debetur, uel quod dicit æquius iste procurator recipiendo pecuniam a debitore, possit negotium creditoris & utiliter, unde cogitur creditor habere ratū, & lex habet pro habito ratu, licet pecunia postea fuerit perdita, sufficit. n. utiliter inchoatum esse, ff. de neg gest. Pomponius. & l. sed an ultro, & sic est debitor liberatus. & procurator iste, si hēt pecuniam, tenetur eam soluere creditori per actionem negotiorum gestorum, sed quia perdita est, & ad eam non tenetur, ut dictum est, cedet creditori actionem de dolo, uel in factum, & eam cedendo liberabitur, ut dictum est, s̄m eum. Est & alia qō eiusdem sic ad literam, Pone, duo sunt ab aliquo stipulati in solidum creditores, & uni est totum solutum, quæritur, an alter possit petere partem eius, quod solutum est? Arguit, quod sic, qr hoc in reis debendi quorū uno soluente totum, ceditur sibi actio in partē, ff. de adm. tut. si plures, & ēt actione non cessa, agit in partem ille, qui soluit, C. de duob. reis, l. 1. Si hoc in reis debendi, ergo & in reis credēdi. Et sic totū exigens, partim suū, partim alteriꝰ negotiū gessisse dicatr, & sic teneatur aut mandati, quasi tacitum mandatum interuenisse dicatr de acqrēdo, uel negotiorum gestorum, quasi alterius negotiū gesserit. Itē una est summa debita et una obligatio, ut ff. de duo. reis, l. 3. in fi. & cōis. ff. e. ti. qui hōiem §. 1. ergo ꝙ exactum est pro parte, restituendum est, sicut totū restituit, qui totum exigit ab alieno debitore, C. de neg. gest. si pecuniā, faciunt ad idem ff. de nox. si in re cōi. si certum petatur. petatur, l. si eum seruum, de his, qui deie. l. 1. in fi. cum l. seq. In cōtrarium, in substantia obligationes sunt duę, ff. e. ti. si duo. & de duob. reis. l. ea. in fi. Exigens ergo pro se uīr exigere, ff. eo. ti. l. & magis, & sine mandato pro alio non posset exigere suo nōie exactum, alter non pot ratum habere, patet in Sexto, regula, ratum. Item cōstat, quòd de iure unus potest alium preuenire, ff. de duob. reis, l. ex duob. & ff. de const. pec l. idem est, alter scire debuit se præuenire, & preueniri posse. Debet ergo exigenti prodesse diligentia, & alteri negligentia, ff. re ind. l. inter eos, & de his, quæ in frau. l. pupillus. Item unus nouare pōt, & in iudiciū deducere, & accepto ferre pōt, ac si oino solus stipulatus fuisset, ff. de don. si rem, §. si duo, facit ad prædicta, ff. com. unde quærit, ubi dr, alterum agendo lucrum sentire; item ff. de pig. l. debitor. item pro hac parte inducit ff. ad leg. Fal. in lege Falcidia. & aperte non eligit. Aliter putant aliqui, ꝙ ultra noluit tenere; & hoc placet Alb. Gal. ubi de duob. reis, & auctori sup. de restit. & cōclu. §. 1. uer. quid si uni. & Pet. de Bel. nisi sint socii, per primas rationes. Dyn. in l. qui hominem, ff. eod. superius allēg. tenet, ꝙ saltem per actionem negotiorum gestorum contribuere teneat, & idem Accur. l. si Titio, aut Seio, ff. de leg. 2. & in l. frater a fratre, ff. de cond. ind. in 1. gl. post prin. & de hoc Cy. C. de duo. reis, Auth. hoc ita, in fi. mihi ur, quòd ex uarietate causarum stipulandi ueniat, uel non ueniat interesse correi a dño causatum; cōcordari possent hæc dicta, & per hoc placet aut. Iac. de Belu. in qōne sua, de duob. reis, in 4. membro. Ex quo uidimus de solutio. facta uni ex duob. correis credendi, uideamus generaliter, an unus creditor reuocare possit, quod alteri iam solutum est; circa quod Iac. de Aret. super l. pupillus, ff. de his, quæ in frau. cred. sic distinxit: Aut creditor pōt aliunde suam consequi, aut non. Primo casu non reuocat, cum reuocatoria detur in subsidium, qd patere dixit per plures leges illius ti. ad idē, C. de pet. l. de hēditate, & l. fi. ff. de condi. indeb. de distr. pig. l. 1. Secundo casu aut creditor, cui solutū est, recepit ultra suum creditum; & tunc tenetur utili condictione indebiti, ff. de cond. l. tutor. Aut solū qd sibi debebatur, & tunc aut receptum erat obligatum priori, aut non. Primo casu si extat, reuocabitur per hypothecariā, quia ēt si sit pecunia eadē consistit hypothecaria, ff. qui pot. in pi. hab. l. idēq. in fi. & de pig. si fundus, §. in uendicat. per quem §. dicit idē, si dolo desijt possidere. Si uero pecunia bona fide consūpta esset, agitr cōdictione ex lege, uel actione in factum, ff. de iure fis. l. deferre, §. fi. & l. seq. & C. de iu. fis. l. pecuniam. & de iure delib. l. fi. §. si uero. Si uero recepta pecunia non erat obligata, aut illis debebatur ex diuersis contractib. & tunc non reuocatur, ff. de re iu. l. inter eos. Fallit, si sequens fuerit priuilegiatus, alias non. ff. qd cū eo, l. 3. & de pec. ex facto. Item si iā bona possessa sunt, reuocantr ad æqualitatē, ut eo. ff. de his, quæ in frau. cre. l. q aūt, §. sciendū. Itē si extorserit pecuniā, uel gratificatus fuerit ei debitor, ut in in ipsa l. pupillus, & ff. de bo. auct. iu. pos. l. si non expedierit, §. 1. Si uero debebātur ex eo. cōtractu, tunc aut sunt socij aut cohæredes. Primo casu oīa reuocantur ad cōionem, ff. pro soc. l. uerū. §. si cum tres. Nō obst. illo eod. titu. si Titius, quia ibi solutū fuerat alteri, non socio. Secundo casu, cū sunt hæredes, & tunc aut unus recepit partē rei hæreditariæ, & pro indiuiso, & tunc ab eo non reuocatur, ff. si pars hær. l. 1. §. 1. & de rei uend. Pomponius, §. si ex æquis. Si pro diuiso, saluu remanet actio alteri, ff. fam. ercis. l. item Labeo, in fi. nisi illi negligentia imputetur, C. depos. l. fi. Si aūt recepit debitum ex actione hæreditariā, si suā tm̄ portionē recepit, non reuocatur, ff. fa. erci. l. Lucius. Secundum hoc uides, ꝙ Iacobus non comprahendit casum qōnis sup. prox. cum unus fuit contractus duorum, nec sunt socij, nec cohæredes, & ideo cōgrua fuit ista coniunctio de solutione fienda collegio per eū, qui ad collegium recipitur, Unde quæritur, an soluens habere debeat partem solutionis illius? Guido in qōnib suis, sub litera I. dicit, ꝙ sic, alleg. ff. de le. 1. l. ab oīb. §. si Titio, & ff. de cond. & de. qui hęredi, §. fi. Contrarium seruatur, & contrarium probat ille, §. fi. per quem pbatur, ꝙ si iā hæres debet soluere hrdib. tunc ipse solutionis habet partem, si soluere debet, ut si hrēs integrā solutionem facit alijs hrdi, & in casu qōnis, quia solutionem facit non existens de collegio, ut sit de illo. Per primum modum etiam loquitur. §. si Titio. cum iam hæres soluebat. aptius āt nō obst. s̄m lect. de qua ibi in fi. 2. gl. disputauit Fran. Acc. qōnem sic propositā, Statutum est tale, ꝙ omnes condemnati pro malefcio possint redire soluendo certum quid cōi, tunc tpis quidam condemnati propter maleficium erant incarcerati, ut condemnationem soluerent, q̄ritur, an eis prosit statutum? Tenuit, ꝙ sic principaliter per leg. ff. de liber. leg. l. non solum, §. liberatio, ubi dr, q liberatio debitori legata ualet, ante q̄ debitum sit exactum. Per quod patet, ꝙ captio, uel persone detentio nō impedit legatum liberationis durāte debito. i. solutione non facta. Ad idem, quia liberatio

est

est res fauorabilis, & sic amplianda, vt in l. Arrianus. ff. de act. & obl. Item est beneficiũ, & sic largè sumendũ est, ff. de const. prin. l. beneficium. Item in dubiis interpretamur contra fiscũ, ff. de iure fis. non puto. Item carcer non est ad pęnã, sed est ad custodiam, de pęnis, quamuis. l. b. 6. non inducit ergo pęnam. Dubium quæstionis est, licet Franc. non sic aperuerit, quia detenti præsumuntur soluere. Sed de bannitis, uel fugitiuis nõ sic speratur, & ideo ab illis recipitur modicum, ab istis speratur totum. Itẽ illud verbum quæstionis Redire, notare vr̃ bannitos, vel fugitiuos: in carceratis. n. non speramus reditum. Item de condemnationibus maleficiorũ loquimur, quæ puniri publicè utile est, de sent. exc. vt famæ. & ibi conc. Et pp ista aliquibus videretur contrariũ, sed quia pia est doctoris solutio, illam tenens respondebit ad vltimum, quia illa võ condemnatis oĩbus est cõis, quibus tñ statutũ intẽdit ignoscere. Ad secundam dicemus, carceratis dari reditũ & libertatem eundi cum famulis, suis, & uiuendi, & libertatẽ mansione utendi, nã et in non carceratis se occultantib. in certis locis ciuitatis, talis est reditus a limẽdus, ex multis apparere poterit longe minus posse cõtribuere carceratos, q̃ fugitiuos, experior. n. multos ex carceratis solis eleemosynis pasci. Continuãdo de condem. in pec. pro maleficio, qui ante solutionem per statutum impunè pñt offendi, quæsiuit Mansius in suis quæstionib. in quæst. statuto ciuitatis. de sic condẽnato, qui soluit, et hoc constat per publicum instr̃m, vnde vel aliter, cõdemnatio tñ viget in actis, vel in libris non cancellata, nec subscripta, an qui talẽ offendit, vel occidit, puniẽdus sit. Ad excusationem offendentis, q satis sit illum in patenti figura offendi potuisse, in tacitum l. vl. C. de edi. diui Adr. ff. de Publicia. quæcunque. §. qui a pupillo. ff. eo. tit. de sol. vero procuratori. manda. l. si fideiussor. §. sed cũ debitor. ff. de adult. l. pe. de adil. edict. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de adult. si adulteriũ cum incest. de interrog. actio. de etate. §. ex cã. C. de conue. fis. deb. l. 2. de apoc. pub. l. 1. tenuit, q ordinaria pęna nõ puniatur, quæ requirit dolũ. ff. ad leg. Corn. de sicar. l. in lege. de incen. rui. naufr. naufrag. §. non tm̃. Punitur tñ alia pęna, prout iudici uidebitur, qualitate facti inspecta, eo. tit. de sicar. l. 1. §. sed si claua. & l. lege. §. 1. ff. de re milit. omne delictum. §. pen. de hoc uide, quod scripsi supra de accus. ad finẽ, vbi sunt quæstiones bannitorum in quarto membro 1. quæst.

ADDE de mutuante verisimiliter consumpturo, Bart. in l. si quis cum sciret. de vsucapio. pro emp. et ibi Alex. in apostil. vbi dicit, sm Ang. q soluens malè consumpturo liberatur. Quo verò ad statutum, q ciues teneantur describi facere, & c. potest accommodari alia quæstio, an stante statuto prædicto, si quis habet duos debitores obligatos in solidum, et unum describi faciat, an alter sit liberatus? Feder. consilio mihi 299. incipien. d. Perusii. tenet, quòd non, quia mens statuti fuit, ne patrimonia subditorum stent occulta, et menti statuti satisfactum est per descriptionem alterius, sed latius ibi vide. Quo vero ad quæstionem soluentis suasionibus procuratori falso, potest alia subnecti quæsito de debitore, qui creditori scribenti (mandate il pagamento con mia salute et uostra) misit solutionem per ciuem fide dignũ, qui illa non detulit creditori. an debitor sit liberatus? Bal. soluit, q non, eius cons. 426. 2. lib. Quo uero ad quæstionem de solutione, quæ fit collegio, uide not. per Bar. in d. §. si Titio, et quæ ibi posui, ubi posui, quòd si erat receptus, & propter moram incurrit pęnam, an pęnæ habebit partem? Quo vero ad aliam quæstionẽ, quòd damnati pro maleficio, & c. potest addi, quòd arbitrium cõcessum ad liberandum carceratos, comprehendat carceratos postea condemnatos, ut placuit Bal. cons. 26. 5. lib. Quo uero ad vltimam quæst. adde latè Paul. de Cast. cons. 33. Ang. cons. 287. & ad quæstionem de eo, qui se obligauit ad se obligandum ad decem, adde Alex. in l. cum fundus. §. seruum. ff. si cer. pet.

DICTVRVS Auctor de solutionibus, per quas omnes obligationes tolluntur, vt Inst. quibus mod. tol. obl. merito præmisit de pig. & fideiuss. quæ ad tractatum pertinent obligationum. Inde igitur nacta occasione ipsum tractatum obligationũ plenius & legaliter proséquens, de multiplici obligationũ genere subnectemus. In hoc igitur titulo prius instra formabimus, secundo vero libellus concipiemus.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum solemne mutui duorum debitorum, & duorum creditorum, diuersis pactis, qualiter sit formandum.*
2 *Forma debiti sex habet capitula.*
3 *Debitor semper habet duo priuilegia excipiendi.*
4 *Exceptiones legitimas opponere cuilibet permissum est.*
5 *Verbum Stipulata appositum instrumento, quid operetur.*
6 *Dicens obligo tibi omnia bona mea, an etiam futura obligasse intelligatur.*
7 *Vxor an possit se cum marito obligare, vel pro eo? & an possit pro marito conueniri?*
8 *Debitum pro vxore contractum, vel pecunia in eius vtilitatẽ conuersa, an cedere debeat in eius obligatione.*
9 *Viro & vxore debitum confitentibus, & in solitum se obligantibus, & c. an vxor in aliquo teneatur pro debito principali.*
11 *An possit aliquo casu pro debito actione personali conueniri.*
10 *Vxor renuncians iuri hypothecarum, an teneatur hypothecaria pro bonis mariti.*
12 *Contra legem faciens, quicquid ex eo sequitur, cassum, & inutile censetur.*
13 *Instrumentum mutui vnius debitoris, & vnius creditoris super modica quantitate qualiter sit conficiendum.*
14 *Instrumentum mutui duorum debitorum, & vnius creditoris, qualiter sit conficiendum.*
15 *Communitas alicuius ciuitatis pecuniam mutuò suscipiens, qualiter concipiet instrumentum.*
16 *Vniuersitate collegio, vel societate magna existente, an sufficiat rectorem pro eis obligationem facere.*
17 *Scholaris, aut clericus contrahens debitũ ex causa cambij, qualiter conficiet instrumentum.*
18 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi debitum contrahitur pro soluendo ad pretio mercationum emptarum.*
19 *Stipulante aliquo pro se, & suis fratribus, an fratres absentes comprehenduntur.*
20 *Pecuniam promittens ex residuo pretij mercationum emptarum, qualiter conficiet instrumentum.*
21 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi ex residuo pretij alicuius rei promittitur pecunia, quod tamen venditor in instrumento venditionis confessus est se integrè recepisse.*
22 *Instrumentum qualiter conficietur, vbi ex causa pretij soluti promittitur frumentum, vel aliud ad tempus.*
23 *Nouatio quando fieri dicatur.*
24 *Nouatio uolũtaria quæ dicatur, & in quo differat a necessaria.*
25 *Stipulatio Aquiliana quas obligationes perimat, & qualiter perimatur.*
26 *Creditor debet in hypothecaria rem fuisse generaliter, vel specialiter obligatam, probare.*
27 *Creditorem probare rẽ esse in bonis, qualiter intelligatur, & n. 29*
28 *Agens contra extraneum obligatum, qualiter debeat probare.*
30 *Hypothecaria quis agat ad domũ, quis dicit esse debitoris sui, possidens autẽ dicit se emisse, qualiter sint probationes faciẽdæ.*
31 *Ratihabitio retrotrahitur, & nu. 36.*
32 *Prior tempore potior est iure.*
33 *Obligans omnia bona sua alicui, demum emit domum, an possit iterum omnia bona sua pro pretio obligare.*
34 *Obligans alicui fundum, deinde contrahens cum secundo confitetur se prius secundo obligasse, an illa confessio obsit primo.*
35 *Promittente aliquo sub pœna vsque ad certum tempus, an statim lapso termino possit exigi pœna.*
37 *Possessori iniusto an possit pactum aliquod de non petendo prodesse.*
38 *Fideiussori, qui donandi animo fideiussit, an possit pactum de nõ petendo prodesse.*
39 *Condemnatus alicui in actione hypothecaria, propter quod adiudicata est domus in causa pignoris, non expresso de datione debiti, an possit postea debitum offerri.*
40 *Debitor alicuius debitoris, an possit conueniri pro creditorem primi debitoris.*
41 *Conueniens debitorẽ sui debitoris, qualiter debeat formare libellum.*

De-

1. §. Ante omnia igitur instrumenta super mutuo formabimus, & super debitis & promissionibus, & nouationibus, & Aquiliana stipulatione, secundo vero super solutionibus, delegationibus & dationibus in solutum. † Instrumentum igitur solenne mutui duorum debitorum & duorum creditorum diuersis pactis hoc modo conficietur.

a FORMA. a A. & B. promiserunt per se & hæredes eorum, vnusquisque principaliter & insolidum, sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando C. & D. pro se, eorumque heredibus stipulantibus, & cuilibet eorum in solidum, ita quòd quilibet eorum in solidum possit hoc debitum petere, exigere & recipere cum effectu, veruntamen alteri eorum facta solutione ab alio liberentur soluere, dare, & restituere, aut alteri eorum, uel ipsorum certo nuncio centum libras Turonen. hinc ad vnum annum proximum in tali loco, quam pecuniæ quantitatem confessi & contenti fuerunt se ab ipsis C. & D. ex causa mutui habuisse, & recepisse, recipientes etiam pecuniam dictam ab ipsis ibidem & in præsentia, prout confessi fuerunt tantam esse quantitatem, volentes & paciscentes nō obstare, nec præiudicium inferre creditoribus antè dictis, quòd si ipsi aut aliquis eorum partem debiti in iudicio, vel ext. exegerit, vel receperit ab altero debitorum, non ideo minus possit eundem ipsum debitorem, & etiam alium, quem illorum maluerit, ad residuum ipsius debiti principaliter & insolidum conuenire, & promittentes non dicere, vel opponere dictam pecuniæ quantitatem integrè non fore acceptā, datam, solutam & numeratam, & in ipsorum vtilitatem conuersam, & non probare solutionem, aut liberationem huius debiti fore factam, nisi hoc per instrumentum incisum, vel cancellatum, aut per aliud legale, & bonę famę tabellionis manu confectum, & non petere libellum ipsius debiti, nec exemplar huius instrumēti, & specialiter ipse B. non dicere, vel opponere, quòd cum minori, aut pro minori, scilicet ipso A. fuerit obligatus, certificatus, & sciēs ipsum minorem esse, & ipsi ambo nullam aliam contrariam exceptionem, seu negationem, vel defensionem iuris, vel facti specialem, vel generalem contra hunc cōtractum, seu ꝯ aliquod prædictorū, vel infra scriptorum, in aliquo facere, vel opponere, quo minus principaliter, & in solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam, & ad omnia & singula in hoc contractu cōtenta plenius obseruanda efficaciter teneatur, sed omnia & singula supra & infra scripta firma, grata & rata habere, tenere, obseruare & adimplere, nec cōtra facere, vel venire aliqua ratione, uel causa, de iure, vel de facto. Quod si dictis loco & termino non soluerint, & oīa & singula in hoc contractu contenta non obseruauerint, aut in aliquo contrauenerint, promiserunt se, vt dictum est, principaliter & in solidum, obligādo eisdem creditoribus stipulantibus, ut dictū est, persoluere atque dare duplum quantitatis pecuniæ, pęnæ noīe stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidum promissæ, quæ toties committatur, & exigi possit in singulis capitulis, quoties contrauentum, uel contrafactum fuerit, & pęna soluta, uel non, rata maneant omnia & singula supra & infra scripta, & nihilo minus pœnam & sortem vbicunque locorum & terrarum, & in quocunque foro & loco creditores prędicti, aut alter eorum petierint ab ipsis debitoribus, aut altero eorundem, se integrè soluturos, in quibus locis & foris, & quo ipsorum voluerint, & sub quocunque iudice maluerint, possint ex pacto dictos debitores & quemlibet eorum in solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam, & ad omnia & singula in hoc ꝯtu contenta efficaciter obseruāda realiter & personaliter conuenire. Insuper reficere & restituere sibi oīa & singula damna, & expensas ac interessę, quæ, uel quas fecerit, uel sustinuerit in iudicio, siue extra, vel alio quocunque modo pro ipsa pecunia exigenda, & de his credere suo simplici uerbo sine sacramento, uel alia probatione, aut alicuius causę cognitione. Insuper promiserunt in solidum preceptum recipere a tali iudice ad certum diem de dicta pecunia prędicto termino soluenda, sub pęna 25. lib. Turon. stipulatione solenni promissa, qua soluta, uel non, rata maneant prędicta. Quod pręceptum ad dictum diem recipi iidem creditores ibidem & in pręsenti denunciauerunt debitoribus ante dictis, pro quibus omnib. & singulis firmiter obseruandis & adimplendis obligauerunt ipsi debitores ipsis creditoribus oīa eorum bona, quę precario iure se ipsorum noīe, & pro eis possidere constituerunt usque ad integram solutionem dicti debiti, & satisfactionem omnium prędictorum, ita ꝙ a termino in antea, si tunc solutio non fuerit facta, liceat ex pacto ipsis creditoribus & cuique ipsorū propria auctoritate sine curiæ proclamatione, aut aliqua denunciatione, uel aliquo pręiudicio dictorum bonorum, & quorum ex eis uoluerint ingredi possessionem, & ea accipere, vendere & alienare, aliis obligare, & apud se pro iusto pretio retinere, & se indemnes seruare tam de pęna, damnis & expensis, quam de sorte, sine oī occasione legum & iuris & usus. Renunciauerunt aūt debitores prefati fori priuilegio, nouarum cōstitutionum & epistolę diui Adriani beneficio, exceptioni doli, cōdictioni sine cā, in factum actioni, & exceptioni sibi non datę, & non mutuo acceptę pecunię, & oī alii legum auxilio. Insuper dictus A. quia minor erat 25. annis, maior tñ 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia nullam restitutionem impetrare b cōtra prędicta, vel aliquod prędictorum prętextu minoris ętatis, uel cuiuscunque alterius rōnis, uel causæ. Ad hęc domina E. ipsius A. vxor prędictis omnib. præsens dictæ obligationi ab ipso suo viro factæ cōsensit, & certificata per me notarium infrascriptum, ipsa bona a dicto viro suo obligata eisdem creditoribus sibi esse hypothecata pro dotibus, renūciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet alii, quod habebat, vel hr̄e poterat occasione dotium suarum in dictis bonis obligatis, vt hypotheca sua non obstante, prædicta ipsis creditoribus obligatione facta pleno iure usq; ad satisfactionem prædictorum omnium pręferatur, dictum ius suum ipsis creditoribus pacto remittēs, necnon promittens per se suosque hæredes eisdē creditorib. stipulantib. vt dictum est, non præferre ius suū iuri eorum in prędictis bonis obligatis, eo ꝙ sit prior tempore

ADDITIONES.

a FORMA. *Habes istud instrumentum & omnia sequentia vsque ad vers. consequenter. ferè ad literam per Rolandinum in tertia parte Summæ, & istud est tertium, duo, quæ proximè sequuntur, fuerunt primum & secundum.*

b Impetrare. *Nec impetranda, vel impetrata vti.*

pore, aut prior iure, siue alia quacunq; ratione, vel cã: sed prædicta omnia & singula firma, grata et rata habere et tenere, nec cõtra facere, uel venire aliqua rõne vel cã, de iure, uel de facto, sub pœna dupli dicti debiti stipulatione promissa et refectione damnorũ & expensarum litis, & extra, & obligatione omniũ bonorũ suorũ, qua pœna soluta, &c. No. ex hac forma duos reos debẽdi, & duos stipulandi fieri posse, ff. si qs cau. si duo
2 rei. † Et scias a. ꝙ hæc forma, sicut & qlibet forma de-
a biti, sex habet capitula; secundum incipit ibi, quam pecuniæ quãtitatem tertium ibi, ꝙ si dictis, &c. quartum ibi, insuper reficere: quintũ ibi. pro quibus omnibus, sextum ibi renunciauerunt autem. Ad primum capitulum, quantum ad duos reos debẽdi & duos promittendi de obligationibus & liberationibus eorum accedit C. de duo. reis, in Auth. ibi posita, & ff. eo. reos. Inst. eodem, §. ex huius, et in prædi. l. si duo ff. de ver. oblig.
3 l. 2. §. ex his igitur, & l. in executione. † Sequitur in præmissa forma, Pro se, eorumq; hæredibus, licet non fieret in instrumento mentio de hæredib. nihilominus heredes tenerentur, nisi probetur alia fuisse mens cõtrahentium, ff. de prob. si pactum. ff. de pig. actio. si necessarias, §. de uendendo. ff. de pact. iuris gentium. §. v-
b tram. C. de con. stip. veteris b. Non ideo minus ad hoc accedit C. de pac. si creditores. C. de fideiuss. hœrũ. ff. e. inter eos, §. 1. & 2. ff. de leg. 1. si ex toto. Nisi per hoc ipsum instrumentum, super hoc dic, vt supra de probat. §. videndum, versic. pone, solutam & numeratam. Pactum hoc, quod non opponatur exceptio non numeratę pecunię, nõ valet, quin possit opponi intra tempus iuris: quod tempus habes supra de renun. & con-
c clu. versic. item exceptio non nu. c Debitor tamen, qui se pacto adstringit non opponere, pœnam soluet, si calumniose opponit, secundum quosdam. Quem autẽ effectum habeat huiusmodi renunciatio, colligitur
d C. de non nu. pec. l. 3. d & l. in contractibus. Minori aũt ꝑ minori, ad hoc facit ff. de fideiuss. Marcellus, & l. vbi
4 cunque, ff. de procur. minor. † Nullam aliam cõtrariã exceptionem: intelligitur de malitiosa, nam legitimas opponere poterit hoc pacto non obstante, ff. de pac. l. iuris gentium, §. si paciscar extra de cler. cãusam, quæ. de rescrip. cum a deo. de off. deleg. ex parte el 2. Pœnã & sortem: nisi hæc & simul ponerẽtur, nõ posset peti sors & pœna, ff. pro socio, si quis a socio, ff. de transact. qui fidem, Vbicũq; hoc factum. de hoc sup. de comp. iud. ad ver. circa hoc, & seq. Simplici uerbo, & de hoc in pre. §. vidẽdum, ver. quid si præceptum recipere. de
e hoc supra de sent. §. 1. ver. est quoque e. Stipulatione so-
5 lenni promissa. semper † verbum Stipulata, vel simile est apponendum: quia postmodum nõ vertitur in dubium, an legitime facta sit promissio, Inst. de inuti. sti. §. si scriptum. Pro quibus omnibus: quod ita sit facienda stipulatio, est arg. Inst. de uerb. oblig. §. fi. Omnia eorũ bona, de hoc sup. de p. g. § 1 versi. cæterũ. & sine hac conuentione non essent creditori obligata bona debitoris in finem, de pig. l. 1. in prin. nisi creditor esset priuilegiatus, vt mulier & fiscus, extra de pig. ex literis. C.
6 de priuileg. fisc. quamuis. † Et dicendo, obligo tibi omnia bona mea, vel bona ad me pertinentia, etiam futura obligantur, ff. eo. l. obligatione generali. & l. deniq;. C. quæ res pig. oblig. pos. l. fi. sed si specialiter debitor aliquã rem obligat. & consequenter omnia bona sua quandiu sibi potest de speciali pignore satisfacere, ad alia non recurret, C. de pignor. quamuis. Quę precario iure. ad hoc facit extra de precar. c. fi. ff. eo. l. 1. & 2. Renũciãtes. ꝙ in hoc cõtractu renunciandũ sit exceptioni doli, & nõ numeratæ pecuniæ, & actioni in factum probatur C. de non nu. pec. si ex cautione. & l. cum vltra. Et proficit talis renunciatio, ut C. de pac. si quis in conscribendo, ff. de minor. si iudex, ff. ad Velleia. l. fina. de hoc supra de conclu. et renun. versi. et quoniam, & seq. Iurauit corporaliter, C. si aduer. vend. sacramẽta. Ipsius A. vxor, extra de iureiuran. cum cõtingat. & su-
7 pra de emp. & vend. §. 3. versi. sed & si. † Sed quærit, an vxor possit se cum marito, uel pro eo obligare efficaciter? Dic, quod vxor nõ potest conueniri pro marito, uel pro eo intercedere, nec tenet ex debito, uel obligatione pro marito, uel eius cã contracta, C. ne uxor ꝑ marito con. l. 1. ff. ad Velle. l. 2. & 3. non quod in hoc iuuetur per Velleianum, imo ipso iure seruatur illæsa: nec tenetur de eo, quod acceptum, uel scriptum est, siue semel, siue pluries ad id debitum se obliget ꝑ marito, & siue se, siue suam substantiam obliget, ut ĩ Auth. Col. 9. ut nulli iud. §. & illud uero præuidimus. Velleianum etiam locum habet, quando mulier pro extraneo intercedit, quo casu si ei renunciet, obligatur: sed cum se pro viro obligat, quantumcunq; Velleiano renunciet, ei non præiudicat, nec obligatur, cum marito aũt se põt pro alio, non pro ipso alteri obligare renunciando Velleiano, ut extra de iureiu. ex rescripto.
8 Cæterum si debitum sit pro ea, vel pro eius causa ꝯtractum, & pecunia in eius vtilitatem conuersa, & hoc manifestũ sit, tunc ipsa tenetur, & et. aũt ipse vir, quẽ nihil ꝓhibet obligari & fideiubere pro vxore, ideoq; in istro se vxor nõ obligat, sed renunciat, ut saltẽ cre-
9 ditori non præferatur in hypotheca. † Sed pone, vir & vxor cõfessi sunt in publico instrumento se accepisse decẽ mutuo a T. & quilibet se in solidum obligauit, & facti sunt duo rei debendi, & quilibet omnia bona sua obligauit creditori, insuper uxor renunciauit Velleiano, & l. antiquæ, & iuri hypothecarũ, & nouæ constitutioni, nunc agit T. contra ipsam vxorem actione personali, petens integrum debitum, vel saltẽ partẽ, & petit bona sibi actione hypothecaria, quę a muliere possidentur, cum maritus nõ sit soluẽdo, nunc primo quę-

ADDITIONES.

a Et scias. *Secundum Rolan. in Aurora, cuius uerba auctor abbreuiat, remittendo, & plenius probat.*

b Veteris. *Idem no. & per alia iura sup. de emd. & vendi. §. 1. uer. primo igitur.*

c Non nu. *Videas etiam supra de exc. §. uiso uer. super exceptione non nume. pecu.*

d L. 3. *Opi. Azo. quã & ibi ponit gl. fuit, ꝙ cum debitor non obstante confessione habebat duo priuilegia, excipiendi s. & onus probandi trãsferendi in creditorẽ, renunciando perdit ſm, & nõ primũ. Excipere ergo poterit, sed probet si põt, ut sic adiectio renunciationis aliquid operetur, ff. de lega. 1. si qũ. Contrariã opi. Iac. de Rauen. fundat ap super ratione facilitatis in renunciando, sicut in confitendo, quã de Velleiano dixi de fo. compe. si diligenti. super prima gl. uide per Cy. in præ. l. 3. in 2. q.*

e Ver. est quoq; *Non debuisset omittere eam, quare hæc clausula, uel illa de dandis pignorib. adijciatur in, istro. Scias, ꝙ etiã ſm leges pœna adiecta solutioni quantitatis, intelligitur apposita in fraudẽ vsurarũ, potissime si cum fœneratore cõtrahitur, secus, si adijcitur facto, uel speciei, ut no. C. de usur. l. cum allegas. & ff. de actio. emp. & uendi. Iulianus. alias incipit, inter eum. §. idẽ Papi. Talis igitur pœna cum sit adiecta facto de dandis pignorib. uel de præcepto recipiendo, uel simili ſm id iuste peti. Sed cũ hoc casu factum promittatur propter mutuũ, cui facto pœna adijcitur, satis solutioni pecunię adiecta uidetur, allegatur l. 1. §. 1. & §. hæc actio. ff. si quis test. liber. esse ius. fu. & sic patenter pactum in fraudem, ut no. Cy. in præ. l. cũ allegas. in fin. quod prius tenuit Dy. in l. cum seruus. ff. de condi. & demon. ubi computatio rationum, quæ consistit in facto, transit gratia pecuniæ persoluendo. Hoc maxime uerum puto in fœneratore, facit extra de pig. illo uos. de em. & uen. ad nostrã. bene facit in materia de modis fraudandi legem, in plurisq. exemplis notatis de priuilegijs, quãto. cũ suis reim. bñ facit & ad casũ C. de usu rei iu. l. fi. in pri.*

ADDE ultra ea, quæ habentur in locis uulgarib. Rom. consi. 505. ubi plene de materia prædicta.

f Dic. *Secundũ Rolan. cuius ad literã fuit hæc qõ, ubi supra in fin.*

quæritur, an vxor teneatur in aliquo pro debito principali? Respon. refert, quia aut pecunia tota peruenit ad maritum, aut pro parte, & hoc euidenter constat, aut dubitatur. Si tota peruenit, tunc mulier actione personali non tenetur, quia pro eo fideiubere videtur, vt ff. ad Maced. item si filius. §. 1. Si pro parte tamē ad eam peruenit, tunc pro parte tenetur, ff. ad Velleia. vir vxori. §. fi. Sin autem dubitetur, non tenetur, nisi creditor ostendat eam versam in vtilitatē mulieris, vt C. eod.

a tit. Auth. si qua a. † Scdō do quæritur, si dicta vxor renū

10 ciauit Velleiano, & l. antiquæ, & nouę constitutioni,

b & iuri hypothecarum b, an possit conueniri a T. personali actione? Resp. non in pre. Auth. si qua. & C. de lege cōstit. non dubium, ꝙ nō, etiam si iurasset, & hoc secundum leges, secus tamen secundum iura canonica, vt ext. de iureiu. cū contingat. & tu. de empt. & vend. §. 3.

11 ver. sed & si vēdi. † Tertio quæritur, an teneatur hypothecaria pro bonis mariti, quia renunciauit iuri hypothecarum, Resp. aut renunciauit dicto iuri hypothecarum pro obligatione facta a se pro marito suo tm̄, aut pro sua obligatione, & etiam mariti. Primo casu cum principale non valeat, nec accessorium ualebit,

12 extra de fid. instr. inter. §. cum igitur. † Et cum cōtra legem fit, quicquid ex eo, vel ob id sequitur, debet esse cassum, & inutile, vt in præ. l. non dubium ff. de pigno. cum vitiosè. ff. de fideiuss. cum lex. ff. de reg. iur. cū principale. 10. dist. vide extra de testib. c. 2. in fi. In secūdo vero casu, si in fine cōtractus continetur simpliciter, qđ renunciauit iuri hypothecarum, videtur, ꝙ tunc pro parte & obligatione viri teneat renunciatio, vt C. ad

c Velleia. etiā. & l. iubemus c. ff. quæ in fau. cre. si pignus. Duo. n. continentur in instrumento, s. obligatio & renunciatio, & si non valet obligatio, valet renunciatio, ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. . . §. 1. nam vtile per inutile non uitiatur, ff. cōmunia præd. proprium. ff. si certum petatur, l. certi condictio. §. quoniam. extra ele. illa. Nec obstat ff. de don. inter virum & vx. l. quod aūt §. si vxor. & §. si tibi, quia ibi, fuit tantum vnicus cōtractus, & factus in fraudem donationis, nec renūciauit iuri hypothecarū. Nec ob. Auth. si qua, quia loquitur cum mulier se pro marito obligauit, & non renunciauit: nam renunciatio non est modus inducendæ obli-

d gationis, secundum Alb. Gal. d † Item instrumentum

13 mutui vnius debitoris, & vnius creditoris, super modica quantitate hoc modo conficietur:

FORMA. filius quodam B. fuit confessus & contētus se ex causa mutui habuisse & recepisse a C. quondam filio Titii tres lib. Tur. promittens per se suosque hæredes sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligādo dicto C. pro se suisque hæredib. stipulāti, soluere dare ac restituere eidē, aut eius certo nuncio dictam quantitatem pecunię hinc ad vnum annū proximum in tali loco: quod si dictis loco & termino nō soluerit, & non obseruauerit, vt dictum est, promisit eidem soluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pęnæ nomine, stipulatione in singulis capitulis huius cōtractus in solidum promissæ: quę toties committatur & exigi possit in singulis capitulis, quoties cōtra factū fuerit: qua soluta, uel nō, rata maneat omnia & singula supra & inf. scripta: & nihilominus sortem & pęnā vbicunque locorum & fori creditor petierit ab eodē, se integre soluturum: item reficere, &c. vt in sequenti uer. vsque præterea, post iunge, pro quibus & singulis firmiter obseruādis obligauit eidem omnia bona sua, renuncians fori priuilegio, & exceptioni sibi nō datæ, & non mutuo acceptæ pecuniæ, & omni alii auxilio. Hæc forma, quātum ad cōtractū mutui, probatur ff. si cer. pet. l. 1. & 2. §. appellata, & §. mutui dat. & l. certi cōdictio. §. sed si ei numerauero, in fi. ff. de cōtrah. em. l. 1. ff. de leg. j. plane, §. 2. Inst. quib. mod. re contrah. obl. in prin. Quantū vero ad stipulationē, probatur Inst. de act. §. pecuniaria aūt, ff. de pac. iuris gentiū, §. quod fere & §. quinimo, ff. de verb. obli. l. 1. ff. de nouat. si ita fuero. §. 1. & l. cū enim. Quid si fideiussor detur? dic, vt §. ri.

14 prox. §. 1. versi. cæterū. † Instrumētum quoque mutui duorum debitorum & vnius creditoris sic cōficietur.

FORMA. A. & B. fuerunt confessi & ꝯtenti se ex cā mutui habuisse & recipisse, ac sibi integre & nō spe futurę numerationis & traditionis datas, soluas & numeratas esse a C. filio quondā B. 20. li. Turonē. ꝓmittētes per se, eorumque hęredes, vnusquisque ipsorū prīcipaliter & ī solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando dicto C pro se suisque hęredibus stipulanti, &c. vt in pręcedenti forma vsque, nō obseruauerit, post iunge, promiserūt, vt dictum est, principaliter & in solidum obligantes, eidem persoluere, ac dare, &c. vt ibidem vsque, creditor petierit iunge, ab eis, aut aliquo eorum, se integre solutos. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna, expensas, ac īteresse litis, & extra, quæ, vel quas fecerit, vel sustinuerit in iudicio, siue extra pro ipsa pecunia exigenda, & de his credere simplici verbo sine sacrō, aut alia, probatione, aut alicu' cāę cognitione. Præterea promiserūt in solidū pręceptū recipere à tali iudice hinc ad tertiū diem de dicta pecunia ad dictum terminum soluēda, sub pęna 10. lib. Tur. stipulatione promissa, qua soluta, vel non, prędicta firma perdurent. Pro quibus omnib. & singulis firmiter obseruandis obligauerūt eidē omnia eorum bona renūciantes fori priuilegio, & beneficio nouarū constitutionum, epistolę diui Adriani, cōdictioni sine cā, ī factū actioni, exceptioni sibi nō datę & nō mutuo acceptę pecuniæ, & oī alii auxilio. Nota, ꝙ sicut duo rei debēdi, sic & duo stipulādi fieri pñt, vt

15 no. s. ī si. primæ formæ. † Cęterū si cōitas alicuius ciuitatis pecuniā mutuo suscipiat, sic instrm̄ conficietur.

e FORMA. e Potestas, siue rector ciuitatis, & B. camerarius, & C. & D. procuratores ciuitatis eiusdē de consensu, volūtate, licentia & mādato concilii specialis & generalis dicti cōis, ad sonū campanarū & voce præconia, vt moris est, ī palatio eiusdē cōmunis ad hoc spāliter cōgregati, necnō oīum & singulorum in ipso cōcilio existētium mandantiū & volētiū hoc debit ūphi, ꝑsens instrumentum fieri ullo statuto, seu statuti capitulo

ADDITIONES.

a Auth. si qua. *Vber. de Bobio, q in quidā sua qōne hanc materiā prolixe tractauit, dicit quosdā peritos ēt in hoc vltimo casu, cū dubitatur, ꝓ dimidia condēnasse, & pro dimidia absoluisse ꝑ legē proxi. alleg. vir uxori. in fi. Ipse tm̄ tenet nobiscū, ꝙ si mulier renunciauit & iurauit, dūmodo fuerit certificata aperte & distincte, sicut distincte & clare dēt legi regula ordinaria in Aut. quō oportet episcopos, §. igit. Col. 1. tenetur seruare, per iura, q̄ statim allegantur.*

ADDE vltra Innoc. in c. cū contingat. ext. de iurein. & Pau. de Cast. in l. qua mulier. alle. Bal. cōsi. mihi 124. et Pau. de Cast. consi. 216.

b Et iuri hypo. *Vide, quod de hac renūciatione dixi supra de renun. et conc. §. 1. super ver. cui iuri. & sup. de emp. & uen. §. 3. loco. super. uer. & si.*

ADDE Bal. consi. 9. 3. li. in pe col.

ADDITIO. Et an, & qñ possit renunciare iuri hypothecarū quod hēt in bonis mariti, qñ supersint alia bona uiri ex quib. possit de dote sibi satisfieri, uide Pau. de Cast. consi. 41. inci. visis et consideratis, in 1. part. consi. & qñ mulier, quæ renunciauit beneficio Velliani, dicatur sibi præiudicasse, uide So. cōs. 260. inci. capio pręcol. fi. in 1. uol. Hen. Fer.

c L. iubemus. *Vide ibi Cy. in fi. ubi ēt remisi, supra de renū. et cōclu. uer. sed pone enim.*

d Secundum Albe. Gal. *extra de volumen, uel opus suum.*

e FORMA. *Rol. et est. 5. tertiæ partis. Scias, ꝙ l. ciuitas, ff. de reb. cred. dicit, posse ciuitatē ad mutuū obligari, si apparet ī ipsi' utilitatē mutuū esse cōuersū, alias soli cōtrahētes obligati erūt et nō ciuitas, & ibi dicit Guid. patere casum, quo creditor nō habe*

iet multum esse curiosus, allegat simile ff. de nouat. l. doli mali. in fi. sed quandoque debet esse diligens, quando mutuat magistro nauis, ff. de exercit. l. fi. quando diligentior quando mutuat minoris; quia probare habet eum factum locupletiorem, C. si aduer. cred. l. 1. uel ecclesiæ, C. de sacrosanct. eccl. hoc ius. in fi. & in ciuitate, si uult præcise illam habere obligatam, ut supra, quandoque debet esse diligentissimus, quando mutuo seruo, quia necesse habet probare mutuum conuersum in utilitatem domini, ff. de in rem verso, l. 3. §. sed si. alias dominus non tenet.

ADDE vltra no. in d. l. 1. ciuitas. Pau. de Cast. consi. vlt.

tulo non obstante, ac etiam omnes & singuli in ipso concilio existentes, promiserunt sollenniter vnusquisque eorũ principaliter & in solidum pro seipsis eorũque successoribus vice & nomine communis ipsius sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando C. praesente quisq; hĩc stipulanti soluere, dare ac restituere eidẽ, aut eius certo nũcio centum lib. Turonẽ. hinc ad vnum annum proxime venturũ in prædicto loco. Quã pecuniæ quantitatẽ dicti Potestas, camerarius, procuratores, concilium, & oẽs, & singuli in ipso cõcilio existẽtes confessi & cõtenti fuerunt, atq; asseruerunt se vice & nomine dicti loci, & pro ipso cõi ab ipso C. ex cã mutui habuisse, recepisse, ac eis integre & in ueritate, nõ spe futuræ numerationis datã, solutã & numeratã esse, in ipsius communis necessariam & vtilẽ cãm, & commodũ specialiter couertendũ, s. in satisfactionem & solutionẽ talium debitorum, ad quæ idem cõmune tali creditori tenebatur, siue ĩ expensis, vel occasione expensarum talis operis, aut in stipẽdiariis talibus militibus destinandis pro ipso cõi ad talem locũ, obligantes principaliter & in solidũ seipsos, eorumque successores vice & nomine dicti communis, & ipsum commune, tam ipse Potestas, quã alter, qui regimen ciuitatis eiusdem in posterum est habiturus, & tam ipsi camerarius, procuratores & concilium, quam alii, qui ĩ eisdem officiis loco successerit eorundem principaliter & in solidum ad solutionem dicti debiti ĩ dicto termino faciendã, & ad oĩa & singula in hoc cõtractu cõtenta plenius obseruãdo efficaciter teneant, & ut ipse creditor ex pacto possit fori priuilegio non obstante, tã prædictos obligatos, q̃ eorũ successores, & quẽlibet eorũ in solidum, & quem primo voluerit vice & nomine dicti cõis, & ipsum commune vbicunque locorum atque terrarum & omni foro, & sub quocũq; iudice tã ecclesiastico, q̃ seculari, & omni curia, & specialiter in curia Romana, & per literas Apostolicas & rescripta ad solutionem ipsius debiti, & omnia & singula in hoc ĩstrumento contenta realiter & personaliter cõuenire nõ obstante, nec præiudicante creditori præfato vt si ptẽ partẽ debiti ĩ iudicio, vel extra exegerit, vel receperit ab altero debitorũ, nõ ideo minus possit ipsum eũdem debitorem, & etiam reliquos, & quem ipsorũ maluerit, ad residuum ipsius debiti principaliter & ĩ solidum cõuenire, necnõ promittentes solenni stipulatione creditori pręfato nõ dicere, vel opponere dictã pecuniã integre nõ fore acceptã, datã, solutã & numeratam, & in prædictã ipsius communis causam, & vtilitatẽ cõuersam, siue q̃ indebite, aut sine causa, vel cõmuni seu alieno facto fuerint obligati, & nõ petere libellum dicti debiti, aut huius instrumenti exemplum, & nõ probare solutionem, aut liberationem huius debiti fore factam, nisi per hoc instrumentum incisum, vel cãcellatum, aut per aliud legale & bonæ famæ tabellionis manu confectum, & nõ detinere pecuniam supradictam, aut partem eius, vel aliquid ex ea vltra dictum terminum contra uoluntatem dicti creditoris, aliena ratione, uel causa, & nullo tempore per se, uel per aliũ contra ipsum creditorem, uel eius hæredes occasione huius debiti impetrare, aut impetrare, vel obtinere facere aliquas Apostolicas lr̃as, uel rescriptũ, & illius, vel illo, aut aliquo tam impetrato, quam impetrando nõ vti, nec vti facere: & litem aliquam, vel controuersiã ei, vel eius hæredibus inde in perpetuum nõ mouere: nullamq; cõtrariã exceptionem, vel negationem, seu defensionem iuris, uel facti specialem, vel generalẽ cõtra aliquod prædictorũ, vel infra scriptorũ in aliquo facere, uel proponere, quo minus principaliter in solidũ ad solutionẽ dicti debiti in dicto termino faciendam, & ad omnia singula in hoc contractu cõtenta plenius obseruanda efficaciter teneatur. Et quoniã uoluerunt debitores pręfati inscripta omnia & singula nõ solum ex harum solẽnium promissionum, vel huiusmodi instrumenti vigore, verumetiam ex debito legis municipalis iuramento firmatæ, solẽniter obseruari, idem Potestas & ipsum concilium, nullo cõtradicẽte, statuerunt & ordinauerunt præcise prædictã pecuniæ quantitatem integre dicto creditori termino sup. dicto per ipsum cõmune de ipsius cõmunis pecunia restitui & persolui: & ipsum cõe ad eandẽ pecuniæ q̃titatem, ut dictum est soluendam, & ad omnia & singula in hoc cõtractu cõtenta obseruãda & adimplẽda præcise teneri decernentes hoc statutum adeo fore præcisum, & ita tam prędictũ Potestatem, q̃ futurum, & tam præsens cõcilium, quam succedens, ad illud præcise tenendũ, q̃ nulla absolutio peti, aut per cõciliũ, uel per cõcessionem communis ipsius dari possit, quodq; ipsum immutari, vel remoueri, aut ex eo quicq diminui, vel cancellari nõ possit, & promittentes solẽni stipulatione se, vt dictum est, ĩ solidũ obligãdo, hoc statutũ in libris statutorum ipsius cõis anni pñtis cras p totã diẽ, & in libris statutorum anni futuri, cum ipsa statuta faciẽt poni, scribi, & ĩseri facere diligẽter, vt Potestas & cõciliũ anni futuri, & cõe ipsum iurent, & præcisè teneantur ad illud: quæ oĩa & singula supra et infra scripta idem Potestas, camerarius, procuratores, cõciliũ, & oẽs, & singuli in dicto cõcilio existẽtes se ut dictum est, principaliter et in solidum vice et noĩe ipsius cõis, obligando promiserunt dicto creditori stipulãti, vt dictum est, perpetuo firma, grata et rata habere, et tenere, obseruare, adimplere, et non contrafacere, uel uenire p se vel per alios aliqua ratione, uel causa de iure, vel de facto. Quod si prædictus loco et termino, ut dictũ est, non soluerint, et oĩa singula sup. et inf. scripta non obseruauerint, aut in aliquo cõtrauenerint, promiserũt se, vt dictũ est, in solidũ, & c. vt in præcedẽti usq; cãæ cognitionẽ hoc saluo; q̃ hic taceas illud verbum, aut aliquo eorũ. postea iunge, p quib. oĩbus & singulis firmiter obseruãdis & adimplẽdis obligauerunt uice & noĩe dicti cõis ipsi creditori omni bona dicti cõs. q̃ ipsum commune precario iure pro ipso creditore, & eius nomine possidere constituerunt usq; ad integrã solutionẽ dict. debit., & satisfactionem omnium damnorum, ita q̃ a dicto termino in antea, si tunc solutio dicti debiti ei facta nõ fuerit, possit idẽ creditori ex pacto sua auctoritate sine curiæ proclamatione, & vt supra in prima forma vsq; in factũ actionem, postea iunge, noue ac veteri cõstitutioni de duobus reis, exceptioni sibi nõ datæ & nõ mutuo acceptæ pecuniæ, & oĩ alii exceptioni, omniq; legũ auxilio, & oĩ defensioni, priuilegiis & decretis eis & ipsi cõmuni modo quolibet competentibus. Insuper Nuncius & præco ipsius cõmunis supra animas, & in animabus prædictorum Potestatis, camerarii, procuratorũ & omnium & singulorum in dicto cõcilio existentium de ipsorum licẽtia & mandato iurauit corporaliter ad sancta Dei Euãgelia prædictum debitum prædicto termino soluere, statutum predictum præcise et inuiolabiter obseruare: et omnia et singula in hoc contractu contenta firma, grata et rata habere, et tenere, seruare, et adimplere. et non cõtrafacere, uel uenire aliqua rõne, uel causa de iure uel de facto. Hæc forma probatur, ff. si cer. pe. ciui

tas,ff de pign.act.solutū.§.ñ.ff. quod iussu.l.1.§.fi.& l. penul.C.quando ex fac.tut.l.1.& de adminiſt.tut.cum
16 quidam.† Et nota [a],quod ubi vniuersitas,vel collegiū,
a vel societas magna eſt,sufficit,quod rector,vel prælatus de consilio concilii, vel concionis ipsam obliget, prout textus huius epiſtolę docet,ſed ſi pauci ſunt, vt facile nominari poſſint, bonum eſt,& rectorem,& ip
17 ſam vniuerſitatem,& ſingulos de ipſa obligari.† Porro ſi ſcholaris,aut clericus contrahat debitum ex cauſa cambii,ſic inſtrm concipietur:
b FORMA [b] A.Pariſien,& B. Narbon.ſcholares Bon. commorantes pro pretio,& nomine pretii & cambii 300.lib.Bon.quas confeſſi & contenti fuerunt,atque aſſeruerunt ſe ex cauſa emptionis & cambii habuiſſe & recepiſſe,ac ſibi datas,integre ſolutas & numeratas eſſe nominatim pro expenſis & occaſione expēſarum cā & gratia ſtudiorum à C.& D.ciuibus & mercatoribus Bon.promiſerunt ſolenniter vnuſquiſque eorum principaliter & inſolidum ſine aliqua exceptione iuris,vel facti,ſe obligando dictis C.& D.ſtipulātibus & recipientibus inſolidum pro ſeipſis,& E. & F.eorū ſociis,ita,ꝙ quilibet eorum in ſolidum poſſit hoc debitum petere,exigere & recipere cum effectu(vni tamē eorum,vel ſociorum ipſorum ſolutione facta ab aliis liberentur)ſoluere & dare eis,aut vni ipſorum,vel dictorum ſociorum eorum,ſiue certo eorū nuncio centum lib.bonorum & legalium Tur.in nūdinis prouin. proximis,vel apud prouin.8.dię,poſtquam in ipſis nū
c dinis cridatum fuerit,hara,hara [c], uel apud prouin.tēpore nundinarum,volentes & paciſcentes non obſtare,nec pręiudicium fieri creditoribus, vel eorū ſociis: vt ſi ipſi,aut aliquis eorū partem debiti in iudicio, vel extra exegerit,vel receperit ab altero debitorum, non ideo minus poſſit eundem ipſum debitorem & etiā
d alium ab omni debito [d] & quem eorum maluerit ad reſiduum ipſius debiti principaliter & in ſolidum cōuenire:nec non promittentes non dicere, vel opponere dictam quantitatem pecunię integrè non fore acceptam, datam,ſolutam & numeratam,;& in ipſorum vtilitatem conuerſam,& non exire diſtrictum Bono. contra voluntatem creditorum, quouſque fuerit eis integre ſatiſfactum:& non allegare cōtra prędicta,vel aliquod prędictorum, ſiue infra ſcriptorum aliquod priuilegium legem,conſtitutionem, vel decretalem, ſiue aliquod aliud,nec recuſare aliquem iudicem,ſub quo citati fuerint,& conuenti, nullamque contrariā exceptionem & defenſionem,ſeu negationem iuris; vel facti ſpecialem,vel generalem ꝯ hunc contractum ī aliquo facere,vel opponere,ſed omnia & ſingula ibi cōtenta firma,grata & rata habere & tenere,&c. vt in prę.vſque,ſe,vt dictum eſt,iunge,principaliter & in ſolidum obligando eiſdem creditoribus ſtipulātibus,vt dictum eſt,eiſdem perſoluere atque dare noīe recompenſationem damnorum & intereſſe,quolibet menſe, quo vltra dictum terminū ſolutionem diſtulerint ſ̄.dictam,pro ſingulis decem li.quātitatis prędictę 20. ſolidorum Tur.ipſa recompenſatione in ſortem dicti debiti nullatenus computanda.inſuper noīe pœnæ ſingulis capitulis huius ꝯtractus ſtipulatione in ſolido rū promiſſę duplum ipſius quātitatis,quę etiam pœna toties,&c.vt ſ̄.ver.item inſtrm.vſque,locorum & fori iunge,creditores,aut alter eorum, uel ſociorū petierit ab eis,vel aliquo eorum ſe integre ſoluturos,in quibus locis & foris,& quo ipſi voluerit, & quocūq; iudice maluerint,poſſit ex pacto ipſos debitores & quēlibet ipſorū in ſolidum ad ſolōnem faciēdā,& ad oīa et ſingula in hoc ꝯ̄tu ꝯtenta efficaciter obſeruanda realiter & perſonaliter ꝯuenire,inſuper reficere ac reſtituere eis oīa & ſingula dāna & expenſas ac intereſſe,ꝗ vel quas fecerint,vel ſuſtinuerint in iudicio,ſiue extra vel alias quocunq; modo pro ipſa pecunia exigenda, & de his credere ſuo ſimplici verbo ſine ſacrō,vel alia ꝓbatione,aut alicuius cauſæ cognitione. Pro quib oībus & ſingulis firmiter obſeruādis & adimplendis obligauerūt dicti debitores creditorib.ſ̄.dictis ſeipſos ꝑſonaliter,& oīa eorum bona,tam eccleſiaſtica,ꝙ mundana,oēq; eorum redditus & prouētus,tā pñtes, ꝙ futuros,quæ & quos precario iure ſe ipſorum noīe pro eis,poſſidere cōſtituerunt vſq; ad integrā ſolutionem dicti debiti,& ſatiſfactionem oīum prędictorū,& ſpecialiter iure pignoris obligauerunt ei unū Codicem in chartis hœdinis cum apparatu Accurſii, & unū Digeſtum in chartis hœdinis cum tali apparatu,item tales & tales libros,quos libros ipſi creditores dictis debitorib.iure precario reſtituerunt,ipſiq;ab eis ibidem precario receperunt, ꝓmittentes vnuſquiſq; principaliter & īſolidum ſe,ut dictum eſt,obligādo eiſdem creditorib.ſtipulātib.ut dictū eſt,dictos libros ab oī obligatione de ipſis hactenus facta liberatos & expeditos eiſdē creditorib.reſtituere ꝯſignare,qñcunq;,tā ante terminum,ꝙ poſt,debito nō ſoluto ab eis petierint,dātes eiſdem creditorib. plenā & liberā ptātem & licentiā,ut a dicto termino in antea, ſi tūc ſolutio facta nō fuerit,poſſint eorū auctoritate sine curiæ ꝓclamatione & aliqua denunciatione,& aliquo ꝓiudicio dictorū bonorū reddituū,& ꝓuētu bonorū ex eis uoluerit & ſpāliter librorū ipſorū ingredi poſſeſſionē,& ea accipere,vendere,alienare,alii obligare,ac apud ſe ꝓ iuſto pretio retinere,& ſe indemnes ſeruare,tā in pœna, dānis & expenſis,ꝙ in ſorte ſine oī occaſione legū & iuris & vſus.Renunciauerunt aūt dicti debitores ī his oīb.& ſingulis ſ̄.dictis fori priuilegio,nouarū cōſtitutionū,& epiſtolę diui Adriani bñficio.exceptioni doli,cōdictioni ſine cā,in factum actioni,nouæ ac veteri ꝯſtitutioni de duab.dięttis editæ ī cōcilio gñali,legi obæs alienū.quæ eſt C.de act.& obli. Auth.imo.bñficio ī integrū reſtitutionis,& iuris canonici & ciuilis cōſuetudini,ſtatuto priuilegio clericatus,& decretali,de foro cōpetēte,ſi diligenti.oīq; Decretalium & Decretorū ſuffragationi,& oī cōſtitutioni& canoni,ac oī iuris & legū auxilio eis modo quolibet cōpetēti, vel cōpe-
e titturo.item priuilegio cruce ſignatorū [e], oībuſq; literis ſuper his,vel aliquæ eorū ꝯ̄ creditores a ſede apoſtolica impetratis. De his renunciationib.uide ſup.de renūciat.& cōclu.ver.& cīn.Inſup dicti debitoris iurauerūt corporaliter ad ſancta Dei Euāgelia,vt dictū eſt, ſoluere,attendere,obſeruare,& adimplere, & non cōtrafacere,vel venire,nec aliquid cōbicere,vel attentare de iure,vel de facto,& in horum omnium euidens teſtimonium,vel notitiā clariorem iidem debitores voluerunt mādauerunt pñs inſtrm ſuorum ſigillorū appenſione muniri.Si autem fideiuſſor,vel debitor in
28 hoc cōtractu ſubſtituat,dic,vt ſup.ti.prox.in prin.† Si vero debitū cōtrahatur perſoluendo ad tempus prætio mercationum emptarum,ſic inſtrm conficitur:
f FORMA [f] A.pro pretio & nomine pretii duarū petiarum panni viridis de prouino, quas cōfeſſus & cōtētus fuit ſe ex cauſa emptionis pro talib.quales ſunt, ſine vllo reſtauro fracturæ,vel immutationis habuiſſe & recepiſſe,ac ſibi venditas & traditas eſſe a B.P.ꝓmiſit ſolenniter ſine aliqua exceptione iuris, vel facti ſe obligando dicto B.ſtipulanti & recipienti inſolidū ꝓ cōſortib.ſeipſo,& C.& D.eiuſ fratrib.ita qlibet eorū inſolidū poſſit hoc debitum petere,exigere,& recipe re

ADDITIONES.

a Et not. *Secundum eundem in Aurora.*
b FORMA.6.*ſequens proxi.*
c Hara,hara. *Sic etiam poſui iam per Rolan.*
d Debito. *Non eſt in ſumma.*
e Cruce ſignatorum. *Hoc nō fuit Rol. & de eo ſcripſi de Iudæis,ad literam.*
f FORMA. *Rolan.2.*

re cum effectu (vni tamē corū facta solutione, ab alijs liberētur) soluere & dare eidem, aut alteri dictorū fratrum eis, uel eorum certo nūcio 10. lib. Tur. hinc ad talē diem in tali loco, paciscentes nō dicere, uel opponere petias prædictas annorū sibi datas, mēsuratas & traditas non esse, & nō probare solutionem & liberationem huius debiti, nisi per hoc instrumētum incisum, uel cancellatum, aut per aliud legale & bonæ famę tabellionis manu confectum, nullamque aliam contrariam exceptionem, uel defensionem, seu negationem iuris, uel facti specialem, uel generalem ꝯ. aliquod prædictorum, uel ỹ scriptorum in aliquo facere, uel opponere: sed oīa & singula s. & ỹ. scripta firma, & grata, & rata habere & tenere, & nō ꝯtacere, uel uenire aliqua ratione, uel cā de iure, uel de facto. Quod si p̄dictis loco & termino nō soluerint, & omnia & singula ī hoc ꝯctu contenta non obseruauerint, aut in aliquo ꝯuenerint, promisit eis soluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ, pœnę nomine, &c. secundum alterum prædictorum modorum. In fine uero renūciabit hoc modo, renuncians fori priuilegio, exceptioni doli, condictioni sine cā, in factum actioni, exceptioni sibi non datarum & traditarum petiarum panni prędicti, & omni alii auxilio.
19 † Et nota, ꝙ licet a sup. dixerit
a in principio, sine ullo restauro, &c. tamen si B. uitium rei sciebat, & A. emptorem igorantem non certificauerit, hoc pactum ei nō proderit, quin teneatur ad interesse. secus si ignorabat, ff. de actio. emp. l. 1. Itē licet B. stipuletur pro se & fratribus, non tamen fratres absentes consortes exigere poterunt, nisi facta cessione. Veruntamen si alteri eorum soluatur, debitor liberatur. nam adiecti sunt ad solutionem & actū, ut eis fiat
20 solutio, ff. de sol. si ita stipulatus fuero. † Verum sit ex residuo pretii mercationum emptarum pecunia promittatur, instrm hoc modo conficietur:
b FORMA b. A. & B. ex residuo & cōplemēto pretii in quingentarum librarum lanæ de Anglia pulchræ & mundę s̄m ꝯsuetudinem ciuitatis Lungun. ꝗ cōfessi & contenti fuerunt se ex cā emptonis pro tali, qualis est, sine ullo restauro habuisse & recepisse à B. ꝑmiserunt solenniter vnusquisque eorum principaliter & insolidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisque hæredibus stipulāti, soluere & dare eidem, aut eius certo nūcio centum lib. Turon. hinc ad vnum mensem proximum in ciuitate Atrebaten. Quod si dictis loco & termino non soluerunt, & omnia & singula in hoc ꝯctu ꝯtenta nō obseruauerint, promiserūt in solidū vnoquoque se principaliter & in solidum obligante, eidem creditori persoluere atque dare duplum ipsius quātitatis pecuniæ,
21 pęnæ nomine, &c. ut s. † Sed & si ex residuo pretii alicuius mobilis, vel immobilis rei promittatē pecunia, quod tamen pretium totum uenditor in instrumēto uenditionis ipsius confessus fuit se integre recepisse, sic instrumentum conficietur:
c FORMA c. A. promisit per se suosque hæredes B. pro se & suis hæredibus stipulāti, soluere & dare eidē, aut eius certo nuncio 25. lib. Tur. hinc ad talem diē, in tali loco pro residuo, & ex cā residui & complementi pretii, vel unius domus sitæ in tali loco, quā dictus B. p̄dicto A. uēdidit, ut patet in instrō scripto manu mei notarii C. subscripti, non obstāte confessione solutionis ipsius pretii facta ab ipso B. in prędicto instrumento uenditionis: ꝙ si dictis loco & termino non soluerint, &c. ut supra proxi. Super residuo uero dotis cōfessatę non solutę conficie, ut infra de donat. inter uir. &
22 uxo. §. nunc de dote. uer. si uero uis. † Si autem ex causa pretii soluti promittatur frumentum, uel vniū ad tēpus, vel aliquid aliud, sic instrm conficietur:
d FORMA d. A nomine preti quinquaginta solid. Turon. quos ꝯfessus & ꝯtētus fuit se habuisse & recepisse, atque sibi ītegre datos, solutos & numeratos esse a B. promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando eidē B. pro se susq; hæreb. stipulanti, dare & deferre eidē B. Narbonę ad domum suā sex sextaria frumēti pulchri & mundi in tali die, donās ei pure & libere simpliciter & irreuocabiliter inter viuos qcqd dictū frumentū plus valeret, vel valiturū est, de dicto pretio certificatus, & sciens illud esse maioris pretii & æstimationis, ꝙ si dictis loco & termino nō dederit, & nō detulerit, vt dictū est, & oīa & singula ī hoc ꝯctu cōtenta nō obseruauerit, promisit eidē soluere atq; dare decē solid. Turo. pęnę noīe. stiplone in singulis capitulis huius ꝯctus ī solidū ꝑmissę: qua soluta, vel nō, rata maneant oīa & singula s. & ỹ. scripta: & nihilominus dictū frumentū, ubicunq; locorū & fori creditor petierit ab eodē, ītegre se daturū. Itē reficere & restituere sibi oīa & singula dāna & expensas ac interesse, & c. ut s. uer. itē īstrm. Et nota idē seruādū esse ī lignis, & in oī eo, qđ ex ꝑtio debeē ad tp̄s. Quod si pecunia mutuo recipiat mercādi, seu negotiādi cā, ꝯcipe
e instrm, vt s. de fideiu. §. 1. uer. si aūt qs. Cōsequēter [e] de
23 nouatione dicamus. † Et not. ꝙ nouatio fit, quoties illud, ꝙ debes mihi ea cā una, puta mutui, uel alia ꝑmittis mihi tu, uel alius aīo nouandi, qđ fit hoc modo:
f FORMA f. Ego A. confiteor me debere tibi P. ꝑ pretio unius equi, quē a te emi decē, q̄ nouationis cā tibi dare & soluere hinc ad annum promitto, quę oīa promitto attēdere, &c. ff. & C. de nouat. per totū. Dēt ergo expresse dici, oīa nouandi hoc fit: alioquin non fiet nouatio, C. de don. l. fi. ff. de re iud. l. 4. §. si ex. Insti.
4 quib. mo. tol. obli. §. ꝑterea. † Si aūt alius est, qui debet, & alius, qui promittit, vt cū quis vult se penitus liberare, & reum principalem dare, sic scribetur:
FORMA. Ego H. nouandi animo promitto tibi Ioāni dare & soluere decē, quæ tibi debebat P. ex tali causa, vt deinceps ipse liberetur, & ego obligatus existam: quæ oīa, &c. ff. de do. si Stichum. §. si quis ita. & §. si ab aliquo. & l. si quis absente. & dr̄ hæc nouatio uoluntaria, per quā prior. cōtractus soluitur, ad differentiā necessariæ, quæ fit per litis contestationem, & illius, quæ fit per snīam, vt probatur, ff. de nouat. aliā. & l. Paulus. D. de re iud. l. 1. ff. de sol. solutionem. C. de vsur. rei iud.
g 1. pro cōi. De delegatione dicetur, ỹ. §. prox. g Aquilia
25 na aūt stipulatio oēs præcedentes obligationes nouat & perimit, ipsaq; perimitur ꝑ acceptilationē, quæ melius scribitur in tertia persona tali modo:
FORMA. A. debitor & reus promisit B. dare & soluere, quicquid eidē A. dare debebat usq; in hodiernum diē pure, uel ī diē, uel sub cōditione, & oē, quod B. aduersus A. in rē, uel personā agendo petere posset & hæc omnia stipulatione, &c. quo facto īterrogauit eū A. o tu B. habesne acceptū, ꝙ tibi debeo? Rn̄dit B. habeo, acceptūq; fero, ff. de transac. Aquiliana. ff. de accep. & uno. §. fi. Inst. quib. mo. tol obl. §. est prodita. Ex hoc aūt ꝯctu nō orit actio, imo tollit, ut inf. §. cęterū. in

ADDITIONES.

a Et nota, quod licet. *Secundum Rolan. in aurora.*
b FORMA. *Rol. 9.*
c FORMA. *continua proximæ.*
d FORMA *Rolan. 12.*
e Consequenter. *Additio propter scripta Mart. de Fa. & durant usq; ibi, si autem.*
ADDITIO. & eius uerba in formis & glo. quæ uide suo opere 4. char. Host. aūt de hac fecit rub. sub tit. de solutio. in summa.
f FORMA. *Mar. de Fano,*
g §. proxi. *litis cōtestationē. sic posuit Mar. & Azo in Sūma de nouat. ante finē uer. præterea. & iudl. in fi. & illius, quo fit per snīam, ut. probatur ff. de nouat. aliā. & l. Paulum. C. de re iudl. l. 1. ff. de solu. solutionem. C. de usu. rei iudi. pro communi. Mar. posuit per totum, nec est ibi lex sic incipiens, & remissiones, quæ sequuntur, dat auctor, quia Mart. hic posuerat.*

a in prin.aSi autem quis ponit filiũ,vel nepotem cũ ali-
quo,pro aliqua arte addiscẽda,forma instrũi,vt su.de
loca.§.restat vers.ꝙ si fiat.Itẽ quæ res pignori obligari
26 possint no.sup de pignor §.j.†Sed quid dẽt [b] creditor
b probare in hypothecaria? Dic,quod rẽ fuisse gñaliter,
vel specialiter obligatã,vt ff.de ꝓba.ante oĩa.Itẽ quod
fuit pecunia numerata,C.de pig.nec creditores.C.de
nõ nu.pec.l.1. Itẽ ꝙ res erat in bonis obligationis tpe
27 vel postea,vt sup.de pig.§.1.ver.sed quæritur.†Sed qñ
dicitur esse ĩ bonis,Rñ dic,qñ possidet.si cõtra petẽtes
habet exceptionẽ,& si nõ possideat rẽ,qñ ad eã peten
dã habet actionem,ut ff.de acqur.rer.do.l.rem in bo
28 nis.†Quid si ꝓbo eã habuisse & possedisse? Dicunt q-
dã,hoc sufficere,vt ff.de verb.sig. verbũ illud Pertine
re.l.bonorũ.Sed dic,ꝙ si ago cõtra extraneũ,tunc de-
beo ꝓbare titulũ,arg.ff.de pig.si is.q.§.1.de hoc ff. eo.
29 l.1.ff.de proba.ante oĩa.ff.de pig.act.rem alienã.†Sed
c pone c: T.obligauit mihi oĩa bona sua: postea vendi-
dit P.domum,ago cõtra P.possessorẽ hypothecaria,il
le negat rem fuisse in bonis T.debitoris, ego ꝓbo te
d possedisse per trienniũ d.& ꝓbo P. possessionem emis
se ab eo,nõ tñ ꝓbo T.titulũ habuisse, quærit,an P. sit
cõdemnatus,Et vr̃,ꝙ sic,quia uider̃,ꝙ fuerit in bonis
debitoris,vt in p̃dicta.l.bonorũ.& ff.de bon.poss.l.3.§.
1.& ff.vt in poss.leg.is,cui.§.bonorũ. & sufficit ꝓbare
rem fuisse in bonis debitoris,vt ff.de pig.si superatus.
& l.& quæ nondũ.o.quod dicir̃.& §.1.Itẽ si ago cõtra
debitorem,sufficit,si probo eũ possedisse, vt in præ.l.
rẽ alienã.& de pig.l.1.resp.1.& l.n inter.§.j.Arg.cõtra,
ꝙ sit absoluendus,quia nõ probo debitorẽ dñm fuis-
se,nec titulum habuisse,quod necesse est,vt no in prę.
l.rem alienã.& l.ante oĩa.Itẽ cum ago actione in rem
ẽt ꝯ eum,q habet a me cãm, potest mihi referre dñii
qõnẽ,vt no.C.de pig.nec creditores. C.de nõ nu.pec.
l.1.& expresse,qui pot.in pig.hab. qui balneum. §.fin.
Dic,quod cõdemnãdus, qa hoc debitor allegare nõ
posset,vt ff.de pig.si inter colonum.§.1. Merito ergo
nec illi,qui habet cãm ab illo,vt ff.de rei vendic.si a Ti
tio.Vel dic,quod si vtar̃ iure debitoris,tunc idẽ erit,qđ
in debitore,quib dẽt vti cum sua cã,suisq; vitiis,ff.de
do.except.apud.§.de auctoris dolo.alioquin possessor
e non tenetur [e].†Qui si ago contra P. hypothecaria ad
30 domum,ꝓbo eam fuisse debitoris mei, P.vero ꝓbat
eam ab eo sibi vẽditã & traditã,non tñ cõstat,an obli
gatio p̃cesserit venditionẽ,an econtra, quæritur,quid
iuris,Et primo vr̃,quod possessor teneatur ꝓbare ante
obligationẽ se emisse,vt C.li.10.de iur.fisc.l.j.nã cõstat,
quod res fuit debitoris mei,vñ & hodie p̃sumir̃ esse,vt
C.de ꝓb.siue possidetis.Qui.n.ante factum dicit,ante
factum probare dẽt,C.de epis.aud.& si legib C. de rei
vendi.quoties.ext.de testib.cum tu.SOL. Dic,ꝙ ego
creditor debeo ꝓbare rẽ fuisse ĩ bonis debitoris tpe ob
ligationis,vel postea,vt in p̃d.l.si seperatus.& l.& q̃ nõ
dum.§.qđ dr̃.Nec obst.p̃d.l.1.C.de iur.fisc. quia illud
f spãle est ꝓut ibi f no.† Itẽ pone, obligasti me ignorãte
31 D.gestum meum, interĩ obligaui creditori meo oia
bona mea,deĩde ratã habui obligationẽ p te factã de
Digesto,q̃rr̃,quis sit potior? Et vr̃,ꝙ creditor tuus.nã
ratihabitio retrotrahitur ad id tp̃s,ĩ quo obligatio facta
est,ff.de pign.si fundus.§.1.C.ad Maced.l.fi.C.de don,
inter vir.& vx.donationes. Arg.contra,ꝙ meus sit po
tior,quia tpe obligationis erat in bonis eius, vñ est ob
ligata cum effectu,C.q̃ res pig.oblig.pos.quæ f.lio. C.
ad Maced.si ꝑmittente.veruntamen ius ei acquisitum
eo inuito auferri nõ potuit,ff.de pact.l.fi.& hoc verius
vr̃,arg.ff.qui pot.in pig.hab.potior.§.si colonus.Nec ra
tihabitio retrotrahir̃,cũ nõ sit in eodẽ statu,ff.rem ra.
g hab.bonorũ g.Item pone,T.obligauit mihi,q̃ hẽt,& q̃
32 habiturus est,secundo obligauit tibi q̃ hẽt, & q habi-
turus est:postea emit domum.q̃ritur,qs erit potior in
domo? Et vr̃,ꝙ ego, qui sum prior tẽpore,vt C.q pot.
in pig.hab.l.1.& videtur casus ff.eo.ti.l.fin.in prin.ff.de
iure fis.n is,qui ext. de iure pat.qđ autem. si enim in fi
sco speciale est,secus uidetur esse in priuato.Argu cõ
tra.ꝙ ambo cõcurramus,ff.qui pot.in pig.hab.l. idem
que.§.fin.& hoc tenet Accur.vt no.in præ d.l.si is,qui.
Alii tñ contra,per præ.l.& intelligunt l.illam, idemq;
h quãdo fuit vtriq; simul obligata [h].†Sed quid,si primo
33 obligauit mihi generaliter omnia bona sua, postea
quia

ADDITIONES.

a In princi.*ubi prosequitur uerba Mart.ut ibi dicam,& hic finitur additio.*

b Sed quid debet.*Assumit uerba Albe.Gal. de pig.1. eo.uer. sed quid debet cuius est quasi totum sequitur.*

c Sed pone:*In Alber.uer.pone qõnem de facto inf.& cotinuatur ad proxima.*

ADDE,quid debeat ꝓbare agens hypothecaria, Bal.consil. 30.2.lib.

d Per triennium.*Hoc terminatum fuit per easdem leges,quod non sufficeret etiam decenij possessio.*

e Non tenetur.*Vide quod not.sup.de pig.§.1.uer.sed quæritur, an agens,& quod ibi plene scripsi.*

f Prout ibi.*Ad literam fuit Albe.Gal.ubi su.uer.pone,ꝙ etiam ago contra Titium.& duos uer.qui sequuntur etiam continuabat Alb.post quos sequitur uer.item pone,T.*

ADDE. Bal.in l.& quæ nondum.§.quod dicitur.& ibi Alex.ff.de pig.

g Bonorum.*Bene facit ad rescrip.si ꝑ te.lib.6.& uide inf. uer. illud.*

h Obligata.*Sic ẽt intellexit ipse Accur.ut no.in l.2.ff. qui pot. in pig.hab.in ult.gl.& idem Iaco.de Are.in qõne sua, quę incipit,Titius accepit.ĩ fi.& fuit qõ de obligato duobus successiue & gñaliter,post quas cuiusdam rei possessionem quæsiuit, & habuit,quẽ alter possidet,quærebat,an primus creditor posset ex sua obligatione auocare rem à possidente an non? & si potest, an in totũ,an in partem? Vides,in quo differt hæc qõ à prima, ibi emerat domum,hic acquisiuit possessionem,& quo ad fm membrũ qõnis,quod respicit propositum,tenet ꝙ non concurrunt,sed prior est potior,alle.C.de secun.nu.l.hac edictali.§.omnibus.& de iure dot.l.in rebus.in prin.& regula, qui prior.lib.sexto & C. qui pot.in pign.hab.l.2.& ult.in prima uero qõne subtiliter allegat pro parte creditoris,s.quod res bona fide possessa est in bonis possidentis,ff.de uerborum signifi.bonorum.§.in bonis & talia ueniunt in petitione hæreditatis, & in condictione ex lege, vel edicto.ff.de peti.hæredi.& l.nõ tantum.& C.de edict.diui Adria.l.edicto.Cũ ergo quilibet præsumatur bona fide possidere, quę ex ignorantia procedit, quisque præsumitur ignorans,ff.de probat.uerius.merito res à debitore possessa cadit ĩ obligationẽ, & sic etiam à tertio poterit auocari,C.de pi.l.pignoris. Item in obligatione ueniunt pertinentia ad debitorem,C.quę res pi.ob. pos.l.fi.Sed uerbum Pertinere,comprendit possessa,ff.de uerb. sig.uerbum illud Pertinere.E.quod ibi dicitur.Iure aliquo.dic, ciuili uel naturali,à quo sunt possessiones,ff.de ui arma.l.1.§.dicitur. Item ratione possessionis præsumitur quis dominus, cum a possessione processerint domina rerum, ff.de acquirend pos. l.prima, ergo,&c. & si à possessione cadat,hẽt inter dictũ Vnde ui,& ne turbetur,Vti possidetis,ut in præ.§.dicitur.& ff. vti possi.l.1.Itẽ iura generali pacto bonorũ obligãt.C.quę res pign. ob pos.l.nomẽ.Sed possessio est ius quoddã insistẽdi rei, ff.de ac. qui possessio quoq;.§.1.ergo.ut sup.pos.Itẽ possessio est à proprietate separata,quia ius est insistendi possessioni, potest uendi,ff. de acq.pos.l.si rẽ aliquã.Ergo & pignorari,ff de pig.sed & ꝗ.§. ꝙ emptionẽ.Itẽ pignoratitia,quę ex pignore nascitur,cõpetit pignoranti rẽ alienã,q possidebat ff.de pi.act.l.si rẽ alienã.§.is quoque.Ad contrariũ bona sua obligans, illa obligat,quæ sunt sui directi,uel utilis domini, vel Publicianæ,ff.de au.& ar.le.l.quintus,§.2.& de supel.leg.l.legata,§.fi.& de rei vend. si ager,§. meum,& §.ille in bonis,& l.uerbum illud Pertinere,intelligit̃ cum titulo,vt in illis notatur.Itẽ sicut in obligatione requiritur ꝙ res fuerit debitoris,ff.de pi.& quæ nondũ,§.qđ ar̃,sic & in gñali,qđ fuerit tũc,vel postea,ff.de ad.tu si duo,nã illa obligãt, q̃ qs de suis bonis facit obnoxia,C.q̃ res pi.obl.pos.l.q filios.Nec

iuuat

innat, quod cōpetunt interdicta possessoria, quia tunc non de re, sed de possessione quæritur. Et specialius ad casum quæstionis de possessione illa, quæ nunc est apud tertium, non illa, quæ fuit debitoris, quæ nunc extincta est, ff. de acq. pos. Pomponius. §. vlt. et l. cum herede. & sic extinctum est pignus, si quod competebat ex illa, ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. sicut. in princ. soluit, possessionē quęsiuit debitor cū titulo, creditor illam auocat, ſm l. ff. de pign. si ab eadem. l. si inter colonum. §. 1. Si sine titulo, aut agit creditor ad rem hypothecaria, & male agit, cum per obligationem dñij res affecta non sit, C. si res alie. pig. da. sit, l. qui prædium cū conc. & ideo succumbet, aut agit ad possessionem, & tunc si debitor poterat auocare, vt dicitur ff. de cōd. tri. l. 2. & C. vnde vi, l. fi. vel alio simili iudicio, tunc quia non vr̄ perdita possessio, ff. de acq. poss. si quis. in princ. Sed apud alium est eadem, quæ fuit debitoris, poterit agere, sicut & posset contra debitorē debitoris ex obligatione generali, cū debitor nunc sit creditor possidentis, ff. de ver. sig. l. creditores. et ius tale crediti cadit in obligatione, vt in prę d. l. nomen. Petetur aūt possessio, vel illa vtilis, quę directa cōpetit debitori. ff. de pig. cū conuenit. C. de her. vel act. vē. l. postquam. vel petetur vtilis hypothecaria, ff. de pig. l. Gracē. §. 2. Et sicut rei vendicatio non datur ad possessionem, & tn̄ possessio restituitur agenti ad rem ff. de rei vend. officium. & de acq. poss. Pomponius. §. qui iussu. sic erit in hoc casu in vtili hypothecaria, ſm eum ff. de pig. si fundus. § in vendicatione. Si aūt debitor possessionem auocare non poterat, tunc creditor de possessione debitoris, quę extincta non est, agere non poterit, ut supra dixi, & facit ff. de diuer. & temp. prescr. l. an uitium. §. 1. Addam breuiter quæst. Pilei 22. Promisisti mihi primū partum ancillarum tuarū, secundo promisisti A. specialiter illū, qui ex Arethusa nasceretur, quę prius peperit. Primus allegat prioritatē, veniat regula, qui prior. lib. 6. Item dicit secundam promissionē intelligi, si nō in primam promissionem inciderit. ff loc. quęro. §. inter. de fel. tum quis. Secundus dicit speciem preferendā generi facit regula, generi. lib. 6. Ipse dicit mero iure neutrum alteri preferendum, sed esse locum gratificationi, arg. l. priuilegia. ff. de priui. cre. & de cond. indeb. l. plane. & de relig. & sump. fu. l. fi.

ADDE post Bar. in d. l. idemque. Bal. cons. 389. 1. lib. vbi limitat opi. Iac. de Are. procedere, nisi antiquior creditor sit ex causa non priuilegiata, quia tunc, si secundus sit priuilegiatus, præfertur primo rebus quęsitis, post vtrunque obtinet.

emit a te domum, & pro pretio eius obligauit tibi etiā
oīa bona sua? Super hoc dixit Vber. quod tu debes esse po
tior, arg. C. qui pot. in pig. hab. licet. & ff. de priu. credi.
l. quisquis nauis. Sed vt nullum possit oriri dubiū, con-
sfuluit, vt venditor accipiat specialiter pignori rem vē-
a ditam & gñaliter oīa bona.a † Sed quid: ecce obligasti
34 mihi fundum, deinde contrahis cum scđo, & confite
ris te fundum prius illi, quā mihi, obligasse? Resp. nō ob-
est mihi tua confessio, ff. ad senatusc. Velle. Seia. ad idē
ff. ad Sylan. l. si quis in graui. §. 1. in Auth. Colla. 5. de iu
reiu. a mor. prest. §. fi. C. qui pot. in pig. hab. scripturas.
& l. assiduis. C. de cri. stel. l. fi. & facit, qđ no. C. de do. an
35 te nup. l. fi. circa prin. † Quid si promisisti sub certa pę-
na aliquid mihi facere vsq; ad certum tp̄s, sed tm̄ tar-
dasti, quod in termino perficere non potes, nunqd statim
b agere potero ad pęnam, vel ad interesse? b Arg. quod sic,
ff. de reb. cre. nō oīs. 2. resp. 1. & ff. de ver. obl. in illa. Sed
dic, quod pęna statim sit commissa, vt ff. eo. hoc iure. non
tm̄ ante terminū petam, ff. si quis cau. si eum. §. 1. & ſm
hanc determinationem pōt intelligi ff. de verb. obl. cū
36 stipulatus sim. † Quid si [c] P. rem meā me ignorāte tibi
c pignori obligauit, postea ego oīa bona mea obligaui
T. demū ratificaui obligationē a P. factam, quæritur,
quis sit potior? Et vr̄, quod tu, quia ratihabitio retrotrahi-
tur, ff. de pig. si fundus. § 1. & C. ad Maced. si filius. ver.
necesse est. C. de iure dot. donationi. Sed dic, quod T. po-
tior est: qa tpe obligationis res erat in bonis meis, vn-
de obligata est cum effectu, C. quæ res pig. obl. pos. qui
filios. C. ad Maced. si permittēte. ff. qui do. in pig. hab.
potior. §. si colonus. nec ratihabitio retrotrahitur, cū
nō sit in eodem statu, ff. rem rat. hab. bonorum. & ius
ei acquisitum eo inuito auferri nō potest, ff. de pact. l.
fi. Quid si debeo decem, nunquid hoc inter immobi-
d lia d computabitur? de hoc sup. de fruct. & interesse, §.
37 1. vers. sed quid. † Pone: T. debitor meus in decem ob-
ligauit mihi oīa bona sua: P. possidet iniustè quendā
eius fundum, cui facio pactum de non petendo, quæ-
ritur, an possim petere hypothecaria dictum fundū?
Et vr̄ quod sic, quia iniusto possessori non prodest tale pa-
ctum, ff. de rei vend. is, qui dolo. sed iusto sic, ff. qui pot.
38 in pig. hab. mulier. † Nam & fideiussori, qui donandi
animo fideiussit, non prodest factum pactum de non
petendo, ff. de pac. qđ dictum. Sed dic, quod non agam, si
feci ei pactum de non petendo, ff. quib. mo. pig. vel hy
e po. sol. in prin. e † Quid si T. mihi condemnatus erat in
39 actione hypothecaria, & ad iudicata est mihi domus
in causa pignoris, nec fuit dictum, quod posset offerre de-
bitum, nunquid postea poterit offerre? Resp. dr̄, quod sic,
vsque quo suscipiat iudicium in actione iud. cati, vt ff.
de peti. hered. item veniunt. §. idem rectè. nam qualis-
cunque possessor potest debitum offerre hinc ad præ-
dictum tp̄s, vt ff quib. mod. pig. vel hyp. sol. Sempro-
40 nius §. 1. † Sed ecce: T. debitos meus habes quēdā de-
bitorem, obligauit mihi oīa bona sua, conuenio debi-
torem ipsius T. secundum l. C. quæ res pig. obl. pos. no
men. & ff. de pig. si cōuenerit. opponit mihi, quod primo
conueniam principalem, nunquid potest? de hoc s̄. de
proc. §. sequitur. vers. quid si mihi. & no. C. de pig. Au-
th. hoc si debitor. Qualiter formetur libellus, qn̄ con-
uenio debitorem debitoris mei, no. sup. de pig. §. 1. ver.
41 sed pone, T. † Sed qn̄ dr̄ debitor conuentus? Et vr̄, quod
lite iam contestata, C. si ex delict. defunct. l. 1. ff. de act.
& obl. constitutionibus. Sed vr̄, quod tunc demum, cum
bona eius excussa sunt, vt C. de magist. conue. l. 1. ff. de
verb. oblig. l. decem. C. de reuoc. his, quæ in fraud. cre-
f di. ali. sunt: & hoc verius est, secundū Alb. Gal. [f] † Hoc
42 etiam nota, quod debitore absente conueniam possesso-
rem, vt in Auth. de fideiuss. §. 1. & no. in præ. Auth. hoc
43 si debitor. † Illud etiam quæritur: ecce, T. promisit mi
hi facere foueam hinc ad mensem, quod si non faceret,
promisit mihi dare decem noīe pęnæ, & obligauit mi
hi fundū pro pęna, & fortè postea intra mensem obli-
gauit eundem fundum Seio, & purè nō feci foueam,
quęritur, quis sit potior? Et vr̄, quod Seius, cum ea sit con-
ditio, quæ impleri nō potest inuito debitore, in cuius
potestate est facere foueam, & sic Seius potior erit in
obligatione, cum sub conditione fuit facta, arg. ff. qui
pot. in pig hab. l. 1. vbi de hoc, & l. qui balneum. resp. 1.
g Ar. quod ego, ff. eo. potior. qđ verum est, vt eo. ti. Lucius g
44 † Pone.

ADDITIONES.

a Omnia bona. *Facit ad hoc C. de iure dot. l. in rebus.*

b Vel ad interesse. *Distinguendum est inter pęnas & interesse, & dic, vt de elec. commissa. lib. 6 & ibi not. in 5. gl.*

c Quid si. *Ver. iste superfluit pp vers. prec. itē pone, obligaui. Erroris cā fuit, quia vers. sed quid si primo, vsque ad fin. sed quid si debeo fuit additio, propter quod precedentis tunc erat obliuio.*

ADDE, quid si aliquis constituit procuratorem ad obligandum omnia bona sua. qui procurator illa obligauit per publicum instrumentum, dominus vero similiter obligauit per priuatam scripturam trino teste signatam, quęritur, quis sit potior? vide Pet. de Anch. cons. 27.

d Immobilia. *Supple, creditoris.*

e In princ. *Sic posuit Alb. Gal qui continuat vers. sequentes.*

f Secundum Alber. Gal. *Cuius est etiam totum, quod sequitur vsque ad vltimum vers. & hoc in tit. de pig.*

ADDE vers. superiori, sed ecce. etiam Rom. cons. 416.

g Lucius. *Secundum Alb. Gal. de pig. act. melius facit de rescr. si pro te. lib. 6. & quod ibi not. in 4. gl. & vide, quod super ea dixi, & vide, quod scripsi supra de teste, §. nunc tractemus. & vers. alias autem. super fin. scilicet de bonis obligatis pro pace seruanda alienatis ante factionem.*

44 † Pone, T. mihi obligauit oĩa bona sua, res quędã eius
peruenit ad B. ex cã lucratiua: B. vendidit, nunc peto
pretium: quæritur, an possim, & quo iure? Et vr̃, ꝙ sic,
& actione hypothecaria, vel in factũ, vt ff. eo. qui prior
ff. de iur. fisc. res. §. 1. C. de iure delibe. scimus. §. sin aũt.
ff. de bon. auct. iud. pos. si non expedierit. §. 1. Arg. ꝯ, ꝙ
non possum, quia pretium non fuit in obligatione, C.
quib. mod. pig. vel hyp. sol. quamuis. ff. qui pot. in pig.
hab. idemq́; §. 1. ff. de fur. qui vas. §. fi. Dic, ꝙ si res non
extstat, in subsidiũ possum petere, vel per cõdictionẽ,
vel per actionẽ in factũ iudicis officio, vt no. in solutio
ne ꝯrij. ff. de distract. pig. l. 1. & ff. qui pot. in pig. hab. qui
prior. rñ. 1. quæ leges vñ contrarię. Sed si possessor ha-
beret cãm onerosam, nõ teneretr aliqua actione, vt no.
C. de reb. eccl. non alie. l. 1. ff. si cer. pet. si eum seruum.
45 † Quid si vẽdidi fundũ Titio, & tradidi, & cõueni, ꝙ es-
set mihi spãliter obligatus, habebat vxorẽ, cui erãt bo-
na ꝑ dote obligata, nũquid sum ei ꝓferẽdus in fundo?
Et vr̃, ꝙ sic, C. de pig. quãuis. C. q pot. in pig. hab. licet.
ff. de priui. cred. l. quamuis. Arg. cõtra, ff. de tribut. pro-
cur. §. pe. & §. in trib. Inst. de re. diui. vendite. C. qui pot.
in pig. hab. Auth. itẽ si quid. C. de iure dot. in r. b. Dic,
ꝙ præferatr alijs creditoribus, nõ vxori, vt in ꝓd. l. licet.
& no. in eo, ex cuius pecunia res empta est, ff. q pot. in
a pig. hab. interdũ. C. e. ti. l. fi. §. 1. a † Itẽ debitor meus ob-
46 ligauit mihi bona sua habebat tria prędia, vendidit ea
diuersis, conuenio vnũ, quæritur, an possit opponere
mihi, ꝙ eũ conueniam pro rata? Et vr̃, ꝙ sic, C. de def.
ciui. l. 1. ff. de iure fisc. l. Moschis. in prin. Sed dic ꝯ, vt ff.
de distract. pig. creditoris. C. e. ti. quãdiu. & dic, ꝙ spãle
b est in legibus illis, vel dic, vt in præ. l. Moschis. in prin. b
Quid si alter eorũ trium, cõtra quẽ egi hypothecaria,
mihi debitũ obtulit, & ego cessi ei iura, nunqd poterit
ille ꝯuenire aliũ? de hoc supra de ces. act. § 1. ver. sed po
47 ne. † Itẽ pone, debebas mihi decẽ, & bona tua mihi ob
ligasti, tacui per 30. annos, ante cõpletã præscriptionẽ
Titius cępit possidere per duos annos fundũ tuũ, ꝯue-
nio illũ, quæritur, an possit cõtra me excipere, ꝙ tãdiu
tacuit? Et videtur, ꝙ sic. nam pręscriptione 30. annorũ
tollitur oẽ ius, & oĩs actio, vt C. de pręscr. 30. vel 40. an.
sicut. & l. oẽs. Et qui pręscribit, similis est soluẽti, ff. de
adm. tu. si pupillus. & solutione tollitur hypothecaria,
vt ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. itẽ. §. fi. Arg. contra, qa
sublata personali per præscriptionẽ, durat hypotheca-
ria, vt in pręal. l. oẽs. C. de luit. pig. intelligere. nã cœpit
possidere ante cõpletam præscriptionem 30. ann. per
duos annos, & sic fuit acquisita & nata contra eũ hy-
pothecaria, quæ hẽt conditionẽ, vt certo modo tolla-
tur, vt ff. de pig. grege. §. & si creditor. SOL. Dicunt q-
dã, ꝙ competit mihi hypothecaria, quę ab initio cum
effectu mihi nata fuit, & ad hoc ff. de const. pec. l. item
illa verba. §. ꝙ si adijcitur. Vel dic, ꝙ durat cõtra malæ
fidei possessorẽ, cui iura non ceduntur, sed cõtra bonę
fidei possessorẽ nõ, quia repelleretr exceptione ceden-
darum actionũ, vt ff. de sol. Stichũ. §. si creditor. ff. qui
pot. in pig. hab. mulier. Quanto tpe tollatur hypothe-
caria, & qualiter contra eã pręscribatur, uide sup. de ꝓ-
scr. & vide, qđ no. s̃. de pact. §. fi. vers. postremò, & seq.
48 † Sed quid: T. debitor meus in decem, obligauit mihi
oĩa bona, quæ habebat, & quæ habiturus esset, ipse pos
sidebat bona fide, sed sine titulo fundũ alienũ, & cum
sic possedisse per 24. annos, ante cõpletã pręscriptionẽ
obijt hęrede relicto, qui hęres continuato tpe defun-
cti cum tpe, quo ipse possedit, compleuit pręscriptio-
nem, nunc quidã tertius possidet dictũ fundum quæri
tur, an possim contra eũ agere hypothecaria? Et vr̃, ꝙ
possum cum effectu. si enim T. compleuisset pręscri-
ptionẽ, quo ad vtile dñium res eius facta fuisse, vt not.
C. de pręscr. 30. anno. si quis. & 16. q. 3. in summa. quia
in gñali obligatione ẽt postea quæsita veniunt, vt ff. de
pig. l. 1. & l. & quę nondum. § quod dr̃. Merito ergo, cũ
eius hęres compleuit pręscriptionẽ continuando tp̃s,
idem iuris esse dẽt, ac si defunctus eam compleuisset,
vt ff. de acq. pos. Pomp. §. cum quis. ff. de diuer. & tẽp.
pręscr. l. fi. ff. de vsu. ad tp̃s. ff. de contrahen. emp. dolia.
§. 1. Persona n. hęredis & defuncti eadẽ censetur, vt in
Auth. de iurei. a mor. pręst. & facit ff. fam. ercis. veniũt.
Arg. cõtra, quia fundus iste nõ fuit in bonis debitoris
tpe obligationis, uel postea, qđ esse oportet, ad hoc ut
hypothecaria locũ habeat, ut ff. de pig. si superatus re-
sp. 1 & l. & quę nondũ. §. 1. & C. quę res pig. obl. pos. qui
filios. C. si res alie. l. qui prędiũ. ff. de probat. ante oĩa. &
rẽ in bonis habere dicimur, cuius nõie actionẽ contra
possessorẽ habemus, ff. de acq. rer. do. rẽ in bonis. nec
defunctus habuit rei vendicationẽ, quia non fuit dñs,
ff. de rei vend. in rem. nec Publicianam, quia titulum
nõ habebat, ff. de Public. l. 1. Nec obstat, ꝙ fuerit in bo-
nis hr̃dis, licet non in bonis defuncti: quia bona hęre-
dis in obligatione non cadunt, ff. de pig. Paulus. rñso 1.
C. cõmu. de leg. l. 1. in fi. Dic, ꝙ si contra hr̃dẽ agatur,
nulla est qõ. nã ipse cũ effectu tenetur, cũ vtatur iure
defuncti. Si n. defunctus obligasset rẽ alienã, nõ posset
referre dñij qõnem, vt ff. de rei vend. si a Titio. merito
nec ipse, qui in ea utitur iure defuncti, ut in pręd. l. Põ-
ponius. §. cũ quis. Sed & si agatur contra extraneũ pos
sessorẽ, idẽ vr̃ dicendũ, quia conualescit pignus quan-
tum ad vtilẽ hypothecariã, ut ff. de pig. si a Titio. C. cõ
mu. de leg. l. 1. in fi. Nec obstat ff. de peti. her. & non tã-
tũ. §. si pro emptore. qa ibi cõpleta fuit vsucapio post
apprehẽsam possessionẽ, & sic non venit in petitione
49 hr̃ditatis, vt ff. eo. ꝙ si in diẽ. §. 1. † Sed pone, contraxi
mr̃imoniũ cũ quadã, quæ promisit mihi dare cẽtũ in
dotẽ, fui confessus me illa centũ recipisse, non tñ obli-
gaui bona mea, postea accepi decẽ mutuo, & expresse
obligaui ꝑ eis bona mea: demũ recepi dotẽ ipsam ab
vxore, quęritur, quis sit potior? Et vr̃, ꝙ sit cõfessionis
tp̃s spectandũ, ff. qui pot. in pig. hab. l. 1. Arg. contra, ꝙ
tp̃s datę dotis, C. eo. l. fi. ibi, re ipsa data, &c. Dic, ꝙ diffe
rẽtia est inter obligationẽ expressam, in qua spectatur
tp̃s obligationis, ut in pręalle. l. ff. qui pot. in pig. hab. l.
1. & tacitam, ubi cõsideratur tp̃s datę dotis, vt in pręal-
leg. l. C. eo. tit. ad hoc C. de dot. cau. non nu. l. 1. C. de se-
cun. nup. hac edictali. §. sin aũt. C. de do. ante nupt. l. fi.
c §. ẽt. C. de bo. quæ lib. cum oportet. §. fi. c † Illud ẽt quæ-
50 ritur, pone, T. mutuauit decẽ P. qui P. dedit B fideius-
sorem, & oĩa bone sua obligauit pignori, qui B. soluit
T. & ipse T. cessit ei iura contra P. & eius bona, & pos
sessores bonorum, nunc P. non est soluendo, vnde B.
agit actione hypothecaria contra possessores pignorũ
ex iure sibi cesso, quæritur, an possit? Et videtur, quòd
sic, cum effectu nam probat iste B. tria, quæ sunt in hy-
pothecaria probanda. Primum, quòd conuenit, quòd
res esset pignori obligata, ut ff. de probat. ante omnia.
Secundum, ꝙ pecunia fuit numerata, ut C. de pig. nec
creditores. & C. de non nu. pec. l. 1. Tertium, quod res
erat in bonis debitoris tempore obligationis, ut in
præalleg. l. si superatus. & l. & quæ nondum. §. quod
dicitur. C. quæ res pig. obl. pos. qui filios. Arg. contra,
quia iste B fuit fideiussor, & est soluendo, & idoneus,
& primo sunt cõueniendi principales & fideiussores,
quàm perueniatur ad pignorum possessores, ut C. de
act. & obl. l. fi. in Auth. ibi posita, & C. de pig. Authen.
hoc si debitor. Item iusto possessori iura cedẽda sunt,
vt ff. qui pot. in pign. hab. mulier. ff. de leg. 1. si res. Item
tenebatur T. cedere iura possessori, ut dictũ est, quod
si non

ADDITIONES.

a §. 1. *Concor. ad hæc omnia, & in Auth. de æqual. dot. §. his consequenter. & in auth. de æqua. do. §. 1.*

b In principio. *Dixit Alb. Ga. qui dupliciter legitur, & æque bene remitti poterat ad præ. l. 2.*

c §. fina. *hucusque Albe. Gal.*

si nō faceret, obstaret exceptio cedendarum actionū, vt ff. de sol. Stichum. §. si creditor. ff. de fideiuss. si fideiussoris. in fi. & omnes exceptiones, quę obstāt creditori, obstant & ei, qui habet cām ab eo, ut ff. de petit. hæred. sed & si lege. §. fi. ff. cōmu. diuid. in hoc iudicio. §. si cōueniat. ff. p soc. idemq;. Item ēt vr̄ cedere ɔ̄ se, nā quod quis præstat aduersus alios, multo fortius aduersus se prędstare dēt, vt ff. si serui. vend. altius. ff. de cōdi. indeb. frater a fratre. in fin. 1. respon. C. si aduer. fo. l. fi. ff. de pac. cum in eo. SOL. Dicunt quidā, refert, an possessor habeat cām a debitore, an nō. Primo casu fideiussor aget ɔtra pignorū possessores, cum ī electione creditoris sit, quem primo cōueniat, vtrū debitorē, an possessorem. Si non hēt possessor cām ab eo, tunc obstat prędicta exceptio, & hoc s̄m M. & no. ī præ. Auth. Acc. cōtra, ut ibi. Hæc solutio nō placet, qa nihilominus obstat exceptio cedēdarū actionū. Alii dicunt, ꝙ tenet̄ cedere iura ɔtra se. & ad hoc. C. de fideiu. l. 2. Sed ibi loquit̄, cū ante obligationē fideiussoris pignora accepta fuerunt, secus si postea, vt ibi no. & C. ēt ob chirogr. pec. pig. re. pos. l. 1. Vel dic, ꝙ qn̄ obligatio fideiussoris & obligatio rei possessoris simul creditori factæ fuerūt, obligatio diuidit̄ inter fideiussorē & possessorem, sicut cū vnus hæres soluit in solidum, pro parte tm̄ ceduntur actionis, vt ff. de pecu quæsitū. §. si vero filius. & idē in possessorib. quia obligatio diuiditur inter eos, ut in p. l. si fideiussor. § ideq;. & idē in tutorib. ff. de admini. tut. si plures. ff. de tute. & rat. dist. pupillus. & hoc vr̄ verius, cum possessor cām habet a debitore, quia tunc non obstat illa exceptio, ꝙ primo conueniātur principales & fideiussores, ut dictum est, quam ꝑueniatur ad pignorum possessores, alioquin si no haberet causam ab eo, non obstaret exceptio illa, quod primo conueniantur principales & fideiussores.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio quando, & quid dicatur,*
2 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, ubi res aliqua in solutum datur.*
3 *Instrumentum qualiter conficietur super solutione, seu simplici confessione de debito soluto.*
4 *Instrumentum pro debito partim soluto qualiter sit conficiēdū.*
5 *Instrumentū super promissione faciendæ solutionis qualiter sit conficiendum.*
6 *Debitor alicuius compulsus soluere debitū creditoris, an sit tutus exceptione de solutione per uim alteri facta.*
7 *Iussus iudicis semper, & quemlibet excuset a facto.*
8 *Excommunicatione lata cōtra debitorē, & c. si demū creditor reputat satisfactum esse, an teneat excommunicatio.*
9 *Promittens intra tempus, & sub pœna soluere, si efficiatur creditor ipsius debitoris in tantum, an nō soluens incurrat pęnā.*

3. §. Nunc aliqua de solutionib. supponamus Primo ergo de delegatione dicamus.[a] † Et dicitur delegatio, quando debeo tibi decē & P. debet mihi alia decem. & volo P. debitorem meū tibi oligari, & me liberari, quod fit hoc modo, cōsentiente illo, qui delegatur, nam si aliquis pro aliquo suo debito creditori suum debitum deleget, sic instrumētum conficietur.

(a at "3. §."; 1 at "mus.")

si PORMA.[b] Cum A. teneretur ex causa mutui, vt confessus & contentus fuit, ad debitum; & in debito centum lib. Turon. B. et ipse B. prout asserit, confessus est, quod debitor esset in eadem quantitate C. nomine pretii, & pro pretio cuiusdam quantitatis lanę, idem B. prędictum A. debitorem suum ipsi C. creditori suo in eadem quātitate pecuniæ delegauit, quapropter dict⁹ A. de ipsius B. mandato & voluntate se ipsius C. principalem constituens debitorem, promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligādo dicto C. pro se, suisq; hęredib. stipulāti soluere & dare eidē, aut eius certo nuncio, hunc ad talem diem dictas centum li. quas ipse dicto B. & ipse B. dicto C. ut dictū est, soluere tenebatur, ꝙ si in dicto termino non soluerit, & oīa & singula su. & ī. scripta non obseruauerit, aut aliquo cōtrauenerit. ꝑmisit eidē soluere atq; dare duplū ipsius quantitatis pęcunię pęnę noīe, stipulatione in singulis capitulis, &c. vt in præcedentib. debitorum instrumentis. Renūciauit aūt dictus A. exceptioni nō
c habitæ ex causa mutui dictæ quantitatis lanæ ab ipso B. & dictus B. exceptioni non habitę dictę quantitatis lanæ ex causa venditionis a dicto C. & ipsi ambo doli exceptioni, cōdictioni sine cā, in factum actioni, & oī
d alii auxilio. In fine instrumenti dicatur d. hęc acta sunt præsente dicto delegante, & mādāte omnia fieri s̄. dicta, ff. de nouat. l. delegare, C. eo. l. 1. De nouatione autem, & de Aquiliana stipulatione dictum est su. §. px. ver. consequenter. & seq. † Sed & si res aliqua in solutum detur, sic instrumentum conficietur.

(2 at "ver. consequenter")

FORMA. A. dedit & tradidit in solutum iure proprio in perpetuum B. pro se suisque hæredibus recipiēti domum talem sitam in tali loco, cuius tales sunt confines, &c. ad habendum, &c. vt s̄. de emp. & ven. in prima forma vsque, modo aliquo pertinente, iūge, & hoc pro pretio centum lib. Turo. quas dictus A. prædicto B. ex causa mutui dare ac soluere tenebatur, vt patet in instrumento manu talis notarii scripto: quod instrm̄ dictus B. prędicto A. restituit ibidem & in præsēti: volens, mandans illud ex nunc nullius fore valoris atque momenti, & haberi inefficax ac cancellatum. q̄ domum dictus A. se nomine dicti B. constituit possidere, donec, &c. vt ibidem, ita tamen quod ipsi contrahētes propriis nominib. degnētur. † Super solutione autem, seu simplici confessione de debito soluto instrumentum sic conficietur.

(3 at "tes propriis")

e FORMA.[e] A. fuit confessus & contentus se habuisse & recepisse, ac sibi integre datas, solutas & numeratas esse a B. 25. lib. Turon. quas dictus C. dicto A. dare ac persoluere tenebatur ex tali causa. vt patet in instrō scripto manu talis notarii: quod instrumentum ei restituit ibidem & in præsenti, vt ex nunc sit vacuū, cassum ꝙ inefficax habitum, & cancellatū: renuncians exceptioni sibi non datę, & non solutæ dictæ quantitatis pecuniæ, & omni alii auxilio. necnon pro.mittēs solēni stipulatione eidem B. prædictam solutionem, & oīa & singula supra scripta firma, grata & rata habere & tenere, nec cōt. facere, vel venire per se. vel per aliū aliqua rōne, vel cā de iure, vel de facto, sub pœna dupli dictæ quantitatis pecunię, stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidū ꝑmissi, &c. † Si uero
4 debitū pro parte soluatur, sic instrumentum cōficiet.

FORMA. A. fuit confessus & cōtentus se habuisse ac recepisse, sibiq; integre datas, solutas, & numeratas esse a B. decem li. Tur. de debito, seu parte debiti 25. li. Tur. in quibus dictus B. ipsi A. tenebatur, ut patet in instrumento manu talis notarii confecto, protestans tamen & asserens se ipsas decem lib. Tur. recepisse. & de ipsis

ADDITIONES.

a De delegatione dicamus. *Host. in Summa sub tit. de so. fecit de hoc rubricam.*
b FORMA. *Vbi sit infra dicam.*
c Lanæ. *Licet hic Lanæ, communiter habeatur, nō debet esse, nec in hac forma Rol. parte tertia. forma antep.*
d Dicatur. *Scd̄m Mar. de Fano, qui operis sui charta quarta posita in 1. ꝑsona breuiori forma submisit hæc verba, quæ nō fuerūt Rol. in Sum. uel Aureola. Ego ēt habeo in forma Mar. hæc acta sunt prædicto delegante, & alias delegato. Ita stat tex. & scda melior, vt hic ante formam, & credo, ꝙ illā solā posuit Mar. per leges allegatas, & de tex. dixit, qa fecit tex. & gl. dixit ī ꝓœmio.*
e FORMA. *Hanc formam & seq. posuit Rol. in fi. quartę partis.*

ipsius sibi solutis confiteri, saluo omni iure suo ante
solutionẽ & post, tam in residuo dicti debiti, quam in
pęna, damnis interesse totius eiusdem debiti. & omni
bus & singulis aliis sibi in dicto instrumento promis-
sis: & renuncians exceptioni sibi non datæ, & non solu
tæ prædictæ quantitatis decem librarum, & omni alii
auxilio, &c. vt in præcedenti. Et nota, quod dicit debi-
a ti 25. lib. si enim B. esset debitor [a]. A. ex diuersis cõtra-
ctib. nec specificaret, pro quo contractu soluerit decẽ
lib. A. poterit illas, in quo debito maluerit imputare,
b vt ff. de solu. l. 1. [b] Si vero quis simul soluit pro plurib.
annis pensionem rei emphyteoticæ, dic. ut sup. de loc.
5 & cond. §, requiritur in fi. † Super promissione autem
faciendæ solutionis sic instrumentum conficietur.

FORMA. A. solemni stipulatione promisit B. stipu
lanti dare & soluere decem omni exceptione remo-
ta, hinc ad instans pascha Dominicæ resurrectionis in
tali loco. & hoc propter multa seruitia ab eo recepta:
vel quia eum in tali qõne iuuare promisit aduocando
contra talem; quę omnia promisit attendere, &c. Hęc
forma probatur Inst. de ver. obl. per totum, C. de con-
trahen. stip. & ff. de ver. obli. per totum. Et quod causa
sit apponenda in stipulatione, qua promittitur, nec ob
stet doli exceptio, probatur, ff. de dol exce. l. 2. §. 2. ff. de
prob. cum de indebito. §. si. ext. de fide instru. si cautio.
6 † Illud autem quæritur: ecce, debebam tibi decem. cõ
mune, seu curia, cuius eras debitor, cpulit me sibi sol-
c uere illa decẽ: conuenienti me oppono, q̃ solui com
pulsus. nunquid sum tutus gac exceptione? Arg. q̃ sic,
7 ff. de le. 1. Paulo, §. fi. † iussus iudicis excusat, ff. de iu-
risd. om. iudic. si quis id, quod, §. 1. ff. de his, qui no. inf.
d furti, §. 3. ff. de minor. ait prætor. [d] ff. de sol. si stipulatus
Argum. contra quia qui alii soluit, &c. ext. de iurciur.
eam te. ff. de condic. indeb. si vrbana, §. fin. ff. de leg. 1. si
seruus. §. 1. & iniuria facta ei, &c. ff. de fideiussor. exce.
e ff. de euict. si ideo. Dicũt quidam, quod est casus l. e. ff.
de solut. creditor in princip. Alii distinguũt, quod aut
bona tua erant obligata communi, seu curiæ ex cõtra-
ctu, aut non, si ex contractu, iure ibi retinet cõmune
siue curia. Si non ex contractu, substingue: nam aut
fuerunt publicata propter delictum, quo casu libera-
tus sum: fiscus enim non retinet bona, nisi fuerint pu
blicata, vt ff. de sen. pas. & rest. l. penult. & ad hoc ff. pro
soc. actione. §. renunciare. Aut non propter delictum,
sed propter publicam utilitatem, vel statutum ciuita-
tis, puta pro stipendiandis milit. bus, vel alia causa, ut
tunc non teneatur, ff. de rei. uend. item si uerberatum.
f §. 1. ff. de euic. Lucius, alioquin non f, vt in præall. l. cre-
g ditor. secundum Alber. Gal. † g Quid si contra te est la
8 ta sentẽtia excommunicationis, nisi mihi solueris de-
cem vsque ad pascha, vt extra de app. postea. ego repu-
to mihi satisfactum esse, licet in veritate non solueris
in termino? Dic, quod non est excommunicatus. satis
facere enim est, sicut voluerit creditor, ff. de pig. actio.
9 l. si rem. §. omnis, & arg. extra de usu. consuluit. † Quid
si sub certa pęna promisi tibi soluere 10. intra mẽsem.
medio autem tempore sis mihi debitor in tantundẽ?
Rñ. pœna non cõmittit, si non soluo, secundũ ea, quę
no. inf. de loc. § nunc aliquis. ver. 79. Pone, in statuto ci
uitatis dr̃, quicũq; tale quid cõmiserit, soluat 10. li. T.

ADDITIONES.

a Debitor. *Si diceret Creditor, uerum esset, quod sequitur, secun-
dum literam deaitor, qua magis conuenit for. inf. debet dicere,
B. poterit illas, etc.*
b L. 1. *et l. in his et scripsi de censi. cum nuper.*
c Soluere illa decem. *De illo, qui iurauerat soluere creditori, et
curia præcepit sibi non solui. scripsi post Ho. de censib. significa-
pit super 2. gl.*

*ADDE de illo, qui iurauit soluere creditori, cuius bona postea
fuerũt publicata, cui soluere teneat, an sit uerius. Fed. cõs. 239.*
d Ait prætor. § *quod tamen. et Mar. de Fano dicit, quod ibi uide
tur casus, et conc. ad hanc partem uide ibi in gl. hic not.*
e Casus legis. *pro creditore, sed ibi Dy. soluit per l. ff. de anna. l. li
berto, §. Lucius. debitorem non teneri, format causam de credi-
tore expulso, et post reuerso. Mar. de Fa. in q. de qua infra dicam
consentit, si iusta fuit causa iubendi, pro his facit hoc, quod sequ
tur, et regula, quod quis, de reg. iu. li. 6.*

*ADDE, an debitores expulsorum liberentur soluendo fisco,
Bal. cons. 294. 2. li.*
f Alioquin non. *Sup. est liberatus, ita posuit Alb. Ga. et est quæ
stio in ti. de exce. uer. sed pone, Titius. et male facit auctor omit
tendo, quia sonabat contrarium intellectum.*
g Scd̃m. Alb. Gal. *Homobon. Cremonen. disputauit plenissime
qõnem de cremonensi debitore Parmensis, qui per cõmune Cre
monæ coactus fuit soluere dicto Albe. incipit quæstio, commu-
ni orta guerra inter Cremo. & Parme. & tenuit, q̃ debitor con-
tra creditorem ex eo se tueri non possit aliqua exceptione, per
iura secundũ allegata, nec creditori, maxime qui suę iurisdictio-
nis non erat, non fit iniuria facta in debito, ut in prędicta l. ff. de
l. 1. si seruus plurimum, § 1. de euic. si per imprudentiam. q̃ me
tus causa l. 3. in fi. de iniu. l. nec magistratib. nec iuuat guerra, q̃
erat inter ciuitates illas, cum tales nõ sunt ueri hostes, quib. nec
populus Romanus olim, nec princeps hodie bellum indicit, ff. de
uer. signifi. hostes, & l. quos non hostes, facit ff. de test. q̃ a latro-
nib. ipse autẽ Homobonus dubitat de non ueris hostib. sed quasi
hostib. cum quib. nec amicitia, nec fœdus habetur nec hospitium,
de quib. ff. de c. & postl. re. l. postlimi. § 2. qua uidetur uelle a ta
lib. quasi hostib. capta fieri capientium. dicit. n. quod attento illo
rigore uideretur debitorẽ se posse exceptione tueri, sed non diffi
niuit, quia dubitari posset, ut dicit. in ueris hostib. nõ dubitatur,
qm̃ tunc sine fræno se tueri posset, & uide, q̃ dixi su. de inst. ed.
§. cõpẽdiose. in per uer. 15. Sed q̃ritur, q̃d si debitor sagax animũ
habuit sibi acquirendi obligationẽ illa, si de hoc constare potest
nunquid magistratus illum compellere poterit, ut sibi soluat?
Respondet sub dubio forte, quod non argõ eius dr̃ de filia conce-
pta & nata apud hostes, quæ reddit sine utroq; parente, quæ tũc
occupanti conceditur. sicut alia res hostis, ff. de acq. rerum dom.
l. naturaliter, §. fi. Sed si fuerit tantæ discretionis, quod se ipsã eri
piat in libertatẽ, dicũt Doct. q̃ erit libera, ut recitari solet, C. de
postli. li. l. 1. Redeo ad Mar. de Fano, de quo p̃dixi, q̃ ponderat ca-
sum, cũ curia non cogit sibi solui, sed alteri pro debitore, allegat
ff. de in diẽ addict. l. pe. in fi. de le. cõmis. l. fi. de pic. & cõ. rei uẽ. l.
lectos, & de pi. l. fi. inducit regulã, cui damus actionẽ, & c. suffi-
ciat, qui ad agendũ li. 6. Sed si ex alicuius culpa dãnificer, ẽt p
iudicẽ id repeto, ff. locati. si merces, §. culpa, & cõ. diui. l. is, cum
quo fortius igĩ excipiã. Hinc est, quod si tibi & mihi iudex facit
iniuriã, potior est cõdĩo rei, ff. de ver. obl. si seruũ, § sequitur, Ho-
mobon idẽ induxit sic, si cõpulsus fui pro alio soluere, subuenit
mihi iudicis officio, ut cõpellat illũ, pro quo solui, mihi satisface
re, ff. de iure fis. in fraudẽ, §. qui pro alio, si cõpetit actio fortius
exceptio, vt sup. Idẽ allegat in argũm de sñiam pas. si adeptus,
præses liberat a te debitores tuos bona tua publicando, ẽt non iu
sẽ, ff. de iud. si prætor, ff. de re iudicata, si præses. Contra debito-
rem allegat, quod erat debitor generis, quod nõ petit, ff. ad l. Fal.
in rõne, §. certe, C. si certũ petatur, l. incendiũ. Itẽ alteri soluens,
qd̃ mihi dẽt, nõ liberat, ut sup. est. n. obligatio uinculũ iuris, Inst.
de ob. l. in prin. & certi sunt modi, quib. tollitur. inst. qui. mo. per
totũ, & iste non est de illis, ergo, &c. ff. de his, qui sunt sui, uel
alie iu. l. patre. Item parificantur iussus iudicis & testatoris, ff.
qui, & a qui. ma. li. non fi. l. ille seruus, §. ult. & testator non pos
set mihi obligatum, eo uinculo alteri obligare, ff. de le. 1. seruo le
gato. §. si testator. ergo, ut s. Inducit ẽt regulã, id quod nostrũ, ff.
de reg. iu. Itẽ si creditor erat in culpa, certa forma p ius cõmune
data, cũ ordinato pcessu seruari debebat annotãdo bona, & sm
ius procedendo, & ff. & C. de requir. reis, p totũ, q̃ si nõ seruauit,
non dẽt obesse creditori, nec aduersario prodesse, C. qñ prouo. nõ
est necesse, l. certi, ut p̃dixi, tenet, q̃ si fuit iusta cã iubendi, tu-
tus est debitor. Et satis p id cõcordãt Alb. Gal. & auctor, q̃ per
distinctionem huic dicto applicare noluerunt, quod si non fuit iu
sta cã, non sit tutus quod etiam placuit Guid. de Suz. t. mihi sub li
tera T. Franciscus de Matarellis etiam disputauit hunc casum,
& idem recidit in sua distinctione prolixa,

vel talis officialis habeat tot lib. Turo. pro suo salario? contigit monetam Tur. mutari A minorari: nunc officiales petunt sibi solui salaria secũdum æstimationem antiquæ monetæ, vel petitur a condemnato, ut secundum illam soluat condemnationem, quęritur, quid iuris? Resp. secundum præsentem monetam debere salaria & condemnationes solui: quia mutata moneta debet statutũ intelligi secundum illam, & nõ de ueteri, C. qui admit. ad bo. pos. l. pe. in fi. ad idem C. de cõst. pe. l. 2. & C. de rei uxo. act. l. unica, §. 1. ibi, sancimus omnes dotes. in Auth. de non alie. aut per. §. ut autem lex. & extra de cõst. translato. Nam & si duę essent monetę, de minori intelligeretur, ut ff. de l. 3. nummis. ext. de censi. ex parte. ad idem ff. de reg. iu. super. & l. quo-
a ties. Si autem ex contractu a debita pecunia esset minorata, secundum ęstimationem prioris fiet solutio,
b ext. de censib. olim b.

CONSEQVENTER dicẽdum est, qualiter libelli in hoc titulo formentur, super quo hoc ordine procedemus. Nam primo dicemus de obligationib. quę acquiruntur domino, uel patri per seruum, uel filium, & de aliis generalibus obligationibus, secũdo de certi cõdictionibus; tertio uero de solutionibus, & de condictionibus subnectemus. Super hypothecaria uero & super pignore mutui concipitur libellus, ut supr. de pigo. §. 1.

ADDITIONES.

a Ex contractu. *Idem si ex testõ, per l. ff. de leg. 2. l. vxorẽ, §. ex testõ, & nomen, §. 1. & de auro, & argento leg. l. fi. & ibi alia cõcordantia, ac ẽt contraria, & est materia brocardica per Azonẽ sub rubrica de contractib. sub rubricella eadem mensura, uel moneta debetur, quæ erat tpe contractus, prius sub rubricella 2. ad fi. secundę rubricellæ, tempus testamenti spectandum. Et verbis ibi Azonis utitur Iac. de Bel. in l. si ita. ff. de aur. & arg. leg.*

b Olim. *Vide de hoc in vl. gl. & c. pen. in glo. ult. vbi ẽt remisi ad ea, quæ scripsi post Host. de iureiur. in c. quanto, super gl. ult. fraudat. ver. quæritur autem. Pileus etiam õ. usum formans in creditore. sua q. 35. ponderat antiquam examinationem ipsius. Dicit tñ quidam nobilis habens in tali casu laudare distinxit inter debitum vsurarium & non usurarium, & aliqualis æquitas inest huic dicto, & facit, quod not. inf. de censib. in fi. & de quæst. Rof. 36. ibi dicam super rubrica. Sed quid? si dices, si monasteriũ debebat ecclesiæ annua decem fuit facta obligatio tpe vilis monetæ, & diu fuit facta ad illam solutio, demum princeps loci meliorem monetam fieri fecit, quæ cõiter currit, non tamen damnauit primam debilem, sed pro suo intrinseco valore, in quo erat in suo cursu remãsit, statuerat tñ princeps, q obligati ad soluendos annuos redditus tpe debilis monetæ, deberent solutionem facere in bona moneta, & ponunt loca. pro quib. illi redditus soluebantur, & soluentem & recipiẽtem esse in territorio illius principis post illam ordinationem monasterium fecit per plures annos integram numero solutionem de annis decem in bona moneta, nõ attẽta æstimatione antiqua, nũc in termino instanti soluere vult abbas monasterij antiquam monetã, uel bonam, ad æstimationẽ antiquæ, nec reuocatur in dubium quin a principio id facere potuisset, vt dictum est, vt sup. quæritur, an sic possit abbas? & quod sit eius consiliũ? rñdetur, statutum principis abbati nõ obstare quia non de augenda obligatione loquitur, sed de qua moneta deberet fieri solutio, vt obligationis antiquæ voluit demonstrare, facit, ff. de le. 2. l. quidam testõ. 1. resp. Plus dico, q si voluisset, nõ potuisset obligationem augere, uel tollere inter illas ecclesias, 96. d. bene quidem, ext. de const. quæ in ecclesiarum, & c. ecclesia S. Mariæ, & de reb. eccl. non alie. c. fi. Est aũt abbatis consilium repetere solutũ indebitẽ vtroq; iure, iux. not. C. de iur. & facti igno. l. cum quis, & ext. de sol. cap. fi. vel compensare solutum in soluẽdum, ff. de neg. gest. l. 2. §. pupillus, ext. de posit. cap. ul. in fi. cum sua ul. gl. & ecclesia, uel eius rector nullo interdicto poterit uti contra abbatem ex illa solutione erronea plurib. annis facta. nã vt scripsi post Inno. de rest. spol. in literis, ante medium magnæ glo. uer. sed & secundum Inn. nullus possidet actionem, nisi is cui de iure cõpetit. Itẽ simul consiaret hoc de petitorio & possessorio quare, & c. ext. de cã pos. cum dilectus, & de diuor. significasti. & scripsi post Inno. de filijs presbyt. de constituens, super gl. 2.*

ADDE videndũ originaliter Old. consi. 250. incipi. factũ tale, Bonifacius Papa. Roman. consi. 123. Abb. con. 57. 2. li. Quid aũt in testamentis, si soluuntur legata, qđ tps inspici debeat, ut de eundẽ Oldr. consi. 31. & quid in fuis, per eundẽ consi. 11. & qđ in rescriptis, per eundem consi. 167. & quid de solutione dotis, cum restituitur, uide Bal. consi. 329. 2. li. & quid de salario officialium, an moneta debeat solui de illa, quæ currebat tẽpore introitus, an tempore solutionis, per eundem consil. 137. 1. lib.

ADDITIO. Adde tu, quod alias est consiliũ D. Bal. 279. quod incipit. super eo. in 2. vol. Et an ualor monetæ debeat considerari secundũ tempus solutionis, vel secundum tempus legati, vel contractus, uide Ludo. Romano singul. 513. incipi. quod tempus respiciatur. Henric. Ferran.

SVMMARIVM.

De obligatis obligatione generali.

1 *Libellus qualiter sit in obligatione generali concipiendus.*
2 *Præponens filium, uel seruum, & c. alicui negotiationi, si cũ alijs contrahatur, qualiter sit procedendum.*
3 *Seruo, vel filio alicuius possesso, qualis cõpetat contra patrẽ, vel dominum actio, ut merces contribuatur.*
4 *Proponens actionẽ de in rem uerso, qualiter libellum concipiet.*
5 *Mutuante aliquo pecuniã homini libero, si gerendo negotia illius pecuniã in alterius utilitatem conuertit, an actione de in rẽ uerso agi possit.*
6 *Libellus in Actione Quod iussu, prætoria, qualiter sit cõcipiẽdus*
7 *Libellus qualiter sit in actione de cõstituta pecunia cõcipiẽdus.*
8 *Literas habens confessionem debiti continẽtes, an per eas possit agi pro solutione.*
9 *Literis sigillatis de consuetudine creditur.*
10 *Actio ex stipulatu dicitur contra promittentẽ incertũ pponẽda.*
11 *Actio ex stipulatu, seu certi condictio ex stipulatu, multipliciter consideratur.*

2 4. §. Prænotandum a igitur est, quod plerunque habens nauem fluuialem, vel marinam, vel stagninam, in ea præponit magistrum, vel contrahat. Vnde si magister ipse cõtrahit, tenetur ex hoc dominus præponens exer-
b citoria actione prætoria, b quęcũque sit, nauis, ff. de exerci. actio. l. 1. §. nauem. Dominus enim ipse vocat Exercitor, ad quem quotidianus nauis quęstus pertinet. ff.
1 eo. l. 1. §. exercitorem, & §. non autem, & §. nauem. † In hac ergo sic concipietur libellus.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui cum T. naui suę præposuerit, cum ipso T. magistro nauis conueni, quod me cum meis rebus vltra mare portaret in subsidium Terræ sanctæ, vnde quia mihi fidem fregit peto ab ipso P. centum libras, cum tantum mea interest, & ad hoc actionem exercitoriam propono, & hoc
c si tenes, quod si nomen proprium actionis, c aliquin
d dic, propono actionem ex conducto exercitoriam, d hoc probatur ff. eo. l. 1. & l. si seruus. Instit. de actio. §. sequens.

ADDITIONES.

a Prenotandum, *Hic tractat de septem prætoris actionibus, eo ordine, quo Rof. saluo, q de 7. remittit, ut infra patebit, quæ autẽ Roff. dicit in illis necessaria, patent expositionibus, et hoc habeatur in singulis pro repetito.*

b Actione pretoria. *De qua Roff. inter prætorias, et est 20. vbi ad literam totum, quod de hac sequitur.*

c Actionis. *Idem si tenes contrarium Azo. in Summa huius tit. §. solent. in fi.*

d Exercitoriam. *Procedit iste libellus contra dominũ ex mãdato, per quod ipse dominus obligatur, ff. de act. emp. l. Iuliani, §. si procurator.*

procurator, hēt tñ electionem contrahens cū magistro, an eū ex locato directo conueniat, an dñm, ut hoc libello. Et scias, ꝙ iste libellus non conueritur, id est, ex cōtractu magistri non agit dominus, nisi magister cedat. ff. de exercit. l. 1. §. sed ex contrario. Et redditur ratio ibi in 1. rñ. quia de conditione magistri quãdoque nec tempus patitur deliberare & capere consilium, & domin⁹ contram magistrum hēt ex locato, uel mãdati habita distinctione, an sit gratuitum, uel non.

quens, & §. oēs, & §. contractu. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quòd T. præposuisti negotiationi nauali, ff. eo. l. 1. in prin. & §. magistrum. Item quod passus es eū in naui negotiari, vt in præ. §. magistrū. a Item quod nauis tempore illo indigebat refectione, ff. eod. l. fin. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, quod præposui M. nō ergo videtur, ꝙ T. ext. de præsump. nonne. ff. de iudic. cum prætor. Item quod præposui M. ad hoc, ut locaret vecturam, & non ad aliud, ff. eod. l. 1. magistrū, & §. igitur præpo. b & §. si plures. [b] † Item frequēter dominus, vel alius
2 seruum suum, vel filium, vel etiam liberum hominē alicui negotiationi, vel tabernæ, vel stationi præponit, vnde si cum illo contrahis, ages contra dominum, vel cōtra patrem institoria actione prætoria, & sic concipies.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. quo peto 20. quæ mutuaui T. in merce olearia, quē T. ipse P. ꝑposuit in illa negotiatione, & ad hoc institoriā actionē ꝓpono. c & hoc, si tenes proprium nomen actionis, alioquin dic, propono certi condictionem ex mutuo institoriā. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ cum sis maior 25. annis, uel pu- d pillus, cū tutoris auctoritate d T. merci oleariæ præposuisti, ff. eod. iterum, & l. sed & pupillus, & l. quicūque, in fi. & l. habebat. Itē quod in illa merce, puta in oleo, cōtraxi secum, quia sibi tot libras mutuaui, vel emi ab eo tm̄ olei, vt in ꝑ. l. quicūque. Item quod eum ad hoc præposuisti, vt contraheret, ff. eod. l. 1. & l. cum villico. Econtra reus sic.

POS. rei. Pono, quod sum minor 25. annis. Item ꝙ quando T. fuit ꝑpositus, tutore carebā, cū essem pupillus. Itē ꝙ præposuit M. tãtum isti merci. sed hæc est implicita negatiua. Item ꝙ ꝑposui in tali merce, s. vt locaret operas suas, ergo nō in merce olearia contrahēda, e ff. eo. l. 1. e † Porro seruo, vel filio alicuius uel ēt libero
3 hoīe bona fide possesso, uel seruo, in quo usufructus habetur, cū aliquibus ꝯtrahēte, ꝑñt isti agere cōtra pa f trem, uel dñm actione tributoria prætoria, s. ut merces peculiares ipsis creditoribus contribuat, id est, ut tãtū det cuilibet creditori, quantum sibi retinet, pro rata tñ debiti, ut ff. de tribut. l. 1. & l. procuratores, §. non autē. & l. aliquando. Concipietur ergo sic libellus.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui merces tales, puta cerā, uel pannos, quos apud se hēt, in quib. mercib⁹ cū T filio, uel seruo, uel ab eo bona fide possesso, uel ī quo vsumfructū habet, eo sciente, & non contradicente contraxi, mihi contribuere contradicit, quare peto eū, vt illas mihi contribuat, vel si forte contribuit, nō tñ ad plenū, dicas, ꝙ mercis minus ꝯtribuit, vnde ago ꝯ eū, vt ad plenū ꝯtribuit, & ad hoc ꝓpono tributoriā. & hoc, si tenes, quod sit ꝓpriū nomē actionis, alioqun dic, actionē ex empto tributoriā. Hęc forma ꝓbaī, ff. e. l. 1. Inst. qđ cū eo, q̄ ī alie. pot. est. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ T. est filius tuus, vel seruus, vel eū possides bona fide, vel habes in eo vsumfructū, ff. e. l. 1. §. fi. ff. ꝓ. emp. q̄ fundū, §. si tutor. Item ꝙ fuit natus ex tali tua ancilla, C. de rei uendi. partū. Item ꝙ Berta fuit vxor tua, vel eam maritali affectione tractabas. Itē ꝙ T. fuit natus ex ea, postquā fuit vxor tua. Itē ꝙ tu semp vocasti, & vocas eū filiū tuū, ff. de donat. l. donationes. ff. de quæst. l. 1. ext. qui fi. sint leg. transmissæ, & de ꝓba. per tuas. Item quod ipse negotiatur in merce tali, puta vendit cerā, vel pannos. Itē ꝙ tu sciebas eū in tali merce negotiari, nec contradicebas, ff. eo. l. 1. §. scientiā. Itē ꝙ merces illa est apud te, vel dolo fecisti, quo min⁹ sit, §. eo. procuratores §. per hãc. & l. illud, §. minus. Itē ꝙ in illis pannis & in illa cera contraxi cū illo T. qa eā sibi vendidi, vel emi, de contrahen. emp. Labeo. § si vestimēta. Itē ꝙ T. est seruus, vel bona fide possessus: vel ille pupillus, vel adultus in eo habet vsumfructū. Itē ꝙ ipse pupillus, vel adultus, tutor, vel curator sciuerūt illū seruū cōtrahere in merce tali, ff. eo. si seruus, §. 1. & fi. Itē ꝙ talis est tuus ꝓcurator, q scivit T. in merce tali peculiari ꝯhere, ff. e. ꝓcurator. I pri. & l. 1. § licet & §. sciētiā, ff. de doli excep. apud. §. q̄sitū. Ecōt. reus sic ponet.

POS. rei Pono, quod T. cū quo dicis te cōtraxisse, est filius M. vel seruus, uel ab eo possidetī. vel, ipse hēt ī eo vsumfructū. Item ꝙ T. vēdit carnes, vel parat tabernā tm̄. Itē quod ego fui absens. iam est annus, vel biennīū a ciuitate Narbō. vel ab eo, ubi te dicis cōtraxisse. hoc cōcesso, præsumitur ignorare. alias non, ff. de adm. tu t.
4 hoc autem, ff. de prob. uerius. † Verum si ex contractu cū seruo, uel filio Titii habito, puta mutuãdo sibi, uel emēdo ab eo, uel ab alio, modo in rē, vel vtilitatem domini, uel patris aliquid versum. sit, competit etiã alia actio ꝯt. dñm, uel patrē, s. de in rē uerso ꝑtoria: & hoc, quatenus uersum est. & sic in ea concipitur libellus.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. a quo peto 20. quæ T. seruo ipsius, uel filio mutuaui, uel alias cū eo. cōtraxi: quę pecunia in suā utilitatē fuit cōuersa. unde pecuniā ipsā mihi peto restitui, & ad hoc ꝓpono actionē de in rem uerso. & hoc, si tenes, quod sit nomen proprium actionis. alioquin dices, certi cōdictionē de in rē uerso. Hæc forma probatur ff. de in rem ver. l. 1. Inst. quod cum eo, qui in alie. pot est. Actor ergo sic ponet.

POS. Act. Pono, ꝙ T. est tuus seruus, vel filius: si neget, ꝓcedet, vt in ꝓcedēti actione no. Itē ꝙ ille T. erogauit in frumētū pro alenda familia tua 20. vel pro ea uestienda, vel soluit illa tuo creditori, vel emit togā filio tuo, vel dedit in dotē pro filia tua, vel expendit in aliis usibus voluntariis: vel si tu mãdasti, quod emeret vnguēta ad luxuriæ materiā, & emit de illis 20. ff. e. l. 3. §. negotia. & §. si furtiua. & l. res. §. ꝙ seruus. & l. filius, & l. fi. Itē ꝙ illa 20. ego T. mutuaui, ad hoc, vt in suā vtilitatē converteret, & cōuertit, ff. e. l. 2. §. si sic mutuatus, Item quod illa 20. adhuc debentur ab illo seruo, cum ipse non soluerit, nec alius pro eo. Reius uero sic.

g POS. rei. Pono, ꝙ ille T. est filius meus g. Itē quod pecuniam, quam a te mutuo accepit, amisit in nundinis Magalatii, vel uiuendo luxuriosè consumpsit. & sic nō in utilitatē domini. Itē quod illā ꝑecunā soluit illi T. seruo, vel filio meo, ff. e. si ꝑ pr͡e. §. versum, † Quid si āliqs liber hō gerebat negotia mea, & sibi pecuniam mutuaui, quā in tuā vtilitatē conuertit, nunquid contra

contra

ADDITIONES.

a §. magistrum. *Ista positio non est necessaria huic libello, sed ei, qui credidisset in refectionem nauis, cui satis est, quod fuerit necessaria, nec tenetur curam refectionis suscipere, ut in l. fi. hic al.*

b Et §. si plures. *In Rof. continuatur ad proximam.*

c Alioquin. *Id est, si tenes contrarium, sicut Azo in Summa de exercit, & Inst. in fi.*

d Cū tutoris auctoritate. *Vel minor auctoritate curatoris. Ro.*

e l. 1. *Non formant auctor. vel Rof. casum conuersum, quando. s. dominus vult agere contra contrahentem cum institore, & ibi distingvitur, an fuerit liber, & tunc aget illo existente soluendo, an seruus, & tunc an proprius, an alienus, & unde ff. de inst. l. 1. & ff. de em. Iul. §. si procurator. & quod ibi no. In seq. continuat auctor materiam, ut Rof. usque ad uer. pe.*

f Prætoria. *Ciuilis enim non competit contra eum, qui obligatus non est ex contractu, uel quasi, ex maleficio, uel quasi, l. nil. de obl. sed æquitas prætoria vult eum teneri, ex quo merces habet facit ff. de exercit. si cum §. pe.*

g Et filius meus. *Sup. uel seruus.*

tra te agere potero actione de in rem verso? Respond.
a sic a: vtilis enim de in rem verso mihi cõpetit, quia li-
cet verba desint, sententia tamen cõcordat, arg. C. qđ
cũ eo, qui in alie. pot. est, nego. gest. es. dr. l. si quis C. de
6 procur. si pretium. † Item si quis iubet seruum, uel fi-
lium contrahere, uel etiam si in genere dicat, quicun
que uolens cum seruo meo contrahere, contrahat, cõ
ueniri potest in solidũ a contrahentib. actione, Quod
iussu prętoria, in qua sic libellus concipietur:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi debet 20.
ex contractu mutui, vel emptionis, quem contractũ
eius iussu cũ eius seruo, vel filio feci, vnde peto, qđ p̃-
dictam pecuniã mihi soluat, vel reddat, & ad hoc pro
pono actionẽ, Quod iussu, & hoc, si tenes, quod sit no
men proprium actionis, alioquin dic, certi cõdictionẽ
Quod iussu. Actor ergo sic ponet:

PO. act. Pono, ꝙ Titius est seruus, vel filius. hoc con
cesso, constat, ꝙ est in ptãte eius, & sic habet hæc actio
locum, ff. quod iussu, l. 1. & l. si tutoris. §. si iussu. nisi ꝓ-
betur a patre, ue domino emancipatus, vel manumis-
sus, ff. de his, q sui. uel alie. iur. sunt, l. fi. Inst. eo. ti. Si ve-
ro neget, ponat, prout dixi s̃. in tributoria. Item quod
tu mandasti illi T. vt acciperet pecuniam mutuo, uel
talem rẽ acquireret, ff. e. l. 1. §. iussum. & hoc pro mer-
ce peculiari, secus, si in dominica. quia tunc locum ha
beret mandati, ff. eo. l. 1. C. mand. si tibi. Item ꝙ manda
sti, ꝙ quicunq; vellet, cum eo cõtraheret. Itẽ ago secũ
cõtraxi mutuãdo sibi 20. uel vendendo sibi Digestum
ꝓ 20. Item ꝙ illud ratum habuisti, uel illi instrõ sub
scripsisti, eo. l. 1. §. iussum. & §. si ratum. Reus uero sic:

PO. rei. Pono, ꝙ ille T. est seruus, uel filius M. Itẽ ꝙ
illum T. filium, uel seruum emãcipaui, uel manumisi.
Itẽ ꝙ illas res est dominica, uel paterna. & hec, ubi mã
daui, ꝙ acciperet mutuum. Item ꝙ cõtradixi filio, uel
seruo, postquã sciui ipsum accepisse illam pecuniam
mutuo, ergo nõ habui ratum. ff. ad Maced. si filius. Itẽ
ꝙ tm̃ in illo contractu fideiussi. hoc concessio, nõ aget
Actor Quod iussu, ff. e. l. 1. §. is ergo. Est etiã & actio de
peculio, quæ ꝯpetit ꝯ̃henti cum seruo, vel filio, de qua
7 dicam j̃. in ti. de peculio. † Cęterum si quis pro alio se
debitorem constituit, contra eum cõpetit actio de cõ
stituta pecunia, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. qui se mihi constituit de-
bitorem in decẽ pro T. qui T. mihi illa decẽ debebat,
ex cã mutui, vel qa promisit ẽt ex nudo pacto. vnde pe
to, ꝙ illa decẽ mihi soluat, & ad hoc ꝓpono actionẽ de
constituta pecunia. Hæc forma probatur Inst. de act. §.
de pecunia aũt cõst tuta, ff. eo. l. 1. §. debitũ, & l. quod si
maritus, §. si quis autem, ff. e. l. 1. Actor ergo sic ponet.

PO. Act. Pono, ꝙ fuit debitor meus in decem ex cã
tali, puta qa sibi mutuauit, vel ex alia. Itẽ ꝙ T. est maior
25. annis, & sanæ mentis, ff. de verb. oblig. is, cui. C. de ĩ
integ. resti. si tutorem habẽs. eo. l. 1. §. de pupillo. Item
quod constituisti te pro illo T. debitorem in illis decẽ.
Item, ꝙ dixi tibi, an velles constituere te ꝓ T. debitorẽ
qui mihi dẽt decẽ, & dixisti, ego cõstituo, ecce uerba
nudi pacti, nõ. n. habet locũ hæc actio, si fiat per stipu
lationẽ. Inst. de ac. §. constituta autem, ff. eo. l. 1. §. cũq;
Item ꝙ tu ita dixisti, ꝯstituo me tuum debitorem ĩ il
lis decem, q̃ tibi dẽt T. secus, si personaliter diceret, ut
bñ satisfiet tibi. hæc. n. cõstitutio nulla est, in Auth. ut
cũ de ap. cog. §. fi. q̃ etc. C. e. Auth. habitas. Re⁹ vero sic,

PO. rei. Pono, ꝙ T. ille, quem dicis tuum debitorẽ.
tibi soluit, Inst. quib. mod. tol. obliga. Item ꝙ ei fecisti
pactum de non petendo prius. quam me cõstituerem
pro eo solutum, ff. e. l. 1. §. debitum, & l. quod si marit⁹
§. si quis autem. Item dico me minorem 25. annis. Itẽ
ꝙ fuisti a me stipulatus illa decem, & ego tibi promi-
b si.[b] † Pone, mercator quidam in Montepessulano resi-
8 dens, misit quandam suam epistolam sociis suis Bono
nię morantibus, uel forte scripsit vniuersis sub hac for
ma. Noueritis me recepisse a tali dante noĩe A. schola-
ris Bonon. residentis, centum libras Turo. quas promi
si per me & meos socios, vel societatem meam redde
re Bon. pręfato scholari, vel tot libras Bon quę tantun-
dem valent, habita cambii rõne, erat autem iste merca
tor procurator suę societatis, nũc quęritur, vtrũ scho-
laris possit ex talibus literis agere ꝯtra ipsũ mercatorẽ
vel ꝯtra ei⁹ societatem, Super quo dicunt quidã, ꝙ sic
actione de constituta, ff. de pac. si vnus, ff. de neg. gest. si
pupillus, § si is, & Insti. mã. in prin. qua actione agi po-
test, siue fiat cõstitutio inter absentes, siue inter p̃ntes.
ut ff. de const. pec qui autẽ, in fi. & l. seq. secũdũ Odof.
Alii dicunt ei dari actionem negotiorum gestorũ per
prę. l. si pupillus. Sed & si dicatur dari ꝯdictio ex mori-
bus, uel ex ꝯsuetudine. non est reprehensibile, ut C. de
9 const. pec. l. 1. in fi. † De ꝯsuetudine. n. creditur literis si-
gillatis, pręsertim ꝯtra sigillantẽ, & facit ad hoc, quod
c in prę. l si pupillus, §. item si procurator.[c] † Itẽ cõtra ꝓ-
10 mittentem tibi aliquid incertũ, puta domũ facere, vel
librum scribere, in gñe, tibi competit actio ex stipula-
tu, secus si certũ, quia tunc locum haberet certi cõdi-
ctio generali, vel ex stipulatione, Insti. de ver. oblig. in
priu. ff. eo. vbi autem non apparet. §. 1. & infra §. proxi.
in prin. & uer. si vero. Sic ergo libellus concipietur.

LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. qui ꝓmisit mihi librũ
scribere, vel domũ facere, unde cum nõ fecerit ago ꝯ̃
eũ, ut faciat. ꝙ ad hoc, ꝓpono actionem ex stipulatu, &
pone hic, ut in prę. uer. si uero. In hoc ẽt concipit̃ libel
11 lus, ut s̃. de fidei. §. fi. ibi, potes ẽt. † Porro est et alia actio
ex stipulatu, seu certi ꝯdictio ex stipulatu, de qua in ar-
bore actionũ nihil dr̃, s. cum qs se daturum, uel factu-
rũ aliquid sub alternatione locorũ, uel temporum, uel
certo loco promittit, quę arbitraria est, & alterius natu
rę, quam præcedẽs, Insti. de actio. §. quasdam, ff. de eo,
quod cert. loc. l. 2. ĩ qua libellus cõcipitur, ut s̃. de plus
peti. uer. si autem, & seq. De aliis actionib. ex stipulatu
d in plerisque locis huius tractatus poteris reperire.[d]

ADDITIONES.

a Respon. sic. *Ros. cuius fuit hac q̃õ, dixit, r̃ñdeo, potest esse q̃õ vtilis, &c. ut in fi. remittit de q̃õne ad Summam Azo. si cer. pet. vbi uide in 4. co. sub uer. ubi autem.*

b Promisi. *Obijcit Ros contra libellũ, ꝙ non plus dẽt esse non accessorio, q̃ in principali, ff. de fideiu. Vranius, eo. l. hæres. Cũ ergo ex prima agi nõ possit, quia naturalis tm̃. ff. de pact. iuris gentiũ ergo nec ista accessoria. Respondet uerũ esse, qđ opponitur, si recipiatur plus re, uel quantitate, alias certũ est fortius obligari fideiussorem, qui pro naturali debito interuenit, quã principalẽ. ff. de fideius. l. 1. & in actione de constituta, est speciale, ꝙ ex nudo pacto agitur, Inst. de actio. 3. col. uersi. de pecunia. & uide, qđ ibi no de sex. casibus exceptis, ex quibus ex nudo pacto agitur. Dicit ergo, ꝙ licet non plus obligatur, tñ obligatur fortius. Imꝓbat ẽt Ros. dicens, ꝙ hoc non est propriũ nomẽ actionis sed adiectio, quia secundũ id est adiectio adiectionis, quod nihil est dicere, & quod sit propriũ nomen, patet C. eo. l. 1. & 2.*

c §. item si procurator. *Agilis est ualde auctor, saltat. n. de pratorijs ad ciuiles, & attento ordine Ros. 40. rubricæ sunt media inter istã, & sup. proximã, Libellus aũt fuit Ros. ubi de actio. ex stipulatu ad incertum, cuius materiam prolixe prosequitur, ibi ẽt continuatur tractatus arbitrariæ, de qua sequit̃, & ibi format quatuor libellos: primus s. cum promissio est alternatiua rerum, secundus, cum locorũ, tertius, cum locorum & rerũ, quartus, cum interest actoris rõne lucri, uel dãni extra rem, quos posuit actor in uersi. si aũt, quem statim allegat, & uide, quod dixi ibi.*

d Reperire. *Et maxime sup. prox. 2. rubrica. in parte 2.*

SVMMARIVM.

De obligatis ex certi condictione.

1 *Certi condictio multipliciter consideratur.*

2 *Libellus.*

2 *Libellus qualiter sit concipiẽdus, ubi agitur certi condictione ciuili ex stipulatione.*
3 *Actio ex stipulatu locum habet in promissione incerti.*
4 *Certi condictio ex mutuo, cui competat. & qualiter in ea formetur libellus.*
5 *Agens condictione generali triticaria ciuili qualiter formabit libellum.*
6 *Petitio debiti ex conditione multipliciter consideratur.*
7 *Rerum æstimatio quo iure petatur.*
8 *Actione sublata super principali, & super accessorio sublata cẽsetur.*
9 *Rem petitam præstari diuersimode consideratur.*
10 *Res, aut æstimatio rei qualiter sit petenda.*
11 *Libellus continens hæc uerba, peto rem, uel eius æstimationem, an teneat.*
12 *Commodatarius perdens rẽ alterius, an satisfaciat dando similẽ & an possit peti æstimum.*

a
1 5. §. Sequitur videre a de certi condictionib. sed primo de generalibus. † Sæpe igitur aliquid certum ex obligatione petit, quare proditа est certi cõdictio ciuilis, quæ cõpetit, quoties aliquid certũ petitur ex omni causa, ex omni obligatione, ex omni ɔ̃tractu certo, vel incerto, siue ẽt certũ debeatur ex causa legati, vel ex lege Aquilia, vel ex furtiua cã vel ex senatusconsulto & breuiter ex quocũq; ɔ̃tractu certum petatur, ff. si cer. pet. cer. cõdict. §. 1. & §. cõpetit. & ver. sed si ex senatuscõsulto. & §. quõ igitur, & hoc, si obligatio sit pura, secus, si cõditionalis, vel ĩ diẽ, vt ea. l. §. 1. in fi. Sic ergo in ea concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui mihi debet centũ, quia mihi promisit ex tali causa, vel qui mihi uendidit domum, cuius fines, &c. quam domum nõ uult mihi tradere, vel qui mihi non vult dare centum, quæ T. in suo testamẽto mihi legauit, cũ T. ipse sufficit, vel qui mihi damnum dedit in re tali, quod decẽ æstimo, vel qui me deiecit, & damnum dedit, qđ decẽ æstimo, vnde ago ɔ̃ cũ, & peto, vt mihi det illa decẽ, vel vt domum ipsam mihi det, vel ut centum mihi legata soluat, seu det, vel vt det mihi 10. in quib. me damnificauit, vel vt decem, seu rem mihi det, & ad hoc propono certi condictionem generalem, vt in prę. l. certi condictio. §. 1. 2. & 3. Actor ergo sic ponet.

b PO. Act. b Pono, ꝙ res, quã a te peto, est talis, &c. ff. c. l. sed & me & Titiũ. Item, ꝙ talẽ contractũ feci tecũ quia promisisti mihi certam rẽ ex tali cã, vel quasi, vel fuit mihi legata, vel dãnum dedisti, qđ decẽ ęstimo, vel quasi deliquisti, vt ĩ prę. l. certi. & l. sed & me. Itẽ ꝙ res certa, quã a te peto, ad te peruenit. Itẽ ꝙ res illa est mihi debita, secus. n. si esset sua. quia tunc vẽdicaret, ff. vsu fru. quẽad. caue. l. fi. ff. de donat. caus. mor. qui mortis. C. de don. quæ sub modo, l. 1. Reus vero sic.

PO. rei. Pono, ꝙ res, quam petis, est incerta. Item, ꝙ promisisti me facturum turrim, ad centũ dare sub alternatione. Itẽ ꝙ illa est T. Itẽ ꝙ eã desiit possidere si-
c ne dolo, vel culpa. c † Si vero aliqs aliqd certũ tibi ꝓmit-
2 tit. locum hẽt certi cõdictio ex stipulatione ciuilis, Inst. de ver. obl. ĩ prin. ff. si cert. pet. si qs certum, de qua ẽt in
d arbore non habetur. d Sic ergo concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi ĩterrogãti promisit se daturum 10. li. Tur. pro Codice, quẽ sibi scripsi, vel ꝓ patrocinio, quod sibi in tali cã præstiti, unde ago cõtra eũ, ut mihi det illa 10. & ad hoc, ꝓpono cõ-
3 dictionem ex stipulatione, e t in prę. co. co. † Si autem ĩcertam promisit, locum haberet actio ex stipulatu, ut sup. §. prox. ad fi. ver. item cõtra. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, P fui stipulatus a te præsente 10. lib. Tur. vel aliã certã rẽ, ff. de uer. obl. l. 1. C. de inuti. stipul. vt inter absentes. Item ꝙ rñdisti, ꝙ eas mihi dare, ff. de ver. obl. l. 1. §. 2. & 3. & 4. Item ꝙ es persona, q̃ põt obligari, ff. de in ius voc. l. 1. in fi. ff. de ver. obl. l. is, cui etiam sed hæc iuris est. Itẽ ꝙ rei ꝓmissę habes ɔ̃merciũ, ff. de uer. ob. multũ, ext de re iu. abbate lib. 6. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ inter nos nuda verba interuenerunt, cõtra ext. de testa. ĩdicãte. Item ꝙ erã absens die, qua dicis stipulationẽ fuisse interpositã, C. de cõtrahẽda stipu. optimã, ex. de testib. ex tenore. Item ꝙ sum talis, qui non possum obligari, puta pupillus, sed hęc est iuris & negatiua. Itẽ ꝙ res illa nõ est permissa nostro commercio, ext. de rescri. cãm, q̃. Itẽ ꝙ interrogationi ex interuallo rñdi, ff. de ver. obl. l. 1. Itẽ ꝙ sine cã tibi promisi, ff. de doli. excep. l. 2. ff. de dona. Item ꝙ non intellexi verba stipulationis, extr. de spons. ex literis, 1. ff. de
e ver. obl. l. 1. §. pe. 22. q. 2. is aũt. 43. dist. §. pariter. e † Est et
4 tertia condictio specialis ciuilis, q̃ datur mutuanti pecuniã, vel aliud, qđ consistat in pondere numero, uel
f mensura, & dicitur certi conditio ex mutuo f. ff. si cer. per.

ADDITIONES.

a Sequitur videre. *Hic auctor de condictionib. quæ ciuiles sunt tractare volens, incipit a generalissima, & sic etiam vocat Ros. & ponit eam 21. inter ciuiles, & eius fuerunt uerba sequentia ad literam, in isto autem §. seq. & de decem cõdictionib. tractat.*

b POS. act. *per quas collige quatuor, quæ requiruntur, in ista, secundum Ros.*

c Vel culpa. *Multas obiectiones & qõnes format super ista Ros. Prima sit, ad quid hæc generalissima fuit inuenta, ex quo speciales habemus actiones ad singula, pro quib. cõpetit? rñdet & tenẽ Io. de Bla. ubi de condictionib. certi generalib. ꝙ vtilis posset esse quando specialis actio infamaret, cum ista non infamet, ff. de ac. & obl. l. cessat. Plus, quia si generaliter ago contra Titium, ut mihi rõnem faciat de tali re, quã furtiuẽ surripuit, vel rapuit, dicat intentasse actionem, per l. hæc. n. ff. de susp. tuto. & ff. de pæ si pręses. Itẽ interest mea habere plura suffragia, uel iura diuersa, ff. de li. leg. l. 4. alias 3. in fi. & ff. de seru. l. et fundo. Subdit quosdã dicere casus esse, quibus ista, & nulla alia competit, allegant leges, quarum exempla non approbat, quia, ut dicit in speciali condictione loquuntur, non in generali dicit aũt, ꝙ magis congruit, exemplum in l. si me & Titium, ff. si cer. pet. Sed prò, & contra, quod ibi no. in fi. & uide, quod statim dicam. Dicit ẽt, ꝙ hæc generalis perit eo tpe, quo specialis, puta redhibitoria, uel Quanto minoris. alleg. ff. quis test. liber. esse iussus fue. l. 1. si quis eum, §. qui iniuriam, & de do quid, quod, sed non crescit in litem per inficiationem, sicut Aquilia, alie ff de pet. hæredi. item ueniunt, §. cum prædiximus, & ff. de in: ciur. cum, §. 1. Non est autem bonę fidei cum non numeretur in C. actionum, Inst. de act. Transibit autem ad hæredes hæc condictio, si ex causa proponitur, quæ sit perpetua & transitoria, alias non, alleg. præ. §. qui iniuriarum, & ff vt le. vel fideicom. no. cau. l. 1. § bellissime. Sic cucurrit, quia de his no. in l. certi condictio, ff. si cer. pet. in prin. Itera ibi ad soluendam obiectionem de eo, quod dicit ex causa legati, & glo. intelligit, cum legata est res aliena scienter, quia si testatoris fuisset, competeret condictio. Ros. hic in fi. resistit, dicẽs intelligi posse, quando legatur res propria incerta de certis, puta unũ de seruis suis, vel equis, hic. n. non competit uendicatio. Accidit deniq̃ ad finem illius glossæ, quod procedat in legato quantitatis. Scire debes, ꝙ Io. de Blanasco, vbi sup. format libellum secundum casum præ. l. si me & Titium, & sic dico de Ros. me & Titium rogauit, quod alter nostrum sibi mutuaret 10. lib. talis monetæ, qđ facere uolens præcepi M. qui mihi 10. li. ipsius monetæ debebat, quod illas solueret illi R. quod fecit, pręcepi etiam, ꝙ illas ipse R. reciperet, ut a debitore Titij, se mihi obligare non intendens, unde cum pecunia mihi debita ad ipsum R. peruenerit, ago contra eum, & ut decem libras mihi reddat, & supplico uobis, &c.*

d Non habetur. *Et hanc Ros. continuat supra proximẽ, in qua dicit nouem requiri, quæ colligas ex positionibus.*

e §. pariter. *Quod super hac actione scripsit Ros. in fi. de stipulatione sine causa, scripsi sup. de confess. §. nunc uidendum, super uer sed quæ est ratio.*

f Certi condictio ex mutuo. *Hanc cõtinuat Ros. sup. proximẽ & septẽ, quæ requirũtur in ea, ex positionib. collige. Repleuit ãt Ros. hunc titulũ de uerbo ad uerbũ ex Azo. in Sum. si cer. pet. et scias, ꝙ Io. de Bla. recitat Io. dixisse triplex mutuũ, ciuile tñ, & naturale tñ, & ciuile copãte natura, ut si pecunia & stipul. inter-*

sit, & si stipulatio est utilis, ex illa agitur, secus si est inutilis, ff. de nouat. si ita §. ult. & l. seq. & si cer. pet. certi cō lictio. §. qūi. Refert aūt Io. Bul. dixisse, unū esse mutuum, s. naturale. nā reliqua sunt, non mutuum, sed obligationū genera, siue sit obligatio verborum, siue literarum. facit Instit. de obl. §. si. quib. modis contrahitur oblig. in princ. & hoc pacet ipsi Io. qui dicebat, ꝙ si meam pecuniam meo nomine mutuo, formatur sic libellus.

LIB. Dico, ꝙ mutuaui 10. talis monetæ R. unde contra ipsum ago, ut mihi illius monetæ det decem, supplicoque, &c. Si alius mutuauit nomine meo, & ratum habui, acquiritur mihi actio, ut præd. §. quoniam. & tunc sic formatur libellus.

LIB. Dico, ꝙ Petrus mutuauit noīe meo R. decem libras talis monetæ, unde contra ipsum R. ago, ut mihi det decē lib. illius monetæ, supplicoque, &c. Si aūt ratū non habeo, tunc ille Pet. sine aliqua cessione habet vtilem certi condictionē, & sic dicet.

LIB. Dico ego Pet. ꝙ de pecunia Io. quam habebam, R. mutuaui decē lib. Vnde cū dictus Io. mutuum illud per me factum ratum non habeat, & R. dictā pecuniā consumpserit, ago cōtra dictum R. ut mihi det 10. lib. dictæ monetæ, supplicoque, &c.

pet. l. 1. & 2. & Inst. quib. mod. re contrah. ob. in prin. in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. cui mutuaui & numeraui c. quæ mihi tali loco & termino promisit soluere, qđ si non faceret, 20. noīe pœnæ mihi dare promisit, ad hoc se solenniter obligando, quare peto, ꝙ sicut promisit, prædicta c. mihi soluat, & eum ad hoc peto compelli, & sententialiter cōdemnari, & ad hoc propono certi condictionem ex mutuo, ff. de tritic. l. 1. C. de episc. & cle. Auth. generaliter. Inst. de obl. in prin. iunge, si vis, quia in præfatis loco & termino soluere non curauit, peto 20. pro pœna, peto etiam expensas, &c. Instit. de obl. §. 1. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ tibi mutuaui centum, Inst. quib. mo. re ꝯh. obl. in prin. Item ꝙ pecunia illa mea erat, C. si cer. pet. quāu. s. ff. eo. l. 2. ff. de fideiussor. si qs pro eo. §. si nummos. Itē ꝙ sum talis, qui possum obligari, ff. si cer. pet. nam & si fur. sed hæc est iuris. vnde dic, Item ꝙ sum maior 25. annis. Item quòd sum emancipatus. Item quòd illa tibi numeraui ex hoc, ut appareat obligatio, & excludatur causa mortis donatio, uel ob causam, ff. eo. no. 1. cis. Item ꝙ mihi reddis deterioratam, ff. eo. cum quid mutuum. & l. 2. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ recepi eam cā donationis, ff. eo. si ego. Item facias positiones contra prædictas, & uide, qđ no. s. de plus peti. Formam mandati ad mutuū recipiendum uide s. de proc. §. ut autem vers. mandatū. Item de utili certi condictione dixi s. de confe. uersic.

5 sed & si.† Alia a quoque est gñalis condictio, sicut pri
a ma, quæ Triticaria nominatur, & est ciuilis, per quam omnis res petitur, siue certa, siue incerta, siue corporalis, siue incorporalis, præter pecuniam numeratam, ff. de tritic. act. l. 1. §. 1. in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. a quo peto rem talem, puta equum talē, & sic pro certa re, uel equū, & sic in genere, quem equum mihi dēt ex tali cā, puta quia promisit, uel aliam causam adijciat, unde ago cōtra ipsum, ut prędictum equum mihi soluat, & ad hoc propono condictionem triticariam, ut in præ. l. Eodē modo concipe pro re mobili & immobili, & pro iuribus, & aliis, & forma positiones, ut supra in prin. huius

b §. in certi condictione generali. b De actionibus autē ex stipulatu dixi sup. §. prox. uers. pe. & fin. & supra de

6 plus petit.† Ad huius autem materiæ euidentiam pleniorem no. ꝙ aut petitur species uel quantitas, aut eorum ęstimatio. Si petitur æstimatio speciei, uel quantitatis ex contractu purè celebrato, & mora non pręcessit litis contestationem, tunc spectatur tp̄s litis contestatę, ut ff. si cert. pet. uinum. uel l. si uerè fm unam lecturam, & insuper quanti plurimi fuit retro, ut ff. de

c act. emp. & uen. rō. §. ꝙ si per uenditorem.[c] Si verò petitur species, uel quantitas, tp̄s cōtractus inspicitur. ff. si cert. pet. cum quid. & ff. man. hoīem. & l. si procuratorem. Sed si species, uel quantitas debentur in diem, uel sub condōne, inspicitur, quantum ualet aduenientis diei, uel conditionis tp̄e, ff. de uerb. obl. quoties in diem. Qñque tp̄s sententiæ inspicitur, si retro minus ualuit, ff. de petit. hær. si a dño. §. si quidam. Sed non videtur, ꝙ re petita pronunciari possit super æstimatione, ut si vinum petitur, quod pronuncietur super alio, ut ff. commu. diui. ut fundus. & C. de fideic. lib l. fi. extra de cau. pos. & propri. cum super. ff. de iudic. de qua re. extra de accus. qualiter & qñ. 2. prope fi. Resp. hoc uerum est, cum res extat, & petitoris non interest in alio damnari, sed si res esse desijt, tunc pōt in æstimatione condemnatio fieri, ut ff. de dol. arbitrio. §. non tm̄. Idem est, si intersit petitoris, ut in præd. l. uinum. & ff. de tritic. l. fi. Sed quo iure petitur ęstimatio? Resp. interdum iure actionis, ut ff. de nouat. fundū Cornelianum. in fi. & in prędic. l. hominem. & ibi spectatur tp̄s contractus. Interdum etiam iudicis officio, quod deseruit actioni, & tunc spectatur tempus moræ, ut in præ. l. vinum. Poterit autem sic concipi libellus.

7 LIB. † Corā, &c. conqueror de P. cui mutuaui decē corbes, seu amphoras uini rubei, uel albi, & fuit in mora reddendi, quare peto ipsum condemnari in decem amphoras ęquè boni uini, habita ratione bonitatis.

ADDITIONES.

a Alia. *Hanc etiam continuat Roff.*

b Generali. *Idem Rof. assignat aūt cōuenientias & differentias inter illa, dicens, ꝙ vincunt et vincuntur, vidisti, ꝙ ista non datur ad pecuniam, illa sic. Sed per istam petuntur res certæ, ff. eo. l. 1. per illam solum certa, ff. si cer. pet. l. certi condictio. Item per istam res corporales & incorporales, puta seruitutes, quæ incertæ sunt, ff. de verb. obl. vbi aūt. §. qui il, quod per illam vero species, vel quantitates. Item per istam petuntur corporalia, ēt si nostra non sint, præterquam in casibus. Incorporalia vero, siue sint nostra, siue nobis debita, ff. eod. l. 1. §. vlt. & l. 2. Inducit tn̄ Azo aduersatiuam, quæ est in præ. §. si. ibi, rem aūt tuam. Concordat aūt in multis, & ꝙ ēt in positionibus conueniunt, vt hic dixit auctor. Subdit aūt Roff. quod iura variare videntur, cuius tp̄s fiat ęstimatio, ideo breuiter de hoc tractat, de quo plenè tractauerat Azo ff. eo. l. in hac. & ibi per Accur. in vlt. glo. Vtitur aūt Rof. alijs verbis, quam auctor, dicens, ꝙ quoties petitur interesse, res, vel æstimatio, in tp̄e considerādo refert, ex quo cōtractu agatur, bonæ fidei, uel stricti iuris. Primo casu consideratur tp̄s moræ usque ad tp̄s sñiæ, ut æstimetur, quo tempore plus fuerit, alleg. §. si per uenditorem. quē alleg. auctor, & ff. com. sed & mihi. §. in hac. Idem est in contractibus stricti iuris, si agatur cōtra aliquem ob dolum, ff. de tritic. l. in hac. Si uero agitur ex culpa in cōtractibus bonæ fidei, dic, ut supra. In stricti iuris habetur ratio a tempore moræ usque ad tempus litis contestatæ, attento, quo tempore res fuit maioris pretij. In illis autem non habetur ratio tp̄is post litem contestatam, in quib. venit id solum, quod petitum est. Si autem non quæritur de re, interesse, vel æstimatione, sed de accessionibus, in bonæ fidei veniunt a tēpore moræ, in stricti iuris, si peto, quod meum fuit, ueniunt a tēpore morę, si mihi debitum, a tēpore litis contestatę, ff. de vsur. videamus. Hæc aūt in accessionibus naturalibus, vt fructib. Ciuiles. n. accessiones nō pręstantur in contractib. stricti iuris, nisi uinculo stipulationis, C. de vsur. quamuis. & de cōd. indeb. l. 1. Nec obstat lex dicens, ꝙ vsurę uicem fructuum obtinent, ff. de vsur. vsurę. quia illud uerum in contractibus bonę fidei. Nec obstat principium distinctionis l. hominem ff. mand. Fideiussor. n. agens contraria mandati, quia hominem soluit, illam ęstimationē habere debet, cuius erat homo tempore solutionis, non eius, quę postea creuit, vel decreuit. nam in stipulatione, cum peto hoīem, quem promisisti, talem dare debes, qualis est, nisi fuerit in mora, quo casu ēt tempus anterius inspicitur, vt in præ. l. hominem. Fatetur autē, quòd morę interuenientis ante litis contestationem habetur ratio in vtroque iudicio, bonę fidei & stricti iuris, uide, quod dixi post Innoc. & Host. de restit. spol. grauis. in 3. gl.*

c §. ꝙ si per venditorem. *Vide, qđ ibi no. in glo. imò videtur.*

tis a tempore moræ, & quanti plurimi fuit. hoc proba tur ex præcedentibus, & iudex condemnabit eum in decem amphoras, dicens.

FORMA. Cōdemno talē in decē amphoras æquè boni vini, habita rōne æstimationis a tpe moræ, & pro vnaquaque amphora eum condemno in decē sol. dos & sic sua mora punit. Sed si simpliciter pretii, postea in processu potero a iudice petere, q cum cōdemnet in æstimatione. nam vsuræ veniūt iudicis officio, ff. de

8 vsur. mora. §. in bonæ fidei. † Quid si petii uinum nil de æstimatione dicens, lata sñia volo petere æstimationē, f. decē pro qualibet amphora, nūquid obstat mihi exceptio rei iudicatæ? Iac. dixit, q si petii uinū & æstimationem, & iudex non hēt rōnem æstimationis, non ualet eius sñia, quasi pro parte pronunciauerit, & p parte non, ff. fam. erc. l. in hoc iudicio. C. de excep. rei iud.

a l. 1. a Si uero petii tm̄ uinū, aut condēnauit tm̄ in uino, & tunc non obstat exceptio rei iudicatæ, quasi ab initio minus fuerit petitu, nunc plus peto, Inst. de act. §. si minus. ext. de plus petit. c. unico, & arg. ff. de neg. gest. si aūt. §. si quocunque modo. Sed Odof. contra, dicēs, q postquam reus est cōdemnatus ad rem principalē, æstimatio amplius iure actionis uenire non pōt, sublata. n. actione super principali, & sup accessorio est sub-

9 lata, C. depositi, l. 4. † Breuiter aūt dic, q aut res petita nullo modo præstari pōt, ut qui periit, & tunc fit condemnatio in æstimatione, licet res petita sit, ut in præ l. arbitrio. §. tñ. Aut pōt præstari, sed nō sine magna rei difficultate; & tunc idem iuris est, ut ff. de leg. 1. si dñs. §. qui confitetur. Aut præstari potest, sed nō sine damno actoris, & tunc quia magis interest actoris habere æstimationem, q̄ rem, fit cōdemnatio in æstimatione, sic intelligitur præalleg. l. ninum. Aut potest præstari sine difficultate rei cum damno actoris, & tunc faciēda est cōdemnatio in re petita, & sic intelligitur C. de

10 fideic. lib. l. fi. † Ad uberiorem aūt huius materiæ tra-

b ctatum not.[b] q cum alicuius rei noīe in specie, uel qualitate consistentis, agitur, res tantum est in libello petenda, & non æstimatio, cum ipsum solum corpus, & non æstimatio sit in obligatione, ut ff. de uerb. obl. si

c seruum. §. fi. quod quidam dicunt c uerum esse, si primum corpus præstari possit: alioquin quia forte non extat, tunc æstimatio debetur, & ideo æstimatio peti debet, ut ff. de condictio. fur. in re furtiua. ff. de dol. arbitrio. §. 1. ff. de cōdic. ind. si non sortem. §. libertus, qđ mihi non placet. nam lex dicit, æstimationē in obligatione non esse, ut in præ. l. si seruum. §. 1. ēt si sit extincta, uel perempta, imo res extincta, uel perēpta est in obligatione, sed tūc, quia ipsum corpus præstari nō potest, iudicis officio fit condemnatio in æstimationem, licet res tantum petita sit, & sic intelligitur præal. l. in re furtiua. & ff. de cond. ind. in summa. §. cane. ibi, repetet pretium, s. iudicis officio. & in preal. §. libertus. Itē homo repetendus est, & sic in obligatione, cum tñ iudicis officio æstimatio præstabitur, & ad eam fiet condemnatio, si homo præstari non possit, & uide ff. de re

11 iud. si quis ab alio. ff. fam. ercis. & puto §. 3. † Et quid si libellus sic cōceptus est: Peto rem, uel eius æstimationem? & quidem non tenet, s. n quosdam, quia pp uim subalternationis in ptāte rei esse dēt, utrum super re, uel super æstimatione petitio facta sit, ff. de iur. do. plerunque. §. pe. ff. de sol. l. Stichus, aut Pamphilus. resp. 1. ff. de contrah. emp. si in emptione. Si igitur super æstimatione queritur, nulla erit quæstio, cum æstimatio

d peti non possit, ut dixi. Sed certe ego d non puto esse in ptāte rei, super quo facta sit petitio, imo petitū intelligitur id, ad qđ de iure pōt extendi actoris petitio, ff. de iud. si quis intentione. nec. n. est in iudicio rei electio, ut ff. de uerb. obl. stipulatio ista. §. 1. ff. de iudic. solennis. extra de cau. pos. & propr. cum ecclesia. & talis petitio potius extenditur ad rem petitam, q̄ ad æstimationē.

Nam & in contractibus, si stipulatus sum duas res sub alternatione, & altera earū deberi non pōt, altera, quæ deberi pōt, erit in obligatione, ut in præ. l. Stichum. in prin. ff. de uerb. obl. quoties. Patet ergo rē, & non æstimationē esse petendā, & pro eo, qđ petitū est, & non æstimatione, condēnatio fiet, nisi res petita præstari nō possit, quia tunc fiet condemnatio in æstimatione, C. de fideic. lib. l. fi. prope fi. ff. de leg. 1 si domus. §. cum alicui. & in præ. l. in fin. §. 1. & nisi contumacia rei interueniat, & actor id postulauerit, ut ff. de rei uēd. qui restituere. & l. q si post. Inst. de offi. iud. in prin. & nisi natura actionis hoc permittat, ut ff. de act. emp. l. 1. & l. emptor. resp. 1. & C. eo. si ita. & nisi cum rei cōmodo præstare non pōt, ff. de leg. 1. nō amplius. in fi. & supra ver. quid si petiit. uel pōt, sed pietatem ostendit, ut in præ.

e l. si domus. §. in pecunia. e & eo. tit. l. si tibi homo. §. 1. & nisi æstimatio oīno idem in se cōtineat, ut ff. de aur. & arg. leg. l. 1. & §. fi. & l. Titiæ amicæ. quia nummi erant auro, & argento incorporati, & legatum continet in se pondus, quod dici potest, & in similibus, C. de do. si quis argentum. Quod uero dr̄ ff. si cer. pet. in l. uinum, & ff. de trit. l. si res. ubi uinum, uel frumentum fuit petitum, & reus in æstimatione condēnabitur, ideo est, quia spectatur pretium s. n certa tempora, ut sup. ver. a l huius. & uide ff. de ædil. edic. ædiles. §. item ferendū, & de test. tut. l. pen. Item qñque agitur in solidum, & condemnatio fit pro parte, ut ff. depo. si duo heredes, & quædam ueniunt in petitione, quæ non ueniunt in restitutione, ut ff. de rei uen. l. 2. Item datur condictio furtiua ad æstimationem rei, quam dñs consequutus est ab alio, quàm a fure. Sunt autem, qui dicunt prædictum libellū, in quo petitur res, uel æstimatio, non esse de iure admittendum, ut ff. de iudi. non quemadmodum, licet de consuetudine admittatur, ut & alias dr̄, & ff. de Public. l. 1. Tamen quandoque petitur res, uel eius æstimatio, si res non præstetur, ff. locat. conducto-

f res.[f] † Sed quid, si commodatarius boues meos perdi-

12 dit, & vult mihi consimiles boues reddere: ego uero solum æstimationem peto? Arg. pro me ff. eo. in commodato. §. fi. ff. de tritic. l. pen. ff. de act. emp. l. 1. resp. 1. & C. unde ui, si quis in tantam, in fin. & l. non abs re. in fin. Arg. pro eo, C. de ser. fug. quicunque. ibi, cum pari, & c. & l. mancipia. ff. de arbit. Labeo. ff. loc. si quis domum. ff. quod met. cau. illud. C. de dat. qui fil. distra. l. fi. & ad hanc quæstionem facit. quod not. C. de donat. si quis argentum. respon. 1. & ff. de fideicom mi. lib. l. pen. circa med. De actione æstimatoria not. supra de emp. & uend. §. 2.

ADDITIONES.

a L. 1. *Vbi de hoc scripsi, de re iud. cum inter in gl. super aliis.*

b Not. *Secundum Simo. Vincen. cuius ad literam fuerunt hæc verba, C. de fideic. lib. l. cum quidam.*

c Quod quidam dicunt. *Guido de Suza. & vide, quod no. ff. de const. pec. l. promissor. 1. & 2.*

d Ego. *Simon Vincen. cuius ad literam sunt verba, vt dixi sup.*

e §. in pecunia. *Iste §. nil facit, sed §. ibi sequens, qui confitetur ibi forte, sed faciebat vers. & loquitur de seruo legato, qui est filius, frater & nepos hæredis, dicit § ille, quòd confitente hærede & æstimationem offerente, æquissimum est illum exaudiri, lex sequens legatum factum in testamento, cuius æstimatio est soluta, non vult deberi, licet repetitum fuerit in codicillis solutionis tempore non apertis.*

f Conductores. *Supple, uel si non extat, quam post moram debitoris dico non extare. secundum Guid. de Suzar. qui etiam dicit, rem uel æstimationem peti posse, etiam si res non extat, per l. ff. de verb. obl. eum, qui ita. §. vlt. & l. si seruum, §. fi. & l. inter stipulantem. § pen. Item dicit, quòd petita æstimatione res peti uidetur, ut ff. de constit. pec. l. promissor Stichi. de cond. fur. l. in re furtiua. de dolo, l. arbitrio. §. non tamen.*

SVMMA-

SVMMARIVM.

De obligatis ex Aquiliana stipulatione.

1 *Actio non potest oriri ex Aquiliana stipulatione.*
2 *Oligatio semel sublata, an possit restaurari.*
3 *Dans alicui aliquid ob causã, potest id causa non secuta repetere*
4 *Causa dicitur de praeterito, res autem de futuro.*
5 *Soluens aliquid ob turpem causam ex parte petentis interuenientem, potest id repetere.*
6 *Soluens nulla causa praecedente, uel credens se teneri, an, & quo casu possit repetere.*
7 *Soluenti indebitum qualiter sit succurrendum.*
8 *Libellus contra illum, qui promisit soluere certo die, nec soluit, qualiter sit formandus.*
9 *Obligatione per legem inducta, nec ea lege cautum est, quo genere actionis experiatur, qualiter sit procedendum.*

1 6. §. Caeterum notandum est, †. ꝙ ex Aquiliana stipulatione, de quadi a ctum est sup. §. 1. ver. aquiliana.[a] non oritur actio. imo
2 tollitur pristina obligatio ipso iure. †Si tamen deciperetur creditor, qui forte liberauit eum, ut alius ꝓmissor sibi daretur, prout in delegatione fit, nec ille reus, cum liberatus sit, seruet fidem, & debitum erat purũ, & manifestum, sic contra eum libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. quem a debito decem librarnm, quas mihi debebat. Aquiliana stipulatione praecedente, & acceptilatione sequente ideo liberaui, ut mihi alium daret expromissorem, unde cũ id non fecerit, dictam pecuniam repeto per conditionem ob causam. Si autem non fuit debitũ purum, uel manifestum, sic in fine libelli dicetur, quare cũ id non fecerit, per pristinam obligationem in suum statum restitui iudicis officio, quae obligatio talis erat, quia debebat mihi decem libras ex causa donationis hinc ad talem terminum, ff. de cõd. ob. cau. si quis accepto, et l. si mulier. ff. de praescrip. uerb. ob eam. Item bene dixi Iudicis officio, non enim potest restaurari semel sublata obligatio, si compellitur inuitus debitor se in uetus debitũ obligare, ut in prae. l ob eam, ff. de iure do.
3 licet, respon. 1. † Porro si de der P. aliquid ob causam, ca.
b non sequuta potes illud ab eo repetere per conditionem ob causam, quae ciuilis est, ff. de cond. ob cau. l. 1. §. ob rem, & sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui dedi decẽ, ut Capuã iret, uel ut seruum suum manumitteret, unde cùm hoc nõ fecerit, peto decem, quae dedi, mihi restitui, & ad hoc ꝓpono cõditionem ob causã. Vel sic.

LIB. Coram, &c. ut supra usque, unde iunge, unde cũ re integra poenituerit, & sic causa, propter quam dedi sequuta non sit, peto mihi decẽ restitui. & ad hoc, &c. vt ff. eo. dedi. & l. si pecuniam, ff. de cond. ob. turp. cau. l. 1. §. ob rem. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod tibi decẽ dedi, vt Capuã ires, C. de cond. indeb. si repetendi. Item ꝙ causa illa fuit
c possibilis & honesta[c]. extra de pac. c. fi. & de cond. apc. fi. Item quod fuit finalis, alias enim non eram daturus, nisi res, ff. eo. l. 1. & 2. C. eo. dictam, ff. de cõd. ob turpẽ, cau. l. 1. §. ob rem, ff. de don l. 2. §. fi. Item quod poenitet me. & nolo ut uadas, ff. cond. sine cau. si pecuniam. respon. 1. & §. sed & si ac. & l ded. §. 1. Item causa, propter quam dedi, non est sequuta, ut in praed. §. ob rem. & C. de cond. ob tur. cau. l. pe. & fi. Reus uerò sic:

POS. rei. Pono, ꝙ causa, propter quã dedisti, fuit turpis ex parte tua, 22. q. 4. si ad pactum. Item ꝙ impossibilis. Item ꝙ contra bonos mores, Item ꝙ stetit propter causam fortuitam. Item quod causa illa fuit impulsi-
4 ua nam alias erat daturus. Item ꝙ iam inchoaui. ff. eo.
d quod seruus. extra de cond. appo. c, fi. † Et no.[d] qđ causa, ꝓprie dr̃ de praeterito, res uero de futuro, vt ff. de cõdi. & demon. si ita legatum sit. in fi. & ff. de cõd. indeb. damus. Vnde potius debet dici condictio ob rẽ, quando causam, sed impropriẽ ponitur causa, ꝓ eo, quod futurum est, nã haec conditio respicit futurum, con-
5 dictio vero indebiti respicit praeteritum. † Si vero, des
e alicui, & soluas ob turpem causam ex parte eius interuenientem, repetere potes per conditionem ob turpem causam, quę ciuilis est, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cui dedi decẽ, ne me occideret, vel ne tale maleficium cõmitteret, vnde illa decẽ peto, & ad hoc ꝓpono conditionẽ ob turpẽ cãm, ff. de cõd. ob. turp. cau. l. 1. Actor ergo sic ponet.

POSITIO Act. Pono, quod volebas committere homicidium, vel adulterium, & huiusmodi. ff. eod. l. 2. & in prę. c. si ad pactum. Item ꝙ dedi tibi decẽ, ne faceres. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, quod T. illud volebat committere ergo non ego, ext. de pręsump. nonne. ff. de iudi. cum pretor.

ADDITIONES.

a Ver. Aquiliana. *Et alibi dicta continuauit Mart. de Fano hęc verba, & hunc libelllum.*

b Porro. *Redit ad ordinem Roffr. qui triticariae, de qua sup. proxi. continuat conditionem ob causam, in qua sex sunt necessaria ꝗ per positiones colligas. Et vt aliquid de ista intelligat Canonista, scire debes, hanc conditionem procedere in contractu inominato, sed non in oĩ, s. do, ut des, uel do, ut facias, uel do, ut non facias. In facio vero, ut facias, uel des, non procedit. datum. n. repeti pòt, ad quod datur haec conditio, factũ uero non, ff. de cond. indeb si non sortem, §. libertus. Facta. n. causa nulla constitutione infecta fieri possunt, ff. de c. & postlim. reuer. in bello. §. facta. Vnde, ut dicit. Azo. in Sũma, conditio ista non dr̃ ob causam factorum, sed datorũ. Item, ut patet ex positionib. haec conditio locũ non hẽt in causa impulsiua. Sed iniquũ uĩ, ꝙ locũ habeat in fi. nam ex quo non stat per recipientem, quo minus impleat haberi dẽt pro impleta, & sic non est locus poenitentiae, ff. de contrah. emp. l abeo scribit, si mihi facit de reg. iur imputari, et regula, cũ stat. l. 6. SOL. Obiectio uero in contractib. inominatis: loquimur aũt de innominatis, remissiones dedi in regula, quod semel. & apertius in decr. nostri. de elec. super 2. glos. ad no. ff. de cond. causa da. & cã non sec. l. si pecuniam. Si q̃ris, quare poenitentia sic rescindit contractus innominato? dicit Azo in Sũma huius tit. ante si forte id esse, ut sicut sunt debiles in obligatione contrahenda, sic sint debiles in retinenda, facit, quia decret. illos esse uniformes, ext. de baptis. maiores, uer. similiter. Item dicit Ioan. de Bl. ꝙ haec poenitentia non procedit in formatis negatiue, ut quia dedi tibi pecuniam, ne ad iudicem ires, uerum est. n. te non iuisse, & causa incontinenti fuit in habitu adimplendi, & sic non repetitur, donec ua lam, ff. eo. quod seruus, hoc uerũ ex hac conditione, non sic ex ea, de qua sequitur, si negatiua esset turpis ex parte recipientis, ut statim uidebis.*

c Possibilis et honesta. *De impossibili uide, quod no. C. ed. l. dictam, in prima glo.*

d Et not. *Secundum Rof. in prin. tit.*

ADDITIO. Et quid sit causa, & differentia inter causam & rationem, ui le late per Bar. in l. demonstratio. §. quod autem de cond. & demon. & plenissime per Bal. cons. 106. inc. proponitur in 2. uol. Et an sit differentia inter causam & occasionem, uide eundem Bal. cons. 119. inc. statuto cauetur, col. [illegible] q. denique, eo. 2. uol. Et differentiam inter causam & conditionem uide per Bar. in l. si it [illegible] le. hic alleg. H. F.

e Si uero. *Continuat 6. conditionem, ut Rof. & idem in Codice, & ff. quo ad proximam, et in hac duo requiruntur, ꝙ causa sit turpis in recipiente, & quod causa sit futura, non ponderat, ꝙ positiones actoris non formantur, & facit, quia illa turpes essẽt ex parte dantis, & sic cessaret repetitio, de regu. iur. in pari. lib. sed ne. faciat id, quod faciendo peccaret. Sed obijcitur, ex tali datione resultauit grãde bonum, s. abstinentia homicidij, sacrilegij uel alterius criminis. Item sine datione in ea ille forsan non ab-stinuit-*

stinuisset, qui id non habebat in animo, & sic uane timuit, cuius
uani timoris nulla est æstimatio, ff. de re iud. si quis ab alio. Re-
spondeo, considerandũ actũ receptionis, q turpis fuit in illo, qui
nullo dato abstinere debuerat Quod dr̃ de vano timore, locũ hẽt
in casib. aduentitijs, qui non æstimãtur. ff. qui, & a quib. ma. l. Iu
lianus, & in actione. Quod met. cã. l. metum. 2. Si aũt hic nõ fuit
solutio, sed ꝓmissio, non est disputandũ, an possit, quia, ut dicunt
Azo & Rof. ibi nulla obligatio, ꝑ l. si plagij. ff. de uerb. obl. Si pi
gnus datum esset, posset condici, cum fortius sit solutum repeti.
Sed ex quo esset ex utraq; parte turpitudo, tenet Rof. ꝙ licet nõ
condicatur hac lege, uendicari tamen poterit. ut ab extraneo,
ff. ad exhiben. de e. §. pen. & ult. Secus, si data esset res in solu-
tum, quia tunc dñium translatum esset de eo, qđ datum est, ut in
dicet furem tunc de quo no. in l. 4. ff. eo. uide ext. de fur. qui furẽ,
& qđ ibi dixi. Tractant etiam de eo, quod datum est iudici, vt
iudicet iuste, uel iniuste, de quo no. 11. q. 2. qui recte, et 14. q. 5.
non sane. & ff. eo. ti. l. 2. Dicit etiam Azo in Summa eo. ti. in fi-
ne, ꝙ licet hæc actio non sit famosa, est tamen turpis, ff. de obse
qu. a lib. & lib. l. honori. & licet.

ADDE. bene & breuiter Bal. consi. 5. lib. 4.

6 prætor. Item ꝙ ei dedisti illa decẽ. † Rursus [a] sæpe quis
a nulla cã ꝑcedente promittit decẽ alicui, vel credẽs se
ad id teneri, ea soluit, vel forte iusta cã præcesserat, sed
b facta est iniusta, exemplũ in fullone, [b] ff. de condict. si
ue cau. l. 2. his casib. succurritur obligato, seu soluenti
per cõditionem sine cã, quę ciuilis est, ff. eo, l. 1. & l. qui
sine. & l. nihil. Sic ergo concipietur libellus.

LIB. Coram. &c. cõqueror de P. cui decẽ sine cã ꝓ
misi, vnde ipsam obligationẽ cõdico, vel ago ɔtra eũ,
vt me ab illa obligatione debeat liberare, & ad hoc
ꝓpono ɔdictionẽ sine cã, ff. e. l. 1. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod tibi promisi sine causa. Item
quod causa, propter quã promisi, facta est iniusta. Itẽ
quod fuit iniusta, vt in præd. l. Reus vero sic.

PO. rei. Pono, ꝙ promisisti mihi ex causa expressa.
Item ꝙ fuit iusta. Item ꝙ vestimẽta, propter quę fuisti
7 cõdemnatus mihi, combusta sunt penes te. † Sed & in
c debitum [c] soluenti succurritur per cõdictionem in-
debiti, quæ ciuilis est, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. cui credens me de
bere cẽtum, solui, cum tamen ea non deberem, vnde
repeto ab eo illa c. sibi soluta, & ad hoc propono con
dictionem indebiti, ff. de condi. indebiti, l. 1. & 2. & se
d re ꝑ totũ, ext. de solut. c. fi. d 1. q. 4. c. fi. Quidã tñ aduoca
ti ponunt causam sic, Cui credens me debere centũ
ex tali causa, putà mutui, vel alia. sed non est vis in
e hoc e. Actor ergo si ponet,

PO. act. Pono, ꝙ tibi solui 20. Item ꝙ illa fuerant in
debita, extra de solut. ca. fina. sed hæc posito iuris est
Item quod illa ignorãs probaliter solui, ff. de admi-
nist. tut hoc autem. 1. q. 4. c. fin. ff. de probat. uerius. C.
ad eg. Falc. error. Itẽ ꝙ sine cã naturali & ciuili solui,
de hoc ff. eo. super. rubr. de emptione. §. dicto. versi. &
vt plenius, sed hæc est iuris. Itẽ ꝙ eram tutus exceptio
ne, puta pacti de nõ petẽdo. Itẽ tutus exceptione Vel
leiani, ff. eo. q exce. C. de pac. debitori. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod scienter soluisti. Item quod li
la 20 tibi mutuaui. Item quod fuisti tutus exceptione
rei iudicatæ, cum antea fueras debitor meus, ff. e. Iulia
nus. C. e. l. 1. Item quod fuisti tutus exceptione Mace-
doniani. Item quod ex causa transactionis soluisti, C.
de transa. l. 2. Item quod ex iureiurando, Instit. de acti.
§. item si quis postulan. ff. de iurei. nam postea. §. 1. Itẽ
quod ex causa pietatis, puta dotis, ff. eo. cum his, qui. §.
si mulier. nisi in casu C. de nup. si, vt proponis. Item ꝙ
8 nomine viri hæredis, ff. e. repetitio. † Eo quoque, [f] qui
f promisit ex causa certo die, & loco soluere, non soluẽ
te, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui promisit mi
hi soluere 10. tali die & loco, ex tali causa, nec soluit,
ideo peto eum cogi, &c. proposita certi condictione
ex stipulatione, probatur hoc ff. de uer. obl. in princip.
ff. si cer. pet. si quis certum. Si autem promissio conti-
net quid incertum, ut pote factum, sicut est domũ ædi
ficari, uel librum scribi, & huiusmodi tunc proponat
actio ex stipulato, ut sup. §. prænotandum, uer. itẽ cõt.
De condictione furtiua dicam inf. de furt. uersic. item
9 qui rem. † Vltimo nota, quod cum per legem induci-
tur obligatio, nec est cautum ea lege, quo genere actio
nis experiatur, condictione ex lege, quæ ciuis est, agi-
tur, ff. de cond. ex le. l. unica, de qua sup. de act. seu peti.
§. 1. uer. si autem uelis, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum uẽdidis
set mihi equum talẽ pro decem, & ego dederim sibi
pro arrhis tria, & nunc a uenditione pœniteat, arrhas
ipsas mihi duplicatas peto, & ad hoc propono ɔdictio
nem ex lege, C. de fide instr. contractus. Vel sic.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi talem rẽ
donauit, unde ago contrã eum, quod eam mihi tradat
& ad hoc propono, &c. C. de do. si quis argentum. in-
g stit. de actioni. §. aliæ g.

Baldus

ADDITIONES.

a Rursus. *Aggreditur 7. condictionem, secundum ordinem Ro. in*
qua tria requiruntur, quod quis obliget promittendo, uel aliquid
soluat. Secunda, quod nulla causa pręcedat; vel si præcedit, ten-
dat iustitiam. Item quod credat se teneri, cum soluit, ne sit locus
regulæ cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quomodo aũt concurrit
cum alijs condictionib. indebiti, ob cam, & ob turpem causam, et
cum furtiua, hoc ponunt Az. & Rof. Et est casus, quo non cõcur
rit, s. solutione non facta, sed obligatione tantum; nam obligatio-
nem istam, condicit. Aliæ uero condicuntur solutione facta, ff. eo.
qui sine. Ad id, quod dicit ibi, incerti, responde, ut ibi no.

b In fullone. *Qui recepit uestes meas lauandas, quas perdidit, cõ*
uentus locati earum pretium mihi soluit; & ego postea uestes in
ueni, contra me aget ex conducto, uel condicet pretiũ hac actio.

c Sed & indebitum. *Ordine, quo supra, aggreditur 8. condictio*
nẽ, & septẽ necessaria in ea ponit, q̄ per positiones haberi possũt.
Et scias, ꝙ in hac condictione, ut in sup. prox. error, uel ignoran-
tia ẽt non probabilis, quia in facto proprio, ff. ad Velle, quanquã.
admittĩ. ff. eo. de cond. indeb. sed & si me putẽ. & l. elegãter. in
prin. C. e. l. fi. Et est rõ, ne q̃d sit in dãno; qua rõne excusat qñ que
ignorantia iuris, ff. de iu. & fac. igno. l. iuris. Est sciendum Vileñ
formasse casum qõnis 99. d eeo, q facta diuisione cũ fratribus, ut
posset matrimonium contrahere cum puella, iurauit se fuisse filiũ
ipsius, cuius putabatur, & cuius hæreditatem diuiserat, quo sci-
to, fratres petunt per condictionem sine causa, de qua proxime
uel indebiti, de qua hic, quod per diuisionem cum illis factã ha-
buerat. Ad partẽ, quod possit, inducit standum iuramẽto suo con
tra se, ff. de iure dotium, si duo. §. si quis. Nec cont. iuramentum
suum uenire, uel allegare potest, suam. n. turpitudinem allega-
ret, dicendo se periurũ, uel decipere uoluisse, C. de transac. si quis
maior, §. si aduersus aend. 1. si minor se ma dix. l. pe. de ser. pig-
da. creditor. & hẽt iuramentum autoritatem rei iudicatæ, ff. de iu
reiur. l. 2. Tenet contrariũ principaliter per regulam, quę hẽt,
rem inter alios actã alij non prodesse, uel nocere, C. res inter alio
act. ꝑ totum, ext. de re iu. c. pe. ff. de iureiur. l. 3. §. pe. & l. nam et
postea, in fi. & l. sed & si in fi. Faciunt hæc, quia non iurauit in
cã cohæredum, uel contra illos, facit ff. de adm. tu. si duo. ff. de in
tertog. ac. l. ult. Dixit ẽt ponderandam cãm, propter quẽ iurauit
quę fuit appetitus uxoris, ut libido ad ipsam, facit ff. de fur. uera
ext. de acc. cum dilecti.

d c. fi. *ibi, & in §. fi. statim allegato, & in l. cum quis. C. e. ti. no. d.*
huius materia.

e In hoc. *Secundum Rof.*

f Eo quoq;. *Interponit hoc intra ordinem Rof. secundum quem*
nona est condictio furtiua, de qua infra remittit, 10. condictio ex
lege, de quo inf. uer. fi.

g §. Aliæ. *Est sciendũ, ꝙ Azo in sũma ipsius ti. de cond. ex l. po-*
suit 5. exempla, sed Rof. e. ti. collegit 32. exempla, quę per te ui-
deas, & oĩno sunt de legib. C. præter unum, quod fuit quintum
Azo. & ipsum Rof. ult. scilicet. ff. ad l. Iul. de adul. l. postulaue-
rit,

rit.i.resp. & §. fi. & ex l.quæ sic dicit,quod ex his causis debet, per conditionem,quæ ex lege descendit,petitur,& C.eo.tit. l. uerba. & quod ibi no.in fi.ult.gl. Hoc dico, quia Azo sic recipit hunc casum,quod si seruus tortus contra dominum accusatum de adulterio,moritur in tormentis,si dominus absoluatur,condictione ex lege,petit æstimationis medietatem serui. Gui.prædicta distinguit tres casus. Per prædicta uides cessare obiectionẽ Ros.qui dicit,quod cum fere solum ex nouis legib.competat condictio ex lege,rubrica non debeat poni in ff. Resp.id factum, ne in materia condictionũ opus esset imperfectum,per textum legis supra positũ,uides incongrue factum,& sufficiat una lex ad materiam,facit ff.ad l.Corn.de fal.si quis obr. pseris.ad l. Aqui. ita uulneratus.in fi. Ambo aũt libelli hic positi,fuerunt Ros.qui dicit post illos hanc condictionẽ esse qñq; pœnalem,qñq; mixtã, quandoque petitoriam,quãdoque possessoriam,& qñq; dari hæredibus,& qñq; contra hæredes,& hoc operatur diuersitas casuum,pro quib.datur. Si uis exempla,ibi uide in fi. Hic addo, q̃ Ros. ibi fatetur prius per Ioan. illa exempla fuisse collecta,& ego illa habeo in quibusdam scriptis antiquis.

Baldus de obligationibus & solutionibus.

AN syndicus uniuersitatis possit obligare singulos de uniuersitate,dic.ut i l.4.§ actor.ff.de re iudi.p Bar. Quod quis possit se obligare ad priuatum carcerẽ creditoris,uide gl.ff.de fur.l.interdum.§.qui furem. uide sup.de appe.§.casus talis est. Quod promittit nõ opponere exceptionem,intelligitur nõ ire pambages,& si uadit,incidit in pœnã efficacem,tamen exceptionem bene potest opponere,ut no. hic per G. C.de adul.l. ita pudor.per Cy. Verbum Pertinentia,restringit obligationẽ generalem pignoris,quin porrigatur ad futura,in 2.col. Vxor nõ potest se abligare.p marito,sed pro se,uel alio cum marito,sic si renunciat Velleiano ver.sed queritur.& seq. G. Et præsumitur obligata p marito, secũdũ quosdam,eo ipso,quod est alligata in eod.instro,sed in dubio,versi. sed pone uir.G.uide ff. ad Velleia.l.Seia.Bal. An ualeat renũciatio iuri hypothecarum,uer.queritur.G.Instrumentum mutui,quãdo ciuitas accipit mutuum,& quod singuli ciues nõ sint obligati,uer. cæterũ.G. Item in magnis uniuersitatibus singuli nõ sunt nominandi,sed pauci sic,ibidẽ uer sic.seq.G.Item aliud est contractus,aliud est statutũ factum ad robur cõtractus,ibidem.G.Argumentũ contra,C.de donat.inter virũ & uxorem,l.pe. per Bar.Instrumentum pro residuo pretii mercantiarũ,uel aliarũ rerũ qualiter fieri debeat, uer.uerũ.& seq.G.Quid debet creditor probare in hypothecaria,uer sed quid debet.& uer.seq.G.Si dubitetur de tẽpore, presumitẽ contra actorem.uer.quid si ago.& C.de petit.hære. l. si post morã.G.uide inf.eo.§ .in obligatione. Et an ratifico medio tempore actui præferatur,uer. item pone,obligasti.G.& uer.quid si pen. Et an possessor possit offerre debitum post sententiã,sic,uer. quid sit.T. G. Item an possit peti prætiũ redactũ ex re pignorata, uel pone ti.& fuit de facto.G.Item si Titius obligauit de facto rem Seii & hæres Titii ɔpleuit p̃scriptionẽ , an ualeat hypothecaria tanquam in re heredis,ut l. Paulus.& ff.de petit.hæred.l.non tantũ.§.quod si partem. Et dicendum uidetur ,quod ualeat quia originẽ habeat a defuncto,quod est uerius,uer.sed quid T.G. In obligatione expressa pro dote inspicitur tẽpus obligationis & ɔtractus,in tacita,tempus numerationis ita intelligitẽ tex.& gl.in l assiduis.C. qui por.in pignore hab.uer.sed pone,cõtraxi.quod nota: G.Et an debitor expulsi liberetur soluẽdo cõmuni , §. nũc aliqua. uer.pe.G. Obligatio legalis ĩtelligitur de moneta currente tempore conuentionis,sed obligatio cõuentionalis de currente tẽpore obligationis,§. nunc aliqua. ver.fin.G.&hoc est no.propter condemnationes,quæ fiunt ex forma statutorum.Bal.Si mercator cõfitetur se recepisse,& se teneri in literis,quas scribit socius eius, an inde oriatur actio de constituta , §. prænotandum. versi.pone,mercator.quem §.bene no. pro literis cambii mercatorum,& tene bene menti,quia est ualde no. Qualiter formetur libellus in l.vinum , in §. sequitur. versic.ad huius autem. Et an lata sententia super uino, possit peti æstimatio,versi.quid si petii vinum.G.Item quid si petii alternatiue uinum,uel æstimationem , an erit electio rei? Idem enim de iure uidetur petitum, ad q̃d de iure videtur extendi petitio actoris,& in iudiciis non est electio rei,versi.quid si libellus.G. & vide sup. de libel.cõcep.§.procedit. Quidã perdidit boues meos uult reddere consimiles,an possit,versi. quid si cõmodatarius.G arg.C.de fideiuss.l.post mortem:uide supra de loca.§.quid si boues.

a De Donationibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Pro materia huius rubr.debet reuocari ad Summistas. Practici .n.auctores hanc rubricã,uel ipsius tractatũ specifice non posuerunt. Nã licet leges ponãt ti.pro donato,ex quo usucapitur.ff.p donato,tñ actio specialis hu⁹ nominis,uel cõdictio nõ est inuẽta. Nã si donasti & tradidisti,hæc actio est necessaria,si pmisisti tradere,hic agitur ex stipulatu si stipulatio interuenit,q̃ olim erat necessaria,hodie sufficit pactum cũ vtriusque consensu.patet utrunque,C.de donat.si q̃s argentũ.ante fi.& ut ibi not.cessante stipulatione ageret cõdictione ex illa lege. Fateor tñ. q̃ ad reuocãdũ donationẽ pp ingratitudinem Ros.formauit libellũ,de quo hic in fi. Q̃õnem secundã dominicalem de ep̃o donante ecclesiam collegio,dando solum canonico,scripsi & not.de præben.si is;cui libro 6.in ult.gloss.uenerabilem.06.determinat glo.4 in decr.apostolicæ eo.tit. Ioan.de Deo;primã uide sup.de instr.edi.§.nunc aliqua in fi. Q̃õnem domini mei,q̃ prosequutus est Petrus de Ceruotis , de illo,qui donauit indiuiduum ob cãm partim inhonestã,uide super regula,in pari,lib.6. Si ecclesia donetur sine insinuatione,an insinuationi renunciari possit,an remissio debiti ultra summam legitimã requirat ĩsinuationem,& de solo,quo insinuatur in hoc casu,scripsi super §.porro.in fi.de instr.edi.item in eod §.super versi.quid si filia. Prosequor q̃õnẽ de sorore nupta.quæ donat fratri,cum ambo sint in patria potestate. De donis factis per Imperatorẽ Constantinopolis ambasiatoribus Mediolani , est quæstio Ros.6.& not.ff.de proc.qui proprio.§.procu.ut in cæteris,& clarius,ff.de soluto matrim.l.si vero. Q̃õnem Feder.& aliorũ de bãnito instituto,qui donationes cã cessit auiæ,scripsi de ces.actio.super verb.illud ẽt quæritur. An propter liberos noviter natos donationem reuocet non patronus,scripsi eo.ti.ult. super prima gl. Et hic addo,quod subintellecta conditio in donatione, per q̃ fit reuocatio,intelligitur ẽt in iuramento, cuius virtute non obstaret reuocationi,facit de iureiur.quemadmodum cũ ibi not.in glos.2. bene faciunt l.indubitati.& l.si libertus,ibi allega.item l.ult. ff. iatu l.cog.quæ concor.cum decre ad hoc,2.de appell. si Q̃õnem de instituto & rogato restituere hæreditatem, an donando possit diminuere partẽ deb.tam substituto,Dyn. suo consi.28.tenet, quod non,unde si filia erat sic instituta & rogata de restituendo, si decederet sine liberis,si institutio illa excedebat suam legitimam, illũ excessum non potuit donare,nec ceuere,ff.de lega.2.l.fi.§ filio,& ff.de pac.dot.cum maritus,§ fi.sed quatenus contingebat legitimã,pater nec onus si lex cõmi si imponere potuit,nec substitutus in præiudicium filiæ sibi potuit stipulari.ff.de leg.2.cum pater certã. Et C.de inoff.test.l.qñ in priorib. Q̃õ dñi mei in leg.quæ incipit,Petrus donauit,fuit hæc,si dono seruitatẽ altius non tollẽdi vicino meo,& uni ex filiis,quẽ elegerit,an possit eligere superuenientem aliis.& hanc Bar.de Neap. respondit dño meo non nominato,ipse dñs meus tenuit,q̃ non per l.si cui ff.de serui.quæ uult illũ,cui relicta est seruitus uiæ,debere illã uiam eligere,quæ sit cum minori incõmodo prædii seruientis. Item ista electio fit onerandæ libertatis eã,q̃ habet dominus in ædificando,& sic nõ debet concedi,arg.ff.quar.rerum actio non datur,l.1.§.quæ onerandæ,et uere huic solutioni satis cõueniunt mens & uerba donantis. De mẽte patet,quia de uno uoluit grauari,nõ de oĩb.et hoc uerbis ex*

pōſſit. ſed electio talis neceſſario cōprehendit oēs; & ſic eſt fraudulenta, & non ſequenda, ff. de rei vend. in fendo. ext. de reſcr. ſedes, in fi. & c. ſeq. Item cũ tacite uidebāt actum de certo, habeāt pro expreſſo ff. ſi cer. pet. cũ quid, de iureiur. quemadmodũ. Prædictus Bar. reaſſumens, tenuit contrariũ, per iura, quæ Dominus meus allegauerat ad illā partem, ſ. ff. de leg. i. ſi ſeruus, §. hmōdi. ubi dicit, ualere legatum vſufructus & proprietatis, cum teſtator legat vſumfructum libertis, & proprietatē illi liberto, q alijs ſuperuixerit, ad idem ff. de reb. dub. l. quoties liberis, & C. quādo di. legiti. ce. l. l. 2. qua lex ēt de legato proprietatis loquitur facto plurib. ita ꝙ ea ſuperuenientem pertineret. Et fateor, ꝙ hæc iura bene approbant talē formā relicti ita ꝙ donās bene potuiſſet ſic donare, per iura p̄dicta, ſed qō noſtra eſt de donatario. an cũ magno p̄iudicio hæredis donatoris potuerit ſic eligere nō unum tm̄ in effectu, ſed oēs, ut p̄dixi. Sic ergo hoc dubium de incertitudine, cum ſit incerti. u io de cæteris, ſed eſt dubium de poteſtate eligentis, vnde tenet, qđ dominus meus dixit. Eſt ēt aduertendum, ꝙ hæc electio erat voluntaria, nō. n. tenebatur donarius eligere, ſed poteſtatem habebat eligendi, & ſic hunc caſum non. cōtingas, ꝙ dicam infra ti. pro. ſuper rub. ver. Lambertinus.

ADDE, quæ poſuit in d. §. nunc aliqua in materia de dona. et de ambaſiatoribus Mediol. adde Bal. conſi. 57. lib.

S V M M A R I V M.

1 *Laicus conferens ius patronatus aliquibus clericis, quibus uerbis debeat in inſtrumento uti.*
2 *Donatione pluribus facta, ſi alter repudiet donationem, an portio eius cæteris accreſcat.*
3 *Inſinuatio an ſit neceſſaria, ubi pater emancipans filium, dat ei partem ſuam.*
4 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
5 *Donatio facta ratione ingratitudinis poteſt reuocari.*
6 *Donatio monaſterio facta, an aliquo caſu poſſit reuocari.*
7 *Donatio ad bonorum facta filio a patre intendente maleficiũ cōmittere e a conſequentiam, ne confiſcarentur, an poſtea ea repeti poſſuiſſet.*
8 *Venditio omniũ bonorum uidetur facta in fraudē legis & hominis, & ideo ſecundum quoſdam non eſt tenenda.*
9 *Libellus qualiter ſit in donatione cauſa mortis concipiendus.*
10 *Donatio cauſa mortis ſimilis eſt legato.*
11 *Libellus qualiter ſit in donatione inter uiuos concipiendus.*

IN hac materia forma inſtrumenti dona
tionis cauſa mortis & īter viuos, vt ſup.
te di inſtr. edit. §. porro. verſi. nunc a qa. Itē
formā donationis factæ monaſterio, ꝙ
quis ingreditur, vide infra de regu. verſ.
1 hæc quoque. † Et no. ꝙ ſi laicus confert
ius patronatus aliquibus clericis, vel collegiis, dēt vti in
b inſtrumento donationis talibus verbis. b concedo & do
talē eccleſiā & p̄ſenti charta ꝯfirmo, vt extr. de iure pa-
2 tron. qđ aũt, & idē in aliis donationib. † Quid ſi pluribus
c donatum eſt, & alter eorum repudiat donationem nũ
quid portio eius cæteris accreſcit? Videtur, quod ſic, vt
C. lib. 11. de his, qui imperialis don. lib. me. l. fi. C. lib. 10.
ſi ſocius lib. imperialis ſine hær. deceſ. l. 1. Sed dic cōtra
nam in contractibus inter uiuos non habet locum ius
accreſcendi, excepto vſufructu. ff. de vſufruct. accreſcē.
l. 1. §. in proprietate, & quod in primis concor. dicitur,
ſpeciale eſſe in donatione principis. Item pone, pater
plura donauit filio in poteſtate conſtituto, non tamen
fuit donatio inofficioſa, poſtmodum cum pater teſta-
d retur, dixit, quia nullam fecerat alicui donationem, d
quæritur, an per hoc uideatur donationem huiuſmo-
di reuocaſſe, Et uidetur, quod ſic, & uerbis & factis, cũ
per uerba æquipollentia hoc fecerit, extra de uerb. ſig.
igitur in his. & plus eſt facto oſtendere, quam verbo declarare, ff. de ædi. edic. ſi tamen, §. ei, qui. & arg. ff. de adimen leg. libertus, & extra de app. dilecti. Item legata & fideicommiſſa nuda uoluntate tolluntur, igitur & donatio, quæ in ſola donantis uolũtate cōſiſtit, ff. de adim leg. l. 3. in fi. & facit ff. de fundo dot. l. erit. Argu. ēcōtra, C. de teſta. uerba. ubi hoc videtur expreſſum, ad idem C. de prob. īſtrumēta. & l. rationes. & Auth. ibi poſita. Super hoc dicũt, quod ſi apparet, quod fuit de donatione oblitus, nō eſt reuocata, ſi uero ſcienter dixit, ſecus. In dubio autem aut noiter faceret donati onē, ita quod præſumitur memor eſſe, & tunc videtur reuocaſſe, aut ꝙ fecit, iam eſt diu, & tunc præſumit obli tus, & non intelligitur reuocaſſe. quā memoria labilis eſt, & ideo fiunt ſcripturę, vt C. de teſta. iubemus. ff. de acquir. poſ. peregre. & facit in Auth. de trien. & ſemiſ. §. illud quoq; bene haberet. & quod no. C. de fide inſ. in exercendis. Vel diſtingue, utrum donatione fuerat inofficioſa, ut tunc uideatur reuocaſſe propter inuidiā inter filios tollendam, vt C. de collat. l. pe. Aut nō fuit inofficioſa, ut tunc nō uideatur reuocaſſe per iura præmiſſa. Nec obſtat, ſi dicis, quod donatio habet uim legati, ut ſic ſola nuda voluntate intelligit tolli, ut ſupra,
e qa hoc uerũ eſt, ſi expreſſim confirmetus e, alias non,
f vt ff. de don. inter uir. & uxor. donationes f. † Quid ſi pa
3 ter emancipās filiā, dat ei partem ſuam, nũquid eſt ne
ceſſaria inſinuatio? Videtur, quod ſic, qa non cogitur
dare, ut C. de collat. in liberis. in fi. & ſic uidetur donatio. Quidam tamen contra quia non eſt donatio, cum ſoluit debitũ naturale, ut ff. de donat. hoc iure. §. 2. C. de cur. fu. l. fi. §. 1. Item eſt datum ob cauſam, ut ſe inde nutriat, quod onus alias patri incumberet, ſi non daret, 1. diſt. ius naturale. Item uidetur quædam denſio, cũ uiuente patre filius quaſi dominus uideat, ff. de liber. & poſth. in ſuis. Inſti. de hæred. qual. & differ. §. ſui. Sed cōtra, ꝙ ſit donatio ob cām. in prædic. lege, hoc iure in fi. Sed dic, ꝙ uſque ad debitũ bonorũ ſubſidiũ nō eſt neceſſaria inſinuatio, ſed ſi ſit ultra illud, conſiliũ
4 eſt, quod interuenit. † Quid ſi aliquis dat omnia bona ſua

ADDITIONES.

a Verſi. nunc. *Adde, quod ibi ſcripſi.*
b Talibus uerbis. *Miror de Gul. qui dicit, quod dēt uti his uerbis, cum uerba ſint dubia, quod patet ex ibi notatis in gl. 1. potiſſime non obſtet quod non ualet, ut agitur, nec ualebit, ut ualere poterat, ut no. eo. ti. illud. in 1. glo. & ſuper ea, per quam decret. & decre. unicam, de iure patro. li. 6. tenet, quod dicere debet, do no patronatum, quem habeo in tali eccleſia.*
c Quid ſi plurib. *Quicquid hic interponitur uſq; ad libellos, fuit additio.*
d Donationem. *Simile factum, quod ſcripſi ſuper rub. de dona. inter uir. & uxo. uerſi. eſt ſciendum.*
e Confirmetur. *Scilicet quod habet uim legati, hoc inf. reaſſumam.*
f Donationes. *Hic ſcias, quod donatio, cui ius reſiſtit, ut ibi, facta in filium in poteſtate, uel facta coniugi, facilius reuocatur, quā legatum, quod non reuocatur obligatione rei legatę factę per legatum, ſed talis donatio ſic. Primum patet Inſti. de leg. §. ſi rem. uer. idem reſcripſerunt. & C. de leg. l. 3. Secundum patet C. de don. inter uir. & uxo. l. ſi maritus. & rō ibi no. quia legatum fauorabile, donatio talis odioſa. Item legatum tenuit a prin. ſed illa donatio non. facit, quod no ff. de l. 1. l. talis ſcriptura. ad finem ulti. gl. Redeundo ad id, quod obtuli, eſt ſciendũ, quod lex, donationis. quā allegat auctor, non p̄bat ſimpliciter id, ad qđ inducitur, ſed probat ēt cōtrarium. Per ſilentium. n. donatoris, uel donatricis, dicit ibi textus ille, ſi inf. legitimam quantitatem factæ fuerunt, vel ultra legimam fuerint tamen in actis, inſinuatæ, in eo tamen ꝙ excedunt, non confirmantur ſilentio, & in hoc procedit dictum eius, ſ. quod ad illum exceſſum neceſſaria eſt expreſſa confirmatio, ut ualeat, ſm auctorem. tunc certum eſt, quod habet uim legati, ſed de donatione facta filio in poteſtate conſtituto, & inf. ſummam, uel ſupra ſummam inſinuatam, in qōne qua quæritur, an filius habeat conferre talem donationem cum fratribus, ſequendo Dy. cuius uerba ad literam poſuit Cynus in Auth. ex teſtamento. de collatio. dicimus, quod nō, ſiue pater cōfirmat, ſiue non. Primo enim caſu conſtat habere uim legati, ꝙ*

non confertur, C. de col. l. a patre. & poßet eo casu uenire in fidei cōmißum per patrem, ff. de le. 2. l. sequens q. in fi. Secundo idē, s. quando non reuocat expresse. quod reuocare poterat., uī tacite in testō reliquiße, ff. de do. inter uir. & ux. l. cum hic status. §. 1. facit ff. de iur. cod. l. conficiuntur, in pri. Est. n. regulare, quod approbare uidetur, qui non improbat, quod pōt, ff. de re iud. sæpe, §. cur autem unde uera acquisitio domini, rei donatæ sibi post mortem competit ex tacito relicto, non ex donatione prius facta, quæ cont. iura fuit, & reuocabilis erat. facit ff. de col. bo. l. 1. §. si ab ipso. Item eo casu locus est Falcidiæ, C. ad l. Fal. in donationib. Sed in filio tempore donationis emancipato est totum cōtrarium; quia cum fratrib. confert, quæ iure relicti habere non pōt; quod. n. iam suum erat, pater nec expresse, nec tacite approbare potuit, confirmat. n. uel approbat is, qui infirmare, uel reprobare pōt, ut in præ. §. cum autem, & ff. de l. 2. Titia. §. Lucio, ex. de hær. cum ex iniuncto. in fi. quod pater non posset, C. de inof. do. l. 2. de don. quæ sub mo. l. perfect. & quod meum est ex una cā, uel ex alia causa meum fieri non pōt, ex. de fid. inst. inter, ante fi. & ibi conc. Hoc scias, quod licet habeat uim legati donatio non expresse confirmata, non tamen per omnia, ut patet co. ti. de do. inter uir. & ux. C. in l. res uxoris.

na sua forte secreto, & dr̄ in instrumento donationis,
a ꝙ si bona illa valent ultra quingentos sol. a tot intelli-
gantur, & sint donationes. quot sūt res, & aliqua earū
non ualet vltra, nunquid per hoc euitabit pęna illius l.
C. de do. si quis pro redemptione ; quæ inhibet fieri
donationes ultra prędictam summam sine insinuatio
ne. Vr̄, ꝙ sic, cum actū sit, ut tot sint donationes, quot
sunt res, arg. ff. si cer. pet. cum quid: contractus. n. ex cō
uentione legē accipiunt, ff. deposi. l. 1. §. si conuenerit.
Et ꝙ sint tot donationes, quot res, facit ff. de uer. obl.
b scire. in prin. & facit e. ti. quod dr̄. & l. plurib. Quidā b
tñ dicunt talē cautelā non ualere. quia una est dona-
tio, cum unico actu fiat, C. de don. sancimus, §. si quis
c aūt. vr̄. n. fieri in fraudē legis c. nec vr̄ sufficere dicere,
ꝙ tot sint donationes, quot sunt res, nisi ipsa res nomi
d nentur, ut in præ. l. qd̄ dr̄ d. † Quid si actum est in dona
5 tione, ne pp ingratitudinem, uel causam aliquam re-
uocetur? Resp. si hoc solum dictum fuisset, ꝙ propter
aliquem causam reuocari non posset, tamē nihilomi
nus ex cā ingratitudinis bene reuocaretur, vt C. de bo
nis li. l. fi. sed qa expresse de ingratitudine actum fuit,
uī, ꝙ ea interueniente non poterit reuocari, ar. ff. si qs
cau. sed & si quis. §. quæsitum. Sed dic cont. s̄m quos-
dam, ne per tale pactum donatarius inuitet̄ ad delin-
e quendum, ff. de pac. si unus. §. illud, & §. pacta e. † Quid
6 si aliquis Baro ædificauit, & dotauit monasteriū, nunc
abbas & monachi fiunt ingrati copulando fortè ami-
citias cum inimicis eius, nūquid poterit reuocare bo-
na monasterio collata propter ingratitudinem? Et ui-
detur, quod sic, extra de donat. c. fi. C. de dona. l. fi. Pu-
nitur enim quis copulando se inimicis domini sui, ff.
de of. pręfec. vr. l. 1. §. cum patronus. C. de inof. te. libe-
ri. extra de acc. repellatur, ad idem C. de sac. san. ec. l. iu-
bemus nullam. Nam uniuersitas bene incidit in edi-
ctum ff. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendū,
& committit dolum, ff. de dolo, §. sed ex dolo, §. sed au
f in municipes f. Argumen. contra, quia delictum per-
sonarum non debet in damnū monasterii redūdare,
16. q. 6. b episcopum, extra de excep. pum uenerabilis
extra de constit. cap. 2. nec pupillus tenetur ex facto tu
toris, C. vnde vi, meminerint, nec impubes, qui con-
scius fuit faciendi falsam monetam, tenetur. C. de fal-
sa. mo. l. fi. Quidam dicunt, quod bona monasterio au
ferentur, & ad Baronem redibunt, & monasterium de
struetur, nā et ciuitas destruitur pp delictum ciuium
ff. quibus mo. vsufru. amit. l. vsufructus ciuitatis. 25. q.
2. si audiuerim, & priuatur episcopo, vt 25. q. 2. ita nos.
Et collegia dissoluuntur propter delictum eorum, q
sunt de collegio, ff. de leg. 3. pater. §. Tusculanus. C. de
don. l. fina. Vel dic, melius esse, quod nec monasteriū
destruatur, nec bona ei auferantur, propter præmissa
7 rōnes, psonę tñ inde eiiciant̄, & alię ibi ponant̄. † Itē po
ne, aliqs intēdēs ɔmittere aliqd̄ maleficiū, emācipat fi
liū, & dat ei bona sua, ne ɔmittēs maleficiū inueniatur
aliqd hr̄e, pcessu tpis aliqs petit bona illa a filio tāq̄ bo
na eius uel forte ipse filius petit ea a patre, uel forte fi
lius vult ea retinere, pr̄ dicit, ego tibi dedi pp talē cām
& res meæ pmansetūr, ꝙ pr̄ nō possit reuocare, pbat̄
C. de reuoc. dō. l. cū fatearis. Ar. ɔ ꝙ nō fuerit donatio,
g sed fuerit quędā simulatio, ff. de cōtrah. emp. nuda g.
h ff. de rit. nu. simulatæ. ff. de ac. & obl. cōtractus h. C. plus
i valere, quod agitur, per totum. ext. quod met. cau. c. 1.

ADDITIONES.

a Quingentos sol. *id est aureos, de quo uide supra de instrumē edi. §. porro. super uer. si in fin.*

b Quidam. *Vt Iac. de Aret. & alij, de quib. dixi sup. de instr. edit, §. porro. super uer. donatio. ubi etiam apertius ponitur finis huius uer. de nominatione rerum loquens, ibi etiam dixi, qualiter fiat insinuatio, & coram quo iudice, & an die feriato, quid de regalib. An autem donans his legib. quæ insinuationem fieri præcipiunt, renunciare possit, dixi in fin. huius §.*

c In fraudem legis. *quæ ad refrenandos donatorum impetus insinuationis necessitatem inuenit, facit. C. de inof. dona. l. 2. & sēq cum transeant ad hæredes utriusque donantis & donatarij, ut l. sancimus. in fi. C. de donat. Absurdum aūt esset, quod uerba præualerent rei, & fictio ueritati, contra iura ff. de castrensi pec. l. si forte. ubi concordantię, ad idem ff. de lib. & posthu. l. filio. & de elect. commissa. lib. 6. §. porro cum concord.*

d Quod dicitur. *Plus, dicit Simon Vincen sup l. sancimus. quod si in fraudē legis fiant diuersę donationes excedētes summā, ꝙ forsan nō ualebunt, p l. cōtra. ff. de le. & senatuscons. & de iure patron. si libertus. in fi. refert quendā tenere contrariū, cū sic donando iure suo utatur, & sic dolū nō facit, ff. de reg. iur. nullus. ꝙ tñ sibi non placet, s̄m quod §. si quis autem. in l. sancimus. loquatur de his, quæ non fiunt in fraudē insinuationis. Quæritur etiam ibi, quid de una donatione facta plurib. quæ ponderata portione singulorū, non excedit, cōsiderata persona donatoris excedit, puta §. personis dat mille ęqualiter diuidenda, sibi placet, ꝙ censeatur una donatio, argumen. ff. de duo. reis, l. 3. Vltimo subdit, quod pro & contra est optimum argumentum, secundum diuersas lecturas, ff. de iurisd. om. iud. si idem. §. 6. Mihi non uidetur casus, dubius, cū lex, sancimus. & pe. C. eo. donatorib. & ipsorum indęnitati etiam contra donatarios uoluerint prouidere, & facit extra eo. ti. apostolicæ. ibi eisdem, uel diuersis ecclesiis, &c.*

ADDE, quę posui post Rar. & Alex. in l. Modestinus. ff. de donationib.

e Et §. pacta, *Pro primo dicto facit dec. ult. eo. ti. dū dicit, de rigore iuris, ubi ad idē induxi 46. dist. tria sūt & de adul. si uir. ad q̄ tñ responderi posset, ꝙ de pręterita culpa loquuntur, non de futura. Dici posset per decr. de iureiuran. quemadmodum. in fin. tale pactum, si iuratum fuisset, seruandum fore, alias non teneri donantem ad illud. Ad materiam facit, quod scripsi supra de emp. & uendi. §. sina. in princ.*

ADDE, ut per Bal. consi. 48. lib. 3. qui de Spe. & hic facit mentionem.

f §. sed an in municipes. *De hoc uide no. de. de simo. dilectus. 2.*

ADDE de donatione facta ecclesiæ cum hoc, quod alimenta præstet donatario, an si ille prælatus non præstet, poßet reuocari Rom. consi. 284.

g Nuda *& l. pe. in fi.*

h Contractus. *& l. in his rebus.*

i capitu. 1. *Quia non uidetur auctor istam partē qōnis plus prosequi, est sciendū, ꝙ Alb. Papien super l. transactione finita. C. de transactio. ad hanc partem allegat l. cum ea. quæ cit. cod. tit. de transactio. & C. si cer. peta. si non singuli. & l. sequen. & ff. de donatio. inter uir. & uxo. l. ꝙ autem. §. si uero. & duas, quas supra addidi. Ad cōtrarium alle. ff. de ado. post mortē. de serui. rustico. prædio. per fundum. C. de non nume. pe. generaliter. cū cōcor. Itē ipsā l. trāsactione. & prēallegatā l. cū fatearis. soluendo dicit, ꝙ si is, qui dicit se simulate uendidisse, est in poßessione, audietur allegans turpitudinē suā contra illū, q est in pari turpitudine. Suffi-*

tiat regula, in pari. lib. 6. cum concor. dicens, quod multum facit ff. qui & a qui ma. l. si priuatus. §. 1. Si autem agat simulationem allegans sine fraude, nec de fraude constat, audit. C. plus ualere, quod agitur, l. acta. & l. si quis alteri l. 2. & l. multũ. Et si de fraude cõstat, non audietur agens contra factum suum & turpitudinẽ allegans. C. de ser. pi. dama. l. si creditorib. alleg. extra de conces. preb. cum super. & de dona. inter dilectos. & quæ ibi no.

ADDE, an quis possit dicere contractum a se celebratum simulatum, P. de Anc. consi. 228.

Dixit Vber. de Bob. ꝙ ipse iudicaret talia bona fisco esse applicanda, in cuius fraudem factum fuit, nec commisso maleficio publicarentur, ff. de calum. præcipue. & l. generali. §. 1. & §. fin. ext. de sup. ne. prælat. licet extra de arbit. olim tpe. Arg. tñ, ꝙ contractus facti ante accusationem & punitionem teneant, C. de bonis proscrip. si quis post hanc. uer. ea etiam, quæ a. & l. si quis intra. ff. de don. post contractum. Sed potest dici, ꝙ ualẽt. Possunt tamen reuocari. ut in præd. l. cum fatearis. Itẽ uẽ, ꝙ qui allegat donationẽ, seu alienationem in fraudẽ, siue hac intentione, sine ẽt in fraudẽ creditorum factam esse, hoc probare dẽt. arg. ff. qui. & a quib. ma. li. non fi. sed si maritus. ff. de his, quæ in frau. cre. oẽs. §. 1. C. de dõ. lata. ibi, uel ꝗ maxime, &c. Ego dico b, ꝙ si talis donator, uel alienator, diu post cõfectum instrm bona ipsa tenuit, nec apparet donatarium, seu illum, in quẽ facta dr alienatio, illa petiisse, uel tenuisse, uel fructus inde percepisse, præsumitur fraus. arg. ff. de pbat. Procula. ff. quib. mo. pig. uel hyp. sol. sicut. §. superuacuum. ff. de acq. hære. pro hęrede. §. Papinianus scribit. & l. si quis extraneus. ff. ad Syll. l. 1. in fi. ... acqui. pos. quãuis. §. si conductor. & uide ff. de proba. qui testamẽtum: & C. de summa trini. nemo.

8 † Quidam tamen dicunt in contractu uenditionis c, ꝙ si quis uendidit omnia bona sua, nõ tenet uenditio. quia uidet facta ĩ fraudem legis & hominis, id est hæredis occisi, ut in pd. l. omnes. §. Lucius. Si uero tãtum res aliquas, aut uendidit suspectæ personæ, ut filio suo emancipato, uel nepoti, uel fratri, & tunc præsumitur fraus, unde non tenet, ff. de reg. iur. fraudis. Aut extraneo. & tũc ualet, & tenet, arg. C. de iis, quæ ui, metusue causa fiunt, accusationis. & l. in extraneis. & l. sæpe. Vel dic, quod siue fiat coniunctæ personę, siue non, siue donet, siue, uendat. & siue parum ante, siue parum post commissum maleficium, non tenet, quod agitur, ut ff. de do. causa mortis, si quis. ff. de iniu. rup. & ir. test. si qs filio. §. quoties d.

9 † In donatione autem causa mortis sic potest libellus cõcipi, si possessio sit penes donatarium, vel penes habentem causam ab eo.

LIB. Coram, &c. cõquerer de P. cui causa mortis talem rem donaui & tradidi, unde cum dictam donationem reuocauerit, peto dictam rem mihi restitui, proposita in rem actione. ff. de donat. causa mortis, si mortis causa. & l. qui mortis causa. Donatarius uero sic cõcipit libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror, de P. a quo peto talem uineam, quam mihi causa mortis contulit, ꝙ si donatio causa mortis non continet certam rem in specie, uel quantitatem pecunię, vel rem, quam non possidet hæres, puta si quis mihi donauit decẽ, vel tantũ oleũ, hoc casu dẽt contra hæredem propom certi cõdictio generalis, quæ ex omni contractu ad certam datur, vt ff. si cer. pet. l. certi condictio. secundũ Mart. de Fano e.

10 † Et no. ꝙ is, cui causa mortis donatur etiam sine traditione, agit actione in rem, sicut & legatarius. similitudinem enim habet talis donatio cum legato, ff. de Public. l. 1. & 2. ff. de don. causa mortis, si mortis causa. & l. illud Porro in donatione, quę fit inter uiuos, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi talem uineam donauit, nec eam tradidit, quare peto eam mihi tradi, proposita condictione ex l. C. de don. si quis argentum in prin. Vel sic.

LIB. Coram, &c. propono contra P, qui talẽ possessionem ad meã ecclesiã spectantem tenet & possidet asserens eam a tali prædecessore meo fuisse donatam, quæ donatio cum apparet, quod sine consensu capituli, vel in grauem læsionẽ dictę ecclesiæ facta fuit, quare peto nomine præfatę ecclesiæ rem ipsam mihi restitui, siue reddi, & ipsum ad id per uestrã sñiam condemnari, ext. eo. c. 2. 3. & 4. Si vero aliquis ingressus religionẽ, inde exit, quia nõ tenuit ingressus, & repetat bona, quæ dederat. concipitur, ut infra de conuer coniug. ver. Porro. De donatione sine causa, uel ob turpẽ causam, & huiusmodi, dixi supra ti. prox. §. fin. Item si quis petit reuocari donationem, quam fecit propter ingratitudinem, sic libellus concipietur. f

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cui res tales donaui, ipse uero immemor ac ingratus accepti beneficij in me

ADDITIONES.

a Ver. ea ẽt quæ. *Per illam vna op. habet, ꝙ quandocunque ante sententiam facta ualet, & sic no. C. de do. inter ui. & ux. l. res uxoris, unde dixit Odo. etiam post delictum ualere donationem si non sequatur sententia, per l. post contractum statim allegatam, uide sup. de ac. §. sequitur, uer. quid si post.*

b ego dico. *Secundum Gui. de Suzan q. statutorum mihi all. etiam C. de distra. pig. l. & qui sub imagine.*

c In contractu uenditionis. *quasi in contractu gratuito maior sit præsumptio fraudis, quam in non gratuito. In locis, quib. ex contractib. soluuntur gabellæ, non sic facile practicantur hæ fraudes, sicut in alijs.*

d §. quoties. *Per l. si aliqs, prox. allegatã tenet Dy. ꝙ si facta est in fraudem pœnæ, & hoc constat, non tenet. si constat, ꝙ non in fraudẽ, tenet. In dubio dicit, ꝙ post accusationem, uel deprehensionem, in crimine facta est, si sequatur sñia condemnatoria, non ualet donatio. alias ualet, nec præsumetur propter pœn & suspitionem facta, ff. de bo. eorum, qui sibi mor. consc. l. si. circa prin. Fuit multorum qõ, an domus homicidæ paulo prius uendita, sit dirnẽda, uel confiscanda, sm formam statuti in crimine homicidij sic iubẽtis? Ros. ubi de Pauliana, in prin. tractat materiã, & Alber. Pap. super rub. de his, quæ in frudem, ubi dicit, ꝙ Columb. ibi proposuerat qõnem, sed non soluerat. Allegabat aũt, ꝙ sic, ꝙ cum cõe sit creditor, quia creditor dicitur, cui debetur ex maleficio, ff. de uer. sign. si cui. §. 1. de act. & oblig. le. 4. in prin. rescindatur ergo contractus, & pretium numeretur, ar. C. de rescin. uend. l. 2. ad. lit Gul. ubi supra, quia & si hoc esset contra iuris regulas, multa tñ contra illas inducuntur, ne crimina remaneãt impunita, ff. ad l. Aqã. ita vulneratus. In contrarium inducunt Ros. & Alb. ꝙ edictum de his, quæ in frau. cre. hic non habet locum, cũ illud requirat diminutionem patrimonij, ꝙ hic non est, cum uenditor habeat pretium saluum. Item cõe non erat tunc creditor, quia nondum deliquerat, & sic ius creditoris allegari nõ põt ubi creditum non præcedit, quod uerum nõ sonat. Idẽ et si deliqsset, sed adhuc condẽnatus non esset, ut præ. l. post contractũ C. de do. inter uir. & ux. si maritus quonda. præterq in crimine læsæ maiestatis, C. ad l. Iul. ma. l. quisquis, & in casu ff. de do. cã mor. l. si aliquis. Item sicut dẽt instrumento, nisi probetur contrariũ, C. de prob. cum precib. & per l. a ... fuit emptor dominus, C. de pac. l. traditionib. tenent Ros. & Alb. quod de ueritate iuris non uenit uenditio retractanda, nec domus destruenda, uel confiscanda, per præ. l. post contractum. Tamen si de proximo ante maleficiũ facta fuit alienatio, bene facit iudex, si reuocat. uel destruit terrorẽ malefactorũ, & ut malefactor mendicet, & alijs sit exẽplũ et metus multorum, & ex. de sen. exc. ut famæ, uide concordantias sm Al. Gal alias dis. inguitur inter proximum tps et remotum. ff. si quis test. li. iuss. esse fuerit, l. 1. §. quid tamẽ, et l. ult. et ff. de neg. ge. ... & de do. inter ui. et ux. l. ... mulieri.*

e Secundum Mar. de Fano. *c. ... et incipiant eius uerba, in donatione, et eius etiam fuit sequens li.*

f Sic li. cõ. *Scdm Ros. ubi de act. ingrati, quæ datur patri, uel patrono, in fi. dicebat autẽ libellum pcedere de iure Romano, nõ autem*

Item de iure Lombar. Sed quod donatio rei non reuocetur propter ingratitudinem, quia cum donatarius donanti donet rem similem, non est causa reuocandi, ex quo habet tantundem, ut in l. Lombar. in l. 2. de donat. qua cum, & c. l. pen. & ult.

in me impias manus iniecit, uel atroces iniurias, vel graue damnum rerum mearum mihi intulit, uel uitæ periculum inferre præsumpsit, unde res collatas ab eo ut ab ingrato, reuoco, & eas mihi reddi peto, & ad hoc per vos ipsum cogi, & sententialiter cōdemnari, & ad hoc propono utilem rei uendicationē, vel conditionem ex l. ult. C. de don. uel ex decret. extra eo. ca. si. a 12. q. 2. liberti. 1. De actione autem ingrati dic, ut infra de natis ex libero uent. uer. sed & si liber.

ADDITIO.

a c. fi. *ut ibi no in gl. 2. uel iudicis officium, per l. 2. C. de lib. & eorum lib. ut super ea dixi.*

Baldus de donationibns.

IN eo, quod pater donat filio in prēmium emancipationis, non est necessaria insinuatio usque ad debitū bonorum subsidium, sed supra sic, quia nō est proprie donatio ob causam, sed mera donatio super partem filio debitam, in cuius partis solutione potest prēuenire, & eatenus non dicitur mera donatio, s. prēuentio solutionis debiti, ff. ad l. Falc. l. cum duo. uide supra de pact. §. 1. uer. quid si pater emancipans. & uide C. de col lat. l. ut liberis. in fi. per Cy. In eo autem, quod donatur alicui in præmium laboris & meritorum, non requiritur insinuatio, ff. de don. l. Aquilius. & l. si pater. qđ est verum, si illa merita de sui natura erant obligatoria, id est apta ad ueniendū in pactū obligatoriū, vt no. in l. si tibi. ff. si cer. pet. per Guil. de Cu. Bar. dicit, ꝙ si meritorum qualitas apparet per specificam demonstrationē, ita ꝙ cā sit spāliter expressa, non sequitur insinuatio, alias sic, quia uerbis gnālib. non datur fides, ff. de castr. pecu. l. si forte. & qđ no. C. de colla. l. si donatione. ſm Bar. & adde, qđ no. C. de sa. san. eccl. l. illud. & uide inf. eo. §. fi. qa hic cadit. Illud pactū, ꝙ sint tot donationes, &c. nil operat̄, & quia unica est donatio, cū unico actu fiat, uer. si aliquis. G. An pp ingratitudinem monachorum possit reuocari donatio facta monasterio? uer. qđ si aliquis baro. G. Si pater emancipauit filium, & donauit ei oīa bona sua, & postea cōmittit pater maleficiū an donata reuocentur? R espō. si pater postea possedit, præsumitur simulata donatio, & fit cōfiscatio, secus, si non possedit pater, sed filius, arg. ff. de minor. l. 3. §. vtrū ante finem §. Quidam dicūt, ꝙ præsumitur fraus in generali donatione, & generali uēditione, §. Lucius. uer. item pone, ꝙ aliquis G. Ex uicinitate etiā maleficii p̄sumo fraudem, C. de iure fisci, l. j. lib. 10. G. & non ualet donatio, uel uenditio omnium bonorū delinquentis, quia p̄sumitur in fraudem legis facta maleficio secuto, ex quo bonorum perditio imminebat, ff. de iniusto test. l. si quis filio, §. quæritur. ff. de iure patro. l. si libert' minorem. & plene per Bar. in l. post contractū ff. de donat. Alias autem bene ualet uēditio omniū bonorū, ut no. in l. j. in fi. C. quæ res pig. ob. pos. & donatio præsentium, & non præsentium & futurorū simul, C. de pac. l. fi. & probatur in d. §. Lucius. a contrario sēsu, & facit ff. de iur. do. l. mulier bona & hoc est verū in uenditione, siue fiat absolute, siue incidat testamēto, ut instituo te hæredem, & si contingat me reuocare, uendo tibi p̄senti, & ementi omnia bona mea pro decē, ff. de testa. l. hæredes palam. §. fi. in gl. ord. Si autem dico, si testm̄ reuocauero, ex nunc dono tibi omnia bona meā irreuocabiliter inter uiuos. tunc dicit Dy. ꝙ ualet donatio, C. de transac. l. cum donationis. & sic fit trasfugio testamenti ī contractum, qui contractus est irreuocabilis, ff de do. cā mor. l. ubi ita donatur. ff. commod. l. ī commodato §. sicut. Alii dicunt, quod non ualet, nisi testator, alias donator aliquid sibi reseruet, de quo possit testari, ut no. Doc. in d. l. fin. C. de pac. Tertii dicunt, ꝙ istud pactum nunquam valet quia lex. ciuilis ipsum improbat tāquā turpe, qa derogat libero arbitrio testatoris, ff. de verb. obl. stipulatio hoc mō. & ibi p Bar. Ar. ꝯtra, qa pōt fieri donatio cā mortis irreuocabilis ex pacto, vt d. l. Valet ergo, si dico, si reuoco testamentū, ualet donatio cā mortis irreuocabiliter. Sed certe hoc est contra l. stipulatio hoc modo. Sed potest fieri incipiendo a contractu hoc modo; dono tibi omnia bona mea post mortem meam irreuocabiliter. saluo ꝙ possum testari de eis usque in certā quātitatē, sicut quotidie fieri uidem'. Bal. Et no. ꝙ alienatio facta in fraudē, pænę fiscalis, reuocare ī titulo lucratiuo ex fraude solius alienātis, in nō lucratiuo dēt īteruenire fraus accipientis, C. quę in fra. cre. l. ignorāti. Et hoc uerū in alienatione singulari, sed ī uniuersali p̄sumit fraus participata, ut in §. Lucius. Sed gl. v r intelligere illū. §. solū in natione, C. quæ in frau. cre. l. 1. in ult. gl. Item quod dico de fraude participata, intelligo, ꝙ est necesse ante maleficiū commissum facta venditione: sed cōmisso maleficio ligata est ptās delinquentis, & bona sunt obligata fisco, ſm quosdā, & iō indistincte nō nocet fisco alienatio, qa reuocabit, nō ꝙ sit nulla ipso iure, ff. de do. l. post ꝯtū, dic, ut ibi p Doc. Sed iudicio cœpto uꝰ reuocari of. iudicis, ff. de ad. tut. l. chirographis, ī fi. dic, vt C. quo. app. nō recip. l. abstinendū, p G. de Cu. itē uide, qđ no. ff. de pa. l. rescrip. in. p gl. & Gul. de Cu. & per Cy. C. de bo. proscrip. l. si quis post, in ult. q. Itē no. ꝙ ille, q reperit̄ in possessione, nō p̄sumit alienasse, ut §. superuacuū, & sufficit fisco, ꝙ debitor ī possessione repe riatur, ut no. in l. 1. C. de priuil. fis. & adde, qđ no. in Spe. de ac. seu petit. § in anterioribus, uer. quod si forte, & p Cy. C. de do. an nup. Auth. sed iā necesse, & C. ad l. Iu. ma. l. fi. p Cy. uide j. de re. iu. §. ualet donatio. Itē de emācipatione occulta, q̄ facit pater in fraudē creditorū ff. sol. ma. l. si filio. p Iac. Itē ubi ex malefi. domus dēt destrui, an q emit post maleficiū impediat vastū, in l. natus, ff. ad Syl. p Ia. & dic, quod nō. Ac Quid de creditore, ff. ad Syl. p Iac. & dicit, quod nō impedit uastū. Bar. quod sic, ibidē, si hēt hypothecā. Quid si charta domus dicit de uxore, nō de uiro, an pōt uxor defendere vastū? Dic, ꝙ sic, qa ad impediēdū uastū, qđ fit p summariā cognitionē, sufficit qualiter uisſm in ꝓriū. Est possessio ēt sola, & no. ī l. ob maritorū. C. ne uxor p mar. ſm Benedictū de Hispa. Et no. nō fieri uastū in reb. dotalib. ēt æstimatis, ut l. qnq; legib. ff. de bo. da. Itē nec legitima, q̄ debet̄ filio arrogato, ut l. fi. ff. q d ī frau. patro. Bal. & uide p hoc gl. in uer. neq d. & in c. Ray. extra de test. & uide inf. ad materiā legitimę inf. de statu mon. an pater dēat. Ex multis particularib. alienationibus p̄sumit fraus, qa qdā uniuersalis alienatio inducit, ut no. ff. de le. 2. l. nomē. §. 1. Bal Donatio facta in p̄miū emancipationis, nō excludit filiū a successione, sed dēt ēt cōferre, C. de col. l. ut liberis, §. fi. Tn̄ extraneis nō fit collatio, C. cōia ut ri iu. l. fi. & no. C. de col. l. emācipatione, ī gl. uide s. eo. §. 2. Itē de donatione cā mortis uide s. de istr. ed. ad fi. §. si qs do. cū duab. §§. seq. An uꝰ donationē reuocare, q negat se donasse, uer. itē pone, pr.

a De peculio clericorum a. Rubrica.

ADDITIO.

a *CVM Clerici sint liberi homines, nā serui ordinari non possunt, sup. de seruis non ord. p totū, patet nomen peculij in libertis p̄sonis, & q̄ sunt sui iuris congrue, tamen leges hoc uocabulo utunt̄ solum in filijsfamilias, & seruis, & de peculio filijfamilias Io. de Camel. par. 3. ultra mēdium, & hoc post Vber. De materia recurrendum est ad Sūmistas, specialiter aūt quo ad peculium clericorum, recurre ad Rof. in lib. iuris cano. sub hac rubr. ubi post pri. uer. & licet. dicit peculium clericorum in tres species diuidi,*

ris a tempore moræ, & quanti plurimi fuit. hoc probatur ex præcedentibus, & iudex condemnabit eum in decem amphoras, dicens.

FORMA. Cõdemno talē in decē amphoras æquè boni vini, habita rõne æstimationis a tpe moræ, & pro vnaquaque amphora eum condemno in decē sol. dos & sic sua mora punit. Sed si simpliciter pretii, postea in processu potero a iudice petere, φ eum cõdemnet in æstimatione. nam vsuræ venіũt iudicis officio, ff. de

8 vsur. mora. §. in bonæ fidei. † Quid si petii uinum nil de æstimatione dicens, lata snĩa volo petere æstimationē, f. decē pro qualibet amphora, nũquid obstat mihi exceptio rei iudicatæ? Iac. dixit, φ si peto uinũ & æstimationem, & iudex non hēt rõnem æstimationis, non ualet eius snĩa, quasi pro parte pronunciauerit, & p parte non, ff. fam. erc. l. in hoc iudicio. C. de excep. rei iud.

a l. 1. [a] Si uero petii tñ uinũ, aut condēnauit tñ in uino, & tunc non obstat exceptio rei iudicatæ, quasi ab initio minus fuerit petitu, nunc plus peto, Inst. de act. §. si minus. ext. de plus petit. c. unico, & arg. ff. de neg. gest. si aũt. §. si quocunque modo. Sed Odof. contra, dicēs, φ postquam reus est cõdemnatus ad rem principalē, æstimatio amplius iure actionis uenire non põt, sublata. n. actione super principali, & sup accessorio est sublata, C. depositi, l. 4.

9 † Breuiter aũt dic, φ aut res petita nullo modo præstari põt, ut quia periit, & tunc fit condemnatio in æstimatione, licet res petita sit, ut in præ l. arbitrio. §. tñ Aut põt præstari, sed nõ sine magna rei difficultate; & tunc idem iuris est, ut ff de leg. 1. si uñs. §. qui confitetur. Aut præstari potest, sed nõ sine damno actoris, & tunc quia magis interest actoris habere æstimationem, q̃ rem, fit cõdemnatio in æstimatione, sic intelligitur præalleg. l. ninum. Aut potest præstari sine difficultate rei cum damno actoris, & tunc facienda est cõdemnatio in re petita, & sic intelligitur C. de

10 fideic. lib. l. fi. † Ad uberiorem aũt huius materiæ tra-

b ctatum not. [b] φ cum alicuius rei noĩe in specie, uel qualitate consistentis, agitur, res tantum est in libello petenda, & non æstimatio, cum ipsum solum corpus, & non æstimatio sit in obligatione, ut ff. de uerb. obl. si

c seruum. §. fi. quod quidam dicunt [c] uerum esse, si primum corpus præstari possit: alioquin quia forte non extat, tunc æstimatio debetur, & ideo æstimatio peti debet, ut ff. de condictio. fur. in re furtiua. ff de dol. arbitrio. §. 1. ff. de cõdic. ind. si non sortem. §. libertus, qđ mihi non placet. nam lex dicit, æstimationē in obligatione non esse, ut in præ l. si seruum. §. 1. et si sit extincta, uel perempta, imo res extincta, uel perēpta est in obligatione, sed tũc, quia ipsum corpus præstari nõ potest, iudicis officio fit condemnatio in æstimationem, licet res tantum petita sit, & sic intelligitur præal. l. in re furtiua. & ff. de cond. ind. in summa. §. canc. ibi, repetet pretium, f. iudicis officio. & in præal. §. libertus. Itē homo repetendus est, & sic in obligatione, cum tñ iudicis officio æstimatio præstabitur, & ad eam fiet condemnatio, si homo præstari non possit, & uide ff. de re

11 iud. si quis ab alio. ff. fam. ercis. & puto §. 3. † Et quid si libellus sic cõceptus est: Peto rem, uel eius æstimationem? & quidem non tenet, f. in quosdam, quia pp uim subalternationis in ptāte rei esse dēt, utrum super re, uel super æstimatione petitio facta sit, ff. de iur. do. plerunque. §. pe. ff. de sol. l. Stichus, aut Pamphilus. resp. 1. ff. de contrah. emp. si in emptione. Si igitur super æstimatione queritur, nulla erit quæstio, cum æstimatio

d peti non possit, ut dixi. Sed certe ego [d] non puto esse in ptāte rei, super quo facta sit petitio, imo petitũ intelligitur id, ad qđ de iure põt extendi actoris petitio, ff. de iud. si quis intentione. nec. n. est in iudicio rei electio, ut ff. de uerb. obl. stipulatio ista. §. 1. ff. de iudic. solennis. extra de cau. pos. & propr. cum ecclesia. & talis petitio potius extenditur ad rem petitam, q̃ ad æstimationē. Nam & in contractibus, si stipulatus sum duas res sub alternatione, & altera earũ deberi non põt, altera, quæ deberi põt, erit in obligatione, ut in præ. l. Stichum. in prin. ff. de uerb. obl. quoties. Patet ergo rē, & non æstimationē esse petendã, & pro eo, qđ petitũ est, & non æstimatione, condēnatio fiet, nisi res petita præstari nõ possit, quia tunc fiet condemnatio in æstimatione, C. de fideic. lib. l. fi. prope fi. ff. de leg. 1 si domus. §. cum alicui. & in præ. l. in fin. §. 1. & nisi contumacia rei interueniat, & actor id postulauerit, ut ff. de rei uēd. l. qui restituere. & l. φ si post, Inst. de offi. iud. in prin. & nisi natura actionis hoc permittat, ut ff. de act emp. l. 1. & l. emptor. resp. 1. & C. eo. si ita. & nisi cum rei cõmodo præstare non põt, ff. de leg. 1. nõ amplius. in fi. & supra ver. quid si petiit. uel põt, sed pietatem ostendit, ut in præ.

e l. si domus. §. in pecunia. [e] & eo. tit. l. si tibi homo. §. 1. & nisi æstimatio oĩno idem in se cõtineat, ut ff. de aur. & arg. leg. l. 1. & §. fi. & l. Titiæ amicæ. quia nummi erant auro, & argento incorporati, & legatum continet in se pondus, quod dici potest, & in similibus, C de do. si quis argentum. Quod uero dr ff. si cer. pet. in l. uinum, & ff. de trit. l. si res. ubi uinum, uel frumentum fuit petitum, & reus in æstimatione condēnabitur, ideo est, quia spectatur pretium f. in certa tempora, ut sup. ver. a I huius. & uide ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendũ, & de test. tut. l. pen. Item qñque agitur in solidum, & condemnatio fit pro parte, ut ff. depo. si duo hæredes, & quædam ueniunt in petitione, quæ non ueniunt in restitutione, ut ff. de rei uen. l. 2. Item datur condictio furtiua ad æstimationem rei, quam dñs consequutus est ab alio, quàm a fure. Sunt autem, qui dicunt prædictum libellũ, in quo petitur res, uel æstimatio, non esse de iure admittendum, ut ff. de iudi. non quemadmodum, licet de consuetudine admittatur, ut & alias dr, & ff. de Public. l. 1. Tamen quandoque petitur res, uel eius æstimatio, si res non præstetur, ff. locat. conducto-

f res. [f] † Sed quid, si commodatarius boues meos perdi-

12 dit, & vult mihi consimiles boues reddere: ego uero solum æstimationem peto? Arg. pro me ff. eo. in commodato. §. fi. ff. de tritic. l. pen. ff. de act. emp. l. 1. resp. 1. & C. unde ui, si quis in tantam, in fin. & l. non abs re. in fin. Arg. pro eo, C. de ser. fug. quicunque. ibi, cum pari, & c. & l. mancipia. ff. de arbit. Labeo. ff. loc. si quis domum. ff. quod met. cau. illud. C. de dat. qui fil. distra. l. fi. & ad hanc quæstionem facit, quod not. C. de donat. si quis argentum. respon. 1. & ff. de fideicommi. lib. l. pen. circa med. De actione æstimatoria not. supra de emp. & uend. §. 2.

ADDITIONES.

a L. 1. *Vbi de hoc scripsi, de re iud. cum inter in gl. super aliis.*

b Not. *Secundum Simo. Vincen. cuius ad literam fuerunt hæc verba, C. de fideic. lib. l. cum quidam.*

c Quod quidam dicunt. *Guido de Suza. & vide, quod no. ff. de constit pec. l. promissor. 1. & 2.*

d Ego. *Simon Vincen. cuius ad literam sunt verba, vt dixi sup.*

e §. in pecunia. *Iste §. nil facit, sed §. ibi sequens, qui confitetur ibi forte, sed faciebat vers. & loquitur de seruo legato, qui est filius, frater & nepos hæredis, dicit §. ille, quòd confitente hærede & æstimationem offerente, æquissimum est illum exaudiri, lex sequens legatum factum in testamento, cuius æstimatio est soluta, non vult deberi, licet repetitum fuerit in codicillis solutionis tempore non apertis.*

f Conductores. *Supple, uel si non extat, quam post moram debitoris dico non extare, secundum Guid. de Suzar. qui etiam dicit, rem uel æstimationem peti posse, etiam si res non extat, per l. ff. de verb. obl. eum, qui ita. §. vlt. & l. si seruum, §. fi. & l. inter stipulantem. § pen. Item dicit, quòd petita æstimatione res peti uidetur, ut ff. de constit. pec. l. promissor Stich. de cond. fur. l. in re furtiua. de dolo, l. arbitrio. §. non tamen.*

SVMMA-

SVMMARIVM.

De obligatis ex Aquiliana stipulatione.

1 *Actio non potest oriri ex Aquiliana stipulatione.*
2 *Obligatio semel sublata, an possit restaurari.*
3 *Dans alicui aliquid ob causã, potest id causa non secuta repetere*
4 *Causa dicitur de præterito, res autem de futuro.*
5 *Soluens aliquid ob turpem causam ex parte petentis interuenientem, potest id repetere.*
6 *Soluens nulla causa præcedente, uel credens se teneri, an, & quo casu possit repetere.*
7 *Soluenti indebitum qualiter sit succurrendum.*
8 *Libellus contra illum, qui promisit soluere certo die, nec soluit, qualiter sit formandus.*
9 *Obligatione per legem inducta, nec ea lege cautum est, quo genere actionis experiatur, qualiter sit procedendum.*

1 6. §. Cæterum notandum est, †. ꝙ ex Aquiliana stipulatione, de qua dictum est sup. §. 1. ver. aquiliana.ᵃ non oritur actio. imo
a tollitur pristina obligatio ipso iure.
2 †Si tamen deciperetur creditor, qui forte liberauit eum, ut alius ꝓmissor sibi daretur, prout in delegatione fit, nec ille reus, cum liberatus sit, seruet fidem, & debitum erat purũ, & manifestum, sic contra eum libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. quem a debito decem librarnm, quas, mihi debebat. Aquiliana stipulatione præcedente, & acceptilatione sequente ideo liberaui, ut mihi alium daret expromissorem, unde cũ id non fecerit, dictam pecuniam repeto per condictionem ob causam. Si autem non fuit debitũ purum, uel manifestum, sic in fine libelli dicetur, quare cũ id non fecerit, per pristinam obligationem in suum statum restitui, iudicis officio, quæ obligatio talis erat, quia debebat mihi decem libras ex causa donationis hinc ad talem terminum, ff. de cõd. ob. cau. si quis accepro, et l. si mulier. ff. de præscrip. uerb. ob eam. Item bene dixi Iudicis officio, non enim potest restaurari semel sublati obligatio, si compellitur inuitus debitor se in uetus debitũ obligare, ut in præd. l. ob eam, ff. de iure do.
3 licet, respon. 1. † Porro si b dem P. aliquid ob causam, ca.
b non sequuta potes illud ab eo repetere per condictionem ob causam, quæ ciuilis est, ff. de cond. ob cau. l. 1. §. ob rem, & sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui dedi decẽ, ut Capuã iret, uel ut seruum suum manumitteret, unde cùm hoc nõ fecerit, peto decem, quæ dedi, mihi restitui, & ad hoc ꝓpono cõdictionem ob causã. Vel sic.

LIB. Coram, &c. ut supra usque, unde iunge, unde cũ re integra pœnituerit, & sic causa, propter quam dedi sequuta non sit, peto mihi decẽ restitui. & ad hoc, &c. vt ff. eo. dedi. & l. si pecuniam, ff. de cond. ob. turp. cau. l. 1. §. ob rem. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod tibi decẽ dedi, vt Capuã ires, C. de cond. indeb. si repetendi. Item ꝙ causa illa fuit
c possibilis & honesta ᶜ, extra de pac. c. fi. & de cond. ap. c. si. Item quod fuit finalis, alias enim non eram daturus, nisi res, ff. eo. l. 1. & 2. C. eo. dictam, ff. de cõd. ob turpẽ, cau. l. 1. §. ob rem, ff. de don l. 2. §. fi. Item quod pœnitet me. & nolo ut uadas, ff cond. sine cau. si pecuniam, respon. 1. & §. sed & si ac. & l ded. §. 1. Item causa, propter quam dedi, non est sequuta, ut in præd. §. ob rem. & C. de cond. ob tur. cau. l. pe. & fi. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ causa, propter quã dedisti, fuit turpis ex parte tua, 22. q. 4. si ad pactum. Item ꝙ impossibilis. Item ꝙ contra bonos mores, Item ꝙ stetit propter causam fortuitam. Item quod causa illa fuit impulsi-
4 ua nam alias erat daturus. Item ꝙ iam inchoaui, ff. eo.
d quod seruus. extra de cond. appo. c. fi. † Et no. d qđ causa, ꝓprie dr̃ de præterito, res uero de futuro, vt ff. de cõdi. & demon. si ita legatum sit. in fi. & ff. de cõd. indeb. damus. Vnde potius debet dici condictio ob rẽ, quando causam, sed improprie ponitur causa, ꝓ eo, quod futurum est, nã hæc conditio respicit futurum, con-
5 dictio vero indebiti respicit præteritum. † Si vero, des
e alicui, & soluas ob turpem causam ex parte eius interuenientem, repetere potes per conditionem ob turpem causam, quę ciuilis est, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cui dedi decẽ, ne me occideret, vel ne tale maleficium cõmitteret. vnde illa decẽ peto, & ad hoc ꝓpono conditionẽ ob turpẽ cãm, ff. de cõd. ob. turp. cau. l. 1. Actor ergo sic ponet.

POSITIO Act. Pono, quod volebas committere homicidium, vel adulterium, & huiusmodi. ff. eod. l. 2. & in pr̃e. c. si ad pactum. Item ꝙ dedi tibi decẽ, ne faceres. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, quod T. illud volebat committere ergo non ego, ext. de præsump. nonne. ff. de iudi. cum prætor.

ADDITIONES.

a Ver. Aquiliana. *Et alibi dicta continuauit Mart. de Fano hęc verba, & hunc libelllum.*

b Porro. *Redit ad ordinem Roffr. qui triticariæ, de qua sup. proxi. continuat conditionem ob causam, in qua sex sunt necessaria q̄ per positiones colligas. Et vt aliquid de ista intelligat Canonista, scire debes, hanc conditionem procedere in contractu ĩnominato, sed non in oĩ, s. do, ut des, uel do, ut facias, uel do, ut non facias. In facio vero, ut facias, uel des, non procedit. datum. n. repeti pot, ad quod datur hæc conditio, factũ uero non, ff. de cond. indeb si non sortem, §. libertus. Facta. n. causa nulla constitutione infecta fieri possunt, ff. de c. & postlim. reuer. in bello. §. factæ. Vnde, ut dicit. Azo. in Sũma, conditio ista non dr̃ ob causam factorum, sed datorũ. Item, ut patet ex positionib. hæc condictio locũ non hẽt in causa impulsiua. Sed iniquũ ur̃, ꝙ locũ habeat in finata ex quo non stat per recipientem, quo minus impleat haberi dẽt pro impleta, & sic non est locus pœnitentiæ, ff. de contrah. emp. l. ab eo scribit, si mihi facit de reg. iur imputari, et regula, cũ stat. li. 6. SOL. Obiectio uero in contractib. nominatis: loquimur aũt de innominatis, remissiones dedi in regula, quod semel. & apertius in decr. nostri. de elec. super 2. glos. ad no. ff. de cond. causa da. & cã non sec. l. si pecuniam. Si q̃ris, quare pœnitentia sic rescindit contractus innominatos? dicit Azo in Sũma huius tit. ante fi. forte id esse, ut sicut sunt debiles in obligatione contrahenda, sic sint debiles in retinenda. facit, quia decret. illos esse uniformes, ext. de baptis. maiores, uer. similiter. Item dicit Ioan. de Bl. ꝙ hæc pœnitentia non procedit in formatis negatiue, ut quia dedi tibi pecuniam, ne ad iudicem ires, uerum est. n. te non iuisse, & causa incontinenti fuit in habitu adimplendi, & sic non repetitur, donec uadam, ff. eo. quod seruus, hoc uerũ ex hac conditione, non sic ex ea, de qua sequitur, si negatiua esset turpis ex parte recipientis, ut statim uidebis.*

c Possibilis et honesta. *De impossibili uide, quod no. C. ed. l. dictam, in prima glo.*

d Et not. *Secundum Rof. in prin. tit.*

ADDITIO. Et quid sit causa, & differentia inter causam & rationem, uide late per Bar. in l. demonstratio. §. quod at. tem de cond. & demon. & plenissime per Bal. cons. 106. inc. proponitur in 2. uol. Et an sit differentia inter causam & occasionem, uide eundem Bal. cons. 119. inc. statuto cauetur, col. fi. [illegible] q. denique, eo. 2. uol. Et differentiam inter causam & conditionem uide per Bar. in l. si ita le. h. c alleg. H. F.

e Si uero. *Continuat 6. condictionem, ut Rof. & idens in Codice, & ff. quo ad proximam, et in hac duo requiruntur, ꝙ causa sit turpis in recipiente, & quod causa sit futura, non ponderat, ꝙ positiones actoris non formantur, & facit, quia illa turpes essẽt ex parte dantis, & sic cessaret repetitio, de regu. iur. in pari. lib. sed ne. faciat id, quod faciendo peccaret. Sed obijcitur, ex tali datione resultauit grãde bonum, s. abstinentia homicidij, sacrilegij uel alterius criminis. Item siue datione mea ille forsan non abstinui-*

stinuisset, qui id non habebat in animo, & sic uane timuit, cuius uani timoris nulla est æstimatio, ff. de re iud. l. si quis ab alio. Respondeo, considerandū actū receptionis, q turpis fuit in illo, qui nullo dato abstinere debuerat. Quod dr de vano timore, locū hēt in casib. aduentitijs, qui non æstimātur. ff. qui, & a quib. ma. l. Iulianus, & in actione. Quod met. cā. l. metum. 2. Si aūt hic nō fuit solutio, sed ꝓmissio, non est disputandū, in posst. quia, ut dicunt Azo & Rof. ibi nulla obligatio, ꝑ l. si plagij. ff. de uerb. obl. Si pignus datum esset, posset condici, cum fortius sit solutum repeti. Sed ex quo esset ex utraq; parte turpitudo, tenet Rof. ꝙ licet nō condicatur hac lege, uendicari tamen poterit. ut ab extraneo, ff. ad exhiben. de e. §. pen. & ult. Secus, si data esset res in solutum, quia tunc dñium translatum esset de eo, qđ datum est, ut in dicet furem tunc de quo no. in l 4. ff. eo. uide exr. de fur. qui fui ē, & qđ ibi dixi. Tractant etiam de eo, quod datum est iudici, vt iudicet iuste, uel iniuste, de quo no. 11. q. 2. qui recte, et 14. q. 5. non sane. & ff. eo. ti. l. 2. Dicit etiam Azo in Summa eo. ti. in fine, ꝙ licet hæc actio non sit famosa, est tamen turpis, ff. de obsequ. a lib. & lib. l. honori. & licet.

ADDE. bene & breuiter Bal. consi. 5. lib. 4.

6 prætor. Item ꝙ ei dedisti illa decē. † Rursus a sæpe quis
a nulla cā ꝑcedente promittit decē alicui, vel credēs se ad id teneri, ea soluit, vel forte iusta cā præcesserat, sed
b facta est iniusta, exemplū in fullone,[b] ff. de condict. si ue cau. l. 2. his casib. succurritur obligato, seu soluenti per cōditionem sine cā, quę ciuilis est, ff. eo. l. 1. & l. qui sine. & l. nihil. Sic ergo concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. cui decē sine cā ꝑ misi, vnde ipsam obligationē cōdico, vel ago ꝯtra eū, vt me ab illa obligatione debeat liberare, & ad hoc ꝑpono ꝯdictionē sine cā, ff. e. l. 1. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod tibi promisi sine causa. Item quod causa, propter quā promisi, facta est iniusta. Itē quod fuit iniusta, vt in præd. l. Reus vero sic.

PO. rei. Pono, ꝙ promisisti mihi ex causa expressa. Item ꝙ fuit iusta. Item ꝙ vestimēta, propter quę fuisti
7 cōdemnatus mihi, combusta sunt penes te. † Sed & in
c debitum c soluenti succurritur per cōdictionem indebiti, quæ ciuilis est, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. cui credens me debere cētum, solui, cum tamen ea non deberem, vnde repeto ab eo illa sibi soluta, & ad hoc propono condictionem indebiti, ff. de condi. indebiti, l. 1. & 2. & se
d re ꝑ totū, ext. de solut. c. fi. d i. q. 4. c. fi. Quidā tñ aduocati ponunt causam sic, Cui credens me debere centū ex tali causa, putā mutui, vel alia. sed non est vis in
e hoc. Actor ergo si ponet,

PO. act. Pono, ꝙ tibi solui 20. Item ꝙ illa fuerunt indebita, extra de solut. ca. fina. sed hæc positio iuris est. Item quod illa ignorās probabiliter solui, ff. de adminis. tut hoc autem. 1. q. 4. c. fin. ff. de probat. uerius. C. ad eg. Falc. error. Itē ꝙ sine cā naturali & ciuili solui, de hoc ff. eo. super. rubr. de emptione. §. dicto. versi. & vt plenius, sed hæc est iuris. Itē ꝙ eram tutus exceptione, puta pacti de nō petēdo. Itē tutus exceptione Velleiani, ff. eo. q exce. C. de pac. debitori. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod scienter soluisti. Item quod illa 20 tibi mutuaui. Item quod fuisti tutus exceptione rei iudicatæ, cum antea fueras debitor meus, ff. e. Iulianus. C. e. l. 1. Item quod fuisti tutus exceptione Macedoniani. Item quod ex causa transactionis soluisti, C. de transa. l. 2. Item quod ex iureiurando, Instit. de acti. §. item si quis postulan. ff. de iurei. nam postea. §. 1. Itē quod ex causa pietatis, puta dotis, ff. eo. cum his, qui. §. si mulier. nisi in casu C. de nup. si, vt proponis. Item ꝙ
8 nomine viri hæredis, ff. e. repetitio. † Eo quoque, f qui
f promisit ex causa certo die, & loco soluere, non soluēte, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui promisit mihi soluere 10. tali die & loco, ex tali causa, nec soluit, ideo peto eum cogi, &c. proposita certi condictione ex stipulatione, probatur hoc ff. de uer. obl. in princip. ff. si cer. pet. si quis certum. Si autem promissio continet quid incertum, ut pote factum, sicut est domū ædificari, uel librum scribi, & huiusmodi tunc proponatū actio ex stipulato, ut sup. §. prænotandum, uer. itē cōr. De condictione furtiua dicam inf. de furt. uersic. item
9 qui rem. † Vltimo nota, quod cum per legem inducitur obligatio, nec est cautum ea lege, quo genere actionis experiatur, condictione ex lege, quæ ciuis est, agitur, ff. de cond. ex le. l. unica, de qua sup. de act. seu peti. §. 1. uer. si autem uelis, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum uēdidisset mihi equum talē pro decem, & ego dederim sibi pro arrhis tria, & nunc a venditione pœniteat, arrhas ipsas mihi duplicatas peto, & ad hoc propono ꝯdictionem ex lege, C. de fide instr. contractus. Vel sic.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui mihi talem rē donauit, unde ago contra eum, quod eam mihi tradat & ad hoc propono, &c. C. de do. si quis argentum. in-
g fūt. de actioni. §. aliæ g.

Baldus

ADDITIONES.

a Rursus. *Aggreditur 7. condictionem, secundum ordinem Ro. in qua tria requiruntur, quod quis obliget promittendo, uel aliquid soluat. Secunda, quod nulla causa præcedat; vel si præcedit, tendat iustitiam. Item quod credat se teneri, cum soluit, ne sit locus regulæ cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quomodo aūt concurrit cum alijs condictionib. indebiti, ob cam, & ob turpem causam, et cum furtiua, hoc ponunt Az. & Rof. Et est casus, quo non cōcurrit, s. solutione non facta, sed obligatione tantum; nam obligationem istam, condicit. Aliæ uero condicuntur solutione facta, ff. eo. qui sine. Ad id, quod dicit ibi, incerti, responde, ut ibi no.*

b In fullone. *Qui recepit uestes meas lauandas, quas perdidit, cōuentus locati earum pretium mihi soluit; & ego postea uestes inueni, contra me aget ex conducto, uel condicet pretiū hac actio.*

c Sed & indebitum. *Ordine, quo supra, aggreditur 8. condictionē, & septē necessaria in ea ponit, q̄ per positiones haberi possūt. Et scias, ꝙ in hac condictione, ut in sup. prox. error, uel ignorantia ēt non probabilis, quia in facto proprio, ff. ad Velle, quanquā. admittitē. ff. eo. de cond. indeb. sed & si me putē. & l. elegāter. in prin. C. e. l. si. Et est rō, ne qđ sit in dāno; qua rōne excusat qñque ignorantia iuris, ff. de iu. & fac. igno. l. iuris. Est sciendum Dñm formasse casum qōnis 99. d eo, ꝙ facta diuisione cū fratribus, ut posset matrimonium contrahere cum puella, iurauit se fuisse filiū ipsius, cuius putabatur, & cuius hæreditatem diuiserat, quo scito, fratres petunt per condictionnem sine causa, de qua proxime uel in debiti, de qua hic, quod per diuisionem cum illis factā habuerat. Ad partē, quod possit, induci illudum iuramēto suo contra se, ff. de iure dotium, si duo. §. si quis. Nec cont. iuramentum suum uenire, uel allegare potest, suam. n. turpitudinem allegaret, dicendo se periurū, uel decipere uoluisse, C. de transac. si quis maior, §. si aduersus aend. 1. si minor se ma dix. l. pe. de ser. pignda. creditor. & hēt iuramentum autoritatem rei iudicatæ, ff. de iureiur. l. 2. Tenet contrariū principaliter per regulam, quę hēt, rem inter alios actā alij non prodesse, uel nocere, C. res inter alios act. ꝑ totum, ext. de re iu. c. pe. ff. de iureiur. l. 3. §. pe. & l. nam et postea, in fi. & l. sed & si in fi. Faciunt hæc, quia non iurauit in cā cohæredum, uel contua illos, facit ff. de adm. tu. si duo. ff. de intertog. ac. l. ult. Dixit ēt ponderandam cām, propter quē iurauit quę fuit appetitus uxoris, ut libido ad ipsam, facit ff. de fur. uera ext. do acc. cum dilecti.*

d c. fi. ibi, *& in §. fi. statim allegato, & in l. cum quis. C. e. ti. no. d. huius materiæ.*

e In hoc. *Secundum Rof.*

f Eo quoq;. *Interponit hoc intra ordinem Rof. secundum quem nona est condictio furtiua, de qua infra remittit, 10. condictio ex lege, de quo inf. uer. si.*

g §. Aliæ. *Est sciendū, ꝙ Azo in sūma ipsius ti. de cond. ex l. ponit 5. exempla, sed Rof. e. ti. collegit 32. exempla, quę per te uideas, & oīno sunt de legib. C. præter unum, quod fuit quintum Azo. & ipsum Rof. ult. scilicet. ff. ad l. Iul. de adul. l. postulauerit,*

rit.l.resp. & §. fi.& ex l.quæ sic dicit,quod ex his causis debet, per condictionem,quæ ex lege descendit,petitur,& C.eo.tit. l. uerba.& quod ibi no.in fi.ult.gl.Hoc dico, quia Azo sic recipit hunc casum,quod si seruus tortus contra dominum accusatum de adulterio,moritur in tormentis,si dominus absoluatur,condictione ex lege,petit æstimationis medietatem serui.Gui.prædicta distinguit tres casus.Per prædicta uides cessare obiectionẽ Rof.qui dicit,quod cum fere solum ex nouis legib.competat condictio ex lege,rubrica non debeat poni in ff.Resp.id factum, ne in materia condictionũ opus esset imperfectum,per textum legis supra positũ,uides incongrue factum,& sufficiat una lex ad materiam,facit ff.ad l.Corn.de fal.si quis obr pserit.ad l. Aqui. ita uulneratus.in fi.Ambo aũt libelli hic positi,fuerunt Rof.qui dicit post illos hanc condictionẽ esse qñq; pœnalem,qñq; mixtã, quandoque petitoriam,quãdoque possessoriam,& qñq; dari hæredibus,& qñ q; contra hæredes,& hoc operatur diuersitas casuum,pro quib.datur.Sunt exempla,ibi uide in fi.Hic addo, quod Rof. ibi fatetur prius per Ioan. illa exempla fuisse collecta ,& ego illa habeo in quibusdam scriptis antiquis.

Baldus de obligationibus & solutionibus.

AN syndicus uniuersitatis possit obligare singulos de uniuersitate,dic.ut l. l.4.§ actor.ff.de re iudi.p Bar. Quod quis possit se obligare ad priuatum carcerẽ creditoris,uide gl.ff. de fut.l.interdum,§.qui furem. uide sup.de appe.§.casus talis est.Quod promittit nõ opponere exceptionem,intelligitur nõ ire p ambages,& si uadit,incidit in pœnã efficacem,tamen exceptionem bene potest opponere,ut no. hic per G. C.de adul.l. ita pudor.per Cy.Verbum Pertinentia,restringit obligationẽ generalem pignoris,quin porrigatur ad futura,in 2.col. Vxor nõ potest se abligare,p marito,sed pro se,uel alio cum marito,sic si renunciat Velleiano ver.sed queritur.& seq. G. Et præsumitur obligata p marito, secũdũ quosdam,eo ipso,quod est alligata in eod.instro,s.in dubio,versi. sed pone uir.G.uide ff. ad Velleia.l.Seia.Bal. An ualeat renũciatio iuri hypothecarum,uer.queritur.G.Instrumentum mutui,quãdo ciuitas accipit mutuum,& quod singuli ciues nõ sint obligati,uer. cæterũ.G. Item in magnis uniuersitatibus singuli nõ sunt nominandi,sed pauci sic,ibidẽ uer sic.seq.G.Item aliud est contractus,aliud est statutũ factum ad robur cõtractus,ibidem.G.Argumentũ contra,C.de donat.inter virũ & uxorem,l.pe. per Bar.Instrumentum pro residuo pretii mercantiarũ,uel aliarũ rerũ qualiter fieri debeat, uer.uerũ.& seq.G.Quid debet creditor probare in hypothecaria,uer sed quid debet.& uer.seq.G.Si dubitetur de tẽpore, prçsumitur contra actorem.uer.quid si ago.& C.de petit.hære. l. si post morã.G.uide inf.eo.§ .in obligatione. Et an ratifico medio tempore actui præferatur,uer. item pone,obligasti.G.& uer.quid si pen. Et an possessor possit offerre debitum post sententiã.sic,uer. quid sit.T. G.Item an possit peti prætiũ redactũ ex re pignorata, uel pone ti.& fuit de facto.G.Item si Titius obligauit de facto rem Seii & hæres Titii ɔpleuit pscriptionẽ , an ualeat hypothecaria tanquam in re hęredis, ut l. Paulus.& ff. de petit.hæred.l.non tantũ.§.quod si partem. Et dicendum uidetur, quod ualeat quia originẽ habeat a defuncto,quod est uerius,uer.sed quid T.G. In obligatione expressa pro dote inspicitur tẽpus obligationis & ɔtractus,in tacita,tempus numerationis ita intelligit tex.& gl.in l assiduis.C. qui pot.in pignore hab.uer.sed pone,cõtraxi.quod notat G.Et an debitor expulsi liberetur soluẽdo cõmuni , §. nũc aliqua. uer.pe.G. Obligatio legalis itelligitur de moneta currente tempore conuentionis,sed obligatio cõuentionalis de currente tẽpore obligationis,§. nunc aliqua. ver.fin.G.&hoc est no.propter condemnationes,que fiunt ex forma statutorum.Bal.Si mercator cõfitetur se recepisse,& se teneri in literis,quas scribit socius eius, an inde oriatur actio de constituta , §. prænotandum. versi.pone,mercator.q iem §.bene no. pro literis cambij mercatorum,& tene bene menti,quia est valde no. Qualiter formetur libellus in l.vinum , in §. sequitur. versic.ad huius autem.Et an lata sententia super uino, possit peti æstimatio,versi.quid si petii vinum.G.Item quid si petii alternatiue uinum,uel æstimationem , an erit electio rei?Idem enim de iure videtur petitum, ad qđ de iure videtur extendi petitio actoris,& in iudiciis non est electio rei,versi.quid si libellus.G. & vide sup. de libel.cõcep.§.procedit.Quidã perdidit boues meos uult reddere consimiles,an possit,versi. quid si cõmodatarius.G arg.C.de fideius.l.post mortem.uide supra de loca.§.quid si boues.

a De Donationibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Pro materia huius rubr.debet reuocari ad Summistas. Practici .n.auctores hanc rubricã,uel ipsius tractatũ specifice non posuerunt.Nã licet leges ponãt ti.pro donato,ex quo usucapitur.ff.p donato,tñ actio specialis huiꝰ nominis,uel cõdictio nõ est inuẽta. Nã si donasti & tradidisti,hæc actio est necessaria,si pmisisti tradere,hic agitur ex stipulatu,si stipulatio interuenit,q̃ olim erat necessaria,hodie sufficit pactum cũ vtriusque consensu.patet utrunque,C.de donat.si qs argentũ.ante fi.& ut ibi not.cessante stipulatione ageret cõdictione ex illa lege.Fateor tñ. ꝙ ad reuocãdũ donationẽ pp ingratitudinem Rof.formauit libellũ,de quo hic in fi.Qõnem secundã dominicalem de epo donante ecclesiam collegio,dando solum canonico,scripsi & not.de praben.si is;cui libro 6.in ult.gloss.uenerabilem.66.determinat glo.4 in decr.apostolice eo.tit.Ioan.de Deo;primã uide sup.de instr.edi.§.nunc aliqua in fi.Qõnem domini mei,q̃ prosequutus est Petrus de Ceruotis , de illo,qui donauit indiuiduum ob cãm partim inhonestã,uide supra regula,in pari,lib.6.Si ecclesia donetur sine insinnatiune,an insinuationi renunciari possit,an remissio debiti ultra summam legitimã requirat isinuationem,& de solo,quo insinuatur in hoc casu.scripsi super §.porro.in fi.de instru.edi.item in eod. §. super versi.quid si filia.Prosequor qõnẽ de sorore nupta.quę donat fratri,cum ambo sint in patria potestate.De donis factis per Imperatorẽ Constantinopolis ambasiatoribus Mediolani , est quæstio Rof.6.& not.ff.de proc.qui proprio.§.procu.ut in cęteris, & clarius,ff.de soluto matrim.l.si vero.Qõnem Feder.& aliorũ de bãnito instituto,qui donationes cã cessit auiæ,scripsi de ces.actio.super verb.illud ẽt quæritur.An propter liberos noniter natos donationem reuocet non patronus,scripsi eo.ti.ult. super prima gl. Et hic addo,quod subintellecta conditio in donatione, per q̃ fit reuocatio,intelligitur ẽt in iuramento, cuius virtute non obstaret reuocationi.facit de iureiur.quemadmodum cũ ibi not.in glos.2. bene faciunt l indubitati.& l.si libertus,ibi allega.item l.ult. ff. satisd.cog.quæ concor.cum decre ad hoc,2.de appell. Qõnem de instituto & rogato restituere hæreditatem, an donando possit diminuere partẽ deb.tam substituto, Dyn suo consi.28.tenet, quod non,un de si filia erat sic instituta & rogata de restituendo, si decederet sine liberis,si institutio illa excedebat suam legitimam, illũ excessum non potuit donare,nec ceuere,ff.de lega.2.l si.§ filia,& ff.de pac.don cum maritus,§ fi.sed quatenus contingebat legit.mã,pater nec onus fideicõmi si imponere potuit,nec substitutus in præiudicium filię sibi potuit stipulari.ff.de leg,2.cum pater.sertã.Et C.de inoff.test.l.qm in priorib.Qõ dñi mei in leg.quę incipit,Petrus donauit,fuit hęc,si dono seruitutẽ altius non tollẽdi vicino meo,& uni ex filijs,quẽ elegerit,an possit eligere super uenientem aliis.& hanc Bar.de Neap. reassumit dño meo non nominato,ipse dñs meus tenuit,ꝙ non per l.si cui.ff.de serui.quæ uult illũ,cui relicta est seruitus uiæ,debere illã uiam eligere,quæ sit cum minori incõmodo prędij seruientis.Item ista electio fit onerandæ libertatis cã,q̃ habet dominus in ædificando,& sic nõ dẽt concedi,arg.ff.quar.rerum actio non datur,l.i.§.quę onerandę,et uere huic solutioni satis cõueniunt mens & uerba donantis. De mẽte patet,quia de uno uoluit grauari,nõ de oib et hoc uerbis ex-*

pōsit: sed electio talis necessario cōprehendit oēs, & sic est fraudulenta, & non sequenda, ff. de rei vend. in feudo. ext. de rescr. sedes, in fi. & c. seq. Item cū tacite uidebat̄ actum de certo, habeat̄ pro expresso ff. si cer. pet. cū quid, de iureiur. quemadmodū. Prædictus Bar. reassumens, tenuit contrariū, per iura, quæ Dominus meus allegauerat ad illā partem, s. ff. de leg. i. si seruus, §. hmōdi. ubi dicit, ualere legatum vsusfructus & proprietatis, cum testator legat vsumfructum libertis, & proprietatē illi liberto, q alijs superuixerit, ad idem ff. de reb. dub. l. quoties liberis, & C. quādo di. legiti. ced. l. 2. qua lex ēt de legato proprietatis loquitur facto plurib. ita ꝑ ea superuenientem pertineret. Et fateor, ꝙ hæc iura bene approbant talē formā relicti, ita ꝙ donās bene potuisset sic donare, per iura ꝑdicta, sed qō nostra est de donatario. an cū magno ꝑiudicio hæredis donatoris potuerit sic eligere nō unum tm̄ in effectu, sed oēs, ut ꝑdixi. Sic ergo hoc dubium de incertitudine, cum sit incerti. uio de cæteris, sed est dubium de potestate eligentis, vnde tenet, qđ dominus meus dixit. Est ēt aduertendum, ꝙ hæc electio erat voluntaria, nō. n. tenebatur donarius eligere, sed potestatem habebat eligendi, & sic hunc casum non. cōtingat, ꝙ dicam infra ti. pro. super rub. ver. Lambertinus.

ADDE, quæ posuit in d. §. nunc aliqua in materia de dona. et de ambasiatoribus Mediol. adde Bal. consi. 57. lib.

S V M M A R I V M.

1 *Laicus conferens ius patronatus aliquibus clericis, quibus uerbis debeat in instrumento uti.*
2 *Donatione pluribus facta, si alter repudiet donationem, an portio eius cæteris accrescat.*
3 *Insinuatio an sit necessaria, ubi pater emancipans filium, dat ei partem suam.*
4 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
5 *Donatio facta ratione ingratitudinis potest reuocari.*
6 *Donatio monasterio facta, an aliquo casu possit reuocari.*
7 *Donatio ad bonorum facta filio a patre intendente maleficiū cōmittere e a consequentiam, ne confiscarentur, an postea ea repeti possit.*
8 *Venditio omniū bonorum uidetur facta in fraudē legis & hominis, & ideo secundum quosdam non est tenenda.*
9 *Libellus qualiter sit in donatione causa mortis concipiendus.*
10 *Donatio causa mortis similis est legato.*
11 *Libellus qualiter sit in donatione inter uiuos concipiendus.*

IN hac materia forma instrnmenti donationis causa mortis & īter viuos, vt sup. di instr. edit. §. porro. versi. nunc a qa. Itē formā donationis factæ monasterio, ꝙ quis ingreditur, vide infra de regu. versi.
1 hæc quoque. † Et no. ꝙ si laicus confert ius patronatus aliquibus clericis, vel collegiis, dēt vti in
b instrumento donationis talibus verbis. b concedo & do talē ecclesiā & ꝑsenti charta ꝯfirmo, vt extr. da iure pa-
2 tron. qđ aūt, & idē in aliis donationib. † Quid si pluribus
c donatum est, & alter eorum repudiat donationem nūquid portio eius cæteris accrescit? Videtur, quod sic, vt C. lib. 11. de his, qui imperialis don. lib. me. l. fi. C. lib. 10. si socius lib. imperialis sine hær. decess. l. 1. Sed dic cōtra nam in contractibus inter uiuos non habet locum ius accrescendi, excepto vsufructu. ff. de vsufruct. accrescē. l. 1. §. in proprietate, & quod in primis concor. dicitur, speciale esse in donatione principis. Item pone, pater plura donauit filio in potestate constituto, non tamen fuit donatio inofficiosa, postmodum cum pater testa-
d retur, dixit, quia nullam fecerat alicui donationem d, quæritur, an per hoc uideatur donationem huiusmodi reuocasse. Et uidetur, quod sic, & uerbis & factis, cū per uerba æquipollentia hoc fecerit, extra de uerb. sig. igitur in his. & plus est facto ostendere, quam verbo declarare, ff. de ædi. edic. si tamen, §. ei, qui. & arg. ff. de adimen leg. libertus, & extra de app. dilecti. Item legata & fideicommissa nuda uoluntate tolluntur, igitur & donatio, quæ in sola donantis uolūtate cōsistit, ff. de adim leg. l. 3. in fi. & facit ff. de fundo dot. l. erit. Argu. cōtra, C. de testa. uerba. ubi hoc videtur expressum, ad idem C. de prob. īstrumēta. & l. rationes. & Auth. ibi posita. Super hoc dicūt, quod si apparet, quod fuit de donatione oblitus, nō est reuocata, si uero scienter dixit, secus. In dubio autem aut nouiter faceret donationē, ita quod præsumitur memor esse, & tunc videtur reuocasse, aut ꝙ fecit, iam est diu, & tunc præsumit̄ oblitus, & non intelligitur reuocasse. Nā memoria labilis est, & ideo fiunt scripturę, vt C. de testa. iubemus. ff. de acquir. pos. peregre. & facit in Auth. de trien: & semis. §. illud quoq; bene haberet. & quod no. C. de fide inst. in exercendis. Vel distingue, utrum donatione fuerat inofficiosa, ut tunc uideatur reuocasse propter inuidiā inter filios tollendam, vt C. de collat. l. pe. Aut nō fuit inofficiosa, ut tunc nō uideatur reuocasse per iura præmissa. Nec obstat, si dicis, quod donatio habet uim le-
gati, ut sic sola nuda voluntate intelligit tolli, ut supra,
e qa hoc uerū est, si expressim confirmetur e, alias non,
f vt ff. de don. inter uir. & uxor. donationes f. † Quid si pa-
3 ter emancipās filiā, dat ei partem suam, nūquid est necessaria insinuatio, Videtur, quod sic, qa non cogitur dare, ut C. de collat. in liberis. in fi. & sic uidetur donatio. Quidam tamen contra quia non est donatio, cum soluit debitū naturale, ut ff. de donat. hoc iure. §. 2. C. de cur. fu. l. fi. §. 1. Item est datum ob causam, ut se inde nutriat, quod onus alias patri incumberet, si non daret, 1. dist. ius naturale. Item uidetur quædam derisio, cū uiuente patre filius quasi dominus uideat̄, ff. de liber. & posth. in suis. Insti. de hæred. qual. & differ. §. sui. Sed cōtra, ꝙ sit donatio ob cām. in prædic. lege, hoc iure. in fi. Sed dic, ꝙ usque ad debitū bonorū subsidiū nō est necessaria insinuatio, sed si sit ultra illud, consiliū
4 est, quod interuenit. † Quid si aliquis dat omnia bona sua

ADDITIONES.

a Versi. nunc. *Adde, quod ibi scripsi.*
b Talibus uerbis. *Miror de Gul. qui dicit, quod dēt uti his uerbis, cum uerba sint dubia, quod patet ex ibi notatis in gl. 1. potissime non obstet quod non ualet, ut agitur, nec ualebit, ut ualere poterat, ut no. eo. ti. illud. in 1. glo. & super ea, per quam decret. & decre. unicam, de iure patro. li. 6. tenet, quod dicere debet, dono patronatum, quem habeo in tali ecclesia.*
c Quid si plurib, *Quicquid hic interponitur usq; ad libellos, fuit additum.*
d Donationem. *Simile factum, quod scripsi super rub. de dona. inter uir. & uxo. uersi. est sciendum.*
e Confirmetur. *Scilicet quod habet uim lēgati, hoc inf. reassumam.*
f Donationes. *Hic scias, quod douatio, cui ius resistit, ut ibi, facta in filium in potestate, uel facta coniugi, facilius reuocatur, quā legatum, quod non reuocatur obligatione rei legatę factę per legautem, sed talis donatio sic. Primum patet Insti. de leg. §. si rem. uer. idem rescripserunt. & C. de leg. l. 3. Secundum patet C. de don. inter uir. & uxo. l. si maritus. & rō ibi no. quia legatum fauorabile, donatio talis odiosa. Item legatum tenuit a prin. sed illa donatio non. facit, quod no ff. de l. 1. l. talis scriptura. ad finem ulti. gl. Redeundo ad id, quod obtuli, est sciendū, quod lex, donationis. quā allegat auctor, non ꝓbat simpliciter id, ad qđ inducitur, sed probat ēt cōtrarium. Per silentium. n. donatoris, uel donatricis, dicit ibi textus ille, si inf. legitimam quantitatem factæ fuerunt, vel utra legimam, fuerint tamen in actis, insinuatæ, in eo tamen ꝙ excedunt, non confirmantur silentio, & in hoc procedit dictum eius, s. quod ad illum excessum necessaria est expressa confirmatio, ut ualeat, s̄m auctorem. tunc certum ēst, quod habet uim legati, sed de donatione facta filio in potestate constituto, & inf. summam, uel supra summam insinuatam, in qōne qua quæritur, an filius habeat conferre talem donationem cum fratribus, sequendo Dy. cuius uerba ad literam posuit Cynus in Auth. ex testamento. de collatio. dicimus, quod nō, siue pater cōfirmat, siue non. Primo enim casu constat habere uim legati, ꝙ*

non confertur, C. de col. l. a patre. & posset eo casu uenire in fidei cōmissum per patrem, ff. de le. 2. l. sequens q. in fi. Secundo idē, s. quando non reuocat expresse. quod reuocare poterat., uī tacite in testō reliquisse, ff. de do. inter uir. & ux. l. cum hic status. §. 1. facit ff. de iur. cod. l. conficiuntur, in pri. Est. n. regulare, quod approbare uidetur, qui non improbat,, quod pōt, ff. de re iud. sepe, §. cur autem unde uera acquisitio domini, rei donatæ sibi post mortem competit ex tacito relicto, non ex donatione prius facta, quæ cont. iura fuit, & reuocabilis erat. facit ff. de col. bo. l. 1. §. si ab ipso. Item eo casu locus est Falcidiæ, C. ad l. Fal. in donationib. Sed in filio tempore donationis emancipato est totum cōtrarium; quia cum fratrib. confert, quia iure relicti habere non pōt; quod. n. iam suum erat, pater nec expresse, nec tacite approbare potuit, confirmat. n. uel approbat is, qui infirmare, uel reprobare pōt, ut in præ. §. cum autem, & ff. de l. 2. Titia. §. Lucio, ex. de hær. cum ex iniuncto. in fi. quod pater non posset, C. de inof. do. l. 2. de don. quæ sub mo. l. perfect. & quod meum est ex una cā, uel ex alia causa meum fieri non pōt, ex. de fid. inst. inter, antesi. & ibi conc. Hoc scias, quod licet habeat uim legati donatio non expresse confirmata, non tamen per omnia, ut patet eo. ti. de do. inter uir. & ux. C. in l. res uxoris.

na sua forte secreto, & dr̄ in instrumento donationis,
a ꝙ si bona illa valent ultra quingentos sol. a tot intelli-
gantur, & sint donationes quot sūt res, & aliqua earū
non ualet vltra, nunquid per hoc euitabit pęna illius l.
C. de do. si quis pro redemptione quæ inhibet fieri
donationes ultra prędictam summam sine insinuatio
ne. Vr̄, ꝙ sic, cum actū sit, ut tot sint donationes, quot
sunt res, arg ff. si cer. pet. cum quid; contractus. n. ex cō
uentione legē accipiunt, ff. deposi. l. 1. §. si conuenerit.
Et ꝙ sint tot donationes, quot res, facit ff. de uer. obl.
b scire. in prin. & facit e. ti. quod dr̄. & l. plurib. Quidā b
tn̄ dicunt talē cautelā non ualere. quia una est dona-
tio, cum unico actu fiat, C. de don. sancimus, §. si quis
c aūt. vr̄. n. fieri in fraudē legis c. nec vr̄ sufficere dicere,
ꝙ tot sint donationes, quot sunt res, nisi ipsa res nomi
d nentur, ut in præ. l. qd̄ dr̄ d. † Quid si actum est in dona
5 tione, ne pp ingratitudinem, uel causam aliquam re-
uocetur? Resp. si hoc solum dictum fuisset, ꝙ propter
aliquem causam reuocari non posset, tamē nihilomi
nus ex cā ingratitudinis bene reuocaretur, vt C. de bo
nis li. l. fi. sed qa expresse de ingratitudine actum fuit,
uī, ꝙ ea interueniente non poterit reuocari, ar. ff. si qs
cau. sed & si quis. §. quæsitum. Sed dic cont. ſm quos-
dam, ne per tale pactum donatarius inuitetr̄ ad de. in-
e quendum, ff. de pa c. si unus. §. illud, & §. pacta e. † Quid
6 si aliquis Baro ædificauit, & dotauit monasteriū, nunc
abbas & monachi fiunt ingrati copulando fortè ami-
citias cum inimicis eius, nūquid poterit reuocare bo-
na monasterio collata propter ingratitudinem? Et ui-
detur, quod sic, extra de donat. c. fi. C. de dona. l. fi. Pu-
nitur enim quis copulando se inimicis domini sui, ff.
de of. pręfec. vr. l. 1. §. cum patronus. C. de inof. te. libe-
ri. extra de acc. repellatur, ad idem C. de sac. san. ec. l. iu-
bemus nullam. Nam uniuersitas bene incidit in edi-
ctum ff. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendū,
& committit dolum, ff. de dolo, §. sed ex dolo, §. sed an
f in municipes f. Argumen. contra, quia delictum per-
sonarum non debet in damnū monasterii redūdare,
16. q. 6. b episcopum, extra de excep. pum uenerabilis
extra de constit. cap. 2. nec pupillus tenetur ex facto tu
toris, C. vnde vi, meminerint, nec impubes, qui con-
scius fuit faciendi falsam monetam, tenetur. C. de fal-
sa. mo. l. fi. Quidam dicunt, quod bona monasterio au
ferentur, & ad Baronem redibunt, & monasterium de
struetur, nā et ciuitas destruitur pp delictum ciuium
ff. quibus mo. vsufru. amit. l. vsusfructus ciuitatis. 25. q.
2. si audiuerim, & priuatur episcopo, vt 25. q. 2. ita nos.
Et collegia dissoluuntur propter delictum eorum, q
sunt de collegio, ff. de leg. 3. pater. §. Tusculanus. C. de
don. l. fina. Vel dic, melius esse, quod nec monasteriū
destruatur, nec bona ei auferantur, propter præmissa
7 rōnes, psonę tn̄ inde eiiciant̄, & alię ibi ponant̄. † Itē po
ne, aliqs intēdēs ɔmittere aliqd̄ maleficiū, emācipat fi
liū, & dat ei bona sua, ne ɔmittēs maleficiū inueniatur
aliqd hr̄e, pcessu tpis aliqs petit bona illa a filio tāq̄ bo
na eius uel forte ipse filius petit ea a patre, uel forte fi
lius vult ea retinere, pr̄ dicit, ego tibi dedi pp talē cām
& res meæ pmansetūt, ꝙ pr̄ nō possit reuocare, pbat̄
C. de reuoc. dō. l. cū fatearis. Ar. ɔ ꝙ nō fuerit donatio,
g sed fuerit quedā simulatio, ff. de cōtrah. emp. nuda g.
h ff. de rit. nu. simulatæ. ff. de ac. & obl. cō tractus h. C. plus
i valere, quod agitur, per totum. ext. quod met. cau. c. 1.

ADDITIONES.

a Quingentos sol. id est aureos, de quo uide supra de instrumē edi. §. porro. super uer. si in fin.

b Quidam. Vt Iac. de Aret. & alij, de quib. dixi sup. de instr. edit, §. porro. super uer. donatio. ubi etiam apertius ponitur finis huius uer. de nominatione rerum loquens, ibi etiam dixi, qualiter fiat insinuatio, & coram quo iudice, & an die feriato, quid de regalib. An autem donans his legib. quæ insinuationem fieri præcipiunt, renunciare possit, dixi in fin. huius §.

c In fraudem legis. quæ ad refrenandos donatorum impetus insinuationis necessitatem inuenit, facit. C. de inof. dona. l. 2. & eō cum transeant ad hæredes utriusque donantis & donatarij, ut l. sancimus in fi. C. de donat. Absurdum aūt esset, quod uerba præualerent rei, & fictio ueritati, contra iura ff. de castrensi pec. l. si forte. ubi concordantię, ad idem ff. de lib. & posthu. l. filio. & de elect. commissa. lib. 6. §. porro cum concord.

d Quod dicitur. Plus, dicit Simon Vincen sup l. sancimus. quod si in fraudē legis fiant diuersę donationes excedētes summā, ꝙ forsan nō ualebunt, p l. cōtra. ff. de le. & senatuscons. & de iurę patron. si libertus. in fi refert quendā tenere contrariū, cū sic donando iure suo utatur, & sic dolū nō facit, ff. de reg. iur. nullus. ꝙ tn̄ sibi non placet, ſm quod § si quis autem. in l. sancimus. loquatur de his, pua non fiunt in fraudē insinuationis. Quæritur etiam ibi, quid de una donatione facta plurib. quæ ponderata portione singulorū, non excedit, cōsiderata persona donatoris excedit, puta §. personis dat millę æqualiter diuidenda, sibi placet, ꝙ censeatur una donatio, argumen. ff. de duo. reis, l. 3. Vltimo subdit, quod pro & contra est optimum argumentum, secundum diuersas lecturas, ff. de iurisd. om. iud. si idem. §. fi. Mihi non uidetur casus, dubius, cū lex, sancimus. & pe. C. eo. donatorib. & ipsorum indęnitati etiam contra donatarios uoluerint prouidere, & facit extra eo. ti. apost. olic. x. ibi eisdem, uel diuersis ecclesiis, &c.

ADDE, quę posui post Rar. & Alex. in l. Modestinus. ff. de donationib.

e Et §. pacta, Pro primo dicto facit dec. ult. eo. ti. dū dicit, de rigore iuris, ubi ad idē induxi 46. dist. tria sūt & de adul. si uir. ad q̄ tn̄ responderi posset, ꝙ de preterita culpa loquuntur, non de futura. Dici posset per decr. de iureiuran. quemadmodum. in fin. tale pactum, si iuratum fuisset, seruandum fore, alias non teneri donantem ad illud. Ad materiam facit, quod scripsi supra de emp. & uendi. §. sina. in princ.

ADDE, ut per Bal. consi. 48 lib. 3. qui de Spe. & hic facit mentionem.

f §. sed an in municipes. De hoc uide no. de. de simo. dilectus. 2.

ADDE de donatione facta ecclesiæ cum hoc, quod alimenta præstet donatario, an si ille prælatus non præstet, posset reuocari Rom. consi. 284.

g Nuda & l. pe. in fi.

h Contractus. & l. in his rebus.

i capitu. 1. Quia non uidetur auctor istam partē qōnis plus prosequi, est sciendū, ꝙ Alb. Papien super l. transactione finita. C. de transactio. ad hanc partem allegat l. cum ea. quæ est. eod. tit. de transactio. & C. si cer. peta. si non singuli. & l. sequen. & ff. de donatio. inter uir. & uxo. l. ꝙ autem. §. si uero. & duas, quas supra addidi. Ad cōtrarium alle. ff. de ado. post mortē. de serui. rustico. prædio. per fundum. C. de non nume. pe. generaliter. cū cōcor. Itē ipsā l. trasactione. & pręallegatā l. cū fatearis. soluendo dicit, ꝙ si is, qui dicit se simulate uendidisse, est in possessione, audietur allegans turpitudinē suā contra illū, q est in pari turpitudine. Suffi

ciat regula, in pari. lib. 6. cum concor. dicens, quod multum facit ff. qui & a qui ma. l. si priuatus. §. 1. Si autem agat simulationem allegans sine fraude, nec de fraude constat, audit, C. plus ualere, quod agitur, l. acta. & l. si quis alteri. l. 2. & l. multũ. Et si de fraude cõstat, non audietur agens contra factum suum & turpitudinẽ allegans. C. de ser. pi. dama. l. si creditorib. alleg. extra de conces. preb. cum super. & de dona. inter dilectos. & quæ ibi no.

ADDE, an quis possit dicere contractum a se celebratum simulatum, P. de Anc. consi. 128.

Dixit Vber. de Bob. ꝙ ipse iudicaret talia bona fisco esse applicanda, in cuius fraudem factum fuit, nec commisso maleficio publicarentur, ff. de calum. precipue. & l. generali. §. 1. & §. fin. ext. de sup. ne. prelat. licet extra de arbit. olim tpe. Arg. tñ, ꝙ contractus facti ante accusationem & punitionem teneant, C. de bonis pro-
a scrip. si quis post hanc. uer. ea etiam, quæ[a]. & l. si quis intra. ff. de don. post contractum. Sed potest dici, ꝙ ualet. Possunt tamen reuocari. ut in præd. l. cum fatearis. Itẽ vr̃, ꝙ qui allegat donationẽ, seu alienationem in fraudẽ, siue hac intentione, sine ẽt in fraudẽ creditorum factam esse, hoc probare dẽt. arg. ff. qui. & a quib. ma. li. non fi. sed si maritus. ff. de his, quæ in frau. cre. oẽs. §. 1.
b C. de dõ. lata. ibi, uel q̃ maxime, &c. Ego dico b, ꝙ si talis donator, uel alienator, diu post cõfectum instr̃m bona ipsa tenuit, nec apparet donatarium, seu illum, in quẽ facta dr̃ alienatio, illa petisse, uel tenuisse, uel fructus inde percepisse, præsumitur fraus. arg. ff. de ꝓbat. Procula. ff. quib. mo. pig. uel hyp. sol. sicut. §. superuacuum. ff. de acq. hære. pro herede. §. Papinianus scribit. & l. si quis extraneus. ff. ad Syll. l. 1. in . . . de acqui. pos. quãuis. §. si conductor. & uide ff. de proba. qui testamẽ
8 tum: & C. de summa trini. nemo. † Quidam tamen di-
c cunt in contractu uenditionis c, ꝙ si quis uendidit omnia bona sua, nõ tenet uenditio. quia videt̃ facta ĩ fraudem legis & hominis, id est hæredis occisi, ut in ꝑd. l. omnes. §. Lucius. Si vero tãtum res aliquas, aut vendidit suspectæ personæ, ut filio suo emancipato, uel nepoti, uel fratri, & tunc præsumitur fraus, unde non tenet, ff. de reg. iur. fraudis. Aut extraneo. & tũc ualet, & tenet, arg. C. de iis, quæ ui, metusue causa fiunt, accusationis. & l. in extraneis. & l. sæpe. Vel dic, quod siue fiat coniunctæ personę, siue non, siue donet, siue, vendat. & siue parum ante, siue parum post commissum maleficium, non tenet, quod agitur, ut ff. de do. causa mor-
d tis, si quis. ff. de iniu. rup. & ir. test. l. si qs filio. §. quotiesd.
9 † In donatione autem causa mortis sic potest libellus cõcipi, si possessio sit penes donatarium, vel penes habentem causam ab eo.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cui causa mortis talem rem donaui & tradidi, unde cum dictam donationem reuocauerit, peto dictam rem mihi restitui, proposita in rem actione. ff. de donat. causa mortis, si mortis causa. & l. qui mortis causa. Donatarius uero sic cõcipit libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror, de P. a quo peto talem uineam, quam mihi causa mortis contulit, ꝙ si donatio causa mortis non continet certam rem in specie, uel quantitatem pecunię, vel rem, quam non possidet hæres, puta si quis mihi donauit decẽ, vel tantũ oleũ, hoc casu dẽt contra hæredem proponi certi cõdictio generalis, quæ ex omni contractu ad certam datur, vt
e ff. si cer. pet. l. certi condictio. secundũ Mart. de Fano e.
10 † Et no. ꝙ is, cui causa mortis donatur etiam sine traditione. agit actione in rem, sicut & legatarius. similitudinem enim habet talis donatio cum legato, ff. de Public. l. 1. & 2. ff. de don. causa mortis, si mortis causa. & l. illud Porro in donatione, quę fit inter uiuos, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi talem uineam donauit, nec eam tradidit, quare peto eam mihi tradi, proposita condictione ex l. C. de don. si quis argentum in prin. Vel sic.

LIB. Coram, &c. propono contra P, qui talẽ possessionem ad meã ecclesiã spectantem tenet & possidet asserens eam a tali prædecessore meo fuisse donatam, quæ donatio cum appareat, quod sine consensu capituli, vel in grauem læsionẽ dictę ecclesiæ facta fuit, quare peto nomine præfatę ecclesiæ rem ipsam mihi restitui, siue reddi, & ipsum ad id per uestrã sñiam condemnari, ext. eo. c. 2. 3. & 4. Si vero aliqnis ingressus religionẽ, inde exit, quia nõ tenuit ingressus, & repetat bona, quæ dederat. concipitur, ut infra de conuer coniug. ver. Porro. De donatione sine causa, uel ob turpẽ causam, & huiusmodi, dixi supra ti. prox. §. fin. Item si quis petit reuocari donationem, quam fecit propter
f ingratitudinem, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cui res tales donaui, ipse uero immemor ac ingratus accepti beneficij in me

ADDITIONES.

a Ver. ea ẽt quæ. *Per illam vna op. habet, ꝙ quandocunque ante sententiam facta ualet, & sic no. C. de do. inter ui. & ux. l. res uxoris, unde dixit Odo. etiam post delictum ualere donationem si non sequatur sententia, per l. post contractum statim allegatam, uide sup. de ac. §. sequitur, uer. quid si post.*

b ego dico. *Secundum Gui. de Suz. in q. statutorum mibi all. etiam C. de distra. pig. l. & qui sub imagine.*

c In contractu uenditionis. *quasi in contractu gratuito maior sit præsumptio fraudis, quam in non gratuito. In locis, quib. ex contractib. soluuntur gabellæ, non sic facile practicantur hæ fraudes, sicut in alijs.*

d §. quoties. *Per l. si aliqs. prox. allegatã tenet Dy. ꝙ si facta est in fraudem pœnæ, & hoc constat, non tenet. si constat, ꝙ non in fraudẽ, tenet. In dubio dicit, ꝙ post accusationem, uel deprehensionem, in crimine facta est, si sequatur sñia condemnatoria, non ualet donatio. alias ualet, nec præsumetur propter pœnæ suspicionem facta, ff. de bo. eorum, qui sibi mor. consc. l. fi. circa prin. Fuit multorum qõ, an domus homicidæ paulo prius uenditæ, sit diruẽda, uel confiscanda, s̃m formam statuti in crimine homicidij sic iubẽtis? Ros. ubi de Paulliana, in prin. tractat materiã, & Alber. Pap. super rub. de his, quæ in frudem, ubi dicit, ꝙ Columb. ibi proposuerat qõnem, sed non soluerat. Allegabat añt, ꝙ sic, ꝙ cum cõe sit creditor, quia creditor dicitur, cui debetur ex maleficio, ff. de uer. sign. si cui. §. 1. de act. & oblig. l. 4. in prin. rescindatur ergo contractus, & pretium numeretur, ar. G. de rescin. uend. l. 2. addit Gul. ubi supra, quia & si hoc esset contra iuris regulas, multa tñ cont. illas inducuntur, ne crimina rem aneãt impunita, ff. ad l. Aqstã vulneratus. In contrarium inducunt Ros. & Alb. ꝙ editium de his, quæ in frau. cre. hic non habet locum, cũ illud requirat diminutionem patrimonij. ꝙ hic non est, cum uenditor habeat pretium saluum. Item cõe non erat tunc creditor, quia nondum deliquerat, & fraus creditoris allegari nõ põt ubi creditum non præcedit, quod uerum nõ sonat. Idẽ et si deliqsset. sed adhuc condẽnatus non esset, ut pra. l. post contractũ. C. de do. inter uir. & ux. si maritus quondã. præterq̃ in crimine lęsæ maiestatis, C. ad l. Iul. ma. l. quisquis, & in casu sj. de do. cã mor. l. si aliquis. item stant dẽt instrumento, nisi probetur contrariũ, C. de prob. cum precib. & per t . . . a traditionem fuit emptor dominus, C. de pac. l. traditionib. tenẽat Ros. & Alb. quod de ueritate iuris non uenit uenditio retractanda, nec domus destruenda, uel confiscanda, per præ. l. post contractum. Tamen si de proximo ante maleficiũ facta fuit alienatio, bene facit iudex, si reuocat. uel destruit terrorẽ malefactorũ, & ut malefactor mendicet, & alijs sit exẽpliũ et metus multorum, & ex. de sen. ex. c. cũ fama, unde concordantias s̃m Al. Gal. alias distinguitur inter proximum tps et remotum. ff. si quis test. liber. esse iusserit, l. 4. §. quid tamẽ, et l. ult. et ff. de neg. ge. l. . . . & de do. inter ui. et ux. l. uir mulieri.*

e Secundum Mar. de Fano. *c. . . 3. et inuocant eius uerba, in donatione, et eius etiam fuit sequens ti.*

f Sic l. cõ. *Scd̃m Ros. ubi de act. ingrati, quæ datur patri, uel patrono, in fi. dicebat autẽ libellum ꝓcedere de iure Romano, nõ autem*

item de iure Lombar. Sed quod donatio rei non reuocetur propter ingratitudinem, quia cum donatarius donanti donet rem similem, non est causa reuocandi, ex quo habet tantundem, ut in l. Lombar. in l. 2. de donat. quæ cum, & c. l. pen. & ult.

in me impias manus iniecit, uel atroces iniurias, vel graue damnum rerum mearum mihi intulit, uel uitæ periculum inferre præsumpsit, unde res collatas ab eo ut ab ingrato, reuoco, & eas mihi reddi peto, & ad hoc per vos ipsum cogi, & sententialiter cõdemnari, & ad hoc propono utilem rei uendicationẽ, vel conditionem ex l. ult. C. de don. uel ex deret. extra eo. ca. fi. a 12.
a q. 2. liberti. 1. De actione autem ingrati dic, ut infra de natis ex libero uent. uer. sed & si liber.

ADDITIO.

a c. fi. *ut ibi no. in gl. 2. uel iudicis officium, per l. 2. C. de lib. & eorum lib. ut super ea dixi.*

Baldus de donationibns.

IN eo, quod pater donat filio in premium emancipationis, non est necessaria insinuatio usque ad debitũ bonorum subsidium, sed supra sic, quia nõ est proprie donatio ob causam, sed mera donatio super partem filio debitam, in cuius partis solutione potest prçuenire, & eatenus non dicitur mera donatio, s. prçuentio solutionis debiti, ff. ad l. Falc. l. cum duo. uide supra de pact. §. 1. uer. quid si pater emancipans. & uide C. de col lat. l. ut liberis. in fi. per Cy. In eo autem, quod donatur alicui in præmium laboris & meritorum, non requiritur insinuatio, ff. de don. l. Aquilius. & l. si pater. qđ est verum, si illa merita de sui natura erant obligatoria, id est apta ad ueniendũ in pactũ obligatoriũ, vt no. in l. si tibi. ff. si cer. pet. per Guil. de Cu. Bar. dicit, ꝙ si meritorum qualitas apparet per specificam demonstrationẽ, ita ꝙ cã sit spãliter expressa, non requiritur insinuatio, alias sic, quia uerbis gñalib. non datur fides, ff. de castr. pecu. l. si forte. & qđ no. C. de colla. l. si donatione. ſm Bar. & adde, qđ no. C. de sa. san. eccl. l. illud. & uide inf. eo. §. fi. qa hic cadit. Illud pactũ, ꝙ sint tot donationes, &c. nil operatꝛ, & quia unica est donatio, cũ unico actu fiat, uer. si aliquis. G. An pp ingratitudinem monachorum possit reuocari donatio facta monasterio? uer. qđ si aliquis baro. G. Si pater emancipauit filium, & donauit ei oĩa bona sua, & postea cõmittit pater maleficiũ an donata reuocentur? Respõ. si pater postea possedit, præsumitur simulata donatio, & fit cõfiscatio, secus, si non possedit pater, sed filius, arg. ff. de minor. l. 3. §. vtrũ ante finem §. Quidam dicũt, ꝙ præsumitur fraus in generali donatione, & generali uẽditione, §. Lucius. uer. item pone, ꝙ aliquis G. Ex uicinitate etiã maleficii p̃sumo fraudem, C. de iure fisci, l. j. lib. 10. G. & non ualet donatio, uel uenditio omnium bonorũ delinquentis, quia p̃sumitur in fraudem legis facta maleficio secuto, ex quo bonorum perditio imminebat, ff. de inoffi. test. l. si quis filio, §. quæritur. ff. de iure patro. l. si libert⁹ minorem. & plene per Bar. in l. post contractũ ff. de donat. Alias autem bene ualet uẽditio omniũ bonorũ, ut no. in l. j. in fi. C. quæ res pig. ob. pos. & donatio præsentium, & non præsentium & futurorũ simul, C. de pac. l. fi. & probatur in d. §. Lucius. a contrario sẽsu, & facit ff. de iur. do. l. mulier bona & hoc est verũ in uenditione, siue fiat absolute, siue incidat testamẽto, ut istituo te hæredem, & si contingat me reuocare, uendo tibi p̃senti, & ementi omnia bona mea pro decẽ, ff. de testa. l. hæredes palam. §. fi. in gl. ord. Si autem dico, si testm̃ reuocauero, ex nunc dono tibi omnia bona meã irreuocabiliter inter uiuos. tunc dicit Dy. ꝙ ualet donatio, C. de transac. l. cum donationis. & sic fit trasfugio testamenti i contractum, qui contractus est irreuocabilis, ff de do. cã mor. l. ubi ita donatur. ff. commod. l. i commodato §. sicut. Alii dicunt, quod non ualet, nisi testator, alias donator aliquid sibi reseruet, de quo possit testari, ut no. Doc. in d. l. fin. C. de pac. Tertii dicunt, ꝙ istud pactum nunquam valet quia lex ciuilis ipsum improbat tãquã turpe, qa derogat libero arbitrio testatoris, ff. de verb. obl. stipulatio hoc mõ. & ibi p Bar. Ar. ꝯtra, qa põt fieri donatio cã mortis irreuocabilis ex pacto, vt d. l. Valet ergo, si dico, si reuoco testamentũ, ualet donatio cã mortis irreuocabiliter. Sed certe hoc est contra l. stipulatio hoc modo. Sed potest fieri incipiendo a contractu hoc modo; dono ubi omnia bona mea post mortem meam irreuocabiliter. saluo ꝙ possum testari de eis usque in certã quãtitatẽ, sicut quotidie fieri uidem⁹. Bal. Et no. ꝙ alienatio facta in fraudẽ, pænę fiscalis, reuocare i titulo lucratiuo ex fraude solius alienãtis, in nõ lucratiuo dẽt iteruenire fraus accipientis, C. quę in fra. cre. l. ignorãti. Et hoc uerũ in alienatione singulari, sed i uniuersali p̃sumit fraus participata, ut in §. Lucius. Sed gl. vꝫ intelligere illũ. §. solũ in natione, C. quæ in frau. cre. l. 1. in ult. gl. Item quod dico de fraude participata, intelligo, ꝙ est necesse ante maleficiũ commissum facta venditione: sed cõmisso maleficio ligata est ptãs delinquentis, & bona sunt obligata fisco, ſm quodã, & iõ indistincte nõ nocet fisco alienatio, qa reuocabit, nõ ꝙ sit nulla ipso iure, ff. de do. l. post ꝯtũ, dic, ut ibi p Doc. Sed iudicio cœpto uꝛ reuocari off. iudicis, ff. de ad. tut. l. chirographis, i fi. dic, vt C. quo. app. nõ recip. l. abstinendũ, p G. de Cu. itẽ uide, qđ no. ff. de pa. l. rescrip. in. p gl. & Gul. de Cu. & per Cy. C. de bo. proscrip. l. si quis post, in ult. q. Itẽ no. ꝙ ille, q reperit in possessione, nõ p̃sumit alienasse, ut §. supruacuũ, & sufficit fisco, ꝙ debitor i possessione reperiatur, ut no. in l. 1. C. de priuil. fis. & adde, qđ no. in Spe. de ac. seu petit. § in anterioribus, uer. quod si forte, & p Cy. C. de do. an nup. Auth. sed iã necesse, & C. ad l. Iu. ma. l. fi. p Cy. uide j. de re. iu. §. ualet donatio. Itẽ de emãcipatione occulta, q̃ facit pater in fraudẽ creditorũ ff. sol. ma. l. si filio. p Iac. Itẽ ubi ex malefi. domus dẽt destrui, an q emit post maleficiũ impediat uastũ, in l. natus, ff. ad Syl. p Ia. & dic, quod nõ. Ac. Quid de creditore, ff. ad Syl. p Iac. & dicit, quod nõ impedit uastũ. Bar. quod sic, ibidẽ, s. si hẽt hypothecã. Quid si charta domus dicit de uxore, nõ de uiro, an põt uxor defendere uastũ? Dic, ꝙ sic, qa ad impediẽdũ uastũ, qđ fit p summariã cognitionẽ, sufficit qualiter infirm in p̃riũ. Est possessio ẽt sola, & no. i l. ob maritorũ. C. ne uxor p mar. ſm Benedictũ de Hispa. Et no. nõ fieri uastũ in reb. dotalib. ẽt æstimatis, ut l. qnq; legib. ff. de bo. da. Itẽ nec legitima, q̃ debẽt filio arrogato, ut l. fi. ff. qđ i frau. patro. Bal. & uide p hoc gl. in uer. neq. & in c. Ray. extra de test. & uide inf. ad materiã legitimę inf. de statu mon. an pater dẽat. Ex multis particularib. alienationibus p̃sumit fraus, qa qdã uniuersalis alienatio inducit, ut no. ff. de le. 2. l. nomẽ. §. 1. Bal Donatio facta in p̃miũ emancipationis nõ excludit filiũ a successione, sed dẽt ẽt cõferre, C. de col. l. ut liberis, §. fi. Tñ extraneis nõ fit collatio, C. cõia ut ri iu. l. fi. & no. C. de col. l. emãcipatione, i gl. uide s. eo. §. 2. Itẽ de donatione cã mortis uide s̃. de istr. ed. ad fi. §. si qs do. cũ duab. §§. seq. An uꝛ donationẽ reuocare, q negat se donasse, uer. itẽ pone, pr.

De peculio clericorum a. Rubrica.

ADDITIO.

a *CVM Clerici sint liberi homines, nã serui ordinari non possunt, sup. de seruis non ord. p totũ, patet nomen peculij in libertis pso nir, & q̃ sunt sui iuris congrue, tamen leges hoc uocabulo utunt solum in filijsfamilias, & seruis, & de peculio filijfamilias Io. de Camel. par. 3. ultra mẽdium, & hoc post Vber. De materia recurrendum est ad Sũmistas, specialiter aũt quo ad peculium clericorum, recurre ad Rof. in lib. iuris cano. sub hac rubr. ubi post pri. uer. & licet. dicit peculium clericorum in tres species diuidi,*

ſ.profectitium,aduentitium,& quaſi caſtrenſe.Primum,de bo
nis eccleſiæ,uel eius intuitu,Secundum,quod ab amicis,uel con
ſanguineis contemplatione perſonæ obuenit.Tertium,quod pro
uenit ex opera quaſi publica,puta patrocinando in eccleſiaſticis
cauſis,& maxime in Romana curia ſecundum eum Poſuit etiã
ibi ultra medium duos libellos,quos puto Auctorem non poſuiſſe
ſi aduertiſſet.Eſt autem ſciendum,ꝙ inter priuilegia militũ eſt
unũ tale,ꝗ miles põt decedere partim teſtatus & partim inte-
ſtatus,C.de teſt.mi.l.1.ibi,quæſitum inuenio.Cũ clericus hẽat du
plex peculiũ,ſicut & miles.ſ.patrimoniale,uel paganicum,&
& quod profectum eſt ex bonis eccleſiæ,quæritur,an idẽ priuile
gium habeat,ſ.ut in uno poſſit decedere teſtatus , & in alio in
teſtatus,ꝗ uẽ,quia miles eſt,11.q.1.Chriſtianus,de cle.ægro.c.
1.cum conc.Contrarium ibi reſpondetur per l.1.ff.de hær.inſ.&
de vul.l.& pu.l.cohæred.in fi.non.n.hoc priuilegium apparet
clericis fore conceſſum,& ſic in quocunque inſtituant , inſtitu-
tus intelligetur in toto eo,quod teſtari põt,C.de epiſc.& cle.ſa-
croſancta & Auth.ibi poſita.& Auth.presbyteros.Quid de q
tib.Cruce ſignatis,qui ſunt ultra mare,exponentes ſe morti pro
honore fidei.Videtur tales non dicendos milites,cũ non hẽant il
la,de quib.ſup.de curatore.§.1.uer.itẽ ꝗ eſt miles.Sed econt.uẽ
ꝗ plus eis dẽat concedere ſignum crucis,ꝙ nota in brachio,et re
liqua,de quib.ibi,per quod approbandũ eſt teſtamentũ ipſorum
eo caſu,quo militum, facit deciſa dec.ad liberandũ.de Iud. ꝗ
ibi ſcripſi poſt Hoſ.poſt prin.uer.ſanè,& quod ſuper illo no.

SVMMARIVM.

1 *Libellus pro peculiando clerico qualiter ſi concipiendus.*
2 *Actio de peculio quem libellum exigit.*
3 *Poſitio actoris,ubi agit̃ actione de peculio,qualiter ſit formãda*
4 *Reus in actione de peculio qualiter ponere debeat.*

CONCIPE ſic libellum.
1 LIB.Coram,&c.propono contra P.quod
H.prædeceſſor meus ordinatus fuit ad dictã
eccleſiam.cum nihil haberet, uerum idem
H.ex bonis & cum bonis ipſius eccleſiæ talem pecu-
niæ ſummam congregauit,quam ipſe H.habet & te-
net & poſſidet.vnde nomine ipſius eccleſiæ dictam
vineam,vel pecuniam mihi reddi,ſeu reſtitui peto, &
eam ad id per ueſtram ſententiam condemnari,extra
2 eodem,c.1.2.3.& 4.12.q.4.c.1.& ult. & de teſta. ca.1.†
Cęterum contrahenti cum ſeruo,uel filio alicuius cõ
petit contra dominum, uel patrem actio de peculio,
a quæ eſt prętoria a:in qua ſic libellus concipit̃.
LIB.Coram , &c. conqueror de P.a quo peto 20.
ꝙ Titio ſeruo ipſius,uel fi io mutuaui,unde, ut prædi-
ctam pecuniam mihi reddat,ago contra ipſum de pe
culio actione,& hoc,ſi tenens , quod ſit nomen pro-
b prium actionis,alioquin dic,certi condictione ex mu
3 tuo de peculio b.† Actor ergo ſic ponet.
POS.actoris.Pono quod T.eſt filius tuus,uel ſeruus,
ff.eodem.l.1.in princip.Si negat,procede,ut dixi ſupra
de ſolu.§.probãdum,ver.porro,& infra qui fil. ſint. le.
uer.porro.Item quod in talibus ille te ſciente contra-
hebat,& non contradicente,ff.eodem,peculium,& l.
depoſiti,§.fin.Item res illas habebat T.ſeparatas a reb.
dominicis.Item quod tu pater,vel dominus , illius T.
es maior 25.anni s,ff.eod.licet.§.item adiicit,& l. quã
Tuberonis,in princ.Item quod T.eſt adhuc in pote
ſtate tua,& adhuc uiuit.Si uero ſit mortuus,uel eman
cipatus,uel manumiſſus,dicas ſic.Pono,quod ſeptem
c menſes ſunt tranſacti c a tẽpore mortis, uel manumiſ
ſionis,uel emancipationis.ff.quando actio de pecu.eſt
an.l.1.Item quod illud peculium eſt liberum ab omni
ære alieno,præterquam a meo. Item quod debitum ,
quod tibi debuit,his.quos tecum habuiſti , ſolutum
eſt:alioquin primo illud debitũ deducet̃,ff.eo.ſed & ſi
4 dãnũ.§.peculiũ.& §.hinc.& § pꝛterea.† Reus uero ſic:
POSITIO rei.Pono,quod ille T.eſt ſeruus, uel fi-
lius M.ergo non meus,extra de præſump.nonne.& ff.
de iudiciis,cũ pretor.Item e ſto,ꝙ ſit meus ſeruus,vel
filius,dico,ꝙ ipſe ſemper & tm̃ in reb. dominicis , uel
paternis contrahit.Item ꝙ ego dominus eius , uel pa-
ter ſum minor 25.annis.Item q̃d in illius peculio ſunt
30.tm̃.Item ꝙ mihi,vel aliis filiis meis,uel pupillis,uel
adultis,quos habeo in tutela,uel cura,dẽt 30.Itẽ quod
d T.manumiſi,uel emancipaui. Item iã ſunt tres anni d,
quod mortuus eſt,uel emãcipatus,uel manumiſi,uel
alienauit.Item quod hoc ſciuiſti,ff.de act. empt.l.1.Et
diſtingue genera peculii,ut ſupra de acto.uer.item eſt
e filiusfamilias.& ſequen.e

De

ADDITIONES.

a Prætoria.*& inter prętorias ponenda erat ſupra ti 2.§.notan-*
dũ.ut ibi dicit auctor,uer.eſt etiam.ꝙ hic reſeruauit in huius ru-
bricæ pabulum,& uide,quæ dixit Roſ.in ti de ac. pecul. In hac
actione neceſſaria ex poſitionib.collige.quæ ipſius fuerunt.
b De peculio.*Ioa.de Bla.licet parũ inſtet in hac materia,dicẽs,*
quod ipſa nunquam fecit ſuam burſam hydropicam, accedit tñ
illi dicto,quod non ſit nomen actionis,ſed adiectio,ad quod indu
cit ff.eo.ti.licet.§.Iulianus.ubi dicitur dari actionem mandati
de peculio.Libellum etiam ſic format facta narratione,ut ſupra
de mutuo facto ſubdit.
LIB.Vnde petionem meam contra dictum P.dirigo,uobiſq;,
domine iudex.ſupplico,ut inquiſita quantitate peculij dicti ſer-
ui,ad reddenda mihi illa 20.per diffinitiuam ſniam condemne-
tis.Dicit.n.hunc libellũ formandum ad inſtar realium,quib.pe-
timus ab his, qui nullo iure ſunt nobis obligati, ut l.quęſitum.in
prin.ff.eo.hic dicit ad inſtar realis actionis dari de peculio,ut ibi
dicitur,datur contra patrem, uel contra dominum, etiam ſi nil
ſit in peculijs,& ſatis eſſet ibi fore tempore condẽnationis. Pro
batur etiam quod de peculio commutatur peculium , & tranſit
de una perſona in aliam,quod non eſſet , ſit perſona eſſet etiam
obligata,patet id ff.eo.& ancillarum. §.ſi ſeruus. pp quod ſibi
non placet forma Roſ.petentis directe a domino,ut reddat. Ser
uetur ergo,ſm eum,ſtilus realium.Sed mihi parum facit iſta ſub
tilitas,& ſufficiat mibi lex una,eo.ti.licet.uer.Pedius. & uerſ.
ſi igitur.& §.Iulianus.& § ſed ſi filius in quib.plus, quam ſe-
pius, affirmatiue & negatiue ponitur uerbum Obligationis.ſ.
patrem uel dominum obligatum,uel non obligatum,ipſe tamen
dicit,quod ubi lex hoc dicit,impropriè loquitur, ſed nimis abun
daret improprietatib.lex illa.Rõ realium me nõ mouet, in quib.
dico me dominum,ꝗ non eſt in peculio,quia uero ab obligatione
peculij procedit obligatio domini,hæc quaſi ſecundaria ſequitur
primam,& ſic loquatur prę.§.ſi ſeruus.& Gui.An.ubi de arte
libellorum,ad finem primæ char.ubi de pec.ponit eundem libel-
cum uerbo Reddendi,directo ad dominũ,& Ber.Dor.ubi de act.
de pec.format ſic.
LIB.Conqueror de C.qui mihi dare dẽt 10. de peculio talis filij
uel ſerui,cui uendidi,uel aliter contraxi,unde ipſe C. meus debi
tor factus eſt,&c.Fatebatur autem ipſe Roſ.ubi ſup.in fi. ꝙ pa
ter,uel dominus iure ciuili obligati non ſunt,ſed prætorio ſic,pa-
tet Inſti.de actio.§.in perſonam.& §.actiones.
c Tranſact: *ſup.tm̃.nam prout dicit primus §.licet.l.1.ſtatim al*
legata,quod diu in poteſtate ſunt,hæc actio eſt perpetua,per ca-
ſus,qui ſequuntur,eſt annalis,& annus eſt utilis.
d Tres anni. *Expreſſit Roſ ſe de tanto ponere,ut excludat annũ*
utilem,qui multum quandoque protenditur.
e Et ſequen. *Ad materiã hanc ſciendũ eſt,quod Albe.Pap. tra*
ctauit q̃onem de creditore Titij, qui cum nil in bonis eius inue-
niat,niſi uſumfructũ,quẽ habet in peculio aduentitio filij,petit il
lud ius qđ ibi habet pater,filius reſiſtit,dicẽs.illũ debitum patri,
nõ ſimpliciter,ſed in cãm alimenti,quęrens,an p hoc creditor re
pellatur? Pro creditore alle.ꝙ in generali obligatione omnia ue
niunt præſentia & futura,C.q̃ res pig.obl.poſſ.l.fi.Cum ergo pa
ter uſumfructũ illũ habeat liberũ ad faciendũ,quod ſibi placet,
C.de bo.quæ lib.cũ oportet.& l.fi.ergo filius creditorẽ impedire
non põt.In cõtrarium fauor alimentorũ per quem ẽt reb.alienis
quãdoque quis utitur,C.ad Carbo.l.2.facit ad idẽ ff.de inoff.teſt.
ſi inſtituta.ĩ fi.Sed Alb.pactus tenet creditorẽ non repelli,cum
fructus

fructus separati a solo sint sui, & sic cadunt in obligationẽ, ut prædixi. Dicebat autem, quod filius poterit illos colligere, cum fructus sint pars fundi, ff. de rei vend. l. fructus, nec dicetur factum in fraudem creditoris, cum suo iure vtatur. arg. ff. de neg. gest. at qui natura. §. cum me absente, ext. de elect. cum ecclesia, & sic non obstat, ff. quæ in frau. cre. qui. in prin. potissimè, quia fructus, vt suos, percipit filius, licet ex illis patrem alat, vide ff. de re iud. commodis præmiorum, C. de except. rei iud. l. stipendia, C. quæ res pig. obl. pos. l. spem eorum, ext. de appellationib. pastoralis, in vlt. gl. de fideiussorib. peruenit in gl. pen.

a De testamentis. a Rubrica.

ADDITIO.

a HVIVS Rubricæ tractatores posui super §. compendiosè. in prin. sup. de instr. edit. quem hic allegat auctor, & ibi in ver. quid si quis iurauerit, not. de testamento iurato. ibi remisi ad regulam, quod semel, lib. 6. Sed est quæstio de episcopo, qui impetrat a Papa, quod possit testari de redditib. ecclesiæ ad summam ducentarũ marcharum, non facta mentione statuti ipsius ecclesię, per quod testari poterat ad centum marchas, fuit q̃õ de facto, & terminatũ fuit priuilegium tale ualere hac rõne, quia usq; ad centum marchas concordant priuilegium & statutum, & sic quo ad illam summã nõ est dubium. In alijs aũt centum, in quib. excedit, ẽt si dicat statutũ expressè, quod ultra testari non possit, concordant iuri cõi. 12. q. 2. charitatem, & hoc eo. titu. c. 1. Sicut autem de iure cõi non est in priuilegio Papali mentio facienda, sic nec de statuto, quod continet ius cõe, cum concedens sciendo primum videatur scire s̃m, & tollendo fortius tollit debilius, ut in regula, cui licet, lib. 6. & c. accessorium. & c. plus semper. Ad primum facit ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus, s̃m vnam lecturam, & facit, quod not. Innoc. & Host. ex. de rescrip. c. 1. ut ibi scripsi super gl. & quod not. eo. ti. c. 1. in gl. rõ rationis, ubi ẽt ad hoc inducitur dec. pastoralis, de fide instr. Mihi non placet hoc dictum per decr. 2. de decimis, li. 6. Cum. n. tale statutum factione, uel confirmatione oporteat esse Papale, quia ep̃s in facto ꝓprio auctorizare non posset, etiam cũ suo capitulo, ut iũ clem. de reb. eccl. non alie. si una. Papa si suum statutum sciuisset, contra limitationem per se factam uerisimiliter priuilegium non dedisset, & non plus in isto, sed vide, quod scripsi sup. de cler. nõ resi. super rub. in fi. q̃õnis 2. A quibus autem singula hic descripta diuisa per §§. auctor ipse receperit, dicam super illis, & q̃uo hunc primum, §. post primos duos libellos recepit de duob. locis a Roff. & de duob. ab. Alb. Gal. infra declarabitur per partes. Io. de Bla. super hac rub. dicit, actionis ex testõ tria fore capitula. Primum contra hæredem scriptum, s̃m contra legatarium oneratum, qui potuit onerari, alleg. ad hoc duo, C. com. de leg. l. 1. in fi. Tertium datũr cõtra hæredes venientes ab intestato per se propter legata in codicillis, de quo infra vers. ex codicillis, & quod ex illis agatur ex testõ cum sit testatio mentis, allegat, C. de codi. l. fi. Dicit posse addi quartum. cum hæres in fraudem legatariorum vult sucredere ab intestato, de hoc statim sub uer. item plerunque. Dicit ẽt addi posse quintum casum de executorib. testõrum, qui possunt agere contra hæredes actione ex testõ, vt tradant illis res, quas distribuere debẽt, & de hoc satis sup. de instr. edi. §. nunc uero aliqua, uersic. & scias scripsi in decreta. Ioannes, eod. tit. 1. q̃õnem. Super secundo ipse format libellum in quo narrat legatum factum Titio soluendum ab hærede, secundo ipsum Titium rogatum, ut illud mihi restitueret, subdit, unde cum ipse Titius legatum agnouerit, ago contra ipsũ, ut mihi restituat cum fructib. perceptis, &c. Quod agnouerit, fuit dictum, quia si non agnouisset, non teneretur, nec compelli posset, vt agnosceret, ff. ad Treb. nam quo ius, §. ult. & l. mulier, §. vl. & dato, quod agnouisset, si non habet legatũ, liberatur cedendo actionẽ, ff. de leg. 2. l. Imperator, vbi etiam habetur de legatario, si possit ẽt plus, quam sit relictum onerari. & uide, quod ibi no. in ult. glo. Propter id, quod de cessione dixi, secundum, quod terminatum fuit per Bar. de Pratis, quęst. quæ incipit, filius familias. quod si testator dixit, lego uxori meæ dotem suam, quæ fuit mille, & est penes Petrũ non sufficit hæredem cedere actionem, q̃ñ uxor illum Petrum delegauerat, & culpa potest imputari marito, quod non exegit ff. de iure do. si extraneus, ff. de pac. dot. l. ob res, §. fi. sol. mat. Mænia §. 1. Si uero per uxorem deposita erat pecunia penes illum, & uxor solũ dotẽ promiserat, tunc per illud legatum videtur solum legata liberatio, nec est locus cessioni, ff. de dote ꝑleg. l. 1. §. se si. dotẽ. Si uero maritus deposuerat, sufficit heredẽ cedere, ff. de lega 2. l. antepe. §. ciuib. quasi hoc legatũ sit speciei. ad qđ facit optime ff. de dote ꝑleg. l. 1. versi. nam & quis ita. Põt. n. legari quantitas, vt species, ff. de lega. 1. sed si certos, & l. plane, §. 2. versic. sed hoc ita. Non obstat ff. de lega prim. l. prima, in prin. & de leg. 3. Paulo Callimacho. quia ibi fuit legatum q̃ũtitatis facta demostratione, unde solui poterat. Non obstat l. cum seruus, ff. de leg. 1. & C. de legat. cum alienã, quia ibi non fuit demonstratus aliquis, cõtra quem actio cedi posset. hęc Pet. Consilium Iaco. de Are. super pluribus punctis datum, hic inferre disposuit, & est tale, Dixit enim filiam non institutam a patre, licet ei legasset, posse de inofficioso agere, & sic patri. qui testatur fuerat, ab intestato succedere, ff. de liberis & posth. l. inter cętera, in Auth. vt cũ de appe. cog. §. aliud quoque. C. de li. preter. auth. ex cã. Subdebat tamen, quod si fratres volebat illam sufficienter dotare, possent illam a successione repellere, s̃m statuta ciuitatis Parmensis, ubi erat hõ, & s̃m legem Longobar. ti. de succes. si pater A. & est rub 14. l. 3. Tamen si filiã, & eademque soror hæredum, volebat stare legato, & institutiones de fratribus firmas esse, procedebat utrunque, ff. de iniust. rup. & irri. test. l. filio. Secundo consuluit hæredes inuentarium facere posse, si nondũ se immiscuerant hæreditati paternæ. cum tẽpus ad id currat post post aditionẽ, uel immistionẽ, C. de iur. delibe. sãcimus, §. si vero post q̃. Idẽ, si se immiscuisset, & tempus faciendi elapsũ non esset. Tertio dixit, hæredes ipsos cum bñficio inuentarij dotẽ nouercæ debere soluere, ipsa tñ iuramento suo manifestare tenebatur bona mariti, C. de his, qui ad ecclę. confu. l. præsenti. in residuo eos haberẽ debere partem iure naturæ debitam, s̃m ipsorũ numerum, ut quinque, vel ultra habeant dimidiã, pauciores tertiã, C. de inofficio. testa. cũ quæritur, & Auth. nouo iure, sumpta de corpore, de trien. & semis. De eo, qđ supereat, dixit legata soluenda, iuxta uires hæreditas omnib. legatarijs ꝓ rata soluendo, & integraliter oĩbus, si hæreditatis sufficit. Quarto dicit eo casu, quo ex numero filiorum esset detrahenda dimidia, ad q̃ consequendã est singulis legatis detrahi oporteret, legatum habitationis nouercæ relictũ censebatur ad nouem annos, cũ ipsa fateretur se maiorem annis l. & sic apparet & ex aspectu, & s̃m id legatum minui debere, s̃m qđ expediret illi dimidię consequendę, per l. hæreditatum computationi, ff. ad l. Falcid. Quinto dicit esse certum filium rogatum de restituendo testari posse de legitima in qua frandari nõ põt, C. ad l. Falcid. l. irritum, tñ ante legitimã & ante omnia legatur æs alienum sub quo merito includuntur male quæsita, deduci debet, ut e. ti. l. in ponenda. & l. successores, & C. de lega. l. si vniuersæ, ff. ad Trebel. l. 1. ff. de separat. l. quoties. Ad id, quod de male quæsitis dixi, facit quod scripsi supra de actio. §. primo, super ver. aduentitiũ. Sexto decidit etiam dubium illud, cum testator dicit, volo quod medietas prædij veniat in Titium, & in talem dominam, & filios ipsius natos & nascituros, dicit, consideratis multis legibus, ipsius dimidiæ dimidiam ad Titium, & pertinere, & aliam dimidiam dimidiæ ad dominam & filios, per l. ff. de vsufruct. accres. si quis Titio. C. de impub. & alijs substitu. l. fin. ff. de hæred. instituen. liber homo. §. Titius. Septimo dicit, quod si pater diuidens inter filios decernit, quod B. suppleret C. ducentas libras, qui B. decedens instituit D. hęredem, confusa est actio ex diuisione. vel fideicommisso illi D. competens, quod est regulare, siue debitor succedat creditori, siue econtra, & hoc si in totum, & si pro patre, pro ea parte, vt C. de fideicom. cum secundum. C. de pact. si debitori ff. de solu. Stichum, aut Pamphilum, §. aditio. ff. de fideiuss. l. hęres. C. ad l. Falcid. licet, & de bon. au. iud. poss. l. vxor. Octauo subdit etiam, quod legatum factum puellæ, quæ non est nubilis ætatis nubendi causa, non statim debetur, sed cum nupserit, ff. de leg. 3. si legatarius, §. fin. Fatetur tamen, quod solui posset cautione recepta per hæredem de restituendo legato si non nupserit extante tẽpore nubendi, ff. si cui plus, quam per leg. Falc. l. 1. C. de leg. si in fraudem, Vltimo consuluit, quod testamento propter præteritionẽ filij irrito declarato, donata per patrẽ ipsi filio in vita, non veniũt conferenda, C. de dona. l. artis alieni. & de coll. illud. ad fin. ff. de donatio. l. ex donatione. & l. parentibus. C. de inoffic. testamen, de diuisione loquitur secundum eum. Huius consilij duo dicta ad executionem pertinentia scripsi supra de instrument. edic. §. nunc vero aliqua. super versiculo sed pone, quidam B. & super ver.

ver. hoc ẽt queritur. Item Lambertinus de Ram. in sua qõne, quę incipit, quidam Męuius, terminauit plura dubia, & est primum, an ualeat talis substitutio, P. filio haredi meo vniuersali substituo unũ ex filijs meis, quẽ ipse heres elegerit, vel nominauerit. Secũdo, quid si nullum elegit, vel nominauit, an æqualiter oẽs succedãt & tunc an ex testõ, vel ab intestato, & an natus post mortẽ hæredis succedat cum alijs? In primo tenet, quod valet substitutio. inducit leges sequentes in fideicommissis, & in legatis. De primo ff. de lega. 2. cum pater filios, §. hereditatem, & ad Trebe. ex facto, §. si quis rogatus, de 2. ff. de lega. 2. si Titio, aut Seio. & l. cum quidã in prin. & l. unũ ex familia, in prin. & §. rogo. & l. cum pater filios §. rogo. & §. a filia. De secundo membro tenet, ꝙ si ipse hæres abstineat, uel addit & decedit nominatione, vel electione nõ facta oẽs filios extantes tpe testamenti, quasi a testatore electos, ad successionem uenire, inducit tres §§. sup. vlt. allegatos, filios aũt postea natos dicit non admitti cum prius natis, quia non erant in rerum natura, cũ substitutio sibi vendicauit locũ, & sic habẽtur pro nõ scriptis. C. de caduc. tol. l. una, §. & qđ triplici. dicit etiam textum de his filijs expreßum in l. ff. de legat. 2. cũ pater filios, §. hæreditatẽ in fi. ibi, viriles aũt, &c. Vltimo ad pdicta inducit ff. de rebus dub. l. vtrũ, §. cum quidã, quæ soluit quædam contraria distinguendo, an detur arbitrium rogato dandi, vel non dandi, an sit necessitas in dando, sed an arbitrium sit, in cui dando. Et addo, quod ibi not. ꝙ si in terminis qõnis vnus solus filius Tity supereßet, illi deberetur, per l. si Titio superius allegatam, & lege. ibi sequentes & per hoc patet hunc casum non cõiungere, quod dixi sup ꝓxima rubr. in fi. in quo non erat necessitas in eligendo. Et ex quo sumus ĩ materia substitutionum in alia qõ. qua incipit, quidam fecit testm̃ tenuit, ꝙ si pater substituit pupillo pupillariter, & pupillus patrauino decessit, substitutus ad successionẽ non ueniet, nec ex vi pupillaris nec ex ui tacita uulgaris ĩtellecta sub expressa pupillari. Ad primũ allegat, ꝙ talis substitutio dr̃ testm̃ pupillare qa vendicat sibi locum pupillo facto sui iuris per mortem patris, ff. de uulg. & pupil. substit. l. 1. & l. iam hoc iure. & inst. eod. circa princ. Cũ ergo pupillus decessit adhuc filius familias, certum est substitutionẽ non tenere, cũ ille ẽt pubes factus durante patria potestate testari non potuisset. C. qui tes. fac. pos. l. 3. & de do. cã mor. l. tam his. Secundo inducit l. 2. §. qsquis, ibi, adeo autem, &c. ff. de uulga. & pupilla subst. Tertio casu l. ꝙ si filius, ff. de ca. & postlimi. reuer. Nõ obstat C. de caduc. tollen. l. vna, §. pro 2. vbi de hoc, quia loquitur in expreßa vulgari. Nec obstat l. si pater filium, ff. de uul. & pupi. substit. quia ibi est hæres ex paterno testõ, non ex pupillari, ut ẽt ibi not. in vlt. glos. Occurrit alia qõ, si pater instituit ventrem uxoris, & illi decedenti in pupillari ætate, vel quandocunque sine liberis substituit, postea ex eadem vxore plures filios habuit, & mortuus est, vtrum ruptum sit testamentum, & euanescat substitutio? Ad negatiuam inducitur ff. de liber. & posthum. l. placet, cũ l. sequent. & C. de fideicommiss. lib. l. cum inter veteres. & in his uidetur casus. Certum est etiam, quod valet institutio ventris, & intelligitur de posthumo, ff. de iniust. rup. & irrit. testa. l. posthumi per virilem, §. pen. & institutio posthumi etiam plures comprehendit, facit ff. de testa. tuto. l. si quis ita dixerit. §. primo, de legatis, 1. qui filiabus, §. 1. & de hæredi. instituen. l. Clemens patronus. Sub hoc titulo generaliter tangam quæstionem Richar. Malom, quæ pertineret ad titul. de fideicommis. si illum titulum haberemus, & incipit. Titius habens duos fratres, s. Seium & Mæuium, Seium hęredem instituit, rogans, quod hæreditatem, si decederet sine liberis, restitueret Mæuio fratri, vel eius hæredibus masculis, mortuo Titio moritur Mæuius relicto nepote ex filia mortua, vel viuente, demum moritur Seius hæres rogatus sine liberis, quæritur, an fideicommisso sit locus? Ad quęstionem facit, quod notatur supra de locato, §. vltimo, versiculo, 146. Refert quosdam dicere, quod si tempore fideicommissi cedentis. id est tempore mortis Seÿ decedentis sine liberis, viuebat filia Męuy, non sit locus fideicommisso. nam in personam filię non, quia fœmina, in personam eius filij non, quia ipsa pręcedit illam, ad hoc ff. de iniust. rup. & irrit. testi. l. si quis exhęredato, 2. & 3. respon. Instit. de hęred. q̃ ab ĩtesta. §. cum autem, sed, vt ipse dicit, hoc haberet locũ, ubi tractaretur de legitima successione Męuy intestati, sed hic tractat̃ de dispositione testamẽtaria Titÿ primi testatoris, utrũ illud Heredib. masculis, cõprehendat nepos ex filia? Refert alios distinguere, an nepos ex filia sit hęres Meuÿ, & admittatur, alias nõ, ad hoc ff. de pac. tale pac. §. fi. & de hæredib. institu. l. fi. de verborum oblig. eum, qui. §. 1. Sed ex hoc sequeretur, quod extraneus hæres Męuÿ veniret ad fideicommissum. quod absurdum est dicere Titium voluisse, qui ẽt filiam Męuii excludebat. per quod placet, quod per hęredes intellexit descendentes ex Męuio, ff. de hęred. institu. l. Lucius. Soluit ergo, quod cum eadem ratio. quę fuit in excludendo fœminas, sit in excludendo filios fœminarum, nepos ex filia uiua, uel mortua ad fideicommissum nõ admittatur, sed hæres Seÿ sibi retinebit Titiam hęreditatem, cum expirauerit fideicommissũ. Eius rationes stant, quia nepos non venit nisi per filiam siue matrem exclusam, ista ergo, quę sibi non sufficiunt, alteri sufficere censeri non debent, ff. de nego. gest. qui aliena. §. quanquam, ad Macedo. l. filium. Itẽ certũ est, quod filia est agnata. Item siue habeatur cõputatio ad Titium primũ testatorem, siue ad Męuium, semper est uidere ius agnationis, & prioritatem eius in vno gradu, illa ergo non admissa, absurdum eßet admittere eius respectu agnatum in gradu viteriore, allegat ff. de acquire. possessio. qui pignoris, ut possidetis, l. 2. de captiuis, l. in bello. §. si quis seruum, ponderabat rõnem, quod inter agnatos uoluit remanere, inducens, quod dixi in qõue Iacob. de Are. inf. tit. prox. super rub. Inducit ẽt de usib. feud. qui feudum dare possunt §. hoc notandum, de succes. feu. §. penult. vbi patet, quod ubi filia non succedit in feudo, sic nec eius filius. Et quod liceat sic de iure nõ scripto arguere ad ius scriptum, allegat no. in l. de quibus, ff. de leg. & lege prima, C. quę sit lon. consuet. Oĩbus autem rationibus ad partem contrariam faciẽtibus, dicit uerbo vnico responderi, quod licet sit probabilis testatoris uoluntas, illis pręponitur, qui excludendo fœminas, descendentes ex illis excludere voluit, vt est dictum, inducit C. de leg. cum qõ. circa fi. & quia cum manifestissimus est sensus, &c. C. de liber. & pręter. & exhęr. leg. 3. Insurgit ex prędictis hoc inconueniens, quod potius quidam extraneus hęres Sey habeat bona Titiana, quam nepos ex filia, sed forsan hęredes Seÿ sunt agnati. Item sciat, quod nemo testator prouidere potuit huic casui declarando, quibus agnatis, vel quomodo pro anima id in eum casum dispensari volebat, & sic forte fecit hic non expressum, quia non tangit quęstionem.

ADDE, hanc vlt. quęst. melius formatam per Oldrad. eius cõsil. 167.

HAEC Materia quotidiana est & vtilis, & multũ in iure diffusa, ideoque plene est ac plane tractanda. Primo igitur dicendum est, qualiter petantur relicta in testamento, & quid iuris, si hęres in fraudem legatariorum non vult adire ex testamento. sed ab intestato. Secundo de interdictis, Quorum bonorum, quorum legatorum, & de tabulis exhibendis, & huiusmodi. Tertio de bonorum possessione, & de querela inofficiosi testamenti, Quarto de senatusconsultis, ex quibus succeditur. Qualiter autem conficiantur instrumenta testamenti, donationis causa mortis, & codicilli & inuentarii, & de executoribus testamentariis, & aliis ad præsentem materiam spectantibus. vide supra de edit. instrumentorũ, §. compendiose, & §. vt autem, & §. nunc vero & §. porro. & §. viso, & §. dicto.

S V M M A R I V M.

Relicta in testamento qualiter petantur.

1 *Libellus qualiter sit contra executores desides concipiendus.*
2 *Relicta in testamento possunt per rei vendicationem peti, & per hypothecariam, & per actionem ex testamento.*
3 *Libellus qualiter sit in actione ex testamento concipiendus.*
4 *Legatum petere uolens ex codicillis, quas actiones habebit.*
5 *Adiens totam hęreditatem ex ĩtestato, quam adire poterat ex testamento, volens legatarios fraudare, an, & qua actione possit conueniri.*

6 Contra

6 *Contra possidentem hæreditatem omissam qualiter sit agendum,*
7 *Testamentum solenne an tollatur per non solenne.*
8 *Factum in testamento an possit mutari extra testamentum.*
9 *Institutio testamentaria in alterius uoluntatis arbitrium collata, an sit ualida.*
10 *Legata & fideicommissa an peti possint, ubi nullus aliquo mō hæreditatem adiuit.*
11 *Hæres a leundo hæreditatem quasi contrahere uidetur.*
12 *Legans sępius quantitatē in eodē testamento, an uideantur multiplicare legatum.*
13 *Verbum Relinquo, in testamento dictum, quid importet.*
14 *Filius faciens pactum de nō petēdo ea, quę de dote matris proueniunt, non poterit nihilominus petere non obstante pacto.*
15 *Testamentum an causa preteritionis sit irritum.*
16 *Patre hærede instituto, & rogato filio hæreditatem restituere, an habeat locum Trebellianum.*
17 *Onera legatorum & fideicommissorū an debeant inter hæredes & fideicommissarios diuidi.*
18 *Legata an ueniant in restitutione.*
19 *Petitio fideicommissi quo casu ad hæredes transmittatur.*
20 *Capere non ualens ex testō, si hæres instituatur, an possit ad restitutionem cogi, si adire cogatur hæreditatem.*
21 *Hęres hæredis an cogatur adire hæreditatem, & restituere.*
22 *Fructus an sēper ab hærede qualitercunque instituto, ueniunt in restitutione.*
23 *Hæres, cui pars bonorū est legata, an possit per Trebellianum cogi adire, & restituere.*
24 *Hæres an possit æstimationem præstando liberari.*
25 *Fideicommissarius quando Falcidiam detrahere dicatur.*
26 *Filius institutus, & rogatus restituere hæreditatem, decedēs sine liberis, an si habeat filium naturalem, cogetur restituere.*
27 *Pretium succedit loco rei.*
28 *Quarta Trebellianica, an possit contra uoluntatē testatoris induci.*
29 *Legato tali, de quo nō detrahit Falcidia, an alÿ legatarÿ onerēt.*
30 *Hærede soluēte legatum uni ex legatarÿs, non detrahit Falcidiā.*
31 *Hæredis appellatione qui contineantur, & nu. seq.*
32 *Stipulante aliquo operas a liberto suo, ita demum liberi eius eas petunt, si sint hæredes.*

1. §. In primis sic libellus concipitur.

a LIB.a Coram, &c. conqueror de P. qui talem domum, vel pecuniam tenet, & possidet, quam talis prędecessor meus ex bonis, vel occasione prętatę ecclesię noscitur acquisiuisse, vel eidem intuitu eiusdem ecclesię data fuerunt, vel legata, asserens idem P. dictū pdecessorem ea sibi in suo vltimo testō legasse, quamb uis clericis a iure sit inhibita b facultas testandi, quare peto iure dominii, vel quasi, dictam domum, seu pecuniam mihi restitui cū fructibus, inde perceptis, eumq; ad id sn̄aliter condemnari extra de testa. c. 1. & cap. cum in officiis, & duobus c. seq. & c. relatum. 2. C. de sac. san.
1 eccle. l. fi. † Contra executores desides in exequendo sic concipitur.

LIB. Corā, &c. propono contra P. quod licet olim H. in extremis agens condidisset testamentum, multaque legata mihi & aliis piis locis reliquisset, eodem P. ab ipso testatore executore deputato. idem tn̄ P. legata ipsa nō curat soluere, nec testatoris voluntatem adimplere. Cum igitur testatoris voluntas pro lege seruanda sit, vt in Auth. de nup. §. disponat. Colla. 4. & implenda, vt extra eod. indicante. peto ipsum ex officio uestro cogi ipsa legata soluere, & testatoris voluntatem implere, & ipsum ad id sn̄aliter condemnari, extra de testa. Ioannes. & c. tua. & c. nos quidem. C. de epi. & cler. Authen. licet, & nulli licere, super executoribus: dic, ut plane, vl supra de instrum. edi. §. nunc vero. † Et not. qꝙ re-
2
c licta sibi in testō potest quis petere per rei uendicationem, & per hypothecariam, & per actionem ex testō quæ ciuilis est, vt supra de act. seu per. §. sequitur, uersic.
d illud uero. & seq. d In rei vendicatione, quando uidelicet dominium rei legatæ spectabat ad testatorem, sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. ago ꝯ P. a quo peto talē fundū mihi legatū in testō H. cuius fuit proprietas, ad quod propono actionem in rem, C. communia de leg. l. fin. Si autem res non erat testatoris, sed ab eo mortis tempore possidebatur, intentabit legatarius Publicianam, ut ff. de Public. l. 1. & 2. & l. cum sponsus. §. is, cui. In hypothecaria uero concipitur libellus, ut sup. de pig. §. 1. uersi.
3 cæterum. ibi, agitur quoque hypothecaria. † In actio-
e ne autem ex testamento sic libellus concipitur e.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. hærede T. q mihi ex
f. testō suo rē talem, vel centū legauit f, vel rē ipsam mihi dari peto, & ad hoc propono actionē ex testō, C. cōmu. de leg. l. 1. & ff. de le. 2. cū filius. §. variis. & hoc, cum nō fuit hęres in mora, quia tūc non habet rō fructuū, secus, si fuit in mora, tūc cæteris retentis, vsq; dare peto. iūge, cū fructib. inde perceptis, & percipiendis. Et si fuit quantitas legata, dices, peto illam quantitatem cū vsuris, et intelligitur de illis, quæ in regione frequē
g tantur, ff. de vsur. l. 1. & l. vsuræ g. Actor ergo sic ponet.
h POS. actoris. Pono, quod T. condidit testm̄ h. Item quod fuit talis persona, quæ potuit testari, ff. qui test. fac. poss. filius. §. fin. Inst. quib. non est per. fac. test. & in præ. §. compendiose. in princ. Item quod sum talis psona, quę possum ex testō capere, ff. de leg. 2. si a Titio. & in p̄. §. cōpendiose. uer. 2. Item qꝙ testamentum illud fuit rite & solēnitate debita factū ff. qui test. fac. pos.

ADDITIONES. l. 1. §.

a LIB. *Non conuenit iste libellus primo membro auctoris, coniungi poterat primo libello supra titu. proxi.*
b Inhibita. *Sup. de talibus.*
c. Et no. *Secundum Roff. ubi de actione ex testamento.*
d Et seq. *Huiusque ad uer. quod si uelis. totum, quod facit ad materiam, alios etiam libellos et positiones in hac materia uide supra de iud. §. 1. per totum.*
e Sic lib. conci. *Secundum Roff. ubi sup. cuius ad literam sunt quæ sequuntur.*
f Legauit. *Non ponit formā legati, sed duplicitatem formarum.*
g Et usuræ. *Legato facto ecclesiæ, uel piis locis uenerabilib. ex mora debetur duplum, Insti. de actio. § tē mista. et § sed illa q dā ex quib. du. b. §§. patet etiam requiri, qꝙ reus in iudicium sit uocatus, nec sufficit ad duplandum sola mora, infitiatio uera sola sufficeret, ut ibi, tunc tn̄ pęnam euaderet confitendo, cū actorem releuet ab onere probandi, ut ibi no. Si autem primo confitetur, & postea negat, tenet ibi gl. quod pœnam incurrit, sicut ultima mora nocet. Si uero non inficiatur, sed dicit legatum non ualere, cessat pœna, in qua incurrenda non distinguitur, sit generale, uel speciale legatum. Item si duplū non pōt soluere punitur ī corpore, nec pœna locum habet in legato reipublicæ, uel in fisco, uel in redemptionem captiuorum, cum pœnę non extendantur ad casus non expressos. Hæc omnia, quæ ibi notantur, insinuasse sufficiat. Et aūt sciendum, quod Io. Bla. ubi de actione ex testō, in prin format libellum in hoc casu, nam facta narratione per prælatum, uel syndicum, de legato subdit, unn̄ cum prædictus hæres moram adhibuerit in prædicto legato soluendo, et tandem p me nomine dictæ ecclesiæ ad iudicium uocatus fuerit, ut dictū legatum solueret ego ipsius ecclesiæ nomine contra eū, ut duplū legati pdicti, s. tm̄ ipsi ecclesiæ soluat, nobisq; domine iudex, supplico, ut eum ad dictā quantitatē soluendā ipsi ecclesiæ, uel mihi eius nomine per diffinitiuam sententiam condemnetis.* Item ēt *hoc, quod dictum est in libello auctoris de fructib. distingue, s'm Io. prędictū, an fuerit legata res ppria testatoris, an aliena. Et primo casu, aut res legata est fructum afferens, aut non, si res ipsa est propria testatoris fructifera, petetur legatum cum fructib. perceptis a tempore aditionis hæreditatis. statim enim dominiū rei legatæ adita hæreditate fuit legatarÿ, & sic domino debentur fructus. facit ff. de usuris, lege, Herennius. ff. de legatis, primo. si tibi homo. §. cum seruus. Cum autē legatur res aliena, uel res in genere, tunc procedit, quod dictum est in libello actoris de tempore moræ. ff. de usuris, l. equis.*
h Condidit testamentum *Includit tertiam positionē Roff. s.*

de institutione hæredis, quæ in bonum est exprimere, s. de ipso reo, nec debuit omitti.

l.1.§.si quęramus. C.de testa.hac consultissima. Item ꝙ
illud fuit testm̄ vltimum ipsius T. vt in præ. l. hac con-
sultissima.extra de celeb.miss.cum Marthæ §.cęterum
4 13.q.2.vltima. Reus vero ponet contra. † Ex codicillis
quoque si quis velit legatum petere, habebit tres, quas
ꝓdiximus, actiones, C.cōia de leg.l.1.C.de dona.cū mor.
l.1.& ſm præmissa forma libellos. Nec mireris, si ex co-
dicillis actio ex testō competit, quia hæc actio ēt ab in-
testato datur, licet quidam sibi nomen mutent, vocan-
tes cā in tali casu fideicommissariam ꝓsecutionem. Vt
tñ omnis cesset quęstio, consulo, ꝙ actor non proponat
actionem, sed causam, vt reus certus esse possit, dicens,
quam rem talis mihi in suo testo, uel codicillo legauit,
arg. C.de edic. diui Adria. tol.l.fi.ff.si cert. peta.certum.
5 † Item plerunque [a] totum commodum quis sibi uult
a acquirere, uel legatarios fraudare, unde adit hrēditatem
ex intestato quam ex testō poterat adire, qa forte est fi-
lius, uel agnatus, uel cognatus, unde prætor succurit le-
gatariis ꝯtra illū per actionem in factum descēdentem
ex illo edicto, si quis omissa cā test. quæ prætoria est, ff.
si quis omis.cā test.l.1.§.1.& pe. Quidam tñ dicunt uo-
cari utilem ex testō, C.communia de leg.1. Sic ergo cō-
cipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui cum fuisset hæ-
res institutus a T. qui mihi 20. in testo reliquit, in frau-
dem legatorum hæreditatem illam omisit adire, & ab
intestato ꝑossidet, unde peto legatum ab eo mihi ꝑsta
ri, ac si ex testō adisset, & ad hoc propono actionem in
factum descendentem ex illō edicto, si quis omissa cau-
sa testi, uel utilem actionem ex testō, ff.e.l.1.& l.de liber
tatibus.§.hæredes.& hoc, qñ hæres possidet. Si uero per
fraudē omisit possidere, remoueas, & ab intestato pos-
6 sidet, cæteris retentis, ff.e.l.1.§.fin.† Si uero is, qui omi
sit, nec possidet, nec dolo sed gratis omisit, & nunc al-
ter possidet, sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. qui possidet hrēdita-
tem omissam a T instituto hrēde ī testō M. qui testator
mihi in illo testō 20. legauit, unde ago ꝯtra eū, ut mihi
illa 20. præstet, ac si esset hæres, & ad hoc propono, &c.
ut supra, ff.eo.si quis pecuniā.§.1. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ talis fecit tale testm̄. Item ꝙ in eo
b fuerunt septem testes,[b] & alia, quæ in testō requirūtur.
Item ꝙ in illo testō te hrēdem instituit. hæc ꝓbant, ff. si
quis omis.cā test.l.2. Item ꝙ mihi legauit 20. Item ꝙ il-
lam hrēditatem omisisti adire. Item ꝙ hoc fraude & do-
lo fecisti. Itē ꝙ pecuniā recepisti, ut omitteres, ut ff.eo.
si qs pecuniam, & licet, & l.n.C.eod.l.1. Reus uero sic.

POS. rei Pono, ꝙ T. fecit testm̄ minus solenne. Item
ꝙ omisit hrēditatem, quia testm̄ solennitate carebat. Itē
ꝙ testator uoluit, ꝙ si uellē, ꝑossem adire ab intestato.
Item ꝙ gratis & bona fide illā hrēditatē omisi. De cau-
tionibus hæredibus & ab eis præstandis super legatis.
uel hrēditate restituendis, uide supra de pig.§.sequitur.
uer.sep & hæres, & seq. & uers. rogatus. Item de cautio-
nibus interpositis ab arrogatore de restituendis bonis
arrogati, & qualiter arrogatus, uel eius hæres aget ꝯtra
eū, uel eius hęredem, in eo.§.uer.arrogator.& seq. Item
qualiter cauebit is, qui post mortē suam restituturus est
quicquid ad eum peruenerit, in eo.§.uersic.rogatus. In
querela inofficiosi concipitur. ut infra §.2. uersic. illud.
c Qui autē [c] sint, qui testamentum facere non possunt,
7 no.s̄.de edit.instr.§.compendiose. † An testamentum
solenne tollatur per non solenne, not C.cod. hac con-
8 sult.ssima, §.si quis, & insti.qui.mod.test.infir.§.1. † An
quod factum est in testo, uel legatū, uel aliud, possit mu
tari, nisi in eodē testo, uel alio io.enim, no.ff.eod. hrēdes
d §.1.[d] † Quid si is, qui facit testm̄, interrogatur, si uelit
6 facere hrēdem B. & ipse rñdet sic, nunquid ualet? Dicūt
Quidā. ꝙ non, nā non ualet instituto in alterius uolun
tatis

ADDITIONES.

a Item plerunque. *Ingreditur ver. Ros. de ac. in factū, si qs omis. cā testamenti, in prin. & hoc vsq; ad ver. de cautionibus. & quin que, q̄ in hac requiruntur, ex positionib. collige, & triplicem cām inuentionis illius edicti Accur. super ipsius rubricis ff. & C. plenā autem distinctionem Dy. super l. si instituto. ff. si quis omis. causa testamenti, Cy. posuit super l.1.C. eod. tit.*

b Septem testes. *Vide sup. de instr. edi. §. compendiose, versi. item per ius canonicum, & seq.*

c Qui autem. *Hinc incipiunt verba Alb. Gal. rub. de testa.*

d §.1. *Sic posuit Alb. Galeotus eo. tit. in prin. mihi non placet illud, nisi quia illud est dubiū, qd ibi tractatur in tex. & glo. Et de alio te sto non dubitatur, ibi uide. Nam Pla. tenuit legatum factum in te stō adimi non posse, nisi in alio testō, vel codicillis cōfirmatis in te stō. Ia contra per multa iura, quæ ibi gl. allg. Fuit q̄ō de facto, con iuges habentes unicam filiam tradiderunt illam monasterio, simulque testati instituerunt illam hæredem, & sibi & monasterio legauerunt oīa sua, decessit pater, mater superstes quędam de bonis suis legauit aliis piis locis & personis, quærebatur, an valeat legatū? Iudicatū fuit, ꝙ duo fuerunt testamenta, licet in una membrana, sicut & vno instrumēto plures obligationes plurīū, C. si certū petatur, eo ꝙ a multis, & sic unius morte non erat aliud confirmatū, facit ff. de uulg. & pup subst. l. patris & filii. & qd ibi no. in ult. glo. Hoc posito certū est, ꝙ saluâ legitima filia, de episcopo. & cler. Deo nobis mutare potuit testm̄, C. de sacrosan. eccl. l.1. de celeb. mis. cum Marthę. de adi. & trans. l.1. 4. §. conuictio. in fin. C. de testam. sancimus. Ad casum facit ff. de leg. 2. l. ult. §. pen. & Trebell. Lucius. §. Caio. & §§ sequentib. Si simul testati simul instituissent hæredem, tamen diuisim legata fecissent, quæstio esset minus dubia.*

ADDE videndū originaliter Old. consi. 174. ubi ponit de cōiugibus habentibus unicā filiam. Quo vero ad primū, an legatū factum in testamento, possit in codicillis adimi, uide Romā. cons. 178.

e Quidam. *Pileus, cui in persona uxoris accidit iste casus, ut patet in ipsius q. 110. sed Accur. in l. iubemus, statim alleg. tenet contrarium quod uē uerius, si tñ testator bonam memoriam & intellectum habebat, & maxime cū interrogatus fuit a tabellione. non, n. potest dici, ꝙ aliud faciat testm̄ eo casu. facit Inst. de inuti. stip. § præterea. in fi. & §. quoties, & placet Simon. Vic. in l. iubemus, & Pet. & Cy. ibidem in fi. Hæc aut, ut dicit ibi Alb. vera sunt in testo nuncupatiuo, in solenni secus, per l. hac consultissima, & l. cū antiquitas, eod. tit. Habeo in quibusdam scriptis Iac. Bol. tenuisse, hanc opinionem Accur. & sequacium per l. Pamphilo. §. 1. ff. de leg. 3. ubi, & testatore interrogato, an ea dixisset, & ff. de hær. inst. l. nemo. ubi hæres instituitur sine expressione nominis, cum testator de præsenti dicit. Istum instituo, inuenit ꝙ in dubiis interpretandum est, ut res ualeat, ff. de leg. 2. Titia. §. in fi. et satis est, ꝙ uolūtas appareat, Codice, eo. tit. l. quoniā, & pred. l. hac consultissima, & horum opinio mihi placet, limitata vt sup. Inuenio Alb. Papi. tenuisse contrarium, tamen in his terminis, quādo intimi testatoris informati forsan de ipsius voluntate, uel forsan mediantes qd prudenter illis agendum esset fecerunt scribi testamentum, quo scripto notarius legit institutionem hæredis testatori. petens, si sic instituere uolebat, & respondit, ꝙ sic. idem fecit de legatis, dixit. n. ꝙ hoc facile datur materia fabricandi falsum, ac singula. n. affirmaret & quasi mortuus responderet, ꝙ sic, ut in l. iubemus, item iste modus testandi non est inuentus a iure, & sic superstitio improba est illum inuenire, ext. de transsati. c. 2. uer. & quia est. Leges. n. prædegata uolunt, ꝙ testatoris voluntas decletur scripto, uel uoce. item captoria uē talis testata, ex alterius uoluntate depēdēs & sic non ualet, ff. de hære. inst. l. captatorias. & Codice, eod. tit. captatorias. Dicebat tamen, ꝙ si constaret de uoluntate testatoris di stincte, ante quam tabellio scriberet prædicta, ualaret, sic scriptum & postea lectum cum tali responso, & sic loquitur prædicta l. Pāphilo. ubi fuit testator interrogatus, an prius sic dixisset, prudentes notarii & legales optimas cautelas habent in his, & e contra contrarii.*

ADDE, ꝙ sufficiat testatorem respondere notario, quando pōt articulate loqui, tenet Bal. consilio 10. lib. 4. Roma. ubi plene, uide eius

eius consi. 306. Vide autem, quando aliquis longo tempore antefecit testamentum, & in mortis articulo interrogatus, quem uellet hæredem instituere, & an uelit nepotem instituere. & Respondeat, quod sic, an per hoc sit sublatum primum testamentū. Paul. de Castr. consil. 361. ubi de intellectu d. l. Pamphilo. §. propositum. An autem d. l. iubemus habeat locum, cum pater testatur inter liberos, uel ad pias causas, uide Alex ibi.

tatis arbitrium collata, ff. de hær. inst. illa institutio. Ar
contra, C. qui te. t. fac. pos. hac cōsultissima. §. at cum
humana, ext. de testa. cum tibi. de hoc C. eo. iubemus.
10 † Pone. ꝙ nullus adiuit hæreditatē, nec; ex testō, neq;
ab intestato, nūq d legata & fideicōmissa pati pñt? Rñ.
nō: quia si ex testō relicta sūt, & ex testō hæreditas nō
adeat, non debent ff. de iis, quæ in test. dele. proxime.
C. de fideicom. eā, quam. Si uero ab intestato ueniūt,
debentur, si a uenientibus ab intestato hæreditas nō
adeatur, quia eorum legatorū, quæ relicta sunt in co-
a dicillis, perinde cedit dies, &c, [a] ff. qñ d. leg. ce. pure. in
& ad hoc ff. ut in poss. leg. l. 1. & l. ab intestato. Speciale
tñ est fauore fideicōmissariæ libertatis, ff. de fideicō
miss. lib. l. 2. nam actione in rem non petitur, quia dñiū
translatum non est: sed adita hæreditate dñiū rei legatæ
transfertur, ff. de fur. a Titio, nec actio ex testamē-
11 to, quæ oritur ex quasi contractu: † cum hæres adeun
do hæreditatem quasi contrahere uideat, ff. ex quib
causis in pos. ea. apud, in fi. & l. seq. Inst. de oblig. q ex
quasi contractu, §. 1. nec hypothecaria competit, cum
personalis nata non sit, de pig. si legati. Quidā tñ contra,
per l. ff. ex qui, cau. in poss. ea. l. 1. sed illud locum ha
b bet ab adita hæreditate [b]. † Itē pone: A. instituit filiū
12 suum hæredem omnibus bonis suis, & filiam suam
in centum, dicens, ꝙ si filius decederet sine liberis, hospitale
quoddam haberet bona sua, filia uero haberet
quingenta: demum filius post aditam hæreditatē decessit
sine liberis, filia detit quingenta, hospitale uult
nullis computare illa centum, in quibus est instituta:
quęritur, an possit. Et uī, ꝙ sic: quia cum sępius legat
quis quantitatem in eodem testō, non uī multiplicare
legatum, nisi hoc probetur, ff. de leg. 1. plane, resp. 1.
& §. 1. Insti. de leg. §. legata relicta, ff. de le. 1. licet Imperator,
& l. qđ ergo. §. 1. ff. ad Treb. non iustum. Ar. contra,
ff. de adi leg. cum centum, quod uidetur uerius ar.
c prę l. licet, ibi, quid, &c. † Quid si quis ita dicit in testō,
13 relinquo bona mea P. nunquid per uerbū Relinquo,
d uī instituisse. ar. ꝙ sic [d], ext. de testa. Raynutius. in prin.
Inst. de testam. mil. §. cæterum. Codice, de nup. hac edi
cta l. Ar. cōtra, ff. de test. mil. diuus, sed ibi nō fecit eo
aīo, ut ualeret ut no. Accur. in Summa, de hęr. ed. Inst.
§. 1. Idem est, si dixit, Iudico bona mea tali. uī enim in-
14 stituisse, ut no. ff. de testa. & qui test. fa. pñt, l. 1. † Pone; filius
fecit pactum, & finē refutationem patri de non pe
tendo aliquid de toto eo, qđ ab eo petere posset occa
sione dotis matris suæ, uel rerum, quæ extra dotem per
uenerunt ad patrem, post hoc pater in testō legauit ei
dem filio, quicquid posset apparere patrē habuisse de
bonis matris, & occasione matris: nūc quæritur, an per
hoc legatum relictum tollatur instrumentum finis et
refutationis prędictæ. Et uī, filiū petere posse, quicqd
pater habuit occasione matris, & hoc ex cā legati, C.
de fal. cā adiec. l. 1. ff de leg. 2. Lucius, §. quisquis. ff. de li
be. leg. Aurelius, §. si. nisi probetur patrem errasse, Co-
e dice, de fal. causa adiec. l. 1. in fi. [e] † Pone Berta habēs fi
15 lium & filiam, decessit relictis filia sua & nepote & ne
pte ex dicto filio pręmortuo, quem nepotem in omni
bus bonis, & filiam in decem, hæredes instituit, quib.
iussit eam esse contentā: neptem uero præterit, quæ
neptis testamentū cōfirmauit, filia autem dicit testm̄
nullum, quo ad institutionem propter neptem præteritam,
quæritur, an possit. Et uī, quod sic, quā ex cā præteritionis
irritum est tm̄, C. de li. præt. uel exhær. Authe.
ex cā. Nam si neptis præterea decessisset Berta uiuēte,
non iō testamentū cōfirmaretur, ff. de lib. & posthum.
si filius, ff. de vulg. & pup. sub. si quis, §. fi. Itē cū
testamentū fuerit nullū quo ad institutiones fuit ius
ac-

ADDITIONES.

a Dies, &c. *Sicut relictorum in testamento.*

ADDE, vt per Ale. in l. 1. ff. de leg. 1. vbi examinatur veritas huius vers.

b Hęreditate. *Ad literam fuit iste ver. Alber. Gal. eo. tit. vers. quid igitur si hæres, & ver. sequ. vbi tractatur, an cogatur adire, & vide quod ibi dixi.*

c Quid, &c. *Alber. Gal. cuius fuit ad literā iste ver. eo. ti. ver. sed pone qōnem 6. remittebat ad qōnem, quā disputauerat Paduę, in qua ad hāc partem alleg. l. quinquaginta, ff. de prob. de leg. 2. cum quidam vxori. Itē, ꝙ duo fuerunt legata, primum purū, cuius dies cessit adita hæreditate, ff. de leg. 2. legatū, & l. cū pater, §. surdo. Secundum conditionale, cuius dies cedit filio sine liberis mortuo, & sic unum non cōputatur in reliquum, sicut distinguit in filio rogato restituere, an purè, an sub codōne, qui primo casu statim detrahit debitā, C. de inof. test. sancimus, & in secundo casu cum restituet, C. ad Treb. iubemus. Principaliter ponderat, ꝙ duo sunt legata relicta a diuersis, primum a filio, 2m a succedentib. filio, quod esse potuit, ff. de le. 3. l. 2. §. sciendum, & de codicil. conficiuntur, & ad Treb. licet & sine scriptura. Nō tollit ergo vnum pro alio, ff. de leg. 2. si plurib. §. 1. de leg. 2. seruo alieno, §. si quis a primo. Nec obstat legatum, quantitas in 1. testō. non duplicari, ff. de leg. 1. l. planè, §. 1. quia illud, cum vno relictū est, secus, si a diuersis, ut in hoc casu. Nec obst. legatum relictum videri repetitum a substituto. ff. de le. 2. cum pater, §. ab intestato, vel ꝙ primum legatum purum translatum sit in condōnale, vt in præ. l. cum centum, quia illa vera cum non relinquit aliā rem a substituto, hic autem aliā reliquit filio, aliā substituto, ut in d. l. licet. Per eandem rōnem rñdetur ad iura, quæ uolunt legata, dotes & donationes propter nuptias computari quartā, quia non computantur in legata saltem a diuersis præstanda, ut dixi. Nec obstat, ꝙ in quingentis sunt centum, de arb. c. 1 lib. 6. cum concor. quia licet quingenta includant centum in eadem summa, non tamen in diuersa, quod est patens.*

ADDE post scripta in d. l. planè, Bal. cons. 150. inci. quæstio est, 4. uol. & uide, quod uoluit Bal. cons. 270. lib. 3.

d Arg. quod sic. *Alb. Gal. dixit hoc esse assertiuè.*

ADDE, idem esse, si dicat, pono bona mea in manibus talis, cons. 337. lib. 1.

e In fi. *Vber. de Bob. l. pactum, C. de col. dicit hunc filiū, uel filiam, si nō fuisset legatum, nil petere potuisse: loquitur tñ de filia, quæ renunciationis tēpore aliquid habuit a patre. Non obstat. l. 2. ff. de contrab. emp. quæ dicit inter patrē & filium in potestate constitutum contrahi, non posse, qa licet contractus nō ualet. tamē ex illo oritur naturalis obligat. ff. de cond. inde frater a fratre. §. quæsitum, sicut īter dominum & seruum, ff. de pecu. l. nec seruus, te l. si noxali. §. 2. et 3. Cōpetet ergo ex illa naturali obligatione exceptio pacti, ff. de pa. l. iuris gētiū, §. sed cū nulla, quę impediret petitionē, ff. quod q sq; iur. l. pe. ī fi. & in prę. l. frater a fratre Non obstat etiā pallega. l. pactum. & l. si quando, de inoff. test. l. fi. C. de pac. quæ oēs loquuntur In pacto de hēditate uiuentis, hic de hæreditate defuncti, ī qua nulla lex prohibet pactum fieri. Inducit ēt, ꝙ filius, uel filia nō sunt hæredes matris recipiendo aliquid a patre, ff. de acq. hęr. l. suit qōnis. Consuluit tñ, qđ filius, uel filia iuret, vel ꝙ emancipetur, & postea contrahat pater cum illa. Item, ꝙ in contractu confiteatur se nunquam adiuisse, ita ꝙ repudiationi sit locus, quæ cessat post aditam, ff. di suce. edic. l 1. §. decre. & vide, quod not. sup. de pac. §. 2. ver. & nota.*

ADDE, mirādū esse, ꝙ Ioa. An. in hoc uer. non posuit, qđ cōsuluit Old. con. 132 inc. Titius habens filiā. ubi formauit talis qō Titius habens filiā noīe B. fecit eisdem tpe nuptiarum donationem hoc tnō, Ego Titius dono tibi filię meæ pro parte legitimæ oīū bonorū meorum, et eorū, q fuerunt matris tuę, et G. aui tui MCC. morobānos boni auri, quos qdem tu filia mea teneas & possideas toto tpe uitæ tuę cum marito, & sine marito, & cum cæteris conditionib. in dicta donatione appositis, maxime, ꝙ ipsa moriens sine liberis bona redirent ad propinquiores, deinde post annum dicta filia absolutionem fecit dicto patri suo modo

infra

perstes. partem vero, quam habuit defunctus suo iure, diuisionis non, ff. de leg. 3. pater, §. quindecim, tenebant primam, sed remittebat huic. Vere loquendo ista qõ nõ est dubia, vbi stetissent fratres in finib. diuisionis, non. n. propter talem substitutionem poterat alter fratrum diuisionem impedire, sed pacta & conuentiones, quæ solent in diuisionib. euenire, faciunt eam dubiã, quæ pacta ui lerẽtur a sius fideicõmisi remittẽda, & qa remissio vtrũq. contingit, & pariter vtriq; prodest, bene solent fratres tales diuisiones facere, & cum express a remissione fideicomissi, maxime cum uterq;, uel neuter habet prolem, quando uero alter solum, & de altero non est spes ꝓlis, tunc sic teneas ergo, ut dixi quęstionem non dubiã, quando steterunt fratres in finibus diuisionis. Itẽ nec quãdo expresse in diuisione remiserunt per pactũ fideicomissũ, C. de pact. l. 1. & l. cũ ꝓponas. 1. & no. de testa. ca. Raynutius. ad fin. in glo. Itẽ nec qñ. expresse reseruauerũt. Quando uero dubiat, an uerba apposita in pacto diuisionis sint sufficiẽtia ad talẽ remissionẽ, hic caderet dubiũ. Solẽt, enĩ dicere, ꝙ diuisioni stabũt, nec de reb. diuisis in ꝑpetuũ alter ab altero petet aliqua ratione, uel iure, uel cã, q̃ dici, uel excogitari possẽt de iure, uel de facto. Hoc tñ casu distinguẽdũ esset, an tempore talium pactorũ sciebãt uis fideicomissi futurũ, an ignorabãt. Primo casu uideat remissum §. fin. ad quem remittit finis. Secũdo casu nõ quia remissio quãtumcunq. generalis nõ extẽditur ad illa, q̃ remittens sibi cõpetere nesciebat, ff. de tran. cum Aquiliana. & l. q cum tutorib⁹. §. 1. ult. & l. non est ferendus. & de inof. test. l. mater decedent. §. caterũ & de peti. l. legitima. facit ext. de iureiu. ueniens. & ꝙ ibi not. Si autẽ dubitat, sciuerit, uel ignorauerit ꝓsumetur ignorasse, ut in regu. præsumitur, lib. 6. ff. de pro. uerius facit, ff. de admi. tut. l. tutores, §. hæres. Propter prædicta patet sanum esse consilium, in diuisione exprimi, ꝙ intendũt manere, vel non manere fideicommissum. Sed alia qõ fuit de facto in his terminis: Testator instituit plures hæredes collaterales, scilicet A. B. C. D. E. & rogauit eos per fideicommissum, ꝙ decedens sine hærede restituere hæreditatem cohæredib. de quib. suspicatur vt sine liberis decedant, obtinuit, B. & C. remiserunt sibi fideicõmissum solenniter, sed D. & C. remiserunt, accidit, ꝙ ille A. habens filium naturalẽ contraxit cum quadã sibi, ut dicebatur, coniuncta gradu ꝓhibito, & dum illa prægnans esset, decessit, & demum mulier posthumam peperit, hic insurgunt qõnes, qa D. & C. dñt sibi per fideicommissum hæreditatẽ deberi; Allegatur 1. in contrarium. ꝑꝑ naturalẽ filiã, item secundo ꝑꝑ posthumã ex mrĩmonio natã. ꝑꝑ quorum quodlibet dr̃ fideicommissum nõ deberi, item si deberetur, dr̃ tertio ꝙ de traheretur portio B. & C. qui remiserunt fideicõmissum, quæritur de singulis, quid iuris: Ad primum inducitur, ꝙ substitutio facta est decedenti sine hærede, sed quo ad hoc hæredis appellatio æquipollet appellationi filiorum. ff. ad Treb. ex facto. §. si. quib. expressis naturalis excluderet substitutum, de leg. 1. cum pater, §. nolo, alias incipit, dari nolo. alias conc. vide de test. l. Raynal. post prin. in gl. vr̃ ẽt. Nec ponderatur ẽt, esset, uel non esset hæres patri, ff. de leg. 1. filiusfa. §. cum quis erit. Excluderet ergo naturalis substitutum, ẽt si nõ sit hæres. In contrarium testator dixit, si sine hærede, sed hæres est, qui in vniuersum succedit, ff. de hæ. inst. quoties, §. hæredis, et de uer. si. l. nihil. Sed naturalis non est talis, ergo nõ excludet substitutum. Ponderatis uerbis, terminatur hoc fm plene not. ff. ad Treb. ex facto, §. si quis rogatus, vt si testator erat in dignitate cõstitutus, naturalis nõ excludat substitutũ, alias excludit. Scdo uidẽdum de posthuma, q̃ dr̃ spuria, an excludat? si ponatur talis certum est, ꝙ non excludit, nec hẽt nomen filiæ, nec hæredis, quę nec posset institui, in Aut. quib. mo. na. ef. sui. §. fi. Et sic per ipsã non potest non existere condõ rebicta in casum non existentium liberorum, ff. de cond. & dem. l. hęc condõ, & qñ di. leg. l. hæc cõditio. An aũt pro tali sit habenda, ꝓ supposito impedimento? Dic ut de clan. despon. cum inhibitio, & qui fi. sint le. c. 2. & c. referẽte, & c. seq. & c. pe. Ad tertium rñ letur, ꝙ remissio facta per duos ex substitutis, nõ nocet, imò prodest alijs substitutis. portio etenim exclusi per repudiationẽ alijs secũ substitutis accrescit, ff. de bo. po. l. 2. §. in bo. cum trib. legib. seqq. C. qñ non pet. partes. l. una, ff. de cad. tol. l. una, §. his ita, ff. de suis & leg. l. si ex plurib. nuper inueni Dy. in suo 7. cons. eadem in effectu tenentẽ.

quarta Trebellianica inducitur contra voluntatem testatoris, vt extra de testamen. Raynaldus, in fi. [illegible]

a Fal. si, ut allegas. ff. eod. tit. ᵃInsti. de fideicõmis. hæred-
b §. sed quia. Alij ꝯtra. de hoc. C. eo. ᵇ Auth. sed cũ testa-
29 tor. † Quid si legatũ est tale, de quo nõ detrahit Falcidia, puta ad pios usus, nũquid onerantur alii legatarii? c dic, ꝙ nõ, ut not. C. ad l. Fal. Auth. similiter ᶜ. † Pone, q. dã instituit fratrem suũ hæredẽ, & uxori alimenta legauit, hæres fecit inuentariũ, & primo anno soluit alimenta, secundo anno soluere nõ vult, sed de his vult Falcidiã detrehere, ꝑm l. ff. ad leg. Falc. hæreditatẽ. q̃ritur, an possit? Et uidẽt, ꝙ non, quia cũ hæres soluit legatũ uni ex legatariis, Falcidiã nõ detrahit, ut C. ad le. Fal. d Auth. sed cũ testator ᵈ. & si inchoauerit vnũ legatũ soluere, cogitur adimplere, ut C. de testa. non dubiũ. Et ꝙ sit uerum, uidetur per l. ff. de vsufr. leg. l. damnas. Arg. cõtra, ꝙ detrahat Falcidiam, ff. ad l. Falc. si ex pluribus. Dic, ꝙ aut legatum relictũ est uni personæ tm̃, aut pluribus. Si uni tm̃, aut unum est legatum, aut plura, si unũ est, & ĩ totum solutum est, nõ detrahit Falcidiã, ut ĩ Auth. sed cũ testator. Si inchoauerit soluere, uel unũ solutum

ADDITIONES.

a ff. eo. tit. *Scilicet ad legem Falcidiam.*

b C. eo. *Silicet ad legem Falcidiam.*

c Auth. similiter. *Inuenio Guid. Suz. qñq; dixisse contrariũ, hac rõne, quia Falcidiam de his detrahi, non est inductum in odium uel pęnam hæredis, sed in fauorem pietatis & religionis, & sic merito, ꝙ de his detrahitur, alios ut legatarios onerat, non hr̃ lẽ. Hoc dictũ dedit cãm meditandi, nec bene poterit haberi ueritas, quæ sit in totum consona æquitati. Finge testatorem, qui forte se putabat ditiorem, quam esset, quod non est nouum, Inst. ex quib. cau. ma. non pos. §. in fraudem. ibi, sępe, enim & c. instituisse hæredem suum, uel extraneum, et legasse trecenta ad pias causas, & centum ad non pias, nec reperitur habere in bonis, ære alieno deducto, nisi quadraginta, si non detrahatur Falcidia, nisi centum, habebit hæres solum 25. & sic pro tertia, uel quarta habebit 16. male sonat hæc pietas, peius sonaret, qñ esset totum ad pias. sed æque transiret in his terminis, Testator legauit ducenta ad pias, 120. ad non pias, hæres, penes quem remanerent 80. extraneus de his detrahet 20. et habebit suam quartã, suus detrahet quinginta tres solidos, denarios 8. & habebit illam tertiã, & penes legatarios non pios remanebunt 66. li. sol. 14. den. 4. sic dicamus legatarios non pios onerari. Si dicamus contrarium, ꝙ non onerentur nõ pia ꝓ parte contingente, q̃ sunt pia, habita rõne trecentarũ 20. li. legatarũ, de istis 28. li. contingerent ad legata non pia 6. li. solidũ & den. ad pia uero li. 13. solid. & dena. & has minus habebit hæres nõ suus de sua quarta. suus aũt, q habebat ꝓ tertia, haberet 133. li. solid. et eden. ex quo pars piorũ nõ oberat, alias habebit solum, 122. solid. et den. et hoc uidetur absurdum, ꝙ ꝑꝑ legata pia hæres, maxime su⁹, priuetur sua tertia tota uel parte, contra l. qñ in prioria. C. de inof. test. & facit ꝙ no. in eadẽ Aut. similiter. Si dicas, hęc cessabunt, cum hęreditas erit superabundas, hoc nihil est dicere, quia tunc non est locus Falcidiæ, ẽt quo ad nõ pia, minus igitur absurditas habere uidet onerarios legatarios, q̃ hæredes, & ꝙ totum pereat nunquã de legis mente puto fuisse, et uide, ꝙ no. eo. ti. si pater. li. 6. in & sup. gl. ergo quia. Sed oppones de opt. Io. An. in Auth. de trie. & semis. §. prohibemus. in fi. gl. hoc est cõe, quæ dicit fraudari posse filium legitimũ, quando quicquid in bonis habet pater, consistit in seruis, & omnib. libertatem relinquit pater. Faciat ergo fauor pietatis, quod ibi facit fauor libertatis, & illud habetur ff. de inoffi. testamen. Papinianus §. quarta. Sed in d. §. ao. Io. tenuisse contrarium, & dicimus illud ius uetus correctum ꝑ ius Authẽticorum §. præ. prohibemus. Hoc autẽ habeas pro indubitato, quod testator legat ad pia, & non pia ultra uires patrimonij, pone centum, ista centum deducentur cõiter de non pijs & pijs. hoc. n. non est deducere per Falcidiam, sed est defalcatio legati inutiliter relicti ꝑꝑ excessum, patet hoc ff. ad l. Fal. si post missionem. & l. in quãtitate. §. si. et de mil. test. l. si uero composita. uersi. quid ergo. ad idem ff. ad Treb. l. 1. §. si is, qui quadringenta.*

ADDE, quod præcedens additio fuit Old. breuiorib. uerbis, eius consil. 111.

d Sed cum testator. *Ad literam fuit hic uer. Alb. Gal. ultimus, in titu. de quarta Trebel. & seque. [illegible]*

solutū est tñ, cū plura erant legata, detrahit Falcidiā,
ut p̄ .l. si ex plurib. Si vero plurib. personis legata sunt
si uni soluit totum, nō detrahit, ut in Auth. sed cū te-
31 stator. † Pone, A. instituit hæredem B. & C. filios suos.
rogauit C. ut si sine liberis decederet, hereditatē resti
tueret B. fratri suo, vel eius heredib. si ipse nō uiueret,
demum B. decessit duobus filiis masculis, & una fęmi
na relictis, filios hæredis instituit in omnibus bonis
suis, filiam uero in decem, quibus iussit eam conten-
tam, post hoc mortuus est C. dicta filia petit hæredita
tem eius pro tertia parte ex causa fideicommissi reli-
cti ab A. quondam auo suo, opponitur ei a fratribus
quod ipsa non est hæres quondam patris eorū, sed est
legataria, ut C. de hæred. inst. l. quoties. ff. de eden. quę
dam. §. 1. quęritur an possit petere cum effectu? Et uide
tur, quod sic, nam appellatione hæredis continentur
sui hæredes, licet se abstineat. ut ff. de fideicommiss. hę
red. cū quasi. §. si quis. ff. de bonis libe. si ex modica. §.
fi. nam de iure ciuili statim patre mortuo sunt hære-
des, licet se abstineant de iure p̄torio, ut Institutionib.
32 de hæred. qualit. & differen. §. sui hæredes. † Itē appel-
latione hęredis continentur & legatarii, ff. de uerbo-
rum significatione, in conuentionibus. ff. de diuer. &
temp. præsc. de accessionibus. §. penult. Et successores
appellantur, qui ī unam rem tantum succedunt, ff. de
excep. rei iud. l. fi. ff. quorum leg. l. 1. §. quod ait. Itē cū
fit mentio de hæredibus, de filiis est intelligendum, ff.
ad Trebel. ex facto. §. fi. in Auth. de non alie. aut per
reb. eccle. §. emphyteosim. & de legitimis, ut ext. de te
stamen. c. Raynaldus, in principio. Item iniquū est æsti
mare hanc filiam ingratam, quā pater nō æstimauit,
C. de inoffi. testa. si quis filium. §. fina. Imo pro filiis &
nepotib. est interpretatio facienda, ut C. de institu. &
subst. generaliter. §. finali, C. de fideicom. cum quidā.
Argu. contra, quod non possit agere, potius n. uidetur
33 legataria, quam hęres, ut supra. † Item cum stipulatur
quis operas a liberto suo, ita demum liberi eius eas pe
tunt, si sint hęredes, ff. de ope. lib. cum patronus. §. 1. Itē
cum aliquis dixit, quisquis mihi hęres erit, sit hæres fi-
lio meo impuberi, solummodo instituti uocantur, ff.
de uulga. & pupi. sub. qui liberis. §. fin. & l. sed si plures.
in principio, & C. de uerborū significatione, sciendū.
Nec obstat, quia filia, ergo hæres. quod uerum est quo
ad nomen, sed non quo ad commodū, uel incōmodū
nam qui abstinuit, non excludit patronū, licet filius, ff.
de iure patr. patronus. §. finali, & in pre. l. si ex modica.
& ff. ad Turpi. l. 2. §. liberi defuncti. Dic, ꝙ filia admittē
de est fauore ultimæ uoluntatis, quando pater facit de
hæredibus mentionem, uidetur sensisse de liberis, ut
a supra, & similiter cū ecclesia dat in emphyteosim [a], se
cus tamen in contractibus. nam si ibi fit mentio de hę
redibus, etiam de extraneis sensisse uidetur, ut in præ.
l. in conuentionibus. & intelligitur de filiis, si hęredes
b existunt, ut in predic. l. cum patronus [b].

ADDITIONES.

a In emphyteosim. *Secus in priuato, ut supra de loca. §. nunc aliqua. uersicu. 113.*

b Cum patronus. *Huic q̄oni accedit bimembris questio Petri de Ceruotis, quæ incipit, quidā fecit testamentū. qua quæsiuit, si testator instituit A. uniuersalem hǣdem, & B. ī re certa, & uniuersalis mortuus est uiuente testatore, uel superuixit, sed repudiauit, an B. censeatur uniuersalis? Dubium facit, quia instituitur in re certa alio uniuersaliter instituto, habetur loco legatarij, C. de hæred. institu. l. quoties. Item ius accrescendi locum non habet inter hæredem & legatarium, sed tantum inter cohęredes, uel legatarios inuicem, C. de cadu. tol. l. una. §. his ita. & §. seq. & Instit. de leg. §. si eadem. ff. de hær. instit. si liber homo. §. pen. & ultimo, & l. hæredes. et l. si ita quis. & de legatis, tertio, l. re cōtracti. Sibi placuit, ꝙ ipse B. sit uniuersalis, sicut & fuisset a principio, nullo vniuersaliter instituto, de hær. inst. l. si is ita quis hæres. & no. de test. c. si pater, lib. 6. in 4. gl. Nomen. n. hæredis non solū habet a testatore, sed ēt a lege, ut patet in p̄dicta. l. quoties, in fi. quæ lex ēt non dicit eum legatarium, sed haberi loco legatarij. Constat sæpe quem haberi pro eo, quod non est, sufficiat regula, pro possessore, lib. 6. Item res deuenit ad casum, a quo potuit habere principium, ff. de ritu nup. si quis in senatu. l. eos, qui. & C. si rector prouin. leg. 1. Et deficit ratio, quare pro legatario habeatur. s. quia extabat vniuersalis, ad quem commodum & incommodum spectabat, & eo respectu, quia ad illa non tenebatur, dicebatur legatario similis, & tamen dissimilis, quia institutio in una re præcludit viam querelæ, ad quod nō sufficit legatū, Auth. ut cum de app. cog. §. alius, & §. cæterum si qui. Cōstat ēt summè cordi esse legib. & ipsarum auctorib. principib. s. & Iurisconsultis iuuare voluntates testatorum, ne pereant, ff. ad Trebellianum, l. cogi, in prin. C. de posthu. hær. inst. l. fi. concor. 12. q. q. 2. vltima voluntas. Recipitur ergo sensus, quo res valeat, vt l. quoties, ff. de ver. obl. & de reb. dub. quoties. Occurrit etiam casus nouissimus, Sanus testari uolens, ventrem uxoris .i. filium primò nasciturum instituit vniuersalem hæredem, cui decedenti infra pubertatem substituit filium ex uxore secūdo nasciturū, & huic, si infra pubertatem, vel post decederet sine prole, substituit Caium fratrē suum, eo mortuo natus est posthumus. qui demum inf. pubertatem decessit, mater & Caius primus de hæreditate contendunt, quæritur, quid iuris? & vbi sim. pl. citer de successione ab intest. tractaret, dubiū non est matrē p̄ferri, in Aut. de hær. ab intest. §. seq. Col. 9. Hoc ergo substituto facit dubium, sed dicendum est substitutionem factā de filio nascituro, oīno inutilem illo nō nato. ff. de reb. dub. l. utrū. in prin. de leg. 1. si duob. §. fi. & unde cog. l. 1. §. si quis proximior. Ipsa ergo inutilis aliā utilē facere non pōt, ar. C. de decu. l. nullus solus, lib. 11. & ar. eius q. no. ff. de peric. & com. rei uendita. l. si in uenditione. Secundò certū est, ꝙ plus nullitatis hēt id, quod a principio non subsistit q̄ id, quod ex post facto deficit, quod probant duæ leges coniunctę ff. de lib. & posth. si filius. de iniust. & irri. test. l. posth. præterit⁹. sed substitutio euanescit, si is, cui facta est, uiuente testatore decedat, fortius quoq; nulla est, si a principio non subsistit. Itē absurdum esset substitutum substituti plus habitualiter posse percipere, quā is, cui fuit substitutus. ff. de cond. & demon. l. Publius, §. Titia, & facit, ff. ad l. Fal. si filios, in fi. sed primus substitutus nunquam habuit habitum capiendi, ergo, ut su. Item substitutio Caij fuit sub condōe duplici, si secundus posthumus nasceretur, & decederet in pupillari ætate, uel post, sine prole. sed ille natus decedere non potuit, ff. de manumissis test. qui duos, ergo omnino excluditur substitutus, l. qui hēbat, de vul. & pup. & p hunc modum soluta patent oīa contraria, & nominatim l. una, C. de cad tol. §. pro 2. Tertia q̄o de facto talis fuit habens fratrem & nepotem, ex illo testō ipsum nepotem in hæredem instituit, & ei, si decederet sine liberis, substituit ipsius hæredis patrē, si uiueret alias substituit Titiam suam neptem, viuēte testatore, mortuus est relictis liberis nepos hæres institutus, item mortuus est frater testatoris, pater hæredis, & demum mortuus est testator, filij hæredis instituti, & Titia de ipsius hæreditate contendunt, quæritur, quid iuris? Et dicendum uidetur totum testamentum deficere, & locum esse proximiorib. ab intestato, nam institutio nepotis, quia decessit viuo testatore, uenit in casum caduci. C. de cad. toll. l. una, § & cum triplici, ff. de leg. 2. l. pater, alias incipit, Celsus. Deficit etiam patris substitutio, qui etiam decessit testatore uiuente, & quia filius reliquerat liberos, ff. ad Treb. l. hæredib. §. fi. & l. ex facto, l. si quis rogatus. Examinanda est igitur substitutio Titię, quæ etiam defecisse vr̄ iure multiplici. nam prima substitutio de patre ad filium institutum defecit dupli ratione, ut est dictum, sed in casu, quo pater non uiueret, decedente instituto, facta erat substitutio Titiæ. & hæc expressa deficit ēt ex eo capite, quo viuebat pater, dato, ꝙ alia causa non subesset, reducitur ergo testūm ad causam intestati, ff. ut de liber. l. filiusfam. & de vulg. & pup. subst. l. qui habeat. Subest & alia ratio superius dicta, scilicet defectus etiam primæ substitutionis per existentiam liberorum superstitum instituto, pp̄ quos si excluditur primò substitutus, fortius & secundus, nec est uerisimile testatorem plus iuris, noluisse transferre in secundo substitutum, quam dederit primo substituto, ff. de conditione & demon. l. Publius, §. Titia, l. Lucius, circa fi. ff. de hær. edib. inst. & facit, ff. de alim. leg. l. liberis, §. ab hære lib. Nec ualet dicere, quod predicta conditio de non existentia liberorū, non fuit repetita in substitu-*

tione

tione Titij, ff. de hæred. insti. l. sub conditione. Verisimile. n. testatorē, qd uoluit in fratre primi gradus, uoluisse in nepte circa conditionē appositā in psonam instituti, ff. de leg. 1. licet. & de legat. 2. cū pater. §. ab intestato. Itē si dicat dictam substitutionē fuisse fideicōmissariā pp conditiones q̄ inerant, C. de instituti. & substitutionib. l. gñaliter. in prin. & §. 1. & tit. sequen. l. precib. et ff. de uulgari. & pupilla. substitutione, l. Centurio. cū ibi nota. Cum ergo ex testō non fuerit adita, nec adiri poterit hæreditas, ergo substitutioni fideicōmissariæ non erat locus, ff. ad Trebellianū, l. patroni filius, §. q fideicōmissum, & e. ti. ille a quo. §. 1. et l. apud Iulianum, & nota. Codice, de ficomissa. l. eam q. in ult. glos. Nec iuuaret, si clausula illa esset apposita, Si non ualet iure testamenti, & c. quia illa hēt respicere defectum solennitatis tm̄, de quo satis supra de insti. editione, §. cōpendiose. uersic. item uide, si est. q defectus non est hic. Per pdicta ēt fit responsum ad l. unicam, §. pro secundo. Codice, de caduc. tollend. qa ibi sola uulgaris substitutio, & id solum ueniebat quod erat de ipsius natura, hic uero alia conditiones apposita erant. Est enim sciendum, quod hic licet existentia liberorum excludat substitutos, eis nil accrescit, qa ēt pater si uixisset, non fuisset astrictus iure institutionis, uel fideicōmissi illud relinquere filijs, nec impediret id distrahere. si non habebāt ius post aditam, multo minus prius, ff. de lega. 1. si filius familiās, §. cum qs, iuncta l. ff. de hære. instituendis, si qs ita hæres instituatur, cum not. & in l. Lucius, eod. tit. Per pdicta patet deficere institutum, item ipsius liberos, item substitutioni primi gradus, et substitutum secundi. Veniunt ergo hæredes ab intestato, & ita Titia, licet ueniat non ex substitutione, uenict tm̄ ut proximior in gradu, una tm̄ cum fratrib. & sororibus, si quos habeat, & pferentur filijs instituti, quos præcedunt uno gradu siue fuerit ista soror instituti, siue fuerit ex alio fratre testatoris Auth. de hæred. ab intest. §. reliqua. & C. de leg. hære. Auth. post fratres fratrumque filios, & in Auth. cessante in his uide.

Quarta qō sicp roponitur, ut de facto fuit, testator habēs uxorem prægnantē, sic dixit. Si nascātur posthumi mares tm̄, unus uel plures, illos mihi uniuersales hæres instituo, & si cum uno uel pluribus posthumis nascatur fœmina, iussit illā in certa. quātitate dotari, substituit ēt superuenientes posthumos unū, uel plures morientibus in pupillari ętate, vel alias sine liberis, et si oēs sic decederēt, substituit illis A. & B. sorores suas aqs portionib. mortuo testatore natus est posthumus in pupillari ætate matre superstite, q̄ritur, an exclusa matre ueniant amitæ ex ui substitutionis. Et primo uī. q sic, quod. n. de pluribus posthumis dictū fuit, de unico ēt dicendū est, ff. ad Trebellian. hæredes, §. cū ita, ut bo. rapt. prętor ait. §. homines, ff. de negot. gest. l. 3. §. negotia. Sic econuerso, qd de pluribus dictū est, et de uno intelligitur ff. de assig. li. l. 1. §. quis, quod cum salatuto. aut. lege 1. §. item hoc edictum, concordant. ff. de lib. & posthum. leg. si ita. de hæred. instituendis, leg. clemens patronus, & de leg. 1. leg. q filiabus, et de leg. q filiab. §. 1. In contrarium inducitur, q testator substitutionem concepit solum in casu plurium posthumorum, si ig. tur unus solus nascatur, iste casus omissus habeatur p omisso. peroptime facit l. cōmodissime ff. de lib. & pohum, q̄ ēt de institutione posthu. loquens restringitur ad casum expressum, facit de rescript. susceptum, lib. 6. & plura exempla ibi uide ad hoc super 5. gloss. q̄ oīa probant, omissum haberi pro omisso, quæ in expresso, et hoc formatius, ubi in dilatando casu uersatur odium. ut in casu proposito, quo sic a luctuosa hæreditate excluderet mater, ff. de uēt. in possessio. mit. l. 1 § sed, & si incertum, & sic fuit pro hac parte iudicatum s. matrem non esse exclusam ex uerborum proprietate, nec excludendam ex tacita coniectura.

Ad primā pōderatur illud uniuersale, oēs. & pluralitas ipsi clausulæ, quæ uniuersalitas & pluralitas sua propria significationem uno saluari non possunt, quod colligitur ex solutione duarum legum, quæ contrariæ uidentur, ff. de leg. 2. cum ita. alias in pit. legatorum. §. qui plures, eodem tit. l. Manius, §. eum, qui. & ibi not. solutio per dictionem, omnes. Ad secundam respondetur quod talis sententia tacita coniectura non admittitur contra matrem, C. de institut. sub cond. fac. l. si. & de impub. & alijs sub. l. precibus, & utrobique not.

Quinta qō talis est, testator istituit tres fratres suos hæredes A. B. C. et sic substituit, si aliquē meorū hæredū sine filijs, uel nepotib. uel ulteriorib. masculis, & ex masculis descendētibus mori contingat eius portio deuoluatur ad cohæredes superstites, vel ipsorū hæredes, moritur A. unus fratrū hæredū relictis filijs masculis, moriuntur & dicti filij sine prole, descendentes cohæredū B. & C. petunt admitti ad bona illius A. ex ui substitutionis prędictæ, quæritur, an debeant admitti? Et certum est, substitutionē illam ex uerbis & mente testatoris fuisse fideicommissariam, itē illam A. uel ipsius portionem expirasse illo mortuo relictis filijs masculis, quicquid postea de filijs illis euenerit, per leges Codicis qñ dies leg. ced. l. cum uxor usufructus. de insti. uel substitut. fac. l. si quis hæredem. ff. ad Trebellian. leg. hæredib. in prin. Nec obstant illa uerba. Sine filijs, uel nepotib. & c. habent etiam illa uerba suum effectum scilicet quia substitutioni non erat locus A. decedente cum nepotibus, uel pronepotibus ex filijs præmortuis, nō autem sonant, quod filijs, vel nepotibus hæredum voluerit substituere, quod sonat etiam istud uerbum. Aliquem meorum hæredum, quod ad præsenti iliter institutos restringitur, ff. de auro & argen. leg. l. si ita esset legatum, ubi si legaui argentum meum, uel seruos meos, præsens non futurum tempus ostendo. Tale igitur fideicommissum sub conditione relictum non respicit hæredes hæredum, ex quo id non fuit expressum, ff. de leg. 3. si fuerit. §. a. & facit, quod de prælegatis notatur C. de fideicommiss. leg. cum uirum. in glossa, secus. & in rei ueritate filij hæredis non sunt hęredes primi testatoris expressa uocatione, licet expressa uoluntate substitutum excludant, ff. de leg. 1. filius. §. cum quis. Et per prędicta sit solutum, quod dicitur, hæredem hęredis testatoris hæredem, Codice, de hęredi. institut. l. ult. & ff. de regu. iur. qui per successionem, super quo uide, quod notatur extra de fil. presbyt. ex transmissa. & ff. de uerborum significatione, sciendum quæ ibi uide in suffragio.

ADDE, quo ad primam quęstionem fortiorem, Roffre. cōsilio 80. ubi ponit, quod testator unum hæredem instituit uniuersalē, alium in certis bonis sitis Florentię, & uiuente testatore mortuus est hęres uniuersalis, tenet, quod institutus in bonis sitis Florentiæ, debet habere totum, nec diuersitas patrimonij habet impedire ius accrescendi, & ultra ea, quæ ad saturitatem habētur p nouissimos in locis ordin. ad le Bart. consi. 156. incipien. Matheolus. Federic. consi. 131. per Angel. con. 142. incipien. Quintus, & cōs. 311. incipien. Titius condidit testm̄. Quo vero ad secundam. quęstionem, adde originaliter Oldr. consilio 177. incipien. testator in testamento. Quo vero ad tertiam quæstionem, adde eundē Old. consilio 141. incipien. thema tale, d. G. Quo vero ad quartam quęstionem, adde eundem Old. consilio 142. incipien. factum tale, testator habens uxorem prægnantem. Quo vero ad quintam quæstionem, adde eundem consilio 21.

SVMMARIVM.

1 Possessio an per hæreditatis petitionem possit auocari.
2 Petitio possessionis bonorum Vnde liberi, semper est necessaria, ubi proponitur interdictum Quorum bonorum, ab intestato.
3 Interdictum directum & utile, qualiter differant in proponendo.
4 Re singulari, quæ fuit patris, ab extraneo possessa, quo interdicto possit per filium auocari.
5 Hæredi qualiter sit succurrendum, ubi legatarij rerum in testamento, uel codicillis sibi legatarum possessionem propria possident authoritate.
6 Proponens interdictum Quorum legatorum, uel actionem in factum subrogatam in locum eius, quibus verbis in sua positione utetur.
7 Interdictum quale sit contra iurium possessores dandum.
8 Interdictum Quorum legatorū, in quo differat ab edicto diui Marci, aut a consti. cum quærebatur. uel a const. si quis in tantam.
9 Interdictum de tabulis exhibendis, cui competat petitioni.

2 §. Nunc dicendum restat de interdictis a. Si igitur uocatus ad alicuius successionem

ADDITIO.

a De Interdictis. De duob. interdictis de quib. hic tractat plene.

Ros. ubi de interdictis, sub suis rubricis, §. Quorum bonorum, & sequen. ponens sex, quę requiruntur in primo. & decem, quæ requiruntur in secundo, quæ colligas expositionib. factis hic in utroque interdicto. quicquid autem hic est, totum fuit eius,

nem ex testamento, vel ab intestato, rerum hereditaria
a rum possessionem vult a possessoribus recuperarea, vel
auocare, proditum est sibi interd.ctū Quorū bonorum,
1 † Nam per hęreditatis detitionem, siue directam, siue
possessoriam, possessio non auocatur, sed rerū proprie
tas. Sic ergo concipitur libellus.

LIBEL. Coram, &c, conqueror de P. qui iniuste deti
net, seu, possidet bona quę fuerant quondam T. cui ex
testamento, uel ab intestato successit, & Quorum bo-
norum, petii bonorum possessionem Vnde liberi, &
mihi fuit concessa, vnde illorum bonorum possessio-
nem mihi etiam restitui peto, & ad hoc propono inter
dictum Quorum bonorum, vel actionem in factū sub
rogatam in locum eius. Vel sic.

LIBEL. Coram, &c. vt supra vsque. vnde. & iūge, vn
de eorum possessionem mihi dari, vel tradi peto, & ad
hoc propono, &c. vt supra, vel sic.

LIBEL. Corā, & ago cōtra P. a quo peto, vt mihi det
atque restituat possessionem omnium bonorum T. in
cuius bonorum possessionem, vel cuius hæreditatem
b ad me ex testamento b H. pertinere dico ad quod pro-
pono interdictū Quorum bonorum. Et no. quod hoc
interdictum datur vero hæredi, vel bonorum possesso-
ri contra eum, qui non uero titulo possidet. Hæ formæ
probantur ff. quorum bonorum, l. 1. C. eo. l. 1. Institut,
de interdictis, §. adipiscendę. Actor sic ponet.

2 POS. act. † Pono, quod fuit filius T. C. eod. l. 1. in fin.
& 2. & 3. Si neget, dic, Pono, quod me habebat pro filio
suo. Item quod me uocabat filium suum, extra de pro
bat. per tuas. & qui filii sint legitimi, transmisse. Item ꝙ
Berta fuit legitima uxor T. Item quod ego fui natus
ex illa Berta, Item quod Berta est libera mulier, Item ꝙ
eam sunt 20. anni, quod T. habuit accessum ad eam, &
eam in bono tenebat, ff. de ritu nup. in lib. ff. de adoptio.
quia. Item quod T. mortuus est. si enim uiueret, non cō-
peteret hoc interdictum, ff. de uulga. & pupill. sub. l. 2.
C. de capti. & postli. re. nec non. Item quod peto bono-
rum possessionem, Vnde liberi, uel aliam. hęc enim est
necessaria, cum proponitur ab intestato hoc interdictū
C. eod. l. 1. ff. eod. l. j. Item quod talis iudex eam mihi nō
c cessit, ut in proxi. concord. c Item quod fui ab illo T. e-
mancipatus. Item quod ego auoco possessionem om-
niū rerum, quæ fuerunt T. non enim possidet res singu
lares, ff. eod. l. i. Item quod possides res mobiles & im
mobiles T. supple, corporales. non. n. competit contra
d hereditarios debitores, ff. eod. l. 2. d Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod fuisti filius M. Item quod T. cu-
ius te dicis filium, uiuit. Item quod omisisti bonorom
possessionem. Item quod petiisti, & fuit tibi denegata,
3 Item M. possidet omnia bona illius T. † Et nota, quod
succedens ab intestato de iure prætorio proponit inter
dictum directum, succedens uero de iure ciuili propo
4 nit utile. † Quid si res singularis, quę fuit patris mei, a te
e possidetur? Dic e, quod per utile interdictum Quorum
bonorum a te possum euocare illius rei possessionem,
nam directum pro uniuersitate cōpetit, utile uero pro
re singulari, quia licet uerba deficiant, sententia tamen
locum habet, & idem est in toto, quo ad totum, quod
in parte, quod ad partem, ff. de rei uend. qui de tota, &
f ff. de admi. tut. ꝙ si duo f. 38. quę. 7. licite. † Verum quia
5 frequenter g legatarii rerum in testamento, uel codicil
g lis sibi legatarum possessionem propria occupant au-
ctoritate, ideo prætor succurrit hęredi, & sibi dat inter
dictum Quorum legatorum, quo a legatariis ipsis pos-
sessionem rerum ipsarum ualeat auocare, quam pro-
pter occupationem legatariorū perdiderat, vt C. de le
gi. non est dubium. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui domū talem
cuius confines, &c. legatum sibi in testamento T. cui
ego ex testamēto successi, sua auctoritate. iacente hæ-
reditate, occupauit. vnde peto prædictæ domus posses
sionem, vel ipsam domum mihi dari, vel tradi., & ad
actionem in factum subrogatā in locum eius, ff. quo-
rum leg. l. 1. in principio. Multi tamen ponūt in libel-
h lo, cuius domus possessionem, h uel quam domū mi-
hi peto restitui, &c. cum hoc interdictum dicatur resti
6 tutionem, ff. eod. l. 1. † Actor ergo sic ponet.

POS. ac. Pono, quod T. fuit paterfamilias, & maior
14. annis, ff. de do. causa mort. l. tam is. Instit. qui nō est
permis. fac test. in princi. ff. de don. inter uirum & uxo
rem, cum hic status. §. similes. Item quod semper fuit
in ciuitate. Item quod fuit liber. Itē quod sanę mentis.
Hęc fiunt ad cautelā. nam & quilibet pręsumitur pos-
se testari, nisi contra ostendatur, C. de codicil. nec furē
tem, ff. de probat. ab ea. Item quod fecit testamentū ul
timum, ī quo tibi talem domum reliquit. Item quod
prius quam hęreditatē adirem, propria auctoritate oc
cupasti illius rei possessionem, C. de legatis, nō est du-
i bium, i Item ꝙ sine uoluntate mea, ff. quorum leg. l. 1.
§. 1. Item quod licet accomodauerim tibi uolūtatem
meam, accommodaui prius, quā adirem hæreditatē,
ff. eodem, l. 1. §. quod ait pretor. Item quod tātum lega
uit T. testator, quod mihi deest Falcidia, C. eo. l. unica,
Itē quod satisdationē, p legato tibi pręstabo, uel sum-
paratus satisdare, ff. eodem, l. 1. §. quod ait pretor. in fin,
& l. fina. §. quod ait. & §. si primo. & l. fina. Item quod
satisdedi, vel paratus sum satisdare procuratori tuo, ff.
eo. l. 1. §. satisdatum. Reus uero sic.

POS. rei. Pono. quod rē illā mihi legatam in testa-
mento

ADDITIONES.

a Recuperare. *Dixit Ros. uel auocare.*

b Ex testamento. *Vel ab intestato, dixit Mar. de Fa. cuius fuit iste libellus cum sequenti uersi. & est additio.*

c Concord. *Per quā acquisiuit ea, quæ iuris erant, ff. de bō. po sess. l. 1. & 3. §. 2. per interdictum autem aduocat, quæ sunt facti & sunt adipiscendæ possessionis, ff. quorum bonorum, l. 1. & tit. sequent. l. 1. in prin.*

d l. 2. *Contra quos cōpetit petitio hæreditatis, si se contendant hęredes, ff. de petit. hæred. si debitor. & l. quod si.*

e Dic. *Secundum Ros. cuius fuit ad literam, præter ultimam allegationem.*

f Quod si duo. *Scđm Ros. qui continuando ponit differētias huius interdicti a petitione hæreditatis. dicens, hoc ptorium, illa uero de iure ciuili. Circa hoc vide, quod de triplici hæreditatis petitione not. sup. de ind. §. 1. Itē istud directum uendicat vniuersitatem tm̄, ut sup. de ind. §. 1. petitio hæreditatis vendicat rem minimā, ff. de peti. hæred. regulariter, l. sequen. Item istud datur ad corpora, ut in ultima positione actoris, & ibi dixi. Item istud possessorium, illud petitorium. In quo autem differt ab edicto diui Adrian. ibi in fine.*

g Verum quia frequenter. *Ingreditur verba Ros. in interdicto Quorum legatorum,*

h Possessionem. *Hoc Mart. de Fano hoc titulo.*

i Non est dubium. *Ad hoc allegat, quia si post aditam id fecisset, perderet legatarius dominium, quod tāgit ibi glossa procederet, si hæres possessionem apprehendisset, alias cum dominium rei legatæ ab adita hæreditate competat legatario, ut notatur ibi Raynaldus, versic. demum, in glossa, legatum videretur secus, et uult duas lecturas, quas ponit ibi gl. de hærede & legatario, dat Roffred. aliam quod lex intelligitur de legatario, cui legatū est genus, cuius legati cum ipse non sit dominus, merito punitur, si occupet.*

ADDE, ut per Roff. consi. 312.

mēto T. occupauit M. Item ꝙ rem apprehendi de tua volūtate. Item ꝙ fuisti institutus a T. Item ꝙ T. mihi legauit domum illam in testamēto, uel codicillo. Itē ꝙ T. mihi legauit domum illam in testamento, vel codicillis. Item quod apprehendi possessionem eius de qua volūtate post aditam hæreditatem accommodata. Item ꝙ tm̄ est in hæreditate, ꝙ potes tibi cōsulere ī Falcidia. Itē ꝙ recusasti mihi satisdare. Itē ꝙ satis dedisti T. q̄ est, pcurator H. vnde patet, ꝙ nō mihi. Itē ꝙ li
7 cet prius volueris satisdare, post tm̄, qn̄ id petii, recusa-
a sti. † Et nota, a quod hoc interdictum datur cōtra iuriū possessores, scilicet pro seruitutibus, vt ff. e. p. 1, sl, 1. & §. quod ait pretor. precedens vero tantum contra possessores corporalium rerum. Item hoc datur contra titulo possidentem, illud contra possidentē pro hærede,
8 vel pro possessore, ff. quorū bonorum, l. 1. † Sed in quo differt hoc interdictū ab edicto diui Marci, de quo habes supra de rest. spo. ff. 1. Res. hoc cōsuluit tantum hæredi, & possessionem rei legatę aduocāti, illud vero cōsuluit creditori aduocāti sibi rem a creditore, et apponit pęnam iuris, quod ibi creditor habebat, Itē in quo differt a ꝓstitutione, cum quęrebatr̄ de qua habetur in prę. §. Respōdeo, hoc interdictum loquitur de possessione vacante rerum, quę fuerunt defuncti, illa uero loquitor, quando aliquis inuasit rem absentis & uiuētis, cuius possessio vacabat. Item quid differt a cōstitutione, si quis in tātam, de qua in eo. § habetur? Respō. illa loquitur, quādo res inuaditur, cuius possessio erat
9 apud alium cōstituta. † Si vero tua intereit testamētū, vel codicillos exhiberi, id petes per interdictum de tabulis exhibendis, quod dic, ut supra de fide instrumē.
b uersi. porro.

ADDITIO.

a Et not. *secundum Ros. quorum legat. in fi.*
b Ver. porro. *de quo immediate post duo praecedentia interdicta tractat Ros.*

SVMMARIVM.

1 *Bonorū possessiones sunt plures, & multipliciter possunt alicui competere.*
2 *Bonorum possessiones, quæ ab intestato cōpetūt, & ordinarie cōpetunt, & ius tribuunt.*
3 *Bonorū possessio, secundū tabulas, quando competere alicui dicatur*
4 *Positiones actoris & rei qualiter sint formandæ, ubi petitur bonorum possessio secundum tabulas.*
5 *Libellus qualiter sit cōcipiendus, ubi petitur bonorum possessio contra tabulas.*
6 *Positiones qualiter sit formandæ, ubi petitur bonorū possessio cōtra tabulas.*
7 *Bonorum possessio contra tabulas diuersimode consideratur.*
8 *Libellus qualiter sit cōcipiendus, ubi bonorū possessio cōtra tabulas datur patrono præterito contra testamentum liberii.*
9 *Libellus qualiter sit cōcipiendus. ubi is, cui relictū est, aliquid petit suppleri.*
10 *Querela inofficiosi quid operetur.*
11 *Matri eadem est reuerentia & pietas præstanda, quæ & patri, licet non sit æqua potestas.*
12 *Exhæredati ex linea transuersali an possint querelam habere.*
13 *Conterinus quis dicatur, & an possit habere querelā in exhæredatione.*
14 *Libellus qualiter sit ad supplementum Falcidiæ concipiendus.*
15 *Libellus qualiter sit concipiendus, ubi agitur bonorum possessione Vnde liberi, quæ competere dicitur ab intestato.*
16 *Bonorum possessio Vnde agnati, vel Vnde legitimi, quæ dicatur & quibus detur.*
17 *Bonorum possessio Vnde cognati, qui sit, & quibus:*
18 *Matre petēte bonorū possessio[n]ē in bonis filiis ab itestato defensi, qualiter sit libellus formandus.*
19 *Bonorū possessio Vnde uir & uxor, q̄ dicat̄, & ubi locū habeat*
20 *Bonorū possessio extraordinaria quæ sit, & qn̄ cōpetat. & n. 22.*
21 *Libellus qualiter sit in lege Cornelia concipiendus. & nu. seq.*
23 *Libellus qualiter sit formandus, ubi quis uocat ex cōstitutionib'.*
24 *Libellus qualiter sit formandus, ubi quis uocatur ab itestato ad successionem patris adoptiui.*
25 *Bonorum possessiones, quæ ius non tribuunt, tres sunt.*
26 *Libellus qualiter sit concipiendus, ubi quæstio status impuberi mouetur, quare non debeat possidere.*
27 *Bonorum possessio mulieri nomine uentris danda, dicitur extraordinaria, carens nomine.*
28 *Libellus qualiter est concipiendus in bonorum possessione ex edicto diui Adriani, vel condictione ex lege.*
29 *Interdictum Quorum bonorum, locum habet, ubi agitur pro testamento nuncupatiuo.*
30 *Succedenti ab intestato cuius legis beneficio succurrendum sit.*
31 *Petens mitti possessionem an debeat iurare de calumnia.*
32 *Missus in possessionem per legem, an cadens à possessione sit illi per eandem legem succurrendum.*
33 *Beneficium legis fi. C. de edic. diui Adri. tol. quo casu & cui competere possit, & petendo missionē in possessionē ret testamētariæ.*
34 *Vno petente unam rem, & altero aliam, an pro illarum rerum petitione sufficiat petitio.*
35 *Voluntas ultima patris habetur quo ad filios pro testamento.*
36 *Substitutus prius in possessionem q̄ institutus scriptus sit, quis illorū prius in possessionem mittetur.*
37 *Hæres institutus sub conditione, an ante extantē conditionē possit in possessionem mitti.*
38 *Constitutione l. fi. C. de edi. diui Adri. tol. an ueniant accessiones bonorum.*
39 *Ius habens ex successione, quasi hæres nuncupatur.*
40 *Bonorum possessiones quibus dicantur utiles.*

a 3. §. Sequitur de bonorum possessionibus quæ plures sunt a: de quibus
1 ne antiquitas ignoretur, aliqua perstringamus. † Sciendum est igitur, ꝙ bonorum possessiones quædam prætoriæ sunt, ut in t. de bon. pos. q ædam competunt ex
b testamento b, de quibus præmittens vsque ad uersi. viso. quædā etiā ab intestato, de quibus dicemus à prędicto ver. usq; ad uersi. ult. quæ dā uero ex utroq;, vt in præ. uersi. ult. Porro bonorū possessiones aliæ ordinariæ, de quibus primo dicemus vsq; ad uer. est & q̄ dā. aliæ. extraordinariæ, de quibus dicemus ab inde usque ad uersic. ultim. Cæterum sunt quædam, quæ ius tribuunt, de quibus usque ad uersicu. expeditis, quę hī uero fa...
2 sunt, de quibus ab inde usq; in finem. † Earum igitur, quæ ab intestato competunt, & ordinariæ sunt, & ius tribuant:

ADDITIONES.

a Quæ plures sunt. *De his copiose tractauit Ros. titu. de bō. poss. titu. generali, colum 12, nu. seq. Habetur et quidam patruus eius tractatus de his, quem dicit se composuisse Arretij, quem puto eius opus libellorum præcessisse, quod patet, quia eum enumerasset solos tres casus, quibus est necessaria bonorum possessio secundum tabulas, in libellis in sua sub. enumerat sex & sunt in plura secundum ... Est sciendum, ꝑ l. 3. §. bonorum ... in titu. generali, sic dicitur bonorum, ꝙ est ius prosequendi retinendique patrimonij, siue rei, quæ cuiusque, cum moritur, fuit. Ros. ubi in principio, distinguit triplex ius, scilicet quod prosequimur, ius propter ꝙ prosequimur, exemplificat primam in iure patriæ potestatis in filio, sed in quolibet actione, quā prosequimur, &c. Tertium, in bonorum possessione, quæ non est ius, quod ... quo, sed ius propter quod prosequimur, &c. ex his concludit, quod non est propprie actio.*
b Ex testamēto. *Quia Cōtra tabulas, non haberet locū, si testamentum factum non fuisset, & sic ex testamento causatur. Illud tamen non ... , sed impugnat, & quandiu illa competit, non ... secundum tabulas, ff. de bono. poss. contra tab. ... l. §. finali.*

Et hac ratione in lib. Digestorũ premissa fuit rub. de cõtra. tabu. Sed q: dignius est tueri voluntas defunctorũ,quã illas infringere,in C.præmissus fuit tractatus Secundum tabu. & hunc ordinem secuti sunt Rosfre.& auctor,ut ipse Rof.dixit,ubi sup.Item quæritur,quare in Digest.& no.ff.eo,titu.super rub.

a tribuunt,alia est secundũ tabulas a,quæ competit insti b tuto in testamento volenti b de iure prætorio succedere,ff.de bo po.secundum tab.l.1.§.1.in qua sic cõcipitur libellus:

LIB.Coram,&c.peto ego G. mihi dari bonorũ possessionem secundum tabulas patrimonii, seu omniũ bonorum,quæ fuerunt quondam T.tempore mortis suæ,qui T.in extremis agens,me sibi hæredẽ instituit in testamento suo,vel in vltima voluntate,ff.eo.l.2.Attende,quod non coram quolibet iudice hoc peti pot c test c.† Si uero aliquis institutus est posthumo præterito,qui posthumus natus,defunctus est prius q̃ testamẽtum aperiatur,sic concipiet institutus. omnibus enim præmissis retentis iungat sic:

LIB.Non obstante,ꝙ natus fuit posthumus,qui fuit in illo testamento præteritus, quia mortuus fuit ante d quam testamentum reipsa rumperetur d, ff. de lib. & posthu.posthumus.ff.de bo.poss.secũdum tab.l.2.§.si 4 sub.C.eo.ti.l.1.& 2.† Competit etiam hæc bonorum possessio,quando post factum testamentum dedit se in adoptionẽ,uel arrogationem, uel passus est mediã capitis diminutionem. sed postea finita est adoptio, vel factus est sui iuris,& testamentũ inuenit clausum. dicens,literis uel codicillis se mori cum illo testamẽto,Institut.qnibus modis test.infir.§.alioquoque,ff.de iniu.ru.test.posthumus,ff.de bo.pos.secũdum tab.qui ex liqeris.§.fina.&c concipitur libellus:

LIB.Coram,&c.vt supra in 1.lib. vsque in fi. postea iunge,Nõ obstante,ꝙ fuit ille T.adoptatus, uel arrogatus,vel ꝙ amisit ciuitatem & libertatem,quia postea factus fuit sui iuris testõ signato,uel volẽte maiori,illo te 5 stõ signato decessit,vt in p̃.l. † Actor ergo sic. ponet,

POS.act.Pono ꝙ is,qui me instituit,decessit sine liberis.Item illę tabulę ultimę sunt,ff.eo.l.1.§.2.& 3. ext. de celib.mis.cum Marthæ.§.cęterũ.13.q.2. ultima.Itẽ ꝙ potuit testari tempore,quo fecit testamentum,& tẽpore mortis,ff.eo.l.1.§.exigen.& si ita.§.fi.Itẽ ꝙ tabulę illę authenticę sunt originales,ff.eo. ff.l.1.§. si quis duobus. Item ꝙ tabulę patris pupilli, cui fui substitutus, sunt signatæ.Reus uero sic.

POS rei.Pono,,quod ille,de quo dicis,quod fecit testamentum, habuit tempore mortis filium. Itẽ quod illũ in suo testõ pręteriuit,ff.eo.illud.§. fin.& l.equissimũ,in prin.Item quod fuit testamentum primum. Itẽ quod tabulę patris pupilli sine signis inueniuntur, ff. eod.æquissimum.§.si cõsulto.& l.1.§.filium.Itẽ quod tabulę non extant, ff.eo.l.1. §. 1.& 3. Alias positiones fac.vt,ut sup.§.proxi.uer.& no.ĩ actione ex testamẽto. Est & alia bonorum possessio,quę dicitur Cõtra tabulas,quę datur filio,uel nepoti pręterito cõtra testamentum patris,uel aui,ff.de bo.pos.contra ta.l.1.§.1.& l.no e tantum.§.1.e in quo sic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.propono ego talis, ꝙ pater meus fecit testm̃,in quo M.sibi hęredẽ instituit,& me pręteriuit,unde peto testamẽtũ rescindi,vt eo rescisso possim vendicare bona mea,& ad hoc propono officium uestrum.uel ex officio vestro peto id mihi debere concedi,C.de bon.poss.cõtra tab.l.1.& 2.Inst. de bon. poss.§. sunt aũt.C.q admi.ad bo.pos.l.fi.C.de cur.fur.l.fi.ff.de bo.pos.l.3.§.si tamen.Et quod dixi Rescindi, intellige de facto,quod de iure.rescissũ & irritũ est. Si uero fuit f exhęredatus,& non rite f,uel fuit sibi relictum legatũ, aliis retentis vsque inde,pręterit.iungas Nec istituit, nec rite exhęredauit, licet mihi legasset, quod legatũ non agnoui,ff.eo.non putauit.ff.no quæris,& l.3.§.fi.

6 † Actor ergo sic ponet.

POS.Act.Pono,ꝙ T.fuit pater meus, vel filius uel auus maternus,vel nepos,ff.eo.illud,§.ad testamenta feminarũ.Itẽ ꝙ in testõ suo M.heredem instituit, & me præteriuit,ff.eo non tm̃,§.si quis ex libris. Item ꝙ sex menses sunt elapsi,ꝙ testator ille obiit,C.qui adm. ad bon.ff.pos.emancipata.Reus vero sic.

POS.rei.Pono,ꝙ T.Fuit auus tuus maternus.Itẽ ꝙ tibi reliquit legatum,& tu agnouisti,ff.eo.nõ tantum, l.si post mortem,§.sed & sim adoptione,& l.si sub cõditione,§.fi.Item qđ trãsacti sunt quinque anni a morte testatoris.Item ꝙ nõ es talis,qui potuisses a parte institui,ff.e.nõ tantum,§.liberi.C.de hęre.cognouimus 7 sed hec est negatiua.† Alia quoq; bonorũ possessio cõ. tabulas est,quę datur patri ab auo vel proauo,si sunt pterit in testõ filii,vel nepotis,vel pronepotis,ff.de inof. g testam.pater.g in qua sic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.peto mihi concedi bonorũ possessionem contra tabulas contra testamentum filii mei qui M.instituit,& me pręteruit, & ad hoc propono officiũ vestrum,C.qui admi.ad bo.pos.l.fi.C.de cur.fu l.fi.ff.quis ordo ĩ bo.pos.ser.l.1. Actor ergo sic ponet.

POS.Act.Pono,quod T.fuit filius meus legitimus & naturalis,C.de ado.l.fi.ĩ Aut.qui.mo.na.ef.leg.Col. 6.Item quod cum emancipaui.Itẽ ꝙ gratis,ff.de cõd. & demõstra.si cui.ff.si quis a pa.fuc.ma.l.1.§.si patens. Item ꝙ fecit testm̃.Itẽ ꝙ M.instituit,& me præterit, Inst.qbus nõ est pmi.fac.test.Itẽ quod sũt sex mẽses a morte ei⁹.Itẽ ꝙ fili⁹ me⁹ priuat⁹ hõ erat. Ac. vero sic.

POS.rei.Pono,quod T fuit filius H.Itẽ quod fuit filius tuus naturalis,vel illegitimus.Itẽ quod emancipasti eum per pecuniam.Itẽ quod viuit.Itẽ quod fecisti secum pactum,ne sua iudicia inquietares,& recepisti h ab eo tantum, quantum satis esth.lf.si quis a pa. fu. i mal. 2. §. si potens . Item qnod fuit miles , i & in mi-

ADDITIONES.

a Secundum tabulas.*Vt dr̃ ff.eo.ti.l.1.in prin.tabula sumitur hic pro oĩ materia, qua scribi possit,siue linea sit,uel charta, uel mebrana,uel coriũ animalis,uel aliud quodcunq;.olim aũt in tabulis ligneis scribebatur,inde dr̃ Lex XII.tabularũ. An aũt in terra,uel lapide scribi possit,no in pra.l.1.& tenent Azo.et glo. de testõ sine scriptis,ꝙ sic,& idem de inscriptis, si aliquo ingenio sigillari posset.*

ADDE,ꝙ etiã instrumentum publicum potest fieri in papyro,secundum Bal.consi.38.3.lib.

b Volenti.*Est.n.uoluntaria in illo,cui cõpetit hæreditatis petitio & in hoc fuit largus prætor concedens illam etiã nõ agenti, vt dicit Pileus,& Rof.satis de hoc in tit.generali,uer.item quæritur,quare.*

c Peti potest.*Ista.n.quæ ius tribuunt,& ordinarię dicuntur, cã cognita & pro tribunali expediuntur per habentes merum,uel mistũ imperium,ff.de bo.pos.l.3.§.pe.sed alia per magistratus municipales,ff.de officio eius,cui mandata est iurisd.l. pe. §.pe.*

d Rumperetur.*Bene dicit,quia de ueritate ruptum erat p natiuitatem,& sic nõ de ciuili iure,sed de prætorio admittitur,& sic isto casu & sequenti necessaria est bono.possessio.ad alios remissi.in prin.*

e Non tantum.§.1.*Octo,quæ in ista sunt necessaria,uide p Rof. sub sua rub.*

f Et non rite.*Quod ergo dr̃ ff.de bo.pos,contra tab.l.1.exhæredato non dari cotra tabulas,intellige de rite exhęredato,et pure,et ab oĩ gradu, de hoc C.de bo.pos.cõtra tab.l.3.& l.non putauit,statum alleg.*

g Pater.*Nouem,q̃ sunt in ista necessaria,et 11.quæ sunt necessaria in sequenti,quæ datur patrono,uide per Rof.suis rubricis.*

h Satis est.*Quod sm̃ Rof.intelligitur de tertia.q̃ sicut in aliis aucta est,sic & in parentib.in Auth.de trie.& semi.nec.hoc seruãdo,ad h.6.col.ubi hoc tenet Acc.& ex hoc Ro.dicit librum Nouellarum,q ibi allegatur in contrarium,non esse authenticum.*

i Fuit Miles.*Armata militia,non inermis.*

militia deceſſit,ff.ſi quis à pa.fu.ma.C.de teſt.mil.nec
a quidam,& l.milites.Item,quòd quatuor anni ſunt,[a] ꝙ
8 mortuus eſt. † Eſt & alia bonorum poſſeſſio contra
tabulas,quæ datur patrono præterito contra teſtamẽ-
tum liberti, vt C.de bon. poſſ. contra tabulas, liberti.
per totum,ff.ſi quis à par.fu.ma.l.1.ff.de bon.liber.l.1.
in qua ſic concipitur libellus.

LIB.Coram,&c.peto ego, C.mihi concedi bono-
rum poſſeſſ.contra tabulas contra teſta. P.liberti mei,
pro tertia mihi debita de iure, qui cũ eſſet maior cen-
tenario,in teſtõ ſuo me prę̨terijt, & M.ſibi hęredẽ in-
ſtituit,C.qui admit. ad bon.poſſ.l.fi.ff.quis or. in bon.
9 poſſ.ſer.l.1.& 2.Inſtit.de ſuc.lib. † Si autẽ aliquid ſit ſi-
bi relictum,petat ſuppleri, & concipiat ſic libellum.

LIB.Coram,&c.propono ego, &c.quod cum P.li-
bertus meus,qui maior erat centenario, feciſſet teſta-
mentum,& talem ſibi inſtituiſſet hęredem,mihi tan-
tum 20.reliquit, quę ad tertiam complendam nõ ſuf-
ficiunt[a], vnde cum decem mihi ad tertiam illam defi-
ciant,peto mihi illa ab hęrede ſuppleri,& ad hoc pro-
pono condictionem ex lege,Inſtit.de ſuc.lib. ff.de bo.
liber.etiam,§.ſi debita. Actor ergo ſic ponet.

POS.act. Pono,quòd T.fuit ſeruus meus.Itẽ,quod
eum manumiſi.Item,ꝙ eſt maior cẽtenario,ut in p̃.l.
etiã,§.ſi quis non,& l.ſi vero nõ haquerit. Item,ꝙ ille
fecit teſt.Item ꝙ in eo M.ſibi hęredem inſtituit.Item
quod me patronum præteriit. Item,quod deceſſit ſi-
b ne liberis,[b] hæc probantur Inſtit. de ſuc.lib. & in prę.
l.etiã,§.ſeruus,& §.toties,& in alijs §§. Item,ꝙ bona,
c quæ habuit,negotiãdo, quęſiuit,[c] vt in l.etiã,§.patro.
ff.de mil.teſt.ſi à milite,§.fi. & l.ſeq. Reus vero ſic.

POS. rei. Pono,ꝙ T. fuit filius H.Itẽ quod I I. eum
manumiſit.Itẽ quod fuit minor centenario.Itẽ ꝙ fuit
filius liberti.Itẽ,ꝙ amiſiſti ius patronatus,& ponat de
d cauſis, ex quibus amittitur, [d] ff. de iure patron.diuus.
Item ꝙ tibi reliquit tertiã partem. Item,ꝙ tibi,vel ſer-
10 uo,vel filio tuo reliquit legatũ,& tu agnouiſti.† Illud
quoque non eſt omittendũ, ꝙ licet hic tractemus de
bon.poſſeſſ.q̃ oẽs prætoriæ ſunt,vt Inſt.de bon.poſſeſ.
tamen vtile eſt inſerere de querela inoffICioſi teſtam.
e [e] licet ipſa ciuilis ſit,vt Inſtit.de inoffic.teſt. Nã & ipſa
idem fere operatur, quod bonorum poſſeſſio contra
tabulas,nam teſtam. reſcindit, vt ff. eod. Papin.§.ſi ex
f cauſa. [f] Item ſicut illa datur prę̨teritis, tam filio, quã
patri,ſic & iſta datur exhęredatis, ſiue filius exhęrede-
tur à patre,vel à matre,imò etiã ſi à matre, vel ab aſcẽ-
dentibus per matrem prę̨tereatur,datur ei querela, vt
ff.de inoffic.teſtam.l.1. Vnde no.ꝙ hęc querela datur
omnibus aſcendentibus, & deſcendentibus exhære-
11 datis,ſiue ſint maſculi, ſiue fœminæ. † Nam licet nõ
ſit eadem poteſtas matris, eadem tamen reuerentia,
& pietas eſt prę̨ſtanda matri, quæ & patri, iuxta illud.
g [g] Honora patrem,& matrem,13.q.2. Ebron.22.q.3.in-
12 ter cętera,& ff.de cur.fur.l.furioſo. † Si autem exhęre
dati ex linea tranſuerſali conſiſtunt, non habent que-
relam niſi fortes,qui ſunt conſanguinei,& coniuncti,
& tũc qñ turpis perſona eſt inſtituta. Et intelligas tur-
pem.i.infamẽ,ſiue infamia facti,ſiue iuris, ff.de inoffi.
teſt.l.1.C.eo.tit.fratri. Itẽ intelligas hoc de fratre con-
ſanguineo tantum,vel conſanguineo,et couterino,et
h non de ſolo couterino,vt in prę̨al.l. [h] Sed nũquid ho-
die idem couterinus habet querelam? Videtur,quod
ſic,cũ ſit ſublata differentia ſexus, & emancipationis,
& patriæ poteſtatis,vt in Authentica,de hęred.quę ab
i inteſt.Collat.9.Reſpon.non eſt ſublata, quantum[i] ad
13 ſucceſſionem ab inteſtato. †Sed quęritur,quare cou-
terini non habent querelã,cõſanguinei vero habent?
Reſpon.couterinus eſt cognatus,& cognati ſunt à iu-
re ciuili incogniti, conſanguineus autem eſt agnatus,
qui eſt à iure ciuili cognitus,vnde ſi habet querelam,
quę eſt de iure ciuili,non eſt mirum. In querela vero
inofficioſi teſtamenti ſic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.patre meo,qui in
ſuo teſtamẽto M.hęredem inſtituit,& me filium ſuũ
immerentem exhęredauit, vnde cum ab ipſo hęrede
ſit hęreditas adita, peto ipſum teſtamentum reſcindi
per quę̨relam inofficioſi teſtamẽti, vel peto ipſum te-
ſtam.inoffic.pronunciari, & ad hoc propono querelã
inofficioſi teſtam.Inſtit. de inoffic.teſtam. in princ.ff.
k eo.l.1 2.3.4.& 5.& l. Papinian.[k] Actor ergo ſic ponet.

POS.act.Pono,ꝙ P.fuit pater meus. Item,ꝙ ipſe fe
cit teſtam.in quo M.ſibi hęredem inſtituit, vt in prę̨.l.
Item,quod me exhęredauit,vt in prę̨.l.Item,quod ip-
ſe M.hęreditatem adiuit, ff.eod. Papin. §.ſi conditio.
& l.pen. Item, quod duo anni ſunt, quod pater meus
mortuus eſt,C.eo.l.1.§.fi.Item quod pater meus nanc
querelam fuit comminatus,vel prę̨parauit, & hoc,cũ
l filius[l] vult proponere,C.eod.l.pen.§.fin.ff.eo. poſt hu.
§.fin.& l.quemadmodum. Reus uero ſic.

POS.rei.Pono,ꝙ T.in illo teſtõ reliquit tibi legatũ,
ff.eo.ſi pars iudicantium,§.fin.& l.nihil, & l.Papinia-
nus

ADDITIONES.

a Sunt. *Vide,quod dixi ſupra tit.proxi. ante fi.*

b Sine liberis. *Vel parentibus, ſecundum omnes de fratre eſt opinio,vide de hoc not. Inſtit. de gradibus cog §.illud, in fi. Roſ. ſub verſic.5. tenet idem de fratre; per præd.§.illud. De fratris filijs Roſ.non audet hoc aſſerere, cum non ſit expreſſum, licet autem tribuat fratrum filijs eadem iura, quæ fratribus.*

c Quę̨ſiuit. *Hoc dicit, quia inquiſitis caſtris tale ius non habet, vt in §.patronus leges,quæ ſequuntur,dicunt idem in filio emã cipato in militem quoad patrem.*

d Amittitur. *Quas plene ꝓſequitur Roſ.in hoc tit.et ſup ver.10.*

e Inoffic.teſtam. *Idem fecit Roſ. ponens etiam 13. quæ requiruntur,ut querelæ ſit locus,quę ex vtriſq; poſitionibus collige.*

f §.ſi ex cauſa. *Pileus ſua quæſt.48. dicit Pla. dixiſſe, teſtam. patris præterito filio eſſe nullum,eſt uerum,ſi filius voluerit,per l.filio.ff.de iniuſt.rup.& irrigat.teſt.cui ipſe Pileus aſſentitur. An verò valeat teſtam.filio præterito,quia ſic petijt,[a] ſatis not. C.de inoffic.teſt.ſi qñ, in vlt.glo. & eſt ẽt q. Pilei 78. in matre, & tenet,ꝙ poſtea agens doli except.remouetur,ff.de dona.quidam, niſi calore iracundiæ recuſaſſet inſtitui, conuenit d. Odof. quod ponit Cyn.in pr.e.l.ſi qñ. Item ipſe Pil.q.75. tenet filium inſtitutũ in certa re nõ haberi ꝓ prę̨terito,ſi fratres ſunt gener. inſtituti, ſecus ſi alius à fratribus,alleg.C.de inoff.teſt. ſi mater.*

ADDE, quæ plene habentur in d.l. filio præterito, per Bart. & Alexan. Quo vero ad ſecundum,adde Bald.in d.l.ſi quãdo, in fi.& ibi Bald.Angel.& Imo.in l.ſi quis poſth.§. ſi filium, de lib.& poſth.Angel.Imo. & Bald.in d.l.filio. Quoad vltimum, (vide glo.& Bart.in d.l.mater.

g Iuxta illud. *Exod.12.*

h Vt in prę̨al.l. *Ibi ſunt duæ leges.ſ.fratris, & fratres, & ſecundã allegat,licet & prima ad propoſitũ. Non tamen credas per verb. Exhęredationis,quod præmiſit auctor,ꝙ i aliquo caſu neceſſe ſit fratrẽ exhęredari,vel ꝙ præteritio in alijs caſibus uitiet,nec eſt neceſſe aliquod horum in teſtam.fratris exprimi,ſed ſi frater turpem perſonã inſtituat,teſtam.mero iure ualeat,frater tñ conſanguineus illud poterit infringere per querelã, quod verum, vt ibi not. niſi ipſe agens ſimili morbo laboret, vel niſi vnã de trib.ingratitudinib. cõmiſerit,de quib.in Auth. de nup. §.ingratitudinem. Nec credas,ꝙ ſit neceſſe illam in teſtamento exprimi,ſed turpi inſtituto frater habet querelam,à qua tamen expellitur,ſi aliquod de prædictis ꝓbetur, ẽm Gul. quod placet.*

ADDE,vt per Ang.conſ.171.Paul.de Caſt.conſ.61.

i Quantum. *Puto,quod ſic debet dicere,ad cauſam teſtamen. ſed quantum,ſic dixerat Roſ.cuius,vbi ſup.fuit iſte ver.,& ſeq. & idem Accu.in præd.l.fratres,in glo.2.*

ADDITIO. Vide Bal.cõſ 404.incip.uiſis itaq;, in 1.uol.ubi dicit,ꝙ hodie ſublata eſt differen.emancip.& patriæ p̃tãtis,nec diſtinguimus ſucceſſiones ab inteſtato a ſucceſſion.ex teſt.H.F.

k Et l.Papin. *An agẽs querela,agat hæredit.petit.uide plene no. ff.de inof.teſt.l.qui de inoff.§.1.ꝑ Azo.in Sum.eod.tit.uer.ſolet quæri.vide per Odof. ſup l.fi.C.ne exec.rei iud. & hic cõcordãt, (quod non.*

l Cum filius. *Scilicet exhæredati.*

nus, §. si conditioni. Item ꝙ illud agnouisti, vt in prox.
præced. concord. Item ꝙ præstitisti patrocinium pe-
tenti legatum, ff. eod. fi. Item, ꝙ habes legitimam tibi
debitam de iure naturæ, in Auth. vt cum de ap. cog. §.
aliud quoque. Collat. 8. de trien. & semis. Collat. 3. C.
de inoffic. testa. cum quæritur, extra de testa. c. Rayn.
Item, ꝙ quinquennium transactum est ab adita hære-
a ditate.[a] Item, ꝙ pater tuus decessit sine præparatione,
b vel comminatione querelæ.[b] † Ad supplementum
14 autem Falcidiæ sic potest concipi libellus:

LIBEL. Corã, &c. cõqueror de P. fratre meo, à quo
peto mihi suppleri, quod mihi deest de Falcidia bono
rum G. patris mei, qui me in decem tantum hęredem
instituit, cũ adhuc ratione Falcidię de dictis bonis me
contingere debeãt alia quinque, quę mihi pręstari pe-
to, proposita condictione ex leg. Iustiniani. C. de inof-
15 fic. test. omnimodo, ext. de test. Rayn. † Viso de bono-
norum possessionibus, quæ competunt ex testamẽto
sequitur videre de his, quæ competunt ab intestato,
& primum de bonorum possessione, quæ dicitur. Vn-
c de liberi,[c] quæ datur filio emancipato, quando pater
d decedit ab intestato,[d] in qua sic libellus concipitur.

LIBEL. Corã, &c. peto bonorum possessionem.
Vnde liberi, per quam volo ab intestato P. patri meo
succedere, ff. si tabulæ test. nullę ext. l. 1. ff. de bon. pos.
l. 3. §. causa. ff. quis or. in bon. poss. ser. l. 2. Actor ergo
sic ponet;

POS. act. Pono, ꝙ P. fuit pater meus, vel auus, vel
proauus, ff. si tab. test. nullæ ex. l. 1. § prętor. Itẽ, ꝙ ego
e sum eius filius legitimus,[e] vel naturalis, & legitimus,
vt in pręd. §. prętor. C. de adopt. l. fi. ff. vnde lib. l. 1. Item
quòd decessit ab intestato, ff. si tab. test. nul. ex. l. 1. §. itẽ
autem, ff. vnde liber. l. 1. Item, ꝙ status meus non est in
aliquo immutatus, ff. eod. l. 1. §. fin. Reus vero sic;

POS. rei. Pono, ꝙ status tuus nõ est talis, qualis erat,
f quando cępit tibi competere bonorum possessio.[f] Itẽ
quod alius est proximior defuncto, quàm tu, ff. de suis
& leg. hęred. l. 1. §. penult. ff. vnde cog. l. 1. §. proxi. Item
quòd annus est elapsus, C. qui admitt. ad bon. poss. l. 3.
16 cõ. de suc. l. 1. & alias faciat, vt in pręced. bon. poss. † Est
etiã, & alia bonorũ possessio, quę dicitur. Vnde agnati,
g vel Vnde legitimi,[g] quę datur coniunctis per virilem
sexum per liberos ab intestato, Insti. de hæred. quę ab
intest. & de legit. agna. suc. in qua sic libellus concipit̃.

LIBEL. Coram, &c. peto mihi concedi bonorum
possessionem. Vnde agnati, per quam volo succedere
P. cognato meo, qui ab intestato decessit, cũ illi P. sim
agnatus proximior, & ipse sine liberis, & aliis descen-
dentibus, & ascendẽtibus decesserit, ff. quis ord. in bo-
norum poss. seru. l. 2. C. de cur. fur. l. fi. ff. de bon. possess.
l. 2. §. causæ, ff. vnde legi. l. 2. Actor ergo sic ponet;

POS. act. Pono, ꝙ P. mortuus est, ff. de vulg. & pup.
substitut. l. 2. ff de capt. & post. re. necnon. Item quod
hoc certum est, ff. vnde leg. l. 2. §. si quis decesserit. Itẽ,
quod intestatus, ff. eo. l. 1. Item quod sum illi agnatus,
Inst. de hęred. quę ab intest. de fer. Instit. de leg. agnat.
suc. Item, quod proximior, ff. de suis, & leg. hæred. l. 2.
§. exhęredatos, ff. vnde agnat. l. 1. § 2. Reus vero sic;

POS. rei. Pono, quod alij supersunt, qui te præce-
dunt, ff. si tab. test. nullæ ex. l. 1. ff. eod. l. 1. Item, quod cẽ-
tum dies sunt elapsi. C. qui admit. ad bon. poss. l. fin. In-
17 stit. de bon. poss. §. fin. † Est & bonorum possessio. Vn-
de cognati, quę datur his, qui per fœmininum sexum
coniuncti sunt, ff. vnde cognati, l. 1. ff. de suis, & leg. hę-
red. l. post cõsanguineos, in qua sic cõcipitur libellus;

LIBEL. Coram, &c. peto mihi concedi bonorum
possessionem, Vnde cognati, per quã volo, prout pos-
sum, succedere P. cognato meo, qui ab intestato de-
h cessit, cũ illi P. cognatus suerim pximior,[h] qui deces-
sit sine ascendentibus, & agnatis, ff. vnde cognati, l. 1.
18 † Secundum hoc etiam concipitur, si mater petat bo-
norum possessionem in bonis filii ab intestato defun-
19 cti, & pone hic, vt supra in proximo. † Alia quoque est
bonorum possessio, quæ dicitur Vnde vir, & vxor, quę
i locum habet prędictis personis non extantibus,[i] In-
stit. de bon. poss. in qua sic libellus concipitur;

LIBEL. Coram, &c. peto ego H. mihi concedi bo-
no. possess. Vnde vir, & vxor, per quam volo succede-
re A. vxori meę ab intestato decedenti sine descen-
dentibus, & ascendentisius agnatis, & cognatis, C. de
cur. fur. l. fin. C. qui admit. ad bon. possess. l. fin. de bon.
poss. l. 3. Actor ergo sic ponet;

POSIT. act. Pono, quòd A fuit vxor mea. Itẽ, quod
cum ea matrimonium contraxi. Item, quod contraxi
cum ea in facie ecclesiæ. Item, quod matrimonium
illud durauit, vsque ad tempus mortis eius. Itẽ, quod
illa est mortua ab intestato, prędicta probant̃, ff. vnde
vir & vxor, l. vnica. Item, ꝙ sine liberis, & agnatis, &
cognatis, & ascendentib. decessit, C. eod. l. 1. C. quo. bo.
l. fi. ff. de grad. cog. l. nõ facilè, §. affines. Reus vero sic;

POS. rei. Pono, quod fuit tunc vxor T. ergo non H.
extra de pręsumpt. nonne, ff. de iudic. cum pretor. Itẽ
quod T. viuit, ff de his, qui no. infa. l. 1. extra de biga. nu
per. Item, quòd diuortium interuenit, extra de diuort.
gaudemus. Item, quòd fecit testamentum. Item, ꝙ fi-
k lii agnati, & cognati, vel ascendentes supersunt.[k] † Est
20 & quędam extraordinaria bonorum possessio, quę
no-

ADDITIONES.

a Hęreditate. *C. eod. l. si quis filium, & propter hoc auctor supra posuit de biennio, ut pateret eum esse intra quinquennium.*

b Querelę. *Correspondet ultimæ positioni actoris, & tñ nõ est necessaria, loquendo de filio, ad quem etiã nõ ꝑparata trãsmittitur, secus in extraneo, C. eod. si quis filiũ, l. pen. in fi. Quando aũt dicetur præparata, habetur. ff. de inoffic. test. posth. §. si cum seq.*

c Vnde liberi. *Licet uerba uideantur defectiua, satis est, quod intelliguntur, et quia latius est nomen Liberorum, quam Filiorum, ff. de uerb. signific. liberorum, ideo non dicitur, Vnde filij.*

d Ab intestato. *Quæ requiruntur in ista, not. Rof. sua rubricę, & totidem sub suis rubr. ponit in duabus sequentibus, quæ mistim ex positionibus colligi possunt.*

e Legitimus. *Idest, adoptiuus, adoptione durante, per leges statim allegatas, de qua no. in l. liberi. in 1. glo.*

f Bo poss. *Forte contrarium intendit eius, quod dixit, tene, quod dicit lex, ff. eod. tit.*

g Vnde legitimi. *Hoc dicit, quia Rubricæ, ff. uel Cod: non ponunt Vnde agnati, licet l. 2. et pen. ff. de illis loquantur, l. Codicis non. Legitimi autem stricte sumptum, sumitur pro agnatis, nã cognati habent specialẽ rubricã, de qua sequitur, sumptum aũt largissime, respicit oẽs, qui ab intestato ueniunt ad successionem l. fauente, facit ff. de uerb. sig. l. leg. & quod no. inf. uer. patrono.*

h Proximior. *Hoc intelligit lex, etiam si nullus sequatur, eod. l. 1. §. proxi. cum concord. ad idem extra de uerb. sign. Ioseph.*

i, Non extantibus. *Posuit Roffr. sex, q̃ requiruntur in ista sua rubrica, ubi ponit fabulam de muliere astuta, quæ cum maritus testatus nil sibi ultra dotem reliquisset, se simulauit infirmã, & testata est, maritum sibi hæredem instituens; quod maritus audiens, mutato 1. testam. illã instituit, et mortuus est, et circa hoc satis fabulatur, blando tñ sermone uxoris uiri supremum iudicium in se prouocare nõ est criminosum, C. si quis al. test. prohib. l. fin. Et scias, ꝙ hæc bonorum possessio est necessaria, quia nullo alio de iure coniux cõiugi succederet, et uerum est, illos nõ esse cõsanguineos, nec affines, quia tunc certis gradibus cõiuges esse nõ possũt. sunt tñ affinitatis causa, et una caro diuino sacramẽto coniuncta ad genus humanum propagandum, et est inter eos societas diuinę, et humanę domus, C. crim. expil. hęred. l. aduersus, merito, secundum Rof. præter hanc successionẽ, et bonorũ posses. induxit simile, quod scripsi de procura. in c. cõstitutis, sup 1. glo.*

k Supersunt. *Quærit Roffred. cũ deficientibus oĩbus, de quibus supra, succedat fiscus, quare nõ habem⁹, unde fiscus? Respõdet, ꝙ*
non

non fuit necessariũ, quia ex ptãtis plenitudine, cũ inuenit bona sibi uacãtia, illa recipit prout vult ff. de iure fisci, l. 1. §. an bona, C. li. 10. de bo. vac. per totum, C de pet. her. l. 1. ff. eo. tit. item ueniunt. §. pridie. & præfixum est sibi tempus quadriennij ad petendum, post quod non auditur. C. de quadr. præscr. l. 1.

nomine caret, & competit his, qui ex legibus, & ex se-
natusconsultis, & ex constitutionibus principum, tam
ex testamento, quàm ab intestato veniunt, Inst. de bo.
a pos. a in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. peto mihi concedi illam septimam
bon. poss. ext. quæ datur vocatis ab intestato ex legibus
per quas volo succedere patri meo, quem ab intestato
decessisse inueni, cum ab hostib. redii. vnde cũ fuerim
b emãcipatus, & sic iure ciuili incognitus, & successio b
iure postliminii mihi non prodest, illam bon. poss. mi-
hi concedi peto, per quam habitam & concessam vo-
lo bona, quæ fuerunt patris mei, vendicare, & vendi-
21 co. † In lege vero Cornelia sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. vt s̃. in præc. vsque, patri meo, iun-
ge, ab intestato apud hostes decedẽti, cui beneficio le
gis Corneliæ non possum succedere, cũ fuerim eman
cipatus, & sic iure ciuili incognitus, per quam bo. poss.
habitam & concessam postea volo bona, quæ fuerunt
quondam patris mei, vendicare, & vendico, Inst. de
22 bon. pos. † Patrono ẽt competit hæc extraordinaria, si
vult de iure prætorio succedere, & concipitur sic.

LIB. Coram, &c. peto mihi concedi bon. poss. septi
mam extraordinariam, per quã volo liberto meo suc-
cedere ab intestato decedẽti & sine liberis, tu vnde le.
c l. 2. ff. de verb. sig. l. lege. c Sic etiam filius in bonis ma-
tris, & mater in bonis filii petet iuxta [illegible] pos.
d Inst. de bon. pos. §. septima. d † Vt vero qui s vocatur
23 ex constitutionibus, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. peto ego curator talis infantis mi
hi concedi bon. poss. septimam extraordinariam, per
qnam idem infans vult matri succedere ex testamen-
to, quæ testamentum mutare non potuit, præuenta
morte, cum in puerperio decesserit, & alios filios sibi
e hæredes instituit, vt in preal. §. septima. e † Hic dic ẽt vo
24 catur quis ab intestato, ad successionem patris ado-
ptiui, C. de adop. l. si. vnde sic concipitur libelles.

LIB. Coram, &c. peto mihi concedi bon. poss. septi-
mam extraordinariam, per quam patri meo T. arro-
f gatori, f seu adoptiuo ab intestato decedenti volo suc
25 cedere, vt in præd. §. septima. † Expeditis bonorũ pos-
sessionibus, quæ ius tribuunt, dicamus de tribus, quæ
ius non tribuunt, sed facti sunt, & primo de Carbonia-
g na, g in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. peto ego P. impubes filius quon-
dam T. qui me in testamento suo prçterit, vel ab inte
stato decessit, cui cũ velim succedere ab intestato, tan
quam proximior, vel rumpere testũ per contra tabu-
las, vel dicere ipsum ipso iure nullum, cũ fuerim præ-
teritus, obiicitur mihi controuersia ipsorum bonorũ
& filiationis, vnde cum sim impubes, peto mihi con-
cedi Carbonianam bonorũ possessionem, per q̃ & pos
sessor constituat, & cõtrouersia mota differat vsq; ad
26 tpa pubertatis meç. ff. ad Carb. l. Carb. §. quamuis. † Si
autem

ADDITIONES.

a De bo. poss. *super hac septima, & ff. vt ex legibus & senatusc. bo. poss. de l. vna, & uide, quod no. ibi.*

b Et successio. *Sup. uel fictio, qua scilicet fingitur reuersus semper in ciuitate fuisse, huic enim, quæ ciuilis est, emancipatus nõ participat. Sed dices, Nonne sublata est hodie differentia emancipationis, per Authen. de hære. ab intestato. uenien. Col. 9. Responde, secundum quod ibi dicitur in fin. resp. 1. procedit in modo prælationis, ut suus non præferatur emancipato, non tamen in modo succedendi. Si igitur ponderemus tempus reuersionis, non inuatur illo, si tempus mortis, seruus erat ipse, cum pater decessit, & hac quo ad istum uers. quo ad sequentem, pater erat seruus tempore suæ mortis, & sic successores habere non poterat, C. communia de succ. l. seruus. Per hoc uides, quod propter emãcipationem hæc bonorum possessio est necessaria, quæ alias esset uoluntaria, C. ex quibus causis ma. l. ult. ff. de cap. & postli. reuer. l. 1. ff eod. l. diuus.*

c L. lege. *Hæc est ergo illa generalis Vnde legitimi, de qua dixi supra uers. est & alia in princ.*

d §. septima. *& Ros. etiam in his formas libellos tractans circa hoc de lege Longobardorum.*

e Vt in præ. §. septima. *& C. de inoff. test. l. 3. ex cuius fine patet, quod si extraneos instituisset, ageret de inofficioso.*

ADDE, vt per gl. & Car. in d. l. 3.

f Arrogatori. *Iste etiam testes debet filio quartam, ff. de adop. si arrogator.*

g De Carboniana. *Sic dicta ab inuentore, & hanc prolixè prosequitur Ross. ponens de ipsa tres chartas, prosequendo octo, quæ requiruntur in illa, & quia ad positiones, quas ex causa omisit auctor, & ipse non remittit, illa exprimam, quæ sunt hæc: Prima, q͡ petens masculus, vel fœmina sit impubes, ff. eo. l. 1. §. 2. & l. 3. §. puberi. Secunda, q͡ huic impuberi agenti, vel defendenti moueatur quæstio status & bonorum, ff. eod. l. 3. § quamuis. Tertia, q͡ sit natus de legitimo & indubitato matrimonio, C. eodem, titulo l. 2. Quarta, quod sit descendens ex linea virili, sit masculus, uel fœmina, ff. eodem, l. 1. §. & generaliter. Quinta, quod filius non sit exhæredatus, nec institutus, ff. eod. l. 1. §. Pomponius. Sexta, q͡ annus utilis, secundum eum, non sit transactus, ff. eo. l. 3. §. fi. Septima, quod in hac Carboniana concedenda interueniat causæ cognitio, ff eo. l. 1. in princip. & l. 3. §. duæ. Octaua, quod impubes iste satisdet, C. eodem, l. 1. & 2. ff. eo. l. 3. §. missum. Et ut de prolixe scriptis aliquod memoriale habeatur, circa primum quærit, quare soli impuberi concedatur? respondet, q͡ mouit prætorem ætas tenella, inducens similia, C. de fal. mo. l. 1. ff. de adopt. si arrogator. C. de præscr. 30. ann. l. sicut in rem. & l. cum notissimi. Inst. de tut. uers. est autem. ff. de nou. l. 2. §. pen. in quibus omnibus habetur prædicta consideratio. Circa secundũ fatetur, ubi illa duo coniuncta non essent, licet cesset Carbonianum, locus est in imperialibus constitutionibus, quas non habemus, nisi sint illæ C. eo. tit. uel habentur per interpretationes prudentium. De quæstione autem status, multa dat exempla, ut quis dicitur non filius, uel suppositus, uel seruus ipse, uel pater. Item duo dat exempla, etsi non per directum, tamen utiliter, quæ habentur ff. eod. l. sed si is §. si impubes. l. 1. 2. resp. licet secundum nõ approbat. Item quæstio est status similitudinaria, cum dico patrem pupilli fuisse in mea potestate, & pupillus dicit eum fuisse paterfamiliãs & ei heredem, uel dico illum conceptum ante emancipationem patris, ipse dicit, q͡ post, ff. eo. ti. l. decessit, quem ego. Item de eo statu patriæ potestatis, ff. eo. l. 1. §. si quis. Nouissime positis his exẽplis multum instant in hac parte. Circa tertium quidam addunt, Et sub personis legitimis custodito partu, & sic successione legitime comprobata, sed, ut ipse dicit, s̃m id nullũ esset beneficium Carboniani, plus expediret agere petitione hær. si ueniret de iure ciuili, uel quor. bon. si ueniret de prætorio, itẽ quæstio haberet diffiniri, si fuerit sic plana probatio. Dicit ergo clarius, q̃ ibi gl. legem illam secundam loqui, qñ uir denunciauit coniugi, q͡ non erat ex eo prægnãs. Probabit ergo intentãs Carb. q͡ partus fuerit custoditus sub legitimis obstetricib. Et idem, cum a uenientibus ab intestato id opponitur, & petitur, & mulier se custodiri non permisit, & hoc dixit ibi gl. Vel secundo intelligitur lex illa, cum probat filius coniugium parentum, s. q͡ se pro coniugibus habuerunt, & s̃m hoc sufficiet de hoc minus plena, uel semiplena probatio. Vnde dicit ibi gl. q͡ de his oĩbus, quæ lex exprimit, summatim & semiplene fiet fides. Circa quartum, ut dicit, regula datur in l. 1. ff. eo. tit. §. & generaliter, q͡ ubicunque denegatur contra tabulas, denegatur & illa, contra tabulas uero denegatur contra testamẽta fœminarũ, ff. de bo. pos contra tab. l. illud. §. ad testamẽta. Et ibi tex. rõnem subdit, quia suos hæredes non habent, quod expone, ut ibi nota. Duos aũt casus, quib. fallit dictũ istius §. generaliter, ibi not. gl. quos prosequitur hic Ross. Circa quintũ de exhæredato, fallit, qñ*

cum eulogio exhæredatus esset, puta, exhæredo impuberem natum ex adulterio, tunc locus est Carboniano, ut ibi, alias non. Et de instituto idem, ut ibi, habet enim secundum tabulas, & hoc, quando institutio tenuit. Si autem non tenuisset, quia non solennis, habebit Carbonianum ff. eo. tit. l. 1. §. si quis filium. Intelligit tamen Ros. quod dictum est de exhæredato, quando tenet exhæredatio? alias daretur Carboniana. Obycit Ros. de leg. 3. ff. de lib. & posthum. ubi tenet exhæredatio cum coniuncto. Solue, ut ibi not. Circa sextum instat in intellectu §. fi. l. 1. ff. eo. & §. si impubes, in l. sed & si is, concludens, ꝙ si impubes, qui petyt Carbonianum, vult esse sola possessione contentus, ut possideat & fruatur rebus, forsitan alienis, & inde percipiat alimenta, non hēt necesse petere aliam ordinariam, & sic loquitur. §. si impubes. C. eo. l. 2. Si autem vult actiones proponere, ut res a possessorib. possit aduocare, non sufficit Carboniana, imo habet petere ordinariam, ut in præd. §. fi. in l. 3. & facit §. missum. ibi præcedens. Circa septimum fatetur per leges allegatas duplicem causæ cognitionem necessariam. Prima semiplena, in qua & si modicū faciat pro impubere, dabitur Carboniana, ut l. 3. §. causa. Secunda, qua iudex circūspectus uidebit, an plus expediat pupillo expediri causam, q̄ differri, ut clarè ponit §. duæ. in ea. l. 3. Circa octauū distinguit, ut supra, an uelit sola possessione frui & contētus esse, ꝙ prætor tantorum eum constituit possessorem, an uelit & ēt actiones mouere, & res hæreditarias petere, debita exigere, & collationem dotis & oīum petere, & hoc casu satisdabit. Primo casu, si vult uti & frui, & tamen habeat alias, unde se alat, satisdabit, alias de suo uiuat, si nō habet de suo, unde uiuat, sine satisdatione fruetur, ut in præ. l. sed & si is. §. an autem, & inducit tria similia ff. ut in poss. leg. l. pen. ex qui. cau. in pos. ea. l. Fulcinius, de uend. in poss. mit. l. 1. §. pen. & ultimo instat in satisdationis forma, an sit de restituendis bonis, si appareat eum non esse filium, quod placet Azo. in summa eo. tit. §. est autem, an sit de utendo & fruendo arbitrio boni uiri, quod placuit Pileo, ubi refert Azonem. Mihi non videtur absurdum, utranque præstari, quando fruitur. Quæ subdit Ros. per te uideas, quia suspicor ex dictis hic de prolixitate notari.

autem mouetur ei quæstio status, & pupillus non possideat, sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. quia, cum velim patri meo ab intestato succedere, ipse mouet quæstionē status, dicendo me non esse filiū eius, vel me seruū esse, quare peto, vt talē quæstionē propositam contra me vsq; ad tps pubertatis meæ faciatis differri, vel per vos aduersario contradicenti vsque ad tempus pubertatis silentium imponi, ut in præd. §. quamuis. hæ non sunt necessariæ positiones, quia summaria est causæ cognitio, nec admittitur aliqua exceptio, quin pupillo
27 detur Carboniana. † Sequitur alia extraordinaria bonorum possessio, quæ datur mulieri nomine ventris,
a quæ & facti est, a in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. peto ego Berta noīe ventris mitti in poss. bon. quondam mariti mei, ex quo sum prægnans, & mihi & familiæ meę per vos constitui alimēta secundum dignitatem meam, & secundum qualitatem & facultatem ipsorum bonorum. Vel sic.

LIB. Coram, &c. peto ego vxor quondā T. de quo
b sum prægnans, concedi mihi bon. poss. b nomine ventris de omnibus bonis, quæ fuerunt quondam T. & secundum dignitatem meam mihi & familiæ meę in alimentis prouideri peto, vt præ. §. septima. ff. de Carb. bo. pos. l. 1. 2. 3. & 4. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ ego fui vxor T. Itē ꝙ me, vt vxorem tractauit, & nominauit, extra de pręsum. illud. Itē ꝙ ipse mortuus est. Item ꝙ remansi ex eo prægnans, ff. de uentre in pos. mit. l. 1. Item ꝙ eram prægnans tempore mortis eius, ff. eod. l. 1. Reus vero contra ponet.
28 † Vltimo sequitur de bonorum possessione ex edicto
c diui Adriani, c vel per condictionem ex l. illius tit. in qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. dico ego P. ꝙ talis me hęredē instituit, vel tali ab intestato successi, vnde peto mitti in bonorum possessionem quondam ipsius, & ad hoc propono cōditionem ex l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. Sed qđ dixi Ab intestato, alii reprobant, vt infra vers. quid de succedente. Vel sic, secundum Alb. Pap.

LIB. Peto me mitti in pos. bon. quondam T. cui successi ex testamento, qđ me ostensurum offero nō cancellatum, nec vitiatum, &c. ut in ea. l. cum enim cautū non sit, quo genere actionis agatur, dabitur condictio ex dicta l. C. & ff. de condi. ex lege, l. vnica. Sed contra, nam oīs condictio est personalis actio, vt Instit. de act. §. appellantur autē, & actio personalis non ritè intenditur, nisi contra obligatum ex contractu, vel quasi, vel ex maleficio, vel quasi, quia obligatio est mater actionis, vt ff. de procur. licet. §. ea obligatio. & in præsenti casu nullum genus de pręmissis obligationibus inuenitur. Sed dic, ꝙ quędam cōdictiones proponuntur ad hoc, vt aliquid fiat, vel detur ab aduersario, & illæ non intentantur, nisi contra obligatum, ut dictum est. Alię intentantur ad solā possessionem, & in his nō
d requiritur obligatio, nisi hoc casu, d & ff. de cond. ind. l. indebiti. C. de agri. & cen. si coloni. Pōt quoque hoc peti per officiū iudicis, & tunc sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. vt supra vsque, successit, iunge, vnde vestrum imploro officium, ut me inducatis in pos. bon. quæ fuerunt, uel quæ possidebat talis tpe mortis suæ. Ex quo ergo testamentum non cancellatum, nec abolitum ostenditur, mittendus est hęres in possessionem rerum, quę testator mortis tempore possidebat, ex beneficio pręd. l. fi. & lex illa loquitur in testamen-
29 to in scriptis. † Quid de nuncupatiuo? Resp. tunc habet interdictum, Quorum bonorum. Alii dicunt, idē etiam in nuncupatiuo, siue illud sit in scriptis redactū,
e siue non, prout ibi no. e † Quid de succedente ab inte-
30 stato? Resp. ille non habet beneficium pręd. l. secundum Odof. & hoc probat secunda pars illius rubricæ,
f quæ dicit de scripto hęrede, f sed Ros. cōtra. † Sed nun
31 quid petens se mitti in possessionē iurabit de calumnia? Resp. sic, regulariter. n. in omni cā iuratur, C. de iu
g ramento calum. l. 2. ff. ad exhib. thesaurus. g Alii dicūt, sufficere exhiberi instrm non cancellatum, nec abolitum, ar. præd. l. C. de edic. di. Adr. tol. l. fi. & in simili ff.
32 ad exhib. l. 3. §. sciendum. † Quid si missus in possessionem per illam legem cadit a possessione, nunquid iterum

ADDITIONES.

a Quæ & facti est. *In hac requiruntur sex, quæ Ros. sub rubrica prosequitur.*

b Bon. pos. *Not. quia in hoc differt iste libellus a proximo, quia petit concedi bonorum possessionem, sed ibi petebat mitti in possessionem, quæ missio expeditur officio iudicis. Sed dicit Ros. cum ista ius non tribuat, ut supra, non est in hoc instandum.*

c Adria. *Hic diuertit auctor a uerbis Ros. aggrediens uerba Iac. Bal. & aliorum, de quibus plenè dominus meus, & Cy. in l. vlt. ipsius tit. Et primo, ꝙ edictum non competat, inducitur rub. de edi. diui. Adr. tollen. & litera, penitus, quæ est ibi in tex. gl. ibi dicit illud esse sublatum, quod erat iniquum, ubi de 20. dā la fisco, & simil. quæ ibi tex. dicit ambages, hoc vult ibi gl. & Odofred. Ros. & dñs meus. Tamen Iac. Bal. Gui. de Suz. Pe. & Cy. tenēt hoc edictū sublatum, ita ꝙ ex eo agi non pōt, & idē Simon Vi.*

d Tol. *& ut nota. eod. tit. l. 2. in ult. gl. contra hoc non admittitur appellatio.*

e Nisi hoc casu. *Istud Nisi, impedit intellectū, unde dicit gl. in l. indebiti, raro reperitur, ꝙ condicatur possessio, nisi in hoc casu, &c. allegatur ēt l. 2. ff. de trit. & C. locati, si quis conductionis.*

f Not. *in gl. singulorum. in fi.*

g Hærede. *Item cum huius l. beneficiū fundetur super quadam notorietate per ostensionē testamenti non cancellati resultante, quæ in hærede ab intestato cessat, patet in illo cessare beneficiū.*

h Thesaurus. *Hoc tenuit Mar. Syl. etiam si non appareat contradictor.*

iterum per eandem legem ei succurretur; Resp. nõ, secundum Iaco. But. Institu. de interdi. §. adipiscendç, ff.
a de pet. hæ. q si in diem a. † Sed nunquid, is, qui scriptus
33 est, potest postulare ex certa re b præmissum beneficium, ut in possessione illius mittatur? Dicunt quidã, quod non, quia præ. l. loquitur in vniuersali successore tantum, argu. ff. quo. bo. l. 1. Alii contra, nam præd. l. C. de hoc non prohibet, argum. ff. de pet. her. l. licet minimam. Nec obstat præ. l. ff. quorum bon. quia illud verũ est in interdicto illo, quod est vniuersale: tamen etiam pro vna re cõpetit, vt in præd. §. adipiscendç. & ff. quorum bo. l. 2. non tamen agitur tanquam pro re singulari, sed proponitur petitio generaliter, sicut in petitione hereditatis: per præ. tamen consti. C. de edi. di. Adri. tol. l. fi. agitur de vna re, & etiã petitione hereditatis, ut no. secundum quosdam, ff. si pars her. pet. l. 1. & ff. de
35 pet. her. l. 1. † Quid si unus possidet unã rem, & alius aliam, nunquid aduersus unũquenque formabit unã
c petitionem? Respon. sic c. † Quid si filius scriptus est i
35 minus solenni voluntate à patre, nunquid habet prædictum beneficium? Resp. non: quia nec scriptus, nec nuncupatus est: imo succedit ab intestato, & pater testamentum non cõdidit in scriptis, uel sine scriptis, ut C. fam. erciscun. l. fi. C. de test. hac cõsultissima. §. pen. Alii contra, dantes ei saltem utile, quia uolũtas illa ser
d uat inter filios, tanquã testm d. † Quid si prius inueni
36 tur in testamẽto scriptus substitutus, quã institutus, prout quãdoque fit, ut ff. de uul. & pupi. substi. l. 2. quis primo mittetur in possessionẽ per præ. l. cõsti. & uidetur, q heres, argu. ff. de bo. pos. secundum tab. çquissimũ. §. si quis ita. & argu. C. de edi. di. Adr. to. 1. extra de
e rescrip. causam, quç e. † Quid si quis est sub cõditione
37 institutus, nunquid ante extantem cõditionem poterit petere se mitti in possessionem ex prædicta consti.
f & uidetur, q sic, quia bonorũ possessio cõpetit f, ff. de her. inst. si quis instituatur heres, ff. de bo. pos. secundũ tab. si sub conditione. Debet tamen cauere uenientibus ab intestato, q restituet res, si deficiat condictio, ff. de bo. pos. fur. & insan. com. l. 1. Sed mihi uidetur con-
g tra, argu. ff. qui satis co. inter omnes g. † Sed nunquid
38 accessiones ueniunt in prædicta constitu. vt fructus & similia? Credo, q nõ, quia postulat se mitti i possessionem bonorum, quç fuerũt tempore mortis defuncti, vt dicit præ. cõstitutio C. de edi. di. Adr. to. l. fi. & uide,
39 q no. ff. de testamẽ. tu. si nemo. † Sed pone, P. decessit instituto sibi herede A. qui. A. postea decessit herede instituto in suo testamẽto M. qui M. uult beneficio prædictç consti. mitti in possessionẽ quarũdam rerũ q dictum P. possessarum tempore mortis suç, sed tamẽ A. eas non tenuit, queritur, an possit; Et dicũt quidã, quod sic, cum istud ius cõditionis peruenerit ad A. & ab eo trasierit ad M. per l. cũ hæredes. & hoc si agit vt hæres Ioãnis, & qui habeat ius ex successione P. quasi
h hæres eius sit per mediã personam h. † In summa no.
40 q bonorũ possessiones olim fuerũt & hodie sunt inutiles, secũdum Vber. de Bo. præterquam in quinque casibus. Primus, uiuo testatore postumus ptertius decessit, quasi uideatur testamẽtũ ruptũ iuris subtilitate, nihilominus tamen hæres scriptus ex illo testamẽto petet bonorũ possessionẽ, ut ff. de iniu. rupt. irri. test. posthumus. Secũdus, C. eod. ti. filio. Tertius, Institu. qui. mo. te. infi. §. 2. Quartus, ad Trebe. cũ heres. Quintus, ff. eo. çquissimum. §. 1. & C. de inoffi. te. filius.

ADDITIONES.

a Quod si in diem. *Esset. n. istud de recuperanda. Idẽ dicit Ros. de herede, q possidet: & vult se tueri per iudicẽ beneficio illius legis, quia illud nõ est adipiscendæ. Sed dñs meus quærens de herede, qui bona uacant. auctoritate sua recepit, & postea petit id p iudicẽ cõfirmari, tenet, q potest, dicẽs casũ ff. de Barb. l. 3. § ubidem. uer. parui. sed hoc nõ credo beneficio, s. l. fi. de qua loquimur Ad uer. parui. resp. vt ibi no.*

ADDE, an si missus in possessionem ex beneficio, l. fin. cadat ab ipsa, iterum succurratur ei, Bal. consi. 844. vol. & an transeat ad hæredem, & an possit cedi.

b Ex certa re. *Alio vniuersaliter instituto, alias non esset qõ, vt no. in l. fi. vbi tenet gl. quod non esset qõ. quia habetur loco legatarij & legatum petendum est ab hærede. Simon. Vin. tenet, qd potest, sicut qui institutus est in quota, cum candẽ testatoris uoluntatem videatur habere iste, sicut ille; allegat l. ille. ff. ad l. Aquil. Nec obstat, quod habetur pro legatario; quia id verum, ut non subeat hæreditatis onera. Dominus meus fatebatur hoc in filio, qui semper videtur institutus in quota: quia si res ualet, legitimam quotam habet; si non ualeat, lex supplet.*

ADDE, vt per Bar. quem communiter sequuntur Doct. in d. l. fi. vers. 2. quæro.

c Resp. sic. *Vide supra de lite contest. §. vlt. versi. sed pone, T. & duobus uer. seq.*

d Tanquam testamentum. *Dicebat Iac. Bal. quod in casu illius l. cum pater inter liberos minus solenniter testatur, volũtas illa seruatur, non vt testamentũ, sed quædam diuisio, C. fa. ercis. l. fin.*

e Causam, quç. *Fallit in casu l. si pater. ff. de hære. inst.*

f Competit. *Vide, quod no. in l. filijs. C. de inof. test. quæ in fi. §. al legatur, & quod no. Cy.*

g Inter omnes. *Bene facit hæc lex ad contrarium: sed secundũ hanc opinionem. quid erit ex hæreditate conditione pendente? Solue, vt ibi notaui; dari poterit curator bonis, ff. de cu. bon. da. l. 1. & 2. Si i stituto deberetur hæreditas ab intestato, qõ esset minus dubia, saltẽ substitutione non facta; alias si conditio esset potestatiua, nec tempus impletionis existat, puta quia fuit de certis eleemosynis, vel piis actib. ad implendis in primo anniuersario mortis suæ, reciperem cõditionem pro modo; & præstita cautione de illo implendo illum admitterem; & facit ff. de man. te. l. Mæuia. extra de condit. appo. verum. Vtrobique conditio ponitur pro modo: & ibi de hoc in gl. 1.*

h Personã. *Dubitatur etiam, an in corporalibus procedat illius l. beneficium, & gl. fi. ad fi. annuit, quod non, & Rof. eo. tit. id declarans dicit ideo esse quia hic de possessione quærenda tractatur, quæ facti est, & pertinet ad corporalia, quia incorporalia non possidentur, ff. de usucap. sequitur. § si viam. Sed dicit Rof. forte ad incorporalia posse extendi, cum in illis sit quasi possessio. Vnde dicit Pet. vt Cy. recitat in præ. l. in fi. quod in iurib. seruitutum cadit possessio, licet impropriè, ff. de seru. l. seruitutes prædiorũ, quæ pro illis impetrari posset, sed non pro iuribus personalium actionum, s. item s'm leges. Hoc dixi propter ea, quç scripsi de censib. peruenit, super gl. 2. Item Gui. de Suz. super l. illa fi. quæ erit, an si unica filia instituta hæres a patre uassallo petat missionem in oĩa bona, inclusis feudalib. an agnati defuncti sint legitimi contradictores, quo ad feudalia? uidetur, quod sic, per regulam, dolo facit, de reg. iur. li. 6. cum concor. Contra, cũ uniuersitate transeũt quæ alias non transirẽt, extra de iur. pat. ex literis. ff. de cõtrah. emp. in modicis. Solut. quod in possessionem mitti debet, & agnati non sunt legitimi contradictores, ẽt si feudum debeatur agnatis, & eis restitui debeat, dicit esse casum in usibus feud. si de feu. controuer. fuer. c. 2 post missionem. n. uenit ad agnoscendum et diffiniendum, & si consuetudo, uel ius aliud iuuat filiam, defendetur in illo, aliàs assignabitur cognato.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in senatusconsulto Tertulliano cõcipiẽdus.*
2 *Libellus qualiter in senatusconsulto Orficiano formandus.*
3 *Libellus qualiter sit in senatusconsulto Rubriano concipiendus.*

a 4. §. Iam nunc dicendum restat de senatuscõsultis, de quibus breuiter tangamus a. In senatusconsulto ergo Tertulliano libellus concipitur sic:

ADDITIO. Lib.

a Tãgam⁹. *De trib. psequitur, de duob. remittit, de his trib. plene p Rof. de senatusconsul. Tertul. & de duobus sequentib. & prout ipse dicit, in hoc primo quatuor sunt necessaria. quod sit mater: & hoc sufficit, licet sit meretrix, dummodo non illustris. eius castitatis*

stitatis obseruatio pcipuũ debitũ est, C.ad Orfi.si qua, quod filius decedat pubes, & q moriatur intestatus, quartũ, q non habeat descendentes. In secũdo, Orficiano s.requiruntur tria, quod illa si mater. & ille filius, Item q mater moriatur intestata, item q filius tempore, quo succedit, sit integri status. In tertio, s. Rubriano, requiritur, q libertas relinquatur ab eo, qui relinquere potuit. Itẽ q testamentũ non sit ruptũ. Item quod debẽs praestare libertatem, sit absens, & latitet. Item q seruus manumittendus sit hæreditatẽ, sit absens. Itẽ q si præstans libertatẽ non sit psens, sed absens, et si nõ latitet, dẽt uocari a prætore, uel præfecto. Itẽ q illo citato non comparente, cã cognita prætor pronũciet libertatem deberi, & hęc omnia in prædictis plene prosequitur.

LIB. Coram, &c. peto ego iure filii mei defuncti a M. hæreditatem, quæ fuit ipsius filii mortui, cui ab îtestato per Tertullianum senatusconsultum successi, & intento petionem hęreditatis. Inst. ad Ter. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono q sum mater eius, quæ dic, vt ff.e. in prin. & Inst. eo. & C. ad senatos. Orfi. si qua Illutris. Itẽ q filius decessit pubes, ff. eo. l. 2. §. si mater. vsque in fi. Item si impubes, dicat, pono, q petii sibi tutorẽ, ff.e. l. matres. item si pubes, dicat q decessit ab intestato, vt in p. §. si mater, & si quis intestatus, & C. eo. l. fi. Itẽ q ipse non habuit aliquos descendentes, in Aut. de hę. ab ĩte. ven. §. consequẽs. Col. 9. Reus vero ponet econtra.

2 † In senatusconsulto autem Orficiano sic libellus cõcipitur.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui possidet hæreditatem, quæ fuit Bertæ quõdã matris meæ, cui ab intestato per senatusconsultũ Orficianum successi. unde ab ipso ipsam hęreditatem peto. Vel in premissis cõcipe, put dixi in peti. hę vt supra de ind. §. 1. Inst. ad Orfi.

3 † Item in senatusconsulto Rubriano sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono, q cũ A. ĩ testamẽto suo mihi fideicommissariã libertatẽ reliquisset, & vos fecertis citari T. hęredem ipsius, qui fideicommissariã libertatem præstare debet, nec cõparuerit, peto a vobis mihi libertatẽ pręstari, vel pronũciari per uos eã mihi deberi, ff. de fidei. liber. cũ vero. § subuẽtum. De senatuscõsulto Volusiano dicam infra de calumniatore, versi. verum. Item de senatusconsulto Liboniano dixi supra de fide inst. ver. ad hoc.

Baldus de Testamentis.

TESTAMENTVM nullum propter defectũ solenitatis probatorię nõ potest approbari, secus, si pter defectũ pręteritionis, l. filio pręterito, & ibi no. ff. de iniust. rup. & irri. test. C. de testa. l. nõ dubitum. Item testamentum, quod est nullum, pter defectum cautionis, vt in c. quanquam, de vsu. lib. 6. potest conualescere si testator postea caueat, ff. de hær. instit. l. qui soluendo. C. de prec. Imper. offer. l. vniuersa, secũdum Bar. in l. filio, præterito, & ideo est, quia illa decre. quãquam. his finibus contenta est, scilicet vt caueat. Testamẽtũ debitoris non potest impedire vẽdicationẽ creditoris C. deb. ven. pi. l. 1. no. G. Formam libelli contra tutorẽ negligentem hic no. G. An valeat institutio hęredis, si testator facit interrogãti tale responsum, sic, ver. qd si is. Relicta in testamento exigunt aditionẽ hæreditatis ab intestato, no. ff. de hę. inst. l. qui filio. §. seruus, versi. pone, nullus. G. An relictum filio pure, computetur ĩ substitutione de eo facta post mortẽ filii? Respondeo nõ, vers. item pone, quidam glos. P. verbũ Relinquo, & per verbum Iudico, videtur facta restitutio hęredis ver. quid si quis ita. G. De verbo Iudico est casus C. de col. l. si emãcipati G. & vide, quod nota, C. fam. erci. l. quoties in gl. Si pręteritus vult ualere testamentũ, nemo potest dicere ipsum nullũ, pręsertim in pręterito a matre, ver. pone, Berta. G. Licet ab initio sit nullũ principaliter, tamen est aliqu od potentialiter no. C. de cõtratab. l. 2. Bal. Relictum factum post mortem filiorũ fratri, si nõ viuit hæres eius, intelligitur de filiis & descendentibus fratris, & filia eius in re certa instituta venit vtiliter cum filio eius herede uniuersaliter instituto, in §. 1. ver. pone. & idem in emphyteosi ecclesiæ secus in aliis ꝯtib. G. Et sic no. nomine hęredis nõ omnem heredem continenti, sed tantum eos, qui sunt de ple, ff. ad Treb. l. ex facto. §. fi. Et hęc interpretatio quãdoq; sumitur ex natura rei, vt in emphyteosi ecclesiæ. vt ff. solu. ma. l. et. de quo dic, vt no. ff. de ope. lib. l. liberti, liberiæque, per Cy. & Bal. quãdoque ex affectione loquentis, ut quando cum suis loquitur, & cognitionem naturalem cogitat, ut in Spe. quãdoque benigna institutione & intepretatione, ne conditio impossibilis fiat, ut ff. ad Trebe. l. ex facto. §. 1. Regulariter autẽ nomen hæredis nõ restringitur ad certam qualitatẽ hæredis, sed ad hæredem omnino uniuersalẽ, non ex re certa, ut C. de hær. Insti. l. quoties, & pbat, ff. de pro. l. si pactum. Bal. Qualiter formetur libellus in l. edicto. C. de edi. diui Adr. tollẽ. l. fi. §. sequitur. G. An hęres ab intestato habeat beneficium illius legis? dic, quod nõ ex persona sua, sed si successisset hæredi scripto, habet beneficiũ ex persona illius, uer. quid de succedente, & uer. sed pone. G. & facit C. quorum leg. l. 1. & ff. de peti. hær. l. 3. ĩ gl. ordi. Bal. & facit, quod no. Gy. C. unde leg. l. qui se patris. G. Itẽ an petens istam missionẽ debeat iurare de calũnia? Resp. quod sic, si habeat aduersariũ uer. sed nũquid petens. Itẽ an hæres scriptus in re certa habeat beneficium l. edicto. pro illa re, uers. sed nunquid is. G. Hoc uerum, si a nemine possidetur, uel possidet a certa persona, sed si possidetur ad hærede, debeat agi uia ordinaria, quæ tollit extraordinariã, ff. de an. leg. l. Quintus, §. Pomponius. Vel dic cõtra, quod hoc beneficium habeat locum indistincte, quia nõ est purus legatarius, sed habet titulum & nomẽ hæredis, ut no. in l. filium, ff. de le. præst. in gl. ordi. & multum ualet titulus, & est communis opi. modernorũ, & uide glo. in l. libertis, ff. de doli exce. Bal. uide infr. §. an testamẽto. An aliquis sit citandus, cũ hæc non sit possessio iuris, sed in possessione facti, sic, l. 1. quorum bonorũ, l. 3. §. pe. ff. de bo. pos. C. qui admit. ad bo. pos possunt, l. fi. per Ty. An ex testamẽto minus solenni detur filio beneficiũ illius legis, quidam, quod non, quia nõ succedit ex testamẽto, sed ab intestato. Alii cõtra, & melius, ver. qd si filius. G. si pater voluit testari, C. fa. erci. l. filium, quem, & l. fi, G. facit, qđ no. C. fa. erciscum. l. fi. patris, & l. si duobus, §. 1. ff. de contra tabul. Bal. An semel missus, si cadit a possessione, sit iterato mittẽdus, Quidam, quod nõ, quia l. edicto. pertinet ad possessionem adipiscendam, non ad recuperanpã, uide ff. de ꝯtrahen. emp. l. si cum fundũ, §. fin. & C. vnde vi, l. fi. Itẽ quia illa lex intelligit de prima missione, l. boues, & §. hoc sermone, ff. de uer. sig. uer. sed nũqd is. G. Ego ꝯtrarium credo, ff. de eden. l. ubi, §. hæc uxor. nec enim solum datur pro possessione adipiscenda, imo & pro cõfirmanda, C. de Carbo. edi. l. 1. & ibi p Odo. & Cy. Pari rõne pro adipiscenda iterum, arg. ff. de iureiu. l. sed si possessori. §. 1. Bal. Sed nũquid datur instituto sub cõditione, cui datur secundum tabulas? Dic, q non, quia nõ uenit interim iudicio testatoris, sed legati, sicut nõ datur successori ab intestato, uer. quid si quis. G. cõditione autem existẽte datur. Et si tu dicis, non apparet per instrumẽtum de existentia conditionis? Respon. quod non exigitur instrumentum, nisi de ipsa ordinatione testamẽti, nõ de morte testatoris, nec de existẽtia conditionis, nec de aliis, quæ in serie testamẽti contineri est possibile. Bal. Sed pręsumitur dolus cõtra illum, qui occupat possessionem rei hæreditariæ, C. unde ui, l. fi. Bald. pone, hæres petit se mitti in possessionem

nem per l. edicto. comparet Titius, & dicit se retinere & possidere, & ideo protestatur, quod nulla fiat missio, quæritur, quid iuris? Resp. ad hoc, vt protestatio valeat, requiritur, quod sit exclusiua iuris agentis, quod est, siue habeat contradictor ius superius, siue æquale. Ius superius, aut quia habet possessionẽ, vel titulũ causatos in vita testatoris. Aut parius, vt quia habet similẽ titulum titulo hęredis. Hęc autem debent allegari in ipsa protestatione, nam ista protestatio est loco exceptionis, q̃ debet concludere, argu. ff. de flum. l. 1. §. Labeo, & sic est generalis, & debet declarari à parte petente, vt not. in l. fin. C. de anna. except. & not. in l. 1. in 2. col. ff. de no. op. nunc, per Bar. & causa inserta in protestatione, non potest mutari in prosecutione protestationis, ibid. in 8. q. per Bar. nam protestatio debet iustificari per causam, vt l. fin. C. de his, qui per met. iud. non appel. Ea autẽ pendente indiscussa, non põt dari possessio, C. si per vim, vel alio modo, l. fi. Et dr̃ indiscussa eo ipso, ꝙ pars nõ citatur, C. vnde vi, l. meminerint, §. præterea, iudicio. n. pendẽte nil debet innouari, ff. de nox. l. si ad libertatẽ, ff. de excus. tut. l. diximus, ff. de leg. commis. l. fi. Bal. An ex fideicõmissaria substitutione detur beneficium huius legis? Et vr̃, ꝙ sic, quia fideicõmissarius loco hęredis est, quod est verum restituta hęreditate verbotenus, non ante, & facit C. de codicil. l. si quis agere, §. 1 et si ab intestato fideicõmissum sit relictum, ſm Doct. quia codicillus largo mõ dr̃ testam. & beneficio scripturæ debet gaudere iste fideicõmissarius, quia tñ ex notorio fundat se. Bald. Sed quid de episcopo, qui venit, vt pater pauperũ instituorum? Resp. Episcopus est hęres pro pauperibus, & ideo habet beneficium illius l. C. de episc. & cler. si quis ad declinandã, per Iac. & licet nõ sit nominatus in testam. tñ pro nominato debet censeri, quia tacitè inest. Et est not. ꝙ Episc. est pars, & iudex in causa pauperũ, simile, ff. de adopt. l. si cõsul. Vel cõstituet episc. procuratorẽ nõie pauperum, qui procurator aget coram eod. episc. vel suo vicario, argu. ff. q̃n ap. sit, l. 1. §. solum. Et not. ꝙ pauperes substituti p fideicõmissum non indigent restitutione ex Trebellian. C. de sacros. eccl. l. fi. ſm Bar. ibid. Alij dicunt contra, ꝙ exigitur restitutio, quia substitutio fideicõmissaria, & restitutio idem est. Imò nõ est idem, quia restitutio non est substitutio, sed executio substitutionis, quia de manu hęredis debent capere pauperes, C. quorum leg. l. 1. cum simil. Bal. De materia testamentorum plenè vide sup. de Inst. edit. §. filiusfam. quasi vsq; ad fi. vbi etiã habes de materia executoris testam. An monachus factus episc. possit testari, inf. de statu monach. §. qui quęrat, & ibi, an filius monachi testari valeat, in §. an filius, & adde, quod ibi habes, in §. nũc de testam. vsq; ad fi. tit. An valeat testamẽtum damnati ad mortem, supra de iur. om. iud. §. potestas. An suus hæres habeat dilationem trium mensium propter inuentarium, supra de reo, §. etiam suus. Item de inuentario tutoris supra de actore, §. tutore, & de tutore, §. 1. & 3. & de hoc etiam in tit. de instrum. edit. §. quinque sunt inuentaria.

a De successionibus ab intestato. a Rub.

ADDITIO.

a *DE quatuor modis, quibus quis dicitur intestatus, notat Hostien. eod. tit. in princ. & sunt hi, cum quis nullum fecit testam. vel fecit, sed non de iure, vel de iure fecit, sed fuit ruptum, vel non fuit ruptum, sed ex illo non fuit hæreditas a lita, primum, & vltimum ponit, l. testatus, ff. de verb. sign. Azo in Summa de suis, & legitimis, circa medium, dicit duos casus addi posse, quibus quis ex post facto decedit intestatus. s. expugnato testam. per querelam, vel per bonorum possessionem contra tabulas, C. de collat. l. vt liberis. Item sciendum, quod practici auctores nõ posuerunt hunc tractatum, sed vide, quod statim dicam super versic. & quoniã. Quæstionem dominicalẽ 56. & aliã de duab. mulierib. litigantib. de prole mortua, vide de præsum. c. 2. in & super vlt. glo. Quæstionem Alb. Odof. de quinq; artic. quib. dabitatur, an perdat mater ius succedendi filio, vidẽ supra, de tut. §. nunc dicendum, super vlt. glo. Si frater interfecit fratrem liberos non habentẽ, & intestatum, an filij interficientis succedent, Dicit Guido de Suza, mihi sub litera F, terminatum fuisset, ꝙ non, per l. fi. ff. de bo damn. Sed incidit quæstio Pil. si vulneratus per fratrẽ mortiferè nepotẽ filiũ vulnerantis instituit, & mortuus est ex vulnere, an ipse filius nõ vindicans mortẽ. i. nõ accusans patrem, hæreditatem perdat, & quia quæstio in voluminibus est, & extra principale propositum suum, solutione contentus, quæ habet filiũ per id hæreditatẽ nõ perdere, per l. ff. de cõd. instit. l filius. Hanc quæst reassumpsit Manisius, & incipit, cum de iure. Quæstionem dñi mei in leg. b. de nepote, qui mortuo suo auo intestato, et demũ patre, omissa hæreditate patris adire vult hęreditatem aui, &c. non prosequor, quia materiã plenè tractat Cyn. C. vnde lib. l. qui se patris, in q. 2. qui me turbauit in hoc, ꝙ dixit, ꝓ Iac. de Rau. & dñs meus post eũ dixerunt, &c. An hoc dñs meus post eum dixerit, nescio, sed hoc scio, ꝙ isto anno 46. 17. Decemb. erunt anni 61. ꝙ dñs meus disputauit hanc quæst. Est sciendum, ꝙ Iac. de Aret. in q. quæ incipit, statutum est, vel consuetudo, tenuit, ꝙ si alterum prædictorũ permittit fratri repellere sororem a successione patris cõiter illã dotando, idẽ erit in auo, cui succedunt ab intestato nepos, & neptis ex filio prædefuncto. Inducit quod hi nepos, & neptis fratres appellantur, ff. de grad. l iurecons. §. qui autẽ. Inst. de gradib. §. 4. C. qui testa. fac. pos. si frater. Et auus demõstratur nõie patris, ff. de uerb. sig. iusta. Per quæ patet, ꝙ verba statuti non repugnant, & ipsius, vel consuetudinis mens cõcordant, q̃ est vt agnationũ salua sit dignitas, ff. de leg. 1. ab oib. circa princ. ff. de ven. insp. l. 1. §. si seruus, C. de q. l. super statu. Cõstat aũt, ꝙ p diuitias familiarũ conseruatur honestas, q̃ perit p inopiã, in Auth. de testi. §. scimus, ff. de testi. l. 3. in princ. ff. de cust. reo. l. 1. in Auth. defen. ciui. circa princ. & vt oẽs obed. §. 1. ff. de pri. cred. si cred. & C. de suspect. tut. l. pietatis. Imò egestate sordentib. vita est suppliciũ, et mors solatium, C. ad l. Iul. maiest. l. quisquis. Familia proprie consistit in agnatis, ff. de verb. sign. pronunciatio in princ. & §. cõi. & cõseruatur p masculinã prolem, eod. tit. l familię. Ad publicã ergo vtilitatem pertinet, ꝙ masculinã prolem comitentur paternæ, & auitæ diuitiæ, nã huius aui p nepotẽ, & eius prolem erit ęterna memoria, ff. de uerb. sign. l. liberorum, in fi. Inst. quia mod. ius patriæ potest. sol. §. 1. ff. de interrog. actio. & quia, & sic ratione cõsuetudinis, & statuti inspecta in talib. nepotib. erit idẽ, quod in filijs, cum vbi ratio cõsuetudinis subest, locum habeat cõsuetudo, & cesset, vbi cessat ratio, C. q̃ sit lon. cõsuet. l. 1. ff. de legi. l. de quib. Nec est nouum pp publicã vtilitatẽ derogari naturali æquitati, ff. de vsuc. l. 1. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Hanc reassumpsit Iac. But. & patet per verba, an beneficium excludendi filiã dotatã, quod datur filio per statutũ, trahatur ad nepotem. Addebat tñ, ꝙ alio statuto cauebatur, statutorum verba accipi debere ſm proprium, & vulgarem intellectum, & hoc nõ obstante tenuit idem, quod supra. Require in q. statuto cauetur, ꝙ si quis decessit, & in qua coniunxit aliud membrũ, an si mortuo auo intestato, extabat filius, & filia dotata p̃mortua, an succedat cum nepote ex filio? Et tenuit, ꝙ sic, quod est cõtra rationes sup. p Iac. inductas. tu discute, plexitati. n. uerborũ hic necessario frenum impono. Sed quæst. Rich. Ma. submitto, q̃ incipit, lege munic. de puella intestata relictis matre, fratre vterino, et amita, quis ei succedat? Ponderatis iure cõi, & ciuitatis statuto excludente matrem existentib. collateralib. cuiuscunque sexus per lineã masc. usq; ad certum gradũ, & scias scriptum de puella, quia sic fuit casus, nã idẽ in matre. Primo disputat, an statutum ualeat contra matrem, presupposito, ꝙ ualeat, cõcludit contra matrem, ꝙ nullo mõ, existente amita, possibile sit eã admitti, qa siue cum amita admittatũ, siue illi preferatur, directe erit contra statutum, & sic dicit matrẽ sedere inter uterinũ, & amitã. Pro uterino inducit, qa matrẽ aperte uidemus exclusam, sed edictũ successoriũ uno excluso, uocat sequentẽ in gradu, C. de suc. edict. p totũ, nõ facta dist. inter agnatos, & cognatos, C. de leg. hæred. Authen. post fratres. Est ergo fundata intentio vterini, si amita vult illam excludere, ostendat, quo iure. Manicipale non iuuat eam, quod per se patet, quia de sola matre loquitur. Ius scriptũ non habet pro se, sed contra se, vt sup. Ponderat ẽt statutũ formatum per verba negatiua. Priuat. n. si nõ dat facultatem, erga ad*

priuandum non est conuertendum ad dandũ, ff. de condit. & demonstrat. l. cum tale, §. fi. Negari aũt nõ põt statutum odiosum, et sic restringendũ. Non trahetur ergo ad exclusionem uterini, sed sileat amita, q̃ matrẽ excludit, & sibi non acquirit, quod nõ est nouũ, C. de nat. lib. Auth. licet, ff. de inoffi. test. si quis exhæredato. 2. resp. de vsucap. l. natural. rem rat. hab. l. procurator. §. 1. Ponderat ẽt, ꝙ non loquitur statutum generaliter de cognatis, sed specialiter de matre. Non egreditur ergo personã, & maxime mutato sexu, quod pniciosum esset exẽplo, ff. de leg. 2. si ita scriptũ. Item constat, ꝙ si mater non esset in medio, clarum, & indubitatum esset ius vterini. Sed hæc sunt paria, non esse, vel inutilem esse, quoad casum, ff. de bon. poss. cõtra tab. l. 1. §. quidã filium, & hæc bene dant iura, & de hoc ext. de transl. c. 2. uersi. sicut. Pro amita facit, quia causa statuti excludens matrem est, vt diuitiæ remaneant in familia agnatorum, vt dixi in 4. prox. Etiam illa ratio eadẽ in uterino, per quod colligitur, ꝙ deberet uterinus casum omissum habere pro omisso, de rescript. suscept. lib. 6. Et quod cõtra ius est, non est dilatandũ, de reg. iur. quæ a iure. eod. lib. Item inducitur, quod longe fortius, sed admittenda esset mater, & non admittitur, ergo, &c. Item eius exclusio fit contẽplatione agnatorũ, q̃ durat cõtra uterinũ. Item illud generale, uinco uincentem te, &c. sine uictoria adaptatur ad amitã, sed ad matrẽ non, nã tunc aperte ueniretur cõtra statutum, sed nulla uictoria recipitur pro amita, hoc satis est patens. Item nec adaptatur ad uterinũ iure cõi, uel statuti, qa ipse nullo iure uincit, amita aũt uincit matrẽ iure statuti, ergo & illũ, quem uinceret mater. Inducitur ultimo, ff. ad Tertul. l. æquissimum, §. 1. Soluit pro amita, constat. n. ꝙ si mater nõ excluderetur per statutũ, indubitanter uinceret uterinũ incõmutabiliter, per Auth. defuncto. C. ad Tertul. exclusa uero per statutum, cum iure extraordinario excludatur, quantum ad excludendum uterinum, incõmutabiliter hæreditatẽ filij uidetur habere, licet re uera nõ habeat, inducitur, ff. de cond. & demõstr. l. mulieri, & Titio. ibi, exclusus est tota parte legati, quod est iure extraord. illud quasi habere uĩ, quoad hoc, ut pars sua legatario nõ accrescat, sic & qui adiuit hæreditatẽ, sed beneficio restitutionis abstineat, quod extraordinariũ est, ff. de mino. l. in causæ, tñ quoad alium excludendũ, habetur p hærede, eod. tit. etiã si sine, §. sed quod Papin. Per eundẽ modũ inducit, ff. de fideicomiss. liber. cũ quasi, §. sed & si quis. Sic in proposito, non. n. ui statuti mater cedens amitæ, cedit uterino, inducit, ff. qui. mo. pign. uel hypo. sol. l. Paul. respondit, prout ibi intelligit glo. Matre igitur per statutũ exclusa, hæreditas amitæ data uĩ attenta causa, ppꝫ q̃ excluditur, ff. de leg. 1. filius, §. diuus. Similẽ quæst. de amita, & nepote uide p Cyn. de adul. l. 1. & est ult. q. supposito statuto, uel consuet. ꝙ fœminæ filiæ non succedant cũ fratribus, sed ab eis competenter dotentˉ, decessit quidã relictis filio, & filia, decessit demum etiam filius relicta filia, amita dicit in fauorẽ sexus masculini, per quẽ præseruatur agnatio, inductam consuetudinẽ, uel statutum, de quo satis dixi sup. uers. est sciendũ. sed hic non est masculus, dicit ergo se una cum nepte in tota hæreditate succedere, ut sic ratione cessante, cesset statutũ, uel cõsuetudo. Nec potest dicere neptis, ꝙ teneat gradũ patris, quia non sexum, ad hoc, ff. de cõtra tab. l. non tñ. §. si emãcipatus, & dicunt Vbert. de Bobio. & Iacob. de Aret. hoc tenuisse, inducunt l. si quis hac lege, et l. plane, ff. de oper. lib. ff. de leg. 2. Titia. Seio. Recitat Hugo. de Fon. qui dicit se omisisse contrariũ, qñ decedit filius iã mortuo patre, cum ius in sui persona acquisitũ transmittat ad hæredem ẽt fœmi. C. de iure deliber. cum antiquioribus. de his, qui ante aper. tab. l. una, & hæreditas est successio in uniuersum ius defuncti, ff. de uerb. sig. hæred. & repræsentat uicem patris, C. de hæred. uel actio. uend. l. empt. & sufficit semel ius fuisse quæsitum, ff. quod met. cau. uideamus. Fatetur autem primorũ dictum uerũ, si decessisset filiꝰ uiuente patre, d. Hugo. mihi placet. Et minor, ꝙ dñs meus Iac. de Aret. tenuerit contrariũ, sed reducitur in quæst. an tale statutum, uel consuetudo ualeant? non insto, per ea, quæ scripsi post eum super regula, indultum, lib. 6. ꝙ ualeant, inducitur, ff. cõtra præ. l. 3. & l. uendit. §. si constat. Et si dicatur, ꝙ ius naturale uocat filios ad successionem, ff. de bon. damn. cũ ratio. et unde lib. l. scripto hæred. respond. ꝙ certã quotã filio deberi, non est de iure naturæ, quia sic non fuisset uariabile, quod tñ fuit in Authen. de triente, & sem. §. 1. & expressum est in Lombard. quod si pater, vel frater maritat filiam, vel sororem, debet esse dote contenta, & nihil plus petere, vt lib. 2. de success. l. præd. filiã. Vltra hoc patet de pact. c. quãuis, lib. 6. ꝙ hoc põt pactũ, ergo, & hoc potest lex municipalis, vel consuetudo, C. de fideiuss. l. vlt. in fi. Est sciẽdum, ꝙ quæstio, de qua dixi post Dyn. super prædicta reg. indultum, formabatur, vt de casu plus dubitabili. s. de parte debita iure naturæ, quasi de Trebel. minus esset dubium, & tñ de illa vidi dupliciter dubitari. s. an statutum illam minuere possit puta ad dimidiã quartæ, & sic octauam, sicut in legitima forte statuit de dimidia legitimæ, & sic de sexta, et hoc conceditur, ut sup. Secunda dubitatio est, an statutum loquens de debito bonorum subsidio, comprehendat etiam Trebel. filio grauato de restituendo? & quòd non trahatur ad illam, facit regula, quæ a iure. lib. 6. cum concord. Item constat ista esse diuersa ratione inductionis ex tpe, & separatorum separata est causa, et ex ratione indicium, & extra de testi. cum causa, in glo. ext. de donat. inter vir. & vxo. si maritus, in fi. Statutum ergo de debito bonorum subsidio ad Trebel. nõ trahetur, sed deseruietur verbis, de priuil. si Papa, §. 1. in fi. cum concord. ff. de exercit. l. 1. §. is, qui. vt vĩ, quoad illam iuris correctionem, ꝙ fieri expediat, de elect. cum expedit. in princ. lib. 6. & hoc placet. Plus vĩ, ꝙ etiam ĩ debito bonorum subsidio isto casu statutum locum non habeat, sed locatur, quod a principio pater reliquit filio minus legitima, quod sibi statutũ permittit, nec quæstio procedit, cum id solũ reliquit, ad quod tenebatur, quia grauare illum de restituẽdo non posset. Procedit ergo dubium, cum plus reliquit, puta dimidiam bonorum, & de restituendo grauauit. Fingamus ergo bona patris valere vigintiquatuor marchas, vel uncias auri, et pro dimidia legauit, & in dimidia filium hæredem instituit, et de restituẽda Titio filium grauauit, & statutum, uel consuetudo loci non est de Trebel. sed solum de legitima in casu restitutionis sibi fiendæ, Titius a filio prædicto, vel eius hærede petit fideicommissum, grauatus, vel eius hæres, paratus restituere sic cõputat, de 24. marchis habeo tertiam pro legitima, et sic octaua pars hæreditatis meæ fuit 12. & sic vltra legitimam habeo quatuor, in legitima non potui grauari, uel grauatus non fui, in quatuor fui grauatus, de quibus detraho vnum, tolle tria, dicit Titius, pater per statutum potuit te grauare in dimidia legitimæ, & sic pro legitima debentur quatuor tñ, ueniunt ergo restituendo octo, fateor, quod si statutum legitimæ non cõprehẽdit Trebel. nec de illa est expresse statutum, detrahis quartam de octo, & sic duo, mihi ergo debentur sex, & ibi sex remanẽt, dicit hæres grauati, & ipse grauatus, fateor, ꝙ pater p statutũ poterat grauasse in dimidia legitimæ, sed nõ grauauit, sed me iuri cõi reliquit, et sic procedit mea prima conclusio, quid dicemus? vtar his uerbis Pilei, & pnuncio p hærede in casu, quo statutum non taxauit legitimã, vel Trebel. sed dedit patri, uel testatori potestatẽ sic grauandi filios, uel hæredes, in casu uero, quo p statutũ, taxata erãt legitima, & Trebel. uel altera tñ. quoad taxatã, bene loquitur Titius, cui debetur fideicõmissum. Fuit de facto quæstio attinens pmissis, statutũ pximiores pfert vlterioribus in gradu, Titius decessit intestatus, superest filius ex sorore ipsius naturali, & paterna, itẽ filius materteræ, q̃rĩ, quis pferatˉ? Obtinuit legitimus filius materteræ, proximitatis. n. appel. etiã cognatos cõplectiˉ, ff. de suis, & legit. l. 1. §. hæredib. & Inst. de success. cog. §. penult. Filius autem ex sorore naturali non est pximus ad defunctum, quia talis mater non est de num. agnat. ff. vnde cog. l. si spurius, & l. hac parte, & uide inf. uers. quid de natis, & seq. & uide, qđ ibi dicã. Cognatio. n. contingit, nisi iustis interuenientib. nuptijs, ciuili dumtaxat excepta, ff. de gra. non facile, §. cognationis. Cũ ergo ipsa illegitima non fuerit agnata, nec etiam cognata de facto, quia non iuncta per fœminam, & sic nec proxima dici posset, per ipsius personam ipsius filius censeri nõ potest de numero proximorum, facit l. fi. C. de nat. lib. & de horum materia ibi satis per Azo. in Summa, ff. de collat. bon. l. dedit dotem auus.

ADDE, quod ratio exclusiua fœminarũ a succedendo fit, vt familiarũ dignitas cõseruetur, tenet Rom. cons. 16. ubi uoluit, ꝙ stante statuto, ꝙ existentib. fratribus filia dotata non succedat, ꝙ dictũ statutũ põt intelligi, tam de fratrib. testatoris, quam filio, & idem uoluit, cons. 411. vbi consuluit, ꝙ statutum excludens fœm. pp fratres, habet locum, si extat frater consangu. licet non vtrinq; coniũctus. Quoad quæ. Richar. Ma. uide Paul. de Cast. consil.

con. 344. in fi. & per eundē plene, an stante statuto, quod extan tib. fratrib. defuncti mater non succedat, si extat auus paternus pater excludatur, & an stante statuto, φ extātib. agnatis mascu lis nō succedat mater, nec linea materna, si extet amita, mater debeat excludi, uide Bal. in con. 163. 1. li. ubi reprehendit Bar.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia petere uolens bona decedentis ab intestato, qualiter debeat libellum concipere.*
2 *Testamentum dicens esse nullum, qualiter contra hæredem scriptum libellum concipiet.*
3 *Descendentes qualiter succedant.*
4 *Voluntatem declarare uerbis, aut factis, nihil interest.*
5 *Suus hæres decedens ante aditionem hæreditatis, an ad quoscunque hæredes transmittat hæreditatem.*
6 *Emancipatus decedens ante hæreditatis aditionem, an hæreditatem transmittat.*
7 *Filio mulieris defunctæ sine liberis ante aditam hęreditatem decedente, ad quos transmittatur hæreditas.*
8 *Filio habente filios & peculium aduentitium, decedente ab intestato, qui succedere debeant.*
9 *Ascendentes qualiter succedere dicantur.*
10 *Pater an succedere debeat filio in castrensi, & quasi castrensi, uel in aduentitio, uel profectitio peculio.*
11 *Filio repudiante hæreditatem sibi ex linea materna delatam, an possit pater eam habere.*
12 *Decedens sine liberis relictis patre & uxore inope, & matrimonium erat sine dote, an uxor excludat patrem.*
13 *Collaterales qualiter succedant.*
14 *Filiorum appellatione nepotes comprehenduntur.*
15 *Filij diuersimode sunt considerandi.*
16 *Filij adoptiui qualiter succedant.*
17 *Filiatio naturalis tria includit ad illam necessaria.*
18 *Mulier habitans cum uiro in schemate concubinæ, quæ & potest esse consors, an possit uxor appellari, & an filij ex ea nati sint legitimi.*
19 *Filij nati ex uno patre, & duabus concubinis, an inter se succedant.*
20 *Filij nati ex una matre & diuersis patribus, an sibi inuicem succedant.*
21 *Filij per principem legitimati qualiter succedere dicantur.*
22 *Filij spurij an succedere debeant matri cum legitimis.*
23 *Seruus pro parte, & liber pro parte, an quis esse possit.*
24 *Filij spurij ab omni paterno beneficio sunt excludendi.*
25 *Habeat filium spurium, & ex illo nepotem, si nepotem hæredem instituat, an, & qualiter teneat institutio.*
26 *Donatio uniuersitatis nepoti facta an sit ualida.*
27 *Relinqui natis ex damnato coitu ab extraneis, non inuenitur prohibitum.*
28 *Pater an possit natum ex damnato coitu substituere.*
29 *Pater uendens bona sua nato ex damnato coitu, uel in ultima uoluntate dicens se illi teneri, præsumitur hoc in fraudem facere. & nu. 34.*
30 *Patre instituente extraneum, & illo filium, an habebit tunc filius spurius bona paterna.*
31 *Legitimati an succedere debeant cum legitimis & naturalibus.*
32 *Filij ex damnato coitu nati an succedant matri.*
34 *Natus ex nefando coitu, seu incestuoso, non est filius nominandus.*
25 *Patre ministrante filio spurio pecuniam, ex qua emit bona ab extraneo, an talia bona, tanquam patris, possint aq hæredib. reuocari.*

SI C potes hic libellum concipere:
1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. φ cū H. prędecessor meus ab intestato decesserit, oues, boues & pecuniā, quę idem H. in uita sua habuisse dignoscitur, ab eodē P. tenentur, & possidentur, quæ mihi nomine dictę ecclesię reddere indebite contradicit, nō attendens, φ nullus hæres proximior est, quam ecclesia, quæ ipsum Domino sociauit, vt extra de pœnis, cap. 2. quare peto ipsum p uos cogi ad restitutionem prędictarum rerum, & ad hoc eum sententialiter condemnari, ext. eo. ca. 1. quod in-
2 tellige, prout ibi no. † Item quando quis dicit testamētum esse nullum, sic cōtra hæredem scriptum libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. ago contra P, a quo peto hęreditatem H. patris mei, cui ab intestato successi, cum fructibus, obuentionibus & accessionibus mihi restitui, proposita hæreditatis petitione, Inst. de hære. quæ ab intesta. in prin. ff. & C. de pet. hær. per totum. supra de iud. §. vniuersalia. Et similiter institutus petit hæreditatē a quolibet sine vero titulo possidente, excepto qđ non dicit se ab intestato successisse, ff. de pet. hær. regulariter, & l. qui interrogatus, l. nec nullam. Cætera, quæ hic desunt, dic, vt sup. tit. proxi. dixi. vel concipe libellum,
a vt sup. de pec. cler. in pri. Et quoniam a in hoc ti. de successione mentio habetur: aliqua de successione tangamus. Et primo de successione descendentium. secundo de successione ascendentium: tertio de successione collateralium. quarto de successione naturalium: quinto de successione natorum ex damnato coitu. & & aliorum illegitimorum. † Qualiter ergo descenden-
3 tes succedant, not. in Summa Azo de leg. hæred. & de & de hæredum qual. & dif. Item an suus heres pluma tur se immiscuisse, nisi probetur abstinuisse, nota ff. de acq. hær. eum, qui, & C. si vt se ab her. ab. l. 1. An possessio transeat ad suos, si non fuerit corporaliter apprehē-
4 sa, no. ff. de acq. pos. cū hæredes. † Pone. quidam se abstinuit ab hæreditate paterna, & re integra. postea accepit de rebus hæreditariis. nunc dicit se abstinuisse, quæritur, an possit? Et vĩ, φ sic, ut hic dicūt qdā, φ filius re integra, q abstinuit. pōt se immiscere, ut C. de rep. hær. l. 1. & fi. C. de na. li. 3. Vnde nihil interest, uerbis, an factis quis voluntatem suam declaret, ff. de legi. de quib. §. fi. & ad hoc ff. de col. bo. nonnunquam. Alii contra, vt ff. acq. hær. si seruum, §. fin. & l. si pupillus, §. fi. Tertii dicunt, referre, an faciat id, quod citra ius & nomen heredis facere nequit, an non. Primo casu pro hærede est habendus, in secundo non, ff. de acq. hær. pro herede, §. fi. nisi dicat expressim se hrēdem, ff. de interro. in iure fac. si filius. In emācipato uero, non, nisi petat bonorū possessionē: & sic intelliguntur leges ff. de interro. in iure fac. l. si & pr. l. nonnunquam, intelliguntur secundum iura vetera. secundū noua autem sublata est differentia emancipationi, & patriæ potestatis, ut in Authen. Collat. §. de her. ab intest. uen. † Quid si suus heres decessit prius quam se immisceret hereditati, nunquid transmittit hæreditatem ad quoslibet heredes?

ADDITIO.

a Et quoniam. *De his quinque membris, quæ hic ponit auctor. Alber. Gal. fecit quinque rubricas, incipiens a rubrica de successione descendentium, continuat quatuor sequentes. & eius uerba fuerunt omnia, quæ sequuntur usque ad uer. sed cum dicatur, quæ fuit additio. Item primæ tria principaliter prosequitur Host. in summa huius ti. §. fi. ubi ēt gl. Auth in successione, C. de suis et leg. & Auth. de sancto. C. ad Tertul. & Auth. cessante. & Auth. post fratres. C. de leg. here l. Reliqua duo ibi prosequitur incidenter, & in Summa, qui fil. sint l. §. an utrunque genus. Scias etiā, quod Dy. de materia formauit utilem distinctionem, quā Cy. quasi ad literam posuit super Auth. itaque. C. communia de succes. Sed habetur alia illius forma, tamen multum plenior, quę etiam attribuitur Dy. sed Cy. ubi supra, negat illam fuisse Dyni, quod satis uidetur, cum illam alleges, & aperte ius nostrum, cuius Dy. fuit inscius, ut scripsi de re. iu. beneficium, super prin. 1. gl. Habeo etiam aliam Mar. de Fano, & adhuc alias incertorum auctorum.*

a redes? Dic, q̄ sic a, vt C. de cu. fu. l. 1. §. 1. C. de suis & l. hæ.
l. apud hostes, ff. de cast. pec hr̄ditatē, §. 1. ff. de acq. her.
necessarijs. de re. du. q duos, §. fi. in fi. Inst. de hær. qual.
6 & differ. § 1. † Emācipatus aūt decedens prius q̄ adeat,
vtrū transmittat, no. C. de his, qui ante aper. tab. & ff. de
acq. hær. uētre. † Sed pone filius cuiuldā defunctę mu
lieris decessit ante aditā hereditatē matris sine liberis,
relictis tñ ascendentib. quæritur, an hanc hæreditatem
transmittat ad superiorem? puta ad patrem, auū & ꝓ-
auū. nam ad descendentes bñ transmittit, non ad col-
laterales, ut C. de his, qui ante aper tab. l. unica. Dicūt
Azo & Acc. q̄ non, ut no. C. ad Orfi. l. 2. Sed Acc. ut ꝑt.
no. C. de iu. delib. infanti. f. q̄ si decedat in infantia, hr̄-
ditatē non aditā trāsmittit, & sic vr̄ sibi ꝯrius b. † Quid
8 si filius habens filios & peculiū aduentitiū decedit ab
intestato? Dic, q̄ filij succedant, vt no. in Auth. Col. 8.
9 de hære l. ab. intest. uen. ē. §. 1. † Sequitur uidere de suc-
cessione ascendentium, qui qualiter succedant, no. C.
ad Tertu. Auth. de functo. Si uero decedit quis relicto
auo, uel proauo, & fratre. an frater excludet auū, vel ꝓ
10 auū, no. e. ti. l. fi. † Item an pater succedat filio in castren
si, vel in aduentitio, uel profectitio peculio, no. in Aut.
11 de hæred. ab intest. ve. † Quid si filius repudiauit hære-
ditatem sibi ex materna linea delatā, nunquid potest
eam pater habere? Dic, q̄ sic, vt C. de bo. quæ lib. l. cum
12 11 non solum, in prin. † Sed quid si quis decedit sine li-
beris relictis patre & vxor inope, & matrimonium e-
rat sine dote, nunquid vxor excludet patrem. Dic, qđ
non, C. unde uir & uxor, in Aut. præterea, in fi. Sed nec
uxor excludet collaterales, ut ibi no. & arg. C. quorum
13 bon. l. fi. † Nunc de collateralibus dicamus, qui quali-
ter succedāt, no. in Summa Azo. de leg. hęr. Sed an fi-
lii fratris, cū nullus ex fratribus defuncti superest suc
cedant in stirpē, an in capita? Respon. dicit Azo, quod
c in capita vocantur. c Alii dicunt, quod in stirpem, d ut
no. in Auth. de hęr. ab inte. ue. §. si autem defuncto. C.
14 de leg. hęr. Auth. cessante. † Quid si aliquis decedit re
licto fratre & filius fratris, e nunquid isti nepotes vocā
tur? Videtur, quod sic, qui appellatione filiorum ne
po-

ADDITIONES.

a Dic, quod sic. *Iac. de Belu. plene disputauit hanc quæstionem, quam posui in Corpore de trien. semis. Col. 3.*

b Contrarius. *Cessat contrarietas; quia ibi de infante, de quo nō dubitatur, quin ad patrem transmittat, & uide plene in tertio membro quæstionis, ad quam remisi.*

c Vocantur. *Secus, si cum patruo uocarentur, secundum eū; & idem Acc. Inst. de l. agnat. suc. §. hoc etiam. Tamen ipse ēt sine patruo tenet contrarium in §. statim allegato, & in Auth. cessāte. Est igitur sciendum, q̄ quando filij fratrū concurrunt cum patruo, nullum dubium est, q̄ ueniunt per stirpes, nec est hæc opinio contraria. Nā quando fratres per se concurrunt ad successionē uel fratris, uel quando concurrunt filij fratrum cū patruis, aperte diffinitum est per textū Auth. iux allegatæ; sed quia textus ibi aperte non diffinit, quando filij fratrū per se concurrunt, hic habemus opiniones uā. Host. in Summa huius ti. ult. col. circa med. sequitur Azo. in uer. quid fratrum filij. Idē Alb. Pap. dicens idē placuisse Vber. de Bob. in Auth. cessante; hoc dicit super l. 1. C. de suis & le. hære. s. vt sup. quod ueniat per capita. Ex quo sequitur, secundum eum, q̄ si ex uno fratre supersunt duo filij, & ex secundo quinque, & tertius moritur intestatus, isti ueniūt ad successionem per capita: adducit, quia isti sunt in æquali gradu, æqualiter ergo succedere debent. ad. de le. hære. l. leg. 12. & tab. & præ. §. hoc etiam. & quod ibi no. Acc. ut sup. dixi. qui secundū eū, in hanc opinionē declinat, ibidem respondere conat̄ ad allegata in contrariū, quæ sunt hic licet aperte, ut est dictum. Textus aūt non diffinit hunc casū per eius uerba duplicia. Diffinitur primo in §. si aūt, alias allegatur §. reliquum. ubi dicitur, q̄ si filii fratris mortui succedunt cū patruis, recipiunt partem, quā pater superstes habuisset, & illud idē repetit, cū de filijs fratrū infr. loquitur dicens, quod in suorum parentem iure succedāt, ergo in stirpes, ut ibi dicit gl. Deinde in §. illud alias si uero dicit, quod si nec fratres, nec filij fratrū super sint fratri, uel patruo defuncto, tunc inter illos, qui sunt æqualis gradus, s̄m personarū numerū hæreditas diuiditur, ergo pater filij fratrū non existentib. illā diuidit per stirpes. Sed ad §. reliquū. respondet illud speciale contra ius cōmune in præiudiciū patrui. qui proximor gra. in suo fratrū filijs deberet fratri succedere. Cessante ergo cōcursu, ueniunt in capita. Sed ista solutio includit iculcationem in text. cum ad illum casum sufficeret primū dictum. Itē ad §. illud. non respondet. cū plus nitatur Acc in Auth. cessante. Ad præal. l. 2. C. de suis & leg. & similes. dicit & respondet, q̄ loquitur in successione descendentiū, nec quærebatur responsum; quia uerū est, q̄ expresse loquitur in successione aui, ut statim dicā. Alb. Gal. tenet cōtra Azo. hoc idē Alex. sup Auth. cessante. Idē Dy. ut recitat Cy. in præd. Auth. alleg. q̄ semper fratrū filij succedunt in ius sui patris: Inst. de here. quæ ab intest. def. § cū filius. & C. uñ li. l. 1. & ideo cum in eo inspiciatur illius ꝑsona, a qua descēdunt, sicut pater haberet una partē, sic & filij sui loco illius fratris pariterq; patris habebunt, quantum ipse. Sed Azo ad prædictum § & §. si. eod. tit. & ad l. vnde lib. si uiueret, responderet, quod non in collateraliter, sed in descendentib. loquūtur. Item contra Azo. hanc partem animosè tenet Iac. de Bel. super vtroque prædictorum §§. in Aut. de hered. ab intest. improbans illud dictum Accur. super §. hoc etiam, de quo in prin. dixi. Habeo in codice meo reportatum post Guid. de Suz. qui tenet hanc partē, in scriptis tamen eius, quæ duplicata habeo, non inueni. Sed fuit alia qō de facto talis; A. B. C. erant fratres; A. decessit relicta filia; decessit & B. relictis duob. filijs, moritur filia illius A. intestata, & sine prole, determinatum fuit filios B. cum C. patruo illi nō succedere, p l. 2. C. de suc. edi. Vides, quod s̄m leges patruus est in tertio gradu, prædicti nepotes in quarto, nec est iste casus priuilegiatus priuilegio, de quo uersi. seq. Et quia de gradib. tractamus, est sciendum, q̄ do. Iac. Butri. pater meus in qōne, quæ incipit, statuto ciuitatis Senarum. tenuit, quod statutum ciuitatis in materia successionum, tractans de gradib. intelligitur, q̄ cōputentur s̄m ius ciuile, ut sic constitutio supplens, corrigens, interpretans & declarās, eo modo sumatur, quo ius suppletum, correctum, & c. ut in Auth. Coll. 3. de filijs ante dot. instr. natis, ante fi. ad idem ff. si quis test. liber esse iussus fuerit, l. 1. §. hęc actio. Eadē in ratione fuit terminatum, quod si statutum ciuitatis pęnā imponit cōtrahentibus matrimonium in quarto gradu, uel citeriori, ratione subiecti intelligitur id de computatione canonica. Si autem in materia communi fiat statutum uniforme per episcopum, & ciuitate, quodlibet horum in suo foro suam computationem recipiat, puta ne accusans testes, producat testes, sibi attinentes gra. in tertio, uel citerioris, uel huic similes facit, quod nota 16. distinct. constitutiones. de testamen. cum esses. & supra de disputat. & allega. §. porro. ad fin. & dixi de noui operis nunciatione cap. 1. super 2. glo.*

ADDE, qualiter succedunt nepotes cum patruis, tam in allodialibus, quam feudalibus, Bald. consilia 298. 1. lib. Alex. 87. & 137. 1. lib.

d Quod in stirpem. *Quod est uerius. Alb.*

e Et filius fratris. *Si diceret, filijs filij alterius fratris, intelligeret sequentia, quæ uidentur incongrua, tamen Alb. habeo duplicatum, & sic stat ibi, sicut hic. Tamen quod suppletio sit necessaria, probat ēt qōnis forma, ut statim dicam. Item quod sequitur text. §. sin autem priuilegiatos filios aperte sequitur de filijs fratrum, uel sororū, quod plunes iterat, unde, si de filio fratris quærit, inepte loquitur, nec dicas in hoc priuilegium, quod succedat in capita, quod uix partium posset esse damnosum, sed est priuilegium, quod tertius gradus succedat secundo, contra l. 3. ff. de leg. hęred. Concludo igitur, quod de qōne sine suppletione prędicta non quæritur, quæ non habet dubium: quærit enim, an uocentur filij fratrum? & de hoc nulli dubium, quod vocantur, ut patet in Auth. cessante. & Auth. post fratres. C. de leg. hæred. & i corpore prædicto, vnde sunt sumptæ. Item si quærat, an diuidat per capita, vel per stirpes? hic etiam nullum dubium, ex quo ponit quęstio concurrentiam cum patruo, quo casu etiam nulla opinio contraria, ut dixi supra uersicul proxi. Conclusio igitur, quod corruptio, vel defectus fuit in quæstione; Albe. putauit corrūpens, quod illud Filij, sequens uerbū Filijs, esset superfluū,*

audor

Auctor autem non præmeditans incongruitatē quæstionis corruptam propalauit, ut habuit. Verecor, quod quandoque illud idem mihi eueniet.

potes cōtinentur, ff. de ver. sig. liberorum. & l. iusta. & l. filii. & ad hoc ff. de leg. 3. vxorem. §. concubinę. & Insti. de hæ. quæ ab intest. defer. §. cum filius. Sed dic q̄ hoc priuilegium datum est filiis. vnde ad alios nō transit, vt ff. quod cum eo, qui in ali. pot. est, sed & si & not. in præ. §. fin autem. Qualiter aūt fratres & vterini & coniuncti & consanguinei succedant, not. in Authen. Collat. 6. de consan. & vter. fratri. & C. comm. de suc-
25 ces. Auth. in successione. † Nunc de naturalium & illegitimorum successione dicamus. Et no. quod filiorū alii sunt naturales & legitimi, alii legitimi tm̄, alii naturales tantū, alii spurii, alii sunt ex dānato, id est incestuo & nefario coitu nati. Quæ sit inter eos differentia, no. extra, de renū. nisi cum pridem, & in Summa Azo. de
26 nat. lib. † Qualiter autem adoptiui succedant, no. in Summa Azo. in ti. de adop. Item qualiter naturales, not. in
27 Summa de nat. li. † Et not. tria fore necessaria, vt si naturalis. Primum, quod sit natus ex tali muliere, cū qua matrimonium esse possit, vt in Auth. Coll. 2. de incest. & nefar. nup. §. ad hoc. Secundum, quod sit vnica. Tertium, q̄ sit in domo retenta in schemate cōcubinæ, vt in Authen. qui, mo. na. effi. sui, §. si quis autē. & §. palā.
28 32. q. 2. solet, 34. d. is, qui nō habet vxorē. &c. seq. † An nati ex tali muliere sint legitimi, & an ipsa sic uxor, vr̄, quod sic, ff. de rit. nup. in libere. nisi ipse fuerit protestatus, ff. de concub. l. in concubinatu. Arg. tm̄ cont. in præ. c. de hoc, in prę. §. fin autem. Tales aūt succedunt matri una cum legitimis, vt C. ad senatusc. Orfi. si qua, §. Item dicunt quidam, q̄ naturalis succedit matri in totum, vt ff. vnde cog. hac parte, ff. de in ius voc. parentes Alii dicunt eū vocari tantū in duab. vnciis, vt in Auth. ubi mod. nat. effic. sui, §. discretis, de hoc infra ver. sed
29 an nati. † Quid de natis de vno patre & duabus concu-
a binis a, nunquid inter se succedunt? arg. quod sic, Inst. de seruili cog. respon. 1. Sed quia non sunt legitimi, nō succedunt cognatis patris, in Auth. quib. mo. na. filii ef fic. sui, d. filium, de hoc no. ff. vnde cogna. si spurio, in
b fin. b & in Summa Azo. in ti. de leg. hære. §. fi. c † sed qd,
c si duo sunt fratres nati ex vna matre, & diuersis patri-
20 bus, nunquid vnus alteri succedet? dic, q̄ sic, vt in præ.
21 l. hac patre, eod. ti. si spurius. † Quid de legitimatis per principem? Dic, q̄ illi succedūt propinquis, in Authē. quib. mo. nat. effi. sui. §. adoptionis in fi. extra qui fi. sint legitimi, per uenerabilem, § uer. sed in facto. Idem enī est in legitimatis per matrimonium subsecutū, C. de nat. lib. cū quis filii sint leg. tāta. Secus tm̄ est in legitimatis per curiam. C. eo. ti. & in Authen. quib. mod. nat. ef-
d fic sui, §. filium d. † Sed nunquid spurii succedunt ma-
22 tri cū legitimis? Dic, quod sic, nisi sit illustris, ut in præ. l. si qua, quod intelligere verum esse, cū nequit de in-
e cestu, vel adulterio accusari e: quia tunc non succedet matri, ad hoc ff. de inoffi. test. si suspecta, §. diem, & pd̄ l. hac parte, & l. spurius, not. Insti. ad Orfic. & infra uer.
23 sed an nati. † Sed pone: Titius contraxit matrimoniū cū Berta, ignorans eam cum alio contraxisse, vterque decessit: quæritur, an filii succedente patri impedimentum ignoranti, & matri scienti? Dic, quod vtrique succedēt & in totum sunt pro legitimis habendi, non enim potest quis pro parte esse seruus, & pro parte liber, ff. de liber. caus. cum duobus, de hoc extra qui fil. sint legit. c.
f penult. f Nunc dicamus de natis ex damnato coitu. de quorum alimentis, & legitimatione dicetur infra, qui
24 filii sint legit. † Quid igitur, si habes filium legitimū, & illo habet filium spurium, instituis spurium hęredē, nunquid tenet institutio? Dic, quod non. nam tales ab omni paterno benef cio excluduntur, ut dicit Authē. licet, in fin. & appellatione parentes, & c. ff. de in ius uocan. quicūque, §. 1. ff. de verb. sign. appellatione. Quidā autem distinguunt, an contemplatione filii cum institutis, tanquam nepotem, an vero tanquam extraneū ut ff. de adop. si pater. §. 1. ff. de castrē. pe. & si forte. ff. de uulgar. & pupilla. subst. sed. & si pudes. & in arrogatore
g quæstio secūdum Roffr. g † Quid si habens filium spu-
25 rium, & ex illo nepotem, ipsum nepotem hæredem
h instituit h? Respon. si erat in potestate patris sui i, quia
i non erat per eum emācipatus, non ualeat institutio, ut
26 ff. de bo. lib. quæro, secundum Rof. † Sed nunquid donationem uniuersitatis nepoti facere potest? Dicunt quidā, quod nō, quia hoc præsumitur facere propter affectionem, quam habet ad filium ff. de colla. dot. do tem. de col. bon. dedit, ff. de castren. pe. miles. et l. si fortè. et l. dotem unde præsumitur fraus, ff. de probat. qui testam, entum ff. de leg. tertio, cū quis decedens §. Titia.

ADDITIONES.

a Concubinis. *Non simul, sed successiuè in domo retentis, per id, quod dictum est sup.*

b Si spurio, in fi. *Apertius in l. hac parte, eod. tit.*

c §. fi. *In illa 2. dist. Dy. attributa, le qua sup. dixi, soluitur, quod alter alteri non succedat, cum non sint agnati, vel cognati. Patet primum Inst. de leg. agnat. tut. §. 2. Inst. de nu. §. si aduersus, C. de nat. lib. l. vlt. in prin. & fi. Inducitur Aut. quib. mo. na. ff. sui, §. fi. & facit §. filium, alleg. in 2. ver. seq. vt ibi declarabo, & q. mo. na. effi. leg. §. fi. Col. 6. & hoc placet, licet aliqui contra dicāt.*

d Filium. *Col. 8. et ibi patet, in hoc secus, quia tales non censentur legitimi, nisi quo ad patrem, sed quo ad agnatos, vel cognatos, non, & tene, quod ibi & § seq. dicitur, vsque ad §. trib.*

e Accusari. *Intellige ex illo coitu, ex quo natus est spurius, & clarius vide hoc dictam per Host. in præ. §. si. eod. tit.*

f c. pen. *Et de clandest. despon. c. ul. & hoc intellige, si desponsatum fuit edictū, ut ibi, uide tm̄, quo ibi dixi super uer. impedimentū.*

g Secundum Roff. *Irascor auctori, quia non posuit sicut Alb. Gal. a quo habuit, qui de ista q. & seq. expressè dicit, q̄ erant qōnes Roff. Benen. Hoc dico, quia nolens videre in his uerba Roff. oēs titulos, quib. in libellis adaptari poterāt. perquisiui, nec inueni finaliter per illum uer. Galli. qōnes eius inquirēs, reperi inter qōnes suas, has esse 12. vel 13. illat autem format in donatione. Tenuit autem soluendo, q̄ si nepos spurius ex legitimo, uel legitimus ex spurio fecit tale seru tūi auo, quod si fecisset extraneus idem fuisset illi donaturus, q̄ tenet donatio, quasi facta extraneo, alias non tenet, C. de do. inter vir. & uxor. l. donationes. nepos. n. legitimus odibilis est propter patrem, & nepos spurius pp seipsum alleg. C. de nat. lib. l. 1. & ult. Ad distinctionem facit, ff. de Castr. pec. si forte. ff. de vulg. substit. l. sed si plures, §. in arrogato. Qōnem 11. autem ipsius Rof. de donatione facta amico, ut restitueret spurio, plenè ampliauit Iac. de Bel. quærens etiam de uenditione ob id facta. Item de institutione ipsius, uel donatione facta inter viuos, ad quam infra remittam.*

ADDE, q̄ spurius nepos ab auo possit institui, tanquam extraneus, Bal. con. 67. 5. lib.

h Instituit. *Accur. in l. ult. C. de nat. lib. hanc qōnem format, & insolutam dimittit. Solutio sequens Rof. æquitatem habet, O los. tamen dicebat, talem ex testō, uel ab intestato non posse succedere, cum lege non caueatur. Item cum nepos non possit esse sine stipite, & iste stipitem non habet, cum pater ex damnato coitu natus sit, & sic propter defectum patris nepos nomē degeneris hn̄s aui successionem non habet, ut in l. prædicta, in prin. & in fi. Hæc ratio concludit, q̄ non capiat ab intestato, sed per eam concludi videtur, quod capiat ex testō, ut extraneus, non ut nepos, Sim. Vin. in l. h. C. de nat. lib. dicebat in casib. istis huius uer. & præcedentis institutionem valere, per ipsam legem, quæ tamē in naturalibus loquitur.*

ADDE, qualiter spurij filius instituti possit, Bal. consi. 131.

i Patris sui. *Illius spurij viuentis, & huius dicti ratio sumitur ex l. cum non solum, C. de bon. quæ lib. quia filio legitimo existēte in potestate sui patris spurij, usufructus acquiritur patri, sed ille ab omni paterno beneficio excludendus est, C. de nat. li. 1. & Auth. ibi posita. Non poterit ergo per aliū acquirere, quod per seipsum non potest, C. de hæred. insti. l. neque per se.*

tia.& facit.ff.de usufr.sed & si quid donatur.nisi dona
a tor iurauerit ita esse a, C.de proba. Auth. ꝙ obtinet.
Nec obstat C.de natu.lib.l.fin.quia.ibi loquitur in na
turalibus ex concubina natis . sed hic loquimur de
spuriis.

27 † Sed an natis ex damnato coitu potest ab extraneis re
linqui? Respen.sic,cum non reperiatur prohibitum.
& ad hoc ff.ex qui.cau ma.nec nõ.§.1.de hoc in Auth.
quib.mo.na.eff.sui,§.fin.

28 † Quid si pater eum substituat? dic,quod non potest
uulgariter,sed pupillariter sic, ut bona popria pupil-
li capiat,non paterna,ut ff.de uulga.substitu.si is.& In
stit.de pup.substitu.& not.in Authen.quib.mod.nat.
fil.effi.sui,§.fin.

29 † Quid si pater ei uendidit? no.ff.de prob.qui testamẽ
tum. ꝙ præsumitur fraus,sicut & quando in ultima
uoluntate dixit se debere· secus, si inter uiuos, ff.co-
dem.si patronus Alii contra,ut C.de nat.lib.l.1.& C.de
don.inter vir.& vxor si filii ff.de leg.3. vxori.& hoc ve
b rius uidetur b. † Sed quid si pater instituit extraneum,
30 & ille filium? dic,quod tunc habebit bona paterna,si
non fecit in fraudem, ut ff.de ędi. edic.cum autẽ.§.fi.
uer sic.ponamus.& ad hoc ff.de iis,quibus ut id.qui Ti
tium.Si uero in fraudem, nõ ualet,C. de uatur.lib.l.1.
31 & in fi.de hoc ff.de uulg.& pup.sub.si is,q. † Sed ex fa-
cto quæritur,quidam supplicauit Principi, quod filiũ
suum ex damnato coitu natum in defectum legitimo
rum legitimaret,Imperator p suum rescriptum illum
legitimauit,post hoc pater habuit ex uxore filios, quę
ritur,an legitimatus ueniat ad successionem cum le-
c gitimis? Dicunt quidam c,quod,nõ,p l.C.de reuo.don.
si unquam.& ff.de uulg.subst.ex facto.17.q.ult. qcũq;
uult.ff.de pac.tale.§.fi. Alii cõ,nã legitimati succedũt cũ
legitimis & naturalibus,ĩ Auth.quib. mo.nat. filii.effi.
d leg.§.si igitur.in fi.d & §.generaliter.& §.illum uero p
e huiusmodi.& §.& quoniã.& hoc tenet Goffr.e † Sed
32 an nati ex damnato coitu succedãt matri? respon. nõ,
cum

ADDITIONES.

a Ita esse. *Quod contemplatione nepotis tantum illam facit.*

b Videtur. *Secundum Alb.Gal.qui etiam remittit ad no.in prædicta l.qui testamentum,uide inf uers.quid si inter. Ad intellectum tamen huius,& eorum,qui præcedunt & sequuntur,uide q̃stionem trimembrem Iac.de Bel. quam posuit in solutione contrariorum super l.1.C.de nat.liber.*

c Quidam. *Guido de Suz.in l.1.alleg.per l.ex facto, alle.2.resp.& per l.cum acutissimi,C.de fideic.dicens,per has leges clarẽ p̃bari tacitam conditionem esse in rescripto, scilicet si legitimos non habuerit,per quam tacitam dicit rescriptum euanescere,licet in illo dictum non fuerit illud peti, uel concedi in defectum legitimorum.*

d In fine. *Secundum Alb.Galeotum.*

e Goffr. *Ubi hoc dixerit Goff.nondum reperi,hoc scias, quòd stilus Romanæ curiæ,ut in illo uideri potest sub tit.de fil.presby.ꝙ etiam in aliquibus literis, uidelicet quæ in terris ecclesiæ super hoc a sede apostolica manauerant,ponit talem clausulam,ita tamen,quod si dictum patrem prolem legitimam ex uxore habere contingat,non coæqueris eisdem,sed congruam de bonis ipsius possis ab illo recipere portionem. Et not.quia per talem formam non prouidetur filio in casu testamenti, existentib. legitimis propter quod diligens debet esse talis,quod pater uiuens de ipso ordinet,uel in sanitate testetur,sic ꝙ nõ possit decedere intestatus. Esset etiam ęquum,ꝙ stilo prædicto clausula adderetur, prouidens huic casui hac forma,uel alia, quod si decederet pater sup hoc ordinationẽ nõ facta, dimidiã eius partis,q̃ ad legitimũ filiũ, uel ad unũ ex legitimis ptineret,sibi deberi censem*,& adhuc posset declarari,ꝙ si legitimorũ partes essẽt inęquales. Itẽ scias ꝙ per Uber.de Bo.tractatũ inuenio hunc casum,Spurius impetrauit a principe,ꝙ esset legitimus patri suo, & ꝙ ut legitimus agnatis & cognatis succedere possit,non obstante aliqua lege, primo querebat,cum pater tunc iam esset mortuus,& id tacuit an partem a legitimis petere possit? & dicit,quod non , quia celauit patrem habere legitimos,quod si expressisset,non est uerisimile,qđ rescriptũ habuisset,cum in defectũ legitimę prolis talia fieri soleant.facit,quod dictũ est supra,& uerisimile ẽt est, quod si princeps sciuisset,illos citasset,ſm l.nam ita.ff.de adop. Secundo,quia bona illa iã erant filijs acquisita per successionem, unde ius iã quæsitum per rescriptum absorberi non debuit, C.de prec. Imp.offe.l.quoties.C.de emancip.l.nec auus. De secunda parte, quod agnatis & cognatis succedat,dicit,quod quia eius rei concessio non ualet,cuius est petitio deneganda,C.li.10.de petit. bo. sub.l.1.& si nup.ex rescri.pet.l.2.ergo ex cõtrario, si petitio est admittenda,ualet cõcessio,cum tales petitiones porrigere nõ sit spurijs interdictum.facit C.li.12.de diuer. of.l.2.ubi non digni sublimantur,& digni fiunt per Principis rescriptũ. Itẽ istud non est beneficiũ,ꝙ cogat agnatos,uel cognatos relinquere, sed permittit ab intestato succedere. Princeps ergo, q p suas constitutiones gñrales dat & aufert certis personis tales successiones, fortius in una persona id potuit. Ad primã,ff.de const.princ.l.1. ff.de petit.her.l.1.2 & 3. Item nonne Princeps statuere posset tales si patrib.succedere,sicut & matrib.uel ꝙ simpliciter succederent? potissime cum natura & generatione sint filij & consãguinei,licet ad comprimendũ illicitos coitus illos excluserit sua lege,in Auth.qui.mod.na.effi.sui,§.oportet,Col.7. Si igitũ ad primordium naturæ reducitur,cessat cã querelandi,C.de imp. lucr. descri.l.1.ad fi.li.10.& 35.d.ab exordio.& quod ibi no. ad hoc facit,quod hæreditates non delatæ,non sunt in bonis nostris, ff. acq.rer.do.l.substitutio. Per quę concluditur, quod ẽt sine clausula Non obstante,ualeret gratia,uel saltẽ dicatur sufficere generalem,de quo hic,bñ facit C.de præscrip.30.anno.l.3. in pri. Cõsuluit tamen,quod dicatur,non obstante tali lege. generalitate submissa,iuxta formam ff.si quis cau.sed & si quis, §.q̃stiũ. & decr.qui ad agendũ.de proc.li.6. Host.tenet, ꝙ Imperator constitutionẽ illam generalẽ facere non possit,quin esset cã multorum mortalium,uide in Sũma,qui filij sint leg.col.pe.uer.quid si Imperator. Per primam põnẽ & id quod prox.dixi ante finẽ, uidetũ solutum,quod tractauit Dy.& insolutum dimisit suo consi.22. an legitimatus naturalis per Principem petat hæreditatem iã filij delatam? Et ad hanc negatiuam induxit ff.de minor.& si sine,§.sed quod Papinianus,ff.de hær.inst.ei,qui soluendo, de bo. pos.cont.tab.l.1.§.fi.facit solutio quam dedi in regula, sine culpa.de legitimato per matrimonium,quod fauorabilius est, siue confirmatio,siue restitutio,ibi uide,& facil decre.quamuis ergo Imperator,& uer.seq. Item scire debes,quod Ia.de Aret. in q̃one sua,an Imperator nondũ coronatus legitimare possit? de qua dixi sup.de rescrip.præsent.§.fi.super uer.item quod obtentũ est facta solutione,quod potest. Continuando quærit, an talis legitimatus excludat fideicommissariũ substitutione facta,s.patri, si sine liberis decesserit. Ad negatiuam all.l.generaliter.in fi.C.de inst.& subst.& ff.de in ius not.quia semp,& de his,qui sui, uel alie.iur.sunt,l.filium eum diffinimus.qui ex uiro & uxore nasci. Item iste per actum ciuilem filius similis est adoptiuo,qui nõ excludit substitutum,in ub.feudorum,si de feu.controuer.inuest.c. naturales,ff.de cond.& demonst.fideicommissum,nec sufficit aliquid fieri ciuiliter tantum,C.de his,qui uen.ęta.l.fi. & de nup.l. sancimus,& de hoc scripsi de conuer.coniug.cum sis. Sol.ut in cõtrarium,natura & lege hunc coadiuuantibus,ut alias dicitur in Auth.de consan.& uter frat.§.1 facit ff.de lib.& posthum.l.filio. Macula.n.illegitimitatis per imperiale beneficium exulat, ut sic legitimatus a legitimis differre non uideatur,in Auth.qb. mod.na.effi.sui,§.illud.& quib.mod.na.effi.l.§.si quis autẽ.Inst. de hær.ab intest.§.1.ad hanc partem facit ff.ad Trebel.ex facto §.si quis rogatus,& l.hæredib.§.fi.& de l.2.l.Lucius, in fin.& de iure deliberan.l.fi.C.de adop.l.pe.de nup.l.Imperialis, Nec obstat,quod de adoptiuis dictum est,hic .n.cessat suspicio fraudis. ff.qđ cum falso tu.l.pe.quæ in adoptione facile confingi possit, quia facile fit & desinit,ut in præ.l.pen.de adop.facit ff.de bon. dam.l.fi.§.2.*

ADDE primo, quæ late posui post Bartol. in l. Gallus. ff.de lib.& posthum,quo ad ultimum,uide in l.ex facto, de hær. instit.

ADDE

ADDE tu, filius naturalis an, & quando excludat agnatos. uide Bal. in l. Gallus, §. sed quid si in 5. col. de li. & posthu.

cũ de adulterio, vel incestu accusari põt, ut supra uer.
a sed nunquid a. quia tales secluduntur ab omni beneficio paterno, ut ĩ Auth. qui. mo. nat. fil. eff. sui, §. fi. Ac parentis appellatione ẽt mater cõtineẽ, ut ff. de uerb. sig. appellatione. & C. de ĩcest. nup. l. si quis ĩcest. si fi. & Auth. ex cõplexu. vt C. de ĩcestis, q se ꝑpriis mul. l.
b 1. de hoc Inst. ad Orfi. in prin b† Sed cũ dicatur illici-
33 tũ, patrẽ non posse filios instituere, quæritur, vtrum possit eis donare? respo. nõ, nam natus ex nefario, seu incestuoso coit, nuõ est filius nominandus, nec aledus in Auth. qui. mo. nat. effi. sui, §. fi. nec econtra filius pa
34 tri. † Quid si inter se uidere uelint? Dicũt quidam fraudem præsumi, & quod factũ est, non tenere, C. de legib. nõ dubium. 10. dist. vide. & facit ff. de testa. quæ testamento. ff. de acq. hær. qui bonis. quod verũ est, si ponas hoc fieri ex prohibito affectu; sed si tanquam inter ꝑsus extraneos, forte tenebit uẽditio, arg. ff. de do. inter vir. & vx. si sponsus. §. circa. ff. de contrah. emp. si
35 qui donationis. † Quid si talis pater ministrat pecuniã fil. o, & ille emit ab aliquo extraneo, & res empta sibi noĩe suo tradita est, nunquid ab ipso filio poterit res empta reuocari per eas personas, quæ admittũtur ad reuocationẽ paternę rei, nominatas C. de ĩcest. nup. si quis ĩcestis? Dic, quod res facta est eius, cui tradita est, ut ff. de fur. qui vas. §. fi. C. de rei ven. si ex pecunia. & si filius soluendo sit, prædictę personę possunt ab eo dictam pecuniam reuocare. Si autem soluendo nõ sit, forte habebunt utilem in rẽ ad ipsam uendicandã, ff. de don. inter uir. & uxor. marito. Qualiter conficietur instrumentum, quando quis abstinet ab hæreditate uel eam repudiat, not. supra de instr. edit. §. dicto. uer. ad hęc autem.

ADDITIONES.

a Versi. sed nunquid. *Vide, quod ibi dixit, & ibi quærebatur, an succedat cum legitimis.*

b Ad Orfic. in princ? *& hic si niunt uerba Alb. Gal.*

Baldus de successionibus ab intestato.

ETIAM pupillus dr̃ decedere ĩtestatus, C. de test. milit. l. in testamento. sed impropriè, ut l. 1. ff. de suis. & leg. & ibi Bar. & C. quãdo imper. inter pu. & ui. per G. Si uero testamentũ est nullum, forma libelli erit in petitione hæreditatis nulla, vel. 1. G. C. de rep. hær. l. suus. ff. de iniusto test. l. filio præterito. secus, si inofficiosũ, ut no. ff. de inoffi. test. l. quoniam. & l. qui de inofficioso. in falso testamento dic, ut no. ff. de acq. hær. l. falsũ. & l. Pantonius. ff. de bo. pos. l. cum quidam. uide, quod no. de condi. inst. l. quæ sub conditione. §. f. per Bar. Et no. quod si iudex pronunciat testamentum falsũ esse uerum, debet haberi pro uero, iuxta no. per Inn. de rescri. super literis. & qui fi. sint le. ca. cãn. quæ. per Inn. siue agẽdo, siue excipiendo ꝓnunciauerit, C. de. fi. inst. l. fi. in fi. Nam per exceptionem potest testm̃ cõfirmari & rescindi, secundum quod pronũciatur, ff. de inoff. test. l. Papinianus. §. si filius. Sententia tamen lata sup exceptione, non valet in criminali iudicio, vt no. ff. de ad. l. 2. §. si publico. vide supra ti. 1. §. 1. Bal. An fi. ius, q renũciauit hæreditati paternę, possit postea adire, ver pone. & ver. quid si filius. G. An fratrum filij succedãt patruo in capita, vel in stirpes, s. nati ex diuersis fratribus? Et dic, q ĩ stirpes, secũdum Azo. quia loco patrũ suorum fungũtur, si nõ soli, sed cum aliquo patruo succedãt, sed si soli, tunc Azo dixit, quod in capita, alii q in stirpes, & uerius, quia imaginẽ & patrum habẽt, secus in remotioribꝰ, quæ succedũt in capita, id est numerũ personarum, ver. sed an filij, fratres G. Et no. simile de imagine, C. de præsc. 30. ann. l. cũ notissimi. §. 2. C. de iur. an. aur. l. 2. ff. de lib. & posth. l. filio, q. Bal. Naturalis filius nascitur ex legitimo concubinatu, in quo tria requirũtur, s. q vir & mulier sint soluti, q sit vnica & q in domo cõcubina teneatur, versi. nunc de naturaliũ. G. Iac. dicit, q sufficit vnum solum, s. q sit solutus & soluta. nam etiam ex furtiuo coitu nascitur filius naturalis, facit extra de ele. c. innotuit. nisi esset ĩteroictũ pęna hoc opus, vt cũ vidua. ff. de quęst. l. si quis vidua. nam vidua imaginẽ viri retinet, & cũ uirgine, l. 1. C. de rap. vir. Punit. n. ꝯcubitus furtiuus in istis, sed nõ publicus cõcubinarius, qui per legem nome accepit, & iõ extra pęnã est, ff. de concub. l. ex cõcubinatu. Item nõ vidua, nec virgo naturalem parit, si pater sit certus sed si passim cum plurib. commiscetur, hic spurius est, & vulgo cõceptus, ff. de sta. hom. l. vulgo. Bal. Spuriorum duæ sunt species, nam aut nascuntur ex accusabili coitu, & isti non succedũt patri, nec matri, aut ex tolerabili coitu, id est, q p leges ciuiles nõ puniẽ. vt vulgo cõceptus. Itẽ ꝯceptus ex mr̃imonio putatiuo, & iste succedit matri et nõ patri. Itẽ naturales et spurii ex eadẽ matre nati ex cõplexu, qui non punitur lege ciuili, tibi inuicẽ succedũt, ff. vnde cogna. l. si spurius, & l. hac parte, ver. an nati. & ver. quid de natis, & ver. nũc dicamus. G. Legitimari non sunt legitime nati, nec ęquiparãtẽ legitimis & naturalibus, quo ad verã significationem, sed adoptiuis, vt no. ĩ l. 1. ff. ad munic. & no. ĩ c. ĩnotuit. de ele. tamẽ inuicem succedunt, si per rescriptum Imperatoris, vel per matrimonium sint legitimi, secus, si per obligationem curię, in §. quid de legitimatis. G. In cõcilio aũt populli non potest quis legitimari, arg. C. de adop. l. 2. & ibi per Cy. ff. de iust. & iu. l. omnes populi. Itẽ no. per matrimonium non legitimum incestuosos, licet Pepa dispẽset super matrimonio, ff. de sta. ho. l. cum legitimæ, per Gul. de Cug. sed exigit dispẽsatio expressa super ipsa prole. Hanc legitimationẽ super incestuosis potest facere Imperator, ff. de ritu nup. l. qua in ꝓuincia. §. diuus, ꝑ gl. & Cy. ĩ addit. & vide Cy. C. de nup. si cõtra, ꝑ Arch. 66. dist. Osius, & Iac. ff. de sol. l. cum 10. & Gul. ff. de leg. l. benignius, & in c. nõ est sine culpa. in Mercurialibus. vide inf. de reg. iu §. princeps. Bal. An possit quis spurium substituere, ff. de vl. subst. l. si is, qui. ver. quid si pater. An spurio possit substitui, ff. de vul. subst. l. Lucius. G. An posset spurio vẽdi. ff. de ꝓbat. l. qui testamentum, versi. quid si pater. G. An filiꝰ spurii possit istitui, C. de nat. lib. l. fi. ver. quid si hæres. G. Distinguẽdus est cõtemplationis motus, G. An hæres ĩstitutus a Titio possit relinquere spurio Titii, ver si. quid si pater ĩstituit. G. An legitimatus a carẽte liberis, desinat esse legitimus susceptis legitimis filiis, ver. sed ex facto. dic, q nõ. G. Si pater facit dicere instrumẽta de filio spurio, quid iuris? ver. fi. G. vide Cy. C. fa. erc. l. filiæ. C. de do. ĩter uir. & ux. l. si filii, & de usufr. leg. l. si filius Titii. et per Iac. de do. l. ad eũ, §. fi. & ff. de manu. l. 4. §. si ab ignoto. per Ia. An filius bastardus pręteritus dicat testamentũ nullum extraneo instituto? & dic, q nõ, etiam turpi persona instituta, per gl. quę est in l. 1. § j. ff. de ꝯtratab. Sed an bastardus institutus & de restituẽdo grauatus a patre, possit legitimã detrahere? Dic q nõ, qa bastardis nõ debẽt legitima, secus ĩ successione materna, ff. de inof. test. l. si instituto §. de inofficioso. cũ si. Adde ad materiã bastardorũ J. de stat. monach. §. sed an ĩgressꝰ, & J. de spõsa. §. puellę. Sed an legitimato debeat legitima ĩ bon s allodiis? Credo, q sic. Itẽ an ꝓteritus dicat testm̃ nullũ, qa redactꝰ est ad primęuum statũ, quo oẽs legitimi nascebanẽ, adeo ut legitimatio sit potiꝰ detectio, q datio. Simile no. in l. manumi. ff. de iust. et iur. fm̃ Iac. Sed ego dico, q legitimatio innititur successioni, & nõ est detectio, sed datio, p eãdem l. Bal. Nota, q trãsactio facta inter spurium et legitimum, ut hæreditas renũciaret spurio, ualet, C. de trãsact. l. fratris, quod no. Nota, quod legitimatio non fingit retro, ut no. in ca. pro te. extra de resc. lib. 6. & uide omnino supra de proc. §. secundum stilum.

ADDE tu, an filio bastardo debeatur legitima, & an p̄terit⁹ possit rūpere test m̄, gl. ī l. 1. §. 1. ff. de ꝯtab. Bal. in l. Gallus. §. quidā recte. in 2. col. ff. de lib. & posthu.

a De sepulturis. a Rubrica.

ADDITIO.

a *OMNINO vide, qđ pulchre scripsit Inno. super hac rub. Practici auctores p̄ter Ross. omiserūt hāc rubricā, soluo, ꝙ Bonagu. par. 2. vbi multos libellos format, de ista posuit duos libellos, & ab his īcępit auctor. Ros. in libellis iuris ciuilis materias huc affines tractat, quas hic auctor assūpsit de mortuo inferēdo Itē de sepulchro ædificando, & hoc, quo ad interdicta. Itē interdicta ponit tria. s. de eo, q intulit mortuum locū alienū. Itē de actione funeraria, et in fine de sepulchri violatione, & de his infra videbis in ver. porro. & seq. Sed ipse Ros. ī libellis iuris canonici huc tractatū ꝓsequitur per octo mēbra distinctū, ponens in fine quinque libellos, de qbus infra dicetur. Extra hoc recurrendū est ad Sūmistas. De hac materia vtiles cūstitutiones habemus in Sexto, sed in Cle. rigorosas. Q̄onem dn̄i mei de his, q nō sepeliēdos simulant sepelire, scripsi de vsur. q̄q̄, li. 6. super verb. sepulturam. De q̄one Io. de Deo, an ecclesia parochialis quartā petere possit ab hærede, vide e. ti. de his in fi. magnę gl. De q̄one dn̄i Io. de Mōtemur. scripsi e. ti. de pactis, c. 1. super ver. libera. Decē q̄ones ad materia scripsi in decr. certificari. eo. ti. de quarū aliquibus infra dicetur. Vbi sepeliri debeat intestatus, cuius pater, auus, & proauus in diuersis locis sunt sepulti, scripsi eo. tit. is, qui. li. 6. super fi. 2. gl. Sed hic addo, pone, pater & auus sepulti sunt apud religiosos, proauus & anteriores sunt sepulti apud parochialē, vel aliā ecclesiā, quæritur de filio, q non elegit, quo debeat loco sepeliri? ꝙ cū proauo & superiorib. facit e. ti. cū quis, in prin. et c. is, qui & c. seq. lib. 6. in quib. pōderatur sepulchrū maiorū. sed maiores stricte & proprie sunt vlteriores ad tritauū. ff. de gradib. Iuriscōsultus, §. parentes, & no. ff. de in ius uoca. l. quinq. § parētes. Ergo proaui & superiorū ponderet̄ sepulchrū attētis uerbis. de priuil. si Papa. §. 1. in fi. quib. deseruiri d̄et in dubio. ff. de exerc. l. 1. §. is, qui nauē, in fi. & fortius, si illa proaui est parochialis. vt sicut locus originis preferetur domicilio acquisito, ff. de municip. libertus & no. C. de incol. ciues, in gl. 2. vltra medium, li. 10. sic parochialis, quasi originalis etiam per baptismū & sacramenta regenerans preferri d̄et, quasi iure duplici s. originis & sepulchri uīcat illā, quæ vnicū h̄et ius. facit ext. de treu. & pac. c. 1. ubi uide sup. pe. gl. in Auth. de consan. & uter. frat. §. pen. Col. 6. In cōtrarium facit, qđ scripsi super prę. gl. 2. decr. is, qui. quod omnino uideas. item constat, quod plus influit proximum immediatum, q̄ mediatum, extra de caus. pos. cum ecclesia. & quod ibi no. in magna gl. ff. de excep. rei iud. cum de hoc. & quod ibi not. ff. rerum amo. l. si mulier. in 1. glo. & in l. pe. ff. de cond. ob turpem causā, bene facit præd. decre. is, qui. in fi. ubi uxor cum uiro vltimo tumulatur, ad idem C. ne de stat defun. l. si mater. vbi cōcor. in ult. glo. Et inter proximos ponderatur proximior, ff. de acqu. re. do. l. adeo. §. insula. Et verisimile est, ꝙ filius proximioris sepulturā elegisset, facit ff. de leg. 2. peto. §. fratrem, ubi paratur locus proximiori, & ibi multa concordātię. Quod igitur ille verisimiliter elegisset, & eligere poterat, præligendum est facit C. de inoffic. test. l. 3. Verisimilitudo adiuuat, quia forte proauum & superiores non vidi, & quia nō est natus. si facrat illius agnatus. Non igitur illos, sed patrem præsumitur elegisse facit ff. de suis & legit. hære. Titius cum duabus legibus. sequen. & ff. vnde cog. l. 1. §. si quis proximior. Mihi uidetur hoc hanc verisimilitudinem ex varietate personarum sumi debere. vt ponderetur professio, & qualitas praui & superiorum, item aui, & patris, item ipsi⁹ filij, ex quibus coniectrari poterit, quid elegisset, si tractatus fuisset. In terminis legum doctor, pro nepos Iac. Bal. cum auus et pater illius ministerij non fuissent, præsumatur proauum elegisse, sic ecōuerso in eius filio, vel nepote, cū proauus et reliqui fuissēt status infimi. Ad hoc etiā faceret monumentorum qualitas. Volentes tn̄ tenere secundā partem, ad primum dictum primę partis respondere possent per l. 3. in fi. ff. de inter. & releg. ubi patres & aui etiam dicuntur maiores, ad idem C. de cohortal. princip. l. cohortalis, ibi, maiorum suorum, & c. Quod pater & auus appellantur in hac materia maiores, textus est dec. 1. eod. titu. coniuncto. Ebron. 13. q. i. decr. illa in prin. dicit, unumquenque sepeliri debere in sepulturis maiorum. ut exitus maiorum docet. Vt autem patet in d. c. Ebron. Isac. sepultus fuit in sepulchro Abrahæ patris, & Iac. in eodem sepulchro, patris & aui. Concluditur ergo patrem & auum dici maioris, & secundum hoc l. Iurisconsultis. loquitur de stricta significatione uocabuli Maiorū. & tunc dicebatur. Ad secundum respondet per decre. innotuit, de elect. ubi una fortis ratio uincit multas.*

ADDE, quod prædicta q. fuit Old. consi. 25.

ADDITIO. Et qui ueniant appellatio maiorum uide. Alex. consi. 4. incip. ponderatis uerbis. in 1. col. in 4. uol. H. F.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in causa sepulturarum concipiendus.*
2 *Eligente aliquo sepulturam alibi, & illi ecclesię aliquid relinquente, qualiter parochialis ecclesia concipiet libellum.*
3 *Contra eligentem sepulturam in ecclesia minus idonea, an, & qualem possit ecclesia parochialis libellum concipere.*
4 *Contra dolo alicui sua suadentes sepulturam suæ ecclesiæ, ut bona habeant, qualiter sit libellus formandus.*
5 *Libellus qualiter sit formandus, ubi quis illectus est legare bona pro sepultura.*
6 *Sepulturam eligens, & iurans non contrauenire, an possit iterū eligere.*
7 *Patens quartam nomine alicuius ecclesiæ parochialis occasione, sepulturæ, qualiter debeat hoc in libello exprimere.*
8 *Cadauare excommunicati, uel pagani, & c. in cœmiterio sepulto qualiter sit agendum.*
9 *Interdictum de mortuo inferendo, quo casu, & cui competere possit.*
10 *Iudicium de sepulturis eodem die finiendum est, ne cadauer maneat inhumatum.*
11 *Positiones qualiter formandę, ubi agitur interdicto de mortuo sepeliendo.*
12 *Actio in factum ex edicto de mortuo inferendo a pretore inuenta, cui competat, & qualis in ea concipiendus sit libellus.*
13 *Actio funeraria quo casu, & cui sit danda.*
14 *Actio in factum ex edicto de sepulchro uiolato, cui competat, et qualiter in ea sit libellus concipiendus.*
15 *Interdictum de sepulchro uiolando cui, & quo casu competat, & qualis in eo sit libellus concipiendus.*

MVLTIS modis potest ī hac materia libellus formari, aliquos tamen ex grātia supponamus.

1 LIB. †Corā, &c. cōqueror ego B. rector talis ecclesiæ noīe ipsius de P. rectore talis ecclesię, q corpora Bertę parochianę meę post appellationē a me legitime interpositā, uidelicet ne corpus parochiani mei in sua ecclesia sepeliret, p uiolētiā raperet, in suo cœmiterio non metuit sepelire, quare peto corpus, seu ossa eius, & quecūq; occasione eius, seu sepulturæ illius obuenerit, s. 20. mihi restitui atq; reddi, & ne deinceps talia p̄sumat, sibi p vos sn̄aliter inhibere, & ad hoc ipsum sententialiter condēnari, extra eo. ex parte. &c. cum liberū. &c. in nostra. Vel sic:

LIB. Corā, &c. peto à P. rectore talis ecclesiæ, ne de cętero recipiat ad sepulturā corpora mortuorum, uel pueros intra annos discretionis constitutos talis domus, vel villę, vel vici, vel cōtratę, cū domus ipsa, vel villa, &c. sit de mea parochia, & mihi sit decimalis, & illis uiuentib. consueuerim sacrā ecclesiastia ministrare, & tā uiri, q̄ mulieres illius apud meā ecclesiā ab antiquo cōsueuerint sepeliri. ext. eo. c. ī nostra. §. talē. &c. de vxore. & c. j. & 2. 13. q. 2. ubicūq;. & c. placuit. & §. itē Iosep. Sed vr̄ ex p̄dicta dec. ī nr̄a. ī pri. talis libell⁹ eē sufficiēs.

LIB. Conqueror de hospitalariis, qui parochianos meos recipiunt ad sepulturam, etiam si nihil aliud petatur. nam ibi rector ille nihil aliud petiit. Sed contra, quia actio est ius persequendi, &c. Inst. de act. in princ.

Sed

a Sed dic a quod ibi in libello continebatur petitio, ſed
eſt ex decretali deciſa. quod apparet ibi in §. talem. vbi
iuxta formã petitionis ſententia dictatur, vt ext. de ac
cu. qualiter. 2. ad fi. Vel ſic poteſt concipi libellus:

LIB. Corã, &c. propono contra P. qui mihi iniuria
tur nõ ſinendo me pacifice & quiete recipere corpo
ra defunctorum talis domus ad eccleſiaſticã ſepultu-
2 rã, &c. vt infra ti. pro. in prin. † Si vero eligit quis alibi
ſepulturam, & illi eccleſiæ aliquid relinquit, parochia
lis eccleſia ſic concipiet libellum:

LIB. Coram, &c. propono ego N, rector eccleſiæ S.
Martini de Podiomiſſione diœceſis Biteren. contra
P. rectorem eccleſiæ S. Geneſij, ꝙ cũ Laurentius paro
chianus meus elegerit ſepulturã in ipſa eccleſia S. Ge
neſii, & reliquerit ipſi eccleſiæ viginti, ipſe quartã mi-
hi de iure debitam dare cõtemnit, quare peto quartã
partem de illis viginti mihi dari, & ad hoc ipſum ſen
3 tentialiter condẽnari, ext. eo. cum ſup. &c, ſeq. † Quid
ſi eccleſia S. Geneſii nõ eſſet magis, ſed minus religio
ſa, totum petet, & ſic libellum concipiet:

b LIB. b Coram. &c. propono contra P. rectorem S. Ge
neſii, ꝙ Laurentius parochianus ĩ dicta eccleſia S. Ge-
neſii ſibi ſepulturã elegit, & viginti ipſi eccleſiæ lega-
uit, quamuis ipſa eccleſia S. Geneſii de nouo cõſtru-
cta ſit, nec ſit magis religioſa, q̃ mea, ſed minus, quia
in mea diuina frequentius celebrantur, vel cum mea
ſit conuentualis, vel etiam ordinis S. Benedicti, illa ve
ro ſit ſecularis, quare peto nomine eccleſiæ meæ illa
viginti mihi ab eo dari & reſtitui, peto ĩ ſuper corpus
dicti Laurentii mihi reddi, & ipſum ad id ſententiali-
ter condemnari, eo. ti. c. 3. Hanc opinionẽ proſequor,
licet Laurentius, Vinc. & Io. contradicant c. † Porro ſi
c Canonici monaſterii ſan. Mariæ de Caſſiano ordinis
4 San. Auguſtini, dictum Laurentium dolo induxiſſent
vt ipſe apud eos eligeret ſepulturã, & in vita, vel mor-
te eius ſua donaret, ſic libellus concipietur.

LIB. d Coram, &c. propono contra priorẽ. & conuen-
d tum monaſterii beatę Mariæ de Caſſiano ordinis ſan
cti Auguſtini, ꝙ ipſi Laurentio parochiano meo in le
cto ægritudinis iacenti ſuggeſſerunt, & eum potius
amore pecuniæ, quam animæ induxerunt, ut in ſuo
monaſterio eligerit ſepulturã, ibiq; ſua bona in mor-
te, vel in infirmitate conferret, ſicq; idem Laurentius
illectus eis viginti ꝓ anima ſua reliquit, quare peto no
mine eccleſiæ meæ decem ex illis viginti mihi dari, &
ipſos mihi ad hoc ſententialiter condemnari, ex eo. re
5 latum. vel ſi uis, petas quinque, ex. eo. certificari. † Si au
e tem nõ fuerit intellectus in eligendo ſepulturam e ſed
in legendo, ſic libellus concipietur:

LIB. Coram. &c. propono contra tales Templarios,
ſiue Hoſpitalarios, quod cũ Laurentius parochianus
meus apud eos elegiſſet ſepulturam, eiſque centũ le-
gare voluiſſet, ipſi, ut eccleſia parochialis portione ca
nonica fraudaretur, eum induxerunt, vt illa centũ pro
equis & armis legaret in ſubſidium Terræ ſanctæ, vel
pro ornamentis eccleſię, quare peto nomine eccleſię
meæ ex illis centum portionem canonicã mihi dari,
& eos ad id ſententialiter condemnari, extra de teſta.
officii. & c. vlt. extra eo. in noſtra. Eodem quoque mo-
do poteſt epiſcopus concipere pro ſibi debita canoni
ca portione, ut ĩ prę. c. officii. & eo. ti. requiſiſti. 12. q. 3.
6 Pontifices. † Et nota, quod ſi aliqs elegit ſepulturã, &
iurauit nõ contrauenire, licet forte de iuris rigore poſ
ſit iterum eligere & mutare, non tamen debet ſm
Deum & canonicam equitatẽ, quod dic, ut ſupra de
inſtru. edi. §. compendioſe. uerſi. quid quis iurauerit.
niſi forte de nouo ingrederetur aliquam religionem
uel alia neceſſitas immineret, & conſulo, qđ talia iura
menta non exigantur propter pericula f, quæ contin-
f gunt. † Verum is, qui nomine alicuius, parochialis ec
cleſiæ petit quartam, ſeu aliquam portionẽ de relictis
alteri eccleſiæ occaſione ſepulturę, tenetur exprime-
re ĩ libello, an petit canonicã portionẽ in canonibus
ſtatutam, an vero conſuetudinariam, vt reus melius
poſſit deliberare, & an hęc petitio ſit generalis, vel ſpe
cialis, ſcilicet dico mihi ius eſſe habere canonicã por-
tionem in relictis a parochianis meis, vel habere deci
mas, vel iuriſdictionẽ in tali territorio, ſiue caſtro, no.
g ſecundum Papam, extra de ſepul. certificari. g Item cõ
tra quos aget eccleſia parochialis pro parte ſibi debita
& an agat tãtũ pro parte ſua, vel etiam ꝓ parte epiſco
pũ contingente, vel epiſcopus aget pro ſua, & contra
h quem, no. ſecũdum Papã, eo. ti. de his. h † Quod ſi ca-
8 dauer excõmunicati, vel pagani, vel eius, qui ſeipsum
ſuſpendit, & huiuſmodi, ſit in cœmiterio ſepultum, ſic
concipitur libellus.

i LIB. Coram. &c. propono cõtra P. rectorem eccle-
ſiæ de Podiomiſſione, ꝙ olim Laurẽtius de Podiomiſ
ſione, dũ viueret, fuit ad meã inſtantiam propter eius
contumaciam per talem iudicem excommunicatio-
nis vinculo innodatus, de qua contumacia morte præ-
uentus, nec ſatisfecit, nec abſolutionis beneficium ob
tinuit, ſicque funus ipſius excommunicati, vel paga-
ni vel eius, qui ſe ſuſpendit, fuit imprudenter in cœmi-
terio eiuſdẽ loci per præfatum ſacerdotem ſepultum,
quare peto ipſum corpus per dictum presbyterũ exhu
mari, & eum exhumandũ fore decerni & dictum pre-
sbyterum ad id ſententialiter cõdemnari, peto ẽt per
vos ipſum pro tanto exceſſu canonice puniri, ex. eo. ſa
9 cris, 21. q. 5. placuit. de cõſe. di. 1. eccleſiã. 2. † Porro k ſi
k quis funus vellet ĩferre in ſepulchrum, in quo ſibi eſt
ius inferendi, vel de nouo uelit facere ſepulchrum in
locum ſuum purum, & prohibetur ab aliquo, poterit
agere interdicto de mortuo inferẽdo, quod prohibito
rium eſt & pretorium, vel actione in factũ ſubrogata
in locum illius interdicti, Inſt. de interdictis, §. prohibi
ta. ff. de mor. infe. l. 1. Sic ergo concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit
inferre mortuum in talem locum, in quo mihi ius
erat trãsferendi mortuum, vnde propter illã ꝓhibitio
nẽ intuli in alium locum purum, vel conduxi pro tan
to ꝓtio, ſ. decẽ, qđ intereſſe dicti loci ęſtimo 60. quę pe
to per interdictum de mor. inf. vel per actionem in fa-
tum ſubrogatam in locũ eius. Hæc forma probatur ff.
de religioſis, ſi quis liberum. Sed opponitur, nã hoc in
terdictum ꝓhibitoriũ eſt ff. de mor. ĩ. l. i. in ꝑ. l. liberũ,
vbi dicitur, ꝙ ſi ſum prohibitus, ago, vt ceſſet illa ꝓhi-
bitio, verũ ſi volo alias inferre, poſſum, ſed ago poſtea
actione in factũ. Vnde quidam ſic concipiunt libellũ.

LIB. Coram, &c. ago ꝯ talem, ne prohibeat me ĩfer
re, & ad hoc ꝓpono actionem in factum ſubrogatã in
locũ eius interdicti de mortuo inferendo. Et ſi eis op
ponitur, qd fiet interim de cadauere defuncti? iã. n. ſic
ſtabit.

ADDITIONES.

a Sed dic. *Secundum Inno. & Hoſt. ut ſcripſi in prin.*
b Libellus. *Tertius Roſ. de quo ſupra.*
c Contra dicant. *Quoniam opinio hodie approbata eſt eo. ti. cum quis §. ul. li. 6. unde talis libellus hodie non procedat.*
d LIB. *Quartus Roſ. ubi ſupra.*
e Sepulturam. *In quo caſu, dicit ut ſtatim ſubdam.*
f Quæ contingunt. *Dic hodie, ut e. ti. c. u. li. 6. & in Cle. de pœn. cupientes, in fi. Q̃uo aũt, qui ſimpliciter hortatur, ut eligat, non ligetur illis cõſtitutionibus, ſcripſi in præ. dec. 1. ſup uer. inducãt.*
g Certificari. *Ibi clarius ſcripſi in 6. 7. et 8. q. et ibi ĩ 9. q. poſt cã ſcripſi, an exprimẽda ſint nomina parochianorum ſepultorum.*
h De his. *Quis aũt ex illis primo detrahit, & ad quam ſummam illæ detractiones aſcendant, uide in præ. dec. certificari. in 10. q.*
i LIB. *Fuit Roſ. ultimus, ſed longe plenius hic ponitur.*
K Porro. *Incipiunt uerba Roſ. & durant de hoc interdicto uſq; ad uer. eſt & actio.*

priuandum non est conuertendum ad dandũ, ff. de condit. & demonstrat. l. cum tale, §. fi. Negari aũt nõ põt statutum odiosum, et sic restringendũ. Non trahetur ergo ad exclusionem uterini, sed sileat amita, q̃ matrẽ excludit, & sibi non acquirit, quod nõ est nouũ, C. de nat. lib. Auth. licet. ff. de inoffi. test. si quis exhæredato. 2. resp. de vsucap. l. natural. rem rat. hab. l. procurator. §. 1. Ponderat ẽt, ꝙ non loquitur statutum generaliter de cognatis, sed specialiter de matre. Non egreditur ergo personã, & maxime mutato sexu, quod ꝑniciosum esset exẽplo, ff. de leg. 2. si ita scriptũ. Item constat, ꝙ si mater non esset in medio, clarum, & indubitatum esset ius vterini. Sed hæc sunt paria, non esse, vel inutilem esse, quoad casum, ff. de bon. poss. cõtra tab. l. 1. §. quidã filium, & hæc bene dant iura, & de hoc ext. de transl. c. 2. uersi. sicut. Pro amita facit, quia causa statuti excludens matrem est, vt diuitiæ remaneant in familia agnatorum, vt dixi in 4. prox. Etiam illa ratio eadẽ in uterino, per quod colligitur, ꝙ deberet uterinus casum omissum habere pro omisso, de rescript. suscept. lib. 6. Et quod cõtra ius est, non est dilatandũ, de reg. iur. quæ a iure. eod. lib. Item inducitur, quod longe fortius, sed admittenda esset mater, & non admittitur, ergo, &c. Item eius exclusio fit contẽplatione agnatorũ, q̃ durat cõtra uterinũ. Item illud generale, uinco uincentem te, &c. siue uictoria adaptatur ad amitã, sed ad matrẽ non, nã tunc aperte ueniretur cõtra statutum, sed nulla uictoria recipitur pro amita, hoc satis est patens. Item nec adaptatur ad uterinũ iure cõi, uel statuti, qa ipse nullo iure uincit, amita aũt uincit matrẽ iure statuti, ergo & illũ, quem uinceret mater. Inducunt ultimo, ff. ad Tertul. l. æquissimum, §. 1. Soluit pro amita, constat. n. ꝙ si mater nõ excluderetur per statutũ, indubitanter uinceret uterinũ incõmutabiliter, per Auth. defuncto. C. ad Tertul. exclusa uero per statutum, cum iure extraordinario excludatur, quantum ad excludendum uterinum, incõmutabiliter hæreditatẽ filij uidetur habere, licet re uera nõ habeat, inducitur, ff. de cond. & demõstr. l. mulieri, & Titio. ibi, exclusus est tota parte legati, quod est iure extraord. illud quasi habere uĩ, quoad hoc, ut pars sua legatario nõ accrescat; sic & qui adiuit hæreditatẽ, sed beneficio restitutionis abstineat, quod extraordinariũ est, ff. de mino. l. in causæ, tñ quoad alium excludendũ, habetur ꝓ hærede, eod. tit. etiã si sine, §. sed quod Papin. Per eundẽ modũ inducit, ff. de fideicomiss. liber. cũ quasi, §. sed & si quis. Sic in proposito, non. n. ui statuti mater cedens amitæ, cedit uterino, inducit, ff. qui. mo. pign. uel hypo. sol. Paul. respondit, prout ibi intelligit glo. Matre igitur per statutũ exclusa, hæreditas amitæ data uĩ attenta causa, ꝓꝑ q̃ excluditur, ff. de leg. 1. filius, §. diuus. Similẽ quæst. de amita, & nepote uide ꝑ Cyn. de adul. l. 1. & est ult. q. supposito statuto, uel consuet. ꝙ fœminæ filiæ non succedant cũ fratribus, sed ab eis competenter dotentꝰ, decessit quidã relictis filio, & filia, decessit demum etiam filius relicta filia, amita dicit in fauorẽ sexus masculini, per quẽ præseruatur agnatio, inductam consuetudinẽ, uel statutum, de quo satis dixi sup. uers. est sciendũ, sed hic non est masculus, dicit ergo se una cum nepte in tota hæreditate succedere, ut sic ratione cessante, cesset statutũ, uel cõsuetudo. Nec potest dicere neptis, ꝙ teneat gradũ patris, quia non sexum, ad hoc, ff. de cõtra tab. l. non tñ. §. si emãcipatus, & dicunt Vbert. de Bobio. & Iacob. de Aret. hoc tenuisse, inducunt l. si quis hac lege, et l. plane, ff. de oper. lib. ff. de leg. 2. Titia. Seio. Recitat Hugo. de Fon. qui dicit se omisisse contrariũ, qñ decedit filius iã mortuo patre, cum ius in sui persona acquisitũ transmittat ad hæredem ẽt fœmi. C. de iure deliber. cum antiquiorib. de his, qui ante aper. tab. l. una, & hæreditas est successio in uniuersum ius defuncti, ff. de uerb. sig. hæred, & repræsentat uicem patris, C. de hæred. uel actio. uend. l. empt. & sufficit semel ius fuisse quæsitum, ff. quod met. cau. uideamus. Fatetur autem primorũ dictum uerũ, si decessisset filiꝰ uiuente patre, d. Hugo. mihi placet. Et minor, ꝙ dñs meus Iac. de Aret. tenuerit contrariũ, sed reducitur in quæst. an tale statutum, uel consuetudo ualeant? non iusto, per ea, quæ scripsi post eum super regula, indultum, lib. 6. ꝙ ualeant, inducitur, ff. cõtra. l. 3. & l. uendit. §. si constat. Et si dicatur, ꝙ ius naturale uocat filios ad successionem, ff. de bon. damn. cũ ratio. et unde lib. l. scripto hæred. respond. ꝙ certã quotã filio deberi, non est de iure natura, quia sic non fuisset uariabile, quod tñ fuit in Auth. de triente, & sem. §. 1. & expressum est in Lombard. quod si pater, vel frater maritat filiam, vel sororem, debet esse dote contenta, & nihil plus petere, vt lib. 2. de success. l. prad. filiã. Vltra hoc patet de pact. c. quãuis, lib. 6. ꝙ hoc põt pactũ, ergo, & hoc potest lex municipalis, vel consuetudo, C. de fideiuss. l. vlt. in fi. Est sciẽdum, ꝙ quæstio, de qua dixi post Dyn. super prædicta reg. indultum, formabatur, vt de casu plus dubitabili. s. de parte debita iure naturæ, quasi de Trebel. minus esset dubium, & tñ de illa vidi dupliciter dubitari. s. an statutum illam minuere possit puta ad dimidiã quartæ, & sic octauam, sicut in legitima forte statuit de dimidia legitimæ, & sic de sexta, et hoc conceditur, ut sup. Secunda dubitatio est, an statutum loquens de debito bonorum subsidio, comprehendat etiam Trebel. filio grauato de restituendo? & quòd non trahatur ad illam, facit regula, quæ a iure. lib. 6. cum concord. Item constat ista esse diuersa ratione inductionis ex ꝑe, & separatorum separata est causa, et ex ratione iudicium, & extra de testi. cum causa, in glo. ext. de donat. inter vir. & vxo. si maritus, in fi. Statutum ergo de debito bonorum subsidio ad Trebel. nõ trahetur, sed deseruietur verbis, de priuil. si Papa, §. 1. in fi. cum concord. ff. de exercit. l. 1. §. is, qui. vt vĩ. quoad illam iuris correctionem, ꝙ fieri expediat, de elect. cum expedit. in princ. lib. 6. & hoc placet. Plus vĩ, ꝙ etiam ĩ debito bonorum subsidio isto casu statutum locum non habeat, sed locatur, quod a principio pater reliquit filio minus legitima, quod sibi statutũ permittit, nec quæstio procedit, cum id solũ reliquit, ad quod tenebatur, quia grauare illum de restituẽdo non posset. Procedit ergo dubium, cum plus reliquit, puta dimidiam bonorum, & de restituendo grauauit. Fingamus ergo bona patris valere vigintiquatuor marchas, vel uncias auri, et pro dimidia legauit, & in dimidia filium hæredem instituit, et de restituẽda Titio filium grauauit, & statutum, uel consuetudo loci non est de Trebel. sed solum de legitima in casu restitutionis sibi fiendæ, Titius a filio prædicto, vel eius hærede petit fideicommissum, grauatus, vel eius hæres, paratus restituere sic cõputat, de 24. marchis habeo tertiam pro legitima, et sic octaua pars hæreditatis mea fuit 12. & sic vltra legitimam habeo quatuor, in legitima non potui grauari, uel grauatus non fui, in quatuor fui grauatus, de quibus detraho vnum, tolle tria, dicit Titius, pater per statutum potuit te grauare in dimidia legitimæ, & sic pro legitima debentur quatuor tñ, ueniunt ergo restituendo octo, fateor, quod si statutum legitimæ non cõprehẽdit Trebel. nec de illa est expresse statutum, detrahis quartam de octo, & sic duo, mihi ergo debentur sex, & ibi sex remanẽt, dicit hæres grauati, & ipse grauatus, fateor, ꝙ pater ꝑ statutũ poterat grauasse in dimidia legitimæ, sed nõ grauauit, sed me iuri cõi reliquit, et sic procedit mea prima conclusio, quid dicemus? vtar his uerbis Pilei, & ꝓnuncio ꝓ hærede in casu, quo statutum non taxauit legitimã, vel Trebel. sed dedit patri, uel testatori potestatẽ sic grauandi filios, uel hæredes, in casu uero, quo ꝑ statutũ, taxata erãt legitimæ, & Trebel. uel altera tñ. quoad taxatã, bene loquitur Titius, cui debetur fideicõmissum. Fuit de facto quæstio attinens ꝓmissis, statutũ ꝓximiores ꝓfert vlteriorib. in gradu, Titius decessit intestatus, superest filius ex sorore ipsius naturali, & paterna, itẽ filius matertera, q̃rĩt, quis ꝓferatꝰ? Obtinuit legitimus filius materteræ, proximitatis. n. appel. etiã cognatos cõplectiꝰ, ff. de suis, & legit. l. 1. §. hæredib. & Inst. de success. cog. §. penult. Filius autem ex sorore naturali non est ꝓximus ad defunctum, quia talis mater non est de num. agnat. ff. vnde cog. l. si spurius, & l. hac parte, & uide inf. uers. quid de natis, & seq. & uide, qđ ibi dic ã. Cognatio. n. contingit, nisi iustis interuenientib. nuptijs, ciuili dumtaxat excepta, ff. de gra. non facile, §. cognationis. Cũ ergo ipsa illegitima non fuerit agnata, nec etiam cognata de facto, quia non iuncta per fœminam, & sic nec proxima dici posset, per ipsius personam ipsius filius censeri nõ potest de numero proximorum, facit l. fi. C. de nat. lib. & de horum materia ibi satis per Azo. in Summa, ff. de collat. bon. l. dedit dotem auus.

ADDE, quod ratio exclusiua fœminarũ a succedendo sit, vt familiarũ dignitas conseruetur, tenet Rom. cons. 16. ubi uoluit, ꝙ stante statuto, ꝙ existentib. fratribus filia dotata non succedat, ꝙ dictũ statutũ põt intelligi, tam de fratrib. testatoris, quam filio, & idem uoluit, cons. 411. vbi consuluit, ꝙ statutum excludens fœm. ꝑꝑ fratres, habet locum, si extat frater consangu. licet non vtrinq; coniunctus. Quoad qua. Richar. Ma. uide Paul. de Cast. consil.

con. 344. in fi. & per eundē plene, an stante statuto, quod extantib. fratrib. defuncti mater non succedat, si extat auus paternus pater excluditur, & an stante statuto, quod extātib. agnatis masculis nō succedat mater, nec linea materna, si extet amita, mater debeat excludi, uide Bal. in con. 163. 1. li. ubi reprehendit Bar.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia petere uolens bona decedentis ab intestato, qualiter debeat libellum concipere.*
2 *Testamentum dicens esse nullum, qualiter contra hęredem scriptum libellum concipiet.*
3 *Descendentes qualiter succedant.*
4 *Voluntatem declarare uerbis, aut factis, nihil interest.*
5 *Suus hæres decedens ante aditionem hæreditatis, an ad quoscunque hæredes transmittat hæreditatem.*
6 *Emancipatus decedens ante hæreditatis aditionem, an hæreditatem transmittat.*
7 *Filio mulieris defunctæ sine liberis ante aditam hęreditatem decedente, ad quos transmittatur hæreditas.*
8 *Filio habente filios & peculium aduentitium, decedente ab intestato, qui succedere debeant.*
9 *Ascendentes qualiter succedere dicantur.*
10 *Pater an succedere debeat filio in castrensi, & quasi castrensi, uel in aduentitio, uel profectitio peculio.*
11 *Filio repudiante hæreditatem sibi ex linea materna delatam, an possit pater eam habere.*
12 *Decedens sine liberis relictis patre & uxore inope, & matrimonium erat sine dote, an uxor excludat patrem.*
13 *Collaterales qualiter succedant.*
14 *Filiorum appellatione nepotes comprehenduntur.*
15 *Filij diuersimode sunt considerandi.*
16 *Filij adoptiui qualiter succedant.*
17 *Filiatio naturalis tria includit ad illam necessaria.*
18 *Mulier habitans cum uiro in schemate concubinæ, quæ & potest esse consors, an possit uxor appellari, & an filij ex ea nati sint legitimi.*
19 *Filij nati ex uno patre, & duabus concubinis, an inter se succedant.*
20 *Filij nati ex una matre & diuersis patribus, an sibi inuicem succedant.*
21 *Filij per principem legitimati qualiter succedere dicantur.*
22 *Filij spurij an succedere debeant matri cum legitimis.*
23 *Seruus pro parte, & liber pro parte, an quis esse possit.*
24 *Filij spurij ab omni paterno beneficio sunt excludendi.*
25 *Habens filium spurium, & ex illo nepotem, si nepotem hæredem instituat, an, & qualiter teneat institutio.*
26 *Donatio uniuersitatis nepoti facta an sit ualida.*
27 *Relinqui natis ex damnato coitu ab extraneis, non inuenitur prohibitum.*
28 *Pater an possit natum ex damnato coitu substituere.*
29 *Pater uendens bona sua nato ex damnato coitu, uel in ultima uoluntate dicens se illi teneri, pręsumitur hoc in fraudem facere. & nu. 34.*
30 *Patre instituente extraneum, & illo filium, an habebit tunc filius spurius bona paterna.*
31 *Legitimati an succedere debeant cum legitimis & naturalibus.*
32 *Filij ex damnato coitu nati an succedant matri.*
34 *Natus ex nefando coitu, seu incestuoso, non est filius nominandus.*
25 *Patre ministrante filio spurio pecuniam, ex qua emit bona ab extraneo, an talia bona, tanquam patris, possint aq hæredib. reuocari.*

SIC potes hic libellum concipere:
1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. quod cū H. predecessor meus ab intestato decesserit, oues, boues & pecuniā, quę idem H. in uita sua habuisse dignoscitur, ab eodē P. tenentur, & possidentur, quæ mihi nomine dictę ecclesię reddere indebite contradicit, nō attendens, quod nullus hæres proximior est, quam ecclesia, quæ ipsum Domino sociauit, vt extra de pœnis, cap. 2. quare peto ipsum per uos cogi ad restitutionem prędictarum rerum, & ad hoc eum sententialiter condemnari, ext. eo. ca. 1. quod in-
2 tellige, prout ibi no. † Item quando quis dicit testamētum esse nullum, sic cōtra hæredem scriptum libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. ago contra P, a quo peto hęreditatem H. patris mei, cui ab intestato successi, cum fructibus, obuentionibus & accessionibus mihi restitui, proposita hæreditatis petitione, Inst. de hære. quæ ab intesta. in prin. ff. & C. de pet. hær. per totum. supra de iud. §. vniuersalia. Et similiter institutus petit hæreditatē a quolibet sine vero titulo possidente, excepto quod non dicit se ab intestato successisse, ff. de pet. hær. regulariter, & l. qui interrogatus, l. nec nullam. Cætera, quæ hic desunt, dic, vt sup. tit. proxi. dixi. vel concipe libellum,
a vt sup. de pec. cler. in pri. Et quoniam a in hoc ti. de successione mentio habetur: aliqua de successione tangamus. Et primo de successione descendentium. secundo de successione ascendentium: tertio de successione collateralium, quarto de successione naturalium: quinto de successione natorum ex damnato coitu. &
3 & aliorum illegitimorum. † Qualiter ergo descendentes succedant, not. in Summa Azo de leg. hæred. & de & de hæredum qual. & dif. Item an suus heres pręsumatur se immiscuisse, nisi probetur abstinuisse. nota ff. de acq. hær. cum, qui, & C. si vt se ab hęr. ab. l. 1. An possessio transeat ad suos, si non fuerit corporaliter apprehē-
4 sa, no. ff. de acq. pos. cū hæredes. † Pone. quidam se abstinuit ab hæreditate paterna, & re integra. postea accepit de rebus hæreditariis. nunc dicit se abstinuisse, quæritur, an possit? Et vř, quod sic, ut hic dicūt qdā, quod filius re integra, q abstinuit. pōt se immiscere, ut C. de rep. hær. l. 1. & fi. C. de na. li. 3. Vnde nihil interest, uerbis, an factis quis voluntatem suam declaret, ff. de legi. de quib. §. fi. & ad hoc ff. de col. bo. nonnunquam. Alii contra, vt ff. acq. hær. si seruum, §. fin. & l. si pupillus, §. fi. Tertii dicunt, referre, an faciat id, quod citra ius & nomen hęredis facere nequit, an non. Primo casu pro hærede est habendus, in secundo non, ff. de acq. hær. pro hęrede, §. fi. nisi dicat expressim se hrēdem, ff. de interro. in iure fac. si filius. In emācipato uero, non, nisi petat bonorū possessionē: & sic intelliguntur leges ff. de interro. in iure fac. l. si & pre. l. nonnunquam, intelliguntur secundum iura vetera. secundū noua autem sublata est differentia emancipationi, & patriæ potestatis, ut in Authen. Collat. 8. de hęr. ab intest. uen. † Quid si suus hęres decessit prius quam se immisceret hęreditati, nunquid transmittit hæreditatem ad quoslibet hęredes?

ADDITIO.

a Et quoniam. *De his quinque membris, quæ hic ponit auctor. Alber. Gal. fecit quinque rubricas, incipiens a rubrica de successione descendentium, continuat quatuor sequentes. & eius uerba fuerunt omnia, quæ sequuntur usque ad uer. sed cum dicatur, quæ fuit additio. Item primæ tria principaliter prosequitur Host. in summa huius ti. §. fi. ubi ēt gl. Auth in successione, C. de suis et leg. & Auth. de sanctio. C. ad Tertul. & Auth. cessante. & Auth. post fratres. C. de leg. here l. Reliqua duo ibi prosequitur incidenter, & in Summa, qui fil. sint l. §. an utrunque genus. Scias etiā, quod Dy. de materia formauit utilem distinctionem, quā Cy. quasi ad literam posuit super Auth. itaque. C. communia de succes. Sed habetur alia illius formæ, tamen multum plenior, quę etiam attribuitur Dy. sed Cy. ubi supra, negat illam fuisse Dyni, quod satis uidetur, cum illam alleges, & aperte ius nostrum, cuius Dy. fuit inscius, ut scripsi de re, iu. beneficium, super prin. 1. gl. Habeo etiam aliam Mar. de Fano, & adhuc alias incertorum auctorum.*

auctor autem non præmeditans incongruitatē quæstionis corruptam propalauit, ut habuit. Terreor, quod quandoque illud idem mihi eueniat.

potes cōtinentur, ff. de ver. sig. liberorum. & l. iusta. &
l. filii. & ad hoc ff. de leg. 3. vxorem. §. concubinę. & In-
sti de hæ. quæ ab intest. defer. §. cum filius. Sed dic q: quia
hoc per priuilegium datum est filius. vnde ad alios nō tran
sit, vt ff. quod cum eo, qui in ali. pot. est, sed & si & not.
in præc. §. sin autem. Qualiter aūt fratres & vterini &
coniuncti & consanguinei succedant, not. in Authen.
Collat. 6. de consan. & vter. fratri. & C. comm. de suc-
25 cess. Auth. in successione. † Nunc de naturalium & ille
gitimorum successione dicamus. Et no. quod filiorū
alii sunt naturales & legitimi, alii legitimi tm̄, alii natu
rales tantū, alii spurii, alii sunt ex dānato, id est incestuo
& nefario coitu nati. Quæ sit inter eos differentia, no.
extra, de renū. nisi cum pridem, & in Summa Azo. de
16 nat. lib. † Qualiter autem adoptiui succedant, no. in Sū
ma Azo. in ti. de adop. Item qualiter naturales, not. in
27 Summa de nat. li. † Et not. tria fore necessaria, vt si na-
turalis. Primum, quod sit natus ex tali muliere, cū qua
matrimonium esse possit, vt in Auth. Coll. 2. de incest.
& nefar. nup. §. ad hoc. Secundum, quod sit vnica. Ter
tium, q sit in domo retenta in schemate cōcubinæ, vt
in Authen. qui, mo. na. effi. sui, §. si quis autē. & §. palā.
28 32. q. 2. solet, 34. d. is, qui nō habet vxorē. &c. seq. † An
nati ex tali muliere sint legitimi, & an ipsa sit uxor, vr̄,
quod sic, ff. de rit. nup. in libere. nisi ipse fuerit protesta
tus, ff. de concub. l. in concubinatu. Arg. tn̄ cont. in præ.
c. de hoc, in præ. §. sin autem. Tales aūt succedunt ma-
tri una cum legitimis, vt C. ad senatusc. Orfi. si qua, §.
Item dicunt quidam, q naturalis succedit matri in to
tum, vt ff. vnde cog. hac parte, ff. de in ius voc. parentes
Alii dicunt eū vocari tantū in duab. vnciis, vt in Auth.
quibus mod. nat. effic. sui, §. discretis, de hoc infra ver. sed
19 an nati. † Quid de natis de vno patre & duabus concu-
a binis a, nunquid inter se succedunt? arg. quod sic, Inst.
de seruili cog. respon. 1. Sed quia non sunt legitimi, nō
succedunt cognatis patris, in Auth. quib. mo. na. filii ef
fic. sui, d. filium, de hoc nō. ff. vnde cogna. si spurio, in
b fin. b & in Summa Azo. in ti. de leg. hære. §. fi. c † sed qd,
c si duo sunt fratres nati ex vna matre, & diuersis patri-
20 bus, nunquid vnus alteri succedet? dic, q sic, vt in præ.
21 l. hac parte, eod. ti. si spurius. † Quid de legitimatis per
principem? Dic, q illi succedūt propinquis, in Authē.
quib. mo. nat. effi. sui. §. adoptiouis in fi. extra qui fi. sint
legitimi, per venerabilem, §. uer. sed in facto. Idem etiā
est in legitimatis per matrimonium subsecutū, C. de
nat. lib. cū quis filiis sint leg. tāta. Secus tn̄ est in legitima
tis per curiam, C. eo. ti. & in Authen. quib. mod. nat. ef-
d fic sui, §. filium d. † Sed nunquid spurii succedunt ma-
22 tri cū legitimis? Dic, quod sic, nisi sit illustris, ut in præ.
l. si qua, quod intelligere verum esse, cū nequit de in-
e cestu, vel adulterio accusari e: quia tunc non succedet
matri, ad hoc ff. de inoffi. test. si suspecta, §. diem, & pd.
l. hac parte, & l. spurius, not. Insti. ad Orfic. & infra uer.
23 sed an nati. † Sed pone: T. ptraxit matrimoniū cū Ber-
ta, ignorans eam cum alio contraxisse, vterque decef-
sit: quæritur, an filii succedente patri impedimentum
ignoranti, & matri scienti? Dic, quod vtrique succedēt
& in totum sunt pro legitimis habendi, non enim po-
test quis pro parte esse seruus, & pro parte liber, ff. de li
ber. caus. cum duobus, de hoc extra qui fil. sint legit. c.
f penult. f Nunc dicamus de natis ex damnato coitu. de
quorum alimentis, & legitimatione dicetur infra, qui
24 filii sint legiti. † Quid igitur, si habes filium legitimū,
& illo habet filium spurium, instituis spurium hęredē,
nunquid tenet institutio? Dic, quod non, nam tales ab
omni paterno beneficio excluduntur, ut dicit Authē.
licet, in fin. & appellatione parentes, & c. ff. de in ius uo
can. quicūque, §. 1. ff. de verb. sign. appellatione. Quidā
autem distinguunt, an contemplatione filii cum insti-
tuis, tanquam nepotem, an vero tamquam extraneū
ut ff. de adop. si pater. §. 1. ff. de castrē. pe. & si forte. ff. de
uulgar. & pupilla. subst. sed. & si pudes. & i arrogatore
g quæstio secūdum Rossr. g † Quid si habens filium spu
25 rium, & ex illo nepotem, ipsum nepotem hæredem
h instituit h? Respon. si erat in potestate patris sui i, quia
i non erat per eum emācipatus, non ualeat institutio, ut
26 ff. de bo. lib. quæro, secundum Rof. †. Sed nunquid do
nationem uniuersitatis nepoti facere potest? Dicunt
quidā, quod nō, quia hoc præsumitur facere propter
affectionem, quam habet ad filium ff. de colla. dot. do
tem. de col. bon. dedit, ff. de castren. pe. miles. et l. si for
tè. et l. dotem unde præsumitur fraus, ff. de probat. qui
testam, entum ff. de leg. tertio, cū quis decedens §. Ti-
tia.

ADDITIONES.

a Concubinis. *Non simul, sed successiuè in domo retentis, per id, quod dictum est sup.*

b Si spurio, in fi. *Apertius in l. hac parte, eod. tit.*

c §. fi. *In illa 2. dist. Dy. attributa, de qua sup. dixi, soluitur, quod alter alteri non succedat, cum non sint agnati, vel cognati. Patet primum Inst. de leg. agnat. tut. §. 2. Inst. de nu. §. si aduersus, C. de nat. lib. l. vlt. in prin. & fi. Innuitur Aut. quib. mo. na. ff. sui, §. fi. & facit §. filium, alleg. in 2. ver. seq. vt ibi declarabo, & q. mo. na. effi. leg. §. fi. Col. 6. & hoc placet, licet aliqui contra dicāt.*

d Filium. *Col. 8. et ibi patet, in hoc secus, quia tales non censentur legitimi, nisi quo ad patrem, sed quo ad agnatos, vel cognatos, non, & tene, quod ibi & § seq. dicitur, vsque ad §. trib.*

e Accusari. *Intellige ex illo coitu, ex quo natus est spurius, & clarius vide hoc dictum per Host. in præ. §. si. eod. tit.*

f c. pen. *Et de clandest. despon. c. ul. & hoc intellige, si depositum fuit edictū, ut ibi, uide tn̄, quod ibi dixi super uer. impedimentū.*

g Secundum Roff. *Irascor auctori, quia non posuit sicut Alb. Gal. a quo habuit, qui de illa q. & seq. expressè dicit, q erant qōnes Roff. Benen. Hoc dico, quia nolens videre in his uerba Roff. oēs titulos, quib. in libellis adaptari poterāt, perquisiui, nec inueni finaliter per illum uer. Galli. qōnes eius inquirēs, reperi inter qōnes suas, has esse 12. vel 13. illas autem format in donatione. Tenuit autem soluendo, q si nepos spurius ex legitimo, uel legitimus ex spurio fecit tale seruitiū auo, quod si fecisset extraneus idem fuisset illi donaturus, q tenet donatio, quasi facta extraneo, alias non tenet, C. de do. inter vir. & uxor. l. donationes. nepos. n. legitimus odibilis est propter patrem, & nepos spurius pp seipsum alleg. C. de nat. lib. l. 1. & ult. Ad distinctionem facit, ff. de Castr. pec. si fortè, ff. de vulg. substit. l. sed si plures, §. in arrogato. Qōnem 11. autem ipsius Rof. de donatione facta amico, ut restitueret spurio, plenè ampliauit Iac. de Bel. quærens etiam de venditione ob id facta. Item de institutione ipsius, uel donatione facta inter viuos, ad quam infra remittam.*

ADDE, q spurius nepos ab auo possit institui, tanquam extraneus, Bal. con. 67. 5. lib.

h Instituit. *Accur. in l. ult. C. de nat. lib. hanc qōnem format, & insolutam dimittit. Solutio sequens Rof. æquitatem habet, Olof. tamen dicebat, talem ex testō, uel ab intestato non posse succedere, cum lege non caueatur. Item cum nepos non possit esse sine stipite, & iste stipitem non habet, cum pater ex damnato coitu natus sit, & sic propter defectum patris nepos nomē degeneris bōis aui successionem non habet, ut in l. prædicta, in prin. & in fi. Hæc ratio concludit, q non capiat ab intestato, sed per eam concludi videtur, quod capiat ex testō, ut extraneus, non ut nepos, Sim. Vin. in l. h. C. de nat. lib. dicebat in casib. istis huius uer. & præcedentis institutionem valere, per ipsam legem, quæ tamē in naturalibus loquitur.*

ADDE, qualiter spurij filius instituti possit, Bal. cons. 131.

i Patris sui. *Illius spurij viuentis, & huius dicti ratio sumitur ex l. cum non solum, C. de bon. quæ lib. quia filio legitimo existēte in potestate sui patris spurij, usufructus acquiritur patri, sed ille ab omni paternò beneficio excludendus est, C. de nat. li. 1. & Auth. ibi posita. Non poterit ergo per aliū acquirere, quod per seipsum non potest, C. de hæred. inst. l. neque per se.*

tia.& facit.ff.de usufr.sed & si quid donatur.nisi dona
a tor iurauerit ita esse a, C.de proba. Auth. quod obtinet.
Nec obstat C.de natu.lib.l.fin.quia.ibi loquitur in na
turalibus ex concubina natis. sed hic loquimur de
spuriis.
27 † Sed an natis ex damnato coitu potest ab extraneis re
linqui? Respon.sic,cum non reperiatur prohibitum.
& ad hoc ff.ex qui.cau ma.nec nõ.§.1.de hoc in Auth.
quib.mo.na.eff.sui,§.fin.
28 † Quid si pater eum substituat? dic,quod non potest
uulgariter,sed pupillariter sic, ut bona popria pupil-
li capiat,non paterna,ut ff.de uulga.substitu.si is.& In
stit.de pup.substitu.& not.in Authen.quib.mod.nat.
fil.effi.sui,§.fin.
29 † Quid si pater ei uendidit? no.ff.de prob.qui testamẽ
tum. quod præsumitur fraus,sicut & quando in ultima
uoluntate dixit se debere secus, si inter uiuos, ff.co-
dem.si patronus Alii contra,ut C.de nat.lib.l.1.& C.de
don.inter vir.& vxor si filiu ff.de leg.3. vxori.& hoc ve
b rius uidetur b. † Sed quid si pater instituit extraneum,
30 & ille filium? dic,quod tunc habebit bona paterna,si
non fecit in fraudem, ut ff.de ędi. edic.cum autẽ.§.fi.
uer.sic.ponamus.& ad hoc ff.de iis,quibus ut ĩd.qui Ti
tium.Si uero in fraudem, nõ ualet,C. de natur.lib.l.1.
31 & in fi.de hoc ff.de uulg.& pup.sub.si is,q. † Sed ex fa-
cto quæritur,quidam supplicauit Principi, quod filiũ
suum ex damnato coitu natum in defectum legitimo
rum legitimaret,Imperator per suum rescriptum illum
legitimauit,post hoc pater habuit ex uxore filios, quę
ritur,an legitimatus ueniat ad successionem cum le-
c gitimis? Dicunt quidam c,quod,nõ,per l.C.de reuo.don.
si unquam.& ff.de uulg.subst.ex facto.17.q.ult.quicunq;
uult.ff de pac.tale.§.fi.Alii cõ,nã legitimati succedũt cũ
legitimis & naturalibus,ĩ Auth.quib. mo.nat. filii.effi.
d leg.§.si igitur.in fi.d & §.generaliter.& §.illum uero per
e huiusmodi.& §.& quoniã.& hoc tenet Goffr.e † Sed
32 an nati ex damnato coitu succedãt matri? respon. nõ,
cum

ADDITIONES.

a Ita esse. *Quod contemplatione nepotis tantum illam facit.*

b Videtur. *Secundum Alb.Gal.qui etiam remittit ad no.in prædicta l.qui testamentum,uide inf uers.quid si inter. Ad intellectum tamen huius,& eorum,qui præcedunt & sequuntur,uide quæstionem trimembrem Iac.de Bel. quam posuit in solutione contrariorum super l.1.C.de nat.liber.*

c Quidam. *Guido de Suz.in l.1.alleg.per l.ex facto, alle.2.resp. & per l.cum acutissimi,C.de fideic.dicens,per has leges clare probari tacitam conditionem esse in rescripto, scilicet si legitimos non habuerit,per quam tacitam dicit rescriptum euanescere,licet in illo dictum non fuerit illud peti, uel concedi in defectum legitimorum.*

d In fine. *Secundum Alb.Galeotum.*

e Goffr. *Vbi hoc dixerit Goff.nondum reperi,hoc scias, quòd stilus Romanæ curiæ,ut in illo uideri potest sub tit.de fil.presby.quod etiam in aliquibus literis, uidelicet quæ in terris ecclesiæ super hoc a sede apostolica manauerunt,ponit talem clausulam,ita tamen,quod si dictum patrem prolem legitimam ex uxore habere contingat,non coæqueris eisdem,sed congruam de bonis ipsius possis ab illo recipere portionem. Et not.quia per talem formam non prouidetur filio in casu testamenti, existentib. legitimis propter quod diligens debet esse talis,quod pater uiuens de ipso ordinet,uel in sanitate testetur,sic quod nõ possit decedere intestatus. Esset etiam ęquum,quod stilo prædicto clausula adderetur, prouidens huic casui hac forma,uel alia, quod si accederet pater sup hoc ordinationẽ nõ facta,dimidiã eius partis,quæ ad legitimũ filiũ, uel ad unũ ex legitimis pertineret,sibi deberi censem*,& adhuc posset declarari,quod si legitimorũ partes essẽt inæquales.Itẽ scias quod per Vber.de Bo.tractatũ inuenio hunc casum,Spurius impetrauit a principe,quod esset legitimus patri suo, & quod ut legitimus agnatis & cognatis succedere possit,non obstante aliqua lege, primo querebat,cum pater tunc iam esset mortuus,& id tacuit an partem a legitimis petere possit? & dicit,quod non, quia celauit patrem habere legitimos,quod si expressisset,non est uerisimile,quod rescriptũ habuisset,cum in defectũ legitimę prolis talia fieri soleant,facit,quod dictũ est supra,& uerisimile ẽt est, quod si princeps sciuisset,illos citasset,secundum l.nam ita,ff.de adop. Secundo,quia bona illa iã erant filiis acquisita per successionem, unde ius iã quæsitum per rescriptum absorberi non debuit, C.de prec. Imp.offe.l.quoties.C.de emancip.l.nec auus. De secunda parte, quod agnatis & cognatis succedat,dicit,quod quia eius rei concessio non ualet,cuius est petitio deneganda,C.li.10.de petit. bo. sub.l.1.& si nup.ex rescri.pet.l.2.ergo ex cõtrario, si petitio est admittenda,ualet cõcessio,cum tales petitiones porrigere nõ sit spuriis interdictum.facit C.li.12.de diuer. of,l.2.ubi non digni sublimantur,& digni fiunt per Principis rescriptũ.Itẽ istud non est beneficiũ,quod cogat agnatos,uel cognatos relinquere, sed permittit ab intestato succedere.Princeps ergo, qui per suas constitutiones generales dat & aufert certis personis tales successiones, fortius in una persona id potuit.Ad primã,ff.de const.princ.l.1. ff.de petit.har.l.1.2 & 3.Item nonne Princeps statuere posset tales si patrib.succedere,sicut & matrib.uel quod simpliciter succederent? potissime cum natura & generatione sint filii & consãguinei,licet ad comprimendũ illicitos coitus illos excluserit sua lege,in Auth.qui.mod.na.effi.sui,§.oportet,Col.7.Si igitur ad primordium naturæ reducitur,cessat cã querelandi,C.de imp. lucr. descri.l.1.ad fi.li.10.& 35.d.ab exordio.& quod ibi no. ad hoc facit,quod hæreditates non delatæ,non sunt in bonis nostris, ff. acq.rer.do.l substitutio.Per quę concluditur, quod ẽt sine clausula Non obstante,ualeret gratia,uel saltẽ dicatur sufficere generalem,de quo hic,bñ facit C.de præscrip.30.anno.l.3.in pri. Cõsuluit tamen,quod dicatur,non obstante tali lege. generalitate submissa,iuxta formam ff.si quis cau.sed & si quis, §.quæsitũ. & decr.qui ad agendũ.de proc.li.6.Host.tenet, quod Imperator constitutionẽ illam generalẽ facere non possit,quin esset cã multorum mortalium,uide in Sũma,qui filii sint leg.col.pe.uer.quid si Imperator.Per primam põnẽ & id quod prox.dixi ante finẽ, uidetur solutum,quod tractauit Dy.& insolutum dimisit suo consi.22. an legitimatus naturalis per Principem petat hæreditatem iã alii delatam? Et ad hanc negatiuam induxit ff.de minor.& si sine,§.sed quod Papinianus,ff.de hær.inst.ei,qui soluendo, de bo. pos.cont.tab.l.1.§.si.facit solutio quam dedi in regula, sine culpa.de legitimato per matrimonium,quod fauorabilius est, siue confirmatio,siue restitutio,ibi uide,& facil decre.quamuis ergo Imperator,& uer.seq.Item scire debes,quod Ia.de Aret.in quõne sua,an Imperator nondũ coronatus legitimare possit? de quo dixi sup.de rescrip.præsent.§.si.super uer.item quod obtentũ est facta solutione,quod potest.Continuando quærit, an talis legitimatus excludat fideicommissariũ substitutione facta,si patri, si sine liberis decesserit. Ad negatiuam all.l.generaliter.in fi.C.de inst.& subst.& ff.de in ius uoc.quia semper,& de his,qui sui, uel alie.iur.sunt,l.filium eum diffinimus.qui ex uiro & uxore nasci-Item iste per actum ciuilem filius similis est adoptiuo,qui nõ excludit substitutum,in ub.feudorum,si de feu.controuer.inuest.c. naturales,ff.de cond.& demonst.fideicommissum,nec sufficit aliquid fieri ciuiliter tantum,C.de his,qui uen.ata.l.fi. & de nup.l. sancimus,& de hoc scripsi de conuer.coniug.cum sis.Sol.ut ip cõtrarium,natura & lege hunc coadiuuantibus,ut alias dicitur in Auth.de consan.& uter frat.§.1 facit ff.de lib.& posthum.l.filio.Macula.n.illegitimitatis per imperiale beneficium exulat, ut sic legitimatus a legitimis differre non uideatur,in Auth.qb. mod.na.effi.sui,§.illud.& quib.mod.na.effi.l.§.si quis autẽ.Inst. de hær.ab intest.§.1.ad hanc partem facit ff.ad Trebel.ex facto §.si quis rogatus,& l.hæredib.§.fi.& de l.2.l.Lucius, in fin.& de iure deliberan.l fi.C.de adop.l.pe.de nup.l.Imperialis, Nec obstat,quod de adoptiuis dictum est,hic.n.cessat suspicio fraudis. ff.quod cum falso tu.l.pe.quæ in adoptione facile confingi possit, quia facile fit & desinit,ut in præ.l.pen.de adop.facit ff.de bon.dam.l.fi.§.2.*

ADDE primo, quæ late posui post Bartol. in l. Gallus, ff.de lib.& posthum,quo ad ultimum,uide in l.ex facto, de hær. instit.

ADDE

ADDE tu, filius naturalis an, & quando excludat agnatos. uide Bal. in l. Gallus, §. sed quid si in 5. col. de li. & posthu.

cũ de adulterio, vel incestu accusari põt, ut supra uer.
a sed nunquid a. quia tales secluduntur ab omni benefi-
cio paterno, ut ĩ Auth. qui. mo. nat. fil. eff. sui, §. fi. Ac
parentis appellatione ẽt mater cõtinet, ut ff. de uerb.
sig. appellatione. & C. de ĩcest. nup. l. si quis ĩcest. si fi.
& Auth. ex cõplexu. vt C. de ĩcestis, q se ꝓpriis mul. l.
b 1. de hoc Inst. ad Orfi. in prin b† Sed cũ dicatur illici-
33 tũ, patrẽ non posse filios instituere, quæritur, vtrum
possit eis donare? respo. nõ, nam natus ex nefario, seu
incestuoso coit, nuõ est filius nominandus, nec aledus
in Auth. qui. mo. nat. effi. sui, §. fi. nec econtra filius pa
3 tri. † Quid si inter se uidere uelint? Dicũt quidam frau
dem præsumi, & quod factũ est, non tenere, C. de le-
gib. nõ dubium. 10. dist. vide. & facit ff. de testa. quæ te
stamento. ff. de acq. hær. qui bonis. quod verũ est, si po
nas hoc fieri ex prohibito affectu; sed si tanquam in-
ter ꝓsus extraneos, forte tenebit uẽditio, arg. ff. de do.
inter vir. & vx. si sponius. §. circa. ff. de contrah. emp. si
35 qui donationis. † Quid si talis pater ministrat pecuniã
fil.o, & ille emit ab aliquo extraneo, & res empta sibi
noĩe suo tradita est, nunquid ab ipso filio poterit res
empta reuocari per eas personas, quæ admittũtur ad
reuocationẽ paternę rei, nominatas C. de ĩcest. nup. si
quis ĩcestis? Dic, quod res facta est eius, cui tradita est,
ut ff. de fur. qui vas. §. fi. C. de rei ven. si ex pecunia. & si
filius soluendo sit, prædictę personę possunt ab eo di-
ctam pecuniam reuocare. Si autem soluendo nõ sit,
forte habebunt utilem in rẽ ad ipsam uendicandã, ff.
de don. inter uir. & uxor. marito. Qualiter conficietur
instrumentum, quando quis abstinet ab hæreditate
uel eam repudiat, not. supra de instr. edit. §. dicto. uer.
ad. hęc autem.

ADDITIONES.

a Versi. sed nunquid. *Vide, quod ibi dixit, & ibi quærebatur, an succedat cum legitimis.*

b Ad Orfic. in princ? *& hic finiunt uerba Alb. Gal.*

Baldus de successionibus ab intestato.

ETIAM pupillus dr̃ decedere ĩtestatus, C. de test. milit. l. in testamento. sed improprie, ut l. 1. ff. de suis. & leg. & ibi Bar. & C. quãdo imper. inter pu. & ui per G. Si uero testamentũ est nullum, forma libelli erit in petitione hæreditatis nulla, vel. 1. G. C. de rep. hær. l. suus. ff. de iniusto test. l. filio præterito. secus, si inofficiosũ, ut no. ff. de inoffi. test. l. quoniam. & l. qui de inofficioso. in falso testamento dic, ut no. ff. de acq. hær. l. falsũ. & l. Pantonius. ff. de bo. pos. l. cum quidam. uide, quod no. de condi. inst. l. quæ sub conditione. §. f.. per Bar. Et no. quod si iudex pronunciat testamentum falsũ esse uerum, debet haberi pro uero, iuxta no. per Inn. de rescri. super literis. & qui fi. sint le. ca. cãm, quæ. per Inn. siue agẽdo, siue excipiendo ꝓnunciauerit, C. de. fi. inst. l. fi. in fi. Nam per exceptionem potest testm̃ cofirmari & rescindi, secundum quod pronũciatur, ff. de inof. test. l. Papinianus. §. si filius. Sententia tamen lata sup exceptione, non valet in criminali iudicio, vt no. ff. de ad. l. 2. §. si publico. vide supra ti. 1. §. 1. Bal. An filius, q renũciauit hæreditati paternę, possit postea adire, ver pone. & ver. quid si filius. G. An fatrum filij succedãt patruo in capita, vel in stirpes, s. nati ex diuersis fratribus? Et dic, ꝙ ĩ stirpes, secũdum Azo. quia loco patrũ suorum fungũtur, si nõ soli, sed cum aliquo patruo succedãt, sed si soli, tunc Azo dixit, quod in capita, alii ꝙ in stirpes, & uerius, quia imaginẽ & patrum habẽt, secus in remotioribus, quæ sucedũt in capita, id est numerũ personarum, ver. sed an filij, fratres G. Et no. simile de imagine, C. de præsc. 30. ann. l. cũ notissimi. §. 2. C. de iur. an. aur. l. 2. ff. de lib. & posth. l. filio, q. Bal. Naturalis filius nascitur ex legitimo concubinatu, in quo tria requirũtur, s. ꝙ vir & mulier sint soluti, ꝙ sit vnica & ꝙ in domo cõcubina teneatur, versi. nunc de naturaliũ. G. Iac. dicit, ꝙ sufficit vnum solum, s. ꝙ sit solutus & soluta. nam etiam ex furtiuo coitu nascitur filius naturalis, facit extra de ele. c. innotuit. nisi esset ĩterdictũ pęna hoc opus, vt cũ vidua. ff. de quęst. l. si quis vidua. nam vidua imaginẽ viri retinet, & cũ uirgine, l. 1. C. de rap. vir. Punit. n. ꝯcubitus furtiuus in istis, sed nõ publicus cõcubinarius, qui per legem nome accepit, & iõ extra pęnã est, ff. de concub. l. ex cõcubinatu. Item nõ vidua, nec virgo naturalem parit, si pater sit certus sed si passim cum plurib. commiscetur, hic spurius est, & vulgo cõceptus, ff. de sta. hom. l. vulgo. Bal. Spuriorum duæ sunt species, nam aut nascuntur ex accusabili coitu, & isti non succedũt patri, nec matri, aut ex tolerabili coitu, id est, q p leges ciuiles nõ punit. vt vulgo cõceptus. Itẽ ꝯceptus ex mr̃imonio putatiuo, & iste succedit matri et nõ patri. Itẽ naturales et spurii ex eadẽ matre nati ex cõplexu, qui non punitur lege ciuili, sibi inuicẽ succedũt, ff. vnde cogna. l. si spurius, & l. hac parte, ver. an nati. & ver. quid de natis, & ver. nũc dicamus. G. Legitimari non sunt legitime nati, nec ęquiparanẽ legitimis & naturalibus, quo ad verã significationem, sed adoptiuis, vt no. ĩ l. 1. ff. ad munic. & no. ĩ c. ĩnotuit. de ele. tamẽ inuicem succedunt, si per rescriptum Imperatoris, vel per matrimonium sint legitimi, secus, si per obligationem curię, in §. quid de legitimatis. G. In cõcilio aũt populli non potest quis legitimari, arg. C. de adop. l. 2. & ibi per Cy. ff. de iust. & iu. l. omnes populi. Itẽ no. per matrimonium non legitimum incestuosos, licet Pepa dispẽset super matrimonio, ff. de sta. ho. l. cum legitimæ, per Gul. de Cug. sed exigit dispẽsatio expressa super ipsa prole. Hanc legitimationẽ super incestuosis potest facere Imperator, ff. de ritu nup. l. qua in ꝓuincia. §. diuus, p gl. & Cy. ĩ addit. & vide Cy. C. de nup. si cõtra, p Arch. 66. dist. Osius, & Iac. ff. de sol. l. cum 10. & Gul. ff. de leg. l. benignius, & in c. nõ est sine culpa. in Mercurialibus. vide inf. de reg. iu §. princeps. Bal. An possit quis spurium substituere, ff. de vl. subst. l. si is, qui. ver. quid si pater. An spurio possit substituti, ff. de vul. subst. l. Lucius. G. An posset spurio vẽdi. ff. de ꝓbat. l. qui testamentum, versi. quid si pater. G. An filiꝰ spurii possit ĩstistui, C. de nat. lib. l. fi. ver. quid si hæres. G. Distinguẽdus est cõtemplationis motus, G. An hæres ĩstitutus a Titio possit relinquere spurio Titii, versi. quid si pates ĩstituit. G. An legitimatus a carẽte liberis, desinat esse legitimus susceptis legitimis filiis, ver. sed ex facto. dic, ꝙ nõ. G. Si pater facit dicere instrumẽta de filio spurio, quid iuris? ver. fi. G. vide Cy. C. fa. erc. l. filiæ. C. de do. ĩter uir. & ux. l. si filii, & de usufr. leg. l. si filius Titii. et per Iac. de do. l. ad eũ, §. fi. & ff. de manu. l. 4. §. si ab ignoto. per Ia. An filius bastardus pręteritus dicat testamentũ nullum extraneo instituto? & dic, ꝙ nõ, etiam turpi persona instituta, per gl. quę est in l. 1. § j. ff. de ꝯtratab. Sed an bastardus institutus & de restituẽdo grauatus a patre, possit legitimã detrahere? Dic ꝙ nõ, qa bastardis nõ debẽt legitima, secus ĩ successione materna, ff. de inof. test. l. si instituto §. de inofficioso. cũ si. Adde ad materiã bastardorũ J. de stat. monach. §. sed an ĩgressꝰ, & J. de spõsa. §. puellę. Sed an legitimato debeat legitima ĩ bonis allodii? Credo, ꝙ sic. Itẽ an ꝑteritus dicat testm̃ nullũ, qa redactus est ad primęuum statũ, quo oẽs legitimi nascebanẽ, adeo ut legitimatio sit potiꝰ detectio, q̃ datio. Simile no. in l. manumi. ff. de ius. et iur. ẛm Iac. Sed ego dico, ꝙ legitimatio innititur successioni. & nõ est detectio, sed datio, p eãdem l. Bal. Nota, ꝙ trãsactio facta inter spurium et legitimum, ut hæreditas remaneat spurio, ualet, C. de trãsact. l. fratris, quod no. Nota, quod legitimatio non fingit retro, ut no. in ca. pro te. extra de resc. lib. 6. & uide omnino supra de proc. §. secundum stilum.

ADDE tu, an filio bastardo debeatur legitima, & an p̃terit⁹ possit rũpere testm̃, gl. ĩ l. 1. §. 1. ff. de ꝯtab. Bal. in l. Gallus. §. quidã recte. in 2. col. ff. de lib. & posthu.

a De sepulturis. a Rubrica.

ADDITIO.

a *OMNINO vide, qd pulchre scripsit Inno. super hac rub. Tractici auctores p̃ter Ross. omiserũt hãc rubricã, soluo. ꝙ Bonagu. par. 2. vbi multos libellos format, de ista posuit duos libellos, & ab his ĩcępit auctor. Ros. in libellis iuris ciuilis materias huic affines tractat, quas hic auctor assũpsit de mortuo inferẽdo Itẽ de sepulchro ædificando, & hoc, quo ad interdicta. Itẽ interdicta ponit tria. s. de eo, q intulit mortuum locũ alienũ. Itẽ de actione funeraria, et in fine de sepulchri violatione, & de his infra videbis in ver. porro. & seq. Sed ipse Ros. ĩ libellis iuris canonici, hũc tractatũ ꝓsequitur per octo mẽbra distinctũ, ponens in fine quinque libellos, de qbus infra dicetur. Extra hoc recurrendũ est ad Sũmistas. De hac materia vtiles cõstitutiones habemus in Sexto, sed in Cle. rigorosas. Qõnem dñi mei de his, q nõ sepeliẽdos simulant sepelire, scripsi de vsur. q̃q̃. li. 6. super verb. sepulturam. De qõne Io. de Deo, an ecclesia parochialis quartã petere possit ab hærede, vide e. ti. de his in fi. magnę gl. De qõne dñi Io. de Mõtemur. scripsi e. ti. de pactis, c. 1. super ver. libera. Decẽ qõnes ad materia scripsi in decr. certificari. eo. ti. de quarũ aliquibus infra dicetur. Vbi sepeliri debeat intestatus, cuius pater, auus, & proauus in diuersis locis sunt sepulti, scripsi eo. tit. is, qui. li. 6. super fi. 2. gl. Sed hic addo, pone, pater & auus sepulti sunt apud religiosos, proauus & anteriores sunt sepulti apud parochialẽ, vel aliã ecclesiã, quæritur de filio, q non elegit, quo debeat loco sepeliri: ꝙ cũ proauo & superiorib. facit e. ti. cũ quis, in prin. et c. is, qui & c. seq. lib. 6. in quib. põderatur sepulchrũ maiorũ. Sed maiores stricte & proprie sunt vlteriores ad tritauũ. ff. de gradib. Iuriscõsultus, §. parentes, & no. ff. de in ius uoca. l. quinq. §. parẽtes. Ergo proaui & superiorũ ponderet̃ sepulchrũ attẽtis uerbis. de priuil. si Papa. §. 1. in fi. quib. deseruiri dẽt in dubio. ff. de exerc. l. 1. §. is, qui nauẽ, in fi. & fortius, si illa proaui est parochialis. vt sicut locus originis pręfertur domicilio acquisito, ff. de municip. libertus & no. C. de incol. ciues, in gl. 2. vltra medium, li. 10. sic parochialis, quasi originalis etiam per baptismũ & sacramenta regenerans pręferri dẽt, quasi iure duplici. s. originis & sepulchri uĩcat illã, quæ vnicũ hẽt ius. facit ext. de treu. & pac. c. 1. ubi uide sup. pe. gl. in Auth. de consan. & uter. frat. §. pen. Col. 6. In cõtrarium facit, qđ scripsi super pręgl. 2. decr. is, qui. quod omnino uideas. item constat, quod plus influit proximum immediatum, q̃ mediatum, extra de caus. pos. cum ecclesia. & quod ibi no. in magna gl. ff. de excep. rei iud. cum de hoc. & quod ibi not. ff. rerum amo. l. si mulier. in 1. glo. & in l. pe. ff. de cond. ob turpem causã, bene facit præd. decre. is, qui. in fi. ubi uxor cum uiro vltimo tumulatur, ad idem C. ne de stat defun. l. si mater. vbi cõcor. in ult. glo. Et inter proximos ponderatur proximior, ff. de acqu. re. do. l. adeo. §. insula. Et verisimile est, ꝙ filius proximioris sepulturã elegißet, facit ff. de leg. 2. peto. §. fratrem, ubi paratur locus proximiori, & ibi multa concordãtię. Quod igitur ille verisimiliter elegißet, & eligere poterat, præligendum est facit C. de inoffic. test. l. 3. Verisimilitudo adiuuat, quia forte proauum & superiores non vidit, & quia nõ est natus. si fuerat illius agnatus. Non igitur illos, sed patrem præsumitur elegisse facit ff. de suis & legit. hære. Titius cum duabus legibus. sequen. & ff. vnde cog. l. 1. §. si quis proximior. Mihi uidetur hoc hanc verisimilitudinem ex varietate personarum sumi debere, vt ponderetur professio, & qualitas praui & superiorum, item aui, & patris, item ipsi⁹ filij, ex quibus coniectrari poterit, quid elegißet, si tractatus fuisset. In terminis legum doctor, pronepos Iac. Bal. cum auus et pater illius ministerij non fuissent, præsumatur proauum elegisse, sic ecõuerso in eius filio, vel nepote, cũ proauus et reliqui fuissẽt status infimi. Ad hoc etiã faceret monumentorum qualitas. Volentes tñ tenere secundã partem, ad primum dictum primę partis respondere possent per l. 3. in fi. ff. de inter. & releg. ubi patres & aui etiam dicuntur maiores, ad idem C. de cohortal. princip. l. cohortalis, ibi, maiorum suorum, & c. Quod pater & auus appellantur in hac materia maiores, textus est dec. 1. eod. titu. coniuncto. Ebron. 13. q. 1. decr. illa in prin. dicit, unumquenque sepeliri debere in sepulturis maiorum. ut exitus maiorum docet. Vt autem patet in d. c. Ebron. Isac. sepultus fuit in sepulchro Abrahæ patris, & Iac. in eodem sepulchro, patris & aui. Concluditur ergo patrem & auum dici maioris, & secundum hoc l. Iurisconsultis. loquitur de stricta significatione uocabuli Maiorũ. & tunc dicebatur. Ad secundum respondet per decre. innotuit, de elect. ubi una fortis ratio uincit multas.*

ADDE, quod prædicta q. fuit Old. consi. 25.

ADDITIO. Et qui ueniant appellatio maiorum uide. Alex. consi. 4. incip. ponderatis uerbis. in 1. col. in 4. uol. H. F.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in causa sepulturarum concipiendus.*
2 *Eligente aliquo sepulturam alibi, & illi ecclesię aliquid relinquente, qualiter parochialis ecclesia concipiet libellum.*
3 *Contra eligentem sepulturam in ecclesia minus idonea, an, & qualem possit ecclesia parochialis libellum concipere.*
4 *Contra dolo alicui sua suadentes sepulturam suæ ecclesiæ, ut bona habeant, qualiter sit libellus formandus.*
5 *Libellus qualiter sit formandus, ubi quis illectus est legare bona pro sepultura.*
6 *Sepulturam eligens, & iurans non contrauenire, an possit iterũ eligere.*
7 *Patens quartam nomine alicuius ecclesiæ parochialis occasione, sepulturæ, qualiter debeat hoc in libello exprimere.*
8 *Cadauere excommunicati, uel pagani, & c. in cœmiterio sepulto qualiter sit agendum.*
9 *Interdictum de mortuo inferendo, quo casu, & cui competere possit.*
10 *Iudicium de sepulturis eodem die finiendum est, ne cadauer maneat inhumatum.*
11 *Positiones qualiter formandę, ubi agitur interdicto de mortuo sepeliendo.*
12 *Actio in factum ex edicto de mortuo inferendo a prętore inuenta, cui competat, & qualis in ea concipiendus sit libellus.*
13 *Actio funeraria quo casu, & cui sit danda.*
14 *Actio in factum ex edicto de sepulchro uiolato, cui competat, et qualiter in ea sit libellus concipiendus.*
15 *Interdictum de sepulchro uiolando cui, & quo casu competat, & qualis in eo sit libellus concipiendus.*

MVLTIS modis potest ĩ hac materia libellus formari, aliquos tamen ex grãtia supponamus.

1 LIB. †Corã, &c. cõqueror ego B. rector talis ecclesiæ noĩe ipsius de P. rectore talis ecclesię. q corpora Bertę parochianę meę post appellationẽ a me legitime interpositã, uidelicet ne corpus parochiani mei in sua ecclesia sepeliret, p uiolẽtiã raperet, in suo cœmiterio non metuit sepelire, quare peto corpus, seu ossa eius, & quecũq; occasione eius, seu sepulturæ illius obuenerit, s. 20. mihi restitui atq; reddi, & ne deinceps talia p̃sumat, sibi p vos sñaliter inhibere, & ad hoc ipsum sententialiter condẽnari, extra eo. ex parte. &c. cum liberũ. &c. in nostra. Vel sic:

LIB. Corã, &c. peto à P. rectore talis ecclesiæ, ne de cętero recipiat ad sepulturã corpora mortuorum, uel pueros intra annos discretionis constitutos talis domus, vel villę, vel vici, vel cõtratę, cũ domus ipsa, vel villa, &c. sit de mea parochia, & mihi sit decimalis, & illis uiuentib. consueuerim sacr̃a ecclesiastia ministrare, & tã uiri, q̃ mulieres illius apud meã ecclesiã ab antiquo cõsueuerint sepeliri. ext. eo. c. ĩ nostra. §. talẽ. & c. de vxore. & c. j. & 2. 13. q. 2. ubicũq;. & c. placuit. & §. itẽ Iosep. Sed vr̃ ex p̃dicta dec. ĩ nr̃a. ĩ pri. talis libell⁹ eẽ sufficiẽs.

LIB. Conqueror de hospitalariis, qui parochianos meos recipiunt ad sepulturam, etiam si nihil aliud petatur. nam ibi rector ille nihil aliud petiit. Sed contra, quia actio est ius persequendi, &c. Inst. de act. in princ.

Sed

a Sed dic.a quod ibi in libello continebatur petitio, sed
est ex decretali decisa. quod apparet ibi in §. talem. vbi
iuxta formā petitionis sententia dictatur, vt ext. de ac
cu. qualiter. 2. ad fi. Vel sic potest concipi libellus:
LIB. Corā, &c. propono contra P. qui mihi iniuria
tur nō sinendo me pacifice & quiete recipere corpo
ra defunctorum talis domus ad ecclesiasticā sepultu-
2 rā, &c. vt infra ti. pro. in prin. † Si vero eligit quis alibi
sepulturam, & illi ecclesiæ aliquid relinquit, parochia
lis ecclesia sic concipiet libellum:
LIB. Coram, &c. propono ego N, rector ecclesiæ S.
Martini de Podiomissione diœcesis Biteren. contra
P. rectorem ecclesiæ S. Genesij, ꝙ cū Laurentius paro
chianus meus elegerit sepulturā in ipsa ecclesia S. Ge
nesii, & reliquerit ipsi ecclesiæ viginti, ipse quartā mi-
hi de iure debitam dare cōtemnit, quare peto quartā
partem de illis viginti mihi dari, & ad hoc ipsum sen
3 tentialiter condēnari, ext. eo. cum sup. &c, seq. † Quid
si ecclesia S. Genesii nō esset magis, sed minus religio
sa, totum petet, & sic libellum concipiet:
b LIB. b Coram. &c. propono contra P. rectorem S. Ge
nesii, ꝙ Laurentius parochianus ī dicta ecclesia S. Ge-
nesii sibi sepulturā elegit, & viginti ipsi ecclesiæ lega-
uit, quamuis ipsa ecclesia S. Genesii de nouo cōstru-
cta sit, nec sit magis religiosa, q̄ mea, sed minus, quia
in mea diuina frequentius celebrantur, vel cum mea
sit conuentualis, vel etiam ordinis S. Benedicti, illa ve
ro sit secularis, quare peto nomine ecclesiæ meæ illa
viginti mihi ab eo dari & restitui, peto ī super corpus
dicti Laurentii mihi reddi, & ipsum ad id sententiali-
ter condemnari, eo. ti. c. 3. Hanc opinionē prosequor,
licet Laurentius, Vinc. & Io. contradicant c. † Porro si
c Canonici monasterii san. Mariæ de Cassiano ordinis
4 San. Augustini, dictum Laurentium dolo induxissent
vt ipse apud eos eligeret sepulturā, & in vita, vel mor-
te eius sua donaret, sic libellus concipietur.
LIB. d Coram, &c. propono contra priorē. & conuen-
d tum monasterii beatę Mariæ de Cassiano ordinis san
cti Augustini, ꝙ ipsi Laurentio parochiano meo in le
cto ægritudinis iacenti suggesserunt, & eum potius
amore pecuniæ, quam animæ induxerunt, ut in suo
monasterio eligerit sepulturā, ibiq; sua bona in mor-
te, vel in infirmitate conferret, sicq; idem Laurentius
illectus eis viginti ꝓ anima sua reliquit, quare peto no
mine ecclesiæ meæ decem ex illis viginti mihi dari, &
ipsos mihi ad hoc sententialiter condemnari, ex eo. re
5 latum. vel si uis, petas quinque, ex. eo. certificari. † Si au
e tem nō fuerit intellectus in eligendo sepulturam e sed
in legendo, sic libellus concipietur:
LIB Coram. &c. propono contra tales Templarios,
siue Hospitalarios, quod cū Laurentius parochianus
meus apud eos elegisset sepulturam, eisque centū le-
gare voluisset, ipsi, ut ecclesia parochialis portione ca
nonica fraudaretur, eum induxerunt, vt illa centū pro
equis & armis legaret in subsidium Terræ sanctæ, vel
pro ornamentis ecclesię, quare peto nomine ecclesię
meæ ex illis centum portionem canonicā mihi dari,
& eos ad id sententialiter condemnari, extra de testa.
officii. &c. vlt. extra eo. in nostra. Eodem quoque mo-
do potest episcopus concipere pro sibi debita canoni
ca portione, ut ī pręc. c. officii. & eo. ti. requisisti. 12. q. 3.
6 Pontifices. † Et nota, quod si aliqs elegit sepulturā, &
iurauit nō contrauenire, licet forte de iuris rigore pos
sit iterum eligere & mutare, non tamen debet ſm
Deum & canonicam equitatē, quod dic, ut supra de
instru. edi. §. compendiose. uersi. quid quis iurauerit.
nisi forte de nouo ingrederetur aliquam religionem
uel alia necessitas immineret, & consulo, qđ talia iura
menta non exigantur propter pericula f, quæ contin-
7 gunt. † Verum is, qui nomine alicuius, parochialis ec
clesiæ petit quartam, seu aliquam portionē de relictis
alteri ecclesiæ occasione sepulturę, tenetur exprime-
re ī libello, an petit canonicā portionē in canonibus
statutam, an vero consuetudinariam, vt reus melius
possit deliberare, & an hęc petitio sit generalis, vel spe
cialis, scilicet dico mihi ius esse habere canonicā por-
tionem in relictis a parochianis meis, vel habere deci
mas, vel iurisdictionē in tali territorio, siue castro, no.
g secundum Papam, extra de sepul. certificari. g Item cō
tra quos aget ecclesia parochialis pro parte sibi debita
& an agat tātū pro parte sua, vel etiam ꝓ parte episco
pū contingente, vel episcopus aget pro sua, & contra
h quem, no secūdum Papā, eo. ti. de his. h † Quod si ca-
8 dauer excōmunicati, vel pagani, vel eius, qui seipsum
suspendit, & huiusmodi, sit in cęmiterio sepultum, sic
concipitur libellus.
i LIB. Coram. &c. propono cōtra P. rectorem eccle-
siæ de Podiomissione, ꝙ olim Laurētius de Podiomis
sione, dū viueret, fuit ad meā instantiam propter eius
contumaciam per talem iudicem excommunicatio-
nis vinculo innodatus, de qua contumacia morte præ-
uentus, nec satisfecit, nec absolutionis beneficium ob
tinuit, sicque funus ipsius excommunicati, vel paga-
ni vel eius, qui se suspendit, fuit imprudenter in cęmi-
terio eiusdē loci per prędictum sacerdotem sepultum,
quare peto ipsum corpus per dictum presbyterū exhu
mari, & eum exhumandū fore decerni & dictum pre-
sbyterum ad id sententialiter cōdemnari, peto ēt per
vos ipsum pro tanto excessu canonice puniri, ex. eo. sa
9 cris, 22. q. 5. placuit. de cōse. di. 1. ecclesiā. 2. † Porro k si
k quis funus vellet īferre in sepulchrum, in quo sibi est
ius inferendi, vel de nouo uelit facere sepulchrum in
locum suum purum. & prohibetur ab aliquo, poterit
agere interdicto de mortuo inferēdo, quod prohibito
rium est & pretorium, vel actione in factū subrogata
in locum illius interdicti, Inst. de interdictis, §. prohibi
ta. ff. de mor. infe. l. 1. Sic ergo concipitur libellus.
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit
inferre mortuum in talem locum, in quo mihi ius
erat trāsferendi mortuum, vnde propter illā ꝓhibitio
nē intuli in alium locum purum, vel conduxi pro tan
to ꝑtio, s. decē, qđ interesse dicti loci ęstimo 60. quę pe
to per interdictum de mor. inf. vel per actionem in fa-
tum subrogatam in locū eius. Hæc forma probatur ff.
de religiosis, si quis liberum. Sed opponitur, nā hoc in
terdictum ꝓhibitoriū est ff. de mor. ī. l. i. in ꝑ. l. liberū,
vbi dicitur, ꝙ si sum prohibitus, ago, vt cesset illa ꝓhi-
bitio, verū si volo alias inferre, possum, sed ago postea
actione in factū. Vnde quidam sic concipiunt libellū.
LIB. Coram, &c. ago ꝯ talem, ne prohibeat me īser
re, & ad hoc ꝓpono actionem in factum subrogatā in
locū eius interdicti de mortuo inferendo. Et si eis op
ponitur, qđ fiet interim de cadauere defuncti? iā. n. sic
stabit.

ADDITIONES.

a Sed dic. *Secundum Inno. & Host. ut scripsi in prin.*
b Libellus. *Tertius Ros. de quo supra.*
c Contra dicant. *Quoniam opinio hodie approbata est eo. ti. cum quis §. ul. li. 6. unde talis libellus hodie non procedat.*
d LIB. *Quartus Ros. ubi supra.*
e Sepulturam. *In quo casu, dicit ut statim subdam.*
f Quæ contingunt. *Dic hodie, ut e. ti. c. u. li. 6. & in Cle. de pen. cupientes, in fi. Quo aūt, qui simpliciter hortatur, ut eligat, non ligetur illis cōstitutionibus. scripsi in præ. dec. 1. sup uer. inducāt.*
g Certificari. *Ibi clarius scripsi in 6. 7. et 8. q. et ibi ī 9. q. post cā scripsi, an exprimēda sint nomina parochianorum sepultorum.*
h De his. *Quis aūt ex illis primo detrahit, & ad quam summam illæ detractiones ascendant, uide in præ. dec. certificari. in 10. q.*
i LIB. *Fuit Ros. ultimus, sed longe plenius hic ponitur.*
K Porro. *Incipiunt uerba Ros. & durant de hoc interdicto usq; ad uer. est & actio.*

10 stabit inhumatũ. Ipũ respondere, † quod eadem die,
vel incontinenti finietur hoc iudicium, cum celerita-
tē desideret, sicut & cautio damni infecti, ff. de damno
infe. l. 1. §. 1. Sed Ros. primum libellum approbat. Si ve
ro mortuum alio intulisti, potes agere prædicto inter-
dicto, & sic concipere libellum.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit
inferre mortuum in talem locũ, in quo mihi ius erat
inferendi, vnde propter illam prohibitionem in aliũ
locum purum intuli, vel cõ suo i pro tanto pretio s. de-
cem, quod interesse dicti loci æstimo 20. quę peto per
actionem in factũ, ff. de relig. si quis liberum, ff. de mor
11 tuo inferen. l. 1. † Actor ergo sic ponet,

POS. act. Pono, ꝙ talis consanguineus meus tali. di e,
decessit. Item ꝙ eum tali loco volebam sepelire: Itē ꝙ
me uolentē inferre prohibuisti, ff. de mor. infer. l. 1. 13.
q. 2. in ecclesiastico. Item ꝙ locus ille, in quo uolebam
sepelire, meus est, vel mihi ius in eo competit mortuũ
inferendi, ff. de mot. inferen. l. 1. §. hoc autem interdi-
cto. §. itē si mihi, quia ius illud fuit mihi legatum, uel
quod sum de familia, uel ꝙ sum hęres illius, qui mor-
tuos poterat inferre, ff. de mor. infe. l. 1. C. de reli. sepul-
chrum. & l. ius familiarium. in l. ius sepulchri. Item ꝙ
licet locus ille sit alienus, tamen ego inferebam domi
ni uoluntate, C. de reli. & sum. fu. l. 2. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ ille, qui decessit, fuit tibi extrane9,
& ignotus. Item ꝙ libenter inuolueris & uteris mũda
nis, nec põtes facis, nec hospitalia, nec es sepelire mor
tuos cõsuetus. Itē ꝙ is, qui decessit, fuit tuus inimicus.
Itē ꝙ es impius, & sine omni pietate, uel aliqua opera
pietatis, hoc concesso, succumbet actor. nã qui sepelit,
magna pietate mouetur, ff. de reli. at si quis. Itē ꝙ lo-
cus, ubi uolebas inferre, meus est. Item T tãtũ te prohi-
a buit. a † Est & actio in factum ex edicto de mortuo in-
12 ferendo a pretore inuenta, quæ competit ei, in cu-
ius fundo mortuus sepelitur contra sepeliẽtem, eo ꝙ
uidetur ei loci usus auferri, per quã uel dabitur illi lo-
ci pretium, uel auferet inde sepulchrum, ff. de reli. &
sum. fu. l. is, qui. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui in locum meũ
talem purum, me inuito, intulit mortuum, s. talem, un
de ago cõtra eum, ut ipsum remoueat, aut mihi loci il
lius pretium, quod æstimo decem, prestet, & ad hoc p
pono actionē in factum ex edicto illo, qui intulit mor-
b tuũ in locũ alienũ, ff. eod. l. is, qui. b Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod talis locus est meus, uel ius ha
beo in eo, ff. eo. l. 2. §. 2. §. si usufructus, & l. ossa. §. i hac
actione. Item locus ille fuit purus usq; ad talem locũ
ff. eo. l. 2. §. purus. Item quod me inuito intulisti in eo
mortuũ, ff. e. l. 2. §. si usufructus, & §. locus. Item ꝙ cau
sa sepulturę, ff. e. l. 2. §. de ea. Item ꝙ valebat decem, ea.
l. §. Celsus. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ locus, de quo dicis, est T. tantum.
Item quod per horam intuli mortuum, & postea ali-
c bi sepeliui. c Si vero quis ab aliquo locum meũ religio
sum pro puro emat. & ibi ædificet, nec me mortuos
inferre sinat, dic, vt infra de reli. dom. versi. item sæpe,
13 † Porro qui funus sepelit, sæpe expensas ob hoc facit,
quare prætor ad recuperandũ eas dat funeranti actio-
d nem funerariam. d Alii dicunt, ꝙ nõ est proprium no-
mē actionis, sed est adiectio, & vocatur actio in factum
funeraria, sic ego libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. cõqueror de P. a quo peto mihi sol-
ui decē, quę expendi in funere pris sui, cuius est hæres,
& ad hoc propono actionem funerariam, vel actionē
in factum funerariam, ff. de rel. et sup. fu. si quis sepul-
chrum, §. prętor ait. & l. at si quis, § hęc actio. Actor er
go sic ponet.

POS. actoris. Pono, ꝙ T. est mortuus. Itē, ꝙ in fune
re eius tantum expendi, quia ipsum sepeliri, vel custo-
diri vel peregre deferri feci. Item ꝙ sumptus feci eo
animo, vt repeterē, ff. de relig. & sum: fun. si quis sepul
chrum. §. prętor. Item ꝙ eos feci secundum facultatē
e & dignitatem defuncti e ff. eod. si quis. §. æquũ. & l. at
si quis. §. si interdum. in fi. Item quod fui potestatus, ꝙ
repetendi animo faciebam, vt ea. l. §. interdictum. Itē
quod in hyeme feci sumptus. habetur enim ratio tem
poris, quia in hyeme plus expenditur, vt in prædi. §. æ-
quum. Reus vero sic:

PO. rei. Pono, quod T. Viuit. Itē si mortuus est, dicat
Pono, quod L. tm̃ fecit sumptus. Itē quod cã miseri-
cordiæ eos fecisti. Itē quod eos fecisti gerendo nego-
tiũ hæredis. Itē quod habes actionē familiæ erciscũdę
ↄ hæredē T. cũ enim alia actio competit, hæc non da-
tur, ff. eo. at si quis. §. si quis dum. Itē quod T. mortuus
fuit diues & nobilis, & paruos sumptus in funere eius
f fecisti. f † Item contra sepulchri uiolatorem, uel spolia
14 torem, vel mihi aliquid amouentem, siue sit affixũ,
siue non, prætor dat ↄ illũ actionē ĩ factũ ex edicto de
sepulchro uiolato, per q̃ hæres, uel cognatus conseq-
tur totũ suum interesse, quantũcunq; sit illud, ff. de se
pul. vio. §. q de sepulchro. Sic ergo concipiet libellus.

LIB. Coram &c. conqueror de P. qui uiolauit sepul-
chrum tale, puta spoliando mortuum ibi sepultum.
vel lapides seu statuas inde remouendo, unde cum ex
illa violatione iniuria mihi sit illata, & defuncto, & dã
num tantum dederit, & tantum asportauerit, quæ oĩa
facta non esse interest mea in 200. aureis, peto illud in
teresse meũ, & ad hoc propono actionē in factũ ex edi
cto de sep. uio. ff. eo. ꝑtor. ĩ prin. & §. qui de sepulchro.
extr. de Iudęis, si Iudei. vel retẽtis aliis dicat, vnde meũ
interesse peto, qđ æstimo tm̃: & hoc, qñ agit, cuius in-
terest. Si vero extraneus, sic concipiet libellum:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui dolo malo vio
lauit tale sepulchrũ, vnde ipsum peto in centũ aureis
condemnari, & ad hoc propono, actionem in factum
ex edicto de sepulchro violato. Actor ergo sic ponet:

POS. act Pono, ꝙ talis mortuus est. Item ꝙ in tali se-
pulchro fuit sepultus, & cum. capite. prædicta proban
tur ff. eo. in rub. & l. 2. & l. ꝑtor. ff. de reli. & sum. fu. cũ ĩ
diuersis. Item quod violasti illud, ut prę. l. ꝑtor. Item ꝙ
ergo sum agnatus, vel cognatus illius, vel vnus de po-
pulo. Reus vero sic ponit:

POS. rei, Pono ꝙ V. decessit. Itē ꝙ fuit hostis Roma
nus, ff. eo. sepulchra. C. eo qui sepulchra. ff. de reli. cũ lo
g ca. Item ꝙ tu, qui agis, fuisti extraneus illi defuncto g.
15 † Verum

ADDITIONES.

a Prohibuit. *Saltat auctor de iterdictis ad edicta, & istud est 19. & quod de funeraria sequitur, continuatur ad istud.*

b Is, qui. *Ibi nota in 1. gl. cuius sit electio inferentis, uel domini? Azoni placet, qđ sit inferentis, & est speciale, fauore religionis quod dominus cogitur, tamen, ut dicit Ros. si tenes contrarium alterum solum exprimas in libello, sed secundum primam utrũque est in obligatione, sed alterum tantum in solutione, ff. de uer ob. l. si duo rei. in fi.*

c Sepeliui. *Addit Ros. Item quod te consentiente sepeliui.*

d Funerariam. *In qua 8. requiruntur, quæ ex positionib. collige, inter illa est, ꝙ alia actio nõ cõpetat, ut in præal. si quis §. Labeo & si opponas de actione negotiorũ gestorũ, uel fa. erci. solue. ut ibi not. Vel dic, ut Ros. sub dubio forte, ꝙ hęc actio procedit in impensa facta ante aditam hæreditatem, neg. ges. post aditã. Hoc scias, ꝙ actio datur etiam contra prohibentem, non sic in actione neg. ge. patet utrunq; in ea. l. § item Labeo.*

e Defuncti. *Excessiuæ sunt damnosæ, ut minimæ contumeliosæ, & hoc respicit ultima positio rei.*

f Fecisti. *Hoc scias, ꝙ impensa funeris semper ex hęreditate deducitur & pręcedit omne æs alienum, ff. eo. l. ul. et nunc transit auctor ad ultimum interdictum, in quo quinq; sunt necessaria, quæ ex positionibus mistim patent.*

g Defuncto. *Hoc fuit, ut cesset petitio de interesse, ut patuit p libellos.*

los. Hic sunt tria nomina. Primum, quod, si plures agere volunt, non ad interesse, sed ad pœnam, ut in secundo libello, is admittetur, cuius est iustior causa, ff. eo. prætor. §. 1. Si autem prosequuntur interesse, plures cōmittuntur; quod dic, ut ea. l. §. si ad plures. Secundū, quod si ēt extraneus primo egit, & sñia lata est, alius ēt, cui præsenti primo data fuisset actio, ut sup. volens agere, non audietur, etiam si reipublicę causa fuerit absens, & siue sententia fuerit absolutoria, siue condēnatoria, ff. eo l. sepulchri uiolati. & de iureiuran. eum, qui. §. in popularibus. Rof. red. autem satis hic instat circa id, quod dixi de absente rei pub. causa. Tertio nota, quod si quis dicit se hac actione agere uelle, agere potest prius, quam lis ab alio contesetur, ut in præd. l. prætor. §. si is, cuius. Hic instare potes, prout hic notatur.

15 † Verum si te sepulchrum ædificare uolētem, ad quod edificandum tibi ius competit, aliquis prohibeat, tibi
a competit interdictum ade sepulchro ædificando, quod est prætorium, ff. de mor. infer. l. 1. §. prętor ait. Sic ergo libellus concipitur,

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me volentem ædificare sepulchrum in tali loco, cuius confines, &c. prohibet, in quo quidem loco mihi est ius ædificandi sepulchrum, & mortuum inferendi, vnde ago contra eam, ne me impediat ire in futurum b: & ad hoc pro-
b pono actionem in factum subrogatam in locum interdicti de sepulchro edificando, uel ipsum interdictū ff. de mortuo inferen. l. 1. §. prætor. cū l. seq. Unde actor, sic ponet,

POS. act. Pono, ꝙ uolebam in tali loco sepulchrum ædificare. Item ꝙ in illo loco habebam ius ædificandi, ff. de reli. & sump. fun. quod si locus. Item ꝙ congregabam ibi lapides, & arenam, & calcem, & operarios, ff. de mortuo infer. l. 1. §. prętor ait. & §. edificāte. Item ut ibi ędificarem, uel locum purgarem, ff. de no. ope nūc stipulatio. §. opus nouum. ff. de popllic. l. 1. §. cępisse. Itē quod tu me uolentem ędificare prohibuisti, ut præal. l. Reus uero sic,

POS. rei. Pono, quod uolebas in domum ędificare, hoc concesso, non habet locum interdictum, quod tātum competit propter sepulchrum. Item quod materiam, quam aggregabas, ibi congregabas ad utilitatem Titii. Item quod locus, in quo uolebas ædificare, est meus, ergo potui prohibere, ff. ad leg. Aquiliam, quemadmodum. §. si protectum. Item ꝙ T. tantū prohibuit: ergo cōtra istum agatur. C. de pęn. sancimus; extra de his, quæ fiunt à me parte cap. quæsiuit. sed hæc est negatiua unde forma affirmatiue.

ADDITIONES.

a Interdictum. *Nota, ꝙ expeditis tribus interdictis, reuertitur ad interdictū. Roff. autem continuauit hoc primo, & hoc est interdictum 4m, & quatuor, quæ requiruntur, ex positionibus collige.*

b In futurum. *Propter præsentem uiolentiam petitur prouisio de futuro, ne habeat necesse singulis annis litem contestari, ff. legem Aqui. l. in lege. & si seruitus uend. l. egi. & sic non obstat ff. de iud. non quem admodum,*

Bald. De Sepulturis.

IN libello an præsumatur quis intentasse ius cōmune, an ius municipale, uerū utrum G. an utrūque, ff. de act. l. senatus. in gl. ordi. uide ff. de serui. rust. pręd. l. certo generi. Bald.

a De parochijs a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Quod de proxima dixi, de ista repeto. Roff. in libellis iuris canonici posuit hāc rub. & pcedit pximā, & in fi. posuit 4. libell. distinctos. Bonag post libelles, de qbus dixi rub. proxima, ponit tres libellorum formas sub uno prin. inserit demū hic auctor materiā agrimēsoris, q falsum modū dixit, q̄ Rof. in libellis iuris ciuilis psequitur, ut inf. dicā, uide, qđ scripsi eo. ti. uper rub. ad rubricāt facit, qđ not. de sepul. cū qs, li. 6. & 5. gl. de eo, qui hēt & habitat unā domum, uel duas coniunctas in finib. duarum parochiarū. sup qua remissiones dedi, & recitaui qōnes. Al. & Odof. & vnū uerbū Rof. Recipi nup qōnē hanc disputatā per recolēdæ memoriæ do. And. Glyni de Florentia, olim scholarē meum, & nuper Cardinalem, & nunc defunctū. Formabat aūt qōnem, ꝙ aula erat in una parochia, & cameræ in alia, sed quærebat, cuius parochiæ censeretur, quare i d dicā, in fine uidebis, & cum multū insistisset. qs locus domus esset præponderandus, & allegasset, ꝙ ille quē plus frequentabat, ut camera in studente, aula in uiro sociali, uel is, ad quē plus habebat animū, uel quo laborabat, uel quo operabatur, uel quo dormiebat, uel ingrediebatur, & cū iura multa diuisim pro his allegasset, submisit se de his non curare, quia paterfamilias, faciendi hic studiū, hic camerā, hic aulā, hic introitum, præiudicare non poterat ecclesiæ, q̄ iam ius parochiale habebat usq; ad certos limites, ff. de reg. iur. nō dēt alteri, ff. ne qd in flumine publico, ripa re, l. 1. §. sunt, qui putant. in fi. C. de seru. si manifeste. & l. seq. facit de elec. si ab eo. in fi. lib. 6. Dicit ergo, ꝙ cū appellatione alimētorum nō solum cibus & uestis, sed ēt habitatio contineatur, ff. de alim. leg. l. legatis, illud genus nō est restringendū ad certam quotam ipsius, & constat, qđ ēt dormitio est necessaria, de acc. si constiterit. Sed demū īstat in multis mēbris, s. ꝙ neuter debeatur, ff. de hære inst. q soluēdo, 3. in fi. cū l. seq. de ele. c. pe. uer. si aūt, li 6. ꝙ præoccupanti debeatur, ff. de. 1. si pluribus in fi. de proc. l. plurib. e. ti. si duo. li. 6. & ibi uide in gl. quia sunt, ꝙ is, cui eps assignauerit, C. de iud. l. fi. §. executore. ff. de admi. tut. l. 3. ad fi. cum concor. ext. de deci. qm̄, & facere deberet hoc illi, in qua melius Deo seruitur, C. de epis. & ele. gñaliter. canonizata 16. q. 1 facit ext. de sepul. c. 2. & si paritas esset gratificari posset, ff. ad Syl. l. 3. §. cum omnes, de iure patro. cum aūt, ubi de hoc. quo ad statum ecclesiarum allegabat per quinq; modos, s. ꝙ pauperiori, uide uo. de test. indicante et facit, C. de epis. & cler. si qs ad declinandum, §. si aūt proditori ff fa. erc. si q̄ sunt. ff. de testi. l. 3. & uide, qđ ibi no. de app. consi. 2. Pro intulata dignori facit C. de app. pcipimus, §. fi. C. de ut dig. ord. seruet, l. 1. et 2. Pro antiquori, ff. fi. regun. l. .n finalib. ext. de parochijs. c. 1. et de sepulchris, q. lib. 6. Pro prius descripta in ordine parochialiū facit ff. de le. 2. cum pater. §. pe. et de pb. mandato. & de elec. c. pe. uer. uel si. Subdebt, ꝙ posset hæc res forte diffiniri, ff. de iudicis, sed cum ambo de qua uide ext. de fortile. c. ul. in et super ult. gl. Ipse tenuit, eum gl. pdictæ dec. cum quis Notauit tñ me, ꝙ non induxi aliqua iura, & tñ id in duxi, per qđ ipse principalem qōnem soluit, s. ipsius dec. casum. Item induxi, qđ no. Inno. in decr. nouum, de dec. ubi scripsi in magna gl. uers. item quod nō credit Inno. Itē qđ de Greg. not. in dec. apostolicæ, eo. ti. ad idē de testā. relatū. 2. in fi. & qđ no. Hosti. in Sum. de parochijs. §. quis intelligatur, in prin. & quod no. in l. nulli. C. de episco. & cler. in gl. idē est ortus, & leges, quæ ibi in allegantur. Itē vt dicit, quando in una re cōcurrunt duæ cāe, quæ reddūt eā mistæ cōditionis, locus est separationi, uel diuisioni, si sit separabile, ff. de inter. et releg. l. relegatorū, §. fi. & l. seq. C. de rei uēd.. si in area. ff. de ser. urb. p. l. binas ędes, ff. de le. 3. l. seruis. in fi. & ff. de le. 1. l. Titia textores. Si uiueret pdictus dominus meus, qui post Cardinalatū familiarissime mihi scripsit, notatus ab eo, ut supra, notabilius ad eū scriberem, quod qōnem suum insolutam dimisit ipse. n. quæsiuit de tali habitatore, cuius parochiæ censeretur. Ego uero tractabam de quarta, cui ecclesiæ deberetur, & hāc soluit. unde si de quarta pdicta, uel personali decima, uel similibus quærit, facile hoc soluitur, ut fiat diuisio, sed si cum eo q̄ ramus, cuius parochię cēseat, uanit examinādum, ubi audiebat diuina, cui cōfitebatur, a quo recipiebat sacramēta, ubi sepeliat īestatus, nō habens ibi sepulchra maiorū, et & his similia, de qbus Hos. in Sū. huius ti. §. 2. in prin. & quo ad ciuile forū, cuius onera psonalia, uel realia subibi, et horū neutrū est solutū, licet & his allegationes in parte cōueniāt. Audiui dicentes, ꝙ si tota domus locetur, cessabit dubiū, qa pensionis decima diuidetur, ut supra, sed huic dicto & eius rationi resisto. durat. n. dubium in inquilino conductore, nec ratio semper vera. cum. n. ista sit decima præiudicialis, dico de ipsa nō dubitari, siue tota domus siue pars eius locetur, quia si baptismalis ecclesia cōprehēdit, utrāq;*

cc 3 parochiam,

parochiã, sicut Bononiæ, integra decima illi solueretur, ut plene dicã inf. ti. 1. super 3. libello, si aũt utraque istarũ parochialiũ est baptismalis, uel de consuetudine illis debentur decimæ pdiales, tunc, si tota locetur, pro rata fiet diuisio, si pars, puta inferior stationario librorum, uel pellium, vel barbitonsori, illi ecclesiæ soluetur, in qua est pars illa, si est in utraque, fiet diuisio, ut supra. Concluditur ergo, q si ius parochiale consisteret solum in quarta mortuariorũ, & decima prædiali, facilis esset qõ, sed quia non sic, ut sup. qõ est difficilis, in cuius diffinitione multũ cadit arbitratus, finge limitẽ esse inter Andreã a dextra, & Ioannẽ a sinistra, quia Ioan. hẽt latã domum, puta 40. pedum, And. emit ex illis decẽ, quos uniuit primæ domui, uel utraq; destructa fabricauit domũ nouã, Ioan. vero cum sua familia in 30. remansit, iste casus plus est transibilis, q si tota 40. uendidisset, Ioan. et ad aliã parochiam, uel ad partẽ parochiæ ipsius prius habitæ p aliũ transtulisset, itẽ minus transibilis, qñ aliqs ab ambobus emisset & forte domibus destructis nouum palatiũ fecisset, ita q quelibet ecclesia perdidisset suũ, itẽ finge And. a dextera parte habere totã progeniẽ suorum agnatorum, nõ facile adiudicãdum esset ecclesiæ sinistræ. Itẽ, finge utramque domum, dextrã & sinistrã tñ esse uilissimã, & feminas panperculas illas habitare pprias, uel conductas. Itẽ finge, q est alia domus ecclesiæ dextræ, quæ in cõpensationem congrue põt assignari sinistræ, hoc optime uidi, si essem episcopus, cõonem non reciperẽ inter illas ecclesias, quæ est mater discordiæ, ff. de legat. 2. cum pater, §. dulcissimis, extra de senten. ex. c. õ. ex tenore in fi. sed adiudicata domo parochiæ dextre, uel sinistre, prout uidebit. si cõpensatio, de qua dixi. fieri non põt, ecclesiã, uel, parochianum damnarem ad certũ honorem, uel commodũ, puta dandum alteri ecclesiæ certã planetã, uel aliud tale in tali festo, uel q de funeralib. tantũ haberet partẽ aliquantulũ maiorem, quam ipsam, quæ pro rata cõtingeret, & de cæteris nihil, habenda tamen esset consideratio decimarum personalium, si ibi soluerentur.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus qualiter fit in possessorio contra rectorem alicuius ecclesiæ concipiendus.*

2 *Libellus qualiter fit in petitorio cõtra alicuius ecclesiæ rectorẽ concipiendus.*

3 *Libellus qualiter fit concipiendus, ubi contra alicuius rectorem agitur de finibus.*

4 *Libellus qualiter fit concipiendus, ubi inter duos episcopos est contentio.*

5 *Agens actione in factũ, quæ datur, si mensor falsum modum dixerit, qualiter libellum concipiet.*

6 *Positiones qualiter sint formandæ, ubi agitur contra mensorẽ falsum modum dicentem.*

7 *Qõne de finibus orta, si actor eos usurpat, perdit, quod petebat.*

HAEC materia diuersos hẽt articulos, quare in ea vario modo possunt cõcipi libelli, aliquos tñ ex gratia formemus. † Vnde in possessorio contra rectorẽ alterius ecclesiæ sic libellus concipitur.

LIB.[a] Coram, &c. ppono ego rector ecclesiæ sãct Martini de Podiomissione diœcesis Biteren. contra P. rectorẽ ecclesiæ sancti Genesij, q cũ sim in possessione, vel quasi iuriũ particulariũ, seu recipiẽdi iura parochialia a Laurentio parochiano meo, ipse P. in possessione, uel quasi, recipiendi pdicta iura parocialia turbat & molestat, recipiendo videlicet ipsũ Laurentiũ ad diuina in ecclesia sua, recipiendo et obligationes ab eo, & alia iura parochialia. excõicando etiam eum, uel interdicendo, uel confessionem eius audiẽdo, uel eum ad sepulturã admittendo, missam etiam nuptialem ei, quando matrimonium contrahit, celebrando baptizando, &c. sacramẽta prebẽdo, uel nõ sinendo eum diebus paschalibus & aliis maioribus festiuitatibus ad ecclesiam meam accedere, uel nõ permittẽdo mulieres dicti loci pueros ad meam ecclesiam portare uel cereos offerre, hmõi, & alias laudabiles consuetudines obseruare, quare peto per uos sibi sentẽtialiter præcipi, & eum cõpelli, ut ab huiusmodi turbatione & molestatione cesset, & desistat, & sup his perpetuum sibi silentium imponi, extra de resti. spol. audita. de deci. dudum. de simo. ad apostolicam. Inst. de interdictis, §. retinendæ, ff. de seruit. quoties. ff. si seruitutis vẽdic. sicuti. §. Aristo, extra eod. ut dominicis. & c. nullus. & c. vltimo, de consec. dist. 1. omnes. extra de poen. & remis. omnis. de pœn. dist. 6. placuit. extra. de sepultu, ca. 1. & c. 2. & de consec. distin. 3. nulli. C. lib. 12. si curialis relicta ciuit. reus hab. mal. l. unica, de consec. dist. 1. si quis etiam, extra. Vel sic libellus concipiatur,

b LIB.[b] Coram, &c. ut sup. usq;, Genesii. iunge, qui mihi iniuriatur recipiendo Laurentium parochianum meũ ad diuina, & obolationes ab eo recipiẽdo, & alia vt supra, unde peto eum cogi à tali iniuria cessare, & sibi inhiberi, ne talem iniuriam mihi de cætero inferre

2 præsumat, ff. de iniur. iniuriarum, §. fi, & l. sane. † In petitoria autem sic libellus concipietur,

LIB. Corã, &c. ut supra usq;, Genesij. iũge, qui in ecclesia sua P. parochianum meũ ad diuina admittit, & eius oblationes recipit, licet sibi non sit ius talia faciẽdi, quare peto ipsum per uos in futurum à talibus prohiberi, & q in suam ecclesiam eũ de cætero non admittat, imo uenientem repellat, sibi sentẽtialiter inhiberi & præcipi, & super his perpetuum, silentium sibi imponi. vt in præalle. c. vt dominicis. & c. si quis etiam. extra. & c. nulli. Contra Laurentium uero concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de Laurentio. qui mihi in iuribus parochialibus respondere cõtemnit: quare peto ipsum per uos cogi mihi ĩ iuribus parochialibus respõdere uidelicet ut in diebus dominicis & festiuis, Pascha, Ascensione Domini, &c. ut sup. de consec. dis. 3. c. 1. & extra de feriis, c. ult. & C. eo. l. omnes. ad dictam ecclesiam meã, cuius parochianus est, ueniat, & ibi diuina officia audiat, oblationes portet, pœnitentiam, & eucharistiam; & alia sacramenta ecclesiastica recipiat: decimas et alia iura soluat, et c. ut supra in 1. lib. et ad id peto ipsum sententialiter condemnari ut in præal. cõ-

3 cor. † Si vero agatur de finibus, sic libellus concipitur:

LIB. Corã, &c. propono ego syndicus talis monasterii cõtra P. q tale castrum. uel talis ecclesia cum omnibus iuribus territorijs & pertinentiis suis, quæ ad dictũ monasterium pertinent pleno iure; cuius territoria, & pertinentiæ protenduntur usq; ad tales fines, & limitatẽ in eis, usque ad eos, abbas & cõuentus dicti monasterii pertinẽtias & territoria ipsa ab antiquo possederũt, & nunc tenẽt & possident, sed præfatus P. homines dicti castri, uel ecclesiæ, & abbatẽ, & cõuentũ, & eorũ nomine laborãtes impedire, & molestare super possessione, & agricultura & aliis ausu temerario pūmit, asserens sibi ius competere in territorio, & pertinentiis supra dictis, in animæ suæ periculum, & dicti monasterii præiudicium & grauamẽ, quare peto procũratorio nomine pro dictis abbate & conuentu dictum P. ab impedimẽto & molestatione huiusmodi compesci; & eidẽ monasterio usq; ad prædictos fines & terminos per uestram sententiam adiudicari, & eos debere esse limites eorundẽ, sententialiter declarari: & super prædictis territoriis & pertinentiis, & in iisdem dicto P. perpetuum silẽtium imponi. Fines autem sunt hi, &c. ext. eo sup.

4 eo vo. q. 1. peruenit. in fi. 16. q. 3. licet in regulis. † Quod si sit ĩter duos episcopus conuentio, sic libellus cõcipitur

LIB. Corã, &c. ppono ego R. Rhothomagen. archiepiscopus contra epm Lxouien. q licet ecclesia sancti Cãdidi Rothomagen. super Sequanæ & prochia eius eccle-

ADDITIONES.

a LIB. *Prius Roff. ubi sup. incorporat libellus Bonagui.*

b LIB. *Roff. ub. supra cum duob. seq.*

eccleſię,& eccleſia de villa,& tota parochia,ſeu parochiæ eiuſdẽ villę,& eccleſię,ſeu prioratus ſancti Nicolai in foreſta de Lūda,& decima eiuſdẽ foreſtę,& ipſa foreſta,necnon & decima eccleſię de Beluaco,& villa ac parochia loci eiuſdẽ intra fines ſuæ diœceſis ſint ſita,& in eius diſpoſitione ac ptāte de iure cõſiſtant,dictus tñ eps decimas ipſas,& alia iura epalia in dictis locis de facto,cum de iure nequeat, vſurpat, quare peto in prędictis omnem diſpoſitionem & ordinationem, inſtitutionẽ & deſtitutionem mihi & meis ſucceſſoribus adiudicari,& eas mihi lege diœceſana eſſe ſubiectas,ſnīaliter declarari,& dicto epo,& eius ſucceſſoribus perpetuum ſilentium imponi, cum ſibi nullū ius competat in præmiſſis,peto ẽt noĩe,uel occaſione iurium epalium in dictis locis ab eo perceptos,quos ęſti mo quingentas marchas argẽti. Hæc forma probatur & approbatur in conſt. Greg. ix. extrauaganti,de præ-
a ſcrip. venerabilis, a & 16.q.1.omnes, & extra de rel.do.
5 conſtitutus,& c.cum uenerabilis.† Et quia b hic de li-
b mitibus & finibus tangitur,ſcias, ꝙ quādoque aliquis vult emere decem ſextariatas, uel tornaturas de poſſeſſionibus alicuius,vel eſt qõ de finibus,& ſic agrimẽſor uadit ad locum,uel iuſſu iudicis,vel partium cõi aſſenſu,ut 16.q.3.inter memoratos,ibi, inſpectores mittendos,extra de pręſcr.quia indicante.ff.fi.regū.ſi irruptione.Si igitur iſte agrimenſor, qui metitur, renunciat falſum modum,l.uel plus,vel minus eſſe,ita ꝙ nocet emptori,uel venditori,vel mihi,vel tibi in iudicio finium regundorum,in quo utriuſque partis teſtes recipiuntur,vt extra de probat.ex literis,vel renunciabit falſam menſuram ædificii, uel frumenti, uel uini, uel quocunq; alio modo nos fefellit,inducit prætor actionem in factum,quæ datur, ſi menſor falſum modum dixerit,per quem ab illo noſtrum intereſſe conſequimur,ff.ſi agrimenſ.fal.mo. dixi.l.1.& l.ſi mẽſor.§.hoc iudicium,& l.uel cuius,extra de emp.& uend.ut menſuræ,ſic concipitur libellus.

LIB. Corã,&c.cõqueror de P.qui dolo,vel lata culpa renunciauit mihi, cum ipſum mitterẽ ad menſurāda iugera, vel fines,decẽ eſſe iugera,& pauciora inueni, uel renunciauit fines vſq; ad tale locum tm̃ protendi,qui vlterius producuntur, vnde intereſſe meū ab eo peto,quod æſtimo 20.& ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto, ſi menſ.fal.mo.dixerit, ff.eo.l.3.§.1.extra de pręſcr.quia indicante, de do.per
6 tuas.† Actor ergo ſic ponet.

POS.act. Pono,ꝙ volebam emere a T.decem iugera prædii,uel,inter te & me & T.erat quęſtio de finib. Item ꝙ uolebam ſcire,an eſſent ibi decem iugera,uel an fines mei uſque ad talem locum protenderentur. Item ꝙ T.agrimenſorem elegi.Item ꝙ mẽtus fuiſti, & male.Itẽ quod renunciaſti mihi prędium eſſe decẽ iugerum,uel fines meos in murum protẽdi,& inueni pauciora eſſe iugera,uel plus eſſe in finibus.Itẽ ꝙ ven-
c ditor, cui pretium ſolui, factus eſt non ſoluendo. c Itẽ ꝙ eſt peritus in menſurandis agris. Item ꝙ dolo tuo, uel lata culpa male menſuraſti, & male renunciaſti. Prædicta probantur ff.eod.l.1.§.2.3.& fi. & l.ſi duo.§. competat,& §.idem poteſt. Reus uero ſic ponet.

POS.rei.Pono,quo M.tantum egit cum T.de finibus,vel uoluit ab eo emere decem iugera.Item quod non ſum peritus in agris menſurandis. Item quod in illo prædio non ſunt niſi tantum decem iugera. Item ꝙ fines tui uſque ad talem locum protenduntur. Itẽ ꝙ ego renunciaui illa eſſe decem iugera, & fines in tā-
7 tum protendi.†Cęterum,quæſtione de finibus mota, ſi actor eos vſurpat, perdit, quod petebat, & inſuper tantum agri modum, quantam adimere tentabat,& hoc per l.ſi conſtiterit. C.fin.regun. in qua ſic libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui cū contra me coram tali quæſtionem de finibus prędii Titii mouiſſet,uel de tali loco uſq; ad talem, ipſe ante ſnĩam latā aditio iudice auctoritate propria ipſos fines,vel ipſum locum uſurpauit,quare peto ipſum P. puniri in amiſſione quæſtionis, quam aduerſus me mouebat, & in tm̃ agri modum,quantam vſurpauit mihi de ſuis prędiis adiudicandū,& ipſum ad id condẽnari, & ad hoc prodono condictionem ex l.fi.reg. ſi conſtiterit.16.q.3.placuit. De finibus autem agrorū diuidendis, & diuiſione aliarum rerum, & de actionibus familię erciſcundę,& cõi diuidundo,dixi ſupra de iud.§.ſequitur.

ADDITIONES.

a Venerabilis. *De qua facit mentionem gl.ult.decr.ſi diligenti, de præſcript.in fin. & de qua formata fuit decr.1.de præſcr.lib. 6.vt ibi no.in 1.gl.*

b Et quia. *Hic aggreditur auctor uerba Roff.de edicto,ſi menſor fal.mo.dixer.quod eſt 18. in ordine edictorum, & 7.quæ in hoc requiruntur, ſecundum Roſ.ex poſitionibus patent, & iſte eſt contractus innominatus do,ut facias,nec eſt locatio,licet interueniat merces,datur.n.remunerationis gratia, ff.eo.leg.1.*

c Non ſoluendo. *Quare hoc dicatur,declarat Roſ.ſub uerſ.ſextum,& ponit alium caſum, quando contra illū egit & obtinuit reus,hoc probant leges infra allega.*

a De decimis. a Rubrica.

ADDITIO. Lib.

a *De his ſatis Inn.& Hoſt.ſuper rubrica,ubi poſt eos ſcripſi,& in fine dixit,quo de quota non eſt quęrenda ratio. Quidā habent hic rubricam completam,ſ.de decimis, primitiis,& oblationib. ſed cū auctor ſolum de primo tractare diſponeret, ſolum primū poſuit hic pro rubro.De primitiis ergo dic,ut eo.tit.c.1.& uide, quod ibi ſcripſi ſuper uerbo,offerre.& uerbo, amplius, & quod ibi no.in vlt.gl.& quod ſuper ea dixi,de oblationibus ſcripſi ſuper rub.de parochiis,& hoc eo.ti.quamuis,ad fi.per Hoſt.plene in Summa de parochiis,§.2. Ex practicis auctoribus materiam tractauit ſolus Roſ.in libello iuris canonici, quam plene proſequitur per nouem membra diſtincta, & in pen.mẽbro quod eſt, qua actione petatur,ponit quatuor libellos. Bonaguida parte ſecunda,charta prima format tres libellos, duos contra debentes decimas,tertium cõtra rectorem alterius eccleſiæ, qui impedit. Aeg.ſub c.116.ponit duos libellos, contra parochianum unum, & cõtra rectorẽ alterius eccleſiæ,ut ſupra, de actione uero,quæ ſuper his competat,ſm quam uariantur infra libelli,notatur in primo canone,quem allegat auctor,& in decr.tua nobis,eo.tit. in eo ſuper 1.gl.Item ſcias,prout dixit Roff. ubi ſupra in prin.de decima,de qua loquimur, ius ciuile non tractat, ſed dic de decima pollicitationis, de qua ff.de pollic.l.2.§. fi.& no. eo.tit. tua nobis,ad fi.gl.Item de decima litis,uel qualitatis in libello comprehenſę,C.de epiſ.& cle. Auth.generaliter,de qua ſupra de ſatiſd.in prin. Quæſtio dominicalis 25 non eſt dubia,per decr.cum contingat,eo.tit.ubi placet per pręſcriptionem antiquorum non eſſe præſcripta noualia. De 49.ſ.cum res data in compenſationẽ decimæ perit caſmatę,uide de rer.perm.c.fi.ſup ult.gl. Quæſtiones de decimis Papalibus,quis illas ſoluat,translatus,an ſucceſſores,uide ſuper regula,non eſt in mora.lib 6. Quæſtionẽ porrorum,uide ſuper regula,qui prior.eo.lib. De Saracenis,an teneātur ad decimas prædiales,et quo cogantur, lic ā infra de Iudæis, & Saracenis,ſuper rubrica. Quæritur,an eccleſia hęres,uel legataria Titii in fundo ſibi decimali ſito in parochia,ſi per onus hæreditatis,uel legati illū uendit, an tranſeat decima? Et dic.ꝙ nõ,quia ſpiritualis,& quia alio iure debebatur,per l.ſi ei.ff.cõia præd.C.de uſu & hab.l.inter antiqua.ff.de cont. ab emp.l.littora.de act.emp.l.ſi mercedem.§.1.& ff de ſeru.l.Papinianus.Si aūt eſſet decima conuentionalis,quā dñs primo reciperet a colono partiario,poſt quam ſolutam reliquum diuiditur,iſta bene tranſiret año uendente. Item ſi eſſet conuentionalis in prædio alieno,cuius poſtea dominiū acquiſiuit,ff cõia præd.l.quicquid. & de ſeru.urb.præd.l.ſi quis ædes,fac. ff.de fun. inſtru.l.Seiæ.§. Tyrandæ. Item ad intellectum primæ clauſulæ notatæ in clement.2. de deci.in 1.glo. quæ vult, quod de redditibus, & pro-*

uentibus hospitalium, & c. qui in usus infirmorum & pauperũ
conuertuntur, Papalis decima non soluatur, quæritur, an sit sol-
uenda de his, quæ conuertuntur in usus illorum, qui præsunt ho-
spitalibus, & pauperibus deseruiunt? Ad negatiuam inducitur,
ꝙ istud est beneficium principis, & sic largissime interpretan-
dum est, ext. de uerb. sig. olim. Et si dicatur priuilegiũ iuxta ea,
quæ ibi scripsi super ult. gl. ex motu proprio principis cõcessum,
non ad petitionẽ eius, cui proficit, ergo, ut supra ostendit, tñ põt,
ꝙ sit beneficium, quia de eo, ꝙ concedenti habeatur, concessum
est, cum de decima Papali loquimur sibi, uel alteri soluendo, &
si uis, ꝙ habeat nomen priuilegij, ẽt in illo fit contra concedentẽ
larga interpretatio, ut ibi dixi, ergo conuersum in usuq illorum
hospitaliorum, qui pauperibus seruiunt, & sine quibus esse non
possunt, in usus pauperum et infirmorũ dicetur esse conuersum,
facit C. de uxo. mi. l. 1. & 2. ff. de fun. instr. quæsitum. §. si instru-
ctum, & ff. de bo. pos. ex test. mil. l. 1. sicut & de medicis militũ
dr̃, ff. ex quib. cau. ma. l. inter eos. §. si. & de ipsorum comitib. ff.
de excus. tut. l. administrantes. §. 1. Sic & conuersum dr̃ in nauẽ
armandam, conuersum in alimenta nautarum, sine quibus nauis
duci, uel regi non posset, ff. de exercit. l. 1. §. non aũt, ibi, uel nau-
tas exhibendos, & c. Sic & uxoris causa parata dicuntur, quæ
parata sunt ad usum suæ seruientis, ff. de aur. & arg. leg. l. uxo-
ri. §. 2. in fi. Bene faciunt ad casum ff. de itin. actuque priua. l. ue-
teres, de precar. l. pen. de uerb. obl. si stipulatus fuero, & de pri-
uil. licet, secundo resp. lib. 6. cum suis concor. Dicamus igitur cũ
l. ab omnibus. ff. de leg. 1. in fi. 1. resp. ꝙ hæc interpretatio uerbis
conuenit, & menti non repugnat, & cũ præiudicium alteri non
inferat, est tenenda, iura ad hoc uide supra de instr. edit. §. nunc
autem, ad fin. uers. 5. Est autem ponderandum, ꝙ quæstio forma-
ta est de his, quæ conuertuntur in usus illorum, qui præsunt ho-
spitalib. & pauperibus deseruiunt, & sic coniunctim. Si aũt ho-
spitale diceretur beneficium, iuxta ea quæ habentur in Cle. de re
lig. do. quia contingit. § ut autem, ipsorum rectores hospitaliati
non deseruiunt, licet alimenta ministrorũ suorũ, qui deseruiunt,
possint de decima soluenda deduci, ea tamẽ, quæ in studio, uel ali
bi percipiunt, ueniunt decimanda, propter illud relatiuum, quæ
in usus, & c. Relatio ergo, uel determinatio illa suum casum non
excedat, extra de do. c. cum dilecti. De perpetuo vicario in capel
la monasterij, in cuius uicariæ constitutione fuit ordinatum, ꝙ
uicarius omnes reditus & obuentiones haberet, & solueret mo
nasterio annis singulis 40. saluo ꝙ annis, quibus penderetur Pa
palis decima, solum solueret quinquaginta, quod ipse tenetur ad
decimam, uide supra super rubrica de concess. præ. in fi.

ADDE, quod quæstio proxima fuit Old. cons. 11.

SVMMARIVM.

1 *Decimas petenti conuenit rei vendicatio.*
2 *Decimas petens prædiales qualiter formabit libellum.*
3 *Actio confessoria secundum quosdam competit pro decimis.*
4 *Decimæ secundũ quosdam peti debent condictione ex canone.*
5 *Agens rei uendicatione pro decimis, non potest sibi decimam esse debitam dicere.*
6 *Cogens aliquem in specie ad solutionem decimarum, qualiter libellum formabit.*
7 *Pro decimis subtractis, & in futurum soluendis, qualiter sit formandus libellus.*
8 *Tractus futuri temporis an ad iudicem spectare debeat.*
9 *Libellus qualiter sit formandus, ubi unus rector in recipiendis decimis molestatur ab alio.*
10 *Concessio de recipiendo noualium decimas pro ea portione, qua veteres contingunt, ad quas decimas extendi dicatur.*
11 *Religiosi quo casu possint decimas a laicis exigere, & an aliquã do ad decimas suorum bonorum soluendas teneantur.*
12 *Interdictum de non colligendo fructus, an possit dari ab illo, cui decimæ talium bonorum debentur.*
13 *Decimæ in quo loco solui debeant.*

1 SCIRE debes, † ꝙ secundum quosdam, rei
vendicatio competit pro decimis petendis,
16. q. 1. moderamine, in fi. ibi, domum vendi
a cent, &c.[a] & cap. reuertimini, ibi, suam par-
tem, &c. nam si sua est, ergo vendicatur, ff. de rei, vend.
solum, & tunc sic concipitur libellus in personalibus
b decimis.b

LIB. Coram, &c. propono contra P. quod cum ipse
sit parochianus meus, & in mea ecclesia audiat diui-
na per anni circulum, & ecclesiastica percipiat sacra-
menta, ad soluendas mihi decimas personales de iure
tenetur, quod tñ facere contradicit, quare peto deci-
mas ipsas personales mihi nomine dictæ ecclesiæ ab
eo dari & solui, & ad hoc propono actionem rei ven-
dicationis, vt in præd. conc. & extra de verb. sig. causa,
vbi dicitur, ꝙ decimæ, primitiæ & oblationes in bonis
2 ecclesiarum numerãtur. † Si uero petas prædiales, sic
concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra P. qui habet præ-
dia sua in parochia mea, & ex his fructus percipit, de
quibus mihi decimam persoluere contemnit, vt tene
tur, quare peto ab eo decimã ipsam mihi solui, & ad
id ipsum per uos sententialiter cõdemnari, & ad hoc
propono rei vendicationem, 16. q. 1. si quis laicus, extra
eo. ad apostolicæ, de paroch. c. vlt. Vel potest dicere in
libello, ꝙ ad eum spectat iure dñii, uel quasi, quod dic,
sicut dixi supra de cau. pos. & propr. §. sequit. vers. aliæ
3 sunt. §. nunc dicendũ. † Alii dicunt, ꝙ pro decimis cõ-
petit actio confessoria, de qua dixi in eo. tit. §. fi. ff. si ser
ui. ven. l. 1. & 2. & l. loci, & tunc sic cõcipietur libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra P. quod cum mi-
hi sit ius noĩe meæ ecclesiæ percipere decimas tã præ-
diales de prædiis, quæ habet in parochia meæ ecclesiæ,
quam personales, tanquam a meo parochiano, ideo
decimas illas ab eo mihi præstari & solui peto, & eum
ad id per uos cogi, & sententialiter condemnari, & ad
4 hoc propono actionem in rem confessoriam. † Tertii
dicunt, & melius, quod petuntur cõdictione ex cano-
ne, & concipietur sic libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra P. qui licet sit pa-
rochianus meus, prædiaq; hẽt intra limites parochiæ
meæ, decimas tamen soluere negat, ad quas soluẽdas
de iure tenetur, quare peto eum per vos cogi ad solu-
tionem decimarum, tam prædialium, q̃ personalium,
& ipsum ad id per uestram sententiam condemnari,
& ad hoc propono condictionem ex canone illo 16.
quæstione, 1. decimæ, & capitulo, reuertimini. ff. de
c condictio. ex lege, l. unica. e † Attende igitur, quod
ubi agis rei uendicatione, non dicas decimam t.bi
esse

ADDITIONES.

a Domum uendicent, &c. *Hic deficit auctor, quia istud Domum, non est in tex. & si corrigis Decimam, non procedit, quia illud non est ẽt in tex. sed est ibi disiunctim, decimarum oblationem, donationem, decimarũ portionem. Item istud, & c. non fuit cõgrue positum, cum post uerbum Vendicent, nil sequitur. Item in allegatione sequenti non inuenies in textu Suam partem, sed fateor ibi tex. verbi Dei fraudastis me parte mea, itẽ ibi vocat decimas possessiones suas, & super isto tex. gl. arguit, ut hic.*

b In personalibus decimis. *Omnes infrascripti libelli, excepto quinto, qui multa specificat, sumpti fuerunt de libellis Albe. super rub. ex l. 1.*

c Vnica. *Primo, si ista ecclesia est baptismalis, de iure procedit libellus, & hoc casu loquitur can. 16. quæst. 1. præd. & c. in sacris. Sed si ista ecclesia cum suis limitib. est inter limites antiquæ baptismalis ecclesiæ, hoc est dubiũ, an summota consuetudine procedat libellus, quo ad prædiales, & aperti sunt tex. ꝙ non procedat, 15. q. 1. ecclesiæ, in c. quicũque, & apertius in c. de decimis, & c. statuimus, & 13. q. 1. decimas, alias est uers. sub secundo §. Hinc est, ꝙ decr. nuncios, eo. tit. in parte decisa, dicebat decimas ecclesiis matricib. deberi. Constat aũt illam esse matricem, quæ baptizando regenerat, de hoc in cle. de sent. exc. c. 1. Per eundẽ modum facit de præsc. ex transmissa, ubi uidetur casus, et facit, quod no. 13. q. 1. in fi. summæ, & in præd. c. quicunque, & c. statuimus, & hoc dictum, quod mihi placet, tenuit Ber. in decret.*

cum

cum contingat, eo.tit. idẽ Inn.1.dec. ad apostolicæ, ut ibi scripsi. Tancr. in dec. nuncios, eo.tit. nisi esset contraria consuetudo, fm eos, & idem Ray. eo.ti. parte 3. uers. item aliquis habens, dicẽs, ꝙ si de consuetudine dubitetur, dabunt ecclesiæ baptismali. Pro hac opinione, quã approbat cõsuetudo, facit uitatio enormis p̃iudicii. Cum.n. antiqua plebs, uel baptismalis ecclesia haberet prædiales, & personales in toto suo plebanatu, licet pp hominũ excrescentiã sit in diuersis locis plebanatus habitatorib. prouisum de capellis et habentib. sub plebe parochias limitatas, & sic de oblationib. et personalib. decimis, quas tñ ab antiquo ante hominum augmentũ plebs non habebat, uoluerunt tñ illis iura de p̃dialib prouideri, quas plebs habuerat ab antiquo, qđ aperte sonant uerba canonũ in iuctorũ. Remanet ergo plebs ipsorũ parochia quo ad quadã iura, & ipsorũ matrix. benefacit de eccl. ædi. ad audientiã, & qđ ibi no. in gl. & ita in fi. Sic & diœcesis dr̃ parochia, 12.q.2. bonæ, de don. apost. in prin. Et per hoc concordari p̃nt glossæ diuersorum dicentium, ꝙ prædiales debentur ecclesiæ parochiali, si intelligitur hoc de antiqua parochia & plebania, bene facit, ne cle. uel mon. c.1. lib.6. ubi et plebaniæ habẽtes sub se capellas cũ perpetuis rectoribus, dicuntur parochiales ecclesiæ. Nec obstat decr. ad decimas, de rest. spo. lib.6. per quã dicit Arch. 13.q.1. super summa, hoc dubium terminari, nã ibi ecclesia sancti Nicolai nõ erat matrix, uel baptismalis parochianorum illius ecclesię. sed oĩ parochiali iure carebat, quo ad illos, & hoc fateri uidebatur in libello. Item solam possessionẽ modici t̃pis allegabat, ut ibi post Inn. scripsi super uerbo. aliquandiu. & super 4. gl. Alia opi. est Ro. eo.tit. §.2. habens, ꝙ debeantur prædiales, et si baptismalis non sit. Nego tñ sic expressisse Gof. in c. dandæ sunt, eo.ti. quem allegat Arch. de Ray. et, quem alleg. ad idem dico, ꝙ contrarium intellexit, nam licet in prin. tit. dixerit prædiales deberi ecclesiæ parochiali, intellexit tñ parochialem baptismalem, ut prius dixi. Opinio, ꝙ in prædialib. stetur consuetudini, tacta est in prin. Quartam opi. ponit Ros. ꝙ prædiales debentur parochiali prædiorũ, personales diuidantur inter baptismalem & illam, in qua audiuit diuina, pro hoc facit, qđ scripsi de sepul. de his, super gl. 2. Host. aliquantulum accedit huic ultimæ in Sum. eo.tit. §. cui danda, in prin. dicens, personales dãdas ecclesię parochiali, seu baptismali, i. ubi audit diuina, et percipit sacramẽta, per c. quia 16. quæst.1. Prædiales uero parochiæ prædiorum, eo.tit. qm̃, de parocb. c. fi. nisi aliud habeat consuetudo, eo.tit. cũ sint. Et aduerte, quia istę duæ opiniones, quæ recognoscunt baptismalem esse parochialem, et quo ad personales, licet hoc non seruetur multũ, fortificant primã opi. Ber. & sequaciũ, quæ placet. Si.n. illa parochialis non esset, quõ posset suo iure baptizare non parochianos? Item cum illud sacramentũ sit principale, & fundamentũ oĩum s̃ctorum, de presb. non bapt. c. fi. nõne sonat in absurdum dicere, ius parochiale per illud non præseruari? Fateor aũt, ꝙ tribus casib. opi. Ros. & sequaciũ posset procedere. Primum dixi s. cum illud hẽt consuetudo. Scd̃s est, qñ in limitatione noua capellę, cum aliter animab. prouideri non posset, ep̃s de sui capituli consensu assignauit (Io. Cal.) ipsi nouæ capellæ decimas p̃diales suæ limitationis, facit præd. c. statuimus. 16.q.1. & qđ scripsi post Host. de eccl. ædi. ad audientiã. 1. super uers. prouentus & super gl. 2. & quod no. de rel. dom. constitutus, alias nisi expresse assignasset, licet limitasset, non uenirent prædiales, per prima iura. Tertius est, quando in aliquo magno territorio erãt complures ecclesiæ, & neutra baptismalis, & de nouo una illarum in plebaniam aliarum & baptismalem erigitur, uel de nouo plebs una super illa construitur cum baptismo, tunc.n. non solum aliquorum canonum rõ superior cessat, quo ad plebem, sed et̃ reuoluitur pro capellis, & hoc casu procedere posset quarta opi. circa personales. Hanc materiã conuenientẽ dec. cũ contingat, eo.tit. ideo hic sic plene tractaui, quia remissiones, quas ibi dedi in principio 2. gl. sufficientes non esse perpendi.

ADDE, cui ecclesiæ, an baptismali, an parochiali debeatur decima, Cal. consilio 2. eo.tit.

a esse debitam, sicut quidam fatui dicunt a: quia si sit tibi debita, non est tua: & sic non potes eam uendicare
b vt ext. de iud. examinata b, & si esset tua, non esset tibi debita, ff. de act. & obli. obligationum substantia. Verum tñ decr. dicit, ꝙ est debita, unde non vr̃, ꝙ possit, uẽdicari, ext. eo. parochianos. Et quod iam dixi, potest locum habere cum certum quid de certa specie petitur, cum autem in genere petitur aliquem cogi ad so-
6 lutionem decimarum, locum habet, quod prius dixi.
c In † specie c vero sic potes libellum concipere:

LIB. Coram, &c. propono contra P. syndicũ, seu p̃curatorem uniuersitatis hoĩum eiusdem loci, ꝙ ipse decimus de uino, uel grano, vel fructibus arborũ, uel hortis, uel pecorib. uel negotiatione, uel militia, uel uenatione, vt eo.ti. nõ est in potestate, uel molendino ad uentum, ut eo.ti. ex transmissa, uel in aqua, uel in clibano, uel mercimonio, eo.ti. pastoralis, uel domib. vel pa-

ADDITIONES.

a Dicunt. *Verbum fuit Ross. ubi supra post ultimum libellum.*
b Examinata. *Facit de præb. c. tibi absenti, & de conces. præb. c. ult. lib.6. quod no. in Cle. de rescr. auditor, super vers. debitum.*
c Specie. *Dicit, quia multas species ponit, de quibus singulariter possent formari libelli sufficientem autem specificationem non posuit, quam in libello fieri oporteret. Itẽ scias, quod de consensu actoris & rei procedit iste libellus, non.n. tunc rector ecclesię peteret ab uniuersitate decimas, quas debent singulares, et si oẽs non soluendo delinquant. Illas igitur solas ab uniuersitate peteret, quæ debentur ex fructib. uniuersitatis, & econuerso uniuersitas de illis & nõ de fructib. singularum tenebitur respondere, 12. quæst.2. qui manumittitur. Sed ponderauit autor, quod de facto contingit, si contra unum, uel plures singulares de uniuersitate petantur decimæ, statim uniuersitas assumit litẽ, timens, uno uel plurib. euictis reliquos et uinci, & rector praelegit unã litem habere, q̃ multas. In fructibus autẽ rei, quæ cõis esset pluribus, & singulis, in potestate est rectoris, uel agere contra omnes pro tota decima, uel contra quemlibet ex socijs, uel pro parte sua, uide, qđ no. 13.q.1. §. ult. Et quia statim subdit de pecorib. & pascuis, scias de decimis animaliũ, an sint personales, an prædiales, no. 13. quæst.1. §.2. uers quis pascit, & ext. eo.tit. ad apostolicę, in gl.2. Sed dubitatur, quo t̃pe petantur, uel libellus pro illis porrigatur, siue porrigi possit. Est sciendum, ꝙ oĩs obligatio de re nondum orta, uel nata, quantumcunq; sit pura, dicẽ & conditionem habet, si nascetur, & cum nata fuerit, hoc patet ff. de uerb. obl. inter stipulantem. §. sacr. uers proquo & illud, & l. interdum, & iste est unus fructus pecorum, scilicet agni, uel hœduli, alius consistit in lacte, ex quo etiam fit caseus, tertius in lana, patet Inst. de rerum diui. §. in pecudum, & de his datur uersus.*

In pecudũ fructu, &c. & not. eo.tit. peruenit. Cõiter tenetur de personalibus cum Ray. & Goff. ꝙ in fine anni soluendæ sunt quia particularis solutio & creditori & debitori vr̃ incõmoda, ff. fam. erc. l. plane, & dixit canon, ecce annus elapsus est, & nihil posuistis in thesauros, quod uerbũ ad personales et pertinet, 16.q.1. reuertimini, & uide, quod ibi notatur in gl. non tamen. Et sic diceres, ꝙ quolibet mense instãtia dabitur de septimana, & dic, ut ibi no. tamen, ut dicit Host. si intra annum uelit soluere, refutari non poterit, quia iure non est expressum, hoc not. in Summa eo.ti. §. & qualiter, uers. sunt aũt, ubi subdit ad propositum de decimis aĩalium, quo ad fœtus, quod s̃m legem Leuitici ult. c. vr̃ deberi decimum in ordine nascendi, qualecunque, optimum, uel minimũ, qđ intellige, si ab alijs cognoscatur, alias cessabit ille rigor, facit de sepul. sacris, & qđ ibi no. ff. de usufr. usufructuarium uenari. §. si in uinarijs, & ff. de cont. ind. l. si pœnã cã. §.2. et de reb. cre. nã et si fur. §.1. Et vr̃, ꝙ statim dari possit, ne cogatur agricola esse procurator sacerdotis, facit C. de eroga. mil. an. l. nulli militũ, lib.12. ff. ad Treb. l. postulante. §. ult. & de le.3. fideic. § si rem. Dicendũ tñ est, ꝙ præstari dẽt mediocre, et iura de mediocritate loquentia, quare de fil. presb. literas, in ult. gl. de censi. quãto, in gl.3. & super regula, in obscuris, li.6. alle. Host. ubi sup. non dandum Deo, quod dedignatur homo, 99. di. c. ult. Dabitur ergo agnus, uel hœdus lactatus et cõgruus ad vsũ, ut scripsi eo.tit. cum hoĩes, bene facit, ff. sol. si seruus, de cens. in fi. & facit, ff. de uer. obl. stipulatio ista, §. si inter certã, & quod ibi no. in 1. gl. s̃m literam, primitias agnorum, sed cõiter litera habet Agrorum: cui conuenit, quod ibi sequitur in gl. & certũ est primitias competere et de fructib. agrorum, ut ex. ti. c.1. De lana vr̃, quod statim solui & exigi possit, cum nulla sit causa dif-

differendi, & solet fieri in anno. De lacte vt ẽt. Item, si fiat tm̃ de illo casei, sacerdote consentiente posset differri, de his no. in p̃dicto, c. reuertimini, in fi. pe. gl. Satis puto in his consuetudinẽ attendendã. Facit eo. ti. c. cũ sint hoĩes, & c. in aliquib. & qđ ibi dixi post. Io super ult. gl. In prædialib. uide, quod no. infra uers. ult.

ADDE, quando decima agnorum & hedorum sit soluenda, Old. conf. 226.

feui, vt eo. tit. cõmissum, vel piscariis, vel fęno, vel lana,
a vt eo. tit. peruenit, a vel de apibus, eo. ti. nuncios, vel de oĩ licite quęsito, ut in præ. c. non est, & c. nuncios, &c. ex transmissa, vel ẽt primitias, ut eo. tit. c. 1. mihi soluere contradicunt, consuetudinem præscriptam in suę nequitiæ presidium allegantes in aĩarum suarum pericula m, & meę ecclesię præiudiciũ & grauamen, quare peto ipsos cogi ad præstationem decimarũ, & eos ad id finaliter condemnari, ext. eo prohibemus, & in prędictis conc. An consuetudo in talib. valeat, vel pręscriptio currat, no. eo. tit. in aliquibus, extra de paroch.
7 c. vlt. de præscriptioni, causam, quæ. † Pro subtractis & soluendis in futurum sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui per duos annos tales fundos ĩtra meę decimationis, seu parochiæ fines coluit, & de fructib. inde perceptis mihi decimã soluere recusauit, quare peto ab eo noĩe dictæ ecclesię decẽ corbes frumenti pro decimis indebitè retentis atque subtractis, peto ẽt eum compelli ad solutionem decimarũ pro illis terris mihi seu ecclesiæ meæ in posterum faciendã, & ad id eum finaliter condemnari, extra de paroch. c. vlt. 16. q. 1. si quis laicus, ext. eo. qm̃, & c. cum contingat. ff. de cen. forma §. si vero, sed
b ei, b quod dixi. In posterum, est contra, † quia tractus
8 futuri temporis non spectat ad iudicem, ff. de vsur. l. 1.
c ff. de iud. non quemadmodum, c extra de offi. ord. Romana §. si mulier. Sed aliud est in seruitutib. & annuis prestationib. ff. si seruitus ven. harum, & l. egi. extra de sepul. in nostrã, ver. talem, ubi de hoc, & infra de cens.
d in prin. d † Quod si unus rector alium molestat in reci
9 piendis decimis, sic libellus contra eum concipiet.
e LIB. e Corã, &c. ppono ego T. rector talis ecclesię ꝯ P. rectorẽ ecclesię S. Petri, qui ipse me turbat indebite, & molestat sup possessione, vel quasi, percipiẽdi decimas ab H. de talib. terris intra metas parochię meæ sitis, quare peto eũ prohiberi & cõpelli cessare ab iniuria ipsa & molestatione, seu turbatione, quã mihi, seu ecclesię meæ infert, & qđ in futurũ pacifice & quiete easdẽ decimas me pcipere & possidere permittat, eo. tit. dudũ, extra de reit. spo. audita. Inst. de interdict. §. retinendę, & uide sup. tit. pro. in princ. & supra de causa
10 pos. & propr. vers. in retinendę. † In summa nota, ꝙ si conceditur alicui, ut noualium decimas pro ea portione recipere valeat, qua veteres eũ contingunt, non extenditur hoc priuilegiũ ad illas decimas, quas alĩ tpe indulti priuilegii possidebat, nec ẽt ad alias veteres, nisi solum in his locis, ubi Imperator tpe impetrationis habebat, & pro ea ẽt portione tm̃, quã eo tpe percipiebat antiquis. Item non extenditur, nisi solum ad medietatem decimarum noualium p̃ntium, uel futurorum, licet Imperator tpe impetrationis taliter veteres perciperet, nisi in Chartusiensib. & Cisterciensib. Si tm̃ parochialis ecclesia in tm̃ grauaretur ex hoc, ꝙ rector eius cõgrue nequeat sustentari, super hoc pro-
11 uidetur ei de decimis. † Sed & si religiosi exempti, vel alii decimas a laicis detentas eis de facto infeudant, ut sic laici recognoscant se ab ipsis eas tenere, non tm̃ religiosi illas ab eis post talem recognitionem poterũt sine diœcesani consensu acquirere, illas autem de laicorum manibus acquirere poterunt, quę ante tps Lateran. concilii illis fuerunt in perpetuũ concessæ. Item religiosi, tam exempti, quam alii de possessionibus hactenus acquisitis & in posterũ acquirendis, soluãt decimas, nisi super hoc speciali priuilegio sint muniti, & epi ecclesiis conquerentib. iustitiam reddãt, nisi de rebus exemptis agatur. Sed & licet in aliqua parochia oẽs maiores decimas, vel earum partẽ de manibus laicorum acquirant, nõ tñ pñt pro eadem, vel simili portione percipere decimas noualiũ, quę ibi fiunt, & hæc
f oĩa cõtinentur in cõst. Alex. IIII. eo. ti. quia personę. f Et uide, quid iuris sit de noualibus, supra de proba. §.
12 probare, vers. circa, & seq. † Vltimo quæritur, utrum P. cui debetur decima, possit petere interdici dño fundi, ne fructus colligat, uel exportet, nisi eo, uel eius nũcio presente, timens forte inde decima defraudari? Et vr̃, ꝙ non, quia fundus alienus est, licet debeat P. decimam, nec in bonis eius est, ff. de pollic. si quis rem. § si decimam, unde nõ potest ipse, uel nuncius esse in fundo inuito domino, C. de pa. l. fi. C. de Iudæis, l. nemo. Si enim timet fraudem, uel machinationẽ, hoc probet, ff. sol. mat. l. etiam. §. 1. ff. de co. bo. l. 1. §. confitetur. ff. de prob. quoties. §. qui dolo. Sed dic, eũ audiendum, arg. C. lib. 10. quando, & quibus deb. quar. pars ex bo. decu.
g l. 2. ibi, sub aspectu curialiũ. ff. de rei vend. non solum, g quia si habet partem in fructibus ratione decimæ, ergo & in fundo, quia fructus sunt pars fundi, vt ff. de rei vend. fructus, & in re cõi potior est causa prohibentis, ff. cõi diu. Sabinus. Et ꝙ debeat ipse P. uel eius nuncius interesse, probatur, ff. de proc. Paulus. ff. de inoffi.
h testam. & si suspecta §. 1. h ff. de adop. nam ita diuus. ff. de appellatio. si proluso 10. ff. de euictio, si patentes. ff. de re iudic. de unoquoque. ff. de aucto. tuto. l. fi. C. de vsu & hab. si ita legatus. C. de his, qui ad ecclesi. cõ presenti. §. sane. C. de ser. fug. l. 2. & hoc idem faciunt hodie iudices, quando agitur de fructibus alicui prędii. Item facit, quia postea palea est in fructu, ff. quib. mo. vsusfr. amit. si vsufructuarius, quæ lex prestat arg. quod decima soluenda sit prius, quam granum a palea separetur, & arg. ff. de acq. rer. dom. adeo. §. cum quis ex. & 2. q. 1. multi, ibi, uenit in messe, ut palea. &c. 13. q. 4. recurrat. Item præmissa uera sunt, nisi consuetudo approbata a principe, sit in contrarium, ut ff. de pub. & vers. si publicanus, in fi. sed si consuetudo ipsa pareret occasionẽ subripiendi, seruãda non esset, ut in Auth.
13 ut nulli iud §. quia uero. † Et est similis solutio ad quæstionem, quam quæritur, si mihi soluisti decimam in domo mea, & uolo ut prestes in area, secundũ Vbert. Vbi aũt fraus non timetur, & ẽt ubi timetur, postquã decimatũ est in agro, uidetur, ꝙ rusticus tenetur decimã bladi & uini portare ad horreũ eius, cui soluitur, ut probatur & no. 16. q. 1. reuertimini, prope prin.

ADDITIONES.

a Peruenit. *Et ibi super gl. 2. notaui multas tales species Gof.*
b Sed ei. *Hanc obiectionem & solutionem ponunt prædicti tres.*
c Quemadmodum. *Vbi satis de hoc in vlt. gl.*
d De censib. in prin. *Patet hoc eo. ti. dudum, in fi. per quã decr. Alb. Gal. ti. de lib. ob. in fi. dicebat procedere hunc libellum.*

LIB. Peto a Titio decimas, vel afflictum tale talis fundi pro tempore præterito, & ipsum mihi condemnari, ut sine inquisitione id mihi prastet in futurum.

e LIB. *Bonagui. & Aegi.*
f Quia pson æ. *Quã hodie uide eo. tit. c. 2. li. 6. & incipit, statuto.*
g De rei vend. non solum. *Vt scripsi eo. tit. ex parte. 2. super fin. vlt. gl. debebat allegare l. præ. qua incipit, si uero, ibi etiam scr. psi quod Alex. & Guido sic consulerunt. Inuenio etiam Io. de Deo. & Alb. Pap. sic iudicasse.*
h Si suspecta. §. 1. *per modum istarum duarum legum. facit de proc. c. 2. lib. 6.*

Bal. De decimis.

AN is, cui debetur decima, possit petere interdici possessori, ne uindemiet, nisi eo præsente, uel eius nuncio. uers. fi. plene per G. Et an palea sit in fructu, ita ꝙ pars paleæ debeat colligi, ibidem. G. facit ff. de contra. emp. l. cum manu facta. §. 1. Bal. uide quod no. de seru. rust. pręd. l. certo generi.

a De regularibus & transeuntibus ad religionem a. Rubrica.

a *Ex practicis auctoribus solus Rof. in libello iuris canonici posuit hanc rubricam, & in diuersis post illum prosequitur hanc. Recurrendum est igitur ad Summistas, & quae ad hoc materiam collegit sub ti. de statu monacho. quas ibi posuit, ibi reseruare concepi. Casus tamen, quibus religiosus ea tem specie peccati plus peccat, quam alter scripsi post Hos. l. de haer. accusatus. li. 6. in vult. gl. in nouel.*

SVMMARIVM.

1 *Professio in manu Abbatis, uel Prioris, vel alteri⁹. qualiter, & sub qua uerborum forma sit facienda.*
2 *Possessionis uel conuersionis iuramentũ, qualiter sit cõficiẽdũ.*
3 *Constitutus in tempore probationis an possit aliam religionem intrare aut alibi aliam poss ssionem facere.*
4 *Professionem faciens, an, & sub qua uerborũ forma possit monasterio donationem facere.*
5 *Conuersio simplex minus est, quam monachatio.*
Monachus non fit, nisi regulam profiteatur, abrenuncians seculo & pompis eius.
6 *Conuersio simplex qualiter sit scribenda.*
7 *Professionem in lecto agritudinis emittens, an recuperata sanitate possit eam reuocare.*
8 *Contra monachum de monasterio discedentem, qualiter sit libellus formandus,*
9 *Potestas quando, & quare contra eluem, aut pater contra filiũ libellus concipere possit.*
10 *Monachus quo casu contra abbatem possit agere.*
11 *Vouens religionem intrare, an possit ad habitum suscipiendum cogi,*
12 *Monachatio excommunicati an teneat.*

PROFESSIO ligat aliquẽ, vt religione assumpta manere cogat, ext. e. ad apostolicã. & c. sicut, &c. porrectũ. † Fiet
1 autẽ sic professio in manu abbatis, vel prioris, vel alterius, ut in c. porrectum.

FORMA. Ego T. promitto Deo, & sanctis eius, & uobis domino Abbati, vel priori, corã vobis & conuentu vestro, me perpetuã continentiam seruaturũ in hac do no, uel monasterio, quantũ Deus fragilitati meæ permiserit, & renũcio propriis, & vobis debitam ſm regulã talis ordinis obedientiam. & reuerentiã ac stabilitatem, & conuersionem morũ meorũ promitto. Post recipiat habitũ. & talis, pfessio facit monachum, hoc pbatur 20. q. 1. vidua. & in p. c. porrectũ, & c. ex parte, de renũ. ex transmissa. de il a. mona. cum ad monasteriũ. in fi. & dẽt fieri ĩ scriptis, vt hæc scriptura eius pñã cõtineat uolũtatẽ, ut in præ. c vidua. & 27
2 q. 2. fẽminę. † Conuersionis autem, & professionis instrumentum hoc modo conficietur.

a FORMA a. T. cupiens pro Christi amore animæq; suæ salute sanctam talis ordinis religionem subire, & iugo obedientiæ se sub icere ac ligare, & residuum uitæ suę regulari disciplinę subiicere, vt liberius ualeat domino famulari salua suorũ dispositione bonorũ, et testamẽto pridie a se facto manu talis notarii cõfecto, obtulit personam suam Deo & beato Benedicto, clausis manibus suis intra manu talis Abbatis, uel Prioris, & conuẽtus talis loci ordinis sancti Benedict. recipiẽtis, & uice & nomine ipsius ecclesię, & se suisq; successorib. dans, ponens & promittens ac profitens stabilitatem, cõuersionem morum, obedientiam, cõtinentiã, proprijque carẽtiã, iuxta regulã præfati ordinis & canonicas sanctiones, hoc modo ipse nãque T. flexis coram altari genibus, quã a in manu tenens schedulã
b eam legit, uel b ab alio lectam & intellectam audiuit & approbauit cõtinẽtiæ talis. Ego T. promitto, & c. vt supra. demum vterque ipsorũ, videlicet Abbas & fratres uice & nomine dictę ecclesię & conuentus, & ipse T. solenniter renunciauerunt tempori probationis iuris & regulę prædictę, q. b. oĩo. sic per ictis, dictus Abbas & tales fratres eiusdem conuentus dictum T. ad pacis osculum receperunt iunge, si vis. Veni creator spiritus, solenniter decantantes hoc probatur in præ. concor. Item quod dixi de renunciatione, probatur extra de regul. ad apostolicam. cum suis concord. Quod autem de renunciatione dixi, ponendũ est, vbi ante tẽ
3 pus probationis & intra annum fit possessio, † Et scias, quod hodie constitutus in tempore probationis, non
c põt aliam religionem intrare c, nec illo durante valet pfessio facta, imo eam recipientes grauiter puniuntur vt legitur in quadam extrauaganti cõstitutione Inno
p cen. IIII. de regul. & transe. ad relig. non solum d. Item non tenet professio ante 14. annum facta, ut constitu-
e tione Greg. IX. e eo. tit. is, qui. sed hæc iura non fuerũt moribus vtentium approbata, 4. distin. in istis, & §. seq.
4 † Hoc quoq; notandũ est, quod huiusmodi pfitentes qñq ue non testamentum, sed donationem faciunt monasterio de omnibus bonis suis, extra de priuil. vt in priuilegia. In qua donatione sic dicetur:
f FORMA f. frater T. nondum tamen professus, omnipotentis Dei & beatę Virginis intuitu, ac pro suorũ parẽtumq; eius remedio peccatorum, dedit & donauit parẽ, liberè ac irreuocabiliter inter uiuos tali Abbati, &c. prout habetur supra de instru. edit. §. porro in
g instro donationis g. † Conuersio autẽ simplex minus
5 est, quam monachatio, secũdum Matt. de Fan. h quia
h monachus nõ fit, nisi profiteatur regulam, & abrenunciet seculo & pompis, ut sup in Authẽ de monachis, §. si autem nihil. extra de stat. monacho. cum ad
6 monasterium. † Simplex ergo cõuersio sic scribetur.

FORMA. Ego B. offero me ac mea tali ecclesię, & promitto tali domino Abbati, & suis successoribus obedientiam & reuerentiam, ut cõuersus. Quod si minor fuerit, iurabit etiam more minorum, arg. extra de pb. in præsentia Veruntamen quãdo laici trãseunt ad aliq ecclesiam, quãdoq; offerunt simul se et sua, vt in p. sentia, quandoq; simpliciter se, sup quo quid iuris sit, no. ext. de cler. cõiug. quod a te. C. de sac. sanc. eccle. auth. ingressi. et 27. q. 2. ut lex. 90. dist. quis episcopus vacãs. & in Auth. de monach. §. si quis autem. & inf. de stat. mona. ver. 4 5. & seq. & concipit libellus, vt infra de cõ
7 ver. coniug. † Professionem aũt quandoq; quis I lecto ęgritudinis emittit, sed recuperata sanitate seruare cõtemnit, contra quem sic libellus concipitur:
i LIB. i Coram, etc. propono ego Abbas, vel syndicus talis monasterii, cõtra P. q cũ ipse sit monasterii ipsius monach⁹, pfessionẽq; fecerit, & habitũ suscepe rit, tũc habitu post posito ad monasterii venire recusat & cũ alijs fratrib. viuere iuxta beati Benedicti regulã, quare ipsum in monachũ pdicti monasterii uẽdico. ad iecta cã, iure canonico, quo cauet, q pfessi debeãt, manere ĩ monasterio, & regulã pfiteri, & ad hoc ipsũ pe to per

ADDITIONES.

a FORMA. *Rola. i. & est 7. partis infor.*
b Vel. *Hoc addit auctor, & bene.*
c Intrare. *Hoc non dicit illa constitutio, nec est uerum.*
d Non solum. *Quæ habetur eod. ti. li. 6. loquitur tamen in Prædicatorib. & Minorib. tantum prerogata tamen est ad alios mẽdicantes, ut eodem ti. constitutionem.*
e Greg. IX. *Imo fuit Innocent. IIII. sicut & proxi. & necessario seruantur, ut reductæ in 6.*
f FORMA. *Etiam Rolan. sub præcedenti.*
g In instrumento donationis. *Id est, in illa forma, qua ponitur in instrumenta donationis.*
h Secundum Matti. de Fa. *Cuius fuit iste uersicu. conuersio. cum forma seq. mihi car. 5.*
i LIB. *Ross. fuit iste libellus, & seq. uersicu. supra parte 1. ad fin.*

to per officium vestrũ cõpelli, extr. eo. sicut nobis, &c. porrectũ in. fi. ext. de renũ ex transmissa. Vel sic es Legista, dic. vt s. de off. ord. ver. eo. Eodẽ ẽt modo põt cõcipi contra eũ, q dũ sanus esset, vouit & habitũ suscepit & ingredi nõ curat, verbis cõpetenter mutatis.

7 †Quod si monachus de monasterio discesserit, libellus sic concipitur.

LIB. Corã, &c. propono cõtra P. monachum ipsius monasterii, q ipse sine licentia dimisso monasterio, ad illud redire recusans, & per mundũ vagando discurrit in animæ suæ periculum & ordinis infamiã & iacturam, unde peto ipsum p uos cogi per cẽsuras ecclesiasticas, q ad ipsum monasteriũ resumpto male dimisso habitu reuertat, ibiq; viuat, ac Domino seruat ſm ordinem regularẽ, ut in præ. c. sicut nobis. eo. ti. ex parte. & c. fi. & 18. q. 2. abbates. adde, si uis, & ipsum in monachũ meũ vendico, adiecta cã, q a monachus est, arg.

9 ff. de rei vend. l. 1. & ff. ad municip. de iure oiũ. † Eodem ẽt modo potest potestas concipere cõtra uicẽ, vt præ. l. & pater cõtra filiũ, ext. de cõuer. infid. c fin. quod

a in dic, ut s. de ma. & obe. ver. ul.[a] & seq. Pro reb. ẽt, quas monachus fugitiuus acquisiuit, abbas libellum sic cõ

10 cipiet, vt j. de statu mo. † Ecõtra quoq; põt ille contra Abbatẽ libellum cõcipere, vt illũ recipiat, verbis cõpetẽter mutatis, ut in præ. cõcord. canonicis, & extra de off.

b ord. quanto[b]. † Quod si nondum susceperit habitum,

11 sed uouit intrare, sic dicet.

LIB. Coram, &c. propono contra P. q ipse uotum emisit, q fieret monachus, seu frater minor, iunctisq; manib. Abbati nostro, uel priori se reddidit in monachũ & in fratrem, ipse uero non attendẽs, quod melius est non uouere, quam uotum non adimplere, in animæ suæ periculum habitum recusat suscipere, & ad monasterium se trãsferre, quare peto ipsum p uos cogi uotum ipsum adimplere, & habitum recipere, & q monachus uel frater fiat, & ipsum ad hoc finaliter condẽ

12 nari, ext. eo. porrectum, & c. sicut. † Et no. quod monachatio excõicati tenet, ut probatur extra de sen excõ. cum illorum. ibi, exibere nolẽtes eorum prælatis, &c. Melius tñ faciunt sciẽtes illum excõicatum, si eum nõ recipiunt, nec abbas talẽ tẽpore pbationis absolue

c uere põt.[c] Quæ autẽ hic desunt, uide ĩf. in c. de ita. mo.

ADDITIONES.

a Ver. ult. *Scilicet qui incipit, ultimo not. Scias etiam, quod hæc rubrica non est in suo ordine, sed est sub ti. de off. ord.*

b Quanto. *Quod dic, ut in constitutione Benedicti, quæ incipit, Pastor bonus. & uideas hic, quod loquitur de professio, sed quid de nouitio, qui per annum portauit habitũ, poterit ne agere, ut recipiatur ipsius professio, uel ut tractetur ut professus, Host. in decre. cum cãm de elect. tenet, quod cogitur monasterium professionem recipere, nisi iustam cãm ostendat. Plus ibi dixi, q si in aliquo monasterio aliquis recipitur, & ibi per annum manet, ut frater, habitu non mutato, & anno elapso paratus est profiteri, & seruare regulam, cogitur monasterium ipsum recipere, nã per ostium intrauit, ut animam saluare, & monasteria ad hæc sunt instituta, s. ad saluandas animas uolentium in eis profiteri. Puto, quod ad hoc ponderauit receptionem, de qua loquitur, & intelligo de receptione simpliciter, & pure facta, non ad probationem tantum, quia tunc quantocunque tempore ibi staret ext. habitum, nulla esset inuicem obligatio. Si autem manet in habitu indistincto, uel distincto, non tamen distincte petenti, lapso anno professus est, & hinc inde contracta est inuicem obligatio, quod dic, ut eo. ti. c. 1. li. 6, & in Cle. eo. titu cos, qui. & puto, quod agere posset, ut reciperetur expressa professio, quia hoc eius interest, licet professus sit tacite, quod patet de elect. nullus. & c. indemnitatib. in princip. lib. & in cle. de statu mona. ne in agro. § sane.*

d Absoluere potest. *Fuerunt hæc uerba & totus iste uersic. Innocen. in præ. cap. cum illorum, & omnino uide, quod scripsi super uersic. talibus. & quo scripsi eo. l. titu. de senten. excom. religiosa. lib. 6 super uersic. non potuit.*

Baldus de Regularibus.

QVALITER scribatur oblatio et pfessio. G. Itẽ q excõicatus põt presbyterari et monachari. uersi. fi. G.

a De conuersione coniugatorum.[a] Rub.

ADDITIO.

Solus Ros. ex prædictis auctorib. posuit, & prosequitur hanc rubricam in libellis iuris canon. quam etiam per Summistas uidere poteris, repetito, quod dixi in rub. prox. Ad aeternum quæstionum aliquas reseruabo huic ti. congruentes.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra coniugatã conuersam concipiendus.*
2 *Interdictum de uxore exhibenda, aut deducenda, quo casu uiro competere dicatur.*
3 *Reuertens ab heresi qualiter formare debeat libellum,*
4 *Altero coniugum a monasterio reuocato, bona collata etiam repeti possunt.*
5 *Iurante aliquo cum aliqua contrahere, demum iurat religionẽ intrare, an secundum iuramentum praualeat.*

SIC libellus concipitur.

1 † LIB. Coram, &c. propono Bertam uxorem meam, q licet cũ ea matrimoniũ cõtraxerim, & inter me & eã carnalis fuerit copula subsecuta, ipsa tñ me cõdicẽte & inuito, seu ignorante, talẽ est, ut dicitur, religionẽ pfessa, sumendo in tali monasterio habitũ religionis de facto, cũ de iure non posset. Cũ igit ſm Apostolum mulier non hẽat ptãtẽ sui corporis, sed uir ideo peto ipsam mihi restitui & reddi & p uos eam compelli, q redeat ad me, & me tanq̃ uirũ suũ maritali affectione pertractet, & ad ipsam finaliter condẽnari, ex. e. pterea. & c. qdã. in pri. & c. ad apostolicã. & c. uerũ. 27. q. 2. sunt, qui dicũt, &c. Agathosa.

a tra eod. modo vxor concipiet contra virum[a]. † Item

2 de iure ciuili vir hẽt interdictũ de vxore exhibenda, cũ ipsa eo inuito detinet, & ea exhibita habet interdictũ de vxore deducẽda, C de lib. exhib. l. si. ff. eo. l. 1. in fi. & l. uno. ext. de spõs. nõ est. & cõcipitur libellus, ut inf. de spõ. §. fi. in fi. Sed si filius detinet, dic, ut inf. ti. prox. § Is autem, qui ab hæresi reuertitur, sic concipit libellum.

LIB. Corã, &c. propono contra P. uxorem meã, q cũ olim inter me & ipsam matrimonium legitime cõtractum, fuisset carnali copula consummatum, demũ instigante diabolo & mentem meam nube erroris obducente, ad hæresim, seu infidelitatẽ trãsiui, ibique in animæ meæ periculum per decẽnium morã feci, nũc autẽ ad cor reuersus patre luminum cæcitatẽ meã illuminante, & mentẽ obfuscatã illustrãte, ad Christi fidẽ male dimissam sum reuersus, ipsa uero, q̃ iã cum alio de facto cõtraxerat, ad me redire recusat, quare peto ipsã p vos cogi ad me redire, & me tanquã uirum maritali affectione tractare, & ad hoc ipsam finaliter con

b dẽnari, extra eo. c. fi.[b] extra de diuor. de illa, et c. quãto.

3 1. q. 7. quoties cordis. † Porro postquã alter coniugum est reuocatus à monasterio, bona collata etiam repe

c tuntur: sic libellus concipietur.[c]

LIB. Coram, &c. propono contra P. syndicum, seu procuratorẽ talis monasterii, quod cum olim ingressus fuissem monasterium ipsum, inuita, uel ignorante Berta uxore mea, uel ea continentiam non uouente, sicque ingressus ipse nõ tenuerit, monasterium tamẽ ipsa

ADDITIONES.

a Contra uirum. *Illum formauit Mart. de Fa. mihi char. 5.*

b c. fi. *Vide, quod ibi no. per quod c. licite auctor hic posuit hunc libellum, cum alia tota rub. loqueretur de conuersione ad religionem non ad fidem sicut rubrica proxima.*

c Sic li. conc. *Secundum Ros. ubi sup. ultimo membro.*

ipsa bona,quæ tunc mecum detuli.adhuc detinet, &
mihi reddere contradicit: quare peto ipsa bona cum
fructibus inde perceptis mihi reddi & restitui,& ipsũ
nomine dicti monasterii ad id sententialiter condem
nari,ext.de renun.ex transmissa.ext. de cler. coniug.ꝙ
a te.17.q.4.c.vlt.& §.vlt.16.q.o.de lapsis. Et si es Legi-
sta,dicas:& ad hoc propono condictionem sine causa.
Vel si causa fuit expressa,dic:& ad hoc propono cõ
dictionem ob causam.C.de trãsa.cum donationis, &
l.si maior.C.de cond.ob cau.si repetendi. Hoc tamen
distingue,ut supra de reg.& transeun.ad relig. vers. ꝙ
si minor.& inf.de stat.mo.ver.43.Si coniugata religio
nẽ ingreditur,vel ordinẽ sacrum suscipit, uide supra
de rescrip.præsen.§.ratione formę,uer.item si mulier.
5 †Quid si quis iurat contrahere cum aliqua, & postea
iurat ingredi religionem? Vincen.no.extra eo. ex pu-
a blico,quod præualeat secundum iuramentum.[a]

ADDITIO.

a Secundum iuramentum. *Et dicebat hunc specialissimũ casum,quem dicit alibi non inueniri,quod ex duob.obligantib.plus obligat secundum,quam primum;ad quod inducit decr.ex publico.per quam patet,quod etiam primo vinculo de præsenti p̃ualet s̃m de futuro.nã si ꝯxi p uerba de p̃sẽti cũ B.postea iuro relligionẽ intrare,hoc s̃m ualet,quia licitũ est intrare,ut ibi.Si ergo vincit uinculũ præsenti,fortius uincere debet uinculũ de futuro.*

a De Conuersione infidelium a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Practici auctores non curauerunt hanc materiam; & auctor posito uno libello illam egreditur,& transit ad aliam materiam sicut & gl.eo.ti.c.2.Recurre igitur ad Summistas, præcipue ad Ho.qui in Sũma huius ti.§.præterea multum appetit, quod habetur expressa constitutio,quod matrimonium fidelium consumatum per copulam,sic dissolueretur per lapsum in infidelitatẽ,lata sup eo s̃nia.Huic tñ obstat ratio decr.4.de diuortiis,ad fi.*

S V M M A R I V M.

1 IN hac † materia concipitur sic libellus:
LIB.Coram,&c.propono contra Bertã,
ꝙ cũ olim existẽs in Iudaismo cũ ea matri
monium contraxissem, ac ex ea Titium fi
lium meum suscepissem,demum ea infidelitate reli-
cta Iudaicæ cecitatis errore depulso ad Christum ue-
rum lumen per sacri baptismi regenerationem per-
ueni:verum ipsa dictum T.filiũ meũ in sua contendit
potestate retinere,nec eum vult mihi assignare, licet
apud me manere debeat ad fidem catholicam per me
pducẽdus,quare peto dictũ filium ex officio vestro mi
hi reddi & assignari,& ipsam ad hoc debere cogi p ue
2 stram s̃niam cõdemnari, eX eo. ca.2.†Porro a si filius
a tuus ab aliquo detinebitur,vt uidere non possis,tibi da
tur cont.detentorẽ interdictum de lib.exhib.unde sic
concipitur libellus.
LIB.Coram, &c.propono contra P.qui T. filium
meum in mea potestate constitutum inuitum deti-
net:unde peto eum mihi exhiberi:& ad hoc propono
interdictũ de lib.exhib.uel actionem in factum subro
gatam in locum eius,ff.de lib.exhib.l.1.in prin.& §. in
hoc interdicto. Vel dic,vt sup.de maior.& obed. ver.si
3 vero quis.† Actor ergo sic ponet.
POS.Act.Pono,ꝙ T.est filius meus,ff.eo.l.1.in prin.
Sed si neget,dicat:Pono,ꝙ Berta est vxor mea. Item
ꝙ ex ea natus fuit ille filius:& si neget,dicat: Pono, ꝙ
semper habui eũ vt filiũ,& eũ vt filium noĩaui, ext.de
prob.per tuas,& qui fil.sint.leg.transmissæ. Item ꝙ est
in ptãte mea,ff.eo.l.1.in prin.& § hoc interdictum, &
§.patrimonio, & hoc ad cautalam, nam præsumitur
esse in potestate,ff.de his,qui sui,vel alie.iur.sunt,l.fin.
Itẽ ꝙ illum meum filium detines.Itẽ ꝙ ꝯ eius volunta
tem,ff.eo.l.fi.Item ꝙ semper eum benignè tractaui,ff.
eod.l.1.§.si vero mater,& l.deinde,§.ẽt si.Item licet sis
ꝙ mater eius,tu quæ detines,tamen es a me separata.
Itẽ ꝙ semper induxi filio meo vitricum,C.de pat.pot.
nec minorem,C.ubi pup.edu.deb.l.2. Reus uero sic:
POS.rei.Pono,ꝙ T.quem dicis filium tuum, est fi-
lius M.Item ꝙ emancipasti. Item ꝙ olim fuit contro-
uersia inter me & te,& fuit iudicatum eum non esse fi
lium tuum.Item ꝙ sum mater huius T.ff.eod.l.1.§.in
hoc interdicto,uer.si uero mater. Itẽ ꝙ sum maritus
istius filię tuę,ff.eo.l.1.in fi.& l.imò.Itẽ ꝙ ille filius tuus,
4 uel filia sponte est apud me.†Exhibito uero filio a de-
tentore,pater põt agere interdicto de liberis deducen
dis,ut deducatur.parum.n.prodesset eũ exhiberi, nisi
exhibitus deduceretur.Sic ergo libellus concipietur.
LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui me uolentem
filium meũ deducere,prohibet & impedit ducere, un
de ago ꝯ eũ,ne me prohibeat.& ad hoc propono actio
nem in factum subrogatam in locũ interdicti de libe.
deduc.uel ipsum interdictum de lib.deducẽ ff. de lib.
exhib.l.1.& l.deinde,§.1 & §.hoc autem interdictũ.&
facies has positiones,quas in pximo fecimus interdi-
cto,qđ est huius præparatorium,& ex eisdẽ causis ꝯpe
b tit,quib.& istud,vt in præd.l.deindè,§.1.[b] Itẽ sæpe eqs
c filium alicuius in ptãte existentem detinet uolentem,
uel filius a nemine detinetur,sed per se moratur,& in
utroq; casu facit patri controuersiam sui,nec sibi vult
alias obedire,uel negat se filium eius, ideoq; patri pro
ditum est iudicis officium,qđ appellatur Notio pręto
ria,ff.de rei uẽ.l.1.§.per hanc.In quo sic libellus ꝯcipit.
LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui cum sit filius
meus,&in mea ptãte,mihi obedire recusat,unde peto
eum cogi per uos,ꝙ mihi obediat: & ad hoc propono
officium uestrum,domine iudex,ut in pręd.l. ff. de li-
d be.exhib.deinde,§.hoc aũt,&pone[d] hic,ut in pręal.ac.
in rem,per quã quęritur,quis sit filius,uel non,de qua
5 habes ĩ.q fil.sint leg.†Porrò[e] liber homo sępe detinet
c ĩuit⁹,nec tibi dat liber facultas reddẽdi,quo uelit,& sic
nõ multũ distat a seruo,quare,pditũ est cuilibet de po
pulo

ADDITIONES.

a Porrò. *Aggreditur uerba Ros.in libellis iuris ciuilis,ubi de interdictis,rub.15.& 17. & in utroque dicit quatuor necessaria, quæ patent ex positionibus,& hoc vsque ad ver.item Spe.*

b §.1. *Differunt tamen,quia in isto requiritur speciale mandatum, si procuratorem agatur,ff.de procu Pomponius,in prin. & not. de procu.quid ad agendum,in gl.pe.post prin. li.6. Vñ ẽt requirit secundum,ꝙ pater impeditus sit, vt in præal.l sed glo.in contra.Vltra prædicta scire debes, ꝙ pater interdum agit contra filium, qui hæreditatem non adiuit,& illam patri non assignauit. & Iacob.de Are.super l.p.ff.de lib.exhib.sic formauit libellum.*

LIB. Coram nobis,&c.ago & dico talem filium meum fuisse hæredem institutum a tali,& iussu meo hæreditatem adiuisse, & ideo peto pronunciari per eum me esse factum hæredem, & ipsum compelli mihi restituere res hæreditarias.

c Item sępe. *Aggreditur uerba Ros.ubi de off.iud.rub.6.*

d Et pone. *Idest,positiones facias.sic etiam remisit Ros.*

d Porrò. *Prosequitur 17.interdictum,& continuatur ad duo,quę pcedũt,uer.prox.& 13.requntur ĩ eo,quę ex positionib.elicias.*

pulo interdictum de libero homine exhibendo contra huiusmodi detentorem, ff. de libero ho. exhi. l. 1. & 2. & l. quod ait. §. hoc interdictum. in quo sic libellu cōcipitur.

LIB. Corm, &c. cōqueror de P. qui T. libellum hominem inuitum detinet, sibique libertatem recedendi, quo velit, non præbet. vnde peto, φ illum T. etiam exibeat, vt in præ. l. Actor ergo sic ponet.

6 POS. act. † Pono, φ T. est liber homo. ff. eo l. 3. §. hęc verba. & §. plane. Itē φ eū detines. Item φ sine causa. ff. eo. l. 3. §. is tñ & §. si quis eū. & §. si eū quis. Item φ scias eum esse apud te, ff. eo. l. 2. §. is tamē. & §. qui nescit. Itē φ inuitum detines, ff. eo. l. 3. §. si quis vo. ētem. Itē φ exhibuisti eum in secreto, ff. eo. l. 1. §. ex berc. Item φ certioraui te illū esse penes te. Item φ dolo & suasionibus eum induxisti, vt spōte sit penes te, vt in præ. §. si quis volentem. Itē quod est meus cognatus, vel agnatus, ff. eo. l. 3. §. hoc interdicto. C. qui leg. person. l. 1. itē φ sum dignior omnibus his, qui veniunt ad accusandū, ff. eo. l. 3. §. si tñ plures. Itē φ in hoc interdicto nunc tñ incipio agere, vt ea. l. §. si tñ postea quā. Item φ M. qui egit hoc iterdicto, fuit præuaricatus, vt in eo. §. & ff. de præuar. l. præuaricationis. Reus vero sic:

PO. rei. Pono, quod P. quē petis exhiberi, est seruus. Item quod de eius statu dubitatur: quia mota est sup hoc sibi lis, vt in præ. §. hęc verba. & §. plane. Item φ ille T. est filius meus. Itē quod est in mea ptāte, sed hoc ad cautelā, vt dixi supra in interdicto de lib. ho. exhib. Itē quod ignoro, an sit apud me. Itē quod sua spōte est apud me. Itē quod M. est dignior te, qui similiter accu
a sat. Itē quod R. egit ꝯ me hoc iterdicto, & sum absolutus[a]. De aliis aūt rebus exhibendis dixi supra de iudic. §. fi. Item petit quādoque Potestas ciuē. & Abbas monachum, & dominus vasallum, pater filiū: quæ, dic, vt supra de maior. & obe. & supra de reg. & trans. ad reli.

ADDITIONES.

a Absolutus. *Est sciendum, quod Rom. dicit l. 3. ff. eo. s. de lib. ho. exhib. §. pen. cōtinere duo miranda, s. quod ibi iuret in litem, & fiat litis æstimatio, cum sit qō de libero homine, qui in bonis nullius est, ff. de interdictis l. 1. in princ. & maxime cum lex dicat, φ cum habetur ratio de interesse pecuniario, inspicitur. ff. ad exhi. si liber homo. Praeterea libertas est res inæstimabilis, ff. de his, qui deie vel effud. l. penult. & si qua trup. pau. l. 1. Quomodo ergo fiet hac æstimatio. Secundo posito, quod ita procedat, ex quo consecutus est actor litis æstimationem quomodo poterit iterum agere, cū ob est sibi exceptio iuris dicentis, φ litis æstimatio rei succedit, ff. de euic. l. 1. t s, & de rei vend. quod si possessor? Dicit ipse, his obiectionibus respondeat, qui potest. Subdit autē, dicens posse hoc procedere propter odiū nō exhibentis, & priuilegiū libertatis, gl. ibi non format has obiectiones: dicit tamē cōtra primū, φ æstimat posse esse quinquaginta aureorum, vel ad arbitriū boni viri, vel quatū in litē iurabitur; & subdit, quod exigi posset iuramentum calumniæ. De secundo glo. fatetur aliud speciale, & contra naturam popularium; aliter non exprimit, quare.*

Baldus de Conuersione infidelium.

QVALITER potest se defendere accusatus de detentione hominis, uel mulieris, hic per G. in fi.

a De Voto & voti redemptione[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a *Nō dat auctor pastū huic rubr. nisi de vno libello Ros. re. ipse tamē Ross. prolixe tractauit materia illa, distinguens p quinq; mēbra, q̄ psequitur in hac rubr. & quatuor sequētibus ergo. & ad Sūmittas pilla recurre: aliquas tamen qones notas faciā q̄ spectant ad titulū. Et sit prima generalis 38. an filius possit hæres institui sub conditione, si uotum testantis impleat, q scripsi eod. tit. licet, super uer. commisit. An uotum consistat in deliberatione animi sine promissione, satis scripsi eo. ti. literarum, De uoto peregrinationis emisso per uirum, etiam ante cōtractum, tenet Bar. in dominicali 40. quod non implebit uir inuita uxore; & idē ibi de monacho, quo ad abbatem, & hoc scripsi eo. titulo, scriptu 15, in gl. mang. ante fi. uer. uxore autem. Itē dominicalis xxxix. quod uotum de non iurando non excusat debentem se purgare, scripsi de offi. or. quia plerique in fi. lib. 6. Item dominicalem xli. de presbytero, qui prasciute episcopo peregrinationem uouit, uide super regula, 11, qui tractat. lib. 6. q. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit formandus, ubi agitur de uoto & uoti redēptione.*

LICET hęc materia ad forum animæ potius spectet, quam ad contentiosum: verumtamen in ea sic libellus concipitur.
1 LIB.[a] † Coram, &c. propono ego T.[b] pro
a ximus agnatus. H. testatoris contra P. & e
b ius hæredē, quod cū ipse testator votū fecerit ire ad sāctū Iacobum, vel vltra mare, & pręcipit dicto P. vt p eo votum ipsum deberet adimplere, id ipse efficere non curauit, quare peto bona ipsius, quæ fuerunt ipsius testatoris, ab eo, vt indigno, p vos auferri, & mihi applicari parato votum testatoris adimplere, extra de uoto
c licet, 11. q. 1. Syl.[c]

De

ADDITIONES.

a Libellus. *secundum Ros. hoc ti. sub secundo membro ante finē.*

b Cont. P. *filium: sic posuit Ros. ubi sup. si copula Et, hic non esset, putarem auctorem hoc omisisse propter no. in decre. licet. in ult. gl. & in c. Syl. infra allegato. in fi.*

c Syl. *Vide, quod in his uo. in decr. si hæredes. de test. dicebat Ros. ubi supra, quod addi poterat in isto libello, quod denunciaretur publice excommunicatus, cum in decr. licet. hec contineatur; sed hoc est falsum. Primo, quia constitutio illa non excommunicat, sed denunciari mandat, per quòd excommunicatio præcesserat, uel ultra hoc ille, de quo decretalis loquitur, premiserat patri, & signum crucis receperat; vnde puto, quod ibi loquatur de excōicatione lata contra Cruce signatos non exequentes uotū. Bene igitur fecit auctor illa verba ponens, maxime cū ēt de uoto peregrinationis formaretur libellus per eum, ut hic patet. Sed opponit ipse Ros. ad id, quod petitur applicari agnato, quod ab eo auferetur ut indigno, cum illud applicari debeat fisco, C. de ince. nup. qui cont. & C. de dona. inter uirum & uxo. & si necesse. in ult. gl. fatetur illud regulare; sed fallit in casibus, quorum iste est unus. facit C. de secun. nup. l. 1. Non. n. in his, quæ ad morum correctionem inducuntur, habenda est ratione fisci, ut ibi; sic etiam fallit in Auth. si captiui. C. de episc. & cler. Quærit demum, retētis terminis filius non adimplet, nō extat agnatus, uel cognatus ad hoc agens, dicit, quod forte applicabitur fisco: qui caducorum vltimus est successor, ff. de iure fisc. l. 1. C de pet. hære. l. 1. & eo. ti. ff. l. itē ueniunt. §. cum antequam, uel episcopus loci, vbi defunctus mortuus est, dispensabit pro anima illa defuncti, supple, uel faciet votū per aliūm impleri, C. de episc. & cler. l. nulli. & l. qs ad. Vnde si extraneus uolēs adimplere votum testantis, ueniret admittendus esset, vt in patre Auth. si captiui. & Auth. liberi furiosi. Inst. de eo. qui libertatis cā bona ad dic. in pri. & C. de fideico. li. l. fi. Item est sciendum, quod Gu. de Suz. in l. unica, C. de cad. tol. tenet, φ si pater filiū hæredem institutū iussit eū ire ultra mare, quod si non faceret, uoluit bona sua ad Templarios deuenire; filius non paruit, sed in morte sua filio nepoti testantis, quem in hæredē instituit, præcepit, ut impleret id, quod sibi pater mandauerat; hoc non obstāte, Templarii uendicabunt bona. inducit uer. si uero talis. sub e. §. ibi, testatoris voluntas in ipsius sola psona intelligit conclusisse, cui suā munificentiā relinquebat, & p rursum dicit ad iura dicēta filiū eandē psonā cū patre esse, 35. q. 3. §. hoc aūt. C. de impu. & aliis subst. l. fi. & Inst. de inut. stipu. §. ei. qui, & in Auth. iusiur. quod præstatur a mor. §. 1.*

a De statu monachorum, et canonicorum reg. a Rub.

ADDIDIO.

a *Ros. ubi supra, s. in libello iuris canonici, converti hanc rub. sic, de monachis & canonicis regularib. & ipsorũ statu. Et scias, q ipse totum textum sub rubrica de monachis, in Auth. Colla. 1. hic summat, illum diuidẽs in nouem partes; Iac. de Beluiso in septem, & vterque bene diuerso respectu. Constat aũt, q auctor qõnes ad regulam regularium colligit, & tamen aliquas etiam dominicales & ueneriales omisit, quas hic supplebo super rub. alias complures addã super. nigro Sed ante oĩa quero, an ingressus religionis fieri debeat cum diuturna deliberatione, & cum multorum consilio, in hoc uide, quod scripsi de coniug. dudum. super gl. 3. Item quid de nouitio, qui per annum portauit habitũ an agere possit, vt recipiatur eius professio, uel quod tractetur ut professus: dixi sup. de re. super uer. ult. Mirandum uidetur, q auctor primam dominicalem omisit, quę fuit de uxorato ducto ad patibulum propter crimen. cui iudex pepercit, si religionem intraret, quam si exiret, decapitaretur, post tempus uxor eũ repetit, quaritur, an sit reddendus, & an redditus sit decapitãdus. Solutio fuit, quod reddendus est, 27. q. 2. Agathosa. nec decapitãdus est, cum non sponte exierit, 7. q. 1. scias. & c. mutationes, si tamen pœnam de facto timet, exceptionẽ habet contra coniugẽ, ext. de rest spo. literas. ad finẽ, & c. cõmissa trãsmissa. Omissa est etiam 8. q. de sponso opprimente sponsam, ne profiteri possit, q̃ uide plene super regula, qua econtra ius, lib. 6. Item ueneralis 69. an nouitius habeat fructus beneficij, quam uide de re. beneficium, li. 6. in & super ultima gl. Omissę ẽt sunt qõnes Io. de Deo, & quidem merito, quas intricat, quod uis redducuntur ad punctum 20. & 23. primi libri, quas per te uideas. Ponit etiã aliam prolixam, uel clariorem li. 2. q. 5. quam scripsi de re. cõstitutionem, in fi. lib. 6. Et alia eo. li. 8. quam uide infra super uers. 59. Item alia ad titulum pertinens, cum ecclesia uendicat Titium in conuersum, & uxor illum in uirum, & est 6. li. 3. Dic, q si uterq; agit eodem iure possessorio. uel petitorio, qui melius probabit, obtinebit. si alter petitorio & alter possessorio pfert agens possessorio cui͂ definitione facta agẽs petitorio audiet. Hęc uera, partes aliter consenserint. Patet hoc de rest. spo. in literis, & c. ex transmissa. de prob. ex literis, & c. licet cãm. Ex quo tamen isti non agunt inter uirum, indistincte uidetur petitio utriusque procedere, & facit, quod no. in prædicta decr. licet, in gl. bene tamen, & de test. in nostra, ante finem 1. gl. Est & alia ipsius eo. li. 6 de decem virginib. quę intrauerant monasteriũ institutum solum ad recipiendas meretrices, quam scripsi hoc eo. ti. periculoso, li. 6. super gl. speciale. An simplex religiosus possit esse arbiter, uel arbitrator, uide sup. de arb. § fi. uer. sed quid de simplici. An possit dari delegatus, uide sup. ti. 1. §. fi. uersi. nunquid ergo monacho. Ad coadiutor, dixi de cleric. agrot. c. fi. uer. 4. An executor testamentum, est expeditum de testa. c. 2. li. 6. & eo. ti. ca. 1. in Clem. An matrimonium contrahere possit de dispensatione papali, uide super regula semel duo. lib. 6. An remaneat monachus renuncians abbatiæ scripsi hoc. e. ti. cum ad monasteriũ in fi. super uerb. regulam minor religionem professus, restitutionem petere possit. uide sup. de r. st. in integ. §. quod ter, uersi. sed nunquid minor, & quod scripsi de reg. cum iure. super fi. gl. Specialiter ad titulum, in quo sumus, facit questio fratris Vberti, super licentia ingrediendi monasterium monialium, quam uide super regula, generali, li. 6. Itẽ est & alia ipsius qo de statuto abbatus & conuentus iurato super soluendo cuiq; monacho annatim certã sũma pro uestimentis, q̃ uide super regula, non est obligatorũ. li. 6. An annus probationis reseruetur monasterio, cũ legatus, qui hoc potest, auctoritate apostolica mãdat aliquẽ ibi recipi in monachus, hãc uide super regula, indultũ. li. 6. An plato exẽpto non epo, transire uolenti ad religionẽ. uel profiteri strictorẽ, sufficiat petisse licentiã, licet non obtinet, uide sup regula cũ stat per eum. l b. 6. Pileus q. 59. tractat de monacho putatiuo an acquirat monasterio, & uocat putatiuũ, uere monachũ alterius monasterij, q receptus fuit ignorãter in alio, distinguit, an fuerit minister, uel administrator i... uel nõ, distinguit, unde acquisierit, an ex re secundi monasterij, an ex operis, an ex utroq. In primo casu totum erit scdi monasterij, alleg. in Aut. de ecc. ti. Coll. 9. §. inter dicimus, ff. de leg. l. annua. Et idẽ putat, si ex re & operis acquisiuit, inducit, C. de rei uẽ. l. 1. & l. si ut proponis, C. arbitut. l. 3. secus si ex operis tm̃, allegat, ff. de usu & habit. l. per seruum. Dominus meus in legib. disputauit qõnem, quæ incipit quidã pr̃. de illo, qui instituit pauperes hæredes, quos fideicõmissarij nominarent, postea ingressus est monasterium, cui obtulit se & sua, q̃ritur cuius sint bona, si moretur? soluit, q si professio iure aliquo non tenuisset, & sic nec bonorũ oblatio simul facta, valet testm̃. & ueniũt pauperes. Tamen in hoc declarat, q si bonorũ oblatio facta fuisset ex interuallo ante possessionem, tunc dato, q professio non tenuisset, nõ deberent bona pauperib. quorum oblatio tenuisset facta monasterio, ut no. in Aut. ingressi, & sic apud pauperes remaneret uanum nomen heredis. Si uero pfessio tenuit, soluit, fm utranq. opi. de notatis in Aut. si qua, & inf. uer. 50. ut si dicamus testamentum ruptum, planum est, q bona sint monasterij, nec pauperes sunt hæredes nomine, uel effectu. Nec obstat, §. sed hoc præsenti, ubi dicitur, quod monasteriu a habetur loco filij excludendos illos, qui pie capiunt, quia non loquitur in casu nostro, cum loquamur de testõ ingressi. Sed ibi de testamento illius, qui substituerat in casum non existentium liberorum, vnde substitutus non põt ingrediendo rumpere alterius testamentum. Non obstat in Auth. de monac. §. aliud, qui permittit ingredientem testari, quomodo vult, supple, non tamẽ inofficiose, C. de inoffi. testa. si quando. Nec obstat huic opinioni, si dicas, testamentum confirmari per ingressum, quasi per mortem, quia ingrediens non per omnia habetur p mortuo, ut not. in Auth. si qua. nec sufficit mors ciuilis super quo uide, quod scripsi de conuer. coniug. cum si. Transit ad opinionem contrariam, q non rumpatur testamentum per ingressum, quam dicit tutionẽ per dictum § illud, dicit, quod testamentum & instituto ualuit, nec sunt rupta per ingressum, ita q pauperes sunt hæredes, quia tamen bona in monasterium sunt translata, uidetur apud pauperes remanere uanum nomen heredis, C. de inoffi. don. l. precib. Et quia sponte in monasterium alienãdo pęnitere uidetur eius, qd pauperibus reliquerat, ff. de adimen. leg. l. rem legatã. et uid. t. pauperes elegisse, et mandatum fideicõmissariorum reuocasse, dicit tamen, q forte apud pauperes hæredes residebunt ea iura defuncti, quorũ dies cessit post mortẽ, C. ut actio. ad hæred. et cõ hæred. incip. l. uia. De alia ipsius questione dicam super uer. 20.*

Disputata fuit hæc questio per ibi Thomam de Formaginis, quæ incipit, paterfamilias centũ qui tenuit, quod pater reliquit filiæ centum, si nuberet, & quinquaginta, si religionẽ intraret, ipsa ingrediens religionẽ debet habere centum. Probat, quia cõstat filiam optionẽ habere centum uel quinquaginta habendis, tamen conditionatã in casum nubendi, uel profitendi, non põt ergo negari, quin habeat optionẽ, allegat ff. de hær. inst. si quis. Sempronium. de cond. & dem. l. nunquam. Subdit, quod remittatur conditio per id, quod tollitur, conditionatũ, ff. de cond. inst. l. quæ sub conditione. §. quoties. & de cond. & demon. l. hęc scriptura. & maxime, cum conditionem remissio fiat fauore filiæ, dicit esse legem expressum ff. de l. 1 plane fi. Item, ut dicit, conditio, si non nupserit, hodie est remissa, B. de ind iu. Auth. cui relictũ, sic etiam est remissa conditio, si nupserit uolẽti intrare monasteriũ, & debetur relictum. Et sic est intelligendus § sed hoc p̃senti, in Auth. de san. epi. Itẽ si mulieri relicta sunt centũ si nupserit, & ducenta, si non nupserit, ẽt nubendo consequitur ducẽta ex ui primi relicti, conditione, ut turpi & reipublicæ cõtraria remissa, nõ tñ habebit utrunq;, ff. de cond. & dem. Titię, si non nupserit, sic & ista, de qua q̃rit. remissa cõditione ainnę legi cõtraria, per prędictũ §. sed hoc p̃senti religionẽ intrãdo ex ui primi relicti, habebit centũ, alia quinquaginta nõ, ut in p̃dicta. l. Titiæ. ad q ẽt inducit. ff. de cond. & demõ. l. Iulianus. Et tu dic prędicta co fortius procedere, qñ centum non excedunt. legitimam profitentis. Scire debes q Ric. Malumi. in qõne, quæ incipit. habet consuetudo tenuerat prius idem, quærendo sic, pater filijs institutis heredib. filiã infantẽ instituit in sexcentis, si nupserit, & si religionẽ intrauerit, solum in trecentis. Tutor datus a patre puellę adita hẽditate pro filijs, petit ab eis, q debeãt puellę, heredes dicũt se nõ teneri, donec alterũ prædictorũ euenerit. Q̃rebat, qd iuris, & quæ quãtitas ex prędictis peti possit? Ponebat teneri fere in tota Italia p consuetudines, uel statuta filias nõ succedere cũ fratrib. tñ tenentur illas dotare, si nubere uelint, si noluerint, de-

beant

bent illis providere, dignitate & facultatib. ponderatis. Ad partē, q̄ hæredes non teneantur, inducit cōdōnem relicti in vtroq. mēbro, & sic illud peti nō pōt, nisi cū extiterit cōditio, ff. de cō i. & demon. l. demonstratio. §. ac si cōditionaliter, & l. q hæredi. §. 1. & plenè not. super rub. & in decr. verum, de cond. appo. & cum copiose ad hanc partē, & demū ad contrariā allegasset, soluit p tutore in terminis qōnis, quib. de filia loquimur, quæ demū portionem hēt in bonis patris a l parte trientis, vel semissis, f̄m nu numerum filiorum, C. de inoff. de test. Auth. nouissima. Et huius noīe instat, quia q̄nq; vocatur legitima, C. de inoff. test. omnimodo, quandoque debita pars, eo. tit. l. sancimus, quandoqun simpliciter debitum in Aut. de trien. & sem. §. j. quandoque debitum bonorum subsidium, C. de inoff. do. l. totas quandoq. debitum iura naturæ, in Aut. de trien. & sem. §. hac not, ibi, nam in 1. & c. vt sicut alimentatio filij a patre viuēte depēdet, sic & ipso mortuo alatur, & pp id iure illo naturæ certa portio debeatur, in Auth. de trien. & sem. in §. prædicto, ad fi. & §. prohibemus aūt ibi, si vult filiorum, & c. Huic aūt portioni nullū grauamen, dilatio, modus, vel mora pōt apponi, C. de inoff. test. q̄m in priorib. & l. scimus, & ius istud naturæ sic in totum tolli non pōt lege, vel consuetudine, vel statuto, Inst. de iur. nat. gen. & ci. §. fi. & ff. de pac. ius agnationis, de re. iur. l. iura sanguinis, & de lib. ag. si quis a lib. §. 1. Per prædicta tamen pōt minui, & distingui, ut in proposito quo ad fœminas, & de hoc satis dixi & remisi sup. de succes. ab inte super rub. ante fi. ver. sed reducitur in qōnem. Dos ergo, vel promissio, quæ filiæ debetur statuto, vel cōsuetudine, est sua legitima, & sicut fratres pro se recipiunt, ut pars talis sit legitima sororis, ut plus petere non possit, sic admittāt, q̄ hēat ius legitimæ cōpetens ad oē grauamen, vel morā tollendā, facit ff. de iurein. si duo, §. si quis, C. si quis omis. c. test. l. 2. per q̄ cōclu d. t soluendo pro tutore, q̄ statim petere possit partem infantis. Si aūt non fuisset filia, vel talis, cui cōpeteret legitima, tenet cōtrarium, q̄ in euentū conditionum expressarum peteret, & non prius, & sic hr̄ soluit, & concordat in contrarium alleg. In 2. uero qōne, de qua sup. proxime, tenet, q̄ tutor debet hr̄e maiorem summā. s. sexcenta, allegans iura per do. Thomā inducta, expresse tenens q̄ conditio si non nupserit, turpis est, saltem hodie in virgine, C. de ind. vid. Aut. cui relictū. Remittitur ergo, & si nubit, debetur relictum, & sic conditio, si nupserit, remittitur uolēti profiteri, & debetur relictum, per §. sed hoc p̄ni, in Aut. de sā. epis. Et uirginem intelligas, quæ uirum non habuit, ut not. ff. de cond. & demon. l. cum tale. §. Meniæ, ad fi. i. gl. Et dixit utique, q̄ in hoc sibi, uel filys blandiuntur parentes, qui talia legata, uel relicta faciunt filiab. plus, videlicet nubentib. q̄ profitentib. Sub debat tñ ipse Rich. q̄ tenor poterat contentus esse trecentis, per l. si Titio fundus, ff. de usufr. leg. In tutore nō placet hoc dictum, et lex illa loquitur ī legatario, nisi diceres, q̄ fratres alleuiere uelit, et possit, usquequo puella alterum elegerit, quare in hoc dubio pro nunc debeatur minimum per regulā, in obscuris, lib. 6. et ibi conc. Procedit ultra Ric. et quærit, de quo interim alimentabitr̄ puella, quod est quærere, an ultra illa sexcenta habeat alimenta a fratribus, et respondet, quod non, sed alimentabitur de suo, ff. ubi pu. edu. deb. l. ius alimētorū, §. fi. q̄ uerū est, si quid hēt, q̄ sibi ad alimenta sufficiat, ff. de inof. test. si instituta. § pe. alias alimentabitur ab eo, ad quem de iure pertinet, s. ab ascendentib. l. de lib. ag. l. si quis a liberis, §. 1. his deficientibus, uel non sufficientibus, etiam a fratribus, ut d. l. no. et in l. quod filium ff. ubi pup. edu. deb. et C. de alen. li. l. 1. Resumendo, quod est sup. de conditione, si non nupserit, est sciendum, quosdam distinguere, an contractus matrimonii ex cōditione per testatorē opposita, sic legatū extinguat, ac si relictū non esset, & tunc habeat pro nō apposita, tanq̄ repugnans bono reipublicæ, & debeatur legatum matrimonio cōtracto, ff. de cōd. & demōstra. l. sed & si hæc specialiter. §. fi. & duab. legib. sequētib. & l. cū tale. §. Meniæ. & l. mulieri & Titio. an uero non extinguat legatū, sed mensura donationem ipsius, ut in legato annuo, donec nubat, qa tūc m̄trimonio cōtracto prosuturo tpe, finita erit illius præstatio. ff. de ann. lg. l. legatum est. Ita impugnat̄ hoc dupliciter, Primo p l. Titio usufructus. §. fi. ubi dicit ex priuilegio libertatis habēdæ finiri legatū. Secūdo, q̄ distinctio prædicta solū est inter legatū unicū & annuū sub tali cōditione relictū, & hoc reprobat̄ in l. fi. C. de ind. uid. & ui de, q̄ dicā inf. qui filii sint legitimi, §. 1. super uersi. quid si dixit. ADDE, an religiosus possit esse arbiter. Petr. de Anch. cōs. vlt. & an possit esse executor, eundem consi. 203. Pau. de Cast. cons. 148. Et an possit dari delegatus, Cal. consi. 2. & 6. de of. delega. Et an renuncians abbatiæ in monasterio, remaneat monachus? Feder. cons. 18. Et an petens restitutionem conuersi, & religiosi possit obtinere sola quasi possessione probata, & an Abbas illū possidens possit opponere de proprietate, uide Fed. cōs. 283. Et an religioso uolenti transire de una religione ad aliam, sufficiat petere licentiam, licet non obtinuerit. uide Romano, consi. 341. Et an quod acquirit monachus uagabundus, uel neglectus, acquirat monasterio primo, uel secundo, uide Petrū de Anch. consi. 303. & 425. Et an per ingressum monasterii rumpatur testamentum? Ros. quod sic, consi. 237. Et an mulier, cui relicta sunt centum, si nuberet, & quinquaginta, si monasterium intraret, debeat habere centum, si monasterium ingreditur, uide Bart. cons. incip. domina Nuta. Et an relictum filiæ pro dote temporali, uel spirituali, statim peti possit, ultra not. per Doct. in d. §. Titio, vide Pet. de Anch. cons. 132.

SVMMARIVM.

1 Abbas petens bona, quæ monachus acquisiuit, qualiter libellum concipiet.
2 Monachus delinquens an possit accusari.
3 Monachus pro mortuo habetur.
4 Monachus an possit in iudicio condemnari pro debito an ingressionem monasterij facto.
5 Sententia contra monachum debitorem lata, contra quem mandabitur executioni.
6 Monachus nihil dicitur habere, & ideo cum ipso contrahenti imputandum est.
Seruus an possit habere proprium.
7 Ingredientes ordinem Mendicantium an possint suas possessiōne secum deferre, & ordini dare.
Mendicantes sunt possessionum incapaces.
8 Ordine mendicantium an possint petere bona suorū professorū.
9 Filio in potestate existente religionem intrante, an aduentitia transibunt ad monasterium.
10 Transeunte aliquo de uno monasterio ad aliud, cuius esse debeat bona quæsita, uel quærenda.
11 Sñia de nullitate ingressi religionem lata super persona tantū nulla facta de bonis mētione, an intelligant̄ bona reuocata.
12 Monachus uolens adire hæreditatem sibi de nouo collatā, non acquirit monasterio, nisi coactus adeat.
13 Monachus an possit paternam hæreditatem in præiudiciū monasterii repudiare.
14 Filio monacho mortuo, an monasterium succedat patri.
15 Filio Regis, Ducis Comitis, & c. monachato, si pater moriat̄ sine hærede, an regnū, uel ducatus, & c. acquirat̄ monasterio.
16 Patria potestas an perdatur patre & filio religionem intrāte.
17 Patria pōtas recuperetur p egressū religionis de licētia Papæ
18 Monachatio censiti, uel hominis mei, an teneant.
19 Is cui substitutio facta est, si decesserit sine liberis, si monasterium grediatur, an euanescat substitutio.
20 Monasterium ingressus fingitur & cum hærede & cum liberis decedere.
21 Monasterium loco legitimi hæredis habetur, nec ei filius naturalis est præferendus.
22 Filio cuiusdam promittente se monachum facere, sed nō fecit, an monasterium pro ipso hæreditabit.
23 Puella monialibus recepta minor 12. annis, debet exhiberi coram episcopo extra monasterium.
24 Professio facta in manibus alicuius monachi recipientis, sine mandato & licentia Abbatis, an sit ualida.
25 Professio facta in manibus Abbatis sine consensu monachorum, an sit ualida.
26 Monasterio uacante, tota potestas penes capitulū residere dr̄.
27 Professio timore ingruentis necessitatis facta, an teneat.
28 Timēs interfici, si religionē ingrediat̄, an teneat talis ingresio.
29 Monachus episcopus factus an acquirat monasterio suo.
30 Monasterium expellens professum sine causa, an gaudere debeat bonis expulsi.

31 *Monachus episcopus factus, cui monasteriũ aliqua donauit, q̄ tamen ab aliquo detinentur, cuius nomine debeant repeti.*
32 *Tabellio intrans monasterium an possit amodo conficere instrumenta.*
33 *Intrãs religionẽ si ante ingressũ promisit alicui aliquod opus honestum facere, an ingressus ad hoc teneatur.*
34 *Dictum Pauli, qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, qualiter interpretetur pro religionem intrantibus.*
35 *Iurans regere ciuitatẽ percepto salario, si ante annũ religionem ingrediatur, an teneatur ad interesse.*
36 *Ingressus religionẽ si sit minor, an possit se negare religiosũ, & sic exire religionem.*
37 *Bona an personam semper sequantur.*
38 *Professio conditionalis an sit ualida.*
39 *Dans se alicui hospitali, quo casu sua bona retinere possit, & quo casu non.*
40 *Curator minoris intrans religionem, an liberetur a cura.*
41 *Rusticus constituens hospitale, & assumens aliquod signũ hospitalis, &c. habet tamen uxorem, an censeatur religiosus.*
42 *Consuetudo de solum promittendo obedientiã in religione, an tales promittentes reddat religiosus.*
43 *Iurans religionem, si ante tempus probationis finitũ exit, demum, illã, uel aliam eiusdem regulæ redingrediens, an iterũ ei sit recipiendum tempus probationis.*
44 *Iuuenis in habitu fœmineo habitum sumens monialium et ꝓfitens, ut licentius monialem quandã corrumpat, vnde illa grauidata ipse recessit a monasterio, an talis possit per episcopũ cogi religionem intrare.*
45 *Deceptus a fictis religiosis, si tãtum regulam specialem profiteatur, an teneatur eam ubicunque obseruare.*
46 *Abbate cum monasterio aliquem monachum licentiante ad arctiorem vitam progredi, si postea per mundum vagetur, & postquã plura lucratus est, aliam religionem intrat, an primum monasterium poterit illa bona petere.*
47 *Monasterium uolens monachum infirmum recipere, an possit bona per eundem postea acquisita petere.*
48 *Religionẽ laxiorem necesse hẽt ingredi is, cui competit de iure assumptam egredi, nec ante ingressum secunda põt uxorari.*
49 *Viro inuita uxore religionẽ ingrediente, si ab ea repetatĩ, & restituatur, an et bona, quæ monasterio dederat, restituentur*
50 *Minor religionem intrans an possit bonorum suorum dominiũ in ecclesiam conferre.*
51 *Volens monachus fieri, sed non fit, donauit tamen bona sua monasterio, an teneat talis donatio, & an, & qualiter monasterium petet illa bona.*
52 *Vsumfructum habens in aliqua re, si transeat ad religionem, an usufructus similiter transeat in monasterium.*
53 *Creditores intrantis religionem, quem debeant conuenire, an debitorem, an monasterium.*
54 *Ingrediens religionem si dicat uolo mihi retinere talia bona, an teneat talis monachatio, aut bonorum retentio.*
55 *Testamentum an per ingressum monasterij rumpatur.*
56 *Testamentum faciens, in quo hæredem instituit, si demum religionem intrat, ad quem transibit hæreditas.*
57 *Filius de patris potestate per monachationem exire dicitur.*
58 *Monachi, & non habentes arbitrium propriæ uoluntatis, testari non possunt.*
59 *Parentes ingressi monasterium, an possint ei succedere*
60 *Diuidens post ingressum monasterij inter filios, an possit unũ alteri pupillariter substituere.*
61 *Ingressus monasteriũ non potest filijs suis tutorem dare, quia desinit eos in potestate habere.*
62 *Professus non potest testari, nec contrahere.*
63 *Clerici seculares, uel conuersi sua propria licite retinentes, possunt testari.*
64 *Episcopus, seu presbyter an possit de bonis rõne ecclesiæ acquisitis seruitoribus suis mercedem relinquere.*
65 *Professus in religione, si filios postea procrauerit, an aliquod ius in monasterio possint habere, & monasterium in eius.*
66 *Ingressus monasteriũ, si res furtiuas, uel usurarias hẽat, nulla ĩ ingressu de eis mẽtione facta, an teneatur monasteriũ restitutionem.*
67 *Monasterium intrantẽ an sequatur dominium & possessio suorum bonorum.*
68 *Ingressus monasterium laxius, an teneatur ad austeritates postea de nouo inductas.*
69 *Religionem intrans semper est præsumendus intrasse causa religionis.*
70 *Nouitius potestans intra annum se nolle in monasterio remanere, an si post annum remaneat, sibi preiudicet.*
71 *Monasterii ingressus multipliciter consideratur.*

QVALITER concipiet libellum abbas
uendicans monachum fugitiuum, dixi su
1 pra de reg. † Si autem petit bona, quę ille
acquisiuit, sic concipitur:
a LIBELLVS. a Coram, &c. conqueror
de P. qui possidet res, cuius confines, &c. & hoc, si sint
immobiles. Si uero sint mobiles, designet pondus ma
teriam, uel colorem, ut dixi supra de libell. concept. §.
iuxta. quas dic ad se pertinere iure dominij, vel quasi.
vnde peto, &c. petet. n. eas, sicut res monasterii, extra
de offic. ordin. quanto. 18. quæstio. 1. cap. 1. & quæst. 2. lu
minoso. in fin. &c. nullam. &c. abbates. pro humilita-
2 te. † Porro si monachus deliquit, vtrum possit accusa-
ri? dic, ut supra de reo, ver. si autem monachus. & sequ.
Si autem contraxit, aut ante ingressum, aut post. Si an
te, tunc locum habet C. de episc. & cler. Authen. causa,
quæ fit. vt ipsum monasterium, uel ipse monachus, vel
syndicus monasterii conueniatĩ, coram Episcopo suo,
quo monasterium situm est: & tunc, secundum quos
dam, sic concipietur libellus:
LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. mona
cho monasterii Castren. à quo peto decem, quæ mihi
debet ex contractu venditionis: & ad hoc propono
actionem ex uendito. hoc probatur in prædic. Authẽ.
3 causa, quæ fit. † Sed opponitur: nam monachus pro
mortuo reputatur, C. de episcop. & cler. Deo nobis cir
cã princip. 2. quæstio. 7. placuit. Item similis est seruo,
vt 54. distinct. multos. cũ nec bona habeat, ut C. de sa-
crosanct. eccles. Authent. ingressi. 19. quæstio. vl. si qua.
in Aut. de monachis, §. illud. Coll. j. Si ergo est seruus,
nõ potẽst esse in iudicio. supra de reo. ver. item seruus.
Sed ipsi respondent, quod nõ veniet ipse ad iudicium,
sed abbas, vel syndicus, vt in pręd. Auth. causa. ibi, siue
per abbatem, siue per alios, &c. vt in Auth. Col. 9. de sa.
epis. §. monachis. Authen. liceat. siue per se, siue ꝑ pro-
curatorem monasterii causas agere, &c. vel potest sic
concipi libellus.
LIBELLVS Coram, &c. conqueror de B. syndico,
seu œconomo talis monasterii, à quo peto decem ex
contractu venditionis celebratæ inter me & P. mona-
chum dicti monasterii. hoc probatur in Authen. Col-
lat. 6. apud quos opor. mo. causas dic. §. præterea. ibi, si-
ue per responsales, siue per alios. & argum. C. de epi. &
cleric. omnes, qui vbicunque. §. hoc nihilominus. Alii
uero sic concipiunt.
LIB. Coram, &c. ꝯquetor de tali monasterio ex per-
sona talis monachi, cui ante q̃ intraret ipsum monaste
rium, vendidi talem librum, & tradidi pro pretio decẽ
lib. Turon. quas nondum mihi soluit, C. de episc. & cle
ric. Auth. sed hodie. ibi, actiones cõtra ecclesias propo
tas, &c. arg. ff. de admi. tut. l. 1. §. sufficit. Sed quocũque
modo formes, etiam semper ueniet abbas, uel syndi-
4 cius ipsum monachũ defensurus. † Sed primo quærit̃,
quis condemnabitur? Respõ. monasterium, siue syndi
cus, & non monachus, arg. C. de sen. & interloc. om. iu
5 Li. unde melior est secunda forma. † Secundo quęrit̃,
contra quem mandabitur executioni? Dicunt quidã,
contra

ADDITIO.

a LIB. *Secundum Ro. ubi de officio abbatis.*

contra monachum,exemplo minoris,arg. C. qñ ex fa-
cto tut.vel cur.l.1.& per totum,ff.de re iud.si se non ob
tulit.§.1.& de pcur.l.Plautius.& de administr. tut. l.2.
Tu dic contra,cum nihil habeat:sed contra monaste-
rium,uel vt soluat condemnationem,aut dimittat bo
na,quę fuerunt ipsius monachi,arg.Inst.de inquisit. p
6 arrog.§.fi.† Cæterum si contraxit post ingressum mo-
nachus existens,tunc imputet sibi,qui cum eo contra
xit,cum nil habeat,ff.de dolo,nam ir.extra de rest.spo.
olim.2.Ecclesia.n.in nullo tenet̃,nisi sit facta locuple-
tior,prout alias dr̃ in minore ex facto tutoris,C.de ses.
sug.quicunque.ibi,in minorum persona,&c.C. vñ vi,
meminerint.& C.de fal.mo.l.1. circa fi.Sed si sit locu-
pletior facta tenetur,ff.de pecul.l.1.§.si autem cum im
puberes.de hoc 54.dist.præterea. Ad quem pertineat
exercitium actionũ monacho competẽtium, no.sup.
de actore,uersi.item excipitur cõtra act.& secundum
a Papam,extra de probat. in pręsentia a. † Tertio quęrit̃
7 quid si quis ingreditur ordinem Minorum,vel prædi-
catorum,uel aliorum,qui non possunt habere posses-
b siones b? Et videtur,ꝙ bona in ipsos nõ transeãt, velut
in non capaces,ff.de uer.obl multum.ff.de leg.1. apud
Iulianũ.in fin.& l.seq.C.de hęre.inst.l.1. ff. de act.emp.
tenetur.§.si tibi.& ꝙ venient ad filios,uel nepotes,uel
parẽtes,arg.Inst.de hær.qual.& diffe.§.sui.ff.pro hære.
l.3.§.fi.uel eis nõ extrantibus ad venientes ab intestato,
vt collaterales, cum ingressus pro mortuo reputetur,
vt inf. uersi.6.Sed dic cõtra,ut 19.q.ult.si qua.quia etsi
ordo etiam illa tenere non possit,uendere tamen po-
terit pro suis necessitatibus,ff.de iure dot.cum in fun-
do.§.ipsius.nã & seruus nõ potest habere proprium.
vt ff.de acq.re.do.acquiritur.& tamẽ tenet sibi relictũ,
8 ff.de leg.2.debitor.§.fi.& vide ĩ.uer.54.† Quarto quęri
tur,nunquid ergo prædicti ordines possunt petere bo
na sui possessi? Et uidetur,ꝙ nõ,cũ eis ea nõ licet possi
dere,ut in præ.concordi& ext.de exces.prælat.nimis.1.
extra de præscrip.causam,quæ.Sed dic ꝯtra.licet enim
non possunt singuli propria retinere,tamen uiuere uo
lunt,extra de off.or.inter cętera.in princ.86.dist.pasce.
Nã & serui petere possunt,unde uiuant,arg.de his,qui
sui,uel alie.iur.sunt,l.2.& pauper,ut 47.dist.sicut hi.ibi,
esurientium panis est,&c.supra de instrum.edit.§.nũc
aliqua.uer.item cum panis. Monachi quoq; propriũ
habere non possunt,ut extra de stat.mona.ca.2.&c.cũ
ad monasterium.& tamẽ monasterium bona accipit,
ut 19.q.ult.si qua.C.de epis.& cler.l.fi.Indiget enim li-
bris,uestibus,ornamentis ecclesiasticis,& similibus:&
iõ ad suas necessitates accipere possunt,ut dixi:& facit
3.q.2.episcopus.12.q.1.clericus.in fi.ext.de testa.cap.fi.
Omnia enim eis concessa intelliguntur,sine quib.esse
non possunt,ff.de iuris.om.iud.cui.ext.de off. dele.pręą
9 terea.ff.de iud.si longius.† Quinto quęritur,si filius in
potestate existens intrat religionem,nunquid aduenti
c tia transibũt ad monasterium c? Et uidetur, quod non,
nisi patre uolente, C. de bo.dam.si filius.ff.de pollic.si
quis rẽ.§.aũt.& arg.20.q.ult.c.2 21.q.2.per totum.non
enim potest ea alienare sine patris uoluntate,C.de bo.
quę li.l.fi.C.de castren.pec.l.2.ff.ad Maced.sed si pater.
§.1.Super hoc dicit Mar.de Fano,& alii, ꝙ proprietas
transit in monasterium,salua tamen Falcidia patri,&
saluo vsufructu.arg.ff.de acqui.rer.do. l.quędam.ff.de
fun.do.l.j.de rebus eorum l.3.§.fi.de adop.cum in ado
10 ptionis.resp.ibi,talẽ, & cætera. † Sexto quęritur,quid
d si transit de uno monasterio ad aliud d? Dic, quod pri-
mo quęsita remanẽt priori:postea vero q̃sita, vel quæ
rẽda remanẽt scdo,ut in Auth.Col.2.de mona.§.si ue
ro.C.de adop.cũ ĩ adoptiuis,§.si uero.ff.de usufruc.ac
cre.quia.& 18.q.1.c.1.ir.frà.uer.prox.& uersicu.23.& si
non habet,unde uiuat,etiã in secundo,ne sit ei onero
sus, habebit secundum usumfructum bonorum,quæ
primum monasterium habuit, proprietate illi rema-
11 nente,vt 16.q.6.de lapsis.† Septimo quærit̃, quid si la-
ta est sentẽtia, quod ingressus alicuius non tenet,nul-
la de bonis habita mentione,a qua non est appellatũ,
nũquid sentẽtia super persona lata sufficiet ad reuo-
canda bona, Dicũt quidam,ꝙ sic,arg. C.si pe. app.l. .
§.fi.C.si reus,uel acc.mor.fu.l.fi.ff.de li. agnos.l.1.§. fi.
& l.seq.de statu ho.ingenuus,ff.de pęnis,deportatorũ
ff.de leg.1.si seruus plurium.Super hoc dic, prout no.
12 extra de cler.cõiug.quod a te.infra uer.44.† Octauo
quęritur,quid si hęreditas de nouo confertur mona-
cho,quam non vult adire? Dic,ꝙ non acquirit mona-
sterio,nisi saltem coactus adeat,arg.C.de hęred.insti.
cum proponas.C.de iure deli.l.pe.C.de epi.et cler.l.fi.
e §.si vero.quod etiam facit in ꝯtrium e.† Nono quærit̃,
13 nunquid ego licet monacho paternam hæreditatem
in pręiudicium monasteri repudiare? Dixit Ala.quod
14 nõ,arg.C.de bonis,quæ liber.l.fi.† Decimo quæritur
sed an mortuo filio monacho monasterium succedet
patri ab intestato? Dicunt quidam,quod sic,quia mo
nasterium quasi legitimus hæres filii censetur, ut in
15 versic.15.Alii contra.† Vndecimo quæritur,quid igi-
tur

ADDITIONES.

a In præsentia. *Vbi scripsi super uerbo,restitui.ubi patet nõ pla-
cere Inno.ꝙ monasteriũ sit hæres,sed dicũt bona ingressi mona-
sterio translata,conueniet ergo,& cõuenietur reali,sicut aĩis,
vel singularis possessor,plus, quia ẽt in noĩe successoris uartent
gl.nã in corpore de monachis,§.si quis aũt,glo.2.ad finẽ, dicit,
monasteriũ non conueniri,tanq̃ successorem:sed rõne possessoris
conuenietur rei uendicatione,uel hypothecaria,uel alia,quæ ra
tione possessionis detur. Et sibi subdit,psonalibus actionib.mona
chũ conueniri,sed in Auth.si qua.C.de sacros.eccl.in fi.2.glo. di
cit,monasteriũ iure successionis illius quasi semimortui cõueni-
ri. Item alibi gl.distinguit,an oĩa sua bona dederit monasterio
an res singulares,sic arguit ff.de pec.leg.l.si pec.1.resp. in ul.gl.
Dicit tñ Ia.de Bel.ꝙ Dy.reꝓbat illud dictũ in l.Stichus, hoc eo.
tit.Ego habeo super l.peculiũ,eo.tit.super fi.in gl.dicit.n.ibi, qđ
monasteriũ habetur loco hr̃dis, & uniuersalis successoris, cum
non appareat alius uniusrsalis,facit C.hęre.inst.l.quoties, ff.eo.
l.1.§.si ex fundo.ꝓut dicunt Doctores et Io.fateamur monachũ
se obligatum & uiuentem,ergo nec successorẽ habet,nec hære-
dẽ,de hoc per eũ satis in prin.Auth.de monach.in 3.& 4. qõ.2.
partis.Cy.aliquid de hoc in Auth.si qua.in pe.quæst.*

ADDE Abb.con.102.in fi.2 li.

b Possessiones. *De hac q.et seq.uide, quod no.de reli.do.c. vno,
lib.6.in gl.ueter m.& quod scripsi in p̃.decr.in præsentia.super
uersi.minor annis,uer.quid si quis.et de hoc uide per Cyn. C. de
episc.& cleri.Deo nobis,in fi.De fratribus minorib.dic,ut in cõ
sti.Nic.de uer.signi.exiit.§.ad hoc,quia,lib.6.& in cle.de uer.
exiui.§.cupientes.*

*ADD Roma.cõsi.268.& ibi,quid,si frater minor abiecerit
habitum.*

c Ad monasterium. *De his quęrit,qa de castrensibus,vel ꝓfe
ctitijs nõ erat dubium.Prima.n.ad ministrat, ut paterfamilias,
ff.de Macedo.l.1.§.fi.Secunda remanet penes patrem,Inst.per
quas perso.nobi.acq.§.1.de his uero uide sup.de act.§.2.uersic.
item cum agit.*

d Ad aliud. *Quod hoc faciẽdũ nõ est sine magna necessitatis,uel
utilitatis causa,pulchre scripsi de reg.licet.super uer.uocatus*

e In contrarium. *In quantũ ibi dr̃, quod iura & res monachi
ad monasterium pertinent,dato ꝙ de illo recedat,uide,quod di
scripsi in præ.decr.in præsentia.in fi.magn.glo. ubi ĩueniens de
casu conuerso,cum monachos uult adire,sed monasterium,uult
repudiare. Et nũquid hæreditas monacho delata,sed ante ipsius
mortem non adita,spectet ad monasterium.*

ADDE,ut per Ang.consi.inci.sancta Carmet.religi.

*ADDITIO. Adde tu Soci.cõ.81.inc.in præsenti.in prin.in 1.
uol.ubi dicit,ꝙ monachus trãsmittit hæreditatẽ ascendẽtiũ ad
monasterium beneficio l.1.C.de his,q ante aper.tab. & per eun
dẽ Soci.cons.183.inci.elegãter.in prin.in 2.uol.ubi, quod licet
cõis opinio sit Legistarum,quod hæreditas,quę defertur,dicitur*

deferri monacho, & non monasterio, tamen secundum communem opinio. Canonistarum est, ꝙ non deferatur ipsi monacho, sed immediate deferatur monasterio. Henri. Ferran.

igitur, si filius Regis, vel Ducis, vel Marchionis, vel Comitis fit monachus, & pater moritur sine aliquo hærede, nunquid regnũ, uel ducatus monasterio acquiratur? Dixit Ala. ꝙ sic, si iure ordinario deferantur. Hoc
16 tñ de facto non seruatur, ut dicit. † Duodecimo quæritur, an in ingressu patris, vel filii perdatur patria potestas? Dicit Mart. de Fan. ꝙ sic, arg. Inst. qui. mo. ius pat. pot. sol. §. cum aũt, & C. de episc. & cler. Auth. verum, & Auth. sed dignitas, nam ingressus pro mortuo habetur. Item cum ipse sit in alterius, s. abbatis, potestate, vt infra vers. 56. alius in sua potestate eũ habere non debet, ff. de adul. sic eueniet. Inst. de excus. tut. §. minores, extra de ætat. & qual. indecorum. Itẽ monachatus liberat a curia, C. eo. tit. sed neque, de hoc ff. de minor. si ex causa. §. nam si minor. Alii dicunt, ꝙ ingressus retinet filios in potestate, nam trãsire in monasterium, non est subire potestatẽ, de qua loquitur præ. l. sic eueniet, sed potestas illa est talis, qualis est illa, quã habet ciuitas in ciue. Sicut enim ciuis Bono. est sub potestate, seu rectore Bono. & sic ingressus dr̃ sub potestate abbatis, nam uerbo Potestatis, plura cõtinentur, vt ff. de verb. sig. verbo, Potestatis. Tu dic, prout no. secun-
a dum Papam, & alios in præd. cap. indecorum, a & vide infra vers. 35. & supra de actore, uers. sed cum clerico-
b rum, & melius de tutore, §. si aũt, vers. sed quæritur. b †
17 Decimotertio quæritur, sed quid, si ingressus exiit de licentia forte domini Papę, nunquid resumit ius patriæ potestatis, posito ꝙ finitum sit? Et videtur, quòd non, arg. in Auth. de dign. §. generaliter, & 17. quæstio. vlt. quicunque vult. Ad hoc etiam facit disputatio illius quæstionis, vtrum resuscitatus recuperet bona &
c iura, quę prius habuit, nota. 32. quęstio. 7. licite. c Item actio semel extincta, & c. de consecrat. distinct. 4. quęris, vers. non potest. ff. de sol. qui res. §. aream. Quidam distingunt, an fuerit restitutus indistincte, seu ad omnia, an vero solum indulgentiam obtinuerit exeundi, vt C. de sent. pas. & rest. l. fi. & l. insulam, & 2. q. 3. §. no-
18 tandũ, in fine. † Decimoquarto quęritur, quid de censito, vel homine meo? non dico seruo. Et dicunt Legistę simpliciter, ꝙ non tenet eius monachatio, vt C. de epis. & cle. iubemus. Sed & si teneret, tñ bona sua perderet, ut eo. ti. si quis presbyter, & C. de bo. dam. l. i. Secundum canones tñ aliter dicẽdum est, prout no. ex-
19 tra de ser. nõ ord. c. 2. † Decimoquinto quęritur, quid si is, cui substitutio facta est, si decesserit sine liberis, monasterium ingrediatur? Resp. dicit Mart. de Fano, ꝙ substitutio euanescit in his, quæ reliquit ad pias cãs, & nõ in aliis, ut in Auth. de sanctis. epi. §. sed & hoc in
20 præsenti. † Et nota, ꝙ ingressus monasterium fingitur non solum decedere cum herede, verumetiam cum
d liberis, d vt in præd. §. sed & hoc in presenti, vt extra de
e probat. in presentia. e Sed si rogatus esset monasterio, vel ecclesię, uel alias in pias causas expendere, si decederet sine liberis, non intelligitur satisfacere conditioni monasterium ingrediendo, ut in eo. §. Si autem fiat clericus alicuius ecclesiæ secularis, nõ euanescit fideicõmissum, nisi sic fiat, uel clericus perpetuo perseueret, & in super in pias causas expendatur ipsum reli-
21 ctum, ut in preal. §. † Decimosexto quęritur, quid si is, qui ingreditur, habet tantum filios naturales? dic, ꝙ illi tantum alendi sunt, quare monasterium loco legitimi hæredis habetur, ut in prædic. concor. & C. de nat.
22 lib. Authent. licet. † Decimoseptimo quæritur, quid si quis promisit se fratrem, vel monachum facere, sed non fecit? Dic, quo ad hoc, non sufficere, 17. quæstio. quarta. Gonsaldus, nisi professionem fecerit, ut extra de reg. & trans. ad relig. sicut nobis, & cap. sicut te-
f nor. Argumen. contra, ea. causa, quæstio. 1. qui bona, f
23 & uide infra uers. 47. † Decimooctauo quæritur, quid si puella minor 12. annis recipiatur a monialibus? dicit Mar. de Fan. quòd moniales cogendæ sunt per episcopum, ut extra monasterium illam exhibeant coram ipso. Et idem dicit de maiore, si de eius voluntate dubitatur, & nondum professa dicatur, argumen. ff. de libe. exhiben. l. 1. 2. & 3. & ff. de liberis ho. exhib. si quis liberum. ff. de rei uendica. l. 1. & extra de procu-
24 rator. accedens, extra de spon. cum locum. † Decimonono quæritur, quid si fiat professio in manibus

ADDITIONES.

a Indecorum. *vbi vide in & super 1. gl.*

b Vers. sed quæritur. *De hoc Iaco. de Bel. in Auth. de mona. in 14. quæst.*

c Licite. *De qua plene scripsi, de fri. & malefi. fraternitatis, super vers. miraculum.*

d Cum liberis. *Hoc scripsi post Inn. & Dy. in de. in præsentia, ad fi. super vers. hæredem, vbi etiam scripsi, quid si substitutio facta sit, si decedat sine liberis ex ipso descendentibus, an monasterium pro talibus habeatur? sed plenius scripsi de testam. R. 1 y. in prin. super gl. videtur autem etiam.*

e In præsentia. *Vbi no. quod sequitur in vlt. gl. super qua tractatas inuenies has quæstiones, quid si institutus non ingreditur, sed monasterium hæredem instituit, quid si substitutio sit facta sub conditione, si substitutus monasterium ingreditur? Item qui l si substitutus moritur ante professionẽ, vel ingreditur in fraudem substituti? Item qui l si conditionem talem opponens, loquitur de seipso donando, vel legando, s. quo. l si decederet sine liberis, &c. quia visum fuit domino meo in quæstione, quæ incipit, quædam domina, quod non sit locus authenticæ, quæ loquitur, cum alius est conditionem apponens, ab illo in cuius personam apponitur, & mouetur hac ratione, quia loquens de seipso, de filiis naturalibus intellexisse videtur, & eius uoluntas tenaciter est seruanda, ut ff. de adi. le. l. 3. §. conditio. Item ꝙ monasterium habeatur loco filii, est inductum contra rigorem & contra propriam significationem vocabuli, quadam pia speciali ratione, non ergo debet excedere suum casum, ff. de legibus, quod uero cont. Ob hoc dicimus improprietates excusandas, & ad consequentiam non trahendas, de reg. iur. quæ a iure lib. 6. & nota, de verb. sig. propterea in fi. gl. facit bene de reg. constitutionem. l. resp. lib. 6. cum conc. quas ibi addidi ad fi. a gl. De ueris ergo filiis & hæredibus intelligatur sermo loquentis de seipso facit ff. de cond. & dem. l. fideicommissa, et de leg. 2 si ita quis §. is, qui Ad solutionem aũt quæstionis suæ de fratre, qui omnia bona sorori donauerat, si sine hærede decederet, ꝙ pro filius sumitur hoc casu, ff. de vulga & pup. l. ex facto. §. fi. cum cõc. qui frater ingressus est religionem, et in illa professus dicebat, ꝙ si donatio fratris fuisset causa mortis, indubitatũ esset illam reuocatam ẽt ex tacita donatione bonorum facta in monasterium, ar. supra de donat. inter virum & vxo. si sponsus. § si maritus, & §. quosdam, & sic nil petere poterit donataria, vel eius hæres. Si uero donatio fuit inter uiuos, ꝙ potius putabat pp terminos quæstionis, quos pp breuitatẽ omissi vr̃, ꝙ defecerit conditio, si decesserit sine hærede, cum monasterium habeatur loco filii & hæredis, ut in auth. nisi, ad Treb. Et sic idem cõcludatur, quod supra, contra sororem. Posito autem, quod conditio non esset defectiua, ut supra dixi, ut illa auth. non extendat suos terminos, tunc dicit, uiuo donatore nil peti posse, cum expectanda sit mors naturalis, C. de donat. inter uirum & uxor. l. res. Morte uero donatoris secuta donataria, uel ipsius hæres ageret contra monasterium, quod tñ poterit retinere quartam, nam cum ingressus ẽt filiis non possit oĩa donare, quin partem retineat, quæ monasterio competit, ut in auth. si qua mulier multo magis sorori, uel extraneo dare non poterit, sin eum.*

ADDE, an monasterium habeatur loco filii, Bar. cons. 1. An. cons. 123. & cons. 80.

f Qui bona. *Non sequitur, si peccat non profitendo, ut deliberauit, ut ibi, ergo est professus.*

to per officium vestrũ cõpelli,extr.eo.sicut nobis,&c.
porrectũ in.fi.ext.de tenũ ex transmissa.Vel sic es Le-
gista,dic.vt s̃ de off.ord.ver.eo.Eodẽ ẽt modo põt cõ
cipi contra eũ,q dũ sanus esset,vouit & habitũ susce-
pit & ingredi nõ curat,verbis cõpetenter mutatis.
7 †Quod si monachus de monasterio discesserit,libel-
lus sic concipitur.
LIB.Corã,&c.propono cõtra P.monachum ipsius
monasterii,q̃ ipse sine licentia dimisso monasterio,ad
illud redire recusans,& per mundũ vagando discur-
rit in animæ suæ periculum & ordinis infamiã & iactu
ram,unde peto ipsum p uos cogi per cẽsuras ecclesia
sticas,q̃ ad ipsum monasteriũ resumpto male dimis-
so habitu reuertatũ,ibiq; viuat, ac Domino seruat s̃m
ordinem regularẽ,ut in præ.c.sicut nobis.eo.ti.ex par
te.& c.fi.& 18.q.2.abbates.adde,si uis,& ipsum in mo
nachũ meũ vendico,adiecta cã,q i monachus est,arg.
9 ff.de rei vend.l.1.& ff.ad municip.de iure oĩum.† Eo-
dem ẽt modo potest potestas concipere cõtra uicẽ,vt
præ.l.& pater cõtra filiũ,ext.de cõuer.infid.c fin.quod
a in dic,ut s̃.de ma.& obe.ver.ul.a& seq. Pro reb.ẽt,quas
monachus fugitiuus acquisiuit, abbas libellum sic cõ
10 cipiet,vt j̃.de statu mo.† Ecõtra quoq; põt ille c̃ Ab-
batẽ libellum cõcipere,ut illũ recipiat, verbis cõpetẽ-
ter mutatis,ut in præ.cõcord.canonicis,&extra de off.
b ord.quanto b.†Quod si nondum susceperit habitum,
11 sed uouit intrare,sic dicet.
LIB.Coram,&c.propono c̃ P.q̃ ipse uotum emi-
sit,q̃ fieret monachus,seu frater minor,iunctisq; ma-
nib. Abbati nostro, uel priori se reddidit in monachũ
& in fratrem,ipse uero non attendẽs,quod melius est
non uouere,quam uotum non adimplere , in animæ
suæ periculum habitum recusat suscipere,&ad mona
sterium se trãsferre,quare peto ipsum p uos cogi uo-
tum ipsum adimplere,& habitum recipere,& q̃ mo-
nachus uel frater fiat,& ipsum ad hoc inãliter condẽ
12 nari,ext,eo.porrectum,& c.sicut.† Et no.quod mona
chatio excõicati tenet, ut probatur extra de sen excõ.
cum illorum.ibi,exibere nolẽtes eorum prælatis,&c.
Melius tamẽ faciunt sciẽtes illum excõicatum,si eum
nõ recipiunt,nec abbas talẽ tẽpore pbationis absolue
c uere pot.c Quæ autẽ hic desunt,uide if.in c.de sta.mo.

ADDITIONES.

a Ver.ult. *Scilicet qui Incipit,ultimo not. Scias etiam,quod hæc rubrica non est in suo ordine,sed est sub ti.de off.ord.*

b Quanto. *Quod dic, ut in constitutione Benedicti,quæ incipit, Pastor bonus. & uideas hic,quod loquitur de professo, sed quid de nouitio,qui per annum portauit habitũ,poterit ne agere , ut recipiatur ipsius professio,uel ut tractetur ut professus, Host.in decre.cum cãm.de elect.tenet,quod cogitur monasterium professionem recipere,nisi iustam cãm ostendat. Plus ibi dixi,q̃ si in aliquo monasterio aliquis recipitur,& ibi per annum manet, ut frater,habitu non mutato,& anno elapso paratus est profiteri,& seruare regulam,cogitur monasterium ipsum recipere,nã per ostium intrauit,ut animam saluare , & monasteria ad hæc sunt instituta,s.ad saluandas animas uolentium in eis profiteri. Puto,quod ad hoc ponderauit receptionem,de qua loquitur,& intelligo de receptione simpliciter,& pure facta,non ad probationem tantum,quia tunc quantocunque tempore ibi staret ext. habitum,nulla esset inuicem obligatio . Si autem manet in habitu indistincto,uel distincto,non tamen distincte petenti , lapso anno professus est,& hinc inde contracta est inuicem obligatio, quod dic,ut eo.ti.c.1.li.6,& in Cle.eo.titu eos,qui.& puto,quod agere posset,ut reciperetur expressa professio,quia hoc eius interest,licet professus sit tacite,quod patet de elect. nullus.& c,indemnitatib.in princip. lib.& in cle.de statu mona.ne in agro. § sane.*

d Absoluere potest. *Fuerunt hæc uerba & totus iste uersic. Innocen.in præ.cap.cum illorum, & omnino uide,quod scripsi super uersic.talibus. & quod scripsi eo l.titu.de senten.excom.religioso.lib.6 super uersic.non possit,*

Baldus de Regularibus.
QVALITER scribatur oblatio et pfessio. G. Itẽ q̃
excõicatus põt presbyterari et monachari.uersi.fi. G.

a De conuersione coniugatorum.a Rub.

ADDITIO.

4 *Solus Ros.ex practicis auctorib.posuit,& prosequitur hanc rubricam in libellis iuris canon.quam etiam per Summistas uidere poteris,repetito,quod dixi in rub.prox. Ad aceruum quæstionum aliquas reseruabo huic ti.congruentes.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra coniugatã conuersam concipiendus.*
2 *Interdictum de uxore exhibenda,aut deducenda , quo casu uiro competere dicatur.*
3 *Reuertens ab hæresi qualiter formare debeat libellum,*
4 *Altero coniugum a monasterio reuocato,bona collata etiam repeti possint.*
5 *Iurante aliquo cum aliqua contrahere, demum iurat religionẽ intrare,an secundum iuramentum præualeat.*

SIC libellus concipitur.
1 † LIB. Coram, &c.propono Bertam
uxorem meam,q̃ licet cũ ea matrimo
niũ cõtraxerim , & inter me & eã car-
nalis fuerit copula subsecuta , ipsa tñ
me c̃dicẽte & inuito,seu ignorante, ta
lẽ est,ut dicitur,religionẽ pfessa,sumendo in tali mo-
nasterio habitũ religionis de facto,cũ de iure non pos
set.Cũ igit̃ s̃m Apostolum mulier non hẽat ptãtẽ sui
corporis,sed uir ideo peto ipsam mihi restitui & reddi
& p uos eam compelli,q̃ redeat ad me , & me tanq̃ ui
rũ suũ maritali affectione pertractet, & ad ipsam finã-
liter condẽnari,ex.c.pterea.&c.qdã.in pri.&c. ad apo-
stolicã.& c.uerũ.27.q.2.sunt,qui dicũt, &c. Agathosa.
a tra eod. modo vxor concipiet contra virum a . † Item
2 de iure ciuili vir hẽt interdictũ de vxore exhibenda , cũ
ipsa eo inuito detineẽ, & ea exhibita habet interdictũ
de vxore deducẽda,C de lib.exhib.l.fi.ff.eo. l.1. in fi. &
l.1mo.ext. de spõs.nõ est.& c̃cipitur libellus, ut inf. de
spõ.§.fi.in fi.Sed si filius detinet,dic,ut inf. ti. prox.§ Is
autem,qui ab hæresi reuertitur, sic concipit libellum.
LIB.Corã,&c.propono contra P.uxorem meã , q̃
cũ olim inter me & ipsam matrimonium legitime cõ
tractum,fuisset carnali copula consummatum, demũ
instigante diabolo & mentem meam nube erroris ob
ducente,ad hæresim,seu infidelitatẽ trãsiui, ibique in
animæ meæ periculum per decẽnium morã feci , nũc
autẽ ad cor reuersus patre luminum cæcitatẽ meã illu
minante,& mentẽ obfuscatã illustrãte,ad Christi fidẽ
male dimissam sum reuersus , ipsa uero,q̃ iã cum alio
de facto cõtraxerat,ad me redire recusat, quare peto
ipsã p vos cogi ad me redire,& me tanquã uirum ma
ritali affectione tractare,& ad hoc ipsam finãliter con
h dẽnari,extra eo.c.fi.b extra de diuor.de illa,et c.quãto.
3 1.q.7.quoties cordis.† Porro postquã alter coniugum
est reuocatus à monasterio , bona collata etiam repe-
c tuntur; sic libellus concipietur c.
LIB.Coram,&c.propono contra P.syndicum , seu
procuratorẽ talis monasterii , quod cum olim ingres-
sus fuissem monasterium ipsum,inuita,uel ignorante
Berta uxore mea,uel ea continentiam non uouente ,
sicque ingressus ipse nõ tenuerit,monasterium tamẽ
ADDITIONES. ipsa

a Contra uirum. *Illum formauit Mart.de Fa.mihi char.5.*

b c.fi. *Vide,quod ibi no.per quod c.licite auctor hic posuit hunc libellum,cum alia tota rub.loqueretur de conuersione ad religionem non ad fidem,facit rubrica proxima.*

c Sic li.conc. *Secundum Ros.ubi sup.ultimo membro.*

ipsa bona, quæ tunc mecum detuli, adhuc detinet, & mihi reddere contradicit: quare peto ipsa bona cum fructibus inde perceptis mihi reddi & restitui, & ipsũ nomine dicti monasterii ad id sententialiter condemnari, ext. de renun. ex transmissa. ext. de cler. coniug. ꝙ a te. 17. q. 4. c. vlt. & §. vlt. 16. q. o. de lapsis. Et si es Legista, dicas: & ad hoc propono condictionem sine causa. Vel si causa fuit expressa, dic: & ad hoc propono cõdictionem ob causam. C. de trãsa. cum donationis, & l. si maior. C. de cond. ob cau. si repetendi. Hoc tamen distingue, ut supra de reg. & transeun. ad relig. vers. ꝙ si minor. & inf. de stat. mo. ver. 43. Si coniugata religionẽ ingreditur, vel ordinẽ sacrum suscipit, uide supra de rescrip. præsen. §. ratione formę, uer. item si mulier.
5 † Quia si quis iurat contrahere cum aliqua, & postea iurat ingredi religionem? Vincen. no. extra eo. ex pu-
a blico, quod præualeat secundum iuramentum.[a]

ADDITIO.

a Secundum iuramentum. *Et dicebat hunc specialissimũ casum, quem dicit alibi non inueniri, quod ex duob. obligantib. plus obligat secundum, quam primum; ad quod inducit decr. ex publico. per quam patet, quod etiam primo vinculo de præsenti p̃ualet s̃m de futuro. nã si ɔ̃xi p̱ uerba de p̃sẽti cũ B. postea iuro religionẽ intrare, hoc s̃m ualet, quia licitũ est intrare, ut ibi. Si ergo vincit uinculũ præsenti, fortius uincere debet uinculũ de futuro.*

a De Conuersione infidelium a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Practici auctores non curauerunt hanc materiam; & auctor posito uno libello illam egreditur, & transit ad aliam materiam sicut & gl. eo. ti. c. 2. Recurre igitur ad Summistas, præcipue ad Ho. qui in Sũma huius ti. §. præterea multum appetit, quod habetur expressa constitutio, quod matrimonium fidelium consumatum per copulam, sic dissolueretur per lapsum in infidelitatẽ, lata sup̱ eo s̃nia. Huic tñ obstat ratio decr. 4. de diuortiis, ad fi.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in conuersione infidelium concipiendus.*
2 *Interdictum de liberis exhibendis, quo casu patri dari dicatur.*
3 *Proponens interdictum de liberis exhibendis, qualiter formabit positionem suam.*
4 *Interdictum de liberis deducendis, competit patri post exhibitionem filij a detentore.*
5 *Interdictum de libero homine exhibendo quibus, & quo causa competere dicatur.*
6 *Positiones actoris & rei, ubi agitur interdicto de libero homine exhibendo, qualiter sint formandæ.*

1 IN hac † materia concipitur sic libellus:
LIB. Coram, &c. propono contra Bertã, ꝙ cũ olim existẽs in Iudaismo cũ ea matrimonium contraxissem, ac ex ea Titium filium meum suscepissem, demum ea infidelitate relicta Iudaicæ cecitatis errore depulso ad Christum uerum lumen per sacri baptismi regenerationem perueni: verum ipsa dictum T. filiũ meũ in sua contendit potestate retinere, nec eum vult mihi assignare, licet apud me manere debeat ad fidem catholicam per me p̱ducẽdus, quare peto dictũ filium ex officio vestro mihi reddi & assignari, & ipsam ad hoc debere cogi p̱ uestram s̃niam cõdemnari, ex̃ eo. ca. 2.
2 † Porro a si filius
a tuus ab aliquo detinebitur, vt uidere non possis, tibi datur cont. detentorẽ interdictum de lib. exhib. unde sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra P. qui T. filium meum in mea potestate constitutum inuitum detinet: unde peto eum mihi exhiberi: & ad hoc propono interdictũ de lib. exhib. uel actionem in factum subrogatam in locum eius, ff. de lib. exhib. l. 1. in prin. & §. in hoc interdicto. Vel dic, vt sup. de maior. & obed. ver. si
3 vero quis. † Actor ergo sic ponet.

POS. Act. Pono, ꝙ T. est filius meus, ff. eo. l. 1. in prin. Sed si neget, dicat: Pono, ꝙ Berta est vxor mea. Item ꝙ ex ea natus fuit ille filius: & si neget, dicat: Pono, ꝙ semper habui eũ vt filiũ, & eũ vt filium noĩaui, ext. de prob. per tuas, & qui fil. sint. leg. transmissæ. Item ꝙ est in p̃tãte mea, ff. eo. l. 1. in prin. & §. hoc interdictum, & §. patrimonio, & hoc ad cautelam, nam præsumitur esse in potestate, ff. de his, qui sui, vel alie. iur. sunt, l. fin. Itẽ ꝙ illum meum filium detines. Itẽ ꝙ ɔ̃ eius voluntatem, ff. eo. l. fi. Item ꝙ semper eum benignè tractaui, ff. eod. l. 1. §. si vero mater, & l. deinde, §. ẽt si. Item licet sis ꝙ mater eius, tu quæ detines, tamen es a me separata. Itẽ ꝙ semper induxi filio meo vitricum, C. de pat. pot. nec minorem, C. ubi pup. edu. deb. l. 2. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ T. quem dicis filium tuum, est filius M. Item ꝙ emancipasti. Item ꝙ olim fuit controuersia inter me & te, & fuit iudicatum eum non esse filium tuum. Item ꝙ sum mater huius T. ff. eod. l. 1. §. in hoc interdicto. uer. si uero mater. Itẽ ꝙ sum maritus istius filię tuę, ff. eo. l. 1. in fi. & l. imò. Itẽ ꝙ ille filius tu9,
4 uel filia sponte est apud me. † Exhibito uero filio a detentore, pater p̃ot agere interdicto de liberis deducendis, ut deducatur. parum. n. prodesset eũ exhiberi, nisi exhibitus deduceretur. Sic ergo libellus concipietur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me uolentem filium meũ deducere, prohibet & impedit ducere, unde ago ɔ̃ eũ, ne me prohibeat. & ad hoc propono actionem in factum subrogatam in locũ interdicti de libe. deduc. uel ipsum interdictum de lib. deducẽ. ff. de lib. exhib. l. 1. & l. deinde, §. 1 & §. hoc autem interdictũ. & facies has positiones, quas in p̱ximo fecimus interdicto, qd̃ est huius præparatorium, & ex eisdẽ causis ɔpe
b tit, quib. & istud, vt in præd. l. deinde, §. 1.[b] Itẽ sæpe eqs
c filium alicuius in p̃tãte existentem detinet uolentem, uel filius a nemine detinetur, sed per se moratur, & in utroq; casu facit patri controuersiam sui, nec sibi vult alias obedire, uel negat se filium eius, ideoq; patri proditum est iudicis officium, qd̃ appellatur Notio prętoria, ff. de rei uẽ. l. 1. §. per hanc. In quo sic libellus ɔcipit̃.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum sit filius meus, & in mea p̃tãte, mihi obedire recusat, unde peto eum cogi per uos, ꝙ mihi obediat: & ad hoc propono officium uestrum, domine iudex, ut in pręd. l. ff. de li-
d be. exhib. deinde, §. hoc autẽ, & pone d hic, ut in pręal. ac. in rem, per quã quęritur, quis sit filius, uel non, de qua
5 habes ĩ. q fil. sint leg. † Porrò e liber homo sępe detinet̃
e sui*, nec sibi dat̃ liber facultas reddẽdi, quo uelit, & sic nõ multũ distat a seruo, quare p̱ditũ est cuilibet de populo

ADDITIONES.

a Porrò. *Aggreditur uerba Ros. in libellis iuris ciuilis, ubi de interdictis, rub. 15. & 17. & in utroque dicit quatuor necessaria, quæ patent ex positionibus, & hoc vsque ad ver. item Spe.*
b §. 1. *Differunt tamen, quia in isto requiritur speciale mandatum, si procuratorem agatur, ff. de procu. Pomponius, in prin. & not. de procu. quid ad agendum, in gl. pe. post prin. li. 6. Vñ ẽt requirit secundum, ꝙ pater impeditus sit, vt in præ. l. sed gl. ibi contra. Vltra prædicta scire debes, ꝙ pater interdum agit contra filium, qui hæreditatem non adiuit, & illam patri non assignauit. & Iacob. de Are. super l. p. ff. de lib. exhib. sic formauit libellum.*

LIB. Coram nobis, &c. ago & dico talem filium meum fuisse hæredem institutum a tali, & iussu meo hæreditatem adiuisse, & ideo peto pronunciari per eum me esse factum hæredem, & ipsum compelli mihi restituere res hæreditarias.

c Item sępe. *Aggreditur uerba Ros. ubi de off. iud. rub. 6.*
d Et pone. *Id est, positiones facias. sic etiam remisit Ros.*
d Porrò. *Prosequitur 17. interdictum, & continuatur ad duo, quę p̃cedũt, uer. prox. & 13. requiruntur ĩ eo, quę ex positionib. elicias.*

a De statu monachorum, et canonicorum reg. a Rub.

ADDIDIO.

a *Ros. ubi supra s. in libello iuris canonici, conuerti hanc rub. sic, de monachis & canonicis regularib. & ipsorũ statu. Et scias, ꝗ ipse totum textum sub rubrica de monachis, in Auth. Coll. 1. hic summat, illum diuidẽs in nouem partes; Iac. de Belluso in septem, & uterque bene diuerso respectu. Constat aũt, ꝗ auctor q̃ones ad regulam regularium collegit, & tamen aliquas etiam dominicales & uenereales omisit, quas hic supplebo super rub. alias complures addã super. nigro Sed ante oĩa quero, an ingressus religionis fieri debeat cum diuturna deliberatione, & cum multorum consilio, in hoc uide, quod scripsi de coniug. dudum. super gl. 3. Item quid de nouitio, qui per annum portauit habitũ an agere possit, ut recipiatur eius professio, uel quod tractetur ut professus: dixi sup. de re. super uer. ult. Mirandum uidetur, ꝗ auctor primam dominicalem omisit, quę fuit de uxorato ducto ad patibulum propter crimen. cui iudex pepercit, si religionem intraret, quam si exiret, decapitaretur, post tempus uxor eũ repetit, quaeritur, an sit reddendus, & an redditus sit decapitãdus. Solutio fuit, quod reddendus est, 27. q. 2. Agathosa. nec decapitãdus est, cum non sponte exierit, 7. q. 1. scias. & c. mutationes, si tamen pœnam de facto timet, exceptionẽ habet contra coniugẽ, ext. de rest spo. literas. ad finẽ, & c. cõmissa trãsmissa. Omissa est etiam 8. q. de sponso opprimente sponsam, ne profiteri possit, q̃ uide plene super regula, quae contra ius, lib. 6. Item uenerealis 69. an nouitius habeat fructus beneficij, quam uide de re. beneficium, li. 6. in & super ultima gl. Omissae et sunt q̃ones Io. de Deo, & quidem merito, quas intricat, quod uis reducuntur ad punctum 20. & 21. primi libri, quas per te uideas. Ponit etiã aliam prolixam, uel clariorem li. 2. q. 5. quam scripsi de re. cõstitutionem, in fi. lib. 6. Et alia eo. li. 8. quam uide infra super uers. 59. Item alia ad titulum pertinens, cum ecclesia uendicat Titium in conuersum, & uxor illum in uirum, & est 6. li. 3. Dic, ꝗ si uterq; agit eodem iure possessorio. uel petitorio, qui melius probabit, obtinebit, si alter petitorio. & alter possessorio ꝑsert agens possessorio cui᷒ definitione facta agẽs petitorio audiet. Hęc uera, partes aliter consenserint. Patet hoc de rest. spo. in literis, & c. ex transmissa. de prob. ex literis, & c. licet cãm. Ex quo tamen isti non agunt inter uirum, indistincte uidetur petitio utriusque procedere, & facit, quod no. in praedicta decr. licet, in gl. bene tamen, & de test. in nostra, ante finem 1. gl. Est & alia ipsius eo. li. 6 de decem uirginib. quae intrauerunt monasteriũ institutum solum ad recipiendas meretrices, quam scripsi hoc eo. ti. periculoso, li. 6. super gl. speciale. An simplex religiosus possit esse arbiter, uel arbitrator, uide sup. de arb. § fi. uer. sed quid de simplici. An possit dari delegatus, uide sup. ti. 1. §. fi. uersi. nunquid ergo monacho. Ad coadiutor, dixi de cleric. ęgrot. c. fi. uer. 4. An executor testamentum, est expeditum de testa. c. 2. li. 6. & eo. ti. c. 1 in Clem. An matrimonium contrahere possit de dispensatione papali, uide super regula, semel duo. lib. 6. An remaneat monachus renuncians abbatiae scripsi hoc e. ti. cum ad monasteriũ in fi. super uerb. regulam minor religionem professus, restitutionem petere possit. uide sup. de rest. in integ. §. qualiter, uersi. sed nunquid minor, & quod scripsi de reg. c. im iure. super fi. gl. Specialiter ad titulum, in quo sumus, facit quaestio fratris Uberti, super licentia ingrediendi monasterium monialium, quam uide super regula, generali, li. 6. Itẽ est & alia ipsius qo de statuto abbatis & conuentus iurato super soluendo cuiq; monacho annatim certã sũma pro uestimentis, q̃ uide super regula, non est obligatorũ. li. 6. An annus probationis reseruetur monasterio, cũ legatus, qui hoc potest, auctoritate apostolica mãdat aliquẽ ibi recipi in monachus, hãc uide super regula, indultũ. li. 6. An plato exẽpto non ẽpo, transire uolenti ad religionẽ. uel profiteri sufficiat perusse licentiã, licet non obtinet, uide sup regula cũ sit per eum. l. b. 6. Pileus q. 39. tractat de monacho putatiuo an acquirat monasterio, & uocat putatũ, uere monachũ alteri᷒ monasterij, q receptus fuit ignorãter in alio, distinguit, an fuerit minister, uel administrator: ... uel nõ, distinguit, unde acquisierit, an ex re secundi monasterij, an ex operis, an ex utroq. In primo casu totum erit scdi monasterij, alleg. in Aut. de ecc. ti. Coll. 9. §. interdicimus, ff. de leg. l. auuna. Et idẽ putat, si ex re & operis acquisiuit, inducit, C. de rei uẽ. l. 1. & l. si ut proponis, C. arbit. l. 3. secus si ex operis tñ, allegat, ff. de usu & habit. l. per seruum. Dominus meus in legib. disputauit q̃onem, quae incipit qui dã p̃r. de illo, qui instituit pauperes haeredes, quos fideicõmissarij nominarent, postea ingressus est monasterium, cui obtulit se & sua, q̃ritur cuius sint bona, si morietur? soluit, ꝗ si professio iure aliquo non tenuisset, & sic nec bonorũ oblatio simul facta, ualet testũ. & ueniũt pauperes. Tamen in hoc declarat, ꝗ si bonorũ oblatio facta fuisset ex interuallo ante possessionem, tunc dato, ꝗ professio non tenuisset, nõ deberẽt bona pauperib. quorum oblatio tenuisset facta monasterio, ut no. in Aut. ingressi, & sic apud pauperes remaneret uanum nomen haeredis. Si uero ꝑfessio tenuit, soluit, s̃m utranq. opi. de notatis in Aut. si qua, & insi. uer. 50. ut si dicamus testamentum ruptum, planum est, ꝗ bona sint monasterij, nec pauperes sunt haeredes nomine, uel effectu. Nec obstat. §. sed hoc praesenti. ubi dicitur, quod monasterium habetur loco filij excludẽdos illos, qui pie capiunt, quia non loquitur in casu nostro, cum loquamur de testõ ingressi. Sed ibi de testamento illius, qui substituerat in casum non existentium liberorum, unde substitutus non põt ingrediendo rumpere alterius testamentum. Non obstat in Auth. de monac. §. alud, qui permittit ingredientem testari, quomodo uult, supple, non tamẽ inofficiose, C. de inoffi. testa. si quando. Nec obstat huic᷒ opinioni, si dicas, testamentum confirmari per ingressum, quasi per mortem, quid ingrediens non per omnia habetur ꝓ mortuo, ut not. in Auth. si qua. nec sufficit mors ciuilis super quo uide, quod scripsi de conuer. coniug. cum si. Transit ad opinionem contrariam, ꝗ non rumpatur testamentum per ingressum, quam dicit tutionẽ per dictum § illud, dicit, quod testamentum & instituto ualeat, nec sunt rupta per ingressum, ita ꝗ pauperes sunt haeredes, quia tamen bona in monasterium sunt translata, uidetur apud pauperes remanere uanum nomen haeredis, C. de inoffi. don. l. precib. Et quia sponte in monasterium alienãdo pœnitere ui le. ut eius, q̃ pauperibus reliquerat, ff. de admen. leg. l. rem legatã. et uid ... pauperes elegisse, et mandatum fideicomissariorum reuocasse, dicit tamen, ꝗ forte apud pauperes haeredes residebunt ea iura defuncti, quorũ dies cessit post mortẽ, C. ut actio. ad haered. et ꝯ haered. incip. l. una. De alia ipsius quęstione dicam super uer. 20.

Disputata fuit haec quaestio per ibi Thomam de Formaginis, quae incipit, paterfamilias centũ qui tenuit, quod pater reliquit filiae centum, si nuberet, & quinquaginta, si religionẽ intraret, ipsa ingrediens religionẽ debet habere centum. Probat, quia cõstat filiam optionẽ habere centum uel quinquaginta habendis, tamen conditionatã in casum nubendi, uel profitendi, non põt ergo negari, quin habeat optionẽ, allegat ff. de har. insti. si quis. Sempronium. de cond. & dem. l. nunquam. Subdit, quod remittatur conditio per id, quod tollitur, conditionatũ, ff. de cond. inst. l. quae sub conditione. §. quoties. & de cond. & demon. l. hęc scriptura. & maxime, cum conditionem remissio fiat fauore filiae, dicit esse legem expressum ff. de l. 1 plane fi. Item, ut dicit, conditio, si non nupserit, hodie est remissa, B. de ind. iu. Auth. cui relictũ, sic etiam est remissa conditio, si nupserit uolẽti intrare monasteriũ, & debetur relictum. Et sic est intelligendus §. sed hoc ꝑsenti, in Auth. de san. epi. Itẽ si mulieri relicta sunt centũ si nupserit, & ducenta, si non nupserit, et nubendo consequitur ducẽta ex ui primi relicti, conditione, ut turpi & reipublicae ꝯtraria remissa, nõ tñ habebit utrunq; ff. de cond. & dem. Titię, si non nupserit, sic & ista, de qua q̃rit. remissa cõditione diuinę legi ꝯtraria, per praedictũ §. sed hoc ꝑsenti religionẽ intrãdo ex ui primi relicti, habebit centũ, alia quinquaginta nõ, ut in ꝓdicta. l. Titiae. ad ꝗ et inducit. ff. de cond. & demõ. l. Iulianus. Et tu dic prędicta eo fortius procedere, qñ centum non excedunt. legitimam profitentis. Scire debes ꝗ Ric. Malum. in q̃one, quae incipit, habet consuetudo tenuerat prius idem, quaerendo sic, pater filys institutus haeredib. filiã infantẽ instituit in sexcentis, si nupserit, & si religionẽ intrauerit, solum in trecentis. Tutor datus a patre puellę adita hẽditate pro filiis, petit ab eis, ꝗ debẽt puellę, haeredes dicũt se nõ teneri, donec alterũ praedictorũ euenerit. Q̃rebat, qd iuris, & quae quãtitas ex praedictis peti possit? Ponebat teneri fere in tota Italia ꝑ consuetudines, uel statuta filias nõ succedere cũ fratrib. tñ tenentur illas dotare, si nubere uelint, si noluerint, de

beant

bent illis prouidere, dignitate & facultatib. ponderatis. Ad partē, quod hæredes non teneantur, inducit cōditionem relicti in vtroq. mēbro, & sic illud peti nō pōt, nisi cū extiterit cōditio, ff. de cō i. & demon. l. demonstratio. §. ac si cōditionaliter, & l. q hæredi. §. 1. & plenè not. super rub. & in decr. verum, de cond. appo. & cum copiose ad hanc partē, & demū ad contrariā allegasset, soluit pro tutore in terminis qōnis, quib. de filia loquimur, quæ demū portionem hēt in bonis patris ad partē trientis, vel semissis, sm numerum filiorum, C. de inoff. de test. Auth. nouissima. Et huius noīe instat, quia q̄nq; vocatur legitima, C. de inoff. test. omnimodo, quandoque debita pars, eo. tit. l. sancimus, quandoque simpliciter debitum in Aut. de trien. & sem. §. j. quandoque debitum bonorum subsidium, C. de inoff. do. l. totas quandoq. debitum iura naturæ, in Aut. de trien. & sem. §. hæc nos, ibi, nam in 1. & c. vt sicut alimentatio filij a patre viuēte depēdet, sic & ipso mortuo alatur, & pp id iure illo naturæ certa portio debeatur, in Auth. de trien. & sem. in §. prædicto, ad fi. & §. prohibemus aūt ibi, si vult filiorum, & c. Huic aūt portioni nullū grauamen, dilatio, modus, vel mora pōt apponi, C. de inoff. test. qm̄ in priorib. & l. scimus, & ius istud naturæ sic in totum tolli non pōt lege, vel consuetudine, vel statuto, Inst. de iur. nat. gen. & ci. §. si. & ff. de pac. ius agnationis, de re. iur. l. iura sanguinis, & de lib. ag. si quis a lib. §. 1. Per prædicta tamen pōt minui, & distingui, ut in proposito quo ad fœminas, & de hoc satis dixi & remisi sup. de succes. ab inte super rub. ante fi. ver. sed reducitur in qōnem. Dos ergo, vel promissio, quæ filiæ debetur statuto, uel cōsuetudine, est sua legitima, & sicut fratres pro se recipiunt, ut pars talis sit legitima sororis, ut plus petere non possit, sic admittāt, quod hēat ius legitimæ cōpetens ad oē grauamen, uel morā tollendā, facit ff. de iureiu. si duo, §. si quis, C. si quis omis. c. test. l. 2. per q̄ cōcludit soluendo pro tutore, quod statim petere possit partem infantis. Si aūt non fuisset filia, vel talis, cui cōpeteret legitima, tenet cōtrarium, quod in euentū conditionum expressarum peteret, & non prius, & sic bñ soluit, & concordat in contrarium alleg. In 2. uero qōne, de qua sup. proxime, tenet, quod tutor debet hēre maiorem summā. s. sexcenta, allegans iura per do. Thomā inducta, expresse tenens quod conditio si non nupserit, turpis est, saltem hodie in virgine, C. de ind. vid. Aut. cui relictū. Remittitur ergo, & si nubit, debetur relictum, & sic conditio, si nupserit, remittitur uolēti profiteri, & debetur relictum, per §. sed hoc p̄ni, in Aut. de sā. epis. Et uirginem intelligas, quæ uirum non habuit, ut not. ff. de cond. & demon. l. cum tale. §. Meuia, ad fi. 2. gl. Et dixit utique, quod in hoc sibi, uel filijs blandiuntur parentes, qui talia legata, uel relicta faciunt filiab. plus, videlicet nubentib. q̄ profitentib. Subdebat tñ ipse Rich. quod tenor poterat contentus esse trecentis, per l. si Titio fundus, ff. de usufr. leg. In tutore nō placet hoc dictum, et lex illa loquitur ī legatario, nisi diceres, quod fratres alleuiere uelit, et possit, usquequo puella alterum elegerit, quare in hoc dubio pro nunc debeatur minimum per regulā, in obscuris, lib. 6. et ibi conc. Procedit ultra Ric. et quærit, de quo interim alimentabitur puella? quod est quærere, an ultra illa sexcenta habeat alimenta a fratribus, et respondet, quod non, sed alimentabitur de suo, ff. ubi pu. edu. deb. l. ius alimētorū, §. fi. quod uerū est, si quid hēt, quod sibi ad alimenta sufficiat, ff. de inof. test. si instituta. §. pe. alias alimentabitur ab eo, ad quem de iure pertinet, ff. ab ascendentib. 1. de lib. ag. l. si quis a liberis, §. 1. his deficientibus, uel non sufficientibus, etiam a fratribus, ut d. l. no. et in l. quod filium ff. ubi pup. edu. deb. et C. de alen. li. l. 1. Resumendo, quod est sup. de conditione, si non nupserit, est sciendum, quosdam distinguere, an contractus matrimonii ex cōditione per testatorē opposita, sic legatū extinguat, ac si relictū non esset, & tunc habeat pro nō apposita, tanq̄ repugnans bono reipublicæ, & debeatur legatum matrimonio cōtracto, ff. de cōd. & demōstra. l. sed & si hæc specialiter. §. fi. & duab. legib. sequētib. & l. cū tale. §. Meuia. & l. mulieri & Titio. an uero non extinguat legatū, sed mensura donationem ipsius, ut in legato annuo, donec nubat, qa tūc mr̄imonio cōtracto profuturo tpe, finita erit illius præstatio. ff. de ann. lg. l. legatum est. ita impugnat hoc dupliciter, Primo p l. Titio usufructus. §. fi. ubi dicit ex priuilegio libertatis habēdæ finiri legatū. Secūdo, qa distinctio prædicta solū est inter legatū unicū & annuū sub tali cōditione relictū, & hoc reprobat in l. fi. C. de ind. uid. & ui

de, quod dicā inf. qui filij sint legitimi, §. 1. super uersi. quid si dixit.

ADDE, an religiosus possit esse arbiter. Petr. de Anch. cōs. vlt. & an possit esse executor, eundem consi. 203. Pau. de Cast. cons. 148. Et an possit dari delegatus, Cal. consi. 2. & 6. de of. delega. Et an renuncians abbatię in monasterio, remaneat monachus: Feder. cons. 18. Et an petens restitutionem conuersi, & religiosi possit obtinere sola quasi possessione probata, & an Abbas illū possidens possit opponere de proprietate, uide Fed. cōs. 283. Et an religioso uolenti transire de una religione ad aliam, sufficiat petere licentiam, licet non obtinuerit, uide Romano, consi. 341. Et an quod acquirit monachus uagabundus, uel neglectus, acquirat monasterio primo, uel secundo, uide Petrū de Anch. consi. 303. & 425. Et an per ingressum monasterii rumpatur testamentum: Ros. quod sic, consi. 237. Et an mulier, cui relicta sunt centum, si nuberet, & quinquaginta, si monasterium intraret, debeat habere centum, si monasterium ingreditur, uide Bart. cons. incip. domina Nuta. Et an relictum filię pro dote temporali, uel spirituali, statim peti possit, ultra not. per Docto. in d. §. Titio, vide Pet. de Anch. cons. 132.

SVMMARIVM.

31 *Mona-*

QUALITER concipiet libellum abbas uendicans monachum fugitiuum, dixi supra de reg.

1 † Si autem petit bona, quæ ille acquisiuit, sic concipitur:

a LIBELLVS. a Coram, &c. conqueror de P. qui possidet res, cuius confines, &c. & hoc, si sint immobiles. Si uero sint mobiles, designet pondus materiam, uel colorem, ut dixi supra de libell. concept. §. iuxta. quas dic ad se pertinere iure dominij, vel quali. vnde peto, &c. petet. n. eas, sicut res monasterii, extra de offic. ordin. quanto. 18. quæstio. 1. cap. 1. & quæst. 2. lu minoso. in fin. & c. nullam. &c. abbates. pro humilita-

2 te. † Porro si monachus deliquit, vtrum possit accusari? dic, ut supra de reo, ver. si autem monachus. & sequ. Si autem contraxit, aut ante ingressum, aut post. Si ante, tunc locum habet C. de episc. & cler. Authen. causa, quæ fit. vt ipsum monasterium, uel ipse monachus, vel syndicus monasterii conueniat, coram Episcopo suo, quo monasterium situm est: & tunc, secundum quosdam, sic concipietur libellus:

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de P. monacho monasterii Castren. à quo peto decem, quæ mihi debet ex contractu venditionis: & ad hoc propono actionem ex uendito. hoc probatur in prædic. Authẽ.

3 causa, quæ fit. † Sed opponitur: nam monachus pro mortuo reputatur, C. de episcop. & cler. Deo nobis circa princip. 2. quæstio. 7. placuit. Item similis est seruo, vt 54. distinct. multos. cũ nec bona habeat, ut C de sacrosanct. eccles. Authent. ingressi. 19. quæstio. vl. si qua. in Aut. de monachis, §. illud. Coll. j. Si ergo est seruus, nõ potest esse in iudicio. supra de reo. ver. item seruus. Sed ipsi respondent, quod nõ veniet ipse ad iudicium, sed abbas, vel syndicus, vt in præd. Auth. causa. ibi, siue per abbatem, siue per alios, &c. vt in Auth. Col. 9. de sa. epis. §. monachis. Authen. liceat. siue per se, siue p procuratorem monasterii causas agere, &c. vel potest sic concipi libellus.

LIBELLVS Coram, &c. conqueror de B. syndico, seu œconomo talis monasterii, à quo peto decem ex contractu venditionis celebratæ inter me & P. monachum dicti monasterii. hoc probatur in Authen. Collat. 6. apud quos opor. mo. causas dic. §. præterea. ibi, siue per responsales, siue per alios. & argum. C. de epi. & cleric. omnes, qui vbicunque. §. hoc nihilominus. Alii uero sic concipiunt.

LIB. Coram, &c. ꝯquetor de tali monasterio ex persona talis monachi, cui ante q̃ intraret ipsum monasterium, vendidi talem librum, & tradidi pro pretio decẽ lib. Turon. quas nondum mihi soluit, C. de episc. & cleric. Auth. sed hodie. ibi, actiones cõtra ecclesias propositas, &c. arg. ff. de admi. tut. l. 1. §. sufficit. Sed quocũque modo formes, etiam semper ueniet abbas, uel syndi-

4 cus ipsum monachũ defensurus. † Sed primo quærit̃, quis condemnabitur? Respõ. monasterium, siue syndicus, & non monachus, arg. C. de sen. & interloc. om. iu

5 l. i. unde melior est secunda forma. † Secundo quærit̃, contra quem mandabitur executioni? Dicunt quidã, contra

ADDITIO.

a LIB. *Secundum Ro. ubi de officio abbatis.*

contra monachum, exemplo minoris, arg. C. qñ ex facto tut. vel cur. l. 1. & per totum, ff. de re iud. si se non obtulit. §. 1. & de ꝓcur. l. Plautius. & de administr. tut. l. 2. Tu dic contra, cum nihil habeat: sed contra monasterium, uel vt soluat condemnationem, aut dimittat bona, quę fuerunt ipsius monachi, arg. Inst. de inquisit. ꝓ
6 arrog. §. fi. † Cæterum si contraxit post ingressum monachus existens, tunc imputet sibi, qui cum eo contraxit, cum nil habeat, ff. de dolo, nam ir. extra de rest. spo. olim. 2. Ecclesia. n. in nullo tenet, nisi sit facta locupletior, prout alias dr̃ in minore ex facto tutoris, C. de ses. fug. quicunque. ibi, in minorum persona, & c. C. si vi, meminerint. & C. de fal. mo. l. 1. circa fi. Sed si sit locupletior facta tenetur, ff. de pecul. l. 1. §. si autem cum impuberes. de hoc 54. dist. præterea. Ad quem pertineat exercitium actionū monacho competētium, no. sup. de actore, uersi. item excipitur cōtra act. & secundum
a Papam, extra de probat. in præsentia a. † Tertio quęrit
7 quid si quis ingreditur ordinem Minorum, vel prædicatorum, uel aliorum, qui non possunt habere posses-
b siones b? Et videtur, ꝙ bona in ipsos nō transeat, velut in non capaces, ff. de uer. obl. multum. ff. de leg. 2. apud Iulianū. in fin. & l. seq. C. de hęre. inst. l. 1. ff. de act. emp. tenetur. §. si tibi. & ꝙ venient ad filios, uel nepotes, uel parētes, arg. Inst. de hær. qual. & diffe. §. sui. ff. pro hære. l. 3. §. fi. uel eis nō extrantibus ad venientes ab intestato, vt collaterales, cum ingressus pro mortuo reputetur, vt inf. uersi. 6. Sed dic cōtra, ut 19. q. vlt. si qua. quia etsi ordo etiam illa tenere non possit, uendere tamen poterit pro suis necessitatibus, ff. de iure dot. cum in fundo. §. ipsius. nā & seruus nō potest habere proprium. vt ff. de acq. re. do. acquiritur. & tamē tenet sibi relictū,
8 ff. de leg. 2. debitor. §. fi. & vide ĩ. uer. 54. † Quarto queritur, nunquid ergo prædicti ordines possunt petere bona sui possessi? Et uidetur, ꝙ nō, cū eis ea nō liceat possidere, ut in præ. concordi & ext. de exces. prælat. nimis. 1. extra de præscrip. causam, quæ. Sed dic ꝯtra. licet enim non possunt singuli propria retinere, tamen uiuere uolunt, extra de off. or. inter cetera. in princ. 86. dist. pasce. Nā & serui petere possunt, unde uiuant, arg. de his, qui sui, uel alie. iur. sunt, l. 2. & pauper, ut 47. dis. sicut hi. ibi, esurientium panis est, & c. supra de instrum. edit. §. nūc aliqua. uer. item cum panis. Monachi quoq; propriū habere non possunt, ut extra de stat. mona. ca. 2. & c. cū ad monasterium. & tamē monaster. um bona accipit, ut 19. q. ult. si qua. C. de epis. & cler. l. fi. Indiget enim libris, uestibus, ornamentis ecclesiasticis, & similibus: & iō ad suas necessitates accipere possunt, ut dixi: & facit 3. q. 2. episcopus. 12. q. 1. clericus. in fi. ext. de testa. cap. fi. Omnia enim eis concessa intelliguntur, sine quib. esse non possunt, ff. de iurisd. om. iud. cui. ext. de off. dele. pręte-
9 terea. ff. de iud. si longius. † Quinto quęritur, si filius in potestate existens intrat religionem, nunquid aduenti-
c tia transibūt ad monasterium c? Et uidetur, quod non, nisi patre uolente, C. de bo. dam. si filius. ff. de pollic. si quis rē. §. aūt. & arg. 20. q. ult. c. 2. 21. q. 2. per totum. non enim potest ea alienare sine patris uoluntate, C. de bo. quę li. l. fi. C. de castren. pec. l. 2. ff. ad Maced. sed si pater. §. 1. Super hoc dicit Mar. de Fano, & alii, ꝙ proprietas transit in monasterium, salua tamen Falcidia patri, & saluo vsufructu. arg. ff. de acqui. rer. do. l. quędam. ff. de fun. do. l. j. de rebus eorum l. 3. §. fi. de adop. cum in ado-
10 ptionis. resp. ibi, talē, & cætera. † Sexto quęritur, quid
d si transit de uno monasterio ad aliud d? Dic, quod primo quęsita remanēt priori: postea vero q̃sita, vel quæ rēda remanēt scdo, ut in Auth. Col. 2. de mona. §. si uero. C. de adop. cū i adoptiuis, §. si uero. ff. de usufruc. accre. quia. & 18. q. 1. c. 1. ir. frā. uer. prox. & uersicu. 23. & si non habet, unde uiuat, etiā in secundo, ne sit ei onerosus, habebit secundum usumfructum bonorum, quæ primum monasterium habuit, proprietate illi rema-
11 nente, vt 16. q. 6. de lapsis. † Septimo quærit, quid si lata est sentētia, quod ingressus alicuius non tenet, nulla de bonis habita mentione, a qua non est appellatū, nūquid sentētia super persona lata sufficiet ad reuocanda bona. Dicūt quidam, ꝙ sic, arg. C. si pe. app. l. ... §. fi. C. si reus, uel acc. mor. fu. l. fi. ff. de li. agnos. l. 1. §. fi. & l. seq. de statu ho. ingenuus, ff. de pęnis, deportatorū ff. de leg. 1. si seruus plurium. Super hoc dic, prout no.
12 extra de cler. cōiug. quod a te. infra uer. 44. † Octauo queritur, quid si hęreditas de nouo confertur monacho, quam non vult adire? Dic, ꝙ non acquirit monasterio, nisi saltem coactus adeat, arg. C. de hered. insti. cum proponas. C. de iure deli. l. pe. C. de epi. et cler. l. fi.
e §. si vero. quod etiam facit in ꝯrium. e † Nono quærit,
13 nunquid ego licet monacho paternam hæreditatem in prędicium monasteri repudiare? Dixit Ala. quod
14 nō, arg. C. de bonis, quæ liber. l. fi. † Decimo quæritur sed an mortuo filio monacho monasterium succedet patri ab intestato? Dicunt quidam, quod sic, quia monasterium quasi legitimus hæres filii censetur, ut in
15 versic. 15. Alii contra. † Vndecimo quæritur, quid igitur

ADDITIONES.

a In præsentia. *Vbi scripsi super uerbo, restit ui. ubi patet nō placere Inno. ꝙ monasteriū sit hæres, sed dicūt bona ingressi monasterio translata, conuenict ergo, & cōuenietur reali, sicut aūs, vel singularis possessor, plus, quia ēt in noīe successoris uarient gl. nā in corpore de monachis, §. si quis aūt, glo. 2. ad finē, dicit, monasteriū non conueniri, tanq̃ successorem: sed rōne possessoris conuenietur rei uendicatione, uel hypothecaria, uel alia, quæ ratione possessionis detur. Et sibi subdit, psonalibus actionib. monachū conueniri, sed in Auth. si qua. C. de sacros. eccl. in fi. 2. glo. dicit, monasterii iure successionis illius quasi semimortui conueniri. Item alibi gl. distinguit, an oīa sua bona dederit monasterio an res singulares, sic arguit ff. de pec. leg. l. si pec. 1. resp. in ul. gl. Dicit tñ Ia. de Bel. ꝙ Dy. re. pbat illud dictū in l. Stichus, hoc eo. tit. Ego habeo super l. peculiū, eo. tit. super fi. in gl. dicit. n. ibi, ꝙ monasteriū habetur loco hrdis, & uniuersalis successoris, cum non appareat alius uniusrsalis, facit C. hęre. inst. l. quoties, ff. eo. l. 1. §. si ex fundo. ꝓut dicunt Doctores et Io. fateamur monachū se obligatum & uiuentem, ergo nec successorē habet, nec hæredē. de hoc per eū satis in prin. Auth. de monach. in 3. & 4. q. 2. partis. Cy. aliquid de hoc in Auth. si qua. in pe. quæst.*

ADDE Abb. con. 102. in fi. 2 li.

b Possessiones. *De hac q. et seq. uide, quod no. de reli. do. c. vno, lib. 6. in gl. ueter. m. & quod scripsi in ꝓ. decr. in præsentia. super uersi. minor annis, uer. quid si quis. et de hoc uide per Cyn. C. de episc. & cleri. Deo nobis. in fi. De fratribus minorib. dic. ut in cō sti. Nic. de uer. signi. exijt. §. ad hoc, quia, lib. 6. & in cle. de uer. exiui. §. cupientes.*

ADD Roma. cōsi. 268. & ibi, quid, si frater minor abiecerit habitum.

c Ad monasterium. *De his quęrit, qa de castrensibus, vel ꝓfectitijs nō erat dubium. Prima. n. ad 'n insistrat, ut paterfamilias, ff. de Mecedo. l. 1. §. fi. Secunda remanet penes patrem, I nst. per quas perso. nobi acq. §. 1. de his uero uide sup. de act. §. 2. uersic. item cum agit.*

d Ad aliud. *Quod hoc faciēdū nō est sine magna necessitatis, uel utilitatis causa, pulchre scripsi de reg. licet. super uer. uocatus*

e In contrarium. *In quantū ibi dr̃, quod iura & res monachi ad monasterium pertinent, dato ꝙ de illo recedat, uide, quod di scripsi in præ. decr. in præsentia. in fi. magn. glo. ubi īueniens de casu conuerso, cum monachos uult adire, sed monasterium, uult repudiare. Et nūquid hæreditas monacho delata, sed ante ipsius mortem non adita, spectet ad monasterium.*

ADDE, ut per Ang. consi. inci. sancta Carmet. religi.

ADDITIO. Adde tu Soci. cō. 81. inc. in præsenti. in prin. in 1. uol. ubi dicit, ꝙ monachus trāsmittit hæreditatē ascendētiū ad monasterium beneficio l. 1. C. de his, q ante aper. tab. & per eundē Soci. cons. 183. inci. elegāter. in prin. in 2. uol. ubi, quod licet cōis opinio sit Legistarum, quod hæreditas, quę defertur, dicitur

deferri monacho, & non monasterio, tamen secundum communem opinio. Canonistarum est, q non deferatur ipsi monacho, sed immediate deferatur monasterio. Henri. Ferran.

igit, si filius Regis, vel Ducis, vel Marchionis, vel Comitis sit monachus, & pater moritur sine aliquo herede, nunquid regnū, uel ducatus monasterio acquiratur? Dixit Ala. q sic, si iure ordinario deferantur. Hoc
16 tñ de facto non seruatur, ut dicit. † Duodecimo quæritur, an in ingressu patris, vel filii perdatur patria potestas? Dicit Marc. de Fan. q sic, arg. Inst. qui. mo. ius pat. pot. sol. §. cum aūt, & C. de episc. & cler. Auth. verum, & Auth. sed dignitas, nam ingressus pro mortuo habetur. Item cum ipse sit in alterius, s. abbatis, potestate, vt infra vers. 56. alius in sua potestate eū habere non debet, ff. de adul. sic eueniet. Inst. de excus. tut. §. minores, extra de ætat. & qual. indecorum. Itē monachatus liberat a curia, C. eo. tit. sed neque, de hoc ff. de minor. si ex causa. §. nam si minor. Alii dicunt, q ingressus retinet filios in potestate, nam trāsire in monasterium, non est subire potestatē, de qua loquitur præ. l. sic eueniet, sed potestas illa est talis, qualis est illa, quā habet ciuitas in ciue. Sicut enim ciuis Bono. est sub potestate, seu rectore Bono. & sic ingressus dr̄ sub potestate abbatis, nam uerbo Potestatis, plura cōtinentur, vt ff. de verb. sig. verbo, Potestatis. Tu dic, prout no. secun-
a dum Papam, & alios in præd. cap. indecorum, a & vide infra vers. 35. & supra de actore, uers. sed cum clerico-
b rum, & melius de tutore, §. si aūt, vers. sed quæritur. b†
17 Decimotertio quæritur, sed quid, si ingressus exit de licentia forte domini Papæ, nunquid resumit ius patriæ potestatis, posito q finitum sit? Et videtur, quòd non, arg. in Auth. de dign. §. generaliter, & 17. quæstio. vlt. quicunque vult. Ad hoc etiam facit disputatio illius quæstionis, vtrum resuscitatus recuperet bona &
c iura, quæ prius habuit, nota. 32. quæstio. 7. licite. c Item actio semel extincta, & c. de consecrat. distinct. 4. quæris, vers. non potest. ff. de sol. qui res. §. aream. Quidam distingunt, an fuerit restitutus indistincte, seu ad omnia, an vero solum indulgentiam obtinuerit exeundi, vt C. de sent. pas. & rest. l. fi. & l. insulam, & 2. q. 3. §. no-
18 tandū, in fine. † Decimoquarto quæritur, quid de censito, vel homine meo? non dico seruo. Et dicunt Legistæ simpliciter, q non tenet eius monachatio, vt C. de epis. & cle. iubemus. Sed & si teneret, tñ bona sua perderet, ut eo. ti. si quis presbyter, & C. de bo. dam. l. 1. Secundum canones tñ aliter dicēdum est, prout no. ex-
19 tra de ser. nō ord. c. 2. † Decimoquinto quæritur, quid si is, cui substitutio facta est, si decesserit sine liberis, monasterium ingrediatur? Resp. dicit Mart. de Fano, q substitutio euanescit in his, quæ reliquit ad pias cās, & nō in aliis, ut in Auth. de sanctis. epi. §. sed & hoc in
20 præsenti. † Et nota, q ingressus monasterium fingitur non solum decedere cum herede, verumetiam cum
d liberis, d vt in præd. §. sed & hoc in præsenti, vt extra de
e probat. in præsentia. e Sed si rogatus esset monasterio, vel ecclesiæ, uel alias in pias causas expendere, si decederet sine liberis, non intelligitur satisfacere conditioni monasterium ingrediendo, ut in eo. §. Si autem fiat clericus alicuius ecclesiæ secularis, nō euanescit fideicōmissum, nisi sic fiat, uel clericus perpetuo perseueret, & in super in pias causas expendatur ipsum reli-
21 ctum, ut in præal. §. † Decimosexto quæritur, quid si is, qui ingreditur, habet tantum filios naturales? dic, q illi tantum alendi sunt, quare monasterium loco legitimi hæredis habetur, ut in prædic. concor. & C. de nat.
22 lib. Authent. licet. † Decimoseptimo quæritur, quid si quis promisit se fratrem, vel monachum facere, sed non fecit? Dic, quo ad hoc, non sufficere, 17. quæstio. quarta. Gonsaldus, nisi professionem fecerit, ut extra de reg. & trans. ad relig. sicut nobis, & cap. sicut te-
f nor. Argumen. contra, ea. causa, quæstio. 1. qui bona, f
23 & uide infra uers. 47. † Decimooctauo quæritur, quid si puella minor 12. annis recipiatur a monialibus? dicit Mar. de Fan. quòd moniales cogendæ sunt per episcopum, ut extra monasterium illam exhibeant coram ipso. Et idem dicit de maiore, si de eius voluntate dubitatur, & nondum professa dicatur, argumen. ff. de libe. exhiben. l. 1. 2. & 3. & ff. de liberis ho. exhib. si quis liberum. ff. de rei uendica. l. 1. & extra de procu-
24 rator. accedens, extra de spon. cum locum. † Decimonono quæritur, quid si fiat professio in manibus

ADDITIONES.

a Indecorum. *vbi vide in & super 1. gl.*
b Vers. sed quæritur. *De hoc Iaco. de Bel. in Auth. de mona. in 14. quæst.*
c Licite *De qua plene scripsi, de fri. & malefi. fraternitatis, super vers. miraculum.*
d Cum liberis. *Hoc scripsi post Inn. & Dy. in de. in præsentia, ad fi. super vers. hæredem, vbi etiam scripsi, quid si substitutio facta sit, si decedat sine liberis ex ipso descendentibus, an monasterium pro talibus habeatur? sed plenius scripsi de testam. R. 17. in prin. super gl. videtur autem etiam.*
e In præsentia. *Vbi no. quod sequitur in vlt. gl. super qua tractatas inuenies has quæstiones, quid si institutus non ingreditur, sed monasterium heredem instituit, quid si substitutio sit facta sub conditione, si substitutus monasterium ingreditur? Item quid si substitutus moritur ante professionē, vel ingreditur in fraudem substituti? Item quid si conditionem talem opponens, loquitur de seipso donando, uel legando. s. quod si decederet sine liberis, &c. qua visum fuit domino meo in quæstione, quæ incipit, quadam domina, quod non sit locus authenticæ, quæ loquitur, cum alius est conditionem apponens, ab illo in cuius personam apponitur, & mouetur hac ratione, quia loquens de seipso, de filijs naturalibus intellexisse videtur, & eius uoluntas tenaciter est seruanda, ut ff. de adi. le. l. 3. §. conditio. Item q monasterium habeatur loco filij, est inductum contra rigorem & contra propriam significationem vocabuli, quadam pia speciali ratione, non ergo debet excedere suum casum, ff. de legibus, quod uero cont. Ob hoc dicimus improprietates excusandas, & ad consequentiam non trahendas, de reg. iur. quæ a iure lib. 6. & nota, de verb. sig. propterea in fi. gl. facit bene de reg. constitutionem. 1. resp. lib. 6. cum conc. quas ibi addidi ad fi. 4. gl. De ueris ergo filijs & hæredibus intelligatur sermo loquentis de seipso, facit ff. de cond. & dem. l. fideicommissa, et de leg. 2 si ita quis §. is, qui Ad solutionem aūt quæstionis suæ de fratre, qui omnia bona sorori donauerat, si sine hærede decederet, q pro filius sumitur hoc casu, ff. de vulga & pup. l. ex facto. §. si. cum cōc. qui frater ingressus est religionem, et in illa professus dicebat, q si donatio fratris fuisset causa mortis, indubitatū esset illam reuocatam et ex tacita donatione bonorum facta in monasterium, ar. supra de donat. inter virum & vxo. si sponsus. § si maritus, & §. quosdam, & sic nil petere poterit donataria, vel eius hæres. Si uero donatio fuit inter uiuos, q potius putabat pp terminos quæstionis, quos pp breuitatē omissi vr̄, q defecerit conditio, si decesserit sine hærede, cum monasterium habeatur loco filij & hæredis, ut in auth. nisi, ad Treb. Et sic idem cōcludatur, quod supra, contra sororem. Posito autem, quod conditio non esset defectiua, ut supra dixi, ut illa auth. non extendat suos terminos, tunc dicit, uiuo donatore nil peti posse, cum expectanda sit mors naturalis, C. de donat. inter uirum & uxor. l. res. Morte uero donatoris secuta donataria, uel ipsius hæres ageret contra monasterium, quod tñ poterit retinere quartam, nam cum ingressus ēt filijs non possit oīa donare, quin partem retineat, quæ monasterio competit, ut in auth. si qua mulier multo magis sorori, uel extraneo dare non poterit, fm eum.*
ADDE, an monasterium habeatur loco filij, Bar. cons. 1. An. cons. 123. & cons. 80.
f Qui bona. *Non sequitur, si peccat non profitendo, ut deliberauit, ut ibi, ergo est professus.*

dd

bus alicuius monachi recipientis sine mandato & licẽtia abbatis? Dicunt quidam, ꝙ nõ ualet, ut no. in Summa do. mei in tit. qui cler. vel vo. §. si quis uolens, uers. si renunciauerit, & seq. nec bona talis sunt translata, nã ille non potuit ẽt monasterium obligare profitenti, nec professum per consequens monasterio, cum sit quasi matrimoniũ spirituale, arg. ff. nau. cau. stab. l. 1. §. nautam. ff. com. prę. l. 1. ff. de iureiu. tutor. §. prodigius. ff. de reg. iur. cũ principale, extra de reg. & transf. ad rel.
a ad apostolicę, & c. porrectũ, ubi de hoc, fm Papam. a Gof. dixit, ꝙ professio fieri põt in manu priuatæ personæ, ut 20. q. 1. vidua. extra qui cler. uel vo. ueniens. & c. insinuante. Sed prius dictum intelligi põt, quo ad trãslationem bonorum, dictũ uero Gof. de obligatione, quo ad Deum, ut in pręd. c. qui bona, extra qui cler. uel
25 vo. rursus. † Vigesimo quęritur, sed quid, si abbas illũ recipit sine consensu monachorũ? Dicit Mart. de Fano, valere pp fauorem religionis, arg. in pręd. decr. porrectum, & 22. q. 2. religiosam, extra de priuile. cum & plantare, & c. in his. ff. de pact. l. item magistri, & sit talis frater fratrum, ff. ad adop. qui in adoptione. l. cum adoptio. Vel dic, consuetudinem cuiusque loci seruã-
b dam esse, arg. extra de his, quę fiunt a præl. sine cõsen.
26 cap. ea noscitur. b † Vigesimoprimo quęritur, sed qd, si monasterium vacat? Dñt quidam, ꝙ tota potestas residet penes capitulum, unde capitulum, sine conuentus põt monachos recipere, maximè de Episcopi voluntate, arg. C. qui ad m. ad bo. poss. l. pen. ff. de iure delib. si infanti. in fin. C. de in integ. rest. si curatorem, extra de heret. ad abo lẽdam, extra de maior. & obedien. his, quæ & c. cum olim, & ar. extra de elec. officii. Contrarium tñ seruari uidemus, & bene, arg. extra ne sede vac. illa, extra de his, quæ fin. a pręla. sine consen. cap.
c nouit. c † Vigesimosecundo quęritur, quid, si timore
27 ingruentis infirmitatis quis facit se monachum? Dicũt Legistę, ꝙ tenet, ff. de do. causa mor. Seia. §. fi. Tu dic, ꝙ si sit phreneticus, & extra mentem, non obligatur, ut in pręl. decr. sicut tenor. Si uero sit ęger corpore, sed est sanus mente, tunc obligatur, ut in pręd. decr.
d porrectum, & c. sicut nobis. d Arg. tamen contra, extra
e de renun. ex transmissa, e & c. pen. † Quid si timens in-
28 terfici ingreditur? de hoc in Summa do. mei in tit. de
29 reg. §. & qualiter. prope prin. † Vigesimotertio quęritur, quid si monachus, uel frater sit ẽps, & postmodũ aduenit sibi hęreditas uel alia aduentitia & lucrosa? & vr, quòd non acquirit suo ordini, quia non possidetur ab illo, nec in illo est, arg. ff. de acq. pos. l. 1. §. per seruũ. 16. q. 1. c. 1. 2. & 3. Item sibiipsi nõ acquirit, cum sit monachus, & proprio renunciauit, extra de stat. mo. c. 2. & c. cum ad monasterium. Item episcopatui talia non acquirit, ut C. de episc. & cler. Auth. non liceat. Dixit Mar. de Fano, ꝙ ẽps succedit in ius monasterii, arg. ff. de adop. arrogato. ff. de eden. quædã. §. inter, & de his poterit testari, ut & quilibet episcopus, arg. 19. q. vlt. si qua. Augenda est enim utilitas per dignitatem, ff. de iud. si longius. ff. de do. si filius. Tu dic breuiter, ꝙ acqsita sibi, dum fuit in monasterio, uel ẽt dum fuit gyrouagus, cedunt monasterio. Quę uero acquirit in episcopatu existens, episcopatui cedunt, ut 16. q. 1. c. 1. & q. 2. abbates, extra de offi. ord. quanto, supra uers. 6. & in-
30 fra vers. 41. & seq. f † Vigesimoquarto quæritur, qd si abbas & monachi expellunt aliquem professum sine causa, nec sibi ministrant necessaria? vr, ꝙ monasteriũ indignum est tenere bona, quę ille sibi contulit, arg. C. de don. quę sub mod. l. 1. C. de reuo. do. l. fi. extra de lan. expo. c. vnico, ff. pro derelict. l. fi. Sed dic, ꝙ debent eum recipere, vt extra de regul. & transeun. ad rel. c. fi. ꝙ si nolit recipere, episcopus ponet illum in alio monasterio, & illud habebit bona illa, arg. C. de sacr. san. eccl. Auth. si captiui extra de renunc. c. 3. supra vers. 7.
31 † Vigesimoquinto quęritur, quid si monachus vel frater sit ẽps, & hẽt equos & libros, quos monasterium sibi donauit, aliquis tñ iniuste illos detinet, quæritur, qualiter illos repetet, cum sit monachus, vel ẽt cuius noĩe? & dicit Mar. de Fano, ꝙ suo noĩe procuratorem constituet, nam & seruus in casibus auditur, ff. de ven. inspic. l. 1. §. pe. ff. de iudi. vix. Põt ẽt noĩe ẽpatus agere, quasi per hoc videatur monasterium illa ẽpatui cõce-
32 dere, C. vt ne priua. l. 1. C. de do. pręses. † Vigesimosexto quęritur, quid si is, qui ingreditur monasteriũ, prius fuit tabellio, nunquid amodo conficere poterit instra? arg. ꝙ non, ext. ne cle. vel mon. sicut cũ te. & C. de sac. san. eccl. l. ante p. quasi hic sit humanus actus, ut C. de
g epis. & cler. placet, quæ est 16. q. 1. §. nouarum. g Dici tñ põt, ꝙ veteres rõnes cõplebit, non nouas assumet, arg. ff. fam. erc. alienationes ff. de posthul. l. 1. §. casum. ff. de neg. gest. nã & seruus. §. si vino. Nã & instra facta per eũ, q est in sacris, tenẽt, nisi fuerit ꝓhibitus facere, s. de
33 ist. edit. §. restat. ver. sed cũ dixeris. † Vigesimoseptimo q̃rit, quid, si iurauit mihi librũ scribere, vel aliqd opus hone-

ADDITIONES.

a Secundum papam. *Vbi scripsi in gl. per hoc autem Gof. dicit id, quod sequitur in summa de reg. post prin.*
ADDE Cald. conf. 5. de regula.

b Ea noscitur. *Quæritur de abbate, ad quem vel solum, uel cum conuentu spectabat receptio monachorum, qui iurauit cuidam prælato in eum, uel monasterium, nullam iurisdictionem habenti non recipere aliquem in monachum sine ipsius prælati consensu, monasterium respectu prouentuum habet magnum defectũ monachorum, episcopus præcepit monachos creari, quæritur, an sine periculo periurij Abbas id possit sine illius prælati cõsensu? Ad negatiuam inducitur decr. venerabilem, de electio. vers. idẽ etiam, ubi ẽt temerarium iuramentum uiolare non licet sine superioris licentia. Item omne iuramentum seruandum, quod non uergit in dispendium salutis æternæ, de iureiu. si vero. Item cum electio erat cõis sibi & conuentui, licet conuentui præiudicare non potuerit, tenuit tñ, obligatio, quo ad ipsum, ff. de serui. rust. præd. per fundum. Item in contrarium inducitur, ꝙ per id iuramentum non impeditur ecclesiæ vtilitas & augmentum cultus diuini, & talia iuramenta solent dici periuria, de iureiu. sicut nostris, facit eo. tit. peruenit, de constit. ex parte, de his, quæ fiunt à maiori parte cap. c. 1. & sic dr̃ iuramentum illicitum, & non ligare, & sic posse conueniri. Vel, si vis, ꝙ iuramentum liget, dr̃, ꝙ habeat tacitam conditionem necessitatis urgentis. facit de iureiurando, querelam, cum conc. in gl. Item ius & auctoritas superioris, eo. tit. uenientes, ubi conc. in gl. no. ꝙ quo ad hoc, interuenit per mandatum ẽpi. Item si non ligat iuramentũ in casu decr. quia plerique, de off. ord. lib. 6. multo minus ligare dẽt in isto, maxime cum præiudicet libertati ipsius monasterij. facit de iureiu. c. 1. lib. 6. per quod respondetur, si dicatur, põt requiri, fortè cõsentiet. Absurdum enim esset tali seruituti monasterium subijci, licet ad tempus iurantis tantum, & sic casus de cens. significauit. Sed resistes dicens, quod facit contra, quia mandat, quod is, cui iurauit, cogatur absoluere, & facit, quod scripsi post Host. in fi. Sed si expones, ut no. eo. ti. grauis, in fi. pen. gl. cessat obiectio.*
ADDE originaliter videnda prædicta per Ol. conf. 97. & an si ad prælatum & monachos spectat monachorum receptio, & prælato excõicato episcopus constituat superiorem, qui cum monachis recipere monachos valeat, vide Cal. conf. 16. de reg.

c Nouit. *Vide de reg. c. fi. lib. 6. quæ hoc distinguẽdo determinat.*

d Et c. sicut nobis. *Vide, quod ibi nota. 1. glo. & quod super ea scripsi post Host.*

e Ex transmissa. *Ibi soluitur in glos. 2. & uide, quod super ea scripsi, sequens capitulum ibi soluitur in 3. gl.*

f Et seq. *Ad id de priui. cum olim. 2. vers. præterea, hic supplenda est 34. q. quæ deficit, & vt hæc continuetur proximæ, xxiij. quæritur, si pendente conditione, qua aliquid debetur monacho, ipse fiat episcopus, & post. eueniat conditio, an debeatur monasterio, an ecclesiæ?*
ADDE, vt per Fe. conf. 20.

g §. Nouarum. *Vide de*

de hæret. ut officium. §. ad cõscribendas. & quod ibi no. in 1. gl. ubi allegatur extrauagans Bonifacij de offic. ord. debent. & mentes legum infra allegatarum, ibi uide in suffragio.

honestum facere? Dici potest, quod post ingressum illud perficiere tenetur, dũ tñ nimis a diuinis non retrahatur: quod dic, vt no. 51. dist. pterea. † Xxviij. quæritur, quid si quis iurauit mihi ad certũ tps soluere, vel Potestas iurauit vsq; ad annum ciuitatẽ regere, uel magister p annũ legere, vel presbyter, vel clericus, vel seruiens alicui ecclesiæ, vel dño, ad annum seruire? Rñ. dici pt, quod tales bñ pñt religionẽ ingredi, quia qui spiritu Dei agũtur, non sunt sub lege, 19. q. 2. duæ. extr. de renũ. nisi cũ pridẽ. §. verum. nec iurm violat, qui illud in melius cõmutat, ext. de iureiu. puenit. & ext. de cõuer. cõiug. verũ. Cõsulo tñ, quod in talib. prius, quam ingrediatur, adimpleat, quod promisit: quæ dic, vt no. dñs meus ĩ Sũma
a in ti. de oblig. ad rat. præs. §. qui obligatus [a]. † Xxix. quæ
35 rit, quod ergo, si is, qui iurauit regere ciuitatem, percepto salario ante annũ ingreditur religionẽ, nunquid ciuitas illum repetere potest? & nunquid ad interesse
b tenetur? Hæ qõnes [b] sunt dominicales, † vide in q. 21.
36 Xxx. querit, quid, si ĩgressus sit minor, & negat se monachũ, & sic est qõ, vtrũ si monachatio teneat, nunquid
c debet hře curatorem in lite? Et vr, quod nõ [c], arg. 20. q. 2. puella. quia iudex in spiritualib. tractandis maior cẽset, vt ext. de test. spol. ex parte. Sed dic contra, argum.
37 ff. de tut. & cur. eum, qui. C. de lib. cã. ordinata. † Xxxi. quæritur, quid si aliquis Narbon. se fecit fratrẽ in Tholosa, quærit, qui fratres habebunt bona? Dicit Mar. de Fan. quod aut dedicauit illa certo loco, & tunc ille locus habebit, aut nõ, & tunc habebit locus sui domicilii, vt C. de epi. & cler. nulli. ff. de cõd. & demonst q cõditio. ĩ fi. Tu dic, quod locus quẽ ingredit, illa habebit, & bona psonã sequẽtur, vt ext. de clericis cõiug. qda
38 te. 16. q. 6. de lapsis. † Xxxii querit, quid si quis sub cõditione facit professionẽ? Et vr, quod nõ valet, qa legitimi actus non recipiunt diem, neque conditionẽ, ff. de reg. iur. actus ext. de elect. in electionib. Dic contra, dũ modo conditio non sit cõtraria voto, vt extra de cõd.
39 appos. c. 3. & fi. ext. de pac. c. fi. inf. vers. 61. † Xxxiij. quæritur, quid si aliquis se dat alicui hospitali nulla de bonis habita mẽtione? Dic, quod si illi hospitalarii sine pprio viuunt ex sua regula, vel constitutionib. ipse sine proprio viuet, & creditur bona sua hospitali cõtulisse, 12. q. 1. illi, qui. Si autem non viuunt in paupertate, sed quasi seculares clerici, tunc non videtur cõtulisse, imo ingressus ea sibi retinere poterit pro prebenda, vt ext. de simo. tna. Ipse enim recipiet formã a monasterio. quod ingreditur sicut vinum odorẽ a vase, de pœ. dist. 3. inter hæc hircum. §. i. ver. vase. ff. de euict. si fundus. ff. de vsu. l. 1. ff. ad le. Fal. pœnales. §. Iulianus. ff. de verb. obl. stipulatio ista. §. hæc quoque. & §. si quis ita. 7. di. q
40 cõtra meres. C. de rei vx. act. l. vnica. † Trigesimoquarto. qritur, quid si minor habens curatorem, fit monachus, nũquid finitur cura? Dic, quod sic, ff. de ado. nec ei. sup. ver. 12. Itẽ quid ecõtra, si tutor ingreditur, nunquid tutela finitur? & an cõuersus potest esse tutor, de
41 hoc supra de tut. §. generaliter. † Xxxv. querit, quid si aliquis rusticus constituit hospitale, mutat habitũ, assumit aliqd signũ, & aliq hospitalitatẽ exercet, hẽt tamen vxorẽ & proprium, nunquid talis censetur religiosus vere? & nunquid ecclesia dẽt eum defendere tanquã personã ecclesiasticã? Dic, quod sic, si hoc facit de epi auctoritate. alias nõ, quod dic, ut plene ĩ Summa d.
d mei in ti. de reg. & transeun. ad relig. §. 1. vers. quid de
42 rusticis [d]. † Xxxvi. quæritur. pono de cõsuetudine alicuius loci, illi, qui dñr pfiteri, promittunt tm obediẽtiã, nil dicendo de castitate, nec de proprii renunciatione,
e quæritur. an talis consuetudo faciat illos professos [e], Et vr, quod sic, arg. 20. q. 1. vidua. ext. de reg. porrectum. extra de elect. causam, quæ inter. ĩ fi. extra de cler. cõiug. cũ o'im. Contrarium tamẽ dixit Papa Clem. in cã abbat æ sancti Manii Catalan. q coram nobis agitabatur: licet. n. quis promittat obedientiam, non iõ promittit alia, bene enim potest esse obedientia sine castitate & sine carentia proprii, vt patet in fratribus ordinis sanctæ Mariæ, qui ordo cœpit Bonon. nam milites illius ordinis sunt sub obedientia sui maioris, & tamen viuũt cum uxoribus in propriis domibus, & etiam de nouo contrahunt, nec propriis carent, quæ eis licent iuxta regulã a sede Apostolica sibi cõcessam, q qñque exa-
f minauimus diligenter [f]. Ordo aũt hẽt votum continẽtiæ annexum, secundum hoc nõ obst. præl. dec. cum olim. Ex prædictis ergo vr necesse esse, quod aliquis renũciet expresse mundo, & bonis. argu. in Auth. de monachis, §. illud. ver. sin aũt. & §. si vero relinquens. & ext. de statu mo. cum ad monasteriũ. ut patet in forma pfessionis, quæ est supra in tit. de reg. Quidam tamẽ dicunt, quod eo ipso, quod quis habitũ assumit, & obedientiã promittit, intelligitur renunciasse bonis, argu. ff. de
43 repud. l. si si illa professio sine proprio viuit. † Xxxvij. querit, quidã intrauit religionẽ, sed ante tps finitũ pro
g bationis exiuit [g], ut ext. de reg. iur. ad apostolicam. post longum tẽpus vero iste intrauit idẽ monasterium, uel aliud eiusdem religionis, querit, an sit ei iterum dãdũ tps probationis? Resp. dic, quod non, si conditio monasterii, vel religio nõ sit mutata, & nisi forte personę defectus superuenerit, vt pp hoc merito timeat se non posse pati religionis asperitatẽ, vt 34. dist. fraternitatis, & tunc modica dabit ei dilatio arbitrio superioris ad pbationẽ. hęc est qõ venerealis. Xxxviij. quærit, quidã iu
44 uenis, ut monialẽ quandã licentius corrumperet, habitu assumpto pfessionẽ fecit, uelut fœmina, in manu abbatissę, illa grauidata discessit, eps autem vult eũ cogere, ut monachus fiat, quęritur, an possit, Dic, quod sic, arg. 27. di. quod interrogati. ext. de regul. c. 3. & ext. de sen. excõ. in audientia. Vinc. tñ. dicit, quod talẽ pręcisè nõ cogeret, ext. de eo, qui dux. in matri. quam pol. per adul. propositũ. & arg. ext. de spon. tua. de hoc extra de priui
45 leg. tuarũ. hęc est qstio dominicalis. † Xxxix. queritur; pone, quidam fingentes se esse de ordine sancti Gul. seduxerunt quendã iuuenẽ credentẽ illos esse de ordine illo, & recepit habitũ illius ordinis, & promisit se illam regulam perpetuo seruaturum, postea nouit illos truffatores esse, quia illã regulam non seruabant, & ipse & alii ad seculum redierunt, nunc qritur, an iste sit ad obseruãtiã illius regionis cõpellendus? Io. de Deo in

ADDITIONES.

a §. qui obligatus. *uer. quid de isto. & seq.*

b Hę quæstiones. *ista scilicet, & præcedens & quo ad ultimũ, dicit monasterium teneri de eo, quo l ad ipsum.*

c Quod non. *Et hoc teneas per decre. si annum de iudic. lib. sexto in princ.*

ADDE, ut pr Cal. eo. ti t. consi. 5.

d Ver. quid de rusticis. *Et uide ext. de relig. do. ad hæc. & quod ibi dixi super l. glo.*

e Professos. *De hoc scripsi, qui clerici, uel no. consuluit, in gl. nec istud, u bi patet, quod Inno. & Host. concordant auctori.*

ADDE, ut per Cal. consi. 5. ubi de materia. uersi. 33. usque ad uers. 37.

f Diligenter. *Scias, quod Vrbanus IIII. Pontificatus sui anno primo concessit hanc regulã, & modũ uiuendi, in qua sunt primo clerici, & milites professi & conuentuales, & omnes isti promitunt regulã S. August. Sũt alij milites coniugati, qui solũ pmittũt obedientiã, & certum modum uiuendi, de quib. hic loquitur, & cõuenit, quod no. in cle. de sen. excom. cum ex eo. in 3. gl.*

g Exiuit. *Ber. dicit, finito anno, ego cautius locutus fui in regula, eum qui certus. li. 6. dicẽdo in fi. anni. q. n. hic dicit, potuisset esse in mensem, & sm dictum Ber. potuisset legatus esse religioni, & neutro casu esset qõ dubia, uide in hac. q. per Arch. in c. non solum ext. de reg. iu. li. 6. item Rotam in antiquis decl. 286.*

in qõnib.suis dicit,ꝙ si ille voluit absolute vitã muta-
re,& ĩ ordine sancti Gul.viuere,siue ibi siue alibi, ubi
cũq; talis ordo vigeret,tunc cogendus est,12.q.1.dilec-
ctissimi.27.q.1.nuptiarum.ad fi.20.q.3.constituit.si ve
ro intendebat se Deo obligare in illo loco tantum,&
cum illis,non tenetur alibi,vt ext.de no.oper.nun. cũ
a ex iniuncto a.† Quadragesimo quærit,pone, abbas cũ
46 capitulo licentiauit monachum,vt ad arctiorem pos
sit transire religionẽ,iste postea vagãdo p mundũ plu
ra lucratus est,deĩde ingreditur aliã religionẽ,nunqd pri
mũ monasteriũ poterit illa petere? Dic, ꝙ sic,sup uer.
21.& uer 6.& inf.ver.px.& est qõ dominicalis.b † Qua
dragesimoprimo quærit,sed quid,si monachũ ægro-
b tantẽ non vult abbas recipere,postea monachus vagã
do plura lucrat⁹ est,demũ ingreditur aliud monasterium,
nunqd primũ poterit illa petere? Resp.sic, si solus ab-
bas fecerit,secus,si de consensu sui capituli.& est qõ
c dominicalis c,& ibidẽ eadẽ qõ,fit & solutio de mona
d cho in delicto reperto d.† Quadragesimosecundo q-
48 ritur,pone,aliquis,cui cõpetit de iure religionẽ assũ
ptã egredi,sed necesse hẽt ingredi laxiorẽ post egres-
sum primę,sed ante ĩgressum secundę contrahit ma
trimonium,nunqd tenet, Resp.non,arg.ext.de appel.
qõn .de hoc in Sum.do mei in tit.de reg.tran. ad reli.
e §.& qualiter e ver.sed qđ si ingressus .† Quadrage-
f tertio q̃ritur,quidã intrauit monasterium vxore igno
49 rante,vel inuita,quia illum repetente, restitutus est il
li,vt 27. q.2. Agathosa. quæritur, vtrum ẽt bona,quę
g monasterio dederat,restituentur, Resp.g Aut in ĩgres
su obtulit expresse se & sua Deo & loco,quo casu nõ
possunt bona reuocari,aut obtulit se nulla de bonis fa
cta mentione,quo casu reuocata persona, p cõsequẽs
reuocabunt & bona,q̃ sunt accessoria,qđ dic, prout
no.ext.de cler.coniug.qđa te.sup.ver.Cõcipit libellus,
h super hoc,vt s̃.de cõuer.cõiu.ver.porro h. † Xliij. q̃-
ritur,vtrũ minor ad religionem transiens,possit ẽt do
miniũ bonorũ suorũ transferre in ecclesiã? Bar.dixit,ꝙ
non,cũ ei sit alienatio ĩterdicta,vt C.de ad mi. tut.lex
quæ.& facit ff.de pollic.l.1.§.vero.Alii ↄtra,arg. C.de
sac.san.ecc.Auth.ingressi.C.de minor.ex cã.§.si in cõ
missũ.de hoc,ſm Papã.ext.de pbat.in p̃sentia i.† Xlv.
51 quærit,qđ si quis voluit se monachũ facere, sed non
fit monachus,tamen bona sua donauit expresse,& va
luit donatio,qualiter petet monasteriũ bona? Et dicũt
quidã,ꝙ ecclesiæ cõpetit rei vendicatio pro rebus sibi
donatis,licet non sint ei traditæ,vt C.de sac.san.eccle.
vt inter diuinum.Alii contra, secundum quos potest
dici,ꝙ si res sint præsentes,quia tunc illarũ dominiũ
transit in monasterium,aget rei uendicatione,si uero
sĩt absentes, tunc aget monasterium condictione ex
præ.l,ingressi.nam ex pacto donationis nascitur actio,
52 ut C.de do.l.si quis argentũ.& uide sup.ver.27.† Xlvi.
quæritur,si is,qui ingreditur,hẽt vsumfructum in ali-
qua re,nũquid vsusfructus transibit in monasterium,
K an uero finitur,& redibit ad proprietatẽ k? Et uĩ, quod
finitur,quasi mortuus,vt inf.ver.65.Sed dic, ꝙ transit
l in monasterium l,& durabit tandiu penes illud,quan-
tum durasset penes illum, si non intrasset religionẽ.
m de hoc no.secundum Io in præ.l.si qua.m.† Xlvii.quæ
53 rit,quid si ingressus habet creditores,quæritur,quem
cõueniunt,vtrũ monasteriũ,an vero ingressum? Dic,
ꝙ monasteriũ conueniet nomine suo,& satisfaciet p
quantitate rerum,quæ sibi obuenerunt.arg.Inst.de ac
quis.per arrogationẽ,& ff.de capti.l.fi. Vel dic,ꝙ sem-
p nomine ingressi monasterium conuenietur,& vide,
qđ no.ff.ad munic.incola. de illo, qui post contractũ,
n debitũ ab vniuersitate,vñ erat,fit cõuersus n. † Xlvii.
54 quęrit,quid si is qui ingreditur,dicit,volo mihi retine
re talia bona? Et videtur,quod monachatio tenet,seu
nõ bonorum retentio,argu.ff.de leg.1.cætera.§. cum
duobus.quia vtile per inutile nõ vitiatur,ext.de elect
illa. Dicit Iac. quod si pactum fuit appositũ super hoc
in

ADDITIONES.

a Ex iniuncto. *Hic bene cadit qõ de illo, qui professus est religionem non approbatam; cuius solutionem collige ex notatis de uoto,c.uno,lib.6.in gl.erga fi.& super ea.*

Dominicalis.7 *Vide, quod scripsi de regu.c.ult.in glo.2.*

b Dominicalis.8. *Et de hoc de infã & lan.ex.c.uno.in fi. pe.gl.*

c *ADDE late Pet.de Anch.consi.425.& 353.*

ADDE tu ulterius gl.no.& ibi scriben.in c. fin. extra de potu.& est ultima in ordine. Item adde gl.in c. sicut nobis.ext. de regul. Item Host.in sum.de infan.& lan.expos.§.vlt.in fin.

d In delicto reperto. *De hoc 18.q.2.abbates.*

e §.& qualiter. *Corrige, ver.& vtrum.*

f Ingressus. *Et Gof.eo.ti.uer.sed quærit.ad fin.& uide, quod scripsi de regu.consulti.super glo nunquid.*

g Resp. *Secundum Accu.in Auth.ingressi.C.de sac.san.eccl.& apertius in Auth.de mona.Coll.1.§.si quis autem. Semel dominus meus in legib.qñ ĩ ingressu fiebat talis datio, dicebat,ꝙ ex quo principale non tenebat,nec accessorium,siue præcedat,siue sequatur in ea,siue econtra,per l.cum principalis.ff.de reg.iur. si uero ex interuallo,tunc tenet oblatio bonorum,ut sequitur.*

h Ver.porro. *Vide, quod ibi scripsi de hoc super gl.fuit etiã hæc qõ dominicalis 28.fuit ẽt Pilei 88.& Ro.f.4. qõnibus In libellus autem nostri iuris facit de hoc speciale menbrũ sub rubrica de conuer.coniug.quod plene prosequitur; & plenius soluit,quã in qõne,ubi solum ponit opinionem hic descriptam distinguentem inter tacitum & expressum. Subdebat, quod ſm Canonistas sine distinctione reuocata persona reuocatur res. In prædicto aũt mẽbro,quod præest,in fine ẽt recita duplicẽ solutionẽ Pilei. Prima distinctio.an crediderit se posse licite ingredi,& tũc reuocat, facit,ff.de hæred.instu.si pater,an sciuerit contrariũ,& tũc nõ reuocat,quasi donare uideatur, ff.de regu.iur.cuius p errorẽ,& ff. de oper.lib.l.Papinianus. Secũda ipsius distinctio fuit, an expresserit cãm,& tunc recuperat per condictionẽ sine cã, uel ob cãm, an non expresserit,& tunc repetat, ff.de trãsa. cum donationis. & l.si maior.C.de cond.ob.cau.si repetendi. Cy.de hoc plene in Auth.ingressi super uer.sequen.& sua quæ.2. Ia.de Be.placet,ꝙ dictum est sup.de sciente & ignorante,tenet bona reuocanda ẽẽ expresse collata,ꝙ dicit optime pbari per l.1.C.de condi.ob cau. & facit ff.eo.ti.l.1.§.1. Inducit ẽt absurditatem,quæ ex egestate euenire posset,hoc uide in Auth.de mona.in 2.q.2.partis.*

ADDE Gald.cons.27.eo.titu.

i In præsentia. *Ibi scripsi super uersic.minor annis.in prin.& ibi statim sequit̃,an feuda transeant in monasterium. Et distinguit ibi an sint talia seruitia, quæ monasterium possit per se, uel per alium exhibere,& transeunt,an exhibere non possit,& non trãseunt. Dom.meus in legib.distinguebat realia seruitia,& tunc feuda trãseunt; & personalia,& hoc subdistinguitur,an sint certa,& talia,quæ possint honeste præstari & tunc idem alia secus, uel cum sint incerta. Sic transeo,quia id ponit Cy.in Aut.uer.circa præmissa. Oldr.super Auth.ingressi.tenet ꝙ si feudum habuerat,& fidelitatem fecerat,retinet feudum,nec uitiatur,licet casus superuenerit,a quo,& c.& seruiet per substitutum: facit regula,factum legitime.li.6.& ibi procedit de bonis datis ingressone alienare posset,de quo scripsi in præ. gl.uer.sed nunquid.& uide,quod no.ff.de uerb.obl.si ita.§.ea lege.in gl.fi. & uide Ia.de Bel.super l.si quis prioris.C.de secun nup.*

k Ad proprietatem. *de emph.dic ut sup.de loc.§.ult.uer.120.*

l In monasterium. *Quod sequitur,soluit ſm dubium. Videbatur an dicendum,sicut de ciuitate,cui relictus est, qui durat centum annos,ff.de usufr.le.an usufructus.& ecclesia & ciuitas æquiparantur,C.de san.san.eccl.l.fi. Sed illud in legato eis directe facto hoc succedit in usufructu. Placet ergo,quod sequitur, alleg.Cy. ff.de man.l.Caius.& ꝙ no.ff.de assig.lib.l.fi.uide istud in Auth. ingressi.uer.item quęritur.cum uer seq.*

ADDE, an usufructus legatus perpetuo pro loco finiatur spatio centum annorum Alex.consi.60.1.lib.

m Si qua. *De hoc scripsi in præ.dec.in præsentia.in gl.de qua sup.*

n Et conuersus *& uide infra de censi.§.2.uer.sed quid erit.& qui illi sint leg.uer.quid si quis intrat.*

in ipso ingressu, non valet monachatio, sed exceptio, siue retentio sic, argu. ff. de vsu. & hab. p seruū. §. 1. & ext de simo. tua nos. & vide, qđ no. ff. de adop. quæsitum a.

55 † Xlix. querit, quid si ingressus primus fecerat testamē tum, nunquid illud rumpitur per ingressum Ioan. no. 19. q. vlt. si qua. ꝙ sic, nisi prius aliquid monasterio reliquerit. nam cum monasteriū sit loco filii, uidetur eius natus posthumus: & iō cum se inueniat præteritum, rūpitur testamētum quasi posthumi agnatione. vt C. de posthu. here. inst. l. 1. Si ergo instituit monasterium ante ingressum monasterii, etiam in vno denario, postea non rumpitur tastamentū, ff. de lib. & posth. filio §. fi. Alij dicunt, & indistincte, rumpi testamētum, quasi capiti diminutus sit per ingressum. nec habeat velle, cū in alterius incidat potestatē, arg. in Authē de monac. §. non tamē. in fi. 45. dis. c. fi. Tertij dicunt, ꝙ non rūpitur, siue aliquid reliquerit monasterio, siue nō. de hoc, fm

b Papam, extra de probat. in præsentia b. infra versi. prox.

56 † Quinquagesimo quæritur: quid ergo, si quis cōdiderit testamētum, & In eo heredem instituit: deinde monasteriū ingrediť, quis habebit bona? Et vř, ꝙ heres nō habebit, cum hereditas non sit viuentis, vt ff. de hære. vel act. vend. l. 1. & testamētum deinde post mortem capit vires, & non ante, arg. ext. de celeb. mi. l. cū Marthę. §. sane. Sed dic cōtra. nam præ. l. si qua. & Aut. nūc aūt. Can. 19. q. 3. in fi. & ea. q. quia ingredientibus. dant ei ptātē disponendi de bonis suis ante ingressum: & ar. 17. q. vlt. quicunq;. Alij dīt, ꝙ monasterium habebit illo viuente, sed post mortem eius restituet hæredi, quasi post mortem eius habeat vires institutio, s. versicu. proxi.

57 † Quinquagesimoprimo quęritur: pone, ꝙ P. hūs filiū & nepotē ex alio filio, cōdidit testamentū, in quo filiū heredē instituit, nihil dicens de nepote, deinde filius

c monasterium ingrediť c. queriť, an eius testm̄ rūpatur? Resp. si tenes, ꝙ p monachationem filius exeat de patris ptāte, qđ verum est, supra versic. 12. bene rumpitur testamentum. Nā & filio deportato rūpitur testm̄ per nepotē, qui se inuenit immediate in patris potestate: q per deportationē exit filius de patris potestate, ff. de lib. posth. Gallus. & arg. ad hoc Inst. de exhær. lib. §. postumorū.

58 † Quinquagesimosecundo quæritur: & primo nota, ꝙ monachi, & canonici, & alii non habētes arbitrium propriç uolūtatis, testari nō pñt, ut C. de sac. san. ec. Aut. ingressi. 19. q. ult. nunc autem. 12. q. 2. uolo. & c. seq. Quidam tamē dicunt, illud corrigi in Authē. de san. episc. §. si qua mulier. quod est 19. q. ult. Vel dic, quod illud, quod dř in præd. §. si qua. est potius diuisio facta quasi in ultima uoluntate, quam testamentum, prout ibi patet, & ea. q. quia ingrediētibus. & no. in prę. §. si qua mulier. Qui. n. est in potestate alterius, non potest sine illius uoluntate testari, ut inst. quibus non est per fac. test. in princ. C. qui test. fac. pos l. fin. Clericus tamen in potestate constitutus testari pōt, ut infra, uersi 57. Quid ergo, si ingressus, cū diuidit inter filios, secundū præ. Aut. si qua. vult filiū p fideicōmissum alteri ad

d stringere d, ut si sine liberis decesserit, eius portio ad alterū deuoluatur? Respō. dico, ꝙ facere potest. Nā & si statim altari eorū plus relinquere pōt., multo fortius hoc poterit sub conditione facere, & in illud tempus restitutionē differre, arg. ff. de in litem iur. videamus. §. sed an index. & l. in actionib. §. sed & iudex. Si enim ipsa diuisio ei permissa est: ergo & domus, & cōditio, uelut accidentia, sunt permissa, argu. ff. de pcur. qui procuratorē. & cui licet plus, & minus licere dēt, ff. de reg. iur. non debet. ext. de deci. ex parte. Licet autē hoc possit inter filios facere, ut dicit præd. l. si qua. non tamen potest inter alias personas ordinare, quod eis aliquid relinquat, vel quod ad eas perueniatur: imo nec inter filios naturales, uel spurios aliqd diuidere potest, nec etiam inter nepotes filiorum, qui quasi extranei sunt

e quo ad hoc, ar. C. fam. erc. l. fi. C. de test. ex imperfecto e quia dum in filiis ei alias successurus specialiter cōceditur, in aliis prohiberi vř, arg. ff. de iud. cum prætor. ext. de psum. nonne. ff. de cōd. indeb. cum ita. ff. de le. & se

f na. cō. cū lex. fm Mar. de Fa. f † Quinquagesimotertio

59 qtiť. sed nunqd parentes succedent in bonis istius ingressi? Et vř, ꝙ in nullo ei succedent. nam nullus heres ei proximior est. q̄ ecclesia, quæ ipsum Dño sociauit, vt ex. de pec. c. 2. Item monasteriū est loco filii, vt Aut. de san. ep. §. hoc ī pñti & filiorū cā potior est in successione ab ī testato, in Auth. de hær. ab intest. †. 1. Inst. de gra. cog. §. fi. & de her. qual. & dif. §. sed sunt et s. ver. px. & ver. 3. Et hoc idē dixerūt Io. Azo, & Accu. & Ma. de Fa. Io. ēt no. 19. vl. si qua, ꝙ ascēdētes excludūť a succes

g sione istius ingressi, liberis ei nō extātib. Plac. g ar. C. de epi. & cle. Auth. presbyterū, & in Auth. Coll. 8. ut lic. matri et auię, qui vero mulieres. & in Auth. Col. 9. vt nulli iu. §. adulterorū, ff. de inof. test. nā & si parētib. & C. de bo. dā. Aut. bona. Tertii dñt, ꝙ parētes dñt hře debitum bonorū subsidiū in bonis filii ingreœ, sicut ęuerso. In hoc tñ interest inter filios & parētes, nā pr pōt diuidere bona sua inter liberos post ígressum. Potest

ADDITIONES.

a Quæsitum. *Dicas, ꝙ professio tenet, ut plene scripsi & clare ꝓbaui de cond. appo. c. ult. super 1. gl. Hanc qōnē plene tractat Cy. in Auth. ingressi. super uerb. se & sua quæ, ibi fi. aliter residet ī opi. pręl. Iaco. de Bel. distinguit, an constet illū in oēm casum uoluisse monachari, aut constat, ꝙ alter noluit, aut dubitatur. Primo casu fatetur, ꝙ ualet monachatio, in reliquis secus, allegat præ. decre. fi. de con l. apposi. dicit ēt de locū de hoc no. ff. ad Trebell. l. ueius, §. tres haredes, in glo. fi. tractat aūt in 5. q. 2. partis, in Auth. de monac. hoc quod dixi.*

ADDE And. Sic. cons. 3. 2. lib. & Bal. cons. 116. 1. lib.

b In præsentia. *Ibi scripsi in gl. mag. ultra med. uer. si uero is & uide Cy. in Auth. si qua. in 3. q. & seq. Iac. de Bel. in Authe. de monac. in q. 6. secundæ partis.*

ADDE Rom. consi. 237. quod rumpitur.

ADDITIO. Ea quod si testator moriatur ante annū professionis, an testamētū factum ante ingressum religionis, cui dedicauit oīa bona, reuocetur, uide Bal. cons. 9. inctp. mulier fecit testamentum in 5. uol. Hen. Fer.

c Ingreditur. *supple uiuente patre.*

d Adstringere. *Per pupillarē substitutionē nō, ut si stati subdet.*

e Ex imperfecto. *Ita lex nō facit, sed corrigit l. hac consultissima. §. ex imperfecto.*

f Secundum Mar. de Fan. *Scire debes, ꝙ inter Doctores legū. sunt opi. cōtrariæ, an hæc diuisio, de qua loqť Aut. si qua sit testamentū, quas uide ibi per Accu. nūquid est. Sed alia qō plus vrget, s. qn̄ filij hř debeant portiones diuisas per patrē? Accur. in ult. hl. Auth. si qua ponit utranq; opin. s. ꝙ debeatur per ueram mortem, sed interim alimenteť de illis, & text. illius Authe. fuit huic opin. fuere, fm Cy. qui dicio ibi, ꝙ pater suus tenet hāc opi. Hanc ēt tenebat dñs meus per illā fi. qōnem, tamen formabat, qn̄ habiturus sit legitimam & de illa bene loquitur text. Sed q̄rebam de parte per patrem diuisa, & tamen etiā de legitima loquendo tenet ipse. Accu. in pd. Auth. de mona. §. si uero filios, ꝓ statim peti poterit, & ib Iac. de Bel. dicit in 11. q. 2. partis, illam gl. tenendā, ut ueriorem & æquiorem. Ad quod inducit. eo. ti. §. si aūt uxore ubi statim post īgressum dos uxori restituit per pactū ex morte ad idem, l. fi. C. de epi. & cle. Sit ergo idē in libris, ꝓcipue cū, quo ad bona habeatur ꝓfessus pro mortuo. Item cōstat alimenta deberi, C. de alien. li. per totū. Et hoc fatentur tenentes contrariū, & difficile foret exigere a monasterio. & monasteriū etiā sic soluere, esset graue. Aequum est ergo illam partem statim peti posse, facit, quod scripsi de donat. apostolicæ, super 3. gl. & contraria op. non ponit differentiā inter. non professū, cui alimenta liberis ꝓbere, & professum saltem semimortuum, adquā tamen ipsa leges intendunt, propter quæ ita placent. Ad finem Auth. & ad §. quia uero. ut liceat matri & auiæ, respondet illa procedere quando filius non petiit.*

g Placen. contra. *Cui cōcor. do. Mar. ubi autem dicit, liberis, supple, & parentibus, per istas leges.*

testet donare plus legitima fil. iis filijs vero ingressus nō ita pōt Non tñ pt fraudari debito bonorū subsidio, ar. C. de mof. don. si filius, & vide infra vers. ad præmisso-
60 rū. † Quinquagesimoquarto quæritur, sed nūquid is, q post ingressum diuidit inter filios, ut not. sup. ver. 52. poterit unum alteri pupillariter substituere? Resp. nō, cū eos nō hēt in ptāte, cum ipse sit sub alterius ptāte, vt ff.
61 de vulg. & pup. sub. l. 1. & 2. & sup. ver. 11. † Quinquagesimoquinto quęritur, sed nunquid poterit illis tutorem dare? Resp. nōn, pari rōne, nam egressus est de terra & cognitione sua, & religiosus. i. quasi relegatus est a seculo, vt 16. q. 1. si cupis. vnde non hēt filios in ptāte, arg. Inst. qui. mo. ius pat. po. sol. & C. de sen. pos. l. fin. & sup. uer. 12. talis pro mortuo quo ad mundū hr, ut C. de epis. & cler. deo nobis, in Auth. de monac. §. illud. 2. q. 7. placuit, & c. seq. 3. q. 1. si quis. n. & ideo tutela aliis ꝓpinquis defertur, ut Inst. de leg. agnat. tut. Potest tñ de æquitate dici, quod iudex illum tutorem filijs ꝯstituet, quem pr, quamuis professus nominauerat, arg. Inst. de
62 tutela. §. si C. de confir. tu. l. 1. & l. pe. & fi. † Quinquagesimosexto quęrit, sed nunqd in hoc suo testō pōt cōfiteri de dote uxoris suæ? Rñ. nō, quia nō pōt testari, nec ꝯhere, ut dixi, arg. in præd. Auth. ingressi, & C. de episc. & cler. nunc aūt. quod est 19. q. ult. in fi. & ea. q. quia in-
63 gredientib. † Quinquagesimoseptimo quæritur, quid de secularib. clericis, uel conuersis, qui sua propria licite retinēt? Dic ꝙ testari pñt, C. de epis. & cler. auth. licentiam, & l. si quis presbyter, ext. de test. quia nos, & c. relatū, 2. cæterum. Non tamen possunt testari de his, quæ acquirūt de præbēda sua, uel alio legitimo & iusto modo, quasi de castrensi peculio, C. de epis. & cler. sacrosāctæ ecclesiæ. & Auth. presbyteros, & l. cū lege quia pręsumitur de bonis suarū administrationū habuisse, nisi contrarium ostendatur, arg. C. eo. Auth. non licet. & in præ. Auth. licentiam, ext. de pecul. cler. c. 1. & f. 12. q. 4.
64 c. 1. † Eps tñ & presbyter, nō dico religiosus, de fructib. ecclesiæ suę & mobilib' sibi rōne ecclesię acqsitis poterit seruitorib. suis mercedes relinquere, & donare, & remunerare eos, ut C. de sac. san. eccl. iubemus nulli. & l. uicissitudinē, & in prę. c. relatum. 20. q. 2. hęc hui' placiti. & c. charitatē, & c. qcūque suffragio. & c. seq. ext. de pecul. cler. fundum tñ nil fiat in fraudē. prout, quidā faciunt legantes nepotibus & consanguineis suis maximas & diuersas pecuniæ quantitates sub nomine remunerationis recep torum ab illis seruitorum contra
a iura, ut 86 d. l. nō satis. prope prin. melius est enim, &c. a
65 † Quinquagesimooctauo quęrit, quid si ingressus post perfectam professionem instigante diabolo nouos filios generauit? Respon. si tanquam ex cōiuge, illi erūt serui monasterii, si uero tanquam ex fornicatoria, uel concubina, monasterium in personis eorum nullum ius habebit, 15. ... ul cum mulię. C. de necess. nup. Auth.
b ex complexu. b. † Quinquagesimonono quęritur, quid
66 si ingressus habet res furtiuas, quid de usurariis & huiusmodi, de quibus in suo ingressu fuit obligatus? Dic, ꝙ testari non pōt, monasteriu tamen ea restituere tenetur, quatenus aliquid hēt de bonis illius, & non ultra,
67 ut supra, eod. ueri. 67. † Sexagesimo quęrit, sed nūquid eo ipso, ꝙ quis monasterium ingreditur, transfertur dominium & possessio bonorū suorum in monasteriū,
c Papa no. ext. de probat. in præsentia. c quod sic. de hoc
68 etiam no. 19. q. ult. si qua. † Sexagesimoprimo quęritur pone, T. ingressus est monasteriū, in quo carnes comedebantur, sed postea uisitatum & correctum, non dat carnes, & alias maiores solito austeritates obseruat, nūquid iste T. hoc obseruare tenetur? de hoc no. secundū
d Papā, ext. de regul. super eo. d. & secundum do. meū, in
69 Summa in ti. de uoto, §. utrum, uer. si aliquis. † Lxij. q rit, quid si dubitatur, qua de cā quis intrauit monasterium, & uidetur præsumptio pro religione. 17. q. 2. qui bona, ff. de reli. sunt personę. Sed dici pōt, quod usque ad annum pręsumitur pro nouitio & pro regula, vt ea. q. Gonsaldus. nisi contrariū probetur, vt extra de testi
e nuper. extra de regul. nec religiosi. post annum vero pręsumitur pro habitu, vt eo. ti. ex parte. & vide supra
70 versi. 23. † Lxiii. quæritur quid si nouitius intra annū dicit, & protestatur, quod nō vult remanere in religione, tamē post annū remanet in monasterio in habitu, quem gestabat, nunquid pręiudicat sibi? Dicit Vin.
f quod non, quia annalis pręscriptio interrupta est extra de ost. ord. pastoralis. extra de eo, qui mit. in poss. cū venissēt, & si remanere voluerit, iterum habebit annū probationis, nisi ei renunciauit. Arg. contra: quia videtur à protestatione recedere remanendo post annū ex
g tra de appel. solicitudinem, supra ver. prox. g † Ad pre-
71 missorum autē notitiā nota, quod ad monasteriū transiens aut pro pecato intrudit, aut sponte ingreditur, si quidem intruditur, aut ad tempus, aut in perpetuum: si ad tēpus tunc omnia bona sua retinet, vel saltem recuperat tpe elapso, vt 2. q. 1. in primis. arg. extra de cler. coniug. qd à te. si in perpetuū, tūc subdistinguit, aut. n. habet liberos, aut non, si habet, liberi duas partes bonorum habebunt, & monasteriū tertiā. Si vero non habet liberos, aut habēt parētes, aut nō, si habet, illi habebūt vnā tertiā partē bonorum, monasteriū uero dūas, hoc s. ver. 51. Si aūt nō hēt parētes, monasteriū oīa bona habebit, s. ver. 2. & seq. Hęc oīa probant in Authen Coll. 8. vt lic. mat. & auię, §. quia uero quędā. Ar. tñ ꝯ, 16. q. 6. de lapsis, ubi dr, ꝙ parētes totū habebūt, pter necessaria uitę illius, qui in monasterio ponit: sed illud dēt intelligi & exponi. fm pręal. l. Alii dicūt. & melius, ꝙ per illud derogat l. prę. Cęterū si spōte ingredit, aut in uita, aut ī morte: si in uita ingreditur, puta quia fuit sanus, siue īfirmus, & mortis suspicione, ad hoc, ut monachus fiat, ingreditur, tūc si ante ingressum de bonis suis disponit, ualet eius dispositio, ut sup. uer. 50. & 19. q. ult. nunc autem. Si uero non disponit ante ingressum, aut habet liberos, aut non, si non habet, in ipso ingressu omnia bona sua ad monasterium deuoluuntur, ut eadem q. relatū & l. si qua mulier. C. de sacro san. eccles. Auth. ingressi. Excipitur tamē, si ut īgrederetur, à monachis fuerit allectus, quo casu res monasterio auferuntur, & legitimis heredibus applicantur, ut 20. q. 2. constituit. & extra de testamen. requisisti. in fi. extra de conuer. coniug. duorum. Si autem liberos habet.

ADDITIONES.

a Melius est enim, &c. *Ad materiam facit, quod no. sup. & de fr. & inter. §. 1. ver. sed pone, prælatus. cum ver. seq. & uide, quæ no. sup. de offi. or. præsenti. lib. 6. in glo. per æconomum. & quod dixi super ea.*

b Ex complexu. *Vbi scripsi in magna gl. uer. quamuis. autē. De dño autē non est qō nisi minore; de quo sup. uer. 45. sed sic de possessione, & de illa sola quærit 10. in remis. quæ sequitur, & tenet idē & concor. Iac. de Ra. per l. quā ibi lo. allegat; & ad t. cū heredes. ff. de acq. pos. respondet, quod ibi mortuus erat dominus, hic hic viuens. de hoc Cyn. in præd. Auth. si qua. in fin.*

c In pręsentia. *Ioan. de Le. lib. 2. q. 13. tractat de conuerso ecclesiæ secularis, qui de licentia prælati contraxit matrimoniū, & ex eo suscepit filiū, & mortua vxore, quæ ex illa habuit, ecclesia assignauit, an illo mortuo teneatur ecclesia filium alere? Soluit, quod si consuetudo est ecclesię, quod tales contrahant, nec sint professi, ecclesia illū alet, sicut alias simile 11. d. in his. 30. q. 4. obiciuntur. saltem quando patitur paterna substantia, vel propter licentiā prælati alatur, ut pauper. 16. q. 1. c. vlt. 86. di pasce. Si uero professus fuit, nec contrahere potuit, filius seruus est monasterij, ut sup. & vt seruus alendus, alias ecclesia perderet ius in illo, de infan. expos. c. vno.*

d Super eo. *Vbi satis post eum scripsi in glo. quamuis.*

e Pro habitu. *Quicquid intendat, tene, quod habes de reg. c. 1. li. 6. & in cle. eo. ut eos, qui.*

f Vinc. ꝙ non. *in præ. dec. ex parte. ut ibi scripsi super vult. glo.*

g Supra uersi. proxi. *hoc factū & protestatio se compatiuntur.*

bet, poſt ingreſſum bona ſua inter eos diuidere pōt, ita ſcilicet, quod filijs legitimam tribuat, ita vt nō amplius monaſterium habet, q̃ vnus ex filijs, vt 19. q. vlt. ſi qua. & ſi non diuidat inter eos, liberis conceditur a lege legitima, reſiduū vero monaſterij erit, vt in præalle. q. nūc autem. Porro ſi in morte ingreditur, puta quia ideo ſolum ad monaſteriū accedit, vt ibi mortuus ſepeliatur, vt extra de ſepul. relatum. tunc nihil ad monaſteriū pertinebit, niſi ei nominatim aliquid relinquatur, ſed nec hoc totum retinebit monaſterium, quin vel tertiam, vel quartam, vel medietatem ſecundum locorū uarietatem, reſtituet eccleſiæ, in qua moriens ſacramenta recepit, vt extra eo. certificari. & quaſi ꝑ totum. Circa inquiſitionem religioſorū, de qua ī hoc titu. in textu. libr. Decreta. tractatur, nil dico, cum hoc habet de plano & ſine ſtrepitu iudiciorum per preſidentes, capitulis expediri, vt extra, eo. ca, quę. §. quod ſi abbas. De alijs vero inquiſitionibus ſupr. ti. de inquiſitione, diximus.

Baldus de ſtatu Monachorum.

MONASTERIVM tenetur dimittere bona ingreſſi, vel ſoluere creditorib. in verſ. quærit. G. ff. de peculio, l. ſi peculium. per Dy. ſi quis ingreditur ordinē Prædicatorū, oīa eius bona fiunt illius conuentus, uer. ingreditur. quia ille cōuentus habet propriā burſam, tamen immobilia debet vendere, q: fratres viuere volunt, verſ. 3. & uerſi. 4. quæritur. G. Sed regula fratrum dicit, quòd ingredientes non poſſunt inducere poſſeſſiones, & ideo multi conſuluerunt contrariū, & ego in mobilibus, ſi dicatur, ꝙ viuere uolunt, reſpondeo, & Minores volunt uiuere. & tamen non capiunt, quia ſunt mendicantes. Bal. uide infra, eo. §. nunc de teſtamentis. An aduentitia ſiāt monaſterij, quādo filius familias patre nolente ingreditur, uer. quinto quærit. G. Si q̄s abſoluitur ab ingreſſu monaſterij, reſtitui debent ſibi bona, uer. 7 G. ſi expellit̄, ver. 25. uide infr. §. ſi vxor. Si hæreditas defertur monacho, monaſteriū nō pōt adire, ſed dēt adire monachus iuſſu abbatis, verſi. octauo quæritur. G. Imo monaſteriū habet ius adeundi recta via ex perſona monachi, q̄a monachus nō habet uelle, nec nolle, ſecundū quoſdam. facit, q̄d no. C. de bo. quæ li. l. 1. in prin. Pro prima parte facit, quia ius adeundi non dicitur eſſe in bonis, ff. ad le. Falc. l. pretia rerum, circa mediū. An monachus ſit in poteſtate paterna, ff. de mino. l. ſi ex cauſa. §. Pomponius. ver. 12. G. nō, quia mortuus eſt patri & mūdo. Bal. An ingreſſus monaſterij tollat ſubſtitutionem factam ingredienti, ſi abſque liberis obierit, ver. 15. G. An monachus poſſit monachum recipere, & abbas ſolus, verſ. 18. & uerſi. 20. & quid ſi abbas uocat, uer. ſeq. G. Cui quærat monachus factus epiſcopus, uer. 21. quæritur, G. & dicit, ꝙ quærit epiſcopatui, ſed ante quæſita ordini, nec poteſt teſtari, quia licet ſit epiſcopus, monachus tamē eſt, ut in Authent. ingreſſi. de ſacr. ſan. eccl. Mar. de Fano dicit, ꝙ monachus factus epiſcopus poteſt acquirere caſtrenſe peculiū, & de eo teſtari, quia augetur utilitas ꝑ dignitatem, ff. de indi. l. ſi longius. in fi. quod non placet. G. Sed quid de monacho alium titulū gerente? puta prioratum, & idem quæro de canonico regulari, an illud, quod acquirit, quærat monaſterio. an uero acquirat illi mēbro monaſterij, cui præeſt? Et quęſtio eſt de facto ſic, Dominus Nicolaus de Caſtelliono fuit canonicus regularis eccleſię Peruſinę, & fuit beneficiatus, & habuit magis honorabile membrū illius eccleſiæ, ſcilicet eccleſiam ſancti Valentini, poſtea acquiſiuit multa ex ſucceſſione parentum, & propinquorū, & ex parſimonia ſua, & induſtria domos etiam cōparauit, quæritur, an dictę res quærantur eccleſiæ Peruſinæ, an eccleſiæ ſancti Valentini, an quærantur capitulo, an membro? Et videtur ꝙ eccleſiæ Peruſinæ, & ſic ſucceſſor domini Nicolai tales res habere nō debeat, ſed ſint in libera diſpoſitione capituli, vt extra de offi. ordi. c. quanto. Sol. vt no. ff. de ſtipu. ſer. l. ſi ſeruus communis ita, nam aut quęrit ex re membri, vel ex opera ſua, & acquirit membro, cui debet operari, aut aliunde, & tunc acquirit capitulo, id eſt, eccleſiæ: & hoc verū, niſi eſſet totaliter ab obedientia maioris eccleſiæ liberatus, q̄a tunc acquireret ſuo beneficio, quaſi pro ſe domino, nō quaſi fructuario, ſecūdum Bar. Et ſic quæſtio ꝓpoſita eſt bene ſoluta, nam bona eſt ſimilitudo ſerui, in quo vſumfructum habemus, & alius proprietatē & iſtius monachi, quia eccleſia Peruſina habebat proprietatem, quia eius ſeruus obedientarius eſt, & membrū habeat vſumfructū, quia debet operari membro, & tanquam quaſi glebæ adſcriptus, debet ſeruire illi membro, ad cuius ſeruitiū deputatus eſt, nō tamē propterea liberatur, vide ſupra eodem §. acquirat. Monachus non poteſt exercere officium tabellionatus, niſi executione veterum rogitorum, ver. 27. G. Iuramētum de ſeruitio exhibendo, vel denegando, non impedit monachum, verſic. 8. G. de offic. pręſid. l. obſeruandum illud. Qualiter conueniatur monachus, ſupra de reo. §. monachus. Minor negans ſe monachū, interim habetur pro libero, & debet habere curatorem, verſi. 21. G. C. de petitio. hære. l. ſi putas. G. Peruſinus ingreditur monaſterium ſancti Proculi de Bononia, illi acquiritur, & nō monaſterio ſancti Proculi de Peruſio. uer. 32. G. An fili⁹ monachi poſſit teſtari, vide Dy. ff. de acqui. rer. do. l. homo liber. & Accu. ff. de mino. l. ſi ex cā. §. penul. vide infra eod. §. an filij. Profeſſio poteſt fieri ſub conditione. verſicu. 34. G. Inſtrumentum dicit. ꝙ Titius ſe dedit tali hoſpitali, nec dicit quicquam de bonis. reſpon. ſi ingreſſi illud hoſpitale uiuunt ſine proprio, videtur ſe illis conformaſſe & dediſſe bona, ſi autem cū proprio, tunc iſte retinet bona, verſicu. 35. G. An ruſticus, qui cuſtodit hoſpitale, & portat aliquod ſignū, cenſeatur ꝑſona eccleſiaſtica, uer. 36. ubi G. tenet, ꝙ ſic. An profeſſio facta Deo in manibus non legitimæ perſonæ liget, uer. 40. G. mens conſideranda eſt. G. An ille, q̄ promittit ſolam obedientiā, uideatur profiteri, & de fratribus gaudentibus, verſicu. 42. G. tenet, quod non: vide ff. de iu. immu. l. ſemper. §. quibuſdam per Barto. Cui acquirit monachus licentiatus, uel expoſitus languidus, verſic. 41. & ſequen. G. uide ſupr. §. qui acquirit. Si uxor trahat uirum a monachatu. an retrahat etiam bona, uerſic. 44. G. & uide ſupra eodem §. ſi quis abſoluitur. An monachus poſſit ſibi aliqua reſeruare, uer. 49. H. uide, quod no. ff. ad Trebelli. l. Lucius. §. tres hæredes. & in Auth. ingreſſi. C. de ſac. ſanc. eccl. G.

NVNC de teſtamentis ingredientiū. An ꝑ ingreſſū monaſterij & profeſſionem ſecutam rumpatur teſtamentum? ſentit, quod non, imo potius confirmatur, Bona tamē interim tenet monaſteriū, ſed ſecuta morte naturali bona ingreſſi erūt hęredis inſtitui, ſi hęres tunc uiuit, alias erunt monaſterij iure caduci. ff. de iu. fiſ. l. ſtatuti, §. uerſic. 50. & 51. G. Si uero ingreditur ordinē Minorum, ſtatim inſtitutio aſſumit effectum, nō expectata morte naturali. Idem, ſi ordinē Prædicatorum, quia eis non licet poſſidere, nec uendere, cum ſubiacet etiam reſtitutioni, arg. ff. qui. ſat. ſeo. l. inter omnes, cum fi. Et hoc tenet Bar. ꝙ teſtamentū ingreſſi ordinem Minorum, non deſiderat mortē naturalem teſtatoris, & ext. de probatio. c. in præſentia. Bal. uide ſupra eodem §. 2. An filio ingreſſo monaſteriū, ſi nepos ex eo naſcatur auo, & rumpat teſtamentum aui, ſi erit p̄teritus, ſentit, ꝙ ſic, quia pater eius erat de medio ſublatus per religionem, ſicut ſi per emācipationē, uel deportationē, ff. de li. & poſt. l. Gallus, §. & q̄d ſi tātū. uer. 54. G. Non credo, ꝙ pater ſit ſublatus de medio, cum

iure ciuili succedat, B. de epi. & cleri. l. deo nobis. Bal.

NVNC de testamentis iam ingressorum, quæ valēt ante professionem, nō post, facit, vt in Auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. G. Sed an ingressus pōt diuidere bona? Dic, quod sic inter liberos ex dispositione legis. Authen. si qua mulier. C. de sac. san. eccles. dūmodo liberi sint legitimi. nā secus esset īter naturales, vel liberos spurios, quoniam non gauderent iure liberorum, ver. 54. & versi. quid ergo. G. & hoc sentit G. quod §. ex imperfecto, nō habeat locum in filiis bastardis, licet alibi notet contrarium Bald. An pater debebat habere legitimam in bonis filii ingredientis monasteriū, sic iure pietatis, ff. de inoffic. test. l. nam & si parentibus. versic. 53. G. Ad materiam legitimæ, vide supra de do. §. pen. in fi. Conuersi alii regulares, & isti nō habent propriū, alii seculares, qui non faciunt professionem alicuius regulæ, & isti habent vxores & propriū: & de eo, quod cōstat esse eorum proprium, possunt donare & testari de alio non, quia præsumitur ecclesiæ. Remunerare tamen possunt bene de se merentes consanguineos, & alios modice, nō vt quidam faciunt legantes ɔsanguineis maximas quantitates sua confessione meritorū, uers. 58. G. non enim creditur omni voci, ff. de castren. pe. l. si forte, & ibi Bar. & de eo. l. si donatione, facit, ꝙ no. C. de sac. san. eccle. l. illud. & ff. de probat. l. qui testamentum. Bar. Sed an filii monachi sint serui monasterii sita, si contraxit matrimonium, secus, si in forma luxuriæ, versi. 59. G. uide sup. eod. §. an filii monachi. Si nouitius ꝓtestatur intra annū, interrumpit annū, & requiritur ad tacitæ profitendum nouus annus ex die ꝓtestationis uer. 70. G. de conuersis est idem iudicium quod de monachis, not. ff. de mino. l. si ex cau. §. Papinianus. Sed an habeant uocem Canonici, uide Inn. de instit. c. cum in ecclesia. & uide in Auth. hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccl. Bal.

a De religiosis domibus, ut episcopo sint subiectæ. Rubrica.

ADDITIO.

a *Ros in nostris libellis prosequitur hanc rubricam, alij practici auctores non tractant materiam, recurrendum est igitur ad Summistas, & Host. simpliciter recipit locum religiosum sacrum, id est, sacratum, ut ecclesia, uel cæmiterium, locum pium nō sacratum, sicut hospitali cuiuscunq; speciei: tē locum, ubi sepulti sunt fideles: & oīa ista tenet nomen generale religionis. Rubrica tñ hoc specialis intendit de primo & secundo, tractat ēt de unione talium locorum, & de causis vnionum. quas dicit. Quatuor autē modos unionum uide no. ne sede ua, c. no, in fi super gl. 1. Conueniat igitur, quæ posita sub regula, qui cont. iura. lib. 6. an ex sola possessione ēt longissimi temporis iustificatur ecclesiarum unio. Huic ēt rubricæ summe conuenit qō, ꝗ plene tractaui de censi cū veneral ilis. super gl. 2. An hanc subiectionem religiosæ domus, vel ecclesiæ episcopus etiam de consensu capituli possit eximendo, uel alicui dignitati concedendo a se in totum abdicare.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus, vt religiosæ domus sint episcopo subiectæ, qualiter sit concipiendus.*
2 *Laici aut clerici an possint petere ecclesias ratione iurispatron.*
3 *Pertinentia rerum ecclesiasticarum qualiter intelligenda.*
4 *Ecclesiam vendicare cum suis pertinentijs quis recte possit.*
5 *Ecclesiam petens cum iuribus & pertinentijs, quid intelligatur petere.*
6 *Petens dignitatem, secularem, an recte agat rei uendicatione.*
7 *Petens ciuitatem, vel castrum, uel uillam, qualiter agere dēat.*
8 *Interdictum, ne quid in loco sacro, & c. cui, & quo casu competere dicatur.*
9 *Cont. vendicātē locū religiosū qualiter sit libellus cōcipiendus.*

SIC concipitur hic libellus.

LIB. Corā, &c. ꝓpono ego syndicus seu ꝓcurator prioris & monasterii sancti Ioānis in monte Bonō. cōtra uenerabilem patrem episcopum Bononiæ quod orta olī inter ipsos, sup hospitali & ecclesia talis loci materia qōnis tandē in tales supex hoc extitit cōpromissum, qui demum ꝓnunciauerunt dictum hospitale & ecclesia ad ꝑfatum monasterium petinere, ꝗ ꝓnunciatio a partib. extitit approbata, & per sedem apostolicam cōfirmata, episcopus ipse nunc quendam T. in ipsa ecclesia de facto instituit, seu verius intrusit, & ipsam cū dicto hospitali ad se spectare cōtēdit, quare peto ea ad dictum monasterium pertinere sententialiter declarari, & dictum T. inde amoueri, dictosq; priorem & capitulum in corporalem eorum possessionem induci, eodem c. 3. & 4. Vel sic in genere.

a LIB. a † Coram, &c. propono ego procurator episco
1 pi Biterent. nomine eius cōtra capitulom Agathē. qa ecclesia sancti Martini de Podiomissione sita est diœcesi Biteren. & ad eam pertinet iure domini, vel quasi, nomine ipsius Biteren. ecclesiæ, cuius caput ac pastor extitit, & sibi debet esse subiecta tam in institutione, quam in aliis ad ius episcopale spectantib. verum talis episcopus Agathon. ibi episcopalia de facto exercere præsumit, quare peto nomine, quo supra, dictam ecclesiam mihi restitui, & ipsam spectare ad me de iure per vestrā sententiam declarari, & super ea dicto epo Agathen. perpetuum silentium imponi, 21. q. 6. oēs ba
b silicæ. ext. eo. constitutus. & c. seq. [b] de conse. di. 1. omnes. extra de præscr. cum olim. Cætera dic, vt inf. ti. proxi. Et no. ꝙ petitio subiectionis generalis est, & debet super ea ꝓnunciari, prout no. su. de sen. §. qualiter ver.
2 itē dēt esse. † Illud aūt [c] notandū est ꝙ si petens ecclesiā
c adiicit in libello, ꝙ illa spectat ad eū in spiritualib. & tēporalib. vel in vtroq; vel dicit sibi subiectam esse ī hoc & in hoc, talis libellus bonus est, vt ext. de cape mon.
d c. 2. d Dicunt ēt quidam, ꝙ laici & clerici possunt ecclesias petere rōne iurispatronatus, vt ext. de iud. examinata. & de religio. do. constitutus. Tñ si simpliciter ecclesias vendicet, non factis his adiectionib. in libellos, valebit nihilominus snīa super tali libello lata, quia vtilis actio in rem pro spiritualib. & consecratis reb. locū habet, ꝗuis locū non habeat directa vendicatio, arg. in
3 præ. c. examinata. ext. de dec. dudū. C. de sac. san. eccl. sancimus ff. de rei ven. in rē. §. 1. & l. qui religiosis. Quidam aūt dicunt, ꝙ ecclesia recte vendicatur, si solūmodo res corporalis certis finib. distincta petitur. licet sacra sit res, vt in præd. l. sancimus. Sed si petit ecclesia cū iurib. eius, puta cū iure decimandi & aliis iurib. incorporalib. tunc non recte intentat rei vendicatio, in qua nō veniunt nisi corporalia, ff. de rei ven. l. 1. & l. vēdicatio. Prudenter tñ aliquis aget, si primo intētet rei vēdicationē, ꝓ ecclesia & eius ꝑtinentiis corporalib. & post ꝗ in hac petitione obtinuerit, agat confessoria, vel quasi, nomine ipsius ecclesiæ pro iuribus incorporalibus eidem ecclesiæ competentibus. Alii dicunt & melius secundum Papam, quod quando petitur ecclesia recte uendicatur ecclesia, & sententia mandabitur executioni tā in corporalibus, ꝗ in incorporalibus. tunc enim corporalia nō ueniunt quasi principale, sed tanꝗ accessoriū, ut & alias ī iterdicto Vnde ui, & res soli tñ ue

ADDITIONES.

a LIB. *Ros. tamen plenius, quem uidde eo. ti. in ult. col.*
b Et c. seq. *quod inci. cū uenerabilis. quare hoc dicā, inf. uidebis.*
c Illud autem. *Ingreditur materiam, quam scripsi post Inno. & Hostien. eo. ti. cum uenerabilis. in gl. 2.*
d c. 2. *Ibi scripsi in gl. 2.*

veniunt de sui natura: accessorie tamē veniunt, etiam mobiles, ff. de vi & vi arm. l. 1. §. illud. Nec est simile de hæreditate et peculio: quia ibi nō est aliqua res corporalis, cui alia accedant. † Qualiter autem pertinentiæ intelligantur et quid iuris sit de hoc, no. secundum Papam, extra de restit. spo. cum ad sedem a, & vide, quod not. supra de act. seu petit. §. 2. ver. sed quæ est. † Sed qs recte vēdicare potest ecclesiam cum pertinentiis suis? Respon. prælatus temporalis, ut extra de transact. constitutus, et c. seq. & etiam perpetuus, si ad eū pertinet plenaria, ut quia in proprios usus eius et ecclesiæ suę sit perpetuo assignata, vt extra de priui. pastoralis. Si uero dicit solum eam sibi esse subiectam, potest etiam uendicare, ut in præ. c. cum venerabilis b. Melius tamē est, secundum I. in. quod agat confessoria, petens in ea ius subiectionis, ut ibi, & in præalle. c. constitutus c ff. si usufruct. pet. l. 1, in princ. extra de rescrip. ex parte O. Ego dico, secundum simplicitatem canonicam non multum de præmissis subtilitatibus esse curandum, et indifferenter usus causarum talem libellum admittit: peto talem ecclesiam cum iuribus & pertinentiis suis quæ ad me pertinent in spiritualibus & temporalib. etiam iura, ut patet in concor. quæ sunt supra de iudi. §. iud. uer. 1 in fin. supra de senten. §. qualiter. uers. item debet esse. & de actio. seu pet. §. sequitur, in prin. † Esset etiam sufficiens talis libellus, quantum ad patronum clericum, ut per hæc uerba, Cum suis iuribus & pertinentiis, intelligatur solum petere ius patronatus: uel etiam si ad clericum spectet ius patronatus ex fundatione, 16. q. 2. cap 2. extra de except. cum uenerabilis in in prin. c Secus in laico ius patronatus tantum petente? quia ipse nihil habet in possessione, extra de iure patro tronatus, quod autē, & c. de cetero, 10. q. 1. c. 3. & 4. Itē secus in clerico ex donatione laici ius patronatus habente, quia tunc idem est, quod in laico, vt non sit sufficiēs hic talis libellus. Tutius tñ est, quod patronus ēt clericus petat in libello ius patronatus, & rōnē administrationis sibi reddi. hęc. n. petitio pertinet ad oēs, nō solum, qui hñt ius pronatus, sed etiam qui hñt administrationē in temporalibus, vt patet in præal. c. cum ue-
6 nerabilis. † Porro si aliqs petit dacanatū, præpositurā, episcopatum, vel aliam dignitatē et secularem, ut comitatum, vel marchiam, non recte agit rei uendicatione, sed implorabit condictionem prætoriā, vel officiū iudicis. Iustum enim est, ꝙ habens ius in aliqua dignitate, possit illam petere, unde cum sibi non competat aliqua actio, habebit officium iudicis. vt ff. de minor. quod si minor, §. fi. ff. de lib. exhib. l. 3. §. hoc interdictū 3. q. 6. hæc quippe. 2. q. 1, in primis. & hæc actio, vel hoc officium erit vniuersale, sicut petitio hęreditatis & sic procedetur in hoc officio, vt & in illa. Alii dicūt, & melius, quod in aliis casibus competit quasi cōfessoria in rem. Alii dicunt, & melius, quod in aliis casibus competit quasi confessoria in rem, vt not. Papa extra de excessibus, prælat. inter. d. † Quid si petatur ciuitas, uel ca-
7 strū, vel ulla e? Resp. si est actoris tm̄, recte uēdicabit cum suis pertinentiis, ar. C. de fun. limitroph. l. 2. & C. de bonis uacan. l. 2. Si uero nō sit solum actoris, tūc petat subiectionem ciuitatis, castri, vel villæ, vt de subiectione ecclesiæ sup. dictum est. Quod si aliqua vniuersitas hominū alicuius ciuitatis, vel castri, vel uillæ sūt alicuius domini quo ad forū, vel banna, & quo ad aliā iurisdictionem, & ipsi denegant de his domino respōdere, tunc aget dominus, sicut ageret ꝯ singularem hominem liberum: quia vniuersitas corporalis est, argu. ff. de rei uen. l. 2. & 3. ff. pe leg. 3. si chorus. Tutius tamē est ei agere confessoria pro iuribus denegatis, secūdū Inn. quia etiam not. de hac materia ext. de appel. dilectis, de maio. & obe. inter f. † Poro g sit in loco sacro qs
8 ædificat, vel aliquid immittit, competit interdictum, ne quid in loco sacr. fi. immi. ue, ff. ne quid in loco sacro fi. l. 1. in prin. vnde libellus sic concipitur.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui vult immittere, h vel iam immisit h aliquid in tali loco sacro, cuius confines, &c. propter quam immissionem locus ille turpis fit, & deformatus apparet: unde peto ipsum prohiberi, ne immittat, uel immitti faciat, uel ago cōtra eū, vt illud, quod immisit, remoueat: & ad hoc propono actionem in fac. subrogatam in locum interdicti, ne quid fiat in loc. sacro, immi. ue, uel ipsum interdictum. Hæc forma probatur ff. ne quid in loc sacr. fi. l. 1. & 2. §. i locorum i. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ locus ille est sacer. Si neget, dicas. Pono, ꝙ episcopus consecrauit, seu dedicauit illum in honorem talis sancti, vel pro cæmiterio, ff. de rer. diui, sacra. Item ꝙ immisisti, uel immittere uis ibi res tuas. Item quod per ea, quæ immittere uis, locus turpis apparet. Reus uero sic ponet.

POS. rei. Pono, ꝙ locus ille, cuius confines sunt tales est priuatus. Item quod T. tantum immisit, uel immittere uoluit. hoc concesso, non potest ipse ex facto T. conueniri. Item quod immissum est, uel immitti dēt, K spectat ad ordinariū illius loci, ff. eod. l. 1. §. 1. Itē sępe k locus

ADDITIONES.

a Cum ad sedem. *Vbi scripsi in gl. no. libellum.*
b Cum uenerabilis. *Supra non est allegatum, infra tamen allegatur de excep. si de illo intendit, si vero de decr. huius tt. nō fuerat nominatim allegata, sed consecutiue, ut sup. patuit.*
c In prin. *Vbi de hoc membro scripsi in gl. 3,*
d Inter. *Corrige directam. & ibi scripsi super 1. gl. Et ad materiā seq. uer. ibi uide, si superiora sunt directa, quia iurisdictio est quid corporale, iu iure. n. consistentia incorporalia sunt, ff. de rerū di. l. 1. Sed rei uendicatio in corporalib. locū non habet, illa. n. sola uendicantur, quæ uere possidentur, ff. de rei uend. l. uend. ubi uide Sed incorporalia vere non possident, ff. de acquir. ver. do. l. seruus §. 1. Ergo uendicari non possunt. Item iurisdictio est quoddā genus, & sic uendicari non potest. ff. de rei uend. l. si in rē. in pri. Nō obstat Inst. de act. §. 2. & 3. ubi datur actio pro iure corporali seruituti, uel usufructus, quia illud ideo, quia sunt actiones in rem. Nec obstat de rei vendicatione, l. 1. §. 1. ubi uendico filium, seruum, & personas, in quib. ius habeo, quia ibi a Hactitur cā de iure Romano, uel Quiritum, uel de iure Canonico. Item ibi uendicatur propter ius, quod in illa prætenditur. Verum est tñ, ꝙ iurisdictionem limitari & exprimi oportet personas, res, uel territorium, in quas, vel quæ prætenditur iurisdictio. Hæc causam dederunt his uerbis, per quæ recurritur ad officium iudicis, uel confessoriam, de cau. poss. & proprietat. §. in confessoria.*
e Vel uilla. *De his uide, quod scripsi de sent. excom. si ciuitas, in prin. li. 6.*
f Inter *Vide, quod ibi scripsi super gl. vnde sententia, & in c. dilectis sup uer. ciuitatis os. or. i. cū ab ecclesiarum, super 1. gloss.*
g Porro. *Posuit supra de primo & secundo interdicto, hic prosequitur tertium, secundū uerba Ros. super ipso interdicto, & duo, quæ in ipso requiruntur, ex positionibus patent.*
h Immisit. *Ros. facit duos libellos, dicens, unū prohibitoriū aliud restitutorium. hoc probat, quia de restitutorio nō ponitur sub if. rub. sed in §. locorum. de quo inf. fatetur tamen, qd est unū interdictū, sed habēs duo capita licet Ic. in arbore posuerit illa diuisa.*
i §. locorum. *Ad solutionem obiectionis, ꝙ res sacræ in nullius bonis sint, nec seruitutem recipiant, dicunt Ros. & Ber. doc. ꝙ hæc proponunt prælati ecclesiarum, qui possunt etiam talia vendicare, ut sup. dr. C. de sacrosr. eccl. l. sancimus. fortius hæc interdicta proponere, allega, Ber. 17. q. 4. Attendendum tñ ēt, ꝙ priuatus quilibet pōt prædicta proponere, cum omnium intersit loca sacra non deformari, vel pollui, in quib. peccata delētur, in Aut. vt lic. matri & auiæ, §. quia uero ita. Coll. 8. Nec obstat, quod interdicta ad priuatas, non ad publicas cās pertineāt, ff. de itin. l. sane. quia illud uerū de ceteris, non oīb. ut patet ff. de interdi. l. 1.*
K Itē sæpe. *Quod hic sequitur, cōtinuauit Ros. actioni funerariæ, de qua supra de sepul. uer. porro qui funus. & tria quæ hic requiruntur, ex positionibus collige.*

locus sacer alienus pro puro vẽditur, emptorq; ibi ædificium, vel aliud imponit, vel prohibet dominũ loci religiosi ibi mortuos inferre: vnde loci religiosi domi
a no a consulitur per actionem in factum contra eum, vt tollat imposita. imo etiam, ut præstet sibi, quantũ interest eius illa non fuisse imposita, uel eum non fuisse prohibitum, imo etiam & loci pretium, ff. de relig. & sum. fun. ossa. §. si locus. & §. in hoc. & l. liberum. & l. is, qui emp. Sic ergo concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui locum meum. scilicet talem, religiosum pro puro emens, talia imposuit, uel mortuos in eo inferre ꝓhibet. unde ago cõtra eũ, ut imposita tollat, uel interesse meũ mihi præstet,
9 quod æstimo 20. & ad hoc propono actionẽ in fac. præ
b toriam. † Item concipitur sic libellus ꝯt. uenditorẽ b.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. qui meum locũ religiosum pro puro T. uẽdidit, qui in dicto loco ædificauit, unde mortuos libere iferre nõ possum: quare ago ꝯ eũ, ut imposita faciat remoueri, vel mihi meũ interesse pstet. & ad hoc propono, &c. vt sup. Item vide supra de sepul. ver. porro. & seq. Actor sic ponet.

POS. act. pono, quod talis locus est religiosus. Item quod eum vẽdisti pro puro. Itẽ qđ ad me pertinet vel in eo habeo vsumfructum, uel seruitutem: hæc probãtur in præ. l. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ ille locus uacat ab omni sepultura. Item quod eum vendidit T. tantum. Item quod M. est dominus eius pleno iure.

ADDITIONES.

a Domino. *Et vsufructuario, vel seruitutem habenti, vt in l. ossa. statim all §. non solum, quod intelligas de seruitute mortui inferrẽdi, uel de habente vsumfructum, ad sepeliendum, aliam seruitutem non recipit ff. com. præ. l. caueri.*

b Contra uenditorem. *Qui ex maleficio uidetur obnoxius dupliciter, s. uendendo rem alienam pro sua, et sacram pro pura, facit C. de pactis, l. ult. in fi. sed emptorẽ excusare põt ignorantia.*

Bal. De religiosis domib.

QVO iure petatur ecclesia, comitatus, ciuitas, uel castrũ, & quid de iuribus incorporalibus, hic G. Prioratus debet conferri monacho pure sine simonia, uel pactione, versi. hoc quoque. G.

a De capellis monachorum a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Hanc etiam post proximam prosecutus est Rof. ponens pro rubrica, quæ iura competant abbatib. vel priorib. monachorũ, vel canonicorum, in ipsorum capellis, & prosequitur triplicem modum habendi, qui no. 26. q. 2. in Sum. & extra de præb. de monachis, in gl. 2. & super illa plene scripsi. Alij practici auctores nõ non tractant materiam, recurratur igitur ad Summistas.*

SVMMARIVM.

1 *Monasteriũ petens capellam cum suis iurib. & pertinentiis sibi iure traditã, sed ab alio detentã, qualiter formabit libellum.*

2 *Monasterium petens temporale, uel ius patronatus tantum in aliqua ecclesia a patrono concessum, qualiter formabit libellum & nu. 3.*

4 *Religiosi, siue sint exempti, siue non, debent clericis, quos præsẽtant ad ecclesias, reseruare congruam sustentationem, ut possint iura episcopalia persoluere.*

a CONCIPITVR sic libellus a:
1 LIB. † Coram, &c. propono ego syndicus & procurator talis monasterii nomine eiusdem, contra talem episcopũ, quod cum talis ex piscopus prædecessor eius cum consensu sui capituli donauerit ipsi monasterio ecclesiã talẽ cum iuribus & ꝑtinentiis suis, & sic ipsa ecclesia ad pfatum monasteriũ pertineat, quã dictus episcopus iniuste detinet: ideo ecclesiam sæpe dictam à præfato episcopo mihi nomine, quo supra, restitui peto cum iuribus & pertinentiis suis & fructibus, & ipsum ad id snaliter condemnari, ext. de do. pastoralis, extra de relig. dom. cõstitutus. &
2 hoc, cum est pleno iure concessa. † Si vero tantum tẽporalia, vel tantum ius patronatus. dicat sic:

LIB. Coram. &c. propono cont. talem episcopũ, ꝙ cũ talis patronus de cõsensu eius, vel prædecessoris sui ipsi monasterio donauerit iuspatronatus in tali ecclesia, ideo peto ipsum iuspatronatus mihi adiudicari, & ad me sentẽtialiter pertinere declarari, & dictũ episcopum in hoc sentẽtialiter cõdẽnari. Item cũ ecclesiã illam monasteriũ a fundatione habuit, & sic per ꝯsequẽtiã in tẽporalib. sibi debeat respondere, petit tẽporalia in ipsa ecclesia sibi adiudicari, &c. in præ. c. pastoralis. 16. q. 2. & c. 2. & c. pe. & fi. extra de præb. de monachis.
3 c. in Lateranensi. † Vel sic in alio casu:

LIB. Corã, &c. propono ego abbas sancti Zenonis cõtra archipresbyterũ & clericos sãcti Proculi de Verona, quod dicta ecclesia sancti Proculi ad nostrũ monasterium ptinet pleno iure, videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri, & eius fidelitate, ipsius etiã & fratrum obedientia, correctione, repsẽtatione ad ordines, tõsuratione, susceptione chrismatis, litanæi, baptismate, capitulis, & aliis similibus, p quæ plena subiectio declarat, cũ dicta ecclesia sit in nostri monasterij parochia sita. verum ipsi indebitè sup his nobis respõdere recusant: quare peto nomine dicti monasterii eos per uos cogi mihi in pdictis omnibus & singulis obedire, & pfatam ecclesiam, quo ad omnia prædicta, dicto monasterio subesse, per vestrã sentẽtiã declarari, & ad hoc peto sententialiter ipsos condemnari, extra de re iud. cum inter. ext. de mai. & obe. his, quæ, extra de capel. mona. c. 2. extra de offi. deleg. coram. Vel concipitur, vt supra de offi. ord. vers. si aũt,
4 † Et nota, ꝙ religiosi, siue exempti, siue non, debẽt clericis, quos præsentant ad ecclesias, reseruare congruã sustẽtationem, ita ꝙ possint episcopalia iura persoluere, alioquin diœcesanus nõ debet eos admittere, vt in
b constit. Clemẽtis Papæ IIII. de pb. suscepti b. Hoc quoque notandũ est, ꝙ prioratus conferri dẽt monachis cessante omni pretio & pactione, nec debet priori, aut prioratui aliquod imponi onus temporale, aut perpetuũ per abbatẽ in ipsius institutione, aut post: quod dic
c vt in const. Alexandri IIII. ext. eo. ti. quia religiose c.

ADDITIONES.

a Conci. sic li. *Secundum Rof. hoc ti. cuius fuit iste libellus, &*

b Suscepti. *Quæ est prima in ti. de præb. l. 6. hodie per cle. 5. melius, seu plenius promsum est, de iure pat. constitutio.*

c Quia religiose. *Quã hodie nõ habemus, sed uide cle. de suppl. neg. præl. quia regulares, 2. resp. & uide, quod scripsi de sta. mo. c. 1. super uer. obedientiæ.*

a De Iure patronatus a. Rubrica.

ADDTIO.

a *Hãc materiã plene prosequitur Rof. per septẽ membra distincta post quæ ponit quædam notanda. Bonag. par. 2. char. 5. & Aeg. 114. quisque formauit dues libellos diuersos; & conuenerunt in formis. Aly pract. auctores siluerunt, uide, quod scripsi e. tit. sup rub. ad quæstiones scriptas. Vna dominicalis, 52. facit ad materiam, an s. episcopus priuatum per se instituere possit inuito patrono? hanc quære de rescript. quamuis, li. 6. in gl. pe. Dominicalis 77. cũ discordant tutor & pupillus in præsentando. plene scripsi de ele. ex eo, quod, li. 6. sup gl. Venerealis, 19. quærit, an ius patronatus transeat ex uenditione feudi cum omnib. iurib. quæ*

babet

bēt in illa & dic, ꝙ non, ut scripsi eo. ti. ex literis in gl. magna, ubi dicit Inno. ꝙ posita super regula, in re cōi li. 6. si clericus et laicus patroni præsentāt vnū, & postea ipse laicus alium, nō est dubiū, qđ primus dēt admitti, ibi uide, an parochiani ius præsentandi pscribant, uide plene super regula, qđ alicui gratiose. Et īfra repetā qōnes, quas non cogitauerunt antiqui, an transeat ius patronatus, cū in venditione uniuersitatis illud exprimitur, et consiliū circa hoc scripsi, ext. eod. ti. c. 1. in prin. li. 6. Et aliam, an iuspatronatus possit legari, scripsi eo. ti cum sm, super uer. emptorū. Hic quæro; Bon. eps ordinauit Titiū in presbyterū, qui postea successiue præsentatus fuit ad duas parochiales ecclesias, et per ipsum admissus, nūc præsentatur ad tertiā, queritur, an ipse eps ex defectu sciētie possit illū repellere, & vr, ꝙ non, primo respectu ordinis, an quē illū reputauit dignum, ad beneficiū ergo non reputet illum, de ætat. et qual. accepimus, facit 1. qō. 1. sicut Christus. Itē illum bis confirmādo. In eādem specie iudicauit illum dignū, cuius contrarium nunc non dēt asserrer, 11. q. 2. dilectissimi, de elec. nulli. li. 6. facit de accusatio. nulli episcoporū, de senten. excom. in præsentia. & regula, qđ semel. lib. 6. ubi quero concor. bene facit lex, si quis test. lib. C. de testibus, quæ habetur 4. q. 3. in fi. Solutio, si ponamus ista terram parochialē ex qualitate & quantitate parochianorum, uel situ ipsius differre multum a primis, ita ꝙ æque dr, possit eum dignum ad primas ad istam indignum, certum est, istū iuste repelli. Non. n. loquitur quod dignus minori sit dignus maiori, de translat. c. ul. Sicut de nauibus dr, quod quædā sufficiunt, ad flumina, quæ non sufficiunt de mare, ff. de exercit. l. 1. §. nauem, et §. sed & si. Stat ergo dubiū qōnis, qū est paritas, de modicos excessu, & fortius, quando esset tertia minor primis, quo casu uidetur eum repelli hac ratione, quia remoueri posset ab obtento propter nimiā insufficientiam. super quo uide, quod no. de renun. c. fi. in 1. gl. & de offi. cust. c. 1. de ætate & qualit. c. fi. etiā ab ipso promouente. Super quo vide, qđ scripsi de eler. coniug. diuersis fallac. super gl. arg. quod forti° ergo pōt etiam per eundem non admitti, de iurei. quemadmodū. Adducitur etiam l. ff. de mun. et hon. ut gradatim. § reprobari, ff. de excu. tuto. sed & reprobari. ubi medicus semel probatus reprobatur, quod est speciale propter hominū santitatem. Cum autem animę pretiosiores sint corporibus, de pe. & remis. cum infirmitas. fortius in medico animarum id dēt admitti, quare medicamentum dr in artibus ars suprema, de ata. & qual. c. pe. Nō obstat, quod de ordinatione dictum fuit. constat. n. quod non omnes digni sacerdotio, digni sunt cura. In religiosis & mendicātibus abūdāt exempla, & decre. accepimus, non arctat ordinantem ad curam, sed ad beneficium.

ADDE, an ius patronatus transeat cum uenditione uniuersali, Rom. consi 26. 2. lib. Et an parochiani prescribant patrona consi. 76. 2. lib. Et an semel admissus ad unam dignitatem, possit reprobari, uide originaliter Old. consi. 18.

SVMMARIVM.

1 Spoliatus iure patronatus a præsentante, qualiter contra eū formabit libellum.
2 Agens cōtra episcopum instituentem aliquem in iuspatronatus sed postea spoliantem, qualiter formabit libellum.
3 Agens cōtra indebite institutū in iuspatronatus alicuius ecclesię, qualiter formare habeat libellum.
4 Libellus qualiter sit cōcipiendus, ubi episcopus non admisso repræsentato per patronum, per se alium instituit.
5 Episcopo patronū aliquem præsentantem contemnente, & aliū sua auctoritate presentante, qualiter sit libellus contra eum formandus.
6 Præsentatus in ecclesiasticum beneficium, si suspectus sit, & alius institutus, qualiter aget.
7 Quæstione inter patronos orta de iure patronatus, & ecclesia uacante, qualiter sit prouidendum, et nu. 8.
9 Patronus, cui iura debita denegātur, qualiter formabit libellū.
10 In præsentatione patroni qua forma sit instrumentū faciendū.
11 Parochiani in Italia dicuntur ius præsentandi contra ius usurpare.
12 Petitio sub qua forma possit offerri superiori, loco decreti.
13 Patronis in pśentatione discordantibus, qualiter sit libellandū.
14 Patronus an possit seipsum præsentare.
15 Patroni fratres an possint unum ex se præsentare.
16 Ius patronatus alteri concedens, an possit per illum, cui concessit, præsentari
17 Patronus ī uno monasterio, si illud ex causa uniatur alteri monasterio, an erit patronus in secundo.

CIRCA hanc materiam nota, ꝙ quandoq; agitur contra præsentantem, quandoq; cōtra episcopum instituentem, quandoque contra institutum, quandoque ipse præsentatus agit, quandoque est quæstio inter patronos, qñq; agit patronus ppter iura sibi subtracta, & qñq; petitur præsentatio admitti. † Si agitur contra præsentantem
1 sic conspitur libellus in possessorio.[a]

LIB. Coram, &c. propono ego H. patronus ecclesiæ sancti M. ꝯ P. ꝙ cum esset ī possessione, vel quasi iuris patronatus, & repræsentādi rectorem ad ipsam ecclesiam, ipse P. me indebite iure illo spoliauit, vel quasi p̄sentādo, videlicet de facto T. ad regimen ecclesiæ p̄libatę, quare peto me ad prędictam possessionem, uel quasi, restitui, & dictum P. pro tāta temeritate canonice puniri. † Si vero agis contra episcopum instituentē,
2 eodem modo concipies libellum, hoc saluo, quod vbi dixisti Præsentando, ponas Instituendo, aliis etiam verbis decenter mutatis in personam episcopi. Hæc probantur extra de re iud. cum Bertholdus, de causa pos. cum ecclesia, vbi probatur, ꝙ potest quis iuribus spoliari. † Cōtra institutum autem sic concipitur libellus.
3 LIB. Corā, &c. propono ego patronus talis ecclesię contra P. ꝙ vacante prefata ecclesia H. filius M. asserēs se patronum, & se fore ī possessione iurispatronatus, seu præsentandi rectorem ad eam, ipsum P. indebite ad ipsius ecclesię regimen tali episcopo pręsentare de facto, cum de iure non posset. præsumpsit, qui episcopus ad p̄ntationē hmōi dictū P. in ea dicitur instituisse quare peto ipsum P. ab ipsa ecclesia remoueri, & sup ea sibi perpetuum silentium imponi, ext. cc. consultationib. extr. de elec. querelam, extr. de cau. pos. & ppri. cum olim. † Quod si episcopus nō admisso repræsento per patronū, p se instituat aliū, sic ꝯcipitur libellus.
4 LIB. Coram, etc. vt s. proxime, vsq;, ꝯ P. iūge, ꝙ nup vacāte ecclesia dicta ad ea B. virum vtique honestum, competētis literaturæ, & ætatis sufficientis duxi ad regimē ipsius tali episcopo ipsius loci diœcesano præsentandum, verum ipse pro suæ volūtatis arbitrio eū instituere recusauit, dictum P. cōtra iustitiam propria auctoritate in ea instituens in iuris mei præiudiciū & grauamen. quare peto per vos. quod de ipso factū est, irritum nūciari, peto etiam dictum B. quem vobis p̄sento in ecclesia, ipse per uos debere institui, seu etiā
5 ordinari. † Sed & si patrono contempto eum instituat, eodem modo concipe, subtracto eo, quod ibi dicitur de præsentatione patroni, 16. q. 7. decernimus, extra de offi. le. dilectus, extra de iure pat. pastoralis. Vel sic.

LIB. Coram, &c. propono ego N. procurator G. & R. ꝯ P. qui se gerit pro rectore, uel electo talis ecclesiæ qui uiuētibus ipsis G. & R. patronis ipsius ecclesiæ, & in possessione, vel quasi presentandi, seu eligēdi rectorem ad ipsam existentibus, dictus P. per quēdam T. asserentem se fore compatronum, vel per parochianos ipsius ecclesiæ se fecit de facto, vt dicitur, in rectorem dictæ ecclesiæ præsentari, dictus G. & R. irrequisitis, ꝯ tempus pariter & exclusis, ipseque B. insufficiens est, & defectum patitur in literatura, & moribus, & ętate quare ex pręmissis causis & ea aliis, de quibus cōstare poterit in processu, peto prædictā electionem, seu præsentationem, siue nominationem per dictum T. ipso P. dictis

ADDITIO.

a In possessorio. Secundū Roff. ubi sup. & est quartus libellus ipsius, sic libellus cōcipitur, secundū Bonagui. & Aegid. ubi sup.

P.dict is patronis contemptis & exclusis factam cessari
& reuocari,tãquam canonice non celebratam:uel sal
tem sententialiter declarari ipso iure non tenuisse: &
eidem P.super dicta ecclesia perpetuum silentium im
poni,cum nullum ius habeat in eadem,extra de re iu-
dica.cum Bertholdus.& ĩ pręd.decr.decreuimus.& in
præd.decre.consultationibus.extra de cau.pos.& prop.
cum ecclesia.Vel sic libellus concipitur:

LIB.Coram,&c.propono ego G.miles contra P.re
ctorem ecclesiæ sancti Martini talis loci,quod licet ta-
le castrum,in cuius territorio dicta ecclesia est sita,à ve
ro dño,ad quem ius patronatus in dicta ecclesia perti-
nebat,emerim,idem tñ rector me pro patrono ipsius
ecclesiæ non admittit,& tãquam patrono mihi respõ
dere contemnit: quare peto ipsum à prædicta iniuria
compesci,& compelli,q me tãquam uerum patronũ
suũ,& ipsius ecclesiæ,recipiat & admittat,& uelut pa-
trono in his,quę debuerit,respondeat,vt tenetur:peto
ẽt ipsum ad hoc per uestram sñiam condemnari, ext.
eo.ex literis.extra de re iudi.cum Bertholdus.ff. de cõ
trahen.emp ĩ modicis.ff.de acquir.rer.dom.quędam.
6 † Præsentatus etiam sic potest concipere libellum:

LIB.Coram,&c.propono contra P.q cum talis, qui
est in possessione,uel quasi,pręsentandi vicarium in ta
li ecclesia,me ad uicariam ipsam diœcesano episcopo
præsentasset,idem diœcesanus me instituere renuit si
ne rationabili causa pro suæ libito uoluntatis & dictũ
P.in ea instituit minus iuste,quare peto per uos in vi-
cariam me institui,& dictum P.ab ea remoueri, & re-
mouendum fore sententialiter declarari, cum nullũ
ius habeat in eadem, ut in pred. cap.cum Bertholdus.
& extra eodem,cum autem. Vel sic,

LIB.Coram, &c.cæteris retentis usque, quare peto.
hoc saluo,q ubi dicit,contra P.dicatur,ut supra, cõtra
talem epm.postea iunge,mihi per eũdem dominum
epm de equiualenti beneficio prouideri, & ipsum ad
id cogi,& sententialiter condemnari,ext. eod. pasto-
7 ralis.in fi.† Si autem a est quæstio inter patronos de iu
a re patronatus,& ecclesia uacante omnes parati sũt eli
gere,sed si vnus aliũ negat esse patronum, distingue:
quia aut uterq;est in possessione, uel quasi: & tunc sic
libellus concipitur.

LIB. Coram, &c.propono ꝯ P. q cum sim patro-
nus talis ecclesię,& in possessione,uel quasi iuris patro
natus ipsius,idem P.licet nullum ius patronatus eidẽ
in dicta ecclesia competat,contendit se ad eam vacan-
tem debere pñtare rectorem: quare peto ipsum p uos
prohiberi,& sibi super hoc perpetuum silentium im-
8 poni.† Aut uenter possidet:& tunc põt libellus cõcipi
eodẽ modo,aut alter,puta actor,possidet,& alium ne-
gat esse patronum:& tunc potes sic ꝯcipere libellum:

LIB.Corã,&c.propono ego T.contra P. q cum sim
in possessione,uel quasi iuris patronatus talis ecclesiæ
nunc vacantis,simque paratus per pręsentationem de
recto e ipsius ecclesię,puidere,ipse P. cum nullum de
sibi cõpetat patronatus,nec est in possessione,uel qua
si,me in præfata repręsentatione impedit , uolendo p
se repręsentare, licet sibi nullum ius sit hoc faciendi:
quare peto ipsum per uos prohiberi,& super hoc im-
pedimento sibi perpetuum silentium imponi, extra .
eo.quoniã &c.cum propter.&c. eam te. & iunge , qđ
6 no.s.de reli.do.uer.illud.† Porro si patrono iura deb ta
denegantur,sic concipiet libellum:

LIB.Coram,&c.propono,q cum sim patronus ta-
lis ecclesiæ,rector ipsius ecclesiæ mihi honorem, q̃ pa
trono debetur,exhibere recusat, scilicet quod primus
uadam in processione.Item cum ad paupertatem de-
uenerim,mihi in necessariis iuxta facultates ecclesiæ
prouidere recusat.Item cõsueuit mihi oblationes mit
tere in pascha,& huiusmodi,nunc autem mittere de
trectat,quare peto ipsum per uos ad prædicta seruan-
da compelli,& compellendum fore per vestram sen
tentiam declarari,extra eo nobis. 16.q.vlt.quicunque
10 & c.filius. † Verum super ista præsentatione instrm
publicum hoc modo conficietur

FORMA.Vacante tali ecclesia parochiali per obitũ
P.quondam eius rectoris parochiani , seu patroni ip-
sius ecclesiæ,scilicet talis & talis,ad sonum campanę
prout moris est,vel per solẽnẽ nuncium ad electionẽ
b de mandato talis,ad quẽ spectat de iure vocare b, cõ
uientes in dicta ecclesia ad tractandum de electione
futuri rectoris,tandem diligenti inquisitione collatio
neque pręmissis,& Spiritus sancti gratia inuocata, &
ad honorẽ Dei & gloriosę Virginis matris eius,& ta-
lis sancti eorum patroni,ac oĩm sanctorũ,post nomi-
nationes varias plena concordia & unanimi consensu
in H.virum utique morum honestate pręditum, cõ-
petentis sciæ,& legitimo matrimonio natum, quiq;
25.annum ętatis suę attigit,Deũ habentes prę oculis,
conuenerunt ipsum in presbyterum & rectorem ec-
clesię pręfatę eligendo, postulantes,ac postulando eli
gentes,ut hoc modo,uel quocunque alio ipsa electio
possit ualere melius & tenere,valeat. & teneat pleno
c iure c.† Et nota,q parochiani in Italia ius pñtandi con
11 tra ius vsurpant,quod dic,ut no.ext.de elec.sacro.ext.
d de iure patro.c.2.& 3.& c.cum propter d.Item stylus
huiusmodi formę probatur ext.de renun.põt et ĩsl. 1 o
nẽ.in prin.de ele.in causis.§.qa vero.& no.ex. de post.
12 c.fi.† Superiori autem post offerri petitio loco, decre
e ti in hac forma e.

FORMA.Nos talis & talis patroni talis ecclesiæ ua
cantis cõcorditer & cõiter repñtamus uobis tali epi
scopo talem clericum ad curam,vel in rectorẽ, ad re-
gimen ecclesię prelibate,virũ vtique honestum, lite-
ratum,& de legitimo matrimonio natum,iura eccle-
się defensare & disponere scientem,& valentem,petẽ
tes ipsum in ecclesia ipsa per uos institui,& sibi p uos
curam eiusdem ecclesię concedi,ext.eo.ti.pręterea &
c.significasti.& c.transmissæ,ex.de off.de le.dilectis.de
præben.in Lateran.de ele.cum in cunctis.Et hoc,cum
13 sunt concordes.† Si vero discordant, sic dicant.

FORMa.Nos talis & talis,&c.vt s.in pce.vsq; in fi.
nẽ:& iũge sic in fine,nõ obstãte pñtatione, q̃ uobis dr
fuisse de facto facta a talib.de tali,cũ eis non sit ius ali-
quatenus pñtãdi. Vel si sint patroni, dic, cũ nos simus
pſes n.& zelo, & auctoritate,ꝯsilio saniores. Vel si sint
pares,dic,cũ pñtat' a nobis sit dignior, & honestior, &
maioris

ADDTIONES.

a Si autem. *Verba Ros.cum libellis seq.usque ad vers.uerum & hoc,ubi supra in fi.*

b Vocare. *An patroni non uocati possint prosequi contemptum, satis scripsi e.ti.c.3.super uerbo.plurimorum.*

c Teneat pleno iure. *Hæc forma in quantum electionem & postulationem miscet,est hodie reprobata,nisi cum probabiliter dubitatur,an dẽat postulari?quod dic,vt de post. præl.c.uno , li.6. Quo circa hic nota primũ,q licet patroni tales electiones de facto faciant;de mente iuris satis est,quod præsentem;& uerbum Eligitur,positum in dec.eo.ti.nobis.expone,ut ibi dixi. Ego in pſentationibus,quæ ad me spectant,nunquam eligi;sed illũ , quẽ uolo institui,præsento instituendum illi,ad quem spectat,& si habeo compatronos,una cum illis hoc facio;& de facto nunquam mihi occurrit casus discordiæ; qui si occurreret,vna cum eis ẽt præsentarem,si uellem:& cognoscatur postea,quis præferendus sit,e.ti.c.3.Secundum est,quod non sufficit patrono talẽ electionẽ facere intra tẽs iuris,nisi præsentet,ut scripsi e.ti.c.ult.ĩ fi.et pbatur e.ti.c.uno.li.6.ubi ẽt de hoc scripsi sup uer.ad pſentãdũ.*
ADDE,ut per Abb.cons.28.& 156.2.lib.

d Et c.cũ pptet. *De hoc uide,q plene scripsi de re iu.q alicui gratiose.l.6.& iste uer.post finẽ uerborũ sequẽtiũ locari debuisset.*

e In hac forma. *Secũdũ Ros.cuius fuit ista forma sequẽs ĩ par.pe*

a meriti, & nos a zelo ipsius processimus meliori, 16. q. ulti. consideradũ. & c. si plures, ext. de eo. q in. extr. de c. ecclesia. 2. & c. in Genesi. & iunge hoc, qđ no. sup. de elec. §. 1. uers. si uero aliqs sit electus. Cæterũ de ser uitus, dominus, uel patronus a seruo exigit, uel liberto, & quid iuris, cum libertus neget se debere aliquid nomine operarum, dicetur infra de natis ex libero uē
14 tre, & infra eod. tit. proxi. §. nunc dicendum. † Et nota quod patronus non põt pñtare seipsum, ut ext. eo. l. per uestras. Sed nunquid filium suum? Et uidetur, ꝙ nõ, cum sit eadē persona cum ipso ut 15. q. 5. §. hac auctoritate. & magis punitur pater in filio, q in se, ff. quã met. caus. l. isti. Sed dic ꝯ, quia sufficit, ꝙ non sit malus,
b 15. q. ulti. decernimus b. † Sed nunquid fratres patroni poterunt pñtare unum ex se, Resp. sic, sicut & decuriones dant unum ex se tutorē, ff. de tut. & cur. da. ab his, l. ut magistratus. et quasi decuriones dicuntur, nõ
16 quasi fratres ff. ꝙ cuiusq; uni. no. l. item eorum. † Sed nunquid possum pñtare illum, q mihi dedit, seu cõ cessit ius patronatus? arg. ꝙ non, quia uidetur seipso ori ri. non. n. interest, an ipse seipsum pñtet, an ego, q eũ ipse elegit, ut in præ. l. itē. §. decuriones. ext. de senten. excõm. mulieres. Sed dic, quod si mihi ex toto & simpliciter contulit ius patronatus, possum, secus, si con
c cessit mihi hac uice ius præsentandi tantum c. † Quid
17 si aliquis est patronus in aliquo monasterio, quod qz desolatum est, unitur alteri monasterio, ut ext. de sta monach. c. 2. queritur, vtrum ille erit patronus in secũdo? Respond. si in primo fuit patronus ex fundatione, vel prestatione loci, non ideo erit in secũdo patronus, si uero ex datione, tunc uidetur res cum onere transir. Sed dic, quod nunquam erit patronus in secundo, sed solum ĩ primo, in quo presbyter semper debet cebrare, ut 26. quest. 1. & temporis. nec mirũ, & si fit præiudicium patrono, quia non est ibi propter necessitatē prælatus, idem esset, si occuparetur ab inimicis; secun
d dum Vincen. d

ADDITIONES.

a Et nos *Hic addit auctor ad uerba Roff. & additio boan. de Lati no tu indica.*

b Decernimus. *Hæc quæstio & sequens not. eod. tit. quia clerici. & ibi plenius scripsi super glo. 3.*

c Tantum. *Idem Vin. ut scripsi eo lem ti. ex insinuatione, super uer. cõtulisse. & uide, quod scripsi de institut. ca. fina. super 2. glo.*

d Secundum Vincen. *Ad literam hoc notaui in præalle. ca. 2. de relig. domibus.*

Bald. De Iure patronatus.

AN quis possit præsentare filiũ suum? tenet, ꝙ sic & si sunt duo fratres patroni, an unus possit pñtare alterum, tenet, ꝙ sic. Et an cessionarius possit presentare cedētē; dic, ꝙ sic, si habet plenam cessionem secus si habet commissionē pro ea vice tantum, & an patronatus finiatur per unionē? G. Nõ obstat C. de sac. san. ecc. Auth. quibuscunque. quia loquitur in alienando, sed istę quæstiones loquuntur in utendo Bald. uide supra de loc. §. emphyteosis debet.

De censibus, exactionibms, & procurationibus a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Roffr. in libellis nostris hanc materiam prosequitur, & ipse solus ex practicis auctorib. saluo Bonagui. q inter libellos de hoc posuit duos breues, notat Rof. ꝙ ordinē rubricarũ nostrarũ nõ tenuit, intendo ꝙ illas, quas ponebat, ipsarũ or. linē seruato, ponere debuisset, ad propositũ inter rubricã de iure patro. & istã posuit prolixos tractatus de interdicto, Vñ ut, itē de parochijs, itē de sepulturis. item de præbendis. Habet tamen auctor sibi regratiari, quia in multis materijs ibi posuit, in quib. alij practici defecerunt. Quæstionē dominicalem 23. de soluente longo tempore minorem censũ, uide sup. de loc. §. si. ver. 42. & super regula, plus semper. lib. & dicam in fi. ti. 7. De censuali propter molendinũ quo destructo, nec uult reficere illud, nec soluere censũ, uide sup. de loc. §. postq. super ver. qõnem, 1. lo. de Deo. li. 4. de Iudeis, qui nunc episcopo, uel ecclesiæ neg at censum solutum tempore, de quo non extat memoria. Sed quæritur, utrum (scripsi de usuris in c. quanto in f.) si censuam soluit emphyteota. qui uen lidit, uide de locato, vlt. uer. 24. Duas q. res circa pedagia scripsi sup. de cã pos. §. 2. super uer. quid de colligentibus. Fuit etiam q. Rof. 36. de illo, cui pro certo fundo debebatur census (pone decem) ipse uendidit dimidiam illius fundi, & census, censualis credens totum venditum, soluit emptori die statuto totũ censum, venditor nunc petit a censuali dimidiam cẽsus, & pœnã pro cẽsu suo die sibi nõ soluto, agens certi conditione ex stipulatu, q ex cõpetit, Inst. de verb. obl. in prin. ff. si cer. pet. si quis certum, in uoluntine uideri poterit. Ipse tñ soluendo dicit attendendum, qualis fuerit soluẽs, & cui soluerit, si. n. fuit rusticus, & simplicitate gaudens, & soluit illi, qui as habeat pro parte, excusat eum à pœna dicti ff. de pb. cũ de i i leb. to. Nec ut falsũ, quod habet aliqđ veritatis primordium, ff. de l 2. cum filius, §. hæres, liberetur ergo propter iustã ignorantiam, ff. de solut. qui hominem: maximē si fit se dignus erat emptor, facit ext. de proc. in nostra. de præben. nisi essent, in prin. Inducit etiam pro eo. ff. si quis, cau. l. 2. ff. de cõm. l. fin. Item quia venditor fuit in culpa, non denunciando censuali, facit ff. mandati, si fideiussor. § si Sub dit ẽt, quod etiam si locus esset pœnæ, committeretur in totum, de quo no. ff. si quis cau. si seruus. & extra de pœ suam. Ad dimidiam aũt census, licet solutam emptori. dicit eum teneri, per l. uero procuratori, ff. de solu. extra de iureiur. eã te. Repetere tñ poterit dimidiam, quam soluit emptori, per conditionē indebiti. Per ꝙ etiã patet, quod prædicta solutio cũ non libera ut, ff. de cõditione indebiti, l. si nõ sortx. & l. elegãter.*

HAec rubrica tres habet partes: vnde primo de prima, secundo de secũda, tertio de tertia videamus.

SVMMARIVM.

1 *Rubrica de censib. & exactionibus & procurationibus, tripliciter consideratur.*

2 *Libellus qualiter sit, quo ad petitoriũ, super censib. cõcipiendus.*

1
a I. §. Super † prima igit parte, s. sup cẽsibus, quo ad possessoriũ sic cõcipit libellus a.

LIB. Coram, & c. cõqueror de P. rectore talis ecclesiæ, vel rustico tali, q uia cum ratione ecclesiæ meæ essem ego, vel pdecessores mei in possessione, seu quasi percipiẽdi ab eo, vel prædecessoribus eius nomine cẽsus, & longo tempore perceperim singulis annis tali festo duodecim denarios, vel duos capones, uel librã ceræ, vel piperis, vel huiusmodi, sicut cẽsus fuerit impositus, ratione subiectionis, vel ex cã locationis, uel alia simili, pro tali prædio, quod a me tenet, & huiusmodi, dictus P. me & dictam meã ecclesiam prefatis meis iuribus, seu eorũ possessione spoliauit, vel quasi: uel mihi subtraxit, & soluere negauit. unde peto me in dictam meã ecclesiam super præfatis iuribus reduci in possessionē, uel quasi, percipiẽdi ab ecclesia ipsa, seu ab eo, illos 12. denarios & capones ipsos, & alia. peto etiã nomine subtractæ pensionis, vel seruitii detenti decē lib. mihi idoneè caueri, quod singulis annis illud pstabit integre, & eum ad id sententialiter condemnari & cõpelli, iunge, si es Legista, & ad hoc propono actionē ex stipulatu præsumptã, ff. de usu. cũ de in rem uerso. Et licet dixerim in libello Ratione subiectionis, vel talium rerum, non tamē habet quis necesse causam in libello inse-

ADDITIO.

a Quo ad possessorium sic cõcipitur libellus. *Secundũ Bonag. cuius fuerunt hi duo libelli, quos multum ampliauit auctor. Rof. etiam sub hac rubricæ parte unum posuerat.*

inserere, secundum quosdã. qđ dic, vt no. extra eo. tit. puenit. Quod aũt dixi de cautione, probatur ff. de iu. in oĩbus, ff. si ser. uend. harum. & l. egi. & ext. de deci. dũ. in h. Argum. tñ ɔ̃: quia tractatus futuri tẽporis nõ spectat ad iudicẽ, ff. de usu. l. 1. Solue, ut s̃. de deci. vet. subtractis. & adde hic, ꝙ no. s̃. de restit. spo. §. nunc di camus, & de cau pos. & ꝑpr. §. in retinẽdæ. sed hęc for

2 ma frequentatur. † In petitorio vero sic libell' ɔcipiẽ

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. rectore talis eccle siæ, qui nomine & uice ecclesiæ suæ vnam librã piperis, vel cærę, & huiusmodi, vt supra, mihi in tali festo singulis annis ex tali causa dare & soluere pmisit: & licet longo & lõgissimo tẽpore soluerit, ita quod ea legitime præscripsi, nunc tñ soluere indebitè recusat. vnde peto ipsum cogi ad solutionem prædicti cẽsus, & ipsum ad id de iure teneri sentẽtialiter declarari: pe to etiã mihi idoneè caueri, quod annis singulis id exo luet, vt C. de pactis, si certis, sed quod dixi de ꝑscriptione, non est necesse poni, quia tempus nõ est modus inducendæ obligationis, ff. de act. & obl. obligationum ferè, §. placet. Nec inducit actionẽ, sed parit exceptionem, ut supra de præscri. in prin. Sufficit ergo allegare solutionem, quod dic, ut in pręd. §. nunc dicamus. uer. sed & si aliquis. Vel sic.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. abbate & cõuẽtu talis monasterii, qui pro seruitio a me ipsis impenso et impendendo se mihi solenniter obligarunt tali loco, & termino 20. marchas argenti pacificè annis singulis soluturos: ipsi uero ɔt. promissionẽ hmõi temere venientes, sine rationabili cã in solutione pẽsionis hmõi per quinquenniũ cessauerunt in meum pſudicium & grauamẽ: quare peto per uos dictos abbatem & cõuẽ tũ in centũ marchis, in quarũ solutione cessauerũt, ut inposterum annuatim de 20. marchis mihi satisfaciat, & sup hoc cautionem præstẽt idoneã, sentẽtialiter cõ demnari. & ad satisfaciẽdũ de subtractis cõpellendos fore pronunciari, & per uos compelli. peto ẽt dãnũ & interesse, &c. Hæ formæ ꝓbãtur ext. e. prohibemus, & c. ꝑterea, & c. quanto. & c. puenit. de ele. querelã. de trã sact. de cætero. C. de pac. si certis. C. de usur. quis. & ff. de usu cũ de in rẽ uerso. De seruitiis aũt, q̃ dominus, uel patronus a seruo, uel liberto, uel uasallo exigunt,

a dicã inf. de natis ex lib. uen. & inf. prox.ᵃ Item de seruitiis a rusticis uel colonis præstandis subtractis, uide in pręc. §. retinendæ. & §. nunc dicamus.

ADDITIO.

a Proximo *Ver. verificantur de uasallo, de aliis nil ibi dicit.*

De exactionibus.

SVMMARIVM.

1 *Exactio tributorum diuersimode consideratur, secundum quas exactiones diuersimode etiam formandi sunt libelli.*

2 *Instrumentum qualiter fit super locatione pedagii formandũ.*

3 *Vasallus contra dominum insolita seruitia exigentem, qualiter libellum formabit, ne amplius exigat.*

4 *Iudicis officio succurrendum est illi, cui ultra uires collecta imponitur, vel qui ad officium uocatur, nec tenetur.*

5 *Vocatus ad officiũ si est inhabilis, qualiter formare bẽat libellũ.*

6 *Iudicis officio dominis succurrendum est, quibus, colonis eos dominos esse dubitantibus, denegantur redditus.*

7 *Munera personalia, patrimonialia, seu mista, quæ sint, & qualiter indicantur.*

8 *Vniuersitate in quibusdam debitis obligata, an quilibet de uniuersitate teneatur conferre ad debiti solutionem.*

9 *Vniuersitate alicui domino ad annuam pensionem obligata, si dominus aliquem de uniuersitate priuilegiet non soluere, an pro illo soluet uniuersitas, aut tanto minus, quantum ille soluisset.*

10 *Vicinia puteũ, uel clibanum, uel porticum habente, quæ egent refectione, an aliquis ex uicinis possit illorum usui renunciare, ne subiaceat collectioni uel collectæ.*

11 *Vniuersitatis pactum rustico factum de non petendo ab eo collectam, an sit ualidum.*

12 *Rusticus uadens ad habitandum in quadã villa, uel castro, quę iam erat debitis obligata, an teneatur conferre ad solutionẽ.*

13 *Rusticus alicuius uniuersitatis debitis grauatę inde recedẽs, an teneatur, ex quo ibi erat tempore debiti contracti.*

14 *Damno alicui in castro, uel uilla dato, si agatur ad emendationem, an ipse idem debebit cum aliis contribuere.*

15 *Electus ad duo officia in eadẽ ciuitate utrum illorum retinebit.*

16 *Electus in potestatem cuiusdam castri, an altero se opponente lite pendente officium potestariæ exercebit.*

17 *Si collecta fiat, ut secundum æstimationem bonorum cuiuslibet soluatur, an bona uxorum sint æstimanda.*

1 2. §. Nunc dicendum restat de secunda parte rubricę, s. de exactionib. † Scias er-

a go a, quod qñque publicani, siue exactores tributorũ exigũt vltra debitum, ideo ꝑtor ɔtra eos induxit actionem in factum ex edicto de publicanis, per q̃ cogun-

b tur restituere in duplum ĩtra annum b, post simplum ei, a quo ipsi, uel eorum familia exegerunt, ff. de publ. & vec. l. 1. Sic ergo libellus concipietur.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. publicano domini Imperatoris, vel Reipublicæ: qui nomine publicani sciens me nihil debere, exegit a me c. vnde illa c. mihi in duplum restitui peto, & ad hoc ꝓpono actionẽ in factum ex edicto đ publicanis. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ es publicanus. Item quod nomine publicani 10. a me extorsisti. Itẽ quod illud, quod exegisti, per vim accepisti. hæc ꝓbatur ff. eo. l. j. §. n. & 2. & l. licitatio. §. qđ illicite. C. ꝙ me. cau. l. 1. Reus vero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ tantum T. fuit publicanus. Item ꝙ id, quod accepi, pro tributo illius prædii percepi. Item quod illud debebas soluere. Item quod tantum redditur ex illo prædio, quod a te possidetur. Quę autem pedagia leuari possint, & an collectores pedagii ꝓhiberi possint, not. supra de causa poss. & propri. §. quia vero. ver. quid de colligentibus. Qualiter formetur instrm̃ super locatione pedagii, not. supra de loc. §. 1. ver. por-

2 ro. † Sępe quoque c dominus a vasallo, qui ratione ali-

c cuius possessionis certũ facere domino tenetur seruitium, vel a colono plus solito, & plus debito exigit, vnde quia eis nulla actio cõtra eũ competebat, quia nec vi bonorum raptorũ, nec quod metus causa, nec con-

d stitutio, si quis in tãtã d ideo in subsidium datur eis iudicis officium, ne deinceps talia faciant, & exacta reddant, C. lib. 11. in quib. causis col. cen. domi. ac pos. l. 1. in

e Auth. de quæstore, Colla. 6. in quo sic libellus ɔcipiẽ e: LIB.

ADDITIONES.

a Scias ergo. *Secundum Rof. ubi de hoc edicto, & eius sunt hæc uerba, usque ibi, quæ autem. et tria, quæ requiruntur hoc casu, per positiones patent.*

b Intra annum *Hanc tamẽ pęnam euadit restituendo subreptum ante sñiam, & hoc respectu dicit l. 1. §. 2. quod hoc edictum est mitius. nam contra eum competit ui bo. rap. & furti, quę dantur in qua druplum, & non est in illis prædictum beneficium.*

c Sæpe quoque. *De edictis saltat ad officia, et hoc est septimum in ordine officiorum, s. de offi. iudic. quod sub colono, uel uasallo, & hoc usque ibi, porro.*

d Si quis in tantam. *Supple, quia non non inferebatur violentia quo ad primum & tertium, nec metus quo ad secundum.*

e Libellus concip. *Hos libellos nõ inuenies sub proxima rubr. de qua sup. nã declarauit plene, & ꝑ diuersas rubricas, q essent ascriptitii, q cẽsiti, qui coloni cõditionales, & c. tractatus demũ de uasallis, & sub rubrica de facto uasalli inuenies hos libellos, sed libellos dñorum cõtra ipsos colonos in possessorio, uide sup. de caus. poss. §. 1. uers. si uero rustici Host. aũt de prædictis diuersorũ nõium agricolis plene tractat in rubr. de natis ex libero uentre.*

LIB. Coram, &c. conqueror de P. domino meo, cuius sum colonus censitus, qui à me exegit 10. plus, q̃ ꝯsueuerit, & debuerit, q̃a cũ debeant sibi 10. nomine census, ipse exegit 20. & exegit etiã pro tempore futuro, unde peto, quod 10. exacta mihi restituat officio vestro, domine iudex, & quod prohibeatur exigere in futurum, & ad hoc propono officium iudicis. Eodem ẽt
3 modo concipiant adscriptitii & alii coloni. † Vasallus uero sic concipiet.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui à me talia seruitia exegit, s. quod fodiam sibi hortum, uel areã, plantem uineam, uel cooperiam sibi domum, uel portẽ literas, uel similia, quæ sibi facere nõ consueui, nec debeo, unde peto, quod prohibeat officio uestro, domine iudex, à me exigere in futurum, & quod decem, q̃ à me hac ratione exegit, mihi restituat: & ad hoc propono officium uestrum, domine iudex, infra de natis ex libero uentre, uers. cæterum. & seq. Vel sic:

LIB. Coram, &c. Conqueror de P. domino meo, cuius uasallus sum, qui considerata qualitate feudi, ꝙ ab eo teneo, ꝓ seruitio, seu corredo Imperiali, uel filia maritanda uel aliis, exegit decem plus, q̃ sibi debeam, & q̃ consueuerim præstare, cum semper præstiterim ꝓ corredo Imperiali, uel pro exercitu tantum 10. & ipse à me modo exegit 25. ideo ago ꝯ eum, ꝙ prohibeatur in futurũ à me exigere officio uestro, domine iudex: & ad hoc propono officium iudicis, C. li. 10. an qui ca. col. cen. l. 1. C. de agric. & cens. l. fi. in Aut. de quę l. Col. 4. arg. ff. si quadr. pau fec. dic. l. pe. ff. de iur. delib. l. si q id quod. Actor ergo sic ponet.

PO. act. Pono, ꝙ sum censitus uasallus tuus. Item ꝙ hoc debeo uel conueni pręstare tibi nomine census, uel seruitii. Itẽ quod à me exegit hoc ultra illud, C. in quib. cau. col. cen. l. 1. Reus uero sic:

PO. rei. Pono, ꝙ id, quod exigo propter talẽ possessionem, quam postea tibi dedi, exigo. Item ꝙ tua sponte recepi. Item ꝙ sponte obtulisti, & soluisti. Item ꝙ hoc plus ex certa scientia soluisti, ff. de reg. iur. cuius per errorem. Et iunge hoc, quod no. s. de feu. §. q̃m. uer. & nota, ꝙ. † Porro a si ultra uires collecta imponitur, uel
4
a uocatur ad officium qui non tenetur, per officium iudicis succurritur ei, C. lib. 10. quemadmodum ci. mu.
b ind l. 1. 2. 3. & 4. b ff. de uac. mun. l. sextum decimum. §. fi. Sic ergo tunc libellus concipitur.

LIB. Corã, & c. conqueror de P. collectore ciuitatis nostræ, uel castri, uel uillę, qui supra uires patrimonii mei mihi duas libras indixit: cum habita rõne & collatione patrimonii mei de collecta mihi imposita contigeret me tantum modo vna libra. unde peto a
c nobis, ꝙ tale indicium tollatur, & a me nil exigatur c, ut in præalle. l. S autem collector exegit, iungas. & peto, ꝙ libras exactas mihi restituat, C. lib. 10. in q̃ caus.
5 col. cen. l. 1. † Si uero uocaris ad ad officium, cũ sis inha
d bilis d. sic concipere.

LIB. Corã, &c. ꝓpono, ꝙ cũ sim in habilis ad officium consulatus, uel aliud, uel sim de alia prouincia, uel uocatus ad munus tale, & ab illo appellauerim, appelatione pendente ad aliud munus me talis noĩator noĩauit. unde peto ꝑ uos a tali noĩatione releuari, & ad hoc ꝓpono officiũ uestrũ, ut præ. l. C. quẽadmodũ
e ci. mun. indi. e †. Econtra quandoq; domini ab ascri-
6 pititiis, seu colonis reditus, siue sint in pecunia, siue ĩ aliis speciebus, exig. uut illi uero recusant soluere, dubitantes, an domini sint prędiorum, pro quibus exigitur, ũde dominis per officium iudicis succurritur: in quo sic libellus concipitur.
f LIB. Corã, &c. conqueror de P. f colono. uel adscriptitio meo, q̃ mihi reditũ 10. li. certę, uel 10. sol. uel simile soluere debet pro talibus terris, quas sibi locaui ꝓ prædicto reditu quem reditum mihi soluere recusat dubitans. an sim dominus illarum rerum, unde ago ꝯ eum, ꝙ vel mihi fideiussorẽ det de ꝓdicto reditu mihi soluendo sine ꝓcrastinatione, si ꝓbauero me dñm illorũ ꝓdiorũ, vel prædictũ reditũ mihi soluat, & ad hoc
g ꝓpono officiũ vestrũ, C. de agri. & cẽsib. litib. g. † Quæ
h autẽ sint munera ꝑsonalia, q̃ patrimonialia, & q̃ mixta, no. ff. de mu. & ho. l. 1. & fi. Et scias, ꝙ ꝑsonalia indicunt rõne originis, uel incolatus, uel priuilegii, ut C. li. 10. de incol. l. priuilegii. Itẽ ĩ collatione muneris ꝑsonalis ĩspi-
i cienda sũt ętas, facultates, uita, & fama, ff. eo. i rẽpublicã. & l. vt gradatĩ. & l. hono. §. de gerẽdis. C. de epi. aud. ꝑsides. Itẽ patrimonialia imponunt ꝓ mõ possessionũ masculis & feminis, minorib. & maiorib. ff. e. l. si. §. pa-
K patrimoniorũ. C. e. k p totũ, C. quẽad. ci. mu. ind. l. fi. C. li. 10. de anno & tri. ĩ eaudẽ. & grauati leuamẽ accipiãt ꝙ ꝓ criminosa cõmenta est eis impositũ, C. li. 11. de cẽ. q̃ s e grauatos. † Quid si aliqua uniuersitas tenet in quibusdam debitis, nũquid quilibet de uniuersitate tenetur conferre ad debiti solutionẽ? de hoc no. ff. quod cu
l iusquæ uni. no. l. 1. §. quib. autem eorũ l. Pone, Rheginus habet prædium in diœcesi Parmen. nũquid tenetur ad collationẽ in ciuitate Parmę? Rñ. patrimonialia munera dẽt Parmę subire, nõ ꝑsonalia, ff. ad mu. filii. §. fi. ff. e. rescrip. §. fi. & l. si. §. ꝑterea. ff. de cẽ. forma. C. quẽ ad.

ADDIDIONES.

a Porro. *Totum, quod sequitur fuit Rof. usque ad uersi. quæ autem, & continuatur supra proxima rubrica.*

b Et 4. *l. 2. & ulti. faciunt ad primum dictum, 3. & 4. ad fin.*

c Exigatur. *Intelligo de personæ in dicto.*

d Inhabilis. *De hic distinctione uide, quod scripsi de uoto. multa. in gl. ante pe. hoc dico propter leges allegatas, quæ non sonant in defectum.*

e Indi. *Scilicet 3. & 4. ut dixi supra.*

f Conqueror de P. *Rof. dicit, Propono, quod P. &c. & hac de causa hoc dixit, quod scripsi sup. de offi. iudic. super rubrica.*

g Litibus. *Scire debes, ꝙ cõtra cõsiliũ uel prouisionẽ huius legis Rof. fortius resistit, q̃ gl. uel And. sic dicẽs, ꝙ auctor locauit, ut dñs illas colonis, uel adscriptitiis pro certa portione soluenda in pecunia, aut soluendai u alia specie, & tunc erat contractus innominatus; ff. depo. l. 1. §. si quis seruũ. Proponat ergo dñs primo casu actionẽ locati, 2. ꝑscriptis uerbis, uel aduocet terras, uel ipsarũ possessionẽ, per l. si quis conductionis. C. loca. Quæ ergo stultitia dñs iste agere nollet de proprietate, probãdo se dominum, ꝙ uult lex illa, cũ recuperata possessione colono incũbit illud onus q̃ fiet de possessore petito, ff. de rei uẽdica. l. is, q destinauit, & habebit ex hoc maximũ cõmodũ, C. de rei uendi. l. fi. Insti. de interdi. §. cõmodũ. Si uero ipse actor nõ locauit, quo iure petet a rẽtari colonũ ad fideiubendũ, & iudex quo iure hoc faciet cõtra l. hæc stipulatio. ff. ut le. uel fi. lei. nomi. ca. ff. de proc. nõ cogendũ. Itẽ soluere, quæ est alia alternatiua, q̃uo eũ coget, cũ de dibito nõ cõstet? Respondet prudentissimũ fuisse illius legis consiliũ datũ in subsidiũ, quia non erat certũ dñm locasse, obiectio. n. procederet cũ certũ esset eũ locasse, sed quia colonus, vel adscriptitius aliquib. & paucis annis soluerat censũ domino, solutio illius tpis inducit hoc remediũ, ut colonus fideiussorẽ det, uel soluat, nec dico, ꝙ illa solutio faciat cẽsũ debitũ, ut per illã ĩ posterum debeatur, C. de pac. si certis annis. ff. de act. & obl. l. obligationum, §. placet, sed facit, ut sciãt soluens ad quorum alterum teneat, de quib. sup. simile ff. de tine, actuq; priua. ex primo capite. si in triginta dieb. hoc acquiro, ꝙ prohibendus nõ sum, quandiu de iure meo probẽ, ff. eo. ti. l. 2. & simile in interdicto de aqua quot. & æsti. ff. eod. ti. l. 1. §. quod autem. Item simile in electione, cui semel interfui, extra de causa poss. cum ecclesia. secundum eum.*

h Quæ autem. *Hic incipit ponere uerba Alb. Gal. in tit. de mune. & ho. ubi totum habetur, exceptis uersiculo, sed quid si uniuersitas. & uer. item pone, & uersi. fi.*

i ff. eodem. *scilicet, & sic inf. allegat, & sequen. uersi. Digest.*

K C. eo. *scilicet de mune. patrim.*

l §. quibus autem eorum. *in ult. gl. ibi nota. & dicit hic Abb. quod bona communia possidebuntur, uel uendentur, quæ si non extant, fiet collecta, & de hoc plenius supra de sen. excommu. §. sequitur. uer. quid si uniuersitas.*

ad ci.mu.iud.l.fi.C.l.10.de mul. &cũ ĩ quo loc.l.j. Quę
aut dicant munera, q̃ possessoribus inducũtur, habet
in prędic.l.honor.§.viarum,& in prædic.l. rescripta.§.
a fina. a † Quid si vniuersitas alicuius loci tenetur ali
9 cui domino ad certam annuam præstationem, dominus
autem concedit priuilegium alicui personæ de
vniuersitate, nec prestare tenetur. vnde vniuersitas
nunc soluit tantum minus, quantum illum priuile
giatum de collecta contingebat; quæritur, utrum te
neatur uniuersitas ad integram collectam? & uidetur
quod sic, arg. C.li.12. de decu.l.uacuatis. Nam pri-
uilegium vni concessum, non est uniuersitati conces
sum ff.de rerum diuis. in tantum. vnde non debet ad
eam extendi, Insti.de iur.nat.§.quodcunque, ff.de con
sti.princip.l.1. Idem in pactis, ff.de pact. si vnus. §.ante
omnia. priuilegia enim singulorum legem commu-
nem non faciunt, vt 25. quæstio. 2. non exemplo. Dic
cõtra, quod uniuersitas possit se ꝓ parte illius excusa-
re, C.de pact. creditores. C.si contra ius, vel util. publ.l.
fina. ff.de lega.1.si fundus.§.si libertus. ff.de alimẽ. & ci
ba.leg.l.4. ff.de censibus, cum possessionibus. ff.de ex-
b cept.dol.si a patre b † Item pone, quædam uicinia ha-
10 bet puteum, vel clibanum, uel porticum communẽ,
quæ eget refectione, uel purgatione, nunc quidam ex
uicinis uolens euitare collectionem, siue collectam,
vult renunciare usui & commodo illius, quæritur, an
possit? Videtur, quod propterea non euitabit. nam si
in puteo, nel clibano non est id, unde fieri possit, col-e-
ctio est in quolibet facienda. ut C.de æquæductu, le.ad
reparationem. C.de oper.public.l. ad portus. Nec a pri-
uilegio dignitatis se potest aliquis excusare, ut ibi etiã
ecclesia, C.de sac.sanc. ecclesi. ad instructionem. Imo
omnes compelluntur, ut C. de ædific. priuat. si, ut pro-
ponis. ff. pro soc. cum duobus.§. item si communem.
Collectio enim non fit propter personam, sed propter
domum, nec est a persona, sed a domo facienda. quod
patet, quia inquilini non debent soluere pro illa colle-
ctione, & si soluerint, possunt computare in pensio-
c nem, ut ff.de uia publi. c in l. Græca. & ad hæc C.de pi-
gnor.in summa. unde debet soluere, etiam si ad aliam
se transferat ciuitatem. Argument. contra, quod possit
renunciare. ff. de coll. illi.l. prima. in fina. C.de pact. si
quis in conscribendo. extra de regul. apostolicæ. ff.pro
de relic.per totum. Ratio enim, quare debet soluere,
est utilitas, quam inde sentit, ff.nequid in loco public.l.
secunda.§.vicinales. Itẽ facit, ff.de dã.infect.ꝑtor ait.§.
fi. ff.si seruit.uendit. & si forte.§.2,& 3. ff.de vsufr.si ab-
d sente, in quib.dicitur, ꝙ nõ cogitur q̃s rudera d tollere
& domũ reficere, si uelit domũ ꝓderelicta habere. Sed
certe hic nolebat domui renũciare, sed solũ vsui & uti-
e litati parci ꝙ si facere uellet e, non cogetur. Dicendum
est ergo ꝙ cogendus sit conferre, ẽt si uelit usui renun
ciare, nisi forte uelit domũ pro derelicta habere, ff.de
lega.secundo. si quis filios.§.fi,& l.si hæres. tarda enim
f est renunciatio, cum iam habuit utilitatem f. Vel distin
gue, an indigeat refectione, q̃a corruit ꝑp operis uitiũ,
g & tũc non tenetur, an indigeat ꝑp vsum g, & tunc tenea
tur, ff.loca. & conduct. Martianus. & l.fin. in fin, & facit
ff.de mun. & hon. cura ex te.§.fina. ff.de re mil. qui cum
11 vno.§.non omnis. C.de pignor. act.post. † Quid si vni-
uersitas fecit pactum rustico de non petendo ab eo col
lectam, nunquid ualet? nota. Accursi. quod non, C. li-
h bro 10.de decur. uacuatis h. Vel dic i, si est oriundus
i de villa, non ualet, nisi ex causa uera & approbata, ut
C.de his, qui a patri.l.prima libro 10. Si uero non sit de
uilla, seu subditus fides ei seruanda est, ff.de iure immu
k ni.l.secunda. k † Sed quid si aliquis rusticus iuit ad in-
12 habitandum in quadam uilla, uel castro, quæ iam erat
debitis obligata? Dic, quod non tenetur conferre

ADDITIONES.

a §.fi. *Ad materiam uide, quod scripsi de immu.eccl.c.1.iæ in gl.de hoc li.7. Quia tamen plus in onerib.ecclesiarum, quã personarum institi, auctor aũt hic de personis laicis tractat est sciẽdũ, ꝙ si Parmensis origine transtulit domiciliũ Rhegij, & habet bona Parmæ, sũ originale domicilium proprium, uel patrimonium, uoluntate non possit regulariter etiam quantũ ad onera, ulterius adiectione, uel accumulatione, mutari, ff ad munici. assumptio.in pri. & præditũ l.ordine.§.fi.saluo, quod de senatorib.dicitur, eod.tit.l. municipes, & de seu.l.pe.& no.C.li.10.de munic.& orig.l.origine. sequitur propria neminem posse uoluntate eximi. Manifestũ ergo, ꝙ tenebitur in ciuitate Parmę duplici consideratione, originis & possessionum, subire onera prædialia & personalia, quæ pro prædijs imponuntur, ff.ad munic.in col.1.& de mu.& orig.li.10. & uide, quæ ibi no.& de inco.l.2.& illæ leges, in quantam dicũt, ꝙ in utroque loco tenetur, quo a ciuitatem Rheginam, de persona lib.non concernentib.prædia. In illa.n.mistura, qua loquimur de personalib.propter prædia, cum duplex sit ius ciuitatis Parmensis, ut dixi, illud mistum competit potius habenti duas rationes, quam habenti unam tantũ, de iure pat.suggestum, in fi.ubi concord.& est tex.in autg.de consan.& vter.fra.§.ult.col.6.& hoc casu onus tale prædiale, uel mistum nõ subit in ciuitate Rhegina, ne duob.locis illa cõpellatur agnoscere, C.de mul.in quo loco, & c. l.1.& quod ibi nota.in ult.glo. Si uero in ciuitate Parmæ non erat ciuis originaliter ipse, uel pater illud domicilium solum acquisitũ bene potuit mutare, ff.ad municip.l.nihil in col.2. Quo casu uidetur, ꝙ de bonis Parmæ dimissis, uel postea quæsitis, munera mista solues Rhegã, nam in hac mistura, quando unam solam rationẽ, diuersam tamen habet locus uterque, quia Rhegium personam, Parma prædium persona, & quæ dignior est, præponderabitur, et trahet ad se minus dignum, facit ff.de usu in pecudum, ad fin. ad idem ext.de consec.eccl.uel alt.quod in dubijs, ff.de relig.& sup. fu.cum in diuersis, C.de app.præcipimus, ante fi. ad hoc.inducitur, ff.de tut.& cura.da.ab his, l.1.in fi.& de reb.eo.qui sub tut. uel cur.l.magis.§.illud, ubi tutor simpliciter datus a iudice domicilij, ad totum patrimonium, ubicũque sit, datus esse uidetur, dicet ab existentib.in alia prouincia ille datus se ualeat excusare, ff.de excu.tu.l.illud. Noĩatim aũt ad patrimonium alterius prouinciæ dari non posset, uide eo.tit.ꝑp litem, §.licet, & quod ibi nota. ad hoc faciunt, quę scripsi post Inn.& Host.de for.cõp. postulasti in magna gl. Sed simpliciter, uel merè prædialia, quæ patrimonialia uocantur, tenebitur soluere Parmæ, unde rectè dixit auctor, & patet in legib.quas allegat. Distinctionem de triplici munere, personali, patrimoniali, & misto, no. Acc. C.de mune. patr.super rub.lib.10.& habetur, ff.de mu.& hon.l.1.in prin.et l.fi.& per totum. De ciuib.& incolis, & ubi, & qui munera subeant, plenè no.C.de inco.l.ciues, ff.ad muni assumptio, §.filius.*

ADDE, in quo loco munera, siue personalia, siue realia, sint soluenda, Pe.de Anch.cons.341.

b Si a patre. *Multum plenè scripsi de hoc post Host.de immu.ecc. peruenit in mag.gl. ubi tenet partẽ secundam, item Vber.de Bo. dicens, Azo.hoc tenere, ꝑ d.l.si pro parte, et ꝑ l.1. C.de diuer.resc.*
DDD Anch.late consi, 61.

c ff.de uia pub. *melius de loc.pub.fruen. ubi dixi.supra de loc.§. postquam, uer sed quæritur, utrũ ubi posuit uerba legis.ubi uide.*

d Rudera, *id est ædificia, quæ ruunt.*

e Facere uellet. *s. renunciare domui.*

f Vtilitatem. *per hoc dixit Gui.de Suz. ꝙ a cõtributione ꝑteritæ expensę, cuius utilitatem participauit, se non poterit excusare.*

g Propter usum. *ipsius & aliorum.*

h Vacuatis. *Non dicit hoc Accur. ibi asserendo, sed arguendo, in gl.2.& in fi. primæ gl. innuit contrarium.*

i Vel dic. *secundum Albe.Gal.*

k l.2. *Per hãc l.& ꝑ l.1.C.de his, q sp̃õ.mu.pub. sub.terminauit hic Alb.O lo. Mutin. sub eo pacto factũ ciuẽ Bo.ad collectas, vel munera nõ teneri. Gui.de Suz. prolixe tractauit hunc casũ, loquens de consuetudine, q̃ fuit longissimo tpe in ciuitate seruata, quod de alieno districtu uenientes ad habitandũ ĩ ipsa ciuitate, uel districtu liberi & immunes essẽt ab onerib.et exactionib.cuiuscũq; speciei pone, ꝙ hęc uerba sunt largissima, qdã habitãtes in uilla sancti Io. fruebãtur hoc ꝓ priuilegio, fecit ciuitas statutũ, ꝙ habitatores sãcti Ioã.debeãt facere & cõferre ad quoddã laborerium, ꝙ ibi sit ꝓ cõmune, nõ obstante aliquo priuilegio. quærit, an illis per consuetudi*

suetudinem liberis praeiudicet hoc statutum? Determinauit pro illis priuilegiatis per consuetudinẽ, quib. iã ius quaesitum erat consuetudinis uigore. quod eis inuitis auferre non potuit, principaliter allegat duas alias leges ff. de bo. poss. cont. tab. l. si post mortem. in fi. & ff. de pa. l. fi. & per regulã, quae vult mutari non posse consilium in alterius detrimentum. ff. de re. iu. nemo põt. eo. ti. mutare l. 6. facit e. ti. quod semel, & c. dece. Est sciendũ, ꝙ Dy. super l. si ex toto. i. rñ. ff. de l. i. tractat, an is, cui data est per ciuitatẽ immunitas collectarum, teneatur ad collectas propter guerrã. 3 Et tenet, quod sic, per l. C. li. 10. ut nemini lic. in emp. spe. se exc. l. una, aperte illa lex tollit oĩa priuilegia, cũ necessitas urget cõparari bladum, ut l. ibi exemplificat, de fame, uel guerra, si guerra restringatũ ad casum expressum, ut propter illã oporteat emptionem bladi fieri, non est casus, sed argumentum probabile, & Dy. argumentum probabile allegabat, non in casum, praemittit aũt argumenta pro & contra. Ad negatiuã, legem praedictam, si ex toto, & ff. de uac. mun. in honorib. §. qui muneris & de ser. urba. prae. si seruitus, 2. resp. Ad contrarium, ff. de contrah. em. p. l. Rutilia. ff. de trans. qui cum tutorib. & l. cum Aquil. & de aur. & ar. leg. si ita, & uide, quod no. de priuilegijs, cum capella. Tractauit Vbe. de Bob. duas qõnes de rustico, qui emit a milite possessiones, de quib. nunq̃ fuerat solutũ fodrũ, nec mireris de uocabulo, quod habetur de iure pat. vbi exponitur ꝓ collecta. s̃m vulgare Vberti, nunc id petitur a rustico. an se possit tueri? Pro rustico facit ff. de acq. rerum dom. l. traditio ff. de contrah. emp. alienatio, & l. dol. §. 1. C. li. 10. de exactor. trib. l. fi. ff. de ede. quaedam, §. nihil ff. priu. cre. l. neutris §. eorum, de ces. bo. l. 2. Sed hae duae leges loquuntur de priuilegio actionis & causae, ff. de his, quae in fra. cred. ait praet. §. 1. de sol. Modestinus, de re. iuris, qui in ius, li. 6. Soluit, quod si reperitur militem propter suam nobilitatẽ fodra non soluisse, hoc rustico non proderit, ff. de mun. & ho. l. 3. in prin. Et sic procedet, quod dicitur, datum praedijs non extingui cũ persona, sed datum personis cum illis extingui, facit ff. de acqua quot. & aest. l. 1. pe. ff. de censi. aetatem, §. rebus de re. iur. priuilegium, li. 6. Faciat ergo, quod alij rustici hoc faciant, ff. de censi. forma, §. 1. Cum ergo ex persona rustici hoc beneficium in illum cadere nõ possit, cessabit immunitas, & haec sit generalis responsio ad contraria. Ad casum bene facit, ff. de publica, & uect. licitatio, §. fi. ubi emens a fisco soluit tributa. Ad idem ff. de l. 3. fideico. §. si seruo, vbi non tenet legatum militiae factum seruo, uel secundum eum, non licebit nominatim pro illa possessione imponere frodrum. Si aũt pro toto patrimonio imponitur, licet plus, quam prius, propter augmentum tenebit impositio. Hanc distinctionem probat per aduerbum. Separatim, positum in l. fi. C. de alie. ad idem l. 1. C. de iure do. imp. ipse, inducit, quod multa legata per species, conceduntur per genus, & quae per se non transeunt, ext. de iure patrona. ex literis, ff. de acq. rerum dom. l. quaedam, de fundo do. l. 1. Extat alia qõ de castro, uel uilla ciuitati subiectis, quae tamen habent territorium, intra quod quidam nobiles possessiones latas habentes fecerunt complures domos, quae per colonos ipsorum habitantũ, et est facta parua uilla, & hoc saepe accedit, ciuitas imponit centũ pro fodro, castro, uel uilla, certa paria, boum uel certum numerũ personarum ad certas operas faciendas, de his imponunt illi de castro, vel uillulae, illi dicunt. quod nolunt cum illis communionem habere sed esse uolunt sub ciuitate. Pro eis facit ff. ad muni. ex uico C. de uect. gl. 1. & de alluuion. & palud. l. 1. & 3. iudicat contra uillulam, ex quo constat, quod in ipsius castri territorio. facta est, nec expedit castro alius probare, quam territorium, ff. de iud. insulae, ff. de uic. mun. l. 1. ad l. Iu. pecu. cum eo. facit ff. de minor. in causae. in prin. Si tamen ciuitas, vel dominus castri, uel uillae propter loci distantiam, uel hominum excrescentiam uellet illam nouam uillam cum suo territorio facere, hoc posset, & tunc secũda esset exẽpta a prima, sicut de prouincia diuisa dicitur de offi. asses. si eadẽ. Sic diuiditur ex causa unus episcopatus in duos una parochia in duas. & una praebenda in duas, 16. q. 1 praecipimus, extra de ecc. edifi. ad audientiam de praeben. uacante, in fi. & hoc eodem ti. sue. Idem esset, quando castrum, uel uilla non haberet determinatum territorium, quia secundum id illa uillula nil haberet commune cum illo castro, uel uilla, sed respondet ciuitati, uel domino, cuius certum esset fore illud territorium, et sic differt terminatum a non terminato, facit C. li. 11. non licere habit Metro. l. vna. Casum reuoluit alia qõ Gui. de Suz. mihi sub literata M. s. an immunitate data alicui castro cum suis uillis, ꝑ ciuitatem, uel eius dominum, gaudeant uillae nouiter factae? Ad negatiuam allegatur ff. de leg. 3. l. uxori, 2. respon. communia ꝑdio. l. 1. si ser. uen. l. fi. ff. de dam. infect. l. damni, in pri. Ad contrarium quod beneficia sunt large interpretanda, ff. de consti. princ. l. fi. ex de dena. cum dilecti. ff. de liberis & posth. l. placet. ff. de seruit. l. si seruitutus. Ipse tenuit primum per leg. ff. de l. 3. Iul. in fi. quae bene facit cum l. seq. Ad casum facit decr. do priuilegius, cũ capella. oum ibi no. in 1. gl. & quae super ea dixi & remisi.

ADDE an immunitas concessa uenientib. ad habitandũ, possit reuocari. Pet. de Anchar. cons. 2. Alc. consi. 106. 2. lib. Et an immunitas concessa trahatur ad nouum oneris impositionẽ, per eundem consi. 93. 2. lib. & uide, quod late uoluit Rom. cons. 426. in 4. uol.

13 ad solutionem, vt C. de decur. prouidendum. † Sed qd
erit, si rusticus alicuius vniuersitatis debitis grauatae, in
de recedit, qui tamen ibi fuit tempore debiti contra-
cti, nunquid ipse tenetur? dic, ꝙ si iam erat ei denun-
a ciatum, non tenetur, a ff. ad municip. incola. 2. ff. de iu-
di. si quis postea, extra de for. compet. c. pen. Si autem
non erat denunciatum, vr̃, ꝙ sit obligatus, quia si vni-
uersitas haberet aliquas res ex collatione, ipse suam
partẽ reciperet, ff. de colla. illic. l. 1. & ad hoc ff. de iur.
immun. semper. §. conductores, & no. in prae d. l. in col-
latione. Sed an filius conueniri potest in loco paternae
originis? de hoc supra de compet. iud. adit. vers. 42. se-
14 quen. † Quid si damnum datum est alicui in castro,
vel villa, & agitur ad emendationem damni, nunquid
ipse idem debet cum alijs contribuere? dic, ꝙ sic, vt ff.
de le. 1. huiusmodi. §. si Titio, & ar. ff. fam. erc. l. rem pi-
gnori. ff. ad l. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadem, & §. si
b nauis a piratis. b De immunitate ecclesiarum & clericorũ in se & in rebus eorum quo ad collectas, & alia,
15 vide infra de imm. ecc. & supra de cle. coniug. † Quid
si quis est electus in eadem ciuitate ad duo officia? dñt
quidam, quod illud retinebit, quod sibi primo est collatum, ita quod ordo seruetur, ff. de vsufruct. quoties, ext. de praeben. de multa, & si nõ apparet, quod primo collatum est, eliget, qui contulit, ff. de excusa. tut. qui duas. Si aũt a diuersis electus est, nec apparet, quis primo elegerit, maior iudex eliget, ff. de re iud. duo. Vel forte

ADDITIONES.

a Non tenetur. *Vel consulib. ut no. in praedicta l. incola, ff. ad muni. & communiter habetur haec, non tenetur, sed debet esse sine Non, & uide, quod no. supra de stat. mon. uer. 48.*

ADDE, quando nouiter ueniens ad habitandum teneatur ad collectam, Alex. con. 115. 2. li.

b Et §. si nauis a piratis. *Et eo. ti. l. nauis onustae. §. cum autem. & ff. de lega. 1. omnibus. §. si Titio. ubi per Dyn. vt etiam dixi de electio. cum non debeat. lib. 6. super ulti. gloss. Nouissime inueni hanc quaestionem per Marti. de Fano plene disputatam, & incipit cõmuniter in capitulo. & quia Dyn. parum tractat, ideo plus instabo, praemitto, quod ipse tenet, quod supra, dicens, quod si in communi essent aliqua communia, quae cessante hoc onere fuissent in homines loci diuisa, constat. quod si sibi illuc soluatur pars sua, quae sibi diuisa fuisset, illi soluitur, quaeritur ergo, si collectam imponit oportet, etiam pars suo insolutione non erit. Pro quaestionis solutione autem ultra iura praeallegata inducit ff. de cõdi. & demonstra. q̃ haeredi. §. Plancius fami. ercis. l. haeredes. §. fi. adi leg. l. pater. §. fi. & de leg. 2. pecunia. Allegationes aũt ipsius ad partẽ contrariã in hoc consistunt, ꝙ solutio & emẽda facienda est sibi. ergo non ꝑ eũ, alias ipse esset creditor & debitor cõtra l. generaliter. ff. de fideiusso ad Velleia. tutor. & alia improbãtur in personis & in rebus, ff. de usucapio. eum, qui § 1. ff. de rerũ ꝑmutatio l. 1. ext. de decim cũ cotingat. nullus uxor & reus, nullus emptor et vẽditor. nullus ꝑsentans & praesentatus, eligẽs et electus et hic similia, q̃ uide ext. de institu. capitu. fi. in glossa. Item mihi soluendo acquirere non poteram, quod meum*

erat, ff. de vsufr. & quemadmodum, quis vtatur, sed & si quis, alias incipit, adhuc. §. quæstionis, nec dicitur emenda facta, quæ non fuit integre, ff. de edend. l. prima, §. edere, ff. de actio. emp. l. quic quid. Inducit ẽt ad hanc partem leges in sol. alle. s. l. ab omnibus. 1. resp. & l. qui her. §. fi. Ad partem, quam tenuit soluendo inducit iura, quibus quis fungitur uice duorum, de quibus uide 89. dist. singula, in prima gl. extra de proba. ex literis, in 1. gl. ff. de adop. si consul. Responsio ad cõtraria consistit in hoc, ꝙ ipse non soluit sibi, sed cõi, ut municeps, sicut si factum fuisset damnum extraneo emendandum per municipium, cõitas aũt municipij sibi soluit, extraneo, s. damnum passo, allegat ff. de adop. si pater. §. 1. ff. de bonis liber. si filius, qui. C. lib. 12. de proximis sacro scri. si quis in sacris. Item quid si rusticus petens emendam domus combustæ, æstimauerat illam decem, in æstimis uillæ petit 20. dicit Albe. Gal. extra volumen, quod si 20 ualebat, illa licite petit 20. arb. tut. l. 1. C. commu. vtri. iud. l. scriptura. C. de test. l. uerba testamenti, nisi tunc iurasset domum decem ualere, quia tunc ad plus non tenebuntur, C. de pro. l. rationis autem, quod obtinet.

forte eliget is, q electus est, vt ff. de leg. 1. qui duos. ext.
a de prę̃b. referẽte. a Vel dic, ꝙ neutra electio valet, ff de
16 hęr. inst. qui soluendo. † Pone: T. fuit electus in Ptãtẽ cuiusdam castri, quidam se huic electioni opponunt, dicentes, eam non valere, quæritur, an pendente lite exercebit officium Potestariæ? Rñ. dic, ꝙ nõ, si non in-
b choauit exercere. b ff. de re mil. qui status, secus, si inchoauit, ff. nil inn. ap. pen. l. 1. §. pe ff. de mun. & hono. reus. §. 1. ff. de app. Imperator, §. 1. 8. q. 4. nonne. In electo aũt in prę̃latum, dic, vt ext. de appe. constitutus, &
17 de electione, nih l. §. fi. † Quid si fiat collecta, & soluatur ſm ęstimationem bonorum cuiuslibet, nunquid æstimabit quis bona vxoris, & pro illis soluet? Dixit Hug. quod sic, alii contra, ff. ad munic. Lucius §. idem
c respondit. 32. q. 2. dominus. c

ADDITIONES.

a Referente. *& de rescriptis, gratia lib. 6. vt ibi scripsi.*
b Exercere. *Nec tunc erit locus missioni in possessionem, vt no. sup. de secundo decreto. §. uidendum, uers. quia si electus.*
c Dominus. *Distingui posset, an res sit data æstimata, vel non, & an consistat in numero, pondere, uel mensura; super quo vide, quod nota, de usur. salubriter, in fi. ult. gl. facit etiam, quod habetur C. de rei uend. doce.*

SVMMARIVM.

De procurationibus.

1 *Libellus qualiter sit in procurationibus concipiendus.*
2 *Metropolitano uolente iterato suam prouinciam visitare, an possit ei alle gari consuetudo in contrarium.*
3 *Episcopo petenti maiorem procurationem, cui multoties soluta est minor, an possit illa maior procuratio denegari.*

1 3. §. Sequitur de tertia parte, scilicet de procurationibus. † In procuratio-
a nibus ergo sic concipitur libellus. a

LIB. Corã, &c. propono ego rector talis ecclesiæ ꝑ me & talibus, quorum procurator sum cõtra tales, ꝙ nos tali legato, vel nuncio dñi Papæ transeunti per talem locum procurationem exhibuimus, in qua expẽdimus vsque ad quantitatem decem librarum, & specificet, in quo sic petatur, t. tm̃ in pane, tantum in carnibus, &c. quæ procuratio est ab oĩbus clericis ipsius dioecesis exhibenda, quare peto noĩe meo & eorum, quorum nomine ago, vt ipsi de prę̃dicta summa quinquaginta librarum partem eos iuxta facultates ecclesiarum suarum contingentem conferant, seu contribuant. Et si petatur, ꝙ specificetur, quarum a qualibet ecclesiarum sit conferendũ, specificet, melius tamen erit, si dicat, vnde peto partem illarum decem librarum mihi ab eis contribui, vel conferri, secundum facultates ipsarum ecclesiarum vestro arbitrio ęstimandas, extra de censi. cum instantia. Vel sic.

LIB. Coram, &c. propono ego procurator talis archiepiscopi contra abbatem & cõuentum talis monasterii, quod cum dictus archiepiscopus consueuerit recipere ab omnibus monasterii suæ prouinciæ procurationem, quæ debetur ratione visitationis, tam ratione iuris communis, quam præscripta consuetudinis, idẽ abbas procurationem ei soluere irrationabiliter contradicit. quare peto ipsum ad procurationem soluendam cogi, & ad sententialiter condemnari. ex c. sopitæ
2 & c. Romana. † Et nota, quod si metropolitanus uelit iterato suam prouinciam visitare secundum formam constitutionis illius. & c. Romana, eod. titu. suffraganei non possunt allegare consuetudinem super hoc, quod non debeat uisitationem iterare, vt in constitutionem
b Innoc. IIII. extrauag. eo. ti. b Demum de procuratoribus legatorum, & nunciorum apostolicæ sedis, uidẽ s.
3 de legato, §. superest, uer. illud quoque. † Quid si multis uicibus solui episcopo minorem procurationem quam debui, & episcopus nũc petit maiorem, scilicet debitam, nunquid possum ei denegare, arg. quod sic, C. de usur. aduersus, & l. quamquis. Sed illud in odium usurariorum, unde debitam episcopo denegare non
c possum c.

ADDITIONES.

a Sic conc. li. *Secundum Roffredum sub hac parte rubricę.*
b Eo. ti. *Quam non habemus, sed hoc dicit dec. ul. eo. ti. li. 6. & uide, quod scripsi post uer. non obstante.*
c Non possum. *De sensu formauit similẽ qõnem Vin. sup. eo. ti. prohibemus, & tenet per l. is, qui. ff. quib. mo. usufruct. amit. ꝙ si ignorans, præscribitur contra eum, secus, si sciebat sibi maiorem deberi, quasi tunc gratiam faciat de parte, quam scit sibi deberi. Vide qõnem super regula, plus semper, ubi inuenies, ꝙ hoc dictũ placet Dy. per eandem legem, & rõ. ẽ specificat huius dicti. Est sciendum, quod procuratio ratione uisitationis debita, non debẽt nisi uisitanti, eo. ti. exigit. uer. statuentes, li. 6. de of. ord. si episcopus, eo. lib. Et sic in ista non esset dubia qõ dñi Thomæ de piperata de marchione Montiserrati, & ab eo incipit quæstio, qui uniuersitate alicuius castri habere debẽs duas albergarias quolibet anno, stetit per quinquennium, quod non iuit ad castrum, nec procurationes recepit, quæsiuit an possit petere æstimationem illarum? Hoc etiam competit Canonistæ in procuratione, quæ prælato deberetur ex statuto, uel est pacto, ext. eo. c. quanto, tenuit, ꝙ non possit, maxime illa rõne, quia tacite uidetur actam inter partes & albergarias præparari & præstari, si Marchio ad castrũ iuerit, facit e. si cum uenerabilis. ibi, cum ad ecclesiam ipsam accesserit, & tacite agitur, pro expresso debet haberi ff. si cer. pe. cũ quid. de ser si cui, de ope li. quoties. circa fi. & mentem ponderamus, de ele. si postquam. §. 1. li. 6. cum conco. Itẽ quia alias esset in potestate marchionis non eundo ad castrum recipere aliud pro alio, s. æstimationem pro albergariis, & hoc licet communi consẽsu fieri possit, uni soli parti non licet, ff. de arb. si quis rẽ, facit C. de contrah. emp. l. in uendent. s. ita notabilis esset inæqualitas, ꝙ creditor a debitore inuito acciperet aliud pro alio, & quod debitor sibi inuito aliud soluere nõ posset, ff. si cer. pe. l. 2. §. mutui, in fi. C. de so. cum, a quo. Seruetur. ergo æqualitas, C. de fru. & lit. ex pe. l. fi. nec liceat actori, & c. ut in regula, non liceat actori. li. 6.*

ADDE. quod præfatam additionem sequitur Ro. consi. 417. & illi ibi uide, quod uoluit.

Bald. De Censibus.

SI moneta mutaẽ, vide Dy. de uerb. obl. l. q̃ extrinsecus, & sup. de sol. §. obligatio. An ecclesia teneaẽ ad aliquas collectas, hic uide. An quilibet de uniuersitate teneaẽ cõferre ad soluendũ debitũ vniuersitatis? tenet, quod sic, & fiet collecta, ut no. ff. quod. cuius. uni. nom. l. 1. §. quisquis, in gl. or. uer. quid si aliqua. G. Sed an collecta imponetur per capita, an per fumantes, an ꝑ librã & solidũ? Respondeo, aut istud debitũ est principale & tunc per libram & solidum, l. incola. ff. ad municipa. per glo. ideo enim libra fit. vt secundum libram soluatur. Aut illud debitum est accessorium, & tunc ꝑ capita,

pita, vel fumantes, puta erat impositum onus uillę, & tunc fiet in capita, vel fumantes, quod onus pecunia redimeret, tūc illa pecunia debet distribui ī capita, uel fumātes, iuxta illud, un le nascitur, nā principale onus secundarium metitur, C. communia de leg. l. 2. in fi. & no. in l. 4. ff. de re iudic. per Bart. Sed an ad illud debitū teneātur forenses. Respondeo, si sint habitantes perpetui, tenenī ad onus personale, si uero sunt allibrati, tunc tenētur ad onus librę, ut no. in d. l. incola. etiā si non habitent, vt ex bānitu, ff. de pollicit. l. de pollicitationibus. Si nec incholę, nec allibrati, tunc nō tenenī ad collectas, ff. de mun. & ho. l. rescripto, §. si sed ad munera patrimonialia tenētur. quę res est immediata cā debiti non persona. uers. pone. Gul. Si unus de uilla est exēptus, an pars oneris illius accrescit cęteris, uer. quid si uniuersitas. G. tenet, quod non, ui de infra de reg. iu. An ciuitas possit collectam imponere, in §. item no. φ ciuitas, & Bal. de sent. excom. c. grauem. super Inno. vide de accu. §. si annotandus, vide infra eo. §. & not. cū tribus seq. G. An cogatur reficere viam ille, qui vult prius ce[de]re domui, quam habet iuxta, viam vers. itē pone quędam, G. & facit, quod qui vult cedere bonis, non teneatur ad collectas pro illis bonis. Bal. Et nota, φ vniuersitas nō pōt priuilegiare rusticū, ne soluat collectam, C. de iure imm. l. vacuatis G. Item nota, quod nouus habitator villæ nō tenetur ad vetera eius debita, nec p repræsaliis veterib. potest capi vers. sed quid si aliquis. C. de decur. l. prouidendum, Itē videtur, φ facto debito nil prodest de vniuersitate recedere, ff. ad municip. l. incola. ver. sed quid si erit. G. Item nota, φ si villa debet emēdare damnum alienum, ipse non contribuet cum aliis de corpore villę, ver. quid si damnū. G. In æstimo mariti non computantur bona vxoris etiā dotalia, quātum ad onus, ver. si. G. nec ēt quo ad honorē, ex quo bona obligātur, quia lex, quæ statuit haberi certum æstimum, loquitur ppter obligātionem bonorum, in qua obligatione si male administrēt, nō uenirēt bona dotalia. Bal. Sed æstimum patris prodest filio, ut dicatur habere idem æstimū, ut no. in l. 2. C. qui æta. l. io. in glo. ordin. G. Item propter paupertatem debet fieri nouum æstimum, infra de reg. iur. §. item no. qđ propter, Quando quis est electus ad duo officia incompatibilia, quod eum debet gerere, ff. de excu. tuto. l. in duos. uer. si quis electus, Bal.

a De consecratione ecclesię, uel altaris a. Rub.

ADDITIO.

a *De hac materia recurre ad Sūmistas, & ad ea, quæ no. & scripsi eo. ti. c. unic. l. 6. & ibi inuenies super prima gl. diuersa nomina ecclesiarum, non dico significationes, de quib. dicā inf. rubrica secunda, & ibi.*

SVMMARIVM.

1 *Lib. quibus casibus non sit necessarius, & qui casus non sunt in iudicio tractandi.*

2 *Vnius iudicio stari potest, ubi de consecratione, & baptismo, & aliis dubitatur.*

1 IN † hoc titulo & in septem sequent. non est libellus necessarius, nec de his materiis est in iudicio tractandum, † quia etiam ubi de
2 consecratione & baptismo & aliis dubitatur, unius iudicio statur, de consecr. di. 1. solennitates. de consecr. di. 4. cum ita que. & c seq. & in prece.

a De ecclesiis ædificandis. Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad Summistas recurr. Quōnem, an episcopus concedere possit quod incerta mala ablata conuertantur in reparationē parochialis ecclesię, s ripsi de test. c. 2. lib. 6 super verbo, libere. uersi sed dup. certū hoc fuit dubitari facit, quia pauperibus deberi uidetur*

SVMMARIVM.

1 *Contra plebanū ecclesiā redditibus abundantem & ruinantē reędificare negligentem qualiter sit libellandum.*

2 *Nobilis, vel ignobilis uolēs pro ecclesia refectione contribuere, an sit cogendus.*

3 *Actio de tigno iniuncto in duplum, cui, & quo casu danda censeatur.*

a SIC libellus concipitur. a
1 LIB. † Corā, &c. proponō ego syndicus talis plebis, φ E. rector talis loci, licet redditu[s] plur mū ecclesia ipsa abundet, tamē ad reparationē necessariā ipsius ecclesiæ cōferre recusat quare peto ipsū ad hoc p officium vestrū cogi, & cogendum esse iniabiter condemnari, extra eo. c. 1. & c. de his. † Sed & si aliquis nobilis, vel igno-
2 bilis de parochia nolit ptribuere in refectione ecclesiæ, cogendus est. Arg. cōtra, ce conia. seruo. c. 1. maxime, ubi est de consuetudine, φ talia per parochianos
3 fiant. † Et quia de ædificando hic loquitur, de quo etiā
b supra in tit. de relig. do. tetigimus, scias, quod si sine tua voluntate quis tignū tuū in ædificium suū coniecerit, datī tibi actio de tigno iniuncto ptra eū ad duplū ff. de tigno iniū. l. ú. & l. 2. ff. de rei vend. in rē. Instit. de rerū diui. §. cum quis. in quo sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c conqueror de P. qui tignum meū ædibus suis contra voluntatem meam iniunctum habet, quod tignum ęstimo decem, vnde peto ipsum in duplum mihi cōdemnari, & ad hoc propono actionem de tigno iniūcto, ff. eo. l. 1. ff. de rei vendi. in rē. §. pen. Actor ergo sic ponit.

POS. act. Pono, φ tale tignum est meum. Item φ illud in tuo ædificio posuisti. Item φ hoc fecisti me inuito, ff. de fur. qui vas, §. vetare. & ff. eo. l. 1. & l. fi. in p. l. in rem. Inst. de rer. diui. §. cum quis, ff. de acquirē. rer. do. a deo. Item quod illud edificium tu possides, ff. ne qđ
d in loco pub. prætor. d Reus uero sic.
e PO. rei. Pono, φ tignū illud fuit Titii. e Item φ remisisti mihi omnem quęstionem, vide s. de emp. & uēd. §. 1. ver. ad hoc si. An exempti possint constituere oratoria, uide infr. de priuile. ver. item ordinarii. f
f

ADDITIONES

a Sic lib. concip. *De hoc scripsi e. ti. c. 1. super si. unica glo.*

b Scias, quod. *Sedm Ros. inter ciuiles ubi de actione de tigno iniuncto, in qua, ex quo infertur, aliquid declarabo.*

c Et l. fi. *Hic & infra allegat primā & ultimam, quasi ibi esse multitudo legū, cum tū solum sit ibi prima & secunda. Et scire debes, φ ne desirui oporteret ædificia, ideo lex prouidit nō perse tignū deberi, sed eius duplū solui. Itē ēt ī vineis locū hēt hęc actio & datur similiter, ne vinearū cultura turbetur. Itē tigni appellatione oīs materia, ex qua ædificiū constat, vel quę vineæ necessaria est, continetur, vnde ēt area, quo ad ædificium, pertica quo ad vineā iunci, & similia continentur, hęc oīa ponit l. 1. Sed quęritur, an dans tignum liberetur a pena, & est opinio, φ non, ia ob publicā utilitatem, s. ne ciuitas ruinis deformetur, et l. hoc ī suū, ff. eo. l. 1. ne quid in loco pub. l. si. Alii ꝯ. p. l. cum fructuarius, ff. de vsu. Alii distinguunt inter malæfidei & bonæfidei inductorem, ut primus non possit, secundus possit, pro his ff. de noxa. l. non solū. Prima placet, ubi sine deformatione ædificii, vel tigni deterioratione, ipsius re[s]ol. tutio fieri non possit. his cessantibus, procedant secunda & tertia opinio.*

d Prætor. § *hoc interdicto nominis. Et ad hoc inducitur, quod satis est, quod possideas, licet non imm. serit.*

e Fuit Titii. *Posuit Ros. secundo, itē φ immisi de voluntate tua.*

f Item ordinarii. *dic, ut priui. au. docitate, lib. 6.*

a De immunitate ecclesiarum, & cæmiteriorum, & rerum pertinentium ad eas. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ex practicis auctoribus solus Ros. ꝓsequitur hāc rubricā in principio dicens, φ leges scribant hanc per l. Canones per eundē. Primum fateor, ff. de iure immun. in rubrica. & l. prima, secundum nego, quia, vt nos habemus p. r. l. in nostris rubricis triuu*

decretaliũ Sexti & Clemẽtinarũm, et nescio, unde hoc Ross. habuit nam pp hoc uidere uolui rubricas antiquarũ cõpilationum & ẽt in prima & secunda scriptũ fuit per i. in illa, qua utimur. sufficiat principiũ decr. ult. ꝙ nunꝗ̃ fuit scriptũ per eum. item si habetur Ecclesiastici u. decimo, b. Si diues factus fueris, nõ eris immunis, a delicto, Ieremiæ 25. f. Vos quasi innocẽtes immunes eritis, sũ vtrunq; idem significaret, et imponitur priuatiue, ipse aũt Ros. receptis tribus significantibus huius nominis Ecclesiæ de quib. no. ne pla. uic. suas, c. ult. s'm illas diuersas immunitates illis adaptat. Prima, in q̃tum ecclesia est collatio regulariũ, uel secularium clericorum ad seruiendũ Deo, et his adaptat septẽ immunitates. Secunda, in quãtum est collectio fidelium. & de hac se expedit dicens, ꝙ hẽt illos legitimos actus, qui sunt hæreticis & infidelibus interdicti, alle. l. 3. C. de hæreti. & Manich. Tertia significãs ipsum locũ parietibus inclusum, quẽ uocamus Ecclesiã, & huic dat decem immunitates. Et primo allegat l. nemo. 1. & 2. C. de sacrosa. eccl. ꝙ nullus, maxime Laicos, ibi sepeliatur. Secundo, ꝙ non uendatur. Tertio, ꝙ ibi nullus habitet, ut ibi no. Quarto, ꝙ nullo tit. alienetur, in Auth. de alie. & emphy. & qũ que. Quinto, ꝙ in ea manumissus habeatur pro manumisso corã iudice, C. de his, qui ad eccle. l. 1. & 3. Sexto, ꝙ turbãs officiũ in ea, capite punitur, C. de his, qui ad eccles. confu. l. denunciam'. Septimo. ꝙ ad eam confugientes, securi sint, & iuxta distinctionem decr. inter. alia inf. eo. De fugiente ad corpus Christi. quod. sacerdos, ext. ecclesiã defert infirmo, plene scripsi de celeb. missa. sane Octauo, ꝙ in illa non debent cãa agitari ciuiles, vel criminales, eod. ti. c. cum ecclesia & ca. de cet. lib. 6. Nono, ꝙ hãc immunitatem habet in cœmitero, eod. tit. cum ecclesia. & ca. vlt. Decimo, de quo eo. ti. ca. 1. Et quia hic de immunitate tractam', sit memoriæ qõ notata in regula, decet. l. 6. ubi plene tractatur, an duret immunitas data pro numero librorum, illo diminuto. De immunitate data castro uel uillæ, an debeatur ꝗus, dixi de censibus, §. 2. uersic. quid si uniuersitas, 2. Quarta qõ de statuto, quod puniri velit in decem vulnerãtem aliquem in ecclesia, an illã pœnam debeat uulnerans iuxta ecclesiã, Gui. de Suz. in l. fi. C. de his, q ad eccles. confu. super verbo, finibus, tenet, quod sic per illum tex. & per l. prætos, ff. de leg. 3. & per l. 2. ff. de uer. signi. et ff. de fun. inst. l. Seiæ. §. Tyrandæ. facit, quod dixi sup. de immu. cœmiteriorum, et fac etiam, quod no. infr. de iniu. ver. pœne, in statuto in vlt. colum.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra immunitantem ecclesiæ violantem concipiendus.*

2 *Persona iurisdictionem secularem exercens, an possit tallias, collectas, vel exactiones ecclesiasticis personis imponere.*

Clerici res proprias non cã mercimonij deferentes, an teneãtur soluere pedagia, etc.

3 *Clerici res cã mercimonij deferentes, nõ debent immunitate ecclesiastica gaudere.*

a ITA potest hic libellus concipi.a
1 LIB. †Coram, &c. conqueror de P. qui immunitatẽ ipsius ecclesiæ violauit, Sẽp. niũ ad eam confugientẽ auctoritate propria inde violẽter extrahẽdo, & dãna alia ipsi ecclesiæ inferẽdo uidelicet, occidendo animalia, & alia dãna inferendo, & qd æstimo centũ, quare peto ipsum p tanto excessũ canonice puniri, & damna ipsi ecclesiæ illata in triplum emendari, quia immunitatẽ ipsius ecclesiæ violauit, 17. q. 4. quisquis inuentus, alias in c. seq. quod incipit, si quis domum, & c. si quis in atrio. & c. frater, & c. nullus, extra eo. inter.b Vel sic.
b
LIB. Coram, &c, cõqueror de P. milite, vel iudice qui in ecclesia, vel eius domo, uel in atrio causas ciuiles, vel criminales audit, vel placita tenet, vel equos suos introducit, vel hospitari, facit, & alia cõtra immunitatem ipsius ecclesiæ facit, quare peto sibi sententialiter inhiberi, ne de cetero talia attentare præsumat, sibiq; super his perpetuum silentium imponi, ext. eo. c. 1. & c. cũ ecclesia. 2. q. 2. præceptum, 16 q. 1. nouarũ, 23. q. vltima, vniuersos. iũge, si vis, & insuper declarari sententias & processus huiusmodi nullos esse, vt in consti-
2 tutione Greg. X. eo. ti. decre. † Et scias, quod nulla persona iurisdictionẽ secularem exercens potest tallias, collectas, uel exactiones imponere ecclesiis, vel ecclesiasticis personis, vel ab eis exigere pro quibuscunque possessionibus ab eis acquisitis. vel acquirendis, nec cogere eos illas extra manũ suã ponere. Itẽ ecclesiæ, vel ecclesiasticæ personæ non cogũtur soluere pedagia, vel guidagia, nec soluere tallias pro reb. suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt, seu deferri faciũt, uel transmittunt. Volens autem eos ad hoc cogere, debet per cẽsuras ecclesiasticas compesci, nec etiam possũt eos cogere ad solutionem debitorũ suorum, vt hęc le-
c guntur in constit. Alex. quarti eod. ti. quia nonnulli c.
3 Ego a contrario uidetur, ꝙ si causa mercimonii transferunt, hac immunitate non gaudebunt, & est hoc argumentum contra emptores redituum clericorum, vel Regis, qui volunt in his gaudere illa immunitate, qua clerici gaudent, & Rex uolentes bladum, uinum & alia ex huiusmodi emptionibus obuenientia sine le-
d da d transferre, prout ipsi facere possent.

ADDITIONES.

a Ita potest hic lib. concipi. *Secundum Ros. hoc ti. in fi. primi libri.*

b Et inter. *Ibi scripsi super gl. corporalem, quod ẽt iudici ecclesiastico hanc immunitatem uiolare non licet, & idem de dño ecclesiastico, quo ad seruum. Item scire debes, quod fugiens pro debito ad ecclesiam, and debeat extrahi dubitatur, & cum de iure communi homo liber non capiatur pro debito, nec cogatur creditori seruire, C. de act. & obl. l. ob æs. ext. de pig. lator. ergo nõ dẽt extrahi. quia si extra ecclesiam esset, non caperetur, & satis esset sibi cedere bonis, C. qui bo. ce po. l. 1. Sed in multis locis municipalib. liber homo capitur pro debito, ẽt in quibusdam seruiturus creditori securitate præstita; tunc extrahi dẽt, ne fraudetur eius seruitio creditor, sicut de seruo. uel conductioni astricto dicit C. de his, qui ad eccl. conf. l. præsenti. § sane. Nec immunitas cõcessa ecclesiæ quo ad uitam, uel membrũ fugientis, e. ti. inter. cũ concord. 1. gl. debet lædere ius bursale partis, C. de in ius uo. l. 2. ff. de seru. fug. l. 1. bene facit C. de raptorib. 36. q. 1. Vnde exactores tributorum fugientes ad ipsam ecclesiam soluere compelluntur, ut in §. neque, in auth. de mand. prin. Coll. 3.*

ADDE uidendũ originaliter Old. cons. 153. uide Ros. cõ. 227.

c Qua nonnulli. *li. 6. ibi habetur primum dictum, secundum habetur de censib. quanquã. eo. li. uide, quod ibi additur in clementi. de censi. præsenti. & quod ibi no. in 6. gl.*

d Sine lada. *Vulgare auctoris, quod nos dicimus gabellam.*

Bald. De immunitate ecclesiarum.

PRIVILEGIVM immunitatis venditoris transit ad emptorem. ff. de pub. l. licitatio, in fi. per Dy. ẽt Bar. & hic per G. in fi. & vide, an teneatur soluere collectas ratione possessionum, Bal. Vxor mea mutat originem suam, & sequitur meam, C. de munic. & ori. l. originẽ, non, ꝙ substantia naturalis debeat, sed quoad effectũ ciuilium munerum, l. Imperator, ff. ad municipalẽ, per Bar. & ar. ff. de lib. & posth. l. filio, de cap. dimi. l. tutelas.

a Ne clerici, vel monachi negotijs se immisceant secularibus a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Ros. in nostris libellis posuit rubricam, quod, & quale sit officium monachorum, & a quib. debeãt abstinere, & multa alia narrauit. Ad materiã ẽt facit, quod scripsi de parochijs, post principiũ. Alij practici auctores nil dixerunt. recurratur ergo ad Summistas. An episcopus sine consensu abbatis possit dare monacho licentiã eũdi ad studiũ scripsi e. ti. c. 2. li. 6. sup uer. prælato. Qõnẽ, an priuilegium de studiendo in iure ciuili possit prohibere in eo docere.*

docere, vel doctorari, vide super regula, cum quid prohibetur, li. 6, Proponitur quõ facti talis per decr. 2. e. ti. li. 6. Religiosus teme re dimittens habitum est excommunicatus: quæritur, an iste a ctus ultra id aliquam irregularitatem inducat, per quam dici de beat ipsum post absolutionem & laudabilem conuersationẽ longi temporis ineligibilem ad suam; uel ad aliam prælaturam? Cõtra ipsum inducitur canon. 1. q. 7. si quis omnem. 16. q. 1. legi et quod ibi notat Arch super uerbo, deteriores, & quod scripsi post Vinc. & alios, de uoto, per tuas, ad fi. super uerbo, memoratæ. Item 3. q. 4. beatus. & l. dis. c. fi. & de apost. c. vl. Contrariũ fuit ob tẽtum, cum nulla irregularitas sit hoc casu a iure statuta, de sẽt. excõ. si, q. li. 6. cũ conc. quas ibi scripsi super uerbo, iure. Item per absolutionem sanatus dicitur, 6. q. 1. illi, qui facit de ele. quia dili gentia, 2. q. 4. notandũ, in fi. ueniant. no. 4. quæ. 1 in sũma & quę scripsi de testib. testimonium. post Io. & Hos. in gl. sic dicas. Ad hanc partem multum facit cle. de vita & hone. cle. c. 2. ver. ceteri uero, 1. & 2. quæ tales inhabilitat solum usq; ad annũ, & loquitur de trib. formis vestium specialissime prohibitis, s. uirgata, & parita, & epitogio breui foderato, vsque ad fi. ext. illos casus, ergo est minor culpa. Non est igitur grauanda pœna, cũ ẽt in pœnis fiat in dubio benigna interpretatio, ut in regula, in pœnis. li. 6. & præcipue in non atrocib. de re. iu. c. 2. & scripsi post. Inn. de electione, tum. 2. super uerbo, obiect. in pri. c. facit ad prædicta quod scripsi post Inn. de ætate & qualitate, intelleximus. super ultima gl. decr. per tuas. Facit pro, ubi culpa purgata is, de quo ibi est sermo, fit eligibilis. & c. beatus. de. apostasia fidei loquitur, quod ẽt patet ex c. ibi præcedenti, & sequenti, & c. de imum, l. d. s. loquitur de illo, qui ad seculũ redyt. Sic ex. de apostatis, c. 1. nos de illo, qui forte semel tantum habitu superiori dimisso excommunicationem incurrit, c. fi. de apost. loquitur de illo, qui in uera apostasia recipit sacrum ordinem.

ADDE videndum originaliter Oldr. consi. 102.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra clericum negotiis secularibus se immiscentem formandus.*
2 *Per curam simplicem animarum quid intelligitur.*
3 *Tempore interdicti an liceat ianuis clausis celebrare.*

SIC poteris in hoc titulo formare libellum in genere.

1 LIB. † Coram, &c. propono cõt. P. presbyterũ, quod ipse in rebus, uel in causis laicorum indifferenter, peurationes recipit, & minister eorũ fit, vel iurisdictiones & negotiationes seculares, vel tabellionatus officia & huiusmodi in vituperium ministerij clericalis exercet, unde peto ipsum a talib. coerceri, & canonice puniri, extra eo. c. 2. & ca. sed nec, & c. secundum. & c. sicut, & in aliis capitulis, 21. q. 3. c. 3.

2 † Et nota, quod habentes simplices curas animarũ nõ tenẽtur illas constitutione, super specula, eo. ti. secundum Goff. & Roff. Est autẽ simplex cura, ecclesia parochialis, nisi sit plebania. Plebania autẽ est, quę sub se habet diuersas capellas, in quibus sunt clerici perpetui instituendi, vt in constit. Gregorii IX. extrauag. eod. ti.

a habito [a]. Tamen communiter magistri contradicunt,

3 † Ob gratiam autem eorum, quib. interdictum est leges audire, scribimus, quod interest, an quis audiat in scholis, an uero ĩ cubiculo per seipsum studeat, ut primum eis non liceat, secundum sic, ut ex. de mag. stris, super specula. ibi, in scholis, & ext. c. no. magno. ubi dicit. exierint. & c. fi. ubi dicit, exuntes, nam & interdicti tempore clausis iãuis celebratur, nec offenditur inter dictum. Sed responderi potest, quod hoc ex priuilegio, & non alias licet, vt extra de priuilegiis, quod nonnullis, ad idem 32. q. 5. Christiana, arg. ff. de postulan. quos prohibet. Item cõtra. quia plus occulte, quam publice peccatur, 42. d. in madatis. Peccabat ergo monachus amicus noster, qui iuxta scholas doctoris cameram cõduxit, &

b inde toto anno leges audiuit. [b]

ADDITIO.

a Habito. *De qua fit mentio eo. titul. cap. 1. lib. 6. & ibi ponitur mens illius. & uides falsum, quod dixit auctor illam constitutionem fuisse Gregorij; quia, ut ibi patet, fuit Clementis quarti. Item in eo, quod dixit, ut includatur plebania, requiri, quod habeat diuersas capellas, nota ut contrarium in prg. decret. 1. in glo. quid si. Quod autem hic prosequitur de contradicentibus, intelligas per ibi no glo. non approbatam.*

b Audiuit. *Vide, quod scripsi in decret. super specula glossa secunda.*

Bladus Ne clerici, vel Monachi negotiis, &c.

QVAE est simplex & non simplex cura animarũ, & an monachus lateẽter possit audire leges, hic per G. Libelli oblatio nõ est de processu, s. si aute citationem libellus deferatur. ita dicit Bar. in rub. de libel. oblat. de ea oblatione loquitur, quæ fit iudici, non parti. Emendatur libellus tripliciter, scilicet circa materiam, vt si petebam decem, nolo petere nisi quinque, vel petebã quinque, volo petere decem. Secundo circa qualitatem, quæ alterat factum, vt accusaui Titium tãquam forensem, volo emendare, quod tanquam ciuem, vel econtra. Tertio circa formam, vt quia libellus nõ erat bene conceptus, volo ipsum emendare, vt l. accusaturus. ff. de adul. In ciuili cã ad hoc, ut possit emẽdari materia, requirũt duo, s. quod lis non sit cõtestata, item quod ius aduersarii pp istam emendationẽ non fiat deterius. Itẽ quod interesse aduersarii in expensis reficiatur. Itẽ exigitur, quod iudex nõ respuerit istã emendationẽ quod iudicis arbitrio suppono, vt l. edita. in fi. C. de edẽ. & arg. ff. de cõpensa. l. in diẽ. §. si rõne. In qualitate aũt põt emendari ẽt lite cõtestata, vt in d. delictis §. si detracta. In forma ẽt, põt mutari, etiam lite cõtestata, quia litis cõtestatio nõ tenet, s'm quosdam, & hic sumus quasi in prin. Sed gl. indistincte dicit, quod lite contestata nõ habet locũ emendatio, p legem ff. de iudi. Item est necesse, quod tempora largiant, quã add tur in materia, vel forma: vt l. accusaturus. nã retro factum trahitur ad temdus pręsens: & ideo nõ debet supponere agendi facultas, arg. ff. de test. mil. tribunus. §. Emẽdatio est re pect u partis, mutatio resp ectu totius, & sic nõ differunt nisi s'm quid & simpliciter. Mutatur autẽ libellus tripliciter, s. circa actionem, circa materiam, & circa rẽ. Circa actionem, puta intentabã pro legato certi cõdictionem generalem, nũc intento actionem ex testõ quod mihi vtilior est, quia in ea veniũt fructus ex mora. Secundo circa causam, ut petebã decem ex cã depositi, muto, & peto ex causa mãdati, quia de causa depositi forte nõ haberẽ pbationes. Tertio circa rem, vt petebam bouem, nunc peto asinum, vt petebam centum libras Pisanorum, corrigo in hoc libellũ, quia in hoc non possem probare, & dico de imperialibus, vt no. ff. de reg. iur. l. semper in stipulationib. Sed nõne adhuc est quarta species mutationis, scilicet circa qualitatem? Respon. non, nam ab illa qualitate dependet species actionis, & tunc mutatur, & sic sumus in prima specie mutationis, s. actionis, nec est noua species. Aut est circa eandẽ actionem, & tunc non fit mutatio, sed emendatio: pprie loquẽdo. Itẽ nõne est alia mutatio, s. formę? Rñdeo, sic quatenus dependet forma a materia, sed si libellus est ineptus, nõ dr pprie mutari, sed emẽdari, & pot fieri siue nouis sportulis, s'm Bar. & ẽt siue nouis dilationib. ad deliberandũ, vbi factũ non mutatur, vt no. in edita. C. de ed. Et nota, quod si accusaui Titiũ, quod percussit me in facie, & volo mutare, quod in capite, nõ possum pp inscriptionem, quam feci ad pœnam talionis, secũdum Gul. in l. edita. Emendare aũt bñ possum libellũ ineptũ, ff. de adul. l. accusaturus. quia ibi põt accusator desi

stere impune, ergo & emendare, ff. ad Turp. l. j. §. accusat, & l. libellorũ. §. si libelli. ff. de accus. Cumulatio vero est plurium actionũ simul, vel successiue propositio, & est regulariter permissa, tamen de ea dantur sex regulæ prohibitiuæ. Prima de actionib. contrariis, vt l. cõtra maiores. & l. j. si seruus extero. Secunda, de præiudicialib. ff. de iudi. l. per minorem. de excep. l. fundus. Tertia, de his, quę electione tolluntur, ff. de tribu. l. qđ in hærede. § cæterę. Quarta, de his, quæ solutione tolluntur, l. an si ff. tam. fur. fec. dic. Fallit in personali & hypothecaria. ut l. fideicõm. ffarius. §. sed neq; & arg. C. de annal. excep. l. fi. Quinta, de maiori & minori cã, G. qui accus. non pos. l. fin. Gul. De causis, inter quas est ordo, C. de rei uend. l. eo ord. secundũ Bar. in l. edita. alias cumulatio est permissa, etiam lite cõtestata, ff. de rei ven. l. idem pomponius. §. fi. & no. in l. fi. C. de anna. excep. vide supra de accus. §. 2. de accus. cumulatio. Vltimo no quod in causa appellationis non põt fieri mutatio, ut no. C. de temp. app. l. per hanc. ĩ gl. Sunt autem regulæ cõmunes ĩ materia emandationis & mutationis, nec corriguntur per Auth. q semel. C quõ & quan. iud, quia ille loquitur in differentia, non in procedente, secundum Odof. & modernos. Est & q̃dam mutatio iudicis, ut l. pe. ff. iud. sol. & C. de asser. tolleri. l. 1. ĩ fi. Differẽtia ergo loci, tpis causæ, rei, qualitatis & actionis variantis substantiã, dat cognoscere mutationem, & sic per sex differentias cognoscitur mutatio, emandatio est circa idem adiectio loci, temporis, rei, causæ, actionis & qualitatis augentis condemnationem, & accusantis maiorem obligationem eiusdem speciei, ff. de adul. l. accusaturus. C. de anna. excep. l. fi. Itẽ emẽdatur, detractio circa idẽ. Declaratio ppriè est non omissi suppletio, sed expresse ambigui subsequẽs explanatio & declaratio, retro fingit, ut l. hĩ des palã. §. sed si no. ff. de test. & de verb. oblig. l. quicquid. Pal. §. 2. istius tituli usque ad fi. remittit ad ti. de libel. cõcep.

INCIPIT PARTICVLA QVARTA.

a De sponsalibus & matrimoniis [a]. Rub.

ADDITIO.

a *Habemus ius nouũ in Sexto sub hac rubr. utile valde, quo ad impedimẽtum publicæ utilitatis, de quo hic rẽ. in ult. q̃one, & quid olim de ipso tractatũ fuerit in cõcilio Lugdunẽ. Grego. X scripsi de cõsang. & affi. ... melius. Tãcrẽ in sua practica, uel ordine iudiciario de his nõ tractauit, fecit tñ de his specialem summã breuem satis ornatam, quæ incipit, Cum in vñs. fere causis. theoricã. tñ totius quarti libri ibi dedit, non practicã. ego aũt in doctoratus mei primordijs feci materiã breuissimã, q̃ incipit, Christi nomen inuocans. in quo breuiter & ordinate oẽs ipsius libri casus facientes ad materiam, cõprehendi, q̃ puri Legistæ gratissimam habuerũt, glossas in boris statim adduxi. Roff. Bñ. in libellis nostri iuris plene tractat de spõsalib. mẽtrimonijs et impedimentis, ut ĩ. f. dicetur, incipit aũt a libello sup sponsalib. Bonagui parte 2. col. 4. tracto: de his Agid. c. 116. ponit plures formas libellorũ. ext. practicos auctores Mar. de Fan. cbar. 3. posuit instrumenta & libellos. Qõ uenerealis 70. an matrimonium per impuberem contractum habeat uim sponsaliorũ expeditum est, q̃ sic, de despon. impub. c. vno, li. 6. Qõnem de matrimonio soluto ante copulã per ingressum religionis, uel ante pp cõsanguinitatẽ, an dissoluat præcedentia sponsalia de futuro. uide sup regula, non præstat. l. 6. Qõnes ... 9. & 10. & uide su. de electione ... sup. rubrica ... An si per statutũ pœnale in contrahente cũ filiafamilias sine cõsẽsu patris, exigatur pœna per iudicem secularem, quia si ... ecclesiasticus iudex possit id prohibere, scripsi ... in ult. gl.*

S V M M A R I V M.

Sponsalia & matrimoniũ in quo differant, & quid sint.

1 *Sponsalia futurarum nuptiarum repromissio.*
2 *Matrimonium est maris & fœminæ coniunctio indiuiduam uitæ consuetudinem retinens.*
3 *Matrimonium an per hæc uerba contrahatur, Iuro, uel Promitto tibi, quod nunquam habebo aliam uxorem, nisi te.*
4 *Dictio Alia, an semper relationem faciat, aut semper implicet, uel includat.*
5 *Verba ista Nolo nisi te in meã uxorem, qualiter sint intelligẽda.*
6 *Matrimonium an contrahatur per ista uerba. Consentio in te, sicut in uxorem, uel similia.*
7 *Matrimonium contractum per hæc uerba. Promitto tibi, quod ducam te in uxorem, an sit ualidum*
8 *Matrimonium per excommunicatum contractum, an teneat.*
9 *Matrimonium multipliciter consideratur, uidelicet aut initiatum, aut ratificatum, aut consummatum.*

AD huius materiæ notitiam prænotãdum est, qđ aliud sunt sponsalia, & aliud matrimonium.

1 I. §. Sponsalia †sunt futurarum nuptiarũ repromissio, ff. eo. l. 1. 30. q. 5. nostrates. verbi gratia, si dicat vir, promitto tibi, quod accipiam te in meã vxorem, & ipsa vice versa dicit idem vero, vt extra eo. c. pen. Vel dicit sic [b].

IVRO sane tibi per numina sacra Dianæ,
Me te sumpturum dominam, sponsamque futuram.

2 †Matrimonium vero est maris & fœminæ cõiunctio indiuiduam vitæ cõsuetudinem retinens, 17. q. 2. §. 1. Inst. de nup. in prin. extra de præsump. illud, & cõtrahitur matrimonium per verba de præsenti: verbi gratia, dicit uir, Recipio te in meã vxorem, & ipsa vice versa idem dicit viro, extra eo. si inter. vel æquipollentia, vt
b eo. tit. ex parte b. † Quid si ita dixerit, Iuro, vel pmitto tibi, quod nunquam habebo aliquam uxorem, nisi te, nunquid per hæc verba intelligitur matrimonium cõtraxisse? Dicunt quidam, quod sic, per prædicta iura, ex eo enim qđ dixit nisi te, videtur in eam consentire de præsenti, quia hæc conditio Nisi, ponit aliquid, ut probatur & no. ff. quis cau. l. si cum, §. fi. & extra de accus.
c accusasti. & hoc semper, cum sequitur negationẽ [c]. & ex eo, quod dicit Aliam, videtur enim dicere, quod eã semper habebit. Alii contra: quia nulla uerba sunt hic consensum mutuum exprimentia de præsenti. possibile enim est, quod hoc proferendo, intendit nunquam cum ea vel alia aliqua cõtrahere. At ecclesia uerba requirit, extra eo. tuæ. Secus tamen esset, si ante verborũ prolationem inter eos de contrahendo matrimonio agebatur: & postea hoc protulit, intendens matrimoniũ contrahere. de quo constat, ignorans forte aptiora proferre. & iura illa, ex parte, & 30. q. vl. si quis diuinis. hũc casum non tangunt; & hęc solutio comprobatur ff. de actio. emp. & ven. l si sterilis, §. sed & si ita. Nec est cõtra

ADDITIONES.

a Dicit sic. *Roff. habuit, qui, ubi sup. in prin. ponit & reuoluit hos uersus. scilicet, quod sponsa illud repetat sponso.*
b Ex parte. *Vide, quod scripsi in gl. uidebatur, & gl. seq. & quod ibi scripsi super gl. 2:*
c Negationẽ. *De hoc scripsi post Dy. sup regula, peccatũ, li. 6. ubi et remisi ad Cy. C. de transf. l. 4. per Ia. de Bel. super l. si eũ. sup. prox. all. Sed ubi Gu. de Cu. sic loquitur si dictio Nisi, ponit post uerba negatiua, uel coniungitur facto negatiuo, aut quarit de dictione Nisi, an ponatur ex ui uerborum s̃m ipsorum significationem? & videt, q non, & sic loquitur l. Titia. ff. de test. manu. §. fi. Et est ratio, quia inductum ad tollendum, no debet trahi ad dandũ. Dictio ergo ipsa, ubi ponit animo adimendi, non põt dici, q ponat, ff. de cond. & demonst. l. cũ tale, in si. de adim. le. l. legata inutiliter, ubi adẽptio legati nõ cõfirmat illud, cũ erat inutile.*

Aut

Aut quaeritur, an possit ponere non respectu uerborum, ut supra, sed respectu uerbi, uel actus, qui praecedit, & tunc ponit, quia dispositū ad id ante illam l. si eum, uerbum erat legis, & idem dicit, cum prefertur de homine. habita. n. relatione ad praecedentia ponit, ff. de statu libe. si quis §. fi. per q̄ declaratur praalleg. l. Titia. §. fi. Aut coniungitur facto affirmatiuo, & tunc sp ponit quasi conditionaliter, in quo distinguitur, an apponatur in actu ultimae uolunatis, & tunc hēt uim uerae & simplicis cōditionis, sed in contractu inter uiuos hēt uim resolutionis, & inde totum contractum resoluit. Ad primum alleg. ff. de condi. & dem. l. quib. dieb. §. quidā, 2. ff. de in diem. addict. l. 2. de act. & oblig. l. obligationum fere, §. conditio. Et per hoc dicit expeditam quaestionem illius glo. pe. legis, si eum, de illo, qui promisit Titio non uendere domum, uel librum, nisi sibi, nam eo casu in tantum, q̄ si uēdat alteri, q̄ Titio, poterit Titius contra sic promittentem agere, petere tamen non poterit, ut sibi uendere cogatur, inducit l. si sterilis, & l. quod fundum, inferius allegatas.

ADDE late And. consi. 2. ubi mirabiliter concludit, si aliqs uadit ad mulierem, qui aliq̄ personam habet in societate, quae dicat, non confidas de homine, quia oēs sunt ribaldi, & mulier, ad q̄ illa uir uadit, dicat, si esset Imperator, non habebit nisi ea, q̄ sunt honoris, & uir respondet personę, quae dixit, noli considere, q̄ et ipse non petit, nisi honesta, quod si statim subsequatur copula, quod matrimonium est subsecutum.

tra ff. de contrahe. emp. & uend. qui fundum, quia ibi non ponitur Nisi, sed est ibi Nō alij, sed Sibi, & ibi ex
4 presse fiebat pactum de re venditori reuēdenda. † Itē dictio Aliam, non semper relationem facit, vel implicat, vel includit, vt patet ibi,
a & cum eo alij duo latrones, &c. probatur 7. q. 1. Nouatianus, ibi, alios pseudo episcopos, 49. dist. hāc enim. prope fi. ibi, aliarum quoque uirtutum, & in Auth. de man. prin. §. oportet. ibi, omnia alia, &c. Colla. 3. & ff. de proc. non solum, §. quae
5 ritur. † Secus autē esset, si diceret, nolo nisi te in meā vxorem, hęc enim verba sic debēt intelligi, id est, uolo te, & nō aliam in uxorem, sic. n. innuit verbum Volo, quod est p̄ntis temporis, & sic cōmuniter intelligerētur, extra de spon. ex literis, ff. de verb. obl. Nepos Proculo. ff. de supellec. leg. Labeo. Tenet ergo tūc matrimonium, dummodo statim responsio mulieris sequatur, quia verborum stipulatio vtroque loquente ꝯhitur, ff. de verborum obli. l. 1. & cōtinuus actus in ca-
6 hb. requiritur, extr. eo. si inter. & c. tuae. † Contrahitur
b etiam matrimonium, vt per talia verba, b Consentio in te, sicut in meam vxorem, uel Promitto tibi, quod te volo habere in vxorem, vel Recipiam te in meam
c vxorem, vel Placet c mihi te habere ī vxorem, vel Promitto, quod tibi seruabo fidē, sicut vxori. vel Volo, q̄ ab hac hora in antea sis mea uxor, & ego uir tuus, uel Laudo te, uel accipio te in meam uxorē, uel Iuro, uel uoueo, uel p̄mitto tibi, quod habebo te pro legitima uxore, quod tibi semper prouidebo tanquam uxori, et sic de aliis consensum mutuum de pręsenti exprimētibus, dummodo uerba mulieris sequantur, ut dixi, ut in praedecr. si inter. & de spon. duor. c. 1. ext. de spon. ex
7 parte. 30. q. ult. si qs diuinis. † Si uero dicit, Promitto tibi, q̄ ducam te in uxorem, & de cętero tenebo in uxorem, ualet matrimonium cum alia postmodū contractum, secūdum Do. meum, ut no. in Sum. e. tit. §. qua-
8 liter contrahatur. † Sed nunquid tenet matrimoniū per excommunicatum contractum? Vr̄, q̄ non. quomodo. n. unum genus sacramenti cōcedemus, cui caetera sacramenta negātur, ut 15. di. olim. ad idem 5. dis. ad eius. Sed dic cōtra, quia hoc sacramentum est cōe & eis, qui sunt in Ecclesia. & eis. qui sūt, ext. ut 25. dist.
c deinde. 28. q. 2. c. 2. ext. de diuor. quanto. e † Et no. e q̄ in
9 libellis infra positis quandoque matrimonium dicit
d initiari, quod fit in sponsalib. de futuro, quandoq; perfici, seu ratificari, quod fit, quādo matrimonium per uerba contrahitur de praesenti, quandoque consummari, quod fit per carnis copulā subsequtam, ut not. ex. de transla. licet. & probatur. 27. quę. 2. § apparet. & c. quapropter. & c. cum initiatur. Prius ergo instrumēta super sponsalibus & arrhis concipiemus, secundo sup his libellos, formabimus, tertio super matrimoniis formas & libellos, cum petitorio agitur, formabimus: quarto, cum possessorio, quinto uero aliqua notabilia supponamus.

ADDITIONES.

a Ibi. *Matt. 17. Mar. cap. 15.*
b Verba. *Secundū Bonagui. qui in hac doctrina uocē suam exaltat, dicens, haec grana sua solicitudinis uentilabro à paleis separata ab horreis recondenda. Aegidius etiam ponit easdē formas.*
c Vel placet. *De hac forma vide, quod satis scripsi eo. tit. ex literis. 1. super glo. dicant.*
d Quanto. *Et est casus de eo, qui duxit in matr. significasti. in fi. Sic et obligatur religionis professione, & recipit ordinis characterem, de senten. excom. cum illorum.*
e Et not *Secundum Ross. ubi sup. post prin.*

SUMMARIUM.

1 *Instrumentum qualiter super sponsalibus conficiendum.*
2 *Promissiones in cōtractibus matrimonialibus qua forma possint à partibus fieri.*
3 *Matrimonium non debet esse coactum.*
4 *Arrha quare potius in sponsalibus apponatur, quam pęna.*
5 *Pęna quare sponsalibus nō potest promitti sed bene pignora dari*
6 *Promissio arrharum sub qua uerborum forma possit in sponsalibus fieri.*

1 2. §. Primo igitur uidendum occurrit, † qualiter super sponsalibus instrumentū conficiatur. & quidem sic:
a FORMA a, A. contraxit, concessit & destinauit Titio filiam suam in futuram sponsam & uxorem C. filii ipsius T. promittens per se suosq; haeredes dicto T. pro se suisq; hęredib. stipulanti, se facturum & curaturum omni exceptione remota, q̄ dicta B. eius filia contrahet sponsalia & matrimonium cum dicto T. tpe legitimo, seu quo, cum ipsa sponsalia & matrimonium cōtrahi poterunt & compleri, & se soluturum & daturū eidem T. dotis nomine, & pro dote ipsius B. tpe ꝯtti matrimonii centum libras in & per pecuniam & conuenientia mobilia, pro quibus sponsalib. & matrimonio, ut dictum est, contrahendis, & praedictis oīb. C singulis obseruandis & adimplendis idem A. constituit ipsi T. arrhas sponsalitias, & eidem spōsaliorū & arrharum noīe obligauit talem domum in tali loco ĩ. tales ꝯfines sitam, constituens se dictam domū, tanq̄ arrharum noīe ipsorum sponsaliorum & matrimonii ꝯhēdi pro ipso T. & eius noīe possidere, uolens et & cōcedēs, q̄ si per eū, aut per dictam B. staretur, quo minus dicta spōsalia & matrimonium complerent, & fierēt, cū fieri & cōpleri legitime poterunt, cedat dicta domus lucro ipsi T. & eam accipere possessionem eius, sua auctoritate ingredi libere possit, et de ea, tanquam uerus dominus, facere, quicquid uelit. Et uersa uice dictus T. contraxit, concessit, et destinauit dicto A. predictum C. eius filium in futurum sponsum et uirum dictae B. filiae eiusdem A. promittens per se suosq; haeredes dicto A. pro se suisq; haered. b. stipulanti se facturū & curaturū oī exceptione remota, q̄ dictus filius eius cōtrahet sponsalia & matrimonium cum dicta B. tpe legitimo, seu quo, cum ipsa sponsalia & matrimoniū contrahi poterunt et compleri, et q̄ ipse T. tēpore matrimonii contrahendi solutis sibi centum libris nomine

ADDITIO.

a FORMA *Ad literam fuit haec forma Rol.*

ne dotis ipsius B. faciet dicto C. instrumentum dotale secundum ius & consuetudinem regionis, pro quibus sponsalibus & matrimonio, ut dictum est, ɋhendo, & prædictis oīb. & singulis à se T. promissis obseruandis & adimplendis, idem T. constituit ipsi A. arrhas sponsalitias, & idem arrharum & sponsaliorum noīe obligauit vnā petiā terre aratoriæ positam, ī tali loco, & cætera constituens se & dictam petiam terræ tanquam arrhas & arrharum nomine ipsi [illegible] sponsaliorum & matrimonii cōtrahendi proprio A. & eius nomine possidere, uolens etiam & concedens, ꝙ si per eum, aut ꝑ dictum T. starēt, quo minus dicta sponsalia & matrimonium cōplerētur, & fierent, cum fieri & compleri legitime poterunt, cedat ipsa petia terræ lucro ipsi A. & eā accipere ac possessionē eius sua auctoritate ingredi possit, & ex ea, tanquā uerus dominus facere quicquid velit. Quæ oīa et singula suprascripta, ꝓmisit vna pars alteri adinuicē solennibus stipulationibus hinc inde interuenientibus, firma & rata habere & tenere & obseruare & adimplere & non contra facere, vel uenire per se, uel per alios, aliqua causa, uel ingenio, de iure, uel de facto, sub pœna cētum librarum adinuicem inter eos in singulis capitulis huiusmodi contractus in solidum promissa, qua soluta, uel nō, præmissa omnia & singula firma perdurent, et item restituere & reficere una pars alteri adinuicem omnia damna & expēsas, interesse litis & ext. pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit una pars alteri ad inuicē oīa bona sua. Hęc forma probat e X de spō. ex literis. 2. & de desp. impub. c. [illegible] & c. duo. & 31. q. 2. c. unico, Ve. sic breuius.

a FORMA a † ego H. promitto dare & do filiam meā
2 C. tibi P. in uxorem: & me facturū & curaturum, ꝙ ipsa ꝯsentiet desponsari a te, & in uxorē duci, hinc ad talem diem, ante, uel post, sicut cōuenerimus: cui ꝓmitto dare tantum pro dote. Et hic posset subiungi contractus arrharum. postea dicatur, Quæ oīa seruare corporali iuramento affirmo, & ego C. præmissis omnibus consentio, & me desponsari, & in uxorem duci cū dicta dote consentiam, & permittam in termino sup. dicto. Vir autem potest dicere,

FORMA. Ego A. promitto dominā meam G. filiā viri H. despōsare, & accipere in vxorem hinc ad talem diem, uel ante, uel post sicut cōuenerit, promittens, ꝙ ei faciam donationem propter nuptias, & cautionē de dote seruāda & restituēda in hūc modū, uidelicet ꝙ si matrimoniū solueretur morte mea, dotē mihi ꝓmissam tibi & ei restituam, præterquam quod usu consumitur, scil. in pānis. Si uero morte eius solueretur sine liberis, uel liberi infra pupillarem ætatē decesserint, dictā dotē tibi, si tūc eris, restituere promitto, alioquin cui ipsa uoluerit, præterquam quod usu consumitur, scil. pannis, & securitatē faciam fieri filiis de bonis paternis & maternis ad laudū unius sapiēntis intra quindecim dies, postquam eā habuero. Et hic iungatur contractus arrharū, qui est infra ver. posset et. postea dicat, quæ omnia supradicta corporali sacrō affirmo. Argū. tū. ꝯ ad hoc, quod de pęna dictū est, extra de spons. gemma. cū suis ꝯcor. vbi hr̄ tā de pęna, ꝗ de arrha, & C. eod. l. 3 & fi. ff. de ver.
3 oblig. l. Titia. † Et nota, ꝙ aut stipulatio pęnę fit inter personas, quæ debent matrimonialiter coniungi: siue inter habentes potestatem in cōtrahentibus spōsalia, ut sunt parentes & tutores, qui sunt loco parentum, ut 32. q. 2. honorantur. & 20. q. 2. puella. 30. q. 5. alter. & tūc non ualet, ne forte potius pęnæ metu matrimonium contrahant, ꝗ affectu, ut in ea. gemma. Aut īter extraneas, puta dr̄ sic, promitto tibi dare centum, si talis neptis mea non nupsit filio Titii, ff. cōditionibus & demonstrationibus, multum. & [illegible] hęres. §. 1. & tunc ualet secundum Vin. vt C. de ind. uid. l. 1. cum personæ extraneæ nequeant huiusmodi compellere cōtrahētes,
b & sic cessat ratio illius c. gemma b. Sed certe nec pater, nec tutor cogere possunt, vt extra de spon. impub. c. 1. tamē ꝑ hoc eos plus, ꝗ extranei, ad hoc trahere, ut in præ
4 alleg. cōcor. † Sed quæ est ratio, ꝙ arrha potest apponi in sponsalibus, & nō pęna? Respondeo, quia arrha statim soluitur, pœna vero promittitur solum, si fuerit commissa. Item quia arrhæ consueuerunt in parua quantitate dari, pęna vero in magna promitti, & ideo more magnitudinis quātitatis soluendæ posset facilius quis cōpelli, facilius etiam inducuntur homines ad promittēdū etiam magnam pęnam, quā soluēdum ēt modicam
c arrham, c. ideo quæritur, quare pęna nō potest promitti, vt sic [illegible] pignora tollunt ea, vt C. si rector prouinc. l. 1. & [illegible] si quis est licium? Rň. quia qui tradit pignora, non se obligat, sed illa perdit, & sic per [illegible] solutum, sed qui pęnam promittit, se obligat [illegible] tractatus de actione danda, & plerunq; ꝯsuli [illegible] et retētionē, cui actio non daretur, vt ff. de [illegible] excep. Paulus, & eadem ēt nō pōt hic assignari, ꝗ
5 & in arrhis assignata est supra. † Posset ēt promissio arrharum [illegible] scribi.
d FORMA. d Ego A. promitto tibi B. futuro viro filię suæ decem lib. nomine arrharum sponsalitiarū, quas quidem arrhas tibi cōstitutas soluere promitto, vt eas lucrifacias pro parte filiæ meę, si contigerit sine cā legibus cognita, quo minus congruo tpē matrimonium cōpleatur: completo vero, seu cōsummato matrimonio dicta arrharum promissio ad nihilum reuertatur, quæ omnia, etc. G. de epis. au. si legibus. C. de spon. l. fi. Eadem quoq; arrharum promissionem faciet vir, vel alius pro eo vxori, vel alii pro ea, puta matri, patri, tuto
e ri, curatori, vel procuratori. e

ADDITIONES.

a FORMA. *Secundum Mar. de Fan. ubi supra, cuius etiam fuit sequens capitulum.*
b Gemma. *Vide ad huius dicti determinationem, quod ibi scripsi super ult. glo. in fi.*
c Modicam arrham. *Has rōnes, quas ēt scripsi super præ. l. glo. ult. multum obsunt instrumētis arrharum supra et inf. descriptis. Teneas igitur, quod super ipsa glo. satis dixi.*

ADDITIO. Et hanc rationē differentiæ inter arrhas et pęnā dicit esse potissimā, licet multę reddantur per Car. Zaban. c. gemma, hic aut. et ibi, qbus modis ꝑdantur ambæ, & adde Bar. in l. Titia, quę ff. de uerb. obl. Et nota, ꝙ promissio pænę super matrimonio ipso est nulla, et nō firmatur iuramento, secundū Bar. in fi. C. de despo. An requirat uera traditio arrharū, & an ꝓbet̄ ista ueritas ꝑ cōfessionē partiū, quia partes cōfitētur se recepisse arrhas, uide omnino Bar. in d. l. fi. in 2. col. uer. ī hac lege. Hen. Fer.

d FORMA. *Secundum Mar. de Fan. cuius ad literam fuit hæc forma, ubi supra. Dicebat etiam in fine addi posse, nam licet matrimonium uinculo pœnæ non possit astringi, hoc tamen, uinculo iuste ligatur, auctor hoc omisit, & puto, quod bene.*
e Vel procurator. *Secundum Mar. prædictum, ubi supra.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter super sponsalib. concipiantur.*
Sponsalitia diuersimode considerantur, secūdum diuersimode etiam libelli formantur.
2 *Contractus matrimonialis etiam iuramento firmatus, an possit per litem inter contrahentes ortam infringi.*
3 *Iuramento a partib. in contractu matrimoniali præstito, si contra faciat, qualiter sit ab eisdem libellandum.*
4 *Libellus qualiter sit contra eum, qui arrhas promisit in sponsalibus, concipiendus.*

3. §. Restat videre, qualiter libelli sup sponsalib. cōcipiant. Vnde no. ꝙ quādoq;
1 interuenit iuramentum, quādoq; non. † Si interuenit,
a sic concipitur libellus a: LIB. Coram, & c. propono cōtra P. ꝙ cum ipse & ego adinuicē sponsalia contraxerimus, vel ꝙ cum de matrimonio cōtrahēdo inter nos pure

ADDITIO.

Concip. lib. *Secundum Roffre. ubi supra in princ. & eius etiam fuit, quod hic sequitur.*

pure & sine conditione fidē adinuicē dederimus, uel
corporale pstiterimus iurm, nūc ipse à me requisitus &
monitus matrimonium mecū absque rationabili cā
2 contrahere recusat, quare peto eū per uos induci & co-
gi, ut quod iurauit, adimpleat, & matrimonium initia
tum perficiat, uel quod me in suā uxorem accipiat, &
maritali affectione pertractet. Eodem modo cōcipiet
uir contra mulierem uerbis competenter imutatis, ex-
tra eod, preterea. 1. & c. literis. 2. ubi de hoc, & c. requisi
a uit. † Licet autē hęc forma bona sit, tamen & mota il-
le potest reus contrahere cū alia per uerba de pſenti: &
ualebit secūdum matrimonium, licet contrahens pos-
sit pro fide mentita puniri, ut extra eo, si inter. in fi. & c.
de illis. Nec obst. ꝙ lite pendente cōtractum sit, ut ex.
eo. cum in apostolica. & c. ueniens 1, uel post i iudicis in
hibitionem, ut extra de matri. contrac. contra interdic.
ecc. c. 1. & sic inanibus sumptibus se uexabit, ff. de inof.
testa l. 2. Et præterea ipsum uituperat, & pœnam etiā
petere nō posset, quę in matrimoniis improbatur, ext.
eo. gemma. & c. cū locū. ff. de uerb. obli. Titia. & hoc sa-
3 tis probatur ext. eo. c. requisiuit. & c. preterea. 1. † Quod
a si partes a iurarunt, sic concipitur libellus;

LIB. Coram, & c. propono cōtra P. ꝙ ipse & ego pa
rentesque nostri corporale præstiterimus iurm super
matrimonio inter nos ad inuicem contrahendo, nūc
ipse cōtra iura ipsa uenire præsumens, matrimonium
cū alia contrahere intendit, quare peto ipsum per vos
cogi, ꝙ me in uxorē suam recipiat, & maritali affectio
ne pertractet. Et econtra ipse eod. modo concipiet cō-
4 tra eam, ext. eo. ex literis. 2. 31. q. 3. si qui parentes. † Su
b per arrhis uero sic potest libellus concipi [b],

LIB. Corā, & c. cōqueror de P. qui mihi decē libras
arrharum nomine sponsalitiarum promittendo cōsti
tuit, uel qui mihi sponsalitias arrhas decem librarum
promittendo constituit nomine talis filię suę, quā mi
hi promisit matrimonialiter copulare, unde cū per eā
steterit, quo minus matrimonium cōpleatur, peto di-
ctas arrhas, ad quod propono certi condictionem. Vel
si solum pactum, & nō stipulatio intercessit, propone
tur condictio ex lege. C. de spon. mulier. Et not. ꝙ cum
agitur ex promissione arrharum, simplices arrhæ petū
tur. cum uero repetit arrhas, qui dedit, repetit, ēt aliud
tantundem, ut in pręal. l. mulier. & in pręal. l. si legibus.

ADDITIO.

a Patres. *Corrige, parentes. de partibus enim iam dixerat.*
b Lib. concip. *Secundum Mart. de Fan. ubi supra.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qualiter per uerba de præsenti contrahatur.*
2 *Agens in causa matrimoniali, aut agit petitorio, aut possessorio, & si agat petitorio, qualiter libellum concipiet.*
3 *Contrahente aliquo matrimonium per uerba de præsenti, si post ea recusat, qualiter sit contra ipsum libellandum.*
4 *Diuortium celebrari petens, & cum alio matrimonium contra hi, qualiter concipiet libellum,*
5 *Viro uxorem traductam & cognitā dimittente, & adulterę adhærente, qualiter formabit uxor libellum.*
6 *Contractus sponsalibus secundus an possit infringi, si contrahēs ignorauerit primum factum etiam de iure tenendum.*
7 *Contractus matrimonialis metu pœnæ inuite, seu coacte initus, sub qua forma uerborum peti possit infringi.*
8 *Contractus matrimonialis cum furioso ignorante initus, an sit tenendus.*

4. §. Sequitur uidere de matrimonio, quod per uerba de præsenti contra
hitur in hac forma;
a FORMA a. † Ego A. uolo & accipio te B. in meum
1 uirum, & in te per uerba de presenti consentio, & me
dispōsari coporaliter, & in uxorē duci hunc ad talē diē
pmittā. Consensus n. de pſenti facit matrimoniū, ff. de
resi. iu. nuptiæ, de do. Iter vir. & uxo. & eū hic status. §.
si mulier. 27. q 2. c. 1. extra de spon. si inter. Maritus aūt
si dicet:

FORMA. Ego B. uolo & accipio te. A. in meā vxo-
tem, & ī te p verba de pſenti cōsentio, & te despōsabo
& corporaliter ī uxorē ducā hīc ad talē diē. Dotes aūt
pmittantur, & alia dicatur, ut supra §. proxi. in forma,
ego, & seq. uel dicatur, ut in præallega. decre. si inter.

Nunc dicam[a], qualiter libelli sup mrimonio cōci-
2 piantur, & tunc aut agit petitorio, aut possessorio, ut ī
b fra §. pro. † Si petitorio, sic libellus concipitur [b].

LIB. Coram, & c. propono cōtra P. ꝙ cum inter me
& eū matrimonium sit legitime per verba de præsen-
ti cōtractum, p annuli immissionem subarrhatione se
cuta, carnalisq; sit inter nos copula subsecuta, peto eū
per uos mihi in uirum adiudicari, & inter nos legiti-
mum matrimonium fore declarari, & compelli, ēt ꝙ
tam in exhibitione necessariorū, quam in aliis me ma
ritali affectione pertractet, peto etiam sibi per vos in-
hiberi, ne pendente lite coram vobis in præiudicium
meū vel causæ, vel iurisdictionis vestræ innouet, vel at
tentet, & ipsum & finaliter condemnari, extra de con
uers. coniug. dudum. in princ. ext. eo. tuæ. & c. veniens.
& c. si inter. ext. de de despō. impub. cap. vlt ff. de uer. b
obli. l. 1. ext. de re iudi. lator. & c. consanguinei. Vel sic:

LIB. Corā, & c. propono cōtra P. ꝙ licet mihi pmi
ser. 1, ꝙ me pro cōiuge legitima haberet ī vita suę, nūc
me recipere ac retinere recusat. vnde peto eum mihi
adiudicari in virum, & quod me maritali affectione p
tractet, per vos cogi, & cogendum fore finaliter con-
3 dēnari, ext. eo ex parte. & 30. q. 5. §. si quis diuinis. † Vel
sic concipitur libellus:

LIB. Corā, & c. ppono contra P. ꝙ qui licet ipse me
cum legitime per verba cōtraxerit de præsenti, ipse tñ
a me sæpe & instanter reqsitus, me traducere. & mari
cōtra iustitiā recusans, & cum quadam Berta matri-
monium de facto, cum de iure non posset, dicitur cō-
traxisse, eamq; in suo tenet cōtubernio in animę suæ
periculum, & meum præiudicium, & scandalū pluri-
morum. quare peto matrimoniū huiusmodi īter me
& eum contractum legitimum esse, & fuisse sentētia
liter declarari, & matrimoniū, quod de facto cū Ber-
te præfata subsecutum fore dicit, cassari & irritari, cas
sum & irritum nunciari. dictumq; P. ꝙ dictam Bertā
penitus a se abiiciat, & me, ut suam vxorem legitimā
recipiat, & maritali affectione ac vsu coniugali ptra-
ctet, sententialiteu condemnari, ad premissa ipsum co
gendum fore sententialiter declarari, & hoc peto tā
contra ipsum P. q̄ contra Bertam superinductā, peto
ēt expensas, & c. extre eo. ex parte. & c. veniens. in fi. † Si
vero vult separari, ab eo, qui prius contraxerat cū Ber-
ta, quam cum ea, sic concipiet c libellum.

LIB. Coram, & c. propono contra P. ꝙ licet de facto
matrimonium cum eo contraxerim, nunc primo ad
scientiam meam peruenit, quod idem P. prius cū Ber
ta cōtraxit legitime adhuc superstite & uiuente, quare
matrimonium de iure inter me & dictum P. non pōt
cōsistere nullo modo, vnde peto inter me & ipsum P.
diuortiū celebrari, mihiqoe dari licentiā in Domino
cū alio contrahendi, extra de spon. c. 1. & c. ex parte. &
de despon. impu. duo. † Si autem uir vxorem traductā
& cognitam dimiserit, & adulteræ adhæret, faciēs su
per

ADDITIONES.

a FORMA. *Martini de Fa. fuit ista, & sequens.*
b Concip. *Secundum Bonag. & Aegi. ubi supra in prin. & breuiter omnes libelli, qui sequuntur, sunt alterius eorum, quos dixi super rubr.*
c Concip. *Secundum Roff. parte 8.*

per matrimonio cõtrouersiã, ipsa sic cõcipiet libellũ: LIB. Coram, &c. propono contra P. maritum meũ, quod cũ matrimoniũ legitime iter ipsum & me fuerit per verba de præsenti cõtractum, & ad modum eiusdẽ P. traducta factum, & eidẽ vxorio affectu cohabitauerĩ, demũ me cõtra iustitiã motu proprio dimissa & abiecta, quãdam Bertã adulteram, ut dr, superinduxi, & ei cohabitare non erubescit in animæ suæ periculum, & meũ præiudicium & grauamẽ. quare ipsum peto per vos cogi, quod Bertã superinductã dimittat, & ad me suam vxorẽ legitimã reddat, ac me maritali affectione pertractet, matrimonium legitimum inter me & ipsum fore sẽtentialiter declarari, & ipsum ad id sententialiter condemnari. ext. eo. ex parte. ext. de spon. duor. c. 34. & 5.

6 † Quod si Maria cõtraxit cum P. sponsalia, vel matrimonium, qui contractus de iure non tenet, quare ipsa cõtrahit cum T. qui audito ipsam prius cum P. cõtraxisse, illam a se repellit, & cũ Berta contrahit, Maria concipiet cõtra T. vt supra prox. vel vt supra eo. §. in tertio libello, sicut de facto occurrit, vt probatur extra eo. veniẽs. j.

7 † Si autem aliquis traducat puellam ea inuita & inuitis eius parentib. & amicis, & ipsa in domo existẽs

8 nihil dicit, tutores, vel parentes sic libellũ cõcipient, a:

LIB. Corã, &c. propono ego tutor, vel curator, uel cõsanguineus talis puellæ contra P. qui per metum mortis compulit talem puellam in se cõsentire, & ipsam per uiolentiã ad suam domum traduxit, quare peto matrimoniũ sic de facto cõtractum dissolui, cũ cõsensus locũ nõ habeat, ubi metus, uel coactio intercedit, peto & per uos puellã ipsam in aliqua honesta domo teneri & tueri, uel alicui honestę matronę deputari, ubi nihil eã timere oporteat, donec eã hmõi diffinitiuę siue calcalo sit finita, ext. eo. cũ eo locũ, &c. teq. de. pc. acce dẽs. de rest. spo. ex trãsmissa. vo, q. 3. pñs cleric⁹. Vel sic;

LIB. Corã, &c. propono contra P. quod metu mortis cõpulsa, cum eo de facto matrimonium cõtraxi, nec unquam aliquo tpe in eum cõsensi. quare peto ab eo separari, & separandã esse sententialiter declarari, ut in ptæ. concor. extra eo. ad id quod, & c. de muliere extr. de despõ. inpub. de illis. 2. ex. qui ma. acc. pos. sunt, insuper.

9 † Quod si aliqua cõtraxerit matrimonium cum furioso, quẽ sanę mẽtis esse credebat, quare postquam ad eius peruenit notitiã, timet cum eo matrimonium consummare, sic libellum concipien.

LIB. Coram, &c. propono contra P. quod cum crederẽ ipsum fore sanæ mẽtis, quia cõstitutus erat in cõspectu vmbratæ quietis, cum eo matrimoniũ de facto cũ traxi, nũc autẽ ad meam deuenit scientiã, quod ipse tũc furoris morbo laborabat, & adhuc laborat, quare nullus cũ eo potuit interuenire cõsẽsus, nec, nec secure posset qs cũ eo morari, unde peto p uos mr̃imoniũ hmoi de facto cõtractum separari, mihiq; dari licentiã cum

b alio contrahẽdi, ext. eo. dilectus. 32. q. 7. neq; furiosus. 30. q. 2. vbi nõ est, ff. de acq. po. quod uero, §. si furioso. Potest etiam quis uendicare in vxorem, ut inf. §. prox.

ADDITIONES.

a Sic lib. concip. *Secundum Ros. ubi supra parte 11.*

b Dilectus. *Et ad materiam vide, quod ibi not. in gl. 2. quæ not. Ros. ubi supra.*

SVMMARIVM.

1 *Agens possessorio in cã matrimoniali, qualiter formabit libellũ.*

2 *Mulus agens possessorio in causa matrimoniali, quẽ libellũ formabit.*

3 *Mulier a uiro suo eiecta qualiter libellum formabit.*

4 *Vir molestatus a quadam asserente se esse suum uirum, qualiter formabit libellum.*

5 *Vxore alicuius ab alio detenta, qualiter formabitur libellus.*

6 *Vxorẽ, uel econuerso uendicare per a[c]tionem in rem præiudicialem de partu agnoscendo, an sit licitum.*

5. §. Porro si agat possessorio, uel quasi, uel quia vxor recedit pprio motu à domo viri, tunc enim consiliũ est, quod agat uir possessorio

a ut ff. de rei. uen. is, qui. sic libellum concipiendo a.

1 LIB. † Coram, &c. propono, quod cum olim cum Berta matrimonium legitime in facie ecclesię contraxissem, & eidẽ traductæ cõsummato inter nos matrimonio diu cohabitassem, ipsamque in omnibus maritali affectione tractassem, nũc ipsa, nescio quo ducta spiritu, à me ppria auctoritate sine iudicio ecclesię diuertit me possessionis, seu quasi suiipsius, seu psonę iure, seu uxorali, siue maritali possessione, & cohabitationesui ausu temerario spoliãdo, quare peto ipsam vxorẽ meã p uos mihi restitui, & possessionem ipsius, uel quasi, & ut ad me reuertat, & me uxorio tractet affectu, p uos cogi, & ad hoc ipsam sñliter cõdẽnari, ext.

b de resti. spol. ex trãsmissa b. &c. literas. 19 q. 2. cuius rei

2 causa. † Eodem modo concipiat mulier contra virum verbis competenter mutatis, vt eod. titu. ex conquestione. & extra de offic. delega causam. extra de diuor. porro. extra ut lit. non contest. c. 1. quia uir & uxor. quo ad hoc ad imparia iudicantur, 32. quæst. 1. si quis uxorem. 1. extra de diuor. gaudemus. §. quia uero. insi. ext. de conuer. coniu. quidam. in fi. hoc saluo, quod tunc si ues, potes sic addere post illud uerbum. Et cohabitatione, &c. & necessariorum exhibitione. Vel concipitur sic,

LIB. Coram, &c. propono cõtra Bertam vxorẽ meã, quod cum matrimonium cum ea ligitime contraxerim, & mecum per quinquẽnium cohabitauerit, nũc sine causa legitima solo uoluntatis arbitrio mecũ cohabitare, ac me affectione uxoria tractare recusat, quare peto ipsã p uos cogi ad me redie, & cosueta, & iuris debita obsequia mihi pstare, & me in ipsam possessionem, uel quasi, reduci, & ad id ipsam sententialiter cõdẽnari, extra eo. ad id, qđ. C. qui pot. in pig. hab. assiduis.

3 † Si autem uir eam à se eieceri, ipsa, sic libellum concipiet.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. uiro meo quod cũ me cum matrimonium in facie ecclesię cõtraxerit, & me in domum suam traduxerit, & me, ut uxorem, diu tractauerit, nũc me propria temeritate abiecit, & me possessione, uel quasi suiipsius, seu iuris cõiugalis temere spoliauit. quare peto mihi ipsum restitui, & me ad eandem quasi possessionem sui iuris coniugalis reduci, in qua erã prius quã me taliter abiecisset, & ad hoc ipsũ cogi, & sñaliter condemnari, extra de diuor. porro. de rest. spol. ex cõquestione. & c. ex transmissa. & de offic. dele. causã matrimonii.

4 † Quod si aliqua te molestat, asserens te suum esse maritum, sic libellum concipies.

LIB. Coram, &c. propono cõtra Bertam, quod licet inter me & eam nullum sit uinculum matrimoniale cõtractum, ipsa tamen me molestare non desinit, me suũ falso asserens esse maritum, quare peto ipsam per uos cohiberi à prędictis, & compelli, quod desistat & cesset ab iniuria & molestia huiusmodi, quam mihi facit, uel quod probet, si quid iuris se in me habere cõtẽdat, & ad hoc ipsam sententialiter condẽnari, C. de ingen. ma. diffa-

c mari c. C. de remi. l. pig. si eo tẽpore. ff. de bon. aut. iudic.

5 pos. si seruus. † Si autem uxor tua ab aliquo detinetur, sic libellum concipies,

LIB. Coram, &c. propono contra P. quod cũ legitime contraxerim matrimoniũ cum Berta per uerba de pręsenti, idẽ P. pater, uel frater consanguineus, uel tutor eiusdem

ADDITIONES.

a Sic lib. concip. *De quo Ross. supra parte 13.*

b Ex transmissa. *Et quo ibi no in glo. 2. dicebant hic Bonaguida & Aegidius, scp speciale de in hoc possessorio de proprietate dari.*

d Diffamari. *Vnde, quod de hac l scripsi de test. . . cũ olim, sup. ult. gl.*

eiusdē Bertæ ipsam retinet, & eam mihi reddere contradicit: quare peto per vos dictū P. ad restitutionem meç vxoris cōpelli, & ipsum ad id sententialiter condēnari, ext. eo. non est. Et si es Legista, potes dicere, & ad hoc propono interdictum de vxore exhibenda, & de ducenda, ff. de liberis exhib. l. imò, C. de nup. si inuita. & supra de conuer. coniu. ver. item de iure. Cętera
6 dic, vt infra ti. proxi. † Item pōt quis vxorē, vel ecōuerso vendicare per actionē in rem præiudicialē de partu agnoscendo, quod dic, ut infra qui fil. sint, legit. uer. cō petit. Et formā in hoc titulo pones, vt supra de testa, §. nunc dicendum. versi. viso.

SVMMARIVM.

1 *Causa matrimonialis per discretum & literatum virū est tractanda.*
2 *Actio in causa matrimoniali diuersimodè est consideranda.*
3 *Mulier propria auctoritate à uiro discedens an possit petere restitutionem.*
4 *Mulieris extra domum sui uiri stantis expensæ an debeant à suo uiro solui.*
5 *Libello porrecto dandæ sunt agenti competentes induciæ, &c.*
6 *Vxore præsentiam, seu cohabitationem uiri petente, sed eius sæuitiam timente, qualiter sit assecuranda.*
Vir coact⁹ uxorē recipere, sub qua uerborū forma sit mouēdus
7 *Mulier rediens ad uiri sui consortium, si plenè non confidat de ipso, qualiter sit illi prouidendum.*
8 *In accusatione matrimonij qualiter sit procedendum.*

6. §. Postremò illud notādū, est, † quod cā matrimonialis per discretū & literatum iud cem est tractanda, vt 20. disti. §. 1. ext. de consang. & affi. c. 1. & libellus est in ea dandus, vt su. de lib. cōcep. §. nūc dicēdum. ver. 10. nec laudo in hoc
2 contrariam consuetudinem. a † Et quandoqne agitur
2 petitorio, ut super, §. sequitur; quandoque uero possessorio, ut supra §. prox. ueruntamen interest. quia in primo casu admittitur exceptio consanguinitatis, & cuiuslibet impedimenti legitimi, ext. de consang. & affi. c. 2. de cogn. spirit. c. fi. de oc. cog. c. 1. in secundū uero generaliter fit restitutio, nisi in casib. vt sa. de pet. & poss.
3 § qm. uer. sed & in casib. † Quid si mulier propria auctoritate discesserit? Resp. non potest restitutionē petere, nisi tunc demū, qn ueniens non admittitur per maritum, ff. de acq. pos. clam possidere. §. qui ad nundinar. & l. si id, q. d. §. fi. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. fine autē. ext.
b de adult. c. pen. b 33. q. 1 de benedicto. & sic ultima mora nocet, ff. de peric. & commod. rei uend. illud. † Quid
4 de expensis, quas extra domū stās facit? Rñ. do. meus dixit, φ uir nō tenet, nisi ad factas post φ eam non admisit, ut no. in Summa in ti. qui ma. accu. pos. §. si mu-
c lier. uer. quid ergo c. † Libello aūt porrecto debet agēs
5 habere inducias competentes, ut supra de dilatio Fiet etiam litis contestatio, & iurabitur de calumnia secundum d. vt in eo. §. uersic. sed quoniam, uel de ueritate,
d ut extra, de iur. cal. literas d. Et si mulier agens possessorio probat possessionem & spoliationem, restituēdo est, ita quod habeat plenam possessionem, & cohabitationem, & securitatem, 2. quæst. 2. §. notandum. in fin. 3. q. redintegranda. ext. de resti. spol. literas. Si vero uir agit, & pbat, uxoris sibi debet fieri restitutio. Si ipsa uero timet uiri sæuitiam ad officiū iudicis pertinet facere sibi caueri per sacramenta uiri, quod sine dolo & idoneè eam, uelut uxorem, ī domo, mensa, lecto & alijs tractabit, nec eam grauabit, uel dehonestabit, salua honesta correctione maritali, ut in præalle. c. de bo-
6 nedicto. & 17. q. 4. metuentes. † Iurabit enim sic, saluis præmissis.

FORMA. Ab isto die in antea istam cōiugem tuā, quam iniuste dimiseras, ita tenebis, sicut maritus suā coniugem debet habere in dilectione & debita disciplina, nec eā vllo malo ingenio a te separabis, nec eā viuēte aliam accipies, sic te Deus adiuuet, & hæc sancta
e dei Euāgelia. hęc forma habetur 35. q. 6. ab isto. 2. e Sed forte vir ea recuperata dicet, debita disciplina mihi pceditur per prędictum ca. vnde pręter necem eam custodiet, ligabit ieiuniis, non tñ mortalib. pęnis eam afficiet, cibos cū ea non sumet, hoc enim sibi a iure conceditur, vt 33. q. 5. placuit, sed illud loquit de suspecta de adulterio, & in clericis coniugatis, qui plus cęteris
7 igne zelotypię vruntur. † Quod si mulier plene nō cōfidet de iuramēto viri, faciat eum iudex cauere per pignora, vel fideiussores, ff. mand. si mandato Titii, & fi. Tamē potest esse tāta viri, seruitia, quod nulla idonea cautio potest pręstari, & tunc procedat iudex, vt extra de restit. spo. ex transmissa. & c. literas, in fi. quia satisdatio maleuolum animum non immutat, vt insti. de suspec. tut. §. fi. Qualiter autem in accusatione matrimonii procedatur, dicetur infra qui matrimon. accu. pos.
8 † Sed pone. Titius contraxit matrimonium cum Berta ex quo matrimonio natus est P. mortuo Titio H. frater ipsius T vult excludere dictum P. a successione paterna, dicens, eum illegitimum, quia quidā consanguineus ipsius Titii despōsauerat dictam Bertā prius, quā ipse T. cum ea contraheret, licet eam nō cognouisset, & sic publicæ honestatis iustitia impediente nō
f potuit esse matrimonium inter eos. f dictus vero P. gerens se pro hęrede patris sui replicat, quod desponsatio illa nulla fuit, cum erat dicta Berta intra septenniū constituta, & sic non potuit contrahi iustitia publicæ honestatis, item cum matrimonium illud fuisset in facie ecclesię contractum, nec ipso T. viuente fuisse impetitum, & propter prolis fauorem debet ipse legitimus iudicari. H. vero replicat dicens præsumendum esse tamē Bertam ipsam fuisse ætatis legitimę, nisi contrariū ostēdatur, uerū neutra pars aliquid probat de ętate Bertę, qrit, quid iuris? Rñ. ex quo dictus P. possessor hereditatis natus fuit, dum Berta cōiter legitima uxor

ADDITIONES.

a Consuetudinem. *Hodie per cle. de verb. sig. sæpe, non est necesse libellum offerri: dēt tamen petitio in actis scribi, ut in prin. & in §. uerum.*
c c. pe. *Vbi de hoc in 1. gl. & de resti. spo. literas, in 3. & glo. et uide, quod super ca d. xi.*
c Versi. quid ergo *Idem no. de diuer. significasti. in fi. 1. gol.*
d Literas. *Hodie de utroque iuratur, de iur. cal. c. 1. in fi. lib. 6.*
e Ab isto. 2. *Cū verba utriusq; capituli ab isto die addeantur fuisse Gratiani, qa illorū alius auctor nō apparet, fas est dicere, illa uerba iurantis male concepta, quæ non puident vxori in hoc casu, nec circa incestum, in primo pro illa die, uel diei parte, quæ restat. Vnde decre. ego. n. de iureiur. cautius locuta est, dicēdo ab hac hora, et longe cautius forma iuramenti Imperatoris in Pōtificali posita in cle. de iureiu. Romani. circa medium, quæ dicit, de cætero me esse, & c' defendatur Gratianus p gl. Vinc. quam dedit in c. ego N. in prin. quod apponatur inclusiue, sed illud Inante quod sequitur, nō sint mihi id placere, cui accederem si de disser. Consulo ergo dicendū, iuro, quod de cætero, uel deinceps, vel simili significato.*
ADDITIO. Adde, φ si vir uerberat vxorē, licitum est uxori fugere, & dēt alimentari extra domum mariti, secundū Dyn. et Aegi. ut l. quid in vxorē, de neg. gest. secus tñ. si recedat sua culpa, ut no. ext. de diuor. in c. significasti. ita posuit Bal. in l. quis. C. de leg. & adde Ludo. Rom. singu. incip. licet uxorem, ubi quòd maritus pōt leuiter castigare uxorē delinquentē, & Card. Zab. c. dudum in 2. col. ext. de conuer. coniug. Hen. Ferr.
f Inter eos. *Illud probatū nō concludit prolē illegitimā, licet bñ cōcluderet separationē matrimonij, si parentes uiuerent et pu mi cōtrahētes fuissent maiores septennio, super hoc uide, qđ plene scripsi, q filij sūt legit. puenit. sup unica gl. Declaro, cōstat φ*

uir potuißet ignorasse cōtractum, & mulier potuisset nesciuisse cōsanguinitatē iure primum ſm. Item constat, ꝙ positis edictis sufficiebat proli alterius ingnorantia, per dscr. ſi. de cland. despō.

vxor T. pulabatur, oportet probare ad repellendum eum, nedum quia tempore huiusmodi dispēsationis ipsa esset sepetennis, vel quod post septennium eam ratam habuerit. imo etiam, ꝙ T. hoc nō ignorās eam sibi postea copulasset. vnde cessante etiam ipsius P. ꝓbatione de ætate matris. debet dicti T. hæres & filius legitimus iudicari, hęc habentur in const. Innoc. extra
a uag. de sponsalibus, quidam. a

ADDITIO.

a Quidam. *Hāc hodie non habemus ī Sexto, et sic habetur ꝓ reuocata, ꝓ definitione uide, quod scripsi de præ. non bap. c. ult. ī fi.*

a De Desponsatione impuberum. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Habemus ius nouum in Sexto, sub hac rub. ualde utile, & quā ꝓ summa materiæ potest haberi, & hi, de quibus dixi supra tit. prox. hāc materiā non practicarunt præter Rof. An sponsalia d. futuro inter puberes, vel impuberes alias, q̄ per copulā, transeāt in matrimonium, distingue, an sint de futuro verbis & mente contrahentium, an sint de futuro iuris interpretatione tm̄, sed uerbis & mente sunt de præsenti, et hæc bene transeunt in matrimonium sine copula per oscula, amplexus et similia, prima non, ut scripsi eo. ti. c. uno, lib. 6. in glo. Hoc patet de matrimonio contracto contra interdic. eccl. c. 1. super uer. amplexata. Itē quare non conueniunt sexus in ætate pubertatis, vt in princip. sicut conueniunt in ætate infantili et adolescentiæ, scripsi eo. ti. c. uno, li. 6. super 2. glo. ubi uide cum sua remissione.*

SVMMARIVM.

1 *Libelli in materia desponsationis impuberum diuersimode sunt formandi.*
2 *Puella ēt impubes ad domum uiri sui traducta, si ab eo cognita fuerit, non potest ulterius a uiro recedere.*
3 *Cōtrahēs matrimonium cum minore, si cum uiro ipsa cohabitāte ab eo cognita dicatur, sed in contrarium dicente, uoluerit ipsa deinde uirum deserere qualiter concipiet uir libellum u eam secum habitare compellat.*
4 *Minor 12. annis contrahens matrimonium, an si non fuerit a uiro cognita, poterit postea alteri nubere.*
5 *Mulieri nubente puero minori 14. annis, nec fuit ab eo cognita si completo 14. anno, uoluerit ab illa discedere, qualiter formabit libellum.*

IN hoc titulo multos posses formare libellos, sed ex omnibus aliquos exempli gratia supponam⁹.
1 † Si igitꝰ aliquis post 7. annū cōtrahit spōsalia, & alter proueniēs ad pubertatē quæ est 12. anni ī fœmina, & 14. in masculo, vt Inst. qbus mod. tu. fi. & ff. cū di. leg. ced. l. quod pupillæ. dissentit, quia sibi no placet sponsalia, &
a ideo uult cū alio contrahere, sic libellum concipiet. a

LIB. Coram, &c. propono contra P. quod eum ego cum eo intra annos nō nubiles sponsalia ꝯxerim, nūc ad annos nubiles perueniens eum nolo, sed recuso in uirum habere, quare peto sponsalia ipsa per uos dissolui, & mihi dari licentiam cum alio in Domino matrimonum ꝯtrahēdi, quia desidero esse mater & filios ꝓcreare. Et eodem modo sponsus concipiēs cōtra eam uerbis competēter mutatis, extra eo. ex literis, & c. at
b testationes, & c. de illis. 1. b & c. a nobis. † Præmissa uera
2 sunt, nisi puella ad domum uiri traducta, post illud tēpus ei cohabitauerit, uel ab eo cognita fuerit, quia tūc non potest a uiro recedere, quod si fecerit, uir potest ꝯ
d tra eam concipere sic libellum. c

LIB. Coram, etc. propono cōtra Bertam, quod licet cum ea decimum annum complente spōsalia contraxerim, & post ipsa Berta mecū per duos annos, & amplius cohabitauerit, uel eā carnaliter cognouerī, nunc sine causa solius voluntatis arbitrio mihi cohabitare, & me uxoria affectione tractare, uel obsequia, ad quę vxor marito tenet, exhibere recusat, quare peto ipsā p vos ad me redire, & quod me uxoria affectione pertractet, & ipsam ad hoc sententialiter cōdēnari, extra eo. attestationes. & c. de illis, 1. & 2. extra, de spō. ad id, ꝙ C. qui pot. in pig. hab. assiduis.
3 † Quod si quis cōtrahit matrimonium cū minore 12 annis, proxima tamē pubertati, & ipsa uiro cohabitat, demū ipse maior 14. annis, asserit se ipsam cognouisse, ipsa in ꝯtrarium asserēte, & facta maior 12. annis, uult a viro recedere, sic uir
d concipiet libellum contra eam d,

LIB. Coram, &c. ꝓpono contra Bertam, quod cū nuper cum ea pubertati proxima, matrimonium per verba de presenti legitime contraxissem, ipsaque mihi cohabitasset, & eam carnali copula cognouissem, quod paratus sum iuro firmare, ipsa tñ motu ꝓprio sine causa rōnabili & iudicio ecclesiæ nō expectato, à me temere recessit, quare ego peto ipsā p uos cogi ad me redire, & me uxoria affectione tractare & eā ad id sententialiter condemnari, extra eod. c. continebatur. & c. seq.
4 † Si uero nō diceret se ipsam carnaliter cognouisse, nec esset iurare paratus, tūc minor ueniēs ad ętatem nubilem, posset, si uellet, ab eo separari, & concipere libellum, ut supra in primo lib. ut in præ. c. continebatur. circa prin.
5 † Cæterū si mulier econuerso cum puero minore 14. annis contraxit, nec fuit ab eo cognita, si completo 14. anno iuuenis non cohabitauerit illi, nec in eandem consensit, sed ab ea discessit, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra Bertā, ꝙ licet ego minor 14. annis cū ea matrimoniū contraxerī, post tñ cū ea cohabitare nolui, nec ī ipsam consensi, nec eam uolo habere in vxorē, quare peto matrimonium illud sic de facto contractū dissolui, & mihi per uos dari licentiā cum alia contrahendi, ext. eo. attestationes.

ADDITIONES.

a Sic libellum concipiet. *Secundum Roff. parte 2.*
b Et c. de illis. 1. *Vide, quod ibi no. in glo. ante pen. & quod ibi scripsi distinguendo in ult. glo.*
c LIB. *Secundum Roff.*
d contra eam. *Secundum Roff. parte 12.*

a De clandestina desponsatione. a Rub.

ADDITIO

a *Hic Practici auctores siluerunt, & sic siluit auctor tres modos, quib. matrimonium dicitur clandestinum, uide no. eo. ti. c. fi. in 3. glo. & alios addidi super illa. Et quia tertius, quem ponit gl. est, quando non fuerūt præmissa banna in ecclesia, ut ibi, ex hoc quęritur, Duo nobiles contraxerunt in casu prohibito, post tempus petierunt dispensationem a Papa, allegantes se tempore contractus fuiße ignaros impedimenti, secundo, quod ex separatione uerisimiliter timebātur magna scandala inter ipsorum consanguineos, tertio, quod in facie ecclesiæ contraxerant. quæritur primo hoc modo, si suffragetur probare publice contractū, tamen sine bannis Istud autē uerbum, In facie ecclesiæ, habetur in decr. ca. cōstitutus. de conuer. couing. in prin. Constat, ꝙ ecclesia sumitur multis modis, de qb. 7. q. 1 scire. ne pręl. uic. su c. fi. cum remi. Vbi ergo contrahitur nō occulte, ꝙ principaliter ponderāt iura in hac materia, 20 q. 5. c. 2. & §. his oīb. sed publice, ita ꝙ multitudo fidelium hoc nouit, satis puto satisfactum illi expreßioni, & pro facie fidelium stabit facies ecclesia hoc casu Fortius igitur etiā sine bannis dicetur facies ecclesiæ, si ſm morem patriæ desponsatur publice in ecclesia, uel ſm iura, 30. q. 5. c. 1. & 5. sequentib. In ecclesia bene dicitur, seruatisque in canonibus illis dicuntur, in facie ecclesiæ factum dicetur, nec nocebit dispensatio bannorum omisso de facie hominis. C. de pœnis, siquis in metallum, & lex oicit, faciem matrimonij permansisse, quando est in statu solito, ff. de administra. tuto. l. tres tutores. in fi. per quod dici potest, In facie ecclesiæ factum, quod per alios fit illo loco. Si autem dixissent banna fuisse posita, & hoc sit falsum, an per*

boc

hoc uitietur dispensatio, quæritur, & eadem quęstio. si falsum est quod ignorauerint impedimentum, vel quod de timore scandali expresserunt hic recurre ad decr. quia circa, de consang. & affi. & ad ibi no. Tex. ibi uidetur uelle, quod falsa causa expressa non vitiet talem dispensationem, sed glossa ultima in fine tenet cōtrarium, s. quod ex ui secundi rescripti tenet dispensatio, quæ non tenebat & idem In. ut ibi scripsi in gl. pe. facit de electione, dudum 2. uer. insuper. sunt. n. oēs illæ cāæ inductæ ad dispensationem, alias forsitan nō fiendam, ut ibi, Sunt. n. tales dispensationes odiosæ, quia contra ius cōe, & idem. si cōtra alterius priuilegium, de decimis, ex multipli. Vitiantur ergo ex falso expresso, uel uero tacito, quod mouit principem, ff. de nat. rest. l. 1. Et si hoc in rescriptis s'm ius, de rescr. super literis, multo fortius in his dispensationib. contra ius. Sed succedit qō, cui in his trib. clausulis competat onus probandi. si apparet hoc opponens contra dispensationem : uide, quod scripsi post Inn. de priuil. ex par. 1. in prin. Est sciēdum. quod Gui. post Vber. de Bob. sup. de exce. §. nunc uidendum. uer. licet autem, dicit, quod in qō. mendacij cont. rescriptum me impetrans habet probare ueras preces, & sic non surreptitias, & opponens, si uelit, potest probare contrarium, s'm eum. allegant l. p̄scriptione, C. si contra ius, uel util. pub. quæ habetur 25. q. 2. & l. si quando. C. de dil. quæ etiam est 3. q. 3 spatium.

ADDE, quod in d. q. 3. spatium, non est hęc lex, si quando, sed lex quoniam, ut ibid. no. gl. sed huic dicto Vber. quod uoluntati imponentis relinquatur, an uelit probare, obstat l. puniri, co. ti. si cōtra ius canonicum, ut sup. quæ dicit, precum argui falsitatem. Est ergo dicendum, quod opponens, qui prouocat & agit, habet probare, ff. de prob. l. 2. maxime circa capitulum ignorantię, quæ non cadit in intellectum testium, nec ex parte impetrantis, nisi per iuramentum iurantis probari potest. Si autem non fuißet dispensatum, sed cum eisdem clausulis commißum alicui, ut dispensaret, tunc impetrans uerificauit clausulas, & sic loquatur opinio, uel quia opponens, si uolet, poterit probare contrarium.

ADDE uidendum originaliter Old. cons. 256.

S V M M A R I V M.

1 *Clandestinitas an, & quo pacto nō sit impedimēto matrimonij.*
2 *Libellus non est necessarius in casu clandestinę disponsationis.*

1 CLANDESTINITAS † non est impedimentum matrimonii, si de eo constare possit, si vero cōstare nō potest, nō reputatur ab ecclesia matrimonium, vt ext. eod. c. 2. † ideoque in hoc titulo nō est
2 necessarius libellus. Nec obstat 30. q. 3.
a c. 1. & c. seq. si bene intelligant a. qualiter aūt fiet denūciatio impedimenti matrimonii post banna in ecclesia edita, no. inf. qui matr. acc. pos. utr sed quæ dicta.

ADDITIO.

a Intelligantur. *Vbi patet ea, quæ. §. his ita.*

a De sponsa duorum. a Rubr.

ADDITIO.

a *DE hac Ross. ubi de spon. par. 10. & eius ibi fuerunt duo libelli hic inserti. Si quis uendicans uxorem probat contractum de præsenti & illa probat se disposatum ab alio. etiam per uerba de pręsenti, tamen non probat tempus, uel si duo uxorem petunt, & uterq; probat contractum sed neuter prius Inn. dixit illam absoluendam, uel sententiā differendam, in hoc scripsi super hac rub.*

S V M M A R I V M.

1 *Libellus qualiter sit formandus, ubi agitur de sponsa duorum.*
2 *Muliere cum duobus per uerba de præsenti contrahente, cuius esse debeat, & qualiter sit libellandum.*

1 IN hoc titulo sic potes concipere libellum LIB Coram, &cæt. propono contra Bertam, quod licet cum a sponsalia contraxerim, ipsa tamen matrimonium mecum consummare detrectat, asserens se postea cum alio sponsalia contraxisse, quare peto ipsam per vos cogi sponsalia mecum contracta seruare. & matrimonium contrahere & consummare, nō obstantibus sponsalibus postea, prout asserit, cōtractis, & ad ipsam sn̄aliter condemnari, extra de sponsa. sicut ex literis, extra eo. c. 1. C. de rei vend. quoties. Pręmissa forma locum habeat, nisi cum vtroqua per verba ꝯxerit de futuro, licet nō sit multum vtilis forma, vt supra dixi de
2 sponsalib. §. primo, in primo libe. † Porro si cum utroque contraxit per verba de pręsenti, sic concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. propono ꝯtra Bertam, ꝙ licet matrimonium cum ea legitime per verba de pręsenti cōtraxerim, ipsa tn̄ matrimonium ipsum mecū consummare recusat, asserens se postmodum cum alio cōtraxisse, ac se ab ipso cognitā extitisse, quare peto ipsam per vos cogi ipsū matrimoniū mecū cōsummare, nō obstante, ꝙ cum secūdo se asserat ꝯtraxisse, & ad hoc ipsam sn̄aliter condemnari, peto etiam illud secūdū matrimonium de facto contractū pronūciari non tenuisse de iure, extra eo. c. vlt. & pe. & c. 1. extra de spōs. si inter. ff. de his, qui no. infa. l. 1. extra de bigamis. nup.

Baldus de Sponsalibus.

FORMA spōsaliū de futuro matrimonio talis est, promitto ꝙ accipiam te in vxorem, dum tamen versa vice mulier cōsentiēdo loquatur, vel respōdeat. Forma sponsalium de pręsenti matrimonio. Promitto tibi Bertę, ꝙ ego volo te ī vxorem meā, dum tamē mulier etiā loquēdo consensum incontinenti verbis exprimat. G. Quid si dico. Promitto tibi Bertę, ꝙ nūquā habebo aliam vxorem, nisi te: respondeo, quod dictio Nisi, quādo non inducit vinculum matrimoniale, iungitur verbo pręsentis tēporis, vt si dico, uolo te in vxorem meā. nam communiter illa verba sic intelligūtur dū tn̄ tu loquaris, & ꝯsentias in me, quia vterque dēt loqui, s. vir & uxor alias non est matrimonium cōtractum in forma ecclesię. G. Ista dictio Nisi, aut adiūgit affirmationi, aut negationi, si affirmationi, i. post affirmationē, tunc excipit, si negationi, tunc aut est omnino enunciatiua, aut dispositiua, ut no. in l. si tūc. §. qui iniuriarū, ff. si quis cau. per me Bal. Aut iūgit verb. s negātib. potētiā, & tūc nō ponit, l. Titia. §. fi. ff. de mū. test. & C. trās. l. actione. vbi no. p Pe. & Lau. de Salynis. Excōicatus licet non sit membrū ecclesię, vt in Auth. de priuileg. do. hær. mul. §. 1. tamē potest contrahere matrimonium, quia matrimonium est etiā apud hæreticos & infideles, ver. sed nūquid te. G. Pari ratione excommunicatis sunt licita ea, quæ Saracenis sunt ꝯcessa, vt contrahere & testari. Sed gl. Inst. de ca. dim. dicit ꝙ excommunicatus æquiparatur deportato, ergo nō facit testamentum? dic, vt in c. decerninus, de sen. exc. li. 6. in nouella. Matrimonium in sponsalibus de futuro enūciat per verba de p̄senti, & perficit per copulā carnalē, & cōsummatur, ut extra de transla. prel. c. licet, ver. & not. Et quod sponsalia dicātur initiare matrimonium, colligitur ff. de cond. ob cau. l. quod Seruius, non tamē est principium essentiale intrinsecum & formale, sed pręiudicium quoddam. Bald. Et nota, quod cum fit mentio matrimonii, intelligitur verificari de expresso mutuo consensu de pręsenti. Sed vbi fit mentio nuptiarū, vt cum nupserit, vel quandiu nō nupserit, cōditio significatur, vt C. de nup. l. sancimus. Itē ex eo, quod aliquando legatur mulieri, si nupserit, uel quādo nupserit, & tunc relictum est cōditionale, nisi legatū istud in legitmā cedat, qa tunc usque ad modū legati cōditio reiicitur, C. de inoffic. test. l. quoniam in prioribus & hoc probatur in Auth. de san. ep. §. sed hoc præsenti. Aliquādo legatur alicui, vt nubat, & tūc mo-

modus, pponitur, & si deficiat modus, resoluitur legatum, ff. de cond. & demonstra. l. Titio. §. sed cum ante nam si nõ resolueretur, non debet præstari cautio de modo implendo. Aliquã legatur alicui pro dote, uel nomine dotis; & tunc ista uerba faciunt causam, non cõditionem, nec modum, unde nulla cautio præstanda est, & ante nuptias agi potest, quia est purum legatum alij dicunt, quod non est causa, sed demõstratio quædam, quæ præsumitur facta consulendo, non arctando, argumen. ff. de don. l. sit. in fin. Sed prima opinio uerior, pro qua facit ff. de iure do. l. si ego. & ff. fam. ercis. l. Ponponius Philadelphus Bald. Item not. quod conditio matrimonij tunc intelligitur impleri, quando mulier nubit licite & honeste, non aliter, ff. de contra tab. l. 3. §. emãcipatos filios, ff. qui. & a quibus, l. rogatus, §. matrimonium, & de verb. sig. l. Nepos proculo. de his, quib. vt indig. l. Claudius, & de cond. & demõ. negatiuã, dic, vt in Authe. cui relictum. C. de ind. uid Forma instrumenti matrimonij, item forma libellorum in materia matrimoniali, G. & uide eod. tit. §. fin. l. fin. Puella desponsata fuit a Petro, & deinde nupsit Ioanni consanguineo dicti P. ex quo nati sunt filii, quæritur, utrum succedant patri & uxori? Videtur, quod non, quia spurii. Contra determinatur, quia non est probatum, quod puella tempore dispensationis esset maior septennio. Item quia non est probatum Ioannẽ sciuisse, § si. in fin. G. & C. de incest. nup. l. quæ contra, in glo. 1. & l. nullissimo. & de rit. nup. l. qui in prouincia. §. diuus. Bal. Pœna in matrimoniis potest apponi in persona extraneorum, & non parentum, nec cõiunctorum, ff. de cond. & demonstr. l. hæres meus. §. si. & §. igitur. uers. & no. G. Illud, quod est dictum in una scriptura, nõ uidetur repetitum in alia, est in eadem sic, ff. de adim leg. si tibi datam.

De conditionibus appositis in desponsationibus, uel alijs contractibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Solus Ros. ex practicis auctoribus practicauit hãc rub. & inchoauit in ipsa s'm se impedimenta matrimonij, uides aũt, q rubricæ pars secũdã facit ad materiã liberi. Qõ uenerealis 70. nõ est dubia per decr. si. huius ti. Dominicales 3. & 4. respiciunt secundã partem rubricæ, et expeditæ sunt inf. eo. uerum, in 2. et 3. gl. & sup illis. Et continuando hanc secũdã partẽ format qõ facti talis, Ciuitatis habens naturalẽ dñm M. habebat pontẽ supra flumen cũ latis possessionibus deputatis ad pseruationem põtis & riparũ, & huius pontis administrationem & omniũ iuriũ & pertinentiarũ suarũ. Regentes ciuitatem, ad quos spectabat, concesserũt Titio pro se et suis hẽdibus, hac clausula adiecta dum placuerit. M. dño pdicto, qui dñs prædictam cõcessionem cõfirmauit, et concessionem et confirmationem ratas habere promisit, et non contrauenire, imo manutenere et defendere ipsi Titio, & ipsius hæredibus, & cãm ab eis habentibus promisit per solennem stipulationem sub obligatione suorũ bonorũ et in facto ponitur q quandoq; iurisdiõnem suã postea exercuit ad tuitionẽ prædictorũ. Post tempora ipso Titio possidente dictus dominus M. concessit Sempronio prædictã administrationem pontis & suorũ iurium, ut supra, & amoueri fecit Titium a prædictis, quæritur, an prædictas concessionem et amotionem facere potuerit Ad partem, q amouere potuerit, allegatur clausula in cõcessione facta per ciuitatem apposita, quæ per uerbum futuri temporis cõditionem habebat, quod est regulare, ff. de leg. 1. l. Stichum qui meus erit. et de aur. et arg. le. l. Quintus Mutium scribit. in fi. et patet ext. e. si. super eo. et c. per tua Item cõditio erat talis, q perseuerantiã uoluntatis dñi requirebat, ff. de cond. & demonstr. l. illis libertis, quod est contra naturam conditionum, quas regulariter sufficit semel extare, C. quando dies lag. cede. l. cum uxoris. & de insti. & sub. sub cond. factis, l. si quis hæredem, & hoc facit monosyllaba Dum, quæ notare uidetur conditionem actu perseuerantem, sicut illud de magistis, c. si. uerbo, docentes. ff. de cond. & demon. si ita quis legauerit, de legatis, 3. § concubinam. §. uxori, de in ius uoc. l. 2. ibi, pontificem, dum sacra facit. Nec his obstat confirmatio contractus facta per dominum quæ facta intelligitur cum prædictis conditionib. expressis in illa. Repetita. n. sub compendio dicentur oĩa inserta in actu cõfirmato, ext. de fid. inst. inter dilectos. de conf. uti. uel inuti. cum dilecta. de priuil. quia intentionis, ff. ad Trebellianum l. Titius. Nec præsumitur dominum in sui iuris præiudicium se ligare uoluisse ad non posse uelle contrarium ff. de pec. le. l. si peculium; §. si aũt. et ff. de fideicom. libe. l. cum fidei.] Sed cont. prædicta fuit iudicatum his rõnib. quia idem sermo ex mente contrahentium diuersam in diuersis casib. significationem hẽt. Vnde dicit lex, quod uoluntas testatoris separat pœnam a conditione, ff. de his, quæ pœnæ nõie, lege 2. quid uel. t, ibi no. & patet hoc ff. de uerb. signif. l. l. alienationis. §. oratio. quæ neque coniunctionem, neq; disiunctionem hẽt, ex mente nunciantis, uel disiuncta, uel coniũcta accipitur. Mens autem colligitur ex natura rei, de qua est sermo. Vnde stipulatio Habere licere, cum per se constat, continet factũ pmittentis, & personarum à se uenientium, ff. de uerb. obl. l. stipulatio istã. Sed quando in uenditione proferuntur, cõtinet etiã factũ extraneorum ex mente contrahentium, ff. de act. emp. uen. l. emptorem. §. qui autem habere licere, ubi. de uoc. Verba autem illa Dum placuerit, duplicem intellectum habere possunt, ut dubia, s. an perseuerantiam dñi exigant, & sic contractus erit tẽporalis. & ex uolũtate dependens: an uero non sit pendens, sed sufficiat semel extitisse, & sic erit perpetuus, & iste sensus conuenit naturæ contractus, vt C. de uen. rebus ciui. lege tertia, lib. undecimo, ergo, &c. Secundo põderata fuit proprietas uerbi Placuerit quod est subiũctiui modi futurum, per quod ex quo semel placuit extitit conditio, nec mutationem recipit, ff. de uer. obl. l. si quis stipulatus sit Stichum. arg. ff. de legatis, 3. si fideicommissa, §. fideicommissum. Tertio ponderatur promissio facta per dominum de non contrafaciendo, uel ueniendo, sub obligatione bonorum suorum, quæ notat quandam perpetuitatem. ff. eu. sol. l. nouissima, per quam obligatur ẽt, ne per alium cont. fiat, ff. de uerb. obl. l. in illa & locati & cond. l. lege. Item absurdum est dicere, quod uirtus clausulæ Dum placuerit, si dicatur perseuerantiam requirere, intelligatur in hac obligatione repetita, sicut ridiculum est dicere Si uoles, esto hæres, si noles, esto exhæres. ff. de hær. inst. l. iã dubitari. Sic derisoria esset ista. Promitto non contrauenire, nisi mihi placeat contrauenire, sicut & Promitto dare, si uolam, ff. de act. & obl. l. sub hac conditione, si uolam nulla fit obligatio, ad idem de uerbo. obligatio a Titio §. fi. & ff. de contrab. emp. hẽc conpitio. Non est ergo dicendum, talem negationem dici repetitam, ff. de leg. 3. l. si quis a filio. Pro casu autem allegatur C. de co. præciui. l. ult. li. 11.*

ADDE uidendum originaliter Old. consil. ducentesimoquinquagesimotertio.

SVMMARIVM.

1 *Libelli uario modo super materia conditionum in desponsatione, uel alijs contractibus appositarum sunt formandi.*
2 *Matrimonium solo consensu contrahitur, & consensus est sufficiens causa matrimonij.*
3 *Conditioni turpi, uel impossibili existente in contractu matrimonij, qualiter sit agendum.*
4 *Conditiones contra substantiam matrimonij in contractu matrimoniali appositæ, an sint seruandæ.*
5 *Matrimoniũ per hanc conditionem, consentio in te, si patri meo placuerit, contractum, an teneat.*
6 *Conditio hæc. Si tali extraneo placuerit, in contractu matrimoniali apposita, an ipsum contractum ualidet.*
7 *Contrahens cum unu pure, cum alia de iure, quis contractus sit tenendus,*
8 *Matrimonium contractum sub conditione, quæ omnino exititura est, est perinde est, ac si pure contractum sit.*
9 *Matrimonium contractum sub conditione post coitum, habetur, tanquam pure contractum.*
10 *Matrimonium contractum sub hac conditione, Si te uirginẽ inuenero, an sit ualidum.*

SVPER

SVPER materia conditionum uarij pñt
formari libelli. Ex his igitur aliquos sup-
1 ponamus in materia Sponsaliorum. † Si
ergo conditio sit honesta, sic concipitur
a libellus, secundum quosdam. a

LIB. Coram, &c. propono contra P. ꝙ cum ipsa cō-
traxi sponsalia, seu matrimonium sub ea conditione,
si mihi daret c. in dotē, vnde peto ipsam per uos cogi,
ut præfata c. mihi in dotem det, & matrimonium con
sumet, & ad id ipsum sñaliter condemnari, alioquin
peto a uobis mihi dari licentiam cum alia contrahen-
2 di, ff. de iure dot. l. 1. † Sed licet ēt præmissa forma bona
sit in sponsalibus de futuro, ut ext. eo. tit. c. 3. in prin. nō
tñ in matrimonio, quod & si sub pręmissa conditione
contrahatur, nihilominus matrimonium tenet, licet
conditio non impleatur, & sic intelligo in eod. c. vers.
nisi consensus, &c. & illud, nisi quo adhuc casum, ubi
non ponitur exceptiue. Nec obstat eo. tit. super eod. &
c. seq. quia ibi apponebatur conditio cōtra id, quod est
de substantia matrimonii, s. circa consensum, dicēdo,
cōsentio in te, si pater meus cōsenserit, extra de spons.
tuæ, & c. tua nos. Vnde quod dr̄ in principio prędictæ
formæ, seu matrimonii, &c. nō recte ibi ponitur, licet
pauci hanc veritatē aduertant. Vel dic, ꝙ cū apponitur
condō in matrimonio, apponitur per consequens, &
in consensum, & econtra, nam matrimoniū solo con-
sensu contrahitur, & consensus est sufficiēs cā matri-
monij, ut 27. q. 2. §. 1. & c. sufficiat, extra de spon. cum
apud, & de spon. duorum, c. fi. Nō ergo vr̄ referre, siue
conditio apponatur in matrimonio, siue in consensu.
Vnde tale matrimonium, Accipio te in meā, si mihi
dederis c. non obligat, nisi illa c. dederit, & hoc quidā
b dicunt per præ. c. super eo. b † Si uero conditio turpis,
3 vel impossibilis fuerit, concipitur sic libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra Bertam, ꝙ cum
ego cum ea contraxerim matrimonium sub ea condi
tione, si furtum facerē, vel homicidium, vel hominē
interficerem, uel si cęlum digito tangerē, ipsa matri-
moniū pretextu hmōi condōnis non impletæ consu-
mare recusat, quare peto ipsam per uos cogi ad matri-
monium consumandū, prędicta conditione remota,
& habita pro non adiecta, ext. eo. c. 1. & c. vlt. ff. de cōd.
inst. quidam, 32. q. 2. solet, & c. aliqñ. † Porro si sit con-
tra substantiam matrimonii, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono contra Bertam, ꝙ cū cō-
traxerim matrimoniū cum ea sub illa cōditione, si ge
nerationem prolis uitaret, uel se adulterādā traderet,
uel donec inuenirem ditiorem, peto dictū matrimo-
nium nullum pronunciari, & mihi dari licentiam cū
alia contrahendi, eo. tit. c. vlt. in præ. c. solet, & c. aliqñ.
Super aliis uariis cōditionib. libellos in diuersis hmōi
5 operis locis poteris reperire. † Quid si aliquis dicat. Ita
consentio in te, si patri meo placuerit, ut ext. eo. super
eod. cum tñ patrem non habebat, nunquid tenet ma-
c trimonium? dicit Vin. ꝙ non. c Quid si dicit, Si placue-
rit fratri meo? resp. idem puto, quod in patre, ut matri-
monium suspendatur, vt præal. c. super eo. Et idem ēt
in consanguineis, qui de honestate requirēdi sunt, 32.
d q. 2. honoretur. d † Quid si dicit, Si placuerit extraneo?
6 Respon. deberet idem esse, arg. in præd. c. super eo. ibi,
alieno arbitrio. C. de contrahen. emp. l. fi. Alii dñt esse
aliud, quia extranei non solent de honestate requiri,
sicut propinqui, unde tenet matrimonium, eo. ti. qui-
7 cunque, secundum Vin. † Quid si cōtraxi cum aliqua
sub conditione de iure. cum alia pure, Resp. certū est,
ꝙ tenet matrimonium cum causa, & per puram con-
e ditionem e receditur a conditionali, ff. de cond. emp.
sed Celsus. §. fi. Sed quid si postea existat conditio, nū-
quid incipiet esse matrimonium cum prima? Et vr̄, ꝙ
sic, quia ex quo postea existit conditio, idē est, ac si in
principio pure contraxissem, ff. qui pot. in pig. hab. po-
tior. ff. de manu. test. Neratius, frequens. n. euentus de-
clarat retro fuisse matrimonium, vt ext. de frig. & ma-
lef. fraternitatis, in fin. Sed dico, ꝙ matrimonium non
retrotrahitur, sicut alij contractus, licet quo ad filiorū
legitimationem retrotrahitur, vt extra qui fil. sint leg.
tanta, & facit ad hoc ff. de ędil. edi. bouem. §. si sub cō-
8 ditione. † Quid si matrimonium contrahitur sub cō-
ditione, quæ aīo extitura est? Resp. perinde esset, ac si
pure contractum sit, ff. de cond. indeb. quasi. Vel dic,
ꝙ non est concedendū pręcise esse matrimonium an-
te conditionem extantem, sed est dicendū, ꝙ ex futu-
ro euentu pendet, an sit matrimoniū, vel nō, ut in pręc.
9 c. fraternitatis, in fi. † Quid si post cōtractum matrimo
nium sub cōditione protestatur contrahens ante coi-
tum, ꝙ non vult a conditione recedere? Dic, ꝙ sibi nō
prodest, quin pure consentire intelligatur postea cogno
scendo, extra de const. cum M. de appel. sollicitudine,
in fin. licet sit arg. cōtra, 31. q. 3. Lotharius, extra quod
f me. cā. perlatum. f † Quid si matrimonium contrahi-
10 tur sub hac conditione, s. si te virginem inuenero? Et
vr̄, ꝙ sit matrimonium, extra de cond. appos. c. 1. 32. q.
2. solet, quia error talis dirimit matrimonium, 23. q. 2.
§. 1. nec impedit emptionē, ff. de contrahen. emp. alio-
quin. §. 1. Dicit Vinc. ꝙ si ipsa sub conditione contra-
xerit, non tenet matrimonium. Vel dic, quod talis con
ditio non suspendit matrimonium, sicut nec illa, Con
traho tecum, si in primo coitu mihi placueris.

ADDTIONES.

a Secundum quosdam. *Roff. vbi supra, cuius fuit iste lib. & duo, qui sequuntur.*

b Super eo. *Et hæc est uera, ut scripsi in dicta decr. 3. quæ incipit, de illis, in vlt. gl. & probatur eo. tit. c. fi. in prin. vt ibi scripsi in decr. 3.*

c Quod non. *Hoc dixi in præ. decr. super eo. Sed tu distingue, an sciebat patrem mortuum, ut tunc conditio sit impossibilis, non contra substantiam, & habeatur pro non adiecta. Sit autem vera solutio Vinc. cum ignorabat, ut ibi dixi in princ.*

d Honorantur. *De hoc & de seq. dixi eod. tit. per tuas, super vers. patruus.*

e Conditionem. *Verbum est legis, sed exponitur ibi conditio, id est pactio. De hac tamen quæstione & sequentibus omnib. uide, quod no. eo. tit. per tuas, in gl. sed quare, & quod super ea dixi.*

f Perlatum. *In his iusta cā corroborat protestationē, hæc protestatio turpis est, quæ coitum de se uxorium facit fornicarium, tñ uide, quod scripsi de sponsa. veniens. 2. & eo. tit. sua. super 1. gl.*

Baldus de conditionibus appositis, &c.

AN sit licita cōditio in matrimoniis, si patri meo, vel fratri, vel extraneo placuerit, an trahatur retro, & quid de illa conditione, si te virginem inuenero, uel si mihi in coitu placueris.

Qui clerici, vel vouentes possunt contrahere matrimonium. a Rubrica.

ADDITIO.

a *EST hoc tertium impedimentum in ordine Roff. & eius fuit libellus, qui hic habetur, hoc solo mutato, quod ipse facit Bertam ream, auctor facit illam actricem, & in hoc melius, quia & religionem et sacrum ordinem allegare potest in isto libello, ut fecit, sed in illo religionem tantum, cū propter sexum ordinari non possit, quod si fieret, non reciperet characterē, de quo satis scripsi de pęn. & remis. non. quædam super gl. 2. Tertium autem, quod auctor subdit, scilicet de uoto castitatis ante contractum emisso, contra utrunque sexum, poterit etiam omitti, nam certum est, quod qui uouit castitatem absque solennitate sacri ordinis, vel professionis, si matrimonium contrahat, tenet, sed de hoc dubitatur, an possit exigere cum dispensatione, uel non uide, quod plene scripsi eo tit. rursus, in vlt. gl.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium cum clerico, uel uotum castitatis faciente, contractum an, & qualiter dissolui petatur.*

SIC concipitur libellus.
1 LIB. † Coram, &c. propono ego Berta contra P. ꝙ cum matrimonium cũ eo suæ conditionis ignara cõtraxissem, nunc primum ad meam deuenit notitiam, ꝙ ipse est in sacris ordinibus constitutus, quare peto ab eo separari, & matrimoniũ hmôi nullum fore pronunciari, & mihi dari licentiã cum alio in Dño contrahendi, extra eo. c. 1. in fi. & c. 2. ext. de cler. coniug. c. 1. 33. dist. seriatim, & c. interdixit. Vel ubi posui de sacris ordinibus potes ponere, ꝙ ipse tali se religioni solenniter deuouisset, vel votum solẽne seruandæ castitatis ante matrimonium sic contractũ emiserit, & huiusmodi alia prosequere, ut ibidem, & extra eo. meminimus, & c. fi. & c. rursus, & 27. q. 1. c. 1.

De eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit
a per adulterium. a Rubrica.

ADDITIO.

a *HOC est quintum impedimentum in ordine Ros. & vides, ꝙ libellus primus, qui fuit eius, per neutrum coniugum datur, nam, ut ex pressit Ros. quilibet de populo poterit talem libellũ offerre, alter uero contrahentium, cum uterque fuit in culpa, agere, uel talem libellum dare contra alterũ non posset, fin eum, quod puto falsum pp periculum animæ, ut scripsi eod. tit. c. fi. super uers. tolerari non debet, inducẽs no. de re iud. lator. in 1. gl. & de præsum. 3. an gl. 2. Ad euidentiam aũt tituli hoc intrep de teneas, ꝙ quatuor sunt casus in nostra materia, qui matrimoniũ dirimunt, adulterium, & fides data de contrahendo, & si cũ adultero matrimonium de facto contraxit. Item cum adulterio machinatio alterius adulterorum in mortem cõiugis cum effectu. Item sine adulterio machinatio utriusque contrahere uolentium in mortẽ coniugis cum effectu, ut in decr. 2. de conuer. inf. fidelium, vbi hoc vltimum scripsi in gl. nunquid & requiritur. Quæstionem Io. de Deo lib. 4. & est 8. de illo, qui dixit se non habuisse ad id animũ, cum fidem dedit, scripsi eo. tit. significasti, super uerbo, dederit.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit concipiendus contra eum, qui uxore legitima adhuc uiuente contraxit matrimonium cum alia.*
2 *Contrahenti matrimonium nunquam debet fraus, aut dolus prodesse, nec parti ignorantia obesse.*
3 *Matrimonium per errorem indebite contractum, qualiter dissolui petatur.*
4 *Matrimonium uiuente uxore cum alia contractum, an post uxoris obitum sit ualidum.*
5 *Promittere, fidem dare, & contrahere, in causa matrimoniali æquiparantur.*
6 *Matrimonium an impediatur per impotentiam coitus.*
7 *Matrimonium cum secunda tenere non potest prima viuente.*

IN hoc titulo sic potes libellum concipere.
1 LIB. † Coram, &c. propono cõtra Titium, ꝙ ipsa Berta vxore sua legitima viuente, fi-
a dem dedit Lucretiæ[a] scienti ipsum aliam habere uxorem, cum ea matrimonium contrahendi, vel cum ea de facto contraxit, ipsamque carnaliter Berta viuẽte cognouit, uel ipsa Lucretia, uel ipse uir in mortem ipsius Bertæ extitit machinatus, quare peto ipsos ab inuicem separari, & matrimonium inter eos non tenere sententialiter declarari, ext. eod. c. pen. & vlt. & c. super eo. & c. 1. & c. significasti, 31. q. 1. si quis viuente.
2 † Quòd si forte Lucretia ignoraret ipsum aliam habere, sic concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. propono ego Lucretia cõtra Titiũ, ꝙ licet idem T. mecum matrimonium per uerba de præsenti contraxerit, idem tñ asserit se tpe contracti matrimonij aliam habuisse vxorem nunc defunctam, sicque se non teneri ad cohabitandum mihi, cum igitur fraus & dolus eidem T. prodesse non debeat, nec ignorantia mihi obesse, peto ipsum T. per uos cogi, ꝙ me debeat maritali tractare affectione, extra eo. c. 1. &
b c. pen. extra qui fil. sint leg. c. pen. b † Posset enim ipsa
3 in contrarium concipere sic.

LIB. Coram, &c. propono contra T. quia inscia & ignara ipsum habere aliã in vxorẽ, cum eo de facto cõtraxi, quare peto ab eo separari, & matrimonium per errorem sic de facto contractum per vos dissolui, ext.
4 eo. c. 1. & c. ueniens. † Hic aũt breuiter nota, ꝙ si qs vxore uiuente sponsalia, uel matrimonium cum alia contraxerit, si nec ante, nec post uiuente legitima illã cognouerit, non dẽt separari matrimonium post uxoris obitum cũ alia de facto ex nouo consensu contractũ, secus, si prima viuẽte, vel post cognouit istam, vt extra eod. c. fi. & c. significasti. Vnde innuitur ibi, ꝙ si prima viuente istam cognouerit, non tñ sibi ante obitum illius fidem dederit, uel matrimonium cum ea contraxerit, non prohibetur cum ea contrahere post mortẽ
5 primę, atq; extra eo. qui fil. sint legitimi, tanta. † Quid
c si nec fidem dedit, nec contraxit, sed solum promisit?c Resp. idẽ vř, ar. 22. q. vlt. iuri. Alij cõtra, extra de fideius.
d c. 2. in fin. d Si aũt secunda ignorat eum aliam habere, nec tunc tenet matrimonium cum secunda contractum. Si tñ voluerit ipsa mortua prima, cogendus est remanere cũ secunda, ut ext. eo. c. 1. Patet ergo ex præmissis, ꝙ ubi nõ interuenit coitus cum secunda prima viuente, non impeditur matrimonium cum secunda,
6 licet cõtraxerit sponsalia, uel matrimoniũ. † Sed quid si conatus est eam cognoscere, sed nequiuit, quia forte arcta erat, vt extra de frigid. fraternitatis? Dicit Vin.e
e ꝙ nõ impeditur matrimonium cum ea pp hoc, extra
7 de spon. adolescens. † Quid si primam nunquã cognouit forte preuentam morte, vel religione? Resp. dicũt quidam, ꝙ licet non tenuerit matrimon ũ prima viuẽte cum secunda contractum, vt extra eo. c. pen. & c. 1. tamen postea cum ea poterit cõtrahere, quia sicut ad huiusmodi impedimentum requiritur carnalis copula cum secunda, ita requiritur etiam copula cum pri-
f ma. Sed Inn. f & alij contra, ut extra eo. c. 2.

ADDITIONES.

a Dedit Lucretiæ. *Mihi molestum est, ꝙ auctor hoc uenerabile nomen accommodat adulteræ, & machinanti mortem innocentis. Quomodo Lucretiam commendat Aug. vide 32. q. 5. proposito, uers. Lucretiam, qui alias est c. Sed audi Valerium Max. lib. 6. c. 1. scilicet de pudicitia exemplo primo, sic dicẽtem, Dux humanæ pudicitiæ Lucretia, cuius uirilis animus maligno errore fortunæ muliebre corpus sortitus est, a Tarquinio regis Superbi filio per uim stuprum pati coacta, cum grauissimis uerbis iniuriam suam in concilio necessariorum deplorasset, ferro se, quod ueste tectum attulerat, interemit. Hanc historiam ponit Titus Liuius lib. primo ab Vrbe condita, circa finem.*

b c. pen. *Aequum est, ꝙ ecclesia propter fraudẽ illum cogat consentire, & de nouo contrahere, tamen si precise non vult, & cõtrabit cum alia, tenet matrimonium, ut no. in pre. decr. in fin. vl. gl. qđ non debuisset auctor omittere, qui nominauit Lucretiam.*

c Promisit. *Hoc videtur implicare contradictorium, forsan intellexit de fide iurata, uel ut exposui post Inn. quod met. cau. ad aures facit c. iuramenti, quod allegat, ubi dicitur, quod inter simplicem loquelam, &c.*

d c. 2. in fin. *Vide, quod ibi no. in ult. gl. & de iureiur. c. pen. quod scripsi eo. tit. debitores.*

e Dicit Vinc. *In præ. c. fi. eo. tit. quomodo Host. contra hoc dictũ allegat, ibi scripsi super uers. cognouit.*

f Sed Inn. *Non est verũ, quod Inn. teneat hoc, bene tamen hoc recitat, sed postea ponit opinionem cõtrariam, quam approbat, & idem Host. ut scripsi in præ. dec. fi. super uerbo, eandem, & est casus in decr. 2. quæ statim allegatur hic, c. 2.*

a De coniugio leprosorum.a Rubrica.

ADDITIO.

a *Hoff. non tractat hoc inter sua impedimenta, sed in princ. materia sponsaliorū in tertio mī bro. Posuit aūt solum ſm libellum, et nihil ultra. Iustificatur aūt primus libellus per no. e. ti. c. 1. in ul. gl. et 22. q. 5. c. si qs uxorē. Ego suadeo iudici, cui talis libell⁹ porrigitur, qđ in cōpellendo sano debilius, uel fortius distinguat inter leprā et lepram, iuxta uerba Deutoronomij, q̄ habentur qui fil. sint le. per uenerabilem, uer. rationibus sunt. n. gradus in illa ut satis patet Leuitici 13. per totum, & de diuersis lepris satis no. de pœ. dist. 1. §. ex his ita. uer. Moysi quoque.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier an possit uirum suū lepra percussum, cogi facere ad eius cohabitationem.*

2 *Contrahens per uerba de futuro, si postea leprosus efficiatur, an & qualiter contractus ille dissoluatur.*

LIBELLVS sic potest ĩ hoc titulo formari
1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. virū meum, q licet ĩter nos matrimoniū legitime per verba cōtractum fuerit de p̄senti, ipsumque fuerit carnali copula cōsummatum, nunc quia diuino iudicio lepræ morbū incurrit, me auctoritate propria a suo dimisit consortio, & a sua cohabitatione reiecit, quare peto ipsum p nos cogi, q mihi cohabitet, & me maritali affectione pertractet, & reddat debitum coniugale, ext. eo. c. 1. & 2. 31. q. 5 si qui vxorem, & q. 7. hi, qui lani. † Quod si
2 post sponsalia de futuro contracta lepræ morbum incurrit, sic concipietur.

LIB. Coram, &c. propono contra P. eum quo sponsalia per verba cōtraxi de futuro, q idem P. post huiusmodi sponsalia diuino iudicio est respersus lepre morbo, ideoque ab his sponsalibus resilire volo, nec in eo cōsentire vnquā propono, quare peto sponsalia hmōi auctoritate vestra dissolui, mihique a uobis præberi licentiam cum alio contrahendi, extra eo. c. ulti. extra de iureiuram. quemadmodum, & de conuer. cōiu. ex parte nec enim licet a sponsalibus sine iudicio eccle-
a siæ resilire, ext. de despon. impub. de illis, & c. accessit. a

ADDITIO.

a Accessit. *tenet tamen contractum sine licentia ecclesiæ, ut on. in ca. de illis, in fi. ult. glo.*

a De coniugio seruorum. a Rub.

ADDITIO.

a *In ordine Hof. est istud ſm impedimētum, quod uocatur Error conditionis, quo ad rubricam, sed est alius error, qui dirimit, s. personæ, & de utroque ponit auctor libellos, quos posuerat Hoff. Et scias, q tunc error conditionis dirimit, qñ est deterior respectu contrahentis. Itē dirimit, qñ non est error in conditione, sed ex aliqua qualitate conditionis, ut quia credebatur seruus, uel ancilla ecclesię, et priuati, uel credebatur esse Titij, & est Seij, uel credebatur eius dominus esse pius & clemens, & est impius et crudelis, de his satis scripsi eo. ti. c. si. post prin. & ibi uide.*

SVMMARIVM.

1 *Error personæ & conditionis differunt.*

2 *Error psonæ, seu conditionis impedit & dirimit matrimonium.*

SCIAS, quod aliud est error personæ
1 aliud conditionis. † Error personæ impedit & dirimit matrimonium, unde sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono, q ego intendēs matrimoniū ɔ̄here cū Berta ɔ̄xi de facto cū Seia, credēs ipsā esse Bertā, in q̄ cōsensi, cū nō sit, quare peto matrimoniū tali errore de facto contractum per uos dissolui, & inter me & Seiam matrimonium non esse sententialiter declarari, mihiq; dari licentiam cum alia contrahendi, 29. q. 1. ca. quod au tē, §. 1. 22. q. 2. in quibus. ff de iurisd. om. iudi. si per erro-
a rem. 34. q. 2. in lectum. † Item error conditionis impedit & dirimit, vnde sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. propono cōtra Bertam, quod ego ipsam fore credens liberam, cum nō esset, sed sit ancilla, suę conditionis ignoratus cū ea tanquā libera matrimonium de facto contraxi. Cum igitur nihil sit tam cōtrarium consensui, sicut error, ut ĩ præ. l. si p errorē. & ff. de iudi. lege secunda, in prin. peto p uos matrimonium sic de facto cōtractum dissolui, & dissoluēdum esse sententialiter decerni & declarari, mihiq; per uos dari licentiam matrimonium cum alia contrahendi, extra e. c. 2. 3. & 4. Alii autem errores non vitiant hunc contractum, ut 29. q. 1. c. 1 §. ad hæc.

a De natis ex libero uentre a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Nauigauit auctor per diuersa flumina, ut huic rub. pararet pabulū, ut inf. patebit, & totū ad utilitatē nostrā, & Canonistarū, & maxime q materiā ignorāt. De ppria rubr. materia recurras ad Sūmistas, ultra q̄ Host. in Sūma plene tractat de omnib. speciebus agricolarū, ut ēt dixi sup. de cen. §. 2 super uer. scoe quoq;*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra rectorem alicuius ecclesiæ natum ex libero uentre molestantem & turbantem, formandus.*

2 *Contra ecclesiam aliquem in seruum uendicantem qualiter sit formandus libellus.*

3 *Libertum, uel uasallum habens negantem se debere aliquid nomine operarū pstare, qualiter contra eū formabit libellum.*

4 *Praiudicialis in rem actio cui, & quo casu competere dicatur.*

5 *Vendi se permittens ad pretium participandum, quibus modis seruus efficiatur.*

6 *Agens contra seruum emptū, & negantem se seruum, qualiter in iudicio formabit positionem.*

7 *Actio in rem praiudicialis competit domino contra seruum obedire nolentem.*

8 *Seruo de possessione seruitutis proclamante, qualis actio competere dicatur.*

9 *Vasallus se in ingenuitatem & libertatem uendicare uolēs, qualiter libellum formabit.*

10 *Agere uolens pro seruitijs depellendis, qualem formare habeat libellum.*

11 *Is, cui prætextu seruitiorum indebitorum aliquid est oblatum, qualiter agere debeat.*

12 *Liberti, seu filii emancipati contra dominos, uel p atres ingrati, in seruitutem, seu patriam potestatem sunt reuocandi.*

13 *Pater contra filium ingratum agere uolens, qualiter formabit libellum.*

14 *Legatum recipiens, ut filium emancipet, si in hoc negligens fuerit, iudicis officio est cogendus.*

15 *Pater filium male contra pietatem tractante, qualiter formabit filius contra patrem libellum.*

16 *Emancipationis instrumentum qualiter sit conficiendum.*

17 *Auus an possit nepotem exilio, & pronepotem, & deinceps, emācipare.*

18 *Pater adoptiuus an possit filium emancipare.*

IN hac materia sic concipitur libellus,
1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. rectorem talis ecclesię, q licet ex libera, seu libera matre natus fuerim, ipse tamen statū meum & possessionem ingenuitatis indebite impedit turbat & diffamat, & me seruum ecclesię suæ dicit, nō attendens, q ecclesiam pertineat libertates defendere, non autē impugnare, quare peto ipsum per uos ab huiusmodi impetitione, turbatione & infamatione compesci, & sibi super hoc perpetuum silentium imponi, extra eo. c. una, C. de īge. & manu. diffamari. 11. q.
2 2 ictum redemptor. † Si autem ecclesia uendicat aliquē in seruum, sic concipiet libellum.

LIB. Corā, &c. propono ego T. rector talis ecclesiæ

contra P.ꝙ licet ipse natus sit ex Berta ancilla p̄fatę ec
clesię.& quam,tanquam suam ancillam,ipsa possidet
ecclesia. & possedit, ipse tamen eidem ecclesiæ, tanq̃
seruus dominę seruire,& debitas operas,seu seruiles p
stare recusat,quare peto ipsum per uos cogi, & ad prę
standum ipsi ecclesię operas debitas & consuetas & ip
sum seruum ipsius ecclesię fore sententialiter declara
ri,& ad hoc eum per uestram sententiam condemna-
ri extra eo.ca unico,extra de seruis non ordi.ciul.ex.de
3 coniu ser.licet.C.de rei uen.patrũ.22.q.4. liberi.† Por
a ro a si libertus,uel uasallus tuus se pro ingenuo gerit,
negans se tibi debere aliquid nomine operarum præ
stare,potes contra eum agere, & eum in libertinitatẽ,
uel uasallagium reuocare per actionem in rem præiu
dicialem pro libertinitate prætoriam, in qua sic conci
pietur libellus:

LIB. Coram uobis,domine iudex, &c.conqueror
de P.quem dico meum esse libertum,uel qui,cum sit
meus libertus,se pro libero gerit,unde ipsum in meũ
peto libertum,& operas obsequiales ab ipso tanquã,à
liberto meo,mihi præstari peto,item operas fabriles,si
ue artificiales tales,&c.quas ei tempore manumissio-
nis imposui,uel maiores mei imposuerunt, & ad hoc.
propono preiudicialem in rẽ actionem. hæc probant
b Inst.de actio.§.præiudiciales q.† Actor ergo si ponet:
4 POS actoris. Pono,quod fuisti seruus meus.Si ne-
get,dicat sic,Pono,ꝙ tu fuisti natus ex ancilla mea.hoc
cocesso,sequitur,quod sit seruus, Insti.de inge & ma.
C.de rei uẽdi.partum.32.q.4.c.fina. Item quod passus
es te uendi patre meo,uel mihi ignorãti ad pretiũ par
ticipandum,& pretium es participatus,& maior fuisti
c 25.annis,ut no.Insti.de iure perso in fine c,& infra di-
cam. Itẽ ꝙ ego, uel pater meus te manumisimus, 12.
q.2.cũ redemptor.Itẽ ꝙ recusas te esse libertũ,& geris
te pro ingenuo,ex.de seruis nõ or.licet. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, quod sum natus ex libera matre,
Insti.de ing.&manu.Item quod militaui te sciente,C.
qui mili non pos.super seruis.lib.12.Item quod fui na
talibus te sciente restitutus,ff.de na resti. quæris. Item
quod fui seruus T.& ab eo manumissus,unde quantũ
ad te,me pro libero gero.nam si ædes habeo,quę T.de
bent seruitutem quo ad eum,eas habeo seruas, quo ad
d alios liberas,ff.si seruitus ven.loci.§.cuius d. † Sciendũ
5 est quoq; e,quod quandoque quis patitur se uendi ad
e pretium participandum,quo casu,ut fiat seruus,requi
f runtur,quę nota in Insti.de iure perso.in fi.f quorum si
alterum defuerit,potest in libertatẽ proclamare.ff.de
liber.causa,liberis.& l.qui sciens.& l.cum pacta.C.eo.
non ideo. Pretor ergo succurrit emptori per actionẽ
in factum inductam ex edicto de liberali causa contra
proclamantem;quę intra annum competit in duplũ,
ff.eod.rectissime. & l.in totum.fi. Sic ergo concipitur
libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui sciens se esse
liberum, se ad pretium participandum uenundari pas
sus est a T.mihi ignoranti suam conditionem creden
ti eum seruum esse,ipse ad libertatem proclamauit,
& obtinuit,cũ oĩa,quæ debuerũt interuenire,nõ inter
uenerunt,unde cũ pro ipsius emptione mihi centũ ab
sint,ideo peto illa mihi in duplũ solui , & ad hoc pro-
pono actionem in factum inductam ex edicto pretoris
g de liberali causa,ut in præ.l.rectissime.g.† Actor ergo
6 sic ponet.

POS.actoris. Pono ꝙ C.vendidit te mihi pro 20.Itẽ
ꝙ proclamasti ad libertatem. Item ꝙ pronunciatum
fuit pro te:hæc probantur.ff.e.rectissime. Itẽ. ꝙ quan-
do emi,credebam te seruum vendentis fore,ff.eo.libe
ris.& l.qui sciens.Reus.vero sic:

POS. rei. Pono,ꝙ quando T.me tibi vendidit pro
decem,sciebas me liberũ esse, ff.eo. in seruo.ff. de ędi.
edi.cum emancipatum,§. si seruus. Itẽ ꝙ procurator
h tuus,p quẽ emisti,sciuit me liberũ.ff.eo.imo.h ff.de cõ-
i hen.emp.in hmõi .† Ceterũ i seruo se p liberto gerẽ-
7 te,& tibi obedire nolente, habes cõ eum actionem in
rem præiudicialem ciuilẽ,per quã eũ in tuam potesta
tem & dominium uendicabis,de qua in arbore nil di
citur.Sic ergo concipitur.

LIB. Coram,&c.conqueror de P.qui cum sit ser-
uus męus,se tanquã liberum gerit,& mihi,ut dño suo
obedire recusat,unde peto ipsum in seruitutẽ meam
subiici,& ut mihi tanquã dño suo obediat,cogi & cõ
dẽnari,& ad hoc ppono actionẽ in rẽ præiudicialem,
K Inst.de act §.præiudiciales.k Actor ergo sic ponet.

POS.Act. Pono,ꝙ sum tuus dominus.Itẽ ꝙ es ser-
uus meus.Si hoc negat,descende singulariter ad ea,q̃
faciunt aliquem seruum alicuius,ut Insti.de iure pers.
ff.de sta.ho.libertas,& l.seruorũ. Item ꝙ te pro libe-
ro geris.Item ꝙ mihi domino obedire recusas, ff.de li
berali causa,quod autem,&l.licet,& l.igitur.C. de pro
batio.si de possessione,& l.ius eius.Reus uero sic.

POS.rei.Pono,quod sum natus ex tali muliere.Itẽ
quod illa libera est.Institu.de inge.& manu.42.quæ.4.
capitulo.fina.& prosequatur modo, quibus quis cen-
setur

ADDITIONES.

a Porro.*Hic auctor sumit uerba Rof.in iure ciuili,& in actione q̃ statim exprimit,& est 10.inter pratorias, in quãtum loquit̃ de liberto,& uide,quod auctor non prosequitur de uasallo, de cõtraria tamen statim subiet in uersic.item sæpe.*

b §.præiudiciales.*Quia ẽt incorporalia iura sunt res, Inst.de rebus incorp.in rub.in prin.hoc respectu dr̃,quod est actio in rem, quæ uidetur potius in p̃sonã.Præiudicialis aũt dicitur aptitudine,non semper actu,et de hoc no.in p̃.§.ante fi.1.gl.ibidem subiectum in reo & repetita,& de hoc uide ibi in 3.glo.*

c In fi.*Aeque ponit põt de qualibet alia cã seruitutis,ut in c.cum multæ.24.q.ult.et in casib.decre.ita quorundã.decre ad deliberandum.de Iudeis.item in casu decr.licet,de coniug. seruor. itẽ in casib.de quibus infr.uer.sed & liberti.Item de iure gentium captus in libello iusto,1.di ius gentium & Inst. de iure naturali gen.& ciuili,§.ius autem.*

d §.cuius.*Sed quid si iudicatur contra libertũ,& ipse nõ uult parere? Dicit Rof.durum est,quod reuocaretur in seruitutẽ,C.de li.cau.l.solo.subdit,quod forte poterit castigari,ff.de iure pat.l.2.secundum distinctionem no .C.de li.& ipsorum lib.l.non est ignotum,uel cõpellitur capitis pignoribus,Inst.de satisdã.tut.§.pe.uel imponetur multa a iudice,ff.si quis ius dic.l.1.*

e Sciendum est quoq.*Saltat auctor ad edictum de liberali cã, & est 29. & sunt ibi hęc uerba Rof.usque ad uer.cæterum.*

f Inst.de iure perso.in fi.*& sunt quinque,ꝙ sit maior 20. annis,ꝙ patiatur se uendi,ut pretium participet,uere participet, ꝙ emptor credat eum seruum,ꝙ ipse uenditus sciat se liberum & de his ẽt dixi sup.de resti in inte.§.2.ultra prin.Host.in summa,de ser.non or.§.qualiter liber. Addit sextum,quod ipse uenditor etiam sciat illum liberum,ubi uide.*

g Vt in præ.l.rectissime.*& nil cõpetit actio contra illum, quẽ emendo mihi obligare non intendebã,quæ procedit ex maleficio.quod fuit sciens & particeps,ut dictum.Obiectio de l. ĩ hoc iudicio.ff.communi diuid.locum habet in contractu.*

h Imo.*quæ loquitur,cum mãdatum fuerat pcuratori de de certo hoĩe emendo,tunc.n.attendit̃ ipsi? scientia secus si de ĩcerto.*

i Cæterum.*Ingreditur actor quintã ciuilem,& uerba Roffr. in illa,quam statim nominat.*

K §.præiudiciales.*Non obstat huic actioni,ff.de acq.pos.possideri.§.si seruus,ubi dicitur,eum,q est in possessione libertatis,et paratus est suscipere iudicium,liberare hoc possideri per dñm, & haberi loco liberi quo ad quædã, ut possit dare procuratorem , ut possit esse in iudicio,contra l.seruus.C.de iud. & cum dño,ff. de in.uix.certis,sicut alias,qui habet tigna immissa , fungitur cõmodo possessoris,ff.si ser.uen.l.sicuti quo ad hoc, vt ibi. Item scias,ꝙ hic fuit necessaria illa actio in rem præiudicialis, quia rei uendicatio,quæ daretur contrã tertium possidentem,hic locum non habet,quia in uno subiecto concurrunt hic reus et res, ut dixi sup.uer.porro.& patet in §.præiudiciales.*

setur liber. Si autē est seruus, dicat: Item quod sum seruus T. ff. quando app. sit, si procu. & vide sup. de feu. §.
8 fi.† Itē a sæpe seruus de possessione seruitutis pclamat
a in libertatem, vel adscriptitius, vel censitus, uel vasallus tuus se dicit ex toto liberum, nec tenetur tibi in aliquo respondere, vnde datur ei contraria præiudicialis in rē ciuilis, de qua in Arbore actionum agitur. sicut enim domino datur directa, ut sup. uer. proxi. sic istis dabitur contraria, quia eadem est causa ligandi & soluen-
b di, ff. de verbo. oblig. inter stipulantem. §. sacrā b. de pę nit. distin. 1. uerbū. In seruo ergo sic libellus cōcipitur,

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui cum sim in possessione libertatis, vel cum sim liber, ipse me impedit, & meum statum infamat, dicendo me seruum suum vnde me in libertatem uendico, & ago contra eum, ne amodo me in libertate mea impediat, & ne statū meū diffamet, proponens actionem contrariam in rem pręiudicialem, In adscriptitio vero sic concipitur:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui me dicit adscriptitium, seu censitum seruum esse, cum tamen sim liber & ingenuus, unde meipsum in ingenuitatem & libertatem uendico, & ad hoc propono, &c.

9 † In uasallo uero sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me dicit uasallum suum esse, uel mihi talia seruitia imponit, quæ sibi nō debeo facere, cum sim liber & ingenu⁹: unde me ad dignitatem & libertatem uendico, & propono, &c. Alii uero dicunt, ꝙ datur utilis in rem pręiudicialis quia nunquam inuenitur contraria in rem, sed personalis, sicut contraria negotiorum gestorum, uel contraria mādati, uel depositi, uel commodati. Tertii dāt negatoriam, ff. si serui. uend. sicut. respō. 1. Quarti dant officium iudicis, C. lib. 11. in quib cau. colon. cen. l. 2. & secundum has opiniones sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui cum nō sit ius dicere me seruum suum, vel adscriptitium, uel censitum, vel exigere à me adiutoria, redditus, seu seruitia, (& specifica ea) cū liber sim, & ingenuus, ago contra eum, ꝙ cesset amodo, & mihi seruitia talia, adiutoria, seu reddit⁹ nō imponat, vel ne me in libertate mea impediat, uel statum meū diffamet, & ad hoc propono utilem negatoriam, vel officium iudicis, vt supra de
10 cens. †. 2. ver. vasallus.† Si vero uis agere pro huiusmodi seruitiis depellendis, sic concipies libellum:

LIB. Corā, &c. conqueror de P. cui cum non sit ius imponendi, petēdi, seu exigendi à me talia seruitia adiutoria, redditus, cum sim homo liber & īgenu⁹, petō, ꝙ cesset ab impositione, seu exactione talium adiutorum, seu seruitiorū, vel reddituū, & ad hoc propo
11 no utilem negatoriam, uel officium iudicis.† Si aūt iā esset ei aliquid ablatum prætextu istorum seruitiorū, sic libellum concipiet:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui cum non sit ius exigere, petere, seu imponere talia, seruitia, ipse mihi imposuit & exigit à me tantum, quod æstimo centum: unde ago contra eum, ꝙ exacta mihi restituat, & cesset in futurum exigere, petere, seu imponere, & ad hoc, &c. ut supra in proximo libello, ff. si seruitus vendi. sicut. §. 1. C. lib. 11. in quibus causis col. cens. l. 1. Actor ergo sic ponet:

POS. act. Pono, ꝙ natus fui ex libera matre. Item ꝙ sum liberi. hoc cōcesso patet, ꝙ non est adscriptitias C. de agri. & censi. satis. nec est ꝯtra C. de episcopis & cle. si quis presbyter. & l. quisquis. Item ꝙ sum liber ex toto, & absque omni seruitio. Reus uero sic.

POS. rei, Pono, ꝙ es seruus meus. Itē quod per duas scripturas te obligasti in meū adscriptitium, C. de agri. & censi. cum scimus. Item, ꝙ apparet recognitio scripta, 12. q. 2. lōginquitate Itē ꝙ debes mihi redditus omni anno pręstare. Contra corrūpentē uero aliū serui tui concipies libellū, vt ꝫ. in ti. de seruis nō ord. Itē de
c manumissione dic, vt ibi. c† Sed liberti, vel filii emāci-
12 pati contra duos, vel parentes ingrati reuocantur in seruitutem, vel patriam potestatem per actionē, seu accusationem ingrati, quæ ciuilis est, C. de libe. & eo. li. l. 1. 12. q. 2. libert. 1. C. de ingra. lib. l. vnica, in qua sic
d libellus concipitur: d

LIB.

ADDITIONES.

a Item. *Continuatur ad supra prox. per Rof. & sic est 6. ciuil s.*
b §. sacrum. *Verba sunt Rof. qui refert quosdā dicere dari utilē in rem praiudicialē, quia verba deficiunt. sed subest sīia. Tertÿ dicunt dari negatoriā, quod Azoni non placet. Quarti dicūt dari officium iudicis loco principalis actionis, non ꝙ actioni deseruiat, prima placet Azo. Si bis eges, studeat in Rof. ubi su. ad hęc omnia facit libellus formatus infra uer. prox.*
c Dic, ut ibi. *Hic per Rof. est antepe. inter ciuiles, et in hac multū insistat Rof. dicens primo sex necessar. a in ea, q̄ per positiones colligas. Multa uero tractat h c Rof. quorum sum intimatione contentus, & est primū, quod arguit ex nomine actionis, uel accusationis. s. de qua ingratitu line intelligenda sit hæc actio Remittit ad Sum. Azo. C. de lib. & eorum li. & uide, qd no. eo. ti. l. 3. & regulariter propter negatum obsequium non reuocatur, nisi illud fuisset per ualde necessariū, C. de li. eā, l. solo. De aliÿs utrobiq. recurras. Secundo quærit, an patronus, qui manumisit pecunia recepta ab extraneo, accuset, & reuocet ut ingratum? Rūdet, quod non, sicut nec is, q ex cā fideicōmisi id agit, C. de libe. & eorum li. Non obst l. si Titius. ff. de obsequÿs a lib. patro. præ. q a ibi pactum fuit factum cum seruo, qd pactum non induicit necessitatē añō, & sic uoluntate dr manumisisse. Generalius obstat in Auth. de nup. §. quod autē, ubi oī, nullum propter aliquod supplicium fieri seruum. Sol. illud in illo, qui natus fuit liber. Tertio quaritur, an filius liberti propter ingratitudinē suā, uel patris, reuocari possit uide in Summa, ubi sup. uer. reuocatur, & plenius per Roff. uer. quæ l auctor. Quarto quæritur de filio patroni uiuente, uel mortuo patre propter ingratitu linē in se cōmissam, si paternum libertum poterit reuocare? Rūdet, ꝙ sic, C. de lib. & eorum lib. l. fi. Sed ultra quærit, quis reuocet, Rūdet, quod pater, ēt si filius emancipatus sit, quo mortuo reuocat filius, dat simile de l. totas. C. de inoffi. ion. Quinto quæritur, an filius in infinitū competat hoc ius reuocandi, Soluit, quod restringitur ad filios primi gradus, ff. de uerbor. sign. scrēlum, in Aut ut libe. de cætero, § illud. Sexto, quid de extraneo hærede patroni, Rūdeo, quod non reuocat, ut sit in extraneo hærede patroni, qd in extraneo hærede liberti, q hēt oīa iura extranei hominis, ff de obseq. a liber. l. hæres. Pla. contra, ut not. in l. pe. C. de liber. & eo. lib. Accur. ibi pro. Septimo, quid si pater perdita ciuitate, uel dānatus per duellionis perdit bona sua, nūquid iura liberorum salua sunt filiÿs? Rūdet, ꝙ quicquid fuerit olim, hodie propter crimen læsæ maiestatis retinent hæc iura, et alia, C. de bō. dā. Auth. bona. & in Corpore, unde sumpta. Sed quid si alio mō perdit, ut quia recepit patronus iuramentum de non nubendo a liberto, uel liberta, nunquid nocet filio? Hic instat Roff. & pro filio allegat ff. de in ius uoc. adoptiuum, §. ult. de ba. pos. contra tabul. l. 3. §. emācipatus, de decurio. l. 2. §. nuiii, de pęnis l. crimen & quod de filÿs Albini, dr ff. de bō. dam l. ult. §. sed & si plure. & quod dr ff. de mun. & hone. l. & qui ob negotium. §. quod pater. C. de inoffi. test. si quis suo. & de pęn. sancimus, & ff. de senat. l. filium. Ad contrarium & ad propositum ff. de iur. pat. qui contra. C. de qō. l. diuortio ff. de interdi. & rele. l. 3. dicit distingui posse in qualitate filÿ & tēpore, si sit in potestate, illa durante repellat omnino. si pater mortuus esset, uel illi emancipati admittantur, facit ff de bonis lib. quæritur, de bon. possess. contra tabu. l. 3. §. emancipatus, ad idem ff. de bon. lib si filius, § si, uel secundum eum, distinguatur inter filios natos, cum adegit & natos post, ut primi non perdant, secundi sic.*
d Concip. *Roff. cui⁹ fuerunt uerba superiora, et iste libellus, quia in eo de accusatione, q̄ pręmiserat, nulla fit mētio, obiicit de legibus inf. allegatis, q̄ innunt accusationē proponendā contra libertium ingratum, rūdet reuocationē fieri per actionē ingrati, q̄ cunq; litera recipiatur, l. pe. C. de liber. & eorum li. Litera enim*

ingrati actio, pro alia facit litera, quibus igratis, exponit, s. libertis, & dicit textus, quod competit actio, sed non dicit, qua. & tūc dicendū est, q per actionem ingrati & nō per accusationem, qa tunc inscriptio esset necessaria, ff. de priuat. delict. l. fi. Non obstat §. patronus, in s. alleg. quo dicitur, quod patronus accusat, quia illud exponitur, id est, agit. Et q sic intelligi debeat, patet, quia pcurator ibi admittitur ex parte agentis & defendentis. Nec est nouum, quod accusatio pro actione ponatur, ut ff. de in off. test. post humus. §. quis. & C. de inoffic. te. l. a. in arenā sed fatetur, quod in actione est opinio, unde licet Rof. in libello proposuerit solū actionem ingrati, Auctor adiunxit alias duas, s. de util. actione in rē. Et hec placuit Placen. ad instar donationis ab ingrato donatario reuocandae, uel quae facta esset sub modo non seruato, uel causa mortis, uel sponsalitiae, facit per ordinem C. de reuoc. do. l. his solis. de dona. § sub modo, l. i. de donatio. causa mortis, l. qui moris. & de donatio. ante nup. l. cū ueterū. Quod additur de of iudicis, adiunatur. ut sicut filia & ancilla per off. iudicis liberari, C. de episcopali audientia, l. si lenones. ff. de conditionibus & demōstrationibus, l. si cui. & sicut filius impie tractatus à patre id petit, ut in sequenti ver. dicitur, ut contrariorum sit eadē disciplina, fiat reuocatio libertatis, sicut fit eius donatio, ad qd facit l. 1. Cod. de libe. & eorū liberis, in quantū dicit iudiciū extraordinariū pberi. & hanc tenet Accur. in l. pe. eodem ti. ubi has tres, & idem facit & tenet l. una, C. de ingra. lib.

LIB. Coram, &c. conqueror de P liberto meo, qui mihi talem iniuriam intulit: puta me uerberauit, uel turpia uerba mihi dixit, puta latronem, uel cucurbitā me uocabit: unde peto eum reuocari in seruitutem, & ad hoc propono actionē ingrati, vel vtilem actionem in rem, vel officium vestrum, C. de lib. & eorum lib. l. pe. & fi. ff. de procur. l. & hæc persona. § patronus. ff de obsequiis, per procuratorem. 12. q. 2. Octaua: & quatuor ca. seq. Actor ergo sic ponet:

POS. act. Pono, q fuisti seruus meus. Item quod te manumisi. Item q libera uoluntate te manumisi. Itē q tantus dominus, & sic potui manumittere. Item q sum p̄r tuus, C. de lib. & eorum lib. l. 1. C. de operis lib. lege 2 & l. ... ff. de ritu nup. proximi. Itē quod mihi denegasti alimenta. Item quod me uerberasti, vt in præ. l. Item quod illam ingratitudinem prosequor. secus, si remisisset. ff. de Syllan. si quis in graui. ff. de adimen. leg. q si inimicitiæ. C. de reuoc. don. l. si. respon. 1. & l. his so. Reus uero sic,

POS. rei. Pono, q T. fuit in solidum dn̄s meus, & ego in solidum seruus eius. Item quod ipse me manumisit. Item quod remisit mihi illam iniuriam Insti. de iniur. ad fi. Item quod me extra necessitatem manu-

13 misit. † Porro si filius sit igratus, sic cōcipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. filio meo, quem emācipaui, & ipse extitit ingratus, quia mihi acerbum conuitium dixit, uel me uerberauit, uel mihi atrocem iniuriam dixit, unde filium ipsum in meā potestatē reuocari peto, & ad hoc propono actionem ingrati, vel officium iudicis, quod melius est, Codice, de ingrat. li.

a l. vnica a. Actor ergo sic ponet:

POS. act. Pono, quod fuisti in potestate mea. Item q te emancipaui. Item quod corā legitima persona. Itē quod fuisti mihi ingratus, C. de ingrat. li. l. vnica. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, quod semper bene seruiui tibi. Itē quod illā offensam mihi remisisti. Si autem uelit quis reuocare donationem à donatario ingrato, cōcipitur libellus, ut supra in tit. de dona. De homagio autē quid

b iuris sit, unde supra de feud. §. 2. & 3. b † Et quia hic de

14 emancipatione loquimur, scias, quod sæpe alicui aliquid legatur, ut filium emancipet, is uero legato recepto emancipare non curat, unde ad hoc iudicis officio est cogendus, ff. de condi. & demonstra. si cui legatum & tunc libellus sic concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de Patre meo, cui cū fuerit legatum relictum in testamētō Titii, ut me emāciparet, legatumq; ipsum agnouerit, ipse me emancipare recusat, vnde peto ipsum cogi, vt me emancipet & ad hoc propono officium iudicis, vt in præallega. l. Actor ergo sic ponet.

POS. Act. Pono, quod sum filius tuus. Itē quod sū in tua potestate. Item quod T. tibi legauit centum. Itē quod ideo legauit, vt me emancipares. Item q illud legatum agnouisti. Item q volo emancipari. Hæc pbantur in præ. l. ff. de adop. nō potest. Reus vero ponat cōn-

15 tra. † Eodem etiam modo coget filius patrem ema-

c cipare, si contra pietatem ipsum male tractet. c vt ff. si quis a patre man. fu. l. fina. & tunc sic concipitur libellus.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. patre meo, qui me contra pietatem paternam male tractat quotidie, absque qualiter offensa me acriter verberando, & fame inhumaniter affligendo, quare peto eum per vos cogi, vt me emācipet, & ad hoc propono iudicis officiū vt in præ. l. & C. de pat. potes. si filius, et l. seq. & l. nec fi-

16 lium, & l. seq. † Emancipationis autem instrumentū hoc modo conficietur.

d INSTRVMENTVM emācipationis. d T. in præsentia talis iudicis constitutus P. ipsius filium ibidem præsentem hoc volentem & petentem a se emancipauit, & a sacris sui patris eum penitus relaxauit, nec nō a sua manu, & paternæ nexibus potestatis penitus exemit, & dimisit eundem, ita vt absque patriæ potestatis obtentu possit ex nunc testari, agere, cōtrahere, ac paci sci, & omnia & singula tam ī iudicio q̄ extra facere ac libere exercere, quę quilibet pater familias liber homo sui iuris facere & exercere potest, qua quidē emācipatione facta, dictus T. in premium emancipationis eiusdem dedit & tradidit eidem P. talem domum ī tali loco sitam, cuius confines sunt, &c. cum omni iure & actione ex ipsa re, aut ipsi rei modo alicuo pertinēte, cōstituens se rē ipsam deinceps prædicti P. nomine possiddere, donec ipsius rei possessionē acceperit corporalem, quam accipiendi sua auctoritate, & acceptā retinendi deinceps licentiam omnimodam dedit. promittēs per se suosq; heredes dicto P. eius filio a se emācipato, pro se suisq; hęredibus stipulanti pręfatas emācipationē & donationē, ac oīa & singula pręscripta firma & rata habere & tenere, & non ꝯfacere, vel venire aliqua rōne, vel causa sub obligatione omnium bonorū suorū. Quibus oībus sic peractis, dictus iudex suam & cōis Bononię auctoritatem interposuit & decretū. Pręmissa forma probatur Instit. quibus modis ius pa. potesta. soluitur, § p̄terea. & §, seq. ff. eodē, l. 2. & l. magistratus, & l. emācipati. C. de colla. filię. C. de emācip. nec auus, & lege, nec literis, & lege non nudo. Cod. de adopt. adoptatum. Vel sic concipitur.

FORMA. Ego. A. emācipationis huiusmodi instrumento

ADDITIONES.

a l. unica. *Ibi sunt uerba prædicta, acerbū conuitiū, uel acerbā iniuriā, & s̄m Roff. includuntur illa, per quæ potest donatio reuocari, quę habentur extra de dom. c. ult. & C. de reuoca. donat. l. fi. fortius illa, per quę posset exhæredari, quæ habentur in Auth. ut cū de appella. cog. § cās, & not. de iureiuran. Quintauall. s. Quęrit Roff. an propter ingratitudinē erga matrē pater reuocare possit, qd̄ nō, quia textus illius l. ponit plurare, s. parentes, ff. de procur. fur. l. furiose, ff. de obsequijs a libe. l. 1. § fi. Inducit auctoritate diuinę Scripturę de patre & matre honorātis, In contrariū adducit, q non hēt in potestate, Inst. de patri pot. § ius, ff. de suis, & leg. l. pe. Soluit, q non poterit reuocare. Et tn̄ ille pro motu iudicis grauiter puniendus, C. de patria potest. si filius, & congruentius in matre, & dic, ut ibi.*

b Et 3. *Hoc et uer. sequenti ꝓsequtur uerba Roff. ubi de offi. iudi.*

c Tractet. *Alios duos casus scripsi de restit. in integ. constitutus, post prin.*

d Instrumentum emancipationis. *Roffr. parte 7. forma. 6.*

mento mea & tua voluntate concorditer, præsente & auctoritatē prebēte tali iudice ordinario a manu & potestate mea dimitto, atq; à paterna potestate libero te B. filium meum, vt deinceps tui iuris & paterfamilias existens, licentiā habeas testādi, agendi, cā mortis donandi, & ēt inter viuos contrahendi in iudicio, & ext. faciendi, q̄ patrifamilias licita sunt de iure, remittens tibi illud emācipationis premium, q̄ cōpetit emancipantib. in dimidia viusfructus rerum aduentitiarum, quæ oīa, &c. vltimo sic dicatur: Acta sunt hęc patre & dicto filio consentientib. & volentibus & dicto iudice suam auctoritatem præstante. Et demum subscribant pater & filius, vt sup. de edit. instrum. §. Porro. vers. donatio autem quod securius erit, arg. C. de adopt. l. fi. C. de fide instrum. emancipationem. Hæc forma probatur in præ. concor. Et bene dixi de iudice ordinario, nam magistratus municipalis ad hoc sufficere nō vī, ff. de emancipa. magistratuum. C. eo. l. 1. ff. de manici. ea, quę & hoc cum filius maior est septennio, quia minor septennio emancipari non pōt nisi imperialis in
a teruentat auctoritas, C. de emanci. iubemus a. † Et scias
17 q̄ etiam auus nepotē ex filio, & pronepotem, & deinceps, emancipare pōt: q̄ verum est, si illum habet in sua potestate, aut si ipse nepos natus, vel cōceptus erat prius, q̄ pater eius emancipatus esset, vt in prędicto. §. præterea. & §. seq. & eo. tit. §. fi. ff. eo. si pater. & C. de emanc. l. pen. & fi. † Itē pater adoptiuus emancipare potest, vt in præ. l. adoptatum. & ff. eo. nonnunq̄ & l. seq. Instrm autē manumissionis habetur supra de seruis non ord. Instrumēta vero adoptionis & arrogationis inf. ti. de cognatione legali, ponemus.

ADDITIO.

a Iubemus. *Circa prædictas formas additur qō talis; Pater in instrumento emancipationis ante decretum iudicis sic dicit, Retē to sibi usufructu in oīb. reb. & bonis per ipsum filium emancipatum quolibet acquirendis, quę usumfructum remittere non intēdit; demū in decreto, ponitur, quod oīb. & singulis sup. dictis suā auctoritatem interposuit & decretum, & illa oīa & singula decreuit legitime facta fore, quæritur, an talis retentio, de iure teneat? Et uidetur, q̄ non de iure, maxime sub forma prædicta, cū certum sit in acquisitis post emancipationē per filiū patrem nullum ius habere, ff. de uerbor. oblig. at si filius. de stipula. seruor. l. ult. Et dicitur propter hoc inuenta æquitas collationis, q̄ emancipatus conferat suis, qui in potestate manserunt, id, quod pater eis quęsiuisset si in potestate mansisset, ff. de col. bo. cum emancipatus. §. fi. & in remuneratronis huius libertatis debetur præmium patri per filium, C. de off. præt. l. 2. & ibi no. super rubr in cipit. n. habere patrimonium, qui prius poterat habere peculiū, ff. de uerbor. sig paterfamilas. C. de inoffi. testa. l. ult. in fi. Iustinianus etiam hac causa uolcit in l. cum oportet C. de bon. quæ lib. §. pe. quod pater haberet medietatem bonorum ex cā aduentitiæ quæsitorum durāte patria potestate, ad idem Insti. per quas per so. nob. acquir. §. 1. Circa retentionem autem aperte uidetur, q̄ pater ius nouū sibi acquirere uoluerit; sed sibi competebat, non remittere, sicut de confirmante & innouante dicitur, de confir. uti. uel inuti. cum dilectæ de priuileg. c. quia intentione. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia Nil ergo operatur illa retentio, cum nullū ius sibi competeret in quærendis, ut dictum est supra; & sic fuit inutilis. ad idē ff. de euict. l. minor. §. fi. de contrah. emp. l. pacta. §. fi. qui est alias ff de usufr. l. sub conditione, & ff. de le. 1. l. si qs legauerit fundum. Et uidetur, quod in hac retentione fuerit error iuris, quis alias impedit obligationē, ff. de operis liber. l. cerdonē. de fideiuss. l. si quis postq. & ff. de leg. 1. l. uidendum.*

ADDE uidendum originaliter Oldr. consi. 214.

Bald. De natis ex libero ventre.

LIBELLVS in præiudiciali de seruitutib. item contra vasallum, & econtra, item instrumentum emancipationis, item infans non emancipatur, hic G.

a De cognatione spirituali a. Rub.

ADDITIO.

a *Istud est decimum impedimentum in ordine Ros. & duos ex inf. scriptis libellis posuit. Alij ex prædictis auctoribus in libris prædictis materiā non tractarunt. Mihi aūt non placet, q̄ auctor hic in principio huius attinentiæ dedit affinitatis nomen, ponderato, quid est affinitas, de quo in arbore. Quæstionē, an cōtrahatur spiritualis cognatio cum Iudæo. Pagano, uel hæretico baptizante, uel leuante, uide super regula, ex eo non debet, li. 6. Item an, cōpaternitas contrahatur per procuratorem, uide super regula, pot quis. li. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Spiritualis affinitas impedit & dirimit matrimonium.*
2 *Impedimenta affinitatis multa ex susceptione infatnium de sacro fonte proueniunt, quo ad casum matrimonij.*
3 *Affinitas ex susceptione infantum de sacro fonte multipliciter consideratur, & nu. seq.*
5 *Spiritualium parentum filiæ & filij ante, uel post compaternitatem geniti, an possint legitime coniungi.*
6 *Compater an possit uxore sua mortua matrimonialiter iungi cū uxore sui compatris.*
7 *Filius sacerdotis non potest contrahere cum ea, quam pater sacerdos baptizabit.*

1 SPIRITVALIS † affinitas impedit & dirimit matrimonium, vt ext. eo. c. 1. & pe. Si ergo Lotharius suscipit Titiam filiam Bertæ, vel econ-
2 uerso, de sacro fonte, ex hoc multa affinitatis impedimenta surgunt. † Primo inter ipsum Lothariū & Bertam: tunc sic libellus concipietur:

LIB. Coram, &c propono contra Bertam, q̄ licet filiam eius Titiam de sacro fonte susceperim: vel licet ipsa filium meum Semproniū de sacro fonte suscepe- rit, tamen instigante diabolo ad nefarios amplexus, cōuertimus nos ipsos, de facto matrimonialiter uiuendo in nostrarum periculū aīarū: quare peto matrimonium sic de facto cōtractum per uos dissolui, & dissoluendum esse sententialiter declarari, vt 30. q. 1. de c. ex
3 tra eodem, veniens, C. de nup. si quis alūnam, in fi. † Secundo contrahitur inter Lotharium & Titiam, quam tenuit in baptismo: unde sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. propono cōtra Titiam filiam Bertæ, q̄ licet olim eam de sacro fonte leuauerim, diabolo tamen instigante me de facto sibi duxi matrimonialiter copulandum in nostrarum periculum aīarū, quare peto, &c. ut sup. in pdicto c. de eo. & in præ. l. si quis
4 alumnam. † Tertio inter Titiam filiam Bertæ & Sempronium filium Lotharii. & tunc sic libellus cōcipit.

LIB. Coram, &c. propono ego Sempronius cont. Titiam filiam Bertæ, q̄ licet Lotharius pater meus ipsam olim de sacro fonte leuasset, tamen diabolo, &c. vt sup. px. vt extra e. c. 1. & c. pe. 20. q. 3. nō oportet, &c. super quibus. Sempronius tamē & frater eius possent contrahere cum sorore Titiæ, si compaternitas cōtra
a cta non est a. † nam spiritualium parentum filiæ & filii
5 ante, vel post compaternitatem geniti, possunt legitime coniungi, præter illam personam, per quam compatres sunt effecti, vt in eisdem ca. Lotharius etiā posset contrahere cum sorore Titiæ filiolæ suæ, vt 30. q. 2.
6 illud. † Quarto, quia mortuo Lothario Teberga eius relicta non potest contrahere cum uiro prædictæ Bertæ post mortem Bertæ, & tunc sic cōcipitur libellus.

LIB. Corā uobis, &c. propono ego Teberga uxor, seu relicta quondam Lothari, quod post matrimoniū inter ipsam & dictum Lothariū uirū eius quodā carnali copula cōsummatū, idē Lotharius. Titiā filiā Bertæ,

ADDITIO.

a Contracta nō est. *Quia inter illos non est paternitas, nec compaternitas, nec fraternitas, ad quæ tria restringitur spiritualis cognatio, ut scripsi eo. ti. super rubrica.*

tæ & Martini de sacro fonte leuauit, verum dictis Lo-
thario viro meo, & Berta. vxore Martini uiā uniuersæ
carnis ingressis, me de facto eidem Martino, instigāte
diabolo matrimonialiter copulaui in nostrum pericu
lum animarum, quare peto, &c. vt supra ex. c. maritus
a 30. q. q. p. c. 1. & 2. a† Porro filius sacerdotis non pōt cō-
7 trahere cum ea, quam ipse pater sacerdos baptizauit.
unde sic concipitur libellus.

LIB. coram, &c. propono contra P. ꝙ licet H. sacer
dos pater meus ipsam P. per baptismi lauacrum Chri-
stianam fecisset, eam in fontibus baptizando, instigan
te tamen diabolo de facto me sibi matrimonialiter co
pulaui, quare, &c. vt sup. ext. eod. ex literis. 30. q. 1. om-
nes, &c. nō dēt & q. 5. si quis unius. Eodem etiam mo-
do potes formare libellum in eo, qui tenuit in toto ca
techismo, ut in eo. c, si quis. & no. extra eo. cōtracto &
30. q. 1. c. 1. de consecr. dist. 4. in catechismo. Licet qui
b dicāt tunc non dirimi matrimonium[b]. Item eodē mo
do potes concipere libellum in eo, qui tenuit in con-
firmatione, ut in prædicto cap. in catechismo, & cęt. se
c seq. c

ADDTIONES.

a Et 2. *Etiam quintus casus dirimens, s. & inter baptizatum & uxorem leuantis prius cognitam. c. ti. c. 1. li. 6. Alij quinque sunt in baptizante, & sic ibi 10. Idem in sacramento confirmationis, vt ib. & sic sunt 20. casus, quos numeraui in sūma quarti li.*
b Matrimonium. *Et sic est hodie terminatum e. ti. per. catechismum. lib. 6.*
c Et c. seq. *Hoc patet in præ. dec. in fi. e. l. 6.*

a De cogntione legali[a]. Rub:

ADDITIO.

a *Hoc est 13. & vltimum impedimentum, quod prosequitur Rof. vbi ēt posuit libellum primum hic descriptum, usus tamen fuit verbo adoptionis. ubi auctor arrogationem posuit. & de materia uide. quod post. Host. dixi super. rub. Optabat tamen ipse hanc ꝓhibitionem per ecclesiam tolli, ut scripsi eo. c. uno. super 1. gl. Itē sciendum, quod Rofr. ubi suponit quasdam prohibitiones ciuilis iuris, quas ius canonicū nō approbauit: sicut illam C. de inter pu. & tut. & curatorem, ipsorumque liberos. Bona tamen fuit legis consideratio, cum damno pupilli, uel pupillæ ēt factæ adultæ subuerteretur administratio, vel ipsius rō, ff. de ritu nup. libertū. §. senatus. & tñ, ut ibi patet. & C. ti. prædicto, l. curatorem, suā filia bene pōt tutor, vel curator dare suo pupillo. uel adulto diuersi iuris. Rō no. in pā. l. curatorē, quæ stat, in hoc, q fæmina nurus fortius timeret maritum & socerū in petenda rei rōne administrationis, q̄ masculus gener uxorem & socerū. Alia probibitio est īter senatorē & libertā pp senatoris nobilitatē, & libertæ uilitatem, ff. de rit. nup. l. Iul. C. de nu. l. uxorem. Ius canonicum in quacunq; dignitate constitutum permittit cōtrahere, ēt cū uilissima psona; ad quod etiā facit in Aut. ut li. de cætero, Col: 6. Itē lex ꝓhibet relicta cōtrahere intra annū lugubrem, duplici motiuo, canō autem hoc permittit, de quo satis habetē de 2. nup. c. pe. & ult. & uide, quod de his probibitionib. ibi scripsi super ult. gl.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in materia cognationis legalis concipiend⁹.*
2 *Matrimonia non de iure fori, sed de iure poli tractari dicuntur.*
3 *Instrumentum qualiter de adoptione conficiatur.*
4 *Adoptari an possit quis loco nepotis.*
5 *Filius adoptiuus agens de hæreditate intestati patris, qualiter formabit libellum.*
6 *Arrogationis instrumentum qualiter sit conficiendum.*

IN hac materia sic potes cōcipere libellū:
1 LIB. † Coram, &c. propono cont. Bertā
ꝙ postq̄ pater meus ipsam in filiā suā ar-
rogauit, cū ea fui matrimonialiter arro-
gatione durāte coniunctus. quare peto
matrimoniū ipsum, vt pote ꝯ iuris ꝓhibitionē ꝯtractum
dissolui & dirimi, & dissoluendum fore per uos decer
ni & declarari, mihique licentiam dari cum alia de-
nuo contrahendi, extra eo. capi. uno; 3. quæstioni 3. ita
diligere. Institu. de nub. §. sed si quis. ff de ritu. nup. p
adoptionem. Ideo autem dixi de arrogata, quia oēs
Doctores in hoc conueniunt. In adoptione autem di
cunt quidam, & male, matrimonium nō impediri, q̄d
dic, ut nota in prædictis iurib. Veruntamen licet secū
dum prędictas leges, & secundum opinionem H hoc
impedimentum impediat & dirimat matrimoniū,
mihi tñ non videtor, ꝙ dirimat secūdum canones. ta-
men quia hoc impedimentum nō est perpetuū, sed
temporale, scilicet durāte arrogatione, vel adoptione
saltē īter collaterales, ut in prę. l. & extra eo. c. unico. ta
2 men † quia matrimonia non iure fori, sed de iure poli
tractantur, 10. dist in ctio. c. 1. & 2. quæstione 3. hic colli
gitur, quos enim Deus coniunxit, homo non separet,
vt 27. q. 2. sunt, qui dicūt. & cap. scripsi. tum quia in pd.
c. ita diligere, videtur negare. Dicēdo enim, quod sm
leges tale matrimonium dēt dissolui, videtur negare
hoc secūdum canones, 25. dist. qualis. ext. de prætum.
a Nonne. ff de iudic. cum prætor a, † De adoptione autē
3 sic instrumentum conficietur:

INSTRVMENTVM adoptionis. Titius vo-
lens legitimo actu adoptionis ad solatiū eorū, qui fi-
lios nō hñt, uiuēte P. filiū H in filiū sibi dari, hoc ab ip
so H. petiit, idē vero H. ibidē pręsentē & uolentū in pͤ-
sentia talis iudicis in adoptionē eidem contulit ipsū
P. eiusdem T. filiationem submittens, paternę tamen
potestatis omni iure naturali sibi & se in integrū refer
uato, cui quidē legitimo actui auctoritatem præbuit
dictus iudex. Hæc probātur ff. de adopt. l. 1. & l. 2. §. im
perti. & l. nec absens. & l. seq. §. neque. l. si pater. & l. nō
potest. C. eodem l. 1. & l. adoptio. & l. in adoptionē. &
sequen. & In. li. eodem titu. ff. de offi. procon. l. 2. & 3. ī
4 fi. ff. de emanci. l. in adoptione. † Et nota, ꝙ aliquis po-
test in nepotis loco adoptari, vt ff. eo. cū nepos. & l. si
quis nepotem. & l. seq. & l. adoptare. Filius autem ado
ptiuus hoc solum habet in bonis adoptantis; quia pa-
tri adoptanti succedat ab ītestato, nisi adoptatus esset
ab auo suo materno, uel paterno, quia tunc ad omnia
pro filio haberetur. † Filius ergo adoptiuus agēs de hę
reditate intestati patris, sic concipiet libellum:

LIB. Corbm, &c. conqueror de P. qui possidet tales
res, quæ sunt de hæreditate A. quondā patris mei ado
ptiui, quas peto mihi restitui, cum abintestato decesse
rit, ad quod propono petitionē hęreditatis, C. de ado.
l. pe. ff. de peti. hære. licet. & l. 2. & seq. C. eo ti. hæredi-
tatis. & fere per totum. Si ergo uelit uniuersaliter age
re dicat sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. a quo peto, quic-
quid possidet de tali hęreditate talis patris mei adopti
6 ui, &c. † Arrogationis autem instrumentum sic confi
b cietur[b]:

INSTRVMENTTM arrogationis. Cum Ti
tius optaret sibi arrogare in filiū quōdā P. impetrauit
a dño tali Imperatori, ꝙ hoc ei nō liceret, facere corā
dño R. iudice ordinario plene cognoscente & exequē
te, quæ in huiusmodi arrogatione iura Romana req-
rūt, ꝓut ex imperiali rescripto plenius declaratē. Igitur
Titius corā R. iudice ordinario talis Romanorum
Imperatoris & semp Augusti H. filium quōdā P. ibid.
præsentē ī filium legitime arrogauit, ipsumq; cum oībus possessionibus, reb. & iurib. suis in sua filiatione, fami-

ADDITIO.

a Cum prætor. *Sed ad hoc respondetur, quod ille canō dicit illas leges uenerandas. Pro Gul. tamen facit, quod inutilis erit tali. separatio. nam dissoluta adoptione per emācipationē, statim in die diuortij poterit reformari per nouum contractum; imo per literam consistere, quam poterit dare. Plus attentari posset, ꝙ soluta adoptione sine nouo contractu staret matrimoniom; ꝙ plane sonat textus. Item facit pro eo, qua illa, quæ optamus tolli, ut dixi, & remisi hoc super rubrica, non decet, nec expedit ampliari; facit regula, odia. lib. 6.*

familia & potestate paterno suscepit affectu, utroque diligenter interrogato, an hæc fieri uellet, & sibi placere pariter respondente, quem quidem legitimum actum deinde iudex imperiali auctoritate suo rescripto plenius cõfirmauit. Hæc forma probatur ff. de adopt. l. i ex 2. & l. si pater. §. si et l. arrogatio. Insti. e. tit. C. eo. l. 2. & 1. arrogationes. Quæ autem in causæ cognitionẽ ueniũt, quære ff. de emanc. si pater. §. fi. & l. seq. Insti. de adopt. § cũ autem. De cautione ab arrogator prestanda, & qualiter H. petet eius bona, vel quartam partem uide ff. eo. nõ enim, & 5. ll. seq. in quaˢ concipe libellũ, vt supra de pig. §. sequit. ver. arrogato quoque. Quod si arrogator alienat bona sua in fraudem arrogati, cõcipe libellũ, vt sup. de reb. eccle. alie. vel nõ, vers. cæterũ.

ADDITIO.

a Conficietur. *Secundũ Rol. 7. parte in prin. & huic continuatur insi͞tm arrogationis, qđ sequitur. Et scias, ꝙ ubi sine his auctoritatibus quantumcunque publice & solemniter quis corã uicinia reciperet aliquem in filium, nõ est locus huic prohibitioni, nec aliquod ius illi acquiritur, ut scripsi post Host. e. ti. c. uno.*

De eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Rubrica põt intelligi de cognoscente consanguineã iam uxoris, & si uere erat uxor, licet incognita, fortius si cognita, talis copula, uel affinitas superueniens non dissoluit tale matrimoniũ, & tunc si uir allaberet secundæ, cum ipsa contraxisset, uel vel & matrimoniũ consummaret, mulier libellum daret, in quo sa narratione sponsal. om n de p̄senti, peteret virum per sẽtẽ tra ditã sup. de spon. §. sequitur, in 3. lib. l. & eo casu, quo cõtraxit, uel coadhæret consanguineæ, ut illa, non obstante affinitate superueniente post cõtractum per copulã T. consanguineæ meæ in tali gradu, cum affinitas ipsa per eum inque cõtracta mihi, cum illius iniquitatis particeps non fuerim, nocere non debeat, in lucet decre. discretionem eo. ti. Si uero erat sponsa de futuro & cognita, licet impunis atate, dat libellum primo hic positum. Si autem non erat cognit, acquietat ꝑ superuenientem affinitatẽ primi generis & quarti gradus, uel citerioris sponsalia sunt soluta. Si autem sponsus ageret contra eã, excipiet de affinitate, eo. ti. c. 2. & c. ex literis, & c. seq. Ipse etiã si affinitatem probare posset pronũciari illa sponsalia esse soluta, & sibi dari licentiã contrahendi. Vbi autem loquimur da affinitate, quæ ꝑcessit contractum, tunc ipse idem, qui deliquit, põt diuortium petere, ad hic in secundo libello, si tñ non redeletur, ut in c. super eo. sed oportebit affinitatem plene probari. Fortius aũt audietur ipsa mulier in facto innocens, vt statim patebit ij. ti. p. ver. Qõnem autem dominicalem 22. vt adulterio commisso cum medico rogante marito, infirmo, scripsi eo. ti. discretionem. super uer. credidit.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit concipiendus contra cognoscentem consanguineam uxoris suæ.*

IN hoc titulo sic concipitur libellus.

LIB. † Coram, &c. propono ego Iordana contra P. ꝙ cũ in decennio cõstituta sibi fuisse desponsata, & in codẽ anno cognita, tandẽ idẽ P. ad matris meę accedẽs amplexus eã carnaliter cognouit. & sibi de facto matrimonialiter copulare præsumpsit in meũ p̄iudiciũ & suę aĩę detrimẽtum, quare peto p̄dictũ P. per vos cogi ad me redire, & me affectione maritali tractare, cum nequeã stimulis carnis resistere, & uel immater esse & filios procreare, et inter me et eũ legitimũ matrimoniũ esse sñaliter declarari, peto etiam eum cogi a cõsortio dictæ matris meæ recedere, ext. c. Iordanę. et c. ueniens. Vel sic concipitur libellus.

LIB. Corã. &c. propono ꝯ Bertã, ꝙ licet olim Titiã eiusdẽ Bertæ consanguineã carnaliter cognouissem instigãte tñ diabolo eidẽ Bertę de facto matrimonialiter me coiunxi, quare peto mrimoniũ sic de facto ꝯtractum per vos dissolui, & dissoluendũ fore sñaliter declarari, extra eodem, super eo. extra de regularibus, veniẽs. ext. de p̄sumptionibus, tertio loco. 35. q. 3. nec eã.

De consanguinitate & affinitate. a. Rub.

ADDITIO.

a *Fuit hoc quartum impedimentum in ordine Rof. est tamen duplex, ut patet, & tres libelli, qui hic ponuntur, fuerunt iosius tamen per auctorem amplati. Fuit aũt tertius sub so. 10. ex impedimento, s pub. honestatis. Bonagu. & Aegidius, ubi sun. de spos. dixi de duobus primis libellis, fecerat unam arborem consanguinitatis & affinitatis, quæ theoricã habet huius materiæ, & partẽ practicæ, non tamen cansĩ lcã Qõnem de computatione graduum, cum statuta de illis loquantur, an ius canonicum, uel ciuile seruetur, uide sup. de succ. ab intestato, super uer sed an filij.*
ADDE, quomodo gradus computetur, Bar. consi. 166.

SVMMARIVM.

1 *Petens matrimonium dissolui ratione consanguinitatis qualiter formabit libellum.*
2 *Affinitas impedit matrimonium contrahi, & affinitatis causa dissoluendum.*
3 *Petens matrimonium dissolui propter impedimentum publicæ honestatis iustitiæ, qualiter formabit libellum.*
4 *Cõsanguinei uxoris affines sunt uiri in primo genere affinitatis, & in diuersis gradibus sm diuersitatẽ graduũ cõsãguinitatis.*
5 *Attinentię circa casdem personas plures oriri dicuntur, & diuersimode considerantur.*
6 *Vir & uxor an possint esse simul frater & soror.*
7 *Matrimonium an impediri possit inter duos, quia quisque eorũ est nepos & patruus alterius.*
8 *Puerile illud Nate, nepos, frater, dicit puero suo mater, &c. quo casu contingat.*

SVPER ꝯsanguinitate sic concipitũ libellus:
1 LIB. † Corã, &c. propono cõtra P. cui de facto mrimonialiter me cõiunxi, & tanquam vxor adhesi, ꝙ ipse est mihi ĩ quarto, vel tertio, uel secundo cõsanguinitatis gradu cõsanguineus, quare instãtissime peto ab eo separari, & matrimoniũ inter me & eũ non eẽ posse sñaliter declarari, mihiq; dari licẽtiã mrimoniũ cum alio ꝯhẽdi, ex. de restit. spo. literas, in prin. ext. eo. non dẽt. 35. q. 5. series. & c. a primo gradu. Vel si vis, post illud uerbũ gradu cõsangu. neus, frater & soror, & ex. M. descendit S. ex S. ego descendo. ex alio uero latere de B. descẽdit T. de T. descendit dicta P. uxor mea, quare instãtissime, &c. ut s̃. hoc pbatur ĩ ex. de testi. series. & de cõsan. & affi. nõ dẽt. & c. fi. Vel
2 cõcipe, ut ĩ. q mat. accu. poss. † In affinitate sic potes concipere libellum,

LIB. Corã, &c. ꝑpono, vt s̃. usq; ipse. iunge, M. est affinis in primo genere, & ĩ quarto gradu affinitatis, ut ꝑ te qa ĩ quarto gradu est sanguinitatis priori uiro, quẽ habui, attinuit, vel ĩ primo genere & ĩ tertio gradu affinitatis, vt pote ĩ graduũ sanguinitatis, &c. quare peto &c. vt eo. c. j. & c. qđ super. &c. non debet, 35, quæst. 5.
3 porro. † Si uero petis separari matrimoniũ ꝑpter impedimẽtũ pub. honestatis iustitiæ, sic concipies libellũ

LIB. Corã, &c. ꝑpono cõtra P. ꝙ ipse mecũ spõsalia de futuro ꝯtraxit: quo facto cũ Titia mea ꝯsanguinea in tali gradu dr̃ ꝯtraxisse: quare peto inter eum & dictã T. diuortium celebrari, & cum cogi mecum matrimo
b nium ꝯhere b, et ad hoc ipsum sñaliter ꝯdẽnari, ex. de spon. ad audientiã. et c. iuuenis. et cap. sponsam. 27. q. 2. si quis desponsauerit. 25. dist. ca. una tñ. §. Ioannes. C.
4 de icest. nup. licet. et l. fin. Cætera dic, ut s̃. titu. pxi. † Ad corũ autẽ istructionẽ, q habẽt habetẽ intellectum, notꝯ ꝙ oẽs ꝯsanguinei uxoris meæ sunt mihi affines in primo genere affinitatis, et in diuersis gradibus secundũ di-

ADDITIO.

a Contrahere.. *Hoc nõ ꝓcederet, si secundã congnouisset. Affinitas. n. superueniens dissoluit sponsalia de futuro, de eo, qui cog. cõsang.*

sang. literis. & c. seq. Sed sola publica honestas superueniens illa nõ dissoluit, de spons. c. uno, li. 6. sed si præcedat dirimit, ut hic, dummodo sponsalia fuerint pura & certa & ualida ex consensu, licet alias nulla, ut ibi in princi.

diuersitatem graduum cõsanguinitatis, et econuerso ꝯsanguinei mei sunt ei affines in primo genere, sed in diuersis gradibus, sed ꝯsanguinei mei nõ sunt affines ꝯsanguineis uxoris meę, nec sui meis. Hinc est, ꝙ pater et filius ꝯhere possunt cum matre et filia, et duo cognati cũ duabus cognatis, et auũculus et nepos cũ duabus sororibus. hęc ꝓbant ex de ꝯsan. et affin. c. 1. et c. qđ
5 sup his. 35. q. 5. tar c, † Et ex his plerũq; circa easdẽ ꝑsonas plures attinentię oriantur, ut ecce, duę mulieres tenent per manus duos pueros, & hi pueri sunt filii ipsarũ mulierũ, & sũt filii & fratres maritorũ suorũ, & vterq; est patruus & nepos alterius, qđ ꝯtingit, si mater & filius Narbon. ꝯhunt cum matre & filio Parrisien. pueri enim ex his duobus coniugiis suscepti hoc exemplum uerũ reddunt, uerbi gratia, Berta Narbonẽsis habet filium Martinũ. Item Toberga Parisien. hẽt filiũ Bosonẽ. Berta cõtrahit matrimonium cũ Bosone, ex quo mr̃imonio nascit̃ Caius. Item. Teberga contrahit cũ Martino, ex quo mr̃imonio nascit̃ Scęuola. Isti ergo pueri, s. Caius & Scęuola, sunt filii mulierũ ipsarũ. nã Caius est filius Bertæ, & Scęuola Tebergę. Sunt ẽt filii & fratres filiorũ suorũ, i. ipsarum, nã Caius est filius Bosonis filii Tebergę, & est frater Martini: qa uterq; est filius Bertę. Itẽ Scęuola est filius Martini filii Bertæ, & est frater Bosonis, qa uterq; est filiꝰ Tebergę. Sũt ẽt filii & fratres maritorũ suorum. nã Caius est filius Bosonis mariti Bertæ, & est frater Martini mariti Tebergę. Itẽ Scæuola est filius Martini mariti Tebergę & est frater Bosonis mariti Bertę. est ẽt uterq; patruus nepos alterius. nã Caius cũ sit frater Martini, qa ex eadẽ matre, s. Berta, est patruus Scæuolę filii Martini, est ẽt nepos Scæuolæ, cũ sit filius Bosonis fratris Scæuolę, ex eadẽ matre, s. Teberga. Itẽ Scęuola est patruus Caii filii Bosonis, nã Scæuola & Boso sũt fratres, ut dixi. Est. ẽt nepos Cai, cũ sit filius Martini fratris Cai, nec etiam probatio alia necessaria, quam præcedens, quia ex quo unus est patruus alterius, ergo alter est nepos alterius. Et quoniam.

Segnius irritant animum dimissa per aures.
Quam quæ sunt oculis subdita fidelibus.

vt Insti. de gradibus, §. fi. & 16. q. 3. iter memoratos 35. q. 5. ad sedem. verius fi. idcirco, ut præmissa planius clareant, sequentem figuram depingo:

Berta Narbonensis. — Teberga Parisiensis.

Caius filius. — vir & uxor — vir & uxor — Scæuola filius.

Boso filius Tebergæ. — Martinus filius Bertæ.

6 † Interdum etiam contingit, ꝙ uir & uxor sunt simul
a frater & soror [a] & cognatus, seu sosorius, & cognati eiusdem personæ: quod contingit, si Titius habens filiã, puta P. ꝯhit cũ Berta habente filiũ, puta R. qui P. & R. ꝯhunt, tãdem ex Titio & Berta nascitur G. certe iste G. est frater P. ex eodem patre, s. Titio, est etiam frater R. ex eadẽ matre, s. Berta, est ẽt cognatus ipsius P, quia est frater R. uiri sui, & cognatus ipsius R. quia est frater P. uxoris eius, sed ad filiũ, puta H. ipsius P. & R. certe iste H. dupliciter est nepos ipsius G. primo ex parte matris qa G. est frater P. matris suæ, secũdo ex parte patris
7 quia G. est frater R. patris sui. † Item quãdoque matrimonium impeditur inter duos, quia quisque eorum est nepos & patruus alterius, ut ecce. ex matre tua suscipio Petrum, & tu ex matre mea Bertam, isti nõ possunt coniungi, constat enim, quod P. & tu estis fratres ex eadẽ matre, vñ non potest B. contrahere cum Berta filia fratris sui, cum sit eius neptis. Item etiam ꝯtra ipse P. est nepos ipsius Bertę, vtpote filius mei, qui sũ
8 frater Bertę ex eadem matre. † Illud autem, quod dici pueriliter ꝯsueuit, Nate, nepos, frater, dicit puero suo mater, verum dicebat, si quis scit soluere, soluat. Contingit in incestu, vt ecce T. ex matre sua suscepit filiã puta Bertã, & sic est frater & pater Bertæ, deinde Berta crescente ex ea ẽt suscepit filiũ, puta P. qa est filius Bertæ, & frater, quia vterq; est filius T. & ẽt nepos, qa est filius T. fratris Bertæ. itẽ dictus T. est auus et patre & auunculus ipsius P.

ADDITIO.

a Frater, & soror *cuiusdem personę, ut sequitur.*

De frigidis & maleficiatis, & de impotentia coeundi. [a] Rubrica.

ADDITIO.

a *Roff. satis instat huic rubricæ, & truffas inseruit, quarũ aliquas tangam, & plures omittam. Fuit aũt hoc nouum impedimentũ inter sua. Bong. & Aegedius quasi eisdem uerbis utuntur, vt dixi sup. de sponsalib. Oẽs autem libelli hic positi fuerunt Roffr. & prædictorum, tamen per auctorem ampliati, distinxerunt ẽt omnes, ut hic auctor.*

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi dupliciter est consideranda.*
2 *Impotentia coeundi naturalis qualiter dicatur.*
3 *Vir, aut mulier instrumento naturali carentes, aut inutile habẽtes non possunt maritari, quod si fiat, pro nihilo habetur.*
4 *Impotentia coeundi accidentalis quę dicatur.*
5 *Maleficiatus cum sua uxore coire non potẽs, cũ alia aũt sic, qualiter petere possit dissolutionem, & e conuerso. & nu. seq.*
6 *Castratio, sectio, & huiusmodi dicũtur impotentiæ coeundi accidentales.*

HAEC materia vtilis est & quotidiana. Vnde nota, qđ hæc rubrica tres habet particulas, & tertia, s. de impotentia coeundi, cõmunis est duas præcedentes. Vnde scias,
1 † ꝙ impotentia coeundi alia est naturalis, alia accidentalis. Naturalis, est frigiditas, de qua in prima parte rubricę. Et dicitur frigidus qui nunquam co
a ire potuit, in quo casu sic libellus concipitur. [a]

LIB. Coram, &c. ꝓpono ego Berta cõtra P, ꝙ olim cõtraxi matrimonium cum eo, verũ idem P. sic frigidus & ligatus est, ꝙ nõ habet potentiam cõeũdi, nec põt ea peragere, propter quæ illũ accepi, licet per triẽnium continuũ operam fidelẽ dederimus operi coniugali, & adhuc maneo incorrupta, cum igitur velim esse mulier, & filios procreare, & ideo maritũ acceperim, vt in epistola ad Timotheum, peto per vos ab eo separari, et separandam esse sententialiter decerni, mihique dari licentiam cum alio contrahendi, extr. eod. capit. 1. §. 2. & 3 & capitu. ult. in princip. 33. quæstio. 1. de

ADDITIO.

a Sic lib. conci. *Scdm Rof. qui dicit, ubi sup. in fi. ꝙ quidã archiepiscopus Beneuentanus quendam, qui de frigiditate coram eo libellum dare uolebat, fecit ut clericum radi cum corona ualde magna, qui postea prima nocte cognouit uxorem, rationẽ reddit quod fumositas melius egredietur de capite raso*

ADDITIO. Et quid debeat concludi in libello in hac materia, uide Præpos. Medìol. in c. fi. in 1. not. ext. eod. de frigid. & malefic. Et frigiditas impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, uide plenissime per Io. de Turrecrem. 2 a quæstione prima, in summa. Hen. Fer.

a de his.[a] 27.q.2.quod autem.† Item naturalis impoten
2 tia est arctatio in muliere, uel aliud impedimentum,
intellige perpetuum, de quo tractamus, uel imparitas
membri uirilis, unde libellus sic concipitur.

LIB. Corã, &c. propono ꝯ Bertã, ꝙ cũ ea mrimoniũ
ꝯxi, & licet diu simul cohabitauerimus, operamq; fi-
deliter operi cõiugali, siue carnali dederimus, cã tñ co
gnoscere non potui, cum non sit apta ad uiriles ample
xus, uel filios procreãdos, uel qa adeo arcta est, ꝙ nulli
põt carnaliter cõmisceri, uel qa ei deest naturale in-
strm, uel quia cum sim homo maxime carnositatis,
uel magnum habeo instrm, nunquam a me potuit co
gnosci, uel ẽt deflorari, uel ꝙ adeo arctam hẽt pharetram,
seu uaginã, ꝙ nullo modo meam capere põt lan
ceam, seu sagittam, quare cũ uelim pater fieri & filios
procreare, peto ab ea separari, & nos separandos fore
sñaliter declarari, in huiq; dari licentiam cum alia cõ-
trahendi matrimonium, extra eo. ex literis, & c. seq. &
c. quod sedem, & c. fraternitatis, in præd. c. de his, alias
3 incipit, requisiti. † Quod autem posui supra in vtroq;
libello de triennio, intellige verum esse, cum dubium
est. Si vero incontinenti constare potest, puta quia vir,
uel mulier caret instrumento, uel hẽt, sed penitus inu
tile, vel adeo arcta est, ꝙ cuilibet inspicienti liquere po
test non esse capacem alicuius instrumenti, tunc prius
agi posset, sicut intelligo, extra eo. c. 1. & vlt. & c. landa-
bilẽ & c. consultationi, in Auth. de nup. §. per occasio-
nem, iuxta illud, hodie constat, hodie agatur, ff. ut in
poss. leg. l. si is, a quo, quæ dic, fm Papam ut extra eo. c.
b 1. & 2. do. meus in Sum. eo. ti. §. qualiter.[b] † Est alia im-
4 potentia accidentalis, puta maleficiũ, de qua in secũda
parte rubricæ tractatur, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. vt supra in primo libello per om-
nia usque in fin. hoc saluo, ꝙ ubi dixi, ibi Frigidus, pone
Maleficiatus, ut in eisdem iuribus, & 33. quæst. 1. si per
c sortiarias,[c] & in præ. §. occasionem. † Porro maleficia-
5 tus, qui cum sua coire non potest, cum alius uero sic,
ita concipiet libellum.

LIB. Coram, &c. propono contra Bertam, ꝙ licet
cũ ea mrimonium contraxerim, & per trienniũ conti
nuum cum ea cohabitauerim, fideliter carnali copu-
læ operam dando, tñ ita, quo ad eam, licet non quo ad
alias, sim ligatus, ꝙ eam nullatenus unquã cognoscere
re potui, nec possum, quare cũ uelim pater, &c. ut su-
6 pra in secundo libello, eo. c. vlt. † Mulier ẽt concipiet
per oĩa, ut supra in prima forma, hoc saluo, ꝙ ubi poni
7 tur ibi Frigidus, ponatur Maleficiatus, ext. eo. c. si. † Est
ẽt accidentalis impotentia castratio, sectio, & hmõi,
d ut 32. q. 5. 2. qui.[d] & in his concipitur libellus, ut supra
in 1. libel. verbis competenter mutatis. Quòd si alter
dicit se cognouisse, alter uero negat, ipse negans con-
cipiet libellum, ut supra, asserens uero se cognouisse,
cõcipiat, ut supra de despons. impub. vers. quòd si quis
contrahit, extra de frigid. c. 1.

ADDITIONES.

a De his. *Et ea q. si quis accepit. not. in fin. G. De frigido, qui sciẽs se talem contraxit, & de muliere, quæ scienter contraxit cum frigido, uide eod. tit. consultationi, & quod ibi scripsi.*

b §. qualiter. *Idem Ber. in c. laudabilem, in glo. arg. ꝙ Aegid. ubi supra, dicit casum se habuisse de facto, quia uir ad cohabitationẽ triennij petebat sibi uxorem restitui. Pro parte mulieris allegabatur, cohabitationem non necessariam, quia impedimentum viri erat patens, & sic fuit repertum iudice præcipiente illum se exhibere. Apparuit enim in medio virgæ nodus grossus ualde, propter quod caput uirgæ erigi non ualebat, ut nodus magnam ianuam non intrasset.*

c Si per sortiarias. *Et ibi datur spirituale consilium ad tollenda maleficia, sed Ros. ponit de consilijs incantatorũ, inter quæ est, ꝙ faciunt in maleficiatũ tenere serrabulas suas in capite integris die ac nocte, de reliqua parte uideas, et uide, quod dixi post Host. eo. tit. c. ult. super 2. gl. ad fin. & ibi præmisi dictum Inn. & contrarium Host. quo ad ipsum cap. si per sortiarias.*

d Ij, qui. *Vide, qđ ibi de spadone no. & qđ dixi eo. ti. c. 2. sup 2. gl.*

De matrimonio contra interdictum ecclesiæ
a contracto. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Inter impedimenta, quæ prosequitur Ros. istud fuit 12. in quo satis instat, & in fine ponit libellum hic descriptum. Et aduerte, quia auctor hic nominauit Ros. quia reprehendere illum uolebat, & uerum est, ut dicit, quod ex causa, quam solum allegat, scilicet litis pendentiam, non debet matrimonium irritari. Debebat ergo concludere, illos ad inuicem separandos, donec pendens matrimonialis causa sit finita, uel conclusionem, quam fecit, iustificare poterat exprimendo in libello contractum, scilicet quomodo P. cum ipsa per uerba de præsenti contraxerat, & copulam exprimendo, si interuenerat, & tunc facta, uel non facta mentione de litis pendentia & prohibitione, bene sequeretur illa conclusio, & essent tunc duæ lites. prima cum solo uiro, & secunda cum uiro, & cum illa secunda.*

SUMMARIUM.

1 *Interdictum ecclesiæ an sit tantæ efficaciæ, ut matrimonium contra id contractum, si alias legitimum sit, dissoluatur.*
2 *Libellus necessarius non est in causa matrimonij contra interdictum ecclesiæ contracti.*
Interdictum ecclesiæ nihil facit, quo ad dissolutionem matrimonij, nisi aliunde subsit causa.

1 SCIAS, † ꝙ interdictum ecclesię non est tan
tæ efficacię, vt matrimonium contra id con-
tractum, si alias legitimũ est, separetur, ex-
tra eo. c. 1. & 2. Secus aũt est in opere post nũ
ciationem noui operis facto, ut infra de no. ope. nunc.
in prin. & uer. quid si qñ. Si vero perpetuũ impedimẽ-
tũ subesset, tunc separaretur non tm̃ rõne interdicti,
quantum rõne impedimẽti, sic intelligo ext. de spons.
a duorũ, tua. a 35. q. 3. contradiximus. Nec obstat ext. de
desp. imp. c. pen. in fi. quia illa clausula, irritũ, &c. refer
tur ibi ad ea, quæ fiunt in iudicio, non ad matrimoniũ
postea cõtractum, ergo sine interdicto tale debet ma-
2 trimonium dissolui. † Quare in hoc titulo non est ne-
cessarius libellus. Tamen vt nostræ fabricę nihil desit,
sic potes, secundum Ross. concipere libellum.

LIB. Coram, &c. propono contra P. ꝙ cũ quæstio
matrimonialis inter me & eũ penderet, prohibitumq;
sibi foret per epm, ne lite hmõi pendente matri-
moniũ cum alia cõtrahere attentaret, ipse tñ de facto
matrimonium cũ Berta contraxit, quare peto matri-
monium huiusmodi per vos irritari, ut in præd. c. tua.
Sed ratio in hoc libello assignata non est sufficiens, ut
prædixi, quare non placet hæc forma, ut ext. de spon.
cum in apostolica, & c. veniens. l.

Baldus

ADDITIO.

a Tua. *Scias, quòd distinctionem, quam ibi ponit gl. Ros. ampliat per hæc membra, dicit enim, quod prohibitio aut est iuris, aut iudicis. Primo casu aut prohibitio est simplex, aut modificata. Primo casu non valet factum contra, quia satis est legislatorẽ, &c. C. de legibus, nõ dubium. Secundo statur modificationi adiectæ, siue destruat, siue sustineat contra factum. De primo 35. q. 3. contradicimus, de secundo, eo. tit. ex literis, in fin. Oppositũ, quã facit de maleficijs, non conuenit ad hoc dictum, sed ad illud contra ius factũ habetur pro infecto, & sic ponit gl. in præ. l. non dubium. Item quicquid opponitur, siue de turpiter dante, siue de c. ex antiquis. 54. dist. siue de dispensatione certis casib. permissa, siue de illa generali, multa fieri prohibentur, quæ facta tenent, extra de reg. ad apostolicam, prope fin. & uide, quod ibi dixi. Omnia. n. hæc soluta sunt per id, quod dixi. Si est iudicis, distinguit in cã, ut facit ibi gl. restringẽdo matrimonium, ut ibi, tamen [illegible] addit de interdicto Papali etiam in matrimonio, quod dixi de despon. impuber. ad dissoluendam, in fine, post Host.*

Baldus De matrimonio contra interdictum ecclesiæ contracto.

FORMA instr. adoptionis & arrogationis p Spe. in tit.de cog.legali. Interdictum ecclesiæ non annullat matrimonium alias legitimum, C.de diuor.l.fi.

a Qui filij sint legitimi. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Auctor breuiter se expedit de principali materia unicum libellum ponens, quem habuit ab Inn. quem post eum scripsi in decr. tuam.de ord.cog.in prin. assumit aũt statim materiam de alimẽtis, & ibi dicam, unde traxerit. Ex quo de legitimis filijs hic tractamus, est sciendum, ꝙ Mar.de Fa. præter tractatum alimentorum, de quo infra dicam, colligit super l. quam statim allegabo, 13. onera, quæ pro talibus filiis hẽt pater subire, & est primũ, de quo statim tractabimus, alimentorum præstatio & educatio, ff. de iust. & iur. l.1. ante fin. Secundo, ut illis quærant coniuges, ff. de ritu nupt. l. qui liberos. Tertio, ut dotem & donationem pp nuptias tribuant, ut in ea l. & C. de dot. promiss. l.fi. Quarto, ut in iudicijs pro illis agant, & consentiant, C. de bo. quæ lib. l. vlt. §.1. vers. necessitate, de bo. mat. l.fi. Quinto, ut ipsorum tutelã gerãt, Inst. de legit. paren. tut. Sexto ut onera nurus subeãt, ff. fam. erc. l. si filia. § 1. alias 2. Septimo, ut sibi debitũ bonorum subsidiũ relinquatur, C. de inof. test. Auth. nouissima. Octauo, ut qñ testãtur, eos instituant, uel exheredent, alias non ualet testm̃, C. de liber. præt. l.fi. & Auth. ex cã Inst. de exhær. lib. §.1. Nono, ut ex fructibus aduentitiorum sumptus litigiorum faciant, C. de bo. mat. l.1. Decimo, ꝙ illos sub casuali, uel mista conditione non instituãt, C. de inst. & subst. l. si pater. Vndecimo, ut ipsorum bona administrent & regant, C. de bo. quæ lib. l. cum oportet. Duodecimo, ut ex eorum actibus, uel contract. lib. actione. Quod iussu, teneantur, uel ꝙ ratũ habeant, ff. quod iussu, l.1. & l.fi. 1. resp. Tertiodecimo, ꝙ in adeunda hæreditate per filium iussum præsent, uel permittant, ff. de acq. hær. l. si quis mihi. § iussum, sed tu ad prædicta addas tex. l. nec in ea. ff. ad l. Iuliã de adult. in fin. ubi, plerunque paternas pietas consilium capit pro liberis. Quæst. 19. de filio principis uero & putatiuo, ut le supra de inst. edit. §. nunc aũt, in fin. xiij. de natis ex matrimonio solenniter contracto, tñ post accusationem & excõicationem parentum pp contumaciam, tetigi eo. tit. cum inter. super uers. post latam. Item an genitus ex clerico in minoribus legitimetur per sequens matrimoniũ, et an medium matrimonium per alterum contractũ impediat legitimationem, item an fiat legitimatio per matrimonium in extremis contractum, et an legitimatus primo natus habeat ius primogenituræ, uide super regula sine culpa, lib.6. Quæstiones Ros. 11. 12. & 13. de filio spurio & nepote ex legitimo, uel econuerso, de donatione facta amico, uel ut illi detur, ampliatis per Iaco. de Bel. uide supra de succes. ab intest. uers. quid ergo, si et uers. seq. & quæ super eis dixi. Et ibi paulo post scripsi quæstionem Vbert. de Bobio, de spurio, qui impetrauit a principe, ut esset legitimus hæres patri & agnatis & cognatis, cũ iam mortuus esset pater, & an satis sit dictum. Non obstante aliqua lege. Item quid de hæreditate alteri delata, item quæstionem eiusdẽ Iac. an habens ab Imperio ptãtem legitimandi, legitimet in terris ecclesiæ, scripsi eo. tit. per uenerabilẽ, super uers. dispensatum, in fin. Item quæstionẽ dñi mei de legitimo nato ex legitimato, an succedat in feudo aui scripsi eo. l. lator. super 1. gl. Quæstionem de statuto, per ꝙ pater emendare tenetur damnũ datũ per filiũ, an id procedat in illegitimo, tractauit Guid. de Suz. sup. Auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. alleg. ꝙ sic, qa statuta maximè iurata stricte sunt recipienda, C. si aduer. uen. l.1. ext. de iureiur. si uero, & c. cũ contingat, et ubi uerba sunt certa, non procedit quæstio uoluntatis. ff. de leg. 3. ille. §. cũ uerbis. Item naturalis succedit in certa parte, et pater dat illi tutorem, & facit cessare fideicommissum, patet primũ, l. de natur. lib. l.2. & Auth. licet. Secundum C. de confir. tut. l.fi. tertium ff. ad Treb. l. ex facto. §. si quis. In cõtrarium. ff. de his, qui sui, uel alie. iur. sunt, l. filium. Inst. de nup. §. pen. Item statutũ odiosum, ꝙ puniat unũ p delicto alterius, de iniur. c. vno, in prin. lib.6. & tractat hic pater de damno uitando, ff. de rel. & sump. fun. at si quis § sed si. et ubi de filio fit mentio de legitimo dẽt intelligi, facit ff. qui satisdar. cogan. quoties, extra de cler. non resi. tua. ibi conc. Soluit, ꝙ pro incestuoso nõ teneatur, cũ nec debeat filius noĩari pro uero naturali nato, s. cõcubina unica in domo retenta, dixit illum teneri, cum filij nomen habeat, & sufficit sic scriptũ esse, licet sit durum, ff. qui, & a quib. prospexit. Scias ergo, ꝙ licet cõis sermo aliquarũ partiũ nocet oẽs illos naturales, qui de soluto & soluta sunt geniti, uere tñ illi sint proprie naturales, qui ex libera muliere in schemate concubinæ retenta nati sunt, ut in Auth. quib. mo. na. effi. sui, §. si quis aũt defectus. Coll. 7. & in Auth. de trien. & sem. §. et hoc dicimus, si vni concubinæ, & c. Colla. 3. et dr̃ schema, quasi imago, uel figura, ut s. quasi uxor teneatur. Imo dicit lex protestationem faciendam, ꝙ pro concubina tenetur, ff. de concub. l. in cõcubinatu. ne præsumatur uxor, ff. de ritu nup. l. in liberæ. Quæro, si natus ex patre uxorato a matre alteri nupta, dispensationẽ, uel legitimationẽ impetrãs exprimat se natum de adulterio, tacita duplicitate prædicta, an talis subreptio dispensationẽ, uel legitimationem uitiet? Quod uitiet, probant decr. si motu proprio 2. resp. & decr. nõ põt, in prin. de præb. lib.6. ubi subreptitia est impetratio beneficij, ut in prima, uel dispensatio pluralitatis, ut in secunda, in qua tacitũ fuit unicum beneficiũ quantumcunq; modicum. Idẽ ergo, & fortius, ubi tacetur unũ coæquale, ad idem cle. de præb. c.1. 1. resp. vbi non plena expressio qualitatis dispensationem uitiat. Sic ergo in proposito fortificatur hoc ex uerisimilitudine, quæ hẽt principem ecclesiasticum, uel secularem non sic facile in duplici, sicut in simplici, uel unico dispensasse, facit de filijs presbyter. c.2. lib.6. & eo. lib. de dec. c.2. §.1. in quibus uerisimilitudines ponderãtur, & merito, quia difficilius rũpitur funiculus duplex, q̃ simplex, extra de treu. & pa. c.1. Hinc est, ꝙ in successione fratris præferuntur coniuncti ex utroque parente coniunctis, & ex altero tantũ, C. cõia de succes. Auth. itaque sumpta de corpore, de consang. & uter. fratri. § pen. Collat. 6. & facit ad hoc C. de adop. l. pen. §. si uero pater. Item concurrit interdum adulterium cum incestu, et quodlibet per se pœnã meretur, ff. de adulter. si adulterium cum incestu. & primo quinquennio præscriptione sublato remanet accusatio secundi, ff. de adul. nim passam. §.2. cuius casus no. 27. q. 1. uirginem. Sic ergo in proposito concurrente adulterio cũ adulterio, dato ꝙ unum per beneficium principis sublatum esset, remaneret impedimentum ex altero, ad quod optime facit de sen. excom. cum pro cã ubi ex uno delicto duplici excõicatione ligatus, absolutus ab una remanet ligatus ex altera, cui conuenit, ff. de ser. ur. præ. si domus, et ext. de priuil. pastoralis. Obreptitia ergo dicetur talis dispensatio, uel legitimatio, ut dicit lex, cũ uero. §. pen. ff. de fideic. lib. & l. mag. §. pen. ff. de reb. eorũ, qui sub tut. uel cur. sunt bene facit ẽt l. cum dñs, in prin. ff. de pec. leg. ubi res peculiaris expressa remissa intelligitur, non expressa, non. Item certum est, ꝙ grauius peccat uxoratus alterius coniugem cognoscendo, q̃ cognoscendo solutam, tex. est 32. q.7. §. sunt ei. Itẽ constat grauius fore adulterium cum raptu, q̃ sine raptu. unde l. unica. C. de ra. uirg. in fin. 1. resp. dicit, Quia hi duplici crimine tenẽtur, oportet acerbius adulterij crimẽ ex tali condõne puniri, cui conc. 24. quæst. 1. non afferamus, in fin. ubi dr̃ grauius confusum grauius iudicandum. Cum igitur una ex rõnibus prohibentibus illegitimos promoueri, sit odiũ paterni criminis, ut not. de filijs presbyt. c.2. lib.6. in tertia gl. ex grauiori ergo parentũ uitio strictius talis dispẽsatio, uel legitimatio est sumẽda. Isti mei doctores cum occurrit eis disputare, petunt a me aliquid disputabile, hoc ostendi dño Azoni sic petenti, q hunc casum copiosè prosecutus est, & idẽ tenuit, ibi uide. Huic quæstioni bene congruit, ꝙ disputauit adoptiuus meus in quæstione, q̃ incipit, Papa concessit, ubi quærit de quæstione, q̃ dñs meus Host. legatus faciebat certis doctoribus ad hoc per eum uocatis, Papa concessit, ꝙ dispensare posset cum natis ex adulterio, item cum natis ex incestu, ꝙ possit ad sacros ord. et curata beneficia promoueri, quærebat, an dispẽsare possit cum nato ex adulterio incestuoso? Ad affirmatiuã allegabat quinq; concurrere, per quæ amplianda est gratia, qa Papalis & proprio motu data, & est de iure cõcedentis, et nulli præiudicialis, & effectus transit in tertium. Ad primũ extra de uerb. sig. olim ff. de const. prin. l.fi. Ad 2m de præben. si pluribus. lib.6. Ad tertium, quod no. in prædicta decr. olim. & l.2. C. de bo. vac. & de priui. quia circa, et quod ibi no. Ad quartum de priui. pastoralis, de usu pal. ex tuarum. Ad quintum de præben. si cui, lib.6. & facit, quod scripsi post Innoc. de præben. cap. fin. in glo pen.*

gl.pe. Inducebam tunc ad hanc partem l. Titiæ textores. de leg. 1. an fi. resp. Ipse soluit contrarium, & bene motus ea potissima rõne, quia est ista tertia species non inclusa sub aliqua primarũ, & casus omissus habetur pro omisso: & si in hoc uis te extendere, uide quod scripsi de rescrip. susceptum, l. 6 super 5. gl. ubi remisi ẽt ad regulã. & qõnem prædictã uide quia solenniter disputata fuit per eum. probat autem solutione præcedentis, & econuerso. Ad qõnem facit, quod scripsi supra de requis. consilij. in fi.

NVNC partem alimentorum resumendo: sciẽdum, ꝙ Roff. tractat quæstionem de patre habente duos filios, qui alteri donauit oĩa sua bona. alter filius, quia pater est inps, sicut & ipse, petit a fratre alimenta, uel debitum bonorum subsidium in bonis quondam patris. & est q. 29. ubi recurre. Solutio eius fuit, ꝙ petere possit alimenta utili of. iudicis intentato, & super illa exhibere tenebitur, si nõ dat ei debitum bonorum subsidium, ad qđ tenetur post patris mortem, propter donationem immensam, C. de inof. test. Auth, si parens. & C. de inof. do. l. 2. & l. si totas. & mater. Inducit etiã, quod no. in. Auth. si qua. C. de sacros. eccl. & ubi monasterium debet alere filios ingressi minutis, donec illi habeant suam legitimam. Subdit autẽ, quod hic erit electio fratris debitoris, quod est regulare in disiunctis; allegat ff. de iure dot. l. plerunque & concordantias uide in regula in alienatiuis. lib. 6. Est & alia eius q. 33. an filia naturalis ex ꝓpria concubina possit petere alimenta ab amico patris, cui ipse pater reliquit dotẽ illi dandam, cui nuberet. & ponit, quod dos fuit in quodam prædio, & quadã quantitate pecuniæ. agit autem secundum eũ, iudicis of. quo petuntur alimenta. Soluit distinguendo, an data fuerit dilatio fauore legatarij, an fauore filiæ. Primo casu quæritur legatario omne commodum medij temporis. secundo filiæ, hoc ꝑ l. ff. de l. 2. si ita relictum, §. 1. qui incipit, Pegasus, dicens etiam commodum pecuniæ suo casu cedere filiæ. si mercator inueniretur, qui suo periculo reciperet pecuniam utendã. facit de don. inter uir. & uxo. c. pe. & quod ibi no. in pe. gl. In dubio uero dicit, tempus datum gratia filiæ, cum dicit, quod daretur in dotem, per quod cõmodum medij temporis debetur filiæ; & sic alimenta, in quantum commodum illud sufficeret propter legem prædictã.

ADDE, an legatarius per subsequẽs matrimonium non confectis dotalibus instrumentis habeat ꝑ oĩa ut legitimus. uide pulchre Ang. in cons. 28. Et an in artic. mortis filij legitimentur per subsequens matrimonium, uide Bal. in consi. 318. 3. li. Et an habens potestatem legitimandi a Papa possit legitimare in terris Imperatoris, & econtra, uide Bal. con. 2 eo. lib. Pau. de Ca. cons. 226. Pet. de Anch. cons. 321. Et an in statutis appellatione filij ueniat naturalis, uide Ang. consi. 31. Et quod proprie naturalis non dicatur natus ex soluto & soluta, nisi in schemate matrimonij, uoluit Oldr. cons. 196. Et tacens qualitatem illegitimitatis ĩ impetratione legitimationis faciat legitimationem corruere, uide originaliter Old. consi. 257. sed in contrarium uide Ro. consi. 194. Et an habens potestatem legitimandi cum adultero & incestuoso. possit legitimare cum incestuoso nato ex adulterio, uide late nouissimos in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de uerborũ obl. Et an donatio facta uni filio, possit per alium. tanquam inofficiosa, reuocari, uide Bal. consi. 406.

SVMMARIVM.

1 Filius, uel pater is dicitur, quem nuptiæ demonstrant.
2 Pater quo casu sit cogendus filium agnoscere.
3 Quæstio de naturalib. non agitatur per modum libelli, seu actionis, sed potius in modum exceptionis.
4 Positio in actione præiudiciali de partu agnoscendo, qualiter sit formanda.
Qualibet mulier iuuenis & sana subiecta est menstruo; quod si post diuortiũ itra 30. dies non patiatur, præsumit̃ concepisse.
5 Vendicare uolens aliquam sibi in uxorem, qua actione procedere dicatur.
6 Alimenta a patre & auo, quo iuris remedio filius, & filia & nepos petere debeant.
7 Patron' pauper quo libello petere possit alimẽta a liberto diuite.
8 Pupillus qualiter formabit libellum contra tutorem pro alimento habendo.
9 Alimenta possunt duplici actione peti.
10 Ali non debet, qui seipsum alere potest, licet se pauperem dicat, nisi sit infirmus.
11 Dominus an possit alimenta a seruo petere, & an seruus ad hoc teneatur.
12 Pater emancipans filium, & ei partem dans, cum pacto de non petendo alimenta etiã iuramento firmato, an filio in paupertatem deueniente teneatur ipsum alere.
Pactum contra ius naturæ non est tenendum.
13 Filius habens patrem infidelem cum altio fideli egentem, quem aliorum alere teneatur.
14 Filio cum omnib. bonis suis monasterium ingrediente, an teneatur tale monasterium patrem talis egentem alere.
15 Tenens in concubinam ancillam cuiusdam militis, si habuit ex ea filium, quis illum alere teneatur, an pater, an dominus.
16 Filia in corpus suum peccãs, an possit a patre repudiari, licet peniteat de peccato.
17 Filij ex damnato coitu nati, an sint a patre, uel matre alendi.
Appellatione parentis uenit etiam mater.
18 Nepos ex filia per quem sit alendus.
19 Adoptiuus a quo sit alendus
20 Seruus a domino alendus est.
21 Pupillus de suis bonis per tutorem est alendus, alioquin tutor, tanquam suspectus, uenit repellendus.
22 Tutor petens a pupillo de bonis suis alimenta decerni, quibus uerbis uti debeat.
23 Soror pupilli a quo sit alenda.
24 Clerici sine titulo ordinati ab ordinatore sunt alendi.
25 Prædicantes uerbum Dei a quib. sint alendi
26 Diuortio facto filius minor triennio apud matrem, maior uero apud patrem est alendus.
27 Transigi an possit super alimentis.
28 Vir tenetur uxorem alere, nisi pactum in contrarium factum fuerit.
29 Vxor an possit mortuo uiro petere alimenta ab hærede mariti.
Mortuo uiro mulier soluta est a lege uiri.
30 Mulier mortuo uiro si uelit extra domum uiri alimenta, an ad hoc hæres teneatur.
31 Mulier potius debet alimentari in domo uiri, quam extra, uiro absente.
32 Mulieri post mortem uiri alimenta petenti, si opponatur, quod non erat uxor, alenda tamen est quousq; de ueritate constet.
33 Mulier uiro mortuo uolens religionem ingredi, an sit a filijs alenda.
34 Vxorem testamento dominam & dominatricem relinquere, qualiter sit intelligendum.
35 Mulier secundo uiro mortuo, an possit ad bona, uel hæredes primi alenda redire.
36 Vir dicens in testõ, Relinquo uxori meæ alimenta, donec steterit in domo mea cum liberis meis, an si abeat, priuetur alimentis.
37 Conditiones in testamentis appositæ sunt obseruandæ
38 Præstare debens alimenta an teneatur & medicinas in infirmitatibus præstare.
39 Nati ex damnato coitu an, & per quem, & qualiter possint legitimari.
40 Vir inops habens uxorem diuitem, sine dote tamen, an ab illa debeat alimentari.
41 Patre & filijs mortuis alenda est mater ab hæredib. filiorum.
42 Mater ad tempus mortuo uiro absens, domum rediens, nihilominus est alenda.
43 Vno hæredem facto inope, an cæteri iure testamenti sint onerandi.
Alimentorum nomine quæ comprehendantur.
44 Modus alimentorum in testamento relictorum qualiter sit sumendus.
45 Alimentandus an, si doctrinam ministret, debet salarium habere.
46 Pluribus alimenta debentibus prouidendum est per prætorem; & similiter si pluribus debentur.
47 Pluribus alimenta si debentur, & discordent, quis modus seruandus.

IN hoc titulo non minitum necessarius est li
bellus, quia quæstio de natalibus sępius pro
ponitur in modum exceptionis, q̃ actionis,
1 ut ext. c. lator. & ca. transmissæ. † Præsumitur
enim quis filius. nam filius, uel pater is est, quē nuptiæ
demonstrant, ff. de in ius uoc. quia semp. & in pręd. c.
transmissæ, extr de proba. per tuas. Veruntamen quan
do causa natiuitatis principaliter agitur, tunc sic libel
lus concipitur:
LIB. Coram. &c. propono contra P. q̃ H. pater meus
non fuit maritus Bertæ, de qua ipsum P. genuit, unde
peto per uos ipsum nō fuisse eius filium legitimū sen
tentialiter declarari, argumē. extra eod. causam quę. 2.
C. ne de stat. defunct. l. penulti. & siue agatur principa
liter, siue incidentaliter, siue per modū exceptionis iu
dicis ecclesiastici est cognitio. secundum Innoce. qđ
a dic, ut ext. de ord. cog. tua a. † Porro sub hoc titulo cō
2 ueniens est de alimentis annectere b. Patre ergo, uel
b auo filium, vel nepotem, vel econtra, non recognoscē
c te, quia non præbet sibi alimenta filius, vel nepos c, vel
econtra, cum per actionem in rem præiudicialem prę
toriam de partu agnoscendo petere poterit, vt sibi p̄-
d beat d, ff. de lib. agno. siue. §. 1. & l. si quis a liberis, C. de
alend. lib. l. 2. & in concor. quæ sunt infra vers. item ex
offi. Inst. de act. §. præiudiciales. habet etiam locū, quā
e do pater vendicat filium in potestate. Item e cum vir,
qui de vxore pręgnāte aliquid sinistrū suspicatur, qua
si ex alio conceperit, eam eiicit, nec partum custodiri
facit. hunc. n. filiū cogitur agnoscere, ff. de ven. insp. l. 1.
C. de pat. pot. nec filiū. Concipitur ergo sic libellus:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. patre meo, vel ego
pr̄ de filio meo, vel ego auus de nepote meo, vel econ
tra, q̃ cū sim filius, vel pater, vel auus eius legitimus,
mihi denegat alimenta, & me negat filium, vñ vt ali-
menta præstet, & me filiū suum, vel patem, vel auum
vel nepotē agnoscat, actionem in rem præiudicialem
propono, vel vestrum officium imploro. probat hæc
forma ff. de rei ven. l. 1. & 30. dist. c. 1. & ca. si quis dereli
querit. 86. dist. nō satis. in fi. Quod iudicis offic. ū recte
intentet. p filio vendicādo, habet ff. de rei vē. l. 1. Quod
. n. ibi dicit, q̃ locū hēt notio prætoria, intelligitur de
off. iudicis. Itē q̃ alimenta rectè petantur iudicis offi.
pbatur C. de alen. lib. l. 2. ext. de lang. expos. cap. vnico.
Si vero simpliciter petat eū in filium, vel in patrem,
vel nepotem, dicat, unde cū in filium, vel in patrem,
vel auum, vel in nepotem vendico, & propono actio
nem in rem præiudicialem. Actor ergo sic ponet:
3 POS act. † Pono, quod sum filius tuus, vel nepos, &
hoc, si filius agit, ut in præ. l. siue. §. 1. Si vero pr̄, dic sic,
Pono, quod ego sum pater tuus, vel auus. Si hoc nege
tur, dicat sic, Pono, quod Berta fuit tua vxor legitima
Si neget, dicat sic, Pono, q̃ tractabas eā ut vxorem, ff.
de do. donationis. Item q̃ vos coniuges nominaqa-
tis, extra de præsump. illud. Item si neget filius, pone,
vt s̄. de testi. §. nunc dicendū. in prin. & de cōuer. infid.
ver. porro. Si vero neget, dicat sic, Pono, quod Berta
est mulier, & ad eā habuisti & habebas & habes acces
sum. ex hoc. u. præsumitur vxor, ff. de ritu nup. in libe-
ræ. Item eo tempore, quo cum ea utebaris, ex ea natus
sui, ff. de his, qui sui, vel alien. iur. sunt, filium. in princ.
ff. de in ius voc. l. 5. Et econtra in persona filii pater fa-
ciet tales oppositiones, & obtinebit, arg. ff. de in ius vo
can. q̃a. Reus vero sic ponet:
POS. rei. Pono, q̃ Berta, de qua dicis te genitum, vel
si filius agit, contra patrem, dicat, ex qua dicis me ge-
nuisse te, fuit concubina Titii. hoc concesso, seqtur,
quod nō sit filius istius. Item quod ego fui absens p
tot annos a domo mea, & reuersus inueni te natum
anniculum, ff. de stat. ho. filius. Item q̃ in tali tempore
licet habuerī vxorem, semper fui infirmus, & genera
4 re nō potui, nec coire, vt in in p̄. l. filiū. † In illa uero p̄-
iudiciali de partu agnoscendo, id est, vt partus agnosca
tur, sic ponet actor:
POS. act. Pono, quod diuortium fuit secutum inter
te & uxorem tuam Bertā. Itē q̃ Berta post diuortiū de
nunciauit tibi intra 30. dies, q̃ erat prægnās ex te, nec
contradixisti, ff. de alen. lib. l. 1. Vel ponat, q̃ ēt post 30.
dies denūciauit, quod intra illud tempus 30. dierum i-
gnorabat se prægnantem. & hoc est, quod dicit l. ff. de
libe. agnos. l. 1. quod s. causa cognita post 30. dies audit̄.
Reus uero sic.
POS. rei. Pono, q̃ illa Berta facto diuortio ante pe-
perit, q̃ mihi denunciaret se ex me esse prægnātē. Itē
q̃ tali die fecit mecū diuortiū puta in calendis Maii,
& in calendis Augusti hoc mihi denūciauit. hoc. n. cō
cesso actor succumbit. quia cum secundū hoc sint ul-
tra 20. dies, non est uerisimile, q̃ de suo quodā viro cō
ceperit: sed alius medio tpe in foramen eius tignum
f immisit f. Et est rō, quare intra dies 30. dēt denūciare.
nec post audit̄ sine cā, quælibet enim mulier sana & iu
uenis patit̄ mēstrua, vt 5. d. c. 1. & c. ad eius. ff. de reb. du.
sed quæ. & illa, postq̃ ɔcepit, cessant. nā ex ea cōceptus
g nutritur g, vñ si post diuortiū intra 30. dies nō patit̄, scit
5 se ex illo cōcepisse. † Competit ēt hæc actio, si qs vult
aliq̃ sibi in uxorē uendicare, vel ecōtra, ff. de lib. agnos.
l. 1. §. 1. ibi, & q̃ scit, &c. & tunc sic concipitur libellus:
LIB. Corā, &c. ɔqueror de P. q̃ dico meā esse uxorē.
vñ cum sup eo mihi iniuste cōtrouersiā moueat, iusti
h tiā peto, & ad hoc ꝓpono actionē in rē præiudiciālē h.
6 † Item

ADDITIONES.

a Tua. *Vide, quod ibi scripsi super 2. gl. s. hoc procedere, quādo de marrimonio uenit cognoscendum, puta an fuerit, uel non; uel an fuerit legitimum. Et quia hic de præiudicialib. tractatur, qūo diuersis modis sumitur, ibi dixi, ut in gl. sed in quantum propositū respicit, uide in § præiudiciales. Inst. de act. ultra medium 1. gl. re*
b Annectere. *Quasi totum, q̃ sequitur, formis exceptis, habuit a Mar. de Fa. qui fecit tractatum de alimen, & ab Alb. Gal. cha. antepe. ti. de alimentis, & dicā de his inf. uer. & no. formas habuit Ros. in pretoris, 11. ti. de act. in rem præ. & de partu agnoscendo, & plenius de of. iu. quo alimenta petuntur. & est secūda de officiis. An aūt in cā alimentorum sit necessario dandus libellus, uide sup. de lib. conce. § nunc dicendum. uer. 30. ad fi. Et an appelletur a sententia super eis lata, uide sup. par. 2. ap. §. in quibus. uers. sed nunquid, quando.*
c Vel nepos. *sup. pronepos, uel ulterior.*
d Præbeat. *Sup. alimenta.*
e Item. *Pon. 3. casum.*
f Immisit. *Multum utabatur Ros. hoc ti. de concessionib. in hac materia; & hoc fuit, quod silui sup. ti. 2. ut in prin. ibi dixi.*
g Nutritur. *Dixit Ros. quod miser conceptus ex illo putrido sanguine nutritur. Non omittam, quod Inn. III. tunc Lotharius & Cardinalis ad reprimēdā humanā superbiā librū composuit De uilitate & miseria conditionis humanæ, & ibi in 4. c. uide quali cibo conceptus nutriatur in utero; & dicit ipsum sanguinem mēstruum sic detestabilem & immundum, ut ex eius contactu fruges nō germinent, sed arescant, arbusta moriātur, herbæ amittāt arbores fœtus, si canes inde comederint, in rabiē efferantur, in illa corruptione fœtus concepti uitiū seminis contrahunt, ut leprosi & elephantici tunc nascantur. Scias, quod dicitur elephātia quędam species lepræ sic ceteris passionib. maior, sicut elephas maior est cæteris animalib. ultra generale motiuū Inn. de quo supra, multorum gulositas me impedit ad hoc scribendū.*
ADDE Plinium 6. de naturali historia, ubi ēt deplorat superbiam hominis nati ex immunditia. & ad miserias huius seculi.
h Præiudicialē. *Ros. in pretoria, de qua in fi. dicit, hāc p̄iudicialē uiro non cōpetere, cū iure Rom. uxor nō sit in eius pōtate, sed tm̄ in eius of. C. qui pot. in pig. hab. l. assiduis, ff. de oper. lib. sicut patronus. Competet autem interdictum de uxore exhibēda, uel deducenda, si ab alio detinetur, ff. de libe. exhibend. l. imo uel auocabitur per utile interdictum de libero hom. exhibend. Non obstat leg. tertia, §. si quis eum, ff. de liber. homin. exhibend. quia dolum*

lum facit ẽt pater, uel auus, qa iura matrimonij turbare deside-
rat, ff. de li. l. 1. in fi. Sed si uxor sui cõtrouersiã exhiberet, locum
haberet officiũ iudicis, etiam secularis, C. de inst. & substit. l. re-
prehendenda, licet & iure canonico cogatur uxor ad uirum re-
dire, per ecclesiasticum iudicem, ut supra, ext. de spon. non est. et
uide, quod ibi not in 1. glo. & quod super ea dixi. Est quod dicit
Rof. de iudice seculari, intellige, ubi matrimonium non negatur,
nec refertur aliqua quæstio super illo, ut in princ. huius tt. Dixit
Roff supra de iure Romano, ideo quia iure Longobardo uxor est
in potestate mariti. si habeat mundum, & inde tunc habere pos
set locum actio præiudicialis in rem, allegat lib. 2. quod successio
ne legis, leg. si sorores, in fine.
6 † Item ex officio a iudicis alimenta petuntur, & tunc
a sic libellus concipitur.
LIB. Coram, &c. ago contra P patrẽ meũ, quod cũ sim ege
nus & infirmus, ut non possem operis sufficere, & pa-
ter meus sit diues, peto, quod mihi alimẽta debeat pstare
& ad hoc uestrum officium propono, dñe iudex, ff. de
lib. agnos. si qs a liberis, §. idẽ rescripsit. Eodem modo
b concipit filia, nepos, & pnepos contra patrem, auũ
& pauum, ut dis. c. 1. & c. si quis dereliquerit, 86. dist. nõ
satis, extra de eo, qui duxit in mat. cam. quã pol. per a-
7 dul. cũ haberet. in fi. † Patronus aũt sic cõcipit libellũ:
LIB. Coram, &c. ago contra P. libertum meum, quod
cum ipse sit diues, & ego pauper, peto, quod alimenta mi
hi pstet, & ad hoc propono officium uestrum, dñe iu
c dex, ext. de iure pat. a nobis fuit. ff. de liber. ag. si quis a
8 liber. s. c † Pupillus uero cõtra tutorẽ sic ɔcipit libellũ.
LIB. Corã, &c. ago cõtra P. tutorem meũ, ut mihi
alimenta ministret, & ad hoc propono, &c. ff. de alim.
pup. præstan. l. 1. infra uer. item pupillus. Actor ergo sic
ponit in pmissis tribus casibus, ubi agĩt officio iudicis.
POS. act. Pono, quod ego sum pater tuus, uel nepos, uel
auus, uel proauus, uel mater, uel filia, ut ff. de li. agnos.
si quis a liberis, per totam l. Item quod sum patronus, uel
libertus, ff. eo. alimẽta. Item quod sum in tua tutela. Item
quod sum genus, ff. eo. si quis a liberis. §. si liberi. Itẽ quod tu
es diues. Itẽ quod mihi deest, & tibi abundat, ut in pre
l. si quis à liber. s. §. pen. & §. impubes. Item quod sum insi.
mus. Item quod arte careo, C. lib. 11. de mendic. ualid. l. vni
ca. Item quod bene seruio tibi. Itẽ quod me semper habuisti
pro filio tuo. prædicta probantur in prædic. l. si quis à
liberis, Reus sic:
POSITIO rei. Pono, quod es filius T. & sic de cæ-
teris. Item quod es diues. Itẽ quod tantum habeo, quã
tum mihi sufficit. Item quod es bene sanus. Item quod be
ne potes operari. Item quod me accusasti crimine ca-
pitali, ut in prę. l. si quis à liberis. §. idem iudex. Itẽ quód
me detulisti, ita quod ex delatione graue dispendium
passus sum in Authen. ut cum de app. cog. §. si delator.
9 Col. 8. d † Et nota e, quod alimenta petuntur interdũ per
d actionem ex testõ, s. qñ in testõ relicta sunt, ff. de alim.
e & cib. leg. per totũ. Interdum per actionem ex stipula
tu, siue ex contractu stipulatio intercessit, & hoc, quã
do ex pacto debetur, C. de donat. quæ sub modo, l. 1. C.
de rerum permu. rebus. C. de contrahẽ. emp. l. 3. Inter
dum per actionẽ præscriptis uerbis, ut in præ. concor.
Interdum per iudicis officium, & hec à parentibus &
liberis, vt in superioribus patet, & probatur C. de alen-
dis lib. per totum, ff. de ag. lib. si quis à liberis C. de bon.
quæ lib. l. fin. §. ubi autem. Item patronus, & eius liberi
petunt à liberis, ff. de ag. lib. l. 1. §. fin. & l. alimenta. C. de
oper. liber. l. 1. alioquin reuocantur in seruitutem, ut
ff. de iure pat. diuus. §. fi. & libertus à patrono, alioquin
punitur patronus, ut in præ. l. alimenta. & hoc obtinet,
qñ vnus est inops, nec operari põt, & alter est diues, vt
in præ. l. si quis ali. §. 1. & C. lib. 11. de mendicãt. ualid. l.
1. 86. dist non satis. in 1. col. Item quod frater naturalis pe-
tet alimenta à fratre legitimo, ut C. de nat. lib. Authen
f licet [f]. & legitimus a legitimo [g], arg. ff. sol. mat. quam
g uis. & l. seq. ff. de tut. & ratio. dist. l. 1. §. 1. ff, vbi pup. educ
deb. q filiũ, ff. de admi. tut. tutor. §. in soluẽdis. & l. p. &
h no, C. de alen. lib. l. 1. h † Quid si is, qui petit ali, de parte
10 sua se alere põt, dicit tamen se inopem? Respon. non
debere ali, nisi sit infirmus, vt in præ, l. si quis a liberis.
§. tertio, & §. alimenta, & l. fi. Idem emancipatis, ut ea.
11 l. §. 1. † Sed nunquid dominus petit alimenta a uasallo;
videtur, quod sic, vt etiam diximus in liberto. Dicun-
quidam, quod si magnam possessionem dedit in feudo,
tunc tenetur alere, aliter nõ: ad hoc C. de don. si totas
i 12 q. vlt. de forma. ext. de iure patro. nobis i. nã pupil.
de largis & facultatibus præstat alimenta matri & so-
rori, ff. de tu. & rõ. distr. l. r. §. 1. Alii contra, nam pfecta
donatio conditionem non recipit, ff. de don. l. fi. C. de
K reuoc. don. l. fi k † Sed pone. quidã emancipauit filiũ et
12 dedit ei partẽ. filius iurauit nõ petere de cætero alimẽ
ta a patre, nunc laborat inopia, quæritur, an hoc non
obstante

ADDITIONES.

a Item ex of. *Hic ingreditur secundum partem, s. de officijs, de*
qua supra dixi, & ibi habentur tres libelli sequẽtes, ut in ultima
col. & positiones ipsorum.
b Filia. *Sic Rof. quia prædixerat de filio.*
c Si quis liberis. *Et nota, quod de infirmitate, uel operis nil hic di*
citur, quia illud speciale in libello filij, uel liberti.
d Col. 8. *De inope, qui habet patrem emancipatum, & auum, in*
eius est potestate. Diues an ab auo, an a patre petat alimenta, i-
tem si hẽt patrem & filium diuites, quis prius sibi dẽat alimen-
ta, uide per Cy. C. de alen. lib. l. 1. Habeo ẽt has qõnes per quasdã
apostillas, quas puto fuisse Iacobi de Are. super l. si quis a liberis
in pri. ff. de liberis agnos. & in prima qõne sub dubio forte, dicit,
patrem teneri. In secunda dicit, utrunque debere contribuere, si
cut plures hæredes contribuunt, ff. de alim. le. l. 3. Item sicut plu
res fratres legitimi naturales, Codice, de naturalib. Auth. licet,
statim sequitur.
e Et nota. *Hic incipit ingredi uerba Alberti Gal. & aliqua am-*
pliat. De ipsius tñ ordine nihil quasi seruat, & multitudinẽ uer-
siculorũ emitãs allegabo ti. p sex partes quasi ęquales. & hoc prĩ
cipium sparsim sumptum est ex prima & secunda parte. Optas
sem quod auctor fecisset membra in hac materia illa, uel alia, q̃
fecit Martin. Fan. & fuit primum, quis cui debeat alimenta præ
stare, sub quo notabilem partem tractatus inclusit.
f Auth. licet. *Sumpta de de Corpore, quib. modis nat. effi. sui, §. si*
quis igitur. Et hac rõne cõsuluit Dy. consilio suo 27. quod si pater re
liquit naturali alimenta sub conditione, cui naturalis nõ paruit,
nihilominus habebit a legitimis fratrib. alimenta, quæ legis au
ctoritate non a pura testatoris uoluntate, sibi debentur, & sic p
testatorẽ non potuerũt auferri, in Auth. de hẽd. & Fal. §. si quis.
aũt. ff. de adop. si arrogator. de dote prælег. l. cũ quia. in pri. & §.
mulieri. & ad l. Fal. l. pater filiũ. Et per hoc sit ĩ parte satisfactũ
qõni Rof. 47. quæ tractat de illo, qui filios legitimos instituit, &
naturalib. legauit. si legitimis per quadrienniũ seruiret, & erat
unũ mẽbrum qõnis, an renunciantes legato possint petere alimẽ
ta, aliam partem quæras in suarum quæstionum uolumine.
g Alegitimo. *Supple, eo fortius de legitimis naturalibus loquen*
do, non de legitimis tantum.
h l. 1. *& ff. de lib. agnos. l. si quis a liberis. post prin.*
i Nobis. *Alleg. Guido ad hanc partem ff. quod cum eo, l. 1. & 2.*
K l. fi. *Ad literã fuit Alberti Galeo. qui sic recitauit parte 2. in*
prin. & sciendum, quod Iac. Veronens sua summa feudorem for
mauit de hoc ca. 45. an uasallus teneatur alere dominum egenũ
multa iura allegat ad affirmatiuam, ff. de leg. agnos. si quis a libe
ris. §. solent iudices & l. ult. quæ de liberis loquĩt, & multa alia
plus, q̃ 15. quæ per uiam æquitatis simul deducuntur ad casũ. In
serit ẽt duas leges de Lombardi, s. li. 2. de donat. quæ cũ negatio-
ne, & c. l. 1. & 1. & li. 3. de transcrip. l. 2. Addit, quod in dubio me
lius est impendia fieri, quam denegari alimenta ei, qui dominus
bonorum aliquo casu futurus est, tex. est ff. de uen. in possess. mit.
l. 1. §. sed & si incertum. Subdit Placen. scripsisse in summa Co-
dicis de elẽ. lib. §. ult. quod uasallus & dominus ad inuicem te-
nentur se alere, cum teneantur se inuicem defendere, & pp tui
tionẽ milites aluntur a republica, quã tenẽtur, C. locat. l. milites,

in fi.& li.12.C.de re mil.l.milites.in prin.uidere uolui, si Azo. in Summa posuisset hoc uerbum Pla.reperi,quod,non,soluit Ia. ꝙ nunquam hoc fieri audiuit;nec consuetudine est obtentum per id,quod dicit uasallum ad id non teneri,præcipue per leges ff. de adm.rer.ad ciui pertin.l.4.§.pe.ff.ubi pup educ.deb.l.3.in fi. nisi dominus pro facto uasalli consumpsisset bona sua,puta pro ipsius defensione.ff.de decu.l.decurionib.

a obstante petere possit?Respon.sic a. tale enim pactum
est contra ius naturale,& ideo non ualet,ff.de pac.ius
agnationis,pater.n. tenetur alere filium secũdũ natu-
ram,vt 1.distinctione,ius naturale,ut ff de iu.& iure, l.
1.§.pe.30.di.si quis dereliquerit,C.de bon.quæ lib. cũ
non solum,§.hoc ꝓculdubio.Sic& filius tenetur alere
patrem & matrem egentem,vt in præ.c.non satis, 22.
q.4.inter cętera,ex.de iureiu.cum quidam,G.de al. li.
l.1.& 2.Hinc est,ꝙ prælatus tenetur alere pauperes pa
rentes,vt in præ c.non satis,13.q.2.expedit. C.li. 10. de
13 impon.luc.descrip.l.unica.†Quid si pater meus est in
fidelis,& æqualiter eget cum extraneo fideli,q̃rĩt, cui
eorum potius debeo in uictus necessarios subuenire?
Host.dicit,quod patri,vt probatur & no.30.dist. cap.1.
Alii dicunt,ꝙ fideli extraneo,arg.in præ.c.non satis,in
princ.ibi,circa domesticos fidei,&c. ubi de hoc. Causam.n.præstat natura,non gratia, nã talis pater potius
b negãdus est,quam alendus,21.q.8. leg. b† Quid si q̃s
14 intrat monasteriũ conferens illi omnia bona sua, nũ-
quid pater eius poterit a monasterio petere alimenta.
c Respon.sic,si in egestatem deuenerit c,C de agnos. li.
si quis a liberis,§.idem rescripserunt.& extra de pro-
bat.in præsentia.& in præ.cap.non satis,uersi.similiter
d & debilitatis,16.q.1.q̃m quicquid d.†Item pone, quidã
15 tenens in concubinam ancillam cuiusdam militis, ha
buit ex ea filiũ,quæritur,an pater, uel dominus illum
alere teneatur?Dic,ꝙ dominus, ff.de ago. lib. si neget
e in fi.ff.de relig.l.fi.e decimaquinta q.ult.cũ militæ.in fi.
Quid si filia tua peccat in corpus suum,et,sic potes eã
exhæredare.ut C.de inoff.test.si pater. Aut.ibi posita
nunquid poteris ei negare alimenta?Et videtur,quod
possis,ff.de lib agno.si quis ex his.de hoc C.de aliẽ.li
f l.fi.f. †Quid si ipsam pœnitet peccati?videtur quod ei
16 prosit.C.de nup.imperialis.in Auth.vt cum de appel.
cog.§.aliud,si potest.l.dist.ferrum.& cap.fidelior.ext.
de spon.inter opera.nam & paterna pietas in pietate.
& nõ in atrocitate,&c.ad l.Pompe.de patri.diuus.35.
q.3.contra.§.hac auctoritate.ꝓpe.prin. Arg. cõtra ga.
g nec tali pacto,&c.g ff.de fur.qui ea.ff.vi bon. rap. l.pe.
h nec absoluetur turpitudo,&c.h ut ff.de ritu nup.palã:
§.1.ff.de re milit.qui cum vno.§.ignominia Primum
i verius i.†Quid de natis ex damnato coitu,i.incestuoso
17 & nefario coitu, Respondeo,dic,quod non sunt a pa
tre,vel a matre alendi, secundum leges,in Auth.qui
bus mo.natur.effi.sui,§ fi.extr. qui filii sunt leg.per ue
nerabilem.in fi.C.de nat.lib.humanitatis.& Anthen.
licat.vbi dicitur,nõ alantur a parente. & appellatione
parentis mater ẽt continetur,ff.de ver.signifi.appella
tione.sc̃dm Canones autem sic,vt ext.de eo,qui dux.
in ma.quam pol.per adu.cum haberet.ĩ fi.vbi de hoc.
Et dic,ꝙ secundum leges patres & ascendentes per li-
neam paternam non tenentur alere filios,nisi iustos.
matres vero & ascendentes per maternam lineam ale
re tenẽtur spurios ẽt vulgo quæsitos,ff.de lib.agnos.si
quis.respõso primo,& §.1.nisi forte mater sit illustris,
18 ut C.ad Orfi.si qua.& Instit.eod.tit.†.nouissime.†Sed
& nepos ex filia pascẽt ab auo paterno, sed nõ a ma-
k ter k no,ut præ.l.si quis liberis.§.2.& §.sed mater.& l.
l 19 pen.†Quid de adoptiuo;dic,idem l,ut ff. de adoptio.
l onera.Item alẽdus est uẽter.si posthumus nascitutus
speratur casu aliquo hæres esse defuncti,ff. de uent.in
possess.mit lege 1.§.2.&§.& generaliter.& §.mulier.&
l.curator. Item alẽdus est pupillus de bonis suis,etiã
si illa a creditoribus ꝑ cõtractum suum,quia non de-
fendit,possidẽt,ff.de priuileg.creditor.si pupillus et ẽt
in aliis casib.vt C.de Carb.edict.l.fi.& ff.eo.sed & si is,
†.an aũt,& l.de bonis,§.non solũ,& ff.de inst.test. si in
20 stituta.§.de inofficioso.† Itẽ seruus alendus est a dño.
ff.de dam.tut.cũ plures,§.pe.alioquin fit ꝓut habetur
ff.de his,q sui,uel alie.iu.sunt,l 2.&.C.de Lat.libe.tol.
§.sed sancim⁹.Itã miles a republica,C.loc.milites. Itẽ
decurio,ff.decu.l.decurio.Itẽ legatus,& si decesserit ĩ
legatione nil reddet,ff.de legation. legatus.aũt.Itẽ is,
21 qui in carcere detinẽt,C.de epis.aud. iudices. † Item
pupillus alendus est de bonis suis per tutorẽ, alioquin
tutor,ut suspectus,remouebĩt,ff.de suspe. tut.l. tutor
quoq;,§.tutor,qui sup.uersi.pupillus.& eõ tutor quan
doque est alendus de bonis pupilli, ff.de admin. tut. a
tutorib.§.fi.ff.de tutelis & ratio.distrah.l.1.§. & si pu.
pillus. Et si tutor petit alimenta a iudice constitui non
vocatis agnatis pupilli,valebit constitutio, vt quidam
dicunt,& ea poterit reputare,cum a se hoc posset, C.
de alimen.pupillo pręstã.l.fi.ibi, quæ bonus uir arbi-
trabitur,&c.hoc.n.celeritatem desiderat,ff.de ser.leg.
2.ff.de re iud.qui pro tribunali.Item dicit lex,quod tu
tor ea debet postulare,nec dicit de alia ꝑsona,C.de ad
min.tuto.leg.4 nisi forte ultra modũ patrimonii sint
decreta,quia tũc non valet,ff.vbi pupil.edu.debeat, l.
1.Item est argumẽtũ,ꝙ nõ petãtur decerni,ff.de neg.
gest.Nesennius.Argumẽtum tñ contra.cum.n.qõ sit
inter tutorem & pupillum,quia onus dicit,sufficit, al
ter

ADDITIONES.

a Respondeo sic.*Sc̃dm Alb.Galeo.par.3 & per rationẽ, quæ sequitur,tenet ẽt Gui.de Suz.in q̃one statutorũ mihi sub litera. F.ꝙ statutũ continens,ꝙ pater non teneatur alere filiũ maiorẽ 18. annis non tenet,cũ educatio illorũ sit de iure naturali,ut patet in iurib.sequentib⁹,& inducit Inst.de iure nat.§.sed naturalia,et sic tolli non potest,ut ibi,& licet non fater actiones esse. ꝓductas a iure p̃torio,uel ciuili,põderari tamẽ debet principale subiectũ,cũ actiões cęperĩt ex tẽpore,illud uero dabitũ à natura.*

b Legi.*Host in Sum.de temp.ord.§.& cui.uer.quid si pater.sub. §.7.ver.de hospitalitate tractat.dicit p̃ferendum patrem,& miratur ꝙ doctor iuris positiui dubitet de hac q̃one,cũ exhibitio nutrimẽti sit de iure naturali primæuo communi, etiam omnibus animalibus,ibi uide Rayn.ẽt de hoc eo.ti. leg.tertia, post, prin. ubi de eleemosyna,uer.pone,ꝙ pater.Gof.eo.ti.char.3.versi.sed pone,quod pater.quib.etiam placet,quod dixi.*

c Deuenerit.*Secundũ Alb.Gal.parte eadẽ ratione uidetur in sene,de cuius licẽtia uxor ingressa est monasteriũ cũ sua magna dote,& uir,postea factus est inops,facit inf.uer.quid si mulier.*

d Quicquid.*Vide sup.de stat.mon.ver.47. & in uer. 59.dixi de filio conuersi ecclesiæ secularis,quod no. Ioannes de Deo.*

e l.fi.*Hucusque Alber.Gal.parte 4.in pricip.*

f l.fi.*Ibi,non ꝙ propter ingratitudinem denegari possunt alimẽta.*

ADDE *tu,quod in omnibus casibus,in quib.potest pater filium exhæredare,potest sibi alimenta denegare, ut notat Pet. de Anc.in ca.fi.de conuer.infid.& uide Bal.consi.253. inc filiafamilias ducens vitam turpẽ & luxoriosam potest à patre exhęredari.& ibi,qualiter probetur eam ducere uitam turpem & luxuriosam,& an talis possit petere legitimam,uel eius supplemẽtum.Et adde,ꝙ pater tenetur alere filium etiam si sibi assignauit alimenta, & filius illa ludendo dissipauit. secundum Iac.de Arere in l.si libertus,qui operarum.ff.de oper.lib. quem refert & sequitur And Sic.in c.ex parte in ,3.col.de consuet.& ponit. Hipp.de Mar.singulari.104.inc i.pater tenetur.Henr.Ferran.*

g Tali pacto &c.*Pœnitentia sua nocens esse desiit.*

h Turpitudo &c.*Quæ postea dimissa est.*

i Verius.*Secundum Alb..Gal.cuius etiam fuit uersiculus sequens per eadem.*

k Materno *Mart.de Fan.dixit,si ex paterna linea pasci non possit,allegat eadem iura.Dictum.Gul.procedit coniungendo hunc uer.ad proxime pręcedentia.*

l Idem.*Scilicet quod pater adoptiuus tenetur eam alere; Mar de Fan primo membro.*

ter negat,uidet dandus curator,Instit.de aucto. præst.
in fin. Et argumentum contra,C.de episc.aud.tam de
mentis.Item res tangit eos,qui uenire debent ad suc-
cessionem:unde vocandi sunt,extra de offic.archi.ad
hoc,ff.de aqua plu.arc.in concedendo, & tūc decretū
22 suspicione carebit,C.testa.hac consultissima.in fi.†Si
ergo tutor petit pupillo de bonis suis alimenta decer-
ni,ita dicetur.

FORMA.Veniens A.tutor B.filii quōdā C.coram
tali iudice petiit a dicto pupillo de suis bonis alimenta
decerni pro futuro tempore,quo erit tutor ipsius, itē
iudex visis instrumētis tutelę & inuētarii,inspecta etiā
quantitate bonorum pupilli & cōditione personæ ip-
sius,habita secum deliberatione, & proborum uirorū
communicato consilio,eidē pupillo tot mensuras bla
di & tot vini,tantum de lignis,& tātum pro compana
tico annuatim pro futuro tēpore, quo ipse A. erit tu-
tor,pro alimentis ipsius pupilli de bonis suis cōstituit
23& decreuit.†Item soror a tutore pupilli,si egeat,est alē
da,ut ff.eod.ti.l.1.§.Item procurator,& aduocatus, dū
incedunt pro negotiis domini,litigatoris,vel gestoris,
ff.de pact.sumptus,ff.ma.si quis alten.§.impendia. Itē
clerici de bonis ecclesiæ,ut in Auth.Coll.prima, vt de
ter.sit,nu.cleric.ext.de præbendis,extirpandę, &c. pri-
23 mo,&c.cum secūdum.†Item clerici sine titulo ordi-
nati ab ordinatore,extra de preben.c,ū.&c.cum secū-
dum. Item monachus abbatem,vel etiam clericus epi
scopum accusans,vt supra de inquisit.§.fin. Itē diuor-
tio facto liberi sunt alendi.vt C.de diuortio facto, l.1.et
Auth.si pater,extra de eo,qui duxit in mat quā pol. p
adul. cū haberet.Item hi,quibus alimenta relicta sunt.
ff.de alimen.& cib.leg.l.1.& 2.C.de fideicommis.le.1.
25 & 2.† Item prædicantes verbum Dei,16.q.1.Apostoli
cis,23.q 1.§.1.Argum.contra,j.quæst.f. sacerdos. ad fi-
a nem a.Et generaliter debiles impotentes,laborare, in-
firmi consanguinei.& pauperes fame morientes alen
di sunt,82.distinct.§.1.& capitu.1. 86. distinct. non sa-
tis.& capitulo sequenti, 42.distinct. quiescamus . 47.
26distinct.sicut hi.† Et nota, diuortio facto filius minor
triennio apud matrem, maior vero apud patrem est
alendus,ut legitur & no.extra de conuer. infidel.c.fin.
27† Sed queritur,utrum super alimentis transigi posset,
b & licet ista sint in Summa Azonis facta b,nota tamē
quod de pręteritis potest transigi indistincte, ut C. de
transactio.lege,de alimentis.& etiam de futuris. nisi
sint in ultima uoluntate relicta, ut ff.de transactio. cū
hi.responso primo . In his tamen uidetur necessaria
prætoris auctoritas,ut C.de alen.lib.a paren.l.fi. Cum
enim ad hæc alimenta duplex concurrat ratio,s.alimē
torum & ultimæ uoluntatis, difficilior esse debuit in
remissione eorundem,argu.C.de transac.pręses,extra
d de tren.& pac.capitulo 1.c Sed nunquid compromitti
pōt super alimentis futuris?de hoc no.supra de arbi.§.
28 restat,ver.sed nunquid. † Nunc dicamus de vxoris ali-
mentis,Super quo scias,quod uir tenetur vxorem ale-
re,& nurum,& pronurum,vt ff.soluto matrimonio,si
cum dotem,§.sin autem,& argumentum. ff.ut in pos
ses.leg.l.penul.ff.famil.ercisc.si filia,§.primo, ff,de do
nat.inter uirum uxorem,si quis per vxorem , respon-
so primo,nisi pactum in contrarium fiat. ff. de in rem
uerso,l.fi.ff.de donat.ex parte.responso primo . Impē-
sas enim factas pro seruitio sibi impēso quis non repe
tit,ff.commod.l.ib rebus,§.possunt,ff.de ædil.edic. itē
serui.in fi.ff.sol.matrimonio,diuortio,§.fi. At ut uxor
uiro seruit.ff.de ope.lib.si cum putemus C. q potior.
in pignor.hab.assiduis,33,q.5.est ordo.& cap.seq. Nec
est uerum,quod dicūt quidam , scilicet quod aut uir
recipit dotem : tūc aletur, cum ipse lucretur fructus pro
pter onera matrimonii supportanda,ut C.de iure.dot.
pro onerib. & eodem dotis fructus. Aut non recipit,
& tūc non teneatur,cū non sit dos , quæ seruiat one-
rib. matrimonii. Hoc enim falsum est,vt ff.de relig.&
sump.fun.q si nulla.cum saltem propter seruitium te
neatur,vt supra,cū vxor sit uiri famula , vt 33. q.5.hęc
imago.&c.seq.Et quodāmodo est domina rerum uiri
eo uiuente,ff.rerum amot.lege prima,&quia vna caro
sunt,extra de biga.debitum. Fallit tamen hoc, si pactū
fiat in contrarium,ff.de in rem uers.l.fin. ff. de doli ex-
d cep.patri.respon.1.d † Sed nunquid petet vxor alimen
29 ta ab hęrede mariti intra annum? Et videtur, q non
quia mortuo uiro mulier soluta est à lege uiri. & ex-
tra,de secun.nup.c.pen.&.fi.& arg.ff de pet.hæred.hæ
res furiosi.& ff.pro socio,l.actione.in fin. Et dic, q sic,si
e non hēt aliū de,vñ alat e,vt ff.de bon. auct. iudi. possid.
quamuis.ff.vt in posses.leg.l.pe.& de uentre in posses.
mit.leg.prima, §. si mulier.cum intra illud tempus
non possit repetere dotem.de hoc nota,C.de rei vxor.
f actio.l.vnica,§.exactio f, infra versic. quid si filii .† Sed
30 pone,uxor petebat ab eo intra annum, hęres uero di-
cit se paratum dare in domo viri,quia ibi alenda est,vt
C.de cri.expil.hær.aduersus. ff.de ritu nup. mulierē.ff.
de usu & hab.neque.& C.communia vtriusque iudic.
l.penul.sed ipsa vult alibi extra domum habitare, quæ
ritur,quid iuris?Dic,quod si hęres sit eius filius, dēt ha
fiere alimenta in domo uiri,arg.ff.de leg.tertio,qui cō
cubinam.§.finali,ff.de fundo instru.l.quæsitum. §.pu-
ta.C.communia utriusq. iud. l. possessionem. Si uero
g mulier g non possit esse cum eo sine cōtentione & ho
neste,siue sit filius,siue nō,potest extra domum habe
re, ut quidam dicunt,argumen. ff.de aliment & cib.
leg.Caio.§.fi.Idem etiam,si de filii uoluntate alibi mo
retur,

ADDITIONES.

a Sacerdos.ad finem.*Solue,ut in gl.pen.& ult.*
b Tracta.*Mart.de Fan.dixit Expedita.*
c c.1.*Addebat Martin.de Fano cuius fuit iste uer. membro 2. q si non possūt transactione remitti;ergo nec pacto gratuito,argū. prędic.l.C.de transact.pręses.cum facilius transactio,q pactio p mittatur,ut ubi;nec dat regulā,sed restringit ad hūc casum,quo minus grauatur transigens aliquo recepto, quam gratis remittēs.hoc dico,quia alias,gratuita pactio admittitur,ubi transactio reprobatur,de intransa.super eo.*

ADDE,quod stante statuto,quod contractus minorum iurati debeant obseruari,quod minor iurans super pacto gratuito alimentorū sibi non pręiudicat,ut uoluit Pet. *Anc.consi.276.*
d Patri respon.1.*ult.eil.& hoc tam prolixerat sup.eo versi & hoc intelligas,saluo.quod dictum est sup. ver.sed pone.*
e Alatur.*Et tunc de ęquitate,sm Roffr.alleg.ff.ex qui.cau.i poss. l.Fulcinius.§.ult.de priuil.cred.l.ult.de iure delib.filius. Si alias habent,unde se alere potest,non tenetur,ff.de lib.agno.si quis à liberis.§.sed si filius hoc tenuit in qōne,quam sollennitate disputauit,& est 26.Ex eadem ęquitate tenet idem Vber. Homobon.& Guido in exactio.alias secus,ut sup.*

ADDE,an maritus uxorem indotatam tam ęgrotam, quam sanam alere teneatur,Roffr.late consil.507.
f §.exactio.*Et ibi in sui fin.tenet gl.hoc.dictum,& idem Marti de Fano & Alber.Gal.Iacob.de Aretin.ponit ibi opinionē Cyn quę habet,quod mulier uendat ius obligationis,quod habet Pet tenet. quod propter talem necessitatem hęredes cogantur reddere dotem intra annum,allega.C.de pat.qui fil. dist.l.2. uel saltē partem dotis,quæ ad alimenta sufficiat,deducta tamen commoditate usus medij temporis,ff.sol.mat.si constante.§.quo.*

ADDE Cald.de consilio 196.2.lib.& ibi quando mulier non dicatur habere,unde se alat.
g Si uero mulier.*Hic auctor uerba Alber.Gal.& bene,superiora posuit ad literam parte 4.& placet hoc,quod sequitur, Vber. & Homobon.per leges ff de oper.libe.eius.§.fi.& l.sequen.& l interdum.penul.ff.de condi.insti.filius,qui.& l.nepos. in fin.ff de uerborum signi.& uide,quod dicam inf.uer.quid si dixit.*

retur, vt eodem titu. testamento. & ff. loca. cum in plu
31 res. §. lege. † Quid si viro absente vxor petit à procuratore viri sibi dari alimenta extra domum viri, quæritur, quid iuris? Dic, quod potius ali debet in domo viri, quam extra, ff. soluto matrimonio, si cum dotem. §. si pater filiam. Ita disputarē primo ratione euitandæ suspicionis: quia etiam extra illam pernoctare non debet, vt C. de repud. cōsensu. §. vir quoque. Secundo, quia cum minori viri incommodo aletur in domo, argumen. ff. de leg. secū do, si ita relictum. §. fi. Tertio, quia uxoorum obligatio. si ita stipulatus fuero, decem. viri & vxoris vnica est domus, vt C. de cri. expil. hær. ad versus. ff. de vsu & hab. imo & vna familia, ff. ad Syl. l. j. §. si vir. & eorum vsus debet esse promiscuus, argumē. C. de fur. quamuis. Quarto, quia ad domum viri vxor est traducenda, ff. de ritu nup. mulierē. Quinto, quia sine viri voluntate se absentauit, ff. de alimen. & cib. leg. testamento. ff. de oper. lib. sed hæc. in fi. Et inuitus intelligitur, ex quo non consentit, ff. de ritu nup. in eo. 1. Sexto, quia vir posset eam cogere in domo esse, ff. de lib. exhib. leg. secūda, vnde & procurator eius hoc poterit,
a ff. de procurator. sed hæc, responso primo, §. pen.ª De iure ergo mulier in domo viri alenda est, vt supra versi. prox. præsertim si vir reliquit vxori, donec stet cum filiis suis: secus, si eos reliquerit, vt infra versic. quid si dixerit. & hoc, & si honeste poterat esse cū eis, vt supra.
32 † Quid si mulieri alimenta petēti opponitur, quod nō fuit uxor? arguitur, quod interim habebit alimenta do nec cōstabit eam uxorem, ff. de agnoscēd. lib. si neger. Fiet autem probatio hæc per uocem & famam, ff. de flum. l. 1. §. 2. ff. de fundo instructo, cum de lanionis. §.
b asinam. & per alium modum b. † Quid si ipsa velit in-
33 gredi religionem? Dicunt quidam c, alēdam, quasi stet
c cum filiis fauore religionis. ar. in Aut. de san. episco §. si forte. C. de epis. & cler. Deo. rāso 1. ff. qnib. ex causis ma. nec nō tñ. j. & l. qsitū. §. si stipulatio. & l. si qs stipulatur. & l. si quis Titio & Iuliano. §. cum, ext. de proba in
34 pręsentia. † Quid si quis ita dixit in testamento: Relinquo vxorem meam dominam & dominatricem? Respondeo: hæc uerba sic debent intelligi, quod uidelicet illa mulier honorifice secundum facultatem patrimonij necessaria sua habeat, ff. man. ideq;. §. idem Labeo. & sic secundum communem usum accipienda sunt, ff. de supel. leg. l. 3. ff. de leg. 3. nō aliter. §. 1. extra de spon. ex literis. & facit ff. ad. Syllan. l. 1. responso. 1. & §. fi
d uir. ff. man. creditoris. §. Lucius d. de hoc no. C. de secū-
e dis nup. Authen. hoc locum habet. Quidam autem dicunt, præmissa uera esse, ubi filios habet, quia uersimile est, quod pater potius uoluit filios, quam ipsam habere. Si autem non habet filios, tūc habet omnium rerum usumfructum. Odoff. autem dixit, quod aut testator dixit, Volo eam esse usuariam, aut usufructuariā, aut dominam & massariam, aut reliquo ei alimenta. Primo casu debet habere ut usuarius, secundo, ut usufructuarius, filijs non extantibus, eis uero extantibus, habet usumfructum eius, quod est vltra legitimam, ut ff. de usufru. leg. l. uxori. in Authen. de trien. & semis. §. 3. in tertio casu habeat, quod habebat uiuo marito: in
f quarto, serua l. ff. de alimen. & cib. leg. l. 4. f † Quid si acci
35 pit alium uirū, & mortuus est, uult redire ad suos? Respondeo, credo, q ali debet, ut egena mater: sed non ex uirtute testamenti primi uiri, ut ff. de adi. leg. l. si seruus legatus. in fi. & l. cum seruus. ff. de iure dot. promisso. ff. de pa. do. iter. § fi. Ar. ꝫ, ff. de le. 1. si chorus. §. fi. Pro
g & contra ff. de fideicōmis. lib. si fideicōmis. §. fi. g ff. de
h statulib. seruus, qui. §. fin. h † Quid si dixit in testamēto, Relinquo uxori meę alimenta, donec steterit ī domo mea cum liberis meis? Respondeo, si eos relinquerit, non habebit alimenta. ff. de alim. & cib. leg. l. libertis. §.
i fina. i nisi iustam habebat absentiæ, caussam, tunc sic,
k ut ff. de condit. & demonstrat. si quis ita legauerit k. Sed quid si hoc casu filii, uel hæredes uolunt habitationem mutare, nunquid ipsa eos sequi cogetur, &

ADDITIONES.

a §. pe. *In quibusdam scriptis, quæ attribuuntur Martin. ipse ponit 11. rationes, inter quas tertia superior diuiditur in duas, ut alia sit unitas domus ab unitate familiæ, aliam sumit ex l. utique, §. 1. & 2. ff. de eo, quod certo loco, si quasi soluere sit in optione debentis, ubi ante petitionem actoris offert. Altera, quia ad domū rei uenire debet quis recepturus, quod sibi debetur. ff. de cōst. pe. item illa. ff. de edē. si quis ex argentarijs. 1. resp. Quarto, quia sic consueuerunt uxores in maritorum domib. manere, & communicare diuinum ius & humanum, C. de do. ante nupt. ea, quæ, ff. de ritu nup. l. 1. Quinto per euitationem absurditatis: esset. n. absurdum, quod quatuor fratrib. peregrinantiq. uuicuique diuisim alimenta præberet facit ff. de mansfact. cum hi. Sextum sumitur ex l. ff. solut. mater. si cum dotem. § si pater. ubi patet, quod etiam cum uiro peruerso debet uxor manere in eius familia.*

ADDE, ut per Bal. consi. 161. 3. li.

b Et per alium modum. *Hoc ultimum addit auctor; quod præcedit, fuit Alb. Gal. par. 4. in fi.*

c Quidam. *Mart. de Fano 3. membro, pro quo facit, quod nota. Iber. de Bob. in l. una. C. de rei uxoria act. ubi tenet, quod filia uidua, si uelit religionē ingredi, tenetur pater sibi dare prioris matrimonij dotē condictione ex illa lege; dicens, absurdum esse cōdictione cōpetere, cū nubit uni rustico, & non cū nubit Christo.*

d Lucius. *Hucusque Mart. de Fano tertio membro in fi.*

e Auth. hoc locum habet. *Hucusque Alb. Gal. par. 6. in prin. sed ibi nota, a uiro reliquit eam dominam & usufructuariam: & eo casu Dy. dicebat copula sumi pro disiuncta, ut sic ipsa alterū eligeret; facit C. de uerb. sig. l. pe. de codicillis. l. fi. & uide omnino, quod scripsi sup. de pig. §. 2. ante uer. alia quoque.*

f l. 4. *Sed cum secundum interpretationem nota. in Auth. superiori, uxor, cui sic relinquitur, debeat habere alimenta, quæritur, an hic casus differat a legato alimentorum. de quo hic ult. Odof. Dicit dominus meus, quod sic, in hoc, quia in illo casu recipiet uxor alimenta ab hærede. iste uero recipiet a se ipso, per l. ff. de usufru. le. l. fundi Trebatiani. & uide, quod ibi no. in 1. gl. & uulg. gl. per quas hoc plenius intelliges.*

g §. fi. *Ibi dicitur, quod seruus legatus, si interim manumittatur, & postea seruus factus sit, peti potest, alia litera non potest. Prima litera in hoc. contra quod virtute testamenti petere non potest; dic, ut ibi in ult. gl.*

h §. fi. *Alb. Gal. cuius fuit par. 6. iste uer. all. etiam ff. de fideicommissa. li. l. fideicommissaria. §. fi. ponit casum sibi similem.*

i § fi. *Allegatur pro casu ff. de le 3. qui, concubinam, all. l. seq. §. uxori.*

k Si quis ita legauerit. *Dicebat Mart. de Fano sæpe ex cā talia iudicijs, of. moderanda etiam contra uerba testatoris, per prædictam l. & eo. si Titio. §. 2. & l. cum tale, 1. resp. & pe. bene facit ff. de usu. & habitatione, in fi. l. non aūt, ff. de op. li. l. q nisi, & l. seq. & l. hæ demū facit ff. de arb. si cum dies. §. quid ergo, de pe. sed & hæ. §. non solum, & est expressum, ff. ubi pu. ed. deb. l. 1. in priu. de confir. tut. l. ult. & de adim. le. l. Quintus. Hæc omnia inducit Mart. ad iustificandum, quod dixit in uersi. de iusta causa absentiæ, unde etiam cum proprius filius posset esse iusta causa non manendi, pone, meretrices ducunt, & maxime in domo iacta, uide etiam supra uersi. sed pone. Sed propter hunc uersi. formatur quæstio de testatore, qui reliquit uxori prædium, uel uillā fruenda, quandiu desierit esse nupta, uel quandiu uidua in domo sua manebit, stetit per annum; postea nupsit, nunquid adhuc legatum habebit. Dicimus, quod non secundum do. meum & Richar. Malum. quia non non dicitur per id indicta ppetua uiduitas, & sic non habent locū antiqua iura, quæ conditionē remittunt, nec iura Authentic orū, q non nisi certo modo capere pmittunt. Nec fuit hoc legatū conditionale, sed purum, & statim et pure capit mulier, cum nupserit amplius non capiens. fuit. n. hæc mens testatoris nubere, si placet, sed postea non frueris. Itē illud. Quādiu, sonat, id est, quot diebus, argu. ff. de annu. leg. l. legatum,*

gatum & sic tot legat o,quod dies,vel anni.ff.de legatis,tertio
qui concubinam.§.uxori.Non potest ergo dici indicta perpe-
tua uiduitas,& temporalis etiam olim non erat probibita, lff.
de con.& demon.si uir.§ fi.sed locum habet l.filiæ.ff.de annuis
leg.& cessat Auth.cui relictum.C.de indic.uidui.& de boc per
Cy.eo.ti.l.legem.& uide ad idem Iac.de Bel.in Auth.de nup.
in ulti.char. lectura,§.quæ uero nunc.in fi. & uide, quod dixi
supra super rub.de statu monach.ad finem.
& domum viri exire? Respondeo,si hr̃des necessitate
ducti hoc faciant,audiendi sunt, si ex uoluntate, non.
37 ar.ff.loc.& cond.si quis domum.respo.1.† Item quid
in præmisso casu,vel etiã si dixit testator, ꝙ vxor eius
possit in domo stare,q̃diu sibi placuerit,vel similia,&
hr̃des vendunt domũ illam,& aliam emunt, nunqđ
poterit petere habitationem primæ domum? Videt̃,
ꝙ sic,arg.ff.de au.& agen.leg.l.si ita. Arg.contra quod
secundæ,ff.de le.2.si ita quis.Sed dic,vt in dictis legib.
a & facit ff.lo.si quis domum,responso.1.a Sed nunquid
bona uiri sunt vxori obligata pro alimentis,sicut & ꝓ
dote? de hoc ĩfra de do.inter vir.& vx.§.formatis.ver.
38 sed nunquid.† Sed nunquid is,qui præstare tenet̃ ali-
menta,pręstabit & medicinas,cum ægrotatur? Dicũt
b quidã b,ꝙ sic,vt ff.de ver.sig.cętera.& l.uerbo uictus.
& l.quos nos hostes.§.videre.ff.de usufr.sicut.ff. solu.
mat.si cũ dotem.§.si autẽ.ff.de alim.& cib.leg.l. lege-
tus.Alii distinguunt,an debeantur iudicis officio,vel
ex testamento,vel ex cõtractu,ut in primis duob.casi
bus teneatur pręstare medicinã,in tertio nõ,ut ff.cõ-
mo.in rebus.§.possunt.C.de neg.gest.qui ĩ uxorẽ.Sed
c primũ verius c.† Vtrum quoq; nati ex damnato coitu
39 possunt legitimari,& ꝑ quẽ,& qualiter,& an Papa pos
sit,quo ad successionem,legitimare, not.in Authen.
qui.mo.nat.eff.sui,§.fi.ext.qui filii sint legi. per uene-
d rabilẽ [d].& in Summa Azo.in tit.de natu.lib. & supra
40 de lega.§.postremo.uer.sed illud.† Quid si mulier est
locuples, & uir inops, nec habet bona vxoris in do-
e teme? Respon.est alendus.cum enim succedat ei mor
tuæ,fortius debet ab ea in uita iuuari,vt C.unde vir &
uxor,Aut.p̃terea.& ĩ Aut.ut fratrũ. Aut.ut filii.ff.sol.
mat.si cũ dotem.§.si autẽ.ff.ad senatuscon. Silla.l.2.
§.si uir.C.de cri.expil.hęr.aduersus.ff.de iure dot.mu
tus.& ꝓpter rationes positas super ver.nũc dicamus:
41 † Quid si filii mortui sunt? Dic,ꝙ mater alẽda est ab
f hæredib.filiorum, vt C.de leg.l.1.& argu.in præalle.l.
Caio.§.Imperator. & eo.ti. alimẽta.resp. 1.& l.cũ v-
42 nus.resp.1.& libertus.§.2.& l.Stichus. † Quid si mater
ad tẽpus abest,& demũ reddit? Respon.ali debet,arg.
ff.de cond.& demõ. si quis ita legauerit. nã in domo
43 stare intelligitur,quę ad tẽpus secedit,arg.ff.de au.&
arg.leg.si vxor §.1.de pæni. dist.1.diuortium.† Quid si
unus hæredum factus est inops? Resp.Dicunt quidã,
alios ex hoc iure testamenti non esse onerandos.ff.de
g alim.& cib.le.l.3.§.1.& l.2. In summa nota g,ꝙ noĩe
alimentorum & legatorum calceamenta & uestimẽ
ta intelligunt̃,ff.de alim.& cib.leg.l.legatis.& l fi.Idẽ
dico,si uictus legatus sit,ff.de uer.sig.uerbo,uictus.10.
q.2.episcopus.& 12.q.clericus.ext.do cleri. non resid.
de cętero.Secus tamẽ est,si cibaria sint relicta,ff de ali
mẽ.& cib.leg.l.antepe.Secus,cũ de alimento transigi
h tur,ff.de transactio.cũ hi.§. qui transigitur h. † Debet
44 autem accipi modus alimentorum pro cõsuetudine
testatoris,ut ff.de alimẽ.& cib.le.l.pe.& pro facultate
dantis & accipientis,& secũdum quod crescit ea,cre
scere dẽt & alimentorum præstatio. hæc probant̃ 41.
dist.non cogant̃ de conse.dist.4.est pro paruulis,& ff.
eo.ti.cũ vnus.ĩ fi.& l.uerba.ĩ fi.& l.pe.ff.de libe. agno.
si qs a liberis.§.alimẽta.& §.pe.C.de alim.pub.p̃st.l.2.
ff.de usu.sed si qd.§.j.C.de nat.li.auth.licet& uires do
tis ĩspiciant̃ in coniuge,ut ff.de do.inter uir.& vx.ex an
nuo. & dignitas & cõditio accipientis,ut extr.de sup.
plen.neg.l.pręla.grandi.§.1.Et dicũt quidã,ꝙ si modi
cum sit patrimonium,modicum constituatur, puta
vnus denarius pro die,quod non puto,imo illud mo
dicum intelligi debet non ad frugalitatem habendam
puta,quod qualibet die carnes habeat ad sufficientiã,
sed omnino debet tantum habere, quantũ ad vitam,
saltẽ minus frugalem sufficiat,arg.ff.de usu,& ha.fun
di.respõ.prima,& l.plenum,respon.primo,§.secundũ
ff.ubi pub.educ.deb.l.3.§.fi.C.de patrib.qui fi.dist.l.1.
& 2.C.de sacrosanct.eccle.l.antepenul.ff. de ventre in
i pos.mit.l.2.§.mulier. i etiam si totum patrimoniũ cõ
summatur,arg.C.de admi.tut.Auth.nouissime ff.ubi
45 pup.educ.deb.l.ius.† Sed nunqnid is,cui debentur ali
menta,debet percipere salaria pro doctrina? Respon-
deo,non,vt ff.de alimẽ.& cibat.leg.l. legatis, in fi.nisi
in casu,vt ff.ad Carbo.l.de bonis,§.non solum,ff.de ad
mini.tut.cum plures,§.in primis,ff.vbi pup.educ.deb.
46 qui filium & l.3.§.penul.† Cæterum si sunt plures ali
mẽta debentes,debet prætor vnum statuere,per quẽ
præstentur cæteris cõferentibus partes suas, ff.de ali-
men.& cib.leg.l.3.§.l.Si autem pluribus alimẽta debẽ
tur,vel alicui pro eis,omnibus pręstanda sunt, tunc p̃-
motiens proficit debenti,vt ea.l.§.pe.&,ff.de usufruc.
dominus,§.1.& arg.ff.dę an.leg.Seio.respõ.1.ff.de usu-
fru.leg.si cui.Secus tamen est,si non pro alimẽtis. sed
vsusfructus plurib.simpliciter debetur,vt ff.de vsufru.
accresc.si mulieri.& l.1.& l.interdum,& arg.ff. de vsu-
47 fruc.leg.l.si codicillis,respon.1.in fin.† Quid si discor-
dant,& vnus vno modo, & alius alio velit percipere?
Responde,is modus seruetur,qui magis cõgruet vni-
uersis,ff.pro so.actione.§.Labeo.alias se mutuo impe
dirẽt,ff.de vsufruc.quoties,vel melius, iudex interpo-
nat partes suas,Inst.de satisda.tutor.§.si autem ipsi ff.
de bo.aucto.iud.possid.in vẽd.§.fi.vt cuilibet,si fieri ꝯ
mode potest,pro parte præstẽtur,arg.ff.de ope.lib.hę
operę.§.fi.ar.ff.de ędic.ꝙ si nolit.§.si vẽditoris.Petrũ
tur autem alimẽta,& pręstantur iudicis officio.C.de
alen.lib.a patrẽ.per totũ. ff.ad Treb.Imperator Adria
nus,& sup.ver.no ꝙ.Vtrum hęres deducit Falcidiam
de alimẽtis vxori legatis,de hoc sup.de tes.§.1.uer.po
ne,quidam O.

ADDITIONES.

a Responso primo.*ſm Alb.Gal.in fi.& Mart. mẽbro tertio.*
b Dicunt quidam.*Mar.de Fa.qui,ubi inseruit,infra dicam.*
c Verius.*secundum Albe.Gal.parte 3.in prin.*
d Per uenerabilem.*Vide,quod ibi scripsi super ver. plenitudi-*
ne potestatis,& tene,quod ibi scripsi super gl. 2.Minor,ꝙ au-
ctor Sũmam Azonis allegans prętermisit sũmam Host. qui
ad securitatem uc hoc no.in Summa eo.ti.§.fi.
e Si dotem.*secundum Mar.de Fa.primo membro ante mediũ.*
f Dic.*secundum Martin.de Fano mẽbro.3.cui coniunguntur duo*
uersic.sequen.
g In summa not.*secundũ Mar.de Fa.cuius est totum, quod se*
quitur 4.& 5.membris.
h §.qui trangitur.*Vt intelligas,uide,quod ibi not. & mihi plus*
placet,& hic inserui lecturam secundũ Mar.de Fano. de medi
cinis,de quo supra,6.uer.
i §.mulier.*Hic finitur pe.membrum Mar. qui non posuit clau*
sulam,quæ sequitur,in qua nescio quid uelit auctor, nec me iu
ra,quæ allegat,informant.

Bal.qui fil.i sint legitimi.

HAEC Materia filiorum naturalium & spuriorũ
& ꝯcubinarũ,tractatur,s̃.de succe.ab intest. An filius,
qui habuit partẽ a patre,et eã consumpsit,possit pete
re alimẽta? Dic.ꝙ sic,vers.sed pone,qdã.G.Cui debeã
magis subuenire,an amico fideli,an patri infideli,ver.
quid si pater.G.An filia meretrix sit alẽda a patre,non
quia potest exhæredari,versi.quid si filia tua.G.An pa

tri exbānito filius teneatur ſubuenire, in Aut. de pace tē. & eius vio. c. 1. §. ſi qs hominem. Co. 10. & vide inf. ti. px. §. mulier. Vxor etiā nō dotata dēt alia viro, ff. de reli. l. qđ nulla. duntamē operetur viro, l. ſicut, de ope. li. & in domo viri, ſi viuit vir, ſed mortuo viro, etiam extra domum viri, ſi male tractatur in domo, §. nūc dicamus. Et intra annū reſtitutionis dotis mulier debet ali ab hæredibus viri de fructi. ſuę dotis, ver. ſed nūqd & ver. ſeq. G vide G. infr. eo. §. an pro alimentis, Quid, ſi mater dimiſit filios, & poſtea vult ad eos redire, ver. quid ſi accepit et verſi. quid ſi mater. et ver. quid ſi dixit. Si maritus dixit. Relinquo vxorem meā dominā domo, iſta verba ſecūdū cōem uſū loquendi intelliguntur, vt habeat habitationē, & uictū, & veſtitū condecētem, verſi. qđ ſi quis ita. G. Si autē dixit, Relinquo vxorē meā dominam & vſufructuariā, tunc ſi quidē teſtator habet filios, interpetatur, ꝙ ſint alimēta relicta. Si vero non habet filios, vel deſcendentes, tūc erit vſufructuaria, ſi aliquis ſit inſtitutus hæres vniuerſalis C. ſi ſecundo nup. mulier. l. prima, in glo. & per Doctores. Si aūt iſta verba ſunt adiecta certæ rei, tūc indiſtincte erit vſufructuaria vera. Et an filii in præiudiciū habitationis matris poſſint domum vendere, eſt arg. qđ nō, ff. de dona. l. Aquilius. In contrariū facit ff. de vſu. leg. l. fundi Trebatiani. ver. item quid ſi ī compromiſſo, G, vide de materia plenius ff. de legatis, ſecundo. l. Titius, §. fi. per Bar. & me, in l. fi. C. de īdicta viduit. An delegato alimentorū, detrahatur Falcidia, verſi. fi. C. tenet, qđ ſic, niſi ſint relicta pauperi vide de inſtr. edi. §. in relictis ad pias. Bald.

a Qui matrimonium accuſare poſſunt. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Habeatur pro repetito, qđ dixi de practicis auctorib. ſup. de ſpōſa li. 2. hoc ſcias. Hoſ. in sūma huius tituli fuit practicus, formauit. n. quinq; libellos, tres poſt principiū, unum in medio, alterū in fi. Inn. ēt de materia tituli ſcripſit ſuper rubrica, quod poſt eā poſui, auctor aūt, quod hic colligit, quaſi totum habuit de ſumma Hoſ. principium de ſecunda rubricella, reliquum de reliquis.*

SVMMARIVM.

1 *Notabiliter facta, niſi diligenter notentur, neglecta cenſentur,*
2 *Impedimento, quod in matrimonium opponitur, ex peccato nō proueniente, ſed ex defectu, tunc ſoli cōiuges ad accuſationē admittuntur.*
3 *Impedimento, quod in matrimonium accuſatur, ex peccato proueniente, quilibet admittendus eſt ad accuſandum.*
4 *Accuſator matrimonij extraneus, ſeu excommunicatus, an ſit admittendus.*
5 *Accuſans matrimonium turpis lucri gratia, repellendus eſt.*
6 *Accuſator quilibet matrimonij repellendus eſt, niſi ſit bonæ famæ.*
7 *Idem pōt in cā matrimoniali eſſe accuſator & teſtis, & qui repelli poteſt ab uno, & ab altero poteſt etiam repelli.*

TITVLVS iſte generalis eſt, ideoq; nō ſunt hic libelli neceſſarii. cum per ſpeciales titulos ſint notati. Sed ne titulus iſte, qui vtilis
1 eſt, negligi videatur.) † Quia quæ notabiliter fiūt, niſi diligēter notentur, neglecta eſſe videaī, vt ff. de inu. l. item apud, §. hoc edictum.) ideo aliqua ſub compendio perſtringamus.

2 a 1. §. Notandum † igitur eſt, a ꝙ ſi impedimentum, quod in matrimoniū opponiī, non prouenit ex peccato, ſed ex defectu, vt frigiditas, arctatio, & maleficiū. tūc ſoli cōiuges admittunī ad accuſationē matrimonii. extraneorū enī non intereſt, qa ēt illis inuitis ſimul morari poſſunt ſi ſi velint, ex. de fri. male. cōſultationi, dūmodo caſte viuant, vt 30. q. 5. quod Deo. idem eſt, vbi per errorem petitur diuortiū, ut ex. de cōiugio ſer. propoſuit. 21. qō. 1. §. 1. Idem etiā, vbi agitur ad tori ſeparationem propter adulteriū, tūc enim alterius nō intereſt. quia ſe poſſunt recōciliare quolibet inuito, ſ. de iureiuran. quemadmodū, ad finē.
3 † Si uero prouenit ex peccato, puta ꝯſanguinitatis, uel affinitatis, tūc qlibet admittiē ad accuſationem ad plenū diuortiū celebrādū, extra de cog. ſpirituali, tua. Videtur tñ qđ quādiu ſuperſunt conſanguinei, non ſunt extranei admittendi, & qđ inter extraneos ſeniores ſunt ꝑponendi, & maturiores
4 uiri ni, extra codē, uidetur. 35. q. 6. c. 1. & 2. extra de re iudicata, tenor. Item tam uir, quam uxor accuſare poſſunt, ex. eodem titulo in ſuper. Item etiā conſanguinei præferendi uidentur in teſtimonio, qa melius hoc impedimentum ſcire credūtur, ff. de teſta. Domitius. extra codē ti. ſ r dū tamen ſint honeſti & bonę famę: qa his tacentib. nō carent extranei ſuſpicione, eis vero deficientib. extraneos bonę famę admitto, extra de ſpon. cū in tua. & in p̄. c. tua. & de clande. deſpo. cum inhibitio. de frigidis, laudabilem: c. fi. tūc ēt alter cōiugū admittiī, 45. q. 6. multorū. ex. de diuor. porro. & c. ſigni
5 ficaſti. de ꝯſan. & affi. c. 1. & 2. & c. nō debet. in fi. † Repellitur ergo gñaliter accuſator mr̄monii, ſi ſit extraneus ꝯſanguineis exiſtētib. Itē ſi excōicatus, ſ. de acc. uer. Itē ꝙ eſt anathema. Itē ſi non eſt mr̄monium, nec ſpōſalia ætate prohibente. extra de deſpō. impu. ad diſſoluendā. Itē ſi clam, & non publice accuſat, nec aliqđ uult uoce propria, ſed per ſcripturam depromere, nec iuratur, ex. eo. a nobis de acc. inquiſitionis. uerſi. nec ad petitionē. 2. q. ul. ꝑſcripta. † Item ſi gratia turpis q̄ſtus accuſat, quo ēt caſu mater repellitur, ext. eo. ſignificāte. de teſti. ſup eo. 2. q. 1. prohibentur. C. de ino. te. filia. qa obtentu patriæ poteſtatis mr̄imonia legitime contracta dirimi oportet, ff. de lib. exhib. l. 1. in fi. & l. ſeq. Itē ſi malo zelo mouetur, ut qa odit alterum coniugum, uel alias ex aliqua cā ſuſpectus. eſt, extr. de accuſ. cum P. & c. cum dilectus. uel eſt periurus, uel infamis, ut in p̄. c. cum in tua. & de accuſa. cū oporteat. Item ſi tpe ꝯtractus ſciens impedimentū tacuit, licet clādeſtinū eſſet matrimoniū, quia q ſcit, nō debet certiorari. extra de elec. cū inter uniuerſas, 8. q. 2. illud. ff. de act. em. & uen. l. 1. in. fi. Vel dixit intra tempus ad hoc aſſignatū, ut in p̄d. c. cum in tua. & c. inhibitio. niſi forte hoc non potuerit tunc ad eius notitiā peruenire, uel ſi forte peruenit. legitime impeditus non potuit accuſare, extra eo.
6 cū in tua. Sed hęc intellige prout ibi not. † Teſtis quilibet in hac cauſa, repellitur, niſi ſit bonę opinionis, & oī exceptione maior, nō domeſtic⁹, nō familiaris, nō ſuſpectus, ext. eo. inſuper. & de teſti. in literis. & c. licet uel recuſans iurare, extr. eo. a nobis. & de teſti. nuper.
c nec poteſt, ſecundū do. meū c, in hoc caſu remitti iuſiurandum, argumen. ex. eo. qui cog. conſan. ux. ſuæ, ſuper eo. Repellitur etiam hic, quem ſupra retulimus ab accuſatione. 2. quæ. 7. ip ſi. & c. teſtes. ext. de accu. cū oporteat. Cōſanguineus uero admittitur & extraneis prefertur, ubi de conſanguinitatis gradu quæritur, ut ex hoc matrimonium diſſoluatur, ut extr. eo. uidetur. & 35. queſt. 6. c. 1. uel qñ aliqui debent contrahere, & conſangui-

ADDITIONES.

a Notandū igitur eſt. *ſecundum Hoſt. in Summa huius tituli. §. 2. in prin.*

b Extraneus. *Hoc non probant iura, quę hic allegat, nec de facto ſeruatur, ſi dixiſſet conſanguineis accuſantib. poſſet tranſire, & ſic intelligo c. 1. 26. q. 6. abſurdum enim eſt dicere, conſanguineis tacentib. matrimonium inceſtuoſum accuſari non poſſe, & tamen, ne reſtringatur probatio melius fienda per conſanguineos, ſi eſſent pauci, melius uideretur recipiendus accuſator extraneus, bene facit de teſtib. dilecto. Non obſtat etiam accuſantem hoc caſu teſtificari, ut infra dicam.*

c Secundum dominum meum, *Glo. eſt in dec. tuis. de teſt. ubi ſuppleui de Tan. Vin. & ipſo Hoſt. qui hoc tenent.*

consanguĩnitatis gradu opponitur, ut in prę.c.cum in
tua. Sed si q̃ritur, an matrimoniũ sit ꝯctũ, uel nõ, tunc
hẽt p̃ce.decr.de testi.super eo.† In cã aũt matrimonia
a li idem põt esse accusator & testis, s̃m Papã, aut 35.q.6.
si duo.& C.de epõ.& cler.de parẽtela, ext.de test.cog.
p̃terea.qđ uerũ est nisi de consanguinitate cõiugium
q̃ratur, ut in pręd.concor.ext.de consan.& affi.c.1.ext.
de spõ.cũ in tua.nã tunc ẽt consanguinei admittũtur,
ut in p̃.dec.super eo. In alio aũt casu, qñ, s.quærit, an cõ
traxit cũ ea, vel non; licet sint cõiter admittendi pater
& mater ad accusationẽ & testimoniũ, tñ si pp poten
tiã alterius cõiugũ habetur testimoniũ alicuius suspe
ctũ, repelletur a testimonio, sed non ab accusatione
vt in p̃.c.super eo.in prin. Et idem v̄r, si dr̃ primo cum
alio ꝯxisse, vel votũ emisisse, vel si de spũali opponat̃
cognatione, arg in p̃.c.sup eo. In consanguinitate autẽ
speciale est, ꝙ nunquã suspectum dẽt haberi testimo-
niũ consanguineorum, s̃m Papam,[b] de hoc sup.de te-
ste, §.1.ver.item ꝙ est parẽtes, & seq. Et gñaliter, quicũ
que admittitur ad accusationem, uel ab ea repelitur
admittitur ad testimonium, vel ab eo repellitur, dum-
modo sit alias idoneus ad testificandum.

ADDITIONES.

a Secundum Papam. *Vt scripsi super rub.ista ultra mediũ, sed
nullo mõ scio animum ampliare, ꝙ accusator, qui succumbens
teneretur ad expensas & interesse, sit idoneus testis, sed is, qui
uel ex officio, ut in p.c.præterea, uel ex conscientia defert cõsan
guinitatem coniugum episcopo, ut inquirat, etiam forsan nomi-
nãdo illos, quos scire putat, ut infra forma pe. satis puto, ꝙ de sua
scientia sibi credatur. Circa hoc ẽt aduertãt prouecti, ꝙ canones
hic allegati emanarunt, quando prohibitio ante decre. non dẽt,
erat summe difficilis in probãdo. quæ assero audacter, ꝙ post de
cre.non debet, nullo modo emanassent.*

b Secundum Papam *Vt scripsi eo.ti.super rub.in fi.sed Hoc cõ
tra, ut scripsi eo.ti.uidetur, super glo.ex hoc.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in accusatione matrimonij porrigendus,*
2 *Quæstione de periculo animæ orta, non refert, ex qua cã proba-
ta periculum euitetur.*
3 *Matrimonium semper improprie accusatur.*
4 *Actione de impedimento matrimonij orta, semper dẽt matrimo
nium peti nullum pronunciari.*
5 *Accusatione super fœdere matrimonij orta, procedendum est li-
te non contestata.*
6 *Accusatio non dẽt in contractu matrimonij locũ habere, sed be-
ne denunciatio.*
7 *Repellendus ab accusatione matrimonij, an sit ẽt repellendus
a denunciatione.*
8 *Viro petitorium contra uxorem intentante, lis est contestanda.*
9 *Matrimonio contracto, & an, & sub qua uerborum forma pos-
sit fieri denunciatione.*

2. ¶ Debet igitur in hac accusatione libellus offerri sub hac forma.

1 LIB. † Coram, &c. propono ego H. cõtra P. & Bertã
qui se de facto gerunt & tractãt, tanquam vir, & vxor,
& ipsi sibi adinuicẽ in tali consanguinitatis, vel affini-
tatis gradu attinẽt, & sunt cõsanguinei vel affines, vel
compatres & hmõi, vnde non potest vinculum matri
monii cõsistere inter eos, nec absq; mortali peccato et
graui scandalo possunt taliter remanere coniuncti, qđ
me legitime offero probaturũ, quare matrimonium
accuso, & ad diuortiũ puoco, & peto per uos eos, tan-
quam nefarie cõiunctos, ab inuicem separari, & sepa-
randos esse decerni, & inter eos nullum esse matrimo
niũ, vel esse posse, sñaliter declarari, & utriq; dari licen
tiam ꝯhendi cũ alio. Sed hanc vltimã clausulã necesse
non habet apponere, nisi velit. Hoc p̃batur extra de
con.& affi.c.1.&c.non debet, extra, eod.c.1. & c.insup.
extra de te.series de prob.iurauit.de re sp. literas. §. pt-
rea.& plures causę.ĩ libello põt adduci in distinctę, s̃m
a do.meũ a, sup.de act.& peti.§.1.ad fi.uer.pe. † quia ubi
2 de periculo aĩę q̃rit, nõ refert, ex qua cã p̃bata periculũ
euitetur. Si vero alter coniugũ agat, concipit libellus,
3 vt s̃.de consan.& affi. † Et no. ꝙ matrimoniũ improprie
dr̃ accusari, quia hęc accusatio licet sit de crimine, nõ
tamen fit criminaliter. ext. de procura. tuæ. nec inscri
ptio fit in ea, & magis proprie dicitur denunciari. &
ad hoc enim debet intentio dirigi accusantis, ut à pec
cato cessetur, nec aliter interest, unde sub forma de-
4 nunciationis cõcipe, vt infra versi. porro. † Hoc ẽt no.
ꝙ ubicunq; de perpetuo impedimento agitur, siue ab
altero coniugum, siue ab extraneo, dẽt semp peti pnũ
ciari matrimonium nullũ esse, & ꝙ habeant, tanquam
5 coniuncti nefarie, separari. † Ceterũ libello oblato, cõiu
ges citabunt, dabunt induciæ legitimæ, ut s̃.de dila. fiet
litis contestatio, iurabit de ueritate dicẽda, extra de re
b sti spo.ex lr̃is b.de ac illa. alias sñia nõ ualebit, extra q fi-
lii sint le. p uenerabilẽ. §.1. nisi forte cõtumaciter ab es
c sẽt, ex.e.c.1. de quo dic, ut ibi c Papa dixit d. Quod si fiat
d accusatio super fędere matrimonii, puta quia dr̃ in-
ter coniuges consanguinitas, uel aliud impedimentũ
esse, tunc procedetur lite nõ ꝯtestata, secus. si pp adul
terium ad tori separationem agatur, extra ut lit. non
conte.c.1.&c.qm̃.§.porro. Sed tu dic, vt p̃dixi, secundũ
ea, quę no. supra de teste, §.nũc tractemus.in fi. Si uero
hi, quos res principaliter tangit, uolunt uenire, uel de-
e fendere, dicit domin⁹ meus e ꝙ accusatio est in eccle-
sia publicanda, ut si quis cognatus, uel amicus, uel eis
deficiẽtibus quilibet extraneus uelit defendere matri
monium, admittatur, argu ff.ex qui.cau.in pos.ea.hoc
autem.& de da.inf.l.4.§.p̃tor.ẽt coniugibus inuitis, ar.
ff.de libe.causa, l.1.2.& 3.ff de app.non.tantum.35.q.quę
stio.1.paratus, prope fin.& quęstio.4. ipsa pietas. versus
princi.ext.qui.fi.sint legi.p̃latum. ext.eo.c.1. Et defen-
sor iste poterit repellere accusatorẽ ante litẽ contesta
tam, ut in p̃.c.ad dissoluendã. postea uero nõ, cũ hæc ex
ceptio sit dilatoria, extra de re iu.inter monasterium.
ꝙ si nullus defensor appareat, iudex ratione præuia de
plano ex officio suo inquirat, & probato coram eo le-
gitimo impedimento debita grauitate adhibita sentẽ
tiam diuortii proferat inter coniuges, idipsum ẽt põt
facere nullo accusatore apparente infamia super hoc
orta, ut dixi, citatis tñ, quos tangit, & publicata accusa
tione, ut supra dixi, ext.de diuor. porro.in fi.de offi.or.
c.1.de accu.qualiter.2.§.dẽt Sed & iudex ꝯsiderare dẽt
personam accusatoris & testis, ut eos repellat, si uiderit
repellendos, ut supra de offi.iud.ver.impedit. Item an
coniuges se diligant uere, ut nunc eorum confessio cũ
aliis adminiculis præiudicet in primo & secundo gra-
du, an ficte, ut tunc nullã p̃sumptionẽ inducat, ut ex.de
eo, qui cog.cõsan.ux.suæ, super eo. &c.de illa. Item an
sit fama de hoc, quæ adminiculum p̃bet, ext. de spon.
cum in tua 35.q.6.si duo, & in prę.c.porro & semp in
dubio p matrimonio inducet, ext.de testa.licet.2.in fi.
e ff.de pęnis, absentẽ e. Sed quę dicta sunt, locũ habent in
ma-

ADDITIONES.

a Secundum do.meum. *Dixit hoc ipse Host. in summa huius
ti. in fi.remittit ad ti de li.ob.§.3.ubi Tanc.dixit, hoc est certũ,
ꝙ plures causæ possunt concurrere, quod cuiq; patet, & concurrẽ
tia aggrauat culpam, ergo eo magis omittenda.*

b Ex literis. *Causata fuit hac falsa allegatio à Sũma Host.hoc ti.
§.2.uer.oblato libello posset sic stare, literas. & de iuream.ex
literis.*

c Dic, ut ibi. *Dic hodie, ut in cle.de iu.dispendiosam.et de uer.sig
sępe.*

d Papa dixit. *Quod scripsi eo.ti super rub.*

e Dominus meus. *in summa huius ti.§ ostendendũ.ant fiem,
vnde sumptum, quod sequitur, usque ad uersi. sed & iudex. quẽ
superius fuit §.dictum est.uer.iudex autem.*

f Absentem *Sumptum de Summa Host.q.fi.uer.in summa.*

6 matrimonio iam contracto† In contrahendo autem locum non habet accusatio, sed duntaxat denũciatio, ut in præ.c.ad dissoluendam & hoc quandoque fit sine
a scriptis a: melius tamẽ fit & tutius in scriptis, ar. in prę. c.literas. & in prę.c.à nobis. & hoc modo fit:
b FORMA b. Ego H. uobis domino. tali episcopo, vel officiali significo, & denuncio, ꝙ tractatur de matrimonio contrahendo inter H. & T. quodq; matrimonium non dẽt, nec põt esse, uel contrahi inter eos. nam sunt consanguinei, vel affines in tertio, uel quarto gradu, hoc modo: Nam B. & T. fuerunt frater & soror, & computet clare gradus, vt ext. de testib. ferres. de consan. & affi. tua Sed tamen hoc non est necessarium in libello, sed in probatione sic, & postea nominet testes, dicens, & hoc sciũt talis & talis. Nec ẽt hoc necessarium reputo, nec ẽt hic necessario monitio trina exigitur, cũ alia crimina denunciantur, ut supra de denun. uer. sed qualiter. quia & si uelit, nõ põt unus alterũ dimittere põt
c iudicio ecclesię c, vt in prę.c. porro. & eo. ti. significasti.
7 35 q.6. multorũ. 12.q.2.c.3. & §. ĩ hoc. c.1. † Sed nunquid is, q repellitur ab accusatione, repelletur & à denũciatione? Respon. sic, secundum do. meum, vt no. in Sum
8 ma eo. ti. §. dictum est. ver. sed nũquid. † Et no. ꝙ si viro intentante petitorium, lis contestanda est, si tamẽ postea mulier petit restitutionem, sola petitio vxoris procedat, vt extra de restitu. spo. ex cõquestione. & de causa poss. & propri. pastoralis. Sed si vir impetrat literas super petitorio, vxor coram eodem iudice potest agere possessorio, de quo dic, secundum Papam, prout no. in prę. dec. ex conquestione d. † Porro vbi matrimoniũ
d ẽt iam est contractum, potest fieri denunciatio in scriptis, & generaliter, & fiet hoc modo,

FORMA. Corã, &c. propono & denuncio, ꝙ matrimonium & sponsalia inter P. & Bertam de facto cõtracta stare de iure non possunt, pro eo, ꝙ inter eos est consanguinitas, uel affinitas in tali gradu, uel ꝓ eo, ꝙ idem, P. prius ꝯtraxerat cum Titia adhuc uiuente, uel q a Bertã, uel eius filiũ, uel cõt. de sacro fonte leuauit, uel q eidẽ P. Sempronia eius legitima vxore viuente eidẽ Bertę fidem dedit, quod cum ea contraheret post mortem Sempronię, & eam illa uiuente cognouit, uel machinatus est in mortem primę vxoris, uel frigidus, vel
e maleficiatus est e, & sic de aliis, vt supra in titulis specialibus est notatum.

ADDITIONES.

a Sine scriptis. *Melius tamen & tutius fit in scriptis.*
b FORMA. *Host. fuit in Summa huius tituli ad fin.*
c Ecclesię. *Secundum Host. ubi supra.*
d Ex conquestione. *Ibi scribsi super uerbo iudicibus.*
e Vel maleficiatus est. *Ad hoc dico, quod non admittitur extraneus denuncians, uel accusans, ut sup. in prin. dictum est.*

a De Diuortiis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Hanc rubr. nominatim non receperunt p̃dicti auctores, sed multos libellos, in quibus sup. forma uerũt, quibus diuortiũ petebatur; speciales ẽt libellos Rof. & Host. & Bonaguit. ac. Aegid. inf. uidebis. Q̃ô dominicalis 28. an propter cõsanguinitatẽ facto diuortio, is, q ante diuortiũ desponsauerat mulierẽ, illã repetere possit? videtur expediri c decre. 1. de eo, q dux. in mat. Lxiiij. de resuscitato, an vxorẽ recuperet, ut le. de fraternitatis sup uerb. miraculũ. & de aliis similibus, quę incidunt, ibi etiam uide.*

SVMMARIVM.

1 *Diuortium diuersis modis fieri potest.*
Vxoricida, uel matricida non potest matrimonium contrahere; quod si contrahat, non tenet.
2 *Disparitas cultus impedit & dirimit matrimonium.*
3 *Diuortio ad tẽpus, uel quo ad torũ facto, qualiter sit libellandũ.*
4 *Diuortio, quo ad thorum, facto, debet vxor dotem mittere.*
5 *Diuorti im[...] ... ur, ubi duorum fidelium alter transit ad hæresim, uel infidelitatem.*
6 *Mulier asserens ecclesiã in sententia sup causa matrimoniali latã deceptam, qualiter formabit libellum.*
7 *In matrimonij separatione qua forma sit iurandum.*

1 DIVORTIVM † quãdoque fit in perpetuũ, & quãdoq; ad tp̃s, puta quo ad torum. In perpetuũ, vt in multis casibus s. ĩ diuersis titulis annotatis. Itẽ ꝙ uxoricida, uel matricida non potest cõtrahere, & si contraxerit, nõ tenet ext. eo. cap. 1. quod intelligo cum eo, uel cum ea, qui, uel quæ machinata est in mortem, ext. de eo, qui duxi in matri
a mo. c 1. & c. pe. & fi. unde sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. propono contra P. uirum meum, a quo peto separari, quia primum uxorem interfecit ad hoc, ut me haberet uxorem, qu are debent sine spe coniugii remanere, 33. q. 2. interfectores, & in præd. ꝯ cor. & extra de conuer. infid. c. 1. respõ. 1. Sed ne iste libellus faciat te errare, scias, ꝙ uxoricida prohibet matrimonium cõtrahere, ut in prædicto c. interfectores, & eadem quæstione. admonere. circa medium uersus fin. Si tamen contraxerit, tenet, argu. ea. q. quicunque. ibi, aliamq; duxerit, &c. & c. interfectores, & in prę. decre. 1. de cõuer. infide. in fi. Sed si interfecit eã, uel machinatus est in mortem eius, ad hoc, ut haberet aliam, non potest unquã illam hr̃e, et si contraxerit cum ea, non tenet, ut in præd. decr. de conuer. infi. in prin. Sic intelligitur extra de eo, qui duxit in matrimo. quam pol. per adul. super eo. & c. significasti, & sic intellige ꝓmissum libellum. Goff. tamen dicit, non sufficere machinationem, nisi & secũdum polluat prima uiuente,
b ut eo. ti. c. fi. b. Eadem intelligas in uxore, quæ diximus in viro, quia non ad imparia iudicantur, 21. q. 1. si quis. vel forma libellum, ut supra de eo, qui duxit in matri.
2 quam pol. per adul. † Item disparitas cultus impedit &
c dirimit. unde sic libellus concipitur. c

LIB. Coram, &c. propono ego Berta mulier contra P. ꝙ contraxi cum eo matrimonium, credẽs eum
d fuisse catholicũ, qui tamen paganus, vel gentilis, d uel Iudæus est, quare peto matrimonium huiusmodi sententialiter separari, extra eo, quanto. & c. seq. 28. q. 1. idolatria, & c. caue. & seq. & c. Iudæi. & seq. C. de Iudę. ne qs, & l. seq. C. de sponsali. l. fi. C. de episc. au. & si legib9.
Eodem modo conqueror, si cõtraxit cũ hæretico nõ
e baptizato. e Secus, si esset baptizatus, quia tunc teneret
f matrimoniũ contractum, ut in prę. c. nõ oportet. f Vel sic concipitur.

LIB. Coram, &c. propono contra Bertam vxorem meam, quod me ex infidelitate ad Christi fidem transeuntem, ipsa nolens fidem Christi suscipere mecum renuit cohabitare, vel uult, sed non, nisi ut me ad infidelitatem detrahat, uel non uult sine contumelia Creatoris, quare peto ab ea separari, & separari de

ADDTIONES.

a Concipitur. *Secundum Rof. ubi quintum impedimentum, scilicet criminis, prosequitur.*
b c. fi. *Vbi scripsi in præ. c. de conuers. infid. in gl. nunquid deficiente adulterio requiritur machinatio vtriusque; quo interueniente, sufficit machinatio alterius ibi vide.*
c Sic libellus concipitur. *Secundum Rof. ubi sextum impedimentum prosequitur.*
d Vel gentilis. *Rof. hoc dixit, patarenus, vel alterius sectæ, hoc causam dedit uer. seq. Item scias, ꝙ Rof. formato prædicto libello dixit illũ procedere, nisi ille infidelis ad fidẽ redire uoluerit. hoc dixi per c. Iudæi. statim allegatum, hoc est falsum, & illud c. loquitur de matrimonio contracto in Iudaismo muliere postea cõuersa. Vnde dicit ibi tex. quę iam in Christianã translata est fidẽ illa bene tenetur, sed in casu libelli matrimonium nullum, licet ergo ille cõuertatur, non est matrimoniũ, nisi de nouo cõsentiat.*
e Non baptizato. *Impropria locutio. facit, qđ no. 24. q. 3. §. qa uero, & uide, quod dixi de cond. appo. §. ultimo, super prima gl.*
f Non oportet. *Ad hoc de hæreticis, decreuit. li. 6. & hoc sequi debet.*

debet, uel sic, & c.hoc dico, quia Sic, non respicit proxime dictum, sed praecedens.

debere sententialiter declarari, mihique dari licentiã
cũ alia contrahendi, ext.eo.c.quanto, & c.gaudemus,
3 & in pręd.c.idolatria.† Ad tempus autem, uel quo ad
thorum, fit diuortium, putà propter adulterium, vn-
a de sic libellus concipitur. a

LIB. Corã, &c. propono & denuncio contra Bertã
uxorem meam, & eam accuso, ꝙ ipsa tali anno, men-
se, die & loco, regnante tali rege, cum T. in tali ciuita-
te, & domo, camera prima, committẽs in legem ma-
trimonii, adulterium perpetrauit, qđ me offero legiti-
me probaturum, quare peto ab ea separari, quo ad tho
rum & mutuam seruitutẽ & cohabitationẽ & exhibi
tionẽ necessariorum, & nos separandos esse sñaliter
b declarari, super hoc vestrum officium implorando, b
2.q 8.libellorum, ext.de proc.tuę, extra eo.c.3.& 5.ex-
tra ut lite non contest. c.1.de iureiu.quemadmodũ, ff.
ad leg.Iul.de adult.is, cuius,& l.si maritus, ext.de spon.
ex parte, de cõuer.coniug.ex publico.32.q.1.dixit, nec
tunc fiet inscriptio, vt in prędicto c.tuę. Quidam autẽ
addunt sic ad prędictũ libellũ, peto ẽt 30. lib. Turon.
quas ab ea consecutus fui cũ centum lib. quę faciunt
tertiam partem quantitatis dotis, cum ipsa B. liberos
non habeat, mihi adiudicari. Si uero liberos haberet,
non petet tunc nisi dotẽ, quã recepit, ext.de donat.in-
ter uirum & uxor. plerunque. C.ad leg. Iul. de adult.
4 Auth.si adulterio. † Sed ubi petit dotem, dẽt scribere
quo ad eam, in Auth. Coll 8.ut liceat matri & auię, §.
quia uero plurimas, & pone hic, vt patet supra de accu
5 satore, vers.item contra agentem. † Item fit diuortiũ
quo ad thorum, si duorum fideliũ alter transit ad hę-
resim, uel infidelitatem, unde sic libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. propono cõtra Bertam uxorẽ meã,
ꝙ ipsa diabolico instigant transiuit ad infidelitatis, uel
hęreticę prauitatis errorẽ, quare peto ab ea, &c. supra
in proximo libello, ext.eo.de illa, &c.seq.in fi.extra de
a conuer.coniugat.c.vltimo.† Quod si mulier asserat ec
clesiã in sententia super causa matrimoniali lata fuisse
deceptam, sic concipitur libellus.

c LIB.c Coram, &c. propono contra P. quod ipse me-
cum contraxit legitime matrimonium per uerba de
pręsenti, & carnalis fuit inter nos copula subsecuta,
quare peto ipsum mihi adiudicari in uirũ, & eũ cogi,
ut mẽ, tanquam vxorem, retineat, & maritali affectio-
ne pertractet, nõ obstante sñia diuortij per talem lata,
si sñia dici põt, cũ in ea ecclesia decepta fuerit euiden-
ter, extra de re iud.lator, & c.cõsanguinei, & c.seq 35.
quęst.9. c.loci nostri.§.quia ergo, & c.seq. Dicunt tñ
d quidam,[d] ꝙ non est necesse in libello poni deceptio-
nem ecclesię, sed si contra libellum objiciatur de sñia,
respondebitur, ꝙ talis sententia non transit in rem iu-
dicatam, ut in pręd.iuribus. Sed ego non sine causa po
no, nam stabitur sñię, donec ostendatur ecclesiam de-
ceptam fuisse, ut in prędicto capitulo, cõsanguinei, in
e fi.& c.lator.in fine. e † in summa nota, quod cum ali-
7 qui separantur, taliter uir iurabit.
f FORMA. Ab isto die in antea f tu per nullum inge-
nium te sociabis huic tuæ consanguineę, nec in coniu
gio, ne in adulterio, nec cum illa ad unã mensam man
ducabis, uel bibes, aut sub uno tecto manebis, nisi in
ecclesia, aut in alio loco publico, ubi nulla suspicio
mala possit esse, vt ibi coram testibus idoneis pro cer-
ta necessitate pariter colloquamini, nec aliam coniu-
gem accipies, nisi forte post actam pœnitentiam tibi
licentia data fuerit ab episcopo tuo, aut eius misso, sic
te Deus adiuuet, & hęc sancta Dei euangelia. Hęc for
ma habetur 35.q.6.ab isto 1. Sacramentum uero, quod
pręstat uir uxorem reconcilians, habes supra de spon.
§.fi.vers.Licet autem potest enim eam reconciliare, ut
supra de iureiu.quęadmodum, ad fin.

ADDITIONES.

a Concipitur. *Omittit libellum Ros. qui sine solennitate inf. scri
pta posuerat in duabus virgulis. Iste autem libelius fuerat ad
literam Hostien. quod circa illum hic sequitur in summa huius
tit.§.3. post pri. cui concor. Bonagui. & Aegid.*
b Implorando. *Mart.de Fan. formans libellum mulieris contra
uirum breuiter cõcludebat, unde peto ab eius cohabitatione &
seruitute, quia ei teneor, per uos absolui.*
c LIB. *Secũdum Bonag. parte 2. ubi libellos format, ante mediũ;
ubi plene de hoc prosequitur Aegid.c.209.*
d Quidam. *Bonagui. qui praelegit, quod non ponatur, & si pona
tur ꝙ non fiat deceptionis specificatio, nisi petatur. nã utile est
actori diuersas causas prosequi, de quo sup. de li.cõcep.in fine. Di
cunt tñ praedicti Bonagui. & Aegid. deceptionẽ probari, si appa
reat sñiam latã per falsos testes, de testi. sicut. uel falsa instrũa,
C. si ex fal.instrũ.l.fi. Vel nõ fuit seruatus ordo debitus, C.de sen.
& interloc.l.prolatã. uel docetur iudicis corruptio, C.de arbit.
l.arbitrator. uide, quod dixi in decre. consanguinei. super 1.gl.*
e Lator.in fin. *Parum relevat hoc dicere, sed cum exceptio rei
iudicata ueniat in uim dilatorię, si placet proponenti, de lit.con
test.c.1.lib.6. melius uidetur id proponere in libello, ut sic prin-
cipaliter, non incidenter examinetur articulus.*
f In antea. *Vide quod dixi supra de sponsa.§.ab isto die in antea.
& § postremo, ultra principium.*

De donatione inter uirum & uxorem, & de dote
a post diuortium restituenda a. Rub.

ADDITIO.

a *Rubrica duplex apud Legistas non est sic unica, sed de his lon-
gos habent tractatus, Host. autem copiose de his instruens Cano
nistas, dilatauit hanc rubricam in Summa, interferens quatuor
rubricellas, & demum prosequens legalem materiam rerum
amotarum, quæ succedit inter cõiuges in locũ actionis furti, de
qua inf. de fur. in ult.col.uer. porrò cum constãte, & uides, quòd
auctor nil directè prosequitur, de don. inter coniuges prohibitis,
ibi aũt Hos. de hoc facit specialem rubricellã, & est tertia, quã
per 5. mẽbra per §§. distincta prosequitur, & de parte illa Ros.
bene facit rubricam ante fi. operis, ubi de senatusc. Aemiliano,
de quo fortè auctor nõ aduertit: sed plus credo eũ aduertisse, qa
tñ Ros. non practicauit libellos, & positiones, ponẽdo, iõ omisit
Posuit aũt, quæ concurrere debent, ut senatus locũ hẽat, & 18.
casus colligit, quib. tenet donatio inter coniugens, quorũ tñ ali-
qui sunt exempla regulæ data, eo.tit.in princ. vt praedixi, Host.
sub hac rub. ponens quattuor rubricellas, ponit primam de don.
ante nup. quæ ẽt dici põt. Propter nuptias, C.eo.ti.l.si. in prin. et
alias dr̃ dotalis, eo.tit. plerunq. vbi de hoc, quandoq. sponsalitia
largitas, in Aut. vt spon largitas, Col.1. & ibi not. in prin. istud
improprie dr̃ donatio, uel largitas, sicut & quandoq. improprie
ponitur dos, eo.ti. & si necesse, & c seq. Qño aũt fit pro securita
te dotis, & qño fructus hmõi non pertinent ad uxorẽ, sed ad ui-
rum, & alia circa materiam, ibi plene prosequitur, uide, qđ scri
psi eo.ti. ult. in gl. quid ualet. ibi plenè soluitur, ad quid ualet
uxori hæc donatio, q̃ in uita uir possidet, & in morte ad ipsum re
uertitur. Sed q̃ro, qđ Hos. ibi tangit. Contraxit cũ M. recepta do
te, & illa tunc donationẽ non petijt, post tp̃s id petit. s. sibi dona-
tionẽ hanc constitui. Ego dico, & sic est uerũ, has donationes in
ciuitate Bononiensis nõ usitatas iã 30. annis elapsis ẽt tp̃e Rol.
ut ipse dixit post formam, quæ hic ponitur in prin. & sic per dis-
suetudinem erãt abrogatæ, sicut & leges, 4.d §. leges, C.de cad.
tol.l.una, in prin. Itẽ addo uxoris non interesse, cũ ego non fue-
rim stipulatus lucrifactionẽ dotis, Odof. dicebat uxorẽ audiẽdã,
per l.pen. & ult. C.de don. ante nup. ubi patet, constante matri-
monio dotẽ & donationẽ fieri posse & augeri, nec arctat, ꝙ hęc
fiant ab initio. Itẽ donatio ista fiat ad securitatẽ uxoris pro dote,
non pp̃ fructus, ut sup. dixi, & posset esse, ꝙ maritus non hr̃et
plus in bonis, q̃ sit dos, facit C. ad Velle. Aut. siue, & quod de con
suetudine allegabatur, pcedit in consuetudine c̃ria, & sic loqua
tur l.1. C. quæ sit longa consue. Ad hoc ultimũ facit, quod scripsi
de consu.c.fi.li.6.in pri. Ad primũ facit inf.§.1 uer. qđ ergo. Et
ibi remittã q̃onem de testatore, q dixit, lego uxori meæ dotẽ suã,
q̃ fuit mille, & est apud Petrũ. scripsi super ru. de test. post prin.
Est sciendum ad secundam partẽ rubricæ, quod Alb. Pap. super*

l.1.C.de dote cau.non nu.qua sciuit de uiro, qui in publico instr̃o confessus est uxori se recepisse dotem cētum lib. ab illo pro dote, & sic iurauit, moriens in testō dixit se nil recepisse in dotē, mulier agit contra hæredem repetendo dotem, hæres excipit illam non numeratam. Simile in facto, quod no. sup. de don. in q.2. contra hæredem, ut dicit, facit iur̃m, non tamen putes ꝙ obliget hæredem ad periurium, tam ex eius forma, quam per ea, quæ scripsi de iureiur. ueritatis, super ul. gl. sed uidetur ualidare contractum, in Auth. de nup. §. disponat. Contra mulierem facit, quia dolo petit, quod non numerauit. Nec obstat iur̃m habens tacitā conditionem, si sequatur numeratio, C. de non num. pec. l. fina. de quo uide concor. de iureiur. quemadmodum in gl. 2. Dolus igitur mulieris sibi patrocinari non debet, nec sibi quærere actionē, ff. de dolo, l. 1. §. 1. & de arb. l. ita demū. Et si decessit maritus intra tp̃s proponendæ exceptionis non numeratæ dotis, hæres id poterit, sicut uiuens posset intra tp̃s residuum, C. de non nu. pec. si intra, ff. de reg. iur. hæredem, nec est credendum maritum in morte mentitum, 1. q. 7. sancimus, C. ad leg. Iul. rep. l. ult. ad fi. Repelletur ergo mulier exceptione doli, nisi probet pecuniā numeratā. In contrarium testator in testō suis uerbis nocere non potuit, nisi hæredi, ff. de pig. act. l. Caius. C. debitorem uen. pig. imp. nō posse, l. 1. C. de probationes, & Auth. quod obtinet, per quam ur̃ hoc terminari. Item potius uidetur machinatio fuisse in testō, quam a principio. facit ext. de præsum. literas. in Auth. de æqua dotis, uer. quod n. ad fi. 3. col. Alb. Gal. distinguit, an illa confessio fuerit constante matrimonio, an prius, primo casu non ualet, quia censetur donatio, quę inter coniuges est prohibita constante matrimonio, C. eo. tit. donationes, & per totum, & ex. eo. tit. c. fi. Nec dicas, quod confirmetur morte, ut ibi; quia contraria uolūtas apparuit dicendo, ut ponit thema: plus tamen placet Alb. quod per illa uerba reuocata non esset, sed requiratur expressa reuocatio. Declaro hoc, uir dicens, quod non habuerat dotem, nisi aliud addat, non per hoc donationem reuocat; poterat in hoc allegare actum suum meritorium. Item per hoc illam induceret ad suffragia animæ suæ prębenda, & his similia. Secundo casu, q̃n confessio uiri fuit ante contractum, uidetur, quod mulier habeat probare numerationem re ipsa, C. qui pot. in pig. hab. l. assiduis, & de bonis proscr. l. si quis, & de pręscr. 30. an. cum notissimi, §. illud. & in l. 1. in prin. allegata, quæ dicit, quod dotem facit numeratio, non scriptura. Hoc uerum putat, nisi instr̃um cōfessionis, s̃m eum, factum fuisset post prima dotalia instrumenta; quia tunc cessaret exceptio, C. de non nu. pec. l. in contractib. §. 1. Vbi autē quis confitetur se recepisse dotem, quam non recepit, distingue, ut scripsi ext. de fid. instr. si cautio. super gl. pen. quod etiam recitat Alber. sed ibi plenius; quod etiam ponit Host. sub rub. de dotibus promittendis, § quid si maritus.

S V M M A R I V M.

1 *Instrumentum qualiter sit super donatione propter nuptias cōficiendum.*
2 *Instrumentum qualiter possit in sponsalitia largitate confici.*
3 *Sponsalitia largitas quę dicatur.*
4 *Donatio propter nuptias, & dos inter se seruari eandem æqualitatem requirunt.*
5 *Mulier possidens res dotales, uiro eas uendicante, an possit excipere, quod uir nō dedit ei donationem propter nuptias ęquivalentem.*
6 *Soluto matrimonio qualiter dos ad mulierem, & donatio propter nuptias reuertatur ad uirum.*

IN hoc titulo primo super donatione propter nuptias, quam vir facit vxori, secundo super dote, quam vxor dat viro, vt extra eo. nuper. in fi. instrumenta formabimus, tertio
1 uero libellos concipiemus. † Super donatione igitur propter nuptias sic conficietur instrumentum.
a FORMA. a T. dedit, & concessit ac donauit ex cā donationis propter nuptias P. sponsæ & vxori suæ pro se & pro omnibus suis, & dicti T. cō. bus filiis recipien-
b ti medietatem insuper & quartam partem [b] omnium bonorum suorum mobilium & immobilium, præsentium & futurorum ad habendum, tenendum & possidendum, & quicquid sibi & dictis cōibus eorum filiis deinceps placuerit, faciendum, promittens ipsi P. pro se ac dictis cōibus eorū filiis per stipulationem solennem præfatam propter nuptias donationē firmam, ratam & gratam habere & tenere, nec cōtra facere, vel venire per se, vel per alium quacunque ratione, vel causa, seu ingenio de iure, vel de facto sub pęna c. marcharum argenti, solenni stipulatione promissa, ac refectione damnorum & expēsarum litis, & extra, ac obligatione oīum bonorum suorum, qua pęna soluta, vel non, præmissa omnia & singula firma perdurent. Hæc forma probatur extra eo. c. fi. C. eo. donationes, extra de empt. & vend. peruenit. ff. de iure dot. profect. tiæ, & C. de don. ante nup. si a sponso. & l. si liberis, & l. si ex cōstante, & l. fi. Quidam etiam addunt, Constituens me dicta bona possidere, donec corporaliter sua auctoritate possessionem apprehenderit, quam rem ei defendere & auctorizare promisit, quā donationem ideo fecit, quia ab eo dotem eiusdē æstimationis accipit, s. tantum, quæ omnia, &c. C. de don.
2 ante nup. l. pen. & fi. † In sponsalitia autem largitate sic
c potest concipi instrumentum. c

FORMA. Ego H. sponsus & donator do, & dono tibi G. dilectissimæ sponsæ meæ & futuræ vxori meum annulum aureum cum optimo saphiro, & tales pannos, & tales inaures, & tales catenas argenteas, & tales res, ad habendum, fruendum, & quicquid tibi placuerit, faciēdum, quarum tibi possessionem trado, & me ipsas tuo noīe cōstituo possidere, vel si est immobile, quod donatur, dicatur, de qua re tibi pręsentialiter possessionem & tenutam trado, quę oīa suprascripta, &c. C. de don. ante nup. si a sponso. & l. conuentū. Et scias,
3 † ꝙ sponsalitia largitas ur̃ illa, quam sponsus facit sponsæ, ut supra, cuius reliquiæ seruantur in annulis & aliis munusculis, quæ sponsæ donatur. Potest igitur sponsus sponsæ donare, & econuerso, quæ donatio in se cōditionem habet, ut ita demum retineri possit ab accipiente, si per eum non stat, quod minus matrimoniū compleatur, alioquin quod datum est, repetetur, si vero casu matrimonium impeditur, si quid sponso de-
d dit sponsa, reuocatur in totum, vt in præd. legib. d &
4 de hoc infra §. fi. † Et not. quod in donatione propter nuptias, & in dote seruanda est æqualitas vt in Auth.
5 de ęqual. dot. § hoc igitur, & §. decreto. † Quid ergo si mulier possidet res dotales, viro eas vendicante, ipsa excipit, non dedisti mihi donationem propter nuptias æquiualentem? Resp. obtinuit, quod mulier sibi potest consulere per retentionem, nec cogetur res dotales restituere non accepta donatione propter nu-
e ptias, C. de don. ante nup. Auth. dos data. e † Item qua-
6 liter soluto matrimonio dos ad mulierem, uel donatio propter nuptias reuertatur ad uirum, no. extra eo. c. fin. Constante autem matrimonio vxor nequit dotem

ADDTIONES.

a FORMA. *Rol par. 2. & c. 8.*
b Patrem *Quare sic locutus fuerit Rol. non uideo; nec ne in sua Aureola declarauit, debuisset etiam auctor hęc mutare; hoc dico, quia dubium est, an donat tres partes de 4. uel 5. de 8. partib. bonorum suorum; hoc per illud, insuper.*
c Concipi instrumentum. *Et fuit Mart. de Fan. mihi char. 4. & quę sequuntur, ipsius, usque ad uer. & no.*
d Vt in præd. legibus. *Et hoc inf. §. fin.*
e De do. ante nup. Auth. dos data. *Vide, quod ibi no. per glo. & per Cy. & eris inuolutus. Ibi aūt, in fin. 1. glo. ponitur dictum Azonis, quod mulier non habet petere, quod sibi cōstituatur donatio, qa cōstituta est ipso iure s̃m quantitatem dotis, sed hēt petere, ut tradatur, & sic qō ista loquitur etiam in excipiendo, Hu. & G. quia petit constitui conditione ex lege, & postea petit tradit*

tradi, & sic uariantur libelli. Mihi placet, quod unico iudicio & libello, & planis uerbis uxor in libello dicere possit se centum dedisse in dotem, unde peto a te centū noīe donationis propter nuptias, hoc maxime in nostro foro, de iudic. dilecti. Quādo aūt mulier soluit dotem, & uir stipulatus est lucrifacere dimidiā, uxor aūt non petit donationem pp nuptias eodem uiuo, quā si habuisset et pacto de lucrando non apposito, intelligeretur appositum, ut ipsa et dimidiam lucraretur, moritur maritus, & ipsa uidua uult lucrari dimidiā in bonis mariti illius quantitatis, cuius fuerat dos, hic uariāt Doctores quia Accur. tenet, quod nulla aequatio potest fieri de nullo, sed si fuisset et minima donatio constituta, illa bene intelligitur aequa in lucrifactione, ut ibi in l. si. eo. tit. §. sin aūt, sed quod ipsa nihil, & maritus, si superuixisset, lucratus fuisset dimidiam, sm praedictum Azo. quod placuit et Mar. gl. si donatio censetur constituta ipso iure statim constituta dote in tanta quantitate, & eodem pacto lucrifactionis, quod non procedit, & tn̄ et si illa opinio esset uera, quod intelligeretur ipso iure constituta donatio, adhuc non approbatur illa solutio, licet nullū penitus, quia nec donationis constitutio, & sic nec pactū posset reduci ad aliquod, tn̄ aliquid pōt reduci ad nullum. Dicemus ergo, quod eo casu pactum lucrifactionis de dimidia factum marito, reduceretur ad nullum, & sic seruatur ius uolens aequalitatem. Itē §. si autem, bene reducit nullum ad aliquod, s. q̄n ab utroque facta est dotis datio & donatio, sed alter solum fecit pactum de lucrifaciendo, quia tunc bene reducitur nullū ad aliquod, ad quantitatem s. a reliquo stipulatam, ut dixi supra. Hoc ultimum etiā expressit Host. tit. praedicto, §. 2. Quid ergo sit dicendum? primū autem non, & idem hic addit. Tamen tu Canonista contenteris in hac materia de ibi per eum scriptis, ubi uidebis in praedicto §. 2. in princip. quomodo prouidetur pauperi recipienti magnam dotem in summa, in qua donationem facere non posset.

rem repetere, nisi in certis casib. ut C. eo. si constante, & C. de iure dot. vbi adhuc, & ext. de cōuet. ex parte.

Bal. de Donationibus inter virum & vxorem.

MVLIER non tenetur soluere dotem, nisi vir ei faciat donationem pp nuptias, vers. quid ergo. G. An fideiussor, uel correus principaliter possit dare dotē, §. nūc de dote, vers. illud quoque. G. dicit, quod pōt dari correus a muliere viro, nō fideiussor. G. An augmentum dotis praesumatur de bonis uiri, & an presumatur donatio, vers. & sic, & in §. formatis, uers. quid si uir. G. & C. de dote cau. l. i. in gl. & C. de do. ante nup. l. 1. cum si. Si filius recipit dotē, an pater teneatur, in §. formatis, vers. sed pone, filius. G. De equitate maritus puellae nondū adultae lucratur fructus, quasi dotis, si sustinet onera, vers. quia si mulier minor. G. secus de rigore, ff. quod cum fal. tut. l. pen. & G. & Bar. C. de bo. quae lib. l. nō sine. p gl. An pro alimentis bona uiri sint obligata uxori, sicut pro alimentis pro dote, uers. sed nūquid bona. G. arg. ff. de pig. act. l. l. si necessitas. §. si. secus aūt, si uir non haberet dotem. Bal. vide inf. tit. prox. §. uxor. Fundus dotalis pōt permutari cum extraneo & cum uiro, ff. de iure dot. l. si cōstante, & l. si. uers. sed quaeritur. G. Si uir uergit ad inopiā, mulier agit hypothecaria, non actione de dote, sm Vber. uers. sed cum mulier. G. & uir debet citari, & non poterit ferri diffinitiua lite nō contestata, uers. sed nunquid maritus, & uers. seq. G. Vel dic, quod non agitur per actionē de dote restituenda, sed per codictionem ex Auth. quod locum. C. de col. Sed in quo est priuilegiata instantia dotis? Resp. ut no. ff. sol. mat. l. i. in glo. & Bar. Filia non potest renunciare iuri hypothecae in praeiudicium patris, uers. quid si filia. Item non potest renunciare hypothecę sibi obligatae pro dote, per l. ubi adhuc, uers. illud et quaeritur. G. An hęres mariti possit opponere uxori dotē repetenti exceptionem adulterii, uers. quid si mulier agit. G. & dicit, quod non, quia non lucratur maritus dotem, nisi eā accuset de adulterio, secundum Albe. Pap. G. uide infra de homi. §. 2. Mulier ex dote tenetur alere maritū bannitum, vers. quid si vir est in banno. G. Et quid de de patre, vide sup. tit. prox. §. an pater. Vbi sunt creditores, ibi praesumitur fraus in augmēto dotis in pecunia, secus, si non sunt creditores, uers. quid si uir. G.

a De dote post diuortium restituenda. a Rub.

ADDITIO.

a *Hic patet, quod auctor nobis fauet, nam materia de dote restituēda, de qua loquitur rubrum & nigrū huius tit. licet decr. nuper. & sequēs possit trahi ad propositum, hic proponit tractatum de illa constituenda. Huic conuenit quaestio Pilei de patre, qui filiā uiduam tradens Titio in uxorem, conuenit dotem dare, quā habuerat primus maritus, qui cū duos fundos in dotem habuisset, reperitur & tertium habuisse pro dote, quam secundus maritus petit, uel si possidet pater, repetit, & est q. 121. in uno uolumine, in alijs aliter, & incipit, Bebius Marcellus, in quo tenet patrem ad praestationem fundi condemnandū, & si gener possidet, a possessione fundi repellendum. Motiua sunt, fauor dotis, quia forte gener alias non fuisset contracturus sine illo tertio fundo. Item quia cōis opinio habebat illum dotalem. Item quia pro stipulatione interpretamur, maxime uerba promissoris, ff. de accep. l. 3. Potissime ponderat uerbum Habuerat, quod latum significationē habet, s. iure dn̄ij, uel quasi, uel possessionis, ff. de uerb. obl. stipulatio ista. §. habere dupliciter, & de uerb. sig. l. habere duobus, facit extra de rel. dom. constitutus, ibi, quicquid iuris habebat, apertius. ff. ne quid in loco pub. l. 1. § habere, cum dicimus, qui utitur, & iure possessionis fruitur. Est aūt sciendum, quod in uno uolumine harum quaestionum inueni hanc quaestionem bis positam, & primo loco aliter solutam, & incipit quaestio, Titius Titianellam, & locata est ante quaestionem falsi procuratoris, qui nōn fuit haeres, & ibi soluitur distinguendo, an pater scienerit priorem maritum illum tertium fundū tenuisse, an ignorauerit. Primo casu illum concessisse uī; & imputet sibi, quare apertius declarauit, sufficiat regula, contra eum, libro sexto. Secundo casu, cum ignorauerit, recipientur uerba, secundum quod intellexit, alleg. ff. de her. inst. l. quo loco. §. 1. & qd ibi not. & de leg. 1. si rem obligatā, et de leg. 3. fideicō. missa. §. si seruo alieno. Extat et ad materiam quaestio Ros. 30. satis utilis, sed prolixa, quā quia in uolumine habetur, succincte transibo. Curator adulorū fratris & sororis adultam Titio maritauit cōstituta dote in 30. qui Titius confidens de curatore, confessus fuit publico instrumēto se recepisse, renuncians exceptioni non numeratae dotis, post tps mortua puella ex statuto loci, quo uir lucratur dimidiam dotis, Titius petijt a curatore dimidiam, s. 15. curator non habens pecuniam, obligauit sibi fundum minoris cum auctoritate tutoris, & fructus fundi permisit illum percipere ex cā donationis, & sic multo tpē illos percepit, adultus factus maior petit ab illo fundum per condictionem sine cā. Quod possit, inducit, quia condictio sine cā locum habet, siue a principio contractus fuerit nullus, siue aliquis, sed iniustus, ff. de codict. sine cā, l. 1. & l qui sine. Sed pignus est accessio principalis obligationis. Tenet ergo, si fuit debitum, alias non, Inst. quib. modis re cōtra. ob. § creditor. C. de usuris, eos, sufficiat regula, accessorium, cū exemplis, libro sexto. Nunc instat, quod cum dos fuerit numerata, ut per instrumētum apparet, & sic nulla obligatio, ergo nec pignoris constitutio. Vltra hoc, si dicas non fuisse numeratam, sufficit confessio, et alias renunciatio exceptionis non numeratae dotis, per quam saltem uī uoluisse donasse, facit ff. hoc eo. tit. l. si sponsus. § si uxor. & C. de vsuc. pro don. l. carritam, sicut is, qui reddit, uel legat chirographū, ff. de pactis, tale. de leg. 2. qui chirographum. Nec obstat praetoris decretū, in quo de oībus quaeri debuit, quae mandat oratio, ff. de bonis eorū, qui sub tut. uel cur. l. magis. §. nō passim, & in hoc satis instat. Tertio dato, quod praedicta cessarent, allegat pignus per receptionem fructuum liberatum, C. de pig. l. 2. et de usuris, l. ex praedio. ext. eo. tit. de usu. c. 1. & 2. nec in damno minoris curator illos donare potuit, C. de pact. l. pactum curatoris. In contrarium primo probat condictionem sine cā non competere, cum ipse petens sit dn̄s pignoris, & dn̄s non condicat nisi a fure ff. vsufr. quemadm. c. l. ult. in fine. Item nec ratione possessionis, cum omnis possessio sit apud Titium, quam et ab ipso per hypothecariam aduocare posset, ergo fortius retinere. Ad primum Institut. de actio. §. item Seruiana. Ad secundum ff. de superfi. l. 1.*

l.1. Nec potest dicere pignus sine causa esse penes illũ, cum debitum dotis præcesserit. Nec obstat renunciatio cũ facta distinctione usque ad quod tempus matrimonium durauerit, certo tpe possit peti, C. de dote cau. non nu. l. ult. & Auth. ibi posita. Inducit etiam, ꝙ si renuncians fuit in culpa, non soluens est in dolo, qui præponderatur culpæ, ff. ad leg. Aquil. item si obstetrix. & l. item Mela. Item non potest probare se læsum, et sic etiam beneficium restitutionis non competit, ff. de iureiu. nam & postea. §. si minor. Multo minus ius commune iustificatur etiam donatione fructuum propter usuras medij temporis. Item quis non põt alienare fructus donationis, C. de bo. quæ lib. cum oportet, in fi. 1. col. & sine prætore tutor disponit de fructib. C. de adm. tut. lex, quæ tutores, oĩa hæc prolixe tractauit. Soluit, condictionem sine causa non competere, & ab illa reum absoluendum, cum cõtractus a principio tenuerit, debuit ergo intentare officium iudicis petendo restitutionem, C. de præd. min. si quid, & tamen in illo etiam succumberet, ex eo ꝙ probaretur læsio in dotanda sorore, C. si minor ma. fac. l. fi. ff. de adm. tu. cũ plures. §. curator. Declaro, ꝙ probaretur læsio, si aliter, quam per confessionem prædictã probaretur numeratio, & tunc locus esset restitutioni, ipse autẽ Rof. licit præsumat non numeratam ex officio curatoris obligantis prædium & iudicis auctorizantis. Subdit autem, iuste adultum petere pignus liberatum propter fructus perceptos, si ex illis deductis expensis percepit Titius illa 15. quæ sibi debeantur per statutum, per iura allegata in fi. 1. partis, alias si nõ percepit totum, habet ius retinendi, quia pignoris causa est in diuiduа, C. de dist. pig. l. quã diu. ff. de uerb. obl. l. in executione. Nec obijcias de dec. salubriter, de usur. ubi fructus pignoris pro dote non computantur in sortem, quia illud uerum in marito, qui sustinet onera, ut ibi satis scripsi super gl. 2.

SVMMARIVM.

NVNC de dote dicendum restat.

1 I. §. Si † igitur res immobilis inæstimata in dotem datur, sic instrumentum conficietur.

FORMA. A. dedit, tradidit & cõcessit B. pro se suisque heredibus recipienti in dotem & noĩe dotis H. filiæ ipsius dicto B. mr̃imonialiter copulatæ talẽ domũ inæstimatam, in tali loco, intra tales confines, vt dixit, sitam, ad habendũ, tenendũ, possidendũ, & quicquid eis suisque heredib. debito iure saluo deinceps perpetuo placuerit, faciendũ, cum oĩbus & singulis, quæ intra prędictos continenť confines, vel alios, si q forent, accessib. quoq; & gressibus suis vsq; in viam publicã, & eũ in oĩbus & singulis, quę supra vel infra seu intra se hẽt, integrum, omniq; iure & actione, vsu, seu requisitione sibi ex ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinẽte, quã rẽ idem A. se dicti B. noĩe constituit possidere, donec ipsius rei possessionẽ acceperit corporalẽ, q̃ siquidẽ accipiendi sua propria auctoritate sibi oĩmodam licentiã dedit, & deinceps ẽt retinendi, promittens insuper se suosq; hr̃des dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti litem, vel controuersiã ei, uel eius heredib. de re ipsa, vel eius occasione nullo tpe inferre, nec inferẽti consentire, sed ipsam rẽ tam in proprietate, q̃ in possessione sibi & suis hęredibus ab oĩ hoĩe ac vniuersitate legitime defendere, autorizare & expedire, & prędictam traditionem ac oĩa & singula suprascripta perpe
a tuo firma, grata & rata habere, &c. ut ĩ prima forma, a
vsq; in finem, hoc saluo, ꝙ ubi dr̃ ibi Centum marcharũ, pone Centũ lib. Tur. post iunge, dictus uero B. uersa vice promisit per se suosq; hęredes sine aliqua exceptione iuris, uel facti, obligãdo se dicto A. pro se suisq; hr̃dib. stipulanti restituere eidem, aut dictæ T. siue ipsorum hęredibus, uel cui ius & casus dederit prędictã
b domum in oẽm euentum restituendę dotis sub pœna centum lib. Tur. stipulatione promissa, qua soluta, vel non, prędicta oĩa & singula supra & inf. scripta fir-
2 ma perdurent. † Itẽ reficere & restituere sibi oĩa & singula damna & impensas ac interesse litis & extra, pro quib. oĩbus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidẽ oĩa bona sua tam habita, q̃ habenda. Cęterum voluerunt & mandauerunt ex hoc ꝯctu duo unius eiusdemq; tenoris fieri instr̃a, unũ uidelicet unicuiq; parti
c dandũ. Hęc forma probatur C. de do. promis. & si prote. & l. fi. & C. de iure dot. l. 1. & l. quoties, & l. cũ dotem & l. in reb. & l. fi. §. præterea, & §. fi. & C. de rei vxo. ac. l. vnica, §. cumq; ex stipulatu, & §. seq. Clausula vero instrumenti probatur supra de inst. edit. §. postquã. vers.
3 igitur. † Et not. ꝙ res immobilis inęstimata, in dotẽ data, dr̃ fundus dotalis, ff. de fundo dot. l. dotale, resp. 1. §. 1. & §. dotale, dummodo mr̃imoniũ & rei traditio sequantur, ut in ea. l. & talis fundus alienari, uel obligari non põt, ẽt uxore uolente, Inst. quib. alien. non licet, resp. 1. sed de hoc supra de emp. & vẽd. §. sequitur. Sed si ęstimata datur, dr̃ emptiuũ, quia ęstimatio uenditionem facit, ff. de iure do. pleriũque, C. de rei ux. act. §. &
4 cũ lex. † Si uero res immobilis æstimata, & pecunia, & res ĩmobiles simul in dotẽ denť, tũc sic instr̃m ꝯficieť.

FORMA. H. filia quondã A. dedit, concessit, ac tradidit in dotem, & nomine dotis iure proprio in perpetuum B. eius sponso ac viro, pro se suisque hæredib. recipienti talem petiam terræ aratoriæ æstimatam centum marchas argenti, sitam in tali loco intra tales confines, in qua esse dixit & communiter decem iugera, seu tornaturas, ad habendũ, tenendum, &c. vt in præcedenti usq; firma perdurent. hoc saluo, sub pœna dupli dictæ ęstimationis. postmodũ iunge, dictus uero B. confessus & contentus fuit se habuisse & recepisse ab ipsa H. in dotem & noĩe dotis in alia parte centũ libr. Tur. in pecunia & reb. mobilib. æstimatis, exceptioni sibi non datę, non solutę, & non traditę quantitatis, & rerum mobiliũ, & exceptioni doli, & oĩ alij auxilio omno renuncians, & promittens per se suosq hr̃des dictę H. pro se suisq. hr̃dib. stipulanti, dare ac restituere eidẽ H. aut eius hęredibus, aut ei cui ius & casus dederit, dictas centum libras in omnem euentum restituendę dotis,

ADDITIONES.

a FORMA. *De prima in titulo loquitur, quia secunda fuit additio.*

b Dotis. *Vide, quod dicam super forma proxima.*

c Hæc forma. *Quæ fuit Rolan. in principio secundæ partis, vbi etiam sequuntur formæ sequentes usque in finem, duabus, quæ in prima persona formantur, exceptis.*

a dotis, sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ stipulatione promissa, qua soluta, vel non, &c. s. in prædicta, forma vsque in finē. Hæc forma probatur in præ. cōcor. & C. de in. do. l. 2. & l. 4. &t. & ext. de dona. inter uir. & vxo. c. fi. §. sane. &c. & si necesse. & melius. ff. de fundo dot. si fundus. & C. de iur. dot. si inter virum. Vel in pmisso casu, ubi. s. dat̄ i dotē res immobilis æstimata, & pecunia, res mobiles, pōt alias forma seruari, & bñ, ut uidelicet fiant duo instra, vnū, s. de sola traditione rei immobilis æstimatæ, quod incipiet, vt & proximum pcedens, & cōtinuabitur usquequaque ibi, dictus vero B. & ibi terminet, supponendo statī locum & testes, & hoc instrm erit utri. seu rem accipientis, deīde fiat aliud instrm dotale, p vxore seu p dotem dante, hoc modo:

FORMA. B. cōfessus ac contentus fuit se habuisse ac recepisse, sibique ītegre datas, solutas & traditas esse ī dotem & noīe dotis ab H. eius spōsa & vxore, 200. libras Tur. hoc mō, s. cētū libras in una petia terræ aratoriæ, sita in tali loco, intra tales pfines, q̄ æstimata fuit in cētū libras, quā petiā terræ dictā H. ipsi B æstimatā, ut dictū est, tradidit, vt patet in instrō manu talis notarii subscripti cōfecto, reliquis vero quinquaginta li-

b bras in pecunia [b] & aliis rebus mobilib⁹ æstimatis, exceptioni sibi nō datæ, non solutæ, & non traditæ quantitatis pecuniæ, & rerum mobiliū, siue dotis omnino renūciās, & pmittēs per se suosq; hæredes dictæ H. p se suisq; hrdib. stipulanti soluere, dare, ac restituere eidem, aut eius hrdib. siue cui ius & casus dederit, 200. libras in omnē euentum dotis restituendæ, restituēdo prædictā dictæ petiæ terræ æstimationē, aut ipsam petiam terræ, si tūc tpis penes eū vel eius hæredes fuerit ita tñ quod in optione sit ipsius H. uel hrdum siue illius, cui de iure restituendi fuerit dos pdicta, recipere alterum, quod maluerit, pdictorū æstimationē, videlicet, siue terrā, sub pœna dupli dictæ quantitatis &c. vt. s. in pxi. forma, vsque, tā habita, q̄ habenda. Hoc pbat̄ in p.

5 concord. & ff. de pac. cōuē. si pater. §. pe. et fi. Et nota. c

c quod illud, qd pmissum est, s. de restituenda æstimatione, uel re, ponēdū est in instrō, si id inter partes expres-

6 se agat̄, alioquin pōt omitti. † Porro si dos in pecunia rebus mobilibus cōstituitur, sic pōt confici instrm,

FORMA. B. cōfessus, & cōtentus fuit se habuisse et recepisse, ac sibi ītegrè datas, solutas, numeratas et traditas esse ab A. sibi dāte ac soluente noīe dotis, et p dote H. ei⁹ filię ipsi mrīmonio copulatę, centū li. T. īter denarios et res mobiles ęstimatas, dictas H. nōdum tñ traditas viro, sed adhuc ī domo patris sui existēte, exceptioni sibi nō datæ & nō solutæ, &c. vt s. Si vero vsq; tā habita, q̄ habēda, hoc saluo, qd vbi dr̄ ibi, dictę H. dicas dicto A. itē vbi dr̄ ibi, eidē H. aut eius, &c. ponas eisdē aut dictæ H. siue ipsorū, &c. hoc pbat̄ in præ. cōcor.

7 Et no. quod est vtile oēs res datas in instrō specificari. † Et scias, quod si inter cōtrahentes agat̄, vt vir immobilia nō possidens, emat aliqua mobilia certi pretii vsq; ad certū tempus, quæ hypothecata sint vxori pro dote, hoc pactum sic poterit scribi. Posita enim tota præcedenti forma, postmodum sub unges sic:

FORMA. Dictus vero B. vt ipse H. cautū sit, tutorēque p dote sua hēat, hypothecatā pacto pmisit, & cōuenit eidē H. pro se suisq; hæredibus stipulāti, hinc ad unū annū ciuitate, uel diœcesi Biteren. aliquā possessionē pretii cētū li. Tur. se empturū, quæ ipsi H. hypothecata & obligata sit pro dota pdicta, ita tamē, quod ipsa specialis obligatio dictæ possessionis emendæ, nō deroget generali, nec pter specialē a gñali hypotheca omniū bonorum ipsius B. recedatur, sed in ipsa re spāli, & in omnibus bonis ipsius B. tam habitis, q̄ habēdis ius suum hypothecarū saluū sit, & integrum reseruatum sub pœna cētū li. Tur. stipulatione pmissa, &c. ut supra in prima forma usq; in fi. hoc pbatur extra de

8 pig. ex literis. C. de pigno. quamuis. C. de pac. tam sup

8 dote. l. fi. † Potes etiam sic breuiter formare [d]:

d FORMA. Ego A pure, liberè & absolutè do. in dotē tibi P. viro meo, oīa bona mea mobilia & immobilia præsentia, & futura, iura & actiones, dans tibi licentiam agendi, petendi, excipiendi, habēdi fructus eorū, & quicquid placuerit faciendi, concedens etiam tibi actiones vtiles & directas, & tua auctoritate intrandi possessionē eorū: cōfitēs ēt te mihi propter nuptias donationē fecisse, prout iura pcipiunt: quæ oīa, &c. C. de iur. dot. nulla. & l. de his. G. de rei uen. doce. C. de do. an

e te nup. l. pe. & fi. Auth. sed iā. & Aut. dos data. Vel sic [e]:

FORMA. Ego H. cōfiteor, & uerū est me accepisse in dotem a te P. nomine C. filiæ tuæ centum libras, videlicet quinquaginta in pecunia, & alias l. in robam æstimatā. & renuncīās exceptioni nō num. pec. & nō datæ dotis: quas dotes taliter custodire & saluare pmitto. q si aliquo tēpore matrimoniū solutū fuerit mea morte, dictā dotē integrā tibi & ei restituam, præter q̄ qd usu cōsumitur, s. in pānis. Si uero solutū fuerit morte ipsius C. sine cōmunib. liberis: vel si liberi intra pupillarem ætatē decesserint, dictā dotem integrā tibi re

f stituā, si tūc vixeris, præter quam quod vsu consumit̄: quæ omnia, &c. Illud quoque notandum est [f], quod a iure prohibent̄ fideiussores & mādatores dotiū dari, ad eo vt ēt dati non obligent̄, quomodocunque renuncient, vt C. ne fideius. dot. dentur, l. 1. & 2. vt iam dicam Pōt tñ facere, vt ipsi una cū principali dotem recipiāt, & ambo sint rei debēdi in solidum obligati, super quo instrumentum sic conficietur.

FORMA. A. filius quondam D. & C. filius quondā H. cōfessi & ptenti fuerūt, atq; asseruerūt se habuisse et recepisse, ac sibi integre datas, numeratas & traditas esse a G. dāte & soluēte p dote & noīe dotis, H. eius sororis spōte, & uxoris ipsi⁹ B. īter denarios & res mobiles æstima-

ADDITIONES.

a Dotis. *Dixit Odof. super l. ubi. C. de iure dot. quod fatuum est restringere hoc ad casum matrimonij soluti morte, vel diuortio, vt fiebat olim. Item subdit, quod addendū est, uel si onera matrimonij non sustinebis, hoc dicit, quia quandoque non est casus restituendæ dotis, & tamen maritus non sustinens onera, ut cum eiecit eam de domo. Subdit, quod oīa hęc triā exprimi possunt, & ego addo, uel declaro ad additū Odof. vel si onera matrimonij nō subsunt ex facto, vel culpa tua, hoc dico proptor casū conuersū, de quo sup. & ppter id, quod dicā inf. §. prox. super uer. quid uir.*

b In pecunia. *Miror, quia etiam in summa Rol. inueni hunc errorem, qui pro 150. libras computat ducentas, quare suspicior, quod hic deficiat, & all. l. in alijs, & c. aut, ut hic dicat 150. libras, quæ illud bis ponitur, non erratum.*

c Et no. *Secundum Rol.*

d Formare. *Secundum Mart. de Fa. mihi char. 3.*

e Vel sic. *Secundum Mar. de Fa. & continuantur superiori.*

f Illud quoque notandū est. *Reassumit uerba & formā Rol. cui continuatur sequens, & ipse Rol. dicit in Aureola. secundū communem opinionem, formam, quæ sequitur, tutā esse. Ego id id non fateor, qui noui iam pronunciatum contrarium. Pro eius tamen dicto facit l. 2. C. ne fideiu. dot. den. qua prohibet illos, qui dotes suscipiunt, dare fideiussorem. Cū igitur alius cū uiro suscipit dotem, nil fit contra legē, ad hoc facit C. dot. cau. non nud. ult. C. de rei uxo. act. l. una, §. 1. & quod no. Accu. in l. 1. C. ne fideius. post pri. & quod sequitur ante uer. cæterum, & inf. §. prox. uer. item no. quod alias iudicatum uidi, eum qui sic cum marito dotem suscepit, matrimonio soluto de dote non teneri. Ad l. secundam p allegatam, quæ loquitur de his, qui susceperunt dotem, respondebatur, id intelligi dr illis, quorum erat eum utro suscipere, sicut pater, auus & proauus. Cum, n. duo rei debendi sint inuicem fideiussores. unus. s. pro parte illa, qua peruenit ad reliquū, de quo satis nō. ff. ad Velleia. l. uir uxori, §. 2 facit ff. de in rem uerso, si p patre. ff. com. l. unde quæritur, ergo leges locum habent, quæ de fideiussorib loquuntur. Item patet ad sensum, quod forma si ista p*

cedat.

cedat, lex illa erit imposita verbis, & reb. contra id C. communi de le. l. 2. in fi. & de ele. commissa. §. porro, li. 6. & erit secundum id lex ludibrio, vt ibi, & C. de bonis, quæ lib. l. vlt. §. ubi autem, & erit prohibitum una uia, quæ effectum respicit, alia uia cōcedi ad illudendum effectum, contra regulam, cum quid, una. lib. 6. ubi uide concordantias. Plus insistere, nisi duo resisterent. Primū scilicet consuetudo id approbans, contra quam tamen facit l. 1. tit. prædicto, nec fideiuss. quæ uitiat consuetudinem causæ, præcesserat prohibitionem, & nondum damnatam, fortius igitur posteriorem. Secundum, quia recipitur pro uera opinio Odo. quæ sequitur, & quæ placet Dy. ut ib dicam, & tamen dico, prædicta ualere posse ad partē cautionis de dote soluenda, pp quæ hic expressi.

æstimātas centum lib. Turon. exceptioni eis nō datæ, non solutæ, non numeratæ atque non traditæ & habitæ quantitatis pecuniæ, & rerū immobilium, siue dotis, omnino renunciantes, nec non promittētes per se eorumque hæredes vnusquisq; eorū principaliter, & in solidum se obligando dicto G. pro se suisq; hæredibus soluere, dare & restituere ipsi H. uel eorū hæredibus, aut cui ius & casus dederit, ipsas centum libras in omnem euentum restituendæ dotis, sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ, stipulatione promissa, & refectione, &c. vt supra in forma illa. A. dedit, &c. vsque firma perdurent. post iunge, renunciantes nouarum cōstitutionum & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni,
9 & omni alii auxilio. † Sed distingue super hoc, quia si mulier dat uiro fideiussorem pro dote promissa, hoc non ualet, nec tenet, ut in præal. l. Si vero vir dat uxori pro dote seruanda, nec tūc valet, nec factum tenet ut in eisdem legibus. Si pro restituenda, tunc valet, & tenet, se-
a cundum Odoff.[a] Sed Azo. & Accur. contra, quia lex prohibet viro, & patri eius, & cuilibet dotem recipienti, fideiussorem dare, & uxori petere, ut in præd. l. C. & in rubrica. Si ergo contra fiat, nō tenet, C. de legib. nō dubium, 10. dist. uide, extra de test. c. 2. in fin. Sat. n. pōt uiro credi dos, cui cōmittitur & creditur corpus uxo-
b ris, ext. de dote post. diuor. rest. per uestras b. 12. q. 1. præcipimus, C. de pac. conuen. hac lege. nec præiudicat uiro, uel fideiussori, si renunciet dictæ legi, ut in præal. nō
d dubium c. Si uero dos alicui extraneo de uoluntate viri detur, ille se poterit de ea restituenda, siue solus, siue cum marito principaliter obligare, vt dixi infra proxi-
20 mo uersi. item nota, quod alias. † Cæterum super dotis augmento sic conficietur instrumentum.

FORMA. B. contentus & confessus fuit atq; asseruit se habuisse & recepisse, ac sibi integre datas, solutas & numeratas esse ab H. eius uxore in augmētū & nomine augmenti dotis suæ quinquaginta libras Turo. quæ ad ipsam H. siue dictum B. pro eo peruenerint, ex pretio quarundam possessionum quondam A. patris eius sibi iure institutionis relictarum ab ipso A. in ipsius testamento scripto manu talis notarii, exceptioni sibi non datæ, non solutæ atq; nō habitæ prædictæ quātitatis pecuniæ in augmentum, & nomine augmenti dotis prędictæ, & omni alii iuri, omnino renūciās, nec non promittens per se suosque heredes dictę H. pro se suisque hæredibus stipulanti soluere, dare & restituere eādē, siue eius hæredibus, aut cui ius & casus dederit ipsas centum l. b. in omnem euentum restituendæ dotis sub tali pœna, & c. a. in Authen. de æqual. dot. §. illud
11 quoque. † Et sic nota, necesse fore exprimi, unde peruenerit pecunia in augmētum data. alioquin præsumitur de bonis uiri fuisse, & contractum huiusmodi, in fraudem fieri creditorum, ff. de donat. inter uir. et uxo
d rem. Quintus Mutius, C. eo. etiam extra eo. c. 2. d Item nota, quod prima dotis constitutio ante matrimonium et constante matrimonio fieri potest, & dos constituta iterum non ualet cōstitui, sed augeri sic, vt C. de don.
12 ante nup. cum multę. Institu. de dona. §. sed nos. † Si vero quis confessus est in instrumento se totam dotem recepisse, & tū in veritate aliquid superest, quod ad tē-
e pus dati promittitur, ita scribe e.

FORMA. A. promisit per se suosque heredes. H. pro se suisq; hēdib. stipulāti dare & soluere eidē H. aut certo eius nūcio 10. li. Tur. hinc ad unū proximū annū in tali loco pro residuo, & ex cā residui & cōplementi dotiū centū filię suę & uxoris eiusdē B. nō obstāte confessione solutionis ipsarū dotiū facta ab ipso B. i istro dotali scripto manu mei notarii subscripti, quod si dictis loco & termino, &c. ut supr. de solut. uer. uerū. & facit ad hoc uer. q. ibi sequitē hoc probatur C. de dote can. nō nume.
13 l. 1. & fi. dic sup hoc, ut C. de cōfes. §. sequitē in fi. † Hoc quoque sciendum est, quod qñque pater filium emācipat, & dotem vxoris filii, quam ipse pater receperat, ipsi filio assignat[f], super quo sic instrūm conficietur.

FORMA. Cum A. B. filiū eius a se emācipauerit, ut patet i instro talis notarii cōfecto, & idē B. moret, uel moraturus sit cū H. eius uxore & filiis suis seorsū a patre, æquūq; sit, ut dos pro sustinēdis mrīmonii onerib. cōstituta ad eū perueniat, q mrīmonii onus supportat, idcirco idē A. coram & testib. īfra scriptis dedit & soluit ipsi B. cētū libras Tu. quas habuit, recepit dotis noīe, & pro dote ipsius H. tēpore cōtracti mrīmonii inter ipsā H. & B. prædictū, qui B. dictā pecuniā ab ipso A. patre suo ibidem &

ADDITIONES.

a Secundum Odoff. *Et hoc ultimum placet Dy qui sic se iudicasse dicebat, ut etiam Cy. refert in prin. d. l. 1. C. ne fideiu. dot. Sit ratio quia omnis opinio fertur, quod soluto matrimonio bene datur fideiussor de dote restituenda. Valere igitur debet datus constante matrimonio, ex quo confertur eius effectus in tempus, quo fieri poterat, ff. de dona. in uirum & uxor. l. si cum uxori in fi. cum l. seq. de hære. insti. l. in tempus. Item cum pignus & fideiussores æquiparentur, Insti. de rerum diuis. §. uenditæ. cum teneat pignoris datio pro dote restituenda, ff. qui pot. in pig. ha. l. ff. de sol. quā uis. alias incipit, Callipodius Ergo & fideiussorum datio. pro hac parte facit C. de bon. quę lib. l. cum oportet. §. non autem. & §. fi.*

b Per uestras. *Vbi de hoc dixi post Host. super gl. l. ex eum.*

c Non dubium. *Ita nota in præal. l. 1. C. de fideiuss. Sed qui tenent cōtrarium, dicunt illis legib. uo impediri satisdationes spontaneas sed solum lege, uel consuetudine coactas dari, quod placuit Iac. de Ra. qui etiam dixit ex causa teneri posse fideiussionem de dote soluenda, ut quia creditur maritum illum dissipaturum iuuentutis calore cui occurrendū est, C. de bo. quæ lib. l. fi. §. filius. Sed ad hoc facilis esset responsio, cum matrimonia sint uoluntaria, quis cogit mulierem cum tali contrahere, Sed tamen responderi posset, eam probabiliter ignorasse facti, quod dicam inf. §. px. super uersi. sed cum mulier.*

d Eo. c. 2. *Hic uide, quod not. infra §. proxi. uersi. quid si uir diu. & quod ibi dicam.*

e Ita scribes. *Rolan. 11. 3. partis.*

f Assignat. *Forma sequens est pe. 2. partis, & ibi in notula pcedēti tm plus dixit Rol. qui instituit mulierem, ne dotem ipsam recipiat, nec socerum absoluat, quod & si faceret, non ualeret, quia deterior fieret ex eo dotis conditio facit ad 11 ff. de pactis dot. l. de die. cum legib. seq. Sed in Aurora postea id correxit, dicens, quod licet utile sit mulieri habere socerum obligatum securitate maiori, tamen si dos assignetur, ut supra uiro emancipato, et fiat de ipsius consensu, & ipsa socerum absoluat, ualebit absolutio. Monet enim, quod et constante matrimonio dos pōt restitui mulieri, ut se & suos alat, quare igitur ea consentiente ob eandē cām propter eius et suorū alimenta & dotis onera opponenda nō poterit alteri restitui, præsertim marito, Nil allegat ad primū. sed textus est ff. de iur. do. l. mutus. §. 1. de don. inter uir. & uxo. l. si quis pro uxore. in fi ff. sol. mat. l. quāuis & l si cum dotē. §. 1. & sic possit intelligi, quod de iusta cā dicitur, C. si constante matri. dos sol. su. l. una, ubi etiam hoc tenuit Vbert. de Bobio & hoc placet Rolan. tamen annectit ibi aliam causam, quæ parum placet dicens, quod hoc casu hoc non est dotis restitutio sed quædam innouatio,*

nouatio, quia maritus de dote recepta nouum instrumentum faciet uxori, in quo confitebitur se dotē recepisse a patre illa consentiente & mandante pater etiam a filio cautionem recipiet, de qua patet in forma, qua sequitur.

& in præsenti recipiens confitens Et & asserens tātam esse huiusmodi quantitatem, promisit per se, suosque hæredes dicto A. pro se, suisq; hæred. b. stipulanti onera ipsius matrimonii sustinere, & dictę uxori ac filiis de cætero prestare alimenta, ac se facturum & curaturum omni exceptione remota, quod dicta H. uel eius heredes, aut quiuis alter, ad quē spectaret ipsarum dotium restitutio, dotes ipsas aliquo tempore, vel casu ab ipso A. vel heredib. eius nō petet, nec lis, uel quæstio ei, vel eius heredibus ipsarū dotium, vel alimētorū occasione vllo tēpore mouebitur, vel inferet a quoquā de iure, vel de facto. quod si fiet, & ob hoc idem A. dānū aliquod passus erit, conseruabit eum indēnem, qđ que idem B. prædictam solutionem & prædicta oīa & singula supra scripta perpetua grata, firma & rata habebit, tenebit & obseruabit, nec ꝯt. veniet per se, vel ꝑ alium quemcunque, &c. vt supra prox. usq; in fin. hoc saluo, ꝙ vbi dicitur ibi, sub pœna centum marcharū, dicatur, sub pæna dupli dictę summæ pecuniæ, ext. de don. inter uir. & uxor. per uestras, ff. de iure dot. l. si. ꝗ Stichū, §. 1. ibi, dos. extra de usuris, c. salubriter. C. de iu. do. l. 2. & 3. Si mulier, ꝓ qua pater & mater, seu frater dotem dedit, pactum facit patri, vel matri de nō petēdo aliquid de bonis paternis ratione quarte institutionis, seu iure naturę debitę, qualiter tunc instrumētum conficietur, uide supra de pac. §. instrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Libellus pro dote restituenda qualiter sit concipiendus.*
2 *Vir in cā donationis propter nuptias qualiter libellū formabit.*
3 *Donationis propter nuptias effectus quare dicatur magnus.*
4 *Actio ex stipulatu ciuilis pro dote duplex est; prima datur uiro ad petendum dotem.*
5 *Actio secunda ex stipulatu ciuilis datur uxori, uel patri eius, uel hæredib. soluto matrimonio, pro dote data repetenda.*
6 *Matrimonio morte soluto quibus uerbis dos repetatur.*
7 *Adulterium filiæ an patri nocere debeat, qui eam dotauerat, ut dotem perdat.*
8 *Actio de dote repetenda communis est patri & filiæ.*
9 *Filiafamilias iuri hypothecarum renunciante, & in contractu matrimonij consentiente, an nocere debeat patri.*
10 *Filio emācipato dotem iussu patris recipiente, an pater teneat.*
11 *Filiofamilias de uoluntate patris dotem recipiente, an bona patris sint obligata.*
12 *Mulier minor 12. annis contrahens matrimonium, & dās fundum in dotem, si postea repudiat uirum, an possit fundum cū fructibus repetere.*
13 *Dos data a patre pro filia emancipata, an sit profectitia, uel aduentitia.*
14 *Dotem cum matrimonio recipere, non est prohibitum.*
15 *Bona uiri an possint pro uxoris alimentis obligari, sicut ꝓ dote.*
16 *Mulier possit permutari rem dotalem.*
17 *Pecunia dotalis potest in prædia conuerti.*
18 *Viro ad inopiam vergente, an possit mulier agere constante matrimonio pro rebus mariti sibi pro dote & pro donatione propter nuptias obligatis.*
19 *Mulier non potest alienare bona uiri, sed bene eis uti.*
20 *Vir excommunicatus, aut in banno existens, an ex rebus dotalibus ali debeat, & an ei mulier non obstante excommunicatione communicabit.*
21 *Mulier quo iure aget contra detentores bonorum dotalium.*
22 *Muliere pro restitutione bonorum dotalium agente, an maritus uocabitur, & an ei libellus dabitur.*
23 *Viro ad instantiam mulieris pro dote restituenda uocato, & nō ueniente, an stabitur mulieris probationib. & an possit ex illis condemnari.*
Sententia non est lite non contestata ferenda.
24 *Mulier an possit res, quas per hypothecariā uēdicauit, alienare.*
25 *Muliere ab hæredib. uiri dotē repetēte, an illi deducere possint expēsas à uiro factas ī defensione, seu exactione rerū dotaliū.*
26 *Muliere contra heredes mariti ad dotem agente, an illi possint contra eam de adulterio opponere.*
27 *Matrimonio per errorem conditionis separato, qua actione repetet uir donationem propter nuptias.*
28 *Matrimonio ex aliqua causa diuiso, qua actione sit dos exigēda.*
29 *Vir diu post contractum matrimonium faciens uxori augmentū dotis, facto inde publico instrumento, an eo mortuo poterit ipsa illud repetere.*
30 *Dotis priuilegia sunt plura.*
31 *Dotis causa an spectet ad ecclesiam.*
32 *Mulier an sit habenti expressam hypothecam præferenda.*
33 *Habēs generalē hypothecā nō est habēti specialē æquiparādus.*
34 *Marito male sua substantia utente, ita vt quedā consumpserit, si demum ad bonos mores se conuertat, an possit nihilominus mulier dotem repetere.*

2. §. Formatis instrumentis, dicendum est de libellis. In hoc ergo titulo sic libellus concipitur.

LIB. † Coram, &c. propono cōtra P. quod cū olim inter me & eum fuisset matrimoniū de facto ꝯtractū, idem P. a me, vel ab alio pro me recepit centū in dotē, seu pro dote, vel in causam dotis, ratione ipsius matrimonii inter nos de facto contracti, qđ quidē matrimonium, quia repertum est nō fuisse legitimū, fuit ecclesiæ iudicio separatum. Vel si non fuit contractum, dic, quod 100. in dotem, uel pro dote, à me, uel alio pro me recepit ob matrimoniū inter me & eum cōtrahendū, quod matrimonium non fuit secutum, quare peto dicta 100. mihi reddi, & restitui, & restituēda fore decerni & declarari, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari, extra de coniug. ser. c. 2. extra eo. c. 1. & c. & si necesse. & c. de prudentia. ff. de cōdi. sine causa, auunculo. ff. de cōd. ob cām dat. l. fi. ff. de ritu nup. si ꝑfectus. Vel sic:

LIB. Coram, &c. conqueror ergo C. de H. herede A. quōdam uiri mei, à quo peto mihi restitui 100. liberas, videlicet l. in pecunia, & l. in roba ęstimata, quas dictus A. vir meus habuit occasione mei in dotē, ad quod ꝓpono actionem ex stipulatu, C. de rescis. act. l. 1. in princ. supra §. proxi. versic. potes etiam. † Eodem modo cōcipiet vir in donatione propter nuptias, vt in præd. ca. de prudentia. & eo. tit. c. fi. & c. nuper in fine. Vel sic:

LIBELLVS. Corā, &c. conqueror de P. à quo peto talem uineā meam, quæ olim fuit H. viri mei, & mihi propter nuptias data fuit, unde cum alias de suis bonis dos mea, quæ fuit 100. solui non possit, dictam uineam mihi restitui peto, ad quod rei vendicationē propono, C. de don. ante nupt. Aut. præmissa. secundum Mar. de
b Fan. b† est autem magnus huiusmodi donationis effectus, nam si quo tempore mulier de bonis viri dotem rehabere nō posset, semper haberet recursum ad rem istam donatā, vt C. ad Velle. Authen. siue. & in Auth. vt immobil. ante nup. per totum. Et si mulier viro alienanti consenserit, vel iuri hypothecarum renunciauerit, non nocebit ei, & pœna de dote facta, & in donatione subintelligeretur, C. de don. ante nup. l. fin. C. de pac. conuen. ex morte. & l. lege. & Auth. ęqualitas. † Et
c nota c, ꝙ duplex est actio ex stipulatu ciuilis pro dote: prima, quæ datur viro ad petendum dotem, in qua sic libellus concipitur:

ADDITIONES.

a Concip. *Secundum Bonagui. parte 2. col. 5. & Aegid. c. 118.*
b Secundum Mar. de Fan. *Cuius fuit et libellus præcedens, mihi char. 3. Instr. 4. uerba, quę sequuntur, etiam fuerunt ipsius, & præcedunt libell.*
c Et not. *Hic assumit uerba Rof. de libel. iuris ciuilis, ubi de actione ex stipulatu ꝓ dote; & in ista, ꝗ dat marito, dicit quinq; necessaria quæ ꝑ positiones patebūt. durāt autē uerba Rof. vsq; ad uer. nunquid.*

nunquid. Ibi autem in ultima col. inuenies per eum plene tra-
ctatā q̄onem de marito, cuius uxor decessit, & filij super sunt ex
matrimonio, an teneatur restituere dotem? In qua distinguitur,
an dos fuerit aduentitia, an profectitia? & in ea, an pater fuerit
stipulatus, an non? & an sibi soli redat? & hoc non est dubiū; an
sine hoc? & hic ponit opiniones contrarias, & non adhæret, uq̄a
opiniones no. in l. dos à patre. C. solut. matr. remittit ad Sūmam
Azon. de rei vxor. act. sup ver. item non obijciuntur. & ad Sum
ma sol. mat. prædicta, dos à patre. sequitur Dyn. qui tenuit cum
Butr. Ioan. Azo. & Accur. q̄ ad patrē redeat, & facit recitatio
nem, quæ legendo declarabitur satet. in fi. q̄ cōsuetudo approbat
opinionem Martin. contrariam; & idē dicebat dominus meus in
præd. l. dos. & in l. una, C. de rei uxo. act. & ego, quod communi-
ter statuta municipalia tollunt hoc dubium, sequendo Martin.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui promisit se da
turum centum in dotem. pro Berta vxore mea, quam
dotem mihi dare & soluere recusat, vnde ago contra
eum, ut illa 100. mihi soluat, & ad hoc propono actio-
nem ex stipulatu, C. de rei vxor. act. l. unica, circa prin-
cip. Actor ergo sic ponet:

POS. actoris. Pono, quod contraxi matrimonium
cum Berta, ff. de iure dot. l. 3. Item quod illud tenet, ut
ibidem, & in præd. cap. & si necesse. Item quod eam ad
domum meam traduxi, ff. eodem, l. non enim. & l. pro
mittendo. Item quod promisisti mihi dare 100. p illa
in dotem, C. de rei uxor. act. l. 1. circa princ. 30. q. 5. alter.
& ita certa fuit dos, ff. de iure dot. l. cum post. §. gener.
Reus vero sic ponet:

POS. rei. Pono, quod promisisti contrahere matri-
monium cum Berta, sed post repudium interuenit. Itē
quod illa tibi est in tertio cōsanguinitatis gradu, extra
eodem, de prudentia. Item quod eā sine dote accepi-
5 sti, infra uersicu. proxi. † Secunda autem a datur vxori,
a uel patri eius, uel heredibus solutio matrimonio pro
dote data repetenda, cōstante autem matrimonio nō
repetitur, nisi uiro ad inopiam uergente, infra uers. sed
cum mulier. in qua sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. olim marito meo
cui dedi centum in dotem, quando cum eo contraxi:
unde cum matrimonium illud bona gratia diuortio,
dissolutum sit, dotem illā mihi peto restitui, & ad hoc
propono actionem, &c. C. de rei uxor act. unica. Bona
gratia separatur, & est locus repetitioni, ut pote si fiat,
monachus, C. de episc. & cler. l. fina. extra de conuersi.
coniug. cap. 1. Sed secundum canones non potest regu
lariter unus intrare, & alter in seculo remanere 27. q̄ō.
2. multorum. & cap. Agathosa. & extra de conuers. cō
6 iugat. per totum. † Porro si matrimonium morte sol.
uatur, sic concipitur libellus:

LIBEL. Coram. &c. conqueror de P. & M. hæredi-
bus T. olim mariti mei, à quibus peto, ut mihi reddāt,
seu soluant, seu restituant centum, uel domos, uel ui-
neas, quas inæstimatas eidem T. uiro meo ī dotem de
di, cum fructibus inde perceptis, & ad hoc propono
actionem, &c. ut in præ. l. unic. §. exactio. & §. fi. Ideo di
xi Inæstimatas, quia illę dicuntur propriè dotales, ut in
ea. l. §. cum autem. Si autem darentur æstimatæ, tūc pe
tetur æstimatio sola, C. de iur. pot. plerunque. C. eo. si ī
b ter uirum. Actor ergo sic ponet b:

POS. Actoris. Pono, quod tu maritus uergis ad ino
piam, extra de consuet. ex parte. Item quod matrimo
nium solutum est bona gratia. Item quod tibi marito
solui centum pro dote. Item quod fuisti confessus te
recipisse, & tempus legitimum trāsiuit. Reus uero sic,

POS. rei. Pono, quod matrimoniū adhuc durat. Itē
quod bene facio facta mea. Item quod tua culpa factū
est diuortiū, puta quia adulterasti, extra eodem plerū-
que. Item quod promisisti dotem, & nō soluisti. Item
quod matrimonium cōtractū fuit sine dote, ut 30. q.
quinta, si quis damnis. in Authē. de trien. & semis. §. nę
que ille, in fine §. sed contra, eadem quæst. nullum. Itē
quod dotem solui tibi matrimonio cōstante. quod fit
in casibus ff. de iur. dot. mutus, §. manēte, alias nō. C. si
constante matrimo. dos sol. fu. l. 1. Sed nota, quod uir
lucratur dotem propter adulterium vxoris, ut ext. de
7 donat. inter uirum & vxorem, plerunque. † Sed nun-
c quid c adulteriū filiæ nocet patri, qui eam dotauerat,
ut dotem perdat? Dicunt quidam, quod sic. arg. in Au
d then. de nup. d Accur. contra. Nec obstat præ. Aut. qui
ibi loquitur, quando alias delinquit. de hoc not. C. de
e iu. do. l. si dotē. C. de diuor. & repud. consensu e, † Item
8 nota, quod actio de dote communis est patri & filiæ,
9 quod dic, vt supra de actore, versicu. item filia. † Quid
si filiafamilias renunciet iuri hypothecarum, & cōsen-
tiat in contractu mariti, nunquid nocet patri? Dic, q̄
non, ff. solut. matri. l. 2. respon. j. interest enim patris ha
bere filiam dotatam: posset enim vir premori, & ipsa
etiam posset sine liberis decedere, ff. ad leg. Aqu. l. in le
ge. Alii contra. cum non noceat patri eo casu, in quo
dos est reuersura ad patrē, vt ff. de pactis dot. cum dos.
Sed de consuetudine non reuertitur ad eum, sed ad li-
f beros, qui ex illo matrimonio extant f. Circa consen-
sum uxoris, vel etiam viri in alienatione rei dotalis, ui-
de supra de empt. & vendi. §. 3. uersicu, sed nunquid. &
10 sequen. † Sed pone: filius emancipatus recipit in dotē
iussu patris, quęritur, an pater teneatur? Et videtur, q̄
non, vt C. lib. 10 de filiofamil. minor. l. 1. Nam si esset in
potestate, teneretur, vt ff. soluto matrimonio, si cū do-
tem, §. penultimo. Sed indistincte, quia aut affirmauit
cū in sua potestate esse: quo casu tenetur, vt ff. de dolo,
eleganter, §. fina. & l. sequen. ff. quod falso tut. auct. no-
uissime. Aut non affirmauit, & tunc nō tenetur: in cul
pa enim fuit, qui non interrogauit, ff. de exercit. l. fina-
li, ff. de re iudi. qui cum filio contrahit, ff. ad Mace. l. pe
11 nulti. † Sed quid si filiusfamilias recepit dotem de uo
lūtate & parabola patris? Et uidetur, quod bona patris
non sint obligata pro dote, vt ff. quod iussu, l. penulti.
Dic tamen cont. cum teneatur pater actione de dote,
ff. sol. matri. si cum dotem. §. transgrediamur, & C. de
12 rei ux. act. l. unica, §. & ut plenius. † Quid si mulier mi
nor 12. annis contrahens matrimonium, dedit fundū
in dotem. deinde repudians uirum, repetit fundum &
fructus perceptos. opponitur ei, quod habuit alimen-
ta: quęritur, an possit? Dic, quod de rigore iuris repetet
fructus, secus de æquitate, vt po. ff. de iure dotium, dot.
g ff. soluto matrimonio, fructus g. † Quid si pater pro fi-
13 lia emācipata det dotem, nunquid hæc dos est pfe-
ctitia, uel est aduentitia? de hoc nota, C. de rei uxor.
act.

ADDITIONES.

a Secunda autem. *Scire debes, quod de præcedenti non est quæ-*
stio, quando nascatur, quia incontinenti nascitur, sed de ista di-
sputatur ideo, quia datur dos sub conditione omnino extitura, s.
diuortio facta restituenda. & sic statim nascitur, sed non inten-
tatur, nisi matrimonio soluto pro eis facit ff. de cond. indeb. l. nā
& si. & l. quod sub conditione. & ff. quando dies l. cum hæres,
sed Io placuit, quod solum soluto matrimonio nasceretur, vt hoc
Ros. ubi sup. in fi.

b Sic ponet. *Non in proxime libello, sed in illo, qui precedit px.*

c Sed nunquid. *Hic assumit uerba Alb. Gal. ti. de dotibus.*

d De nup. *Quæ responsio, cū capiat chartas 7. nimis confusa fuit*
allegatio. Alb. dicebat in pri. puto melius dictum fuisse §. si igi-
tur mulier.

e Consensu. *Vide, quæ dixi eo. ti. plerunque, super ult. gl.*

f Extant. *Dicebat Al. uel ad maritum, si liberi non extant.*

g Fructus. *De uiro autem minore 25. annis, an bona sua sint obli*
gata p dote, quam recepit, no. Acc. in l. fi. C. de l. tu. Tu dicas, q̄
sic, per l. 2. in fi. & 3. in pri. ff. de reb. eorum: quia ex quo permit
titur ei matrimonium contrahere, ergo & accessorium, s. dotem
recipere, extra eo. ti. c. 3. bene facit ff. de iur. dot. mutus.

AD-

ADDE, ꝙ contrariũ tenet Barto. in l. si cõstante. ff. solu. matri. & Pet. de Anch. consi. 93. et uide in d. l. si constante. et opi. Spec. hēt Bart. in d. l. si constante. ff. solu. mat. quanquam aliqui contra de Spec. mentionem non facientes.

a act. §. exactio §. extraneum. a † Item nota, quod alius
14 potest cum matrimonio simul recipere dotem, vt C.
de dote cau. nõ nu. l. fin. C. ne fideiu. vel man. dot. dē.
l. 2. vbi de hoc supra §. proximo, versic. Illud quoque.
b in fin. b † Sed nunquid bona viri sunt obligata pro ali-
15 mentis, sicut & pro dote? c Vř, ꝙ nõ, nã de dote est tm̃
c expressum C. de rei vxo. actio. l. vnica, §. & vt plenus C.
qui pot. in pig. hab. l. si. Sed põt dici, ꝙ sic, matrimonio
constante, cũ ali debeat iuxta dotis quãtitatē & ipsius
conditionē, ff. soluto matrimonio, si cũ dotem, §. si cõ
stante, nam onera facultatũ sunt, ff. de vsufructu, si pen
dentes, sed eo soluto non, cũ tunc non teneatur alere,
nisi, vt prædixi. Quidam tñ dicunt, bona obligata esse
tm̃ pro dote, & non p alimentis, cũ maritus personali
actione teneatur de his alimentis, vide supra, qui filij
d sint legi. §. nũc dicamus, & sequēn. d † Sed quæritur, verũ
16 mulier potest permutare dotale predium, vel in pecu
nia, uel in alio fundo? Super hoc dicũt quidam, quod
mulier permutare potest rem dotalem, argume. ff. de
e iure dotium, si ei nuptura. & l. sequenti, & l. fina. e † Sed
17 an cum viro? & dicũt quidam, quod sic, si eius in hoc
uerssetur utilitas, ff. de transact. cum his §. pen. ff. de iu-
re dotium, plerũque, C. de sacrosanctis ecclesiis, Au-
the. sed & permutare. extra de is, quæ fiunt a prælato
sine consensu capituli, cum ad apostolica. siue rem cũ
re, siue rem cum pecunia, ut ff. de iure doi. cum in fun
do. §. uxor uiro. in fin. & l. ita. & pecunia etiam dotalis
f poterit in prædia conuerti, f ff. de pact. dotalib. si mu-
lier. & l. cum maritus, respõso 1 & facit ff. de dona. in-
ter uir. et uxorem, si sponsus, § 2. & iunge, quod no. su
18 pra de emptio. et uēdit. §. 3. uer. item pone. † Sed cum
g mulier uiro g ad inopiam uergente h possit agere con-
h stāte matrimonio pro rebus mariti sibi pro dote & p
donatione propter nuptis obligatis, ut C. de iure do-
tium, ubi quæritur, an ēt dotē poterit repetere? per ean
dem legem dixit Vber. ꝙ non, quia ibi nil de dote dr.
& probatur satis in principio, dũ dicit, rebus, quę extra
dotem, &c. sed poterit recuperare illã per l. C. de col.
Auth. quod locum. Alii contra, ext. de dona. inter uir.
& ux. c. pe. extra de consuetud. ex parte. Poterit etiam
mulier petere res parafernales, vt in pręd. l. ub, in prin.
ibi, rebusque, &c. & etiam donationem propter nup-
19 tias, ut in Auth. ibi positus. † Sed nunquid poterit desi-
derare, vt res sibi dentur in solutum? Respondeo, nõ
secũdum Vbertum, alioquin alienare posset, quia do-
minium acquisiuisset, Instit. de offic. iudic. §. pen. et in
præd. l. vbi. expresse dicitur, quod alienare non potest,
sed res habebit, et eis utetur cum uiro et filiis. Accur.
tamē not. in pręd. l. ubi, ita tamē, quod ei dari possunt
20 in solutum, licet alienare nõ possit. † Quid si uir est in
banno, uel excommunicatus, nũquid ex his rebus ale
tur? Respond. sic, C. de cri. expil. hær. aduersus, ff. solut.
matri. si cum, §. si maritus, 86. distin. pasce. et nõ obstã
tē banno, uel excommunicatione uiro communica-
i bit, ut 10. quęstio. 3. quoniam, extra de sententia excõ-
21 munic. inter alia. i † Sed quo iure aget mulier. Respõ.
contra

ADDITIONES.

a Et §. extraneum. *Dicebat Albe. per ibi not. et ff. de iur dot. p fectitia, §. si pater, ꝙ sapientes in hoc discordãt. de hoc ēt ff. soluto matrimonio, l. 2. §. ꝙ si in patris, & tene, quod ibi not. in fine primæ glossæ. s. quod nomine profectitia est, sed nomine et iure non, nisi sit in potestate.*

b In si. *Vide, quod ibi dixit in princ.*

a Pro dote. *Est sciendum Iac. de Ros. quæsiuisse de alimentis præteritis denegatis a uiro, an pro illis uxor habeat tacitam hypothecam, & casum formabat in uxore soluto matrimonio repetē te dotem, an ēt pro illis tunc habeat hypothecã, sicut pro dote? Tenuit, ꝙ non. Monetur, ꝙ non reperitur hoc iure scriptũ, ut sequitur, bene facit de sentent. excõic. is, qui. 1. respon. li. 6. Item l. contrahitur. ff. de pig. aperte dicit, hypothecam in reb. non haberi, nisi per pactum & consensum, si quo casu hęc lex quocunq; motiuo vulnerarē, per legē aliud vulnus inferri non dēt. Sufficit regula, quod contra rõnem. ff. de reg. iur. & regula, quæ a iure. li. 6. cum concord. Secundum prædicta dicit potissime moueri p l. assiduis. in fi. C. qui pot. in pig. hab. & ff. de admin. tut. l. impuberi. & ff. de stip. seruorum, si seruus cõis in 1. resp. Et dicit, ꝙ auxiliatur lex in Auth. de non alien. aut permut. §. ut aũt lex. Colla. 2. Subdit, ēt dici posse alimenta non esse onera prædiorum. Hoc uerũ, nisi specialiter a testatore, uel ex pacto essent ad id deputata certa prædia, & sic loquit l. 2. ff. de alimen. & cib. leg. in p.*

b Et seq. *Hic continuabatur olim. uer. utrum. circa fin. §. quod totum. usque ad fin. de uerbis Albe. quod est inter medium post primam publicationem, fuit super additum.*

e Et l. fina. *Puto Gul. uidisse scripta Mar. de Fan. qui hanc qōnē et seq. plene prosequitur, dicens, ꝙ si bene inspiciatur lex finalis ad hoc alleg. propter solam utilitatem ibi fit alienatio, dicit ēt id expressum in l. sine gñalei. eod. ti. quam negat loqui de mobilib. cum finis dicat decreto iudicis alienationem permitti, quæ p missio tempore illius l. non habebat locum in mobilib. C. de admini. l. tuto. lex, que. ff. de fun. dot. l. lex. Iulia, Item expressũ est in l. ita constante. cũ l. sequen. ff. de iur. dot. quæ dicunt fundum, uel rem permutatã esse dotalem. De qōne sequenti tenet, quod ēt cum uiro permutare põt pro fundo magis idoneo, ff. de iur. dot munus. nec refert, a quo talem fuit dum habeat, cum eius non interfit, ff de sena. l. senatoris, & de uerbo. oblig. l. cum seruũ Nec obstat, quod si maritus, cum non prohibeatur cũ illa cõtrahere, nisi donando unde uenditio inter ipsos bona fide facta ualet. de hoc ff. eod. ti. quod autem. §. Imperator. Ad casum facit ff. eo iure dot. cum in fundo. §. uxor uiro. in fi. per quem §. dicit, quod ēt in pecunia uidetur permutari posse. nã si hoc. licet cũ extraneo, fortius sibi uidetur licere debere cum uiro, sicut & pecuniam posset dotem habere, & hoc casu soluto matrimonio facilis esset æstimatio, ut ibi in uer. sicut autem item pone alias infra in fin. respondebo ad obiectionem, quæ ibi tangitur.*

f Conuerti. *De quo non dubitatur.*

g Viro. *Vt no. in l. ubi. l dē in socero, qui recepit dotem, ubi etiam notatur, quod si uir & socer recepit, & alter ad inopiam uergit, & licet opinio sit, an id possit per illam l. an per ius nouissimum? certum tamen est, quod agere põt. Interest n. eius plures debitores habere, ff. de liber. leg. l. 4. in fi. & ibi ēt not. & plenius per Odofr. quod non excludet uir uergens, &c. uxorem agentē offerendo fideiussores, quia fragilis est cautio, quæ non obstante posset fieri egenus, & sic se utrum & prolem sustentare non posset, quod uult lex illa facit ff. ad Velle. l. qui ita. §. 1. Non obstat decr. pen. eo. ti. ut ibi not. in fi. 4. gl. Sic ēt soluitur alia qō, an alij creditores mariti possint uxori dotem offerendo petere bona uxori per hypothecam assignata, uel ab ipsa possessa, secundum l. C. de pig. l. seruus est respondetur, quod non, cum uxor illa tenere, debeat pro se & marito & filijs alendis, ut in l. ubi. & hoc cõstante matrimonio. Illo. autem soluto, id possent, secundum Iac. de Are. qui dixit in l. cum tibi. C. qui potior. in pig. hab. Hac ratione ēt dicitur, quod uxor ultra dotem res reuocare non põt, uel incumbere pignori, sicut alij creditores, ut dici solet in Auth. el, qui i rat. C. de bo. auctor. iud. poss. quia cum agat ex speciali, ut si & si uos alij, ut est dictum, non posset incumbere pignori sine iniuria creditorem, quib. non licet offerre, sic C. commun. de leg. l. 1. ubi etiam agat hypothecaria solum pro quantitate dotis.*

h Vergente. *Innuit hoc de nouo euenire, si n. scienter nupsisset inopi, cessaret beneficiũ illius l. fin Mart. de Fan in l. ubi facit ff. ut in poss. leg. si is, a quo. §. fin. & decr. pe. eod. ti. inf. allegata, si ignorauit, secus, facit de electione, nullus li. 6. ff. de confir. tuto. l. in confirmando. C. de iur. dot. in reb. ubi, ex quo claruit, &c.*

i Inter alia. *Quia hic de bannito & excõicato tractatur, de his duo breuia uideamus, quæ sũt Alber. & Odof. qōne, quæ incipit, quidam pater. an uxor sequi uolens bannitũ, possit repetere dotem? Ad negatiuam inducit certas causas in iure expressas, p*

quas

quas uxor repetere põt dotem, inter quas ista non est, ergo, &c. ff. de his, qui sui, uel alie. iuris sunt, l. patre. de senten. excõm. is, qui lib. 6. Item si promittat quis decem post mortem, stipulatio committitur per deportationem, ff. de uerborum obli. ex ea par te. §. insulam. ad idem C. de do. inter uirum & uxorem, res, quæ Item uxor calamitates & infortunia uiri participare debet, ff. solut. mat. si cũ dotem. §. si maritus. Soluebat, quos iure Codicis repetere poterat, quã eum sequi nolendo & repetendo, patet mutatus eius effectus erga uirum. hoc dicit per l. primã, de repud itẽ dicit item iare Authenticorum, C. de bo. dam. Auth. bona, Fatetur autem, matrimoniũ non esse solutum, quo ad id, ut alij nubere possit, sed habetur pro soluto, quo ad repetitionem dotis Si tu ponas per bannum bona confiscanda, non esset qõ, super qua uide, quod dixi de instrumen. e dit. § compendiosè. uersi. 11. & sua uersi. 2. oppo. in prin. An autem uxor uirum sequi teneatur, not. 22. q. 2. unaquæque. & qui matri. accus. pos. c. 1. Secunda qõ fuit Roff. & est 21. de excõicato, qui parere non vult, & in excõicatione & contumacia perseuerat, propter quod uxor nolet ei cohabitare, repetit dotem per utilem actionem ex stipulatu, quærebat, an iuste petetur, & quia ista qõ in uolumine habetur & facit ad præcedentem, ideo utranq; breuiter transeo. per eandẽ enim l. de repud. & eius rõnem soluit, quod iure ciuil. repetere possit, iure poli, uel diuino, dicit maritũ absoluendũ, cum & duret matrimonium & uxor illi cohabitare teneatur, nil allegat. uide præd. decret. inter al. a & quod ibi not. in penul. gl. & quod super ea dixi, & remisi, & quo ad casum uide Host. in Summa de sententia excommunic. capitu. fina. super uersic. lex.

contra detentores aget hypothecaria, cõtra maritũ per
sonali, & prius dẽt conuenire virũ, q̃ extraneos, C. de
a actio. & oblig. a. Auth. hodie.[a] † Sed nũqd maritus vo-
22 cabitur? Resp. sic, vt ff. de adop. nam ita. & dabitur ei li
bellus, ut 3. q. 3. induciæ. §. offeratur. & diffinitiua senĩa
feretur, cum iure ordinario procedatur, & poterit ap
pellari, secundum Vbert. & sic concipitur:

LIBELLVS. Coram, &c. agit Maria contra B. ui-
rum suũ, ut ei det & soluat cẽtum nomine dotis suæ,
quia uergit, uel uergere cœpit ad inopiam, quam do-
tem sibi dedit, ut in præd. l. ubi. & in prædict. decret. ex
23 parte. † Quid si uir uocatus non uenit, nunquid recipi
tur probatio mulieris, & ei condemnabitur ad restitu
tionem dotis? Respon. non, quia regulariter sententia
non fertur lite non contestata, ut C. de tempo. app. l. fi
na. extra ut lite non conte. quoniam. sed mittetur mu
lier in possessionem bonorum uiri, ut C. de bon. au
ctor. iudic. poss. cum proponas. extra de eo, qui mit. in
posses. causa rei ser. per totum, & stabit in possessio,
ut res tædio affectus ueniat responsurus, ut ff. ut in
poss. leg. si is, cui, uel dabitur in solutum de bonis eius,
ut dixi. Si autem ipse postmodum diues efficiatur, mu
lier ei restituet dotem,[b] quia res est in pristinum statũ
reducenda, argumen. ff. de rerum diuis. l. in tantum. ff.
de relig. & sum. fun. cum loca. ff. de serui. rest. præd. &
Attilicinius. in fin. 2. quæst. tertia, ca. si quem pœnitue
24 rit. §. restituo. in fi. † Quid, si mulier uelit has res, quas
per hypothecariam uendicauit, alienare? Respond. nõ
potest, etiam mariti consensu, ut patet in præd. l. uersi.
hoc etiam patet rei uendicationis dotalis exemplo, ar
gum. ff. si quis cautio. si cum. §. qui iniuriarũ. & not.
25 ff. eodem, l. 1. s. inter. † Illud etiam quæritur, ecce, & mu
lier repetit dotem ab heredibus uiri, illi uolunt dedu
cere expensas a uiro factas in defensione & exactione
rerum dotaliũ, quæritur, an possit, Et uidetur, quod
sic, necessariæ. n. fuerunt, ut ff. de neg. gestis, quia alie
na. in fiu. quia iudicium redditur in inuitum, ff. de ver
borum obligat. inter, stipulantem. §. 1. unde dotem mi
nuent, ff. de impen. in rebus do. fac. quod dicitur. Item
commodum dotis principaliter ad' eã pertinet, C. de
iure dot. l. penu. It. igitur onus ferre debet, ff. de caduc.
tollen. l. prima, §. pro secũdo. Item utiles fuerunt, quia
causam perdidisset, nisi eã defendisset, et utiles expen
sæ sunt viro restituendæ, vt ff. de impen. in rebus dota.
fac. voluntariæ, et argum. ff. fam. ercis. ex parte. Argu.
contra, quia vir dominus est fructuum, vnde, vt domi
nus res dotales tuetur, ff. de impe. in rebus dota. fac. l.
2. et l. quod dicit, et eius est actio dotis, vt C. de rei ven.
l. doce. C. de iure do. de his, ita dispendium eius esse de
bet, vt ff. de vsufruc. hactenus, §. modica, & l. pendẽtes.
in fi. Itẽm hoc statuit in simili casu, ut C. de bo. mater.
l. 1. C. de bonis, quæ lib. cum non solum, §. ubi, unde &
hoc statutum esse debet intelligi, extra de consti. trans
lato. ff. ad leg. Aquil. aliud. ff. de verborum obliga. a Ti
tio. Et hoc uerius uidetur, nam aut uir uincit, aut suc-
cumbit, si uincit, debuit aduersarius ei in sumptibus
condemnari, extra de pœnis, calumniam. C. de iudic.
properandum. Quod si culpa iudicis factum nõ sit, ha
bet actionem cõtra iudicem, ut eodem titulo, sanci-
mus, si uero factum sit, habet actionem iudicati, & sic
uidetur utroque casu expẽtas, quas fecit, habere, cum
habeat actionem, ff. de reg. iur. qui actionem. Frustra.
ergo repetit, quod habet, ff. de re iudi. si quis dolo. §. fi.
extra de iudi. examinata. Si autem succumbit, & cau-
sa bona erat, frustra petit, quod impendit, argumen. ff.
de euictio. si per imprudentiã, & l. si ideo. extra de em
ptio. & uen. capit. fin. Si causa mala fuit, sibi imputet,
quia inutiliter expendit, argu. C. de admin. tut. nõ est
26 ignotum, ff. eo. quæstioni. §. fi. † Quid si mulier agit ad
dotem cõ hæredes mariti, nunquid illi possunt contra
c eam opponere de adulterio.[c] Et uidetur, q sic, ut C. de
adul. l. si. prope finẽ, ff. qui, & a quibus, sed & si marit⁹,
nã etiam post mortem agitur de crimine propter bo-
na, ff. de iure fis. l. eius, qui. C. de inof. testa. si quis filiũ,
& in modum exceptionis quæritur de crimine, ff. de
adul. l. secunda, §. si publico. Item quæ annua sunt ad
agendum,

ADDITIONES.

a Auth. hodie. *De hoc plene per Cyn. in l. ubi, in 9 q. & seq. ibi tractatur, an teneatur alere socerum.*

b Mulier ei restituet dotem. *Contrariũ not. in l. ubi, in pe. pro quo facit gl. ff. qui satisd. cog. sciendũ, in fi. facit ẽt ff. de reg. iu. factum legitime, cum concor. lib. 6. Item in dubio hoc tenẽdum est q fauorabilis est dotibus, eod. ti. nuper. ff. de reg. iu. in ambiguis. Facit ẽt textus ipsius l. in fi. qui uĩ administrationem viro cõcedere solum in rebus postmodum per eum acquisitis. Scias, quod hanc qõnẽ tractat Cy. in l. vbi est sua q. 18. sed plenius dicam, & quomõ ultima qõ istius tit. infr. ab ista differt, ibi dicam, Scias, q secunda opinio superiori contraria, fuit Azo. tenentis, q maritus locuples factus per conditionẽ sine cã dotẽ recuperare & exigere poterit, cũ datum ob cãm fuerit, quæ nõ redijt ad nõ causã, pp quod licite repetitur, ff. de cond. sine cã, l. si fullo. ff. qui satisa. cogan. si ab arbitrio. & hanc ponit Cyn. Non plus iusto. Sed habeo tertiã opin: Vbert. de Bobio, qui tenet, q plus est, quã ips. iure q, dos. extracta redeat ad maritũ locupletẽ factum, allego ff. de rerum diuis. l. riparum. §. fi. & l. sequ. in prin. ff. de religios. & sump. fu. l. cum loca, de eur. furto. l. 1. in prin. Cessante. n. causa cessabit effectus, Cod. de episcopis, & clericis, l. gñaliter, de resti. milit. l. fi. de testam. milit. l. penu. ff. de pactis, l. quod dictum Ponderat ẽt, quod cessat cã legum. s. præd. l. ubi, & C. de collat. Auth. quod locum ff. soluto matrimonio si constante. & in Authe. de ęqubl. dot. §. illud quoq. Cessent igitur leges ipsarum causis cessantib. ff. de iure patr. adigere. Aduerte, quod in hoc hæc opinio differt a proxima, quia ſm illã oportebit adiri iudicem, q super libello dando super condictione sine cã pronunciet, hic nõ, sed auctoritate propria illam administrabit, ut prius. Vel si diceres iudicem. ad eum solum adibitur super hoc, quod declaret dotem ipso iure ad maritum reuersam.*

c De adulterio. *Quasi ad literam, sed plenis supra posuerat hunc uersiculum, de exceptio. §, dicto. uersiculo, item quæritur, ecce.*

agendum,&c. ff. de excep. d. li. purè. Arg. contra, ff. de accusat. ex iudiciorum. C. de inofficios. testam. omnimodo. C. de reuoc. don. l. fina. Iacob. dicit, quod non competit exceptio, cum maritus non lucretur dotem, nisi accuset de adulterio, & inscribat, ut in Authen. vt hic.
a ma. & auiæ. §. quia verò. Sed Alber. Pad. contra a. † Sed
27 qua actione vir repetet donationem ppter nuptias, vbi matrimonium separatum est per errorē conditionis? Respon. non per actionem de dote: quia dos non potuit constitui, cum ipsa esset serua, sed per actionē de
b peculio, ff. depositi, Lucius b. † Sed si matrimoniū ex
28 aliqua causa separat, vt extra e. c. mulieres. qua actione petetur dos? non. n. petetur actione de dote: quia nullum fuit matrimonium, ff. de iure dotium, l. 3. ff. de condi. ob turp. caus. l. 1. Respon. habebit locum actio ex illa lege. ff. de cond. ob turp. cau. ar. C. solut. matri si ignorans, vel alia. & illa erit priuilegiata, sicut & actio de dote, arg. ff. de pecul. ex facto. ff. de priuil. credit. l. 2.
c c † Quid si vir diu post contractum matrimoniū fecit
29 argumentum dotis vxori, facto inde publico instrumento, nunquid eo mortuo poterit ipsa illud repetere? Et uidetur, quod non præsumitur. n. donatio, ex quo instrumentum in domo viri factum est, arg. C. de dona. ante nup. cum te. ff. de do. inter uirum, & uxor. l. pe. ad idem. ff. eo cum sponsus. §. igitur. ff. de contrahē. emp. l. si quis. Præsumitur etiā fraus: quia dat post ipsis cohabitantibus factum est, in Auth. de æqua. dot. §. aliud quoque. vers. & ne. ff. de ritu nupt. qui in prouincia. §. diuus. ff. de don. post contractum, extra de appe. ex par
d te. sæpe. n. inaniter d dotes in instrumentis conscribūtur, C. de bonis proscrip. si quis posthac. C. de don. causa mor. l. 1. ff. de proba. qui testamento. ff. de lega. 3. Titia. §. Caius. Nec instrumentum facit dotis augmentum, sed numeratio dotis, C. de don. ante nup. l. 1. Arg. contra: quia standum est instro, nisi contra probetur, C. de contrahen. & cōmit. stip. optimam. nec præsumitur dolus nisi probetur, ff. de proba. quoties. §. qui dolo. permissum est. n. tale augmentum fieri, C. de do. ante nup. si cōstante. Potest dici, si instrumentū clam factum est, præsumitur fraus: alias non, extra vt eccle. benef. cap. vnico, ff. de r. tu nup. l. fi. ff. de admin. tut. nō existimo. Vel dic, quod si uir tempore confecti instrumēti habebat creditores, & augmentum consistit in reb9 mobilibus, tunc præsumitur fraus: argum. in præd. §. aliud quoq; in fi. ff. quæ in frau. cre. l. omnes. §. Lucius. C. de dona. ante nup. Authē. eo decursum, secus, si in immobilibus, quia per te constat, C. libro 10. quando,
e & quibus quarta pars, lege 2. e † In summa nota, quod plura sunt priuilegia dotis. Primum est, C. de heret. co
30 gnouimus. Secundum, C. ad Velle. si dotales. & l. fin. Tertium C. de iure dot. si stipulatio. & de donat. ante nup. cum an. Quartum C. de dotis promiss. l. 3. & fin. Quintum C. de iure dotium, vbi. & l. in rebus. Sextum septimum, octauum, & nouum, C. de rei vxo. actio. l. vnica, in prin. §. & vt plenius. & §. accedit. & Authen, sed quamuis. Decimum, C. de admin. tuto. l. lex, quod tutores ff. de iure dot. si generali. Vndecimum C. com. de leg. l. fin. & Authen. ibi posita. Duodecimum C. ad Treb. Authē. contra rogatus. & Authen. vbi. Decimūtertiū, qui pot. in pign. hab. assiduis, & Authē. si qui ex rebus. Decimumquartum C. de bon. proscri. si quis. in prin. Decimumquintum, ff. de condi. indeb. cum his. Decimumsextum, ff. de pac. dot. de die. & l. Attilicin9. Decimumseptimum, ff. solu. mat. si cum dotem. §. 2. Decimumoctauum, ff. de alimē. & cib. leg. cū vnus. §. finali. Decimumnonum, ff. ad leg. Falcid. si vsus. §. fin. Vigesimum, ff. vt in poss. leg. l. pen. in fin. Vigesimum primum, circa personales actiones, ff. de priuil. credi. l. 2. §. fin. Vigesimumsecundum, ff. de bon. dam. quinq;. Vigesimumtertium, ff. de iur. do. in ambiguis. ff. de regu. iur. in ambiguis. solut. matr. si cum dotem, §. final. Vigesimumquartum, C. de hær. Authenti. item dotis.
31 † Vtrum causa dotis spectet ad ecclesiam, not. extra de for. co. np. ex tenore, & videtur, quod sic, cum accidit
f causæ matrimoniali, extra eod. de prudentia. f † An
32 mulier præferatur habenti expressam hypothecam, nota. C. qui pot. in pig. hab. assiduis. & extra se pign. ex
33 literis. † Sed nunquid præferatur in postea quæsitis habenti expressam hypothecam? Fortè non: cum non æquiparetur habens generalē habenti specialē, & expressam, vt C. qui pot. in pign. hab. si generaliter. De hoc, & an habeat priuilegium in bonis soceri, notatur
34 in prædict. l. assiduis. † Sed pone: maritus cœpit malè vti substantia sua, & quedam consumpsit: & postea ad bonos mores conuersus bene negotia sua gerit: uxor nihilominus dotem repetit, quæritur, an possit? Resp. dicit Azo, quod sic, quia actio Seruiana competēs postea non desinit, ff. si quis cautionibus, l. qui autē, §. 1. ff. de eden. l. 1. & 2. §. 1. ff. de cust. custa. §. 2. ff. de acti. & obligat. quæcunque. Accur. & Hug. contra, quia cessante causa, & c. extra de appell. cum cessante. ff. de pact. l. 1. §. dictum est. C. de epis. & cler. l. generaliter. C. de ingen. man. l. 1. & 2. nisi ad inopiam sit perductus, vel nisi euidens sit facultates non sufficere, extra, de consuetu. ex parte, C. de iure dotium, vbi. ff. solu. matri. si constante. ff. de cur. furio. l. 1. C. de ten. pass. l. fin. in Authē. vt cum de appellat. cognot. §. si quis de parentibus. De hoc in
g præd. l. vbi. g Item quære hic, ut supra, de obligat. §. 1.
h versic. sed pone contraxi. h

De

ADDITIONES.

a Contra. *Cui videtur fauere Accur. C. de rei vxor. ac. l. vna, §. illo procul dubio.*

ADDE, quòd Bald. tenet, quod hæredes non possunt accusare de adulterio, eius consi. 332. lib. 1. & consilio 88. ubi allega. Specul. hic, Paul. de Cast. consi. 138 in fin.

b Lucius. *De dote, uide de coniug. ser. in fin.*

c Cred. l. 2. *de hoc eo. tit. c. 3. in 1. glos.*

d Inaniter. *Aliàs, immaniter in maiori quantitate, quàm ueritas habeat.*

e L. 2. *Vide supra §. proxi. uersi. cæterum, & si aduertis, hic prosequitur solum de fraude creditorum, non de fraude legis, quæ donationem prohibet. Huius ratio; quia quæstio supponit maritum mortuū, & sic confirmata erat, eodem tit. c. ult. Scias, quod Lambertus de Ram. quæstione, quæ incipit, cōe talis loci, de hoc tenui, quod si uxor contra creditores mariti produxit duo instrumēta dotalia: unū factum tpe nuptiarum, aliud longè post, non defendetur cōtra creditores, nisi ex primo, cū illa dos præsumatur uera, & reliqua machinata & ficta, quæ peti non potest, C. plus valere, quod ag. l. 1. ad Velleia. l. si mulier. ff. de administ. tuto. si minoris. Subdit, quod ad hoc, ut ualeret, dotis constitutio constante matrimonio fieri debebat per modum augmenti, pp Authen. de æqual. dotis, supple, & secundum formam datam, §. proxi. sub uers. cæterum, & per hoc intelliges, quod ibi dicitur in uers. seq. quod secunda dos constitui non potest; sed prima potest augeri; causa tamen specificata, ut ibi patet.*

f De prudentia. *Distingue, ut ibi not. in glos. 2.*

g Vbi. *Salua pace Alber. Gal. cuius fuit iste uers. 1. respon. de dotibus in fide auctoris; ista quæstio diuersa est ab illa, quæ nota in l. ubi. ad fin. hic. n. post reformationem uiri uxor propter præcedentem culpā petit dotem; ibi ante reformationem iam dos fuerat assignata, & omnis opinio, quæ illo casu facit pro uiro, fortius in isto: alias aūt quod & cōtra dixi supra, in uers. quod si uocatus*

h Versic. sed pone contraxi. *Ille uers. est pen. & fuit etiam Albe. tractantis, quod tempus recipiatur in dote promissionis et numerationis. Ex quæstionibus omissis suppleo vnā ultimæ conuenientem, an uxor præmoriente uiro, cuius cōes filij sint hæredes, patre ad inopiā ex sua culpa uergente, possent filij petere dotē maternā, quæ ex pacto nō lucrabāt pater, licet sibi usus fructus debebatur, C. de bo. quæ lib. cū oportet. l. cū non solū. et in Auth. vt fratrū filij, §. quod uero. Qđ possint, facit: quia succedērūt in ius*

matris, ff. de diuer. & temp. præscr. cũ hæres. facit regula, is, qui in ius, lib. 6. & ibi concordantiæ. Et si dicatur illud fuisse priuilegium maternum, & sic nõ transire ad hæredes, ff. de administr. tut. l. ex plurib, respondetur, legem loqui de hærede non suo, nos aũt hic de suo tractamus, facit ff. soluto matr. l. maritum. C. qui pot. in pign. hab. l. assiduis, in fi. præcipue cum ea priuilegij materni filios respiceret, s. ut ex dote ali possent, C. de iure dot. l. ubi. Sed ex alio capite uidentur filij repellendi, s. quia filij, qui cõtra patrem litem mouere non possunt, nisi in casu, qui habetur in l. lis nulla. ff. de iudic. & alijs, quæ ibi not. inter quos ille non est, facit l. patre. ff. de his, qui sui, uel alie. iuris sunt. Censetur ergo prohibitum, quod nõ est permissum, ff. de iudic. cum prætor, extra de transact. c. 2. ubi de hoc. Et si dicatur, ex quo pater suspectæ uitæ est, concedatur filio, quod agat, ff. de procur. l. filius. § sed & si filia, respondetur, quod ille §. hoc non dicit, sed patre existente suspectæ uitæ permittit per filiam super dote alium procuratorem fieri, non contra patrem, sed cõtra alios hæredes mariti. Quo igitur filijs consuletur? Respondetur, si casus esset dandi curatorem patri, puta propter furorem, daretur, et ille dotem & reliqua seruaret, ff. de tut. & cur. l. is, qui §. diuus, vel dabitur curator solũ doti, qui conseruabit proprietatem eius filijs, & usumfructũ patri, & potissime, si in immobilibus dos consistat, in immobilib. n. dotalibus non est sic donãdi periculum, item propter hypothecã filiorum contra possidentes, nõ est etiam periculum tale in alijs, in Auth. ut lic. mat. & auiæ, in prin. & C. de bon. mater. l. 1. Dicunt ẽt quidam per l. ff. ad Treb. l. Imperator, & C. de inof. test. filius matrem, quod posset iudex circunstantijs ponderatis cogere patrem, ut dotem filijs restitueret, securato patre de usufructu, quod satis placet, & facit ext. eo. tit. c. pen.

a De Secundis nuptijs. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ex quo auctor nos hic in pace dimisit, finiamur illa, quo ad practicam. Sed extant aliquæ quęstiones, quas nosse utile reputo, & ante omnia, iusticiam iuris nostri permittentis uxorem intra annum nubere, copiose scripsi ad obiectiones respondendo in decr. l. fi. eo. tit super glo. 2. De usufructu legato uxori, quandiu uidua manserit, ꝙ non debeatur, si nupsit, scripsi supra, qui sil. sint leg. §. fi. super uers. quid si dixerit. Quæstio est, an pater habens filios ex prima uxore contrahens cum secunda, priuetur successione filij primi matrimonij decedẽtis ab intestato in lucro dotis, eo modo, quo priuatur mater habens filios ex primo contrahens cum secundo in lucro donationis ante nuptias, hic cõcurrunt leges C. de hær. l. de eman. de sec. nup. l. fœminæ, cum l. seq. & l. generaliter, cõia de succes. l. filius. Auth. non elig. secundo nup. §. cũ igitur neque uirum, quod ex dote, in rubro, & nigro, de nup. §. qm̃ infirmas, char. 4. & §. hinc nos alia, char. ult. & non plus iusto, quia Cy. super Auth. sed & si quis. C. de secun. nup. in 3. quæst dicit, hanc quęstionem, quę hic fuerat disputata, an agitandam, ponens eam pro non dubia, per pręd. §. quoniam infirmas, qui de utroque parente loquitur, & Iaco. de Bel. §. illum cum uers. seq. cõiter prosequitur utroq; parente, dubium tamen faciebat, quia §. 1. hinc nobis, illum sequens loquebatur solum de matre. Quęstionem utilem Ri b. Malum. reassumptam per generum meũ quondã dominum Phil. de Formaginis hic insinuabo, & forsan exquisite, quia non respicit secundo nubentem, sed id, quod ex secundis nuptijs obuenit. Prima inchoat quidam in suo. Secunda, testator filio. Testator filijs institutis legauit B. uxori mille fruenda toto suæ uitæ tempore, donec honeste uixerit sine uiro, post uitam cuius uoluit Titium filijs institutis habere illa mille, uxor prędicta secundo nupsit, & sic expirauit legatum, quęrebat de illis mille, penes quem esse deberent illa B. uiuente, an penes hæredes, an penes Titium? Dominus Phil. auxit quæstionem, in locum tituli ponens, legatum factum pupillæ simpliciter, uel pro dote, quærebat, qñ competeret pupillæ legati petitio. Pro hærede allegat, ꝙ cum in uerbis non est dubitatio, non est habenda quæstio uoluntatis, ff. de leg. 3. ille. §. cũ in uerbis, qui, & a quib. l. prospexit, de exercit. l. prima. §. si is, qui nauem. C. de liber. præter. l. 3. Sed hæc uerba sunt clara, s. toto tpe suę uitæ, ergo, &c. Item cum testator de uita, uel morte loquitur, de naturali intelligit, non de ciuili, ff. de uerb. obl. ex parte. § insula. Plenam remissionem de hoc uide in decr. suscepimus, de rescr. super gl. pen. lib. 6. Est aũt certum, ꝙ per secundas nuptias uxor nõ est mortua naturaliter, imo nec ciuiliter, maneat ergo legatum penes hæredem. Soluit pro Titio multis rationibus inchoans ab illa, certũ est, legata & fideicommissa esse donationes causa mortis, ff. de leg. 1. legatum, & C. de do. causa mor. l. fi. ad fin. Tales autem donationes plus vult ipsam habere, q̃ illum, cui reliquit. Item magis vult habere eum, cui reliquit, q̃ hæredem suum, ff. de do. causa mor. l. 1. & l. senatus. §. 1. Inst. de do. §. 1. Conclusio ex his patet, pro qua facit ff. de cond. & demonst. si quis eum. & si usufruct. pet. l. fundus, detracto specialiter ad solutionem, alleg. ff. ff. quando di. leg. ced. si ita. & ad Treb. l. si mulier. §. 1. alias 1. respond. quæ optime faciunt coniecturando, ꝙ credebat testator uxorem non nubere, ideo de morte locutus fuit, sicut in illis legibus mater non credebat filios emancipandos per patrem, dum uiueret, & ideo dixit, cum sui iuris essent per mortem patris, & tamen sic relictum debetur, cum sui iuris sunt per emancipationem. Ad sol. ẽt inducit ff. de adimen. leg. a. l. codicillis. §. si gener meus. Bene & subtiliter distinguit quatuor tẽpora, maxime pp uerbum pro dote discutienda, qñ cedat legatum pupillæ. Primũ tp̃s, quo uxor secundo nupsit. Secundum, mortis uxoris. Tertiũ, cum pupilla erit habilis ad nubendum. Quartum, cum nubet, et de omni tempore plene probat, & demum singulis allegationibus sigillatim respondet. Soluit, ut supra primum tempus attendendum, s. quo uxor secundo nupsit, & hoc per præd. l. mulier, item ff. de leg. 2. l. unum ex familia. §. fi. & de cond. & demonst. l. cum tale. §. Meuia, & quod ibi no. et l. hoc modo, eo. tit. & hoc dixit, siue attendatur uerbum, simpliciter, siue illud Pro dote, in quæstione ipsius posita, & pro cõtrariorum solutione plene prosequitur, per quæ uerba in iure ponatur conditio, et tractatus de causa cessante, & uere singula tam subtiliter, utiliter, et copiose, quod mihi tristitiam auxit ipsius relegatio secundum calamitatem Italicam, ex qua secuta fuit mors & ipsius & filiæ.*

SUMMARIUM.

1 *Viro diu se absentãte, postea aũt reuertẽte, an si inuenerit uxorem suam cum altero contraxisse, poterit eam repetere.*

IN hoc titulo non est libellus necessarius, hoc saluo, † ꝙ si aliquis diu absfuerit, & rediens reperiat vxorem eius cum alio contraxisse, poterit eam repetere, ut extra eo. secundo extra, de spon. in præsentia, extra ut lite non contest. quoniam, §. si uero 24. quæst. 1. cum per bellicam. C. de repud. Auth. hodie, & poterit libellum cõcipere, ut sup, de spon. §. sequitur, vers. si autem vir. verbis decenter additis & mutatis.

De Accusationibus, & inquisitionibus, & de-
a nunciationibus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Vide, qđ dixi de prima parte rubricæ integraliter conscribenda, quia quaternaria. Et de practica huius rubricæ primę, supra, de accusatore, super rubrica, principalis adiutor auctoris fuit Rofred. in libel. nostri iuris, parte 2. in cuius princip. replenit plus quam octo chartas, de prima parte rubricæ, scilicet usque ad tit. de inquisit. demonst. de alijs duabus rubricæ partibus prosequitur. Tancr. parte secunda ponit rubricam de criminibus, & qualiter contra criminosos agatur, & unum libellum format in criminali Bonag. de his parte secunda, char. pen. & ult. Aegid. 283. usq; ad 94. Demum hic auctor de duob. criminib. publicis, & ciuilibus format libellos, licet supra de accusatore et de vulnerib. multæ quæstiones formatæ sint, quia tamen hic sumus in formis libellorum, æstimaui hic plus congruere, quęstionẽ de accusante Titium, a quo se percussum dicit cũ sanguinis effusione, probatur confessione, uel testib. percussione sine sanguine, quæritur, an Titius sit absoluendus, an condemnandus de percussione sine sanguine? Quod condemnandus sit, inducitur decr. cum dilectus, de dolo & cont. cum l. Celsus. ff. de arb. & de appel. significauit, & quod ibi no. in gl. pen. & de probat. licet, in gl. sic videtur, facit ff. si certum petatur, quidam, ad hæc omnia iura, quæ volunt delicta puniri, vndecunq; claruerint, 24. q. 3. excep. Ad contrarium, qualitas expressa non est probata, sic reus absoluen-*

absoluẽdus, ext. de simõ. licet Heli. ff. coi di. ut fundus, de neg. gesl. Pomponius, 2. & in delictis attẽditur qualitas, de homi. sicut di gnũ, in prin. ff. de pœnis, aut facta §. qualiter. Sed qualitas diuersificat fateri oportet, ꝙ vnũ nõ est reliquũ, ergo, &c. hoc maxime, ubi duo sunt statuta diuersificãtia in his pœnis. Condictio. n. ex vno non põt trahi ad aliud, ff. de instit. l. habebat. de iureiur. si quis. facit ext. de testi. cum cã, in fi. Pro hac parte facit, ꝙ absolutiones sunt fauorabiles, ut in regula, cũ sunt, li. 6. et hoc tenẽdum est. Sed est sciendũ, ꝙ aduocat. uidentes qualitatẽ non probatã, scribi faciunt apud acta ante sñiam, ꝙ accusans detrahit illã partẽ cum sanguine, & quando fuisset accusatio de insultu vel uulnere cu armis, cum cicatrice, & ſm no. est probatum, faciunt detrahi illud. Cũ armis, uel cicatrice. q̃ dicunt se posse facere, ꝑ §. si minus. Inst. de actio. & ff. de noxal. in delictis, §. si detracta. Sed hoc non ꝓbat, quia libellus olim post litis contestationem, hodie prĩsq̃ oblatus est, res mutari non põt, in Auth. qui semel. C. quõ & qñ iudi. Itẽ ius iã quæsitum reo, accusans qualita. detrahendo tollere non põt. Et optime patet de electione, ab eo lib. 6. & in alijs terminis in cle. eo. ti. de elec. constitutionem, §. pe. in fi. Ad contraria rñde, ut no. in §. si minus. Clarius respõde ad §. si detracta, in præalleg. decre. ab eo. super uer. reuocari. in Nouella. Sed conuertitur q̃õ, si dictũ sit de percussione, et probatur de illa cum sanguine, uel cum armis, uel cum cicatrice, nunquid secundum probata condẽnabitur, ꝙ sic, facil rõ poniendorũ maleficiorum. Ad contrarium, q̃d dictum est supra, per quę hoc secundum quosdã, placet, mihi uĩ longe diuersum hoc dictum a proximo, nã in qualificato restringo me ad illã qualitatẽ, et ideo necesse est probari, ed in non qualificato tacite, vel expresse, licet in probationibus uagari, sicut ẽt in ciuilibus, nã uendicans rẽ iure dominij, qualecunq. dominium probet, obtinet. Sed si certã dominij cãm exprimat, nisi illã probet, succũbat, sufficiat de re iud. abbate sane. lib 6. & exponendo, q̃d de tacito dixi, si dicens se simpliciter percussum concluderet, ꝙ petit reum puniri secundum forma talis statuei, & illud loquitur de simplici percussione sine sangine, armis, uel cicatriee, tunc assentirẽ prædictis. Cessante uero oĩi restrictione expressa, uel tacita, puto, ꝙ secundũ probata debeat condẽnare. Poterat tamen reus a prin. generalitatẽ petere declarari, cum qualitates sint in eis exprimendæ, vt hic in prin. Hoc ẽt scias, quod accusatus de percussione cum sanguinis exiuisse, & per accidens, uel a casu, per q̃d iu iudicis cesideret arbitratu, an locum haberet, quod de percussione cum sanguine est statum, facit, quod not. de sñia excomm. cum illorum, uer sic. nos tamen, ad materiam facit, ꝙ in ciuilibus scripsi sup de actione, seu petit. §. sequitur, super uer. hoc quoque.

ADDE, an qualitas deducta in libello possit detrahi, Bar. consil. 223. Et an, si non probetur, reus debeat absolui, Bar. co. 117. & Rof. consi. 167. Quando qualitas adiecta dispositioni, sit necessario probanda, uide plenissimas remissiones per do. Phi. in c. 2. in 12. col. extra de rescrip.

SVMMARIVM.

1 *Libelli accusationis quæ continere debeant.*
2 *Libellus accusatoris qualiter subscribi debeat.*
3 *Denunciatio criminis, uel excessus, qualiter fieri dicatur.*
4 *Libellus an sit in denunciatione criminis necessarius.*

HAEC rubrica tres hẽt partes, de quib. primo dicemus, scdo aliquas libellorũ formas supponamus.

1. §. Est † ergo notandum, a ꝙ libellus accusationis hæc continere debet. s. nomẽ iudicis, cui porrigitur, & accusatoris, & accũsati, item crimen, & eius qualitatem, seu magnitudinẽ. Itẽ cum qua persona, & ĩ quo loco cõmissum est, & ẽt locũ loci, puta ĩ tali angulo domus, vel pomarii, vel vineæ, exẽplo Danielis, qui cum adulteriũ diceret fuisse in pomario a Susanna commissum, quæsiuit sub qua arbore? Itẽ annũ & mensem cõmissi criminis, diem uero & horam ponere non tenetur. Item annũ, et mẽsem, & diem dati libelli. Itẽ nomen Imperatoris, & Papæ in patrimonio beati Petri, vel etiã vbiq;. si velit, vel regis ĩ regno, non cõsulis, quia hodie nõ sunt. Idem debet etiã alia

b cõtinere, vt in. deli. cõce. §. q̃d cõtinere b. Formas. aũt libellorum inuenies infra eodem titulo, & infra de simo. & de hæret. & de homic. & de adul. & in aliis tit.

2 † Vltimo accusator subscribet in libello per se, vel per alium, si nescit scribere, in hoc modo:

FORMA inscriptionis c, Ego Lucius profiteor me hũc libellũ dedisse anno domini M. 720. mensis Maij

d intrantis die 9. d & præfactam accusationem me legitime prosecuturum, & probaturũ promitto, profiteor etiam, & ad hoc me specialiter obligo, pœnam calumniæ, seu talionis me subiturũ, si hanc accusationẽ calũniose instituero, vel si in probatione defecero prædictorũ. Prædicta omnia probantur 2. q. 8. quisquis. & l. libellorum. quæ est ff. de accu. C. eo. in causis. & l. accusatoris. C. qui accus. non pos. qui crimen. 4. quæst. 4. ca. nullo introduc. §. inscriptio. & in cõcord. quæ sunt infra tit. pro. in princip. de hoc in præ. §. quid continere. ver. a quo. Qualiter autem inscribat se laicus clericũ, uel minor maiorem accusans, vide ĩ. de adult. versic. sed quæritur. Casus autem, in quib. non est necesse inscribi, uide s̃. de accusat. ver. item, quod non recte:

De secunda vero parte, scilicet de inquisitionibus, mihi in præsens tangimus, quia eam plene s̃. in ti. de ĩquisitionibus discussimus.

3 † Cęterum de denunciationib. breuiter est sciendũ, ꝙ denunciatio criminis, vel excessus fit hoc modo.

LIB. Coram uobis talibus propono ego talis, ꝙ talis rector talis ecclesiæ, uel talis ẽps dissolutus est, uel fæminam

ADDITIONES.

a Est ergo notandum. *Secundum Rof. ibi sup. ad literam rub. de libel. qualiter accusatione concepi ante finem, hoc etiam posuit Accur. C. de accus. l. penu. in gl. fi. ubi etiam posuit formam libelli accusatorum.*

b §. quid continere. *Quod hic dictũ sup. de loca. loci, facit ad ea, quæ scripsi su. de instrum. edi. §. postremo. alleg. instrm. sup uer. quid si locus. Huic materiæ congruit quæstio facti talis, Idex Titium reum in iudicio confessum, quod mihi debebat cẽtum, condemnauit ad illa soluenda mihi intra certum diem, præcipiens, quod illa in termino solueret sub pœna decem li. termino transacto, & solutione non facta dopetitionem, in qua narro contemptum præcepti facti apud acta, & peto illum cogi ap pœnam soluendam, quam incurrit ex contemptu in processu causæ, reus dicit se absoluendum, quia locus contemptus, uel in quo dico contẽ sisse, non fuit expressus in libello, licet fuerit expressus locus ꝑcepti, inducit l. libellorum, canonizatam 2. q. ult. & l. fi. C. de accus. cum si hic inductis, in contrarium allegat contemptum consistere in animo contemnentis, & est quędã omissio faciendi, non autem est factum, cui possit attribui locus, inducitur l. 4. §. 1. ff. de act. emp. quæ dicit, rem, quę non est, æstimari non posse, nec dari potest ei, qui in rerum natura non est, ff. de hær. inst. l. si liber homo. §. si ita scriptum. in fi. eius, ꝙ non, nullę sunt causæ, ff. de iure condi. quidã referunt. Non faciendo autem, facit id, de quo impetitur, ff. de reg. iu. qui non facit. Sufficit ergo locus præcepti, alias illud esset inutile, etiã elusorium, contra l. ff. de leg. primo, si quando. de iud. prætor. & uide sup. de iurisd. oĩum iud. in ante, & q̃d ibi scripsi. Adhibetur tamẽ circa hoc talis cautela quia requiram ipsum in termino, ꝙ soluat, quod si õn facit, locum requisitionis exprimam in libello, uel accusatione, & fauebit can. 12. q. 2. faciat homo. quod potest facere, quia de procuratione cãnalis copulæ dixi de testib. præterea. in fin.*

c Forma inscriptionis. *plenior, quam posita per Rof. in rub. q̃ proxime allegaui, sed in forma libellorum super diuersis criminib. ponit plene hanc formam.*

d Die nouo. *alias 20. uide, quod no. in §. quid continere. ubi su. & inf. allegato, uer. diem quoque. cum uer seq.*

e Recte. *In cuius uer. fi. & de li. cõce. §. fi. in prin. inuenies, ꝙ ĩ Italia, & in multis partib. non fit inscriptio per consuetudinem rõnabilem, ut super illo dixi, tamen aliqua contra ibi uide.*

minam tenet in domo sua cõtinue propter fornicatio
nem,vel est homicida,quia talē tali die & loco taliter
peremit,& dilapidat, & cõsumit bona ecclesię suę,vel
est,simoniacus cõferendo,vel recipiendo sacros ordi
nes,vel alia sacramēta,vel bñficia ecclesiastica p pecu
niā,vel adulteriū cū tali exore tali die & loco talib.cõ
misit,vel est periurus,vel insufficiēs,& sup his publicè
diffamatus apud bonos & graues, licet sm regulā E-
uāgelicam cum primo seorsum inter me & eū solū se
cundū adhibitis aliquib.qui prodesse poterā,diligēter
& charitatiue monuerim, ut se sup his corrigeret, ac
de commissis Deo & ecclesiæ satisfaceret,tamen me
nõ audiuit,nec aliquid apud eū profeci:quare non va
lens hoc vlterius vrgente cõscientia tolerare,hoc vo
bis & ecclesiæ nunc dico,& super his scriptis vobis de
nuncio,& corā vobis,si necesse fuerit,sum pbare para
tus;& peto ipsū a sua administratione remoueri,& an
te oīa,cū sit de dilapidatione suspect',oē genus aliena-
tionis sibi īterdici.Præmissa pbanī 2.q.j.si peccauerit,
ext.de iud.nouit.ext.eo.c.2.& c.Iquisitionis.& c.quali
liter.2,& c.fi.& accedens.& de simo.c.licet Heli.22.q.
5.hoc vr.in fi.2.q.7.quapropter,de off.deleg.uerab.li.
4 hęc plenius dicunt s.ti,de denūciatione † Nec in denū
ciatione est libellus necessarius, qa de plano expediri
hēt,ut extra de iud.nouit.ad fi. Aliā formā denuncia-
nis uide supra,qui maa.accu. non pos. Itē alia formā,
alterius tamen generis,sup.de empt.& uend §.fi.Aliā
quoque supra de procur.§ sequitur,uer.in summa.

SVMMARIVM.

1 *Crimen publicum,seu extraordinariam,per libellum est denun ciandum,& qua forma debeat in hoc libellus confici.*
2 *Vendens filium alterius,qua pœna ueniant puniendus.*
3 *Agens l.Iulia repetun,qualiter libellum formabit.*
4 *Agens ciuiliter contra criminosum,qualiter formabit libellum.*
5 *Libellus qualiter sit super crimine lesa maiestatis,uel heresis, & similium,concipiendus.*
6 *Crimina priuata qua dicantur,*

2. §. Nunc formę aliquæ libellorum legales ī
hoc generali titulo sunt ponendæ,
a quę non poterant alibi commode adaptari.a †Scias er
1 go,quod quędā sunt publica & extraordinaria crimi-
na,super qb.saltem super duobus exempli gratia libel
lum formemus,& primo super l. Flauia de plagiariis,
in qua sic libellus concipitur;
LIBELLVS. Coram,&c. propono contra P. q ipse
hoc anno , mense tali vendidit in ciuitate Bonon. in
tali ipsius P.domo tali camera ipsius domus T. seruū
Titii Caio pro decem ipso T.irreqnisito & ignorāte,
& hoc,imperante dño Federico Romanorum Impe
ratore semper Augusto,uel regnante Ludouico Re-
ge Franciæ,vel temporibus talis Papæ,quare cum su-
per hoc vobis accuso,& peto ipsum l.Fauia de plagia
riis,vestro arbitrio puniri,& puniendum fore senten-
tialiter declarari,& ego Lucius profiteor,&c.ut supra
ff.ad leg.Flaui,de plagiar. l.fi.Alij sic incipiunt, Anno
tali,mense tali,regnante tali,&c.sed in hoc nō est uis,
2 †Si autem uendat quis filium alterius, tunc est pœna
ordinaria , scilicet capitis, unde tunc aliis seruatis, ubi
3 dixi Vestro arbitrio,pone Pœna capituli,ut in ea.l.†Se
cundo super le,Iulia repetundarum,in qua sic libellus
concipitur;
LIBEL.Coram, &c.propono contra P.quod cum
ipse in ciuitate Bonon.Potestatis,vel iudicis officium
exerceret,tempore sui officii hoc anno,mense tali,in
domo talis,in prima camera,eius,regnante tali,pecu-
niam accepit a T.aduersario meo ob iudicandum,vel
non iudicandum,ob interponendum decretum , vel
non interponendum,& ipse iudicauit,uel interposuit
decretum,vel non iudicauit , vel non interposuit de-
cretum,vel non recipit pecuniam ob dicendū testimo
nium,uel non dicēdum,vel ob accusandum , vel non
accusandum,& ipse dixit testimonium,vel accusauit,
uel nō dixit testimonium,vel nō accusauit, pone vnū
ex his,quod placuerit,& super hoc eum coram vobis
accuso.quare peto ex vestro arbitrio eum vel extraor-
dinarie puniri,& puniendum fore sententialiter decla
rari,& ego Lucius,&c.vt supra eodem ti.ff.ad leg. Iu-
liam repe.l.eādem,& l.Iulianus, §. hodie. quas habes
4 †Si vero ciuiliter,sic concipitur libellus.
LIBEL.Coram,&c.vt supra in prox.lib.vsque , qđ
placuerit,iunge,quare peto ipsum in quadruplum cõ
demnari,1.q.1.cum,qui.18.distinct.quoniam,C.ad leg.
Iuliam repetundarum,l.fin.in fi.Tamen in hoc libel-
lo non est necesse ponere aliquid de anno,vel mense,
vel domo , vel noie Principis,nisi velis,licet uideatur
cõtra extra de procu.tuę.nisi ciuiliter agat vir ad tori
separationem propter adulterium,tamen omnem so
lennitatem inscriptiones seruat, licet se ad talionē nõ
b obliget.b † Sunt & alia crimina,quę publica & extraor
5 dinaria sunt,vt crimen lęse maiestatis, in quo qualiter
libellus cõcipiatur, no.infra de heret.Item heresis, si-
monia,homicidium,et adulterium,& similia,de qui-
6 bus infra in suis tit,dicemus. † Alia vero crimina sunt
priuata,vt furtum,iniuria,et his similia,de quibus et ā
infra per eos titulos differemus,& supra tactam distin
c ctionē prosequere,vt supra de accu.§.4.ver.circa hoc.c

ADDITIONES.

a Adaptari.*Hoc dicit,ut excuset quaternitatē huius rubricæ in opere,& totū,quod sequitur,Ros.fuit in nostria libel.rub.de lib. leg.fal.& tit.praced,& ,ut no.Azo.& Accur.C super rub.pla gium dr̄ a plaga,quæ sonat in uulnus,quod infertur domino,uel patri uēdito filio,uel seruo,Esa.1.in prin.Vulnus, liuor & plaga ponitur etiam pro patria & pro rete,datur versus,*

Vulnera plaga sunt religio plage rete.

b Non oliget.*Hic contrariū seruatur,& sic uerum est,q etiam exceptionibus talia sunt exprimenda , de quo satis scripsi de purg.cau.c.fi.fortius in talibus.*

c Versi.circa hoc.*Illi uer' & huic fini congruet,quod quærit de illo,q accusauit de crimine priuato,nō exprimens suum interes se,an ex tali petitione possit cā diffiniri? & uī,q sic,ex quo uere ipsius interest,licet id non expresserit in libello,satis est, q ap pareat in pcessu facit extr.de re iud.cum Bertholdus, ff.de rei, uend.l.3.in fi.& de app.l.seio,de posi.l.1.§.argentū.C.de iud.li cet,& de fideicō.lib.l.deberi & facit,q no.in l.3.ff.de priuat.de ic.In contrarium inducitur,accusatorē non fuisse legitimum, nec ipsius accusationē,quæ nō expressit interesse,de accus.l.1.& l.3.ff.de collus.deteg.& in l.libellorū , canonizata 2.q.8.Diffe- runt.n.in hoc publica crimina a priuatis,quia ad prima,quilibet admittitur,ad secunda nō,nisi cuius interest pro iniuria , non p aliena,ut pd.l.3.de priuat.delic.& de sepu.uio.l.2.§.si is,multū facit,qa non videbatur admittendus,nisi prius suū interesse pro baret,ext de test.ueniens,2. Cōiter tenetur hanc exceptionē in sim dilatorię pponendam,& post litem contestatam opponi nō posse,ext.de reg.iur.inter C.de proc.ita demū, & de excep.l.fi. afci,ted post Ito scripsi de accusatione,super qõne,super verbo obiectum,in fi.Non tn̄ pro eo iudicari posset,nisi ostenderet inte resse.Habebit igitur ad ostēdere,ff.de anna.exce.si multis. Fuis set autem a prin.repulsus,si fuißet obiectum,nisi suum interesse docuisset,ut in d.c.ueniens.*

a De Calumniatoribus. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Quis dicat̄ calūniator,puaricator,uel tergiuersator , uide 2.q. 3. si quē,§.notādū,ubi Gratian' posui tex.l.1.ff.de abo.cri.et de his Sūmistę hic,et uide Hos.hoc.§.qn̄ q materiā no.ff.de ifa.ath leta.§.calūniator.Plenius psequit,ponēs quinq. opiniones.qua rū prima habet calumniatorē,quē non dicit,nisi de calūnia con- uincat̄.Sda,q sacramento purgat̄ calūnia,facit,qđ no,e. ti.c.1.*

Tertia

Tertiā distinguit, an sit, vel non sit iuratum de calumnia. Quarta distinguit criminalem a ciuili. Quinta, quæ sibi placet est, calumniatorem in oī causa præsumi eum, qui nō probat, non tamē semper de calumnia puniri, prosequere, ut ibi. Ex of. aūt iudex absoluens accusatorē, quod dic, ut ff. e. l. 1. Gui. de Suz. superpra. §. calumniator, dat consiliū, quod reus accusatori respondens sic dicat. Nego omnia et singula, de quib. sum per Titium accusatus, dicendo ipsum Titium me per calumniam accusasse unde peto ex nunc a vobis, domine iudex, ut ipsum, ut calumniatorē vestro arbitrio & of. puniatis, excitabitur. n. per hoc officiū iudicis ad id, quod tenetur, etiam hoc non sic petito, ut in l. pallega.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra calūniatorē bonę famę concipiēdus.*
2 *Actio in factum ex edicto de calumniatorib. illi competit, contra quem recipitur pecunia pro accusando, uel non accusando de calumnia.*
3 *Contra recipientem pecuniam, ne calumniam alicui faciat qualiter sit libellus formandus.*
4 *Positiones actoris & rei. ubi agitur calumnia, qualiter sint formandæ.*
5 *Libellus qualiter sit concipiendus, ubi agitur de senatusconsulto Volusiano.*
6 *Senatusconsultum Turpilianum quo casu locum habeat.*
7 *Accusator probans sed per falsos testes, an sit tanquam calumniator puniendus.*

1 SIC libellus concipitur hic.

LIB. † Coram, &c. propono contra P. qđ ipse calumniosam accusationem contra me instituit, ut meam famā integram apud bonos & graues viros crudelissimè lacerarer, asserēs me simoniā, vel adulteriū, vel hmōi commisisse, & se ad ea probanda, & ad talionem etiam obligauit, in qua si quidem accusatione calumniosa, & in pbatione obiectorū defecit, quare peto ipsum ab ordine tali, in quo est deponi, & in exilium perpetuū deputari, & ad hoc ipsum sententialiter cōdemnari, & ego L. &c. vt supra
a de accusa. §. 1.ᵃ vers. vlt. extra e. c. 1. & 2. 5. q. 6. quia iusta. 2. q. 3. calumniator, & c. seq. & q. 8. quisquis, & c. qui crimen, & q. 7. si qui sunt, extra de accu. licet, ver. quia vero, extra de iu. cum non ab homine, in fi. Si vero denūciasset calumniose, potest peti, vt a beneficiis perpetuo suspendatur, ex eo. c. 2. Quod si in modū exceptionis, ne electio confirmetur: petat, & quod per terminū a beneficiis suspendatur, ut extra de electio. statuimus,
2 † Porro sæpe dat quis alicui pecuniam, ut te accuset de calumnia, quibus casib. tibi datur actio in factū ex edi-
b cto de calumniatorib.ᵇ in quadruplū intra annū, post in simplū, ff. de calumniato. l. 1. & 1. q. 1. in calumniam faceres, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui recepit decem a T. vt mihi talem quæstionem per calumniam moueret, vnde illa decem peto in quadruplū mihi solui, & ad hoc propono actionem in factū, quæ orit ex edicto de calumniatorib. ff. de cal. l. 1. & 1. q. 1. in eum & c. concussionis, in fi. q. † Si vero accepisti, ne mihi calumniā faceres, si concipitur libellus.

LIB. Corā, &c. cōqueror de P. qui recepit decē, ut mihi calūniosā q̄stionē moueret, uñ illa decē in quadruplū mihi solui peto, & ad hoc propono, &c. ut sup. ff. e.
4 si quis ab alio, & in prī, c. in eum, &c. † concussionis. Actor ergo sic ponet.

POS. Act. pono, q̄ recepisti pecuniā a T. ut negotiū mihi per calumniā faceres, ff. eo. l. 1. & l. generaliter, 1. q. 1. in eū. Itē q̄ recepisti aliquid, uel cōsensisti pp aliqđ compendiū. Itē q̄ T. mandante, uel ratū habente fuit datum. Itē q̄ uolebas T. quæstionē mouere calumniose, & dedit tibi pecuniam, ne moueres. Reus uero sic,

POS. rei. Pono, q̄ iustam causam cōtra te fouebam. scilicet forte de actione in factum, quæ oritur ex re iudicata. Itē q̄ agebam tecū ex uendito. hoc concesso, patet, q̄ non per calumniam insistebat, ad quod duo exiguntur, & q̄ calumniose causa agatur, & q̄ pecunia de-
5 tur, ff. eo. l. 1. † Verum sæpe plures cōueniunt in lite ali-
c cui mouendaᶜ, vt id, in quo reus cōdemnabit, communiter inter eos diuidatur, quo casu locū habet senatusconsultum Volusianū, in quo sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. & T. qui conuenerunt cū M. vt litē mihi inferret, vt quicquid ille exegerit totum inter eos esset commune, vnde cum ille à me exegerit decē, uel vendicauerit domum, peto illa decem, uel domum ab eis mihi reddi, & eos mihi ī duplū condemnari, ff. de concussi. l. 1. C. de falsi. l. pe. & hoc, si agit ciuiliter. Si uero criminaliter, concipitur secundum l. ff. de accu. libellorū. quę est 2. q. 8. & supra ti. pxi. in prin. Est & senatusconsultum Libonianum, de quo
d uide supra de fide instrumen.ᵈ † Est etiam senatusconsultum
6 sultum Turpilianum, quod locū habet, cum quis non īpetrata abolitione ab accusatione discedit, ff. ad Turpil. l. 1. & l. quęsitum. 2. q. 3. c. si quę. §. si quis autē. ī quo sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum me accu-
e sasset lege Iulia de ui publicaᵉ, ipse lite contestataᶠ, ab
f accusatione sine abolitione destitit, & sic in Turpillianū senatusconsultum incidit, cuius pœna est quinq; librarum auri, vñ peto ipsum per uos mihi in hoc condemnari, & illā pœnā mihi dari & solui, C. eo. l. 1. ff. de pūari. pūaricationis. 2. q. 3. Paulum. & §. hinc colligitur.
g & c. seq.ᵍ † Quid si actor probauit, sed ex aduerso pbatum
7 tum est testes infames esse, & ita iudex absoluit accusatum, nunquid accusator, tāquā calumniator, puniet? Et videt, q̄ sic, quia effectum inspicimus, extra de bigamo. p. Quidā tñ cōdicūt, arg. ff. de bo. lib. l. qui cū maior. §. fi. ff. de cō. & demon. l. Mœuius, cui fundus. & uide su-
h pra de accu. §. fi. vet. fi.ʰ super hoc uide, quod no. supra de accu. §. 5. & de abo. §. 1.

ADDITIONES.

a §. 1. *Congruentius dixisset sup. ti. prox. propter varietatem rubricarū, de quo su. dixi in rub. de accusatore.*
b Ex edicto de calum. *quod est 9. inter edicta, quæ Rof. prosequitur, & totum eius est usq; ad uer. uerum. Pecunia autem hic large sumitur. ff. eo. l. 1. §. fi. & l. 2. 1. q. 3. totū. Et hac actio non est datiua, sed datiua, id est, data ex æquitate pretoris, summa in hoc. q̄ pecuniam tibi datam tertio à te repetam. I llius autē quadrupli triplum est pena, alias etiam post annum esset pœnalis, cum tunc possit peti simplum, de hoc ibi per eum in fine.*
c Mouenda. *Etiam si alias iuste moueatur, s̄m Rof. ubi de hoc tractat, dicens, q̄ sufficit sic legem scriptam esse, & allegat ff. q. & à qui. l. prospexit.*
d Supra de fi. instru. *in fi. & hoc Rof. continuat sup. uer. proxi. & hoc sequens huic.*
e De ui pub. *In priuatis. n. non est locus Turpiliano, ff. eo. l. si qs. §. 1. & l. in priuatis. sed extraordinarie punitur, ut ibi.*
f Lit. contestata. *Illud statim reassumam.*
g Et c. seq: *Lib. fuit Rof. dixit lit. conte. qui secutus fuit opi. Azo. dicentis in Summa huius ti. ante lit. contesta. nō habere locum Turpilianum, ff. eo. quæsitum. qui si non accusauerit, sed: accusare uoluerit, ff. rem ratā hab. l. amplius. Dicebat tamen, q̄ domino suo contrarium uidebatur post libellum oblatū, ff. eo. in senatus. §. qui post. & de cla. l. pe. Rof. ut dixi, adhæret Azo. & benignæ mitigatione pœnarum sufficiat regula. in pœnis. lib. 6. & uide, q̄ dixi sup. de accusa. §. quinto tractandum. circa med.*
h Ver. fi. *cum remis. quas ibi dedi. & quod hic sequitur, non respicit quæstionem sed rub. & eius materiam. Itē quod sequitur, scribatur extense, aut supra tractandum.*

Bal. de accusa. & calumniatoribus.

FORMA. denunciationis super dilapidatione. G. hic. Si Actor probauit, tamen testes sunt repulsi p infa-

 miam,

niam excusatur à calumnia, §. fi. G. Et sic nota, quod ad accipiendum, vel accusandum de calumnia sufficit probatio per testes infames Bal.

a De Simonia a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Format Rof. materiam accusatorũ. formans libellos certos coniunctim, tertiũ ponit de simonia. Bonagui. 2. par. char. pe. primũ libellum de hoc format. Item Aegi. cap. 82. & dicam inf. q̃one venereali 23. an sit simoniacum dare pecuniam episcopo, ne simoniace ordinet, dixi c. 2. cum in ecclesia. ut in vlt. glo.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in casu simoniæ concipiendus.*
2 *Libellus contra eum, qui beneficium simoniace adeptus est. qualiter sit formandus.*
3 *Patroni & parochiani an possint suos sacerdotes de simonia, uel de adulterio, uel alio crimine accusare.*
4 Simoniace in monasterium intrusus qualiter petatur extrudi.
5 *Contra uenditores, uel emptores iurisdictionũ vicedomini, uel huiusmodi, qualiter sit formandus libellus.*
6 *Laici an possint cogi ad ecclesiasticas consuetudines obseruãdũ, quo ad solutionem seruitiorum pro nuptijs, & exequijs mortuorum, & similibus per eos exhibitis.*
7 *Receptio i religionem sub hac forma, Recipimus te, si detuleris, unde viuas, &c. an sit valida.*

a SIC potest libellus concipi a.
1 LIB. † Coram, &c. propono cõtra P. quod ipse fuit hoc anno, tali mense, à tali episcopo in presbyterum, uel diaconũ per simoniã promotus, quia decem marchas, uel palefredum dedit ei dẽ ẽpo, ut eum ad dictum ordinẽ ordinaret, quæ quidẽ munera ipsi ẽpo ex pacto dedit in tali ciuitate in domo talis in prima camera domus ipsius, prędidẽte summo Pontifice dño Clemente Papa IIII. quare peto eũ ãsic suscepto ordinẽ degradari, & degradãdũ fore sententialiter cõdemnari, & ego Lucius, &c. ut supra de accu. §. 1. uer. utili. ex eo. extuç. &c. de regularibus. &c. per tuas. 2. & 1. q. 1. erga. &c. quod quidam. & q. 5. pręsentiũ.
2 † Si vero beneficiũ sit quis simoniace adeptus, uel electus, sic concipitur.

LIB. Coram, &c. propono contra P. quod ipse tale beneficiũ fuit adeptus per simoniacã prauitatẽ, vel in tali ecclesia simoniacũ habuit ĩgresũ, nec intrauit per ostiũ, sed aliunde conscendit, dando videlicet centũ ẽpo, vel eius familiari, vel prẽcius, vel alius dedit pro eodẽ, quare peto ipsum bñficio hmõi, seu administratione sñialiter priuari, & priuãdũ fore decerni, & sup ipsa ecclesia, & iurib. & pertinentiis suis sibi perpetuum silentiũ imponi, ext. de accu. licet &c. veniens. 1. q. 1. ordinationes. & q. 5. c. 1. ext de elec. alicuius. ex. eo. ex insinuatio
b ne. &c. ex diligenti. 1. q. 3. si quis obiecerit. Vel sic b.

LIB. Coram, &c. propono ego P. canonicus Mutin. contra H. qui se gerit pro episcopo ecclesiæ Mutin. quod ipse simoniacũ habuit ingressum, nec intrauit per ostiũ, sed aliũde cõscendit, de quo publica infamia laborat: vnde ipsam ecclesiam illicite occupatã detinet in animæ suæ periculum, & scandalũ plurimorũ, quare ipsũ vobis defero & accuso, petens ipsũ à beneficio deponi & ab administratione dictę Mutin. ecclesię remoueri, & super ea, ac eius iuribus perpetuũ silentium imponi, & ad hoc ipsum sententialiter cõdemnari, ad penã talionis, si in probatione defecero, me adstringens, secundum Aegid. Sed tu hanc formam collige ex pmissis.
3 † Possunt etiã patroni & parochiani suum sacerdotẽ de hoc vel de adulterio, vel de alio crimine accusare, 16. q. vlti. filius. & q. 1. constituũ. extra de testi. ex par
c te A. 23. distin. illud c.
4 † Porro si quis, vel siqua pretio in monasterio recipitur, sic libellus concipitur d,
d LIB. Coram, &c. ut supra in 1. lib. vsq; quare peto, verbis competenter mutatis, iunge, monachũ, vel monialem de ipso monasterio expelli, & in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam pœnitẽtiam intrudi. Et eodem modo contra abbatẽ, vel abbatissam, eo.
5 ti. quoniã, & c. vlt. & c. non sat. & c. seq. & c. veniẽs. † Eo. modo in emptoribus & uenditoribus iurisdictionis, uel uicedominatus, uel hmõi, & in aliis diuersis articulis huius materiæ, ut eo. ti. consulere, 1. qõ. 3. saluator,
6 ext. ne pla, uic. suas uel iuris. per totum. † Quid si laici consuetudines in his diu obtẽtas, nolint seruare, sic cõcipitur libellus.

LIB. Coram, &c. propono pro T. syndicũ uniuersitatis, & homines talis loci, quod cũ pro bñdictionibus nubẽtiũ, uel exeqs mortuorũ, ut mortuus, seu ecclesia habeat lectum suum, uel uestes, uel pro baptismo, & huiusmodi consueuerunt tantum dare de consuetudine diu obtenta, homines uniuersitatis ipsius consuetudinem ipsam nituntur infringere prextu canonicæ pietatis, quare peto noĩe dictæ ecclesiæ ipsos ex officio uestro cogi ad consuetudines huiusmodi obseruandas, & eos ad id sententialiter condemnari, ext. eo. audiui-
e mus e. Contra ext. eo. cũ in ecclesia, &c. Iacobus, ubi dicitur, quod in talibus consuetudo non ualet, quare Io. dicit, præmissam decretalem in aliis laudabilibus consuetudinibus intelligendam: & Inno. IIII. dicit, quod nõ cogitur quis talem consuetudinem seruare. Tu te
f ne, qđ dixi in libello, quod tamen intellige sane f. Consultius tã aget rector, si cõtra hæredes defuncti, uel cõtra lecti, uel uestimentorum detẽtores agat, uel petitorio, uel possessorio prout occurrerit, quod si totam uniuersitatẽ ĩ ius uocet, nisi tota uniuersitas sibi sup hoc pcuratorem faciat. tunc enim potest, ut supra de acc. uersic. si. Qualiter autem concipitur libellus in l. Iul. repetũdarum cõt. eũ, qui pecuniã recepit ob iudicãdũ, uel
7 nõ iudicandũ, dixi. s. de acc. §. nũc formæ, uersi. 2. † Et nota, quod non licet aliquem recipere sub hac forma: Recipimus te, si detuleris, unde uiuas, quia bona ecclesiæ non sufficiunt nisi nobis extra eodem, in tantum. Alii
g tamen contra, argu. 1. q. 1. b quis propter g. In sequenti titulo non formo libellum, quia de illa materia tetigi sup. e. ti. uer. item.

ADDITIONES.

a Sic potest libellus concipi. *Secundum Rof. ubi sup.*
b Vel sic. *Bonag. expressit Cardinalem datum auditorem, &c.*
c Illud. *Et de his Bonag. & Arg. formauerunt libellos ubi sup.*
d Cõc. *secundum Rof. ubi sup.*
e Audiuimus. *Credo, quod decr seq. ad apostolica. uoluit allegare, quod etiam apparet ex sequentib. quia ibi est glo. Io.*
f Sane. *Vt scripsi e. ti. ad apostolicam in gl. magna, & super uer. libere conferantur, & super 2. gl. s. quod nullo modo sacramentũ propter id non solutum denegetur, uel loco pignoris teneatur.*
g Si quis propter. *Vide, quod no. e. ti. quoniam, 4. gl. & super ea dixi.*

a De Magistris a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Auctor non plus posuit de rub. hic autem in prin. remittit ad rubricã sup. de sala. In illa aũt rubrica, quæ est ultima primæ partis, in fi. pe. §. ipse remisit ad libellũ Rof. in ti. de consl. de suffragio, & hæc a t ad fi. uol. & ad rub. de of. iu. quo petitur salarium, &c. In illis aũt tractauit auctor theoricam materiæ, hic aũt reseruauit practicam & libellos. De dominicali 60. de magistro, qui uult intra terminum recedere, & sustituere æque bonum, ut de super regula, qui facit, li. 6. De non adstricto disputare, qui disputauit, sed reliqua per statutum debita non peregit, uide sup regula, recessoriũ. l. 6. De magistris componentib. libros, an sua nomina inscribere dẽant, uide in fi. Nouellæ 6. Dominicalis 50. de scholari, qui remansit in scholis ad libri custodiã, tãgit ext. depos. c. fi. post prin. Venerealis 77. de scholari, qui socio mutuauit pecuniam, quã usurario soluere uolebat, tãgitur de fideius. per*

uenit super gl. ergo. Quæstionem autem Io. de Deo de impetrante, qui dixit se scholarem, cum nō esset, uide sup. de rescr. præsen. §. ratione impetrantis, circa fi. De scholari recedente sine licentia creditoris ex mādato episcopi, uel patris, uide sup. in regula, in ma. lib. 6. An teneatur depositi scholaris, in cuius camera socius librū posuit, nihil dicens, uide super rubrica de deposito. An satis sit scholari conuento, qui satisdare tenetur, dare aliū scholarē, uide sup. de satisd. §. 2. uers. quid si scholaris. De minore scholari hospitium conducente, scripsi sup. de locato, §. postquā, uers. porro, post positiones actoris. Item plures quæstiones de scholari conuento, uide supra de reo, uers. item scholaris, & uers. seq.

SVMMARIVM.

1 *Salaria quibus magistris debeantur.*
2 *Magistri qualiter debeant suas positiones pro salarijs exigendis formare.*
3 *Res medico uendita pro sanatione alicuius membri, quo casu ueniat repetenda.*
4 *Libellus qualiter sit super aduocatorum salarijs concipiendus.*
5 *Salarium si stipulatio intercessit, petitur certi condictione, quæ oritur ex stipulatione.*
6 *Studentes in curia Romana quibus, aut quorū priuilegijs gaudere dicantur.*

1 SCIAS, ꝙ † quoddam est officium iudicis, qđ datur loco principalis actionis pro mercedibus & salariis grammaticorum, rhetorum, geometrarum, medicorū, aduocatorū, obstetricum & nutricum, ff. de var. & extraor. cog. l. i. §. 1. & per totum, de quibus salariis dixi supra in tit. de sala-
a riis, a in quo sic libellus concipitur. b
b LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cū mihi pollicitus esset decem libras pro patrocinio, quod ei præstiti in tali causa, uel cum per me non staret, quo minus præstarem, uel procura infirmitatis suę, uel pro doctrina, illas decē libras mihi soluere recusat, vnde ago contra eum, ut mihi soluat, & ad hoc propono officium
c vestrum, c vt in præ. l. 1. §. in honorariis, & §. aduocatos.
2 † Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ sum grammaticus, rhetor, aduocatus, &c. ut supra. Item ꝙ conuenisti mihi dare decē libras pro doctrina, uel cura, uel pro salario causæ. Itē ꝙ conuenisti ante litem contestatam in aduocato, C. de postul. quisquis. Item ꝙ patrocinium illud, uel curam, uel seruitium tibi exhibui, uel docui, ff. de uar. & extraor. cog. l. 1. C. de suffr. l. vnica. Item ꝙ causa adeo fuit magna, ꝙ contingebant me decem libræ pro salario. Item quod consuetudo est in partibus istis, ꝙ tantum salarium detur, ff. de uar. & extraor. cog. l. 1. §. in honorariis, & §. aduocatos. Reus uero sic ponet.

POS. rei. Pono, ꝙ dicebas te grammaticum, uel medicum, uel aduocatū, & nihil sciebas, ff. de orig. iuris, l. 2. circa fi. ff. de mun. & honor. ut gradatim. §. reprobari. C. de profes. & med. grāmaticos, lib. 10. Item ꝙ mihi gratis exhibuisti patrocinium, doctrinam uel curā. Item ꝙ per te stetit, quo minus præstares, ff. mand. l. 1. C. de cond. ca. data, aduocati. Item ꝙ recepisti noīe palmarii ultra 20. lib. Turon. ext. in dec. Greg. X. de po-
d stul. properādum. §. cęterum. d † Porro si is, qui patitur
3 in oculis, uendit aliquam rem medico, qui tamen mala collyria in oculis apponit, sanus factus rem venditā potest repetere per officium iudicis loco principalis actionis, ff. de var. & extraord. cognit. medicus, in quo sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui cum paterer infirmitatem in oculis propter aduersa medicamenta, quæ apposuit in oculis, compulit me uineam meam sibi pro 20. uendere, & uendidi, unde ago contra eum officio iudicis, ut resc issa prædicta uenditione, uineam meam mihi restituat, & ad hoc propono officium uestrum, ut in præ. l. medicus. Si autem non uendidit, sed dedit, sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. vsque, compulit me iunge, librū, vel equum sibi talem dare, unde ago contra eum officio iudicis, ut rem meam restituat, & ad hoc propono
4 officium uestrum, ut in prędicto titulo. † Cęterum d su-
d per salariis aduocatorum sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cui cum promisissem pro salario suo equum meum, vel prędium meū, vel domū meam talē, ipse auctoritate propria equum meum occupauit, quare peto possessionē ipsius equi, prædii, uel domus mihi restitui, & eum a petitione salarii, quod amodo illud a me petere nō possit, per sententiam vestram excludi, & ad hoc propono cōdictionem ex leg. C. de suffr. l. unica, uel potest peti officio iu-
5 dicis, vt dixi. † Sed salarium e, si stipulatio intercessit,
e petitur certi condictione, quę oritur ex stipulatione: quod dic, vt supra de salar. §. sequitur, uer. is quoque. tunc sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c. conqueror de P. qui mihi certū promisit salariū, puta decem, & illud mihi dare recusat, licet starē, uel si prestitisti, dicas, cū sibi patrocinū pręstiterim, unde illa decem peto certi condictione, quę
f oritur ex stipulatione f, arg. Inst. de uer. obl. in prin. † Et
6 nota, ꝙ studentes in curia Romana gaudent illis priui-
g legijs, quib. g audent studentes in studiis general. b. ut
h in constit. Alex. IIII. h de priuil. cum de diuersis i.

ADDITIONES.

a De salariis. *Roff. rub. de salar. ponit de his libellos.*
b Concip. *Secundum Roff. in præd. rubrica de off. iud. ubi etiam sunt positiones sequentes.*
c Officium uestrum. *Vide, quod hic additur in fi. in ult. libello.*
d Properandum. §. cęterum. *quam hodie non habemus, & tunc auctor recepit rubricam quartam post proximā, in qua specialiter ad hunc casum datur iudicis officium, nec dedit Roff. positiones, quas dixit facile colligi ex tribus necessarys, quod ille fuit infirmus, & medicus apposuerat medicamenta mala, quod ille propter hoc uendiderit, uel dederit.*
e Cęterum. *Hic assumit de suffragio uerba Roff. super rub. constitutio de suffragio.*
f Sed & salarium. *Reuertitur ad primum dictum.*
g Ex stipulatione. *Et si incertum, per actionem ex stipulatu, ut ibi dicitur.*
h Alex. iiij. *Imo est Innoc. iiij. & est 2. in tit. lib. 6.*
i Cum de diuersis. *An per id debeantur fructus beneficij, ibi not. in ult. gl. & uide, quod scripsi de clericis non resid. tuę. De studio Theologiæ, de quo hic in nigro, nil dicit auctor, propter quod supplendo, quæro de illo, qui studendo in Theologia recepit per quinquennium, uel circa fructus præbēdæ suæ in absentia, demū hoc tacito, impetrat a Papa, ꝙ fructus illos percipiat quinquennio in illa studendo, an ualeat impetratio? Circa quod sciendum, ut scripsi in decr. licet, de præb. si illa decre. manauit post decre. super specula, hoc eo. tit. fuit rescriptum iuris cōis, non priuilegium, si prius, fuit priuilegium, illud autē ignoramus, quia fuerunt ambo eiusdem auctoris, & ibi dixi, hodie autem non daretur talis forma per modum priuilegij, nisi in casu thematis primo tpe expresso, quia tale esset tacitum, quo expresso forsan priuilegiū non habuisset. Forsan, dixi, quia in illis studijs, in quibus magistrari non pōt in Theologia, qui certo tpe non studuerit, puta octennio, iuste peteret de gratia uolens magistrari, qui studuisset quinquennio, gratiā pro triennio, uel qui studuisset triennio, gratiam pro quinquennio, facit ad hoc constitutio Benedicti circa Cistercienses, quæ incipit, Fulgens sicut stella, ad fin. Vbi aūt nulla expressione tali facta peteretur ad hoc priuilegium, cancellaria denegaret, dicens, Habes ius commune, si uis iudicem iustitiæ, parati sumus dare, & si illud reciperet, tacitum priuilegiū iuris, quo usus non fuerat, ualeret, super his uide, quod scripsi sup. de cle. non resid. super rubrica, uers. ubi in 2. q.*

Bald. de Magistris.

STVDENTES in curia habent priuilegiū studentium in studiis generalibus. §. fi. G. Nota, ꝙ doctor in legendo

gendo debet cõsiderare utilitatẽ scholarium: dicit tñ Cy. scholares vt plurimum laborant ɔtra propria commoda, sicut mulieres, ita dicit ipse in l. 4. C. de spõ. Nota, ꝙ leges non debent legi, nisi in ciuitatib. habentib. priuilegia stud. j, quæ priuilegia nullæ ciuitates habẽt, nisi eis concedantur a principe, & ideo clerici studentes in alijs ciuitatib. non habent priuilegium de fructibus percipiendis prebẽdarum in absentia, quia studia, quę non sunt priuilegiata, reputantur ad literina, ſm literam, quæ est in §. discipuli, in proœmio Digestorũ, & si doctorato detur licentia legendi hic & ubiq;, illud debet restringi ad loca debita & congrua, ſm Cy. Dicunt tamen Doctores, quod consuetudo inueterata & pręscripta dat priuilegium, & similis est priuilegio. facit, quod no. ff. de iur. om. iu. dic. l. more. & l. quia Doctor, qui non potuit perficere librũ propter aliquã difficultatem, tamen salarium meretur, de quo dic, vt l. i. §. diuus, de var. & extord. cog. & probatur in proœmio Digest. § is igitur, & ver. sufficit. Nota, quod socij Doctorum gaudent priuilegijs eorum.

a De Iudęis, & Saracenis a. Rubr.

ADDITIO.

a De utriusq. recurre ad Summistas, & vides, ꝙ auctor non cõplenit rubricam. s. de eorum seruis, quia de illis tractare non intẽdebat. Sed Host. in Sum. diuisim prosequitur, vt tres rubricas. Practici auctores hanc materiam non tractarunt præter Ros. q libellum composuit inf. descriptũ super cõstitutione, Christiani, ad fi. voluminis libellorum iuris ciuilis. Et uides, ꝙ in libello ꝑponitur condictio ex illa lege: auctor unũ omisit de textu legis, non ignorandũ, quia rectores prouinciarũ & officiales locorũ, si talia sic non uendicauerint, ad illam pęnã tenentur. Et scias, ꝙ satis Ros. insistit super illa lege, & quęrit in fi. an si iudęus, vel paganus nõ vult agere cõdictione ex illa lege, sed velit agere vi bonorũ rap. an sibi id liceat? arguit, ꝙ sic, per l. ff. de public. l. 1. §. vnde q̃ritur. ibi dr̃, ꝙ agere volens contra publicum potius vi bonorum rapt. furti, damni, uel iniurię, q̃ edicto de publicanis auditur. Ipse tenet contrarium, dicens, eis non dandam ptãtem agendi, nisi in quantum expresse ius concedit, cum priuilegijs sint indigni. Nõ obstat, quod inf. dicam, qui vi bonor. rapt. datur intra annum in quadruplum. Sint ergo contenti duplo, quod eis permittitur. Itẽ scias, quod quia lex illa vtitur his verbis, Diripuerunt, Abstulerunt, Rapuerũt. putat ipse quod hoc dicatur de duplo, locum hr̃e in mobilib. quib. illa uerba conueniunt, Inst. vi bon. rap. §. sed ne dum, & ſm hoc in illis locum habebit duplicatio. Vnde in libello vides, ꝙ libellus duplicationem applicat ad ablata, quare in fundo sufficit possessionem eius restitui, & poterit agi. Vnde Iudæi cum Romanis legib. vtantur, C. de Iudæis, Iudæi. Itẽ scias de ca. posito in libello in uno lib. Ros. hr̃o extense codicẽ, in alio centũ. Et sciendũ, quod licet de iudæis habeamus expressum, quod teneãtur ad decimas ꝑdiales, de decimis, c. de terris, & ad æstimationẽ personaliũ, quas soluerent Christiani, de usuris, quãto, in fi. quia de Saracenis nil habemus expressum in Regnis Christicolarũ, in quib. habitant Saraceni sæpe de his disputatur & allegatur pro Saracenis. s. quod nullo iure de eis cautũ est, quod teneantur. Item quod non consueuerunt, potissime quia olim fuerant loca illa saracenorum in hoc pro eis allegatur præd. decr. quanto, in fi. a contrario sensu. Item allegatur quod soluunt decimas regib. His non obstantib. dicendũ est eos ad prædiales indistinctè teneri sicut de iudæis dr̃ in praeced. c. de terris. Principaliter. n. in illis operatur manus Dei, cũ nullus sit potens de mortificato semine fructũ hr̃e, de deci. cum non sit. Itẽ Dei est terra & fructus eius, vt in psal. Dñi est terra, & 13. q. 2. in ecclesiastico. Item hoc onus decimæ sequitur possessorem, quicunq; sit, C. sine cen. uel reliq. l. 2. & lib. 10. de anno. & trib. l. 1. ad hoc inducitur glo. Inn. q in decr. in aliquib. tit. præ. de decimis, facit de saracenis, fecit mẽtionem in prin. Hic insto, quia glossellam illam non posui. Dicit enim ibi Inno. in prin. super uerbo promiscuè, sicut saraceni & iudæi in Vngaria. Hanc non posuit Inno putans illam non conuenire literæ seq. ibi quãuis censeantur nomine Christiano. sed hoc sus plebo, quamuis sup. quidam ex eis censeantur, & c. bene competebat gl. & sic facit propositum. Ad consuetudinem, qua allegatur, respondetur, quod saltẽ in prædialib. non procedit, ut no. e. tit. de deci. c. 1. lib 6. & dixi in q̃one porrorum, in 4. par. super regula, quia prior. Nec iuuat, quod dr̃ saracenos olim tenuiße terras illas. Respondetur. n. quod prius fuerant Christianorum, & sic recuperata per Christianos naturam suã resumunt, 7. q. 1. pastoralis, & dato, quod nũquã prius fuissent Christianorũ, ex quo sub eis sunt, regi debent lege diuina & canonica, ext. de deci. parochianos, & arg. a contrario non procedit, vbi resistit iuri, ut satis scripsi de postul. bonx. 2. super ult. gl. Non iuuat ẽt, quod dicunt se decimam soluere regib. quia illa est decima tpalis dominij, & nos tractamus de diuina & canonica, ut probatũ est proxi. sup. Item & si hoc ceßaret, respondetur per decr. cam te, de iureiur. de deci. ad hæc, & c. quamuis. Et si quęratur, q̃uo compellantur? respondetur per decr. in aliquib. vel ſm decr. postulasti, de iudæis. An liceat inuadere terras saracenorum, paganorũ, uel infidelium? & an sine iusta causa possint eis suarum possessionũ & rerum dominia auferri? & de pertinentib. ad hoc, maximam gl. quære, quam scripsi post Inno. & Hos. Ce uoto, quod super his. Vidi quædam solennia scripta septem rõnib. concludentia, quod princeps pacificos infideles de suis terris absque legitima causa non debet expellere, quia fundatur super pręcepto; Quod tibi nõ vis fieri, & c. de quo satis, in prin. decretorum. Item quia iure naturæ nobis participant. inducit c. charitas est, ut mihi vr̃, de pæ. d. 2. ante fi. uer. item non illi tantum. usque ad uer. item illi uero plus, & ex eo iure naturæ, & ex charitate illis in necessitate subuenire tenentur, 42. di. quiescamus. 86. d. non satis. Secundo inducitur textus canonis. 23. q. 1. noli, in fi. & q. 5. prodest, uers. vers. proinde, usq. ibi. nihil inhumaniter. Et quod ex charitate agendum est, non ex furore, 12. q. 2. fraternitatis. Tertio inducitur illa gl. per hoc, in c. si de reb. 13. q. 7. Itẽ iure gentiũ possident, ergo iustè, 14. q. 4. quod dicam. Itẽ c. q̃ñ, 23. q. 4 & q. 5. unũ solum, ubi improbat̃ crudelitas. Quarto sunt oues Christi, Io. 20. Alias oues habeo, quę non sunt ex hoc ouili. s. ecclesiæ. Et sine distinctione dictum fuit Pet. Io. ult. Pasce oues meas. Successor ergo Petri hẽt illas pascere & defendere, ergo non impugnare, uel lædi permittere, de natu. ex lib. uent. c. uno. Quinto adducuntur text. tus, qui bene facere, videntur, 45. di. sincera, & c. de iudæis, & 23. q. 4. c. fi. & quod not. 28. q. 1. iudæorum in 1. gl. Imò sine ipsorum consortio illos Deo lucrari non possumus, 23. q. 4. infideles, 11. q. 3. ad mensam. Sexto, uerbum Apostoli dicentis ad Ephes. vlt. q̃uo domini seruis obedientib. debeant se habere, & ad Colo. ult. in prin. inducit, quod pro scelerib. infideles punimus, de rap. c. in archiepiscopatu, ergo sine causa non sunt puniendi, 56. dist. c. satis, peruersim, nec de habitationib. uel possessionib. expellendi, cum ecclesia sustineat cohabitationẽ ipsorum, e. ti. et si Iudeos facit 11. q. 3. nolite, uersi. iudæi. ergo. Vlt. text. est in l. Cristianis. C. de pagã. et eorum sacri. q eos quiete uiuentes iubet non molestari, de Iudeis, idẽ, ext. eo. ti. c. 2. & c. sicut. Itẽ a contrario canones 23. q. 8. dispar. ut ibi, et no. 16. q. 3. porro, uersi. & not. Itẽ cęlum cęli dño, terrã antẽ dedit filijs hominũ, ergo negãdum eis nõ est, qđ ius humanę societatis cõcedit, 23. q. 2. notandum, facit 5. dist. ad eius uero inducit demum 23. q. 5. c. ult. Cõuertendo hunc casum quęrit, an Christian⁹ sine peccato possit ad sui defensionẽ uti auxilio infidelium, Qđ possit, inducit̃ ff. de iustitia. et iure, l. uxori & hoc ꝑcipue, cum aliter se tueri non põt, ff. ad legẽ. Aquiliam, scientiam §. qui cum aliter, & facit lex, si qs fumo. in fi. & l. quẽadmodum, §. itẽ Labeo bene facit cle. de hom. c. uno, 2. resp. Et ꝙ de Pau. legitur act. 22. & habetur 23. q. 3. §. item ab aliquo, ad fi. ad hoc ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. quod ait, ff. de bo. eorum, qui siai mor. consc. l. 1. in fi. & de bo. li. qui cum maior §. si libertus. Item si adstrictus potest uti dolo, 22. q. 2. utilem, 23. q. 2. dominus, & canes toleremus propter pacẽ ecclesiæ, 33. q. 4. quidã, et Deus per males uindictam fecit, 13. q. 5. c. fi. in prin. Itẽ econuerso in iusto bello infideles iuuantur per fideles, 13. q. 1 quid culpatur. 11 q. 3. Iul. Item propter necessitatem cõicamus excõicatis, de sen. excom si uere. Item ad defensionem fructũ utimur arte Mathematica utroq; testĩo dan. nat. 1, C. de Mathe. l. eoram. Puto infideles pacificos non habentes guerram actiue, uel passiuè nobiscum necessitate imminente licite posse uocari, alias non sed si guerra uiget, uel nostrum bellum est iniustum, uel iustum, s. nõ urget necessitas. & facit dec. cũ oli. e. ti. q̃ distinguit talia tẽpora.

pors, & facit 2. Machab. Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris, & quod habetur Esaię 23. q. 3. c. 1. uers. item sicut legitur. Dubitari uidi, an per ecclesiam puniendus sit Iudæus ad sectam Saracenorum transiens? An negatiuam inducitur, ꝙ ambæ istæ sectæ tolerãtur a nobis de Iudæis. u. & paganis loquitur lex, Christianis. C. de paganis & secundum Apostolum ad Corinthios quinto, nil ad nos de his, qui foris sunt, & propter id nostris constitutionib. non ligantur, de diuor. gaudemus. 2. q. 1. multi. Nec dici potest retrospicere, qui ueritatẽ, non agnouit. Et si dicatur, Iudæos peiores gentilib. uel paganis, uel transitus cõmendandus, patet primũ 2. q. 1. & nonne. & uõ dicti ibi no. & ꝙ sint peiores, notat actus ecclesiæ, quæ in Parasceue, dũ pro paganis orat, flectit genua, pro Iudæis, non. Dubitatur ẽt de Christiano, qui prius Iudæus fuerat, uel nõ fuerat, uel nunc labitur, et relabitur in Iudaismum, in hoc non insisto ppea, quæ plene scripsi de hæret. contra Christianos, lib. 6. super 1. gl.

ADDE, an Saraceni possint compelli ad decimas, originaliter Old. cons. 91. Et an Christianus possit inuocare auxilium ab infidelibus per eundem cons. 71. Et an per ecclesiam debeat puniri Iudæus, qui descendit ad sectam Saracenorum, per eundem cons. 51.

SVMMARIVM.

1 *Iudæis, uel paganis uiolentiam inferri iura prohibent.*
2 *Saracenis arma, ferrum, & similia Christianis nociua deferens, excommunicatus habetur.*
3 *Serui ob delictum, uel maleficium effecti, an possint libertatem consequi.*
4 *Saracenos docens arma, naues, uel machinas, & similia facere, qua pœna sit mulctandus.*
5 *Iudæi legem Moysi ad literam seruare dicuntur.*
6 *Iudæi, Agareni dicuntur ab Agar, ancilla Saræ liberæ.*

1 IVRA nolunt, † ꝙ Iudæis, vel paganis violentia, seu rapina inferatur, quod si fiat, sic concipitur libellus.
LIB. Coram, &c. Conqueror ego A. Iudæus, uel paganus de P. Christiano, qui me de possessione talis fundi, quẽ possidebã, eiecit, vel per vim ablatiuã mihi abstulit centum, vnde peto possessionem dicti fundi, vel centum, seu mihi ablatũ, in duplum ab eo mihi restitui, & ad hoc propono condictionẽ ex l. C. de pagan. & eo. sacr. Christianis, vel decr. extra eo. si-
a cut Iudæi. a † Et nota, ꝙ si quis deferat arma, ferrũ, vel
2 lignaminia Saracenis, aut in eorum nauibus regimen exerceat, excõicatus est, & capientis eum seruus efficitur,
b ut extra eo. item quorundam. b † Sed nunquid ca-
3 piens illi dare poterit libertatem? Respon. non, sicut si principes alicui concedit latronem in seruum, non potest illi dare libertatem, C. quibus ad liber. procla. non
4 licet, de latronum. † Quid si aliquis Christianus docet Saracenos facere naues, vel machinas, quomodo punietur? Resp. si ipsi primo non habebant peritiã huius artis, decapitandus est, C. de poe. l. fi. C. de malef. & ma-
5 the. l. 1. † Et scias, ꝙ Iudæi legem Moysi seruant ad lite-
c ram, c quidam autem ex Saracenis receperunt quinq;
6 libros Moysi, sed prophetias abiecerunt. † Dicuntur aũt Iudæi Agareni, ab Agar ancilla Saræ liberæ, ut extra c. si Iudæos. Saraceni vero dicti sunt a Samaria ciuitate, & nõ a Sara. Item ita abstinendum est a communione Saracenorum, sicut & Iudęorum, vt 28. q. 1. sæpe, & c. seq. nisi in casu, qui est extra eo. quam sit.

ADDITIONES.

a Sicut Iudæi. *De Iudæis tantum loquitur, tamen facit eo. tit. Iudæi, & c. quàm sit, et c. in nonnullis, in quibus de cohabitatione paganorum cum Christianis dicitur.*
b Item quorundam. *Vbi scripsi, quod sequitur.*
c Ad literam. *Vnde uenit in usum, quod inhærentes plus literæ, quam sensui, dicimus iudaizare.*

a De hæreticis. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Practici auctores nil de ista dixerũt, præter Roff. in nostris, qui formauit duos primos, cum sua rubrica, & est secunda in ordine libellorum, ad materiã facit, quod dicam infra de fort. leg. super rubr. De Bonon. origine habente hic bona, & domicilio Florentię, de damnato Florentię de hęresi, cui domino competant bona, de Bonon. prolixe scripsi eo. tit. cum secundum, lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra hęreticum, qualiter sit formandus.*
2 *Laicus laicum coram seculari iudice de hęresi accusans, quibus uerbis utetur.*
3 *Receptatores hęreticorum, et eis communicantes, hęretici censentur.*
4 *Suspecti de hæresi, an pro excommunicatis habeantur.*
5 *Crimen lesę maiestatis ęquiparatur hęresi.*
6 *Adstringentes se ad hęreticorum exterminium, qua gaudeãt indulgentia seu priuilegio.*
7 *Hæreticorum prauitatem impugnantes, an habere quotidianas distributiones debeant.*

IN hæresi sic concipitur libellus.
1 LIB. † Coram vobis Reuerendo patre Domino Episcopo tali, propono contra P. ꝙ ipse male sentit de fide, dicens sacramentum altaris seu corporis & sanguinis Christi nullum esse, damnat ẽt matrimonium, nec credit resurrectionem, & quotidie cum hereticis conuersatur in tali ciuitate, in domo sua, in prima camera, seu tali loco ipsius domus, & hoc anno, mense tali, regnãte tali, eosdem ibi adorauit, vel consolatus fuit ab eis, seu manus impositionem accepit, vnde ipsum vobis accuso, & peto ipsum excõicari, & beneficijs priuari, & a tali suo ordine degradari, degradatumque curiæ seculari tradi, seu relinqui legitime puniendum, & ego L. &c. ut supra de accus. §. 1. extra eo. ad abolendam. §. 1. & eo. sicut ait. & seq. §. ult. & c. excõicamus. 1. in prin. §. qui autẽ, qui §. est C. eo. Auth. Gazaros, & c. pen. extra de sum. tri. c.
a 1. & C. eo. a l. 1. C. de hęret. quicunque in hac, prope fi. & l. Arriani. Quod autem dixi, peto eum excõicari, reputo superfluum, licet quidam hoc ponant, nam omnis hæreticus excõicatus est, ext. eo. excõicamus, 1. &
2 2. ext. de sent. excomm. nouerim. † Si autem laicus lai-
b cum coram iudice seculari accuset, sic dicet. b
LIB. Corã vobis, Domine iudex, ego talis propono contra P. &c. vt supra vsque, & peto ipsum, iunge, secũdum iura puniri. Vel sic, vnde peto ipsum confiscatis eius bonis vltimo supplicio puniri, & ego L. &c. ut in præ. legib. & in præ. decr. & eo. tit. vergentis. Veruntamen si ante sentẽtiam velit ad fidẽ redire, admittetur, 23. q. 3. dicit Apostolus, & in pręd. c. ad abolendam. §. 1. & in perpetuum carcerem detrudetur, & eo. ti. c. pen.
3 † Eodem etiam modo concipitur contra credentes, & receptatores, qui & hæretici reputantur, si excommunicationem propter hoc in se latam per annum sustinuerint, ext. eo. c. pen. in fi. & c. excõicamus. 1. §. credentes, qui §. est C. eo. Auth. credẽtes, & C. de his, qui latro. occul. l. 1. & 2. & cum aliquis credẽs, vel recepta-
c tor ab initio recusatur, c tunc peti potest, ꝙ excõicetur.
4 tur. † Eodem etiam modo contra suspectos de hęresi, quia ex hoc excõicati per annum in excommunicatione steterunt animo indurato, ut in pręc. §. qui autẽ,
5 & in pręd. Authen. Gazaros. † Cæterum cum crimẽ lęsę maiestatis in quibusdam conueniat cum hęresi, ut extra eod. uergentis, & C. eodem, Manichęos, & ideo hic

ADDITIONES.

a Et C. eo. *scilicet de sum. Trin. propter id, quod sequitur.*
b Sic dicet. *Libellus iste non procedet cũ secularis iudex de hoc crimine, quod mere ecclesiasticum est, cognoscere, uel iudicare non possit, eo. tit. inquisitionis. §. prohibemus, lib. 5. & c. seq. in f.*
c Recusatur. *Id est, uitatur, uel litera corrupta debet dicere, Reputatur, non fuit iste finis Roff.*

a hic libellum formemus.

LIB. Coram, &c. propono contra P. ꝙ ipse hoc anno, mense tali, imperante tali dño Imperatore ꝑ Augusto, cum talibus scelestam factionem iniuit de nece ipsius dñi Imperatoris, in tali vrbe, in domo sua, & in prima camera ipsius domus, super quo eum vobis accuso, & peto ipsum legē Iulia maiestatis puniri, & ad pœnā ipsum finaliter condemnari, & ego L. &c. vt supra de accus. § 1. C. ad leg. Iuliā maie. quisquis, quæ est 6. q. 1. §. verū, & l. vlt. ext. de homi. pro humani. 76. dist. si quis Papę. De forma iuramēti, qđ prestat, qui reuertitur ab heresi, vel schismate, vel alio horrendo crimine, vide supra de iureiur. vers. de sacramēto redeuntis.

6 † In fauorē aūt fidei nota, ꝙ Catholici, q crucis assumpto charactere ad hereticorum exterminiū se adstringunt, illa gaudent indulgentia & priuilegio, quę accedentibus in Terrę sanctę subsidiū conceduntur, vt extra

b de heret. excōicamus. §. Catholici. b Per quod patet, ꝙ clerici habebunt beneficia sua triennio, vt extra, de Iu

c deis, ad liberandū, in integra. c Et decimam, vel vicesimam pro hoc subsidio deputatam, quę ecclesias contingit, poterunt secū ferre, ext. de vot. c. fi. & si moriantur ante triennium, creditores vsque ad triennium beneficia ipsa tenebunt, qa hoc eis per Papam cauetur, alias sibi imputare deberēt, qui pecuniā credidissent,

d fīlbeta si quis domū §. 1. daig. ext. de reb. ec. ali. vel nō nelli, & clerico interdictū est beneficiū alienare, 12. q. 2. alienationes. Sed expone ibi beneficiū, i. ius bñficij, hic aūt alienat fructus, qđ ei licet, ext. ne prelat. vic. su. vel iura, c. fi. & de loc. & cond. c. 2. & pñt capi in pignus pro debito, extra de fideiuss. constitutus, & ualet hic au

7 ctoritas Papę, ut C. de excep. rei ind. stipendia. † Sed nūquid illi percipient oēs fructus beneficii, ut nec uicarium cōstituant? Videtur, ꝙ sic, nam si oēs percipiunt, ergo nullas operas tenētur ecclesię prestare, quia operę non sunt in fructu, ff. de operis ser. l. 3. ar. ext. de app. peruenit, de preb. de cetero. Et hoc puto, ut necessarię expensę pro seruitio ecclesię deducanē, ff. de rei vend. fundus. ff. de pet. her. si a dño. §. fructus. Item dicit Vin

e cen. e ꝙ tales habebunt quotidianas distributiones, cū integraliter percipere debeant sua beneficia, & Inte

f gre, rem perfectam significat, ut 2. q. 3. c. si quem. in fi. f

ADDITIONES.

a Formemus. *Positum per Rossr. immediatè ante supra proximos: fuit enim primus in ordine 10. libel.*

b §. Catholici. *Totū, quod sequitur, fuit ad literā Vin. in isto. §.*

c Integra. *Quam ibi posui cum glo. Host.*

d §. 1. *Hoc scripsi, ne prælat. vic. su. c. vlt. super glo. 2.*

e Vinc. *Vbi supra.*

f In fi. *Contra hanc allegationem est decr. super. de magistris, coniuncta cum decr. licet. de prabendis. Nec ualet etiam ratio Hosti. qua dicit illos haberi pro residentibus, per no. de cle. non resi. c. vno, lib. 6. in glo no. & quod super ex scripsi; de hoc scripsi de Iudæis. a I deliberandum. super ver. integrè. vbi uide.*

a De schismaticis. a Rubrica.

ADDITIO.

Ad summistas recurre. Omittit autem auctor duas rubricas; & prima erat bimembris, quæ diuisim habētur in Codice: ad cuius partem primam, scilicet de apostatis, duas quæstiones rememoro, scilicet: de beneficiato, qui factus est miles, & de religioso ferente habitum coopertum cum habitu clerici secularis. Primā, quæ fuit dominicalis 20 uide de clerico coniug. c. uno. li. 6. super glo. huic ergo. secundam super regulam, certum est. li. 6. De secunda parte rubricæ, quis dispenset cum rebaptizato scienter, uel ignoranter, dubie loquitur auctor de primo, quod nec Papa dispensat, sup. de leg. §. nunc breuiter. uer. 9. & sic dubie de secūdo, quod dispensat episcopus, eo. tit. §. nūc de episcoporū. uer. 121.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus in presbyterum à schismatico episcopo, an, & qualiter ueniat ab officio presbyteratus remouendus.*

SIC concipitur libellus.

1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. ꝙ ipse fuit scienter a tali episcopo schismatico in presbyterum ordinatus, quare peto ipsum a presbyteratus officio remoueri, & remouendum esse sententialiter declarari, ext. eo. c. 1. & 2. 9. q. 1. ordinationes. In sequenti titulo non est libellus necessarius.

a De infantibus, & languidis expositis. a Rub.

ADDITIO.

a *Deficiunt practici auctores, ad Summistas recurre.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit a filio, seruo, uel liberto, & c. contra impie eos habentes concipiendus.*

NOTES hic sic concipere libellum.

1 LIB. † Corā, &c. propono ego filius, uel seruus, uel libertus olim talis contra eum, ꝙ ip

a se me infantem, uel languidum a exposuit, seu exponenti consensit, uel ratum habuit, uel impie mihi alimenta negauit, pietatis officio relegato, quare peto me liberum fore a nexibus patrię, uel dominicę potestatis pronunciari, & me patremfamilias, si erat liber, & in potestate patris, uel liberū, si erat seruus, uel ingenuum, si erat libertus, sentētialiter declarari, ext. eo. c. 1. C. eo. l. 2. 87. dist. si expositus. C. de Lati. liber. tol. l. vnica, §. sed scimus. C. de episc. audien. nemini. ff. pro derel. cto, l. fi. in Auth. de nup. §. si uero ab initio. Potes et am addere, si uis, & peto ipsum nihilominus ex officio uestro ad arbitrium uestrum puniri, C. de patr. potest. nec filium. ff. de liber. agnoscen. l. 1. §. pœna.

ADDITIO.

a Vel languidum. *Quod sequitur, fundatur super altero istorū, scilicet infante, uel languido; & sic posuit se in tuto propter opinionem, quæ uult, quod alimentorum denegatio in quacūq; ætate, etiam sano, habeat optari, qua sequitur. de hoc uide, quod dixi eo. tit. c. uno, super uerbo, alieni. & super gl. pen. & plene per Hostian Summa huius tit. §. ult.*

a De homicidio. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Solus Ross. ex practicis auctoribus formauit libellum in hoc tit. & est quintus in ordine libellorū; habemus duas Bonifacianas constitutiones in 6. & in Clementinam; multum est expediens in hac materia. Ex præmissis quæstionibus terminatis p illas, sciat ꝙ aliquas quæstiones spectantes ad hunc titulum posuit auctor sup. de accus. & ego ibi cumulando quæstiones aliquas de bannitis, addidi tres quæstiones; uide super regulis in 6. scilicet frustra nullus pluribus. & regula, quod quis. Prima in quarto mēbro de illo, qui pacificatum postea bannitū occidit. Secunda de illo, qui negauit se occidisse, nunc dicit, ꝙ ad sui defensionē. Tertia de clerico, qui incedebat ut laicus bānito & postea occiso; uulgata est quæstio. & si statutum punit insultantē, item uulnerantē, item occidentem: an insultans, percutiens & occidens uno impetu, his omnibus legibus accusetur, & puniatur? et plures terminatum est, & sic seruatū, tantum de occiso teneri, per l. istud. ff. ad le. Aquil. in fi. & no. in l. qui de cri. C. de accus. in fi. 4 gl. & facit, quod de continuatione no. ff. de act. & obl. l. antep. facit l. quoniā multa. C. ad le. Iul. de ui pub. bene facit ff. de don. īter uir. & vx. l. 5. §. si stipulanti. Ibi n. propter celeritatē coniungendarū inter se actionū vna actio occultatur. ad idem, ff. de iniur. l. prætor. §. si plures. allegat et l. non est nouū. ff. de act. emp. & ven. Procedit hoc, cum insultauit & percussit, ut occideret, & occidit. Sed quid si occi lit, sed solū insultū fecit, & percussit? Vr̄ p superius allegat a, ꝙ solū ex percussione teneatur, cū in illa sit maleficiū cōsummatū & continuatū, ff. de noua. si ita stipulatus. in fi. & l. seq. ad idē ff. de adul. qđ ait. in fi. ad l. si ex plagis. §. tabernarius. & de incen. rui. nauf. l. 1. §. proinde. In contrarium ff. de iniur. in l. prætor edixit. §. si mihi. & l. fi. negatiue dixit, quod nunquam plura delicta concurrentia faciunt, quod ullius impunitas detur, nec delictum ob aliud delictum minuit pœnam. ff. de priuat. delictum. leg. nunquam. ad idem ff. de termino mo. l. fin. ad Turp. leg. in senatus. de furtis, qui tabulas. in fin. Varietas*

rietas.n.criminum inducit uarietatẽ pęnarũ,de pœ.dist.1.c.pę. pę. Cum ergo insultando cõmiserit uim publicam,& uulnerando inciderit in legẽ Corneliã iniuriarum,ut no.in l.prætor. ergo utraq; lege punietur,& uẽ expressum in prædicta,l.qui de crimine 2.rñso Solutionẽ in qbusdam scriptis inuenio,sed qõnem non habeo.& Franciscus Accur.tenuit ipsũ solum de percussione, uel uulnese teneri,per prius allegata. Ad contrarium & ad l.q de crimine.rñ let,illam loqui de criminibus ita diuersis & separatis,ꝙ unum non est pars alterius,sed in casu nostro continuatio & cõnexitas facit illa censeri unũ. Aliq ꝯ qui licet concedãt, quod prius dictum est,ponderant solum homicidium.Rõ est , qa id punitur morte,quæ cũa soluit, & crimen extinguit,ut in Aut. de nup.§.disponat.& ff.ad Turp.in senatus.C.si reus,uel accus. per totũ,quæ rõ cessat in hoc secundo casu. Inuenio. Ful. qñque distinxisse,an sine insultu fiat percussio. id est simul insultaui et percussi,& pcedat prima solutio. Si uero insultaui, ex quo insultu orta est rixa,in quo postea pcussi,procedat secunda solutio, quasi actus sint separati ab insultu & eius princ. Vltra ea, q̃ de continuatione dicta sunt sup.faciunt no.3.q.9.nihilominus. Et mihi uẽ hoc in facto cõsistere,si.n.iste insultauit & uibrauit,sed non percussit,illo forsan se flectente,& tũc incipit rixa , istã tñ uibrationem continuauit,licet forsan ẽt in uibrationibus contra eũ factis restiterit,& finaliter his continuatis illũ percussit,satis id continuũ repeto.sed si pp rixam retrocessisset ad propriã. ẽt uicinã domũ,uel ẽt alterius,recipiens forsan lãceã,& percussit,procedere posset,quod de actu separato dictum est. Et qõ de illo secundo,q se defendendo occidit debito moderamine non seruato,an teneatur lege Corn.de sicar.terminari uidi ꝙ non,quia lex illa non requirit dolum. Et ꝙ hoc casu lata culpa non æquãt dolo textus est ff.eo s.ad l.Corn.de sicar l.in lege.ad idẽ inducit l.1.C.eod.ti.facit ext.de restit.spol.olim.c.in fi. Tenebitur tñ de homicidio culpabili,non doloso,per iura prædicta. Scias,ꝙ aliter se saluare non ualet,si occidit ẽt uibrando , non solum non tenẽ de occiso,sed ẽt irregularis non est,ut dicit cle.eo.ti.in fin. Vt tñ ibi not.in defensione sui corporis tantũ,non filij,uel suorum, hẽt hoc locum,quod de irregularitate dictum est. Pro illorum tñ defensione percutiens & occidens posset excõicatus non esse,licet irregularis sic,ut ibi scripsi,& charius in decre.si uero,infra de senten.excom.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus qualiter sit contra homicidam ad pęnam corporalem coram iudice seculari concipiendus.*
2 *Libellus contra clericũ homicidam qualiter sit a clerico concipiendus.*
3 *Clericus incorrigibilis potest degradatus curiæ seculari tradi.*
4 *Morte post percussionem,febre tamen intermedia superueniente,cui ueniat imputandum,& quorum testimonio de mortis causa standum.*
5 *Quatuor simul in aliqua camera existentibus,si unus illorũ proijciens lapidem extra quendam interimat, cui illorum imputandum sit.*
6 *Pupillus an possit de morte patris pacem facere.*
7 *Parte adinuicem concordantes non egent iudice.*
8 *Pace de uulnere facta,si moriatur uulneratus,an poterit uulnerator accusari de morte.*

SIC forma libellum coram iudice seculari ad pęnam corporalem infligendam.

1 LIB.†Corã,&c propono cõtra P.ꝙ ipse anno & mense tali regnante domino Ludouico rege Francis,occidit Titium cũ ense,vel claua vel cultello,percutiendo eũ in loco lethaliter in ciuitate tali,in vico,vel domo tali,in tali latere,seu parte eius,sup quo vobis eũ accuso,& peto ipsum ſm lege.Cor.de sica.pęna capitis puniri,& sic puniẽdũ fore finaliter cõdemnari,& ego Lucius,&c. s.de accu.§.1.de pœ.dist.1.is,qui cum telo.& l.si quis necandi,quę sunt C.ad leg.Corn.de sicar.ff.eo quicę

3 dem.Inst.de public.iudic.33.q.3.sex sunt. † Clericus autem contra clericum sic libellum concipiet.

LIB.Corã,&c.vt supra vsque,quare peto,iũge, ipsum per uos officio & beneficio priuari,& priuandũ

a esse decerni,& a suis ordinib.degradari[a],& ego Ludouicus,&c.ext.de iudic.cum non ab homine.ext. eo.sicut dignũ.§.fi,l.dist.clericum,q paganum.& c.si episcopus.&c.seq.& c.studeat.† Quod si depositus sit, in-

3 corrigibilis,potest peti, ut degradatus curiæ seculari relinquatur legitime puniendus, ut in præcedẽ. c. cũ non ab homine.extra de uerbo.signi.nouimus.quod qualiter fiat,dixi supra de accusatio.§.2.uer.& nota,ꝙ

4 &seq.† De facto quærit, A.uulnerauit B. qui febre superueniente decessit,accusatur de morte,ipse uero asserit illum ex febre obiisse, & plures laici testes inducti hoc dicũt,medici uero pauciores dicunt,ꝙ uulnus extitit causa febris.Respõ.potius est credendum paucioribus medicis,quia factum melius noscunt[b], arg.

b ff.de orib.incis.l.2.§.exactio.Auth.de nõ alie.§.qd autem.ext.de test.in nostra.C.de re mili.qui semel.l.dis. ut constitueretur.ver.experto.ext.de ęta,&qual.ad aures.de pęniten.dist.6.c.1.uer.interrogaret.& circa huiusmodi accusationes vide supra in ti.de accusatore.

5 † Pone , quod quatuor homines erant in una domo, unus eorum proiecit lapidem, & prætereũtem perimit,non constat quis proiecit,constat tamen, ꝙ vnus eorum proiecit[c]. Et videtur,ꝙ omnes teneñt,ff.ad legem

c Aquiliæ.item Mele.§.si plures.&l.ita vulneratus.& hoc pp incertitudinem,ff.de transa.cõtrouersia,ff.de his,qui deie.vel effu.leg.1.§.fi.& l.2.Arg.contra,ꝙ nõ teneantur,23.q.5.c.si quatuor, Nec obstat prealle.l.ff. ad leg. Aquiliam,quia ibi constabat omnes percussisse.Item l.1.de his,qui deiec.vel effu.in alio casu loquitur,sed videtur,ꝙ nullus tenetur. nam constat , quod tres non deliquerunt,ergo non tenentur.extra de his, quæ fiunt a maio.par.ca.q̃siuit.C.de pœnis,sancimus & melius est innocẽtem absoluere,&c.ff.eo.absentẽ. ext.de simo.licet Heli.ad fi.& exemplo graue est, &c. C.de his qui latro.occul.l.fi.in fi.& probatur ff.ad leg. Aquil.scientiam.deficit.n.probatio,non ius,ff.de test. tut.duo.Super hoc dicunt quidã,ꝙ si omnes interuenerunt animo offendendi illum, tunc quilibet tenetur.quia vnus uẽ hoc fecisse de uoluntate & mãdato aliorum,C.eod.nõ ideo minus.ff.de ui & ui armata,l. 1.c.quoties.extra de homic.sicut dignum.ext.de cler. pug.in duello,c.2.in fin. Si uero non intrarunt animo illum offendendi,tunc omnes in dubio absoluentur, ff.de act.& obl. Arrianus.ext.de probat.ex literis.nam in criminibus claræ debent esse probationes,2.quę.8. sciant. Iudex tamen propter bonũ regimen,& vt cæte

ri

ADDITIONES.

a Degradari.*Vide remissionem,quæ statim sequitur.*

b Noscunt.*Vide sup.de proba.§.fi.uers.hoc quoque.dicit Guido de Suz.super proœmio Digestorum , §.1.quod si pars uulnerati & pars uulnerãtis concordant de medicis uno,uel plurib. affirmãdis,iudex,eis acquiscet,si uero discordãt,ipse eliget,allegat, quod dicitur de plurib.tutorib.uolentib per unum administrari sed de quo discordat Instit.de satisda.tut.§.si autem & quid de duob.hæredib.legatarij discordãtib.an agãt reali, uel personali ff.de legat.1.huiusmodi.§.fi. Subdit etiam, quod si iudex ad dictum medici dicentis uulnus Titij,cum plures vulnerauerunt, fuisse mortale.condemnauit Titium de occiso,qui Titius dicens medicum falsum dixisse,petit ante sepultura m peritiores medicos adhiberi,quod factum est,& illi referunt illius uulnus non fuisse mortale,retractabitur sentẽtia,sicut dicitur delata per testes falsos,uel instrumenta,c.si ex falsis instrum.l.falsam.& l. fi.ff.de re iudic.l.diuus.super de excep.cum uenerabilis.*

ADDE,ut pulchre per Bal.consi.105.lib.1.

c Proiecit.*Ad quæstionem facit,quod no.supra de leg.§. iuxta. uersi.quid si quis in rixa.uide,quod satis scripsi, eo.ti.significasti.2 in glo.areg.ad qõnem,& ibi de quæstione uenereatis 15.*

ri timeant pœnam pecuniariã imponat, ff. depos. bona
a fides a. † Illud autem quæritur, vtrum pupillus possit
6 de morte patris facere acem? Et uidet, ꝙ non, quia pupillus de morte patris accusat, vt ff. de accus. l. 2. in fine
b b, & sic remittit, donat. ff. de donat. inter virum & vxor. sponsus. nec pupillus donare potest, ff. de tut. & ra. distra. l. 1. respon. j. Arg. contra, quod valeat pax per eũ facta. ff. de iureiuran. tutor. ff. de furtis. interdũ. §. si tutor. quia pax a pactione dicitur, ff. de pactis, l. 1. & pactũ est quædam donatio, ff. de pact. contra iuris ciuilis. in fin. Et dr̃ pactũ inter partes ex pace conueniẽt ex scriptura, extra, de verb. sig. pactum Dic. ꝙ si aliquid ei datum est, tunc valet, ff. de transa. præses. & ẽt si nõ est sibi datum. interest. n. minoris, vt litib. & sumptibus nõ vexetur, ff. de minor. l. minoribus. & facit bene ff. de iniur. sed si vnius. §. si filio. nã & ciuitas pacem seruãs commendabitur, ff. de censi. l. 1. & ad hoc C. de vete-
c ri iur. enuc. l. 1. c. Vber. aũt dicit, ꝙ infans nullo modo potest facere pacẽ, etiam tutoris auctoritate. nec facta pax tenet, ff. de pœnis, l. 1. Si vero iam excessit ĩfantiã, quod intelligit, nec tũc ẽt sufficit sola tutoris auctoritate, vt dicit ff. de administrat. tutorũ. l. §. i. quia nec ẽt per se possẽt, cũ etiam nõ sit permissum pupillo cum tutoris auctoritate distrahere vilissimum prædium, ff. de rebus eor. per totum. C. de præd. minor. per totum. Potest tñ facere pacem cũ tutoris auctoritate, & interueniente iudicis decreto, & facta valet, & hoc, vbi ex-
d cessit infantiam d. Nec obstat, ꝙ non debet interponi iudicis auctoritas, nisi p pr æs alienum, vt. ff. de rebus eorum, magis. §. antepenult. quia hoc fit pacis fauore, & quia pupillo expedit. Nulle ergo dicunt, secundũ eũ, qui dicunt tutorẽ facere posse pacẽ pro infante. Nec obstat C. ad Treb. sancimus. responso 1. in fine, vbi dr̃, ꝙ potest restituere hereditatem nomine infantis, qa
e in pace de remissione tractatur e. Sed pone, P. vulneratus ad mortem a T, fecit pacem & remissionem H. nomine ipsius T. vt ipse H. eam faceret, & remittere ipsi T. Mortuo, itaq; P. dictus H. fecit pacem & remissionem ipsi T. quæritur, an valeat, & seruanda sit? Et uidetẽ, ꝙ non, cũ sit facta mortuo mandatore, argu. ff. si cert. pet. eius, qui in prouincia. Itẽ eo tẽpore debuit haberi rata pax a T. q & potuit fieri a P. unde modo nõ põt rata haberi, cũ fieri possit, ff. rem ratam hab. bonorum. & videtur casus ff. quis ordo in bonor. poss. ser. l. consilio. responso j. in fin. mors enim omnia soluit, in Auth. de nuptiis, §. deinceps. Argumentum cõtra, nã si amicus vẽditoris mei mihi tradidit possessionẽ, post mortẽ illius possessio mihi recte quæsita est, ff. de ac-
7 quir. poss. fundi. † Nullæ enim sunt partes iudicis inter partes ad inuicem concordantes, ff. de operis noui nũciat. l. 1. ff. de uerb. oblig. cũ seruus. C. de inst. & subg. si mater. Item T. ratũ hẽt, vnde perinde haberi dẽt, ac si hoc ei gerendũ mandasset, C. ad Macedon. l. fi. Vnde dici põt, ꝙ res nõ est integra, nec videtur reuocatũ mãdatũ, nã põt iam mortuus reuocare illud. & vide, ꝙ not. s̃ de iudi. deleg. §. restat. ver. item mortuo. & C. de
8 loca. §. nũc aliqua, ver. 150. ibi, quid si dominus. † Quid si facta pace de vulnere, obiit vulneratus, nunquid poterat accusari vulnerator de morte? de hoc s̃. de accusatore, ver. sed pone. Qualiter libellus ꝯcipitur in crimine læsæ maiestatis, dixi s̃. in ti. de hæret. In tribus vero sequentibus titulis non est multũ necessarius libellus

ADDITIONES.

a Bona fides. *Secundum Albe. Gal. cuius ad literam fuit iste uersiculus, de actio. uersi. penult.*

ADDE, quod dictum Spec. sequitur Bal. consi. 81. lib. 5.

b In fin. *Et periculum sibi imminet hæreditatis perdendæ, si necem patris nõ uindicat, C. de bis, quib. ut indig. l. 1. propter quod in eo accusante cessat pœna calumniæ, C. de calum. l. 3.*

c l. 1. *Hucusque fuit Albert. Gal. ubi supra uersicu. antepenult.*

d Infantiam. *Pro hac distinctione facit de iu. c. si annũ, §. i. li. 6.*

e Tractatur. *Sup qđ tutor & curator facere non põt, C. de pac. l. pactũ curatoris. Hoc scias, ꝙ Gui. de Suza. super lege illa tenuit, pacẽ tutoris ualere, ubi factũ non est liqdum, & facit, qđ in p̃ced. l. not: allegat fauorem pacis, de quo sup. & multa, q̃ potest tutor, qa defert iusiurandũ, iurat in litem & de calũnia, transigit cum fure, & esi loco dñi, hoc patet p ordinem ff. de iureiur. l. tutor. & de ĩ litem iurando, uideamus, §. si tñ. C. de iureiur. calum, l. 2. §. qđ obseruari, ff. de fur. si pignore. §. fi. de adminis. tut. qui tutelã. Ad fortificandam ergo pacem est consiliũ eius, ꝙ occisor neget, ita ꝙ pax non fiat cum occisore, sed cum illo, qui dicebatur occisor, p p̃dictam l. præses, & quod iudicis auctoritas ĩterueniat, quæ etiã sæpe alias inualidum facit ualere, arg. ff. qđ cum fal. tut. l. 1. §. idem, de aqua plu. arcen. l. quanquam, in fi. 1. respon. de insa. l. furti. §. qui iussu. &c.*

ADDE, ut per Abb. consi. 66.

Bald. de homicidio.

PERCVSSVS cũ hasta ferrata, non dicitr̃ percussus cum ferro, vt no. ff. e. l. 1. §. diuus. An vxor, quæ fecit occidi maritum, perdat dotem, ff. de adim. leg. l. pen §. Seia. An mortuus ex febre superueniente post vulnꝰ dicatur mortuus ex vulnere? dic, ꝙ aut cõstat, ꝙ st ex molestia vulneris, aut ex alia causa, aut dubitat, & tũc statur dicto medicorum. G. qui debẽt iurare de credulitate, non de veritate, ff. de uentre inspic. l. 1. in prin. C. de secũ. nup. l. hac edictali. Cy. Quod si in illo loco nõ est n. si vnicus medicus, illi soli credetr̃. si bonus homo sit, ff. de uer. ob. l. 1. ĩ fi. nam hoc est propter difficultatẽ p̃bationis, ff. de re mil. l. non omnes, §. a barbaris. Arg. contra. ff. de quæsti. l. maritus, quia agitur de magno p̃iudicio, & ideo non est stãdum dicto unius. Item mortuus intra triduũ præsumitur mortuus ex vulnere, l. 1. C. de emen. propinq. Bald. Si lapis est proiectus de cenaculo, & homo occisus, nec cõstat, quis fecerit, pena pecuniaria imponitur omnibus, & ratione incertitudinis cõmutatur personalis in pecuniariam, uer. pone, 4. & hoc, quando est incertus de certis, sed si essẽt incertus de ĩcertis, tũc nullus punitur. Adde, quod no. ff. qđ metus causa, l. si cum in hac, nã in rei restitutione ille tenetur. apud quem res inuenitur, ubi ibi no. in pena, si scali, & uide ff. de sicar. l. si in rixa. per Bart. Incertitudo alia est personæ agẽtis, alia patiẽtis, 2. q. 8. c. perscripta. §. libellorum, alia ipsius facti, ff. ad Sylla. l. 1. §. illud, alia loci, vel temporis substãtialis, vt l. libellorum, alia qualitas facti, ff. de pę. l. si pręses, alia qualitas damni, ff. de sicar. l. 1. §. si claua. de homici. c. significasti. alia necessitatis, puta ad defensionem, vbi tria attendũtur, tẽpus, modus & causa, C. unde ui. l. 1. ff. ad legem Aqui. l. si ex plagis, §. tabernariꝰ, cũ simil. Bal. An tutor pupilli, uel pupillus possit reddere pacẽ occisori patris, §. illud autem. G. dic, ꝙ solus tutor nõ potest, arg. ff. de inoffi. testam. l. Pomponius. Sed pupillus, si ei expedit, cũ auctoritate tutoris & cũ decreto iudicis potest. nil enim alienat hic, cum non tractetur de pecuniario cõmodo, G. Nota tñ, ꝙ in dubio ꝯcordia & pax p̃sumitr̃ expedire, C. de transac. l. si fideicom. An pax facta tibi recipienti p̃ Titio, possit haberi rata mortuo uulnerato, uer. sed pone. G. dicit, ꝙ sic, ut l. bonorum. Argumẽtum contra ff. de prec. l. est receptũ. Imo plus uidetur, ꝙ procurator uulnerati ad hoc factus, possit reddere pacem mortuo uulnerato fauore pacis, & propter ipsius actꝰ naturam, ff. ad Sylian. l. 2. ff. mand. l. si uero non remunerandi. §. fi. G.

a De adulterio & stupro. a Rub.

ADDITIO.

a *Bimẽbris est hæc rubrica, & de secunda parte nil tractat, quia practici sui nil tractauerunt, uel omisit, quia ex prima et secũda decre.*

decr. huius tituli, quæ secundam partẽ recipiunt, facile formabis libellum in ecclesiastico foro, & erit alternatiuus, ex quo alternatiua est in obligatione, de quo sup. de conce. §. iam nunc. uers. sed nunquid talis. cum suis remiss. In foro uero ciuili tolle formã, no. eo. ti. c. 2. in gl. 1. & eo, quod ibi a Modi. & ad hãc partẽ faciũt Dominicales 26. & 28. de quib. mentionem facit, de iureiurando, mulieri super prin. 2. gl. De prima uero parte libellos habuit auctor a Ros. in 4 libello, in ordine libellorum iuris nostri. Vnde de libello ad separationẽ tori, dat remissionem post uer. sed nunquid. De qõne dominicali, an accusans uxorem de tali adulterio, teneat illi reddere debitũ, uide no. 33. d si cuius. Sunt contiguæ tres quæstiones dominicales s. 32. 33. & 34. post quam sequitur 63. Prima, de adulterante cũ medico, rogante marito, secunda, de uxore oppressa, quia non fugit, ut uir mandauerat, tertia, superueniente adulterio mariti, an possit adulteræ separatæ, quarta, de separata propter adulterium, & post apparet cõsanguinitas cõiugum. Primum uide de eo, qui cog. consa. uxor discretionem. Secundum de adulterio, c. pe. super fi. pe. gl. Tertiam de diuortijs, ex literis. super vltima gl. Quartam, inter uirum & uxorẽ plerunque. Qõnem Pilei 21. de lena, quæ se pro principali submisit, & de illo, qui putans cognoscere solutam, maritatam cognouit, uel econuerso, uide super regula, cum quis in ius. li. 6. De duobus specificatis pœna, promissa, quam vnus cum alterius uxore adulterium committendo incurrit, uide super regula, frustra, eo. lib.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra adulterum, seu stuprosum, concipiendus.*
2 *Vir qualiter debeat formare libellum contra uxorem adulterã.*
3 *Vir accusans uxorem de adulterio constante matrimonio, ad pœnam tenetur inscribere.*
4 *Fornicatio separat uirum ab uxore.*
5 *Vxor an possit uirum de adulterio accusare.*
6 *Libellus qualiter sit pro tori separatione concipiendus.*
7 *Laicus an, & qualiter possit contra clericum, suam, uel suorum iniuriam prosequi.*
8 *Ancilla alteri uendita, seu tradita cum pacto, ut non prostituatˀ, si contra fiat, efficitur libera.*
9 *Ancillę, seu filiæ, quib. a dominis necessitas imponitur peccãdi, dẽt constit. imperatorũ Theodosij & Valentiniani subueniri.*

CONCIPE sic libellum:
1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. ꝙ ipse hoc anno, mense tali, regnante domino Ludouico Dei gratia rege Franciæ, vel temporibus talis. Papæ commisit adulteriũ cũ Berta vxore Titii in tali ciuitate, in domo tali & in tali camera ipsius domus, super quo eum coram vobis accuso, quare peto eum secundum legem Iuliam de adul. pœ. capitali puniri, & ego Lucius, &c. vt supr. de accu. §. 1. ver. vl. 2. q. 8. c. præscripta, §. libellorum. C. ad legẽ iuliã
a de adul. quamuis, & pone a hic, vt patet supra de accu-
2 satore, ver. item contra agentem. † Eodem modo concipiet ipse Titius, secundum antiqua iura, contra uxorem, verbis competenter mutatis, ext. eod. maritus, C. eo. iure mariti, & l. castitati. Hodie tamen sic cõcludet secundum leges, quare peto eam verberatã & tonsam in monasterio ad perpetuam pœnitentiam peragendã detrudi, C. e. in Aut. sed hodie, 22. q. 1. de benedicto, vel omitte verba illa, uerberatã & tonsam, sm Canones, ut ext. de cõue. cõiu. gaudemus. Secundũ vero legem Mosaicã, cõuicta de adulterio lapidabatur, 33. q. 5. hęc imago. de pæ. dist. 6. c. 1. uer. cognoscat igitur, 33. q. 7. q fine, & c. postulatus. Nec hoc casu uir inscribere tenetur, secundũ quosdam, ut in prędictis iuribus, & ff. eo. is, cuius, & §. fi. & l. mariti, §. fina. † Ego autem dico, ꝙ
3 si constante matrimonio vir accuset uxorẽ de adulterio, ad pœnam tenetur inscribere, vt in Auth. vt liceat, matri & auiæ, §. quia vero plurimas, Coll. 8. uer. si adul
b ter. Sed qui contrariũ tenent b, intelligunt. ꝙ in accusaret iure extranei. Vbi autem agitur ad tori separationem, non est inscriptio necessaria, extra de proc. ir. tuæ, de hoc supra de accu. uersiculo, item ꝙ nõ recte.
4 † Sed opponitur, qualiter uir se obligabitur ad talionem? nam si ipse punitur pœna talionis, ponetur in monasterium, & sic consequitur, quod uolebat. Item secundum hoc erit alia causa, quæ n fornicationis, quę separat uirum ab vxore, & cogitur fieri monachus, qui nunquã voluit, quod esse non debet, vt 32. q. 1. integritas. 20. q. sicut. Præterea hoc solum debet uiro esse pœna, vt cogatur ei perpetuo adhærere, qua perpetuo voluit carere. 33. quæst. 5. hæc imago. Item vir & uxor nõ censentur pari iure, quantum ad pœnam adulterii, ut
c 32. quæstio. 1. præceptum c. Sed ad hoc dico, quod si deficit in probatione, debent detrudi in monasteriũ, eo modo, quo mulier intraret probato crimine contra eã: sed ipsa non intraret, nisi viro placet, quia etiã in uitã potest uir retinere, ut C. de adul. Aut. sed hodie. Ergo & si uir sit de calumnia conuictus, cogitur intrare, sed ipsa eum poterit, si voluerit, retinere, C. de adul. iure mariti. Nec est etiam inconueniens, qd aliquis fiat inuitus monachus; tum q se ad hoc obligauit, tũ etiam propter eius de ictum, 16. distin. de lapsis. l. distin. si il-
5 le. ex. de electio. cũ dilectus. in fin. † Sed nunquid econuerso uxor potest uirum de adulterio accusare? Videt, ꝙ non, quia ipse potest tantum ciuiliter agere cõtra uirũ, in pręalle. l. publico. Sed & si accedit ad meretrices, potest ab eo recedere, vt C. de rep. cõsensu. Sed dic contra, ext. de diuor. gaudemus. §. 1. & 22. q. 1. si quis uxorẽ. & ipsa etiam inscribet, & punietur pęna talionis, ut in Authen. Col. 8. vt liceat matri, & auiæ. §. causas. & not
d præd. l. publico d. † Qualiter dotẽ libellus concipietur,
6 cum agitur de tori separatione, not. sup. de diuor. uer.
7 ad tempus. † Si autẽ laicus e prosequitur suam, uel suo
e rum iniuriam contra clericum, (quod potest, ut extra de testa. de cętero. & 4. q. 6. omnibus. alter uero non potest eum accusare, vt 2. q. 7. ipsi apostoli. & c. 1. & 2. per totum.) tunc sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. propono contra P. sacerdotem, ꝙ si ipse, &c. ut supra. usq; quare peto. iũge, dictũ P. sacerdotem ordine sacerdotali priuari & deponi, extra eo. significasti. Sed q̃ritur, q̃uo. inscribet se ide, qui forte laicus est, uel minoris ordinis cũ nõ possit ita puniri, ut sacerdos? Rñ. sic, Ego L. pfiteor me hũc libellũ tali anno, mense, & die dedisse, & si hanc accusationem calumniose instituo. pmitto pęnã uero uestro arbitrio mihi imponẽdã sustinere, & ad hoc me obligo, 5. q. 6. qa iuxta. Vel dic, ꝙ tunc se non obligat ad talionẽ. de hoc su-
8 pra in ti. de accusatore, uer. item quod nõ est: † Porro si
f si tibi ancillã uendo. uel ẽt alio modo trado, eo pacto, ne eam prostituas, si hoc fecerisipso facto sit liber, per constitutionem diui Adriani, C. si mã ita ue. ne prosti
g l. 1 g Sic ergo libellus concipiatur:

LIB. Corã, &c. conqueror de P. cui cũ dñs meus me ancillam suam uendidisset, ne prostitueret, ipse P. me tamen prostituit, unde peto me per uos liberam pronunciari.

ADDITIONES.

a Et pone. *id est, positionem facias.*
b Tenent. *Vt Ros. ubi sup. & gl. ibi recitat hoc, sed tenet contrariũ, ubi sa. illud esse correctũ, & idẽ in l. si q adulterii. C. de adul.*
c Præceptum. *Vbi hoc no.*
d Publico. *Vide, quo l. 1 2. q. 2. si qua cum. seruo.*
e Sciantem laicus. *Reuertit ad uerba Ros. ubi sup. usq; ibi, uel dic.*
f Porro. *Reassumit uerba Ros. iuris ciuilis, ubi constitutione diui Adriani, & demum uerba eius, ti. 7. uel 8. post illum assumit in uer. se.*
g L. 1. *Et Canonista, si uis plus de materia intelligere, uide. quę ibi notant in ult. gl. ultra q̃ scire debes, ꝙ qñque uenditor sibi reseruat manũ, s. resumendi ancillam, si prostituatur, si prostitutioni cõsentit, perdit ius illud, & pcederet libellus, q sequitur. Vbi autem*

tem manum uenditor sibi non reseruat, sed dicit, ꝙ si prostituatur, sit libera, verba ista sunt superflua, quia & sine illis sic esset, ex quo sic erat uendita, ne prostitueretur. Et uide, ꝙ libellus non petit illā liberari, sed liberā pronunciari, & super hoc constituit iudicium, de quo loquitur l. 1. & ante tribunal poterit qõ referri, ut dicit l. 2. si. n. negaret̄ prostituta, oporteret de hoc fidem fieri. Item si negetur ea lege uendita, oportebit hoc constare. Si reseruit uenditor manus iniectionem, oportebit cōstare, ꝙ prostitutio ni cōsēserit; his confessatis, uel probatis, iudex pronunciabit illā liberam. Sic est in similibus, peto te pronunciari excommunicatum, quia percussisti clericū. Si negetur percussio, uel clericatus, oportet illa probari, quibus probatis, iudex non excommunicat, sed excommunicatum declarat. Hoc et̄ scias, quod ubi sic actum est, ne prostituatur, non debet poni, ut in caupona, uel taberna ministret, quid esset facere fraudē l. dictę, uel pacto, hoc uult l. ul. illius tit: & ſm Rof. ratio sumitur ex l. si adulterium. C. de adul. inter. uino enim initiatur luxuria ut ibi.

nunciari, vt in prę. lib. Vel dic, ꝙ sufficit hoc dicere uiua uoce a. † Item constitutio imperatorum Theodosii
9 & Valentiniani subuenit ancillis & filiabus in potestate constitutis, quibus domini imponunt necessitatem peccādi, vt possint suffragium episcopi implorare. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. patre, uel domino meo, qui mihi inuitæ necessitatem peccandi imposuit, quod tali me supposuerit, & sic fuit leno meus: vnde peto, ꝙ compellatis patrem meum, uel dominum, ut me emancipiet, uel manumittat: & ad hoc imploro suffragium, uel officium uestrum. Alii sic concipiunt libellum,

b LIB. b Coram uobis, domine episcope, peto ego filia, uel ancilla talis liberari à patria, uel dominica ptāte, cum ipse pater, uel dominus meus necessitatē mihi imposuerit peccandi, uel me tali supposuerit, & sic fuit leno meus, & ad hoc imploro officium uestrum, C. de epis. aud. si lenones. C. lib. u. de specta. l. fin. De hac materia uide supra de accu. uer. item contra agentem. In sequenti titulo non lest libellus necessarius.

ADDITIONES.

a *Viua uoce. Et Roffre. ubi sup. in fi. dicit, se non curare, an per libellum, an uiua uoce petatur; & remittit, ad ea, quæ dixi de sena tuscon. Rubriano.*

b *LIB. Non ponderauit auctor causam diuersitatis libellorū, quæ fuit, quia l. si leones. nō exprimit, ꝑ quem fienda sit liberatio. Glo. ibi, quod per patrem & dominū; & ad hoc cogentur episcopū; & hoc ponit primus libellus. Alia lectura, quod facit episcopus; & ſm hanc debet incipere libellus. A uobis; uel ubi dicit Liberari, addendum, Per nos; fatetur Rof. primam æquiorē; & est iste unus de casibus, quibus pater emancipare, cogitur, ut scriptum est de restitutione in integ. constitutus. in princ. &c.*

De raptoribus, & incendiariis, & uiolatoribus ecclesiarum a Rub.

ADDITIO.

a *Primam partem. rub. tractat Ioan. de Blan. mihi char. 25. ubi de actione ui bon. rapt. Secundum, illā recepit auctor à Roff. de prædicta rub. quæ est antepenultima ante pręteriēs; & ibi dicit, uim debere concurrere, ut illi sit locus; quæ colligas ex positionibus. Expeditis uerbis Roff. unam quæstionem subdit secundo ibi, uerum cum 3. ibi, cæterum. prosequitur duo edicta, scilicet antepe. & pen. in ordine Roff. & merito coniungere potuit, quia hæc tria coniunxit. Compilator Digestorum, ut patet ff. ubi bonor. rapt. De primo & secundo & titulo sequenti de tertio licet alia consideratione, quæ supra patuit, disiuncta fuerit per Roffr. in fine autem dat auctor tres remissiones. De tertio ergo membro rubricę auctor nil dixit, & uere etiam nihil de secundo. de incendio. n. tractauit, & de his, quæ tēpore incendii damnū dant, sed dic incēdiariis nou. De incēdiarijs autē & uiolatorib. ecclesiarū uide, quod no. de sent. excom. tua nos, &c. conquesti. eum fuit remiss De consulentib. rapinam, uel comitantib. raptorem, uel euentib. defendant, non vt rapiant, uel euntib. vt pacificent, ad quid teneant in iudiciali, vel pęnitentiali foro, scripsi de hom. sicut dignum, in gl. ſm Inn. Ad materiam rapinæ pertinent q. Nic. Ma. quā posui supra de ap. §. in quid. post prin. super vers. sed nunquid. in fi. Item qõ Iac. Butr. quam posui sup. de inquisi. §. non tractemus, super uer. 1. in fi. Item sciendum, ꝙ Gui. de Suz. super l. ab hostibus. C. de c. postl. reuer. format q̄onem, quæ nunc in 46. anno de facto ad literam euenire posset. Stipendiarij Veron. insultauerūt districtum Mantuæ, & ceperunt prędam magnam animalium; contigit, ꝙ stipendiarij Mantuæ post tempus insultauerunt districtum Veron. & duxerunt etiam magnam prędā, in qua fuerunt multa de priorib. animalib. quæ repetebant eorum priores domini: pro quib. facit l. illa, ff. e. ti. si captiuus, §. expulsis, & bene facit ff. de acq. re. do. l. Pōponius. In cōtrarium inducit, quia sua probitate acquisiuerunt; eorū ergo sint. sicut alias dicitur C. de allu. & pallud. l. 2. & si perdidissent illi equos & arma, isti non restituissent, ergo non petant, cuius contrarium petituri nō esset, C. de sol. l. pe. dicit de iure primam partem ueram per intra inducta; sed consuetudo Italiæ tenet contrarium, & tunc sic fuit iudicatū, ꝙ procedit, quando non incontinenti fuerunt recuperati, quia tunc secus; ut in l. Pomponius. Dicit etiam tunc q̄onem procedere, cū Veron. erāt hostes uiri Romani, quia contra pacē ecclesiæ.*

SVMMARIVM.

1 *Actio vi bonorum raptorum illi competit, cui per uiolentiā res mobilis aufert̄, & qualiter ī hac actione sit libellus formād.*
2 *Ciuitas, castrum, vel uilla, in cuius territorio fit rapina, debet illam euendare.*
3 *Actio in factam contra dantem damnum, illi competit, cui turba coadunata damnum dat.*
4 *Incendio orto, vel naufragio imminente, qui res aliquas surripiunt, an sint de furto puniendi.*
5 *Res deponens in domum uicini occasione incendii, an sit reprehensibilis.*

1 SI † quis per violentiam rē tuā mobilē tibi auferat, locum habet actio vi bonorū raptorum, quæ intra annum est in quadruplum, post in simplum, ff. vi bon. rap. prætor. §. in hac actione. Inst. eo. §. quādruplū Sic ergo concipies libellum:

LIB. Corā, &c. conqueror de P qui per uiolentiam mihi abstulit Codicem meū. uel cōmodatū, vel depositū, vnde peto ipsum quadruplū cōdemnari, & ad hoc propono actionem vi bonorum rap. Hæc forma probatur Inst. vi bon. rap. §. 1. ff. eo. l. 1. & prætor. Actor ergo sic ponet:

POS. act. Pono, ꝙ res, quā rapuisti, uel abulisti, est codex, uel uestimētum, uel bos, uel asinus, ut per hoc appareat, quia illa res sit mobilis, Inst. e. §. melius, ff. de uerb. sig. si iumentum. Item quod illā rē mihi abstulisti, vel aliquis de familia tua, vt in pręd. l. prætor. §. hęc actio. ext. de re. spo. cū ad sedē. Itē ꝙ res illa est mea, vel saltem mihi fuit cōmodata, ff. eo pręter. §. in hac actione, & §. si quis igitur. Inst. e. §. sane. Itē quod ꝑ vim mihi abstulisti res illas, hoc concesso, cōstat, ꝙ dolo fecit, ff. eo. prætor. §. doli mal. Itē ꝙ sunt tantum sex mēses, quod prędictam rapinam fecisti. Reus uero. sic,

POS. rei. Pono, ꝙ res, quā medicis repuisse, est mea, ff. e. ꝑtor. §. hoc aūt. Instit. e. in prin. Item ꝙ rem illā accepi credens hoc mihi licere, ff. e. ꝑto. §. in hac actione. Inst. e. §. 1. in fi. 1. q. 4. c. fi. Item quod ex quo accepi, tu sciuisti, qñ accepi. Item ꝙ postq̄ sciuisti me accepisse, trāsiit annus, & ultra. Item ꝙ ī illo anno poterat reddi ius, ff. qs ordo ī bo. pos. l. 1. §. dies, ff. de diuer. & tem. præ
a scrip. l. 1. a † Sed pone inter statuta ꝑ nos in patrimonio
2 beati Petri, dū illud regeremus, edicta ꝯstituimus, ut ciuitas,

ADDITIO.

a *L. 1. Hucusque Rof. de hoc membro, in quo tractat, an possit raptor cōueniri furti manifesti, & nō manifesti, nō uidetur dubiū de secun-*

de secundo, cũ lex expreße hoc dicat, ff. eo. l. 1. item l. 2. §. vt generaliter, & Inst. eo. tit. §. fi. in quibus dr̃, ꝙ ubi in re clam facta competit furti actio, competit & ista, propter quas leges insurgit dubium de primo, cũ tñ prima facie quisque iudicaret contrarium, s. de manifesto non dubium, cum nullus improbior fur, quam qui vi rapit. Inst. vi bono. rap. in prin. & ff. eo. l. 2. uers. nã Iulianus, ergo propter comparatiuum ẽt plus, q̃ manifestus dici debet. Item lex, si uendidero. §. cum raptor, expresse dicit, quod raptor est fur manifestus. Item prædicta l. 2. §. si in re, aperte dicit, ꝙ raptor suum delictũ publicat. Ros. primo dicit, respondeat, qui potest, demũ distinguit inter raptorem uisum, & deprehensum, & non uisum, ut primus sit manifestus, secundus nõ remittit autem ad ea, quæ scripsit Ins. de act. §. ex maleficio. Et quia habeo ipsius scripta super illo titulo, uerum est, ꝙ ibi distinctionem prædictam repetens distinguit inter uisum & non uisum, & in secũdo cessabit actio furti manifesti, ff. de fur. si quis ex domo, & ff. vi bo. rap. l. 2. §. sed si nemo. Sed opponitur, q̃uo habebit locum l. 2. vi bon. rap. ubi nullus uidit, & sic nulli facta est uis? Respondet cũ Petro, quia is, qui rem abstulit, paratus erat vim facere, si aliquis restitisset, ex quo proposito conuenitur vi bon. rap. ff. de fur. qui iniuria, ext. de sent. excom. cum uoluntate in princ. Ad leges primo allegatas respondet supplendo, ut sit sensus, ꝙ ubi in clam facto competit non manifesti, competet ui bonorum raptorum, supple, si palam fiat, alias esset absurdum, & inique dictum, & esset potius conuertendum.

uitas, castrũ, vel villa, in cuius territorio fieret rapina, illã emendet, si uero in finib. duarũ villarũ, nec apparet, in cuius confinio, vtraq; emendet, 23. q. 3. dñs Cõtingit fieri rapinã in confinio duorum castrorum, nec apparet, infra cuius territoriũ, quorum unũ magnum est, aliud paruum, quæritur, an æqualiter soluentur? Et vr̃, quod sic, C. de episc. & cle. Auth. cã, quę fit. C. de appel. qñ. ff. de leg. 1. seruus. §. fi. Arg. cõtra, ꝙ maius magis soluet, qa loca noĩata non sunt, ff. de leg. 1. si hr̃des. ff. de reb. dub. vtrũ. §. fi. ff. ad Treb. quoties. ff. de duob. reis, l. antepen. ff. de stip. ser. si communis seruus.

SOL. Vr̃, ꝙ pro locorum quantitate diuisio fiet, ff. de cens. cum pos. ibi, ut oẽs pro modo, &c. & C. lib. 11.
a de naufr. l. fi. de incen. rui. naufr. Pædius. a † Verum cũ
3 tibi turba coadunata damnũ dat, prætor tibi dat actionem in factum contra dantem, quæ intra annum vtilem est in duplum, post in simplum, ff. vi. bonor. rapt.
b prætor ait, resp. 1. b Sic ergo concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cuius dolo malo in turba damnum datum est mihi in centum, uel tñ amisi, uel talia scissa sunt, vel fracta, vel corrupta, vnde in duplum mihi dari peto, & ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto prętoris, cuius dolo malo damnũ in turba factum esse dicetur, ut in præ. l. & ext. de ord.
c cog. c. cum dilectus, in princ. c Actor ergo sic ponit.

POS. act. Pono, ꝙ decem hoĩes, vel vltra fuerũt in tali loco congregati, ut in præ. l. prætor ait, resp 1. & §. neque. Item ꝙ dolo tuo, uel ad tuũ clamorem, uel dictum illa turba mihi damnũ dedit, ut in præ. §. neq; & §. edicto, & §. si quis aductum. Item ꝙ pp̃ insultum illius turbę datum est mihi damnũ in centum, vel talia sunt amissa, uel scissa, uel fracta, ff. eo. prætor. §. 1. idcirco. Itẽ ꝙ illa mihi contigerunt in turba, ut in prę. l. prætor. §. hæc actio. Itẽ ꝙ adhuc superest de isto anno vtili, quo hęc acta sunt, ff. eo. prætor. resp. 1. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ hoĩes in tali loco congregati fuerunt octo, hoc. n. concesso, succumbet actor, quia decem ad minus faciunt turbam, ff. eo. prætor. resp. 1. & §. neque, & decem faciunt plebem, 10. q. 2. vnico. Item ꝙ ab illa turba tua bona remanserunt illæsa. Item ꝙ illud extra turbam amisisti. Itẽ ꝙ a tpe illius turbæ transit iam annus utilis.
4 † Cæterũ si incendio orto, uel ruina, seu naufragio imminente, aliqui res aliquas surripiunt, uel dolo malo recipiunt, uel damnũ dant, prætor dant contra eos actionem in factum ex edicto prętoris de incendio, ruina, intra annum utilem in quadruplum, post in simplum. Et idem est in rate nteueq;
d expugnata, ff. de incen. rui. nau. naue expug. l. 1. §. 1. d Sic ergo concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui dolo malo rapuit res tales, uel in his damnũ dedit, qñ domus mea fuit incendium passa, uel ruinã, uel qñ nauis mea fuit
e naufragium passa, uel fuit expugnata: e vnde peto mihi eum in quadruplum condemnari, & ad hoc propono actionem in factum ex edicto prætoris de incend. rui. naufr. vt in prę. lege, Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ in domo mea fuit incẽdiũ ortũ. Itẽ ꝙ passa fuit ruinã. Itẽ ꝙ passus fui naufragiũ. Itẽ ꝙ ratis, vel nauis mea fuit expugnata, ff. e. l. 1. §. ex hoc incendio.

ADDITIONES.

a Pædius. *Idem Dy. eo. tit. l. ne quid, ibi ẽt tenet, & in l. 1. ff. quando ex fal. tut. per ipsam legem, ꝙ hoc casu non probabitur damnum, uel interesse per iuramentum, sicut fieret cõtra raptorem uiolentia, per l. si quando. C. unde vi, quod procedit contra violentum et in ipsius odium, sic extra quod metus cã, c. fi. Idem in vtroque dicto recitat, & tenet Iac. de Bel. in Auth. ut nulli iud. §. qñ uero Coll. 9. allegat ẽt C. de in lit. iur. l. alio iure, & l. seq. Sed quem dices iudicem prędæ, si illa confinia non sunt sub eodẽ iudice, sed sub diuersis? Et dubitatur, in cuius partis finib. facta fuit præda. Dy. super l. siue. ff. de lib. agnos. uers. ꝙ si hoc. dicit per ipsum uers. quod uterque iudex procedere potest pp̃ dubium, & procedit hoc dictum s̃m ultimam lecturam, quam ponit ibi gl. pro qua facit, ff. de excus. tut. iurisperitos. §. 1. per quẽ tenuit hic Guido de Suz. ut dixi sup. de comp. iud. adit. §. 1. sub uers. 6. uers. sed pone. Constat enim, quod ex quo par est utriusque cã, alter alterum impedire non poterit, ext. de elect. innotuit. ubi concor. quia tamen vr̃ absurdum, ꝙ super uno negotio quis ad diuersos iudices trahatur, extra de rescr. c. ult. C. de iu. l. nulli, uel pluries de ipsius delicto quæratur, ff. nau. cau. stab. licet. §. fi. qđ dic, ut de accus. de his, esset honestum, ut inter se conuenirent, ut alter cognosceret & alter desisteret. Et puto, quod sufficeret talis conuentio sine commissione, de rescr. pastoralis, in prin. sicut dr̃ de patronis, qui sine commissione cõueniunt, in Cle. de iure pat. plures, imo in foro ciuili plus procedit conuentio, q̃ cõmissio, quæ prohibetur in criminalib. de quo sup. tit. §. fi. uers. item quod est delegatus in causa, cum sua remis. nec improbo iudicium sortis in hoc casu, si non conuenirent, 26. q. 3. sors. C. cõia de leg. l. 2. in prin. de quo satis scripsi de sortileg. c. ult. in fin. & ibi dixi, altero hoc petente, superior ad id cogeret reliquum, et est simile, quod no. 65. dist. c. vlt. in gl. sed nunquid. Si qua uero pœna pecuniaria exigeretur a prædone, uel in ipsius bonis, inter illos uideretur diuidenda per dimidium, de parochijs, c. 1. de sepult. cum quis §. 1. lib. 6. ff. de pig. si fundus. §. si duo, in fin. & l. si debitor, quæ, ut dixi, procedunt, quando in iudicibus est paritas, puta uterq; defensor ciuitatis. Si uero alter esset præses prouinciæ per se regẽs & sedem habens in altera illarum ciuitatum, & reliqua est de suo præsidatu, tũc dico, quod ad ipsum spectaret in hoc dubio cognitio & punitio, cum licet de altera sit dubium, de altera est certum, et idem uideretur in solo dubio, bene facit de prębendis, si a sede, in fin. & c. si pluribus, & c. hi, qui lib. 6.*

b Resp. 1. *Et quinque, quæ requiruntur, positiones ostendunt.*

c In prin. *Quid si facta rõne, ut supra concludam, unde peto iustitiam? Dicit Ros. quod Aquilia uidetur proposita, quæ minorem condemnationem exigit, facit ff. de pœ. si præses, & l. interpretatione, & uide supra de lib. concep. §. iam nunc uidendum, uers. sed cum ex his. Sed ad quid hoc edictum fuit inuentum, cum sufficeret Aquilia? responde, quod hic requirit dolum, ibi sufficit ẽt culpa leuissima, ut d. tit. in l. 2. Instabis, & si sufficiat leuissima, datur ẽt pro dolo. SOL. non conqueraris, si prætor fuit largus. Item in casu doli ista plus confert, & sic non superflua.*

d §. 1. *Tria, quæ requiruntur, positiones docent.*

e Expugnata. *Illud verbum Expugnata, exponit lex, expugnatur, ff. eo. dicens, Expugnatur nauis, cum spoliatur, mergitur, dissoluitur, aut perfunditur, aut eius funes præscinduntur, aut uela conscinduntur, aut anchoræ inuolantur de mari, & hoc ultimum alludit vulgari nostro, ut ibi nota.*

cendio, & §. item nunc, & §. si suspicio, & §. itē ait prętor, & l. 2. & l. qui naufragium, resp. 1. & l. deinde. Item quod ex tali incendio, ruina, uel naue expugnata, uel naufragio res tales subtraxisti, ut in præ. l. qui naufragium. §. quod ait. Item quod annus adhuc superest, quo ista fecisti, ff. eo. l. 1. §. 1. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ timor fuit de incendio, ruina, uel naufragio, sed domus tua salua in oībus permansit, & similiter nauis. Item ꝙ omnes res, quę erant in domo
a tua, uel naui, saluæ in omnibus remanserunt.[a] † Si aūt
5 quis res deponat in domum uicini occasione incendij, uel ruinę, uel naufragij, dic, ut supra de depos. uers. si autem. De rapinis & uiolentiis Iudæis illatis, dixi supra in tit. de Iudęis. Item in aliis violentiis dixi supra de restit. spol. & de causa pos. & propriet.

ADDITIO.

a Remanserunt. *Et si uera est, repete positionē de damno lapso ut supra proxi.*

a De furtis. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Practici auctores posuerunt hanc rubricā, nisi Ros. præcipue in libellis ciuilis, ut infra patebit. In libellis autē nostri iuris unicū libellum posuit sub tit. de priuat. delic. & Io. de Blan. qui inter conditiones ponit primā de conditione furtiua, post illas inter actiones ponit has duas rubricas de actione furti manifesti, & aliam de non manifesti, & de rubr. facit quinque partes. Prima de furtis manifestis, & non manifestis. Secunda ibi, alia quoque. usq; ad uers. porro, cū prosequitur materiā furti aduer. nau. et omnes actiones, quæ ad materiam pertinent, ad ipsorum membra octo quæstiones inserens. Tertio prosequitur actionem rerū amot. de duab. actionib. in ipsius fine remittens. Quarto prosequitur edictum, si quis test. lib. esse, & c. ibi, porro plerunque. Quinto & ultimo tractat de creditore, an agat furti pignore surrepto, & circa id duas q. format. Et quia primus libellus tractat de pęna quadrupli in furto manifesto, quærit Guid. de Suz. super l. 3. C. Ad l. g. Aquil. et in q. stat. mihi sub litera B. Sed si statuto pro furto manifesto imponitur pęna dupli, et talis fur sic fuit cō demnatus, an agi possit ad legalem de quadruplo, ꝙ non possit, alle. ff. nau. cau. stab. l. 2. licet. §. fi. C. de appel. l. oēs. Quod possit, C. quando ci. act. præiud. cri. l. vna, & de sepul. uiol. l. qui sepulchrū, uers quæ pœna. ff. de act. & obl. l. quoties. Solut, si apparet mens statuti uolentis minorare pœnam, ad residuū non agetur, si non appa ret, agetur ad residuum, quod plus est in pęna legali, ut in præal. l. quoties, eo tit. cū ex uno. ff. arb. fur. cæs. l. 1. 2. & 3. Ad materiā quæstionis faciunt not. in fin. 2. partis huius vol. Famosa est alia ipsius quæstio, qua quærit de faciente duo furta in duab. ciuitatib. sine pęna, tertium facit in tertia, & ibi captus et cōfessus, uel conuictus, an puniri debeat, ut famosus, s. furca, per l. capitalium. § famosos, ff. de furtis, & sibi vī, ꝙ non, cum illic commiserit solū unum furtum, non pōt dici ibi esse famosus. Fustigetur ergo pro uno furto, ut in Auth. sed nouo. C. de fur. Multi ponunt hanc q. qui fatentur, ꝙ feroces rectores eos furca suspendunt, & secundum l. de pac. ten. uers. antepen. inclusam in usib. feu. quę stio non esset dubia, secundū quam qui furatur quinque solidos, uel amplius, furca suspendatur. An autem illud sit habēdum pro l. cōi, uide plene not. in l. hac editali, de pace iur. fir. §. iniuria seu furtum, in 3. gl. et materiam furti, quasi per modum summæ, uide in gl. 2. Item sciendū, ꝙ Vbert. de Bobio super l. si pro fure. ff. de cond. furtiua, quærit, si damnum passus ex furto fecit pactum Titio, quod si indicaret facientes, ab ipso non peteret, si sibi in aliquo ex illa cā teneretur, et Titius indicauit, per quod demum apparuit ipsum fuisse de furibus, dīs contra eum agit furti, ipse excipit de facto, an ex ea sit tutus? & vī, ꝙ sic. per ipsam legem, et per l. ff. de pac. si unus. §. pacta. C. de fur. l. post decisionem. Ipse tenet contrarium per l. fi. ob stuprum. ff. de cōdic. ob. caus. § fi. & ff. de calum. l. 1. §. ult. & l. seq. & de cond. causa da. l. si mulier. An quis de furtis teneatur indicare furem, uide extra eo. tit. qui cum fure, & quod ibi not. in ult. gl. & quid per ea de hærede furis famosi confessi, uide supra de accus. §. 1. uers. qui l. si latro. & quod ibi super eo dixi.*

ADDE, ibi, famosa est alia q. quod notabiliter uoluit Rom. consil. 237.

ADDITIO. Adde ibi sciendum, & uide omnino Hipp. de Mars. sing. 707. inc. malitijs hominum. Et an quis teneatur indicare furem, uel rebellem, uide Lud. Rom. sing. 785. inc. nunquid teneatur. Henric. Ferrand.

SVMMARIVM.

1 *Furtum diuersimode consideratur.*
2 *Criminaliter agens de furto, qualiter libellū cōcipere debeat.*
3 *Ciuiliter et criminaliter agere ex eodē crimine, an sit licitum.*
4 *Agi duplici uia in eodem libello an sit permissum.*
5 *Agens contra eum, qui opem, seu cōsilium furi dedit, qualiter formabit positionem.*
6 *Actione furti tenetur, qui rem mobilem alterius eo inuito contractat.*
7 *Agens contra reum eo inuito, qualiter formabit positionem.*
8 *Libellus qualiter sit cōcipiēdus cōtra eū, qui rē furto surripit.*
9 *Actio in factum ex edicto, nautæ, caup. stab. cui, & quo casu competere dicatur.*
10 *Actio ex quasi maleficio, cui, & quo casu competat.*
11 *Ex edicto nau. caup. stab. diuersæ oriuntur actiones.*
12 *Actio prima, scilicet in simplum ex edicto nau. cau. stab. an sit natiua, uel datiua.*
13 *Rebus immissis nautæ, stabulario, uel caupone ignorante amissis, an teneatur stabularius, &c.*
14 *Reperta in domo alicuius, illius esse præsumuntur.*
15 *Deierare non præsumitur in sui ipsius damnum, qui peregrinatur, et ideo perdens res depositas in taberna, uel naui, &c. non sunt ipsi imputandæ.*
16 *Peregrinus diuersimode cōsideratur, diuertēsq; apud hospitē, quē sciebat malæ opinionis, si res p[er]dat, dēt sibiipsi imputare.*
17 *Peregrini, seu uiatoris in hospitio res suas perdentis iuramento quo casu standum sit.*
18 *Res in malla assignatæ, si non restituantur, quid erit petendū.*
19 *Stabutarius tradens hospiti claues cameræ, ubi sunt res suæ, an recipiendo claues liberet hospitem a custodia.*
20 *Amicus apud amicum diuertens, si perdat aliqua, qualiter ueniant repetenda.*
21 *Intrans nauem cum reb. suis, uel cauponam, uel stabulum, & de rebus suis amittit, quot modis ei succurri potest.*
22 *Actio famosa constante matrimonio non datur inter uirum et vxorem. Actio rerum amotarum competit uiro contra uxorem, & econuerso, propter res furatas, uel amotas.*
23 *Actio in factum utilis intra annum ad duplum descendens ex edicto, si quis test. lib. esse iuss. fue. cui, & quo casu competat, & qualiter in ea concipiatur libellus.*
24 *Creditor potest agere furti pro pignore sibi surrepto.*
25 *Amissio pignoris qualiter sit probanda.*
26 *Pignus habens in domo sua, si furto amittit, qualiter probabit se habuisse in domo.*

1 FVRTVM aliud manifestū, aliud non manifestum. † Si igitur in furto rei tuæ furem depręhenderis, habes contra eum furti manifesti actionē, quę prætoria est, Inst. de perp. & tēp. act. §. furti quoq;, in qua sic libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui mihi codicem meum subtraxit, vel furatus est, & prius q̄ cum illo codice perueniret ad locū destinatū, quo iure volebat, fuit deprehensus, uel uisus cum illo codice a me, uel a te, uel ab aliquo, unde peto ipsum in quadruplum cōdemnari, & ad hoc propono actionem furti manifesti. Hoc probatur Inst. de obl. quæ ex delicto & male-
a fic. nasc. §. manifestus. ff. de fur. fur manifestus. a Si au-
2 tem uis agere criminaliter, † sic concipe libellum.

LIB. Coram, &c. propono cōtra P. ꝙ ipse tali anno & mense & die, indictione 12. sede apostolica vacante, uel

ADDITIO.

a Fur manifestus. *Huius libelli & sequentis formas, & quicquid sequitur usque ad uers. porro, posuit Ros. tit. de act. furti manifesti, præmittendo octo, quæ in ea requiruntur, quæ ex positionibus colligas.*

te, vel Ludouico rege Franciæ regnante, codicē meū, vel equū, quem habebam in tali domo posita in ciuitate Beluacen. per furtū subtraxit tempore vestræ iurisdictionis, & antequā ad locū destinatum perueniret ego eum apprehendi, vel uidi, vel alius, & eum sup hoc corā vobis defero & accuso, quare peto eum criminaliter puniri, cum intersit reipublicæ, ne crimina remaneāt ipunita. Vel sic, quare peto eum arbitrio vr̃o extraordinariè puniri, & puniēdum esse p vos decerni & declari, & ego L. & c. vt s. de ac. §. j. uer. ul. ff. de ac. libellorum. q̃ est posita 2. q. 8. c. p̄sumpta. §. libellorum. ff. de fur. l. fin. Sic ēt ɔcipe in priuatis criminib. & subscribē, & ēt pœna ca
3 lumniæ imponitur, ff. de fur. l. fi. † Sed nunqd ex codē crimine agi pōt ciuiliter & criminaliter. Rñ. sic, si agat de re familiari, aliter nō, C. qñ ciu. act. p̃iu. cri. l. unica, ubi de hoc, ff. de fur. l. fi. Licet P. dixerit male, in priuatis delictis agi non posse, nisi ciuiliter vel criminaliter, tm̃ vt ff. de fur. interdictū, §. qui furē. de hoc. inf. de ini. §. 1. ver. sed qrit. itē quare hoc, vt sup de inquisit. §. nunc vi
4 dēdū. ver. qd sit actū. † Sed nūqd in eo. libello pōt utraque via agi. Rñ. nō: sed dū agitur una uia, altera interim differtur: & interim fit uni per alium præiudiciū ff. ui bon. rap. l. prætor ait. §. hoc edicto, & ff. de pub. iu. interdum, in quibusdam tamen locis contrarium ob
a seruatur[a]. Actor ergo sic ponet.

POS act. Pono, φ codex ille meus est, uel mea interest ex honesta cā illū codicem habere, puta commodati, uel depositi, uel quia fui sarcinator, uel fullo illorū uestimentorū, ff. eo. is, cuius. Insti. de nobli q̃ ex del. nas. §. furtu. Itē φ illū codicē, uel illa uestimenta cōtrectasti, ut in p̄. §. furti. ff. eo. ti. in summa. ff. eo. l. 1. & nota. po. & de re. mob. Inst. de de usufr. §. furtiue. Itē φ in aliū usum, q̃ dominus esset permissurus, vel cōcessurus itē qd concessi tibi rem illā, vt ea uteretis usq; Tholosā & tu fuisti usus usq; Burdegalā. hoc concesso, succūbit. licet dicat, quod credidit dominū permissurum, ff. eo. q iumenta, ff. de condi. causa dat. l. pe. Itē quod te cum illa re deprehēdi prius q̃ peruenires ad locū quo te uolebas conferre, uel forte alius te deprehendit. Itē quod ego te uidi, uel talis. puta T. uidit te illū meū codicē deferentē prius q̃ ad locū, quo ire uolebas, illo die peruenires, ff. eo. fur. est manifestus, & l. se. Inst. eo. §. manifestus, ff. de usu. si gs solutioni, §. mora. Re' usro sic.

POS. rei. Pono, quod codex ille, quē dicis furto tibi subtractū a T. est M. Itē quod tēpore, q̃ eo fuit amissus fuit cōmodatus M. uel apud eū depositus, vel pignori obligatus, patet ergo, q̃ nō tibi, ex. de præsum. nōne, ff. de iu. cū ptor. C. de p. l. maritus. Itē quod tua uoluntate ego fui usus codice illo, uel illis uestimentis, Insti. eo. §. pœna. Itē φ ego credidi te permissurū, mihi, quod uteret illo codice, uel illis uestimentis, Instit. de ob. q̃ ex deli. nas. §. pœna ma. in fi. ff. e. inter omnes, §. recte. Itē dato, quod animo contrectandi codicē illū acceperim, tñ sine apprehensione alicuius primo perueni ad locū destinatū, hoc concesso, cessat pœna quadrupli, & tenet ad simplū, uel fiat absolutio, ut credo pp ineptā actionem, ut ff. si agrim. fa. mo. dix. l. 1. ext. de in. examinata, hæc locum habent, si agitur contra furē. † Si uero
5 contra eum, qui opem, uel consilium dedit, ponat.

POS. Act. Pono, tu suasisti T ut codicē meum mihi subtraheret, uel furaretur. Itē φ tu sciebas eum mihi uelle furari codicem. Itē quod p̄stitisti sibi opem apponēdo scalas circa parietē. 14. q. 5. si res alien 1. 22. q. 4. si ad peccatum. Itē quod ope tua mihi furatus est codicē ipsum ff. eo. in furti act. & l. his qui opē. Inst. eo. §. ope. & ext. de domi. sicut dignum. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, quod T q furtū fecit, alias erat facturus etiam sine consilio meo. Itē quod ignorās p̄stitisti opem, quando ille T. dicit, quod fecit furtum. Inst. e. §. ope. ext. de homi. sicut dignum. Itē qd credebā bñ facere, & licite ex tali causa, 23. q. 5. de occidēdis. † Porro
6 si quis te inuito rem tuam mobilem contrectet, tenet
b actione furti nec manifesti, quæ ciuilis est[b], in qua sic libellus concipitur:

LIB. Coram, & c. conqueror de P. q rem talem, puta librum, uel equū mihi furtiue subtraxit, vel me inuito contrectauit, vnde ipsum equū mihi restitui peto cū
c pœna quadrupli, alias dupli[c]: & ad hoc ppono actionē furti manifesti p pœna, & condictionē furtiuam pro re, ff. de fur. si pignore. §. cū furti. & l. in furti actione, hæc forma quotidiana est. Sed opponitur, quia in eodem libello non possunt duæ actiones proponi vt ff. de tribu. qd in hærede. §. eligere. ff. quorū le. l. 1. vnde sic concipitur libellus tantum in actione furti.

LIB. Coram, & c. conqueror de P. q digestum meū, vel equū mihi furto, vel clam subtraxit, vel contrectauit me inuito vendendo T, vel alio modo vtendo, vnde peto mihi duplū solui ab eo, & ad id ipsum sententialiter condemnari, & ad hoc propono actionem furti nec manifesti, Insti. de ob. q̃ ex deli. nas. §. pœna. Alii sic concipiunt libellum.

LIB. Corā, & c. conqueror de P. qui seruū meū mihi clam subtraxit, & eum me inuito contractat, vendendo illū me inuito Titio, vel alias vtendo, quem seruū meū promisi dare 10. sub pœna centum in die tali, & quia non dedi, incidi in pœnam, vel ago contra eum, vt mihi p̄stet duplū tam æstimationis, quā valet, s. 20. quā illorū centum, quia penam incidi, & ad hoc ppono actionē furti nec manifesti. Actor ergo sic ponet.

7 † POS. act. Pono, φ rem meā tale contrectasti. Itē quod me inuito. Item φ fraudulosè & animo lucrandi. Item φ erat mobilis, insti. de vsuca. §. 2. Item φ erat corporalis. Reus uero ponet econtra, & ponat hic, ut
8 sup. in actione furti manifesti. † Item ēt cōtra, eum qui rem tibi furto surripit, habes cond ctionem furtiuam, quæ ciuilis est, & multas alias actiones in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corā, & c. conqueror de P. qui mihi codicem meū surripuit, unde codicē ipsum ab eo cōdico, & ad hoc propono condictionem furtiuā, ff. de condic. aur. l. 1. & l. cum ex cā. & hoc, qñ nō interest alias tua, nisi φ res tibi restituat. Si uero intersit, sic cōcipitur libellus.

LIB. Corā, & c. cōqueror de P. qui mihi surripuit seruum meum, qui fuit substitut' hæres a T. & eius hereditatem adire nō potuit, ppea quia fuit subtractus ab eo, unde & ipsum seruum cōdico, & īteresse meum illius hæreditatis, qd æstimo centum, peto, & ad hoc, & c. ff. eo. si condicatur seruus. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, φ sum dominus talis rei, ff. eo. l. 1. Itē quod eā furto subtraxisti, ut in l. seq. Item φ fuisti fur. principali rē contractando, ff. eo. cum ex cā. §. proinde. Item quod requisitus eā reddere recusasti. Item quod T. me prouocauit ad iudicium cōi diuidundo, ff. eo. & ideo. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, φ T. est dominus illius rei, ff. ubi ap. sit, si

ADDITIONES.

a Obseruatur. *s. super me, dicebat Al. Gal. cuius fuit etiam iste uer. & præcedens in ti. de accu.*

b Ciuilis est. *Præcedens prætoria, ut in prin. dictum est, & Roff. de hoc tractans in parte 2. de act. furti non manifesti rationem, reddit, quia cum ius ciuile præcedens solum de furto non manifesto, prætorium sequens, cuius est adiuuare, corrigere, & supplere addit de manifesto, & eius pœna, patet id ff. de iusti. & iur. l. ius autem ciuile. Dicit autem, quod septem in hac requiruntur, quæ patēt in diffinitione furti, quæ habentur ff. eo. l. 1. in fi. & Insti. de obli. quæ ex delic. §. 2. quæ ibi plene prosequitur, quod uide per Host. in Summa eo. ti. §. 1. Quicquid autem hic sequitur usque ad uer. alia quoque.. & uer. in summa quidem in fi. ibi ad literam plenius proposuit.*

c Dupli. *Quid in his actionib. duplandum, uel quadruplandum eueniat, plene Rof. ti. præ. uer. sed illud quæritur. & per Host. in summa eo. ti. uer. & ta quantum.*

sit, si procuratorio, Item ꝙ hanc rē solus contrectauit. Item ꝙ cōdictionem tibi competentē nouisti, ff.eo.l. parui.in fi.ff.de verr. obli.scire.§.fi.& l.nemo.Itē ꝙ rē furto subtractā tibi obtuli, ff.eo.parui refert.& l.fi.Itē ꝙ nō est res illa in reb. humanis. Itē ꝙ prouocasti ad iudicium cōi diuidūdo, & fuit socio tuo res adiudica-
a ta. Alia quoque actio a est, quę ratione furti dat, puta si quid mihi a nauta, vel caupone, vel stabulario, vel ab aliquo homine libero, cuius opera vtūtur, seu eorum
b ᵇ familia furatū fuit. competit enim mihi contra eos actio furti aduersus nautas, caupones, stabularios, & ꝯpetit in duplū, ff.fur.aduer.nau.l.1.& est ṗtoria, vt ī ca. l.in fi.1.resp. Sic ergo concipit libellus.

LIB. Coram.&c.conqueror de P.in cuius naui caupona, vel stabulo res, seu merces tales intuli, sei immisi, q̄ res mihi a tali sunt surreptę, vnde ago contra cauponem actione in factū ex illo titulo furti aduer. nau. cau.stab.vt recepta restituant, & peto duplū p prædictam actionem.& hoc quando ago cōtra nautā, cauponem, vel stabulariū. Si uero contra surripientem, sic concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui merces, seu res tales, quas intuli, seu immisi ī nauē, seu cauponā, uel stabulū, mihi subtraxit, vnde nomine prædictarū mercium ago in duplum contra eum, & ad hoc propono actionem furti manifesti, vel non manifesti, nō ex illo titulo furti aduer.nau.stab.hæc ꝓbantur ff. eo. l.vnica. Actor ergo sic ponet.

PIS.act.Pono, ꝙ anno tali, mense & die tali, tu eras nauta & exercitor nauis, vel eras caupo vel stabularius in domo tali, ff.eo.l.1.in prin.& in rub. Itē ꝙ illo anno, mense & die intraui nauem illā, cuius eras nauta, vel cuius eras exercitor, vt irem vltra mare. Itē ꝙ eo anno, mense & die intraui cauponam, uel stabulū, ut hospitarer apud te. Itē ꝙ ea die immisi tales merces meas in nauem illam, uel cauponam, uel stabulum, ff.e.l.1.§.1. Itē ꝙ illas mihi tu nauta, uel caupo, uel stabularius, inde subtraxisti, uel aliquis, qui tecū erat causa nauigandi, puta T. uel qui tecū erat causa inhabitandi in stabulo, uel caupona, ita qd res illæ erant sub mea custodia & meo periculo, & hoc, si furtū sit ab aliquo in naui, uel caupona uel stabulo existēte, ñ fit ab ipso nauta, caupone, uel stabulario. ꝑmissa ꝓbant ff.eod.l.1. Reus vero sic.

POS.rei. Pono, ꝙ illo anno, die & mense T. erat nau- nauta, uel exercitor nauis. Itē ꝙ amore Dei te misi ī nauem, ut trāsires ultra mare, cū esses paup. hoc cōcesso apparet, ꝙ merces, nō intulit, cū nō hr̄et, ff.de fur. itaq; Item ꝙ merces, quas intulisti ego nauta, uel caupo, uel stabularius sub meo periculo & custodia suscepi. hoc
9 cōcesso, non hēt actionē furti. Item ꝙ merces illæ tibi sūt a uiatore subtractæ, uel a uectore.† Cæterū pp furtū factū his, q̄ sunt ī naui, uel caupona, uel stabulo, uel etiā pp res amissas cōpellit etiā alia actio cōtra nautam cauponem, uel stabulariū restituant, s.actio in factū ex illo edicto, nau.cau. & est ṗtoria, & in simplū cōpetit,
10 est etiam rei ꝑsecutoria.† Est & alia, q̄ est ex quasi ma-
c leficio, & in duplū cōpetit, rei ꝑsecutione computata c, ff.nau.cau.stab.l.3.§.fi.& l.fi.§.hæc actio.ff.furti.aduer. nau.l.1.& licet in Arbore actionum nihil de hoc dicatur, tamen sic libellus concipitur.

LIB. Corā, &c.cōqueror de P.ī cuius nauē, cauponā vel stabulū immisi, seu intuli eo sciente merces tales. quas uel ipse nauta caupo, vel stabularius, vel alius abstulit mihi, vel subtraxit, puta talis vñ ago contra eū, ꝙ mihi res illas restituat, & ad hoc ꝓpono actionē ī factū ex edicto nau.cau.sta.ff.eo.l.1. Actor ergo sic ponit.

POS.act.pono ꝙ tu fuisti nauta, caupo, uel stabulariꝰ tali anno, mense, & die tali, ff.eo.l.1.item ꝙ illo tpe ego immisi merces tales in naui, caupona, uel stabulo. Item ꝙ tu res illas cepisti. Item ꝙ sciente res illas in nauem, cauponā, vel stabulum immisi, ff.loc. cum in plures, §.locator, ff.de iure dot.si ego. §.fi. Reus vero sic

POS.rei. Pono, ꝙ T. fuit nauta, caupo, vel stabularius Itē ꝙ ego dixi cuilibet, ꝙ res suas custodiret, & vos ꝯcessistis, ff.eo.dēt.& l.1.§.qui sunt.& §. fin:& l.& ita in pri. Itē ꝙ ñ nos immisistis tales merces, erā absens. hoc cōcesso, ꝑsumit ignorasse, nisi ꝓ.ꝓbet, ff.de ad.tu.hoc
11 aūt ff.de ꝓb.verius.† Et no.ꝙ ex hoc edicto tres, vel fm alios, duę nascunt actiones, prima est simplū. scda & tertia in duplū. Prima cōtinet rei ꝑsecutionē. & dat hr̄di, & ꝯt.herede, & ex cōtractu, vel quasi, scda & ternō dat in hr̄de, & sunt ex quasi malefi. hęc ꝓbantur ff. e.l.3.§.hæc actio.& l.licet.§.in factū. & l. dēt.§. hæc actio.ff.de ac.& ob.ex maleficiis, §.fi. Instit.de obli. q̄ ex
12 quasi delicto nascū.ff.furti aduer.nau.l.vnica.† De prima quærit, an sit natiua, vel datiua. Et vr̄, ꝙ datiua, ff.e. l.1.in prin.ibi, iudiciū dabo. Sed dic, ꝙ est natiua: & expone ibi, iudiciū, id est, actionē in factū dabo, id est, datā confirmabo, sic ff.cōm.l.1.& nascit ex cōtractu, qñ videlicet assigno res cauponi, nautę, vel stabulario, tūc enim cū eo cōtraho, qa si do ṗtiū, erit cōtractus locationis, & locū hēt hęc actio, ff.e.l.3.§.1. Si uero nō interueniat ṗtiū, sed aliud forte, cōtractꝰ erit innominatus, vel si nihil interueniat. sed gratia hospitat, & tūc ēt ex cōtractu, ut in ca.l.3.& eo.t.licet, ff.de pos.l.1.§. si quis ftruū. Si aūt res immisero te sciēte, tunc orit hæc actio
13 ex quasi cōtractu, ff.e.l.1.§.recepit.† Quid si res īmissę sunt ignorāte nauta, stabulario, uel caupone, & res amissę sunt, puta de nocte, uel de die furto subtractæ de stabulo, nunquid caupo, uel stabularius, tenet eas resti-
d tuere. Credo, ꝙ nō d. primo, quia in rubrica dr̄, nautæ, cau.stab.ut recepta restituāt. Scdo, qa ṗtor dicit, ꝙcunque saluū fore receperit, &c.ff.e.l.1.in prin. Si ergo cōsideramus uerbum Recepta, & saluū fore. hęc in ignorante nō cadunt, vt & alias ff. de rec. & ff.rē pup.salu. fore. Tñ Vlpi nus ff.eo.l.1.§.recepit, uī exponere, quia dicit. Recipit autē saluum fore, siue ei assignatæ sint, siue immissæ, nec distinguit eo sciente, uel ignorante, vñ nec nos distinguere dēmus, ff.de l.præs.cont.ta.bo. pos.pe.l.1.§.1.ff de pub.actio.de ṗtio.2.q.4.consuluisti, extra, de tran.c.2, Vñ ex ꝑ.§.recepit, & ex legib.ibi seq. colligit, quòd si te ṗñte rē meā in domum tuā immisi uideor tibi tradidisse. & te illius custodiā recepisse, vñ ad restitutionem eius teneris, ad idem ff.de acq.pos.ꝙ meo, §.si p uenditorem.quia patientia, &c. ff.de aqua pluuia arc.l.Labeo, ad idem ff.de dotium.si ego, §.q̄d
13 enim interest, circa fi. † Est etiā arg.in eo.§.recepit, qd omnia, quę reperiuntur in domo tua, pręsumuntur esse tua.ad idem ff.pe iud.a diuo pio, §.si super reb. ff. de cōtrah, em.clauib.ff.si cer.peta.l.lecta, circa prin & in
15 ꝑ.§.si per uenditorem.† Quid si peregrinus e, qui ua-
e dit, uel redit ultra mare, intrat nauem, uel tabernā, uel stabulum, nec ostendit res quas habet. (timet enim ostendere pp alios, qui hospitant:) demum conquærit se amisisse. & uidetur standum sacramento suo, non enim est verisimile, quod ipse, qui peregrinatur, deceret, arg.C.de sac.sanc.eccl.sancimus, C. ad le.Iu.repe- sancimus,

ADDITIONES.

a Alia quoq; actio. *In factū, non intelligas de duob. præmissis, Et scias, quod in ordine Rof. continuatur primæ superiori inter ṗtorias, sed uisū fuit auctori, & bñ interponere illā mediā ciuilē.*

b Seu eorū. *In hoc differt ab illa, quę sequitur in uer. cæterum. q̄ datur quocunque faciente furtum, & hæc, & quatuor alia, quæ requiruntur in hac actione, prosequitur Rof. par.1.de ac. furti ad uersus nau. & c. quæ colligas ex positionib. sed ibi plenius.*

c Computata. *Et hoc sumunt quidam differentiam inter hanc & illam furti aduersus nau. ut ibi totum duplū sit pena, hic solū simplū, qd Rof. nō placet in ti.de act. in factū, quæ in duplo. & c.*

d Quod non. *Idem Rof. cont. Azo ubi sup. post in princ.*

e Quid si peregrinus. *vsq; ad uer. porro, cū ponit ad literam uerba Rof. ti.de ac. in factum ex edicto, nauta.cau.etc. ad interesse*

sancimus, quæ est 2.q.7. Dic contra de iure stricto, 6.q. actor, extra, de iniur.ca.fi.C.de eden.qui accusare. Pos set tamẽ cogi caupo, uel stabularius, uel nauta iurare, ꝙ res illas non subtraxerit, nec subtrahi fecerit, sicut et purgat quis per sacramentum, cum de eius mala ꝯsciẽ tia q̃rit ab eo, C.de his, qui ad eccl.cõfu.l.ñ. C. de iure
26 dot.imped.l.fi.C.de bo.auct.ind.pos.l.fi. † Sed quid si nauta, caupo, uel stabularius sit homo malæ opinionis? R̃n. imputet sibi pegrinus, si hoc sciuit, mala.n.electio est in culpa, cum potuisset apud aliũ hospitari, ff.si ager.uec.vel emphy.pet.l.1.ff.de ac.& obl.l.2 ff.ꝓ so.si socius. Si aũt ignorauit, tũc in modica summa poterit deferri minori sacramentũ, & intelligo modicam, cõsiderata ꝑsona peregrini, vtrũ sit Baro, uel Comes, uel nobilis, uel ueniebat pedes, vel eques, & an sit diues, uel paup, ar. C.de reb.cre.in bonæ, est enim hæc presũptio pro peregrino, scilicet peregrinatio, & mala fama
17 hospitis, vel nautæ. † Sed quid, si res assignauit, non tñ expresse, ita ꝙ numeraret omnes, & singulas, uel ita in sacculo, uel ĩ pera, uel in cista immisit, licet nõ assignauerit? Et uĩ, ꝙ stari debeat sacramento peregrini, seu uiatoris, arg. ff.de fur in actione, ff.de in lit.iur. in actionibus, §.fi.ff.depos.l.1.§.si quis argẽtũ. Sed dic, ꝙ aut istæ res sunt assignatæ, aut tantum immissę, si sunt assignatæ, & signatę cum sigillo, tunc signatæ cum sigillo restituantur, si immissas signatas inueniat, tunc nõ habet, de quo possit conqueri peregrinus. Si aũt non signatæ redd ãtur, & nauta, uel caupo, uel stabularius fateat se eas recepisse signatas, uel quod signatæ sint immissæ, tunc iudice taxante stari debet peregrini sacramento, nam ex quo pera, uel mantica sine sigillo inuenitur, delictũ est commissum a nauta, caupone, uel stabulario, quando res eis sunt assignatæ, uel quando immissæ sunt ab aliquo ex familiarib. uñ competit actio in duplũ, & ex hoc edicto, ar. ff. depos. die sponsaliorũ §. pecuniã, & satis sibi reputet fieri, si simplũ reddit per sacramentum peregrini, imo grates referat peregrino, quia posset contra eũ ex maleficio egisse, ff.eod. si depositi, sacramẽto enim actoris creditur, ex quo de
18 lictũ cõmittitur, ff.quod ui, aut clam, semper. † Quid
a si res, quæ fuerũt assignatæ in malla a, uel immissæ, nõ restituantur, nunquid petitur malla, an res in ea cõtétæ? Vlpianus dixit utrunq; petendũ, C.depos.l.1.§. fi ci
b sta signata. 40.d.qui saccum b, † Sed si stabularius tra-
19 didit hospiti claues camerę, & ille res suas ibi ponit, nũqd recipiendo claues uĩ renũciasse custodiæ, ut stabularius tibi de custodia no teneat? uidet, ꝙ sic, ff.cõ. si ut certo, §.fi.ff.de meis, ff.de acq.re.do.quorundã, &
c hoc tenẽt q̃dã.c Sed Iac.cont.ff.cõmo.si rẽ. §. 1. Quid
20 si amicus amicũ recipiat, & amicus receptus res suas amittit, nunquid locũ habeant præmissa? R̃n. non, quid hic cessant omnia, q̃ In ipso titulo dicuntur. Ar. tñ con
d tra, eo, ti. licet, in prin. d † Porro si quis intrat nauẽ cũ
21 rebus suis, uel ad cauponã, uel stabulũ, & de reb. suis amittit, prætor duabus uiis ei succurrit, primo per actionem in factum, quæ in simplum cõpetit av res recuperandas. & ex ꝯtractu, uel quasi, in qua sic libellꝰ ꝯcipit.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. nauta uel caupone, uel stabulario, in cuius naui, uel domo, uel stabulo res tales amisi, unde quia res illas non uult restituere, peto meũ interesse, q̃d ęstimo 20. & ad hoc propono actionem in factum ex edicto nau.cau.stab. ut recepta restituant, ff.nau.cau.stab.l.1.in prin.& l.ita.§. hoc autem. Actor ergo sic pobet.

POS. act. Pono, ꝙ tu es nauta, caupo, uel stabularius uel ab eis institutus. Itẽ ꝙ in naui tua, stabulo, uel taberna, res istas itromisi. Item quod illas tibi assignaui. Itẽ quod eas in nauem, cauponam, uel stabulum immisi. Item quod illas amisi, hęc probantur ff.eo.l.1.§.ait prętor.& l.debet, resp.1. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ T. uñ exercebat nauem illam, uel cauponam, uel stabulũ, in quo, vel qua te dicis res tua immisisse. Item ꝙ ꝓdixi vobis, quod quilibet res suas custodiret, ff.eo.debet.§.item si prædixi. Itẽ ꝙ dedi tibi claues scrinei. sic enim v̄r renũciasse custodię, ut ibno. sicut alias dr̃ in locato, ff.de contrah. emp.l.clauib. ff. loca dñs Sedo ẽt succurrit ꝑ aliã actionẽ in factũ, q̃ est ĩ duplũ, siue a nauta, siue ab aliis sint res subtractæ, ff.eo.l.1.§.in factum.& l.debet.§.hęc actio. ĩ quo dic, v t sup. in actione furti aduersus nau.cau. in uersiculo, alia
e quoque e. † Porro cum constante matrimonio nõ de
22 tur famosa actio inter virum, & vxorẽ, & ideo uxore res uiri, uel econuerso furãte, seu amouente, prodita
f est ꝑp res amotas actio rerum amotarum ciuilis, f ff.rerum amotarum, l.1.& 2.C.eo.l.2.C.de fur.l.fin.in fi.in qua sic libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. quondã uxore mea, quę
g dolo malo amouit res meas tales de domo mea, vel loco tali, cã diuortii, uñ ago contra eã, ut res illas mihi restituat, & ad hoc ꝓpono actionẽ rerum amotarũ.
g Qñ vero ꝓ morte g sperata amouit, dicat, & ad hoc ꝓpono vtilẽ actionẽ rerũ amotarũ, ff.eo.l.1.§.i.& l.si mulier.§.1.& §.fi.& l.ob.res.& l.qdã. Actor ergo sic ponet

POS. act. Pono, ꝙ contraxi tecum mr̃imonium. Itẽ quod illud fuit legitimum, ff.eo.l.q concubinam.& l. nihil. sed hoc iuris. Item ꝙ res tales amouisti de domo mea. Itẽ quod dolo & fraude. Item quod fuerunt mobiles, puta panni, aurum, vel argẽtum, vel se mouẽtes, vt equus, vel bos, Inst.de vsuc.ff.de verb.sig.se mouentium. Item quod constante matrimonio illas amoui-
h sti h, ff.eo.contra.§.fi. Item ꝙ amouisti cã diuortii, uel alio modo, quia me infirmum credebas moriturum, vt in eo.§.& C.de cri.expil.hær. vxor. Itẽ quod diuor-
i tiũ est secutũ i, ff.eo.l.fi.& l.redi tegrato. Reus uero sic,

ADDITIONES.

a In malla. *I d est, mantica, sarcina, uel ualisia.*

b Quid saccum. *Hic interposuit Ros. quæstionem de balneatore an teneatur, ut nauta, & opi.ponit, quas uide supra, depos.l.1.§. si uestimenta.*

c Quidam. *Dicit Ros. quod Io. tenet hoc in locatore. ff. loc. dominus horreorum. per l. claub ff. de con. em. uide, quod no. eo. t. na. cau. sta. l. fi §. 1 in 1. glo.*

ADDITIO. Adde in Bar. in l. cum pater filios §. pater plurib. ff. de l 2. ubi dicit, quod traditio clauium in dubio censetur facta cã custodiæ, & adde, ꝙ custos nõ tenetur de dãno dato iure custodiæ, qñ dam num sua negligentia non intercedente datum fuit, ut ꝑ Lud. Rom. con. 7. inci. nisis necessariis, uer. 3. ex. eo. Et quãdo custodia potius in alienis reb. quam suis adhibenda sit, & econtra per eundem Lud. Rom. sing. 6. 8 inci. attende ad text. Et adde, quod pater potest exheredare filium, nedum ꝑp aliquam causam de contentis in §. aliud quoque capitulum. in Auth. vt dum appell. cog. sed etiam, si committat maiorum causam illis, licet non numeretur in d. §. aliud quoque. ut sing. voluit in l. lex Corn. in prin. ff. de iniur. quod dicit esse no. Hip. de Mar. sing. 78, incip. plures sunt causæ. Hen. Fer.

d Licet in prin. *ibi gratis nauigans, uel in caupona diuertens, si dãnum iniuria patiatur, habet actionem in factum, sed ibi iniuriam ponderat.*

e Alia quoque. *hic secundum ordinem Ros. interponitur act. arbor. fur. cæs. de qua auctor post istam remittit.*

f Ciuilis. *In qua octo requiruntur, quæ enumerat. Ros. eo. ti. f. rerũ amot. quæ colliges expositionib. quæ sequuntur, datur aũt a. llio ꝯ nurum & pronuñ, si ipsarum mariti sint in potestate soceri & prosoceri, alias agetur furti, ff. eo. l. nibil. §. 1. Et scias Canonista, si de ista actione uis plenius instrui, quod Host. eam prosequitur in Summa, & per modum summa sub rubrica de dote post diuor. rest. sub §. si. qui incipit, & qualiter condemnatio.*

g Pro morte. *Hoc infra intelliges.*

h Amouisti. *Inspicitur enim tempus, quo furtum factum est, nam si post diuortium fieret, teneretur furti, ff. eo. l. 1.*

i Et secutũ. *Hac rõne noc uidet, ꝙ de iure canonico procedat hęc actio, cũ de legitimo mr̃imonio, ꝙ in hac act. necessariũ est, ut s.*

non possit fieri diuortiū, quo ad uinculū, licet possit fieri quo ad torū pp adulteriū, de quo uide no. ff. eod. rerū, q & C. eod. super rubrica, & per Ros. eo. ti. uer. antepen. qui concordant, q ubi directa locū non habet, utilis possit locum habere, cum pp speratā mortē sit rerum amotio, ibi aūt in uer. pen. & ult. no. Ross. in hac actione. quæ surgit ex delicto, cessare priuilegium maritale, ut condemnetūr, in quantum facere potest. Item in ea iuramentū delatum non refertur, ut etiam no. de iureiu. c. fi. in 3. glo.

a POS. rei. Pono, quod fuit culpa tua[a]. Item q illud matrimoniū inter nos nō fuit legitimū, quia eram tibi in quarto gradu coniūctus, extra, de consan. & affi. quod dilectio. Item q vendidisti mihi res illas, quas dicis me amouisse. Item quod illas bona fide habui, sicut vxor. Item quod de bonis mariti. Item quod semper habui affectionem retinendi matrimonium. Itē quod semp fuisti sanus. Itē quod mrimonium adhuc durat. De actione arborū furtim cæsarū dicā inf. de iniuriis. Item de actione rationū distrahendarū dixi s. de iudic. §. ge-
23 neralia. versic. porro sæpe. † Porro plerunque seruus spe libertatis a domino in testamēto relictæ post mortem domini ante aditā hæreditatem aliquid de bonis defuncti vel rē ei obligatā subtrahit, vnde prætor dat heredi contra eū actionem in factū vtilē intra annum
b ad duplum b, descendentem ex edicto, si quis test. liber esse ius. est, ff. si quis test. liber esse ius. est, l. 1. respō. 1. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum in testō quondam T. domini sui relicta esset sibi pure libertas cui T. ego successi, quia in illo testamento me hæredē instituit post mortē ipsius T. & ante aditā hæreditātē res tales subtraxit, uel dānū ī reb. hæreditariis in tū dedit dolo, uel lata culpa me sciēte illū res illas subtrahere, uel dānū dare, unde peto ipsū in duplū mihi cōdēnari. & ad hoc propono actionē in factū ex edicto ptorio, si qs test. liber esse ius. est, ff. eo. l. 1. respon. 1. & §. itaque & §. non tantum. & l. pe. Actor ergo sic ponet.

POS. act. pono, quod T. fecit testamentum. Itē quod in eo me hæredem instituit. Itē quod in eodem testō libertatem pure reliquit. Itē quod testator ille mortuus est. Itē quod ex illa hæreditate tales res subtraxisti. Itē q dolo malo, vel lata culpa damnū in reb. hæreditariis dedisti. Item quod post hoc adiui hæreditatē. Item qđ sciui, qñ tales res amouisti, vel damnum dedisti. Item quod adhuc restat de anno vtili, ex quo ista fecisti. Præmissa probantur. ff. eod. l. 1. resp. 1. §. itaque. & l. si paulo. §. fi. Reus uero sic:

POS. rei. Pono, quod T. reliquit mihi libertatē sub condōne. Itē viuente T. domino meo tales res subtraxi, vel damnū. quod dedi, itē ignorante feci. Itē quod ī illo damno leuem culpam tantū commisi. Item quod
24 iā annus utilis transiit. † In summa no. quod creditor potest furti agere pro pignore sibi surrepto, siue p debitorem, siue per extraneum, quod dic, ut ff. de pigno.
c act. si pignore. in prin.[c] † Sed quomodo probatur amis-
25 sio pignoris? Resp probabit, quod tali nocte latrones, uenerunt ad ostium suum, & illud fregerunt, C. eod. titu. pugnus. & C. locat. & conduc. l. prima. & 3. uel probabit se magnum timorem, & clamorem de nocte fecisse, quādo latrones erant in domo, & quod surrexit. & dixit uicinis sibi tale pignus fuisse subreptū, ff. ad le Falci. licet. de hoc plenius sup. de pig. §. 1. uer. sed qua-
d liter. & sec.[d] † Sed qūo probat se habuisse pignus in do-
26 mo sua, quando latrones intrauerunt? Respon. per illos de domo & familiares, C. de repud. ex consensu. extra de probat. tertio, secundum Vber. de Bobio.

ADDITIONES.

a Culpa tuā. *Ea beo in uno Ros. pono, quod fuit cōcubina tua.*

b Ad duplum. *Quod totū est pena, quia nihilominus hæres rem uendicat, & ut copetat hęc actio septē sūt necessaria, quæ ponit Ros. eod. ti. q colligas expositionib. quæ sequunt, cum libello et ad literam fuerunt eius, & in edictis præcedit antepenultimā.*

c In prin. *De hoc satis Ros. ubi supra. s. de actione furti non manifesti; ubi etiam tractat de fullone, commodatario, colono, usurario. & usufructuario, de quibus etiam per Hos. in Summa de fu. §. cui detur, uer. sed qualiter.*

d Et seq. *supple, præcedenti, & uide remissiones, quas ibi dedi.*

a De Vsuris.[a] Rub.

ADDITIO.

a *Harum coercitioni, & restitutioni commendabiliter prouiderūt noua iura Sexti & Clementinarū, tria facit auctor: nam in pri. ponit libellos, quos habuit a Bonag. par. 2. circa med. & ab Aeg. c. 2 11. sub ponit libellos de diuersis materiis, & de ista ponit tre in nono uer. & duob. seq. Secundo ponit verba Ros. ti. de of. iu. quo usuræ petentur ex mora, & ipsius libellum subdens unam remissionem. Tertio format duas qōnes; quarū prima fuit uenerealis 76. ut inf. dicam secunda fuit additio. Quæstiones subtiles & copiose tractatas facientes ad titulum, uide super regula, pactum, li. 6. De uenereali 77. quæ respicit titulū, dedi remis. et super rub. de magistris. 78. etiam ad titulum expedita est per decretalem nauiganti. c. ii. Septuagesimanona est, an lucrum ex usura susceptum sit usuram soluenti restituendum, de hoc scripsi eo. tit. quā quam post prin. li. 6. Multæ quæstiones ad materiā et de disputatis quære eo. ti. quanquam li. 6. in gl. & super eas. & ultimā, q format gl. de test. usurariū, qui postea cauit, plene prosequor super ea. quia dū hæc scriberē formata fuit hæc quæstio, si prælatus & conuentus monasterii multis debitis aggrauati, pone in mille, per aliquod solenne ii fornuē prædium se uolunt releuare, uendendo. s. fructus illius pdii ad tps, puta decē annorum p mille. cum fructus illius prædii cōiter ualeant centum quinquaginta, an emptor licite talē contractum faceret? Et eadem q. formatur in priuato sic uēdere uolente; pro emptore facit, q submittit ēt ille mille fortunæ, ex quo nullos casus excipit, hostilitatis, sterilitatis, uel alios. Itē dato, q cesset oīs sterilitas in capite decē annorum, non hēret nisi quinquaginta libras de fructu, uel lucro Et certe plus habuisset cōiter ex reditu uerā emptionē faciendo de mille, s. ultra quinquaginta annatim, & aduerte, quia hoc dubium facit infortunium in fructibus. quia si fructus essent certi, puta censuales reditus non submissi fortunæ, & tps certum, plus trahetur contractus ad usurā, de quo satis scripsi eo. ti. in ciuitate, in mag. gl. Item cum dicis de isto, q solum quinquaginta lucratur, uerum diceres, si singulis annis centum capitali teneret in arca; sed si in annis singulis locaret illa cētum in emptiones prædiorum ad rōnem octo librarum pro cētenario, haberet in fine secundi anni octo libras, in fi. tertii 16. in fine quinti 32. in fi. sexti 40. in fine septimi 48. in fi. octaui 56. in fine noni 64. & sic solas centum annuatim inuestiendo haberet de illis ultra illas quingentas ducentas 88. lib. & sic cōpleto 10. anno habebit prædia octingentarū lib. item centum libr. de capitali. s. ultimi anni, & habebit septingentas 88 libras de lucro, fructu. Vtilitas ergo consistit circa fi. terminū, & in fi. uā ultimo anno cū non hēt nisi cētū libras de sorte, habebit de illis quinquaginta libras, uel si uis, breuius cōputare fructū p sorte, in primis sex annis habuit nongentas libras, in reliquis quatuor sexcentas, centum pro sorte detractis, hēt quingentas de lucro, & qđ percipere potuit intra sex annos, & postea de illis nongentis. Hæc uerba quorum numerus breuius dici poterat. sic extendi fauore ecclesiarum. memorati sum, quendam prælatum uidens in terminis sup. positis dicere, q illæ mille libræ stabant ad unum denarium pro libra, uel quinq; pro centenario; quod est uerū. Sed casus conuertitur, quando fuit de tēpore certo & fructib. incertis, qñ fructus sunt certi. sed tempus incertum, s. ad uitam ementis. Host. ut scripsi, ubi sup. se expediebat, dicens tales contractus licitos, nisi fiat in fraudē usurarū. nec fit deceptio ultra dimidiā, & satisfacit dec. fi. e. ti. ubi propter incertitudinē excusat contractus ab usura, ad idē bene fa. ci. l. si unus. §. pe. C. de do. ibi, incertus. r. fortunæ exitus, & r. C. de usuris, si ea lege & l. oleo, & de usuf. ambiguitatem, §. 1. & extra, de sepul. satis, cū 1. gl. Resistit ēt ipse Hos. in hoc Ra. & Gl. q uide in Sūma de usur. §. an aliquo, in ul. col. uer. itē quid de his, qui emunt ab ecclesiis. Prædicti. n. dixerunt, q quia prædicti emptores credunt diu uiuere. intentio ipsorū est incorrupta, ibi uide tñ, ubi in hoc casu multū uiuit emptor non habet uenditor conqueri, qui ex contrario, morte festinata*

con-

conquestus non fuisset facit C.de sol.l.pe. Item est hoc accusare naturam contra l.maximum. C.de libe.or et.uel exhare. Ubi aűt aggrediamur tertium casum,s.quando fructus sunt incerti, & tēpus incertum,eo amplius incertitudo duplex excusat a uitio.ad prædictorum corroborationem allegatur sub diffinitionem cadere,cui non congruit diffinition,ff.de auro & argen.leg. Quintus Mutius.2.§.cui aurum. Sin autem usura diffinatur lucrum ex mutuo pacto debitum,uel exactum,dicatur lucrum accedens sorti ex pacto,uel intentione corrupta, de quo satis scripsi qōne super regula pactum.§.1.hic non cadit nomē lucri,quod est proprie sorte,& damno deductis,ff.pro socio.l.Mutius.Item nec nomen sortis,quæ præseruari debet,scā hic statim consumitur.Itē nec est mutuum,in quo agitur,quod reddatur idē,non specie,sed genere,ff.si certū pet.l.2. Concluditur ex his tribus,non congruere nomen usuræ,contractus autem emptionis approbatus est,& talis est ille,qui etiam de futuris fructib.fieri potest,ff. de peri. & commo.rei uen.l.necessarios.alleg.l.seq.§.fi. & de contrah. emp.l.nec emptio.sicut & de hæreditate futura,ff.de hæred.uel ac.uen.l.cum hæreditatem. Et potest ibi alter contrahentium esse deceptus usque ad dimidiam iusti pretij,& non ultra, ext.de emp.& uen.c.pe.C.de rescin.uen.l.2. Procedunt maxime prædicta,ubi emens usurarius non est,ubi enim talis esset,præsumeretur facile contra contractus,extra de pig.illo nos.in fi.

ADDE videndum Old.consi.207.uide prxima q.2.uide Roma.consi.202.

SUMMARIUM.

1 *Libellus qualiter sit contra usurarium concipiendus.*
2 *Libellus cōtra nitentē usuras extorquere,qualiter sit formādus.*
3 *Contractus in fraudem usuræ factus,& simulatus,cum instrumento peti possunt cassari.*
4 *Vsura in bonæ fidei iudicijs,& naturam ipsorum imitantib.ex sola mora prouenire censentur.*
5 *Pretium ex re furtiua redactum non est furtiuum.*
6 *Vsura est quicquid sorti accedit.*
7 *Seruare suum,non perdere,non est usura.*
8 *Damnum inferre,& lucrum non capere,differunt.*

IN hoc titulo sic potes libellum concipere;
1 LIB.†Corā,&c.propono contra P.quod ipse a me centum extorsit per usurariā prauitatem ultra sortis quantitatem,quę fuit centum, quare peto illa centum mihi reddi,& restitui,& ad hoc eum sententialiter condemnari.
2 †Si uero nondum extorsit,sed nititur extorquere, sic concipietur libellus.

LIB.Coram,&c.propono contra P. quod ipse conatur mihi uiolentiam inferre volendo a me centum extorquere per usurariam prauitatem coram tali iudice indebite molestando.quare peto eum per uos ecclesiastica censura cogi desistere, & cessare ab huiusmodi uiolentia,& iniuria, & sibi sup his perpetuū silentiū sententialiter imponi,peto etiā eidem p uos inhiberi, ne de ipsa causa ulterius se intromittat. H. formæ probantur extra eo.quia in omnibus.& c.preterea.& cap. quia frustra.de iureiu.debitores.&c.seq.&c.ad nostrā.
3 2.14.q.3.plerique.&c.seq.†Si autem cōtractus in frau
a dem vsuræ sit simulatus,sic libellus concipitur a:

LIB.Coram,&c.cōqueror de P.cui talem domum uēdidi pro cētum libris hoc pacto, siue tenore quod si intra duos menses postea sibi redderē 90.libras,domū ipsam recuperem, pensionibus eius in sorte computatis,qui contractus simulatus fuit, & instrumentū fuit in forma uenditionis confectum in fraudē usuræ & canonis contra usurarios promulgari.quare peto tā uenditionem ipsam,quam instrumentum ipsum cassari,& aulari, & cassa & nulla pronunciari, & eis non obstantibus domum ipsam mihi restitui, & ad hoc illum P.finaliter condemnari, maxime cum usuras cōsueuerit exercere, extra de emp. & uend. ad nostrā de pignor. illo extra eo.quia frustra C. plus ualere, quid
4 agitur,per totū.†Porro in bonę fidei iudicijs,& in his, quę imitantur naturam ipsorum,ut in legatis,ut C. de in ītegr.rest.minorum, in minorum persona. C. de usur.& fruct.seu fideicōmis.l.1.2.& 3. Ex sola mora ueniunt usuræ,ut in prędic.l.& ff.de nego. gest. si pupilli. §. fina. & l.quia. non tamen ut usuræ , sed tanquam interesse, ff. pro socio, socium , qui. & petuntur iudicis officio loco principalis actionis. Sic ergo li-

ADDITIO.

a Lib.conci, *Sc'm Bon.& Aegid.ut dixi,ab eis tū discordat autor,q ponebat maiorē summā in restitutione,primus de 20. & restitueret 26.secūdus de 10.& restitueret 20 Puto auctorē latentiorē fraudē inuenisse.quæ tū non pcedit,nisi qn maior quantitas expressa fuit in emptione,ut qa mutuauit 80.& venditor dixit de centū,& q pp pensiones reddi sufficeret 90. Quicquid tamen sit,ipse auctor pōderat fraudē,cū uenditur,qd uere pignorat. De usurariorū fraudib plene scripsi de empt.& uend. ad nostrā,in magna gl. Et si cōstitutio,q ibi fieri optabā,in uersi.aliud nouū,& ver.seq ab apostolica sede manasset,qō extorta de facto quærens de vsurario,cui obligatus erā de sorte,et vsura, exegit a me usuras,& postea a me remissionē obtinuit prius extincta in totū obligatione,et sic nō est locus illi gl. si creditor post remissionē vsuras exercuit,& postea decedēs cōfessus se usurariū restitui iubeat vsuras per se extortas uenit in dubiū, an remissione non obstāte illas usuras solutas repetere posset. Cōsuluim°, adoptiuus meus & ego,in his recurrentū ad cōiecturas,facit de renunc.c.2.li.6.inter quæ satis est fortis illa,q post remissionē exercuit usuras,vt scripsi,vbi sup.& fortior esset, si remissio facta fuisse obligatione nō extincta,ut ibi. Est et coniectura sumēda ex qūtate vsurę,an sit tēperata,ut quę sit ad duos denarios p libra in mēse,uel ad minus,& tunc facilius psumemus remissionē uoluntariā,qa de facto videmus usurarijs curialibus et nō repetētib.tales leues usuras remitti,sufficiat ad hoc dictū,ff.de pb.l.3.regula,inspicimus.lib.6.& qd ibi no.& in regula,in obscuris.Posset et idem cōiecturari p creditore,qn usura esset grauis, fortius,si leuis,maximā vtilitatem attulisset debitori,puta hereditas notabilis erat delata,vel apprehendenda, uel apprehensa perdenda,si itra mensem nō soluerent legata pia,qd institutū facere nō poterat,nisi fœnerator hoc mutuasset,facile hoc cōiecturari nō posset remissionem oblatā,uel saltem fuisse uoluntariā. Item vidi de facto dānādū de crimine capitali p potentem amicum defensum a pęna capitis,q cōuersa fuit in pęnā pecuniariā, cum ad illā soluendā,saltem intra terminū statutum, ille nō sufficeret,ille potens & fœnerator sibi illā mutuauit, q debitor postea sortem & usuras soluit,& usuras remisit,quis ipsius nō crederet remissionem hic fuisse oblatā,uel saltem voluntariā , his & similibus concurrentib.non cogerēt hæres usurarij, de quo quæritur, vsuras remissas soluere,sicut nec cogeretur soluere semel solutas,æquipollent.n.ista,8.qōne 3.talis,de testib.ueniens,el 1. ubi concord.in glo.& patet ff.de sol.solutionis uerbum,ff.de uer. obl.significationis & l.solutionis uerbo.facit de simon.per tua. 3.Sufficiat ergo,qñocunque sit satisfactum,de appellatio.prętorea.2.cum concord.in gl.& his,quæ sit per ea scripsi.facit quod no.Host.in Summa huius ti.§.quæ pena,uersic.quid si fœnerator. Non obstans his,quæ scripsi post Dy.super regula,peccatum, in fi.lib.6.s.q remissio non liberat,nisi pecunia sit parata ad restitutionem,quia illud verum,quo ad pactum,nec mirum,quia et solutio facta hoc casu non liberat a peccato,ut notatur in Cl. de vsur.ex grandi.in glo.ante pe.uel procedat illud cum,aduersant probabiles coniecturæ,ut infra dicā,quo casu etiā promptitudo, uel præsentia pecuniæ non iuuaret.Tñ,vt ibi scripsi,non puto tutum illum,qui gerit in animo non restituere restitutione non facta ubi uero usura esset grauis, vel grauissima,concurreate coniectura perseuerantiæ in crimine,& potissime si tales remissiones procurare consueuit,cū tali perseuerantia,et eo fortius,si talis & tā potens esset,q non remittentem multum grauare posset,puta in collectis, vel oneribus ciuitatis,uel his similibus,uel ex alio contractu habet illum obligatum insolidum cum alijs,et poterat eum solum conuenire,et ab illo totum exigere. His et similibus casibus adiunctis præsumptio est,q non sponte præsumatur quis iactare pecunias suas,ff.de prob.cum de indebito. Diceremus*

teremus remissionē usurarum nō obstare petenti, uel eius hrdi, quasi p hoc appareat fraus. vel fictio, ad q̄ feneratores laborant, pp q̄ praesumitur cōtra eos, ut in Cle. de usuris, ex grandi. de pig. ulo nos. in fi. et scripsi in dec. ad nostrā. allegata supra p ost prin.

ADDE, An sufficiat in usurario, in foro conscientiae remissā sibi satisfactionē usurarum fuisse, Fed. consi. 18. & 22. & an nō obstante remissione, remittens possit repetere, Cald. consi. 10.

a libellus concipitur a.

LIB. Coram &c. conqueror de P. qui cum mea negocia gessisset sine mādato, uel cū fuisset socius meus vel tutor, & tantam pecuniam cōuertisset in suos usus quam uel penes se tenuit, uel in mora fuit, qd mihi noluit soluere, ideo propter moram dictę pecunię non soluta tantam pecuniā nomine vsurarum ex mora currentium prestari mihi ab eo peto officio uestro, domine iudex. & ad hoc propono officium uestrum, ut in pre. l. & ff. de neg. ge. quia. ff. pro soc. socium, qui Vtrum autem damna, interesse, & sumptus peti possunt

5 no. supra, de fruct. & interesse, §. sequit. & seq. † Pone, vsurarius rem emptam ex foenore mihi dedit, post ef

b ficitur non soluendo, quaeritur, an possit b rem illam a me repetere, & vtrum ego in foro animę tenear restituere, Et videtur, quod nō, quia pretium ex re furtiua redactum non est furtiuum, ff. de fur. qui uas, §. fi. Item vitia personalia non transeūt ad successores, extra de fil. presby. ex transmissa. Ala. & frater R. dicunt, quod ille potest repetere, & ego teneor restituere, vt ext. eo. cū tu. Succedit enim in his res loco pretii, sicut econ-

c tra pretium loco rei, ff. de pet. hęr. si & rem pretium. c

6 † Sed pone, communitas aliqua cepit mutuo centum a quodam habitatore eiusdē loci, hoc pacto, ut donec ei satisfieret, nihil solueret pro collectis, & sic diu seruatum est, demum communitas soluit debitum, & repetit ab eo collectas non solutas, tanquam vsuras, quaeritur, quid iuris? Et videtur, quod sit vsura. nā collectā soluisset, ergo tantum est lucratus ff. de cond. ob cau. ab diē, ff. mād. inter causas, §. si quis, ff. de leg. 1. si fundū §. Titio. Ad collectam enim omnes tenentur Patrimoniū habentes, ff. de mū. & hon. resceri. in fin. C. de mun. pat. l. fi. li. 10. vnde absolutus ab hac tantum accepisse videt, ff. de reg. iu. si quis oblig. & facit C. de calū. quando etiam, imo quātū soluisset, nisi pactum fecisset, tantum videtur de alieno recepisse, ff. de pet. haer. sed & si. §. quod autē, & §. seq. Vnde videtur hic vsura compensari cū collectis, & sic vsurę percipiuntur, ff. de rei ven. emptor. §. fin. respon. 1. qui videtur soluere, qui compensat. ff. qui pot in pig. hab. si debitor, & scriptum est. Mutuū date, nihil inde sperantes, extra, de vsuris, consuluit, et quicquid sorti accedit, vsura est, 14. q. 3. plerique. & pro hac parte facit ff. de haer. vel act. vē. l. 2. §. nō tantum, ff. ad l. Aquil. si seruum. Sed dic contra, multū enim interest de suo lucrum non tribuere, & aliena

7 nō capere, ff. de dam. inf. Proculus. † Nec est vsura suū retinere & nō perdere: nā aliud est acquirere, & aliud nō amittere, ff. de col. bono. l. 3. §. si is, qui bona. et aliud est lucrum, & aliud sumptus, quos quis facturus erat, ff. de leg. 3. si meliores. et l. si rem. & aliud est pęnā euadere, et aliud lucrari ue aliquid percipere. ff. e. Imperator. & §. si cen. ū, & facit C. de codicil. l. fi. & C. de cad.

a tollē. l. 1. §. siue aute † Nec est idē damnū inferre, et lucrum nō capere, ff. de furt. si cui commodato. §. fi. nec est idē, tua tibi nō auferre, & lucra non reddere, ff. de ne. ge. qui siud. Vel solue, secundum ea, quae no. extra

d de fur. conquestus. d

ADDITIONES.

a Concipitur. *Secūdum Rof. ut dixi in prin. qui tamen sibiipsi opponit, q̄ libellos super usuris petendis, quae probibita sunt, formare no debuisset. Rn̄det, q̄ uitium non est in forma libelli, sed in subiecto, quod petitur. Item si excusat. q̄ formas s̄m opin. qua*

b *babet tales usuras, q̄ petunt ex mora, uenire ut interesse, l. his cō tractib. bonae fidei. Ante formationem aūt libelli ipse prius opposuerat usuras non stipulatum peti nonposse, C. de usur. quamuis. Soluit, illud uerum in contractib. stricti iuris. Item opponit generaliter etiam iure ciuili usuras damnatas, cum leges sacros canones imitentur. in Auth. quō opor. epis. Col. & de ecc. ti. in prin. ubi satis de hoc, C. de usuris, Auth. ad haec. & ext. eo. quia in omnib. in 1. gl. & ut super ea dixi. Erubescentia huius uitij cessat pp multitudinem peccantium cōiter, ut etiam ibi scripsi. Legistę fatentur usuras illicitas, sed negant eas iure ciuili probibitas. Si uis in his saturari, uide, quod scripsi in praedicta regula peccatū. in 5. articulo; & ideo plus non insto.*

ADDE, quae late posui post Alex. in l. cunctos populos. C. de de si. Catho.

a An possit. *Supple, qui soluit usuras.*

b Si & rem & precium. *Quaestio cum suppletione, quam fecit, fuit uenerealis 76. & dicit ibi Ber. Alan. & Tanc. hoc tenuisse, ubi res peruenit ex cā lucratiua, secus, si non ex lucratiua. Vide, quod dixi in praecedenti decretali, cum tu. super ult. glo. qua fuit Alan. & uide per Host. in summa huius tit. §. fi. uer. nondum autem. & uer. seq.*

c Conquestus. *Nescio, quid uelit iste finis, sed, ut scripsi eo. tit. consulit. super uer. nihil distingui posset inter certa, & incerta, argum. decre. ult. eod. tit. &c.*

Baldus de Vsuris.

Forma libelli, quando petitur usura, ut interesse, supra de lit. cōt. § si debes. An in foro animae succedat, p̄tium loco rei, uel econtra, uer. pone, usurarius. G. ff. de iure do. l. Proculus. G. An dicatur usura, si ciuitas foeneratorem a collectis liberauit, tenet, quod non, uer. sed pone, aliqua. quia iste magis in obligatione collectarū non inducit, quam aliquid acceperit, arg. ff. ad leg. Falcid. pretia rerum. Bald.

a De Crimine falsi a. Rubrica.

ADDITIO.

a *Principium ad uer. sed s̄m Can. fuit Rof. in nostris libellis, & libellus fuit sextus in ordine libellorum, & continuatur materia usq; ad uer. si uero. ibi facit quatuor remissiones formando circa ultimam unam quaestionem. Ad materiam pertinet, quaestio de teste, qui falsum deponit non iuratus, quā uide super regula, non est sine. li. 6. Quaestionem tertiam, et quartam Io. de Deo li. 2. uide de consti. c. 2 eo. li super uer. ignorans. De teste, qui ad requisitionem alterius iudicis coram suo iudice deposuit, coram quo fieri debebat accusatio de falso, uide sup. de teste. §. 1. uer. quid si aliquis. An pp dependentiam accusationis, uel exceptionis de falso contra testes, qui deposuerunt de crimine, differri possit sn̄ia ultra tempus limitatum per statutum, uide su. de le. §. restat. super uer. quid si in statuto. uer. & quia. ubi Vbe. de Bo. tractat de duob. ludentib. ad par & impar, & conditio ludi, quod vnus facit po- sitam aliquorum denariorū, & alter respondet par, uel impar, numerantur, si uerum dixit, lucratus est illos, si falsum, tot numero soluit. an posita illa repertus est unus denarius falsus, quo computato uincit unus, alias reliquus, quaerit, an sit cōputandus. Quod sic, allegat, quod falsus s est orē rector. Idē in falso testē, uel falso dio, hoc patet ff. de uer. sig. l. Paulus respondit falsum tutorem facit ff. de ac. emp. l. pe. §. fi. In contrarium falsus denarius nō dicit denarius. ff. de pig. ac. eleganter. §. qui reprobos. Distinguit, an postam faciens sciret denarium esse falsum, & tunc sibi non prodesset, ff. ad le. Cor. de fal. l. lege Cor. in prin. alias secus. De Alchimomistis dubitari solet, an incidant pęnam falsi, qdā eis adaptāt verba Pauli 2. ad Tim. 4. in prin. quae uide 26. q. 5. nec mirū. ibi & iuxta Pauli sn̄iam, &c. Similiter multis deceptionibus dant cām, nec est scientia pietatis, 37. di. si quis. Dicitur ēt illam artē ubi ad aurum tenditur, non fieri sine auri decoctione, quod est lege probibitum, C. de aur. pub. perscrutator. l li. 11. In contrariū, qui ex magisterio artis sine arte magica, uel alia legib. probibitis, uel C. de thesau. l. unica, li. 10. de ulis metallo facit pretiosum, cōmendandus est, quia in hoc auget rempublicā, C. de metallarius. l. 1. li. 11. & isti metallarij priuilegiati sūt cōtra praeal. l. unā de thesau. ff. de acq. rer. do. l. 3. ut ingredi possit alienum fundū eo inuito, & eo. ti. de meta. l. 3. nec mutāt una speciem in aliam diuisam,*

misam, sed vnã metalli speciẽ faciũt meliorẽ, ut de statuto, uel aere, argento, uel auro. Nec mirũ, cũ uideames ex uermib. pduci sericũ, ex barba uirũ, vt habetur ĩ lib. de Proprietatib. rerũ, ubi de Alchimia. qa oĩa metalla procedunt ex sulphure, et argento viuo, sed ex virtute elementorũ est influentia in uno loco q̃ in alio aurũ. Cũ igitur ars imitetur naturã, ff. de adop. l. adoptio. nõ videntur Alchimistæ peccare, si per virtutẽ herbarũ, lapidum, vel aliquorũ elementorum meliorant metallum in metalium p̃tiosius, cum ambo fuerũt eiusdem speciei & principij, facit Inst. q. mo. tollitur oblig. post prin. Consentaneũ est uerbis tolli, quod verbis inductũ est. Augustinus dicit in li. de ciuitate Dei, q̃ sũt in rebus corporis per oĩa elementa q̃dam seminariæ rõnes occultæ, quib. cũ data fuerit opportunitas tẽporalis atq; cãlis, prorũpunt in species debitas suis modis, et finib. habet hoc ad literã 26. q. 5. nec mirũ, ante medium capituli. Item uidemus, p nõ est pœna illius, q ẽt sciẽter dat æs pro auro, tenetur ẽt crimine stellionatus, cuius pœna est extraordinaria, ff. de pig. ac. l. 1. ĩ fi. et de cri. stel. l. 2. Plus, nostris dieb. habuimus magistrũ Arnaldũ de Villa noua ĩ curia Romana sũmũ medicũ, et theologum, de quo scripsi de obseruat. ieiun. cõsilium, q ẽt magnus Alchimista uirgulas auri, quas faciebat, cõsentiebat omni probationi summittit.

ADDE prædicta uidenda per Old. consi. 74.

SVMMARIVM.

SIc libellus concipiatur:

1 LIB. † Coram, &c. propono egõ, &c. cõtra P. q ipse hoc anno mense tali, regnante tali, fabricauit falsã seu adulterinã monetã in ciuitate Biterẽ. in domo. Gul. Arnaldi legũ pfessoris, in prima camera domus, & ipsũ corã vobis super hoc accuso, quare peto eũ p vos pœna capitali puniri, & puniẽdũ fore sententialiter condemnari, & ego L. &c. vt s. de accus. §. 1. C. de falsa mo. l. 1. §. si vero longissime, et hoc, cum moneta fallata nõ est aurea. Si vero sit aurea, & esset propria Imperatoris, tunc dices, quare peto ipsum fluminis viuis. exuri, a & hoc ipsum sententialiter condemnari, C. eo. l. 2. a

2 † Si aũt quis falsauerit bullã domini Papæ, vel Imperatoris, & vtitur concipiatur, vt s. 1. lib. verbis competenter mutatis, C. eod. l. fin & ad leg. Corn. de fal. vcto. & ij. eo. l. 1. extra eo. ad falsariorum. In literis vero, uel sigilli regum, uel iudicum, ad illorũ, tene, ut extra, eod. ad audientiam, de rescri. olim. & no. de offi. dele. cum olim magister. In aliis etiã multis casibus ubi de falso agitur, concipitur eodem modo libellus, hoc saluo, qa in cõclusione dicas sic, quare peto ipsum perpetua deportatione puniri, & eius bona publicari, ff. ad le. Cor. de fal. l. 1. §. pœna falsi. Si uero agis ciuiliter de falso, ages ad duplum, & cõcipitur, ut in alii ciuil. bus, ff. eod. hodie.

3 † Sed secũdum Canones contra clericum falsariũ sic concipitur libellus.

LIB. Corã, &c. propono cõtra P. presbyterũ, uel diaconũ, vel rectorem, uel canonicũ talis ecclesiæ, q ipse quãdam bullam, uel literam falsuit, apponẽdo uidelicet falsam bullam falsis literis, uel extrahẽdo filium de uera bulla, & aliũ filium immissum eã falsis literis inferẽdo, & sic de aliis prosequere, ut ext. eo. licet. te sup. de impug. rescripti, §. 1. igitur, sup quo eũ coram uobis accuso, quare peto eum officiis, & beneficiis ecclesiasticis perpetuo priuatũ per uos nunciari et declarari, & a suis ordinib. degradari, degradatum que curiæ seculari relinqui legitime puniendũ, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari, & ego L. &c. vt supra, de accusa. §. 1. ver. vlt. extra, eo. ad falsariorũ. ff. nos autem. & de ver. sig. nouimus. l. dist. si episcopus. Sed contra, 19. distin. vt memoriam. vbi is, qui falsis literis utitur, mandatur in vinculis poni puniendus, prout Papæ visum fuerit. In prædictis, autem iurib. punitur non expecta iussione. Sed illud antiquatum est, vel obtinet, cũ dubiũ

b est delictum b. Item dicunt quidam, q talis non est ipso facto priuatus offi. & beneficio, imo priuari debet per sententiam, sed litera illius vers. nos aũt. contradicit, vt ipsum factũ sententialiter declaratum hanc pœnam inducat, & ad hoc facit extra de homicidio, pro humani, prope finem, & in fin. de appel. reprehensibilis. in prin.

4 ibi. quæ ipso suo genere. &c. † Quod si quis non falsauit, sed vtitur scienter falsis literis, sic concipitur libellus.

LIBELLVS. Coram, &c. vt supra prox. usq; quare peto eũ. iũge, officiis, uel beneficiis ecclesiasticis priuari, & priuandum fore sententialiter decerni, ut in pæ c. ad falsariorum. §. qui vero. Si album pretoris. vel quaterni curiæ corrumpantur, qualiter tunc libellus concipiatur dixi supra, de dolo, & conte. §. resl it. in prin. Item si mensor falsum modum referat, dic, vt supra de parochia. Item super senatusconsulto Liboniano, quod proditum est contra instruentem aduocationem, vel testimonium, vel alia, concipe, vt supra de fide instrũ. ad finem.

5 † Hoc etiam no. quod contra illũ, qui deleuit chirographũ, agitur lege Aquilia, vt ff. ad leg. Aqui. l. in le-

c ge Aquilia c. qđ dic, ut ibi Roff. in ti. de directa act. legis

d Aquili. prope. d

6 † Sed quid dicens testes in probatione huius criminis? Rñ. sic, nos scimus, quod talis promisit Titio pro aliqua cã 10. sub conditione, si nauis venerit ex Asia. & de hac promissione debitor fecit chirographum, quod nec plus, nec minus continebat, & P. hoc chirographum deleuit. Vel aliter. Esto, quod non habeã testes, qui interfuerint promissioni, habeo tamen, qui viderint instrũm debiti. Isti dicẽt, Nos vidimus hoc chirographum in prima figura, in quo continebatur, q talis ex cã donationis promisit T, 11. si nauis veniret ex Asia, quod chirographum scripsit talis notarius, & hoc chirographum P. deleuit, & hoc est, quod dixit lex summatim probari debitum, quia non ex toto probo continentiã instrumenti, C. de eden. Auth. si quis in aliquo.

ADDITIONES.

a L. 2. *Et de hoc de iureiu. quanto. in 1. gl. & uide, q super ea dixi.*

b Delictum. *Facit de rescr. ex parte. 1. de testib, causam, quæ. in fi.*

c In lege Aquilia. *sit deletum. & quid dicat l. illa, uide in suffra. dec. significauit. de testi. omnis decr. materia cũ ibi notatis facit ad propositum.*

d Prope finem. *Longus est tractatus, & est inter ciuiles ad ipsarum finem septimus, & sequens quæstio ibi est ad literam in ult. col. uersi. item quæritur, quid.*

Baldus de Crimine falsi.

An per testes, qui legerunt instrũm, probetur instrumenti tenor, hic uer. si. G. tenet, q sic, C. de fid. inst. l. sicut iniquum. & in Auth. si quis in aliquo documento. per Cy. no. in c. cvm olim. el 1. extra, de priuileg.

De Sortilegiis. Rubrica.

ADDITIO.

Non tractarunt de hoc practici auctores. de materia recurre ad Sũmistas. Et licet ecclesia sortilegia reprobet, credit tñ malefic ia, ut patet in rubr. de maleficiatis. De scietia & arte Astrologiæ, & Astronomiæ an sit iure canonico, uel ciuili dãnata, & an pœna debeat exercẽtib. uel exequentib. ipsius sciẽtiæ iudicia, plene scripsi

eo ti.c. 2. Itē de sortilegijs.& dinationib.e. ℓ dicē lū, ꝙ aliqua sapiunt hæresim, aliqua non, & primarum aliqua sapiunt id manifeste, & de his se possunt inquisitores hæresis intromittere, de hæret.accusatus.§ sane.ubi de hoc, & aliqua no.ut ibi. Curiosus circa hoc scire debet, quod Thomas de superstitutionib.pl[a]tictractauit secunda secundæ, q.93.& trib.seq.& ibi in 95.q.aene ulo quarto, tractat de diuinatione, quæ fit per inuocationem dæmonum, & illam asserit illicitam, primo ex principiis, quasi tunc inuocans inea fœ[d]us cum dæmone, & tunc fortius sacrificium, uel reuerentiam exhibere inuocans demonio inuocato. Secundo pp futurum euentum, quia quicquid agit dæmon, ad id tendit, ꝙ inuocantem perducat ad aliquid saluti nociuum. Sed an hoc hæreticū non exprimit. Propter quod sciendum, aliquib. Theologis uideri ponderandum effectum, ad quem tendit inuocans dæmonem. Si .n.inuocat ad mulieris amorem prouocandū, attribueretur superstitioni, non hæresi, potissime quia hoc ipsius est propriū hominēs tentare contra pudicitiā, & ad animarū lapsum, unde Tentator uocatur Matthęi 4.& Lucæ 4. in prin. Licet igitur hoc sit turpe, fœ[d]ū, mortale & graue, non tñ sapit hæresim manifeste, & sic non est locus ꝑ dicto § sane.hoc uerum, nisi esset cum adoratio, ut ibi nc.nam, ut ibi addidi super gl.si adorare hereticum hæresim sapit, ut ibi in §.ille.fortius dæmonem adorare. Ubi aūt demon inuocatur ad sciendā futura per ipsius responsa, hoc attribuitur creaturę, quod est proprium Creatoris, pp ꝙ uideretur ꝙ hoc hæresim saperet manifestā, Isaię, 61. Annunciate nobis, quæ uētura sūt in futurū, & sciemus, qa dij estis uos. circa hoc tamē uide Aug. 27.q.4.c.pe.& ult. Secundum prædicta locum habet, quod uoluntas, & propositum distinguunt maleficia, ext. de sen. excom.cum uoluntate.ff.ad leg.Corn.de sic.l.diuus.

ADDE uidenda originaliter per Old.consi.210.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra sortilegum qualiter sit concipiendus.*

POTEST sic libellus concipi.

1 LIB.†Coram,&c. propono contra P.ꝙ ipse sortilegus est, vt pote qui hoc anno, mēse tali, regnāte tali, in ciuitate tali, ĩ prima eius camera, vel in tali triuio, dæmones inuocauit, furta in astrolabio, vel per auiū volatū inspexit, & alia sortilegia facit, & sup hoc eū accuso, quare peto eū pęna capitis puniri, & ad hoc eū sententialiter condemnari, & ego L.&c.vt supra, de accus. §.1. ver. vlt. C. de malef.& math.nemo.& l.seq. Sed secundum Canones sic conclude prædicta, quare peto ipsum infamem fore sententialiter nunciari, 3.q.6. constituimus. & 6.q.1.infames.& canonice puniri, & puniendum fore decerni, 26.q.5.contra idolorum, & de cōsec.dist.2. pro dilecto. extra, eod.c.1.& 2. In duob.sequentib.titulis non est necessarius libellus.

De Clerico venatore. Rubrica.

SVMMARIVM

1 *Libellus contra clericum uenatorem qualiter sit formandos.*

CONCIPIVTR sic libellus.

1 †LIB. Corā,&c. propono contra P. rectorem talis ecclesię, seu diaconum, quod ipse continue deseruit syluaticis venationibus,

a piscationibus a & alijs huiusmodi uoluptatibus.& uagationibus, quare peto ipsum per uos canonice puniri, & puniēdum fore decerni, extra, eodem capit. primo. & 2.34.d.st.quorundam. Contra, de consec.dist.5. nunquam.uerstc.taxantur. Et secundum hanc formam cōcipitur libellus in duobus sequentibus titulist

ADDITIO.

a Piscationib. *Saluari potest hoc uerbū per id, quod dicit, Coninne. de seruit. alias dicere debuisset Occupationib. sicut dicit cle. de statu mona.ne in ago.§ porro.in prin.& uide, quod ibi no.et sic soluit cōtrariū, quod sequit, ubi monachi texūt retia ad pisces capiendos, nā & piscari non est probibitū, cum & piscatores fuerūt Sācti, 86.di.de Esau.& uide quod ibi no.*

ADDITIO. Adde tu, an venatio sit prohibita episcopis, & quid de religiosis, & quid de piscatione, ubi plenissime per Io.de Turre Crem.in c.qui venationibus, dist.86.Hen.Ferr.

De Clerico excommunicato, deposito, uel interdicto ministrante. Rubrica

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra clericum excommunicatum ministrantem concipiendus.*

SIC concipitur libellus.

1 LIB.†Coram,&c.propono ꝯtra P.quod cū ipse a tali episcopo pro tali excessu fuisset excommunicatus, vel interdictus, vel suspēsus, tñ eadem excōicatione, interdicto, vel suspensione durantib.hoc anno, tali mēse, & loco tali, regnāte tali, nō erubuit in comtēptum clauium diuina officia, sicut prius, celebrare, imo qtum in eo fuit, verius, ꝓphanare, quare sup hoc eum vobis denūcio, & accuso, & peto eum a suis ordinib. ꝑpetuo deponi, & deponēdum fore sn[ti]aliter declarari, & ego L.&c.vt supra, de acc.§.1. ver.vlt.ext.eo.c.1.& 3.& 4.de dolo, & cont.veritatis, de vita & hone4a.cle.ut clericorum, §.si qs, 11.q.3.de illis, &c.si qs eps damnatus extra de eta.& quali.cum bonę 32.dist.præter hæc, extra, de exces.præl.tanta.

De clerico non ordinato ministante. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Ad summistas recurre.& qs cum isto dispenset, & adqe, uide sup.præal.§.nunc de episcoporum.ver.18.& quod no.eo.ti.c.2. in glo.pe.& quod super ea dixi.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra clericum non ordinatum ministrantem formandus.*

CONCITITVR sic libellus.

1 LIB.†Coram,&c.propono ꝯtra P. quod ipse sibi manu ordinatoria non imposita, uel eo nōdū ĩ diaconū ordinato, missam solennia celebrare, uel Euangelium legere solenniter presumpsit, quare peto per vos ipsum propter hoc canonice puniri, et puniendum fore decerni, extra, eod. c.1.& 2. Eodem modo concipitur libellus in sequentibus duobus titulis. In tertio uero titulo de excessibus prelatorum, quæ generalis non est, non est libellus necessarius, de cuius materia per speciales huius operis titulos satis poteris inuenire.

a De Noui operis nunciationei a Rubrica.

ADDITIO.

a *De practicis auctoribus solus Ros.hoc prosequitur inter edicta, & est antepe.in ordine Digestorum, & voluit auctor sequi ordinem Digestorum, vbi ad hāc rubricam continuatur rubricæ dā no infecto. Ros.autem coniungit illā prætorijs stipulationib. Secundo illam reassumit inter 13.cautiones, & est 4.an denūciatio no.ope.fieri possit die feriato? & an cā ipso die tractari, scripsi plene sup.de ferijs, §.sequit.vlt.prin.de illo, q denunciauit nouū opus per iactū lapilli, ꝙ ex parte Papæ pp id nolens litigare corā ordinario. Io.de Deo.li.4.q.2.dicit, ꝙ si ipse non verificat, qūo ex parte Papæ factum fuerit, vel fieri potuerit, non mutabitur per id, quod ius definit de his nunciationib.et hoc, nisi appellasset ad Papā tali appellatione, cui deferendū foret, de app. si duob.alias, ut dicit, facile esset cuiq; lędere, vel multū tardare ius ꝓximi, cōtra id de pę.di.2.charitas, uersi.itē ꝓximo. Probet ergo intra tres menses de iure suo, & seruetur dec.ult.eo ti.*

de

de duob. fratrib. quorũ pa'er uni dimisit furnũ. alteri salinariũ: qui secundus vult etiam facere furnum, cum antiqua consuetudo habeat contrarium. Item de duob. fratrib. quorum pater Comiti uasallus reliquit castrum maiori, alteri latas possessiones cũ castro feudales, an maior possit fratrẽ prohibere in possessionib. illis facere castrum? Has Pileus tractat q, 36. primam, & 21. secundam. In prima tenet, quod põt, ff. de da. inf. Proculus. de aqua pl. arcen l. 1. §. item aiunt, & l. si in meo. In 2. idem, dummodo illa illa scandalis, uel seditionib. materiam non præbeat, quod iudici cognitioni reliquit, all. ff. de ope. pub. l. 2. de ser. ur. præd. cum eod.
ADDE, ut per Ros. cons. 52.

S V M M A R I V M.

1 *Aedificans in solo alterius ipso inuito, & probibente, cogi potest etiam suis expensis ædificium destruere.*
2 *Interdictum Quod ui, aut clam, competit illi cuius solo etiam post denunciationem fit aliquid opus.*
3 *Denuncians ædificanti in solo alieno ne ædificet, an debeat esse presens in loco, ubi fit opus.*
4 *Interdictum Quod ui, aut clam, cui, & casu succurrere dioitur.*
5 *Opus nouum nuncianti securum est coram tabellione, et testib. mensuram accipere totius ædificij faciendi.*
6 *Aedificationem factam in solo alterius post denunciationem debere destrui, an sit uerum.*
7 Nũciatio operis iure facta nullo existẽte præsente, an sit ualida.
8 Nunciatio furioso facta an teneat.
9 *Nunciatio facta opificib. domum ignorante, an sit ualida.*

IN hoc titulo hoc ordine procedemus, nã primo de noui operis nunciatione dicemus, secundo vero de cautione damni infecti supponemus.

1. §. Aedificant † Ergo in solo tuo, vel ædificare uolenti plerunq; denuncias, ne ædificet, qui spreta denunciatione nihilominus ędificat, pditũ est ergo tibi interdictum de noui operis nũciatione, per quod cogetur destruere suis expensis, quod fecit, etiam si iustè edificat, ff. de noui. ope. nun, l. 1. & l. pretor ait. in prin. & l. verum, extra, e. c. 1. & pe. infra ver. quid si quando. Sic ergo libellus cõ
a cipitur[a].

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui postquam nũciaui sibi nouũ opus in ædificio tali per iactum lapilli
b b. ipse ædificauit, vñ peto, ꝙ illud, quod post nunciatio
nẽ ędificauit, destruat suis expẽsis, & ad hoc propono interdictum de nouo ope. nun. vel actionẽ in factum subrogatam in locum eius, ut in præ. concor. & extra, eo. c. 5. ad principium, & hoc, quãdo ædificãs possidet:
c si autem alius e, tenetur qui possidet, pręstare patien-
tiam tantum, vt ff. eo. l. 1. & fi. Actor ergo sic ponet.

POS. Act. Pono. ꝙ de nouo uis immittere in ædes meas. Item ꝙ ędificas de nouo cõtra leges, vel senatusconsulta, uel constitutiones, uel quia vis destruere domum istã, ff. eo. de pupillo, §. publica. ff. fi. re. l. fi. ff. de ꝯ. em. senatus. ff. de lega. 1. cætera, C. de edifi pri. Mæuia. Itẽ quod ædificas ꝯtra seruitutem, q̃ mihi p talem locum debeẽ. Item quod uis fecere tale. Item quod uis illud facere in tali loco, ff. e. l. 1. §. hæc autem edic. Item quod uis denuo facere, ea. l. §. si quis edif. & §. opus nouum. Item quod es locus T. in tali. hoc cõcesso, cessat opposito, q̃ fit per l. ff. eo. ti. in puinciali. Item quod qñ nunciaui tibi nouum opus in re illa nunciaui, in qua fiebat opus. Item quod licet res illa sit cõis tibi, & alii, ego tibi nunciaui in re p̃senti, ff. eo. de pupillo, §. nunciationem, & l. si qs forte, & l. opus, nouum, & cuilibet, & l. in prouinciali, §. si in loco. & l. 1. §. fi. & l. 2. cum res est cõis, sufficit uni nunciare, ff. eod. de pupillo, §. si plurimum. Itẽ ꝙ iuraui me nõ nunciare animo calumniæ, uel ẽt fui paratus iurare, ut in l. de pupillo, §. qui opus nouum. Item ꝙ nunciaui in tali par. ædificii, uel ĩ toto Itẽ ꝙ qñ nũciaui opifici. tu sciuisti, j. u c. fi. Re' uero sic.

PO. rei. Pono, ꝙ tale solũ, in quo ædifico, est pleno iure P. Itẽ ꝙ iam est annus, ꝙ illud opus feci. vt in p̃d. l. de pupillo, §. qui opus nouũ. Itẽ ꝙ duo menses tantum sunt, ꝙ nunciasti nouũ opus. hoc cõcesso, patet, ꝙ non est opus futurũ, sed factũ. ff. eo. l. 1. §. hoc aũt edictũ. Sed aduersus facta opera cõpetit interdictũ, Quod vi aut clam, vt ibi. Item ꝙ solũ vbi ædificaui, est mihi, & tibi cõe, ff. eo. in prouinciali. Itẽ ꝙ in tali ædificio, qđ iam erat factum, facio fulcimentum. Item opus, qđ facio, est riuus, vel cloaca, ff. de riuis, l. vnica, ff. e. de pupillo, §. si quis. Item ꝙ requisitus noluisti iurare te aĩo calũniæ non nunciare Itẽ quòd eram absens, qñ nũciasti, ext. eo. c. 2. ad prin. Item quòd opus erat ꝯsummatum prius q̃ dedissem, j. ver. fi. Itẽ quòd licet renũciaueris, nunciatione illam remisisti. ff. e. l. 1. in prin ff. de remi. l. 1. Item quod mihi tñ, & in tali loco tantum nunciasti. Item quod in alio loco. s. tali fiebat opus. Qualiter aũt sup cautione, q̃ præstatur ab eo, cui nouum opus nunciaẽ, libellus concipieẽ, dixi sup. de pig. & aliis cau. §. sequiẽ, ver. Item sępe. Itẽ qualiter ipsa cautio formeẽ
2 vide s. de satisd. §. fi. † Item si post, vel ꝯ denunciationẽ
tuam, uel te celãte opus in tua fiat, cõpetit tibi interdictum qđ vi, aut clam, super quo concipieẽ libellus, ut sup. de rest. spo. §. 1. ver. cæterum. † Sed nunqd denuncians dẽt esse p̃ñs in loco, ubi opus fit? vr̃, ꝙ sic, ar. ff. eo. de pupillo, §. nunciationem aũt, & seq. ver. & gñaliter. Sed vr̃ sufficere, si remotus sit, ita tñ, ꝙ audiri possit,
4 ar. de ver. ob. l. 1. cir. fi. † Sanè [d] p̃cedens interdictum suc
d currit ei, post cuius denunciationem ædificaẽ, ut illud
destruatur etiam si iustè fiat, ut dictum est. Est & aliud interdictum. s. vt liceat ædificare ei, cui nunciatum est, si satisdederit, per quod conuiitur, ei cui nunciatũ est, & est prohibitorium. s. ne vis fiat ei, qui satisdederit de opere destruendo, si velit ædificare, ff. de noui ope. nũ. ait prætor, §. deinde. & §. hoc interdictum. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cum mihi nũciasset nouum opus, & sibi satisdederim de opere demoliendo, si appareat me iniuste ædificasse, uel paratus essem satisdare, & si vellem ædificare, me prohibere, & impedire, quo minus ædificẽ, non cessat, uel me impedit ędificare, vnde ago ꝯ eum, ne me impediat, & ad hoc propono interdictum de noui operis nun. quo cauetur, ne satisdatione præstita ad eo, cui nunciatur nouum opus, impediatur, quo min' ædificet, vel actionem in factum subrogatam in loco eius, vt in præd. §. deinde, & ext. eo. l. c. pe. & fi. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod mihi nunciasti nouum opus, vt in præd. §. deinde, & ea. l. §. hoc interdictum. Itẽ ꝙ tibi caui, quod si appareret me iniustè ædificasse, opus factum destruerem, uel paratus fui cauere. hęc. n. paria sunt, ut in pręd. concor. Itẽ quod prohibes me uolentẽ ædificare post satisdationem a me pręstitam, ut in p̃d. § deinde. item quod est minus anno, quod hãc phibitionẽ fecisti, ff. eo. p̃tor. §. hoc ĩterdictum. Re' vero sic.

POS. rei. Pono, quod nunciaui tibi nouum opus Itẽ quòd petii, qđ mihi satisdares. Itẽ ꝙ caueres recusasti, Item quod iã transiuit annus ab eo die, ex quo dicis ꝙ te prohibui. Itẽ quod paratus fui intra spaciam trium men-

ADDITIONES.

a Concip. *secundum Ros. ubi supr. qui enumerat decẽ, quæ requiruntur, & quæ positiones patent, & totum ibi eius ad literã usq; ad uer. qualiter.*
b Per iactum lapilli. *Quare hoc dicatur, uide no. eo. ti. c. 2. & super magna glos.*
c Alius. *Dicit Roffre. ædificauit, & alius possidet; & tenet, ut sequitur. Et scias, ꝙ l. pe. loquitur in hærede eius, cui fuerat renunciatũ, & qui opere facto decessit. l. fi. nõ probat id, ad qđ induciẽ, & loqtur in emptore post denunciationẽ factã venditori, & ædificauit emptor. Fateor, quod inter solutiones ꝯtij glo posuit istã.*
d Sane. *Hic incipiunt uerba Ros. in penultimo interdicto, quod cõtinuat supra prox. & hoc vsque ad uer. & no. & quatuor, quæ in hoc requirũtur, positiones ostendunt. Et hanc etiam reassumũt, vbi de 13. cautionib. ex quinta.*

mensiũ de iure meo probare, & noluisti expectare ex
tra eo.cap.fi.† Et no. a q̄ is, qui nouum opus nunciat
b sapienter aget, si coram tabellione, & testib. facit men
surari ędificij longitudinem, latitudinem, & altitudi-
nem, quia cum opus factum post denunciationem de
moliri debeat, vt supra, per hoc scietur postmodum,
quantum post denunciationem fuerit ædificatum, vt
6 ff.eodem, non solum, § quid opus nouum. † Sed nun
quid verum est, quod si in re ædificatum sit post denū
ciationem, quod illud habeat destruit? vt dixi supra, in
prin. non videtur, quia si vocatus, qui venire non tene
batur, non venit, non incidit in edictum, ff. ne quis eū,
qui in ius voc. est, ui exi. l. 2. & arg. ff. de fur. non videt.
Sed dic contra. & hoc, quia contempsit auctoritatem
prętoris. Sed certè & in prędictis p̄rijs contempsit, sed
hoc locum habet in dubio. Nam si certū esset, quòd
aliquis calumniosè nunciasset, non debet ædificatum
post denunciationem demoliri, secundum Rof. ff. ne
7 quis eum, qui in ius voc. est, ui exi. l. 1. † Quid si b quan
b do fit nunciatio operis, & in re præsenti, nullus erat p̄-
sens, nunquid tenet nunciatio? lo. dicit, valere, argum.
ff. de dam. infec. dies, §. quoties, C, de anna. exce. vt p̄fe
ctus, ff. quod vi, aut clam, l. aut quę aliter, §. 2. in fi. & va
lebit hęc nunciatio, quia postquam dominus hoc sci-
uerit, debet abstinere ab ędificando, quod si non fece
8 rit, destruere tenetur. † Nā & nunciatio facta furioso
tenet, ff. de noui ope. nun. operis. At ille magis dicitur
ignorans, quam aliquis. ff. de ritu nupt. in eo. § inuitū.
C. de falsa mo. l. 1. uel ibi tenet in præiudicium tutoris,
& curatoris, si sunt soluendo, ar. C. de iud. properandū
9 §. fi. † Sed quid si fit nunciatio fabris & opicib. vt dixi,
& illi non abstinent, postea d̄n̄s venit, nunquid opus fa
ctum post nunciationem domino ignorante debet
destrui? Respondeo, non, ff. eo. de pupillo, §. si quis for
c te c. illud autem, quod dominus fecit postquam sciuit
d nunciatum, debet destrui d.

ADDITIONES.

a Et not. *Reuertitur ad uerba Roff. super interdicto sup. prox. & hoc ibi vide, in fi. 1. col.*

b Quid si. *Ver. iste fuit Roff. continuatus libello, Versiculos, qui sequuntur, ibi vide in 3. col. vers. sed quid si quando, & ver. seq*

c Si quis forte. *Vide plenè prosequitur hoc dictum, & exponit hunc §. Host. in summa huius tit. §. cui fiat. in 1. col.*

d Debet destrui. *Nisi forsan denuncians sciens ædificatum, satisdationem simpliciter recepisse, vnde disputauit Dy. q̄ si is, qui verè ius ædificandi habebat nunciationem sibi factam contempsisset, & post illam ædificauerit, pone ad tres pedes, & demum satisdedit nuncianti scienti sic ædificatum, & processit in opere, non poterit nuncians petere demoliri illos tres pedes factos post denunciationem ante satisdationem, & hoc triplici ratione. Prima, quia pretio demolitionis locum habet ante satisdationē, non post, nisi pronuncietur non iustè ædificatum, ff. eo. l. stipulatio, §. 1. & §. habet autem. Secunda, quia facta remissione tacitè, uel expressè, ex nunciatione agi non potest, eo. tit. si opus. Tertia, quia stipulando opus demoliri, si iniustè apparebit ædificatum, uidetur alias denunciator remittere prius delictum, & eius penam, ff. de solu. l. qui decem, §. 1. & de nouat. l. quoties, circa princ. & l. si Stichum. in prin. Et pro hac parte bene facit lex, eo. tit. de pupillo, §. si is, ubi dicitur de satisdatione data fore perinde, ac si nunciatum fuisset. Sed in contrarium facere videtur lex. sciendū, eo. tit. vbi d̄r, q̄ denunciatione remissa tacitè, uel expressè, saluæ remaneant aliæ actiones, ergo & demolitio peti poterit. Sed dic, illud intelligi de actionib. quæ inceperunt competere propter nūciationem, sed de his, quę competebant ante nunciationem, sicut esset negatoria, vel confessoria, de quibus suis scripsi de verborū significationib. abbate, super 1. gl. cum suis remiss. Et aduerte, quia quæstio Dyni fuit de illo, qui post nunciationem sciebat ædificatum, secus enim in id ignorante, per l. 4. alias, mater, ff. de inoff. test. ad fi. de pet. hær. l. lege legitima, ff. de acq. hær. Clodius Alia ium ad idem uide sup. de præscr. §. 1. uer. quid si quis, de locat. §. nunc uero, uers. 34.*

SVMMARIVM.

De damno infecto.

1 *Petēs cautionem damni infecti a uicino, cuius ædificium minatur ruinam, qualiter libellum concipiet.*

2 *Damno iam secuto per uicini ruinam, qualiter formabit damnū passus libellum.*

1 2. §. Nunc dicamus de cautione damni infect.
a † Si igitur a ædificium alicuius minatur ruinam ædificio, uel prędio alicuius, potest uicini ædificii dominus a domino ædificii minantis ruinā petere, q̄ sibi caueat domine damni infecti, quæ stipulatio continebit totum interesse illius uicini. ff. eo. in stipulatione, & l. sed si conducere, & l. damni infecti, & concipietur sic libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. quia ædificiū suū minatur ruinam ædificio meo. vel cū habeat ædificiū ruinosum iuxta ędificium meum, & posset de facili dānū contingere, q̄ mihi caueat nomine damni infecti, vel satisdet, & ad hoc propono officium iudicis, ff. eo.
1 l. 1. & l. dies, & l. prætor. §. 1. ff. de pręto. stip. l. 1. † Si autē sit damnum iam secutum, sic concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. q̄ mihi cauit nomine damni infecti propter tale ædificiū suum, quod ruinam minabatur, & tunc ædificium illud cecidit, & totum ædificium meum destruxit, vnde ago cōt. cum q̄ prædictum mihi damnum emendet, uel resarciat et ad hoc propono actionem ex stipulatu, q̄ prætoria est, ff. eo. p̄t. ait, §. 1. & 2. Vel concipe, ut supra, de pig. §. seq-
b tur. ver. cæterum b. Actor ergo sic ponet:

POS. Act. Pono, q̄ ædificiū tale, vel impositio, si est in p̄dio rustico, est ita ruinosum, uel ruinosa, q̄ damnū de facili ex eo, uel ea, contingere pōt, ff. e. l. 2. Itē q̄ damnum uitio operis contingere posset, uel contingit, si datum est, ff. eo. fluminum, §. 1. & §. uicinum. & itē seruus. Item q̄ denunciaui tibi ut mihi satisdares. Idem, si procuratori, uel domino, uel inquilino, si est absens, eo. dies, §. p̄tor. & §. coties: Itē q̄ iuraui. uel paratus sum iurare, q̄ non peto cautionem animo calumniādi, ff. e. prætor. & l. qui bona, §. qui damni. & §. fi. Item q̄ promisisti, uel cauisti mihi nomine damni infecti. ff. eod. p̄tor. & l. damni. Itē q̄ iudex apposuit certū diem, intra quem deberet cautio ista durare, ff. eo. dies, in prin. & l. q bona, §. fi. Itē hoc solo remedio mihi cōsulitur, ff. e, si ædib. & l. q bona. §. Itē is. Itē has ędes habebā uicinas tp̄e interpositæ stipulationis, ff. eo. q bona, §. si qs, quia & l. damni infecti, §. si is, qui uicinas. Itē q̄ tale ædificiū iustè habebam iuxta tuū ruinosum, ut in præ. l. qui bona, §. si qs iusta, sed hæc est iuris. Itē q̄ quia noluisti mihi cauere, fui missus ex primo, uel secūdo decreto in possessionē ædiū, quę minantur ruinam, sed me p̄hibuisti, super quo uide, & cōcipe libellum, ut su. de primo, & secundo decr. §. restat, in prin. de eo, q mi. io pos. uer. cęterum. Item q̄ cum sis dominus in solidum cauisti pro tertia, ff. eo. stipulatio. Itē q̄ damnum cōtingit culpa tui cauentis, uel uitio ædificij, ff. eo. fluminum, §. q̄quā, & §. Cassius, & §. itē apud Iulianū. Reus uero sic.

POS. REI. Pono, q̄ edictum tuum bene est, munitum. Item q̄ illud damnum contigit ex nimia ui uētorum. Item quod mihi denunciasti extra iudiciū, ff. eo. dies, §. hoc autem iudiciū. Item quod recusasti de calūnia iurare, C. de iur. c. l. 1. Item quod post diē a iudice appositum damnum contigit. Item quod poteras habere

ADDITIONES,

a Si igitur. *Incipiunt ad literam uerba Rof. loco primo, ubi su. ibi etiam enumerat 14. necessaria, ut hæc licite petantur, & quicquid hic sequitur, ibi sunt eius.*

b Ver. cæterum. *ibi ponitur forma, per quam exprimitur æstimatio damni, uel reædificauit, exprimitur expensa facta: & fuit loco secundo, de quo sup. ipsius Rof.*

bere actionem cõi diuidundo, cum res sit mihi & tibi communis. Item q̃ ædes, pro quibus agis, emisti post interpositam stipulationem. Item q̃ illas illicitè ędificasti. Item q̃ volui tibi cauere, sed cautionem recipere recusasti. Item quòd es pro tertia parte dñs, & caui tibi pro tertia tuæ partis. Formam autem huius cautionis vide supra, de satisdatione, §. fin. & quære, vt ibi.

De priuilegiis & excessibus priuilegiatorum. a Rubrica.

a

ADDITIO.

a *Pabulum habuit iste tit. ab auctore, quia totum hoc insertum fuit eius, dempto breui uers. sed quæritur, & vers. seq. qui ambo fuerunt additio, et Vinc. vt ibi dicam. Primo igitur ponit duos libellos aduersos. Secundo nobis insinuat iura quędã tunc non nota, propter quod tunc id fuit multum utile, hodie pp Sextum posset decidi. Tertio remittit, ubi tractauit impugnationes priuilegiorũ, & ibi in principio dixi, a quib. illas habuerit. Et quia duo libelli hic positi, et uers. non est ẽt, cum duob sequentib. de abbatib. quorum multi sunt priuilegiati, tractant, est sciendũ, q̃ quidam sunt abbates, qui, uel quorũ monasteria sub nullo sunt ep̃o, et in nullius ep̃i territorio. Hoc dicit Host. de abbate Cassinen. in dec. cum contingat, de fo. cõp. ubi scripsi in gl. quamuis. n. ad fin. Vt aũt ibi dixi, Cassinen. est hodie episcopalis. Alia vero similia monasteria uide in constitutione Papæ Benedicti xij. de monachis nigris, prima post proœmium vers. ante finem assertiue ponitur, talia fore monasteria, Sublacense, item Farsense, quæ sunt in speciali prouintia Papali, itẽ sancti Vinc. de Vulterno in partibus Apuliæ, & ibi prius sub dubio dr̃ idem de monasterio sancti Florẽtij ueteris in partib. Gallicanis. Diuersæ igitur sunt species abbatum. Primo in quibusdã partib. dicuntur abbates prælati ecclesiarum seculariũ, sufficiat dec. ex transmissa, de renun. & quod ibi not. in, et super prima gl. Nec mirum, q̃ ẽt presidentes laicis, & secularibus officiis dicuntur abbates prælati ecclesiarum, ut de abbate Genuensi dicitur, ut scripsi de fo. comp. si diligenti. super prima gl. in prin. de utrisque nil ad propositum. Habemus abbates pręsidentes monasteriis & religiosis, ex quibus aliqui, uel aliqua non habent parochiã, & hoc uigebat olim, fm quæ tp̃a loquitur 93. dist. a subdiacono. 16. q. 1. generaliter, & de talibus monasteriis loquitur c. 1. eadem q. ut ibi no. Et eo tempore abbates erant, non presbyteri. Hodie licet non habeant parochias, habent tñ curam aĩarum monachorum, & conuersorum suorum, propter quod debẽt esse, uel fieri presbyteri, de ætate & qualit. c. 1. Secunda species est monasteriorum, & abbatum habentium parochiã, cuius cura regi dẽt per clericum secularẽ, de capel. monach. c. 1. et quod in quibusdã partib. male seruatur, ut ibi scripsi. Propter populum aũt tenentur ad ea, quæ sunt legis diœcesanæ, de quo uide de officio ordinarij, dilectus, ad fin. ultimæ gl. & satis scripsi de statu monach. c. 1. Ex prædictis aliqui sunt ep̃is subiecti, & hoc regulare, q̃ sonat rub. de rel. do. ut ep̃o sint subiecta. Aliqui uero exempti, de quib. tenẽdum, q̃ habetur eo. tit. c. 1. lib. 6. uterque istorũ possent non habere, & habere priuilegia, de quib. hic tractatur, uel his similia, quæ seruanda sunt cũ declarationib. quæ sequentur, oẽs prædicta regulariter intra territorium, uel diœcesim certorum ep̃orum præter illos, uel his similes, quos supra nominaui, qui nõ sunt exempti a iurisdictione ep̃orum, quia exemptio pręsupponit subiectionẽ, a qua liberatur exẽptus, qđ in istis non est, iste tñ status sine priuilegiis parum ualeret, item esse posset hoc casu dubium, qñ certum est, q̃ sunt extra territorium cuiusq; ep̃i, sunt tñ intra prouinciã archiep̃i. Et de archiepiscopo dico, quia prima duo, s. Sublacense, & Farsense, sunt in speciali prouincia Papali, ut dixi, ita q̃ in illis cessat dubium. Fateor ẽt, q̃ posset tale monasterium sic esse extra territorium archiep̃orum sicut episcoporum, qñ eadẽ sunt confinia episcopatuum, & archiepiscopatuum uicinorum, & locus ille utrisque est intermedius, uel qñ archiepiscopalis prouincia nõ habet alios fines, nisi tales episcopatus cũ suis territoriis. Si uero haberet certa cõfinia, puta duo flumina, intra quæ est tale monasterium, non uideo, quare archiepiscopus ibi non haberet archiepiscopalẽ, & metropoliticã iurisdictionem, sicut in propria diœcesi, facit extra de deci. quoniã, & facit, quod dixi de prouincia Papali. Habemus super regula, in iudiciis, lib. 6. quæstionẽ de ecclesia priuilegiata super præscriptione centenaria, an illa possit prælatus contra capitulum, uel econuerso. Super regula, priuilegium, est qõ de priuilegio Papali, quod respicit ecclesiam, expresso tamen nomine pręlati, uel ecõuerso. Super regula, quia sentit. est quæstio de priuilegio familiarum admittendorum ad diuina. An futuros respiciat dominicalis 58. an exemptio monasterii cum capellis competat postmodum acquisitis, uide e. tit. cum capella. Quęstionem Iacobi de Bel. quis ex duob. priuilegiatis eligat forum, uide eo. ti. c. 1. li. 6. super uer. apostolico priuilegio, Quęstionem episcopo, qui impetrauit beneficium a Papa testandi de ducentis marchis tacito statuto ecclesiæ, quo poterat testari de centum, uide sup. super rubrica de test. in prin.*

SVMMARIVM.

1 *Monasterium, cuius priuilegia a summo Pontifice concessa contẽnuntur ab episcopo, qualiter cont. ipsum formabit libellũ.*
2 *Libellis contra priuilegiorum suorum fines excedentes, qualiter sit concipiendus.*
3 *Ordinarii an possint suam iurisdictionem exercere in datos, seu oblatos exemptorum.*
4 *Priuilegium de benedicendo abbati concessum, intelligitur solum in missa, non in publico.*
5 *Priuilegium de mitra, & aliis pontificalibus utendo abbati concessum qualiter sit intelligendum.*
6 *Priuilegium de annulo ferendo abbati concessum, an extendatur extra suum monasterium.*
7 *Mercenarij annales priuiligiatorum an possint a diœcesanis excommunicari.*
8 *Priuilegium personaliter non extenditur ad processus, seu sententias ordinariorum.*

IN hoc titulo sic concipitur libellus.

1 LIB. † Corã, &c. propono ego abbas talis monasterii, q̃ episcopus & officialis talis loci priuilegia eidẽ monasterio a sede apostolica concessa cõtẽnentes, in monachos, & sobditos eiusdem monasterii excommunicationis, & interdicti sententias de facto pro libito fulminant, vel alia grauamina inferunt, quare peto dictas sententias cassari, & irritari, & eis, ne de cætero talia attentent, sñaliter prohiberi, cum nullum ius sit sibi talia faciendi, peto etiam eis præcipi, ne priuilegia dicto monasterio cõcessa deinceps uiolare præsumant, ext. e. ti. quanto. & c. dilecti filii. & econuerso sic potest concipi libellus.

2 LIB. † Corã, &c. propono contra abbatem, uel cõuentum talis loci, quod ipsi priuilegiorum suorum fines excedentes, sua iustitia non contenti, manus ad ea extendunt, quę sibi canones interdicunt, & priuilegia non indulgens, uidelicet tempore interdicti publice campanas pulsando interdictum etiam pro eis quãdoque positum aliis seruantib. uiolando, non permittentes etiam in suam fraternitatem receptos in iurib. episcopalibus respõdere nominatim interdictos in suo cœmiterio sepeliendo, publ. cas pœnitentias iniungẽdo, indulgentiarum literas concedendo, de causis matrimonialibus audiendo, & sic de aliis, quare peto omnia pręd icta reuocari, & sibi sententialiter inhiberi, nẽ deinceps talia audeant attentare, extra, e. c. 2. & c. parẽtibus. & c. petistis, & c. pe. & c. priuilegia, & in aliis ee. extra, de exces. præla. accedentib.
3 † Et not. quod prælati possunt suam iurisdictionem exercere in exemptos in casibus continentis in const. Inno. eo. ti. uolentes, non obstantib. priuilegiis apostolicis ꝯ illam postmodum impetratis. Itẽ hi q̃ se dñt exẽptos, de quo nõ ꝯstat, nec lõgo tp̃e in possessione exẽptionis fuerũt requisiti ab ordinariis, debẽt priuilegia exẽptionis, saltẽ quo ad articulos, de quib. est qõ, e. s in loco cõgruo, & secreto, uel aliq̃b. uiris ad hoc per ipsos ordinarios deputatis ostẽdere alioquin ordinarii in eos iurisdictionẽ suã exerceant,

ceant,

ceant, nec per conseruationes illorum impediantur, imo sniæ, & processus ipsorum conseruatorum ipso iure nulla, sunt contra ordinarios habiti, vt in constit.
a Alexandri IIII. eod. tit. quia personæ a. Postquam autem ostenderint, ordinarii de illis non poterunt iudicare, nec contra illos vltra procedere, vt no. secu̅dum Papam, extra, de uerb. sig. ex parte. Itē licet aliqua ecclesia sit exempta, non tn̄ populus, imo episcopo sub-
b est, vt in constit. Alexand. eodem titu. cum super b. & ideo Papa no. extra, eo. ad hoc, quod ecclesiæ hospita-
4 lis non sint exemptæ, eodem titu. cum capella. † Item ordinarii possunt iurisdictionem suam exercere in datos, seu oblatos exemptorum, qui eis aliquem censum faciunt, non tn̄ se eis omnino reddiderunt, sed in suis proprietatibus morantur, nec ob hoc cōseruatores illorū cont. ipsos ordinarios quicquā attentent. Itē oratoria, vel capellas in locis non exemptis sine locorum diœcesani licentia non construant, nec in sic constructis, nec in locis non exemptis celebrent, aut celebrari faciant, cum ab ordinariis fuerint interdicta, alioquin ab ipsis ordinariis compescantur. & si conseruatores illorum in contrarium aliquas snias tulerint. papa reuocat illas, sed nec in locis exemptis hęc faciant sine licētia apostolicę sedis. Item causas proprias suorū hominum liberorum, licet eis censuales sint, non assumant agendas, vel defendendas. Hęc habentur in consti. Alexandri IIII. eod. titu. licet regularis c. † Nō est
5 etiam ignorandum, quod abbates habētes priuilegiū, q possint benedictionem super populum effundere, non possunt hoc facere publice, aut per vias, ciuitates,
d castra & uillas, sed solum in ecclesia d missa finita, uel post matutinos, nisi id expresse in eorum priuilegiis contineatur. Item nequeunt primam tonsuram conferre, nisi cōuersis suis, uel his, qui ad monasteria conuolauerunt, uel in quos ecclesiasticam & quasi episcopalem obtinēt iurisdictionem, nisi aliud eis cōpetat ex speciali priuilegio, vel consuetudine præscripta, ut in
e constit. Alexandri IIII. eod. tit. quia nōnulli e. † Abbas
6 quoque, cui ex priuilegio cōcessum est, ut mitra & aliis pontificalib. uti possit, si exemptus est, in cōciliis, & synodis vti pōt mitra aurifrigiata, nō tn̄ aureas, uel argēteas laminas, aut gemmas habente, non exēptus uero simplici albe plana vtat, licet in aliis locis exemptis, & nō exēptis vti possit mitra, scd̄m tenorem priuilegii,
f sui, vt in consti. Clemens IIII. eod. tit. exigit f. † Quæ-
7 rit, utrū abbas, qui ex priuilegio uti pōt annulo, possit
g illo extra monasteriū suū uti? Rn̄. g recurrendū esse ad formā priuilegii, extra eo. porro. quod est late interp̄tādū, ext. de do. cū dilecti. † Quid de mercenariis anna-
8 libus priuilegiatorum nunquid possunt a diœcesanis
h excommunicari? Respon. sic, & eis decimas soluent h
9 extra, de priuilegiis, quidām, & c. porro. † Porro priuilegia concessa ad tempus, uel in perpetuum, personis regularib. ecclesiasticis, uel secularibus, cuiuscunque præminentiæ sint, aut status, uel etiam comitatibus, q interdici, uel excommunicari, uel terre ipsorū interdici non possint, non extēdūtur ad sententias, vel processus ordinariorum, exceptis illis tantum, per quæ regibus, & reginis, eorumq; filiis, necnō & religiosis quibusdam, non personarum tātum, sed ordinum uel priuilegiatorum locorū in hoc ratione immunitatis conceditur, ut in constit. Clemētis IIII. eo. ti. sedes, & in cōstit. Alexandri IIII. eo. tit. quia pro qualitate. & c. quia
i nonnullis i. Hanc materiam de priuilegiis prosequere ut supra, de inst. edit. § nunc autem. In sequētibus duobus titulis non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Quia personæ. *Quam non habemus, sed pro parte de illa sumpta fuit decr. cum persona, eo. ti. li. 6.*
b Cum super. *Hanc etiam non habemus, sed in parte ex illa sumi potuit decr. per exemptionem. e. ti. li. 6.*
c Regularis. *Quæ hodie deciso exordio inc. auctoritatem, eo. tit. libri sexti.*
d In ecclesia. *Non qualibet, sed quæ ad eum spectat pleno iure, & qd consequentia, supple, vel vesperas.*
e Quia nonnulli. *Quæ exordio deciso hodie in c. abbates, eo. tit. lib. 6. hodie tamen sublatū est, quod in fin. dicebatur de consuet. præscripta in dec. prædicta, quod etiam posuit Gul. & uide, quod ibi dixi in fin. & vers. super priuilegio.*
f Exigit. *Hodie incipit, vt apostolicæ, eo. tit. lib. 6.*
g Respondeo. *Secundum Vinc. post quem hoc scripsi, de vita & hon. cle. in vers. sed nec annulos, ad partem, quod possit, facit prædicta decr. vt apostolicæ. Sequens etiam vers. fuit eius, vt scripsi in decr. quidam, ibi allega.*
h Soluent. *Et contra religiosos id impedientes prouisum est per clem. de decimis, cap. 1.*
i Et c. quia nonnullis. *Hodie incip. ne aliquid, eo. tit. lib. 6.*

Baldus de priuilegijs, &c.

MATERIAM de priuilegijs, aliquid vide supra, de instru. edit. §. an valeat confirmatio, cum quinque §§. sequen.

a De Iniurijs, & damno dato. a Rubrica.

ADDITIO.

a *Vt dicit Auctor, rubrica sunt duæ partes. Item prima diuiditur in duas actiones, s. prætoriam, & ciuilem, & breuiter demptis remissionibus, & duabus quæstionib. Alb. Gal. quas infra signabo, totum, quod de prima dicitur, ad literam fuit Roff. vbi de actione iniuriarum prætoria, & est pen. inter prætorias, ibi auctor plenius loquitur, quia numerat decē, quæ necessaria sunt in ista, quæ tamen per positiones colligi possunt. Hoc scias, q Cy. vtriusq; actionis materiam plene tractat per modum summæ, per 19. quæst. C. eo. tit. si non conuicij. quarum octo, s. 6. & 7. sequentes respiciunt libellum, s. an agens iniuriarum habeat exprimere sibi inuito iniuriam illatam. Item q animo iniurandi. Item q conuicium non est verum. Item an debeat æstimari. Itē qualiter. Item qūo sit iniuria declaranda. Item q si uerberatus, pulsatus, & conuiciatus sit agens. Item an exprimere debeat actionis nomen. An actio iniuriarum uendi, uel cedi possit ante litem contestatam, scripsi de ces. act. §. 1. ad fin. vers. vtrū agens. Quæstionem dominicalem 13. posui supra, de instr. edit. §. nunc vero super vers. item pone, & c. de infirmo, qui remisit iniuriam & sanatus vult agere. Est quæstio de uxore atrociter verberata per uirum, an possit agere contra eum actione iniuriarum; de atroci quæritur, quia leuis castigatio permissa est marito, de hoc not. 7. quæst. 1. sicut alterius. 33. quæst. 2. placuit, de iureiu. quemadmodum, in vlt. gl. & super ea ad negatiuam allegatur C. rerū amot. l. 2. ff. de infam. l. prima ff. de ser. cor. l. fi. & sit ratio denegandi, ne male simul uiuant, C. de fur. l. fi. in fin. ff. de oper. liber. cum patronus. C. de emen. prop. l. prima, ff. de rel. & sump. fu. at si quis. §. idem Labeo. Ad contrarium inducitur ff. ad l. Aquil. ita vulneratus, in fin. ff. de his, qui sui, uel alieni iuris sunt, l. 1. in fin. de iniurijs, l. 2. & l. prætor, §. sed & si. C. de fur. si quis seruo. Per quæ iura tenent quidam, vxorem agere posse. Melius tamē videtur, quod agat actione in factum ad preseruandam illæsam famam mariti, ut prædicta l. secunda. C. rerum amota. ff. de dolo, nō debet, ff. de fur. si quis uxori. Interdum statuta permittunt impune meretricē percuti, an id locum habeat etiam si sit maritata; iudicatum fuit, quod nō, per l. si uxor. §. primo, ff. de adult. per quam patet, q etiam in meretrice ponderatur matrimoniū, ita q locus est accusationi adulterij. Et facit, quod no. in l. si ea. C. eo. tit. de adul. de statuto, quod vult per patrē emendari damnum per filiū, de quo filio intelligatur, dixi super rubrica qui fil. sint leg. Quia represaliæ pertinent ad hunc titulum, ut patet in 6. quæst. de illis do. Gul. & Iac. de Bel. uide super regula, non dēt aliquis, eod. tit. Sed fuit ob olim disputata quæstio de represalijs datis per commune Bono. ciui. Bono. in districtu Genuen. deprædato, contra cōe Genuæ, & homines in ciuitate, uel territorio habitantes, quæritur, an comprehendat ciues Bonon. Genuæ habitātes? fuit per Ia. de Bel. hæc quæstio reuoluta, an liget Genuē. Bononiæ manentem voluntate, vel quia bannitus? incipit quæ-*

sito

ſtio Iac. dux. in ducatu, & eſt lm ipſius membrum. Prima fuit ſoluta, illum Bonon. non teneri principaliter, per leg. 3. quæ incipit, eſt uerum, & l. ſeq. & l ciues, C. lib. 10. de incolis. Secunda et fuit ſoluta, illum Genuen. Bonon. manentē non teneri principaliter pp edictum repreſaliū, quæ ſunt graues legib. & naturali æquitati contrariæ, ut in decr. unica, in prin. lib. 6. & odia reſtringēda ſunt, in reg. odia, eo. ti. qđ facit ad utranq; qōnem. Et prout dicit, nō uī dubium in bannito, in caſu, quo perdit ciuitatē & bona, q habetur p deportato, iuxta no. Inſt. quib. mo. ius pat. po. ſol. §. relegati. Nō dicet ergo ciuis, ff. de pœnis, qđā. & idē in exule, qui & nudus exulat, no. de e. mi l. 2. § 1. & l. tutelas. in fi. ff. de reb. dub. ſi cognat. ibi in ciuitate tamen manet. inducit p uoluntario abſente, q habetur p contradicente. ſol. ma. l. 2. §. fi. & patet de arb. c. 2. li. 6. Habet ergo hoc locū, q dicit a generalitate quidā tacite excipi, C. de ioffi. teſt. l. ſi quando. in prin. ff. de calū. in hæredē. extr. de iureiuran. ad noſtrā. 3. & ibi concord. in ult. gl. An municeps, cui per municipiū emendandum eſt damnum, contribuat, ut ſe ſup. de cenſi. §. 2. uer. quid ſi damnum. & quo i ſuper eo dixi. Qōnem de domib. ſuccens incendio depoſitis per uiciniam, & turbam, propter id arcendū, diſputauit Gul. Accur. an illarum pretium ſit ſoluendū per cōe ciuitatis, an per uiciniā? & quō tunc ſumatur uicinia, & qua actione petatur emenda, q a cōi, inducit C. ex quib. cau. ſer. acci. præſ. li. l. 2. & per totum, ff. de adul ſi poſtulauerit. in fi. & l. ſeq. ad l. Aqui. ſi quis fundū. §. 1. de off. præ. urb. l. 1. in fi. & l. 2. & 3. in prin. C. de ſtat. & imag. trib. ultimis legib. ff. ad Sylla. l. lex Cornel. a in prin. C. de his, qui deiec. l. una, ff. de iur. fi. ſcit tacitum. C. de ſacroſan. eccl. l. ad inſtructionem. ff. de reli. l. animaduert. ff. de ſer. fug. l. 1. §. pe. & l. diuus. C. de epi. & cler. nulli. in fi. C. de cad. tol. l. una, circa fi. C. de famoſ. li. l. 1. §. accuſatorib. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. pe. & de expen. ludor. pup. l. 1. Quod a uicinia, allegat ff. quemad. ſer. amit. l. ſi locus. in fi. ff. ad l. Rho. de iactu, l. 1. & 2. & l. nauis. de reli. ſi quis ſepulchrum in prin. ff. ad Syll. l. dominn. C. de ſer. et l ma. l. 1. C. de inſt. C. conſi. l. unico, circa prin. ibi. ſine nouis expenſis publicis. facit ff. de neg. ge. Pōponius. & l. quæ utiliter. ff. de loc. pub. l 3. & ne quid in loco pub. l. 2 §. uicinales. & de uia publ. l. ædiles. ff. de cloacis, l. 1 de teſt. l. 3. Sabino. C. de cap. & poſtlim. reuer. l. fi. circa prin. quæ iura inducuntur. q multæ, quę expediunt reipublicæ, fiunt priuatis expenſis, ad hoc ff. de re mil. l. 3. §. in bello. C. cōia de le. Auth. qua res. in fi. ff. ad le. Aqui. quemadmodum. §. pe. ibi, ſi quid tamen. & c. ſiue tefte iuſtit, ut in ſimili ib. habeatur iurium copia. De uicinia uero dicit, illā poſſe intelligi, quātum incendium poterat extendi, quod iudex arbitratur recepto aliquorum teſtimonio, & habito conſilio, ubi et autē attendendum, an domus uerſi uiliter potuiſſet, uel non, ab igne defendi, an tps eſſet uentoſum, an pluuioſum, ad hoc ff. de uerbor. ſig. l. lictus de iur. delib. d. l. 1. in fi. C. de fide inſtrumē. comparationes. ff. ad le. Aqui. qui occidit. §. pe. Auth. de fide inſtrumen. §. 1. ff. de uerb. oblig. continuus. §. cum ita. & ad Syll. ſi quis in graui, in princ. Diſtinguit Gul. an iuſſu magiſtratus, uel officialis facta fuerit deſtructio, an ſine iuſſu. Primo caſu aut iuſſus, fuit iuſtus, aut iniuſtus, ſi iniuſtus, magiſtratus tenetur lege Aquil, uel Quod ui, aut clam, ff. ad leg. Aqui. l. quemadmodum. §. pe. quod ui, aut clam, l. ſi alius. §. eſt & alia. & non uicinia, uel turba, ff. ad leg. Aquil. liber homo. in princ. facit regula, quod quis. li. 6. Si iuſſus fuit iniuſtus, nec magiſtratus, nec turba tenetur, ut prædictis legib. ſed dicit forte commune teneri, C. de ſacroſan. eccl. iubemus nullum. Eodem modo ſubdiſtingue ſecundo caſu, an turba id fecerit iniuſte, uel iuſte. Primo caſu tenetur lege Aquilia, per d. l. ſi quis fumo. §. 1. uel Quod ui, aut clam, ut in præmiſſis legib. Si iuſte, et ſub dubio forte dicit teneri uiciniā, & argū eius, quod dicitur de uia publica p flumen ablata, ff. quemad. ſer. amit. l. ſi locus. in fi. & de uia publica, l. ædiles. De actione dicit eo caſu, quo cōpetit, & dari forte iudicis officiū. ff. de uar. & extraor. cog. lege prima, uel cō... ex leg. ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. ī fi. & leq. & in factū, q ī uarijs iuris articulis, & c. C. de ſacroſan. eccl. l. ſācimus ff. de pſcr. uerb. l. 1. 2. 3. & 4. & de exercit. l. 1. in pri & forſan eadē cōtra uiciniā allegans ad id, quod dixit de actione in factū, ff. de præſcrip. uerb. q ſeruandarū. Iunguntur alia no. quæſtio, ſi pp homicidium a uicino commiſſum domus eis per curiam diruatur, p quod mea contigua læſa eſt, uel corruit. Quod teneatur uicinus, ex cuius culpa hoc mihi euenit, inducitur ff. ad legem Aqu. l. qui occidit. §. pe. ff. loca. uidemus. §. fi. & hoc eo ti. c. fi. in pri. ad idem ff. loca. ſi merces. ff. cōmuni diui. ſi is, cum quo. Fertur Alber. Pap. placuiſſe, q teneatur curia, uel magiſtratus, ff. de iniur. l. nec magiſtratib. ad leg. Aqui. quēadmodū, §. magiſtratu, C. de his qui lat. occul. l. 3. lib. & pro homicidio allegatur, q cū fuit remota, de qua no. ext. de homi. de cætero. ff. de reg. iur. non ut ex pluri. Guidoni placet, ſi fiſcus ſucceſſerit, q eo caſu teneatur, ff. de re. iu. qui in ius, eo. ti. is, qui in ius, li. 6. alias tenetur homicida. Sed hoc intellige, niſi magiſtratus fuerit in culpa, ut dictū eſt in proxima qō.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ab eo, qui agit actione iniuriarū prætoris, debeat formari.*
2 *Duobus ſe inuicem iniuriantibus, an poſſunt ſe inuicem accuſare.*
3 *Poſitio actoris in actione iniuriarum, qualiter ſit formanda.*
4 *Agi criminaliter, & ciuiliter de iniuria, an poſſit.*
5 *Actio iniuriarum, an oriri poſſit ex iniuria uaſallo facta.*
6 *Actio iniuriarum diuerſimode conſideratur a doctoribus.*
7 *Dolere plus dicitur quis perditione unius denarij de eo quod habet, quam non lucrando duos.*
8 *Maleficia non debent remanere impunita.*
9 *Statutum puniens facientem inſultum ad domum alicuius, an cōprehendat aſſilientem aliquem in porticu domus.*
10 *Iniuria facto irrogata qualiter ſit punienda.*
11 *Agens actione iniuriarū facto illatarum, qualiter ponere debeat.*
12 *Pater remittens iniuriam filio factam, an ipſi filio nocere dicatur.*
13 *Iniuria factæ debet ſtatim ad animum reduci, alias diſſimulatione aboletur.*
14 *Actione iniuriarum agi poteſt intra annum, & non poſt.*
15 *Quatuor perſonæ, an poſſunt agere ex una iniuria.*
16 *Iudicium ciuile tollitur per criminale. & econuerſo.*
17 *Aeſtimatio iniuriæ, ſiue cōtumeliæ, alia eſt ab æſtimatione dāni.*

HAEC Rubrica duas habet partes, igr̄ de prima primo dicendum eſt. ſcilicet, de iniuriis.

a 1. §. Scias † ergo, quod is, qui tibi iniuriam uerboa intulit, cō ueniri poteſt actione in-
b iuriarum prætoria. unde ſic libellus concipitur b

L I B. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi tali anno, & menſe, in tali domo, uel loco, uel tali uico. talis ciuitatis, talem iniuriam dixit, ſcilicet uocauit me filiū meretricis, uel hæreticum, uel cucurbitam, uel cantauit de me malam cantionem, quam iniuriam nollem, quod mihi dixiſſet, uel de me cantaſſet, uel ſcripſiſſet pro centum libris Tur. quare ago contra eum actione iniuriarū, & peto dictas centum libras mihi dari, uel præſtari. Hæc forma probatur Inſtit. de iniur. §. in ſumma. ff. eo. l. fi. C. eo. l. fi. ff. de priuat. delic. l. fi. Quod certæ iniuriæ mentio ſit in libello facienda, habetur, ff. eod. Prætor edixit. in prin. Vel ſic, quare peto eum arbitrio ueſtro, &c. ut inf. in ſequenti libello. Quod ſi criminaliter agere uelis, concipe libellum, ut ſupra, de fur. in princi.
1 ver. ſi autem. †Si autē uice uerſa iſte actor uocaſſet ipſū P. filium meretricis, uel hæreticum, & huiuſmodi, an ſe poſſunt mutuo ad inuicem accuſare, not. infra, de accuſ. ver. quid ſi te. Vtrum actio perpetuetur per litis cōteſtationē factam in actione iniuriarum per filiumfamilias

ADDITIONES.

a Verbo. *Si facto, ſtatim ſubdit, in verſ. iniuria vero.*
b Concip. *Iſte libellus fundatur ſuper iniuria cōuicij, uel uerbi cōtumelia, & an teneatur, dices, ſi illud eſt verū, dixi poſt Hoſt. eodem tit. c. fi. ſuper 4. glo. Et addendo ad ibi dicta ſcire debes, quod ī hoc inuenio diuerſa ſcripta. Primum ſic, quod ibi ſcripſi poſt Hoſt, ſ. talem tunc teneri, quādo id dicit ad infamandum. Accur. in l. eū qui in princ. ff. de iureiuran. ſimpliciter tenet, conuiciantem teneri iniuriarum ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium id agat. facit Inſ. eodem titulo in princ. gloſſ. 2. quæſt. 1. non peccauerit, in principio, diſtinguere uidetur, an id fiat in iudicio, & liceat, an extra iudicium,*

eum, & non liceat, & s'm primum modum intelligit præ l. eum, qui. Alij distinguunt, an illud conuiciū proueniat ex culpa eius, cui iniungitur, puta q̃ dr̃ proditor, hæreticus, uel periurus, & tūc nō tenetur, & sic loquitur l. eum, qui aut sine culpa, cui iniungitur puta quia dicit eum bastardum, & tūc tenetur, & sic loquitur 56. dist. nasci. C. de nat. l. legē. Alij aliter distingunt, s. an expediat rei pub. illud conuicium publicari, & tunc nō tenetur. Nec distingūt isto casu, an peruenerit ex culpa, vel sine, ut quia leprosus, & tales expedit separari, quia cōtagiosus est morbus, de coniug. leprof. ca. 1. de eccles. ędifi. cū dicat. de cler. ægrot. rectorib. & c. sequen. & si verū est, non tenet̃, vt l. eū, qui. Aut non expedit, vt in bastardo, monacho, claudo & cucurbita, & his similibus, & tunc tenetur, vt sup. quia inhumanū & iniuriosum est nostros defectus detegi C. qū, & quib. quarta pars deb. l. 2. di. 10. & hoc placebat dño meo in l. si non conuicij. & ibi placet. Pet. & Cy. sup. 8. qō. Dy. alijs uerbis utens, dixit, q̃ ut de conuicio poterat accusari, & si dicit verū, non tenetur, vt in p̃d. l. eum, qui. & C. eod. l. 3. Aut accusari nō poterat, & tūc licet dicat verū, tenetur vt in præd. l. 2. nisi probet se non animo iniuriandi dixisse, ut in pre. l. si non conuicij. Posset aūt sic rite distingui. Ad dico cōuicium in iudicio, aut ext. Prime casu si probo, nullum dubium, ut in l. eum. q. cum concor. Et hoc intelligo, siue agendo, siue excipiendo id fiat, ut dixi sup. de accusa. ad fi. super uersi. sed pone. Iuris. n. executiū non hēt iniuriam, ff. eod. l. iniuriam. & ff. de regu. iur. l. factum, quinq;. §. 1. ibi, non u̅r uerificate, qui ordinaria actione experitur. Secundo casu, aut fit per libellum famosum, & tunc ēt si dicat uerum, tenetur, C. de libel. famos. l. 1. secundum canones excusatur, sed in publicum prodeat, quod dic. vt 5. q. 1. in summa. Si sine libello, aut illud in conuicium dicitur ex causa, aut non. Si uero causa correctionis, dicatur etiam publicē, 1. ad Timot. Peccantes coram omnib. argue, ut cæteri timorē habeant, ut ex causa etiam coram superiore, sed non in iudicio, ad eius correctionem dici poterit. Vel vult promoueri, & est spurius, eodem modo dicet ordinatori, vel est hæreticus occultus, uel locū vult prodere, istorum & similium publicatio iustissimam hēt causam, & quia non fit animo iniuriandi, non tenetur. faciunt. n. hæc duo cōiuncta cessare actionem iniuriarum, & ostēdunt animum iniuriandi non fuisse cām publicandi. s. cum concurrant cum iusta causa publicandi, & est uera. Per circunstantias. n. & indicia oportet de animo iudicari facit, quod not. C. ad leg. Cor. de Sicar. l. 1. & constat præsumptiones præsumptionib. contrarijs qñq; tolli. de hoc de el ect. cum inter, in gl. hic concurrunt, & de præsum. literas. in gl. antep. propter quod ēt causa quandoque non iusta, licet non iuuet contra pœnam, excusat tamen ab actione iniuriarum, quia animus non erat, ad id, ff. eod. l. item apud, §. si quis astrologus. In secundo membro, qñ sine causa dr̃ conuicium, puta etiam rixa fit & animosè, tunc etiam si conuicium sit uerum, tenetur. hoc. n. est subiectum huius actionis. s. animus iniuriandi, quod uerba sonāt, & dicendi modus, nec veritas conuicij extimet, cum ab hac actione, C. de postulād. l. si quis, & de offi. rec. prodin. l. 3. ibi, nam & si uera voces sint, nec ad ibidem effusæ. ubi patet. non sufficere ueritatē conuicij, sed & requiritur, q̃ absit libido et uoluntas iniuriandi, facit l. 3. C. quēad. test. aper. ubi iubet Imperator non aperiri partē testamenti, qui respicit alterius ignominiam, & vide, quod not. Deum retributorem aduerbiorum, non simpliciter nominum, de col. c. 1. in 2. gl. Itē si denunciando repellitur malo zelo denunciās, de re iud. cum I. & A. de accus. cum oporteat. fortius prohibēdus est infamare, et cōtra detractores uide 5. q. 1. ex merito. cum c. si.

milias sine patris consensu, no. supra, de actio. ver. quid si filiusfamilias. Actor ergo sic ponet.

3 POS. ac † Pono, quod tu es compos mentis, & maior 14. annis, ff. de rei uendi. quod infans, ff. eod. illud, 1. 5. q. 1. illud, ff. an leg. Cor. de sicar. infans, 3. q. 9. iudicas, extra, de delic. puer. c. 1. & 2. Item quod animo iniuriandi dixisti mihi tale conuicium, scilicet filius meretricis, a uel
b hæretici, uel cucurbita, b ff. de fur. qui iniuriæ, & in præd. l. illud. Item quod cantasti de me carmen famosum, vel malam cantionem, quia dicebas me adulterum, uel aleatorem, C. de famo. lib. l. unic. 5. q. 1. per totum, ff. eo. non solū, § si quis lib. Item quod sum homo honestus, & religiosus, nisi enim esset talis, non competeret hæc actio cōt. uerum dicentem, ff. e. eū, qui. §. 1. C. eo. l. si nunciator. Item q̃ statim illa iniuria dicta eam ad animū reuocaui, secus si dissimulasset, ff. eod. non solum, §. iniuriam. item quod sum liber homo, Inst. eo §. seruus, ff. eo. item apud Labeonē. §. prætor. et §. si quis sic fecit, 15. q. 1. illud. Item dixisti eam, cū omni careres officio. Itē quod ibā ut matronal, & tu me meretricē dixisti, extra, de sent. excom. contingit, 2. ff. eo. apud Labeonem. §. si quis uirgines. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod sum furiosus, uel minor 14. annis, 15. q. 1. illud. Item quod per ludum dixi tale uerbū
c tibi, extra, de præsum. c. 1. c Item quod tali die dixi tibi tale uerbū, quod dicis iniuriosum, & eo die postea simul comedimus, Instit. de iniur. §. fi. ff. de adim. leg. l. 3. Instit. de suspec. §. inimicitiæ. Item si te dixi meretricē, ideo dixi, quia ut meretrix incedebas induta, extra de senten. excom. in audientia, & de priuileg. ex par. & in præ. § si quis uirgines. Itē quod eo die, quo dixi tibi iniuriam, eram rector ipsius ciuitatis, ff. eo. iniuriarū actio. §. is, qui. & §. si quis, q̃, & §. qui iute. & l. nec magistratibus. Item quod iam est annus elapsus, postquā
d tibi dixi, Instit de perpet. & tempo. act. d † Sed quærit̃,
4 an de iniuria possit agi, & ciuiliter, & criminaliter, ut sup. uer. quod si. Respon. non: quia licet in aliis publicis, & priuatis delictis agi possit ciuiliter, & criminaliter, ut no. l. de fur. prope prin. non tamen hic, quia cū hęc actio cōpetat ad uindictam, ff. de col. bo. cum emācipati, si egeris ciuiliter, uel criminaliter, iam es ꝓsecu-
5 tus uindictam, unde utraq; agere non potes, ut quādo
e ciui. act. præiu. cri. l. unica. † Quid si fiat uasallo e meo I
f iuria, nūquid agam actione iniuriarū. Respon. sic, si in
g mei cōtumeliā, & ↄtēptum fiat, ut Inst. eo. ti. f & in cō
6 sti. Gregorii X. de elec. sciant g. ubi de hoc dicā. † In
h hac autē actione est diuersitas h inter Doctores circa
acti-

ADDITIONES.

a Meretricis. *Hier. cōt. Iouin. G. bene est liberis, quib. nec de matre est erubescendum, nec de patre dubitandum.*

b Vel cucurbita. *Vide, quod de hoc & de bastardo dixi post Hostien. ubi sup.*

c c. ñ. *Per quam decr. & per l. si non conuicij. C. e. ti. de iureiu. hoc dicenti incumbit probatio: solet hic poni exemplum in ludentibus ad schachos, qui sibi solent improperia dicere.*

d Actio. *Supple, in pria. Et scias, q̃ de isto uno sunt duæ qōnes. Prima, an sit pretoria, quam nō dubitatur esse annalem, iste annus sit continuus, an uero ut. lis. & gl. in l. si non conuicij. C. eo. ti. tenet, quod continuus, nisi in casu metus, de quo ff. quod met. cau. si cum exceptione. §. 1. prædictus. §. Inst. inducitur ad contrarium; quia regulariter in pretorijs, & edictis annus est utilis, et ut ibi, & hoc placet Ia. de Ra. ut recitat Cy. ubi sup. in 3. q. Alia qō est, an ciuilis, de qua infra, pereat anno. In qua ēt est opi. ut refert ibi gl. quia Io. & But. tenent illam annalem, & est speciale, secundum eos. Mar. & Odof. dictū perpetuam, quod est regulare in ciuilib. & hoc placet Iac. de Rhu. ut refert Cy. ubi sup. eod. q. 3. Rof. ponit, ubi de ciuili circa sequendo dominum suum Azo. & præceptorem suum Rof. etiam ciuilem esse annalem, & præter casum metus annum semper esse continuū. In utraque fit rā etiam in ciuili: quia datur ad uindictam, all. l. si. de col bo. cum emancipati, §. 2. & Ale. ibi dicit Doc. cōiter hoc tenere, Guid. de Suz. super prædicta l. C. sequitur istos eadem ratione, quia actio est odiosa, & sic restringenda, sufficiat regula, odia, li. 6. hoc placet, declaro odium; quia ad uindictam. ut sup pr. & quia infamat, ff. de his, qui no. infa. athletas, §. ult. extra, de re iud. cum te.*

e Quid si fiat uasallo. *Quæstio est Alb. Gal. de accus. uer. sed pone, quod quidam, allegat ff. eo. item apud, in fin.*

f Eodem ti. *Supple, §. sed si libero.*

g Sciant. *Lib. 6. cum concor. quas ponit gl. quæ incipit, no. uer. in hac autem actione.*

h Diuersitas. *Et de hac Cy. ubi supra, in 10. q.*

æstimationem faciendam sacramento iniuriam passis
vt ff.de in litem iuran.in actionib.videlicet quæ sit for
ma huius sacramenti. Dicunt.n.quidam,quod hæc:
FORMA. Ego iuro,quod prius nollem lucrari cen
tum libras,q̃ si aliquis mihi hãc iniuriam fecisset. Vel
sic:Iuro,ꝙ pro centum libris,quas mihi dedisset aliqs,
hanc iniuriã pati nollem. Actor vero putat sic iurãdũ:
FORMA. Ego iuro,ꝙ prius uellem amittere cẽtũ
a libras de bonis meis, quam talem iniuriã pati a.nã cũ
in pœnis potius debeamus esse mitiores,ut ff.de pœ.l.
7 pe.ideo hęc forma pręualet,† quia plus dolet quis per
dere unum denarium de eo quod habet, q̃ non lucra-
ri duos:Veruntamen qualitercunque & in qualicun-
que actione iniuriarum, siue in actione ptoria,siue ci-
b uili,iuretur,semper iudex taxabit b, ut ff.eo. constitu-
tionibus. Sed si iudex timidus sit, nec uelit præcipere,
quod iuret,prout dictum est,sed stat in generalibus,di
cat sic,pro quanto noluisses hanc iniuriam pati. ut no.
c in Summa Azo.C.eo.tit. Pileus tñ dixit c, debere iura-
ri sic,Pro tanto nollem pati tantam iniuriam. Sed con
tra Azo est,pone.n.quod aliquis est nobilis homo mo
dicum habens,certe nõ uidet,ꝙ ille dicere possit,Ego
prius uellem amittere tñ de meo,cum eius periculo
nihil sit,qui nihil habet,ff.de fur.itaque ex.de solu.c.fi.
8 † Itẽ pone,ꝙ passus iniuriã est auarissimus, qui prius
uellet carere oculo,q̃ denariũ perdere, quomodo ille
iurabit,ꝙ prius uellet tñ amittere de suo?& sic male-
ficia remanerent impunita,ꝙ esse non debet,ff.ad leg.
Aquil.ita uulneratus.ext.de sent. exc. ut famæ. Sed dic
d d,ꝙ primo exẽplo iurat,quod nollet tñ pdere de suo,
non habito respectu ad id,quod habet,sed ad id,quod
haberet. Itẽ quod in secundo bene posset opponere.ex
quo.n.sciret,ꝙ debet lucrari ex illa iniuria,cito iuraret
e e.† Pone,in statuto alicuius ciuitatis cõtinetur,ꝙ faciens
9 insultũ ad domũ alicuius,puniatur in centum libris,
ecce quidã assiliit. T.in porticu domus suæ, quæritur,
an fecisse videatur insultũ ad domũ? Et ur̃,quod sic.nã
appellatione domus porticus coniuncta domui conti-
netur,ff.de leg.1.cætera.§.hoc senatusconsultũ.ff de uer-
bo.sign.ædificia.& l.qui in continenti.ff.de leg.3. præ-
diis.§ fi.ff.de pig.creditor. Non.n.tenetur quis porticũ
destruere,si pub.usui non obstat C.de oper.pub.ædifi-
cia.ff.ne quid in loco pub.fiat,l.si qs in princi.ff.de op.
pu.o.si legatũ. §.fi. Arg.ꝯt.,ꝙ non teneatur, quia porti-
cus fuit sup.solũ pub. & sic cõt.leges,quia solũ debet
esse liberum usque ad cœlum,ff.de seruit.l.fi.ff.qđ ui,
aut clam,l.pen.§.fi. Itẽ domus appellatione domicili-
um continetur,ff.de iniur.l.lex Cornelia.§.1 .ff. de adul.
qui domũ.ff.de uẽt.insp.c.l.1. Secũdo dici potest.quod
appellatione domus & porticus contineatur generali
consuetudine attenta magna.n. ratio suadet &c.& ne
maleficia,&c.ff.de fideiuss.si à reo.§.fi.ff.ad leg.Aquil.
g ita vulneratus g.ext.de sent.exc,ut famæ.& ur̃ expres-
sum 18.q.4.si quis contumax.&c.si quis in atrio,ex.de
h immu.eccles.cũ ecclesia h, Quod si in statuto contine
tur,quod qs pro alapa,soluat decem, nũquid dãs tres
alapas,soluat 30.de hoc sup.de sententia,§.1. uersi.sed
10 pone.† Iniuria uero,q̃ facto irrogat̃,puta qsqs uerbe
rat̃,uel pulsat̃,uel alio mõ manu iniuria ĩfert̃,uel domus
sua ui introit̃, punit̃ per actionẽ iniuriarũ ex lege Cor
i nelia,q̃ ciuilis est,ff.ad le:Cor.in qua sic libellus cõcipit̃
LIB. Coram,&c.conqueror de P. qui iniuriose ac
uiolenter intrauit domum meã, uel me pulsauit, uel
uerberauit,quam iniuriam nollem sustinere pro quin
quaginta libris,unde peto ipsum in prædicta quantita
te mihi condemnari,& condemnandum fore decer-
ni,& ad hoc propono actionem iniuriarum ciuilẽ ex
k lege Cornelia,ff.eo.l.ex Cornelia k.& l.prætor.& l.itẽ
l apud.§.ait prętor. Sed contra,nam iniuria l debet æsti-
mari a iudice.ff.eo.constitutionib. Ergo actor nõ dẽt
æstimare,vnde quidam sic concipiunt libellum.

LIB. Corã,&c.conqueror de P.&c.vnde peto eum
ciuiliter de hac iniuria puniri,& eũ mihi cõdemnari,
vel puniri arbitrio vestro extraordinarie, vel secundũ
æstimationem a vobis faciendam, domine Iudex, &
puniendum fore decerni,& ad hoc propono,&c. Sed
m prima verior.m Actor ergo sic ponet.
11 POS.act.† Pono,quod me verberasti. Itẽ quod do-
mum meam per viam introisti,ff.eo.l.lex Cornelia.§.
1.& 2.in fin. Item quod me pulsasti. Item quod de me
carmẽ famosum scripsisti.5.q.1.quidã. Itẽ quod malã
cautionem cantasti. Item quod vestem lugubrem ad
n meã iniuriã portasti. Item quod capillos submisisti. n
Præmissa

ADDITIONES.

a Pati. *Hanc approbat Accu.ff.e.l. iniuriarũ æstimatio. & ipse Gul.ĩ dec.si canonice,ff de off.ord.li,6.& ibi no.in gl.et hĩ l fi.*

b Taxabit. *Et in utraq.pars prius taxare põt, s̃m Ros.qui sequitur Azo.vide Cyn.ubi supra in 9.& 11.q.& in 12.inuenies,quod agens uno libello de plurib.iniuris,ut quia conuictus,pulsatus, & uulneratus,illas poterat simul,uel diuisim ęstimare, & pce dẽt utroq; casu libellus. Ad primũ nõ obstat ff.famil.ercis l. Męuius,quia verum est,ꝙ diuersa est ęstimatio totius & partis,sed hæc ẽt simul æstimans omnẽ partem includit. Nec obstat ad secundum,ꝙ diuisim possit,ff.de iniur.l.prætor edixit,§ si mihi, quia licet debeant prædicta simul illata uno coniungi,ut ibi,non per hoc sequitur,ꝙ una æstimatione,nã ad sensum patet, ꝙ ibi esset inculcatio & protelatio litium,hic nulla,ex quo eodem libello fit æstimatio,licet qualibet diuisim exprimatur.*

c Dixit. *Hoc recitat Ross.*

d Sed dic. *Dicit Ros.defendendo sententiam dñi mei,s.Azonis.*

e Iuraret. *Fateor hoc propter eius auaritiã,sed non soluitur obiectio de periurio,quia falsum est,ꝙ potius tñ perdere uoluisset. Sed quocunque reuoluas,in tam auaro non cessabit periurium, ẽt si iuret,quod pro tanto lucro pati illã iniuriam noluisset, nisi des auarum etiam tenendo,non cupidum in agendo.*

f Ad domum. *Intelligitur hoc de domo habitationis.licet propria non sit,Inst.eo.ti.§.domum,ff.de alea.l.1.§.domum, ff.de his,qui dei.l.1.§.habitare.*

g Ita uulneratus. *Hucusque fuit litera Alb.Gal.de accu.uersic. pone quæstionem.sup.& commendatur communiter hoc dictũ. Aliqui tamen dicunt distinguendũ,an porticus sit propria domus,et tunc procedat prædicta solutio,& sic loquitur l ult.ff.de ser.urb. præd.§.1.facit ff.de iniur.l.lex Cornelia,& l.qui in domũ. Oportet ergo ingressum ĩ locũ priuatum ipsius aggressi fieri,sicut priuata est domus,de cuius tuitione fit prouisio,facit ff.quod met⁹, cã,l.metum aũt præsentem,§.a nõ.Cum.n.locus publicus omnib.pateat.ff.de rer.diu.l.1.si o iure illum ingressus est.facit ff. pro soc.l.merito, Ad rem ergo propriam & domui conexã attẽdandũ in insultis,in iure,sicut in denunciatione dr̃, ꝙ in rem fieri debet ff.de no.oper.nunc.de pupillo.§.2.& tunc ad canones infra allegatos rñ debitur,ꝙ faciunt pro distinctione,quia atriũ & porticus ecclesiarum erãt ipsarum. Et per eundem modum soluetur alia quæstio deportante arma contra statutum inuento sub porticu domus suæ per officiales,vt per eundem modum, distinguatur,ut si solum ipsum sit pprium,sit immunis a pena,ac si in domo tenuisset,sic facit ff.de reg.iur.l.nemo ex domo.et faciunt leges in prin.uersi.allegat.e.secus,si solum erat pub.cum, facit ff.ne quid in loc.pub.l.1.§.tractatum,& de flum.l.fi.hodie tamen statutarij in vtroque membro prędicta declarant.*

h Cum ecclesia. *Ad hoc inducit,quasi cæmiteriũ se habeat ad ecclesiam,sicut porticus ad domum,ad idem e.ti. lecre.li.6.uer. cessent in ecclesiis,uersi.quid si in statuto.*

i Conci. *Scdm Ros.ubi de hac ciuili,& est uersi.ad fin. ciuilium.*

K Lex Corne. *& ibi §.1.exponitur Verberare,cum dolore cædere,pulsare,sine dolore.*

l Iniuria. *Talis,s.ciuilis descẽdẽs ex lege Corn.et hoc no. Accu.in l.iniuriarũ ęstimatio.ff.e.et scripsi post Gof.eo.tit.c.1.super glo.*

m Verior. *Intellecta,ut sup.uersi.in hac,ibi uerumtamen.*

n Sumisisti. *Forte ante oculos in signũ doloris,sicut dicit de veste lugubri,& fiebat iniuriam,& hæc duo ponit,& ponit l.vestem, infra allega.uersi.sed nunquid.*

Præmissa probantur ff.eo.item apud Laborem, §. ait
prætor.& l.lex Cornelia.§.penul.& fin.& l.quod sena-
tus,& l.vestem.Reus vero sic.
POS.rei.Pono,quod tñ manum leuaui. Itẽ quod
domũ conduxeras, vt ibi per momentum stares. Item
quod intraui de voluntate tua.Itẽ quod sum tuus car-
nalis frater.Itẽ quod scripsi, vel cãtaui verũ. Itẽ quod
barbam,et capillos,& vestem sicut prius portabam, li
cet modo non portẽ.ad tempus.nullatę iniurię me re
fero,ff.eo.iniuriarum.Alias ẽt fac, vt in prętoria dixi
Quæ uero scripto irrogatur,punitur per ꝯstit.C. de fam.
12 libel.l.unica,& 5.q.1.per totum.† Sed nunquid nocet
a filio,si pater remittit iniuriam ipsi filio factã? a Respõ.
sic,quantũ ad actionem iniuriarum prętoriam. Idem
etiam est,secũdũ Azon.& H. quãtum ad illã,quæ de-
cendit ex lege Cornelia.Alii tñ contra, vt no. ff.de in-
iur.sed si unius.§.filio.In publicis autem criminib.nõ
uñ, quod ei noceat, quia in illis filius inuito patre põt
b Interesse,ff.de adul.l.inter liberos,§.fin.&l.filiũ.b † VI
13 timo nota,ꝙ nisi passus iniuriam statim ad animũ re-
uocet,dissimulatione iniuria abolefur,nec postea, re-
missam iniuriã ex pœnitentia recolere ualebit, ut In-
14 stit,eo tit.§.fi.& ff.eo.non solum,§.1.† Potest autem
qs intra annum agere actione iniuriarum, & non post,
15 C.eo.si non conuicii,† Itẽ ex una iniuria quatuor pso
nę agere possant,& quãtuncunq; unus egerit,alter ab
agendo non remouetur, puta de iniuria mulieri illata
c põt ipsa agere,& uir eius,c & pater eius,& socer eius,
16 Instit.e.§.patitur.ff.eo.l.fi.† Itẽ de omni iniuria agi po
test,& ciuiliter & criminaliter, & tollitur ciuile iudi-
cium per criminale,& econuerso,ff.de iniur. quod se-
natus.& l.prętor,§.1.& hoc ideo,quia utraque propo-
17 nitur ad uindictam,supra uersicu.sed quæritur.† Si ta
men de atroci iniuria actum est iniuriarum,nihilomi
nus agi potest Aquilia ad damnum, & econuerso, ff.
eo.item apud.§.si quis seruo uerberato. Et talis est ęsti
matio iniurię siue cõtumelię,& alia damni, ff.ad legẽ
Aquil.sed & si quidem,§.iniuriam.

ADDITIONES.

a Factam. *De hoc not infra de sen.excom.cum illorum.§.si vero.*
ADDITIO.Vide Bart.ĩ l. Lucius,ff.sol.mat.ubi dicit.ꝙ si pa
ter est vilis persona,non põt remittere ĩiuriã filio,& idem Ba.
in l.sed si vnius,§.filios familias ff.de iniur.Et an iniuria remis
sa in foro conscientię operetur in foro cõtentios,uide omnino Fel
in c.inter quatuor.fi.ext.de maior.& obed. Et quid si pars re-
mittat ĩiuriam faciendo concordiam, vel pacem,an. iudex pos-
sit & debeat desistere ab inquisitione & punitione,uide Bal. in l.
si quis in hoc,uersi.item ista.C.de episc.& cler.Et adde quod re
mittens iniuriam non uñ remittere ius consequendi damnũ,qđ
ex iniuria passus est,ut decidit Dy.quem refert,& sequitur Bal.
in l.si pro iure,in prin.ff.de cond.fur.& ponit Alexa. consi.21.
incip.requisitus.in 5.uol.Hen.Ferran.
b Et l.filium. *Ad literã fuit Albe.Gal.de ac.uer.pone, ꝙ pater.*
c Eius. *Hoc non cõuertitur,ꝙ uxor agat pro iniuria uiri,defendẽ-*
dę enim sunt uxores per uiros,non econuerso,ff.eo.l.2.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum diuersimode consideratur.*
2 *Damnum seruo datum an debeat domino solui.*
3 *Homine libero occiso an possit agi actione legis Aquiliæ.*
Liberum corpus æstimationem non recipit.
4 *Damnum homini libero factum qualiter sit æstimandũ,et nu.5.*
6 *Operæ hominis occisi usque ad quod tempus sint æstimandę.*
7 *Pace facta de uulnere,aut pecunia pro ipso accepta, an possit postea agi pro expensis.*
8 *Damnum dans a corpore in corpus,ad quid teneatur.*
9 *Damnum dans a corpore in non corpus,ad quid teneatur.*
10 *Damnum dare a non copore in non corpus,quid sit,& illud faciens ad quid teneatur.*
11 *Agens pro damno,dato à corpore in corpus,uel a corpore in nõ corpus,uel a non corpore in corpus, qualiter ponere debeat.*
12 *Quadrupede alicuius alteri damnum dante,qualiter sit agendũ*
13 *Quadrupede alterum quadrupedem aggrediente,dubitatur de aggressione,& ambo moriantur,quis teneatur.*
14 *Occassionem damni dans damnum dedisse uidetur.& nu 15.*
16 *Incendium occasione commissi ab alio maleficii factum,cui sit imputandum.*
17 *Animal alicuius si damnum faciat alicui,qualiter sit agendũ.*
18 *Agens occasione dãni per aĩal dati,qualiter formabit petitionẽ.*
19 *Animalibus immissis in prædium alterius,& dãnum facientibus sit qualiter sit agendum.*
20 *Animalibus si absque immissione fructum alicuius depascentibus,cui sit imputandum.*
21 *Damnum datum in frumento, dum est adhuc herba,qualiter sit æstimandum.*
22 *Dominus animalium noxam facientium an liberetur illa dãdo.*
23 *Animal damnificans an possit a damnum passo detineri.*
24 *Cane,vrso,vel leone damnũ faciẽtib.qualiter formabit libellus*
25 *Actio in factum ex delicto de his,qui deiec.vel effud.cui,& quo casu competere dicatur.*
26 *Interfecto aliquo ex preiectione alicuius rei extra domum,qualiter sit formandus libellus.*
27 *Pluribus in eodẽ cœnaculo habitantibus, si uno effundẽte,uel deiicente damnum sequatur,qualiter erit agendum.*
28 *Actio ciuilis arborũ fur.cęsar.cui & quo casu competere dicatũ*
29 *Interdictum de arborib.cadendis,cui,& quo casu competat.*
30 *Interdictum de glande legenda,quo casu,& cui cõpetere dicatũ.*
31 *Seruo alteri damnum dante conueniendus est dominus, & ad reddendum cogendus,sed postea poterit etiam a seruo satisfactionem repetere.*
32 *Dominus an teneatur ex delicto famuli sui.*
33 *Clausula ista generalis, scilicet Et alijs reb. in libello apposita, multum operatur.*

2. §. Sequitur videre ad secunda parte rubri
cæ,scilicet de damno dato.In
a qua scias a,† quòd quandoq; datur damnum a corpo-
1 re meo in corpus rei tuæ, Inst.ad l. Aquil.§.tertium,&
tunc competit actio legis Aquiliæ directa, quæ ciuilis
est,per quam totum tuum interesse rei tuæ conseque
b ris: in qua sic libellus concipitur b:
LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui seruũ meum
occidit,vel vulnerauit, vel suo corpore in re mea tali
damnũ dedit,quod æstimo 20.vnde peto mihi illa 20.
solui,& ad hoc propono actionem directã legis Aqui
2 liæ.† Si autem seruus ille melior fuerit retro intra an-
num,vel res illa intra 30.dies,sic concipitur libellus:
LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui T. seruũ meũ
occidit,qui retro intra annũ ualuit quinquaginta: vn-
de peto illa quinquaginta,& ad hoc propono actionẽ
directam legis Aquiliæ. Pro reo uero sic.
LIB.Coram,&c.cõqueror de P.qui corpore suo in
re mea tali,puta domo,uinea,vel boue, tale damnum
dedit,q̃ res retro intra 30. dies valuit 40. unde peto illa
40.& ad hoc,&c.& semper adijcias,& si negauerit,pe
to illum in duplum mihi condemnari,ff.ad l.Aqu.l.2.
& l.si seruus,§.huius,& l.Neratius, §.hęc act. Inst.eo.
§.fi.hoc aũt pone infra in proxima actione.† Sed nun-
c quid pro libero c homine occiso agi potest lege Aqui
lia? Respond.sic:& licet liberum corpus non recipiat
æsti-

ADDITIONES.

a Scias. *De hac dist.no.Inst.ad leg.Aquil.in fin. & sunt quatuor eius membra,de quibus sequitur.*
b Conc. *Secundum Roff.qui istos tres libellos sic simul ponit,ubi de directa l.Aquil.in 3.col.quia tractatus longus est, recurre ad rub.7.ad fi.ciuilium,cui continuatur actio de pauperie, de qua infra uer.porro,& est 6.ad fi.*
c Sed nunquid pro libero. *Saltum facit in uers.Rof.qua videas in medio tit.uers.item quærit dominus.*

æstimationem, vt ff. si quad. pau. fec. dic. l. pen agetur ad mercedes medicorum, & alias expensas in curatione factas: veniet etiam æstimatio operarum, quibus pater occisi caruit, & cariturus est: non autem æstimatio li-
a bertatis, vel cicatricum, vel membrorũ eius. vt ff. eo. l. ex hac. & ff. de his, qui deiec. vel effu. l. fi. B. tñ dixit lege Aquilia agi non posse, ff. ad leg. Aquil. l. huic scripturæ.
b §. fin. b † Quid si statim obiit, nec aliquæ impensæ sunt
4 in medicis factæ? Respon. tunc æstimabũtur operæ, q- bus pater cariturus est: vel si pater occisus est, æstimabit hęres operas illas, quas amisit, & habere potuit tempore vitæ suæ: puta quia erat cerdo, vel pellipàrius, vel
5 mercator, vel aduocatus. † Quid si nullam artẽ sciuit?
c Dicc, æstimari interesse, vt arg. ff. de lib. causa, l. fi. & arg.
6 ff. de vsufru. l. arboribus. §. de illo. † Sed vsque ad quod tempus æstimabuntur operæ, quibus qs cariturus est? Respon. vsque ad tempus, quo uerisimile est illum occisum uiuere potuisse, iuxta æstimationem l. ff. ad leg. Falcidiam. hæreditatum computationi. ff. de trasact.
7 cum hi. † Quid iuris sit, si facta pace, uel lata sñia super uulnere, obijt uulneatus. & an accepta pecunia de uulnere postmodũ agi poterit ad expẽsas? de hoc sup. de ac
8 cusatore, uer sed pone. & seq. † Quandoque uero dat
d d damnum à non corpore in corpus: ut si panno rub. offugas armenta, uel iumenta mea, ut fugiant, & sic præcipitata sunt, teneris. n. mihi utili actione legis Aquiliç. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. in hac quoque. Teneris etiã actione in factum, ff. de furt. in furti actione. §. fi. Vel si inclusisti pecora, & ex hoc mortua sunt fame, Inst. eodem. §. certum. In hac ergo sic concipiet libellus:

LIB. Coram, & c. conqueror de P. qui panno rubeo fugauit armentum meum, uel pecora mea inclusit, & sic fame mortua sunt: quæ quidem ĩ est annus, ꝙ ualuerunt centum: unde ago contra eum, quod illa centum mihi præstet, & ad hoc propono utilẽ actionẽ in factum legis Aquil. hæc forma protut Instit. eod. tit. cæ-
9 terum. † Qñdoque à corpore in non corpus. & habet locũ in factum subsidiaria leg. Aquiliæ prætoria est, ff. de præscip. uerb. q uia actionum. Inst. ad leg. Aqui. §. fi. ut si aureum annulum de manib. tuis excussi, & cecidit in flumen: & sic ei damnum datum est à corpore, qa à manibus in non corpus: quia annulus existẽs in aqua non minus ualet: sic ergo concipitur libellus.

LIB Coram, & c. cõqueror de P. qui annulum meũ, uel pecuniã excussit de manib. meis, & cecidit in flumen, uel in mare quem annulum ęstimo centũ solidis: unde ago contra ipsum, & peto ab eo, ut illos cẽtũ solidos mihi det, & ad hoc propono actionem in factũ subsidiariam legis Aquiliæ, ff. de præscri. uerb. qa actio-
10 num. † Qñdoque uero à non corpore in nõ corpus: & tũc hęc eadem actio locum habet, ut si misericordię causã seruum tuũ compeditum solui, & post ille fugit Instit. eod. §. fi. Sic ergo concipitur libellus,

LIB. Coram, & c. cõqueror de P. qui T. seruum meũ, quem in compedibus posuerã, soluit, & sic seruus ille aufugit, qui quod ualuit 40. iam sunt 30. dies, unde illa 40. peto, & ad hoc propono, & c sup. in præ. l. quia actionum. Actor sic ponet:

11 POS. act. † Pono, quod seruum illũ, uel annulũ, uel animalia emi bona fide, uel habeo ĩ eo uel in eius usũfructũ, uel usum, uel sum dominus illius serui, uel habeo pignori, & debitor meus à me liberatꝰ est in actione temporali, uel non est soluendo, ff. eo. item Mela §. l. Aquil. & §. fi. Item quod inclusisti illa animalia, & sic fame mortua sũt, uel seruus ille mortuus est. Itẽ quod dolum cõmisisti, uel latã culpam, uel leuem, uel leuissimam, ff. eo. ita d. l. Item quod seruus ille ualuit tantum, iam est annus, uel animalia ualuerunt retro iam est annus. ff. ad leg. Aquil. l. 2. inst. eo. §. 1. Item quod tu es sanæ mentis, & maior 14. annis. ff. de rei uen infans. 2. q. 9. indicas. 15. q. 1. illud. ext. de delic. pu. c. 1. & 2. Itẽ quod seruus ille, vel illa aĩalia a te vulnerata intra annũ intra 30. dies tãti fuerunt, ff. eo. si seruus seruũ §. huius legis, Inst. e. §. caput. Itẽ ꝙ fuisti cõfessus in iure te occ. disse seruũ, vel animalia, ff. de inde Neratius. §. fi. & l. seq. Itẽ ꝙ animalia, vel seruus occisa fuerunt. Reus vero sic.

POS. rei Pono, ꝙ seruus ille, vel animalia illa sunt Titii, vel fuerunt, hoc concesso, restat, ꝙ non actoris, ff. de acqui. pos. possedi. §. ex plurimis, ff. commo. si vt certo, §. si duobus, extra de probat. licet. & C de procur. maritus. Item quod tu sciebas illa animalia, vel illum seruũ, quem possid bas, ad alterum pertinere, hoc concesso, non potest actor dicere, ego bona fide possideo, & vt bonæ fidei poss. sins volo agere, ff. de ser. cor. l. 1. ff. de re. lig. & sumpti fu. l. 2. §. in locum. Item dico, quod hæc animalia, vel seruus ad T. pleno iure pertinet. hoc cõcesso non põt habere actionẽ legis Aq'iæ, tãq usufrarius vel vsufructuarius. Itẽ ꝙ debitor tuus, cuius est seruus, quem dicis me vulnerasse est soluẽdo, nec adhuc periplit actioni tuç Itẽ ꝙ trãsiibas per iaculatorium, vbi ludebã, qñ te percussi, ff. eo. item si obstetrix in fi. Itẽ quod sum furiosus, vel minor 14. annis. Item quod stabas in uia publica, & faciebas tibi tondere capillos tuos, quando ego te vulneraui, ff. eo. item Mela. in prin. Itẽ quod seruus quẽ cõfessus sum me occidisse, uel vulnerasse, viuit, vel sanus est, & quod fuit sine aliqua læsione, iam est annus, ff. eo. vnde Neratius. §. fi. & duabus legib. seq. Itẽ quod ille seruus non valuit vltra decẽ, iã est annus,
12 sed hæc est negatiua. † Porro quadrupede T. tibi dãnũ dante, habes contra T. actionem in factũ de pauperie,
e quæ ciuilis est[e], per quam emendabit damnum, uel animal pro noxa dabit, ff. si quad. pau. fec. dic. l. 1. Inst. eo. t. t. in qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, & c. conqueror de P. cuius quadrupes, forte equus, vel asinus motus naturali feritate mihi tale damnũ dedit in rebus meis: qꝰ dãnũ est mo 20. & ad hoc propono actionem in factũ de pauperie. Vel sic.

LIB. Coram, & c. ago cõtra P. vt mihi soluat æstimationem damni, quam facio, vel ęstimo 20. quod damnum equus suus intulit rebus meis naturali feritate[e], puta fregit vasa mea, vel vegetẽ calce fregit. & vinum
f est effusum, & ad hoc propono actionem, & c.[f] † Quid
13 si dubiũ sit, ꝙ quadrupes alteram sit aggressa, & vtra-
g que g mortua est, dic neutrum domini alteri teneri, ad l. Aquil. l. lege Aquilia, §. cum instrumẽta, & 23. q. ult. c. fin. Si autem fregerit eius calce, vel oculũ effoderit, vel

ADDITIONES.

a ff. eo. *Prox. all. si quadrup. pau. fec. dic.*

b §. fi. *Inducebat etiam l. hi. n. cum l. se. ff. de edi. edic. Quo autem ad illas leges respondet Azo, uide per Rom. ubi sup. vel si vis per ipsum Azonem in Summa leg. Aquil. 2 col. uer. sed si liber homo. Hoc dico, quia utrobiq. melius, quam ponat gl. in l. qua actione §. si quis in colluctatione. ff. tamen dicit, quod sententia Bat. magis videtur legib. conuenire. Et ego addo, quod Italicus approbat, illam, licet Lex Lombarda in plagys & homicidio liberi hominis compositionem recipiat, ut ibi patet l 1. rub. 6. & 8. Si tamen diceretur, quod illa esset pœna, non æstimatio sicut no. ext. e. o. ti. c. 1. in fi. a gl. esset legis illius al qualis defensio.*

c Dic. *Rof. dicit, quod nullę gl. ibi al untur, allegat easdem leges, ne scio, quare auctor mutauit eius uerba.*

d Quandoque datur. *Hic assumit uerba Roffr. ad literam de actio. in factum subsid. uel vti. leg. Aquiliæ, & est vltima inter prętorias, & durant usque ad uer. porro.*

e Ciuilis est. *Et est 6. per Rof. ad fin. ciuilium, ut dixi in prin. §. & sex, quæ in ea requiruntur, positiones ostendent.*

f Actionem & c. *Per formas libellorum uides, quod solum dãnũ & eius emenda est in obligatione, ut ac. ff. eo l. 1. in prin. & de hoc in fr. uersi. quid tamen.*

g Et utraq; *Idem, si altera tantum, licet quidam contra præsumentes*

tes superstitem, ut fortiorem aggressum fuisse, ut scripsi eo.ti.c. 3. super 2. gl.

vel fecerit aliquã plagã tibi, tunc sic ꝯcipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cuius equus calce me percussit, & mihi crus fregit, vel brachium, vel mihi oculum effodit, vel aurem dẽtibus præcidit, vel me vulnerauit, & pp plagã me oportuit decem dare medicis, & alia decem expẽdi in curatione: vnde peto ab eo 20. & tot pro operis, quibus carui & cariturus sum: &

14 ad hoc, &c.† Quid si tuũ animal incitauit meum, ita ꝙ meum dedit alteri tertio damnũ? Resp. dñs tertii animalis aget contra te, cuius animal meum incitauit, secundum Odof quia qui occasionem damni dat, &c. ex de iniur. c. fi. ff. ad l. Aquil. qui occidit, §. in hac, & facit ff. si quadrup. pau. fec. dic. l. 1. §. sed & si in stangni. & ff. ad

15 leg. Aquil. si seruus. § 1 † Quid si pp fęces, quas proieci sti in viam ante domum meam, condemnatus sum in decem secundum statutum loci? Dic, ꝙ agere possum contra te ad illa decẽ, quia qui occasionem damni, &c. vt supra, & arg. in præ. l. si seruus. §. si nauem, & e. ti. quẽ admodum, §. si finem, & l. si seruũ, ff. de his, qui deiec. vel effu. l. si vero. §. cũ autem, §. pe. & hoc, quando res nõ est mihi communis, alias ageretur cõmuni diuidũ

16 do, vt ff. comm. di. si is, qui. †Sed pone: inimicus tuus, cuius forte occidisti patrem, incendit domũ tuã meæ vicinam, ex quo mea combusta est, quæritur, vtrũ possim agere contra te lege Aquilia? Et videtur, ꝙ sic, cum incẽdium culpa tua factum sit, qui guerram habes propter homicidium, quod commisisti, vt extra de iniur. c. fi. ad idẽ ff. sol. ma. in his respon. 1. & ff. loca. l. merces. §. culpe. Item videris causam damni dedisse, vt d. a. Vnde videtur ꝙ teneris actione in factum, vt in præalleg. §. an hac. & eo. ti. qua actione, §. Celsus. Vber. dicit, ꝙ in nullo teneris. Nec obstat, quod qui occasionem damni dat, &c. quia illud verum est, nisi aliud medium interueniat, sicut hic interuenit, vt ff. loca. qui domũ. Also sit enim, vt ea, quæ preter voluntatem nostram accidũt, &c. 23. q. 5. de occidendis, & facit extra de homic. de cætero. Alii contra, arg. in primis concor. & ff. communi diui. l. si is, qui cões ędes. C. ad leg. Iul. de vi pub. quoniã,

a ff. de do. cum quis dicitur[a]. † Si autem in aliis damnum

17 dedit, sic concipietur libellus:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. cuius canis carnes meas comedit, vel equus, uel bos herbã, uel porcus farinã, uel muriilegus lardum, uel mustela erodit pannos, quæ æstimo decem, vñ ergo ꝯ illum, vt soluat mihi illa decẽ, & ad hoc ꝓpono utilẽ actionẽ in factũ de pauperie, ff. ad le. Aquil. l. qui occidit, §. si qs alienũ. & l. si seruus seruũ. §. Iulianus. & ff. de præscri. uerb. qui seruandarũ §. fi. C. ad legem Aquil. l. fi. Quidã tamen hic & in actione noxali, petunt sub alternatione, i. peto ut uel emendet damnum, uel seruum, uel animal det noxæ, Inst. de off.

b §in. in prin.[b] Sed prima melior. Ideo autem dixi utilem actionem, quia prędicta animalia non de sua feritate, uel cont. naturam suam prædicta fecerũt, quo casu locum habeat directa, imo sẽcũdũ naturam sui & absq; feritate, de natura enim canis est comedere carnes, equi, uel bouis, uel ouis comedere herbas, & sic de aliis,

18 ut in præc. concor. † Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, ꝙ talis quadrupes est tua. si enim es

c set gallina[c], locum haberet vtilis, ff. eo. l. 1. §. & 2. & l. penult. Item ꝙ dedit mihi tale damnum, extra de iniu. c. fi. Item quod hoc fecit sua feritate, ff. eo. l. 1. §. generaliter, & §. itaque. Itẽ ꝙ fecit hoc proprio motu. ff. eo. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Aquil. item Mela. §. item cum eos. Item ꝙ mea quadrupes tuã non impetebat ff. eo. l. 1. §. cum arietes. Itẽ quod tua quadrupes uiuit, ff. eo. l. 1. §. & cum in quadrupedibus. & §. si post. ff. de noxa. si pluriũ, §. sed si post. Reus uero sic.

POS. rei. Pono, quod illa quadrupes est tua. Item qd dedit damnum propter loci angustiã, ff. eo. l. 1. §. sed & si instigatu. & §. generaliter. Itẽ ꝙ instigatu Sẽpronii,

19 vt ibi. Item ꝙ illa est mortua.† Porro[d] si oues, vel alia

d animalia quis immittit in prædium tuum, & depascuntur frumentum tuum, uel hordeum, uel glãdem, uel alios fructus, licet & tunc habeat locum offi. iudicis, in quo concipitur libellus ut sup. de cau. pos. & propri. §. priuata aer. sed & si me. datur tibi cõtra eum actio de pastu pecoris, ff. de præscrip. ver. l. qui seruandam. §. fi-

e na[e]. Quandoque tamen habet locum actio ad exhibẽdum, ff. ad exhi. Iulianus. §. glans. & nomine glandis intellige omnẽ fructum, ff. de glan. legen. l. vnica, in qua sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui immisit pecora sua in fundum meum, & glandes meas, vel frumentum, vel hordeum depasta sunt, vel pauerũt, vel comederunt: vnde damnum illud, quod æstimo decem, mihi resarciri peto, & ad hoc propono actionem de pastu pecorum, vt in præ. l. Actor ergo sic ponet:

POS. act. Pono, ꝙ mihi immisisti pecora tua in prædium meum. Itẽ ꝙ commederunt glandes meas, vt in prę. l. Reus vero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ illa fuerunt tua pecora. Itẽ ꝙ pecora mea per se intrauerunt. Item quod glãdes salux sũt.

20 † Quid, si sine immissione mea oues meę depascunt

f glandes[f] tuam? Azo tunc dicit, locum habere vtilem actionẽ de pauperie. directa. n. locum non habet, q. dãnum nõ est datum cõtra naturã, & sic uerba deficiunt, sed sũ tamen locum habet unde utilis locum habet, ff. si quadrupes pau. fec. dic. l. pe. Actio autem de pastu pecoris tunc locum non habet, quia ad hoc, ut illa competat, oportet, ꝙ oues intromittant, ut dixi, nec actio legis

ADDITIONES.

a Cum quis dicitur. *Huic similis est q. 22. Roffr. qui ponit statutũ fore in ciuitate Pistorien. cõtra is, cuius occasione quis sentit dãnum, teneatur ad emendam A. Pistorien. debebat B. Floentino centum; qui recusabat soluere, propter quod ille B. quendam D. Pistorien. transeuntem per Florentinum districtum spoliauit; quæritur, an virtute statuti D spoliatus possit agere contra A. & qua actione. Et scias, ꝙ in nulla parte quæstionis Roffred. dicebat represalias datas contra, Pistorien illi Florentino; & sic illa quæstio non contingit illas de quibus super rubrica; & quia in volumine habetur, ad solutionem uenio, quæ tenet illum A. debitorẽ illi D spoliato non teneri de iure. Ratio; quia spoliatus habet contra spoliatorem repetitionem cum augmento quadrupli, in Aut. ut pig. non fiant. Col. 5. Vnde cũ repetere possit ab illo contra A. debitorem, non aget de iure, facit ff. de eo. per quem fac. l. ult. Illud enim nõ fuit negotium A. nec re, nec gestu, nec ratihabitione. Si autẽ ponderetur statutum, tunc dicit dubium pendere ex uerbo Occasione, quomodo intelligatur, an de occasione remota, ut in hoc casu; & maxime qñ propter hoc, quod alias acciderat, statutum fuerat factum. Certum. n. est, ꝙ aget contra illũ condictione ex lege, uel consuetudine, quę per legẽ seruatur, licet sit cõtra ius. Si uero illud occasione, intelligatur de causa proxima, sicut de turba; ponit lex exemplũ ff. de ui bo. rap. l. prætor ait. §. de tũc dicit A. nõ teneri in dubio, si per statuentes declaratio haberi non potest. facit ff de pratorijs stipul. l. in præturys intelligit de occasione remota; quia talia olim & hodie fieri consueuerunt. Condemnabitur ergo ille. A. ita tamen, quod illi D. cedat illam actionẽ, quam habet contra illum B. uiolentũ, s. condictionem ex lege prętoria, ut pign. non fiant.*

b In prin. *Ibi soluitur.*

c Gallina. *Hoc ponit procunque bipede.*

c Porro *Subintrat aliam ciuilẽ de pastu pecoris, in qua duo sunt necessaria, quæ ex libello & positionibus patent.*

d §. fi. *Et dicit Roff. quod hic solum habetur hoc nomen actionis; nomine Pecoris, omne animal intelligitur, ff. de adil. edic. l. adiles autem. §. iumentorum. uide sup. de rescrip. præsen. §. 1. igitur. super uer. & quoniam.*

e Dicit. *Vt ponit Roff. ubi supra post princ.*

gis Aquiliæ, quæ tunc locum habet, cum damnum fit per iniuriã, vt Insti. ad l. Aquil. circa prin. At animalia non possunt damnum de iniuria dare, cum sensu careant, vt ff. si quadru. pau fec. dic. l. 1. §. q. u. illud.
21 † Sed quomodo æstimabit damnum datum in frumēto, dũ est in herbis. Resp. vel expectabitur tempus messium vt sciatur, quantum ex tanto, & simili frumento habebit. vel considerabitur, quantus fructus in anno præterito ex tanto, & simili habitus est, arg. ff. ad l. Aquil. in lege Aquilia si deletum, ff. de tabu. exhi. locũ, §. condēnatio. 11. q. 3 nolite, extra de loc. propter.
a † Sed nunquid
22 dominus se liberat dando animalia, p noxa. resp. non, si ipse immisit, alias sic. vt Insti. si qua. fr. pau. fec. dic. ff.
b de noxa. in del. §. s, secūdũ Rof.
23 † Sed nunquid proprii auctoritate possum capere & tenere pecudē tuã damnum mihi dãtem? de hoc supra de actore, ver. sed
24 pone. † Si autem canis, vel vrsus, vel leo, & huiusmodi, quem tenes p̃datũ damnum dederit, cōcipietur libellus. vt supra de em. & uend. §. nũc dicendum, vers.
25 est et actio. ibi, quarto. † Quid, si t ede domo tua deiciente, vel effundente aliquid super caput meũ cadit, propter quod uestes meæ, et aliæ res deterioratæ sunt, habeo cōtra te actionem in factũ ex illo edicto, de his, q deiecerunt, vel effuderunt. Sic ergo libellum concipiam.
c

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. ex cuius domo tale quid est deiectum, vel effusum, cum ipse demũ ĩhabitaret, inde vestes meæ vel merces deterioratæ sunt in 20 quare illi 20 ĩ duplum mihi præstari peto, et ad hoc propono actionem in factũ ex illo edicto, de his,
26 qui deiecer. vel effud. † Si vero liber homo ex hoc peremptus fuerit, sic concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. de cuius domo, quam ipse inhabitat, tale quid fuit deiectũ, vel effusũ. vnde pater meus mortuus fuit, quare ab eo mihi quĩquaginta aureos præstari peto, & ad hoc ꝓpono actionem in factum ex deiecto de his, qui effud. Si autē corpus liberi hominis læsum est, sic dices.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. ex cuius domo tale quid deiectum, vel effusum est, vnde corpus meũ lesum est, propter quam lessionem tot expensas feci, tantum medicis solui, tot operis carui, & etiam sum cariturus, quas operas æstimo 20. vnde ago cōtra eum vt omnia prędicta mihi præstet, & ad hoc propono &c. ff. de his, qui deic. vel effud. l. 1. §. 1. & l. penu. ff. de actio. & obligati. ex maleficio. §. is quoque. Actor ergo sic ponet.

POS. act. Pono, quod ex tali domo, quam ĩhabitas tale quid fuit proiectũ, vel effusum, unde uestimenta, vel merces deterioratæ sunt in 20. Item ꝙ ex illa deiectione talis liber homo mortuus est. Item quod ex ea caput meum fractũ est, vel oculũ amisi. Itē ꝙ tot mercedes solui medicis, tot operas amisi, & amittam, quia inutilis factus sum, ext. de iniuriis, c. 1. Item ꝙ talis deiectio fuit in tali loco, vnde uulgo & publice transit, & ego inde transibam. prędicta probantur ff. eo. l. 1. rñ. 1. & §. summa. Itē ꝙ talis deiectio facta fuit de die, uel ĩterdiu, id est, inter diem & noctem, ff. eo. l. hoc edictũ, §. Labeo. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ domus, de qua dicit esse effusum est et fuit ea per annum sine habitatore. Item ꝙ per locum, vnde transibas, nullus trãsire ꝯsueuit, nec uulgo ĩter fit inde. Item quod illa deiectio facta fuit de no
d cte.[d]
27 † Sed & sępe plures in eodem cęnaculo habitãt, et vnus forte deiecit. vel effudit, vnde damnum datũ est, & oportet conuentos alios soluere, quibus datur ꝯ illum vtilis actio pro socio, vel actio in factum ex hoc edicto descendens, ff. de his, qui deic. uel effud. l. 1. ĩ fi. & l. eũ sane, & l. quemadmodum, & l. per receptionē.
e Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. discipulo, uel hospite meo, qui de domo, quam inhabito, tale quid proiecit, quod damnũ dedit T. in uestib. eius, uel mercibus in decem pp quod sum condemnatus in duplum dicto T. quod duplũ mihi ab hospite meo, uel discipulo peto præstari, & ad hoc propono actionem in factum, ff. eo. si uero. §. cum autem. & hoc casu condemnatus soluit alioquin si nondum soluit, uel ēt si condēnatus est, alias retentis, dic, unde qa pp defectionem suã in duplũ cōdemnãdus sum illi Titio, vel cōdemnatus, ideo ago cōtra eum, ut ab illa condemnatione facta, uel faciẽda me liberet, & ad hoc propono actionem in factum, ff. mandati, si mandato, §. quoties. inf. ver. summa. in ea, quæ dixi sopra ver. ꝙ si te domo. hic intelligas repetita ad hoc ne per uiam transeuntib. mallum continere possit, prouidet eis p̃tor per aliud interdictum, s. ne quis habeat aliquid appositum in suggrũda, uel domo, vel cenaculo, vel alibi, quod si caderet, nocere posset, & si quis cōtra fecerit, punitur in decē aureis, ff. de his, qui deie. uel
f effud. si uero §. ait prætor. Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Corã. &cæ. conqueror de P. qui in ea parte, uel loco, qualiter uulgo fit, impositum habet, quod si caderet, posset damnum dare, unde ipsum in decem aureis condemnari peto, & ad hoc propono actionem in factum ex edicto, ne quis aliquid habeat positũ in suggrunda, ff. eo. si uero. §. pretor. Actor ergo sic ponit.

POS. act. Pono, ꝙ imposuisti tale quid supra talem locum, vnde vulgo iter fit, ff. eod. si uero. §. prętor. & §. hoc edictum, & §. accipere & l. pen. in prin. Item quod cecidit, & tale damnum dedit. Item quod si caderet, dãnũ dare posset, ut in cōcor. quæ sunt supra in prima positione. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono, pono, quod T. tantum imposuit, & positum habet. sed hæc uidetur negatiua, vt extra de causa poss. & propriet. cum ecclesia uersiculo nos

ADDITIONES.

c Propter. *Vide, quod scripsi dec. cōmissum super ult. gl. in fi. Iaco. de Are. super l. certe. ff. de arb. fur. cas. p ipsã l. arguit, quod cōdēnari debeat, sicut pro herba, ac si in prato damnũ datum fuisset. Item quia circa damna data non debet haberi consideratio tēporis futuri, ff. ad leg. Aqui. l. aut lex. & l. unde Neratius. §. si infans. Econtra uidetur, ꝙ condemnari debeat pro frumento uerisimiliter percipiendo, cum in damno habeatur ratio futurarũ operarum, ut dictum est supra eod. §. in prin. uer. sed nunquid. & sequent. b. & patet ff. quadru. paup. fec. l. ex hac. & de his, qui deiec. l. fi. Iac. de Aret. supe. prædicta l. certe. tenet illum immutentem damnandũ, quantum tempore damni dati uendi potuisset illud frumentum cum dubio euentu perceptionis instrumenti tempore messium, arg. l. propter spem. ff. fam. ercisc.*

b Secundum Rof. *Cuius fuit ille uersic. & quicquid præcedit sub uersi. porro si.*

c Concip. *Secundum Rof. & est 15. in ordine suo edictorũ; & quatuor, requiruntur in istis, ex positionib. collige. Tres autē libelli, qui sequuntur, & positiones, ēt fuerunt eius, & proiciens non nominatur in libello; quia læsus ꝓbabiliter hoc ignorat, habitator autem siue dominus fuerit, siue socius, debuit monere & informare super hoc familiam, uel socios; & innocenti contra nocentem prouidetur, ut statim patebit. propter quod dicit lex. pen. ff. eodem. habitator suam suorumq; culpam præstare debet. Si autem sunt seruientes mercede, unde inf. circa finē uer. in Summa.*

d De nocte. *Et hoc non defenderet, si etiam de nocte ibi transitus erat ut in prædicto §. Labeo.*

e Concip. *Secundum Roff. qui continuat hoc edictum ad §. proximum. & sic est 16.*

f Conci. *Secundum Rof. cuius totum fuit, quod hic positũ est, & continuatur a proxima. Libellũ aũt, & quod prius dictũ est, intellige de eo, qd facile cadere posset, ut inf. ĩ secũda positione, ꝙ pace salua exprimi debuit in libello. ad fixa. n. hoc edictũ nō extēdit. Et sciat, ꝙ habitator nō soluit enci, si imposuerit. sed ēt si patitur; unde dñs imposuit, & inquilinus patitur, & positum cecidit, & damnũ dedit, dominus, qui imposuit, tenetur ad emen ia dãnũ,*

quilinus ad pœnam legis, ut in prædicto §. prætor ait. & §. seq. Constat autem hanc actionem popularem esse, ut l. si vero. in fin. De illo aut. qui posuit & tenuit, sed iam remouit, an teneatur hac pœna Ros. remittit ad suam quæstionem sabbatinam. est autem in volumine 34. & incipit, Proculus. Quod incidat, alleg. quia satis est, eum contra prohibitionem fecisse, licet desinat. De fure dicitur, ff. de furtis, qui ea mente. Et de raptore ff. ui bonor. raptorũ, l. si. & de depositario, ff. depos. l. 1. § si rem. Est enim hæc diuersa pœna damni dati ab ea, quæ infligitur, quia dari potuit. Illa n. æstimatio respicit, eo tit. l. si. Per illam summa taxata est, ut in §. prætor in fi. Ad contrarium inducit, quod satis est damnum non datum, nec per id remotum amplius dari posse, & sic menti prætoris satisfactum est facit ff. quod quisque iur. l. 2. in fi. C. de app. si quis libellos. Cano. 2. q. 6. C. de plus petit. l. una, & eo tit. c. unotn peti. C. de no numerata pecunia, Auth. contra qui propriã. Et circa hoc scripsi de iure patro. cũ latet. super 1. gl. Soluit, quod tenetur ad pœnã decem aureorum, ex quo positus fuit, ita quod damnum dari potuit, licet datũ nõ sit, casus n. periculosos ponderauit prætor, ex quib. damnũ dari posset, ut in l. si vero. §. prætor. Licet ergo tollatur, com. missa sit pœna, ff. de furtis, qui ea mente.

nosigitur. Itẽ quod est impositũ super loco, unde multus
transit. De damno infecto dictũ est supra de no. operis
nunciat. §. 2. & supra de pigno. § 2. Ibi etiam no. utrum
quis possit agere, ut is, a quo timet offendi, caueat ei, in
28 ver. si. quid si timeo. † Item si quis te damnificat, & sibi
parum proficit, furtiue tuas incidendo arbores, prodita
a est tibi actio arborum furtim cæsarum ciuilis atque est
ad duplum, quia duplatur interesse propter ligna. verbi
gratia, arbor non incisa valebat decem, nũc ligna arboris valent duo, quib. deductis octo æstimabũtur. sed de
hoc dic, ut ff. arbor. furtim cæs. l. 1. & 2. l. furti. §. fi. & l. faciendi & l. pe. in qua sic concipitur libellus:

LIB. Coram &c. conqueror de P. qui furtim talem
meam arborem succidit para o . . . , quam arborem
æstimo decem secundum interesse meum exceptis ipsis lignis, unde peto ipsum condemnari in duplum illius interesse, scilicet in 20. pro pretio, & ad hoc propono actionem arborum furtim cæsarum, & hoc, quando tm̃ incidit. Si vero etiam ligna contrectauit, iungas
sic, & quia ipsa ligna contrectauit, quæ æstimo duob. solidis, ideo ipsum etiam in duplum ipsorum lignorum
condemnari peto, & ad hoc propono actionẽ furti nec
manifesti, ff. arbo. fur. cæs. furtim. §. . . & l. faciendã. Vel
sic concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi furtim incidit arborẽ talem, ex cuius incisione damnificatus sũ
in decem, quæ decem mihi in duplũ ab eo præstari peto, & ad hoc propono actionem arborum furtim cæsarum, & quia ligna contrectauit, quæ ualent duob. solidis, &c. Actor ergo sic ponit:

POS. act. Pono, quod incidisti in tali loco talem arborẽ,
b ff. eo. in rẽ. Itẽ quod illa radicib. cõtinebatur b: & hoc, si eas
habebat, ff. eo. in rẽ. & l. certe. Itẽ quod eã furtiũ incidisti, ff.
si furtim. & l. facienda. §. si. Itẽ quod me cessante & ignorãte hoc fecisti, quod semper præsumitur, ff. de fur. qui uas. §.
vetere. ff. de proba. l. uerius. Item quod illius loci & arboris
c ego sum dominus, ff. eo. tẽ, edere, §. fi. c Reus vero sic:

POS. rei. Pono, quod Titius incidit eam. Item quod incidit
Narbonæ. Item quod die, quo incidit, erat Tholosæ.
Item quod arbor illa radicibus caret. Item quod eam
incidit te volente. Item quod te sciente non contradicente. Itẽ quod pleno iure spectat ad M. ff. commodi
ut certo. § si duobus. ff. de acqui. pos. possideri. § ex plu
29 rimis † Si vero arbor tua inclinata est, vel crescit, vel
pendet super domum uel prædium meum, uel radices
domui damnum inferant, mihi competit interdictum
30 de arborib. cędendis. † Item si fructus cadẽtes in agro
tuo ex arbore mea non permittis me colligere, cõpetit mihi interdictum de glande legenda, quæ dic, ut supra de cau. pos. & propri. §. priuata ver. est in super & se

Si vero quis turba coadunata damnum det, concipitur
ut supra de raptore, & ibidem de incendio, ruina, nau
31 fragio. † In summa nota, quod si seruus meus, uel is, qui præstabat mihi operas, tibi damnum dedit. & ego pro illo
damno conueniar, & satisfaciã, ego illud recuperabo
ab illo per actionem ex conducto, quia operas suas mihi locauit, & tantundem potero retinere de mercede
sua, nisi id iussu meo fecerit, quo casu ego conueniri
possum, ut ff. aqua. plu. arc. si colonus, in fi. & l. præ. §.
idem Iulianus ff. nau. cap. stab. l. gratis, in fi. secundum
37 Bag. ar. supra ver. sed & sæpe. † Quod autẽ ego teneat
ex delicto famuli mei, vel ex damno per eũ dato, est
ar. ff. de his, qui de deiec. vel effud. si vero plures, resp.
1. Vel dic hoc speciale esse in illo titulo, de his, q. deiec.
vel effud. ppter rationem, quę redditur eodem tit. l. 1 §.
summa. ut in præd. l. si vero, §. hęc autem actio. & §. prætor. & §. si horrearii, et facit ff. de extraordin. cri. annonam, l. fi. Super emendatione rapinæ no. supra de rap.
33 §. 1. † In summa nota, nõ esse necesse in libello omnia
exprimere in quib. damnũ datum est, sed sufficit generalem clausulã adiicere, scilicet. & aliis rebus, ut extra,
de or. cog. c. 2. in prin. & in quoldam. Vel dic, contrariũ
uerũ esse, nisi damna petantur, tãquam accessoria, qđ
d prosequere, secundum Papam, ut no. in præ. decre. d

ADDITIONES.

a Ciuilis. *Et est 10. ad fi. ciuilium, & quatuor, quæ requiruntur in illa, ponit Ros. eo. tit. quæ colligas ex positionib. quæ etiam in libellis ad literam fuerunt ipsius usque ad uer. si vero. Quæstiones etiam & oppositiones circa illa, ibi vide, multum. n. insistat circa l. plures, eo. ti. Sed furtius opponit hanc actionem fuisse superfluam, quia sufficiebat actio furti, in qua etiam venit totum interesse, ff. de furtis, cuius interest. in qua etiam duplicatur, quicquid est in simplum, ut supra de furtis, ver. porro, & ibi plenè de hoc remisi. Soluit Ros. quod hæc non est superflua, per illã, cum cum possit competere, quando furtum non fit: ut si quis arborẽ succidit, ligna tamen non contrectat, unde nõ competit actio furti, sed ista, in qua etiam duplatur interesse, ff. eo. furtem. Item quia rei immobilis non fit furtum, Inst. de usucap. §. 2. Sed quamdiu arbor solo cohæret, est immobilis, ff. pro socio, l. . . . , ff. communi diuidũ. arbor. Non obstat rubrica, quæ dicit Arbor. furtim cæs. quia illud furtum, dicitur similitudinariè, prout furtum dicitur cõmitti domino ignorante, uel celante, & ita hoc. ff. eo. furtum, in prin. & l. furti, §. furtim arborem cædit, . . . si inciderit, & ligna tractauerit incisa, tenetur furti, & aliis actionibus, ut ibi dicitur quæ in quo differant, ibi plenè prosequitur.*

b Continebatur. *Reprehendit hic Ros. aduocatum, qui contra rusticum, qui incidit ligna arboris euulsæ a radicibus, & in terra iacentis, proposuit hanc actionem.*

c §. fi. *Illa lex dicit usufructuario non dari hanc actionem, de quo mirandum, cum illi detur Aquilia, ff. ad l. Aquiliam. Mela. §. si. Azo dicitur & Ros. quod fatentur habet utilẽ. Et si dicas, quare non directam, sicut emphyteotæ respondet, emphyteota habet utile dominium, usufructuarius nullum.*

d Decret. *Vide supra de lit. contest. iam nunc.*

Baldus de iniuriis & dam. dato.

An faciens insultum in porticu videatur fecisse insultum ad domum, ver. pone, statuto. G. An vulnerãs hominem liberum, teneatur ad expensas medicorũ, §. sequitur, ver. sed nunquid tenet, quod dic G. Quãdo habeat locum actio de pauperie, ver. porro, & seq. G. Si inimicus tuus ponit ignem in domo mea, & tua cõburitur, & mea, an tu mihi tenearis per l. si merces, §. culpæ, ver. sed pone, & sentit, quod nõ, quia aliud est petere relaxationem obligationis, ut in §. culpæ, aliud incidere in obligationem sine culpa, ut h. c G. An quis teneatur de damno dato a suis pecudibus, & qualiter æstimetur

dam.

damnum datum in herba, versi. quid in missione. & seq Et an possim includere pecudem, supra de actore. §. an possim. Item si dominus soluit pro famulo, recuperat ab eo, versic. in summa Cui debeat iniuriæ satisfactio fieri, supra de refert. de satisfactione. An sufficiat iuramentum calumniæ in probatione damni dat i, si statutum dicit probari p iuramentum? Et retento themate, an appellatione domini possessionis comprehēdatur iussus possessor, ut verus dominus, supra de probat. §. per statutum.

a De pœnis a. Rubrica.

ADDITIO.

a *De speciali pæna, s. temere litigantium, habetur rub. sup. in fin. partis. Practici auctores hanc rubricam, uel materiam non tetigerunt, præter Rof. qui copiose materiā pænarum ex stipulatu prosequitur inter ciuiles, ubi de actione ex stipulatu ad incertum, q̄ ut intricatam & prolixam auctor tangere noluit, licet libellum posuerit ad certum, uel forsan erat somnolentus, uel fessus, quod præsumo, quia materias, quas solet exquirere in nulla cuius uoluminis parte locatas hic congrue ponere potuisset, loquor de dominicali 44. item ultima. & est primu, cum in pænam delicti uenit domus diruenda, & delinquens hēt inferiorem partē domus, uel turris hæc tangit de pa. d. 1. sed & continuo. scripsi tres huius solutiones ad pri. super spec. in fi. item e. ti. felicis. li. 6. super uer. ruina. & unicuiq; ex illis resistit æquitas, si dicas, quod tota diruatur, Hic patet iniquitas, quod tamen uī placere Alb. Tap. qui dicit, quod pōt rigore iustitiæ fieri quid iniquum, all. l. ita vulneratus ff. ad l. Aq. dicens, iniquitatem cessare. per regressum, quem habet contra delinquentem, per l. is, cū quo. ff. cōi diu. Sed instatur, quid si ille non est soluendo? Secunda habet. q cogatur emere, & fisco pretium dare habentis partē superiorem, uidetur, qu d si non hēt unde. Tertia opinio hēt, q permutetur superior cum inferiore, & destruatur superior, hoc propter tectum fiet sine graui sumptu, damno & incommodo superiorem partē habentis Iac. de Are. tractat hoc ff. de da. infe. si finita, in uer. ita q; ub pars uitiosa trahit ad se non uitiosam, & sic tota destruetur. ad idem ff. de aqua plu. arce. l. sed interdum, & facit rō connexarum, ff. de neg. ge. eum actum. & l. cum pater. Ad contrariū reuoluitur, ut dictum est in ea. l. de par. non uitiosa, quæ trahit uitiosam. Item propter non damnatum præseruatur damnatus, ff. de sta. bo. imper. 2. & facit regula. non dēt alteri, ff. de re. iu. e. ti. non debet quis, li. 6. Dat duas solutiones, p non diruatur, ut in dubio eligatur uia humanior, facit regula, in pęnis, li. 6 uel tota diruatur: & habeatur ingressus contra delinquentē, per præal. l. si is, & ff. sol. matr. l. pe in prin. Dy. in l. 1. ff. de no. oper. nun. §. pōt, miscet sic, si non delinquens pot suæ indemnitati prouidere per socium, qui est soluendo, uel aliter, tota destruet, per l. si is. alias tota reseruabitur, per l. si cōem, ff. quemad. ser. amit. & per l. eū, qui. §. pro par. ff. de his, qui ut indig. & hoc ibi in una p'ona, fortius in duab. Ad l. sed interdum, respondetur, quod duæ partes nō unico, sed duplici iud. tollebantur, & quæq; suo. Ad legem prima, ff. de aqua quoi. & æst. § item quæritur. respōdetur, quod deliquit ille, qui misit aquam prohibitam & sic sua culpa prohibetur a toto. Subdit aūt, quod non male diceretur, æstimationem partis delinquentis per socium fisco solui, ff. de lega. 1. l. non amplius. §. fi. & l seq. Inueni quæsela n opinionem, & fuit hæc de facto seruata, quod tota destruitur. sed fiscus soluit partē nō delinquentis. Hoc forte uoluit Dy. dum dicit, uel aliter. & in malefic. scandaloso puto hoc satis præligendum. In non tali admitterem soluere uolentem, seu cogerem. Idem dico de opinione tertia, & secundum hoc tentantur iniquitates expressæ. Secunda qō, de qua supra, dominicalis ult. illam breuiter præmisi principali qōni, quam prosecutus fui super regula, in pœnis. li. 6. quæ præmittitur, fuit de damnato ad manum, qui habet alteram aridam, & cōis ep solutio de arida. Cy. contra in Auth. sed no iure. C. de fur. per l. qui clauum, ff. de aedil. ed. & l. 1. C. ut intra cer. tem. Illi ēt præcedebat alia, ne confundātur tempora, cū suspensus triēnio iterat delictum, quam scripsi in decr. cum in cunctis. de ele. uerbo, triennio. Principalis fuit, an pęnam, quę ipso iure delinquenti infligitur propter delictum, incurrat is, qui cogitauit, & aliquid egit, sed non perfecit, etiam super ipsum non steterit. Et tenuit, quod non. ibi uide, s. in regula, in pœnis.*

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter super pœnæ exactione sit formandus.*
2 *Contractu inter duos inito, si neuter uelit illi stare, non pęnæ sit.*
Prælati qualiter sint puniendi.
3 *Peccatum occultum, an sit aliquo modo puniendum.*

a IN hoc titulo, qui generalis est, non necessarius libellus, quia sup. in diuersis titulis de pœnis est sępius prælibatus a. Veruntamen super pœnæ exactione formase cōuenit in hunc modum libellum.

1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. quod ipse mihi, promisit sub pęna cētum marcharum tale quid soluere, uel facere, usq; ad tale tempus, uel Titii arbitrio stare super quæstione, quę inter me, & eum super tali reuertebatur, quam pœnā per solennem stipulationē mihi promisit dare & soluere, si in præmissis cessaret. verum ipse huiusmodi promissionem infringēs, uel ɔtra eā ueniēs, soluere, uel arbitrio stare noluit, ut promisit, quare peto c. marchas ab eo mihi dari & solui, & ad hoc ipsum finaliter cōdemnari, arg. ext. de arb. dilecti. ext. eo. suam. † Quod si neutra pars nollet stare cō tractui, non pōt pænę peti, ut extra, eodem, constitutus. Potest etiam sic concipi libellus.

ADDITIO.

a Prælibatum. *In fauorem tamen huius pauperculi tituli formabitur hic qō Nic. de Mat. quæ incipit, duo fratres uidentes cui addet secunda ponens terminos de duob. fratrib. q duos ipsorum inimicos ante ipsorum domum transeuntes insultarunt, & ad terram proiecerunt, & manib. & pedib. percusserunt, & q sq; per cussus separatim in duob. libellis accusat quemlibet illorum fratrum de ui priuata, & sic sunt quatuor libelli. De uarietate probatum est, quærebatur, an quis ipsorum, uel aliorum esset condēnandus bis pęna dictæ legis, an semel tantum, uel an ueniant aq di. istud ultimum non prosequitur, in quo tamen ipse multum insistat exponendo, quod de omnib. condnatur dicitur ff. ad le. Iul. de ui pub. l. 2. Ad primā partem inducit, quia quot sunt delicta, tot sunt pœnæ, ff. de priuat. delic. nunq̄ per totam legem, & tot sunt delicta, quot sunt personę patientes, sicut in ciuilib. de quib. multa inducit exempla. De maleficiis pater in furtu. ff. de fur. inter oēs. §. hæc actio. & l. itaq; & l. sed & si & l. dominū. & in l. Aquil. ff. ad le. Aquil. si seruus seruum. §. si seruus cōis. item q geminetur delictum per geminos offensos, & cuiq; petere & accusare licet, probatur per l. ff. de sepul. uio. l. 3. §. si ad plures. itē inducit ff. de adul. si adulterā. C. de modo mulct. l. eos. & de ser. fug. quicunq;. Item tot. sunt delicta, & pęnæ, quot personę delinquentes, ff. de iniur. si plures. Aquil. item uulneratus. § fi. Vltimo dicit. q uidetur casus ff. de iniurijs, l. 1. in fi. cum qui. §. si sūpta. Soluendo tenet, cuique illorum fratrum unā pœnā imponendam, per legem ff. arb. fur. cæsarum, si plures. 2. responso, & per allegatum § si ad plures. in fine, & ff. nil. no. appel. pend. l. 2. §. fin. Distinctionem talem ponit de delicto simul in plures cōmisso, quia aut est publicum, aut priuatum. Primo casu una accusatio sola fieri pōt, & una lege tantum, ad primum ff. de acc. si plures. ad f m eo l. tt. senatus. Ex hoc sequitur unam solā pęnam imponendam, siue sit una sola accusatio, C. ad l. Iul. de ui, l. quoniā. siue plures. C. de accusat qui de crimine. ut si nam iudicij diuisio etiam in casu, quo iure fit. non fuit de iure diuisa accusatio, ut in casu proposito, licet per hoc ipse nō putet uitiari ɔcessum, sicut nec in simil. C. de procura. ita demū. de app l. 1. ff. de ann. exce. l. ult. in fi. Secundo mēbro, quā lo crimen est priuatū, aut principaliter cōmittitur in res, aut in personas, primo casu dicit idē, s. unam solā pęnam imponi, p præ. l. si plures 2. respon. licet plures, quorum interest, p suo interesse admittātur ad accusādū, ut præ. §. si ad plures. Secundo mēbro, cum respicit psonas, sicut crimen iniuriarum, qđ principaliter respicit contumeliā psonarū, tunc*

sunt tot intelligo delicta, quot persona iniuriata & tot accusationes fieri possunt, & tot pęnæ imponent. ff. de itiu, eu. q. §. si nupta. & §. seq. & §. fi. Nō ob. l. eo. ti. ite apud §. fi. cum l. seq. qui ibi facta erat iniuria in psonā serui cōis, non tamen in contumelia dominorum, q si fuisset, ex persona cuiuscunq; dominorum æstimaretur iniuria, & imponeretur pęna. Inst. de iniur. §. si cōi seruo. licet gl. ibi alter soluat. Secundo quero, an uulnerās seipsū puniatur pecuniaria pęna statuti, q̄ infligi iubetur ei, q aliquem percutit, & uidetur, q non, quia per uerba statuti, p ut pęna sit locus, duæ personæ concurrere debēt, s. uulnerans, & uulneratus quæ duo correlatiua in eadem persona nō concurrunt, ex. de insti. c. ff. de iure patronatus, per tuas. cum cōcor. 2. gl. ff. de rerū permu. l. 1. in prin. & de cōtrahen. emp. l. 1. Item per leges Digestorum bona homicidæ publicantur, ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. 3. & tamen bona occidentis se, non ipse iure publicantur, sed pōderatur ea, pp q̄ se occidit, an infligeretur ei bonorum publicatio, nec ne, ff. de bon. eorum, qui ante sen. sibi mor. consci. l. ult. in prin. & §. f. & de inust. rup. & irr. test. si quis exhæredato. §. eius Sic ergo & hic uulneris respectu nō punietur, cum liceat alicui in corpus suum seuire. ff. de pœn. l. sed & si damnū. §. si ipse, Hoc tamen intellige, ut not. de cor. uitiat. ex parte. 2. in fi. 2. gl. & ut ibi dixi, facit ad idē, quia quisq; rei suæ est bonus moderator & arbiter, C. mand. l. in re mandata. & in proprijs, licet sæuitia sit culpanda, non tamen coercenda. ff. sol. matrimo. si cōstante. §. si maritus. & l. et. §. 1. Ad contrarium inducitur q iniuriam fecit reipublicæ, super quod uide, quod dixi supra de accusatore. super uer sed pone in uer. dicebat aūt. Item ipsius reipublicæ interest, ne quis re sua male utatē, Instit. de his, qui sui, uel alieni iur. sunt, §. sed & maior. Si hoc de re, fortius de corpore, quod pretiosius est reb. quas hominum gratia natura produxit, ff. de usur. in pecudū. in fi. & dixi de usur salubriter. super gl. 2. Item & læditur anima corpore pretiosior, ext. de pęnit. & remis. cū infirmitas. C. de sac. eccl. sancimus. ad hanc partem facit, quod scripsi de sent. excōm. contingit. 1. super uerb. excōmunicetur. in fi. Multis uidetur quæ pęna statuti locū non habeat, & hoc cōiter seruatur. Tamen per l. si quis ex metallo. §. fi. ff. de pœnis, & ff. de re mili. omne delictū. §. qui se uulnerauit distinguendū est, an ex cā morbi, uel luctus, uel impatientia doloris, uel furoris ad mortem id sibi consciuerit, an alias, & sic capite punitur. Interdū solus ignominiosus remittitur, ut ibi. Hæc aūt iura expresse loquuntur de illo, qui se uulnerauit, & sic nō obstat ei, quod de statuto premissum est. Nouiter reperi Richar. Mal. scripsisse, hunc casum euenisse Paduæ, ubi aduocatus quidā pudore æris alieni se uolens occidere, uulnerauit se, sed non occidit, & refert, quod punitus fuit pęna statuti imposita uulneranti aliquem, sibi tamen uidetur, q imponi non debuerit, per prima iura, debuit tamen, ut ignominiosus, de aduocatorum matricula radi, & ab ipso offi. remoueri.

LIBELLVS. Peto rem, & si contradixeris, peto pœnam, ut probatur & notatur, extra de testa. Raynaldus
a a. Qualiter autem deferatur prælatis in pœnis infligendis, uide supra de sentent. §. ut autem, versic. quando-
b do b. † Hoc etiam nota, quod pro certo peccato occul-
3 to non est certa pænitentia regulariter infligenda, pro ut faciunt religiosi exempti, & hoc ideo, ne peccatum percipi possit, ut in const. Alex. IIII, eod. tit. licet regu-
c laris c. & 2. quæst. 1. si peccauerit.

ADDITIONES.

a Raynaldus. *Versi. demum. in gl. sed nunquid & uide. quod super ea dixi, & allegare poterit, quod dixit supra de libel. conce, §. iam nunc. uer. sed nunquid talis. & supra de iudic. §. generalia. uersi. item quod bonis.*

b Versi. quandoque. *Id solum dat hæc remissio, quod dicit dec. 2. de offi. dele. li. 6. An uero deferatur nobiliori, maiori uel ditiori, dixi post Host. de stat. mo. ca, quæ. super 3. gl. Materia uero habe. ut 40. distinct. homo. Christianus. de iure iur. cū quidā de clerico nen. c. 1. per Alb. Papie. & Iac. at Bel. sup l. presbyteri. C. de epis. & cler. §. ult. & p Cy. C. de sum. tri. l. nemo. & ibi plenius.*

c Licet regularis. *Quam non habemus.*

Bald. de Pœnis,

Si neutra pars obtemperat contractui, nō potest peti pœna, ti. de pęnis. G.

a De pęnitentiis & remissionib. a Rubrica.

ADDITIO.

a *De Remissionib. s. ecclesiarum ad superiores, sup. par. 2. ante rubricam de sententijs. Practici auctores nil de illis tractauerunt, Host. aūt plenissime prosecutus est in Summa utranque partem rubricæ, cui et in fi. adiunxit tractatū dispensationem. Constat, q quod forum pænitentiale quandoque contrarium est iudiciali, de test. sp. literas, ad fi. de spon. tua nos de sen. excō. inquisitioni. Io. de Deo in suis qōnib. de isto foro posuit qōnes pe. & ultimam ipsius operis, de ultima scripsi in præ. dec. tua nos. super uer. indicari. Mihi occurrit qō alias non cognita, an successor episcopi, qui indulgentiam. uel remissionem dedit 40. dierum, possit ad eūdem actum aliam indulgentiam, dare eiusdem temporis. Ad affirmatiuam. & uidetur, quod possit, sicut successor episcopi, qui quinquagesimam, uel centesimā, potest illam dare, dūmodo cesset graue detrimentum ecclesiæ cathedralis, de do. ad apostolicę per. hac semper, ibi, unus. uel alius. Tu die contra, quia per id esset peruenire per successorum plurium iterationem ad uiolationem consilij, c. cum ex eo, & quod unus actus præter Papam haberet multas quadragenas, & dicamus dec. eo. ti. li. 6. intelligi, dum dicit, plurib. et eisdem, uel proprijs successiue. Decr. apostolicæ. facit pro, quia ibi pōt successor, quod poterat prædecessor, nec potest, quod ille non poterat. Si igitur quatuor. uel plures successiue dabunt indulgentias, renouatio erit, non adiectio, ualet ergo ad memoriā, & si qui opinari uellent datam expirari per mortē cont. credentes, no. de of. l. c. fi. eo. fortius primus id expressisset.*

SVMMARIVM.

1 SCIENDVM est, † quod quæstores missi pro colligendis eleemosynis, non debent festa & uacationes indicere, dum suas quæstas faciunt: nec debent plebes cogere suis quæstibus, & exhortationibus interesse per ex-

communicationem, uel suspensionem: nec debent
alia proponere, quam quæ in eorum indulgentiis con
tinentur, alioquin per locorum ordinarios compescan
tur, ut in constitu. Alexan. IIII. eo. ti. quia intelleximus
a a:† Item licet huiusmodi indulgentiis contineatur, ꝙ
2 earum portitores in locis ecclesiasticis honeste reci-
piantur, & charitatiue tractētur, quod que fideles con
uocari debeant ad exhortationes eorum faciendas,
tamen clerici, & rectores ecclesiarum non tenentur
inuiti illos in hospitiis suis recipere, uel procurare: uel
conuocatione huiusmodi facere ipsarum indulgentia
rum pretextu, quæ, quantum ad conuocationes huius
modi, sunt ipso iure reuocatę, ut in constit. Clemen-
3 tis IIII. eod. titu. sedis apostolicæ, † Porro pręlatus, qui
propter aliquam iustam causam indulgentiarum lite
ras concedit, debet 5. aut 20. aut. 40. dierum summam
b & usque ad certum tpres concedere b, & literas suas
formare secundum formam traditam eodem titulo,
cum ex eo. Item cum dicatur ecclesia, non debet indul
gentia extendi ultra annum, siue ab uno, siue a pluri-
c bus consecretur, ut ibidem c. † Sed nunquid electus
4 confirmatus ante consecrationem eas poterit conce-
dere? Dominus meus in Summa eo. titu. §. quis possit.
uersieu. sed nunquid, quod sic. Melius tamen facit, si
d abstineat d. † Item si de pluribus episcopalibus concur
5 runt ad faciendum pōtem, uel ecclesiam, uel iuuādū
in diœcesi Parisien. indulgentia episcopi Parisien. eis
non proderit, nisi proprii episcopi eis specialiter hoc
concesserint, ut extra, eod. quod autem. uel eorum Me
tropolitanus, ut eod. titu. nostro. Quidam tamen dicūt
sufficere propriorum sacerdotum consensum, pro ut
e no. in præ. capit. quod autem e. † Et nota, quod si episco
6 pus subscribens in remissionib. aliorum episcoporū,
potest dicere, quod omnibus, qui, huic hospitali bene-
fecerint, concedit, ut participes sint omnium bonorū,
quæ fiunt in episcopatu suo, & hoc potest ēt inuitis epi
scopis ipsorum, qui eleemosynas fecerint hospitali, se
f cūdum Vincen. f † Si aūt uelit subcribere remissioni,
7 dicet ita. XL. dies absoluo, si placuerit episcopis eorū:
& tunc non habēt remissionē ab episcopo suo, sed ab
extraneo, cui se subiiciūt cū cōsensu sui pręlati. ext. de
foro comp. significasti. Tutius tñ uidetur, quod proprii
episcopi consensus præcedat remissionē alterius epi-
8 scopi remittentis. † Quidā aūt prælati fomentum er-
roris sumentes ex prę. c. quod autem. ex premissis uer-
bis Vincen. ꝯcedunt indulgentias pro refectionib. ec-
clesiarū, uel puntium, uel huiusmodi in dięcesib. alie-
nis, adiecta clausula, Dū tamen diœcesis consensus ac-
cedat. Sed præ. decr. hoc nō probat, quia licet episco-
pus ex certa cā aliquam in diœcesi sua indulgentiā sta-
tuens concedere possit, quod indulgentia ipsa pro sit
etiam illuc uenientibus de diœcesibus alienis, prout
g ibi diciturg, non tñ concedere potest, quod indul-
gentiæ ab aliis episcopis in eius diœcesi concessæ ualo
ant. Et est ratio, quoniam in primo casu illuc acceden.
tes quommodo forū eius sortiuntur, arg. 16. quęst. 1.
c. 1. extra, de foro comp. Romana. §. contrahentes. 3. q.
1. si peccauerit. 3. quæst. 6. c. 1. ff. de pœnis, l. capitaliū. §.
famosos. nec per hoc statutus indulgētiæ numerus ex
ceditur. In secundo uero casu alienam dięcesim ingre
diuntur tanquam aduenæ, ut ibi inducent, 3, quęst. 7. le:
ges. in qua quidem iudicare sicut nec alienum paro-
chianum ligare, uel soluere, non possunt, extra, de pa-
roc: nullus. quia pars est ius ligandi & soluendi, de pœ.
dist. 1. uoluissent. unde indulgentiæ ab eis concessę nul-
læ sunt, & ideo ratę haberi nō possunt, 16. quæst. 3. §. po
test. extra de elect. auditis. extra de iudic. at si. respon. 1.
alioquin posset aliquis episcopus indirecte centum
annos indulgentiæ concedere, quod tamen directe &
h solus h & simul etiam cum pluribus facere prohibe
tur, extra eo, titu. cum ex eo. quod esse non debet argu
C. de usur. eos, in fi. 24. q. 3. plerique. extra de simon. in
tantum. Posset enim per hæc pęnitentialis satisfactio
i eneruari, ut in prę. c. cum ex eo. i † Cum autem dicitur,
9 Remitto tibi unum annum de iniuncta pęnitentia, in
telligitur, quod tāto minus punieris in purgatorio,
quantum esset, si uno anno egisses pęnitentiam in hac
uita. non enim propter hanc indulgentiam generalē
10 minus teneris agere pęnitentiam in hac uita, † Habēt
autem Papa, & alii pręlati potestatem ꝯcedendi indul
gētias ex illo speciali priuilegio beati Petri. Quod cū
que ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis,
& quodcunque solueris super terram, erit solutū & in
cęlis, 24. quęst. 1. quodcunque, extr. de translat. c. 1. Qui
enim potest ligare, potest & soluere, ut dictū est, & ar
11 gum. extra de sent. excom. a nobis. † Sed nunquid qui
plus dat, uel laborat, plus habebit de īdulgētia? Respō
deo. Deus, qui omnia moderatur in numero, pondere
& mēsura infra metam a pręlato positam de gratia di
bit plus uni, & alii minus, nec est multum de hoc curā
K dum, secūdum Papam, k nisi quia credendū est, quod
dominus (cuius, natura pia & liberalis est) de suo sem-
per adiiciet ultra iustitiam, de pœ. dis. 1. quia diuinita-
tis. Sic & sacerdos debet esse bñuolus & paratus onus
peccatoris secum portare de pęn. dist. 6. ca. 1. uersus fi-
12 nē. † Quid si eadē psona sępius uadit eadē ēt die ad lo-
cū, ubi est indulgētia, uel dat denariū, nunqd sępius cō
sequitur remissionem 20. uel, 40. dierū. qualis † ꝯcessa
l fuerit l? Respon. sic quandiu durat tp̄s, uel dies remis-
sionis

ADDITIONES.

a Quia intelleximus. *In prin. quā & illam cle. de qua sequtur hodie non habemus tamen ultra id, quod habebatur eo. tit. cum ex eo. & de hæretic. ut officium. §. cōpescendi. emanauerit cler. eod. tit. ca. 2.*

b Concedere. *Non uideo, unde hāc restrictionē ad certum tp̄s assumit, cum clemen. cum ex eo. hoc non dicat, & tales indulgentiæ de se sunt ppetuæ, ut no. de offi. leg. c. ult. sed forsan. intēdit de tpe utēdi indulgētia, puta in uilla, uel festo, uel īter uesperas utriusq;, uel īter octauas, uel in tota quadragesima, ut his familis,*

c Ut ibidem. *Et hanc limitationē debent ēt legati seruare, ut supra ti. 2. § superest uer. post etiam indulgentiam.*

d Si abstineat. *Vide, quod de hoc scripsi de exces. præla. accedentib. in glo. nunquid.*

e In præ. c. quod autem. *Dic verius, ut ibi no. in glo. penu. quæ fuit additio.*

f Secundum Vin. *Qui ad literā hoc not. eo. tit. cū ex eo. in prin. & ad hoc dictū facit, quod scripsi eod. ti. quod aūt, super glo. quid ualeant. in fi. uer. communicanda.*

g Dicitur. *Hoc negotio dr̄ contrarium, cum ibi dicatur, quod ad hoc, ut remissio no sui iudicis ualeat oportet, ꝙ suus iudex specialiter id concedat. Deficeret ēt sequens rō in indulgentiis concessa cōtribuēti ad fabricā, uel alimēta, in qua non requireretur accessus.*

h Solus. *Illud Solus, nō capio, nec ēt, qđ sequitur, Simul cū pluribus, quia si bñ computo, ēt si uigeret antiqua obseruātia, de qua statim dicā, ēt 23. episcopo non debāt duos integros, quia 18. quadragenæ non cōplent biennium, deficiunt. n. 10. uel 11. dies, in qua cōputationem uiginti episcopi non darent decē, & sic nō gē ti non darent centum, quo saltauit auctor. De his tam tam pplexitatibus sumus expediti per decr. fi. eo tit. lib. 6. quæ declarauit mentē iuribus antiqui, quæ tamen satis erat clara, si sequens obseruantia non turbasset, & tamen in constitut. Innoc. eod. tit. c. 1. in fi. lib. 6. non fuerat repetitum.*

i Cum ex eo. *Propter hoc, quæ uera sunt, cessauit, ꝙ olim inoleuerat indulgentiis multa episcoporum appendi sigilla cum subscriptionib. quasi aucto nume. episcoporum augeretur num. 40. dierum, unde preconizabatur haberi tot quadragenas, quot episcopi subscripserant.*

K Secundum Papam. *Ut post eū scripsi in decr. quod autem, super glo. quid ualeant, in prin. ut ibi scripsi.*

l Concessa fuerit. *Ista qō, & quę sequuntur, fuerunt Vin. in decre. cum ex eo. ut ibi scripsi super uersi. 40. dies.*

Præmissa probantur ff.eo.item apud Laborem, §. ait
prætor.& l.lex Corn elia.§.penul.& fin.& l.quod sena-
tus,& l.vestem.Re us vero sic.

POS.rei.Pono,quod tm̄ manum leuaui. Itē quod
domū conduxeras, vt ibi per momentum stares. Item
quod intraui de voluntate tua. Itē quod sum tuus car-
nalis frater. Itē quod scripsi, vel cātaui verū. Itē quod
barbam,et capillos,& vestem sicut prius portabam, li
cet modo non portē.ad tempus.nullatę iniurię me re
fero,ff.eo.iniuriarum.Alias ēt fac, vt in pretoria dixi
Quæ uero scripto irrogaī,punitur per ꝯstit.C. de fam.
12 libel.l.unica,& 5.q.1.per totum.† Sed nunquid nocet
a filio,si pater remittit iniuriam ipsi filio factā? a Respō.
sic,quantū ad actionem iniuriarum pretoriam. Idem
etiam est,secūdū Azon.& H. quātum ad illā,quæ de-
cendit ex lege Cornelia. Alii tñ contra, vt no. ff.de in-
iur.sed si unius.§.filio. In publicis autem criminib.nō
uī, quod ei noceat, quia in illis filius inuito patre pōt
b Interesse,ff.de adul.l.inter liberos,§.fin.& l.filiū.b † Vl
13 timo nota,ꝙ nisi passus iniuriam statim ad animū re-
uocet,dissimulatione iniuria abolebitur,nec postea, re-
missam iniuriā ex pœnitentia recolere ualebit, ut In-
14 stit,eo tit.§.fi.& ff.eo.non solum,§.1.† Potest autem
qs intra annum agere actione iniuriarum, & non post,
15 C.eo.si non conuicii,† Itē ex una iniuria quatuor pso
nę agere possunt,& quātuncunq; unus egerit,alter ab
agendo non remouetur.puta de iniuria mulieri illata
c pōt ipsa agere,& uir eius,c & pater eius,& socer eius,
16 Insti e.§.patitur.ff.eo.l.fi.† Itē de omni iniuria agi po
test,& ciuiliter & criminaliter, & tollitur ciuile iudi-
cium per criminale,& econuerso,ff.de iniur. quod se-
natus.& l.pretor,§.1.& hoc ideo,quia utraque propo-
17 nitur ad uindictam,supra uersicu.sed quæritur.† Si ta
men de atroci iniuria actum est iniuriarum,nihilomi
nus agi potest Aquilia ad damnum, & econuerso, ff.
eo.item apud.§.si quis seruo uerberato. Et talia est ęsti
matio iniurię siue cōtumelię,& alia damni, ff.ad legē
Aquil.sed & si quidem,§.iniuriam.

ADDITIONES.

a Factam. *De hoc not infra de sen.excom.cum illorum.§.si vero.*
ADDITIO. Vide Bart. ī l. Lucius,ff.sol.mat.ubi dicit.ꝙ si pa
ter est vilis persona,non pōt remittere iniuriā filio,& idem Ba.
in l.sed si vnius,§.filios familias ff.de iniur. Et an iniuria remis
sa in foro conscientię operetur in foro cōtentios,uide omnino Fel
in c.inter quatuor.§.ext.de maior.& obed. Et quid si pars re.
mittat iniuriam faciendo concordiam, vel pacem,an. iudex pos-
sit & debeat desistere ab inquisitione & punitione,uide Bal. in l.
si quis in hoc,uersi.item ista.C.de episc.& cler. Et adde quod re
mittens iniuriam non uī remittere ius consequendi damnū,qd
ex iniuria passus est,ut decidit Dy.quem refert,& sequitur Bal.
in l.si pro iure,in prin.ff.de cond.fur.& ponit Alexa. consi.23.
incip.requisitus.in 5.uol.Hen.Ferran.
b Et l.filium. *Ad literā fuit Albe.Gal.de ac.uer.pone, ꝙ pater.*
c Eius. *Hoc non cōuertitur,ꝙ uxor agat pro iniuria uiri,defendē-*
dę enim sunt uxores per uiros,non econuerso,ff.eo.l.2.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum diuersimode consideratur.*
2 *Damnum seruo datum an debeat domino solui.*
3 *Homine libero occiso an possit agi actione legis Aquiliæ.*
Liberum corpus æstimationem non recipit.
4 *Damnum homini libero factum qualiter sit æstimandū,et nu.5.*
6 *Operæ hominis occisi usque ad quod tempus sint æstimandę.*
7 *Pace facta de uulnere,aut pecunia pro ipso accepta, an possit postea agi pro expensis.*
8 *Damnum dans a corpore in corpus,ad quid teneatur.*
9 *Damnum dans a corpore in non corpus,ad quid teneatur.*
10 *Damnum dare a non copore in non corpus,quid sit,& illud faciens ad quid teneatur.*
11 *Agens pro damno,dato à corpore in corpus,uel a corpore in nō corpus,uel a non corpore in corpus, qualiter ponere debeat.*
12 *Quadrupede alicuius alteri damnum dante,qualiter sit agendū*
13 *Quadrupede alterum quadrupedem aggrediente,dubitatur de aggressione,& ambo moriantur,quis teneatur.*
14 *Occassionem damni dans damnum dedisse uidetur.& nu 15.*
16 *Incendium occasione commissi ab alio maleficii factum,cui sit imputandum.*
17 *Animal alicuius si damnum faciat alicui,qualiter sit agendū.*
18 *Agens occasione dāni per aīal dati,qualiter formabit petitionē.*
19 *Animalibus immissis in prædium alterius,& dānum facientibus sit qualiter sit agendum.*
20 *Animalibus si absque immissione fructum alicuius depascentibus,cui sit imputandum.*
21 *Damnum datum in frumento, dum est adhuc herba,qualiter sit æstimandum .*
22 *Dominus animalium noxam facientium an liberetur illa dādo.*
23 *Animal damnificans an possit a damnum passo detineri.*
24 *Cane,vrso,vel leone damnū faciētib.qualiter formabit libellus*
25 *Actio in factum ex delicto de his,qui deiec.vel effud.cui,& quo casu competere dicatur.*
26 *Interfecto aliquo ex preiectione alicuius rei extra domum,qualiter sit formandus libellus.*
27 *Pluribus in eodē cœnaculo habitantibus, si uno effundēte,uel deiicente damnum sequatur,qualiter erit agendum.*
28 *Actio ciuilis arborū fur.cęsar.cui & quo casu competere dicaī*
29 *Interdictum de arborib.cadendis,cui,& quo casu competat.*
30 *Interdictum de glande legenda,quo casu,& cui cōpetere dicaī.*
31 *Seruo alteri damnum dante conueniendus est dominus, & ad reddendum cogendus,sed postea poterit etiam a seruo satisfactionem repetere.*
32 *Dominus an teneatur ex delicto famuli sui.*
33 *Clausula ista generalis, scilicet Et aliis reb. in libello apposita, multum operatur.*

2. §. Sequitur videre ad secunda parte rubri
cæ,scilicet de damno dato. In
a qua scias a,† quòd quandoq; datur damnum a corpo-
1 re meo in corpus rei tuæ, Inst.ad l. Aquil.§.tertium,&
tunc competit actio legis Aquiliæ directa, quæ ciuilis
est,per quam totum tuum interesse rei tuæ conseque
b ris: in qua sic libellus concipitur b:

LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui seruū meum
occidit,vel vulnerauit, vel suo corpore in re mea tali
damnū dedit,quod æstimo 20.vnde peto mihi illa 20.
solui,& ad hoc propono actionem directā legis Aqui
2 liæ.† Si autem seruus ille melior fuerit retro intra an-
num,vel res illa intra 30.dies,sic concipitur libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui T. seruū meū
occidit,qui retro intra annū valuit quinquaginta: vn-
de peto illa quinquaginta,& ad hoc propono actionē
directam legis Aquiliæ. Pro reo uero sic.

LIB.Coram,&c.cōqueror de P.qui corpore suo in
re mea tali,puta domo,uinea,vel boue, tale damnum
dedit,q̄ res retro intra 30. dies valuit 40. unde peto illa
40.& ad hoc,&c.& semper adijcias,& si negauerit,pe
to illum in duplum mihi condemnari,ff.ad l.Aqu.l.2.
& l.si seruus,§.huius,& l.Neratius, §.hęc act. Inst.eo.
§.fi.hoc aūt pone infra in proxima actione.† Sed nun-
c quid pro libero c homine occiso agi potest lege Aqui
lia? Respond.sic:& licet liberum corpus non recipiat
æsti-

ADDITIONES.

a Scias. *De hac dist.no. Inst.ad leg.Aquil.in fin. & sunt quatuor eius membra,de quibus sequitur.*
b Conc. *Secundum Ross.qui istos tres libellos sic simul ponit,ubi de directa l.Aquil.in 3.col.quia tractatus longus est, recurre ad rub.7.ad fi.ciuilium,cui continuatur actio de pauperie, de qua infra uer.porro,& est 6.ad fi.*
c Sed nunquid pro libero. *Saltum facit in uers.Ros.qua videas in medio tit.uers.item quærit dominus.*

æstimationem, vt ff. si quad. pau. fec. dic. l. pen. agetur ad mercedes medicorum, & alias expensas in curatione factas: veniet etiam æstimatio operarum, quibus pater occisi caruit, & cariturus est: non autem æstimatio li-
a bertatis, vel cicatricum, vel membrorũ eius, vt ff. eo. al. ex hac. & ff. de his, qui deiec. vel effu. l. fi. B. tñ dixit lege Aquilia agi non posse, ff. ad leg. Aquil. l. huic scripturæ.
b §. fin. b † Quid si statim obijt, nec aliquæ impensæ sunt
4 in medicis factæ? Respon. tunc æstimabũtur operæ, quibus pater cariturus est: vel si pater occisus est, æstimabit hęres operas illas, quas amisit, & habere potuit tempore vitæ suæ: puta quia erat cerdo, vel pellipàrius, vel
5 mercator, vel aduocatus. † Quid si nullam artẽ sciuit?
c Dic, æstimari interesse, vt arg. ff. de lib. causa, l. fi. & arg.
6 ff. de vsufru. l. arboribus. §. de illo. † Sed vsque ad quod tempus æstimabuntur operæ, quibus qs cariturus est? Respon. vsque ad tempus, quo uerisimile est illum occisum uiuere potuisse, iuxta æstimationem l. ff. ad leg. Falcidiam. hæreditatum computationi. ff. de trasact.
7 cum hi. † Quid iuris sit, si facta pace, uel lata sñia super uulnere, obijt uulneatus, & an accepta pecunia de uulnere postmodũ agi poterit ad expẽsas? de hoc sup. de ac
8 cusatore, uer. sed pone. & seq. † Quandoque uero datᷓ
d d damnum à non corpore in corpus: ut si panno rub. o fugas armenta, uel iumenta mea, ut fugiant, & sic præcipitata sunt, teneris n. mihi uti li actione legis Aquilię, ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. in hac quoque. Teneris etiã actione in factum, ff. de furt. in furti actione. §. fi. Vel si inclusisti pecora, & ex hoc mortua sunt fame. Inst. eodem. §. certum. In hac ergo sic concipiet libellus:

LIB. Coram. & c. conqueror de P. qui panno rubeo fugauit armentum meum, uel pecora mea inclusit, & sic fame mortua sunt: quæ quidem ã est annus, φ ualuerunt centum: unde ago contra eum, quod illa centum mihi præstet, & ad hoc propono utilẽ actionẽm in factum legis Aqui. hæc forma probat Inst. eod. tit. cæ-
9 terum. † Quãdoque à corpore in non corpus. & habet locũ in factum subsidiaria leg. Aquiliæ prætoria est, ff. de præscrip. uerb. q ria actionum. Inst. ad leg. Aqui. §. fi. ut si aureum annulum de manib. tuis excussi, & cecidit in flumen: & sic ei damnum datum est à corpore, q à manibus in non corpus: quia annulus existẽs in aqua non minus ualet: sic ergo concipitur libellus.

LIB. Coram, & c. cõqueror de P. qui annulum meũ, uel pecuniã excussit de manib. meis, & cecidit in flumen, uel in mare quem annulum æstimo centũ solidis: unde ago contra ipsum, & peto ab eo, ut illos cẽtũ solidos mihi det, & ad hoc propono actionem in factũ subsidiariam legis Aquiliæ, ff. de præscri. uerb. qa actio-
10 num. † Quãdoque uero à non corpore in nõ corpus: & tũc hęc eadem actio locum habet, ut si misericordię causa seruum tuũ compeditum solui, & post ille fugit Instit. eod. §. fi. Sic ergo concipitur libellus,

LIB. Coram, & c. cõqueror de P. qui T. seruum meũ, quem in compedibus posuerã, soluit, & sic seruus ille aufugit, qui quod ualuit 40. iam sunt 30. dies, unde illa 40. peto, & ad hoc propono, & c sup. in præ. l. quia actionum. Actor sic ponet:

11 POS. act. † Pono, quod seruum illũ, uel annulũ, uel animalia emi bona fide, uel habeo ĩ eo uel in eius usũfructũ, uel usum, uel sum dominus illius serui, uel habeo pignori, & debitor meus à me liberatᵘ est in actione temporali, uel non est soluendo, ff. eo. item Mela §. l. Aquil. & §. fi. Item quod inclusisti illa animalia, & sic fame mortua sũt, uel seruus ille mortuus est. Itẽ quod dolum cõmisisti, uel latã culpam, uel leuem, uel leuissimam, ff. eo. ia c l. Item quod seruus ille ualuit tantum, iam est annus, uel animalia ualuerunt retro iam est annus. ff. ad leg. Aqu. l. l. 2. insti. eo. §. 1. Item quod tu es sanæ mentis, & maior 14. annis. ff. de rei uen. infans. 2. q. 9. indicas. 15. q. 1. illud. ext. de delic. pu. c. 1. & 2. Itẽ quod seruus ille, vel illa aĩalia a te vulnerata intra annũ intra 30. dies tãti fuerunt, ff. eo. si seruus seruũ §. huius legis. Inst. e. §. caput. Itẽ φ fuisti cõfessus in iure te occ. disse seruũ, vel animalia, ff. de inde Neratius. §. fi. & l. seq. Itẽ φ animalia, vel seruus occisa fuerunt. Reus vero sic.

POS. rei Pono, φ seruus ille, vel animalia illa sunt Titii, vel fuerunt, hoc concesso, restat, φ non actoris, ff. de acqui. pos. possedi. §. ex plurimis, ff. commo. si vt certo, §. si duobus, extra de probat. licet. & C de procur. maritus. Item quod tu sciebas illa animalia, vel illum seruũ, quem possid bas, ad alterum pertinere, hoc concesso, non potest actor dicere, ego bona fide possideo, & vt bonæ fidei possessor volo agere, ff. de ser. cor. l. 1. ff. de relig. & sumpti fu. l. 2. §. in locum. Item dico, quod hæc animalia, vel seruus ad T. pleno iure pertinet. hoc cõcesso non põt hbere actionẽ legis Aq'iæ, tãq usurarius vel vsufructuarius. Itẽ φ debitor tuus, cuius est seruus, quem dicis me vulnerasse est soluẽdo, nec adhuc perempsit actionẽ tuã. Itẽ φ trãsibas per iaculatorium, vbi ludebã, q si te percussi, ff. e. item si obstetrix in fi. Itẽ quod sum furiosus, vel minor 14. annis. Item quod stabas in uia publica, & faciebas tibi tondere capillos tuos, quando ego te vulneraui, ff. eo. item Mela. in prin. Itẽ quod seruus quẽ cõfessus sum me occidisse, uel vulnerasse, viuit, vel sanus est, & quod fuit sine aliqua læsione, iam est annus, ff. eo. vnde Neratius. §. fi. & duabus legib. seq. Itẽ quod ille seruus non valuit vltra decẽ, iã est annus,
12 sed hæc est negatiua. † Porro quadrupede T. tibi dãnũ dante, habes contra T. actionem in factũ de pauperie,
e quæ ciuilis estᵉ, per quam emendabit damnum, uel animal pro noxa dab. ff. si quad. pau. fec. dic. l. 1. Inst. eo. t. in qua sic concipitur libellus.

LIB. Coram, & c. conqueror de P. cuius quadrupes, forte equus, vel asinus motus naturali feritate mihi tale damnũ dedit in rebus meis: q̃ d dãnũ est mo 20. & ad hoc propono actionem in factũ de pauperie. Vel sic.

LIB. Coram, & c. ago cõtra P. vt mihi soluat æstimationem damni, quam facio, vel æstimo 20. quod damnum equus suus intulit rebus meis naturali feritateᶠ, puta fregit vasa mea, vel vegetẽ calce fregit. & vinum
f est effusum, & ad hoc propono actionem, & c. ᶠ † Quod
13 si dubiũ sit, φ quadrupes alteram sit aggressa, & vtra-
g que g mortua est, dic neutrum domini alteri teneri, ad l. Aquil. l. lege Aquilia, §. cum instrumẽta, & 23. q. ult. c. fin. Si autem fregerit crus calce, vel oculũ effoderit, vel

ADDITIONES.

a ff. eo. *Prox. all. si quadrup. pau. fec. dic.*
b §. fi. *Inducebat etiam l. hu. n. cum l. se. ff. de ędi. edic. Qũo autem ad illas leges respondeat Azo, uide per Rom. ubi sup. vel si vis per ipsum Azonem in Summa leg. Aquil. 2. col. uer. sed si liber homo. Hoc dico, quia utrobiq. melius, quam ponat gl. in l. qua actione §. si quis in colluctatione. ff. tamen dicit, quod sententia Bat. magis videtur legib. conuenire. Et ego addo, quod Italicus approbat, illam, licet lex Lombarda in plagus & homicidio liberi hominis compositionem recipiat, ut ibi patet l. 1. rub. 6. & 8. Si tamen diceretur, quod illa esset pœna, non æstimatio sicut no. ext. eo. ti. c. 1. in fi. a. gl. esset legis illius al qualis defensio.*
c Dic. *Rof. dicit, quod nullę æstimabuntur, allegat easdem leges, ne scio, quare autor mutauit eius uerba.*
d Quandoque datur. *Hic assumit uerba Roffr. ad literam de actio in factum subsid. uel vti. leg. Aquilia, & est ultima inter prętorias, & durant usque ad uer. porro.*
e Ciuilis est. *Et est 6. per Rof. ad fin. ciuilium, ut dixi in prin. §. & sex, quæ in ea requiruntur, positiones ostendent.*
f Actionem & c. *Ter formas libellorum uides, quod solum dãnũ & eius emenda est in obligatione, ut no. ff. eo. l. 1. in prin. & de hoc infr. uersi. quid tamen.*
g Et utraq; *Idem, si altera tantum, licet quidam contra præsumentes*

gis Aquiliæ, quæ tibi locum habet, cum damnum fit
per iniuriã, vt Insti. ad l. Aquil. circa prin. At animalia
non possunt damnum de iniuria dare, cum sensu ca-
21 reant, vt ff. si quadru. pau fec. dic. l. 1. §. q. illud. † Sed
quomodo æstimabit damnum datum in frumẽto, dũ
est in herbis. Resp. vel expectabitur tempus messium
vt sciatur, quantum ex tanto, & simili frumento habe
bit. vel considerabitur, quantus fructus in anno præte-
rito ex tanto, & simili habitus est, arg. ff. ad l. Aquil. in
lege Aquilia si deletum, ff. de tabu. exhi. l. locũ, §. condẽ
a natio. 11. q. 3 nolite, extra de loc. propter.a † Sed nunqd
22 dominus se liberat dando animalia, p noxa. resp. non,
si ipse immisit, alias sic. vt Insti. si qua. dr. pau. fec. dic. ff.
b de noxa. in del. l. 5, secũdũ Rof.b † Sed nunquid pro-
23 pria auctoritate possim capere & tenere pecudẽ tuã
damnum mihi dãtem? de hoc supra de actore, ver. sed
24 pone. † Si autem canis. vel vrsus, vel leo. & huiusmo-
di, quem tenes, hoc tũ damnum dederit, cõcipietur li-
bellus, vt supra de em. & uend. §. nũc dicendum, vers.
25 est et actio. ibi, quarto. † Quid, si t e de domo tua deiici
ente, vel effundente aliquid super caput meũ cadit, p-
pter quod uestes meæ, et aliæ res deterioratæ sunt, ha-
beo cõtra te actionem in factũ ex illo edicto, de his, q
deiecerunt, vel effu. derunt. Sic ergo libellum conci-
c piam.c

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. ex cuius domo ta
le quid est deiectum, vel effusum, cum ipse demũ ĩha-
bitaret, unde vestes meæ vel merces deterioratæ sunt
in 20 quare illa 20. ĩ duplum mihi præstari peto, et ad
hoc propono actionem in factũ ex illo edicto, de his,
26 qui deiecer. vel effud. † Si vero liber homo ex hoc pe
remptus fuerit, sic concipietur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. de cuius domo,
quam ipse inhabitat, tale quid fuit deiectũ, vel effusũ.
vnde pater meus mortuus fuit, quare ab eo mihi quĩ
quaginta aureos præstari peto, & ad hoc, ppono actio
nem in factum ex deiecto de his, qui effud. Si autẽ cor
pus liberi hominis læsum est, sic dices.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. ex cuius domo
tale quid deiectum, vel effusum est, vnde corpus meũ
læsum est, propter quam læsionem tot expensas feci,
tantum medicis solui, tot operis carui, & etiam sum-
cariturus, quas operas æstimo 20. vnde ago cõtra eum
vt omnia prędicta mihi præstet, & ad hoc propono
&c. ff. de his, qui deic. vel effud. l. 1. §. 1. & l. penu. ff. de
actio. & obligati. ex maleficio. §. is quoque. Actor er-
go sic ponet.

POS. act. Pono, quod ex tali domo, quam ĩhabitas
tale quid fuit proiectũ, vel effusum. unde uestimenta,
vel merces deterioratæ sunt in 20. Item ꝙ ex illa deie-
ctione talis liber homo mortuus est. Item quod ex ea
caput meum fractũ est, vel oculũ amisi. Itẽ ꝙ tot mer
cedes solui medicis, tot operas amisi, & amittam, quia
inutilis factus sum, ext. de iniuriis, c. 1. Item ꝙ talis deie
ctio fuit in tali loco, vnde uulgo & publice transit, &
ego inde transibam. prędicta probantur ff. eo. l. 1. rñ. 1.
& §. summa. Itẽ ꝙ talis deiectio facta fuit de die, uel ĩ-
terdiu, id est, inter diem & noctem, ff. eo. l. hoc edictũ,
§. Labeo. Reus vero sic.

POS. rei. Pono, ꝙ domus, de qua dicit esse effusum
est et fuit ea per annum sine habitatore. Item ꝙ per
locum, vnde transibas, nullus trãsire ɔsueuit, nec uul-
go ĩter fit inde. Item quod illa deiectio facta fuit de no
d cte.d † Sed & sępe plures in eodem cęnaculo habitãt,
27 et vnus forte deiecit. vel effudit, vnde damnum datũ
est, & oportet conuentos alios soluere, quibus datur ɔ̃
illum vtilis actio pro socio, vel actio in factum ex hoc
edicto descendens, ff. de his, qui deie. uel effud. l. 1. ĩ fi.
& l. cũ sane, & l. quemadmodum, & l. per receptionẽ.
e Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Corã, &c. conqueror de P. discipulo, uel hospi
te meo, qui de domo, quam inhabito, tale quid proie-
cit, quod damnũ dedit T. in uestib. eius, uel mercibus
in decem pp quod sum condemnatus in duplum illi
T. quod dpulũ mihi ab hospite meo, uel discipulo peto
præstari, & ad hoc propono actionem in factum, ff. eo.
si uero. §. cum autem. & hoc casu condemnatus soluit
alioquin si nondum soluit, uel ẽt si condẽnatus est, alias
retentis, dic, unde qa pp defectionem suã in duplũ cõ-
demnãdus sum illi Titio, vel cõdemnatus, ideo ago cõ
tra eum, ut ab illa condemnatione facta, uel faciẽda me
liberet, & ad hoc propono actionem in factum, ff. man
dati, si mandato, §. quoties. inf. ver. summa. in ea, quæ di
xi supra ver. ꝙ si te domo. hic intelligas repentina. ad hoc
ne per uiam transeunt. b. in illum continere possit, pro-
uidet eis p̃tor per aliud interdictum, s. ne quis habeat a-
liquid appositum in suggrũda, uel domo, vel cenacu-
lo, vel alibi, quod si caderet, nocere posset, & si quis cõ
tra fecerit, punitur in decẽ aureis, ff. de his, qui deie. uel
f effud. si uero §. ait prætor. Sic ergo libellus concipitur.f

LIB. Corã. & cæ. conqueror de P. qui in ea parte, uel
loco, qualiter uulgo fit, impositum habet, quod si ca
deret, posset damnum dare, unde ipsum in decem au-
reis condemnari peto, & ad hoc propono actionem in
factum ex edicto, ne quis aliquid habeat positũ in sug-
grunda, ff. eo. si uero. §. prętor. Actor ergo sic ponit.

POS. act. Pono, ꝙ imposuisti tale quid, supra talem
locum, vnde vulgo iter fit, ff. eod. si uero. §. prętor. & §.
hoc edictum, & §. accipere & l. pen. in prin. Item quod
cecidit, & tale damnum dedit. Item quod si caderet, dã
nũ dare posset, ut in cõcor. quæ sunt supra in prima posi
tione. Reus vero sic.

POSITIO rei. Pono, pono, quod T. tantum impo
suit, & positum habet. sed hæc uidetur negatiua, vt ex-
tra de causa poss. & propriet. cum ecclesia uerticulo
nos

ADDITIONES.

c Propter. *Vide, quod scripsi dec. cõmissum super ult. gl. in fi. Iaco. de Are. super l. certe. ff. de arb. fur. cæs. p ipsã l. arguit, quod codẽ nari debeat, sicut pro herba, ac si in prato damnũ datum fuisset. Item quia circa damna data non debet haberi consideratio tẽporis futuri, ff. ad leg. Aqui. l. ait lex. & l. inde Neratius. §. si infans. Econtra uidetur, ꝙ condemnari debeat pro frumento uerisimiliter percipiendo, cum in damno habeatur ratio futurarũ operarum, ut dictum est supra eod. §. in prin. uer. sed nunquid. & sequent. b. & patet ff. quadru. paup. fec. l. ex hac. & de his, qui deiec. l. fi. Iac. de Aret. super prædicta l. certe. tenet illum immittentem damnandũ, quantum tempore damni dati uendi potuisset illud frumentum cum dubio euentu perceptionis instrumenti tempore messium, arg. l. propter spem. ff. fam. ercisc.*

b Secundum Rof. *Cuius fuit iste uersic. & quicquid præcedit sub uersi. porro si.*

c Concip. *Secundum Rof. & est 15. in ordine suo edictorũ; & quatuor, requiruntur in istis, ex positionib. collige. Tres autẽ libelli, qui sequuntur, & positiones, ẽt fuerunt eius, & proyciens non nominatur in libello; quia læsus probabiliter hoc ignorat, habitator autem siue dominus fuerit, siue socius, debuit monere & informare super hoc familiam, uel socios; & innocenti contra nocentem prouidetur, ut statim patebit. propter quod dicit lex. pen. ff. eodem. habitator suam suorumq; culpam præstare debet. Si autem sunt seruientes mercede, uide ius. circa finẽ uer. in Summa.*

d De nocte. *Et hoc non defenderet, si etiam de nocte ibi transitus erat ut in prædicto §. Labeo.*

e Concip. *Secundum Roff. qui continuat hoc edictum ad §. proximum. & sic est 16.*

f Conci. *Secundum Rof. cuius totum fuit, quod hic positũ est, & continuatur a proxima. Libellũ aũt, & quod prius dictũ est, intellige de eo, qđ facile cadere posset, ut inf. ĩ secũ la possessione, ꝙ pace salua exprimi debuit in libello. ad fixa. n. hoc edictũ nõ extẽdit. Et sciat, ꝙ habitator nõ solũ tenet, si imposuerit. sed ẽt si patitur; unde dñs imposuit, & inquilinus patitur, & positum cecidit, & damnũ dedit, dominus, qui imposuit, tenetur ad emendationem, [illegible]*

quilinus ad pœnam legis, ut in prædicto §. prætor ait. & §. seq. Constat autem hanc actionem popularem esse, ut l. si uero. in fin. De illo aût. qui posuit & tenuit. sed iam remouit, an teneatur hac pœna Rof. remittit ad suam quõnem sabbatinam. est autem in uolumine 34. & incipit, Proculus. Quod incidat, allega. quia satis est, eum contra prohibitionem fecisse, licet desinat. De fure dicitur, ff. de furtis, qui ea mente. Et de raptore ff. ui bonor. raptorũ, l. si. & de depositario, ff. depos. l. 1. § si rem. Est enim hæc diuersa pœna damni dati a ... quæ infligitur, quia dari potuit ... responsio ... l. si. Per istam summa taxata est, ut in §. prætor in fi. Ad contrarium inducit, quod satis est damnum non datum, nec per id remotum amplius dari posse, & sic menti prætoris satisfactum est facit ff. quod quisque iur. l. 2. in fi. C. de app. si quis libellos. Cano. 2. q. 6. C. de plus petit. l. una, & eo tit. c. uno in prin. C. de nõ numerata pecunia, Auth. contra qui propriã. Et circa hoc ... ipsi de iure patro. cũ laici. super 1. gl. Soluit, ꝙ tenetur ad pœnã decem aureorum, ex quo positus fuit, ita quod damnum dari potuit, licet datũ nõ fit. casus n. periculosos ponderauit prætor, ex quibus damnũ dari posset, ut in l. si uero. §. prætor. Licet ergo tollatur, com mißa sit pœna, ff. de furtis, qui ea mente.

nosigitur. Itẽ ꝙ est impositũ super loco, unde nullus transit. De damno infecto dictũ est supra de no. operis nunciat. §. 2. & supra de pigno. § 2. Ibi etiam no. uerum quis possit agere, ut is, a quo timet offendi, caueat ei, in

28 versi. quid si timeo. † Item si quis te damnificat, & tibi parum proficit, furtiue tuas incidendo arbores, prodit tibi
a est tibi actio arborum furtim cæsarum ciuilis a que est ad duplum, quia duplatur interesse propter ligna. verbi gratia, arbor non incisa ualebat decem, nũc ligna arboris ualent duo, quib. deductis octo æstimabũtur. sed de hoc dic, ut ff. arbor. furtim cæs. l. 1. & 2. l. furti. §. fi. & l. faciendi. & l. pe. in qua sic concipitur libellus:

LIB. Coram &c. conqueror de P. qui furtim talem meam arborem succidit puta oliuam, quam arborem æstimo decem secundum interesse meum exceptis ipsis lignis, unde peto ipsum condemnari in duplum illius interesse, scilicet in 20. pro pretio, & ad hoc propono actionem arborum furtim cæsarum, & hoc, quando tm̃ incidit. Si vero etiam ligna contrectauit, iungas sic, & quia ipsa ligna contrectauit, quæ æstimo duob. solidis, ideo ipsum ... in duplum ipsorum lignorum condemnari peto, & ad hoc propono actionẽ furti nec manifesti, ff. ... fur. cæs. furtim. §. ... & l. faciendã. Vel sic concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi furtim incidit arborẽ talem, ex cuius incisione damnificatus sũ in decem, quæ decem mihi in duplũ ab eo præstari peto, & ad hoc propono actionem arborum furtim cæsarum, & quia ligna contrectauit, quæ ualent duob. solidis, &c. Actor ergo sic ponit:

POS act. Pono, ꝙ incidit in tali loco talem arborẽ,
b ff. eo. in ... Itẽ ꝙ illa radicib. cõtinebatur b. & hoc, si eas habebat, ff. eo. in ... & l. certe. Itẽ ꝙ eã furtĩ incidit, ff. si furtim. & l. facienda. §. fi. Itẽ ꝙ me cessante & ignorãte hoc fecit, ꝙ semper præsumitur, ff. de fur. qui uas. §. vetere. ff. de probat. ... Item ꝙ illius loci & arboris
c ego sum dominus, ff. eo. dẽ, edere, §. fi. c Reus vero sic:

POS. rei. Pono, ꝙ Titius incidit eam. Item ꝙ incidit Narbonæ. Item quod die, quo incidit, erant Tholosæ. Item quod arbor illa radicibus caret. Item quod eam incidit te volente. Item quod te sciente non contradicente. Itẽ quod pleno iure spectat ad M. ff. commu. ... ut certo. § si duobus. ff. de acqui. pos. posliden. § ex pluribus.

29 rimis † Si vero arbor tua inclinata est, vel creuit, vel pendet super domum uel prædium meum, uel radices domui damnum inferant, mihi competit interdictum

30 de arborib. cędendis. † Item si fructus cadẽtes in agro tuo ex arbore mea non permittis me colligere, cõpetit mihi interdictum de glande legenda, quæ dic, ut supra de cau. pos. & propr. §. priuata. ver. sed in super & se Si vero quis turba coadunata damnum det, concipiẽt ut supra de raptore, & ibidem de incendio, ruina, nau-

31 fragio † In summa nota, ꝙ si seruus meus, uel is, qui ꝑstabat mihi operas, tibi damnum dedit, & ego pro illo damno conueniar, & satisfaciã, ego illud recuperabo ab illo per actionem ex conducto, quia operas suas mihi locauit, & tantundem potero retinere de mercede sua, nisi id iussu meo fecerit, quo casu ego conueniri possum, ut ff. aqua plu. arc. si colonus, in fi. & l. præ. §. idem Iulianus ff. nau. cap. stasi. l. gratis, in fi. secundum

32 Bag. ar. supra ver. sed & sępe. † Quod autẽ ego tenear ex delicto famuli mei, vel ex damno per eũ dato, est ar. ff. de his, qui deiec. vel effud. si vero plures, resp. 1. Vel dic hoc speciale esse in illo titulo, de his, q deiec. vel eff. id. ꝑpter rationem, quę redditur eodem tit. §. summa. ut in prę d. l. si vero. §. hęc autem actio. & §. ꝑror. & §. si horreari, et facit ff. de extraordin. cri. annonam. l. si. Supra emendatione rapinæ no. supra de ui rap.

33 §. 1. † In summa nota, nõ esse necesse ĩ libello omnia exprimere in quib. damnũ datum est, sed sufficit generalem clausulã adiicere, scilicet & aliis rebus, ut extra, de or. cog. c. 2. in prin. fin quodam. Vel dic, contrariũ uerũ esse, nisi damna petantur, tãquam accessoria, qđ
d prosequere, secundum Papam, ut no. in præ. decre. d

ADDITIONES.

a Ciuilis. *Et est 10. ad fi. ciuilium, & quatuor, quæ requiruntur in illa, ponit Rof. eo. tit. quæ colliges ex positionib. quæ etiam in libellis ad literam fuerunt ipsius usque ad uer. si vero Quæstiones etiam & oppositiones circa illa, ibi vide, multum. n. insistit circa l. plures, eo. ti. Sed fortius opponit hanc actionem fuisse superfluam, quia sufficiebat actio furti, in qua etiam venit totum interesse, ff. de furtis, cuius interest. in qua etiam duplicatur, cum quid est in simplum, ut supra de furtis, ver. porro, & ibi plenè de hoc remisi. Soluit Rof. quod hæc non est superflua, per illã, cum cum possit competere, quando furtum non fit: ut si quis arborẽ succidit, ligna tamen non contrectat, unde nõ competit actio furti, sed ista, in qua etiam duplatur interesse, ff. eo. furtim. Item quia rei immobilis non fit furtum, Inst. de usuc ap. §. 2. Sed quamdiu arbor solo cohæret, est immobilis, ff. pro socio, illud, ff. commu ni diuidũ. arbor. Non obstat rubrica, quæ dicit arbor. furtim cæs. quia illud furtim, dicitur similitudinariè, prout furtum dicitur cõmitti domino ignorante, uel celante, & ita hoc. ff. eo. furtum, in prin. & l. furti, §. furtim arborem cadit, ... si inciderit, & ligna tractauerit incisa, tenetur furti, & alijs actionibus, ut ibi dicitur quæ in quo differant, ibi plenè prosequitur.*

b Continebatur. *Reprehendit hic Rof. aduocatum, qui contra rusticum, qui incidit ligna arboris euulsa a radicibus, ... in terra iacentis, proposuit hanc actionem.*

c §. fi. *Illa lex dicit usufructuario non dari hanc actionem, de quo miranium, cum illi detur Aquilia, ff. ad l. Aquiliam. Item. §. fi. Azo dicitur ... Rof. ꝙ fatentur habet utilẽ. Et si dicas, quare non directam, sicut emphyteotæ respondet, emphyteota habet utile dominium, usufructuarius nullum.*

d Decret. *Vide supra de lit. contest. iam nunc.*

Baldus de iniurijs & dam. dato.

An faciens insultum in porticu videatur fecisse insultum ad domum, ver. pone, statuto. G. An vulnerãs hominem liberum, teneatur ad expensas medicorũ, §. sequitur, ver. sed nunquid tenet, quod dic G. Quãdo habeat locum actio de pauperie, vers. porro, & seq. G. Si inimicus tuus ponit ignem in domo mea, & tua cõburitur, & mea, an tu mihi tenearis p l. si merces, §. culpæ, ver. sed pone, & sentit, ꝙ nõ, quia aliud est petere relaxationem obligationis, ut in §. culpæ, aliud incidere in obligationem sine culpa, ut h. c G. An quis teneatur de damno dato a suis pecudibus, & qualiter æstimetur dam-

damnum datum in herba, versi. quid in missione. & seq. Et an possim includere pecudem, supra de actore. §. an possim. Item si dominus soluit pro famulo, recuperat ab eo, versic. in summa. Cui debeat iniuriæ satisfactio fieri, supra de refer. de satisfactione. An sufficiat iuramentum calumniæ in probatione damni dati, si statutum dicit probari p iuramentum? Et retento themate, an appellatione domini possessionis comprehēdatur iussus possessor, ut verus dominus, supra de probat. §. per statutum.

a De pœnis a. Rubrica.

ADDITIO.

e De speciali pæna s. temere litigantium, habetur rub. sup. in fin. partis. Practici auctores hanc rubricam, uel materiam non taxauerunt, præter Ros. qui copiose materiā pænarum ex stipulatu prosequitur inter ciuiles, ubi de actione ex stipulatu ad incertum, q̄ ut intricatam & prolixam auctor tangere noluit, licet libellum posuerit ad certum, uel forsan erat somnolentus, uel fessus, quod præsumo, quia materias, quas solet exquirere in nulla cuius uoluminis parte locatas hic congrue ponere potuisset, loquor de dominicali 44. item ultima. & est primu, cum in pænam delicti uenit domus diruenda, & delinquens hēt inferiorem partē domus, uel turris hæc tangit de pa. d. 1. sed & continuo. scripsi tres huius solutiones ad pri. super spec. in fi. item e. ti. feluis. li. 6. super uer. ruina. & unicuiq; ex illis resistit æquitas si dicas, quod tota diruatur, Hic patet iniquitas, quod tamen vī placere Alb. Pap. qui dicit, quod pōt rigore iustitiæ fieri quid iniquum, all. l. ita vulneratus ff. ad l. Aq. dicens, iniquitatem cessare, per regressum, quem habet contra delinquentem, per l. is, cū quo. ff. cōi diu. Sed instatur, quid si ille non est soluendo? Secunda habet. q cogatur emere, & fisco pretium dare habentis partē superiorem, ridetur, quid si non hēt unde. Tertia opinio hēt, q permutetur superior cum inferiore, & destruatur superior, hoc propter tectum fiet sine graui sumptu, damno & incommodo superiorem partē habentis Iac. de Are. tractat hoc ff. de da. infe. si finita, in uer. itaq; ub pars uitiosa trahit ad se non uitiosam, & sic tota destruetur. ad idem ff. de aqua plu. arce. l. sed interdum, & facit rō connexarum, ff. de neg. ge. cum actum. & l. cum pater. Ad contrariū reuoluitur, ut dictum est in ea. l. de par. non uitiosa, quæ trahit uitiosam. Item propter non damnatum præseruatur damnatus, ff. de sta. bo. imper. 2. & facit regula. non dēt alteri, ff. de re. iu. e. ti. non debet quis, li. 6. Dat duas solutiones, p non diruatur, ut in dubio eligatur uia humanior, facit regula, in pœnis, li. 6 uel tota diruatur: & habeatur ingressus contra delinquentē, per præal. l. si is, & ff sol. matr. l. pe. in prin. Dy. in l. 1. ff. de no. oper. nun. §. pōt, miscet sic, si non delinquens pot sua indemnitati prouidere per socium, qui est soluendo, uel aliter, tota destruetē, per l. si is. alias tota reseruabitur, per l. si cōem, ff. quemad. ser. amit. & per l. cū, qui. §. pro pae. ff. de his, qui ut indig. & hoc ibi in una p ona, fortius in duab. Ad l. sed interdum. respondetur, quod duæ partes nō uno, sed duplici iud. tollebantur, & quæq; suo. Ad legem primam, ff. de aqua quoti. & æst. §. item quæritur. respōdetur, quod deliquit ille, qui misit aquam probibitam & sic sua culpa prohibetur a toto. Subiçit aūt, quod non male diceretur, æstimationem partis delinquentis per socium fisco solui, ff. de lega. 1. l. non amplius. §. fi. & l. seq. Inueni quarelam opinionem, & fuit hæc de facto seruata, quod tota destruitur. sed fiscus soluit partē nō delinquentis. Hoc forte uoluit Dy. dum dicit, uel aliter. & in malefic. scandaloso puto hoc satis prælegendum. In non tali admitterem soluere uolentem, seu cogerem. Idem dico de opinione tertia, & secundum hoc tentantur iniquitates expressæ. Secunda qō, de qua supra, dominicalis ult. illam breuiter præmisi principali qōni, quam prosecutus sui super regula, in pœnis. li. 6. quæ præmittitur, fuit de damnato ad manum, qui habet alteram aridam, & cōis ep solutio de arida. Cy. contra in Auth. sed no iure. C. de fur. per l. qui clauum, ff. de ædil. ed. & l. 1. C. ut intra cer. tem. Illi ēt præcedebat alia, ne confundātur tempora, cū suspensus triēnio iterat delictum, quam scripsi in decr. cum in cunctis. de ele. uerbo, triennio. Principalis fuit, an pœnam, quæ ipso iure delinquenti infligitur propter delictum, incurrat is, qui cogitauit, & aliquid egit, sed non perfecit, etiam super ipsum non steterit. Et tenuit, quod non. ibi uide, s. in regula, in pœnis.

SVMMARIVM.

1 Libellus qualiter super pœnæ exactione sit formandus.
2 Contractu inter duos inito, si neuter uelit illi stare, non pænæ se-
Prælati qualiter sint puniendi.
3 Peccatum occultum, an sit aliquo modo puniendum.

a IN hoc titulo, qui generalis est, non necessarius libellus, quia sup. in diuersis titulis de pœnis est sæpius prælibatus a. Veruntamen super pœnæ exactione forma se cōuenit in hunc modum libellum.

1 LIB. † Coram, &c. propono contra P. quod ipse mihi, promisit sub pæna cētum marcharum tale quid soluere, uel facere, usq; ad tale tempus, uel Titii arbitrio stare super quæstione, quæ inter me, & eum super tali reuertebatur, quam pœnā per solennem stipulationē mihi promisit dare & soluere, si in præmissis cessaret. verum ipse huiusmodi promissionem infringēs, uel ↄtra eā ueniēs, soluere, uel arbitrio stare noluit, ut promisit, quare peto c. marchas ab eo mihi dari & solui, & adhoc ipsum finaliter cōdemnari, arg. ext. de arb. dilecti. ext. eo. suam. † Quod si neutra pars uellet stare cōtractui, non pōt pænæ peti, ut extra, eodem, constitutus. Potest etiam sic concipi libellus.

ADDITIO.

a Prælibatum. In fauorem tamen huius pauperculi tituli formabitur hic qō Nic. de Mat. quæ incipit, duo fratres uidentes cui addet secunda ponens terminos de duob. fratrib. q duos ipsorum inimicos ante ipsorum domum transeuntes insultarunt, & ad terram proiecerunt, & manib. & pedib. percusserunt, & qsq; percussus separatim in duob. libellis accusat quemlibet illorum fratrum de ui priuata, & sic sunt quatuor libelli. De uarietate probatum est, quærebatur, an quis ipsorum, vel aliorum esset condēnandus bis pæna dictæ legis, an semel tantum, uel an ueniant aq di, istud ultimum non prosequitur, in quo tamen ipse multum instat exponendo, quod de omnib. condunatur dicitur ff. ad le. Iul. de ui pub. l. 2. Ad primā partem inducit, quia quot sunt delicta, tot sunt pænæ, ff. de priuat. delic. nunq̄ per totam legem, & tot sunt delicta, quot sunt personæ patientes. sicut in ciuilib de quib. multa inducit exempla. De maleficiis pater in furtu. ff. de fur. inter oēs. §. hæc actio. & l. itaq; & l. sed & si & l. dominū. & in l. Aquil. ff. ad le. Aquil. si seruus seruum. §. si seruus cōis. item q geminetur delictum per geminos offensos, & cuiq; petere & accusare licet, probatur per l. ff. de sepul. uio. l. 3. §. si ad plures. itē inducit ff. de adul. si adulterā. C. de modo mulct. l. eos. & de ser. fug. quicunq;. Item tot. sunt delicta, & pænæ, quot personæ delinquentes, ff. de in iniur. si plures. Aquil. item uulneratus. § fi. Ultimo dicit. q uidetur casus ff. de iniurijs, l. 1. in fi. cum qui. §. si sūpta. Soluendo tenet, cuique illorum fratrum unā pœnā imponendam, per legem ff. arb. fur. cæsarum, si plures. 2. responso, & per allegatum § si ad plures. in fine, & ff. nil. no. appel. pend. l. 2. §. fin. Distinctionem talem ponit de delicto simul in plures cōmisso, quia aut est publicum, aut priuatum. Primo casu una accusatio sola fieri pōt, & una lege tantum, ad primum ff. de acc. si plures. ad fin eo. l. ii. senatus. Ex hoc sequitur unam solā pænam imponendam, siue sit una sola accusatio, C. ad l. Iul. de ui, l. quoniā. siue plures. C. de accusat. qui de crimine ... iudicij diuisio etiam in casu, quo iure fit. non fuit de iure diuisa accusatio, ut in casu proposito, licet per hoc ipse nō putet uitari processum, sicut nec in similib. C. de procura. ita demū. de app. l. 1. ff. de ann. exce. l. ult. in fi. Secundo mēbro, quā lo cri nen est priuatū, aut principaliter cōmittitur in res, aut in personas, primo casu dicit idē, s. unam solā pænam imponi, p præ. l. si plures 2. respon. licet plures, quorum interest, p suo interesse admittātur ad accusādū, ut præ. §. si ad plures. Secundo mēbro, cum respicit psonas, sicut crimen iniuriarum, qđ principaliter respicit contumeliā psonarū,

sunt tot intelligo delicta, quot personæ iniuriatæ & tot accusationes fieri possũt, & tot pœnæ imponentur, ff. de iniu. eũ. q. §. si nupta. & §. seq. & §. fi. Nõ ob. l. eo. ti. itẽ apud §. fi. cum l. seq. qui ibi facta erat iniuria in psonã serui cõis, non tamen in contumelia dominorum, quod si fuisset, ex persona cuiuscunq; dominorum æstimaretur iniuria, & imponeretur pœna, Inst. de iniur. §. si cõi seruo. licet gl. ibi aliter soluat. Secundo quero, an uulnerãs seipsũ puniatur pecuniaria pœna statuti, q̃ infligi iubetur ei, q aliquem percutit, & uidetur, quod non, quia per uerba statuti, p ut pœnæ sit locus, duæ personæ concurrere debẽt, s. uulnerans, & uulneratus quæ duo correlatiua in eadem persona nõ concurrunt, ex. de inst. c. ff. de iure patronatus, per tuas. cum cõcor. 2. gl. ff. de rerũ permu. l. 1. in prin. & de cõtrahen. emp. l. 1. Item per leges Digestorum bona homicidæ publicantur, ff. ad l. Cornel. de sicar. l. 3. & tamen bona occidentis se, non ipso iure publicantur, sed põderatur ea, pp q̃ se occidit, an infligeretur ei bonorum publicatio, nec ne, ff. de bon. eorum, qui ante sen. sibi mor. consci. l. ult. in prin. & §. 1. & de inof. test. rup. & irr. test. si quis exhæredato. §. eius. Sic ergo & hic uulneris respectu nõ punietur, cum liceat alicui in corpus suum sæuire. ff. de pœn. l. sed & si damnũ. §. si ipse. Hoc tamen intellige, ut not. de cor. uitiat. ex parte. 2. in fi. 2. gl. & ut ibi dixi, facit ad itẽ, quia quisq; rei suæ est bonus moderator & arbiter, C. man. l. l. in re mandata. & in proprijs, licet sæuitia sit culpanda, non tamen coercenda. ff. sol. matrimo. si cõstante. §. si maritus. & l. ẽt. §. 1. Ad contrarium inducitur quod iniuriam fecit reipublicæ, super quo uide, quod dixi super de accusatore. super uer. sed pone in uer. dicebat aũt. Item ipsius reipublicæ interest, ne quis re sua male utat̃, Instit. de his, qui sui, uel alieni iur. sunt, §. sed & maior. Si hoc de re, fortius de corpore, quod pretiosius est reb. quas hominum gratia natura produxit, ff. de usur. in pecudũ. in fi. & dixi de usur. salubriter. super gl. 2. Item & læditur anima corpore pretiosior, ext. de pœnit. & remis. cũ infirmitas. C. de sac. eccl. sancimus. ad hanc partem facit, quod scripsi de sent. excõm. contingit. 1. super uerb. excõmunicetur. in fi. Multis uidetur quæ pœna statuti locũ non habeat, & hoc cõiter seruatur. Tamen per l. si quis ex metallo. §. fi. ff. de pœnis, & ff. de re mili. omne delictũ. §. qui se uulnerauit distinguendũ est, an ex cã morbi, uel luctus, uel impatientia doloris, uel furoris ad mortem id sibi consciuerit, an alias, & sic capite punitur. Interdũ solus ignominiosus remittitur, ut ibi. Hæc aũt iura expresse loquuntur de illo, qui se uulnerauit, & sic nõ obstat ei, quod de statuto premissum est. Nouiter reperi Richar. Mal. scripsisse, hunc casum euenisse Paduæ, ubi aduocatus quidã pudore cuius alieni se uolens occidere, uulnerauit se, sed non occidit, & refert, quod punitus fuit pœna statuti imposita uulneranti aliquem, sibi tamen uidetur, quod imponi non debuerit, per prima iura, debuit tamen, ut ignominiosus, de aduocatorum matricula radi, & ab ipso offi. remoueri.

LIBELLVS. Peto rem, & si contradixeris, peto pœnam, ut probatur & notatur, extra de testa. Raynaldus
a a. Qualiter autem deferatur prælatis in pœnis infligendis. uide supra de sentent. §. ut autem, versic. quandodo[b]. † Hoc etiam nota, quod pro certo peccato occul
b to non est certa pœnitentia regulariter infligenda, pro
3 ut faciunt religiosi exempti, & hoc ideo, ne peccatum percipi possit, ut in const. Alex. IIII, eod. tit. licet regu-
c laris[c]. & 2. quæst. 1. si peccauerit.

ADDITIONES.

a Raynaldus. *Versi. demum. in gl. sed nunquid & uide, quod super ea dixi, & allegare poterit, quod dixit supra de libel. conce. §. iam nunc. uer. sed nunquid talis. & supra de iudic. §. generalia. uersi. item quod bonis.*

b Versi. quandoque. *Id solum dat hæc remissio, quod dicit dec. 3. de offi. dele. li. 6. An uero deferatur nobiliori, maiori uel ditiori, dixi post Host. de stat. mo. ca. quæ. super 3. gl. Materia uero habetur 40. distinct. homo. Christianus. de iureiur. cũ quidã de clerico uen. c. 1. per Alb. Papie. & Iac. at Bel. sup l. presbyteri. C. de epis. & cler. §. ult. & p Cy. C. de sum. tri. l. nemo. & ibi plenius.*

c Licet regularis. *Quam non haberaus.*

Bald. de Pœnis.

Si neutra pars obtemperat contractui, nõ potest peti pœna, ti. de pœnis. G.

a De pœnitentiis & remissionib.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a *De Remissionib. s. ecclesiarum ad superiores, sup. par. 2. ante rubricam de sententijs. Practici auctores nil de illis tractauerunt. Host. aũt plenissime prosecutus est in Summa utranque partem rubricæ, cui ẽt in fi. adiunxit tractatũ dispensationem. Constat, quod quod forum pœnitentiale quandoque contrarium est iudiciali, de rest. sp. literas, ad fi. de spon. tua nos de sen. excõ. inquisitioni. Io. de Deo in suis qõnib. de isto foro posuit qões pe. & ultimam ipsius operis, de ultima scripsi in præ. dec. tua nos. super uer. indicari. Mihi occurrit qõ alias non cognita, an successor episcopi, qui indulgentiam. uel remissionem dedit 40. dierum, possit ad eũdem actum aliam indulgentiam, dare eiusdem temporis. Ad affirmatiuam. & uidetur, quod possit, sicut successor episcopi, qui quinquagesimam, uel centesimã, potest illam dare, dũmodo cesset graue detrimentum ecclesiæ cathedralis, de do. ad apostolicæ ver. hac semper, ibi, unus. uel alius. Tu dic contra, quia per id esset peruenire per successorum plurium iterationem ad uiolationem consilij, c. cum ex eo, & quod uniu actus præter Papam haberet multas quadragenas, & dicamus dec. eo. ti. li. 6. intelligi, dum dicit, pluribus ẽt eisdem, uel proprijs successiue. Decr. apostolica. facit pro, quia ibi põt successor, quod poterat prædecessor, nec potest, quod ille non poterat. Si igitur quatuor. uel plures successiue dabunt indulgentias, renuuatio erit, non adiectio, ualet ergo ad memoriã, & si qui opinari uellent datam expirari per mortẽ cont. credentes, no. de off. l. c. fi. eo. fortius primus id expressisset.*

SVMMARIVM.

1 *Quæstores missi pro colligendis eleemosynis, an possint eo ipso festa uacationes populo indicere.*
2 *Clerici & rectores ecclesiarum, an teneantur quæstores in suis hospitijs inuitis recipere.*
3 *Prælatus indulgentiam literas concedens debet summam dierũ per certam literarum formam exprimere.*
In dedicatione ecclesiæ quantum debeat indulgentia extendi.
4 *Electus in prælatum. & confirmatus, an possit ante consecrationem indulgentias concedere.*
5 *Indulgentia prælati unius diœcesis an possit aliquo casu populo alterius diœcesis prodesse.*
6 *Episcopus subscribens in remissionib. aliorum episcoporum, potest etiam aliqua de sua concessione adiungere.*
7 *Episcopus subscribens in remissionib. alterius episcopi, qualiter possit & suam remissionem ibi subscribere.*
8 *Episcopus an possit indulgentias populo suo concessas, etiam ad non suum populum extendere.*
9 *Clausula ista, scilicet. Remitto tibi unum annum de iniuncta pœnitentia, qualiter sit intelligenda.*
10 *Papa, cæterique prælati, cuius priuilegie dicantur habere potestatem concedendi indulgentias.*
11 *Plus dans, uel plus laborans, an plus de indulgentiis pro huiusmodi concessis consequatur.*
12 *Persona sæpius uidens ad locum indulgentiarum, an pluries indulgencias consequatur.*
13 *Episcopus remittens alijs, & sibi remittere possit.*
14 *Papa subiiciens se alicui sacerdoti, an põt ab illo solui, & ligari.*
15 *Papa, uel episcopus, an possit sibiipsis remittere de pœnitentia per sacerdotem iniuncta.*
16 *Sacerdos an possit dimittere de pœnitentia per episcopum iniuncta, uel contra.*

1 SCIENDVM est, † quod quæstores missi pro colligendis eleemosynis, non debent festa & vacationes indicere, dum suas quæstas faciunt: nec debent plebes cogere suis quæstibus, & exhortationibus interesse per ex-

communicationem, uel suspensionem: nec debent
alia proponere, quam quæ in eorum indulgentiis con
tinentur, alioquin per locorum ordinarios compescan
tur, ut in constitu. Alexan. IIII. eo. ti. quia intelleximus
a a.† Item licet huiusmodi indulgentiis contineatur, quod
3 earum portitores in locis ecclesiasticis honeste reci-
piantur, & charitatiue tractẽtur, quod que fideles con
uocari debeant ad exhortationes eorum faciendas,
tamen clerici, & rectores ecclesiarum non tenentur
inuiti illos in hospitiis suis recipere, uel procurare: uel
conuocatione huiusmodi facere ipsarum indulgentia
rum pretextu, quæ, quantum ad conuocationes huius
modi, sunt ipso iure reuocatę, ut in constit. Clemen-
4 tis IIII. eod. titu. sedis apostolicæ, † Porro prelatus, qui
propter aliquam iustam causam indulgentiarum lite
ras concedit, debet 5. aut 20. aut. 40. dierum summam
b & usque ad certum tpres concedere [b], & literas suas
formare secundum formam traditam eodem titulo,
cum ex eo. Item cum dicatur ecclesia, non debet indul
gentia extendi ultra annum, siue ab uno, siue a pluri-
c bus consecretur, ut ibidem [c]. † Sed nunquid electus
4 confirmatus ante consecrationem eas poterit conce-
dere? Dominus meus in Summa eo. titu. §. quis possit.
uersicu. sed nunquid, quod sic. Melius tamen facit, si
d abstineat [d]. † Item si de pluribus episcopalibus concur
5 runt ad faciendum põtem, uel ecclesiam, uel iuuãdũ
in diœcesi Parisien. indulgentia episcopi Parisien. eis
non proderit, nisi proprii episcopi eis specialiter hoc
concesserint, ut extra, eod. quod autem. uel eorum Me
tropolitanus, ut eod. titu. nostro. Quidam tamen dicũt
sufficere propriorum sacerdotum consensum, pro ut
e no. in præ. capit. quod autem [e]. † Et nota, quod si episco
6 pus subscribens in remissionib. aliorum episcoporũ,
potest dicere, quod omnibus, qui, huic hospitali bene-
fecerint, concedit, ut participes sint omnium bonorũ,
quæ fiunt in episcopatu suo, & hoc potest ẽt inuitis epi
scopis ipsorum, qui eleemosynas fecerint hospitali, se
f cũdum Vincen. [f] † Si aũt uelit subcribere remissioni,
7 dicet. ita. XL. dies absoluo, si placuerit episcopis eorũ:
& tunc non habẽt remissionẽ ab episcopo suo, sed ab
extraneo, cui se subiiciũt cũ cõsensu sui prelati. ext. de
foro comp. significasti. Tutius tñ uidetur, quod proprii
episcopi consensus præcedat remissionẽ alterius epi-
8 scopi remittentis. † Quidã aũt prælati fomentum er-
roris sumentes ex prę. c. quod autem. ex premissis uer-
bis Vincen. ꝯcedunt indulgentias pro refectionib. ec-
clesiarũ, uel pontium, uel huiusmodi in dięcesib. alie-
nis, adiecta clausula, Dũ tamen diœcesis consensus ac-
cedat. Sed præ. decr. hoc nõ probat, quia licet episco-
pus ex certa cã aliquam in diœcesi sua indulgentiã sta-
tuens concedere possit, quod indulgentia ipsa prosit
etiam illuc uenientibus de diœcesibus alienis, prout
g ibi dicitur [g], non tñ concedere potest, quod indul-
gentiæ ab aliis episcopis in eius diœcesi concessæ ualo
ant. Et est ratio, quoniam in primo casu illuc acceden-
tes quommodo forũ eius sortiuntur, arg. 16. quęst. 1.
c. 1. extra, de foro comp. Romana. §. contrahentes. 3. q.
1. si peccauerit. 3. quæst. 6. c. 1. ff. de pœnis, l. capitaliũ. §.
famosos. nec per hoc statutus indulgẽtiæ numerus ex
ceditur. In secundo uero casu alienam dięcesim ingre
diuntur tanquam aduenæ, ut ibi inducent, 3. quęs. 7. le.
ges. in qua quidem iudicare sicut nec alienum paro-
chianum ligare, uel soluere, non possunt, extra, de pa-
roc. nullus. quia pars est ius ligandi & soluendi, de pœ.
dis. 1. uoluissent. unde indulgentiæ ab eis concessę nul-
læ sunt, & ideo ratę haberi nõ possunt, 16. quæst. 3. §. po
test. extra de elect. auditis. extra de iudic. at si. respon. 1.
alioquin posset aliquis episcopus indirecte centum
annos indulgentiæ concedere, quod tamen directe &
h solus [h] & simul etiam cum pluribus facere prohibe
tur, extra eo. titu. cum ex eo. quod esse non debet argu
C. de usur. eos, in fi. 24. q. 3. plerique. extra de simon. in
tantum. Posset enim per hæc pęnitentialis satisfactio
i eneruari, ut in prę. c. cum ex eo [i]. † Cum autem dicitur,
9 Remitto tibi unum annum de iniuncta pęnitentia, in
telligitur, quod tãto minus punieris in purgatorio,
quantum esset, si uno anno egisses pęnitentiam in hac
uita. non enim propter hanc indulgentiam generalẽ
10 minus teneris agere pęnitentiam in hac uita, † Habẽt
autem Papa, & alii prelati potestatem ꝯcedendi indul
gẽtias ex illo speciali priuilegio beati Petri. Quod cũ
que ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis,
& quodcunque solueris super terram, erit solutũ & in
cęlis, 24. quęst. 1. quodcunque, extr. de translat. c. 1. Qui
enim potest ligare, potest & soluere, ut dictũ est, & ar
11 gum. extra de sent. excom. a nobis. † Sed nunquid qui
plus dat, uel laborat, plus habebit de ĩdulgẽtia? Respõ
deo. Deus, qui omnia moderatur in numero, pondere
& mẽsura infra metam a prelato positam de gratia da
bit plus uni, & alii minus, nec est multum de hoc curã
K dum, secũdum Papam [k], mihi quia credendũ est, quod
dominus (cuius, natura pia & liberalis est) de suo sem-
per adiiciet ultra iustitiam, de pœ. dis. 1. quia diuinita-
tis. Sic & sacerdos debet esse bñuolus & paratus onus
peccatoris secum portare de pęn. dist. 6. ca. 1. uersus fi-
12 nẽ. † Quid si eadẽ psona sępius uadit eadẽ ẽt die ad lo-
cũ, ubi est indulgẽtia, uel dat denariũ, nunqd sępius cõ
sequitur remissionem 20. uel. 40. dierũ. quãs † õcessa
l fuerit [l]? Respon. sic quandiu durat tps, uel dies remis-
sionis

ADDITIONES.

a Quia intelleximus. *In prin. quã & illam cle. de qua sequitur hodie non habemus tamen ultra id, quod habebatur eo. tit. cum ex eo. & de hæretic. ut officium. §. cõpescendi. emanauerit cler. eod. tit. ca. 2.*

b Concedere. *Non uideo, unde hãc restrictionẽ ad certum tps assumit, cum clemen. cum ex eo. hoc non dicat, & tales indulgentiæ de se sunt ppetuæ, ut no. de offi. leg. c. ult. sed forsan. intẽdit de tpe utẽdi indulgẽtia, puta in uilla, uel festo, uel ĩter uesperas utriusq;, uel ĩter octauas, uel in tota quadragesima, ut his familia,*

c Ut ibidem. *Et hanc limitationẽ debent ẽt legati seruare, ut supra ti. 2. § superest uer. post etiam indulgentiam.*

d Si abstineat. *Vide, quod de hoc scripsi de exces. præla. accedentib. ia glo. nunquid.*

e In præ. c. quod autem. *Dic verius, ut ibi no. in glo. penu. quæ fuit ad litio.*

f Secundum Vin. *Qui ad literã hoc not. eo. tit. cũ ex eo. in prin. & ad hoc dictũ facit, quod scripsi eod. ti. quod aũt, super glo. quid ualeant. in fi. ver. communicanda.*

g Dicitur. *Hoc negatio dr contrarium, cum ibi dicatur, quod ad hoc, ut remissio nõ sui iudicis ualeat oportet, quod suus iudex specialiter id concedat. Deficeret ẽt sequens rõ in indulgentia concessa cõtribuẽti ad fabricã, uel alimẽta, in qua non requirerẽt accessus.*

h Solus. *Illud Solus, nõ capio, nec ẽt, qđ sequitur, Simul cũ pluribus, quia si bñ computo, ẽt si uigeret antiqua obseruãtia, de qua statim dicã, ẽt 23. episcopo non debãt duos integros, quia 18. quadragenæ non cõplent biennium, deficiunt. n. 10. uel 11. dies, sed iuxta quã cõputationem uiginti episcopi non darent decẽ, & sic nõ gẽti non darent centum, quo saltauit auctor. De his tam tam pplexitatibus sumus expediti per decr. fi. eo. tit. lib. 6. quæ declarauit mentẽ iuribus antiqui, quæ tamen satis erat clara, si sequens obseruantia non turbasset, & tamen in constitut. Innoc. eod. tit. c. 1. in fi. lib. 6. non fuerat repetitum.*

i Cum ex eo. *Propter hoc, quæ uera sunt, cessauit, quod olim inoleuerat indulgentiis multa episcoporum appendi sigilla cum subscriptionib. quasi aucto nume. episcoporum augeretur num. 40. dierum, unde pręconizabatur haberi tot quadragenas, quot episcopi subscripserant.*

K Secundum Papam. *Ut post eũ scripsi in decr. quod autem, super glo. quid ualeant, in prin. ut ibi scripsi.*

l Concessa fuerit. *Ista qõ, & quę sequuntur, fuerunt Vin. in decre. cum ex eo. ut ibi scripsi super uersi. 40. dies.*

sienis præfixa, quia remissio non est concessa solũ propter iter peregrinationis, vel propter denarium, qui datur, sed propter denarium & obligationem ecclesiæ, quæ se obligat & cõstituit, vt oret pro dante, vnde cautus & discretus debet esse remissor, ne erret. quodcunque enim ligauerit, uel soluerit, claue non errante, & iustitia mediante, erit solutum, vel ligatum in cęlis, 24. q. 1. quodcunq;. & q. 2. c. 2. ext. qui filii sint legitimi per venerabilem, circa fi. versi. is vero. Item quia in beneficiis est larga interpretatio facienda, extra de verb.
a sig. tua. a extra de priuil. in his, extra de donat. cum dile
13 cti. † Quid si ipse remissor dat denariũ, nunquid erit particeps remissionis? Vin. dicit, φ nõ, C. ne qs ĩ eã sua iud. l. 1. C. de solu. in quisitio. ff. loca. qui insulã, §. fi. ad
b idem extr. de instit. c. fi. de bap. & eius effectu. debitũ. b
14 & C. de solut. inquisitio. † Quid si Papa subiicit se ali-
 cui sacerdoti, nũq d potest ab illo ligari, vel solui? Res. sic, 2. q. 8. nos si incompetẽter. 2. q. 5. mãdastis, extra e. c. fi. Argumen. contra. 21. dist. inferior. & c. nunc autẽ.
c ext. de maior. & obediẽ. cum inferior. c † Sed nunquid
15 Papa, vel Episcopus potest sibiipsi remittere de pœnitentia per sacerdotem iniunctas? Respon. nõ, sine licẽtia sacerdotis, argum. extra eodem, c. fin. & in predi. c.
16 debitum. † Item nota, quod de pęnitentia per episcopum iniuncta non potest sacerdos dimittere, sed ecõtra sic, ut in præallegat. c. inferior. Argum. cõtra, 40. di
d stinct. accedẽs. d & extra de offic. ord. cum ab ecclesia-
e rum. e In hoc titulo non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Tua. *Textus est eo. tit. olim.*
b Debitum. *Facit, quod no. de pęn. di. 1. multiplex.*
c Cum inferior. *In eo, quod se subiecit, factus est minor, ut ibi scripsi super glo. 2.*
d Accedens. *Hoc allegatur contra primũ dictum, sed ibi illud, si de licentia maioris imponentis, ut no. 33. q. 2. l. latorem, in ul. gl.*
e Cum ab ecclesiarũ. *Hic inducitur contra secundum dictum, & solue, ut ibi in gl. ult.*

Baldus de pœnitentiis.

QVODCVNQVE Ligauerit, &c. intelligitur claue non errante, & iustitia mediante. G.

a De Sententia excommunicationis a Rubrica.

ADDITIO.

a *De casib. quib. quis excommunicatus est ipso iure, auctor inf. remittit vers. ex quib. Host. colligit 36. in Sum. huius tit. §. quis possit excõicare. Casus iuris noui collegi in decr. eos, qui eo. ti. li. 6. & casus iuris nouissimi collegi in cle. eod. ti. c. 1. in gl. est sciendum. Quæstiones regularum sunt hæ: in regula. n. sunt q. de excommunicato sub conditione, quia illa pendente factus est alterius fori. In regula dolo facit, an teneat compromissum in arbitratorem excommunicatum, in regula, delictum, de illo, qui uno ictu percussit plures clericos excommunicatos, uel uni dedit plures ictus in regula, ratum. quis membro secundo, an episcopus excõicationem latam in subditum per alium epm possit ratum habere: in regula, scienti. de exempto, qui promiserat noll declinare forum. excõicato per ordinarium propter contumaciam. Quæsito dominicalis 43. de fugiente. qui uiolenter abstulit equũ clerico, no. eo. tit. si clericos, lib. 6. & 98. De percutiente lucum, quem credebat clericum, no. eo. tit. in audientia, in gl. Quæstionem de teste excommunicati, uide eod. tit. decernimus, lib. 6. in & super ult. gl. Quæstionem Io. de Deo de clerico fundatore ecclesiæ, quem excommunicauit episcopus, si illam religioso loco sine cõsensu conferret, quam episcopo mortuo contulit illis, scripsi, ne se. vac. c. uno. lib. 6. & in ult. gl. Aliam eiusdem de mandante capi unum nominatim ac trib. clericis, quo fugiẽte capti fuerunt alij duo, scripsi eo. ti. cum quis, lib. 6. in prin.*

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiam in aliquem latam petens confirmari aggrauari, qualiter formabit libellum.*
2 *Conquerens de prælati sui excommunicatione, dicens eam iniustam. qualiter formabit libellum.*
3 *Sententia excommunicationis iniusta, aut iniuste lata, an aliquo casu teneat.*
4 *Petens aliquem tanquã excommunicatum uitari, qualiter formabit libellũ.*
5 *Petens aliquem ex aliqua causa excommunicari, qualiter libellum concipiet.*
6 *Excommunicatio quibus ex causis ferri possit.*
7 *Beneficium ad absolutionis cautelam soli sedi apostolicæ reseruatum est.*
8 *Absolutio ad cautelam pluribus ex causis fit.*
9 *Sententia excommunicationis non debet per quemuis in collegium, uel uniuersitatem ferri.*
Vniuersitas non habet animam, quę specialiter per excommunicationem ligari possit.
10 *Verberans clericum anathentizatum an excommunicationem incurrat.*
11 *Verberans aliquam, quæ susceperit aliquem habitum, in propria domo, an in canonem incidat.*
12 *Episcopo mandante cum excommunicato conuersari, an sit parendum.*
13 *Excommunicatus an post appellationem inuito episcopo possit diuinis interesse.*

SENTENTIAM in aliquẽ latam si quis petit confirmari, & aggrauari, sic concipiet libellum:

1 LIB. † Coram, &c. propono cõtra P. quod talis iudex ordinarius, uel delegatus ex tali causa, eum duxit excommunicationis uinculo innodandum. quã quidem sententiam idem P. animo sustinuit, & adhuc sustinet indurato, quare peto per uos declarari & pronunciari sententiã ipsam iuste latam fuisse, & cum ad ipsius obseruationem teneri: peto etiã per uos ipsam sententiam aggrauari. Vel concipe, ut supra de præbẽ. in illa forma:

LIB. Coram, &c. propono contra episcopum, &c. uide supra de rescrip. præsent. §. ratione forma. uersi. sequitur. ibi, item si petitur excommunicationis. de hoc
2 supra de sententia, §. ut autem. uer. quãdo etiã. † Quod si quis cõqueritur de prælati sui excommunicatione, dicens eam nullam, sic poterit coram superiore libellum formare:

LIB. Coram uobis, &c. propono cõtra uenerabilem patrem tatem episcopum meum, qui me post appellationem ad uos legitime interpositam, de facto excommunicationis uinculo innodauit: quare peto mihi per uos super hoc ex officio uestro prouideri, & dictã sententiam nullam per uos pronũciari, & me ad ipsius obseruantiam nõ teneri, uel si qua esset, peto eam, tanquã iniustã, cessari, & eũ mihi ad expensas & interesse cõdemnari, extra de officio delegati. cum cõtingat, & de sententia excommuni. sacre. & c. per tuas. de rescri ab excommunicato. Hunc tamen libellum Inno. IIII. non uidetur approbare, ut no. in pręd. c. cum. contingat sed
a bonus est, ut ibidem probatur a. † Si uero alias excom-
3 municatio iniusta esset, tenet tamen, puta quia lata est contra formam concilii generalis, uel alias est iniusta, uel ex causa, uel ex animo, uel ex ordine, ut 11. q. 3. c. fi. ergo petet ipsam reuocari, & se absolui, et illum ad expẽsas et ad interesse et alias canonice puniri, ut in pręconcor. et extra de appell. reprehensibilis. et cum spe-
4 ciali. † Porro qui petit aliquem tanquam excommunicatum uitari, sic concipiet libellum:

LIBEL.

ADDITIO.

a Probatur. *Et ibi scripsi post Host. in gl. quia melius.*

LIB. Coram vobis, &c. propono cōtra P. quod ipse fuit à tali, die tali, ex causa tali, in loco tali excommuni canonis uinculo innodatus, uel quia in talem clericum die tali, & loco manus iniecit temere violentas, quare peto ipsum in ecclesia vitari, & vitandum fore ab omnibus tanquam excōmunicatum, per uos sententialiter declarari, extra eodem, cum desideres. §. 2. & capit. si uere. 17. q. 4. si quis suadente. & q. iac. tio. 3. curæ. & capitu. excommunicatos, & cum excommunicatis, extra de cleri. excommunicat. illud. Et pone h. c. ut sup. de posi.
5 §. 5. in princip. † Quod si petatur aliquis ex aliqua causa excommunicari, sic concipiatur libellus,

LIBEL. Coram uobis, &c. propono contra P. clericum, vel laicum, quod ipse publice tenet meretricē, uel vsuras exercet, uel monasteria [illegible] monialiū sine iusta, & licita causa frequentat, uel rapinas exercet, uel cū
a sanctimoniali mœchatus est, & sæpe monitus ab huiusmodi desistere contemnit, & sic de aliis. Quare peto eum, donec a prædictis abstineat, excommunicationis per vos mucrone feriri, extra, eodem, si concubinæ: extra, de cohibitat. cleric. & mulier. ca. 2. extra, de vsuris, preterea. 14. q. 4. ministri. extra, de uita & hon. cle. monasteria. 27. q. 1. si quis episcopus. extra, de rap. ca. 1. de foro
6 competen. po [illegible]. † Ex quibus excommunicari valeat quis, & in quibus sit ipso iure excommunicatus, in nostro aureo Repertorio sub uerbo excō. poteris reperire. Itē in quibus casibus subditus suffraganei possit excōmunicari, uel absolui, uel iudicari à Metropolitano, uel ēt ipse suffraganeus, uide plene in con. tit. Alexandri IIII.
b eod. ti. cæterum b. † Itē absolutionis Beneficium ad can-
7 telā soli sedi apostolicæ reseruamus, vt in constit. Innocen. IIII. extrauaganti, eodem titulo, absolutionis. Hæc sunt verba illius constitutionis: quæ tamen incerta est,
c nec authentica c, imo contrarium eius, quo sibi dicitur, probatur & notatur eodem titu. solet. & in præal. lega. cō. lit. cæterum. § potest quoque. & uide s. de sent.
8 §. ut autem, uer. quid si scribatur. † Fit autem absolutio ad cautelā pluribus ex causis. qd' dic. s'm Papā, prout not.
d extra, de excep. apostolicæ d. Item sententia interdicti lata in ciuitates, uel alia loca, non debet ad cautelam relaxari, ut dicam in cost. Gregorii X. eodem ti. præsentis. Item quæ dicatur modica, aut leuis iniuria, ubi agitus de absolutione excommunicatorum, plene traditur in constit. Innocen. IIII. extrauaganti, eo. ti. prælec-
e tis e. † Item nota, quod nec ordinarius, nec delegatus,
9 nec quiuis alius iudex debet proferre sententiam excommunicationis in collegium, uel uniuersitatem, ut extra eod. ti. Romana. §. fin. et est ratio: quia uniuersitas non habet animā, quæ specialiter per excōmunicationem ligatur, ut 11. q. 3. omnis Christianus. & c. seq. & c. nemo. unde nec delinquit, nec punitur, ut supra de accusat. uersi. cautina. unde lata non tenet, prout no. in præ
f alleg. capitu. Romana f. Alia uero ratio ibi redditur. §.
10 fina. † Sed quæritur, utrum uerberans clericum anathematizatū incurrat excōmunicationem? Et uidetur, q non, cum ille sit extra ecclesiam, & priuatus omnium fidelium communione, & omni commodo, & honore, 11. q. 3. c. cum excommunicato, nam. etiam ex sola monitione contempta perdit clericus transgressor priuilegiū, extra, de senten. ex com. in audientia. Sed
g dic g, quod clericus excommunicatus non perdit priuilegium, quin sit remanet de foro ecclesiæ, nec debet conueniri corā laico, 81. dist. in. dictum: nisi forte esset depositus, & incorrigibilis, ut ibi, & in præ. c. in audien-
11 tia. † Quid si uerbero illam, quæ suscepit aliquē habitū in propria domo, non tamen professionem fecit? Respon. non incido in canonem: quia non iudicatur monialis, uel professa, cū locum non mutauerit, nec professionem fecerit, nec propriis renūciauerit, quæ ad esse monachi, vel monialis exiguntur. Arg. tamen contra: quia tales contrahere non possunt, 27. q. prima. mu-
h lieres, & capi. de viduis h. Item conuersi hoc priuilegio
i gaudent. extra eodem, non dubium i. & c. parochianos.
12 † Quid si episcopus mandet mihi, vt communicem alicui, qui est excōmunicatus, ut extra, eodem. cum desideres. in princ. Respond. si præcipit, vt communicem P. & adiungit. Excōmunicato, errorem in sententia exprimit. unde non obediam, extra, eod. per tuas. 11. q. 3. væ qui dictis. Si uero non addit Excommunicato, ego autem scio illum excōmunicatum, nō obediam: imo
k illum uitabo, extra eo. cum non ab homine k. Sed si me propter hoc excōmunicet, tenet sententia. nisi appellatio præcedat, 2. q. 6. c. ei, qui §. diffinitiua, 11. q. 3. c.
13 1. † Quid si excommunicatus post appellationem legitimam vult interesse diuinis: episcopus uero reputans illam illegitimam, hoc non patiatur: & sic diuinū perturbatur officium. dic, quod excommunicatio in illum per episcopum propter hoc lata tenet, quia in cæteris est uitandus, præterquam in appellationis articulo, extra, eo. per tuas. Arg. contra, eo. ti. solet. Itē contra, ex
l tra, de appel. dilect. l. sed ibi de appellatione constabat. Quæ autem hic desunt, uide supra, de senten. § ut aūt.
m uer. iuxta, & seq. m In sequenti titulo non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Monitus. *Et si diceret, & per uos monitus, procedet libellus, alias vbi dicit, peto eū, a te, vestra monitione præmissa. si non destiterit: vel si non emendauerit. hoc dico, ne putes a [illegible] sufficere monitionem factā per priuatum, de qua etiam iudici constet. suffi ciat decr. constitutionem § 1. e. ti. lib. 6. ego etiam uerba sequentia, donec a prædictis abstineat, non ponerem in libello.*

b Cæterum *Intendit de dec. venerabilib. eo. ti. li. 6. quæ post exordium decisum incipit, cæterum. fuit tamen Inno. IIII. non Alex.*

c Authentica. *Nec pro decr. habenda, cum non sit. in sexto.*

d Apostolicę. *De qua plene per modum summæ scripsi eod. ti. solet post gl.*

e Prælectis. *Communius habebatur hic Alex. quarti, eam tñ hodie nō habemus, & omnino uide, qd scripsi e. ti. peruenit. sup. gl.*

f In præ. c. Romana. *ibi gl. ante pe. & super ea dixi, qui tenent cōtrarium. Ratio vero, quæ sequitur, est ne ligentur innoxij.*

g Sed dic. *Hoc tenui in quæstione Gualterij, quā uide sup. [illegible] d. lictum. de re. iu. lib. 6. in secundo membro. ut leas etiam [illegible] contingit, s. super gl. [illegible]*

h Et c. de uiduis. *Et de hoc ibi no. in gl. 1. & dixi, qui cler. uel monac. insinuantur. super 1. gl. Ad illa capitula respondetur, quæ si contrahant. tenet matrimonium, nisi professio [illegible] [illegible] tacitam, de uoto, c. uno, lib. 6. quo casu certum est, q [illegible] tate persona gauderent.*

i Non dubium. *Vbi de hoc in 1. gl. & uide, quod super ea latius dixi in prin. & [illegible] resp. ad literam scripsi ho. [illegible] post.*

k Cum non ab homine. *Quædam exempla in quo sor [illegible] con sciente a foro iudiciali discordat, scripsi de usuris, quamquam, li. 6. super gl. licebat.*

l Dilecto. *Vide, quod ibi no. in fi. ult. gl. & quod dixi post Inn. eo. ti. ad præsentiam.*

m Et seq. *Alle ver. iuxta præmissum qui est 7. membrum. §. vt autem. hoc dico propter §. iuxta propositionis, qui est 8. membrum ti. principalis, & ut dixi in dicto uer. iuxta præmissum in pri. ibi; & hoc modicum, scilicet tres regulas posuit auctor de interdicto, & quia circa illud prolatum in loco multa occurrunt dubia, de illa tractare non proposui, motus quod illa per constitutionem aliquam declarentur, facile potuerunt hic decidi.*

Bald. de Sententia excommunicationis.

COLLEGIVM non pōt excōicari. Itē percutiens prinzocolā non est excōicatus. Itē an sñia excōcationis sit interlocutoria, vel diffinitiua, s. de senten. §. sñia excommunicationis. Et quare in ea extinguantur candelæ, ibidem in §. quæritur. & de materia ibi in §. sequen

CON-

CONCLVSIO OPERIS.

IAM nunc scripta censentes sufficere, dignum ducimus dicendorum stilum deinceps perstringere: amplioris siquidem commodi æstimantes pauca nosse, ea que in promptu tenere, quam multa discere, nec ea in vsu habere. rerum nanque dissoluta immensitas in uitio est. Verũ, licet nostrę modulus imperfectionis nil eructare digne queat perfectionis, quantum tamen superna indulsit gratia, opera sedula uacauimus huic rei. Et cum rei cuiusque seipsum prodat effectus, nempe tanquam superuacuum non adiicimus laudis verbum id solum iuris prudentiæ sectatoribus relicturi consulto quidem suggerentes fideli, uberioris fore compendii hoc compresso manipulo metere, quam quæ sparsim inops seuit antiquitas, legere rata messe. Turbat si
a quidem acumen ingenii legentium [a] prolixa multitudo librorum. Nam cum inopiam copia ingerat, dum tunc illud voluitur, mens studentis à se distrahitur, sen susque breuior ad singula reperitur: sicq; fit, vt pauca ex amplissimis hauriens plerunque maneat, uelut Tãtalus sitiens & egens. Enimuero nusquam est, qui vbique est. Viatoris quoque mendicitas caupones multos, sed raros experit amicos. Curius vox salutationis in foro plures vocat, paucos pulsat. Cuius etiam auctoritas in plures diffunditur, nullam parata, à singulis lætigatur. Lector ergo, si quantum habes, nequeas legere, tibi satis est, quantum legas, habere. In disciplinis enim pluta delectant, pauca inuant: cur doctrinis uarii
b non abducaris: nec cõtra Apostolum [b] omni doctrinę
c uento circunferaris [c]. Hoc igitur tam lautum ferculũ tibi nempe fideli studio propinatum prius quęso gustes, quam horreas, prius probes, quam arguas & si delectet, vtere inherẽdo. Crebro nanque vsu atque assiduo exagitata ueritas luce splẽdescit venustius clariori, nihilque adeo ad commodum est, quod conferat in transcursũ, nec fomento accedit corporis cõfestim cibus egestus: quinimo animum diligentia virtutum mater acuit, eruditionis uero nouerca remissio frangit. Pensas insuper non ministri meritum, sed ministerii effectum, fauorem profecto nõ quærentis humanum, sed solum brauium sempiternum, ad quos nos perducat, qui sine fine viuit & regnat. Amen.

ADDITIONES.

a Legentium. *Sumptum 37. disturbat. Seneca dicit, distrabit multitudo librorum. & hoc secunda epistola ad Lucillum, quæ fere tota multum congruit huic fini.*

b Apostolum. *Et Ephes. 4. cap. circa medium.*

c Circum feraris. *Ad quæstionem, an expediat multos libros habere, complura ex epistola illa faciunt: quæ, quia breuis est, & facile videri possunt, omitto.*

LAVS Deo, qui sine fine viuit, & regnat in secula seculorum Amen.

TERTIÆ, ET QVARTÆ PARTIS SPECVLI D. Gulielmi Durandi, Finis.

G [illegible] ss.